טור
אורח חיים

הוא הטור הראשון מארבעה הטורים

חברו הגאון מורינו ורבינו **יעקב** בן רבינו **אשר** זללה"ה הנקרא **בעל הטורים**

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה החכם השלם ריש מתיבתא בעיר צפת תובב"א מוהר"ר **יוסף קארו** זלה"ה .
ואופן סדר ביאורו וחידושיו על מה אדניהם הטבעו הכל רשום בהקדמתו וממנה ישמע חכם ויוסיף לקח ונקרא שמו בישראל

בית יוסף

ובמהדורא בתרא קם הגאון הנ"ל בכבודו ובעצמו להחזיק בדק ביתו ועשה הגהות נכונות וקרא שמם **בדק הבית** ונמצאים כל אחד על מקומם
הראוי כפי רצונו ובקשתו של הגאון בהקדמתו .

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה ריש מתיבתא החכם השלם כמוהר"ר **יואל סירקש** זלה"ה אשר בורוע עוזו ירד לעומק דברי
רבינו יעקב בעל הטורים ובדברי הפוסקים שהביא בחיבורו ובדברי הגאון מהרי"י קארו זלה"ה , ונקרא שמו בישראל

בית חדש

ועם ספר **דרכי משה** מהגאון המפורסם רבן של כל בני הגולה מוהר"ר **משה איסרלש** זללה"ה .
ועם פירוש וחידושי הגאון בעל ספר **מאירת עינים** ה"ה הרב הגדול גאון ישראל והדרו מרנא ורבנא **יושע ולק כ"ץ** זלה"ה ,
ונקרא שמו בישראל

דרישה ופרישה

וגם הגהות **דרישה ופרישה** מהמחבר הנ"ל
ועם **חדו"שי הגאון מהרל"ח** אשר איזן וחיקר הגאון המפורסם מוהר"ר **ליב חנליש** בספרו **ויג"ש יהודה**
וגם נתוספו הגהות בטור וב"י וד"מ שהגיה הרב הגאון המפורסם מהור"ר **יוסף** דק"ק בראניזקע .

ועוד הוספות מהגאונים המפורסמים נ"ע
מהגאון בעל המחבר ספר **תפארת שמואל** על או"ח ויו"ד וח"מ, ומהגאון בעל **תוספות יום טוב** על אה"ע,

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

חלק שני

ווארשא

בדפוס ר' שמואל ב"ר חיים ארגעלבראנד
שנת תרי"א לפ"ק

שח כל הכלים ניטלין בשבת (א) חוץ מכלים שאדם חס עליהם כגון (ב) סכין של שחיטה ומילה ושל ספרים דהו"ל כאילו הקצם [א] שמקפיד עליהם שלא יטלטלם כדי שלא יפגמו וכן כל כיוצא בזה וכל דבר שהוא כלי אפילו הוא גדול וכבד הרבה לא נתבטל

שח בסימן זה והבאים אחריו עד סוף סי' שי"ב נתבארו דיני המוקצה ובטע' איסור טלטול דברים המוקצים כתב הרמב"ם בפ"כ כ"ד וז"ל אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהא הילוך בשבת כהילוך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר ק"ו שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפנה לפנה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהם שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטלה טעם שנאמר בתורה למען ינוח ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלים כל ימיהם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתין ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת לפיכך שביתה בדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר עד כאן לשונו והראב"ד כתב גם טעם אחר טלטול דברים המוקצים נאסר מפני גדר הוצאה כמה שכתוב בפרק כל הכלים (קכד:) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא והנה כלל הדברים המוקצים שאסורין לטלטל מתחלקים לו' חלקים · הא' כלי שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגם כגון סכין של שחיטה ומילה ושל ספרים · הב' כלי שמלאכתו לאיסור · הג' כל דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות וקנים ועצים וקורות ועפר וחול ומת ובעלי חיים וגרוגרות וצמוקים שהם מונחים במקום שמייבשים אותם וכל כיוצא בדברים אלו דלא חזו וזהו מוקצה מחמת גופו · הד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו אחד מהדברים המוקצים מחמת גופם כגון חבית שיש עליה אבן וכר שיש עליו מעות ואפילו הוסרו אח"כ כיון שהיו עליהם בין השמשות מגו דאתקצו לבין השמשות אתקצו לכולי יומא · הה' דבר שהיה בין השמשות מחובר או מחוסר צידה · הו' מוקצה מחמת מצותו כגון עצי סוכה ונוייה : **וידע** שבספר הנקרא מקדש כתוב שאסור לטלטל תפילין בשבת והביא ראייה מדאמרינן בפרק הניזקין (ס ·) דסיפרא דאפטרתא אי לאו דשרי למיקרי ביה הוה אסור לטלטלו והאריך בזה ואח"כ כתב ומיהו ק"ל מדאמרי' בספ"ק דו"ט (טו ·) דשרי לשדורי תפילין בי"ט וי"ל שלא התירו אלא מטעם שהוא נהגה בשילוח ומעתה בשבת דלית ביה דין תשלוחין אסור לטלטלן והאריך עוד בזה ובסוף דבריו כתב ומיהו יראה לי דלצורך גופו ולצורך מקומו מותר דבודאי לא דייעינן להו עפי מכלי שמלאכתו לאיסור והרב הרלב"ח ז"ל העתיק לשון הספר הנזכר וכתב עליו דמרגלא בפומייהו דאינשי שתפילין אסור לטלטלם וקצתם אומרי' שהם מוקצה מחמת מצוה ובעיני נראה שהוא שיבוש גמור שהמחבר עצמו לא הזכיר כן אדרבה הזכיר המצו' לסבת היתר הטלטול גם הרא"ש בתשובה הזכיר כל דיני המוקצ' והאריך בהם ולא הזכיר דבר מזה ובודאי נראה מלשונו שאין בתפילין דין מוקצה כלל דאם כן לא הוה שתיק מיניה והתוס' כתבו בספ"ק דו"ט שאם ירצה אדם להניח תפילין בשבת אין איסור בדבר כלל כי מה שאמרו (מנחות לו ·) יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם אות היינו שאין צורך להניח בהם תפילין אבל אם הניחם אין איסור בדבר וכך הם דברי רש"י והר"ן ז"ל ומשם יתבאר כי הראייה שהביא מפ' הניזקין היא בנויה על הקדמה שהתפילין אסור להניחם בשבת ואינו כן וכ"כ בת"ה דהיתר גמור הוא לטלטל תפילין אם יש שום צורך בדבר : ודברי רבי' פה אינו אלא בארבעה חלקים הראשונים אבל בחלק הה' דיבר בהל' י"ט ובחלק הו' בהלכות סוכה : ומתוך דבריו פה יתבאר לך שמוקצה מחמת חסרון כיס אין לו צד היתר לטלטלו אך שלשת חלקים הנשארים יש צדדי היתר בטלטולם על דרכים שונים : כי כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו ולא נאסר אלא מחמה לצל : ודבר שאסור לטלטלו מחמת גופו יש בו דרכי היתר י"ג · הא' יש דברים שמותר לטלטלם ע"י מחשבה כמו חריות של דקל ונסרים של אומן וחבילי קש ועצים שהתקינן למאכל בהמה ולבנים שנשארו מהבנין · הב' יש דברים שצריכים הכנסה ויחוד מקום כמו שאמרו מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה צרכיו והוא שייחד לו קרן זוית : הג' יש דברים שצריכים שפשוף או לתוד כמו שאמרו בגמרא על נדבך של אבנים ואעפ"י שלא הזכיר רבינו זה אני אזכירנו בע"ה · הד' כיסוי בור ודות ניטלים אם יש להם בית אחיזה · הה' התירו לטלטל אבנים מקורזלו' לצורך בית הכסא · הו' התירו לטלטל גרף של רעי כלומר כלי המיוחד לרעי ואין בו רעי מותר לטלטל ע"י מים שנותן בו · הז' התירו לטלטל מת מפני הדליקה · הח' התירו לטלטל המת מפני החמה ע"י ככר או תינוק · הט' התירו לטלטל קוץ המונח במקום שרבים דורסים בו כדי שלא יוזקו · הי' התירו לטלטל גרף של רעי כלומר הרעי עצמו מותר לטלטלו בין ע"י כלי בין שלא ע"י כלי · הי"א התירו לטלטל קליפי אגוזים ע"י שמסלק הטבלא וטער' ומגין סילוק זה יתבאר לקמן · הי"ב התירו לטלטל שברי כלים אע"פ דדמו לצרורות ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה · הי"ג התירו לטלטל האיסור בגופו שלא בנענוע ידיו כדתנן קש שעל המטה מנענעו בגופו אבל אם ע"י נענוע ידיו מטלטל האיסור ואפי' אם אינו נוגע בו זה נקרא טלטול מן הצד ואסור כל שהוא צריך לדבר האסור וכלי שמלאכתו להיתר שמונח עליו אחד מהדברים המוקצים מחמת גופם כגון חבית שיש עליה אבן וכר שיש עליו מעות יש בו ג"כ דרכי היתר ומספרם ה' · הא' אם לא הונחה שם מדעת אלא ששכחם שם מותר להטות החבית כדי שתפול האבן ולנער הכר והמעות נופלות דטלטול מן הצד לצורך דבר המותר שרי ומטעם זה נמי כגון שטמנו בקרקע אם מקצת עליו מגולת נוטלו אע"פ שבנטילתו מזיז עפר ממקומו וכן פגה שטמנה בתבן מותר לתחוב בה מחט וליטלה · הב' אם היתה חבית זו בין החביות שאינו יכול להטותה או שהיה צריך למקום החבית והכר מגביהן כמו שהן עם האבן והמעות עליהם ומניחם במקום אחר כיון שלא הונחו שם מדעת · הג' אם יש ביד בנו שיש לו געגועין עליו אבן מותר ליטלו והאבן בידו ודוקא אבן אבל דינר לא · הד' אבן שבקרויה שממלאין בה מים אם היא מהודקת מותר לטלטלה עם האבן מפני שהיא כדופן וכן כלכלה נקובה וסתם הנקב באבן מותר לטלטלה עם האבן מזה הטעם · הה' כלי שמלאכתו להיתר שיש בו דבר איסור ודבר היתר וא"א לנערם כגון כלכלה שיש בה אבן ופירות רטובים שאם ינערם יפסדו מותר לטלטלם וכן כנונא אגב קיטמא אע"ג דאיכא עליה שברי עצים משום דא"א למינקט קיטמא לחודיה אפילו אי שדי לי' מכנונא והוא שדבר המותר חשוב מדבר האיסור והוא שצריך לגוף דבר המותר או למקום הכלכלה והכנונא : ואחר שהצעתי לפניך כל זה אבוא לבאר דברי רבינו ואז תבין יראת ה' ודעת קדושים תמצא :

כל הכלים ניטלים בשבת חוץ מכלים שאדם חס עליהם וכו' בפרק כל הכלים (קכג ·) תנן ר' יוסי אומר כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן המסר הגדול ויתד המחרישה ופירש"י משום דקפיד עלייהו ומייחד להם מקום דלא חזו למלאכה אחריתי ובפרק מי שהחשיך (קנז :) אמרי' שזה נקרא מוקצה מחמת חסרון כיס ואפילו ר"ש מודה בי' ובגמ' (קכג :) אמר אביי תרבא דאושכפי וסכינא דאשכבת' ותגיא דנגרי כיתד של מחרישה דמי ופרש"י תרבא דאושכפי סכין של רצענין : וסכינ' דאשכבת' סכין של בית המטבחיים שמקצבים בו בשר : תגיא · דולידור"ה כל הני קפדי עלייהו משום דמיפגמי ומקל' להו בידים והתוס' כתבו ש"מ סכינא דאשכבת' סכין ששוחטין בו שמקפיד שלא תפגם וכתב הרא"ש וכן נמי סכין של מילה ואזמל של ספרים וסכין של סופרים שמתקני' בהם הקולמסים כיון שמקפידי' לעשות בהם תשמיש אחר אסור לטלטלם בשבת כתב הרמב"ם בפ' כ"ה וז"ל כל כלי שמקפיד עליו שמא יפחתו דמיו כגון כלים המוקצים לסחורה וכלים היקרים ביותר שמקפיד עליהם שמא יפסדו אסור לטלטלן בשבת וזה הוא הנקרא מוקצה מחמת חסרון כיס כגון המסר הגדול וכו' : וכ"ה כ' בפ' כ"ו גבי אוצר של תבואה שאם יש לו כלים המוכנים לסחורה והצריך להם מותר לטלטל' וכ"ש הוא מפירו' המוכני' לסחור' שהותרו אפילו באכילה עכ"ל וכן משמע מכרט. דווי דאיתא בספ"ק (יט :) ובס"פ מי שהחשיך (קנו ·) וגם לפמ"ש התוס' שם בפ"ק ח"ת פשיטא להו דלר"ש אפי' בכלים המיוחדים לעסקא לית ליה מוקצה וצ"ל דהא דכתב הרמב"ם דכלים המוקצי' לסחורה אסור לטלטלן היינו דוקא כשמקפיד עליהם שמא יפסדו ומש"ה אע"פ שאינם יקרים ביותר כיון שהם מוקצים לסחורה אסור לטלטלם דשמקפיד עליהם שמא יפסדו דקתני קאי גם לכלים המוקצים לסחורה הא אם אינו מקפיד עליהם אע"פ שהם מוקצים לסחורה מותר לטלטלם וכדברי ה"ה וכתבו התוספות דכלי המוקצה מחמת חסרון כיס יש ליזהר שלא לטלטלו אפי' לצורך גופו וכ"כ הרא"ש בתשובות וכיון דלצורך גופו אסור כ"ש לצורך מקומו כדמשמע בגמרא דלצורך גופו עדיף מלצורך מקומו וכן נראה מדברי רבינו שכתב בסמוך או אפי' אם צריך לו והוא דבר שמקפיד עליו שלא לעשות בו אלא מלאכתו וכו' אסור הרי שאע"פ שצריך לו לגופו אסור מפני שמקפיד עליו דהיינו מוקצה מחמת חסרון כיס וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם בפרק כ"ה שלא הזכיר היתר טלטול לצורך גופו ולצורך מקומו במוקצה מחמת חסרון כיס כמו שהזכיר בכלי שמלאכתו לאיסור (א) : **וכל** דבר שהוא כלי אפי' הוא גדול וכבד וכו' בעירובין (קב ·) ההיא שריתא (פי' קורה) דהוה בי ר' פדת דהוה מדלו לה בי י' ושדו לה אדשא ולא אמר להו ולא מידי אמר תורת כלי עלה הכא אסיתא (פי' מכתש) דהוה בי מר

שח כל הכלים ניטלים בשבת וכו' מפרש בגמרא כל הכלים נטלים בשב ואפילו בשתי ידים ואפי' בשני בני אדם ואח"כ אמר רבינו עוד דאפי' הוא גדול וכבד הרבה וכו' : וכתב בית יוסף בהצעתו וטעם איסור טלטול מוקצה כתב הרמב"ם שהוא כדי שלא יהא טלטול של שבת כטלטול של חול והראב"ד כתב דטלטול מוקצה אסור משום הוצאה עכ"ל בקוצר ועיין לעיל בריש סימן ש"א ס"ב דנראה דאף הרמב"ם מודה דאיסור מוקצה משום הוצאה אלא כדי ליתן טעם לסמיכות דין איסור מוקצה לדין איסור הילוך כתב דכי היכא דהזהיר הנביא שלא יהא הלוכך של שבת כהלוכך של חול הכי נמי לא יהא טלטול של שבת כטלטול של חול : כתב עוד ב"י דתפילין אין בהן מוקצה והאריך בזה ואיני יודע למה הוצרכו הגדולים לישא וליתן מזה הלא מדתנן בפ' במה אשה דלא יצא האיש בתפילין לר"ה ואם יצא אינו חייב חטאת ומפרש בגמרא דבין למ"ד שבת זמן תפילין ובין למ"ד שבת לאו זמן תפילין לא יצא דילמא שקיל להו מרישא בשבא לפנות ואתי לאיתויינהו ארבע אמות בר"ה ואם יצא אינו חייב חטאת מאי טעמא דרך מלבוש עבידא אלמא דוקא בר"ה לא יצא אבל בחצר יכול ללובשן דאף על גב דינאי שבתות שהן עצמן אות וא"צ להניחן אפ"ה אם רצה להניחן לא קעביד איסורא מדאורייתא אלא שאין לברך עליהן ואף ע"ג דמדרבנן אסור להניח' בפרהסי' כדתניא ספ"ק דו"ט היה בא בדרך ושקעה עליו חמה וכו' היה יושב בב"ה וקדש עליו היום וכדכתב רבינו לעיל בסי' ל' ובסי' רס"ו מכל מקום בביתו אין איסור להניחן בצינעא ונ"ל דליכא משום מוקצה כ"ל פשוט :

חוץ מכלים שאדם חס עליהם וכו' והיינו מוקצה מחמת חסרון כיס דאפי' ר"ש מודה ליה דאסור כדאיתא בפ' מי שהחשיך ומשמע מדברי רבינו מדכתב אח"כ כלי שמלאכתו לאיסור יכול לטלטלו בין לצורך גופו וכו' מכלל דברים' במוקצה מחמת חסרון כיס אפי' לצורך גופו ומקומו אסור דה"ל כאילו הקצם בפירוש שמקפיד עליו וכו' וכ"כ עוד או אפי' אם צריך לו והוא דבר שמקפיד עליו וכו' אסור וכ"כ ב"י והאריך בזה : **וכל** דבר שהוא כלי וכו' בפ' בתר' דעירובין (ד' קב) אייתי תרתי עובדא חדא בקורה בי ר' פדת שהיתה כבידה הרבה תשוי עשרה בני אדם והתיר לטלטלה בשבת אמר תורת כלי עליה פי' שראויה לישב עליה ותו עובדא בי מר שמואל בההיא אסיתא שהיתה גדולה מחזקת לתך שהוא ט"ו כורין והתיר לטלטלה אמר תורת כלי עליה ולכן כתב רבינו אפילו הוא גדול כההוא אסיתא וכבד הרבה כההיא שירותא ולפ"ז משמע דלא קי"ל כרבה ורב יוסף בפרק במה מדליקין (דף ל"ה) דאלתא פירוש כוורת אפי' אינה אלא בת ארבעה טרין אסורה דהא הכא מתי' אפי' ט"ו כורין וכ"כ התו' בפ' ב"מ דלית הלכת' הכי שיתבטל ממנו תורת כלי מפני כובדו דאמר בפר' בתרא דעירובין כו' ודלא כמ"ש התו' בפ' בתר' דעירובין דאלת' אסור' משום דלא היה הרגילות לטלטלה בחול כלל אלא אין חלוק דאף עפ"י דלא היתה מיטלטלת בחול כלל לא בטל

דרכי משה

שח (א) וכ"ה בתא"ו נ"ב ח"ג דלא כמרדכי מ"פ כירה דמתיר : (ב) וכתב במהרי"ל דאפילו אם אותו סכין תחוב בנדן אצל שאר סכינים אסור לטלטלו עד כאן לשונו : וכ"כ

פרישה

סי' שח (א) **חוץ** מכלים שאדם חס עליהם טעם איסור טלטול מוקצה כתב רבינו לעיל ריש סי' ש"א שלא יבא לפנות כל מקליו מפינה לפינה לפי שהוא יום בטל

דרישה

סי' שח [א] **שמקפיד** עליהם שלא יטלטלם כדי שלא יפגמו וכן כל כיוצא בזה כתב ב"י בשם הפו' דכלי המוקצה מחמת חסרון כיס יש ליזהר שלא לטלטלו אפילו

נתבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כובדו : כלי שמלאכתו לאיסור יכול לטלטלו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו לצורך גופו כגון קורנס של נפחים או של זהבים לפצוע בו אגוזים או קורדם לחתוך בו דבלה וכיוצא בזה בין לצורך מקומו כגון שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם אבל אם אינו צריך לגופו ולא למקומו אלא שרוצה להוציאו משם מפני שירא שישב' שם או שיגנב משם (ב) או אפי' אם צריך לו והוא דבר שמקפיד עליו שלא לעשות בו אלא מלאכתו (ג) [ב] כגון קורנס של בשמים שחושש עליו שלא יתלכלך אסור וכלי שמלאכתו להיתר (ד) אפי' לצורך הכלי מותר לטלטלו שלא יגנב או שלא ישבר כל הכלים שנשברו אפי' בשבת שבריהם מותר לטלטלם ובלבד שיהו ראויים לשום מלאכה כגון שברי עריבה לכסות בה החבית [ג] (ה) ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך (ו) אבל אם אינן ראויים לשום מלאכה לא : חתיכת חרס (ז) [ד] שנשברה בחול מכלי וראויה לכסות בה כלי מותר לטלטלה (ח) אפילו במקום שאין כלים מצויין שם לכסות בה זרקה לאשפה מבע"י

ב"ח

בטל מתנה תורת כלי מפני כובדו וכ"כ ה' המגיד הביאו ב"י : **ומ"ש** אבל אם אינו צריך לגופו וכו' עד מפני שירא שישבר שם כאן כתב בסתם דאסור ומשמע טלטול ממש אבל בסי' שי"א כתב אפי' טלטול מן הצד כיון שהוא לצורך דבר האסור נמי אסור : **כל** הכלים שנשברו וכו' משנה פ' כל הכלים (דף קכד) פליגי בה ת"ק ור' יהודה ואסיקנ' דבנשברו בשבת פליגי דלת"ק מוכן הוא ולר' יהודה נולד הוא אבל בע"ש ד"ה מותרין הואיל והוכנו למלאכה מבע"י ופסקו הפוסקים דהלכה כת"ק דכשראויין לשום מלאכה מותרין דמוכן הוא : **ומ"ש** חתיכת חרס שנשברה בחול מכלי וכו' גם זה שם חרס קטנה רבא אמר מותר לטלטל אפי' בר"ה אעפ"י שאין שם דבר לכסות בו כיון דבחצר כלי הוא בעלמא לא פקע שם כלי מיניה : **זרקה** לאשפה מבע"י אסור וכו' ברייתא שם · והקשה ב"י כיון דחזי לכסות כלי אפילו נשבר בשבת נמי לאו נולד הוא לת"ק דר' יהודה דהלכה כמותו כמ"ש רבינו בסמוך . וי"ל דהתם בכלי' שנשברו והכא בכלי' שנשברה ממנו חתיכה ה"ל נולד עכ"ל ואין רמז לחלוקו זה בתלמוד ולא מסתברא נמי לחלק בכך דכיון דעושי מעין מלאכה בכל ענין מוכן הוא לת"ק אלא הדבר פשוט דרבינו שכתב בחול לאו למידק מיניה דוקא בחול דהא כתב מקודם דאפי' בנשבר בשבת שרי כשראויין לשום מלאכה כגון לכסות בה את הכלי אלא כתב כאן בחול לחלק בין זרקו לאשפה מבע"י ללא זרקו מבע"י אלא בשבת דברישא בנשברו בשבת אפי' זרקו לאשפה לא בטלה מתורת כלי כי היכא דלא בטל לגמרי מתור' כלי כשזרק לאשפה בשבת כדאיתא בגמרא אבל בנשברה בחול איכא לחלק דכזרקו לאשפ' מבע"י בטלה מהיות עוד כלי דגלי דעתיה מאתמול דלאו כלי הוא והא דכתב רבי' חרס קטנה שנשברה מכלי כוונתו להורות דדוקא כשהיה כלי ונשבר לאפוקי אם לא היה כלי אלא צרורות דאסור לטלטלה אפי' ראוי לכסות בה כלי כדין צרורות ואבנים וכל דבר שאינו כלי כדלקמן בסוף ס"י אבל כשנשברה מכלי יכול לטלטלה בשבת היכא דראוי לכסות בה כלי והא דכתבו התו' לשם וז"ל ורבא אמר אפי' בר"ה והנך דנשברו בע"ש קאמר דאי בנשברו בשבת האמר בפרק נוטל דרבא אית ליה מוקצה וכ"ש נולד עכ"ל נראה דהכי פי' הא דחרס בר"ה דאינו ראוי לכסות שם לא כלי ולא רוק ואפ"ה מתיר רבא לטלטלו היינו דוקא בנשבר' בע"ש דהוה עלי' שם כלי מבע"י לכסות בה כלי ולא פקע מיניה שם כלי בשבת אפי' בר"ה דלא חזי למידי אבל בנשברו בשבת בר"ה דלא חזי למידי ולא היה עליה שם כלי משנשברה ה"ל נולד ואסור והא דפסקינן כת"ק דבנשברו בשבת שבריהם מותרין לטלטלן כיון דחזו לכסות כלי היינו דוקא בנשברו בחצר

ב"י

מר שמואל דהוה מחזק' ארדיב' שרא מר שמואל למשדייהו אדשא אמר תורת כלי עליה פי' ארדיבא לתך וכתבו הרי"ף והרא"ש בפרק כל הכלים וכתב ה"ה בפכ"ה שהקשו המפרשים מדאמרינן בשבת (לה .) שנחלקו רבה ורב יוסף אם מותר לטלטל כוורת בת ג' כורין ובבת ארבע שוין לאיסור ותירצו בתוס' (שם) דכוורת אין דרכה לטלטלה וכל שגדולה כ"כ אסור לטלטלה בשבת אבל קורה זו דרכ' היתה לטלטלה בכל שעה לסגור הדלת אף בשבת מטלטלין אותה הואיל ויש תורת כלי עליה ומדברי ההלכות ורבינו שלא הזכירו כלל הא דשבת (לה .) נ"ל שהם סוברים שמימרות אלו אין להם עיקר ורבה ורב יוסף הוא שמחמירין בטלטול ואין הלכה כמותן וכן עיקר עכ"ל : **ומ"ש** כלי שמלאכתו לאיסור יכול לטלטלו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו בפ' כל הכלים (קכד ·) תנן כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך וידוע דהלכה כת"ק ואפליגו אביי ורבא בפירוש דמתני' ואסקה רבא לצורך דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו ושלא לצורך ואפי' מחמה לצל ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא כתב המרדכי בפ' כירה דבר שהדליקו בו באותו שבת מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו כדין כלי שמלאכתו לאיסור וככר כתבתי בסימן רע"ט שאין כן דעת הרמב"ם והרא"ש ור"י והכי נקטינן כתב הרמב"ם בפ' כ"ה וכל שאינו כלי כגון אבנים ומעות וקנים וקורות וכיוצא בהם אסור לטלטלן ואפי' לצורך גופן וכ"כ המרדכי בפ"ק די"ט בשם ר"ת וכ"נ מד' רבינו שכתב בסמוך כל דבר שאינו כלי כגון צרורות שבחצר וכיוצא בהם אסור לטלטלן ולא חילק וכן משמע בפ' כל הכלים (שם) דלא שרי לצורך גופו ומקומו אלא במידי דכלי הוא דקאמר התם והא דתנן אין סומכין את הקדרה בבקעת וכו' שבת גופיה תשתרי דהא דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו שרי ה"מ היכא דאיכא תורת כלי עליו אבל היכא דליכא תורת כלי עליו לא וכתב ה"ה בפ' כ"ה בשם המפרשים שכשהוא מטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו אין אומרין כיון שסלקו מאותו מקו' שצריך לו שומטו מיד ומניחו במקומו אלא כיון שמטלטלו לצורך מקומו מניחו באי זה מקום שירצה ויש ראיות לזה ועיקר עכ"ל וכ"כ התוספות והר"ן בריש ביצה (ג:) (ג) : כתב הרא"ש בתשו' דכלי שמלאכתו לאיסור יש לו היתר אפי' מחמה לצל ע"י ככר או תינוק וזהו ששנינו שבת (קכג :) במדוכה אם יש עליה שום מטלטלין אותה ואע"ג דלא אמרו ככר או תינוק אלא למת התם במוקצה מחמת גופו כאבנים וכיוצא בהם דהוו דומיא דמת א"נ באנרקי מליאה מעות דבטל לגבי מעות דהוו כמו אבנים אבל מדוכה כיון שיש עליה תורת כלי שרי לטלטולה אגב אוכלין שעליה כ"נ לראב"ן ויש מי שמתרץ מדוכה היינו טעמא דשרי לטלטולה אגב שום שעליה מפני שהמדוכה לשום כקדרה לתבשיל שהוא תשמי' לשום מבע"י הלכך שרי לטלטלה אפילו מחמה לצל והכלבו כתב שדעת בעל ההשלמה לאסור : **ומ"ש** רבינו או אפילו אם צריך לו והוא דבר שמקפיד עליו זבו' בפרק כל הכלים (קכב ·) תנן דנוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים בגמר' (קכג ·) רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן קורנס של זהבים שנינו רב שמן בר אבא אמר קורנס של בשמים שנינו מ"ד דבשמים כ"ש דזהבים מ"ד של זהבים אבל דבשמים קפיד עלייהו ופרש"י קפיד עלייהו שלא יתאם ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ונראה דהא דאסרינן בשל בשמים משום חסרון כיס היא וכ"נ מדברי הרמב"ם בפכ"ה אלא שבמקום זהבים ובשמים כתב קורנס של נפחים וזה תימה דהא ליכא מאן דאסר בשל נפחים אלא רב יהודה ולא משום חסרון כיס אלא משום דקסבר דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו אסור ולא קיימא לן כותיה וצ"ע : **ומ"ש** וכלי שמלאכתו להיתר אפי' לצורך הכלי מותר לטלטלו כבר נתבאר וכתב ה"ה בפכ"ה שמדברי הרמב"ם נראה שאין לטלטל שום כלי שלא לצורך כלל אפי' אם מלאכתו להיתר וכן דעת הרשב"א והכריע כן מהגמרא ויש מתירין לטלטל כלי שמלאכתו להיתר אפילו שלא לצורך כלל ואין להם על מה שיסמוכו ע"כ ודעת הר"ן בפרק כל הכלים נוטה לדעת האוסרין ומ"מ כתב דכתבי הקודש ואוכלים אפילו שלא לצורך נמי מותר לטלטלם : **כל** הכלים שנשברו אפי' בשבת וכו' (קכד ·) שנינו כל הכלים הניטלים בשבת שבריהם ניטלים עמהם ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהם את החבית שברי זכוכית לכסות בהם את הפך ר' יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתם שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה שברי זכוכית לצוק לתוכן שמן ובגמרא שם א"ר יהודה אמר שמואל מחלוקת שנשברו בשבת דמר סבר מוכן הוא ומר סבר נולד הוא אבל מע"ש דברי הכל מותרין הואיל והוכנו למלאכה אחרת מבע"י ופסקו הרי"ף והרא"ש כת"ק וכן פסק הרמב"ם בפכ"ה : **חתיכת** חרס שנשברה בחול וכו' ג"ז שם אמר רב נחמן אמר שמואל חרס קטנה מותר לטלטלה בחצר אבל בכרמלית לא ורב נחמן דידיה אמר אפילו בכרמלית אבל בר"ה לא ורבא אמר אפילו בר"ה ופירש"י בחצר דשכיחי ביה כלים שהחרס הזה ראויה להם לכיסוי ותורת כלי עליו אבל לא בכרמלית אפילו בתוך ד"א דלא שכיחי ביה מאני ולא חזו לכסויי ורבא אמר אף בר"ה כיון דבחצר כלי הוא בעלמא לא פקע שם כלי מיניה ופסקו הפוסקים כרבא : **ומ"ש** רבינו שנשברה בחול נראה שהוא מת"ש התוס' שם ורבא אמר אפי' בר"ה והנך דנשברו מע"ש קאמר דאי בשנשברו בשבת הא אמרינן בפרק נוטל (קמג .) דרבא אית ליה מוקצה וכ"ש נולד עכ"ל אך תימה דכיון דחזי לכסות כלי אפילו נשבר בשבת נמי לאו נולד הוא לת"ק דר"י כמו שנתבאר בסמוך וכיון דרבינו כתב בסמוך דאפילו נשברו בשבת שרי לטלטלן כיון שראויים לכסות כלים וכדברי ת"ק היאך כתב כאן דבנשברה בחול שרי לטלטולי דמשמע הא אם נשברה בשבת אסור ושמא י"ל דהתם בכלים שנשברו א' והכא בכלי שנשברה ממנו חתיכה וכדדייק לישנא דרבינו דכיון שהכלי עדיין משמש תשמישו הראשון וחתיכה זו שנשברה ממנו לא היתה ראויה לשמש בפני עצמ' קודם שנשברה ועכשיו שנשברה היא ראויה לשמש בפני עצמה הוי נולד ב (ד) : **ומ"ש** זרקה לאשפה מבע"י אסור לטלטלה ברייתא שם ומפורש בגמרא דדוקא זרקה

דרכי משה

(ג) וכ"כ המרדכי והג"א ריש ביצה : (ד) ואפשר לומר דהא דנקט נשברה בחול לאו דוקא אלא נקט משום דבעינן זרקה לאשפה מבע"י אבל אם לא זרקה עד שחשכה מאחר שבקידש היום

דרישה

אפילו לצורך גופו כו' וכן נראה מדברי רבינו שכתב בסמוך או אפי' אם צריך לו והיא דבר שמקפיד עליו שלא לעשותו וכו' אסור כו' ע"ש לכאורה יש לתמוה אמאי ונראה דקאמר דהא מ"ש רבינו או אפי' אם צריך לו והיא דבר שמקפיד עליו כו' גמרא ערוכה היא ואפשר ליישב משום דס"ל דאין ראייה מקורנס בשמים מכרעת לפי שאפשר לדחות ולימר דהא דאסרינן בשל בשמים לאו משום חיסרון כיס דאעפ"י שמלכלך ונאסם הבשמים מ"מ אין בכך חסרון כיס כי מוקצה אינו אסור אלא לטלטלו אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי ולכן מותר ליגע בארון שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה כגון מעות לי נר וכל שאר מוקצה וכן מותר לטלטל דבר מוקצה על ידי נפיח דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד ולא מיקרי טלטול עכ"ל רמ"א והוא מדברי המרדכי ות"ה ותשובת מהרי"ל וב"י הביאה בס"ס זה :

[ב] **כגון** קורנס של בשמים כ"ע אם יש היתר טפי בקורנס של נפחים שלנו שהוא של מיני מתכות ובקל מדיחים אותו אף אם יתלכלך כי שמעתי בשם מ"ו שהתיר לפצע בו אגוזי' :

[ג] **ושברי** זכוכית כו' כתב בא"ח שאם הם במקום שיכולי' להזיק כגון שברי זכוכית על השלחן או באמצע הבית מותר לטלטל השברים לפנותן ואפילו אינם ראוים לשום מלאכה מידי דהוה אקוץ ברה"ר כדבסמוך :

[ד] **שנשברה** בחול כו' ז"ל ב"י תימה כו' ובד"מ כתב דמשום סיפא נקטה דאם זרקה מבע"י לאשפה אסור מש"ה נקט שנשברה בחול עכ"ל · ולעד"נ דמש"ה נקט בחול

פרישה

בטל ממלאכה עוד כתב הרמב"ם טעם כדי שיהא שביתה ניכרת אף לטיילין ולבטלי קרנות שכל ימיהן הם שובתי' ממלאכה לכך אסרו להלך ולדבר ולטלטל כנאמר בישעיה · והראב"ד כתב טעם האיסור טלטול מוקצה משום גדר הוצאה וכן הוא בפרק כל הכלים עיין בב"י בהקדמת זה הסי' שחלק' דיני מוקצה לכללים וכל כלל וכלל לפרטים .

(ב) **או** אפילו אם צריך לו כו' וכיון דאסור לצורך גופו כ"ש דאסור לצורך מקומו דלצורך גופו עדיף מלצורך מקומו עיין בב"י :

(ג) **כגון** קורנס של בשמים ונראה דה"ה דאסור לשתות במדוכה מס"ט ועיין בדרישה :

(ד) **אפילו** לצורך הכלי מותר אבל שלא לצורך כלל אסור כ"כ ה"מ והר"ן חוץ מכתבי הקודש ואוכלין כתב הר"ן דמותר לטלטלן אפי' שלא לצורך :

(ה) **ושברי** זכוכי' כו' אפי' מונחין במקום שאין לחוש שיוזק אדם בהן וק"ל ועיין בדרישה .

(ו) **אבל** אם אינם ראוים לשום מלאכה לא נראה דהיינו דוקא לטלטלן לצורך גופן שלא יגנבו אבל לצורך גופו או למקומו מותר הואיל דאתי מתורת כלי כמ"ש הרא"ש בקליפי אגוזים שמותר לצורך מקומו :

(ז) **שנשברה** בחול ז"ל ב"י ותימה כיון שכתב רבינו בסמוך דאפילו נשברה בשבת שרי לטלטלן כיון שראוין לכסות כלים למה כתב כאן שנשברה בחול ושמא י"ל דהתם בכלים שנשברו והכא בכלי שנשברה ממנו חתיכה וכדדייק לישנא דרבינו דכיון שהכלי עדיין משמש תשמישו הראשון וחתיכה זו שנשברה ממנו לא היתה ראויה לשמש בפני עצמה קודם שנשברה ועכשיו שנשברה היא ראויה לשמש בפני עצמה הוה נולד עכ"ל · ולע"ד למ"ש בסמוך כל הכלי' הניטלי' דלתותיהן שנתפרקו מהן ניטלות אפי' נתפרקו בשבת דהתם שם כלי הראשון עליו דהא ודאי יחזור ויחבר הדלת לכלי ועוד שגם מתחלה בשעה שהיתה מחובר להכלי היה לו שם דלת בפני עצמו ובזה נ"ל מיושב נמי מ"ש אדין זה אם זרקה מבע"י לאשפה כו' ולא כתב זה לעיל בבבא ראשונה אלא כיון שאם מיירי שנקבע ונשבר הכלי מחתיכות גדולות אין דרך לזורקן לאשפה משא"כ כאן ודו"ק ועיין בדרישה (ח) **אפילו** במקום שאין כלים כו' דכיון דבמקום כלים שראוי לכסות בה שם כלי עליה אף כאן לא פקע שם כלי מינה רש"י וצ"ל הואיל שהכלים מצוים אלא שבמקום זה אינם מצוי' משא"כ בבניות

חדושי הגהות

מבע"י אסור לטלטלה כיון שבטלה מהיות עוד כלי · כל הכלים הניטלין בשבת דלתותיהן שנתפרקו מהן ניטלין ל"ש נתפרקו בחול ל"ש נתפרקו בשבת דלת של שידה תיבה ומגדל יכולים ליטלה מהם (ט) ואסור להחזירה ושל לול של תרנגולים אסורים בין ליטול בין להחזיר כיסוי בור ודות אין נוטלים אותם אא"כ יש להם בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי ושל כלים אפי' הן מחוברין כגון תנור שחברו בטיט יכולין ליטלו אפילו אין לו בית אחיזה מחט שלימה יכולין לטלטלה ליטול בה הקוץ ניטל חודה או חור שלה לא וחדשה שלא ניקבה עדיין שריא · שירי מחצלאות מותרים (י) [ס] שירי מטלניות שבלו אם יש בהם ג' אצבעות על ג' אצבעות מותר לטלטלם ואם

זרקה מבע"י משום דבטלה מתורת כלי כשקדש היום אבל אם לא זרקה עד שחשיכה מאחר דכשקדש היום מוכן לא פקע מינה תו שם כלי :

כתוב בא"ח שברי כלים י"א אע"פ שאינם ראויים למלאכה כלל ניטלים אם הם במקום הנזק כגון על השולחן או באמצע הבית מותר לפנותן מידי דהוה אקוץ בכרמלית (ה) : **כל** הכלים הניטלין בשבת דלתותיהן שנתפרקו מהם ניטלין וכו' משנה וגמ' שם (קכב :): **דלת** של שידה תיבה ומגדל וכו' שם ת"ר דלת של שידה תיבה ומגדל נוטלין אבל לא מחזירין ושל לול של תרנגולין לא נוטלין ולא מחזירין בשלמא של לול של תרנגולין קסבר כיון דמחברי בארעא יש בנין בקרקע יש סתירה בקרקע אלא של שידה תיבה ומגדל מאי קסבר אי קסבר יש בנין בכלים יש סתירה בכלים ואי אין סתירה בכלים אין בנין בכלים ואסיק רבא דקסבר אין בנין בכלי' ואין סתירה בכלים וגזירה שמא יתקע ופירש"י לעולם קסבר אין סתירה ואין בנין הלכך נוטלין ומיהו אין מחזירין מדרבנן גזירה שמא יתקע בחוזקה בהכין ויתדות וה"ל גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש ואע"פ שהרי"ף סתם וכתב גזירה שמא יתקע כבר כתב הר"ן דלא קאי אלא אדלת שידה תיבה ומגדל דאין מחזירין אבל דלת של לול של תרנגולין ה"ט משום דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה אבל ה"ה סובר דקאי אף אלול של תרנגולים שעל מ"ש הרמב"ם בפכ"ב התוקע חייב משום בונה לפיכך כל הדלתות המחוברות לקרקע לא נוטלים אותן ולא מחזירין גזירה שמא יתקע אבל דלת שידה תיבה ומגדל ושאר דלתות הכלים נוטלין ולא מחזירין כתב הוא ז"ל דהכי איתא בגמ' ת"ר דלת של שידה תיבה ומגדל וכו' לול של תרנגולין פירוש דמחברי בארעא לא נוטלין ולא מחזירין גזירה שמא יתקע ותמה אני למה הוצרכו לגזירה שמא יתקע במה שמחובר לקרקע שהרי בלא תקיעה חייב משום בונה כמבואר פ"י עכ"ל ועוד יש לדקדק שלא נתן טעם למה אין מחזירין דלתות הכלים מיהו בזה אפ"ל שכשכתב אח"כ ואם נשמט ציר התחתון וכו' גזירה שמא יתקע האי טעמא קאי גם אדלתות הכלים אין מחזירין ולענין מה שתמה ה"ה י"ל דכיון דכלים הם אע"ג דמחוברים לקרקע הם לא פסיקא לן מלתא למימר דמשום דמחברי בארעא אית בהו בנין וסתירה ומ"מ אפשר למימר הכי והיינו דאמרינן קסבר כיון דמחברי בארעא וכו' כלומר אפשר למימר דסבר הכי וכי אסיקנא גזירה שמא יתקע תו לא צריכין לטעמא דכיון דמחבר בארעא : **כיסוי** בור ודות אין נוטלין אותם אא"כ יש להם בית אחיזה וכו' משנה שם (קכו :) כל כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת א"ר יוסי בד"א בכיסוי קרקעות אבל בכיסוי הכלים בין כך ובין כך ניטלין בשבת ובגמרא שם והוא שיש תורת כלי עליהם דכ"ע כיסוי קרקעות אם יש להם בית אחיזה אין אי לא לא כיסוי הכלים ואע"ג דאין להם בית אחיזה שרי כי פליגי בכלי דחבריגהו בארעא מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן ופסק הרי"ף כת"ק וכתב הרא"ש על זה ונ"ל שגגת סופר דאיהו גופיה הביא ראיה לעיל (קכב ·) הא דאמר רבינא כמאן מטלטלים האידנא כיסוי תנורא דמתא מחסיא דלית ביה אחיזה כרשב"י ור' יוסי אסרה משום ראב"י ואזיל לטעמי' דהכא ורי"ף כתב ולית הלכתא כת"ק וטעה הסופר עכ"ל הרא"ש וזהו שכת' רבינו ושל כלים אפי' הן מחוברין כגון תנור שחברו בטיט יכולין ליטלו אפילו אין לו בית אחיזה אבל הר"ן כתב שאפשר לתרץ דשפיר פסק הלכה כת"ק שהיה הוא ז"ל מפרש כי פליגי בכלים דחבריגהו בארעא כגון חביות הקבורים בקרקע לגמרי דת"ק אסר מפני שאינם נראים והרי הם ככיסוי קרקעות אבל בכיסוי הכלים המגולים אע"פ שמחוברין לקרקע לא פליג ת"ק ומש"ה פסק דשרי לטלטולי כיסוי דתנורי וזהו דעת הרמב"ם בפרק כ"ה שלכיסוי חבית הטמונה בארץ הצריך בית אחיזה ולכיסוי התנור לא הצריך וכתב שם ה"ה שכן העלה הרשב"א מד' הרמב"ם והא דאמרינן והוא שיש תורת כלים עליהם כתבו הרמב"ם שם ולא ידעתי למה השמיטו רבינו והכא דאמרינן והוא שיש תורת כלים עליהם פירש"י שיהיה ראוי לתשמיש אחר והקשה עליו התו' (שם) דא"כ פשיטא אלא נראה לר"ת דה"פ דאיכא תורת כלי עליהם שתקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך אפילו אינו ראוי לדבר אחר וכ"כ שהוא דעת ה"ה בפכ"ה וכ"כ הרא"ש בתשובה וכתב הר"ן ומסתברא לי דהכי בעינן בכיסוי כלים אע"ג דלא חבריגהו בארעא שיהא תורת כלי עליהם ה"מ שלא נשתמש בהם מבע"י אבל כל שכבר נשתמש בהם הוינו תורת כלי עליהם כדאמרי' שבת (נ ·) בחריות של דקל שייחדן לישיבה : **מחט** שלימה יכולין לטלטלה ליטול בה את הקוץ משנה בפ' כל הכלי' (קכג :) נוטל אדם וכו' מחט של יד ליטול בה את הקוץ ובגמרא (קכג ·) פשט ר"י דאפי' ניטל עוקצה או חררה כלומר חור שלה שרי ורבא אמר אסור לטלטלה ומותבה מדתניא מחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד ותרגמא אביי אליביה בגולמי עסקינן זמנין דמימלך עלייהו ומשוי להו מנא אבל הכא דניטל חררה או עוקצה אדם זורקה לבין גרוטאות : ופירש"י בגולמי · גולמי מחטין העומדות לינקב דנקובה נגמרת מלאכתה ושאינה נקובה אינה נגמרת הלכך לענין טומאה הוא דלא הוי כלי אבל בטלטול שרי דחזיא לקוץ : ומימלך . ולא נקיב לה ומשוי לה מנא כמו שהוא ולנטילת קוץ : גרוטאות שברי מתכות אדם זורקה לבין גרוטאות ובטל שם כלי מינה ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבא : **שירי** מחצלאות מותרין שם (קכה ·) אמר שמואל קרומית של מחצלת מותר לטלטלם בשבת ומפרש טעמא משום דחזיין לכסויי בהו טינופא וכתב ה"ה בפכ"ו בשם הרמב"ן שאם היו קרומיות מבע"י וזרקן אסורין דה"ל כגרורות שבתגר ודמיא לשברי חבית שזרקן לאשפה מבע"י דאסירי : **שירי** מטלניות שבלו אם יש בהם ג' אצבעות וכו' נז"ש (דף קכה) א"ר זירא א"ר שירי פרוזמיות אסור לטלטלן בשבת אמר אביי במטלניות שאין בהם

בתגר דראויין הן לשום מלאכה אבל בנשברו בשבת בר"ה ה"ל נולד כיון דאין ראויין לשום מלאכה זו היא דעת התו' ורבינו נמי מודה לדבריהם ולפ"ז איכא למימר נמי הא דכתב רבינו חתיכת חרס שנשברה בחול וכו' דוקא בחול אבל בשבת ה"ל נולד וכמו שהבין ב"י וכדברי התו' אלא מיהו' הא דדייקינן אבל בשבת ה"ל נולד היינו בנשברו בשבת בר"ה דלא חזי למידי בר"ה התם הוא דאסור לטלטלם בשבת בדפי' והאי דכתב רבינו מקודם דבנשברו בשבת מותר לטלטלם כת"ק היינו בנשברו בתגר דחזי לכסות בו מנא כיון דשכיחי מנא בתגר הלכך אם ראוי לכסות בו מנא מותר לטלטלם וכדפי' אבל לא כמו שהבין ב"י מדברי התו' ורבינו ודו"ק :

כל הכלים הניטלין בשבת וכו' פי' בנתפרקו בשבת איכא למשרי טפי משום דכי קדיש יומא הוו מוכנין לטלטל אגב אביהן אבל נתפרקו בחול אין מוכנין על גבי אביהן וקאמר דאפ"ה שרי דל"ש נתפרקו בחול ל"ש נתפרקו בשבת דכיון דאכתי כלי הוא שעדיין עומד למלאכה ראשונה וראוי להתחבר הכסוי עם הכלי הוו להו מוכן אגב אביהן והשתא ניחא דלא קשה דלעיל בכלים שנשברו אמרי' איסכא דשרי ומתר לטלטל בשנשברו מע"ש משנשברו בשבת אלא כדפי' דשאני הכא דאכתי כלי הוא למלאכה ראשונה כדפי' אבל התם לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת הלכך כשנשבר בשבת אסור טפי דהוי נולד כ"כ התו' ר"פ כל הכלים בדבור השני : **דלת** של שידה תיבה ומגדל וכו' ברייתא' שם ר"פ כל הכלים ובגמרא בשלמא של לול של תרנגולים קסבר כיון דמחברי בארעא יש בנין בקרקע יש סתירה בקרקע אלא של שידה תיבה ומגדל מאי קסבר אי קסבר יש בנין בכלים יש סתירה בכלים ואי אין סתירה בכלים אין בנין בכלים אלא אמר רבא אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים וגזירה שמא יתקע פי' רש"י אין מחזירין מדרבנן גזירה שמא יתקע בהכין וביתידות וה"ל גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש עכ"ל נראה דקשיא ליה כיון דבחזור' כלי שנתפרק לית ביה משום בנין אפי' תוקע נמי ליכא משום בונה ולכן פי' דחייב משום מכה בפטיש וכ"כ הרא"ש אבל הרי"ף כתב וז"ל ת"ר דלת של שידה תיבה ומגדל נוטלין ולא מחזירין של לול של תרנגולין לא נוטלין ולא מחזירין גזירה שמא יתקע משמע מלשונו דבלול של תרגולין נמי הוי טעמא משום גזירה שמא יתקע וכ"כ הרמב"ם בפכ"ב להדיא וקשה חדא דשמא יתקע אינו אלא טעם לאין מחזירין ואכתי קשה למה אין נוטלין ותו הקשה ה' המגיד למה הוצרכו לגזיר' דשמא יתקע במה שמחובר לקרקע שהרי בלא תקיעה חייב משום בונה כמבואר בפ' עשירי עכ"ל וב"י כתב מה שכתב עיין עליו אבל לפעד"נ דס"ל להרי"ף והרמב"ם דלמאי דקאמר אלא אמר רבא וכו' הדר ביה מתאי דקאמר תלמודא מעיקרא דבלול של תרנגולין כיון דמחברי בארעא איכא בנטילת דלת ובחזרתה משום סתירה ובנין בקרקע אלא ליכא משום בנין וסתירה כלל כיון שאין שם אלא נטילת הציר מן החור או חזרת הציר לחור ואינו חייב משום בונה אלא בתוקע וכמ"ש הרמב"ם בפ"י וכן התוקע עץ בעץ בין שתקעו במסמ' בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד ה"ז תולדת בונה וחייב ולכן כתב הרמב"ם בפכ"ב וז"ל התוק' חייב משום בונה לפיכך כל הדלתות המחוברות לקרקע לא נוטלין אותן ולא מחזירין גזירה שמא יתקע וכו' ס"ל דבדלתות אף המחוברים לקרקע ליכא משום בנין אא"כ בתוקע ציר בחור וכן אם היתה תקוע ציר בחור ונטלה משם הוה סתירה אבל באינו תקוע ליכא משום בנין וסתירה ומה שהקשה הרב המגיד שהרי בלא תקיעה חייב משום בונה כמבואר בפ"י עכ"ל הא לאו קושיא היא דהא פשיטא דאיכא כמה גווני בניני' דלית ביה תקיעה כגון כל הני דקחשיב בפ"י המשוה פני קרקע בבית כגון שהשפיל תל או מילא גומא וכו' אחד נתן את האבן וכו' אלא דבחזרת דלתות ליכא משום בונה כלל אלא במה שהוא תוקע ציר לחור או נוטלה מן החור השתא ניחא דבשל לול של תרנגולין אין מחזירין שמא יתקע ואיכא משום בונה וכן אין נוטלין שמא הוא תקוע ואיכא משום סתירה אבל בשידה תיבה ומגדל דאפי' הוא תקוע אינו איסור דאורייתא דאין בנין בכלי' בכלי שנתפר' ואין לאסור תוקע בכלים אלא מדרבנן משום דדמי לעושה כלי מתחלתו והלכך חזרה הוא דאסור גזירה שמא יתקע אבל נטילה ליכא איסור כיון דאין סתירה בכלים ואפילו היה תקוע וליכא בנטילה משום גזירה כלל כנ"ל וכזה יבא על נכון לשון הרי"ף שאמר בסוף גזירה שמא יתקע דבין בשידה תיבה ומגדל ובין בלול של תרנגולין בשניהם הוי טעמא משום גזירה שמא יתקע כדפרי' גם לשון הרמב"ם הוא כפשוטו ול"ק ולא מידי : פסק ומה שנוהגים בסעודות גדולות כדי להכניס אויר נוטלים בשבת ע"י א"י סתימת העששית מן החלון נראה דאסור דדמי לשל לול של תרנגולין דאיכא משום בנין וסתירה כיון דמחברי בארעא דהעיקר הוא כדעת רוב פוסקים דכל דמחברי בארעא איכא הכא משום בנין וסתירה אע"ג דאינו תוקע :

כסוי בור ודות וכו' משנה ס"פ כל הכלים דפליגי תנאי ת"ק סבר כל כסוי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלין בשבת דמוכחא בית אחיזה דוליה דלמשקל ולאהדורי עביד ור' יוסי פליג בד"א בכסוי בקרקעות כגון כיסוי בור ודות אבל בכסוי הכלים בין כך ובין כך ניטלין בשבת ובגמרא בכסוי קרקעות כ"ע לא פליגי דבעינן בית אחיזה ובכסוי הכלים דכ"ע אע"ג דאין להם בית אחיזה כי פליגי בכלים דחבריגהו בארעא כגון כסוי תנור מר סבר גזרינן ומ"ס לא גזרי' ופסק הרא"ש הלכה כר' יוסי וכ"כ רבינו וכדברי הרי"ף והרמב"ם איכא ספיקא עיין בב"י : **ומ"ש** כגון תנור שחברו בטיט פירוש התנור הוא כמו כלי ופתחו למעלה והתנו' עצמו מחובר תחתיתו בטיט בקרקע והכסוי עליו מלמעלה הוא בתלוש והא דכתב המרדכי בפ' חבית הורה ה"ר אביגדור דדף שמשימין לפני התנור ושורקין אותו בתנור בטיט בע"ש במקום שאין א"י אף היהודי יכול להסירו מן התנור כיון דשריקת דף אינו עשוי לקיים מיירי בתנורי' שלנו שפתחיהן מן הצד ובתטמוטים התבשילין מע"ש לצורך מחר שורקין הדף שלפני התנור לשמו' חומו ועיין בש"ע בסי' רנ"ט ובהגה' לשם בסוף הסי' : **מחט** שלמה וכו' משנה ומסקנא דגמ' שם אליבא דרבא · שירי מחצלאות מותרין מימרא דשמואל שם ומפרש טעמ' משום דחזיין לכסויי בהו טנופא : **שירי** מטלניות שבלו וכו' ג"ז שם ופירושו דכיון דאין בהן ג' על ג' לא חזיין לא לעניים ולא לעשירים והר"ן בשם הרמב"ם

דרכי משה

היום הוי מוכן לא פקעה מיניה תו שם כלי כדאמרינן בגמרא לכן נקט נשברה בחול משום שפא : (ה) וכ"ה בהגמ"ר דף קע"ט :

עיין

פרישה

בכניות ונעמוד' דצריך שיהיה לו כמ"ש לקמן בסי' זה : (ט) **ואסור** להחזירה גזירה שמא יתקע בחוזקה בהכין וביתידות והוי גמר מלאכה וחייב משום מכה בפטיש : (י) **שירי** מטלניות

ר"ל

דרישה

בחול להשמועינן דאפילו נשברה בחול אפ"ה סגי בשיעור כל שהוא כזה מעפ"י שעדיין לא כיסה בה את הכלי אלא שראויה לכסות בה סגי · ובדרישה השמעי' דאפילו אם נשברה בשבת דה"א כיון דבכניסת שבת היה מטלטל ע"י כלי גם עתה שנשבר מותר לטלטל דהא אין מוקצה

ואם לאו אסורין מנעל חדש מותר לשומטו מעל הדפוס (יא) [ו] אף ע"פ שמלאכתו לאיסור כיון דשם כלי עליו מותר לטלטלו לצורך מקומו (יב) סנדל שנפסקה רצועה הפנימית עדיין תורת כלי עליו ומותר לטלטלו נפסקה החיצונה בטל מתורת כלי ואסור לטלטלו (יג) ואם הוא בכרמלית מותר לכרוך עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה ויתקנו שלא יפול מרגלו ובחצר שהוא נשמר שם אסור חלוק שכבסו אותו ותחבו בו קנה לתלות בו ליבשו יכול לשמטו מעל הקנה ואסור ליקח הקנה מתוכו שאינו כלי (יד) ואם תחבו בו כלי יכול ליטלו מתוכו אפי' הוא מלאכתו לאיסור: כירה שנשמטה (טו) [ז] אפילו אחת מירכותיה אסור לטלטלה וכ"ש אם נשמטו שתים. (טז) לבנים שנשארו מן הבנין מותר לטלטלן סדרן זה על זה והקצם

הרמב"ם כתב דוקא שירי טלית של מצוה דלא חזי לקנח בו טינופת משום דהוי ביזוי מצוה אבל שירי טלית שאינה של מצוה חזי לקנוחי ביה טינא או טינופת תיהו רבינו לא הזכיר שם טלית אלא שירי מטלניות וכו' משמע דשירי בגדים שאינן של מצוה נמי אסור לטלטלן בפחות משלשה על שלשה וקשה הלא חזי לקינוח טינופת ונראה לפי עניות דעתי דבפחות משלשה על שלשה הוא מוקצה לפקק בו את המרחץ או לנער בו את הקדרה כמ"ש הרי"ף בפ' במה מדליקין וכיון דהוקצה לכך לא חזי לכסות בהו טינופת הלכך אסור לטלטוליה: כתב הר"ן ס"פ כירה דמוקצה לעשירים פי' כגון בגד שאין בו ג' על ג' או קרטין של צבועה וכיוצא בזה דלא חשיבי גבי עשירים ומקצה דעתו מהם דאסור לטלטלו אפילו עניים אין מטלטלין אותו ומביאו ב"י סוף סי' זה ופסק כך בש"ע והדבר פשוט דהיינו דוקא לעניים שבבית העשירים אסור והטעם שכבר הוקצה מדעתו של בעל הבית העשיר והכי מוכח להדי' בסוגיא דפריך אביי קרטין בי רבי מי חשיבי וכ"ת חזי לעניים והתנן בגדי עניים לעניי' ובגדי עשירים לעשירי' אבל דעניי' לעשירי' לא וה"נ בי רבי לא חשיבי קרטין ובטלי ואסורים אף לעניים שבבית רבי אבל לעניים שאינו בבית העשיר לא הוי מוקצי' דפשיטא היא דלא אמרינן דמה שהוא מוקצה לאיש אחד יהיה מוקצה לכל העולם הלכך בגד שלש על שלש אינו מוקצה בבית עניים וכמ"ש גבי שירי מטלניות שבלו דאם יש בהן שלשה אצבעות על שלשה אצבעות מותר לטלטלן והיינו בבית עניים ואף לעשירים שבבית עניים לא הוי מוקצה שהכל נמשך אחר דעתו של בעל הבית וכ"כ התוספות להדיא בפרק מפנין (דף קכ"ז) בד"ה כיון דחזיא והתו' כתבו בפרק כירה (דף מ"ו) בד"ה מי ייתר דחי שנדר מדבר אחד לא הוי מוקצה אף לדידיה לענין טלטול כיון דחזו לאחריני אם לא בפירות שלו ואסרן לכל אדם והיינו כדאיתא בפרק מפנין דבתרומה טהורה ביד ישראל אע"ג דלא חזיא לישראל כיון דחזיא לכהן לא הוי מוקצה לישראל לענין טלטול והטעם הוא דהכא לכ"ע חזיא אלא איסורא הוא דרביע עליה:

מנעל חדש וכו' פלוגתא דתנאי ס"פ חולין ופסק כחכמים דשרי דאע"ג דהדפוס מלאכתו לאיסור הוא כיון שהוא כלי מותר לטלטלו לצורך מקומו כלומר לצורך המנעל שהדפוס נתון לתוכו והא דקאמר שומטו מעל הדפוס ה"ה דמותר ליקח הדפוס מתוכו כיון שהוא כלי כמ"ש בסמוך גבי חלוק אלא כיון דבמנעל דרכו לשמטו מעל הדפוס ולא ליקח הדפוס מתוך המנעל להכי קאמר שומטו מעל הדפוס אבל בחלוק הוי איפכא דדרך הוא ליקח הקנה מתוך החלוק לפיכך אמרו שם דאם אינו כלי אסור ליקח הקנה מתוכו אלא שומט לחלוק מעל הקנה ואיכא לאידך דבגמרא קאמר מנעל סתם ורבינו כתב מנעל חדש דלאיזה צורך אמר מנעל חדש ונראה דלפי דפריך בגמרא לרבא דאמר מלאכתו לאיסור בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר הא דתניא ר' יהודה אומר אם היה רפוי מותר מאי איריא רפוי אפי' לא רפוי נמי ופריקו ההיא ר' יהודא משום דר' אליעזר היא ופרש"י ר"א היא דס"ל מנעל שעל גבי האימום לאו גמר כלי הוא כל זמן שמחוסר הוצאה ולענין שבת נמי אסור לטלטלו משום דלאו כלי הוא ואשמועינן דרפוי לאו מחוסר הוצאה הוא ומותר לטלטלו וכו' עכ"ל השתא ניחא דכתב רבינו מנעל חדש לאשמועינן רבותא דאפילו מנעל חדש שע"ג הדפוס ואינו רפוי דאיכא למימר לאו גמר כלי הוא כל זמן שמחוסר הוצאה ולענין שבת אסור לטלטלו וכר"א קמ"ל דליכא איסורא אפי' בחדש ואצ"ל בישן שע"ג הדפוס דכבר היה כלי מקמי שניתן הדפוס בתוכו דפשיטא דשרי כנ"ל: **סנדל** שנפסק' רצועה הפנימית וכו' כך עולה מן הסוגיא ר"פ אלו קשרים כמ"ש ב"י ע"ש:

חלוק שכבסו אותו וכו' מימרא דרב חסדא בפ' תולין וא"ת כיון שהשתמש בה מבעו"י לישרי אף קניא ממנה כדאמר רב אבי בפ' במה טומנין ישב אעפ"י שלא קשר ולא חשב וכמ"ש רבינו בסמוך גבי חריות של דקל תירץ הר"ן דאיכהו לא הוה אורחייהו ליחודי קניא לכתונתא עכ"ל ומ"מ ק' דא"כ תניח תדעת הוא ואפילו כיתונתא תקניא אסור דהוה בסיס לדבר האסור וי"ל דלא מקרי בסיס אלא היכא שמונח האיסור על ההיתר אבל בכיתונתא ההיתר מונח על האיסור והיכא דקשליף לכיתונתא שהוא ההיתר מקניא שהוא האיסור שפיר דמי:

ומ"ש ואם תחבו בו כלי יכול ליטלו כו' איכא להקשות הא פשיטא היא דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצור' מקומו כמ"ש בתחלת סי' זה וגבי מנעל שע"ג הדפוס לא ק' הא משום דהתם אתא לאשמועי' דהדפוס שם כלי עליו אבל בכת' קאמרינן ואם כלי קיואי הוא מותר פי' שהקנים הוא קנה של אורגים מותר השתא ניחא דאתא לאשמועינן דאין הגרדי מקפיד עליהם וכדאיתא בפ' אלו קשרים (דף קי"ג) כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת ופרש"י מותר לטלטל לשני הקנים לתשמיש אחר ואשמועי' דאין הגרדי מקפיד עליהן ולא הוי מלאכתן לאיסור עכ"ל אלא דרבינו כתב דאם תחבו בו כלי יכול ליטלו מתוכו אפי' הוא מלאכתו לאיסור ונראה דהכי פירושו אפילו הוא מלאכתו לאיסור דקנה של אורגי' הוא והוה אמינא דמקפיד הגרדי עליהם וה"ל מוקצה מחמת חסרון כיס דאסור אפילו לצורך גופו ומקומו קמ"ל דאין הגרדי מקפיד עליהם שלא ישתמשו בהם תשמיש אחר והשתא כיון דאינו מקפיד עליהם א"כ לא הוי מוקצה כלל דהו לא חשיבי הני קנים מלאכתן לאיסור כלל ודו"ק: **כירה** וכו' פי' באחת לא חיישינן למתקע כולי האי משא"כ בשתים דפשיט' דחיישינן שמא יתקע בהיזק ועיין בזה בתרומת הדשן בדין ספסל סי' ע"א וב"י מביאו סוף סי' ש"ג:

כל

בהם ג' על ג' דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים וכתב הר"ן בשם הראב"ד דוקא בטליתות של מצוה מפני שאדם בודל מהם ואינו רוצה להשתמש בהן תשמיש המגונה אבל שירי שאר בגדים מותר לטלטלם דחזו לקינוח דלא גרע מחרס קטנה וכ"כ ה"ה בפכ"ו בשם הראב"ד נ"כ וכתב עוד שקצת מפרשים סוברים כן ושאין כן דעת הרמב"ם: **מנעל** חדש מותר לשומטו מעל הדפוס וכו' פלוגתא דר"א ורבנן בס"פ תולין (קמא:) והלכה כרבנן דשרו ואמרינן בגמרא דאע"ג דדפוס מלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך מקומו דהיינו מנעל שהדפוס נתון לתוכו: **סנדל** שנפסקה רצועה הפנימית וכו' בר"פ אלו קשרים (קיב.) אמר רב יוסף לאביי מדמתרץ ר"י אליבא דרבי יהודה ש"מ הלכה כרבי יהודה דתניא סנדל שנפסקה אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו טמא רבי יהודה אומר נפסקה פנימית טמא חיצונה טהור ואמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כמחלוקת לענין טומאה כך מחלוקת לענין שבת וכן לענין חליצה ושקיל וטרי לאוקומי דאליבא דר' יהודה איצטריך ר' יוחנן לאשמועינן הכי ומדמפרש למלתיה דר' יהודה אלמא כוותיה ס"ל ואע"ג דאמרינן תו התם דכי אתא רבין א"ר הלכה כר' יהודה ור"י אמר אין הלכה כר' יהודה ואסיקנא דאמוראי נינהו ואליבא דר"י דרבה בר בר חנה דא"ר יוחנן מפרש דברי רבי יהודה סבר לר' יוחנן הלכה כר' יהודה רבין אמר דר"י סבר אין הלכה כר' יהודה פסק רבינו כרבה בר בר חנה משום דרב יוסף ס"ל כוותיה ואביי נמי קיבלה מיניה ופי' רש"י תרסיות מקו' קביעות הרצועות והם שתים אחד מבחוץ ואחד מבפנים לבין הרגלים כעין שיש למנעלים שלנו וכשנפסק הפנימי ראוי הוא לתקנו ואע"פ שתיקונו ניכר וגנאי הוא מיהו לצד פנים לא מתחזי וכשנפסק החיצונה אינו הגון שוב לתקנו והך דאביי חיצונה איפסיק מש"ה אסריה רב יוסף אפי' לטלטלו וא"ל אביי והא אכתי מנא הוא דמפיכנא ליה לרגל האחרת ונעשית החיצונה פנימית: א"ל מדקא מתרץ ר"י למילתיה דרבי יהודה ומפרש לה. ש"מ הלכה כר' יהודה דאמר משנפסקה החיצונ' לאו מנא הוא: **ומ"ש** ואם הוא בכרמלית מותר לכרוך עליו גמי לח וכו' שם עובדא דר' ירמי' ואורי לי' ר' אבהו הכי: **ומ"ש** ובחצר שהוא נשמר וכו' גז"ש אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה א"ל מאי אעביד ליה א"ל שבקיה א"ל מ"ש מדר' ירמיה התם לא מינטר הכא מינטר וכתבוהו הרי"ף והרא"ש אבל הרמב"ם בפי"ט כתב דינא דעובדא דר' ירמיה ולא כתב דינא דהאי עובד' וכתב ה"ה ואולי דעתו כדעת קצת מפרשים שסוברים דהא דרב יוסף אתיא דלא כהלכתא שסובר שכלי שנשבר אינו ראוי לטלטלו אא"כ עושה מעין מלאכתו הראשונה ואין הלכה כן עכ"ל ונראה שטעמו מדא"ל אביי לרב יוסף והא מנא הוא דאי בעינ' הפיכנא ליה מימין לשמאל כלומר שהסנדל יש לו שני מקום קביעות רצועות אחד מבחוץ ואחד מבפנים בין שני רגלים וכשנפסק הפנימי ראוי לתקנו ואע"פ שתיקונו ניכר וגנאי הוא מיהו לצד פנים לא מתחזי וכשנפסק החיצונה אינו הגון שוב לתקנו והך דאביי חיצונה איפסיק ומש"ה אסריה רב יוסף אפילו לטלטלו וא"ל אביי והא אכתי מנא הוא דמפיכנא ליה לרגל האחרת ונעשית החיצונה פנימית א"ל מדקא מתרץ ר"י אליבא דר' יהודה ש"מ הלכה כר' יהודה דאמר נפסקה פנימית טמאה החיצונה טהורה ומשמע ליה דכיון דאכתי כלי הוא אלא שאינו משמש מעין מלאכתו הראשונה חזי לטלטול כדתנן בפ' כל הכלים דכיון שעושין מעין מלאכה מותר לטלטלם ואע"פ שאינם עושים מעין מלאכתם הראשונה וצ"ל שיש לדחות דסנדל שאני דלא חזו לכסות בו כלי כדחזו שאר שברי כלים משום דממאיס ומש"ה כל היכא שאינו ראוי לנעול לאו כלי הוא כלל ואפי' לת"ק דר' יהודה ומ"מ כיון שהרי"ף והרא"ש מסכימין לדעת א' הכי נקטינן: **חלוק** שכבסו אותו ותחבו בו קנה וכו' מימרא דרב חסדא בפ' תולין (קמ.): **ומ"ש** ואם תחבו בו כלי וכו' גז"ש: **כירה** שנשמטה אפילו א' מירכותיה וכו' פלוגתא דאמוראי בר"פ תולין (קלח:) ופסקו הפוסקים כרב דאמר אפי' אחת אסור שמא יתקע ופירש"י ירכותיה פטפוטי' שלה כעין רגלים (ו) · **לבנים** שנשארו מן הבנין וכו' מימרא בפ' כל הכלי' (קכד:) ופ' המביא כדי יין (לב.) הני ליבני דאייתור מבנייתא שרי לטלטולינהו בשבתא הואיל וחזו למיזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו ופירש"י שרי לטלטולינהו דמעתה לאו לבנין קיימי אלא למזגא עלייהו ותורת כלי עליהם: שרגינהו · סדרן זו על גב זו גלי דעתיה שמקצן לבנין ואסור לטלטולינהו:

כל

דרכי משה

(ו) עיין סוף סימן ש"ג:

נראה

דרישה

מותר לטלטלם אפי' פחות מג' אצבעות דחזי לקינוח הטיט מעל רגליו דלא גרע מחרס קטן וגם ה"ה כתב שקצת מפרשים סוברים כן ושאין כן דעת הרמב"ם ועיין בב"י שהביאו וכ"ל דגם רבינו דסתם וכתב מטלניות כו' סבר כהרמב"ם וצריך ליתן טעם לזה איתא בגמרא ורבינו הביאו לעיל בסמוך דשיעור חרס לכסות בה הכלי ולא אמר דשיעורו כדי לקנח בה הטיט ונראה דשיעור לכסות בה פך קטן הוא זוטר מיש בה כדי לקנח בה הטיט דדרך בני אדם ליטול חרס גדול קצת כדי שלא ילכלך ידיו אבל במטלניות הוצרכו ליתן שיעור ראוי לקנח בו משום דבשיעור קטן ממנו אין הכלי מתכסה דיפול בתוך הכלי הואיל ורך הוא · אלא שצ"ע שרבינו ירוחם חלק י"ג כתב והביאו ב"י לעיל בסי' ש"ב בד"ה טיט שעל רגלו ז"ל וה"ה שיכול לקנחו במעט חרס הראוי לטלטלו שיש בו שיעור כדי לסתום פי פוס כלי ואפשר לומר דאף דאין מדרך בני אדם לקנח טיט בחרס קטן כ"כ מ"מ הרוצה לקנח בו מותר לטלטלו כיון שיש שם כלי עליו שהרי ראוי לכסות בו פך קטן:

[ו] **אעפ"י** שמלאכתו לאיסור כו' והא דקאמר מותר לשומטו מן הדפוס דל' לשומטו משמע דמשמטין המנעל בלי נגיעת הדפוס וכמ"ש אח"כ בחלוק שכבסו ותחבו בו קנה מותר לשומטו מעל הקנה ואסור ליקח הקנה מתוכו כו' נראה דהכא במנעל שגם הדפוס שם כלי עליו יכול ליקח הדפוס בידים דל' לשומטו לא"ד אלא ה"ג דלא התירו אלא מה שהוא לצורך דהיינו לטלטל הדפוס אגב המנעל בשעת השמטת המנעל ממנו אבל ליגע וליקח הדפוס אפשר דאסור הואיל ואפשר זולתו:

[ז] **אפילו** אחת מירכותיה כו' וה"ה ספסל שנשמט א' מרגליה אסור לטלטלה ולהסמיכה על

ספסל

פרישה

ז"ל הגמרא שירי פרטמאות ופירש"י והרי"ף פרטמאות עליונות כדאמרינן רב פטרס מסידת רמא תכלתא למשי ביתא ועיין בדרישה:

(יא) **אע"פ** שמלאכתו לאיסור פי' הדפוס מ"מ מותר לטלטלו לצורך המנעל ועיין בדרישה דהיינו לצורך מקומו:

(יב) **סנדל** שנפסקה ז"ל ב"י ופירש"י שהסנדל יש לו ב' מקומות שקבועים בו הרצועות אחד מבחוץ ואחד מבפנים לבין הרגלים כעין שיש למנעלים שלנו וכשנפסק הפנימי ראוי הוא לתקנו אע"פ שתיקונו ניכר וגנאי הוא מ"מ לצד פנים לא מתחזי וכשנפסק החיצונה אינו הגון שוב לתקני עכ"ל · וכ"ל מ"ש כעין שיש למנעלים שלנו הם המה שאין להם עור ע"ג הרגל רק רצועה א' מחוברים זה לזה והרצועה סוגרין מע"ג הרגל יחד בסגור שמחובר בראש אחד מן הרצועה וקורין בל"א פנטאפי"ל וכן פירש"י בהדיא אסנדל בפרק אלו קשרים ד' י"ב ע"ש

(יג) **ואם** הוא בכרמלית כו' אע"ג דלאו מנא הוא מ"מ כיון שהוא דרך מלבוש ולצורך סתירו בככ"ג ולכאורה נראה דה"ה בר"ה עושה כן ומותר אלא שהמעשה כך היה כגמ' ד' קי"ב ע"ש או שמא לא הקילו מסברא דלא מקצה מדעתיה כו' אלא בכרמלית וז"ל הראב"ד דהיינו טעם דשרי משום דבכרמלית דלא מנטר לא מקצה ליה אינש מדעתיה עלויה לטלטלו ע"י גמי אבל בחצר דמנטר מקצי ליה אינש מדעתיה עד דמתקן ליה ולא משום הפסד ממון נגעו בה:

(יד) **ואם** תחבו בו כלי כגון קנה של אורגים (טו) **אפילו** אחד מירכותיה כו' פירש"י כעין רגלים אסור שמא יתקע ועיין בדרישה. (טז) **לבנים** שנשארו מן הבנין מותר לטלטלן דמעתה לאו לבנין קיימי אלא למזגא עליה ותורת כלי עליה:

אסור

והקצם לבנין (יז) אסור לטלטלן · [ח] כל דבר שאינו כלי כגון צרורות שבחצר וכיוצא בהם אסור לטלטלן (יח) קוץ המונח בר"ה מותר לטלטלו פחות פחות מד"א ובכרמלית אפי' טובא נמי שרי סולם [ט] (יט) אפי' (ז) של עלייה (כ) והוא גדול מותר לטלטלו בשבת בחצר והרמב"ם ז"ל אסרו [י] אבל ה של שובך מותר לנטותו ממקום למקום אבל לא יוליכנו משובך לשובך חריות של דקל שקצצן לשרפה מוקצין הן ואסור לטלטלן ישב עליהן מעט מבעוד יום מותר לישב

כל דבר שאינו כלי וכו' בפרק כירה (מו.) מ"ט שרי לטלטולי שרגא דנפטא משום דחזי לכסויי ביה מנא אלא מעתה כל צרורות שבחצר מטלטלין הואיל וחזו לכסויי בהו מנא א"ל הא איכא תורת כלי עליה הני ליכא תורת כלי עליהן ג הא פשוט ולא הוצרך לכתבו אלא משום דלעיל כתב דחרס קטנה מותר לטלטלה והשתא קאמר דדוקא חרס דאיתא משברי כלים אבל צרורות או אבנים אע"ג דחזו לכסות בהם את הכלים כמו חרס קטנה אסור לטלטלם :

קוץ המונח בר"ה וכו' מימרא דרבינא בפרק כירה (מב.) וטעמא דשרי משום דחיישינן שמא יוזקו בו רבים ובמקום היזקא דרבים לא גזרו רבנן שבותא ודין גחלת שבר"ה אם מותר לכבותה משום היזקא דרבים כתבו רבי' ס"ס של"ד :

סולם אפי' של עלייה וכו' בריש ביצה (ט.) תנן בש"א אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירי' ובגמרא א"ר יהודה בד"א בסולם של שובך אבל בסולם של עלייה דברי הכל אסור והקשו התוספות (שם:) והרא"ש דמשמע בפרק חלון שמותר לטלטל סולם אפי' גדול כל שהוא וא"כ היכי אסרינן הכא בשל עלייה ותירצו דהכא בי"ט שמותר להוציא הסולם לר"ה והרואה אומר להטיח גגו הוא צריך וכיון דאסור בר"ה אפי' בחדרי חדרים אסור אבל בשבת דאין דרך להוציא לר"ה הלכך בבית מותר ואע"פ שהרא"ש כתב שר"ת תירץ דהתם בסולמות של בית שדרך לטלטלם מזוית לזוית ולא דמו לסולמו' של עלייה שהיו גדולים להטיח בהם גגו סובר רבינו שדעת הרא"ש כתירוצא דמחלק בין שבת לי"ט וכ"כ ברמזים אבל קשה דבסי' תקי"ח נראה שתופס תירוץ דר"ת עיקר וגם אבאר בס"ד והרמב"ם אסרו שכתב בפכ"ו סולם של עלייה אסור לטלטלו שאין עליו תורת כלי : **אבל** של שובך מותר לנטותו ממקום למקום וכו' מתני' דבסמוך אמרי' בגמ' (שם:) מתני' דלא כי האי תנא וכו' ר' דוסא אומר מטהו מחלון לחלון וכתבו התוספות דמשמע דהלכה כרבי דוסא וס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כל"ל לפרש דברי רבינו שכתב כאן אלא שק"ל שבסי' תקי"ח כתב דבי"ט מותר לטלטל סולם של שובך משובך לשובך וא"כ ס"ל דפליגי ב"ש וב"ה בהולכת סולם של שובך משובך לשובך ופסק כב"ה דשרו וכ"פ הרי"ף והרא"ש וא"כ מנא ליה לחלק בין שבת לי"ט לכך נ"ל דאה"נ דלענין י"ט ק"ל דהלכה כב"ה דשרו להוליך סולם של שובך משובך לשובך והיינו משום שמחת י"ט כדמשמע בגמרא אבל בשבת דליכא האי טעמא אסור משובך לשובך דאילו ממקום למקום אפי' בשל עלייה שרי כמו שקדם ועוי"ל שמה שאסר להוליכו משובך לשובך הוא כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לצוד וכ"כ הרמב"ם בפכ"ו ומשם למדה רבינו : **חריות** של דקל שקצצן לשריפה וכו' ישב עליהם מעט מבעו"י וכו' בפ' במה טומנין (נ.) תני רבה בב"ח חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג א"ל לקשר הוא תני לה והא אמר לה הלכה כרשב"ג איתמר רב אמר קושר ושמואל אמר חושב ור"א אמר ישב אע"פ שלא קשר ולא חשב ופירש"י צריך לקשר לקשרן יחד מבע"י להוכיח שלישיבה עומדין ואם לא קשר יחד אסור לטלטלו למחר דלא הוי ייחוד במחשבה ורב אסי אמר ישב עליהם מבע"י ואע"פ שלא חישב עליהן' ליישב למחר גלי דעתיה דלישיבה קיימי וכתבו התוספות שר"ת פסק כרב ורבינו שמשון הזקן פסק כרב אסי וכתבו הג"א ר"ת פסק כרב מיהו לצורך מטות בית המשתה או ב"ה סגי במחשבה לכ"ע והכי משמע בגמרא והרי"ף והרא"ש פסקו כרב אסי וכן דעת הרמב"ם בפכ"ה וכתב הר"ן מדקאמר רב אסי אע"פ שלא חשב ומשמע דמוסיף הוא על דברי שמואל דעפי עדיף חשב מישב הילכך קיימא לן דבין חשב בין ישב מותר וכ"פ רבינו האי וכן דעת ה"ר יונה אבל הרמב"ן כתב דלרב אסי דוקא ישב אבל חשב לא מהני ולא נראה לי דבריו עכ"ל ודעת הרא"ש כהר"ן דחשב נמי מהני וכן דעת הרמב"ם בפכ"ה · וכתב הרא"ש שם גבי יוצאין בפקורין ובכיפה דלפי דברי ר"י משמע דבעי מחשבה לצורך השבת ולא משמע הכי לעיל דנמלך עליהן דקתני גבי חריות של דקל משמע דאפילו בחול מהני הך מחשבה : כתב הרמב"ם בפכ"ה נדבך של אבנים שחשב עליו מבע"י אם למדום מותר לישב עליהן למחר ואם לאו אסור והוא מתמי' דגרסינן בפ' כל הכלים (קכה:) בעס ר' חנינא פעם אחת הלך ר' למקום אחד ומצא נדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי שנשב עליהם למחר ולא הצריכן למעשה ור"י אמר הצריכן למעשה מאי מעשה ר' אמי אמר צאו ולמדום כלומר סדרום ורב אסי אמר צאו ושפשפום ופסק כרבי אמי אליבא דר"י וכתב שם ה"ה שבהלכות השמיטו הא דנדבך משום דמההיא דחריות שכתבתי בסמוך אשמועי' שא"צ מעשה ובמחשבה לחוד סגי ותמה על הרמב"ם שכתב ההיא דנדבך וכתב שנ"ל שדעת הרמב"ם דשאני חריות דאיכא דקיימי לישיבה ואיכא דקיימי לעצים וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שגדרן לעצים ומפני כך מחשבת ישיבה מועלת מידי מחשבה לעצים אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי לישיבה ולפיכך צריך מעשה להוכיח שהן לישיבה עכ"ל ול"נ שאע"פ שהשמיט הרי"ף דין נדבך אין ספק שהוא מחלק בין חריות לאבנים דהא רב אסי גופיה דאמר גבי חריות ישב אע"פ שלא חשב אמר גבי נדבך צאו ושפשפום וא"כ ע"כ יש לחלק בין חריות לאבנים וטעמא דנדבך כדפירש רש"י צאו ולמדו' סדרום והושיבום כדי שלא נצטרך ליגע בהן למחר לפי שאין הזמנה אפי' במעשה , חשוב תועיל לאבן לעשותה כלי ור' אמי לטעמיה דאמר לעיל אין אבן נעשית כלי בהזמנה ושפשפום מן הטיט שיהא נאות לישב ולמחר תלמדום דבמעש' כל דהו נעשה כלי דהשתא לכ"ע באבנים לא סגי בחשב ולא השמיט הרי"ף להא דנדבך אלא לפי שסמך לו על מ"ש בפרק נוטל אמתניתין דאבן שע"פ חבית מטה על צדה והיא נופלת וא"ר הונא ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור והלכתא כותיה דקאי ר' אמי בשם ר' יוחנן כותיה בפרק כל הכלים כלומר דמייתינן התם מתני' דאבן שע"פ חבית וא"ר אמי א"ר יוחנן ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור ומזה נלמוד דלא סגי לאבן בחשב דסתם אסור במניח ומשמע דאפי' מניח על דעת ליטלה בשבת אסור וכדמשמע מדברי רש"י ודלא כסברת בעל התרומה שכ' רבינו בסימן ש"ט וגם הרא"ש כתב כדברי הרי"ף בפרק נוטל ולפיכך השמיט גם הוא להא דנדבך של אבנים אלא שעדיין היו צריכין לכתבה ללמדנו אם הלכה כמ"ד למדום או כמ"ד שפשפום ואפשר דס"ל כמ"ד שפשפום ולכך סתמו דבריהם לומר דלא סגי במחשבה לחוד וממילא משמע דבמעשה כל דהו סגי וכ"כ רבינו ירוחם בח"ג שהעוסקים כרבי יוחנן א"צ מעשה גדול אלא כל דהו כגון לשפשף האבני' או לסדרם או אפשר דס"ל כמ"ד למדום וכיון דפסקו כרבי אמי דאמר במניח נעשה בסיס לדבר האסור ממילא קי"ל כוותיה במאי דאמר למדום דלטעמיה אזיל כדאמר בגמרא והרא"ש בתשובה כתב שיש מי שפסק כרבי אמי ויש מי שפסק כרבי אסי ולא הכריע ביניהם ומ"מ כיון שהרמב"ם פסק בהדיא כמ"ד למדום הכי נקטינן (ח) והא דאין הזמנה מועיל לאבן לעשותה כלי היינו בשאינו מייחדה לכך אבל כל שייחדה לכסות בה כלי וכיוצא מותר לטלטלה דלא גרע ממכנים מלא קופתו עפר שעושה בה כל צרכו כדלקמן והוא שיחדה לכך לעולם אבל ייחדה לשבת זו בלבד לא מהני דהיינו ההיא דמניח אבן ע"פ חבית דנעשה בסיס לדבר האסור לפי שלא ייחדה לכך לעולם כך השיב הרשב"א והביא דבריו הר"ן בפרק במה טומנין ותשובת הרשב"א היתה במייחד אבן לפצוע בה אגוזים וכתב עליו הר"ן שם דדוקא ע"פ חבית לא מהני ייחוד שבת אחד לפי שאין דרכה לייחדה לכיסוי אבל בכל מידי דאורחיה בהכי כגון לפצוע בה אגוזים בייחוד לשבת אחד מהני וכן פירש"י גבי חריות ושמעתין נמי מוכחא הכי וכתב עוד הרשב"א בתשובה דאפשר דבעינן שישתמש בה פעם אחד מבע"י כפקורין וכיפה דבסמוך והזכירו הר"ן שם ומיהו להרא"ש

כל דבר שאינו כלי כגון צרורות וכו' אסור לטלטלן פי' ואפי' לצורך גופו לכסויי בי' מנא או לצורך מקומו נמי אסור דלא התירו אלא בכלי ולא דמי לחרס שבאה מכלי כדפי' לעיל בסעיף ד' דכיון דעושין מעין מלאכה מוכן הוא כמו הכלי שבאה ממנו :

סולם אפילו של עלייה וכו' פי' דבשבת כיון דאסור לטלטל בר"ה אלא דבחצר הוא דקא מטלטל ליכא חשדא שהא הרואים יאמרו להטיח גגו הוא צריך דבחצר ליכא רואים ולפיכך מותר לטלטל אפילו של עלייה שהוא גדול ודרך הוא לעלות עליהם להטיח בהם גגו כיון דבחצר ליכא חשד' והרמב"ם אסרו ס"ל שאין עליו תורת כלי כיון שהוא גדול אי נמי כיון דעשוי הוא להטיח בו גגו אף בחצר גזרינן וכש"ע פסק לחומר' כדברי הרמב"ם:

ומ"ש אבל של שובך מותר לנטותו כו' טעמו הוא כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול דמוליך הסולם משובך לשובך ולפיכך צריך לשטת לנטות מחלון לחלון והיינו כר' יוסי דברייתא ולא כתנא דמתניתין בריש ביצה דלב"ה שרי אפילו משובך לשוב' אלא ב"ה נמי מודו דאסור להוליך משובך לשובך דלא נחלקו בדבר זה : ומה שקשה אדברי רבינו מהסוגיא ומ"ש גבי י"ט בסימן תקי"ח יתבאר לשם בס"ד :

חריות של דקל וכו' בפ' במה טומנין ריש (דף נ') פליגי בה רב שמואל ורב אסי וכתבו התו' דרבינו שמשון הזקן פסק כרב אסי דאמר יושב אף ע"פ שלא קישר ולא חישב וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפכ"ה וכ"כ רבינו דלא כר"ת

דרכי משה

(ז) נראה דהאי אפילו קאי אסולם של בית דלא מבעיא סולם של בית שהיא קטנה דשרי אלא אפילו סולם של עליה שהיא גדולה נמי שרי וכמו שכתבו התוספות והרא"ש ריש ביצה אבל אין לפרש דהאי אפילו קאי אסולם של שובך דהא סולם של שובך יותר אסורה לטלטל בשבת מסולם של עליה וע"ל סימן תקי"ח דבי"ט הוא בהפך דסולם של שובך שריא משום שמחת י"ט אבל סולם של עליה אסור דחיישינן שמא יוציאן לר"ה משא"כ בשבת דלא שכיח להוציא לר"ה וכ"כ התוספות והרא"ש ריש ביצה (ט·) : (ח) וכתב שכן דעת הרי"ף והרא"ש אבל במרדכי פרק במה טומנין פסק כהריא דאין חילוק בין אבנים לחריות ואדרבא כתב דר"א דוקא בחריות של דקל פליגי משום דמזוין כשיושב עליהן

פרישה

(יז) **אסור** לטלטלן ואפילו לצורך גופו כגון לכסות בו הפך אסור דאינו דומה לשברי כלים דאתי מכלי' וכ"ש דאסור לצורך מקומו :

(יח) **קוץ** המונח בר"ה כו' דחיישינן שמא יוזקו בה רבים ובמקום היזקא דרבים לא גזרו רבנן וכבר כתבתי לעיל בשם מ"ו דאם יש ח"י עליו לטלטלו ע"י מ"י

(יט) **אפי'** של עלייה נראה דהאי אפילו קאי אסולם של בית דל"מ סולם של בית שהיא קטנה דשרי אלא אפילו סולם של עלייה שהיא גדולה כמ"ש התו' והרא"ש ריש ביצה אבל אין לפרש דהאי אפי' קאי אסולם של שובך דהא סולם של שובך יותר אסור לטלטלה מסולם של עלייה ועיין בדרישה :

(כ) **והוא** גדול מותר לטלטלו פי' היקא בשבת שאסור להוציאה לר"ה ולא יבא לידי חשד שהרואים יאמרו שמוליכה להטיח גגו הוא צריך וכולן שאסרו בר"ה אסרו נ"כ בחצר שכל דבר שאסור

דרישה

ספסל אחר בחד קצה ולישב עליה א"כ ישב עליה פ"א קודם השבת. ע"כ במ"ה וב"י הביאו ס"ס ש"ג : [ח] **כל** דבר שאינו כלי כו' ואפילו אם ראוי לכסות בו שום דבר מ"מ אסור לטלטלו כיון שאין תורת כלי עליו וכתב ב"י וזה פשוט ולא הוצרך לכתבו אלא משום דלעיל כ' דחרס קטנה מותר לטלטלה והשתא קאמר דדוקא חרס דאתיא משברי כלים אבל צרורות או אבנים אע"ג דחזו לכסות בהם את הכלי כמו חרס קטנה אסור לטלטלם עכ"ל . נראה הא דכתב ב"י דלא הוצרך לכותבו כו' משום דכמה פעמים כתבו רבינו לפני זה דדבר שאינו כלי אסור לטלטלו כגון קנה שמחב בסלוק :

[ט] **אפילו** של עליי' כו' וצ"ל סי' תקי"ח דבי"ט הוא בהיפך דסולם של שובך שריא משום שמחת י"ט · אבל של עלייה אסור דחיישינן שמא יוציאנה לר"ה משא"כ בשבת דלא שכיח להוציא לר"ה וכ"כ התו' והרא"ש בריש ביצה · ד"מ · וגם הב"י הביא שהתו' הקשו הגמרות אהדדי וחלקו בין שבת לי"ט מכ"ט הנ"ל וכתבו עוד שהרא"ש כתב שר"ת תירץ וחילק בין סולם של בית שדרך לטלטלה מזוית לזוית ול"ד לסולם של עלייה שהן גדולים כו' ומסיק ב"י ורבינו סבר כתירוץ קמא לחלק בין שבת לי"ט וכ"כ ברמזים אבל קשה דבסימן תקי"ח נראה שתופס תירוץ דר"ת עיקר עכ"ל ולענ"ד דלק"מ דרא"ש לא כתב תירוצא דר"ת כדי לחלק על שינוי' קמא דשינויא קמא ודאי אמת הוא וגם ר"ת מודה ביה דהא מילתא בטעמא הוא דבשבת ליכא למיגזר כ"א בי"ט ולא בא הרא"ש לחדש לנו בתירוצא דר"ת כ"א ללמדינו דגם בי"ט יש לחלק בין סולם של בית לשל עלייה משא"כ לשינויי' קמא דבי"ט בכל ענין אסור · ומש"ה כתב ליה לרבינו תם בשמ' שינויא משום להשוות המימראות דתרוויהו איירי אפילו בי"ט . ועוד דבגמרא משמע דמתיר בסולם גדול כל שהוא וכמ"ש התו' והו בשבת איירי קשה דהא מותר אפילו גדול והו"ק עיין בתו' פרק חלון דף ע"ז ע"ב : [י] **אבל** של שובך מותר לנטותו כו' עיין בב"י שכתב ועי"ל שמה שאסר כו' נראה דהאי ועי"ל אדסמיך ליה קאי דלפני זה כתב וי"ל דאילו ממקום למקום כו' ר"ל לפי מ"ש מכ"ל

חידושי הגהות

מן השימוש הראשון שמשמש הכלי עצמו ולכן אסור לטלטלו (מהרל"ח) : ג ולא דמי לשברי כלים דמותר לטלטלן כיון דחזי לכסויי בהו מנא דשאני שברי כלים כיון דמכלי קאתי כ"ז דחזי לכסויי בהו מנא איכא תורת כלי עליה משא"כ בצרורות (מהרל"ח) : ד וטעמו משום דלא מסתבר ליה לחלק בין שבת לי"ט והיא דפרק חלון דמשמע ליה דמותר לטלטלה אפשר שהוא מפרש כמ"ש הרא"ש בשם ר"ת דהתם בסולמות של בית שדרך לטלטלם מזוית לזוית ולא דמי לסולם של עלייה (מהרל"ח) : ה כלומר דשל עלייה דוקא בחצר מותר אבל בר"ה אסור אבל של שובך אפילו בר"ה מותר לנטותו ממקום למקום משום דאין עשויה להטית גג (מהרל"ח) : ו גירסת רש"ל שם ברש"י לפי שאין הזמנה במעשה כל דהוא מועלת כו' · ואולם רבינו הרב"י החזיק בפירוש זה הגירסא כמו שהוא לפנינו וטעמו אפשר כמו שביאר המהרש"א שם עיין שם :

לישב עליהם בשבת (כא) וכ"ש אם חשב עליהם מבע"י לישב עליהם (כב) אפי' בחול (כג) או שקשרן לישב עליהם וכן פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנין על המכה אם חישב עליהם לצאת בהן (כד) או שיצא בהן בחול או שצובען בשמן דגלי דעתיה דלמכה קיימי או שכרכן במשיחה מותר ליתנם על המכה בשבת שאין בהם משום מוקצה ומשום רפואה נמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש שלא ישרטו בגדיו במכה: עורות בין של אומן בין של ב"ה מותר לטלטלן נסרים של ב"ה מותר לטלטלן ושל אומן אסור אא"כ חישב עליהם מבע"י ליתן עליהם פת לאורחים או תשמיש אחר [יח] עצמות שראויין לכלבים או קליפין שראויין למאכל בהמה ופירורין שאין בהן כזית מותר להעבירם מעל השלחן אבל כל דבר שאינו מאכל בהמה אין מטלטלין

אותו

כר"ת דפסק כרב דאמר קושר : **ומ"ש** רבינו דבחישב מבע"י מהני אפי' חושב ליישב עליה' בחול כ"כ הרא"ש דלא כפי' ר"י דבעי מחשבה לצורך השבת . **וכן** פשתן סרוק וכו' ג"ז בפ' במה טומנין שם בבריי' ואתיא כרב אסי דאמר ישב אעפ"י שלא קישר ולא חישב וה"ה יצא בהן שעה א' מבע"י אעפ"י שלא צבען וכו': **עורות** וכו' משנ' וגמ' בפ' במה טומנין ופרש"י דוקא עור בהמה גסה דחזיא למזג' אבל לא בהמה דקה דלא חזיא למזגא כולי האי ור"ת מפרש דביבשין דוקא שרי ובלחין אסור לטלטל עור בלא בשר אפי' עור בהמה גסה ולענין הלכה לא שריא אלא בעור בהמה גסה וביבשה אבל דקה אפי' יבשה או לחה אפי' גסה אסור דיש לנו להחמיר כחומרות שבשני הפי' בפרש"י ובפר"ת דשקולין הן בגדולתן . **עצמות** וכו' משנה פ' נוטל בש"א מעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ה נוטל את הטבלא כולה ומנערה ופרש"י מעבירין בידים מעל השלחן עצמות קשי' שאינם ראויין לכלב, וקליפין של אגוזים דלית להו מוקצה וכו נראה לפרש דלפרש"י אע"ג דסיפא בשער של אפונין דלית בהו איסור מוקצה ר"ש היא ובעי שיהא ראוי למאכל בהמה וב"ש כר"ש ומתיר אפילו עצמות קשים י"ל דב"ש כר"ש ועדיף מר"ש דאילו ר"ש לא שרי אלא מאכל בהמה וב"ש שרו אפי' אינו ראוי למאכל בהמה והשתא ב"ה לא פליגי אלא בעצמות הקשים אבל בסיכא היכא דראוי לבהמה מודה דמעביר בידים וכל זה לא פרש"י אלא למשנתינו דב"ש כר"ש וב"ה כר' יהודה דלא תקשי הלכתא אהילכתא דקי"ל במוקצה כר"ש וקי"ל דב"ש במקום ב"ה אינו משנה אבל לרב נחמן דאמר אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה וב"ה כר"ש השתא ודאי אלטרי' לן לפרש דעצמות וקליפין דפליגי בהו ב"ש וב"ה לא מיירי אלא דחזו למאכל כלבים דאי לא חזיין קשיא הילכתא אהלכתא דב"ה מתיר אפי' לא חזו לכלבים וקי"ל כר' שמעון דבעי ראוי למאכל בהמה ולפ"ז התיישב מה שהקשו התו' וכתבו לא כפי' הקו' דפי' אפי' קשין וכו' דלא פי' כן אלא למשנתינו אבל למסקנ' מודה רש"י דלא פליגי אלא ברכי' דראוי' למאכל בהמה והתם הוא דס"ל לב"ה דמעבירין בידים אף על פי דמוקצה היא דמאתמול לאו לבהמה קיימי שהרי האוכל היה עמהם והיום לוקח מהם מ"מ במוקצה כזה דהשתא ראוי למאכל בהמה שרי כר"ש אבל בקשים מודו ב"ה ור"ש דאין מעבירין בידים וכמ"ש רבינו והיא דעת כל הפוסקים וגם רש"י הכי ס"ל למסקנא . הב"י הביא לשון הר"ן שכתב בסוף לשונו אבל נתפרקו מע"ש אפי' ר"ש מודה והניחו בצ"ע ולפע"ד אין כאן מקום עיון דפשוט הוא דט"ס הוא וצריך להגיה ר"י במקום ר"ש כמ"ש ב"י אלא דנסתפק ואין כאן ספק:

תבולי

להרא"ש דסבר דבפקורין וליפה נמי סגי במחשב אפשר דה"ה לאבן ומ"מ משמע דצריך לעשות בה שום מעשה כדי לטלטלה למחר כדאמר גבי נדבך של אבנים לאו ושפשפום וכדפירש"י שם וכ"כ המרדכי בס"פ כל הכלים שראויה להשתמש באבן או בבקעת בשבת לסגור בהם הדלת או להכות בהם הברזא צריך שיעשה שום מעשה של תיקון מבע"י ואם לאו אסור וכ"כ רבינו ירוחם דאבן שע"פ אבית נעשה בסים לדבר האסור ולא דמי לחריות של דקל דמותר לישב עליהם וא"נ לקשור דאבן שאני דצריך מעשה הניכר מע"ש עכ"ל ונראה דאפי' אם הלכה כרבי אמי דאמר לאו ולמדום אמר להם לפי שאין הזמנה אפי' במעשה חשוב מועיל לאבן לעשותה כלי איכא למימר דמודה רבי אמי בייחד אבן לפצוע בה אגוזים דמהני בה מעשה וכמו שכתבו הפוסקים האלו דשאני התם שאין האבן עשויה לישב עליה ומש"ה לא מהני בה שום מעשה אבל לפצוע בה אגוזים דאורחא בהכי מהני ואפי' בלי שום מעשה אפשר דשרי אם ייחדה לכך כיון דאורחא בהכי וכמ"ש בסמוך בשם הר"ן ויש להביא קצת ראיה מדתנן בפרק במה אשה (סה.) פורסת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת ופריך בגמרא והאמרת רישא פורסת אמר אביי סיפא אתאן למטבע ופירש"י סיפא דקתני לא תפרוף אתאן למטבע דלאו בר טלטול הוא אבל אבן שהקצה לכך ראוי לטלטול הרי דהקצה לכך סגי אפי' לא עשה בה שום מעשה:

אחר זמן רב שכתבתי זה בא לידי ספר שבלי הלקט וכתב שה"ר ישעיה דקדק מראייה זו להתיר לטלטל בשבת אבנים שסדרו בבן הקדרה מע"ש וה"ה באבנים שסוגרין בהן הדלת כיון שהן מיוחדים ומוקצים לכך מותר לטלטלם וכתב עוד כל דבר שנעלו בו הדלתות בחול יכול לטלטלו בשבת ואפילו באבנים וכ"ש אם ייחדום והזמינם לכך שנעשו כלים מיוחדים לכך במחשבתו ואפעפ"י שאין קשורין לא בדלת ולא בחלון עכ"ל וכתוב עו"ש מותר לחתוך ענף מן הדקל מבע"י ומותר להניף בו על השלחן בשבת להבריח הזבובים כיון דלצורך מתכו עשאו כלי גמור עכ"ל : **כתב** בנו של הרשב"ץ על מקום שנוהגין שפעם ראשונה שמכניס אדם בנו לבה"כ מבי' נר ששוה בידו א' שבת וא' י"ט שאין בו איסור טלטול כיון שמע"ש חשבו להביא השעוה ההיא ומחשבה מתרת לטלטל דבר המוקצה מההיא דחריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לישיבה עכ"ל ולי אין הנדון דומה לראיה דשאני התם שהן ראויין להשתמש בהן בשבת מה שאין כן בנר של שעוה: **וכן** פשתן סרוק וצמר מנופץ שנתון על המכה וכו' בפ' במה טומנין (נ.) אמרי' דרב אסי דאמר גבי חריות ישב אע"פ שלא קשר דאמר כי האי תנא דתניא יוצאים בפקורין ובליפה [אימתי] בזמן שצבען בשמן וכרכן במשיחה לא צבען בשמן ולא כרכן במשיחה אין יוצאין בהן ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום אע"פ שלא צבען בשמן ולא כרכן במשיחה מותר לצאת בהן . ופירש רש"י פקורין פשתן סרוק שנותנין על המכה : בליפה . צמר מנופץ הניתן על המכה : בזמן שצבען בשמן . גלי דעתיה דלמכה קיימי להניחו עליה בשבת דלאו לרפואה נינהו אלא שלא ישרטו מלבושיו את מכתו וה"ל כמלבוש דעלמא אבל לא צבען בשמן לאו מלבוש נינהו וה"ל משאוי ואם יצא בהן שעה אחת וכו' היינו כרב אסי דאמר ישב אע"פ שלא קשר ולא חשב וכתבו התו' (שם) אבל לא צבען בשמן אין יוצאין בהן לאו דוק' אין יוצאין דאפי' לטלטלן אסור לפי שאינם מוכנים אלא נקט אין יוצאין אגב רישא ובסמוך נמי דקאמר אבל יצא בהן שעה א' מבעוד יום ל"ד יצא דה"ה ישב בהן בביתו וכך מבואר בדברי רבינו שכתב מותר ליתנם ע"ג המכה בשבת שאין בהם שום מוקצה אך במ"ש או שיצא בהן היה לו לפרש דאפילו לא יצא נמי אלא ישב בהן בביתו סגי והקשה הר"ן היכי אמרי' דבחריות מהני חשב הא תנן יוצאין בפקורין ובליפ' בזמן שצבען בשמן וכרכן במשיחה ואילו מחשבה לא מהניא ותירץ ה"ר יונה דהתם משום דלא מוכחא מלתא דמייחדן למכתו ומחזי כמוציא בשבת אבל יצא בהן מבעוד יום מוכחא מלתא אבל הרא"ש כתב וז"ל וי"ל הא דקאמר וצבען לא כדי לצאת בהם בשבת אלא כדי לצאת בם מבע"י ואח"כ נמלך ולא יצא בהם אפ"ה יכול לצאת בהן בשבת ולפי דברי ר"י משמע דבעינא מחשבה לצורך השבת והך צביעה דצבען כדי לצאת בהן מבע"י גריעא ממחשבה לצורך שבת וקמ"ל דאפ"ה מהניא ולא משמע הכי לעיל דנמלך עליהן דקתני גבי חריות של דקל משמע דאפילו בחול מהניא הך מחשבה לרשב"ג והא דתניא צבען ולא תנא חשב איכא למימר תיקון מעליא נקט ומתילא ידענא דה"ה חשב מדנקט סיפא ואם יצא בהן דשמעינן מינה דכ"ש חשב עכ"ל והרמב"ם כתב הא דיוצאין בפקורין ובליפה בפי"ט בדיני הוצאה נראה שהוא מפרשה לענין הוצאה כפשטא דלישנא דקתני אין יוצאין בהם ואם יצא בהן וכו' וכבר ביארתי דבריו בס"ס ש"א . **עורות** בין של אומן בין של בע"ה מותר לטלטלן בפרק במה טומנין (מט.) תנן טומנין בשלחין ומטלטלין אותן ואיפליגו בגמרא אי דוקא בשל בע"ה תנן אבל לא בשל אומן משום דקפיד עלייהו או דלמא אפילו בשל אומן נמי שרי ופסקו הפוסקים כר"י דשרי אף בשל אומן וכתבו התו' דהא דמשמע בפ"ק דביצה ובפרק כל כתבי דאסור לטלטל עור בלא בשר פירש"י דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי והא דתנן פורסין עור של גדי ע"ג תיבה וכו' כ"ל לפרשו דמיירי כשייחדו לישיבה ור"ת מפרש דהכא ביבשין דחזו למזגא עלייהו והתם בלחין והר"ן כתב כדברי ר"ת (ט) **נסרים** של בע"ה מותר לטלטלן ושל אומן אסור ברייתא שם : **עצמות** שראויים לכלבים וכו' בס"פ נוטל (קמג) תנן בש"א מעבירין מעל השלחן עצמות וקליפין וב"ה מסלק את הטבלא כולה ומנערה ופירש"י מעבירין בידים מעל השלחן עצמות קשים שאינן ראויין לכלב וקליפין של אגוזים דלית להו מוקצה מסלק את הטבלא שיש תורת כלי עליה אבל לא יטלטל הקליפים בידים כרבי יהודה ובגמרא אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י וב"ה כר"ש ופירש"י אין אנו סומכין על משנתינו כמו שהיא שנויה אלא מוחלפת השטה וב"ש כר"י וב"ה כר"ש וכתבו התו' עצמות וקליפין לא כפי' הקונטרס שפי' אפילו קשין ואין ראויין לאכילת כלבים דהאי תנא אמרינן בגמרא דכר"ש ס"ל ור"ש בעי לכל הפחות ראויין לאכל בהמה וכ"כ הרי"ף והרא"ש והר"ן וכ"כ הרמב"ם בפכ"ו וכתב עוד שם הר"ן וכי קא שרי ר"ש לטלטולי עצמות הראויין לכלבים וקליפין דחזיין למאכל בהמה אע"פ שנתפרקו העצמות מהבשר והקליפים מהפירות בשבת אבל אם נתפרקו מע"ש אפילו ר"ש מודה עכ"ל ואיני יודע מה בין זה לנבלה שנתנבלה מע"ש דאפילו רבי יהודה שרי בפרק מי שהחשיך (י) ועוד מדכתב אע"פ שנתפרקו העצמות וכו' בשבת משמע דכ"ש אם נתפרקו מע"ש דשרי וכלפי לייא היא ואפשר דיש להגיה רבי יהודה במקום ר"ש כלומר דאפילו רבי יהודה שרי בנבלה שנתנבלה מע"ש וה"ה לעצמות שנתפרקו מע"ש כיון שהיו מוכנים לבהמה מע"ש וצ"ע. **ומ"ש** ופרורין שאין בהן כזית גו"ש בתשנה ופירש"י וכ"ש אם יש בהן כזית ופשוט הוא וכתב הרא"ש בתשובה שהטעם שמגביהין שולחן ומפה עם עצמות וקליפי' אפילו קליפי אגוזים שאינן ראויין למאכל בהמה מפני שהם בטלים אגב הפת ומשמע מדבריו שמותר להגביה השלחן ולטלטל' עם קליפי אגוזים שעליה אבל לא נראה כן מדברי סמ"ג שכתב אבל דברים שאינן ראויים לאכל בהמה אסורין להגביהן אלא לנער השלחן או המפה כמו מעות שעל הכר והן נופלות משמע דלהגביה ולטלטלה כמות שהיא אסור ולא שרי אלא לנער לבד דומיא דמעות שעל הכר ומיהו אם הוא צריך למקום השלחן לכ"ע מותר להגביה כמות שהיא דבמעות שעל הכר נמי שרי כה"ג כמו שיתבאר בסימן ש"ט בכ"ד ואפשר דלא פליגי אלא סמ"ג מיירי בשאין בשלחן אלא קליפי אגוזים ועצמות שאין ראויין למאכל בהמה ומש"ה אסור להגביה ולטלטלה כמות שהיא

והרא"ש

דרכי משה

עליהן אבל אבנים שרי דאין סוזין ותמיהני שלא הביא ב"י דברי המורדכי וקצת משמע כן בהר"ן ס"פ כל כתבי דמותר לישב על אבנים בשבת וגם המ"מ כתב פכ"ח דדעת הרי"ף שאין לחלק ביניהם וכן י"ל דעת הרא"ש דלא חילק ביניהם אלא שב"י עצמו דחק לפרש דעת הרא"ש והרי"ף כדעת הרמב"ם (ט) ולפי מה שנתבאר לעיל דבמחשבה סגי ה"ה בכאן אם חישב עליה מהני : (י) ואיני יודע מה קשה לו דודאי אין מטלטלין עצמות שנתפרקו מן הבשר מע"ש אם לא שיש לו כלבים כמו שאין מטלטלין הלוף אלא א"כ יש לו עורבים וכן נבילה שנתנבלה מע"ש לא שרי רבי יהודה אלא לחותכה לפני הכלבים כמ"ש פרק מי שהחשיך ולכן דברי הר"ן נכונים דדוקא עצמות שנתפרקו מן הבשר בשבת מותר להעבירן מן השלחן הואיל ועדיין ראוי לכלבים אע"ג שאין לו כלבים אבל שאר עצמות אסור לטלטלן ופשוט הוא בעיני ונ"ל דדעת ב"י לטעמיה דכתב למטה בשם הר"ן גבי הלוף דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דאם עורבים מצויין אע"פ שאין לו שרי לטלטולי וא"כ עצמות הראויין לכלבים נמי אבל רבים חולקים בזה כמ"ש למטה . עוד הקשה על דברי הר"ן וז"ל ועוד מדכתב

אע"פ

דרישה

מנ"ל לרבינו להתיר בשבת ממקום למקום וכתב דסברא הוא דלא גרע מסל עליה וע"ז מסיק וכתב יעי"ל דה"ט דרבינו דמתיר ממקום למקום מפ"ס דזיל בתר טעמא שמה שאסיר להוליכה כו וזה לא שייך ממקום למקום ודו"ק .

[יח] **עצמות** שראוים לכלבים עיין מ"ש הר"ן וב"י הביאו ומקשה ב' קושיות וכתב דצריך להגיה ר' יהודה במקום מ"ש ר' שמעון ע"ש וכן נלע"ד ובד"מ תמה עליו וכתב דא"צ להגיה כלום דמ"ש ר' יהודה הוא דוקא בשיש כלבים לפניו ולא כשרא יש לכלבים יאין כאן כלבים כו' אבל לעד"נ דאין זה אמת דודאי בכלבים שכן שכיחי אע"ג דאין כלבים לפניו מותר לטלטל וכ"כ בש"ע ע"ש גם מ"ש בד"מ ליישב קושיא שנייה דאעפ"י לא קאי אשבת אלא אשנתפרקו לאשמועינן רבותא אעפ"י שנתפרק מכן הבשר לגמרי . זה ג"כ אין לומר לפי מ"ש שם הר"ן ע"ש דף קס"א שהרי כתב וז"ל אעפ"י שנתפרקו בשבת העצמות מן הבשר וד"ק .

בדעיני

פרישה

שאסיר משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור וה"ה סולם של שובך מותר להוליכה ממקום למקום אבל משובך זה לשובך אחר אסור שמא יבא לידי צידה ועיין בדרישה

(כא) **וכ"ש** אם חשב עליה כו' וכ"כ הר"ן דחשיב עדיף מיושב . ואע"ג דהזמנה לאו מילתא היא שאני הכא דאיסורא משום מוקצה ובמחשב עליה גלי דעתיה דלא מקצי דעתיה מיניה וק"ל (כב) **אפילו** בחול כי' שחשב שישב עליהם בחול ולא חשב שישב עליה בשבת . (כג) **או** שקשרן לישב עליהן פי' שקשרן שראוים לישב עליהן דאל"כ היינו וחשב ובאמת בגמרא ובש"ע סעיף כ' כתב אפילו לא קשרן ולא חשב ולפ"ז לא זו אף זו קתני (כד) **או** שיצא בהן בחול כתבו התו' דהאי שיצא ל"ד אלא ה"ה אם ישב בהן בביתו ב"י . וכ"כ בש"ע וז"ל אם חשב עליהן מבע"י לתת על המכה או שישב בהן כו' ועיין בב"י שלדברי ר"ן הוא דוקא גם לדברי ר"י אלא שלהרא"ש ס"ל :

וכן

אותו אלא מנער את הטבלא (כה) והן נופלין · חבילי עצים וקש שהתקינן למאכל בהמה אפילו הן גדולים הרבה מותר לטלטלן (כו) אין מטלטלין הלוף אע"פ שהוא ראוי לעורבים (כז) ולא את החצב אא"כ יש לו צבים ולא שברי זכוכית (כח) אא"כ יש לו נעמיות ולא חבילי זמורות אא"כ יש לו פילין ולא חרדל אא"כ יש לו יונים [יב] גרעיני תמרה (כט) מותר לטלטלן ומ"מ אדם חשוב צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן אלא דרך שינוי · חבילי קש וחבילי עצים וזרדין

והרא"ש מיירי בשיש בשלחן פת ומש"ה שרי לטלטל קליפי אגוזים ועצמות שאינם ראוין לכלבים אגב הפת :

חבילי עצים וקש וכו' משנה בפרק מפנין (קכו :) :

ומ"ש ואפילו הן גדולים הרבה פלוגתא בברייתא שם (קכח) · ופסק כת"ק וכ' ה"ה בפרק כ"ו דטעמא דכשאין התקינן משום דסתמא להסקה קיימי ואף על גב דחזו למאכל בהמה בסתמא לא קיימי להכי :

אין מטלטלין הלוף אע"פ שהוא ראוי לעורבים וכו' ר"פ מפנין (קכו :) אבל לא את הטבל וכו' ולא את הלוף ולא את החרדל רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ואוקימנא בגמרא לרשב"ג בשטה ואיתא תו בגמרא (קכח ·) ת"ר מטלטלין את החצב מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"א אף מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות א"ל רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ומשמע דת"ק דברייתא בשיטת רשב"ג אמרה ומש"ה שרי חצב וחרדל דת"ק דמתניתין הא אסר בחרדל אלא ודאי כר' שמעון ב"ג ס"ל ורשב"ג אתי לאוספי עליה שברי זכוכית כ"ל שהוא דעת רבינו ומש"ה פסק דאין מטלטלין חצב ולא חרדל דכיון דאוקימנא לר' שמעון בן גמליאל בשטה לא קי"ל כותיה וכ"כ ה"ה שהרשב"א פסק כת"ק דמתניתין אבל הרמב"ם כתב בפכ"ו דמותר לטלטל חצב וחרדל ואף על פי שאין לו צביים ולא יונים וכתב עליו ה"ה בגמרא ת"ר מטלטלין את החצב וכו' וכתובה בהלכות ואני תמה האיך כתבו היתר בחרדל שהרי במשנה שנינו ולא את הלוף ולא את החרדל והיא סתם משנה בלא מחלוקת עכ"ל : ואני אומר דאי משום הא לא איריא דרשב"ג דמתני' בלוף ה"ה דמתיר בחרדל כדמשמע' בברייתא וכמ"ש התו' וכ"מ שמשנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו אלא הכי ה"ל לאקשויי דכיון דאוקימנא לרשב"ג בשטה לא קי"ל כותיה והרי"ף כפי נסחאות שלנו נראה שפוסק כת"ק דמתניתין דכתב דלית הלכתא כרשב"ג וכתב עוד ואין מטלטלין את החרדל דקי"ל כהא כסתם משנה אבל ה"ה כתב שדעתו כדעת הרמב"ם וכ"כ הר"ן ויישב הר"ן דעתם דמשמע דס"ל דתנא דמתניתין ותנא דברייתא ל"פ אהדדי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דתנא דברייתא היו רגילין לגדל יונים ובאתריה דתנא דמתני' לא היו רגילין בהם אבל לכ"ע אין מטלטלין אלא מה שהוא ראוי לבהמה חיה ועוף המצויים אצל כ"א עכ"ל וכך מבואר מדברי הרמב"ם שכתב שכל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף המצויי' מטלטלין אותו בשבת כיצד מטלטלין את התורמוס היבש וכו' אין מטלטלין שברי זכוכית אע"פ שהן מאכל לנעמיות וכו' מפני שאין אלו וכיוצא בהן מצויין אצל רוב ב"א ע"כ וא"כ לדידן דשכיחי יונים וכן צביים שהן מצויין בזמנו ובארצו של הרמב"ם כתב להתיר לטלטל מאכל הראוי להם דכה"ג לכ"ע שרי ופשוט בגמרא דהיכא דאית ליה אותו חיה ועוף שאינן מצויים שהוא מותר לטלטל דבר הראוי למאכל אותו המין ואע"פ שלשון רבינו אינו מבואר בעורבים כמו שהוא מבואר בשאר מינים כך צריך לפרשו דבאין לו עורבים מיירי אבל אם יש לו עורבים מטלטל את הלוף :

גרעיני תמרה מותר לטלטלן ומ"מ אדם חשוב צריך להחמיר על עצמו וכו' בס"פ נוטל (קמג .) גרעיני דתמרי ארמייתא שרי לטלטולינהו הואיל וחזיין אגב אימיהו ודפרסייתא אסור שמואל מטלטל להו אגב ריפתא רבה מטלטל להו אגב לקנא דמיא וכתב הרי"ף פי' ארמייתא הם רכים ונאכלים עם התמרה עצמה דפרסייתא הם קשים ואינם נאכלים עם התמרים פ"א תמרי ארמיית' קשין הם ובהמה אוכלתן עם הגרעינין ולפיכך מטלטלין אותן ותמרי פרסייתא רכין הן ואין הבהמה אוכלת אותם ולפיכך אין מטלטלין אותן ומסתבר' דה"מ במקו' שמאכילין את התמרים לבהמות אבל במקום שאין מאכילין התמרים לבהמות אלו ואלו אסור לטלטלן · וכתב הרא"ש וכך סוגיא כרבי יהודה ואנן קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה ושרי לטלטולינהו ומה שכתבה הרי"ף אף על גב דקי"ל כר"ש לאשמועינן דאדם חשוב מיבעי ליה לאחמורי אנפשיה כאביי ורבא דלעיל וכן שמואל ס"ל כר"ש בפרק בתרא ואפ"ה הוה מחמיר אנפשיה עכ"ל וכ"כ בתשובה בשם ר"ת דמחמיר על עצמו היה דע"כ הוו חזו לבהמה דאי לא חזו לאבן תשיבי וכי מטלטלין אבן אגב פת ואף על פי שלא אמרו (שבת ל : קמב :) ככר או תינוק אלא למת בלבד התם במוקצה מחמת גופו כאבנים וכיוצא בהם דהוו דומיא דמת אבל הני גרעינין כיון דחזו למאכל בהמה בטלין אגב הפת ואף על גב דחזו למאכל בהמה באתרי' דשמואל לא הוי בהמות אוכלין אותם שאם היו אוכלים אותם לא הוי צריך לכך דהא שמואל כר"ש ס"ל דלית ליה מוקצה וכ"כ התו' (שם קמג ·) דשמואל היה מחמיר על עצמו וכ"כ הר"ן בשם הרי"ף והרא"ה אבל בשם הרמב"ן כתב דהני גרעינין להסקה הם עומדים וכי אמרינן בפרק במה מדליקין (כט ·) דאליבא דר"ש דלית ליה נולד שרי לטלטולינהו ה"מ בי"ט דחזי להסקה דכיון שראויים ועומדים הם לכך לא שדינהו לאיותא כמו שרי אבל בשבת דלא חזו להסקה מוקצין הם דהא לא מייחדי אלא להסקה ואע"ג דחזו קצת למאכל בהמה כיון דהשתא מיהא סתמן להסקה ובשבת להסקה לא חזו אסור לטלטלן וכ"נ דעת הרי"ף שכתבן בהלכות עכ"ל ורבינו סתם דבריו כדעת הרא"ש ז"ל · והרמב"ם כתב בפכ"ו כל הקליפין והגרעינין הראויים למאכל בהמה מטלטלין אותן ושאין ראויים אוכל את האוכל וזורקן לאחוריו ואסור לטלטלן ומ"ש זורקן לאחוריו הוא מדאמרינן בגמרא שם (קמג .) רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו כגרף של רעי ופירש"י עוברן לפניו כשאוכל התמרים עד שנתאספו בעיניו ונוטלים אותן כגרף של רעי ונותנן לבהמה א"ל רב אשי לאמימר וכי עושין גרף של רעי לכתחלה בשבת רב ששת זריק להו בלישני' רב פפא זריק להו אחורי המטה גרסינן בפ"ב דביצה (כ"ח :) א"ל אביי לרב יוסף לרבי יוסי דאמר לכם ולא לכלבים הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו בי"ט א"ל הואיל וחזו להסקה תינח בי"ט בשבת מא"ל מטלטלין להו אגב ריפתא פירוש סופלי גרעיני תמרה וכתבו התוס' (שם) תימה דאמרינן בשבת לא התירו ככר או תינוק אלא למת בלבד וי"ל דדבר שיכול לעשותו מבע"י הוא דאמרינן הכי אבל הני סופלי לא היה יכול לעשותו מעי"ט אבל הרא"ש (שם) כתב מטלטלין להו אגב ריפתא פירש ריב"א כשאוכל הפרי זורק הגרעינין בפיו לתוך הסל שבלחם בו אבל להניח לחם עליהן כדי לטלטל אסור דלא התירו ככר או תינוק אלא למת בלבד עכ"ל וכתב עוד דהני סופלי לא חזו לחיותא אלא ע"י שום תיקון אלא שלפעמים אוכלים אותם ע"י הדחק שאם היו ראויים להביא למאכל בהמה היה מותר לטלטלם בלא ריפתא :

חבילי קש ועצים וכו' כבר כתבו רבינו בסמוך ואיני יודע למה שנאו שת"ח לומר דלעיל מיירי בחבילי עצים וקש הקשים שאינם ראויים למאכל בהמה אלא ע"י הדחק ומש"ה אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותם ואם לאו אין מטלטלין אותם והכא מיירי בחבילי קש ועצים הרכים שהם ראויים למאכל בהמה להדיא

חבילי עצים וקש שהתקינן וכו' ברייתא בפ' מפנין ופי' רש"י (בדף קכ"ח) שהתקינן שהזמינן ומ"ש ואפי' הן גדולים הרבה פסק כת"ק דברייתא דלא כרשב"ג דחבילה הניטלת ביד אחת מותר לטלטלה כשהזמינה בשתי ידי' אסור לטלטלה אפי' הזמינה דטירחא הוא אלא אפי' הן גדולים הרבה מותר כשהזמינן למאכל בהמה מבע"י ועיין בסמוך סעיף י"ז : **אין** מטלטלין הלוף וכו' משנה ר"פ מפנין ולא את הלוף ולא את החרדל רשב"ג מתי' בלוף מפני שהוא מאכל לעורבי' ובברייתו' ת"ר מטלטלין את החצב מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכי' מפני שהוא מאכל לנעמיות א"ל ר' נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שכיחי פילין לא שכיחי וכתבו התוספות מדאמר רשב"ג אף מטלטלין שברי זכוכית אלמא דמודה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף כ"ש דמתיר בחרדל עכ"ל נראה דעת התוספות דמדקאמר ת"ק ולא את הלוף ולא את החרדל דנקט לוף ברישא לאורויי דה"ק ל"מ לוף דאסור דאין אדם מגדל את העורבים כי אם העשירי' לגדולה אלא אפילו חרדל שהוא ליונים דהכל מגדלין אותן נמי אסור אם אין לו יונים להכי קאמר לרשב"ג דמתיר אף הלוף וכ"ש דמתיר את החרדל ואוקימנ' בגמ' להא דרשב"ג בשיטה אלמא דלית הילכתא כרשב"ג לפ"ז לוף וחרדל וחצב ושברי זכוכית אסור לטלטלן אי לית להו עורבין ויונים וצביים ונעמיות דלא כרשב"ג דמתיר בכל הני אבל חבילי זמורות אף רשב"ג מודה דאסור בדלית לי' פילין אבל בדאית ליה ליכא פלוגתא דהכל מותר ואפי' חבילי זמורות שרי בדאית ליה פילין וזה דעת רבינו והא דכתב רבי' אין מטלטלין את הלוף אעפ"י שהוא ראוי לעורבים היינו דוקא בדלית ליה עורבים דאי בדאית ליה עורבים פשיטא דשרי דאפי' חבילי זמורות שרי לטלטל בדאי' ליה פילין וכדכתב רבינו לבדיא ואע"ג דלא שכיחי פילין כ"ש בלוף היכא דאית ליה עורבים דשאני עורבים טפי אלא שרבינו קיצר וכ"כ ב"י ופשוט הוא עוד האריך ב"י לפ' דעת הרי"ף והרמב"ם ע"ש : כתב רש"י ריש מפנין לוף מין קטנית הוא שאינו ראוי אף לא אפי' לבהמה עכ"ל ותימה מי דחקו לפר' כך ומה"ל לפ' כך ונראה דט"ס הוא וכצ"ל תורמו' מין קטנית הוא וכו' וכא לפר' הא דתנן והתורמוס היבש מותר לטלטל אבל הי לא וקאמר דה"ט שאינו ראוי אף לא אפי' לבהמה כיון דמריר לא אכלי' כדמפרש בגמר' וכך הוא בפרש"י שבאלפסי : **גרעיני** תמרה מותר לטלטלן וכו' ס"פ נוטל והרא"ש כתב דהדינא שרי לטלטולינהו דקי"ל כר"ש והכי ס"ל לשמואל בפ' מי שהחשיך דקי"ל כר"ש ואפי' הכי האמיר שמואל לנפשיה ולא הוה מטלטל להו אלא אגב ריפתא אלמא דאדם חשוב מבעי לאחמורי אנפשיה ונראה לי דה"ט דבעי' לאחמורי בהני גרעיני תמר' טפי משאר מוקצה לר"ש משום דרגילין להשתמש בהן להסקה ועיין במ"ש ב"י ע"ש הרמב"ן דמטעם זה אסורין לטלטל אף לר"ש אבל הרא"ש ס"ל דטעם זה אינו גורם אלא לאדם חשוב וכך הם דברי רבינו.

חבילי קש ועצים וזרדין וכו' נראה מדברי רבינו שכתב דין זה לעיל בסמוך וחזר וכתבו כאן ושינ' בלשונו דלעיל לא כתב זרדין וכאן כתבו ועוד דכאן הוסיף וכתב הראוין למאכל בהמה ולעיל כתב בסתם ועוד דכאן לא כתב שהתקינן ולעיל כתבו אלמא דמפרש מתני' דר"פ מפנין דתני בה חבילי קש חבילי עצים וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותם ואם לאו אין מטלטלין התם מיירי בחבילי קש ועצי' הרכים דומיא דזרדים וכ"פ רש"י שהם מין קנים שזורדים כשהם רכים ואוכלים אותם עכ"ל וכאלו ודאי כיון שהם ראויים למאכל בהמה שלא ע"י הדחק מותר לטלטלן מן הסתם והא דתנא אם התקינן למאכל בהמה וכו' היינו לומר שמחזיק אותן למאכל בהמה לאפוקי שאם הזמינן בפירוש לדבר אחר והיינו דתני בתר הכי ואם לאו אין מטלטלין אותן פי' שאם לא מחזיק אותם למאכל בהמה אלא הזמינן בפי' לדבר אחר אין מטלטלין אותן וזהו שלא פרש"י במשנה על שהתקינן שהזמינן אלא אפי' לא הזמינן בפי' אלא התקינן פי' שמחזיק אותן בסתם דמסתמ' דעתו להחזיק אותם למאכל בהמה לאפוקי אם הזמינן בפי' לדבר אחר אבל בברייתא לא היה גורס רבינו וחבילי זרדין אלא חבילי קש וחבילי עצים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין ואם לאו אין מטלטלין אותם ובסיפא תנא חבילי סיאה אזוב וקורנס הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת דקשה למה שינה דברישא גבי חבילי קש ועצים תני בסתמא ואם לאו אין מטלטלים אותן ובסיפא קא מפרש הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וי"ל דברישא דוקא הזמינן בפירוש למאכל בהמה שרי לטלטולי הא סתמא אסור דעומדים לעצים כיון שאינן נאכלין לבהמה אלא ע"י הדחק אבל בסיפא גבי חבילי סיאה איפכא הוא דדוקא הכניסן לעצים אין מסתפק מהן הא סתמא עומדין לאכילה מסתפק מהן והא דסיים בסיפא למאכל בהמה מסתפק מהן ה"ק הא סתמא נעשה

פרישה

(כה) והן נופלין שאין על השלחן פת אבל כשיש על באמצעות ג"כ פת מותר לטלטלן אפילו אגוזים שבטלי' אגב הפת וכן אם צריך למקומו אפילו אם אין שם פת מותר להגביה מעל השלחן כ"כ הרא"ש בתשובה :

(כו) אין מטלטלין את הלוף כו' אין הלוף אסור יותר משאר מינים דגם לו עורבי' שרי אפ"ה שאין לאסרי' עורבי' וכן הוא בכל דבר אלא משום דלא שכיחי עורבי' נקט סתם לאיסור' ב"י : (כז) ולא את החצב אגב הוא עשב שמשרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין וכו פיסם יהושע את הארץ לישראל רש"י פרק מפנין :

(כח) אא"כ יש לו נעמיות הא דנקט יש לו משום דלא שכיחי ב"י · נעמיות פי' בת היענה :

(כט) מותר לטלטלן במקום שמאכילין לבהמה חבילי קש כו' כתב ב"י ז"ל ואיני יודע למה שנאו כפי שת"ח לומר דלעיל מיירי בחבילי עצים וקש הקשים שאינה ראויים

דרישה

[יב] גרעיני תמרה מותר לטלטלן ומ"מ אדם חשוב כו' עיין ברי"ף ורמ"ש דמוכח דמיירי בין בארמיית' בין בפרסיית' לפי מאי דקי"ל כר"ש בכל מגן מן סלין פרי דלאף דפי' הרי"ף בלישנא קמא דפרסיית' הן קשין ואינם נאכלין עם התמרים ר"ל בני אדם אינם [illegible]

(ל) וורדין ז הראוין למאכל בהמה אפי' אם הן גדולים הרבה מותר לטלטלן (לא) [יג] בשר חי אפילו תפל שאינו מלוח כלל ותפוח מותר לטלטלו שראוי לכלבים דג מלוח מותר לטלטלו ושאינו מלוח אסור לטלטלו שאינו ראוי אפילו לכלבים כתב הרמב"ם ז"ל חבית שנתגלית ואבטיח שנשברה (לב) אע"פ שאינם ראוין לאכילה נוטלן ומניחן במקום המוצנע כיוצא בו קמיעא שאינו מומחה אע"פ שאין יוצאין בו מטלטלין אותו [יד] צואה של תרנגולין המונחת בחצר

נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה וכמו שפי' התוספות ומשום הכי פרש"י בברייתא שהתקינן שהזמינן משום דבברייתא' מוכח דלא שרי בחבילי קש וחבילי עצים אלא בהזמינן בפירוש למאכל בהמה אבל מן הסתם אסורין דסתמן לעצים כיון שאין נאכלין לבהמה אלא ע"י הדחק והיינו דלעיל כתב רבינו ע"פ ברייתא זו חבילי עצים וקש שהתקינן וכו' דמיירי בקשים שאינן נאכלין ע"י הדחק ולכן צריך שהתקינן פי' שהזמינן בפירוש למאכל בהמה אבל כאן כתב ע"פ המשנה דתני נמי זרדין דמיירי דומיא דזרדין שהם רכים וז"ש רבינו הראויים למאכל בהמה כלומר שהם ראויים שלא ע"י הדחק מותר לטלטלן מן הסתם אפי' לא הזמינן בפי' למאכל בהמה כנ"ל דעת רבינו והב"י כתב פי' זה ודחה אותו ולפע"ד פי' זה בדברי רבינו הוא אמת אין לו דיחוי והכי נקטינן כדברי רבינו :

בשר חי וכו' בברייתות בפ' מפנין והכי פירושו בשר חי אפי' תפל שאינו מלוח כלל ואף על פי שאינו סרוח דלכלבים לאו דעתיה למישדייה אפ"ה לא הוי מוקצה לאחר דקי"ל כר"ש בנבלה שלא נתנבלה מע"ש דלא הוי מוקצה משום דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים וכדלקמן בסי' שכ"ד ואצ"ל כשהוא תפוח פי' סרוח דאינו מוכן לאדם התם ודאי כיון דראוי לכלבים שרי לטלטלו אבל מפני שהוא ראוי לחיה לא שרינן ליה דהא לא קי"ל כהאי תנאי דכל ישראל בני ישרים הם דאוקמוה בשיטה · גם לא שרינן בשר תפל משום דחזי לאומצא דבגמרא איתא להדיא דוקא בר אווזא חזו לאומצא ולא שאר בשר תפל · ודג שאינו מלוח אסור אפי' לר"ש משום שאינו ראוי אפי' לכלבים אבל אם היה ראוי לכלבים הוי שרי לר"ש אעפ"י דלאו דעתיה למישדייה לכלבים משום דמוכן לאדם הוה מוכן לכלבים לר"ש ומה שפי' רש"י בגמר' דהטעם הוא משום דלכלבים לאו דעתיה למישדייה אינו אלא אליבא דר' יהודה וכך פי' התו' והוא האמת · ומ"ש ב"י כאן הוא שלא בדקדוק : גם בש"ע כתב דטעם בשר חי דשרי הוא משום דחזי לאומצא נמשך אחר מ"ש כאן וליתא : **כתב** הרמב"ם חבית וכו' נוטלן ומניחן במקום המוצנע מכאן יש ללמוד דכל היכא שמותר לטלטלו לצורך מקומו שרי לטלטלו עד שיצניעו וכ"כ הרב המגיד ריש פכ"ה ומביאו ב"י לעיל ריש סי' זה וכתב שכ"כ התו' והר"ן ריש ביצה וכ"כ המרדכי לשם וז"ל האגודה בריש ביצה אהא דאמרינן בצריך למקומו אגב זה מטלטלו לכסות בו את הביצה מכאן מתירין לאדם ששכח כיסו עליו בערב שבת והוא בביתו יכול לילך לחדרו במקום המוצנע ויתירנו שם עם חגורו אבל אם הוא בשוק או ברחוב שאין שם עירוב לא יביאנו בביתו אך יתיר חגורו במקום שנזכר שם ואם הם בספ' חלוקו יתיר ויניחם ליפול ויכול לומר לא"י לשמר' ואם יביא' לא יחוש עכ"ל : **צואה** של תרנגולין וכו' משנה ס"פ כ"כ כופין קער' על צואה של קטן ומפרש בגמרא דצואה של קטן א"צ לכסות עליה כלי אלא מותר לטלטל ולפנותה שהרי היא מוכנת לכלבים ולא ה"ל נולד דכיון דאורחייהו בהכי דעתיה עליה דלכי תיתי יאכילנה לכלבים ומתני' הכי קתני כופין על צואה של תרנגולין מפני קטן ושל קטן דקתני מתני' שמטפטת בה קטן קאמר ובשביל הקטן אמר כופין ודוקא כשהצואה של תרנגולין לא רמיא קמייהו אלא רמיא באשפה שבחצ' דשכיח קטן התם ויוזק בהן כופין עליה כלי בשביל הקטן שלא יוזק

אבל

להדיא דיקא נמי דקתני הכא בהדייהו זרדים שהם רכים ואשמועינן דכיון דרכים ניכהו אפי' לא התקינן למאכל בהמה נמי שרי לטלטלן דהא אחבילי זרדין נמי תנן אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותם ואם לאו אין מטלטלין אותם :

בשר חי אפי' תפל וכו' ותפוח מותר לטלטלו וכו' דג מלוח מותר לטלטלו ושאינו מלוח אסור לטלטלו וכו' ברייתות בפרק מפנין (קכח) וטעמא דבשר תפל מותר לטלטלו משום דחזי לאומצא אבל דג תפל כ' רש"י דאינו ראוי לכלום ומש"ה אסור לטלטלו ולכלבים לאו דעתיה למשדייה :

כתב הרמב"ם חבית שנתגלית וכו' עד מטלטלין אותו בפכ"ו וכ' ה"ה שהוא תוספתא בפט"ו: **צואה** של תרנגולים המונחת בחצר וכו' בפ' כל כתבי (קכא) תנן כופין קערה על הנר בשביל שלא תאחוז האור בקורה ועל צואה של קטן ושקלי וטרי עלה בגמרא וכתבו הרי"ף והרא"ש אוקימתא בצואה של תרנגולין בשביל קטן שלא יוזק בה ובחצר אחרת אבל צואה של תרנגולין ושל בני אדם ובאותה חצר מותר לכבדה ולהוציאה לבה"כ דגרף של רעי מטלטלין ליה ומפקינן לי' ופי' הר"ן אוקימתא בצואה של תרנגולין כלומר דכיון שדרכה להיות בחצר אחרת שאדם מקצה להם מקום לא שרי לטלטלה משום גרף של רעי אלא מיהו בשביל שלא יתלכלך בה הקטן שהולך שם לפעמים כופה עליה את הכלי אבל צואה של בני אדם שדרכה להיות בחצר שדרין בה כגון צואה של קטנים אין צריך לכפות עליה את הכלי אלא מותר לכבדה ולהוליכה לבית הכסא עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ם בפרק כ"ו וז"ל כל דבר מטונף כגון רעי וקיאה וצואה וכיוצא בהם אם היו בחצר שיושבין בה מותר להוציאן לאשפה או לבה"כ וזה הנקרא גרף של רעי ואם היו בחצר אחרת כופין עליהם כלי כדי שלא ילך הקטן ויתלכלך בהם וכתב ה"ה שכן מבואר בס"פ כל כתבי ולפי גירסת ההלכות שם ועיקר עכ"ל ולפי דבריהם אין חלוק בין צואת קטן לצואת תרנגולים אבל לפי גירסא שלנו בגמרא צואה של קטן אפי' היא בחצר אחרת מותר לטלטלה ולפנותה מפני שראוי להאכילה לכלבים וכ"כ רבינו ירוחם בחי"ג וכתב דה"ה לצואת גדול ורבינו העתיק לשון הרי"ף והרא"ש וצריך לפרשו כעין שפירש הר"ן וה"פ צואה של תרנגולים המונחת בחצר כלומר בחצר שבני אדם דרים בה מותר להוציאה מפני שהוא כגרף של רעי דשרי וה"ה לצואה של קטן · ואם הוא בחצר אחרת שאינו דר שם כלומר ואפי' אם הוא בחצר שדר בה אלא שהוא בחלק המופקה מהחצר לאשפה או לתרנגולים ודרך כלל שהוא במקום שאין דירתו אצלה לא שריא להוציאה מדין גרף של רעי ואם ירא מפני התינוק שלא ילך שם ויתלכלך מותר לכפות עליה כלי :

ומ"ש

דרישה

ראיה דמשמע ומוכח דלאו לדינא הצריכו כן אלא לאומרא בעלמא דהל"כ ה"ל לשמואל למימר אסור לטלטלו כ"א ע"י ריפתא או לקנח דמיא אלא ודאי איירי בראויה למאכל בהמה ול"פ שאין מדרך הבהמה לאכלן עם התמרים מ"מ לפי מה דקי"ל כר"ש דכל דבר הראוי לאדם ולבהמה אין אדם מקצה דעתו מיניה אפ"ה שרי לטלטלינהו מדינא אלא שהן החמירו לנפשן ודוקא בסופלי דאינם ראויה לבהמה כ"א ע"י תיקון ולכן שאל אביי מרב יוסף דאמר להו ולא לכלב ס ור"ל דאסר לעשות תיקון בי"ט לצורך מאכל בהמה היכי שרינן להו לחייתא ומש"ה פי' הרא"ש ג"כ שם אגב ריפתא בע"א ממה שפי' כאן דהכא הוא כפשיטו כיון דאין איסור בטולטלייהו אגב לאודייהו מש"ה אין שייך להקשות הא לא התירו ככר אלא לצורך פת בלבד ודו"ק ב"י קיצר במקום שהיה לו להאריך גם דע שהב"י הביא תשובת הרא"ש אין שכתב שם שר"ת כתב ששמואל ואינך מחמירין על עצמן היו דאי לא חזו כאבן חשיבי וכי מטלטלן כו' עד ואע"ג דחזו למאכל בהמה בתמריה דשמואל לא היו הבהמות אוכלים אות' כי כסילו מדה מילתא הוא והחציין ורואה שם בתשובת הרא"ש רואה דמ"ד זה לא אמר זה וז"ל התשובה בדיני מוקצה כלל כ"ב דין ס' הא דמטלטלין לשמואל גרעיני תמרה אגב ריפתא בתמריה דשמואל לא היו הבהמות אוכלין אותן דאי היו אוכלין לא הוי צריכין לכך דהא שמואל כר"ש ס"ל דלית ליה מוקצה אבל יש לתמוה אם אינן ראוים אפי' אגב ריפתא היכי מטלטלין ור' יעקב אומר דמחמיר על עצמו כדאמרינן בפרק הנוטל אי לאו דאדם חשוב הנא כיפי אכיפי נ"ל דע"כ הני גרעיני חזי לבהמה ואכלי דאי לא חזו כאבן חשיבי וכי מטלטלי' אבן אגב הפת ועוד כו' עד והתירוץ הוא דגרעינין בטילין אבל כל מילי לא בטיל לגבי פת כו' ע"ש הרי לפניכו בהדיא דלפי מאי דמסיק בשם ר' יעקב דהוא ר"ת דשמואל מחמיר על עצמו היה א"כ דלא חזו למאכל בהמה · ונראה דב"י דערבב הדברים ס"ל דאף לפי דברי ר' יעקב ס"ל מ"ש תחילה דבתמרי דשמואל לא היו אוכלים דאל"כ אפילו בד חומרא אין כאן · ואי לא חזו כלל לא היה שרינן אפי' אגב פת לכך צ"ל תרווייהו דחזו ולא חזו בתמריה דשמואל אבל לע"ד לא נראה הכי ודו"ק

[יג] **בשר** חי אפי' תפל כו' עיין בב"י עד והמ"מ כתב שם אדברי הרמב"ם שכן הוא בגמרא וצ"ע שבגמרא לא נזכר ה"ט משום דחזי לאומצא גבי בשר ואדרבה שם בגמרא ד' קכ"ח ע"א דקאמר בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא דר"ה חסדא אוסר בשר תפל אסור לטלטל ומקשי' עליה מההוא מעשה דבר אווזא ומשני שם שאני בר אווזא דחזי לאומצא דמשמע אבל שאר בשר תפל לא ונלע"ד דע"כ צ"ל דל"ג שם בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא בשר תפל אלא בשר תפוח וכן גירסת הרי"ף והרא"ש והר"ן דאל"כ תקשי ליה לרב חסדא דקאמר אסור לטלטל מהנהו ברייתות דמייתי אחר פלוגתא' דבשניהן איתא דבשר תפל מותר לטלטל (ומיהו י"ל דס"ל דהברייתות אתיא כר"ש והוא כר"י ס"ל) אלא ודאי גרסינן בפלוגתא' בשר תפיח שפי' סרוח וכמ"ש רש"י בהדיא בפי' להברייתות שם דף קכ"ח ריש ע"ב וא"כ מש"ה לא מצי לאקשויי לרב חסדא מברייתא' קמא דמתיר דיקא בשר תפל דמדלא כתב היתר אפילו בבשר תפיח משמע דבבשר תפוח ס"ל דאסור לטלטל ואעפ"י שבברייתא' שניי' מתיר לטלטל אף בבשר תפיח מטעם דראוי לחיה מ"מ לא מצי לאקשויי מינה לרב חסדא דהא מצי למימר אנא ס"ל כמשמעות ברייתא קמייתא' וכמ"ש והשתא א"ש הא דמשני שם אליבא דרב חסדא שאני בר אווזא דחזי לאומצא דר"ל שאני התי מעשה דבר אווזא שכיון שלא היתה תפוח חזי לאומצא וה"ה בשר חי שאינו תפיח אלא שהמעשה שם כך היה וכן נראה שהוא דעת רש"י אחרי כתב אדג תפל שהיא אסור לטלטלו משום שאינו ראוי לכלום ולכלבים לאו דעתיה למישדי' עכ"ל וקשה א"כ בשר תפל למה הוא מותר לטלטלו מ"ש מבשר דג אף שהתו' תירצו בסיגוי' אחריני דשאני בשר תפל דראויה לחיה נראה דרש"י לא ס"ל האי סיגוייא דא"כ לא ה"ל לרש"י לסתום אלא לפרש שהרי עדיין לא נזכר חיה כלל אלא ודאי ס"ל דבשר תפל מותר משום דחזי לאומצא וכן דכתב רש"י שם דבשר תפל שאינו מלוח ומאן דגרס בשר תפוח היא הית עכ"ל קשה מיניה וביה שהרי בסמוך כתב בפירוש דברייתא' דתפוח פי' סרוח וכ"כ התו' שם בשמו וע"כ צריך לדחוק ולומר שרש"י ר"ל שבבשר שאינו מלוח היינו הוא כאלו היה סרוח ומש"ה כתב ומאן דגרס תפוח היא היא אבל זהו דוחק וגם לא לכלבים כמו בשר תפוח דהיינו סרוח וכמ"ש הר"ן דבשר תפוח אינו נאכל אפי' לכלבים וז"ש היא היא דרב חסדא ס"ל בתרווייהו דאסיר לטלטל ודיק ומ"ש ב"י תו דג תפל כתב רש"י ז"ל דאינו ראוי לכלום ולכלבים לאו אדעתיה למישדיה מש"ה אסור לטלטלו צ"ל לגרוס אבל אדג תפל כו' ור"ל אבל אדג תפל שכתב רבינו שאסור לטלטלו משום שאינו ראוי אפילו לכלבים אבל רש"י כתב טעמא אחריני משום דאין דעתיה למישדיה קמיה וכ"כ התו' שם בסיגוייא אחריכא אבל קשה למה ליה לב"י להביא פי' רש"י בזה דהאי סיגויא לא אתיא אלא אליבא דר' יהודה דאסר במוקצה וכמ"ש התוס' ואנן קי"ל כר"ש דמתיר מוקצה ומש"ה הוצרך רבינו ליתן טעם שאינו ראוי לכלבים וכתירוץ קמא דתו' וכל זה כתבתי לשיטת ב"י ע"ש · אבל קשה דע"כ התו' ל"ס דבשר חי ותפל שהוא ראוי לאומצא מדהקשו שם ז"ל דג תפל אסור לטלטלו תימא מדשרי בשר תפל אלמא כר"ש אתיא כו' ואי ס"ל דחזי לאומצא א"כ מנ"ל דכר"ש אתיא דהא אפי' ר"י מודה בזה אלא ודאי ס"ל דדוקא בר אווזא חזי לאומצא דאל"כ לא משני ארב חסדא מידי דאף אם היו גורסים בפלוגתא בשר תפוח וכמ"ש התו' לעיל הא כתבו בסמוך בד"ה בשר תפל מפני שהוא מאכל לחיה כו' מדלא קאמר מפני שהוא מאכל לבהמה מוכרחים אנו לומר שתפוח אינו מסריח כדפירש הקונטרס כו' א"כ ע"כ הא דמשני אליבא דרב חסדא שאני בר אווזא דחזי לאומצא דר"ל דווקא בר אווזא ולא שאר בשר ודו"ק · ואפשר שזהו כוונת רש"י שכתב לעיל ומאן דגרס בשר תפיח היא היא ר"ל שאין פי' תפוח מסריח וכ"כ בהדיא בפירש"י הנדפס באלפסי ע"ש ולא כדפירש הקונטרס לקמן בברייתא וא"כ לפ"ז נלפ"ד שגם כוונת רבינו שכתב טעמא מפני שראוי לכלבים שקאי גם אבשר חי ותפל שאע"פ שאינו ראוי לאומצא וכמ"ש בשם התו' מ"מ כמה מותרים לטלטל מטעם שאינו ראוי לכלבים ואנן כר"ש ס"ל דלית ליה האי סברא דאע"ג דחזי לאינים מ"ד מוכן הוא לכלבים לאפוקי דג תפל שאינו חזי אפילו לכלבים וכמ"ש התו' בסיגוייא קמא ודו"ק היטב · שוב נלע"ד ברור :

[יד] **צואה** של תרנגולים המונחת בחצר כו' עיין מ"ש ב"י ז"ל דרבינו העתיק לשון הרי"ף והרא"ש וצ"ל כעין שפי' הר"ן כו' ר"ל שגם רבינו ס"ל דצואת קטן וצואת תרנגולים שוין כן דאל"כ ודאי לא היה משמע דין צואת קטן ולאשמועינן דבצואת קטן אף שהיא בחצר אחרת ואף אם אין קטן שיתלכלך בו מותר להוציאו מפני שהוא ראוי לכלבים

אלא

פרישה

למאכל בהמה אלא על ידי הדחק ומש"ה אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותם ואם לאו אין מטלטלין אותם והכא מיירי בחבילי קש ועצים הרכים שהם ראוים למאכל בהמה להדיא דיקא נמי דקתני הכא בהדייהו זרדים שהם רכים ואשמעינן כיון דרכים ניכהו אפי' לא התקינ' למאכל בהמה נמי שרי לטלטלן דהא אחבילי זרדים נמי תנן אם התקינן למאכל בהמה מטלטלי' אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן עכ"ל ולעד"נ נייחב כשנדקדק עוד בדברי רבינו דהם במשנה קתני חבילי קש חבילי עצים חבילי זרדים ורבינו נקט ורדים ולא נקט חבילי זרדים ועוד יש לדקדק למה כתב כאן ג"כ זרדים ולא כ"כ ברישא ועוד יש לדקדק על שינוי הלשון דברישא כתב רבינו שהתקינן למאכל בהמה וכאן כתב הראוין למאכל בהמה וע"פ הדקדוקין הנ"ל ע"כ צ"ל דכאן מיירי בחבילי עצים וקש הרכים דא"צ תיקון אלא הם ראוים מצד עצמן ודומיא לזרדין וכמ"ש הב"י והא דקתני המשנה גם אזרדים שהתקינו נראה דדוקא זרדין כשהן בחביליהן או צריכין תיקון כל דהו דהיינו להתיר החבילה דכל זמן שהזרדי' קשורין יחד בחבילה אין הבהמה אוכלת מהן בנקל וכן איתא בגמרא ורבינו כתב ג"כ לקמן בהלכות שבת וי"ט בתיקון מאכל בהמה ומש"ה רבינו לא קתני ברישא זרדין משום דאיירי בתיקון גמור וידוע שזרדין א"צ תיקון גמור דמוכנין הן מצד עצמן · אלא שהמשנה איירי בכל אינך תיקונין ומש"ה לא קתני גם כאן חבילי זרדי' למדינו דחבילי קש ועצים דומיא דזרדין קתני דא"צ תיקון כלל ודו"ק

(ל) **זרדין** מין קנים רכים . (לא) **בשר** חי אפילו תפל מן המלח ותפוח מותר לטלטלו שראוי לכלבים קאי דוקא אבשר תפוח שפירושו סרוח אבל בשר חי תפל א"כ לא"ט אלא מותר מטעם שראוי לאומצא וכ"כ ב"י והוא מדברי הרמב"ם פ"ו וכ"כ הר"ן בפרק מפנין דף קכ"ב ע"א והמ"מ כתב שם אדברי הרמב"ם שכן הוא בגמרא ועיין בדרישה .

(לב) **אעפ"י** שאינם ראוין לאכילה שאסורי משום גילוי וכמ"ש בי"ד סי' קי"ו דגם באבטיח שייך גילוי והא דכתב רבינו דין זה אע"ג דאין איסור גילוי נוהג כדי ללמוד ממנו לשאר דברים דאע"ג דאינן ראוין לאכילה כ"כ מותר לטלטלן להניחן במקום המוצנע וגם משום סיפא נקט' שהוא כגרף של ריעי שהוא מותר להוציאו אפילו בלא כלי וא"ל דה"ל לקצר ולומר כשהוא כצואה דמותר להוציאו אפילו בלא כלי די"ל דלשון גמרא דכרך מסיימן נקט דאמרינן שם אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מי רגלים מותר להוציאן לאשפה סבור מינה גרף של רעי אגב מנא אין אין לא לא · ופשט ליה דאפי' בלא כלי נמי והגמרא עצמה דנקט גרף משום בסתמא הכי איתא דסתם צואה הוא בכלי והוא נקרא גרף :

אא"כ

חדושי הגהות

ז ורבינו כתב הראויה למאכל בהמה משום דס"ל דהא דקתני במתניתין אם התקינן היינו שמשום שקודם שהתקינן לא היו ראויים למאכל בהמה אבל כל שראויים למאכל בהמה א"צ לתקנן כלל אבל ה"ה בפכ"ו כתב טעמא דבעינן התקינן משום דסתמא להסקה קיימי ואע"ג דחזו למאכל בהמה בסתמא לא קיימי להכי והיינו דלא כדברי רבינו (מהרל"ח) :

ושמא

ומ"ש דגרף של רעי מותר להוציא ואף בלא כלי פשוט שם וכר"פ משילן (לו:) כמי אמרינן אמר שמואל גרף של רעי ועביט של מימי רגלים מותר להוציאן לאשפה וכשהוא מחזירו שתן בו מים ומחזירו פשט מינה גרף של רעי אגב מנא אין בפני עצמו לא ת"ש דהכוא עכברא דאשתכח בי אספרמקי דרב אשי פירוש בבית בשמיו אמר להו רב אשי נקטוה בטלויתיה פירוש בזנבו ואפקוה פרש"י גרף ועביט כלי חרס הן אלא של רעי קרוי גרף ושל מי רגלי' קרוי עביט · שתן מים ומחזירן דמתקלן מחמת מיאוס כס ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטולינהו ולהוציאן הוא דשרו ליה מפני כבודו : פשוט מיניה · מדשמואל היו סבורים התלמידים דחוקה גרף נקט דאגב מנא שרי לטלטל את הרעי אבל בפני עצמו ליטול את הרעי או דבר מיאוס ממש בידו ויוציאנו לא שרי ליה :

אע"פ שמותר להוציא גרף של רעי אסור להחזירו אא"כ נתן לתוכו מים כבר נתבאר בסמוך וכתב רבינו ירוחם בנ"ד ח"א וכשהוא מחזירו פי' כשמחזירו לצורך להוציא בו צואה או מי רגלים דאל"כ אסור לטלטלו שלא לצורך אפילו יש בתוכו מים דלא אמרו בככר אלא גבי מת וכ"כ הגאון מהרי"א ז"ל בסימן תקי"ח בשם הרשב"א וכתב שהרא"ש שם לא חילק בזה ונראה שיש להשיב כי כשאמרו ככר או תנוק הוא לטלטל דבר שלא התירו לו הוצאה או הכנסה כגון גבי מת שהרי היה אסור לטלטלו אלא ע"י ככר או תנוק אבל בכאן כבר התירו משום גרף של רעי שהיא כאן בעיניו להוציא לאשפה ואם לא יתירו לו החזרה ע"י נתינת המים לא יוציאנו כדי שלא יפסיד את כליו כשיוציאם לאשפה ויניחם שם ע"כ וכתב עוד שהקשה הרשב"א מה מועיל בנתינת מים לתוכו והלא כשנותן אותן המים כגרף הם ואינם ראויים לכלום והיאך יטלטל הכלי המאוס מחמתן והמים חוזר להיות כעביט והשיב דחזו לבהמות :

אסור להביא לפניו דבר שימאס כדי להוציאו כשימאס בעיניו אבל מותר לקבוע ישיבתו אצלו וכו' בפ"ב די"ט (כא:) אמרי' דאין מזמנין עו"ג בשבת משום שיורי כוסות שאסור לטלטלן ופריך וליהוי כגרף של רעי ומשני וכי עושין גרף של רעי לכתחלה וכר"פ משילן (לו:) גרסינן בי ריחיא דאביי דלוף אתא לקמיה דרבה א"ל זיל עייליה לפוריך להתם דליהוי כגרף של רעי ואפקיה · ופירש"י הדלף היה טפל על הריחיים שלו והיו עשוים בטיט וגימוחים מפני הגשמים ולא היה מספיק לכלים הצריכים לתת תחת הדלף : זיל עייליה לפוריך להתם לבית שהוא שם דליהוי כגרף של רעי שיהו מאוסים הריחיים לך להיות לפני מטתך ואתה מותר לטלטלם ולהוציאם לחוץ : א"ל וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדהכי נפל בי ריחיא דאביי אמר תיתי לי דעברי אדמר וכתבוהו הרי"ף והרא"ש . ופירש"י וכי עושין גרף של רעי לכתחלה · וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו : ומשמע דהלכתא כרבה מדאמר אביי תיתי לי דעברי אדמר אלמא חזר והודה לו ואע"ג דבפ"ב (כא:) אמרינן דאין עושין גרף של רעי לכתחלה כתבו התוספות דשאני הכא דאיכא פסידא ומש"ה שרי וכ"כ ה"ה בפכ"ה בשם המפרשים והרא"ש בתשובה גבי חילוקי המוקצה חילק ביניהם בענין אחר דהא ודאי אסור לעשות גרף של רעי לכתחלה מיהו ה"מ כשעושה הגרף בידים כי ההיא דפ"ב אבל כשהגרף נעשה מאליו כי עובדא דריחיא שרי לעיולה לפוריה להתם וכ"כ התו' בחד תירוצא ונתבאר יפה בדברי הג"א וכך הם דברי רבינו : **ומ"ש** כדי להוציאו לאחר שימאס נ"ל דלאו למימרא דדוקא קודם שימאס הוא דשרי לקבוע ישיבתו אצלו כדי להוציאו לכשימאס אבל אם כבר נמאס אסור לקבוע ישיבתו אצלו דא"כ אתי דלא כתוספות ודלא כהרא"ש דאינהו שרו בכל גוונא כל שאינו עושה הגרף בידים אלא היינו לומר שמותר לקבוע ישיבתו אצלו וכשישהה שם מעט תתאונן דעתו עליו מחמת המיאוס ויוציאנו וכדברי התוספות והרא"ש ז"ל :

אבל צואה של תרנגולין דרמי קמייהו בחצר גרף של רעי הוא ומותר לטלטוליה לאשפה שבחצר ואפי' הוא גופיה בדלא רמי במנא נמי שרי ואצ"ל בדרמא במנא דמטלטלה אגב מנא כל זה לפי גירסתינו בגמ' אבל הרי"ף והרא"ש כתבו וז"ל ועל צואה של קטן אוקימנא בצוא' של תרנגולין בשביל הקטן שלא יוזק בהן ובחצר אחרת אבל צואה של תרנגולין ושל בני אדם ובאות' חצר מותר לכבדה ולהוציאה לבית הכסא דגרף של רעי מטלטלינן ליה ומפקינן ליה עכ"ל מבואר מדבריו דבשל בני אדם נמי לא שרי לכבדה ולהוציאה אלא באותה חצר מטעם גרף של רעי ודין צואת בני אדם כדין צואת תרנגולין וכן פי' הר"ן וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ' כ"ו ויש להקשות א"כ לוקמא מתני' כפשטא ובחצר אחרת קתני דכופין כלי על צואה של קטן מפני קטן וי"ל דא"כ ה"ל למתני בסתמא ועל צואה דהא אין חלוק בין צואה לצואה דבין של תרנגולין ובין של בני אדם גדול וקטן בחצר אחרת אסור לכבדה אלא כופה עליה כלי בשביל קטן שלא יוזק בה אלא בע"כ דשל קטן דקתני במתני' בשביל קטן קאמר אכן ראיתי באלפס וכן נוסחא אחרת וז"ל אוקימנא בצואה של תרנגולין בשביל הקטן שלא יוזק בה ובחצר אחרת אבל צואה של בני אדם ושל תרנגולין באותה חצר מותר לכבדה וכו' דלשון זה משמע דמ"ש באותה חצר אכל תרנגולין דסמיך ליה קאי אבל דשל בני אדם מותר לכבדה אף כשהיא בחצר אחר' משום שראויה לכלבים וכמ"ש לגירסתינו וכ"כ ה"ר ירוחם בח"ג וכתב דה"ה לצואת גדול וכ"כ בסימני אשיר"י וז"ל אבל צואה של תרנגולי' שבאותה חצר ושל תנוק אפי' בחצר אחרת מותר להוציאם עכ"ל ורבי' לא כתב כי אם דין צוא' של תרנגולין שהוא מוסכם לב' הגירסאות אבל דין צואת אדם השמיטו ולא כתבו כלל נראה שהיה מסופק ולפיכך נקטינן לחומרא דאף צואת בני אדם אין לכבדה בידים בחצר אחרת אלא כופה עליה כלי וכדין צואת תרנגולין : **אע"פ** שמותר להוציא גרף של רעי אסור להחזירו וכו' ר"פ משילן ופרש"י דמוקצה מחמת מיאוס הן ואי לאו אגב מיא לא מצי לטלטלינהו ולהוציאו הוא דשרו לי' משום כבודו עכ"ל וא"ת בלא המים חזרו להיות כעביט כתב ב"י בשם הרשב"א דחזו המים לבהמות וקשה למה אסור להחזירו בלא מים הלא קי"ל דמוקצה מחמת מיאוס שרי אפי' בנר של חרס ובנפט דמסרח ומ"ש עביט דאסור וי"ל דבנפט לא התירו אלא משום דחזי לכסוי ביה מנא כדאיתא פר' כירה (דף מ"ו) אבל עביט של מי רגלים לא חזי לכסויי ביה מנא ע"ל סוף סי' רע"ט מ"ש בזה בס"ד :

אסור להביא לפניו דבר שימאס כו' בפ"ב די"ט אמרינן דאין מזמנין עו"ג בשבת משום שיורי כוסות : **ומ"ש** אבל מותר לקבוע ישיבתו אצלו וכו' עובדא דאביי ורבה בר"פ משילן דכך הורה רבה לאביי וכתבו התו' שאין בזה משום דעושה גרף של רעי לכתחלה חדא דהגרף נעשה מאליו ועוד משום פסידא ועיין בב"י מ"ש בדין זה : **מכנים** אדם וכו' מימרא דרב יהודא בפ' במה טומנין : כופין הסל לפני האפרוחין וכו' משנה בפ' מפנין ופי' רש"י אשמועי' דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל בשבת דכל בעלי חיים מוקצין הן דאינן ראוין בשבת לכלום וביטול כלי מהיכנו נמי ליכא דהא לא קיימי אפרוחין עליה אלא לפי שעה כמ"ש הרשב"א הבאתיו לעיל סוף סי' ש"ה ולר' יצחק דאין כלי ניטל לדבר שאינו ניטל בשבת מוקי לה בפ' כירה הך דכופין הסל וכו' בצריך למקומו :

תרנגולת שברחה וכו' משנה שם ופרש"י שברחה מן הבית עכ"ל כלומר לא שברח' מעל הבצים כי ההיא דפ' מקום שנהגו דהא בגמ' מוכח דכולה סוגיא באיסור' דבחצר ובר"ה קא עסיק אבל בבית פשיטא דאסור לגמרי ואי בברח' מעל הבצים אף בבית שרי לדחותה עד שתשב על הבצים דמה לי בחצר ובר"ה ומשום הפסד התרנגולת עצמה ומה לי בבית ומשום הפסד בצי' :

ומ"ש

בחצר מותר להוציאה שהוא כגרף של רעי שמותר להוציאו אפילו בלא כלי ואם הוא בחצר אחרת שאינו דר שם אסור להוציאו ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה מותר לכפות עליה כלי · אע"פ שמותר להוציא גרף של רעי אסור להחזירו (לג) אא"כ נתן לתוכו מים [טו] (לד) אסור להביא לפניו דבר שימאס כדי להוציאו כשימאס בעיניו אבל מותר לקבוע ישיבתו אצלו כדי להוציאו לאחר שימאס מבנים אדם מלא קופתו עפר ומיחד לו מקום בע"ש (לה) ועושה בו כל צרכיו כיון שהכינו לכך אבל אם נתנו באמצע הבית בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו כופין הסל לפני אפרוחין (לו) כדי שיעלו וירדו בו · תרנגולת שברחה דוחין אותה מאחוריה כדי שתכנס

אבל

ומ"ש רבינו מותר לקבוע ישיבתו אצלו אע"ג דרבה לא א"ל לאביי אלא עייל פוריך להתם משמע ליה דצריך לאו דוקא וכ"כ הרא"ש בתשובה גבי חילוקי המוקצה מותר להכניס מטתו או כלי תשמישו לגרום להיות גרף להוציאו ומיהו משמע דקביעות ישיבה מיהא בעינן כגון מטה לשכב או שלחן לאכול אבל ישיבה גרידא לא חשיבא להוציא הגרף ע"י כך דאמרינן ליה קום סוק כיון דמעיקרא לא היה יושב שם ועכשיו נכנס דרך ערמה ושמעתי שהורה אחד מחכמי הדור לאדם אחד שרתחה חבית של צבע שלו והיה יוצא כל הצבע ונשפך לארץ שיקבע שם מטתו או שולחנו ואז יהא הצבע נמאס בעיניו ויוציאנו משם בכלים והיינו מהאי עובדא דריחייא ויפה הורה אם היה בבית אבל אם היה בחצר נראה מדברי ה"ה שאסור שכתב בפכ"ה וז"ל והמפרשים למדו ממעשה זה דבמקום הפסד אם יש שם דירה יכול לשום מטתו שם כדי שיהיה כגרף של רעי דמשמע דאם אינו בית דירה לא משום דמינכר הערמתו והרא"ש כתב בתשובה בחילוקי המוקצה התירו לטלטל גרף של רעי וכו' וה"מ בבית אבל בחצר או במקום שאין אדם מקפיד עליו לא ואסור לעשות גרף של רעי לכתחלה אבל אם הוא במקום שאדם מקפיד מותר להכניס מטתו או כלי תשמישו לגרום להיות גרף להוציאו עכ"ל ומשמע דמקום שאדם מקפיד דקאמר היינו שהוא בית דירה וכוונתו שדרך ב"א להקפיד שלא יהא שם גרף לפי שדרכו לדור שם אע"פ שעתה אין קביעתו שם מכנים מטתו או כלי תשמישו וימאס בעיניו ויוציאנו אבל אם הוא מקום שאין אדם מקפיד כלומר שהוא במקום שאינו בית דירה כגון חצר וכיוצא בו שאין דרך בני אדם להקפיד על גרף כשהוא שם לא שרינן ליה להוציאו ע"י שיכנים שם מטתו דכיון שאינו בית דירה מינכרא הערמתו וכדמשמע מדברי ה"ה אלא שמצאתי בנוסחא אחרת כתוב אבל אם הוא במקום שאין אדם מקפיד מותר להכנים מטתו ומוכיחים הדברים שזו היא הנוסחא האמיתית דבמקום שאין אדם מקפיד הוא דצריך להכנים מטתו דאילו במקום שאדם מקפיד בלא הכנסת מטה נמי שרי להוציאו ואפשר שגם בדברי ה"ה צריך להגיה ואין במקום ואם כלומר דבמקום הפסד ואין שם דירה יכול לשום מטתו שם שאילו היה שם דירה אפילו לא היה שם הפסד שרי ותו מה צורך לשום מטתו שם הא בלא"ה הוא מקום שמקפידין עליו ושרי וכך הם דברי הראב"ד בהשגות וכתב ה"ה שהם דברים ברורים והרמב"ם לא כתב בפכ"ה דין עובדא דריחייא ותמה עליו ה"ה ואפשר דמשום דכי אותבי' אביי וכי עושין גרף של רעי לכתחלה שתיק ליה אלמא קיבלה מיניה והא דאמר אביי תיתי לי דעברי אדמר דברי אגינות בעלמא הוו ולא משום דדינא הכי וכתב הרמב"ם בפכ"ה ובפכ"ו שאע"פ שאין עושין גרף של רעי לכתחלה אם עבר ועשאו מותר להוציאו וכתב ה"ה דדייק הכי מדאמרינן אין עושין גרף של רעי לכתחלה ואם לא היה מותר להוציאו מה הפסד יש בעשייתו : **מבנים** אדם מלא קופתו עפר וכו' מימרא דרב יהודה בפרק במה טומנין (נ.) ופירש"י מכנים אדם מלא קופתו עפר לכסות בו צואה ורוק ומערה העפר בביתו לארץ ונוטלו תמיד לכל צרכיו : **ומ"ש** ומיחד לו מקום ג"ז שם והוא שיחד לו קרן זוית ופירש"י דהאי כמוכן ועומד לכך אבל נתנו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ואסורה : **כופין** הסל לפני אפרוחין וכו' משנה בפרק מפנין (קכח·) ופירש"י דאשמועינן דכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל · וכתב ה"ה בפכ"ה פירוש דאפרוחים ושום בהמה חיה ועוף אינם מותרים בטלטול לפי שאינם ראויים וכיוצא דתניא (שם) אין עוקרין בהמה חיה ועוף ונתבאר בסמוך ובהדיא אמרינן בפרק כירה (מג·) דבעוד האפרוחים עליו אסור לטלטלו ואם היו עליו כל בין השמשות אסור לטלטלו אפילו אחר שירדו מעליו ונתבאר זה בסימן ש"י בס"ד : **תרנגולת** שברחה דוחין אותה מאחוריה וכו' משנה שם (קכח:) תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס ומדדין עגלים וסייחים פירש"י

דוחין

פרישה

(לג) **אא"כ** נתן כו. וגו מותר להחזירו ודוקא לצורך · ב"י : (לד) **אסור** להביא כו' אבל מותר לקבוע כו' במקום דאיכא פסידא ועיין בדרישה : (לה) **עושה** כל צרכיו לכסות בו צואה או רוק וכיוצא בזה : (לו) **כדי** שיעלו וירדו בו · אעפ"י שבעודן עליו אסור לטלטלה לא משוה מבטל כלי מהיכנו כיון שירדו ודאי וגם כל כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל : אעפ"י

דרישה

אלא תאמי ס"ל דאינו ראוי לכלבים ולא התירו אלא משום גרף של רעי אם הוא בחצר שדר שם · או מפני שלא יתלכלך הקטן גם בחצר אחרת ודין צואת התרנגולין :

[טו] **אסור** להביא לפניו כו' עיין בב"י שכתב פ"ז וז"ל ומ"ש כדי להוציאו לאחר שימאס נ"ל דלאו למימרא דדוקא קודם שימאס הוא דשרי לקבוע ישיבתו אצלו כדי להוציא לכשימאס אבל אם כבר נמאס אסור לקבוע ישיבתו אצלו דאל"כ אתיא דלא כתוס' ודלא כהרא"ש דאינהו שרו בכל גוונא כל שאינו עושה הגרף בידים כו' נראה דמשמע לב"י כן דעת הטור והרא"ש דאל"כ ה"ל לתרץ הקושיא בחילוק זה דמ"ש אין עושין גרף של רעי לכתחלה היינו לאחר שנמאס ועובדי אביי ורבה הוה קודם שנמאס אלא ודאי דאין חילוק ואי מהם נ"ל דאינו מוכרע משום דאין עושין גרף של רעי ג"כ משמע אפי' קודם שנעשה המיאוס אפ"ה הוצרכו לשנות בפ"מ · כתב בתשובת מהרי"ל טילטול השעיות שמעתי כבר שנשאו ונתנו בדבר לפני מהר"ר פייבש ז"ל ולא מצאו איסור ברור ואפ"ה היתר ברור לא אמר בה לפי שנתפשט כאיסור

אבל אין מדדין ליקח אותה באגפים (לז) אע"פ שרגליה בארץ ומדדין עגלים וסייחים חיה ושאר עופות ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ (לח) ודוקא בחצר אבל בכרמלית לא וכ"ש ברה"ר והאשה מדדה את בנה אפי' בר"ה ובלבד שלא תגררהו אלא יהא מגביה רגלו האחת ויניח השנייה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהגביה שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת :

נוטל

ומ"ש ודוקא בחצר אבל בכרמלית לא שם בברייתא מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא בר"ה וקשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ומפרשינן לה מדדין בחצר אבל בכרמלית נעשה כמא לדדוי בר"ה ואסור אבל העיקר כלפע"ד דלמד רבינו לאסור עקירה בכרמלית ממימרא דרב יהודא בבהמה שנפלה לאמת המים דהוא כרמלית דאסור להעלותה בידים כדפרי' לעיל בסוף סי' ש"ה אלמא דעקירה אסור אפי' בכרמלית ולא שרי אלא בחצר ואע"ג דבשלטי הגבורים כתב שאם אי אפשר ע"י כרים וכסתות מותר להעלותה בידים אפשר דשאני התם דאיכ' צער ב"ח דאורייתא וכיון דא"א ע"י כרים וכסתות מותר להעלותה בידים אבל משום הפסד ממון גרידא היכא דליכ' צער ב"ח לכ"ע אסור לעוקרה אפי' בכרמלית ומ"ש רבינו וכ"ש ר"ה איכא למידק לאיזה צורך כתב האי וכ"ש ר"ה הא ודאי כיון דכתב דבכרמלית לא דכ"ש בר"ה דלא ונראה בעיני דאתא לאורויי דיוקא דהכא בעגלי' וסייחין וכו' דוקא דידוי' הוא דהתירו לדדותן בחצר אבל בכרמלית לא וכ"ש בר"ה אבל דוחין שרי בכל בהמה אפילו בר"ה ואף בתרנגולת דלא שרי לדחות אפי' בחצר אלא דוחין אותה אך בר"ה שרי לדחותה והיינו טעמא דאפי' בדידוי ליכא אלא גזירה שמא יגביה מן הארץ דתקפיא נפשה · אי נמי שמא אגפיה יהיו נתלשין כמ"ש הרמב"ם הלכך בדחיי' ליכא אפי' איסורא דרבנן אף בתרנגולת ובדברי הר"ן מבואר נמי דכולה מתניתין איירי בר"ה דומיא דמדדת את בנה דשרי אפילו בר"ה ומדדין עגלים וסייחין אפי' בר"ה שרי בגדולים שאין קשין להכניסם לא גזרי' בהו דלמא אתא לאיתוייהו בר"ה א"כ לפ"ז הא דדוחין תרנגולת נמי מיירי אפילו בר"ה וכ"ש בהמה דשרי בדחויה אפי' בר"ה כנ"ל :

נוטל

דוחין בידים : מדדין · אוחזו בצוארו ובצדדין וגוררו ומסייעו ומנענע לו רגליו · ובגמרא (שם) דוחין אין מדדין לא תניא להא דתנו רבנן מדדין חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת תרנגולת מ"ט לא אמר אביי משום דמקפא נפשה · ופירש"י מדדין לא . שלא יהא אוחזה בגפיה ורגליה נוגעים לארץ ומוליכה : דמקפא נפשה · מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל אבל אווזין כשאוחזין בגפיהם הן מהלכים ברגליהם . והרמב"ם כתב בפכ"ה שאין מדדין תרנגולת מפני שהיא נשמטת מן היד ונמצאו אגפיה נתלשין וכ"כ סמ"ג : **ומ"ש** ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ ברייתא שם אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר ופירש"י אין עוקרין רגליה לגמרי מן הארץ דמוקצה הוא לטלטלה וכתב הר"ן ומיהו קשיא לי היאך מדדין בהמה חיה ועוף כלל ואפי' בחצר הא כל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין כולו כך אין מטלטלין מקצתו לפיכך נ"ל דהכא משום צער בע"ח נגעו ודוקא כשצריכין לכך אבל כשאין צריכין לא עכ"ל : **ומ"ש** ודוקא בחצר הוא מדתניא שם מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא לר"ה ומדקתני בחצר משמע דלא שרי אלא בחצר דוקא אבל לא בכרמלית ובכלל אבל לא לר"ה הוא כרמלית דכרמלית לגבי חצר ר"ה קרי ליה דאל"כ קשה דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ופירש"י טעמא דבר"ה לא משום שמא יגביהם מן הארץ ונמצא נושאן ותמיהא לי דכיון דבר"ה לא מיתסר אלא משום גזירה אמאי אסרינן בכרמלית הא קי"ל כרבא דאמר בפרק בתרא דעירובין (צט .) דלא גזרינן כרמלית אטו ר"ה במידי דלא מיתסר בר"ה אלא משום גזירה וכ"כ רבינו בסימן ש"ן ח והא דאסרינן לדדות בר"ה לא חילק רבינו בין בהמה לבהמה וגם הרמב"ם בפכ"ה לא חילק בכך אבל הר"ן כתב ואע"ג דתנן במתניתין מדדין עגלים וסייחים וקתני להו דומיא דהאשה מדדה את בנה ומפרש בגמרא דהאשה מדדה את בנה אפי' בר"ה ומינה דעגלים וסייחים נמי אפי' בר"ה והכא אמרינן דדוקא בחצר ל"ק דכי גזרי' בר"ה דוקא בקטנים שבהם דמתוך שהן קשין להכניסם ברגליהם אתי לטלטלינהו אבל בגדולים לא גזרינן ומתניתין בגדולים : **והאשה** מדדה את בנה משנה שם (קכח :): **ומ"ש** ואפי' בר"ה מפורש שם בברייתא . **ומ"ש** ובלבד שלא תגררהו וכו' שם במשנה א"ר יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל אם גורר אסור וקי"ל הכי דכ"מ שאר"י אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים ופירש"י והאשה מדדה את בנה אפי' בר"ה דאי נמי מגבהת ליה חי נושא את עצמו דבאדם מודו רבנן וכתב הר"ן אבל אם היה גורר אסור וכן הלכתא דכיון שהוא קטן כל כך שאינו אלא גורר לא מודו רבנן וכ"כ ר"י בנ"א ח"ח וז"ל ודוקא שנוטל אחד ומניח אחד כלומר שהתינוק מגיע רגלו כשמגביה האחד מניח האחר אבל גורר שני רגליו אסור מפני שנושאתו ואותם שאומרים שמותר לישא תינוק כשגורר שתי רגליו דהחי נושא את עצמו טעות הוא בידם דלא אמרו חי נושא וכו' אלא לפוטרו מחטאת אבל אסור כל זמן שיגרור אותו אלא כשמגביה אחד ומניח אחד כמו שכתבתי עכ"ל . **כתב** הר"ן בס"פ כל כתבי אמתניתין דעשה א"י כבש לירד בו ירד אחריו ישראל כתב הרמב"ן דדוקא ירד בו שאינו לטלטלו ואינו אלא כיושב על האבן אבל לטלטלו אסור אא"כ היו העצים תלושים מע"ש דבכה"ג ליכא משום מוקצה לפי שאין הא"י מקצה כלום ודעתו על הכל כמו שאמרו בירושלמי דאין הכן לא"י אבל בתלש עצים מן המחובר בשבת אסיר לטלטלן עכ"ל ובכלבו כתוב שי"ת הירושלמי אין הכן לא"י אין צריך שיכין לישראל אף על פי שלא העלה בדעתו שיאכל הישראל מפירותיו מוכנים הם לישראל ומיהו פירות דכ"ע תקני דעתייהו מינייהו כגון גרוגרות וצמוקים צריכים הכנה ואפי' הם ביד א"י עכ"ל · ולענין הלכה כדברי הר"ן נקטינן שהוא רב מובהק וכל שכן שהוא להקל בדרבנן :

כתב המרדכי בריש י"ט בשם ר"ת שאם חפץ או שום דבר מונח על התעות או על שאר מוקצה בשבת והוא צריך לאותו חפץ מותר ליטלו משם כי דבר מוקצה אינו אסור רק לטלטלו ממקום למקום אבל ליגע בו מותר וכ"כ ג"כ בפרק כל הכלים וע"פ זה התיר ליגע בשבת במעמד שלפני ארון הקודש והנרות דולקים עליו עומדו' ובלבד שלא יהא מנענעו וכ"כ רבינו ירוחם בח"ג וכ"כ ה"ה בפרק כ"ה גבי אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה אבל כופה הוא הכלי עליה וכ"כ בת"ה סימן ס"ז והביא ראיה לדבר וכ"כ הכלבו בסוף דיני שבת בשם רבי מאיר וכתב שג"כ התיר ליגע בתנור של בית החורף שהוא חם בשבת ועוד אכתוב בזה בסימן ש"י גבי כל דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי וכו' אבל מותר לכסותו ובלבד שלא יגע בו וגם בסימן תקי"ג אכתוב בזה כתב הר"ן בס"פ תפנין דכל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין כולו כך אין מטלטלין מקצתו כדמוכח בפרק שואל (קנא .) דתנן גבי מת דבלבד שלא יזיז אחד מאיבריו : כתב בתשובת מהרי"ל לטלטל מוקצה ע"י נפיחה אע"ג דכתבתי לעיל דכחו כגופו דמי מ"מ אין נראה לאסור זה דהכא תלינן באורחיה לטלטל כה"ג וטלטול מן הצד וע"י שינוי כלאחר יד שרי ואין לך כלאחר יד גדול מזה עכ"ל · כתב הרמב"ם בפ' כ"ו כלי שנתרועעה לא יתלוש ממנה חרס לכסות בו או לסמוך בו וכתב ה"ה דהיינו מדתניא בפרק כל הכלים (קכד) גבי מגופת חבית שנפתחה לא יספות ממנה שבר לכסות בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המטה ופירש"י לא יספות לא יחתוך : **כתב** באגור בשם שבלי הלקט שאסור לשחוק בשבת וי"ט בכדורים שאינם ראויים לצור ע"פ צלוחית דמתאסי שמטנפי ע"י טיט ועפר וכן כדור של עץ אסור לטלטלו ולשחוק בו אבל התוספות בפ"ק דביצה (יב .) אהא דתנן בש"א אין מוציאין את הקטן ולא את הלולב ולא את ס"ת לר"ה וב"ה מתירין כתבו פירוש דלאו דוקא קטן לאולו דשרי גם טיול דהא אשכחן דמשחקין בכדור שקורין פלוט"א בי"ט בר"ה אלמא דליכא אלא טיול ע"כ משמע שמותר לטלטל הכדור בי"ט וה"ה בשבת דבדברים אלו י"ט ושבת שוים הם · ומיהו בירושלמי פ"ב דתעניות מצאתי טור שמעון למה חרב י"א מפני הזנות וי"א שהיו משחקין בכדור (יא) : **כתב** בתשובות הרשב"א ושאלת אם מותר לקנח בעפר בשבת למי שאין לו מים לתפלה ודאי מותר לקנח בעפר תיחוח מדאמרינן דאסור לכבד הבית משום שמא ישוה גומות ולא נקט טעמא משום טלטול ע"כ ומיהו התוספות והרא"ש ז"ל כתבו בהמצניע (צה ·) דכיבוד אסור מפני שמזיז עפר ממקומו וא"כ אסור לטלטל עפר אא"כ ייחד לו קרן זוית וכמו שאמרו ביצה (ח) מכניס אדם מלא קופתו עפר וכו' (יב) כתב בתשובות הרשב"א שאסור לשאת תחת אציליו הדבר שמתכסה ממנו כמשי משום דאסור לטלטלו ועוד שבודאי מוליד הוא בחומו ומלאכת מחשבת הוא ואסור : **כתב** ר"י בח"ג בשם ר' מאיר דמלבוש של כלאים אסור לטלטלו בשבת וי"ט וראיה מספ"ק דביצה (יד) וכ"כ שם המרדכי בשם א"ז אבל כתב שרבותיו חלקו עליו והשיב רבינו שמחה דשעטנז אינו אסור לטלטל דתורת כלי עליו מידי דהיה אסכלא התסומר דאסיר לנועלו ומותר לטלטלו כתוב בכלבו מותר לטלטל מניפה בשבת כדי להבריח הזבובים דכלי הוא ובלבד שיהא זהיר שלא להרוג הזבובים ופשוט הוא · **דין** טלטול מנורה וטלטול נר שהדליקו בו באותו שבת וכן מותר שמן שבנר וקערה שהדליקו בה באותה שבת נתבאר בסימן רע"ט : **דין** מנא ארנקי בשבת כתבתי בס"ס רס"ו. **דין** טלטול אבנים שבשה בהם הכירה בע"ש בסי' רנ"ט . **כתב** הרמב"ם בפכ"ו דמכבדו' של תמרה וכיוצא בהם שמכבדין בהן הקרקע הרי הן ככלי שמלאכתו להיתר מאחר שמותר לכבד בהם קרקע המרוצף ולדברי האוסרים לכבד אפי' קרקע המרוצף כמ"ש רבינו בסי' של"ז פשיטא דהוי מלאכתו לאיסור · **כתב** הרשב"א בתשובה שמותר לטלטל האצטרול"ב בשבת ולהפכו ולהביט בו וכ"כ האגור בשמו ומיהו לדעת הרמב"ם שכתבתי בסימן ש"ז שאסור לקרות בשבת בשום ספר זולת ספרי הנביאות ופירושיהן אפשר דלטלטלן נמי אסור וה"ה לאצטרול"ב :

כתוב בתשובות מהרי"ל טלטול השעות שמעתי כבר שנשאו ונתנו בדבר לפני מה"ר ווייפ"ש ז"ל ולא מצאו איסור ברור ואפ"ה היתר ברור לא אמר בה לפי שנתפשט האיסור וי"ל דהוי כלי שמלאכתו לאיסור דלמדידה נעשה ואע"ג דלמצוה שרי מדידה מאן לימא לן דהא חשיב מדידה של מצוה דאי משום שלומד על ידו א"כ יתלה לימודו משום איסור ויהא שרי והלילה ואף על גב דלאו מדידה גמור' היא מדידת הזמן מ"מ יש לדמותה ואחרי אשר גדול הדור גמגם בו

תי

דרכי משה

אע"פ שנתפרקו כו' משמע דב"ש אם נתפרקו מע"ש דשרי ובלפי לייא ואפשר די"ש להגיה בו ובל זה אינו נכון דאע"פ דקאמר לאו אשבת קאי אלא אנתפרקו קאי כלומר אע"פ שנתפרקו מן הבשר וכ"ש אם יש עליו עדיין קצת בשר ולא נתפרק לגמרי דשרי כנ"ל (יא) ופשוט הוא דאף למאן דשרי מ"מ אסור לשחוק בר"ה בשבת ואפילו בכרמלית דבקל הוא שנופל לחוץ מד' אמות ואתי לאתויי וכ"ש אם השחוק הוא בדרך שמוציאו דאסור אבל בי"ט מותר לשחוק אפילו בר"ה וכ"כ התום' פ"ק דביצה (יב) [(יב) עיין

סימן

דרישה

האיסור ור"ל דהוי ככלי שמלאכתו לאיסור דלמדידה נעשה ואע"ג דלמצוה שרי מדידה מאן לימא לן דהא חשוב מדידה של מצוה דאי משום שלומד ע"י א"כ יתלה לימוד באיסור הלילה ואע"ג דלאו מדידה גמורה היא מדידת הזמן מ"מ יש לדמית ואחרי אשר גדול הדור גמגם בו מי יבא אחרי אשר כבר עשהו וכתב עוד שהנקרא בל"א זייגרליך שהאית בלל ע"י החוליות גרע טפי עכ"ל : כתב רבינו ירוחם מעות בתוך כיס ושכח מע"ש מתיר כיסו ומניחו ואפילו יש בתוכו כתבי קודש וכן אם היה בכנף חליקו מתיר ונופלי' לארץ כ"כ רמ"א לא יאמר לא"י להצניע מעותיו כי כל האסור לעשותו אסור לאומרו לא"י : כתב בספר אגודה בפרק קמא דבילה אדם ששכח כיסו עליו בע"ש והוא בביתו יכול לילך בחדרו במקום הצנוע ויתיירני שם עם חבריו אבל אם הוא בשוק אי ברחוב שאין שם עירוב לא יביאנו לביתו אך יתיר חגורו במקום שיזכיר כו' ע"ש : כתב בתשובת הרשב"א וכ"י הביאה בס"ס ש"ח ז"ל ושאלת אם מותר לקנח בעפר בשבת למי שאין לו מים לתפלה ודאי מותר לקנח בעפר תחוח מדאמרינן אסור לכבד את הבית משום שמא ישוה גומות ולא נקט טעמא משום טלטול ע"כ וכתב ב"י ע"ז ומיהו התו' והרא"ש ז"ל כתבו בהמצניע דכיבוד אסור מפני שמזיז עפר ממקומו וא"כ אסור לטלטל עפר אא"כ יחד לו קרן זוית וכמ"ש מכניס אדם מלא קופתו עפר כו' עכ"ל נראה דהרשב"א פי' מ"ש מכניס אדם מלא קופתו עפר כו' היינו אפילו באינ' תחום מסתמא בלא שום תנאי בלא הכנסת בקרן זוית ס"ל דמותר לטלטלה ואינה בטילה אגב קרקע דוגמת מה שאמרו אפר כירה מוכן הוא וק"ל :

שבת

פרישה

(לז) **אעפ"י** שרגליה בארץ מפני שמגבה' עצמ' מן הארץ נמצא שזה מטלטלה וכסמ"ג כתב מפני שהיא נשמטת מן היד ונמצאו אגפיה נתלשין אבל אווזות כשאוחזין אות' בגפיה היא מהלכת ברגליה רמ"פ

(לח) **ודוקא** בחצר אבל בכרמלית לא ז"ל ב"י ותמיה לי דכיון דבר"ה לא מיתסר אלא משום גזירה אמאי אסרי' בכרמלית הא קי"ל כרבא דאמר בפ"ב דעירובין לא גזרינן כרמלית אטו ר"ה במידי דלא מיתסר בר"ה אלא משום גזירה וכ"כ רבינו בסימן ש"ן עכ'ל ולענ"ד דלק"מ דשאני הכא דאם נתיר בכרמלית בודאי ידדם אהדדי בפרט עגלים וסייחים דדרכן לצאת ולרדוף אחריהם ובשעת הרדיפה לא ישגיחו וידדם גם בר"ה ונפק לרבינו לימוד זה מהא דתניא מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא בר"ה וק' דיוקי' אהדדי וע"כ צ"ל דחצר דוקא נקט להתיר וכרמלית אסור והא דנקט באיסור ר"ה ולא בכרמלית ה"ט משום דאיסור בכרמלית הוא מטעם ר"ה דאם נתיר בכרמלית בודאי יבא לדדם גם בר"ה וק"ל .

נוטל

חדושי הגהות

ת ושמא משום דאיכא כאן תרי איסורי איסור טלטול מוקצה ואיסור העברה גזור אפילו בכרמלית (מהרל'ח) :

נוספת

שט (א) **נוטל** אדם את בנו שיש לו גיעגועין עליו עם אבן שבידו אבל אם אין לו גיעגועין עליו או אפילו יש לו גיעגועין עליו ומטבע בידו לא יטלנו בכלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מותר לטלטלה שהרי נעשה האבן דופנה וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכביד למלאות בה אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאות בה שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה (ב) ואם לאו אסור למלאות בה · בכלכלה מלאה פירות ואבן בתוכו אם הם פירות רטובים כגון תאנים וענבים (ג) יטול אותה כמות שהיא שאם ינער הפירות מתוכה יפסדו אבל אם הם פירות שאינן נפסדין ינערם וינער גם האבן עמהם (ד) ולא יטלנה עמה [א] שכח אבן על פי החבית או מעות ע"פ הכר מטה החבית על

צדה

מי יבא אחרי המלך אשר כבר עשהו ומה שסמעתי על של מול ואדוני ב' מוליות איני יודע אם ר"ל שמראות בגל ע"י כחוליות ות"מ מנ"ל לחלק ואפשר דנרע טפי דמודד בגל מחש עכ"ל : **דין** ביצה שנולדה בשבת ופירות הנושרין מן האילן בשבת כתב רבינו בסי' שכ"ב : **דין** טלטול אוכלי בהמה ואם מותר לקוטמם ג"כ שם : **דין** נטילת קיסם לחצוץ בו שיניו שם : **דין** טלטול עצי בשמים והיתר קטימתם שם : **אם** מותר לטלטל מטות ודברים המוקצי' מפני השלטון או מפני הדליקה או מפני הלסטים בסימן של"ד :

גרסינן בס"פ כירה (מז.) ט א"ר יוחנן לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה וכו' אמר אביי קרטין בי ר' מי חשיבי וכ"ת חזו לעניים · והתנן בגדי עניי' לעניים וכו' וכתב הר"ן ותהא שמעינן דמוקצה לעשירים מוקצה ואפי' עניים אין מטלטלין אותו שכבר הוקצה מדעתו של בעה"ב העשיר ולא בעינן שיהא מוקצ' לכל: **כתב** הר"ן בפרק המביא כדי יין דתנאי מהני לכל מוקצה מחמת איסור לאחר שיעבור זמן איסורו וכ"כ בפרק כירה בשם הרמב"ן והביא ראיה מהירושלמי וכ"כ ה"ה בפל"ה בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל ור"י כתב שיש חולקים בדבר ושכך נ"ל עיקר וכבר כתבתי כל זה בסימן רע"ט :

גרסינן בספ"ק דביצה ירושלמי תני מטלטלין את השופר להשקות בו את התינוק ואת הפינקס את הקרקע את המראה לכסות בהם את הכלים וכס"פ ב"מ (לו :) אמרינן דלרבי יהודה דאית ליה מוקצה מטלטלין את השופר אבל לא את החצוצרו' ומשמע התם דטעמא משום דשופר חזי לגמע בו מים לתינוק משא"כ בחצוצרות וכל זה ע"פ מה שקדם דכלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו שרי (יג) :

נוטל אדם את בנו שיש לו גיעגועין עליו וכו' ר"פ נוטל אדם את בנו והאבן בידו (קמא .) ופירש"י בחצר ולא אמרינן דמטלטל לאבן ואוקמוה בגמרא שם בתינוק שיש לו גיעגועין עליו ופירש"י שאם לא יטלנו יחלה ולא העמידו טילטול שלא בידים במקום סכנת חולי ופריך א"ה מאי איריא אבן אפי' דינר נמי אלמה אמר רבא ל"ש אלא אבן אבל דינר אסור ומשני אבן אי נפלה לא אתי אבוה לאיתויי דינר אי נפיל אתי אבוה לאיתויי · ופירש"י אתי לאיתויי וטעמא לאו משום טלטול הוא דאפי' לאוחזו בידו והתינוק מהלך ברגליו אסר ליה רבא דלמא נפלה ואתי לאיתויי וכיון דלאו סכנת נפש היא לא שרי בה טלטול : כ"כ הר"ן אבל הרמב"ן חולק בדבר דמי גזרינן שלא יראה אדם תינוק מטלטל דינר ושלא יעמוד בקרוב לו ד"א הא ודאי לא והאוחז בידו נמי לאו מידי עביד בזה אלא הכי קאמרינן לאו שרינן ליה איסור טלטול דהיינו כי נקיט ליה תינוק כמאן דנקיט ליה אבו' בידי' דמי אף הוא מתוך שבוא חם על אותו דינר אתי למעב' טלטול בידים אבל כי לא שרית ליה מידי ליכא למגזר כלל עכ"ל :

בכלכלה שהיתה נקובה וסתמ' באבן מותר לטלטל' וכו' שם נוטל אדם את בנו והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכ' ובגמר' (קמב ·) ואמאי תהוי כלכלה בסיס לדבר האסור ואוקמה רב חייא בר אשי אמר רב בכלכלה פחותה דאבן גופא נעשית דופן לכלכלה ופירש"י פחותה שנפחת דופנה או שוליה :

וכן לדלעת שתולין בה אבן כדי להכבי' וכו' משנה בפ' כל הכלים (קכה .) האבן שבקרויה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה · ופירש"י קרויה · דלעת יבשה : אם ממלאין בה ואינה נופלת . שקשור' יפה לפי הקרויה שויא כלי : ואם לאו · הרי היא כשאר אבנים ואין מטלטל הקרויה דשויא בסיס לאבן : ואמרינן בגמרא כיון דהדקה שויא דופן :

בכלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה אמתניתין דנוטל אדם את בנו והאבן בידו וכלכלי' והאבן בתוכ' שכתבתי בסמוך כי פריך בגמר' (קמב.) ואמאי תהוי כלכלה בסיס לדבר האסור משני ר' יוחנן בכלכלה מלאה פירות עסקינן ופריך ונשדינהו לפרי ונשדינהו לאבן ונקטינהו ומשני בפירות המיטנפים ופירש"י בפירות המיטנפים פירות מבושלים ורכים מאד כגון תאנים תותים וענבים שאם ישליכם לארץ יטנפו והדר פריך ולנעירנהו נעורי ופירש"י ולנעירנהו נעורי עד שיסתלקו הפירות מן האבן לתוך הכלכלה לצדדין וישליך האבן לבדה בנעירתה אלא א"ר חייא בר אשי א"ר הכא בכלכלה פחותה עסקינן וכו' ולפ"ז לא שרינן לטלטולי כלכלה עם האבן שבתוכה אלא דוקא כשהיא פחותה וכו' אבל אם היא שלימה אע"פ שיש בתוכה פירות המיטנפים אין מטלטלין אותה עם האבן שבתוכה אלו דברי הר"ן אבל הרמב"ם כתב בפרק כ"ה שאם יש בה פירות המיטנפים מטלטלין אותה עם האבן שבתוכה דבמקום הפסד לא גזרו : וכתב ה"ה על כרחך לומר שאין גרסתו ולינעירנהו נעורי ודרב חייא בר אשי בשם רב עושה אוקימתא אחריתי ושתיקן אמת וה"ג ר"ח בר אשי בשם רב אמר וזהו שלא הזכירו בהא דרב אלא עכ"ל ומדבריו נראה שגם הוא לא היה גורס אלא ודברי א רבינו כדברי הרמב"ם והרי"ף השמיט כ"ז וכתב שם הר"ן שלא ידע למה וגם הרא"ש השמיטו ונראה לי דאפשר דהוי גרסי כגירסא דידן דאידחיא לה אוקימתא דרבי יוחנן וקמה לה אוקימתא דרב דאמר בכלכלה פחותה עסקינן דאבן עצמה נעשית דופן לכלכלה וזה לא הוצרכו לכותבו דמדין האבן שבקרויה שמעינן לה : ודע שבפירוש המשנה כתב הרמב"ם דבעינן שיהו בכלכלה פירות המיטנפים ושתהיה הכלכלה פחותה והאבן בנקב לסתמו ולפ"ז נראה שהיה מפרש דאוקימתא' דרב על מאי דאוקי' בפירות המיטנפים היא הא לאו הכי אסור לטלטלה וא"א לומר כן דמאחר שהאבן סותמת הנקב הרי היא כדופן הכלכלה ואפי' אין בה פירות כלל מותר לטלטלה כדין אבן שבקירויה וכבר חזר בו בחיבור וכתב בפרק כ"ה כלכלה שהיתה נקובה וסתם נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כדופן · ומשמע בגמרא דלא בעינן שיהו פירות המיטנפים ואם הם פירות שאינם מיטנפים אסור לטלטל הכלכלה דוקא כשהוא צריך לפירות או הכלכלה דאז כשינערו' במקומה יוכל ליטול הפירות או הכלכלה אבל אם צריך למקום הכלכלה מטלטלה כמות שהיא כדין אבן שעל פי החבית שבסמוך (א) ומשמע לי דאפילו במניח האבן מדעת שרי לטלטלה ולא נעשית בסיס לדבר האסור ולדבר המותר וכמו שיתבאר בסימן ש"י וכן נראה מדברי התוספות בס"פ כירה (מו ·) גבי מטלטלין כנונא אגב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים וכן כתוב שם רש"י בהדיא : **שכח** אבן ע"פ

החבית

שט נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו וכו' משנה ר"פ נוטל ופירושו מותר לאדם ליטול את בנו על ידו בחצר אעפ"י דה"ל כאילו נקט ליה איהו לאבן בידו וכדא' רבא הוציא תנוק חי לר"ה וכיס תלוי בצוארו חייב משום כיס מכל מקום הכא דליכא הוצאה אלא משום מוקצה דקמטלטל לאבן בחצר או בבית והתנוק יש לו געגועין על אביו שאם לא יטלט יחלה לא העמידו חכמים דבריהם במקום סכנת חולי אע"ג דליכא סכנת נפש אבל אם מטבע ביד התנוק חיישינן אי נפל אתא אבוה לאתויי לדינר בידיה וכיון דלאו סכנת נפש הוא לא שרו בה טלטול ופרש"י דבדינר ביד התינוק אפי' אינו נושא את התנוק אלא אוחזו בידו והתנוק מהלך ברגליו נמי אסור דילמא נפיל ואתא לאתויי אבל הרמב"ן פי' דלא אסרו בדינר אלא כשנושאו עם דינר בידו דכי שרית לנושאו דכמאן דנקיט ליה איהו דמי אתא למיעבד נמי טלטול בידי' אי נפיל אבל כי לא שרית לי' לנושאו עם דינר שבידו לא גזרינן ולפיכך מותר לאחוז התינוק בידו והתנוק מהלך ברגליו ולא חיישינן דילמ' נפיל ואתא לאתויי ושני הפירושים הביא בש"ע ונקטינן לחומר' כפרש"י · וכתב בסה"ת סי' רנ"ד הלכך בסתם תנוק אם יש בידו אבן או שום דבר איסור אסור לטלטל את התנוק דהא כיש לו געגועין דוקא שרי עכ"ל :

בכלכלה שהיתה נקובה וכו' משנ' שם נוטל אדם כלכלה והאבן בתוכה ובגמר' ואמאי תהוי כלכלה בסיס לדבר האיסור ואוקמא רב בכלכלה פחותה שנפחת דופני' או שוליה דאבן גופה נעשית דופן לכלכלה ומותר לטלטלה אפי' אין פירות בתוכה · וכן לדלעת וכו' משנה פ' כל הכלים :

בכלכלה מלאה פירות וכו' שם אהך קושיא תהוי כלכלה בסיס לדבר האיסור קאמר תלמוד' מעיקרא אר"ח א"ר יוחנן הכא בכלכלה מלא' פירו' עסקינן ופרש"י דעיקר' נעשית בסיס לפירות הלכך אבן מיטלטלת אגב פירות ואקשי ליסדנהו לפירי ונשדי לאבן וניקטינהו פרש"י ילקטם מעל הארץ בידיו ויחזירם לכלכלה ויטלטלם ולמה התירו אבן לטלטל אגב פירות וכלי ופרקינן בפירות המיטנפי' פרש"י פירות המבושלים ורכים מאד שאם ישליכם לארץ יטנפו ומקשי' ולנעריגהו נעורי פרש"י שינער הפירות בתוך הכלכלה עצמה עד שהאבן יהא למעלה ואח"כ ינער לאבן לחוץ לבדה אלא אמר רב הכא בכלי פחותה עסקינן וכו' ואיכא להקשות דלפ"ז משמע דאפי' בפירות המטנפי אין מטלטלים אלא ינער בכלכלה עצמה וכו' וא"כ היאך מחלק רבי' בין פירות המיטנפי ללא מיטנפי וגם על הרמב"ם ק' שפסק כך וה' המגיד תירץ דהרמב"ם לא גרים הך קושיא ולנעריגהו נעורי אלא רב עושה אוקמת' אחריתא ומביאו ב"י אלא דק' דבפי' המשניות משמע להדיא דהיה גורס ולנעריגהו נעורי אלא שלא היה גורס אלא אמר רב דלא הדר ביה משינויא קמא וגרים אמר רב הכא בכלכלה פחות' כו' ומצריך ג' תנאים מיהו בחבורו חזר בו ממה שפי' במשניות אבל מ"מ משמע דהיה גורס הך קושי' ולנעריגהו נעורי ולפיכך נלע"ד ליישב לדעת הרמב"ם בחבורו דהו' העיקר ורבינו נמשך אחריו דלא היה מפרש בהך קושיא כפרש"י אלא ה"פ תינח דלא מצי למישדינהו לארץ דמיטנפי בעפ' אבל אכתי ק' ינער' בכלי אחר או ע"ג סודר וטבלא ולא הוה פריך שינער ע"י זריקה דא"כ בטמאה למעלה נמי ק' ונערנו בזריקה מכלי אל כלי אלא פשיטא דע"י זריקה איכא לחוש שיפלו לארץ ויתטנפו אלא ינער בידיו שיטלם ויניחם בכלי אחר או על גבי טבל' וקושיא זו הקשו התו' אהא דמשני בפירות המיטנפי ולדעת הרמב"ם ודבי' תלמודא קא מקשה הך קושיא בהך דקאמר ולנעריגהו נעורי וקאמר אלא אמר רב הכא בכלכלה פחותה וכו' והשתא לפ"ז היכא דלית ליה כלי אחר לא שרי אלא בפירות דמיטנפי דאם ישליכ' לארץ יפסדו ובמקום הפסד לא גזרו כדכתב הרמב"ם אבל בדלא מיטנפי ישליכ' לארץ ולא יטלט' לאבן אגב כלי ופירות והיכא דאית ליה כלי אחר אפי' פירות דמיטנפי נמי אסור אלא ינערם בידיו מכלי אל כלי ואח"כ ינער האבן לחוץ · ובגמרא לא מצי לשנויי אהך קושי' דולנעריגהו נעורי בדלית ליה כלי אחר דהא בע"כ בסיפא גבי תרומה צריך לומר דאית ליה דאי לית ליה בטהורה למעלה היכא מצי שקיל לה ותו דא"כ איכפל תנא לאשמועינן בגברא ערטילאי דלית ליה כלי אחר אלא הך כלכלה וכדפריך תלמודא בפר' הזהב (דף מ"ו) אבל הרמב"ם משמע להדיא מדבריו דמיירי באין לו שום דבר לנער עליהם הפירות אלא צריך להשליכם לארץ אבל אם היה לו כלי אחר לנער עליהם אסור לטלטל הכלכלה עם האבן אלא צריך ליטול הפירות בידו ולהניחם בכלי אחר והכי אמר רב חסדא גבי מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה וכו' : **שכח** אבן ע"פ החבית וכו' משנה בפ' נוטל ופ"פ פרש"י דמניח היינו שדעתו היה ע"ד שישארו שם בכניסת שבת דאסור להטות חבית ולנער הכר שאף הם נעשו מוקצי' ב"ה ומגו דאתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולא יומא אבל בעל התרומות בסי' רנ"ד כתב בר"ת דלא חשיב כמניח כיון שדעתו ליטלו בשבת עיין בתו' ס"פ במה טומנין בד"ה או שטמן ועיין בב"י מ"ש ליישב פרש"י · והא דתני תרתי אבן ע"פ החבית ומעות שע"ג הכר לא זו אף זו נקט דלא תבעיא אבן דשרי בשכח שנראה טפי ככסוי חבית אלא אפי' מעות שע"ג כר נמי שרי תו' פרק נוטל :

ען

דרכי משה

סימן ש"א מדין פירות הטמונים בחול אם העפר מוקצה : (יג) וכ"כ בהג"א סוף במה מדליקין ובא"ז : **שט** (א) עיין סימן רס"ה מדין ניעור וטלטול כלים ;

של

פרישה

סי' שט (א) **נוטל** אדם את בנו פירש"י בחצר ולא אסרו משום מוקצה עם אבן שבידו שאם לא יטלנו יחלה ולא העמידו טילטול שלא בידים במקום סכנת חולי אבל דינר אי שרית ליה חיישינן דלמא יפול מיד התינוק ואתי לאתויי אבל כשמוליכו בידו יראה הטור שאסור לטלטלו ולא יבא להגביה הדינר הרשב"א : וכן דלעת יבשה ותלולה :

(ב) **ואם** לאו אסור כו' דכיון דאינו קשור יפה עומד האבן בפני עצמה ומש"ה אסור לטלטל אפילו הדלעת הואיל שהאבן שהוא מוקצה מונח שם ונעשה בסיס לדבר האסור :

(ג) **יטול** אותה פי' הסל עם האבן : (ד) **ולא** יטלנה עמה אם לא צריך למקום הכלכלה :

אבל

סי' שט [א] **שכח** אבן ע"פ החבית. כו' עיין בב"י שכתב וז"ל נ"ל שפרש"י ג"כ סובר מזה

שקול

חדושי הגהות

ט נוסח הגמרא אמר ר וידא א"ר אמי א"ר יוחנן א"ד רוממם : י כן הוא בעירובין (כט :) ואולם שם בשבת איתא והתניא :

ודרינו והר [illegible] שר דאיירי [illegible] ה [illegible] יאת [illegible] ות דרא"א לנער הפירות לצדדים בתוך הכלכלה שהרי הכלכלה מלאה וא"כ היה צריך לנער הפירות על הארץ ויטנפו

שי עץ שתולין בה בשר או דגים וכו' בפ' תולין אמר רב האי תליא דבישר' שרי לטלטולי דכוורי אסור ופרש"י תליא דבישרא בש' תלוי התלוי לייבשו ומלא התבל קרי תליא שרי דנאכל חי באומצ' דכוורא אין נאכלין היין עכ"ל וק' לפירושו דהא דג תליא שרי אף לר' יהודה כדאיתא בפ' תפנין כמו שפרש"י משום דנאכל חי ע"י מלחו כל שכן כשתלו אותו לייבש דנאכל חי ע"י טייבוש והמלח ונרא' דמשום קושיא זו פי' הרא"ש תליא דבישרא עץ שתולין בו בשר ובשל דג הוא מסריח ומוקצה מחמת מיאוס אסור לר' יהודא ואנן קי"ל כר"ש דמוקצה מחמת מיאוס נמי שרי וקשה דהא בסוף כירה בעובדא דרבא ורב אויא קאמר רב אויא הא דשרי לר"ש בנר של נפט דמסריח ומאים משום דחזיא לכסויי בה מנא ופריך ליה רבא אלא מעתה כל צרורות שבחצר נמי ליטלטל הואיל וחזיא לכסויי ביה מנא ופריק הא איכ' תורת כלי עליה הא ליכא תורת כלי עליה א"כ עץ זה נמי דמסריח אמאי שרי לר"ש הא פשיטא דעץ זה לאו כלי הוא וי"ל דכיון דתולין עליו בישרא וכוורי ומכניסין אותו כדי לתלות עליו תורת כלי עליו אבל הרמב"ם פסק כרב וס"ל דאף לר"ש קאמר ועץ שתולין עליו בשר כלי הוא ושתולין עליו דגים לאו כלי הוא אלא כל שנשתמש בו זורקו לבין העצים וכתב ה' המגיד שכן פירשו בהלכות וכתב הרשב"א ז"ל שכן עיקר עכ"ל אבל בהלכות הרי"ף שבידינו כתוב כדברי הרא"ש וכמ"ש רבינו ועיין בתו' לשם סוף (דף קל"ט) הקשו על פירוש רש"י קושיא זו שהקשתי ועוד שאר קושיות וכתבו דהערוך פי' דשל דג אסור משום דמאיס ודחו אותו ופירשו כפי' הרמב"ם :

ומ"ש

צרה ומנער הכר והן נופלות ואם הניחה עליהם מדעתו אסור להטות ולנער ופירוש מניח כשהניחם על דעת שישארו שם בכניסת השבת ופירוש אם שכח שהיה דעתו ליטלה מבע"י בשעה שהניחה שם ושכח שם אבל בעל התרומות כתב אפילו הניח ארעתא שישאר שם בכניסת שבת לא מקרי מניח אלא כשהניח על דעת שישארו שם כל אותה השבת (ה) אבל אם הניחם במזיד כדי שיטלם בשבת מותר לנער למחר החבית והכר והם נופלות כדתנן טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד עושה מנער הקדרה והן נופלות ואם החבית בין החביות (ו) בענין שאינו יכול להטות אותה במקום' ושכח עליה אבן יכול להגביה' כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה וכל זה מיירי בצריך לגוף החבית (ז) ויספיק לו בהטייתה שע"י זה תפול האבן אבל אם צריך למקום החבית (ח) ולא תספיק לו ההטיה יכול לטלטלה עם האבן שעליה לפנות מקומה :

שי [א] **עץ** שתולין בה בשר או דגים (א) מותר לטלטלו אע"ג דמאים דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש דשרי

אבל

החבית או מעות ע"ג הכר וכו' משנה בפרק נוטל שם (קמב:) האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת מאליה מעות שעל הכר נוער את הכר והם נופלים ובגמרא (שם) ל"ש אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור כלומר אסור להטות החבית ולנער הכר שאף הם מוקצים וכס"פ במה טומנין (נא.) גבי טמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל אם היה מקצתו מגולה נוטל ומחזיר ואם לאו אינו נוטל ומחזיר כתב רש"י אם אין מקצת פיה מגולה לא יטול דאין לו במה יאחזנה וא"ת יפנה סביביה הואיל ודבר הניטל הוא ויאחזנה כדתנן האבן שע"פ החבית מטה על צדה כדופניה ויטנה על צדה ויפול הכיסוי והיא נופלת הא אוקימנא התם בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור והיכא דמגולה מקצתו אין זה טלטול שמגלגלו והכיסוי נופל מאליו והקשו התוספות עליו מדתנן (שם מט.) טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה נוער את הכיסוי והן נופלות וע"כ אומר ר"ת דלא חשיב כמניח כיון שדעתו ליטלו בשבת משמע בהדיא מדברי רש"י דכל שהניח על דעת שישארו שם בכניסת השבת אע"פ שדעתו ליטלו בשבת מיקרי מניח דהא הטמנה על דעת ליטלה בשבת עבידא ליה ואפ"ה קרי לה מניח ומה שהקשו עליו מדתנן נוער את הכיסוי נ"ל שהוא ז"ל נזהר בזה שכ' נוטל כיסוי של קדרה שיש תורת כלי עליה ואע"ג שכן עליה לא איפכת לן דלא נעשית בסיס להם שאין עשוי אלא לכסות קדרה עכ"ל כלומר דגיזין הללו לא להניחם על כיסוי הקדרה נתכוון אלא להטמין הקדרה הלכך ליכא למימר בהו נעשה בסיס לדבר האסור כדשייך למימר בהניח אבן ע"פ חבית ומעות על הכר ומ"מ דעת בעה"ת כדברי ר"ת וכ"כ הגהות בפכ"ה בשם סמ"ג : וכתוב בכתבי מה"ר ישראל סימן קנ"ג דלא מיקרי מניח אלא כשמניח בע"ש אבל אם הניח קודם לכן שרי משום דבע"ש נעשה שוכח ודקדק כן מדברי הרמב"ם שכתב בפכ"ה אבל הניח מעות על הכר בע"ש אסור ואין נ"ל משם ראיה דאיכא למימר דכל קמי שבתא ע"ש קרי ליה אלא שהביא עוד ראיה מתוך דפירש"י לא שנו אלא בשוכח ששכח האבן עליו בין השמשות ולא מדעתו וזו ראיה טובה אלא שלפ"ז אפי' בהניח ע"ש כל ששכח בין השמשות ה"ל לאסרו · וכת' עו"ש שהיה מי שעלה על דעתו להביא ראיה מדברי רש"י לומר דלא נעשה שום דבר בסיס אא"כ הניח על דבר מוקצה בשביל שיהא מתיישב עליו בטוב אבל מה שמניח בדרך אקראי כמו שרגילין לשום בתיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לא חשיב מניח והוא ז"ל דחה דבריו · וכתב הרמב"ם בפכ"ה אפי' נטלו המעות והאבן אסור לטלטלן ופשוט הוא דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא וכמו שיתבאר בסימן שאח"ז ומיהו שאם לא היו שם בין השמשות אלא בשבת הונחו שם אם נטלו משם בשבת חזר להתירו כמו שיתבאר בסימן ש"י דאין מוקצה לחצי שבת וכ"כ הכלבו (ב) : **ואם** החבית בין החביות וכו' ג"ז שם במשנה דהאבן שע"פ החבית ודבר פשוט הוא דהא נמי בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור ואפי' להטותה אסור כדבסמוך : **וכל** זה בצריך לגוף החבית וכו' אבל אם צריך למקום החבית וכו' יכול לטלטלה עם האבן שעליה לפנות מקומה שם א"ר יוחנן ל"ש אלא לגופו אבל לצורך מקומו מטלטלן ועודן עליו וכן תני רבי חייא בר רב . ופירש"י ל"ש · שמנערה ואינו מטלטלה בעודה עליהן : אלא שצריך לגופו · של כר לשכב עליו הלכך בניעור סגי : אבל צריך למקומו . של כר מטלטלו עם המעות למקום אחר וגם זה פשוט דלא קאי אלא אשוכח ולא אמניח אלא שראיתי לר"י שכתב בח"ג וז"ל מטה שיש עליה מעות כל בין השמשות אסור לטלטלה פי' ודוקא במניח דנעשה בסיס לדבר האסור אבל שוכח מנער המטה והמעות נופלים והא דאמרינן דאסור לטלטלה דוקא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מותר עכ"ל נראה מדבריו דלצורך מקומו אפי' במניח שרי לטלטל להדיא ועוד דהרי פירש"י ל"ש שמנערה וכו' משמע בהדיא דאשוכחה קאי דביה אמרי' מנערה דאילו מניח אסור הוא לנער וצ"ל דאשוכח קאי וה"ק והא דאמרינן דבשוכח מנער ואינו מטלטל להדיא דוקא לצורך גופו דסגי ליה בניעור אבל לצורך מקומו דלא סגי ליה בניעור מותר לטלטלה להדיא : **כתב** ר"י בח"ג מעות שעל הכר אם חושש שמא יגנבו כתבו המפרשי' דאסור לטלטל הכר ועודן עליו וכתב עו"ש מעות בתוך הכיס ושכח מע"ש מתיר כיסו ומניחו ליפול ואפילו יש בתוכו כתבי הקודש וכן אם הם בכנף חלוקו מתיר ונופלים לארץ כ"כ רמ"ה לא יאמר לא"י להצניע מעותיו כי כל האסור לעשות אסור לאומרו לא"י (ג) :

כתוב בת"ה שהשוכח מעות במתנג המטרון דשרי לטלטלו ולהניחו על הראש כיון שאין המעות על עיקר הכלי והביא ראיה לדבר ומכאן יש ללמוד לשוכח מעות בכיס שעושין בצידי המלבוש שנקרא סאלד"יקירא אם אינה תפורה לארכה במלבוש אלא שפיה לבד תפור בחור שבמלבוש והיא כולה תלויה דשרי לטלטל המלבוש אך ללבשו נרא' שאסור שמא ישכח ויצא בו לר"ה וכעין שכתבו המפרשים במפתח התלוי לו בהגורו כמו שכתבתי בסימן ש"א מצאתי כתוב בשם ספר אגודה בפ"ק דביצה בצריך למקומו אגב זה מטלטלו לכסות הבילה מכאן מתירין לאדם ששכח כיסו עליו בע"ש והוא בביתו יכול לילך בחדרו במקום המוצנע ויתירנו שם עם חגורו אבל אם הוא בשוק או ברחוב שאין שם עירוב לא יביאנו בביתו אך יתיר חגורו במקום שנזכר שם ואם הם בשפת חלוקו יתיר ויניחנו ליפול ויכול לומר לא"י לשמרם ואם יביאם לא יחוש : **כתוב** בתשב"ץ אם יש לאדם כיס בקיטא שלו מתוקן כמו שעושים בצרפת הן מעור הן מבגד או אפילו מן הקוטא עצמה אסור ללבשה בשבת עכ"ל ואפשר דבשוכח בתוכה מעות היא וכמ"ש בסמוך א"נ איפשר דאפי' באין בתוכה מעות מיירי וע"פ דעת ר"ת במטה שיחדה למעות שיתבאר בסימן ש"י : דין נר ששכחו או הניחו על גבי טבלא כתב רבינו סימן רע"ז והוא שוה לדין מעות שעל הכר ואבן שעל פי החבית :

שי עץ שתולין בה בשר או דגים מותר לטלטלו וכו' בפרק תולין (קמ:) א"ר חייא בר אשי אמר רב האי תלא דבשרא שרי לטלטולי דכוורי אסור וכתבו הרי"ף והרא"ש דכיון דסני ריחיה אסוחי אסח דעתיה מיניה וה"ל מוקצה מחמת מיאוס ומש"ה אסור לטלטלה רב לטעמיה דס"ל כרבי יהודה אבל לר"ש מוקצה מחמת מיאוס לית ליה והלכתא כוותיה ופירש הרא"ש תלא דבשרא עץ שתולין בו בשר אבל הרמב"ם כתב בפרק כ"ו עלים שריחם רע ומאוסים ואין הבהמה אוכלתן אסור לטלטלן לפיכך תלי של דגים אסור לטלטלו ושל בשר מותר וזה כדברי רב וכתב ה"ה ופירשו בהלכות תלא דבשרא העץ שתולין בו הבשר מטלטלין אותו דתורת כלי עליו דרגילות היא דכוורי לא אלא כל שנשתמש בו זורקו לבין העצים ע"כ ונראה מדבריו שנוסחת ההלכה שבידו מוחלפת מנוסחת שבידינו · ורש"י פירש תלא דבשרא'. בשר מליח התלוי לייבשו : שרי · דנאכל חי באומצא : דכוורא · אין נאכלין חיין : **ומ"ש** דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כר"ש דשרי אבל במוקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בו באותה שבת לא קי"ל כוותיה וכו' בסוף מסכת שבת (קנז.) איפליגו אמוראי אם הלכה כר"י דאית ליה מוקצה או כר"ש דלית ליה ואמרי' בתר הכי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכל השבת כולה הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת מיאוס ומאי ניהו נר ישן וחד אמר במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכה כר"ש לבר מתוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת אבל מוקצה מחמת חסרון כיס אפי' ר"ש מודה וכתבו הרי"ף והרא"ש וקי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל כלומר דבנר שהדליק בו באותו שבת לאחר שכבה מתיר ר"ש לטלטלו כדתנן בפרק כירה (מד.) ומפרש בגמרא דלא התיר ר"ש אלא בנר זוטרא דדעתי' עילויה מבעוד יום שיכלה השמן ויש תמש בו אבל בנר גדולה שאינה עשויה ליכבות בשבת מודה ר"ש דאסור לטלטלה דכיון דלא מסיק אדעתיה שיכבה היום אקציניהו מדעתיה וגם מודה ר"ש בצרורות ואבנים ומעות וכל דבר שאינו כלי ולא אוכל שאסור לטלטלו כיון דלא חזו למידי וההיא דאמרינן בפ' כירה (שם :) גבי מוכני שלה וכו' ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שריא אע"ג דהוו עלה בין השמשות ואוקמוה כר"ש דלית ליה מוקצה אלמא דכ"ז שהמעות עליה אסור לגוררה וכ"כ שם רש"י דהא ר"ש היא ומיהו מעות לא חזו מידי ומודה ר"ש דעודן עליו אסור ועוד כתב שם בסמוך (מה.) אהא דאמרינן אין מוקצה לר"ש בדבר הראוי כלומר אבל בדבר שאינו ראוי אית ליה מוקצה ותו אמרינן שם (מו.) בגמרא דאמר ליה רבא לר' אויא מ"ט שרגא דנפטא שרי לטלטולי אמר הואיל וחזיא לכסויי בה מנא אלא מעת' כל צרורו' שבחצר מטלטלין הואיל וחזו לכסויי

דרכי משה

(ב) כתב בא"ז אם אדם הניח דבר אסור על של חבירו לא אמרינן ביה דנעשת בסיס לדבר האסור דאין אדם אוסר על של חבירו שלא מדעתו : (ג) ע"ל סימן רס"ז נתבאר :

ע"ל

דרישה

שהוא כתב נוטל כיסוי של קדירה כו' ולפ"ז נ"ל מ"ש וכיסה בדבר שאינו ניטל ר"ל הכיסוי בעצמו היה מדבר שאינו ניטל ולא שהניח על הכיסוי דבר שאינו ניטל וכמ"ש לעיל בסי' רנ"ט :

סי' שי [א] **עץ** שתולין בה בשר עיין בב"י ובפנימי הוא דוחק גדול לומר כן שנוסחא מוחלפת ביד המ"מ היה ובזה לא נזכר שום נוסחא וגירסא במ"ל בשום ספר ולא בשום אחרון שהביא לדברי הרי"ף לכן היותר נראה דמ"ש המ"מ לא בשם ההלכות כ"כ אלא בשם הרשב"א כ"כ דז"ל המ"מ שם בסיום דבריו הנ"ל ע"כ כתב הרשב"א וכן עיקר והכי אף שפשוט דברי המ"מ מובן דה"ק ע"כ ר"ל פי' ההלכות הנ"ל ומ"ש כתב הרשב"א קאי אדלמעלה מיניה לומר שהרשב"א כתב שכן עיקר · מ"מ כדי שלא תקשה הלא בכל ספרי ההלכות לא כ"כ נראה לפרש דה"ק ע"כ כתב הרשב"א דהרשב"א פי' כן ולא ההלכות וכן עיקר היא הסכמת המ"מ והטעם מ"ש דלא כתב וכתב הרשב"א בוי"ו ולא הביא המ"מ ההלכות אלא לומר

לומר

פרישה

(ה) **אבל** אם הניחה במזיד כו' לשון שאינו מדויק הוא דלא הל"ל אלא אבל אם הניחה כדי שיטלם : (ו) **בענין** שאינו יכול להטות אותה במקומה מהו שצר לה המקום דא"כ קשה למה התירו לו להגביהה עם האבן ולטלטלה למקום אחר הלא סגי ליה בהגבהת חבית ולהטיל האבן שם במקומו אלא צ"ל כמ"ש רש"י ור"ן שבימיהם היו חביות של חרס ואילו מפיל שם האבן במקומו היה האבן נופל על החביות שבצדו ומשברם וק"ל .

(ז) **ויספיק** לו פי' שאז יספיק לו :

(ח) **ולא** תספיק לו פי' שאז לא תספיק לו ומיהו מ"ש רבינו וכל זה מיירי בצריך לגוף החביות לשון שאינו מדוקדק דהא גם בבא שלפני זה כתב ואם החבית בין החביות בענין שאינו כו' דשם ג"כ איני צריך לגוף החביות ואפ"ה מטלטל כל החבית למקום אחר לכן נ"ל מ"ש ויספיק לו בהטייתו ג"כ לשון תנאי הוא וכאילו אמר וכל זה מיירי כשצריך לגוף החביות ובאופן שסגי לו הטייתו כו' וק"ל :

סי' שי (א) **מותר** לטלטלו לפי' הטור' ולא לפירש"י :

לפי'

אבל במוקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בה באותה שבת לא קי"ל כוותיה ואסור אפי' לאחר שכבה [ב] אבל בכל שאר דבר קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים שהעלם לגג ליבשן והן מסריחות קודם שיתייבשו דכיון שיודע שיסריחו ודאי הסיח דעתו מהם ועוד שדחה אותם בידים בהא מודה שאסורין אבל שאר כל דבר (ב) [ג] אפי' חיטין שזרען ועדיין לא השרישו וביצים שנתנן תחת התרנגולת מותר לטלטלן ומוקצה מחמת חסרון כיס כגון כלים שחשובין בעיניו ומקפיד עליהם ומיוחד להם מקום מודה ר"ש ואין מוקצה לחצי שבת בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול

הלכך

לכסויי מנא א"ל הא הוכא תורת כלי עליה הכי ליכא תור' כלי עליהם וכ"כ המרדכי בריש ביצה דמודה ר"ש למוקצה דאבנים וא"כ כי אמרינן דר"ש לית ליה מוקצה היינו לומר דמידי דמיתסר בין השמשות ואח"כ נסתלק ממנו דבר האוסרו והוא דבר שהוא עשוי שיסתלק איסורו בשבת דר"ש שרי ליה דהא לא אסח דעתיה מיניה כיון שהוא עשוי להסתלק בשבת והוא שיהיה כלי או אוכל או מידי דחזי לאשתמושי ביה ולדידן כל כה"ג אסור דמגו דאתקצאי לבה"ש איתקצאי לכולא יומא אבל כל שאר מוקצה מחמת איסור בין אם הוא משום דלא חזי לתשמיש היותר מצד עצמו או מדבר שעליו בין אם הוא מפני שאין תורת כלי עליו ואינו אוכל מודה ר"ש דהוו מוקצה וכן לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל מודה דאסור דאלת"ה קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים וקי"ל דכמה דברים אסורים משום מוקצה מחמת איסור וכמו שנתבאר בסימן ש"ח הלכך עכ"ל דר"ש אית ליה מוקצה מחמת איסור כדפרישית וזהו שכתב רבינו אבל בכל שאר דבר קי"ל כר"ש כלומר דגם במוקצה מחמת איסור קי"ל כר"ש חוץ מנר שהדליקו בו וכדפרישית ומידי דחזי לאכילה אע"ג דדחייה בידים כגון (שם מה׳) חיטים שזרען וכלים שתחת התרנגולת אף ע"ג דדחינהו בידים לית ביה מוקצה וקשה לי היכי מוקמינן ברייתא דמוכני שלה וכו' כר"ש וכי אין עליה מעות שרינן אע"ג דהוו עלה בה"ש הא דמו לנר גדולה דמודה ביה ר"ש מפני שאין אדם יושב ומצפה מתי תכבה כיון דאסור לכבותה בידים ואם יניחוה תהיה דולקת והולכת כל השבת ה"נ כיון דאסור ליטלם בידים הרי הם עשויים להיות עומדים שם כל השבת גם לר"ש הוו מוקצה ואפשר דכיון שאין מוכני זה מיוחד למעות עשויים הם ליטול ע"י עכו"ם או תינוק ולא תקצי להו מדעתיה אבל נר גדול מאחר שנתן בו שמן רב כדי להדליק כל השבת ודאי לא היה בדעתו שיכבנה א"י ולא תינוק אלא שתדליק ותלך הלכך אמרינן אסוחי אסחי לדעתיה מיניה והוי מוקצה :

כתב המרדכי בריש ביצה פסק בסה"ת דמוקצה מחמת נולד אסור וכן במוקצה מחמת איסור דדחיה בידים כגון נר הדולק באותו שבת כדאיתא בסוף מסכת שבת וא"כ נר שהדליקו בה בשבת אסור לטלטלו ויש שמתירין משום דהוי כגרף של רעי ואין זה נכון והמחמיר לא הפסיד עכ"ל ואני תמה על המתירים וגם על מ"ש ואין זה נכון יש לתמוה שלא דמה לדבריהם אלא במילי דהותרא בעלמא :

ומ"ש רבינו דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים וכו' בפרק כירה (מה.) בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן חיטין שזרען בקרקע וביצים שתחת התרנגולת מהו כי לית ליה לר"ש מוקצה היכא דלא דחייה בידים היכא דדחייה בידים אית ליה מוקצה או דלמא ל"ש א"ל אין מוקצה לר"ש אלא כעין שמן שבנר בשעה שהוא דולק ובתר הכי אמר רב יהודה אמר שמואל אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצמוקים בלבד ואיתא נמי בגמרא דר' ה"נ ס"ל וכבר כתבו תוספות (שם) דר"י ה"נ ס"ל דמסתמא לא פליג על רב ובסמוך אכתוב שפי' הרמב"ם אין מוקצה בדבר שהוא אוכל אלא גרוגרות וצמוקים וכ"נ מדברי רש"י וכ"מ בגמ' אמרינן בגמרא (שם) דדוקא גרוגרות וצמוקים אבל אפרסקין והבושין וכל שאר מיני פירות לית בהו מוקצה לר"ש ופירש"י גרוגרות תאנים שמעלה לגג לייבשן ומשנתייבשו שם מעט אינם ראויים לאכילה עד שיתייבשו וכן צמוקים דענבים והתוספות כתבו בירושלמי מפרש שמסריחין בינתיים וכיון שמתקלקלין כ"כ אין דעתו לקחתם עד שיתקנו היטב ואיתא נמי בגמרא שם בעא מיניה ר"ש ברבי מרבי פגעולי תמרה לר"ש מהו ופירש"י פגעולי תמרה תמרים הלקוטים קודם בישולם וכונסין אותם בסלים והן מתבשלות מאליהן מהו לאכול מהם קודם בישולם מי מודה בהם דמוקצין הן כגרוגרות וצמוקים או לא א"ל אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצמוקים לבד ופירש"י דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזו וכתב זה הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפרק כ"ה וז"ל שמן שיצא מתחת הקורה של בית הבד בשבת וכן תמרים ושקדים המוכנים לסחורה מותר לאכלם בשבת ואפי' אוצר של תבואה או תבואה צבורה מתחיל להסתפק ממנה בשבת שאין שום אוכל שהוא מוקצה בשבת כלל אלא הכל מוכן הוא חוץ מגרוגרות וצמוקים שבמוקצה בזמן שמייבשים אותם הואיל ומסריחין בינתיים ואינם ראויים לאכילה הרי הן אסורין בשבת משום מוקצה ומה שהתיר בשמן היוצא מבית הבד ובפירות המוכנים לסחורה בספ"ק (יט:) אמרינן הכי לר"ש ודין אוצר של תבואה נתבאר בריש מפנין ומפורש שם דאין מתחילין באוצר אלא לדבר מצוה ונתבאר בסימן של"ג בס"ד והא דאין מוקצה לר"ש בדבר מאכל אלא בגרוגרות וצמוקים לבד דוקא בתלוש אבל במידי דמחובר אפי' לר"ש הוי מוקצה ופירש"י בפרק אין צדין (כד:) גבי א"י שהביא דורון לישראל דטעמא משום דדמו לגרוגרות וצמוקים דמדלא לקטינהו מאתמול אקצינהו ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של א"י וכ"ל דטעמא דכיון שעל ידי לקיטתו היו ניתרים ומי לא לקיט להו אסור ליהנות מהם במחובר ומאחר שלא לקטם ה"ל כאילו דחינהו בידים ופי' שאינו רוצה ליהנות מהם והלכך אפי' לקטן א"י אסורים דה"ל מוקצה ומש"ה גזרו בכל המחובר אפי' היכא שלא היה בידו ללקטן דלא פלוג רבנן והר"ן כתב שם שהרז"ה כתב על דברי רש"י שלא היה צריך לכך כי ברור הוא דמודה ר"ש בכל מוקצה מחמת איסור שאין דעתו עליו כגון כוס וקערה ועששית ודבריו נ"ל עיקר ואע"פ שחלק עליהם הרמב"ן ז"ל עכ"ל ונראה דמהני טעמי איכא מוקצה בדבר המחובר לידה אפי' ר"ש וכמו שיתבאר בסימן (תק"ו) : ב"ה שכ"ח ועיין בסימן שמ"ה: ובנבילה סבר ר"ש דמחתכין אותה לכלבים אע"פ שנתנבלה בשבת ובסימן שכ"ד אבאר הטעם בס"ד : **ואין** מוקצה לחצי שבת בפרק אין צדין (כו) איבעיא לן אי יש מוקצה לחצי שבת ואמרי' היכי דמי אי דאחזו בין השמשות אחזו אי דלא אחזו לא אחזו לא צריכא דאחזו והדר אדחו והדר אחזו מאי ופירש"י דאחזו בין השמשות ואדחו בשבת שנפלו עליהם גשמים ותפחו והדר אחזו ששופתן השמש והא מבעיא לן כל שעתא דתפחו מי אסרה להו כולי יומא או לא וכתב הרא"ש ובמידי דאכילה קא מיבעיא ליה אבל במידי דטלטול פשיטא דאין מוקצה לחצי שבת מדתנן (קכח:) כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו ותניא בפרק כירה (מג.) מותר לטלטלו כשאין עליו והוא שלא היו עליו כל בין השמשות ועוד דקאמר התם (מד:) אמר רב מטה שיש עליה מעות אסור לטלטלה אין עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היו עליה כל בין השמשות ואיכא תרי לישני בגמרא לחד לישנא א"ל יש מוקצה ולאידך לישנא א"ל אין מוקצה וכתב הרא"ש ומסתבר כלישנא בתרא דבשל סופרים הלך אחר המיקל ולכך לא הביאה הרי"ף וכן פסק הר"ן ז"ל וכ"פ הרשב"א בתשובה וכתבתיה בסי' רע"ט :

גרסינן

ומ"ש אבל במוקצה מחמת איסור וכו' כך כתבו הרי"ף והרא"ש בסוף פ' מי שהחשיך ונתבאר בסימן רע"ט : **ומ"ש** דכיון שיודע שיסריחו ודאי הסיח דעתו מהם ועוד שדחה אותם בידים נראה דהני תרתי טעמי תרוייהו צריכן דאי משום שמסריחין מסיח דעתו מהם א"כ פגעולי תמרים נמי מסיח דעתו מהם קודם שנתבשלו מאליהן בסל וקא מבעיא לן מהו לאכול מהם קודם בישולם מי הוה כגרוגרות וצמוקים או לא ופשטינן דלא דמי ואמאי הלא גם בפגעולי תמרים מסיח דעתו מהם כיון שלא נתבשלו כי היכא דמסיח דעתו מגרוגרו' וצמוקים אלא צריך לומר דלא דמי לגרוגרות שהעלם לגג לייבשן דדחינהו בידי' אבל פגעולי תמרים לא דחינהו אלא אדרבה כונסן בכלים כדי שיוכשרו לאכילה והא דלא קאמר הך טעמא לחוד דדחינהו בידים דא"כ קשה חטין שזרען וכלים שנתנן תחת התרנגולת נמי דחינהו בידים ושרי לטלטלן אלא צ"ל דהני לא הסיח דעתו מהן כל זמן שלא השרישו משא"כ גרוגרות וצימוקין דהן מסריחות קודם שיתייבשו דמסיח דעתו מהם וא"כ הני ב' טעמי תרוייהו צריכי והכי שפי' רש"י גבי פגעולי תמרא דפשטינן דלא דמי לגרוגרות וצימוקין דהיינו משום דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזי עכ"ל פרש"י ואיכא להקשות דכאן פסק רבינו דנר שהדליקו בו באות' שבת אסור אפילו לאחר שכבה דדחייה בידים ובחטין שזרען ולא השרישו דדחיין נמי בידים פסק דמותר לטלטלן וכתו' בפ' כירה (דף מ"ה) בכך בעיא דחטין שזרען מי נימא דאית ליה לר"ש מוקצה כיון דדחייה בידים כתבו וז"ל ואע"ג דנר שכבה שרי ר"ש אע"ג דדחייה בידים התם שאני כיון שכבר פסק דיחוי שלה אבל הכא לעולם הן דחויין כל זמן שמונחין לשם עכ"ל אלמא דנר שכבה שרי טפי מחטין שזרען וכן ראיתי שכתב מהרש"ל דנראה לו דלמאי דקי"ל בנר שכבה דלא כר"ש כ"ש בחטין שזרען דאסור לדידן ותלמודא דמסיק דחטין שזרען לית בהו מוקצה אליבא דר"ש קאמר דקמבעיא לן מי אית ליה לר"ש מוקצה בחטין שזרען ואסיקנא דלית ליה לר"ש מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקין אבל אנן לא שרינן לא נר שכבה ולא חטין שזרען ותרוייהו אסורי דדחייה להו בידים אבל לפמד"נ העיקר כדברי רבינו וי"ל דלא כתבו התו' כך סברא אלא למאי דקמבעיא ליה שמא חטין שזרען בקרקע אית ליה לר"ש דאסורין משום מוקצה ובנר שכבה שרי ר"ש טפי כיון דפסק דיחוי שלו אבל למאי דפשטינן דאין לו לר"ש מוקצה בשום אוכל אלא בגרוגרות וצמוקים דאית בהו תרתי דחינהו בידים ולא חזו אבל חטין שזרען לא מסיח דעתו מהם כל זמן שלא נשרשו ושרו השתא סבירא לן לדידן בנר שכבה כיון דכל זמן שהוא דולק אסח דעתיה ממנו ודחייה נמי בידי' דמי לגרוגרות וצמוקים ואסור אפי' פסק דיחוי שלו ועוד כיון דאין בנר שכבה אלא טלטול גרידא אסח טפי דעתיה מיניה משא"כ בחטין שזרען ולא נשרשו דעתיה עלייהו לאכילה דשרי טפי והכי משמע להדיא כדברי הרא"ש שהביא בפסקיו בפ' כירה הך בעיא דחטין שזרען דאסיקנא דשרי אלמא דכך הלכה :

ואם

פרישה

(ב) **אפי'** חטין זורען כו'. נ"ל דר"ל שטבעיו בשבת החטין זורען הם לפניו שהוליכן א"י או סרוח או בלחוז אותן שיהיה דהא, ודאי אסור ליטל' מקרקע דבר שגורע בו וכמ"ש ב"י בס"ס שי"א בד"ה וכן לגבי שמן כו' עד וכתב סמ"ג והר"ן כו' עד ודוקא נקט שמן אבל במתכון לאיזה אותם משום איסור שבת ע"כ ע"ש . ואף פרש"י כתב בגמרא דף מ"ב ע"ש באיבעיא חטין שזרען לר"ש מהו ר"ל שזרען בקרקע ועדיין לא השרישו מהו ללקוט ולאכול עכ"ל משמע דלקטן ממקום הזריעה מ"מ לפי מ"ש התו' והר"ן כ"ל א"א לפרש כן ואף שהתו' ג"כ כתבם שם באיבעיא שאיבעיא ליה מפני שחטין הללו לעולם הן דחויים כל זמן שמונחים שם משא"כ בנר שכבה ר"ל דה"ש בבין השמשות אתקצאי דעתו אבן כיון שהן דחוין לעולם כל זמן שהן מונחים שם ולא עלתה על דעתו שיפורם סרוח ולוקחן מקרקע . מ"מ מ"ש בגמרא דחטין זורען מותר ר"ל דלית בהו משום איסור מוקצה ולא איירי מחמת איסור תלישה ומ"ש התוס' דאם נתכוין לזריעה יש לחוש היינו משום איסור תלישה וקי"ל ועיין בדרישה :

דבר

דרישה

לומר שהם פירשו תלא ש"ל עץ שתולין בה בגר ולאפוקי מפירש"י והרמב"ם ושם והלאה מפר' כפי' הרשב"א . ודע דפי' זה שכתב בשם הרשב"א כתבו ג"כ התו' פ' תולין דף קל"ט ע"ש ש"כ בשם ר' ולפי זה פירש"י ג"כ כפי' הרא"ש . וב"י אפשר דאשתמיטתי' לדברי התו' מנגד עיניו משום שהוא נדפס בדף שלפני דין תלא דהוא בדף ק"מ ע"ב ע"ש :

[ב] **אבל** בכל שאר דברים קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה כו' עיין בב"י שכתב והוכיח דר"ש גופה מודה באיסור מחמת מוקצה דאסור לטלטלו בין שהוא לא חזי לטלטלו מצד עצמו או מצד דבר שעליו בין מפני שאין תורת כלי עליו ואינו אוכל וכן לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל שלא לצורך גופו ומקומו מודה ר"ש דאסור וכי אמרינן דר"ש לית ליה מוקצה היינו דוקא כגון נר קטן שהדליק באותו שבת וכבה דלדידן אסור הואיל דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולה יומא ור"ש מתיר בזה והדומה לו הואיל שנסתלק איסורו ממנו שהרי כבה והוא עשוי להסתלק ובבין השמשות ידע שיכבה ויסתלק איסורו ממנו והוא כלי לר"ש בכה"ג ודאי לא סילק דעתו ממנו ומותר לטלטלו כנ"ל דאל"כ קשה הילכת' אהלכת' דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים וקי"ל דכמה דברים אסורים משום מוקצה מחמת איסור וכמ"ש בסי' ש"ח אלא ע"כ צ"ל דר"ש מודה במוקצה מחמת איסור חוץ מנר שכבה והדומה לו דבר שנסתלק איסורו וזהו שכתב רבינו אבל בכל שאר דברים קי"ל כר"ש כו' ע"ש בב"י שהאריך והביא עוד ראיה לדבריו . אלא שלפי זה קשה למה איתא בגמרא ורבינו ג"כ כתבו וז"ל אבל בכל שאר דברים קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים הא לפי מ"ש אית ליה ג"כ שאר מוקצה מחמת איסור . ונ"ל דה"פ דלית ליה מוקצה דיהיה אסור אפילו לצורך גופו ומקומו אלא בגרוגרות וצמוקים אבל כל שאר מוקצה מחמת איסור והוא דבר אוכל דומיא דגרוגרות או כלי מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו כמ"ש בסי' ש"ח ורבינו התחיל גם כן בזה במ"ש אבל במוקצה מחמת איסור כגון נר שהדליקו בה לא קי"ל כוותיה ור"ל שהוא מתירו בכל ענין לטלטלו אפילו מחמה לצל הואיל ונסתלק ממנו איסורו ה"ל ככלי שמלאכתו להיתר ואנן קי"ל דאסור אפי' לצורך גופו ומקומו ובמוקצה מחמת מיאוס ג"כ ר"ש מתיר אפילו לטלטלו מחמה לצל וה"ט דלית עליו שום מוקצה ודוקא בדברים שהם מוקצה עליו כגון דברים שמלאכתן לאיסור בזה יש חילוק דלצורך גופו ומקומו מותר ומחמה לצל אסור אפילו לר"ש וב"י כתב דהרמב"ם פי' כמו ואמרו דר"ש לית לסו מוקצה אלא בגרוגרות כו' ר"ל במאכלין . אבל לפי מ"ש נתיישבו דברי רבינו יפה וז"ק :

[ג] **אפילו** חטין שזרען ועדיין לא השרישו כו' ז"ל מ"ו לא אוכל לכבין הלא מסקינן שם בפרק כירה דף מ"ה ע"ב להדיא דדוקא לר"ש הוא דאמרי' הכי אבל לענין פסק הלכה אמר דלא קי"ל כר"ש אפילו בנר שהדליקו בה באותה שבת אמר דדמי' בידים ל"ש חיטים שזרען וכלים כו' דדחייה ממש וכמ"ש התו' שם שהוא חשוב יותר דהוה בידים מנר שהדליקו א"כ מ"ש שאסור והרא"ש שהביא סוגיא זו לא לפסוק כר"ש אלא אדרבה מוכל לדיוק מיניה מאחר דאיבעי' לר"ש ופשטא דלר"ש אינם אסורים הם לדידן ספיר אסורי' דהוה דחייה בידים כדמשמע בתו' עכ"ל פי' לדבריו דשם דף מ"ה ע"א איבעיא בגמרא וז"ל בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן חיטים שזרען בקרקע וביצים שתחת תרנגולת מהו כי לית ליה לר"ש מוקצה היכא דלא דחייה בידים אבל היכא דדחייה בידים אית ליה מוקצה או"ד לא"ש א"ל אין מוקצה לר"ש כו' וכתבו התו' שם וז"ל היכא דלמי' אית ליה אע"ג שכבר שכבה שרי ר"ש אע"ג דדחייה בידים דהתם שאני כיון דפסק דיחוי שלה אבל הכא לעולם הן דחוין כל זמן שמונחים שם עכ"ל התו' וזה דייק מ"ו כיון שהן דחוין יותר מנר שכבה מכ"ש ה"ל לאיסור . ובמחבר"י שהביא

לאיסור

הלכך כל דבר שהיה ראוי בה"ש אם אירע בו (ג) דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן שרי (ד) אבל כל דבר שהוקצה בין השמשות אסור כל היום : כל דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו (ה) מפני שמבטל כלי מהיכנו שאוסר הכלי מטלטולו ודומה לסותר שסותר זה הכלי ממה שהיה ראוי תחלה אבל מותר לכסותו עליו (ו) ובלבד שלא יגע בו : דבר שמותר לטלטלו והניח עליו מבע"י דבר האסור גם התחתון אסור מפני דבר האסור המונח עליו (א) הלכך מטה שיש עליה מעות או אפי' אין עליה עתה והיו עליה בה"ש אסור לטלטלה אין עליה עתה ולא היה עליה בה"ש מותר לטלטלה אפילו ייחדה למעות והניחן עליה מבע"י אם סילקם זהו לרב אלפס [ד] [ה] אבל ר"ת אוסר היכא שיחדם והניחם עליהן מבע"י אע"פ שסילקן ואם יש עליו דבר האסור ודבר המותר כגון מחתה שיש עליה אפר שמותר לטלטל לכסות בו הרוק

ויש

ואם יש עליו דבר האסור ודבר המותר וכו' איכא להקשות דבכלכלה מלא' פירות והאבן בתוכה דה"ל דבר המותר ודבר האסור ואפ"ה כתב רבינו דאם הם פירות שאינן נפסדין דצריך לנערם כדי שינער גם האבן ולא יטלנה עמה והכא מתיר בסתם ואעפ"י דהרא"ש בתשובה כתב דבאפר נמי אי אפשר דשדי ליה מכונא וא"כ ליטול האפר ולהניח שברי עצים ופחמים קטנים דא"א ליטול האפר מבלעדם והביאו ב"י דאכתי בדברי רבי' קשה דמתיר בסתם בכל דבר וי"ל לחלק ולפרש דדוקא בדאי אפשר להשליך האיסור לחוץ אבל בדאפשר צריך לנערו לאיסור ולהשליכו לחוץ ולכן נראה לפע"ד דדוקא באבן דלא חשיב כלום אמרינן דאין לטלטלו עם הפירות לכתחלה היכא דאפשר לנערו ולהשליכו לחוץ אבל שאר דבר איסור כגון מחתה שיש עליה אפר שהוא מותר ושברי עצים אעפ"י דאפר חשיב טפי משברי עצים מ"מ גם שברי עצים הם חשובים דראויין להסקה ולא החמירו עליו לנערן ולהשליכן כיון דאית בהו הפסד ממון דכשמשליכן לחוץ ילכו לאיבוד הלכך לא החמירו עליו כיון דמדינא ליכא איסורא וה"ה כל כיוצא בזה היכא דאיכא בדבר האיסור הפסד ממון לא החמירו עליו להשליכו לאיבוד משא"כ אבן דלא חשיב כלל החמירו עליו להשליכו וכ"כ התו' בפ' כירה (דף מ"ז) בד"ה אע"ג נראה לר"ת דשברי עצים חשובים טפי מאבן שבכלכלה וכו' וע"ל בסי' של"ד ס"ח :

מת

גרסינן תו בפרק אין צדין (כג :) מוקצה שיבש ואין בעלים מכירין בו מותר כלומר גרוגרות ומוקים שהן מוקצים מחמת שלא נתייבשו כל שיבשו כל בין השמשות אע"פ שלא ידע באותה שעה שיבשו אלא שנודע לו לאחר מכן מותר ולא אמרינן כיון שהיה סבור בה"ש שלא יבשו עדיין הרי הוקצה לו באותה שעה ואתקצו לכולי יומא דליתא : ואמרינן נמי בגמרא דמוקצה דחזי ולא חזי דאיכא איניש דאכלי ליה ואיכא איניש דלא אכלי ליה דאי אזמניה נפק ליה מתורת מוקצה ואי לא לא וכתב הר"ן ז"ל ע"ז ואע"ג דבירושלמי ריש ביצה קאמר בפשיטות דמוקצה שיבש ואין בעלים מכירין בו אסור נקטינן כתלמודא דידן :

כתוב בא"ח דדברים שאינם ראויים והזמינם אין מועיל בהם הזמנה כתב הכלבו בסי' נ"ח כל דבר שנגמרו בידי אדם אינו מוקצה ואית דבעי למימר שאלו התמרים שנותנין עליהם מים בגיגית בע"ש או בערב י"ט ונדחו ע"י זה מיד אי חזו להו בתר הכי בליל שבת או בליל יום טוב שלקחו טעם היין מותר לשתותן ביום שנגמרו בידי אדם אם שהו כפי הצורך ע"כ ודבריו תמוהים דהא אמרינן בגמרא פרק כירה (מה ·) דשאר פירות בר מגרוגרות ומוקים לית בהו מוקצה וא"כ למה הוצרך ליתן טעם מפני שנגמרו בידי אדם ועוד דהני ודאי לא הוי גמרו בידי אדם : **כתב** עוד הכלבו בסי' נ"ח אין דין הכנה לא"י להכין שאם היו לו תמרי דעסקא או גרוגרות ומוקים ועז לחלבה הכל מותר וא"צ הכנה וכ"כ הר"ן בס"פ כל כתבי אמתני' דעשה כבש לירד בו ירד אחריו ישראל ותמרי דעיסקא כדי נסבה דהא אפילו בשל ישראל לא הוו מוקצה כתי שנתבאר : **כל** דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי וכו' בפ' כירה (מג :) א"ר חסדא אף על פי שאמרו אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה אבל כופה עליה כלי שלא תשבר ור' יצחק פליג עליה ואמר דאין כופין ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב חסדא וכ"פ הרמב"ם בפ' כ"ה וכ"כ הר"ן בפ' מי שהחשיך לאפוקי ממ"ש דקי"ל כר' יצחק ובטעמיה דר"ח איפליגו רבה ורב יוסף וכתבו הפוסקים הנזכרים כדברי רב יוסף דאמר דטעמיה משום דכשנותן כלי לקבל ביצתה מבטלו מהיכנו. שהרי אוסר לטלטל הכלי מפני הביצה שבתוכו אבל כשכופה עליה כלי אינו מבטלו שאם יחפוץ יטלנו וא"ת א"כ למה שנינו כופין הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו כמו שכתב רבינו בסי' ש"ח שהרי אפרוחים דבר שאסור לטלטלן הוא כמו שנתבאר שם כבר תירצו בגמרא פרק כירה דכיון דכשירדו מעלי מותר לטלטלן לא חשיב מבטל כלי מהיכנו כלומר וכיון שהאפרוחים עשויים לירד שרי ולא דמי לביצה שאינה עשויה לזוז ממקומה ומיהו אם היו האפרוחים על הסל כל בה"ש אע"פ שירדו אח"כ אסור לטלטלו דמגו דאתקצאי לבה"ש אתקצאי לכולי יומא הכי אמרי' בפ' כירה : **ומ"ש** רבינו ובלבד שלא יגע בו ירושלמי כתבו הרא"ש בפ"ק דביצה ובלבד שלא יהא הכלי נוגע בביצה והראב"ד כתב כן בהשגות פכ"ה וכתב עליו ה"ה וז"ל לא ידעתי טעם וכי המוקצה והנולד אסור ליגע בהם כל שאינו מנענען הא ודאי לא ואפשר שמא ינענע הביצה ע"י הכלי ובת"ה סי' ס"ז כ' דדוחק לומר כן אלא נראה לחלק דהתם כיון דהנחת הכלי על הביצה היא לצורך הביצה הוי דבר המוקצה ולכך אסור ליגע בו אבל כשההנחה והתשמיש אינו אלא לצורך דבר שאינו מוקצה כי נגע ע"י הנחה במוקצה שרי . **דבר** שמותר לטלטלו והניח עליו מבע"י דבר האסור גם התחתון אסור וכו' זה מתבאר מדין אבן שע"פ חבית ומעות שעל הכר שבסימן ש"ט ומדין מטה שיש עליה מעות דבסמוך : **הלכך** מטה שיש עליה מעות וכו' בפרק כירה (מד ·) א"ר יהודה אמר רב מטה שייחדה למעות הניח עליה מעות אסור לטלטלה לא ייחדה למעות יש עליה מעות אסור לטלטלה לא הניח עליה מעות מותר לטלטלה והוא שלא היו עליה כל בה"ש ופירש"י הניח עליה מעות אפילו בחול הרי הוקצה לאיסור ואסור לטלטל ואפילו נסתלקו המעות מבע"י ולא דמי לנר של מתכת דשרי רבי יהודה דהתם בלא ייחדו לא ייחדו למעות אין עליה מעות בשבת מותר לטלטלה אע"ג דהניח עליה מעות בחול והוא שנסתלק מבע"י ולא היו עליה כל בה"ש אבל אם היו עליה כל בה"ש אתקצאי לכולי יומא וכתבו התוספ' יש עליה מעות אסור לטלטלה ע"כ במניח איירי דבשכח תנן פרק נוטל מנער את הכר והן נופלות ובמניח בשבת איירי דבהניח מבע"י והיו עליה בה"ש אפילו אין עליה מעות אסור לטלטלה כדקאמר בסיפא דמילתיה וקשה דאיך יכול להיות שמניח לדעת בשבת וי"ל כגון שהניח א"י או תינוק לדעת ישראל . והרי"ף כתב דלא שאני בין יחדה ללא יחדה דבכל גוונא אם אין עליה מותר לטלטלה והוא שלא היו כל בה"ש ודלא כר"י אמר רב דמפליג בין יחדה ללא יחדה וכתב הר"ן דטעמו משום דרב לטעמיה דס"ל כר' יהודה דאית ליה מוקצה אבל לדידן דקי"ל כר"ש אפי' יחדה כמי שרי וכ"כ הרא"ש לדעת הרי"ף וכתב עוד שר"ת סובר דמודה ר"ש במטה שיחדה למעות וגם הניח עליה מעות שאפי' סלקן מבעוד יום אסור משום דאדם קפיד עליה ומייחד לה מקום ותשמע שדינו כדין כלי שמלאכתו לאיסור שנתבאר בסי' ש"ח דלצורך גופו או לצורך מקומו מותר מחמה לצל אסור וא"כ לא אסר ר"ת אלא לטלטלו מחמה לצל אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי והוא שאין עליה מעות כ"כ בהג"א ודעת הרמב"ם נראה שהיא כדעת הרי"ף שלא חילק בין יחדה למעות ללא יחדה וכתב ר"י בהג"א שכן עיקר ולדברי כולם היכא דהוו עליה מעות כל בה"ש וא"כ נטלו היינו דומיא דנר שכבה וכבר כתבתי בסי' רע"ט שדעת כל הפוסקים שאפילו לצורך גופו וצורך מקומו אסור לטלטלו והלא כהג"א שהתירו כל צורך גופו וצורך מקומו : **ואם** יש עליו דבר האסור ודבר המותר כגון מחתה שיש עליה אפר וכו' בס"פ כירה (מז .) אמר רבא כי הוינן בי ר"נ הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמיה ואע"ג דאיכא עליו שברי כלים פירש"י כנונא · כלי נחשת שמביאין בו האור לפני השרים · אגב קיטמיה . שהיו צריכין לאפרו לכסות בו רוק או צואה ודעתייהו עלה מאתמול וא"ת מה צד איסור יש כאן היינו רבותא ואע"ג דאיכא עליה שברי כלים דהוי ככלכלה של פירות והאבן בתוכה וכן פי' התוספת והרא"ש וכן פי' ה"ה בפ' כ"ו : **וכתב** הרא"ש בתשובה דטעמא משום דלא אפשר למינקט קיטמא לחודיה אפי' אי שדי ליה מכונא ותשמע דטעמא משום דשברי עצים היינו שברים או פחמין קטנים שא"א ליטול האפר מבלעדם ונראה מדבריו שם דלא שרי לטלטולי כנונא אגב קיטמיה אלא כצריך לאפר או למקום הכנונא אבל אם א"צ אלא לגוף הכנונא ינער האפר

ושברי

דרכי משה

שי (א) ע"ל סוף סימן ש"א אי אמרינן באוכלים נעשה בסיס לדבר האיסור :

וכ"ה

דרישה

לאבעיא זו כתב מ"ו שלא הביאו ללמוד ממנו שמותר אלא אדרבה ללמוד ממנה דאפי' לר"ש עלתה על דעת הגמרא שמודה במוקצה גדול כזה דדחייה בידים מותר וא"כ מחילא נשמע ממנו לדידן דאסרינן בנר שכבה מכ"ש דאסרי' במוקצה גדול כזה · כן דעת מ"י אבל באמת הוא דוחק גדול לפרש דעת הרא"ש כן לכן נראה דלק"מ דהא דקי"ל כר"ש דאין מוקצה אלא בגרוגרות ומוקים היינו משום דאיכא תרתי דדחיה בידים וג"כ נתקלקלו יהסיח דעתי מהן וכמ"ש רבינו ש"מ דמכח דחיי' בידים לחוד לא ה"ה אסור וה"ה במטין שורען דאין כאן אלא מוקצה דדחיי' בידים דאינו אסור והא דאסרינן בנר שכבה ה"ט משום דאתקצאי בבין השמשות באיסור דאורייתא שהיה דולק וא"א לטלטלי שמא יכבנו משא"כ בחיטין שורען ולא נשרשו עדיין שאין שם מוקצה מחמת איסור דאורייתא · וק"ל וזה נלע"ד ברור :

[ד] **אבל** ר"ת אוסר היכא שיחדה כו' אעפ"י שסלקן וז"ל רמ"א לכן אסור לטלטל כיס של מעות אעפ"י שהוציא המעות ממנו מבע"י אא"כ עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היסוד וכן נוהגין ומיהו לצורך גופו או לצורך מקומו מותר וכן בכיס התפור בבגד הואיל ועיקר הבגד עומד ללבוש אם הוציא המעות משם מותר ללבוש הבגד דהכיס בטל אגלו אבל אם שכח בו מעות מותר לטלטל הבגד דלא"ה דכל בגד נעשה בסיס למעות הואיל ואין המעות על עיקר הבגד אבל אין ללובשו בשבת דחיישינן שמא יצא בו כדלעיל סי' ש"א וע"ל סי' רס"ו אם שכח כיסו אצלו בשבת מה דינו עכ"ל ועיין מ"ש מזה בשם סרשב"ץ סוף סי' ש"ט כתב ב"י כתב המרדכי בריש ביצה כו' עד ואני תמה על המתירי' וגם על מ"ש אין זה נכון כו' ע"ש ובאמת יש לתמוה על תמיהתו דאף דאסרו בנר שכבה משום מוקצה מ"מ במידי דקשה עליו לסובלו דומיא דגרף של רעי ודאי מותר לטלטלו ולהוציאו ולהסיר נערו מעליו אלא שכתב שם המרדכי דאין כל אדם יכול לומר אסתני' אני ואין דעתי סובלתו ילולי זה פשוטא דמותר וזה ברור ודו"ק · עוד כתב ב"י בד"ה כתב בא"ח כו' כתב הכלבו בסי' נ"ח כו' עד ודבריו תמוהין כו' ולע"ד אין כאן מקום לתמוה עליו כי נ"ל דהכי פירוש דברי הכלבו ואית דבעי למימר שאלה התמרים שנותנים עליהם מים בגיגית בע"ש כו' ר"ל נותנים מים על התמרים וטעם התמרים נכנס במים ונקרא יין תמרים ומיד שנתן מים על התמרים אין התמרים ראוי' לאכילה דוגמא למ"ש רש"י על דבר שחזי ואידחי דהיינו פירות שבאו עליהן מים שנדחו מאכילתן עד שיחזרו ונתייבשו והמ"ל המרדכי דאף שבכניסת שבת נדחו הפירות מלאכלן ועדיין לא נכנס הטעם בהמים להיות משקה מ"מ לאחר שנכנס בו הטעם שב להיות מותר לשתותו אפי' ביאתו שבת מפני שזה מיקרי גמרו בידי אדם שכן דרכם תמיד יה"ג ומותר לשתותן בוי"ו וא"כ הוא כירושו ולית כאן מקום לקושיות ב"י דמ"ש בפרק כירה דשאר פירות לית ביה מוקצה ה"ק כדפרישית שם דשאר פירות לא אדחו לגמרי דגם קודם שנגמר יבישתן ראויים לאכול קצת משא"כ בתמרים הללו שנותנין עליהם מים שהן דומין לגרוגרות ולשאר פירות כשירד עליהם הגשם שנדחו לגמרי עד שיתייבשו וק"ל · עוד שם כתב ב"י ז"ל כתב עוד הכלבו בסי' נ"ח אין דין הכנה לא"י להכין שאם היו לו תמרי דעיסקא או גרוגרות ומוקים ועז לחלבה הכל מותר כו' עד ותמרי דעיסקא כדי נסבה דהא אפי' בשל ישראל לא הוי מוקצה עכ"ל ב"י ולעד"נ לייטב דס"ל דתמרי דעיסקא דינו כדין אוצר של תבואה וכבר נתבאר בדברי רבינו לקמן סי' של"ג דאוצר של תבואה אסור אם לא לצורך אכוה וכמ"ש ב"י לעצמו לעיל מזה אלא אי קשיא הא קשיא דכאן כתב הכלבו דאפילו גרוגרות ומוקים של א"י ח"ל הכנה ולעיל ס"ם ש"ם כתב ב"י בשם הכלבו ז"ל והכלבו כתב שי"מ הירושלמי אין הכן לא"י ה"ל שיכין לישראל כ' עד ומיהו פירות דכ"ע מקלי מדעתייהו כגון בגרוגרות ומוקי' צריכין הכנה ואפילו אם הן ביד א"י עכ"ל נמצא דדברי הכלבו בגרוגרות דא"י סתרי אהדדי ודוחק לימר דבשם י"א כ"כ וליה לא ס"ל ונראה דיש לחלק בין איסור אכילה דבזה אוסר הכלבו ובין איסור טלטול דבזה איירי הכלבו הכא ומתיר בשל א"י ודו"ק ·

[ד] **אבל** ר"ת אוסר היכא שיחד המטה והניח עליה מבע"י אעפ"י שסלק עיין באשר"י וב"י הביאו' דה"ט משום דאדם קפיד עלייהו ומייחד להו מקום וכתב ב"י שדינו כדין כלי שמלאכתו לאיסור דלצורך גופו ומקומו מותר כו' ולכאורה היה נלע"ד שדעת ר"ת לדמותו למוקצה מחמת חסרון כיס דאסור אפי' לצורך גופו ומקומו כיון דמקפיד עליה ומש"ט נוהגין אנו שלא לטלטל כיסין שלנו כלל אפילו להניח לתוכן דבר שהוא לצורך גופו ומה שהביא ב"י ראייה מסה"ת אין ראייה דסה"ת מתיר אפי' בנר שכבה לצורך גופו וכמ"ש הב"י בשמו מיד אחר זה ואכן לא קי"ל כוותיה וצריכין לחלק דלא דמי מטה שיחדה כמעות יהסיר מתנה דנתייחד המטה לדבר מוקצה ואיסור ובין אבן שע"פ החבית דלכ"ע אם הוסר מבע"י ולבעל התרומות אפילו דעתו להסיר בשבת מותר לטלטל החבית דשאני התם דהחבית לא נתייחד להאבן אדרבה האבן טפל להחבית · ובלא יחדה למעות נמי ונשארו המעות על המטה בין השמשות והוסרו ואסר לטלטל אפשר דגם בעל התרומה מודה דאעפ"י דלא היה דעתו להניחן עליו כל השבת דאסורי' כיון דלא הניחן שם מדעתו להיותן טפל להתיר אלא שהקפה אם כן

מעות

פרישה

(ג) **דבר** שנתקלקל בו ביום כו' פירש"י שירדו גשמים על פירות ונפחו והדר שופתו השמש ונתקנו בו ביום : (ד) **אבל** כל דבר שהוקצה כו נראה דוקא דבר שאינו בידו כגון פירות שירדו עליהם גשמים שאז אינו יודע אם יתוקנו בשבת וק"ל : (ה) **מפני** שמבטל כלי כו' ומפרש הר"מ פ' כ"ה דה"ל כקובע לו מקום ומחברו בטיט מאחר שאינו יכול ליטלו משם ודמי למלאכה . (ו) **ובלבד** שלא יגע בו · עיין ב"י

ויש

(ז) ויש עליה גם שברי עצים שאסור לטלטלן מותר וכגון שדבר
המותר חשוב מדבר האסור אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר
המותר בטל אצלו ואסור לטלטלו :

שיא **מת** שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה (א) רש"י מתיר
לטלטלו טלטול גמור ולרב אלפס דווקא (ב) טלטול
מן הצד וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדעת רש"י (ג) ואם הוא מוטל
בחמה (ד) או בבזיון כגון שהוא מסריח (ה) אם יש לו ככר או
תנוק מניחו עליו ומטלטלו על ידו אפי' מרה"י לכרמלית והרמב"ן
ז"ל כתב שמוטב להוציאו לכרמלית (ו) בלא ככר ותינוק מעל ידם
כדי למעט ההוצאה שלא אמרו ע"י ככר ותינוק אלא ברה"י מחמה
לצל

ושברי העצים במקומם ויטול הכנונא ולא יטלטלנה כמות שהיא : **ומ"ש** רבינו וכגון שדבר המותר חשוב מדבר האסור נ"ל שלמד כן מדאמרינן בגמר' שם מיתיבי ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל אמר אביי בגלילא שנו ופירש"י בגלילא שחשובים להם שברי פתילה שאין בגד שסתן מצוין להם הלכך לא בטלי ומעשה נר נסים להם וכתבו התוס' דאין נראה לר"ת אלא ה"פ בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן ולהכי לא בטלי שברי פתילה אגב שמן עכ"ל ודברי רבינו כפר"ת . והר"ן כתב פי' אחר בשם הרמב"ן שאפי' באפר שאינו ראוי שרי וה"ק מטלטלין כנונא אגב קיטמיה כלומר שאע"פ שהאפר אינו ראוי ואיכא נמי בתוך הכנונא ד"א שאינו ראוי לטלטל דהיינו שברי עצים אפ"ה כיון שהמחתה מותרת לטלטלה מפני שהיא ראויה לתשמיש אין אוסרין אותה מפני אפר ושברי עצים שבה משום דהנהו מילי טפלים הם לכלי ובטלו אגבה ולא הויא מחתה לדידהו בסיס לדבר האסור וכתב עליו הר"ן ולא נ"ל שיהא דעת הרי"ף כן דלדידן דלא קי"ל כר"ש במוקצה מחמת איסור לא משכחת לה שיהא האפר דבר שאינו ניטל ותהיה הכנונא מותרת אלא כשהסיקו אי בשבת דלא אתקצאי בה"ש א"כ באפר שהוסק מע"ש אלא שאינו ראוי לטלטלו מפני שנפלו עליו מים וכיוצא בו וכל כיוצא בזה ה"ל להרי"ף לפרש עכ"ל : והרמב"ם כתב בפכ"ו וז"ל מטלטלין כנונא מפני אפרה אף על פי שיש עליו שברי עצים מפני שהוא כגרף של רעי ונדחק ה"ה כפי' ההלכה לדעתו : **כתוב** בהגהות פ' כ"ו דמטלטלין כנונא אגב קיטמיה הביא הר"ם ראיה דתיבה שיש בה אוכלין ומעות אם המעות אינם עיקר מותר לטלטל התיבה ותיבה שיש בה מעות בצד א' מותר להשתמש בה עכ"ל וכ"ל דאוכלין ל"ד דה"ה לכל דבר המותר לטלטל וז"ל הרשב"א בתשובה שק שיש בו כיס מעות שרי לטלטל בשבת כמו כנונא אגב קיטמיה וכו' אבל הניחו ביום השבת כדי לטלטל לכיס אסור אפי' להציל מן הדליקה או מן המלכות או מן הגנבים כדמוכח בפ' נוטל עכ"ל כתבו הגהות בפכ"ה שאותם אזורין שעשויין בראשם כמין כיסים ומיוחדים למעות והניח בהם מעות אע"פ שהוציאן לפני השבת נראה לרמב"ן לאסור לטלטלו' דהוי כמטה שייחדה למעות ואם עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מייחוד מעות מותר לטלטלו ע"כ ופשוט שזה ע"פ דעת ר"ת דלשאר פוסקים אפי' יחדם למעות נמי כל שאין עליה מעות וגם לא היו עליה שרי לטלטול' וכמו שנתבאר כ' הר"ן בר"פ מי שהחשיך גבי הא דא"ר הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית דע"כ לא שרי ר"ש בשרגא דנפטא אלא משום דחזי לכסויי בה מנא אבל מידי דלא חזי לכסויי ביה מנא כי קרני דאומנא משום דאי נפלי מיתברי אסור לטלטלינהו : אם מותר לכסות פירות או לבנים בכלים מפני הדלף כתב רבינו בסי' של"ח ובסי' תקכ"א · אם מותר ליתן כלי תחת הדלף כתב רבינו ג"כ שם · כתב שבלי הלקט בשם רב נחמ גאון מטר היורד בשבת וביו"ט אע"ג דמאתמול לא הוו עבים מותר לרחוץ ולשתות מהם דאסיקנא (עירובין מו :) מיא בעבים מיגד גידי ולא הוי מוקצה השתא דאתית להכי מים דאוקיינוס מיגד גידי ושרו תנא נמי הכי נהרות המושכין ומעיינות הנובעים הרי הם כרגלי כל אדם עכ"ל :

שיא מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה וכו' בפ' כירה (מג :) אין מצילין את המת מפני הדליקה א"ר יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה ופסק שם ר"י הלכה כר' יהודה בן לקיש ונראה מדברי הרי"ף דלא שרי רבי יהודה בן לקיש אלא בטלטול מן הצד דוקא וכתבו הרא"ש והר"ן שכן דעת הרי"ף אבל מדברי רש"י נראה דאפי' להדיא נמי מטלטלין ליה (א) וכ"כ מדברי הרמב"ם פכ"ו ולזה נוטה דעת הר"ן וכן דעת הרא"ש אלא שנר' מדבריו דה"מ כשאין לו אלא מטה אחת אבל אם יש לו ב' מטות הופכו ממטה למטה ולא יטלטלנו להדיא והרמב"ם כתב בפכ"ו שאם יש ככר או תינוק מטלטלו על ידיהם ונראה מדבריהם דכל היכא דאפשר לטלטל המת שלא באיסור כגון ע"י ככר או תינוק או בטלטול מן הצד אין מטלטלין אותו להדיא דלא התירו לטלטלו להדיא מפני הדליקה אלא בדלית ליה ככר או תינוק וגם אין לו מטה אחרת שא"א לו לטלטלו מן הצד : **ואם** הוא מוטל בחמה או בבזיון וכו' שם איתמר מת המוטל בחמה אמר רב יהודה אמר שמואל הופכו ממטה למטה רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו היכא דאיכא ככר או תינוק כ"ע ל"פ דשרי כ"פ דלית ליה מ"ס טלטול מן הצד שמיה טלטול ומ"ס לא שמיה טלטול ופסקו התוס' (שם) והרי"ף והרא"ש כמ"ד טלטול מן הצד שמיה טלטול וכ"כ הרמב"ם בפכ"ו · וגרסינן בהמצניע (קד :) ההיא שכבא דהוה בדרוקרת שרא ר"נ בר יצחק לאפוקי לכרמלית משום דגדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה כלומר לאו דלא תסור · ופירש"י לאפוקי לכרמלית. שהיה מוטל בביזיון או בדליקה או בחמה ואי משום טלטול מניח עליו ככר או תינוק וכתב הר"ן שכן דעת הראשונים וטעמא דהוצאה כיון דלא אפשר בלא"ה משום כבוד הבריות שרי' אבל טלטול כיון דאפשר לתקוני מתקנינן ולא שריא אלא ע"י ככר או תינוק אבל הרמב"ן כתב דכי מפקי' ליה לכרמלית ודאי בלא ככר ובלא תינוק מפקינן ליה דכל מה שאתה מטריח בתיקון הטלטול אתה פוגם בהוצאת הככר שלא לצורך והוצאת המת בלבד היא שמותרין מפני כבוד הבריות והוא ז"ל הכריע כדברי הראשונים וכתב ה"ה בפכ"ו שכן דעת הרשב"א ודע שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם שכדבריו נראה שהוא דעת הרמב"ם ומשמע שטעמו מדסתם דבריו בדין זה פכ"ו ולא הזכיר ככר או תינוק ואי מהא לא איריא שהרמב"ם העתיק לשון הגמרא כמנהגו ואין בו הכרע ומשמע מדברי רבינו שאע"פ שלא הסריח עדיין מכיון שסופו להסריח ע"י שמוטל בחמה שרי לאפוקי לכרמלי' כדי שלא יסריח ויתבזה וכ"כ מדברי רש"י והר"ן ובכה"ג הוי מת המוטל בחמה דפ' כירה אלא דהתם כשיש להם מקום באותו רשות יכולין לפנותו שם אבל הרמב"ם כתב בפכ"ו מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו מותר להוציאו לכרמלית דגדול כבוד הבריות וכו' ואם היה להן מקום לצאת בו אין מוציאין אותו אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם עכ"ל נראה שהוא מפרש דשכבא דפרק המצניע (שם) בשכבר הסריח ומפני כך התירו להוציאו לכרמלית אבל אם לא הסריח עדיין אע"פ שמוטל בחמה אסור להוציאו לרשות אחרת ובכה"ג הוא דאפליגי רב ושמואל בפרק כירה (מג :) כשמטלטלו באותו רשות ממקום למקום אי בעי ככר או תינוק או אם מטלטלו מן הצד בלא ככר ותינוק :

וכתב

שיא מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה וכו' בפ' כירה (סוף דף מ"ג) אפליגו תנאי ת"ק ור' יהודה בן לקיש ופסק ר' יוחנן הלכה כר"י בן לקיש שמצילין המת מפני הדליקה ובפי' רש"י משמע דריב"ל מתיר לטלטלו טלטול גמור להדיא דמתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתא לכבויי ולרב אלפס דוקא טלטול מן הצד להפכו ממטה למטה הוא דשרי ואם אין לו ב' מטות אסור לטלטלו להדיא אפי' יהא נשרף ומיהו משמע דאפי' לרש"י אם יכול לטלטלו מן הצד כגון שיש לו ב' מטות הופכו ממטה למטה ולא יטלטלנו להדיא וכן אם יש לו ככר או תנוק מניח עליו ככר או תנוק ומטלטלו ולא יטלטלנו מן הצד אלא ע"י ככר או תנוק והכי משמע פשטא דסוגיא : **ואם** הוא מוטל בחמה וכו' שם פליגי בה רב ושמואל ופסקו הפוסקים כרב דהלכה כמותו באיסורי ואמר דאסור לטלטלו אפי' בטלטול מן הצד אא"כ דאיכא ככר ותנוק מניח עליו ככר ותנוק ומטלטלו ואי ליכא ככר ותנוק אפילו איכא ב' מטות אסור אלא יניחנו והא דנקט מוטל בחמה דכאו לטלטלו כדי שלא יסריח והדר נקט דמוטל בבזיון כגון שהסריח לא זו אף זו נקט לענין איסור טלטול מן הצד דל"מ דאסור אפי' מוטל בחמה דעדיין לא הסריח אלא אפי' מוטל בבזיון שכבר הסריח נמי אסור לטלטלו אפי' מן הצד אלא ע"י ככר ותנוק : **ומ"ש** אפי' מרה"י לכרמלית בפ' המצניע (דף צד) ההוא שיכבא דהוה בדרוקר' שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית דגדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה פרש"י לאו דלא תסור אבל לר"ה לא ופרש"י שהיה מוטל בבזיון או בדליקה או בחמה ואי משום טלטול מניח עליו ככר או תנוק עכ"ל כלומר דלענין הוצאה לכרמלית שרי אפי' מוטל בחמה ואצ"ל במוטל בבזיון או בדליקה אבל לר"ה אסור אפי' בדליקה ובבזיון ואצ"ל במוטל בחמה ואי משום טלטול מניח עליו ככר או תנוק היכא דאיכא ככר ותנוק דאפילו בדליקה אסור אפי' טלטול מן הצד היכא דאפשר בככר ותנוק לכ"ע כדפי' בסמוך אבל אי ליכא ככר ותנוק ודאי שרי אפי' בדליקה בטלטול מן הצד היכא דאיכא ב' מטות ואי ליכא ב' מטות מותר אפילו בטלטול גמור לפרש"י ולרב אלפס אסור טלטול גמור כדלעיל ולפ"ז הא דכתב רבי' אפי' מרה"י לכרמלית שכתב ברישא נמי קאי דשרי לטלטלו לפרש"י כדאית ליה ולרב אלפס כדאית ליה מרה"י לכרמלית אבל לר"ה לא אפי' בדליקה וכמ"ש למה שפרש"י בפ' המצניע ולהרמב"ן אסור אפי' ע"י ככר ותנוק וכ"ש ע"י ב' מטות להוציאו לכרמלית כדי למעט ההוצאה אלא מטלטלו להדיא לכרמלית אבל לא לר"ה ואינו מבין מ"ש בש"ע בדליקה דוקא באותו רשות ובמוטל בבזיון מותר להוציאו לכרמלית דכיון דבמוטל בבזיון מותר לכרמלית כ"ש בדליקה ושוב איכא לתמוה על מ"ש בש"ע דיש מי שמתיר להוציאו אף לר"ה דהלא לא כתב הרמב"ן כן אלא דנראה לו כך להלכה אבל בסוף דבריו כתב דר"ח אוסר וכתב ג"כ טעמו ומשמע דלמעשה נקטינן כר"ח דדבריו דברי קבלה וכ"כ הר"ן בפ' המצניע כדברי ר"ח ע"ש וכתב בית יוסף דמדברי הרמב"ם ס"פ כ"ו משמע דלא התירו להוציאו מרה"י לכרמלית אלא דוקא במוטל בבזיון שהוא מסריח אבל מחמה לצל אסור מיהו לפע"ד כיון דרש"י מתירו וגם רבינו הסכים עמו וכך נראה מדברי הרמב"ן בס' תורת האדם שהביא ב"י וכ"כ הר"ן הכי נקטינן :

ומ"ש

דרכי משה

שיא (א) וכ"ה במרדכי דמ"ק דף (שצד י) :

ובהגהות

פרישה

(ז) ויש עליהם שברי עצים שאסור לטלטלם מותר כו' וכתב הרא"ש בתשובה טעם היתר טלטול זה דמיירי בשברי עצים או פחמים קטנים דלא"ה למיקט קיטמא מבלעד' אף כי עדי ליה מהמחת' ומשמע שם שאם אינו צריך אלא לגוף המח' שאסור לטלטל אלא ינער הכל ויטול המחת :

סי' שיא (א) רש"י מתיר לטלטלו כו' פי' אם אין לו ככר או תינוק וגם אין לו ב' מטות משום גזירה שמא יכבה הדליקה כיון שאדם בהול על מתו :

(ב) **טלטול** מן הצד פי' אם יש לו שני מטות יהפכנו ממט' למטה ואם אין לו לא יטלטלנו כלל :

(ג) **ואם** הוא מוטל בחמה כו' וכתב ב"י ומשמע מדברי רבינו שאעפ"י שלא הסריח עדיין הואיל שסופו להסריח ע"י שמוטל בחמה שרי לאפוקי לכרמלית כדי שלא יסריח ויתבזה עכ"ל ונראה שהב"י דקדק כן מדכתב רבינו ואם הוא מוטל בחמה או בבית בבזיון כגון שהוא מסריח משמע דמסריח לא קאי אלא אהשתא בבית בבזיון וע"ז כתב כגון שהוא מסריח ועיין בב"י שכתב שהרמב"ם לא סבר הכי ול"ע דהא הרמב"ם מיירי שהמת בבית ובבית גם רבינו מודה שצריך שהסריח כבר : (ד) **או** בבית בבזיון ז"ל הרמב"ם מת שהסריח בביתו ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו וכתב המרדכי דאם בגדיו מותר לטלטל כמו ע"י ככר ותינוק : (ה) **אם** יש לו ככר או תינוק דגבי טלטול הואיל ואפשר לתקן מתקנינן ליה ר"ן · והרמב"ן ז"ל כתב כו' כנ"ל :

(ו) **בלא** ככר ותינוק כו' ז"ל הרמב"ם כי מפקינן ליה לכרמלית ודאי בלא ככר ובלא תינוק מפקינן ליה דכל מה שאתה מטריח בתיקון הטלטול אתה פוגם בהוצאת הככר

שלא

דרישה

מעות שהניח ע"ג כר נמי ולאו פלוג. שם בפל התרומה ומה ראייה מגוי דמר שטמן בכן שכן לצורך ההיתר וצ"ע :

סי' שיא [א] **ואם** הוא מוטל בחמה הביא ב"י לשון רש"י שכתב ז"ל שרא רב נחמן לאפוקי לכרמלית שהיה מוטל בבזיון כו' עד ואי משום טילטול מניח עליו ככר ר"מ אלשון ואי משום טילטול דכתב רש"י מאי קשה ליה לרש"י טילטול יותר מהוצאה ונלע"ד דלק"מ דקאי אלשון הגמרא דקאמר רב נחמן לאפוקי לכרמלית מדקאמר לכרמלית שמשמעותו הוצאה ולא קאמר נמי דשרי הוצאת מוקצה משמע דלענין מוקצה לא היה צריך להתיר משום אף דזולתו נמי יש היתר ומש"ה הוצרך דהיתירו דזולתו הוא ע"י ככר ותינוק והרמב"ן דקדק וכתב דלא התיר אלא הוצאה את בלבד בלא ככר ומש"ה קאמר שרא לאפוקי כו' ר"ל להוציא אותו לבד היתר ולא להוציאו עמו ככר או תינוק עיין מה שכתבתי בפרישה · טעם דהרמב"ן שבכרמלית התיר בלא ככר ותינוק ובר"ה הצריך תינוק סבר"ה אף שהוצאה שלא לצורך הוא מדרבנן מ"מ יש בו צד דאורייתא וכמ"ש הר"ן וב"י הביאו ומש"ה עדיף להוציאו גם ע"י תינוק דמי נושא את עצמו והמת טפל לתינוק המי אף שיש ג"כ לטלטלו איסור דרבנן מ"מ אין בו צד דאורייתא משא"כ לכרמלית שהוצאת המת בלבד אין בו צד דאורייתא וגם ע"י תינוק שאר איסור דרבנן הלכך אין טעם להרבות בהוצאה וק"ל ועיין בהגהות רמ"ף שכתב אמה שהתיר הרמב"ן להוציאו לר"ה שהוא דבר תימה ואינו משמע כן בפרק המצניע עכ"ל ואפשר דהיינו מפני שלא התיר שם אלא כרמלית אלא כבר נתבאר בהר"ן לטעמו דס"ל דהמעשה שהיה כן היה בכרמלית וכמ"ש וק"ל וכבר כתבתי זה ג"כ בפרישה :

סס

לצל וכתב עוד שנראה שמותר להוציאו (ז) אפילו לרה"ר על ידי תינוק אבל לא ע"י ככר שאינו טפל למת אלא שר"ח אסר אבל כל שאר דברים האסורין לטלטל לא התירו ע"י ככר או תינוק הלכך אותם שמטלטלין מנורה שהדליקו עליה בשבת ע"י ככר או תינוק (ח) לא יפה הם עושים (ו) ואם אין לו ככר או תינוק לא יטלטלנו כלל אפי' להפכו ממטה למטה שטלטול מן הצד לצורך דבר האסור אסור היה מוטל בחמה ואין לו מקום לפנותו אינו רשאי לעשות לו אהל

ומ"ש וכתב עוד וכו' כתב כ"י שכתב בספר תורת האדם דאף לר"ה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ולר"ש ליכא אלא איסורא דרבנן ובמוטל בחמה נמי מותר להוציאו לר"ה ודוקא ע"י תנוק דהתנוק חי נושא את עצמו אבל בככר איכא איסורא דאורייתא' דאעפ"י דתנן בפ' המצניע המוציא את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו אבל הככר אינו טפל למת אלא שר"ח אסר לפי שלא התירו מפני כבוד הבריות אלא דבר שעיקרו מד"ס כגון כרמלית הא ר"ה לא והכי נקטינן לאיסורא מיהו שמעינן מדבריו דבמוטל בחמה נמי שרי לכרמלית כדפי' בסמוך. **ואם** אין לו ככר או תינוק לא יטלטלנו כלל וכו' קאי על מה שאמר ואם הוא מוטל בחמה או בבית בבזיון אם יש לו ככר ותינוק מניחו עליו ומטלטלו וכו' וקאמר השתא ואם אין לו ככר ותינוק לא יטלטלו כלל וכו' דלא התירו טלטול מן הצד אלא לדליק' אבל לא במוטל בחמה או בבזיון כדפי' בסמוך: **היה** מוטל בחמה ואין לו מקום לפנותו וכו' ה"א בפר' כירה דתני שילא מרי מת המוטל בחמה באין שני בני אדם וכו' עד ונמצאת המחיצה עשויה מאליה דמשמע דכדי שיהא נראה שעשו לצורך החי לעשות לו צל ולא להגן על המת שלא יסריח משום החמה צריך ב' בני אדם וכו' · והקשה בית יוסף דבגמרא קאמר רב ששת משמיה דרב הונא דאין עושין כן אלא משום דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל כר' יצחק וכיון דקי"ל דניטל אפי' לדבר שאינו ניטל כמ"ש רבינו בסימן ש"י יכול להביא כלים אלו בשביל המת כדי שלא יסריח ואין צורך לשני בני אדם וכו' עכ"ד בקוצר ותימ' דאעפ"י דטלטול כלים שרי בשביל המת דכלי ניטל אף לדבר שאינו ניטל מ"מ אסור לעשות מחיצה בשביל המת להיות לו צל שלא יסריח וכדמסיק בברייתא ונמצא המחיצה עשויה מאליה אלמא דלעשות מחיצה למת אסור והא דקאמר רב ששת משמיה דרב הונא דעושין כן לפי שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל היינו משום דקשה למה לא יביאו שני בני אדם מיד כל אחד מטה שלו לישב עליה בצד המת אלא ודאי כיון דאלו בני אדם מתחלה באים ויושבין בצדו לשמרו אם יביאו המטות מיד לישב עליה' א"כ מטלטלין המטות בשביל המת כדי שישבו עליה לשמרו ואין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ולפיכך באין שני בני אדם ויושבין בצדו לשמרו בלא מטה אלא דכשחם להם למטה זה מביא מטה שיושב עלי' להצילו מחמימות וכו' ואע"ג דלמאי דקי"ל דכלי ניטל אף לדבר שאינו ניטל מותר להביא מיד המטה מ"מ כיון דתני שילא שלא יביא המטה מיד עבדינן הכי

וכתב עוד שנראה שמותר להוציאו אפי' לר"ה וכו' בספר תורת האדם כתב על ההוא עובדא דההוא שכבא דהוה בדרוקרת איכא למידק אשמעתין דאמר הוצאת המת אפי' לר"ה איסורא דרבנן היא דמלאכה שא"צ לגופה היא כמוטל בחמה יהא מותר להוציאו לר"ה דומיא דכרמלית לרבי יהודה וי"ל שהוא מותר ע"י תינוק ור"נ דשרא לכרמלית משום דמעשה שהיה לכרמלית היה הא אילו היו צריכין להוציאו לר"ה הוו מתירין כדברי ר"ש ודוקא ע"י תינוק אבל ע"י ככר אסור דהא ככר אינו טפל למת ואיכא איסורא דאורייתא בככר ומדברי ר"ח יראה שהוא אוסר והטעם שלא התי' כבוד הבריות הזה אלא על דבר שעיקרו מד"ס כגון כרמלית הא ר"ה לא עכ"ל והר"ן בפרק המצניע כתב כמ"ש הרמב"ן לדעת ר"ח כתב המרדכי בפ' כירה בשם ה"ר אביגדור דמה שצריך ככר או תינוק דוקא למת ערום אבל מת בכסותו מטלטלין אותו אגב כסותו וראיה מפ"ב דביצה (כא:) מטלטלין להו אגב כסא עכ"ל ומשמע לי שאין כן דעת רש"י והפוסקים דא"כ ה"ל לפרושי וראייתו יש לדחו' דשאני התם דאין לומר שהכוס יהא בטל לגבי שיורין אבל הכא הכסות בטל לגבי המת ואע"פ שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם יכול ליתן עליו ככר או תינוק או אח' מהכלים שהוא לבוש וכיוצא בהם י"ל דאע"פ שכלי שהוא נתן עליו אינו בטל לגבי כסותו. ממש בטל הוא לגביה (ב) כתבו הגהות בפ' כ"ו בשם הר"מ דמוטל בחמה ל"ד דה"ה אם מוטל על כרים וכסתות וירא פן יסריח עכ"ל וכ"כ הכלבו בהל' י"ט וצ"ל דמיירי כשהוא בענין שא"א לשמוט הכר מתחתיו דאל"כ אסור לטלטלו אלא שומט הכר מתחתיו כדתנן בפרק שואל (קנא:): כתב המרדכי פרק כירה בשם ראבי"ה שנ"ל שאם חוששין שמא יתקשה ואז לא יוכל לפשטו ואז יהיה בזיון למת מניח עליו ככר או תינוק עד שיפשטו אבריו עכ"ל (ג) וכתבו עוד הגהות ודוקא לצורך המת אבל לצורך כהנים או דבר אחר אין מטלטלין ע"י ככר או תינוק (ד): כתב ר"י בנכ"ת מ"מ דהא דאסרי' טלטול מן הצד דוקא כשצריך לטלטל המת מחמה לצל אבל אם א"צ לכך אלא למקומו או לדבר שהמת מונח עליו מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה כיון דלצורך דבר המותר הוא אע"פ שמטלטל דבר האסור עמו שרי כיון שאינו מטלטלו אלא מן הצד ודבריו נכונים כמו שיתבאר בס"ס זה דלצורך דבר המותר שרי טלטול מן הצד (ה) כתב המרדכי בפ' כירה שמעשה היה והביאו מת בספינה והיה המקום צר לבא אליו וגם הא"י היו מתאספים שם עד שהיה המת מוטל בבזיון קצת ופסק הרא"ש להוציאו מן הספינה ע"י א"י ולהביאו בבית קרוביו וראיה מההוא שכבא דהמצניע דשרא ר"נ להוציאו לכרמלית ע"י ישראל ואם התירו שבות דאית בו מעשה כלומר שישראל עצמו עושה ק"ו באמירה לא"י שבות ודן לפניו רבינו ברוך ממגנצא עד שאתה מדמהו לעובדא דהמצניע תדמהו להוא דפרק כירה (מג:) דאיתמר את המוטל בחמה וכו' ומשמע התם דטלטול מן הצד שמיה טלטול ולדברי הכל אסור לטלטלו מחמה לצל הלכך נראה לפרש דההיא דהמצניע דוקא משום דליקה התירו ולא כפירש"י שהיה מוטל בביזון ועוד הקשה לו מדאמרינן בפ"ק די"ט את בי"ט ראשון יתעסקו בו א"י מאי איריא בי"ט אפי' בשבת נמי והשיב רא"ם ה"נ ומשום דבעינן למימר בי"ט שני יתעסקו בו ישראל מש"ה נקט בי"ט ראשון אכן ר"ב הקשה דא"כ י"כ שחל להיות סמוך לשבת אמאי מעברינן משום מתים הא איכא תקנתא ע"י א"י עכ"ל ונראה מדבריו דשפיר קאמר ר"ב ולא קי"ל כרא"ם אבל בהגה"מ פ"ו כתב סתם כדברי רא"ם וכ"כ לע"ד דמאחר שפירש"י דשכבא דהמצניע היה מוטל בבזיון מי ישמע לר"ב להניח דברי רש"י ולשמוע לו שמפרש דדוקא מפני הדליקה התירו ומה שהקשה מדאמרינן בפ' כירה דטלטול מן הצד אסור מחמה לצל י"ל דשאני טלטול כיון דאפשר ע"י תינוק או ככר לא התירו בענין אחר וכמ"ש התו' בפרק המצניע (צד.) ומה שהקשה ממת בי"ט ראשון יתעסקו בו א"י מאי איריא י"ט אפי' שבת נמי י"ל דיתעסקו בו א"י לקברו קאמר ודוקא בי"ט אבל בשבת וי"ה לא אבל להוציאו ממקום הבזיון אפי' בשבת שרי כנ"ל וכ"כ בשבלי הלקט מסתברא דאם היה המת מוטל בר"ה או במקום מבולת שמותר להוליכו ע"י א"י ואם היה בכרמלית אפי' ע"י ישראל מפני כבוד הבריות עכ"ל: **ומ"ש** רבינו אבל כל שאר דברים האסורים לטלטל לא התירו ע"י ככר או תינוק הכי אסיק רב אשי בפ' נוטל (קמב.) לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד וככר — כתבתי בסי' ש"ח טעם למה התירו לטלטל גרעיני תמרה אגב ריפתא ולמה י"א דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו מחמה לצל ע"י ככר או תינוק: **ומ"ש** הלכך אותם שמטלטלים מנורה שהדליקו עליה בשבת וכו' כ"כ שם הרא"ש בשם רבינו ניסים וכבר נתבאר משפטם בסימן רע"ט: **היה** מוטל בחמה ואין לו מקום לפנותו אינו רשאי לעשות לו אהל להציל אלא באים שני ב"א ויושבים בצדו חם להם מלמטה מביא כ"א מטה ויושב עליה וכו' בפרק כירה (מג.) את המוטל בחמה באים שני ב"א בצדו וכו' · ופירש"י את המוטל בחמה · ויש לחוש שמא יסריח: ויושבין בצדו · ע"ג הקרקע כדי שיצטערו מחום הקרקע ואיצטרכי להביא מטות לישב עליה' והמטות יהי' למחיצה כדמסיים ואזיל. חם להם מלמטה. מן הקרקע שרתחו חמה. ופורסים · על ראשם לצל. זה זוקף מטתו · שתהא התחלת מוכח' עליה וכן זה ונמצאת מחיצה עשויה מאליה ולכשירצו נשמטין והולכין להם ודוקא נקיט חם להם מלמטה ברישא שיבואו המטות לישיבה ברישא והדר מחצלי' לפרוס עליהם ואוחזים אותם בידיהם עד לאחר שעה שיזקפום וישמטו דה"ל כי ההוא דאמרי' (עירובין קא · ביצה לב:) האי מדורתא מלמעלה למטה שרי אבל לאיתויי מעיקרא מטות לצורך האהל לא דה"ל מלמטה למעלה כדרך בנין וקי"ל (שבת קכה) אין עושין אהל עראי בתחלה בשבת עכ"ל וכתבו התוספות (שבת מג:) תימה בלא שום חום מאי איסור איכא שיביאו כ"א מטה לישב עליה ותו אמאי מייתי ברישא מטה לישב והדר מחצלת ימתינו עד שיחום להם גם למעלה ויביאו המטות והמחצלאות גם יחד ונראה דאמור רבנן למיעבד היכרא שהוא לצורך חי כל מאי דאפשר למיעבד עכ"ל: והרמב"ם כתב דין זה בפכ"ו וז"ל היה מוטל בחמה ואין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו באים ב' בני אדם יושבים משני צדדיו חם להם מלמטה זה מביא מטתו ויושב עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה חם להם מלמעלה זה מביא מחצלת ופירס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו ונמצאת מחיצה עשויה מאליה שהרי מחצלת זה ומחצלת זה יהיו לשני קצותיהן על הקרקע משני צידי המת עכ"ל ונראה מדבריו שאין שם אהל אלא מהמחצלאות בלבד וזוקף מטתו דקאמר לא להיות עומדת זקופה והמחצלת עליה כדפירש"י אלא לומר שזוקפה ומכיר משם אם ירצה לפי שאינה צריכה לו עוד ולפ"ז מאי דמצרכי' שישבו תחלה עד שיחם להם ואז יביאו מטות וישבו עליהם אע"פ שאין למטות צורך לאוהל היינו כדי שיהא נראה דפריסת מחצלאות לא כדי לעשות אהל בחיבור שתיהם היתה אלא כדי לפרוס כ"א על עצמו להגן מפני החמה שהרי גם כשחם להם מלמטה הביא כ"א מטתו וישבו עליהם ואפשר שאם רצה להניח מחצלת על המטה אינו

דרכי משה

(ב) ובהגהות מרדכי סוף דף קע"ט ע"ג דככר או ע"י תינוק דוקא בלא שאר כלי לא דלגבי כלי מיהא קי"ל דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל עכ"ל ודברי הגהות אלו אינן נכונין בטעם דהא קי"ל דכלי ניטל אף לדבר שאינו ניטל וכמ"ש סימן ש"י ומ"מ אפשר שראוי לחוש לדבריהם דהא מבואר לעיל דאע"ג דניטל לדבר שאינו ניטל מ"מ צריך שלא יגע בה: (ג) אבל בהגהות שם דף קע"ט ע"ג משמע בשם ר"ב דאסור להזיז אבר ע"י ככר או תינוק: (ד) ובתשוב' מהרי"ל סימן ס"ה משמע קצת דשרי וע"ש וכתבתי דבריו בי"ד סימן שע"ב ומשמע שם דעל ידי א"י שרי לטלטלו משום כבוד כהנים: (ה) כתב בהגהת אלפסי פרק כירה דשפיר דמי לזלף חומץ על בגדים שעל המת בשביל שלא יסריח למ"ש ויוכלו להתעסק בטהרתו דהא אין מטלטלין אותו אלא שנוגעים בו ואין איסור בנגיעת המוקצה אלא בטלטולו ובבגדים שעליו אין לגזור משום סחיטה עכ"ל: (ו) ע"ל סי' רע"ט וכתב

פרישה

שלא לצורך והוצאת המת בלבד היא שהותרת מפני כבוד הבריות עכ"ל מדקדק אתה פוגם בהוצאת הככר כו' משמע ככר דוקא ולא תינוק משום דחי נושא את עצמו אלא שאין צריך לתינוק וכן משמע מדהותר ע"י תינוק להוציאו לרה"ר וז"ק אבל נ"ע כיון דהתינוק אינו מתקן אלא טלטול המת שלא יהא בו איסור מוקצה אבל לא איסור הוצאה א"כ מ"ל רשות הרבים מ"ל הכרמלית הא גבי שניהן איסור מוקצה ש"ה · ועוד גם בתינוק אע"ג דקי"ל חי נושא את עצמו מ"מ איסור דרבנן איכא כדמשמע לעיל ס"ס ש"ח א"כ גם בתינוק יש איסור לכן נלע"ד שמה דכתב אתה פוגם בהוצאת הככר תרתי מיניהו נקט וה"ה לתינוק (ז) **אפי'** לרה"ר ע"י תינוק כו' נ"ע כיון שהתינוק אינו בא אלא לסלק איסור טלטול מוקצה א"כ כיון שאפילו בכרמלית כתב שמותר להוציאו אפילו בלא תינוק כ"ש שיותר להוציאו לרה"ר בלא תינוק ונלע"ד דהאי תינוק אינו בא בהוצאתו לר"ה לסלק איסור טלטול דהיינו מוקצה אלא לבטל איסור הוצאה אע"ג דקי"ל כר"ש דפטור במלאכה שאינה צריכה לגופה מ"מ יש לאיסור הוצאה מקור ועיקר מדאורייתא שם הוצאה יע"ד שכתב הר"ן בפ' המצניע סוף ד' קל"ד וז"ל איכא למידק כיון שאמרו גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה לדידן דקי"ל כר"ש שאמר מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה אף המוציא לרשות הרבים ליסתרי לית' שלא התירו מפני כבוד הבריות אלא דבר שעקרו מדברי סופרים כגון כרמלית אבל בר"ה לא משום דמי מפיס במלאכה זו אם היא צריכה לגופה אם לא אפילו במת אמרי' בירושלמי דמשכחת ביה מלאכה הצריכה לגופה כגון בא"י שהוציאו לכלבו הילכך בר"ה אסיר דכל היכא דאיכא דררא דאיסורא דאורייתא לא שרי רבנן כגון לגבי מת עכ"ל וזהו דעת ר"ח שאוסר וכמ"ש הרמב"ם גופיה בשמו נ"ל שגם הרמב"ן שלא אמר ליה היתר בר"ה אלא דוקא על ידי תינוק שהוצאתו מן הדין מותר משום שהוא חי נושא את עצמו אלא שהחכמים גזרו עליו מ"מ אין להוצאה זו עיקר מן התורה לאפוקי הוצאת מת עצמו אעפ"י שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה מ"מ מי מפיס במלאכה אם היא צריכה לגופה וכמ"ש הר"ן ומש"ה הצריך לטלטלה ע"י תינוק והמת יהיה טפל גביה ואז אין בו אלא משום איסור דרבנן שגזרו אפי' על החי והוו מותר משום כבוד הבריות בכרמלית דאין שם בהוצאה אלא איסור דרבנן וזהו התירו משום כבוד הבריות וגם איסור טלטול משום מוקצה אינו אלא איסור דרבנן רק שאתה בא לסלקו אפינו איסור מוקצה וזה ע"י ככר או ת[illegible] הר"ן שם בפרק המצניע שמוטב [illegible] שגם הרמב"ן מודה שאיסור טלט[illegible] הילכך אי אתו מפקינן ליה בלא [illegible] אותו ע"י דבר [illegible] אלא [illegible] היכא שכיון שהתחלנו לטלטל [illegible] לטלטלו ואף בר"ה טפל לו מפ[illegible] כמוציא החי במטה דפטור על ה[illegible] בטלטול וליכא אפילו איסור בהוצ[illegible] משמע כן בפ' המצניע אפילו ל[illegible] אינו אלא איסורא דרבנן לר"ש [illegible] ומעשה שנזכר בגמרא שהוציאוהו [illegible] ג"כ מוציאין אותו ודוקא ע"י [illegible] צריך להוצ' או להתיר ע"י טלטו[illegible]

(ח) **לא** יפה הם עושים נ"ל [illegible] כלי ושמלאכתו לאיסו[illegible]

אינו רשאי לדעת הרמב"ם ומש"ה אמרו שזוקף מטתו כלומר ולא יניחנה שם כי היכי דתהוי היכרא שלא נתכוון בפריסת המחצלת לעשות אהל משתיקן אלא להגן עליהם מפני החמה שהרי כשחם לו מלמטה הביא מטה וישב עליה וכשעמד זקפה משם והלך לו :

ומכל מקום יש לדקדק למה פסקו דבאין ב' כ"א וישבים בצדו וכו' הא בלא"ה יכול לעשות כן דהא בגמרא (שם) איתא למימרא זו אמאי דאמר ר' יצחק אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואמר להו רב ששת פוקו ואמרו לר' יצחק כבר תרגמה רב הונא לשמעתך בבבל דאמר רב הונא עושין מחילה למת בשביל חי ואין עושין מחילה למת בשביל מת מאי היא דאמר רב שמואל בר יהודה וכן תני שילא מרי מת המוטל בחמה באין ב' כ"א ויושבים בצדו חם להם מלמטה זה מביא מטה ויושב וכו' משמע דלמ"ד כלי ניטל אפי' לצורך דבר שאינו ניטל עושין מחילה למת בשביל מת וא"כ א"צ ב' כ"א לישב בצדו אלא להדיא מותר לעשות בשביל מת כדרך שמותר לעשות בשביל חי וכיון דקי"ל כמ"ד כלי ניטל אפי' לצורך דבר שאינו ניטל כמו שנתבאר בסימן ש"י הו"ל לא ה"ל לאיפסק כהאי מימרא ואפשר שמטעם זה השמיטוהו הרי"ף והרא"ש וא"כ יש לתמוה על הרמב"ם ועל רבינו שכתבוהו ואפשר דס"ל דנהי דרב ששת סבר דטעמא דבעי' שיבואו שני כ"א וישבו בצדו הוא משום טלטול הכלים שיהו נטלים לצורך החי ולא לצורך המת וכדרבי יצחק מיהו אנן דלא קי"ל כוותיה מפרשינן דטעמא לאו משום כלים הוא דלצורך המת נמי ניטלין אלא טעמא כדי שתהא המחו' נעשית מאליה דאין עושין אהל עראי ובשביל צער החי התירו לעשותה בשינוי כזה אבל מפני המת לבד לא התירו וזה שכתב רבינו באים ב' כ"א וכו' בענין שתיעשה המחיצה מאליה שנראה כאילו עשה לצורך החי שאין מחללין את השבת לצורך מת אפי' באיסור דרבנן הרי שתלה הדבר בעשיית המחיצה ולא בטלטול הכלי ואפשר דרב הונא נמי משום עשיית מחיצה קאמר וכדדייקא לישניה ולא לענין טלטול כלים ורב ששת הוא שרצה לפרש דבריו משום טלטול וכדר' יצחק וליתא ובהכי א"ש מה שהכריע הרי"ף בפרק מי שהחשיך דליתא לדרב יצחק מדאמר רב הונא (שבת קנח:) היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית וכו' ודוקא בשליפי זוטרי וכתב הר"ן שהקשה עליו הרז"ה דהא רב הונא אית ליה דר' יצחק וכדאמרינן פוקו אמרו לר' יצחק כבר תרגמה רב הונא לשמעתיך וכיון שכן אפי' תימא דלא קי"ל כרבי יצחק מ"מ ה"ל לאקשויי מינה לרב הונא דס"ל הכי ובמה שכתבתי נתיישב דלא ה"מ לאקשויי ליה מדר' יצחק כיון דלפום קושטא לא ס"ל כוותיה ולפ"ז מה שהשמיטוהו הרי"ף והרא"ש לאו משום דלא סברו הכי אלא משום דמשמע להו שדבר פשוט הוא שאין מותר לעשות אהל עראי אלא לצורך החי :

אהל להציל אלא באים שני בני אדם ויושבין בצדו (ח) [נ] חם להם מלמטה מביא כל אחד מטה ויושב עליה חם להם מלמעלה מביא כל אחד מחצלת ופורס על גבו וזוקף כל אחד מטתו ונשמט והולך לו בענין שתיעשה המחיצה מאליה שנראה כאילו עשו לצורך החי שאין מחללין השבת לצורך מת אפילו באיסור דרבנן אבל התירו לסוכו ולהדיחו ולשמטו מעל הכר ובלבד שלא יזיז בו לא ידו ולא רגלו (ט) ולא שום אבר ואם היה פיו הולך ונפתח (י) קושר לחיו העליון שלא יפתח יותר אבל לא יורידנה לסוגרו שא"כ היה מזיז בו אבר ואין מעמצין עיניו כדי שיסגרו דהוה ליה מזיז אבר : טלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר (ז) הלכך מעות שיטבה על הכר נוער את הכר והן נופלות וכן צנון שטמן בארץ [ג] (יא) ומקצת עליו מגולין נוטלו אף ע"פ שבנטילתה מזיז עפר ממקומו וטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור מותר (יב) הלכך קש שעל גבי המטה והוא מוקצה מנענע בגופו ואם הניח עליו מבע"י (ט) כר או כסת מנענע אפי' בידו שהרי הכינו מבע"י לשכוב עליו פירות הטמונין בתבן או בקש המוקצה

אפילו

הכי לכתחלה כנ"ל וב"י האריך ע"ש : **ובן** כגון שטמן בארץ ומקצת עליו מגולין וכו' וא"ת אפי' אין מקצת עליו מגולין נתיר ע"י כוש או מחט כי היכא דשרינן בפירות הטמונין בתבן או בקש תירץ ה' המגיד דבכגון שטמן בארץ כיון שהגומא מכוסה אם תוחב בהם כוש או כרכר מחזי כעושה גומא אבל בתבן וקש אין בהן משום גומא עכ"ל ומביאו בית יוסף :

מי

ומ"ש אבל התירו לסוכו ולהדיחו וכו' עד דה"ל מזיז אבר משנה בפרק שואל (קנא.) : **טלטול** מן הצד לצורך דבר המותר מותר בפ' כירה (מג.) אהא דאמרינן גבי מת דטלטול מן הצד שמיה טלטול הקשו התוס' והרי"ף והרא"ש מכמה דוכתי דאשכחן דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול ותרצו דתרי גווני טלטול מן הצד ניהנו דכל שעיקר טלטולו משום דבר המותר ודבר המותר הוא שמיטלטל אלא שא"א לו לטלטל אותו דבר המותר אא"כ יטלטל עמו דבר האסור בכה"ג שרי אבל כשעיקר טלטולו בשביל דבר האסור אף ע"פ שמטלטל אותו מן הצד כי הכא שהוא צריך לטלטל המת מחמת עצמו שלא יסריח בחמה אסור וכ"כ הרמב"ם בפכ"ה וכ"כ ה"ה בשם המפרשים וכתב הרא"ש שה"ר יונה הקשה על זה מדין קש שעל המטה שמנענעו בגופו והרי שם דלקש שהוא מוקצה הוא צריך לטלטל ושרי ליה לטלטלו בגופו משום דהוי טלטול מן הצד כדאיתא בגמרא וכתב הרא"ש דל"ק דהתם אף טלטול אין כאן שהרי אינו מטלטלו בידו אלא בגופו כלאחר יד הלכך אף על גב דלקש שהוא מוקצה הוא צריך מדמה ליה לטלטול מן הצד שהוא לצורך לדבר המותר והר"ן תירץ דהתם נמי אינו מטלטל את הקש מפני שצריך לו אלא מפני שצריך למטה וא"א לו בלא טלטול הקש ומש"ה כיון דלא מטלטל ליה בהדיא אלא כלאחר יד שרי ורבינו כתב וטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור מותר וכדברי הרא"ש : **הלכך** מעות שעל הכר נוער את הכר והן נופלות כבר נתבאר בסימן ש"ט : **ובן** כגון שטמן בארץ וכו' בפרק במה טומנין (נ:) אמר רב הונא האי סליקוסתא דלה שלפה והדר דלה שרי ואי לא אסור ופירש"י סליקוסתא עשב שהוא נאה למראה ולהריח וממלאין כד עפר לה ותוחבין אותו לתוכו ונותנו לפני שרים וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו ואי מבע"י דלה לתוך העפר ושלפה והדר דלה ש"ד ליטלה למחר ולהחזירה שהרי הורחב מקום מושבה והוחלק מבע"י ואינו מזיז עפר ואותבינן עליה מדתניא הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצת עליו מגולים אינו חושש לא משום כלאים וכו' וניטלים בשבת ופירש"י הא דנקט מקצת עליו מגולים משום שבת נקט לה ולא משום מידי אחרינא דאי אין מקצת עליו מגולים אין לו במה לאוחזו אא"כ מזיז העפר בידים וכתב ה"ה בפכ"ה דלא שרי ע"י שיתחוב בו כוש או כרכר כמו בפירות הטמונים בתבן דבסמוך משום דכיון שהגומ' מכוסה אם תוחב בהם כוש או כרכר מחזי כעושה גומא אבל בתבן וקש אין בהם משום גומא וגרסינן בפרק תולין (קמא:) אמר רב נחמן האי סוגלא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור ופירש"י כגון שטומנין בקרקע להתקיים כשבא לחתכו מלמעלה למטה שרי אם היה ראשה מלמעלה ועוקצה מלמטה ומוליכה מראשה העבה תחלה ועוקצה נמשך אחריה מותר לפי שהגומא רחבה מלמעלה ואין מזיז הקרקע כשהוא שומטה אבל אם מוליכה מלמטה למעלה שכשמתחתונה נתון למעלה וראשה שהוא עב נתון למטה והוא שומטה מסופה לראשה אסור לפי שהגומא קצרה מלמעלה וכשהוא מוליכה מזיז העפר ומטלטלו ואע"ג דטלטול מן הצד הוא שמיה טלטול ואסור ודחינן מימרא דרב נחמן מדתנן הקש שעל המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו ש"מ טלטול מן הצד לא שמיה טלטול ש"מ ובר"פ כל הכלים (קכג:) אמרינן דהדר ביה ר"נ מההיא וכתבו שם התוס' וא"ת האי סוגלא ה"ד אי במניח מ"ט שרי מלמטה למעלה הא אפילו ניעור אסור כ"ש טלטול מן הצד ואי בשכח מ"ט דמאן דאסר אפילו טלטול גמור שרי לצורך לטלטל אגב היתר כמעות שעל הכר בצריך למקומו וי"ל דמניח ע"מ ליטלה איירי ואע"ג דבשכח דמי משום דלאין מניח לכל השבת מ"מ לא היה לו להניח בענין שיצטרך טלטול מן הצד ע"כ ולמדנו מדבריהם דאפילו לדידן דקי"ל טלטול מן הצד לצורך דבר היתר מותר היינו דוקא בשוכח או במניח ע"מ ליטול בשבת אבל מניח ליטול אחר השבת מלמטה למעלה אסור במכ"ש דניעור (ח) וכתבו התוס' והר"ן בפרק א כירה דבצלא דשריש עסקינן דאי השרישו אינן ניטלין בשבת דהוי עוקר דבר מגידולו ונראה מדברי התוס' שם שאע"פ שנתוספו מחמת לחות הקרקע שרי שאנו רואים שומים ובצלים מתוספים בתלון ודוקא נקט הטומן אבל במתכוין לזריעה חושש משום כולן ע"כ : **וטלטול** בגופו אפילו לצורך דבר האסור מותר כבר נתבאר בסמוך ודין קש שעל המטה משנה בס"פ תולין (קמא.) ופירש"י דסתם קש מוקצה להסקה כלומר שאם היה מיוחד למאכל בהמה מותר לטלטלו : **ומ"ש** ואם הניח עליו מבע"י כר או כסת וכו' שם במשנה : **פירו'** הטמונין בתבן או בקש המוקצה וכו' בר"פ כל הכלים (קכג.) ת"ר פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לאו אסור לטלטלה ר' אלעזר בן תדאי אומר תוחבן בכוש או בכרכר ומנערן ומנערות מאליהן א"ר"נ הלכה כר' אלעזר בן תדאי וכתבו התוספות דמיירי כשהניחם שם ע"מ ליטלם אבל אם הניחם שם לכל השבת הוו בסים לדבר האסור כדאמרינן כאבן שע"פ החבית ב וכ"כ הרא"ש בתשו' וכתב עוד אי נמי

אפילו

דרכי משה

(ז) וכתב הר"ן בפרק שואל דף קמ"ז ע"א דטלטול במקצת שמיה טלטול ואפילו לא בלטל כל הכלי האסור לטלטל אלא הזיזו במקצת בראש אחד אסור אע"פ שראש השני עדיין מונח במקומו : (ח) ובכלבו כתב ג"כ אבל כותב דיש שחולקין וס"ל דאין אוכלין נעשין בסים לדבר האסור : (ט) ע"ל סימן ש"ח דה"ה חושב לשכב עליו וכ"כ הר"ן ס"פ במה טומנין :

וכ"ב

פרישה

הרא"ש בתשובה והביאו ב"י בריש סימן ש"ח בדין גרעיני תמרה ע"ש :

(ח) **חם** להם מלמטה ר"ל מן הקרקע שרתחו חמה פירש"י דוקא נקט חם להם מלמטה ברישא שיביאו המטות לישיבה ברישא והדר מחצלת לפרוס עליהם לצל ותוקעים אותה בידים על לאחר שעה שיזקיפוה ושמיטו דה"ל כי ההיא דאמרינן האי מדורתא מלמעלה למטה שרי אבל איפכא לא ע"ש והקשו התו' תימא בלי שום חום מאי איסור איכא הביאו' כל אחד מטה לישב עליה ותו מאי מייתי ברישא מטה והדר מחצלת ימתינו עד שיחם גם מלמעלה ויביאו מטות ומחצלת גם יחד ונראה דלאסור רבנן למעבד היכרא שהיא לצורך חי כל מאי דאפשר למיעבד עכ"ל ועיין בדרישה :

(ט) **ולא** שום אבר שהוא אסור משום מוקצה אבל להדימו שהוא נוגע בו אינו אסור וכמ"ש לעיל ריש סימן ש"ס דמתיר ליגע במוקצה ולפי מ"ש לעיל סימן ש"י בשם ת"ה שמחלק לאסור נגיעת מוקצה שהוא לצורך המוקצה ק' למה התירו כאן וי"ל דבאמת הקלו כיון שאינו היתר שום פעם בנגיעת מוקצה· ור"מ כל שעושין למת הוא לכבוד החיים· וז"א דמ"כ לעיל השכופה כלי על הביצה לשומרו נמי וק"ל :

(י) **קושר** לחיו העליון כו' ז"ל רש"ל משנה פרק שואל וקושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף וכן בסמ"ג ובמיימוני ופרש"י וסמ"ג את שהיה פיו נפתח והולך קושרין את לחיו כדי שלא יפתח פיו יותר ולא שיעלה לסגור מה שנפתח דהיינו מזיז אבר אלא שלא יוסיף להפתח ול' המסבר בכאן תמוה עכ"ל ולענ"ד שהיא היא ודו"ק :

(יא) **ומקצת** עליו מגולין אבל אם אין מגולין אסור לנוז העפר מעליהן כדי ליטול הכנן ועיין בדרישה :

(יב) **הלכך** קש כו' והוא מוקצה פי' לטיט או להסקה אבל לא למאכל בהמה כגון שהוא סרוח :

כדי

דרישה

[נ] **חם** להם מלמטה כו' והקשו התו' תימא בלי שום חום כו' ועיין מ"ש רמ"י שעירבב פי' רש"י ורמב"ם יחד וכבר כתב ב"י שרמב"ם לא ס"ל כרש"י בדינים גם כתב הטעם שמשום כבוד המת עושין כן שאין זה כבודו לחלל את השבת בשבילו ואנו משערים שגם אם היה חי ודאי לא היה רוצה בזה עכ"ל· ולא משמע כן מפירש"י ותו' ורמב"ם ורבינו וצ"ע ועיין בב"י שכתב ז"ל והרמב"ם כתב דין זה פרק כ"ו ז"ל היה מוטל בחמה כו' עד ונראה מדבריו שאין שם אוהל אלא מהמחצלאו' בלבד וזוקף מטתו דקאמ' כו' ע"ש ותראה שהב"י נדחק מאד בפי' הרמב"ם להוציא ממשמעותו ולכאורה קשה למה פירש כן בדוחק גדול ולא פירשו שכוונתו כלפירש"י וכמ"ש רבינו ונראה דקשה להב"י בדברי הרמב"ם במ"ש זה מביא מחצלת ופורס ע"ג דלי"ל דיביאו כל אחד מחצלת בפני עצמו הלא במה מחצלת סגי לתרווייהו שיכסה כל אחד קנה אחד וכו' דמשמע בפירוש בגמרא ורש"י דשניהן פורסין על גבן מחצלת אחד ומ"כ ע"כ צ"ל שהרמב"ם ס"ל דהמחצלאות עצמן הן המחיצות וס"ל דבמחצלאות קטן דיכולין לעמוד בקרשים איירי ומש"ה כשסומכין זה א"ז עומדין על המת כקורה וי"ל סמיכות וק"ל· ורמ"י שערבב לי' רש"י והרמב"ם יחד לא כיון יפה ע"ש :

[ג] **ומקצת** עליו מגולין כו' עיין בב"י שכתב ודחינן מימרא דרב נחמן מדתנן הקש שעל המטה מנענעו בגופו כו' ר"ל מדמה טלטול מוקצה בגופו לטלטול מן הצד לצורך דבר המותר וכמ"ש הב"י לעיל בשם הרא"ש ע"ש· עוד כתב שם אח"כ בשם התו' ז"ל וא"ת האי ה"ד אי במניח מ"ט שרי ממטה למעלה ר"ל לפי המסקנא פריך דנדחה מימרא דרב נחמן ושרי אפילו ממטה למעלה ומש"ה פריך הא ממטה למעלה טילטל עפר משא"כ במלמעלה למטה שמוליא הכנן והיינו מטלטל העפר אפילו בטלטול מן הצד וכתבתי זה לאפוקי ממה שראיתי טועים שמגיהין בתו' וגם כאן בב"י מ"ט שרי מלמעלה למטה וטעות בידם כמ"ש· ועוד דא"כ מאי מסיק מ"ט מאן דאסר הא ליכא מ"ד דאסר מלמעלה למטה :

בוכנא

חדושי הגהות

שיא א בפרק כירה לא נמצא דיבור תוספות זה ואולם הוא בפרק במה טומנין (נ:) ד"ה תשמן וכן משמעות רש"י (שבת קיג:) ד"ה ואינו חושש : ב כתב מהרל"ח ז"ל אבל לפי' הא' שפי' רבינו לעיל סימן ש"ט דכל היכא שלא היה דעתו ליטלו מבע"י הוי בסים לדבר האסור ואע"פ שהיה דעתו ליטלו בשבת צריך לחלק דל"א דההיתר נעשה בסים

לדבר

אפילו כולן מבוהן יכול לתחוב בהן מחט (יג) כדי שינער הקש מעליהם ויטלם :

שיב מי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא (א) יכול להכנים עמו אבנים לקנח מלא ידיו אין לו מקום קבוע מכניס עמו כשיעור ראש (ב) [א] בובנא קטנה ואם ניכר באבן שקנחו בו (ג) מותר להכניסו אפילו הוא גדול הרבה או אפילו אם הם הרבה (ד) ומותר להעלותן לגג לקנח בו ולא אמרינן כיון שיש לו מקום מיוחד לבדו יעלה שם מע"ש (ה) צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו ולא חיישינן שמא יתלוש ולא יקנח באדמה מפני שהיא נפרכת וביון

שיב מי שיש לו מקום מיוחד וכו' ס"פ המוציא יין א"ר ינאי אם יש לו מקום קבוע לבית הכסא מלא היד ואם לאו כהכרע מדוכ' קטנה של בשמים אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר כך כתבו התוספות הגירס' ודנראה לר"ת כגירסת ר"ח ואם לאו כהכרע מדוכה קטנה של בשמי' והכרע פי' רגל כמו כרעי המטה וכן מפרש בירושלמי כמלא רגל מדוכה קטנה של בשמים ודאמר רב ששת אם יש עליה עד מותר מילתא באפי נפשה היא פי' מותר לקנח בה אפי' גדולה הרבה או אם יש הרבה ממלא היד מותר ליטול כולן דכיון דיש עליהן עד הוכנו כולן עכ"ל וכך היא גירסת הרי"ף והרא"ש אלא שפירשו כהכרע מדוכ' כראשו של בוכנא שדוכין בו את הבושם והביאו ג"כ הירושלמי שפירש מלא רגל מדוכה קטנה ורבי' לא כתב אלא כשיעור ראש בוכנא וכל זה דלא כגירסת רש"י ופירושו גם הר"ן הקשה על פרש"י והסכים לגירסת הרי"ף והרא"ש אלא שפי' כהכרע מדוכה קטנה כלומר כמשקלה וז"ל רש"י אם יש מקום קבוע לב"ה שאם ישתיירו לו ערבית יקנח בהם שחרית מכנים שם מלא יד עכ"ל משמע דפי' מקום קבוע הוא שמיוחד לו לבדו דאם גם אחרים נכנסים לשם אסור לו להכנים מלא היד שלא לצורך שהרי אחרים יקנחו בהם אלא בכל פעם שיכנס לא יקח אלא אבן אחת כשיעור ראש בוכנא אא"כ יש עליה קנוח המעיד שהכינוהו לכך אז מותר להכניסו אפי' גדול הרבה או אפי' הם הרבה ואפי' אין המקום קבוע לו לבדו דאין באבנים אלו איסור מוקצה כיון שהכינום לכך והרי"ף כתב אם יש עליה עד מותר פירשוהו רבנן כגון סמרטוטין כדתנן התם תשמש' בעדים הן הן תיקוניה הן הן עיוותיה : **ומ"ש** ומותר להעלותן לגג וכו' בעיא דאיבעיא לשם ורש"י פי' דלגג קמבעיא ליה מי חיישינן לטירחא יתירא או לא והתו' הקשו על פירושו ופירשו דנקט לגג כלומר דיש לו מקום קבוע לו לבדו ואם יזמינם מע"ש לא יקחם אחר ועוד דב"ה קרוב על הגג ויכול להכין שם מע"ש ומהדר ליה דאפי' הכי שרי להעלותם בשבת וכך כתב רבינו כפי' התוספות ופירש להעלותם היינו מלא היד שהתירו לו ביש לו מקום מיוחד ולא יותר ממלא היד כמ"ש בתחלת דבריו ובדין שהיה לו לרבינו לקצר ולכתוב מי שיש לו מקום מיוחד לב"ה יכול להכנים עמו אבנים לקנח מלא ידיו ולא אמרינן כיון שיש לו מקום מיוחד לבדו יכניסם שם מע"ש אין לו מקום קבוע וכו' אלא נמשך אחר התלמוד דבתחלה כתב הא דר' ינאי דאם יש לו מקום קבוע מלא היד ואם לאו כהכרע וכו' ודאמר רב ששת עלה אם יש עליה עד וכו' ואח"כ כתב הא דמבעיא לן מהו להעלותם לראש הגג וכו' והעיקר דאם היה מקצר הייתי אומר דאעפ"י שיש לו מקום מיוחד לא הטריחוהו חכמים להכניסם מע"ש במקום רחוק כגון ב"ה שבשדה בזמן חכמי התלמוד אבל במקום קרוב חייב להכניסם מע"ש להכי האריך רבינו ואמר דאפי' ב"ה שעל הגג דמיוחד לו לבדו והוא קרוב לגמרי נמי לא אמרינן שיעלה לשם האבנים מע"ש אבל קשה דבגמרא משמע דהא דמותר להעלותם על הגג היינו דוקא בב"ה שאינו מיוחד אבל אם הוא מיוחד צריך להעלותם מע"ש ורבינו כתב דאף במיוחד לו לבדו אין צריך להעלותם מע"ש ועיין בת"ש ב"י בסוף סי' זה ואיכ' למידק דרבינו כתב מלא ידיו ותלמודא לא קאמר אלא מלא היד דמשמע להדיא מלא יד אחת ותו לא והא דקאמר מלא היד ולא קאמר מלא יד היינו מלא היד שאחז שמקנח בה וצ"ע : **צרור** שעלו בו עשבים וכו' פי' רש"י דאפילו יהא תולש

אפילו במניח ושאני הכא שלא נעשית החררה בסיס אלא לצורך האפיה ולסלקה עכ"ל וטענה זו אפשר דתהני גם לפגה שטמנה בתבן שלא נעשית הפגה בסיס לתבן אלא לצורך שתתבשל בתבן ולסלקה אח"כ ואפשר שדעת הפוסקים כן ומש"ה סתמו דבריהם ולא חילקו בדין זה בין שוכח למניח ואע"פ שאפשר לומר שסמכו על מ"ש באבן ע"פ חבית ומעות שעל הכר דדוקא בשוכח מותר ולא במניח וכ"ש לטלטל מן הצד דאסור במניח כיון דמוקצה דרבנן הוא ויש צד לומר שהפוסקים סוברים להקל הכי נקטינן וכתב ה"ה בפכ"ה שפירש"י בפרק חלון (עז:) והוא שכבו עכשיו הגחלים הא בשלא כבו לא דמתוך שנהפכין מכבה העליונות ומבעיר התחתונות וכ"כ הרשב"א עכ"ל ונראה דמש"ה השמיט רבינו דין חררה שטמנה בגחלים דכיון דבכבו מוקמינן לה לית בה רבותא טפי מבפירות הטמונין בתבן ולא רצה לכתב' ולהאריך להתעות דדוקא בכבו גחלים היא כיון דלית בה רבותא

והרמב"ם כתב חררה שע"ג גחלים ולפי דבריו אפילו בלא כבו נמי מיתוקמא שפיר שמאחר שאינה טמונה אינו מוטה גחלים בנטילת החררה אלא שמנענען דהוי טלטול מן הצד ושרי וברייתא דקתני שטמנה בגחלים לא טמנה קאמר אלא שהניחה ע"ג גחלים אלא דאיידי דנקט בפגה שטמנה נקט נמי בחררה שטמנה ול"ד א"נ איידי דבכבו שרי אפי' טמנה נקט טמנה אבל אין ה"נ דהיכא דלא כבו לא שרי אלא בהניחה ע"ג גחלים כתוב בשבלי הלקט כתב ה"ר בנימין מה שנהגו להצניע אתרוגים או פרישים בחול או בעפר נ"ל שמותר לגלותם ולהוציאם משם ואינו דומה לפגה שטמנה בתבן וכו' דהתם תבן דומיא דגחלים שהם מוקצים כגון תבן שהכניסו לאוצר אבל האי חול או עפר אינו מוקצה כדאמרי' ביצה (ז.) מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בו צרכיו והוא שייחד לו קרן זוית :

שיב מי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא יכול להכנים עמו אבנים לקנח וכו' בס"פ המוציא יין (פא.) ת"ר ג' אבנים מקורזלות מותר להכנים לב"ה ופירש"י מותר להכניסם בתוך ד"א או בחצר דלא מיתסר לטלטולינהו (א) ועוד אמר זה בס"ס בס"ד ומקורזלות היינו כדי שיהו ראויים לקינוח ופירש"י שם ובפ' לולב הגזול (לו:) דהיינו א פוקוד"ש וכ"כ ה"ה בפכ"ו שמקורזלות הן חדות והתוס' פירשו בפ' לולב הגזול דהיינו שהן רכות והר"ן כתב מקורזלות ראויות לקינוח ואפשר דהיינו לומר דלא שני לן בין חדות לשאינן חדות דבראויות לקינוח תליא מלתא ולאורחא דמלתא נקט מקורזלות וטעמא דשרו טלטול אבנים לקנח בב"ה משום כבוד הבריות כדלקמן ומסיים בברייתא וכמה שיעורן ר"מ אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה ובברייתא אחריתי קודם זו אמרינן נמנו וגמרו מלא היד ופירש"י מלא היד בין שלשתן ואפי' הן ד' או ה' ובין כולן מלא היד ובתר הכי א"ר ינאי אם יש מקום קבוע לב"ה מלא היד ואם לאו כהכרע מדוכה קטנה של בשמים אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר . ופירש"י אם יש מקום קבוע לב"ה . שאם ישתיירו לו בהם ערבית יקנח בהם שחרית מכנים שם מלא יד . כהכרע. כשיעור המכריע : כאגוז . כפים מבזית וזוטר מכביצה : מדוכה קטנה . מלאכתה לאיסור ואסור לטלטלה : ואמר רב ששת אם יש עליה עד . כלומר קינוח המעיד שעשויה לכך מותר לטלטלה לקינוח . והר"ן כ' שאין פירש"י מחוור מכמה טעמים ואחד מהם דבלאו עד נמי מ"ט לא שריא דהא כל כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו אלא ודאי כולה חדא מלתא היא וה"ק ואם לא כהכרע מדוכה קטנה של בשמים כלומר שאם אין לו מקום קבוע לב"ה לא התירו לו מלא היד אלא אבן אחת כהכרע מדוכה קטנה של בשמים כלומר כמשקלה והכי מוכח האי פירושא בירושלמי ורב ששת אמר בתר הכי דאפי' אבן גדולה כל שיש עליה עד מותר לטלטלה שמוכנת היא לכך וכ"כ התו' (שבת פא.) וז"ל ואם לא כהכרע נראה לר"ת כגירסת ר"ח ואם לאו כהכרע מדוכה קטנה של בשמים והכרע פי' רגל כמו כרעי המטה וכן מפרש בירושלמי כמלא רגל מדוכה קטנה של בשמים אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר מלתא באפי' נפשה היא פי' מותר לקנח בה אפי' גדולה יותר מכביצה או אם יש הרבה ממלא היד מותר ליטול כולן דכיון דיש עליהן עד דהיינו שקינוח ניכר בו הוכנו כולן וכן פירשו הרי"ף והרא"ש וכך הם דברי רבינו והרמב"ם בפכ"ו כ' דברי רב ששת בפירוש הרי"ף והרא"ש והיכא דאין עליה' עד כתב שמכניס שלשה אבנים מקורזלות לקנח בהם וכמה שיעורן כמלא היד ולא חילק בין שיש לו מקום קבוע לאין לו ואפשר דס"ל דלא קי"ל כרבי ינאי דכיון שלא חילקו בברייתא בין יש לו מקום קבוע לאין לו הכי נקטינן דשיעורא הוי מלא היד בכל מקום :

ומותר להעלותם לגג לקנח בו וכו' שם בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב חסדא מהו להעלותם אחריו לגג ופירש"י מי חיישינן לטרחא יתירה או לא והתוספות (שם.) והר"ן פירשו מי אמרינן כי שרו רבנן לטלטל אבנים ה"מ כשאין לו מקום ליפנות שא"א להכניס' מבע"י אבל כשנפנה לגג בתוך ביתו כיון שיש לו מקום קבוע אסור שהיה לו להכניסם מאתמול א"ל גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה :

צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו וכו' (שם.) א"ר צרור שעלו בו עשבים מותר לקנח בו והתולש ממנו בשבת חייב חטאת . ופירש"י מותר לקנח . דאינו מתכוין לתלוש ומותר דהלכה כר"ש : והתולש ממנו במתכוין חייב . דמקום גדולו הוא ואע"פ שהוא צרור ואינו עפר אמר רב פפי ש"מ מדר"ל האי פרפיסא שרי לטלטולי מתקיף לה רב כהנא אם אמרו לצורך יאמרו שלא לצורך ופירש"י פרפיסא עציץ נקוב שזרעו בו אמר אביי פרפיסא הואיל ואתא לידן נימא ביה מלתא היה מונח על גבי קרקע והניחו ע"ג יתדות חייב משום תולש היה מונח ע"ג יתדות והניחו ע"ג קרקע חייב משום נוטע וכתב רש"י חייב משום תולש דאינו יונק עוד מריח הקרקע ול"נ דהאי חייב ל"ד אלא אסור משום דדמי לתולש דאי חייב מאי קאמר לצורך היכי שרו רבנן איסור כרת וסקילה משום קינוח ע"כ וכתב ה"ה בפ"ח ונרא' שלא היה גורס בההיא דצרור חייב חטאת אלא חייב בלבד עכ"ל ול"נ שאפשר שגורס בההיא דצרור התולש ממנו חייב חטאת ומה שפירש דחייב ל"ד קאי אהיה ע"ג קרקע והניחו ע"ג יתדות דאם איתא דחייב בחטאת לא הוו שרי משום קינוח כיון דפסיק רישיה הוא אבל מתולש אף ע"פ דחייב חטאת לא קשי לן אמאי שרו רבנן כיון שבשמקנח אינו מכוין לתלוש הא קי"ל דדבר שאין מתכוין מותר וכיון דלאו פסיק רישיה הוא שהרי אפשר לקנח בו ולא יתלשו העשבים שרי והרמב"ם לא הזכיר דין צרור שעלו בו עשבי' בפכ"ו וכתב ה"ה בפ"ח שאפשר שסובר שההיתר היא כשהצרור מונח ע"ג יתדות ונסמך על מה שכ' היה לפניו צרור וכו' ואע"פ שלא נזכר שם שעלו בו עשבים כיון שמונח ע"ג יתדות אין איסור מחמת עשבים עכ"ל :

ולא יקנח באדמה מפני שהיא נפרכת וכו' (שם.) א"ר יהודה אבל לא את הפאיים ופירש"י כמו שקל פיסת רגב דהואיל ומיפרכא לא חזי לקינוח ואסור לטלטל : אסור

דרכי משה

שיב (א) וכ"כ בתא"ו נ"ב ח"ו : וע"ל

דרישה

סי' שיב [א] **בובנא** קטנה עיין בב"י שכתב בשם רש"י בהכרע כשיעור המכריע כאגוז אע"ג דהביא הב"י לפני זה בלשון גמרא שיעור באגוז ע"ש בגמרא דף פ"א ותמצא ג"כ שיעור אגוז מוזכר . ומ"ש אח"כ בשם התוספות שכתבו ז"ל נראה דל"ג כגי' ר"ח ואם לאו בהכרע כ' לכאורה נראה דגי' רש"י היה בהכרעי שהיא מלה מורכבת ומ"ש מדוכה קטנה של בשמים היא ענין בפני עצמו ועליה קאי רב ששת אבל ר"ח ור"ת גורסי' בהכרע בלא וי"ו ומפרש"י בהכרע מדוכה כו' ר"ל במשקל של מדוכה וק"ל מש ס

פרישה

(יג) **כדי** שינער הקש כו' וכתב רמ"א והא דלא התירו ג"כ גבי לנון נה"ג כשאין העלין מגולין כלל דשאני התם כיון שהגומא מכוסה אם תחב בהם או בדבר אחר מחזי כעושה גומא משא"כ בתבן וקש שאין שייך בה גומא עכ"ל ונראה דר"ל דבשעת תחיבה מתגלה בספר יהיה נראה כאילו רצונו לחפור גומא אבל מה שנוטל משם הלנון אף שנעשה בנטילתו גומא מ"מ אינו נאסר דאל"כ אפילו בלא מכוסה נמי וק"ל

סי' שיב (א) **יכול** להכנים עמו אבנים לקנח מלא ידיו שאם ישתייר לו ערבית יקנח בהם שחרית רש"י וכתב וכל זה מיירי בחצר או בתוך ד' אמות והתו' כתבו דאפי' מרה"י לכרמלית התירו משום כבוד הבריות שהרי איסור מוקצה יותר מאיסור כרמלית ודהתירו טלטול אבנים כ"ש שהתירו להכנים עמה כו' ומשום כבוד הבריות התירו מלא ידיו אפילו ג' או ד' לפי גודל האבנים : (ב) **בובנא** קטנה פי' ר"ת כמו רגל של מדוכה קטנה ועיין בדרישה : (ג) **מותר** להכניסו כו' שהרי הכינה לזה והיינו דוקא שקנח בו הוא עצמו תועלה דאל"כ אסור לקנח בו שמביא לידי תחתוניות כמ"ש לעיל סימן ג' (ד) **ומותר** להעלותם לגג ולא אמרינן דוקא בשדה והוא רחוק כמו ב"ה שלהם לא אטרחוהו אבל בבית ה"ל להזמינה מע"ש תו' : (ה) **וצרור** שעלו בו עשבים כו' נראה דהלת קמ"ל תרה דלא חיישינן שמא יתלוש ממנו העשבים ויהיה חייב חטאת ושמא אע"ג דצרור הזה יש לו יניקה מן הארץ ויש איסור ליטלו מקרקע שלא לצורך כדין עציץ נקוב וכמ"ש אביי והביאו ב"י אפ"ה לצורך קינוח התירו משום כבוד הבריות והשלישי אע"פ שהצרור הוא כאבן והוא מוקצה משום

חרושי הגהות

לדבר האסור אלא כשהניח האיסור על ההיתר לצורך דבר האסור דכיון דהנחה הוא הייא לצורך האיסור נעשה ההיתר בסיס לדבר האיסור אבל כאן שהניח התבן על הפירות לצורך הפירות שיתבשלו אין לומר דלהוי הפירות בסיס לתבן כי אדרבה הנחת התבן היה לצורך הפירות וכן יש לדחות ראיית מעת"ת דלעיל סימן ש"ט שהביא שההיא דטומנין בגיזי צמר ע"כ : שיב א ברש"י בשבת לפנינו ליתא רק איתא בזה"ל ביקועות שיהיו ראויות לקינוח : הגהה

וכיון שאינה ראויה לקנח אסור לטלטלה אסור לקנח בחרס אפי' בחול (ו) [נ] משום סכנה היו לפניו בשבת צרור ואזני חרס חלקי' שראויין לקנח בהם מקנח בחרס שהוא ראוי לטלטל לכסות בו הכלי ולא יקנח בצרור צרור ועשבים לחים (ז) יקנח בעשבים אבל ביבשים לא משום סכנה שהן חדין (ח) ומחתכין הבשר היה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות שרפואתו למשמש בפי הטבעת לא ימשמש בכל ידו כדרך שעושה בחול משום השרת נימין אלא ימשמש כלאחר יד (ט) בשתי אצבעותיו ור"ח פי' שלא ימשמש בצרור של הקנוח (י) להחליק כדרך שעושה בחול משום כתישה אלא כלאחר יד תשובה להרב ר"ם מרוטנבורג (יא) ששאלת על משמוש הברזא בפי הטבעת אם מותר בשבת אמרי' התם אמר רבא אסור למשמש בצרור בשבת כדרך שעושה בחול מתקיף לה מר זוטרא (יב) ליסתכן ומשני כלאחר יד אלמא ע"י שינוי שרי כגון שאוחז הצרור או הברזא בשתי אצבעותיו וממשמש אבל בכל היד לא ואם תחוב כולו בגוף היה נראה דשרי לצאת בו דלא דמי להא דתנן בפ' המצניע (צב·) המוציא בפיו ובמרפקו פטור וכל פטורי שבת פטור אבל אסור דהתם כשהוא פותח פיו ופושט מרפקו המשוי נראה אבל הכא שהוא בלוע כולו בגוף היה נראה דשרי אמנם איני מתירו כיון שמכניסו תדיר כדי לחזור ולהוציא אע"ג דלא דמיא בכה"ג להני איכא למימר דפטור אבל אסור כי הני והואיל ואפשר בכה"ג גרידא וע"י שינוי ובהכי סגי דלא ליסתכן לא שרינן ליה להכניסו כולו אפי' ע"י שינוי לצאת בו בשבת ע"כ· אסור לפנות בשדה ניר בשבת (יג) שמא יבא לאשויי גומות:

שיג **פקק** החלון כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון יכולים לסותמו אפילו אם אינו קשור ולא אמרי' דהוי כמוסיף

אסור לקנח בחרס אפי' בחול מפני הסכנה פשוט (שם·) ופירש"י משום סכנה שלא יתקע בו שיני הכרכשתא שהיא תלויה בהם:

היו לפניו בשבת צרור וחרס (שם סב·) רב הונא אמר מקנח בצרור ולא בחרס ורב חסדא אמר מקנח בחרס ולא בצרור מיתיבי היו לפניו צרור וחרס מקנח בחרס ואין מקנח בצרור הב"ע באוגני כלים ופירש"י באוגני כלים· שהן חלקים ואינם מקרעים את הבשר ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב הונא וכן פסק הרמב"ם בפכ"ז:

צרור ועשבים לחים יקנח בעשבים אבל ביבשים לא וכו' ג"ז שם היו לפניו צרור ועשבים רב חסדא ורב המנונא חד אמר מקנח בצרור ואין מקנח בעשבים וחד אמר מקנח בעשבים ואין מקנח בצרור מיתיבי המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו התחתונים נושרות ל"ק הא בלחין הא ביבשין ופסק הרא"ש כמ"ד בעשבים ודוקא לחים אבל יבשים משירין את השינים וכ"כ הרמב"ם בפכ"ז וכן פירש"י לחין אין אור שולטת בהם ואע"פ שכתב ה"ה שמצא בהלכו' בהפך בנוסחא דידן ליתיה ומשמע מדברי רש"י שאפי' אם העשבים מחוברים יכול לקנח בהם בעודם מחוברים ולא חיישינן משום שתוש במחובר ליכא כדאמרינן בפ"ג דעירובין (לד:) דלא אסרו אלא באילן אבל לא בירק וכ"כ ר"י בתו"ג:

היה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות וכו' גז"ש (פא.) אמר רבא אסור למשמש בצרור בשבת כדרך שממשמש בחול מתקיף לה מר זוטרא ליסתכן כלאחר יד ופירש"י הנצרך ליפנות ואינו יכול לפנות אמרינן לקמן בפרקין דמשמש בצרור בנקב והוא נפתח: כלאחר יד· האי כדרך דקאמר רבא כדרך שממשמש בחול בלא שינוי משום השרת נימין אבל כלאחר יד כגון אוחז צרור בב' אצבעותיו ש"ד ור"י כתב במ"ע כלאחר יד כלומר שנוטל הצרור בב' אצבעותיו כלומר בנחת ומשמש בנחת והרא"ש כתב פירש"י וכתב עוד בשם ר"ח פי' לממשמש צרור כדי להחליקו שלא יסרט בשרו ומשום כתישה: **תשובת** הר"ם מבוארת היא: **אסור** לפנות בשדה ניר בשבת וכו' (גז"ש:) מימרא דרב הונא ופירש"י שדה ניר חרישה ראשונה ועומד לזריעה ואמרינן בגמרא שאם היא בשדה חבירו אפי' בחול אסור משום דוושא ופירש"י מפני שדש את נירו ומקלקל את הזריעה גרסינן תו (שם:) א"ל אביי לרב יוסף ירדו עליה גשמים ונטשטשו מהו א"ל אם היה רשומו ניכר מותר· ופירש"י דקאי אמדוכה קטנה של בשמים דאמר רב ששת אם יש עליה עד מותר· אם נטשטש אותו עד מהו מי ביטל לייחוד דידיה או לא: אי רשומו ניכר מותר· דכיון דמאיס לא חזי לבשמים ולא מבטיל ליה תבית הכסא· וכיוצא בזה פי' הרא"ש דקאי ארב ששת אלא דלטעמי' אזיל שפיר' דרב ששת לאו אמדוכה קאי אלא אאבן גדולה או שהם יותר ממלא היד וניכר שקנחו בה מותר לטלטל טלן· שכבר הוכנו והשתא מבעיא ליה אם ירדו עליהם גשמים ונטשטשו כלומר והעביר את קיטת מהו א"ל אם רשומו ניכר מותר אבל הרי"ף פי' כלומר אם ירדו גשמים על האבנים המקורזלות האלו ונטבעו בקרקע מהו מי חיישינן שיהא כבותר או כטוחן או לא א"ל אם היה רישומו ניכר מותר וכדבריו כתב הרמב"ם בפכ"ו· בפרק לולב הגזול (לו:) מייתי האי ברייתא דג' אבנים מקורזלות מותר להכניסן לבה"כ ופירש"י מותר להכניסן בתוך ד"א ובה"כ בשדה ואינו מוקף מחיצות ואין כאן אלא טלטול דרבנן ומשום כבוד הבריות לא גזור והתוספות (שם:) כתבו ומדקאמר להכניס משמע דאיכא מחיצות ולשון בה"כ משמע בית ואפ"ה התירו להכניס אע"ג דמכניס מכרמלית לרה"י ותדע דהא איסור טלטול מוקצה חמור מאיסור כרמלית וכיון שהתירו טלטול אבנים משום כבוד הבריות כ"ש שהתירו ד"א בכרמלית ולהכניס מכרמלית לרה"י ומרה"י לכרמלית ומיהו לדידן דיש לנו בה"כ קבוע בבתינו אסור כדמוכח בשלהי המוציא יין (פא:) דשרי רב חסדא להעלותן אחריו לגג ואקשי ליה רבינא וכו' ושני הכא אין אדם קובע מקום לבה"כ משמע דהיכא דקבע אסור ואע"פ שפי' שם בקונטרס דהא דבעי למיסר בגג משום טרחא יתירה בהעלה לגג לא משמע כן אלא לפי שהיה יכול להעלותן לגג מע"ש הוה דבעי למיסר כיון דאפשר להזמינן ומסיק דשרי משום דאין אדם קובע מקום והא דאמר ר' ינאי אם יש לו מקום קבוע לבה"כ מלא היד התם בשדות איירי דמקום רחוק הוא וטורח להזמין מע"ש אבל לדידן דיש לו מקום קבוע בבית אסור אא"כ הזמין ושמא כיון דנפישי בני הבית דהוו שקלי להו לא אפשר ושרי עכ"ל התו' והגהת מיימון בפרק כ"ו כתבו סתם דבבתי כסאות שלנו הקבועים בבתים אסור לטלטל אבנים אא"כ הזמינם מאתמול וכדברי תוס' הראשונים אבל הג"א בפרק המוציא יין כתב כדברי תוס' האחרונים שאם יכול אדם אחר ליכנס באותו ב"ה לא חשיב קבע דזמנין שמוצא שם אדם והולך במקום אחר ולא היה אפשר להזמין מע"ש הלכך מותר להכניס בשבת ומדברי הפוסקים שכתבו דינים אלו סתם משמע דל"ש לן בין וזמנ' לזמנא דבי היכי דחזינן דשרי להעלותן לגג אע"פ שהיה אפשר לו להעלותן מע"ש ה"נ לדידן דאית לן בתי כסאות שרי משום כבוד הבריות:

שיג **פקק** החלון כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון יכולין לסותמו וכו' בפרק כל הכלים (קכה:) ר' אליעזר אומר פקק החלון בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו ואסיקנא בגמרא דאף על גב דסתם לן תנא (בסוף) עירובין (מד·) כר"א לא קי"ל כוותיה משום דבסוף שבת (קנז:) סתם לן כרבנן דתנן מעשה בימי אביו של רבי צדוק וכו' ומדבריהם למדנו שפוקקין ומעשה רב ובגמרא שם (קכה:) מאי בין כך ובין כך א"ר אבא א"ר כהנא בין שאינו קשור בין קשור והוא שמתוקן א"ל ר' ירמיה ולימא מר בין תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור

תולע דבר שאין מתכוין הוא ולא פסיק רישיה: **אסור** לקנח בחרס אפי' בחול משום סכנה וכו' והא דכתב רבינו בסי' ג' דאסור לקנח בחרס משום כשפים אתא לאשמועי' דבחול אסור אפי' באזני חרס משום חששא דכשפים אלא יקנח בצרור אבל הכא כתב הטעם משום סכנה לאורויי דבאזני חרס דליכא סכנה יקנח בחרס ואע"פ דאיכא חששא דכשפים ולא יקנח בצרור בשבת דאסור לטלטלו והכי איתא להדיא בגמרא ובפרש"י אלא דמ"ש רש"י בסוף לשונו דבשבת קמ"ל דבחרס לא אי משום סכנה אי משום כשפים קשה קצת דהא לא אסר בשבת אלא בחרס שאינו מאזני כלים דאיכא בהו סכנה אבל באזני חרס שרי ולא חיישי' לכשפים כדפי' וצ"ל דלרווחא דמילתא נקט רש"י הכי כלומר דבחרס שאינו מאזני כלים אית בה תרתי משום כשפים ומשום סכנה וכיון דאית ביה נמי משום סכנה אסור בחרס ושרי בצרור: **ומ"ש** מקנח בחרס שהוא ראוי לטלטל לכסות בו הכלי וכו' רבי' נקט כסוי משום דהכי איתא בפרק כל הכלים וכדלעיל בסי' ש"ח אבל רש"י בס"פ המוציא יין כתב דהוא ראוי לחתות בו האור או לחשוף מים מגבא דהכי תנן בס"פ המוציא יין:

היה צריך לנקביו וכו' שרפואתו למשמש בפי הטבע' פי' למשמש בצרור בפי הטבעת ה"א להדיא בגמ' וכמו שהביא ר"ת בתשובה בסמוך לישנא דתלמודא וקאמר דישנה ולא ישמש בכל ידו משום השרת נימין ופי' התוספות דפסיק רישיה הוא דודאי איכא השרת נימין ואיכא למידק דאי כפי' התו' למה ליה לתלמודא למימר דאסור למשמש בצרור בשבת כדרך שהוא ממשמש בחול אלא כלאחר יד ע"י שינוי בב' אצבעותיו דהאי לישנא משמעו דאסור משום עובדא דחול והא ליתא אלא אסור מדאורייתא דבודאי איכא השרת נימין וא"כ הכי ה"ל למימר אסור למשמש בצרור בשבת בכל ידו דמשיר נימין אלא ממשמש בשתי אצבעותיו לכן נראה דאף במשמש בכל היד לאו פסיק רישיה הוא דאפשר דלא ישיר נימין ואפ"ה אסור למשמש בכל היד כדרך שהוא עושה בחול אלא ע"י שינוי כלאחר היד בב' אצבעותיו שאם נתיר לו בכל היד כדרך שהוא ממשמש בחול חיישי' שמא יבא להשיר נימין במזיד ולכך צריך לשנות שלא למשמש אלא בב' אצבעותיו כדי שיזכור שהוא שבת ולא ישיר נימין וכענין שכתב רבי' בסי' ש"א בהולך לדבר מצוה דיכול לעבור במי' ובלבד שיעשה שינוי שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו כדי שיזכור שהוא שבת ולא יבא לידי סחיטה במזיד כנלפע"ד ודלא כפי' התו':

תשובה לר"ם וכו' אמנם איני מתירו כיון שמכניסו תדיר כו' נר' דה"ק איני מתירו אעפ"י שהוא בלוע כולו בגוף דמ"מ דמי למוציא בפיו ובמרפקו שהרי ברוב פעמים הוא מכניסו כדי להחזיר ולהוציאו ולא יהא נשאר בגוף ובמוציא בפיו או במרפקו ג"כ ברוב פעמים נראה המשאוי ואסור ואע"ג דלא דמיא ממש להני כלו' דברזא ודאי באותה שעה שהוא בלוע בגוף אי אפשר שיהא נראה משא"כ בפיו ובמרפקו דאף בשעה שאינו נר' אפשר לו שיהא נראה כשיהיה פותח פיו ופושט מרפקו אפ"ה איכא למימר דפטור אבל אסור כי הני: **ומ"ש** והואיל ואפשר כו' כלו' ועוד הואיל ואפשר וכו': **אסור** לפנות בשדה ניר וכו' מפרש בגמרא דבשדה שלו קאמר דבשל חברו אפי' בחול אסור מפני שדש את נירו ומקלקל הזריעה:

שיג **פקק** החלון וכו' משנה פ' כל הכלים ר"א אומר פקק החלון בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וח"א בין כך ובין כך

פרישה

(ו) **משום** סכנה שהוא מנתק שיני הכרכשתא שהיא תלויה בהם ולעיל בסי' ג' כתב הטעם משום כשפים וכן הוא בגמרא בפרק המוציא יין א"ר יוחנן אסור לקנח בחרס משום סכנה ואיתימא משום כשפים מאי כשפים כו' ונראה דלעיל דאיירי בשדה שייך טעמא דכשפים שהוא חמור יותר מסכנה דגופו וגם שייך אפילו באזני חרס וכאן מדבר רבינו במקום קבוע דלא שייך כישוף כגון גג וכיוצא בו ושייך טעמא דסכנה וכן מוכרח אתה לומר מדכתב רבינו בסמוך באזני חרס מותר ואמאי לא חיישינן לכישוף אלא כדכתבתי ועיין בדרישה: (ז) **יקנח** בעשבים ואפילו במחוברים הותר רש"י דלא אמרו אסור לשמש במחובר אלא באילן דוקא: (ח) **ומחתכין** הבשר בגמרא מפרש מפני שהאור שולט בו והמקנח בדבר שהאור שולט בו שיניו התחתונות נושרות וכן באשר"י והטעם בכאן אינו נכון ועיין בס"פ המוציא יין עכ"ל רמ"ף· ואפשר לומר דס"ל לרבינו דהא דשיני התחתונות נושרות היינו מפני שהן חדין ומחתכין הבשר ושוב מצאתי שכ"כ רמ"י בש"ע אבל באמת ליתא דהא רבינו תלה הדבר מפני שהן חדין ולא בדבר שהאור שולט בו וק"ל: (ט) **בשתי** אצבעותיו פירש"י אוחז הצרור בשתי אצבעותיו ופירש רבי' ירוחם כלו' בנחת וימשמש בנחת: (י) **להחליקו** שלא יסרט בשרו: (יא) **ששאלת** על משמוש הברזא בפי הטבעת כולי לכאורה נראה דהאי משמוש ברזא היינו ר"ל כממשמש לצרור הנ"ל שהוא בפי הטבעת לחוד דא"כ מאי קשאל כאן גמרא ערוכה היא אלא ר"ל ברזא מה שאנו קורין צעפל שמכניסין אותו מפי הטבעת ולפנים וכמ"ש מהר"ם ז"ל ואם תחוב כולו בגוף אלא שמהר"ם הביא ראייה דמותר על ידי שינוי דוקא אבל שוב ראיתי שהב"י כתב דין הפתילה שמכניסין לעצור בגוף בס"ס ש"ח וכתב שדינו כמשמוש צרור ומשם נתבאר דהכא אין ר"ל צעפל אלא ברזא על פי כפשוטו אבל מ"מ מיירי שמכניסו בתוך הגוף: (יב) **ליסתכן** פי' דאמר מר עמוד החוזר מביא האדם לידי הדרוקן במפרקו פירש"י אלולי ידיו: (יג) **שמא** יבא לאשויי גומות ואו חייב בשדה משום חורש ובבית משום בונה וא"ל בגמרא דילמא שקיל מעילוי ושדי לתתאי ופירש"י שקיל מעילאי ממקום גבשושית ושדי לתתאי למקום גומא ומשום חרישה ול"פ הר"ן ורש"י בפי' האלפסי דילמא שקיל פיסת רגבא שיקנח בה ומטמטם בה גומא וחייב משום חורש:

דרישה

[נ] **משום** סכנה הא דאור וכתבו רבינו כאן הע"ג דכבר כתבו לעיל סי' ג' משום דה"א בשבת מותר לקנח בו כיון שיש תורת כלי עליו לחתות בו אור או לחשוף בו מים מגבא מוטב שיקנח בו מלקנח בצרור שאסור לטלטלו בשבת וה"א בשבת לא חיישינן לאיסור משום כשפים קמ"ל וכן הוא בגמרא בהדיא ס"פ המוציא יין סוף דף פ"א ובזה נ"ל ליישב דכתב כאן הטעם משום סכנה ולעיל כתב משום כשפים אלא דאתי למימר דאמירה סכנתא מאיסורא ולעיל נקט כשפים משום שהוא טעם לאסור אף באזני חרס ויותר נכון הוא מ"ש בפרישה:

עיין

צריך

במוסיף על הבנין ובלבד שיחשוב עליו מע"ש לסותמו בו ובהכי ביהא סגי : וקנה שהתקינו להיות נועל בו גמי אין צריך שיקשרנו בדלת ומ"מ דמי לבנין טפי מפקק החלון ולא סגי במחשבה שיחשב עליו מאתמול וצריך שיתקננו לכך לרש"י צריך (א) שיתקננו לשם כלי שיהא ראוי לשום תשמיש ולרבינו תם אין צריך שיתקננו אלא לנעול בו : ונגר שהוא יתד שנועלין בו ותוחבין אותו באסקופה

כך פוקקין בו ובגמ' מאי בין כך ובין כך א"ר אבא א"ר כהנא בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן ור' ירמי' פליג עליה דבעינן שיהא קשור כמו בנגר דבסמוך ופסיקנ' בגמ' דהלכה כחכמים ובפלוגתא דר' אבא ור' ירמי' פסקו הרי"ף והרמב"ם כר"א דלא בעינן קשור בפקק החלון וכתב הרא"ש דלא דמי לנגר דבעינן שיהא קשור דשאני נגר שתוחבין בקרקע דמי קצת לבנין וכך כתב רבי' דפקק החלון יכולין לסותמו אפי' אינו קשור ולא אמרי' דמוסיף על הבנין דפקק החלון לא שייך ביה בנין כלל : **ימ"ש** ובלבד שיחשוב עליו מע"ש לסותמו בו כלומר אעפ"י דלא בעינן קשירה כדי שלא יהא בו משום בנין כיון דאף בלא קשיר' לא שייך בו בנין אבל מ"מ כדי שלא יהא בו משום איסור מוקצה דאסור לטלטלו צריך שיחשוב עליו לסותמו בו דהשת' דהכינו לכך לית ביה איסור טלטול וז"ש ר' אבא והו' שמתוקן פי' שהזמינו לסותמו בו כדלעי' בסי' ש"ח בחבילי קש ועצי' שהתקינן לאכלה בהמה שפרש"י שהזמינן ות"ש דהזמנה זו במחשבה סגי כ"כ התו' לשם בשם ר"ת ומיהו הדבר פשוט דהא דאמר ר' אבא בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן האי והוא שמתוקן לא קאי אקשור דהתם לא צריך שיחשוב עליו מע"ש לסותמו בו אלא אשאינו קשור קאמר והוא שמתוקן ולזה נתכוין רש"י בגמ' בפירושו שכתב וז"ל בין קשור וכו' כלומר אפי' קשירה לא צריך והוא שמתוקן תוכן מאתמול לכך עכ"ל דכוונתו שלא נטעה לפרש דמדקאמר בין קשור בין שאינו קשור דתרווייהו שוין והא דאמר והוא שמתוקן אקשור נמי קאי דליתא אלא האי בין קשור ובין שאינו קשור ה"ל כאילו אמר אפי' קשירה לא צריך דאינו מדבר מקשור אלא מאינו קשור ועליו אמר והוא שמתוקן וכך דקדק רבינו שאמר אפי' אם אינו קשור וכו' ובלבד שיחשוב עליו וכו' אבל בקשור א"צ כלל לחשוב עליו ופשוט הוא : **וקנה** שהתקינו וכו' שם פליגי בה ת"ק ורשב"ג ופסק ר' יוחנן דהלכה כרשב"ג דאמר מתוקן אעפ"י שאינו קשור והוא שיש תורת כלי עליו ופרש"י שיהא הקנה ראוי לשום תשמיש כגון להפוך בו זתים או לפצוע בו אגוזי' דהשתא יצא מתורת בנין כיון שיש תורת כלי עליו הא לאו הכי דמי לנגר שנ"כ נועלין בו דדמי לבנין וצריך קשירה וקנה זה נמי שנועלין בו דמי טפי לבנין מפקק החלון דלא שייך בו בנין כלל וסגי במחשבה להוציאו מאיסור טלטול בלחוד כי היכא דאמר רשב"ג בפ' במה טומנין בחריות של דקל דלית ביה אלא משום איסור טלטול וסגי במחשבה בלחוד להוציאו מאיסור טלטול וכדלעיל בסי' ש"ח אבל בקנה דבעינן להוציאו מאיסו' בנין חמיר טפי מאיסור טלטול ולכך לא סגי במחשבה אלא צריך שיתקננו שיהא תורת כלי עליו לפרש"י דוקא שיהא ראוי לשום תשמיש אחר ולר"ת א"צ שיתקננו אלא לנעול בו דבזה יצא נמי מתורת בנין ותור' כלי עליו אבל בנגר שתוחבין אותו באסקופה לתתא שבקרקע לא יצא מתורת בנין אא"כ שיהא קשור בו וכדרב יהודה בפ' בתרא דעירובין

וכיצד

שקשור דאמר רבה בר בר חנה כמחלוקת כאן כך מחלוקת בנגר הנגרר כלומר בתלייה הוא דפליגי ולא בקשירה דמדמי לה לפלוגתא דנגר הנגרר והתם לדברי הכל קשור בעינן א"ל אנא דאמרי כי האי תנא דתניא קנה שהתקינו בעש"ב להיות פותח ונועל בו בזמן שקשור ותלוי בפתח פותח ונועל בו אין קשור ותלוי אין פותח ונועל בו רשב"א מתוקן אע"פ שאינו קשור ופירש"י כי האי תנא דאפילו קשירה לא בעי כרשב"ג דאמר מתוקן בהזמנה בעלמא ואע"פ שאינו קשור וכתבו התוספות בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן נראה לר"ת דלאו בתיקון של מעשה אלא במחשבה בעלמא כדמוכח לקמן דקאמר כרשב"ג ס"ל דאמר מתוקן אע"פ שאינו קשור דהיינו במחשבה ומשמע דלגמרי ס"ל כוותיה וכ"כ ה"ה בפכ"ב בשם הרשב"א ואיתא תו בגמרא (קכו :) א"ר אסי א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג ומי א"ר יוחנן הכי והא תנן כל כיסויי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטלים בשבת וא"ר אסי א"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהם וכ"ת ה"נ דאיכא תורת כלי עליהם ומי בעי רשב"ג תורת כלי עליהם והתניא חריות של דקל שגדרן לשם עצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשבג"א א"צ לקשר ר' יוחנן סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ופירש"י וכ"ת ה"נ דאיכא תורת כלי עליו שראוי להפך בו זתים אי לפצוע בו אגוזים אבל התוספות כתבו דאין נראה לר"ת כי למה יש לנו להצריך שלדבר אחר יהא ראוי כיון שראוי לדבר זה אלא נראה לר"ת דה"פ דאיכא תורת כלים עליהם שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך שמאחר שתקנו והכינו לכך יש תורת כלי עליו אפילו אינו ראוי לד"א כמו חריות של דקל שאינם ראויים לשום תשמיש אלא לישיבה אעפ"כ יכול להכינם ולטלטלם בשבת וכ"נ שהוא דעת ה"ה בפרק כ"ה ולפסק הלכה כתב הרי"ף הלכה כחכמים וכדפריש רבי אבא אמר רב כהנא דבין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן ובקנ' שהתקינו להיות פותח ונועל בו פסק כר"י דאמר הלכה כרשב"ג ודוקא בשיש תורת כלי עליו וכ"פ הרמב"ם בפקק החלון בפרק כ"ב דבמתוקן לכך סגי אע"פ שאינו קשור ובקנה שהתקינו להיות פותח ונועל בו ובפכ"ו כרשב"ג ודוקא שיש תורת כלי עליו והרא"ש תמה על הרי"ף שפסק כרבי אבא א"ר כהנא דלא בעינן בפקק החלון קשור אלא מתוקן והאי מתוקן לאו בתיקון מעשה איירי אלא במחשבה בעלמא כמו שהוכיח ר"ת ובעירובין פסק כר"י בנגר דבעי קשור וכתב דנ"ל דלית ליה הא דר"י דאמר כמחלוקת כאן כך מחלוקת בנגר הנגרר אלא סבר דבנגר שתוחבו בקרקע דמי קצת לבנין הלכך בעי קשירה לאפוקי מאיסור בנין אבל פקק החלון לא שייך ביה בנין כלל וסגי במחשבה לאפוקי מאיסור טלטול וכ"נ לחלק עוד לדעת הרי"ף דהכא פסק כר"י דפליג עליה דרשב"ג בחדא ומצריך תורת כלי בקנה שהתקינו להיות פותח ונועל בו ובפ' במה טומנין פסק כרשב"ג בחריות של דקל דסגי במחשב' [ה] אלא ה"ט לפי שקנה הוא לצורך נעילת בית ודמי קצת לנגר הנגרר חמיר טפי וצריך תיקון כלי והנה עתה חילוקים שלשה בפסק זה לדעת הרי"ף בפקק החלון סגי במחשבה כמו בחריות של דקל ובנגר הנגרר צריך קשיר' לאפוקי מאיסור בנין ובקנ' שהוא פותח ונועל בו צריך תיקון כלי עכ"ל אבל הר"ן כתב דכי אמרינן גבי פקק החלון והוא שמתוקן לא בהזמנה בלחוד קאמר אלא צריך שיהא עליו תורת כלי או שנשתמש בו מבעוד יום דכל שכבר נשתמש בהם היינו תורת כלי עליה' ולפיכך לא הזכיר הרי"ף בפקק החלון תורת כלי דמסתמא נשתמש מבע"י שהרי צריך הוא להיות מכוון למדתו של חלון אבל בקנה שהתקינו בעש"ב להיות פותח ונועל בו הוא שהזכיר תורת כלי משום דלא משתמע שנשתמש בו עכ"ל ודעת רבינו כדעת הרא"ש · וכתב הרמב"ם דקנה שהתקינו להיות פותח ונועל בו אם יש עליו תורת כלי הרי הוא ככלי שמלאכתו להיתר כלומר ולא דמי לקנה שמוסקין בו זתים ויש עליו תורת כלי שכתב שהרי היא ככלי שמלאכתו לאיסור דשאני הכא שהתקינו בידים א"כ קנה שמוסקין בו זתים הוי מלאכתו לאיסור ושנועלין בו הוי מלאכתו להית' (א) :

ונגר שהוא יתד שנועלין בו וכו' וכיצד יהא קשור וכו' בפרק בתרא דעירובין (קא.) תנן נגר שיש בראשו גלוסטרא ר"א אוסר ור' יוסי מתיר ובגמ' בניטל באגדו כ"ע ל"פ כי פליגי בשאינו ניטל באגדו וכירש"י בניטל באגדו כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימ' וראוי לטלטלו ע"י אותו חבל ואינו נפסק כ"ע ל"פ דשרי דכיון דקשור ותלוי יפה מוכחא מלתא דלנעול קאי ולא מחזי כבניה · כשאין ניטל באגדו. שהחבל דק ואם היה רוצה ליטלו משם לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק ר"א סבר כיון דאינו ניטל באגדו הוי כמי שאינו קשור ומשום גלוסטרא לא שרי ליה ור' יוסי סבר גלוסטרא מהני ליה דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין . וכהנו הפוסקים כר' יוסי ובתר הכי (קב) תנן נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונח כאן וכאן אסור ר"י אומר המונח מותר במקדש והנגרר במדינה · ופירש"י נגר . שקשור בדלת אבל אינו תלוי שהחבל ארוך ומתוך שנגרר אינו נראה כקשור ובשאין בראשו גלוסטרא קאמר : נועלין בו במקדש . דשבות בעלמא הוא דאינו בונה ממש הוא הואיל וקשור לכך . והמונח . שאינו קשור כלל הוי בנין ממש ור"י סבר לאו בנין ממש אלא דומה לבנין ובמקדש לא גזרו שבות . ובגמרא ת"ר איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ ר' יהודה אומר אף זה במדינה מותר אלא אי זהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית ואע"ג דבנוסחא דידן בגמרא כתוב וראשו א' מגיע לארץ ועלה קאמר ר"י אף זה במדינה מותר דמשמע דע"כ לא שרי ר"י אלא בשראשו אחד לבד מגיע לארץ אבל במונח לגמרי בארץ מודה דאסור דכיון שאין שום צד ממנו גבוה מהארץ לא מינכר שהוא קשור א"א לומר כן דהא פירש רש"י במתני' דנגר הנגרר דת"ק היינו שהחבל ארוך ומתוך שנגרר אינו נרא' כקשור ואם אין מגיע לארץ אלא ראשו הא' אין ככך שהוא נראה כקשור ומ"ט אסר ליה במדינה לכך נ"ל שאין לגרוס אלא וראשו מגיע לארץ וכ"כ בפרק כ"ו שהוא גרסת ה"ה ולפ"ז ראשו דקאמר היינו שני ראשיו כלומר שכולו מונח בארץ ואפי' הכי בכה"ג שרי ר"י במדינה כיון שהוא קשור ומשמע שאפי' אם החבל ארוך כמה אמות שרי דקשורו מוכיח עליו ולא אסר אלא בשאינו קשור כלל אלא שמדברי הרא"ש אהא דאמרינן הלכה כר"י נראה דהוה גריס וראשו א' ומ"מ משמע ליה דאע"ג דת"ק לא שרי במקדש אלא בשראשו א' מגיע לארץ ר"י שרי במדינה אפי' מונח כולו בארץ דהא לא אסר אלא כשאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו וכו' אבל בקשור שאינו יכול לשומטו בקרן זוית שרי ופסקינן בגמרא הלכה כר"י בנגרר אמר רבא והוא שקשור בדלת והא ר' טבלא חזא להוא דתלי בעברא דדשא ולא אמר להו ולא מידי ההוא ניטל באגדו הוה וכירש"י הלכה כר' יהודה בנגרר דמותר אפילו בהדינה אבל במונח דשרי ליה ר"י במקדש לית הלכתא כוותיה דכיון שאינו קשור כלל בנין גמור הוא כשאר נגרים שנועלים בכתלים . והוא שקשור בדלת עצמה . דמוכח שפיר ולא שקשור במזוזה : ניטל באגדו. כלומר קשור היה ובחבל חזק עכ"ל ומשמע דכי שרוא בשיש בראשו גלוסטרא אפי' אינו ניטל באגדו כתלי בעברא דדשא נמי שרי דאי בקשור בדלת אפי' באין בראשו גלוסטרא נמי שרי וכ"כ התוס' (שם) ומיהו אם אינו קשור כלל נראה לכאורה דאפי' יש בראשו גלוסטרא אסור דע"כ לא שרי ר' יוסי אלא בשאינו ניטל באגדו אבל קשור מיהא בעי וכך הם דברי רבינו בקצת נוסחאות אבל יש נוסחא דגרסי בדברי רבינו גבי יש בראשו גלוסטרא דה"ה דשרי אפי' אם אינו קשור כלל וכן התיר הרמב"ם בפכ"ו ביש בראשו גלוסטר' ולא חילק בין קשור לשאינו קשור ואע"פ שאין להכריע דעת רבינו כדעת הרמב"ם לטעמיה דמפרש ניטל באגדו קשור בנגר כמו שיתבאר בס"ד מ"מ כן תשמעו [דודאין] דלא גרע מקנה שהתקינו להיות פותח ונועל בו דכיש עליו תורת כלי שרי אפי' אינו קשור כלל ואע"פ שהרא"ש מחלק ואומר דנגר דמחזי דרך בנין צריך קשירה וקנה שאין דרך בנין כל כך סגי בתיקון כלי היינו דוקא בנגר שאין בראשו גלוסטרא דההוא הוי דומיא דקנה דכיון דאין בראשו גלוסטרא תורת כלי דידיה לאו תורת כלי גמור הוא ומש"ה בעי קשירה אבל ביש בראשו גלוסטרא הו הוי עליה תורת כלי גמור ואפי' אינו קשור כלל שרי והא דאמרינן כי פליגי בשאינו ניטל באגדו משום ר"א נקט הכי לאשמעינן דאע"ג דקשרו אסור אבל לר' יוסי שרי בכל גוונא ואע"פ שמ"ש רבינו דנגר אין נועלין בו אא"כ יהא קשור וכיצד יהא קשור אם יש בראשו גלוסטרא וכו' דמשמע דאף ביש בראשו גלוסטרא בעינן שיהא קשור נ"ל דעיקר מילתיה לא קאי אלא אאין בראשו גלוסטרא אלא משום דביש בראשו גלוסטר' לא אתמר בהדיא בגמרא דלא בעי קשירה והדרכה לכאורה משמע דקשירה בעי מש"ה נקט ביה קשירה אבל אה"נ דבלא קשירה נמי שרו וכדמשמע בהנך נוסחי אלא שקשה על זה מדאיתא בגמרא (שם) בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי עשה לו בית יד מהו א"ל בוכנא קאמרת ופירש"י עשה לו בית יד לנגר שאינו קשור כלל ותחב בית יד באמצעיתו ודומה למקבת דהשתא ודאי מוכחא דכלי הוא מהו לנעול בו : בוכנא קאמרת הוא ודאי שרי · בוכנא מקבת ומתשין בו חיטין ותבלין · ואם איתא דביש בראשו גלוסטרא אפי' אינו קשור כלל שרי מאי קא מיבעיא ליה בעשה לו בית יד ואע"ג דפשט ליה דשרי איכא למימר דשאני התם שעשה הבית יד בידים אבל ביש בראשו גלוסטרא דלא עשה בו מעשה וכדמשמע מדקתני שיש בראשו גלוסטרא ולא קתני שעשה בו גלוסטרא כל שאינו קשור אסור וי"ל דהך בעיא קאי אנקתו דהוי דרך בנין גמור כמ"ש רבינו בסמוך וקא פשיטא דכל שאינו עושה בו מעשה אסור אפילו אם יש

בראשו

דרכי משה

שיג (א) וע"ל ריש סימן ש'ח נתבאר החילוק שבין כלי שמלאכתו לאיסור או להיתר :

וע"ל

דרישה

סי' [א] שיג **עיין** ד"ם ב"י בשם הר"ש ריש ד' קל"מ בייש'ב הרא"ש לדברי הרי"ף ז"ל אלא ה"ט לפי שקנה הוא לצורך נעילת הבית ודמי קצת לנגר הנגרר חמיר טפי וצריך תיקון כלי כו' אין להקשות א"כ למה לא תירץ כן הגמרא ותמה שהקשה בגמרא רבי יוחנן [illegible] ומי א"ר יוחנן הכי כו' עד והיא תורת כלי עליו ור"ח ה"כ כו' עד והתניא חריות כו' לשני לעולם ה"כ בעיא תורת כלי ושאני

פרישה

סי' שיג (א) **צריך** שיתקננו לשם כלי כו' שיהא ראוי להפוך בו זתים ולפצוע בו אגוזים באסקופה

(ב) באסקופה למטה ודומה טפי לבנין לא סגי בהכי ואין נועלין בו אא"כ יהא קשור [ב] וכיצד יהא קשור אם יש בראשו גלוסטרא פירוש שהוא עב באחד מן הראשים וראוי לכתוש בו שדומה לכלי סגי אפי' אם קשור בחבל דק שאינו ראוי להיות ניטל בו ואפי' אם אינו קשור בדלת עצמו אלא בבריח הדלת ואפילו אם החבל ארוך ואינו תלוי כלל באויר אלא כולו מונחת בארץ ואם אין בראשו גלוסטרא אם הוא קשור בדלת עצמה סגי אפילו בחבל דק שאינו ראוי לינטל בו ואפילו כולו מונח בארץ ואם אינו קשור בדלת אלא בבריח צריך שיהא הקשר אמיץ ושיהא ראוי לינטל בו ואפ"ה א"צ שיהא תלוי אלא אפילו כולו מונח בארץ שאין אסור אלא כששומטו ומניחו בקרן זוית וכל נגר שאמרנו מיירי שהאסקופה גבוה וכשנועץ אותו במפתן אינו נוקב בארץ אבל אם נפחת' האסקופה בענין שכשמכניס הנגר בחור נוקב תחתיו בארץ הוי בנין ואסור לנעול בו :

(ג) רחבה שאחורי הבתים שאין נכנסין ויוצאין בה תדיר אם עשה דלת לפותח' או שתולה בה מחצלת של קנים וכן פרצה שגדרה בקוצים כעין דלת אם יש להם ציר או אפילו אין להם עתה ציר אלא שהיה להן ציר נועלין בהן אפילו הן נגררין בארץ רק שקשרן ותלאן לנעול בהם ולא חשיב כבונה שניכר בהן שהוא דלת כיון שהיה להם ציר · אין להם ציר ולא היה להם ציר אין נועלין בהם (ד) [ג] אא"כ הן גבוהים מן הארץ ופתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר

בראשו גלוסטרא וקא מיבעיא ליה נעשה בו מעשה בידים שעשה לו בית יד ופש' לו דשרי דכיון דכלי הוא תו לא מחזי כבונה שאין דרך לתקע כלי בבנין לבטלו שם ויש הוכחה לזה מדאיתא לכך בעיא בתר הא דאמרינן (שם) הלכה כר"י בנקמז וכן הרי"ף כתב על נקמז ואם עשה לו בית יד מותר והפוסקים שלא פסקו דין דעשה לו בית יד נראה שהוא מפני שנראה להם דבר פשוט כיון דכלי הוא וכדא"ל בתחילה בוכנא קאמרת ובענין נגר שאין בראשו גלוסטרא כתב הרמב"ם בפכ"ו וז"ל אם היה קשור ותלוי בדלת נועלין בו וכן אם היה ניטל ואגדו עמו אבל אם היה אגדו קבוע בדלת והיה הנגר נשמט כמו קורה ומניחין אותו בזוית וחוזרין ונועלין בו בעת שרוצין ה"ז אסור לנעול בו שאין עליו תורת כלי ואינו אגוד ואין בו אגד להוכיח עליו נראה מדבריו שהוא מפרש דניטל באגדו היינו שמתיר ראש החבל שבדלת והנגר מיטלטל עם החבל ואינו ניטל באגדו היינו שמתיר ראש החבל שבנגר שנמצא הנגר מיטלטל בלא אגד וכל שהוא מיטלטל עם החבל הקשור בו אפי' אין ראש החבל הב' קשור בשום מקום שרי דהיינו ניטל באגדו ודאמרי' בעובדא דר' טבלא דהוה תלי בעברא דדשא ל"ד אלא מעשה שהיה כך היה וכ"כ ה"ה בשם התוספות ובשם הרשב"א דתלי בעברא ל"ד. ואחר שכתבתי זה מצאתי שכתב הריטב"א בשם התוס' וה"ר ישעיה דניטל באגדו היינו שעשו לו בראשו קשר אחר שהיו תולין אותו בקשר ההוא ותולין אותו בכותל כשאר כלים ולפיכך מתיר בו דכלי גמור הוא וכל שהוא כלי לא מיחזי כבונה הלכך אע"פ שאינו קשור לא בדלת ולא בעברא דדשא נועלין בו והא דאמרינן בעובדא דר' טבלא דניטל באגדו הוה ולהכי לא אמר להו ולא מידי אע"ג דאמרינן התם דהוה תלי בעברא דדשא מעשה שהיה כך היה דבלא"ה נמי שרי עכ"ל ונתן לומר שכן היה מפרש הרמב"ם אלא דקשה לי הא דאמר רבא והוא שקשור בדלת ומשמע דדוקא דלת מדפריך ליה מעובדא דתלי בעברא דדשא וכיון דכי קשור בדלת אגודו מוכיח עליו מאי אוריא דלת הא כל כה"ג בכל דוכתא שרי כדמסיק הוא ניטל באגדו הוה ולכן נ"ל שדעתו כמו שפירשתי תחלה וליישב קושיא זו נ"ל שענין הנגר הוא על שני דרכים האחד שראש החבל הקשור בדלת אין מתירין אותו לעולם אבל ראש החבל השני קושרים אותו בנגר בעת שרוצים לנעול בו וכשפותחים מתירין אותו ונוטלין הנגר לבדו ומניחין אותו בקרן זוית · הב' שראש החבל הקשור בנגר אין מתירין אותו לעולם אבל ראש החבל הקשור בדלת קושרין אותו בעת שרוצין לנעול וכשפותחים מתירין אותו מהדלת ונוטלין הנגר ואגדו עמו ומניחין אותו בקרן זוית ורבא איירי בנגר שהוא בדרך הראשון דכיון שהנגר ניטל בלא אגד אפי' קשור ותלוי במקום אחר אסור דהא כיון שהוא עשוי ליטלו משם בלא אגד אין אגד זה מוכיח עליו ועובדא דרבי טבלא קס"ד שהיה בנגר העשוי בדרך זה ומש"ה פריך לרבא מיניה ושני דעובדא דרבי טבלא לאו בנגר העשוי בדרך זה הוא אלא בעשוי בדרך השני שהוא ניטל ואגדו עמו ומש"ה שרי בתלי בעברא דדשא והוא הדין למונח בקרן זוית כמו שנתבאר :

ומ"ש וכל נגר שאמרנו מיירי שהאסקופה גבוה וכו' אבל אם נפחתה האסקופ' וכו' שם בעי ר' זירא נקמז מהו א"ר יוסף מאי תיבעי לך לא שמיע הא דתניא נשמט אסור נקמז מותר ר' יהודה אומר נקמז אע"פ שאינו נשמט אסור וא"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בנקמז וטעמא מאי אמר אביי משום דמיחזי כבונה · ופירש"י נקמז · שנכנס הנגר בחור האסקופה ויוצא הנגר לצד הקרקע ונועץ בקרקע ועד השתא איירי כשהאסקופה גבוה ואין החור ניקב עד לארץ · נשמט שנפסק החבל שהוא קשור בו והרי הוא מונח בקרן זוית כשפותח אותו והריטב"א כתב פי' נקמז כמו נקמץ כלומר שהוא נקמץ בדלת עצמו ויש מהם אצלנו הרבה שמכניסין הנגר בין הבריח המחובר בדלת והדלת ומחברין אל הנגר עץ אחד קטן ארכו כשיעור טפח והוא הולך לכאן ולכאן ופעמי' שעושין את הנגר למעלה בדלת ופעמים שעושין אותו למטה בדלת וכשעושין אותו למעלה מסבבין את העץ הקטן לצד א' והנגר נופל והדלת נפתח וכשזוקפין אותו אל הנגר עולה ונכנס בשקוף העליון והדלת נעול וכשעושין אותו למטה מסבבין את העץ לצד אחד והנגר נופל ונכנס באסקופה התחתונה והדלת נעול וכשזוקפין אותו אז הנגר ניטל והדלת נפתח משום דמיחזי כבונה כי הסבוב של אותו עץ ועליית הנגר ע"י אותו סבוב דומה לתקיעת מסמר ע"כ והנה בכל הארץ נהגו היתר לפתוח ולנעול בשבת בנגר כזה ונראה דאפי' לפ"ז ודאי כל שהנגר קבוע שם במסמרים כעין שלנו אין בו שום איסור ומגעול בעלמא הוא ולא אסר ר"י אלא כשהוא מהודק שם בלבד בענין שיוכל לינטל והנשמע הוא כל שאינו קשור ומהודק כלל עכ"ל וכבר כתבתי דאיבעיא לן עשה לו בית יד מהו ופשיטנא דשרי ופי' הרי"ף דבנקמז קאמר :

רחבה שאחורי הבתים וכו' משנה שם (קא.) הדלת שבמוקצה וחדקין שבפרצה והמחצלת אין נועלין בהן אא"כ גבוהים מן הארץ · ופירש"י הדלת שבמוקצה · רחבה שאחורי הבתים ומש"ה נקט לה משום שאין משתמשים בה תדיר ואין בעה"ב חושש לעשות לה דלת תלויה כראוי וקבועה אלא זקופה כנגד הפתח וכשהוא פותח מטילה לארץ ויש שתלויות אבל נגררות לארץ : אין נועלין בה בשבת · משום דעביד בנין או אפי' כשהיא תלויה ונגררת אין זה קבוע וכשהוא מגביה על במשקוף כיון דאינה קבוע שם מיחזי כבונה : ובגמ' ורמינהו דלת הנגררת ומחצלת הנגררת בזמן שקשורים ותלויים נועלים בהם בשבת ופירש"י אלמא אתלייה הוא דקפיד אבל אגבוהין מן הארץ לא חייש : אמר אביי בשיש להם ציר · דמוכחא מלתא דדלת גמורה היא והרי היא קשורה ותלויה ולא מחזי כבונה רבא אמר בשהיה להם ציר ואע"ג דהשתא ליכא היכירא הוא דאיכא וידוע שהלכה כרבא וכ"פ הרמב"ם פכ"ו ודבריו נ"כ כפירש"י אבל הריטב"א פי' דהא דאמר אביי בשיש להם ציר היינו שיש להם ציר בפתח מתוקן לדלת דמוכחא מלתא דפתחים קבועים הם וכשהוא פותח ונועל אינו נראה כבונה ואפי' אין בגופה של דלת שום היכר ציר שרי אביי וא"כ לרבא כשהיה ציר בפתח שרי אע"פ שאין בו עכשיו וגם בדלת לא היה מעולם ומשמע לי דהא דאוקמא אביי בשיש להם ציר ורבא בשהיה להם ציר היינו דכשנועל בה אינו מחזיר הציר למקומו דאילו מחזיר הציר למקומו אמרינן בפ"ק דביצה (יא:) דאפי' בתריסי חנויות שהם כלים המטלטלים אסור :

ודע דבקצת ספרי רבינו כתוב אין נועלין בהם אא"כ הם גבוהים מן הארץ ג"ט וטעות הוא שנפל בספרים דבהדיא אמרי' בברייתא דבגמ' (שם) דבגבוהי' מן הארץ מלא נימא סגי וכן מצאתי בקצת ספרי רבינו שלא היה כתוב בהם אלא אין נועלים בהם אא"כ הם גבוהים מן הארץ : **ופתח** העשוי לכניסה ויציאה וכו' הוא ממ"ש שם הרא"ש וז"ל כתב הרז"ה הא דתנן הדלת שבמוקצה וכו' וכן הא דתניא דלת הנגררת ומחצלת הנגררת בזמן שקשורים ותלויים נועלים בהם

וכיצד יהא קשור אם יש בראשו גלוסטר' כו' משנה בפ' בתרא דעירובין (סוף דף ק"א) פליגי בה ר' אליעזר ור' יוסי ופסקו הפוסקים כר' יוסי דמתיר אפי' אינו ניטל באגדו דהיינו שהחבל דק שאינו ראוי להיות ניטל בו דמיד היה נפסק והוה כמי שאינו קשור ואפילו הכי גלוסטרא מהני ליה דכיון דכלי הוא לא הוי כבנין : **ומ"ש** ואפילו אם אינו קשור בדלת עצמו אלא בבריח הדלת כך פי' התו' בשם ר"י שכתב או נימא ה"ל כר' יהודה דשרי בנגר והכא איירי בקשור בעיברא דדשא דמודה ר' יהודה כשאינו ניטל באגד דאסור אבל בדאיכא בראשו גלוסטרא שרי אפי' בעיברא דדשא ובאינו ניטל באגודו : **ומ"ש** ואפילו אם החבל ארוך וכו' הוא ממה שפי' הרא"ש דלר' יהודה אף בדליכא בראשו גלוסטרא אינו אסור אא"כ כשאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית אבל בקשור בדלת ואפי' בחבל דק כיון שאינו יכול לשומטו שרי אפילו כולו מונח בארץ כמו שיתבאר בסמוך וא"כ כ"ש דשרי בדאיכא גלוסטרא אפי' בעיברא דדשא ובחבל דק וכולו מונח בארץ : **ומ"ש** ואם אין בראשו גלוסטרא וכו' שם פליגי בה ת"ק ור' יהודה ובגמרא אמר ר' יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה דשרי ופי' הרא"ש דלא אסר ר' יהודה אלא בדלא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית אבל בקשור אפילו כולו מונח לארץ שרי ואמר רבא והוא שקשור בדלת ודוקא היכא שאינו ניטל באגודו אבל ניטל באגודו שרי אפילו בעיברא דדשא כדאסיקנא בעובדא דר' טבלא ואפילו מונח כולו בארץ כמ"ש התו' בסוף דבור המתחיל כי פליגי וכ"כ הרא"ש ואחריהם נמשך רבינו וב"י כתב דבמקצת ספרי רבינו כתוב דביש בראשו גלוסטרא שרי אפי' אינו קשור כלל והאריך בפלפולו ומיהו מסקנתו דבראשו גלוסטרא נמי לא שרי אלא בקשור וכדפי' וכ"כ בש"ע : **וכל** נגר שאמרנו וכו' שם בברייתא פליגי בה ת"ק ור' יהודה בנקמז וא"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בנקמז דאסור וטעמא מאי אמר אביי משום דמחזי כבונה ופרש"י נקמז שנכנסת הנגר בחור האסקופה ונפחת אותו החור ויוצא הנגר לצד הקרקע ונועץ בקרקע. ועד השתא איירי כשהאסקופה גבוה ואין החור ניקב עד לארץ עכ"ל וכך הם דברי רבינו וכל נגר שאמרנו מיירי שהאסקופה גבוה כו' ואנ"ל כשנועץ במזוזה מן הצד דפשיטא דשרי : **רחבה** שאחורי הבתים וכו' משנה שם ריש (דף ק') : **ומ"ש** שאין נכנסין ויוצאין בה תדיר וכו' עד ופתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר נועלין בו וכו' כך פרש"י הדלת שבמוקצה רחבה שאחורי הבתים ומש"ה נקט לה משום שאין משתמשין בה תדיר ואין בעה"ב חושש לעשות לה דלת תלויה כראוי וקבועה אלא זקופה וכו' משמע דר"ל לאו דוקא דלת שבמוקצה אלא ה"ה כל דלת שהוא בענין זה שאין משתמשין בה תדיר ואין הדלת תלויה אלא זקופה וכו' וכ"כ הרא"ש ע"ש הראב"ד דדלת של מוקצה שאין עשוי ליפתח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליהם · ואם היה בפתח קבוע ליכנס ולצאת דרך שם אעפ"י שאין גבוהין מן הארץ נועלין בהן עכ"ל והיינו כפרש"י וכמ"ש רבינו ואיכא לתמוה במ"ש ב"י על דברי הראב"ד אבל לא משמע כן מפרש"י והביא לשונו והשמיט מ"ש משום שאין משתמשין בה תדיר ופשוט הוא דלשון זה משום שאין משתמשין בה תדיר נשמע ממנו כדברי הראב"ד והשתא נמי ניחא דלא קשה דבנגר הנגרר לארץ קי"ל כר' יהודה דבקשור אעפ"י שאין תלוי סגי כדלעיל והכא בדלת שבמוקצה אפי' יש להן ציר אם הוא נגרר בארץ צריך שיהא קשור ותלוי אלא בע"כ דדלת שבמוקצה גרע טפי משום שאין משתמשים בו תדיר אלא לזמנים רחוקים וכ"כ הרא"ש : **ומ"ש** אם יש להם ציר וכו' שם פליגי בה אביי ורבא וידוע דהלכה כרבא דאמר אפילו כשהיה להן ציר ועכשיו אין לה היכרא איכא

פרישה

(ב) **באסקופה** למטה ז"ל ה"ה נראה דוקא באסקופה למטה בארץ אבל במזוזה מן הצד לא דמי לבנין זה כלל ואפשר אף בזה איירי סתם תלמודא מה שאומר נגר שנועלין בה הילכך נ"ל פשיטא דשרי וק"ל עכ"ל :

(ג) **רחבה** שאחורי הבתים כו' שם אין דרך לעשות דלת תלויה ועומדת בצירה אלא דלת כל דהו · ב"י :

(ד) **אא"כ** גבוהין מן הארץ ג"ט ז"ל ב"י ט"ס נפל בספרים דבהדיא איתא בגמרא דבגבוהין מן הארץ מלא נימא סגי וכן בש"ע אינו ועיין בדרישה : העשוי

דרישה

חריות דקה שדומה לנגר משא"כ בחריות דר"ל דמ"ש התנן כל כסוי הכלים כו' ואמר ר"י עליה והוא שיש תורת כלי עליה והכלל כל הכלים הם ג"כ אף שאין שוין לנגר בשם בנין וק"ל :

[ב] **וכיצד** יהא קשור אם יש בראשו גלוסטרא כו' עיין בב"י שכתב שיש נוסחא א' דגרסי בדברי רבינו גבי יש בראשו גלוסטרא דה"ה דשרי אפי' אם אינו קשור כלל כו' והסכים עם אותה הגירסא והביא עליה ראיה וכתב מ"ש רבינו וכיצד יהא קשור וכו' משום איקך נקטה ע"ש שהאריך אבל בש"ע סתם הדברים כלשון הטור · עוד שם בב"י בד"ה ומ"ש וכן נגר שאמרנו כו' עד והריטב"א כתב כו' נ"ל שהוא כמו שמלאכין מסגרת בארץ רוסי"א נקרא בל' אשכנז סילגין שלאס ובלשון פולין יורק :

[ג] **אא"כ** גבוהין מן הארץ ג"ט ז"ל ב"י ט"ס יש בספרים דבהדיא איתא בגמרא דבגבוהין מן הארץ מלא נימא סגי כו' ולענ"ד דשפיר גרס לה וכן הוא בנוסחאות מדוייקי' בגי' רש"י וכ"כ ברמזים בהדיא וכן מוכח לשון רבינו דגרסי' לה דאל"כ לא הל"ל לרבינו לכתוב סתם אא"כ גבוהין מן הארץ אלא הכי הל"ל אא"כ גבוהין כל שהו דסתם פחות מג"ט

תדיר נועלין בו אפילו לא היה לה ציר לעולם והוא נגרר דלת (ה) העשוי מלוח אחת או שאין לה אסקופה התחתונה וכשפותחין בה שומטים אותה ועוקרים אותה אין נועלין בה (ו) אפילו ב יש לה ציר : שידה תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד ויש להם ב' צירי' אחת למעלה ואחת למטה אם יצא התחתון כולו ממקומו אסור להחזירו שמא יתקע אבל אם יצא מקצתו דוחקו עד שמחזירו למקומו כיון שהעליון נשאר במקומו (ז) בקל יכול להחזיר התחתון אבל כשיצא העליון אסור אפילו לדוחקו ולהחזירו למקומו מטה של פרקים אסור להחזירה ולהדקה ואם תקע חייב חטאת (ח) ואם היה רפויה מותר לכתחלה וראיתי כתוב על שם הר"ם מרוטנבורג דה"ה (ט) כוס של פרקים אסור להחזירו אא"כ יהא רפוי ונר' דכוס (י) אין דרך להדק כל כך ושרי בכל ענין קורה שנשברה מותר לסומכה בארוכות המטה שהן כלי כדי שלא תרד יותר אבל לא כדי שתעלה דא"כ הוה ליה בונה והוא שיהו רפוין שיכול (יא) ליטלם כשירצה אבל אם מהדקם שם אסור : חצר שנתקלקלה במי גשמים יכול לזרות בה תבן ולא חשיב כמוסיף על הבנין וכלבד שישנה שלא יזרה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה שיהפכנה ויביא התבן על שוליה :

אין

איכא ונועלין בהן : **ומ"ש** דלת העשוי מלוח אח' וכו' שם תני ר' חייא דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בהן בשבת ואיכ' תרי לישני א"ד דחד קרש דמחזי כבונה ונותן קרש בכותל שאין בה היכר דלת וא"ד דלית ליה גושמא פרש"י בריחים המחברין אותה והרי"ף והרא"ש פי' דלית לה אסקופה התחתונה וכך הם דברי רבינו : **ומ"ש** אין נועלין בה אפי' יש לה ציר כ"כ התו' פי' ר"י דאיירי כשיש להן ציר דאי אין להם ציר מאי איריא דלת אלמנה אפי' דלת אחרינ' נמי עכ"ל ומשמע מדברי התו' דה"נ מיירי בדלת שאין משתמשים בה תדיר כגון דלת שבמוקצה וכו' דאם יש לה ציר או היה לה ציר נועלין בה כשהוא קשור ותלוי כדלעיל אבל היכא דליכא אלא לוח אחת או אין לה אסקופה אין נועלין בה אפי' קשור ותלוי אפי' יש לה ציר אבל פתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר אפי' לא היה ציר לעולם ואפי' מלוח אחת או אין לה אסקופה נמי נועלין בה והכי תשמע מדתני דלת אלמנה הנגררת דומיא דלעיל מינה דתניא דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וכו' ותו תניא דלת הנגררת וכו' דמיירי בדלת שבמוקצה הכי נמי הך דלת אלמנה הנגררת בדלת שבמוקצה היא ואיכא לתמוה למה לא כתב רבינו כאן דמיירי בנגררת בארץ כדתני ר' חייא : **שידה** תיבה ומגדל וכו' ברייתא שם (דף קב) אלא דמ"ש דכשיצא העליון אסור לדחקו זה אינו מפורש לשם והרא"ש כתב שרבינו תם נסתפק בו ורבינו כתב לאיסור מספק : **מטה** של פרקים וכו' בס"פ כירה : **ומ"ש** ואם היא רפויה פי' ב"י שהוא עשוי להיות רפוי ומש"ה שרי אבל אם הוא עשוי להיות מיהדק אף על פי שעכשיו כשמחזירו מניהו רפוי אסור : **קורה** שנשברה וכו' תשנ' ס"פ שואל ודוקא בדבר שהוא כלי אבל מה שאינו כלי אסור בטלטול : **ומ"ש** והוא שיהו רפויין כו' בפ' כירה (דף מ"ג) מקשינן והא קא מבטל כלי מהיכנו ופריקו דרפי דאי בעי שקיל ליה : **חצר** שנתקלקלה כו' ה"א בסוף עירובין דדרש רבא חצר שנתקלקלה ומשמע התם כפרש"י דדוקא תבן דלא מבטל ליה דחזי לטיט החומות אבל מלא משנדרס ברגל לא חזי מסתמא מבטל ליה התם אסור משום דמוסיף על הבנין א"כ משום אשויי גומות וכתב עוד ולא בסל ולא בקופה כדרך חול :

אין

בהם כולהו כר"א דבעו (בשבת קכה :) בפקק החלון קשור ותלוי וקאמר (שם קכו .) רב ירמיה בר אבא אמן תנא נגר הנגרר ר"א היא והשתא דקי"ל הלכתא כר"י דבקשור אף ע"פ שאין תלוי סגי נקטינן מיניה דלית הלכתא כהאי מתניתא דבעי קשורים ותלויים ולא כתנא דמתניתין דבעי גבוהים מן הארץ ולא נהירא לאוקומי סתמא דמתניתין דלא כהלכתא ויותר נראין דברי הראב"ד ז"ל וז"ל אי קשיא לך כיון דקיימא לן כר"י וכרשב"ג דאמר מוסיף על אהל עראי מותר הא אמרי' לעיל במתניתין הדלת שבמוקצה וחדקין שבפרצה ומחצלת אין נועלין בהם אא"כ היו גבוהים מן הארץ ואסרי ליה משום בנין והלא תוספת אהל עראי הוא שהרי הדלת עשוי הוא לפתוח ולסגור התם כיון שדלת של מוקצה הוא ושל פרצה לאו תוספת אהל עראי הוא אלא קבע שאין עשוי ליפתח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליהם ואם היה בפתח קבוע ליכנס ולצאת דרך שם אע"פ שאין גבוהין מן הארץ נועלין בהם עכ"ל אבל לא משמע כן מדברי רש"י שכתב דנקט דלת שבמוקצה משום דאין בעה"ב חושש לעשות לה דלת תלויה כראוי וכו' משמע דה"ה לכל דלת שעשוי בענין זה אלא דנקט מוקצה משום דאורחא בהכי : **דלת** העשוי מלוח אחת או שאין לה אסקופה התחתונה וכו' (עירובין קא ·) תני ר' חייא דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה ה"ד דלת אלמנה א"ד דחד שיפא וא"ד דלית ליה א גישתא' וכתבו הרי"ף והרא"ש חד שיפא לוח אחת וכן פירש"י וכתבו דטעמא משום דמיחזי כבונה ונותן קרש בכותל שאין בה היכר דלת וגישתא פירשו הרי"ף והרא"ש אסקופה התחתונה אין לה אלא מורידין אותה ע"ג הארץ וכשפותחין שומטין אותה ועוקרין אותה וכן פירש הרמב"ם בפכ"ו : וכתב רבינו אין נועלין בה אפילו יש לה ציר משום דאי דוקא בשלא היה לה ציר אפילו היא מכמה לוחות ואית לה אסקופה נמי אלא ע"כ אפי' בשהיה לה ציר נמי אין נועלין בה וכיון דהיה לה ציר לא מהני לה גם ביש לה ציר אסור דהיה לה שוה ליש לה לרבא דקי"ל כוותיה ופסק רבינו כשני הלשונות להחמיר : **ומ"ש** אין נועלין בה אפי' יש לה ציר פירושו ואינו מכניס הציר במקומו דאילו במכניסו במקומו מאי אפילו דקאמר אדרבה כל שמכניסו למקומו חמיר טפי דמיחזי כבונה כדאמרינן פרק קמא דביצה (יא :) גבי תריסי חנויות אבל הרמב"ם פסק כשני הלשונות להקל דלעולם נועלין בה עד שיהו בה תרתי לריעותא דחד שיפא ולית לה גישתא וטעמו משום דכיון דלא מיתסר אלא מדרבנן משום דמחזי כבונה נקטינן לקולא ומיהו הא דשרי הרמב"ם לנעול בה היינו כשאינו מכניס ציר למקומו דאילו מכניס ציר למקומו אפילו בתריסי שידה תיבה ומגדל שהם מטלטלים אסור כדאמרינן פרק קמא דביצה גבי תריסי חנויות וכמ"ש בסמוך והני חנויות דידן שנועלין אותם בקרשי' ויש במקומ' חקיק' למעלה ולמטה שכן נכנסות בו נראה שאין לו דין ציר לאסרו משום מחזיר ציר למקומו ולדברי הרמב"ם ודאי שרי ואפילו לדברי רבי' נראה דשרי דע"כ לא אסר רבינו אלא כשאין הדלת אלא מלוח אח' בלבד אבל הכא שהפתח נעול בכמה קרשים חשיבי כולהו כדלת אחד עשוי מקרשים רבים ושרי וכך נהגו העולם להתיר לפתוח ולנעול כדרכה ולא נשמע שום פה לאיסור : אם מותר לסלק תריסי חנוו' יתבאר בסימן תקי"ט בס"ד : **שידה** תיבה ומגדל שפתחיהן מן הצד וכו' גז"ש (קב) ת"ר ציר דלת שידה תיבה ומגדל במקדש מחזירין במדינה דוחקין והעליון כאן וכאן לא יחזיר שמא יתקע וכת' הרא"ש ר"ת נסתפק אם מותר לדחוק העליון במדינה מדקאמר כאן וכאן לא יחזיר משמע דלדחוק מותר אף במדינה או דלמא האי דנקט לא יחזיר בשביל מקדש נקט אבל במדינה אפי' לדחוק אסור מדקתני ברישא במדינה דוחקים התחתון מכלל דבעליון לדחוק אסור עכ"ל ורבינו סתם הדבר לאיסור וה"ה כתב בפכ"ב שנראה מדברי הרמב"ם שאסור לדחוק העליון במדינה ושכן העלו ז"ל וכבר נתבאר בסי' ש"ח דדלתות הכלים מותר ליטלם מהם בשבת אבל לא להחזירן אבל לא דלתות מידי דמחבר בארעא משום דהוי בונה ומשמע דהוי חייב חטאת בין על נטילתן בין על חזרתן : **מטה** של פרקים אסור להחזירה ולהדקה וכו' בס"פ כירה (מז.) אמרי ר"א ורב הונא בר חייא דמותר להחזיר מטה של טרסיים בשבת פי' שהיא של פרקים וכי אתא לקמיה דרב יהודה אמר הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מטה של טרסיים חייב חטאת ואסיקנא דאינהו דאמור כי האי תנא דתניא חלבנות המטה וכרעי המטה לא יחזיר ואם החזיר פטור ולא יתקע ואם תקע חייב חטאת רשב"ג אם היה רפוי מותר ופירש"י אינהו · ר' אבא ורב הונא דאמרי כי האי תנא : כרשב"ג. דמתיר לכתחלה ואיתא (שם :) בגמ' תו בי רב חמא הוה מטה גללניתא הוו מהדרו לה בי"ט ואיהיב טעמא משום דכרשב"ג ס"ל ופסקו הרי"ף והרא"ש כרשב"ג וכ"פ הרמב"ם בפכ"ב ונראה מדבריו שם דהא דאמרי' אם היה רפוי מותר היינו לומר שהוא עשוי להיות רפוי ומש"ה שרי אבל אם הוא עשוי להיות מהודק אע"פ שעכשיו כשמחזירו מניחו רפוי אסור וכ"כ ממה שאמר רבינו בסמוך גבי כוס של פרקים שמותר להחזירו לפי שאין דרך להדקו הא אם היה דרך להדקו אסור להחזירו אפי' מניחו רפוי וכ"נ מדברי הג"א שם וכ"כ בכלבו בשם הראב"ד דברים שאין אדם מקפיד עליהם אם יתנענע בתוך החור מותר להכניסן בחורין שאין לגזור שמא יתקע אלא בדבר שצריך להיות מעמידו בדוחק : וכתב ה"ה בפכ"ו גבי מנורה של חוליות בשם הרשב"א דרפוי ואינו רפוי נמי אסור : **ראיתי** כתוב על שם הר"ת דה"ה כוס של פרקי' וכו' כ"כ הכלבו בסוף הלכות שבת אבל ר"י כתב בת"ד בשם ר"פ שמותר לפרקו ולהחזירו בשבת וכדברי רבינו : **קורה** שנשברה מותר לסומכה בארוכות המטה וכו' משנה ס"פ שואל (קנא:) : **ומ"ש** והוא שיהיו רפויים הוא כדי שלא יהא מבטל כלי מהיכנו והכי אוקימנא לה בפ' כירה (תג ·) וכתבו הרמב"ם בפרק כ"ה : **חצר** שנתקלקלה במי גשמים יכול לזרות בה תבן וכו' בסוף עירובין (קד ·) דרש רבא חצר שנתקלקלה במימי גשמים מביא תבן ומרדה בה וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה ופירש"י לא בסל ולא בקופה כדרך חול שולי הקופה שנשתברו ונשארו השולים וכתבו התוס' א"נ הופך הקופה ונותן על שולים דהיינו ע"י שינוי אבל ביד נראה לר"י דאסור כתב בת"ה סי' ע"א על ספסל ארוך שנשמט אחד מרגליו שיש אוסרים לטלטלו ולהניחו באותו צד שנשמט הרגל על ספסל אחר וראיה מדאמרינן בפרק תולין (קלה ·) כירה שנשמטה אחד מירכותיה אסור לטלטל גזירה שמא יתקע אמנם היה נראה לחלק דשאני הכא שאפשר להניח על ספסל אחר לא גזרינן שמא יתקע אך מדמחלק בתחלה התם בין אחד לשתים משמע נמי דלאחד אכתי חזי ע"י סמיכה ואפ"ה תסקינן לאיסור והמחמיר תע"ב וכן ראוי להחמיר עכ"ל (ב) ומכל מקום להחזיר הרגל למקומו משמע דפשיטא דאסור גזירה שמא יתקע אף על פי שהוא רפוי כיון דדרך רגלי הספסלים להיות תקועין גזרינן ביה שמא יתקע (ג) כתב הרמב"ם בפרק י' התוקע עץ בעץ בין במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד הרי זה תולדות בונה וחייב וכתב ה"ה דהיינו דתניא בס"פ כירה (מז ·) גבי חלבנות המטה לא יתקע ואם תקע חייב חטאת וכ"כ בסמ"ג וסמ"ק :

אין

דרכי משה

(ב) וע"ל סימן ש"ח רגל ספסל שנשבר אם מותר להחזירו בשבת : (ג) מיהו נ"ל אם ישב עליה מבע"י מותר לישב עליה בשבת דלא גרע מתריות של דקל כמו שיתבאר בסמוך :

ועוד

דרישה

מב"ט סיקרי אירעא סמיכתא דכארעא דמי והא דליתא בגמ' דגבוהין מן הארץ אלא נימא סגי כ"ל לייסב דז"ל סברייתא דלת הנגררת ומחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורין ותלוין וגבוהין מן הארץ אפילו אלא נימא נועלין בהן ואם לאו אין נועלין בהן עכ"ל ומינה מותיב להמשנה דלא בעי אלא גבוהין מן הארץ ולא בעי תלויה ומתרץ רבא דברייתא אי אי קתני או שיש להן ציר או שגבוהין מן הארץ כו' ע"ש ונראה דלפי אוקימתא דרבא מ"ש בגמ' אפילו מלא נימא ארישא קאי אמ"ש בזמן שקשורין ותלוין דאז לא בעי שיהיו ג"ט מן הארץ אלא סגי כמלא נימא אבל כשאינן קשורין ותלוין אז ודאי בעינא ג"ט ודברי רבינו ג"כ מבוארים כן מ"ש או שהיה להן ציר נועלין בהן אפילו הם נגררים בארץ רק שקשרן ותלאן לנעול בהן ר"ל וגבוהים מן הארץ קצת או אפשר לפרש דכל היכא דאין גבוהין מן הארץ ג"ט לא בעי גבוהין כלל אלא שכל דרך תלייה הוא מוגבה מן הארץ ומ"ש המקשן פריך שפיר מדקתני וגבוהין מן הארץ אלא נימא משמע דקפיד ומבעיא ג"כ שיהיו גבוהין מן הארץ אבל כשמשני רבא דתרתי קאמר י"ל א"צ שיהיה הגבוה מן הארץ :

כגון

פרישה

(ה) **העשוי** מלוח אחת פירש"י שאין לו היכר דלת ונראה כבונה ונותן קרש בכותל : (ו) **אפילו** יש לו ציר עיין ב"י : (ז) **בקל** יכול להחזיר כו' מפני כובד של הדלת משא"כ בהסרת העליון : (ח) **ואם** היה רפויה מותר פי' הכלבו שדרכו להיות רפוי דכיון שאינו מקפיד אם יתנועע בתוך חורו לא גזרו שמא יתקע דהיינו שיהדקו ויעמוד אותו בדוחק מותר להכניסו בתוך חורו אבל אם דרכו להיות מהודק אע"ג דעכשיו כשמחזיר מניחו רפוי אסור : (ט) **דה"ה** כוס של פרקים ע"ל ס"ס רע"ט : (י) **אין** דרך להדקו כ"כ כל הסגה : (יא) **ליטלם** כשירצה כדי שלא יבטל כלי מהיכנו.

והני

חדושי הגהות

ש"ג א הנוסחא בגמרא נשמה פירש"י דליש בריחים המחברים אותם וגירסת הרא"ש נשאסה או נשאסה והרי"ף הביא עוד נוסחא גישתא וזהו שתפס רבינו הרב"י : ב וטעמו משום דאמתני' דדלת שברחבה ומחצלת שכתב רבינו בסמוך פירש אביי ורבא דיש להם ציר או היה להם ציר מהני והברייתא לא פי' כלום מכלל דאפי' יש להם ציר לא מהני (מהרל"ח) :

מלח

שיד אין בנין וסתירה בכלים (א) וה"מ שאינו בנין ממש [א] כגון חבית שנשברה ודיבק שבריה בזפת (ב) יכול לשברה ליקח מה שבתוכה ובלבד שלא יכוין לנוקבה נקב יפה שיהא לה לפתח דא"כ הוה ליה מתקן מנא אבל אם היא שלימה (ג) אסור אפי' לשוברה (ד) ואפי' נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש ואפי' יש בה נקב חדש ובא להרחיבו אסור היה בו נקב ונסתם אם הוא למטה מן השמרים אסור לפותחו דכיון שהוא למטה וכל כובד היין עליו צריך סתימה מעלייתא ותשיב כפותח מחדש למעלה מן השמרים [ב] מותר לפותחו: [ג] (ה) מותר להתיז ראש המגופה בסייף

דלאו

שיד אין בנין וסתירה בכלים וכו' הכי אמרינן בפרק כל הכלים (קכב:) ובפרק בכל מערבין (לה:): **ומ"ש** וה"מ שאינו בנין ממש וכו' בפרק בכל מערבין (לה:) תנן נתנו במגדל א ונעל בפניו ואבד המפתח ה"ז עירוב ובגמרא ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא רב ושמואל דאמרי תרוייהו הכא ב בבנין של מגדל עסקינן וכתב על זה הרא"ש וז"ל משמע דס"ד מעיקרא דאיירי במגדל של עץ שהוא כלי ותימא מאי קשיא ליה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והלא מותר לשבר כלי בשבת לאכול מה שבתוכו כדתנן בפרק חבית (קמו:) שובר אדם את החבית לאכול ממנו גרוגרות וי"ל דבפרק המביא כדי יין (לג:) מוקי לה במוסתקי ופירש"י שברי כלים המודבקים יחד על ידי זפת דממחת גריעותו לא חיישינן שמא יתכוין לעשות כלי ואע"ג דהתם לא מוקי לה במוסתקי אלא לר"א מיהו גם לרבנן איכא לאוקמי הכי דרבנן ל"פ עליה דר"א אלא משום דאיהו ס"ל וכו' הלכך בתיקון כלי דשייך ביה בנין מודו רבנן דאסור לשבר החבית לאכול ממנה גרוגרות אי לאו דאיירי במוסתקי דבנין גמור וסתירה גמורה שייכי שפיר בכלי כדאמרינן בריש הבונה (קב:) מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה ולא כמו שפירש"י בפ' כלל גדול (עד:) גבי מאן דעביד חביתא דתנורא והלתא למשום בונה לא מיחייב דאין בנין בכלים והא דאמרינן בכל דוכתא אין בנין בכלים היינו דוקא כעין החזרת מנורה של חוליות דפרק כירה (מו.) ופ"ב דיו"ט (כב.) אבל כשעושה כל הכלי או תיקון גמור מיקרי שפיר בנין עכ"ל וכ"כ ג"כ בפרק חבית והוא מדברי התוספות בפרק בכל מערבין (לד:) ובפרק חבית (קמו.) ובפרק כלל גדול (עד:) והר"ן בפרק חבית תירץ בע"א דלא שרינן שבירת חבית אלא בכלי קטן כגון חבית דלא שייך ביה בנין וסתירה אבל בכלי גדול לא ומש"ה פרכי' בעירובין (לד:) אמאי במגדל הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא משום דבמגדל גדול עסקינן דהוי כאהל ושייך ביה בנין וסתירה הא במגדל קטן לא שייך ביה בנין וסתירה ושרי וכן פירש"י בעירובין (שם) וכן מוכחת סוגיא דהתם עכ"ל וגם תירוץ זה הזכירו התו' בפ' בכל מערבין (שם) אלא שנראה שלא סמכו עליו משום ההיא דמאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה אע"ג דכלי קטן הוא · ולהר"ן שסמך על תירוץ זה איכא לתרוצי דכי אמרינן אין בנין וסתירה בכלים ה"מ בכלי שנתפרק וא"צ אומן בחזרתו אבל עושה כלי מתחילתו א"נ כלי שנתפרק וצריך אומן בחזרתו כל שהחזירו לא מיקרי בנין בכלים אלא עושה כלי מיקרי ומחייב משום בונה כ"כ הוא ז"ל בר"פ הבונה ובר"פ כל הכלים וכ"כ ה"ה בפ"י ואע"פ שכתב התוס' (עירובין לד:) ומיהו בירושלמי קאמר הדא דתימא במגדל של אבן אבל במגדל של עץ נעשה כשובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות משמע דבלא מוסתקי נמי שרי בכלי עץ לא סמך הרא"ש עליו ורבינו סתם דבריו כהרא"ש ובפרק חבית (קמו.) אמתניתין דשובר אדם החבית לאכול ממנה גרוגרות פירש"י משום דאין במקלקל משום איסור שבת וכתב עליו הר"ן ול"נ דהכי דכל המקלקלים פטורים איסורא מיהא איכא אלא היינו טעמא דכיון דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור הכא משום צורך שבת שרי לכתחלה מיהו דוקא בכלי קטן אבל בכלי גדול לא כיון דשייך ביה בנין וסתירה וכתב בת"ה סימן ס"ה בשם א"ז דהא דשובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות איירי בחבית שאינה מחזקת מ' סאה דהוי כלי ואין סתירה בכלים ואפשר דלהר"ן נמי לא מיקרי כלי גדול אא"כ הוא מחזיק מ' סאה (א):

ומ"ש רבינו ובלבד שלא יתכוין לנוקבה נקב יפה וכו' פרק חבית (שם) במשנה שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות לה כלי ופירש"י שלא יתכוין לעשות לה כלי לנוקבה יפה בפתח נאה: **ומ"ש** אבל אם היא שלימה אסור אפילו לשוברה כלומר אע"ג שאסור לנקבה יפה בפתח נאה דמתקן מנא אלא אפי' לשוברה בענין שאינו עושה כלי אסור וטעמו משום דכל שהכלי שלם שאינו מדובק במוסתקי שייך ביה בנין וסתירה כמו שנתבאר: **ואפי'** נקב בעלמא אסור לנקוב בה מחדש ואפי' יש בה נקב חדש ובא להרחיבו אסור ג"כ שם ת"ר אין טקקין נקב חדש בשבת ואם בא להוסיף מוסיף וי"א אין מוסיפין דרש ג ר"ע משום ר"י הלכה כי"א: וכתב המרדכי ול"נ דהא מיירי כשמתכוין להוסיף אבל אם היה סכין תקוע מע"ש בחבית מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף כדאמרינן בס"פ במה טומנין (נ:) בהני סכיני דביני אורבי וכתב בת"ה סימן ס"ד דנראה דהאי סכין התקוע בחבית איירי שהוציאוהו והכניסוהו כבר בחול דלאו פסיק רישיה הוא שיוסיף בנקב תדמייתי עלה ראיה מסכינא דביני אורבי דלה ושלפ' וכו' והה"א ע"כ איירי דלאו פסיק רישיה הוא שירחיב הגומא ולפי מה שכתבתי ס"ס זה אפי' לא הוציאוהו והכניסוהו בחול נמי שרי וע"ש תניא בתוספתא דביצה פרק ג' קורע אדם את העור שעל פי החבית של יין ושל תוריים ובלבד שלא יתכוין לעשות זינוק עכ"ל וי"ל דזינוק היינו מרזב והוא מל' יזנק מן הבשן וטעמא דאסור משום דהוי כעושה כלי וכמו שיתבאר בס"ס זה שאסור ליתן עלה של הדס בנקב במקום מרזב אם אין לו אלא אחד (ב): **היה** בו נקב ונסתם אם הוא למטה מן השמרים אסור וכו' ג"ז בפרק חבית (שם:) ושוין שפוקקין נקב ישן לכתחלה א"ר יהודה אמר שמואל ל"ש אלא במקום המשוי לשמר אבל לחזק אסור ה"ד לשמר ה"ד לחזק א"ר חסדא למעלה מן היין זהו לשמר למטה מן היין זהו לחזק רבא אמר למטה מן היין נמי זהו לשמר וה"ד לחזק כגון שניקבה למטה מן השמרים וא"ל אביי לרבה תניא דמסייע לך וכתבו הרי"ף והרא"ש דכיון דתניא דמסייע ליה הכי הלכתא ופירש"י ל"ש · דנוקבין: אלא במקום. דסתימה זו לא נעשית אלא לשמור ריח היין שלא יצא ויתקלקל וכיון דלאו סתימה מעלייתא עבדי לה לאו כבונה הוא: לחזק. שיתחזק הכלי שלא יצא יינו הואיל וסתימה מעלייתא היא כי הדר נקיב לה הוי כפותח לכתחלה: למטה מן היין נמי לשמר הוא · כיון דלאו כובד היין נשען עליו סגי ליה בסתימה כל דהו: למטה מן השמרים · אבל שולין שבל כובד היין נשען שם: וכתב המרדכי דבמקום שישן נוקבין לכתחלה אפי' במקדח כגון שנשבר הברזא ול"ש נקב גדול ול"ש קטן ואין להחמיר כולי האי דאמר רבא כל פתח שאינו עשוי להכנים ולהוציא אינו פתח ורבנן הוא דגזור משום לול של תרנגולים הלכך בישן שרי ע"כ כלומר אפי' אם נקב הישן היה גדול מותר לנקבו ומשמע דאסי' להוסיף על רוחב הנקב שרי והא דתנן הקודח כל שהו חייב היינו בנקב חדש דוקא וא"נ במחובר לקרקע דוקא אבל לא בכלים וכמ"ש בת"ה ד"ס ס"ד · וכתוב בכלבו שי"א דלא שרי לנקוב נקב ישן אלא דוקא בחבית של עץ שהדקים מאד דודי"לאש וחותכי' ראשם על דעת שלא להוציא' ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור וכתב עוד שאותן חביות שנסתמו בימי הקיץ אסור לנקוב הנקב שנסתם כיון דהוי סתימה גמורה והטעם לפי שלא משכו יין אחר הסתימה מ"כ בתשובה אשכנזי' הורה ה"ר אביגדור ברזא הסתומה בחבית ואין אדם יכול להוציאה שרי ליקח ברזא אחרת ולתחוב הברזא לתוך החבית לכתחלה לצורך לשתות יין בשבת וראיה מפרק חבית ושוין שנוקבין נקב ישן בשבת עכ"ל וכ"כ בשבלי הלקט וז"ל מצאתי בשם ה"ר יוסף נקב שנסתם בחביות שלנו שסותמין אותם בעץ מותר לנקבו בשבת ולהוציא העץ ובלבד שלא יהיה הנקב כנגד השמרים וגם ליתן הקנה החלול בנקב להוציא היין מותר ואע"פ שלא היה בו מעולם ברזא כמו שקורין אוספי"נא אפילו לא היה בחבית מעולם אם הכינו לכך מאתמול מותר עכ"ל (ג): " ' ב"ה ובסמוך אכתוב דין זה בשם הגמ' ויש לתמוה על מה שמצריך שהכינו לכך מאתמול שאיני רואה בגמ' רמז לזה:

מותר להתיז ראש המגופה בסייף וכו' ברייתא בפ' חבית (שם) רשב"ג א' מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף וכתב רש"י שם שמרחיב פיה למטה ממגופת' כדקתני מתיז את ראשה שפת פיה וכ"נ מדברי הרמב"ם בפכ"ג ולפ"ז לא ה"ל לרבינו לכתוב מותר להתיז

ראש

שיד אין בנין וסתירה בכלים וה"מ שאינו בנין ממש וכו' בפ' בכל מערבין (דף ל"ד) כתו' בד"ה ואמאי וכו' וע"פ מסקנת הרא"ש לשם ובפר' חבית ועיין בסי' ש"ח ס"ו: **היה** בו נקב ונסתם וכו' פי' דכיון דכל כובד היין עליו היה צריך מתחלה לסותמו בחוזק סתימה מעלייתא כדי שלא יצא היין דרך אותו נקב שלמטה מן השמרים וא"כ כי הדר נקיב לה הוי כפותח לכתחלה: **מותר** להתיז ראש המגופה בסייף וכו' לאו דוקא ראש המגופה קאמר דא"כ עדיין החבית סתומה במגופה שלא התיז אלא ראש המגופה למעלה מן הסתימה אלא ר"ל דבמקום שהיא סתומה במגופה לשם התיז ראש החבית והרחיב פיה למטה ממגופתה וה"א בברייתא בפ' חבית רשב"ג א' מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף ופי' שם רש"י שמרחיב

פיה

דרכי משה

שיד (א) ועוד כתב בא"ז לדידן דקי"ל דדבר שאין מתכוין מותר שובר אדם חבית כו' אע"פ שאין שבור מתחלה: (ב) אבל לדעת המתירים שם כמו שיתבאר נראה דגם כאן שרי: (ג) וכן יתבאר בסמוך בדברי הטור:

ודין

פרישה

סי' שיד (א) והני מילי שאינו בנין ממש כתו' פרק כלל גדול וכתו' ריש פרק הבונה אע"ג דקי"ל אין בנין בכלים או' ר"י דהיינו דוקא במורת תריסים או במנורה של חליות אבל בנין גמור מחייב בכלים כמו בקרקע כדאיתא בסוף פרק כירה גבי מטה של טרסיים כו' עד ואין סילוק בין כלים לקרקע אלא במקום שאין חוק ואומנות דבכלים נמי חשיב בנין ובקרקע חשיב בנין והביא שם ראיות הרבה עכ"ל הרא"ש וכן הסמ"ג בפרק בכל מערבין כתב דדוקא במוסתקי דהיינו שברי כלים המודבקים יחד ע"י זפת דממחת גריעותו לא חיישינן שמא יתכוין לעשות כלי כו' עיין בב"י שמביאו:

(ב) יכול לשברה כו' דממחת גריעותא לא חיישינן שמא יתכוין לעשות כלי אמר"י ע"ש וכן כתב הר"ן אע"ג דכל המקלקלים בסתירה פטור אבל אסור משום כבוד השבת התירו לכתחלה:

(ג) אסור אפילו לשוברה כו' פי' אפי' בלא נקב יפה ב"י:

(ד) ואפילו נקב בעלמא אסור כו' פי' כשהיא שלמה · וכן מ"ש אא"כ היה בו נקב ונסתם כו' מיירי נמי כשהיא שלמה: (ה) מותר להתיז ראש החבית כו' וז"ל מ"ז בגמרא משמע דוקא לפני אורחים שמראה נדיבות לבו ודו"ק עכ"ל · וז"ל הגמרא בפרק חבית דף קמ"ו ע"א שנינו במשנה שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ואין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה (ופירש"י מגופה דביקה בפי חבית לעשות נקב אלא נוטל את כולה אבל כי נקב לה מתקן פתחה) וחכמים מתירין ולא יקבנה מצדה (בגמרא מפרש לה) עכ"ל המשנה וז"ל הגמרא אין נוקבים מגופה א"ר הונא מחלוקת למעלה אבל מן הצד דברי הכל אסור והיינו דקתני במתניתין לא יקבנה מצדה (ופירש"י דווקא למעלה חכמים מתירין דלאו אורחא למיעבד פתח התם אלא נוטל כל המגופה אבל מן הצד זימנין דעביד לה משום פתחא ואינו רוצה לפתחה למעלה שלא יפול עפר או פסולת ביין ועבד לה פתח אבל גם חכמים מודים דאסור וזה שאינו ולא יקבנה מצדה והמגופה קאי ורב חסדא אמר מחלוקת מן הצד אבל על גבה ד"ה מותר והתנן לא יקבנה מצדה התם במגופה דשבית פו גרסינן התם בעו מיניה מרב ששת מהו למיברז חבית ברומח בשבת (פירש"י

לנקוב

דרישה

סי' שיד [א] כגון חבית שנשברה כו' כתב בת"ה בסימן ס"ה בשם א"ז דהיינו דוקא כשאינו מחזקת מ' סאה דאילו מחזקת מ' סאה נחשבת כקרקע ושייך ביה בנין וסתירה: [ב] מותר לפתחו כתב הכלבו שי"א דלא שרי לנקוב נקב ישן אלא בחבית של חרס שאין הסתימה מהודקת יפה אבל בחבית של עץ שמהדקין מאוד העץ שסותמין בה הנקב וחותכין ראשו על דעת שלא להוציאו ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור ע"כ ע"ש יותר: [ג] מותר להתיז ראש החבית כו' בריש פרק במה טומנין דף מ"ח סוף ע"א א"ר יותא א"ר הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת ופירש"י בית צואר של חלוק לכתחלה דהשתא קמשוי ליה מנא וחייב משום מכה בפטיש והיינו גמר מלאכה מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למגופ' חבית פי' ר"ת להכי פירושו מה בין זה לנקיבת מגופת החבית דתנן בפ' חבית דחכמים מתירין (כמ"ש דבריהם בפרישה) ואעפ"י שאינו דומה לפותח בית הצואר שעשוי להכניס ולהוציא משא"כ בנקב במגופה מ"מ פריך דהא איתא דבפותח בית הצואר חייב חטאת ה"ל למיסר מדרבנן במגופה ומשני רבא זה חיבור וזה אינו חיבור פי' שהמגופה אינה מן החבית ואפילו היה הנקב שבמגופה עשוי להכניס ולהוציא לא היה חייב חטאת לפי שהמגופה אע"פ שדבוקה בחבית מ"מ כיון דלניטל קאי אפ"ה אינו חשוב חיבור אבל הבגד שנארג כולו חיבור עכ"ל הגמרא עם פי' ר"ת וק' מאי פריך מ"ש ממגופת החבית דמתירין חכמים הא לפי מ"ש רב הונא דקי"ל כוותיה מחלוקת למעלה אבל מן הצד ד"ה אסור וזיל בתר טעמא והיינו כמו שפירש"י דלמעלה ודאי לא לפתח קמכוין משא"כ מן הצד וא"כ כאן בפותח בית הצואר שאין טפי למיסר מה"ט דודאי לפתוח שם מן הצד בחבית ודוחק לומר דלרב חסדא פריך דס"ל דלרבנן בכל ענין שרי דהא לא קי"ל כוותיה כמ"ש בפרישה · ועוד אכ"ל להקשות דילמא רב יהודה בעל שמועה זו משמיה דרב כרב הונא ס"ל · ואף אם תאמר שהמקשן לא ידע פלוגתת רב הונא ורב חסדא ועלתה על דעתו שהמשנה בכל ענין מתיר מ"מ קשה על רבא מרא דתלמודא למה תירץ זה חיבור כו' ה"ל לתרץ שאני הכא דוודאי לפתח עשוי כמו מן הצד דהתם ודוחק לומר דרבא משני ליה אפילו אליבא דרב חסדא דמתיר גם מן הצד מ"מ מודה בפותח בית צואר דהוי חיבור דומיא דנקוב בחבית גופא דכלה שניטו ולא ינקב בצידה דמיירי

לרב

חדושי הגהות

שיד א מלת ונעל בפניו אינו במתני' שלפנינו ואולי הטה רבינו הרב"י כפי המסקנא שם (לה:): ב התוספתא שלפנינו במגדל של לבינים · ג תוספתא בגמרא ר"נ וגירסת הרא"ש ר"י:

דלאו לפתח מכוין כיון שמסיר ראשה כולו אבל לנוקבה בצדה אפי' ברומח שעושה נקב גדול ואינו דומה לפתח אסור דודאי לפתח מכוין כיון שאינו מסיר ראשה וה"מ בצדה אבל למעלה מותר לנוקבה דלאו לפתח מכוין שאין דרך לעשות פתח למע"ה מפני עפר וצרורות שיפלו בה אבל בצדה אסור דלפתח מכוין כדפרישית

הותמות שבכלים כגון שידה תיבה ומגדל שהכסוי שלהם קשור בהם בחבל

פיה למטה ממגופתה וכו' וכדפי' ואיכא נוסחאות בספרי רבינו שכתוב בהן מותר להתיז ראש החבית ·

ומ"ש דלאו לפתח מכוין כיון שמסיר ראשה ה"א בגמר' ודאי לעין יפה קמיכוין שמרחיב פיה למטה ממגופתה כדי להרחיב מוצא היין כנקב גדול וליסנא לעין יפה דקאמר הוא לומר דקא מיכוין להראות נדיבות לבו לפני האורחים ·

ומ"ש אבל לנוקבה בצדה פי' בצד' של חבית בדפנותיה אפי' ברומח שעוש' נקב גדול וסד"א דאי איתא דלפתח מתכוין היה לו לנקבה שם כדרך הנוקבין נקב עגול ויפה ולא ברומח אלא ודאי לעין יפה קמכוין קמ"ל דאדרב' ודאי לפתח מכוין דאי לעין יפה כדי להרחיב מוצא היין ה"ל להסיר ראשה דלשם מרחיב מוצא היין כנקב גדול ביותר : **ומ"ש** וה"מ בצדה וכו' כלו' הא דקאמינ' לנוקב' בצדה אסור היינו כל צדה בין דפנותיה של חבית בין צדה של מגופה דכיון שאין מסיר את ראשה ודאי לפתח קא מכוין אבל למעלה ממש דהיינו לנקוב נקב במגופה גופה מותר לנוקבה כחכמים דמתירין ופליגי אדר' יהודא במשנה פרק חבי' ריש (דף קמ"ו) וכרב הונא דמפרש פלוגתייהו מחלוקת למעלה בראש המגופה התם הוא דשרו רבנן דלאו אורחא למיעבד פיתחא התם אלא נוטל כל המגופה אבל מצדה של מגופה זמנין דעבדי לה משום פיתחא דאינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר או פסולת ביין וד"ה אסור והיינו דקתני לא יקבנה מצדה ואמגופה קאי דאפי' מצדה של מגופה נמי אסור לד"ה אבל לרב חסדא מחלוקת מן הצד של מגופה התם הוא דקאמר ר' יהודא משום דאיכא דעבדי לה פיתחא אבל ע"ג ד"ה מותר והדקתני לא יקבנה מצדה התם בגופה דחבית כלו' בדפנותיה לכ"ע אסור דלפיתחא מכוין אבל מגב המגופה שרי לרבנן והרי"ף והרא"ש פסקי כרב הונא וזה דעת רבינו שכפל ושילש דבריו דבצדה אסור לאורויי דכל צדה אסור בין בצדה דגופה דחבית דהיינו דפנותיה בין בצדה דמגופה וכתב ב"י ואעפ"י שהתוספ' כתבו ריש פרק במה טומנין דהא דאסור למיברז חביתא חבית גופא משמע ועוד דבמגופה שרי דתנן אין נוקבין מגופה של חבית דברי ר' יהודא וחכמים מתירין צ"ל דאינהו סברי כרב חסדא ומש"ה כתבו דבמגופה שרי בכל גונא לחכמים דקי"ל כוותייהו וא"כ עכ"ל דלא אסר רב ששת למיברז אלא בגופא דחביתא אבל למאן דפסק כרב הונא ודאי דאפי' במגופה נמי אסור למיברז לד"ה כיון דמן הצד הוא דע"כ לא שרו חכמים אלא מלמעלה עכ"ל ובחנם דחק דפשוט הוא דדברי התו' אף לרב הונא הם וכך הוא הפשט בתוספות דמדמשני בהא דרשב"ג דמתיר להתיז ראשה בסייף ודאי לעין יפה קמכוין צריך לומר דהיינו משום דכיון דמיירי שמתיז פיה למטה ממגופתה וכדפרש"י דהיינו במקום שהוא חבור השתא כיון דמרחיב הנקב כל כך למטה ממגופתה ודאי לעין יפה קמכוין אבל בדרב ששת דאסו' למיברז בבורטיא דקאמר ודאי לפיתחא קמכוין דאי לעין יפה קא מכוין ליפתחיה מפתח צ"ל דמיירי בגוף החבית בדפנותיה דהני דקמבעיא להו מיניה דרב ששת לא קמבעיא להו אלא אחביתא גופה דחביתא בסתמא חבית גופא משמע ופשיט להו בסתמא דאסור במאי דקמבעיא להו והתם ודאי אין היתר למיברז ועוד דאי איתא דקמבעיא ליה אי שרי למיברז נמי במגופה קשה היכא פשט להו בסתמא דאסור דמשמע דאין לו היתר הלא אף לרב הונא דבצדה דמגופה ד"ה אסור מ"מ במגופה עצמה שרי למברז לחכמים דתנן במתניתין אין נוקבין מגופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולרב הונא פליגי בנוקב למעלה במגופה עצמה וקי"ל כחכמים וא"כ היאך פשט להו רב ששת בסתם דאסור אלא ודאי אחביתא גופא קמבעיא לה וכו' כדפי' : **הותמות** שבכלים וכו' מימרא דשמואל בפ' המביא כדי יין סוף (דף ל"א) וטעמו דבכלים אין בנין וסתירה ולכן אפי' מפקיע או חותך נמי שרי אלא דמ"מ אם אפשר לפותחו ע"י התרת חבל אין להפקיע ולא לחותכו כיון דא"צ לסתירה זו · ולכן הזכיר מתיר גבי כלים לאורויי דלכתחלה מתי' ולא מפקיע וחותך והר"פ ס"ל דלסלק היתידות הם הצירים שבאחורי התיבה אסור דהא דאמרו דאסור להחזיר דלת של תיבה שמא יתקע כדלעיל בסי' ש"ה פירושו שמא ישי' הצירים כדכתב המרדכי בפ' בכל מערבין וא"כ ה"נ אסור להסירם דהוי כסתירה

ראש המגופה דמשמע דוקא ראש המגופה אבל ראש החבית אסור ומצאתי נוסח' שכתב בה מותר להתיז ראש החבית ונוסח' מתוקנת היא אלא שכתב רבינו בסמוך וה"מ בצדה וכו' והיא במגופה דוקא היא כמו שיתבאר ואם רבינו אינו מזכיר כאן מגופה משמע דבגופה של חבית שרי לנקוב למעלה וליתא לכן נ"ל דשפיר גרסי' ראש המגופה וה"פ מותר להתיז ראש החבית שהמגופה בו : וכתב בתה"ד סי' ס"ד בשם א"ז דה"מ בחבית שאינה מחזקת יותר ממ' סאה אבל אם היא גדולה כ"כ נראה מדבריו שאסור משום דהוי' כקרקע ושייך ביה בנין וסתירה : **ומ"ש** אבל לנוקבה בצדה אפי' ברומח וכו' שם בעי ר"ש מהו למיברז חבית בבורטיא בשבתא לפיתחא קא מכוין ואסור או דלמא לעין יפה קא מכוין ושרי א"ל לפיתחא קא מכוין ואסור ופירש"י למברז בבורטיא · לתחוב רומח בדפנותיה לנקוב : לעין יפה · להרחיב תוצאת היין : ואותיבנא לרב ששת מדתני' רשב"ג מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף ומשני התם ודאי לעין יפה קא מכוין הכא אם איתא דלעין יפה קא מכוין ליפתוחי מיפתח כלומר יטול מגופתה ובסמוך אכתוב בס"ד דאפי' מגופה עצמה אסור לנקבה מצדה :

וה"מ בצדה אבל למעלה מותר לנוקבה וכו' שם במשנה אין נוקבין מגופה של חבית דר"י וחכמים מתירין ולא יקבנה מצידה ובגמרא א"ר הונא מחלוקת למעלה אבל מן הצד ד"ה אסור והיינו דקתני לא יקבנה מצדה ופירש"י למעלה בראש המגופה התם הוא דשרו רבנן דלאו אורחא למעבד פתח התם אלא נוטל כל המגופה · אבל מצדה זמנין דעבד לה משום פתחא ואינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר או פסולת ביין היינו דקתני לא יקבנה מצדה ואמגופה קאי ודברי הכל ור"ח אומר מחלוקת מן הצד אבל על גבה ד"ה מותר והא דקתני לא יקבנה מצדה בגופה דחבית ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב הונא וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ג ולפי זה צריך לומר דהא דבעו מרב ששת מהו למיברז בבורטיא בשבת ואסר להו אפילו למיברז במגופה היא ואפילו הכי אסר משום דכיון דמן הצד היא ודאי לפתח' מכוין דאי לעין יפה ליפת' מיפתח וכ"כ ר"י בת"ה ואע"פ שהתו' כתבו בר"פ במה טומנין (מח :) דהא דאסור למיברז חביתא חבית גופה משמע ועוד דבמגופה שרי דתנן אין נוקבין מגופה של חבית דברי ר"י וחכמים מתירין צ"ל דאינהו ס"ל כר"ח ומש"ה כתבו דבמגופה שרי בכל גוונא לחכמים דקי"ל כוותייהו וא"כ עכ"ל דלא אסר רב ששת למיברז אלא בגופה דחבית' אבל למאן דפסק כרב הונא ודאי דאפילו במגופה נמי אסור למיברז לדברי הכל כיון דמן הצד הוא דע"כ לא שרי חכמים אלא מלמעלה :

חותמות שבכלים כגון שידה תיבה ומגדל וכו' בפרק המביא כדי יין (לא לב ·) אמר שמואל חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד שבת ואחד י"ט ופירש"י חותמות שבקרקע . כגון דלתות פתחי בורות ומערות הסגורים בקשרי חבלים : מתיר · את הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי : אבל לא מפקיע . החבל לסתור עבות גדילתו ולא חותך דהא סתירה הוא ויש סתירה בבנין של קרקע : ושל כלים . כגון תיבה הנעולה ע"י קשר חבל : מתיר ומפקיע וחותך · דאין סתירה בכלים. גרסינן בגמרא בפ' חבית (קמו ·) תני חדא חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר ומפקיע וחותך ופירש"י מתיר · אם הכיסוי קשור בחבל : מפקיע . סותר שרשרות החבל עכ"ל וכ' הרמב"ם דין זה : וז"ל הכלבו חותלות של תמרים מתיר

דרישה

לרב חסדא בחבית גופא דאכתי קשה הא איכא למיטעי בדברי רבא ולמימר דבמגופה היא"ל ואינו חיבור מותר בכל ענין אליבא דכ"ע ואפילו בפותח מן הצד וזהו ליתא אליבא דרב הונא ולכאורה היה נראה לתרץ דגם רב הונא דקאמר אבל מן הצד ד"ה אסור ס"ל דלא אסרי חכמים אלא בנקב מן הצד בגוף החבית דכיון דאיכא חיבור אסיר אפילו לחכמים אבל למעלה אפילו בגוף החבית מותר וה"ט משום דאין דרך לעשית פתח למעלה מפני עפר וצרורות שיפלו בה וכדפירש"י ורבינו וז"ל בתר טעמא מה לי במגופה או בגוף החבית הואיל שאין דרך לעשות הפתח למעלה שלא יפול בה צרורות אבל במגופה אפילו מן הצד שרי כיון דאינו חיבור והא דשנינו במשנה בפלוגתא ר"י וחכמים בניקב במגופה ה"ט משום שהמשנה מתחיל בדברי רבי יהודה האוסר ומש"ה נקט רבי יהודה האיסר רביתא דאפילו במגופה אסיר לנקיב אבל חכמים המתירין בכל ענין מתירין והא דלא פירשי דבריהם משום דמפורש ממילא דזיל בתר טעמא דלפי טעם דאין עושין נקב למעלה אין חילוק בין נוקב במגופה אי לנוקב מן הצד בתרווייהו ע"כ צ"ל דלאו לפתח קמכוין כמ"ש כך היה נראה לכאורה והשתא שפיר פריך ממגופה דלכ"ע מותר אליבא דחכמים אפילו לדברי רב הונא ואפילו מן הצד ואתי שפיר נמי דרבינו סתם דבריו וכתב סתם מותר להתיז ראש החבית כו' משמע אפילו החבית גופה ועי"ז קאי דמן הצד אסור כו' מיירי במן הצד וסמך על מה שיכתוב אח"כ שמחלק בין מן הצד ללמעלה אבל אינו הולך לימר כן מדקאמר הגמרא באוקימתא דרב חסדא והא דקתני לא יקבנה מצדה התם בגופה דחבית ולפי מ"ש גם לרב הונא צ"ל כן וא"כ למה כתב באוקימתא שלו והיינו דקתני לא יקבנה מצדה יעיד דלפי מ"ש דגם לרב הונא חכמים היכא סיים אלא במן הצד בחבית עצמה לא יהיה נ"מ אליבא דהלכה כחכמים בין רב הונא לרב חסדא וא"כ למה כתבו הרי"ף והרא"ש דהלכה כרב הונא לכללא"ד דצ"ל דכמו שכתב ר"ת בפי דקע"פ שאינו דומה למגופה שאינו עשוי להכנים ולהוציא מ"מ פריך דהא איתא דבפותח בית הצואר חייב חטאת ה"ל לחכמים למיסר מדרבנן במגופה הואיל שדומה קצת זה לזה. ה"כ י"ל דאע"ג דהכא במגופה יש טעם הגון שמיתר למעלה מכח שאין דרך לעשית פתח למעלה משא"כ התם במלוק בית הצואר מ"מ פריך אם איתא דהתם במלוק בית הצואר חייב חטאת היה לחכמים לכל הפחות למיסר מדרבנן במגופה אפילו למעלה הואיל שדומה זה לזה שהרי גם שם בחלוק לא לשם פתח קמכוין אלא לצורך לבישתו הוא עושה ואפ"ה חייב עליה אפי' חטאת גם ה"נ בנקיבתו למעלה מ"מ הוא עושה נקב לצורך ליטול ממנה מה שהוא צורך כמו גבי חלוק לצורך לבישתו ומשני רבא זה סבור כו' ר"ל דאינן שוין כלל דליגזור זה אטו זה דהכא במגופה אינו חיבור ואין בו שום צד איסור דאורייתא ולכן לא שייך ליגזור הא אטו הא ומותר בכה"ג אפי' מדרבנן ועיין בב"י בד"ה וה"מ בצדה אבל למעלה כו' שאמר שמשני על המשנה אוקימתא דרב הונא ורב חסדא הכ"ל כתב וז"ל ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב הונא וכ"פ הרמב"ם בפ"ו ולפ"ז צ"ל דהא דבעי מיניה דרב ששת מהו למיברז בבורטא בשבת ואסר להו למיברז במגופה היא ואפ"ה אסר משום דכיון דמן הצד היא ודאי לפתיחה מכוין דאי הכא לעין יפה ליפתח מיפתח וכ"כ רבינו ירוחם בפ"ה ואע"פ שהתו' כתבו בר"פ במה טומנין דהא דאסור למיברז חבית גופה משמע ועוד דבמגופה שרי דתנן אין נוקבים כו' וחכמים מתירין צ"ל דאינהו ס"ל כרב חסדא ומש"ה כתבו דבמגופה שרי בכל גוונא לחכמים דקי"ל כוותייהו וא"כ ע"כ צ"ל דלא אסר רב ששת למיברז אלא בגופה דחבית אבל למאן דפסק כרב הונא ודאי דאפילו במגופה נמי אסור למיברז לדברי הכל כיון דמן הצד הוא דע"כ לא שרו חכמים אלא למעלה עכ"ל ב"י ולענ"ד זה הוא דוחק גדול דמ"ש התו' ועוד במגופה שרי דתנן אין נוקבין כו' דיכתבו כן אליבא דרב חסדא דלא קי"ל כוותיה ועוד דא"כ לא משתמע חד מהפוסקים ראשונים ואחרונים דכולהו פסקו כרב הונא וה"ל לא' להזכיר שהתו' פסקו כרב חסדא ועוד דא"כ מה יכולין להקשות מרש"י מזאת המשנה דילמא רש"י ס"ל דמיירי במגופה וס"ל כרב הונא דקי"ל כוותיה ואליבי' אפילו לחכמים במגופה

פרישה

לתחוב רומח בדפנותיה לנקוב) לפיתחא קמכוין ואסור א"ד לעין יפה קמכוין ושרי (פי' להראות נדבת לבו לפני האורחים מיליא יין בכלי גדול מדלא נקב ליה כדרך הנוקבין נקב עגול ויפה) ת"ל לפתחא קמכוין ואסור מיתיבי רשב"ג אומר מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש התם ודאי לעין יפה קמכוין הכא אם איתא דלעין יפה קמכוין לפתוח מפתח ופי' יטול מגופה אבל כשמתיז ראשה בסייף דהיינו שנוטל שפת פיה ומרחיב פיה לחטה ממגופת' ודאי לעין יפה קמכוין עכ"ל הגמרא עם פירש"י הנה לכאורה קשה על מ"ש רש"י דלמעלה חכמים מתירין משום דלאו אורחא למעבד פתח התם אלא נוטל כל המגופה דלמה צ"ל אלא נוטל כל המגופה ולא פי' שלא יפול עפר או פסולת ביין כמ"ש אח"כ אבל מן הצד ד"ה אסור · ונראה דרש"י ס"ל דזאת הסברא שאין דרך לעשות פתח למעלה מטעם שלא יפול בה צרורות כו' היא חלושה שבאמר שבודאי אין דרך לעשות פתח למעלה מטעם זה אלא ס"ל שפעמים אדם עושה נקב למעלה ואינו חושש לשמא יפול בה צרורות כו' ולהכי לענין היתר שלמעלה מתירין חכמים לא מהני זה הטעם דדילמא דזה שעושה הנקב אינו מקפיד ושמא יפיל בה כו' ולכן פי' סברה ודאי ומוחלטת וקאמר אלא נוטל כל המגופה ור"ל דודאי לאו לפתח קמכוין דא"כ למה לו לנקוב במגופה הא כבר יש נקב למעלה וה"ל לנטול כל המגופה אבל לענין איסור מהני זה הטעם שלא יפול בה כו' דדילמא זה האיש מקפיד בכך וא"כ יכול לומר דילמא לפתח קמכוין ומאי אית לך למימר דלמה לא נטל כל המגופה י"ל דלמא מקפיד שלא יפול בה כו' והכי אמרינן בכל מקום דאין להתיר שום דבר אלא בראיה וסברא ברורה אבל לאסור אוסרים מכח ספק אף שאין הסברא והראיה ברורה ודיוקא דרש"י שזאת הסברא אינו ודאי וחלוטה מדקאמר הגמרא הטעם שמותר להתיז ראש החבית מטעם לעין יפה קמכוין ר"ל להראות נדבת לבו לאורחים ולמה לא קאמר הטעם דודאי לאו לפתח קמכוין שלא יפול בה צרורות כו' אלא ודאי דמכח זאת הסברא אין להתיר דדילמא זה האיש אינו מקפיד בכך · ועוד ראייה דלרב הונא משמע דאינו מתיר לחכמים אפילו למעלה אלא דווקא במגופה אבל בחבית גופה אפילו למעלה אסור ולמה לא אמרינן דודאי לפתח קמכוין משום דאין דרך לעשות פתח למעלה מטעם שלא יפיל בה כו' אלא ודאי שזאת הסברא ודאי לא מהני להתיר כמ"ש אבל מלשון רבינו שכתב וז"ל אבל למעלה מותר לנוקבה דלא לפתח כו' מפני עפר וצרורות שיפלו בה משמע דזאת הסברא מהני אפי' להתיר ויש לדחוק ולומר שסובר שבחבית גופה מחמירים ומייפינן לפתח קמכוין אפי' למעלה הואיל שעושה הנקב בחבית גופה וכמ"ש בדרישה דבמקום שיש איסור אמיר טפי כמו שאכתוב בסמוך בביאור לדברי רבינו והנה מבואר דלרב הונא לא שרו חכמים אלא דווקא למעלה במגופה אבל למעלה בחבית גופה משמע אפילו לרב הונא אסור ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כרב הונא והשתא יתבארו דברי רבינו רק שאקדים תחלת דברי ב"י וז"ל ב"י מותר להתיז ראש כו' ברייתא פרק חבית רשב"ג מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף וכתב רש"י שם שמרחיב פיה למטה ממגופתה מדקתני מתיז את ראשה שפת פיה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק כ"ג ולפ"ז לא הל"ל לרבינו מותר להתיז ראש המגופה דמשמע דוקא דראש המגופה אבל ראש החבית אסור ומצאתי נוסח שכתוב בה מותר וכו' שיתבאר ע"ש עד וה"פ מתיר להתיז ראש החבית שהמגופה בו' עכ"ל · ונראה שזה דוחק גדול דמ"מ הואיל דמ"ש מותר להתיז קאי אראש החבית א"כ אע"פ שכתב ראש החבית שהמגופה בו מ"מ במה שכתב אח"כ אבל לנוקבה בצדה כו' וה"מ בצידה אבל למעלה כו' ג"כ קאי אחבית שהענין מדבר ומתחיל ולכן נראה שעיקר הגירסא היא מותר להתיז ראש החבית וכן גורס נמי רמ"ף ואפ"ה קאי אמגופה דבחבית לא שייך לומר ראש הואיל שהוא עגול וארוך ובכל ארכו הוא שוה בגובה רק באמצע היא משופע ועולה מכל צד כדרך החבית שלנו שבאמצעיתו בכל סביבו הוא רחב יותר ובולט מעט ולא נופל בו לשון ראש ובלאו הכי ק' שמשמע מדברי רש"י וה"מ דהסילוק של מעלה ומן הצד קאי אמגופה עצמה והיאך שייך במגופה עצמה שיעשה נקב מן הצד ושלא

מתיר הקשרים ומפקיע כל החבלים ואפי' בסכין ואפי' גופן של חותלות לפי שכ"ו כמו שעושה אגוז או שקדים בשביל האוכל שבהם עכ"ל (ד) : **וכתב** הר"פ אבל היתדות שנועצים בהם וכו' אפי' ביתדות שבכלים קאמר דאסור מטעם סתו' והרא"ש שיבואר בסמוך וכן כתוב בכלבו בשם הר"פ וה"ר יעקב מקוינן אומר דמותר להסיר היתדות שאחרי התיבה ואני חולק עליו וכ"כ המרדכי בפ' בכל מערבין ה"ר יעקב מקוינן פי' שמותר להסיר הצירים שקורין גונ"ץ בלע"ז שאחורי התיבה אם נאבד המפתח דהא סתירה גרועה היא כיון שאין צריך לשבור שום דבר אבל ל"נ לר"פ דהא אמרינן בפ' כל הכלים (קכב:) דאסור להחזיר דלת של תיבה גזירה שמא יתקע פירוש שמא ישים הצירים דהוא בנין חשוב עכ"ל (ה) : **וכתב** א"א ז"ל ודוקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו וכו' בפ' בכל מערבין (לה.) אמתני' דנתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח ה"ז עירו' דאוקמו' רבה ורב יוסף (שם) במגדל של עץ ומסקינן דמתני' במנעול וקטיר במיתנא היא ובעי סכינא למיפסקי' כתב הרא"ש דמשמע מהכא דהא דאמרי' חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך היינו דוקא כעין קשירה של מיתנא וכיוצא בה אבל פותח' של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר דבכלי נמי שייך בנין גמור וסתירה גמורה וכ"כ התו' שם ובפרק חבית וכ"כ המרדכי בפ' חבית : **ובסמ"ק** כתב ובשבירת פותחת של תיבות נחלקו וכו' מחלוקת זו כתב גם בסמ"ג ובהגהות פרק כ"ג ולא כתב רבי' בשם סמ"ק לבדו אלא משום דמסיים בה שנהגו להקל ע"י א"י : וכתב האגור שתימוהו לא ראה מי שהורה לשבר הפותחת לצורך השבת ומשמע דע"י ישראל קאמר דאלו ע"י א"י אין להחמיר כ"כ כיון דאיכא מאן דשרי אפי' ע"י ישראל (ו) : **ושבקרקע** כגון דלת של בור שקשור בו חבל וכו' כבר נתבאר בסמוך · וכתב המרדכי בפרק חבית דהא דלא מפקיע וחותך דוקא כשעשוי לקיום ע"מ שלא להסירן בשבת אבל אם אינו עשוי לקיום כלל שרי ומטעם זה התיר בדף שמשימין לפני התנור וטורקין אותו בטיט בע"ש להסירו מן התנור בשבת שאינו עשוי לקיום וכתב ע"ז בתה"ד סי' ס"ה דאע"ג דהא דאסרי' להפקיע ולחתוך חותמות שבקרקעות כחותמות גריעי היא דלאו בחיבור יפה אפי' חותמות שבכלים נמי אסור כמ"ש התו' בשבת (קמו.) והרא"ש וא"כ אע"ג דלא מכוין למיעבד פתחא פסיק רישיה הוא לענין סתירת בנין מיהו כתב א"ז בשם רש"י דלא שייכי סתירה דאורייתא אפי' בקרקע היכא דאינו עושה אלא פתחא בעלמא אלא דמיחזי כסותר מדרבנן ומתוך כך אית למימר דדוקא חותמות שבקרקע אף ע"ג דגריעי איכא מ"מ נעשו לחיבור ולסתימה זמן מה שהוא ולכן שייך בהו סתירה מדרבנן דמיחזי כסותר אבל טריקת התנור דלא נעשה כלל לקיום רק לשמור החום לפי שעה ולמיסתר למחר שרי אפי' לכתחלה (ז) ומה שפירש"י דשרי להתיר חותמות שבקרקע משום דלא הוי קשר של קיימא שעשוי להתיר תדיר נראה שר"ל הקשר שסוגרין בו מתירין אותו בשבת לפתוח וחוזר וקושר בשבת לנעול אבל הדלת לעולם קבוע שם לאיזה זמן עכ"ל : **אסור** לחתוך שפופרת וכולי בשלהי פרק חבית (קמו:) גובתא רב אסר ושמואל שרי מחתך לכתחלה דכ"ע ל"פ דאסור הדורי דכ"ע ל"פ דשרי כי פליגי דחתיכא ולא מתקנא מאן דאסר גזירה דלמא אתי למיחתך לכתחלה ומאן דשרי לא גזרי' ופרש"י גובתא · לתקוע קנה חלול בנקב החבית שיצא היין דרך הקנה : מחתך · לתקנה למדת הנקב : לא מתקנא · לא ניתנה בנקב לידע אם למדתו היא · כתנאי אין חותכין שפופרת בי"ט ואצ"ל בשבת נפלה מחזירים אותה בשבת ואין צריך לומר ביום טוב ורבי יוסי מיקל ואסיקנא דחתיכה ולא מתקנא א"כ מ"ם גזרינן ומ"ם לא גזרינן דרב שיטא ברייתא דרב אודי משמיה דרבי יוחנן הלכה כרבי יוסי : וכתב רבינו ירוחם בח"ח שנראה מפירש"י שאסור לתקן בגוף השפופרת שום דבר ואפי' ביד אבל ר"ח כתב שמתקנה ביד אבל לא בסכין · כתב הרמב"ם בפכ"ג אין חותכין שפופרת של קנה מפני שהוא כמתקן כלי היתה חתוכה אף על פי שאינה מתוקנת מותר להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין ואין חוששין שמא יתקן עכ"ל נראה מדבריו שהוא

מפרש

בחבל יכול להתירו או לחותכו בסכין או להתיר קליעתו וכתב ה"ר פרץ (ו) אבל היתדות שנועצין בהן אסור להסירם דהוה כבנין גמור וכתב א"א הרא"ש ז"ל ודוקא כעין קשירת חבל וכיוצא בו אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר דבכלי נמי שייך בנין גמור וסתירה גמורה ובסמ"ק כתב [ז] ובשבירת פותחת של תיבות נחלקו בה ה"ר אלעזר מתיר והר"י אוסר ומיהו ע"י א"י יש להקל ע"כ ושבקרקע כגון דלת של בור שקשור בו בחבל יכול להתירו דלאו קשר של קיימא הוא (ז) שהרי עומד להתיר (ח) אבל לא מפקיע וחותך משום סתירה אסור לחתוך שפופרת וליתנה בנקב

כסתירה גמורה : **ומ"ש** דהוי כבנין גמור ר"ל כי היכא דכשמשים הצירים הוי כבנין גמור ה"נ כשמסירם הוי כסתיר' גמורה אך קשה דהא בפ' כל הכלים מחלק בדלת שידה תיבה ומגדל דנוטלין אבל לא מחזירין וכדלעיל בסי' ש"ח וא"כ היאך מדמה הר"פ סתירה לבנין ונראה דמטעם זה התיר הר"י מקוינן להסיר היתדות שאחורי התיבה דסתירה גרועה היא כיון שא"צ לשבור שום דבר ולא דמי לחזרה דאסור שמא יתקע והביאו הב"י ובש"ע הביא שני הדעות ולא הכריע ולפעד"נ כדברי המתיר וכשנאבד המפתח נראה שמותר לפתוח בסכין או במחט לכ"ע כדתנן בריש פ' כל הכלים מחט של יד ליטול בה את הקוץ ושל שקים לפתוח בו את הדלת פי' מחט גדולה שתופרין בה שקי' לפתוח בו את הדלת מי שאבד מפתח שלו עכ"ל מנאתי : **אסור** לחתוך שפופרת וכו' פלוגתא דתנאי ואמוראי בפר' חבית ופסק ר' יוחנן הלכה כר' יוסי דמיקל וכשמואל דלא כרב דאמר בחתיכה ולא נתנה שם מעולם :

עלה

דרכי משה

(ד) ודין החותלים מחובר בגמרא פ' חבית (קמו:) וכתבו הרמב"ם : (ה) ודברי הרא"ש דבסמוך דאוסר בשל עץ ושל מתכות נראה בדברי הר"ף וכ"כ המרדכי והתוספות פרק חבית (קמו:) : (ו) וכ"ה מסקנת א"ז דאפילו בשל עץ ושל מתכות שרי ואין להחמיר לכל הפחות ע"י א"י : (ז) וכבר נתבאר דין סתירת פי התנור לעיל סימן רנ"ז :

הארוך

פרישה

יודע שהמה מגופה לעולם היא למעלה ע"ג החבית ובכל מקום שינקבנה שם נופלים לתוכו פסולת ועפר · לכן נלע"ד שהמגופה המוזכר בגמרא אינה כמגופה שלנו שנוטלים עץ עגול וקובעים אותו בפי החבית למעלה במקום ששופכין בו המשקה אלא עשויה כמין קדירה שיש לו בית קיבול ומחברים פיה במקום שהוא פתוח בפי החבית כדרך שאנו עושין במשקה הנקרא שכר שמושיבין קדירה למעלה בפי החבית כשמוליכין אותו מעיר לעיר כן היה בימיהם שהיו החביות שלהן של חרס והיה עושין ע"פ כיסוי כמין קדירה כמ"ש ובזה שייך שפיר למימר שנוקבין אותו למעלה או מן הצד ר"ל בצדה של אותה קדירה שכשינקבה שם בודאי לא יוכל ליפול שום דבר לתוכו משא"כ כשינקבנה הקדירה ע"ג מלמעלה ועל מגופה זאת כתב רבינו מותר להתיז ראש החבית כו' דהוא"ל שהוא עומד ומחובר בחבית ובולט ועולה הרבה שפיר מיקרי ראש החבית וכשמתיז אותה בסייף מן החבית מ"מ לגמרם ומתיז עמה מעט משפת החבית במקום שהוא מחובר שם שהם החבית גופה ובולט קצת ונוכרא מתה לומר כן אפילו לפי הגירסא שגורס ראש המגופה שנקראת המגופה ג"כ ראש החבית דהא רבינו כתב מיד ז"ל דלאו לפתח קמכוין כיון שמסיר ראשה כולה · וא"ל למה לא כתב נהדיא מותר להתיז המגופה דא"כ הוה משמע שאינו מתיר אלא להתיז המגופה אבל לא להתיז ג"כ מעט מן החבית לכן נקט בל' זה לאורויי דאפי' אם מתיז מעט עם החבית עמה ואע"ג דבחבית גופא אפי' נקב קטן אסור מ"מ כאן מותר כיון שמתיז כולה יחד וכדברי רשב"ג הנ"ל וזה הדין שכתב מותר להתיז ראש כו' והחילוק שלמעלה ולמן הצד נראה דאיירי אפילו אם החבית שלימה ואע"ג דכתב לעיל אם החבית שלימה אסור לשוברה או לנקוב בה נקב בעלמא מדכתב סתמא ואפי' נקב בעלמא אסור לינקוב בה כו' משמע אפילו למעלה מ"מ הואיל דכל דין זה איירי במגופה שאינו מן החבית עצמה אלא מחובר ודבוק בה יש לה דין חבית שבורה ומותר כשמתיז ראשה או עושה נקב למעלה וכן היא הכרעה של דברי רבינו מתחלה כתב מותר להתיז ראש החבית בסייף כו' והשמועינן דאם עשה נקב גדול שמתיז כל המגופה עם מעט מן החבית דמותר מטעם דלאו יפה מכוין ואח"כ כתב אבל אם עושה נקב מן הצד ר"ל נקב בצדה במגופה עצמ' ברומה אעפ"י שהוא גדול וה"ה דכוותא ג"כ דלאו יפה מכוין אפ"ה אסור דודאי לפתח קמכוין כו' ואח"כ כתב אבל למעלה ר"ל למעלה במגופה מותר לנוקבה אעפ"י שאין עושה הנקב גדול כ"כ כמו שמתיז ראש כו' דניחא דלאו יפה קא מכוין אפ"ה מותר מטעם דאין דרך לעשות פתח למעלה · ואח"כ חזר וכתב אבל מגדה אסור כו' ולהשמיע' דאם עושה נקב קטן במגופה מן הצד ג"כ אסור ואעפ"י שכבר כתב לעיל אבל לנוקבה בגדה אפילו ברומה שעושה נקב גדול כו' משמע היה רבותא יותר בנקב גדול מבנקב קטן מ"מ חזר וכת' דין נקב קטן לאשמועינן כל חילוקי דינים דאף אם תמצא מי שסובר איפכא שיותר יש להתיר בקטן מבגדול מ"מ במן הצד אין חילוק בין גדול לקטן וגם זה איירי במגופה אבל כשעושה נקב בגוף החבית כבר כתב רבינו לעיל בסמוך דאפילו נקב בעלמא אסור הכה נתבארו דברי רבינו יפה · אלא שקשה לפי סברת רבינו שסבר דלמעלה אין דרך לעשות פתח מטעם שלא יפול דבר צרורות כו' וטעם זה מהני לדידיה אפילו להתיר כמ"ש לעיל וא"כ למה צריך לטעם שמותר להתיז ראש החבית משום דלאו לפתח קמכוין כיון שמסיר את ראשה כולה ר"ל שמראה נדבת לבו לאורחים ולמה לא כתב הטעם דלאו לפתח קמכוין דאין דרך לעשות פתח למעלה שלא יפול בה צרורות כמ"ש הטעם בסמוך · ולכאורה היה נראה דרבינו כ"כ אליבא דר"ע ר"ל אפילו לרבי יהודה דאוסר במגופה לנקוב למעלה במגופה כמ"ש לעיל בזהו מודה הכא במסיר ראשה כולה דמותר דלא דמי לאו לפתח קמכוין אלא להראות נדבת לבו לאורחים אבל יותר נראה לומר דרבי' הוכרח לכתוב זה הטעם אפילו לחכמים שמתירים למעלה במגופה מטעם דלאו לפתח קמכוין שלא יפול בה צרורות כו' מ"מ הכא שמתיז המגופה עם מעט מהחבית עצמה ה"א דאסור דהא כבר כתבתי לעיל דאפילו לסברת רבינו לא מהני זה הטעם שלא יפול בה צרורות אלא דווקא בלמעלה במגופה אבל למעלה בחבית עצמה לא מהני זה הטעם הואיל שהנקב הוא בגוף החבית ול"ד לעושה נקב במגופה שאינו בגוף החבית וכמו שמתרץ ומחלק רבא בגמרא זה חיבור וזה אינו חיבור וכמ"ש בדרישה ולכן צריך לטעם כיון שמסיר ראשה כולה ר"ל להראות נדבת לבו לאורחים וק"ל ועיין בדרישה :

(ו) **אבל** היתדו' שנועצים בהם ר"ל הצירים שבאחורי התיבה אסור אף אם נאבד המפתח :

(ז) **שהרי** עומד להתיר פי' בת"ה מר"ל הקשר שסוגרין בו מתירין אותו בשבת לפתוח וחוזר וקושר בשבת לנעול אבל הדלת לעולם קבוע שם לאיזה זמן וק"ל עכ"ל :

(ח) **אבל** לא מפקיע וחותך משום כו' כתב המרדכי בפרק חבית דהיינו דוקא כשעשוי לקיום ע"מ שלא לסתירה בשבת אבל אם אינו עשוי לקיום כלל שרי ומטעם זה התיר בדף שמשימין לפני התנור וטורקין אותו בטיט בע"ש לסתירה מן התנור בשבת שאינו עשוי לקיום ע"כ · ועיין בב"י שהביא מ"ש בת"ה בענין הזה :

עגיס

דרישה

אסור מן הצד ולכן נלע"ד דגם התו' כתבו כן אליבא דר"ע אפילו אליבא דרב הונא וא"כ לק"מ רק אציע לפניך ל' התו' ומתוכה יתבארו דבריהם שפיר וז"ל ומה בין זה למגופת חבית פי' בקונט' דתניא לקמן בפרק חבית רשב"ג אומר מתיז בסייף ומניחה לפני האורחים וא"כ לר"י מה משני זה חיבור וזה אינו חיבור התם נמי חיבור הוא דרשב"ג שרי להתיז אפי' גוף החבית עם המגופה כדמוכח התם דבעו מיניה מרב ששת מהו למיברז החבית בבורטיה כו' מ"ל לפיתחא קמכוין ואסור ופריך מהא דשרי רשב"ג להתיז ראשה בסייף ומשני התם הא לאו יפה קמכוין אבל הכא אי נמי יפה מכוין ליפתח מיפתח והא דאסור למיברז החבית היינו בגוף החבית חבית גופה משמע ועוד דבמגופה שרי דתנן במתניתין אין נוקבין במגופה כו' וחכמים מתירין משמע דשרי רשב"ג אפילו בגוף החבית דלאו יפה קמכוין הו' עכ"ל והגה · לכאורה יש לדקדק מה מקשה מרב ששת דאסר מברייתא דרשב"ג מתיר להתיז כו' דילמא רב ששת דאסר איירי מן הצד וכמ"ש הב"י ורשב"ג דשרי במתיז ראשה היינו למעלה דהתם יש לסתור יותר מטעם שלא יפול בה צרורות כמו שמחלק רב הונא בין מן הצד ולמעלה במגופה אליבא דחכמים אלא ודאי שמקשה ס"ל דאוסר רב ששת סתמא בכל ענין איירי אפילו למעלה ולכן שפיר מקשה מרשב"ג וא"כ הואיל דאנו מוכרחין לומר דרב ששת אסר אפילו למעלה מדסתם דבריו כמ"ש ואם כן שפיר כתבו התו' ועוד במגופה שרי דתנן אין נוקבין כו' ר"ל דאי רב ששת איירי במגופה וא"כ מדאסר סתם משמע אפילו למעלה כמ"ש וזה א"א דתנן אין נוקבין מגופת כו' וחכמים מתירין ולמעלה שרי לכ"ע אפילו לרב הונא אליבא דחכמים אלא ודאי רב ששת איירי בחבית גופה ולזו א"ש דאסר אפילו למעלה מטעם דחיבור הוא כמו שמחלק דחייב חטאת מטעם דחיבור הוא כמ"ש ול"ק למה סתם · דהגהת י"ל כיון דאמר למברז בחבית וסתם חבית הוא בחבית גופה כמ"ש התו' וחבית עצמו בכל ענין אסור · והגה נתבארו דבריהם אפילו אליבא דרב הונא ולא כב"י · כתוב בתשובה אשכנזי והם שבילי הלקט ברזא שבחביות שלהם שסותמין אותו בעץ שנסתם ואין אדם יכול להוציאם מותר ליקח ברזא מסמרת ולהכניסה באותו הברזא לתוך החבית לכתחלה לצורך לשתות יין בשבת ובלבד שלא יהא הנקב כנגד המסמרים עד כאן וכ"פ בש"ע :

[ז] **ובשבירת** פותחת כו' וכשנאבד המפתח נראה דמותר לפתוח בסכין או במחט לכ"ע כדתנן בריש כל הכלים מחט של יד ליטול בו את הקוץ ושל שקים לפתוח בו את הדלת פי' מחט קטנה שתופרי' בה בגדים ושל שקים מחט גדולה שתופרים בה שקים לפתוח את הדלת מי שנאבד מפתחו עכ"ל מגלתי מ"ו · בת"ה בסי' ס"ו פסק סכין שהוא תקוע בכותל של עץ מבעו"י אסור להוציאו בשבת כיון שהוא דבר מחובר אם הוה תקוע מעט בדופק כמעט פסיק רישא הוא שלא יוסיף בנקב וק"ל קודם כ"פ דחייב משום בונה אבל אם הוא תקוע בספסל וכן כל דבר תלוש מותר להוציאו כיון דאין בנין וסתירה בכלי' ואם דנה ופלפה מבעו"י אפילו בכותל שרי עכ"ל וכ"פ בש"ע · עיין בת"ה סי' ס"ו וב"י הביאו שכתב ז"ל תמוהה ירא"ה היכא דתקעו בכותל שהוא מחובר ילאה שאסור להוציאו כו' עד ואין נראה להביא ראייה להפיג כו' וכתב ולא ירדתי לסוף דעת בעל ת"ה הנ"ל דבתחלה כתב דנראה דלא שרי סכין התקוע בחבית אלא כשתוקעו והוציאו כבר בכותל הא לאו הכי לא ובסוף התשובה כתב שאם תקוע הסכין בדבר תלוש אין טעם כו' ע"ש ולפע"ד ידועי לסוף דעתו ולק"מ דמ"ש תחלה ז"ל מטעם גרסה דהאי סכינא התקוע בחבית דאיירי שהוציאוהו והכניסוהו כבר בכותל כו' לא כ"כ מפני שחור ממ"ש רמשוה דבחבית מותר אפי' אי איכא פסיק רישא כל זמן שנח כיון דאח"כ שמסילה אלי סבר להאריך ולכתוב שמותר גם הרי הביאה ראייה לדבריו מהמרדכי דפרק חבית דבדרבנן בעי שיכוין ולא תלוי בפסיק רישא אלא כ"פ דהאי מטעם כו' ר"ל ואעפ"י שהדין דין אמת כמ"ש דבדרבנן בעינן שיכוין מ"מ אין ראייה מהמרדכי דפרק חבית דהמרדכי ע"כ איירי בהוציאוהו והכניסוהו מבע"י מדסכינא דאייה מסכינ' דבגיי מורבא דנעצה ופלפה כו' וא"כ אין שם פסיק רישא · ואח"כ בסוף בא לייסב דלא תיקשה סתירה לדבריו הראשונים מהאי מרדכי דפ' חבית שדקוכים מכח"י דמיירי המרדכי בדנה ופלפה וא"כ קשה אם תאמר בלא דנה ופלפה בחבית שהוא כלי ג"כ מותר אעפ"י שהוא פסיק רישא עד שיכוין א"כ למה כתב המרדכי דבחבית סתירו בדנה ופלפה מן החבית הגא בלאה"ג שרי ע"ז כתב והאמת שהוכחתו דסכין המתקוע בחבית מיירי בלא פסיק רישא שמיישב אפילו בחבית גדולה ר"ל לעולם אפי' היכא דאיכא פסיק רישא נמי שרי והא דמיירי המרדכי מדנה ופלפה משום דמיירי נמי בחבית גדולה ובחבית גדולה שהוא דומה לקרקע בעי' לכ"ע דונה ופלפה וק"ל · אבל בחבית קטן עכ"פ מותר והוו שפסיק אס"כ וכתב דבתקוע סכין בדבר תלוש לא ידעינן כלל טעם וסברא לאסור ודו"ק · וזה ר"ל ברור בביאור דברי מהרא"י וב"י נמי כתב דיש ליישבו דהצריך דנה ופלפה מפני חבית גדולה והפסיק פי' זה מדכתב אפי' בחבית גדולה דמשמע דמיירי גם בחבית קטנה והוו ודאי קושיא גדולה היא לפי הבנתו שמבין מ"ש מהרא"י שמעם נראה כו' בנסוי

אמנם

בנקב שבחבית כדי שיקלה היין היתה חתוכה כבר מותר ליתנה אפי' לא נהנה שם מעולם וכ"ש שמותר להחזירה אם היתה שם ונפלה : [ה] עלה של הדס אם הוא קטום ויש לו הרבה מהם קטומים מותר ליתנו בנקב במקום מרזב כדי שיקלח היין : ואם אין לו אלא אחד אפי' אם קטום ועומד אסור ליתנו שם : אסור ליתן שעוה או שמן שהוא עב בנקב החבית מפני שהוא ממרח :

חבית

עלה של הדס ט' בס"פ חבית אמר שמואל האי טרפא דאסא אסור ומפרש רב יימר גזירה משום מרזב והלכך אפי' יש לו הרבה קטומים מוכנים מבע"י אסור משום דה"ל כאילו עושה מרזב בשבת אם יתנו בנקב בשבת ולרב אשי הוי טעמא גזירה שמא לא ימצא קטום ויבא לקטום ולפיכך כשיש לו הרבה מוכנים מבע"י ליכא למיגזר שמא יקטום ומותר ליתנו במקום מרזב ולא גזרינן שמא יעשה מרזב בשבת אבל אם אין לו אלא אחד אפי' הוא קטום מבע"י חיישי' שמא יקטום דכיון דאין לו אלא אחד איידי דזוטר תירכס ויבא לקטום בשבת ולפ"ז לאו דוקא אחד אלא אפי' ב' וג' נמי אסור אא"כ בדאיכא הרבה קטומי' וגרסי' בגמ' איכא בינייהו דקטים ומנחי כלשון רבים ועיין בב"י : **אסור** ליתן שעוה או שמן וכו' משנה ס"פ חבית ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח ובמשחא פליגי רב ושמואל ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב דאסר דגזר במשחא עבה אטו שעוה : וכתב ב"י ומשמע דוקא הני דאית ביה משום מירוח אבל בשאר כל הדברים מותר לסתום נקב החבית והא דבד של שום בסתוך דלא התירו אלא בדבר מאכל וע"י הערמה ולצורבא מרבנן דוקא ההוא כשהיין יוצא דרך הנקב ומש"ה בשאר דברים כשאין בהם משום ממרח מותר לסתום עכ"ל ולפענ"ד איפכא דכשהיין יוצא דרך נקב דאיכא פסידא יש להקל טפי ומש"ה התירו לצורבא מרבנן ע"י הערמה ואם לא היה היין יוצא היה אסור אפי' לצורב' מרבנן והא דנקט ברישא דבשעוה ושמן אסור מפני שהוא ממרח אתא לאשמועינן דבשעוה ושמן ליכא היתירא כלל אפי' במקום פסידא ואפילו לצורבא מרבנן וע"י הערמה להכניעו שם נמי אסור משום ממרח אבל שאר דברים דלית ביה משום ממרח שרי בדבר מאכל משום פסידא וע"י הערמה לצורבא מרבנן כמ"ש אח"כ חבית שניקב וכו' הא לאו הכי כגון קיסם או צרור אסור אעפ"י דלית ביה משום ממרח ולפ"ז נוחין דברי הרמב"ם שכתב דבשעוה ושמן אסור משום מירוח דהקשה ה' המגיד וז"ל וא"ת הלא אסור לסתום כל נקב אפי' בקיסם או בצרור וא"כ לא צריך לטעמא דשעוה משום ממרח ובמישחא משום גזרה דשעוה ונדחק ה' המגיד וב"י ביישוב קושיא זו ולמאי דפי' ניחא דבקיסם וצרור דאין דרך להכניעו פשיטא דאין לו היתר אף לצורבא מרבנן אלא אפי' שעוה ומישחא דאיכא למימר דהניחו שם להכניעו וכה"א דלצורבא מרבנן שרי ע"י הערמה כי היכא דשרי תלאתא בברא דתומא וקמ"ל דאסור משום דאית בהו משום ממרח וכש"ע נמשך הרב ב"י לפי פירושו בכאן גם מ"ש הרב בהגה"ה שם נראה שהסכים לזה ולפעד"נ שאינו כן דהא לקמן בסי' של"ד כתב בנתרועעה חבית של יין דהתירו לקרות לא"י אעפ"י שודאי יתקננה בשיבא עכ"ל והוא מדברי הרא"ש בפרק כ"כ ופסק ב"י כך למעלה בסי' ש"ז אלמא משום הפסד יין הקילו טפי וזהו שפרש"י בפ' תולין (סוף דף קל"ט) בההוא צורבא מרבנן דשקל ברא דתומא ומנח בברזא דדנא מקום שיש בו נקב בחבית והיין יוצא נותנו לשם בשבת לסתום והוי כמתקן ומערים לכתחלה עכ"ל דנראה פשוט דקשיא ליה לרש"י הניחא במאי דנאים במברא ועבר להך גיסא וסייר פירי דהתירו הערמה לצורבא מרבנן משום הפסד פירותיו שהיו בלא שמירה אבל לאיזה התירו לסתום הנקב בברא דתומא דהוי כמתקן מנא דה"נ מתקן הנקב וסותמו ולכן פי' דהכא נמי הוי פסידא דהיין יוצא · ולפ"ז כשאין היין יוצא אסור לסותמו אפי' לצורב' דרבנן אפי' בשאר דברים שאין בהם משום מתרח ואצ"ל לשאינו צורבא מרבנן ודלא כמ"ש בש"ע להתיר בשאין היין יוצא ודו"ק : הב"י הביא מ"ש מהרא"י בת"ה סי' ס"ד בדין סכין התחוב בכותל של עץ מבע"י או בספסל שאינו מחובר והקשה עליו והאריך ע"ש ולפענ"ד דתשובה זו נכונה ואגב אבאר אותה כי דבריו קצת סתומים והוא דכתב תחלה דבתקעוהו קצת בחוזק בכותל שהוא מחובר כמעט פסיק רישיה הוא שלא יוסיף בנקב וה"ל קודח כל שהו וחייב משום בונה אח"כ אמר ואין להביא ראי' להתיר ולומר דאין בזה משום קודח מדמתיר במרדכי פ' חבית בסכין התקוע בחבית מע"ש להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף בנקב ומייתי ראיה מפ' במה טומנין דאמר שמואל סכינא דבי הורני דנה ושלפה והדר דנה שרי עכ"ל ונראה דדעתו בכך ראיה דאע"ג דאסיקנא דשמואל אתותב היינו משום דקשיא עליה ממשנתינו דהטומן לפת דאפי' לא דנה ושלפה נמי שרי אע"ג דמזיז עפר מ"מ כיון דהעפר ניזוז מאליו לא חיישינן כדפרש"י לשם ריש (דף נ"א) והיינו לומר דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול אי נמי כדפי' התו' בשם ר"י בפ' כירה (דף מ"ד) דשמואל לא אסר בלא דנה ושלפה משום איסור טלטול מן הצד דהא שמואל מתיר טלטול מן הצד בפ' כירה אפי' גבי מת אלא דאוסר משום דמסיר העפר ומרחיב הגומא ואיתותב מהטומן לפת מכל מקום יש להביא ראיה מדשמואל דסכין התקוע בחבית אע"ג דמוסיף בנקב קצת כשמוציאו ומכניסו אפ"ה כיון דאינו מתכוין להוסיף שרי

שהרי

מפרש דחתיכה ולא מתקנא כלומר שהשפופרת עצמה חסרה שום תיקון ואפ"ה מותר להכניסה בנקב החבית : **עלה** של הדס אם הוא קטום וכו' בס"פ חבית (שם) אמר טבות רישבא אמר שמואל האי טרפא דאסא אסור ופירש"י לתת עלה של הדס בנקב החבית שהעלה עשוי כמרזב והיין זב דרך שם · מ"ט רב יימר מדפתי אמר משום מרזב וכו' התו' שכ' כפירש"י שלא יתקן מרזב ליינו שיפול היין לתוכו וילך למרחוק דכשלוקח עלה הדס ומקפלו כעין מרזב נראה כעושה מרזב ולא דמי לגובתא דכיון שאינו עושה בו שום מעשה לא גזרי' רב אשי אמר גזירה שמא יקטום ופירש"י שמא יקטום. העלה מן הענף וכיון דקטמ' ה"ל מתקן כלי · מ"ב א"כ דקטים ומנח משמע דה"פ דקטים ומנח מבע"י לרב יימר אסור משום מרזב לרב אשי שרי · ולא אסר שמואל אלא כשאינו מוכן לכך מבע"י דכיון דצריך לחזור אחריו גזרינן שמא לא ימצא קטום ויבא לקטום והרי"ף לא פסק הלכה כדברי מי והרמב"ם בפכ"ג פסק כרב יימר והרא"ש פסק כרב אשי וכדבריו פסק רבי' אלא שפירשה מדבריו שהוא מפרש דע"כ לא שרי רב אשי אלא בדאיכא עלים הרבה קטומים שאם יתקלקל הא' יקח אחר ולא יצטרך לקטום אבל אם אין שם אלא עלה א' קטום אסור שמא יתקלקל ויבא לקטום עלה אחר ולהניח במקום הראשון ואפשר שהביאו לפרש כן מ"ש בנוסחי דידן בגמרא א"כ דקטים ומנחי וכיון דקאמר תנחי בלשון רבים משמע ליה דעלים רבים קאמר ומ"ת מ"ש ויש לו הרבה מהם אינו מדוקדק דבשנים נמי סגי מדכתב אח"כ ואם אין לו אלא א' וכו' משמע הא שנים שרי ותטעמא דפרישית :

וה"ה תמה על הרמב"ם ז"ל למה לא פסק כרב אשי דבתרא הוא ואפשר שטעמו משום דהא דגזר שמא יקטום אתי דלא כהלכתא דכי קטום מאי הוי והא אסיקנא בפ' המביא כדי יין דרב יהודה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא ורב אשי דאמר גזירה שמא יקטום לפרושי טעמא דשמואל אתא ולא משום דס"ל הכי וכיון דלטעמיה דרב יימר מיתוקמ' שפיר מימרא דשמואל אליבא דהלכתא לא דחינן לה מהלכתא ולדברי הרא"ש שפסק כרב אשי דאמר גזירה שמא יקטום לא תיקשי מההיא דר"י מפשח ויהיב לן אלותא אלותא דשאני התם שקוטמו להריח בו והוי כשובר חבית לאכול ממנה גרוגרות אבל כשקוטמו ליתנו בנקב שבחבית הוי כקוטם לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו את הדלת דבקטים לר"א חייב חטאת ולרבנן פטור אבל אסור כדאיתא בפרק המביא כדי יין (לג:) הרי דלרבנן נמי איסורא איכא אלא דק"ל אם כן היכי אסרינן למיתן טרפא דאסא משום גזירה שמא יקטום הא טרפא דאסא רכין ניכהו ושרי ואפי' אם היו קשין אכתי ה"ל גזירה לגזירה דהא לרבנן דקי"ל כותייהו כי קטים נמי לא מיתסר אלא מדרבנן וצ"ע והר"ן כתב שם וז"ל וכ"ת והיכי מסקינן הכא דאוכלי בהמה כיון שהם רכין אין בהם משום תיקון כלי אע"פ שהוא מכוין לכך והא בפירוש אסרינן למיתן טרפא דאסא בחביתא איכא למימר דהתם היינו טעמא לפי שדרך הוא שאפי' באוכלי בהמה מתקנין כלי העשוי כבר אבל לא שיעשו ממנו כלי לכתחלה עכ"ל ודבריו אלה אליבא דמ"ד משום מרזב דלמ"ד גזירה שמא יקטום ליכא איסורא דרבנן אלא משום שמא יקטום בקשין וכדפירש"י ואפשר דסבר דגזירה שמא יקטום היינו שמא יקטום רכין ליתן בפי החבית דבכל כה"ג כיון שדרכו בכך אסור :

אסור ליתן שעוה או שמן שהוא עב וכולי בס"פ חבית (שם ·) תנן לא יקבנה מגדה ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח ופירש"י ויש כאן משום ממחק ובגמרא (שם ·) משחא רב אסר ושמואל שרי מאן דאסר גזרינן משום שעוה ומאן דשרי לא גזרינן ופירש"י משחא · שמן עבה וכתבו הרי"ף והרא"ש הלכתא כרב ואע"ג דאיתא בגמר' א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב משחא שרי לא חשו ליה הרי"ף והרא"ש משום דליכא דסתם תלמודא דאמר דרב אסר עדיף טפי ומשמע מהכא דלא אסרינן אלא בשעוה וכיוצא בו שהוא דבר המתמרח וכן בשמן עב אף ע"פ שאין מירוחו ניכר כ"כ מ"מ אסור כיון דשייך ביה מירוח קצת דאתי לאיחלופי בשעוה אבל בשאר כל הדברים מותר לסתום החבית וההוא (שבת קלט :) דשקל ברא דתומא ומנח בברזא דדנא שהביא רבינו בסמוך דמשמע דלא שרי אלא במידי דבר מאכל הוא וע"י הערמה ודוקא לצורבא מדרבנן נראה מדברי רש"י דההיא כשהיין יוצא דרך הנקב דמחזי כמתקן וההיא דשעוה ומשחא בשאין היין יוצא דרך הנקב ומש"ה בשאר דברים מותר לסתום חוץ מבדבר המתמרח וכ"נ מדברי רבינו אבל הרמב"ם בפכ"ג כתב וז"ל וכשם שאסור לפתוח כל נקב כך אסור לסתום כל נקב לפיכך אסור לסתום נקב החבית ואפילו בדבר שאינו מתמרח ואינו בא לידי סחיטה כגון שיסתום בקיסם או בצרור קטן אבל אם הניח שום

אוכל

דרישה

אמנם סור בו ממ"ש ראשונה אבל אינו כן אלא כמ"ש ודו"ק · עוד הקשה ב"י שם אמ"ש המרדכי שהביא מפרש"י הנ"ל דהא מסקינן בגמרא אהאי אימרא דשמואל דאמר האי סכינא דביני אורבא דנה ושלפה שרי ואי לא אסור דליתא דאיתותב מההיא דטומן לפת ולגוני' כתב וכן העלה הרי"ף והרא"ש דאפילו לא דנה ושלפה שרי ומדברי המרדכי משמע דבעי' דנה ושלפה ומסיק ב"י דהמרדכי יש ליישב דלא משמואל מייתי ראייה אלא מהמסקנא דמתיר אפי' בלא דנה ושלפה כו' אלא אבעל ת"ה קשה דמייתי המרדכי והבינו דבעי' דנה ושלפה ומסיק הב"י נ"ל דמהרא"י בעל ת"ה מפרש דהקושיא בגמרא והתיובתא לא קאי אדברי שמואל כי אם אשלפנין אדברי רב הונא האי סליקוסתא ט' ע"ש ודבריו גם בזה דחוקין הן דאיך יעלה על דעתינו דבעל ת"ה ישכח דעת התו' והרי"ף והרא"ש ורש"י ויבנה במה לעצמו לפרש שיטת הגמרא דלא כוותייהו ובפרט מאחר שסתם דבריו ולא הזכיר דעת שום א' מהן שכל דבריו מיוסד עליהם לכן נראה פשוט אדרבה דהמרדכי פי' תיובתא דרב קטינא דלא קאי אלא אסליקוסתא' והוא לבדה עלה בתיובת' שהן ממש ענין א' דבשניהן אין איסור אלא משום שהוא מזיז עפר משא"כ בסכיני ביני אורב' שהוא דחיק וע"ז יש לחוש מפני גומא טפי וגם רש"י פי' וכתב ונסיף התיובתא ז"ל ונועלין בשבת ולא חייש אם העפר ניזוז מאיליו וה"ה לסליקוסתא עכ"ל הרי דלא נקט בלשונו אלא סליקוסתא ואף שלפני זה כתב ז"ל מתיב רב כהנא תיובתא להנך רבנן דאמרי דאי לא דנה ושלפה אסיר עכ"ל נראה שגליון היא ואינו מלשון רש"י דאין זה מל' רש"י לכתוב להנך רבנן ועוד דא"כ כמאן דברייי סיתרין וא"י דהא לבסוף סיים ולא נקט בלשונו אלא סליקוסתא ודוחק לומר דס"ל דשמואל דאמר האי סכיני ביני אורבא כו' למד דינו מדינא דסליקוסתא ומדנפרך סליקוסתא כשל עוזר וכל עזור דז"א דשמואל ודאי לא קאי אמימרא דרב הונא דסליקוסתא · ועוד נראה קצת להביא ראייה לדברי המרדכי דמסתבר לומר דלא נפרך דינא דשמואל דסכיני דביני אורבי דהא עלה קאי מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר בגודריתא דקני ס"ד עכ"ל ומשמע לי דהכי קאמר דלף דהאמת עם דינא דשמואל דבסכיני דביני אורבי בעי דנה ושלפה מכל מקום בגודרי' דקני שאינן אונסי' כ"כ בדוחק לא בעי דנה ושלפה דאל"כ אלא תאמר דמר זוטרא ואיתימא רב אשי לפליגא אתא ה"ל למינקט בלשונו סכינא דביני אורבי לומר דא"צ שלפה ודנה וכיון דמר זוטרא ורב אשי דאחרונים המה הסכימו עם שמואל לא מסתבר דהתיובתא קאי עליו וזהו דעת המרדכי ולפי שיטתו כתב מהרא"י בעצמו ודאי לא נטה משיטת הרי"ף והרא"ש ומשמעות התו' דכולהו ס"ל דגם שמואל עלה בתיובתא וק"ל ולכאורה היה נלע"ד ליישב דברי המרדכי ומהרא"י בענין אחר דס"ל דאף דעלה גם דברי שמואל בתיובתא היינו בסכיני דביני אורבי שג"כ אינן מהודקים בחתיכה אחד אבל נפרדין זה מזה משא"כ בסכין התקוע בחבית או בדף שבהסרתו ודאי עושה נקב ופתח ואסרוהו המרדכי ומהרא"י והביאו ראייה דדנה ושלפה מבע"י מועיל דהא לדברי שמואל וסבר דגם בסכיני דביני אורבי יש איסור מ"מ בדנה ושלפה קאמר דאין איסור וכולם אסורין משום דנראה כיוצא למלאכה ה"ה לדידן נמי בסכינא בחבית כן ועונה לפ"ז דברי המרדכי יפה אלא שק' אמהרא"י שהרי כתב בסכיני ביני אורבי שיש לחוש משום איסור ג"מ כמו שיש לחוש בחבית משום פתח ובנין ובאיסור גומא אין כ"ש במה שכן נפרדין ע"ש א"כ הדרא קושיא לדוכתא אלא ע"כ כמ"ש ראשונה · ורמ"א ז"ל בד"מ שלו כתב ליישב המרדכי ומהרא"י דאיירי דווקא בחבית ומשום דעושה לו פתח בסכיני דביני אורבי וצ"ל דרמ"א ז"ל ג"כ ס"ל דראיית המרדכי ומהרא"י ע"ד שכתבתי בתירוץ השני ואין נכון מהא דכתבתי וק"ל .

[ה] **עלה** של הדס אם הוא קטום ויש לו הרבה מהם הא דכתב רבינו הרבה מהם נראה שטעמו מהא דאיתא בגמרא ס"פ חבית האי טרפא דאסא אסור מ"ט רב יימר מדפתי אמר משום מרזב רב אשי אמר שמא יקטם פירש"י שמא יקטם העלה מן הענף וכיון דקטמה ה"ל מתקן מנא מאי בינייהו איכא בינייהו דקטמי ומנחי וס"ל לרבינו כיון דלרב אשי דקי"ל כוותיה מותר בקטמה ומנח א"כ היכן מצינו איסור נה"ל היכי דלא קטים ובעי למיקטם בשבת דוהו פשיטא דאסור ולא איצטריך שמואל לאומרה לכן כתב רבינו דיש חילוק בין א' להרבה ולא אתיר שמואל אלא היכא דאיכא הרבה לפניו קטומין והא דקאמר אם אין לו אלא א' אסור נראה דל"ד א' אלא ה"ה שנים ושלשה נמי אסור עד שיהא לו הרבה מהן וכדכתב תחלה אם יש לו הרבה ולא כתב אם אין לו אלא א' אלא הוכחה דע"כ מה שאמר איכא בינייהו דקטמי ומנח לאו בכל ענין מותר דא"כ היכן מצינו איסור דשמואל וצריכין למימר מ"ש דקטמי ומנח לאו בהדא איירי וכיון דמפיקתא מספקא א"כ הולכין אחר הסברא ואין מתירין אלא בהרבה דלשנים או ג' ג"כ יש לחוש שמא יאבד זה ויקטם אחר וזה נראה ברור ולא כמ"ש ב"י תחלה פי' אסר לדברי רב אשי דמתיר בקטמי ומנחי והא דאסר שמואל מיירי באינן מוכנים לפניו אלא צריך לחזור אחריהם ומתוך כך הולכין לדחוק ולכתוב דהרבה ל"ד וג"כ הולכין לכתוב טעם למה חילק רבינו בין א' לשנים משום דסמך אגירסא דמנחי והכל דוחק וק"ל · עיין בב"י שכתב בד"ה עלה של הדס שהוא קטום כו' עד אלא שק"ל א"כ היכא אסרינן למיתן טרפא דאסא משום גזירה שמא יקטום הא טרפא דאסא רכין ניכהו ושרי כו' ותמה אני גבל תמיהתו הא כתב רש"י וז"ל רב אשי אמר שמא יקטום העלה מן הענף וכיון שהוא קשה ה"ל מתקן כלי וכדתניא במסכת י"ט למצות בו שיניו לא יקטמנו ואם קטם חייב חטאת וכל זה כתב הר"ן וגם הב"י הביאו ובאמת שמל' ב"י בסוף דיבור זה משמע שהבין ל' רש"י שר"ל שגזרו' שמא יקטם ג"כ בדבר קשה וז"ש וכיון דקשה כו' כלומר ואם היה קשה ודוחק וע"כ צ"ל דר"ל דאף שהעלה היא רכה מ"מ שהענף שקוטם ממנו הוא קשה בתר הענף אזלינן גם יש לתמוה דהא בפרק חבית דף

אוכל כדי להצניעו ומצא הנקב נסתם מותר ואחר כך כ' המרדכי רטייה בשבת חייב משום מוחק את העור לפיכך אין סותמין נקב בשעוה וכיוצא בה שמא ימרח ואפילו בשומן אין סותמין את הנקב גזירה משום שעוה וכתב על זה ה"ה וא"ת הלא כבר נתבאר למעלה שאסור לסתום כל נקב אפי' בקיסם או בצרור וא"כ למה אנו צריכין בשמן לגזירת שעוה ובשו' עלמה לגזירת מירוח תשובתה אין סתימה זו כסתימה של מעלה שהסתימה של מעלה היא שנכנס' תוך הנקב ונעשה כלי וסתימה זו היא על פני הכלי ומגבו ואינה אסורה מפני עצמה אלא מפני גזירת מירוח עכ"ל ואפשר דס"ל להרמב"ם דסתימת נקב החבית אסור בכ"ד משום דהוי כבונה ואם סתמו בשעוה אסור משום ממרח ג"כ והא דבמשחא שרי שמואל היינו לומר שאין בו משום ממרח אבל אה"נ דאסור משום דהוי כבונה :

חבית שניקבה והיין יוצא ממנו אסור ליתן בו בד של שום לסתמו ואם הוא מעריס ואומר שנותנו שם להצניעו וכו' בפרק חולין (קלט:) אמרו ליה רבנן לרב אשי חזי מר האי צורבא מדרבנן דשקל ברא דתומא ומנח בברזו' דדנא ואמר לאצטעי קא מכוינא ואזיל ונאים במברא ועבר להך גיסא וסייר פירי ואמר אנא למינם קא מכוונא א"ל הערמה קאמרת הערמה דרבנן היא צורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחלה ופירש"י הך הערמה לאו באיסורא דאוריית' היא אלא באיסורא דרבנן דא"נ עביד ממש בלא הערמה אדרבנן הוא דעבר הלכך כיון דצורבא מרבנן הוא לא אתמור עליה דהוא לא אתי למיעבד לכתחלה להדיא בלא הערמה לעבור שם לפני הכל עכ"ל ומשמע דאברא דתומא דאנח בברזא דחבית' נמי קאמר דלא שרי אלא דוקא לצורב' מרבנן אבל הרמב"ם בפכ"ג כתב סתם דמותר להערים להניח שם אוכל כדי להצניעו ומצא הנקב נסתם ולא חילק בין צורבא מרבנן לשאר אינשי וכתב ה"ה שאולי הוא סובר שלא אמרו דוקא צורבא מרבנן אלא למעבר להך גיסא דוקא אבל לאתנוחי ברא דתומא בברזא לכ"ע נמי שרי כתב בתה"ד סימן ס"ד שנשאל על סכין התחוב בכותל של עץ מבע"י או תקעו בספסל או בדף שאינם מחוברים אי שרי להוציא הסכין בשבת או לאו והשיב ירא' דהיכ' דתקוע הוא בכותל שהוא מחובר יש לחוש לאסור להוציאו משום דאם הוא תקוע מעט בחוזק כמעט פסיק רישיה הוא שלא יוסיף בנקב וה"ל קודח כל שהו דחייב משום בונה ואין להביא ראיה להתיר מדכ' המרדכי בפרק חבית שאם היה סכין תקוע בחבית מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף דכיון דחבית כלי הוא ואין בנין וסתירה בכלים להכי אין בו משום קודח אפי' אי הוי א"א שלא יוסיף בנקב אמנם נראה דהאי סכין התקוע בחבית איירי שהוציאוהו והכניסוהו כבר בחול ולאו פסיק רישיה הוא שיוסיף בנקב מדמייתי עלה ראיה מס"פ במה טומנין (נ:) מסכינא דביני אורבי פירוש סכין הנעוץ בין הלבנים שבבנין והיא על כרחך איירי דלאו פסיק רישיה הוא שירחיב הגומא ובסוף דבריו העלה דכיון דכבר נהגו העולם לאסור להוציא סכין התקוע בכותל ואשכחנא ביה טעמא כדפרישית יש לנו לקיים המנהג אבל אם תקוע הסכין בדבר תלוש כספסל וכה"ג לא ידעינן כלל טעם וסבר' לאסור והמחמיר בדבר מפריז על מדותיו עכ"ל (ח) וכת' עוד דבסכינא דביני אורבי אין נראה לחייבו משום קודח אפי' אי לא דצה ושלפה דהתם אינו אלא שמפריש אורבי מהדדי שאינם גוף אחד ולא שייך ביה קודח והאי סכינא דביני אורבי הכי איתא בגמ' (שבת נ:) אמר שמואל האי סכינא דביני אורבי דצה ושלפה והדר דצה שרי ואי לא אסור מר זוטרא ואיתימ' רב אשי אמר בגורדייתא דקניס ש"ד ופירש"י קנים הדקלים שיוצאין הרבה בגזע אחת ותכופים זה בזה ש"ד לנעוץ בתוכם סכין דאמרו ואין חוששין שמא יגרור הקליפה וחייב משום מוחק · ולכאורה דבתלושין מיירי אבל התוספות (שם) כתבו דבמחוברין נמי שרי והוא שהם למטה מג' דליכא איסור משתמש במחובר למטה מג' א"ל רב מרדכי לרבא מתיב רב קטינא הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלים בשבת תיובתא פירש"י מתיב רב קטינא תיובתא · להנך רבנן דאמרי דאי לא דצה ושלפה אסור וכן פסקו הרי"ף והרא"ש דאפילו לא דצה ושלפה שרי וא"כ מ"ש המרדכי בפ' חבית אם היה סכין תקוע מע"ש בחבית מותר שהרי אינו מתכוין להוסיף כדאמ' בס"פ במה טומנין אמר שמואל הני סכיני דביני אורבי דצה ושלפה והדר דצה שרי לאו למימרא דכשמואל נקטינן דהא איתותב אלא משום דמלתא דאסיקנא דאפילו לא דצה ושלפה שרי הוא דמייתי ולא חש לסיומי מלתא דמפורש בהדיא דשמואל איתותב ולא קי"ל כוותיה וא"כ בסכין התקוע בחבי' אפילו לא דצה ושלפה שרי אלא שמדברי בעל התה"ד נראה דכשמואל נקטינן דלא שרי אלא דוקא בדצה ושלפה ואפשר שהוא מפרש דלא מתיב רב קטינא אלא לרב הונא דאמר לעיל מיניה (שם) האי סליקוסתא דצה ושלפה והדר דצה שרי ואי לא אסי' ופירש"י עשב שהוא נאה למראה ולריח וממלאין כד עפר ותוחבין אותו לתוכו דכטומן לפת וצנונות להאי דמיא טפי דבתרוייהו איכא למיחש שמזיז עפר אבל סכינא דביני אורבי ליכא למיחש ביה נמי משום מרחיב גומא דהוי בונה ועכ"ז אני ירא לסוף דעת בעל ת"הד (ט) שבתחלה כתב דנראה דלא שרי סכין התקוע בחבית אלא בשתקעוהו והוציאוהו כבר בחול הא לאו"ה לא ובסוף התשובה כ' שאם תקוע הסכין בדבר תלוש אין טעם לאסור ומשמע דאפילו לא דצה ושלפה שרי ודצה ושלפה אפי' במידי דמחובר נמי שרי וא"כ חבית דתלוש היא אמאי לא אא"כ דצה ושלפה ושמא דוקא בחבית המחזק' מ' סאה קאמר שדינה כקרקע אבל אין זה משמע לשונו שכתב אפי' בחבית גדול' שמחזקת יותר ממ' סאה משמע דבכל חביות מיירי :

תנורים שטומנין בהם החמין וסותמין פיהם בדף וטורקים אות' בטיט אם מותר לפתוח סתימת הדף נתבאר בסימן זה וכתבתיו בס"ם רנ"ט :

אם מותר לחתוך בשבת קשרי השפוד שקושרים בהם הטלה אכתוב בסוף סימן ש"ו :

חבית שנקבה והיין יוצא ממנו אסור ליתן בו בד של שום לסותמו ואם הוא מערים ואמר שנותנו שם להצניעו אסור לאיניש דעלמא ולצורבא מרבנן שרי :

שטו **אסור** לעשות אפילו אהל עראי בשבת וי"ט ופרש"י שאין איסור עשיית אהל אלא בגג ולא במחיצות ור"ת פירש דבמחיצה נמי אם עושה אותה להיתר סוכה או להיתר טלטול אסור אבל

ב"ח ונראה שאין כל הדברים הללו אמורים אלא בסותם בדבר שאין דרך לסתום בו אבל לסתום בעץ כמו שהוא דרך לסתום בין שהיין יוצא בין שאינו יוצא מותר :

שרי אפי' דצה ושלפה מבע"י או אפשר שלא יוסיף בשבת בנקב כל שהו ומכ"ש בלא דצה ושלפה והשתא אמר מהרא"י דמכאן לכאור' מוכח דאין בסכין התקוע בכותל משום קודח מדמתיר במרדכי בסכין התחובה בחבית ומביא ראיה מדשמואל בסכינא דביני אורבי וכו' דמה ענין זה לזה התם ליכא משום קודח כמ"ש בסוף התשובה אבל בסכין בחבית אית ביה משום קודח אלא ודאי ליכא למיחש בסכין משום קודח וקאמר מהרא"י דלעולם איכא למימר בסכין התקוע בכותל שבקרקע אית ביה משום קודח דחייב משום בונה אלא דבחבית שהוא כלי כיון דאין בנין וסתירה בכלים להכי לית ביה משום קודח אח"כ אמר וא"ת דחייב משום דקא מתקן פיתחא וכו' כלומר אף ע"ג דבחבית אין בו משום בונה כיון דכלי הוא מ"מ בעושה נקב איכא משום דקא מתקן פיתחא דמתקן מנא הוא ואפי' בכלי הוא איסור דאורייתא למאי דקס"ד השתא ואפ"ה מתיר במרדכי בשאינו מתכוין להוסיף נקב בסכין שבחבית ולא חיישינן לאיסור פתח וא"כ איכא ראיה לסכין התקוע בכותל שבקרקע דאינו מתכוין להוסיף דלא חיישינן לאיסור בונה דמ"ש הא מהא וקאמר מהרא"י הא ליתא דהא בנקב שבחבית דאסרו חכמים משום דקא מתקן פיתחא התם ליכא כלל איסור דאוריית' ולהכי כשאין מתכוין להוסיף אפי' איכא פסיק רישיה שרי וכו' אבל בסכין בכותל שבקרקע דכמקדח ממש איכא איסורא דאורייתא משום בונה איכא למימר היכא דאיכ' פסיק רישיה אעפ"י דאינו מתכוין להוסיף נמי אסור משום קודח דחייב משום בונה · אח"כ אמר דהאי סכין התחובה בחבית דמתיר המרדכי מטעם דאינו מתכוין להוסיף בנקב כי היכא דמתיר שמואל בדצה ושלפה אף ע"ג דמוסיף בנקב כיון דאינו מתכוין להוסיף בע"כ דמיירי נמי דהוציאוהו והכניסוהו לסכין בחבית מבע"י דומיא דדצה ושלפה דאיירי ביה שמואל דאל"כ מאי מביא ראיה הלא שמואל לא התיר אלא בדצה ושלפה דליכא למימר דמביא ראיה ממסקנא דאיתותב שמואל דאפילו לא דצה ושלפה נמי שרי כדכתב ב"י דהלשון במרדכי לא משמע הכי כלל אלא רוצה להביא ראיה דאף לשמואל דלא התיר אלא בדצה ושלפה נמי שרי בסכין בחבית א"כ בע"כ דבסכין התקוע בחבית נמי מיירי בדצה ושלפה וא"כ בע"כ דסכין התקוע בחבית כיון שהוציאוהו והכניסוהו לאו פסיק רישיה הוא כי היכא דהכא דשמואל בדצה ושלפה נ"ל דלא הוה פסיק רישיה שירחיב הגומא לפר"י וכו' ודעת מהרא"י בזה לומר דהשתא לפ"ז אין התחלה להביא ראיה להתיר סכין התקוע בכותל מהא דכתב במרדכי להתיר בסכין התקוע בחבית וכו' דהתם מיירי בדצה ושלפה דלאו פסיק רישיה הוא אבל בסכין התחוב בכותל קצת בחוזק בלא דצה ושלפה איכא למימר דאסור משום קודח דחייב משום בונה בדאיכא פסיק רישיה ואמר עוד דלפ"ז דהא דסכין תקוע בחבית דמתיר במרדכי בדליכא פסיק רישיה אפילו בחבית גדולה דשייך בה בנין קאמר דשרי דאם הוה פסיק רישיה היה אסור משום קודח אח"כ אמר אבל סכינא דביני אורבי וכו' נראה דקשיא ליה למאי דכתב דסכין התחוב בכותל אסור משום קודח בדאיכא פסיק רישיה אם כן סכינא דביני אורבי דהיינו דמצניע הסכין ותוחב אותו בין שורות הלבנים שבבנין כדפירש רש"י דליכא התירא משום דאין בנין וסתירה בכלים דהא לאו כלי הוא אלא אדרבה בנין שייך ביה ואמאי שרי אפילו לא דצה ושלפה למסקנא דאיתותב שמואל הלא פסיק רישיה הוא כמו סכין התקוע בכותל שבקרקע וקאמר דכיון דאינו גוף אח' לא שייך ביה קודח ותדע שהרי ר"י לא הזכיר לשון קודח אלא לשון גומא ולכן בסכין התחוב בכותל שבקרקע אסור משום קודח אבל בדבר תלוש בספסל שהוא כלי אין סבר' לאסור והא דהקש' ב"י הלא כתב בתחלה דסכין בחבית דהתיר המרדכי מיירי נמי בדצה ושלפה וחבית כלי הוא לאו קושיא היא דהמרדכי בא להתיר אפילו בחבית גדולה היכא דליכא פסיק רישיה כגון דדצה ושלפה כדכתב ב"י עצמו ומה דקשיא ליה מלשונו שכתב אפי' בחבית גדולה ז משמע דבכל חבית איירי לאו קושיא היא דה"ק דבחבית קטנה פשיטא דשרי אפילו לא דצה ושלפה ואפי' לשמואל דע"כ לא קאמר שמואל דבעינן דצה ושלפה אלא היכא דאיכא חששא דמסיר העפר ומרחיב הגומא אבל בסכין בחבית קטנה דליכא כך חששא שרי אפי' בלא דצה ושלפה אלא אפי' בחבית גדולה דאיכא משום בנין נמי שרי היכא דדצה ושלפא דליכא פסיק רישיה כי היכא דמתיר שמואל בדצה ושלפה בדוכתא דאיכא חששא דמרחיב הגומא כיון דליכא פסיק רישיה ה"נ בחבית גדולה ולפ"ז ה"ה בכותל שבקרקע נמי שרי היכא דדצה ושלפה מבע"י כיון דליכ' פסיק רישיה והכי נקטינן ודברי מהרא"י נכונים ודלא כמו שהן אותו ב"י דס"ל דכשמואל נקטינן ופי' בהלכה פירוש אחר דלא כפרש"י דאין זה דרכו של מהרא"י ז"ל ועוד הלא דבריו מבוארים בס"ד כדפי' וצריך שתדע שמ"ש בלוחה תשובה ומשום תוקעה טעות הוא שנפל בדפוס וצריך להגיה במקומו ומרחיב הגומא :

שטו אסור לעשות אפילו אהל עראי וכו' מסקנ' דגמרא בפ' כל הכלים ומ"ש שרש"י ור"ת נחלקו בעשיית מחיצה שם בתו' והר"ן מבואר טעם מחלוקתם תלוי בסוגיות ומסתברא כר"ת דכשהמחיצה באה להתיר הוא חשוב כבנין וכן פסק בש"ע והכי נקטינן חדא דר"ת מחמיר באיסור שבת ועוד דבכך היא

דעת

שטו אסור לעשות אפילו אהל עראי בשבת וי"ט ופירש"י שאין איסור עשיית אהל אלא בגג וכו' בפרק כל הכלים (קכה:) תנן רא"א פקק החלון בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו ובגמרא שם הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט ואצ"ל בשבת לא נחלקו אלא להוסיף שר"א אומר אין מוסיפין וחכ"א מוסיפין בשבת ואצ"ל ביו"ט ופירש"י שאין עושין אהל עראי . לפרוס מחצלת על ד' קונדסין להיות צל לאהל כל מן החמה ודוקא גג אבל מחיצה לאו אהל הוא ושרי לפורסה לצניעות כדאמר בעירובין (קב·) בעובדא דשמואל ופקק החלון דמתני' משום דבנין קבוע ומיהו כמוסיף אבנין והר"ן מוכיח מכלל דבריו אלו אתה למד דרש"י סובר שאפילו מחיצה המתרת מותר לעשות' בשבת והתוספ' הקשו על דברי רש"י (שם) ובפרק מי שהוציאוהו (מד·) וכתב שלפי פר"ת דסבר שייך בדפנות אהל סוכה דמחיצה המתרת מותר ולכך בדופן שלישית דסוכה דהוית מחיצה ומכשר לסוכה חשיב עשיית אהל

דרכי משה

(ח) האריך שם בתשובה וכ"כ מהרי"ו בתשובה סימן ק"ל דבכותל אסור : (ט) ובאמת שיותר יש לתמוה על ב"י שכתב דברים אלו שהרי בת"ה מוכח בהדיא דטעם דבחבית אסור משום דאיכא למיחש שמתקן פתח משא"כ בשאר דברים תלושים ולכן דברי ת"ה נכונים בטעמן ואין לפקפק עליהו :

וטעם

דרישה

[illegible]

אבל אם אינו עושה אלא לצניעות בעלמא מותר : (א) **עצים** שתוקעין ראשן האח' בדופן הספינה וכופפין ראשן הב' בדופן השני של הספינה ופורסין מחצלת עליהם יצא אם יש ברוחבן טפח או אפי' אין ברוחבן טפח ואין בין זה לזה ג"ט חשיבי כאהל ומותר לפרוס בשבת מחצלת עליהם דה"ל תוספת אהל עראי ושרי וא"ל ה"ל תחילת עשיית אהל ואסור (ב) וכל מחצלת פרושה כדי טפח מותר לפורשה כולה בשבת דה"ל תוספ' אהל עראי (ג) אבל אסור לפורש' בתחילה בשבת פוריא פלמעלה למטה שרי (ד) ממטה למעלה אסור פרש"י מטה כשמעמידים אותה אסור ליתן הרגלים ולתת הקרשים עליהם אלא ישים הקרשים תחלה ואח"כ יתן הרגלים תחתיהם ופירשו התו' שלא יתכן לאסור זה אם לא יהיו הרגלים ד' דפין מחוברין כד' דופני התיבה שאין העולם נזהרים ליתן השלחן על גבי הרגלים בשבת וכן מטה שמעמידין אותה ואח"כ פורשין עליה עור דמי לאהל ואסור להעמיד ולפרוש עליה ואם פירש אינו חייב חטאת אבל מטה כעין שלנו אם היתה זקופה או מוטה על צדה מותר להושיבה על רגליה דלאו מידי עביד וכן כסא העשוי פרקים וכשרוצין לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח וכשמסירין אותו סוגרים אותו והעור נכפל מותר לפותחו לכתחלה וכן כשמסדרין חביות זו ע"ג זו אח' ע"ג שתים אוחז העליונה בידו ויסדר התחתונה תחתיה אבל לא יסדר התחתונה תחלה ויניח העליונה עליה אבל אבנים של בה"כ מותר לסדרן וכתב הרשב"א בשם התוספת שלא אסרו אלא בכה"ג (ה) שצריך לאויר של מטה

אבל

אהל בתחלה ואסור אפילו לרבנן ודופן רביעית אסור לר"א לעשותה בתחלה ולרבנן שרי כדאיתא בפ' מי שהוציאוהו (שם) וכ"ז כתב הרא"ש והר"ן והמרדכי בפרק כל הכלים ובר"פ תולין (קלח.) גרסי' אמר רב משום רבי חייא וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו וכתב שם הרא"ש דאין אהל במחיצה בלא גג אלא היכא דעשויה להתיר טלטול או להכשר סוכה כדפרישית לעיל עכ"ל נראה מדבריו דכר"ת ס"ל ועוד אכתוב בדין זה לקמן גבי וילון הפרוסה לפני הפתח :

עצים שתוקעין ראשן האח' בדופן הספינה וכו' בעירובין (קב.) וכתבו הרי"ף בר"פ כל הכלים אמר רב אסי הני כיפי דארבא בזמן שיש בהם טפח א"נ אין בהם טפח ואין בין זה לזה ג' טפחים למחר מביא מחצלת ופורס עליהם מ"ט מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי ופירש"י כיפי דארבא. אולמית שעושין בספינה שנועצין כעין מעגלין שקורין ארקא ראשו אחד בדופן זה של ספינה וראשו שני בדופן זה והוא כפוף כמו אולם ועומד כמו כיפה ומרחיק כמלא אמה ונועץ אחר וכן ע"פ כולה ופורשין בגדים ומחצלות של גמי להגין מפני הצנה והגשמים : שיש בהן טפח · שרוחב של מעגל טפח דבציר מטפח לא הוי אהל כשרחב טפח מיקרי אהל נמצא שם אהל עליו מבע"י וכשהוא פורס הבגד עליו למחר אינו אלא מוסיף א"נ אין ברחבו טפח ואין בין זה לזה ג' דאיכא למימר לבוד : **ומ"ש** וכן מחצלת פרוס' כדי טפח מותר לפורסה כולה בשבת וכו' ג"ז שם הני דכרי דהוו לרב הונא דביממ' בעו טולא ובלילה בעו אוירא אתא לקמי' דרב וא"ל זיל כרוך בודי' ושייר בה טפח למחר פשטה דהוי מוסיף על אהל עראי וכ"ז כתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ' כל הכלים :

וכתב הריטב"א שדקדקו התוס' מלשון רש"י אהאי עובדא שלא יהדק המחצלת כרוכה ויעשה בענין שיהא ברוחב העיגול טפח כאהל והם כתבו דשייר בה טפח לא משמע הכי אלא שייר טפח חוץ מן הכריכה קאמר אבל חיזור העיגול לא מיחזי כאהל ולמחר כשהוא פורסה לא מיחזי שמוסיף אלא כעושה אהל לכתחלה וכן עיקר ונראה שאף לשון רש"י אפשר להלום כפי' הזה עכ"ל :

פוריא מלמעלה למטה שרי ממטה למעלה אסור מימרא דרב יהודה בפרק המביא כדי יין (לג) ואף ע"פ שרש"י כתב שם בסמוך דרב יהודה ס"ל כר"י דאסר דבר שאין מתכוון ואנן קי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוון מותר כבר כתבו שם התוס' והרא"ש דנראה להו דאפילו ר"ש מודה בהא דכי א"ר שמעון דבר שאין מתכוון מות' היינו כגון שעושה דבר ואין מתכוין לעשותו אבל הכא הרי הוא עושה מה שמתכוין לעשות ואע"פ שאין מתכוין לבנין מ"מ מתכוין הוא לעשות דבר הדומה לבנין ואסרוהו חכמים גזירה משום בנין ואליבא דהלכתא היא מלתא דרב יהודה וכן דעת הרי"ף שפסקה וכן דעת הרמב"ם בפ"ד מהל' י"ט : **ופירשו** התוספות שלא יתכן לאסור זה וכו' כן כתב ג"כ הרא"ש שם והר"ן כתב בריש פרק תולין וז"ל והקשה הרשב"א דגוד מי עבדי ליה מחיצות רחבות גמורות והלא אין פורסין אותו אלא ע"ג קונדסין ומ"מ כתב הוא ז"ל דפרים' השולחן אפשר שהיא מותרת מפני שאין משתמש באויר שתחתיו משא"כ במטה שמשתמשי' באויר שתחתיה בנתינ' סנדלין וכיוצא בהם עכ"ל וכ"כ ה"ה בפכ"ב (א) וכתבו עוד הר"ן וה"ה שם בשם הרשב"א ומטה שלנו בזמן שהיא מסורגת בחבלים אם יש בין חבל לחבל ג"ט אסור לפרוס עליה סדין משום דקעבי' אוהלא ולסלק מעליה הבגד התחתון נמי אסור משום דקא סתר אוהלא אבל אם אין בין חבל לחבל ג"ט כלבוד דמי ותו ליכא משום אהל ובין כך ובין כך אם היה עליה כר או כסת או בגד פרוס מע"ש כשיעור טפח למחר מותר לפרוס על כל המטה משום דהוי מוסיף על אהל עראי ושרי עכ"ל (ב) וזה פשוט מהדינים שנתבארו בסמוך :

וכן מטה שמעמידין אותה ואח"כ פורסין עליה עור וכו' בר"פ תולין (קלח) מנקיט אביי תומרי מתנייתא ותני הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור מטה וכסא טרסקל ואסלא מותר לנטותן לכתחלה ופירש"י כסא גלין כמו מטה גללניתא שעשויה פרקים ואין מחזירין אותו שמא יתקע וכתבו התוספות (שם) דאין נראה דכולה שמעתין איירי באיסור אהל אלא היינו מטה שפורסין עליה עור ואסור משום אהל כשמושיב תחלה המטה ואח"כ פורס העור דהוי ממט' למעלה ואסור עכ"ל ובאבל מטה וכסא טרסקל וכו' פירש"י אבל מטה המחוברת ועומדת אם היתה זקופה מוטה על צדה מותר לנטותה לישבה על רגליה ואע"ג דהשתא עביד אהל שרי דלאו מידי עביד אלא ליתובה בעלמא : **ומ"ש** וכן כסא העשוי פרקים וכו' והוא כסא טרסקל השני בברייתא זו ופירש"י כסא טרסקל . כך שמו ועליונו של עור ומקפלין אותו וכשמסלקין אותו סומכין אותו לכותל וכשרוצה לישב עליו נוטהו ויושב על ארבע רגלים וכתב עוד אסלא . עשוי כמין כסא טרסקל אבל עור הפרוס עליו נקוב מותר לנוטתן לכתחלה דהאי עביד וקאי : **וכן** כשמסדרין חבית זו ע"ג זו וכו' אפוריא קאי שכתב בה דמלמטה למעלה אסור דמימרא הכי איתא בפרק המביא כדי יין (לג:) אמר רב יהודה האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן ביעתא וכן קדרא וכן פוריא וכן חביתא : **אבל** אבנים של בית הכס' מותר לסדרן מימרא דרב כהנא שם ופירש"י אבני' גדולות שמסדרין אותם כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא ואמרינן בגמרא דאף על גב דבנין עראי הוא וה"ל למגזר ביה משום בנין קבע לא גזרו ביה רבנן משום כבוד הבריות ואע"ג דאר"כ מותר לסדרן בי"ט משמע לרבינו דלאו דוקא דמ"ש י"ט משבת לענין זה : **וכתב** הרשב"א בשם התוס' שלא אסרו אלא בכה"ג שצריך לאויר שלמטה וכו' גם הר"ן כתב כן בשמם בפרק המביא כדי יין :

תשמרת

דעת רוב פוסקים : **עצים** שתוקעין וכו' ה"א בסוף עירובין : **ומ"ש** דהוה ליה תוספת אהל עראי ושרי פלוגתא דר"א וחכמים ר"פ כל הכלים וידוע דהלכה כחכמים דמתירין להוסיף על אהל עראי · וה"ק סתמא דתלמודא בסוף עירובין משמיה דרב ומשמיה דרב אסי : **ומ"ש** וכן מחצלת פרוסה כדי טפח וכו' פי' המחצלת כרוכה בעיגול וכעין שתהא המחצלת פרוסה כדי טפח חוץ מן הכריכה אבל אם חיזור העיגול בלבד הוא רחב טפח לא מחזי כאהל כך כתב ב"י פ"ש הריטב"א בשם התו' דלא כדמשמע מפי' רש"י דבשיש בחיזור העיגול בלבד רחב טפח נמי מותר וכתב הריטב"א דאף לשון רש"י יש לפרש כן עכ"ד ובפי' רש"י שלנו בעירובין מפורש להדיא כפי' התו' שכתב וז"ל הוי גולל אותם וכורך מעל הגג ושייר בה טפח פרוס דלהוי עליה שם אהל וכו' אלמא דצריך שלא יהא כורך כולה אלא ישייר בה טפח פרוס שלא יהא כרוך ואפשר דמלשון רש"י בפרק כל הכלים סוף (דף קכ"ה) משמע איפכא שכתב וז"ל להוסיף כגון שהיה מחצלת פרוס עליהן וכרוכ' ונשאר בה אויר ולמחר פושט' עכ"ל נראה מדכתב פרוס עליהן ואח"כ כתב וכרוכה משמע דהפריסה הוא הכרוך בלחוד דאל"כ ה"ל לומר כגון שהיה מחצלת כרוכה ופרוס עליהן ודקדוק זה אינו כדאי ללמוד ממנו קולא ועוד דילמוד הסתום בפרש"י כאן מן המפורש בעירובין והכי משמע לשון רבינו וכן פסק בש"ע :

פוריא וכו' מימרא דרב יהודה בפ' המביא כדי יין סוף (דף ל"ג) ומ"ש בשם התו' שם מיהו קשה דבפרק כל הכלים סוף (דף קכ"ה) כתב רש"י וז"ל שאין עושין אהל עראי לפרוס מחצלת על ד' מחיצות או על ד' קונדסין להיות צל לאהל מן החמה עכ"ל וכ"כ הר"ן לשם ומ"ש משלחן ע"ג רגלים דשרי ומחצלת ע"ג קונדסין דאסור וי"ל דמחצלת ע"ג קונדסין לא אסר אלא בדצריך לאויר שתחתיו ומש"ה כתב רש"י להיות צל לאהל מן החמה וקאי אמחצלת על ד' קונדסין דסמיך ליה אבל מחצלת על ד' מחיצות אפי' א"צ להיות צל לאהל מן החמה אסור ומיהו דוקא כשעושה ד' מחיצות ואח"כ פורס המחצלת עליו אבל אם עשה האהל בלא מחיצו' שרי כדכתבו התוספות להדיא בפרק המביא בד"ה מלמטה למעלה וכ"כ הר"ן בפ' כל הכלים דגוד דפרוס ע"ג יתידות ארבע דאסור אע"ג דלא עשה מחיצות משום דצריך לחלל של תחתיו שיכנס לשם הרוח ויצטנן היין שבתוך הגוד מיהו קש' לפ"ז הא דכתב רבינו תחלה בשם התו' דלא יתכן לאסור פוריא ממטה למעלה אלא בדאיכא ד' דפין וכו' וכתב אח"כ עלה דכתב הרשב"א בשם התו' דלא אסרו אלא בכה"ג שצריך לאויר של מטה וכו' משמע דתרתי בעינן דעשה מחיצות למטה כגון ד' דפין וג"כ צריך לאויר של מטה אבל בדליכא אלא חדא שרי וכ"כ הר"ן להדיא בפ' כל הכלים וז"ל וכתבו בתו' כללא דמילתא בבנין אהלים דלא מתסר משום אהל אלא היכא דאית ליה מחיצות מלמטה ומשתמש באויר שתחתיו וכו' אלמא דתרתי בעינן לדעת התו' ודוחק לומר שמ"ש הר"ן ומשתמש באויר שתחתיו כלומר או שמשתמש וכו' ועוד דהר"ן בפ' המבי' מביא דברי התו' דדוקא כשצריך לאויר שתחתיו וע"כ מותר להניח ספר וכו' ובספר הוא עושה מחיצות ואהל ואפ"ה שרי כיון שא"צ לאויר שתחתיו אלמא דתרתי בעי' ועוד קש' שדברי הרשב"א סותרין דמדכתב כאן בשם התו' שלא אסר אלא בכה"ג וכו' משמע דהכי ס"ל דתרתי בעינן כדעת התו' וכדפי' והר"ן כתב דהקשה הרשב"א על דברי התו' דלעיל דגוד מי עבדי ליה מחיצות וכו' אלמא דס"ל דלא בעינן דעבדי ליה מחיצות אלא בעשה האהל על ד' יתידות לחוד נמי אסור כי היכא דאסור בגוד ומשום דצריך לאויר שתחתיו בלחוד אסור וכדפרש"י במחצלת על גבי ארבע קונדסין להיות צל מן החמה אסור אע"ג דלא עשה מחיצות דלפ"ז בעשה מחיצות ואח"כ עשה האהל אסור אפי' אינו צריך לאויר שתחתיו ולע"ע מיהו להלכה נכון להחמיר כדמשמע מפי' רש"י ומדברי הרשב"א עצמו דבחדא נמי אסור ולפ"ז בספר נמי יש לאסור דלא כמ"ש הרשב"א והר"ן בשם התו'

דרכי משה

שטו (א) וטעם זה הזכיר הטור למטה (ב) ובא"ז פסק בדעת רש"י וריב"א שכל זה אינו אסור אלא לר"י אבל לר"ש דמתיר דבר שאין מתכוין קדירה ומדורתא וחביתא הכל שרי

פרישה

סי' שטו (א) **עצים** שתוקעין ראשן כו' כן עושין על פני כל הספינה מסוכים קצת א' מחבירו .

(ב) **וכן** מחצלת פרושה כו' דוקא פרושה אבל כרוכה של מחצלת אינו מן המניין תו' וריטב"א

(ג) **אבל** אסור לפורשה בתחלה בשבת עיין בתו' וברא"ש פ' המביא ד' ל"ג שכתבו דוקא בכה"ג שהוא רחב יותר מדאי נעשה כאוהל אבל מותר להחזיר קדירה ע"ג כירה בשבת הואיל שהמסילות כבר עשויות ואינו אסור עד שיעשה גם הכסילית בשבת ועוד היה נראה לומר דגבי כירה שאני דלא הוי אלא תוספת מסילה שהרי הכירה יש עליו כיסוי שבאמצעית נחתך בו נקב לתת בו קדירה כדמשמע לעיל סימן רנ"ג שכתב רבינו ודוקא על גבה כגון על שפתה כו' דיש מקום סביב הנקב לתת עליו שום דבר וא"כ בנתינת הקדירה לא הוי אלא תוספת אוהל וק"ל

(ד) **ממטה** למעלה אסור וכתבו התו' והרא"ש דנראה לומר דאפילו רבי שמעון דקי"ל כוותיה מודה בהא דכי אמר רבי שמעון דבר שאין מתכוין מותר היינו כגון שעושה דבר ואינו מתכוין לעשותו אבל הכא הרי הוא עושה מה שמתכוין לעשות ואע"פ שאין מתכוין לבנין מ"מ מתכוין הוא לעשות דבר הדומה לבנין ואסרוהו חכמים משום בנין ע"כ ול"כ הטור בהדיא בסימן תק"ב שגם הוא כתב מקור הדין דמני רב יהודה בפרק המביא מדורתא קדירה פורי' חביתא וכולהו שייכי בי"ט אבל בשבת דלא שייך ביה אלא פוריא וחביתא לא כתב כולהו וגם לא מ"ש התו' דהא אפילו לר"ש כו' וכן מטה שמעמידין ליתן הרגלים ולתת הקרשים עליהם אינו וכן הוא עיקר · וכן הוא משמע מפי' התוס' שכתבו שמושיב תחלה המטה ואח"כ פורס העור דהוי ממטה למעלה עכ"ל :

(ה) **שצריך** לאויר של מטה וז"ל הר"ן בפרק המביא ואמרו בתו' דלא מיתסר אלא בצריך באויר של מטה כעין קדירה אבל כל שאין צריך שרי כו מזה נלפ"ד מה דכתב הרשב"א אלא בכה"ג לאו אפוריא קאי שהם אינו פשוט שצריך לאויר אלא הרשב"א קאי אכל הני דמני שם דאיכא בהו דפשוט דצריך לאויר כגון קדירה וביעתא שמסדרין ומניחין האש תחתיהן ומדורת האש באמצע כמ"ש הרי"ף והרא"ש ופי' התו' דס"ס איך דנקט כגון פוריא

אבל אם אין צריך לאויר של מטה שרי על כן מותר להניח ספר אח' מכאן וא' מכאן וא' ע"ג : (ו) משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסננן (ז) ומותחין פיה לכל צד חשיב עשיית אהל ואסור לנטותה : [א] כילת חתנים והיא נתונה על ב' עצים זקופים ובולטים מהמטה א' לראש המטה ואחד לרגליה וקנה נתון עליהן והכילה פרושה עליו ויורדת לכאן ולכאן מותר לנטותה והוא שלא יהא בגגה רוחב טפח ולא בפחות מג"ט סמוך לגגה טפח פי' שאינה מתרחבת טפח עד לאחר שירדה ג"ט (ח) ואין בשיפועה טפח פי' שאין כל צד וצד מתפשט למטה להתרחק טפח מכנגד אמצעיתה דהיינו שאין ברחבה למטה כ"ט (ט) שאינה עשויה לישן תחתיה אלא לנוי ומיירי נמי שאינה יורדת למטה טפח בזקיפה בלא שיפוע לאחר שכלה השיפוע אבל אם יש בגגה טפח או בפחות מג' סמוך לגגה טפח או שיש בשיפוע טפח (י) או שיורד טפח בזקיפה אסור לנטותה ואם כרך עליהם מאתמול חוט או משיחה (יא) לנטותה בו מותר אפי' אית ביה כל הני ומ"מ במקום שאין בני תורה לא שרינן ע"י כריכת חוט שלא יבאו לזלזל בה · טלית כפולה שקושרו בין שני כתלים והיא משלשלת ונוגעת בארץ ונכנס לישן תחתיה (יב) לא יעשה לכתחלה ואם כרך עליה חוט או משיחה מותר לכתחלה ופירש רב אלפס אפילו אין בגגו טפח (יג) לא יעשנו לכתחלה וא"א ז"ל כתב ודאי אם אין בגגו טפח ולא א' משאר דברים שאוסרין בכילה מותר לכתחלה כמו כילה אלא מיירי שיש בגגו טפח או א' משאר דברים האוסרים בכילה הלכך אסור ואפי' הכי אם כרך עליו חוט מאתמול או משיחה מותר לכתחלה · וילון הפרוש לפני הפתח מותר לנטותו ולפורקו שאין אהל עראי בלא עשיית גג היכא שאינו בא להתיר ·

בגד

משמרת שתולין אותה לתת בה שמרים וכו' ר"פ תולין (קלט:) רמ"א תולין את המשמרת בי"ט ונותנין לתלויה בשבת ואכ"א אין תולין את המשמרת בי"ט ואין נותנין לתלויה בשבת הרי דלתלות המשמרת בשבת אסור אפי' בי"ט ופירש"י משמרת שמסננין בה שמרי יין ומותח פיה לכל צד בעוגל ועשה כאהל על חלל הכלי :

כילת חתנים והיא נתונה על שני עצים זקופים וכו' בר"פ תולין (קלח.) אמר שמואל משום רבי חייא כילת חתנים מותר לנטותה ומותר לפרקה א"ר שישא בריה דרב אידי לא אמרן אלא שאין בגגה טפח וכו' ואיתא נמי בפרק המוציא (קב.) ודברי רבינו ע"פ פירש"י: **ומ"ש** שאינה עשויה לישן תחתיה אלא לנוי ג"ז מדברי רש"י וכתב כן כי היכי דלא תיקשי כיון שאין ברחבה למטה כ"ט למאי חזיא :

ומ"ש ומיירי נמי שאינה יורדת למטה טפח בזקיפה וכו' במימרא דרב שישא בריה דרב אידי (שבת קלח:) ולא אמרן אלא דלא נחית תפוריא טפח אבל נחית תפוריא טפח אסור ופירש"י (שם) השולי טפח הוי קיר לאהל והמטה נעשית לו גג וכתב הר"ן בשם הרשב"א והרי"ו אבל מטה דידן אע"ג דנחתי סדינים תפוריא טפח כיון דפריסת סדינים על המטה ליכא משום אהל לית לן בה וכ"כ ה"ה בפכ"ב וכתבו ר"י בח"ד והרמב"ם כתב בפרק כ"ב כמימרא דשמואל ומימרא דרב שישא אלא שלא כתב דבעינן שלא יהא בשיפועה טפח ואפשר דלא הוה גרים לה שה"ה והר"ן כתבו מימרא דרב שישא ולא כתבו שצריך שלא יהא בשיפועה טפח והרי"ף לא הביא מימרא דרב שישא וכתב הר"ן שאינו יודע למה השמיטה ול"נ שסמך על מ"ש גבי טלית כפולה ואין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ואע"פ שלא כתב שם והוא דלא נחתא תפוריא טפח אפשר שסמך דמתילא משמע דכה"ג אסור שאותו טפח הוי קיר לאהל והמטה נעשית לו גג ואע"פ שאין זה ברור נדחקתי בו לתת טעם להשמטתו · והכיא דאין בשיפועה טפח לאו השמטה היא דאיכא למימר דגרים כדגרים הרמב"ם וה"ה : **ומ"ש** רבינו ואם כרך עליה חוט או משיחה וכו' (שם .) גבי הא דתני רמי בר יחזקאל טלית כפולה לא יעשה וכו' ויתבאר בסמוך בס"ד וגם שם מבואר בכילה שהוא עשויה ככילת חתנים אם מותר לנטותה ככילת חתנים : **ומ"ש** מ"מ במקום שאין בני תורה לא שרינן על ידי כריכת חוט וכו' שם ומבואר דשלח רב מנשיא לבני בשכר חזרו על כל לגדי כילה ולא מצינו לה צד היתר ופריך ולשלח להו כדרמי בר יחזקאל ופירש"י כרך עליה חוט או משיחה ומשני לפי שאינם בני תורה : **טלית** כפולה שקושרו בין שני כותלים וכו' (שם קלח.) תני רמי בר יחזקאל טלית כפולה לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור כרוך עליה חוט או משיחה מותר לנטותו לכתחלה ופירש"י טלית כפולה לא יעשה · לנטות עליתו ע"ג ד' יתידות לישן תחתיה וראשיו מתכפלין למטה לצד הארץ והויא לה לכותלים להגן מן החמה דהויא אוהלא : כרך עליה · מבע"י : חוט או משיחה · ונתנה על הגם שעל הקינוף כשהיא מקופלת וכרך עליה חוט למשכה בה לפורסה לכאן ולכאן מותר למשכה בה בשבת דמוסיף על אהל עראי ואינו כעושה לכתחלה והרי"ף כתב פי' כגון טלית כפולה שקושרה בין שני כתלים והיא משולשלת ומגעת לארץ ונכנס בין שני קצותיה וישן תחתיה בגל ואין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ולפיכך אינו אהל קבע אלא אהל עראי הוא ומפני שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ולפיכך פטור אבל אסור ואם היה עליו חוט מאתמול ונטה אותו היום מותר וכתב הרא"ש וז"ל ותמהני על הרי"ף שכתב כן הא אמר בשמעתין כילת חתנים מותר לנטותה ומותר לפורקה ומוקי לה שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ומ"ש טלית כפולה שהיא יותר בנין ערא' מכילת חתנים ואין דבריו נראין בזה כלל אלא מיירי שיש בגג טפח א"נ כגון שלאחר שכלה השיפוע של הטלית יורד ממנה בשוה בלא שיפוע ברוחב טפח כדאמרינן גבי כילת חתנים אבל נחתא תפוריא טפח אסור והא דאמרינן כרך עליה חוט או משיחה מותר איירי אפי' לא היתה פרוסה טפח אלא כולה כרוכה דכריכת חוט או משיחה חשיב כאילו היתה פרוסה טפח עכ"ל ודעת רש"י נראה שהוא כדעת הרא"ש דאהא דתני אביי (שם קלח.) כילה לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור פי' בשיש בגגה טפח ולפי דברי הרי"ף בטלית כפולה נראה דדוקא כשאין בגגה טפח הוא דפטור אבל אסור אבל יש בגגה טפח אהל קבע הוי וחייבת חטאת: וכתב הר"ן ולפי דברי רש"י כל כילה שהיא עשויה ככילת חתנים מותר לנטותה ואפי' אהל עראי נמי לא הוי אבל לפי דעת הרי"ף כילת חתנים דוקא הוא שמותר לפרקה לפי שהיא מתוקנת לכך אבל שאר כילות לא אא"כ כרך עליהם חוט או משיחה ודברי הרמב"ם בפרק כ"ב כדעת הרי"ף שכתב וז"ל כל אהל משופע שאין בגגו טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגו רוחב טפח ה"ז אהל עראי והעושה אותה לכתחלה בשבת פטור טלית כפולה שהיו עליה חוטים שהיה תלויה בהם מע"ש מותר לנטותה ומותר לפרקה וכן הפרשת כילת חתנים שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה רוחב טפח הואיל שהיא מתוקנת לכך מותר לנטותה ומותר לפרקה והוא שלא תהא משולשלת מעל המטה טפח עכ"ל · ומכלל דברים אלו יתבאר לך שמ"ש רבינו גבי כילת חתנים ואם כרך עליה חוט או משיחה לנטותה בו מותר אפילו אית ביה כל הני אינו אלא לדעת רש"י והרא"ש לבד דאילו להרי"ף והרמב"ם לא שרי בכריכת חוט או משיחה אלא בדלית ביה חד מהני וכמו שנתבאר והכי נקטינן (ג) : **וילון** הפרוס לפני הפתח מותר לנטותו ולפורקו וכו' שם (קלח.) אמר רב משום רבי חייא וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו ופירש"י שאין אהל אלא מי שעשוי כמין גג ואיתא נמי להאי מימרא בפרק בתרא דעירובין (קב.) ופי' רש"י שם וילון · כנגד הפתח לצניעות : מותר לנטותו · דלאו אהל הוא דלא קביע התם אלא כן דרכו לינתן ולהסתלק כדלת בצלתא . וכבר נתבאר בריש סימן זה דאפי' לר"ת כל מחיצה שאינה עשויה להתיר מותר לעשותה בשבת ובמרדכי בפרק כירה כתב וז"ל בחדר שהיה ישן בו מהר"ם היו בו ספרים וכל לילה היה עושה מחיצה י' טפחים גובה בפני הספרים ובכל ע"ש היה עושה מחיצה מבע"י לפי שלפעמים היה משמש בלילה והיה כורך המחיצה לצד מעלה ונותנה על המוט ומשייר בה רוחב טפח ובליל שבת פושטה למטה לפי שבשבת אסור לעשות מחיצה מחיצה שאינה לצניעות אסור לעשותה בשבת ודאייה מפרק בתרא דעירובין (קב.) הנהו דיכרי דרב הונא וכו' ע"ל וז"ל כרוך בודיא ושייר בה טפח ולמחר פושטה דה"ל

מוסיף

התו' נ"ל : **כילת** חתנים וכו' עד שאינה עשויה לישן תחתיה אלא לנוי כך פרש"י בר"פ תולין נראה דלא ליקשי אמאי קרי לה כילת חתנים ואמר לפי שאין שאר בני אדם עושין כן לפי שאינ' ראויה לישן תחתיה אלא דעושין לנוי לכבוד החתן ולכך קריה כילת חתנים וב"י כתב מה שכתב עיין עליו : **ואם** כרך עליה מאתמול חוט או משיחה לנטותה בו מותר אפי' אית ביה כל הני כאן סתם רבינו דבריו כדעת הרא"ש החולק על הרי"ף בטלית כפולה דבסמוך דאילו להרי"ף גבי כילה נמי לא שרי בכריכת חוט או משיחה אלא בדלית ביה חד מהני ובפרש"י משמע כהרא"ש והרמב"ם כתב כדברי הרי"ף ופסק ב"י כהרי"ף והרמב"ם וכ"כ בש"ע והכי נקטינן להחמיר בפלוגתא דרבנותא :

כנגד

דרכי משה

שרי אף מלמעלה למטה אבל הטור כתב דאף לר"ש כל זה אסור וכ"כ ב"י דכן דעת הרי"ף והרמב"ם : (ג) ואין דבריו נראים דאף הרמב"ם כתב פכ"ב דכילת חתנים המתוקנת לכך מותר בדלית ביה חד מהני ולא בעי חוט או משיחה אלא בשאר כילות כמו טלית כפולה שיתבאר בסמוך וכ"כ הר"ן כדעת הרי"ף דדוקא כילת חתנים מותר לפרקה לפי שהיא מתוקנת לכך אבל שאר כילות לא אא"כ כרך עליה חוט או משיחה · ואפ"ל דברי ב"י דה"ק לא שרי ע"י חוט או משיחה אי אית ביה חד מהני אלא בדלית ביה חד מהני ואז אין אנו צריכין

פרישה

וסכינא ולאו מיירי בכה"ג. ולאפוקי ספרים ודוק בל' הר"ן ותמצא כמ"ש א"נ י"ל מ"ש שצריך לאויר כו' ר"ל שמחזי כאילו צריך וק"ל :

(ו) **משמרת** שתולין אותה לתת בה שמרים · כלומר דהמשמרת הוא עשוי כמין שק שאנו קורין אותו זאק · והוא רחב ופתוח למעלה וסתום ומחודד למטה ומכניסין את קצה המחודד בתוך כלי והקצה העליון הרחב מסככין בשפת פיהו את הכלי ונמצא הוא גג לכלי ועשוי כאוהל וק"ל :

(ז) **ומותחין** פיה לכל צד בעגול ועשה כאהל על הכלי רש"י . ואע"ג שכתבתי לעיל בשם התו' דאין אוהל אסור בלא עשיית מחיצות · י"ל כיון שמעמידין ע"ג הכלי דומה לאוהל שמעמיד הרגלים ומשים עור עליה :

(ח) **ואין** בשיפועה טפח · דאל"כ אסור דשיפועי אוהלים כאהל דמי כג"ט :

(ט) **שאינה** עשויה לישן כו' גם זה כתב רש"י דקשה ליה כיון שאין ברוחבה טפח למאי חזיא והר"ן בפ"ק דסוכה כתב בשם רש"י דמיירי שכילות הרבה סמוכות זו לזו וכל א' רוחב טפח עכ"ל וכן פי' התו' בפרק תולין דף קל"ח ע"ב וז"ל כגון שפורסין סדרים ע"ג קנים מרובים ולא פשטו הסדין היטב ומונח ונופל בין קנה לקנה כעין חרות ויש שבסיו בין כל קנה שיפוע ואין באותו שיפוע טפח והוסק עכ"ל :

(י) **או** שיורד טפח כו' וכתב הר"ן והמ"מ בשם הרמב"ם דמטה דידן אע"ג דנחתו סדינים תפוריא טפח כיון דפריסת סדינים על המטה ליכא משום אהל לית לן בה ע"כ :

(יא) **לנטותה** בה מותר פירש"י ונתנה על הגם שעל הקינוף כשהיא מכפלה וכורך עליה חוט למושכה בה ולפורשה לכאן ולכאן מותר למושכה בה בשבת דמוסיף על אהל עראי ואינו כעושה לכתחלה אפילו אית ביה כו' דווקא לדעת הרא"ש שבסמוך אבל לדעת הרי"ף אסור עיין בב"י :

(יב) **לא** יעשנה לכתחלה בלא כריכת חוט או משיחה דס"ל להרי"ף כשהיא בגגה או בג"ט סמוך לגגה רחב טפח אהל קבוע הוא וחייב עליה חטאת ואין מועיל כריכות אלא בטפח למעלה ובכה"ג בכילת חתנים מותר בלא כריכות משיחה וכ"כ הר"ן ע"ש :

(יג) **לא** יעשנו לכתחלה דדוקא בכילת חתנים התירו בלא משיחה שהיא מתוקנת לכך והרמב"ם לא חולק ב"י שאינו בא לסתור הרי"ף דלעיל :

דרישה

סי' שטו [א] **כילת** חתנים כו' עיין מ"ש ב"י וז"ל והרי"ף הביא מימרא דרב שישא בריה דרב אידי כו' עד ול"נ שסמך על מ"ש גבי טלית כפולה כו' עד ואף על פי שאין זה בירור נדחקתי בו לתת טעם להשמטתו · גם מספק וכתב וז"ל ומכלל דברים אלו יתבאר לך שמ"ש רבינו גבי כילת חתנים ואם כרך עליה חוט או משיח' לנטותה בו מותר אפילו אית ביה כל הני · אינו אלא לדעת רש"י והרא"ש ר"ל לבד דאילו להרי"ף והרמב"ם לא שרי בכריכת חוט או משיח' אלא בדלית ביה חד מהני וכמו שנתבאר עכ"ל גם זה דוחק גדול הוא בעיני שרבינו מביא פלוגת' הרי"ף והרא"ש בסמוך בע"מ ולא הביא גם לענין זה · ולענ"ד ליישב בלי דוחק כלל הא' ולומר שהרי"ף ס"ל כדעת הרא"ש בזה שבאם יש על טלית מכופלת חוטין מע"ש מותר לנטות' בשבת בכל ענין וס"ל נמי דבכילת חתנים הואיל והיא מתוקנת לכך מעו"י שלא נתן עליה חוט או משיחה מע"ש כאילו נתן עלי' דמי · ומש"ה הביא הרי"ף דברי שמואל דמתיר בכילת חתנים לכתחלה ולא הביא עליה דברי רב שישא בריה דרב אידי שמילק וכתב לא אמרן אלא כשאין בגגה טפח כו' אלא שצריך ליתן טעם מנא ליה להרי"ף הא לדחות מימרא דרב ששת דהא לא אמרן אלא שאין בגגה טפח כו' משמע דס"ל דלית סוקימתא לאוקומי אפי' בגגה טפח ו"מ דהא בנתן עליה חוט או משיחה מותר אפי' בית בגגה טפח וכדאיתא בגמרא בדין שלפני זה בטלית מכופלת וע"כ צ"ל דלא קי"ל כרב ששת וכיון שכן מסתבר ליה להרי"ף דאפי' בלא חוט ומשיחה נמי מותר בכילת חתנים דהואיל והיא מתוקנת לכך כאילו נתן עליה חוט ומשיחה דמית · וגם הרמב"ם מפרש כילת חתנים בלא נתן עליה חוט לטלית מכופלת שנתן עליה חוט או משיחה אלא שס"ל בשניהן דוקא כשאין בגגה טפח מותר כן משמע מלשונם ע"ש וב"י הביאו ואף שהרי"ף כתב בפירוש טלית מכופלת דמיירי בשאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח ומשמע דעליה קאי מ"ש ואם כרך עליה חוט או משיחה כו' דדוקא בכה"ג מותר וכן מוכח קצת מלשון רבינו שאחר שכתב בפלוגת' הרי"ף במ"ש דטלית מכופלת איירי כשאין בגגה טפח כו' מסיק וכתב וז"ל אלא מיירי כשיש בגגו טפח ואפ"ה אם כרך עליה חוט מאתמול מותר לכתחלה משמע מסיום לשונו דלהרי"ף גם בנתינת עליה חוט אינו מותר אלא כשיש בגגה ג"ט · וכן הוא לשון הרמב"ם כלשון רבינו והביאוהו ב"י ג"כ · מיהו אינו מוכרח בלשון הרי"ף לומר כן ואדרבה י"ל מדסתם וכתב בכילת חתנים להתיר ומשמע בכל ענין אפילו יש בגגה טפח הואיל והיא מתוקנת לכך סה"כ וס"ל

בגד ששוטחין ע"פ החבית לכסותו לא ישטחנו ע"פ כולו (יד) משום אהל אלא יניח קצת ממנו מגולה :

שיו (א) **הצד** צפור למגדל שהוא ניצוד בו וצבי לבית או לביבר שהוא ניצוד בו חייב ואם אינו ניצוד בו פטור אבל אסור

בגד ששוטחין ע"פ החבית וכו' בפרק תולין סוף (דף קל"ט) הקשו התו' בפרק המביא כיון דאין איסור בעשיית אהל עראי אלא בעושה מחיצות וא"כ גג עליו אבל אם עשה אהל בלא מחיצות שרי וכדתנן מחזירין הקדרה ע"ג כירה ואפי' בשבת עצמו מחזירין א"כ אמאי אסור פרונקא אכולי כובא הלא המחיצות כבר עשויות וי"ל הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל עכ"ל ומביא אותו ב"י בסוף סי' זה ולפע"ד קשה דא"כ נתת דבריך לשיעורין אלא נ"ל דשאני כיר' שהיא קבוע' במקומה ואינו מטלטל הכירה בשבת ממקום למקום אלא שמחזיר הקדרה על פיה שרי כיון שלא עשה המחיצות אבל הך פרונקא איירי שמביא החבית או הכובא ומטלטל אותה ממקום זה למקום אחר ומעמיד אותה שם ואח"כ שוטח הבגד עליו ה"ל עשה מחיצות וגג עליה דאסור . ומה שנוהגים לפרוס מפה על השלחן והמפה תלויה בכל הד' צדדין יותר מטפח היינו כיון דמה שפורסין על השלחן לית ביה משום אהל א"כ אין לחוש כלל על מה שתלוי בכל צד וכיוצא בזה כתב הר"ן והרב המגיד דאין לחוש על סדינים דנחתי מפוריא טפח ומביאו בית יוסף .

שיו הצד צפור למגדל כו' משנה פ' האורג ר' יהודה אומר צבי לבית דוקא חייב וחכ"א צבי לבית לגינה ולחצר ולביברין רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל מחוסר ציד' פטור שאינו מחוסר צידה חייב ובגמרא פסק הלכה כרשב"ג וא"ש רבינו וצבי לבית או לביבר שהוא ניצוד בו דהיינו כרשב"ג וממילא ה"ה לגנה ולחצר נמי לא כל הגינות והחצרות שוין והא דנקט רשב"ג ביבר משום דפתח במאי דסיימו חכמים . ואיכא למידק דבגמ' רמי עופות אעופות דברייתא' תני דאפי' עוף ניצוד בביבר מקורה וחייב ובמשנה תנן בית לא והא בית מקורה הוא ומשני הא דתנן דצפור אפי' לבית אינו ניצוד בצפור דרור ופרש"י שדרכו לדור בבתים ואינו ניצוד לפי שנשמט מזוית לזוית אבל בעוף אחר כיון שהכניסו לבי' ונעל בפניו חייב דניצוד הוא וכ"כ הר"ן וא"כ ק' למה לא חילקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ורבינו בין עוף לעוף אלא כתבו בסתם דצפור למגדל דוקא חייב וכ"ל דס"ל דהא דמשני הכא בצפור דרור עסקינן שינויא דחיקי הוא אלא דתתרץ לדחות הקושיא דאף לדידך דקשיא לך איכא למדחי ולומר הכא בצפור דרור עסקינן אבל אשינוי' לא ניקום וניסמוך אלא אסתם משנה דלכ"ע צפור למגדל אין לבית לא ואין חלוק בין עוף לעוף וברייתא דפריך מינה דתני בה אין לדין דגים מן הביברין בי"ט אבל לדין חיה ועוף הא דקאמר אבל לדין חיה ועוף לא דלדין העוף מן הביברין קאמר דהא מחוסר צידה הוא בביבר אלא לכדדין קאמר חיה מן הביבר שהוא ניצוד בו ועוף מן המגדל שהוא ניצוד בו וזה דרכו של הרי"ף והרמב"ם כדוכתי טובא דלא סמכי אשינויא דהשינויא הוא לדחות הקושיא דאפי' לאידך ל"ק אלא תופסי' עיקר כסתם משנה לפי פשוט' אבל בש"ע מחלק בין צפור דרור לשאר עופות ולפעד"נ עיקר כדפי' ואיכא לתמוה במה שפרש"י במשנה דצפור למגדל זו היא צידתו אבל אם הכניסו לבית אינו ניצוד בכך שיוצא לו דרך חלונות עכ"ל משמע דהיכא דסתומין החלונות בעששית שאי אפשר לו שיצא דרך חלונות אית בו משום ציד' וזה הפך הסוגיא דמשמע דהטעם הוא דבבית קשה הוא לתופסו לעוף לפיכך אינו חייב עליו אם הכניסו לבית וי"ל דכל הסוגי' אזלא אליב' דחכמים וכדפי' רשב"ג דהלכה כמותו זה הכלל מחוסר צידה פטור שאינו מחוסר צידה חייב אבל לר' יהודה דפליג עלייהו דצבי לגינה ולחצר ולביברין אע"ג שאינו מחוס' צידה דאינו קשה לתופסו שם נמי פטור משום דאפשר לו לברוח לפ"ז קשה א"כ עוף לבית נמי כיון דאינו יכול לברוח חייב אעפ"י שמחוסר צידה דקשה לתופסו דלר' יהודה אין חילוק בין קשה לתופסו לאינו קשה לתופסו ועל כן פי' רש"י דלר' יהודה הוי טעמא משום דאפשר לו לעוף לצאת ולברוח דרך החלונות אבל לתאי דקי"ל כחכמים ורשב"ג אפילו אי אפשר לו שיצא דרך החלונות כגון שנסתמו בעששית נמי אינו חייב בהכנים עוף לבית משום דמחוסר צידה הוא שקשה לתופסו שם בבית

והכי

מוסיף על אהל עראי ושפיר דמי וה"מ במחיצה שאינה עשויה לצורך צניעות אבל מחיצה שעושה לצניעות בעלמא מותר כגון מחיצה שעושין בשעת דרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה בשבת כדקאמר בפ' כל גגות (צד .) שמואל דעביד לצניעות' בעלמא הוא דעבד גם מותר בשבת לעשות מחיצה להגן מפני החמה או מפני הצנה שלא תפול על האדם ועל האוכלין כדמשמע בפ' כירה (מג .) גבי מת המוטל בחמ' דאסור לעשות מחיצה בשביל המת אבל בשביל חי מותר עכ"ל ונ"ל שהוא סובר כר"ת דמחיצה המתרת אסור לעשותה בשבת ומחיצה זו דמהר"ם כיון שנעשית להפסיק בין הספרים לאדם העושה צרכיו חשיבה מחיצה המתרת ואסור לנטותה בשבת (ד) ומ"ש כל מחיצה שאינה לצניעות אסור לעשותה בשבת כלומר כל מחיצה שאין לצניעות אלא להתיר כי ההיא דמהר"ם אסור לעשותה בשבת אבל אם אינה עשויה להתיר אפי' אם אינה לצניעות ודאי שמותר לעשותה בשבת וזהו שכתב בסוף דבריו גם מותר בשבת לעשות מחיצה להגן מפני החמה או מפני הצנה שלא תפול על האדם ומה שהביא ראיה מדברי רב הונא דאמר ליה זיל כרוך בודיא ושייר בה טפח אע"ג דהכא מחיצה והתם אהל מ"מ מייתי שפיר דבשיור טפח שרי באהל עראי וה"ה למחיצה המתרת ומ"ש וה"מ במחיצה שאינה עשויה לצורך צניעות קאי אמאי דקאמר לפי שבשבת אסור לעשות מחיצה כנ"ל לפרש דבריו ומתוך הדברים האלו נראה בהדיא דפרוכת שלפני הארון הקודש מותר להסירו בשבת ולפרוס אחר במקומו דהיינו ממש וילון דשרי רב וכ"כ בתה"ד סימן ס"ח אלא שחזר להסתפק בדבר מדהאי מימרא דוילון איתא בפרק בתרא דעירובין (קב .) ופירש"י וילון שלפני הפתח לצניעות מותר לנטותו דלאו אהל קא עביד דלא קביע התם אלא דרכו לינתן ולהסתלק כדלת בעלמא ע"כ משמע דאיירי בוילון שנוטין אותו לפרקים כשרוצים לעשות תילי דצניעות אבל אינו תלוי תדיר שם ולפי זה הפרוכת שתולין שם תדיר שייך ביה עשיית אהל ומ"מ נראה לחלק יפה דודאי וילון התלוי תדיר שם לפני הפתח שייך ביה עשיית אהל לפי שהוא כמו דלת בעלמא אבל הפרוכת שלפני הארון שבלא"ה יש דלת לארון והפרוכת אינו תלוי שם אלא לצניעות אע"ג דתלוי שם בקביעות אין קפידא אפס העולם חוששין לאסור הדבר גם חזן הכנסת אחד הגיד לי שאחד מן הגדולים לא רצה להתיר אני מושך ידי להתיר עכ"ל והאידנא נהוג כ"ע היתר בדבר ולא ראינו מי שמיחה בכך (ב) ומדברי רש"י דפ"ב דעירובין משמע דלא שרינן בוילון אלא כשאינו תלוי שם בקביעות אבל אם הוא תלוי שם בקביעות אסור לנטותו ולפורקו בשבת וכ"נ שסובר בעל תה"ד ול"נ דא"כ לא הוה שתיק מינה בר"פ תולין לכן נ"ל שאע"פ שתלוי שם בקביעות שרי (ו) שהרי כיון שכולו נע ונד ברוח מצויה וגם אינה מעכב דהולכים ועוברים דרך שם מיקרי לא קביע וזהו שכתב דלא קביע התם אלא כן דרכו לינתן **ולהסתלק** כדלת בעלמא אבל אם קבעו מלמעלה ומלמטה ומן הצדדין בענין שאין מזיזין אותו ממקומו הוא מתסר משום בנין ומשום דסתם וילון אין קובעין אותו כ"כ דכיון דלא קביע התם שרי : גרסינן בר"פ תולין (שם קלח .) מנקט אביי הומרי מתנייתא ותני הגוד והמשמרת לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור ופירש"י הגוד הוא עור של בהמה תפור ופיו רחב מאד ויש לו שנצים ועוברי דרכים מתלאין אותו יין או חלב במקום שתוקעין שם אהליהם ללון ושוטחין אותו ופיו מתוח ע"ג יתידות והרוח עוברת מתחתיו ומצטנן שלא יקלקל היין והוי דומה לאהל לאחר שנמתח ובתר הכי גרסינן שלא ליה רמי בר יחזקאל לרב הונא וכו' הא דתניא גוד א בכיסכיו מותר לנטותו בשבת אמר רב ל"ש אלא בב' אבל באדם אחד אסור אמר אביי וכילה אפי' בי' ב"א אסור א"א דלא מימתחא פורתא ופירש"י גוד בכיסכיו . גוד ברצועותיו ומונח על מקום קבוע שלו מותר לנטותו בשבת והא דאמר לעיל פטור אבל אסור היכא דלא היה מתוקן בכיסכין בב' ב"א לא מימתח ליה שפיר באדם אחד מימתח ליה שפיר שמותחו עליתד זו וקושרו בה וחוזר ומותחו על זו וקושרו בה כך פירשו רבותי ואיני יודע מהו עד כאן לשונו ור"י כתב בח"ד דטעמא דשרי גוד בכיסכין משום דכיון דמתוקן ברצועותיו שכבר התחיל מע"ש לעשותו אבל מותר לנטותו בשבת דאינו אלא כמוסיף אהל עראי וגבי כילה כתב ח"ל וכילה כשהיא אסורה אפי' בי' ב"א אסור שהרי א"א להביאה מתוחה כמו שהוא ולתלותה דמאחר שהיא רחבה אינו יכול להיות שלא ימתחו אותה יותר בשעה שנוטין אותה על המטה והרמב"ם כתב בפכ"ב וז"ל הנוטה פרוכת וכיוצא בה צריך להזהר שלא יעשה אהל בשעה שנוטה לפיכך אם היתה פרוכת גדולה תולין אותה ב' אבל אחד אסור ואם היתה כילה שיש לה גג אין מותחין אותה ואפי' עשרה שא"א שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי וכתב הר"ן משמע דס"ל דגוד כעין פרוכת והראב"ד השיגו ופי' דלאו משום אהל הוא אלא שצריך לכוין הלולאות כנגד היתדות שבכותל וכ' ב"א יכולין לכוין בלא שינוי הקפול שלו אבל אדם אחד לא והוי כמתקן והר"י פירש דבאדם אחד הוי כעשיית אהל לפי שקושר וחוזר וקושר כדרך בנין שבונה מעט מעט אבל בב' ב"א שפורסין תחלה ואח"כ נותנין ע"ג הקניפות אין זה כבנין שאין דרך הבנין לעשות כולו בבת אחת והיינו דאמרינן בכילה דא"א דלא מימתחא פורת' כלומר שאינה נפרסת כולה בבת אחת עכ"ל וז"ל הראב"ד בהשגות וכילה שהיא גדולה בכיסכסי אפי' י' ב"א אין יכולין לכוין בלא שינוי הקפול שלו ויראה כנוטה אהל לכתחלה א"כ דכתפסע הקמטין לתקון עכ"ל :

בגד ששוטחין ע"פ חבית לכסותו וכו' ג"ז בפרק תולין (קלט :) אמר רב האי סרוקא אפלגיה דכובא שרי אכוליה דכובא אסור ופירש"י אפלגא דכובא שרי דלאו אהל הוא אכוליה כובא אסור משום אהל וכן דעת הרמב"ם בפרק כ"ב . וכתבו הר"ן וה"ה בשם הרשב"א דלפ"ז נצטרך לפרש דכשאין הכובא מלאה עסקינן שאל"כ אין כאן אהל אלא בשחסר טפח עסקינן דהוי אהל והראב"ד פי' דמשום משמרת נגעו בה ואכולה כובא אסור משום דמיחזי כמשמרת שכן דרכו בחול ואפלגא דכובא שרי דלאו היינו אורחיה וכתב ה"ה שכן הכריע הרשב"א שאין בכיסוי כלים משום אהל ולא מיתסר אכוליה כובא אלא משום דמחזי כמשמרת וכדעת הראב"ד ובפרק המביא כדי יין (לב .) אהא דא"ר יהודה האי מדורתא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסור וכן ביעתא וכו' כתב התוס' דכל הנך אינם אסורין אלא היכא שמתקן האהל במחיצות אבל אם עשה האהל בלא מחיצות שרי ומש"ה שרי להחזיר קדרה ע"ג כירה בשבת שמחיצות היו עשויות מתחלה אך תימה דאמרינן בשבת האי פרונקא אכוליה כובא אסור והתם המחיצות היו עשויות כבר וי"ל דשאני התם הואיל ורחב הכובא יותר מדאי נעשה כאהל וכן כתב הר"ן בשמם בפרק תולין :

שיו הצד צפור למגדל שהוא ניצוד בו וצבי לבית או לביבר וכו' משנה בפ' ר"א דאורג (קו .) והא דצפור אינו חייב אם הכניסו לבית אוקימנ' בגמרא (שם :) דהיינו דוקא בצפור דרור שדרכו לדור בבתים ואינו ניצוד לפי שנשמט מזוית לזוית אבל עוף אחר כיון שהכניסו לבית ונעל בפניו חיי' דניצוד הוא :

לד

דרכי משה

צריכין לחוט או משיחה בכילת חתנים המתוקנת לכך וזהו נכון שכן דעת הרי"ף והרמב"ם (ד) וצ"ע מהא דמשמע פ"ב דביצה דמותר לעשות מחיצה לפני אור הנר כדי לשמש מטתו בי"ט ואין נראה לחלק בין שבת לי"ט לענין זה ואפשר דבגמרא נמי לא קאמר דאפשר לעשות מחיצה בפני אור הנר אלא כדרך שעשה מהר"ם וכן נ"ל דאין חילוק בין עשיית מחיצה לפני הנר או לפני הספרים : (ה) וכן משמע מדברי המרדכי דלעיל וכ"ה בכלבו בהדיא ובלבד שלא יעשה אוהל והם דברי הרמב"ם בפכ"ב : (ו) וכ"ה בא"ז דכל מחיצה שאינו בא להתיר מותר לעשותה בשבת ולכן בחג הסוכות מותר לתלות המפה על הכתלים וכנגד הפתח מפני הרוח שלא יכבה הנרות אבל למעלה תחת הסכך ודאי אסור :

ובתא"ו

דרישה

בטלית מכופלת ומ"ש הרי"ף כשאין בגגה טפח זה לא קאי אלא כשלא ירך עליה חוט או משיחה · א"כ י"ל דס"ל להרי"ף דכילת חתנים כיון שהיא מתוקנת עדיפא טפי מנותן חוט ע"ג טלית מכופלת · ודו"ק ונראה לי שכן נ"ל למ"ש ב"י בייסובי שכתב ז"ל ולי נראה שסמך על מ"ש גבי טלית כפולה ואין בגגה טפח כו' שקשה הלא בטלית כפולה דינו כו' יבכילת חתנים מותר לכתחלה · אלא נ"ל שר"ל כמו בטלית כפולה בנתן עליו חוט או משיחה מותר ג"כ לכתחלה ובאין בגגה טפח מיירי בכילת חתנים אע"ג דלא נתן עליו הואיל והיא מתוקנת לכך ובאין בגגה טפח מיירי והב"י לשיטתו דפי' לדברי הרי"ף דאפילו בנותן עליו חוט אינו מיתר אלא כשאין בגגה טפח וק"ל · ומ"ש רבינו ואין בשיפוע טפח פי' שאין כל צד וצד מתפשט למטה להתרחק טפח היה אסור מטעם דשיפוי אוהלים כאוהלים אלא הואיל ועשוי כדמתפשט בכל צד בשוה מש"ה כתב כל צד וצד וק"ל · ומ"ש רבינו דהיינו שאין ברחבה למטה שני טפחים שאינם עשוי' ליסן תחתיה · אינו ר"ל דאם היה רחב שני טפחים היו יכולין ליסן תחתיה דזה ודאי אינו אלא אגב דהוצרך לכתוב דאינו רחבה שני טפחים הוצרך ג"כ לכתוב טעם א"כ הואיל ואינו רחבה למטה למה היא עשויה וק"ל · ומ"ש ומיירי כמי שאינה יורדת למטה טפח בזקיפה ופירש"י דאילו ירד בזקופה הטפח טפח הוי קיר לאוהל והמטה נעשית לו גג הואיל

וכו'

פרישה

(יד) **משום** אהל כו' פי' הר"ן והסמ"ג כשאין הגיגית מלאה עסקינן שא"כ אין כאן אוהל אלא כשחסר טפח דהוי אהל :

סי' שיו (א) **הצד** ציפור למגדל כו' הא דנקט גבי ציפור דווקא מגדל מוקי בגמרא בציפור דרור הדר בבתים ואינו ניצוד בבית לפי שנשמט מזוית לזוית אבל שאר עופות ניצודין ג"כ בבית ·

נפלו

חידושי הגהות

שטו א נוסחת הגמרא בכיסנא ונירסת הרא"ש בכיסכסין וגי' רבינו הרב"י כגי' הרי"ף ע"ש :

הנו

אסור צד צבי ישן סומא חייב [א] חגר חולה או זקן פטור: [ב] כל דבר שבמינו ניצוד חייב עליו אין במינו ניצוד פטור אבל אסור הלכך זבובים אע"פ שאין במינן נצוד אסור לצודן לכן כתב בעל התרומות שאסור לנעול בשבת התיבה שיש בו זבובים אלא יתן סכין או שום דבר בין הכיסוי לתיבה בענין שיוכלו לצאת משם ונ"ל שא"צ לדקדק בזה שאין הזבובים נצודין בתיבה שאם בא לפתוח התיבה ולטלם יברחו ולא דמי לדבורים בכוורת דקתני פורסין המחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יכוון לצוד כי הכוורת קטנה היא והדבורים ניצודין בה ועוד דבכוורת גופה קתני ובלבד שלא יכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי: צבי שנכנס לתוך הבית ונעל א' בפניו חייב (ג) נעלו ב' פטורין לא יכול א' לנעלו ונעלו ב' חייבין ישב הראשון על הפתח ומלאו וישב הב' בצדו אע"פ שעמד הראשון והלך לו הב' פטור ומותר והראשון חייב הצד נחש לרפואה חייב

צד צבי ישן סומא חייב חגר חולה וכו' שם ת"ר הצד צבי סומא וישן חייב חגר חזקן וחולה פטור ומפרש טעמא משום דהני עבידי לרבויי והני לא עבידי לרבויי ופירש"י סומא וישן עבידי לרבויי לישמט כשמרגישין יד אדם ומקשה בגמ' והא תניא חולה חייב אמר רב ששת ל"ק הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אוכלא ופירש"י אוכלא עייפות שאינו יכול לזוז ממקומו וניצוד ועומד הוא אבל מדברי הרמב"ם בפ"י נראה שמפרש שמחמת אוכלא חייב :

כ"ד שבמינו ניצוד חייב עליו אין במינו ניצוד פטור אבל אסור ג"ז ברייתא שם פלוגתא דר"מ וחכמים ופסק כחכמים וכ"פ הרמב"ם בפ"י:

וכתב בעה"ת שאסור לנעול בשבת התיבה שיש בה זבובים וכו' המרדכי כתבו בס"פ כירה והאגור כתבו בשם התוס' וכן משמע מדתניא בפרק כירה (מג·) וכר"ש משילין (לו:) פורסין מחצלת ע"ג כוורת בשבת בחמה מפני החמה בגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוון לצוד ואמרינן בר"פ משילין (שם) ותסבר' דר"ש היא והא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות לעולם תלה ר"י והב"ע דאית ביה כוי ולא תימא לר"י ובלבד שלא יתכוון לצוד אלא אימא ובלבד שלא יעשנה מצודה ופירש"י דאית ביה כוי חלונות וס דבסתותיה ואע"פ שמכסה את פיה אינן ניצודין אם לא יכסה גם החלונות וכתבו התוס' (שם:) ובלבד שלא יעשנו מצודה פ"ה שלא יכסה בו כל החלונות דלר"י אסור ולר"ש מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקומי כר"ש משמע ליה דבכל ענין איירי אפי' לעשותו כעין מצודה לסתום כל החלונות ותימה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ותירץ הר"מ מאיבר"א דלר"ש נמי איירי שיש חור קטן בכוורת אך אינו נראה וא"כ לא הוי פסיק רישיה ולר"ש מותר ור"י דאסר אפי' דבר שאין מתכוון בעי חור גדול שיהא נראה לדבורי' לצאת מן הכוורת עכ"ל. וגם ה"ה כתב בפכ"ה פי' ובלבד שלא יתכוון לצוד ואינו הכרח שיהיו ניצודין שאל"כ כבר מבואר בפ"א שאע"פ שאינו מתכוון אסור אלא אפשר שיהו ניצודין ואפשר שיברחו וכ"כ ז"ל עכ"ל וא"כ מה שרצה רבינו לדמות דברי בעה"ת מדקתני ובלבד שלא יכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי אין בדיחוי זה ממש שכבר נתבאר דבעינן נמי שלא יהו ניצודין בהכרח כי היכי דלא ליהוי פסיק רישיה ומאי שחילק בין כוורת לתיבה משום דכוורת קטנה היא א"כ אף אנו נחלוק בין תיבה קטנה לגדולה וא"כ נתת דבריך לשיעורין דבכוורת נמי איכא רברבי ואיכא זוטרי אלא אי איכא למידחי דברי בעה"ת הכי הוא דאיכא למדחינהו שאני דבורים דכוורת הוא מקום שהם ניצודים והוי כמכניס ארי לגרזקי שלו אבל זבובי' דתיבה וכוורת לא הוי מקום נידתם אפשר דלא חשיבי ניצודים עד שיתפסם בידו א"נ דע"כ לא אסר ר"ש לפרוס מחצלת על הכוורת בפסיק רישיה אלא בדבורים שבמינן ניצוד אבל זבובים שאין במינן נצוד כל שאינו מתכוון שרי ואע"ג דפסיק רישי' הוא ומכל מקום כיון דנפק מפומיה דבעה"ת וכתבו המרדכי ולא חזינן מאן דאיפליגי עליה מי יקל ראשו שלא לחוש לדבריהם :

צבי שנכנס לתוך הבית וכו' עד השני פטור משנה שם (קו:) ומפרש בגמ' דהא דתנן השני פטור היינו פטור ומותר : **הצד** נחש לרפואה חייב וכו' משנ' בפר' ב' דעדיו' הצד נחש בשבת אם מתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב ובס"פ ר"א דאורג (קז·) אמר שמואל דהאי פטור פטור ומותר הוא וז"ל הרמב"ם פ"י רמשים המזיקים כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהם אע"פ שאינם ממיתי' הואיל ונושכין מותר לצוד אותם בשבת והוא שיתכוון להנצל מנשיכתן כיצד הוא עושה כופ' כלי עליהם או מקיף עליהם או קושרן כדי שלא יזיקו עכ"ל :

שמונה

והכי נקטינן : **צד** צבי ישן וכו' ברייתא לשם ופריך עלה מברייתא אחרת דתני בה חולה חייב ומשני רב ששת לא קשיא הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אוכלא פי' רש"י עייפות שאינו יכול לזוז ממקומו ניצוד ועומד הוא עכ"ל : ומדברי הרמב"ם בפ' עשירי משמע איפכא דמחמת אוכלא חייב כמ"ש ה' המגיד לשם ושכן פי' ר"ח ואיכא לתמוה אמאי לא כתב רבינו לחלק בין חולה לחולה וכאחד מן הפירושים ואפשר דכיון דראה רבינו שנחלקו בה איזה חולה חייב לכך כתב בסתם דחגר חולה או זקן פטור כלומר דחולה דניצוד ועומד דומיא דחגר או זקן הוא פטור ואם אינו כל כך חולה חייב והדבר מסור לפי מה שמכירין בני אדם באותו חולה בין חולה מחמת אישתא בין חולה מחמת אוכלא דהדבר ניתן לשיעורין לפי מה שהוא חולה כנ"ל ליישב זה ואיכא לתמוה דלמה השמיט הרי"ף ברייתא זו דהצד צבי סומא וכו' ולא כתבה כלל וצ"ע : **כל** דבר שבמינו ניצוד וכו' ברייתא שם פליגי בה ר' מאיר וחכמים והלכה כחכמים דאמרו כל שבמינו ניצוד חייב וכו' ומ"ש בשם בעל התרומות הכי משמע בסוגיא ר"פ משילין דהא דתניא דפורסין מחצלת ע"ג כוורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמי' מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוון לצוד דלר"ש נמי לא שרי כשאין מתכוון אלא בדאית ביה כוי בכורת שיכולין הדבורים לצאת משם ואע"פי שהחור קטן ואין הדבורים רואין אותם וניצודות מ"מ לא הוי פסיק רישיה אבל לית ביה כוי אפי' לר"ש אסור משום דהוי פסיק רישיה והכי משמע להדיא מדקאמר בגמרא ותסברא דר"ש היא והא מודה ר"ש בפסיק רישיה וכ"כ לשם התוספות להדיא והב"י מביאו ולפי זה דינו של בעל התרומות אמת דאף למאי דקי"ל כר"ש מ"מ פסיק רישיה הוא גבי זבובים בתיבה כמו גבי דבורים בכורת וכ"כ במרדכי ס"פ כירה אלא שהחמיר דאסור לסגור תיבתו בשבת אם לא יניח ריוח גדול שיוכלו לצאת וכו' ותימה דהא מקמי הכי כתב המרדכי כמ"ש התוספות דלר' יהודה דוקא בעינן דלישבוק בהו ריוח גדול כ"כ שיהיו הדבורי' רואים אותם אבל לר"ש אפילו אינם רואים אותם לא הוי פסיק רישיה וצריך לפרש דמ"ש דצריך להניח ריוח גדול היינו בכדי שיוכלו לצאת לאפוקי ריוח קטן שאינן יכולין לצאת דאילו לר' יהודה צריך ריוח גדול הרבה שיהו רואין אותו ולר"ש א"צ כל כך אפילו אינן רואין אותו אלא במניח ריוח גדול שיוכלו לצאת סגי והשתא קשה טובא על רבינו שהשיג על דברי בעל התרומות ואמר ועוד דבכורת גופא קתני ובלבד שלא יכוין לצוד וכו' דהא מוכח בסוגיא דהכך כורת אף לר"ש מיירי דאית ביה כוי אבל בתיבה ליכא כוי כלל וכך הקשה ב"י ונראה ליישב דרבינו סובר כיון דבפ' כירה משמע להדיא איפכא דלר"ש אפילו לית ביה כוי נמי שרי דהכי פריך התם ומני אי ר"ש דדבר שאין מתכוון מותר הא לית ליה מוקצה ולמה לי לאוקמי כשחישב אי ר"י כי לא מכוין מאי הוי הא דבר שאין מתכוון אסור לעולם ר' יהודה ומאי ובלבד שלא יתכוין לצוד שלא יעשנו כמצודה דלישבוק להו רווחא כי היכי דלא ליתצד ממילא מדלא קאמר בהך סוגיא ותסברא ר"ש היא אלמא דס"ל דלר' שמעון ניחא דשרי בלא מתכוין אפי' לא שביק להו רווחא ולא קשה הא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה דאיכא למימר דהך פסיק רישיה לא ניחא ליה שיהו ניצודים ולא יוכלו לצאת מן הכוורת שהרי רוצה הוא שיצאו הדבורים לשדה לאכול פרחים תמיד כדי לעשות דבש הרבה וסבירא ליה לרבינו דהך סוגיא עיקר הלא דמיתאמרה בדוכתה במס' שבת ותו כיון דהסוגיות הפוכות במידי דהוי מדרבנן אזלינן לקולא ולר' שמעון שרי לגמרי אפילו ליכא כוי ומה שהשיג רבינו תחלה מסברא דלא דמי לדבורי' בכורת וכו' איכא לתשדי בה גרגא דאם כן נתת דבריך לשיעורין וכמ"ש ב"י אבל נראה ברור דרבינו לא היתה עיקר השגתו מטעם סברתו זאת אלא אועוד קא סמיך וכדמשמע מפ' כירה · עוד כתב ב"י להשיג אדברי בעל התרומות דשאני דבורים בכורת דהוי מקום שניצודי' בו והוי כמכניס ארי לגורזקי שלו אבל זבובים דתיבה וכורת לא הוי מקום נידתם אפשר דלא חשיבי ניצודים עד שיתפסם בידו עכ"ל ושרי ליה מאריה דבפרק האורג לא קאמר שמואל אלא דאינו חייב חטאת עד שיכניסו הארי לגורזקי שלו אבל איסורא איכא אפילו מכניסו לבית או לחצר דהכי תשמע לישנא דאינו חייב וכו' דמשמע חיובא הוא דליכא אבל איסורא איכא בכל מקום שהכניסו עוד כתב ב"י אי נמי ע"כ לא אסר ר"ש לפרוס מחצלת על הכורת בפסיק רישיה אלא בדבורים שבמינן ניצוד אבל זבובים שאין במינן ניצוד כל שאין מתכוון שרי ואף על גב דפסיק רישיה הוא עכ"ל וזו כשגגה שיצאה מלפני השליט דבסוגיא דריש משילין דמוקי להך דפורסין מחצלת על כורת דבורים וכו' כרבי יהודה היא ואימא ובלבד שלא יעשנו מצודה פריך פשיטא פי' רש"י דכיון דאית ליה לר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור למה ליה למתני ובלבד שלא יעשה מצודה דהא צידה אב מלאכה היא ומשני מהו דתימ' במינו ניצוד אסור שלא במינו ניצוד כי הני דבורים שרי קמ"ל אלמא דדבורים לאו במינו ניצוד ולפ"ז צריך לומר דכ"ש גזין ופרעושין לאו במינו ניצוד נינהו שהרי דבש דבורים עדיף טובא ואפי' הכי לאו במינו ניצוד כ"ש דבש גזין ופרעוש דגריעי טובא דפשיטא דאינו ניצוד דלאיזה צורך יהא נצדן אם לא לעשות דבש · אבל רש"י בפרק האורג כתב וז"ל הגזין מין חגב טהור הוא ונאכלין כל שבמינו ניצוד כגון חגבים והגזין שאין במינו נצוד פרעין ויתושין שאינן לצורך עכ"ל ולא ידענו למה נדחק לפרש דהגזין מין חגב טהור הוא דכלא יגיד עליו ריעו שאמר גזין ופרעין דקן מן דבורים שעושין דבש כדאיתא בפ"ק דבכורות וכמו שנתבאר בי"ד סימן פ"א ולפ"ז ודאי הא דאמרו חכמים כל שבמינו ניצוד חייב לאו אהני דנקט ר"מ קאמר אלא אבעלמא קאי כל שבמינו ניצוד אבל הני דנקט ר"מ חגבים גזין ופרעין ויתושין כולן אינן במינו ניצוד ופטור לדעת חכמים ולענין הלכה נקטינן כדעת בעה"ת ע"פ סוגיא דריש משילין וצריך להניח ריוח גדול שיהיו הזבובים יכולין לצאת משם וראיתי כתוב שיבריח את הזבובי' מן התיבה קודם שינעול עכ"ל. אך קשה לי בהך סוגיא לפי דברי התו' דמאי פריך לר' יהודה פשיטא הא אצטריך לאשמועינן דאף עפ"י דאית ביה כוי אסורין אם לא יהא לשם ריוח גדול הרבה דהדבורים רואין אותם וצ"ע :

צבי שנכנס וכו' עד השני פטור משנה שם ומפרש שמואל הא דתנן פטור היינו פטור ומותר והא דתני ברישא צבי שנכנס לבית לרבותא נקט הכי ל"מ כשרץ אחריו והכניסו לבית ונעל בפניו אלא אפי' נכנס מעצמו לבית כיון דאי לא נעל בפניו היה חוזר ויוצא הלכך אם נעל בפניו ה"ל צידה גמורה וחייב : **הצד** נחש וכו' משנה בפ"ב דעדיות הצד נחש בשבת אם מתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב וקאמר שמואל דהאי פטור פטור ומותר הוא ולכך כתב רבינו בסתם אם בשביל שלא ישכנו מותר לכתחלה ואיכא למידק דבדין הקודם נמי ה"ל לרבינו לכתוב בסתם דכשישב הראשון על הפתח ומלאו מותר לשני לישב אצלו והראשון חייב למה לו לכתוב לשון המשנה דפטור ולפרשה אח"כ דפטור ומותר וכן בדין השלישי בתפיס מורסא דתנן אם להוציא ממנה לחה פטור דמפרש שם ג"כ פטור ומותר כתב רבינו בסימן שכ"ח בסתם דמותר לכתחלה וי"ל דדעת רבינו לקצר ואם היה כותב הכא בסתם דמותר לכתחלה היה צריך לפרש עוד דבלא מלאוהו הראשון וישב השני ומילאהו דהשני חייב כדי שלא נבין לדייק דדוקא במילאהו הראשון הוא דמותר השני לכתחלה אבל בלא מלאהו הראשון אין בשני מותר אלא אסור לו לישב אצלו ולמלאות ואם עבר וישב קעביד איסורא אבל אינו חייב חטאת וזה אינו כדתנן ברישא דבזו חייב חטאת לכך הביא רבינו המשנה דתני בה במילאהו הראשון דהשני פטור דמשמע דיוקא אבל אם לא מלאהו הראשון ומלאהו השני השני חייב והדר מפרש דהאי פטור פטור ומותר הוא ולא תני פטור אלא לפי דהכא הוא דפטור אבל בלא מלאהו הראשון והשני מלאוהו השני חייב והשתא אתי שפיר הא דלא כתב רבינו הך בבא דרישא אלא דכונתו לקצר דנשמע מדיוקא דסיפא דדוקא במלאהו הראשון השני פטור אבל בלא מלאהו הראשון חייב השני כדפי' :

שמנה

פרישה

(נ) **נעלו** שנים פטורים של בעשותה יחיד ולא שנים . גליון הב' פטור ומותר דהב' ניצור ועומד הוא :

הלכן

דרישה

ופ"ג הוי הכילה ואם היתה למעלה שיפוע טפח ה"ל אוהל השתא נמי מחשב זה היורד לקיר ומה שלמעלה מהמטה אהל אלא הואיל שאל אהל מונח ע"ג הכירה קאמר שכאן המטה אף שהיא מפסיק עומדת במקום האהל שלמעלה ממנה · וזהו שכתב הר"ן בשם הרשב"א והר"ר יונה דבמטות דידן אע"פ דנקט' סדינו' מפורש טפח לית בה כיון דבפריסת סדינין ע"ג המטה לירא משום אוהל . דקשה לכאורה הא גם כאן המטה אינה עומדת לשם אוהל אלא ודאי ר"ל ושאני כאן דהכילה שע"ג המטה שם אהל עליה ומה"ט הס"כ בטלי' מכופל' אם היה יורד טפח בוקיפ' בכלים השיפוע הוי אוהל אע"ג דניכא שם מטה וק"ל · והרי"ף שלא כתב בעלי' מכופל' והוא דלא נתנה טפח בוקיפה משום דאין דרך להיות שם שום זיקוף הואיל ואין מטה מפסיק אלא הטלית תלוי ע"ג קונדסין הרי הוא יורד בשוה או בשיפוע עד למטה וק"ל :

סי' שיו [א] **חגר** חולה או זקן בגמרא והביאו ב"י מקשה ע"ז והתניא חולה חייב א"ר ששת ל"ק הא בחולה מחמת אישתא הא בחולה מחמת אוכלא · פירוש עייפות ורבינו שלא חילק בזה ה"ט משום דלא נחית רבינו לכתוב אלא האסור והמותר לא החיוב והפטור · לכן כתב בחולה פטור דר"ל פטור אבל אסור ככל פטורי המוכרין בדוכי שבת מן מג' :

בשם

חייב ואם בשביל שלא ישכנו מותר לכתחלה: ח' שרצים האמורין בתורה (ג) הצדן סתם שלא פי' אם צריך להם אם לאו חייב והחובל בהן אע"פ שלא יצא מהם דם (ד) אלא נצרר תחת העור חייב ושאר שרצים אינו חייב החובל בהן אא"כ יצא מהם דם והצדן לצורך חייב ושלא לצורך או סתם פטור: (ה) אסור לצוד פרעוש ודוקא מעל הארץ או מעל בגדיו אבל (ו) אם הוא עך בשרו ועוקצו מותר לצוד ואסור להורגו (ז) אבי כינה מותר יהורגנה וה"מ בלוקחה מעל בגדיו או מעל בשרו אבל המפלה בגדיו אסור להרוג גם כינה

שמא

שמונה שרצים וכו' משנה וברייתא בפ"ח שרצים וע"פ דברי התוספות לשם דח' שרצים שיש להם עור סתמייהו ניצודין לצורך עורן וחייב והחובל בהן ונצרר הדם תחת העור חייב ג"כ דכיון שנעקר הדם והיה יוצא לחוץ לולא העור שמעכבו לצאת א"כ אית ביה משום נטילת נשמה שבאותו מקום שנעקר כי הדם הוא הנפש אבל שאר שקצים ורמשים דאין להם עור סתמייהו לאו לצורך קיימי והחובל בהן אינו חייב אם לא יצא הדם לחוץ דודאי אינו נעקר הדם משום מקום בגופו דאם היה נעקר היה יוצא לחוץ כיון שאין לו עור שיעכבנו מלצאת:

אסור לצוד פרעוש וכו' ברייתא שם ר' אליעזר מחייב ור' יהושע פוטר והלכה כר' יהושע דפוטר משום דאין במינו ניצוד אבל אסור לכתחלה:

ומ"ש ודוקא מעל הארץ וכו' כ"כ התוספות ומה שקשה לב"י בלשון התוספות שכתבו אבל אם היה על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו דמשמע דדוקא מבחוץ אסור אבל על בגדיו מבפנים כיון דאיכא למיחש שמא ישכנו שרי ליטלה אעפ"י שאינו עוקצה נראה לייטב דודאי לא התירו התו' אלא דוקא כשהוא נושך את האדם דמשום צערא שרי כמו מפיס מורסא כמפורש בתחלת דבריהם אבל כאינו נושך אסור ליטלה אפי' היא על בגדיו מבפנים ומ"ש בסוף דבריהם אבל אם היא על סרבלו מבחוץ וכו' לא נקט מבחוץ אלא לאורויי היתירא אף מבחוץ והכי קאמרי דמבחוץ נמי אעפ"י דאסור ליטלה דאפילו מבפנים אסור ליטלה כ"ש מבחוץ אפ"ה יכול להפילה מעליו אף כשהיא מבחוץ ואין בו משום איסור טלטול מידי דהוה אקוץ בר"ה דשרי כדי שלא יהיו ניזוקין בה וא"כ דיכול להפילה כשהיא על בגדיו מבפנים · והכי משמע מדברי רבינו שכתב או מעל בגדיו נכתם דמשמע בכל ענין בין על בגדיו מבפנים בין על בגדיו מבחוץ אסור ולא שרי אא"כ עוקצו ואעפ"י שגדולי עולם כתבו להקל ליטלם מעל בגדיו מבפנים כמ"ש ב"י מ"מ נקטינן להחמיר באיסור שבת ולא שרי אלא כשהוא עוקצו:

ומ"ש ואסור להורגו ה"א בפ"ח שרצים דאף ר' יהושע דקי"ל כותיה דפוטר בצידת פרעוש מודים בהרגו והא דכתב רבינו אסור להרגו לאו דוקא אסור אלא חייב חטאת נ"כ ולא נקט אסור אלא כדי לומר אבל כינה מותר להורגה וכו' וסתם רבינו דבריו בכאן כר"ת דפרעוש היא הקופץ' ולכן כתב גבי פרעוש ודוקא מעל הארץ וכו' לפי שבאה מעפר הארץ ובכנה לכנה לא הזכיר ארץ אלא כתב וה"מ בלוקחה מעל בגדיו או מעל בשרו ומה שאסרו פרעוש טפי מכנה הוא דכיון דפרעוש פרה ורבה דמיא לאלים מאדמים וה"ל כאילו הורג גמל ולפ"ז אפילו עוקצו אסור להורגה ומה שהתירו צידה כשעוקצו היינו לפי שאין במינו ניצוד וליכא איסור' דאורייתא אבל הריגה אית בה איסור דאורייתא' אבל המרדכי בפרק כ"כ כתב דר"ת התיר אף הריגת פרעוש כשעוקצו דבמלאכה שאינה צריכה לגופיה קי"ל כר' שמעון דפטור עליה · וכתב ב"י דנקט לחומרא.

ומ"ש אבל כינה וכו' בפ"ק דשבת פליגי בה תנאי ופסק כב"ה דמתירין להרוג התאכולת והיא הכנה הבאה מזיעת אדם לר"ת דכתוך:

ומ"ש וה"מ בלוקחה מעל בגדיו וכו' כ"כ הרא"ש לשם ע"פ הסוגיא והביאו ב"י

שמונה שרצים האמורין בתורה הצדן וכו' ר"פ (קו.) ח' שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל בהם חייב ושאר שקצים ורמשים החובל בהם פטור הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור:

ומ"ש הצדן סתם שלא פי' אם צריך להם אם לאו חייב כ"כ שם התוס' דמש"ה תנן בשאר שקצים ורמשים הצדן לצורך חייב לאשמועינן דבשאר שקצים ורמשים שאין להם עור צריך שיתכוין לשום צורך דסתמא לאו לצורך קיימי אבל בשמונה שרצים דיש להם עורות סתמייהו נצודין לצורך עורן והר"ן כתב דח' שרצים אין דרכן להזיק וכל צידותן לצורך היא אבל שאר שקצים ורמשים שדרכן להזיק פעמי' אדם צדן שלא לצורך דהיינו כדי שלא יזיקו והא דתנן בשאר שקצים ורמשים שלא לצורך פטור אוקימנא לה בגמ' (שם :) כר"ש דאמר מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה והרמב"ם כתב בפ"א דלא כר"ש ולפיכך כ' בפ"י דבצדן שלא לצורך נמי חייב:

ומ"ש רבי' והחובל בהם אע"פ שלא יצא מהם דם אלא נצרר תחת העור חייב ברייתא שם אי זו היא חבורה שאינה חוזרת נצרר הדם אף ע"פ שלא יצא וכתב הר"ן במשנת ח' שרצים והחובל בהם חייב פי' החובל בהם עד שנצרר הדם חייב דכיון שיש להם עור העור מעכב את הדם מלצאת ואלמלא העור מעכבו היה יוצא ולפיכך חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום כי הדם הוא הנפש אבל שאר שקצים ורמשים כיון שאין להם עור שיעכב הדם אילו היה נעקר ממקומו היה יוצא לחוץ ומש"ה כל שלא יצא לחוץ פטור ובכה"ג הוא דתנן ושאר שקצים ורמשים החובל בהם פטור אבל כשיוצא לחוץ אף בשאר שקצים ורמשים חייב משום נטילת נשמה והכי איתא בהדיא בפרק אלו טרפות (מו.) עכ"ל וכך הם דברי רבינו אבל הרמב"ם בפ"ח כתב אבל שאר שקצים ורמשים אין להם עור לפיכך החובל בהם פטור וכתב ה"ה שנראה מדבריו שאפי' הוציא מהם דם פטור וכתב שהקשו עליו ממתניתא בפ' אלו טרפות (שם :) ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם והוא הפך בזכותו ובסוף הניח הדבר בצ"ע:

אסור לצוד פרעוש ברייתא שם (בשבת קז:) הצד פרעוש בשבת ר"א מחייב ור' יהושע פוטר ואע"ג דהלכה כר"י מ"מ איסורא מיהא איכא דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהנך תלת דאיתא בס"פ ר"א דאורג (קז.):

ומ"ש ודוקא מעל הארץ או מעל בגדיו וכו' כ"כ תוס' (שם :) וז"ל ואומר ר"י בשם ה"ר פורת דאם נושך את האדם מותר ליקחנו להשליכו מעליו דמשום צערא שרי אבל אם הוא כאותו ענין על האדם שאינו ירא שישכנו כגון על סרבלו מבחוץ אסור ליטלו אבל יכול להפילו מעליו וכ"כ הרא"ש בשם הר"פ וכתב דאין בו משום איסור טלטול מידי דהוי אקוץ ברה"ר דשרי בפרק כירה (מב.) לטלטלו ולהוליכו פחות מד"א · ולשון התוס' שכתבתי צריך דקדוק דמרישא דלישנא משמע דלא שרי ליטלה אלא בשעה שנושכת דוקא משום דהוי כמתעסק שלא ישכנו הא אם אינה על הבשר אף על גב שהיא על בגדיו מבפנים אסור ליטלה וכ"כ מדברי סמ"ג וסמ"ק והגהות פ"י שכ' וז"ל וה"מ דאסור בשעה שקופצת לכאן ולכאן אבל אם היא עוקצת מותר ליקח אותה ולהשליכה משמע דלא שרי אלא בעוקצת דוקא וכיוצא בזה כתב במרדכי שם ומסיפא דלישנא משמע דדוקא כשהוא על סרבלו מבחוץ דליכא למיחש שמא ישכנו הוא דאסור ליטלה אבל אם הוא על בגדיו מבפנים כיון דאיכא למיחש שמא ישכנו שרי ליטלה וכ"כ הר"ן בשם התו' שאם מתירא שמא ישכנו שרי ליטלה וכ"ש אם נושכו שיכול להסירו וכ"כ ה"ה בפ"י בשם התו' ובשם הרשב"א וכ"כ מדברי רש"י (שם קז:) שפיר' הצד פרעוש ממקום שאינו ניצוד ועומד כגון מע"ג קרקע או מבגדיו מבחוץ משמע מדבריו דכשהיא בבגדו מבפנים הוי כניצוד ועומד ושרי · ודברי רבינו נוטין כמאן דאסר ליטלה אלא אם כן היא עוקצת וכתב המרדכי בפרק כל כתבי אבל משם רב יהודאי גאון מצאתי חזינן לרבנן קשישי דמימנעי מלצוד פרעוש אפילו מעל בשרם עד כאן לשונו וזו מדת חסידות היתה דמדינא שרי כמו שנתבאר:

ומ"ש ואסור להורגה בפרק שמונה שרצים שם אמרינן דע"כ לא פטר רבי יהושע בפרעוש אלא בצד משום דהוי דבר שאין במינו ניצוד אבל בהורגה מודה דחייב ומשמע לרבינו דאפילו אם היא על בשרו נמי אסור ואף על פי דבס"פ כל כתבי (קכא) שרי להרוג שאר כל מזיקין אם היו רצין אחריו וכמ"ש רבינו בסמוך איכא למימר דהנך מזיקין דרכן לנשוך נשיכה שקלא משא"כ בפרעושים אבל במרדכי פרק כל כתבי כ' ושאר כל המזיקין כלו' שאין בהם סכנה אם היו רצין אחריו מותר להורגן וכתב ר"ת דה"ה פרעוש וכיוצא בהם וטעמא משום דסבר כר"ש דאמר מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה ומשום צערא שרי לכתחלה מידי דהוה אמפיס מורס' וכיבוי גחלת שלא יוזקו בה עכ"ל ונקטי' לחומרא (א):

אבל כנה מותר להורגה בפ"ק (יב) תניא רשב"א אין הורגין את התאכולת בשבת וב"ה מתירין ופירש"י מתירין כדמפרש טעמא בפ' ח' שרצים (קז:) מאילים מאדמים דמשכן מה אילים פרים ורבים אף כל פרה ורבה וכנה אינה פרה ורבה אלא מבשר אדם היא שורצת:

ומ"ש וה"מ בלוקחה מעל בגדיו וכו' אבל המפלה בגדיו אסור להרוג גם כנה וכו' גז"ש ת"ר המפלה את כליו מולל וזורק ובלבד שלא יהרוג אבא שאול אומר נוטל וזורק ובלבד שלא ימלול א"ר הונא מולל וזורק וזהו כבודו ואפי' בחול רבה מקטע להו רב ששת מקטע להו ופירש"י מולל וזורק · בשבת להתיש כחן שלא יחזרו אליו ובלבד שלא ימלול בדוחק ויהרוג דס"ל הריגת כנה שבות ואבא שאול כר"א דמחייב חטאת הלכך גזרינן מלילה שלא יהרוג: מקטע להו · הורגן ובשבת: **והרא"ש** כתב וז"ל ת"ר המפלה כליו מולל וזורק וכו' כ'ל דהני תנאי ל"פ אב"ה שמתירין דאי הוו פליגי לא היה הרי"ף מביא דבריהם אלא מודו דמותר להרוג כנה בשבת אבל פרעוש אסור כדאמרינן פ' ח' שרצים הלכך הלוקח כנה מעל בשרו בשבת או מעל חלוקו מותר להרגם כב"ה אבל במפלה את כליו להסיר מהם פרעושים וכנים פליגי הני תנאי ת"ק סבר דגזור הריגה דכנים אטו הריגה דפרעושים ואבא שאול מחמיר לגזור אפי' מלילה דכנים אטו פרעושים ובספר הרמב"ם כתב המפלה כליו בשבת מולל את הכנים וזורקן ומותר להרוג כנים בשבת היינו כמו שפירשתי עכ"ל וגבי הא דאמרי' רבה מקטע להו רב ששת מקטע להו כתב דקאי ארב הונא דאמר זהו כבודו אפי' בחול ורש"י פי' בשם רבותיו דבשבת איירי על זה נהגו להרוג כנה אפי' במפלה כליו דלפי פירש"י דמקטע להו בשבת ע"כ במפלה כליו איירי דפשיטא דמותר להרוג כנה בשבת כב"ה דמתירין תיהא תימה היאך פליג אהני תנאי דתרווייהו אסרי הריגת כנה במפלה כליו ואפשר דמיירי במפלה ראשו דהתם לא גזרינן כנים אטו פרעושים שאין פרעושים מצויים בראש עכ"ל אבל הר"ן כתב דהני תנאי פליגי אב"ה ואסרו להרוג את המאכולת ולא קי"ל כותייהו ולפי דבריו

מ"ש

דרכי משה

שטז (א) ובתא"ו נ"ב ח"י כתב ואף למלול באצבעותיו ולזורקו אסור גזירה שמא יהרגנו אלא נוטלה וזורקה :

כתב

דרישה

(ג) בזה כו' עיין מ"ש ב"י על דיוקו של רבינו לדברי ב"ה שאין בו ממש כו' הנה אכתיב לן ל' גמרא ותו' דריש פרק משילין דף ל"ו ע"א ומתוכו תעמוד על דברי רבינו שיש ממש בדבריו תו פייסין (ד) מחללת ע"ג כוורת דבורים בשבת בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד ומקשה מינה לר' יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ומשני התם דאיכא דבש ומשום דבש מכסה ליה ומקשה בגשמים מי איכא דבש ומשני איכא שתי חלות שמהן מתפרנסי' הדבורים כל ימי הגשמים ופריך איתן שתי חלות מוקצות הן הב"ע כשחשב עליהן (ה) ופריך במאי אוקימת' כר' יודא דאית ליה מוקצה (פירש"י מדהיה לך לתרוצי הא מני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה ומהדרת לתירוצי בשינויא דחיקא לאוקמי כר' יודא) אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אותן שמאן לר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר ותסברא דר"ש והא ר"ש (ו) מודה בפסיק רישיה לעולם כולה ר' יודה היא והב"ע דאית ליה כוי ול"ת לר' יודה ובלבד שלא יתכוין לצוד אלא אימא שלא יעשנו מצודה פשיטא מהו דתימא אין במינו ניצוד מותר קמ"ל . עכ"ל הגמרא · והנה פשוט מדקאמר הגמרא ול"ת לרבי יודא ובלבד כו' משמע דלר"ש אתיא (ז) כפשוטו דכיון דמוקי לה דאית בה כוי ואע"פ שמכסה את פי הכוורת לאו פסיק רישא שתהא ניצודת עכ"פ כל זמן שלא כיסה ג"כ החלונות הקטנית וא"כ א"ש מ"ש ובלבד שלא יתכוין לציד כפשוטו לר"ש וו"ש רבינו ז"ל ועוד דבכוורת גופה קתני ובלבד שלא יתכוין לציד דלר"ש אתי כפשוטו ומ"ש ב"י דלאו דוקא זה [illegible] שכבר נתבאר [illegible] זמן שלא יהו ניצודין בהכרח כו' [illegible] כיון דלא להוי פסיק רישיה . [illegible]

הוא וכמ"ש לפני זה שאין הזבובים ניצודים בתיבה . [illegible] ועוד דאף אם הזבובים הוא ניצודים בכוורת עכ"פ ומ"ש התו' שיש שם חלון קטן [illegible] גם זה ל"ק דהא גם רבינו [illegible] הוא

פרישה

(ג) **הצדן** סתם שלא פי' כו' שיש להן עור וגם אין דרכן להזיק אם כן סתמא לצורך עורן נצודין משא"כ בשאר שרצים שאין להם עור וגם אין דרכן להזיק תו' ור"ן :

(ד) **אלא** נצרר תחת העור חייב כי הדם הוא הנפש וחייב משום נטילה נשמ' משא"כ בשאר שרצים שאין להם עור ודאי לא עקר הדם ממקומו דאל"כ היה יוצא כיון שאין לו דבר המעכבתו מלצאת ר"ן :

(ה) **אסור** לצוד פרעוש אין הטעם משום דפרעוש פרה ורבה אלא משום דבאה מן הקרקע ונקרא רמש וכ"כ הרמב"ם בהדיא וז"ל רמשים שהם פרים ורבים או ההויים מן העפר כמו פרעושין ההורג אותם חייב כו' וכ"כ הר"ן וסמ"ג בשם הרשב"א והרמב"ן דאין הפרעוש פרה ורבה כו' ומ"ש בגמרא פרעוש פרה ורבה היינו רמש אחר עיין בב"י :

(ו) **אם** הוא על בשרו מותר דמשום צער התירו תו' וכתב הרא"ש דאין בו משום איסור טלטול מידי דהוה אקוץ בר"ה דשרינן בפרק כירה לטלטלו פחות מד' אמות ע"כ וגם לא ימללנה בידו שמא יהרגנ' אלא יזרקנה תו' בפ"ק דשבת ·

(ז) **אבל** כינה מותר להורגה מפרש טעמא בפ"ח דשרצים דדומיא למלאכת המשכן בעינן ומה אילים מאדמים דמשכן פרים ורבים אף כל פרה ורבה לאפוקי כנה דמבשר האדם היא שורצת לאפוקי פרעוש דאף שאינה פרה ורבה מ"מ נקראת רמש שבאה מן הקרקע

[illegible]

שמא יבא להרוג פרעוש אלא מוללו בידים ודוקא במפלה בגדיו גזירה הריגת כינה אטו הריגת פרעוש [ג] אבל במפלה ראשו מותר להרוג כינה ולא גזרינן אטו הריגת פרעוש שאינן מצויות בראש והה״ר יוסף פירש שהשחור הוא כינה ולבן הוא פרעוש ור״ת פירש איפכא ונהגו כר״ת : ה' נהרגין בכל ענין לפי שמועדין להזיק זבוב שבארץ מצרים וצרעה שבננוה עקרב א שבדיב ונחש שבא״י וכלב שוטה בכ״מ ושאר מזיקין אם רצין אחריו מותר להורגן ואם לאו אסור להורגן נחש ועקרב דורסן לפי תומו (ח) הואיל והן מזיקין מותר [ד] וכן ברוק שלפניו יכול לדרוס עליו אע״ג דממילא מרח ומשוה גומות כיון שאינו מכוון לכך ואיכא מאיסותא וכתב הר״ם מרוטנבורק

מ״ש הרי״ף סברת הני תנאי אינו אלא משום דעלייהו א״ר הונא מולל וזורק וזהו כבודו אפילו בחול וכו' הר״ן ז״ל הלכתא מולל וזורק וכו' לאו למימרא דרב הונא סבר דאסור להרוג מאכולת בשבת אלא הכי א״ר הונא דהני תרי תנאי דפליגי קי״ל כמאן דמיקל ועפי הוה יכלינן למישרי דהיינו הריגה אלא דזהו כבודו אפילו בחול הלכך אע״ג דהריגה שריא משום כבודו לית ליה לאימנועי וכ״כ ה״ה בפי״א בשם הרמב״ן והרשב״א דמשום כבודו בלחוד קאמר אבל אם בא להרוג מותר אפי' בשבת ושזהו דעת הרמב״ם ורבינו סתם דבריו כדעת הרא״ש ז״ל :

והה״ר יוסף פי' שהשחור הוא כנה ולבן הוא כפרעוש ור״ת פי' איפכא כ״כ שם התו' והרא״ש והר״ן וכ' הרא״ש ועתה דבר כדע' ר״ת וגם המרדכי כתב סתם כדעת ר״ת וכן דעת הרמב״ם שכתב בפי״א רמשים שהם פרים ורבים מזכר ונקב' או נהוין מן העפ' כמו הפרעושין ההורג אותם חייב כהורג בהמה וחיה ואח״כ כתב ומותר להרוג את הכנים בשבת מפני שהן מן הזיעה עכ״ל ושחורה הקופצת הנקראת ברג״ות בערבי הוה מן העפר וכנה ההוה מזיעה הוא הלבן וכדעת ר״ת : וכתב הר״ן וה״ה בפי״א דלהרמב״ן והרשב״א דעת אחרת בזה שהם סוברים שהשחורה הקופצת הנקראת ברג״ות כיון דאינה פרה ורבה מותר לצודה ולהורגה ופרעוש שהזכירו חכמים הוא מין רמש אחר שהוא פרה ורבה וכתב הר״ן ולפי דעתי שזו קולא יתירה ולענין הלכה כיון שהרמב״ם והרא״ש מסכימים לדעת ר״ת הכי נקטינן וכן נהגו : **ה'** נהרגין בכל ענין לפי שהם מועדים להזיק זבוב שבארץ מצרים וכו' ושאר מזיקין אם רצין אחריו מותר להרגן וכו' בס״פ כל כתבי (קכא :) אריב״ל כל המזיקין נהרגין בשבת מתיב רב יוסף ה' נהרגין בשבת ואלו הן זבוב שבארץ מצרים וכו' מני אילימא ר״י האמר מלאכה שא״צ לגופה חייב עליה אלא לאו ר״ש והני הוא דשרו אחריני לא ותירץ רב יוסף ברצין אחריו וד״ה ופירש״י כל המזיקין ההורגין נהרגין בשבת · וקס״ד אפי' אין רצין אחריו ומשום דס״ל כר״ש דמלאכה שאין צריך לגופה מדרבנן היא דאסירא והכא לא גזור : נהרגין בשבת · ואפי' אין רצין אחריו משום דס״ל דסתמן הורגין הם : הא אמר חייב עליה · והיכי שרי במלאכה גמורה כשאין רצין אחריו דליכא פיקוח נפש : ברצין אחריו · כי אמר ריב״ל כל המזיקין נהרגין ברצין אחריו קאמר דפקוח נפש הוא : ודברי הכל · אפי' לר״י והא דה' נהרגין בשאין רצין אחריו ור״ש · והתו' (שם) חולקים על פי' זה וכתבו שנראה לר״י לפרש דברייתא ברצין אחריו ודברי הכל פי' אפילו ר״י מודה דחמשה שרי להרוג ברצין אחריו אבל שאר אסור להרגן אפילו רצין אחריו לר״י וריב״ל כר״ש דשרי שאר אפילו באין רצין אחריו ורב הונא דאסר בסמוך לא סבר כריב״ל ונראה לר״י וכן פי' ר״ח שאין להקל כריב״ל אלא כהנהו אמוראי דלקמן דלא שרו אלא בדריסה לפי תומו עכ״ל · ודעת הרי״ף והרא״ש כפירש״י שכתבו ה' נהרגין בשבת ואלו הם זבוב שבארץ מצרים וכו' ושאר כל המזיקין אם היו רצין אחריו מותר להורגן לד״ה וכך הם דברי רבינו שכתב ה' נהרגין בכל ענין וכן פסק הרמב״ם בפי״א וכתב ה״ה וזה דעת הרמב״ן והרשב״א בעיקרי הדין אבל כתב שהיתר אלו כמנויין בשאין רצין דוקא הוא כר״ש שפטר מלאכה שא״צ לגופה אבל לר״י אסור הוא שאין זה פיקוח נפש גמור כיון שאין רצין אחריו וזה שלא כדברי רבינו שפסק כר״י ופסק כאן כן ונראה שדעתו ז״ל שפיקוח נפש הוא בהראותן בלבד עכ״ל כלומר שהרמב״ם יפרש דכי אחרי' ברצין אחריו וד״ה היינו לומר דכי שרי ריב״ל שאר מזיקין ברצין אחריו ולד״ה שרי והא דתניא ה' נהרגין אפי' בלא רצו אחריו היא ור״י נמי שרי בהו לפי שהיזקן מצוי הוי פיקוח נפש בהראותן בלבד וכו' ונראה מדברי הרמב״ם בפרק י״א דהני ה' לאו דוקא דה״ה לכל חיה ורמש שהם נושכים וממיתין ודאי ולפי זה כי אמרינן דשאר מזיקין אם רצין אחריו נהרגין בשאינם ממיתין בודאי אלא ספק ממיתין ספק אין ממיתין וכיון שהם ספק ממיתין ברצין אחריו הוי ספק פיקוח נפש דאל״כ לא הוי שרי לר״י דמחייב במלאכה שא״צ לגופה ומיהו למאן דס״ל כר״ש אפשר דאף על גב דלית בהו ספק פיקוח נפש שרי משום צערא וכ״כ המרדכי וז״ל ושאר כל המזיקין כלומר שאין בהם סכנה אם היו רצין אחריו מותר להרגן וטעמא משום דסבר כר״ש דאמר מלאכה שא״צ לגופה פטור עליה ומשום צערא פטור עליה ושרי לכתחלה מידי דהוה אמפיס מורסא וכיבוי גחלת שלא יזיקו :

נחש ועקרב דורסן לפי תומו בס״פ כל כתבי שם בעי מיניה מרבי ינאי מהו להרוג נחשים ועקרבים בשבת א״ל צירעה אני הורג נחש ועקרב לא כ״ש דלמא לפי תומו דאר״י רוק דורסו לפי תומו ואמר רב ששת נחש דורסו לפי תומו ופירש״י לפי תומו לא שיעמוד עליו ויהרגנו להדיא אלא כשהוא הולך לתומו ונחש או עקרב בפניו א״צ לישמט ממנו אלא דורסו והולך ואם מת בדריסתו ימות הואיל ולא נתכוון דדבר שאין מתכוון לר״י מדרבנן הוא ולענין מזיקין לא גזור והר״ן הקשה עליו ופירש דורסו ואפי' במתכוון אלא שהוא עושה לפי תומו שמראה עצמו כאילו אין מכוון וכר״ש דפטר במלאכה שא״צ לגופה ומיהו להרגן להדיא אסור דכיון שאין היזקן מצוי כה' השנויים בברייתא כל כמה דאפשר לשנויי בהריגתן משנינן וכ״כ בפי״א בשם הרמב״ן והרשב״א ושכן נרא' מד' הרמב״ם :

וכן ברוק שלפניו יכול לדרוס עליו וכו' מימרא דרב יהודה הזכרתיה בסמוך ופירש״י דורסו לפי תומו שאין מתכוון למרח ולאשווי גומות ואע״ג דממילא ממרח הוא כי לא מכוון שרי משום מאיסותא וכך הם דברי רבינו בנסחא המדוייקת וכבר כתבתי בסמוך דעת המפרשים דאפילו במתכוון אלא שהוא עושה לפי תומו שמראה עצמו כאילו אינו מכוון שרי ואע״פ שמדברי המפרשים נראה דלא שאני לן בין דורסו לפי תומו דגבי רוק לדורסו לפי תומו דגבי נחש ועקרב נ״ל דלא שרי גבי רוק אלא במתכוון לדורסו לבד אבל לא במתכוון למרח ואע״ג דגבי נחש ועקרב התירו אפילו במתכוון להרגם התם שאני משום דמזיקין נינהו ועוד דהתם עיקר המעשה הוא הריגת הנחש אבל הכא אין עיקר המעשה המירוח דכשידרוס עליו מבטלי מאיסותא ולא חששו המפרשים לכתוב כן לפי שהיה דבר ברור בעיניהם :

וכן

נ״י · הר״ר יוסף פי' שהשחור הוא כנה ולבן הוא פרעוש ור״ת פי' איפכא ונהגו כר״ת ח״ל התו' (דף י״ב) פירש הר״ר יוסף דכנה היא השחור' הקופצת דכתיב והך את עפר הארץ והיה לכנים ודרך השחורה הקופצת לצאת מן הארץ ובזאת נחלקו רבנן על ר' אליעזר דאמרי ההורג כנה בשבת כאלו הורג גמל ולרבנן אינו חייב אבל פרעוש היא הכנה הרוחשת וחייב עליה אפי' לרבנן כדאמרינן בפ״ח שרצים ואין נראה לר״ת דאמר במדרש אף כי אנוש רמה אלו כנים שבראש ואין דרך שחורה הקופצת להיות בראש ועוד דפרעוש אמרינן בפ״ח שרצים שהוא פרה ורבה וכנה הרוחשת אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת אדם לכך נראה לר״ת דשחורה הקופצת היא פרעוש וחייב עליה לכ״ע וכינה הרוחשת שרי להרוג וכו' עכ״ל ועוד איכא לתמוה טובא יפרש הר״י דהלבן הוא הפרעוש הבאה מזיעת האדם דהא בב״ר ס״ק אמרו ארורה האדמה בעבורך שתהא מעלה לך דברים כגון יתושין ופרעושין וזבובין וכו' אלמא דהפרעוש באה מן האדמה ולא מזיעת האדם ולכן נראה דהכנה הלבן שברא״ש מודה הר' יוסף דמותר להורגה אף לר' אליעזר וכב״ה דמתירים להרוג המאכולת הוא הכנה שבו״אש והוא הלבן וכר״פ כל היד דפריך בגמר' וניחוש דילמא דם מאכולת הוא מוכח בתו' דהיא הכנה הבאה מזיעת אדם אלא דה״ר יוסף בא לומר דאף השחורה נקראת בסתם כנה כדכתיב והך את עפר וגומר ואינה נקראת בסתם פרעוש ובו קאמר ר' אליעזר דחייב ופליגי עליה רבנן דלית ביה אלא משום שבות כיון דאינה פרה ורבה כדאיתא בפ״ח שרצים דכנה דפליגי ביה ר״א ורבנן אינה פרה ורבה · אבל פרעוש היא הכנה הרוחשת וחייב עליה אפי' לרבנן וכו' ורצונו לומר מין רחש אחר שהוא פרה ורבה וכמו שפי' הרמב״ן והרשב״א ומביאן ב״י כך היא דעת ה״ר יוסף אלא דכמה שהתירו הרמב״ן והרשב״א להרוג את השחורה נחלק עליהם ה״ר יוסף וס״ל דאף לרבנן דבשחורה ליכ' חיוב חטאת מ״מ שבות מיהא איכא דלא עדיפא הריגה מצידה דאע״ג דאין במינו ניצוד ואינו חייב לר' יהושע אפ״ה מודה דאסור לכתחלה כ״ש הריגה דאעפ״י דאינו חייב כיון דאינה פרה ורבה ולא דמיא לאלים מאדמים איסורא מיהא איכא אבל הפרעוש הוא מין רחש אחר דפרה ורבה אף לרבנן חייב ולפ״ז לא קש' כלל אבל מה שהקשה ר״ת לפי מה שהבינו מדברי ה״ר יוסף דהכנה הלבנה הבאה מזיעת אדם היא הפרעוש דחייב בהריגתה חטאת אף לרבנן . העולה מזה דאף בעל נפש אין לו להחמיר שלא להרוג הכנה הלבנה שבראש כדי לחוש לדעת ה״ר יוסף דס״ל דחייב עלי' חטאת לכ״ע ואין להאמין שיצא זה מפי ה״ר יוסף אלא דלשונו שאמר אבל פרעוש היא הכנה הרוחשת וחייב עליה אפילו לרבנן וכו' משמע לפי פשוטו דהכנה הלבנה שבראש קאמר שהיא הרוחשת ואינה קופצת דאי ארחש אחר קאמר לאיזה צורך אמר אבל פרעוש היא הכנה הרוחשת ה״ל לומר אבל פרעוש הוא רחש אחר וכו' מיהו כדי שלא נשוה לה״ר יוסף טועה בדבר פשוט ניחא טפי לומר דלא טעה ונסבול קצת דוחק בלשון ולומר דכנה הוא שם כולל לכל הרחשים וכדאשכחן במסכת פ״ט דפרה אדומה והכנה שבתבוא' כשרים והוא מין תולעת הגדל בתבואה וקרי לה כנה · וגבי משכן נמי אמרינן קרש שנפל בו דרנא וכנה לכן כתב ה״ר יוסף אבל פרעוש הוא מין כנה הרוחשת כלומר ואינה הכנה השחורה שהוא קופצת שנחלקו בה ר״א ורבנן שאינה פרה ורבה אלא הוא מין כנה הרוחש' והוא פרה ורבה דחייב אף לרבנן אבל בכנה שברא״ש ליכא למ״ד דאסור להרוג אותה :

חמשה נהרגים וכו' בס״פ כל כתבי ואיכא לפרש דהטעם הוא משום דקי״ל כר״ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ואינה אלא משום שבות הלכך בהני ה' אפי' אינן רצין אחריו מותר להרגן כיון דמועדים להזיק שאר מזיקין דאינן מועדין לא התירו אם אינן רצין ואיכא נמי לפרש דאפי' לר' יהודא דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב בהני חמשה מותר להרגן אפי' אינן רצין דלפי שהיזקן מצוי ה״ל פקוח נפש דמותר לחלל שבת אפי' באיסור דאורייתא ועיין בב״י האריך : **נחש** ועקרב דורסן לפי תומו וכו' ג״ז שם ורצה לומר שא״צ לסבב הדרך בעבורן אלא דורסן בהילוכו לפי תומו ואם ימות ימות ואפי' לר' יהודא דאסור בלא מתכוון הכא מודו הואיל והן מזיקין ופסיק רישיה לא הוי משום דאפשר דלא ימותו וכן ברוק אפי' לר' יהודא שרי כיון דאיכא תרתי חדא דלא מתכוון ועוד דאיכא נמי מאיסותא :

כל

פרישה

(ח) **הואיל** והן מזיקין מותר כתב הר״ן ואפי' במתכוון אלא שהוא עושה לפי תומו שמראה עצמו כאילו אינו מכוון מותר וכר״ש דפטר במלאכה שאינה צריכה לגופה ע״כ ועיין

דרישה

הוא ג״כ קושית ב״י · ומ״ש ב״י עוד וי״ל מ״כ לא אסר ר״ש אלא בזבורים שבמינן ניצוד כו' ר״ל דזבורים שכן לצורך קרוי במינו ניצוד משא״כ זבובים שאין לצורך וראיית ב״י היא מהברייתא דפרק השורג דף ק״ו ע״א שהביאו ב״י לפני זה בקצרה וז״ל הברייתא ת״ר הצד חגבים גזים צרעים ויתושין בשבת חייב דברי ר״מ וחכמים אומרים כל שבמינו ניצוד חייב (ופירש״י כגון חגבים וגזין דגזין מין חגב טהור הוא ונאכלין) וכל שאינו במינו ניצוד (צירעין ויתושין שאין לצורך) פטור עכ״ל הגמרא ורש״י וסגה ס״ל להב״י דדבורים שג״כ הן לצורך בשביל דובשן דינן כחגבים וגזין · משא״כ זבובים ול״ע הא בפרק משילין משמע גם אדבורים שאין במינן ניצוד וכמו שכתבתי ל' הגמרא לעיל · וכדי ליישב שלא תקשה הגמרות אהדדי צ״ל שלא חשוב במינו ניצוד אלא דבר הראוי אצל עצמו לאכול כחגבים וגזין משא״כ דבורים שאף שדובשן ראוי לאכול מ״מ הן עצמן אסורים לאכיל ומ״ה נמי ס״ש שלא משנו להו שם בפ' השורג בברייתא הנ״ל · וא״כ נסתלק ג״כ תמיהת ב״י מה שתמה על רבינו וק״ל · ומ״ש אכתוב ביאור גמ״ש התו' שם ר״פ משילין והביאוהו ב״י וצריך נגר לטולמו ובחכמת שלמה כתב ביאור לזה ואינו נכון לדעתי · והוא בד״ה שלא כלבד שלא יעשנו מצודה פ״ס ובלבד שלא יכסה בו כל המלוגות דלרבי יהודה אסור ולר״ש מותר וגם מעיקרא כי בעי לאוקמא כר״ש משמע ליה דבכל ענין מיירי אפילו לעשות כמין מצודה לסתום כל המלוגות ותימה דהא מודה ר״ש בפסיק רישה כו'. ע״ש שדברים הללו תמוהין הא הגמרא מקשה קושיא זה וי״ל ותסברא דר״ש והא מודה ר״ש בפסיק רישא ומש״ה מוקי לה אפילו כרבי יודא ומיירי בדאיכא כיי ומתיא כר״ש כפשוטו וכמ״ש לעיל · ונלע״ד דהכי הלעת דברי התו' דבעי לאוקומי דמה שהשיב התרלן לרבי יודא ובלבד שיעשה מצודה אינו ר״ל שיכסה ג״כ הכוי קטן אלא אפילו לא יכסנו אפ״ה אסיר ודייק כן דהא הגמרא משני כן אליבא דרבי יודא ומשמע דלר״ש בכה״ג מותר כיון שאינו מכוין ואם בשכיסה כל המלוגות מיירי קשה למה מותר לר״ש דהא גם מעיקרא כי בעי לאוקמי כר״ש ומשמע ליה בכל ענין מיירי מ״מ תימא ליה וכא פסיק רישיה הוא ור״ש מודה בפסיק רישיה אלא ע״כ צ״ל דבלא כיסה הסלון הקטן וכדפי' ר״ת מאייבר' קן הוא כוונת התו' אלא שאין זה במשמעות לשונם אם לא שנגיה תיבה אחת וכצ״ל וקשה דהא מעיקרא כו' ותימה כו' ר״ל מה תימא זה לא אוקמא כפשוטו וק״ל : [ג] **אבל** במפלה ראשו מותר להרוג כינה · וזהו לדברי הרא״ש שמחלק בהכי ואין מזה בגמרא ומש״ה לא תקשה למאן דמפרש פרעוש כינה : (ד) **וכן** ברוק שלפניו כו'

חדושי הגהות

[illegible] שי' ינו [illegible] ויי בהר״ש [illegible] קדיוו [illegible] קי הרא״ש הגיה [illegible] חייב וגירסת הר״ם [illegible] י״א שבחדיב :

בגמרא

מרוטנבורק שאין לשפשפו ברגליו (ט) דלא קאמר אלא דורסו אבל לא ישפשף וכ"כ הרמב"ם ז"ל לא ירוק ע"ג קרקע וישוף ברגליו דלא קאמר אלא דורסו אבל מותר לדרוס רוק שעל גבי קרקע לפי תומו :

שיז (א) **כל** קשר העומד להתקיים לעולם חייבין חטאת על קשירתו והתרתו בין אם הוא של אומן או של הדיוט (ג) והעומד להתקיים

שיז כל קשר העומד להתקיים לעולם · משנה ר"פ אלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלים וכו' ופרש"י קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם :

ומ"ש בין אם הוא של אומן וכו' בגמרא ה"א הא דתני גבי מנעל חייב חטאת בדאושכפי והא דתני פטור אבל אסור בדרבנן והא דתני מותר לכתחלה בדבני מחוזא וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם פרק עשירי דאפי' קשר של קיימא אינו חייב אלא כשקשרו בענין דהוי מעשה אומן וכן כשהתיר אדם קשר דהוי מעשה אומן אבל קשר של מעשה הדיוט אינו חייב לא על קשירתו ולא על התרתו אפי' בקשר של קיימא ותימה גדולה דא"כ לאיזה צורך מוקי תלמודא פטור אבל אסור בדרבנן ה"ל לומר בדהדיוט דלאו מעשה אושכפי אבל מפרש"י מבואר דאין חלוק בין מעשה אומן למעשה הדיוט אלא ה"ק דהקשר שקושר האושכפי במנעל מתוכו כשתוחב בו הרצועה והוא קיים חייב חטאת עליו ואפי' קשרו הדיוט בענין דניכר דהוי מעשה הדיוט ומ"ש בדאושכפי אינו אלא מראה מקום דבאותו קשר שהאומן קושרו בשעת עשייתו כלומר דהוה קשר של קיימא חייב חטאת אבל באותו קשר שרבנן קושרים הרצועה על רגליהם כשנועלין אותו דאינו קשר של קיימא לפי שאינו קושרו בדוחק וכו' פטור אבל אסור ובספר התרומה פי' בדרבנן דמשעה שקושרו על רגלו בשבת שחרית אינם חולצי' מנעליהם אף בלילות עד ליל שבת לפי שלומדים בכל הלילות של חול ושוכבים מעט בחלבושיהם פטור אבל אסור וכך פי' הסמ"ג בשם ר"י בדין הקושר והמתיר ולכן כתב רבינו והעומד להתקיים שבעה ימים פטור אבל אסור דהיינו דקאמר תלמודא בדרבנן לפי פי' ספר התרומה ופר"י דמשעה שקושרו בשבת שחרית ואינו מתירו עד ליל שבת איכא שבעה ימים ומה שכתב רבינו חייבים חטאת על קשירתו והתרתו לאו דוקא בדין חייב חטאת דהוא הדין בדין פטור אבל אסור ובדין מותר לכתחלה נמי דין קשירה והתרה שוה וכן כתב הסמ"ג להדיא בדין הקושר והמתיר אלא דרבינו נמשך אחר משנתינו דתני לה גבי חיוב חטאת דתנן ואלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלים וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על התירן · ואיכא למידק דקשיין דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא בדברי רבינו דברישא אמר דבקשר שהוא עומד להתקיים לעולם הוא דחייב חטאת אבל אם אינו לעולם פטור אבל אסור ובסיפא אמר דהעומד להתקיים שבעה ימים פטור אבל אסור משמע אבל טפי משבעה ימים חייב חטאת ותו דכאן אמר דבעומד להתקיים ז' ימים הוא דאסור אבל פחות מז' ימים מותר לכתחלה ואח"כ אמר דהעומד להתיר בכל יום מותר לכתחלה משמע אבל באינו מתיר בכל יום אסור אפי' פחות מז' ימים ונראה דהכי פירושו דאם בשעה שקושרו הוא עומד להתקיים לעולם שעל דעת כך הוא קושרו שיהא קיים לעולם חייבין עליו חטאת בשעה שקושרו בשבת וכן חייב על התירו אבל אם בשעה שקשרו הוא עומד להתירו אע"פ שאינו עומד להתירו אלא אחר חודש או אפי' לאחר שנה ויותר כיון שע"ד כך הוא קושרו כדי להתירו אח"כ אינו חייב חטאת ובסיפא אשמועינן דאע"פ דבקשר שאינו של קיימא דהיינו שהיה בדעתו להתירו שאינו חייב חטאת מ"מ איכא איסורא דפטור אבל אסור הוא אפ"ה ליכא איסורא אלא בעומד להתקיים שבעה ימים דבשעה שהיה קושרו היה דעתו שלא להתירו עד לאחר ז' ימים אבל פחות מז' ימים מותר לקושרו לכתחלה ובסיפא דסיפא אשמועינן דאם בשעה שקושרו היה עומד להתירו בכל יום כמנעל דבני מחוזא דהיה דעתן בשעת קשירה להתירו בכל יום מותר לכתחלה להתירו בשבת אפילו לא היה מתירן עד שבוע או שבועיים ויותר · אבל אם לא היה דעתו להתירו בכל יום אלא לאחר ג' וד' ימים אם לא היה מתירו קודם שבעה ימים אסור להתירו בשבת לכתחלה כיון שמתחלה לא היה דעתו להתירו תמיד בכל יום וגם עתה לא התירו אלא

וכן כתב הרמב"ם בפכ"א אבל נוסחא דידן בספר הרמב"ם אינה מכוונת עם נוסחת רבינו דבנוסחא דידן הכי איתא לא ירוק בקרקע וישוף ברגלו שמא ישוה גומות ומותר לדרוס הרוק שע"ג קרקע והולך לפי תומו ואפשר שאין חלוף בין הנוסחאות ומ"ש בספרי רבינו דלא קאמר אלא דורסו לאו מדברי הרמב"ם הם אלא דברי רבינו הם שכתב ליתן טעם לדברי הרמב"ם : תנן בס"פ האורג (קו:) ישב לו על הפתח ומלאהו ובא השני וישב לו בצדו אע"פ שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור הא למה זה דומה לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו וכתב הר"ן בשם הרשב"א דבירושלמי נראה שהתירו לנעול בתחלה לשמור ביתו וצבי שבתוכו דכיון שהוא צריך לשמור ביתו אע"פ שע"י כך נצוד הצבי ממילא מותר ובלבד שלא יתכוין לשמור הצבי בלבד ותמה עליו הר"ן דאטו מפני שהוא צריך לנעול את ביתו נתיר לו לעשות מלאכה בשבת ולא עוד אלא שאני אומר שאפי' אינו מתכוון לנעול בעד הצבי כל שהוא ידוע שהצבי בתוכו ושא"א לו שלא יהא הצבי בתוכו נצוד אסור דמודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות וזו שאמרו בירושלמי ענין אחר הוא לומר שאם נתכוון לנעול את ביתו ולא נתכוון לצבי כלל אע"פ שאח"כ מצא הצבי שמור בתוכו מותר כלומר שאינו מחויב שיפתח את ביתו וגם ה"ה כתב בפ"י דברי הרשב"א וכתב שאין להקל כל כך : תנן בפרק ח' שרצים (קז·) חיה או עוף שברשותו הצדן פטור וכל פטורי שבת פטור אבל אסור בר מהנך תלת וכ"כ בהגהות פ"י וכתב שם ה"ה דאיתא בירושלמי לא אמרן אלא שברשותו הא אינן ברשותו חייב א"ר יוסי הדא אמרת שור שמרד הצדו בשבת חייב וכתבו הרשב"א ז"ל עכ"ל · וכתוב בהגהות פ"י בשם רבינו ברוך צריכין ישראל ליזהר שלא לתפוס בשבת סוס או פרה המורדים העשוים לרבוי אפי' בחצר אם החצר גדולה שאם לא גדלו בין ב"א היו צריכין מצודה (ב) :

שיז כל קשר העומד להתקיים לעולם חייבים חטאת על קשירתו והתרתו וכו' ר"פ (קיא:) אלו קשרים שחייבים עליהם קשר הגמלים וקשר הספנין וכשם שחייב על קשורן כך חייב על היתרן ופירש"י אלו קשרים המנויים במלאכות דקתני הקושר והמתיר קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם דומיא דתופרי יריעות הנפסקות · ובגמרא (קיב·) איתמר התיר רצועות מנעל וסנדל תני חדא חייב חטאת ותניא אידך פטור אבל אסור ותניא אידך מותר לכתחלה מנעל אמנעל ל"ק הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אבל אסור בדרבנן מותר לכתחלה בדבני מחוזא סנדל אסנדל ל"ק הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי פטור אבל אסור בחומרתא דקטרי אינהו מותר לכתחלה בסנדל דנפקי ביה בי תרי ופירש"י בדאשכפי · בקשר שהאושכף עושה כשתוחב הרצועה במנעל קושר קשר מתוכו שלא תוכל לצאת והוא קיים לעולם בדרבנן כשקושרין סביב רגליהם אין קושרין בדוחק שפעמים שחולצו כשהוא קשור ונועלו כשהוא קשור ומיהו קשר של קיימא לא הוי שבשעת הטיט מתירין אותו וקושרין אותו בדוחק שלא ידבק בטיט וישמט מרגליו : בדבני מחוזא · שהם רחבי לבב ומקפידים על לבושיהם ונעליהם להיות מכוונים וקושרין אותו בדוחק וצריך להתירו ערבית : בדטייעי דקטרי אושכפי · בסנדלים של ישמעאלים סוחרים שהאושכפים קושרין בהן הרצועות כקשר קבוע : בחומרתא דקטרי אינהו · אלו סנדלים של שאר אנשים שאין רצועות קבועות בהם ע"י אומן אלא הם עצמם קושרים אותם בחומרתא בעלמא וקושרין ומתירין ופעמים שמתקיים שבת או חדש : דנפקי ביה בי תרי · וצריך כל אחד לקשור לפי רגלו הלכך בכל יום קושרו ומתירו : והרי"ף כתב וז"ל מנעל אמנעל ל"ק הא דתני חייב במנעל דאושכפי דמעשה אומן הוא וקשר של קיימא הוא והא דתני פטור אבל אסור בדרבנן דמעשה הדיוט הוא אלא שהוא קשר של קיימא ולפיכך פטור אבל אסור והא דתני מותר לכתחלה בדבני מחוזא כגון רצועות שיוצאות מגופו של מנעל וקושרין אותו על הרגל ועל השוק אחר שנועלין את המנעל דלאו מעשה אומן ולאו קשר של קיימא הוא וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"י וז"ל הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב כגון קשר הגמלין וקשר הספנין וקושרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור וקשר שאינו של קיימ' ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה כיצד נפסקה לו רצועה וקשרו נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בבהמה ה"ז פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהן מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימא והרא"ש כתב על דברי הרי"ף ולא נהירא דבקשר של קיימא אין חלוק בין מעשה אומן למעשה הדיוט והא דתני פטור אבל אסור בדרבנן פירש"י שאין מקפידין להדקן על שוקיהן ויכולין לחלצן ולנעלן בלא התרת הקשר ומכל מקום הנך קשר של קיימא לא הוי דבשעת הטיט צריכין להתירן ולהדקן על השוק שלא ישאר בטיט עכ"ל נמצינו למדין דקשר של קיימא מיקרי קשר דבר שדרך לקושרו על דעת שיעמוד לעולם וקשר שאינו של קיימא דשרי הוא העשוי להתירו בכל יום ולדעת רש"י והרא"ש קשר העשוי להתקיים ימים רבים אע"פ שקשרו הדיוט חייב חטאת וקשר שאינו עשוי להתקיים ימים רבים אבל עשוי הוא להתקיים ימים מספר כגון סנדלא דרבנן אינו חייב חטאת אבל איסורא מיהא איכא וכ"כ רבינו ובמספר הימים שצריך שיהא עשוי להתקיים לשיהיה אסור לקושרו נראה מדברי רבינו דכל שהוא עשוי להתקיים יותר מיום א' אסור דהא לא התיר אלא בעומד להתיר בכל יום דוקא אלא שא"כ יקשה שמ"ש והעומד להתקיים ז' ימים פטור אבל אסור דמשמע הא אם עומד להתקיים פחות מז' ימים מותר דאין לומר דנקט ז' ימים לומר דכל שעשוי להתקיים יותר מז' ימים חשוב עומד להתקיים לעולם וחייב חטאת דהא פירש"י בגמרא (שם) גבי יש קשרים שאין חייבין עליהם כלומר אבל איסורא איכא קיטרא דקטרי בזממא שאסור לכתחלה לקושרם שם מפני שפעמים שמניח שבוע או שבועיים וגם כתב גבי בחומרתא דקטרי אינהו ופעמים שמתקיים שבת או חדש אלמא דאף על גב דעומד להתקיים שבועיים או חדש פטור לכן נ"ל כל שאינו עומד להתקיים ז' ימים מיקרי עשוי להתירו בכל יום ושרי ולמד כן רבינו מדפירש"י שאסור לכתחלה לקשרם שם מפני שפעמים שמניח שבוע וגם כתב ופעמים שמתקיים שבת אחת דעומד להתקיים שבת אחת פטור אבל אסור ובצביר מהכי ליכא איסורא וכ"נ מדברי המרדכי גבי אבנט שאם מתקיים הקשר שבוע אחד אסור ולענין עד אימתי יהיה עומד להתקיים ולא יתחייב חטאת נראה מדברי רש"י שכתב ופעמים שמתקיים שבת או חדש דכל שאינו עומד להתקיים יותר מחדש פטור וכל שעומד להתקיים יותר מחדש חייב ורבינו לא חשש להזכיר זה מאחר דאשמועינן דאפילו בעומד להתקיים ז' ימים איכא איסור דהוא ז"ל לא נחית לבאר בחיבור זה משפטי חיובי חטאת והגאון מהרי"א כתב וז"ל מצאתי בא"ח בשם הר"פ דכל קשר שעומד ז' ימים בלא התרה נקרא קשר של קיימא ואפשר דמש"ה כתב המחבר דהעומד להתקיים ז' ימים פטור ולפ"ז ז' ימים דנקט דוקא ניהו שאם עשוי להתקיים ח' חייב חטאת הוי וגם לפ"ז י"ל דדוקא בעשוי להתירו בכל יום הוא דשרי לכתחלה דמאי דנקט ז' ימים היינו לומר דלא מחייב חטאת בעשוי להתקיים ז' אבל אין ה"נ דבעשוי להתקיים פחות מכאן נמי איסורא איכא עד שיהא עשוי להתירו בכל יום והרב הנזכר ז"ל כתב דמדין רצועות שקושרין באבנט שכתב רבינו בשם בעל התרומה משמע שכל העומד להתקיים פחות מז' ימים מותר לכתחלה ויש לדחות כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ור"י בחי"ד כתב כדעת הרא"ש שלא הזכיר עשיית אומן וז"ל יש קשרים שעושים אותם לעמוד ימים חצי שנה או שנה והן קשר של קיימא שחייבין עליו חטאת כגון של בהמות שעושין להם באפסר בצוארם וקושרין שם טבעת והוא עשוי לעמוד שם ימים רבים ולפעמים אחר ימים רבים מתירו ויש אחר שאינו כ"כ לעמוד ימים רבים אלא או ג' ימים או שבוע או שבועיים והוא קשר אחר שעושין בזו הטבעת וכו' ועומד שם ימים מועטים ובעבור שמעמידו שם ימים מספר ולא כ"כ כמו קשר שקושרין בו הטבעת פטור אבל אסור עכ"ל נראה מדבריו דשבת דנקט רש"י לאו למימרא דבעומד להתקיים פחות מכן שרי אלא דאפי' עומד להתקיים שבת או חדש לא מחייב חטאת ובצביר משבת נמי איסורא איכא ומ"מ משמע ליה דכל שעומד להתקיים פחות מג' ימים עשוי להתירו בכל יום מיקרי ושרי : ולדעת הרי"ף והרמב"ם לא מחייב חטאת עד שיהא קשר של קיימא ויקשרנו אומן והיינו דאושכפי אבל אם הוא של קיימא וקשרו הדיוט פטור אבל אסור והיינו דרבנן ואם אינו קשר

דרכי משה

(ב) כתב הכלבו המשסה כלב אחר צבי בשבת הוה צידה וכ"כ א"ז וכתב דאסור לצוד עם כלב ואפילו בחול משום דהוה מושב לצים וכל העושהו אינו רואה בשמחת לויתן ובהגהת אלפסי אסר ליקח אווזים ותרנגולים וחיות שיש לאדם בחוץ ביתו כגון צביים שמגדל בביתו אבל בהמות מותר כגון פרות ורחלים ושאר בהמות ותתול אסור ליקח בשבת וכ"ה בתו': ובהגהת

דרישה

כו' עד והרמ"ם כתב דאין לשפשפו ברגליו כו' ז"ל הש"ע אבל מותר לדרסו לפי תומו שאינו מתכוין למרח ולהשוות גומא ואע"ג דממילא ממרח הוא כי לא מכוין שרי משום מאיסות עכ"ל מכאן נראה לדקדק דמותר לשפשף אותו דרך הלוכו לא כמו שראיתי מדקדקים שאינו ממרס

פרישה

ועיין בב"י : (ט) **דלא** קאמרינן אלא דורסו עיין ב"י ופסק רמ"א כמ"ד דאפי' חיה ועוף שלא מרדו פטור אבל אסור לצודן ע"ש :

סי' שיז (א) **כל** קשר [illegible]

להתקיים ז' ימים פטור אבל אסור ולצורך מצוה כגון שקושר למדוד שיעור אחד משיעורי התורה (ג) מותר לכתחלה ושעומד להתיר בכל יום מותר לכתחלה וכתוב בספר התרומה רצועות שקושרין באבנט ואין מתירין אותו אלא כשמחליפין המכנסים אסור לקושרן בשבת רצועות שבבגד שעל הכתף שמהדקין בהן הבגד שיצאו אסור להחזירם חיישינן שמא יקשור : (ד) מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס שאינו קשר של קיימא אבל אין פותחים אותו מחדש דמתקן מנא הוא : קושרין דלי לבור (ה) אף בחבל ולא חיישינן

שמא

קשר של קיימא וקשרו אומן נראה מדברי הרי"ף דהיינו דחומרתא דקטרא אינהו דפטור אבל אסור וכ"נ מדברי הרמב"ם שכתב שם וז"ל וכל קשר שאינו של קיימא אם קשרו קשר אומן ה"ז אסור (א) כתוב בשבלי הלקט תני בתוס' זה הכלל כל קשר שהוא של קיימא ויכול להתירו באחת מידיו או קשר שאין של קיימא ואינו יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו (ב) קשר שדעתו לקיימו שבת או חדש פטור דעתו לקיימו לעולם חייב חטאת אין דעתו אלא ליומו מותר :

ומ"ש רבינו ולצורך מצוה כגון שקושר למדוד שיעור אחד וכו' משנה בסוף מסכת שבת (קנז.) ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת ופירש"י וקושרין. קשר שאינו של קיימא אפילו לכתחלה. כלומר דלא שרינן משום דבר מצוה אלא קשר שאינו של קיימא דהוי דרבנן וכך הם דברי רבינו ופשוט הוא :

וכתב בספר התרומה רצועות שקושרין באבנט ואין מתירין אותן וכו' על מה שכתבתי בסמוך דאוקימנא להא דתני פטור אבל אסור בדרבנן כתוב בספר התרומה ומורי מפרש מנעל של ת"ח שקושרים בחוזק רצועות מנעליהם ולומדים בלילות ואינם חולצים מנעליהם ולא פושטין לבושיהם כי אם משבת לשבת וא"כ אסור לקשור שני ראשי אבנטו ברצועות כשהאבנט מונח במכנסים שזהו משבת לשבת וכ"כ בהגהו' פ"י בשם סמ"ג וגם הרא"ש הזכיר דין זה בפרק אלו קשרים בשם בעל התרומה וגם המרדכי כתבו שם וכתב שרא"ם מתיר וקצת היה נראה לדקדק מכאן שסובר רבינו דכל שאין הקשר עשוי להתקיי' ז' ימים מותר מדתלי טעמא דאיסורא באין מתירין אותם אלא כשמחליפין הא אם היו מתירין אותם קודם הוי שרי וזהו שכתבתי בשם הגאון מהרי"א לעיל מיהו יש לדחות דקושטא דמלתא קאמר דאין מתירין אותן אלא כשמחליפין דהיינו לז' ימים אבל אין ה"נ דבכלל מהכי כל שהוא עשוי להתקיי' יותר מיום א' אסור וכ"נ מדברי הר"ס שכתב הכלבו וז"ל חלוק ומכנסים שנקשרו יחד אין להתירן בשבת לפי שכל קשר שאין מתירין ליומיה פטור אבל אסור וזה רגיל אדם להניח אפילו שבוע קשורין עכ"ל וגם בהג"ה פ"י כתוב שהר"ס אוסר להתיר בשבת קשרים שקושרת הכובסת מכנסים וחלוק יחד :

רצועות שבבגד שעל הכתף שמהדקין בהן הבגד וכו' בר"פ במה טומנין (מח.) אהא דאמרינן אין נותנין מוכין לתוך הכר בתחלתו אבל בעתיקי שרי כתבו התוספות אומר ר"י שאם נתקו חוטי הסרבל אם הנקב רחב ויכול להכניסם בלא טורח שרי כיון דעתיקי ובלבד שיתנם בענין שלא יהא לחוש שמא יתקע דבענין שהוא רגילות לתקוע ולקשור נראה דאסורין להחזיר כדאסרי' בר"פ כל הכלים (קכב:) המורת סידה תיבה ומגדל שמא יתקע והרמב"ם כתב בפ"י נשמטה לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמטו רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשור והמרדכי כתב בפרק אלו קשרים וז"ל בירוש' נשמטו רצועות מנעל וסנדל נוטל ומחזיר ובלבד שלא יקשור פרשב"ם דה"ה לרצוע' של טלית אם נשמטה שמותר להחזירה בטלית בלא קשר וכ"ל דהיינו דוקא בשיש נקב מתוקן להכנסת רצועה ואז שרי ולא מיתסר משום תיקון מנא והרא"ש כתב בר"פ במה טומנין וז"ל לולאות של מלבושים שעל הכתף אם יצאו יש מתירין להחזירן בשבת אם הנקב רחב ויכול להחזירן בקל כיון דנתקים ונראה דאסור להחזירן שרגילין לקשרן והוא קשר של קיימא כדאמרינן בר"פ כל הכלים דאסור להחזיר פתח שידה תיבה ומגדל גזירה שמא יתקע עכ"ל ודבריו כדברי התוספות ולא תיקשי מהירושלמי שכתב נוטל ומחזיר ובלבד שלא יקשור דשאני התם שאינו קשר של קיימא ולא גזרינן אלא בעשוי לקשור קשר של קיימא :

מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס וכו' אבל אין פותחין אותו מחדש וכו' בר"פ במה טומנין (שם) מתירין בית הצואר אבל לא פותחין ופירש"י מתירין בית הצואר. שדרך הכובסין לקשרן אבל לא פותחין לכתחלה דהשתא עביד ליה מנא ובתר הכי אמר רב יהודה אמר רב הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת ופירש"י הפותח בית הצואר של חלוק לכתחלה חייב חטאת דהשתא קא משוי ליה מנא וחייב משום מכה בפטיש והיינו גמר מלאכה וא"ת ותיפוק לי' דמחייב משום קורע וי"ל דלא מחייב משום קורע אלא בקורע ע"מ לתפור והכא כיון שאינו ע"מ לתפור ליכא לחיובי משום קורע וכתב ר"י בחו"ד דל"ד לפתחו לכתחלה אלא אפי' שיהיה פתוח וקושרו בחוטי' ואינו יכול להתירו אא"כ חותך החוטים אסור וכן אם הוא פתוח וחזר ותפרו כמו שעושין האומנין שתופרין אותו עד שגמרו מלאכתן אסור לפתחו ולהתיר אותו וכ"כ התוספות עכ"ל וגם בהגהת מרדכי פרק במה טומנין כתוב בשם ריב"א שאם היה תפור בית הצואר אסור ורבינו יואל מתיר וכ"כ ראבי"ה משום רשב"ם ע"כ : **קושרין** דלי לבור אף בחבל ולא חיישינן שמא יבטלנו שם וכו' משנה פרק אלו קשרים (קיג.) קושרין דלי בפסיקיא אבל לא בחבל ור"י מתיר פי' פסיקיא משיחה ופירש"י קושרין דלי בפסיקיא ע"פ הבור דפסיקיא לא מבטל להתם אבל לא בחבל דמבטל ליה התם והוי קשר של קיימא שהרי קשור ותלוי שם תמיד ובגמרא אבל דמאי אילימא חבל דעלמא ר"י מתיר קשר של קיימא הוא אלא חבל דגרדי למימרא דרבנן סברי גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ור"י סבר לא גזרינן ורמינהי חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו ור"י אומר כורך עליו פונדא או פסיקיא קשיא דר"י אדר"י קשיא דרבנן אדרבנן דרבנן אדרבנן ל"ק חבל בחבל מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלפא דר"י אדר"י ל"ק התם לא משום דמיחלפא עניבה בקשירה אלא עניבה גופה קשירה היא. ופירש"י בחבל דגרדי. פלוגי דצריך לה ולא מבטיל לה : חבל דלי שנפסק. באמצעיתו : לא יהא קושרו. דקשר של קיימא הוא לעולם : כורך עליו. מחבר ב' ראשי הפיסוק זה על זה וכורך עליהם פונדא אזור חלול או פסיקיא פיסולא : ובלבד שלא יענבו. להכי דר"י סבר גזרינן עניבה אטו קשירה ורבנן לא גזרו : מיחלף. אינו ניכר בין זה לזה ואי שריא בדגרדי אתי למשרי בדעלמא : ובתר הכי איתא בגמרא א"ר אבא א"ר חייא א"ר יוחנן מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבוס איתיביה ר' אחא חבל שבאיבוס קושרו בפרה ושבפרה קושרו באיבוס ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאיבוס התם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי וכתבו תוספות וקמ"ל דלא גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא וכר"י א"נ אפי' רבנן מודו דאפי' מחבל דעלמא לא שכיח שיהיה קשר של קיימא כשקושרו בפרה ובאיבוס ולהכי לא גזור בחבל דגרדי עכ"ל ורבינו נראה שתופס לישנא קמא דתוספות עיקר דרבי אבא א"ר יוחנן כר"י דלא גזר חבל דגרדי אטו חבל דעלמא וכיון דאמוראי ס"ל כוותיה הכי נקטינן אבל הרמב"ם כתב בפ"י וקושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו אבל לא בחבל ולא חילק בין של גרדי לחבל דעלמא וכ"כ שם ה"ה ונתבאר בגמרא שאפי' חבל דגרדי שאינו מבטלו אסור גזירה אטו חבל דעלמא ולזה סתם רבינו עכ"ל ואע"ג דר' אבא א"ר יוחנן מחלק בין חבל דגרדי לחבל דעלמא ופסקה שם הרמב"ם נ"ל דס"ל כלישנא בתרא דתוספות דתפלי' בין קשירת דלי בבור לקשירת פרה ואיבוס ולעולם כרבנן נקטי' ודעת ר"י בחו"ד כדעת הרמב"ם ובעניבה פסק רבינו כחכמים דשרו דהא כיון דלא מסייעי ליה אמוראי הדרינן לכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים וכ"פ הרמב"ם בפ"י וכ"פ התוספות בר"פ המוצא תפילין (צז:) גבי תפילין שאינן מקושרות מדפריך סתמא דתלמודא ולענבי מיענב וכ"כ סמ"ג והתרומה וכ"כ המרדכי בפרק אלו קשרים דעניבה שריא אלא שכתב ובלבד שלא יעשה קשר למטה מן העניבה כלל אלא יעשה ב' עניבות זו על זו כדאמר לעיל לא יהא קושרו אלא עונבו (ג) : ובהלכות ציצית כתב המרדכי שר"ת פי' הא דאמר יהודה עונבו היינו שמכנים ב' ראשי החתיכות בנקב באמצעיתו ואם היה רוצה להתירו מושך ב' ראשי החבל ואם היה מעביר הראשים דרך הנקב היה קשר גמור אע"ג דליכא אלא חד קשר (ד) ושהקשה ר"ג מנ"ל דמיקרי עניבה כה"ג. ויש לפרש בע"א שקשר ראשי הרצועו' יחד קשר גמור שהעבירו דרך הנקב מכאן ומכאן ואח"כ קשר שני העביר קצת ממנו דרך הנקב ואם היה מעבירו לגמרי היה קשר גמור ג"פ כמו שאר קשרים עכ"ל והא דאסור לקשור דלי לבור כתב ה"ה בפ"י שכתב הרשב"א בשם התוספות דלא מיירי בדליים שלנו שאינם קבועים בבור אלא בדליים הקבועים אבל שלנו אפי' חבל דעלמא דלאו דגרדי אינו קשר של קיימא כיון שאינו עשוי לעמוד שם זמן מרובה וכתבו הר"ן בפ' אלו קשרים ור"י בחו"ד :

קושרין

אלא לאחר ז' ימים אסור להתירו בשבת תו"ק : **ומ"ש** ולצורך מצוה וכו' משנה סוף שבת ודעת רבינו כפרש"י לשם דדוקא בקשר שאינו של קיימא התירו לצורך מצוה אבל קשר של קיימא דחייב עליו חטאת אי אפשר שיתירו איסור דאורייתא אפי' כדי לקיים מצוה רבה כ"ש דלמדוד שיעור א' משיעורי התורה אסור אם לא משום פקוח נפש כמו שנתבאר בסוף סי' הקודם בדין ה' מזיקין וכו' :

וכתב בסה"ת וכו' רבינו קיצר מדבריו שהיה לו לפרש דדוקא לפי שאין מחליפין המכנסיים אלא משבת לשבת והיה עומד הקשר להתקיים שבעה ימים לפיכך אסור לקשרן בשבת כדפרי' לעיל בסמוך : **רצועות** שבבגד וכו' כלו' ברצועות אלו יש להחמיר יותר דאע"פ שאין דעתו לקשור קשר של קיימא אלא להחזיר הרצועות שיצאו אפ"ה כיון שדרכן לקשור רצועות אלו קשר של קיימא כדי להדקן בבגד חיישינן שמא יקשור כדחיישינן בהחזרת דלת דשידה תיבה בריש פרק כל הכלים שמא יתקע : **מתירין** בית הצואר וכו' ברייתא ר"פ במה טומנין מתירין בית הצואר (פי' רש"י שדרך הכובסין לקשרן) אבל לא פותחין (לכתחלה דהשתא עביד ליה מנא) וכתב מהרש"ל ואם לא יכול להתיר הקשר בידיו נראה לי דאף לנתקו שרי והא דכתב בהגהת מרדכי לשם דאם היה תפור בית הצואר דרבי' יואל כלו' מתיר לנתקו הואיל ולאו להתקיים עביד וכ"כ ראבי"ה אבל ריב"א אסר לנתקו היינו דוקא בתפירה אבל בקשירה שעומד להתיר את הקשר אלא שאינו יכול להתירו בידיו פשיטא דשרי לנתקן עכ"ל וכ"י בסוף סי' זה כתב על דברי הגהות מרדכי בשם ר"י הלוי וראבי"ה דמתירין אף בתפירה ואין להקל בפני עם הארץ עכ"ל וה"ה להא דכתב מהרש"ל דשרי לנתק הקשירה אין להקל בפני ע"ה : **קושרין** דלי לבור וכו' משנה שם קושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל ור' יהודה מתיר ומפרש בגמרא דבחבל של גרדי פליגי דאינו מבטלו לשם דת"ק גזר חבל גרדי אטו חבל דעלמא ור' יהודה לא גזר והא פסק רבינו הלכה כר' יהודה אבל בעניבה הלכה כת"ק דלאו קשירה היא ולא כר"י דקשירה היא : **ומ"ש** רבינו קושרין דלי לבור כלו' אותו דלי הקבוע לבור דהשתא איכא למימר בחבל דעלמא שיבטלנו לשם ויהיה של קיימא ואסור אבל אם אין הדלי קבוע לבור אפי' חבל דעלמא שרי וכ"כ ה"ה והר"ן בשם הרשב"א

ומביאו

דרכי משה

שיז (א) ובהגהות אלפסי פרק אלו קשרים וקשר אומן לא נתברר לי היטב היאך הוא מיהו נראה מלשון אלפסי הוא קשר שקושרים אותו הדק היטב ומכאן נ"ל שיצא האוהרה שכשקושרין ב' קשרים זו ע"ג שאין מתירין אותו בשבת ואע"פ שהוא קשר עשוי להתיר בו ביום אעפ"כ נזהרין בקשירתו ובהתרתו משום דהוה קשר אמיץ עכ"ל ובגמרא מוכח פרק כלל גדול (עד.) דאפילו בקשר אמיץ וחזק כל שקשרו ע"מ לתתיר אין חייבין עליו דפריך התם והא ע"מ להתיר הוא כו' ומ"מ נראה דזהירי ביה משום דאע"ג דאין חייבין עליו מ"מ אסור מדרבנן מידי דהוי בעקירה בלא הנחה דאיתא רפ"ק דשבת דאסור מדרבנן וכן במוחק שלא ע"מ לכתוב כמ"ש המרדכי ס"פ כלל גדול וה"ה בכל שאר מלאכות כן נ"ל : (ב) ומ"ש בענין קשר העשוי לתתיר באחד מידיו הוא דעת הר"ם בריש אלו קשרים ואינו הלכה וצ"ע למה הביאו ב"י : (ג) והאגור כתב דהעולם נהגו לעשות עניבה ע"ג קשר : (ד) ועוד האריך המרדכי בה' ציצית בענין עשיית עניבה ע"ש :

ודין

פרישה

ימים : (ג) **מותר** לכתחלה חוץ מקשר של אומן לכן יש מחמירין בכל הקשרים לפי שאין אנו בקיאין חוץ ממקום צער רמ"א ע"ש :

(ד) **מתירין** בית הצואר מקשר כו' ר"ל מ"ו ואם לא יכול לפתוח בידו הקשר נ"ל דאף לנתק שרי ואף שמרדכי במסכת שבת בהג"ה לפי' הגאונים לא אסר אלא בנותק התפרים אבל הכא שעומד להתיר רק שלא יכול לפתוח בידיו פשיטא דשרי וק"ל עכ"ל :

(ה) **אף** בחבל וכ"ש בפסקיא והוא אזור רחב דלא קשירה הוא אלא בב' קשרים וע"ז ואם עושה קשר בראש א' של חוט או משיחה דינו כשני קשרים וכ"פ רמ"א :

אבל

חדושי הגהות

שיז א בגמרא שלפנינו וכן בהרא"ש א"ר אבא א"ר חייא בר אשי א"ר :

והאיל

שמא יבטלנו שם ויהיה של קיימא והוא שיהיה חבל של גרדי (ו) אבל חבל דעלמא לא ועניבה מותר אף בחבל דעלמא דלאו קשירה הוא קושרין חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא אפי' בב' ראשי הפתח ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויוציאנה דרך שם ויניח ראש הב' קשור : [א] מטלטלין חבל גרדי לקושרו באבוס ובפרה ולא חיישינן שמא יתיר ראש האחד ויניח השני קיים אבל חבל דעלמא לא :

המבשל

ומביאו כ"י : **מטלטלין** חבל גרדי וכו' שם א"ר יוחנן מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושר בפרה ובאיבוס ומוקי לה בחבל דגרדי אבל חבל דעלמא אסור ופרש"י דעלמא מבטל ליה דגרדי לא מבטל ליה אבל הרמב"ם מפרש דגרדי מוכן הוא אבל דעלמא מוקצה הוא ואסור לטלטלו ורבינו דכתב מטלטלין חבל דגרדי וכו' משמע דתרתי אתא לאשמועינן חדא דגרדי מוכן הוא ועוד דלא חיישי' שמא יניח השני קיים דלא מבטל ליה התם אבל בדעלמא איכא תרתי אסור לטלטלו ואפילו היה מכינו מבע"י חיישינן שמא יניח השני קיים דמבטל ליה וה"ה הקשה אדברי הרמב"ם דבגמרא גבי קושרין דלי נראה כפרש"י שחילוק החבלים בין גרדי לדעלמא הוא מפני ביטול עכ"ל ולמאי דפרי' התיישב דמודה הרמב"ם דהחילוק הוא מפני ביטול אבל צריך לפרש דעוד יש חילוק מפני איסור טלטול דמדקאמר ר' יוחנן מביא אדם חבל מביתו ויקשור בפרה ובאיבוס ומותבינן עלה מדתניא ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאיבוס ופרקי' התם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי דקשה ודאי לאה אחר חבל מתוך ביתו בין בדברי ר' יוחנן בין בברייתא' בע"כ דבר' יוחנן אתא לאשמועינן בחבל דגרדי דאע"פ דלא הכינו מבע"י אפ"ה מביאו מתוך ביתו בלא הכנה דשל גרדי מותר לטלטלו וכדקאמר תלמודא בתר הכי אמר ר' יהודה אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטל בשבת וברייתא דתני בחבל דעלמא ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו היינו משום דכשמביאו מתוך ביתו בלא הכנה אסור הוא בטלטול והא דמשמע בגמ' דהא דמחלק בין גרדי לדעלמא הוא מפני ביטול היינו כשהחבל דעלמא אינו אסור בטלטול דהכינו מבע"י אפ"ה אית ביה משום ביטול כ"ל : כתב ב"י דלהרמב"ם ניחא הא דשרינן בחבל דעלמא אם היה קשור מבע"י בפרה או באיבוס דכיון דיחדו לכך מבע"י מותר לטלטלו אבל לפרש"י דהטעם הוא דילמא מבטל ליה אדרבה כשקשור כבר איכא למיחש דילמא מבטל ליה ונ"ל דכשקשרו בפרה ובאיבוס איכא למיחש שרוצה שתהיה הפרה קשורה לעולם באיבוס ולא תזוז משם והוי קשר של קיימא אבל כשהיה קשור באחד מהם לבד גלי אדעתיה שלא קשרה שם אלא לפי שעה ואח"כ יתירנה הלכך לא הוי קשר של קיימא עכ"ל ורחוקה היא סברא זו מעניות דעתי שרוצה שהפרה תהיה קשורה לעולם ולא תזוז משם ויותר נראה לפרש דבקושרו בפרה ובאיבוס אע"פ דיתירנה אח"כ איכא למיחש שמא לא יתיר אלא אחד מהם ויניח השני קיים ויבטלו אבל כשהיה החבל כבר קשור באחד מהם מבעוד יום סברא הוא שאותו קשר שהוא קושר מחדש בשבת הוא שיחזור ויתירנו והקשירה שהיה מקודם יניחנה כבתחלה . כתב עוד ב"י ולא ידעתי למה השמיט רבינו הא דאם היה קשור בפרה קושרו באיבוס עכ"ל ונעלם אז מהרב שכתבו רבינו בסימן ש"ה :

המבשל

קושרין חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא וכו' משנה שם (קיח:) ר"א בן יעקב אומר קושרין לפני בהמה בשביל שלא תצא ופירש"י קושרין בפני בהמה חבל ברוחב הפתח · ובגמ' (קיג:) פשיטא לא צריכא דאית ליה תרתי איסרי מהו דתימא חדא מינייהו בטולי מבטל קמ"ל ופירש"י תרי איסרי . שני חבלים קושר ברוחב הפתח זה למעלה מזה ל"א תרי איסרי שקושרו סוס בב' צידי הפתח ולא היתה תלויה בה מאתמול : חד מינייהו . אחד מן הראשים חד מינייהו מבטל ליה כשיוצאת הבהמה לא יתיר אלא תחתון ויוציאנה בדוחק . ורבינו כתב כל"א אבל ר"י בחי"ד כתב כלשון ראשון וז"ל וכן מותר לכתחלה לקשור ולהתיר פתח הבית בחבל כדי לשמור הבהמה שבתוכו ואפי' שיש שם ב' קשרים א' למעלה ואחד למטה ולפעמים כשרוצה להוציא הבהמה אינו מתיר אלא אותו שלמטה ומוציאה בדוחק עכ"ז מותר לקשור ולהתיר שניכס לכתחלה מאחר שעשוי לקשור ולהתיר תמיד בכל יום : **מטלטלין** חבל של גרדי לקושרו באיבוס ובפרה וכו' מימרא דרבי יוחנן הזכרתי' בסמוך · ופירש רש"י וקושרו בפרה · ראשו אחד והשני באיבוס ולא חיישינן שמא כשיתיר הפרה לא יתיר אלא הקשר שבראשה ויבטל החבל באיבוס שיהא מוכן לכך או יתיר שבאיבוס ויבטל אותו שבפרה ונמצא האחד של קיימא ופירש"י במתניתין דסתם חבל אסור משום דמבטל ליה התם והוי קשר של קיימא ב אבל דגרדי כיון דצריך ליה לא מבטל ליה אבל מדברי הרמב"ם שכתב בפ"י אם היה חבל גרדי שמותר לטלטלו ה"ז מביא וקושר בפרה ובאיבוס נראה דטעמא דאסרינן בחבל דעלמא הוא מפני שאסור לטלטלו ותמה עליו ה"ה משום דבגמ' גבי קשירת דלי נראה כדברי רש"י ודברי רבי' נוטים לדברי הרמב"ם וכבר נתבאר בסמוך דבחבל דעלמא לא מיתסר אלא לקשרו בפרה ובאיבוס אבל אם היה קשור בפרה קושרו באיבוס ואם היה קשור באיבוס קושרו בפרה ולכאורה נראה דלהרמב"ם דאסר בחבל דעלמ' משום טלטול אתי שפיר שמאחר שראשו אחד קשור בפרה או באיבוס הרי הוא מיוחד לכך ומותר לטלטלו אבל לדברי רש"י דטעמא לאו משום איסור טלטול הוא אלא משום דלמא מבטל ליה התם אדרבה כשקשור כבר בפרה או באיבוס איכא למיחש טפי דלמא מבטל ליה התם ונ"ל דכשקושרו בפרה ובאיבוס איכא למיחש שרוצה שתהיה הפרה לעולם קשורה באיבוס ולא תזוז משם והוי קשר של קיימא אבל כשהיה החבל קשור באחד מהן לבד גלי אדעתיה שאינו רצונו שתהיה קשורה שם אלא לפי שעה ואח"כ יתירנה הלכך לא הוי קשר של קיימא ולא ידעתי למה השמיט רבינו הא דאם היה קשור בפרה קושרו באיבוס : **תנן** בפ' אלו קשרים (קיא:) קושרת אשה מפתחי חלוקה וחוטי סבכה ושל פסיקייא ורצועו' מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדירה של בשר ובגמ' (קיב:) פריך פשיט' ומשני לא צריכא מפתחי חלוק בדאית ליה תרי דשי מהו דתימא חדא מנייהו בטולי מיבטול קמ"ל · וחוטי סבכה אוקמוה בדרויחא לה מ"ד מישלף שלפה ליה קמ"ל דאשה חסה על שערה ושריא לה · ונודות יין ושמן אוקמוה (שם :) בדאית ליה תרתי אוני מ"ד בטולי מבטל לה קמ"ל · וקדירה של בשר אוקמוה דאית לה שלאכא מ"ד בטולי מבטל לה קמ"ל : ופירש"י מפתחי חלוקה · כמו שיש לכומרים כעין לשונות לכאן ולכאן וקושרין של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין דכיון דכל יומא שרו ליה לא דמי מידי לקשר של קיימא ומותר לכתחלה : ושל סבכה קוייפא · ושל פסיקייא · אזור רחב וחוטין תלוין בראשה לקשרן בהן : ונודות יין · של עור שכופפין פיהם וקושרין : וקדירה של בשר . פעמים שקושר בגד לפיה : תרי דשי · ב' פתחים היינו אותן לשונות והויין זו למעלה וזו למטה וזו לימין וזו לשמאל ואם אינה מתרת אלא האחד יכולה לפושטה וללובשה בדוחק : דרויחא . לא דחקתו בראשה אלא קושרתו ברווח שיכולה לחלצה מראשה כשהיא קשורה : מ"ד מישלף שלפה לה · מראשה הכי וה"ל קשר של קיימ' : חסה על שערה · שמא תולא בדוחק ותנתק שערה ודפסיקייא איכא לשנויי כה"ג מ"ד מחת' ליה דרך רגלה ומוצאה קמ"ל דלא עבדא הכי משום צניעותא : תרתי אוני . אזני' שכופלין לתוכו . שאחת מהן יכול להוציא היין : ג שלאכא פי' הערוך כגון דדי הכיור : מהו דתימא מבטל · לקשר שעל פיה ומוציא מה שבתוכו דרך שלאכ' וכתב הרמב"ם בפ"י שהטעם מפני שכל אלו הקשרים מעשה הדיוט הם ואינן של קיימ' אלא פעם קושר ופעם מתיר ולפיכך מותר לקשור אותם לכתחלה ור"י בחי"ד כתב דטעמא מפני שעשויים לקשור ולהתיר תמיד ומש"ה אע"פ שיש בנוד פיפיות הרבה ולפעמים מניח הפה הגדול קשור ימים הרבה ומוצי' ומכניס יין בפה קטן שלו מותר לכתחלה והאי טעמא מותר לקשור לפני בהמה כדלעיל ולפי דבריו הא דאמרינן בכל הני מהו דתימא חדא מינייהו בטולי מבטיל קמ"ל ה"ק מ"ד חדא מנייהו מבטיל לה לעולם קמ"ל דאע"ג דמבטיל לה לקצת ימים לא מבטיל לה לעולם וכמ"ש הרמב"ם דאינה של קיימ' אלא פעם קושר ופעם מתיר ומה שאמרו גבי סבכה קמ"ל דאשה חסה על שערה ושריא לה ה"ה אפי' אי לא הוה חסה על שערה הוה שרי משום דלא עבדא הכי לעולם אלא דעדיפא מינה קאמר דאפי' חדא זימנא לא עבד' הכי משום דחייסא על שערה ועל דרך זה יש לפרש מ"ש רש"י ודפסיקייא איכ' לשנויי כה"ג וכו' : **כתוב** בכלבו מצאתי כלל אח' כל קשר שפעמים נמלך ומבטלו לעולם אף ע"פ שבתחלת עשייתו לא היתה ע"מ להניח שם אסור הלכך הקשר שעושין בקרדלא"ש היכא דאינו יכול לפשוט את הבגד בלא היתר הקשר מותר אבל אם יכול לפשוט הבגד בלא היתר הקשר אסור לקשו' כי קשר של קיימא הוא וכן נמי הדין בחבלי הדוקי צואר שקורין קורדו"ן וקשר רצועות המכנסיים מותר לכתחלה לפי שסופו להתירו כשיכבסו המכנסים אבל אם החבל הוא של פשתן המתכבס עם המכנסים אסור שפעמים נמלך ומבטלו שם לעולם ולא יתירנו עד שיהיה בלוי עכ"ל וכלל זה שלא כדברי בעה"ת שכתב רבינו לאסור ברצועות של אבנט שאין מתירין אותן אלא בשעה שמחליפין המכנסיים וכן דעת כמה פוסקים כמ"ש למעלה כתב הר"ן בפ' כלל גדול גבי תופר ב' תפירות דפריך בגמ' (שם עד :) והא לא קיימא ומוקי לה בשקשרן שקשר ב' ראשי החוט ומכאן למד רא"ש דקשר אחד לא מחייב שאינו מתקיי' דאי מחייב כיון דתופר ב' תפירו' לא משכחת לה בלא קשר אלא ודאי כדאמרן והכא בשלא קשר אלא קשר אח' עסקינן וכ"כ סמ"ג מדקדק רא"ש למה אין תופר ב' תפירות חייב גם משום קושר שהרי אין מתחייב אא"כ קשרן ופוסק מכאן שאין נקרא קשר של קיימ' אא"כ עשה קשר ע"ג קשר אמנם יש קשרים שמתקיימים בקשר אח' כגון שקושר חבל א' בראש ואינו קושר ב' ראשיו וכיוצא בזה ודאי נחשב קשר של קיימא אף בקשר אח' עכ"ל וכתב הגה"ה בפ"י וכ"כ המרדכי בפ' אלו קשרים בשם ה"ר פורת דהרבה עניני קשרים הן יש קשר שמתקיים בקשירה א' כגון קשר של גרדיים שקושרין קשר אחד כשנפסק החוט ומתקיים וקשר שבראש החוט כשרוצה לתפור וחייב ויש קשר שאינו חייב אא"כ עושה ב' קשרים זה על זה כגון חבל דלי שנפסק הכל לפי מה שמתקיים עכ"ל : בפ' כלל גדול (שם) נסתפקו התוס' והרא"ש אי מחייב דוקא במתיר ע"מ לקשור או אף במתי' לחודיה ואח"כ כ' הרא"ש בפ' הנזכר וז"ל מה שנסתפק ר"י אי בעי' מתי' ע"מ לקשור או לא יראה דלא מחייב אלא דומי' דהוא במשכן מתיר קשר של קיימא ע"מ לקשור של קיימא כגון גדי חלזון עכ"ל ונראה דלא איירי אלא לענין חיוב חטאת

אבל

דרישה

כלל רק מעמידין עליו רגל מיהו כשאינו דרך הליכו ודאי אסיר כ"א להעמיד עליו רגל ·

סי' שיז [א] **מטלטלין** חבל גרדי כו' עיין בב"י מ"ש דרבינו תפס לשון הרמב"ם דכתב דמשום איסור מוקצה אסרי חבל דעלמא ומש"ה אחז לשון מטלטלין ובאמת נראה דל' הגמרא תפס דא"ר יוחנן מביא אדם חבל תוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבוס ומוקי לה בחבל גרדי · ומה לי לשון מביא ומה לי לשון מטלטלין וכאשר יתפרש לרש"י לשון מביא כן יפורש לשון מטלטלין דנקט רבינו · ומ"ש ב"י עוד שם בסוף לשונו ולא ידעתי למה השמיט הא דאם היה קשור בפרה קושרו באיבוס כו' לע"ד לא ק"מ דהא כבר כתבו רבינו לעיל בסי' ש"ה בדין במה בהמה יוצאה שכתב שם וז"ל אבל הקשיר בחבל בראשו באחד מותר לקושרו בבהמה בראשו השני וכן איפכא הקשור בבהמה מותר לקושרו באבוס ושייך שם משום דבהמה יוצאת בחבל שבקרנה וקמ"ל דמותר לקושרו באבוס וכמ"ש אח"כ דבהמה אחד יכול להוציאה בחבל ואם היא מרוך יכרכנו סביב צוארו וגם נשמע מדין זה דאם אסירה לצאת בחבל לא התירו לקושר' באותו חבל באבוס דשמא ירצה להוציאה לר"ה או לכרמלית ויניח החבל קשור באבוס ויהיה של קיימא משא"כ כשמותר לצאת בו דלא יתיר אותם הקלה שקשורה בו באבוס וכרכנו סביב קרניה וק"ל ובזה נתיישב למה כתבה שם [illegible] ושמקימו בסי' ש"ד שהרי ראינו שבסי' ש"ד לא כתבוהו רבינו וכתבו שם בסי' ש"ה בודאי בכיון עשה כן ודו"ק · ומ"ש ב"י שם עוד ז"ל לכאורה נראה לדברי הרמב"ם דאסר בחבל דעלמא משום טלטול א"ש כו' עד אדרבה כשקשור כבר בפרה או באיבוס כו' אמרתי [illegible] ושיה רחוקה ממני מה עלה על דעת ב"י להקשות זה דבודאי אם בא לקשר עתה שני הקצו' איכא למיחש שיתיר הא ויניח בה' קשר של קיימא משא"כ כשהיה קצה א' קשור כבר מע"ש ועתה בשבת בא לקשור קצה השני בפרה או באיבוס בזה ודאי כשיתיר לבהמה אח"כ יתיר אותו קצה שקשר בשבת ולא הוי קשר של קיימ' דאותו קצה שקושרו בע"ש מיירי שדרכו להניח קשר במקומו בפרה או באיבוס וזה נ"ל ברור ואף שכתב רבינו לפני זה וז"ל קושרין חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא אפי' בשני ראשי הפתח ולא חיישינן שמא יתיר את ראש הא' ויוציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשור והוא מלי' רש"י כל' האחרון וכמה שכתב בית יוסף ש"מ דלרש"י לא חיישינן להכי ר"ל דשאני התם שקושר שני קצוות החבל בפתח ושם דרך שעולם להניח החבל קשור שם אלא בזמן שהבהמה שם וכשהבהמה הולכת משם מתיר קשרי שני הקצוות משא"כ בקושר שני הקצוות החבל בפרה ובאבוס יש לחוש להכי וכנהוג עכשיו וק"ל

ול"י

פרישה

(ו) **אבל** חבל דעלמא לא משום שמא יניח ראש השני קיים ויבטלו' שם לצורך הבהמה רש"י ומדברי הרמב"ם נראה שאסור משום איסור טלטול ומש"ה כתב ג"כ רבינו מטלטלין חבל גרדי כו' משמע משום איסור והיתר טלטול נגעו בה והא דכתב לעיל סימן ש"ה סתם חבל הקשיר באיבוס מותר לקושרו בבהמה וכן איפכא הקשיר בבהמה מותר לקושרו באבוס משמע אפי' בחבל דעלמא לפי' הרמב"ם מ"מ דשם מאחר שראשו א' קשור בפרה או באבוס מיוחד הוא לכך וליכא איסור טלטול וגם לפירש"י איכא למימר דכשקשרו בפרה ובאיבוס אין לומר שרוצה שתהיה הפרה לעולם קשור' משא"כ כשהחבל קשור בא' מהן לבד גלי דעתיה שאין רצונו שתהיה קשורה שם אלא לפי שעה ואח"כ יתירנה הילכך לא הוי קשר של קיימא ב"י · ואין צריך לזה שאף שלא תהיה שם קשורה לעולם מ"מ שהחבל נשאר קשור במקום אחד והרי שני קשרים עשה בשבת משא"כ בשהי' סתם דודאי מקום שהיה החבל כבר קשור שם ישאר קשור ואח"כ לא עשה כלום וק"ל · וכאשר כתבתי מוכח במרדכי ס"פ אלו קשרים :

המבשל

חדושי הגהות

ב והואיל ואסור לקשור בו בטלטול נמי אסור משום מוקצה ובזה מיושב מה דנקט הטור מטלטלין וכו' (מהרל"ח) : ג ורש"י פירש ברצו"ן :

אבל מדרבנן אסור להתיר אפי' שלא ע"מ לקשור כתב המרדכי בפ' המביא כדי יין וז"ל כ' ראבי"ה הלכת' כשמואל דאמ' אין בנין ואין סתירה בכלים ומטעם זה מותר להפקיע קשרי השפוד שקושרין בו הטלה ולפעמים מהדקין אותו בחוט וקרו' הדבר שאף בשבת מותר ואפי' למ"ד יש בנין בכלים שהרי אינו כלי שאינו קשור לחבר שברים זה בזה והר"מ ראה בבית ר"ת שעל השלחן לפניו היו נוהגין לחתוך קשרי השפוד וכן היו נוהגין בבית חמי רבינו יואל מפרי"ש עכ"ל וג"כ בשבלי הלקט שנוהגים לחתוך בשבת אגד גדיים ועופות המקולסים וחוטי תפירתן משום דפסיקת תלוש אינו אסור אא"כ מתקנו למדה או לעשות כלי ואפי' כפסיק' תלוש אין שום איסור בשבת ואפי' שבות דרבנן אלא היתר גמור הוא כדאיתא במסכת י"ט (לא:) חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך ולפיכך לחתוך את התלוש היתר גמור חוץ מדבר שיש בו כלי בחתיכתו אבל מקלקלין בפסיקת תלוש מותר לגמרי זוג של מנעל שמדבקים הרצענים וכן בית הצואר שהיה תפור כתב בהגה"מ פ' במה טומנין שאסור לנתקן זה מזה לדעת ריב"א ורפיא בידיה ונראה מדברי רבינו יואל וראבי"ה משם רשב"ם שהביא שם המרדכי שהוא מותר הואיל ולא עביד להתקיים ע"כ ואין להקל בפני ע"ה : בפ' חבית (קמו ·) תניא מותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר ומפקיע וחותך · ופירש"י מתיר · אם הכסוי קשור בחבל : ומפקיע · סותר שרשרות החבל · וכבר נתבאר דין זה בסי' שי"ד : כתוב בתשובת אשכנזית ששאלת אם מותר להכנים אבנט במכנסים בשבת פשוט' דמותר ומאמי לא והא אמר רב חסדא שרא לאהדורי אודרא לבי סדיא בפ' במה טומנין (מח ·) ואע"ג דאמר התם ה"מ בעתיקי אבל בחדתא לא היינו משום דעביד כלי אבל הכא דלא מבטל ליה ועשוי להכנים ולהוציא תדיר פשיטא דשרי אפי' בחדתי ע"כ :

שיח המבשל בשבת חייב פשוט בפ' כלל גדול (עג ·) שהוא אחד מאבות מלאכות : **ולענין** המתבשל ר"מ סבר אם נעשה בשוגג מותר אפי' בו ביום וכו' ור"י סבר בשוגג מותר למ"ש וכו' ור' יוחנן הסנדלר סבר בשוגג אסור לו עולמית וכו' בפ"ק דחולין (טו ·) ובפ' הניזקין (נג ·) ובפ' אלו נערות (לד ·) ובפ' מרובה (עא ·) והביאו הרי"ף בפ' כירה ואמרינן בפ"ק דחולין (שם) דכי מורו להו רב לתלמידיו מורי כר"מ וכי דריש בפירקא דריש כר"י משום דנפישי עמי הארצות ופסק הרי"ף כר"י וכן פסק הרמב"ם בפ"ו וכתב הר"ן דטעמא משום דע"כ לא מורי להו רב לתלמידיו כר"מ אלא משום דס"ל דלא אתמר בדר"מ ור"י הלכה כר"י אלא מטין איתמר אבל אנן דקי"ל דהלכה איתמר נקטינן כר"י ועוד דרב גופיה כי דריש בפירקא דריש כר"י משום עמי הארץ הא שכיחי עמי הארץ גבן וכתב ה"ה בפכ"ו שכ"כ הגאונים ושכן כתב הרמב"ן ז"ל ולזה נוטין דברי הרא"ש בפ"ק דחולין אבל התוס' כתבו בפ"ק דחולין (שם) מורי להו כר"מ משמע שכן הלכה וכן דרש רבא בפ' כירה כר"מ וכ"פ סמ"ג וספר התרומה אלא שסמ"ג כתב דכיון דכי דריש בפרקיה דריש כר"י משום עמי הארץ הלכך כר"י נדרוש אנן ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת וגם הגאונים והרמב"ן סוברים כן הכי נקטינן :

ומ"ש רבינו א"צ להמתין בכדי שיעשו כ"כ הרמב"ם בפ"ו וכתב ה"ה שכן דע' ה"ר יונה וטעמא משום דלא מצרכינן בכדי שיעשו אלא בדבר שאינו נעשה ע"י ישראל משום דמתוך שקל בעיניו יבא לעשות כן פעם אחרת אבל דבר שעושה ישראל בידים ודאי ליכא למיחש דאי שרית ליה מיד אתי לבשולי בהדיא וכ"כ הרא"ש והר"ן לאפוקי מרש"י וה"ג והרמב"ן דה"נ מצרכי כדי שיעשו א וכתב הרשב"א בפ"ק דחולין ומיהו לכ"ע כמבשל לחולה בשבת או שקצץ לו דלעת מותר לבריא במ"ש מיד דלא בעי' בכדי שיעשו אלא כשנתחלל שבת או בשוגג או במזיד אבל כאן שעשה ברשות שאינו אסור לבריי' אלא משום מוקצה או משום גזירה שמא ירבה בשבילו לא בעינן בכדי שיעשו וכן כתב הר"ן וגם ה"ה כתב בפרק ב' שכן הסכימו המפרשים :

ומ"ש רבינו ויראה שאין חילוק בכל מעשה שבת כלומר דלדברי ר"י שפסק כר"מ דאמר בשוגג מותר בו ביום ל"ד מבשל דהוא הדין לשוחט או עושה שאר מלאכות בשוגג דמותר בו ביום : **אבל** בעל התרומה כתב בסימן רמ"ח דוקא במבשל בשבת בשוגג הוא דשרי ר"מ משום דמעיקרא חזי לכוס אבל השוחט או שאר מלאכות דמעיקרא לא חזי כלל אסור בו ביום לכל ישראל וכן דעת סמ"ג וסמ"ק ואע"פ שבספרי רבינו כתוב אסור לו באותו שבת דמשמע דלאחרים שרי ל"ד דכיון דטעמא משום דמעיקרא לא חזי כלל אפי' לאחרים נמי אסור וכן כתב בהדיא בספר התרומה : **השוחט** לחולה בשבת מותר לבריא וכו' בפ"ק דחולין (שם) א"ר יצחק בר אבא א"ר השוחט לחול' בשב' אסור לבריא המבשל לחולה בשבת מותר לבריא מ"ט האי ראוי לכוס והאי אינו ראוי לכוס א"ר ספא פעמים שהשוחט מותר כגון שהיה לו חולה מבעוד יום מבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת א"ר דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא מ"ט כיון דא"א לכזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו · ופירש"י השוחט לחולה · שנחלה ביום השבת : אסור · לאכול לבריא מאות' בהמה בו ביום דאע"ג דאיסור שבת ליכא דפיקוח נפש דוחה שבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה

שיח (א) **המבשל** בשבת חייב ולענין המתבשל פליגי ר"מ סבר אם נעשה בשוגג מותר אפי' בו ביום בין לו בין לאחרים ואם נעשה במזיד אסור בו ביום אפי' לאחרים ולמ"ש מותר אפי' לו ור"י סבר בשוגג מותר למ"ש אפי' לו ובו ביום אסור אפי' לאחרים ובמזיד אסור לו עולמית ולאחרים מותר למ"ש ור' יוחנן הסנדלר סבר בשוגג אסור לו עולמית ולאחרים מותר למ"ש ובמזיד אסור לעולם בין לו ובין לאחרים ופסקו הגאונים כר"י דבמזיד אסור לו לעולם ולאחרים מותר למ"ש מיד וא"צ להמתין בכדי שיעשו ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו [א] ור"י פסק כר"מ דבשוגג מותר אפילו לו בו ביום ובמזיד אסור בו ביום אף לאחרים ולערב מותר גם לו ויראה שאין חילוק בכל מעשה שבת אבל בעל התרומה כתב דוקא במבשל בשבת בשוגג מותר אפילו לו דמעיקרא חזי לכוס [ב] אבל השוחט או שאר מלאכות דמעיקרא לא חזי כלל כגון שהדליק נר אפי' בשוגג אסור לו באותו שבת השוחט לחולה בשבת ל"ש חלה מאתמול

ר"ש

שיח המבשל בשבת חייב משנה בפרק כלל גדול (דף עג) אלו אבות מלאכות וכו' עד והלש והאופה ובגמרא מקשינן שבק תנא דידן בשול סמנין דהוה במשכן ונקט אופה ופרקינן תנא דידן סידורא דפת נקט דכיון שהתחיל הזורע והחורש והקוצר וכו' והטוחן והמרקד והלש נקט נמי והאופה במקום בישול וכו' אלמא דהמבשל הוי אב מלאכה וחייב חטאת :

ולענין המתבשל פליגי בה וכו' מקומו ידוע בכמה מסכתות ומביאו הרי"ף בפ' כירה ופסק כר' יהודה כדעת הגאוני' ומדברי רבינו ויראה מדהביא בסוף דבריו דר"י פסק כר"מ אלמא דכך מסקנתו כר"מ ולכן כתב אח"כ ויראה שאין חלוק בכל מעשה שבת כלומר דמותר בשוגג לר"י דפסק כר"מ אבל בעל התרומות כתב דלא התיר ר"מ אלא במבשל בשבת בשוגג וכו' עד אפילו בשוגג אסור לו באותו שבת דכיון דלא חזי לכוס אקציה דעתיה מיניה ולפ"ז הא דכתב רבינו אסור לו לאו דוקא לו דאפילו לאחרים נמי אסור משום דהוי מוקצה לכל ישראל אלא דנקט לו משום דאיירי ביה וכל זה כתב רבינו לפי שמסקנתו לפסוק כר"מ דאילו היה פוסק כר' יהודה לא היה צריך לכל זה דפשיטא דלר' יהודה אין חלוק בכל מעשה שבת דבשוגג מותר למ"ש אפילו לו ובו ביום אסור אפילו לאחרים במזיד אסור לו עולמית ולאחרים מותר למ"ש השתא כיון דבו ביום אסור אפילו בשוגג אפי' לאחרים ונראה ברור דרבינו היה מפרש בדברי הרא"ש פ"ק דחולין מדכתב תחלה דברי הרי"ף ואח"כ כתב ור"י פסק דהלכה כרבי מאיר וכו' אלמא דמסקנתו כר"מ אלא דהגאונים כתבו דהאידנא יש להורות כר' יהודא דנפישי ע"ה ומיהו הלכה כרבי מאיר ולכן הקשה על פי' רש"י בפרק אין לדין דטעם בכדי שיעשו שלא יהנה ממלאכת י"ט דכיון דהלכה כר"מ דבשוגג יאכל אלמא דמותר ליהנות ממלאכת שבת מכל זה משמע דהרא"ש ס"ל כר"י דהלכה כר"מ וכך הוא דעת רבינו כדפי' מיהו אנן נקטינן כרוב פוסקים כר' יהודא וכ"פ בש"ע וזה פשוט דלר' יהודה אין חילוק בין מבשל לכל מעשה שבת כדפי' :

ומ"ש דבמזיד מותר לאחרים למ"ש מיד וא"צ להמתין בכדי שיעשו כ"כ הרמב"ם ושאר פוסקים משום דס"ל דלא בעינן בכדי שיעשו אלא במלאכה שנעשה ע"י א"י בשביל ישראל כדאיתא בפרק אין לדין ובפרק בכל מערבין משום גזירה שמא יאמר ישראל לא"י לעשות בשבת כדי שיאכל לאלתר במ"ש אבל כשנעשה האיסור ע"י ישראל בעצמו ליכא למיחש דאי שרית ליה מיד אתי לבשולי להדיא אבל לפרש"י דפי' בפ' אין לדין דטעם בכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכה י"ט הכא נמי במבשל צריך להמתין בכדי שיעשו שלא יהנה ממלאכת שבת ויתבאר לקמן בסי' תקט"ו ולפ"ז נראה דהמבשל לחולה בשבת דלכ"ע מותר לבריא במ"ש מיד דהכא ליכא למימר כדי שלא יהנה ממלאכת שבת שהרי בהיתר עשה מלאכה זו בשבת אלא דבשבת עצמו אסור משום מוקצה או שמא ירבה בשבילו אבל למ"ש מותר מיד וכ"כ ב"י ע"ש הרשב"א ע"ש :

השוחט לחולה בשבת וכו' כבר הביא הב"י הגמרא ודעת הפוסקים באורך ואני אקצר והוא כי רבינו פוסק כרב דימי בפ"ק דחולין (דף טו) דאמר בסתם הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא וכו' ודלא כר' יצחק בר אבא אמר רב דאוסר וכך פסק האלפסי ומדאמר בסתם לחולה משמע דשרי אפילו חלה בשבת ואיכא משום מוקצה וכתב הרא"ש הטעם משום דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בדאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזו והכא לא דחינהו בידים :

ומ"ש

פרישה

סי' שיח (א) **המבשל** כו' ואין צריך להמתין בכדי שיעשו : ל"ש

דרישה

סי' שיח [א] ור"י פסק כר"מ דבשוגג מותר אפי' בו ביום כו' עיין בב"י שכתב שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימין לדעת א' דהלכה כר' יודא דבשוגג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו כו' ותימה בעיני אם הרא"ש מסכים לפסק הלכה כר' יודא הא אין לא כ"כ רבינו בשמו ולא הזכיר אלא דעת הגאונים שפסקו כר"י ודעת ר"י כר"מ בהסכמת הרא"ש · ועוד יש לתמוה הפלא ופלא על הב"י הלא כתב הרא"ש בהדיא בפרק מרובה דהלכה כר"מ ע"ש ד' קל"מ סוף ע"א שהביא שם דברי הרי"ף שפסק הלכה כר' כתב עליו ז"ל הא אמרינן בפ"ק דחולין דרב מורה כר"מ וגם רבא ס"ל כר"מ בפרק כירה עכ"ל מכל זה מוכח כמ"ש לעיל ס"ל כר"י דפסק כר"מ אלא שיש לתמוה גם ארבינו שבח"מ סי' ש"ן כתב דהרא"ש פסק הלכה כר"י הסנדלר בענין גנב וטבח בשבת ע"י שליח אי הויא שחיטה ראוי' לחיוי עליה ד' וה' ע"ש . ובאמת שהרא"ש כ"כ שם בפרק מרובה ד' קל"מ ריש אלא שמדברי הרא"ש יש ליישב דלק"מ שם מדברי הרי"ף הנ"ל שפסק הלכה כר"י והוכיח דאין הלכה כר"י הסנדלר מפלוגתא דרב אסי ורבינו דקי"ל כדברי המיקל כו' ע"ש והרא"ש על זה וז"ל דאדרבה יש להוכיח איפכא מדהני אמוראי פליגי בדברי ר"י הסנדלר היה מסתבר דהלכה כוותיה וגם תמהתי הלא בפרק כירה פסק רבא כר"מ כו' ע"ש ויש לדקדק דדברי הרא"ש הנ"ל לכאורה נראין כסותרין ומ"ז שמתחיל לדקדק וכתב דמסתבר דהלכה כר"י הסנדלר ומסיק דרבא פסק כר"מ דמסתברא דהלכה כר"מ (מיהו הא ונאמר דהרא"ש ס"ל דאף דרב ורבא ס"ל כר"מ מ"מ קי"ל כהנך רבנן בתראי דס"ל דהלכה כר"י הסנדלר ולא תמה כ"מ אהרי"ף דס"ל דהני רבנן בתראי לא קי"ל כר"י הסנדלר לא היה לו לפסוק כרבי יודא כ"א כר"מ וכדעת רב ורבא וק"ל) לכן היה נראה דהרא"ש לא המגיע דבריו תחלה לפסוק כר"י הסנדלר אלא דכתב דהרי"ף הוכיח משם דאין הלכה כר"י הסנדלר ומ"ז כתב דאדרבה משם היה נראה להוכיח דהלכה כר"י הסנדלר ולכן דקדק הרא"ש בלשונו וכתב היה מסתבר לפסוק הלכה כוותיה דו"ק במלת היה דמשמע דעלה על ודעתו כן סברא אבל מהא דפרק כירה מוכח דהלכה כר"מ אלא על רבינו קשה דכתב כן בח"מ סימן ש"ן וז"ל · ולדעת א"א הרא"ש פטור משום שמיתה שאינה ראויה כר"י הסנדלר · ורבינו ס"ל מדמינן לענין איסור שבת דרבא פסק כר"מ וכן הורה רב כר"מ ולענין גנב וטבח בשבת מצינו אמוראי פליגי בדברי ר"י הסנדלר משמע דס"ל כוותיה ומש"ה פסק והויהו לענין איסור שבת ס"ל דהלכה כר"מ דמשום דקי"ל כדברי המיקל דס"ל דגם לר"י הסנדלר אינו אסור אלא מדרבנן ונמצא דפליגי תנאי במלת איסור דרבנן מש"ה פסק כדברי המיקל · ולענין לשלם ד' וה' שהוא ממונא פסק כר"י הסנדלר לפטור המשלם מכח שלומין דהמוציא מחבירו עליו הראיה ודו"ק · ומיהו בזה לא נתיישב שם דבסוגיא בפ' מרובה מוכח מיניה וביה דמעשה שבת אפילו לר"י הסנדלר אינו אלא מדרבנן וממילא בד' וה' ועיין בק"ש מ"ש שם . ובאמת אדרבה פ"ק דחולין דף ק"ב ע"א משמע ומוכח מלשון ס"ל דהלכה כרבי מאיר שסברי אחר שכתב דברי הרי"ף הביא דברי ר"י וכל ראיותיו והוכחותיו · אלא שאח"כ כתב ז"ל והגאונים כתבו דהאידנא דדרשינן בפירקא ומורויי מורינן משום דנפישי עמי הארץ ומזלזלי באיסורי · והיינו לאומרא בעלמא אבל לענין הלכה ודאי ס"ל להרא"ש דהלכה כרבי מאיר כמו שפסק ר"י בעל התו' · וכ"מ גם האידנא לענין שהיות שבת דאם היה מדינא מותר ס"ל להמתין בכדי שיעשה ואף שרבינו כתב שגם להגאונים שפסקו כרבי יודא א"צ להמתין בכדי שיעשה מ"מ יש כ"מ לדעת רש"י ע"ש · ודומה לזה מסיק [illegible]

[ב] אבל השוחט או שאר מלאכות דמעיקרא לא חזי כו' [illegible] בשוגג

חדושי הגהות

(ב) ל"ש חלה היום מותר לבריא לאוכלו חי (ג) ובלא מליחה אבל המבשל לחולה אסור לבריא (ד) שמא ירבה בשבילו כשם שאסור לבשל באור כך אסרו לבשל בתולדת האור [ג] כגון ליתן ביצה בצד הקדרה בשביל שתצלה ואפי' בתולדת חמה נמי אסור כגון סודר שנתחמם בחמה אסור ליתן בו ביצה כדי שתצלה גזירה אטו אור (ה) אבל בחמה עצמה כגון ליתנה בחמה או ליתן מים בחמה כדי שיחמו מותר ואסור להטמינה בחול ובאבק דרכים (ו) כדי שתצלה [ד] אפילו תבשיל שנתבשל כבר יש בו משום בישול אם נצטנן

ומ"ש ובלא מליחה כ"כ התוספות (דף יד) בד"ה ונסבין חבריא והטעם משום דבשבת אסור למלוח דהמולח העור הוא אב מלאכה ואפי' למלוח לגון אסור כ"ש מליחת בשר ושרי לאכול חי בלא מליחה ואין לחוש משום איסור דם לפי שהדם שבתוך החתיכה הוה דם האיברים שלא פי' ואין בו איסור אפילו מדרבנן :

כשם שאסור לבשל באור וכו' משנה וגמרא בפ' כירה והלכה כת"ק דגזרינן תולדת חמה אטו תולדת האור ודלא כר' יוסי דמתיר בתולדת חמה דלא גזור : **ומ"ש** ואסור להטמינה בחול וכו' משנה שם ומפרש בגמ' דבהא ר' יוסי נמי מודה לאסור ואמר רבה גזירה שמא יטמין ברמץ רב יוסף אמר שמא יזיז עפר ממקומו וכתב הרא"ש לרבה אסור אפי' מבע"י לצורך שבת וכתב עוד דאפי' לא הטמין בתוך החול אלא אפי' לגלגל ע"ג החול בשביל שתצלה נמי אסור ותימה למה לא כתב כן רבינו הלא הלכה כרבה לגבי רב יוסף בר מתני' ענין ומחצה : **אפי'** תבשיל שנתבשל כבר וכו' בפ' ב"מ (דף לד) אמר רבא מפני מה אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזירה שמא ירתיח א"ל אביי אי הכי בין השמשות נמי נגזור א"ל סתם קדרות רותחות הן ופרש"י גזירה שמא ימצא קדירתו שנצטננה כשירצה להטמינה וירתיחנה תחלה ונמצא מבשל בשבת · א"ה בה"ש נמי נגזור דהא שבות מעלייתא היא דהא איכא גזירת איסור דאורייתא · רותחות הן שסמוך לבה"ש הוא מעבירן מעל האור וליכא למיחש לשמא נצטננה וירתיחנה עכ"ל וז"ל הרא"ש בפ' כירה ולמאי דפי' דלא שייך בישול בתבשיל שנתבשל לא תקשה מהא דאמר בפ' ב"מ שמא ירתיח דהתם לאו משום בישול הוא אלא משום שמא יחתה והא דנקט הרתחה דבר הצריך להטמנה נקט ורש"י

מוקצה הואי ולא היתה ראויה לשחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה : המבשל · בשר שהיתה שחוטה מאתמול ובשלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא : מ"ט האי · בשר הוה חזי בין השמשות להאי בריא לכוס חי הלכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת אין כאן דהא לחולה בשלה : והאי · שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס איכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא : פעמים שהשוחט לחולה מותר לבריא לכוס כגון שהיה לו חולה מבעוד יום דאין כאן לא איסור מוקצה ולא איסור שבת : והמבשל · לחולה שנחלה היום אסור לבריא כגון שקצץ דלעת מן המחובר ובשלה לו דיש כאן איסור מוקצה דמחוברת היתה בין השמשות : הלכתא השוחט לחולה בשבת וכו' · לחולה מבע"י : אדעתא דחולה קא שחיט · וליכא למיגזר שמא ירבה בשביל בריא דהא משום ההיא זית דחולה בעי למשחט כולה והרי"ף בפרק כירה ובפ"ק דחולין כתב הא דא"ר דימי הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא וכו' והשמיט הא דא"ר יצחק בר אדא א"ר השוחט לחולה בשבת אסור לבריא וכו' וכתב הרא"ש בפ"ק דחולין דטעמא משום דלאו הלכתא היא דמיירי בחולה שחלה היום ואסר ליה משום מוקצה ואנן קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בשבת דדחייה בידים וגרוגרות וצמוקים וכיוצא בהם ומוקצה מחמת חסרון כיס כמו שפסק הרי"ף בפ"ק דשבת וגם הרמב"ם בפ"ב כתב סתם דשוחט לחולה בשבת מותר לאכול ממנו בשר חי וכו' וכתב ע"ז הראב"ד והוא שיהיה לו חולה מבע"י וכתב ה"ה דלדידן דקי"ל כר"ש אין מוקצה בשבת אלא מוקצה מחמ' איסור שדחאו בידים אבל אם לא דחאו בידים מותר ואע"פ שבהמה היתה מוקצה מחמת איסור שחיטה לא דחאה הוא בידים אבל הר"ן כתב השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא מיהו דוקא בחולה שחלה מבע"י אבל חלה בשב' אסור לבריא משום דההיא מידי דשחיט בשבת ה"ל מוקצה מע"ש והכי מוכח בהאי שמעת' בפ"ק דחולין והרי"ף סתם הדברי' ולא פירש כל צרכו עכ"ל . ומשמע לי דהר"ן סבר דרב דימי לא פליג אדרב יצחק בר אדא ואדרב פפא אלא במתני' דשרו מבשל לחולה שנחלה היום בשר שהיתה שחוטה מאתמול דלדידיה אפ"ה אסור גזירה שמא ירבה בשבילו אבל בשוחט לדברי הכל אי חלה מבע"י שרי ואי חלה בו ביום אסור משום מוקצה וכן פירש"י ולדעת הרא"ש וה"ה כרא' דגם בשוחט פליג רב דימי ואמר דבכל גווני' מותר ואפילו חלה היום ואם נפשך לומר דגם לדידהו לא פליג רב דימי אלא במבשל אבל בשוחט גם לרב דימי לא שרי אלא בחל' מבע"י דוקא וכדברי רש"י איכא למימר דס"ל דמשום דסתמא קאמר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא נקטה הרי"ף למימריה כי היכי דלישתמע דאפילו בחלה היום שרי משום דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה ב אלא בשדחאו בידים ויש לדקדק בדברי הר"ן דאיך לא הרגיש בר"ש הרא"ש וה"ה דכיון דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצ' אלא בנר שהדליקו בו באותו שבת א"נ גרוגרות וצמוקים כדאמרינן בפ' כירה (מה :) ופירש"י גרוגרו' וצמוקים דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזו וכיון דהאי בהמה לא דחאה הוא בידים היכי קאמר דאית בה משום מוקצה ויש לומר דמדמי לה למחובר דאף על גב דלא דחייה בידים אסור כדאמרינן בפרק אין צדין (כד ·) א"י שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסור ופירש"י (שם) דאסור משום מוקצה ואפילו לר"ש משום דכל שלא לקטן מבערב אסח דעתיה מינייהו ודמי לגרוגרו' וצמוקים וה"נ כיון דלא שחטה מבערב אסח דעתיה מיניה ולדעתו ז"ל שכתב שם על דברי רש"י ז"ל וכתב הרז"ה שלא היה צריך לכל זה כי ברור הוא דמודה ר"ש בכל מוקצה מחמת איסור שאין דעתו עליו כגון כוס וקערה ומשמשית וזהו טעמו בבכור שאם עבר ובקרו אינו מבוקר דכיון דס"ל אין רואין מומין בי"ט מוקצה הוא מחמ' קדושתו ואיסורו ודבריו נ"ל עיקר אע"פ שחלק הרמב"ן ז"ל עליהם עכ"ל הדבר ברור דבלא טעמא דרש"י שפיר קאמר דאיכא בבהמה שנשחט' לחולה שחלה היום משום מוקצה והרשב"א כתב בפ"ק דחולין ואיכא מ"ד דאפילו ר"ש דלית ליה מוקצה מחמ' איסור מודה הוא בשוחט שאסור ואפילו מר בריה דרב יוסף דאית ליה (שם כז ·) חלוק היה ר"ש אף בבעלי חיים שמתו הכא מודה דמוד' בה ר"ש דשאני התם דאדם יושב ומצפה אימתי תמות בהמתו דמיתה שכיחא אבל שוחט דבר רחוק הוא שיהא יושב ומצפ' אימתי תשחט בהמתו בשבת ורבינו נ"ר כתב דר"ש ודאי כיון דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בשדחאו בידים כגון כוס וקערה ועששית דאיכא תרתי לגריעותא חדא דדחאו בידים ואינו יושב ומצפה לכבייתן מחמת גדלן בשוחט בשבת ודאי שרי למיכל מיניה ביומיה עד כאן לשונו וא"ת לדברי הרא"ש וה"ה ורבו של הרשב"א מ"ש בהמה ממחובר דכי היכי דבא"י שהביא דורון אמרינן דמדה"ל ללקטם מבע"י ולא לקטם אסח דעתיה מינייהו וה"ל מוקצה ה"נ ה"ל למימר בבהמה שנשחטה לצורך חולה שחלה היום דאסור לבריא משום מוקצה והיה נ"ל דלדידהו לא הוי טעמא דא"י שהביא דורון משום מוקצה אלא משום גזירה שמא יעלה ויתלוש וכתירוצא קמא דתוספות דריש ביצה (ג ·) ואפילו אם ת"ל דמשום מוקצה מיתסר איכא למימר דהכא כר"י דאית ליה מוקצה וקי"ל כוותיה לגבי י"ט לדעת הרי"ף והרמב"ם אבל בשבת דקי"ל כר"ש לא מיתסר משום מוקצה אלא משום שמא יעלה ויתלוש אבל הרא"ש כתב גבי א"י שהביא דורון דאפי' לר"ש הוי מוקצ' כיון דלא לקטינהו מאתמול ואפשר לומר דהרא"ש ס"ל דבמחובר דוקא שייך לומר מדלא לקטינהו אקצינהו לפי שכל אדם יכול ללקוט בידיו משא"כ בבהמה שצריכה לישחט ע"י מומחה ובסכין בדיק וגם יש טורח בשחיטתה ואפשר שהי' בדעתו לשחטה אלא שלא נזדמן לו מומח' או סכין בדוק או שלא יכול ליפנות מעסקיו כדי לשחטה וכיון שאין מניעתו מלשחוט מוכיח שהקצה אותה לא אמרינן בה מדלא שחטה אקצה · ועי"ל דס"ל דהלכה כמ"ד בפרק כירה (מה ·) ובפרק אין צדין (כו ·) חלוק היה ר"ש אף בבעלי חיים שמתו שמותר לטלטלם אלמא לאו מוקצה נינהו וא"כ כשנשחטו בשבת בהיתר לחולה אפילו שחלה היום שרו וצ"ל לפ"ז דכל שאינו מוקצה לענין טלטול אינו מוקצה לענין אכילה ומיהו לא משמע הכי ממ"ש הרא"ש בפרק אין צדין גבי אין מוקצה לחצי שבת :

ומ"ש רבינו שמותר לאכלו חי ובלא מליחה כ"כ התו' והרא"ש בפ"ק דחולין (יד ·) גבי ונסבין חבריא למימר ר"י הוא וכ"כ שם הר"ן אהא דהשוחט לחולה בשבת :

כתוב בא"ח הקוצץ פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת אסור לבריא משום מוקצה ואפי' חלה מבע"י שאין הכנה במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך כ"כ הרא"ה ז"ל עכ"ל · והא דאמרינן דמבשל לחולה בשבת אסור שמא ירבה בשבילו כתב הרשב"א פי' רבינו הרב ז"ל גזירה שמא אחר שיניח הקדרה על האש ירבה שם חתיכה בשבילו ומש"ה גזרי' שמא יעשה כך לפי שיבא לידי איסור סקילה בכך אבל אין לפרש שמא ירבה חתיכות בקדרה קודם שיתן אותה על האש דאפי' עביד הכי לית כאן איסורא דאורייתא אלא דרבנן בלבד : בסימן של"א אכתוב דברי הר"ן בפ"ב דביצה על המרבה בשבת יותר מהשיעור הצריך אם אסור מדאורייתא או מדרבנן : כבר כתבתי בתחלת הסי' דלכ"ע מבשל לחולה בשבת מותר לבריא במ"ש לאלתר ולא בעינן בכדי שיעשו : כתב האגור בשם תשובת הרשב"א שהמבשל בשבת לחולה שיש בו סכנה אסור לחולה אחר שאין בו סכנה כיון שאפשר על ידי א"י · ואני מצאתי התשובה ההיא בסימן תתי"ד וכתוב בה דטעמא משום דאיכא למיחש דלפעמים לא ימצא לעשות על ידי א"י ועבד ושפחה שאינן של ישראל ויבא זה לרבות בשבילו וכתבו התוספות בפ"ק דגיטין (ח :) דשמא דוקא לצורך מילה שרי להרבות כדאמרינן התם (עירובין סח) ניחום ליה אגב אימיה אבל לצורך ד"א אפי' על ידי א"י אסור להרבות וכ"כ מדברי הר"ן שאכתוב בסמוך כתב הר"ן בפרק אין מעמידין גבי הא דכי אתא רבין אמר בכל מתרפאין חוץ מע"ג ג"ע וש"ד העו"ג שבשל לחולה בשבת מותר לבריא במ"ש (א) דליכא משום בישולי עו"ג כלל דלא שייך הכא חתנות וכתב שאין לסברא זו ראיה :

כשם שאסור לבשל באור כך אסור לבשל בתולדת האור כגון ליתן ביצה בצד הקדרה וכו' משנה בפרק כירה (לח :) אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיענה בסודרין ורבי יוסי מתיר לא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה ופירש"י בצד המיחם · קומקום של נחושת : בשביל שתתגלגל · שתצלה קצת עד שתהא מגולגלת ולא יפקיענה בסודרין · לא ישברנה על סודר שהוחם בשבת בחמה כדי שתצלה מחומו של סודר : בחול ובאבק דרכים · שהוחמו מכח חמה . ובגמרא (שם) איבעיא להו גלגל מאי א"ר יוסף גלגל חייב חטאת : **ואמאי** דתנן ולא יפקיענה בסודרין אמרי' (שם לט) והא דתנן נותנין תבשיל לתוך הבור וכו' יתא הצונן בחמה בשביל שיחמו ליתא ר' יוסי היא ולא רבנן אר"נ בחמה דכ"ע ל"פ דשרי בתולדות האור דכ"ע ל"פ דאסור כי פליגי בתולדת חמה מ"ס גזרינן תולדת חמה אטו תולדת האור ומ"ס לא גזרינן · ופירש"י בתולדת האור · כגון אם הוחם הסודר הזה באור מתחלה דאסור דהוי בישול . תולדת חמה · שהוחם הסודר בחמה · ופסק הרי"ף כת"ק וכן דעת הרמב"ם בפ"ט :

אפי' תבשיל שנתבשל כבר יש בו משום בישול אם נצטנן כבר וכו' בפרק כירה (מ.) אהא דת"ר מביא אדם קיתון של מים ומניח כנגד המדורה כתב הרא"ש תימה מ"ש הכא דשרינן להשים קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפוג צנתו ואי לאו משום דמבשל בשבת הוה שרי אפילו יד סולדת בו ולעיל אסרי' להשים על גבי כירה אפי' גרופה וקטומה אע"פ שהתבשיל נתבשל מע"ש ולית ביה משום בישול כדאמרינן (לט · קמה :) כל שבא בחמין מלפני השבת שורין

דרכי משה

שיח (א) ודין עו"ג המבשל בשבת אי מותר לאכול משום בישולי עו"ג עיין בי"ד סימן קי"ג ולקמן סימן שכ"ח .

ובהגהות

דרישה

בשוגג ובזדון מקלה דעתי מעין זה מלעשות איסור ולא דמי לשוחט לחולה ששוחט בהיתר וק"ל

[ג] **כגון** ליתן ביצה בצד הקדירה בשביל שתצלה ז"ל המשנה אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ופירש"י בשביל שתתגלגל שתצלה קצת עד שתהא מגולגלת יל זה דרש"י היה נראה לדקדק שס"ל כפי' דמגולגלת ר"ל שתתגלגל הביצה דעלמי אחר שצלייה בחזיר סביב כדרך העולם שבודקין הביצה אם היא צלייה מגלגלין אותה וה"א כימון לגלגל יתה ואם"כ הל"ל רש"י לשנות ולכתוב במקום בשביל שתתגלגל שתצלה קצת עד שתהא מגולגלת אבל מל' הברטנורא לא משמע כן שאחר שכתב כל' רש"י הנ"ל מסיק עליו וכתב ז"ל עד שתהא מגולגלת כלומר מעורבת ס"מ שפירו' גלגיל ל' מעורב יהיו כשנצלה הביצה נתערבה זו בזו

[ד] **אפילו** תבשיל שנתבשל כבר יש בו משום בישול אם נצטנן כבר אבל בעודו רותח לא ואם לא נתבשל כל צרכו אפילו נתבשל כמב"ד שייך בו בישול אפילו בעודו רותח·

ועיין בב"י שהביא לשון הרא"ש דפרק כירה ומסיק וכתב עליו דרבינו לא תפס דברי הרא"ש עיקר ולדברי הרא"ש אם נתבשל כמב"ד אינו אסור כ"א בנצטנן ואף שברמזים כתב רבינו כדברי הרא"ש

פרישה

(ב) **ל"ש** חלה היום מותר כו' ולא אמרינן שיהא אסור משום מוקצה דאתקצאי בין השמשות דקי"ל כר"ש דמתיר במוקצה מחמת איסור אם לא שדחאו בידים כמו נר וגרוגרות וצמוקים ולא דמי למחובר דאסרי' מדה"ל ללקטינהו בבין השמשות דכל אדם יכול ללקוט אותן ודאי אקצינהו אבל בהמה שצריכה לשחוט ע"י מומחה וסכין בדוק לא אמרינן מדלא שחטה אקצה ב"י

(ג) **ובלא** מליחה דאסור למלוח בשבת תו' ס פ כלל גדול :

(ד) **שמא** ירבה בשבילו פירוש אחר שיניח הקדירה על האש ירבה שם חתיכה בשבילו והוא איסור סקילה אבל קודם לכן ליכא למיגזר דליכא אלא איסור דרבנן רשב"א .

(ה) **אבל** בחמה כו' דאין דרך בישול בכך וחמה באור לא מחלפה דניגזור הא אטו הא ר"ן :

(ו) **כדי** שתצלה גזירה שמא יטמינה ברמץ או שמא יעשה גומא :

בתרנגולת

חדושי הגהות

ב ואע"ג דהוי מוקצה דרע"ח [illegible]

נצטנן כבר אבל בעודו רותח לא ואם לא נתבשל כל צרכו ואפילו נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול אפילו בעודו רותח וה"מ שיש בישול אחר בתבשיל שיש בו מרק אבל דבר יבש שנתבשל כבר מותר לשרותו בחמין בשבת דתנן כל שבא בחמין מלפני השבת פי' שנתבשל כבר שורין אותו בחמין ומוקי לה בתרנגולת

שורין אותו בחמין בשבת וי"ל דיש לחלק בין להשים ע"ג כירה למדורה דחזרה ע"ג כירה אסור אבל אצל המדורה שרי משום דדמי לסומך ואע"פ שאין דבר מפסיק כיון שהצריכו חכמים להרחיק מן המדורה היכא הכירה ולא אתי לחתויי ולמאי דפרישית דלא שייך בישול בתבשיל שיתבשל לא תקשה הא דאמרי' בפ' במה מדליקין (לד.) דאין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל גזירה שמא ירתיח דהתם לאו משום בישול אלא משום שמא יחתה ורש"י פי' לעיל גזירה שמא ירתיח קדיר' שנצטננה כשירצה להטמינה וירתיחנה בתחלה באור נמצא מבשל בשבת וצריך לו"ה בין השמשות לגזור דהא שבות מעליא הוא דהא איכא גזירת איסור דאורייתא' וכן בפ"ק (יח:) דפריך גבי יורה עקורה והלא מגים ופירש"י ובמבשל הוי בישול מדבריו למדנו שאף בתבשיל שנתבשל ונצטנן שייך ביה בישול כיון שיש בו משקה והא דאמרינן כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת היינו דבר יבש כגון תרנגולת דרבי אבא בפ' חבית (קמה:) ונ"ל להביא ראיה לדבריו מדתניא בפ' המביא כדי יין (לד.) אחד מביא האור וא' מביא העצים וכו' כולם חייבים אע"פ שאותו שנתן לתוכו מים נתחייב משום מבשל המגים בה נמי חייב משום מבשל אלמא יש בישול אחר בישול ואע"פ שלא נצטננה ואיכא למידחי דעד שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב ואחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אפשר דאין בישול אחר בישול ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב ואחר שהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטנן והרתיחו חייב כדפירש"י גבי שמא ירתיח והא דפריך בפ"ק (יח:) והלא מגים אפי' ביורה רותחת איכא למימר סמנין לצבוע בהם צריך בישול לעולם א"נ לאו משום בישול פריך אלא משום טבע כשהוא מגים מכנים הסמנין בגמר ונראה דלמאי דמסיק דוקא בנצטנן והרתיחו חייב הא אם היה רותח לא כיון שכבר הגיע למאכל בן דרוסאי ולפ"ז ה"ל לרבינו לפסוק כדמסיק הרא"ש דמשהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטנן והרתיחו חייב וגמ"ש ברמזים והיאך כתב כאן דאפילו בעודו רותח שייך בו בישול ואפשר שאע"ג שברמזים כתב מסקנת הרא"ש היינו לפי שבאותו הספר לא בא לכתוב סברת עצמו אלא לסדר דברי הרא"ש בקצרה אבל בספר זה שבא לפסוק הלכה למעשה לא רצה לסמוך על סברת הרא"ש שאין לה ראייה דברייתא דפרק המביא כדי יין סתמא קתני כולם חייבין ולא חילקה בין הגיע למאכל בן דרוסאי ללא הגיע וגם מאי דשני אמאי דפריך בפ"ק דשבת והלא מגים שינויי דחיקי נינהו ולא סמך עליהם אלא דאפילו בהגיע למאכל בן דרוסאי שייך ביה בישול אפילו רותח כפשטא דברייתא דהמביא כדי יין ופרכא דהלא מגים וכיון דאפילו בהגיע למאכל בן דרוסאי שייך ביה בישול אפילו בעודו רותח א"כ כשכתב רש"י גזירה שמא ירתיח קדרה שנצטננה ונמצא מבשל בשבת צ"ל דבנתבשלה כ"צ לגמרי היא ומש"ה לא הוה מחייב משום מבשל אא"כ נצטננה דאם לא נתבשלה כ"צ לגמרי מאי איריא נצטננה אפי' עודו רותחת נמי חייב משום מבשל ובלאו הכי נמי משמע דבקדרה שנתבשלה כ"צ לגמרי היא דסתם קדרה כשמטמיני' אותה בדבר שאינו מוסיף הבל כבר נתבשלה כ"צ ואפ"ה מחייב רש"י אם נצטננה והרתיח' וא"ל דרבי' פסק כסבר' הרא"ש דע"כ לא קאמר הרא"ש שיש חלוק בין הגיע למאכל בן דרוסאי ללא הגיע אלא לענין חיוב חטאת אבל איסורא מיהא איכא אע"פ שהגיע למאכל בן דרוסאי דאי אית ביה משום בישול חיובא נמי איכא ואי לית ביה משום בישול אמאי מיתסר ועוד שהרא"ש כתב בסברתו ואחר שהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטנן והרתיחו חייב כפירש"י גבי שמא ירתיח הרי שלא חילק בין נתבשל כ"צ ללא נתבשל כל שהגיע למאכל בן דרוסאי ומנ"ל לרבינו לחלק ביניהם הלכך כמ"ש בתחלה עיקר ומשמע לי שכל שהי"ס בו מיקרי רותח והא דאמרינן דתבשיל שנתבשל כ"צ ונצטנן יש בו משום בישול אם יש בו רוטב כתב סמ"ק וז"ל ומיהו בדבר לח וגלול לד"ה יש בישול לאחר שנצטנן אם חוזר ומרתיחו כדאמרינן בפרק במה מדליקין שמא ירתיחו וכפי' שם בקונטרס ע"כ ומשמע דאפי' בנתבשל כ"צ אסר דסתם קדרות כשמטמינין אותם בדבר שאינו מוסיף הבל כבר נתבשלו כ"צ וכ"כ ר"י בח"ג וז"ל כי כל דבר שנצטנן אפילו מבושל כ"צ ויש בו רוטב ומצטמק

ורש"י פי' שמא ירתיח כו' ונמצא מבשל בשבת וכו' וכן לעיל דפריך גבי יורה עקורה והלא מגים ופרש"י ובמבשל הוי בישול מדבריו למדנו שאף בתבשיל שנתבשל ונצטנן שייך ביה בישול כיון שיש בו משקה והא דאמר כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת היינו דבר יבש כגון תרנגולת דר' אבא בפ' חבית ונ"ל להביא ראיה לדבריו מהא דתניא בפ' המביא כדי יין וכו' אלמא יש בישול אחר בישול אף ע"פ שלא נצטננה ואיכא למדחי דעד שלא נתבשל כמב"ד כל המקרב בישולו חייב ואחר שנתבשל כמב"ד אפשר דאין בישול אחר בישול ומסתברא דעד שלא הגיע למב"ד כל המקרב בישולו חייב ואחר שהגיע למאכל ב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב והא דפריך בפ"ק והלא מגים אפי' ביורה רותחת איכא למימר סמנין לצבוע בהן צריך בישול לעולם א"נ לאו משום בישול פריך אלא משום טבע כשהוא מגים מכנים הסמנין בגמר עכ"ל ומוכח רבינו דמדכתב הרא"ש תחלה דאין בישול אחר בישול והא דקאמר שמא ירתיח לאו משום בישול דאפי' נצטננה אין בישול אחר בישול ושרי אפי' לכתחלה כדתנן בפ' חבית (דף קמה) כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת אלא שמא ירתיח ויחתה קאמר ואח"כ כתב ורש"י פי' שמא ירתיח שמא תצטנן וירתיחנה ונמצא מבשל בשבת וכו' ונראה לי להביא ראיה לדבריו וכו' אלמא יש בישול אחר בישול ואף ע"פ שלא נצטננה עכ"ל אלמא משמע דמסקנתו כפרש"י בהך דשמא ירתיח דבנתבשל לגמרי ונצטננה יש בו משום בישול והא דמשמע בפ' המביא כדי יין דיש בישול אחר בישול אע"פ שלא נצטננה היינו בבשיל ולא בשיל ואפי' נתבשל כמב"ד יש בו משום בישול אפי' לא נצטנן כיון דלא בשיל כל צרכו ואע"פ שכתב אח"כ ואיכא למדחי דהך דהמביא כדי יין איירי בלא נתבשל כמב"ד דהכי מסתברא דבדלא בשיל כמב"ד כל המקרב בישולו חייב אבל בדבשיל כמב"ד אפשר דאין בישול אחר בישול אא"כ נצטנן וכן הא דפריך והלא מגים איכא למימר סמנין לצבוע בהם צריך בישול לעולם וכו' כל זה לא כתב הרא"ש דכך הוא המסקנא אלא כתב דאיכא למדחי הראיה ולומר דבדבשיל כמב"ד אפשר דאין בישול אחר בישול כשלא נצטנן וכיון דאינו ודאי אלא אפשר וכן בהך דפריך והלא מגים איכא למימר וכו' אבל ודאי איכא למימר נמי כפשוטו דיש בישול אחר בישול אפי' הוא רותח כשלא בשיל כל צרכו אף ע"פ שנתבשל כמב"ד אלא דבבשיל כל צרכו לא אמרי' יש בישול אחר בישול אא"כ נצטנן וכפרש"י ודאי דהכי נקטינן לחומרא וה"ש הרא"ש ורש"י פי' וכו' ונ"ל להביא ראיה לדבריו וכו' הוא מסקנתו ומ"ש אח"כ ואיכא למדחי וכו' אין זה מסקנתו לפסק הלכה אלא איכא למדחי קאמר משום דאפשר וכו' כדפי' ור"ל כיון דאיכא למדחי אין לחייבו חטאת היכא דבשיל כמב"ד ולא נצטנן אבל איסורא ודאי איכא כדפרש"י שהוא עיקר וזו היא דעת רבינו בדברי הרא"ש ולכן פסק דבנתבשל כמב"ד שייך בו בישול בעודו רותח ודלא כמה שכתב ב"י דמ"ש הרא"ש ואיכא למדחי וכו' הוא מסקנתו ורבינו לא נראו לו דברי הרא"ש ופסק דלא כוותיה גם רצה לפרש דלא כתב הרא"ש לחלק בין בשיל כמב"ד ללא בשיל כמב"ד הלא לענין חיוב חטאת וליתא דודאי נראו לו דברי הרא"ש וכן למאי שכתב הרא"ש לחלק בין בשיל כמב"ד ללא בשיל כמב"ד ודאי בין לענין חטאת ובין לענין איסורא קא מחלק ביניהם כמ"ש ב"י עצמו אלא דרבינו אפרש בדברי הרא"ש דס"ל פרש"י עיקר והביא ראיה לדבריו אלא דאיכא למדחי הראיה דאפשר לחלק בין בשיל כמב"ד ובין לא בשיל כמב"ד ולכן נמשך דאין עליו חיוב חטאת בבשיל כמב"ד בעודו רותח כיון דאיכא למדחי וכו' אבל איסורא מיהא איכא כפרש"י לחומרא שהוא העיקר כדפי' · וכתב ב"י ומשמע לי שכל שהי"ס בו מקרי רותח עכ"ל וכתב עוד בשם ה"ר ירוחם שאם לא נצטנן אפילו שינה מרתיחתו קצת מותר להחזיר ע"ג כירה עכ"ל · ולענין הלכה הביא ב"י דברי הרמב"ם בפ"ט דכשלא נתבשל כל צרכו אע"פ דבשיל כמב"ד שייך ביה בישול אפילו בעודו רותח וחיובא נמי מחייב והיינו כפרש"י וכמ"ש הרא"ש ראיה לדבריו אבל ה"ר ירוחם כתב בשם ה"ר יונה דאם בשיל כמב"ד ולא נצטנן מחזירין אבל נצטנן אסור להחזיר אלא שכתב דאין אסור אלא במצטמק ויפה לו והוא שנן כשמחזירו הוי מבשל גמור וכ"כ ה"ר ירוחם עצמו דבמצטמק ויפה לו יש בו משום בשול

דרישה

הרא"ש התם בספר ההוא לא כתב סברת עצמו והאריך וכל דבריו דב"י בזה תמוהים מאוד ודחויים המה בטלים ומבוטלים וכי איך שייך לומר שיפסוק רבינו נגד סברת הרא"ש בלי טעם וראיה מוכחת ואף לא יזכר דעת אביו כלל · ובפרט בדין זה שהמעיין בדברי הרא"ש יראה לעינים שס"ל להרא"ש דמיד שנתבשל כמב"ד יש לו דין נתבשל כל צרכו לענין חיוב ואיסור דאוריי' שהרי מ"ש הרא"ש ומסתברא דעד שלא הגיע למב"ד כל המקרב בישולו חייב ואחר שהגיע למב"ד אם נצטנן חייב כו' לא הוה קושיה כ"כ שהרי קושייתו בלאו הכי תירץ תחלה במ"ש חילוק דקודם מב"ד שייך בישול ולאחר שהגיע למב"ד לא שייך בישול כלל אלא שבא כן מסברתו שאף לאחר שהגיע למב"ד אינו חייב אפילו אבישול דהיינו היכא שנצטנן וס"ל בדין זה דנצטנן שוים הם נתבשל כמב"ד או נתבשל כל צרכו · וכיון שכן שמכח סברא כ"כ ודאי אוכח מיניה שלא מסתבר כלל לומר שבעודו רותח והגיע למב"ד יהיה חייב דלא מצינו בכל חיובי שבת שאם הגיע למב"ד יהיה בו אסור והלכה משום בישול בעודו רותח · ומ"ש ב"י דברייתא דפרק המביא סתם קתני כולם חייבים ולא חילק בין הגיע למב"ד ללא הגיע תיקשי לנפשיה שלא חלק ג"כ בין הגיע למב"ד לנתבשל כל צרכו ובנתבשל כ"צ הכל מודים דבעודו רותח לית בו משום בישול ושם בעודו רותח איירי וע"כ צ"ל אף שסתם מ"מ סמך אדין המבואר במקום אחר דאימת נקרא בישול וכן מ"ש ב"י למאי דשני הרא"ש אמה דפריך פ"ק דשבת והלא מגים הוה שינויא דחיקא הוא ק' דהא אותו התירוץ צריכין לומר גם לדעת רבינו לפי סברת ב"י דהא שם פ"ק דשבת איירי אפילו בנתבשל כל צרכו ואפ"ה ס"ל דחייב וא"ת וע"כ צריכין לחלק כמו שתירץ הרא"ש וגם רבי ירוחם בס"ג והביאו ב"י בעצמו בסמוך בשם הר"י כדעת הרא"ש שהרי כתב וז"ל וכל זה שאמרנו שמחזירין דוקא שהגיע למב"ד ואפילו הגיע אם שהה בעודו בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזיר אם יש בה רוטב כו' הרי לפניו דדוקא בנצטנן אוסר אבל לא נצטנן אף שלא נתבשל אלא כמב"ד דמינה איירי אינו אוסר וע"כ צריכין ליישב דעת רבינו ולומר דודאי לא עלתה על דעתו לחלוק על אביו גם על עצמו כמ"ש ברמזים אלא דשם איירי בחיוב ואיסור דאוריי' וס"ל דאינו אסור מן התורה מיד שהגיע למב"ד אם לא שנצטנן · ורבינו איירי הכא באיסור דרבנן וכן דייק לישנא דרבינו שהרי כתב וז"ל ואפילו נתבשל כמב"ד שייך בו בישול הרי דשינה בלשונו לכתוב שייך ולא כתב יש בו משום בישול כמ"ש ברישא ש"מ דס"ל ג"כ דאינו אסור מן התורה אלא מדרבנן שייך בו בישול · ואף הב"י עצמו עלה על דעתו לחלק בין דאורייתא לדרבנן אלא שדחה זה וכתב דל"נ משום דממ"נ אי אית ביה משום בישול חיובא נמי איכא כו' ותמה אני הלא הב"י בעצמו הביא אח"כ בסמוך דברי הרמב"ם · והה"מ שכתב על דברי הרמב"ם שס"ל הא דתנן כל הבא בחמין מלפני שבת שורין אותו בחמין בשבת משום דלית ליה משום בישול ומ"מ ע"ג האור אסור מדרבנן כו' ש"מ שמחלק בין איסור דאורייתא' לרבנן · גם מ"ש ב"י עוד וז"ל ועוד שהרא"ש כתב בסברתו ואחר שהגיע למב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב כפירש"י גבי שמא ירתיח הרי שלא חילק בין נתבשל כ"צ ללא נתבשל כל שהגיע למב"ד ומנא ליה לרבינו לחלק ביניהן כו' · גם זה לק"מ לפי מ"ש דכל שנתבשל כמב"ד דינו לענין חיוב ואיסור דאוריי' כנתבשל כל צרכו ואינו איסור וחיוב בעודו רותח אפילו לא נתבשל אלא כמב"ד וכשנצטנן חייב אפילו נתבשל כל צרכו אבל מ"מ לענין איסור דרבנן איכא לאיפלוגי בינייהו דכל זמן שלא נתבשל כל צרכו שייך בו בישול ואסור וכמ"ש המ"מ לסברת הרמב"ם וכמ"ש לעיל וזה נ"ל ברור ודו"ק · ואין להקשות על מ"ש רבי' ירוחם בשם הר"י הנ"ל וז"ל ואפילו הגיע למב"ד אם שהה בעודו בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזירה אם יש בו רוטב למה כתב לשון אסור הא כיון שנצטנן להרא"ש ורבינו חיובי נמי מחייב ואפילו בנתבשל כל צרכו די"ל דשאני התם דבמזורה איירי ועדיין בידו שהרי דקדק בלשונו וכתב בעודו בידו דמשמע דדוקא בעודו בידו דאז אף שנצטנן ומחזירו ליכא בישול גמור שהרי עדיין לא הגיסה ע"ג קרקע וכמ"ש רבינו חילוקים הללו לעיל סי' רנ"ב ע"ש · גם מ"ש ב"י בסמוך אמ"ש פ"ט וז"ל המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו פטור · דמשמע מדברי הרמב"ם דבשלא נתבשל אע"פ שהגיע למב"ד שייך ביה בישול וחיובי נמי מחייב וכ"כ עוד ב"י אחר כן בסמוך בשם הרמב"ם קשה לי דא"כ דברי הרמב"ם קלא סתרי ומ"ז · שהרי כתב בפרק כ"ב וז"ל דבר שנתבשל קודם השבת או נשרה בחמין מלפני השבת אע"פ שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו בחמין בשבת עכ"ל · והביאו הב"י בסמוך וכתב עליו וז"ל ונראה מדבריו דאפילו לא נתבשל כמב"ד כיון שנשרה במים רותחין חשוב כמבושל לענין שלא יתחשב כמבשל בשבת כששורין אותה בשבת בחמין עכ"ל ואיך יהיו מסולקים כן הרבה לענין בשלו על האש אפי' הגיע למב"ד ס"ל דיש בו משום בישול ולשרותו בחמין מתיר אפי' לא הגיע עדיין למב"ד ומשמע דאיירי אפי' בשריית חמין דכלי ראשון ואפ"ה מותר לשרותו בו · ע"כ נלפענ"ד דגם הרמב"ם בנתבשל כמב"ד נתבשל כל צרכו מקרי לה וכדעת הרא"ש ורבינו ואף שהמ"מ כתב על דברי הרמב"ם שדעת הרשב"א וקצת מפרשים בנתבשל כמב"ד לית ביה משום בשולי ומשמע קצת דדעת הרמב"ם אינו כן מ"מ אינו מוכרע די"ל דדעת המ"מ מגילו שאר המפרשים דעתם בנתבשל כמב"ד לית ביה משום בישול יש לפרש ג"כ דעת הרמב"ם בהכי ודו"ק ובזה נסתלק קושיית הרמ"ך שהביא שם בכסף משנה ריש פ"ט על הרמב"ם לפי שעלה על דעתו שהרמב"ם נתבשל כל צרכו קאמר ע"ש · ומ"ש ב"י דהסמ"ג בשם רא"ם אוסר ליתן פת אפילו בכלי שני וסמ"ק בשם רא"ם לא כתב אלא כלי ראשון יש ליישב דהסמ"ג ר"ל מדרבנן יש ליזהר אף בכלי שני וסמ"ק איירי באיסור דאורייתא וכמ"ש ה"ג והביאו ב"י אחר זה ואפ"י שגם סמ"ק לא נקט אלא ל' אסור דמשמע דאינו חייב ע"כ זה ליתא לפי הראיה שהביא רא"ם מעלה שרויה ומקרבן פסח שכלאו וא"כ בשלו שמדאורייתא איירי וק"ל · ומ"ש ב"י וז"ל ומתוך ההגהות נתבאר מה שסתם רבינו למה אסור בכלי שני וגם מ"ש ואינו נראה לאוסרו בכלי שני כו' שמדברי הגהות נתבאר שגם רא"ם מודה בכך ואפ"ה כו' עד וכיון שאין אנו בקיאין צריך ליזהר נלע"ד דגם רבינו הבין דברי רא"ם כן דאל"כ קשה למה כתב על דברי רא"ם ואינו נראה לאסרו בכלי שני ה"ל להקשות הא לא קי"ל כהך לישנא דאוסר במלח אפי' בכ"ש אלא ודאי גם רבינו שכתב ואפשר דמודי ליה למלח ר"ל היחיל ואיכא חד לשון דבמלח אסור אפי' בכ"ש שאפ"י דלא קי"ל כאותו לשון מ"מ עלינו ליזהר בפת הכל מודים כן הוא דעת רא"ם · ומזה כתב רבינו דאינו נראה לו להחמיר כ"כ ולאסור בכ"ש ובזה נתבטלו דברי ב"י בזה ודו"ק · גם בלא"ה לק"מ שהרי הרא"ם התחיל וכתב דבכלי ובמלח יש בו משום בישול ומסיק וכתב ואסור ליתן כו' משמע דבנסלת מסתמא מחמינן וזהו ג"כ דעת הסמ"ג שכתב על דברי רא"ם ז"ל ומכלי שני שכתב הרב דומה שאופה ע"ק שיש דברים שמתבשלי' אף בכ"ש כו' משמע דס"ל דאינו ספק איסור דאורייתא יש בכלי שני כוחיל ואין אנו בקיאין וק"ל · גם נתבאר שם מדברי רא"ם דיש בישול אחר בישול שהרי כתב ובשר או דג מבושל לא יתן אצל האש במקום גדול כו' · ומ"ש על ספר הפרדס שדבריו מגומגמין ע"ש סוף ע"ג ורש"ל ע"ד לק"מ דהכי כוונת דבריו ר"מ אלים יותן עדיין הוא והוא שנאכל כי אפי' לא הודח בחמין אלא בקרים ע"ז כתב דאינו דכיון דא"ל לתיקונו חמין וזה פשוט דבגונן מותר להדיחן לתקנו שיהא ראוי לאכילה וכיון שראוי אפי' ע"י קרים מעליה נמי מותר ע"י חמין כיון שא"ל לתיקונו חמין וזה ברור בפירוש

(ז) בתרנגולת דר' אבא שנתבשל' כל צורכה והיתה יבשה וכל שלא בא בחמין לפני השבת אין שורין אותו בחמין בשבת דחשיב כמבשל אבל מדיחין אותו בחמין חוץ ממליח הישן (ב) וקולייס האספנין פירוש דג קטן מליח שאין צריכין אלא בשול מעט הדחתן הוא גמר בישולן וכתב ה"ר אליעזר ממיץ אע"ג שאין בישול אחר בישול בדבר יבש בדבר שנאפה או נצלה יש בו משום בישול אם בישלו אחר

בשול אם נצטנן ומביאו ב"י ותימא דלענין מבשל שהוא אב מלאכה וחייב חטאת מה לי מצטמק ויפה לו מה לי מצטמק ורע לו הלא לא חילקו בפ' כירה בין יפה לו לרע לו אלא לענין גזירת שמא יחתה דביפה לו חיישינן שמא יחתה ורע לו לא חיישינן וכדלעיל בסימן רנ"ג אבל לענין אב דמבשל דחייב חטאת פשיטא דאף ברע לו חייב וצ"ל דלא כתבו כן אלא היכא דליכא מבשל דבר תורה אלא דאסור מדרבנן לשם יש סברא לומר דברע לו לא גזרו רבנן מ"מ נקטינן כהרמב"ם וכפרש"י ודברי רבינו דבתבשיל כמב"ד אפילו בעודו רותח יש בו משום בישול לענין איסורא ואפילו במצטמק ורע לו שהרי לרש"י והרמב"ם נמי חייב חטאת אפילו ברע לו הלכך לכתחלה אסור אפי' ברע לו וכן פסק בש"ע דלא כמ"ש בהגהת ש"ע להקל ברע לו דליתא דהך סברא דחויא היא ·

וכתב הר"א ממי"ץ וכו' כ"כ הסמ"ג משמו אפי' לכלי שני אסור וכ"כ בהגהות פ"ט משמו אלא שכתב דהעיקר דמלח אפילו בכלי ראשון לא בשלה כלשון שני אלא דיש להחמיר כלשון ראשון דמלח אפילו בכלי שני בשלה וכיון שאין אנו בקיאין ברכין וקשין לפיכך צריך ליזהר בפת ואע"ג דבסמ"ק כתב בשם רא"ם ומתוך כך יש לאסור לתת פת בתוך כלי ראשון בעודו רותח וכו' הנה בכדו נדפס וז"ל ג"א מצאתי ומתוך כך יש ליזהר שלא לתת לחם בקער' שיש בו תבשיל אם היד סולדת בו עכ"ל ונסחא זו עיקר וכ"כ במרדכי ריש פרק כירה בשם רא"ם ואעפ"י שאין בישול אחר בישול מ"מ יש בישול אחר אפיה וצלי כדאמרינן בפסחים צלאו ואח"כ בשלו חייב (פי' צלאו לקרבן פסח ואח"כ בשלו בפ' כל שעה דף מ"א) ומוקי לה כר' יוסי דאמר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אעפ"י שלא נימוח אלמ' דיש בישול אחר אפיי' וה"ה דיש בישול אחר צליי' הלכך יזהר אדם שלא יתן פת אפוי אף בכ"ש במקום שהי"ס בו ואם עשה כן חילל שבת וגם מצלי יש ליזהר כמו כן והמבושל לא יתן אצל האש בחו' גדול שהי"ס בו ואם עשה חילל שבת מיהו ראבי"ה כתב דלאו מילתא היא דבפרק כיצד מברכין מייתי לה ומסיק דע"כ לא קאמר ר' יוסי אלא לגבי מצה דבעינן טעם מצה בפיו וליכא ויש להקשות בהא דכתב המרדכי בשם רא"ם דלאיזה צורך הביא סוגיא דפ' כל שעה דמוקי להך דצלאו ואח"כ בשלו כר' יוסי לא ה"ל להביא אלא דברי ר' יוסי דאמר יש בישול אחר אפייה במצה וה"ה לענין שבת וי"ל דמדר' יוסי לחוד ליכא ראיה דאיכא לאידחוי דילמא דווקא מצה משום דבעינן טעם מצה בפיו וליכא אבל מדמוקי להך דצלאו ואח"כ בשלו כר' יוסי ולא דחינן דילמא שאני מצה וכו' אלמא דיש בישול אחר אפייה ואחר צלייה בין לענין מצה בין לענין קרבן פסח בין לענין שבת והא דכתב ראבי"ה לחלוק אדברי רא"ם מהך דכ"מ (דף ל"ח) דדחי ואמר ע"כ לא אמר ר' יוסי אלא לגבי מצה וכו' כבר כתבו התו' בפרק כל שעה בד"ה עולא אמר וז"ל הכא מדמה פסח לבישול מצה והיינו דלא כמסקנ' דכיצד מברכין דקאמר התם עולא משמיה דר' יוחנן שלקות מברך עליה שהכל לר' יוסי דאית ליה הכא גבי מצה דבישול מבטל האפייה הכי נמי בישול מבטל מהם שם ירק ודחי ע"כ לא אמר ר' יוסי אלא דבעינן טעם מצה ועולא לטעמיה דלא בעי לדחוייה הכא דטעמא דר' יוסי דבעינן טעם מצה והתם נמי קאמר דלר' יוסי מברך שהכל עכ"ל והב"י כתב דקושיית ראבי"ה קושיא חזקה היא לדעת הפוסקים דבשלקות מברך עליה בפה"א וברקיק המבושל קי"ל כר' יוסי דבישול מבטל האפייה ע"כ לומר דשאני מצה דבעינן טעם מצה בפיו עכ"ל · וכ"ל ליישב דעת רא"ם דמפרש דהא דקי"ל שלקות מברך עליה בפה"א היינו משום דהבישול אינו מבטל שם ירק וטעמו אבל לגבי אפייה וצלייה כיון דאשכחן גבי מצה דבישול מבטל אפייה לר' יוסי ויליף מיניה דה"ה דבישול מבטל לצלייה דקרבן פסח ולא דחי שאני מצה דבעינן טעם מצה בפיו ה"ה לענין שבת בישול מבטל האפייה והא דבפ' כיצד מברכין דדחינן שאני מצה משום דבעינן טעם מצה בפיו לא היה צריך להאי דיחוי דהוי מצי לדחויי שאני אפייה דבישול מבטל לטעם האפייה וה"ה דמבטל לטעם הצלייה אבל אין בישול מבטל טעם ירק דאף לאחר בישול עומד טעם הירק בכחו ולכך לא נשתנה ברכתו אלא דלרווחא דמילתא ולרבותא דחינן לה בהאי טעמא דשאני מצה דבעינן טעם מצה בפיו כלו' דלא דמי כלל שלקות למצה דבשלקות ליכא אפייה אלא שבישל הירק בלחוד ולא נשתנה טעמו והתם אפייה היא וגם מצה היא דבישול מבטל אפייה וגם בעינן טעם מצה בפיו וליכא . אבל לגבי קרבן פסח דאיכא צלייה לא דחינן הכי וה"ה לגבי שבת בבישול אחר אפייה או צלייה ומ"ש רבינו ותימה למה אסרו בכלי שני וכו' ואינו נראה לאוסרו בכלי שני השיב ב"י ואומר דנתבטלה תמיהתו במ"ש המפרשים דטעמו של רא"ם הוא משום דאין אנו בקיאין ברכין וקשין ודילמא פת אפויה קל להתבשל בכלי שני כמו מלח ללשון ראשון ואפילו ללשון שני דמלח אינו מבשל אפילו בכלי ראשון דצריכ' מולחא כבישרא דתורא אפשר דמודה הוא בפת כיון דרכיך מתבשל אפילו בכלי שני דכי היכא דסבירא ליה ללשון ראשון גבי מלח הכא נמי סבירא ליה ללשון שני גבי פת ואפשר לי לומר דרבינו ודאי גם הוא ראה מ"ש הסמ"ג והסמ"ק ע"ש רא"ם ואעפ"כ כתב ואין נראה לאוסרו בכלי שני והוא כיון דקי"ל דכלי שני אינו מבשל ולא אשכחן אלא גבי מלח ללשון שני דאפילו בכלי שני מבשל משמע דבכל שאר דברים אין כלי שני מבשל · ועוד כתב ב"י ודע דכי היכא דאותבינן ראבי"ה מפ' כ"מ דשאני התם דבעינן טעם מצה וליכא היכא לדחויי נמי דטעמא דצלאו ואח"כ בשלו חייב לאו משום דבישול מבטל את הצלייה אלא משום דאמר קרא ובשל מבושל מ"מ וכדאמר התם עולא עכ"ל וכתב כן לפי פרש"י שכתב שאני הכא דרבייה קרא ובשל מבושל דה"ל למיכתב ומבושל וגזירת הכתוב היא בפסח עכ"ל אבל מדברי התו' נראה דמדקאמר עולא אפי' תימא ר"מ שאני הכא דאמר קרא בשל מבושל מכל מקום אלמא דאי לאו בשל מבושל הוי טעמ' דצלאו ואח"כ בשלו חייב מטעם שהבישול מבטל הצלייה כר' יוסי גבי מצה דהבישול מבטל האפיי' דלא כר"מ דהבישול אינו מבטל האפייה אלא דהשתא דכתיב ובשל מבושל אפילו לר"מ נמי חייב משום דבישול מבטל הצלייה אעפ"י דבישול אינו מבטל האפייה והכי מוכח ממ"ש התו' בד"ה אמר רב כהנא שהקשו כיון דמסבר' אמרינן דבישול

ומצטמק ויפה לו יש בו משום בישול ולפיכך אין מניחין אותו כ"כ סמוך למדורה במקום שהיד סולדת בו אלא ברחוק שלא תהא היד סולדת בו עכ"ל וכ"כ עוד בשם הר"י וז"ל וכ"ז שאמרנו שמחזירין דוקא שהגיע למאכל בן דרוסאי ואפילו הגיע אם שהה בעודו בידו עד שנצטנן התבשיל אסור להחזירה אם יש בה רוטב דכל דבר שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו והוא צונן כשהחזירו ע"ג כירה ומצטמק הוי מבושל גמור ע"כ ולמדנו מדבריו דאם מצטמק ורע לו אע"פ שיש בו מרק אין בו משום בישול ושרי ליתנו אצל המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו וכתב עוד ר"י ומ"מ מוכח מהגמרא שאם לא נצטנן אפילו שיהא מרתיחתו קצת מותר להחזירה עכ"ל אבל הרמב"ם כתב בפ"ט המבשל על האור דבר שהיה מבושל כ"כ או דבר שא"צ בישול כלל פטור עכ"ל וכתב ה"ה שכתב כן מדתנן כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת שאם היה בו משום בישול אפילו בחמי האור היה חייב אלא ודאי לית ביה משום בישול ומש"ה שרי לשרותו בחמין ומיהו על האור ממש מיתסר מדרבנן וזה נלמד מדין חזרת מצטמק ורע לו ומשמע מדברי הרמב"ם דבשלא נתבשל כ"כ אע"פ שהגיע למאכל בן דרוסאי שייך ביה בישול וחיובי נמי מיחייב וה"ה כתב שדעת הרשב"א וקצת מפרשים שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בו משום חיוב בישול דבר תורה ונראה דלפי דבריהם כל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר לשרותו בחמין בשבת כיון כשמבשלו על האור ליכא חיובא אבל לדעת הרמב"ם כל שלא נתבשל כ"כ אם שורה אותו בחמין בשבת חייב חטאת כמבשל באור עצמה כמ"ש למעלה ומ"מ לא חילקו בין תבשיל שיש בו מרק ליבש וגם בפכ"ב כתב ה"ה בשם הרשב"א דלדברי הכל תבשיל שנתבשל מע"ש ונצטנן מותר לחממו כנגד המדורה אפילו במקום שהיד סולדת בו והוא שלא יתן על גבי המדורה או על גבי כירה עד כאן לשונו ולא חילק בין יש בו מרק לאין בו אלמא דבכל גוונא שרי לתתו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת וא"כ מתני' דכל שבא בחמין מלפני השבת אפי' ביש בה מרק נמי היא וכ"נ דעת הר"ן שכתב בפרק כירה (מ.) גבי הא דאסרינן להניח קיתון של מים כנגד המדורה במקום שהיד סולדת מיהו ה"מ בדבר שלא נתבשל אבל צונן שנתבשל מותר להניח אפי' בכלי ראשון או כנגד המדורה ואפילו במקו' שהיד סולדת בו שאין דרך בישול בכך וראיה לדבר מדתנן כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת כלומר אפילו בכלי ראשון אע"פ שתולדות האור כאור והמבשל בה חייב חטאת כמבשל ע"ג האש ממש ומיהו דווק' בכלי ראשון או כנגד המדור' אבל ע"ג האש ממש אסור דהא אסיקנא לעיל דאפילו תבשיל המצטמק ורע לו אסור להחזיר ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה עכ"ל הרי שסתם דבריו להתיר לתת כנגד המדורה במקום שהיד סולדת צונן שנתבשל ולא חילק בין יש בו מרק ליבש אלמא דבכל גוונא ס"ל דשרי ומיהו לתתו כנגד המדורה במקום שאין היד סולדת פשיטא דלכ"ע שרי ואפי' יש בו מרק ונצטנן וכמו שיבאר בדברי רבי' לקמן מותר ליתן קיתון של מים או של שמן כנגד האש וכו' ואם יש בו שומן והוא נימוח מחום האש ג"כ יבא משפטו בדברי רבינו בס"ס זה :

וכתב הר"א ממיץ אע"ג שאין בישול אחר בישול וכו' ז"ל סמ"ג כתב הר"א ממיץ אע"פ שאין בישול אחר בישול כדתנן בפרק חבית (קמה:) כל שבא בחמין וכו' פי' בחמין בכלי ראשון שנתבשל כ"כ מ"מ יש בו בישול אחר אפוי וצלי' דקי"ל כר"י (ברכות לח: פסחים מא·) דאמר יוצאין בפסח במצות רקיק שרוי אבל לא במבושל אחר אפייה אף על גב שלא נימוח שהבישול שאח"כ מבטל האפייה הלכך יזהר אדם שלא יתן פת אפויה אפילו בכלי שני בשבת במקום שהיד סולדת בו גם מצלי יזהר אדם ובשר או דג מבושל לא יתן אצל האש בחום גדול שהיד סולדת בו ואם עשה חילל את השבת וחוששני לו מסקילה וחטאת עכ"ל ומכלי שני שכתב הרב דומה שתופס עיקר לישנא דיש דברים רכים שמתבשלים אף בכלי שני כדאמרינן דמלח בכלי שני נמי בשלה ואין אנו בקיאין בדברים הקלים להתבשל וראוי להחמיר בכולן עכ"ל סמ"ג ואע"פ שלא הזכיר רא"ם יבש בינש אלא סתם וכתב שאין בישול אחר בישול כתב רבינו להיות כן הדין לדעתו כמ"ש קודם לכן בסמוך דהא דאין בישול אחר בישול דוקא בדבר יבש אבל בתבשיל שיש בו מרק יש בישול אחר בישול וגם כי סמ"ג כתב על דברי רא"ם דלד"ה יש בישול אחר בישול בדבר לח וצלול כמ"ש בסמוך וסמ"ק כתב בדברי רא"ם שאסור ליתן פת בתוך כלי ראשון בעודו רותח ורבינו כתב דאפי' בכלי שני אסור כמ"ש בסמ"ג וכ"כ גם במרדכי פרק כירה ודברי רא"ם וסמ"ג כתובים ג"כ בהגהות פ"ט ושם מבואר שלא אסר רא"ם ליתן פת לתוך כלי שני מן הדין שכתב דאיכא תרי לישני במלח לחד לישנא אפילו בכלי ראשון לא בשלה ולאידך לישנא אפילו בכלי שני בשלה וראשון עיקר והמחמיר שלא לתת בכלי שני כ"ז שהיד סולדת בו תע"ב מ"מ חזינן דיש דברים המתבשלים בכלי שני ואין אנו בקיאין ברכין וקשין לכך צריך ליזהר בפת עכ"ל ובזה נתבטל מה שתמה רבינו למה אסרו בכלי שני וגם מש"ש ואינו נראה לאסרו בכלי שני שטעמו הוא משום דבמלח קי"ל כלישנא דשרי ומתוך דברי ההגהות נלמוד דגם רא"ם מודה בכך ואפ"ה יליף מינה שפיר דיש דברים רכים שמתבשלים אף בכלי שני וכיון שאין אנו בקיאין בהם צריך ליזהר ג והמרדכי בפרק כירה כתב דברי רא"ם וראייתו מדאמר ר"י יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל וכתב עליו מיהו ראבי"ה כתב דלאו מילתא היא דבפרק כיצד מברכין (לח·) מייתי לה ומסיק דע"כ לא קאמר ר"י אלא לגבי מצה דבעי טעם מצה וליכא והתו' כתבו בפרק כל שעה (מא.) אבל לא במבושל פירש"י דבישול מבטל ליה מתורת לחם ולפירושו מיירי בבלילתו רכה דבבלילתו עבה לא נפיק מתורת לחם כדפרי' לעיל הרי דאפילו במצה לית להו שבישול יבטל את האפייה והיא דאותבי' ראבי"ה ממסקנא דפרק כיצד מברכין היא קושיא חזקה שהרי היא מהאי דאמרינן (שם) גבי שלקות מאי מברכין עלייהו דשמואל אמר מברכין עליהם שהכ"ב ור"י אמר בפה"א ואמרינן דפליגי במחלוקת שנויה דתניא יוצאין ברקיק שרוי ומבושל שלא נמוח דברי ר"מ ר"י אומר יוצאין ברקיק שרוי אבל לא במבושל

דרכי משה

(ב) ובהגהות מרדכי דף קפ"ג ע"ג דדבר קשה שאין ראוי לאכול כי אם בשרייה אסור לשרותו בשבת דהוה גמר מלאכה :

וצ"ע

דרישה

בפירוש הפרדס · דאל"כ קשה מה ר"ל בכתבי' אבל טרית יתני אומר שמותר לרוחצו במים קרי' דמאן דכיר אסורו וק"ל מ"ש שם שהיו אומרים דאסור לאכול טרית כו' ה"ק הדחת טרית הוא דומה להדחת כוס' וכשם שאז מותר ה"נ זה · ושהיו אוסרי' בטרי' כאילו אסרו בהדח' כוס וז"א : אבל

פרישה

(ז) **בתרנגולת** דר' אבא כו' פרק כירה ופ' חבית ד' קמ"ה ושם פירש"י דר' אבא היה מבשלה ושורה אותה ימים רבים בחמין למחותה מאליה ואוכלה לרפואה והר"ן שם דף קס"ג ע"ב פי' שהיתה מטוסה ביותר וכשמבקשין לאוכלה שורין אותה במים חמין . ואסור

חדושי הגהות

ג אכן נ"ל שאפשר שגם רבינו הבין דברי רא"ם כמ"ש הב"י ומ"מ כתב עליו ואינו נראה לאוסרו משום דס"ל לרבינו כיון דאדחו ליה ללישנא קמא במלח מנ"ל לומר עוד דאיכא

אחר כך במשקים (ס) ואסור ליתן פת אפילו לתוך כלי שני שהיד סולדת בו ותימה למה אסרו בכלי שני ואפשר דמדמי ליה למלח (ע) דקאמר בגמרא לחד לישנא שמבשל אפילו בכלי שני ואינו נראה לאוסרו בכלי שני וכתב הר"פ שבאפייה אחר אפייה וצלייה אחר צלייה י"א שגם זה אסור לדברי ה"ר אליעזר ממיץ והוא כתב שאפי' לדבריו אין אפייה אחר אפייה ולא צלייה אחר צלייה כלי שיש בו תבשיל קר אסור ליתנו על גבי קדרה הטמונה כדי להתחמם ה אם הקדרה חמה בענין שהעליון יכול להתבשל ואם אינו יכול להתבשל מותר אם אין בו דבר קרוש (י) אבל אם יש בו דבר חם יכול ליתנו כדי שישמר חומו · כלי ראשון מבשל אפילו לאחר שהעבירו מעל האש הלכך אסור ליתן בו אפילו בשר שור אף ע"פ

שצריך

במבושל אע"פ שלא נמוח ומסיקנא ולא היא דכ"ע שלקות מברכין עליהם בפה"א וע"כ לא אמר ר"י התם אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא אבל הכא אפילו רבי יוסי מודה וכן פסקו כל הפוסקי' דמברכין עליהם בפה"א וגבי רקיק מבושל קי"ל כר"י וא"כ ע"כ לומר דסבר דלא דמי לרקיק המבושל דשאני התם דבעינן טעם מצה וליכא וסמ"ק כתב ג"כ דברי רמ"ס והביא ראיה שיש בישול אחר צלייה מדאמרינן בס"פ כל שעה (מא.) צלאו לקרבן פסח ואח"כ בשלו חייב לפי שהבישול מבטל את הצלייה וכתב אח"כ ומיהו בדבר לח וצלול לד"ה יש בישול לאחר שנצטנן אם חזר ומרתיח והשתא יש ג' חלוקים בדבר לח וצלול לד"ה יש בישול אחר בישול ובדבר יבש אם ראשון ושני הכל דרך אפייה וצלייה לכאורה לד"ה אין אפייה אחר אפייה ואין צלייה אחר צלייה וסברא הוא דגם הר"א מודה בזה אבל כשהראשון דרך אפייה או צלייה והשני בבישול בתוך מים אוסר הר"א דיש בישול אחר אפייה וצלייה דומיא דהאי דרקיק מבושל ולפיכך מותר להניח צלי סמוך לאש כדי לחמם אפי' היד סולדת בו ויש רוצים לומר דגם בזה אסר הר"א ואינו נראה דלפי הראיה שהוא מביא מרקיק ופסח אינו. כ"א דוקא היכא שבשל בתוך במים או ביין עכ"ל וזהו שכתב רבינו בסמוך בשם הר"פ ודע דכי סוכי דאותביה ראבי"ה מתסקנא דס' כיצד מברכין (לח:) לדחויי דאין בישול מבטל האפייה ושאני התם דבעי' טעם מצה וליכא איכא לדחויי נמי דטעמא דצלאו ואח"כ בשלו חייב לאו משום דבישול מבטל את הצלייה אלא משום דאמר קרא ובשל מבושל ת"מ וכדאמר התם שלא והא דתנן כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן וקולייס האיספנין שהדחתן היא גמר מלאכתן פירש"י כל שבא בחמין כלומ' שנתבשל שורין אותו בחמין כדי שיהא נמוח וכל שלא בא בחמין כגון בשר יבש שאוכלין אותו ע"י הדחק מדיחין ולא אמרינן זהו בישולו אבל לא שורין · חוץ מן המליח הישן דג מליח של שנה שעברה וקולייס האיספנין שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו ע"י הדחה בחמין והנך אפי' הדחה נמי לא שזהו גמר מלאכתן והוי בישול עכ"ל ואמרינן בגמרא שאם הדיח מליח הישן וקולייס האספנין בחמין חייב חטאת משמע מדברי רש"י דנתבשל לפני השבת דוקא הוא דשרי לשרותו בחמין בשבת ולא נתבאר בדבריו אי בעינן שיהיה מבושל כ"כ או במבושל כמאכל בן דרוסאי סגי והתו' כתבו בפרק כירה (לט.) כל שבא בחמין פי' שנתבשל לגמרי כדמפרש בפרק חבית כגון תרנגולת דרבי אבא וכ"כ ר"י בה"ג וז"ל כל שבא בחמין מע"ש כלומר שנתבשל כל צרכו וכן כתב בהגהות חדשות פ"ט אבל הרמב"ם כתב בפכ"ב דבר שנתבשל קודם השבת או נשרה בחמין מלפני השבת אע"פ שהוא עכשיו צונן מותר לשרותו בחמין בשבת ונראה מדבריו דאפי' לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי נמי כיון שנשרה במים רותחים חשוב מבושל לענין שלא יחשב כמבשל בשבת כששורה אותו בשבת בחמין (ג) וכ"ל דלישנא דמתני' קשיתיה דקתני שבא בחמין ולא קתני שנתבשל ומשני כך פירש"י בפ' כירה כל שבא בחמין כל מליח שבא בחמין מע"ש חוזרים ושורים אותו בחמין בשבת ואין בו משום תיקון שהרי נתקן כבר קצת עכ"ל כלומר דבא בחמין דקתני קאי בין לדבר מליח בין לשאינו מליח דבדבר מליח הוא ביאה לבד ובדבר שאינו מליח הוא בישול ואטו דבר מליח נקט שבא ולא נקט שנתבשל והרמב"ם לא נראה לו לידחק בכך ומש"ה סתם וכתב דבר שנתבשל או נשרה ולא חולק בין מליח לשאינו מליח : וכ' ר"י בה"ג דהא דתנן שורין אותו בחמין בשבת אפי' בכלי ראשון נמי שרי וכ"כ הר"ן בפרק כירה וכתבתיו בסמוך וכן כתבו התוס' שם (לט.) והא דתנן כל שלא בא בחמין מדיחין אותו בחמין בשבת כתבו התו' (שם) בפ' כירה לפרשב"א דעירוי בכלי שני אתא שפיר הכא דאין שורין אותו בכלי ראשון אבל מדיחין אותו מכלי ראשון דרך עירוי אבל לפר"ת דמפרש דעירוי הוי ככלי ראשון ע"כ מדיחין אותו מכלי שני קאמר וא"כ מאי איריא מדיחין אפי' שורין נמי ואור"י דאפי' בכלי שני אין שורין דהואיל והמים חמין מיחזי כמבשל א"נ ה"ה שורין אותו כיון דאיירי בכלי שני והא דנקט מדיחין לאשמועינן דאפי' הדחה הוא גמר מלאכה במליח הישן וקולייס האספנין עכ"ל : וקולייס האספנין פירש"י בפ' כירה שהוא דג שקורין טונינא · וכתוב בספר הפרדס שי"מ מליח הישן וקולייס האספנין שהם טרית הם ולאו הכין הוא אלא מליח הישן בשר מלוח הרבה ודיקא נמי שאומר ישן שלא יאכל כלל אם לא ידיחנו בחמין אבל טרית אני אומר שמותר לרחוץ במים קרים בשבת כל דהוא ואכיל ליה מידי דהוה ארחיצת כוסות וקערות שמותר לעשות כן בשבת שהיו אומרים דאסור לאכול טרית דהיינו טונינא אם לא ירחצנו בע"ש ד כדחתו של טרית לאו זה גמר מלאכה שתהא אסור הדחתה בשבת דנאכל מחמת מלחו וכדאמרי' טרית טרופה אוכלין אותה הספנין אי מחמת מלחו וכל שהוא נאכל מחמת מלחו אין הדחתו גמר מלאכתו וקולייס האספנין דג מלוח הרבה שאינו יכול לאכלו מחמת מלחו אא"כ ידיחנה בחמין עכ"ל ודבריו מגומגמים דא"כ אפי' במים חמין מותר להדיח הטונינא ולמה לא התיר אלא במים קרים :

כלי שיש בו תבשיל קר אסור ליתנו ע"ג קדירה וכו' אבל אם יש בו דבר חם יכול ליתנו וכו' כבר נתבאר כל זה בסימן רנ"ח : **כלי** ראשון מבשל אפי' לאחר שהעבירו מעל האש הלכך אסור ליתן בו אפילו בשר שור וכולי ומותר ליתן בו מלח וכו' בפ' כירה (מב.) תנן האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי ופירש"י שהעבירן מן האור : מרותחין · בין השמשות : לא יתן לתוכן תבלין · משתחשך דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל : אבל נותן הוא לתוך הקערה · דכלי שני אינו מבשל ובגמ' (שם :) סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכ"ר בשלה ובכלי שני לא בשלה א"ל אביי תני ר' חייא מלח אינה כתבלין דבכ"ש נמי בשלה ופליגא דר"נ

דאמר

דבישול מבטל הצלייה כדאמר ר' יוסי גבי מצה האי בשל מבושל מאי עביד ליה וי"ל דר' יוסי יליף מבשל מבושל דבישול מבטל אפייה עכ"ל משמע דבהא פליגי ר' יוסי סבר כיון דגלי קרא דבשל מבושל דהבישול מבטל הצלייה ה"נ בישול מבטל האפייה ור"מ ס"ל דאעפ"י דגלי קרא בצלייה באפייה לא גלי ולעולם בישול אינו מבטל האפייה והכי נמי מבואר מת"ש התו' עוד בד"ה עולא אמר אפי' תימא ר' מאיר וכו' הכא מדמה פסח לבישול מצה וכו' הבאתיו לעיל בסמוך · ובפי' כל שבא בחמין וכו' האריך ב"י וז"ל המרדכי ר"פ כירה כל שבא בחמין וכו' פי' הר"א ממי"ץ מכאן אין בישול אחר בישול וא"כ כל דבר שנתבשל כל צרכו מותר להחזירו לכלי ראשון להתחמם או ליתנו אצל האש ופי' כל שבא בחמין וכו' שורין אותו בחמין בכ"ר ושלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בכ"ר חוץ ממליח הישן ט' פי' אלו שלשה וכיוצא בהן שהדחת' בפלתא מתבשלין דבישול אינו תלוי לא בכ"ר ולא בכ"ש אך לפי דבר שמתבשל כדלקמן גבי מלח דא"ד דאפי' בכ"ש נמי בשלה וא"ד דאפי' בכ"ר נמי לא בשלה ובהגהת מרדכי כתב על זה והתו' פ' כירה ריש (דף ל"ט) פי' מדיחין אותו בחמין היינו בכ"ש דאילו כ"ר מבשל אפי' ע"י עירוי לקמן לפר"ת ואפי' בכ"ש דוקא מדיחי' אבל לא שורין ואע"ג דתבלין שרינן ליתן בתוך הקערה ואע"ג דהתם איכא שרייה י"ל דתבלין לא קאי אלא למתק הקדירה ולא דמי כל כך למבשל והיכא דבא בחמין בכ"ר איכא לספוקי אי שורין אותו בחמין היינו בכ"ש או אפילו בכ"ר עכ"ל נראה ודאי כיון דמסתפק אזלינן לחומרא דאף דבר שנתבשל כבר והוא יבש דאסור לשרות אותו בחמין בכ"ר או ע"י עירוי לר"ת אלא בכ"ש ואם לא נתבשל כל צרכו מדיחין אותו בכלי שני אבל לא שורין אפי' בכ"ש והכי נקטינן וש"ע כתב בסתם ולא פירש . כלי שיש בו תבשיל קר וכו' נתבאר לעי' בס"ד בסי' רנ"ח :

כ"ר מבשל אפי' לאחר שהעבירו מעל האש וכו' בפ' כירה תנן האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין לכלי ראשון כל זמן שהוא רותח מבשל אבל נותן הוא לתוך הקערה דכ"ש אינו מבשל וקאמר בגמר' כלשון שני מלח אינה כתבלין דאפי' בכ"ר נמי לא בשלה וכדרב נחמן דאמר מילחא צריכא בישולא כבישרא דתורא ופסקו הפוסקים כהאי לשון שני והיינו לאחר שהעבירו מן האש דאפי' בכ"ר לא בשיל בישרא דתורא אלא ע"י רתיחות וכשהעבירו מעל האש וכחו רתיחותיו לא בשיל בה בישרא דתורא אבל אם הוא ע"ג האש דאיכא רתיחות אפי' בישרא דתורא בשלה ביה וכתב הרא"ש משמע הכא דבישרא דתורא לא בשלה בכ"ר ומותר לתת בשר חי לתוך כ"ר שהעבירוהו מעל האור ומיהו אי מליח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל כדאמרינן לעיל ואפי' נמלח מחדש נהי דבשר אינו מתבשל הלחלוחית והמלח והדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר ואסור עכ"ל וקצת תימה דתחלת דבריו הם לענין איסור שבת בבשר שנמלח והודח כדינו דמותר לתתו חי לתוך כלי שהעבירוהו מעל האור בשבת כיון דאינו מבשל אלא דאם חזרו ומלחוה לא מבעיא אם הוא מליח ישן דהבשר עצמו אפשר דממהר להתבשל כדתנן בפ' חבית חוץ מן המליח ישן אלא אפי' נמלח עתה נהי דבשר אינו מתבשל וכו' וסיים באיסור דם שאמר הלחלוחית והמלח והדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר וצ"ל דודאי עיקר דינו לענין איסור שבת אלא אגב זה בא להורות נ"כ לענין איסור דם דכן הדין אם שמו בשר שנמלח ולא הודח תדמו בכ"ר שהעבירוהו מן האש אע"ג דהבשר עצמו אינו מתבשל מ"מ לחלוחית המלח והדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר ואסור והיה לו לומר לחלוחית המלח והדם שעליו מאי הלחלוחית והמלח ועוד דה"ל לומר והדם שעליו מאי והדם שבתוכו אלא אמר הלחלוחית לענין איסור שבת דאפי' בשר שנמלח והודח כדינו ולא חזר ונמלח אפ"ה הלחלוחית שעליו ושבתוכו מתבשל ואסור לתתו חי לתוך כלי ראשון שהעבירוהו מן האש וכן בשר שלא נמלח כלל ונתנוהו לתוכו ג"כ הדם שבתוכו נתבשל אעפ"י שאין שום מלח ולא שום דם על הבשר וכן בנמלח ולא הודח גם כן לחלוחית המלח והדם שעליו נתבשל ונבלע בבשר ואסור ולפ"ז ניחא הא דרבינו לא הזכיר מליחה והוא לפי שלא בא כאן אלא להורות לענין איסור שבת בלבד ולכן כתב בסתם אסור ליתן בו בשר שור דאפי' בשר שנמלח והודח כדינו ולא חזר ונמלח נמי אסור בשבת משום מבשל דאעפ"י דהבשר אינו מתבשל מ"מ הלחלוחית שבו מתבשל והא דכתב הרא"ש בתחלה ומשמע דבישרא דתורא לא בשלה בכ"ר ומותר לתת בשר חי לתוך כ"ר וכו' ה"ק לפי משמעות התלמוד נראה דמותר לתת בשר חי וכו' ומיהו אם מליח ישן אפשר דאפי' הבשר עצמו מתבשל ואסור ואפי' נמלח מחדש נמי אסור משום דהלחלוחית מתבשל השתא לפ"ז אפילו נמלח והודח כדינו ולא חזר ונמלח נמי אסור בשבת משום דהלחלוחית מתבשל כגלפע"ד דהיה מפרש רבינו בדברי הרא"ש אבל ממ"ש הרב בש"ע וז"ל ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר מלוח אפי' הוא של שור עכ"ל דאלמא דבאינו מלוח שרי וכתב כן לפי משמעות דברי הרא"ש כפשוטו שכתב תחלה בסתם מותר לתת בשר חי לתוך כלי ראשון שהעבירוהו מעל האור ואח"כ כתב ומיהו אי מליח ישן הוא וכו' דאלמא דמ"ש תחלה דמותר היינו בלא נמלח והיינו בשנמלח והודח כדינו ולא חזר ונמלח דמותר לתתו בשבת לתוך כ"ר ואין בו משום מבשל ולא חיישינן ללחלוחית אלא כשחזר ונמלח התם הוא דאמרינן דלחלוחית המלח שעליו מתבשל לפי שהוא קצת רותח מכח המליחה וכך הבין רבינו ירוחם שכתב כן בנתיב ט"ו ח"ה סוף אות כ"ה בשר חי שנתנוהו לכלי רותח שהוסר מעל האור ונדבק בדפני הכלי היבש כתבו בתוספות שמותר על הסיא דשבת דבישרא דתורא לא בשלה ומ"מ אם נמלח ועדיין לא עמדה במלחה והדיקה בתוך כלי רותח אסור ול"מ אם מלוח ישנה היא דממהרת להתבשל אלא אפילו נמלח עתה אסור שאף עפ"י שהבשר אינו מתבשל לחלוחית הדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר ואסור וכ"כ הרא"ש וצ"ל כי מ"ש במלוח ישן דממהר להתבשל

דמיירי

דרכי משה

(ג) וצ"ע דהא לעיל כתב בשם הרמב"ם דאפילו לשרות אסור אלא כשנתבשל כל צרכו ואין לחלק לדעת הרמב"ם בין דבר לח לדבר יבש וכמ"ש לעיל וצ"ע :

כתב

פרישה

י **ואסור** ליתן פת כו' וכ"כ רמ"ה המגהג לכתחלה דאסור : (ע) **דקאמר** בגמ' לחד לישנא כו' אע"ג דאין הלכה כלשונו לגבי מ"מ מחמר דאיכא חד' דיעה במלח י"ל דשאני מלח דצריכה בשול כבשרא דתורא ושמא בפת כ"ש אומן מהרש"ל וכמ"ש בסמוך בפנים : (י) **אבל** אם יש בו דבר חם כו' אפי' יכול להתבשל כיון שאינו מכוין לכך ועיין במ"מ :

אנפנדא

חידושי הגהות

דאיכא שאר דברים שמתבשלים בכ"ש ולהוציא מתם משנה ממשמעותה דקתני אבל נותן הוא לתוך הקערה דמשמע כ"ש אינו מבשל לעולם (מהרל"ח) : ד ר"ל שהם היו אומרים דאסור משום הדחה אבל באמת אינו והדחתו לאו זה גמר מלאכתו וכו' (דרישה) : ה ר"ל אפילו אם הקדירה חמה בענין שהעליון יכול להתבשל (מהרל"ח) :

נראה

שצריך בישול רב ואינו מתבשל מ"מ לחלוחית שבו מתבשל ומותר ליתן בו מלח שאינו ממהר להתבשל : מיחם של נחשת שהעבירו מעל האש ואין בו מים או שיש בו מים חמין לא יתן בו מים צוננין מועטין מפני שהן מתחממין : אבל נותן בו מים רבים להפשיר אפי' אם מפעפעין אותו ומחזיקין אותו שרי כיון שאינו מכוין לכך כוס שהריק בו מים חמין מכלי ראשון לשתייה מותר לערב עמהם צוננים בין שיתן חמים שבו לתוך הצוננין או שיתן הצוננין לתוכו ו [ה] אבל ספל שיש בו מים חמין לרחיצה אפי' הוא כלי שני אסור

דמיירי שככ"ר הוא של חלב כגון שהקדרה הולכת דאל"כ אין כאן לחלוחית ולא דם בבשר עד שיתבשלו ויהיה נבלע בבשר תאחר שהמלוח ישן עכ"ל הבין שדברי הרא"ש מתחלה ועד סוף לא בא להורות אלא לענין איסור דם ומתחלה כתב דבשר חי שלא נמלח כלל מותר לתת לתוך כ"ר שהעבירוהו מעל האש ולפ"ז צ"ל דמ"ש דמותר לתת וכו' היינו שאם נתנוהו מותר בדיעבד דלכתחלה פשיטא דאסור אבל בנמלח אסור אפי' דיעבד משום דלחלוחית דם ומלח מתבשל לפי שהוא רותח מחמת מליחה מש"כ בלא נמלח אלא דמ"ש דמליח ישן מיירי בכלי הולכת וכו' לפע"ד דאינו נכון ומ"ש דבמלוח ישן אין בו לחלוחית משמע שהבין דמיירי בבשר שנמלח ולא הודח ונתייבש ואין בו לחלוחית דם ומלח ומותר בדיעבד לדעת מקצת פוסקים אפי' נתבשל ממש ואין זה דעת הרא"ש אלא רצונו לומר בשר שנמלח והודח כדינו ואח"כ חזר ומלחו בחביות כמו שרגילין דאיתו מליח ישן יש בו לחלוחית הרבה ומיירי לענין איסור שבת דכיון דמליח ישן הוא בקל הוא מתבשל כדתנן חוץ מן המליח הישן כדפי' ואף לפי הבנתו בדברי הרא"ש דמיירי לענין איסור דם האי מליח ישן לענין איסור שבת קאמר ועוד דאף מליח ישן יש לפרשו לענין איסור דם ובבשר יבש והיינו דס"ל להרא"ש כמ"ש המרדכי בפרק כירה דאפילו בבשר יבש אין להתיר אם רחץ אותו מכ"ר שהוגבה מעל האור וכן ראיתי בתיך אלפסי שכתב כך ע"ש ר"י ז"ל ומ"מ לא רצה להתירו דכיון דהבשר אינו מתבשל מכל מקום הדם עצמו מתבשל מהר ונבלע בבשר עכ"ל וכ"כ עוד במרדכי פ' כל הבשר בשם ספר רוקח דאפי' בשר יבש אסור אבל לפע"ד דכל זה לא עלה על דעת הרא"ש מעולם שהרי מדכתב ומיהו אי מליח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל כדאמר לעיל ואפי' נמלח מחדש אלמא דמליח ישן אסור טפי מנמלח מחדש ואי איירי בבשר יבש ושמוהו בכלי הולכת או לענין איסור דם אדרבה נמלח מחדש אסור טפי אלא כל דברי הרא"ש לענין איסור שבת הן ומליח ישן קל להתבשל כדתנן חוץ מן מליח ישן ולא בבשר יבש קאמר אלא מונח בכלי בתוך הכיר אלא דבסוף לשונו הזכיר דם להורות אגב זה גם לאיסור דם כדפי' ות"ת הב"י הבין כמ"ש הר"י דמ"ש הרא"ש מותר לתת בשר חי כו' היינו בלא נמלח ואינו אסור אלא בנמלח ויש להביא ראיה לסברא זו מתליגת תרנגולת בכ"ש כשהיד סולדת בו דשרי ולא אמרינן אע"ג דכ"ש אינו מבשל מ"מ לחלוחית הדם מתבשל ונבלע בתרנגולת אלא בע"כ דליתא לסברא זו אלא בנמלח מיהו לדברי רבינו דאוסר בשבת אפי' בלא נמלח כדפי' ליכא להקשות מתליגת תרנגולת דיש לתרץ דבמליגת תרנגולת נמי לא שרי לכתחלה למולגה בכ"ש שהי"ס בו דחיישינן דהדם מתבשל אלא דבדיעבד שרי ובהגהת ש"ע כתב וז"ל וכ"ל דבלא מלוח נמי אסור אלא דנקט מלוח דבלאו הכי אסור משום דם שבו עכ"ל ותימה וכי לא משכחן בשר שאינו מלוח ואין בו דם כגון שנמלח והודח כדינו ולא חזר ונמלח וכדפי' אלא הדבר ברור דהש"ע הבין מדברי הרא"ש דאין איסור אלא בנמלח משום דלחלוחית של מליחה הוא קנת רותח אבל הלחלוחית בלא מליחה אינו מתבשל כדפי' והרב בהגה"ה נמשך אחר דברי רבינו דמשמע מדבריו דאף הלחלוחית שבבשר כשלא נמלח נמי מתבשל בכ"ר שהעבירוהו מעל האש ועל כן רצה לפרש גם דברי ש"ע ע"פ דעת רבינו וליתא אלא שתי דעות הן ולענין הלכה נקטינן להחמיר כדברי רבינו :

מיחם של נחשת וכו' משנה ומסקנת הגמר' פ' כירה (דף מ"א) דהלכה כשמואל דכל שנותן להפשירם אפי' אם מצרפין את המיחם כגון שמילאהו מים דבר שאין מתכוין הוא ומותר כר"ש וכתב התו' בד"ה ומיחם שפינה וכ"כ הר"ן דלא הוי פסיק רישיה דאפשר שלא יגיע לצירוף וה"ה כתב בפי"ב שכל שהוא אסור מפני תקון כלי כל שאינו מתקנו פטור אפי' לר' יהודה המחייב בדבר שאינו מתכוין וה"ה לר"ש אפי' הוי פסיק רישיה שרי וכן בקטימת קיסם כל שאינו מתכוין לחצות בו שיניו אף עפ"י שראוי לכך בקטימתו פטור וע"ש : **כוס** שהריק בו מים חמין וכו' כבר הביא ב"י הסוגיא ופירושה ולא באתי אלא לבאר ולברר דברי רבינו שהם סתומים ותמוהים במקצת דבריו וכמ"ש ב"י ועל מה שכתב ביישובם איכא לתמוה טפי כמו שנבאר בס"ד והנה לפע"ד דכל דברי רבינו הם ע"פ דברי התו' והוא דב"ש דאמר נותן אדם חמין לתוך צונן אפי' בכ"ר דהחמין לתוך צונן אינו מבשל כמו שפי' ר"ת דהחמין לתוך צוננין משמע שהצוננין שלמטה מרובין שדרך ליתן המועט במרובה ולכך אין מבשלין החמין המועטים כלל לפי שמתערבים בצוננין המרובין ומתבטל חמימותן ולא צונן לתוך חמין אפי' בכ"ש דגזרי ב"ש כלי שני אטו כ"ר והיינו נמי שהחמין שלמטה מרובין ומתערבים בהם הצוננים המועטים ומתבשלין וב"ה דפליגי ושרו צונן לתוך חמין היינו דוקא בכ"ש כדקתני בד"א בכוס משמע דבכ"ר מודו ב"ה עכ"ל וז"ש רבינו כוס שהריק בו וכו' פירוש דכיון דהחמין שבכוס הם כ"ש מותר לערב עמהם צוננין בין שיתן החמין שבו לתוך צוננין או שיתן הצוננין לתוכו ומשמע דלב"ה דלא גזרי כ"ש אטו כ"ר אפי' נותן צוננין מועטין לתוך חמין מרובים נמי שרי דכ"ש אינו מבשל אף למאי דקי"ל תתאה גבר ולכן כתב רבינו כאן גבי כוס שהחמין בתוכו הם בכ"ש דמותר ליתן לתוכו צוננין בסתם דמשמע אפי' צוננים מועטין לתוך חמין מרובין : **ומ"ש** אבל כספל שיש בו מים וכו' הוא תמוה דבגמרא אסיקנא דא"ל אביי לרב יוסף הכי תני ר' חייא ספל אינו

דקאמר צריכ' מלח' בישולא כבישרא דתורא וא"ד א"ל אביי תני רבי חייא מלח אינה כתבלין דאפי' בכ"ר נמי לא בשלה והיינו דר"נ ופסק הרי"ף והרא"ש כלישנא בתרא וכ"פ הרמב"ם בפכ"ב וכן פסקו התוס' (שם) אלא שסיימו וכתבו והמחמיר כלישנא קמא שלא ליתן מלח בקערה כ"ז שהיד סולדת בו תע"ב וכתב הרא"ש משמע מהכא דבישרא דתורא לא בשלה בכלי ראשון ומותר לתת בשר חי לתוך כ"ר שהעבירוהו מעל האור ומיהו אי מליח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל כדאמר לעיל ואפי' נמלח מחדש נהי דבשר אינו מתבשל הלחלוחית והדם והמלח שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר ואסור · וכתב הר"ן דהא דמלח אפי' בכלי ראשון לא בשלה היינו לאחר שהעבירוהו מהאור דאי ע"ג האור אפי' בישרא דתורא בשלה ביה ופשוט הוא · וכתוב בשבלי הלקט בשם רבינו שמחה על המלח שנתנו ביורה רותח' במזיד בשבת איני רואה בה טעם לאיסור אלא מטעם דהוי דבר שיש לו מתירין ולא מטעם שאור ותבלין דלטעמא עבידי היכא דלא יהבי טעמא בטלי כשאר איסורי' כדמוכח פ' גיד הנשה (צט.) שאור של חטין שנפל לתוך עיסת חטים וכו' אילו היה בו להעלו' בק"א היה בטל אילו לא היה בו כדי להחמיץ וכל זה וזה גורם כך הוא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה ונצטרפו וחמצו דקי"ל זה וזה גורם מותר ואין לך זה וזה גורם גדול מזה דמסתמא נמלח מע"ש אלא שלא נמלח כ"צ ומטעם דבר שיש לו מתירין אינו נראה לאוסרו שהרי נתבטל קודם שנעשה אסור ע"י בישול דצריכא תילתא בישולא כבישרא דתורא ומשעה שנמוח נתבטל ע"כ (ד) וכ' בהגה"ה מרדכי שקרוב הדבר דלא מיקרי כ"ר אלא אם סילקו מן האש מיד אבל אם הניחו לעמוד להפיג רתיחתו ה"ל כלי שני ולי משמע ממה שאמר בפ' כירה (מ:) גבי נתינת קיתון של מים כנגד המדורה שכ"ז שהיד סולדת בו חשוב כלי ראשון ואף ע"פ שגם בכלי שני היד סולדת אין לו דין כלי ראשון משום דשאני כלי ראשון שנתחמם באור עצמו וכמו שכתבו התוס' בפ' כירה גבי הא דאמרי' וש"מ דכלי שני אינו מבשל דאפי' אם יד סולדת בו אינו מבשל מפני שאין דפנותיו חמין והולך ומתקרר וכתב התוס' שרשב"ם סובר דלא מיתסר אלא ליתן התבלין לתוך הכלי ראשון אבל מותר ליתן התבלין לתוך הקערה ולערות עליהם מכלי ראשון דעירוי דכלי ראשון אינו ככלי ראשון ור"י אוסר דעירוי ככלי ראשון והרא"ש והר"ן כתבו שר"ת אוסר ודברי הר"ן נוטין לדברי רשב"ם ודברי הרא"ש לדברי ר"ת וכן דעת ה"ה שכתב בפכ"ב שפירש"י דעירוי ככ"ר ושכן נראה מלשון הרמב"ם אבל קצת מפרשים התירו וזהו נראה דעת הרמב"ן והרשב"א להלכה אבל למעשה ראוי להחמיר כדעת רש"י עכ"ל: **מיחם** של נחש' שהעבירו מעל האש וכו' משנה בפרק כירה (מא) מיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן ובגמרא (שם) בעי מאי קאמר אמר אביי ה"ק המיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובין כדי להפשירן ומיחם שפינה מתוכו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שמצרף ור"י היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור ופירש"י שפינהו לעצמו מעל האור . וצירוף פי' דהיינו טעמא שבשכלי מתכות חם ונותן לתוכו צונן מחזקין את הכלי וזה היא גמר מלאכת הצורפים : ובתר הכי אמרי' א"ר ל"ש אלא שיעור להפשיר אבל שיעור לצרף אסור ושמואל אמר אפי' שיעור לצרף מותר ופירש"י ל"ש . דפינהו שרי לתת לתוכו צונן · אלא שיעור להפשיר . ולא לצרף כגון שלא מילאהו כולו ורב משמע ליה פינהו שפינה מתוכו מים חמין . אפי' שיעור לצרף . שמילאהו כולו : ואוקימנא לשמואל כר"ש דמתיר בדבר שאין מתכוין וכיון דקי"ל כר"ש קם לה הלכה כשמואל ובכל גוונא שרי ליתן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן וכתב הר"ן ואע"ג דמודה ר"ש בפסיק רישיה הכא לאו פסיק רישיה הוא לפי שכשמצרפין הכלי מחמין אותו תחלה ביותר והכא אפשר שלא יגיע לצירוף מפני שהמים שבתוכו מונעין אותו מלהתחמם כ"כ וה"ה כתב בפי"ב שנראה מדברי הרמב"ם שכל שאינו מכוין לצרף אין ראוי לומר בו פסיק רישיה ולא יותר ולחייב מפני שכשהוא מתכוין הוא עושה מלאכה וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי :

כוס שהריק בו מי' חמין מכלי ראשון וכו' שם (מב.) ת"ר נותן אדם חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמי' דברי ב"ש וב"ה א' בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך חמין מותר בד"א בכוס אבל באמבטי חמין לתוך הצונן ולא צונן לתוך החמין ור"ש בן מנסיא אוסר אר"נ הלכה כר"ש בן מנסיא סבר ר"י למימר ספל הרי הוא כאמבטי א"ל אביי תנא רבי חייא ספל אינו כאמבטי ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דספל הרי הוא כאמבטי ואר"נ הלכה כר"ש בן מנסיא אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא מי סברת ר"ש אסיפא קאי ארישא קאי וב"ה מתירין בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין ור"ש בן מנסיא אוסר צונן לתוך חמין ליתא ר"ש בן מנסיא דאמר כב"ש ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה א"ר הונא בריה דרב יהושע חזינא לרבא דלא קפיד אמוא מדתני רבי חייא מערה אדם קיתון לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין ופירש"י חמין לתוך צונן · דקסב' תתאה גבר ואין החמין מרתיחין את הצונן אלא מפשירין . ולא צונן לתוך חמין שהתחתונים מרתיחים את העליונים דתתאה גבר : בכוס · דלשתייה קא בעי להו ולא ניחא ליה שיחומו הרבה ועוד דכלי שני הוא : אוסר . אפילו חמין לתוך צונן : ספל הרי הוא כאמבטי · ואע"ג דכלי שני הוא הואיל ולאו לשתייה אלא לרחיצה אסירי דניחא ליה שיחומו הרבה וגזרינן · מי סברת ר"ש אסיפא קאי · דלא שרי ת'ק אלא חמין לתוך צונן ואתא איהו ואסר אף חמין לתוך צונן : ארישא קאי · לשתייה וצונן לתוך חמין דקא שרו ב"ה קא אסר . וכתב הרי"ף ומסקנא דשמעתין דהלכה כב"ה דקאמר א"ר הונא בריה דרב יהושע חזינא לרבא דלא קפיד מדתני רבי חייא וכו' ואע"פ שיש חולקים על הרי"ף ופוסקין כר"ש בן מנסיא דפסק ר"נ כוותיה וסוברים דלא אמרינן דר"ש בן מנסיא ארישא קאי אלא למאי דס"ד אבל השתא אסיפא קאי דאמבטי אפי' חמין לתוך צונן אסור וכמ"ש הר"ן ור"י בה"ג כבר נתן הרא"ש טעם לסברת הרי"ף וכן הסכים ר"י וגם הרמב"ם בפכ"א פסק כדעת הרי"ף ז"ל וכתב התוס' דהא דתניא נותן אדם חמין לתוך צונן אפילו בכ"ר דהחמין לתוך צונן אינו מבשל ולא צונן לתוך חמין אפילו בכלי שני דגזרו ב"ש כלי שני אטו כלי ראשון וב"ה דפליגי ושרו צונן לתוך חמין היינו דוקא בכלי שני כדקתני בד"א בכוס משמע דבכ"ר מודו ב"ה וכ"נ מדברי רש"י דהחמין לתוך צונן אפי' בכ"ר שרי ולכן כתב רבינו דכלי ראשון והוא לשתייה מותר לערות ממנו לתוך צוננין ואסור לערות צוננין לתוכו : **ומ"ש** עוד רבינו וה"ה מעט צוננין אבל אם מרובין ואין יכולין להתבשל בהם אלא להפיג צינתן מותר הוא מה שנתבאר בסמוך מיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובין כדי להפשירן : **ומ"ש** רבינו אבל ספל שיש בו מים חמין לרחיצה אסור

דרכי משה

(ד) כתב המרדכי פרק כירה והר"ר דן אומר דמלח שלנו דמתקנים אותו ע"י בישול אין לחוש כדתניא כל שבא בחמין לפני השבת וכו' ומ"מ המחמיר תע"ב : וכ"נ

דרישה

[ה] **אבל** ספל שיש בו מים חמין לרחיצה אפילו הוא כלי שני אסור ליתן בהם מים צוננין כו' עיין בב"י שמתמה ע"ז הלא מסקינן בגמרא דספל אינו כאמבטי ורבא לא קפיד ונתן אפי' צונן לתוך חמין כו' ע"ש שהאריך בתירוצים דחוקים · ולענ"ד דרבינו ס"ל כדעת התוספות ולא כהרי"ף שהתו' כתבו בהדיא שם בד"ה מי סברת ר"ש בן מנסיא קאי אסיפא ארישא

חדושי הגהות

ו נראה שדעת רבינו לפסוק כר"ש בן מנסיא דברייתא דאמר דאמבטי בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין אסור משום דר"נ פסק כוותיה וקאמר בגמרא סבר רב יוסף למימר ספל הרי הוא כאמבטי · י"ל

אסור ליתן בה צוננין דכיון שהם לרחיצה סתמא חמין הן הרבה ומתבשלין הצוננין שמערבים

אסור ליתן בהם צוננים וכו' קשה בעיני דהא רב יוסף הוא דהוה סבר למימר הכי עד דא"ל אביי תני ר' חייא ספל אינו כאמבטי ומשמע דאז הדר רב יוסף מסברתו וכ"כ הרא"ש וא"כ היאך פסק רבינו כמאי דהוה ס"ד מעיקרא ושבק מאי דס"ל לפום קושטא ומצאתי שכתבו התוס' (שם) דהאי אמבטי איירי כגון שהוא כלי שני ואתא לאפלוגי בכ"ש בין כוס שהוא לשתייה לאמבטי לפי שחמין הרבה ואיכא למיגזר דהרואה אותן חמין כ"כ סבור דכ"ר הוא וכתבו דספל ג"כ הוא כלי שני ולפי דבריהם צ"ל שאע"פ שאמבטי וספל שניהם כלי שני הם האמבטי תשמר חומו יותר מספל ומש"ה אמרו ספל אינו כאמבטי וע"פ פי' זה יש ליישב דברי רבי' דאפשר שהוא מפרש דאמבטי הוא עשוי לרחיצה ומפרש שהוא כלי שני כדברי התוספות ואפ"ה אסור ולא מפני שהרואה אותם חמין כ"כ יסבור שהוא כלי ראשון כדבריה' אלא מפני שכיון שהם לרחיצה סתמן חמין הרבה ומתבשלין הצוננין שמתערבין עמהם וספל הוא ג"כ כלי שני העשוי לרחיצה אלא שאינו תשמר חומו כ"כ כמו אמבטי ומש"ה אמרו שאין דינו כאמבטי ומפני שאין ידוע לנו תמונת כלים אלו יש לנו לאסור בכל כלי שני העשוי לרחיצה ולכן כתב רבינו לאסור אפי' בספל דאנן לא מפלגינן בין אמבט* לספל דבתרווייהו אסרינן ועי"ל דס"ל לרבינו דכיון דאמבטי דברייתא הוי כלי שני א"כ ספל דשרי בגמרא הוי כלי ג' ורב יוסף הוה סבר למיגזר כלי ג' אטו כלי ב' ואהדרי' אביי מדתני ר' חייא וכיון שביאר רבינו וכו' אפי' הוא כ"ש תו ליכא למטעי בספל דנקט דהא פשיטא דלא אסר אלא בכלי שני ולא בשלישי ומש"ה לא דק ותני ספל במקום אמבטי אבל ברמזים כתוב וז"ל נותן אדם בכוס בין מים חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין ובאמבטי חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין וספל דינו כאמבטי עכ"ל וגם א"א לפרש כמו שפירשתי כאן דברמזים אינו מסדר לשון מעצמו אלא דברי הרא"ש מקצר והולך וספל הנזכר בדברי הרא"ש קאמר דדינו כאמבטי והוא הפך ממ"ש בגמרא וממ"ש הרא"ש ואפשר שצריך להגיה שם אינו כאמבטי כי הסופר טעה בין אינו לדינו · ודע' הר"ן שלא כדברי התוס' בזה אלא אמבטי היינו כ"ר ואסור ליתן בו צונן לתוך חמין אפי' להפשיר מדלא מפלגינן באמבטי* כדמפלגינן במיחם דדוקא בכ"ר אחר הוא דאיכא לאיפלוגי דבכדי שיחמו אסור ובכדי להפשירן שרי אבל באמבטי מתוך שמקפידין הרבה על חומו בכל ענין אסור וכ"כ ר"י בח"נ : וכתב דטעמא משום דאמבטי הוא לרחיצה ושיש מי שפירש דצונן מועט לתוך חמין מרובין הוא דאסור אבל בהפך מותר וראשון נראה עיקר · וכתב עוד הר"ן וכ"ש בכולהו גווני שרי ואפילו טפי מהפשר דכיון דכלי שני אינו מבשל למאי ניחוש ליה ומאי דאמרינן נותן אדם חמין לתוך צונן ופירש"י טעמא משום דתתאה גבר הקשו עליו התוס' דא"כ תיקשי למ"ד עילאה גבר ולמ"ד תתאה גבר הא מבשל כדי קליפה אלא נראה כמו שאומר ר"ת דחמין לתוך צונן משמע שהצוננין שלמטה מרובים שכן דרך ליתן המועט במרובה ולכך אין מבשלין המועטין כלל לפי שמתערבין בצוננין המרובין ומתבטל חמימותן ולא צונן לתוך חמין שהחמין שלמטה מרובין ומתערבין בהם הצוננים המועטים ומתבשלים וכ"פ ר"י בח"נ (ה) וז"ל ומה שאמרו באמבטי דחמין לתוך צונן מותר דוקא חמין מועט לתוך צונן מרובה אבל בהפך אסור ורבי' כתב כדברי רש"י דטעמא משום דתתאה גבר ומשמע ודאי דאפי' בכ"ר ורחיצה נמי שרי ליתן חמין לתוך צונן ומ"ש וכן הדין בכ"ר והוא לשתייה לאו למימרא דדוקא בכ"ר דשתייה מותר לערות ממנו לתוך צוננין אבל בכ"ר דרחיצה לא

דהא

אינו כאמבטיא ורבא נמי לא קפיד מדתני ר' חייא מערה אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין . ומ"ש ב"י ליישב דכיון שפי' התוספות דאמבטיא נמי כ"ש הוא ואין ידוע לנו תמונת כלים אלו יש לנו לאסור בכל כלי שני העשוי לרחיצה עכ"ל הוא ג"כ תמוה דא"כ למה לו לרבינו להזכיר ספל יאמר בסתם דכל כלי שני הוא אסור ועוד דלפי טעמו אפילו חמין לתוך צונן נמי אסור בספל כמו באמבטי דהלכה כר"ש בן מנסיא דאוסר באמבטי אפי' חמין לתוך צונן לדעת התו' דלא כהרי"ף וא"כ קשה למה מתיר רבינו בספל חמין לתוך צונן · וכתב עוד ב"י ועי"ל דרבינו מפרש דספל דמתיר בגמרא הוא כלי שלישי כו' והא ודאי ליתא דאם כן מאי מקשה בגמרא ולמאי דס"ד מעיקרא דספל ה"ה כאמבטיא וא"ר נחמן הלכה כר"ש בן מנסיא אלא בשבת רחיצה בחמין ליכא ומאי קושיא לימא דאיכא רחיצה בכלי רביעי אלא בע"כ דאין חלוק בין כ"ש לשלישי ורביעי דהכל דין כ"ש יש להם אבל האמת בלי ספק דרבינו פסק כך בספל ע"פ דברי התו' שהקשו בהך דרבא דמייתי אידך ברייתא דתני ר' חייא אמאי לא מייתי ברייתא דלעיל דספל אינו כאמבטיא ואמאי אצטריך ר' חייא למתני תרווייהו וי"ל דהשתא קמ"ל בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין דהך דספל אינו כאמבטיא ה"א דקאי ארשב"מ דאסר באמבטיא אפילו חמין לתוך צונן ועליה קאמר דספל אינו כאמבטיא ושרי חמין לתוך צונן אבל צונן לתוך חמין ה"א דאסור ואפשר דהיא דלעיל היינו הך דהכא אלא שקיצרה וקטע לישנא דרב יוסף דמייתי עלה עכ"ל והשת' תופס רבינו דהאי אפשר שכתבו התו' ליתא אלא פשוטו משמע דשתי ברייתות הן ואביי תופס עיקר הך ברייתא דספל אינו כאמבטי ואיכא לפרש לאומר' דאינו כאמבטי לאסור אף חמין לתוך צונן אלא שרי חמין לתוך צונן אבל צונן לתוך ספל שיש בו חמין נמי אסור כדכתבו התו' ולכן פסק דאף ספל שהוא כלי שני לא שרי אלא חמין לתוך צונן אבל צונן לתוך חמין אסור אף בספל והא דלא כתב רבינו דלאמבטיא אסור אפי' חמין לתוך צונן היינו לפי שפי' התו' שאמבטי' שהוא כ"ש דאסרי' אפי' חמין לתוך צונן היינו מפני שהמים שבתוכו חמין הרבה והרואה אותו חמין כל כך סבור דכ"ר הוא כדכתבו התו' אינו ידוע לנו צורתו אבל ספל הכל יודעין מה הוא ספל ואין להקשות הלא רבא לא קפיד ומתיר בספל אפי' צונן לתוך חמין וקי"ל כרבא לגבי אביי חוץ מי"על קג"ם דהא פשיטא דלא קי"ל כרבא לגבי אביי אלא בדוכתא דפליגי בהדיא אבל הכא לא אשכחן דפליג רבא עלה דאביי בהדיא אלא דרבא לא הוה קפיד אמאן. דקא הוי תיקל בספל בביתיה וכיון דאביי השיב לרב יוסף מהך ברייתא דתני ר' חייא ספל אינו כאמבטי וחזר בו רב יוסף אלמא דהך ברייתא דסמכא היא ולא כאידך ברייתא דהוה בידיה דרבה דלאו דסמכא היא ואיכא למימר דרבא גופיה הדר ביה לבתר דקיבלה רב יוסף מיניה דאביי דהך ברייתא דתני ר' חייא ספל אינו כאמבטיא הוא דסמכא ולא שרינן בספל אלא בחמין לתוך צונן כדפי' : **ומ"ש** אסור ליתן בהם צוננים דכיון שהם לרחיצה סתמא חמין הן הרבה ומתבשלין הצוננין שמערבין בהן ולא אמר דטעם האיסור הוא משום דתתאה גבר נראה דא"כ הוה קשה בכוס נמי ליתסר מה"ט דתתא' גבר אלא בע"כ כל כ"ש בין בכוס בין בספל בין באמבטי שרי מדינא דקי"ל כלי שני אינו מבשל אלא דחכמים גזרו בספל ובאמבטיא דכיון דחמין הן הרבה הרואה אומר שמתבשלין הצוננין שמערבין בהן דבודאי כ"ר הוא ויבא לערות ג"כ לכ"ר אבל בכוס ליכא למיגזר דהכל יודעין דכ"ש הוא כיון דאין המים חמים בתוכו

כל

דרכי משה

(ה) וכ"נ דעת המ"מ :

ולא

דרישה

אריסא קאי היינו דוקא למאי דס"ד דרב יוסף מעיקרא אבל למאי דמסיק דספל אינו כאמבטי קאי אסיפא ובכוס סבר ספיר ר"ש בן מנסיא כב"ה דבכל ענין שרי כו' ובאמבטי פסק רב נחמן כר"ש בן מנסיא דאוסר אפילו חמין לתוך צונן וס"ל לרבינו מדסבר רב יוסף לכשות ספל לאמבטי אף שא"ל אביי דתני רבי חייא ספל אינו כאמבטי היינו דוקא אינו לגמרי כאמבטי לאסור אפילו חמין לתוך צונן אבל מ"מ ג"כ אינו ככוס להיות מותר אפילו צונן לתוך חמין ומש"ה תני רבי חייא ספל אינו כאמבטי ולא תני ספל הרי הוא ככוס · ומש"ה ג"כ נתיישב הא דלא הביא לו אביי אידך דתני רבי חייא דכתוב בהדיא דנותן אפילו צונן לתוך חמין בספל אלא ודאי ס"ל דתרתי מיני ספל ניניהו דיש ספל העומד לרחיצה ויש ספל העומד לשתייה ובספל העומד לרחיצה ע"ז תני רבי חייא דאינו כאמבטי לאסור לגמרי אבל ג"כ אינו ככוס להיות שרי לגמרי · ובאידך דרבי חייא איירי בספל העומד לשתייה ומש"ה כ' דמותר ליתן אפילו צונן לתוך חמין והשתא נתיישב ג"כ למה אמר רבי חייא דבריו בפל אלה ודאי תרתי דינין מחולקים ניניהו ועיין בתו' שהקשו ג"כ קושיא זו למה לא הביא מיד הא דרבי חייא בתראי ולמה תנינהו רבי חייא תרווייהו ושבוה בתירוצים אחרים ולפי מ"ש לדעת רבינו ניחא · והשתא א"ש נמי הא דמסיק רב הינא בריה דרבי יהושע קאמר וי"ל חזינא ליה לרבא דלא קפיד אמיא כו' ולא קאמר חזינא ליה לרבא דלא קפיד אספל ונראה לפשוט שגם דעת הרי"ף והרא"ש הוא דמה דתניא ברבי חייא ספל שנתן לתוכו אפילו צונן לתוך חמין ר"ל ספל העומד לשתייה שהוא דומה לכוס הנזכר בפלוגתא ב"ש וב"ה הנ"ל דאל"כ קשה קושיא גדולה אהרי"ף ועל הרא"ש שתרווייהו לא העתיקו בהלכותיהן האי מימרא דרבא לא קפיד אספל כו' הא ודאי לא ה"ל להשמיטו כדי ללמדינו דאפילו בספל מותר לגמרי · ולא עוד שכתב הרי"ף והרא"ש הכיאו ז"ל ומסקנא דשמעתא והילכתא כב"ה דקאמרינן דרבא לא קפיד מדתני רבי חייא מערה אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים כו' וק' אדאשמעינן דהלכתא כב"ה מהא דרבי חייא ונותא טפי הוה להו לאשמעינן דהלכתא אפילו בספל מותר ליתן צונן בתוך חמין כדתני רבי חייא ורבא עבד כוותיה וכ"ש בכוס אלא ודאי גם הרי"ף והרא"ש פירשו לספל דרבי חייא תניינא דמיירי בספל העומד לשתייה דאל"כ תרתי דרבי חייא למה ליה ועוד מדאמר בדרבי חייא קמייתא ספל אינו כאמבטי ולא אמר ספל הרי הוא ככוס ש"מ דגם לכוס אינו דומה לגמרי וכמ"ש ראשונה · וכן הוא דעת רבינו ונראה שגם דעת הרי"ף בספל העומד לרחיצה דאינו דומה לכוס ולא לאמבטי ואין ל"מ בין הרי"ף ומ"ש התו' אלא באמבטי דלהרי"ף גם לפי המסקנא ר"ש בן מנסיא קאי אריסא ולא חלוק באמבטי לאסרו לגמרי ולדעת התו' לפי המסקנא ר"ש בן מנסיא קאי אאמבטי ואסרו לגמרי והלכתא כוותיה כמ"ש רב נחמן · ואפשר דרבינו נסתפק אי הלכה כהרי"ף או כדעת התו' ומש"ה השמיט דין אמבטי ולא כתב אלא דין כוס וספל העומדת לרחיצה ובהם כולן שוין · ודעת הרא"ש ג"כ הוא כדעת הרמב"ם ורבינו שאף שנתן טעם לדברי הרי"ף הלא כתב הרא"ש ז"ל ויראה שה"ט דהרי"ף שפסק כו' משמע דעת הרי"ף כן וליה לא ס"ל הכי כמ"ש לפני זה וכדעת התו' שכ"כ בהדיא וכן הוא דעת רבינו ודע שמצאתי כתוב ברמזים על קלף שכתב שם ז"ל וספל דינו ככוס וברמזים הנדפסים כתב וספל דינו כאמבטי וכן הביאו הב"י ונראה ליישב שני הגירסות ע"פ מ"ש דספל העומדת לשתיה דינו ככוס · וספל העומד לרחיצה דינו כאמבטי ור"ל כדין אמבטי הנזכר בדברי ב"ה דהיינו צונן לתוך חמין אסור וחמין לתוך צונן מותר · ומה שתני רבי חייא ספל אינו כאמבטי ר"ל כפי מה שפסק רב נחמן דהלכה כר"ש בן מנסיא דאמבטי אסיר לגמרי ע"ז קאמר דספל אינו דינו כן וזהו שמקשה הגמרא ולפי מאי דס"ד דרב יוסף דספל כאמבטי לאסור לגמרי ורב נחמן אמר דהלכה כר"ש בן מנסיא א"כ רחיצה בשבת ליכא והשיב לו אביי ר"ש בן מנסיא אסיפא קאי ר"ל מה שאמרתי ספל הרי הוא כאמבטי לא לאסור בכל אמרתי ורב נחמן דפסק כר"ש בן מנסיא ס"ל דר"ש ב"מ אסיפא קאי ומש"ה נמי אמר רבי חייא ספל אינו כאמבטי לאסר לגמרי ודו"ק · ודע שהתו' מקשין בד"ה מי סברת כו' וז"ל וא"ת למאי דס"ד דאריסא קאי ואסר בכוס צונן לתוך חמין מאי קמ"ל רב יוסף דספל הרי הוא כאמבטי לר"ש בן מנסיא דהלכתא כוותיה (ור"ל הלא לפי זה דין ספל וכוס כאמבטי בכל דין א' לכן) וי"ל דרב יוסף לב"ה אתי לאשמעינן דשרי בכוס עכ"ל ונראה לי דרב יוסף לא קאי אדברי ר"ש בן מנסיא דס"ל

דב"ה גם בכוס אינן מתירין לגמרי אלא קאי אדברי ת"ק דס"ל דב"ה מתיר בכוס לגמרי ובאמבטי מחלק בין צונן לתוך חמין או איפכא וע"ז קאמר רב יוסף דספל הרי הוא כאמבטי אלא שלר"ש ב"מ אין ל"מ בזה דהא הכל שוין וכמו שהקשו התו' והמקשן הקשה לפי דקי"ל כר"ש בן מנסיא וס"ד דר"ש ב"מ אוסר באמבטי לגמרי והשיב לו דס"ל לרב יוסף דר"ש בן מנסיא אריסא קאי וגם באמבטי אינו אוסר לגמרי אלא דינו ככוס ורב יוסף לא בא להשמיענו שדינו דספל כאמבטי אלא אליבא דת"ק דס"ל דב"ה מתירין בכוס לגמרי וכמ"ש וק"ל · כן נ"ל כוונת התו' ולפ"ז גם לרבי חייא דאמר ספל אינו כאמבטי יכול להיות דאליבא דהלכתא דקי"ל כר"ש בן מנסיא כדפסק רב נחמן אמר כן ור"ש ב"מ אסיפא קאי לפי המסקנא וכמ"ש התו' וממילא ר"ש בן מנסיא ס"ל באמבטי אסור לגמרי וע"ז אמר ספל אינו כאמבטי · אבל לסברת הרי"ף דס"ל דגם לפי המסקנא רבי שמעון ב"מ אריסא קאי ספל דינו כאמבטי · עוד יש לדקדק הרבה בפסק זה ובסוגיא דגמרא ואין כאן מקום להאריך רק ליישב כוונת רבינו והרמב"ם והתו' באמת ודו"ק · ומ"ש רבינו ז"ל וכן הדין בכלי ראשון והוא לשתיה כו' נלע"ד דדוקא קאמר לשתייה דאינו חם כ"כ דאילו בכלי ראשון העומד לרחיצה לא הוה מותר לערות ממנו לתוך צונן דהא אף דקי"ל תתאה גבר מ"מ כדי קליפה הוא מבשל והיה אסור לכתחלה וכ"ש למ"ד דס"ל דעילאה גבר אבל כשהוא לשתייה דאינו מקפיד להיות חם כ"כ מודה דמותר לגמרי ובזה נתיישב למה כתב רבינו כלפי סברת התו' בתתאה גבר וכמו שהקשה ב"י ולא כב"י שכתב דרבינו לאו דוקא קאמר ואף שב"י ג"כ כתב סברא הנ"ל וכתב עליה ול"נ משום דלא מצינו מ"ש סברא זו ור"ל מי שיכתוב דב"ה לרחיצה דוקא אמרי' שמתבשל כדי קליפה ולא בהם לשתיה · מ"מ נ"ל טפי לומר דרבינו דוקא קאמר לשתייה וליישב קושיות התו' ולומר דרבינו ס"ל סברא זו כיון דמסתבר לומר כן אף שלא מצינו מי שכתב כן ודו"ק · ומ"ש רבינו ז"ל וכן מותר ליתן הקיתון בכלי שני כו' וכתב ב"י ע"ז וז"ל ומקום דין זה מחולף דה"ל לרבינו לכתבו קודם מותר ליתן קיתון של מים דבהך דינא שלפניו עיין עכ"ל · ולענ"ד דיפה כיון רבינו לכתבו כאן משום דלעיל מיירי בתערובת מים צונן עם חמין דמתחממין יחד · ומש"כ התחיל לכתוב דמותר ליתן קיתון מים או שמן כנגד האש כו' דמיירי דהצונן נתחמם מצד האש ועומד האש והמים כל א' בפני עצמו ומש"ה סמך לכאן ג"כ דין דניתן קיתון של צונן בכ"ש שיש בו חמין דגם כן כל א' עומד בפני עצמו ואינו מתערב יחד וק"ל · ומ"ש רבינו ובלבד שיתנו רחוק מן האש כו' עד שהיד סולדת בו דהיינו כל שכריסו של תינוק נכוית בו הוא ל' הגמרא דף מ' ע"ב וז"ל היכי דמי יד סולדת בו ופירש"י שיש שסולד מרתיחה מועטת אמר רחבה כל שכריסו של תינוק נכוית · וז"ל ב"י ואעפ"י שמפשוטו' דברי ר' ירוחם משמע דבמקום שהיד סולדת כו' ר"ל דבמקום שמניח אדם ידו כנגד המדורה ותהיה סולדת מחמת' הדבר ברור כדברי הרא"ש דבמקום שאם יונח שם הקיתון של מים יחמו עד כדי שתהא היד סולדת הוי מקום הראוי לבישול ואסור עכ"ל · ומכאן תשובה למורי הוראה דשואלין אם היד סולדת במבשיל ומשערין באצבע וה"ז אלא שכריסו של תינוק נכוה בו וכ"כ הגמרא וכמ"ש רבינו וק"ל · עוד הביא ב"י דברי בעל התרומה שכתב וז"ל שאם מע"ש עירה השפן קולה המים והשומן שבתוכה מותר לחמם הפשטידא וכתב ב"י ע"ז וז"ל ונראה מכאן שאפילו לדעתו מותר להחם בשבת חתיכת בשר שמן כו' · ויגעתי ולא מצאתי כי ל' זה כתוב בספר התרומה וע"ש בסימן רל"ה שמוליה שם הדין באיסור חימום הפשטידא מפני השומן שבה שהיה מתחלה גלול ונקרש ונקפה וכשיחמם' יחזור להיות נגול ויהיה נולד כו' · ומשם יש לדקדק האי דינא הנ"ל דאדלא קפיד אלא אשמנוני' כמולית שם בעין משמע הא נשפך מתוכו מבע"י השמנונית מותר לחממו אע"פ שיש עדיין בשר שמן בתוכו · ומ"ש ומים ר"ל המרק שילא מתוך הבשר שבתוך האיכפנדא וק"ל · ועיין מ"ש בש"ע רמ"א ורמ"י ז"ל ובתשובה כתבתי שמ"ש רמ"י בזה איננו נכון בעיני גם השגתי שם על רמ"א · עוד שם הביא ב"י דברי המרדכי ז"ל והמרדכי בס"פ במה טומנין כתב כדברי ב"ה ואח"כ כתב ור"י מפרי"ש היה מולך רחייה לסתיר כו' עד ומ"מ טוב ליזהר שלא נשים כ"כ קרוב לאש אלא רחוק כדי שלא תהא היד סולדת כו' עכ"ל · וכתב ב"י ע"ז נראה מדבריו דבעל התרומה לא אסר אלא במקום שהיד סולדת וליתא כו' עד ועוד דמשמע דלרבי' יחיאל שרי לחמם כו' עד ובהדיא אסיקנא כו' · נראה כוונת ב"י בביאור דברי המרדכי שמה שכתב בשם ר"י מפריו

שהיה

חדושי הגהות

א"ל אביי תני רבי חייא ספל אינו כאמבטי וס"ל לרבינו דכאמבטי לא הוי דאסור לגמרי (*) וככוס נמי לא הוי דשרי לגמרי אלא דגרע מכוס משום שהם לרחיצה ועדיף מאמבטי משום

דלא

שמערבים בהן אבל לערות מהם לתוך צונן מותר דתתאה גבר וכן הדין ז בכלי ראשון והוא לשתייה שמותר לערות ממנו לתוך צוננין ואסור לערות צוננין לתוכו וה"מ במעט צוננין אבל אם הן מרובים

כל כך : **ומ"ש** אבל לערות מהם לתוך צונן מותר דתתאה גבר איכ' למידק הלא בע"כ בכל כ"ש לא אמרינן תתאה גבר כדמוכח מדשרי בכוס אפי' צונן לתוך חמין כדפי' בסמוך ותו דבסמוך גבי כ"ר בתשר' צונן לתוכו דהתי' בצוננין מרובין אדרבה היה לנו לאוסרו כיון דתתאה גבר ואם לא אמרינן הכא גבי עירוי מים לתוך מים לאוסרו מטעם תתאה גבר א"כ אמאי קאמר גבי כפל במערה חמין לתוך צונן להתירו מטעם תתאה גבר דמאי שנא· ועוד איכא לתמוה כמה שפי' ב"י דהא דכתב רבינו בסמוך וכן הדין בכ"ר וכו' דאם מערה צוננין לתוכו אם הם צוננין מרובין מותר הוא נלמד ממה שכתב בסמוך מיחם שפינהו וכו' דתלי תניא בבלא תניא דהא רב אדא בר מתנה ורב ושמואל מפרשים מיחם שפינה ממנו מים חמין כמו שפרש"י דלא כאביי דמפרש שפינהו ויש בו מים חמין כו' ור' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור אלא כר' שמעון היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר וכדקי"ל הלכה כר"ש והאי אוקמת' דהוי אליבא דהילכתא עדיף טפי מאוקמת' דאביי דאוקמ' כר"י דלא קי"ל כוותיה וכ"כ ב"י גופיה בביאורו לדברי הרמב"ם בסמוך והו' האמת והשתא לדידהו לא שמעי' ממתני' דמיחם דאינו אסור אלא לערות צוננין מועטין לתוך מים חמין דכ"ר אבל מים מרובין מותר והא דכתב רבינו לעיל בסמוך גבי מיחם להלך בכך נלפע"ד דמיחם הוא דנלמד מהכא כמו שאפרש והוא דהתו' הקשו אפרש"י דפי' בהא דת"ר גבי חמין דשתייה ב"ש אומרים נותן אדם חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין דהטעם הוא משום דסבר תתאה גבר דא"כ יקשה מהכא למ"ד עילא' גבר ולמ"ד תתאה גבר נמי הא מבשל כדי קליפה אלא נראה כמו שאומר ר"ת דחמין לתוך צונן משמע שהצוננין לתוכה מרובים וכו' כמו שהבאתי לשונם בסמוך ריש סעיף ו' והשתא ודאי כיון דאליבא דכ"ע בין למ"ד עילאה גבר בין למ"ד תתאה גבר קאמר ב"ש דחמין לתוך צוננין שרי אפי' בכ"ר משום דהחמין מועטין והצוננין מרובין וצונן לתוך חמין דאסור לב"ש אפי' חמין דכ"ש היינו כשהצוננין מועטין והחמין מרובין דאם היו כ"ר היה אסור ונזרינן כ"ש אטו כ"ר וב"ה לא פליגי עליה אלא בצונן לתוך חמין בכ"ש דאכי' צוננין מועטין לתוך חמין מרובין מותרין דלא גזרי אבל בחמין דכ"ר מועטין לתוך צוננין מרובין דשרו ב"ש כל שכן דלב"ה שרי דמקילין טפי מב"ש וכן כשהצוננין מועטין לתוך חמין מרובין דאם היו החמין כ"ר דאסיר לב"ש מדינ' נמי מודה בה ב"ה דלא פליגי בהא אב"ש אבל אם היו הצוננין מרובין אפי' לתוך חמין דכ"ר דשרו אף לב"ש דהא לא אסר ב"ש אלא בצוננין מועטין לתוך חמין דכ"ר אבל צוננין מרובין לתוך חמין דכ"ר שרו ב"ש לכ"ע אף למ"ד תתאה גבר דלא אמרינן תתאה גבר אלא בשתי חתיכות אבל לא בעירו' מים לתוך מים דנתערב יחד כל שכן דשרי לב"ה אף למאי דקי"ל תתאה גבר וז"ש רבינו וכן הדין בכ"ר והוא לשתייה שמותר לערות ממנו לתוך צוננין ואסור לערות צוננין לתוכו וה"מ מעט צוננין וכו' דאפי' צוננין לתוך חמין דכ"ר אינו אסור אלא מעט צוננין אבל מרובין שרי דלא אמרינן הכא בעירוב מים במים תתאה גבר ולפ"ז נמשך דהא דמותר לערו' חמין דכ"ר לתוך צוננין היינו נמי חמין מועטין אבל חמין מרובין דכ"ר דיכולין להתבשל הצוננין מהם אסור דהא לא אמרינן הכא גבי עירוב מים במים תתאה גבר והיו ראוי לרבינו לפרש זה להדיא אלא שנסמך על המבין דכיון דאפי' צונן לתוך חמין מותר בצוננין מרובי' ולא אמרי' תתאה גבר אפי' לאוסר' כ"ש בחמין מרובין לתוך צוננין דלא אמרי' תתאה גבר לקולא ואסור וכל זה בחמין שהם לשתייה אבל בחמין שהם לרחיצה דחמין הם הרבה ואסור אפי' בספל שהוא כ"ש כשמערה צוננין לתוך החמין משום גזירה דהרואה אותן חמין כל כך סבור דהוא כ"ר ויערה גם לכ"ר דהוא אסור מדאורייתא' דהצוננין מתבשלים כאן דאין דרך לערות מים צונני' מרובים לתוך החמין להפיג צינתן אלא כשהם רותחים וחמין כ"כ הרבה מערה לתוכן צוננין מועטין להפיג רתיחתן אבל ודאי צריכים להיות עכ"פ חמין הרבה אף לאחר שעירה לתוכן צוננין דלרחיצה שהוא לתענוג צריך שיהא חמין הרבה וא"כ ודאי דאסור מדאורייתא לפ"ז קשה דבחמין שהם בספל שהוא כ"ש נמי נגזור שלא לערות מתנו לתוך צוננין מועטין מה"ט דהרואה סבור שהוא כ"ר וישפוך ג"כ מכ"ר ועל זה אמר רבינו דלא גזרינן הכא מפני הרואה כיון דאפי' סבור הרואה שהוא כ"ר וישפוך ג"כ מכ"ר לתוך צוננין מועטין ליכ' איסור' דאורייתא' כיון דקי"ל תתאה גבר והתחתון הוא צונן ואף על גב דבעירוב מים במים לא ס"ל תתאה גבר היינו מדרבנן אבל איסור דאורייתא ליכא הכא כיון שהתחתון הוא צונן ואעפ"י שהוא מועט והא דשרי גבי שתייה לערות צוננין מרובים לתוך חמין דכ"ר ולא אמרינן תתאה גבר היינו משום דאין יכולין להתבשל בהם אלא להפג צינתן וכיון דליכא כאן בישול כלל מותר אפי' מדרבנן ומכאן נלמד למיחם שיש בו מים חמין דלא אסרינן ליתן בו צוננין אלא כשהם מועטין וכו' ודוק היטב עוד האריך ב"י בביאור דברי הרמב"ם ולעד"נ דמה שפירש ה' המגיד במ"ש הרמב"ם אמבטי של מרחץ וכו' שהוא מדתניא בברייתא' אליבא דב"ה בד"א בכוס אבל באמבטיא חמין לתוך צונן אבללא צונן לתוך חמין הוא האמת והוא דהרמב"ם מפרש כמ"ש הרי"ף ומסקנא דשמעתא דהלכה כב"ה דר"ש בן מנסיא אדרישא קאי וקאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ולית הילכתא כר"ש בן מנסיא אלא הילכתא כת"ק ואליבא דב"ה דלשתייה דאינו מחמתן הרבה אפילו צונן לתוך חמין שרי ובאמבטי של מרחץ צונן לתוך חמין אסור אבל נותן הוא חמין לתוך אמבטי של צונן ומ"ש ה' המגיד ואמבטיא זה כלי הוא וכן פרשוהו הגאונים ז"ל והטעם שאסור לתת צונן לתוך חמין שבו מפני שהמים שבו עומדים לרחיצה ואדם מחמתן הרבה עכ"ל הוא תמיה דמאי אתא לאשמועינן דאמבטי זה כלי הוא הא פשיטא דכלי הוא ומאי קשיא ליה דכתב כן ותו דמאי וכן פרשוהו הגאונים וכו' ומאי והטעם דאסור וכו' דמאי אתא לאשמועינן הלא מפורש הטעם בדברי הרמב"ם ולבי אומר לי דצריך להגיה בלשונו ואמבטי זה כלי שני הוא והמדפיס השמיט תיבת שני ולפי דלכאורה משמע דאמבטי זה נמי כ"ר הוא כמו שפירשו מקצת מפרשים וא"כ קשה למה אמר הרמב"ם דהטעם הוא שאין נותנין

דהא טעמא דמשום דתתאה גבר אפי' בכ"ר דרחיצה נמי שרי אלא לומר דאע"ג דלשתייה הן שאין דרך לחממן כ"כ אפ"ה אסור לערות צוננין לתוכו כיון דכ"ר הוא (ו) ואיני מפרש שדעת רבינו דלא שריא חמין לתוך צונן אלא בכ"ר דשתייה שאינם חמין כ"כ ובהא אמרינן תתאה גבר אבל בכ"ר דרחיצה שהם חמין ביותר אפי' לתוך צונן אסור מפני שמרוב חומם הם מרתיחין את הצוננין אע"ג דתתאי נינהו לפי שלא מצאתי מי שכתב כן וכבר כתבתי לעיל שדעת הרמב"ם כדעת הרי"ף שכתב בפכ"ב אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמין אין נותנין לה מים צונן שהרי מחממן הרבה אבל נותן הוא מים לתוך אמבטי של צונן מיחם שפינה ממנו מים חמין מותר ליתן לתוכו מים צונן כדי להפשירן ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין והוא שלא יהיו בכ"ר מפני שמחממן הרבה עכ"ד ולפי שה"ה לא ביאר יפה אמרתי לבארם וה"פ מ"ש אמבטי של מרחץ מליאה חמין אין נותנין להם מים צונן אבל נותן מים לתוך אמבטי של צונן כלומר אבל נותן מים חמין שבזה האמבטי לתוך אמבטי אחר של צונן כדברי ב"ה ומ"ש מיחם שפינה ממנו מים חמין וכו' היינו מתניתין שכתבתי בסמוך וכדאוקמ' אביי ומיחם שפינה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר ור"י היא אבל לר"ש דקי"ל כוותיה שרי ומ"ש ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן וכו' והוא שלא יהיו בכ"ר הוא כב"ה דשרו בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין בכוס שהוא כלי שני ויש לתמוה היאך סתם וכתב והוא שלא יהיו בכ"ר דהא במיחם שרי אפי' צונן לתוך חמין והוא שיהיו הצונן מרובי' כדאוקי אביי מתני' דה"ק מיחם שפינהו ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובין כדי להפשירן ולפיכך נ"ל דהרמב"ם סבר דלא נקטינן כאביי אלא כאוקימתא קמייתא דרב אדא דאוקי מתניתין דה"ק מיחם שפינה ממנו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין כדי שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובין כדי להפשירן ואע"ג דמצרף לית לן בה דמתני' תני ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר דכיון דמוקי מתני' אליבא דהלכתא עדיף טפי מאוקמתא דאביי דאוקמה כר"י דלא קי"ל כוותיה ומאי דאתקיף אביי לרב אדא מידי מיחם שפינה ממנו מים קתני מיחם שפינהו קתני אינו כדי לדחות אוקמתי' דכמה משניות מיתרצות בענין יותר דחוק מזה ואביי נמי לאו למידחייה אתא אלא לתרוצי שפיר טפי לישנא דמתני' דבדוקא קתני שפינהו דהיינו שפינהו למיחם עצמו ומדקתני מיחם שפינהו ולא קתני מיחם שפינה ממנו מים אלמא כשפינה ממנו מים לעולם אסור ומש"ה אצטריך לאוקמי מתניתין כר"י אע"ג דלא קי"ל כוותיה הלכך לאוקומי מתניתין דמאי פינהו שפינה ממנו כדאוקי רב אדא דהוי אליבא דהלכתא עדיף טפי ועוד דהא רב דאמר ל"ש אלא שיעור להפשיר אבל שיעור לצרף אסור ע"כ כר' אדא משמע ליה וכדפירש"י ושמואל דאמר אפי' שיעור לצרף תסתמא לא פליג אדרב באוקמתא דמתניתין ואע"ג שבפי' המשנה כ' הרמב"ם כאוקמתא דאביי כבר מצינו בהרבה מקומות בחיבור שחזר בו ממ"ש בפירוש המשנה והשתא לפי דבריו בחיבור לא נצטרך לומר דהאי אמבטי הוי כלי שני ולא הוי כאידך אמבטי דאיתא בההיא פירקא דקאמר בקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי כדברי התוס' וגם לא נצטרך לחלק בין אמבטי שהוא כ"ר לשאר כלי ראשון כדברי הר"ן דאמבטי ודאי כ"ר ודין כל כלי ראשון שוה לו דלא שרי אלא חמין לתוך צונן ולא צונן לתוך חמין דמתני' דמיחם שפינהו לא בפינהו איירי כלומר ועדיין יש בו מים חמין דבכל כה"ג אסור לתת לתוכו צונן כלל דהיינו אמבטי אלא כשפינה ממנו מים איירי ולאשמועינן דאע"ג דמצרף לית לן בה ומ"ש הרמב"ם אמבטי של מרחץ נ"ל לפ"ז דלאו דוקא של מרחץ אלא משום דבברייתא תני אמבטי נקט אמבטי אבל ה"ה לכל כלי ראשון וזהו שכתב אח"כ ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך החמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שהוא מחממן הרבה הרי דבכל כלי ראשון אסר ואפי' אינו עשוי לרחיצה כאמבטי שהרי הפסיק בין דין דאמבטי לדין זה במיחם שפנה ממנו מים חמים וא"ל שמ"ש והוא שלא יהיו בכלי ראשון בנותן צונן מועטים לתוך חמין מרובים דוקא אבל צונן מרובים אין ה"נ דשרי אפילו בכלי ראשון ולא הוצרך הרמב"ם לכתבו משום דדבר פשוט הוא דמ"מ ה"ל לכתבו כדי לאשמועי' דלא גזרינן ביה ועוד כיון דמתני' אתיא לאשמועינן הא מלתא אליבא דאביי לא ה"ל להשמיטו ותיתו אפשר שסמך על מ"ש והוא שלא יהיו בכ"ר מפני שהוא מתחמן הרבה דמשמע דבצונן מועטים איירי שהן מתחממין הרבה אבל בצונן מרובים שרי ודבר ברור הוא שמ"ש והוא שלא יהיו בכלי ראשון לא קאי אלא אצונן לתוך חמין אבל חמין לתוך צונן בכ"ר נמי שרי וה"ה שכתב מיחם שפנה ממנו מים שם אוקמתא על המשנה ואעפ"י שנדחית ראיה זו שם הדין דין אמת הוא עכ"ל נראה מדבריו שתופס דברי רב אדא לדחווי וא"כ ל"ל לומר שאעפ"י שנדחו דבריו הדין דין אמת הוא תיפוק לי' משום דלאביי נמי דאמר דמתניתין חסרה הא אמר דהיינו לר"י אבל לר"ש דקי"ל כוותיה מיסרא שרי ועוד אי ס"ל להרמב"ם כאביי למה השמיט דין מיחם שפינהו מעל האור שמותר לתת לתוכו מים אלא ודאי כמ"ש עיקר עוד כתב ה"ה גבי אמבטי של מרחץ והטעם שאסור לתת צונן לתוך חמין שבו מפני שהמים שבו עומדים לרחיצה ואדם מחמתן הרבה וזהו שכתב רבינו אמבטי של מרחץ עכ"ל ולפי דבריו בשאר כ"ר דלאו לרחיצה מותר ליתן צונן לתוך חמין להרמב"ם וקשה שכתב אח"כ מיחם שפינה ממנו מים חמין וכו' ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין והוא שלא יהיו בכ"ר משמע דבכל כלי ראשון אסור אע"ג דלאו דרחיצה · הלכך כמ"ש עיקר · ומ"ש הרמב"ם אמבטי של מרחץ שהיא מליאה מים חמין נראה דמילאהו דקאמר לאורחא דמלתא קאמר ול"ד דכיון דטעמא מפני שהוא כ"ר אפי' אינה מליאה נמי:

מותר

דרכי משה

(ו) ולא משמע כדבריו בגמרא ובתוס פרק כירה דף מ"ב ע"א דמשמע שם דבכלי ראשון לרחיצה בכל ענין אסור כר"ש בן מנסיא דס"ל הכי אליבא דמסקנא דשמעתא לפי פירוש

דרישה

שהיה מתיר ומסיק עליי דמ"מ טוב ליזהר שלא לשים כ"כ קרוב לאש כי' ר"ל שלא ישים אותו כל כך קריב כדמתיר ר"י מפריז שהיא מותר אפילו לשומו במקום שהיד סולדת כי יהיה לא ס"ל כן · וא"כ מוכח מיניה דס"ל להמרדכי דב"ה אינו אוסר אא"כ במקום שהיד סולדת בו דאל"כ מנא ליה להמרדכי שר"י מפריז מתיר אפילו במקום שהיד סולדת בו אדהוליך המרדכי לכתוב דמ"מ יזהר שלא ישים אותו כ"כ קרוב ומש"ה הקשה ב"י ב' קושיות דאין כן דעת בעל התרומה דאסר אפילו באין יד סולדת בו ממילא ר"י דמתיר נוכל לומר דאיני מתיר אלא להניחו במקום שאין היד סולדת בו · ומדא במידן תליה וק"ל אבל לע"ד נר שאין ביאור דברי המרדכי כן ולק"מ דמ"ש דמ"מ טוב ליזהר שלא לשום כ"כ קרוב לאש אלא רחוק כו · אינו

ר"ל כ"כ כמי שמתיר ר"י מפריז דמשמע מיניה דר"י מתיר אפילו בכדי שהיד סולדת דזה ודאי אינו מכח ב' קושיות שהקשה הב"י דהא בהידן תליא כמ"ש אלא ר"ל אע"פ שמתיר ר"י מפריז יהביא ראייה לדבריו אל תטעה בדבריו לומר דמתיר אפילו במקום שהיד סולדת דזה ודאי אינו דא"כ אין הביא ראייה להתיר מדאמרינן בפרק כירה וכו' שם אסיקנא שם דשמן יש בו משום בישול והפשרו זהו בישולו ואף שם משמע שאיסור גמור הוא והמרדכי כתב דמ"מ טוב ליזהר כו' דמשמע דאין בו אלא זהירות בעלמא לכתחלה מדכתב טוב · לק"מ דודאי נתינת הפשטידא לחממה נגד האש אין בה כ"כ איסור כמו שיש בהפשר שמן נגד האש ותדע דהא גם הב"י בקיצורו כתב ז"ל ועוד דמשמע דלר"י שרי לחמם שמן זית כתב ובגמרא אסיקנא דשמן יש בו וכו'

חדושי הגהות

דלא הוי אלא כ"ש ולכן צונן לתוך חמין שרי וחמין לתוך צונן אסור (מהרל"ח) ז טעמא משום דבברייתא לא קאמר אלא דאמבטי אסור לגמרי משום דהוי תרתי לריעותא דהוי כ"ר

מרובים ואין יכולין להתבשל בהם אלא להפיג צינתן מותר · מותר ליתן קיתון של מים או של שמן כנגד האש להפיג צינתן ובלבד שיתנם רחוק מן האש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היד סולדת בו דהיינו כל שכריסו של תינוק נכוית בו אבל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם שתהא היד סולדת בו ואפי' להניח בו שעה קטנה שתפיג צינתו אסור כיון שיכול להתבשל שם וכן מותר ליתן הקיתון בכלי שני שיש בו מים חמין אבל בכלי ראשון אסור ליתנו ואסור ליתן (יא) אינפנאד"ה אפי' ברחוק מקום

מפני

מותר ליתן קיתון של מים או של שמן כנגד האש וכו' שם בפרק כירה (מ :) ת"ר מניח אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפוג צינתן ובשמן איפליגו תנאי ואסיקנא אר"י א"ש אחד שמן ואחד מים יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר ה"ד יד סולדת בו אמר רחבה כל שכריסו של תינוק נכוית ממנו : ופירש"י לא בשביל שיחמו · לא שיניחם שם עד שיחמו : אלא כדי שתפוג צינתן · במקצתן : וכתב עליו הר"ן נראה מדבריו שאפי' קרוב למדורה במקום הראוי לבשל מותר כדי להפשיר דהיינו כל שלא שיהא אותם כ"כ כדי שיתבשלו ולדבריו הא דאר"י א"ש יד סולדת בו אסור אין יד סולדת בו מותר לא במקום שיד סולדת ומקום שאין יד סולדת קאמר אלא כל שהגיחן עד שתהא יד סולדת קאמר וכ"נ מדברי הרמב"ם בפכ"ב : וכתב הר"ן דאפי' לפי סברא זו ע"ג האש ממש אסור מפני שנראה כמבשל דהא אפי' תבשיל שנתבשל כ"צ אע"פ שמצטמק ורע לו אסרו להחזיר בכירה שאינה גרופה וקטומה וכ"ש לתת לכתחלה ואפי' להפשיר אלא ודאי לא התירו כאן אלא כנגד המדורה בלבד אלא שהרמב"ן ז"ל כתב דלהפשיר ל"ש כנגד המדורה ול"ש ע"ג וכו' עוד הר"ן שהקשו על רש"י מדתשמע בסמוך שלא התירו להפשיר אלא במקום שאינו ראוי לבשל והיינו נמי הך דיד סולדת לומר דכל שהוא קרוב מן המדורה כל כך בכדי שתהא היד סולדת שם מחמת חום האש אסור והכי אמרינן בירושלמי וכן דע' ר"י דבכ"מ הראוי לבישול אפי' להפשיר אסור וכ"כ תוס' בר"פ במה טומנין (מח .) דנראה לרשב"א דלא שרי אלא ברחוק מן המדורה שלעולם לא יוכל לבא לידי בישול אבל בקרוב אסור אפילו להפשיר דלמא מישתלי ואתי להניחן שם עד שיתבשל ולא בשביל שיחמו דקתני היינו כלומר במקום שיוכל לבא לידי שיחמו וכ"כ ה"ה בפר' כ"ב שכן דעת הרשב"א וכן דעת הרא"ש בפ' כירה דהא דאר"י יד סולדת בו אסור ה"ק יד סולדת בו הוי בישול הלכך אסור להניחו במקום שאפשר שיחומו כדי שהיד סולדת בו ומותר להניחו במקום שיחומו ולא תהא היד סולדת בו ואף ע"פ שמפשט דברי ר"י ז"ל נראה דמקום שהיד סולדת בו היינו לומר דבמקום שתנית אדם ידו כנגד המדורה ותהיה סולדת מחמתה הדבר ברור כדברי הרא"ש דבמקום שאם יונח שם הקיתון של מים יחמו כדי שתהא היד סולדת הוי מקום הראוי לבישול ואסור וכך הם דברי התוס' ג"כ וכיון דכתה רבוותא פליגי אשריותא דמשמע מדברי רש"י והרמב"ם נקטינן הלכתא כרבים דאסרי וכ"ש דירושלמי מסייע להו וכתב הר"ן דהא דאסרינן לתת דבר המתחמם כנגד המדורה במקום שהיד סולדת ה"מ בדבר שלא נתבשל אבל צונן שנתבשל מותר להגיחו אפי' בכ"ר או כנגד המדור' ואפי' במקום שהיד סולדת בו שאין דרך בישול בכך אבל ע"ג האש ממש אסור וכ"כ ה"ה בפכ"ב בשם הרשב"א מיהו כבר נתבאר לעיל שהרבה פוסקים סוברים דה"מ בדבר יבש שאין בו מרק אבל תבשיל שיש בו מרק ונצטנן אפילו נתבשל כ"צ יש בו משום בישול ואסור ליתנו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת ואם לא נתבשל כ"צ אפי' נתבשל כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול אפילו בעודו רותח ואסו' ליתנו כנגד המדורה במקום שהית סולדת וכבר כתבתי בסימן זה דלהרמב"ם כל שלא נתבשל כ"צ אע"פ שנתבשל כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בישול ואסור לשרותו בחמין בשבת וא"כ נ"כ אסור ליתנו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת ואפי' אם הוא דבר יבש ואפילו לדברי הרשב"א שכתבתי לעיל שנראה מדבריו שאם נתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר לשרותו בחמין בשבת אפשר דלהניחו כנגד המדור' במקו' שהיד סולדת אסור משום דהוי כמבשל ע"ג האור שאע"פ שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור מדבריהם ואפשר דשרי דלא אסרו אלא בנתינה על האור עצמה וכתבו התוספות והר"ן בר"פ במה טומנין (מח ·) גבי עובדא דרבה ורבי זירא בבי ריש גלותא דע"ג מיחם נמי אסור ליתן צונן אפילו להפשיר כל שהמיחם חם כ"כ שאלו היה מניחו שם הרבה היה בא לידי בישול דהיינו שיהיה יד סולדת בו שדין מניח ע"ג מיחם כדין מנית כנגד המדורה ואם אינו חם כ"כ שרי ובסימן רנ"ח כתבתי דיש אומרים דהיכא דשרי להניח על גבי מיחם היינו דוקא כשאין התחתון על האש ויש אומרים דאפילו אם התחתון על האש שרי. כתב המרדכי בפרק כירה בשם ראבי"ה דאין לתת פירות תוך הבוקלא"ש בבית החורף כדי שיצולו דלא גריע ממים :

וכן מותר ליתן הקיתון בכלי שני וכו' בפרק כירה (שם .) א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי ואמר לי טול בכלי שני ותן ופירש"י טול · מן המים : בכ"ש . שיצטנן מעט דכלי שני אינו מבשל ואח"כ תן הפך לתוך אותו כלי שני וכתבו התוס' דכ"ש אע"פ שהיד סולדת בו מותר שאין דפנותיו חמין והולך ומתקרר : ומקום דין זה מחולף דה"ל לרבינו לכותבו קודם מותר ליתן קיתון של מים דבהנך דינין דלעיל שייך : **ואסור** ליתן אינפנאד"ה אפי' ברחוק מקום וכו' בס"פ במה טומנין (נא :) תניא אין מרסקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש ופירש"י מרסקין · משברין לחתיכות דקות : כדי שיזובו מימיו · משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא מים הללו : אבל נותן לתוך הכוס · של יין בימות החמה ואע"פ שנימוח מאליו ואינו חושש : וכתב הרא"ש על זה כתב רבינו ברוך בספר התרומות ואסור להחם פשטיד"א בשבת אצל המדורה משום דשומן הנקרש נימוח וה"ל מוליד ודמי לכך דאין מרסקין לא את הברד וכו' אבל הר"ן כתב פירש"י דטעמא דאין מרסקין משום דדמי למלאכה שבורא המים האלו ומשמע דמשום סרך מלאכה נגעו בה או נמי גזירה שמא יסחוט פירות העומדין למשקין וכ"כ מדברי הרמב"ם בפכ"א ודוקא היכא דעביד בידים הא אילו הגיחם בחמה ונפשרו ואפילו כנגד המדורה מותרים הם דלאו נולד הוא ולא דמי למשקין שזבו משום דהני בעודם קרושים תורת משקין עליהם לכל דבר אבל בספר התרומה כתב דאסורין משום נולד ואסר ליתן קדירה שקרש כנגד המדורה ולפי טעמו אף בחמה אסור השומן דנולד הוא והקשה עליו הרמב"ן דשומן כיון דלעולם אוכל הוא אפי' לרסק ולסחוט מותר דהא בפירות דלאו בני סחיטה נינהו סוחטין אותן לכתחלה ואין זו קושיא אלא דשומן זה כיון דבכל זמן שלא קרש זב וצלול הוא ודרכו בכך אף כשקרש כפירות העומדין למשקין דמי עכ"ל הר"ן וסמ"ג כתב מה שהביא רבינו ברוך מההיא דאין מרסקין את השלג וכו' לאסור ליתן פשטיד"א סמוך לאש מפני השמנוני' הנקרש ועתה נמחה על ידו יותר יש מכאן ראיה להיתר מלאיסור כלומר דלא אסור אלא לרסק בידים אבל היכי שנמחה מאילא שרי וכ"כ בסמ"ק וכתב ה"ה בפכ"א שדעת הרשב"א שהטעם שאין מרסקין משום גזירת פירות העומדין למשקין ושכן נראה מדברי הרמב"ם ומדבריהם למדנו שאין כאן איסור נולד לפיכך מותר ליתן מאכל או קדרה שקרש שמניחותה בחמה או כנגד המדורה ואין כאן נולד וכ"כ הרמב"ן ז"ל עכ"ל ור"י בח ג הביא שתי הסברות וכתב שנראה עיקר כדברי המתירין ונראה דלבעל התרומות נמי לא אסור אלא בפשטיד"א שהשומן הנקרש הוא בעין לבדו ואין מתערב עם שום דבר וניכר אבל קדרה שיש בה שומן קרוש עם מרק שכשהוא נימוח מתערב עם המרק ואינו ניכר שרי כי היכי דשרי בסיפ' דברייתא ליתן לתוך הכוס משום דמאליו הוא נמח' וכשהו' נמח' אז הוא מתער' ומתבטל ביין שבכוס ואין ניכר וכ"נ מדבריו ומדברי המרדכי בס"פ במה טומנין והר"ן שכתב דלבעל התרומה אסור ליתן קדרה שקרש שמניחותה כנגד המדורה י"ל דבקדירה של בשר שומן שאין בה מרק אלא דבר מועט הוא ומיהו אפשר דהר"ן סובר דלבעל התרומה פשטיד"א ל"ד דה"ה לקדירה ואע"פ שיש בה מרק לא דמי לנותן ברד לתוך כוס יין דשרי דשאני התם שאין הברד ניכר כלל אבל שומן שכשנמחה צף למעלה ניכר הוא ואסור לדעת בעל התרומה וכתב בעל התרומה שאם מע"ש עירב ושפך חולה המים והשומן שבתוכה מותר לחמם בשבת הפשטיד"א ונראה מכאן שאפילו לדעתו מותר להחם בשבת חתיכת בשר שומן ואע"פ שמקצתו זב שאם לא כן אע"פ ששפך המים והשומן ה"ל לאסור מפני חתיכת בשר שומן שבתוך האינפנאד"ה שהם נפשרים וזבים והטעם משום דכיון דדבר מועט הוא הדבר הנפשר לא חשוב ושרי והמרדכי בס"פ במה טומנין כתב כדברי בעל התרומה ואח"כ כתב ורבינו יחיאל מפרי"ש היה מביא ראיה להתיר כדאמרינן בפרק כירה (מ :) סכה אשה ידה שמן ומחממה כנגד המדורה וסכה לבנה וסתם שמן זית הוי קרוש ואפ"ה שרי ומ"מ טוב ליזהר שלא לשום כ"כ קרוב לאש אלא רחוק כדי שלא תהיה היד סולדת בו עכ"ל נראה מדבריו דלבעל התרומה לא אסור אלא במקום שהיד סולדת וליתא דהא טעמא לאו משום בישול הוא אלא משום נולד וא"כ אפילו אין יד סולדת בו נמי אסור ועוד דמשמע דלרבינו יחיאל שרי לחמ' שמן זית אפילו במקום שהיד סולדת ובהדיא אסיקנא בפ' כירה דשמן יש בו משום בישול והפשירו זהו בישולו ובעיקר הדין כיון דמודו דרבנן הוא נקטי' כר"י והרמב"ם והרמב"ן דפליגי אבעה"ת ומותר · כתב הר"ן בפ"ק דשבת גבי נתינת נמר ליורה מבעוד יום דאוקימנא ביורה עקורה וטוחה דמכאן לאלפס ולקדירה שהעבירון מרותחין מע"ג האור שכל שלא נתבשל כמב"ד אין מוגיאין בכף מהם דנמצא מגיסן ואיכא משום מבשל אבל כל שנתבשל כמב"ד תו ליכא למיחש להכי וה"מ בקדירה (ו) אבל בנמר ליורה לעולם אסור להגים

נותנין לתוכו צונן שהרי מחממן הרבה תיפוק ליה דכ"ר מבשל על כן אמר ה"ה דאמבטי זה כ"ש הוא וכן פרשוהו הגאונים וכמו שפירשו התוס' להדיא דהשתא ניחא הא דקאמר הרמב"ם דהטעם הוא שהרי מחממן הרבה לאורויי דאע"ג דסתם כ"ש אינו מבשל באמבטי זה של מרחץ החמירו אף בכ"ש לפי שהוא מחממן הרבה . ומ"ש הרמב"ם מיחם שפינה ממנו מים חמין וכו' שפי' בו ה"ה אליביה דאביי נראה דלדקו דברי ב"י דהרמב"ם דחה לאוקימתא דאביי מקמי אוקימתא דרב אדא בר מתנא דהוי אליבא דהילכתא וה"נ ס"ל לרב ושמואל כדפי' לעיל ומ"ש הרמב"ם ומותר לצוק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך החמין והוא שלא יהיו בכלי ראשון מפני שהוא מחממן נראה ודאי דכיון דכתב בסתם אלמא דבין חמין שהם לשתייה ובין חמין שהם של מרחץ אם הם בכלי שני שרי אפי' צונן לתוך חמין דדוקא אמבטי של מרחץ אע"פ שהוא כ"ש אסור צונן לתוך חמין אבל כל שאר כ"ש שרי וכדרבא דלא קפיד אספל מדתני ר' חייא להדיא באידך ברייתא דאפי' צונן לתוך חמין בספל שרי · וכ"ש לענין שתייה דמותר לערות אפי' צונן לתוך חמין בכ"ש וכב"ה אליבא דת"ק דלא כר"ש בן מנסיא אבל צונן לתוך חמין דכ"ר אסור אעפ"י שהם לשתייה ומתרה עליהן צוננים מרובים דכיון דדחינן לאוקמתא דאביי אין לחלק בין מועטין למרובים אלא כל שהוא מערה צוננין לתוך חמין דכלי ראשון הוי מבשל מיד כשמתחיל לערות הצוננין אעפ"י שלבסוף תפיג רתיחתן והטעם דס"ל כפרש"י דתתאה גבר ולכן לא כתב הרמב"ם לחלק בחמין שהם לשתייה ובכ"ר בין מערה לתוכן צוננין מועטין דאסור ובין מרובים דשרי אלא סתם וכתב אסור דאפילו בצוננין מרובין אסור כנ"ל פשוט בזה לדעת הרמב"ם ולכן בש"ע כתב בדברי הרמב"ם ולשונו אין להתיר בחמין שהם לשתייה לערות לתוכן צוננין מרובין ודלא כהרב בהגה"ה שכתב על דברי הרמב"ם שהביא בש"ע להתיר אפי' בחמין דכ"ר לערות עליהן צוננין מרובין ונמשך אחר דברי ב"י שכתב היתר זה לדעת הרמב"ם ולפעד"ד אין להקל בזה ודו"ק :

מותר ליתן קיתון של מים או של שמן וכו' ברייתא בפרק כירה דמים הכל מודים דאסור במקום שהי"ס בו אבל בשמן איכא מ"ד דשמן אין בו משום בישול ושרי אפילו במקום שהי"ס בו ואסיקנא דאחד שמן ואחד מים כו' ולכן הזכיר רבינו מים ושמן ולעולם ה"ה שאר משקים דינם כמים ושמן ודברי רבי' בפי' ברייתא זו כפי התו' הרא"ש ורוב פוסקים דלא כפרש"י והרמב"ם והאריך ב"י בזה · וזהו שכתב רבינו עד שתהא היד סולדת בו כלומר בו ביין ושמן דהיינו כל שכריסו של תנוק נכוית בו ביין ושמן אם יהא נשפך על כריסו : **ואסור** ליתן אנפנדא וכו' הב"י האריך ומסקנתו להתיר כספר התרומה וכן פסק בש"ע אבל בהגהת ש"ע כתב ונהגו להחמיר מיהו במקום צורך יש לסמוך אמתירין :

הבודר

דרכי משה

פירוש התוספות שם ואף ע"ג דלדעת הרי"ף והרא"ש דפסקו דלא כר"ש שרי דעת הטור כדעת התוס' כר"ש ואז דברי הטור מבוארים כדמוכח התם מדברי התוס והאריך הר"ן בדבריהם ע"ש : (ו) ובפסקי מהרי"ו מחמיר דיש להקפיד אף בקדירה בכל ענין : וכתב

פרישה

(יא) אנפנדא פי' פשטיד"א :

דרישה

בספר וכו' ולא נקט בל' דמשמע מרי"ו דמותר לחמם פשטיד"א במקום שהיד סולדת וה"ט משום דע"ז לא היה יכול להקשות מהא דמסיקנא שיש משום בישול בהפשרת שמן דבודאי במימוס פשטידא יש להקל כמי אלא קושיית ב"י היא מדהביא ר"י ראייה להתיר פשטידא דמותר ליתן אשה ידה הסוכה בשמן כנגד המדורה · וע"ז כתב המרדכי דלמו דבשמן יש איסור ומיוב ואם נתנם כנגד המדורה כן טוב ליזהר בפשטידא שלא יתנו כ"כ קרוב לאש ובעל התרומה שאוסר משום נולד ומאי אפילו בכה"ג אוסר וק"ל ולק"מ :

מותר

מפני שהשומן שבה שנקרש הוזר ונימוח והוי לי' נולד ואסור (יב) ובספר המצות התירו כיון שאינו עושה בידים וא"א הרא"ש ז"ל אסר וכן כתוב בספר התרומה [ו] מותר ליתן מים היפים במים צוננין הרעים כדי לצננן ח :

שיט הבורר חייב וה'מ בבורר בנפה ובכברה או בורר לאוצר אפי' ביד [א] אבל בידו (א) כדי לאכול מיד מותר הלכך היו לפניו אוכלין עם פסולת שלהם בורר בידו לצורך אותה אכילה ואם בירר יותר אפי' לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב

שיט הבורר חייב משנה פרק כלל גדול (דף ע"ג) אלו אבות מלאכות וכו' הזורה הבורר והטוחן והמרקד וכו' ומ"ש וה"מ בבורר בנפה וכברה שם (דף ע"ד) ת"ר היו לפניו מיני אוכלים בורר ואוכל בורר ומניח (פירש התוספות לצורך אחרים) והרמב"ם בפ"ח פירש בורר ואוכל מיד בורר ומניח לאכול מיד כלומר מניח לאוכלו בסעודה שהוא רוצה לאכול עכשיו מיד ולאפוקי בשחרית לאכול בין הערבים · ולא יברור ואם בירר חייב חטאת ומסיקנא אמר אביי ה"ק בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר ולבו ביום לא יברור ואם בירר נעשה כבורר לאוצר וחייב חטאת ותנו קאמר התם דבורר בקנון ותמחוי פטור אבל אסור בנפה וכברה חייב חטאת ופירש רש"י עיקר ברירה לא הוי אלא בנפה וכברה אבל קנון ותמחוי ברירה כלאחר יד הוא אבל ביד לא דמי לבורר כלל ואם כן הא דאמר בורר ואוכל לאלתר וכו' כבורר ביד היא ואפילו הכי כבורר לבו ביום אפילו ביד נעשה כבורר לאוצר וחייב אבל בנפה וכברה אפילו אוכל לאלתר חייב וכך כתב התוספות לשם בד"ה והתניא חייב ולכן כתב רבינו וה"מ בבורר בנפה וכברה פי' אפי' לאכול לאלתר או בורר לאוצר אפי' ביד חייב ובסמוך כתב דאפי' לבו ביום הוי כבורר לאוצר אבל בידו כדי לאכול לאלתר מותר · **ומ"ש** הלכך היו לפניו אוכלין עם פסולת שלהן וכו' הוא ע"פ פי' רש"י שכתב דבברייתא קמייתא גרסינן היו לפניו מיני אוכלין כלו' שהיו לפניו מיני אוכלין עם פסולת שלהן וכי תוכחא מאוקומתא דרב המנונא דמוקי לברייתא באוכל עם פסולת ובאידך ברייתא גרסינן היו לפניו שני מיני אוכלין ואותו שאינו חפץ לאכול עכשיו חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ לאוכלו וכמ"ש רבינו בסמוך · ואפשר דמשום הכי דקדק רבינו ואמר עם פסולת שלהן כלומר כאינו מדבר כאן בשני מיני אוכלין ואותו שאינו חפץ בו עתה הוא נקרא פסולת אלא מיירי כאן באוכלין עם פסולת שלהן כלומר הפסולת של אותו מין בעצמו שהוא כפסולת חטים כגון צרורות ועפר

ומ"ש בורר בידו לצורך אותה אכילה כ"כ הרא"ש שפי' בורר ואוכל לאלתר היינו שבורר בידו לצורך אותה סעודה בלבד שמיסב בה על השלחן ונראה דר"ל כל מה שצריך אף לאחרים המסובין עמו כדתני בורר ומניח גם לצורך אחרים שרי לאלתר · ואם בירר יותר אפי' לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב כנ"ל ור"ל ואפילו בידו חייב וכדכי' בסמוך אבל מ"ש בקנון וכו' היינו אפי' לאכול מיד כתי' בקנון ותמחוי פטור אבל אסור ובנפה ובכברה חייב חטאת והב"י הקשה דהכא משמע דכשבורר בידו שרי לאלתר אפי' שהוא מטיל האוכל לתוך נפה וכברה ובפ"ק די"ט תנן בה"א בורר כדרכו בחיקו בקנון ותמחוי אבל לא בטבלא ולא בנפה ובכברה ובחיקו משמע שבורר בידו ונותן לתוך חיקו ודומיא דחיקו הוי קנון ותמחוי וכברה וכו' ושגגה פלטתו הקולמוס דפי' בחיקו אין רצונו לומר שהוא נותן בחיקו לאחר הברירה כמו שהבין הרב אלא שהברירה היא בחיקו והוא שפורס טליתו ברוחב על חיקו ובורר עליו שדרך הברירה היא על דבר רחב כמ"ש רש"י קנון כלי עץ בעין כנור רחב מלאחריו וקצר מלפניו ובעלי מטבע עושין אותו (בל"א צי"ל ברע"ט) והבורר בו קטנית נותן הקטנית במקום הרחב ומנענעו וכו' ותמחוי נמי היא קערה גדולה ורחבה שמערין כל האוכלים להוכה ומשם נותן לקערות קטנות וכיון שהיא רחבה נותן בה קטנית ומנענעו והקטנית שהוא סגלגל מתגלגל ויורד לפתה לספתי התמחוי והפסולת נשאר למעלה בתמחוי וכך היא הברירה בחיקו על הרוחב של טלית כדפי' גם נראה שלשון המשנה היתה כתובה בטעות לפני הרב ב"י שאוסר בי"ט בקנון ותמחוי וליתא דלא אסרה המשנה בי"ט אלא נפה וכברה אבל בקנון ותמחוי שרי כמו בחיקו וכ"כ הרמב"ם בפ"ג דהלכות י"ט

ומ"ש

להגיס בו שאע"פ שקלטו העין דרך הגבעין להגיס בהן תמיד כדי שלא יחרכו והכי מוכח בירושלמי וה"ה כתב בפ"ט שיש מי שכתב שאין חייב משום מבשל אלא בהגסה ראשונה שאינו מתבשל מהרה אלא בהגסה זו אבל משהגיס פעם א' דבלא מגיס מתבשל אף המגיס פטור דמאי עבד ולזה נוטה דעת הרמב"ן והרשב"א וכפ"ג כתב הרמב"ם אסור להכניס מגריפ' לקדירה בשבת והיא על האש להוציא ממנה בשבת מפני שמגיס בה וזה מדרכי הבישול הוא ונמצא כמבשל בשבת וכתב ה"ה וז"ל וכ"ל שאין דברי רבינו אמורים במבושל כ"צ דהתם ודאי אפילו מחזירן על האש ומבשלן פטור כמו שיתבאר פרק ט' וכיון שכן אין לגזור בהכנסת מגריפה אבל באינו מבושל ודאי יש לחוש לדעתו שכתב פ"ט ובהשגות א"א הפריז על מדותיו שאסר להוציא מן הקדירה במגריפה עכ"ל : ולפי דברי ה"ה לדעת הסוברים שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי שוב אינו חייב משום מבשל כמ"ש לעיל כיון שהגיע למאכל בן דרוסאי שוב אין לגזור בהכנסת המגריפה : ומ"ש הרמב"ם והיא על האש נראה לי דלאו דוקא אלא כל שהקדירה מרותחת מעל גבי האור היא על האש קרי לה וכן כתב רבינו בסימן רנ"ב שהמגיס בקדירה אפילו אינו על האש חייב משום מבשל כלו' בעודה רותחת וכ"כ ר"י בח"ג כתב הרמב"ם בפרק כ"א שמותר לגמור שחיקת הריפות בעץ הפרור בתוך הקדירה בשבת אחר שהורידין אותה מעל האש ויתבאר בסימן שכ"א. כתוב בכלבו שאסו' לטוח שמן ושום על הכלי בעודו כנגד המדורה אפילו נגלה הכלי מבע"י דמ"מ יתבשל השום והשמן עכ"ל גרסינן בפרק ח' שרצים (קט.) אמר רב חסדא שריקה טוית שרי פעפועי ביעי אסור ופירש"י לשחק ולטוח שמן וביצים מגולגלים על הכלי כשהוא יחם משתשכה שרי ובלבד שלא יהא רותח כדי לבשל ולא אמרינן דמי לתיקון פעפועי ביעי · לטרוף ביצים מגולגלים בקערה אסור דמיתחזי כמאן דבעי לתשדינהו בקדירה. דין יורה מליאה תבשיל שנתנה על הפטפוט מע"ש והאש תחתיה ולמחר מתקררת ועבדים א"י עושים אש תחתיה ומחממין אותה כתבתי בסימן רנ"ג : אם מותר להושיב החמין על התנור שבבית החורף מבפנים והספה מבערת האש לחמם בית החורף וע"י כך נרתחים החמין כתבתי שם גם כן :

שיט הבורר חייב וה"מ בבורר בנפה ובכברה וכו' בפרק כלל גדול (עד) ת"ר היו לפניו שני מיני אוכלין בורר ואוכל בורר ומניח ולא יברור ואם בירר חייב חטאת מאי קאמר ואסיק אביי דה"ק בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר ולבו ביום לא יברור ואם בירר נעש' כבורר לאוצר חייב חטאת ואמרינן בתר הכי היו לפניו ב' מיני אוכלין ובירר ואכל ובירר והניח רב אשי מתני פטור ור' ירמי' מדפתי מתני חייב רב אשי מתני פטור והא תני חייב ל"ק הא בקנון ותמחוי הא בנפה וכברה כלומר הא דתני חייב בנפה וכבר' דעיק' בריר' כך היא והא דמתני רב אשי פטור בקנון ותמחוי דהוי ברירה כלאחר יד ופירש"י דכי פריך והא תני הייט ברייתא דלעיל וכתבו התוספ' (שם) וקשה לר"י דלמאי דאוקימנא לה בנפה וכברה משמע דוקא לבו ביום אסור אבל לאלתר אפילו בנפה וכברה שרי ובפ"ק דביצה (יד.) משמע דבנפה וכברה אסור בכל ענין ונראה לר"י דבברייתא איירי בבורר ביד והכא דמוקמי' לה בנפה וכברה ברייתא אחריתי היא ואפילו לאלתר חייב חטא' וכן משמע מתוך פר"ח דפי' שיש ג' דינים בבורר לאלתר דביד מותר לכתחל' בקנון ובתמחוי פטור אבל אסור בנפה ובכברה חייב חטאת וכ"כ הרא"ש והר"ן וכך הם דברי הרמב"ם בפרק ח' שכת' בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי פטו' ואם בירר בידו לאכול לאלת' מותר ועל בורר ומניח לאלתר פירש"י (שם) לאכול לאלתר שאין זה דרך בוררים והתוס' כתבו בורר ומניח לצורך אחרים ושיעור לאלתר כתבו הרא"ש והר"ן בשם ר"ת דהיינו שיעור מה שמיסב על השולחן באותה סעודה בלבד וכ"כ ה"ה בפ"ח וכ"כ רבינו ירוחם בה"ח אלא שכתב קודם לכן וז"ל ואפילו ביד שאמרנו דמותר דוקא לאלתר כלומר לאותה סעודה אבל לבו ביום כלומר שבורר ומניח לצורך סעודה אחרת של אותו יום בעצמו אסור וכ"ל דה"ק שאם הוא בורר אחר סעודה כל שבורר לצורך סעודה אחרת באותו יום בעצמו הוי לאלתר ואם כשהוא בתוך סעודה בורר אינו יכול לברור אלא לצורך אותה סעודה בלבד וכן אם בורר קודם סעודה צריך לאוכלם בתוך הסעודה ראשונ' ואם השהה אותם עד אחר שעות' מסעודתו לא מיקרי לאלתר וחייב והמרדכי כתב דדוקא להתחיל ולאכול אחר ברירתו שרי אבל לאכול אחר שעה נעשה כבורר לאוצר והרמב"ם בפ"ח כת' וז"ל הבורר אוכל מתוך פסולת או שהיו לפניו שני מיני אוכלין ובירר מין ממין אחר בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי פטור אבל אסור ואם בירר בידו לאכול לאלתר מותר הבורר אוכל מתוך פסולת בידו להניחו אפי' לבו ביום נעשה כבורר לאוצר וחייב היו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין בורר אחד מאח' ומניח לאכול מיד ואם בירר והניח לאחר זמן אפילו לבו ביום כגון שבורר שחרית לאכול בין הערבים חייב ומשמע דלא שרי אלא לברור כדי לאכול מיד אחר ברירתו כדברי המרדכי ואפשר שכל שבורר לצורך סעודה כ"ז שמיסב באותה סעודה חשוב לאלתר כדברי ר"ת ומ"מ אם בירר להניח עד אחר ג' או ד' שעות נראה מדבריו שיש חלוק בין בורר אוכל מתוך פסולת לבורר אוכל אחד מאחר דבבורר אוכל מתוך פסולת חייב ובבורר אוכל אחד מאחר לא מיחייב אא"כ בירר שחרית לאכול בין הערביים אלא שאיני יודע מנין לו חילוק זה ואם לא נתכוון לכך קשה מאי פלגינהו בתרתי והא דמפלגי' בין בורר בידו לבורר בקנון ותמחוי לבורר בנפה ובכברה נראה מדברי רש"י בפרק כלל גדול שהברירה נעשית בקנון ותמחוי ונפה וכברה שכך כתב שם בקנון כלי עץ שעושין כעין כנור רחב מאחריו וקצר מלפניו ובעלי מטבע עושין אותו והבורר בו קטניות נותן קטניות במקום הרחב ומנענעו והקטניות מפני שהוא סגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר והפסול' נשאר בכלי פטור אבל אסור מותר לבתחלה לא הוי דדמי לברירה וחייב חטאת לא הוי דכלאחר יד הוא דעיקר ברירה בנפה ובכברה אבל ביד לא דמי לבורר כלל עכ"ל ולכ"ז כל שהוא בורר בידו אע"פ שהוא מטיל האוכל לתוך כלי אחר ואפי' לתוך נפה וכברה מותר כיון שהוא בורר לאכול לאלתר וקשה לי על זה הא דתנן בפ"ק די"ט (יד) הבורר קטנית ביום טוב בש"א בורר אוכל ואוכל ובה"א בורר כדרכו בחיקו ובקנון ובתמחוי ובחיקו משמע דהיינו שבורר בידו ונותן לתוך חיקו ודומיא דחיקו הוי קנון ותמחוי ונפה וכברה וא"כ לא שרי אלא לברור ולהניח בידו אבל להניח בקנון ותמחוי אסור אע"פ שאינו בורר אלא בידו לאכול לאלתר וצ"ל דהא כדאיתא והא כדאיתא דחיקו היינו שבורר ונותן לתוך חיקו ונפה וכברה וקנון ותמחוי היינו שעושה הברירה בהם .

וכיצד

דרישה

[ו] **מותר** ליתן מים היפים במים צוננים הרעים כדי לצננן כן היא נדפס בספרי רבינו בדפוס בית יוסף בס"ס שי"ח אבל בנוסחי ספרי רבינו המדוייקים וגם בנוסחי של קלף ז"א · ודע שמשנה שלימה היא בפרק חבית דף קמ"ו ושם בגמרא פריך עלה י"ל פשיטא סיפא איצטריכא ליה ואת הצונן בחמה הא נמי פשיטא מהו דתימא נגזר דילמא אתי לאתויי ני ברמץ קא משמע לן · ומזה תלמוד טעם ניסחא שריהו בל הישנה וטעם נוספות המדוייקים שלא גרסו · דהא דין זה פשיטה היא וגם עדיפא מיניה כבר השמיענו רבינו מה שכתב דמותר ליתן קיתון של מים לתוך כ"ש ועוד והאי דינא לגופא לא איצטריך לכיתבו אלא משום סיפא דקתני ואת הצונן לתוך החמין וכמ"ש ל הגמרא ורבינו כבר כתב לעיל בסי' זה היתר דינא שהרי כתב ז"ל אבל בחמה עצמה כגון ליתנה בחמה או ליתן מים בחמה כדי שיחמו מותר וק"ל · כתב ב"י כתוב בכלבו שאסור לטוח שמן ושומן בכלי בעודו כנגד המדורה אפי' נגלה הכלי מבע"י דמ"מ יתבשל השום והשמן עכ"ל ומכאן נ"ל להביא ראייה שמותר לטוח שומן אווזא שנקרש ע"ג מיני קמחין וקטניות כגון לאקסי"ן חמין או קיר"ז שנותנין ע"ג הקערה בשבת שאף שנמס' ע"ג והוא בעין מ"מ הואיל ואינו מתבשל ע"ג מותר דהרי שמן ושומן נ"כ נקרש קצת ונמחה אצל האש ואע"ג דאין מרסקין הברד והשלג כדים וכמ"ש רבינו בסי' שכ"א שאני הכא שהיה נמחה כבר ועיין אייי קפיי כ"כ בקוצי כמו הולך ואף שבחמימות הפשטיד"א נגד האש יש יוסרין כמבשל בסי' זה שאני התם שהשומן נמקה והוא בעין משא"כ בזה ודו"ק ועיין בקונטרס שלי מ"ש מזה

סי' שיט [א] **אבל** בידו כדי לאכול מיד מותר כו' ז"ל הגמרא והביאה ב"י בריש הסימן בורר ואוכל לאלתר כו' ופירש"י ז"ל ומניח לאלתר לאכול לאלתר שאין זה דרך בוררין והתו' פירשו בורר ומניח לצורך אחרים · ושם בגמרא בהיו לפניו שני מיני אוכלין וקאמר דבורר אחד לאכול לאלתר והאחר מניח לאלתר · ונלע"ד דכוונת רש"י הוא דמפרש

פרישה

(יב) **ובספר** המצות התירו כו' וכ"ש קדירה שיש בה רוטב שנקרש כשהשומן נימוח אינו בעין דשרי אליביה ונהגו להחמיר כהרא"ש ובמקום צורך יש להקל .

סי' שיט (א) **הבורר** כדי לאכול מיד מותר היינו שיעור מה שמיסב על השלחן באותה סעודה בלבד ובב"י דכתב לאחר סעודת שחרית הוי מיד לסעודת מנח' אבל לא קודם שחרית ע"ש בקנון

חדושי הגהות

כ"ר והוי נמי לרחיצה משמע דכ"ר שהוא לשתיה דלא הוי אלא חדא לריעותא צונן לתוך חמין שרי וחמין לתוך צונן אסור ומה שלא כתב רבינו דאמבטי אסור לגמרי היינו משום דהוא ממילא נשמע שהרי לא התיר בצונן לתוך חמין אלא בספל שהוא כ"ש או בב"ר שהוא לשתיה משמע דאמבטי שהוא כ"ר והוא לרחיצה אסור לגמרי כ"נ לפרש דברי רבינו וא"כ אין מקום לתמוה על ב"י שהגיה על דברי רבינו (כדרל"ח) ח הב"י לא ביאר ע"ז מאין הוציא הטור דין זה ובנוסחת הטורים הישנים לא נזכר דין זה כלל ומצאתי בדרישה שכתב דגירסא זו נכונה שדין זה מבואר במשנה שבת (קמו) ופריך בגמרא פשיטא ומסיק דלא נקיט ליה אלא משום סיפא ואת הצונן בחמין וכו' וזה לא שייך בדברי הטור ומה גם שהטור כבר כתב להתיר ליתן מים צוננין אפילו בחמין ולכן דברים אלו מיותרים הם ועיין ט"ז .

כתב

וחייב (ב) בקנון (ג) ובתמחוי לא יברור ואם בירר פטור ואם בירר בנפה ובכברה חייב חטאת וכיצד הוא בורר אם יש טורח בברירת האוכל יותר מברירת הפסולת [ב] בורר כדרכו לזרוק הפסולת ואם יש יותר טורח בברירת הפסולת כגון שהוא דק נוטל אוכל ומניח הפסולת וכל זה כשהאוכל מרובה על הפסולת בכמותה ומשכחת באוכל מרובה שאפ"ה יש טורח יותר בברירת הפסולת כגון שהוא דק כדפרי' אבל אם כמות הפסולת מרובה אסור אפי' לטלטלו שהאוכל בטל ברוב הפסולת ומ"מ לוזים ובטנים (א) שנשתברו ועדיין מעורבין בקליפתן אע"פ שהקליפות מרובות על האוכל לא מיקרי פסולת מרובה על האוכל כיון דאורחייהו בהכי והוו כמו שומר לפרי (ד) [ג] ותורמוס קאמר בגמרא דאפי' אוכל מתוך פסולת אסור ויהיב טעמא משום דשלקי ליה ז' זימנין ואי לא שקלי ליה לאוכל הוה מסרח לכן חשיב אפי' ברירת אוכל כברירת פסולת ולפ"ז תורמוס שלנו שאין דרכן בכך מותר לבררו מתוך הפסולת היו לפניו ב' מיני

וכיצד הוא בורר אם יש טורח בברירת האוכל יותר מברירת הפסול' וכו' בספ"ק די"ט (שם) תנן הבורר קטניות בי"ט ב"ש אומר בורר אוכל ואוכל וב"ה אומר בורר כדרכו ובגמרא תניא בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל כשהפסולת מרובה על האוכל ד"ה נוטל את האוכל ומניח את הפסולת פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי ל"צ דנפיש בטירחא וזוטר בשיעורא ופירש"י בד"א · דשרו ב"ה ליטול פסולת מתוך ולהשליך : מי איכא מאן דשרי · ואפילו לטלטלו והא בטיל ליה מיעוטא לגבי רובא וה"ל ככולה פסולת ולא חזו : דנפיש בטירחא . שישנו דק והכי קאמר במה דברים אמורים בזמן שטורח האוכל מרובה על של פסולת הוא דקאמרי ב"ה נוטל פסולת דמעוטי בטירחא עדיף אבל אם טורח פסולת מרובה על של אוכל ד"ה וכו' וכתב הר"ן ואחרים פירשו דאאוכל קאי דנפיש כגון שהוא דק אבל אם הוא מעט והפסולת מרובה והוא גם זוטר בטירחא דמהו דתימא דמעוטי בטירחא עדיף קמ"ל דכיון דפסולת מרובה אסור ואפשר דתרוייהו איתנהו עכ"ל ורבינו סתם דבריו כרש"י ואע"ג דהאי ברייתא בי"ט מיתניא ס"ל דאין חילוק בין שבת וי"ט בדין זה :

ומ"ש וכילד הוא בורר וכו' משנה ומסקנת הגמרא ספ"ק די"ט ועפ"י פי' רש"י לשם דאם כמות הפסולת מרובה אסור אפילו לטלטלו שהאוכל בטלה ברוב הפסולת וכ"כ לקמן בה' י"ט בסימן תק"י והיא דעת הרא"ש שכתב לשם כפרש"י אבל מפי' ר"ת בפרק נוטל בד"ה שהאוכל מרובה וכן מדברי הרמב"ם בפ"ג מה' י"ט מפורש דלא ס"ל דכשהפסולת מרובה שיהא האוכל בטל לגבי פסולת ואסור לטלטלו דודאי האוכל לא בטל לגבי פסולת ומותר לטלטל האוכל אלא שהפסולת כיון שהוא מרובה ג"כ לא בטל לגבי האוכל ואסור לטלטלו וכן נראה מ"ש האלפסי לשם וז"ל פסולת מרובה על האוכל פשיטא מי איכא מאן דשרי דמדגרס פשיטא אלמא דהקושיא היא פשיטא דבפסולת מרובה אינו נוטל את הפסולת אלא נוטל את האוכל דאין האוכל בטל לגבי פסולת אעפ"י שהאוכל הוא מועט והכי משמע בש"ע שלא כתב איסור זה לפי פרש"י והרא"ש ורבינו ומכל מקום כיון שלא כתב גם כן היתר לברור האוכל אף על פי שהוא מועט אלא כתב סתם דבוררין אוכל מתוך הפסולת בידו לאכול לאלתר משמעו דוקא כשהאוכל מרובה כמו שהוא הרגילות אבל כשהאוכל מועט מן הפסולת לא אמר בה לא איסור ולא היתר ולכך יש לנו להחמיר שלא לטלטלו כלל כשהפסולת מרובה מן האוכל וכן מ"ש רבינו דדין שבת כדין י"ט דכשאוכל מרובה מן הפסולת בורר כדרכו הפסולת מן

ומ"ש ומ"מ לוזים ובטנים שנשתברו וכו' כ"כ שם הרא"ש וז"ל נראה דאגוזים ובטנים שנשברו ומונחין עדיין בקליפתן אע"פ שהקליפה מרובה על האוכל לא מיקרי שם פסולת עלייהו כיון דאורחייהו בהכי והוי שומר לפרי ולא דמי לעצמות וקליפין שכבר נפרדו לגמרי מן האוכל עכ"ל והרא"ש כתב דברי רש"י במי איכא מאן דשרי דהיינו לומר אפילו לטלטלו אסור אבל הרמב"ם כתב בפ"ג מהל' י"ט וז"ל וכן הבורר קטניות בי"ט בורר כדרכו בד"א כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל אם היתה הפסולת מרובה על האוכל ד"ה בורר את האוכל ומניח את הפסולת ואם היה טורח בברירת הפסולת מן האוכל יתר מטורח בברירת האוכל מן הפסולת אע"פ שהאוכל מרובה בורר את האוכל ומניח את הפסולת נראה מדבריו שהוא מפרש הכי אמרינן פסולת מרובה על האוכל מי איכא מאן דשרי לאו למימר' מי איכא מאן דשרי לטלטל כדפירש"י אלא ה"ק מי איכא מאן דהוה ס"ד דשרי לברור פסולת מתוך אוכל דאצטריך רשב"ג לאשמועינן דאסור ומשני לא צריכא דנפיש בטירחא וזוטר בשיעורא כלומר הא ודאי כשהפסולת מרובה לא היה צריך רשב"ג לאשמועינן דפשיטא דד"ה אסור לברור פסולת מתוך האוכל ומיהו לברור אוכל מתוך פסולת ודאי כיון שאין דרך בורר בכך וכו' אצטריך לאשמועינן בנפיש בטירחא וזוטר בשיעורא דסד"א כיון שאוכל מרובה שרי לברור כדרכו ואפילו פסולת מתוך אוכל נמי קמ"ל דכיון דנפיש בטירחא אסור לברור כדרכו ומיהו דעתו ז"ל דה"מ בי"ט אבל בשבת דוקא לברור אוכל מתוך פסולת אבל פסולת מתוך אוכל בכל גוונא חייב חטאת והא שכתב בפ"ח מהלכות שבת הבורר פסולת מתוך אוכל אפילו בידו אחת חייב וכ"כ הר"ן בפרק כלל גדול בשם ר"ח וליף לה מדאמר חזקיה הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב ומדקאמר סתמא משמע אפילו לאלתר וטעמא משום דעיקר בורר היינו פסולת מתוך אוכל וכתב ה"ה שכן הסכים הרמב"ן וכ"נ מן הלכות וכ"כ בסמ"ג וסמ"ק ומ"מ לענין בורר אוכל מתוך פסולת משמע דבכל גוונא שרי בשבת לפי שטה זו ואפילו פסולת מרוב' ולכן סתם הרמב"ם דבריו בפ"ח וכתב הבורר אוכל מתוך פסולת אם בירר בידו לאכול לאלתר מותר ודברי רבינו ירוחם בח"ח מעורבבי' בדין זה ולא ראיתי להארי' בהם :

ותורמוס קאמר בגמרא דאפילו אוכל מתוך פסולת אסור בפ' כלל גדול מימרא דחזקיה ופירש"י ודשלקי ליה ז' זמנין למתקו ואי לא שקלי ליה לאוכל מתוך הפסולת שהוא רד ייייק ע"י שנשלק הרבה מסרח והלכך אוכל נמי כ"ז שמעורב בו הוי כפסולת ומיהו אוכל הוא ומחמירין עליה למיהוי כהיא דשקיל כפסולת מתוך אוכל ול"נ הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן משלקן פעם אחת ממרקן ומערה אות' המים ובורר התולעות שלהן כמו שעושין לפולין וכן בכל פעם ופעם וזה בורר האוכל ומניח הפסולת ואי לא שלקי ליה מסרח גרסי' הלכך משלקיה פעמים וג' חשיב ליה פסולת הואיל ואי שביק להו הכי דלא הדר שליק להו מסרחי וכשהוא נוטלן מתוך שאר מינים גרועים המעורבין בהם כפסולת מתוך אוכל דמי דהנהו שאר מינין לא מסרחי דנגמר לה בישולייהו בפעם ראשונה ושנייה ורבינו הלוי גרים ואי שקלי ליה מסרח כשנוטלו נימוח בין אצבעותיו ונמאס ההוא דשקיל הוי כפסולת והנשאר הוי אוכל עד שחוזר ונוטלו והרמב"ם כתב בפ"ח והבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב מפני שהפסול' שלהן ממתקת אותן כשישלקו אותם עמהן ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל וחייב :

היו לפניו ב' מיני אוכלין אותו שרוצה לאכול עתה וכו' כ"כ הרא"ש בפרק כלל גדול וטעמו מדתניא בברייתא שכתבתי בסמוך היו לפניו ב' מיני אוכלין בורר ואוכל

דרכי משה

שם (א) וכתב מהרי"ל דאם הקליפה הירוקה שהיא הקליפה החיצונה עדיין על הפרי אסור ליטלה משום דהוה מפרק ועיין לקמן בדין מוללין מלילות : אלא

פרישה

(ב) **בקנון** פי' כלי ברע"ע בל"א : (ג) **ותמחוי** פירש קערה גדולה שמערה כל האלפס לתוכה ושם לקערות : (ד) **ותורמוס** קאמר בגמרא כו' עיין בפירש"י פרק כלל

דרישה

דמפרש דלאו או קאמר דאם דעתו לאכול כא' ולהניח השני אמרינן דזה המין שמניח לאחר זמן מיקרי פסולת · ואו אם המין שרוצה לאכול עכשיו הוא יותר אזי הוא בורר המין השני וזה שמניח בקערה שהוא הרוב מניח כדי לאכלו לאלתר ואם זה המין שרוצה להניח הוא הרוב אזי הוא בורר בידים עתה זה המין שרוצה לאכול עתה שהוא המיעוט אבל בורר לאכו' לאלתר · והתוס' מפרשין דהוא קתני דאף שאם מרוויחו רוצין לאכול אלא שהבורר מדקדק לאכול מין א' והמסובין האחרים יאכלו מין השני אפ"ה לא יבורר כ"א שיאכל הוא לאלתר את מינו שבורר וכדי שיאכלו המסובין את המין השני שמניח לאלתר אלא שקשה לי למה יבררנו לאכול המין השני אשר מניח לאלתר לא יהא אלא פסולת שאין אוכלין כלל · ועיין מ"ש רמ"א בש"ע סעיף ג' ומניח השני כדי לאכול מיד שכתבתי שם פירושו וגם פי' כלל כ"ג סעיף ד' ע"ש · ושם כתב ב"י בשם רי"ו ז"ל ואפי' ביד שאמרנו דמותר דוקא לאלתר כלו' לאות' סעודה אבל לבו ביום כלומר שבורר ומניח לצורך סעודה אחרת על אותו יום בעצמו אסור כו' ודבריו תמוהין שמיד אחר זה הביא הב"י דברי המרדכי שכתב ז"ל ודוקא להתמיל ולאכול לאלתר אחר ברירתו שרי אבל לאכול לאחר שעה נעשה כבורר לאוצר ואסור · וא"כ דברי רי"ו נפרש הכי דמ"ש כלומר לאותו סעודה ר"ל שהסעודה לפניו או שהוא בתוך הסעודה וקמ"ל בהאי דמ"כ לאכול מיד ממש אלא כל שאוכל בתוך אותו סעודה מקרי לאלתר · אבל כשאין סעודה לפניו אלא רוצה להכין עתה לצורך הסעודה הסמוכה לו לאכול לאחר שעה אסור · והא דכתב לצורך סעודה אחרת ר"ל שלפ"ע הוא שבע מסעודה ומשונה ורוצה להכינו לצורך הסעודה אחר שלאחר זמן וק"ל · עוד שם כתב ב"י ז"ל וקשה לי ע"ו הא דתנן בפ"ק דיום טוב הבורר קטניות בי"ט ב"ש אומרים בורר ואוכל וב"ה אומר בורר כדרכו בחיקו בקנון ובתמחוי · ובחיקו משמע דהיינו שבורר בידו ונותן לתוך חיקו · ודומיא דחיקו הוי קנון ותמחוי ונפה וכברה · וא"כ בשבת לא שרי אלא לברור ולהניח בידו אבל להניח בקנון ובתמחוי אע"פ שאינו בורר אלא בידו כו' וכתב דל"ל הא כדאיתא והא כדאיתא כו' ופי' דחוק מאד לחלק פירוש דחיקו מקנון ותמחוי ועוד אין ס"ד לפרש לאסור להניח בקנון ובתמחוי דהא אין טעם לאסור בשבת לברור ביד ולהניח בקנון ותמחוי דמה לי לברור בידו ולהניח בכלי או להניח בקינון כיון שרוצה לאוכלו מיד ואי ר"ל שאסור להניח הנברר בשום כלי או לתפוס אותו בידו שברר בה או להניחו בידו השני ודוקא בי"ט הקילו להניח ג"כ בחיקו ובקנון ובתמחוי אכתי קשה מה לי קנון ותמחוי שמותר להניח בו בי"ט ומה לי נפה וכברה שאסור להניח בו דהא לפי ב"י לא הוזכר בגמרא דדרך בירורו הוא קנון ותמחוי ונפה וכברה אלא ר"ל להניח לתוכו · וכן קשה לפי האמת שפי' ב"י בחיקו · שר"ל שנותן בחיקו מה לי בחיקו מה לי בכלי · לכן נלע"ד פשוט דפי' בחיקו הוא דומה לפי' בקנון ובתמחוי ופי' דקנון ותמחוי הוא כדפירש"י שנותן הקטניות במקום הרחב והקטניות מפני שהוא מגלגל מתגלגל ויורד דרך פיו הקצר והפסולת נשאר בכלי וקמ"ל דבי"ט מותר לברור כדרכו וגם מותר לברור בחיקו או בקנון ותמחוי אף דבשבת אסור כ"א לברור בידו ודו"ק : [ב] **בורר** כדרכו לזרוק הפסולת כו' ז"ל דמ"ק לשון סמ"ג ומיימוני בהדיא דוקא אוכל מתוך הפסולת אבל פסולת מתוך האוכל אפי' בידו ולאלתר חייב וכן משמע במשרי' פרק כלל גדול ותמיהני על הטור שכתב אם יש טורח כו' בורר כדרכו לזרוק הפסולת · כי סילוק זה מלמדו פ"ק דביצה גבי י"ט לא בכלל גבי שבת וק"ל עכ"ל · ועיין בב"י שכתב ג"כ שדעת הרמב"ם והרמב"ן וסמ"ג וסמ"ק והר"ן ויש בו משמעות שדעת ההלכות חולק על הטור בזה · וכתב שדעת רבינו שאע"ג דהאי ברייתא בי"ט מיתניא ס"ל דאין חילוק בין שבת לי"ט בדין זה עכ"ל · וז"ל הרא"ש פרק כלל גדול דף קס"ב ע"א וביד בורר ואוכל יבורר ומניח לאלתר כו' עד ודוקא אוכל מתוך פסולת אבל איפכא אסור · והבורר שני מינין אוכלין אותו שרוצה לאכול עתה מקרי אוכל ואידך מקרי פסולת · אמר חזקיה הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב חטאת · לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור לא שאני תורמוסין דשלקי להו ז"פ ואי לא שקלי מינייהו פסולת שלהן מסרח והפסולת מתוך אוכל דמי ולהכי חייב עכ"ל · ובאמת משמעות לשון הרא"ש משמע דס"ל דפסולת מתוך האוכל אסור בשבת בכל ענין ולא כמו רבינו · וגם זולת זה לשון רבינו תמוה שכתב ותורמס קאמר בגמרא דאפילו אוכל מתוך פסולת אסור מאי אפי' דקאמר הא לדידיה בריר' אוכל ופסולת שוה והולך אחר מיעוט טירחא גם קשה מאי דמסיק לכך חשיב אפי' ברירת אוכל כברירת פסולת גם מ"ש היו לפניו שני מיני' השני חשיב פסולת ואסור לבררו · גם מ"ש אח"כ ולא שפין אותו ביד כדי להסיר פסולת דס"ל כבורר דכל זה עולה יפה לפי דעת האומרים דאין מבררין בשבת הפסולת מתוך האוכל ולפי דעת רבינו נ"ל דה"ק דתורמס ידוע היא שהאוכל מרובה על הפסולת והפסולת בית נפיש בטירחא בברירתו מברירת האוכל דהיינו התורמוס · ואשמועינן חזקי' דאף דבשאר מינין כה"ג מבררין האוכל בתורמוסין אסור לברר וקמתמה תלמודא דלא ידע טעם לחלק בין תורמוס לשאר מיני' וכי סבר חזקיה דאין לברר אוכל מתוך פסולת אפילו לאכול מיד וביד · וזה שרי לכ"ע ומשני שאני תורמס כו' עד והפסולת מתוך אוכל דמי כך הוא לשון הגמרא והרי"ף והרא"ש ורבינו שינה וקיצר וכתב לכך חשיב אפי' ברירת אוכל כברירת פסולת משום דס"ל כ"ש דאסור משום דמחשב הכל לפסולת מחמת שאינו ראוי לאכול כו' וכבר אשמועינן דאפי' ברוב פסולת אסור לטלטל הכל כ"ש בשכולו מיחשב לפסולת דאסור לבררו ולטלטלו · והא דקאמר בגמרא דחשיב כברירת פסולת מתוך האוכל אם לא נאמר שהיתה לרבינו גירסא אחרת נ"ל דה"פ האי תורמס האוכל מיחשב לפסולת וכיון שהוא הרוב כמ"ש תחלה אף שהפסולת היה אוכל עכ"פ אסור לברר התורמס דמחשב מתוך שליקתו לפסולת כיון שהוא הרוב וק"ל ומסיק דתורמוס דידן מותר לבררו מתוך הפסולת לאו מטעם שהתורמוס הוא האוכל לבד אלא כיון שהפסולת הוא רוב בטירחא וכמ"ש · וגם בדין שאחר זה היה לפניו שני מינין כו' שינה רבינו וכתב לבסוף ואסור לבררו מה שלא כתב אביו הרא"ש היינו כמי לשיטתו דס"ל דמותר לברר הפסולת מתוך האוכל כשהוא ועדיף בטירחא וא"כ קשה ליה למה נפקא מינה נחשב אותו שרוצה להניח לפסולת אי משום דאסור לבררו וא"כ כיון שאם הוא המועט מותר לבררו ואפי' כשקא לומר שאותו שרוצה להניח הוא הרוב ומחשב כפסולת א"כ אף מין השני המועט אסור לבררו אם לא שתאמר שאותו שרוצה להניח הוא נפיש בטירחא וזוטר בשיעורא וכל זה היה דוחק לשיטתו דהא משני אוכלין סתמא איירי ואיירי אפילו בשוין או שהמין שרוצה לאכול הוא המעט · לכך הוסיף וכתב ואסור לבררו · ור"ל דכ"מ דלא מיחשב ככל אוכל ולומר דאף אם אינו רוצה לאכול מיד משום מ' מכן מותר לברר כיון דלית' כאן פסולת לא שייך ביה איסור בירור קמ"ל דה"מ אלא יש בו איסור בירור וא"מ דאם אינו רוצה לאכול משום מ' מיד אסור לבררו מין מתוך מין אבל כשרוצה לאכול מיד מזה לא איירי דהיה בו איסור כברירת אותו מין דרוצה להניח אלא סמך אמ"ש לפני זה דבענין זה בוררין המין הזוטר בטירחא וק"ל · ובענין זה נמי נראה לפרש ממ"ש אחר זה ולא שפין אותו ביד כדי להסיר הפסולת דה"ל כבורר ר"ל יש כאן איסור ברירה וכ"מ דאם אינו רוצה לאכול הכרשינין מיד אסור לשופן להסיר הפסולת דה"ל כבורר · ול"מ דאין בזה שייכות איסור ברירה · אבל אם רצונו לאכול הכרשינין מיד אפשר דמותר דומיא דברירה' הנ"ל דמותר לברר הפסולת כשהוא זוטר בטירחא כדי לאכול מיד · ודוחק לומר דשאני התם דיד מיחשב שינוי משא"כ הכא דשפין הוא באורחי' ודלא הגם שם מייב לאוצר אפי' בידים · ועוד דגם כאן לכאורה משמע דדרכן היה לשרות הכרשינין בכלי · ואם כן שפין ביד ג"כ הוה דרך שינוי שלו ודו"ק · ועיין מ"ש רמ"א בהגהותיו אמ"ש רבינו ואסור לבררו ר"ל דר"ל האוכל מתוך הפסולת כו' לע"ד אין זה כוונת רבינו אלא כמ"ש דאל"כ קשה לדברי רבינו דידיה אדידיה ודו"ק : [ג] **ותורמוס** קאמר בגמרא דאפי' אוכל מתוך פסולת אסור עיין מ"ש בק"ש והארכתי בביאורו גם שם כתבתי השגות רמ"א על רבינו שם שמתיר לברור פסולת מתוך האוכל כשהאוכל מרובה על הפסולת וגם כתבתי אין שמיושב רבינו לשון הגמרא ע"ש · ומ"ש רבינו היה לו מלילות מע"ש מנפס מיד ליד ואוכל ועיין מ"ש ב"י ס"ו ופי' תמוה דמנפס מיד ליד לברמב"ם ר"ל באותו יד עצמו ורבינו ס"ל דר"מ אידו קתני דכל כס"ג ודאי לא כ"ל

מיני אוכלים אותו שרוצה לאכול עתה חשוב כאוכל והשני חשוב פסולת א ואסור לבררו אין מוללין מלילות בשבת אלא מולל בשינוי מעט בראשי אצבעותיו היו לו מלילות מע"ש (ה) מנפח מיד ליד ואוכל (ו) אבל לא בקנון ותמחוי : [ז] אין שורין כרשינין פי' שמציף מים עליהן בכלי כדי להסיר הפסולת ולא שפין אותו ביד כדי להסיר הפסולת (ז) דה"ל כבורר אבל נותנן בכברה אע"פ שפעמים נופל הפסולת דרך נקבי הכברה : משמרת שמסננים בה שמרים אפי' תלויה מע"ש אסור ליתן בה שמרים לסננו משום בורר אבל אם נתן בה שמרים מע"ש יכול ליתן עליהן מים (ח) כדי שיחזרו צלולין ויין או מים שהן צלולין יכול לסנן (ד) במשמרת ואין כאן משום בורר (ט) כיון שהן צלולין אבל עכורין לא ובשעת הגיתות

מן האוכל אין לנו להקל אלא להחמיר כהרמב"ם דמחלק בין שבת לי"ט ובשבת אסור לברור הפסולת אפי' כדי לאכלו לאלתר ואפי' האוכל מרובה וגם יש טורח בברירת האוכל וכמ"ש ב"י ופסק כך בהגהת ש"ע .

אין מוללין וכו' בפ"ק די"ט המולל מלילות מע"ש למחר מנפח וכו' ואמרינן מע"ש אין אבל בשבת אין מוללין ואמרי' תו התם כיצד מולל וכו' וכתב הרי"ף והרא"ש בפרק מפנין דהאי כיצד מולל כו' אשבת קאי דאף בשבת שרי למלול ע"י שינוי והלכה כרבא דבכולהו ראשי אצבעותיו נמי שרי ואפי' לפרק האוכל מן השבלים נמי שרי למלול דכיון דמשני ה"ל מפרק כלאחר יד כדי לאכול ושרי אבל בי"ט מותר למלול בלא שינוי וכך היא דעת הרמב"ם בפכ"א מה' שבת ובפ"ג מה' י"ט וכתב ה' המגיד שכך הוא העיקר וכך היא דעת רבינו כמ"ש כאן ולקמן בסי' תק"י מיהו התו' והמרדכי ושאר מפרשים כתבו דהאי כיצד אי"ט קאי דצריך שינוי אבל בשבת אסור אפילו ע"י שינוי וכתב בהגהת ש"ע וטוב להחמיר נראה דרצונו לומר דודאי הלכה כרוב פוסקים המפורסמים להתיר בשבת ע"י שינוי אלא שטוב להחמיר שלא יבואו לזלזל באיסור שבת והכי נקטינן :

אין שולין כרשינין וכו' משנה פרק תולין (דף ק"ח) ופי' רש"י תניף עליהם מים בכלי לברור פסולתן כדתנן במס' ביצה (פ"ק דף י"ד) אף מדיח ושולה עכ"ל ולשם פרש"י כמו משולה בחבית דהיינו נמי שנוטל הרבנים הצפים ע"פ החבית עכ"ל ואיתיה בפרק הפועלים (דף לב) ובתקלת ספרי רבינו כתוב אין שורין וכ"כ בש"ע וט"ס הוא . **משמרת** וכו' פלוגתא דר"א וחכמים במשנה ר"פ תולין והלכה כחכמים דאין נותנין לתלויה בשבת ואמרי' בגמרא שימר מאי א"ר כהנא שימר חייב חטאת וז"ש רבינו אסור ליתן בה שמרים לסנן משום בורר כלו' דאם עבר ונתן חייב חטאת משום בורר כדכתב בתחלת סי' זה הבורר חייב . **ומ"ש** אבל אם נתן בה שמרים וכו' משנה שם כדי שילכו וכו' רבינו כדי שיחזרו צלולין וכפרש"י והרמב"ם ויש לפרשו מלשון צללו כעופרת פי' שירדו ויזובו למטה וכן נראה מלשון הר"ן : **יין** או מים וכו' מימרא דזעירי שם נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכורין לא ונראה דמה שהוצרך לומר ואינו חושש הוא להורות דיוקא אבל עכורים לא משום דחוששי' לו תחלתא דלא תימא דבעכורין ליכא אלא איסורא דרבנן לכך הורה דבעכורין איכא חששא דחיוב חטאת וזה נמי דעת רבינו שאמר ואין כאן משום בורר כיון שהן צלולין אבל עכורין לא כלומר דאיכא בהו משום בורר ויש לחוש לחיוב חטאת ולהכי נמי תניא רשב"א אומר טורד אדם חבית של יין ויינה ושמריה ונותן לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש ותוקמינן לה בין הגתות לאורויי דיוקא דבהכי עכורין דבין הגתות אינו חושש לחטאת אבל עכורין דעלמא חוששי' לו מחטאת וכן כתב רבינו ובשעת הגתות וכו' ואין בו משום בורר כלומר אבל עכורין דעלמא איכא בו משום בורר ונראה דמדאמר זעירי יין צלול ומים צלולין משמע דוקא צלולין אבל עכורין אסור במשמרת אפי' רובא דאינשי קא שתי להו כיון דמיעוטא קפדי איכא משום בורר ולא שרי אלא צלול לגמרי ואינו מסננו במשמרת אלא מפני קצת קסמין וקשין שבתוכו א"נ כדי שיהא צלול יותר דלא כמשמע מדברי הר"ן דבעכור דוקא היכא דרובייהו דאינשי לא שתו להו הכי היא דאסיר במשמרת ולא שרי אלא בסודרין וכפיפה אלמא דהיכא דרובייהו דאינשי שתי ליה הכי אפי' במשמרת שרי דלא משמע הכי מדזעירי דקאמר יין צלול וכו' והך דבין הגיתות דשרי למשמרת דפי' הר"ן נ"כ משום דרובייהו דאינשי שתו ליה הכי ליתא אלא כדפי' רש"י דאין כאן תיקון דכולהו אינשי שתו ליה הכי א"נ משום דכל היין כגוף אחד וכדכתב הר"ן

ואוכל וכו' אלמא דבורר אוכל מאוכל הוי כבורר אוכל מתוך פסולת ואין לזה טעם אא"כ נאמר שאותו שרוצה לאכול עתה מיקרי אוכל ואידך מיקרי פסולת וכתוב בתה"ד סי' נ"ז דבמין אחד לא שייך ברירה ושרי ליטול קלתו לאכול ולהניח קלתו לסעודה אחרת או ליטול קלתו ולהצניעו לסעודה אחרת ולהניח קלתו לפניו לאכול לאלתר וכתב דה"ה אם הם ב' מיני' ובורר משניהם להצניעם לצורך סעוד' אחרת או לאכול לאלתר דשרי דחשיבי כמו מין אחד · ונסתפק בב' מיני דגים אי שייך בהו ברירה כיון שהם ניכרים בהפרדתם חתיכות גדולות ונטה להחמי' משום דספק חיוב חטאת הוא (ג) אם מותר לקלוף שומים אכתוב בס"ס שכ"א :

אין מוללין מלילות בשבת אלא מולל בשינוי וכו' בפ"ק די"ט (שם) המולל מלילו' בע"ש למחר מנפח מיד ליד ואוכל אבל לא בקנון ולא בתמחוי ומפרש בגמר' דדוקא מע"ש אבל בשבת אין מוללין מלילות ובפ' מפנין תניא מבילי סאה אזוב וקורנים הכניסן לעצים אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת ומולל ואוכל וכו' ובלבד שלא ימלול בכלי דברי ר"י וחכ"א מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול ופירש"י במלתיה דר"י גרסינן מולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה וחכ"א מולל בראשי אצבעותיו ובלבד שלא ימלול הרבה דרך חול דרבנן מחמירין דבכוליה ידיה אסור אלא בראשי אצבעותיו ומיהו מולל כגון אם בא לאכול הזרע מולל השרביטין שהזרע בתוכן וגרסינן בספ"ק די"ט כיצד מולל אביי משמיה דרב יוסף אמר חדא אחדא ורב אויא אמר חדא אתרתי ופירש"י חדא אחדא · בין גודל לאצבע חדא אתרתי בין גודל לב' אצבעותיו רבא אמר כיון דמשני אפי' חדא אכולהו נמי וכתבו התוספות (שם) כיצד מולל בי"ט ובשבת אסור למלול והר"ן כתב ואיכא למידק דהכא משמע דבשב' לא שרי למלול כלל ואילו בפרק מפנין אמרינן דמולל בראשי אצבעותיו תירץ הרז"ה דהתם במבילי סאה וכו' אבל במבילי תבואה וקטניות לא שרי כלל ואחרים תירצו דהתם אינו מולל אלא לרכך האוכל ומש"ה שרי ע"י שינוי ומולל דהכא לפרק האוכל מתוך הקשין דאסור לגמרי (ג) וכ"כ המרדכי ולפי דעת זו כי אמרי' כיצד מולל בי"ט היא דבשבת אסור אפי' על ידי שינוי ואין זה דעת הרי"ף והרא"ש שכתבו בפ' מפנין דאשבת קאי ופסקו כרבא דקיימי רבנן כוותיה וכן דעת הרמב"ם בפ' כ"א וכן הסכים שם ה"ה ור"י בח"ח דמלילה שריא בשבת אפי' לפרק הזרע מהגבעולין וגרסינן תו בפ"ק די"ט כיצד מנפח א"ר אדא בר אהבה מנפח מקשרי אצבעותיו ולמעלה כלומר ולא בכפו מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולא ידא נמי אלא אר"א מנפח בידו אחת ובכל כחו כתב הרמב"ם בפכ"א כשהוא מנפח מנפח בידו א' בכל כחו אבל לא בקנון ובתמחוי גזירה שמא ינפה בנפה ובכברה שהוא חייב וכתב ה"ה וז"ל וכתבו המפרשים דל"ד קנון ותמחוי אלא אפילו בב' ידיו אסור כדאסיקנא בידו אחת ובכל כחו וזהו שכתב רבינו בידו אחת וכן מבואר בהלכה פ' מפנין עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ"ק דביצה ולפ"ז הא דתני מנפח מיד ליד ה"ק מיד לאותו יד עצמו ינפה ורבינו שכתב מנפח מיד ליד ולא פירש יותר אפשר דס"ל דמיד ליד היינו מיד לחברתה והא דאר"א מנפח בידו אחת איידי דא"ר אדא קשרי אצבעותיו אמר איהו בידו אחת כלומר בכל ידו אבל אין ה"נ דמיד לחברת' נמי שרי כלישנא דברייתא גרסי' בפ"ק דביצה תנן התם המקלף שעורים מקלף א' אחד ואוכל ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אר"א וכן לשבת איני והא רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי ור' חייא מקלפא ליה דביתהו כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא אתמר המולל מלילות של חטים מנפח ע"י ואוכל אם נפח ונתן לתוך חיקו חייב אר"א וכן לשבת וכתבו התוספות ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב פירש"י ואם קלף מתוך השבלין ותימא היכי מקלפא דביתהו לרב כסי כסי הא אמרינן לעיל דמולל מלילות מע"ש וכו' משמע הא בשבת אסור וי"ל דהתם מיירי לתלוש מן השבלים שהוא מפרק וזהו תולדה דדש שהוא אב מלאכה והכא מיירי כשכבר נתלשו מע"ש מן השבלים אבל עוד הן בקליפתן החיצונה ולכך שרי ע"כ : **אין** שורין כרשינין וכו' משנה בפרק תולין (קמ.) אין שורין את הכרשינין ולא שפין אותן אבל נותן הוא לתוך הכברה או לתוך הכלכלה :

משמרת שמסננין בה שמרים אפילו תלויה מע"ש וכו' ר"פ תולין (קלז.) ר"א תולין את המשמרת בי"ט ונותנין לתלויה בשבת וחכ"א אין תולין את המשמרת בי"ט ואין נותנין לתלויה בשבת וידוע דהלכה כחכמים ובגמרא (שם) תלה מאי ואסיקנא דלא מיתסר אלא מדרבנן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול : שימר מאי אמר רב כהנא שימר חייב חטאת ופירש"י שימר נתן שמרים לתלויה וגרסינן תו בגמרא (קלח.) משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום בורר ר' זירא אמר משום מרקד ומפרש בגמרא טעמא דרבה משום דמה בורר נוטל אוכל ומניח פסולת אף זה כן וטעמא דר"ז משום דמה מרקד פסולת מלמעל' ואוכל מלמטה אף זה כן ופירש"י דלרבה ה"ה דאי אתרו ביה משום מרקד הויא התראה אבל לר' זירא אי אתרו ביה משום בורר לאו התראה היא והרמב"ם כתב בפ"ח הבורר שמרים מתוך המשקין ה"ז תולדת בורר או תולדת מרקד וחייב ונראה שהוא פוסק כרבה והוא מפרש כדברי רש"י דלרבה באיזה מהם שהתרו בו הוא התראה ורבינו כתב דאסור משום בורר כלישנא דרבה ולא חשש לכתוב אי חייב משום מרקד משום דלא בא לבאר בספר זה דיני החיוב והפטור .

אבל אם נתן בה שמרים מע"ש יכול ליתן עליהם מים וכו' משנ' שם (קלט.) נותנין מים ע"ג שמרים בשביל שיצלו ופירש"י נותנין מים בשבת ע"ג שמרים הנתונים במשמרת מבע"י כדי שיצלו שיהיו צלולין לזוב : **יין** או מים שהם צלולין יכול לסנן במשמרת ואין כאן משום בורר וכו' שם אמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכורי לא מיתיבי רשב"א אומר טורד אדם חבית של יין ויינה ושמריה ונותן לתו' המשמרת בשבת ואינו חושש תרגמא זעירי בין הגיתות שנו · וכירש"י טורד מערבב : בין הגיתות שנו · שכל היינות עכורין ושותין אותה בשמריהם הלכך אין כאן תיקון דבלא"ה משתתי והרמב"ם בפ"ח כתב שהטעם מפני שכל זמן שהוא תוסס עדיין לא נפרשו השמרים מן היין יפה יפה וכל היין כגוף אחד הוא וכתב הר"ן שכך הם דברי הרי"ף ושנינו שם במשנה מסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית ובגמ' שם מסננין את היין בסודרין אמר רב שימי בר חייא ובלבד שלא יעשה גומא ובכפיפה מצרית אמר רב חייא בר אשי אמר רב ובלבד שלא יגביה תקרקעיתו של כלי טפח ופירש"י מסננין את היין · מפני הקמחין שלא יעשה גומא מן הסודר

בסי

דרכי משה

(ב) אלא יקח אותו המין שרוצה לאכול וע"ל סימן תר"א מדין קניבת ירק שלט"ן בשבת וב"י כתב לקמן סימן שכ"א דמותר לתקנן בשבת דמשום בורר ליכא כיון דאוכלין אותם לאלתר ומיהו יזהר לחתוך אותו לחתיכות גדולות קצת דאסור לחתוך הירק דק דק כדלקמן סי' שכ"א . (ג) ועיין בהר"ן פרק מפנין דף קט"ו עוד חילוקים בדינים אלו . (ד) ובסמ"ג כתב דאע"פ שיש בו קסמין דקין אפ"ה שרי כתב בא"ז דמותר לתת יין מע"ש לתוך המשמרת והיין זב ממנו בשבת :

כתב

דרישה

ה"ל לפסוק אלא לפרש וגם רבינו היה מביא דברי הרמב"ם והיה פליג עליו כדרכו לכן ניחא ל"ד פשוט דאף שהרמב"ם סתם וכתב בל' הגמרא בידו א' ג"כ מנפח בידו אל ידו הכל שאינו נוטל אלא יד א' אף שמזוקי מיהו הא' ליתן הסניה ימכה בי יד הא' מיקרי וז"ש ר"א ובכל כחו ר"ל באיזה ענין שיוכל ינפם רק שלא יקח בבעט אחד מלא שתי ידיו וינפחן דהיינו בזריקתן למעלה מידיו לאויר וק"ל

[ז] אין שולין כרשינין עיין בפרק תולין דף ק"מ ע"א שכן הוא לשון בהמשנה שלפנינו אבל הרא"ש והרי"ף ור"ן בכולן כתב שורין ופירש"י שם ז"ל אין שורין את הכרשינין מציף עליהם מים בכלי לברור פסולתן כדתנן במסכת ביצה אף מדיח ושולה ע"כ · ושם בפ"ק דביצה דף י"ח במשנה קאמר רבן גמליאל אף מדיח ושולה ומפרש שם בגמרא שמדיח במים ושולה

פרישה

כלל גדול דף ע"ר ע"ב שפירש' דשלקו ליה ז ומנין למתקו ואי לא שקליה ליה לאכול מתוך הפסולת מתוך שהוא רך ונימוח ע"י שנשלק הרבה משרק שילכך אוכל נמי כל זמן שמעורב בו הוי כפסול מתוך אוכל ע"כ ועיין ב"י :

(ה) **מנפח** מיד ליד כו' ולדעת המ"מ דוקא בידו א' (ו) **אבל** לא בקנון ובתמחוי גוזרים משום נפה וכברה . (ז) **הוי** ליה כבורר ובורר אפילו לאוכלו מיד אינו מותר אם לא ע"י שינוי · (ח) **כדי** שיחזרו צלולין ז"ל רש"י במלאכת דף קל"ד שיהיו השמרים צלולים ויזובו המים מהם :

(ט) **כיון** שהם צלולים אע"פ שיש בו קסמין הואיל ורוב לשתות בלאו הכי. ומשום ליבון נמי ליכא ר"ל דקאי אמים דלעיל . גליון :

שלא

חדושי הגהות

שיט א כתב מהרל"ח ונ"מ דהיכא דצירתייהו שוין שיברור אותו המין שהוא רוצה לאכול עתה דאי בטורח האחד יותר מחבירו הא לעולם בוררין אותו שטרחתו מועטת ואין חילוק בין הוא האוכל או הפסולת וגם י"ל דלא אתא לומר אלא דשייך בו איסור ברירה דל"ת הואיל ושניהם אוכלים לא שייך איסור ברירה אפילו בוררו לאוצר או בנפה או בכברה קמ"ל דשפיר שייך בו איסור ברירה ואם בררו לאוצר או בנפה או בכברה חייב :

כתב

הגיתות שדרך לשתות היין עכור קצת יכול ליתנו עם שמרים במסננת לסננו ואין בו משום בורר ומשום ליבון נמי ליכא דמשמר' עשויה לכך ואינו חושש לליבונו אבל בסודר שחושש לליבונו אסור משום ליבון [ס] ובשאר משקין חוץ ממים דלא שייך בהו ליבון שרי וכשמסננין היין בסודר צריך ליזהר (י) שלא יעשה בו גומא לקבל היין אלא ישפוך עליו והוא ישקע מעצמו [ו] וכן מותר לסננו בכפיפה ובלבד שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח משום אהל אבל אסור ליתן קסמין ע"פ הכלי ולסננו עליהם דדמי למשמרת [ז] והרמב"ם ז"ל לא התיר אפילו בכפיפה וסודר אלא יין שאין בו שמרים ומים צלולים אבל לסנן במשמרת אפי' צלולים או בכפיפה וסודר מים עכורין ויין שיש בו שמרים אסור וא"נ כן מדברי א"א הרא"ש ז"ל אלא כדפרי' (יא) מותר לערות בנחת מכלי לחבירו ולא חשיב כבורר ובלבד שיכוין שמיד שיפסוק הקילות ומתחילין הניצוצות

בפי הכלי כשוכבין דחול א"נ אתי לידי סחיטה: שלא יגביה כפיפה מקרקעית כלי התחתון טפח כמדת אהל. והר"ן כתב בשם רבינו יונה דמשום שינוי והיכר קאמר שלא יגביה כפיפה ולא משום אהל דאי משום אהל קאמר אפילו במסנן בסודרין נימא הכי אלא ודאי משום שינוי הוא והתם כיון דאיכא שינוי אחרינא דלא עביד גומא ע"ד וכ"כ ה"ה בפכ"ב ולכאורה משמע דהא דאמר זעירי נותן אדם יין צלול וכו' לתוך המשמרת וכן הא דתניא עורד אדם חבית של יין וכו' ונותן לתוך המשמרת בשבת לתוך המשמרת ממש העשויה לכך שרי וא"כ כי תנן מסננין את היין בסודרין וכו' בשאינו צלול הוא שאם היה צלול אפילו במשמרת היה מותר וכ"כ ה"ה בפ"ח בשם הרשב"א אלא שכתב שנ"ל ג"כ דבאין בו שמרים כלל הוא כלומר דאם יש בו שמרים אפילו בסודרין וכפיפה היה אסור דהוי בורר ממש אלא בעכור מיתוקמא וכן דעת הר"ן שכתב מסננין את היין בסודרין וכו' ומיירי ביין עכור ומיהו משתתי הכי דאי ביין צלול אפי' במשמרת שרי כדאיתא בגמרא ואי ביין עכור דלא משתתי הכי אפילו בסודרין וכפיפה מצרית אסור דמ"מ בורר הוי אלא כדאמרן וכתב עוד ונתנא פסקן של דברים דיין שהוא צלול דרובייהו דאינשי לא קפדי ביה כלל מותר לתת אותו אפילו לתוך המשמרת כדי שיהי' צלול ביותר אבל יין שהוא עכור קצת ואפשר דמשתתי הכי ומיהו רובייהו דאינשי לא שתו ליה הכי בסודרין וכפיפה שרי דאיכא שינוי ובלבד שלא יעשה גומא ושלא יגביה מקרקעיתו של כלי טפח אבל לתוך המשמרת דליכא שינוי אסור ויין שהוא עכור לגמרי ולא משתתי הכי כלל אפילו בסודרין וכפיפה אסור עכ"ל וכ"נ מדברי רש"י שכתב מסננין את היין בסודרין מפני הקמחין כלומר דאי בצלול אפילו לתוך המשמרת נמי שרי ואי ביש בו שמרים אפילו בסודרין נמי לא הלכך ע"כ ביש בו קמחין הוא ומש"ה אסור במשמרת ומותר בסודרין וזהו דעת רבינו להתיר יין צלול ומים צלולין וכן חבית עם שמריה בשעת הגיתות לתוך המשמרת עצמה ובסודרין אפילו אינן צלולין שרי אלא שנראה מדבריו שאפילו יש בהם שמרים נמי שרי בסודרין וכפיפה שהרי כתב והרמב"ם לא התיר וכו' או בכפיפה וסודר מים עכורין ושאין בו שמרים אסור ואינו נראה כן מדברי הרא"ש אלא כדפרישית אלמא דלדידיה ביש בו שמרים נמי שרי בסודרין ומיהו אפשר דכל שהוא עכור קצת יש בו שמרים קרי ליה אבל אם יש בו שמרים כל כך דלא משתתי הכי כלל מודה דאפילו בסודרין וכפיפה נמי אסור וכדברי המפרשים אבל הרמב"ם כתב בפ"ח מסננין יין שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין ובכפיפה מצרית כדי שיהא צלול ביותר וכן יין מגיתו כל זמן שהוא תוסס טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודרין משמע דס"ל דמשמרת כיון דמצי אתי בה לידי חיוב חטאת אפילו מים ויין צלולין נמי לא ויין או מים שאינן צלולין אפילו בסודרין אסור גזרינן אטו משמרת ומשמרת דזעירי ודרשב"ג לא משמרת ממש קאמרי אלא מותר לשמרו קאמרי דנתינה בסודרין ובכפיפה קרו משמרת וזעירי מתני' אתי לפרושי דמסננין בסודרין דקתני היינו דוקא בצלולין ולא ידעתי למה העלים עיניו ה"ה במקום הזה :

ומ"ש רבינו ואינו נראה כן מדברי הרא"ש אלא כדפרישית אע"ג שהרא"ש לא ביאר דבריו אלא כתב סתם כלשון המשנה והגמ' סמך רבינו לומר שנראה מדבריו דלא ס"ל כהרמב"ם מדלא פירש דמשמרת דזעירי ודרשב"ג לאו משמרת ממש היא אלא נתינה בסודרין וכפיפה דוקא : **ומ"ש** ומשום ליבון נמי ליכא דמשמרת עשויה לכך וכו' דבר פשוט דמאי דאמר ברישא דמסננין מים צלולין קאי דאי אכין הגיתות דסמיך ליה מאי איריא משמרת הא אפילו בסודרין נמי שרי דלא שייך ליבון אלא במים כדבסמוך :

ומ"ש דאסור לסנן מים בסודר משום ליבון הוא כדברי רשב"ם שכתב התו' בפרק כל כתבי וכתב עוד כן רבינו בסימן של"ד גבי טלית שאחז בה האור וכבר כתבתי בסימן ש"ב שיש חולקים ואומרים דלא אמרינן בגד שרייתו זהו כיבוסו אלא בשיש בו טינוף דוקא אבל אם אין בו טינוף אין אסור לשרותו משום כיבוס אלא גזירה שמא יסחוט. כתב הגהות בפ"ח בשם סמ"ג דלא גזרינן שמא יסחוט אלא במים שהבגד מתלבן ומתכבס בכך אבל סחיטת שאר משקין אינו אסור אלא משום דש ולא חיישינן שמא יסחוט כי אין רגילות לסוחטו והוא מדברי התו' בס"פ ח' שרצים ובסוף סימן ש"כ אכתוב סברת החולקים ע"ז בס"ד :

ומ"ש אבל אסור ליתן קסמין ע"פ הכלי ולסננו עליהם דדמי למשמרת וכו' שם אמר רב פפא לא ליהדק איניש גובייתא בפומיה דכוזא דחביתא משום דמחזי כמשמרת ופירש"י כלי חרס קטן שמערין בו יין מחבית לא יתן בפיו קשין וקסמין בחוזקה שאין לך מסננת גדולה מזו וכתב הר"ן דאע"ג דלאו משמרת ממש היא שהרי עוברים בה שמרים כיון דאיכא קסמין וקיסמות דמעכב בהו ולא עברי דמי למשמרת : **מותר** לערות בנחת מכלי לחברו ולא חשיב כבורר ובלבד שיכוין שמיד שיפסקו וכו' גם זה שם דבי ר"פ שפו שיכרא ממנא למנא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא הא איכא ניצוצות לבי ר"פ ניצוצות לא חשיבי ופירש"י שפו שיכרא. כל לשון שפוי בנחת הוא והפסולת נשאר בשולי הכלי : והא איכא ניצוצות

הר"ן עצמו ע"ש הרי"ף והרמב"ם : **ובשמסננין** היין בסודר וכו' משנה וגמרא לשם ומ"ש שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח משום אהל כך פירש"י וכ"כ הרמב"ם סוף פכ"ב והקשה הר"ן דא"כ אפי' במסנן בסודרין נימא הכי עכ"ל ויש ליישב דבגמרא דקאמר ובלבד שלא יגביה וכו' לאו דוקא בכפיפה מצרית דבסודרין ודאי נמי איכא משום אהל אלא דנקט לה בכפיפה משום דמילתא דפסיקא היא דאיכא אהל דאטולה טונא עביד לה אבל סודר לא פסיקא ליה דהא אפלגא דכובא לית ביה משום אהל ועוד דבכפיפה קעבדינן לה בכלי שהוא רחב הרבה ואית ביה משום אהל אבל סודר אשכחן לה בכלי קטן שאינו רחב דלית ביה משום אהל וכ"כ התוס' בפרק המביא כדי יין דהשתא דאטוליה כובא אסיר מיירי ברחב הרבה וכ"כ הר"ן בפרק תולין ע"ש התוס' והכי מוכח נמי מפי' רש"י ר"פ במה טומנין בסוגיא דעבדא דר"ג דפרס דסתודר אפומי דכובא וז"ל דכובא קנקן וצ"ל דהוה קשיא ליה מאי קא"ל ר' זירא לרבה אמאי נזהיה מר ודילמא נזהיה דקא עביד אהל דלישנא דפריש דסתודר אפומי דכובא בסתמא משמע דפרסיה אכולא פומא דכובא ולהכי פירש"י דכובא קנקן כלומר הך טובא אין פירושו גיגית כטובא דפרק תולין שהוא רחב הרבה אלא פי' טבא קנקן שאינו רחב ולית ביה משום אהל והכי נקטינן דאף במסנן בסודר צריך שלא יגביה הסודר משולי הכלי טפח משום אהל כשהכלי רחב או לא יפרוס הסודר אלא אפלגא דכובא ודלא כהש"ע שנמשך אחר דברי הר"ן דהא דלא יגביה אינו אלא משום שינוי ולא הזכיר אהל דלא חיישינן לאהל כמסננו בסודר אעפ"י דהכלי הוא רחב ופרסיה אכולא טבא ותימה למה לו להקל ולדחות פרש"י והרמב"ם אלא נראה אדרבה מדינא איכא משום אהל כדפרי' : **ומ"ש** רבינו אח"כ והרמב"ם ז"ל לא התיר וכו' איכא לתמוה אמאי השיגו מדברי הרא"ש ולא השיגו מדאמר זעירי ומברייתא דרשב"ג אומר עורד אדם וכו' דמפורש בדבריהם דמותר ליתן יין צלול או אפי' עכור ובין הגיתות לתוך המשמרת בשבת ולהרמב"ם אין שום היתר ליתן למשמרת בשבת א"כ כתב כנגד הגמרא וצ"ל דדרכו של הרמב"ם לפסוק כסתם משנה וכיון דמפורש במשנה בסתם דאין נותנין למשמרת בשבת ותו תנן ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית אלמא דלתוך המשמרת אין לו היתר כלל ואף על גב דהך דזעירא וברייתא דרשב"ג בכין הגיתות הלכתא היא אפ"ה במאי דמתירין ליתן לתוך המשמר' לאו הילכתא היא אלא כסתם משנה. ואפשר ג"כ לומר דלא היה גורס בזעירי ובברייתא דרשב"ג לתוך המשמרת אלא כך היה גורס מסנן אדם יין צלול ומים צלולין בשבת ואינו חושש וכן בברייתא דרשב"א עורד אדם וכו' ומסנן בשבת ואינו חושש ולכך אין עליו השגה מן הגמרא וב"י כתב מה שכתב ע"ש :

ומ"ש ומשום ליבון נמי ליכא וכו' כתב ב"י דבר פשוט דאמאי דאמר ברישא דמסננין מים צלולים קאי דאי אכין הגיתות דסמיך ליה מאי איריא משמרת הא אפילו בסודרין נמי שרי דלא שייך לבון אלא במים כדבסמוך עכ"ל :

ומ"ש צריך שלא יעשה בו גומא לקבל היין וכו' איכא לתמוה דרש"י פירש ב' טעמים חדא דהוי כעובדין חול ותו דאתי לידי סחיטה הלא איסור סחיטת בגד אינו אלא משום מכבס דהיינו מלבן וביין ושאר משקים דלא שייך ביה לבון ליכא למיגזר משום סחיטה ויש ליישב ע"ד שכתב ה"ה בפ"ט על מ"ש הרמב"ם המכבס בגדים הרי הוא תולדות המלבן וחייב וסוחט את הבגד עד שיוציא המים שבו הרי זה מכבס וחייב וכתב ה"ה וז"ל וקצת מפרשים פירשו שהסחיטה בבגד יש בה ב' פנים הא' כשהיא ממים שהבגד בסחיטה זו מתלבן וזו היא תולדת המלבן והשני כשהיא משאר משקים כגון יין ושמן שאין הבגד מתלבן בהן ואסורה מפני תולדת הדש לפי שהוא מפרק ומוציא המשקין המובלעין או אינה אסורה אלא כשהמשקין היוצאין אינן הולכין לאבוד ולזה נראה שנוטה דעת הרשב"א ז"ל עכ"ל וכ"כ הר"ן ע"ש ר"ת בסוף פרק ח' שרצים ומביאו ב"י סימן ש"כ לפ"ז ניחא דאיכא נמי במסנן יין בסודרין משום דאתי לידי סחיטה דמפרק ומוציא היין מן הסודר ואינו הולך לאיבוד כיון דנכנס לתוך הכלי שמסנן לתוכו אך קשה לפ"ז דא"כ הא דכתב רבינו דאף מים צלולין מותר ליתנו לתוך המשמרת דמשום ליבון נמי ליכא דמשמרת עשויה לכך ואינו חושש לליבונו דמכל מקום איכא משום מפרק וכן הא דמתי' שאר משקים חוץ ממים לסנן בסודר כיון דלא שייך בהו ליבון תיפוק ליה דאסורי' משום מפרק דמוציא המים או המשקין המובלעין ואינן הולכים לאיבוד כדפי' ולכן נראה ודאי דרבינו תופס עיקר דאין בסחיטת בגד משום מפרק כלל אלא משום ליבון לחוד ודוקא בסחיטת פירות איכא משום מפרק אבל לא בסחיטת בגד והיא דעת הרמב"ם בפ"ח ופ"ט ופרק כ"א ופרק כ"ב והכי מוכח לעיל בסימן ש"ב דלא חשש ר"ם מרוטנבורק גבי בגד המטולך משום סחיטה אלא כשיש בסחיטה משום לבון ולהכי מחלק לשם בין כנוס שהוא דרך לכלוך כגון המסתפג באלונטית או המקנח בתפה ובין שאינו דרך לכלוך וכן מחלק בין בגד צמר לבגד פשתן ואם היה אסור משום מפרק בכל ענין איכא משום מפרק ולכן קאמר רבינו דמים צלולין לתוך משמרת ושאר משקים בסודרים שרי כיון דאין שם לא משום ליבון ולא משום מפרק והא דאסור לעשות גומא לאו משום סחיטה אלא משום דהוה כעובדין דחול כפי' קמא דרש"י וכ"כ הרמב"ם בפכ"א דלא יעשה גומא בסודר שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לשמר במשמרת וכ"כ הר"ן. ומה שפרש"י בפרק בתרא דלא יעשה גומא משום דאתי לידי סחיטה היינו לאותן מפרשים דבסחיטת בגד איכא ביה נמי משום מפרק : **מותר** לערות בנחת וכו' בפרק תולין דבי רב פפא שפו שיכרא ממנא למנא פי' דאם אינו מערה בנחת מתערבים השמרים עם השכר וליכא הכא משום בורר והרי"ף גורס ממנא למנא בנצאתא פי' שנתנו בפי הכלי בחוזקה קסמין וקשים שמעכבין השמרים מלצאת לתוך הכלי שמערה

פרישה

(י) **שלא** יעשה בו גומא כו' שהוא עובדא דחול א"נ אתי לידי סחיטה רש"י :

(יא) **מותר** לערות בנחת כו' כדי להפריד המשקה מהשמרים שבשולי הכלי :
מסננת

דרישה

ותולה הפסולת הלף למעלה כמו שיש לה במבית דהיינו נמי שנוטל המרגלים הכפיס על פי המבית כן פי' ר"ש שם ור"ן מכל זה נראה להוכים שגי' אין שולין עיקר אף שברי"ף ורמ"ש וה"י ור"ן איתא שורין וקי"ל :

[ס] **ובשאר** משקין חוץ ממים שרי. כ"מ מכאן הורה ר"י הלכה למעשה שמשקה של שקדים כתוספות מפ"ש מותר לסנן דרך סדין או מטפחת דמשום בורר ליכא כיון שיכולין לשתותן בלא סינון ושמא יסחוט לא גזרינן אלא במים שהבגד מתלבן ומתכבס בכך אבל סחיטת שאר משקים אינו אלא משום דש ואין רגילי' לסחוט לצורך משקה הבלוע בבגד שזה יהיה כעין דישה וקי"ל וכן בסמ"ג עכ"ל :

[ו] **ובן** מותר לסננו בכפיפה ובלבד שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח משום אהל טעם זה דאוהל כתבו ג"כ רש"י ורמב"ם והר"ן כתב בשם הרי"ז ז"ל דהטעם משום שינוי והיכר קאמר דאי משום אהל אפי' במסנן את היין בסודרין נימא הכי ומדלא קאמר הכי בגמרא ש"מ דאינו אלא משום שינוי ובסודר כיון דאיכא שינויא אחרינא דלא קעביד גומא ע"ד עכ"ל בדף קל"ט ע"ב והביאו בב"י. וצ"ע לדעת רבינו שכתב לעיל סוף סי' שט"ו ז"ל בגד שפותחין ע"פ הגיגית לכסותו לא ישעמנו ע"פ כולו משום אהל כו'. א"כ ה"ה הכ"ל במסנן בסודרי' דצריך ליזהר שלא להגביה הסודר משולי הכלי טפח ולהרחב"ד ל"ק מידי דלית ליה שם טעמא משום אוהל וכמ"ש הב"י שם וצ"ל דס"ל כמ"ש התו' והרא"ש פרק המביא דאין איסור בפטיסת אוהל לחוד בלא עשיית מחיצות ורמי' שמותר להסדיר הקדירה ע"ג כירה והתם בגיגית שאני שהוא רחב טפי. וכמ"ש הב"י שם דברי התו' ע"ש אלא שכ"פ א"כ בכפיפה נמי א"ל שדווקא בפטיס' בגד אמרו דלית ביה איסור עשיית אוהל וצ"ע : [ז] **והרמב"ם** ז"ל לא התיר אפילו בכפיפה וסודר אלא יין שאין בו שמרים ומים

שמערה השכר לתוכו ותשמע לפי זה דהא דוקא קשיא ליה לרב אחא מדפתי והאיכא ניצוצות פי' דבסוף העירוי כשמטפטף טיפות דאז הפסולת והשמרים ניכרים מוכחא מילתא דבורר הוא דהשתא מעכבין השמרים א"כ לפ"ז היכא דליכא השתא שרי אף למאן דחשיבי ליה ניצוצות כיון דליכא הכא משום בורר אף עפ"י דמערה בנחת דמ"מ מתערבים הפסולת והשמרים עם השכר כיון דליכא אידי דקא מעכב והכי מסתברא אלא דרבינו נמשך אחר גירסא שבידינו דכתוב בהן סתם שפו ממנא למנא והכי נקטינן לחומרא :

מסננת שנתן בה חרדל וכו' שם במשנה ונותנין ביצה במסננת של חרדל ופי' בה רבינו כמו שפירש רש"י ז"ל במסננת שהחרדל נתון בה להסתנן וקולטת את הפסולת ואף הביצה החלמון שלה נוטף ומסתנן עמו וה"ל לחרדל למראה והחלבון שהוא קשור נשאר למעלה עכ"ל ובגמרא תני יעקב קרחה לפי שאין עושין אותה אלא לגוון ופירש"י לגוון למראה שהחלמון יפה לגוון ולא החלבון הלכך אידי ואידי אוכל הוא ואין כאן ברירת פסולת מאוכל וכ"כ הר"ן ואיכא לתמוה מה טעם הוא זה לומר שאין בו משום בורר לפי שאין עושין אותה אלא לגוון דמ"מ בורר הוא ותו למה לן למימר עוד טעם שני ששניהם אוכלין הם ותו דהלא גם בשני מיני אוכלין איכא משום בורר כמ"ש רבינו לעיל בסימן זה וכ"כ הרמב"ם בפ"ח וכ"כ התו' בפרק תולין בשם ר"ת בד"ה היו לפניו ונראה ליישב דתלמודא קשיא ליה כיון שהחלמון יורד עם החרדל והחלבון נשאר עם הפסולת אעפ"י ששניהם אוכלי' הם ה"ל בורר דהחלמון שהוא חפץ בו עתה לאוכלו עם החרדל חשיב כאוכל והחלבון חשיב כפסולת וקאמר דאין החלמון חשיב כבורר אוכל מתוך הפסולת כיון שאין עושין אותו אלא לגוון ולא לשם אכילה ולא אמרינן בב' מיני אוכלין דאיכא משום בורר אלא כשבורר מין אחד מתוך מין אחר כדי לאכלו ומ"מ אכתי קשה כיון שהחלבון נשאר למעלה עם הפסולת של החרדל ה"ל פסולת גמור וחשוב בורר אוכל שהוא החלמון מתוך הפסולת שהוא החלבון דאף ע"ג דעשוי לגוון מ"מ שם אוכל נקרא עליו כיון שהוא יורד עם החרדל לאוכלו ולזה צריך לתרץ דגם החלבון שהוא נשאר למעלה אוכל הוא דכיון שהוא קשור יכול הוא ליטלו מתוך הפסולת ולאוכלו והלכך כיון שהחלמון אינו אלא לגוון לא חשבינן ליה כבורר אוכל מתוך הפסולת לגבי חלבון ואכתי קשה הלא כשנתן החרדל לתוך המסננת והאוכל שהוא החרדל יורד למטה בכלי והפסולת נשאר למעלה ה"ל בורר גמור וחייב חטאת וצריך לומר שהחרדל נתון במסננת מע"ש וקאמר דמותר ליתן בה ביצה בשבת והכי משמע מלשון פרש"י שלא אמרו נותן חרדל במסננת אלא רש"י אמר מסננת שהחרדל נתון בה כו' ורבי' אמר מסננת שנתן בה חרדל וכו' משמע שכבר נתון בה החרדל מע"ש ופשוט הוא ·

שכ זיתים וכו' בר"פ חבית אסיקנא דבהא לא פליגי ת"ק ור' יהודה במשנה דאף ר"י מודה בזתים וענבים אם יצאו מעצמן אסורין ומ"ש ואם נתרסקו יפה מע"ש וכו' פי' שאינן מחוסרין דיכה אלא שחיקה גרידא דאם היה שוחקן בשבת אינו חייב חטאת לא גזרו במשקין שיצאו מהן מעצמם אך קשה על זה ממ"ש רבינו סוף סימן שכ"א ועל סימן רנ"ב ס"ט נתבאר בס"ד . ובש"ע כתב וז"ל זתים וענבים שנתרסקו מע"ש משקים היוצאים מותרים וכו' השמיט תיבת יפה ואפשר לטעות ולהבין שנתרסקו ומחוסרין דיכה שאז אסיר המשקה היוצא מהן בשבת דלא שרי אלא כשנתרסקו יפה שאינן מחוסרים אלא שחיקה כדפי' .

כתב בעה"ת גיגית וכו' עד מתבטל ביין שיש בו נראה דאפי' נתנו ענבים שלמים בתוך היין בשבת עצמו ונתבקעו ג"כ באותו שבת נ"ב מותר כי היכא דשרי ליתן בשבת שלג וברד לתוך הכוס או לתוך הקערה לקמן סימן זה :

ומ"ש ותותים ורמונים וכו' הכי אסיקנא דבהא פליגי ת"ק ור"י והלכה כר"י דמחלק בין עומדין לאכילה לעומדין למשקה דלא כת"ק דבכל ענין אסור ומ"ש

הניצוצות לטפטף שיפסוק שאם לא יפסוק השוב בבורר מה שבורר הניצוצות מתוך השמרים (יב) מסננת שנתן בה חרדל לסננו (יג) מותר ליתן בה ביצה אע"פ שהחלמון יורד למטה עם החרדל והחלבון נשאר למעלה עם הפסולת לא חשיב כבורר [ח] שהחלבון והחלמון שניהם אוכלין הם ואין נותנין אותה לתוכו אלא לתקן מראה החרדל הלכך לא חשיב כבורר אוכל מתוך הפסולת :

שכ **זיתים** וענבים אסור לסוחטן (א) ואם יצאו מעצמן אסורין ואפי' עומדין לאכילה דלא הוה לן למיחש שמא יסחוט אפ"ה כיון שרובן לשתיה חיישינן שמא ימלך עליהם לשתיה ואם נתרסקו יפה מע"ש מותרין המשקין היוצאין מהן : כתב בעל התרומות גיגית מליאה ענבים שבוצעין אותם במקלות אין זה נתרסקו ואסור היין היוצא מהם ואם יש בגיגית יין צלול שיוצא מע"ש מותר שכל יין ויין שיוצא בשבת מן הענבים (ב) מתבטל ביין שיצא מע"ש ומטעם זה נמי מותר לשתות יין מן החבית שממלאין אותה ענבים שלימים ונותנין יין עליהם ולאחר זמן מתבקעין ויוצא מהם יין אף כשנתבקעו בשבת שכל מה שיוצא מהם מתבטל ביין שיש בו : (ג) תותים ורמונים אסור לסוחטן ואם יצאו מעצמן אם עומדין לאכילה מותר ולא חיישי' שמא ימלך עליהן

ניצוצות קטנות · הנטיפות באחרונה מתוך הפסולת והנהו מוכחן דבורר הואי · ניצוצות כי ר"פ לא חשיבי · שחנוני ומטיל שכר היה הלכך אינו מקפיד לניצוצות כל כך וכשמגיע לניצוצות משליך הן ופסולתן לחוץ ומתחילת שפייתן כשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא : **כתב** הרוקח בהלכות י"ט להגביה חבית יין על שום דבר להוציא היין הוטב מותר ע"כ ודבר פשוט הוא דה"ה בשבת :

מסננת שנתן בה חרדל לסננו מותר ליתן בה ביצה אע"פ שהחלמון יורד למטה עם החרדל וכו' משנה שם נותנין ביצה במסננת של חרדל ובגמ' לפי שאין עושין אותה אלא לגוון ודברי רבינו בה כפירש"י והר"ן והרמב"ם בפי' המשנה פי' בענין אחר וכן הם דבריו בפ' שמיני :

כתב הרא"ש בתשובה דמים שיש בהם תולעים מותר לשתותן על ידי מפה בשבת ולא הוי כבורר ומשמע דלא שייך בורר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתייה שיהא ראוי לאכילה או לשתיה שזהו דרך מלאכה אבל אם בשעת שתייה מעכב את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו אין זה מעין מלאכה ומותר וכ"ל דלא איצטריך להאי טעמא אלא בתולעים דלא הוי משתתי כלל בלא סינון משום דאיכא למיחש שמא יבלע א' מהם לאסור אבל אם היו קשין וקמחים דבלא סינון נמי הוה משתתי ע"י הדחק בלאו האי טעמא נמי שרי דלאו היינו בורר כמו שנתבאר בסמוך ומ"מ איכא למידק נהי דליכא משום בורר הא מיתסר משום דחלבן המפה ואפילו את"ל דהרא"ש סבר דלא אמרינן כנגד שרייתו זהו כיבוסו אלא דוקא כשיש בו טינוף מ"מ הא איכא למיגזר שמא יסחוט וכמ"ש התוספות בס"פ שמנה שרצים ושמא יש לומר דכיון שאינה נשרה במים אלא דבר מועט מהכנגד כדי הנחת פיו לא אתי לידי סחיטה וגם כי אין זה שרייה הצריכה סחיטה שבהגעת המים כנגד כסחוט ועומד הוא : **כתב** הרמב"ם המחבץ תולדת בורר הוא לפיכך אע"פ שנותנין שומשמין ואגוזי' לדבש לא יחבצם בידו וכתב ה"ה שהוא בתוספתא' בסי' שכ"א כתב רבינו שמותר לעשות יינומלין בשבת וכתב בשבלי הלקט כתב ה"ר ישעיה דאפילו לסננו מותר בשבת ואין בו משום בורר שהדבש והבשמים שמערב בו אינו פסולת אלא אדרבה הוא מתכוין לערב היין בהם כדי שיהא קולט ריחן וטעמם ואינו מסנן אלא כדי שיהא דק וצלול ולא יהא עב מתערובת הדבש והבשמים ע"כ ונראה בעיני שצריך ליזהר בין בעשייתן בין בסינונן שהרי כמה מלאכות יש בו כגון ברירת סמנין ושחיקתן שהם איסור גמור וזולתן ואין מרבין להקל בזה עכ"ל (ה) :

שכ זיתים וענבים אסור לסוחטן ואם יצאו מעצמן אסורין בריש פ' חבית (קמג :) ויתבאר בסמוך בס"ד : **ואם** נתרסקו יפה מע"ש מותרין המשקין היוצאין מהם נתבאר בסימן רנ"ב : **כתב** בעל התרומות גיגית מלאה ענבים שבוצעין בה במקלות וכו' כ"כ בסמ"ג ובסמ"ק וכ"כ המרדכי סוף פרק קמא דשבת דשרינן יין היוצא בשבת ע"י שמתבטל ביין שיצא מע"ש ולא דמי לדשיל"מ שיכול להמתין עד לאחר השבת ואפילו באלף לא בטיל דה"מ כשהאיסור בעין מתחלה ואח"כ נתערב בהיתר אבל הכא לא ניכר מעולם אלא מעט מעט שיוצא מתערב עם המשקין שיצאו מאתמול וכתבו עוד דענבים שדרכן והוציא היין ונתנו עליהם מים לעשות תמד מותר למשוך מהם ולשתות ואפילו לא נתן מים והיין מתמצה וזב מאליו מותר כיון דרסקן מבע"י ורבי' לא הזכיר דין זה לפי שהוא בכלל מה שנתבאר בסימן רנ"ב :

תותים ורמונים אסור לסוחטן וכו' בר"פ חבית (קמג :) תנן אין סוחטין את הפירות להוציא מהם משקין ואם יצאו מעצמן אסורים ר"י או' אם לאוכלין היוצא מהם מותר ואם למשקין היוצא מהם אסור ופירש"י אין סוחטין את הפירות . דה"ל מפרק תולדה דדישה ואם יצאו מעצמן אסורין גזרה שמא יסחוט לכתחלה : ר"א אם לאוכלין · הם מכונסין אותם פירות היוצא מהם מותר דלא ניחא ליה במה שזבו וליכא למיגזר שמא יסחוט · ובגמרא (שם) אר"י א"ש מודה היה ר"י לחכמים בזתים וענבים מ"ט כיון דלסחיטה ניהו יהיב דעתיה ופירש"י מודה ר"י דאע"ג דהכניסן לאוכלין היוצא מהם אסור דכיון דרוב לסחיטה קיימי כי אתי לידי משקה יהיב דעתיה למיהוי ניחא ליה בהכי ועילא א"ר חלוק היה ר"י אף בזיתים וענבים ור"י אמר הלכה כר"י בשאר פירות ואין הלכה כר"י בזתים וענבים אמר רבה אר"י א"ש מודה היה ר"י לחכמים בזתים וענבים ומודים חכמים לר"י בשאר פירות א"ל ר' ירמיה לר' אבא אלא במאי פליגי אר"כ בר יצחק מסתברא בתותים ורמונים פליגי דתניא זתים שמשך מהן שמן וכו' אשכחן ר"י דמודה לרבנן בזתים וענבים רבנן דמודו לר' יהודה בשאר פירות מנ"ל דתניא סוחטין בפגין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים ושל בית מנשיא בן מנחם היו סוחטין ברמונים ופירש"י סוחטין בפגין וכו' דלאו אורחייהו בהכי ואין כאן משום דש אבל לא ברמונים דאורחייהו בהכי ושל בית מנשיא היו רגילין לסחוט רמונים בחול אלמא דאיכא דסחיט להו הלכך בשבת אסור א"ר נחמן הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם וכתב הרי"ף נמצא עכשיו הכלל הראוי מכל אלו הדברים שזתים וענבים אין סוחטין אותן בשבת ואם יצאו מעצמן אסורין בין לאכילה בין למשקין לדברי הכל והתותים והרמונים אסור לסוחטן בשבת לדברי הכל ואם יצאו מעצמן אם לאוכלין היוצא מהם מותר ואם למשקין היוצא מהם אסור כר"י ושאר פירות כגון פגין ופרישין סוחטין אותם בשבת לדברי הכל עכ"ל וכ"כ הרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפכ"א וכ"כ הסמ"ג אבל סמ"ק כתב וז"ל זתים וענבים אין סוחטין אותם ואם יצאו מעצמם אסורין ושאר פירות סוחטין אותם לכתחלה ותותים ורמונים אין סוחטין אותם וכו' ותו מסקינן התם בכבשים ושלקות שסחטן לגופן מותר וכו' למימיהן פטור אבל אסור עכ"ל סמ"ק וע"ז כתב בהגהת סמ"ק למימיהן פטור אבל אסור אע"ג דהמים אינן יוצאין מגופן אפ"ה אסור לכתחלה כ"ש סוחט פירות דהמים יוצאין מגופן דאסור לסוחטן להוצי' מימיהם וא"כ הא דשרו בפנים בשאר פירות חוץ מזתים וענבים ותותים ורמונים דוקא למתק קאמר ואפ"ה זתים וענבים תותים ורמונים אפילו למתק גזרו אטו למשקין

דרכי משה

(ה) כתב מהרי"ל בשם א"ז דהרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק חייב משום זורה · ולכן

דרישה

ומים צלולים צ"ע מים בסודר האיך מיתרין הא שרייתו זהו כיבוסו וכמ"ש רבינו לפני זה ואף של' רבינו יש ליישב ולומר דמים אכפיפה קאי וסודר דנקט משום יין אבל באמת ו"א דבהרמב"ם בהדיא כתב מים גם אסודר להיתר והביאו ב"י ע"ש וצריכי' לומר דהרמב"ם הוא ג"כ ס"ל דלא אמרינן במים שרייתו זהו כבוסו כ"א בבגד שיש עליו טינוף אבל אי לאו הכי אף שהוא שחור ממש לביסה אי תשמיש לא אמרי' שרייתו זהו כבוסו יעו"ש ב"י בשם הרא"ש והרבה פוסקים דס"ל הכי לעיל בסוף סי' ש"ב ע"ש אלא שרבינו יעו"ש וה"ג לא ס"ל הכי אלא בכל ענין ס"ל דשרייתו זהו כיבוסו .

[ח] **שהחלבון** והחלמון שניהם אוכלים הם כו' צ"ע מאי קאמר הא כתב לעיל היו לפניו שני מיני אוכלי' אותו שרוצה להניח מיחשב כפסולת ואסור לביר' ויש לומר דהכא איירי שרוצה לאכול שניהם מיד גם החלבון אלא דה"א דהיה אסור כיון שבירר אותו במסננת דדרכו בכך ודומה לבירר בנפה וכברה דאסור אפילו רוצה לאכול מיד קמ"ל דלא דאין כאן פסולת כיון דרוצה לאכול שניהן שניהן מין אוכלין הן ולא חשיב כבורר אוכל מתוך פסולת

פרישה

(יב) **מסננת** שנתן כו' ר"ל בע"ש (יג) **מותר** ליתן בה כו' ר"ל בשבת בת"ה סימן ס"ו נסתפק בב' מיני דגים וכתב דיש להחמיר בספק חיוב חטאת ואסור לברור אחד מחבירו אלא בידו כדי לאכלן מיד אע"פ שהחתיכה גדולה וכל אחד ניכר בפני עצמו וכ"פ רמ"א ליתן כרכום בתבשיל כתב בשבלי הלקט דמותר ואין לחוש משום צובע דאין צובע באוכלים וכתב בספר יראים שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים צריך ליזהר שלא יגע בידיו צבועים בבגדיו או במפה משום צובע אבל אם צובע פיהו' במשקים הפירות לית לן בה דאין צביעה באוכלין וכ"פ בש"ע .

סי' שך (א) **זתים** ואם יצאו מעצמן אסורין דס"ל מפרק תולד' דדישה : (ב) **מתבטל** ביין שיצא מע"ש פי' לא היה עליו שם יין קודם שנתבטל מעולם דאל"כ הוי איסור דהא דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל סמ"ג ומרדכי

(ג) **תותים** ורמונים אסור כו'· לאו דווקא אלא כל דבר שדרכן לסחוט עיין בב"י : וה"ע

עליהן לשתייה כיון דרובן לאכילה עומדין ואם עומדין לשתייה אסורים חיישינן שמא יסחוט ושאר כל הפירות מותר לסוחטן לכתחלה הא דאמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך קדירה פי' שיש בה אוכל והוה ליה משקה הבא לאוכל ולא לתוך הקערה
פי'

למשקין עכ"ל וגם רבינו ירוחם כתב בח"ח דשום פרי אין מותר לסחוט לדעת רש"י ולמדו כן מדאיתא בגמרא אהא דאר"נ הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא ופירש"י דמשום איהו לאודיה נשוי דרך רמונים לסחיטה ואסיקנא דהיינו טעמא כדרב חסדא דא"ר חסדא תרדין שסחטן ונתנן במקוה פוסלין את המקוה בשינוי מראה והא לאו בני סחיטה נינהו אלא מאי אית לך למימר כיון דאחשבינהו ה"ל משקה ה"נ כיון דאחשבינהו הוי ליה משקה ופירש"י אלא היינו טעמא דר"נ דאמר הלכה אין סוחטין כר"מ דאע"ג דלעלמא לא חשיב כיון דחשבי' איהו הוי לדידיה משקה והכי מפ' ר"נ לברייתא דסוחטין בפגין ובפריסין למתק הפרי ולא לצורך המשקה אבל לא ברמונים ואפילו למתקן דשל בית מנשיא היו סוחטין בחול לצורך משקה הלכך בשבת אסור אפילו למתק ואיל ואיכא חד דעביד לשם משקה ולא משום דהנהו' רובא דעלמא אלא חיישינן אי שרית ליה למתק אתי למיעבד לשם משקה וכיון דאיהו מחשב ליה הוי משקה ומיחייב אבל בפגין ליכא למיחש דאין אדם עושה אותו משקה וכ"כ התוס' וז"ל ה"נ כיון דחשביה ה"ל משקה תחלה ס"ד דסוחטין בפגין וכו' היינו סחיטה ממש אבל השתא א"א לומר דהא פשיטא דאסור דכיון דאחשביה ה"ל משקה אלא סוחטין דקתני היינו בליה"ר בלע"ז למתק פרי כדפירש בקונטרס עכ"ל וא"ת ולדברי הפוסקים שכתבו סתם דשאר פירות מותר לסחטן ומשמע דאפי' להוציא מימיהם נמי שרי היאך יתרצו הא דאוקימנא להאי דאסור כדרב חסדא דא"כ כל אדם שסוחט שום פרי למימיו אע"פ שאין דרך לסוחטו כיון דחשביה הוי ליה משקה ואסור וי"ל דלא ס"ל דטעמא דרב חסדא משום דכיון דאחשביה הוה ליה משקה אלא כדאמ' ר"פ דטעמא משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה פוסל את המקוה בשינוי מראה ופירש"י רב פפא אמר טעמא דתרדין לאו משום חשיבותא דאחשבינהו הוא ולעולם לאו משקה נינהו והא דמיפסיל משום דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה וכו' וכיון דלמאי דאמר רב פפא לא צריכין לאוקמי ליחא דסוחטין מפשטיה הכי נקטינן וכ"ל דגם לרש"י ותוספות יש לומר כן דמה דפירשו דסוחטין לאו להוציא מימיהן קאמרו אלא למתק הפרי היינו למאי דס"ל דטעמא דרב חסדא משום דחשביה ה"ל משקה אבל למאי דאסי' ר"פ כיון דמצינן לפרושי סוחטין כפשטיה הכי נקטינן [א] וא"ת אכתי תיקשי מנשיא בן מנחם האי רובא דעלמא ואפשר לומר דשל בית מנשיא לאו דוקא דאינשי טובא נמי הוו סחטי להו בחול אלא דנקט חד מינייהו ותשיבותא דרבים הוי חשיבותא אע"ג דלאו רובא דעלמא נינהו כדאמרי' שם בגמרא גבי שכן בערבי' מקיימין קוצים מידי אירוא ערביא אתרא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם ומשמע לי דתותים ורמונים לאו דוקא אלא ה"ה לכל פרי שדרך לסחטו למימיו שאסור לסוחטו בשבת וכ"כ מה"ש הרא"ש ז"ל ושאלת על סחיטת לימוני"ש נראה שהם בכלל שאר פירות שמותר לסחטן שאין דרך כלל לסחוט לימוני"ש לצורך משקה אלא לצורך אוכל ומותר לסחטן בשבת עכ"ל משמע שאם היה דרך לסוחטו לצורך משקה היה אסור כמו תותים ורמונים ועל כרחך צריך לומר כן שהרי בימי התלמוד היו עושין יין תתפוחים כדאיתא בס"פ אין מעמידין (מ :) וא"כ ודאי חמירי מרמונים דלא היו עושין יין מהם מדהוו אמרי דמנשיא בן מנחם בטלה דעתו אצל כל אדם ואפ"ה לא הזכירו תפוחים אלא ודאי כדאמרן דתותים ורמונים לאו דוקא ולא עוד אלא אפילו אם רובא דעלמא אין נוהגין לסחוט אותו פרי למימיו אם נודע לנו שבשום מקום סוחטין אותו למימיו אסור לסחטו כדאשכחן ברמונים שלא היו נוהגים לסחטו ואפ"ה אסרו משום דבית מנשיא ואפילו תאן דאקשי ומנשיא הוי רובא דעלמא לא אקשי הכי אלא משום דכיון דיחידאה הוא בטלה דעתו אבל אם היה מנהג מקום אחד לסחטן היה ניחא ליה דניחוש להם וכדחיישינן למנהג ערביא גבי מקיים קוצים בכרם מיהו ה"מ כשדרך בני המקום ההוא לסחטו לשתות מימיו להסיר הצמא או לתענוג אבל אם אין דרכם לסחטו למימיו אלא לרפואה נראה לי דלא מיתסר משום הכי דאם לא כן פריגין דתנא דסוחטין ופירש"י שהם קודוני"ש וכן לימוני"ש שהתיר הרא"ש וכן רמונים למאן דאקשי ומנשיא בן מנחם האי רובא דעלמא מי לא סחטי להו הרופאים לעשות ממימיהם משקין אלא ודאי כל שאין סוחטין אותן אלא לרפואה אינו בכלל תותים ורמונים דדוחק לומר שבימיהם לא היו סוחטין אותם הרופאים כלל ויש לתמוה שבמצרים נוהגים לסחוט לימוני"ש לתוך מים שנתנו בהם סוקר לשתות לתענוג ואין נמנעין מפני כך לסחטן בשבת לתוך אותם מים ולא ראינו מי שמיחה בידם ולא ראינו מי שמפקפק בדבר ואפשר דלא מיתסר אלא כששותין מי סחיטת הפרי בלא תערובת משקה אחר א"נ דלא מיתסר אלא כשסוחטין מימיו לבד ואח"כ מערבים אותם אבל אם המנהג לסחוט מימיו לתוך משקה אחר שרי ולסחטן לתוך התבשיל בלאו הני טעמי שרי כדבעי' למימר לקמן סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה :

וכתוב בשבלי הלקט כתב הרב רבי יאשיה כל שדרכו בסחיטה כגון תפוחים שמוליחי' מהם יין וכן לימוני' חדשי' שסוחטין אותם למימיהם אסורים דדמו לרימונים וה"ר יהודה ב"ר בנימין כתב נראה דמותר לסחוט הלימוני' דלא דמו לשום ובוסר ומלילות דהני דרכן בכך והוו דומיא דזיתים וענבים שהרי רגילים לסחוט הבוסר לצורך הקין וגם השום דרכו בכך כדאמרי' (משנה בעדיו' פ"ב) שום שרסקו מע"ש וכו' אבל הלימוני' דומים לפגין ופריסין דאין דרכן בכך ומותר לסחטן בקערה אע"פ שאין בה אוכל ועתיד לערב שם אוכל דכ"ע ידעי דלמתק אוכלא עביד ולא לצורך משקה אבל אם היה אוכל בקערה וסוחטן עליו ליכא מאן דפליג דודאי שרי עכ"ל · ולפי דברי הגהות שכתבו בפכ"א בשם רת"מ שאסור למוץ בפיו ענבים וכיוצא בהם דאלמא מוצץ בפה מיקרי סוחט אסור למצוץ קנה הסוקר בשבת שהרי דרך לסוחטן למימיהם לעשות מהם הסוקר וגם כשמוצצים אותם הם נסחטים לתוך הפה ולא גרעי מתותים ורימונים מיהו לפי מה שאכתוב בסמוך בשם שבלי הלקט דסחיטה לתוך הפה לאו סחיטה היא פשיטא דשרי :

הא דאמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים וכו' ג"ז שם (קמד:) אמר רב יהודה אמר שמואל סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמוד חולב אדם עז לתוך הקדירה
אבל

ומ"ש ושאר כל הפירות מותר לסוחטן לכתחלה אסיקנא התם דהכא לא פליגי ת"ק ור' יהודה · הב"י הביא לשון הסמ"ק ואינם מובנים לפי שהעתיקן בטעות וזהו לשון הסמ"ק בפגים זתים וענבים אין סוחטין אותם ואם יצאו מעצמן אסורים ושאר פירות מותרין לסחוט לכתחלה ותותים ורמונים וכו' ואח"כ כתב כבשים ושלקות שסחטן לגופן מותר כשמואל ורבי יוחנן דשרי תרוייהו · למימיהן פטור אבל אסור כרב ושמואל דתנא דבי מנשה מסייע להו פי' כבשים כמו דגים ובשר נכבשים במלח וחומץ ונקרא שולצ"ן בלע"ז · ע"כ הפנים · וז"ל ההגה"ה על מ"ש כגון דגים וכו' אע"ג דהמים אינם מגופם אפ"ה אסור לכתחלה כל שכן סוחט פירות דהמים יוצאים מגופם דאסור לסוחטן להוציא מימיהם וא"כ הא דשרי בפגים בשאר פירות חוץ מזתים וענבים תותים ורימונים ושרי אפילו לסחוט לכתחלה דוקא למתק קאמר ואפילו למתק אסור בזתי' וענבים ותותי' ורימונים גזרה אטו למשקין כיון שעשוי למשקין עכ"ל . ודברי הגה"ה זו הם מה שפרשו רש"י והתוס' הביאם ב"י אלא דאפילו שאר פירות אסור לסוחטם למימיהם לרש"י ותוס' והגהת סמ"ק וכ"כ ה"ר ירוחם דשום פרי אין מותר לסחוט לדעת רש"י והאי כ"ש סוחט פירות שכתב הסמ"ק מבואר בפלוגתא דרב ושמואל ור' יוחנן גבי כבשים ושלקות בפרק חבית (דף קמ"ה ע"א) בפרש"י שכתב וז"ל פטור שאין זה מפרק שאין משקה זה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן וכו' והב"י החזיק משמעות הלשון דשאר פירות סוחטין לכתחלה כפשוטו סחיטה ממש למימיהן ואמר דלמסקנא דרב פפא הדרינן ממאי דקא"ר נחמן ולא הוי טעמא דרב חסדא בסוחט תרדין דפוסל המקוה משום דאחשבינהו אלא טעמא הוי דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה פוסל את המקוה ע"ש ואיכא לתמוה דמאן לימא לן דמאי דקאמר רב פפא האי מסקנא דתלמודא ולעולם איכא למימר דהלכה כרב נחמן דמוקי לטעמא דרב חסדא משום דאחשבינהו דאע"ג דמדאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי מ"מ אין הלכה כתלמיד במקום רבו ורב נחמן רבו דרב פפא הוה דאף רבו של רבא הוה ר"נ ורבא רבו של רב פפא הוה א"כ פשיטא דהלכה כרב נחמן ותו דהסמ"ק הביא ראיה ברורה מדקי"ל גבי כבשים כרב ושמואל דלמימייהו אסור לכתחלה אעפ"י שאין מימיהם מגופם שלא גדל בתוכם כ"ש סוחט פירות דהמים יוצאים מגופם וגדל בתוכם דאסור לכתחלה וא"כ הא דקאמר תלמודא דשאר פירות מותר לסחוט לכתחלה בעל כרחך דאינו מותר אלא למתק אבל לא לסחוט למשקה ותותים ורמונים אפילו למתק אסור גזירה דילמא עביד נמי למשקה ועל ראיה זו לא השיב ב"י כלום אפשר כיון שהיתה כתובה הגה"ה זו לפני הרב שלא במקומה לא היה מובן מ"ש אע"ג דהמים אינן מגופן כו' ועל איזה דבר אמר אע"ג וכו' אבל כאשר העתקתי מסמ"ק ישן מדוייק כך הוא האמת ואין בו ספק ובספרי הדפוס שנידינו השמיטו הגה"ה זו והיא יתד בל תמוט דכך היא הלכה כמו שכתבה הגה"ה זו והלכך נפלע"ד דאין להורו' היתר בשום פרי לסוחטו למימיהן חלילה וחלילה ודלא כמ"ש בש"ע בסתם ושאר כל הפירות מותר לסוחטן וגם בהגהת ש"ע נמשך אחריו וליתא והכי נהוג עלמא לאסור כל פרי לסוחטו למימיהם · כתב ב"י וא"ת ולדברי הפוסקים שכתבו סתם דשאר פירות מותר לסחטן ומשמע דאפילו להוציא מימיהם נמי שרי היאך יתרצו הא דהוקימנא לתאי דאסור כדרב חסדא דא"כ כל אדם שסוחט שום פרי למימיו אעפ"י שאין דרך לסחטו כיון דאחשביה ה"ל משקה ואסור וי"ל דלא ס"ל דטעמא דרב חסדא משום דכיון דאחשביה ה"ל משקה אלא כדאמר רב פפא וכו' . וכבר השבתי על תירוצו זה דמנ"ל דאוקמתא דרב פפא הילכתא היא אדרבה משמע דאוקמתא דרב נחמן הילכתא היא אבל לפעד"נ לפי משמעות הפוסקים דבפגין ובפריסין ובשאר כל הפירות דסוחטין אף למשקה לכתחלה ולא אמרינן כיון דאחשבינהו ה"ל משקה כדאמר רב חסדא בתרדין שסחטן ונתנן במקוה היינו טעמא דדוקא במקוה דפסולא דאורייתא אהני טעמא דאחשיבוהו אבל בסחיטת שאר פירות בשבת דלאו דאורייתא היא וכדרב דאמר ד"ת אינו חייב אלא על דריכת זתים וענבים בלבד והכי ס"ל לשמואל והכי הילכתא דלא כר' יוחנן וכדכת' הרי"ף לשם הלכך דוקא בתותים ורמונים דאיכא דבית מנשיא דסוחטין ברמונים בחול אסרום רבנן לסחוט לכתחלה משום דחשיב משקה לדידיה דאחשבינהו אבל בשאר פירות שרי ואע"ג דאחשיבונהו קאמרי רבנן דלאו כלום הוא דכיון דלא אשכחת בעלמא מאן דסחיט להו אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם ולא דמי לתרדין לגבי מקוה דאע"ג דליכא מאן דקא סחיט לתרדין מ"מ כיון דאחשיבונהו לדידיה הוה ליה משקה ופסלה למקוה ד"ת ולא אייתי תלמודא הא דרב חסדא אלא דאשכחן דטעמא דאחשיבוהו מילתא היא לגבי מקוה וה"נ מהני הך טעמא דאחשיבונהו לגבי שבת בתותים ורמונים כיון דאשכחן בעלמא ברבי מנשיא דסוחטין ברמונים זה נ"ל ליישב לדעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש לפי משמעות סחיטה בסתם דבשאר פירות מותר לסחטן למימיהם אבל כבר כתבתי דלפרש"י הך דשרי בשאר משקים היינו דוקא למתק הפרי ולא לצורך משקה ולא גזרינן למתק אטו למשקה דאין אדם עושה אותן למשקה אבל תותים ורמונים דעושין למשקה כדבית מנשיא גזרינן למתק אטו למשקה והוא הדין ביצאו מעצמן נמי גזרינן בתותים ורמונים שמא יסחוט וכן לאוכלין וכן למשקין אסורין אפי' יצאו מעצמן ואפשר שזו היא דעת הגאון שאמר עליו הרי"ף ואי איכא מאן דסליק אדעתיה דרמונים בהדי זתים הוו וכו' ודחאו הרי"ף . וכבר כתבתי דנקטינן לחומרא כפרש"י ודעימיה :

הא דאמר רב סוחט אדם אשכול וכו' שם בפרק חבית האריך הרי"ף והביא
דברי

דרישה

פסולת . דא"כ עיקר חסר מן הספר בפרט מאמר שכתב שהאלבון נשאר עם הפסולת משמע שאינו אוכלו כמו הפסולת דחרדל . ומיהו ע"כ ז"א דהא מדכתב שמניחם אוכלי' הם משמע דהוין כאוכלין מיד אלא שנתנן במסננת להפרידם זה מזה בשביל שלבע :

סי' שך [א] **בבית יוסף** ד"ל וא"ת אכתי תקשה מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא ואפשר לומר דשל בית מנשיא ל"ד דאיכא טובא נמי הוו סוחטין כו' ול"ע כי בא ב"י לשנות תירוץ חדש שלא מוזכר בגמרא בדברי רב פפא . ואם אפשר לומר ולתרץ כן ודאי לא הוי שתק גמרא מהאי תירוצא ובאמת קושיית ב"י אינו קשה כ"כ והמעיין שם בגמרא דף קמ"ד ע"ב ז"ל ברייתא אבל לא ברימונים דשל בית מנשיא הוו סוחטין ברימונים . ומסיק בגמרא ע"ז ז"ל אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם א"ל רבא לרב נחמן מנשיא בן מנחם תנא הוא פירש"י בתמיה וכי איהו פליג למימר דבשבת אסור דתימא הילכתא כוותיה ותי' דה"ק הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא ב"מ · ומשום דסבר כמנשיא ב"מ הלכה כמותו · מנשיא בן מנחם הוו רובא דעלמא · ומסיק דה"ט כדרב חסדא כו' ויש לדקדק מלפריך ותי' דה"ק הלכה כי האי תנא כו' ולא פריך בקיצור מאי ראייה מביא התנא משל בית מנשיא וכי מנשיא הוה רובא דעלמא ש"מ דס"ל להמקשן דבאם לא היה תולה רב נחמן פסקו דהלכה כהאי תנא משום דמנשיא עבד כוותיה לא הוה ק' ליה מידי דהא דתנא דאמר אבל לא ברימוני' יש לו שום טעם אחר · ומ"ש הברייתא ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברימונים הברייתא מייתי ליה קצת לראייה אלא ודאי טעמא דתנא אינו מהני · אבל לרב נחמן קשה דמשמע דפסק הלכה כוותיה מכח דמנשיא עבד כוותיה קשה וכי מנשיא הוו רובא דעלמא . וא"כ לפי מאי דמסיק רב פפא טעמ' דרב חסדא לא מה"ט קאמר אלא משום דהוה דבר שאין עושין ממנו מקוה ור"ל רב נחמן לא סמיך קאמר דתלי פיסקא בדבי מנשיא אלא דהאי ההוא תנא הוה ליה שום טעם אחר וא"כ לא קשה מידי וק"ל · עוד שם בב"י ומשמע ליה דתותים ורימונים ל"ד כו' צ"ע למה כתב ומשמע לי דהא מ"כ בקיצור הדף כ"כ בשם שבלי הלקט ושאר פוסקים ע"ש · עוד שם בב"י וה"ל דרבי יוחנן יחיד ואין דבריו במקום רב ושמואל שהם שנים . צ"ע דלכאורה קי"ל כרבי יוחנן אף במקום רב ושמואל · מ"ש רבינו ז"ל אבל הרי"ף פסק דסוחטין
אשכול

פי׳ שאין בה אוכל (ד) והוה ליה משקה הבא למשקה ואסור וכן הא דאמר רב חסדא חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה פר״ת שאינו הלכה וכן הסוחט כבשין ושלקות מפני שצריך למימיהן כתב שחייב חטאת ואפי׳ לתוך הקדירה אבל רי״ף פסק שסוחטין אשכול וכבשין ושליקות לתוך הקדרה ולכתחלה אפילו בצריך למימיהן אבל לתוך הקערה פטור אבל אסור ולגופן שאינו צריך למים ואינו מכוון אלא לתקנן לאכילה אפי׳ לתוך הקערה מותר (ה) וחולב אדם עז לתוך הקדרה בי״ט קאמר ולכך מותר וכן התיר הרב רבי יוסף לסחוט בוסר לתוך האוכל וא״א הרא״ש ז״ל כתב בתשובת שאלה על סחיטת בוסר לתוך הקערה שיש בה אוכל מי יכניס ראשו בין ההרים הגדולים והמחמיר תע״ב (ו) והתיר לסחוט לימוני״ש ואסר לסחוט רמונים אפי׳ לצורך חולה אם לא שיהא בו סכנה ור״ת כתב דבוסר ודאי אסור דלא שרינן אלא באשכול של ענבים שראוי לאכילה אבל בוסר שאינו ראוי לאכילה ואפי׳ האוכלו בטלה דעתו הוי כבורר אוכל מתוך פסולת אין מרסקין השלג והברד אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש אע״פ שנתמחה כיון שאינו עושה בידים שרי על כן צריך ליזהר בחורף כשנוטלין הידים שלא יהא במים לא שלג ולא ברד והר״ם מרוטנבורק התיר להטיל מי רגלים בשלג שדומה לדריסת הרגלים שדורס אותו ברגליו ואינו חושש וא״א הרא״ש ז״ל נזהר בדבר שאינו דומה לדריסת הרגלים כי ע״י השתן ודאי נימוח (ז) ואבי העזרי כתב שמותר לשבר הקרח כדי ליטול המים מתחתיו כתב בעל התרומות שאסור לשפשף הידים במלח בשבת לפי שהוא נימוח

והוי

דברי ר״ח והשיג עליו וכ״כ הרא״ש לשם והכי נקטינן : **ומ״ש** וכן התיר ה״ר יוסף בוסר וכו׳ כלומר לא תבעיא דהתיר אשכול של ענבים דענבים ראויין לאכילה ודלא כר״ת אלא אפי׳ בוסר נמי התיר : **ואא״א** הרא״ש ז״ל כתב בתשובה שאלה על סחיטה בוסר וכו׳ פי׳ השואל לא שאלו אלא על סחיטת הבוסר והוא ז״ל השיב דכיון דר״ח אוסר אפי׳ אשכול של ענבים וה״ר יוסף מתיר אפילו בוסר מי יכניס ראשו בין ההרים הגדולים והמחמיר תע״ב ולכן הפסיק רבינו בין דברי הר׳ יוסף לדברי ר״ת בדברי הרא״ש להורות הכרעת הרא״ש בין ר״ח ובין ה״ר יוסף דלר״ח אפילו אשכול של ענבים אסור וכ״ש בוסר ולה״ר יוסף אפילו בוסר מותר וכ״ש אשכול ולהרא״ש מדינא שרי אפילו בוסר והמחמיר אפילו באשכול של ענבים תע״ב ואח״כ כתב על זה אבל ר״ת מחלק דבוסר ודאי אסור מדינא ואשכול של ענבים א״צ להחמיר דכיון דאשכול עומד לאכילה וראוי לאכילה ובא לאוכל אין זה דרך מפרק אלא כמפריד אוכל מאוכל : **אין** מרסקין השלג וכו׳ ברייתא סוף פ׳ במה טומנין : **ומ״ש** אף עפ״י שנתמח׳ כיון שאינו עושה בידים שרי איכא להקשו׳ דלעיל בסוף סימן שי״ח כ׳ רבינו דאוסר בעל התרומות ליתן אנפנד״ש לפני האש דחוזר השומן ונימוח אף עפ״י שאינו עושה בידים וי״ל דהתם ה״ל נולד שהרי כשנימוח נראה השומן וניכר אבל הכא אין מחוי השלג והברד ניכר ונראה כשהוא בכוס אלא מתערב ומתבטל וכ״כ ב״י כאן בשם בעל התרומות עיין עליו במ״ש כאן ולעיל בסימן שי״ח האריך על זה: **ומ״ש** וא״א הרא״ש נזהר בדבר וכו׳ כתב מהרש״ל יש קצת ראיה לאיסור דהא בסימן שכ״ו אסרו לחמם

אבל לא לתוך הקערה ופירש״י לתוך הקדירה · של תבשיל לתקנו דמוכחא מלתא דלאו למשקה בעי ליה אלא לאוכל ואין זה דרך סחיטתו אלא כשמפריש אוכל מאוכל אבל לא לתוך הקערה דזמנין דלמשקה קאי ואע״ג דבקערה לא שתי איניש לא מוכחא מלתא ואיכא איסור עכ״ל וכ״כ הרי״ף פי׳ הקדירה יש בה אוכל הלכך ה״ל משקה הבא לאוכל וכאוכל דמי והקערה אין בה אוכל ולפיכך ה״ל משקה ואסור וכתב עוד דאיכא מ״ד דהאי מימרא דסוחט אדם אשכול בי״ט אתמר ולא בשבת דהא תנן אין סוחטין את הפירות להוציא מהם משקין וכו׳ ואוקימנ׳ בזתים וענבים דבין למשקין בין לאוכלין היוצא מהם אסור וזה דעת בעל הלכות פסוקות ואיכא מ״ד דהאי מימרא בשבת אתמר ומוקי למתני׳ בסוחט לתוך הקערה דהוי להו משקין אבל לתוך הקדירה סוחט כשמואל ודוקיא דדייק מיניה רב חסדא בלחוד הוא דהויא בי״ט וכן הדעת נוטה ור״ח כך היה דעתו אלא שאמר שדברי שמואל ורב חסדא דדייק מינייהו לאו הלכה אינון משום דס״ל דר״י פליג עלייהו מדאמר הסוחט כבשים ושלקות למימיהן כסוחט זתים וענבים וחייב חטאת ולא מפליג בין קדרה לקערה והרי״ף דחה דבריו והכריע דלא פליג ר״י עלייהו בהא הלכך הכי נקטינן וכ״נ שהוא דעת התוס׳ וכן כתב הרמב״ם בפ״ח וכ״נ שהוא דעת הרא״ש שהעתיק בפסקיו דברי הרי״ף ולא חלק עליהם אלא שבתשובה כתב פלוגתא דרבוותא היא ומי יכניס ראשו בין ההרים והמחמיר תע״ב עכ״ל ולענין הלכה כיון דהרי״ף והרמב״ם והתוספות מסכימים לדעת אחת הכי נקטי׳ כ״ש במקום שגם הרא״ש סובר כן משורת הדין וכתב הר״ן דטעמא דבשבת מותר לסחו׳ אשכול ואסור לחלוב עז משום דאשכול גופיה ראוי לאכילה מה שאין כן בעז דלא חזיא בשבת כלומר וה״ל בורר אוכל מתוך פסולת וכן כתבו הגהות בפ״ח בשם סמ״ק וכתב הכלבו וז״ל והראב״ד נמי כתב דהא דאשכול מיירי בין בשבת בין ביום טוב מיהו דוקא באשכול העומד לאכילה אבל למשקה אסור ובעל ההשלמה כתב דהא דאשכול מיירי בין לאכילה בין למשקה עד כאן לשונו :

ומ״ש רבינו וכן הסוחט כבשים ושלקות וכו׳ ג״ז שם (קמה) כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהם מותר ושמואל אמר אחד זה ואחד זה לגופן מותר למימיהם פטור אבל אסור רבי יוחנן אמר אחד כבשים וא׳ שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת ופירש״י לגופן · אם לאכול הכבשים סוחטן ממשקה הצף עליהם והנבלע בהן מותר לכתחלה דלאו מפרק הוא הואיל ולאו למשקה הוא צריך · פטור · שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן אבל אסור אטו זתים וענבי׳ · שלקות אפי׳ למימיהן לאו משקה ניכהו אלא אוכל וכו׳ הרי״ף שר״ח פסק כרבי יוחנן דאמר למימיהן חייב חטאת בין לתוך הקערה בין לתוך הקדרה אבל הוא ז״ל פסק דלית הלכתא כר׳ יוחנן לענין חיוב חטאת דה״ל רב ושמואל בחדא שיטתא וה״ל רבי יוחנן יחיד ואין דבריו של אחד במקום שנים ומיהו איסורא איכא כדאמר שמואל דקאי רבי יוחנן כוותיה לענין איסור דהא ליכא בינייהו פלוגתא אלא לענין חיוב חטאת וכ״כ הרמב״ם בפכ״א וכ״נ שהוא דעת הרא״ש שהעתיק דברי הרי״ף ולא חלק עליו וממה שכתבתי בסמוך יתבאר לך דלא מיתסר לסחוט למימיהן אלא בסוחט לתוך הקערה כלומר שאין בה אוכל אבל לסחוט לתוך האוכל מותר דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי לדעת הרי״ף וסיעתו : ומשמע בגמרא דהסוחט דג לצירו דינו כסוחט שלקות למימיהן וכתב בהגהות פכ״א בשם רא״ם שיזהר אדם שלא יסחוט בשר הנבלע בו מרק לצורך משקה היוצא ממנו והנותן בשר במרק או השורה פתו ביין ומחזירו לפיו ומוצץ המשקים אסור והושעני לו מחטאת וכ״ש שלא ימוץ בפיו מענבים ויוצא בהם : ובשבלי הלקט כתב על זה בשם הרב רבי בנימין דאין במציצת בשר ופת ולא המוצץ בפיו משקה מפירות או מענבים דרך סחיטה כלל ואפילו תימא דהוי דרך סחיטה לא חמירי מהריסין ופגין ואין איסור סחיטה שייכא אלא בדבר שדרכו להיות משקה כגון זתים וענבים דחשיב אבל הכא מה חשיבות יש למשקה בתוך פיו ואפי׳ אם יתכוין למצוץ המשקה ממנו בפיו אוכל הוא חשוב ובטלה דעתו אצל כל אדם וכ״כ בעל הדברות דאפילו למצוץ משק׳ מן הענבי׳ מותר לכתחל׳ דאין דרך סחיטה בפיו אבל יניק׳ בפה לכתחל׳ אסור וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו ביה ואיכא תולד׳ עכ״ל ועפ״ז יש להתיר מציצת קנה הסוקר בפיו בשבת כמו שכתבתי בסמוך : **ומ״ש** רבינו וכן התיר ה״ר יוסף לסחוט בוסר לתוך האוכל כלומר כי היכי דשרי׳ באשכול ענבים לסוחטן לתוך האוכל כן התיר הרב רבי יוסף בבוסר · וסיתר זה דה״ר יוסף כתוב בסמ״ג וכתב שלא הודה לו ר״ת והביאוהו הגהות בפ״ח והמרדכי בפרק חבית וסמ״ק לא הביא אלא דברי ר״ת דאסר ורבינו הפסיק בין דברי ה״ר יוסף ודברי ר״ת בדברי הרא״ש בבוסר ולימוני״ש ורימונים : **ומ״ש** הרא״ש על הבוסר מי יכניס ראשו בין ההרים לא מפני שעלה בדעתו שיש חילוק בין בוסר לענבים אלא משום דלר״ח לא קי״ל כהא דסוחט אשכול של ענבים לתוך הקדרה שהרי כך הוא לשון התשובה הנה ידעת כי פלוגתא הוא דרבוותא ר״ח פסק הלכה כרבי יוחנן דשלקות למימיהן חייב ואומר כי רבי יוחנן פליג אהא דשמואל והרי״ף פסק כשמואל ומי יכניס ראשו בין ההרים והמחמיר תע״ב עד כאן לשונו : **ומה** שהתיר לסחוט לימוני״ש כ״כ ג״כ רבינו ירוחם בח״ח ובסמוך הארכתי בדין זה · ומה שאסר לסחוט רמונים נתבאר גם כן בסמוך : **ומ״ש** ור״ת כתב דבוסר ודאי אסור וכולי הוא אשר כתבתי בשם סמ״ג שהרב רבי יוסף התיר ולא הודה לו ר״ת מטעם זה שכתב רבינו : **אין** מרסקין השלג והברד אבל נותן הוא לתוך הכוס וכו׳ ברייתא׳ בסוף פרק במה טומנין (נא) ופירש רש״י מרסקין · משברין לחתיכות דקות כדי שיזובו מימיו משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא מים הללו · אבל נותן לתוך הכוס של יין בימות החמה ואע״פ שנימוחת מאליו ואינו חושש וכתב הר״ן ומשמע דמשום סרך מלאכה נגעו בה אי נמי גזירה שמא יסחוט פירות העומדין למשקין וכ״נ מדברי הרמב״ם בפרק כ״א ודוקא היכא דעביד בידים הא אילו הניחם בחמה ונפשרו ואפילו כנגד המדורה מותרים הם דלאו נולד הוא ולא דמי למשקין שזבו דהני בעודם קרושים תורת משקין עליהם לכל דבר אבל בספר התרומה כתב לאסורים משום נולד ולפ״ז אפילו הניחם בחמה ונפשרו או שזבו מאליהם אסורים משום נולד והא דשרי ליתנו לתוך הכוס או לתוך הקערה שאני התם שמתער׳ ומתבטל ביין או במים שבכוס ואינו ניכר וכבר כתבתי בס״ס שי״ח שרוב הפוסקים חולקים על בעל התרומה בדין זה (א) וכתב ה״ה בפכ״א בשם הרמב״ן שכתו׳ התירו אפילו לרסקו לתוך הקערה וכ״כ הר״ן כלומר דכל שיש יין או מים בקערה אע״פ שהוא נתחה וזב ע״י ריסוקו כיון שהוא תתערב במשקה שבקערה ואינו ניכר שרי · ומשמע דהא דאסרינן לרסק דוקא במרסקו לחתיכות קטנות כדפירש״י אבל לשבר חתיכ׳ מרינו שרי וכ״נ מת״ש רבינו בסמוך שמותר לשבר הקרח כדי ליטול המים מתחתיו ואע״פ שכשמשברו ניתזו ממנו חתיכות דקות שרי דלא מיתסר אלא כשהוא מרסקו כדי שיזובו מימיו אבל הכא שאין מימיו זבים על ידי כך ואפילו אם יזובו מועטים הם ולא חשיבי ועוד שאינו מתכוין לכך ועוד שהם הולכין לאיבוד וכן נהגו להתיר ולפי שראיתי מי שערע׳ בדבר כתבתי זה · **ומ״ש** ע״כ צריך ליזהר בחורף וכו׳ כן כתבו התו׳ והרא״ש בס״פ במה טומנין ור״י כתב בחי״ג בברד או בשלג או במים שיש בהם ברד אסור ליטול ידיו ואם יטול יזהר שלא ידחוק : **ואבי** העזרי כתב שמותר לשבר הקרח וכו׳ כ״כ המרדכי בס״פ במה טומנין וכן כתוב בשבלי הלקט :

הסוחט

דרכי משה

שכ (א) ולכן מתירין לשום פשטי״ד של שומן הנקרש אצל המדורה :

וכ״כ

דרישה

אשכול וכבשין ושלקות לתוך הקדירה ולכתחלה ואפילו בצריך למימיהן אבל לתוך הקערה פטור אבל אסור כ״פ דמשמע מדברי רבינו דגם באשכול קאמר בשם הרי״ף דאם סחטו למימיו לתוך הקערה איכי חייב אלא פ״ח ולא משמע הכי בהרי״ף אלא הסוחט אשכול לתוך הקערה לאומי חיובי נמי מחייב גם ל׳ רש״י והביאו ב״י משמע כן שהרי כתב ז״ל למימיהן כמ״ש שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשין שלא גדל בתוכן אבל הסיר אטו זתים וענבים משמע דבתותים וענבים חייב אפילו לרב ואף א״ת שרבינו מיירי בסוחט האשכול לתוך הקערה כדי ליתנו אח״כ מתוך הקערה אל התבשיל מ״מ בשעת סחיטה שסחטו למימיו משמע שם ברי״ף דחייב עליה ע״ש בפרק חבית דף קמ״ג ע״א · ולפי מאי דקי״ל דהלכה דדברי הכל מיתר לכבוש כבשין ושלקות לצורך גופן ופירש״י שכדי לאוכלן סוחטן ממשקה הנבלע בהם נלפ״ד דה״ה דמותר לכתחלה לסחוט מיני לאקשי״ן משומן הנבלע בהן אם היא עושה מפני שאינו יכול לאוכלן משום שומן הרבה שבהן וק״ל · כתב ב״י אהא דסבוג אין מקנחין בו אמ״כ יש בו בית אחיזה משום גזירה שמא יסחוט דרש״י פי׳ לפי שכשאוחזו נסחט בין אצבעותיו וכתב הה״מ פרק כ״ב בהשגות ק״לוכי יש לו אחיזה מאי הוי הא אי אפשר לקיימה בלא סחיטה ואני אומר כיון שיש לו בית אחיזה ה״ל כלליקות מלאה מים שמריק ממנה עכ״ל והנה באתי להודיע שהאי

פרישה

(ד) **וה״ל** משקה הבא למשקה ר״ל לצורך משקה אע״ג דאין בה משקה וגם אין דרך לשתות מהקערה אפ״ה כיון דאין בה אוכל נראה כאילו רצונו בסחיטה זו לצורך משקה וה״ל מפרק ואסור משא״כ כשבא לאוכל גם מתחילה היה אוכל והוה אוכלא דאפר׳ ·

(ה) **וחולב** אדם עז לתו׳ הקדירה בי״ט כו׳ כתב הר״ן הטעם דלא דמי לאשכול דמותר בשבת דהוא ראוי לאכילה · משא״כ בעז דלא חזיא בשבת כלום והוי כבורר האוכל מתוך הפסולת :

(ו) **והתיר** לסחוט לימוני״ש כתב בשבילי הלקט הטעם דוקא בוסר ומלילות כיון דדרכן בכך הוו כמו זתים וענבים שהרי רגילים לסחוט הבוסר לצורך הקיץ וכן שום כו׳ אבל הלימונים דומה להפריסין שאין דרכן בכך אפילו סחטן בקערה שאין בה אוכל דכ״ע ידעי דלמתקי אוכלא עבד ולא לצורך משקה ע״כ

(ז) **ואבה״ע** כתב שמותר כו׳ ר״ל אע״ג דקי״ל דאין מרסקין השלג והברד היינו שמרסקים לחתיכות דקות שאז יזובו מימיו אבל הכא שאין מימיו זבין ע״י כך ואפילו אם יזובו מועטים המה ולא חשיבי · ועוד שאינו מתכוין לכך וגם הולכים לאיבוד מותר ב״י · והמרדכי כתב בס״פ במה טומנין בשם ראבי״ה והביא ראייה דגדולה מזו התירו דמתי׳

והוי נולד הסוחט בגד להוציא מים שבו חייב הלכך אסור לפרוש סודר ע"פ החבית וליתן על גביו הכלי שדולין בו שמא יבא לידי סחיטה אבל בגד העשוי לפרוש עליו מותר שאינו חושש עליו לסוחטו (ס) ואסור להדק מוכן בפי חבית שיש בו משקין שמא יבא לידי סחיטה : ספוג אין מקנחין בו אא"כ יש בו בית אחיזה משום גזירה שמא יסחוט : חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתום הנקב שמוציאין ממנו היין התיר בערוך להסירו בשבת אע"פ שא"א שלא יסחוט והו"ל פסיק רישיה וקי"ל כל פסיק רישיה אסור אפ"ה הכא שרי כיון שאינו נהנה בסחיטה זו שהרי היין נופל לארץ הוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה ושרי אבל אם היה כלי תחתיו לקבל היין אסור ור"י היה אוסר אפי' היכא דלא ניחא ליה :

חבילי

הסוחט בגד וכו' הלכך אסור לפרוש סודר ע"פ חבית וכו' פשוט בר"פ במה טומנין (מח) גבי עובדא דרבה ורבי זירא בי ריש גלותא וטעמא משום דבגד העשוי לפרוס על חבית לא קפיד עליה אם הוא שרוי שהרי לכך עשוי והלכך לא אתי לידי סחיטה כך פירש"י וכך הם דברי הרמב"ם בפכ"ב ור"י כתב בתי"ז וז"ל כיסוי שמשימין על חבית של מים אם הוא מבגד שלובשים כגון חלוק או כיוצא בו אסור לכסות בו אבל כיסוי מבגד אחר שאין לובשין אותו מותר וכ"ל שאין דבריו מדוקדקים אלא כדברי הרמב"ם ורש"י עיקר · ואע"פ שעיקר איסור סחיטת פירות הוא משום דש ואיסור סחיטת בגד הוא משום מכבס וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ח ובפ"ט ובפכ"א ובפכ"ב כתבם רבינו בסימן אחד משום דשם סחיטה אחד הוא :

ואסור להדק מוכין וכו' בס"פ תולין (קמא) אמר רבא לא ליהדק איניש אודר' בפומא דשיש' דלמא אתי לידי סחיטה ופי' רש"י אודרא מוכין שסותמין בהן פי הכד : **ספוג** אין מקנחין בו וכו' משנה ס"פ נוטל (קמג) ופירש"י אין מקנחין בו · לפי שכשאוחזו נסחט בין אצבעותיו וכתב ה"ה בפרק כ"ב בהשגות ק"ל וכי יש לו אחיזה מאי הוי אי אפשר לקנוח בלא סחיטה ואני אומ' כיון שיש לו בית אחיזה ה"ל כגלוחית מלאה מים שמריק ממנה עכ"ל : **חבית** שפקקו בפקק של פשתן לסתום הנקב וכו' בס"פ ח' שרצים (קיא:) אמר רב שימי בר חייא משמיה דרב האי מסיכרייתא דנזיתא אסור להדוקה ביומא טבא ופי' רש"י דהיינו בגד שכורכין בברזא של חבית אסור להדוקה בנקב משום סחיטה ואמרינן בגמרא דאפילו ר"ש דסבר דבר שאין מתכוין מותר מודה בהא דאסור משום דהוי פסיק רישיה ולא ימות וכתב הר"ן אבל רבי נתן בעל הערוך כתב שא"א שתהא הך מסיכרייתא בדפנה של חבית דאי הכי אע"ג דהוי פסיק רישיה כיון שאינו נהנה ביין הנסחט ממנה בכה"ג לא מודה ר"ש אלא דוקא היכא דהוי פסיק רישיה וניחא ליה ולפיכך פי' דהאי מסיכרייתא היינו סתימת הנקב של מעלה דומיא דההיא דאמרינן בפרק תולין לא ליהדק איניש אודרא אפומא דשישא ומפני שהמשקה נסחט לתוך הכלי אסור שהוא נהנה בסחיטתו אבל ברזא הדפנות שאינו נהנה בסחיטתן שרי להדוקינהו כלומר שאין כלי תחתיה לקבל היין הנטפל והוא הולך לאיבוד והביא כמה ראיות והר"ן דחאם ובסוף כתב ולפיכך כיון דדחינו ראיות הללו אפשר לפרש הך מסיכרייתא שהיא ברזא בדופן החבית ובריש פרק הבונה (קג) ת"ר התולש עולשים וכו' אם לייפות הקרקע כל שכן אטו כל הני לאו ליפות הקרקע נינהו כלו' הרי הקרקע מתיפה מאליו ואוקמה אביי כגון דלא מכוין ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה ומשני לא צריכא דעביד בארעא דחבריה כלומר דלא איכפת ליה ליפות וכתבו שם התו' והרא"ש דממקום זה וממקומות אחרים למד בעל הערוך דפסיק רישיה דלא ניחא ליה מותר לכתחלה ואפי' איסורא דרבנן ליכא ועל זה התיר להסיר פקק החבית אע"פ שא"א שלא יסחוט והוי פסיק רישיה כיון דאינו נהנה בסחיטה זו שהיין נופל לארץ מותר והם דחו דבריו וסתרו ראיותיו והעלו דאע"ג דלא מחייב חטאת איסורא מיהא איכא ועוד הביאו התו' מחלוקת זה בריש כתובות ובפרק אמר להם הממונה והמרדכי הביאו בפרק תולין וכתב שר"י אסר בכל ענין אפי' אם טפל לאיבוד דנהי דאסורא דאוריי' ליכא מ"מ איסורא דרבנן איכא וסמ"ג והתרומה כתבו מחלוקת זה ודבריהם נוטים לדברי האוסרים וה"ה כתבו בפ"א ולא הכריע ור"י הביאה כמ"ד ובסוף הדברים כתב וז"ל ולפי דברי בעל הערוך מה שנהגו שחבית פקוקה הנקב שלה בפשתן ומסירין הפקק ליקח ממנה יין ונוהגים בו היתר אפילו שא"א שלא יסחוט בשעה שנוטלו או שמחזירו מאחר שאינו מתכוין כגון הם עושים ולפי שאר המפרשים אסור ובכל הארצות שעברתי בהם נוהגין בו היתר עכ"ל · משמע מדברי הכלבו שאפילו לדברי האוסרים אם הברזא ארוכה חוץ לנעורת ואין יד מגעת אל הנעורת מותר מידי דהוה אספוג שיש לו בית אחיזה וכתב הר"ן בסוף פרק ח' שרצים וז"ל ולפיכך כיון שדחינו ראיו' הללו איכא לפרש הך מסיכרייתא שהוא ברזא שבדופן החבית אלא שעדיין קשה לפי שסחיטה זו אינה אב מלאכה אלא תולדה היא כעין מפרק שהוא תולדה דדש ובודאי לא דמי לדש אלא היכא שהוא צריך למשקה שהוא נסחט ממנה דהיכא שאינו צריך לו לא דמי לדש כלל ואמאי מחייב הי"ל כסוחט כבשים לגופן מותר וכ"ת הרי מצינו איסור סחיטה אע"פ שא"צ למשקין הנסחטין דאמרינן בפרק אלו קשרים לעבר זמנין דמתסוק מאניה במיא ואתי לידי סחיטה ככר פר"ת דתרי גווני סחיטה נינהו חד תולדה דמלבן וחד תולדה דדש והאי דהוי תולדה דמלבן היינו דוקא בבגד המתלבן במשקין המלבנים ואפשר שהיין מלבן כדאמרינן התם לאכלה ולא לכביסה והשתא דהוה תולדה דדש איתיה בכולהו משקין ובלבד שיהא צריך למשקים הנסחטים דומיא דדש והאי מסיכרייתא משום סחיטה דמלבן הוא דהא שאפילו תמצא לומר שהיין מלבן וכדכתיבנא מכל מקום אין המסיכרייתא מתלבנת שאין דרך ליבון בכך ומשום סחיטה שהיא תולדה דדש נמי ליכא שהרי אינו צריך למשקין הנסחטים ממנה וכיון שכן אמאי אסור להדוקה יש לומר דאין ה"נ דמדאורייתא לא מיתסר אלא מיהו כיון דקא סחיט במשקין שדרך סחיטה מיתסר מדרבנן עכ"ל וה"ה בפרק ט' כתב שפירשו קצת מפרשים דתרי גווני סחיטה נינהו בבגד כדברי ר"ת והיינו דהויא משום דש אינה אסור' אלא כשהמשקין היוצאין אינם הולכין לאיבוד ולזה נראה שנוטה דעת הרשב"א אבל הרמב"ן כתב דסוחט פירות הוי תולדה דמפרק בצריך למשקין ואין דישה אלא בגידולי קרקע והסוחט בגד תולדת טבע כדרך מלבן וה"ה נמי בכל שמכבס בין במים בין ביין והוא שמתכבס הבגד בכך מועט ושנינו בתוספת' המכבס והסוחט מלאכה אחת א"ר ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא נבעים שבירושלים קבעו סחיטה מלאכה בפני עצמה עכ"ל וכן דעת רבינו עכ"ל ה"ה ובאמת שאיני יורד לעומק דעת הרמב"ן במאי דמרכיב סוחט בגד אתרי רכשי אצובע ואמלבן ומכל מקום במ"ש שכן דעת הרמב"ם לענין דסוחט הוי משום מלבן פשוט הוא ממה שכתב בפרק הנזכר הסוחט את הבגד עד שיוציא את המים ה"ז מכבס וחייב אבל לענין מ"ש דביין נמי שייך כיבוס לכאורה יש לדקדק מלישנא דהרמב"ם איפכא דבמים דוקא קאמר דחייב הסוחט אבל לא בשאר משקין אלא שבפרק כ"ב כתב הסוחט כסות חייב מפני שהוא מכבס לפיכך אסור לדחוק מטלית או מוך וכיוצא בהם בפי האשישה כדי שלא יבא לידי סחיטה עכ"ל ומדלא פירש דבאשישא מליאה מים דוקא קא מיירי משמע דבשאר משקין נמי מיחייב הסוחט את הבגד משום מכבס. דין מי שנשרו כליו במים ואם מותר לשטחן בחמה כתב רבינו בסימן ש"א · אם מסתפג אדם באלונטית ואם מותר להביא בידו ג"ו שם כתב ר"י בתי"ג שאסור לנגב כוס שהיה בתוכו יין או מים במפה שמא יסחוט וכבר כתבתיו בס"ס ש"ב שכן דעת תהר"א · כתב הכלבו שאסור לנער בגד השרוי במים מפני שכשמנערין אותו המים נסחטין ממנו ודוקא בכלים חדשים לפי שמקפיד עליהם יותר לפי שמתקלקלים וכבר כתבתי זה בסימן ש"א. כתב המרדכי בפרק חבית בשם רא"ת דכל דבר השרוי במים אסור לטלטלו גזירה שמא יסחוט והוא שאותו דבר השרוי דבר שאין מקפיד על מימיו · כתב הרמב"ם בפכ"ב שתי מטהרות זו ע"ג זו נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן ומחזיר את הפקק למקומו מפני שאינו בא לידי סחיטה שהרי דעתו שיצאו המים ופוקקין את הכיור בסודרין ובכל דבר המיטלטל כדי שלא יגופו המים על האוכלים ועל הכלים אבל אין פוקקין את הכיור כדי שירדו המים לבור שמא יסחוט בעת שדוחק שהרי הפקק שרוי במים עכ"ל וכתב ה"ה שהוא תוספתא בעירובין פ"א . ואיכא למידק אמאי לא חייש ברישא שמא יסחוט כיון שהפקק שרוי במים · ותו דמציעתא אמאי לא חיישינן שמא יסחוט כדחיישינן בסיפא וכ"ל דברישא שכוונתו להשיק שתי מטהרות אלו כשמחזיר הפקק למקומו אין לחוש שידחוק הפקק בנקב דאדרבה מחזירו בענין שלא ימלא כל הנקב דא"כ תפסוק השקתן והיינו דקתני שהרי דעתו שיצאו המים ובמציעתא אינו פוקק אלא מפני שחושש שמא יצאו מים רבים ויציפו על האוכלים ועל הכלים אבל אם יצאו מים מועטים אינו חושש ולפיכך אינו דוחק את הפקק הרבה הלכך לא חיישינן שיסחטנו אבל בסיפא שפוקק כדי שירדו המים לבור מקפיד אפילו על מעט מים שלא ילכו חוץ לבור ולפיכך הוא דוחק הפקק וחיישינן שמא יסחטנו כשהוא דוחקו · דיני כיבוס תמצא בסימן ש"ב ותשלום דיני סחיטה בסימן ש"ה : תנן בפרק חבית חלות דבש שרסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור"א מתיר ופירש"י חלות דבש אחר שמרוסקין הדבש זב מאליו מתוך השעוה ואין דרך לסוחטו הלכך ר"א מתיר וחכמים אוסרים גזירה אטו שאינן מרוסקין דלמא מרסק להו ובגמרא כי אתא רב אושעיא אייתי מתניתא בידיה זתים וענבים שרסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור"א ור"ש מתירין וכתב הרי"ף והרא"ש שפסק בעל הלכות הלכה כותייהו וכן פסק הרמב"ם בפכ"א דזתים וענבים

או

לחמם ידים אחר נטילה וכו' אף עפ"י שלא נתכוין כלל לחמם המים תשיב ליה פסיק רישיה ואסור וה"ל דטתה עכ"ל: **הסוחט** בגד וכו' ר"פ במה טומנין ואסור להדק מוכין וכו' מימרא דרבא ס"ס תולין : ספוג וכו' משנה ס"פ נוטל: חבית שפקקו וכו' מחלוקת זו האריכו בה התוס' ס"פ שמנה שרצים ור"פ הבונה · ופ"ק דכתובות (דף ו') והסמ"ג כדין הדם : כתב במרדכי סוף פ' מי שהחשיך וכן בהגהותיו לשם בשם רא"ם ועל שם תשובת הגאונים מותר לומר לא"י לחלוב בשבת דקי"ל צער בעלי חיים דאורייתא והחלב מצער הבהמה וכך יאמר לא"י חלוב וטול החלב לעצמך ומותר לו בכך משום סכנת בהמה וצריך לקנות החלב מן הא"י דאי בדידיה קא טרח עכ"ל ונראה דבשפחות א"י שנשכרים לשנה לכל מלאכה אין צריך לומר לו טול החלב לעצמך ולא לחזור ולקנותו ממנו דכל מלאכה שעושה א"י בבית בעל הבית בין בחול בין בשבת אדעתיה דנפשיה קא עביד לקבל שכירות דאדעתא דהכי נשכר מתחלה אבל באומר לא"י מן השוק חלוב לי בהמה זו צ"ל חלוב לעצמך והכי נהוג עלמא · ואשה כשמצטערת מרוב חלב מותר לה לחלוב ע"ג קרקע דכיון דהולך לאיבוד ה"ל שלא לרצון ושרי כדאיתא ריש פ' חבית :

כתב המרדכי פרק חבית בשם ר"א ממי"ן דכל דבר השרוי במים אסור לטלטלו גזירה שמא יסחוט והוא שאותו דבר השרוי דבר שאין מקפיד על מימיו עכ"ל ותמיהו ב"י ותימה אדרבה אם אין מקפיד על מימיו שבו לא חיישינן שמא יסחוט שאינו חושש עליו לסוחטו כדכתב רבינו דבגד העשוי לפרוס על החבית מות' לפרוס בשבת וט"ס הוא במרדכי וכצ"ל דבר שאדם מקפיד על מימיו וכן מצאתי מוגה מגדול אחד וכ"כ בהגהת ש"ע סימן ר"א סעיף מ"ו ופשוט הוא : כתב בהגהת מיימוניות פכ"א בשם הר"א ממי"ן הלכך בשר שנבלע בו מרק יזהר אדם שלא יסחט משקה היוצא ממנו והנותן בשר בתרק או שורה פת ליין ומחזירו לפיו ומוצץ המשקה חוששני לו מחטאת ומק"ו שלא ימוץ בפיו מענבים משקים ויוצא בהם עכ"ל ומביאו ב"י וכתב ע"ז דשבולי הלקט בשם הרב ר' בנימין כתב דאין במציצת בשר ופת ולא המוצץ בפיו משקה מפירות או מענבים דרך סחיטה כלל וכו' ולא אמירי מפרישין ופגין וכו' ומותר לכתחלה דאין דרך סחיטה בפיו אבל יניקה בפה לכתחל' אסור וכל דבר שאין דרכו בכך לא גזרו ביה ואינה תולדה עכ"ל ובהגהת ש"ע הביא דעת שבולי הלקט ואח"כ הביא דעת הר"ת נראה דדעתו לאיסור כהרא"ם · וא"ל מהר"ש לוריא שכתב על דברי רא"ת ואני אומר דיש לחלק דבמרק הנבלע בבשר או יין בלחם כבר היה שם משקים עליהם · מש"ה קרוב הוא לחיוב חטאת לסברת התו' דלשם ואע"ג דרש"י בפרק חבית כתב לגבי כבשים ושלקות דכיון שהמשקה לא גדל בתוכו ומעלמא אתי אינו דומה למפרק היינו מדאורייתא אינו דומה למפרק ופטור אבל אסור מדרבנן דדומה לסחיטה וגזרו אטו זתים וענבים : אבל משקה היוצא מענבים מקמי שהיה שם משקה עליו כגון זה שמוצץ בענבים בפיו ומשליך החרצנים אין זה מפרק אלא כך הוא דרך אכילת ענבים ושרי מדינא ומ"מ המחמיר תע"ב וכן נלע"ד דבבשר ובפת אסור ובענבים דרך אכילתן הוא לכך שרי והכי נקטינן :

חבילי

פרישה

אדם רואה החבית בסייף ותנן שובר אדם את החבית ליטול ממנה גרוגרות :

(ס) **ואסור** להדק מוכין כו' לסתום בו פי החבית גזירה שמא יסחוט פי' כשאוחזו נסחט בין אצבעותיו אבל כשיש לו בית אחיזה ה"ל כגלוחית מלאה מים שמריק ממנה ה"ה :

חבילי

דרישה

ואני אומר לאו מל' המגיד משנה הוא אלא לשון הרה"מ הוא · והב"י שהביא כאן לשון ההשגו' לא כיון יפה שלא השיג אלא על הרמב"ם שכתב שם פרק כ"ב וז"ל ואין מקנחין בספוג אא"כ יש לו בית אחיזה שלא יסחט עכ"ל שמשמעות ל' זה דהרמב"ם משמע דכשיש לו בית אחיזה לא יסחוט וע"ז כתב הרה"מ דזה הפירוש אינו דודאי גם כשיש לו בית אחיזה יסחוט אלא דכשיש לו בית אחיזה הסחיטה אינו מזיקה דהוא אינו סוחט הספוג בין אצבעותיו בידים אלא ה"ל כגלוחית מלאה מים שמריק ממנה המים וק"ל . ובאמת גם ל' הרמב"ם אפשר לפרש כן במ"ש שלא יסחט אלעיל קאי אמ"ש אין מקנחין בספוג דקאמר ה"ט דאין מקנחין בו כדי שלא יסחט יוכל לפי מ"ש רבינו ורש"י כשי"ת דלק"מ · ואפשר דהב"י לא הביא דברי ההשגות דכאן אלא כדי ללמד ממנו כוונת רבינו ורש"י וק"ל :

שכא חבילי פיאה חבילי איזוב וקורנית (א) הכניסן לעצים אין מסתפקין מהן הכניסן למאכל בהמה מסתפק מהן וקוטם ואוכל ביד אבל לא בכלי ומולל בראשי אצבעותיו: **אין** עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוך הכבשים שכיון שעושהו כדי להתקיים דמו לעיבוד שהמלח מקיימם אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוך התבשיל (ב) ואם נותן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפילו מעט: (ג) [א] **אסור** למלוח חתיכות צנון (ד) ד' או ה' ביחד אלא מטביל כל אחת ואחת לבדה ואוכלה אבל ביצים מותר למולחן כתב הרב ר' שמשון שאין למלוח ביחד הרבה

שכא חבילי פיאה וכו' ברייתא בפרק מפנין (דף קכח.) והתוס' פירשו דה"ק הא סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה כי היכי דלא תיקשי רישא לסיפא ועיין במ"ש בסימן ש"ח סעיף י"ז: **ומ"ש** וקוטם ואוכל וכו' שם בברייתא ורבינו נמשך לדעת הרי"ף והרא"ש דמלול' מותר אפילו בשבת על ידי שינוי אבל שאר מפרשים אוסרים בשבת אפי' על ידי שינוי והכי נקטינן מצד חומרא דחמירי עלן איסור שבת ואסור למלול מלילות בשבת ודוקא כדי לפרק האוכל מתוך הקשין אבל למוללו בראשי אצבעותיו כדי לרכך האוכל שרינן הכא בחבילי פאה למוללו דהיינו לרככו בלבד ועיין במ"ש בסימן שי"ט סעיף ד' ועיין עוד שם בב"י מ"ש בזה: **אין** עושין מי מלח הרבה וכו' בפ"ח שרצים (דף ק"ח) פליגי בה ת"ק ורבי יוסי ופסקו הפוסקי' כת"ק דמי מלח מועטים מותרים דלא כר' יוסי דאמר יאמרו מלאכה מרובה אסורה מלאכה מועטת מותרת אלא אלו ואלו אסורים וכן הוכיחו התוספו' דלית הילכתא כר' יוסי: **אסור** למלוח חתיכות צנון ד' או ה' ביחד וכו' שם תניא ר' יהודה בר חביבא אין מולחין צנון וביצה בשבת ופירש"י ג' או ד' חתיכות יחד שהמלח מעבדן ונעשין קשין והוי תיקון רב חזקיה משמיה דאביי אמר צנון אסור וביצה מותרת ואסיקנא אמר רב נחמן מימלח לא מלחנא טבולי ודאי מטבילנא ואכילנא ופרש"י מימלח לא מלחנא שתים יחד טבולי בשעת אכילה מטבילנא ואכילנא עכ"ל וכן כתב הר"ן כלשון פירש"י. וקשה דמשמע ליה לרש"י דדוקא טבולי בשעת אכילה הוא דשרי אבל למלוח אפילו רק שתים ביחד ולאכלן זה אחר זה הוא דאסור כיון דהשנייה לא נמלחה בשעה שאוכלה אלא קודם שאכל הראשונה נמלחה וא"כ למה פירש תחלה אין מולחין ג' או ד' חתיכות יחד דמשמע אבל שתים יחד מותר משום דאין סברא דהשנייה מתעבדת ונעשה קשה מיד בשעה שאוכל חתיכה הראשונה וא"כ דברי הרב סותרים תוך כדי דיבור ויש ליישב דס"ל לרש"י דמדינא ודאי אין לאסור אלא ג' ביחד וכ"ש ד' או יותר ורב נחמן דאמר מוטבל טבילנא בשעת אכילה אבל שתים ביחד אסור מחמיר על נפשו היה דאל"כ אלא דינא הכי הוא דאפילו שתים יחד תני בברייתא דאין מולחין קשה מאי אתא רב נחמן לאשמועינן דהיה טובל במלח בשעת אכילה הא פשיטא כיון דאינו נאכל בלא מלח דמותר לטובלו במלח אלא בע"כ אתא לאשמועינן דלא היה מולח שתים ביחד אלא כל חדא וחדא היה טובל בשעת אכילה דאע"ג דמדינא ב' ביחד מותר למלוח הוא היה מחמיר אלא דלדינא אין אוסיר למלוח ביחד אלא ג' ולכן פירש רש"י בברייתא דתני בה אין מולחין צנון וביצה ג' או ד' חתיכות יחד וזו היא דעת רבינו שכ' ד' או ה' ביחד ולפי דעתי דטעות סופר הוא וצ"ל ג' או ד' ביחד דאפי' ג' ביחד אסור מדינא כדפרישית ומאי דמסיק רבינו אלא מטביל כל אחת ואחת לבדו הוא לפי דמצוה הוא להחמיר לטבול כל אחת ואחת ולאוכלה כדעבד רב נחמן אבל מדינא שתים יחד נמי שרי למלוח אלא דג' יחד אסור מדינא כדפרישית ואיכא לתמוה טובא על מ"ש בתרומת הדשן סימן כ"ה דמותר למלוח כמה חתיכות צנון אחת ואחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאוכלן מיד זו אחר זו דהכי משמע לשון רש"י ולשון בעה"ת דעיקר קפידא כשמלחו ב' או ג' ביחד וכו' נראה שהבין דהקפידא היא שלא יהיו נוגעין יחד החתיכות כשמולחין אותן אלא כל אחת ואחת תהיה מונחת לבדה בשעת מליחה ותימה הלא מפירש"י בברייתא מבואר שהאיסור הוא מפני שהמלח מעבדו ונעשה קשין והוי תיקון וכך לי אם מונחת כל אחד לבדה כמו אם מונחות יחד העיבוד היא מכח המלח ולא משום שהם מונחים יחד. ומה שפירש"י שמלחו יחד היינו לומר שמלחו ג' בפעם אחת שאז כשאוכל הראשונה שוהין במלחן וכשאוכל שנייה עדיין שוהה השלישית במלח ונתקשו השתים בשעה שאוכל הראשונה אלא צריך שלא יהא שוהין ומונחין במלחן אלא דבשעה שבא לאכול החתיכה מטביל אותה במלח ואוכל וכן כל החתיכות זו אחר זו ואין חילוק כשמלחו ב' או ג' ביחד בפעם אחת בין אם מונחים יחד ונוגעין זה בזה והרב ז"ל נדחק לפרש כלשון רש"י דר"ל בשעת אכילה לאפוקי אם היה רוצה לשרות זמן ארוך עד לאחר שגמר הסעודה ומי ישמע לו לפרש פי' דחוק כדי להקל באיסור שבת דמפורש בתלמודא דאסור למלוח צנון בסתם וכן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"א כתבו בסתם דאסור למלוח צנון אלא לטובלו במלח ואוכל אלא דרש"י ז"ל דקדק לפרש דג' או ד' אסור מדינא אבל שתים מותרים אלא דמצוה היא להחמיר שלא למולחן כלל אלא לטבל במלח כל אחת בשעת אכילה כדפרישית וניתי אנן לפרש פי' דחוק להקל יותר. עוד כתב הרב וז"ל וכן כתב בא"ז וז"ל מותר לטבול צנון במלח להניח שעה קטנה בשבת ואינו ר"ל דוקא חתיכה אחת דהא כתב סמ"ג וסמ"ק וז"ל צנון אסור למלוח כדי לשהותו במלח יותר מחתיכה אחת אבל לטבול פעם אחת שרי כרב נחמן משמע דבחתיכה אחת אין קפידא כלל אפילו לשהות טובא עכ"ל והא נמי ליתא דפשיטא היא דהא"ז לא אמר אלא בחתיכה אחת אלא שבא לפרש הא דמטבל טבילנא דקאמר רב נחמן אין פירושו שמיד שמטבל החתיכה במלח צריך לאוכלו מיד בלי שום שיהוי כלל ע"ז אחר דזהו חומרא יתירא אלא מותר לטבול חתיכת הצנון להניח שעה קטנה לפניו כשיעור שהמלח נימוח ונמס במים ואוכלו מיד לאחר שמוכשר לאכלו ודברי הסמ"ג והסמ"ק אי אפשר שיובנו אם לא כמו שכתבתי לדעת רש"י דמדינא מותר למלוח שתים ביחד בפעם אחת ובעוד שאוכל הראשונה שוהה השנייה במלח ואח"כ אוכל השנייה מיד זו אחר זו אבל ג' חתיכות אסור למלוח יחד ולאוכלן זו אחר זו ולכן כתבו צנון אסור למלוח כדי להשהותו במלח יותר מחתיכה אחת דכשמולח שתים ביחד ואוכל האחת אין כאן שהייה במלח כי אם חתיכה אחת לאפוקי אם היה מולח ג' חתיכות דבשעה שהיה אוכל הראשונה היו שוהין במלח שתי חתיכות שזה אסור מדינא אפילו היה אוכלן מיד זו אחר זו ומ"ש הסמ"ג וסמ"ק אבל לטבול פעם אחת שרי כרב נחמן כלומר דאע"ג דמדינא מותר למלוח ב' חתיכות יחד והשנייה שוהה במלח בעוד שאוכל הראשונה מ"מ מצוה מן המובחר לעשות כרב נחמן שלא יהא מולח שתים יחד אלא לטבול כל אחת בשעה שרוצה לאוכלה מיהו יכול להניח לפניו שעה קטנה כמ"ש הא"ז וזהו שאמרו סמ"ג וסמ"ק אבל לטבול פעם אחת שרי כר"נ וחוזרין לדבריהם אלו על מ"ש מקודם דאסור מדינא לשהותו במלח יותר מחתיכה אחת אבל הא ודאי אף למי שבא להחמיר מותר לשהותו כשטובל חתיכה אחת ומניחה במלח שעה קטנה ואח"כ אוכלה כרב נחמן דלא הוה מולח ב' חתיכות ביחד אעפ"י דמדינא היה שרי והכי נקטינן דמן הדין שרי למלוח ב' חתיכות בפעם אחת ולאוכלן זו אחר זו והשנייה שוהה במלחה בשעה שאוכל הראשונה אבל מצוה מן המובחר שלא למלוח ב' ביחד אלא כל אחת ואחת טובל במלח כשרוצה לאוכלה אלא שמותר להניח לפניו שעה קטנה עד שנימוח המלח ונמס כמים כדי שיהא המלח נבלע בחתיכה ונותן טעם לשבח בשעה שאוכלה דבשעה קטנה כזו אין בו משום עיבוד ושום תיקון ואפילו רב נחמן דהיה מחמיר היה נוהג כן אבל לא כמ"ש הרב בת"ה דבחתיכה אחת אין קפידא כלל אפילו לשהות טובא

דפשיטא

או חלות דבש שרסקן מע"ש משקין היוצאין מעצמן מותרין ומה נקרא ריסוק לגבי זתים וענבים כתבתי בסי' ר"כ: כ' בשבלי הלקט ז"ע על הכרכום אם יש לחוש עליו משום צובע ולפי דברי בעל היראים דאמר אין דרך צביעה באוכלים מותר וז"ל בעל היראים ראוי לכל בר ישראל שאוכל תותים או שאר פירות הצובעים שיזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה דה"ל תולדת צובע וא"כ יצא דם מן המכה אסור לתת עליה בגד אבל אם צובע פתו במשקה פירות לית לן בה דאין זה צביעה באוכלין עכ"ל (ב): **שכא חבילי** פיאה חבילי איזוב וכו' ברייתא בפ' מפנין (קכח) כתבתיה עם פירושה בסימן ש"ט: **אין** עושין מי מלח הרבה ביחד כו' משנה בפ' ח' שרצים (קח) אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא מי מלח וטובל בהם פתו ונותן לתוך התבשיל אמר רבי יוסי והלא היא הילמי בין מרובה בין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן את השמן בתחלה לתוך המים או לתוך המלח ובגמ' שם מאי קאמר אמר רב יהודה אמר שמואל ה"ק אין עושין מי מלח מרובין אבל עושה הוא מי מלח מועטין ותניא אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך הגיסטרא אבל עושה הוא מי מלח מועטין ואוכל בהם פתו ונותן לתוך התבשיל ואמרי' בפ"ק דעירובין (יד:) דלית הלכתא כר"י וכן פסקו הרי"ף והרא"ש וכן פסק הרמב"ם בפכ"ב: **ואם** נותן לתוכו שני שלישי מלח וכו' ג"ז שם תני רבי יהודה בר חביבא אין עושין מי מלח עזין ומפרש אביי דהיינו תרי תילתי מלחא וחד מיא למאי עבדי ליה למורייסא וכתב הרמב"ם בפכ"ב שאסור מפני שנראה כעושה מוריים ונראה דסתם מוריים עבדי ליה לזמן מרובה לכבוש בו דגים ומשום דמיחזי ככובש כבשין אסור והא פשיטא דמי מלח עזין דאסרינן אפילו במועטין אסור דאי דוקא במרובין מאי איריא עזין אפילו אינן עזין נמי וכ"כ הר"ן: **אסור** למלוח חתיכות צנון וכו' פשוט שם בגמרא שאסור למלוח צנון ופירש רש"י ג' או ארבע חתיכות יחד שהמלח מעבדן ונעשין קשין והוי תיקון והרמב"ם כתב בפרק כ"ב שאסור למלוח צנון וכיוצא בו מפני שנראה ככובש כבשין בשבת והכובש אסור מפני שהוא כמבשל: **ומ"ש** אלא מטביל כל אחת ואחת וכו' שם מימלח לא מימלחנא טבולי מטבלנ' ופירש"י מימלח לא מימלחנא. שתים יחד טבולי בשעת אכילה מטבלנא ואכילנא: **ומ"ש** אבל ביצים מותר למולחן פלוגתא דאמוראי שם ופסקו הרי"ף והרא"ש כמאן דשרי וכן פסק הרמב"ם בפכ"ב וכתב בתה"ד נראה דשרי לטבול כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניח יחד לפניו כדי לאוכלם מיד זו אחר זו והכי משמע לשון רש"י ולשון ספר התרומה שעיקר הקפידא שנמלח ב' וג' ביחד והא דקאמר רש"י אבל מטבילין בשעת אכילה דמשמע דלא שרי להטבילו אלא בשעה שבא לאכול החתיכה י"ל דר"ל בשעת אכילה לאפוקי אם היה רוצה לשהות זמן ארוך כגון מתחלת הסעודה עד לאחר גמר הסעודה דהיינו כעין כסורי דבני מערבא כדאיתא התם אבל כדי לאוכלן מיד זו אחר זו אין קפידא וכ"כ בא"ז מותר לטבול הצנון במלח להניח שעה קטנה בשבת ואינו ר"ל דוקא חתיכה א' דהא כתב סמ"ג וסמ"ק צנון אסור למלוח כדי להשהותו במלח יותר מחתיכה אחת אבל לטבול פעם אחת שרי כר"נ משמע דבחתיכה אחת אין קפידא כלל אפילו לשהות טובא עכ"ל: **ומ"ש** בשם א"ז כתבוהו הגהות בפכ"ב וכתב שהביא ראיה מהירושלמי. **כתב** ה"ר שמשון שאין למלוח ביחד הרבה פולין וכו' כ"כ בהגהות פכ"ב. **כתוב** בשבלי הלקט מותר למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת לאכלה לאלתר אבל למלחה ולהניחה אסור וכן מצאתי בתשובת הגאונים משום דמליחה אב מלאכה היא כדתנן שבת (עג:) הצד את הצבי וכו' המולחו ואע"ג דההיא איירי מליחת בשר ועוד שיוכל לומר אמלח חתיכה זו ואוכלנה עכשיו וחוזר ונמלך ואינו אוכלה וכדרב אדא בר אהבה דמערי' ומלח גרמא גרמא (ביצה יח.) אעפ"כ אין רוצה לעשות כן במבושל הואיל ואין הבשר נפסד בלא מלח עכ"ל וכתב עוד בשר חי או דג חי אסור למלחו בשבת כדי שלא יסריח דבשבת לא שייך לאיערומי כמו בי"ט דהא לא ניתן לצלות ולבשל בשבת ור"ת פסק בשר חי בין תפל בין מליח מותר לטלטלו אבל דג תפל אסור לטלטלו ומליח מותר שהרי נאכל מחמת מלחו כמו בשר מלוח.

מותר

דרכי משה

(ב) וכ"כ בא"ז בשם רא"ם ובאגור כתב דאין לחוש לדברים אלו דכל זה אינו אלא דרך לכלוך ושרי ולא הוה ביה משום צובע ושמעתי מא"א ש"ן ששמע מהורר אברהם מינץ דאסור ליתן יין אדום לתוך יין לבן בשבת משום צובע אבל לפי דברי בעל יראים דאין צביעה באוכלין נראה דזה ג"כ שרי ונראה קצת ראיה לדבריו מהא דסוף סי' שי"ט דנותן ביצה לתוך החרדל אע"ג דעושה לו מראה וע"ל

וכתב

דרישה

סי' שכא [א] אסור למלוח חתיכות צנון ד' וה' ביחד עיין מ"ש בעל תרומת הדשן בסי' כ"ה דשרי לטביל כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאוכלם מיד זו אחר זו והכי משמע ל' רש"י ול' ספר התרומה שעיקר הקפידא שנמלח שנים וג' ביחד כו' ע"ש והנה נראה לי לדקדק מלשון בעל תרומת הדשן דדייקא לטבל א' א' ולהניח לפניו שרי אבל להניח לפניו על כלי אחד ש רק שירה למלוח עליהן יחד ולהופכן ולחזור ולמולחן יחד נ"ל דאסור דהוי ג"כ עובדא דחול דמה לי מלחן כשמניחין זה על גבי זה או מונחין מפוזרין ודו"ק:

פרישה

סי' שכא (א) חבילי הכניסן לעצים כו' הכניסן למאכל כו' וממילא בסתם לפי הנוהג והשוה אם הוא לבהמה מותר וכן להיפך אבל לא בכלי משום שהוא עובדא דחול כדאמרינן האי מאן דפריס סילקא דמי לטוחן רש"י: (ב) **ואם** נותן לתוכו כו' מפני שנראה כעושה מוריים וסתם מוריים עבדי ליה לזמן מרובה לכבוש בו דגים ומשום דמחזי ככובש אסור רמב"ם (ג) **אסור** למלוח חתיכות כו' בת"ה הוכיח דמותר לטבל כמה חתיכות צנון א' א' ולהכניסם יחד לפניו כדי לאוכלם מיד זו אחר זו שעיקר הקפידא שלא למלוח יחד וכ"פ בש"ע: (ד) **ד'** או ה' ביחד דדמי כאילו כובש כבשין והמכבש חייב

הרבה פולין ועדשים שנתבשלו בקליפתן: מותר לדוך פלפלין בשבת (ה) בקתא של סכין אפי' הרבה ביחד כיון שהוא דרך שינוי: [ב] אסור לחתוך הירק דק דק שדומה לטוחן ואסור לרדות דבש מהכוורת שדומה לתולש קמח של קליות שנתייבש בתנור ועושין ממנו (ו) שתיתא [ג] אם היא עבה (ז) אסור לגובלה הרבה ביחד אלא

מותר לדוך פלפלין בשבת בקתא של סכין וכו' בפרק תולין (קמא.) א"ר יהודה הני פלפלי מידק אדא חדא בקתא דסכינא שרי תרי אסור רבא אמר כיון דקא משני אפי' טובא נמי וכתבו הרי"ף והרא"ש דאיכא דמוקי לה בשבת ואיכא דמוקי לה בי"ט ומסתבר' כמאן דמוקי לה בשבת וכן דעת התו' וגם הרא"ש והר"ן כתבו בפ"ק די"ט דמשם תשובה על רש"י ור"ת והשאלתות שכתבו דהא דרב יהודה ורבא בי"ט הוא וליתא אלא בשבת קאי וכן דעת הרמב"ם שכתב דין זה בפכ"א מהלכות שבת וכתב ה"ה שכן כתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכ"כ סמ"ק אלא שכתב שנכון להחמיר מפני מראית העין ומשמע דהלכה כרבא דבתרא הוא וכ"נ מדברי הרמב"ם בפכ"א וכ"כ רבינו ירוחם בח"ח וכך הם דברי רבינו · והא דשרי למידק פלפלי בקתא דסכינא דוקא בקערה אבל לא במכתשת כ"כ הרמב"ם בפכ"א: **כתב** האגור יש מי שמתיר לדוך מלח בשבת בקתא דסכינא או בשולי הקערה וה"ה לפלפלין. והכלבו כתב דמלח כיון שדרכו להדק אותו כך בכחול על גבי השלחן הלכך בעי שינוי (א) וה"ה כתב בפכ"א שכתוב בתו' אין כותשין את המלח במדוך של עץ אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש וכתב השבלי הלקט בשם הרב רבי יאשיה אי איכא דקשיא ליה כיון דכדרכו חייב משום טוחן ע"י שינוי להוי פטור אבל אסור תשובה קתא דסכינא שינוי גמור הוא דבין מדוך של עץ למדוך של אבן הוי שינוי כדאיתא בפרק קמא דבילה וקתא דסכינא הוי שינוי גמור הלכך מותר לכתחלה כדאמרינן גבי בורר בנפה ובכברה חייב בקנון ובתמחוי דהוי שינוי פטור אבל אסור ביד דהוי שינוי גמור מותר לכתחלה עד כאן לשונו תניא בתוספתא פ"ק דביצה אין מרסקין דבילה וגרוגרות וחרובין לפני הזקנים בשבת אבל מרסק הוא ביד של סכין ובעץ הפרור ואינו חושש:

אסור לחתוך הירק דק דק וכו' בפרק כלל גדול (עד) אמר רב פפא האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן ופירש"י פריס · מחתכו הדק והתו' כתבו דוקא בסילק' שייך טחינ' אבל שאר אוכלין שרי ובס"פ אלו קשרי' (קיד:) כתבו התוספות אהא דשרי התם קניבת ירק בי"ה ולא דמי להא דאמרינן התם בפרק כלל גדול האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאוד והכא מיירי כשעושה חתיכות גדולות והגהות מיימון בפרק כ"א כתבו דברי התוספות ואחר כך כתבו וה"ר יוסף פירש בשם רשב"ם דלאחר מותר לפרר תאחר שנטחן כבר דלא מצינו טוחן אחר טוחן ור"ת כתב דאסור לפרר פירות לפירורין דקין עכ"ל משמע דס"ל דסילקא לאו דוקא (ב) וכ"כ בא"ז והאי סברא דרשב"ם כתב סמ"ג וגם הר"ן והמרדכי בפרק כלל גדול והרא"ש כתב וז"ל פר"ת עלי דקלים שעומדים שיבי כעין נימין שכשמפרק הנימין הללו יוצא מביניה' כמו קמח דק לפיכך המנפצו חייב משום טוחן ופירוש כגון דומיא דסלית סילתי דבשמון ופירש"י תמוה הוא דבר שהוא אוכל ומחתך אותו דק דק אי שייך ביה טחינה עכ"ל והרמב"ם כתב בפכ"א המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו ה"ז תולדת טוחן וחייב לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני הבהמה מפני שנראה כטוחן ובפ"ח כתב המחתך את הירק מעט לבשלו ה"ז חייב שזו המלאכה תולדת טחינה נראה שהוא ז"ל מפרש דדוקא נקט סילקא שחותכין אותו דק דק לבישול וה"ה לשאר ירקות שחותכין אותן דק דק לבישול ואפשר דאפילו בן מאכלות כמו שכן חיות אם חתך אותן דק דק לבשל נמי מיחייב אבל אם רוצה לאוכלן חיים אפילו חתכן דק דק לית בהו משום טוחן ואפשר דאפי' איסורא דרבנן לית בהו דאין דרך טחינה בכך והיינו דכדי לומר דמיתסר לרסקן מדרבנן משום דמיחזי כטוחן אהדר אשחת וחרובין לפני הבהמה ומיהו יש לדחות דלישנא דמתניתין דבפרק מי שהחשיך (קנה.) נקט ובפרק מפנין (קכח.) גבי הא דתני מבילי פאה ואיזוב וכו' וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי פירש"י שלא יקטום בכלי כדרך חול כדאמרי' מאן דפריס סילקא דמי לטוחן משמע מדבריו דלא מיחייב אלא כדפריס בכלי דוקא אבל פריס ביד לא ומיהו אפשר דאיסורא דרבנן מיהא איכא וכת' בת"ה סימן נ"ו דבשר מבושל או צלי מודו כ"ע דשרי לחתכו דק דק בסכין ולא דמי לעצים ולפירות ולחם דאינהו כולהו גידולי קרקע ויש במינים טחינה כגון תבואה וקיטניות דעיקר טחינה שייך בה אבל בשר דאין גדולו מן הארץ י"ל דבאוכל כזה לכ"ע לא שייך ביה טחינה ואפילו למי שאינו יכול ללעוס אא"כ יחתוך שרי דאזלינן בתר רובא דעלמא אמנם אין נראה להתיר מטעם זה לחתוך בשר חי דק דק לצורך עופות לאכילן דהואיל ואין הבשר כך ראוי לאכילה אלא לכוס אותו דלאו כאורחיה איכא למימר דהא דהתירו התו' לטחון אוכלין היינו משום דא"נ טחינה דאי בעי אכיל ליה כמו שהוא שלם והיה לועסו בין שיניו אבל אי לאו האי טעמא לא ותו משום דיש לנו ליגע ביה משום שוויה אוכל לבהמה ומשום מטרח באוכלין לבהמה כההיא דפ' מי שהחשיך עכ"ל והרשב"א כתב בתשובה דהא דפריס סילקא דוקא במחתך כדי לאכלו למחר או אף לבו ביום ולאחר שעה לפי שדרך סילקא לחתכו דק דק בשעת בישולו וכל שדרכו בכך ומניחו לאחר שעה הא לאוכלו מיד שרי שלא אסרו על האדם לאכול מאכלו חתיכות גדולות או קטנות וכדאמרינן בפרק כלל גדול (עד.) היו לפניו שני מינין בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר ולבו ביום לא יברור ואם בירר נעשה כבורר לאוצר וחייב חטאת דלאלתר כל שאוכל מיד כדרך שבני אדם אוכלין אף ע"פ שיש באותו צד בעצמו חיוב חטאת כשמניח לאחר זמן ואף לבו ביום מותר עד כאן לשונו וכתב הר"ן בפ' כלל גדול וכבר ביארתי בסימן שי"ט שיעור לאלתר האמור גבי בורר ואוכל לאלתר נמצינו למדין דמותר לחתוך בשבת קיבוץ ירקות שקורין אינסאלד"ה והוא שיאכל לאלתר לדברי הרשב"א ואפי' אם אחד מחתך לצורך כל בני הסעודה שרי שהרי התוספות פירשו בורר ומניח דהיינו בורר לצורך אחרים ומשמע דליכא מאן דפליג עליה דהרשב"א בהא דהא שפיר מייתי ראיה מההיא דבורר ובלאו הכי לדברי התוס' פשיטא דכל שאר ירקי בר מסילקא שרי ולפר"ת והרא"ש אפילו סילקא נמי שרי ולדברי הרמב"ם כל היכא שאינו מחתך כדי לבשל פטור ואפשר דמיסרא נמי שרי לכתחלה ולדברי רשב"ם ורא"ש דלא חילקו בכך איכא למימר דלא מיתסר אלא במחתך כדי לאכול אחר שעה אבל מחתך כדי לאכול מיד שרי כדאשכחן בבורר ועוד דפריס סילקא משמע שמחתכו לחתיכות דקות ביותר וכדדייק לישנא דרש"י ולישנא דהרמב"ם ומפורש בדברי התוספות ואינס"אלדה אין דרך לחתכה לחתיכות כ"כ דקות הלכך נראה דלכ"ע שרי ומ"מ נכון הדבר להזהיר שיחתכום לחתיכות גדולות קצת ושיאכלו לאלתר וכל בכה"ג נראה דלית ביה בית מיחוש לד"ה כתב הרשב"א בתשובה שמותר להשקות את התלוש בשבת כדי שלא יכמוש דכיון דירקות הללו ראויות לאכילה ביומן מותר להשקותן כדרך שמותר לטלטלן כתב הריב"ש בתשובה שאסור לגרור הגבינה בשבת שהוא מורג חרוץ בעל פיפיות:

ואסור לרדות דבש מהכוורת וכו' בס"פ המצניע (צה) תנו רבנן החולב וכו' והרודה חלת דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד בי"ט לוקה מ' ד"ר אליעזר וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות ופסק הרמב"ם בפכ"א כחכמים וכתב ה"ה בשם הרשב"א בד"א בזמן שדבוקות בכוורת וצריך לרדות לפי שנראה' כעוקר דבר מגידולו אבל נתלשו מן הכוורת וכן דבש הצף בכוורת מותר וכ"ד התוספות בפרק כירה וכן מורה לשון רבינו שאינו נאסר כשאינו צריך רדייה עכ"ל והא דשרי ליטול דבש הצף בכוורת דוקא כשזב מע"ש אבל אם זב בשבת פשיטא שאסור אא"כ ריסק החלות מע"ש וכמו שנתבאר בסי' ש"ך:

קמח של קליות שנתייבש בתנור וכו' בפ' מי שהחשיך (קנה) ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין מאן י"א א"ר חסדא ר' יוסי ב"ר יהודה היא וה"מ הוא דמשני היכי משני אמר רב חסדא על יד על יד ושוין שבוחשין את השתית בשבת ושותין זיתום המצרי והא אמרת אין גובלין ל"ק הא בעבה הא ברכה והוא דמשני

היכי

דפשיטא דאסור לשהות יותר משעת אכילה דהחתיכה הראשונה דצריך לאוכלן מיד זו אחר זו גם מה שהתיר לטבול כמה חתיכות במלח כל אחת ואחת לבדה ולהניחן יחד לפניו כדי לאכלן מיד זו אחר זו הוא איסור גמור אפילו למלוח ג' וכ"ש יותר מג' דאסור דאין היתר אלא לשתים ביחד ואף בשתים יש להחמיר והכי נהוג עלמא שלא למלחן כלל אלא כל אחת מטבילן במלח כשרוצה לאוכלה וכבר היה אפשר להתיר כמה חתיכות כשמולח כל אחת בלבדה לדברי הרמב"ם שכתב וז"ל אבל צנון וכיוצא בו אסור למלוח מפני שנראה כטובש כבשים בשבת והכובש אסור מפני שהוא כמבשל ומותר לטבל צנון וכיוצא בו במלח ואוכל עכ"ל דלפי טעם זה איכא למימר דאינו נראה ככובש כבשים אלא כשמולחן ביחד ונוגעין זו בזו דהיינו כעין כשורי כשורי דבני מערבא אבל כשכל חתיכה וחתיכה מונחת לבדה אין בזה משום כובש כבשים אבל מי יקל ראשו כנגד כל הגאונים דתוספות פירש"י דהטעם הוא דהמלח מעבדן והוי תיקון דלפי זה אסור למלוח יותר משתים כדפרישית ודלא כהש"ע שכתב דאסור למלוח ד' או ה' ביחד מפני שנראה ככובש כבשים וכו' וכתב עוד להתיר למלוח כמה חתיכות כל אחת לבדה כמ"ש ת"ה דפתח בלשון רבינו דאסור למלוח ד' או ה' ביחד וסיים בלשון הרמב"ם דמשמע דג' ביחד שרי להרמב"ם ומי הגיד לנו היתר זה להרמב"ם ושמא להרמב"ם לא שרי אלא כשהוא לבדה אבל למלוח ביחד דנראה ככבשים שהוא אסור משום מבשל אפילו שתים ביחד אסור דלא פלוג רבנן וכל שכן דג' אסור. ועוד דרבינו לא כתב ד' וה' אלא ע"פ פירש"י דהטעם משום עיבוד וכדמשמע נמי מדהביא מ"ש רבינו שמשון שאין למלוח ביחד הרבה פולין וכו' שהביאו הסמ"ג בדין מעבד אבל דין הצנון שאסור משום מעבד והב"י ז"ל הרכיב שיעור ד' וה' שכתבו רבינו לפי הטעם דהאיסור הוא משום מעבד וכתבו לפי הטעם דהרמב"ם דהאיסור הוא משום מבשל ותו דאין לנו לתפוס אלא דעת כל הגאונים שהם מפרשים כפירש"י ולא כהרמב"ם שהוא יחיד הלכך נקטינן דלא שרינן אלא שתים בפעם אחת אבל לא ג' אפילו כל אחת ואחת לבדה · והא דמשמע מדברי רבינו דד' הוא דאסור אבל ג' שרי מדינא נראה דטעות סופר הוא כמ"ש לעיל דאין טעם כלל לחלק בין ג' לד' משא"כ בין ב' לג' כדפרישית דאל"כ מאי אתא רב נחמן לאשמועינן ועוד כיון דכפירש"י והר"ן כתב דג' אסור הכי עיקר: **מותר** לדוך פלפלין בשבת וכו' בפרק תולין פליגי בה רב יהודה ורבא ופסקו הפוסקים כרבא כיון דקא משני אפילו טובא נמי שרי מיהו בהגהת סמ"ג כתב בדין הטוחן ומכל מקום נכון להחמיר משום הרואה עד כאן לשון ההגה"ה: **ואסור** לחתוך הירק דק דק שדומה לטוחן בפרק כלל גדול אמר רב פפא האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן והרשב"א מתיר כשאוכלו לאלתר בסעודה ועל זה סומכים בסעודות גדולות לחתוך הירק דק דק ולהשים בהן תבלין וראז"ני ושמן זית כדרך שמתקנין החזרת והעולשין שקורין שלעט"א וכן נראה עיקר דכיון דאשכחן בדברים שאסרו חכמים משום בורר דשרי לאלתר באותה סעודה ה"נ בדבר שאסרו משום טוחן נמי שרי לאלתר באותה סעודה דמ"ש הא מהא: **ואסור** לרדות דבש מהכוורת בס"פ המצניע והל' משמע דדוקא תחלת רדייתו ממקום שהיה דבוק אסור דנראה כתולש ועוקר דבר מגידולו אבל אם נתלש מבע"י ממקום דבוקו או שנתרסק מבע"י והדבש צף בכוורת מותר לרדותו וכ"כ ה' המגיד ע"ש הרשב"א הביאו ב"י: **קמח** של קליות וכו' בפרק מי שהחשיך ריש (דף קנ"ה) פליגי בה ר' ור' יוסי בר' יהודה דלר' דאמר בין בקמח דבר גיבול הוא ובין מורסן דלאו בר גיבול הוא מיד שנותן מים לתוך הקמח או לתוך המורסן חייב דנתינת מים זהו גיבולו הוא הדין בקלי דקמח שעושין ממנו לאו בר גיבול הוא אלא עושין מאכל שתיתא משמן ומים ומלח שמערבין בו והוא קימחא דאבישונא נמי לרבי מיד שנותן המים לתוכו מיחייב ולא מהני ליה שינוי אבל לר' יוסי בר יהודה דהלכה כמותו דבנתינת מים בקמח אינו חייב עד שיגבל ובמורסן דלאו בר גיבול הוא יכול ליתן מים למורסן דכיון דלאו זהו גיבולו לאו מידי עביד אבל בקימחא דאבישונא דאם עושין השתית עבה דומה ללישה

דבקמח

דרכי משה

שכא (א) וכתב בשם הרי"ף כדברי האגור וכתב דוקא במלח הגס של ים אבל מלח שתיה דק מתחלה ובשלוהו ועשאו ממנו פתיתים גדולים מותר לחתוך ממנו בסכין מידי דהוי אפת: (ב) וכתב הר"ן דף קל"א ע"א דמש"ה מותר לפרר פרורי לחם לתרנגולים:

כתב

פרישה

כמבשל: (ה) **בקתא** של סכין ובתוך קערה אבל לא בתוך מכתשת דמכתשת של עץ הוי נמי שינוי גמור בית יוסף: (ו) **שתיתא** פי' קמח ומים ומלח מעורבין בו רש"י: (ז) **אסור** לגובלה כו' דדמי ללישה:

ולא

דרישה

[ב] **אסור** לחתוך הירק דק דק שדומה לטוחן. וז"ל הגמ' פרק כלל גדול ד' ע"ד אמר רב פפא האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן ופירש"י פריס מחתכו דק · ותפרים במ"ס גרסי' ולא בסמ"ך כדאיתא בהערוך והרוטב קיפה פי' פרים מחתכו הדק עכ"ל והתו' כתבו שם וז"ל דפריס סילקא דוקא בסילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי עכ"ל:

[ג] **אם** היא עבה אסור לגובלה הרבה ביחד אלא מעט מעט · בת"ה סימן נ"ג נתבאר והביאו ב"י בסמוך ע"ג דבלילתו עבה לא מהני מה שיתן המשקה תחלה או מס"כ

אלא מעט מעט ואם היא רכה מותר לגובלה הרבה ביחד ע"י שינוי ומהו השינוי שיתן קמח תחלה ואח"כ חומץ שבחול דרך ליתן החומץ תחלה חרדל שלשו בע"ש למחר יכול לערבו בין ביד בין בכלי

דבקמח גמור הלכך אם השתיתא עבה דמיחזי כלישה ואתי למטעי לעשות גיבול בשאר קמח גזרינן בהך שתיתא דאסור לגובלה אלא ע"י שינוי גמור דהיינו על יד על יד פי' מעט מעט אבל כשהשתיתא רכה דאינו דומה ללישה כלל מותר לגובלה אפי' הרבה ביחד מיהו קצת שינוי צריך שיתן קמח תחלה ואיכא להקשות דבהך ברייתא דפליגי בה קתני הכי אין גובלין את הקלי וי"א גובלין מאן י"א ר' יוסי בר יהודה היא וה"מ דמשני על יד על יד ושוין שבוחשין את השתית בתרווד דהיינו גובלין ומשמע דסיפא דהך ברייתא היא דפליגי בה ופריך והאמרת אין גובלין לכאורה משמע דהכי קשיא ליה היאך קאמר ר' יוסי בר יהודה גובלין והא איהו אין גובלין קאמר ומשני ל"ק הא דקאמר אין גובלין בעבה והא דקאמר גובלין ברכה וה"מ דמשני דנותן את השתית ואח"כ נותן את החומץ דקשיא טובא מאי ושוין שבוחשין את השתית הלא לרבי אין גובלין כלל דנתינת מים זהו גיבולו ולא מהני ליה שינוי ותו קשה דמעיקרא אברייתא דתני בה וי"א גובלין דאוקמינן לה ברכה קאמר דמשני על יד על יד ובברייתא דפריך מינה דקאת' ר"י בר' יהודה דאין גובלין דמוקמינן לה בעבה קאמר דמשני דנותן את השתית תחלה ואח"כ נותן את החומץ ורבי' כתב בהיפך דבעבה משני על יד על יד וברכה משני דנותן הקמח תחילה דהיינו השתית. ולכן נראה ודאי דאמאי דתני בסיפא ושוין שבוחשין דמשמע דרבי נמי מודה שבוחשין פריך והא אמרת אין גובלין והיינו הך דקתני ברישא אין גובלין דר' היא וקשיא רישא אסיפא ומשני רישא דפליגי בה איירי בעבה וסיפא דבוחשין בתרווד דרבי נמי מודה בה ברכה וע"י שינוי דנותן את השתית ואח"כ החומץ ורישא דפליגי בה בעבה לרבי אין גובלין אפי' על ידי שינוי דככר נתחייב בנתינת מים ואפילו גבי מורסן כשהוא עבה מיחייב מיד בנתינת מים אבל לר"י ב"ר יהודה אפי' בעבה מותר לגובלה על ידי שינוי על יד על יד וסיפא דקתני ושוין שבוחשין דאף ר' מודה שמותר לגבל בתרווד היינו ברכה וע"י שינוי שנותן הקמח תחלה דלא אמר רבי נתינת המים זהו גיבולו ולא תהני שינוי בין בקמח בין במורסן אלא בעבה והכי משמע מפרש"י שכתב וז"ל בעבה אין גובלין ברכה בוחשין שאין זו לישה עד כאן לשונו אלמא דמאן דפריך הוה קשיא ליה דסיפא דקתני ושוין שבוחשין ארישא דקתני אין גובלין ומשני עלה ל"ק הא בעבה קתני רישא אין גובלין הא ברכה קתני סיפא בוחשין דרבי נמי מודה ברכה וע"י שינוי דנותנין שתיתא ואח"כ נותן את החומץ והכי נמי ס"ל לר"י ב"ר יהודה ברכה כדקתני ושוין שבוחשין ולא פליגי אלא בעבה וכדפי' והלכה כר"י ב"ר יהודה דאף בעבה גובלין ועל ידי שינוי על יד על יד וכן פי' הר"ן והיינו כמ"ש רבינו וכל זה לכי פירש"י וכל הכותבים דמפרשי' דזהו שתית זהו קלי אבל מדברי הרמב"ם בפכ"א מבואר דבקלי דוקא דאיכא למיחש שמא יבא ללוש גם בקמח אחר התם הוא דפליגי בה ולרבי אין גובלין אפי' רכה וכ"ש עבה דנתינת מים זהו גיבולו ושוב לא מהני שום שינוי . ולר"י בר יהודה גובלין וע"י שינוי על יד על יד בין ברכה בין בעבה וסיפא דתני ושוין שבוחשין את השתית שתית לא זהו קלי אלא תבואה שלא הביאה שליש דרבי מודה בה שגובלין אותה ופריך מדתניא בעלמא דאין גובלין את השתית ומשני ל"ק הא בעבה הא ברכה דברכה שוין שבוחשין אפי' הרבה ביחד וע"י שינוי דנותן את השתית תחילה וכו' וכן פסק בש"ע : **חרדל** שלשו בע"ש וכו' שחליים שדכן וכו' וכן שום שדכו מע"ש וכו' כל זה בפרק תולין ריש (דף ק"מ) דהכי אסיקנא אלא כי הא דאיתמר חרדל שלשו וכו' וכמ"ש רבינו וע"פ פירש רש"י ולא יטרוף אלא מערב ולא יטרוף כדרך שטורפין בכוס בקערה בכף דרך טריפה שמערב בכח עכ"ל : ומ"ש

היכי משני אמר רב יוסף כחול נותן את החומץ ואח"כ נותן את השתית בשבת נותן את השתית ואח"כ נותן את החומץ ופירש"י קלי · קמח של תבואה שנתייבש כשהן קליות בתנור ועושין מתנו שתית משמן ומים ומלח שמערבין .בו ר' יוסי ב"ר יהודה היא דאי ר' לא מהני ליה שינוי דמנתינת מים מיחייב ואפילו בתידי דלאו בר גיבול כדאמרינן גבי מורסן אבל לר' יוסי ב"ר יהודה דאמר עד שיגבל הכא גובל כלאחר יד כדמפרש ואזיל שבוחשין בתרווד דהיינו גובלין · בעבה אין גובלין ברכה בוחשין שאין זו לישה ועל יד על יד פי' הרי"ף מעט מעט ופסקו הרי"ף והרא"ש הלכה כר' יוסי ב"ר יהודה ומשמע מגירסת הגמרא ומדברי רש"י דזהו שתית זהו קלי ולפ"ז על יד על יד שרי לגבל לגמרי אפי' בעבה וברכה שרי אפילו טובא והוא שיתן השתית תחלה ואח"כ יתן את החומץ וכ"כ הר"ן וכך הם דברי רבינו וכ"כ ה"ה בפכ"א בשם הרמב"ן והרשב"א אלא שהידע לומר דלר' יוסי ב"ר יהודה בעבה נמי מותר אפילו טובא והוא שיתן השתית תחלה ואח"כ יתן את החומץ דכי מקשינן ואמרת אין גובלין היינו דקתני רישא אין גובלין דרבי והכא קתני ושוין שבוחשין וקשיא דרבי אדרבי ושני קלי דרישא בעבה שתית דסיפא ברכה ולד"ה מותר לבחוש מן הרכה כל צרכו ע"י שינוי בנתינת החומץ באחרונה ולדברי ר' יוסי ב"ר יהודה אפילו בעבה אבל הרמב"ם כתב בפכ"א וז"ל מגבל חייב משום לש לפיכך אין מגבלין קמח קלי הרבה שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי ומותר לגבל את הקלי מעט מעט אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה ואח"כ טחנו אותה טחינה גסה שהרי הוא כחול והיא הנקראת שתית מותר לגבל ממנה בחומץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת והוא שיהיה רך אבל קשה אסור מפני שנראה כלש וצריך לשנות כיצד נותן את השתית ואח"כ נותן את החומץ עכ"ל הרי שפירש דשתית לאו היינו קלי וכו' ה"ה שנרא' שאינו גורס והא אמרת אין גובלין אלא והא תניא אין גובלין ע"כ ור"י כתב בח"ט כעין דברי הרמב"ם דמפליג בין שתית לקלי אלא שנראה מדבריו דזיתום המצרי היינו שתית ואינו כמשמע לישנא דגמרא (ג) : **חרדל** שלשו בע"ש וכו' ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף וכו' שחליים שדכן וכו' וכן שום שדכו וכו' עד אלא מער' הכל מסקנ' דגמר' בפ' תולין (קמ) וכתבוהו הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק כ"ב : ומ"ש

דרכי משה

(ג) כתב המרדכי ריש כלל גדול דמותר להחליק אוכל כגון מאכל שעושים מתפוחים דלא הוי ממחק הואיל ויכול לאוכלו בלא זו והמתע"ב וכ"כ הגהות דף קכ"ב ע"ד : וע"ל

דרישה

דכיון דהוא עבה חשיבא לישה גמורה ואף שכתב הרשב"א והביאו ב"י דלר"י ב"י אפילו בעבה מותר אפילו טובא ובלבד שיתן הקמח תחילה כו' ע"ש אבל כר' פשוט דברכה מועיל שינוי מעט מעט וא"צ לשנות בנתינת קמח תחילה וק"ל · ואין להקשות לרבי יוסי ב"ר יהודה דקי"ל כוותיה דס"ל דנתינת מים אין זה גיבולו ואינו חייב עד שיגבל א"כ א"כ מאי מהני האי שינוי דגיבלא מעט מעט כיון דמ"מ לישה גמורה היא · דמ"מ הואיל והיא קלי אינו מחשב לאב מלאכה וכן הוא ל' הרמב"ם בכ"א הביאוהו ב"י בסמוך וכ"כ בש"ע וז"ל אין גובלין קמח קלי הרבה שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי ומותר לגבל את הקלי מעט מעט עכ"ל. ומ"ש רבינו חרדל שלשו מע"ש למחר יכול לערבו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש אל תטעה לומר מדקתני שלשו מע"ש דמיירי שנתנו גם מע"ש בו משקה בשעת לישה [illegible] אמר נמי למחר יכול לערבו בין ביד בין בכלי ולא מער לאחר מותר לתת בו משקה ולערבו דז"א דהא כתב רבינו אח"כ בשם בעל התרומה דאינו מותר אא"כ נתן לתוכו משקה בע"ש כו' וא"ת הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה וש"מ דלהרא"ש וסייעתו מיירי דלא נתן בו משקה כלל מע"ש · גם מייתי מהירושלמי למחייב בנתינת משקה בשום לגמרא דידן מיתר לממחו בחרדל ואינו מהלך דתלמודא דדין מיירי בנתן מקצת משקה בע"ש דדייק לומר דגם לסברת הראשונה מיירי כשנתן בו מעט רק שבעל התרומה מצריך ליתן בו הרבה ומש"ה לא נקט בעל התרומה בלשונו אלא חרדל וס"ל בחרדל שדרכו ליתן בו משקה בשעת לישה ואח"כ להוסיף עליו זה ההוספה אינו מותר בשבת אלא צריך ליתן הכל מע"ש כל אלו הדוחקים שמעתי אבל לא נ"ל כלל אלא חרדל דרכו לאספו אחר שכתישה בקיבוץ אחד ויקרא לישה ואח"כ ממחו ומכוין ביד או בכף ונותן לתוכו דבש או שאר משקין והא דנקט בל' חרדל משום דעליה קאי בגמרא ע"ש ריש ד' ק"מ והראייה שאח"כ כתב רבינו בשמו ז"ל אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום שכתשו מבע"י וק"ל · ומ"ש בעל התרומה כל מה דשרי לערב משקה בחרדל כו' ר"ל אפי' לא יערבנו בכף כ"א בשינוי ביד או בעצמן של כלי אפ"ה אינו מותר אא"כ נתן משקה מבע"י וק"ל · ועיין מ"ש עוד מזה בסמוך מ"ש המרדכי בשם ר"י אבל בש"ע כיון שטעמו של בעל התרומה שאוסר ליתן בשבת הוא מפני שס"ל כהירושלמי שפסק הלכה כרבי דאמר נתינת מים זהו גיבולו וכמ"ש בעל תרומת הדשן סימן נ"ג והביאוהו הב"י א"כ למה לא פליג הבעל תרומית אקמח קלי הנ"ל דמותר לגבלו מעט מעט ובגמרא פ"ק מי שהחשיך ריש דף י"ח מוקי לה דהיינו דוקא לרבי יוסי בר יהודה דס"ל נתינת מים לאו זהו גיבולו והאיסור נעשה דווקא בשעת גיבול מש"ה מהני כשמגבל מעט מעט דה"ל גיבול כלאחר יד אבל לרבי נתחייב מיד מנתינת מים ותו לא מהני לדידיה שינוי בגיבול וכן פירש"י שם בהדיא ע"ש וא"כ ה"ל לב"ה לפלוגי גם אגיבול קמח הנ"ל · ונלע"ד ליישב כשנעורר עוד קושיא גדולה וקשה יש להקשות שסתמי משניות דפ"ק ודבתרא דשבת נראין כסותרין זא"ז שהרי שם בפרק מי שהחשיך מוקי לה לסתמא דנותנין מים למורסן אבל לא גובלין כר' יוסי ברבי יודא וכמ"ש לעיל ומש"ה פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כוותיה מדסתם תנא כוותיה וכמ"ש בהלכותיהן והביאוהו ב"י ובפ"ק דשבת ריש דף י"ח מוקי לה לסתמא דמתניתין דשורין דיו עם הסמנים כו' וז"ל הגמרא שם מאן תנא נתינת מים לאו זהו גיבולו ברייתא אמר רב יוסף רבי היא כו' ע"ש ומה"ט פסק בעל התרומות כו' ע"ש סימן ר"ך וגם זולת זה מסים דהלכה כרבי מחברו ע"ש ונלע"ד ליישב זה משים דשם פ"ק דף י"ח בגמרא מסיק וקאמר ז"ל אמר ליה אביי דילמא ע"כ ל"ק רבי יוסי אלא מידי דבר גיבול הוא אבל דיו דלאו בר גיבול הוא אימא לחייב כו' וכתבו שם התוספות וז"ל וא"ת יהא מורסן אמרינן בפרק בתרא דלאו בר גיבול ואפ"ה קאמר ר"י דאינו חייב עד שיגבל וי"ל דהתם לגבי קמח קאמר דאינו בר גיבול אבל בר גיבול הוא טפי מדיו ולהכי לא מייתי מיניה הכא אדיו כו' ומסיק ומוכח שם דמידי דלאו בר גיבול יש בו יותר שייכות לומר דנתינת מים זהו גיבולו ומה"ט קאמר אביי שם דמה"ט נוכל לאוקמי מתני' דדיו דאינו בר גיבול כלל אפילו כר"י בר יהודה דמודה בזה וא"כ אפשר לומר דסתם בפ"ק דשבת כר' ה"ט דבאמת כהכי שגם ר"י בר יודא מודה בו ס"ל אפילו אין רבי יוסי מודה מ"מ שהם כרבי דטעמי מסתבר בדבר שאינו בר גיבול כלל משא"כ מורסן דאע"ג דאינו בר גיבול כקמח מ"מ גיבול קצת בהו וכמ"ש התו' הנ"ל ומש"ה סתם בפרק מי שהחשיך במורסן כר"י ב"י וק"ל ובזה נתיישב נמי הא דלא פליג בעל התרומה אדין קמח קלי הנ"ל משום דמסתבר ליה בקמח קלי דהלכה כר"י בר יהודה דכיון דגם קמח עליו ובר גיבול ממש הוא מש"ה אין נתינת מים לתוכו זהו גיבולו וק"ל · ובזה נתיישב נמי דלעיל בסימן רנ"ב הביא רבינו הדין דלשרות דיו סתם בלי שום חולק משמע דכ"ע מודו ביה · ובגמרא ד' י"ח נתבאר דה"ט משום דנתינת מים זהו גיבולו וה אלא דין זה הרא"ש והרמב"ם פסקו כרבי אלא ודאי צ"ל דגם הן מודים בדיו דאינו בר גיבול כלל א"כ ר"י ב"י עצמו מודי בהא וכמ"ש וק"ל · מ"ש מהרא"י שם בתשובותיו סימן נ"ג והביאוהו ב"י ז"ל אבל הרי"ף ואשר"י פסקו בפרק בתרא דשבת כר"י ברבי יודא דנתינת משקה לא חשיב גיבול ושרי לתת משקה בתחלה בשבת ולערבו אח"כ בשינוי כגון באצבעו או בכלי עצמו לנפרו אין ל' זה לנערו בשינוי ובכלי עצמו שם לא ברי"ף ולא ברא"ש אלא כתבו סתם ומלשונם משמע דא"צ שינוי כלל אלא שמהרא"י ס"ל פירושם ככי וב"י פליג עליה וכמ"ש ב"י אח"כ מתשובה זו · וגם מ"ש שם עוד בתשובה ז"ל וקאמר נמי התם דצריך אליבא דרבי לעשות שינוי כו' הא דכתב אליבא דרבי משום דס"ל כפי' רשב"א שהביא ב"י לפני זה בע"ג דהגמרא דפריך והא אמר אין גובלין אליבא דרבי פריך כו' ע"ש . ומ"ש ב"י שם ע"ז ז"ל ומ"ש המרדכי שם ואומר ר"י דתלמודא דידן דאמר ממחו בין ביד בין בכלי היינו כשנתן מים מע"ש ואם לא נתן משקין מבע"י מערב באצבעו אבל לא בכלי כגון כף עכ"ל וקשה כיון דס"ל כמו הירושלמי דאמר כד יהיב משקה חייב משום לש אם לא נתן משקה מבע"י וכתן משקשיכה הא עבד איסורא ואפילו לערב ה"ל למיסר וצ"ע עכ"ל ב"י והנה באמת במרדכי של קלף ראיתי ולא מצאתי כתב שם האי ואם לא נתן משקין מבע"י כו' וגם בס"ת שמביא דברי ר"י הנ"ל ג"כ ליתא האי ואם לא נתן כו ולכאורה היה נראה דט"ס היא במרדכי שלנו וכמ"ש ב"י אבל כי דייקי שפיר ע"כ צ"ל דאדרבה אף שלא כתב כן במרדכי של קלף ובס"ת מ"מ מראשי הדברים שכתב בשם ר"י נכללו ג"כ סוף הדברים כמ"ש במרדכי הנדפס לפנינו שהרי מדהתחיל לכתוב ז"ל ואומר ר"י דתלמודא דידן דפסק ממחו בין ביד בין בכלי כו' דמשמעות דבריו כאילו אמר הא דמתיר תלמודא דידן בכלי ואינו מצריך שינוי היינו כשנתן המים בע"ש · דמשמע מיניה הא לא נתן המים מע"ש אינו מותר בכלי הלא בעי שינויי ובשינוי מיהא סגי דאל"כ אלא תאמר דה"פ דתלמודא דידן דמתיר היינו כשנתן מים מע"ש ומש"ה מותר לערב אפילו בכלי הא אם לא נתן מים מע"ש אסור בשבת בכל ענין אפילו ביד א"כ ה"ל לר"י לקצר ולכתוב תלמודא דידן מיירי כשנתן מים בערב שבת דהא כבר כתב הקושיות והסתירות שנופלות בין תלמוד דידן לתלמוד ירושלמי דמה שמתיר תלמודא דידן אוסר הירושלמי ובין ביד ובין בכלי מאן דכר שמיה א"ל שנאמר שלמורך הייתב כ"כ וללמד שבאם לא נתן מים מע"ש אזי אסור בכלי בלי שינוי ובשינוי מותר גם להירושלמי ודו"ק ואין להקשות היא גופה טעמא מאי דכיון דהירושלמי ס"ל כרבי דנתינת מים זהו גיבולו א"כ מאי מהני שינוי דאח"כ די"ל דכמו שלרבי יוסי בר יהודה שס"ל דאין נתינת מים זהו גיבולו ואפ"ה מתיר שם כששינהו בנתינת הקמח תחלה ואח"כ נותן בו אפילו בלא שינוי ואע"ג דכתב מהרא"י בס"ס נ"ג דלרבי יוסי ברבי יודא בעינן בשום וחרדל שינוי ג"כ בעירובים כה כבר כתבתי שאין כן דעת ב"י ומוכיח ממשמעות לשונם דהרי"ף והרא"ש דלא ס"ל הכי ואע"ג דלדידיה אין כ"מ כ"כ בשינוי נתינת הקמח והמים-והעיקר תלוי לדידיה בעירובו וגיבולו דאח"כ מ"מ הואיל ואשתני ה"נ נימא לרבי איפכא דאע"ג דלדידיה העיקר תלוי בנתינת המים מ"מ אם עושה שינוי אח"כ סגי ומיהו י"ל ולומר דדוקא אם בתחילת הגיבול נעשה שינוי מועיל ג"כ לעירוב דאח"כ לר"י ב"י אין טעם להיות מועיל שינוי הנעשה בשעת עירוב לנתינת מים דקודם לכן וליתן טעם הא דכתבו הרי"ף והרא"ש א"צ שינוי בשעת העירוב לר"י ב"י משום דלאו בר גיבול ממש הן השום והחרדל ושתיהם בשבלילתו רכה ואע"ג דס"ל לתו' והרא"ש דבדבר דלאו בר גיבול הוא חייב יותר וגם ר"י ב"י אפשר דמודה בדבר דלאו בר גיבול לגמרי וכמ"ש לעיל הייני דוקא דמיד בנתינת המים לתוכו היה אסור או חייב גם לר"י ב"י הואיל ולאו בר גיבול הוא · אבל כשנתן המים מתחלה בשינויי בכה"ג מסתבר לומר דלר"י ב"י אין להחמיר אפילו בעירוב כיון דלאו בר גיבול ועיקר גיבולו הוא בשעת נתינת מים ונתינת מים הוה בשינוי והא דפליג ר"י ב"י עם רבי היינו לומר דאינו מתחייב גם על נתינת מים אבל על העירוב ג"כ אינו מחמיר כולי האי כיון דלאו בר גיבול הוא וכן דייק לשון פלוגתתן במורסן דתניא אין נותנין מים למורסן דברי רבי רבי יוסי בר יודא אומר נותנין מים למורסן · ול"פ בגיבול משמע דבגיבול לדעת שניהן שוין מטעם שכתבתי כיון דלאו בר גיבול נינהו לכן ביותר נלפ"ד לומר דודאי לדעת הפוסקים שפסקו כרבי וכהירושלמי הנ"ל אין מועיל שינוי בשעת עירוב לנתינת מים דקודם לכן והא דאם לא נתן מים מבע"י דמותר ע"י שינוי עירוב או בעצמו דכלי היינו משום דר"י בעל התו' לא ס"ל לפסק אלא כר"י ב"י וכדעת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם וסייעתיה והשתא א"ש דלא מיזכר בתו' ולא במהר"י שדעת ר"י חולקת לפסוק כר"י · וידוע דהרא"ש ז"ל אינו נוטה ימין ושמאל מדעת ר"י בעל תו' אם לא בראייה מוכרחת ובכאן בדין לא וכרהו ושכחהו · וע"כ צ"ל דהרא"ש ס"ל דר"י אינו פוסק כרבי אלא בא לומר דלר"י ב"י אינו מותר לערב תכף בלי שינוי אא"כ נתינת מים הוה מע"ש דאז ודאי מותר לממח' ולערב בשבת בלי שינוי דכ"ש הוא מנתינת מים בשבת ע"י שינוי דמותר לערב אח"כ בלי שינוי וכמ"ש ואם לא נתן מע"ש צריך לשנות בשעת עירוב ובהא ג"כ הרא"ש מודה · ומה שהמרדכי הביא דעת ר"י היינו לומר שבמה דמוקים ר"י לשיטתו תלמודא דידן דמתיר בלא שינוי דמיירי בשנתן מים מבע"י בזה נמי מיושב לשיטת הפוסקים כירושלמי דלא תקשה למה מתיר תלמודא דידן שום וחרדל דכיון דבנתן מים מע"ש מיירי תו לא ק"מ ואין דעת מרדכי לומר שר"י ס"ל כירושלמי אלא מביא ראייה מיניה שתלמודא דידן מיירי בנתן מים מע"ש ודו"ק · ואף שר"י נקט בלשונו הא דתלמודא דידן כו' משמע דבא ליישב תלמודא דידן עם תלמוד ירושלמי אינו מוכרח · דאפשר דהמרדכי מוסיף הני שני תיבות תלמודא דידן בדברי ר"י כדי לקצר ולייטב בזה קושייתו הנ"ל ודו"ק ובזה יתיישב הכל :

בבלי ונותן לתוכו דבש (ס) ולא יטרוף לערבו בכח אלא מערבו מעט מעט: שחליים שדכן מע"ש למחר נותן יין וחומץ ולא יטרוף אלא מערב וכן שום שדכו מע"ש למחר נותן לתוכו פול וגריסין ולא יטרוף אלא מערב ובעה"ת כתב כל מה דשרי לערב משקה בחרדל דווקא שנתנו מבע"י אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום שכתשו מבע"י וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה: מותר לעשות אנומלין שהוא יין ישן ודבש ופלפלין מפני שהוא לשתייה ואין עושין אלונתית שהוא יין ישן ומים צלולים ושמן אפרסמון (ט) שהוא לרפואה אין שורין החלתית לא בפושרין ולא בצוננין שדרך לשרותו (י) ולשתותו לרפואה אבל נותנו לתוך התומץ ומטבל בו פתו היה שרוי מאתמול מותר לשרותו בשבת ואם שתה ממנו יום ה' ויום ו' וצריך לשתות גם בשבת מותר שכן הוא דרך רפואתו לשתותו ג' ימים זה אחר זה הלכך מותר לשרותו בצונן וליתנו לחמין מפני שיש בו סכנה אם לא ישתה ממנו: שום ובוסר ומלילות שרסקן מע"ש אם מחוסרין דיכה אסור לגמור דיכתן בשבת ואם אין מחוסרין אלא שחיקה מותר לגמור בשבת וכתב הרמב"ם ז"ל (יא) לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות בעץ פרור בקערה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש:

ביצה

ומ"ש רבינו בשם בעל התרומה כ"כ המרדכי בפרק המוכר וכן דעת סמ"ג וסמ"ק וטעמא מדאמרינן בירושלמי כאי אתן דשחיק תומא וכו' כד יהיב משקה משום לש והביאוהו ההגהות בפרק כ"ב וז"ל כתב רא"מ דאין יודע חילוק בין שום וחרדל ושחליים והירושל' פליג אתלמודא דידן אמנם בספר המצות כתב דלא פליג והכא דחרדל ושחליים איירי שנתן המשקים מבע"י אבל בשבת אסור לתת בכולהו יין או מים משום לש עכ"ל וגם ר"י בח"א הזכיר סברא זו וכתב בת"ה סי' ל"ג שטעמם משום דקי"ל כרבי לגבי ר' יוסי ב"ר יהודה דסבר נתינת מים או שאר משקין זהו גיבולן ולכך כי יהיב משקה מבע"י כבר מגובל הוא בחול ומאי דערב תו בשבת אין קפידא רק שלא יטרוף אבל אי יהיב משקה בשבת אנתינת משקה הוא דמיחייב ולא מהני מידי אי ממחו אח"כ דרך שינוי אבל הרי"ף ואשיר"י פסקו בפרק בתרא דשבת כר"י ברבי יהודה דנתינת משקה לא חשיב גיבול ושרי לתת משקה בתחלה בשבת ולערבו אח"כ בדרך שינוי כגון באצבעו או בכלי עצמו לנערו וכה"ג כתב בהדיא בא"ז דשום ושלשן וחרוסת שכתשו מבע"י ולא נתן בהם יין נותן בהם חומץ או יין בשבת ומערבן באצבעו ובפרק המביא (לב:) אמרינן קיטמא שרי ופירשו הרי"ף ורש"י והרמב"ם דאסר מותר לגבלו משום דלאו בר גיבול הוא אבל התוספות פרק קמא דשבת (יח.) הוכיחו בהוכחה גמורה דאדרבה מידי דלאו בר גיבול הוא שייך ביה טפי נתינת מים זהו גיבולו והשתא נראה דכל מיני טיבולים ושלשן שרגילין לעשות ע"י גיבול משקין אפי' הם דברים שאינם בני גיבול לפי ספר התרומה והמגהות בשם ר"י וכמו שהביאו התו' אי לא יהיב משקה מבע"י אסור לתת בהם בשבת ונרא' דאפי' אם נתן בהם מעט משקה כמו שרגילין לתת מעט טיפין דלא מהני מידי דנתינת משקה מבע"י מהני משום דחשיב מגובל בחול והדבר ידוע דבמעט טיפין לא חשיב מגובל ונראה למצוא היתר לכ"ע אפי' אי לא יהיב כלל משקה מבע"י כגון שיעשה בלילה רכה כדאיתא בפרק בתרא דשבת גבי שתיתא וקאמר נמי התם דצריך אליבא דרבי לעשות שינוי שיתן המאכל תחלה בכלי ואח"כ המשקה זה היה שינוי לדידהו ונראה דאף לדידן אע"ג דבחול אין לנו מנהג קבוע אי זה מהם ליתן תחלה מ"מ סגי לן בהאי שינוי ונראה דבלילה עבה הואיל ואשיבא לישה גמורה אין חילוק בין שתן המשקה תחלה או אחריו למ"ד דנתינת משקה זהו גיבולו ועוד דנראה אפילו בבלילה רכה צריך אח"כ לערב בכלי עצמו או באצבעו דאליבא דמ"ד דנתינת מים לא חשיב גיבול אח"כ לא מהני דעביד שינוי בנתינת המאכל בתחלה דאכתי לא עביד מלאכה עד שיגבל ובעינן שינוי בגיבול עכ"ל ומדבריו למדנו דלהרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ב שכתבו הא דחרדל ושחליים ושום דפרק תולין סתם מה שהתירו בין ביד בין בכלי לאו למימרא דלערבו בכף שרי אלא דוקא לנערו בכלי עצמו הוא דשרי ואין זה במשמע דבריהם אלא בכף נמי שרי לערב והוא שלא יטרוף בכח · ומ"ש המרדכי שם ואומר ר"י דתלמודא דידן דפסיק ממחו בין ביד בין בכלי היינו בשנתן מים מע"ש ואם לא נתן משקין מבע"י מערב באצבעו אבל לא בכלי כגון כף עכ"ל קשה דכיון דס"ל כמו הירושל' דאמר כד יהיב משקה חייב משום לש אם לא נתן משקין מבע"י ונתן משחשכה הא עבד איסורא ואמאי' לערב ה"ל למימר וצ"ע וז"ל שבלי הלקט כתב רבי' יאשיה דוקא שום ושחליים התירו ברסוק ושחיקה מע"ש ליתן לתוכו יין או חומץ וגריסין אבל בחרדל לא סגי ליה ריסוק לחוד אלא בעינן שילושתו מבערב שלישתו היא חשובה ואסור ליתן בחרדל המרוסק מים או חומץ בשבת ובעה"ת כתב חרדל שלשו ושום שרסקו שמותר לערב היינו כשנתן המשקה מבע"י אבל בשבת אסור ליתן וכו' כדאיתא בירושלמי הדין דשחיק תומין חייב משום דש הנאה דיהיב משקין חייב משום לש ובעל העיטור כתב ולא סמכינן אירושלמי שהרי נראה כחולק על תלמוד שלנו עכ"ל:

מותר לעשות אנומלין וכו' משנה בפרק תולין (קלט) ובס"ס שי"ט כתבתי אם מותר לסנן את היינומילין ואם יש ליזהר מעשיית יינומלין:

אין שורין את החלתית וכו' ברייתא שם: **אין** עושין אלונתית וכו' משנה שם אין שורין את החלתית בפושרין ובגמ' בעי מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי מהו לשרות את החלתית בצונן א"ל אסור א"ל והא אנן תנן אין שורין את החלתית בפושרין הא בצונן מותר א"ל מתני' יחידאה היא דתניא אין שורין את החלתית לא בחמין ולא בצונן רבי יוסי אומר בחמין אסור בצונן מותר ופירש"י מתני' ר"י היא אבל לרבנן אפילו בצונן אסור:

אם שתה יום ה' ויום ו' וכו' פשוט שם בגמ': **שום** וכוסר ומלילות שרסקן מע"ש וכו' כבר נתבאר בסימן רנ"ב: **וכתב** הרמב"ם לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות וכו' בפכ"א וכ"כ בתשובה הרמב"ם שנשאל על קדרה של דייסא שמשהין אותה ע"ג כירה בשבת למחר כשמורידין אותה מעל הכירה מכניסין בה עץ הפרור ומגיסין בה הרבה ומערבין אותה ומכין אותה בעץ הפרור עם דופני הקדרה או בתוך הקערה עד שמתערב הבשר והריפות והמים ותסמך ותעשה כולה גוף אחד ופעמים מסירין מים מעל פניה ואח"כ מערבין אותה ופעמים מוסיפין לה מים חמין לפי מה שהיא צריכה כל אלו המעשים אסור או מותר והשיב ודאי שכל זה מותר הוא שהרי בפי' תגינה השום והכוסר והמלילות שרסקן מבע"י וכו' וק"ו לריפות שכבר דכו אותם במדוכה כל צרכן ונתבשלו כל צרכן ואין מחוסרין אלא מעט שחיקה ועירוב ונתינת מים חמין לתוך הקדרה מותר ואפי' לפי מה שכתבתי בסי' ש"ח שכל שהקדרה היא רותחת אסור משום דמגיס הוי כמבשל הכא מיד אחר שמורידין אותה מעל האש מותר להגיס בה כיון שכבר נתבשלה כל צרכה (ד): גרסינן בירושלמי פרק כלל

גדול

ומ"ש רבינו אלא מערבו מעט מעט נראה דרצונו לומר דכשיבא מערב הרבה ביחד אין מערבו בטוב שלא בכח אבל כשמערבו מעט מעט שפיר מתערב אעפ"י שלא יערבנו בכח אלא דקצת קשה לאיזה צורך כתב כך יאמר בסתם שלא יטרוף בכח כלשון התלמוד ולכן נראה דקשיא ליה לרבינו דלא הל"ל אלא ולא יטרוף לאיזה צורך קאמר אלא מערב פי' בלא טריפה בכח הא ממילא משתמע מדקאמר ולא יטרוף בכח אלמא דצריך לערבו בלא טריפה בכח ולכן פי' דתרתי אתא לאשמועינן חדא שלא יטרוף בכח אידך אלא מערבו מעט מעט · ומיהו משמע דאף כשמערבו שלא בכח יכול לערבו בכף וכדקאמר להדיא ממחו בין ביד בין בכלי דאפי' בכלי ממחו כדרך שהוא ממחה בחול אלא דמשני שלא יטרוף בכח וכן מבואר בפרש"י וכ"כ ב"י דהכי משמע מלשון הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ורבינו שכתבו בסתם בין ביד בין בכלי אלא שלא יטרוף בכח ודלא כתרומת הדשן שכתב שהשינוי לערבו הוא כגון באצבעו או בכלי עצמו לנערו וכתב כן לפי דעת הרי"ף והרא"ש וליתא דזה שכתב בתרומת הדשן לשנות באצבעו כו' אינו אלא לפי מה שכ' בספר התרומה סימן ר"ך ליישב תלמודא דידן בפרק תולין דקאמר דממחין בין ביד בין בכלי ובירושלמי קאמר כד יהיב משקין חייב משום לש וקא מיישב בשם ר"י דתלמודא דידן היינו כשנתן משקה לתוך השום והחרדל מע"ש דבליל שבת ממחי אפי' בכלי ואין בו משום לש אבל בירוש' מיירי דלא נתן מים מע"ש הלכך אם נתן משקה בשבת חייב משום לש אם מערבו בכף אלא צריך לשנות לערבו כלאחר יד באצבעו או בכלי עצמו לנערו אבל לא בכף וכ"כ המרדכי ס"פ תולין מקצתו הוא בפנים ומקצתו בהגהותיו והכל הוא מלשון ספר התרומה אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ורבינו דכתבו בסתם משמע דאפי' לא נתן משקה מע"ש מערבו בשבת בכלי בלי שום שינוי אלא שלא יטרוף בכח וס"ל דהירושלמי פליג אתלמוד' דידן וכן הוא דעת הרא"ם ממ"ץ כתבו ה"מ הביאו ב"י ועל כן לאחר שהביא רבינו דבעל התרומות כתב דוקא שנתנו בו משקה מבע"י כתב וא"א כתב כסברא הראשונה דאפי' לא נתן משקה מבע"י וכדעת הרי"ף והרמב"ם ואיכא לתמוה בש"ע דכתב תחלה בסתם להתיר בכלי כמ"ש הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ורבינו ואח"כ כתב וי"א דאסור אלא אם כן דנתן משקה מתחלה והוא דעת סה"ת בשם ר"י והמגהים אחריו והרב בהגהת ש"ע על סברת הרי"ף ודעימיה וי"א דלא יערב בכף אלא ביד משמע דאף לדעת הרי"ף ודעימיה י"א דלא יערב בכף אלא ביד והא ליתא דליכא מאן דמפרש כך לדברי הרי"ף ודעימיה והני י"א דלא יערב בכף מאן נינהו אלא המה אור זרוע והמרדכי ס"פ תולין שכתבו כלשון ספר התרומה כדי ליישב תלמודא דידן עם הירושלמי והרי"ף ודעימיה לא ס"ל האי ישובא דס"ל דלית הלכתא כרבי דנתינת מים זהו גיבולו וא"כ נתינת המשקה מע"ש לא מעלה ולא מוריד לדידהו וע"כ צריך לומר דתלמודא דידן פליג אירוש' וצריך לומר דהרב בהגהתו זאת נמשך אחר דברי תרומת הדשן בזה וכבר נדחו דבריו וכתב עוד בהגהת ש"ע על סברת י"א דהיינו ספר התרומה שכתב דוקא שנתנו משקה מבע"י דאם נותן המאכל תחלה ואח"כ נותן את החומץ ומערבו באצבעו נמי הוי שינוי אפי' לא נתן המשקה מבע"י כמו בשתית דלעיל ונמי קשה דהוה ליה לפרש דדוקא כשיעשנה רכה אבל כשיעשנה עבה לא מהני שינוי זה אלא דוקא על יד על יד פי' מעט מעט ולא הרבה ביחד כמו גבי שתית גם בזה נמשך אחר מ"ש בתרומת הדשן וליתא: וז"ל מהרש"ל דבר פשוט הוא דאף לבעל התרומות אם נתן בו משקה מבע"י דיכול להרבות בו משקין דבכה"ג לא הוי לש ושוב שמעתי דבמדינתינו לא שייך לישה בשום וחרדל כי אם בארץ ספרד ולועזו שעושין אותו עב כמין עיסה וכן עושין התמכה שהוא קריין שמדקין אותו ועושין בתחלה עגול כמין כדור ולפיכך השריה שאח"כ הוא גיבולו ולישנא דתלמודא משמע הכי דהתמר הכי חרדל שלשו ולפי זה אין איסור בשום וחרדל ותמכא שלנו עכ"ל · ולא נהירא כלל להקל דבפרק בתרא דשבת מבואר דלישה היא לאחר שנתן המשקה אם יעשנה בלילה עבה דומה ללישה ואסור בלא שינוי על יד על יד כדלעיל ועוד דלא אמרו לשון לישה גבי שחליים ושום אלא לשון דיכה וגם לישת החרדל אין אנו בקיאין בהם ואין לנו להקל מאומד הדעת: **שום** וכוסר ומלילות שרסקן מע"ש וכו' מה שקשה דהכא קאמר דאם אין מחוסרין אלא שחיקה מותר לגמור בשבת דמשמע דמותר אפי' בידים ולעיל בסימן רנ"ב לא כתב אלא דמה שיוצא מהן מעצמן מותרין אבל בידים לא נתבאר יפה באורך בס"ד בסי' רנ"ב ס"ע ע"ש: **וכתב** הרמב"ם ז"ל לפיכך מותר לגמור שחיקות הריפות בעץ פרור וכו' בפכ"א ואיכא להקשות הלא הרמב"ם בפכ"א כתב גבי חרדל ושחליים דלא יטרוף וי"ל דהכא לא התיר נמי בעץ הפרור אלא לגמור שחיקתן בנחת אבל לא יטרוף בכח אבל מלשון תשובתו שהביא ב"י מבואר שהתיר אף לטרוף בכח בעץ הפרור וצ"ע מ"ש מחרדל ושחליים שגם כן אין שם אלא גמר ואוסר לטרוף בכח ואפשר שחזר בו מתשובה זו בחבורו ולכן כתב בחבורו בסתם לגמור שחיקת הריפות בעץ הפרור ור"ל גם כן שלא יטרוף בכח:

ביצה

דרכי משה

(ד) וע"ל סימן רנ"ב:

וכתב

פרישה

(ס) **ולא** יטרוף כו' בכף כדרך שטורפין בילה בקדירה או בשום שכתשו מבע"י וכתב בת"ה סימן נג ונראה ואפילו אם נותן בהם מעט משקים מבע"י כמו שרגילין לתת מעט טיפין דלא מהני דנתינת משקים מבע"י מהני משום דחשיב מגובל ובנתינת טיפים ידוע דלא מיחשב מגובל ונראה למצוא היתר לכ"ע אפילו לא יהיב כלל משקה מבע"י כגון שיעשה בלילה רכה כדאמרינן גבי שתיתא ושנה מדרך חול שאם דרכה ליתן המשקה תחלה יתן בכלי המאכל תחלה או איפכא וכ"פ רמ"א ועיין בת"ה שלסוף משם להסמיך: (ט) **שהוא** לרפואה כשכות ולא מהמרקין טוחהו: (י) **לשתות** פי' מי הבריה: (יא) **לפיכך** מותר לגמור שחיקת הריפות והוא מעשה דייסא ועיין בתשובת

בתשובת

שכב **ביצה** שנולדה בשבת אסור לאוכלה ואפי' לטלטלה אסור (א) ואפי' נתערב' באלף כולן אסורות ויכול לכוף עליה כלי שלא תשבר (ב) ובלבד שלא יגע בה ושבת שלאחר י"ט או לפניו נולדה בזה אסורה בזה וכן שירי פתילה שכבה בשבת אסור להדליק בה בי"ט שלאחריו משום הכנה אם לא שכיבה אותם בחול קודם שהדליק בהם דהשתא הוכנו בחול וכן לפידים שנותרו בשבת וכבו אסור להדליקם בי"ט שאחריו כי הכיבוי הוא הכנה שבשביל הכיבוי הם נוחין לידלק בפעם אחרת : פירות שנשרו מן האילן בשבת (ג) אסורין בו ביום (ד) ולערב מותרין מיד אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי לפיכך מותר לקטום אפי' בסכין (ה) קש או תבן (ו) ולחצות בו שיניו אבל קיסם שאינו אוכלי בהמה אפי' ליטול כדי לחצות בו שיניו אסור : מותר לטלטל עצי בשמים להריח בהן ולהניף בהן לחולה ומוללו להריח בו וקוטמו להריח בו (ז) א' קשין וא' רכין המחלק לבני ביתו מנות בשבת יכול להטיל גורל לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו והוא שיהיו החלקים שוין ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם (ח) אבל עם אחרים אסור כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי הלואה שאסור בשבת ולידי מדה ומשקל (ט) אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהן אפי' בבני ביתו ובחול אסור משום קוביא :

מותר

שכב ביצה שנולדה בי"ט וכו' עד בפעם אחרת נתבאר בס"ד בסי' תקי"ג ותקי"ד גם לעיל בסי' ש"י כתוב טעמי' מפני מה צריך שיהא נזהר שלא יגע בביצה הלא מותר ליגע במוקצה כשאינו מטלטלו ועיין בסוף סי' ש"ח במ"ש ב"י בד"ה כתב המרדכי : **פירות** שנשרו וכו' ריש פ"ק דיו"ט פירות הנושרים טעמא מאי גזירה שמא יעלה ויתלוש : **ומ"ש** דאסורין בו ביום ולערב מותרים מיד בפרק אין צדין דף כ"ה גבי דורון שהביא א"י לישראל כתבו התוספות והרא"ש דכיון שעשה א"י בשביל ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו חיישינן שמא יאמר להביא לו וכו' והאי טעמא לא שייך אלא כשהביא א"י בשביל ישראל אבל אם לא עשה א"י בשביל ישראל אפי' עשה בשביל עצמו מותר לערב מיד כ"ש בפירות הנושרין דמותרין מיד ולאידך טעמא דפירש רש"י שם דבעי' כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב הכא לא נעשית מלאכה :

אבל קיסם אפי' ליטלו כדי לחצות בו שיניו אסור היכא למידק מאי אפי' ליטלו כדי לחצות בו שיניו דמשמע ואצ"ל להסקה הא ודאי דאסור בשבת ליטלו להסקה ולא אצטריך למימר ליה ונראה דרצונו לומר דבקיסם אפי' ליטלו בלא קטימה כדי לחצות בו שיניו נמי אסור משום מוקצה דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא אבל עצים לא . ולפיכך אפי' בי"ט נמי אסור וכמ"ש בסוף סימן תקי"ט וכתבו גם כן כאן דבזה דין שבת ודין י"ט שוין וכן בדין עצי בשמים דבסמוך דין שבת ודין יום טוב שוין ולשם כתב רבינו להדיא אפי' ליטלו בלא קטימה ע"ש :

המחלק לבני ביתו וכו' משנה פרק השואל ודייקינן עם בני ביתו אין עם אחר לא אפי' במנות שוות כדשמואל דאמר שמואל בני חבורה המקפידין זה על זה עוברים משום מדה וכו' כלומר אבל עם בני ביתו הכל של בעל הבית ולא קפדי ומ"מ מנה גדולה כנגד קטנה אסור אפי' בבני ביתו ובחול משום קוביא והכי משמע מדברי הרי"ף והרא"ש וכן פסק באגודה ואעפ"י דבגמר' משמע להדיא דאסיקנא דבבני ביתו אפי' מנה גדולה כנגד מנה קטנה מותר דאע"ג דאיכא משום קוביא כדא"ר יהודה אמר רב דמותר ללוות לבני ביתו בריבית להטעימן טעם ריבית כדי שידעו כמה קשה הוא גזלת ריבית וה"נ שרי להטעימו טעם קוביא כדי שידעו כמה קשה הוא גזל הקוביא אפ"ה דחו להך סוגיא מקמי סוגיא דפרק איזהו נשך דקאמר עלה דהך דרב דמותר להטעימן טעם ריבית ולא היא דלמא אתי למיסרך א"כ קי"ל כפשטא דמתני' ובמנות שוות דוקא תני עם בני ביתו אין עם אחר לא כדפרי' וכ"כ ה' המגיד שיש סוברים כן אלא שהי' קשה לו הא דתני עם בני ביתו אין עם אחר לא ונדחק ביישוב זה ולא קשה כלל וכן כתב ב"י והאריך אבל מה שכתבנו הוא העיקר מיהו הרמב"ם והסמ"ג בפכ"ג ורבינו ירוחם פסקו כסוגיא דפרק שואל לקולא דאפי' מנה גדולה כנגד קטנה שרי לבני ביתו ולפע"ד נראה דאין להקל בפלוגתא דרבוותא וכן משמע בש"ע דהביא ב' סברות בזה ומספיקא ודאי אזלינן לחומרא באיסור שבת :

ומ"ש כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי שאלה וכו' ט"ס הוא וצריך להגיה הלואה במקום שאלה דהא בלשון שאלה אינו אסור כדלעיל בסי' ש"ז והך דשמואל נמי קאמר עוברין משום מדה וכו' ומשום לווין ופורעין ולא קאמר משום שואלין וכן הוא בספרים המדוייקים :

מותר

גדול האי מאן דשחיק תומא (פירוש שכותש שומים) כד מפרך בדישיה (פי' שמפרר ראשי השומים) חייב משום דש כד מתבר בקליפייתא (פירוש שנוטל אותם מן הקליפות) חייב משום בורר וכתבו סמ"ג וסמ"ק והתרומה דאפ"ה אין לאסור לקלוף שומים ובצלים לאכול לאלתר דההיא דירושלמי לא מיירי בקולף לאכול לאלתר אלא בקולף להניח כמו שפר"ח וכ"כ הג"ה דסכ"ב ור"י כתב בה"ח שמה שאסר בירושלמי להסיר קליפתו דוקא כדי לשחקו אבל אם מסיר לו הקליפה כדי לאכלו כך מותר וכן הדין בבצלים קטנים וכ"כ בעה"ת כדי לאכלו מיד מותר ור"פ כ' דוקא מעט מעט אבל לקלוף קיבוץ גדול יחד נראה כבורר ואסור עכ"ל רבי' ירוחם :

שכב ביצה שנולדה בשבת וכו' עד כן נוחין לידלק בפעם אחרת יתבאר בהלכות י"ט בס"ד : **פירות** שנשרו מן האילן בשבת וכו' פשוט בריש מסכת י"ט (ג ·) דפירות הנושרין אסורין גזירה שמא יעלה ויתלוש וכתבו הרמב"ם בפכ"א : **ומ"ש** ולערב מותרין מיד פשוט הוא שהרי כיון שלא נעשה בהם מלאכה בשבת לא שייך למיגזר מידי : **אוכלי** בהמה אין בהם משום תיקון כלי מימרא דרב יהודה בפרק המביא כדי יין (לג) ומה שהתירו לקטום אפילו בסכין בפרק הנזכר אפלוגתא דר"א ורבנן בנוטל קיסם לחצות בו שיניו כתב הרא"ש דאע"ג דבתוספתא משמע דלא שרי לקטום אלא ביד אבל לא בכלי בגמרא דידן משמע דאף בכלי שרי וגמרא דידן עיקר : **אבל** קיסם שאינו אוכלי בהמה וכו' שם ר"א אומר נוטל אדם קיסם לחצוץ בו שיניו וחכ"א לא יטול אלא מאבוס של בהמה ופירש"י לא יטול אלא מן האבוס של בהמה דדבר הראוי לאכילה מוכן לכל צרך אבל עצים הואיל ודרכן לדבר האסור כגון לעשות כלים לא התירו לטלטלן אלא להסקה כלומר בי"ט אבל בשבת אסור בכל גוונא וידוע דהלכה כחכמים :

מותר לטלטל עצי בשמים וכו' גם זה ברייתא שם :

ומ"ש וקוטמו להריח בו וכו' גם זה שם דאליבא דחכמים אפילו קשים נמי שרי לקטום כדי להריח דלא שנא מהא דתנן שובר אדם את החבית לאכול ממנו גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות לה כלי ואמרינן נמי רבה בר רב אדא אמר כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלוותא אלוותא ואע"ג דחזיין לקתתא דנגרי ואיכני. ופירש"י אלוותא. מקלות גדולים : ואע"ג דחזיין לקתתא דנגרי . שהיה קשה וראוי לעשות ממנו בית יד לקרדום ולפסל שקורין דוליר"ה והוא היה שוברן להריח :

המחלק לבני ביתו מנות בשבת וכו' בפרק שואל (דף קמח) תנן מפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על השולחן ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא ופירש"י מפיס · ל' פיים מטיל פיים לחלק מי תגיע כל מנה ומנה : ובלבד שלא יתכוין וכו' . שיהו המנות שוות ולא תהא אחת גדולה ואחת קטנה לזכות בגדולה הזוכה על פי הגורל והמתחייב על פי הגורל לקטנה יטלנה ובגמ' (דף קמט) עם בניו ועם בני ביתו אין עם אחר לא מ"ט כדרב יהודה דאמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידים זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לוין ופורעין בי"ט אי הכי בניו ובני ביתו נמי בניו ובני ביתו היינו טעמא כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מותר להלוות בניו ובני ביתו ברבית כדי להטעימן טעם רבית · אי הכי מנה גדולה נמי אין ה"נ וחסורי מיחסרא וה"ק מפיס עם בניו ועם בני ביתו אפי' מנה גדולה כנגד קטנה מאי טעמא כדרב יהודה אמר רב עם בניו אין עם אחר לא מאי טעמא כדרב יהודה אמר שמואל מנה גדולה כנגד קטנה אסור לאחר אף בחול משום קוביא · ופירוש רש"י להלוות · משלו בניו ובני ביתו הסמוכים על שלחנו דכיון דהכל משלו אין כאן רבית : להטעימן טעם רבית · שידעו כמה קשה אלמא כיון דמשלו הוא אין כאן איסור רבית והלכך גבי משקל ומדה ומנין נמי לאו קפידא הוא אלא להשוותם בלא קנאה : אי הכי מנה גדולה כנגד מנה קטנה . דמוקמינן טעמא לקמן משום קוביא ואפילו בחול אסור וכיון דהכל משלו אמאי אסור להטעימן טעמא דקוביא בעלמא : מאי טעמא · מותר ולא חייש לקוביא . כדרב יהודה אמר רב · דלהטעימן בעלמא הוא : עם אחר לא כדרב יהודה אמר שמואל דכיון דמקפידין עוברין משום מדה ומשקל ומנין : משום קוביא · דגזל הוא דאסמכתא לא קניא · ומפשטא דשמעתא משמע דנקטינן דעם בניו ובני ביתו מפיס אפילו מנה גדולה כנגד קטנה דכיון דהכל שלו ליכא משום מדה וכו' ולא משום קוביא וזו היא דעת הרמב"ם שכתב בפכ"ג ומפיס עם בניו ועם בני ביתו על מנה גדולה כנגד קטנה מפני שאין מקפידין ואע"פ שהרי"ף והרא"ש השמיטו כל זה ולא כתבו אלא עם בניו ועם בני ביתו אין עם אחר לא מ"ט כדאמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידים זה על זה עוברים משום מדה ומשקל ומנין י"ל דבכלל דברים אלו הם כל דברי הגמרא דמאחר דיהבינן טעמא דעם אחרים לא משום דסתמן מקפידין זה על זה ממילא משמע דבבניו ובני ביתו שרי דהא כיון שהכל של בעל הבית אחד לא קפדי אהדדי ומטעם זה נלמוד דלית בהו משום קוביא כיון שהכל של בעל הבית אחד ואם כן בבניו ובני ביתו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה שרי ומתני' דקתני ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא על כרחך צריך לאוקמה בגוונא דלא תיקשי להאי פיסקא וכדמוקי לה בגמרא דחסורי מיחסרא וה"ק וכו' ואע"פ שזה דוחק לאומרו על לשון הרי"ף והרא"ש מ"מ כך צריך ליישב לדעת הר"ן שסובר דהרי"ף נמי פוסק כדמשמע מפשטא דשמעתא שכתב עם בניו ועם בני ביתו אין מפרשים בגמרא דהכי קאמר עם בניו ועם בני ביתו אפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה דדמי לקוביא שרי לפי שהכל של בעה"ב אבל עם אחר אפילו במנות שוות אסור כיון שמקפידין זה עם זה כדרב יהודה אמר שמואל ומתני' חסורי מיחסרא וה"ק מפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו על השלחן ואפילו מנה גדולה כנגד קטנה עם בניו ובני ביתו אין עם אחר לא ואפילו מנות שוות וה"מ בי"ט אבל בחול כל שמנות שוות אפי' עם אחר מותר אבל מנה גדולה כנגד קטנה לאחר אפילו בחול אסור מ"ט משום קוביא הכי אמרינן בגמרא ולא נתפרש יפה בהלכות עכ"ל אבל רבינו משמע ליה דאם איתא ה"ל לפרושי בהדיא דמתניתין חסורי מיחסרא והכי קתני שאין זה דבר שראוי לקצר בו ועוד שמאחר שהרא"ש שבא אחריו לא הוסיף על דבריו כלל משמע ודאי דסבירא ליה דאפילו בבניו ובני ביתו אסור מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא כפשטא דמתני' וכבר הזכיר הרב המגיד בפרק כ"ג סברא זו וטעמה וז"ל ויש סוברים שכיון שאין הלכה כרב דאמר מותר להלוות את בניו ואת בני ביתו בריבית כדאיתא בפרק איזהו נשך (עה ·) ולא היא דלמא אתי למיסרך אף הפסקה אסור כמנה גדולה כנגד קטנה וכתב עוד ואני אומר דעד כאן לא נדחית ההיא דרב אלא גבי ריבית שחוששין מן התורה וחוששין דלמא אתי לסרוכי אבל קוביא שאינה אסורה אלא מדבריהם בבניו ובני ביתו לא גזרו ותדע לך שכן

של

פרישה

בתשובת הרמב"ם שהביאו ב"י ע"ז וז"ל השאלה קדרה של דייסא כו' ע"ש :

סימן שכב (א) **ואפילו** נתערבה באלף כו' משום דהוה דבר שיש לו מתירין · (ב) **ובלבד** שלא יגע בה לאע"ג דמוקצה מותר ליגע בה דבר שנוח לזוז ממקומו כמו ביצה שהיא מגלגלת אסור :

(ג) **אסורין** בו ביום גזירה שמא יעלה ויתלוש · (ד) **ולערב** מותרין מיד דכיון דלא נעשה בהן מלאכה בשבת לא שייך למיגזר בהן מידי ודוקא בחול אבל כשחל יום טוב במוצאי שבת לא - רא"ש :

(ה) **קש** או תבן כו' ז"ל הטור ריש פרק כירה נראה לר"י דקש הייט וגבות השיבלים שנשאר בשדה הנקרא שטופל"א בלע"ז · ותבן הוא הנקצר עם השבלים והכי משמע לקמן בפרק השואל כו' וכ"כ ר"ן ותו"י פי' בפרק חלון דף ק' אהא דתנן אין בוררין את התבן בכברה כו' ז"ל תבן הוא שעושין מן הקש מחתך אותו במוריגין ועושה כל זנב השיבולת תבן :

(ו) **ולחצות** בו שיניו דדבר המוכן למאכל בהמה מוכן הוא לכל הצורך · (ז) **א** קשין וא' רכין כמו שהתיר לשבר הקניות ליטול מהן גרוגרות וכן איתא בהדיא בגמרא דמותר (ח) **אבל** עם אחרים אסור כיון שמקפידים וע"ז יבואו לידי הלואה ולידי מידה ומשקל כו' עיין פי' בתו' דף קמ"ט ע"א והביאו ב"י בסימן שכ"ג :

(ט) **אבל** ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה כו' אסור היינו לפי מאי דקי"ל דאסור לאב להלוות לבניו ובני ביתו בריבית אפילו הכל משלו כדי שלא ירגילם בזה וה"ה בגורל ובקוביא וכמ"ש ב"י ע"ש · ועיין מ"ש שם הב"י וז"ל ואע"פ שהרי"ף והרא"ש השמיטו כו' עד י"ל דבכלל דברים אילו הם כל דברי הגמרא דאמר כו' ק' רו"ם דא"כ לא הוה פריך הגמרא אהא דאמר סתמא מקפידין כו' אי הכי בניו ובני ביתו נמי כו' והר"ן מ"ש סוגית הגמרא נראה דלא בעי לומר שדעת הרי"ף כן אלא שהעתיק לשון הגמרא לפי שס"ל הכי להלכה ומסיק פ"ז וכתב ולא נתפרש יפה בהלכות ור"ל שקיצר מאיזה הטעם שעמן ולא [illegible] רימרא :

שכג [א] **מותר** לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו הוא מיוחד למדה אבל אסור להזכיר לו שם מדה כגון תן

הוא דהא מתניתין לית לה פתרי לחלק בהפסקה בין בניו ובני ביתו לאחר אלא בכך ואין נדחה משנתינו מהלכה עכ"ל ולי נראה דאפילו את"ל דמימרא דרב אידחייא לה גם לענין קוביא משום דלמא אתי לסרוכי משכחת לה למתניתין פתרי דבבניו ובני ביתו לא שרי להפיס אלא במנות שוות דוקא ועם אחרים אפילו בשוות לא ומשום דשמואל דאמר בני חבורה המקפידים זה על זה עוברים משום מדה ומשקל ומנין ואף על גב דאטעמא דיהבינן משום בני חבורה המקפידים זה על זה אקשינן אי הכי בניו ובני ביתו היינו משום דהוה ס"ד דמקשה דבבניו ובני ביתו נמי איכא למיחש לבני חבורה המקפידים זה על זה ואהדר ליה דבבניו ובני ביתו ליכא קפידא כיון שהכל שלו וכדרב יהודה אמר רב מותר להלוות בניו ובני ביתו בריבית אלמא דכיון דהכל שלו ליכא משום ריבית וה"נ ליכא משום מקפידין זה על זה כיון שהכל שלו וכך הם דברי רש"י ואע"ג דהא דאמר רב מותר להלוות בניו ובני ביתו בריבית אידחייא לה בדוכתה כיון דלא נדחית אלא משום דלמא אתי לסרוכי אלמא דמדינא ליכא איסורא מפני שהכל שלו וא"כ שפיר מייתי ראיה דכיון שהכל שלו ליכא משום בני חבורה המקפידין זה על זה וכי פריך בתר הכי אי הכי מנה גדולה כנגד קטנה היינו משום דס"ד דס"ל דהסיא דרב דאמר מותר להלוות בניו ובני ביתו בריבית כיון דמייתי מינה והוה מצי לאהדורי ליה דאע"ג דלא קי"ל כותי׃ משום דחיישינן דלמא אתי לסרוכי מ"מ שפיר מייתי ראיה מינה כיון דמדינא ליכא משום ריבית כשהכל שלו ה"ה דליכא משום מקפידים זה על זה וכדפרישית אלא שהשיב לו לפי מה שעלה על דעתו שהמתרץ היה סובר דקי"ל כדרב יהודה דאפ"ה מייתא מתני' דחסורי מיחסרא והכי קתני ועוד י"ל דודאי מתני' ידע דמייתבא שפיר לדידן דכל היכי דהכל שלו ליכא משום קפידא אע"ג דלא קי"ל כדרב וכדפרישית לעיל ולא אקשי ליה א"ה אפילו מנה גדולה כנגד קטנה נמי אלא לאותבי לר"י ממתני' שאע"פ שהכל שלו חייש משום קוביא ואהדר ליה דלרב יהודה צ"ל מתני' חסורי מיחסרא וה"ק מפיס עם בניו ובני ביתו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה וכו' אבל לדידן דלא קי"ל כוותיה מתני' במנות שוות דוקא היא דכיון דהכל שלו ליכא קפידא לכ"ע כדפי' אבל גדולה כנגד קטנה לא ומשום קוביא שאע"פ שהכל שלו אסור משום דלמא אתי לסרוכי ועם אחרים מנות שוות נמי לא משום דמקפידין זה על זה ועי"ל דאין ה"נ דבהאי שקלא וטריא ס"ל לתלמודא כדרב דאמר מותר להלוות בניו ובני ביתו בריבית מיהו כיון דחזינן דאידחייא לה בדוכתה ע"כ צריכין לאוקמי מתני' במנות שוות דוקא וכדפרישית וע"פ איזה מדרכים אלו מה שהשמיטוהו הרי"ף והרא"ש בכוונה ובדעת נכונה השמיטוהו ולא שלא במתכוין כדסבר הר"ן (א) : אם מותר לשחוק בשבת בתפוחים או באגוזים או בכדורים אכתוב בסי' שלח בס"ד . הא דאמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידים זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לוין ופורעין בי"ט ואיתא נמי בס"פ איזהו נשך (עה :) . ופירש"י המקפידים זה על זה . שאין מוחלין על דבר מועט ומקפידים להלוות זה את זה במדה ובמשקל ובמנין : עוברים . בשבתות ובי"ט משום לוין ופורעין דתנן במסכת שבת ובלבד שלא יאמר לו הלויני והתם מפרש טעמא שמא יכתוב ודברי רבי' בזה אכתוב בסימן תקי"ו בס"ד :

שכג מותר לומר לחבירו וכו' משנה ס"פ אין נדין פליגי בה ת"ק ורבי יהודה ופסקו הפוסקים כת"ק וכדמפרש רבא דלת"ק אפי' הוא מיוחד למדה פירוש שמודד ומוכר בו ימלאנו דלא כרב יהודה דלא שרי אלא בעומד למדה ועדיין לא מדדו בו וכן פסק הרמב"ם בפכ"ד די"ט והרא"ש וכן כתב רבינו וכתב הרא"ש שכן פסק בעל העיטור והרמב"ן פסק כרב יהודה והרי"ף לא הביא דברי רבא כמ"ש בגמרא עכ"ל וז"ל הרי"ף בספרים שבידינו מאי אבל לא במדה אמר רבא שלא יזכיר לו שם מדה. אבל כלי העומד למדה ימלאנו עכ"ל ואי אפשר ליישבו דפתח בדברי רבא דפי' אבל לא במדה שלא יזכיר לו שם מדה כגון תן לי מדה פלונית או פלונית ומדיוקא נשמע דכשאינו מזכיר לו שם מדה אפי' בכלי המיוחד למדה ימלאנו ומסיים בדברי רב יהודה שאמר אבל כלי העומד למדה ימלאנו ומדיוקא נשמע אבל בכלי המיוחד למדה לא ימלאנו ובעל כרחינו צריכין אנו לומר דבסיום דבריו איכא ט"ס וצריך להגיה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו : והר"ן הביא לשון הרי"ף בטעות גדול מזה אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו וצריך למחוק לא גם מ"ש הר"ן ומוכח בגמרא דלישנא קמא וכו' צריך להגיה דלישנא בתרא וכמ"ש ב"י גם מ"ש הר"ן וכ"ל דכי שרינן הכי וכו' הוא מילת' באנפי נפשיה לא בא ליישב דברי הרי"ף וכ"כ ב"י דלא כמ"ש הר"י אבוהב וכל זה פשוט

שכג מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה וכו' משנה בס"פ אין נדין (כט) אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר"י אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו וידוע דהלכה כת"ק ובגמ' מאי אבל לא במדה א"ר יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו רבא אמר מאי אבל לא במדה שלא יזכיר לו שם מדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ופירש"י המיוחד למדה . שמודד ומוכר בו : עומד למדה . שכשישבר זה בא זה תחתיו אבל עדיין לא מדד בו והרמב"ם כתב בפי' המשנה דכלי העומד למדה היינו שהוא מוכן למדה ועדיין לא נעשה בדיוק ולא שמוהו מדה עכ"ל ולפ"ז אם כבר נעשה בדיוק אע"פ שעדיין לא שמוהו מדה ה"ל כלי המיוחד למדה וכתב הרא"ש ומסתבר כרבא דבתרא הוא וכ"פ בעל העיטור והרמב"ן פסק כרב יהודה והרי"ף לא הביא דברי רבא כמו שכתוב בגמ' עכ"ל כלומר שהרי"ף כתב אמר רבא שלא יזכור לו שם מדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו ע"כ ולפי דבריו כלי המיוחד למדה לרבא לא ימלאנו ובגמרא האי היא סברא דרב יהודה אבל לרבא כלי המיוחד למדה נמי ימלאנו ונמצא שתלה סברת רב יהודה בשם רבא והרמב"ם בפכ"ד מהלכות י"ט פסק כרבא וכדעת הרא"ש שאפילו אם היה כלי מיוחד למדה ימלאנו והוא שלא יזכיר לו שם מדה וכ"כ הר"ן בשמו אבל רבינו כתב בסי' תקי"ו שהרמב"ם אסר בכלי המיוחד למדה וגם ר"י כתב בנ"ד ח"ג שהרי"ף והרמב"ם פסקו כרב יהודה וכ"ל שנוסח' משובשת נזדמנה להם בספרי הרמב"ם שהיה אוסר בכלי המיוחד למדה או שיש להגיה בדבריהם הרמב"ן בנו"ן ונתכוונו למה שכתב הרא"ש והרמב"ן פסק כרב יהודה אבל אין לומר שכתבו כן בשם הרמב"ם משום דבפירוש המשנה כתב כאוקימתא דרב יהודה דכיון דבחיבור הדר ביה ופסק כרבא דברי החיבור שהם אחרונים יש לתפוס עיקר והר"ן כתב על דברי הרי"ף וז"ל מוכח בגמרא דלישנא קמא לת"ק דקי"ל כוותיה אפילו כלי המיוחד למדה ימלאנו וכ"כ הרמב"ם ותמהני על הרי"ף שכתב אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו נ"ל דכי שרינן הכי ה"מ כשהלוקח לוקח מדה

דרכי משה

שכב (א) וכתב מהרי"ל דאסור להטיל גורלות בשבת אפילו ע"י א"י כתב בא"ז זה שעושים הקצבים כשחולקין בשר משליכין סכין ואיזה צד קודם צד החדוד יהא שלי או שלך הא נמי פיים מיקרי ואסור לעשותו בי"ט :

ופירשו

דרישה

סי' שכג [א] **מותר** לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו הוא מיוחד למדה כו' הנה מעתיק ל' הגמרא והמצורף מדברי הפוסקים ולדקדק בהן ונבא על כוונת דברי רבינו לסלק המבוכה והסתירה שהקשה פה הב"י . בס"פ אין נדין ריש דף כ"ט תנן אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה כו' ובגמרא מאי אבל לא במדה אמר רב יודא אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו (פירש"י מיוחד למדה שמודד ומוכר בו עומד למדה שכשישבור זה בא זה תחתיו אבל עדיין לא מדד בו) רבא אמר מאי אבל לא במדה שלא יזכיר לו שם מדה אבל כלי המיוחד ימלאנו עכ"ל הגמרא וז"ל הרי"ף מאי אבל לא במדה אמר רבא שלא יזכיר לו שם מדה אבל כלי העומד למדה ימלאנו עכ"ל. הרי דהרי"ף כתב בשם רבא מ"ש בגמרא בשם רב יודא ואינו מתיר אלא בכלי העומד למדה ולא במיוחד למדה . וז"ל הרא"ש ומסתברא כרבא דבתרא הוא וכן פסק בעל העיטור והרמב"ם פסק כרב יודא והרי"ף לא הביא דברי רבא כמו שכתב בגמרא : (ור"ל כמ"ש שהרי"ף הביא דברי רבא בדברי רב יודא שנינו בגמרא ומכ"ל) עכ"ל הרא"ש . וז"ל הר"ן בגמרא מוכח דלישנא קמא לת"ק דקי"ל כוותיה אפי' כלי המיוחד למדה ימלאנו וכ"כ הרמב"ם ותמהני על הרי"ף שכתב אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו כו' ע"ש . וכתב הב"י דתיבת קמא ותיבת לא בדברי הר"ן ט"ס הן וכצ"ל דלישנא בתרא . אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו כו' ע"ש וכתב עוד ב"י שיש לתמוה על רבינו שכתב בסימן תקי"ו שהרמב"ם אסר בכלי המיוחד למדה וכ"כ ר' ירוחם בנ"ד חלק ג' שהרי"ף והרמב"ם פסקו כרב יודא . וה"א שהרי בפכ"ד מהלכות י"ט כתב הרמב"ם שאפילו בכלי המיוחד למדה ימלאנו והוא שלא יזכיר שם מדה כדעת רבא וכמ"ש הרא"ש הנ"ל וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ם כנ"ל . ונראה שנוסחא משובשת נזדמנה להן בספר הרמב"ם כנ"ל שהיה אוסר בכלי המיוחד למדה . או שיש להגיה בדבריהן הרמב"ן בנו"ן ונתכוונו למ"ש הרא"ש דהרמב"ן פסק כרב יודא . אבל אין לומר שכ"כ בשם הרמב"ם משום דבפי' המשנה כתב כאוקימתא דרב יודא . דכיון דבחיבור הדר ביה ופסק כרבא דברי החיבור שהם אחרונים יש לתפוס עיקר עכ"ל ב"י . ולענ"ד דדברי רבינו ורבי ירוחם ונוסחאות בדברי הרמב"ם שכתב הרא"ש בשמו שפסק כרב יודא זה לא מליא בשום חיבור וספר שהרמב"ן יפסוק כן אלא ודאי נ"ל והרמב"ם והספר ע"ז שהגאון מהרי"א אבוהב הביא דברי הרא"ש וב"י הביאוהו בסמוך שכתב מ"ש הרא"ש עליו ז"ל בשם הרמב"ם אין שפסק כרב יהודה לא מצאתו אותו בספרו שסובר כרב יודא שהרי הוא כתב אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה ואפילו כלי המיוחד למדה שזו היא סברת רבא כו' ע"ש . הרי לפנינו שבנוסחאות מהרי"א ז"ל כתב הרא"ש הרמב"ם במ"ם ולא הרמב"ן בנו"ן ואין לומר דגם במהרי"א ט"ס וכ"ל הרמב"ן בנו"ן שהרי כתב ע"ז שבספרו לא כ"כ והביא ע"ז דברי הרמב"ם כן ושנה ושילש ומוכח מלשונו דגרס בדברי הרא"ש במ"ם . וכן היה גירסת רבינו ורבי ירוחם . וטעמו דהרמב"ם משום דידוע דהרמב"ם בשיטת הרי"ף אזיל ובהדיא לפנינו בהרי"ף שפסק דבכלי העומד למדה דוקא מותר ולא בכלי המיוחד למדה . והשתא א"ש מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה בשיטת רב יודא משום דס"ל כוותיה וכשיטת הרי"ף רבו . ונראה ליתן טעם לסברת הרי"ף והרמב"ם שפסקו לאסור בכלי המיוחד למדה אע"ג דרבא בתרא הוא משום דנוסח הרי"ף היה כתוב בגמרא רבא במקום רב יודא . והיו תרי לישני בגמרא משמיה דרבא בלישנא קמא היה כתוב בשם רבא כמ"ש רב יודא אבל בכלי העומד למדה מותר . ובלישנא בתרא היה כתוב משמיה דרבא אבל בכלי המיוחד למדה מותר והשתא א"ש דכיון דתרוייהו מימרא דרבא נינהו פסקו כלישנא קמא דרבא להחמיר . והשתא א"ש מ"ש הרי"ף בשם רבא ולא כ"כ בשם רב יודא ואע"ג דהרי"ף כתב וז"ל מאי אבל לא במדה אמר רבא לא יזכיר לו שם מדה . ולי זה ליתא בגמרא בשם רב יודא נראה שהיה גרסת הרי"ף בגמרא בשני הלשונות בתוך דפי' דמתני' דקתני אבל לא במדה ר"ל שלא יזכיר שם מדה אבל במאי דמסיק וכתב אבל כו' בזה היה שינוי הלשונות דבל' קמא היה כתוב בכלי העומד למדה כמ"ש בגמרא דידן בשם רב יודא ובלישנא בתרא היה כתוב המיוחד למדה וק"ל . ובזה נתיישב ל' הר"ן הנ"ל שכתב וז"ל בגמרא מוכח דלישנא בתרא לת"ק דקי"ל כוותיה כו' וקשה מאי לישנא קמא ובתרא שייך בתרי אמוראי דפליגי בפי' המשנה והכי הל"ל בגמרא מוכח דלרבא מותר לת"ק דקי"ל כוותיה כו' . במ"ש א"ש דהם הר"ן ידע (או גם ר"ן גרס כן) מוכתב הרי"ף בשם רבא ש"מ דגרס בתרוייהו רבא בגמרא וז"ש לישנא קמא ולישנא בתרא ותמה על הרי"ף למה לא פסק לקולא כלישנא בתרא דהרי הזכרת שם מדה איסור מדרבנן הוא ואזלינן בשל סופרים להקל . והשתא א"ש נמי מ"ש הרא"ש הנ"ל וז"ל והרי"ף לא הביא דברי רבא כמ"ש בגמרא עכ"ל . דק' מאי אשמעינן הרא"ש בזה ומאי בא ללמדינו . ולפי מ"ש א"ש והכי הלעת דבריו ומסתבר דהלכה כרבא דבתראה הוא אבל הרמב"ן או הרמב"ם פסק כרב יודא . וק' למה הניחו דברי רבא ופסקו כרב יודא . וע"ז כתב ליישב דס"ל כהרי"ף דלא הביא דברי רבא כמ"ש בגמ' ור"ל דלא גרס רב יודא אלא גרס רבא בתרוייהו וק"ל . ומכל זה מוכח דגירסת רבינו בסימן תקי"ו ור' ירוחם היא הנוסחאות האמיתיות דכתב בשם הרמב"ם לאסור . ולפ"ז נראה דמ"ש רבינו כאן בשם הרמב"ם וז"ל כתב הרמב"ם אסור לשקול כלל או למנות ולמדוד בין בכלי מדה כו' אף שכתב כתב הרמב"ם צריכין לפרשו כאילו כתב והרמב"ם כתב בלשון פלוגתא (ואין מדרך רבי' לדקדק בל' זה וכמ"ש ב"י בעצמו כמה פעמים על דברי רבינו) דהרי הרמב"ם אוסר מ"ש רבי' לפני זה דמותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אפילו הוא מיוחד למדה . והשתא הוא דברי רבינו שבכאן כמו שכן בסימן תקי"ו מלה במלה ע"ש ודו"ק . וגם לא סתרי לפ"ז דברי הרמב"ם אהדדי ולפי נוסחאות רבינו ורבי' ירוחם שגרסו בדברי הרמב"ם בהלכות י"ט לאסור בכלי המיוחד למדה . א"ש מ"ש הרמב"ם בהדיא בהל' שבת פכ"ג לאיסור שכתב וז"ל כשם שאסור לשקול כך אסור למנות ולמדוד בין ביד בין בכלי בין בחבל . ולפי נוסחאות שכתב לפני הר"ן והב"י ובספרים שבידינו בשם הרמב"ם בהלכות י"ט להיתר קשה דברי הרמב"ם דידיה אדידיה . ולפי מ"ש הכלבו וב"י מביאו דאסור להוליך דבר הנמדד בכליו של מוכר ואינו מותר אלא בכליו של לוקח למלאותו ולהביאו לביתו. י"ל דמ"ש הרמב"ם בפכ"ד די"ט דמותר אפילו המיוחד למדה ר"ל כשימלא כלי של לוקח . ומ"ש רבינו ורי"ו בשם הרמב"ם דאסור לומר מלא לי כלי זה המיוחד למדה ר"ל כליו של מוכר . ומיהו זהו דוחק דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש . ומהרי"א הקשה קושיא זו וב"י הביאו וכתב דאין לומר דבשבת החמיר הרמב"ם וביו"ט הקיל דלהרא"ש דכתב בשם הרמב"ם לקולא דפסק כרב יודא הנ"ל בדין י"ט א"א לתרץ כן ומסיק וכתב ז"ל אבל כפי הנגלה מדברי המחבר אין סתירה בין זה לזה שהרי כתב הר"ן שיש תימה על הרי"ף שכתב שבכלי העומד למדה (לפי פי' מהרי"א שפיר גירסא תיבת לא בדברי הר"ן גם ב"י לא מחקו לפי' זה וכמ"ש אח"כ ב"י בלשונו ע"ש) לא ימלאנו מאמר שהלכה היא כמו שכתבתי והטיב ע"ז דכי שרינן הכי ה"מ כשהלוקח נוטל מדה של מוכר ומוליכה לביתו . אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך תוך כלי של הלוקח אסור ואמר שכן נראין דברי הרמב"ם בפכ"ד מהל' י"ט וגם המחבר נראה שהבין הרמב"ם לאסור זה שהרי אח' שאמר שמותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אמר כתב הרמב"ם אסור למדוד כו' שהכוונה היא שאסור למדוד בדרך שאמרנו ולפ"ז אין חילוק בין שבת לי"ט כו' עכ"ל מהרי"א ז"ל . והב"י הקשה עליו ביישוב דברי הרמב"ם הנ"ל וגם בפירושו לדברי הר"ן שמהרי"א עלתה על דעתו שמ"ש הר"ן דכי שרינן כו' ל"כ ליישב תמיהתו על הרי"ף וה"א כו' ע"ש . ועוד כתב ומ"ש מהרי"א שכוונת רבינו במ"ש כתב הרמב"ם כו' הוא לומר שהרמב"ם מודה במה שכתב לפני זה וה"א שהרי בסי' תקי"ו כתב הרמב"ם לאיסורא כו' עד ועל מ"ש שהמחבר הביא הא דכתב הרמב"ם אסור לשקול כלל או למנות לומר דפליג . על מ"ש דמותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה יש לדקדק דא"כ אבל הרמב"ם כתב מבעי ליה כו' ותימא בעיני אין עלתה על דעתו דב"י להבין דעת מהרי"א דמ"ש רבינו כאן כתב הרמב"ם כו' לפלוגי כתבי' הא ב"י גופה הקשה לעיל על מהרי"א מסי' תקי"ו שכתב רבינו שם בשם הרמב"ם לאסור לומר מלא לי כלי זה אבל מ"ש רבינו בשם הרמב"ם כאן פשוט בדברי מהרי"א הנ"ל דכוונתו דהרמב"ם מתיר באומר מלא לי כלי זה דא"כ לא נתיישבו כלל דברי ב"י ומהרי"א הנ"ל דו"ק ותשכח בדברי ב"י הנ"ל . לכן נלענ"ד דטעות נפל בדפוס ב"י ובמקום שנדפס לפניו ועל מ"ש שהמחבר כו' שנדפס ועל בעי"ן נ"ל ואל באל"ף . ור"ל הוא ואין לומר שהמחבר כו' והכי הלעת דבריו דעד כאן כתב ב"י לפי פשוטו דהבנת דברי מהרי"א דמ"ש מהרי"א ז"ל וגם כן המחבר נראה שהבין הרמב"ם לאסור זה . ר"ל לאסור אם נותן הלוקח לתוך מדותיו דוקא . אבל אם מוליך לביתו במדת המוכר מותר שהרי מתחיל רבינו בהיתר דמותר לומר כו' וכתב עליו וז"ל כתב הרמב"ם דמשמע דלא אתי לפלוגי הרמב"ם אלא כוונתו דפעמים שהוא אסור והיינו כשנותן הלוקח לתוך

(א) תן לי מדה פלונית או פלונית (ב) כתב הרמב"ם ז"ל אסור לשקול כלל או למנות ולמדוד בין בכלי מדה בין ביד בין בחבל ומותר לומר לחבירו תן לי ביצים ואגוזים במנין ואומר לחנוני (א) תן לי ד' ביצים וה' רמונים ובלבד שלא יזכיר לו שם דמים (ב) ולא סכום מדה

פשוט לפע"ד אין צריך לאריכות לבאר כל זה : **ומ"ש** רבינו כתב הרמב"ם אסור לשקול כלל או למנות ולמדוד בין בכלי מדה בין ביד בין בחבל בפרק כ"ג דשבת כתב כן ורצונו לומר בכלי מדה דכתב כאן בסתם שהוא אסור היינו כמו שרגילין למדוד בחול דמזכיר לו שם מדה דומיא דמודד ביד או בחבל וכאן קיצר הרמב"ם ולא כתב אלא דרך כלל · ובה' י"ט האריך בפרטי דינין של משקל ומנין ומדידה כמו שתפורש במשנה ובגמ' גבי י"ט דבהא דין שבת ודין י"ט שוין והתנא דקבע דינים אלו בי"ט הוא לפי דשכיח טפי בי"ט מבשבת כיון דאוכל נפש מותר בי"ט ששוקלין ומונין ומודדין שהולכין אצל רועה צאן וא"ל תן לי טלה אחד ואצל פטם ואצל נחתום ואצל חנוני ושוחטין ושוקלין בשר וכו' :

ומותר לומר לחבירו תן לי בצים ואגוזים במנין משנה שם · ואומר לחנוני תן ד' בצים וה' רימונים ברייתא שם והיינו חבירו ישראל וחנוני ישראל · אבל בא"י אסור דשמא הבצים היום נולדו ועיין במ"ש הר"ן לשם .

ומ"ש ובלבד שלא יזכיר לו שם דמים וכו' ברייתא שם פליגי בה ת"ק ורשב"א. ואיכא חלוף גרסאות דמחלפי דת"ק כדרשב"א ודרשב"א כדת"ק ומסיק הרא"ש ואמר ולכך יש ליזהר בשניהם ועוד יש גירסא אחרת כדת"ק ולכך יש ליזהר בכל שלשתן דהיינו סכום מקח וסכום מדה וסכום מנין · ובסכום מקח איכא שני פירושים הרי"ף מפרש לקולא דוקא כשהיה חייב לו תחלה כסף וא"ל תן לי עתה בכסף הרי לך בידי שני כסף זהו סכום מקח פי' סכום דמים שהוא סוכם הדמים זה אסור אבל בא"ל תן לי בכסף מותר דאעפ"י דמזכיר דמים כיון שאינו סוכם הדמים דהיינו סך הכל כך וכך וכן פי' ר"ח ובה"ג וכתב המרדכי שכן נראה לראבי"ה עיקר וכ"כ בהגה"ת אשיר"י וכתוב עוד המרדכי והא"ז דלא קשה על פי' זה מהא דאמר התם אין פוסקין דמים לבהמה דאלמא דפסיקת שם דמים בלבד אסור דשאני התם דהוי דבר שאינו ידוע שיעור מחכריה. א"כ כשפוסק דמיה הוי מקח וממכר ממש אבל לרש"י פי' סכום מקח דמים משמע דכשמזכיר שם דמים בלחוד תן לי בכסף נמי אסור וכ"כ הרמב"ם שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מנין ומביאו הרא"ש משמע דהכי ס"ל ואחריהם נמשך רבינו ואמר בלבד שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין נזהר שלא אמר סכום דמים אלא דמים בלחוד להורות דבדמים אסור אפי בלא סכום גם הר"ן כתב כך ותמה על הרי"ף ומביאו בית יוסף והכי נקטינן מיהו בהגה"ת ש"ע כ' דנהגו במדינות

מדה של מוכר ומוליכה לביתו והיינו נמי לישנא דאומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה והיינו נמי דאמרינן בגמרא דעבידי אינשי דמקרבין חמרא במאני דכיילא ושתו אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור וכן נראים דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות י"ט עכ"ל ונראה שיש טעות סופר בדבריו שכתב דללישנא קמא אפילו כלי המיוחד למדה ימלאנו וצריך להגיה דללישנא בתרא במקום דללישנא קמא דהא ללישנא בתרא הוא דשרי במיוחד למדה ולא ללישנא קמא גם מ"ש ותמהני על הרי"ף שכתב אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו צריך למחוק לא שהרי הרי"ף כתב אבל כלי העומד למדה ימלאנו ומיהו אפשר שטעות משובשת נזדמנה לו בספרי הרי"ף שהיה כתוב בה לא ימלאנו ומדברי הכלבו בה' יו"ט נראה דליטול כלי המדה של מוכר ולהוליכה לתוך ביתו נמי אסור ולא שרי אלא כשהלוקח מביא הכלי מתוך ביתו ואומר מלא לי כלי זה:

ומ"ש הר"ן ונ"ל דכי שרינן הכי ה"מ כשהלוקח נוטל מדה של מוכר וכו' ותשמע לי דמלתא באנפי נפשה היא ואינה ענין לתמיהתו שתמה על הרי"ף וכתבתי כן לפי שמצאתי כתוב בביאור הגאון מהר"י אבוהב ז"ל וז"ל אבל הרמב"ם פסק כר"י כ"כ בפסקי הרא"ש אבל לשון הרמב"ם לא מצאנו אותו בספרו שסובר כר"י שהרי הוא כתב אומר לחנוני מלא לי כלי זה ואפי' כלי המיוחד למדה שזו היא סברת רבא אבל בהל' שבת פכ"ג כתב כשם שאסור לשקול כך אסור למנות ולמדוד בין בכלי בין ביד בין בחבל ואם נפרש שבכל מדה ר"ל שלא יוכל לומר לחבירו מלא לי כלי זה אם הוא מיוחד למדה א"כ הוא סותר מ"ש בה' י"ט אם לא שנאמר שיש הפרש ביניהם שבשבת אסרו מיוחד למדה ובי"ט התירו אבל הרא"ש א"א שיסבור זה שהרי מקור הדין שהוציא הרמב"ם זה הדין הוא מאומר אדם לחנוני שכתב בהל' י"ט ומזה הצד אמר שפסק כר"י אבל כפי הנראה מהמחבר אין סתירה בין זה לזה שהרי כתב הר"ן שיש תימה על הרי"ף שכתב שכלי העומד למדה לא ימלאנו מאחר שהלכה הוא כמו שכתבתי והשיב על זה דכי שרינן הכי ה"מ כשהלוקח נוטל מדה של מוכר ומוליכה לביתו אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כלי הלוקח אסור ואמר שכן נראין דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות יום טוב וגם כן המחבר נראה שהביא הרמב"ם לאסור זה שהרי מאחר שאמר שמותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה אחר כתב הרמב"ם אסור למדוד שהכוונה היא שאסור למדוד כדרך שאמרנו ולפ"ז אין חילוק בין י"ט לשבת שאפי' בשבת שרי לדעת הרמב"ם מלא כלי זה ובי"ט ג"כ אסור ליקח כלי המדה ולספוך אותו בכלי אחר אע"פ שהרמב"ם כתב האיסור לשבת ה"ה לי"ט עכ"ל הגאון הנזכר ז"ל ותמיהני דלפ"ז כשכתב הרי"ף אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו היינו כששוכך לתוך כליו של לוקח דוקא ופלוגתא דרב יהודה ורבא באוקימתא דמתני' דהיינו כשנוטל מדה של מוכר ומוליכה לביתו אי שרי בכלי העומד למדה דוקא או אפי' בכלי המיוחד למדה לא נזכר בדברי הרי"ף כלל ואת"ל דמאחר שכתב ובלבד שלא יזכיר לו שם מדה תמילא משמע דאפילו כלי המיוחד למדה שרי ליטול ולהוליכה לתוך ביתו הדבר ברור שאין הלשון סובלו דא"כ הל"ל הכי אבל לא ימלאנו אפילו עומד למדה כלומר דהא דשרי אפילו במיוחד למדה והוא שלא יזכיר לו שם מדה דוקא בנוטל המדה ומוליכה לתוך ביתו אבל לא ימלא וישפוך לתוך כלי של לוקח אפילו הוא כלי העומד למדה אבל מה שכתב אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו לא משמע הכי כלל הלכך נ"ל דבודאי זה שכתב הר"ן ונ"ל דכי שרינן הכי ה"מ כשהלוקח נוטל מדה של מוכר וכו' מלתא באנפה נפשה היא ואינה ענין לתמיהתו על הרי"ף כמו שכתבתי לעיל ועוד יש לדקדק בדברי הגאון ז"ל שכתב שלדברי המחבר יש ליישב דעת הרמב"ם ע"פ דברי הר"ן שמה שאסר למדוד בשבת היינו בשופך לתוך כלי הלוקח ומה שהתיר לומר בי"ט מלא לי כלי זה הוא במוליך המדה לתוך ביתו שהרי רבינו כתב בסי' תקי"ז וז"ל מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה ואפילו היא מיוחד למדה ובלבד שלא יזכיר שם מדה לומר תן לי מדה פלונית והרמב"ם אוסר בכלי המיוחד למדה ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל הרי דבמלא לי כלי זה שמשמעו שמוליך המדה ומוליכה לתוך ביתו כדכתב הר"ן כתב דאסר הרמב"ם בי"ט וכ"ש בשבת ועל מ"ש ולפ"ז אין חלוק בין י"ט לשבת שאפילו בשבת שרי אפילו לדעת הרמב"ם לומר מלא לי כלי זה וביום טוב גם כן אסור ליקח כלי המדה ולספוך אותו בכלי אחר אע"פ שהרמב"ם כתב האיסור לשבת ה"ה ליום טוב יש לדקדק דבשלמא אי הוה נקט שריותא דמלא לי כלי זה בשבת ה"א דכ"ש דשרי בי"ט ואי הוה נקט איסורא דלספוך המדה לתוך כלי אחר בי"ט ה"א דכ"ש בשבת אבל השתא דכתב איסורא דשופך המדה לתוך כלי אחר בשבת ושריותא דמלא לי כלי זה בי"ט איכא בשריותא דנוטל המדה ומוליכה לתוך ביתו שכתב גבי י"ט דוקא בי"ט הוא דקא שרי ולא בשבת דחמיר ולגבי איסורא דשופך המדה לתוך כלי אחר שכתב בשבת נהי דבי"ט נמי אסור מיהו לאו משום דילפינן לה מדכתב כן לענין שבת דאי מהא לא איריא דאימא דוקא בשבת דחמיר הוא דאסור ולא בי"ט אלא משום דליכא דמלא לי כלי זה האמור בי"ט דייקינן הכי כמ"ש הר"ן ועל מ"ש שהמחבר הביא הא דכתב הרמב"ם אסור לשקול כלל או למנות ולמדוד וכו' לומר דפליג על מ"ש דמותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה יש לדקדק דא"כ אבל הרמב"ם כתב מבעי ליה ומדנקט כתב הרמב"ם נראה דדבר בפני עצמו הוא ואינו ענין לאה שהזכיר למעלה לכן נ"ל כמ"ש בתחלת הדיבור שנוסחא משובשת נזדמנה לרבינו בדברי הרמב"ם או שיש להגיה בסי' תקי"ז הרמב"ן במקום הרמב"ם ולענין דעת הרמב"ם נראה דבגוונא דשרי בי"ט שרי נמי בשבת ומה שלא כתב ההיתר אלא בי"ט היינו משום דמתני' דאומר אדם לחנוני מלא לי כלי זה בי"ט מיתניא ומ"ש בפכ"ב מהלכות שבת שאסור למדוד בין בכלי מדה בין ביד איכא לאוקמא במדת קרקע או בגדים דוקא וכדמשמע מדקתני בין בחבל אבל מדת הלח אין ה"נ דשרי כי היכי דשרי בי"ט ואפי' את"ל דבמדת הלח מיירי איכא לאוקמי במזכיר לו שם מדה או בשופך המדה לתוך כלי אחר דבי"ט נמי אסור ואע"פ שאפשר לומר דהרמב"ם ס"ל דע"כ לא שרי מתניתין לומר מלא לי כלי זה אלא בי"ט דוקא אבל בשבת בכל גוונא אסור מדברי רבי' לא משמע דבהאי ליסנא דאסור לשקול ולמדוד וכו' נתכוון לאסור לומר מלא לי כלי זה דא"כ הל"ל אבל הרמב"ם כתב אסור לשקול כלל וכו' וכמו שכתבתי בסמוך ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים לפסוק הלכה כרבא דאחר כלי המיוחד למדה ימלאנו הכי נקטינן ומיהו היינו דוקא ליטול הלוקח מדה של מוכר ולהוליכה לביתו ואע"ל אם הלוקח מביא כלי מתוך ביתו שהוא מיוחד למדה ואומר לו מלא לי כלי זה אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך לתוך כליו של לוקח אסור וכמו שדקדק הר"ן מליסנא דמתני' ומליסנא דהרמב"ם כתב ה"ה בפ"ד מהל' י"ט דאיתא בירושלמי ר"א אמר ר' אחא בר חנינא מלא הדין מנה למחר אנן מכילין ליה (פירוש מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד כמה מדות הוא מחזיק) כתב המרדכי בפרק א"צ אמר רבא ובלבד שלא יזכיר לו שם המדה אבל כלי המיוחד למדה ימלאנו ואתא ר"י למימר וכו' והלכתא כרבנן ואפילו לר"י אם אינו ממלאו או הוסיף עליו שרי ואין כאן גזל שידוע לבעלים שהכל רגילין בכך בי"ט ולכך נהגו למדוד במדה ולהטיל בה טבעת ע"כ וכ"כ הג"א שם כתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ב שנוהגים במקומך שמודדין יין בשבת וכותבין מע"ש פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר כשמודדין היין לוקח בעל היין מחט ועושה נקבים כמנין המדות שמוליך דע כי מנהג רע הוא וראוי לבטלו ושתים רעות הם עושין הא' המדידה כדתנן (שם כט ·) אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ומפרש בגמרא מאי אבל לא במדה אבל לא בכלי המיוחד למדה ועוד דאסור להסתכל באותו כתב שכתוב בו סכום המעות כדתנן (שבת קמח) מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב ומפרש בגמרא (קמט ·) מ"ט רב ביבי אמר שמא ימחוק אביי אמר שמא יקרא בשטרי הדיוטות ע"כ

ומותר לומר לחבירו תן לי בוצים ואגוזים במנין משנה (שם) בפרק א"צ :

ואומר לחנוני תן לי ד' בוצים וה' רמונים ובלבד שלא יזכיר לו שם דמים וכו' ברייתא שם וגירסת רש"י ובלבד שלא יזכיר לו סכום דמים רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח · ופירש"י סכום מדה · קב או קביים : סכום מקח · דמים · וכתב הרא"ש וז"ל ור"ח גורס סכום מנין במילתיה

דרכי משה

שכג (א) ופירשו הגאונים דדוקא בחנוני ישראל אבל לא בחנוני א"י עכ"ל א"ז וע"ל סימן תקי"ז אם נוהגין כן (ב) ומשמע מדברי הר"ן פרק אין צדין דאסור לומר תן לי בכסף אבל מדברי הג"א משמע שם דבכה"ג שרי בדבר שמקחו ידוע כבר ולא מקרי מקח אלא כשאומר תן לי בכסף ויהיו לך בידי שתי כסף וז"ל א"ז כתב ראב"ן דאסור לומר תן לי בפשוט או בב' פשוטים יין אבל ראבי"ה כתב דשרי דלא מיקרי סכום מקח דדוקא כשאומר לו תן לי בפשוט או בב' פשוטים ואז אני חייב לך סך הכל כך וכך זהו אסור אבל בכה"ג שרי והא דאמרינן אין פוסקין דמים בי"ט היינו בדבר שאין שומתו ידוע אבל בדבר ששומתו ידוע שרי עכ"ל וכן נראין דברי הרי"ף פרק א"צ דמותר לומר תן לי בפשוט או בב' פשיטים וכ"כ המרדכי בהגהת סוף שבת לעניין מנין דמותר לומר תן לי כך וכך דאינו מכוין למנין רק להודיע שכך וכך הוא צריך ונ"ל דה"ה לענין מדה נמי שרי בכה"ג דלא אסרו להזכיר שם מדה אלא בדבר שאין מדתו ידוע אבל בדבר שמדתו ידוע רק שמודיע לחנוני כמה צריך שרי וכן פשוט המנהג כדברי ראבי"ה (וע"ל בסמוך

דרישה

כליו ומוליך לביתו והקשה על זה כמה קושיות ועצמו מתחיל ב"י לכתוב דין אחר וכתב ואין לומר דכוונת מהרי"א במ"ש ז"ל וג"כ המחבר נראה שהבי"א הרמב"ם לאסור זה כו' ר"ל לאסור מ"ש המחבר לפני זה דקאי אמ"ש תחלה מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה כו' וע"ז הביא לדברי הרמב"ם וכתב דהרמב"ם אסרו ומ"ש מהרי"א וג"כ המחבר כו' ר"ל כמו שהרא"ש כתב בשם הרמב"ם והסמיך בכל ענין שהרי רב יודא ורבא באומר לחבירו מלא לי כלי זה פליגי ור"ל שהלוקח מביא כלי עמו ואמר למוכר מלא לי כלי זה ואוליכו לביתו ואפ"ה אוסר רב יודא אפי' לת"ק במיוחד למדה כן ג"כ המחבר שמתחיל מתחלה במותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה וכתב עליו דהרמב"ם אסרו ואע"ג דמהרי"א כתב תחלה ז"ל אבל כפי הנראה מהמחבר אין סתירה בין זה לזה · צ"ל לפ"ז דהמחבר הראשון ר"ל הרמב"ם יר"ל לפי דברי הרא"ש ונוסחאות קשין דברי הרמב"ם אהדדי אבל לפי הנראה מהרמב"ם עצמו לא קשיא מידי ואח"כ מסי' וכתב וגם כן המחבר נראה שהביא הרמב"ם לאיסור זה · ר"ל וג"כ כמו הרא"ש שס"ל שדעת הר[illegible] ומ"ש אח"כ ז"ל ולפ"ז אין חילו[illegible]

פרישה

פי' שכג (א) **תן** לי מדה פלונית או פלונית ק"ק מ"ש או פלונית דמה לי מדה זו או זו והיה נראה ליישב דה"ק אע"ג דאינו מדקדק לומר תן לי דווקא מדה זו אלא אומר תן לי מדה זו או זו איזה שתרצה אפ"ה אסור וק"ל :

(ב) **כתב** הרמב"ם אסור לשקול כו' ע"ל סוף סימן תקי"ז שכתב רבינו בשם הרמב"ם דבמדה המיוחדת למדה אסור ולפ"ז ה"ל לרבינו לכתוב והרמב"ם כתב בלשון פלוגתא אהא דמתיר לפני זה ועיין בב"י ובדרישה שהארכתי ולענין פירוש לדברי הר"ן במה שמחולקים בו הב"י ומהרי"א ז"ל נלפע"ד פשוט להכריע כפי' מהרר"י ז"ל וקושיית הב"י אינה כלל וגם א"צ למחוק תיבת לא כמ"ש ב"י ואדרבה מוכרחים אנו לגורסו כי מאחר שסיים הר"ן וכו' וכן נראים דברי הרמב"ם בפ"ד מהל' י"ט עכ"ל ור"ל שהרמב"ם כתב שם בסימן כ"א וז"ל וכן לא יקח מבעלי החנות במדה או במשקל אלא כיצד הוא עושה אומר לחנוני מלא כלי זה ולמחר נותן לו שויו ואפילו היה כלי המיוחד למדה ימלאנו והוא שלא יזכר לו שם מדה עכ"ל · והנה דברי הר"ן [illegible]

מדה א ולא סכום מנין לומר כך וכך יש לך בידי תן לי כך וכך ויהיה לך בידי כך וכך : **המביא** כדי יין וכדי שמן לא יביאם בסל וקופה כדרך חול אלא יביאם לפניו או על כתיפו וכיוצא בזה שישנה מדרך חול אפי' אין בשינוי קלות במשא ואם ב א"א לו לשנות מותר : **מדיחין** כלים בשבת לצורך היום כגון שנשאר לו עדיין סעודה לאכול אבל לאחר סעודה שלישית אין מדיחין וכלי שתייה מדיחין כל היום שכל היום ראוי לשתייה אבל אסור להטביל

במילתיה דת"ק והכי איתא בתוספ' ופירש בה"ג שלא יאמר נטלת כך וכך אגוזים טול עדיין כך כדי שיהא לך ק' או ר' ורשב"א מתיר אע"פ שמזכיר סכום מנין מאחר שאינו מזכיר סכום מקח שלא יאמר לו טול כך וכך להשלים דינר והרי"ף גורס במילתיה דת"ק מקח ובמילתיה דר"ש מנין ולכך יש ליזהר בשניהם וכ"כ הרמב"ם בפכ"ד מהל' י"ט שלא יזכיר שם דמים ולא סכום מנין עכ"ל וז"ל הרי"ף שם ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מנין פירוש סכום מקח כגון שיש עליו כסף לא יאמר לו תן לי בכסף ויש עלי כסף אחר הרי יש לך בידי שני כספים וסכום מנין לא יאמר לו הרי שיש לך בידי כ' אגוזים תן לי כ' אחרים והרי יש לך בידי ק' וכתב עליו הר"ן ותמהני אם אמר לו תן לי בכסף אע"פ שלא עשה חשבון לומר הרי יש לך בידי שתי כספים מתסר ועוד דפשיטא דהיינו מקח וממכר ונ"ל דתן לי בכסף לאו דוקא אלא תן לי בכדי שיהיה לך בידי שתי כספים וסד"א כיון שאינו עוסק בפירוש על מה שהוא לוקח עכשיו שרי קמ"ל עכ"ל ובהג"א בפרק הנזכר כתב ולא חיישינן שמא יזכיר לו סכום מקח שיאמר לו תן לי בפשוט או בשני פשיטים דהיינו לא הוי סכום מקח אלא כגון שתחלה היה חייב לו פשוט הרי לך בידי שנים והא סכום מקח ואסור והא דאמרינן לעיל אין פוסקין דמים בי"ט היינו דוקא בדבר שאין ידוע שיעור ממכרו עכ"ל ונראה שהם תוספות דיבורם במאי דקתני התם הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כ' ביצים או כ' אגוזים וכו' לומר דאשמועינן דלא חיישינן שמא יזכיר לו סכום מקח וכו' ודבריהם כפשט דברי הרי"ף אע"פ שהם תמוהים כמו שתמה עליהם הר"ן והתו' כתבו שם דנראה להם גירסת ר"ח ובפירוש בה"ג ולכך יש ליזהר שלא להזכיר אפילו סכום מנין לפי שדומה למקח וממכר עכ"ל וכך הם דברי רבינו ובס"פ איזהו נשך (עה.) כתבו התוספ' דברי בה"ג וכתבו עליו ונראה הטעם דכיון שבא לדקדק בצמצום החשבון אסור שאין זה כדרך בעכ"ב כי אין רגיל לדקדק בצמצום החשבונ' כעין זה ואומר' גזולה היא ונראה דדוקא כשנותנין ק' אגוזים בפרוטה או אסור דאי חשבון של ק' לא שייך לצמצו' דמים אין נראה שיהא אסור עכ"ל וכן כתבו שם הג"א וכתבו עוד התוס' בפרק שואל (קמט.) וז"ל ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח שאם היו נותנין ק' אגוזים בדינר ולקח כבר צ' לא יאמר לו תן לי כ' אגוזים שאתחייב לך י' אגוזים שנראה שעושה להשלים המכר אבל יכול לומר לו תן לי כ' אגוזים סתם ע"כ: דין בני חבורה המקפידין זה על זה אם יכולין לומר מלא לי כלי בכלי המיוחד למדה וכן אם יכולין לומר תן לי ביצים ואגוזים במנין אכתוב בסי' תקי"ז בס"ד:

המביא כדי יין וכדי שמן לא יביאם בסל וקופה וכו' רפ"ד דמסכת י"ט שם וסובר רבינו דה"ה לשבת אבל התוספות (שם) כתב דה"מ בי"ט שהוא מוציא לחוץ והרואה אומר לצורך חול מביא אותם אבל בשבת שאינו מטלטל אלא מזוית לזוית למעוטי בהילוכא עדיף ויותר טוב להביא' בסל ובקופ' בפעם אחד מלהביאן כל אחד בפני עצמו: ומיהו מדברי הר"ן נראה קצת שסובר כדעת רבינו דשבת וי"ט שוין לענין זה שכתב לא יביאם בסל ובקופה לתת ג' וד' בתוך קופה אחת מפני שנראה כמעשה חול לשאת משאות אבל יביאם על כתיפו אחת או ב' דמוכח דלצורך י"ט היא או לפניו בידיו ואע"ג דמסקינן בפרק מפנין (קכז.) דאפושי במשוי עדיף מאפושי בהילוכ' שאני הכא דעבי' עובדין דחול: **מדיחין** כלים בשבת לצורך היום וכו' ברייתא בפרק כל כתבי (קיח.):

ומ"ש אבל אסור להטביל כלי חדש וכו' בפ"ב דבי"ט (יז:) תנן חל להיו' אחר השבת ב"ש אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת וב"ה כלים מלפני השבת אדם בשבת ובגמרא דכ"ע מיהת כלים בשבת לא מ"ט אמר רבה גזירה שמא יטלנה בידו ויעבירנו ד"א ברה"ר הא תינח בשבת בי"ט מא"ל גזירה י"ט אטו שבת רב יוסף אמר גזירה משום סחיטה א"ל אביי תינח כלים דבני סחיטה נינהו כלים דלאו בני סחיטה נינהו מאי איכא למימר א"ל גזירה הני אטו הני רב ביבי אמר גזירה שמא ישהה ופירש"י אי שרית ליה לאטבולינהו בי"ט משהי להו עד י"ט שהוא פנוי ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי וכתב הרא"ש וז"ל והביא הרי"ף טעמא דרב יוסף וטעמא דרב ביבי ושביק טעמא דרבה וטעמא דרבא ותמהני למה האריך לפרש משנה זו מה שייך טבילת כלים האידנ' ועוד לפי הטעמים שכתוב מותר להטביל כלים חדשים בי"ט הלכך נראה דטעמא דרבה עיקר דהלכתא כוותיה לגבי רב יוסף וכן מצינו זה הטעם גבי שופר ולולב ומגילה וכן רב' בתרא' הוא ומאלו שני הטעמים אסור להטביל כלים חדשים בי"ט עכ"ל והרמב"ם בפכ"ד מהל' י"ט כתב טעמא דרב ביבי וה"ה נתן טעם למה כתב טעם זה והניח האחרים וכתב עוד בשם הרשב"א שאין מטבילין בי"ט כלי תשמיש הנקחין מן הא"י הצריכים טבילה והוא ז"ל כתב דאף ע"פ שיש מקום לומר דלהרמב"ם שרי עכ"ז אפשר שגם הוא מודה בכך : והכלבו כתב בהל' י"ט כלים הלקוחים מן הא"י כיון שהן צריכים טבילה נראה לומר שאסור להטבילן ביום טוב ויש מתירין עד כאן ולענין הלכה כיון דלהרי"ף והרמב"ם משמע דשרי להטביל כלים חדשים בי"ט הכי נקטינן מיהו כיון דאפשר בתיקון שכתב המרדכי שאכתוב בסמוך נכון לחוש לדברי האוסר ושלא להתיר כ"א על ידי אותו תיקון שכתב דאפשר (ג) : **כתב** ה"ה בפ"ד מהלכות י"ט בשם הרשב"א שכלי תשמיש הנקחין מן הא"י הצריכין טביל' אם הוא כלי הטעון לדלו' בו או למלאות מים מן המעין ממלא בו והוא טהור כעין שאמרו בפ"ב דבי"ט (יח.) מדלין בדלי טמא והוא טהור וכ"כ בהגהות פכ"ג מהלכות שבת ונראה מדבריהם דהא דקתני דלי לאו דוקא אלא ה"ה לכל כלי כל שממלא אותו דלא מיחזי אלא כמאן דבעי למישקל מיא והכי איתא בהדיא בירושלמי פ"ב דביצה דגרסינן התם תני רבי הושעיא ממלא אדם כלי טמא מן הבור ומערים עליו ומטבילו תני נפל דלוו לתוך הבור ומערים עליהם ומטבילן : **כתב** המרדכי בפ"ב דביצה מי שנשכח ולא הטביל כלי מע"ש או מערב י"ט יתן הכלי לא"י במתנ' ויחזור וישאלנו ממנו וה"ל כשואל מן הא"י דא"צ טבילה :

ומותר

במדינות אלו להקל כדעת הרי"ף ודעימיה : **ומ"ש** רבינו לומר כך וכך יש לך בידי וכו' אתרווייהו קאי אסכום מדה ואסכום מנין אלא דצריך לבאר דבסכום מנין פירושו שאומר לו יש לך בידי י' אגוזים תן לי עוד י' אגוזים ויהיה לך בידי כ' אגוזים אבל בסכום מדה א"א לומר יש לך בידי מדה סלונית תן לי עוד מדה פלונית ויהיה לך בידי כך וכך מדה פלונית דא"כ תיפוק ליה בלא סכום מדה אסור לומר תן לי מדה פלונית אלא צריך לפרש בכה"ג דאומר לו יש לך בידי מלא כלי זה שמלאת לי מלא לי עוד כלי זה ויהיה לך בידי מלא שני כלים זהו סכום מדה ואסור אלא יאמר לו מלא לי כלי זה : **המביא** כדי יין וכו' רפ"ד דמסכת י"ט ולגבי י"ט תנן וסובר רבינו דבדין זה שוין שבת וי"ט אבל התוס' לא כתבו לחלק בין י"ט לשבת ומביאו ב"י ובש"ע הביא שני הדעות וז"ל רש"י לא יביאם בסל ובקופה לתת ג' וד' בתוך הקופה וישאם משום שנראה כמעשה דחול לשאת משאות אבל מביא על כתפו אחת או ב' דמוכח דלצורך י"ט או לפניו בידו עכ"ל : **מדיחין** כלים בשבת לצורך היום וכו' ברייתא בפרק כל כתבי אבל אסור להטביל וכו' משנה בפ"ב די"ט והא דכתב רבינו אבל אסור להטביל וכו' ולא אמר אסור להטביל וכו' הוא כדי להורות דהא דאסור להטביל אפי' לצורך שבת אסור דלא תימה דדוקא שלא לצורך שבת אבל לצורך שבת שרי להטביל דמ"ש הדחה דטבילת כלים משאר הדחת כלים דמותר לצורך שבת ולא חיישינן להני גזירות דחשו רבנן לגבי טבילה להכי אמר רבינו אבל אסור להטביל וכו' לקשר דין זה עם הקודם כלומר אף ע"ג דהדחת כלים בשבת שרי לצורך שבת אבל טבילת כלים אסור אפי' לצורך שבת דדוקא בטבילה במקוה שעל הרוב היא שודת חוץ לבית איכא למיחש שמא יעבירנו ארבע אמות בר"ה משא"כ בהדחת כלי אכילה ושתייה שעל הרוב היא בתוך הבית ולמ"ד משום סחיטה בכלי אכילה ושתיה ליכא משום סחיטה ולמ"ד משום שמא ישהה פשיטא דליכא הכא כך חששא ולרבא דאמר משום דנראה כמתקן כלי היינו דוקא גבי טבילה דהאיסור הוא בגוף הכלי מיחזי כמתקן אבל הדחת כלים מדברים המאוסים

אינו

דרכי משה

בסמוך אסר להקל להזכיר שם מדה) : (ג) ול"נ דמדינא אסור כי יש לחוש לדברי האחרונים הרא"ש והרשב"א והמרדכי וה"מ רחק לפרש דעת הרמב"ם לאסור כדי להעמידה כהלכתא ואיך נוציא הדבר ממשמעו לדחות דבריהן ולכן אסור לטבול כלים בשבת וי"ט :

ול"נ

פרישה

למשקל וכמו שבמשקל שמשקל נשאר אצל שמוכר ואין הלוקח לוקח אלא דבר הנשקל כן מה שאסר דבר שבמד' ג"כ ר"ל שהמדה נשאר אצל המוכר והליקח מערה דבר הנמדד לתוך כליו ומוליכו לביתו וזהו דוקא הוא שאסר ומסיים אח"כ אלא כיצד היה עושה אומר לחנווני מלא לי כלי זה ר"ל הכלי שמביא הלוקח עמו מביתו אומר למוכר למלאותו וזהו דוקא מותר ואפי' בכלי המיוחד למדה ובלבד שלא יזכיר לו שם מדה לומר מלא לי מדה זו שלי · והשתא א"ש נמי הא דסור לכתוב וכות שלא יזכיר לו שם מידה דאם לא תפרשהו כן אלא ר"ל במה שאסר ברישא ליקח במדה ובמשקל ר"ל שלא יזכיר שם מדה קשה למה סור לכותבו בסיפא וק"ל · וא"כ קשה מנא ליה להרמב"ם תלתא סילוקים הנ"ל וע"כ צ"ל דגירסתו היה כגירסת הרי"ף הנ"ל שגרס וכתב ז"ל מאי אבל לא במדה אמר רבא שלא יזכיר לו שם מדה אבל כלי העומד למדה לא ימלא ור"ל ת"ק דאמר אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ר"ל דאם הלוקח מביא כלי עמו ואומר למוכר מלא לי כלי זה וזהו מותר יהיה כלי של לוקח מה שיהיה אפילו מיוחד למדה רק שלא יאמר לו מלא לי מדה זו וזהו שאמר אבל לא במדה ומפרשה רבא שלא יזכיר לו שם מדה אפילו בכלי של לוקח · ומסיים רבא ואומר אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו ר"ל המוכר לא ימלאנו בכלי שבידו העומד למדה את כלי של לוקח · וכאלו אמר אבל בכלי בבי"ת וק"ל · והם המה הג' סילוקים שכתב הרמב"ם הנ"ל כי ידוע שהרמב"ם בשיטת הרי"ף רבו רוב דבריו אמורים ומתיישב כמו השתא שפיר ל' הרמב"ם דשבת סימן י"ג במ"ש שם ז"ל וכשם שאסור לשקול כך אסור למנות ולמדוד בין בכלי מידה בין ביד בין בחבל עכ"ל · הרי שגם לשם לא כתב איסור לידיה אלא דומיא דמשקל ומדידת חבל שהמשקל והחבל נשארים ביד המוכר ואע"ג דאסר שם גם למנות איסור למנות שאני וכאילו מזכיר שם מדה דמי וק"ל · ותמה אני על הב"י מאחר שסילוק זה מוכרח לומר בדברי הרמב"ם וכמו שדייק הר"ן מדברי הרמב"ם וכמ"ש וב"י בעצמו מודה בסילוק זה כמו שמוכח מסוף דבריו וגם הכלבו אוסר יותר אפילו להלך במדה של מוכר לתוך ביתו ואינו מתיר אלא כלי של לוקח דוקא למלאותו ולהוליכה לביתו למה טרח ליישב דברי הרמב"ם בע"א וכתב שהרמב"ם אינו אוסר אלא במדידת קרקע מיהו לבסוף גם הב"י רמז ישוב הר"ן ומהרל"ח הנ"ל במ"ש ז"ל או בשופך המדה לתוך כלי אחר כו' ע"ש והנה בהיות שבהרמב"ם מוכרח לחלק כן והדין דין אמת בודאי פשוט דלזה כיון ג"כ הרי"ף אף שהר"ן תמה מתחילה עליה מ"מ משום דלפי הנראה אין משמעות לשון הרי"ף כן · אבל כדי ליישבו שלא יהא פסקו דהרי"ף נגד סוגית הגמרא ע"כ צ"ל דכוונתו כמ"ש הרמב"ם ומה שמסיק וכתב הר"ן ז"ל ונ"ל דכי פריך כו' אלעיל קאי וכ"כ ליישב תמיהתו על הרי"ף הנ"ל וכמ"ש מהרל"ח הנ"ל ומה שהקשה הב"י וכתב ז"ל ותמהני לפי' זה השכתב הרי"ף אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו היינו בשופך לתוך כליו של לוקח דוקא ופלוגתא דרב יודא ורבא באוקימתא דמתניתין דהיינו כשנוטל מדה של מוכר ומוליכה לביתו אי שרי

בכלי

דרישה

סותר אלגלגל אעיקר ישוב דברי הרמב"ם · ואע"פ שהפשט הזה הוא רחוק מאוד מ"מ כיון שגם פשט הרא"ש בהבנת ל' מהרל"ח הוא רחוק מכח כל הקושיות שהקשה עליו הב"י שכל הב"י דוחקים הללו ואמר ואין לומר שכוונת מהרל"ח כן כמ"ש באחרונה ודחה וה די"ל לא ה"ל לרבי' לכתוב כתב הרמב"ם אלא והרמב"ם כתב בל' פלוגתא · שם הביא ב"י תשובת הרמ"ה כלל כ"ב שכתב ז"ל מה שנוהגין במקומך שמודדין יין בשבת וכותבין מע"ש שפלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך לאמר כשמודדין היין לוקח בעל היין מסט ועושה נקבי' כמנין המדות שמולך · דע כי מנהג רע הוא סלא המריבה כדתנן אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה ומפ"ש בגמרא מאי אבל לא במדה. אבל לא בכלי המיוחד למדה כו' תימה איך הביא דברי רב יודא דלא כהלכה שהרי הוא פסק בפסקא כרבה דאינו אוסר אלא בכלי המיוחד למדה וצריכין לומר רבינו בנסדותו כתב התשובה ואז היה ס"ל כהרי"ף והרמב"ם הנ"ל דפסקו כרב יודא ובפסקים דאחרונה ניכהו חזר בו ופסק כרבא וכן מצינו הרבה פעמים שפסקיו סותרין למ"ש בתשובותיו · ומה שעשה נקבים כמנין המדות ר"ל באותו כתב שהיה כותב שם פלוני ופלוני רשם בכל שם כל פלוני מנין המדות אשר לקח וצריך עיון למה לא כתב שעשיית הנקבים ג"כ הוא איסור ואפשר דבנקב כי האי שאין בו ממש יש בו משום עונג שבת והפסד ממון לא הקפידו לאוסרו דגדול מזה התירו לפתוח מגופת חבית ולשבר הדלתות ליקח משם האוכל וכמ"ש לעיל סימן ש"ד ע"ש ומ"ש ב"י אח"כ שם ז"ל וגירסת רש"י ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח · כ"ל דט"ס הוא וצ"ל שלא יזכיר לו סכום מדה תו"ק · ומ"ש אח"כ ולכך יש ליזהר בשניהן בגמרא שבל קאי אכלי של מוכר שמוליכין מליאין לביתו אבל דעת הרא"ש בהבנת הרי"ף ודאי אינו כן אלא כמ"ש לעיל ופ"פ פירושו בדברי הרי"ף פי' נמי דברי הרמב"ם ופ"ד שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה וכמו שפירשו הרי"ף כן פירשו רבינו ורבי ירוחם וכמ"ש לעיל ת"ק :

כתב

חדושי הגהות

שכג א כתב מהרל"ח זהו כגירסת רש"י ופירושו (כמ"ש תב"י) ור"ל דכל שם מדה אסור ולא הוי פירושו כמו פי' של סכום מנין דאינו אסור אלא כשאומר יש לך בידי כך וכך תן לי כך וכך ויהיה לך בידי כך וכך אבל סכום מדה אפילו אינו אומר אלא תן לי קב אחד אסור דכל שם מדה אסור ורבינו לא היה צריך לכותבו כי כבר כתב דכל שם מדה אסור להזכיר אלא כיון שכתב הברייתא כתב כל מה דתני בברייתא : ב ובהל' י"ט סימן תקי"ז כתב רבינו באיזה ענין ר"ל שא"א לשנות (מהרל"ח) :

ברש"י

להטביל כלי חדש או להטביל מטומאתו (ג) ומותר לשפשף הכלים בכל דבר כדי לצחצחן דכיון שאינו מכוין אלא לצחצחן מותר חוץ מכלי כסף בגרתקון שאסור לשפשפו בהם והוא מין עפר המתקש' בחבית של עץ משמרי היין מפני שהוא עיקר תקונו והוא גורר אותה וחייב משום ממחק:

שכד (א) **אין** כוברין את התבן בכברה כדי שיפול המוץ לארץ ולא יניחנו במקום גבוה כדי שירד המוץ אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס אע"פ שהמוץ נופל מאליו שרי כיון שאינו מכוין לא ימדוד שעורים ויתן לפני בהמתו אבל נוקב הוא בכרי בקב עצמו וממלא הכלי שלא בדרך המדידה לרש"י ולפי ר"י דוקא משער לפי אומד דעתו אבל לא ימדוד כלל: (ב) אין גובלים המורסן לפני הבהמה אבל נותנין בו מים ומעביר בו במקל פעם אחת שתי ופעם א' ערב ומערב מכלי אל כלי כדי שיתערב (ג) ואפי' כור או כוריים יכול ליתן לפני בהמה אחת ובעל התרומה אוסר ליתן בו מים דנתינתו הוא גיבולו ולא שרי אלא להוליך בו המקל שתי וערב אחר שנתן המים מע"ש וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה

אינו אלא כמסיר ממנו גרף של רעי ואין זה מתקן כלי וכ"כ ה"ר ירוחם דמטעם זה יכול להדיח הכוס ששתה ממנו הא"י יין ותביאו ב"י בסי' זה: **ומותר** לשפשף וכו' ברייתא בפ' במה טומנין ופרש"י דאע"ג דגריר דבר שאין מתכוין מותר כר"ש אבל בגרתקון פסיק רישיה הוא דודאי הוא גורר בכסף שהוא רך:

שכד אין כוברין וכו' משנה בפרק תולין (דף ק"מ): ולא ימדוד שעורים וכו' בס"פ אין נדין אדבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש לא ימדוד אדם שעורים ויתן לפני בהמתו בי"ט אבל קודר הוא קב או קביים ונותן לפני בהמתו ואינו חושש ואיכא למידק לפרש"י מאי הא דקאמר ואינו חושש דאף עפ"י שנוקב בקב עצמו או בקביים עצמן בכרי וסד"א דכיון שלוקח השעורי' במדה חשבינן ליה כמודד קמ"ל דאינו חושש כיון שמתמלאה שלא כדרך מדידה לתת בידו לתוך המדה אבל לפי' האלפסי דמשער באומד הדעת אבל לא ימדוד כלל ופי' קודר הוא מלשון מקדרים בהרים שפי' שמודד באכל התחום ומשער לפי אומד דעתו אמאי אצטריך לומר ואינו חושש הא פשיטא היא דליכא הכא שום חששא דאיסורא וי"ל דהאי משער בדעתו הכי פירושו דאם רוצה ליתן לפני בהמתו קב או קביים לא ימדוד בקב ובקביים אלא נותן לפי אומד דעתו ומשער שמה שהוא נותן לפני בהמתו שהוא קב או קביים פחות קלת או יותר ואשמועינן דאף על פי דמשער בדעתו שזה שהוא נותן לפני בהמתו הוא קב או קביים אפ"ה אינו חושש דליהוי חשוב כמודד ומותר והכי נקטינן לאורחא כהאי פירושא:

אין גובלין המורסן וכו' סתם משנה סוף פרק מי שהחשיך נותנין מים למורסן אבל לא גובלין ובברייתא שנויה במחלוקת דר"י ב"ר יהודה הוא דקאמר נותנין אבל רבי פליג ואמר נותנין מים למורסן דבנתינת המים מיד הוה גיבולו ומתמי' ושוב לא תהני שינוי ופסקו הרי"ף והרא"ש כר"י בר יהודה וכסתם משנה זו וכדלעיל בסי' שכ"א גבי קמח של קליות: **ומ"ש** ומעביר במקל וכו' שם בעובדא דלוי אמרינן גובלין תורסן וה"מ דמשני שתי וערב ופרש"י מוליך המקל פעם אחת שתי ופעם אחת ערב ופריך והא לא מערב שפיר א"ר יהודה מנערו לכלי אחר כך גירסת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם מנערו לכלי אחר וכ"כ ה"ר ירוחם וכך הם דברי רבינו מיהו באלפסי וברמב"ם פכ"א משמע דיכול להוליך המקל אפי' כמה פעמים שתי וערב ואינו חושש כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרווד שלא יהא נראה כלש והכי מסתברא: **ומ"ש** ובעל התרומות אוסר ליתן בו מים וכו' טעמו דפסק כרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו וכבר נתבאר זה בסי' שכ"א ודע

ומותר לשפשף הכלים בכל דבר חוץ מכלי כסף וכו' ברייתא בפרק במה טומנין (נ׳) ודייק התם הא בנתר וחול מותר ואוקימנא' כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר ופירש"י דאף על גב דנתר וחול זמנין דגריד כיון דלא מתכוין שרי אבל גרתקון ודאי גריד לכלי כסף שהוא רך וה"ל ממחק וכיון דפסיק רישי' הוא מודה ביה ר"ש ומשמע דשאר כלים חופפין אותם בכל דבר וכ"כ בסמ"ג וכתב ר"י בהג"ה דהא דשרי בנתר וחול לחוף בשייחד מקום מבע"י לנתר וחול היא שאל"כ אסור לטלטלה ודבר פשוט הוא. וכתוב במרדכי בשם ספר התמת דנראה שאסור לחוף כלי כסף במלח בשבת לפי שהמלח נמחק כשחופף בחוזקה עכ"ל וכ"ל דבכלי כסף ל"ד דשאר כלים נמי אסור לחוף אותם במלח דבכולהו שייך האי טעמא ומיהו בתוספ' דביצה ספ"ד תני אין מדיחין את הכלים בנתר בי"ט אבל מדיחין אותם במלח ובתורסן בשבת וא"צ לומר בי"ט ע"כ ושמא י"ל דמדיח לחוד וחופף לחוד דחופף הוי כמרסק שלג וברד דאסור ומדיח הוי כנותן שלג וברד לתוך הכוס דשרי ומאי דקתני אין מדיחין כלים בנתר אתיא כר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור דאילו לר"ש מותר לחוף הכלים בנתר כמו שמפורש בפרק במה טומנין: כתב ר"י בח"ח כוס ששתה בו הא"י כתב הרא"ש בתשובה דמותר להדיחו ולא דמי לטבילה דהתם האיסור בגוף הכלי מיחזי כמתקן והכא גוף הכלי היתר והיין אוסרו וכשמדיח אינו מתקנו אלא כמסיר ממנו גרף של רעי עכ"ל:

שכד אין טכרין את התבן בכברה וכו' משנה בפרק תולין (קמ:):

לא ימדוד שעורים וימן לפני בהמתו וכו' בס"פ אין נדין (כט.) אדברי' רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש לא ימדוד שעורי' ויתן לפני בהמתו אבל א קודר ופירש"י קודר שנוקב בכרי במדה והיא מתמלאת מאליה אבל לתת בידיו לתוך המדה לא אבל הרי"ף פי' קודר משער באומד דעתו וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' י"ט: **אין** גובלין המורסן לפני הבהמה אבל טותנין בו מים וכו' בפרק מי שהחשיך (קנה:) תנן נותנין מים למורסן אבל לא גובלין ואוקימנא לה בגמרא כר"י ב"ר יהודה דאילו לרבי אסור ליתן מים ע"ג תורסן וכתב הרי"ף והרא"ש דהלכה כר"י בר"י כיון דסתם לן תנא כוותיה וכ"פ הרמב"ם בפכ"א וכתב ה"ה בספ"ח שהטעם מפני שהמורסן אינו בר גיבול ולכך אפילו יגבול לא יהא בו חיוב אלא איסור מדבריהם ומתוך כך הותר נתינת מים מדבריהם עד כ"ל וזה ע"פ דעת הרי"ף ורש"י שפירש בפרק המביא כדי יין (לב:) דהא דאמרינן וקיטמא שרי היינו לומר שהאפר אינו בר גיבול ולפיכך מותר לגובלו ביום טוב וכ"כ הרמב"ם בספ"ח וז"ל ואין גיבול באפר ולא בחול הגס ולא במורסן ולא בכיוצא בהם אבל התוספות כתבו בפרק קמא דשבת (יח:) ובפרק המביא כדי יין (שם) דאדרב' מידי דלאו בר גיבול הוא חייב טפי וכן דעת הראב"ד שהשיג על הרמב"ם בספ"ח וז"ל כמדומה אני שטעה בזה שהוא סבור שאם נתן בהן מים וגבלן שאינו חייב משום לישה וזהו שיבוש גדול שלא אמרו אפר לאו בר גיבול הוא אלא שאינו מחוסר גיבול ובנתינת מים לבדה חייב עכ"ל וכתב ה"ה עליו וכדעתו דעת האחרונים ואף על פי שלא הזכירו התוספות והראב"ד אלא אפר נראה דה"ה למורסן דהא בהדיא אמרו בפרק מי שהחשיך (שם) דמורסן לאו בר גיבול הוא כדרך שאמרו באפר וכיון דלפי דבריהם גיבול מורסן מיתסר מדאורייתא טעמא דר"י בר"י דשרי ליתן מים ע"ג מורסן לאו מטעמא שכתב הרב המגיד הוא אלא משום דכיון דבנתינת מים לא מחייב לר"י בר"י אע"פ שחכמים גזרו עליו כדמשמע מדקתני בפרק מי שהחשיך ר"י בר"י אומר אינו חייב עד שיגבל דאלמא חיובא ליכא אבל איסורא מיהא איכא ה"מ בקמח שאין בו צורך היום אבל במורסן שיש בו צורך היום להאכיל לחיה ועוף לא גזר ומיהו בעיקר דינא פליג סמ"ג שהוא פוסק הלכה כרבי דאסר ליתן מים למורסן משום דסתם מתני' בפ"ק (שם) כוותיה והא דשרי בפרק מי שהחשיך להוליך המקל שתי וערב דוקא כשנתן מים מע"ש וכן כתוב בסמ"ק וכן כתב בעל התרומה והזכירו רבינו בסמוך: ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (א):

ומ"ש רבינו ומעביר בו במקל וכו' בפרק מי שהחשיך (קנו:) לוי בריה דר"ש בר חייא אשכחי' לגבלא דבי נשיה דגביל וספי בטש ביה אתא אבוה אשכחיה א"ל הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב גובלין וה"מ הוא דמשני היכי משני אמר רב ייסר בר שלמיה משמיה דאביי שתי וערב והא לא מערב שפיר אמר רב יהודה מנערו לכלי ב אחר ופירש"י שתי וערב · פעם אח' מוליך המקל שתי ופעם אחר ערב נראה מדבריו שאינו רשאי להוליך המקל יותר מפעם אחת שתי ופעם אחת ערב אבל הרי"ף פי' כלומר מוליך התרווד שתי וערב ואינו חושש כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרווד וכ"כ הרמב"ם בפכ"א נראה מדבריהם דאפילו כמה פעמים מוליך התרווד שתי וערב ואינו חושש כיון שאינו ממרס בידו ולא מסבב אותו: **ומ"ש** ואפילו כוריים יכולין ליתן לפני בהמה אחת שם אמר רב מנשיא חד קמי חד תרי קמי תרי ש"ד תלתא קתני תרי אסור רב יוסף אמר אפי' קביים עולא אמר ג אפי' כור ואפילו כוריים ופסקו הרי"ף והרא"ש כעולא דאמר אפילו כור ואפי' כוריים וכ"פ הרמב"ם בפכ"א ופירש"י חד' מדה שרגילין לתת לפניה בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלות באבוס אחת אבל תלתי קמי תרתי הואיל ובחול לא יהיב להו כי האי הוי טרחא דלא צריך וכ"ש תרתי קמי חדא אבל הר"ן פירש דלענין מנערו מכלי לכלי קאמר דמדה א' שרגילין לתת לפני בהמה מותר לערות ולנער בשבת וכן תרתי קמי תרתי האוכלו' באבוס א' אבל ג' קמי ב' הואיל ובחול לא יהיב להו כה"ג לא ואסיקנא אפי' כור ואפי' כוריים עכ"ל והרמב"ם כ' בפכ"א וז"ל ומותר לערב המורסן כדרך זו בכלי א' ומחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה ומערב

דרכי משה

שכד (א) ול"נ מאחר שכתבתי לעיל סימן שכ"א פסק מהרא"י כדעת בעה"ת לענין שום וחרדל ה"ה דקי"ל ג"כ כדברי בעה"ת דחד טעמא הוא רדעת המתירים דכל מידי דלאו בר ניבול לא אמרי' ביה נתינת מים זהו גיבולו כמ"ש המ"מ פ"ה ולדעת האוסרים אמרינן דהוי גיבולו והוא אסור כתב המ"מ פ"ח שכן דעת האחרונים ומאחר נפסק לעיל

פרישה

בכלי העומד למדה דוקא או אפילו בכלי המיוחד למדה לא נזכר בדברי הרי"ף כלל כו' נלע"ד דזה אינו קושיא דהרי"ף בהלכותיו לא הביא סוגיא דגמרא רק מה שהוא פסק הלכה ובכלל מ"ש ובלבד שלא יזכיר לו שם מדה הוא דוקא דזה הכל מותר כשממלא כליו דלוקח ומביאו לביתו וכמ"ש ב"י עצמו · ואף שהב"י חזר להקשות ע"ז דא"כ הל"ל אבל לא ימלאנו אפילו עומד למדה נראה דלאו דקדוק הוא וכיה היא · ובאשר כתבתי נתיישבו עוד שני קושיות גדולות ביותר מאי דסיגה הרי"ף דברי רבא האמורין בגמרא בתרתי שבגמרא אמר בשם רבא דאפילו כלי המיוחד למדה ימלאנו ורי"ף כתב בשם רבא דאפילו כלי העומדת למדה ימלאנו והיא תמיהת הר"ן וגם הרא"ש רמזה במ"ש שהרי"ף לא הביא דברי רבא כמ"ש בגמרא השנית אף א"ת שגירסת הרי"ף שלפנינו היא עיקר דבמדה העומדת למדוד ס"ל דימלאנו מ"מ קשה כיון דרבא פי' דמ"ש ת"ק אבל לא במדה דר"ל שלא יזכיר שם מדה ממילא נשמע דאפילו במדה המיוחד למדה ימלאנו וא"כ קשה למה אמר כלי העומד למדה ימלאנו אלא ודאי צ"ל כמ"ש הר"ן ומהרי"א הנ"ל דמ"ש ובלבד שלא יזכיר שם מדה ממילא נשמע דכשאינו מזכיר שם מדה אפילו כלי המיוחד למדה של לוקח מותר להוליכו לביתו ומ"ש הרי"ף אבל כלי העומד למדה לא ימלאנו קאי אכלי של מוכר כשירצה לערות מתוכה לכלי של לוקח יזה אסור אפילו בכלי העומד למדה . א"כ ה"ק כלי העומד למדה של לוקח לא ימלאנו המוכר והשתא א"ש מ"ש העומד למדה דכל כלי של לוקח עומדים למדה מקרי דמודדים לתוכו וק"ל והשתא א"ש נמי מה שסיים הר"ן ומהרי"א בלשונם וכתבו נ"ל אבל למדוד בכלי המיוחד למדה ולשפוך כו' דק דמתחיל בכלי העומד למדה וסיים בכלי המיוחד אלא ודאי מ"ש העומד למדה ר"ל למלאות בכלי של מוכר המיוחדת למדה לתת לכלי של לוקח העומד למדה וק"ל · והשתא א"ש נמי דמ"ל לומר דהרי"ף היה לו גירסא אחרת בגמ' דלפ"ז תפס הרי"ף לישנא דרבא דהוא בתראה וגם הוא ל"ק לו יותר מדרב יודא דדברי הרי"ף ורבא כל' רב יודא בשניהן וגם ר"ל בסכום מידה פשיטא דאסור ולא הוצרך לכותבו וכמ"ש התו' שם ס"פ על רש"י ע"ש: ומ"ש ב"י עוד שם תמיהת הרא"ש על הרי"ף ז"ל ותמהני למה הוצריך

לפרש משנה זו מאי שייך טבילת כלים האידנא יש ליישב ולומר דכוונת הרי"ף הוא ללמד שטבילת כלים חדשים מותר בשבת דהמשנה אינו אוסר אלא טבילת כלים טמאים וק"ל:

(ג) **ומותר** לשפשף הכלים בכל דבר כו' חוץ מכלי כסף בגרתקון בפרק במה טומנין ופירש"י שם אע"ג דנתר וחול זמנין דגריר כיון דלא מתכוין שרי אבל גרתקון ודאי גריר לכלי כסף שהוא רך וה"ל ממחק כיון דפסיק רישיה הוא מודה ביה ר"ש:

סי' שכד (א) **אין** כוברין את התבן בפרק תולין דף ק"מ ופירש"י תבן הוא שעושין מן הקש מחתך אותו במוריגין ועושה כל זנב השבולת תבן · עוד פי' מוץ הוא מוכב השבולת העליון ואינו ראוי למאכל וכוברין אותה בכברה כדי שיפול המוץ · ומש"כ כיון שאינו מכוון ז"ל רש"י בגמרא ואע"פ שהמוץ נופל מאליו כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר

(ב) **אין** גובלין המורסן לפני הבהמה · אבל נותנים בו מים כתב הב"י שכתב הרב המגיד בספ"ח שהטעם מפני שהמורסן אינו בר גיבול · ולכן אפילו גובל לא יהא בו חיוב אלא איסור אלא מדבריהם ומתוך כך הותר נתינת מים מדבריהם עכ"ל · וזהו על פי דעת הרי"ף ורש"י שפירש הא דאמרינן וקיטמא שרי היינו לומר שהאפר אינו בר גיבול ולפיכך מותר לגובלו בי"ט · אבל לדעת התו' והראב"ד דאדרבא מידי דלאו בר גיבול הוא חייב טפי הוי הטעם כיון דבנתינת מים לא מחייב לרבי יוסי בר יודה אע"פ שחכמים גזרו עליו · ה"מ בקמח שאין בו לצורך היום אבל במורסן שיש בו צורך היום להאכיל לחיה ועוף לא גזור ע"כ · ועיין מ"ש לעיל בסימן שכ"א בפלוגתת בעל התרומות עם הפוסקים שנתתי טעם לדבריהן ובעל התרומות אוסר ליתן בו מים וכו' והטעם שפוסק כרבי דאמר נתינת מים זהו גיבולו:

(ג) **ואפילו** כור או כוריים כ' פי' שאין דרכם לאכול כ"כ ולא אסרינן משום טירחא יתירה אבל אסור לשפשף בגמרא פרק מי שהחשיך איתא לשפשף ע"ש בפירש"י שפיר' שכן דרך שמפורין לבהמה שעטבים ויפה לה לאוכלן שהשן דוקים מתפטמין ואינה מריח' בריח ר"כ וקלה בהן וכן באשר"י ורי"ף וכן בכל הגמרות דאיתי לפסוס ולא כתב שם לשפשף כמ' את

חידושי הגהות

ראשונה: קשין של שבולים שקושרין בב' או ג' מקומות מותר להתירם (ג) כדי שתאכל מהן הבהמה אבל אסור לשפשף בהן חידים כדרך שעושין באוכלי בהמה כדי שיהו נוחין לאוכלן רשוויה אוכל כדבר שאינו אוכל שרי לעשותו אוכל אבל מטרח באוכלא בדבר שהוא ראוי להאכילה לא טרחי ביה להכשירו ולתקנו יותר: עצים שקצצן מן הדקל ויש מאכילין אותן לבהמה בעודן לחין מתירין ומשפשפין בהן להאכילן לבהמה שאינן ראוין לה בלא שפשוף

ונמצא

ומערב בכלי אחד אפי' כור ואפילו כוריים עכ"ל וזה ע"ד פי' הר"ן אלא שהרמב"ם אינו מתיר לגבל יותר מהצריך לבהמות שיש לו ומדברי הר"ן נראה שהוא מתיר לגבל יותר ממה שהן צריכות ואין ספק שדברי הרמב"ם נראין מפני שאפ"ה שאינו מגבל אלא בשינוי מ"מ טרחא דלא צריך אמאי נשרי ליה אלא שלפ"ז קשה הא דקאמר ג' קמי תרי אסור ואתא רב יוסף ואיפליג ושרי ואפילו קביים ועולא שרי אפילו כוריים ואם איתא דעולא נמי לא שרי לגבל יותר מהצריך לבהמותיו הא רב מנשיא לא אסר אלא ג' קמי תרי אבל תלתא קמי תלתא שפיר דמי ואפשר דאפי' כוריים נמי שרי כל שהוא צריך לבהמותיו ומאי אתא לאשמועינן עולא ואפשר שהיה גורס הרמב"ם תלתא קמי ג' אסור והשתא אתי שפיר דאיפלגו עליה עולא ושרי לגבל יחד כור או כוריים:

כתב הר"ן בפ' מי שהחשיך שנראה מדברי הרמב"ן דלא שריק לגבל מורסן ע"י שינוי דוקא לתורי אבל לתרנגולים בכל גוונא אסור והוא ז"ל כתב על זה ולא ידעתי מנין לו אי משום דתנן במתניתין אבל לא גובלין הכא בגיבול גמור עסקינן ומכיון שאמרו בגמרא דלשוורים שרי ע"י שינוי למה לא נלמוד ממנה לתרנגולין דא ודא אחת הוא וכן דעת הרמב"ם בפכ"א:

קשים של שבלים שקושרין בב' או ג' מקומות מותר להתירן וכו' בפרק מי שהחשיך (קנה:) תנן מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין אבל לא את הזירין ופירש"י פקיעי עמיר. קשין של שבלים שאגדן מתירין אותן שיהו נוחים לבהמה לאוכלן: מפספסין. שכן דרך שמפזרין לבהמה העשבים ויפים לה לאוכלם שבשבן דוקין מתחממין והיגה מריחה ריחם כל כך וקצה בהם: ובגמרא (שם) אמר רב הונא הן הן פקיעין הן הן כיפין תרי תלתא זירין דארזא וה"ק מתירין פקיעי עמיר ומפספסין וה"ה לכיפין אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר אמר רב חסדא מ"ט דרב הונא קסבר למיטרח באוכלי' טרחינן לשווי אוכלא לא משוינן ופירש"י הן הן פקיעין הן הן כיפין. כולם קשין של שבלים הם מיהו פקיעין שאינם קשורים אלא בב' ראשין כיפין קשרין ג': זירין דארזא. ענפים לחים של ארז שמזרין אותם ובעודם לחים ראויים לבהמה ורוב בני אדם מניחים אותם לעצים: רב יהודה אמר הן הן פקיעין הן הן זירין פקיעין תרי וזירין תלת כיפין דארזא וה"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה אבל פספוסי לא וכיפין פספוסי נמי מפספסים אבל לא את הזירין לפספסי אלא להתיר אמר רבא מ"ט דרב יהודה קסבר שווי אוכלא משוינן מטרחא באוכל לא טרחינן ופירש"י הן הן פקיעין הן הן זירין. שניהם בקשין של שבלים ומה שהתיר בזה התיר בזה ודקתני אבל לא את הזירין אפספוס קאי. וה"ק מתירין פקיעי עמיר. דכ"ז שהוא קשור לאו אוכלא ומתירו לשווי אוכלא ומשום צער בהמה שרי אבל פספוס לא סגי ליה בהתרה ואיתעביד אוכלא ופספוסים לתענוג בעלמא הוא ומיטרח באוכל בדבר שהוא כבר אוכל בלא תיקון זה לא טרחינן ומפספסין את הכיפין דארזא דבלאו פספוס לא הוי אוכלא אבל לא את הזירין לפספס אלא להתיר ג' אגדיהן בפקיעין דהתרת אגדיהן שווי אוכלא הוא ואיתותב רב הונא וסליק בקשיא וקם לה הלכתא כרב יהודה ובקצת נוסחי הלכות הרי"ף כתב כסברת רב יהודה אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר וכתב הר"ן דטעמא מפני שכיון שקשור בג' מקומות הוי טירחא יתירה ואסור אבל רש"י גורס כמו שכתבתי בתחלה וכן גורס הרא"ש והרמב"ם כתב בפכ"א ומתירין אלומות של עמיר לפני בהמה ומפספס בידו אלומות קטנות אבל לא אלומות גדולות מפני הטורח שבהם וכתב ה"ה שא"א ליישב דבריו לא כאוקימתא דרב הונא ולא כאוקימתא דרב יהודה ול"נ דאפ"ל שהרמב"ם מפרש דלר"ה פקיעין וכיפין תרוייהו אלומות גדולות נינהו אלא דפקיעין קשורין בב' ראשין וכיפין בג' ראשין וזירין הן אלומות קטנות שדומות לענפי האילן הרכים והיינו דקאמר זירין דארזא וה"ק מתירין פקיעי עמיר ומפספסין וה"ה לכיפין אע"ג דבלא התרה ופספוס לא חזו לאכילה גמורה כיון דחזו לאכילה קצת ש"ד למיטרח בהו דלא מיתסר למיטרח אלא במידי דלא חזו לאכילה כלל דוקא דשווי אוכלא לא משוינן וזירין שהן אלומות קטנות כיון דבלא התרה כלל חזו לאכילה גמורה אסור להתירם משום דהוי טרחה שלא לצורך כלל ולפ"ז טעמא דרב חסדא לא קאי אזירין ורב יהודה סבר דפקיעין וזירין תרווייהו אלומות גדולות אלא דפקיעין קשורין בשני ראשים וזירין קשורין בג' והיינו דקאמר כיפין דארז' וה"ק מתירין פקיעי עמיר שהן אלומות גדולות הקשורות בב' ראשין אבל פספוסי לא משום דכיון דבלא"ה חזו לאכילה מטרח טרחא יתירה באוכל' לא טרחינן דכיון דגדולות נינהו הוי פספוס דידהו טרחא יתירה וכיפין שהן אלומות קטנות פספוסי נמי מפספסים משום דלית ביה טרחא יתירא אבל לא את הזירין שהן אלומות גדולות לפספסי [א] ואע"ג דאתי בק"ו מפקיעין שאינם קשורין אלא שני קשרים ואפ"ה אין מפספסין מ"מ איצטריך למיתני דאין מפספסין למידק מיניה אבל מתירין אע"ג דטרחא גדולה היא שהם קשורין ג' קשרים משום דכיון דאם אינו מתירן לא חזו לאכילה מיטרח טרחא יתירא כדי לשווי אוכלא טרחינן וקי"ל כרב יהודה לפיכך סתם וכתב דאלומות קטנות מפספסין דהיינו כיפין אבל אלומות גדולות בין פקיעין בין זירין מתירין ואין מפספסין:

מתקנין

ודע שבספר התרומה סי' ר"ך כתב וז"ל שאם אינו מתערב שפיר ונענע הכלי היטב ויתערבו המים והמורסן היטב עכ"ל משמע דאין לנערו מכלי זה אל כלי אחר אלא מנענע הכלי היטב כדי שיתערב היטב בתוך הכלי הראשון והוה גורס אמר רבי יהודה מנערו בכלי וכ"כ הסמ"ק והגהות מיימוני והגיר' בידינו בגמרא היא מנערו לכלי וכן הגיה הר"ן נראה דטעות נפל בדפוס או צ"ל מנערן בכלי או צריך להגיה מנערו לכלי אחר ובש"ע כתב ב' הדעות ומשמע דיש לנהוג למוחרא כבעל התרומות ומי שנהג כמותו צריך ליזהר ג"כ שלא לנערו לכלי אחר אלא לנענע היטב בכ"ד: כתב ב"י דמ"ש בגמרא חדא קמי חדא וכו' פי' הר"ן דלענין תנערו מכלי לכלי קאמר ודלא כפרש"י ול"נ דגם רש"י פ"ל כמ"ש הר"ן דמותר ג"כ לנערו חדא קמי חדא ותרי קמי תרי ולאחר הגיבור הוא נותן בלשון חדא קמי חדא אלא דרש"י היה צריך לפרש ליסנא דחדא קמא חדא דהוא לומר שהמדה שרגילין לתת לפני בהמה מותר לתת לפניה בשבת חדא קמי חדא ותרי קמי תרי אבל הגיבור לא צריך לפרש דנמשך תחילה והר"ן גם הוא כתב כלי' פירש"י אלא שהוסיף לבאר גם לענין הניעור ולמסקנא אפי' כור וכוריים מותר לעשות שיהיה בשבת לנער ולתת לפני בהמה אחת ופשוט הוא:

קשים של שבלים וכו' משנה שם וכדאוקמתא דרב יהודה דרב הונא דפליג עליה איתותב ולרב יהודה הכי קתני מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה פי' קשין של שבלים מתירין אותם. אבל פספוסי לא פי' לשפשף בהם חודים וכו' אסור וכיפין דארזא הם ענפים לחים של ארז פספוסי נמי שרי לפספס ולשפשף והוא מ"ש רבינו עצים שקצצן מן הדקל וכו' מתירין ומשפשפין בהן וכו' אבל לא את הזירין לפספוסי אלא להתיר פי' זירין הם ג"כ קשין של שבלים אלא דפקיעין קשורים בשני מקומות וזירין בג' מקומות ומה שהתיר בזה התיר בזה כך הוא לגירסת רש"י והרא"ש וכמ"ש רבינו אבל הרי"ף גורס אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר כך היא הגירסא בספרי הרי"ף שבידינו והביאה ב"י וז"ל הרמב"ם בפכ"א ומתירין אלומות של עמיר לפני בהמה ומפספס בידו אלומות קטנות אבל לא אלומות גדולות מפני הטורח שבהם עכ"ל וכתב ה' המגיד שאי אפשר ליישב דבריו וב"י נדחק לפרש דבריו ע"פ גירסת רש"י והרא"ש ולפע"ד דהרמב"ם גירסתו היא אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר כגירסת הרי"ף ומפרש דג' מיני קש של שבלים נינהו והלוקים בדיניהם: א' פקיעי עמיר הם אלומות של עמיר לא גדולות ולא קטנות אלא בינונים כמו שרגילין לעשותן ומותר להתירן כלומר בלבד מותר אבל לא פספס ב' כיפין הן אלומות קטנות מותר ג"כ לפספס בידו ג' זירין הן אלומות גדולות אפי' להתירן אסור מפני הטורח שבהם דמחזי כעובדי דחול והכי שאמר הרב אבל לא אלומות גדולות מפני הטורח שבהם דלא הזכיר לא התרה ולא פספוס אלא סתם אמר אבל לא אלומות גדולות לאורויי דאפי' להתירן נמי אסור וכדמשמע מדקאמר מפני הטורח שבהם דאלמא דאין לנגוע בהם לתתן לפני הבהמה כלל ולפ"ז הא דקאמר רבא מ"ט דרב יהודה קסבר שווי' אוכלא משוינן מטרח באוכלא לא טרחינן לא קאי אלא אפקיעין דמותר להתירן אבל לא לפספסן אבל לא קאי אזירין דאסור אפי' להתירן ותשובה שהביא ב"י בשם זה על ענין תולעת המשי משמע להדיא שהיה מפרש בזירין שאסור אף להתירן כדפרי'. ומה שפי' רבינו שהפספוס הוא לשפשף בהם חודים וכו' רש"י לא פירש כן אלא כתב דרך שמפזרין לבהמה העשבין יפין לה לאוכלה שבשבן דוקין מתחממין והיגה מריחה הריח כל כך וקצה בהם עכ"ל ואפשר שלדעת רבינו דדבר זה מותר דכיון דבלא פיזור קצה בהם שוייה אוכלא הוא ואינו אסור אלא לשפשף בהן את החודים וכו' והערוך פי' לפספס היינו לפרכן כעין פתות לרככן היטב להיות נוחין לאכילה זה אסור

דרכי משה

לעיל להחמיר נראה דגם כאן נקטינן לחומרא: (ב) וכתב בהגהת אלפסי הא דמתירין קשר לפני הבהמה היינו בענין שאין הקשר של קיימא הא לאו הכי אסור:

כתב

דרישה

סי' שכד [א] **כתב** הב"י ז"ל ומפ"ג דאתי בק"ו מפקיעין כו' ק"ק דמאי קושיא זו ותלוי בפי' הרמב"ם יותר מבפירש"י הנ"ל. אלא שהב"י אגב שטפיה הל"כ בביאורין להרמב"ם במיטור שם בפני עצמו ל"כ גם במיטור זה בביאור הרמב"ם וק"ל. עוד כתב ב"י ז"ל ומתבו שם הרי"ף והרא"ש תרגמא זעירי בבהמת קדשים כו' עד שאני התם די"ט הוא תימה לפי מאי דכתב ב"י דהלכה כמר בריה דרב יוסף דאמר דר"ש פליג אפילו בבריאה א"כ לא איצטריך לאוקמא במסוכנת ולא אוקמה הגמרא כן אלא למר בר אמימר דס"ל דמודה ר"ש בבריאה. וא"כ לק"מ אפסקי הנ"ל. ואי משום דהרי"ף והרא"ש כתב האי אוקימתא אליבא דר"ש ומוקמי לה דוקא במסוכנת ש"מ דהלכה כמר בר אמימר ואי איכא למשמע מינה הכי איכא למשמע דר"ש מודה בי"ט במריא'. פירש ז"ח דה"ל לא הוה מקשה הגמרא מידי מתמלה הסר בהי' דרב יוסף דהוא אמר דינו בשבת ולאפשר דבי"ט מודה. ועוד קשה מ"ש בגמרא במסוכנת דברי הכל וכן הביא ב"י לשון הרי"ף והרא"ש מאן נינהו הדברי הכל הלא מדברי רב יוסף מוקמי לה נמי אפילו בריא לר"ש. ואי לנ"ה לר' יודא בעי למימר קשה דו"ח דהא למר בר אמימר לא אתיא מדי יודא דאיל דידיה פליג במסוכנת לכן נראה דהרי"ף לא ס"ל כפירש"י הנ"ל דפי' נמה שאמר מר בר אמימר דמודה ר"ש בבעלי מומים דר"ל בבריאה דמשמע דמר בר רב יוסף אמר פליג היה ר"ש אף בבעלי מומים דאפילו בריאים לגמרי אפ"ה מתיר ר"ש דו"א אלא בבעלי מומים דקאמרי למוקי מסוכנת ושאילא פליג מר בר אמימר ומר בר רב יוסף באם היתה חולה ואינו מסוכן דמר בר אמימר ס"ל דמודה ר"ש ומר בר רב יוסף וס"ל דבחולה נמי פליג ר"ש וכ"כ הר"ן שם פרק אין צדין פ"ש דף רל"ג ויש ע"ז ליישב קושיות הה"ה שהקשה על הרי"ף דלפי אמאי ופסיק הרי"ף כר"ש כרבי יודא א"כ אפילו במסוכנת לא ה"ל לשויה ממקומה וכתב הר"ן שם וז"ל ואפשר שהרי"ף היה גורס כמ"ש בהקצת נוסחאות בגמרא הכ"ע במסוכנת ודברי הכל ר"ל דבמסוכנת אפילו רבי יודא מודה דשרים ובבריאה אפילו ר"ש מודה דאסור כי פליגי בחולה אלא חולה ומתה בשבת או בי"ט אבל גירסא זו אינה בעיקר נוסחאות עכ"ל הר"ן שם ואף שכתב הר"ן שאינה עיקר בנוסחאות נ"ל דהיינו דוקא בגמרא דקאי אם ליישב דברי מר בר אמימר דלדידי' כיון דקאמר דבבריא אף ר"ש מודה ובחולה ר"ל חולה כמ"ש ואמאי פליגי ר"ש ור"י במסוכנת וליכא ר"כ דקאמר אבל כתב הרי"ף דלא כתב אלא אליבא דהלכתא ואמאי אתי שפיר כד"ס דקאמר ור"ל למר בר רב יוסף ואין להקשות מאי קושיא להגמרא ומנא לה למימר דרבי שמעון מודה בבריא לגמרי י"ל כיון דבעי לאוקמי סתם מתניתין כר"ש ג"כ אליבא דר"י ע"כ צ"ל גם למר בר יוסף דלאו בכל גוונא פליגי וכמו שצריכין לומר דאף דר"י לא ביאר דבריו בהדיא דמודה במסוכנת אלא שמן אסברא דמסתבר לומר דמודה במסוכנת א"כ ממילא ג"כ נאמר לר"ש דודאי מודה בבריא דמסתבר למימר הכי וק"ל. הרי לפנינו דלפי מאי דגרסינן ודברי הכל צ"ל דזעירי ס"ל דל"פ לא במסוכן ולא בבריא ואף שבנוסחאות הרי"ף שם לא כתב ודברי הכל מ"מ צ"ל דס"ל כן כדי להגדיל מקושיית הה"ה הנ"ל וגם הרא"ש שכתב בל' הרי"ף כתב שם לדברי הכל וגם רבינו לקמן בהלכות י"ט סימן תקי"ח כתב ג' חלוקים הנ"ל בהדיא דבמסוכן אפילו רבי יודה מודה דשרי ובבריא אפילו ר"ש מודה דאסור וכ"פ בחולה ע"ש. וא"כ יתיישב ג"כ קושיית ב"י דאף דקי"ל כמר בר רב יוסף יכול להיות דמוקי פלוגתייהו דוקא בחולה. וכמ"ש ומר בר אמימר ס"ל דפליגי דוקא במסוכן ובחולי ר"ש מודה. וא"כ למר בר רב יוסף בשבת דקי"ל כר"ש מותר אפילו בחולה ובי"ט דקי"ל כרבי יודה לכן מוקי למתני' דוקא במסוכנת ובמסוכנת אפילו רבי יודא מודה וכמ"ש ובמסוכנת ודברי הכל. והא דכתבו הרי"ף והרא"ש ורבינו סתמא בשבת במסתכנים את הנבילה. ה"ט משום דסתם נבילה בשבת מסתמא היתה חולה בין השמשות אבל בבריא אפילו ר"ש מודה והשתא נתיישב שני קושיות שהקשה ב"י על רבינו מדא דכתב מדכתב רבינו בהלכות י"ט דמודה ר"ש בבריאה משמע דס"ל כמר בר אמימר וא"כ ה"ל לפרש כאן ובמסוכנת איירי וגם לב"י פליג רבינו עם הרא"ש שהרי כתב דהרי"ף והרמב"ם ס"ל הלכה לקולא כמר בר רב יוסף. ועוד הקשה ב"י וכתב דצריך ליתן טעם למה פסק רבינו להחמיר בפלוגתא דמוקצה שהוא דרבנן. ולפי מ"ש ניחא דגם רבינו ס"ל כמר בר רב יוסף להקל וגם הרי"ף והרא"ש מודים דבשבת אינו מותר בבריא ר"ש בחולה אף שבגמרא דפרק אין צדין דמוקי לה במסוכנת למר בר אמימר מוקי' הכי מ"מ הלא הרי"ף והרא"ש לא הביאו מר בר אמימר אלא כתבו האי אוקימתא בשם זעירי ועדיי דמוקי לה בבהמת קדשים היינו למוקמי מתני' כמר בר רב יוסף וגם בלא"כ משום דמתני' דיקא הכי וכדמסיק וקאמר דיקא נמי. ולדידהו לא צריך לאוקמי מתני' במסוכנת אלא שהרי"ף והרא"ש אליביה דהילכתא דקי"ל בי"ט כרבי יודה כדי שלא תאמר מתני' דקתני דוקא בבהמת קדשים הא חולין שריא והיינו כר"ש וא"כ הויא סתמא דלא כרבי יודה בי"ט ומש"ה מוקמי לה לסתמא דמתניתין דמיירי במסוכנת ואז אפילו לרבי יודה כן ומתיר סתם משנה כהלכה וק"ל. והשתא א"ש מ"ש בפרק כירה הנ"ל

וי"ל

ונמצא שהשפשוף הוא להן שווי אוכלא מחתכין הדלועין שנתלשו מאתמול לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים (ד) ואפי' נתנבלה היום כר"ש דלית ליה מוקצה (ה) ואין מחתכין השחת והחרובין לפניה

אסור וכן נראה ממ"ש הר"י ח"י מני"כ : **מחתכין** הדלועים וכו' משנה סוף שבת מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבי' ר' יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן ופסקו הפוסקים כת"ק דהיינו ר"ש דלית ליה מוקצה ופירש"י דבדלועין תלושין מע"ש קאמר אבל בנתלשו בשבת מודה ר"ש במחובר דה"ל מוקצה כגרוגרות וצמוקים וא"ת כיון דתלושים הם פשיטא דשרי אע"פ דקיימי לאדם ולא למאכל בהמה הא קי"ל מוכן לאדם הוי נמי מוכן לכלבים · וי"ל דאתא לאשמועינן דבחתוך זה משוי אותם אוכל דאם לא חתכו לא היו יכולין הכלבים לאוכלם ולפיכך מותר לחתכו בשבת ולא תימא דבלאו הכי יכולי' הכלבי' לאוכלם וא"כ מטרח באוכל הוא ואסור קמ"ל וכ"כ הרא"ש לשם : **ומ"ש** ואת הנבילה לפני הכלבים הקשה הב"י דבסי' תקי"ח כתב רבינו דאם היתה בריאה אפי' ר"ש מודה דאסור לטלטלה ובמסוכנת אפי' ר' יהודה מודה דשרי לטלטלה כי פליגי בחולה קצת ואם כן ה"ל לרבינו לפרש כאן דלא שרי אלא כשהיתה חולה מבע"י וצ"ל שסמך על מ"ש בה' י"ט והא דכתב רבינו בסי' שי"ח דאפי' בהמה בריאה לא הוי מוקצה לר"ש כיון דלא דחייה בידים היינו לגבי אדם שחלה בשבת אבל לגבי כלבים הוי מוקצה כשהיתה בריאה מבע"י ונתנבלה בשבת ומיהו לענין הלכה פסק ב"י כמ"ד דלר"ש אפי' היתה בריאה מותר לטלטלה גם פסק דאסור לחתוך הנבלה אלא בנבלה הקשה שא"א להם לאכלה בלא חתיכה דומיא דדלועים שהם קשים אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא דמטרח באוכלא במה שהוא ראוי לא טרחינן וסכ"כ ה' המגיד דה"א בגמרא ואתמיהין על הפוסקים שלא הביאו חלוק זה ולפד"נ לייש' דכיון דבדלועין לא שרי אלא בתלושין מבע"י ואצטריך לאשמעי' דשוויה אוכלא הוא וכדפי' בסמוך א"כ בע"כ דומיא דהכי בנבילה בדשוויה אוכלא קא מיירי ולא במיטרח אוכלא כדאיתא בגמרא נבלה דומיא דדלועין · ותו נראה לייש' דעת רבינו במה שסתם דבריו ולא פירש כאן דבנבלה שהיא חולה הוא דשרי אבל בריאה לא דסמך נ"כ אמאי דקאמרינן נבלה דומיא דדלועין וה"נ כי היכי דדלועין בתלושין קאמר דדעתיה עילוייהו הכי נמי נבלה בשהיה חולה מבע"י א"כ מסכנתא דדעתיה עילוה אבל בריאה אסור לטלטל אף לר"ש לדעת רבינו :

ואין מחתכין השחת וכו' דקדק רבינו וכתב ואין בוי"ו לקשרו עם מ"ש קודם זה מחתכין את הדלועין וכו' וכאילו אמר מחתכין את הדלועים ואת הנבלה וכו' משום דשווייה אוכלא הוא דקשין הן אבל אין מחתכין את השחת והחרובין וכו' דרכיכי דמיטרח באוכלא הוא וכדמפרש בגמרא פרק מי שהחשיך והרמב"ם פכ"א כתב דהטעם הוא מפני שנראה כטוחן ותימה דלא נאמר טעם זה בגמרא וכתב ב"י דכוונתו להורות דאפי' היו קשים השחת והחרובין ושווייה אוכלא הוא נמי אסור לחתכם לפי שמחתכים אותם דק דק וה"ל תולדה דטוחן ויש להקשות לפי פירו' ב"י דמי דחקו להרמב"ם לפרש דבקשין איתא ביה משום טוחן ועל כן נראה לפע"ד כשנדקדק במה שכתב הרמב"ם לפיכך אין מרסקין לא את השחת וכו' אבל מחתכין את הדלועין לפני בהמה וכו' דלמה קשרם זה עם זה לומר אבל מחתכין את הדלועין וכו' ולכן נראה דס"ל לפרש מדשינה התנא הלשון דגבי שחת וחרובין אמר אין מרסקין וגבי דלועין ונבלה אמר מחתכין · ולפי המסקנא ניחא דגבי דלועין ונבלה מיירי בקשין ושוויה אוכלא הוא דאילו ברכין אסור משום דמיטרח באוכלא הוא ואעפ"י שקשין הם יכולה הבהמה לאכול הדלועין והכלבים לנבלה אפי' יחתכו אותן לחתיכות גדולות ולהכי נקט מחתכין פי' חתיכות גדולות אבל גבי שחת וחרובין תנא אין מרסקין לפי שאסורין בין בקשין ובין ברכין ברכין אסורין משום דמיטרח באוכלא הוא דיכולין לאוכלן בלא חתוך כלל ובקשין נמי אסורין דבשחת וחרובין כשהן יבשין וקשין אין הבהמה דקה וגסה יכולין לאוכלן אלא א"כ מחתכין אותה דק דק וה"ל טוחן ומשום הכי נקט אין מרסקין משום דלשון ריסוק משמע בין שמחתך חתיכות קטנות בין חתיכות גדולות דבכל ענין אין מרסקין ולגדדין קתני גדולות לא ברכיכי דמיטרח באוכלא הוא . קטנות לא בקשין ומשום טוחן . אבל לשון מחתכין מיירי בגדולות ולהכי שינה הלשון ולכי זה לשון הרמב"ם שאמר לפיכך אין מרסקין וכו' מפני שנראה כטוחן כלומר בכל ענין אין מרסקין לא מיבעיא ברכיכי דמיטרח באוכלא הוא שא"צ להתכן כלל אלא אפי' בקשין דשווייה אוכלא הוא נמי אין מרסקין משום דצריך לחתכן דק דק ונראה כטוחן אבל מחתכין את הדלועין ואת הנבלה כשהן קשין דכיון דמחתכין אותן גדולות לית ביה משום טוחן ושווייה אוכלא הוא ומותר והא דכתב הרמב"ם בסוף דבריו שאין טחינה בפירות ובמקצת ספרים כתוב שאין טחינה אלא בפירות וכתב ה' המגיד ולא הבנתי אחת מנוסחאות וב"י כתב לפירוש שאין טחינה בפירות הוא נתינת טעם מפני מה אינו אלא איסור טוחן בריסוק השחת ולא חיוב חטאת ואמר מפני שאין טחינה בפירות ותימה לפירושו א"כ למה אמר קודם זה בסמוך במחתך את הירק דק דק חייב חטאת משום דה"ז תולדת טוחן הלא אין טחינה בפירות ולפע"ד דברי ה' המגיד אמת דשתי נוסחאות אלו אין להם הבנה אבל העיקר דט"ס הוא וצריך להגיה שיש טחינה בפירות והוא נתינת טעם על מ"ש אין מרסקין את השחת והחרובין מפני שנראה כטוחן דזהו מפני שיש טחינה בפירות ומה שקשה אם כן אמאי מחתכין את הדלועין הלא דלועין פירות הם כבר נתבאר דחיתוך דלועין לא מיירי אלא במחתך אותן חתיכות גדולות דלית בהו משום טוחן אבל בשחת כשהן קשים צריך לרסק אותן חתיכות קטנות דאסור משום שנראה כטוחן שיש טחינה

מחתכין את הדלועין וכו' משנה דסוף שבת (קנו:) מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבים ר"י אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן ובפרק א"נ (כז:) אמרי' ת"ק דמתני' ר"ש דלית ליה מוקצה והעלו הרי"ף והרא"ש סוף שבת דהלכה כר"ש וכ"פ הרמב"ם בפכ"א : ומחתכין את הדלועין. פירש"י בתלושין מיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם וכ"כ הרא"ש דבנתלשו מאתמול מיירי מתני' ואשמועי' דלית בהו משום שוויא אוכלא למר ומשום מטרח באוכלין למר עכ"ל כלומר דאם נתלשו בו ביום אפילו לר"ש אסור לטלטלם דאע"ג דלית ליה מוקצה אלא בגרוגרות וצמוקים דדחינהו בידים במחובר כיון דלא לקטן מבע"י אקצינהו מדעתיה ודמי לגרוגרות וצמוקים וכמו שפירש"י בפרק אין צדין וכתב כן שם הרא"ש ומאי דשרי ר"ש לחתוך הנבילה לפני הכלבים פירש"י בסוף שבת (שם) ובפרק א"נ דאפילו בנתנבלה היום שרי תדפליג עליה ר"י ואמר אם לא היתה נבילה מע"ש שאסורה ובפ' כירה (מה:) אמרינן דמר בר אמימר משמיה דרב' אמר מודה היה ר"ש בבע"ח שמתו שאסורים ומר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא חלוק היה ר"ש אף בבע"ח שמתו שהם מותרים ופירש"י מודה היה ר"ש דאף על גב דאמר מחתכין את הנבילה לפני הכלבים ה"מ במסוכנת דדעתיה עלה מאתמול לכלבים אבל מודה הוא בבע"ח כלומר בבריאים שמתו שאסורים · ומשמע לי דכיון דאיסור מוקצה מדרבנן הוא אזלינן לקולא וכמו שפסק הרא"ש בפרק א"נ גבי אין מוקצה לאחי שבת והלכך אפילו בריאה שנתנבלה היום שריא ואע"ג דבפ' א"נ (כז:) תנן בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ואמרינן בגמרא לימא תנן סתמא דלא כר"ש דשרי לחתך נבילה לכלבים אפי' תימא ר"ש מודה ר"ש בבע"ח שמתו הניחא למר בר אמימר אלא למר בר רב יוסף מא"ל תרגמא זעירי בבהמת קדשים כלומר שאסור' בהנאה ופריך אלא טעמא דקדשים הא דחולין שריא הניחא למר בריה דרב יוסף אלא למר בר אמימר מא"ל ותשני הכ"ע במסוכנת וד"ה וכתבו שם הרי"ף והרא"ש תרגמא זעירי בבהמת קדשים והיתה מסוכנת מעי"ט וטעמא דבהמת קדשים דאין מאכילין אותה לכלבים הא דחולין שרי לטלטולי כיון דמסוכנת היא מעי"ט דעתיה עילויה מאתמול להאכילה לכלבים הלכך שרי לטלטל לד"ה ע"כ שאני התם די"ט הוא ובי"ט קי"ל כר"י דאית ליה מוקצה כמ"ש הרי"ף בסוף ביצה והרמב"ם בפ"א מהל' י"ט אבל בשבת דקי"ל כר"ש אפי' היתה בריאה מבע"י שריא ולכן כתבו הרי"ף והרא"ש בסוף שבת מתני' דמחתכין את הנבילה לפני הכלבים סתם ולא העמידוה במסוכנת דוקא וגם הרמב"ם בפכ"א מהל' שבת ורבינו כאן בענין שבת ור"י בני"ב ח"י התירו לחתך הנבילה לפני הכלבים ולא חילקו בין בריאה למסוכנת ובהלכות י"ט חילקו ביניהם ומיהו רבינו כתב בהל' י"ט סי' תקי"ח שאם היתה בריאה ומתה אפי' לר"ש אסור לטלטל משמע דס"ל דהלכה כמר בר אמימר דאמר מודה ר"ש בבע"ח שמתו שאסורין וא"כ ה"ל לפרש כאן דלא שריא אלא כשהיתה חולה מבע"י אבל לא בבריאה וע"כ צ"ל שסמך על מ"ש בהלכות י"ט ומ"מ צריך ליתן טעם למה פסק להחמיר בפלוגתא דמר בר אמימר ומר בר רב יוסף כיון דאיסור מוקצה אינו אלא מדרבנן ולענין הלכה נקטינן להקל כמו שכתבתי תחלה וכמו שהוכחתי שהוא דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ורבינו ירוחם ז"ל :

ודע דבפ' מי שהחשיך (שם) מותבי' לרב יהודה מדתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה כו' מאי לאו דלועין דומיא דנבילה · מה נביל' דרכיכי אף דלועין דרכיכא אלמא טרחי' באוכלא ותיובתא דר"י אמר לך רב יהודה לא נבילה דומיא דדלועין מה דלועין דאשונא אף נבלה דאשונא והיכי משכחת בבשר פילי א"נ בגורייתא זוטרי ופירש"י א"נ כלבים דקאמר בגורייתא זוטרי דכל נבילה קשה להם : ותמה ה"ה על הרמב"ם למה לא כתב דהא דשרי לחתך הנבילה לכלבים דוקא בנבילה הקשה שא"א להם לאכלה בלא חתיכה דאוכלא משוינן אבל אם היתה רכה מטרח במה שהוא דבר ראוי לא טרחינן עכ"ל וכן יש לתמוה על הרי"ף והרא"ש ורבינו ור"י שלא כתבו כן ואפשר שסמכו על מה שכתבו בסמוך דקי"ל כר"י דאמר מיטרח באוכלא לא טרחינן ונתבאר זה יותר בדברי הרא"ש שכתב גבי מחתכין את הדלועין ואשמועינן דלית בהו משום שווי אוכלא למר ומשום מיטרח באוכלא למר כלומר דלרב הונא לית בהו משום שווי אוכלא דבלא חיתוך נמי חזו לאכילה קצת ולרב יהודה לית בהו משום מיטרח באוכל' כיון דבלא חיתוך לא חזו לאכילה אלא ע"י הדחק הרי בהדיא דלא שרי אלא בקשין קצת שאינו נאכלין להדיא אבל אם נאכלי' להדיא בלא חיתוך לר"י דקי"ל כוותיה מיטרח באוכל' הוא ואסור ואע"פ שלא כתב הרמב"ם בהדיא דמטרח באוכלא אסור כיון דבמ"ש אבל לא אלומות גדולו' מפני הטורח שבהם צריך לפרש דטעמא משום דמיטרח באוכל' לא טרחינן ממילא משמע דבנבילה נמי לא שרי לחתך אלא כשאינו ראויה ליאכל אלא ע"י הדחק :

כתב בת"ה סי' כ"ו דאפי' לדעת התו' שכתב דבשאר אוכלין בר מסילקא לא שייך בהו טחינה אין נראה להתיר לחתוך בשר חי דק דק לצורך עופו' להאכילן כיון דאין הבשר ראוי כך לאכילה אלא לכוס אותו דלאו כאורחיה וכו' וכבר כתבתי זה בסי' שכ"א : **ואין** מחתכין השחת והחרובין לפניה וכו' משנה בפרק מי שהחשיך (קנה.) אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה בין גסה ומפרש טעמ' בגמרא לר"י דקי"ל כוותיה משום דמיטרח באוכל' הוא כלומ' דבלא חיתוך נמי חזו לאכילה ומשמע שאם לא היו ראויים לאכילה בלא חיתוך כגון שהיו יבשים או שהית' הבהמה עייר קטן שאף שחת קשה לה ורכיכה חיתוך שווי אוכל' הוא ושרי ונראה שהרי"ף והרא"ש ורבינו לא כתבו זה מפני שסמכו על מה שכתב בסמוך דשווי אוכלא משוינן : והרמב"ם כתב בפכ"א וז"ל המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו ה"ז תולדת טוחן וחייב לפיכך אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה בין גסה מפני שנראה כטוחן אבל מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבילה לפני הכלבים שאין טחינה בפירות וכתב ה"ה שבמקצת נוסחאות כתוב שאין טחינה אלא בפירות וכתב שלא הבין אח' מהן אבל זו שגורסין אלא נראית יותר וצ"ל שטעמו מפני שהנוסחא שאין כתב בה אלא א"א להעמידה בכל דהיכי קאמר שאין

דרישה

ו"ל אמר מר בר אמימר מודה היה ר"ש בבעלי חיים שמתו שאסורין ול"ק נמי מודה ר"י במסוכן דשרי לפי מאי שכתבתי דבמסוכן דברי הכל שרי אלא נראה דל"ל דלא אמרינן אלא למר בר רב יוסף אבל מר בר אמימר ס"ל דמודה ר"ש בחולה ופלוגתא במסוכנת וכדפירש"י שם וא"כ ממילא נשמע דרבי יודא חוסר אפילו במסוכן · ואמר בר רב יוסף אף דס"ל דמודה רבי יודא במסוכנת לא קשה תליבא למה לא אמר דמודה רבי יודא במסוכן משום דמר בר רב יוסף לא אתא אלא לפלוגי אמ"ש מר בר אמימר וכל זה כלע"ד ומדברי ב"י לא משמע הכי ע"ש והאמת יורה · עוד כתב ב"י שם ז"ל ודע דבפרק מי שהחשיך מיתבינן לרב יודא מדתנן מחתכין את הדלועין וכו' מאי לאו דילועין דומיא דנבילה מה נבילה דרכיך אף דילועין דרכיך כו' עד ותמה הה"מ על הרמב"ם למה לא כתב דלאסור לחתוך הנבילה היינו דוקא בנבילה הקשה כו' וכן יש לתמוה על הרי"ף והרא"ש ורבינו כו' ע"ש שתירץ שסמך אמ"ש לפני זה והוא דוחק ולפע"ד יש לדקדק מהמקשן דפריך מאי לאו דילועין דומיא דנבילה דרכיך · ולמה לא פריך בלא דומיא מנבילה עצמה דרכיך היא ואפ"ה מחתכין ודוחק לומר דמשום כדי שלא תאמר ולישמעינן מדמקשה מנבילה לרב יודא תקשה מדילועין לרב הונא ומש"ה קאמר לרב הונא לא קשה ו"ל דמקשן רכיך הן ודומיא קתני · ונראה דל"ל מנבילה לא היה יכול לאותר·

פרישה

את הידים אבל בב"י ובש"ע נקט כך וצ"ל שהוא לשון הטור ובש"ע כתב לשפשף בכסא בידים בבית ומ"ש טפי :

(ד) **ואפילו** נתנבלה היום כר"ש דלית ליה מוקצה כתב הב"י רבינו כתב בהלכות י"ט סימן תקי"ח שאם היתה בריאה ומתה אפילו לר"ש אסור לטלטלה משמע דס"ל דהלכה כמר בר אמימר דאמר מודה ר"ש בב"ח (בריאים) שמתו שאסורים וא"כ ה"ל לפרש כאן דלא שרי אלא כשהיתה חולה מבעוד יום אבל לא בבריאה . ועל כרחך צריך לומר שסמך על מה שכתב בהל' יום טוב ועיין בדרישה : ומ"ש הב"י דבגמרא איתא דוקא בנבילה קשה שהיתה והיכא משכחת בבשר פילי א"נ בגורייתא זוטרא פירש"י דכל נבילה קשה להם וא"כ יש לתמוה על מ"ש רבינו שלא כתב כן · ועיין בדרישה :

(ה) **ואין** מחתכין השחת והחרובין לפניה כתב ב"י דבגמרא מפרש טעמא משום דמיטרח באוכלא הוא כלומר דבלא חיתוך נמי חזי לאכילה משמע שאם לא היו ראויים לאכילה בלא חיתוך כגון שהיו יבשים או שהיתה הבהמה עוד קטנ' · שאף השחת קשה לו ורכיכה חיתוך שווי אוכלא היא ושרי ורבינו לא כתבו מפני שסמך על מה שכתב בסמוך דשווי אוכלא

[illegible]

לפניה בין אם היא דקה או גסה : אין אובסין הגמל פי' שמאכילו בידו ותוחב המאכל הרבה עד שנראה כאבוס במעיו ולא דורסין שדורס לו המאכל בגרונו למקום שאינו יכול להחזירו אבל מלעיטין (ג) שאינו תוחב לו כ"כ בעומק בגרון אלא עד מקום שיכול להחזירו משם ולא מאמרין העגל פי' לתחוב לו עד מקום שאינו יכול להחזירו אבל מלעיטין כדפרישית עד מקום שיכול להחזירו משם ומהלקטים לתרנגולים פירו' ליתן המאכל בפיהם ולא ליוני שובך ועלייה (ו) ואפי' ליתן לפניהם מים אסור ולא לפני הדבורים (ז) אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין [ד] ויוני הרדסיאות (ח) נותנין מזונות לכלב ולא לחזיר : מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים מחוברים ולא חיישינן שמא יתלוש מהם ולא ע"ג מוקצה מפני שאיסורו קל וחיישינן שמא יתן לה ממנו בידים ודוקא להעמידה שם בידים אסור אבל לעמוד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם מותר : נוטלין המאכל מלפני חמור ונותנין לפני שור שאינו נמאס לפני חמור וראוי עדיין לשור ואין נוטלין לפני השור ליתנו לחמור שנמאס לפני השור ואינו ראוי עוד לחמור : אסור לגרוף האבוס לפני שור של פטם אפי' באבוס של כלי גזירה אטו של קרקע דאתי לאשווי ביה גומות (ט) ואסור גם כן לסלק התבן מלפניו :

מותר

ב"י

שאין טחינה בפירות והא שחת וחרובין פירות נינהו וקאסר להתכס משום דנרא' כטוחן וא"ל דה"ק מ"מ שחת וחרובין אינו אסור להתכס אלא מפני שנראה כטוחן אבל אינו חייב מפני שאין טחינה בפירות דא"כ לא היה לו להפסיק ביניה' באבל מחתכין את הדלועין לפני הבהמה וכו' לפיכך נראה לו שעיקר הנוסחה שאין טחינה אלא בפירות כלומר ומש"ה אסור לרסק שחת וחרובין דפירות נינהו אבל דלועין ונבילה מותר לחתכם דלאו פירות נינהו הלכך לא מיחזי כטוחן אלא שקשה לו דלועין נמי פרי נינהו ולא גרעי מירק ומפני כך כתב שלא הבין אחד מהנוסחאות ול"נ דיותר נכון לגרוס שאין טחינה בפירות וטעמא הוא דיהיב לסיטורא דמרסק שחת וחרובין כדפרי' ואע"פ שהפסיק ביניהם במחתכין את הדלועין איכא למימר דבתר דסיים כל הני דינו אהדר למיהב טעמא לסיטורא דמרסק שחת וחרובין וכתב בתשובת הרשב"א שקשה לי על הרמב"ם דבגמרא משמע דטעמא דאין מרסקין שחת וחרובין הוי משום דמיטרח באוכלא הוא והרמב"ם נתן טעם לפי שנראה כטוחן ול"נ דמשום דטעמא דמיטרח באוכלא לא הוי אלא לשחת וחרובין שהן רכים אבל לקשין דלית בהו משום מיטרח באוכלא משמע דשרי לפיכך נתן הרמב"ן טעם משום טוחן דהאי טעמא שייך אף בקשין ואע"ג דבגמרא אסיקנא לרב הונא בקשיא מדאסרה מתני' לרסק שחת וחרובין דרכיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ולא שני דטעמא משום טוחן היינו משום דמשמע ליה לתלמודא דבהבאה פירקא לאו בדיני טוחן עסיק תנא אלא בדיני מיטרח באוכלא או שווי אוכלא וכדקתני רישא מתירין פקיעי עמיר וכו' : **אין** אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין משנה שם ובגמ' שם מאי אין אובסין אין עושין לה אבוס בתוך מעיה כלומר שמאכילה כל כך עד שמרחיבין בני מעיה כאבוס :

ולא מאמרין העגל אבל מלעיטין גז"ש במשנה ואיפלינו אמוראי בפירושה והלכה כרב יהודה דאמר המראה למקום שאינה יכולה להחזי' הלעטה למקום שיכולה להחזיר משום דתניא כוותיה איזו הוא הלעטה מאכילה מעומד ומשק' מעומד ונותן כרשינין בפ"ע ומים בפ"ע ופירש"י מאכילה מעומד שכ"ז שאינו מרביל' אינו יכול לתחוב כ"כ ויכולה להחזיר ונותן כרשינין בפ"ע ומים בפ"ע דכשמאכיל' בבת אח' המים מבליעין את הכרשינין לתוך בית בליעתה ע"כ ורבינו קיצר בזה שלא כתבו והרי"ף והרא"ש העתיקו הבריי' וכ"כ ג"כ הרמב"ם בפכ"א :

מהלקטין לתרנגולין ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדסיאו' משנה שם ובגמרא מתיב לר"י דאמר דהמראה נמי ביד היא ואפ"ה אסור מדתניא מהלקטין לתרנגולין וא"ל שמלקיטין ואין מלקיטין ליוני שובך וליוני עליי' וא"ל שאין מהלקטין מאי מהלקטין ומאי מלקיטין וכו' ושני רב יהודה לעולם מהלקטין דספי להו בידים מלקיטין דשדי ליה קמיה ודקשיא לך יוני שובך ויוני עלייה למשדי קמייהו נמי לא הני מזונתן עליך והני אין מזונותן עליך כדתניא נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זה לזה זה מזונותיו עליך וזה אין מזונותיו עליך א"ר אשי מתני' נמי דיקא אין נותנין מים לפני דבורי' ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזים ותרנגולים וכו' מ"ט לאו משום דהני מזונתן עליך והני אין מזונותן עליך ולטעמיך מאי איריא מיא אפי' חיטי ושערי נמי לא אלא שאני מיא דשכיחי באגמ' :

וכתב הר"ן מדאמרינן בגמרא ולטעמיך וכו' ומפרקינן שאני מיא דשכיחי משמע לי דמזונות דלא שכיחי כגון חטי ושערי מותר ליתן לפני יוני סוכך אע"פ שאין מזונתן עליך ודקתני ואין מלקיטין ליוני סוכך ויוני עלייה במזונות דשכיחי קאמר ולפיכך תמהני מהרמב"ם שכתב בפכ"א מהלכות שבת אבל מי שאין מזונותיו עליו כגון חזיר ויוני סוכך ויוני עלייה ודבורים לא יתן לפניהם לא מזון ולא מים ולא חילק בין שכיח ללא שכיח וכן הרי"ף לא הזכיר מזה כלום ולא ידעתי למה עכ"ל ומתוך דבריו ניכר שהוא גורס שאני מיא דשכיחי באגמא בלא אלא ומפני כך עלה על דעתו שהם דברי רב אשי שבא לתרץ מ"ט לא תני מתני' דאין נותנין לפניהם חטים ושעורים כיון דאין מזונתן עליו ושני דלא אסו' לפני מי שאין מזונתן עליו אלא מים משו' דשכיחי אבל חיטי ושערי מותר ולפ"ז בברייתא דאין מלקיטין דיוני סוכך וכן ברייתא דאין נותנין מזונות לפני חזיר במים דוקא היא אבל שאר דברים שרי ואין זה במשמע דמזונות קתני ומים לא זויני כדאיתא בר"פ בכל מערבין (כז:) הלכך ודאי גירסא דידן עיקר דגרסינן אלא שאני מיא דשכיחי והכל הוא דברי המותר ולטעמיך כלומר לא תידוק ממתני' דבשאין מזונתן עליך אין נותנין לפניהם מזונות דא"כ אמאי נקט מיא ולא נקט מזונות הלכך איכא למימר דלא אסר אלא מיא דשכיחי באגמא אבל חיטי ושערי אפשר דאע"ג דאין מזונתן עליך שרי כיון דלא שכיחי ומיהו לענין הלכה נקטינן כפשט ברייתא דקתני אין נותנין מזונות לפני חזיר מפני שאין מזונותיו עליך וכל מזונות במשמע וכרב אשי דס"ל הכי ואע"ג דאידחי לה דיוקא דמתניתין לא אידחי דינא מש"ה הלכך שום מזון אין נותנין לפני מי שאין מזונותיו עליך וכדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל : **מצאתי** כתוב בתשובה בשם רבינו שמעון ז"ל מותר להאכיל בשבת תולע' המשי שהרי מזונותיו עליך ולא אפשר בהשטה ע"כ וכן מצאתי עוד בתשובת הר"ן בר"ש בר' להתיר דהני תולעים לא גריעי מאווזים ותרנגולים ויוני הרדסיאות שמזונתן עליך כיון שאינם יוצאים מן הבית חוצה כדבורים ויוני שובך ואין לאלו התולעים אלא מה שנותן להם האדם ולפיכך דבר פשוט הוא שנותן לפניהם עשבים לאכול ולפזר לפניהם עלי התותים וחולתם שלא אסרו אלא הזורין וכיוצא בו שיש לו ג' אגדין ויש בו טורח הרבה אבל מתירין פקיעי עמיר ואוני רואה בזה שום חשש איסור אלא א"כ הוא מקום שנהגו בו איסור להחמיר על עצמן עכ"ל :

מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים מחוברים וכו' עד מותר בס"פ כל כתבי (קכב :) **נוטלין** המאכל מלפני החמור ונותנין לפני שור משנה בס"פ תולין (קמ :) ומפרש בגמרא דטעמא דנמאס המאכל לפני השור משום דלית ליה רירי מה שאין כן בחמור · וכתב בספר התרומה וכסמ"ג דצריך לדקדק אם מותר לתת מספוא שנשאר לזו לפני זו שאינה מינה (ד) : **אסור** לגרוף האבוס לפני שור של פטם וכו' משנה שם גורפין מלפני הפטם

ומסלקין

ב"ח

טחינה בפירות : **אין** אובסין הגמל וכו' עד ולא לחזיר כל זה משנה וגמרא ס"פ מי שהחשיך ואיכא למידק במה שכתב רבינו ואפי' ליתן לפניהם מים דמאי רבותא דמים טפי ממזון . והרמב"ם ז"ל סוף פכ"א כתב ולא יתן לפניהם לא מזון ולא מים ולא כתב ואפי' ונראה ליישב דבגמרא קאמר דטעמא דלא יתן לפני יוני שובך וכו' היינו משום דאין מזונותיו עליך אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל לפני אווזים נותנין וכו' מ"ט לאו משום דהני מזונותיו עליך והני אין מזונותיו עליך · ולטעמיך מאי איריא מיא אפי' חטי ושערי נמי לא אלא שאני מיא דשכיחי כלומר לא מצית דייקת מתתניתין מידי דאימא לך לענין מזונות דלא שכיחי להו יכול ליתן בשבת לפני יוני שובך ודבורים אעפ"י דאין מזונותיו עליך ולא מחלק ביניהם אלא לענין מיא דשכיחי להו באגמ' כי היונים והדבורים שיוצאין על פני השדה יכולין להשקות לעצמם הלכך אסור ליתן לפניהם מים משא"כ אווזים ותרנגולים ויוני הרדסיאות דאין יוצאין לחוץ מן הבית וצריך ליתן לפניהם מותר אף בשבת וכיון דאנן קי"ל כאוקמתא דרב יהודה דאסו' ליתן מזונות בשבת לפני מי שאין מזונותיו עליך וכדתניא נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר כו' א"כ צריך לתרץ הא דנקט מיא לרבותא נקט מיא וכ"ש חיטי ושערי וזה מתרתי טעמי חדא לא מיבעיא חיטי ושערי דטירחא היא להשתדל להם מזונות דפשיטא דאסור בשבת אלא אפי' מיא דאינו טירחא כלל נמי אסורים אידך דהרמב"ם ז"ל כתב לשם וז"ל אין מאכילין בהמה חיה ועוף בשבת כדרך שהוא מאכיל בחול שמא יבא לידי כתישת קטניות או לידי ליטת קמח וכיוצא בו וכו' והשתא קאמר רבינו דבהני דאין מזונותיו עליך ל"מ דמזונות אסור ליתן לפניהם שמא יבא לידי איסור אלא אפי' מיא דליכא למיחש שמא יבא לידי איסור כלל אפ"ה אסור משום דאיכא קצת טירחא בשבת שלא לצורך כיון שאין מזונותיו עליך והא דלא הוי מהדר רב אשי הך תשובה למאן דקאמר ליה ולטעמיך לא חש להשיב לו כדבר פשוט ומדברי הר"ן נראה דהיה גורס שאני מיא דשכיחי באגמא בלא אלא והם דברי רב אשי שבא לתרץ אמאי תנא מתני' טפי מיא מחיטי ושערי לפי זה הדבר פשוט כדפרישית דרב אשי דחי האי ולטעמיך וקאמר דודאי הני דאין מזונותיו עליך אסור ליתן לפניהם מזונות בשבת כלל והא דנקט טפי מיא היינו משום דשכיחי באגמא ואין טורח כלל בנתינת מים לפניהם ולרבותא נקט מיא ואנ"ל שאר מזונות ודלא כמה שהבין הר"ן מהך נוסחא שהדבר בהפך הכל ב"י אבל לפע"ד דהך נוסחא דלא גרים אלא הוא טעות גמור דאין זה מן הסוגיא דקאמר ולטעמיך קשיא הא ולא מסיק תירוצא דלדידיה ניחא דלא קשיא הא קושיא דאקשי ליה : **נוטלין** המאכל מלפני החמור כו' בס"פ תולין : **ומ"ש** ואינו ראוי עוד לחמור פי' אינו ראוי לו אלא ע"י הדחק דאם אינו ראוי כלל לאיזו צורך נותנו לפניו . ובשאר בהמות מסופק ספר התרומה והסמ"ג אם מותר לתת מספוא שנשאר לזו לפני זו שאינה מינה . ובהגה"ת הקצר סוף סי' רנ"ד כתב לאסור והמרדכי פרק תולין העתיק לשונו אבל הסמ"ק כתב דמותר וז"ל ונ"ל שמותר מדלא הזכירו חכמים איסור בשאר בהמות עכ"ל ואין למחות ביד מי שנוהג היתר כדבר נ"ל :

מותר

דרכי משה

(ג) כתב מהרי"ל אין אובסין תרנגולים או אווזים בשבת היינו בשרוצים לפטמם תוחבי' להם המאכל בגרונם אסור לעשות כן בשבת ופשוט הוא דאם תוחב לשם שאין יכולין לחזור דהוא אסור כמו בעגלים ולא שרי בתרנגולים אלא דומיא דהלעטה בעגלים וכן פירש"י בגמרא : (ד) וכ"כ המרדכי פרק תולין :

וכן

פרישה

(ו) **ואפילו** ליתן לפניהם מים אסור גזירה שמא [illegible] פרק אין צדין [illegible] :

(ז) **אבל** נותנין לפני אווזין ותרנגולין בב"י האריך להשיב על הר"ן ותשובה לדבריו אשר הקשה על רבינו ממשמעות הגמרא דמותר ליתן מזונות אף לאלו שאין מזונתן עליו׳ ולא אסור אלא מים דשכיחי באגמא ועיין בדרישה :

(ח) **נותנין** מזונות לכלב ולא לחזיר משום דאין מזונתן עליך ואסור ישראל לגדל חזירים כדאיתא בס"פ מרובה משום מעשה שהיה וכתו' הקשו שם ומ"ש תיפוק לן דאסור לעשות סחורה בדברים טמאים ותירצו דאינו אסור אלא דוקא בדבר שעומד לאכילה אבל אם מגדלן למשוך עורות לא היה אסור · אם לא מטעם הגזירה הואת וכן הוא בירושלמי ע"ש :

(ט) **ואסור** ג"כ לסלק התבן מלפניו שיש בו מאוס מדריסת רגליו ולא חזי רע"ש :

מותר

דרישה

משום דאף דבשר נבילה היא רכיכין מ"מ העור של הגוף הוא קשה וצריכא התוכה ומ"ש במתני' דמחתכין היינו יכולים לפרש דלעור קאי א"נ אגב העור מחתכין נמי הבשר . ומש"ה פורכין להקשות מכח דומיא · והתרלן השיב לו אם אתה ר"ל שבמשנה דומיא קתני איכא למימר דקתני נבילה דומיא דדליעין · ומ"מ לאו לאוקימתא גמורה מוקי לה הכי אלא לפי סברת המקשן . והשתא א"ש דהפוסקים כתבו סתמא שהרי מתחלה לא היה קשה להמקשן שום דבר מהנבילה והוא ס"ל ג"כ נ"ל ולק"מ מזה אף לרב יהודה דקי"ל כוותיה ודו"ק · עוד כתב ב"י שם בסוף סעיף ז"ל ואין מחתכין את הבהמה כו' עד ומשמע דאם לא היו ראוים לאכילה בלא חיתוך כו' שווי אוכלא הוי וא"כ קשה על הפוסקים שסתמו לאיסור · ונדחק ב"י ג"כ לומר שסמכו על אינך בבא . והוא דוחק . ולעד"נ דלפי מאי דכתב ב"י עצמו אח"כ בססוק למשב

קושיית

חדושי הגהות

ליתא · ד פירוש יוני' שגדלי' בבתים ונקראים הרדיסאות ע"ש הורדוס המלך שהיה מגדל אותן בארמונו · מהרל"ח וכן פירש"י בביצה (כד .) :

ויוו

שכה (א) **מותר** לזמן א"י בשבת אע"פ שבי"ט אסור ומותר ליתן לו מזונות בחצר ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו ודוקא שהא"י בחצר אבל אם עומד בחוץ ופשט ידו לפנים שידוע הוא שיוציאו או ליתן לו שאר חפצים שדרכן להוציאן אסור אפי' אם עומד בפנים או אפי' אם החפצים של הא"י שהרואה שנותן לו אינו יודע שהחפצים של הא"י: [ה] פת של א"י שנאפה בשבת ר"ת אוסר אותו (ב) דשמא נטחן היום ונמצא שהוא מוקצה דבין השמשות

שכה מותר לזמן א"י וכו' בפ"ב די"ט (דף כ"א) אדבריה רבא למר שמואל ודרש מזמנין את הא"י בשבת ואין מזמנין את הא"י ביו"ט גזירה שמא ירבה בשבילו ואעפ"י דרב אחא בר יעקב אמר אפי' בשבת נמי לא משום שיורי כוסות של יין שהרה בהן פתו ומטלטלן השמש להצניע הכוס ולא בטילי דכיון דאיסורי הנאה נינהו מוקצים טפי פסקו הפוסקים כרבא דריב"ל נמי ס"ל הכי: **ומותר** ליתן לו מזונות בחצר וכו' ברייתא פ"ק דשבת ריש (דף י"ט) פי' נותנין לו בסתם דרגיל לאכלן מיד ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו ומש"ה תני מזונות לאורויי דבחפצים שדרכן להוציאן אסור ומיהא משמע דאף במזונות במפרש להוציאן אסור דלא התירו אלא בסתם וכ"כ ה"ה בפ"ו והביאו ב"י. ולפ"ז אם לא היה לו לא"י רשות לאכלן בחצר או שנתנו לו מזונות מרובים שלא יוכל לאכלן אסור ליתן לו דה"ל כאילו מפרש לו להוציאן וכ"כ בהגהת אלפסי ופשוט הוא: **ומ"ש** ודוקא שהא"י בחצר וכו' כן כתבו התוס' בריש שבת וע"ל בסי' שמ"ז וכ' במרדכי בשם רבינו יואל הלוי דאפי' ייחד לו מקום לא"י מבע"י נמי אסור שהרואה אינו יודע שהחפצים של א"י ודלא כראבי"ה בנו דמתיר בייחד לו מקום דכבר יצא לו מרשות ישראל כדתנן פ"ק דפסחים יחד לו מקום אין זקוק לבערו וליתא דאע"ג דמדינא שרי אפי' הכי אסרוה מפני שהרואה אינו יודע וכו' וז"ל המרדכי פ"ק דשבת ע"ש האור זרוע שע"פ חל בשבת י"מ שאסור ליתן לא"י מותר החמץ הואיל ויודע שיוליכנו לחוץ וי"מ דלהשים לפניו והוא יקחם מותר ונראה דלדידן דלית לן ר"ה דאורייתא מותר ליתן להם אפי' ביד אפי' ידוע שיוליך חוץ וכבר היה מעשה ברעגנשפורג ששלח עירון שלה אחר מאכל יהודי ושלחו לו ע"פ רבני העיר ואו כתב דאסור ליתן ליד א"י דה"ל עקירה וכן לתת לו משכונו אם לא יטלנו דרך מלבוש ועוד כתב דמותר לומר לא"י הביא נר הדלוק דלא הוי אלא טלטול וכו' עכ"ל ופי' מ"ש ואו כתב וכו' הוא לומר דלא תימא דהא"ז התיר לדידן בכל ענין דאינו שהרי או כתב דאסור ליתן ליד א"י דה"ל עקירה אלמא דלא התיר לתת ביד אף לדידן אלא במקום מצוה לבער חמץ או משום דרכי שלום אבל בלאו הכי אסור ביד וכ"כ בהגהת מיימוניות פ"ו ע"ש הא"ז דמשום דרכי שלום או לא"י אלם שרינן ליתן לו משכונות וכמ"ש המרדכי ספ"ק דביצה משם ראבי"ה ובמרדכי ישן כ' זה משם הא"ז. ומתוך דברי ב"י היה נראה שהיה כתוב לפניו ותוס' כתבו והבין דהתוספות חולקים על הא"ז ועל זה האריך בדבריו ונוסח' מוטעת נזדמנה לו להרב ז"ל דבנוסחי דידן איתא ואו כתב וכו' ר"ל דאו כתב הא"ז וכדמוכח ממ"ש אח"כ ועוד כתב דמותר לומר לא"י וכו' והלשון הוא מן המעתיק דברי הא"ז ואתא לאורויי דהא"ז מחלק בין היכא דאיכא מצוה או דרך שלום ובין היכא דליכא מצוה וכדפי' וכמ"ש להדיא בהג"מ משם הא"ז ומתוך מ"ש בשם הא"ז וכדפי' נראה מבואר דאף לדידן דלית לן ר"ה דאורייתא אסור ליתן ליד הא"י אפי' מזונות משום דקא עביד עקירה אלא יתן לפניו והא"י נוטלן ואפי' כשהמזונות ביד הישראל והא"י נוטלן מידו נמי שרי כיון דליכא עקירה והכי משמע לישנא דברייתא נותנין מזונות לפני הא"י בחצר וכו' והא דכתב רבינו ומותר ליתן לו מזונות בחצר וכו' נמי רצונו לומר שנותנין לפניו והא"י נוטלן וכן מ"ש אבל אם עומד בחוץ ופשט ידו בפנים היינו נמי כשפשט ידו לפנים ונוטלן מתוך ידו של בעה"ב ולא קעביד בעה"ב שום עקירה אבל ליתן בידו אסור אפי' הא"י בחצר. כתב באגודה ריש פ"ק דשבת וז"ל נשאלתי כמה פעמים וא"ל הא"י אלמים הם ופעמים הרבו הא"י אלי ולבסוף הורגלתי לומר להם אם תרצה להתענות ממחרת השבת או ממחרת הי"ט תניח לא"י ליטול משכונו בעצמו והוא יניח המעות או משכון אחר שמה רק הישראל לא יטלטל אחד מן המשכונות ולא יחשוב עמהם עכ"ל: **פת** של א"י וכו' עד דבשביל א"י היה כל זה כתו' באשיר"י ס"פ אין צדין אלא שהרא"ש לשם קיצר לשון ר"ת וכתב בסתם וכן אסר ר"ת

ומסלקין לצדדין מפני הרעי דברי רבי דוסא וחכמים אוסרין ופירש"י שור שמפטמים אותו גורפים אבוס שלפניו בשבת לתת לתוכו התבן והשעורים ולא יתערב בהם עפרורית ויקוץ במאכלו: ומסלקין התבן שלפניו לצדדין שהוא רב כדי שלא ידרסנו ברעי: ומפרש בגמר' דחכמי' אתרוייהו פליגי וידוע דהלכה כחכמים ואיתא תו בגמרא א"ר חסדא מחלוקת באבוס של כלי אבל באבוס של קרקע דברי הכל אסור ומאחר דקיימא לן כחכמים אפילו באבוס של כלי אסור:

שבה מותר לזמן א"י בשבת וכו' בפ"ב די"ט (כא:) סברי הכי אמוראי טובא ואע"ג דר' אחא אמר התם דאפילו בשבת אסור ה"ל יחיד לגבי רבים וכ"פ שם הרי"ף והרא"ש וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהלכו' שבת: **ומ"ש** ומותר ליתן לו מזונות בחצר וכו' ברייתא בפ"ק דשבת (יט.) וכתב הרמב"ם פ"ו ונותן מזונות לפניו לאוכלן ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו וכתב ה"ה שכתב לאוכלן לפי שבמפרש להוציא אסור וכן אמרו בירושל' וכן פי' ז"ל וכ"כ הגהות דכן מוכח לישנא דברייתא וכתב עוד בשם המפרשים שההיתר כדי לאכלן הוא מפני שאנו חושבין אותו כמזונותיו עלינו כיון שאנו מצווי' לפרנסו מפני דרכי שלום ואינו דומה לחזיר שאסור ליתן לו מזונות כמבואר בסימן שכ"ד וכ"כ התוספות והר"ן פ"ק דשבת וכתב הר"ן עוד והראב"ד מחמיר בדבר לאסור כל היכא דמצי לאישתמוטי והא דקי"ל מזמנין את א"י בשבת לאו דספינן ליה אנן אלא דמחזינן ליה ושקיל איהו לנפשי' א"נ דספי' לדידן ואכל איהו בהדן: **ודוקא** שהא"י בחצר אבל אם עומד בחוץ ופשט ידו לפנים וכו' כ"כ התוס' (שם) והרא"ש והר"ן בריש שבת דאסור משום דנראה כנותן לו ע"מ להוציא: **ומ"ש** או ליתן לו שאר חפצי' וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והר"ן והמרדכי שם אהא דנותנין מזונו' לפני א"י בחצ' דדוק' מזונות אבל שאר חפצים אסור כלומר דמזונות שדרך לאכלן בבית לא מיחזי כנותן ע"מ להוציא אבל שאר חפצים מיחזי כנותן לו ע"מ להוציא: **ומ"ש** או אפילו אם החפצים של א"י וכו' בריש שבת (ג.) אמתני' דפשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור ואמרי' בגמרא (שם ג.) דבעה"ב פטור ומותר והקשו התוספות והרא"ש והר"ן דאפילו אם העני א"י איסורא דרבנן איכא כיון דנראה כנותן לו על מנת להוציא ותרצו דלעולם בא"י ומיירי כגון שהחפץ של א"י שאפי' מוציא ומכניס כל היום כולו אין כאן אסור כלל אפי' נראה כנותן לו על מנת להוציא וכתב אח"כ הרא"ש ובאשכנז ראיתי מורי' לאסור אף בחפץ של א"י וכן מסתבר כיון שאסור הוא מפני מראית העין כי הרואה סבור שנותן לו ע"מ להוציא אין לחלק כי הרואה אינו מכיר של מי החפץ עכ"ל כתב במרדכי פ"ק דשבת שפסק ריב"א דדוקא מזונות שיתכן לאכלם בחצר אבל דברים אחרים העשויים להוליכם ממקום למקום אסור וכמ"ש בסמוך בשם המפרשים וכתב ומדבריו דקדק רבינו יואל דאסור לישראל להחזיר משכונות של א"י בשבת אפי' ייחד לו מקום מבע"י. וכתב עוד וז"ל כתב בא"ז כשי"ד בניסן חל להיות בשבת י"מ שאסור ליתן לא"י מותר החמץ שיוליכנו לחוץ וי"מ דלהשים לפניו והוא יקח מותר ונראה דלדידן דלית לן ר"ה דאורייתא מותר ליתן להם אפי' ביד ואפי' יודע שיוליך חוץ וכבר היה מעשה ברגנשפיר' ששלח עירון שלה אחר מאכל יהודי ושלחו לו ע"פ רופאי העי' ותוס' כתבו דאסור ליתן ליד א"י דה"ל עקירה וכן לתת לו משכונו אם לא יטלנו דרך מלבוש עכ"ל נראה לכאורה דא"ז בכל גווני שרי לדידן ליתן לא"י ע"מ להוציא והתוס' חולקים עליו ודייק הכי מדכתבו דאסור ליתן לו משכונו שלא נזכר בגמרא אלמא דאפילו לדידן דלית לן ר"ה אסרו אבל כתב בהג"מ פ"ו בשם א"ז דהיכא דאיכא משום דרכי שלום או א"י אלם מותר לתת לו או לשלוח לו ע"י א"י אחר לדידן דלית לן ר"ה עכ"ל ונראה שזהו מה שכתבתי בסמוך דאיתא במרדכי בשם א"ז ועד כאן לא שרי לדידן דלית לן ר"ה דאורייתא אלא במקום מצוה כגון לבער חמץ מהבית או מפני דרכי שלום כי ההיא דעירון ששלח אחר מאכל יהודי אבל היכא דליכא מצוה ולא דרכי שלום מודה א"ז דאפילו לדידן נמי אסור (א) דאע"ג דלית לן ר"ה מ"מ איכא למיחש למראית העין ולכן נ"ל שמ"ש א ותוס' כתב דאסור ליתן ליד א"י וכו' לאו לאיפלוגי אמאי דקאמר ברישא כתביה דהא ליכא מאן דפליג בהא אלא לאשמועי' דאפי' משכונו של א"י אסור ליתן לו מפני מראית העין כמ"ש הרא"ש שהיו מורי' באשכנז: כתוב במרדכי בספ"ק די"ט משכונות שאנו אוסרים להחזיר בשבת וביו"ט משום דמיחזי כמשא ומתן אם לא מפני הדחק אנו מתירין ע"י ארמאי ור"י כתב בתי"ב ב להחליף משכון א"י בשבת נהגו בו היתר מטעם שיהיה מלבוש או דבר שאינו מוקצה וויליאנו הא"י דרך מלבוש כי אין זה משא ומתן וגם מישראל מותר בענין זה אם הישראל צריך ללובשו עכ"ל: **פת** של א"י שנאפה בשבת ר"ת אסר אותו דשמא נטחן היום וכו' כ"כ בספר התרומה סי' רמ"ז ובסמ"ג ובסמ"ק ובמרדכי פר' כל כתבי ובהגה"מ פ"ו ובפסקי הרא"ש בס"פ א"צ שר"ת אוסר וכן דעת הרשב"א בתשובה שכל המתיר לאכול פת חמה מן הפלטר בשבת אינו אלא מן המתמיהין וטועין גמורים הם והאריך בטעם הדבר ובהגה"מ סוף פרק א"צ כתב בשם א"ז שראבי"ה היה מלקה בא"א שאכלו פת שאפה א"י בשבת (ג): **ולשון** רבינו בסברת ר"ת צריך ביאור דמדקתלי' טעם האיסור בשמא נטחן היום משמע שאם היה ידוע שנטחן מבע"י הוה שרי ולפי מ"ש ונמצא שהוא מוקצה דבה"ש לא היה ראוי יש לאסור גם בנטחן מבע"י שהרי בה"ש לא היה ראוי וכ"ת דיותר ראוי קמח לכוס מחטים וסיעו דקאמר דטעמא דאיסור' משום

דרכי משה

שכה (א) וכן הוא בחדושי אגודה. וכתב לבסוף הרגלתי לומר לשואלים אם תרצה להתענות ממחרת השבת או י"ט תניח לא"י ליטול משכונו בעצמו והוא יניח המעות או משכון אחר שוה והישראל לא יטלטל א' מן המשכונות גם לא יחשוב עמהן ולעיל סי' ש"ו כתבתי דמותר להחליף משכונות בשבת ולא מיקרי משא ומתן ועיין במרדכי סוף פ"ק די"ט משכנות שאנו אוסרים כו' וע"ל סימן ש"ז א"י המביאין בתובהן תבואה ושאר דברים בשבת אי מותר לקבלו: (ב) וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תש"ט ותת"ח דאסור אפילו לצורך מצוה ונ"ל

דרישה

קושיות הרשב"א למה כתב הרמב"ם הטעם משום טוחן כדי לאסור לתקן אף בקטין כו' ע"ש בזה נתיישבו ג"כ הרי"ף והרא"ש ורבינו וק"ל. וגם בלאה"נ י"ל ע"ד שכתבתי בסמוך דהגמרא פריך שם דף קנ"ה ע"א מהאי דאין מחתכין לרב הונא דאמר מטרחין באוכלא אמאי לאו מרובים דומיא דשחת דרכיכי. וק' ג"כ למה לא פריך בקיצור משחת לרב הונא והו"ה וגם מדלאיכו שהמקשה לא הקשה אלא לרב הונא אבל לרב יהודה הוי ניחא ליה ע"מ דס"ל דבכל בהמה אפילו דקה דדקה הוה לה שחת מטרח באוכל וק"ל. ומ"ש בשם הר"ן מדאמרינן בגמרא וליטעמיך כו' ומסיק הב"י וכתב הילכך ודאי גירסא דידן עיקר דגרסינן אלא כו' עד ומיהו לענין הלכה נקטי' כסתם ברייתא דקתני אין נותנין מזונות כו' וכל מזונות במשמע כו' וק' א"כ הדרא קושיא לדוכתא למה קתני המשנה אין נותנים מים כיון דמזונות נמי אסורי לכן נלע"ד דלפי הספרים דידן דגרסינן אלא ה"פ אלא לא מגית למידק מידי ממתניתין דגם דבורים ויוני שובך מזונתן עליך דלא גרעי מתולעי משי שכתב בסמוך אמר זה דנקראים מזונתן עליך ודוקא מזון דלא שכיח. מיהו בדבר המצוי להן כגון מים אסור ליתן להם לדבורים ויוני שובך דדרכן לשוט לאגמא משא"כ באווז ותרנגולין שכן מצויין בבית דלדידהו גם מים כמזונות מיחשב ומותר ליתן לפניהם גם מים אבל לעולם דילמא גם באין מזונתן עליך יכול אתה ליתן לפניהן מזונ' וליכא לך להוכיח מהמשנה מידי אלא שקשה למה כתב רבינו ז"ל ומהלקטין לתרנגולין פירות ליתן המאכל בפיהן ולא ליוני שובך ועלייה ואפילו ליתן לפניהן מים דקאמר הא מים אסור אמאי אפילו ליתן לפניהם מים הא מים אסור טפי דשכיח באגמא וגם מדקאמר ולא ליוני שובך כו' מוכח דס"ל דאפילו מזונות אסור ליתן להן וק' למה נקט המשנה דוקא מים. והיה נלע"ד לכאורה לפי מאי דמהני שאני מיא דשכיחי באגמא תו אין לדקדק מל' המשנה דקתני מים לדוקא מים קאמר אלא דקתני מים לרבותא דסיפא לאשמעינן דאפי מים דשכיחי באגמא אפ"ה מותר לתת לפני אווזין ותרנגולין אבל אפילו מזונות אסור ביוני שובך ודבורים. כיון שאין מזונתן עליך. ולפ"ז אף אם לא גרסינן אלא א"ש דהתרצן השיב לו לעולם משנה נידוק דשאני בין הני דמזונותן עליך להני דאין מזונתן עליך והקשה לך למה נקט מים י"ל דנקט מים משום דשכיחי באגמי ומשום רבותא דסיפא וכמ"ש. וגם מי גרסינן אלא א"ש ודו"ק שם בב"י בד"ה מצאתי כתב בתשובה כו' עד שלא אסרו אלא הזורין כו' ק' הלא מבואר לעיל דגם הזורין מותר להתירן אע"ג שיש להן שלשה אגודות לרב יהודה דקי"ל כוותיה וצ"ל דתשובה זו בגירסאות הרי"ף שהביא ב"י לעיל שגרסינן אבל לא את הזורין לא לפספס ולא להתיר כו' ע"ש וד"ק:

סי' שכה [א] **פת** של א"י שנאפה בשבת ר"ת אוסר אותו דשמא נטחן היום כתב הב"י וז"ל וק' לי אמאי תלי טעמא דאסור' בשמ' נטחן היום הא אפילו נטחן מאתמול הוי מוקצה כמו גרוגרות וצמוקים מאחר שנאפה היום ואין לומר דקמח יותר ראוי לכוס מחטין ומש"ה קאמר שמא נטחן היום דאילו נטחן מאתמול לא היה מוקצה דו"א שהרי כתב רבינו בסמוך

פרישה

סי' שכה (א) **מותר** לזמן לא"י בשבת אע"פ שבי"ט אסור. פי' משום דחיישינן שמא ירבה בשבילו. ובשבת לא שייך למיגזר כן:

(ב) **דשמא** נטחן היום. רבותא אשמעינן אע"פ דבין השמשות היו חטים וראוים לכוס אפ"ה אסור משום מוקצה. משום דבין השמשות לא היה ראוי לאכול בתותו ענין שנעשה לבסוף לאחר שנעשה בו איסור דאורייתא ועיין בדרישה. וא"ש

חדושי הגהות

שכה א עיין ב"ח ודרו"פ שכתבו דנוסחא מוטעת היתה לפי הרב"י והנוסח נכונה בדברי המרדכי דלעיל ואו כתב דאסור וכו' וא"כ א"צ לכל דברי הב"י ; ב דברים אלו כבר כתבם

השמשות לא היה ראוי ובספר התרומות כתב פנים לאיסור ולהיתר (ג) וא"א ז"ל כ' ול"נ להתיר דאפי' היה קמח או עיסה בין השמשות לא הוי מוקצה (ד) כיון דנגמרו בידי אדם והטחינה

משום שמא נטחן היום ונמצא שבה"ש היו חטים שאינם ראויים לכוס אבל כשנטחן מבעו"י לא הוה מוקצה בה"ש שהרי היה ראוי הקמח לכוס א"א לומר כן שהרי כתב רבינו בסמוך בשם הרא"ש דאפילו היה קמח או עיסה בה"ש לא הוי מוקצה ומדקאמר אפי' משמע דכ"ש עדיף כשהיה בין השמשות חטים מכשהיה או קמח ומצאתי בספר התרומה סי' רמ"ז וז"ל ורבינו יעקב אסר להר"י לאכול לחם של א"י שנאפה בשבת ושמא טעמא דסע"ג דמבשל בשבת בשוגג יאכל וזהו משום שראוי הבשר לכוס ולאכול קודם לכן אבל לחם שנאפה בשבת שמא אין הקמח ראוי לאכול ואפילו היו החטים בשבת הלא לא היו ראויים כמו לאחר שנאפה דהיינו בפת ובסי' רמ"ח כתב ועל הא"י שאפה לחם בשבת וגם שמא נטחנו החטים ונרקדו בשבת יש פנים להתיר כמו מבשל בשבת יאכל וכמו א"י שהדליק נר ישתמש לאורו ישראל ויש פנים לאסור כדפרישי' דלא דמי לא"י שהדליק הנר דאיכא חילוק בין מידי דאכילה למלאכה אחרת כדפרישית לעיל וגם לא דמי למבשל בשבת בשוגג יאכל דהתם ליכא למגזר שמא יהיה הישראל רשע לבשל במזיד אבל יקל לומר לא"י לבשל ואפי' נדמה למבשל בשוגג יאכל יש לאסור כאן לחם דדמי לשוחט בשבת בשוגג דאסור משום דלא חזי לכוס והקמח נמי לא היה ראוי לכוס ואפילו אם הקמח ראוי לכוס אין החטין והקמח ראוי' לאכול באותו ענין שנעשו לבסוף לאחר שנעשה בו איסורא דאורייתא שנעשה פת ואינו דומה לחזי לכוס של מבשל בשר ודגים וכ"ת הלחם מותר דהא פסקינן שלהי שבת כר"ש דשרי מוקצה בר מנר שהדליקו בו באותה שבת דדחייה בידים לא דמי דשאני הכא מודה ר"ש דהוי כגרוגרו' וצמוקי' ג כיון שנטחן ונאפה ונרקד בשבת כדאמרי' בפרק אין צדין (כד .) א"י שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחובר אסור בכדי שיעשו ופירש"י דאפילו ר"ש מודה בהא דהוי כגרוגרות וצמוקים דאמרינן פרק כירה (מה :) דמודה ר"ש עכ"ל והשתא יש לפרש דברי רבינו דה"ק ר"ת אסר משום מוקצה ואע"ג דקי"ל כר"ש דל"ל מוקצה שאני הכא דאיכא למיחש שמא נטחן היום והוי כמוקצה דגרוגרות וצמוקים וזהו שכתב ונמצא שהוא מוקצה כלומר אפילו לר"ש שבה"ש לא היה ראוי כלומר דלא היה ראוי ליעשות מאמת עצמו וכיון שלא עשאו מבעו"י הוי כאילו דחאו בידים וקשה לי אמאי תלי טעמא דאיסור' בשמא נטחן היום הא אפילו נטחן מאתמול הוי מוקצה כמו גרוגרות וצמוקים מאחר שנאפה היום ושמא י"ל דנקט טחינה דאיסורה מטעמא אפי' ביום טוב מה שאין כן באפיה אבל אין ה"נ דלענין שבת אפילו נטחן מאתמול הוי מוקצה כגרוגרות וצמוקים מטעם שנאפה בשבת והא דנקט הרא"ש אפילו היה קמח או עיסה בין השמשות לא נחת לחילוקי מוקצה אלא משום דחטים חזי לכוס עפי מקמח קאמר דאפילו אם היה קמח דלא חזי כלל לכוס לא הוי מוקצה משום דהוי נגמרו בידי אדם ולא אידכר מוקצה דבין השמשות אלא היכי דמתקן ממילא אבל לא היכי דאיתקן בידי אדם כי הכא ושלא כדברי רש"י בפרק אין צדין ואפשר לפרש דברי רבינו בע"א דה"ק ר"ת אסר אותו משום דאפי' את"ל דשמא נטחן היום ונמצא שבין השמשות היו חטים וחזו לכוס מ"מ הוי מוקצה מפני שבין השמשות לא היה ראוי לאכול באותו ענין שנעשה לבסוף לאחר שנעשה בו איסור דאורייתא שנעשה פת ואינו דומה לחזי לכוס של מבשל בשר אלא שזו דוחקא וגם לישנא דשמא אינם מיושבים לזה :

ובספר התרומה כתב פנים לאיסור ולהתיר בסימן רמ"ז ורמ"ח וכתבתים בסמוך וכ"כ ג"כ סמ"ג וסמ"ק :

וא"א ז"ל כתב ול"נ להתיר וכו' בס"פ אין צדין וגם בהג"א שם כתב שיש מתירין בשעת הדחק וגם התוספת בפרק בתרא דע"ג (סו :) כתבו שיש מתירין אפילו בשבת וכתבו אמנם יש אוסרים בשני ימים טובים של ר"ה לפי שנמשך לפעמים הקציר עד ר"ה ואפשר שקצרו ואפאו בי"ט והעלו וכגן להחמיר בשני ימים טובים של ר"ה (ג) וה"ה כתב בפ"ו וז"ל ודע שמהדינים המוכרים יש ללמוד שפת שאפה א"י בשביל עצמו או בשביל א"י אחר מותר לישראל אא"כ מכירו ויודע שצריך לו שיש לחוש שמא ירבה בשבילו וכ"כ הרמב"ן פירות שתלשן לצורך עצמו אסורין משום מוקצה ודגים התלושים שאספן ובשלן מותרין והוא שראויים מתחילתן לכוס הא לא"ה מוקצין הן ואסורין למי שיש לו מוקצה בכך וכ"כ הרשב"א והוסיף לאסור אף הנולד כגון משקין הבאים ע"י כחיטת א"י עד כ"ל : ומ"ש אא"כ מכירו ויודע שצריך לו יתבאר בסמוך בס"ד והר"ן בס"פ כל כתבי כתב סברת הרמב"ן ובפ' בתרא דע"ג נראה שמסכים לדברי התוספות שהתירו ליקח מן הא"י פת חמה בשבת . ומ"מ יש לדקדק בדברי הרא"ש שכתב דלא הוי מוקצה משום דהוי נגמרו בידי אדם דהא א"י שהביא דורון לישראל מדבר שיש במינו במחובר הוי גמרו בידי אדם שהרי ע"י אדם נלקטים ואפ"ה אסור ושמא י"ל דשאני התם דאפשר ליגמר שלא ע"י אדם כגון שיפלו מאליהן הלכך כי ליקטם אדם נמי אסורין משא"כ בטחינה שא"א לעשות אלא ע"י אדם ר ושבולי הלקט כתב שהרוקח אסר ורב יהודאי מתיר ושכן דעת ה"ר בנימין וה"ר ישעיה ז"ל : ור"י בח"ח כתב סברת ר"ת וסברת הרא"ש ואחר כן כתב וז"ל ובאותן המקומות שרגילין הנשים או אנשים לקנותו בשבת ואומרים לא"י ממש סכום מקח ואומרים תן לי פשוט או שני פשיטי' מלחם וגם קורין לא"י בביתם ונותנין לו המעות ראוי לאסרו להם מכל וכל שלא יאכלו פת הנאפה בשבת כך ירא' לי ועוד כתב רמ"ה כי אסור לומר לא"י מע"ש הילך מעות ותן לי הפת למחר שכבר נאפה לצורך ישראל עד כ"ל כתב בהגהו' אשיר"י ס"פ אין צדין בשם א"ז דלדברי הכל אם בישל או אפה עבד ישראל בשבת אפילו לצורך עצמו ואפילו בשבת ראשונה ובפעם ראשונה שאין העבד יודע אם אדונו יאכל מזה אם לאו אפ"ה אסור : **וכתוב** בסמ"ק פת שנאפה בשבת בשביל הא"י שאוסרים בו ביום ומיהו גדולים התירו לצורך סעודה וברית מילה ונראה דה"ה לצורך ברכת המוציא ואף אם נטחן בשבת עצמו (ד) אף על גב דבה"ג חשיב לה לטחינה טלד ומורי ר' יחיאל לא היה מודה עכ"ל : ולענין הלכה כיון שאיסור מוקצה דרבנן יש לסמוך על המתירין בשעת הדחק או לצורך מצוה :

א"י

ר"ת להרי"ס לחם של א"י שנאפה בשבת ולא כתב טעמו ואפשר שנסמך הרא"ש על מ"ש מקודם אין להתיר פת הניקח בשבת שמא היה ב"ה קמח או עיסה דלא חזי לכוס וכן אסר ר"ת וכו' משמע שמטעם זה אסרו ר"ת אבל רבינו כתב דר"ת אסרו מטעם אחר דשמא נטחן היום וכו' משמע דס"ל לר"ת דאם היה נטחן מבעו"י דהיה הקמח ראוי לאפות ממנו פת בין השמשות לא היה עליו דין מוקצה אבל אם נטחן ביום השבת דב"ה כשהיו חטים לא היה ראוי לעשות מהם פת ה"ל הפת שנאפה מוקצה שהקצה דעתו בין השמשות מהני חטים שיהיו נעשים פת ומנו דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא ומה שיש להקשות הלא קי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה ותו דהלא החטין ראויין לכוס ומש"ה תני בברייתא פרק כיצד מברכין (דף ל"ז) הכוסס את החטה מברך עליה בפה"א בין חיין בין מבושלין וכדפסק רבינו לעיל בסימן ר"ח ס"ג וא"כ לא הוי מוקצה איכא לתרץ כיון דר"ת פסק דבנולד הלכה כר' יהודה דאסור בין בשבת ובין בי"ט כדכתב רבינו לקמן בסימן תקכ"ה השתא הני חטים דנטחנו ביום השבת ה"ל נולד ולפי זה אף ע"ג דהחטים בעינייהו לא אתקצאו ב"ה מכל מקום אתקצאו מאפיית הפת כיון דהקמח שמהם אפו הפת הא נולד וס"ל לר"ת כדעת בה"ג דקמח שנטחן בשבת או בי"ט הוי להו נולד כמ"ש בשמו הרא"ש ס"פ אין צדין ז"ל כתב בה"ג ה"מ תגוני ישראל אבל תגוני א"י במאי דאיתיה במחובר א"נ קימחא דאיכא למימר נטחן בי"ט וכו' אסור למישקל מיניה וכו' וכ"כ התוס' בפרק בתרא דע"ג (דף ס"ו) בד"ה אמר רבא דבה"ג חשבי ליה לטחינה . עכ"ז מיהו ה"ר יחיאל היה נוהג היתר בדבר גם בסמ"ק כתב דהר' יחיאל לא היה מודה לבה"ג . ומ"מ ר"ת היה מודה לבה"ג דטחינה ה"ל נולד וא"כ קמח זה שנטחן בשבת יש עליו דין מוקצה ב"ה ולכן הפת הנאפה ממנו אסור : **ומ"ש** ובספר התרומות כתב פנים לאיסור ולהיתר כבר הביא ב"י דברי סה"ת וכ"כ סמ"ג בדבריו בהני פנים אלא דקשי לי במ"ש שהקמח אינו ראוי לכוס דהא בפרק כ"ת (דף ל"ט) פליגי בה רב יהודה ורב נחמן דלר"י מברך בפה"א ולרב נחמן שהכל אלמא דראוי לכוס הוא ואע"ג דפסק הרי"ף כר"י משום דלא רגילי אינשי לספויי קימחא מ"מ הא קא חזינא דראוי לכוס הוא . ותו דבפ"ק דפסחים (דף ר"ח) דקא משני רבה אליביה דרבי יהודא דמה שהיו עושין קמח וקלי מקמי שהתירו העומר ולא חששו דילמא אתי למיכל מיניה היינו טעמא דמתוך שלא התרתה לו אלא ע"י קיטוף הוא זכור א"ל אביי תינח בשעת קטיפה טחינה והרקדה מאי איכא למימר דלמא אתי למיתב לפומיה קמח אלמא דחזיא קמח לכוס . וי"ל דלרובא דעלמא ודאי לא חזו לכוס אלא דמ"מ צריך ליחוש למיעוטא ולינזור והוה מצי לשנויי דלא חיישינן למיעוטא ולא גזרינן אלא דעדיפא מינה משני דאפי' לדידך לא קשיא טחינה ברחי' דידא הרקדה ע"ג נפה ותדע דהא בתר הכי קאמר רב אשי קמח וקלי תק ופי' רש"י ואין ראויין לאכילה עכ"ל אלמא דקמח לא ראוי לאכילה אלא לענין ברכה כיון שנהנה חייב לברך ונתיישבו דברי הספר התרומה והסמ"ג שכתבו שהקמח אינו ראוי לכוס פי' לרובא דעלמא אינו ראוי לכוס משא"כ חטים עצמן ראויין לכוס לרובא דעלמא : **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב ולי נראה להתיר דאפילו היה קמח וכו' הא דכתב ואפילו היה קמח וכו' קאי אמ"ש קודם זה להשיג אבה"ג שכתב דאסור למישקל מא"י קמח בי"ט דאיכא למימר דנטחן בי"ט וכתב הרא"ש דמאי איסורא איכא כיון דרובא א"י אדעתא דרובי טחני לה ומשום מוקצה ליכא למיסר דחטין חזו לכוס ב"ה או לעשות מהן קליות ודייסא אבל בשבת אין להתיר פת הניקח בשבת שמא היה ב"ה קמח או עיסה דלא חזו לכוס וכו' וכתב על זה ולי נראה להתיר דלא מיבעיא אם היו חטין ב"ה דחזו לכוס ב"ה ואין זה נולד מה שנטחנו בשבת דלא כבה"ג אלא כה"ר יחיאל אלא אפי' היה קמח או עיסה דלא חזי לכוס נמי לא הוי מוקצה כיון דנגמרו בידי אדם פי' כיון דאיכא ביד אדם לתקנו בו ביום לא מקצה ליה מדעתו אפילו דחייה בידים כיון דאפשר לחזור ולתקנו בידו וכדאמרינן להדיא בפרק אין צדין (ריש דף כ"ו) וא"כ הכי נמי כל קמח ועיסה שביד הא"י ב"ה לא מקצה הישראל דעתיה מיניה כיון דהוה ביד א"י לאפות ממנו פת ה"ל גמרו בידי אדם ורבי' נקט בלשון הרא"ש גמרו בידי אדם כלשון הגמרא לאפוקי היכא דהדבר תלוי בידי שמים כגון פירות שהניחן על הגג לייבשן ע"י החמה דכיון שאין בידו לתקן אסח דעתיה מיניה. והרא"ש כתב כיון דהוי גמרו ביד א"י לפי מה שהוא הענין שהקמח או העיסה הוא ביד א"י ובידו לגמרו ולאפות ממנו פת וא"כ לא הוי מוקצה ואפשר דהרא"ש דנקט א"י טוחנו לומר עוד טעם דלא הוי מוקצה דקי"ל דאין הכן ביד א"י כמ"ש ב"י לעיל בסי' ש"ח ע"ש הירושלמי וכ"כ הכל בו :

ומ"ש

דרכי משה

(ג) ונ"ל דלדבריהם ה"ה בשאר י"ט במקום דאיכא למיחש לקציר דאסור ולא נקטו ב' ימים של ר"ה אלא משום דהתם אסור בב' הימים משום דכיומא אריכתא דמי אבל בשאר י"ט ביום השני שרי : (ד) ודעת הטור משמע למטה דפת הנאפה בשבת אסור וכ"כ ב"י בשם מהרי"א דכן דעת הטור :

ובפרק

פרישה

(ג) **וא"א** ז"ל כתב ולי נראה להתיר ז"ל מהרש"ל בביאורי לאוין סמ"ג דף י"ט ע"ד במ"ש שם הסמ"ג בשם ר"ת לאסור ז"ל העולם נהגו להקל לפי שראו בטור שהרא"ש מתיר ואין כ"ל להקל שהרי רבים שאוסרים ור"ת אוסר הלכה למעשה ובפרט מאחר שכתב הסמ"ג שהמנהיג היה מלקה בני אדם שאכלו מן שנאפה בשבת א"כ פשיטא שאין להקל אם לא ע"י הדחק עכ"ל . וכ"פ ב"י ורמ"א ועוד כתב רש"ל אבל אסור ליתן לו מעות מע"ש שיתן לו הפת בשבת דזהו אדעתא דישראל קעביד ע"כ ועיין לקמן בסימן תקי"ו :

(ד) **כיון** דנגמרו בידי אדם פי' שאין התחלת בישולו לעולם ע"י הש"י רק הגמר . לכן אין בו איסור מוקצה משא"כ לגבי דורון שהביא הא"י שאסור משום מוקצה הוא מטעם דאסחינהו מדעתו הואיל ולא לקטו הישראל מע"ש ועי"ט אבל כשנלקט בחול ולא נעשה הגמר דהיינו הטחינה או האפייה ביד א"י או אין שייך בו דמקצינהו ואין בו איסור מוקצה וע' בדרישה :

כמו

דרישה

בסמוך בשם הרא"ש ז"ל דאפילו היה קמח או עיסה בין השמשות לא הוי מוקצה ומדקאמר אפילו ש"מ דטפי עדיף כשהיה בין השמשות חיטים מכשהיה או קמח . ושמא י"ל דנקט טחינה דאסירא מטעמא אפילו בי"ט משא"כ באפייה . אבל אה"נ דלענין שבת אפילו נטחן מאתמול הוי מוקצה כגרוגרות וצמוקים מטעם שנאפה בשבת . והא דנקט הרא"ש אפילו היה קמח או עיסה בין השמשות לא נחת לחילוקי מוקצה אלא משום דחיטים חזו לכוס טפי מקמח קאמר דאפילו היה קמח דלא חזי כלל לכוס לא הוי מוקצה משום דהוי גמרו בידי אדם ולא אידכר מוקצה דבין השמשות אלא היכא דמיתקן ממילא אבל לא היכי דמיתקן בידי אדם כי הכא ושלא כדברי רש"י בפרק אין צדין עכ"ל. עוד כתב הב"י בסמוך ואיכא למידק הא א"י שהביא דורון לישראל מדבר שיש במינו במחובר הוי גמרו בידי אדם שהרי ע"י אדם נלקטין ואפ"ה אסור וא"כ קשה למ"ש הרא"ש דלא הוי מוקצה משום דהוי גמרו בידי אדם ושמא י"ל דשאני התם דאפשר

ליגמר

חדושי הגהות

הרב"י בסימן ש"ו : ג ולקמן שכתב בשם הרא"ש דאפי' היה קמח כו' היינו משום דהרא"ש לית ליה הך סברא דהוה כגרוגרות וצימוקין משום דמחוסרי מלאכות הרבה וא"כ יותר יש לאסור בקמח דלא חזו כלל משאם היה בה"ש חיטים ולכן כתב דאפילו מוקצה בעלמא נמי לא הוי לומר דבין השמשות הות קמח דלא חזי כלל דנגמרו בידי אדם (מהרל"ח) : ד ואין דבריו נכונים דהא אפילו מחובר דצנון ולפת אמרו משום מוקצה כדאיתא בעירובין (מ .) בהאי לפתא דאתא למחוזא וכו' ושם א"א שיתלשו מאליהן אלא טעמא דמחובר

אסור

והטחינה והאפייה אינה אוסרות כיון דבשביל א"י היא: [ג] א"י שצד דגים או ליקט פירות או אפה פת או בשל לעצמו כתב ספר המצות יש

א"י שלד דגים או ליקט פירות וכו' כתבו סמ"ג וכן סמ"ק והתרומה דיש פנים להתיר כמו שאר מלאכות שעושה לצרכו כלומר כמו מילא מים לבהמתו או עושה כבש או מדליק נר לעצמו שמותר לישראל להשתמש בהם ויש פנים לאיסור משום דבדבר מאכל החמירו דחיישינן שמא יאמר לא"י לבשל לו בשבת כיון דלאמירה לא"י לא מיתסרא אלא מדברי סופרים ואע"פ שלא כתב אלא דיש צדדים לאיסור ויש צדדים להתיר כתב רבי' בשמו שיש אוסרין ויש מתירין משום דכיון דאיכא צדדים לכאן ולכאן יש אוסרין ויש מתירין מיקרי אי נמי דקושטא דמילתא הכי הוא דמיפלג פליגי במלתא דאיתא בתו' ריש י"ט וכתבה ר"י בתו"ב שר"ת אכל מדג מליח שצללאתו השפחה לעצמה כי היכי דשרי' לישראל להשתמש לאור נר שהדליק א"י לעצמו ואף על פי שהם כתבו דלא נהירא הרי כתבו הטעם משום דבמכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבא הא אם לא היה מכירו מודה דמישרא שרי וסמ"ג וסמ"ק והתרומה שכתבו דשמא יש לאסור משום דחיישינן שמא יאמר לא"י לבשל לו בשבת אפי' באינו מכירו איכא למיחש להכי דליכא לחילוק בין מכירו לאינו מכירו אלא כשהא"י עושה מעצמו ומשמע מדבריה' ומדברי הגהו' מיי' בפ"ו שכן דעת ר"ת לאסור מה"ט ומ"מ אין דברי רבינו מכוונים ע"פ דברי סמ"ג דהא לא כתב סמ"ג דיש פנים להתי' אלא באפה ובישל א"י לעצמו דאין בהן מוקצה אבל בצד דגים וליקט פירו' משמע דפשיטא ליה דאסורין דודאי לא גרעי מפירו' הנושרי' דאסירי משום מוקצה וכתב רבינו דהכי מסתבר לאסור משום דלא גרע מנשרו מאליהן ולכאורה משמע דגם באפה פת אסר מה"ט וכן פי' הגאון מהרי"א ז"ל ושלא כדברי הרא"ש ואע"פ שהיה אפשר לפרש דטעמא דלא גרע מנשרו מאליהן לא קאי אלא לצד דגים וליקט פירות אבל באפה ובישל מודה

ומ"ש והטחינה והאפייה אינה אוסרת וכו' פי' בין שנטחן בשבת דאיכא טחינה ואפייה ובין שנטחן מבע"י דליכא אלא אפייה אינה אוסרת כיון דבשביל א"י נעשה כדתנן בפרק כל כתבי (דף קכ"ב) א"י שהדליק את הנר ישתמש ישראל לאורו והב"י הקשה דמדכתב ר"ת דלאסור שמא נטחן היום משמע דבנטחן מבע"י שרי ומדכתב דב"ה לא היה ראוי יש לאסור אף בנטחן מבע"י שהרי ב"ה לא היה ראוי וכי תימא דיותר ראוי קמח לכוס מחטין דא"כ קשה מדברי הרא"ש שכתב אפי' היה קמח וכו' אלמא דטפי עדיף כשהיה חטים מכשהיה קמח ותימה היאך נשא ונתן אם קמח עדיף לכוס אם חטין עדיף לכוס נייתי ונחזי ועוד הלא תלמוד ערוך הוא בפ"ק דפסחים דחטים עדיף לכוס דקאמר תלמודא והא דרב אשי בדותא היא התינח מקלי ואילך דלאחר שנתייבש בתנור אין ראוי לאכילה מעיקרא עד קלי מאי איכא למימר דבעודו רך בקליות קודם שיבש דראוי הוא לאכילה מא"ל אלמא דבקמח לא מקשינן עליה דרב אשי בהא דאמר דאינו ראוי לאכילה אלא דמקמי שנעשה קלי וקמח אקשינן עליה דרב אשי דהלא חזו חטים להיס לאכילה אלא הדבר פשוט דחטים חזו לכוס טפי מקמח ודברי ר"ת שהביא רבינו מבוארין בטוב טעם כדפרישית ולא כמו שפי' ב"י עוד הקשה ב"י בדברי הרא"ש שכתב דלא הוי מוקצה משום דהוי גמרו בידי אדם דהא א"י שהביא דורון לישראל מדבר שיש במינו במחובר הוי גמרו בידי אדם שהרי ע"י אדם נלקטים ואפי' הכי אסור ושמא יש לומר דשאני התם דאפשר ליגמר שלא ע"י אדם כגון שיפלו מאליהם הלכך כי לקטם אדם נמי אסורין משא"כ בטחינה שאי אפשר ליעשות אלא ע"י אדם עכ"ל ואיכא לתמוה טובא בקושיא זו שהלא דברי הרא"ש הן תלמוד ערוך בפרק אין צדין וה"ל להקשות אתלמודא גופא אבל הדבר פשוט דדוקא גבי פולין ועדשים וקדרות דעלמא בשבת בין השמשות דאדחו בידי אדם כל זמן שרותחין התם הוא דאין להם דין מוקצה דכיון דבידו ג"כ להחזיר ולתקן בו ביום לא מקצה להו מדעתו מפני דחייתו אבל מחובר דאיהו לא דחי ליה אלא מן השמים נדחו ה"ל מוקצה גמור ולא התירו לו חכמים אע"ג דנגמרו הוי בידי אדם ועוד הלא רש"י כתב בפרק אין צדין (סוף דף כ"ד) גבי דורון וז"ל אם יש מאותו המין במחובר אסורין משום מוקצה ואפי' לר"ש יש מוקצה בגרוגרות וצמוקין ומחובר כגרוגרות וצמוקין דמי מדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה ולא תחלוק במחובר בין של זו ובין של א"י עכ"ל אלמא דבמוקצה דמחובר החמירו טפי שלא להתירו מטעם דהוי גמרו בידי אדם והקושיא אין לה התחלה. ועל תירוצו איכא נמי לתמוה הפלא ופלא דכיון דאפשר להיות נגמר ג"כ שלא ע"י אדם כ"ש דאין עליו דין מוקצה דלא מקצה מדעתיה כיון דאפשר להיות נגמר בין בידי אדם בין שלא ע"י אדם כגון שיפלו מאליהם וכן קשה לפי תירוצו דא"כ במחובר לידה כשעשה הא"י הצידה בשביל ישראל ליתרי כיון דנגמרו בידי אדם ולא אפשר ליגמר מאליה שלא על ידי אדם וכן שאר מחובר בקרקע דלאו אפשר ליתלש מעצמו כגון לפת וכגון ליתרי כיון דנגמרו בידי אדם אלא הדבר ברור כדפרישית דלא הקילו חכמים מטעם גמרו בידי אדם אלא היכא דאיהו גופיה דחייה בידים אבל במחובר ומחוסר צידה דאידחי מן השמים לא התירו מוקצה זה דחמיר טובא מטעם גמרו בידי אדם והרא"ש ז"ל נמי לא כתב זה אלא כדי להתיר הפת אפי' היה קמח או עיסה ב"ה דאידחי בידי אדם שטחנו ועשאו קמח או עיסה דלא חזו לכוס וב"ה דחו להו בידים התם קאמר כיון דנגמרו בידי אדם דבידו לחזור ולתקן ולאפות ממנו פת לא אקצי דעתיה מיניה ולענין הלכה נקטינן כמ"ש הסמ"ק דהגדולי' התירו לצורך סעודת ברית מילה וג"ל דה"ה לצורך ברכת המוציא עכ"ל וב"י כתב ג"כ להתיר בשעת הדחק ונראה דהאי שעת הדחק היינו כשאין לו פת וגם א"א להשאיל מחבירו כגון יחיד הדר בכפר. אבל כשאפשר לו להשאיל מחבירו אין זה שעת הדחק וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תש"ט וז"ל ועוד אומר מצוה יש באכילת פת חמה בשבת אי משום סעודת של שבת ישאל מחבירו עוד דעכשיו אינן בני תורה ולא עדיפי מבני בשכר שאסרו להם הדברים המותרים לפי שאינם בני תורה וכו' ועוד האריך מיהו בי"ט יש להקל וכן פסק בש"ע בסי' תקי"ז ופ"ש בב"י:

א"י שלד דגים וכו' כתב בספר המצות יש מתירין כמו שאר מלאכות שעושה לצרכו (כלומר כמו מילא מים לבהמתו או עשה כבש והדליק הנר דבסמוך) ויש אוסרין דבדבר מאכל החמירו טפי שמא יאמר לא"י לבשל לו בשבת והך מחלוקת כתבו התוס' ריש ביצה (דף ג') בד"ה גזירה שמא יעלה דר"א ממי"ן אכל דג שצללאתו

דרישה

ליגמר שלא ע"י אדם כגון שיפלו מאליהן הלכך כי לקטם אדם נמי אסורים משא"כ בטחינה שא"א לעשות אלא ע"י אדם עכ"ל. וקשה לדברי הב"י מאיזה טעם נחמיר טפי במה שנעשה מאליו לומר שייך גביה טפי מוקצה ממה שנעשה בו איסור מלאכה ילמר שאין שייך גביה מוקצה. ועוד קשה הא בפרק אין צדין כתב הרא"ש גבי א"י שהביא דורון אמר רב פפא א"י שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסורים לערב בכדי שיעשו כתב הרא"ש וז"ל ואפילו רבי שמעון מודה במוקצה כי האי דכיון דלא לקטינהו מאתמול כגרוגרות וצמוקים דמו עכ"ל. והוא ממש לשון רש"י אלא שרש"י סיים דבמוקצה אין חילוק בין של א"י לישראל וגם להרא"ש בנדון זה אין חילוק. וב"י בעצמו הביאו לעיל בסימן ש"ח בדין השוחט לחולה בשבת דמותר לבריא דמקשה ב"י מ"ע דהרא"ש מ"ש ממחובר דכתב הרא"ש דמודה בי' ר"ש כיון דלא לקטינהו מאתמול ותסי' וז"ל ואפשר לומר דס"ל להרא"ש דבמחובר דוקא שייך לימר מדלא לקטינהו אקצינהו לפי שכל אדם יכול ללקט בידו משא"כ בבהמה שצריכה לשחוט ע"י מומחה ובסכין בדוק גם יש טירחא בשחיטתה ואפשר שהיה בדעתו לשוחטה אלא שלא נזדמן לו מומחה אי סכין בדוק או שלא יכול לפנות מעסקיו כדי לשוחטה וכיון שאין מניעתה מלשחוט מוכיח שהקצה אותה לא אמרינן מדלא שחטה הקצה כו' ע"ש וה"ט לא שייך הכא באפי' דכל אדם יכול לאפות וה"ל למימר דאקצינהו וכמו שם בא"י שהביא דורון אמרינן דהוי מוקצה אע"ג דא"י הביא וה"נ בפת שאפה הא"י. וגם בסימן שכ"ד כתב ב"י בד"ה מחתכין הדילועין פירש"י התלושים כו' עד כלומר דאילו נתלשו בו ביום אפילו לר"ש אסיר לטלטלם דמחובר כיון דלא לקטינהו מאתמול אקצה מדעתיה ודמו לגרוגרות ולצמוקים וכמו שפירש"י בפרק אין צדין וכ"כ שם הרא"ש עכ"ל ב"י שם הרי דכתב דהרא"ש ס"ל כפירש"י ואיך כ"כ ושלא כדברי רש"י דפרק אין צדין. ועוד קשה ממאי שכתב הטור בסמוך והכי מסתבר לאסור דלא גרע מנשרו מאליהן. משמע דנשרו מאליהן הוא אינו כ"כ אסור מכשתלשן הא"י ולסברת הב"י איפכא מסתברא דבנשרו מאליהן הוי מוקצין. ובשתלשן הא"י אינה מוקצה. לכן נראה לומר דודאי גם כשתלשן הא"י שייך בו מוקצה כמ"ש הרא"ש בפרק אין צדין וחמיר טפי תלשן הא"י מבנשרו מאליהן דבתלשן הא"י נעשה בו איסור תורה משא"כ בנתלשו מאליהן ומ"ש הרא"ש בסוף פרק המוצא דלא הוי מוקצה כיון דנגמרו ביד א"י פירושו כשאין התחלת תלישת הפרי אי קצירת התבואה הוא ע"י א"י בשבת או אין שייך עוד בו מוקצה מחמת גמר מלאכה שעשאוהו הא"י והכי דייק מ"ש הרא"ש דכיון דהוי גמרו ביד א"י ולא כתב כיון דהוי ביד א"י מלאכתו והכי נמי דייק מ"ש גבי דורון דכיון דלא לקטינהו מאתמול כגרוגרות וצמוקים דמו פירוש דוקא גבי הלקיטה הוי מוקצה ולא גבי שאר מלאכות הנגמרית ביד א"י אחר הלקיטה. ובזה יתיישב ג"כ מ"ש ר"ת דשמא נטחן היום ר"ל הואיל וטעם דמוקצה היא הואיל ולא לקטינהו או אפיכהו מאתמול מש"ה קאמר שמא נטחן היום דאם נטחן מאתמול הוי שרי דאינו מוקצה מדהתחילו מאתמול לטחון ש"מ שהכינו עצמן לאפיתו ואין אדם מקצה מדעתו כל שיוכל להיות ראוי לו לר"ש אבל בשלא טחנו מאתמול אקצינהו מדעתיה דאף שנקצר התבואה מ"מ אחר הדישה כשהתבואה מונחת ולא גילה דעתו מבעוד יום דרוצה לאפותו ס"ל לר"ת דהוי מוקצה. אבל הרא"ש ס"ל דאין נקרא מוקצה כי אם בעוד שלא נקצר או נתלש או אית' אבל מיד שנקצר או נתלש או אית' כיון דנגמרו בידי אדם ר"ל שהתחלה כבר נעשה מע"ש ולא אקצה איניש נפשיה מכל שגמרו בידי אדם וכ"ש מדבר שנעשה ונגמר מאליו. וראיה למ"ש שיש חילוק בין התחלה לגמר היא ממ"ש התו' בפרק בתרא דע"ג דף ס"ו והביאו ב"י כאן אלא שיש ט"ס בהעתקת ב"י. שלפנינו וכצ"ל וז"ל וגם התו' פרק בתרא דע"ג כתבו שיש מתירין אפילו בשבת וכתבו אמנם יש אוסרים בשני י"ט של ר"ה לפי שנמשך לפעמים הקציר עד ר"ה ואפשר שקצרו בי"ט ראשון ואפאו בי"ט השני ושעלו וכגון להחמיר בי"ט שני של ר"ה עכ"ל ע"ש בתו' ותמלא הענין כאשר הגהתי אף שאין שם כן אית באות והנה מבואר מדהתירו בשבת ואסרו בר"ה דה"ט משום דסברי כר"ש וביום א' א"א לקצור ולטחן ולאפות וכיון שאפת ביד א"י בשבת אפי' ודאי לכל הפחות נקצר מאתמול וכיון דאין תחילתו דהיינו הקצירה ביום השבת תו לא חיישינן במה שנגמרו בשבת דדעתו של אדם אכל מאי דיכול להיות ראוי לו משא"כ בשני ימים טובים של ר"ה דאפשר שנקצר ביום טוב הראשון ונאפה בי"ט שני ומש"ה אסור כיון דהתחלה היה ג"כ בי"ט ושני י"ט של ראש השנה כיומא אריכתא דמיא. וה"ט ג"כ דא"י שהביא דורון שאסור משום התחלתו דהיינו התלישה היה ביום השבת וז"ש הרא"ש ורבינו הביאו בסמוך ז"ל ולי נראה להתיר דאפילו היה קמח או עיסה בין השמשות לא הוה מוקצה כיון דגמירו בידי אדם והטחינה והאפייה אינה אוסרת כיון שבשביל א"י היא עכ"ל. הרי כ' להתיר מטעם דאין לאסרו מכח שטחינה כמו שעלה על דעת ר"ת כאשר הביא רבינו בשמו וגם בעל התרומה סימן רמ"ח והביאו ב"י תלה האיסור בטחינה ובאפייה אלא שהוסיף ג"כ לומר אף א"ת שהמוקצה היא מכח שהיה בין השמשות קמח או עיסה ולא היה ראוי לכוס לא מכח המלאכות שנעשה ע"ז כתב שגם מזה לא נאסר כיון שגמרו בידי אדם וק"ל. וזה ברור בעיני ובזה נתיישב הכל. ומ"ש רבינו אם עושה ארון או קבר לעצמו כו' עיין מ"ש ב"י ולסוף מסיק וכתב ומ"מ עדיין יש לדקדק למה השמיט הרא"ש סוגיית הגמרא דס"ל לכותבה ללמדינו דמ"ש יקבר בו ישראל היינו אם בלנעה יקבר בו ישראל מיד כו' ולע"ד נראה דהרא"ש ס"ל כרש"י ומ"ש דלמאי דמשני הגמרא בעומד בסרטיא כו' ר"ל כל מקום קבר ניכר למי הוא עשוי דאם הוא עשוי הקבר במקום פרסום כמו סרטיא ודאי נעשה בשבילו וא"כ ליכא לחלק בין ליעשה לבפרסום דכיון דסתמא דמילתא מקום קברית ישראל מיוחדין לעצמן ומקום קברות א"י קיים אצלם מקומן מוכיח עליהם שלא נעשה אלא בשביל א"י. והשתא א"ש דהתנא דמתני' סתם וכתב אם עשה לו ארון וקבר יקבר בו ישראל ואם בשבילו לא יקבר בו עולמית ולא חילק ותנא דהיינו דווקא בעומד באסרטיא אלא ודאי התנא איירי בעשוי במקום שמורה עליו אם נעשה בשביל א"י או בשביל ישראל ואפשר שגם עשיית הארון דישראל וא"י מחולקין ועשייתו מוכיח עליו אם נעשה בשביל ישראל וא"י והגמרא דמשני בארון המונח על הקבר ל"ד קאמר אלא חדא מן הדברים המורים עליו נקטה א"כ לסברת המקשן השיב לו דלא עלה על דעתו שבעשיית הארון והקבר ניכר אם בשביל א"י או בשביל ישראל נעשה ומש"ה השיב לו דמיירי בעומד באסרטיא והארון עליו אבל לדידן ל"צ לזה וכמ"ש דגם זולת זה ניכר ונבדל. ומש"ה סתמו וקצרו הרא"ש ואפשר שגם זה הוא טעם הרי"ף ומ"ש רבינו ז"ל אלא שרש"י פי' אותו כו' עד הא לאו הכי צריך להמתין בכדי שיעשו לשון הגמרא נקט וי"ל הא לאו הכי שאין לפנינו דבר ניכר צריך להמתין והגמרא קאמר כן לפי סברת המקשן וכמ"ש וק"ל. ומ"ש רבינו בחלילין בס"ס ז"ל ואם א"ל לישראל להביאן אסורים לעולם ולאחרים בכדי שיביאו ממקום שהביאן וכתב ב"י לא ידענא מהיכא נפקא ליה לרבינו לקנסו לעולם כו' עד אלא דא"כ קשה מאי חזית א"ל ישראל להביאן כו' ולע"ד דלק"מ דודאי כי לא א"ל אינו ידוע דבשבילו עושה האיסור דאורייתא כי אף שהביאן לישראל י"ל דתחילת הבאתן דרך ר"ה לא בשבילו היתה ואף אם היתה ליכא איסורא מילתא דבשבילו לבד נעשה שהרי בחד חליל יכול להספיד כמה מתים משא"כ בא"ל להביאן לו הרי זה ודאי נעשה בשבילו והואיל ואיכא אוושא מילתא טפי דמת וכמ"ש הרא"ש לעיל מש"ה אסרו עולמית. ומה שהספיקו הרא"ש דאם הביא בשביל ישראל והובאו מחוץ לתחום דאינו אסור אלא בכדי שיבואו. אע"ג דאיכא מילי דמת אוושא מילתא שאני התם דלא נעשה בו כ"א איסור תחומין דרבנן וק"ל

(ג) א"י שצד דגים או ליקט פירות או אפה פת כו' בספר המצות יש מתירין כמו שאר מלאכות שעושה הא"י לצרכו ויש אוסרין כמו פירות הנושרין שנאסרו אפילו נשרו מאליהן דבדבר מאכל החמירו טפי והכי מסתבר לאסור דלא גרע מנשרו מאליהן. כתב ב"י ז"ל אין דברי רבינו מכוונים ע"פ דברי הסמ"ג דלא כתב הסמ"ג דיש פנים להתיר אלא באפה ובישל דאין בה מוקצה אבל בצד דגים וליקט פירות משמע דפשיטא ליה דאסורין דוודאי לא גרעי מפירות הנושרין דאסורין משום מוקצה עכ"ל ב"י וק"ק הא לפני זה כתב ב"י שיש מתירין כמו שאר מלאכות כו' כלומר כמו ממלא מים לבהמתו או עושה כבש או מדליק נר לעצמו שמותר לישראל להשתמש בהן וא"כ מה לי צד וליקט מה לי עשה כבש ממלא או הדליק נר. ואף שבסמ"ג לא כ"כ בהדיא אבל בסמ"ק כ"כ בהדיא ומ"מ י"ל דרבינו לסמ"ק נתכוין ולא לסמ"ג דהא ספר המצות סתמא כתב. ודוחק לומר דס"ל דיש חילוק בין כבש ונר דאינן עומדין לאכילה ואין מוקצה שייך כ"א בדבר מאכל משא"כ בצד וליקט שהוא דבר מאכל. ומ"ש ב"י עוד אמר זה אמ"ש רבינו ומסתבר לאסור דלא גרע מנשרו מאליהן ז"ל ולכאורה משמע דגם באפה פת אסור מה"ט וכן פירש מהרי"א ושלא כדברי הרא"ש ואע"פ שהיה אפשר לפרש דטעמא דלא גרע מנשרו מאליהן לא קאי אלא לצד דגים כו' ולחלק ביניהן משום דצידת דגי' ולקיטת פירות לא משמע לאינשי שהיא מלאכה כ"כ כו' ויש מקשין למה לא כתב חילוק שכתב ב"י לעיל לפני זה דבלקיטה ובצידה שייך מוקצה טפי. ולע"ד דלק"מ דלפני זה לא כתב חילוק דמוקצה אלא להאומרים פנים להיתר ולא ס"ל דבדבר מאכל החמירו כמו נשרו מאליהן. ומש"ה הוצרך לכתוב דאע"פ כן י"ל דמודה בלקיטה וצידה מטעם מוקצה וכאן אמר לפי סברת רבינו שהשווה בפנים להיתר דס"ל דכולם שוים דלית בהו איסור מוקצה אלא שמסתבר ליה לאסור מטעם דבדבר מאכל החמירו כמו פירות שנשרו מאליהן. וה"ט משום דאדם להוט אחר דבר מאכל מש"ה יש להחמיר שיקל ויעשה פריו או יבוש לא"י לעשותו ומש"ה חילק וכתב דיש להחמיר דוקא בצידה ולקיטה דלא מיחזי לאינשי שהיא מלאכה כ"כ וק"ל. ומ"מ בעיקר הספק והנפייתו לב"י למדנקט רבינו אפיה בהדי צידה וליקט ש"מ דבכולהו אסור מטעם דלא גרע מפירות הנושרין. תמה אני על מהרי"א וב"י שכ"כ. הלא שא"כ למה לא הכריע מיד לעיל אחר שכתב דברי ר"ת לאסור ודברי הרא"ש להתיר בפת הנאפה היה לו לכתוב שמסתברא לו כדברי ר"ת ולא מטעמיה אלא מטעם דלא גרע מפירות הנושרין מאליהן. וכמ"ש כאן. ועוד מדכתב רבינו מיד אחר דין זה ז"ל ואפי' אם ספק אם לקטן או צדן היום אסורין הכ"ל או ספק אם אפה או בישל היום דאסורין אלא ודאי גם רבינו ס"ל כסברת הרא"ש. ומה שכללינהו רבינו יחד איפכא מסתברא שלאסר שכתב הרא"ש להתיר בפת שנאפה כתב שגם בצד וליקט יש פנים להתיר כמו באפה ובישל הכ"ל אלא שיש פנים ג"כ לאיסור מכח שבדבר מאכל החמירו. ומסיים שמסתבר לאסור בצידה ולקיטה אף להרא"ש דמתיר באפייה ובישול מטעם דנגמרו בידי אדם מ"מ החמירו טה הטעם

מודה דשרי ולחלק בטעמא משום דלידת דגים ולקיטת פירות לא משמע לאינשי שהוא מלאכה כ"כ ואיכא למיגזר שמא יעשה בידיו משא"כ באפייה ובישול דמידע ידעי כ"ע דאין לך מלאכות מפורסמות מהם וכמו שכתוב בספר התרומה סי' רמ"ז מ"מ מדנקט אפייה ובישול בהדי צידה וליקוט משמע דלא מפליג בינייהו וכולהו אסור מטעמא דלא גרע מנשרו מאליהן :

שגלאתו שפסתו בשבילה והתוס' חלקו עליו ואוסרין וכתב ב"י דכ"כ סה"ת וסמ"ג וסמ"ק דיש לאסור שמא יאמר לא"י לבשל לו בשבת ואפי' בא"י שאינו מכירו איכא למיחש להכי ומשמע מדבריהם ומדברי הגהות מיימוניות בפ"ו שכן דעת ר"ת לאסור מה"ט. ומ"מ אין דברי רבינו מכוונים על פי דברי הסמ"ג דהא לא כתב

יש מתירין (ז) כמו שאר מלאכות שעושה לצורכו ויש אוסרין כמו פירות הנושרין שנאסרו אפי' נשרו מאליהן דבדבר מאכל החמירו טפי ה והכי מסתבר לאסור דלא גרע מנשרו מאליהן ואפי' אם ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו ביום אבל לערב מותרין מיד אפי' אם ודאי לקטן וצדן היום (ה) [ג] ואם לקטן וצדן בשביל ישראל אסורים לכל בו ביום ולערב בכדי שיעשו וכן נמי אם צד ולקט בשביל ישראל וא"י צריך להמתין לערב בכדי שיעשו (ו) [ד] ואם ספק אם לקט בשביל ישראל אם לאו או שידוע שלקט לצורך ישראל ואין ידוע אם נלקטו היום אם לאו אסורין בו ביום ולערב כ' בס' המצות שמותרין מיד

ואפי' אם ספק אם לקטן או צדן היום וכו' כ"כ סמ"ג וסמ"ק והתרומה והגהות פ"ו והביאו ראיה מדתנן בר"פ אין נדין (כד) ספק מוכן אסור וגם הר"ן בפרק שואל גבי א"י שהביא חלילין כ' דהא דאסרינן בא"י שהביא דורון לישראל כל שיש במינו במחובר אע"ג דאיכא למיתלי שנתלשו מבע"י אסור וכו' דטעמא משום דכל שיש תאותו המין במחובר דרכן של בני אדם ללקוט אותו ביומו ולא מבערב אבל לערב מותרין מיד אפי' אם ודאי לקטן וצדן היום וכן כתוב בספרים הנזכרים והביאו ראיה מדתנן במסכת מכשירין ואיתא בפרק שואל (קנא) מרחץ המרחצת בשבת אם רוב א"י לת"ש רוחץ בה מיד וכ"כ הרא"ש בפרק אין נדין :

ואם לקטן וצדן בשביל ישראל אסורים לכל בו ביום וכו' פשוט בפרק אין נדין (שם) א"י שהביא דורון לישראל אם יש תאותו המין במחובר אסור ולערב אסורין בכדי שיעשו והכי איתא בפרק בכל מערבין (מ) גבי הנהו א"י דגזו אסא לגנגא ומדברי הרמב"ם בפ"ו נראה דלישראל אחר נמי אסור בכדי שיעשו וכ"כ רבינו ירוחם בח"ג וכ' כ"כ שאע"פ שיש מפרשים שמתירין לישראל אחר לערב מיד פשט המימרא שבפרק אין נדין מורה כדברי הרמב"ם ולזה טעין דברי הר"ן בס"פ כל כתבי (כ) וכ"כ רבינו בהדיא בהלכות י"ט וכן משמע מדבריו כאן :

וכן אם צד בשביל ישראל וא"י וכו' כ"כ סמ"ג והתרומה והביאו ראיה מדתנן במסכת מכשירין ואיתא בהשואל (קנא) מרחץ המרחצת בשבת אם רוב א"י לת"ש רוחץ בה מיד ואם רוב ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו מחצה על מחצה בכדי שיעשו וגם הביאו ראיה מהירושלמי :

ואם ספק אם ליקט בשביל ישראל אם לאו וכו' אסורין בו ביום משום דתנן (ביצה כד) ספק מוכן אסור כדכתבנו : **ולערב** כתב בסמ"ג שמותרין מיד

הסמ"ג דיש פנים להתיר אלא בבישל א"י ואפה לעצמו דאין בהם מוקצה אבל בצד דגים וליקט פירות משמע דפשיטא ליה דאסורים דודאי לא גרעי מפירות הנושרים דאסורי משום מוקצה עכ"ל והנה מ"ש תחלה דמשמע מדבריהם שכן דעת ר"ת לאסור מה"ט נראה לפענ"ד מדבריהם שלא אסר ר"ת אלא בפת משום דנוסף עליו איסור שמא נטחנו החטים ונרקד בשבת והוי מוקצה כגרוגרות וצמוקי' שהחטין לא היו ראוין לעשות מהן פת בין השמשות כדפרי' לעיל בסמוך אבל בבישל בשר ודגים או בצים דאין שם מוקצה שראוין לכוס קודם בישול בספק הם עומדין אם יש להתיר כמו שאר מלאכות וכו' ולא הורה בו ר"ת לאיסור. ומ"ש עוד דאין דברי רבינו מכוונים ע"פ דברי הסמ"ג וכו' ברור ופשוט שמ"ש רבי' בשם ספר המצות אין ר"ל הסמ"ג שהרי מבואר בדבריו דבליקט א"י פירות לעצמו או צד דגים לעצמו דאסורין לישראל בו ביום ושלשה חלוקים בדין זה דכשבישל בשר או דגים ובצים יש פנים לאיסור ויש פנים להתיר ולא הורה בו מכם לאיסור ובפת שאפ' א"י בשבת איכא נמי פנים לאיסור ולהתיר. ור"ת הורה בו איסור משום דנוסף עליו איסור מוקצה כדפי' אבל בליקט א"י פירות או צד דגים אין בו ספק דודאי אסור משום מוקצה לדברי הכל ולא דמי לפת שאין מוקצה שלו חמור כיון דנגמרו בידי אדם כדכתב הרא"ש וכדפרישית משא"כ במחובר ומחוסר צידה וכך הוא הגהת סה"ת. אבל הסמ"ק כתב בלשון אחר ועליו אמר רבינו כתב בספר המצות וכו' וז"ל ואם ליקט הא"י פירות או צד דגים או אפה פת הכל בשביל הא"י שמא יש לאסור כמו פירות הנושרים מאליהם דבדבר מאכל החמירו החכמים או שמא מותר הפת כמו מלאכה כמו שפירשתי לעיל וראיתי שר"ת אסר הפת וכו' עכ"ל ועלה על דעת רבינו דהסמ"ק כללם יחד וחד דינא אית להו לכולהו ומי שמתיר באחד מתיר בכולם ולפע"ד פשוט דאינו כן אלא הסמ"ק ה"ק שמא יש לאסור הכל אפילו אפיית הפת או שמא מותר לכל הפחות הפת אבל לקיטת פירות וצידת דגים אין בהן ספק דפשיטא דאסור ולא הזכירם בדבריו אלא לומר דכי היכי דהני אסורים כך יש לאסור הפת או שמא מותר הפת וכך מבואר מדקדוק לשונו שכתב תחלה הפנים לאיסור כלומר שהכל אסור כדי לומר אח"כ או שמא מותר הפת אבל רבינו כתב בדברי ספר המצות בתחלה הפנים שהם להתיר דמשמע שרצונו לומר דאף בלקיטת פירות וצידת דגים יש מתירין וזה ודאי קשה לכאורה דלא גרע מפירות הנושרין. ותו קשה לי טובא היאך כתב רבינו תחלה שלשה סברות בדין פת דר"ת אסרו וסה"ת נסתפק בו וכתב פנים לאיסור ולהיתר והרא"ש התירו ואח"כ יכתוב בסתם דדעתו לאסור וה"ל לכתוב אחר דברי הרא"ש ומסתברא כר"ת ונראה לפע"ד ליישב דברי רבינו והוא העיקר דיש מתירין ס"ל דאעפ"י דבפירות של ישראל גזרו אף על הנושרין גזירה שמא יעלה ויתלוש. אבל בפירות של א"י אף בעלה א"י ותלשן לעצמו נמי שרי כל שכן בנושרין של א"י ויש אוסרין כמו פירות הנושרין וכו' נראה שרבינו מפרש דיש אוסרין אינן אוסרין אלא בלקיטת פירות וצידת דגים ס"ל דבכלל גזירת פירות הנושרין בסתם משמע דכל שלא תלשן ישראל פירות הנושרין הם והלכך אף כשלקטן הא"י לעצמו נאסרו ועל זה כתב רבינו והכי מסתבר לאסור לקיטת פירות דא"י דלא גרע מנשרו מאליהן וה"ה בצידת דגים דא"י נמי אסור כשצדן א"י לצרכו. אבל בפת ובשר ודגים לא קאמר דאסור דכבר כתב מסקנת הרא"ש להתיר אף הפת משום דנגמרו בידי אדם כל שכן בשר ודגים וזהו שאמר רבינו אח"כ ואפילו אם ספק לקטן וכו' אלמא דמ"ש והכי מסתבר לאסור וכו' לא קאמר אלא בלקיטת פירות או בצידת דגים דא"י דעלייהו אזיל מ"ש ואפילו אם ספק אם לקטן או צדן היום וכו' וניחא השתא דכתב רבינו סברת יש מתירין בתחלה כלומר יש מתירין לקיטת פירות וצידת דגים כמו הפת ויש אוסרים בלקיטת פירות וצידת דגים דלא דמו לפת משום דלא גרוע הני פירות שלקטן א"י מפירות הנושרין וכו' אבל פת לא דמי לפירות הנושרין וכל זה דלא כמ"ש ב"י חדא דכתב דבאפיה הפת נמי כתב רבינו לאסרו מה"ט דלא גרע מפירות שנשרו מאליהן ושב"כ מהר"י אבוהב והא ליתא כדפרישית. גם כתב דאיכא לחלק דבלקיטת פירות וצידת דגים לא משמע שהיא מלאכה כ"כ ואיכא למיגזר שמא יעשה בידיו משא"כ באפיה ובישול וכמ"ש בסה"ת סי' רמ"ז עכ"ל. ולפעד"נ מבואר דלא כתב כן בסה"ת אלא לענין תלישת פירות וסחיטתן שהוא דבר קל לעשות. אבל בצידת דגים לא קאמר שהוא קל דהדבר ידוע שהיא מלאכה חמורה כמו אפיה ובישול אלא כדפרישית דהטעם הוא דהחמירו חכמים במוקצה דמחובר ומחוסר צידה שלא להתירו בנגמרו בידי אדם כיון דלאדם לא דחנהו בידיו אלא מן השמים כדמו : **ומ"ש** ואפילו אם ספק כו' כ"כ סה"ת והסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים וראיה מדתנן ר"פ אין נדין ספק מוכן אסור : **ומ"ש** לערב מותרין מיד כו' כ"כ בספרים הנזכרים והטעם משום דלאו צריך להמתין בכדי שיעשו אלא כשנעשה מלאכה בשבת בשביל ישראל גזירה שמא יאמר לא"י לך והביא כמו שפי' ר"ת והסכים עמו הרא"ש אבל כשעשה הא"י מלאכה לעצמו ה"ל כפירות הנושרים דא"צ בכדי שיעשו. אבל לפרש"י דטעם כדי שיעשו שלא יהנה ממלאכה שנעשה בשבת אף כשעשה א"י לעצמו צריך בכדי שיעשו אלא דרבינו תופס העיקר כר"ת כמ"ש הרא"ש ועיין במ"ש לעיל בסי' שכ"ב :

ואם לקטן וצדן בשביל ישראל וכו' פשוט בפרק אין נדין ובפרק בכל מערבין ומשמע מלשון רבינו דאף לאחרים אסור בכדי שיעשו וכ"כ להדיא לקמן בסי' תקט"ו והיא דעת רוב הפוסקים והכי נקטינן : **ומ"ש** וכן נמי אם צד ולקט בשביל ישראל וא"י וכו' פי' לא מיבעי' ברוב ישראל אלא אפי' במחצ' על מחצה. ולהכי נקט רבינו לשון יחיד בשביל ישראל וא"י להורות דמיירי במחצ' על מחצה ולאפוקי אם הוו רובן א"י דא"צ בכדי שיעשו וכדתנן במסכת מכשירין במרחץ ומביאו ב"י : **ומ"ש** ואם ספק וכו' עד ולערב כתב בספר המצות שמותרין מיד מפני שהוא ספק. איכא לתמוה דבדין איסור תחומין דפירש"י בפרק שואל בהא דאמר שמואל חיישינן שמא חוץ לתחום לנו והלכה כמותו דחששא זו לקולא היא לומר שא"צ בכדי שיעשו ואעפ"כ כתב רבינו בסי' תקט"ו

כדין

דרכי משה

(ה) ובפרק שואל (דף קנו.) ודין כלים שנגמרו ביד א"י בשבת אם מותר להנות מהם ע"ל סימן רנ"ב :

וכן

פרישה

(ה) **כמו** שאר מלאכות שעושה לצרכו פי' דתנן בס"פ כל כתבי שאם א"י עשה כבש לעצמו או הדליק נר לעצמו או מלא מים לבהמתו דשרי ישראל ליהנות מהם. וכא דשרי לירד על הכבש מיירי אפי' כשקלץ הא"י העצים בשבת ממחובר. ואפ"ה מותר היינו מטעם שכתבו התוספות בפרק נתרא דע"ג דמוקצה מיתר בהנאה (וא"ת לפ"ז מאי קאמר דבדבר מאכל החמירו הל"ל לאסור לאכול המוקצה ולא ליקט דבדבר מאכל החמירו טפי דמשמע מכח חומרא שמתאוה המאכלה ומייתינן מיכור לנח"י. י"ל דה"ק ויש איסורים אפילו באופה ומבשל דאין שייך בו מוקצה משום דנגמרו בידי אדם מ"מ בצד וליקט הא"י לעצמו דאין ברור בו איסור דהאי א"י שהביא דורון שליקט מתחלה לצורך ישראל. ואפ"ה אוסרים מטעם דלא גרע מנשרו מאליהן דגם בנשרו מאליהן אין בירור לאוסרו משום מוקצה. ואפ"ה אסור. וא"כ על כרחך צריך לחלק בין זה לנדון דגו משום דבדבר מאכל החמירו אפילו באופה ומבשל דאין בו איסור מוקצה וכן בצד הא"י וליקט שאין ברור לאוסרו משום מוקצה בכ"מ זה) :

(ו) **ואם** לקטן וצדן בשביל ישראל אסורים לכל בו ביום ולערב בכדי שיעשו. כתב הב"י משמע מדבריו כאן דלישראל אחר נמי אסור בכדי שיעשו. פי' והא דנקט אסורים לכל קאי נמי אמה שמסיים ולערב בכדי שיעשו. וכ"כ רבינו בהדיא בהלכות י"ט :

(ז) **ואם** ספק אם לקט בשביל ישראל או לאו או שידוע שלקט לצורך ישראל ואין ידוע אם נלקטו היום אם לאו אסורים וכו'. פי' מחדש לנו ספק אם נלקט היום אם לאו משום דין לערב שכתיב ספר המצות. וגבי ספק המוכר לעיל נמי מודה דמותר לערב מיד היינו משום דוודאי נלקט משום א"י וכאן אמור הואיל וספק אפשר שבשביל ישראל נלקט. ואע"פ שיש חולקים על הסמ"ג בדין זה וסוברים שמוספים לחומרא כמו גבי ספק חלילים דלקמן נ"ל שסמך רבינו שלא הזכיר הפלוגתא על מ"ש לקמן ס"ו פלוגתא דרש"י והרי"ף בזה. (שהרא"ש הסכים לדעת רש"י דשרי כ"כ ב"י ועיין בדרישה :

ומ"ש

דרישה

דלא גרע מפירות הנושרין מאליהן וזה שייך דוקא בצידה וליקט דכמו בפירות הנושרין שגזרו משום דאדם להוט ויש לחוש שיתאוה ומתוך תאותו ילקט מהאילן ה"נ בא"י שלקט או שצד הואיל ומלאכת צידה וליקט נעשה בקל יש לחוש מתוך להיטתו בדבר מאכל עד שלא יזכר שהוא שבת יעשה מלאכה משא"כ באפוי' ובישול שהמה טירחא צריך לטרוח עד שלא יגמר מלאכת אפייה ובישול ויזכר שבת קודם שיגמר המלאכה או כמ"ש ב"י דמשמע לאינשי טפי שהני הן מלאכות גמורות ולא יעשו אותן וזה נ"ל ברור :

[ג] **ואם** לקטן וצדן בשביל ישראל אסורין לכל בו ביום והא דכתב בסי' ר"י לקמן בחלילים דלאחרים מותר מיד וה"ט דר"י סבר דבחלילין ליכא איסור דאורייתא דלא מס לכביא' דרך ר"ה :

[ד] **ואם** ספק אם לקטן בשביל ישראל כו' ולערב כתב סמ"ג שמותרין מיד נ"ל ב"י וטעמא משום דקי"ל כשמואל דאמר גבי חלילין חיישינן שמא חוץ לתחום לנו ופי' רש"י חששא זו לקולא ומותרין מיד לערב וא"צ להמתין בערב בכדי שיעשו. והרי"ף פיר' חששא זו לחומרא ורבינו שכתב דעת סמ"ג לאחר סמך על מ"ש לקמן בס"ס פלוגתת רש"י והרי"ף בזה והרא"ש הסכים שם עם פירש"י ומש"ה סתם כאן לקולא כדעת רש"י והסכמת הרא"ש עכ"ל ב"י ואני שגיתי וקצרתי. והא דכתב פלוגתת והסכמת הרא"ש לקמן בחלילין ולא כתב כן תחלה בדין דהכא ומש"כ הל"ל סתם ע"פ הסכמת הרא"ש ה"ט משום דפלוגתת רש"י ורי"ף אתמר בחלילין ודין חלילין אתמר בפרק שואל ודין ספק צידה וליקט אתמר במסכת י"ט פרק אין נדין ורש"י ורי"ף פליגי בדין קמא דאתמר בגמרא קודם שמסכת שבת סינוייא קודם מסכת יום טוב ורבינו נמשך אחריהן לכתוב דברי פלוגתתן במקומן וק"ל. והא דכתב רבינו אח"כ בסמוך בספק אם הובא מחוץ לתחום הפלוגתא דמותר לערב מיד אפילו למי שהובא בשבילו לר"י ולרי"ף צריך בכדי שיעשו ה"ט משום דשם אשמעינן דאע"ג דתחומין אינו אלא איסור דרבנן אפ"ה לרי"ף צריך להחמיר בספקו משא"כ בחלילין דיש בו משום דאורייתא כדלקמן וק"ל. אלא שצריך ליתן

טעם

חדושי הגהות

אסור הוא כמו שפירש"י שם דמחובר כגרוגרות וצימוקין דמי מדלא לקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של א"י עכ"ל הרי מבואר בהדיא דאין הטעם במחובר משום שהוא מחוסר תלישה דא"כ למה הוצרך רש"י לפרש ולא תחלוק בין מחובר שלו לשל א"י דמשמע שלא אסרו של א"י אלא משום לא פלוג הא של א"י נמי אסור מצד עצמו מפני שהוא מחוסר תלישה אלא לאו טעמא משום הכי הוא אלא משום כיון דבקל היה יכול ללקטן מאתמול ולא לקטינהו אקצינהו מדעתיה כגרוגרות וצימוקין דמודה ר"ש בהו משום דהוי חזו ואקצינהו בידים משא"כ גבי קמח שהוא מחוסר לישה ואפיה ואינו מקצה דעתו מהם ברצון אלא משום דע"כ מקצה אותו מפני שהוא חסר כמה מלאכות ועל זה כתב הרא"ש דמפני כך לא הוי מוקצה כיון שאינו מקצה אותו ברצון אלא מפני חסרון מלאכות וכיון דנגמרו בידי אדם לא הוי מוקצה מהרל"ח : ה י"ל דלעיל כתב שר"ת אסר הפת שאפה

א"י

מיד כיון שהוא ספק ודבר שאין בו חשש צידה ומחובר אלא חושש שהובא חוץ לתחום אם הביאו הא"י לעצמו מותר אפי' בו ביום ואם הביאו בשביל ישראל אסור בו ביום למי שהובא בשבילו ולערב בכדי שיעשו ולאחרים מותר בו ביום ואם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום אם לאו מותר לערב לאלתר אפי' למי שהובא בשבילו לר"י ולרי"ף גם בזה צריך להמתין בכדי שיעשו: א"י שמילא מים לבהמתו מבור שהיא רשות היחיד לר"ה יכול הישראל להשקות מהם לבהמתו והוא שאין הא"י מכירו דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו ואם מילא לצורך בהמת ישראל אסור לכל בכל מיני תשמיש והאידנא שאין לנו ר"ה דאורייתא מותר לאחר שלא מילא בשבילו ור"ת היה אומר הא דאסרינן בממלא לצורך ישראל דוקא לבהמתו אבל הוא עצמו מותר בהם אף ע"פ שנתמלאו בשבילו כיון שאם היה רוצה היה יורד לבור ושותה

ור"י

מיד מפני שהוא ספק וכ"כ בספר התרומה ובהגהות פ"ו וטעמא משום דקיימא לן כשמואל דקאמר בפרק שואל (קנא) שם גבי א"י שהביא חלילין חיישינן שמא חוץ לחומה לנו ופירש"י חששא זו לקולא שיש לנו לומר שבאו ממקום קרוב ומותר לערב מיד וא"צ להמתין לערב בכדי שיעשו והם סוברים כמותו אבל יש חולקים ומפרשים דחששא זו לחומרא היא כמו שיתבאר בסמוך בס"ד ולדבריהם ודאי דבנדון דידן נמי אסור לערב בכדי שיעשו ויש לתמוה למה רבי' כ' סתם דעת סמ"ג בלי שום חולק וצ"ל שסמך על מ"ש לקמן בסי' זה פלוגתא דרש"י והרי"ף בזה ושהרא"ש הסכים לדעת רש"י דשרי: **ודבר** שאין בו חשש צידה ומחובר וכו' אם הביאו הא"י לעצמו מותר אפי' בו ביום זה פשוט וק"ו היא מהבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר כדאיתא בפרק אין צדין (כד·) וכתבו רבינו בסמוך: **ואם** הביאו בשביל ישראל אסור בו ביום למי שהובא בשבילו מסקנ' דהלכת' בפרק אין צדין ואחרי' התם שהבא בשביל ישראל זה בי"ט מותר לישראל אחר ומשמע דה"ה לשבת וכ"כ מדברי הפוסקים ודלא כדברי הגהות אשיר"י שכתבו בפרק אין צדין דדבר הבא מחוץ לתחום בשבת אסור אפי' לישראל אחר וגם לערב בכדי שיעשו: **ומ"ש** רבינו ולערב בכדי שיעשו כן דעת הר"ן בפרק אין צדין וכן דעת המרדכי בפ' כל כתבי וסמ"ג והתרומה וכתב הרא"ש בפרק אין צדין שכן דעת האלפסי בתשובה אבל הוא ז"ל כתב דמסתבר כדברי ר"י שכתב דבבא מחוץ לתחום א"צ להמתין לערב בכדי שיעשו דלא החמירו חכמים אלא בדבר שנעשה בו איסורא דאורייתא ורבינו לא חשש להזכיר כאן סברת הרא"ש לפי שאין כאן מקום עיקר דינין הללו אלא בהלכות י"ט ושם הזכירם וגם כתב שם כל פרטי דינים אלו יותר בארוכה: **ולאחרים** מותר בו ביום מסקנא דהלכת' בפרק אין צדין: וכתב הר"ן ומיהו כי שרי לישראל דוקא בתוך ד"א או בתוך העיר משום דכולה מתא כד"א דמי כדאיתא בפרק מי שהוציאוהו (מא:) אבל לטלטלן חוץ לעיר חוץ לד' אמות ודאי אסור (ו): וכתב הרא"ש בפ' מי שהוציאוהו והביאו רבינו בסי' ת"א דהא דכל העיר כד' אמות דוקא במוקפת לדירה וסתם עיירו' מוקפין לדירה אבל סתם מבצרים אינן מוקפין לדירה ונפקא מינה שאם העיר אינה מוקפת לדירה ועירבו כולם או קנתם אסור לטלטל פירות אלו חוץ לד' אמות: **ואם** הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום אם לאו מותר לערב לאלתר אפי' למי שהובא בשבילו לר"י תמהני דמשמע מדברי רבינו דלא שרי ר"י אלא בספק אם הובא מחוץ לתחום אבל אם ודאי הובא מחוץ לתחום מודה דאסור והא ליתא דאפילו בודאי הובא מחוץ לתחום שרי ר"י כמ"ש הרא"ש בפרק אין צדין וכתבתיו בסמוך וכ"כ ג"כ התוספות שם בשמו ובהלכות י"ט כתב רבינו לרש"י במקום לר"י ולפי אותה גיר' נצטרך לומר דהיינו מה שפירש"י (שם קנא.) גבי שמואל דאמר בא"י שהביא חלילין חיישינן שמא חוץ לחומה לנו דהאי חששא לקולא היא כלומר דכיון דמספקא לן אם באו מחוץ לתחום אם לאו תלינן דמתוך התחום באו והרי"ף פירש דחיישינן לחומרא קאמר כלומר כיון דמספקא לן חיישינן שמא מחוץ לתחום באו וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד וגם על גירס' זו יש לתמוה דלרש"י מאי איריא לערב אפילו בו ביום שרי וצריך לדחוק דמשום דלהרי"ף אסור לערב בכדי שיעשה נקט פלוגתייהו בהכי אבל אין ה"נ דלרש"י בו ביום נמי שרי (ו). כתב רבינו בהלכות י"ט בשם הרשב"א דלשיטת הרי"ף והגאונים דאסרי מספיקא היינו דוקא בא"י שאין שרוי עמו בעיר דאיכא למיחש שמא מחוץ לתחום הביאם אבל א"י השרוי עמו בעיר ופירות המצויין בעיר אין לחוש מספק וכ"כ הר"ן בפרק אין צדין ובפרק שואל וה"ה בפ"ב מהלכות י"ט: **א"י** שמילא מים לבהמתו וכו' משנה בס"פ כל כתבי (קכב·): **ומ"ש** והוא שאין הא"י מכירו ברייתא שם ויתבאר בסמוך בס"ד: **ומ"ש** ואם מילא מים לצורך בהמת ישראל אסור ג"ז שם במשנה: **ומ"ש** אסור לכל בכל מיני תשמיש תרי קמ"ל חדא דלא תימא דלישראל שמילא בשבילו הוא דאסור אבל לישראל אחר שרי וכמ"ש הר"ן בפר' אין צדין שיש מי שסובר כן אלא לכל בני ישראל אסור כיון דאתעביד בהו מלאכה דאורי' וכמו שכתבתי בסי' רע"ו · ותו קמ"ל דלא תימא דבשתייה דוקא אסורין אבל בשאר תשמישין מותרים וכמו שיש שרצו לומר כן אלא בכל מיני תשמיש אסורין וכמסקנת התו' והרא"ש ז"ל: **ומ"ש** והאידנא שאין לנו ר"ה דאורייתא מותר לאחר שלא מילא בשבילו כן כתבו שם התוספות וטעמא דכיון דליכא איסורא דאורייתא שרי לישראל אחר כדשרינ' בפרק אין צדין (כד:) הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכ"כ המרדכי בפרק כל כתבי והגהת מיימון בפ"ו בשם סמ"ג וכ"כ בספר התרומה ולדברי האומרים דלית לן ר"ה דאורייתא מפני שאין ששים רבוא בוקעים בשווקים דידן הדבר פשוט דלישראל אחר מותר אבל יש חולקים בעיקר הדין ואומרים דאע"ג דליכא ששים רבוא נמי הוי ר"ה וכמו שאכתוב בסי' שמ"ה בס"ד: **ומ"ש** ור"ת היה אומר הא דאסרינן בממלא לצורך ישראל דוקא לבהמתו וכו' פלוגתא דר"ת ור"י ורא"ו' כל אחד מהם בפרק כל כתבי (שם) בתוספות והרא"ש והר"ן ואף על פי שהרא"ש לא הכריע בהדיא מ"מ מתוך לשונו

משמע

בדין מחובר בספק אם לקטן היום דאף לפרש"י צריך בכדי שיעשו והיינו משום דבמחובר דאיסור דאורייתא היא מחמרינן טפי אף לפרש"י ותו דהר"ן בפרק שואל כתב ע"ש ה"ר יונה דבמחובר מחמרינן טפי משום דדרכן של בני אדם ללקוט אותן ביומו ואין לוקטין אותן מבערב הולכים אחר הרוב ואין תולין להקל וכאן פסק גבי שבת בדין זה עצמו כספר המצות דא"צ בכדי שיעשו. ונראה דס"ל לרבינו דבי"ט דוקא מחמרינן במחובר דהוא איסור דאורייתא' ואף בספיקו מחמרינן דכיון די"ט קיל הוא אתי לזלזולי ליה אבל בשבת דחמיר ראוי להקל בספיקו כמ"ש בספר המצות דליכא למיחש דאתי לזלזולי ביה. ובזה מתיישב מה שהקשה ב"י דכאן כתב בסתם דמותר כספר המצות ובספק תחומין בסמוך הביא דעת רש"י והרי"ף דפליגי בספיקו וכן בס"ס זה גבי חלילין הביא דעת רש"י והרי"ף דפליגי בספיקו אלא בע"כ דבשבת במחובר יש להקל בספיקו טפי משום דלא אתי לזלזולי ביה אבל בשבת בספק תחומין דאינן אלא דרבנן א"כ בי"ט בספק מחובר אף עפ"י דאיסור דאורייתא הוא כיון די"ט קיל אתא לזלזולי ביה מסתברא דיש להחמיר בספיקו כנ"ל. ועיין במ"ש לקמן בסי' תקט"ו ובס"ד · וצריך להבין דאעפ"י שהא"י הביא דורון לישראל בשבת בדבר שיש בו חשש צידה ומחובר אפ"ה איכא ספק אם לקטן או צדן בשביל ישראל דשמא לקטן או צדן לעצמו או בשביל א"י ואחר כך הביא' דורון לישראל ולפיכך צריך שיהא ידוע שהא"י לקטן או צדן בשביל ישראל או אסור בכדי שיעשו וכך מבואר מלשון רבינו כאן ולקמן בסי' תקט"ו ע"ש: **ודבר** שאין בו חשש צידה וכו' ה"א בפרק אין צדין אלא דמ"ש רבינו כאן בסתם דלמי שהובא בשבילו אסור בכדי שיעשה קשה טובא דבהלכות י"ט כתב רבינו שזאת היא דעת האלפסי ובעל התרומות אבל לר"י א"צ בכדי שיעשו ולזה הסכים הרא"ש וא"כ למה פסק כאן בסתם דצריך בכדי שיעשו ויש ליישב דס"ל לרבינו דאיכא לחלק בין י"ט לשבת ולפיכך אעפ"י דהר"י והרא"ש מקילין בי"ט בודאי תחומין אפ"ה מודים דיש להחמיר טפי בשבת מבי"ט ואף ע"ג דבסמוך כתבנו דרבינו מיקל טפי בשבת בספק צידה ומחובר מבי"ט היינו דוקא בספיקו דבי"ט דקיל אתי לזלזולי בספיקו משא"כ בשבת דחמיר לא אתי לזלזולי אף בספיקו כיון דמחובר וצידה הוי איסור דאורייתא אבל בודאי איסור דתחומין החמיר טפי בשבת מבי"ט: **ומ"ש** ואם הוא ספק וכו' עד לר"י איכא לתמוה הלא לר"י אפי' בודאי תחומין א"צ בכדי שיעשו וכתבו רבינו בסימן תקט"ו הבאתי דבריו בסמוך · וגם רבינו לקמן כשכתב דין זה כתוב לרש"י במקום לר"י ואפילו אם באנו להגיה כאן לרש"י במקום לר"י ג"כ קשה דבכאן לא אמר אלא דא"צ בכדי שיעשו לרש"י אלמא דבו ביום אסור ולגבי י"ט כתב רבינו דלרש"י אפי' בו ביום שרי וכך הקשה ב"י ולמאי דפרי' ניחא דס"ל לרבינו דדוקא בי"ט כתב ר"י דאף בודאי תחומין כיון דאין בו איסור דאורייתא א"צ בכדי שיעשו אבל בספיקו מותר אפילו בו ביום כדפרש"י אבל בשבת בודאי תחומין מודה ר"י דצריך בכדי שיעשו ובספיקו א"צ בכדי שיעשו אבל בו ביום מיהא אסור והשתא מה שאמר רבינו לר"י הוא חוזר גם על מה שכתב מקודם בודאי תחומין דצריך בכדי שיעשו דגם זה הוא לר"י דבשבת גבי תחומין מודה ר"י דאיכא איסורא טפי מביום טוב וכדפרישית אבל לרי"ף דמחמיר בספק תחומין אף בי"ט כ"ש בשבת: **א"י** שמילא מים לבהמתו וכו' משנה ס"פ כל כתבי: **ומ"ש** ואם מילא לצורך בהמת ישראל אסור לכל בכל מיני תשמיש פי' אסור לישראל אחר אפילו אינו מכירו כי היכי דגבי דורון שהוא מחובר וצידה דאסור אפי' לישראל אחר כיון דאיתעבידא ביה מלאכה דאורייתא ה"נ איתעבידא ביה מלאכה דאורייתא' ומשום הכי נמי אסורין המים לכל תשמיש אף עפ"י שלא ישקה בהם בהמה אלא ירחץ בהם ידיו ורגליו ושאר תשמישים נמי אסור דכיון דאיתעביד ביה מלאכה דאורייתא חיישינן אי שרית ליה לישראל אחר אתי למימר לא"י לעשות בשבילו ואפילו אינו מכירו יש לאסור שמא יאמר לא"י לך והביא דליכא לאיפלוג בין מכירו לשאינו מכירו אלא כשהא"י עושה מעצמו וכ"כ ב"י לעיל ופשוט הוא וכל זה כתבו התוס' בפ' כל כתבי (דף קכ"ב) בד"ה ואם בשביל ישראל ובד"ה משקה אחריו: **ומ"ש** ור"ת היה אומר וכו' ור"י אוסר כ"כ התוס' לשם בד"ה משקה אחריו וטעמו של ר"י דאין לחלק במלאכה דאורייתא שנעשית בשביל ישראל דאיכא גזירה שמא יאמר לא"י לעשות בשבילו ואסור אפי' לישראל אחר אפי' לשתותן אסור · ונראה מלשון רבינו דר"ת לא פסק הלכה למעשה להתיר אלא היה אומר כך אבל ר"י פסק לאיסור וכ"כ הר"ן לשם וכ"כ ה' המגיד בפ"ו וכן ד' הרמב"ם ז"ל והכי נקטינן מיהו מודה ר"י דלדידן דלית לן אלא כרמלית אם ממלא לצורך ישראל זה מותר לישראל אחר וכ"כ התוס' להדיא בשם ר"י בד"ה משקה אחריו וכ"כ הסמ"ג והיה לו לרבינו לכתוב כאן אחר מ"ש ור"י אוסר והאידנא כו' שדברים אלו כתבן ר"י אלא דאתא לאשמועינן רבותא דאפי' לבהמתו מותר לישראל אחר האידנא ומכ"ש דמותר לישראל אחר לשתותן האידנא כיון דאיכא צד היתר דמתחל' אם היה רוצה לירד לבור היה שותה בבור אבל סה"ת והסמ"ג והמרדכי לא כתבו היתר זה דהאידנא אלא לאחר שכתבו דעת ר"י שאוסר גם לישראל אחר בעצמו לשתותן דמ"מ לישראל אחר האידנא שרי לשתותן וכמ"ש התוס' לאחר דר"י אוסר ואפשר דמש"ה דקדקו לכתבו אחר דברי ר"י כדי להורות דלא התירו האידנא אלא לישראל עצמו לשתותן אבל לא לבהמתו ואפילו אם ת"ל מדלא פירשו דלבהמתו

אסור

דרכי משה

(ו) וכן הוא במרדכי פרק מי שהוציאוהו ע"ג ובהגה"א שם ובתא"ו נתיב ב' ח"ת (ז) וכתב הסמ"ג והביאו המרדכי ס"פ כל כתבי למאן דמצריך לערב בכדי שיעשו יש לספק

אם

דרישה

טעם כיון דרש"י פי' דחלילין מותרין לערב מיד כו' וכמ"ש הסמ"ג ג"כ מה"ט בספק ליקט דמותרין לערב מיד וכמ"ש ב"י משום דס"ל כרש"י ולמה כתב ב"י בסמוך בד"ה ואם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום מותר לערב מיד לר"י כו' עד ויש גורסין רש"י במקום ר"י ולאותו גירסא קשה מאי איריא בערב אפילו בו ביום שרי לרש"י ולק"מ דודאי לרש"י דס"ל חששא לקולא ודאי דאין שם אלא איסור תחומין מותר לאכול מיד בשבת וי"ט ושאני חלילין דבשבת וי"ט אין מספידין בהן אלא למוצאי י"ט ושבת ומש"ה כתב שם דמותרין לערב מיד ומה שכתב ב"י דטעמו דסמ"ג משום דס"ל כרש"י דחלילין ליתא אלא ספק איסור דרבנן וכאן בספק ליקט הוא ספק איסור דאורייתא י"ל דאיסור בכדי שיעשו בודאי ג"כ בליקט אינו אלא מדרבנן וק"ל · ומ"ש רבינו ולערב בכדי שיעשו כו' עד וכתב הרא"ש בפרק אין צדין שכן דעת הרי"ף אבל הוא ז"ל כתב דמסתבר ליה בדברי ר"י שכתב דבבא מחוץ לתחום א"צ להמתין לערב בכדי שיעשו לא החמירו חז"ל אלא בדבר שנעשה בו איסור דאורייתא ורבינו לא כ"כ וסמך למ"ש בהלכות י"ט ולכאורה היה נראה לומר דרבינו ס"ל דלא הסכים הרא"ש עם ר"י אלא בי"ט דמותר בו לאפו' ולבשל ולעשות כל צורכי אכילה מש"ה הקילו ג"כ בזה משא"כ בשבת דמחמיר וכיון דלא גילה הרא"ש דעתו בפירוש שסובר כר"י ומש"ה סתם רבינו כדעת הרי"ף וק"ל · ס"י כ י"ל דגם ר"י עצמו אינו חולק שם עם הרי"ף אלא בי"ט ולא בשבת ובזה נתיישב ג"כ תמיהת ב"י שכתב בסמוך אחר זה בד"ה ואם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום מותר ולערב לאלתר ואפי' למי שהובא בשבילו לר"י וכתב ב"י ע"ז וז"ל תמהני הא לר"י אפילו בודאי הובא מחוץ לתחום שרי לר"י כו' ע"ש די"ל דגם ר"י עצמו לא גילה דעתו בשבת כ"א בי"ט · ומש"ה לא כתב אלא בספק ולא בודאי וק"ל:

א"י

ור"י אוסר : לקט עשבים לצורך בהמתו מאכיל אחריו ישראל אם אינו מכירו אבל אם מכירו אסור וכן בכל דבר דאיכא למיחש שמא ירבה בשבילו אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו כגון שהדליק הנר לעצמו שבנר אחד יספיק לכל או עשה כבש לירד בו אפי' מכירו מותר דכבש לאחד כבש למאה ואם לקט בשביל ישראל אסור ואם לקט והאכיל לבהמת ישראל א"צ למחות בידו לפי שעה אבל אם רגיל בכך צריך למחות ואם עשה ארון או קבר לעצמו מותר לישראל ליקבר בו ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית וא"א ז"ל לא חילק בפסקיו בין אם הוא בצנעה או בפרהסיא אבל הרמב"ם כתב דוקא שהקבר בפרהסיא והארון על גבין שהכל יודעין שנעשה לפלוני ישראל אבל אם הוא בצנעה מותר לערב ליקבר בו בכדי שיעשה ואפי' הוא בפרהסיא מותר לאחר ליקבר בו בבדי שיעשה וכן משמע בגמרא דמוקי לה בקבר העומד בסרטיא והארון מונח על גביו אלא שרש"י פי' אותו ׳ על עשה קבר וארון לעצמו שאם עומד הקבר בסרטיא במקום שאין דרך הישראל ליקבר שם אז ודאי לא נעשה בשביל ישראל ומותר ליקבר בו מיד הא

לאו

משמע שנוטה לסברת ר"י ולזה הסכים הר"ן בהדיא וכן דעת ה"ה בפ"ו וכתב שכן דעת הרמב"ם ז"ל (ח) : **לקט** עשבים לצורך בהמתו מאכיל אחריו ישראל ברייתא שם ס"פ כל כתבי (שם) ומפרש בגמרא דהא דשרי' להאכיל לבהמתו מהנך עשבים דוקא בדקאים לה באפה והיא אזלה ואכלה אבל אסור לו להעמיד בהמתו עליהם דחיישינן שמא יטול בידו ויאכיל לבהמתו וכן מוקצין וכבר כתב רבינו דין זה בסי' שכ"ד :

ומ"ש אבל אם מכירו אסור וכן בכל דבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו וכו' שם תנו רבנן א"י שליקט עשבים מאכיל אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מילא מים להשקות בהמתו משקה אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור בד"א בשאינו מכירו אבל מכירו אסור ומותיב עלה בגמרא והא ר"ג מכירו הוה כלומר דתנן במתני' שעשה א"י כבש בשבת כבש לירד בו וירדו בו ר"ג וזקני' ושני אביי שלא בפניו הוה רבא אמר אפילו תימא בפניו נר לאחד נר למאה פירש"י שלא בפניו הוה כשעשאו לא היה ר"ג שם דניכוון ליה נר לאחד נר למאה כבש לאחד כבש למאה אבל גבי עשבים בשביל מכירו מרבה בשבילו והרי"ף והרא"ש והרמב"ם כתבו דברי רבא לבד וכתב ה"ה ובודאי אפילו במכירו כל שלא בפניו שאין לחוש שמא ירבה בשבילו מותר וכאביי וכ"כ ז"ל וגם זה אפשר שהוא בכלל דברי רבינו שכל שאין לחוש שמא יעשה בשביל ישראל מותר ומ"מ בהלכות לא כתבו הא דאביי ואפשר שדעתם דרבא לא מודה לאביי אלא תולה הכל במכירו בין דבר שיש בו כדי להרבות בין דבר שאין בו עכ"ל והר"ן כתב וז"ל אבל מכירו אסור מיהו בגמרא מוכח דשלא בפניו שרי הלכך נקטינן דבשאינו מכירו אפי' בפניו שרי ושלא בפניו אפילו מכירו שרי ואי מידי דליכא למפשי ביה בשביל ישראל כגון כבש אפי' מכירו והוא בפניו שרי עכ"ל נראה מדבריו ומדברי ה"ה שהם סוברים דרבא מודה לאביי דשלא בפניו ודאי שרי דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו אלא שבא לומר דאפי' בפניו נמי שרי אם הוא מידי דליכא למפשי ביה בשביל ישראל ועוד כתב ה"ה שאפי' במכירו אינו אסור אא"כ הא"י יודע שישראל צריך לאותו דבר ומשמע דאפי' בפניו נמי שרי וכן כדין לפי שטתו דבעינן מכירו ובפניו נמי ודאי שאם אינו יודע שישראל צריך לאותו דבר ליכא למיחש למידי · ולי"נ דאם איתא דרי"ף והרא"ש והרמב"ם הוו סברו הכי לא הוו משמיטי' דברי אביי אלא ודאי שהם מפרשים דרבא פליג על אביי ואסר אפי' שלא בפניו שמאחר שמכירו אפילו שלא בפניו איכא למיחש שמא ירבה בשבילו וכ"כ שהוא דעת התו' שכתבו שאסור לאכול דג מליח שצלאו הא"י לעצמו בשבת מדאסרינן בתוס שמילא א"י לצרכו משום שמא ירבה בשבילו ואין לחלק ולומר דשאני מים שמא ירבה בשבילו אבל כאן שפחה צלאתו כבר ולא שייך ה"ט דהא איכא בתוספתא בהדיא במכירו אסור מפני שמרגילו לשבת הבא וכתבו רבי' ירוחם בני"ב :

כתוב בהגהות מרדכי פ"ד בשם רא"ם דאפילו אם אינו מכירו אם אמר הא"י בפני שלצורך ישראל הוא עושה או שהוא מתקן הא לישראל והולך הא"י אסור ליהנות ממנו :

ומ"ש רבי' ואם ליקט בשביל ישראל אסור ברייתא הנזכרת בסמוך :

ומ"ש ואם ליקט והאכיל לבהמת ישראל א"צ למחות בידו כ"כ הרא"ש והמרדכי בפרק כל כתבי וה"ה בפרק ששי בשם התוס' וכתב שכן נראה מדברי הרמב"ם : **ומ"ש** אבל אם רגיל בכך צריך למחות וכו' כ"כ שם הרא"ש וה"ה וג"כ נראה מדברי המרדכי שם : **ואם** עשה ארון או קבר לעצמו וכו' בס"פ שואל (קנא·) תנן עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבור בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית ופירש"י עשו לו ארון בשביל א"י או למכור ובגמרא אמאי ה"נ ימתין בכדי שיעשו אמר עולא בעומד בסרטיא וארון במוטל על קברו ופירש"י דארישא קאי דקתני יקבר בו ישראל דמשמע מיד ופריך ימתין בכדי שיעשו דנהי דלא מוכחא מלתא מיהו י"ל בשביל ישראל נעשה ומפרקינן בעומד הקבר באסרטיא שאין דרך ישראל ליקבר שם דודאי לא נעשה בשביל ישראל וארון במוטל על קברו דא"י באסרטיא דמוכח דלשם אותו קבר נעשה הארון וכתב הר"ן אבל הגאונים פירשו דאסיפא דקתני לא יקבר בו עולמית פריך אמאי ליסגי בכדי שיעשו ומפרקינן דבעומד באסרטיא עסקינן שהוא מקו' פרהסיא ובגלוי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת וכן דעת הרמב"ם בפ"ו אלא שבואר דבריו לומר דהא דאוקימנא בעומד באסרטיא היינו לומר שהוא מפורסם לכל שעושין אותו בשביל ישראל פלוני הוא ומשמע דאע"ג דנעשה באסרטיא כל שאין עוברים ושבים מכירים שהוא לישראל ואפי' מכירים שהוא לישראל אם אינם מכירים לאיזה ישראל הוא אינו אסור עולמית וכתב עוד הרמב"ם דכשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו אבל לישראל אחר מותר והוא שימתין בכדי שיעשו והראב"ד ז"ל כתב עליו לא הכל מודים לו שיהא ישראל אחר צריך להמתין בכדי שיעשו ולפי הטעם (ט) שהוא מפרש לפנים בהמתנה זו דומה שאין ישראל אחר צריך להמתין עכ"ל כלומר שהרמב"ם ז"ל כתב שם דטעמא שצריך שימתין בכדי שיעשו שאם תאמר יהא מותר מיד שמא יאמר לא"י לעשות לו וימצא הדבר מוכן מיד וטוען הראב"ד דהכא כיון דאסור לאותו ישראל שנעשה בשבילו תו ליכא למיגזר מידי וה"ה כתב וז"ל ומ"ש רבינו בטעם ההמתנה מוסכם הוא מרוב המפרשים ואף על פי כן צריך אפי' לישראל אחר להמתין שלא חילקו בדבר שנעשית בו מלאכה גמורה בשביל ישראל וכן דעת רש"י וכ"כ הרמב"ן בספר תורת האדם שלו ואפי' בשנעשה בצנעא כתב ה"ה דלישראל אחר נמי צריך להמתין בכדי שיעשו ודחה דברי החולקים על זה ולזה נוטים דברי הר"ן בפ' כל כתבי ובפרק שואל והרא"ש כתב המשנה לבד ולא

כתב

אסור משמע דלבהמתו נמי שרי וכדברי רבינו ואפילו הכי איכא למימר דלא שרי האידנא לישראל אחר אלא כשאין הא"י מכירו לישראל אחר אבל במכירו אסור לבהמתו מפני שמרגילו לעשות כן לשבת אחרת כדאיתא בתוספתא הביאה הסמ"ג וכן מצאתי בהגהה נדפס' בסמ"ג דף ע"ב וז"ל דהבואה מחוץ לתחום אסור גזירה שמא ישלח להביא בשבילו והכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר דליכא למיגזר ביה כשאין מכירו עכ"ל אלמא דבמכירו אף לישראל אחר אסור בתחומין וה"ה הכא אבל מדברי רבינו יראה מדכתב כאן האידנא גבי בהמתו דדעתו לומר דאפי' לבהמתו שרי האידנא לישראל אחר ואפי' כשהא"י מכירו לישראל אחר דכיון שאין שם מלאכה דאורייתא ולא נעשית בשבילו לא החמירו וס"ל לרבינו דבאיסור תחומין נמי כיון דאינו אלא דרבנן הכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אפילו במכירו לישראל אחר ואעפ"י דאינו יכול לילך בעצמו חוץ לתחום הכי נמי האידנא במילא א"י מים דמותר לישראל אחר אפילו מכירו לישראל אחר ואף לבהמתו דלא אפשר לו להשקותה בתוך הבור נמי שרי כיון דליכא האידנא איסור דאורייתא וכן פסק בש"ע כר"י דמחלק בין ר"ה לכרמלית וכדס"ל לרבינו דבכרמלי' שרי לישראל אחר אפילו לבהמתו : מיהו בהגהת ש"ע כתב דנהגו היתר בר"ת לומר אף לכתחלה לא"י להביא לו שכר או שאר דברים דרך כרמלית או בלא עירוב וכו' וכ"כ בהגהות מרדכי בסוף שבת בשם ראבי"ה דאפילו דרך ר"ה שרי אמירה לא"י כיון דאפשר לתקנה תקנה ע"י ישראל דיטול להביא בעצמו ע"י מחיצות בני אדם וכו' ועיין לעיל בסימן ש"ז ס"ג במ"ש לבאר דברי ראבי"ה אלו ובתשובת מהר"י מולי"ן סי' ק"ע כתב טעם אחר להיתר לכתחלה לומר לא"י להביא לו שכר משום דא"י שותה ג"כ מן השכר שמביא א"כ הא"י אדעתא דנפשיה קעביד וע"ש ועיין עוד לעיל בסימן רע"ו במ"ש בש"ע בדין היתר אמירה לא"י : **ליקט** עשבים וכו' ברייתא בפרק כ"כ ודוקא בדקאים לה באפה כדלעיל בס"ס שכ"ד :

ומ"ש ואם ליקט בשביל ישראל אסור וכו' לאו דוקא ליקט דה"ה אם הדליק נר בשביל ישראל אסור כמפורש במשנה סוף פרק כל כתבי ולא כתבו רבינו כאן לפי שכתבו לעיל בסימן רע"ו :

ואם עשה ארון וכו' משנה ס"פ שואל : **ומ"ש** וא"א ז"ל לא חילק כו' פירוש דברי רבינו כך הם הרא"ש הביא המשנה כצורתה דאם עשו בשביל ישראל לא יקבר בה עולמית ולא חילק לפרש דהיינו דוקא שהקבר של ישראל נעשה בפרהסיא וכו' משמע דס"ל דאין חילוק בכל ענין אסור עולמית אבל הרמב"ם כתב דוקא שהקבר בפרהסיא וכו' התם הוא דאסור עולמית וכו' וכן משמע בגמרא וכו' אלא דטעמו של הרא"ש דלא כתב לחלק בכך כדמשמע בגמ' הוא לפי שנמשך אחר פירש"י וכו' דלפי פירש"י הא דתני בסיפא ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית אין חילוק בין בצנעא לפרהסיא דאפילו אין יודעין שנעשה לפלוני ישראל לא יקבר בה עולמית והאי אוקמתא דמוקי תלמודא בין בצנעא לפרהסיא קאי ארישא כשהא"י עושה לעצמו ארון או קבר דאם מפורסם הוא שנעשה לא"י א"צ לערב בכדי שיעשו אבל אם אינו מפורסם צריך בכדי שיעשו והשתא לפי זה ניחא הא דלא הביא הרא"ש הך אוקמתא כיון דלאו כהילכתא הוא דהא לרש"י דטעמא דבעינן להמתין בכדי שיעשו הוי כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט א"כ אפי' במפורסם שהא"י עשה לעצמו צריך בכדי שיעשו שלא יהנה הישראל שקובר את מתו במלאכת שבת וי"ט · ולפר"ת נמי דטעמא דבעינן בכדי שיעשו הוה כדי שלא יאמר לא"י לך והבא ה"נ איכא למיחש שמא יאמר לא"י לעשות ארון או קבר בשבת כדי שיהא מוכן לערב מיד ואם כן הא דתני ברישא עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל היינו נמי בהמתנה בכדי שיעשו ולא צריך לפרש דלתא יהא מותר מיד לאחד מב' הטעמים כדאמרן ומ"ש מלאכה זו שהוא איסור דאורייתא מלקיטת הפירות וצידת דגים ושאר כל מלאכות דאורייתא שעשה א"י לעצמו בשבת ואסור לכל ישראל לערב בכדי שיעשו לדברי הכל ותדע דהא גבי חלילין תנן נמי בסתם לא יספוד בהן ופי' ר"י דהיינו בכדי שיעשו אף על פי שלא פירש בפירוש וה"נ גבי ארון וקבר תנן סתם יקבר בו ישראל ופירושו בהמתנה בכדי שיעשו ותלמוד' דהוי פריך אמאי ה"נ ימתין בכדי שיעשו דפי' רש"י דפריך ארישא הוה מצי לשנויי דאין הכי נמי דהכי קתני יקבר בו ישראל לאחר שימתין בכדי שיעשו אלא דקא משני ליה דאף לדידך דקא ס"ד דרישא קאמר יקבר בו ישראל מיד וא"נ בכדי שיעשו נמי איכא לתרץ דהיינו דוקא בסרטיא שאין דרך הישראל למקבר שם וכו' אבל לקושטא דמילתא אין חלוק דכשעשה א"י קבר או ארון לעצמו לערב מותר בכדי שיעשו ואם עשה בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית זו היא דעת הרא"ש שלא הביא אלא המשנה כצורתה והשמיט הקושיא ופירוקא דלאו כהילכתא היא כדפי' וזו היא נמי דעת הרי"ף שלא כתב ג"כ אלא המשנה ולא הביא הקושיא ופירוקא כנ"ל דבר ברור ופשוט ודלא כמ"ש הר"ן לפרש דברי הרי"ף בדברים רחוקים וגם ב"י כתב לפרש דברי הרא"ש בדרך זו ולא נהירא. כנ"ל לפרש דברי רבינו ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דהכי משמע פשט הגמרא :

ואם

דרכי משה

אם הלילה מן החשבון לפי שאין דרך להביאם ממקום רחוק אלא צריך להמתין למחר ביום בכדי שיעשו : (ח) והכלבו כתב שנהגו להקל ע"פ ר"ת ועכשיו נהגו להקל לומ' לא"י ולהתנוך להביא ולהוליך דרך ר"ה לפי שאין לנו ר"ה גמורה ע"כ נהגו להקל ונ"ל דנכון להחמיר בדבר דלא יהא אלא כרמלית כבר נתבאר לעיל סי' ש"ו דהרבה פוסקים אומרים שם אמירה לא"י וע"כ המחמיר תע"ב וכ"כ מהרי"ל בתשובת סי' ק"ט דאף ר"ת אינו מתיר אלא בדיעבד אבל לכתחילה אסור ע"ל סי' ש"ו יש מתירין אפילו בר"ה אמירה לא"י במקום דאפשר למצוא היתר לישראל בלאו הכי וע"ל. לכן במקום צורך מצוה או דוחק גדול יש להקל : (ט) והאגור כתב בשם שיבולי לקט דאם הביאו דבר ממקום רחוק א"צ להמתין רק שיעור מיל אחד :

וכתב

חדושי הגהות

א"י בשבת והרא"ש התירו ולא השיג עליו משמע דס"ל כדעת אביו הרא"ש וכאן כתב דמסתבר לאסור דלא גרע מנשרו מאליהן לכן נראה דדוקא בצד דגים או לקט פירות מסתבר ליה לאסור משום דלא גרע מנשרו מאליהן דאסרו משום שמא יעלה ויתלוש משום דבקל יכול לחולשן וכן בדגים בקל יכול לצודן קודם שיזכור שבת אבל בא"י שאפה פת ודאי מ"ל כהרא"ש דשרי משום דליכא למיגזר שמא יאפה בעצמו משום דקודם שיאפה יזכור שבת והכי מחלק בסה"ת סימן רמ"ז (מהרל"ח) : ו ר"ל לפיכך י"ל שדעת הרא"ש כדעת רש"י דהא דמוקי לה בסרטיא ארישא אתמר דקתני עשה לו ארון מותר לישראל ליקבר בו ר"ל מיד וא"צ להמתין כדי שיעשה היינו בסרטיא דמוכח מלתא שנעשה בשביל הא"י והשתא אין להקשות

לאו הכי צריך להמתין בכדי שיעשו ואם הביא חלילין לצורך ישראל לסופדו בהם לרש"י לא יספוד בהן עולמית ולר"י מותרין לו לערב בכדי שיעשה ולאחר מותרין מיד ודוקא בידוע שהביאן מחוץ לתחום אבל סתמא שאינו ידוע אם הביאם בשבת אם לאו שרי לרש"י ולרי"ף סתמא נמי אסור אא"כ ידוע שהיו בתוך התחום וכן כתב הרמב"ם ז"ל דאפי' סתמא נמי אסור ואפי' בידוע שהביאן בתוך התחום צריך להמתין בכדי שיבואו מפני שהביאן באיסור שהעבירן ד' אמות בר"ה אפי' הביאן סתם ואם אמר לו ישראל להביאן לו אסורין לו לעולם ולאחרים בכדי שיביאום ממקום שהביאן (ז) וא"א ז"ל הסכים לפירש"י :

אסור

ואם הביא חלילין וכו' משנה שם א"י שהביא חלילין לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב פרש"י ממקום קרוב בתוך התחום אבל אם באו מחוץ לתחום לא יספוד בהן ישראל לעולם וקנסא הוא משום דמוכחא מילתא דבשבילו הוא דאין דרך להביא חלילין אלא בשביל מת עכ"ל והשתא לרש"י דין חלילין כדין ארון וקבר דאם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית אבל לר"י אין בחלילין שהובאו מחוץ לתחום אלא איסור תחומין שהוא מדרבנן דאין לחוש שהובאו דרך ר"ה דלית לן ר"ה והלכך מותרין לערב בכדי שיעשו ולאחרים מותרים מיד ואפילו בו ביום היה מותר כדאמר בפרק א"נ דבאיסור תחומין דהוי דרבנן הכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר אלא כיון דבשבת אין מספידין בהן אמר דלערב מותרים לאחרים מיד ואינו דומה לארון וקבר דאיכא איסורא דאורייתא הלכך לא יקבר בהן עולמית ואע"ג דבשאר מלאכה דאורייתא כגון ליקט פירות וצד דגים בשביל ישראל אינן אסורין אלא בו ביום לכל ישראל ולערב מותרין בין לו בין לאחרים בכדי שיעשו שאני מילתא דמת דאושא טפי והכל יודעין שבשביל מת נעשה אחמור טפי כאיסור דאורייתא ולא יקבר בהן עולמית :

ומ"ש ודוקא בידוע וכו' הוא לפי דרש"י מפרש הא דאמר שמואל אמתניתין דחלילין חיישינן שמא חוץ לחומה לנו והלכה כוותיה דפירושו לקולא דבסתמא תלינן לקולא ולהרי"ף הוי פירושו לחומרא דסתמא נמי אסור ומ"ש וכ"כ הרמב"ם וכו' נראה דדברי הרמב"ם הם עד ממקום שהביאן ואע"פ שבספרי הרמב"ם שבידינו אין כתוב לשון זה שהביא רבינו מכל מקום משמע דהכי ס"ל והוא דבספרים שבידינו השוה הרמב"ם דין ארון וקבר לדין חלילין שבשהוא מפורסם לכל שאלו החלילין הובאו לפלוני אסורין עולמית כמו גבי ארון וקבר וכתב עוד שם דסתמא אסור אבל אין כתוב בהן דאפילו בידוע שהביאן בתוך התחום צריך להמתין בכדי שיבואו מפני שהעבירן ד' אמות בר"ה ונראה דמ"ש בספר הרמב"ם ואם ידע בודאי וכו' היתה נוסחאתו של רבינו ברמב"ם ואפילו אם ידע בודאי וכו' והיה מפרש דהאי אפילו ה"ק דאפילו ידע שהביאן בתוך התחום נמי צריך להמתין בכדי שיבואו מפני שהעבירן בר"ה : **ומ"ש** רבינו ואם א"ל ישראל להביאן וכו' היינו מ"ש הרמב"ם והוא שלא יהא הדבר בפרסיא גדולה כמו שאמרנו ורצונו לומר דאלל ארון וקבר וחלילין אמר קודם זה דאם היה מפורסם שזה שהא"י עושים בשבת לפלוני הוא הרי זה לא יקבור בו אותו ישראל עולמית ולאחר מותר בכדי שיעשו ומפרש רבינו דגבי חלילין כשאמר לו ישראל לא"י להביאן לו והביאן לו בשבת דרך סרטיא גדולה זהו פרסיא דידהו ואסירין לו לעולם ובארון וקבר הוי פרהסיא דידהו כשהקבר הוא בסרטיא גדולה והארון הוא על גביו כל זה כתב רבי' ע"ש הרמב"ם ואח"כ אמר דהרא"ש הסכים לפרש"י דבסתמא שרי דלא כהרי"ף והרמב"ם אבל ב"י הבין דמ"ש ואם א"ל ישראל להביאן לו וכו' הם דברי רבינו וכתב דלמד כך מדברי התוס' ומלבד מה שיש להקשות על פי' זה שכתב דלמד כך מדברי התוס' עוד יש לתמוה היאך הפסיק רבינו בדברי עצמו בדין אחר בין התחלוקת שכתב תחלה דרש"י והרי"ף נחלקו בכך דשמואל ובין הסכמת הרא"ש לפירש"י אלא הדבר ברור הוא שכל זה כתב רבינו ע"ש הרמב"ם וכדפרי' ואיכא להקשות למ"ש כאן דאפי' בידוע שהביאן בתוך התחום צריך להמתין מפני שהעבירן ד' אמות בר"ה א"כ למה כתב לעיל בדבר שאין בו חשש גידה ומחובר דאינו אסור אלא בודאי הובא מחוץ לתחום או ספק מחוץ לתחום הלא אפילו בודאי שהובא מתוך התחום אסורין בכדי שיעשו מפני איסור שהעבירן בשבת ד' אמות בר"ה ונראה דהרמב"ם שכ' כך אזיל לטעמיה דבספק חוץ לתחום חיישינן לחומרא כהרי"ף לפי זה ג"כ אפילו הובא מתוך התחום חוששין נמי לחומרא דהעבירן ד' אמות בר"ה וכן הוא ודאי להרי"ף ואם כן כשכתב רבינו לעיל גבי פירות דלהרי"ף בספק חוץ לתחום צריך להמתין בכדי שיעשו הוא הדין בספק העברת ד' אמות בר"ה דצריך בכדי שיעשו אפי' הובא מתוך התחום אבל לרש"י דבספק חוץ לתחום אזלינן לקולא ה"ה דבספק אם העבירן ד' אמות בר"ה נמי אזלינן לקולא מיהו ודאי האידנא שאין לנו ר"ה אף להרי"ף והרמב"ם אם הביאן בתוך התחום א"צ להמתין בכדי שיעשו אבל בשבת עצמו אסירין הפירות כיון שהעבירן ד' אמות בכרמלית שהוא איסור דרבנן · כתב הרב בש"ע סעיף ט"ו א"י שהביא בשבת חלילין וכו' וכתב בדברי הרמב"ם דאפילו הביאו מתוך התחום צריך להמתין בכדי שיבואו מאותו מקום וה"מ כשהביאם דרך ר"ה אבל אם לא הביאם אלא דרך כרמלית כיון שלא נעשה בהם איסור תורה א"צ להמתין כדי שיבואו אלא מותרין לערב מיד עכ"ל וצריך להבין דמ"ש וה"מ כשהביאם דרך ר"ה רצונו לומר אפי' איכא ספק שמא הביאן דרך ר"ה נמי צריך להמתין עד כדי שיביאו אבל אם הוא בודאי שלא הביאם אלא דרך כרמלית א"צ להמתין כדי שיבואו אלא מותרין החלילין לערב מיד והיינו דוקא כהובאו מתוך התחום אלא שהובאו דרך כרמלית אבל כהובאו מחוץ לתחום צריך בכדי שיעשו וכמ"ש הש"ע גופיה בסעיף ח' ואע"ג דכתב נמי דה"ה בחוץ לתחום דלמא שהובאו בשבילו מותר לערב מיד מ"מ דהא העיקר כסברא הראשונה דהוא הרי"ף והרמב"ם ורוב פוסקים :

אסור

כתב מאי דאתמר עלה בגמרא והוא שכתב רבינו וא"א ז"ל לא חילק בהא דלא יקבר בו עולמית בין נעשה לפרהסיא אבל הרמב"ם חילק וכן משמע בגמרא כלומר דפשטה דשמעתא משמע כפי' הרמב"ם והגאונים אלא שרש"י פי' אותו על עשה קבר וארון לעצמו כלומר ולפי זה שפיר עבד הרא"ש שלא חילק בלא יקבר בו עולמית בין נעשה לפרהסיא כנ"ל לפרש דברי רבינו מ"מ עדיין יש לדקדק למה השמיט הרא"ש סוגיית הגמרא דאפי' תימא דס"ל כפירש"י ה"ל לכתבה כדי לאשמועינן דיקבר בו ישראל דקתני מתני' אם בצנע' יקבר מיד ואם בפרהסי' ימתין בכדי שיעשו לכך נ"ל דהרא"ש מפרש כפי' הגאונים אלא שהוא סובר עוד דכי פריק בעומד באסרטיא לאו אוקימתא היא אלא לומר דסתם קבר עומד באסרטיא ומש"ה לא יקבר בו עולמית וכיון דסתם קבר הכי הוא לא הוצרך לכתבו וכדרך זה יישב הר"ן להרי"ף שהשמיט ג"כ סוגיא זו כפי מה שהעיד עליו הר"ן ז"ל ואע"פ שבספרי הרי"ף דידן כתוב סוגיית הגמרא נ"ל דתוס סופרים הו' ולא מדברי הרב ז"ל וכן יש להוכיח מדחזי' להרא"ש שלא כתבה ותו ידיע דבסתמא שיטת הרי"ף נקיט ואזיל :

ואם הביא חלילין לצורך ישראל וכו' ג"ז שם במשנה א"י שהביא חלילין לא יספוד בהם ישראל אא"כ באו ממקום קרוב ופירש"י א"י שהביא חלילין בשבת בשביל ישראל לא יספוד בהם עולמית והתוספות הקשו עליו ופירשו דלא יספוד בהם עד כדי שיבאו קאמר וכן דעת הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ו וכן דעת הרשב"א בתשובה וכתב הרא"ש בפרק אין נדין אהא דא"ר פפא א"י שהביא דורון לישראל ואין באותו מין במחובר אם הובא מחוץ לתחום אסור וא"צ להמתין לערב בכדי שיעשו דלא החמירו חכמים אלא בדבר שנעשה בו איסורא דאורייתא ואין לחוש שמא הביאן הא"י דרך ר"ה סרטיא פלטיא דלא שכיח אידנא ר"ה דס' רבוא בוקעין בו והא דתני א"י שהביא חלילין לא יספוד בהם ישראל כמ"ש עד כדי שיבואו ממקו' קרוב שאני מלתא דמת דאושא טפי והכל יודעין שבשביל מת הביאו ואחמיר טפי כדתנן התם אם עשה א"י קבר בשבת בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית ולא שרי בכדי שיעשו : **ומ"ש** רבינו ולאחרי' מותרי' מיד כבר כתבתי בסמוך שי"א כן ושרוב הפוסקי' חולקים עליהם ואומרים שכל שנעשה בו מלאכה דאוריי' אפילו ישראל אחר צריך להמתין בכדי שיעשו ותמהני על רבי' שסתם וכת' לעיל ואם לקטן וצדן בשביל ישראל אסורין לכל בו ביום ולערב בכדי שיעשו ומשמע דלישראל אחר נמי בעינן כדי שיעשו וכ"כ בהדיא בהל' י"ט והאיך סתם וכתב כאן בהפך ואפשר שרבינו סובר שדעת ר"י כסברת ר"ת שמתיר לישראל אחר למ"ש מיד אפילו בדבר שנעשה בו איסור תורה כמ"ש הרא"ש בשמו בפרק א"נ ולכן כתב כאן דלדעת ר"י מותרין לאחר מיד אבל איהו סבירא ליה דאחר נמי צריך להמתין כמו שסתם וכ' לעיל ועוי"ל דהבאת חלילין לא איתעביד בהו איסורא דאורייתא דאין לחוש שהביאם הא"י דרך ר"ה סרטיא ופלטיא דלא שכיח אידנא ר"ה דס' רבוא בוקעין בו וכמ"ש בסמוך בשם הרא"ש וכל דלא איתעבד בהו איסור דאורייתא מותר לישראל אחר מיד לד"ה וזה נראה עיקר אלא דאכתי ק"ק דהוה ליה לרבינו לפרושי דלדברי הסוברים דלא בעי' ס' רבוא בוקעין בו כמו שיתבאר בסי' שמ"ה הא איכא למיחש שנעשה בהבאתם איסור תורה ואסורים אף לישראל אחר בכדי שיעשו וי"ל שסמך על מ"ש בסמוך לדעת הרמב"ם דלאחרי' אסורים עד כדי שיבואו ממקום קרוב : **ודוקא** בידוע שהביאן מחוץ לתחו' וכו' שם על המשנה דקתני לא יספוד בהם ישראל אא"כ באו ממקום קרוב בעי בגמרא מאי ממקום קרוב רב אמר ממקום קרוב ממש ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו ופסקו הפוסקים כשמואל משום דאמרינן בגמרא דמתניתין דייקא כוותיה ופירש"י ממקום קרוב בתוך התחום חיישינן שמא חוץ לחומה לנו אפי' הביאן מחוץ לחומה אנו תולין להתיר ואומרים שמא בתוך התחום לנו ע"ש וסופדין בהם למ"ש מיד · אבל הרי"ף פי' אע"ג דחזיה להו דעיילי בצפרא לא אמרינן אי לאו דעיילי מאתר קריבא לא הוו עיילי בצפרא אלא אמרינן הכי מאתר רחיקא אתו והאי דאתו בצפרא בליליא אזלי עד דמטו לחומה וכתו התם והא עיילי השתא וכ"כ הרמב"ם בפ"ו דאפי' סתמא נמי אסור עד כדי שיבואו ממקום קרוב וכ' עוד ואם ידע בודאי שממקום פלו' הביאו בשבת ימתין בכדי שיבואו מאותו מקום אחר השבת והוא שלא יהא הדבר בפרסיא גדולה כמו שאמרנו עכ"ל וכ' ה"ה כך דעת קצת מפרשים שאפי' דבר המצוי ממקום קרוב אם בא מרחוק צריך להמתין בכדי שיבא ממקום שבא ויש מי שהקל בהמתנת שיעור חוץ לתחום עכ"ל · ודעת הרשב"א בתשובה כסברא ראשונה דבעי' שיבואו ממקום שבאו והרא"ש הסכים לפירש"י בחיישינן שמא חוץ לחומה לנו וכתב רבינו בסמוך : **ומ"ש** ואפילו בידוע שהביאן בתוך התחום צריך להמתין וכו' אע"פ שאין זה לשון הרמב"ם מ"מ דעתו כך היא כמ"ש בסמוך וכתבו רבינו כאן לאשמועי' דבהא פליג אר"י דשרי לאחרי' מיד כדבסמוך והיכא דהביאם מחוץ לתחום שלא בר"ה ואח"כ העבירם בר"ה נ"ל דבכדי שיבואו מתחלת ר"ה סגי : **ומ"ש** ואם אמר לו ישראל וכו' אסורין לו לעולם לא ידענא מהיכא נפקא ליה לרבינו לקנסו בכך דה"ל דמדמי לו למבשל בשבת במזיד אליבא דר"י דשאני התם שחלל שבת בידיו אבל הכא שלא עבר אלא על אמירה לא"י שאינה אלא שבות למה יאסר עולמית ואפשר דנפקא ליה מדכתב התוספות בא"י שהביא חלילין לא יספוד בהם ישראל לא כפי' הקונדרים דלא יספוד בהם עולמית קאמר אלא לא יספוד בהם ישראל היינו עד כדי שיבואו דסתם חלילין אין מביאין אותם לשם אדם אחד אלא לשם כמה בני אדם עכ"ל תשמע מדבריהם שאם הוו מביאין אותם לשם ישראל זה מודו דלא יספוד בהם עולמית אלא דא"כ קשה דמאי איריא אמר לו ישראל להביאן לו אפילו לא אמר לו ישראל נמי כיון שהביאן בשביל ישראל זה אסור · ואפשר דס"ל דכל שאמר הישראל לא"י לעשות לו מלאכה בשבת אסורה לו אותה מלאכה לעולם משום קנסא וכמ"ש בשם רבינו ירוחם בסי' ש"ז וכבר כתבתי שם שאין כן דעת הרמב"ם ז"ל · תשלום דיני א"י שהבי' דורון לישראל ושיעור בכדי שיעשו יתבארו בהל' י"ט בס"ד דין יורה מליאה תבשיל שהיא נתונה על הסטסוט והעבדים מחממין אש תחתיה בשבת כתבתי בסי' רנ"ג : דין שפחה שהוציאה החטין מהתנור ונתנו על תנור שבבית החורף מבפנים ולא מבערת האש תוך התנור כדי לחמם בית החורף ועי"ז כך נרתחין החטין סע"ג התנור כתבתי שם ג"כ : דין גביעות שהשפחות עושות בשבת יתבאר בסימן ש"ה וש"ו ודין דברים הנעשים ע"י אמירה לא"י בסימן ש"ז :

אסור

פרישה

(ח) **ומ"ש** רבינו ומ"מ הסכים לפירש"י להקל בספק ובסתם והא דהפסיק בו אפילו אם ידוע שהביאו בתוך התחום כו' משום דנלה לסיים דברי הרמב"ם וגם באמת דהרא"ש חולק ג"כ ע"ז דהא טעמא דהרמב"ם בזה מפני שהעבירן ד"א בר"ה והיינו דוקא לסברתו דלא בעינן ס' רבוא בוקעין בו כמ"ש בסימן שמ"ה ושם"ה אבל לדעת הרא"ש דבעינן וסתם רחובות ושווקים לית ביה ס' רבוא בוקעין בו בכל יום ליכא לאסור מטעם זה ואפילו יודעים שהביאו מתוך התחום וכמ"ש רבינו לפני זה וכמ"ש ב"י דה"ט וק"ל: ומ"ש הרמב"ם וב"י הביאו ז"ל ואפי' סתמא נמי אסור עד כדי שיבואו ממקום קרוב ר"ל אם יש חלילין ברחוק מן המקום וג"כ נמצאין במקום קרוב ואין ידוע מהיכן הובאו צריך להמתין עד כדי שיבואו ממקום הקרוב לעיר שבמקומות שם אע"ג דליכא למימר למתחלה הובאו לעיר · ומסיק דאם ידוע בודאי שממקום פלוני הביאם שם אע"ג דאיכא קרוב צריך להמתין בכדי שיבואו משם אע"ג דהיו יכולין ממקום קרוב

חדושי הגהות

להקשות מ"מ למה לא הביא הרא"ש אוקימתא דגמ' אריפא היינו משום דפשיטא הוא דכיון דקאמר עשה לו ארון דאיירי בענין דמוכחא מלתא דנעשה לעצמו ולא בשביל ישראל (מהרל"ח) .

ואע"ג

שכו אסור לרחוץ כל גופו בחמין בשבת וי"ט אפי' כל אבר ואבר לבד אפי' במים שהוחמו מע"ש וי"ט בין אם הם בכלי או בקרקע ואפילו לשפוך המים על גופו ולהשתטף אסור אבל מותר לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו וה"מ בחמי האור אבל בחמי טבריא או בצוננין מותר לרחוץ כל גופו ובספר המצות לא התיר בחמי טבריא אלא א"כ הם בקרקע אבל לא בכלי וא"א הרא"ש ז"ל התירם בכל ענין · אמת המים שהיא חמה אסור להמשיך לתוכה סילון של צונן אפי' מע"ש ואם המשיכו בה המים אסורין ברחיצה ובשתיה כאילו הוחמו בשבת אפי' המים שנכנסו לה מע"ש: לא ישתטף אדם בצונן ויתחמם מיד אח"כ כנגד האש מפני שהמים שעליו מתחממין לכן צריך ליזהר שלא לחמם ידיו אצל האש אחר הנטילה אם לא שינגבם תחלה יפה אבל מותר להשתטף בצונן אחר שנתחמם אצל האש שאין המים שעליו מתחממין כל כך מותר לחמם בגד וליתנו ע"ג בטנו אבל כלי שיש בו מים חמין אין להניח עליו: הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה כשעולה מן הנהר מפני המים שלא ישארו עליו ויטלטלם ד' אמות בכרמלית

אבל

שכו אסור לרחוץ כל גופו בחמין בשבת וי"ט וכו' בפ' כירה (דף לט) תניא לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין בין בצונן דר"מ ר"ש מתיר רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור ופירש"י בכלי דהרואה אומר היום הוחמו ומוכחא מלתא דתולדת האור נינהו ואתי להחם בשבת ופסקו הרי"ף והרא"ש כר' יהודה וכ"כ הרמב"ם בפכ"ב וגרסינן תו בגמרא (מ) אתמר חמין שהוחמו מע"ש רב אמר למחר רוחץ בהם כל גופו אבר אבר ושמואל אמר לא התירו אלא לרחוץ פניו ידיו ורגליו תניא כותיה דשמואל חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהם פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אבר אבר · ופירש"י בפ' חבית (קמז.) דמשתטף היינו ששופך על גופו דלאו דרך רחיצה היא כלומר שדרך רחיצה היא להכניס גופו או איבריו בתוך המים ולרחוץ שם וכן כתב סמ"ק והתרומה והאה משמע לי דפניו ידיו ורגליו דוקא אבל לא שאר אברים אע"פ שאינו רוחץ כל גופו דהא"ה דת"ר מיחם אדם אלונתית וכו' ובלבד שלא יביא קומקומו' של מים ויניחנו על בני מעים פירש"י שמא ישפכו עליו ונמצא רוחץ בשבת בחמין הרי כשנשפכים עליו מים חמין אינו רוחץ אלא קצת גופו ואפ"ה אסור ומיהו ממ"ש הרא"ש בפ' תינוקת ומחמם קיתון של מים להדיח בית הסתרים כב"ה דמתירין להחם חמין בי"ט לרגליו אבל לא כל גופו ע"כ משמע דפניו ורגליו לאו דוקא דאע"ג דהתם י"ט והכא שבת אין זה מדברים שבין יום טוב לשבת וגם דברי רש"י יש לפרש דשמא ישפכו על גופו קאמר וכדדייק לישנא דשמא ישפכו עליו דנקט ולא נקט שמא ישפכו על בני מעיו ומה שהשוה רבינו י"ט לשבת יתבאר בהלכות י"ט בס"ד: **ומ"ש** וה"מ בחמי האור אבל בחמי טבריה או בצוננין מותר וכו' שם בפרק כירה (לט:) בתחלה היו רוחצים בחמין שהוחמו מע"ש התחילו הבלנין להחם בשבת ואומרי' מע"ש הוחמו אסרו את החמין והתירו את הזיעה ועדיין היו רוחצין בחמין ואומרים מזיעין אנחנו ואסרו להם את הזיעה והתירו חמי טבריה ועדיין היו רוחצין בחמי האור ואומרים בחמי טבריה רחצנו אסרו להם חמי טבריה והתירו להם את הצונן ראו שאין הדבר עומד התירו להם חמי טבריה וזיעה במקומה עומדת וכ' בס' התרומה דבחמי טבריה התירו לרחוץ אפי' כל גופו יחד וכן משמע מדנקט לשון רחיצה דקתני היו רוחצין בחמי האור ואומרים בחמי טבריה רחצנו וסתם רחיצה היא רחיצת כל הגוף ומשמע נמי שהוא נכנס לתוך המים שזה נקרא רחיצה כדפרישית בסמוך ונראה לי דהוא הדין נמי בצונן שרי להכנים כל גופו לתוך המים במכ"ש מחמי טבריה ואף על גב דהא דתניא רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר קאי אמאי דתני לא ישתטף אדם משום דר"מ אסר אפי' להשתטף נקט לא ישתטף אבל לר"י אין ה"נ דלרחוץ נמי שרי אלא שהמרדכי כתב על דברי ר"י ושרי בצונן להשתטף פי' לשפוך על איבריו אבל רחיצה לא שרי אפי' בצונן ובסמ"ג לא התיר בחמי טבריה אלא א"כ הם בקרקע וכן כתב בספר התרומה וטעמא דמסתבר הוא דכל שהוא בכלי לא מינכר בין חמי האור לחמי טבריא: **ומ"ש** רבינו וא"א ז"ל התירם בכל ענין לא כתב הרא"ש בהדי' דבכלי נמי שרי אלא דמדסתם דחמי טבריה שרי ולא חילק בין קרקע לכלי משמע ליה דבכל גוונא שרי:

תנן בפרק חבית (קמז·) הרוחץ במי מערה או במי טבריה ובגמ' קתני מי מערה דומיא דמי טבריה מה מי טבריה חמין אף מי מערה חמין הרוחץ דיעבד אין לכתחלה לא וכתב הרי"ף על זה ואי קשיא לך דגרסי' בפ' כירה ראו שאין הדבר עומד והתירו להם חמי טבריה דמשמע מינה מותר לרחוץ בחמי טבריה לכתחלה לא קשיא דהא דאמרינן דיעבד אין לכתחלה לא לא אתמר אלא במי מערה משום דמערה היא מטללא כלו' שהיא מקורה הלכך נפיש הבלא דיד' ואתו לידי זיעה ומש"ה לא שרי לכתחלה וכ"כ הרמב"ם בפכ"ב וכתב הרב המגיד שכן דעת הגאונים דזיעה אפי' בחמי טבריה אסורה אבל הר"ן כתב דלא נהירא דהא משמע בפרק כירה דלא אסרו זיעה אפילו בחמי האור אלא משום לתא דרחיצה ובחמי טבריה דרחיצה שריא היאך נאסור הזיעה וכן דעת ה"ר יונה והרמב"ן וכ"כ ה"ה בשמם ובשם הרשב"א וכן דעת התוס' והרא"ש בפרק חבית דמי מערה דקתני בחמי האור היא ומש"ה לכתחלה אסור אבל בחמי טבריה לכתחלה נמי שרי ולא חילקו בין מקורה לשאינו מקורה: **ולענין** הלכה היה נראה דכיון דהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכ"ש שגם הגאונים כלו עמם אבל הר"ן כתב בתשובה דכיון דבשל סופרים הוא וקליש איסורי דגזירות טובא הוו כדאיתא בפ' כירה כדברי האחרונים ז"ל ראוי להקל ולהורות הלכה למעשה עכ"ל: **כתוב** בהגהת מרדכי פ"ג שטוב להמנע מלרחוץ בחמי טבריה מדאמרי' בגמ' שלא התירום אלא מפני שראו שאין הדב' עומד ע"כ ואין טעם בדבר זה דכיון שעיקר הדבר אינו אלא גזירה בעלמא מאחר שהתירו מאיזה טעם שיהיה כבר הותר ולא שייך להחמיר בו: **אמת** המים שהיא חמה אסור להמשיך לתוכה סילון של צונן וכו' משנה בפרק כירה (לח:) מעשה שעשו אנשי טבריה והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין אמרו להם חכמים אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתייה ואם בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט אסורין ברחיצה ומותרים בשתייה ופירש"י והביאו סילון מבע"י של צונן כדי לחממן דהמים נמשכים ובאים כל השבת לתוך אמה של חמי טבריא אם בשבת אותם שבאו בשבת כחמין שהוחמו בשבת וכתבו התוס' והביאו סילון של צונן מבע"י הביאו כדפירש"י ואין שום איסור כלל בהבאה כדקתני בפ"ק (יח:) פותקין מים לגנה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה ואסרו ברחיצה גזירה שמא יערבם בשבת ולערבם בשבת אסור משום תולדת האור אך בגמרא מדמי ליה להטמנה מבעוד יום ויליף מינה דאסור להטמין מבעוד יום בדבר המוסיף הבל ולר"י נראה דמה שהיו מתערבין צונן בחמין לא הוה דמי להטמנה ונראה לו דסילון לא היה מתערב בחמין כי הי' מוקף מחיצו' מכל צד והיו מתחממים המים צונן שבסילון מחמת חמי טבריה והשתא דמי להטמנה שמים צוננים היו נטמנין בתוך החמין להתחמם וסיים בה הר"ן דסילון זה היה עובר בתוך האמה ופיו יוצא לחוץ והיו מימיו נשפכים לעוקא שבקרקע ורבינו תופס פי' התוס' עיקר ומפני כך כתב שאסור להמשיך לתוכה סילון של צונן ואפי' מע"ש דמאחר דדמי להטמנה הרי אסרו להטמין בדבר המוסיף הבל ואפי' מבע"י דאילו לפירש"י מות' להמשיכו מע"ש וגם מפני כך כתב שאסורין אפי' המים שנכנסו לה מע"ש דלאסור להטמין בדבר המוסיף הבל ואפי' מבע"י אם עבר והטמין דין הוא שיהא אסור וכדא"ר חסדא (לט:) ממעשה שעשו אנשי טבריה ואסרי להו רבנן בטלה הטמנ' בדבר המוסיף הבל ואפי' מבע"י וכ' הר"ן ומהא שמעינן דמטמין בדבר המוסיף הבל התבשיל אסור אפי' בדיעבד וכת' הרמב"ן דדוקא בצונן שנתחמם או שנצטמק ויפה לו אבל בעומ' בחמימותו כשע' ראשונ' אין לנו עכ"ל דאילו לפירש"י מה שנמשך מע"ש משמע דשרי דהא לא איתעביד בהו שום איסורא וכ"נ ממ"ש ואם בשבת דמשמע הא אותן שבאו מע"ש מותרות ולפי' התוספות שתפס רבינו עיקר צ"ל דהא דקתני אם בשבת כחמין שהוחמו בשבת אין פירושו אם נכנסו לתוכה המים בשבת דהא אפילו נכנסו מע"ש נמי אסורין הם אלא לפלוגי בין שבת לי"ט הוא דתני הכי והכי קאמ' אם בענין דשייך לשבת אירע מעשה זה אפי' אותן שנכנסו מע"ש הרי הן כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה ובשתיי' ואם בענין דשייך בי"ט אירע הרי הן כחמין שהוחמו בי"ט ואפי' אותן שנכנסו מערב י"ט אסורין ברחיצה ומותרין בשתייה: **לא** ישתטף אד' בצונן ויתחמם מיד אח"כ כנגד האש וכו' שם (מ·) ת"ר מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא ומשתטף בצונן ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו: **ומ"ש** לכך צריך שלא יחמם ידיו אצל האש אחר הנטילה וכו' כן כתבו שם הרא"ש והמרדכי וכ"נ מדברי התוס' וכן משמע מפירש"י שם גבי הא דתנו רבנן מיחם אדם אלונטית ומניחה על גבי בני מעים בשבת וכו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפכ"ב אבל אינו משתטף כל גופו בצונן ומתחמ' כנגד המדורה מפני שמפשי' מים שעליו ונמצ' כרוחץ גופו בחמין וכתב ה"ה שכתב כן מפני שאין ההפשרה אסור' בעצמה אלא מפני רחיצת הגוף וכן העלה רמב"ן עכ"ל ולפ"ז אע"פ שיחמם ידיו בעוד המים עליה' אין בכך כלום ולדברי הר' רבינו אשר י"ל דאע"ג דלהפשיר מים לצורך שתייה מותר שאני הכא שדומה כרוחץ במים חמין ויבא להחם חמין לרחוץ גופו א"נ דלא מיתסר אלא במתחמם כנגד האור במקום שהיד סולדת וכן העמידו' בירושלמי פרק כירה: **מותר** לחמם בגד וכו' אבל כלי שיש בו מים חמים אין להניח עליו ברייתא שם ומסיים בה בדבר זה אף בחול אסור מפני הסכנה כלומר שפעמי' שהם רותחים: **הרוחץ** בנהר צריך שינגב גופו יפה וכו' מימרא דר"י בס"פ חולין (קמא·) וכתב הרא"ש על זה לפי שכשעולה מן הרחיצה יש ריבוי מים על גופו ולא דקדקו כמהלך בר"ה ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו עכ"ל ונראה דלפי שהם מועטים לא גזרו עליהם אפי' בר"ה ובסימן של"ט יתבאר דין השטה במים:

אדם

שכו אסור לרחוץ כל גופו בחמין בשבת וי"ט וכו' ברייתא בפרק כירה (דף ל"ט:) לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דר"מ ר"ש מתיר רבי יהודא אומר בחמין אסור בצונן מותר ופסק תלמודא הלכה כר' יהודא וכתב המרדכי הלכה כרבי יהודא ושרי בצונן להשתטף פירוש לשפוך על איבריו אבל רחיצה לא שרי אפי' בצונן ואפי' בקרקע פר"י וה"ת קרקע דומיא דכלי כגון בריכה מופסקת מן הנהר אבל בנהר ממש שרי לכ"ע וכן פי' ראבי"ה דתניא בפ"ח שרצים רוחצין במי גרר במי חמתן במי טבריא כל שכן להקר מותר ובלא שפשוף עכ"ל וכ"כ האגודה משם התוס' וראבי"ה ועיין בתוס' לשם בד"ה והא מעשה ובתשובת מהרי"ל בסימן קל"ט כתב שנהגו שלא לרחוץ כלל בנהר בשבת אפי' בצונן והטעם דשייך למיגזר משום סחיטה ומשום נשא המים שעליו ד' אמות בכרמלית ומשום שיטה ע"פ המים ע"ש וה"ר ירוחם בח"ו כתב ע"ש רבינו מאיר דמותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בנהר בשבת ובלבד שלא יוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ד' אמות עכ"ל ומביאו ב"י ס"ס ש"א משמע דרחיצת כל גופו בנהר נמי לא שרי לפי המנהג והיינו משום סחיטת אלונטית ומשום שיטה ע"פ המים ולכן לא התיר אלא פניו ידיו ורגליו ואע"ג דאיכא למיגזר משום נושא מים ד' אמות חוץ לנהר אף ברוחץ פניו ורגליו לא נהגו בזה איסור: **ומ"ש** ובס' המצות לא התיר כו' כ"כ הסמ"ג והסמ"ק בדין האוסה וכ"כ ספר התרומה סי' רל"ג ומבואר מדבריה' שראייתו מדתניא (דף מ') מרחץ שפקקו נקביו מע"ש וכו' ואסרו רחיצה וגם אסרו זיעה בלא רחיצה והתירו חמי טבריא עכ"ל פי' דבריהם דמדתני מרחץ שפקקו נקביו שפי' אותן נקבים שהמרחץ מתחמם על ידיהם שהאור ניסקת מבחוץ מתחתיו כמו שפירש"י בשם לוי"ה ועיקר דאלמא דמיירי בחמין שבקרקע ע"י שמסיקין מתחתיו · ועוד מדקא תני בסיפא ואסרו רחיצה גם אסרו זיעה בלא רחיצה והתירו חמי טבריא משמע דכולה איירי בחמין שבקרקע דומיא דרישא א"כ אין לנו להתיר חמי טבריא אלא בקרקע אבל לא בכלי דכיון דחזינן דאף חמי טבריא לא התירו אלא מדוחק לפי שראו שאין הדבר עומד אין לנו להתיר אלא במאי דאיירי ברייתא דיקא בקרקע אבל לא בכלי דהרואה אומר היום הוחמו בחמי האור דלא מינכר בין חמי האור לחמי טבריא: **ומ"ש** וא"א הרא"ש התירם בכל ענין הוא מדכתב הרא"ש והלכתא בחמין אסור בין בכלי בין ע"ג קרקע ודוקא חמי האור אבל חמי טבריא מותר עכ"ל אלמא משמע דחמי טבריא שרי בין בכלי בין על גבי קרקע מדלא אמר אבל חמי טבריא שרי על גבי קרקע ואף על גב דגם הרי"ף כתב כלשון זה דכתב הרא"ש תלאו רבינו בהרא"ש מתרי טעמי חדא דהרי"ף כתב אבל חמי טבריא שרי כדבעינן מימר קמן משמע קצת דלא שרי אלא כדמשמע מברייתא דמרחץ שפקקו נקביו וכו' דמייתי בסמוך דאיכא לפרש דוקא בקרקע כדפירש סה"ת וסמ"ג וסמ"ק אבל הרא"ש לא כתב כדבעינן מימר קמן משמע דחמי טבריא מותר אפילו בכלי ועוד דהרא"ש דרכו לפרש ואם לא היה דעתו להתיר חמי טבריא אף בכלי ה"ל לפרש מדלא פירש אלמא דבכלי נמי מותר אבל הרי"ף דרכו לסתום: **אמת** המים וכו' משנה שם (סוף דף ל"ח) וע"ש דברי התוספות לשם בד"ה מעשה והביאו דהאיסור משום הטמנה דבדבר המוסיף הבל אף מע"ש אסור:

מותר

אבל ההולך במטר ומטר יורד עליו ועל לבושו שרי: אדם מותר לטבול בשבת מטומאתו מפני דנראה כמיקר מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בעפר לבינה כתושה ובעפר פלפלין ובמי זיתים ובאהלא מעורב עם הדס ועם עשב שקורין וי"אולש ולא חיישינן שישיר השיער ובלבד שלא יהא רובא אהלא: מרחץ שסתמו נקביו מע"ש למ"ש רוחץ בו מיד (א) אבל בשבת וי"ט אסור אפילו להזיע וה"מ באמבטי קטנה אבל באמבטי גדולה של כרכין שאין בה זיעה הרבה מותר לעבור בה אע"פ שבדרך הילוכו הוא מזיע: עיר שישראל וא"י דרים בה א ויש בהן מרחץ שרוחצת בשבת אם רוב א"י מותר לרחוץ בה במ"ש ואם רוב ישראל או אפילו מחצה על מחצה אסור למ"ש עד כדי שיחמו ובאמבטי קטנה ושלטון בעיר (ב) ויש לו עבדים שאפשר לתלות שחממו אותו לצרכו בבת אחת תולין בו ומותר מיד במ"ש:

שכז החושש במתניו לא יסוך שמן וחומץ אבל סך הוא שמן לבדו ואפילו בשמן ורד במקום שהוא מצוי שדרך בני אדם לסוך בו אפילו בלא רפואה אבל במקום שאינו מצוי אסור סכין וממשמשין בכל הגוף להנאתו ועל ידי שינוי כגון שסך וממשמש ביחד אבל לא יסוך ואחר כך ימשמש וכן לא ימשמש ואח"כ יסוך ולא ימשמש אלא ברפיון ידים אבל לא בכח ולא מגררין בכלי העשוי לכך שהוא כעובדא דחול אבל אם היו ידיו או רגליו מטונפות בטיט וצואה יכול לגרר כדרכו שהוא ניכר שאינו עושה לרפואה: לא יסוך רגלו בשמן והוא בתוך המנעל

או

מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בעפר לבינה וכו' בפרק במה טומנין (דף נ) ופי' או בעפר לבינה כתושה או בעפר פלפלין או במי זתים ולא חיישינן שישיר השער דדבר שאין מתכוין מותר כר"ש וכן באהלא מעורב עם הדס ועם עשב שקורין ווי"אלש כל אחד שלש דבר שאין מתכוין הוא אם ישיר השער אבל רובו אהלא פסיק רישיה הוא ואסור והא דנקט פניו ידיו ורגליו נראה משום דהך דרוחץ בעפר כו' מיירי ברוחץ בחמין שהוחמו מע"ש דאסור לרחוץ בשבת אלא פניו ידיו ורגליו וה"ה שאר מקצת כל גופו ולאתויי שכתבו התו' לשם בד"ה במאי אוקימתא משמע דאפשר לומר דשערות דפניו ידיו ורגליו אינם נשרות מהר ולא הוי פסיק רישיה ושרי אבל שערות הויא פסיק רישיה לפי זה דוקא נקט פניו ידיו ורגליו: **מרחץ** שפקקו נקביו כו' ברייתא פרק כירה (ד' מ) ופירש"י רוחץ בו מיד שהרי לא נתחמם בשב' אבל בשבת וי"ט לא מבעיא דאסור לו לרחוץ אפי' בחמין שהוחמו מע"ש כמ"ש בתחלת סי' זה אלא אפי' ליכנס בה כדי להזיע בלבד נמי אסור משום גזירה שמא ירחוץ בה ויאמר דלהזיע נכנס בה:

שכז החושש במתניו וכו' משנה פרק ח' שרצים לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכך היא גירסת ספרים שבידינו וכך הוא באלפסי וכ"כ הרמב"ם בפכ"א ורבינו היה גורס שמן וחומץ וטעם איסור דברים אלו משום דאסרו חכמים לעשות רפואה בשבת גזירה משום שחיק' סמנים: **ומ"ש** ואפילו בשמן ורד וכו' פסק כרב ולא כר"ש וכתב בית יוסף כיון דאין אנו נוהגין לסוך בשמן כשאנו בריאים אסור לסוך בשום שמן על גבי המכה וכ"כ בשלטי הגבורים וז"ל ומכאן אזהרה למי שיש לו חטטין בראשו שסכין אותו בשמן ואסור בשבת והאריך ע"ש בסוף פרק ח' שרצים. **סכין** ומתמשמשין בכל הגוף וכולי כדפירש"י בהא דתנן אבל לא מתעמלין וכו' אבל הרמב"ם כתב פירוש אחר כתבו רבינו בסוף סימן שכ"ח ע"ש בד"ה כתב הרמב"ם ז"ל אין מתעמלין:

כל

אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת וכו' בפ"ב דביצה (יח:) תנן חל ו"ט להיות אחר השבת בש"א מטבילין את הכל מלפני השבת ובית הלל אומרי' כלים מלפני השבת ואדם בשבת ובגמרא אמרינן דכ"ע מיהת כלים בשבת לא מ"ט אמר רבא מפני שנראה כמתקן כלי א"ה אדם נמי אדם נראה כמיקר תינח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר אר"נ בר יצחק פעמים שאדם בא בשרב ורוחץ אפילו במי משרה תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר אר"נ בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים ע"כ ורבינו קיצר בדבר וכך ה"ל לכתוב מפני שנראה כמיקר ואפי' אם טובל במים סרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו במים סרוחים ובימות הגשמים דליכא למימר דמיחזי כמיקר נראה כיורד לרחוץ עצמו מטיט וצואה שבגופו. ואיכא למידק אהא דאר"נ בר יצחק פעמים שאדם בא מלוכלך מן השדה וכו' תינח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר ונ"ל דאפי' מים הרעים יורד אדם לרחוץ בהם כדי להעביר טיט וצואה שעל בשרו אע"פ שנשאר בו ריח רע מהמים הרעים כשהוא מסתפג עובר ממנו. ובסמוך נתבאר שצריך לנגב גופו יפה כשעולה מן המים כדי שלא יטלטל ד' אמות בכרמלית: **מותר** לרחוץ פניו ידיו ורגליו בעפר לבינה וכו' כל זה מימרות בס"פ במה טומנין (נ:) ורבותא קא משמע לן דכל היכא דליכא רובא אהלא אינו חושש שישיר שיער לפי שאינו מתכוין אבל כי איכא רובא אהלא אסור לפי שודאי משיר השיער ומודה ר"ש בפסיק רישיה ופסק רבינו כרבי נחמיה דאמר התם כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי וכ"כ שהוא דעת הרי"ף והרא"ש וכ"כ ה"ה בפכ"ב שהנוסחא האמיתית בדברי הרמב"ם שזה אם היה הרוב מדבר המשיר ודאי אסור לחוף ואם לאו מותר: **ומ"ש** ובמי זתים שם בעו מרב ששת מהו לפצוע זתים בשבת א"ל ובחול מי התירו כלומר משום הפסד אוכלין וכתבו הרי"ף והרא"ש לפצוע זתים פירוש למחשי ידיה ומשמע לרבינו דכיון דאהדר ליה הכי דכל היכא דליכא הפסד אוכלין לא מיתסר משום שבת וא"כ במי זתים דליכא הפסד אוכלין שרי כתב המרדכי שם נראה שמותר לרחוץ ידיו במורסן או באפר כירה מגובלין מע"ש או יקחם בידו יבשים וישפוך המים על ידו דגיבול כלאחר יד שרי (א): **מרחץ** שסתמו נקביו מע"ש וכו' ברייתא בפרק כירה (מ:) וכתב הר"ן דהיכא שלא סתמו נקביו אף ע"פ שמאליו הוחם בשבת צריך להמתין לערב בכדי שיעשו לפי שאסור לעשות כן גזירה שמא יחתה בגחלים: **ומ"ש** אבל בשבת וי"ט אסור אפילו להזיע מימרא שם כתבתיה בסימן זה: **ומ"ש** וה"מ באמבטי קטנה וכו' גז"ש אמבטיות של כרכין מטייל בהם ואינו חושש אמר רבא דוקא כרכין אבל דכפרים לא מאי טעמא כיון דזוטרין נפיש הבלייהו ופירש רש"י אמבטיות. בתי מרחץ גדולים: מטייל בה. מהלך בתוכה לפי דרכו ולא להזיע ואינו חושש שמא יאמרו מזיע הוא והרא"ש כתב חילוק זה דבין כרכים לכפרים אבל הרי"ף השמיט כל דין זה וכתב הר"ן שהטעם לפי שאין השיעור שבין כרכים לכפרים ברור כלומר והלכך אין לך היתר בדבר ואפשר שזה היה דעת הרמב"ם שכתב בפכ"ב שלא יכנס אדם למרחץ בשבת אפי' להזיע ולא חילק בין של כרכים לשל כפרים אלא שנראה מדבריו שאינו אסור ליכנס למרחץ אם נכנס שלא להזיע ושלא כדמשמע מדברי רש"י: **עיר** שישראל וא"י דרים בה וכו' משנה במס' מכשירין (פ"ב) ומייתי לה בס"פ כל כתבי (קכב.) ובפ' שואל (קנא:) ומסיים בה ר' יהודה אומר באמבטי קטנה אם יש שם רשות רוחץ מיד ומפרש בפ' שואל מאי רשות אדם חשוב שיש לו עשרה עבדים שמחממין לו י' קומקומי' של מים בבת אחת ופירש"י באמבטי קטנה שיש לתלות ולומר מה הוחמו ע"י עבדים וקומקומסין הרבה ומשמע מדברי רש"י דלא פליג ת"ק אדרבי יהודה אבל הרמב"ם בפ"ו לא כתב אלא דברי ת"ק משמע דס"ל דפליג אר"י ונקט כת"ק וכ"כ שהוא דעת הרי"ף שפירש חיישי' שמחוץ לחומה לנו דאמר שמואל חיישינן לחומרא קאמר ובגמרא מסייעין ליה מהאי ברייתא ופירש הר"ן דמת"ק דפליג אר"י ואסר אפילו יש שם רשות וכו' מסייעיה ליה דאע"ג דאיכא למיתלי' לקולא אסור לת"ק דקי"ל כוותיה ולפ"ז צ"ל דהא דמפרש בגמרא מאי רשות אדם חשוב וכו' וכתבו הרי"ף לאו משום דקי"ל כוותיה מפרשי' מילתיה אלא כדי ללמוד ממנו דת"ק אסר אע"ג דאיכא למיתלי שנעשה משחשיכה:

שכז החושש במתניו לא יסוך שמן וחומץ א משנה בס"פ שמנה שרצים (קיא.) וטעם איסור דברים אלו מפני שאסור לעשות שום רפואה בשבת כמו שיבואר בסימן שאחר זה: **ומ"ש** ואפילו בשמן ורד במקום שהוא מצוי וכו' שם במשנה סכין בני מלכים שמן ורד ע"ג מכותיה' בשבת שכן דרכן לסוך בחול רש"א כל ישראל בני מלכים הם ופירש"י אבל לא שמן ורד. לפי שדמיו יקרים ואינו מצוי ומוכח' מלתא דלרפואה עביד. שכן דרכן לסוך בחול בלא מכה ובגמרא א"ר הלכה כר"ש ולא מטעמיה ומפרש בגמרא דה"ק הלכה כר"ש דשרי ולא מטעמיה דאילו ר"ש סבר אע"ג דלא שכיח שרי ורב סבר אי שכיח אין אי לא שכיח לא ובאתריה דרב שכיח' משחא דוורדא ופירש"י רב במקומו הוא לשרא דסכין שמן ורד ולא מוכחא מלתא ופסקו הרי"ף והרא"ש הלכה כרב וכן כתב הרמב"ם בפכ"א וא"כ לא קי"ל כר"ש והר"ן כתב שר"ח ובה"ג פסקו כר"ש ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל מסכימים דהלכה כרב הכי נקטינן (א) ואיכא למידק היכי שרי לסוך שמן ע"ג מכה והא בפרק ר"א דמילה (קלד:) אמר רב אין מוגעין חמין ושמן מע"ג מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה ותניא כוותיה דשמואל וי"ל דשאני היכא שהוא דבר מועט והתוספות כתבו שם דפלוגתא דרב ושמואל דמעורבי' יחד דאי כל חד באפי נפשיה מותר כדתנן אבל סך הוא את השמן והיינו אפילו ע"ג מכה וכתב בהגהו' פכ"א דאין סכין בשומן וחלב לפי שנמחה וה"ל נולד בפי' וכתבו רבינו בסימן שאחר זה ונ"ל וכיון דבזמן הזה אין אנו רגילים לסוך בשום שמן כשאנו בריאים אסור לסוך שום שמן ע"ג המכה בשב' דודאי מוכח מלתא דלרפוא' עביד: **סכין** ומתמשמשין וכו' בס"פ חבית (קמז.) תנן סכין וממשמשין אבל לא מתעמלין ולא מתגרדין ופירש"י סכין שמן וממשמשין ביד על כל הגוף להנאה אבל לא מתעמלין לשפשף בכח ולא מתגרדין במגרדה דהוה עובדא דחול ובגמרא (שם:) ת"ר סכין וממשמשין בבני מעים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול היכי עביד רבי חמא בר חנינא אמר סך ואח"כ ממשמש ר"י אמר סך וממשמש בבת אחת ופסקו הפוסקים כר"י: **ומ"ש** אבל אם היו ידיו או רגליו מטונפות וכו' ברייתא שם בשם רשב"ג ופסקו הפוסקים כמותו: **לא** יסוך רגלו בשמן והוא בתוך המנעל וכו' עד סוף הסימן בס"פ תולין

וכתב

דרכי משה

שכו (א) וכתב האגור בשם בעה"ת דאסור לרחוץ הידים במלח מפני שנימוח והוי נולד וכן כתבתי לעיל סימן שכ"ג ונראה מכאן דכ"ש דאסור לרחוץ בשבת עם בורית שקורין זייף בל"א וכ"כ בנימן זאב סימן רע"ח וכ"ה לקמן סימן שכ"ח דאסור לסוך בחלב וכ"כ המרדכי פרק במה בהמה וכ"כ בסמ"ג והג"מ פכ"א:

בהגהות

פרישה

קרוב. ומ"ש והוא שלא יהא הדבר בפרסיא גדולה כמו שאמר ר"ל הרמב"ם לטעמיה הכ"ל דס"ל דה"ט בעשה ארון וקבר בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית משום דעשאו בשביל ישראל בפרסיא גדולה מקום פרהסיא וכמ"ש רבינו וב"י לעיל. ומש"ה קאמר דאילו הובאו החלילין ג"כ בפרהסיא היה אסור בו עולמית וק"ל. ומ"ש ב"י וכתב בשם הרמב"ם ז"ל והיכא דהביאום מחוץ לתחום ואח"כ העבירם בר"ה כ"ל דבכדי שיבואו מתחלת ר"ה סגי דצריכין לומר דר"ל לאחרים אינו אסור אלא עד בכדי שיבואו מתחלת ר"ה דאילו למי שהובא בשבילו צריך נמי להמתין עד בכדי שיבואו מתחלת מקום הבאתן וכמ"ש לעיל בהבאת מחוץ לתחום ומשום דסובתו ג"כ דרך ר"ה לא עדיפי וק"ל

סי' שכו (א) מ"ש רבינו אבל בשב' וי"ט אסור אפילו להזיע ק"ק דהל"ל דאפי' לעבור בה אסור: (ב) ויש לו עבדים שאפשר לתלות שחממו אותו לצורכו בבת א' תולין בו ומותר מיד במ"ש רבינו לשיטת הרא"ש ר"ל שפסקו כרש"י דפי' חיישינן חוץ לחומה לנו דחששא להקל קאמר וכמ"ש רבינו לעיל ס"ס שכ"ה ולהרי"ף שפירש שם חששא להחמיר ג"כ כאן תולין להחמיר וק"ל מכאן ואילך עד סימן של"ג כתבתי לאחר זמן מחמת טורדות והשמתי קצת דיקדוקין שיהיו בידי למשמרת לעת שיזכני הש"י לשוב וללמד ולעיין עליהן ועל יתר הדברים שעוררנו עליהן אין עולין לע"ע בזכרונינו.

סי' שכז (א) **שם** כתב ב"י ז"ל ואיכא למידק היכי שרי לסוך שמן ע"ג מכה כו' עיין בדברי רבינו שלא כתב אלא החושש במתניו ואפשר לחלק בין חששא בעלמא שאינה ניכרת כ"כ דלרפואה קעבדי ובין סך מכה שכיח בעיא אלא שסב"י א"ל דמשנה וגמרא קאי דשם קאמר דמותר לסוך שמן אפילו על גבי מכה והביאו ב"י לפני זה. אלא שצ"ע מאי מקשה הב"י הלא התוס' מוקי לפלוגתא דרב ושמואל דוקא במעורבין יחד דאל"כ

חידושי הגהות

שכו א ואע"ג דהא דאמבטי קטנה ושלטון כו' ר"י קאמר לה סבירא ליה לרבינו דת"ק לא פליג אר"י והיינו משום דרבינו לטעמיה אזל שכתב בס"ס שלפני זה שא"א הרא"ש ז"ל הסכים לפירש"י בפירוש דחיישינן דחוץ לחומה לנו דר"ל לקולא דכל שהוא ספק א"צ להמתין כדי שיעשה וה"נ פסק הכא דכיון דספק הוא אם חממו אותו לצורך השלטון מותר במ"ש מיד וטעם דמחצה אסור הוא משום דכל שהוא מחצה על מחצה וודאי לדעת א"י וישראלים עשאו ולאו משום ספק אסרו ליה (מהרל"ח):

שכז א שם במשנה איתא יין וחומץ:

מלת

או סנדל מפני שהעור מתרכך ודמי לעיבוד אבל סך רגלו ומניחו במנעל וסנדל וסך כל גופו ומתעגל ע"ג עור (ג) והוא שלא יהא בשמן הנישוף מגופו לעור שיעור כדי לעבדו אז הוא מותר אפי' יש בו כדי לצחצחו כיון שאינו מכוין לצחצחו אבל אם יש בו כדי לעבדו אע"פ שאינו מכוין לעבדו ולא לצחצחו אסור :

שבת כל רפואה אסורה לעשות בשבת גזירה משום שחיקת סמנין אבל כל דבר שיש בו סכנה מותר הלכך כל מכה של חלל דהיינו באברים הפנימים מן השינים ולפנים מחללין עליה השבת בסתם אפי' אין שם בקי וחולה אינו אומר כלום אבל כשיודעין באותו חולה שאין צריך לחלל עליו אין מחללין וכ"ש אם רופא אומר שאינו צריך וכן מכה שעל גב היד וגב הרגל מחללין אבל בשאר מכות בסתם אין מחללין עד שיאמר חולה או רופא שצריך (א) : מי שבלע עלוקה מחממין לו חמין : מי שנשכו כלב שוטה או א' מזוחלי עפר הממיתין אפי' אם ספק אם ממית אם לאו עושין לו כל צרכי רפואה להצילו : החושש בשיניו מטילין לו

(קמא ·) וכתב הרמב"ם בפרק כ"ג והכל בחדשים אבל בישנים מותר :

שבת כל רפואה אסור לעשות בשבת מתבאר בתוך הדינין שיבואו בסימן זה וגם ממה שכתב בסימן הקודם לזה החושש במתניו לא יסוך שמן וחומץ והא דאסרינן לעשות כל רפואה בשבת פשיטא דלאו בחולי שיש בו סכנה היא שהרי מחללין עליו את השבת וגם אין לומר דבחולה שיש בו סכנת אבר קאמר שהרי אפילו מלאכות דרבנן עושין לו ע"י ישראל וכמו שיתבאר וחולה שאין בו סכנה כלל ע"י א"י מיהא עושין לו צרכיו הלכך עכ"ל דביש בו מיחוש בעלמא והוא מתחזק והולך כבריא היא דכל הכ"ג אין מתירין אפילו שבות דדבריהם ואפילו ע"י א"י ולא עוד אלא אפילו שבות דדבריהם שאין בהם משום מלאכה גזרו משום שחיקת סמנין כך הם דברי ה"ה בפ"ב והר"ן בפ' ח' שרצים וכן הם דברי הרשב"א בתשובה :

אבל דבר שיש בו סכנה מותר לאו דוקא מותר דהא מצוה נמי היא לחלל עלה שבת אם הוא צריך לכך ולא חשש רבינו לדקדק דבריו כאן לפי שסמך על שמתבאר בסי' זה :

הלכך כל מכה של חלל וכו' בפ"ב דע"ג (כח ·) פשיטא דמכה של חלל מחללין עליה את השבת ובעו בגמ' עד היכן מכה של חלל פי' רב אמי מן השפה ולפנים בעי רבי אלעזר ככי ושיני מאי ולא איפשטא וכתב הרא"ש וספק נפשות להקל ואע"ג דבעינן למיפשטה מדתנן החושש בשיניו לא יגמע בהם את החומץ חושש הוא דלא הא כייב ליה טובא שפיר דמי ודחי דלמא תנא היכא דכייב ליה טובא חושש קרי ליה מ"מ כיון דלא איפשטא ספיקא היא ולקולא אבל הר"ן כתב בפ' ח' שרצים על מימרא דעין שמרדה דחושש בשיניו לא יגמע בהם את החומץ אמרינן בפרק אין מעמידין דאפי' כייב ליה טובא חושש קרי ליה לפי שדבר זה אינו חולי אלא מיחוש בעלמא ע"כ ותימא שנראה שפוסק כן כיון דדרך דחייה איתמר ספק נפשות הוא ולקולא ואפשר שאף הר"ן לא אמרה לפסוק כן אלא לפרש טעמא דהבוא דדחי כ"כ ואין ה"נ דס"ל דספיקא הוא ולקולא ומ"מ צ"ל דהאי בעיא בחולי אחר בשיניים דלאו צפידנא הוא דאילו בצפידנא לא הוה מיבעיא ליה דהא בהדיא תנן בפרק בתרא דיומא (פג·) החושש בפיו מטילין לתוכו סם בשבת מפני שהוא ספק נפשות ואוקימנא לה (פד·) בצפידנא שמתחיל בפה וגומר בבני מעים וה"נ משמע הכא בגמרא דבעינן למפשט בעיין מדר' יוחנן חש בצפידנא ועבד רפואה בשבת ודחי שאני צפידנא דמתחיל בפה וגומר בבני מעים משמע בהדיא דבחולי דלאו צפידנא הוא דאיבעיא לן וכ' הר"ן בפ' ח' שרצים בשם הר"י והרשב"א דמכה של חלל שמחללין עליה את השבת דוקא בשנתקלקל א' מן האיברים הפנימיים מחמת מכה או בועא וכיוצא בזה אבל מיחושין אין נקראין מכה ואין מחללין עליהם את השבת עכ"ל וכתבו ה"ה בפ"ב : **ומ"ש** רבינו מחללין עליה את השבת בסתם אפי' אין שם בקי וחולה אינו אומר כלום אבל כשיודעין באותו חולי שא"צ לחלל אין מחללין ז"ל הרמב"ן בספר תורת האדם פי' מכה של חלל דאמרינן בגמרא אינה צריכה אומד לומר שאפילו אין שם בקיאין וחולה נמי אינו אומר כלום עושין לו כל שרגילין לעשות לו בחול ממאכלים ורפואות שהם יפים לחולה ומחללים שבת ואין נשאלין כלל אבל כשיודעין ומכירין באותו חולה שהוא ממתין וא"צ חילול ודאי אסור לעשות לו וכ"ש בחולה או רופא אומר שא"צ דאין מחללין אע"פ שהיא מכה של חלל הא במכה שאינה של חלל נשאלין בבקי או בחולה ואין מחללים עליו עד שיאמר אחד מהם צריך הוא לחילול או שיעשה אבל אחד מהם ספק נפשות עכ"ל וכ"כ בשמו הר"ן בפרק ח' שרצים וה"ה בפ"ב :

ומ"ש רבינו וכן מכה שעל גב היד וגב הרגל מחללים בפרק ח' שרצים (קט ·) ובפ"ב דע"ג (כח ·) א"ר אדא בר מתנא אמר רב גב היד וגב הרגל הרי הם כמכה של חלל ומחללים עליהם את השבת ומדברי רש"י משמע דלא שרי לחלל שבת בשביל חולה שיש בו סכנה אלא דוקא בדבר שאם לא יעשוהו לו הוא מסוכן למות בשבילו אבל דבר שאף אם לא יעשוהו לו אינו מסוכן למות בשבילו אין עושין אותו ע"י ישראל שבס"פ מפנין (קכט :) אהא דאמרי' חולה שאין בו סכנה אומר לא"י פירש"י צרכי חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מסוכן למות ומ"מ צריך הוא לה אבל ה"ה כתב בפ"ב גבי אין עושין מדורה לחולה דלחולה שיש בו סכנה משמע דלכל צרכיו מחללין ואע"פ שאין במניעת הדבר שעושין לו סכנה וכתב עוד שם דמדאמרינן בפרק מפנין דלחיה מביאין שמן ע"י שינוי למד הרמב"ן דכל צרכי חולה אע"פ שיש בו סכנה היכא דאפשר למעבד למלאכה בשינוי שלא יתחלל בה שבת משנין ואין מחללין והוא ס"ל יתאמר צרכיו של חולה כלל בשינוי זה ואה ז"ל כתב שאין נראה כן מלשון הרמב"ם דביולדת דוקא החמירו לומר כל דאפשר לשנויי משנינן ולא החמירו בחולי כתב ר"י בח"ע וז"ל יש מי שכת' שכל דבר שאין בו סכנה עתה אע"פ שיכול לבא לידי סכנה אין מחללין אלא שבות דרבנן אבל לא איסור דאורייתא :

מי שבלע עלוקה מחממין לו חמין מימרא דרבי חנינא בפ"ק דע"ג (יב :) וכתב הרמב"ם בפ"ב שעושין לו כל צרכי רפואה מפני שהוא סכנת נפשות ופשוט הוא דמחממין לו חמין דקתני היינו מפני שזו רפואה המיוחדת לו אבל אין ה"נ שאם הוא צריך לרפואות אחרות שעושין לו : **מי** שנשכו כלב שוטה וכו' בסוף יומא (פד ·) אמרו דנכית ליה כלב שוטה מיית ואמרינן נמי התם דמי שנשכו נחש מחללין עליו את השבת : **ומ"ש** רבינו אפילו ספק אם ממית אם לאו הוא משום דספק נפשות דוחה שבת וכמו שיתבאר :

החושש בשיניו מטילין לו סם וכו' משנה שם (פג ·) החושש בגרונו מטילין לתוכו סם בשבת מפני שהוא ספק נפשות ומפרש בגמרא שזהו דוקא במין חולי השינים שנקרא צפדינא שמתחיל בפה וגומר בבני מעים וכבר כתבתי

שבת כל רפואה אסורה לעשות בשבת גזירה משום שחיקת סמנים פי' כל רפואה אפילו לדברים שאין בהם משום מלאכה אפילו מלאכה דרבנן ליכא בהו כגון לסוך בשמן וחומץ כשחושש במתניו וכל הני דאמרן בסימן הקודם וכיוצא בהן דאין בו חולי אלא מיחוש בעלמא ועושין לו רפואה שאין בו משום מלאכה כלל אפילו הכי אסור משום גזירה דשחיקת סמנים שהיא אב מלאכה אבל כשהוא חולה ויש בו סכנת נפשות או סכנת אבר או חולה שאין בו סכנה כלל יתבאר בסימן זה דינו של כל א' ואחד :

ומ"ש אבל כל דבר שיש בו סכנה מותר וכו' פי' כל סכנה אף ע"פ שאין בו סכנת נפשות אלא סכנת אבר ואע"פ דמצוה נמי איכא כתב רבינו כאן לשון מותר דכיון דמתחלה כתב כל רפואה אסורה וכו' טפל עליו הלשון אבל של סכנה מותר שאין בו משום איסור שבת ואח"כ כתב דלא זו דאין בו איסור אלא מצוה נמי איכא לחלל עליו את השבת והזריז הרי הוא משובח וכו' :

ומ"ש הלכך כל מכה של חלל וכו' מן השיניים ולפנים מחללין עליה את השבת בסתם פי' מן השיניים ולפנים וגם שיניים עצמם בכלל מיהו דוקא דכייב ליה טובא דנופל עליו שם מכה אבל מיחוש בעלמא בשיניו אין מחללין וכל זה מוכח בפ"ב דע"ג דקאמר התם בעי ר"א ככי ושיני מאי ולא אפשיטא וכתב הרב רבינו אשר וספק נפשות להקל ואע"ג דבעינן למיפשטיה מדתנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ חושש הוא דלא הא כייב שפיר דמי ודחי דילמא תנא היכא דכייב ליה טובא חושש קרי ליה מ"מ כיון דלא אפשיטא ספיקא הוא ולקולא והקשה בית יוסף דהר"ן זכרונו לברכה בפרק ח' שרצים כתב על מימרא דעין שמרדה דהא דתנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אמרינן בפ"ב דע"ג דאפילו כייב ליה טובא חושש קרי ליה לפי שדבר זה אינו חולי אלא מיחוש בעלמא ע"כ ותימה שנראה שפוסק כן וכיון דדרך דחייה איתמר ספק נפשות הוא ולקולא ואפשר שאף הר"ן לא פסק כן אלא לפרש טעמא דהבוא דדחי כתב כן ואה"נ דס"ל דספיקא היא ולקולא עד כאן לשונו ולא הבין לאיזה צורך יפרש טעמא דהבוא דדחי כיון דלא ס"ל כוותיה ועוד דאין ענין פי' זה לאותו ענין שכתב שם הר"ן אלא נראה לפע"ד ברור ופשוט דלפי דהר"ן כתב חילוקי דינים דחולה וכתב דביש לו מיחוש ומתחזק והולך כבריא אפילו דברים שהם מותרין לבריאים אסורים לו ומביא ראיה ממה ששנינו החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ הגה ראה הר"ן דאיכא להקשות דשאני הא דתנן החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ מיירי שהוא חולה ונפל מחמתו למשכב הלכך לא יגמע בהן את החומץ דמוכחא מילתא דלרפואה קא מכוין אבל מיחושין שהולך כבריא דינו כשאר בריאין ולכך הביא הר"ן נמי הך דפ"ב דע"ג וז"ל ואמרינן נמי דאפילו היכא דכייב ליה טובא חושש קרי ליה כלומר וא"כ בעל כרחך צ"ל דלמאי דדחי וקאמר לעולם ככי ושיני לאו מכה של חלל היא אפילו כייב ליה טובא ולהכי אסר לגמע בהן את החומץ והא דתני החושש היינו משום דהיכא דכייב ליה טובא חושש קרי ליה לפי שאין זה חולי אלא מיחוש בעלמא השתא איכא ראיה דבשאר מיחושין בעלמא אע"פ דלית בהו כלל סכנה ואפילו כייב ליה טובא מתחזק והולך כבריא אין דינו כשאר בריאין ואפילו דברים שהן מותרין לבריאי' כגון לגמע חומץ וכיוצא בו לסוך בשמן אסורין לזה שחושש בשיניו או חושש במתניו כל היכ' שמעשיו מוכיחין שלרפוא' הוא מתכוין אבל לפסק הלכה היכא דככי ושיני כייבן ליה טובא מודה הר"ן דמחללין עליהן השבת דכיון דבעיין לא אפשיטא ספק נפשות להקל ודו"ק :

ומ"ש דמחללין עליה השבת בסתם אפילו אין שם בקי וכו' כל זה כתב הרמב"ן בספר תורת האדם דבזה הוא חלוק מכה חלל ממכה שאינה של חלל דבאינ' של חלל אין מחללין שבת עליה בסתם אלא נשאלין בבקי או בחולה ואם אין שם בקי וחולה אינו אומר כלום אין מחללין אבל מכה של חלל אפילו בסתם מחללין אבל ביודעין שאין צריך לחלל אפילו מכה של חלל אין מחללין ואם יודעין שצריך לחלל אפילו מכה שאינה של חלל נמי מחללין ואין חלוק ביניהם אלא בסתם :

החושש בשיניו וכו' משנה בפרק יום הכפורים החושש בפיו מטילין לתוכו סם בשבת מפני שהוא ספק נפשות ומפרש בגמרא שזהו מין חולי השיניים שנקרא צפירנא מתחיל בפה וגומר בבני מעיים ואיכא להקשות לאיזה צורך כתב רבינו דין זה כלל הלא כבר כתב דכל מכה של חלל דהיינו מן השיניים ולפנים ומשמע הלשון דהשיניים עצמן בכלל מחללין עליהן השבת ואפילו אינו צפירנא כ"ש בצפירנא ואפשר ליישב דכיון דלישנא דתלמודא היא מהיכן מכה של חלל מן השפה ולפנים ואעפ"כ קא מיבעיא ליה ככי ושיני מאי א"כ יש לטעות בדברי רבינו נ"כ לפרש מן השיניים ולפנים ולא שיניים עצמן בכלל לפיכך חזר וכתב דין השיניים עצמן וכתב החושש בשיניו וכו' ומיהו קשה דה"ל לומר למעלה כפי' מן השיניים ולפנים ושיניים בעצמן בכלל למה לו לחזור ולכתוב בבא שלימה החושש בשיניו וכו' ולכן נראה עיקר דלעיל מיירי בחולי השיניים דכייב ליה טובא אבל אינו החולי של שיניים שקורין צפירנא והתם הוא דדוקא בסתם מחללין עליה השבת אבל ברופא אומר א"צ או אין שם רופא וחולה אומר א"צ אין מחללין אבל בחולי שיניים שקורין צפירנא שהוא סכנת נפשות כידוע שגומר בבני מעיים וסימניה כי רמי מידי בככא אתא דמא מעל בשר שעל השיניים בזו אפי' אומר חולה א"צ לחלל שבת ואפילו גם רופא אומר א"צ אין שומעין להן דמיטעי קא טעי דכבר מקובל ביד התנאים דסכנת נפשות היא אלא דקצת קשה דה"ל לרבי' לפרש דהכא מיירי בצפירנא אבל האמת יורה דרכו דדעת רבינו כדפי' כנ"ל והכי נקטי' : כתב מהרש"ל דלהוציא השן בשבת ע"י א"י אומן אין ראיה להתיר מטעם סכנת נפשות

דרכי משה

שבת (א) בהגהות מרדכי פרק מפנין דף קפ"ב ע"ב האריך בדינים אלו וכתב דלאו שיאמר שאם לא יעשו לו דברים אלו שימות אלא כל שיודע החולה שהוא שבת ואומר שצריך

פרישה

דחל"ב מותר וכדתנן במתניתין אבל סך הוא את השמן [illegible] הב"י בעצמו מיד אחר זה גם הביאו [illegible] בסימן זה [illegible] ע"ש · ולפי [illegible] ולא לעשות לו [illegible] :

(ג) ומ"ש רבינו והוא שלא יהא בשמן הנישוף מגופו לעור שיעור כדי לעבדו כו' · נראה דבסתר רגלו ומניחו במנעל [illegible] לעיבוד [illegible] מתעגל ע"ג העור :

נפשות דדוקא להטיל סם שהוא רפואה ודאי מחללין אפילו במלאכה דאורייתא כגון שחיקת סמנים אבל הוצאת השן הוי סכנת נפשות ג"כ ע"כ : אבל הב"י כתב בשם אורחת חיים דמותר לומר לא"י להוציאו ואעפ"י דהישראל מסייעו קי"ל מסייע אין בו ממש כדאסיקנא בפרק המצניע וכן פסק בהגהת ש"ע להיתר :

ומחממין לו חמין בין להשקותו בין להברותו ברייתא בפרק יה"כ (דף פ"ד) ובסיפא קתני ואין אומרין נמתין לו שמא יבריא אלא מחמין לו מיד וכו' והכי פי' כשהרופא אומר צריך לו חמין להשקותו לרפואה וצריך לו ג"כ חמין להבראה כדי לרחצו אחר השקאה לא נמתין שמא יבריא בהשקאה בלבד כדי שלא נחלל השבת ב' פעמים אלא מקדימין קודם ההשקאה להחם שתי פעמים א' לצורך ההשקאה וא' לצורך הרחיצה כדי שלא נאחר להחם בשביל ההבראה עד שישקה תחלה · כתב בהגהת מרדכי פי"ז דשבת דפירש ר"י בר שמואל בהא דאמר בפרק בתרא דיומא בחולה דאמר צריך ורופא אינו צריך דשומעין לחולה כל האי צריך פי' שנראה לו שימות אם לא יאכילוהו דסבור להסתכן בכך כו' ואם לא אמר החולה אסתכן בכך למות אם לא אוכל אסור להאכילו ודכוותה לענין חלול שבת תדע מדאמרי' גבי עין שמרדה מותר לכחלה בשבת ומפרש משום דשורייקי דעינא בליבא תליין אבל משום העין לא . ור"ת נחלק עליו והורה הלכה למעשה להיתר וז"ל וכי חולים נביאים או בקיאים הם אך כיון שיודע החולה או רואה שהוא שבת או יה"כ ואומר צריך ואינו יכול לסבול מחמת החולי מאכילין אותו ואפי' סבורים החולים שאינן מסוכנים ואעפ"י שרוב החולים לחיים הקילו בפיקוחים מספק וכו' ואפי' דאבון אחד מאיבריו אני קורא בו סכנה ומחללין עליו השבת כדאמרי' גבי מכה של חלל אעפ"י שרובן אינן מתים בכך. וכן עוברות המריחות אנו רואין שאינן מתות והתירו להאכילן אלא כל חסרון הגוף והסרון אבר ועובר סכנה היא וכו' אלא אפי' עומד וצווח שלא ימות כיון שאנו אומדים אותו שאינו יכול לסבול מותר · ונפלא בעיני ראבי"ה שפסק אפי' בדאבון אבר אחד שיש להשיב מעין שמרדה שלא התירו לכחלה אלא משום דשורייקא דעינא בליבא תליין ולא משום דהפסד עין הוא ע"כ אבי"ה וכ"כ בהגהת מיימוניות בפ"ב מה' שביתת העשור ומשמע שלא תמה ראבי"ה אלא במה שמתיר ר"ת אפי' בדאבון אחד מאיבריו אבל במה שהורה שא"צ שיאמר החולה אסתכן בכך למות אם לא אוכל מודה ראבי"ה והכי נקטינן כהוראת ר"ת הלכה למעשה להיתר דלא כר"י והכי נהוג ועוד נראה לפע"ד מלשון ר"ת דמ"ש ואפי' דאבון אחד מאיבריו וכו' שאין דעתו לומר דאעפ"י שאין לחוש לסכנת נפשות אלא לאיבוד אבר אחד נמי מחללין דהא פשיטא דאין מחללין השבת אלא בדאיכא סכנת נפשות וכדמוכח להדיא מעין שמרדה אלא ר"ת ה"ק לא מבעיא היכא דנפל למשכב וחולה בכל גופו וחוששין לסכנת נפשות אלא אפילו אינו חולה בכל גופו אלא דאבון אחד מאבריו בלבד הוא דאיכא וחוששין לסכנת נפשות מתוך דאבון זה כגון עין שמרדה דאיכא סכנת נפשות כיון דשורייקי דעינא בליבא תליא ואפשר דמיית אם לא יעשו לו רפואה וכגון שאחזו בולמוס שאינו רואה או שהריח איסור ומתאוה לאכלו כעובדא דרב אשי ומר זוטרא בפרק אעפ"י וכגון נשיכת כלב שוטה באחד מאיבריו וכן עוברה שהריחה דאיכא סכנת נפשות לאשה עצמה אם תפיל את העובר וכן הוא בכל מכה של חלל מאבר אחד מן השיניים ולפנים והשניים בעצמן בכלל דבדאבון אבר אחד איכא סכנת נפשות אם לא יעשו לו רפואה מחללין עליו השבת אבל היכא דליכא אלא חששא דאבר אחד בלחוד וידוע שאין באיבוד אבר זה שום סכנת נפשות מודה ר"ת שאין מחללין שבת ע"י ישראל וכדעת כל הגאונים כך היא דעת ר"ת בזה והכי נקטינן ככל דברי ר"ת וכדפי' : **ואין** עושין הדבר ע"י א"י וקטנים וכותיים ונשים וכו' כצ"ל ואע"ג דהאידנא כותיים א"י גמורים הם כדאיתא פ"ק דחולין כתב רבינו תרוייהו א"י וכותים כי היכי דבברייתא תני להו לתרוייהו . וה"א התם ואין עושין דברים הללו לא ע"י א"י ולא ע"י קטנים אלא ע"י גדולי ישראל ואין אומרים לעשות דברים הללו ע"י נשים ולא ע"י כותים מפני שמצטרפים לדעת אחרת והאריך ב"י בפירושים ליישב אמאי פלגינהו בתרי בבי ע"ש · והא דתני מפני שמצטרפים לדעת אחרת כך היא גירסת הרי"ף וכו' הרא"ש שיאמרו הכותיים אינם חוששים שנעשה עבירה וכן תאמרנה הנשים והיינו מצטרפין לדעת אחרת כלומר לאפיקורסת שאין חוששין כשעושין עבירה ואתי לידי סכנה עכ"ל ונראה דהכי פירושו שיבואו לאפיקורסת לומר אין חוששין אם נעשה עבירה ולכן אין לחוש ג"כ אם לא נאכיל את החולה ולעשות לו רפואה דאף אם נגרום לו שימות אין לחוש אם נעשה עבירה וא"כ אתי החולה לידי סכנה גם הר"ר ירוחם כתב לפי גי' הרי"ף לפי שיבואו לאפיקורסת אבל למאי שפירש ב"י אין הבנה למה שכתב הרא"ש לאפיקורסת : **היה** החולה צריך לבשר וכו' כן כתב הרא"ש ביומא בשם רבו מהר"ם דכיון שהתירה התורה פיקוח נפש ה"ל כאילו עשאה כחול וטעמו דסבירא ליה כמ"ד בפרק כילד צולין (דף ע"ז) ופ"ק דיומא דף ו' דטומאה הותרה בצבור וה"ה דשבת הותרה בצבור והותרה אצל סכנת נפשות ואיהו הרא"ש בשם הראב"ד כתב לשם דאם היה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו מאכילין אותו הנבלה אבל אם אין השחיטה מתאחרת לו שוחטין ואע"ג דבדברים דליכא חששא דאיחור ועיכוב עושין ע"י א"י שאני נבלה שעובר בלאו על כל כזית וכזית שבה חמיר איסורו טפי ותו דאיכא לחוש שמא החולה יקוץ באכילת נבלה ויסתכן כמ"ש הרא"ש והר"ן עוד כתב בהגהת מרדכי דהקלא אכילת איסור תגונה כדאמרו לדיקים אין הקב"ה מביא תקלת אכילת איסור על ידם ואעפ"י שמביא עליהם תקלה חכי' באיסור סקילה כדר' ישמעאל שקרא והטה · ועוד נלפע"ד דאף למ"ד טומאה דחויה בצבור וא"כ בשבת נמי דחויה היא אצל חולה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד מהל' ביאת המקדש וכן פסק בריש פ' ב' דשבת וכך פסקו הרשב"א והר"ן כמו שהביא ב"י היינו דוקא היכא דלא משתכחי לעשות בטהר' וכן לא מושתכחי לעשות בלא חלול כלל אבל היכא דאפשר לעשות בלא חלול ובלא איחור אין דוחין את השבת וא"כ כאן דאי אפשר להאכילו אלא ע"י חלול שיאכל נבילה מנין לנו להאכילו נבילה ולא לשחוט לו דכיון דשבת דחויה היא היכא דאי אפשר להאכילו בהיתר וה"נ דחויה היא כיון שא"א להאכילו

אלא

רן סם שהוא ספק נפשות ומחממין לו חמין בין להשקותו בין להברותו ולא ספק שבת זו בלבד אלא אפילו ספק שבת אחרת דוחה כגון שאמדוהו שצריך לעשות לו רפואה זו ח' ימים והיום שבת לא יאמרו נמתין עד הלילה אלא יעשו מיד אע"פ שצריך לחלל עליו שתי שבתות ואין עושין הדבר ע"י קטנים וכותיים ונשים אלא ע"י גדולי ישראל וכל הזריז הרי זה משובח ומפקחין פיקוח נפש בשבת וא"צ ליטול רשות מב"ד וכל המקדים להציל הנפש ה"ז משובח אפילו אם מתקן עמו דבר אחר כגון שצריך להעלות תינוק מן המים וצד עמו דגים וכיוצא בזה (א) היה החולה צריך לבשר שוחטין לו ולא יתנו לו בשר נבילה כדי שלא יצטרכו לחלל שבת בשחיטה כי השבת הוא אצלו כחול לכל מה שצריך ע"כ אין להאכילו

בשר

כתבתי בסמוך דבפ"ב דע"ג איבעיא הכי ושני בחולי דלאו נפדינא הוא אי הוה כמכה של חלל או לא ולא איפשטא וכתב הרא"ש דנקטי' לקולא וגם כתבתי דעת הר"ן בדין זה : **ומ"ש** ומחממין לו חמין ברייתא שם מחממים לו חמין בין להשקותו בין להברותו פירוש לרחצו :

כתוב בא"ח (ב) החושש בשינו ומצטער עליו להוציאו אומר לא"י להוציאו וטעמו משום דכל דבר שאין בו סכנה אומר לא"י ועושה כמו שיתבאר : **ולא** ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת דוחה כגון שאמדוהו שצריך לעשות לו רפואה זו ח' ימים וכו' גם זה שם : **ואין** עושין הדבר ע"י קטנים וכותים ונשים ברייתא שם ואין עושין דברים הללו לא ע"י א"י ולא ע"י קטנים אלא ע"י גדולי ישראל ואין אומרים לעשות דברים הללו ע"י נשים ולא ע"י כותיים מפני שמצטרפין לדעת אחרת הכי גרים הרי"ף וכתבו התוספ' דאפילו היכא דאפשר בא"י מצוה בישראל שמא יתעצל הא"י ויבא לידי סכנה (ג) והרא"ש כ' דטעמא דלא ע"י קטנים אפילו אם ישנן שם דחיישינן זימנין דליתנהו ואתי לאהדורי בתרייהו ובמאי דתני מפני שמצטרפין לדעת אחרת פירש הרא"ש שיאמרו אינם חוששים שנעשה עבירה ואתי לידי סכנה כלו' שהנשים או הכותיים יעלה בדעתם שלא ניתן שבת לידחות אפי' מפני פיקוח נפש ומפני כך נמנעים מלעשות מלאכה זו ומוסרין אותה לכותי או לאשה לעשותה ומתוך כך יבואו להתעצל במלאכה ואתי לידי סכנה והרמב"ם כתב בפ"ב שהטעם כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם ולדברי הרא"ש הא דפלגינהו בתרי בבי משום דכל בבא אית לה טעמא באפי נפשה דא"י וקטנים הוי טעמא משום זמנין דליתנהו ואתי לאהדורי בתרייהו ונשים וכותיים הוי טעמא משום שמא יתעצלו והיינו דקתני מפני שמצטרפים לדעת אחרת ולדעת הרמב"ם מפני שמצטרפים לדעת אחרת היינו שלא תהא שבת קלה בעיניהם והאי טעמא שייך בנשים וכותיים ולא בא"י וקטנים דקטנים כשיגדלו ילמדו וידעו חומר שבת ואיסורו וכ"כ ה"ה דטעם שלא תהא שבת קלה בעיניהם לא קאי אלא לנשים ועבדים אבל ראיתי להר"ן שכ' ביומא דלהרמב"ם מש"ה אין עושין ע"י נשים ולא ע"י קטנים ולא ע"י עבדים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם הרי שנתן טעם זה גם לקטנים וא"כ יקשה על הרמב"ם אמאי נקט קטנים בהדי א"י בברייתא והר"ן פי' הברייתא שאין עושין ע"י א"י ולא ע"י קטנים שמא יאמרו הרואים בקושי התירו פיקוח נפש ואין מתירין אותו לכתחלה ע"י המחוייבים במצות שמא יבא הדבר שכשלא ימצא א"י או קטנים לא ירצו לחלל שבת ע"י גדולי ישראל והדר תני דע"י נשים או כותיים עושים אם נזדמן הדבר שהרי הן מחוייבים בשבת והוחזקו בה ואפ"ה אין אנו מייחדים להם מלאכה לאמר התעסק פלונית או פלוני כותי בפיקוח זה שמא יבואו להרהר ולומר הם אינם רוצים לחלל את השבת ומכשילין אותנו · ויש גורסים אבל מצטרפים אל דעת אחרת וכתב הר"ן דה"פ אין מוסרין לנשים ולכותיים לבדם העסק והפיקוח הזה שיעשה על ידם שמא יתעצלו או יפשעו בו אבל מצטרפין עם ישראל ומוסרין הדבר לישראל והאשה או הכותי מתעסקין ע"י ישראל דכיון דישראל עוסק בו אף הם מזדרזין בו וכתב רבינו ירוחם כמ"ט שאם הנשים או הכותיים יעשו דברים אלו מעצמן אין מוחין בידם וכן אם אין אחרים שיעשו אלא הם ופשוט הוא ורבי' השמיט א"י משום דבטעמא דקטנים שייך כדפרישית לעיל והא דקתני אלא ע"י גדולי ישראל לאו גדולים בחכמה קאמר וכדמשמע לכאורה מת"ש הרמב"ם אלא ע"י גדולי ישראל וחכמיה' דא"כ מאי איריא נשים וכותיים אפי' שאר אינשי נמי אלא ודאי גדולים לאפוקי קטנים ישראל לאפוקי א"י והוסיף הרמב"ם וחכמיהם כלומר שהם בני דעת לאפוקי נשים ועבדים שדעתן קלה · ויש גירסא אחרת בברייתא זו ואכתבנה בסמוך בס"ד :

והזורין הרי זה משובח אפי' אם מתקן עמו דבר אחר וכו' פשוט בפ' בתרא דיומא (פד :) : **היה** החולה צריך לבשר שוחטין לו וכו' כ"כ הרא"ש ביומא ובתשובת כלל כ"ו בשם הר"ת (ד) ובשם הראב"ד כתב דדברי האומרים מוטב שיעבור הוא על לאו דנבילה משיעברו אחרים על איסור סקילה מכוונים הם אבל י"ל שאיסור שבת כבר ניתן לידחות בהבערה ובישול ובהחם לו חמין אבל אם היה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבילה מוכנת לו מיד והשחיטה מתאחר לו ודאי מאכילין אותו הנבילה ואין ממתינין לשחיטה הפשט ובישול עכ"ל והר"ן כתב שם שאין איסור נבילה קל מאיסור שבת משום דהאוכל נבילה עובר בלאו על כל זית וזית שבה אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה ומש"ה לאוין הרבה דנבילה לא מיקרי איסור קל לגבי חד לאו דשבת ואע"ג דהוי איסור סקילה · והרא"ש כתב ואני שמעתי שמא יהיה החולה קץ באכילת איסור ויפרוש ויסתכן והרשב"א כתב בתשובה ששמע בשם הר"ת שהורה לשחוט אפי' במקום שיש שם נבילה להאכילו אלא שהטעם שאמרו לי משמו חלוש מאד והוא משום דחיישינן שיבא לידי סכנה שימנע מלאכול הנבילה ול"נ שהכל תלוי במחלוקת אם נאמר שבת דחויה היא אצל חולה או הותרה שאם נאמר הותרה שוחטין לו שלא אסרה תורה מלאכה בשבת אצל חולה ושוחטין לחולה בשבת כדרך ששוחטין אנו לעצמנו בי"ט אבל למ"ד דחויה היא מאכילין לו הנבילה ואין אנו עוברין לשחוט לו שבמקום שיש לו בשר לאכול לא נעבור אנו ולא נדחה שבת וכמדומה לי שהוא הלכה דחויה היא ולא הותרה מ"מ כל שאין שם נבילה אין אומרים לא"י לשחוט כיון שהיא דחויה אצלו ותדע לך שהרי שנינו אין עושין דברים הללו ע"י א"י ולא ע"י קטנים אלא ע"י גדולי ישראל והרמב"ם פסק בפ"ד מהלכות ביאת המקדש כמ"ד טומאה דחויה היא בצבור וא"כ גם בשבת יסבור כן ובהדיא כ' רפ"ב מהלכות שבת דחויה היא שבת אצל סכנת נפשות וכדעת הרשב"א וגם הר"ן כ' בפ"ב דבילה גבי תמלא' אשה קדירה של בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת שהשבת דחויה היא אצל

חולה

דרכי משה

שצריך שאינו יכול לסבול מחמת החולי מחללין כו' וכן משמע לקמן סימן הרי"ח · (ב) וכ"כ באו"ה : (ג) וכן משמע מדברי הר"ן דף קל"ט ע"א אבל מדברי ראבי"ה לא משמע כן כמו שאכתוב למטה והא"ז כתב בהדיא כדברי התוספות והר"ן מיהו כתב דאם ישראל יכול לעשות ע"י שינוי בלי דיחוי עושה (ד) וכ"ה בהגהות דף קפ"ב ע"ג :

וכ"מ

פרישה

סי' שכח (א) מה שכתב רבינו היה חולה צריך לבשר שוחטין לו ולא יתנו לו בשר נבילה כדי שלא יצטרכו לחלל שבת בשחיטה דקדק לומר כדי שלא יצטרכו להוסיף הרבותא דאפ"י שגורם שאחרים עושין מלאכה בשבילו בשחיטה אפ"ה מוטב שישחטו לו אחרים שבשבת נעשה הכל לצורך החולה המתעסקים בצרכיו וק"ל :

ומ"ש

בשר נבילה : מעלין אונקלי בשבת פי' רב אלפס פסאר אלמעדי"ה פרעתא פי' מכת חרב ענבתא פי' מורשא וסימטא ואישתא צמירתא על כולן מחללין עליהם את השבת מחללין על חולי העין כגון מאי אמר רב יהודה דמא ודיצא ורירא ודמעת עינא וקדחא ותחלת אוכלא לאפוקי סוף אוכלא דלא (ב) וזה לשון הרמב"ם ז"ל החושש בשתי עיניו או שהיה באחד מהן ציר או שהיו שותתות מהן דמעות מחמת הכאב או שהיה דם שותת או שהיה בהם קידחא ודיצא וכיוצא בהן הרי זה בכלל חולי שיש בו סכנה : והחום שמסמר הבשר מחללין עליו השבת וכן כל חולי שהרופאים אומרים שהוא סכנה אף ע"פ שהוא על הבשר מבחוץ מחללין עליה את השבת על פיהם (ג) וכן אם רופא א' אומר צריך ואח' אומר אינו צריך מחללין וכתב ר"י שא"צ מומחה דכל בני אדם חשובין מומחין קצת וספק נפשות להקל (ד) ואסור לאחר הדבר כדי לשאול אם הוא מותר דגרסינן בירושלמי הנשאל הרי זה מגונה והשואל הרי זה שופך דמים והרי הכתוב אומר וחי בהם ולא שימות בהם אמדוהו הרופאים שצריך לגרוגרת אחת ורצו עשרה והביאו לו כל אחד וא' גרוגרת כולן פטורין אפי' הבריא כראשונה אמדוהו לשתי גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשתי עוקצין ושלשה בעוקץ א' כורתין העוקץ שיש בו ג' אע"פ שאין צריכין אלא לב' כדי שלא להרבות בבצירה לכרות שתי עוקצים : כל צורכי חולה בדבר שאין בו סכנה הוא לא יעשה אבל אומר לא"י ועושה (ה) כיון שאין בו סכנת הגוף אפי' יש בו סכנת אבר אין מחללין עליו באיסור דאורייתא אבל מחללין באיסור דרבנן אע"ג דעביד מעשה אבל בחולי שאין בו סכנת אבר נסתפק א"א הרא"ש ז"ל אם מותר לחלל עליו בשבות דאית ביה מעשה דשמא לא התירו אלא אמירה לא"י אבל לא שבות דאית ביה מעשה אלא בסכנת אבר

אבל

חולה ולא הותרה : **מעלין** אונקלי בשבת מימרא דריב"ל בפ"ב דע"ג (כט :) והביאה הרי"ף בפ' ח' שרצים ופירש"י דופני בשר שתחת הלב והוא טרפשא ל"א תנוך שכנגד הלב ופעמים שנכפף לצד פנים ומעכב את הנשימה וזה עיקר · והא דשרי בשבת לאו משום דאית ביה סכנה אלא משום דאין בהעלאה זו מלאכה וכמ"ש לקמן בשם הרמב"ם :

פרעתא וענבתא וסימטא גם זה שם והביאה ג"כ הרי"ף בפרק ח' שרצים ופירש הר"ן ענבתא שחין הבא בפי הטבעת סימטא סלורוק"א בלע"ז ופדעתא ופירש"י פצע מכת חרב ונראה מדברי הגהות ס"ב דחרב לאו דוקא דה"ה לכל מכה שנעשית מחמת ברזל (ה) :

ואישתא צמירתא בפרק כל שעה (כה :) ופירש"י צמירתא חם וא"כ יהיה פירוש אישתא צמירתא קדחת חם ביותר והרמב"ם כתב בפ"ב החום שתסמר הבשר ולפ"ז יהיה כמו בסמ"ך מלשון (איוב ד) תסמר שערת בשרי וכ"כ רבינו ירוחם אישתא צמירתא פי' קדחת עם קרירות מלשון תסמר שערת בשרי : **כתוב** בא"ח מי שאחזו דם מקיזין לו דם מפני הסכנה וכ"כ ה"ר שם טוב אפי' הולך על רגליו ואפילו ביום ראשון עכ"ל :

מחללין על חולי העין וכו' בפ"ב דע"ג (כח ·) וסמך רבי' בפי' דמא ודיצא וכו' על דברי הרמב"ם שמביא בסמוך והם בפ"ב מה' שבת :

וכן אם רופא א' אומר צריך וכו' הכי אמרינן בפ"ב דיומא (פד ·) לענין להאכילו בי"ה ומשם נלמד לחילול שבת · בההיא ברייתא דאיתא בסוף יומא שכתבתי לעיל רש"י גורס ואין אומרים יעשו דברים הללו על פי נשים ועפ"י כותים אבל מצטרפין לדעת אחרת ופירש"י שאם אמרו נשים או כותים אין מחללין על פיהם אבל מצטרפין לדעת אחרת כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אינו צריך ואשה או כותי אומרים צריך מצטרפין למיהוי פלגא ופלגא וספק נפשות להקל וכתבו הרא"ש והר"ן שהקשו עליו על פי נשים אמאי לא דהא גבי יולד' שרי בגמ' לחלל על פי נשים וכתב הר"ן ואין זו קושיא אלא דשאני פיקוח נפש דחיה שהוא אומנות המסור לנשים אלא מיהו הדבר מוכרע שאם אמרה אשה צריך וכל האחרים אומרים אין אנו יודעין שאף זה בכלל ספק נפשות להקל הוא עכ"ל ובמה שסובר רש"י דאומדנ' דספק נפשות הולכין אחר רוב דעות יש מן הפוסקים חולקים בדבר ויתבאר בסימן תרי"ח בס"ד (ו) : **הנשאל** ה"ז מגונה פירש ה"ר ישראל בכתביו סימן קנ"ו שהטעם מפני שהיה לו להודיע דין זה לבני עירו קודם שיצטרכו לו וכ"כ בת"ה סימן נ"ח : **אמדוהו** הרופאים שצריך לגרוגרת אחת וכו' אמדוהו לשני גרוגרות ולא מצאו אלא ב' גרוגרות בשתי עוקצין וכו' הכל במנחות פרק רבי ישמעאל (סד :) וכתבו הרמב"ם בפ"ב וכתב הר"ן בפ"ב דביצה דע"כ לא איבעיא לן אלא כה"ג דבשתי' בשני עוקצין איכא ריבוי בצירה אבל משמע דפשיטא לן דשתים בעוקץ אחד וג' בעוקץ א' ב' מייתינן ג' לא מייתינן דלריבויי בשיעורא אסור וכ"כ הרשב"א בפ"ק דחולין וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל כ"ו (ז) : **כל** צרכי חולה בדבר שאין בו סכנה הוא לא יעשה אבל אומר לא"י ועושה מימרא בס"פ מפנין (קכט ·) :

ומ"ש אפי' יש בו סכנת אבר אין מחללין עליו וכו' כ"כ הרא"ש בפ"ב דע"ג והר"ן בפרק ח' שרצים ולמדו כן מדאמרי' התם עין שמרדה מותר לכוחלה בשבת סבור מינה ה"מ דשחיקי סמנין מאתמול אבל מישחק ואיתויי לא א"ל ההוא מרבנן לדידי מפרשא לי מיניה דרב יהודה דאפי' מישחק ואיתויי מר"ה נמי משום דשורייני דעינא בליבא תלו הרי בהדיא דאי לאו משום דשורייני דעינא בליבא תלו לא הוה שרי למישחק ואיתויי אע"ג דאיכא סכנת עוורון וכי הוה ס"ד דליכא בעין שמרדה סכנת נפשות הוה שרי לכוחלה כי שחיקי סמנין מיהא ואע"ג דרבנן אסרו לעשות שום רפואה משום שחיקת סמנין ונסתפק שם הרא"ש בחולה שאין בו סכנה ואפי' סכנת אבר אם התירו לו רפואה ע"י ישראל דאי שבות כשם שהתירו לו אמירה לא"י דשבות היא או דלמא לא התירו לו אלא אמירה לא"י שהוא שבות דלית ביה מעשה אבל לעשות לו הישראל רפואה בידיו לא התירו דכיון שהישראל עושה מעשה בידיו חמיר טפי איסור דידיה והרשב"א פוסק ספק זה לקולא שכתב בתשובה חולה שאין בו סכנה או שיש בו סכנת אבר דברי' שאין בהם אלא איסור דרבנן נעשים אפי' ע"י ישראל : והר"ן בפרק ח' שרצים פסק ספק זה לחומרא שכתב ומיהו כי שרי אפי' שבות ע"י ישראל ה"מ היכא דאיכא סכנת אבר אבל חולה שאין בו סכנת נפש ולא סכנת אבר נהי דשרי ביה הלכה גמורה ע"י א"י וכדאמרינן בפרק מפנין אין מתירין ע"י ישראל אפי' שבות של דבריהם וכדאי ראיה לדבר :

אבל

אלא נבלה ואף עפ"י שהרשב"א כתב דלמ"ד דחויה היא מותר להאכילו נבלה ואין אנו שוחטין לו לא ידעתי מנין לו ובהגהת מרדכי פ"ו משמע דמהך דב' גרוגרות בב' עוקצין וג' בעוקץ אחד דאסור להרבות בבצירה מביא ר"ב ראיה שיש להאכילו נבלה שאינו אלא איסור לאו ולא לחלל שבת שהוא איסור סקילה ולא נהירא דודאי באיסור שבת גופיה דהיא דחויה צריך ליזהר שלא להרבות בחלול שבת אבל לגבי איסור אחר כגון נבילה אין לנו להאכילו איסור כיון דשבת היא דחויה אצל החולה · וכתב עוד בהגהת מרדכי לשם על שם ראבי"ה אם היה החולה צריך לחמם לו יין ימלא ישראל ויחמם הא"י שמוטב שיתנסך היין משיתחלל השבת עכ"ל ותביאו ב"י בסוף סי' זה ופי' ב"י דיש בו סכנה פשיטא דנעשה ע"י גדולי ישראל ולא ע"י א"י אלא דבאין בו סכנה מיירי וע"ש מיהו אפשר דביש בו סכנה נמי מיירי ואעפ"כ כל שאפשר לעשות ע"י א"י עושים על ידם וכן כתב בשה"ג ע"ש רבינו ישעיה אחרון ז"ל ע"ש בפ"ח שרצים וביומא וס"ל דמ"ש לא ע"י א"י וקטנים היינו כשאינן מזומנים לפנינו וצריך לחזור אחריהם ואיכא למיחש שבעוד שמחזרין אחריהן יסתכן החולה אבל אם נמצאו לשם א"י עושין על ידם וכן הדין בקטנים אך קשה מ"ש מהא ששוחטין לו ואין מאכילין אותו נבלה ע"י א"י וכו' היכא דהתם אמרינן דאיסור נבלה חמור דעובר על כל כזית וכזית כדלעיל א"כ שמא יקוץ החולה באכילת נבלה ויסתכן כמ"ש הרא"ש או משום דאכילת איסור מגונה כמ"ש ראבי"ה ה"נ עובר על כל רביעית ורביעית שהוא שותה וכן איכא למימר שמא יקוץ בו כיון שהוא איסור וכן תקלת שתיית איסור הוא ודאי מגונה כמו אכילת איסור ולכן נלפע"ד דמוטב שיתחלל שבת כי שבת דחויה הוא כיון דא"א להשקותו אלא באיסור יין נסך ואין חילוק בין איסור נבלה לאיסור יין נסך :

ענבתא פי' מורס' נרא' מדברי רבינו שהן אבעבועות וכן נקראין מורסא ולפי דעת הערוך קרי לה אענבתא ורפואתה שמעביר עליהן ענבים כמראיהן אם לבנה מעביר עליהם ענבים לבנים אם שחורה מעביר עליהם ענבים שחורים מחללין עליהם השבת · ובסימטא פי' הערוך שהוא שחין וי"מ נפח העומד באדם גם עליהם מחללין השבת אבל הר"ן פי' ענבתא שחין הבא בפי הטבעת סימטא פלונקד"ו בלע"ז וכ"כ בש"ע ונראה דלענין מעשה אזלינן בספק נפשות לקולא ועל כולן מחללין את השבת : כתב בה"ג מי שאחזו דם מקיזין לו דם מפני הסכנה וכן פסק ה"ר שם טוב ואפילו הולך על רגליו ואפי' ביום ראשון עכ"ל ומביאו ב"י ופסק כך בש"ע וכ"כ באלפסי פ"ח שרצים והגה"ה היא דבאלפסי ישן ליתיה ונראה דהני גדולים דשרו להקיז דם ס"ל דהלכה כר' מתיא בן חרש בפרק יה"כ (דף פ"ד) כדתניא מקיזין דם לסרונכי בשבת והא דפליגי חכמים וקאמרי באלו אין בהם משום רפואה לא פליגי אהא אלא אאחריני וכדאמר תלמודא ה"נ מסתברא ואע"ג דקא דחי לכאי ה"נ מסתברא אדיחויא לא סמכינן אלא אבני ישיבה קא סמכינן דקאמרי ה"נ מסתברא ובתוספות לשם משמע דס"ל דה"נ מסתברא אינו נשאר במסקנא ויש דלא גרסי ליה אבל הני גדולים גרסי לי' ונשאר במסקנא ואדיחויא לא סמכינן כדפי' : **וז"ל** הרמב"ם וכו' נראה דמה שהביא דברי הרמב"ם משום דתלמוד למדנו פי' לדברי רב יהודה וחזר והביא דברי רב יהוד' חדא דלאו דוקא שתי עיניו אלא אפילו על עין אחד נמי מחללין אידך דאף עפ"י דרב יהודא קאמר דמא ודיצא וכו' אין פירושו דבדאיכא כולהו קא מחללין אבל בחדא מהני אין מחללין ליתא אלא או דמא או דיצא או רירא וכו' קאמר אידך דלאו דוקא הני דקא מני רב יהודה אלא כל כיוצא בהן נמי מחללין ואיכא ט"ס בלשון הרמב"ם וכצ"ל או שהיה בהם קדחת וכיוצא בהן וכו' והחום שמסמר הבשר וכו' מחללין עליה את השבת על פיהם ע"כ : **רופא** א' אומר צריך וכו'. וצריך להעביר הקולמוס על וכן אם . וכתב ר"י שאין צריך מומחה דכל בני אדם חשובין מומחין קצת וספק נפשות להקל מיהו נראה דוקא ישראלים אבל סתם א"י שאינן רופאים לא מחזקינן אותם כבקיאין כך כתב א"ו הארוך ומביאו בהגה"ת שלחן ערוך : **ומ"ש** אבל בחולי שאין בו סכנת אבר נסתפק א"א הרא"ש וכו'

אבל

דרכי משה

(ה) וכ"מ במרדכי ר"פ אין מעמידין : (ו) וכתוב באו"ח הא דסתם בני אדם בקיאים במקצת היינו בסתם ישראל אבל לא בסתם א"י : (ז) וכתבו הגהות מרדכי פרק מפנין

דף

פרישה

(ב) **ומ"ש** רבינו וזה ל' הרמב"ם החושש בשתי עיניו כו' עיין ברמב"ם פ"ב מה' שבת דין ד' וז"ל החושש בעיניו והוא שיהיה בשתיהן או בא' מהן ציר או שהיו דמעות שותתו' כו' הרי שלשון הרמב"ם שלשם יותר מדוקדק מל' הרמב"ם שהביא רבינו כאן שמל' רבינו משמע שחושש עיניו צ"ל בשתיהן וציר אפילו בא' מהן ובל' הרמב"ם שלשם מבואר שציר הוא פירש שחושש עיניו ובין שיהיה בשתיהן או בא' מהן קאמר וק"ל :

(ג) **וכן** אם רופא א' אומר צריך וא' אומר אינו צריך מחללין ל"ד א' אלא אפילו הרבה מ"כ ועיין בבית יוסף :

(ד) **ואסור** לאחר הדבר כדי לשאול אם הוא מותר כו' עד השואל ה"ז מגונה עיין בתרומת הדשן סימן נ"ח ובכתביו סימן קנ"ו שכתב הטעם שהיה לו להודיע דין זה לבני עירו קודם שיצטרכו ע"ש ונראה דרבינו לא ס"ל ה"ט דא"כ ה"ל לכתוב וללמדינו שצריך להודיע ולדרוש הדין ברבים דא"צ לשאול. לכן נראה דרבינו ושאר הפוסקים ס"ל דפי' השואל ה"ז מגונה ר"ל מי שמקפיד על מי שמתיר לעצמו ומינו שואל מפני שמקפיד על כבודו שלא להורות שום דבר עלמו ה"ז מגונה · והשואל ר"ל שרוצה להסמיך שלא לעשות שום דבר זולת שאלת השואלים · ה"ז שופך דמים · ומ"ש והרי כתוב אומר וחי בהם שיפשר שרמז למ"ש הגמ' והביאו ב"י בי"ד סימן רמ"ב דכל דבר הוראה הנמצא כתוב אפי' בפסקי הגאונים א"צ לשאול עליהן להרב ע"ש · ומש"ה כתב כאן נמי והרי הכתוב אומר וחי בהם פי' וא"צ שאלה להרב להדבר הכתוב בפירוש :

(ה) ומ"ש רבינו כיון שאין בו סכנת הגוף אפילו יש בו סכנת אבר אין מחללין עליו באיסור דאורייתא אבל מחללין עליו באיסור דרבנן אע"ג דעביד מעשה · ר"ל תרתי מיני איסור דרבנן אמירה לא"י לעשות רפואה אפילו במלאכה דאורייתא או לעשות ישראל מעשה בעצמו בדבר שאין בו אלא איסור דרבנן ורבינו הגדול שבהן נקט בפי' רבינו לעשות הישראל מעשה בעצמו גם י"ל דהיתר אמירה לא"י לעשות אפילו מלאכה דאורייתא כבר כתבה ברים דבריו במ"ש כל צרכי חולה בדבר שאין בו סכנה הוא לא יעשה אבל אומר לא"י ועושה ור"ל דאפילו לעשות מלאכה דאורייתא אומר לא"י ועושה אבל יותר י"ל מ"ש לתשובה והכי הלעת דברי רבינו דמתחלה כתב לשון הגמרא ס"פ מפנין ואח"כ סור ופירשו וכתב דמ"ש הוא לא יעשה ר"ל אפילו אם יש בו סכנת אבר כיון שאין בו סכנת הגוף אין מחלל ע"י עצמו באיסור דאורייתא ואח"כ פי' מ"ש אבל אומר לא"י דל"ד אמירה לא"י שהוא שבות דרבנן אלא ה"ה ע"י עצמו יכול לעשות מעשה איסור דרבנן ומ"י דקאמר משום דבא"י אפילו מלאכה דאורייתא מותר ומסיים

בספק

(ו) אבל הרמב"ם ז"ל כתב חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע"י א"י ואם היו צריכין לדברים שאין בהן מלאכה עושין אותן אפי' ע"י ישראל לפיכך מעלין אזנים ומעלין אונקלין בשבת ומחזירין השבר וכל כיוצא בזה והרמב"ן חילק (ט) בדבר דבחולה שאין בו סכנה אפי' סכנת אבר אע"פ שהתירו אפי' שבות דאית ביה מעשה צריך שיעשנו בשינוי אבל בלא שינוי אסור אבל אם יש בו סכנת אבר מותר אפילו שבות דאית ביה מעשה בלא שינוי: אין נותנין יין לתוך העין או אפי' על גביו אם פותח וסוגר העין כדי שירד לתוכו דמוכחא מלתא דלרפואה עביד אבל אם נתן על גביו ואינו פותח וסוגר מותר ורוק תפל (יא) אפי' על גביו אסור דמוכחא דלרפואה

אבל הרמב"ם כתב חולי שאין בו סכנה וכו' נראה דס"ל לרבינו דהעלאת אזנים ואונקלי והחזרת שבר אין בהם אפי' סכנת אבר ואפ"ה התירו הרמב"ם ע"י ישראל בשבות דאית ביה מעשה ומה שהקשה ב"י דא"כ למה כתב הרמב"ן שכוחל עיניו מן הא"י הרי כוחל אינו אלא איסור מדבריהם ואפי' מישראל נמי נראה דהרמב"ם מיירי בכוחל שהוא עושה מלאכה דאורייתא קאמר כגון מישחק סמנים ואתויי והכי משמע מלשונו שכתב חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע"י א"י כיצד כו' לבשל לו ולאפות לו ולהביא רפואה מרשות לרשות וכיוצא באלו וכן כוחל עיניו מן הא"י וכו' הנה דעל מ"ש ברישא לאפות ולבשל וכו' דמותר ע"י א"י אפייה וביסול שהוא מלאכה דאורייתא אמר וכן כוחל עיניו מן הא"י אפי' מלאכ' דאורייתא' אעפ"י שאין בו סכנה אבל שבות מותר אפי' ע"י ישראל כגון לכחול בסימנים דשחיקי מאתמול להרמב"ם ואעפ"י שאין שם כלל סכנה אפי' סכנת אבר אחד כנ"ל דבר פשוט שמפרש רבינו בדברי הרמב"ם. עוד כתב ב"י להשיג על דברי ה"ה וכו' דנראה לו להרמב"ם דאפי' יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורייתא כגון כוחל שהוא אסור מפני שהוא ככותב אבל דברים שאין בהן סמך מלאכה כגון העלאת אזנים ואונקלי עושין אפי' אין בו סכנת אבר וכש"ע הביא כל דיעות הפוסקים ועל סברתו זאת שפירש בדברי הרמב"ם כתב שהיא נראית ואיכא לתמוה לפי פירושו היאך יחלוק הרמב"ם על ההיא דפרק ח' שרצים גבי עין שמרדה שמותר לכוחלה בשבת דמוכח התם דלמאי דקס"ד דלית בה סכנת נפשות הוי שרי לכוחלה בשבת כי שחוקי סמנין מאתמול אלמא דאפי' כוחל שהוא נסמך למלאכה דאורייתא מפני שהוא ככותב ואית בה נמי משום שחיקת סמנים ואפ"ה מותר לכוחלה ע"י ישראל כיון דאית בה סכנת אבר אלא ודאי להרמב"ם נמי מותר בדאיכא סכנת אבר אפילו בשבות דאית ביה מעשה ע"י ישראל ואעפ"י שהוא דומה למלאכה דאורייתא אלא דמלאכה גמורה לא הותרה אלא בדאיכא סכנת נפשות וכמ"ש ה' המגיד לדעת הרמב"ם והוא דעת כל הגדולים מיהו מ"ש ב"י דלהרמב"ם בחולי שאין בו סכנה אין חילוק בין חולי הכולל כל הגוף ובין אינו כולל כל הגוף אלא שהוא חולי באבר אחד דלא כהרב המגיד שפירש דהרמב"ם מחלק בכך נראין דברי ב"י דאין נרמז בלשון הרמב"ם חלוק זה גם מ"ש ב"י היכא דחולה באבר אחד ואין בו סכנה דמותר להרמב"ם ע"י ישראל דוקא בשבות דאין בה סמך מלאכה אבל בדאית בה סמך מלאכה אסור נראין ג"כ דברי ב"י בזה:

ורוק תפל אפי' ע"ג אסור וכו' בפרק ח' שרצים ופרש"י דאילו לרחיצה מאיס ולפי זה נראה דאם משים אדם מים בתוך פיו ורוחץ שם בכל צדדין וא"כ רוחץ באותם מים את עיניו שגם הם לרפואה כיון שמעורב בו רוק תפל שרי דלא מוכחא דלרפואה קעביד כיון דלא מאיס כרוק תפל בעיניה וכת' מהרש"ל ונראה דמי שלא יכול לפתוח העינים יכול ללחלחן ברוק תפל ואין זה חשיב רפואה

אבל הרמב"ם כתב בפ"ב חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע"י א"י וכו' כיצד אומר לא"י לעשות והוא עושה לבשל לו ולאפות וכו' וכן כוחל עיניו מן א"י בשבת אע"פ שאין שם סכנה ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה עושין אותן אפי' ע"י ישראל וסובר רבינו שפשט ספיקו של הרא"ש לקולא שהרי התיר לעשות ע"י ישראל צרכים שאין בהם מלאכה אע"פ שכל רפואה אסורה משום שבות: **ואיכא** למידק היכי מצי למימר דהרמב"ם שרי שבות הנעשה ע"י ישראל א"כ היאך כתב שכוחל עיניו מן א"י בשבת ומאי איריא מן א"י אפי' מישראל נמי ה"ל למישרי כיון דכוחל לא מיתסר אלא מדרבנן כדאית' בס"פ המוציא (צה.) וה"ה כתב וז"ל וכבר נתבאר בדברי רבי' שכל שבות מותר בחולי שאין בו סכנה כיון שהוא חולי כולל כל הגוף בין שבות דאמירה לא"י בין שבות הנעשה ע"י ישראל אבל באבר אחד כיון שאין בו סכנה לא הותר לישראל אפי' שבות גמור וזהו שלא התירו לכחול אלא מן א"י אע"פ שאין בכוחל אלא משום שבות אבל מלאכה גמורה בישראל לא הותרה אפי' בסכנת אבר אחד אלא בסכנת נפשות עכ"ל ומתוך דבריו נראה שנתיישב ספק זה דהא דשרינן שבות הנעשה ע"י ישראל אף ע"פ שאין בו סכנה היינו דוקא בחולי הכולל בגוף והא דלא שרינן למכחל אלא מא"י אע"פ שיש בו סכנת אבר משום דאינו חולי הכולל כל הגוף ולפ"ז צ"ל דהעלאת אזנים ואונקלי והחזרת שבר הם חלאים כוללים כל הגוף שאם לא כן לא היו מתירים לעשותם על ידי ישראל: **ואין** דבריו ברורים אצלי שהרי מ"ש הרמב"ם שכוחל עיניו מן א"י דמשמע אבל לא מישראל וגם מ"ש ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה עושין אות' אפי' על ידי ישראל אחולה שאין בו סכנה דקתני ברישא קאי ולא נרמז בלשונו חילוק בין סכנת אבר לחולי הכולל כל הגוף ולפיכך נראה לי דבכלל חולה שאין בו סכנ' הוי בין שהוא חולי כולל כל הגוף בין שאינו כולל בין שיש בו סכנת אבר בין שאין בו ובכל גוונא לא התירו שבות הנעשה ע"י ישראל מיהו ה"מ בשבות שיש בו עיקר מלאכה שהוא נסמך לה כיון כוחל שאסור מפני שהוא ככותב או לעשית שום רפואה בסם דאיכא למיחש משום שחיקת סמנין אבל שבות שאין עיקר מלאכה שהוא נסמוך עליה מותר אפי' ע"י ישראל ומטעם זה התירו להעלות אזנים ואונקלי ולהחזיר את השבר דדברים אלו לא נאסרו מפני שהם דומים למלאכה וגם ליכא למיגזר בהו משום שחיקת סמנים שאין דברים הללו נעשים בסמנים וזהו שכתב כאן ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה עושין אותם ע"י ישראל ובפכ"א כתב ומותר לכפו' על הטבור בשבת ולהעלות אזנים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי שכל אלו וכיוצא בהם אין עושין אותם בסמנין כדי לחוש לשחיקה ויש לו צער מהן ומעתה לא נפשט ספיקו של הרא"ש מדברי הרמב"ם לקול' אלא לחומרא ולא עוד אלא דמאי דפשיטא להרא"ש והר"ן דכיש בו סכנת אבר הותר שבות הנעשה ע"י ישראל להרמב"ם כל שהוא דבר הדומה למלאכה או מידי דאיכא למיגזר ביה משום שחיקת סמנין אסור לעשות ע"י ישראל ולא הותר אלא דבר שאינו דומה למלאכה ואינו נעשה ע"י סמנין (ח): **ומ"ש** רבינו והרמב"ן חילק וכו' כתב ה"ה בפ"ב גם בשם הרשב"א ז"ל וכתב שאין נראה כן מדברי ההלכות והרמב"ם ז"ל ודע דהא דאמרי' דרכי חולה שאין בו סכנה אסור בשבות הנעשה ע"י ישראל אפילו החולה עצמו אסור לשום בידיו הרפואה או לעשות לרפואתו דבר שהוא משום שבות אבל אם הא"י עושה לו רפואה רשאי הישראל לסייעו סיוע קל והכי איתא בפ"ב די"ט (כב.) אמימר כחל עינא מא"י בשבתא א"ל רב אשי מאי דעתיך דבר שאין בו סכנה אומר לא"י ה"מ היכא דלא קא מסייע בהדיה מר קא מסייע בהדיה דקא עמיץ ופתח א"ל מסייע אין בו ממש ופירש"י מי שאינו עושה מלאכה אלא מסייע מעט כי האי ובלאו הוא מתעבדא אין בו ממש: **כתב** הר"ן בפ"ח שרצי' דכי שרי ע"י א"י ה"מ בחולה שהוא נופל מחמת חליו למשכ' אבל במיחוש' שאדם מתחזק בו והולך כבריא לא ולא עוד אלא אפילו דברים שהם מותרים לבריאים אסורים לו כל היכא שמעשיו מוכיחין שלרפואה הוא מתכוין וזו היא ששנינו החושש בשיניו לא יגמע בהם את החומץ וגם ה"ה כתב בפ"ב חולי שאין בו סכנה עושין כל צרכיו ע"י א"י ודוקא בדבר שיש בו חולי לכל גופו של אדם כגון חיה שלשים יום וכגון לכחול בסוף האוכלא שהוא נופל למשכב או מצטער וחולה ממנו (י) אבל מתחזק והולך כבריא והוא חושש אין מתירין לו אפילו שבות דדבריהם ואפילו ע"י א"י ולא עוד אלא דברים שאין בהם מלאכה ולא כלום בעולם גזרו משום שחיקת סמנין ע"כ כתב הרשב"א ז"ל בשם הרמב"ם ז"ל ודברים ברורים הם יתבאר בדברי רבינו בפכ"א עכ"ל: **אין** נותנין יין לתוך העין אפילו על גביו אם פותח וסוגר וכו' ורוק תפל אפילו על גביו אסור בפ"ח שרצים (קח.) חד אמר יין בתוך העין אסור על גב העין מותר וחד אמר רוק תפל על גב העין אסור ופירש"י יין בתוך העין דעמיץ ופתח אסור דמוכחא מלתא על גב העין מותר דאמרי לרחיצה בעלמא עבד רוק תפל אפילו ע"ג העין אסור דמוכח מלתא דלרפואה דאילו לרחיצה מאיס

וכתב

דרכי משה

דף ק"פ ע"ב דאם הדבר בהול אין מדקדקין כ"ב (ח) ואין דבריו מוכרחים לדחות על ידן פי' המ"מ וב"נ דעת הטור שפשט ספיקות הרא"ש מדברי הרמב"ם א"כ דעתו כדעת המ"מ להקל וכב"י וכן דעת הרשב"א דבחולי שאין בו סכנה מותר לישראל לעבור שבות דרבנן דלא כהר"ן פ' ח' שרצים שפסק להחמיר ולכן נ"ל דנקטינן לקולא מאחר דספיקא דרבנן היא כ"ש שנראה שרבו המתירין וכ"ש בסכנת אבר שמותר לחלל עליו שבות דרבנן כמ"ש הטור סתמא וכ"כ הרא"ש פ"ב דע"ז והר"ן פ' ח' שרצים: (ט) ובהר"ן פרק חבית דף קנ ע"א משמע דיותר קיל שבות הנעשה ע"י ישראל בשינוי וכלאחר יד מאמירה לא"י וכתב המ"מ פ"ב דברי הרמב"ן וכתב דכ"כ הרשב"א אבל אינו נראה כן מדברי ההלכות והרמב"ם: (י) כל גופו בנפל למשכב דמי וכ"כ לעיל המצטער בשינו מותר לומר לא"י להוציאו (יא) וכתב בא"ז ואם נמנם בלילה אע"פ שלא ישן לגמרי אם לא אכל לאחר שניעור מתרדימה הוי נמי רוק תפל וביום אי אכל שחרית אפילו ישן כל הלילה לא הוי רוק תפל ואם עבר עליו חצי הלילה בשינה וניער משנתו ולא אכל אם לסר אח"כ הלכה אתת לא הוי רוק תפל.

וכתב

פרישה

בספק דהרא"ש שנסתפק בל' הגמרא אי חולי שאין בו סכנה ר"ל שאין בו סכנה כלל אפילו סכנת אבר או דוקא שאין בו סכנת הגוף קאמר וק"ל גדע שספיקת הרא"ש אינו אלא בחושש באבר לחוד ואין בו סכנה אבל בחושש בכל הגוף אפילו אין בו סכנה לא נסתפק הרא"ש וס"ל דמותר לעשות ע"י ישראל באיסור דרבנן וק"ל:

(ו) **ומ"ש** רבינו ז"ל אבל הרמב"ם כתב חולי שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע"י א"י ואם היו צרכים שאין בהן מלאכה עושין אותן אפילו ע"י ישראל לפיכך מעלין אונקלי כו' וכתב ב"י ע"ז ז"ל וסובר רבינו שפשט ספיקא של הרא"ש לקולא שהרי התיר לעשות ע"י ישראל צרכים שאין בהן מלאכה אע"פ שכל רפואה יש בה משום שבות והקשה ע"ז ז"ל ואיכא למידק היכי מצי למימר דהרמב"ם שרי שבות הנעשה ע"י ישראל הלא כתב שכוחל עיניו מן הא"י בשבת דמשמע דוקא מן הא"י ולא מישראל אע"ג דלכתחלה אינו אלא מדרבנן כדאיתא בפ' המצניע כו' ותמה אני על פירושו וקושייתו דב"י אין ס"ד דב"י לפרש דרבינו פשט ספיקו לקולא מהא דהרמב"ם דהא הרמב"ם איירי בחולי שנחלה בכל הגוף אלא שאין בה סכנה. וע"ז כתב דעושין ע"י ישראל איסורא דרבנן ואילו הרא"ש לא נסתפק בזה וכמ"ש דזה פשיט לו בנחלה בכל הגוף דעושין ע"י ישראל אסורא דרבנן אפילו אין בו סכנה לא סכנת הגוף ולא סכנת אבר וכן כתב רבינו בהדי מדכתב רבינו ז"ל כיון שאין בו סכנה אפילו יש בו סכנת אבר כו' עד אבל מחלל כו' מדכתב אפילו יש בו סכנת אבר ש"מ דאיירי בלא סכנת אבר נמי ועל שניהן קאי דאין מחללין באיסור דאורייתא אבל מחללין על שניהן באיסור דרבנן אפי' ע"י ישראל מדכתב אע"ג דעביד מעשה. וה"ט כיון שהוא חושש בכל גופו התירו אע"ג דלית כאן סכנת הגוף ולא סכנת אבר לכן נראה פשוט דרבינו אדרבה פשט ספיקו דהרא"ש מהרמב"ם לחומרא דמדכתב דוקא בחולי' שאין בו סכנה דהיינו בחושש בכל גופו דעושין ע"י ישראל צרכי' שאין בהן מלאכה ש"מ דוקא בכה"ג הא בחושש באבר א' ואין בו סכנה פשיטא דאין עושין ע"י ישראל כלל ואין להקשות דא"כ ה"ל לפסוק לחומרא ממציעת' דדברי הרמב"ם שפס כתב וכן כוחל עיניו מן הא"י בשבת אע"פ שאין בו סכנה דמשמע דוקא ע"י א"י ולא ע"י ישראל וכדדייק הב"י וכמ"ש לעיל י"ל דאילו מהא ה"א דמ"ש כוחל ע"י א"י ר"ל אפילו לשחוק הסמנין שהיא מלאכה דאורייתא ואע"ג דכחילה עצמה הוא מדרבנן השחיקה היא דאורייתא נכלל שם כחילה היא וכדאיתא בגמרא שהבאתי לעיל פ"ב דע"ג עין שמרד' מותר לכוחלה בשבת. דמפרש הגמרא דר"ל אפי' למישחק ואתויי דרך ר"ה שרי וא"כ אין כאן לדקדק דה"ט ע"י ישראל לא משום דאיירי נמי במלאכה דאורייתא וה"ט שרי דוקא ע"י א"י. וכן משמע לשון הרמב"ם שכתב בפרק ב' דלחולי שאין בו סכנה עושין כל צרכיו ע"י א"י לבשל לו ולאפות וכן כוחל עיניו מן הא"י בשבת אע"פ שאין בו סכנה מדכתב ל' וכן כ' משמע דגם בזה איירי במלאכה דאורייתא כמו ברישא בבשול ואפי' שהיא דאורייתא ותדע שכן הוא דא"כ קשה למה נקט הרמב"ם דמותר לעשות כחילה שאין בו אלא משום שבות אפי' לישראל הל"ל דאפילו מלאכה דאורייתא מותר לעשות ע"י א"י אפי' בחושש באבר א' לחוד וגם אין בו סכנה דבאמירה לא"י אין חילוק בין דאורייתא לרבנן ודוחק לומר דבשביל הדיוק ללמדינו דדוקא ע"י א"י שרי ולא ע"י ישראל אפי' במלאכה דרבנן אלא ודאי גם כחילה שייך בדאורייתא וכמ"ש. ולכאורה היה נראה לדקדק דס"ל ספיקא דהרא"ש מהרמב"ם לקולא דמדכתב אחר דין כחילה לעין ע"י א"י ז"ל ואם היו צרכים שאין בהם מלאכה עושין אותן אפי' ע"י ישראל דמשמע דאסמוך ליה נמי קאי דאפי' לחושש בעינו לחוד שהיא חולת אבר א' וגם אין בו סכנ' אבר אפ"ה עושין גם ע"י ישראל צרכי שאין בהן מלאכה ולא קאמר לפני זה במולה אלא משום דבכלל חילה הוא נ"כ מלאכה דאורייתא וכמ"ש. אלא שאין דעת רבינו כן שא"כ ה"ל לאתויי מציעת' דדברי הרמב"ם ללמדינו דמ"ש הרמב"ם דעושין ע"י ישראל קאי נמי אחושש אבר א' שאין בו סכנה ודוחק לומר משום דס"ל דבכלל מ"ש הרמב"ם ברישא דבריו חולי שאין בו סכנה כו' הוא נ"כ נכלל אפי' חולת אבר א' ואין בו סכנה דוס ודאי אין במשמעות לשונו ובפרט מאי ליה לפשוט מזה כיון דנוכל לפרשו כפשוטו דמיירי בחולה שחושש בכל גופו ועוד למה ליה להביא ראי' רחוקה ולא הביא בפי' מ"ש הרמב"ם במציע' כמ"ש לכן אני אומר דודאי רבינו ס"ל פי' הרמב"ם כמ"ש דמסוכה דברישא איירי בחושש בכל גופו דוקא ועליו כתב בסיפא דעושה גם ע"י ישראל צרכין שאין בהן סכנה ומציעתא דאיירי בחושש רק באבר א' דהיינו בעין וגם אין בו סכנה מש"ה שרי דוקא ע"י א"י ואפילו מלאכה דאורייתא כדדייק לישנא דוכן ולא ע"י ישראל כלל אפילו צרכים שאין בהן מלאכה דאורייתא ומ"ש בסיפא דנעשין ע"י ישראל צרכין שאין בהן מלאכה לא קאי אלא ארישא אחושש בכל גופו ומש"ה לא מייתי רבינו אלא רישא וסיפא דדברי הרמב"ם. ואין להקשות מנ"ל לרבינו דילמא הרמב"ם אדסמוך ליה קאי וכמ"ש לעיל י"ל דא"כ לא הוי לסתו' ולומר דמותר לכחול ע"י א"י אלא ה"ל לפרש דעושה אפי' מלאכה דאורייתא לחושש העין ע"י א"י ליון שע"ז מסיק וכתב דע"י ישראל לא נעשין אלא צרכין שאין בהן מלאכה. ועוד משום דס"ל לרבינו דמעלין אזנים ואונקלי ומורת השבר חולי שחושש ממנו כל גופו הוא ומדכתב הרמב"ם ע"ז בל' לפיכך מעלין כו' ש"מ דמ"ש לפני זה דנעשה ע"י ישראל בו איירי

ג"כ

דלרפואה עביד : שורה אדם קילורין מע"ש ונותן ע"ג העין בשבת שאינו נראה אלא כרוחץ ולא חיישינן משום שחיקת סמנין דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מע"ש איכא היכירא : מעבירין גלדין המכה (ז) וסכין אותה בשמן אבל לא בחלב מפני שהוא נימוח ואפי' בגמר מכה דליכא אלא צערא שרי אבל אין נותנין עליה שמן וחמין (ח) ולא ע"ג המוך שעליה אבל נותן הוא חוץ למכה ושותת ויורד לתוכה ונותנין חתיכות של בגדים וספוג יבשים וחדשים שאינן לרפואה אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המכה אבל לא ישנים שהן מרפאין והני מילי ישנים שלא נתנו מעולם על המכה אבל היו כבר על גבי מכה אפי' ישנים שרי ואין נותנין עליו גמי שהוא מרפא : (ט) רמיה שנפלה מעל גבי המכה על גבי הקרקע

לא

וכ' רבינו שאם פותח וסוגר אפילו ע"ג העין אסור דהכי אמרינן בגמרא גבי קילורין דבסמוך וכן משמע מדפירש"י יין בתוך העין דעמיץ ופתח אסור אלמא דכל היכא דעמיץ ופתח תוך העין מיקרי : גרסינן בגמרא שורה אדם פתו ביין ונותנו על גבי העין בשבת : **שורה** אדם קילורין מע"ש וכו' גם זה שם ופירש"י דלדידיה כיון דאצרכוה לשרותה מע"ש איכא היכירא וליכא למיגזר ומאן דחזי סבר דרחיצה בעלמא היא כסבור שהוא יין · ובפ"ק דשבת (יח·) אהא דתניא מניחין קילור על גבי העין בע"ש ומתרפא והולך כל השבת כולו כתבו הרא"ש והר"ן ז"ל ומיירי בקילור שהוא עב דומיא דאספלנית הלכך דוקא מע"ש אבל בשבת אסור להניחו על העין משום גזירת שחיקת סמנין או גזירה שמא ימרח אבל קילור צלול אף בשבת מותר להניחו ע"ג העין כדאמרינן בפרק ח' שרצים שורין קילורין ומניחין על גבי העין בשבת דכיון שהוא צלול אינו אלא כרוחץ עיניו וליכא למיגזר משום שחיקת סמנין עכ"ל אבל התוספות כתבו דבפ' ח' שרצים מיירי באדם בריא ואינו מניח בעין לרפואה אלא תחת העין לתענוג וליכא למיחש לשחיקת סמנין ובפ"ק דשבת מניח בעין לרפואה ולא שרי אלא מע"ש וסמ"ג כתב דבפ' ח' שרצים מיירי בנותן ע"ג העין ובפ"ק דשבת מיירי בנותן בתוך העין ממש ודברי רבי' כדברי הרא"ש והר"ן וכן הלכה ואמרינן בגמרא דאי עמיץ ופתח אסור לתת קילורין ע"ג העין ולא הזכירו רבי' לפי שסמך על מ"ש בסמוך יין על גבי העין (יב) : **מעבירין** גלדי המכה וכו' ברייתא בפ' במה בהמה (נג :) סכין ומפרכסין לאדם אבל לא לבהמ' ומפרש בגמר' דבגמר מכה היא ומשום תענוג ומש"ה אסור לבהמה ואפ"ה שרי לאדם ופירש"י מפרכסין גלדי מכה : **ומ"ש** רבינו אבל לא בחלב מפני שהוא נימוח כלומר והוי דומי' דריסוק שלג וברד שנתבאר בסימן ש"כ והוא מדברי המרדכי שם וכן כתוב בסמ"ג ובהגהות מיימון פכ"א : **אבל** אין נותנין עליה שמן וחמין בפרק רבי אליעזר דמילה (קלד :) אמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת ושמואל אמר נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה ותניא כוותיה דשמואל : **ומ"ש** ולא על גבי מוך שעליה גם זה ברייתא שם ואמרינן תו בברייתא אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך ליתן על גבי מכה בשבת וכתבו התו' דפלוגתא דרב ושמואל במעורבין יחד דאי כל חד באפי נפשיה ודאי מותר כדתנן בפרק ח' שרצים אבל סך הוא את השמן והיינו אפילו ע"ג מכה וכתבו ר"י בה"ט : **ונותנין** חתיכות של בגדים וספוג יבשים וחדשים וכו' בפ' ר"א דמילה (קלד ·) ת"ר נותנין ע"ג המכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשי' קשי' כתיתין אכתיתין כלומר דברישא שרי מוך יבש דהיינו כתיתין וסיפא אסר כתיתין ל"ק הא בחדתי הא בעתיקי ופירש"י חדתי שלא היו על גב מכתו מעולם מסו עתיקי לא מסו אבל הרי"ף פי' בהפך דעתיקי מסו חדתי לא מסו וכת' הרא"ש ואפשר שגם רש"י מודה דעתיקי מעלי לרפואה טפי אלא שמצריך דאותם עתיקי לא נתנו ע"ג מכה פעם אחרת ורבינו כתב סתם כדברי הרא"ש אליבא דרש"י · כתוב בסמ"ג אמרינן בירושלמי פרק במה אשה נותנין עלה ע"ג מכה בשבת שאינו אלא כמשמרה א"ר תנחום חוץ מעלי גפנים שהם לרפואה וכתבוה הגה' בפכ"א : **רטייה** שפירש' מעל גבי המכה וכו' בפ' בתרא דעירובין (קב ·) ת"ר רטייה שפירשה מע"ג מכה מחזירין אותה בשבת ר"י אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה למעל' דוחקה למטה אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"י אמר רב חסדא ל"ש אלא שפירשה ע"ג כלי אבל פירשה ע"ג קרקע ד"ה אסור אמר מר בר רב אשי האי קאימנא קמי אבא נפלה ליה אבי סדיא וקא מהדר ליה אמינא ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא מחלוקת כשפירשה ע"ג כלי אבל פירשה ע"ג קרקע דברי הכל אסור ואמר ר"י הלכה כר"י אמר לי לא שמיע לי כלומר לא ס"ל ודעת הראב"ד דאפילו פירשה ע"ג קרקע מחזירין וכתב הר"ן בפרק ר"א דמילה (קל :) שטעמו מפני שהוא מפרש דהא דאמר ליה לא שמיע לי כלומר לא ס"ל דלא ס"ל דבפירשה בכלי אלא בפירשה על גבי קרקע ואפ"ה קי"ל כת"ק דאמר מחזירין והרא"ש כתב דהרי"ף פסק הלכתא כת"ק דהא רב אשי דהוא בתרא עבד כוותיה דאמר מר בר רב אשי וכו' כלומר לא ס"ל כי גם כשפירשה ע"ג קרקע מחלוקת והלכה כת"ק וכתב על זה הרא"ש ותמיהא לי מנ"ל להרי"ף לאקולי כולי האי סיתרא לגבי קרקע והלא עובדא דרב אשי פירשה ע"ג כלי הוא ומאי לפרושי לא שמיע לי הא דרב יהודה אבל שמיע לי הא דרב חסדא דבקרקע דברי הכל אסור והלכתא כת"ק דשרי ע"ג כלי א"נ לא שמיע לי הא דרב חסדא דאמר דבקרקע דברי הכל אסור אלא ס"ל דבקרקע פליגי אבל בכלי ד"ה מות' דכהולכה דמיא לר"י וכן פירש"י ודרב יהודה שמיע ליה דהלכה כר"י בפירשה ע"ג קרקע עכ"ל ואין ספק שנוסחא משובשת נזדמנה להרא"ש שהיה כתוב בסוף דברי הרי"ף כי גם בשפירשה ע"ג קרקע מחלוקת דבנסחי הרי"ף דידן אין כתוב כן והה"ג וקי"ל הלכתא כת"ק ואע"ג דאמר רב יהודה הלכה כר"י לא קי"ל כוותיה דהא רב אשי דהוא בתרא עבד עובדא כת"ק דאמר מר בר רב אשי ולא כרב יהודה דאמר הלכה כר' יהודה דאין מחזירין והלכה כרב חסדא דאמר דלא פליגי אלא בפירשה על גבי כלי אבל אם פירשה על גבי קרקע ד"ה אסור :

אספלנית

רפואה אלא לפתוח עיניו קעביד עכ"ל : **ומ"ש** שורה אדם קילורין וכו' שם ומיירי דוקא ע"ג העין ולא עמיץ ופתח ובקילור צלול דמאן דחזי ליה סבר מיא בעלמא נינהו ואינו אלא רוחץ ואף לדידיה דידע דלרפואה קעביד ליכא למיגזר משום שחיקת סמנים דכיון שלא התירו לו אלא לשרותן מע"ש איכא היכירא ודין קלור עב נתבאר לעיל בסי' רנ"ב ועיין בת"ש לשם בס"ד : **מעבירין** גלדי המכה וכו' בפרק במה בהמה (דף נ"ג :) תניא סכין ומפרכסין לאדם אבל לא לבהמ' ומפרש בגמרא דבתחלת מכה דסכין בשמן לאו משום רפואה אלא משום דאיכא צערא שרי אפילו לבהמה כי היכא דשרי ליתן מרדעת לחמור משום דאיכא צערא דצינה אלא אפי' בגמר מכה דליכא צערא ואין סכין בשמן ומפרכסין אלא לתענוג בעלמא דאסור לבהמה ואפ"ה שרי לאדם ובמקצת ספרי רבינו כתוב ואפילו בגמר מכה דליכא אלא צערא שרי וכ"כ בש"ע והוא ט"ס וצריך להגיה דליכא צערא אלא תענוג שרי :

ומ"ש אבל אין נותנין עליה שמן וחמין בפר"א דמילה (סוף דף קל"ד) אפליגו רב ושמואל והלכה כשמואל דאין נותנין דתניא כוותיה ופירשו התוספות דבמעורבין יחד איירי אבל כל חד באנפי נפשיה אפי' שמואל מודה דשרי ליתן ע"ג מכה דלא מוכחא מילתא דלרפואה קעביד שכן דרכן לסוך בשמן בחול בלא מכה כדלעיל בסי' שכ"ו וכדתנן בספ"ח שרצי' וכ"ש שדרכו לרחוץ בחמין בלא מכה : **ומ"ש** ולא ע"ג המוך שעליה שם מותבינן לרב מדתניא אין נותנין שמן וחמין ע"ג מוך ליתן ע"ג מכה בשבת ומשני התם משום סחיטה ת"ש אין נותנין חמין ושמן ע"ג מוך שע"ג מכה בשבת קס"ד דליכא הכא משום סחיטה כיון דהמוך כבר מונח ע"ג מכה ונותן חמין ושמן עליו ואינו נוגע במוך ומשני התם נמי משום סחיטה ונראה דאף ע"ג דהך אוקימתא אליבא דרב היא אבל לשמואל משמע דלא חיישינן לסחיטה בהא מילתא ולא אסרה ברייתא אלא משום רפואה ומ"מ אינו אסור לדעת התוס' אלא בשמן וחמין מעורבין יחד אפ"ה יש לאסור בחמין או בשמן בלחוד דשמא לשמואל נמי חיישינן לסחיטה בהא והכי משמע מדברי רבינו שלא כתב אלא ולא ע"ג המוך שעליה ואי הוה ס"ל דאינו אסור אלא משום רפואה הל"ל נ"כ ולא ע"ג מוך ליתן ע"ג מכה בשבת כדתניא בתרווייהו וכך הביאו הרי"ף והרא"ש לתרווייהו וכ"כ הרמב"ם לתרווייהו בפכ"א אלא דעת רבינו דאסור משום סחיטה אף לשמואל ואשמועינן רבותא דאף במוך שכבר נתון ע"ג מכה אסור ליתן חמין או שמן משום סחיטה כ"ש דאסור ליתן ע"ג מוך ליתנו ע"ג מכה דאיכא חששא דסחיטה טפי ולענין מעשה צ"ע · עוד צ"ע בהא דכתבו התוס' דאינו אסור אלא במעורבים יחד דאמאי לא כתבו כך הרא"ש ורבי' ושאר פוסקים זולתי ה"ר ירוחם כתבו בחלק תשיעי בשם יש מפרשים · ונלפע"ד דס"ל לפוסקים דאפי' חמין לבדן או שמן לבדו נמי אסיר ליתן ע"ג מכה ואעפ"י שהתירו לסוך שמן ע"ג מכה כדתנן ס"פ ח' שרצים וכדלעיל בסי' שכ"ז היינו בדבר מועט הוא אבל נתינת שמן מרובה דמוכחא מילתא דלרפואה הוא אסור וכן כתוב בשלטי גיבורים פר"א דמילה ריש (דף קל"ה) והב"י בסימן שכ"ז כתב נ"כ דשאני סיכה שהוא דבר מועט והביא ג"כ פי' התוס' דאינו אסור אלא במעורבין יחד שוב נראה מדברי הרמב"ם פכ"א והסמ"ג (בדף כ"ב ריש ע"א) תירץ אחר דהך בפרק שמנה שרצים דמותר לסוך בשמן ע"ג מכה היינו בשמן שהבריאי' סכין בכן ופלוגתא דרב ושמואל בחמין ושמן מיירי בשמן שאין הבריאים סכין אותו ולהכי פליג שמואל ואוסר והלכה כמותו · ואיכא לתמוה למה פסק בשלחן ערוך להקל כהך פירוש דתוספות כיון דמשמעות הפוסקים לאסור כל אחד לבדו וכך הגון הלכה למעשה לתפוס לחומרא : **ומ"ש** ונותנים עליה חתיכות של בגדים וכו' בפר"א לשם פרכינן קשיא כתיתין אכתיתין ומשני ל"ק הא בחדתי הא בעתיקי אמר אביי ש"מ הני כתיתין מסו ופירש"י חדתי שלא היו ע"ג מכה מעולם מסו עתיקי לא מסו והרי"ף כתב איפכא חדתי לא מסו עתיקי מסו וכ' הרא"ש אפשר דגם רש"י מודה דחדתי ממש לא מסו אפי' לא היו מעולם על גבי המכה ותלמודא מחלק בעתיקי גופיה דאם לא היו ע"ג המכה מעולם ומשום הכי קרי להו חדתי מסו אבל עתיקי שהיה כבר על המכה ועכשיו חוזר ומניחה ע"ג המכה לא מסו ולפי זה אף על גב דבפירושא דשמעתתא פליגי הרי"ף ופירוש רש"י אבל לענין דינא לא פליגי וכן הם דברי רבינו אכן איכא לתמוה אדברי רבינו דמבואר בדבריו דאף בספוג מחלק בין חדשים לישנים ובישנים נמי מחלק בין היו ע"ג מכה ללא היו ובגמרא משמע להדיא דלא מחלק אלא בכתיתין אבל בספוג לעולם מותר והכי נמי משמע מדאסיק אביי וקאמר ש"מ הני כתיתין מסו דמשמע דאתא לאשמועינן דלא תימא מדתני ספוג בהדי כתיתין בבבא חדא אלמ' דחד דינא לתרווייהו דליתא אלא הני כתיתין מסו בלחודייהו אבל ספוג לא מסו וכן מבואר בת"ש הרמב"ם בפכ"א שלא הזכיר ספוג בדבריו וכן הוא משמעות כל הפוסקים ונראה דט"ס הוא בלשון רבינו והתיבות מהופכות וכצ"ל ונותנין ספוג וחתיכות בגדים יבשים וכו' ור"ל נותנין ספוג בכל ענין וחתיכות בגדים יבשים דוקא חדשים וכ"כ הלשון בש"ע ויפה כיון : **רטייה** שנפלה מע"ג המכה וכו' ברייתא בסוף עירובין פליגי בה ת"ק ור"י ופסקו הפוסקים כרב אשי דהלכה כת"ק דאמר מחזירין

דרכי משה

(יב) וכ"כ במ"מ פכ"א והג"א ע"א ד' קע"א :

ול"נ

פרישה

ג"כ במושב כל גופו · וגם הב"י כתב דלדעת המ"מ המלאת אזנים ואונקלי הן חולים שמושכין מהן כל הגוף ע"ש · וגם המ"מ ס"ל כרבינו דמ"ש הרמב"ם בסיפא דנעשה ע"י ישראל אריסא ממשכת כל הגוף קאי דוקא · ואמצעית כתוב המ"מ דהטעם דרמב"ם כיון שאין בו סכנה לא הותר לישראל אפי' בשבות וא"כ לא התיר לבשל אלא ע"י א"י וכ"ל פשוט דמ"ש המ"מ כיון שאין בו סכנה ר"ל אפי' סכנת אבר העין אין בו · וזהו שמסיק המ"מ וכתב ז"ל אבל מלאכה גמורה בישראל לא הותרה אפי' בסכנת אבר א' וקאי אטעם שכתב לפני זה דאפ"ה אסור ע"י ישראל משום דאין בו סכנת אבר דמשמע דמכח אי הוה בו סכנת אבר מותר אפי' ע"י ישראל מלאכה דרבנן דומיא דכחילה ומש"ה מסיק אבל מלאכה גמורה אסור אפי' בסכנת אבר וזה פי' פשוט בעיני ותמה אני על הרב ב"י דפי' לדברי המ"מ דמ"ש כיון שאין בו סכנה דר"ל סכנת כל הגוף ויש בו סכנת אבר · שהרי כתב עליו ז"ל ומתוך דבריו כ' עד והא דלא שרינן אלא למיכחל מא"י אע"פ שיש בו סכנת אבר ור"ל גם מ"ש אא"כ והקשה עליו דלא נרמז בדברי הרמב"ם סילוק בין סכנת אבר כו' וזהו דוקא לפי הבנתו דבמולת עין יש בו משום סכנה אי לא דכחליניהו · אבל לפי מ"ש ז"ל וקמ"ל שם דאפי' בספק אבר גמור ואין בו סכנת מותר · אפ"ה מותר ומיהו דוקא ע"י א"י מותר ולא ע"י ישראל כיון א"כ לומר דהרמב"ם פליג אפשיטא דהרא"ש והר"ן בסכנת אבר א' כמ"ש ב"י דז"א ולק"מ ודו"ק · ומ"ש בסמוך נתבאר ג"כ דמה שאסרו להחזיר רטייה מע"ג קרקע דוקא כשאין בו סכנת אבר קאמר ולא כמ"ש ב"י דלית בו סכנת הגוף קאמר ע"ש · ועל הב"י קשה דכתב דבסכנת אבר ג"כ אסור לעשות ע"י ישראל בשבת ק' מכח דאמרינן בגמרא והביאו ב"י לפני זה ז"ל עין שמרד' מותר לכוחלה בשבת סבור מיניה ה"מ דשחיקי סמנין מאתמול אבל מישחק ומתווי לא א"ל ההוא מרבנן לדידי מפרשי לי מינה דרב יודא אפי' מישחק ומתווי מר"ה כמי משום דשורייני דעיניא בליביה תלי הרי דלסברת המקשן דס"ד דאין בו סכנת נפשות אפ"ה היה ס"ד דמותר לכחול ואפי' ע"י ישראל · וגם המתרץ היה לו להשיב ולומר וליטעמיך דס"ל דאיירי דלית בו סכנת נפשות אפי' איסור דרבנן נמי לא עבד ע"י ישראל וק"ל :

(ז) **וסכין** אותו בשמן אבל לא בחלב מפני שהוא נימוח בזה נלמד דגם בורי"ף אסור ועיין בש"ע : (ח) **ולא** ע"ג המוך שעליה ז"ל הברייתא והביאה הב"י אין נותנין שמן וחמין ע"ג המוך ליתן ע"ג המכה בשבת . ומשמע מיניה דר"ל אפי' אין המוך ע"ג המכה אפ"ה אסור ליתן עליה שמן וחמין כדי ליתנה אח"כ ע"ג המכה וצ"ע :

(ט) **ורמ"ש** רטייה שפירשה כו' עיין שם בב"י שכתב ז"ל ואין ספק שגירסא משובשת

לא יחזירנה נפלה ע"ג כר או כסת יחזירנה ומגלה קצת הרטייה ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה קצת השני ומקנחה ורטייה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח פי' משוה אותה והממרח חייב חטאת (י) אספלנית שפירשה מן האגד מחזירין אותה תחת האגד ע"פ המכה: המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב חטאת ואם אינו חושש לעשות לה פה אלא להוציא הליחה מותר לכתחלה: מי שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין כדי להעמיד הדם אבל לא בחומץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה ואם הוא מעונג אף היין לו כמו החומץ ואסור: מי שנשמטה פרק ידו או רגלו ממקומו לא ישפשפנה הרבה בצונן שזהו רפואתו אלא רוחץ כדרכו ואם נתרפא נתרפא: ציפורן שפירשה רובה וכן ציצין שפירשו רובן כלפי מעלה שמצערות אותו ביד מותר להסירן בכלי פטור אבל אסור לא פירשו רובן ביד אסור בכלי חייב חטאת כך פירש רש"י דכל כלפי מעלה מצערות אותו על הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא שפירשו כלפי מעלה ומצערות אותו אבל מדברי הרמב"ם ז"ל משמע שהם ב' ענינים כלפי מעלה וגם מצערות שב' אם פי' כלפי מעלה ומצערות אותו מותר ביד ואם אין מצערות אותו אסור (יא) ופי' כלפי מעלה שפירש כלפי הגוף וי"מ כלפי ראש אצבעות וצריך לחוש לכל הפירושים: החושש בשיניו לא יגמע בהן החומץ ויפלוט אבל מגמע ובולע או מטבל בו כדרכו: (יב) החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע: גונח מכאב לב שרפואתו לינק חלב מן הבהמה מותר

אספלנית וכו' הקשה ב"י דלמה הוצרכה לכתבה מדין רטייה הוא כלמד והאריך בזה ותימה דהלא ראה ב"י דהביא הרי"ף תוספתא בפרק במה אשה דקתני בה תרוייהו וז"ל אספלנית שפירש' מן האגד מחזירה עם האגד יוצאין באספלנית ובתלוגמ' וברטייה שע"ג המכה ואם נפל לא יחזיר וכו' וא"כ ה"ל לב"י להקשות אתוספתא דקשיא בה טפי דתני אספלנית גופא ברישא ובסיפא אבל הדבר ברור דברישא אשמועינן דמחזירה תחת האגד על פי המכה ואין לחוש שמתוך שדוחקה תחת האגד יבא לידי ממרח דדבר שאין מתכוין הוא ולאו פסיק רישיה ובסיפא אשמועינן ברטייה ותלוגמא ואספלנית שע"ג המכה בלא אגד כלל דליכא בחזרה זו משום ממרח באספלנית וברטייה אלא דאם נפלה ע"ג הקרקע לא יחזיר דלכתחלה דמי ואסור משום דגזרו על כל רפואה ובנפל ע"ג כלי יחזיר ואצטריך תרוייהו ובש"ע נמשך אחר דבריו והשמיט דין אספלנית שפירשה מן האגד ולא דק: **המפיס** מורסא וכו' מימרא דשמואל ס"פ האורג ועיין במ"ש לעיל בסי' שי"ו ס"ד. מי שנגפ' ידו וכו' בפ"ה שרצים ופי' התו' שלא באה מחמת ברזל דאי מחמת ברזל מחללין עליה שבת כדלעיל בסימן זה ס"ח פדעתא כו': צפורן שפירש' רובה וכו' ברייתא פרק המצניע (סוף דף צ"ד) ואיסורו משום אב דגוזז והיכא דפירשו רובן קרובי' לינתק וליכא כ"כ משום גוזז ולפיכך היכא דמצערו' אותו לא החמירו חכמים: **החושש** בגרונו וכו' ברייתא בפרק כ"מ ופרש"י לא יערענו בשמן דמשהי ליה בתוך גרונו ואינו בולעו וכיון דלא בלע ליה מוכחא מילתא דלרפואה הוא עכ"ל משמע אבל ע"י אניגרון (פי' מי שלקות) אפי' להשהותו או בולעו לשמן בעיניה בלא אניגרון בלא שהייה שרי וכן פי' התוס' לדעת רש"י. **ומ"ש** ניתן שמן הרבה לתוך אניגרון לרבותא נקט הכי דאעפ"י שאין דרך ליתן לתוך אניגרון אלא שמן מועט ועכשיו משום רכיאת גרונו נותן לתוכו שמן הרבה וסד"א דאסור דמוכחא מילתא דלרפואה הוא קמ"ל שרי כיון דשותהו ע"י אניגרון לא מוכחא מילתא ועל ריש סי' ר"ב ס"ב. ובש"ע כתוב אבל בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא שינה בשני דברים הא' שלא כתב לתוך אניגרון כמ"ש בגמרא וכ"כ האלפסי בפרק כ"מ ובסוף פ' ח' שרצים וכן כתבו כל הפוסקים דדוקא לתוך אניגרון ואע"ג דהרמב"ם פכ"א לא כתב לתוך אניגרון ס"ל דלאו דוקא לתוך אניגרון אלא אורחא דמילתא נקט יחיד הוא כנגד כל הפוסקים ולא שרינן אלא דוקא לתוך אניגרון ועוד שינה דבתוספתא תני שמן הרבה וכ"כ כל הפוסקים וכ"כ הרמב"ם שמן הרבה לאורויי דאפי' שמן הרבה שרי וכדפרישית והרב השמיט תיבת הרבה ואולי ט"ס הוא. **גונח** מכאב לב שרפואתו לינק חלב מן הבהמה מותר לינק וכו' דברי התוס' בפ' חרש בשם ר"ת מביאו בית יוסף ולא כהרי"ף בפרק חבית דבשבת כל גונח במקום צערא לא גזרו בה רבנן דמשמע דאפי' גונח מחמת צערא דרעבון נמי שרי וכך היא דעת ר"י בתוספות דפרק אעפ"י (דף ס') אלא כר"ת עיקר להחמיר דלא התירו רבנן אלא בצערא דחולי כגון גונח מכאב לב אף על פי שאין בו סכנה אבל במצטער מחמת רעבון כיון

אשי וכו' א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל ע"כ ולפי גירסא זו מציע לפרושי שפיר דסבר הרי"ף דמאי דאמרינן לא ס"ל לא קאי אלא אמאי דפסק הלכה כר"י אבל כרב חסדא ס"ל דע"כ לא שרי ת"ק אלא בפירשה ע"ג כלי אבל פירשה ע"ג קרקע מודה דאסור להחזירה וכ"כ הרי"ף עצמו בהדיא בפרק ר"א דמילה וז"ל גרסינן בסוף עירובין ת"ר רטייה שפירשה מע"ג מכה וכו' אמר רב חסדא בשפירשה ע"ג כלי וכו' אמר רב יהודה הלכה כר"י ולית הלכתא כוותיה דהא רב אשי דהוא בתרא עבד עובדא כוותיה דתנא קמא עד כאן לשונו: **כתוב** בשבלי הלקט בשם בעל הדברות כי פליגי דפירשה שלא מדעת אבל אם פירשה מאתמול או אם הזיד וסילקה בשבת ד"ה לא יחזיר עכ"ל ואיני יודע מנין לו לחלק בין הזיד ללא הזיד כתלא דגם להרי"ף פירשה ע"ג קרקע אסור להחזירה פירשה ע"ג כלי מותר להחזירה וכ"כ שם הר"ן וכן פסק הרמב"ם בפ' כ"א טעמא דאסור להחזיר רטייה פירש רש"י גזירה שמא ימרח וכתבו התוספות אבל לשחיקת סמנין ליכא למיחש כיון דמאתמול הוה עלויה וכתבו ר"י בח"ע: **ומ"ש** רבינו ומגלה קצת הרטייה ומקנח פי המכה וכו' שם בברייתא והא דאסרינן חזרת רטייה דבר פשוט הוא דבחולי שאין בו סכנה היא דאם יש בו סכנה להניח לכתחל' נמי שרי כמו שכתבא' ומיהו ע"י א"י מותר להניח לכתחל' דכל דבר שאין בו סכנה אומר לא"י ועושה כתוב בסמ"ג גרסי' בירושלמי פ' במה אשה א"ר יוסי מכה שנתרפה נותנין עליה רטייה שאינו אלא כמשמרה והביאו הגהות בפכ"א ותמהני דאע"ג דליכא למיגזר משום שחיקת סמנין כיון שכבר נתרפא מ"מ איכא למיגזר שמא ימרח ואפשר שאין דרך למרח אלא כדי שתתפשט הרפוא' בכל המכה וכשנתרפאה תו ליכא למיחש שימרח כיון דאין לו צורך בכך שאינו אלא כמשמרה שלא ישרטו בגדיו את המכה: **אספלנית** שפירשה וכו' בתוס' פ"ו אספלנית שפירשה מן האגד מחזירה וכתבה הרי"ף בס"פ במה אשה ופי' הר"ן אספלנית מטלית של בגד שמושחין אותו במשיחה ומשימין אותו ע"ג המכה עד כאן וכ"ל שמשיחה זו היא רכה ביותר דלא שייך בה מירוח דאל"כ היה אסור אם פירשה ע"ג קרקע ומדסתמ' לה סתומי משמע דאפילו בפירשה ע"ג קרקע היא ותו דאי דפירשה ע"ג כלי דוקא הוא למה הוצרכו הפוסקים לכתבה מדין רטייה הוא כלמד ומדקדוק לשון רבינו נראה דלאו בפירשה ממש היא אלא פירשה מע"ג המכה והוחלקה לצד אחר וכדקתני ר"י הוחלקה למטה דוחקה למעלה אבל קשה דכיון דאסיק' דאפילו פירשה ממש ע"ג כלי מותר להחזיר' מכ"ש בהוחלק' דשרי לדחקה ואם כן למה הוצרכו הפוסקים לכתוב תוספתא זו (יג): **המפיס** מורסא בשבת וכו' בפ"ב דעדיות תנן לה ובס"פ ר"א דאורג (קז.) אמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מתלת דפטור ומותר והדא מינייהו הא דתנן המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור: פי' רש"י (שבת שם) המפיס · מבקע מורסא. אם לעשות לה פה בתוספתא תני הכי אם לקולפה ולעשות לה פה כדרך שרופאין של עכשיו עושין דמתקן לה פתח חייב משום בונה פתח או משום מתקן כלי מה לי לתקן מכה מה לי לתקן כלי ואם להוציא ליחה של עכשיו ואינו חושש אם תחזור ותסתום מיד פטור ומותר דאין כאן תיקון ורבנן נמי לא גזור בה שבות משום צערא: והרמב"ם כתב בפ"י כלשון הזה המפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המכה כדרך שהרופאי' עושים שהן מתכוונים לרפואה להרחיב פי המכה ה"ז חייב משום מכה בפטיש שזו היא מלאכת הרופא ואם הפיסה להוציא ממנה הליחה שבה ה"ז מותר: **מי** שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין וכו' ואם הוא מעונג אף היין לו כמו החומץ ואסור פשוט בפ' ח' שרצים (קט:) ונתבאר שם בגמרא שאם נגף בגב היד או בגב הרגל מותר דהוי כמכה של חלל וכתו שקדם וכתב בהגהות פ"כ פר"י כגון שלא באה מחמת ברזל דאילו באה מחמת ברזל אפי' שלא ע"ג היד והרגל מחללין עליו כדאמרינן בגמרא (ע"ג כח) האי פדעתא מחללין עליה את השבת והוא מדברי התו' בפ"ב דע"ג (שם): **מי** שנשמטה פרק ידו או רגלו וכו' משנה ס"פ חבית (קמו:): **צפורן** שפירשה רובה וכו' בס"פ המצניע (צד.) תניא רשב"א אומר צפורן שפירש' רובה וציצין שפירשו רובן ביד מותר בכלי פטור אבל אסור לא פירשו רובן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב הטעא אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן והוא שפירשו כלפי מעלה ומצערו' אותו ופירש"י ציצין · כמין רצועות דקות הפורשות מעור האצבע סביב הצפורן: כלפי מעלה · מצד הצפורן התחילו לפרוש דקא מצערו ליה טפי והרמב"ם כתב בפ"ט אם פירשו כלפי מעלה ומצערות אותו מותר ליטול אותן בידו אבל לא בכלי ואם אינם מצערות אותו אפילו ביד אסור ואם לא פירשו רובן אפילו מצערות אותו אסור ליטלן בידו ואם נטלן בכלי חייב וכתבו התו' כלפי מעל' פי' הקונ' כנגד ראשי אצבעותיו שהן למעלה כשמגביה ידיו ור"ת פירש שכלפי הגוף קרי כלפי מעלה: **החושש** בשיניו וכו' משנה בפ' ח' שרצים (קיא.) החושש בשיניו לא יגמע בהם את החומץ אבל מטבל כדרכו ואם נתרפא נתרפא ובגמרא שם לא יגמע בהם את החומץ והתני' לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע אמר אביי כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן וכבר כתבתי בסימן זה שאם מצטער מאוד מסינו אומר א"י להוציאו: **החושש** בגרונו וכו' ברייתא בפרק כיצד מברכין (לו) כתבה הרי"ף בס"פ ח' שרצים ומפרש בגמרא (שם) דאניגרון מיא דסילקא ופי' רש"י לא יערענו בשמן דמשהי ליה תוך גרונו ואינו בולעו וכיון דלא בלע ליה מוכחא מלתא דלרפואה הוא וגירסת הברייתא לא יערענו בשמן תחלה ופירש"י כלומר לכתחלה לא יתן השמן בפיו לשם ערער אלא לשם בליעה ואם בא לשהותו ישהנו וכתבו התוס' (שם) א"כ ליפלוג וליתני בדידה מאי איריא על ידי אניגרון אפילו בעיניה שרי לבלעו להלתר דהא אינו אסיר אלא לערער דהיינו להשהותו ע"כ פירש הר"י לא יערענו אפילו בבליעה בלא שהייה משום דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכוין (יד) א"כ יש ליישב פירו' רש"י לא יערענו בשמן להשהותו אבל נותן הוא לתוך אניגרון אפילו להשהותו או בולעו בעיני' בלא שיהוי והרמב"ם כתב בפכ"א החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא נראה מדבריו שהוא מפרש דכי קתני אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע לתוך אניגרון ל"ד אלא אורחא דמלתא נקט ועיקרא דמלתא הוא לומר שיבלע שמן הרבה ולא יפלטנו ולא ישהנו בגרונו דתו ליכא הוכחה דלרפואה קא מכוין: **גונח** מכאב לב וכו' בפרק אע"פ (ס) תניא רבי מריעום אומר גונח יונק חלב בשבת והביאו הרי"ף בפ' חבית וכתב ע"ז ואי קשיא לך דגרסינן בפרק חרש (יבמו' קיד) אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה בי"ט ואמרינן היכי דמי אי דאיכא סכנה וכו' דשמעת מינה דגונח אע"ג דאית ליה צערא אסור לו לינק מבהמה בשבת ההיא לא קשיא מידי דההיא מיתרא' אליבא דאבא שאול הוא ולית הלכתא כוותיה דהא פסק רב יוסף (שם בפרק

דרכי משה

(יג) ול"נ דקושייתו אינו כלום דעיקר החידוש באספלנית שפירשה מן האגד דמאחר שיש עליו אגד אסור להחזירה ולהתיר אגודו שעליה ולכן קאמר כשפירשה מקצת שגובל להחזירה שם בלא התרת האגד שרי אבל אם פירשה לגמרי דא"א להחזירה בלא התרת האגד אסור להתיר האגד ולהחזירה משא"כ גבי רטייה שאין עליו אגד ולכן מותר להחזירה כשלא נפלה ע"ג קרקע כנ"ל (יד) וכ"כ הר"י פרק כיצד מברכין (דף קיח) וכתב שם אבל לערער אפילו ע"י אניגרון אסור שכשחוזר ופולטו נראה שעושה משום רפואה אע"ג

פרישה

עיכלא כת"ק · ומי דלא כר' חסדא יכול לסות שעבד גם כר"י ולומר דפליגי דוקא בע"ג קרקע ודו"ק :

(י) **אספלנית** שפירשה מן האגד כו' עיין בב"י משמע דלא פי' ילפי זה כ"ל דאספלנית עבה וכמ"ש הרא"ש והביא' ב"י לעיל ולא כב"י שהעלהו בקושי' :

(יא) **ופירוש** כלפי מעלה שפירש כלפי הגוף ויש מפרשים כלפי ראשי אצבעות כו' פי' קמא היא פי' התוס' בשם ר"ת ופי' די"מ היא פירש"י וז"ל ציצין כמין רצועות דקו' הפורשות מעור האצבע סביב הציפורן כלפי מעלה מצד הציפורן התחילו לפרוש דהם מצערו ליה טפי עכ"ל · ופשוט דר"ל דלפירש"י הציצין הן מופרשין מצד מעלה אצל הציפורן סביבו באיזה מקום שיהיה ומחוברים לצד מטה באצבע תחת הציפורן ולפסו' הוא בהיפוך שמתוקין ומופרשין ממטה למעלה ומחוברין למעלה בצד האצבע וק"ל · וכתבתי זה לאפוקי ממה ששמעתי מפרשין כוונת רבינו בע"א וק"ל. ועיין במ"ש רבינו דמדברי הרמב"ם משמע שהם שני ענינים כלפי מעלה וגם מצערות :

(יב) **החושש** בגרונו לא יערענו בשמן אבל נותן כו' רבינו ס"ל כפי' התוס' והביא' ב"י ע"ש :

מותר לינק בשבת ממנה ואם הוא מצטער מחמת רעבן אסור בשבת ומותר בי"ט: אין לועסין מסטכי ולא שפין בו השינים לרפואה ואם מכוין לריח הפה מותר: כל אוכלין ומשקין שהן מאכל בריאין מותר לאוכלן ולשתותן לרפואה אעפ"י שהן קשין לקצת בריאים ומוכחא מלתא דלרפואה עביד אפ"ה שרי כיון שדרך בריאין לאוכלן ולשתותן וכל שאינו מאכל ומשקה בריאין אסור לאוכלו ולשתותו לרפואה אבל אם אוכל ושות' אותו לרעבו ולצמאו ואין לו חולי שרי: אין עושין אפיקטוזין פירוש גרמת הקיאה אפי' בחול משום הפסד אוכלין ואם מצטער מרוב המאכל בחול מותר אפי' בסם ובשבת אסור בסם ומותר ביד: החושש במעיו מותר ליתן עליהם כוס שעירה ממנה חמין אף ע"פ שעדיין יש בו הבל: מי שנשתבר שרפואתו לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן מותר לסוכו בשבת כתב הרמב"ם ז"ל אין מתעמלין בשבת ואיזהו עימול שדורסין על גופו בכח כדי שיגע ויזיע שאסור לחולה ליגע עצמו בשבת כדי שיזיע מפני שהוא רפואה ואסור לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי שלו שמא יבא להשקותו סמנין המשלשלים: מותר לכפות כוס על הטיבור כדי להעלותו: (יג) ולהעלות אזנים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי שכל א' מאלו אין עושין בסמנין כדי לחוש לשחיקה ויש לו צער מהם: רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי טבריה ובמי' היפים שבים הגדול אע"פ שמלוחים קצת שכן דרך לרחוץ בהם וליכא הוכח' דלרפואה עביד (יד) אבל לא במים הרעים שבים הגדול ובמי משרה שהם מאוסים ואין דרך לרחוץ בהם אלא לרפואה ודוקא ששוהה בהם אבל

בפרק אע"פ (ס.) הלכה כר' מריטם דאפי' בשבת במקום צערא לא גזרו ביה רבנן והרא"ש אחר שכתב דעת הרי"ף כתב וי"מ דהסיא דפרק חרש בנער של רעב היא כלומר ומש"ה לא שרי אלא בי"ט ולא בשבת והויא דפרק אע"פ בנער של חולי שאין בו סכנה היא ומש"ה שרי אפי' בשבת וכ"כ התוס' בפ' חרש בשם ר"ת וכן כתב סמ"ג וכך הם דברי רבינו והרא"ש בתשובה הסכים לדברי הרי"ף ז"ל. כתו' בשבלי הלקט תוספתא לא תקלח אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדירה ותניק את בנה כתב ה"ר בנימין מה שנוהגות שמקלחות מהחלב כדי שיאחוז הדד וינק מותר אבל מה שנוהגות לכתיו מהחלב על נשיפת רוח רעה אסור שאין בו סכנה ונראה יתירה נמי ליכא עכ"ל ובס"ס ש"ל אכתוב דברי המרדכי בזה: **ואין** לועסין מסטכי וכו' תוספתא כתובה הרי"ף והרא"ש בס"פ ח' שרצים והרמב"ם בפכ"א: **כל** אוכלים ומשקין שהם מאכל בריאין וכו' וכל שאינו מאכל ומשקה בריאין וכו' אבל אם אוכל ושותה אותו לרעבו ולצמאו וכו' משנה ובגמרא בפ' ח' שרצים (קט:) וכבר כתבתי לעיל שכל הדינים האלו באדם שחושש ואינו נופל למשכב ולא חולה אלא שחושש והוא מתחזק והולך כבריא אבל אם היה חולה שאין בו סכנה הרי אמרו שצרכיו נעשים ע"י א"י ומשמע דאוכל הוא אוכלין כמרפאים אותו ולא חיישינן שמא ישחוק סמנין כיון שלא התירו לעשות מעשה הרפואה ע"י ישראל ואפי' ע"י החולה עצמו ומשמע דכל שאינו חולה כלל מותר לו לאכול ולשתות אוכלים ומשקים שאינם מאכל בריאים דכיון שאינו חולה ליכא למיגזר מידי הלכך אפילו אינו לא רעב ולא צמא מותר לאכלן ולשתותן והא דנקט לרעבו ולצמאו ל"ד אלא אורחא דמלתא נקט וכן נראה מדברי המרדכי שכתב בפרק שמונה שרצים שמותר לאכול שרפים מתוקים ולגמוע ביצה חיה כדי להנעים הקול ואין בו משום רפואה כיון דאין לו מכה בגרונו:

אין עושין אפיקטוזין וכו' משנה בפרק חבית (קמז.) אין עושין אפיקטוזין בשבת ובגמרא שם אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן ל"ש אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר אף בחול אסור מפני הפסד אוכלין ופירש"י מפני הפסד אוכלין שבמעיו ומתוך כך הוא רעב וחוזר ואוכל וכ"כ בר"פ כל הכלים (קכג:) אפיקטוויזין שותה ומקיא ולא לרפואה אלא להריק את מעיו שיוכל לאכול ולשתות הרבה וכתבו הרי"ף והרא"ש דה"מ היכא דליכא צער אבל היכא דאית ליה צער וכשמקיא אוכלין שבמעיו מתרפא מותר ונ"ל דהיינו לומר דבמצטער ליכא משום הפסד אוכלין ומ"מ בשבת בסם אסור אפילו במצטער דהא אפשר ביד: **החושש** במעיו מותר ליתן עליהם כוס וכו' בס"פ במה אשה (סו:) סחופי כסא אטבורא בשבתא שפיר דמי: **מי** שנשתכר וכו' נ"ל שהיו עושים כן לתקנת חכמים כשהיו משתכרים ומשמע דלהתיר לעשות כן בשבת מייתי לה הכא: **כתב** הרמב"ם אין מתעמלין בשבת וכו' כ"כ בפכ"א והא דאין מתעמלין הוא משנה בפ' חבית (קמז.) והרמב"ם מפרש דהיינו שדורסין על גופו בכח וכו' ורש"י פירש אין מתעמלין לשפשף בכח ולסכין וממשמשין דקתני רישא קאי וכבר הזכיר כן רבינו בסימן שקודם זה: **ומ"ש** ואסור לדחוק כריסו של תינוק ג"ז מדברי הרמב"ם שם וכתב ה"ה שאפשר שזהו פי' לאסוכי יטקא שנחלקו בו ר"נ ורב ששת בפרק כל הכלים (קכג:) ותמה עליו דהוה ליה למיפסק כר"ש דשרי והא לאסוכי יטקא כתב רבינו בס"ס ש"ל וכתב בו שני פירושים אחרים:

ומ"ש ומותר לכפות כוס על הטיבור כדי להעלותו היינו סחופי כסא אטבורא שכתבתי בסמוך ואגב שיטפא דתילי דהרמב"ם חזר רבינו ושנאו כאן:

ומ"ש ולהעלות אזנים מימרא דרב חנינא בפ"ב דע"ג (כח:) גרסינן בגמרא תני רבי שמואל בר יהודה ביד אבל לא בסם א"ד בסם אבל לא ביד מ"ט מיזרף זריף ופירש"י מעלין אזנים · גידי האוזן שפעמים יורדים למטה ומתפרקי' הלחיים ויש סכנה בדבר · אבל הרמב"ם כתב בפ"ב שאין סכנה בדבר וכך הם דבריו עוד בפכ"א ופירש"י אבל לא בסם · כואיל ואפשר ביד: מיזרף זריף · עושה חבורה ויש חילול שבת יותר אבל קשירת סם אין שם חילול דאורייתא: ור"י בח"ע פסק כלישנא בתרא דבסם ולא ביד והרמב"ם כתב בפכ"א מותר להעלות אזנים בין ביד בין בכלי ולהעלות אונקלי שכל אלו וכיוצא בהם אין עושין אותן בסמנין כדי לחוש לשחיקה ויש לו צער מהם וכתב ה"ה שנראה מדבריו שהוא פוסק כלישנא קמא דבסם אסור וכ"כ ג"כ הר"ן וקשה לי מנ"ל להרמב"ם למישרי בכלי ועוד קשה היאך כתב שכל אלו וכיוצא בהן אין עושין אותם בסמנין דמשמע שאין דרך לעשותן בסמנין ובגמרא משמע שדרך העולם להעלותם בסם מדאיצטריך לומר אבל לא בסם ועוד למה לא כתב הרמב"ם בהדיא אבל לא בסם לפיכך נ"ל שהרמב"ם גורס בכלי במקום בסם והכי גרסינן תני רב שמואל בר יהודה בין ביד בין בכלי א"ד ביד אבל לא בכלי מ"ט מיזרף זריף ופסק כלישנא קמא וסובר שאין דרך להעלותם בסם ומש"ה ליכא למיגזר ביה משום שחיקת סמנין:

ומ"ש ולהעלות אונקלי וכו' שם (כט.) וכבר נתבאר לעיל:

ומ"ש שכל אחד מאלו אין עושין אותן בסמנים וכו' ג"ז מדברי הרמב"ם ופירושו שמאחר שאינם עושין בסמנין ליכא למיסר משום שחיקת סמנין וכ"ת אפ"ה ליתסר משום דאיכא טורח והוי כעובדין דחול לכך כתב ויש לו צער מהם כלומר ובמקום צערא לא גזור רבנן כיון דליכא למיחש לשחיקת סמנין: **רוחצין** במי גרר וכו' בפ"ח שרצים (קט.) ת"ר רוחצין במי גרר ובמי חמתן במי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום ופירש"י רוחצין במי גרר · ואע"פ שהן מלוחין קצת דרך

כיון שאינו חולה אסור: **אין** לועסין מצטכי פי' הר"ן מצטכי מי שרף וכך שמו בלשון ערבי והוא תוספתא וכתבה הרי"ף והרא"ש בפ' ח' שרצים אבל בלשון אחר וז"ל אין לועסין מצטכי וכו' ולא ישוף אדם סם בשיניו וכו' וכ"כ הרמב"ם בפכ"א אין לועסין את המסטכי ואין שפין את השיניים בסם בשבת בזמן שמתכוין לרפואה ואם נתכוין לריח הפה מותר ואיני יודע למה שינה רבינו לכתוב ולא שפין בו השיניים דמשמע דבמצטכי קאמר דאין שפין וצ"ע: **כל** אוכלין ומשקין כו' פירוש אפילו חולה שאין בו סכנה מותר לשתותן ולאוכלן לרפואה כיון שדרך בריאין לאוכלן ולשתותן וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אם הוא חולה שאין בו סכנה אסור ואם אינו חולה כלל מותר לאכלן ולשתותן כנ"ל פשט הסוגיא בפ' ח' שרצים אבל ב"י כתב דאם הוא חולה שאין בו סכנה מותר לאכלן ולשתותן ע"י א"י המאכילו והמשקאו ותימה הוא מה מועיל שהא"י מאכילו ומשקהו כיון דהישראל הוא האוכל והשותה הרי עובר על גזירת חכמים שאסור לאדם לאכול לרפואה דברים שאין הבריאים אוכלין אותו והכי משמע בפ"ב די"ט בעובדא דאמימר כחל עינא מא"י בשבתא וכו' עד א"ל מסייע אין בו ממש ומביאו ב"י לעיל אבל והרמב"ן חולק בדבר וכו' אלמא דלא שרי ע"י א"י אלא היכא דלא קא עביד ישראל מעשה אלא מסייע לבד ומסייע אין בו ממש אבל אם ישראל אוכל או שותה לרפואה דברים שאין הבריאים אוכלים אותם הרי שישראל עושה מעשה והא"י הוא המסייע ופשיטא דאסור אם הוא חולה שאין בו סכנה או חושש ומתחזק והולך כבריא ואפי' ע"י א"י אסור ובש"ע כתב אבל אם אין לו שום מיחוש או אם נפל למשכב שרי עכ"ל ורצונו לומר דשרי ע"י א"י ונמשך אחר דברי ב"י וליתא כדפרישית: **ומ"ש** רבינו כל אוכלין ומשקין שהן מאכל בריאים מותר לאוכלן ולשתותן לרפוא' אעפ"י שהן קשין לקצת דברים וכו' פי' מאחר דקשין הם לקצת דברים אין רגיל האדם לאוכלן ואם אוכלן ודאי לרפואה הוא אוכל אותם והוה אמינא דאסור לאכלן דמוכחא מילתא דלרפואה הוא ואפ"ה מותר לאכלן כיון דמאכל בריאים הוא והכי איתא להדיא בש"ס (דף ק"י) בפיסק' כל האוכלים וכו' כל האוכלין לאתויי מאי · לאתויי טחול לשיניים וכרשינין לבני מעיים ופרש"י טחול · הוא רפואה לשינים ואעפ"י שקשה לבני מעיים וכרשינין הוא רפואה לבני מעיים ואעפ"י שהוא קשה לשיניים וסד"א כיון שקשין לאדם לאו אורחיה למיכלינהו אי לאו לרפואה שיש בהם ומוכח' מילת' וניתסר קמ"ל עכ"ל אבל בש"ע כתוב אעפ"י שהן קשין לקצת בריאים נראה שכך היתה נוסחאתו בספרי רבינו ואין ספק דט"ס הוא דטעה וכתב בריאים במקו' דברים: **כתב** הרמב"ם אין מתעמלין וכו' אע"פ דבסימן שכ"ז כתב רבינו כפירש"י על כך דאין מתעמלים ס"ל לרבינו דלענין דינא לא פליגי הא והא אסור וכן מ"ש ואסור לדחוק כריסו של תינוק וכו' דלפעמ"ד הוא פי' להא דתנן ואין מעצבין את הקטן אע"פ דבפכ"ב כתב ואין מתקנין חוליות של שדרה וכו' דהכי אוקמוה בש"ס חבית להך דאין מעצבין היינו דלמאי דקס"ד דאין מעצבין היינו נמי לפופא יטקא קמהדר ליה דאף לדידך לא אסרינן לפופא אלא בחומרי שדרא אבל פשוטו דאין מעצבין היינו דאסור לדחוק כריסו דומיא דאין עושין אפיקטויזין וזה וזה אסור ולא כפי' ה' המגיד דזהו פי' לאסוכי יטקא דא"כ קשה אמאי קא אסר ליה הלא הלכה כרב ששת דלאסוכי יטקא שרי · וכן במ"ש הרמב"ם מותר לכפות כוס על הטבור כדי להעלותו שהוא פי' על מ"ש בסוף במה אשה סחופי כסא אטיבורי בשבתא שפיר דמי ובסמוך כתב רבינו כפרש"י היינו משום דלענין דינא לא פליגי וזה וזה מותר · ולהעלות אזנים וכו' עד אין עושין בסמנים כדי לחוש לשחיקה איכא לתמוה הלא כל רפואה אסרו גזירה משום שחיקת סמנים דאע"פ דאין רפואה זו בסמנים כלל מ"מ גזירה משום רפואה אחרת דליתא אלא בסמנים וגזרו כל רפואה אטו הך: **רוחצין** במי גרר וכו' בפרק ח' שרצים (דף קט) תייתי תלתא ברייתא קמייתא ת"ר רוחצין במי גרר במי תמתן במי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ולא במי משרה ולא בימה של סדום מציעתא תניא רוחצין במי טבריא ובים הגדול אבל לא במי משרה ולא בימה של סדום בתרייתא תניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה ובימה של סדום ואע"פ שיש לו חטטין בראשו בד"א שלא נשתהא אבל נשתהא אסור ואסיקנא ים הגדול אים הגדול ל"ק הא ביפין שבו הא ברעים שבו · מי משרה אמי משרה נמי ל"ק הא דאשתהי הא דלא אשתהי . השתא לפי זה ברייתא קמייתא וברייתא מציעתא איירי באשתהי ורוחצין במי גרר ואע"פ שהן מלוחין קצת דרך לרחוץ בהן בחול ולא מוכחא מילתא דלרפואה ואפילו אשתהי שרי אבל בים הגדול ברעים שבו וכן מי משרה ששורין בהן פשתן ואין דרך רחיצה בהן אלא לרפואה דמאסו וכן בימה של סדום דמליח טובא ואין רוחצין בה אלא לרפואה ומוכחא מילתא בדאישתהי ואסור · ומציעתא דרוחצין במי טבריא ובים הגדול ביפין שבו אפילו אשתהי מותר אבל לא במי משרה ולא בימה של סדום בדאשתהי אסור · ובתרייתא דקתני רוחצין במי משרה ובימה של סדום אינו אלא בדלא אישתהי כדקתני בה להדיא בד"א בשלא נשתהא כו' דשרי משום דאינו נראה אלא כמיקר אבל תמיהא לי טובא דבבתרייתא תני נמי מי טבריא והלא בקמייתא ובמציעתא קתני דמי טבריא שרי אפילו אשתהי דדרך לרחוץ בהן בחול דדוחק לומר דהאי בד"א שלא נשתהא כו' לא קאי אמי טבריא דברישא אלא קאי אמי משרה ואימה של סדום דבסיפא אלא נראה דבקמייתא ובמציעתא לא שרי במי טבריא בדאשתהי אלא בשאין לו חטטין בראשו אבל כשיש לו חטטין בראשו לא שרי אלא בדלא אשתהי וכיון דבבתרייתא תני ואע"פ שיש לו חטטין בראשו תני בה בד"א בדלא נשתהא וכולי דבמי טבריא נמי לא שרי אלא בדלא נשתהא היכא דאיכא חטטין בראשו מיהו במי משרה

פרישה

(יג) **ולהעלות** אזנים בין ביד בין בכלי וב"י הביא לשון הרמב"ם והקשה עליו כמה קושיות ע"ש ומסיק שבל' הרמב"ם היה גורס בכלי במקום בסם כו' ומ"ד ולא בכלי · ע"ש למה מסכך גירסת הגמרא: (יד) **אבל** לא במים הרעים כו' עד מפני שנראה כמיקר עיין לעיל סי' ש"ו שכתב רבינו ג"כ לענין טבילה בשבת שמותר מה"ט וכתב ב"י שם שרבינן

אבל אם אינו שוהה בהם מותר שאינו נראה אלא כמיקר: לוחשים לחיות נחשים ועקרבים ונותנין כלי ע״ג העין להקר והוא שיהא כלי הניטל בשבת: ועצם שיצא ממקומו מחזירין אותו:

שכט **כל** פיקוח נפש דוחה שבת והזריז הרי זה משובח (א) אפי׳ נפלה דליקה לחצר אחרת וירא שתעבור לחצר זו ויבא לידי סכנה יכול לכבותה כדי שלא תעבור (ב) ואין הולכין בו אחר הרוב כגון תשע עו״ג וישראל אחד לא מיבעיא באותה חצר דפשיטא שאם נפל שם עליהן שמפקחין דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא אפילו פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפקחין כיון שנשאר קביעות הראשון במקומו חשבינן ליה כמחצה על מחצה אבל אם נעקרו כולן ובשעת עקירתן פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו אין מפקחין כיון שנעקר קביעות הראשון ממקומו אמרינן כל דפריש מרובא קא פריש: מי שנפלה עליו מפולת ספק חי ספק מת ספק שם וספק אינו שם ואפילו אם תמצא לומר שהוא שם ספק עו״ג וספק ישראל מפקחין אף ע״פ שיש בו כמה ספקות ואפי׳ מצאוהו מרוצץ שאינו יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין ובודקין עד חוטמו ואם לא הרגישו בחוטמו חיות אז ודאי מת ל״ש פגעו בראשו תחלה או ברגליו תחלה ואפילו מצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו התחתוני׳ אלא בודק עליהם שמא עדיין הם חיים: עו״ג שצרו על עיירות של ישראל אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהם השבת באו על עסקי נפשות או אפי׳ סתם יוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפי׳ לא באו אלא על עסקי ממון מחללין עליהם

את

משרה וביתה של סדום אפילו ליכא חטטין לא שרי אלא בלא נשתהא אלא דא״כ קשה אמאי לא הזכירו הפוסקים לחלק במי טבריא בין דאיכא חטטין לליכא חטטין וצ״ע: **לוחשין** לחיות נחשים ועקרבים וכו׳ בפ׳ חלק ופי׳ כשרואין שבאין להזיק לוחשין לחש כדי שיעמדו במקומן ולא יבואו להזיק ואין בכך משום צידה:

שבת כל פיקוח נפש דוחה את השבת וכו׳ מבואר בכמה מקומות בתלמוד וכדלעיל בסימן שכ״ח: **ומ״ש** אפילו אם נפלה דליקה לחצר אחרת וכו׳ פרק בתרא דיומא (סוף ד׳ פ״ד) ופירש״י דליקה בחצר זו ונפשות בחצר אחרת והם חולים או קטנים עד כאן לשונו כלומר ואין שהות להבריחם קודם שהגיע להם האש ויכול לכבותה:

ומ״ש ואין הולכין בו אחר הרוב כגון תשעה עו״ג וישראל וכו׳ שם ועל פי דברי הרא״ש ודלא כפירש״י גם לא כפירוש התוספו׳ והרבה גירסאות ופירושים נאמרו בסוגיא זו כמ״ש ה׳ המגיד וכסף משנה בפכ״ב ומ״ש אלא אפילו אם פירש אחד וכו׳ כ״כ הרא״ש ויש להקשות דיוקא דרישא דקאמר אפילו פי׳ אחד דמשמע דוקא אחד שפיר׳ מפקחים וסיפא קאמר דוקא נעקרו כולן אבל לא נעקרו כולן מפקחין אפילו פירשו כולן חוץ מא׳ שנשאר בקביעות הראשון ונראה ודאי דלאו דוקא נקט ברישא פירש ליה׳ אלא אפילו פירשו ג׳ וד׳ מהם או יותר לחצר אחרת אפי׳ לא נשאר בקביעות הראשון אלא אחד הרי נשאר קביעות הראשון ואם נפל שם בחצר אחרת על אחד מהם מפקחין עליו כיון דנשאר קביעו׳ הראשון במקומו והכי אסיקנ׳ בגמרא לא קשיא הא דפריש כולהו אין מפקחין הא דפריש מקצתייהו מפקחין וה״נ משמע ממ״ש הרא״ש ורבינו בסוף דבריהם אבל אם נעקרו כולן וכו׳ דאלמא דוקא נעקרו כולן דאפילו אחד לא נשאר בקביעותו הראשון אין מפקחין הא לאו הכי מפקחין והא דכתב רבינו אלא אפילו פירש אחד מהם וכו׳ הייני לומר דלאחר שנעקרו ממקום קביעותן או בשעת עקירתן פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפקחין כיון שנשאר קביעות הראשון · ויותר נראה דבפשוטו הוא דבפירש אחד מהם

דרך לרחוץ בהם בחול ולא מוכחא מלתא דלרפואה היא אבל לא ביס הגדול לקמן מפרש טעמא : ולא במי משרה · שסורין בו פשתן ואין דרך רחיצה בהם אלא לרפואה וכן בימה של סדום דמליח טובא ואין רוחצין בהן אלא לרפואה ומוכחא מלתא : ורמינהו רוחצין במי טבריא ובים הגדול אבל לא במי משרה ובימה של סדום קשיא ים הגדול אים הגדול ל״ק הא דאשתהי הא דלא אשתהי ופירש״י הא דאשתהי · בגווייהו אסור דמוכחא מלתא דלרפואה קא מכוין : הא דלא אשתהי · אלא רחץ ויצא מותר : ופריך במאי אוקימנא לברייתא אי דלא אשתהי אפילו במי משרה נמי דהתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה ובימה של סדום ואע״פ שיש לו חטטין בראשו בד״א שלא נשתהי אבל נשתהי אסור אלא ים הגדול אים הגדול ל״ק הא ביפין שבו הא ברעים שבו מי משרה אמי משרה נמי ל״ק הא דאשתהי הא דלא אשתהי ופירש״י שלא נשתהי · בתוך המים דנראה כמיקר בעלמא : ביפין . שכן רוחצין בהם בחול לרחיצה שאינה לרפואה: ברעים · אין רוחצין דמוכחא מלתא דלרפואה ותרווייהו בדאשתהי : מי המשרה אמי המשרה נמי ל״ק · הך דקתני רוחצין במי המשרה אהנך תרתי דלעיל דקתני אבל לא במי המשרה הא דאשתהי הא דלא אשתהי : הרי בהדיא דבמים יפים שבים הגדול אפילו לשהות מותר ומי משרה אם לא נשתהי מותר אפילו אם יש לו חטטים בראשו משמע דבמים הרעי׳ שבים הגדול רוחצין בהם והוא שלא ישהה והא דתניא אין רוחצין בהם דוקא בדאשתהי וכפירש״י וכ״כ הר״ן וכ״פ הרמב״ם בפכ״א וכתב ה״ה שכן דעת הרמב״ן וכן עיקר דלא גריעי מים הרעים שבים הגדול ממי משרה ושלא כדברי הרשב״א שאוסר במים רעים שבים הגדול אפילו לא נשתהי : **לוחשים** לחיות נחשים ועקרבים ונותנין כלי ע״ג העין להקר וכו׳ ברייתא בפ׳ חלק (קא.) ופירש״י לוחשים · על נחשים ועקרבים בשבת בשביל שלא יזיקו ואין בכך משום צידה: כלי על העין · שכן דרך ליתן כלי מתכות על העין כדי לקרר העין א״נ כגון שעושים לאדם שחש בעינו מקיפין עינו בטבעת: כלי הניטל · כגון מפתח סכין וטבעת: **ועצם** שיצא ממקומו מחזירין אותו בס״פ חבית (קמח:) תנן אין מחזירין את השבר ובגמרא אמר שמואל הלכה מחזירין את השבר ופירש״י דס״ל מחזירין תנן ומשמע בגמרא דהלכה כשמואל וכ״פ הרי״ף והרא״ש ז״ל: אם מותר לעשות מדורה לחולה בשבת כתב רבינו בסימן ש״ל : כתב הר״ן בסוף פרק מפנין הא דאמרינן (קכט ·) דבר שאין בו סכנה אומר לא״י ועושה דדוקא אומר לא״י אבל ע״י עבד ואפילו ערל לא דאדם מצווה על שביתת עבדו וכבר כתבתי בסימן ש״ד דברי האומרים כן ודברי החולקים עליהם : **כתב** בהגהות האחרונות דמרדכי כתב ראבי״ה אם היה חולה צריך לחמם יין ימלא ישראל ויתנם הא״י ומוטב שיתבשל היין משיתחלל שבת עכ״ל (טו) ויחם הא״י דקאמר ע״כ במרתיחו היא וא״כ בצריך לו מיד שאל״כ יניחנו ישראל במקום שאין היד סולדת ונראה דבחולה שיש בו סכנה היא דאילו חולה שאין בו סכנה למה נתיר לו יין שנתנסך וקשה אי ביש בו סכנה למה כתב דמוטב שיתנסך היין משיתחלל השבת דמ״כ לא נחוש לו ונאמר לא״י לבחור לו ולא נחלל שבת לשחוט לו ובהדיא אמרי׳ ביומא (פד:) דלדרכי חולה שיש בו סכנה אינם נעשים ע״י א״י ולא ע״י קטנים אלא ע״י גדולי ישראל ואפשר דבחולה שאין בו סכנה היא דלדרכיו נעשים ע״י א״י וכשיתן ישראל לא״י כלי מלא יין ויטלנו הא״י ויחממנו חמרא מישרא שרי כל שלא נגע בו ומאי מוטב שיתנסך היין דקאמר שהוא קרוב להתנסך אע״ג שישראל עומד ע״ג אפשר דנגע ביה כל דהו ולאו אדעתיה דישראל : **כתב** ר״י בח״ט נ״ב שהרמב״ם מתיר בישולי א״י לחולה שאין בו סכנה והרשב״א עשה לו סמיכות והעלה בידו דאיסור בישולי א״י שהוא איסור קל משום שמא יבא לאכול עמו הותר בחולה שאין בו סכנה בשבת עכ״ל ומ״ש בשם הרמב״ם הוא ממה שכתב בפ״ב חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע״י א״י כיצד אומרים לא״י לעשות לו והוא עושה לבשל לו ולאפות וכו׳ והר״ן כתב בפרק אין מעמידין אהא דכי אתא רבין אמר בכל מתרפאין חוץ מע״ג ג״ע ש״ד וז״ל ועכשיו נהגו לבשל לחולה שאין בו סכנה על ידי א״י בשבת ואע״פ שהתבשיל עצמו אסור משום בישולי א״י ואע״פ שאין בדבר ראיה מכרעת דאי מדאמרינן בפרק מפנין צרכי חולה נעשין ע״י א״י בשבת ההיא אפשר לאוקמי בדברים שאין בהם משום בישולי א״י אלא דכיון דסתמא אתמר הראשונים שהנהיגו כן לא ראו לחלק דכיון שהדבר מותר בעצמו לא רצו להחמיר בו יותר מפני שהוא בישולי א״י מתעשה שבת : והרא״ה כתב דאפשר דטעמא משום דא״י המבשל לחולה בשבת שהיא שעה שאין אנו יכולין לבשל בישולי א״י כי האי לא מיתסר משום חתנות ולפיכך כ׳ שמותר לבריא במ״ש דליכא משום חתנות ואין לסברא זו ראיה שאפילו נאמר דבכלל צרכי חולה נעשין ע״י א״י בשבת הוי דבר שיש בו משום בישולי א״י וכמו שפשט המנהג אכתי אפשר דהיינו דוקא לחולה מפני שהתירו בו כל דבר הנעשה ע״י א״י שאין איסורו מגופו אבל להתירו לבריא אין לנו עכ״ל כתב בהגהות פרק כ״א לא יתן ע״ג מכה דבר המושך ליחה ודם דהוי מפרק : כתב המרדכי בפרק קמא דשבת שר״ש משנ״ץ התיר לכרוך ללבול בשבת לתי סלקה באצבעו שהרי לא אסרו אלא גתי משום דמתי כתוב בשבלי הלקט בשם ספר יראים אסור להניח בגד על מכה שיצא ממנו דם מפני שהדם יצבע אותו ואסור להוציא דם מן המכה כדאמרינן במסכת עירובין (קג ·) ואם להוציא דם כאן וכאן אסור הלכך יש לרחוץ המכה במים או ביין תחלה כדי שלא יהא דם שם״פ המכה צובע את הבגד ע״כ וגם בכל בו כתב שאסור להניח בשבת על מכה יד שיוצא ממנו דם שום בגד משום צובע כיצד יעשה כורך עליו קורי עכביש ומכסה בה כל הדם וכל החבורה ואח״כ כורך עליו הסמרטוט עכ״ל וכיוצא בזה כתב הרוקח ואני חוכך בהנחת קורי עכביש משום דמסי (טז) כתב המרדכי בפרק ח׳ שרצים דמי שיש לו חטטים בראשו סך כדרכו בשבת כדאמרינן ביומא (עז ·) וטעמא משום דסיכה לא מוכחא שהיא לרפואה שכן דרכו לסוך בחול בלא מכה ע״כ ונראה דלדידן דאין דרך לסוך בחול שלא לרפואה אסור [illegible] משום [illegible] ונתבאר בסימן שי״ב וכתב בהגהות אשיר״י דאסור לשים פתילה בפי המכה בשבת [illegible] (יז) דין אשה המתעטרת מרוב חלב אם יכולה להוציא החלב בידה כתבו רבינו בסימן ש״ל:

שבת כל פיקוח נפש דוחה שבת והזריז הרי זה משובח בפרק בתרא דיומא (פד.) **ומ״ש** אפילו נפלה דליקה לחצר אחרת וכו׳ גם זה ברייתא שם מכבין ומפסיקין מפני הדליקה ואוקימנא דאפילו לחצר אחרת ופירש״י דליקה בחצר זו ונפשות בחצר אחרת והם חולים או קטנים כלומר ואין שהות להבריחם קודם שיגיע להם האש: **מי** שנפלה עליו מפולת וכו׳ משנה שם (פג.) [illegible] **ומ״ש** ואפילו מצאוהו מרוצץ וכו׳ [illegible] **ומ״ש** בודקין עד חוטמו וכו׳ שם (פה.) ת״ר עד היכן הוא בודק עד טיבורו וי״א עד חוטמו א״ר פפא מחלוקת ממטה למעלה כלומר שמצאוהו דרך מרגלותיו [illegible] ופסק הרמב״ם בפ״ב כמ״ד עד חוטמו ונראה שטעמו משום דספק נפשות להקל [illegible] **ומ״ש** ואפילו מצא עליונים מתים וכו׳ ברייתא שם [illegible] **עו״ג** שצרו על עיירות של ישראל אם באו על עסקי ממון וכו׳ ובעיר הסמוכה לספר וכו׳ ברייתא בפ׳ מי שהוציאוהו (מה.) ואע״פ שלא נזכר בה דין באו סתם

כתב

דרכי משה

(טו) [illegible]

וכתב

פרישה

[illegible]

חדושי הגהות

שבת א מלה בגמרא הוא טעות הדפוס והוא במשנה (שם) וגם במשנה לא נמצא לישנא כי האי דקואפילו מצאוהו מת:

דברים

את השבת וכן על הספינה המטורפת בים ונהר השוטף מצוה על כל אדם להצילן ולחלל עליהם וכן יחיד הנרדף מפני ליסטים מצוה להצילו והמצילין חוזרין בכלי זיינם למקומם:

של **יולדת** היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה קורין לה חכמה ממקום למקום ומיילדין אותה ומדליקין לה הנר אפי' היא סומא ומ"מ כל מה שיכולין לשנות משנין (א) ונקראת יולדת משתשב על המשבר והדם שותת ויורד אבל הרמב"ן כתב דאיזה שקודם מחללין אם יושבת על המשבר קודם או הדם שותת קודם מיד מחללין וכל ג' ימים הראשונים אפילו אמרה אין צריכה אני מחללין עליה השבת

אם

כתב הרמב"ם בפ"ב וטעמא משום דספק נפשות להקל וכתב מהר"י ישראל בכתביו סימן קל"ז דבזמן הזה אפילו על עסקי ממון מחללין עליהם דידוע הוא שאם לא יניחם ישראל לשלול ולבוז ממונם יהרגם והוי עסקי נפשות (א):

וכן על ספינה המטורפת בים וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ב והוא מדתנן בפ"ג דתעניות (יט) על אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה אויבים או נהר ועל ספינה המטורפת בים ר' יוסי אומר לעזרה אבל לא לצעקה כלו' דת"ק סבר מתריעין כדי שישמעו השכינות ויתקבצו לעזור להם ולהצילם וגם מתריעין לזעוק ולהתחנן לפני הש"י שירחם עליהם ויצילם ור"י אומר אין מתריעין לזעקה ומכל מקום לד"ה מתריעין לעזרה:

ומ"ש וכן יחיד הנרדף מפני לסטים מצוה להצילו כן כתב הרמב"ם בפ"ב ואע"פ שלא הוזכר במשנה כיון דפיקוח נפש הוא פשיטא דמחללין עליו את השבת: **ומ"ש** והמצילין חוזרין בכלי זיינם למקומם ברייתא בפרק מי שהוציאוהו (מה.):

יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה את השבת בכל מה שהיא צריכה וכו' משנה בס"פ מפנין (קכח:):

ומ"ש ומדליקין לה הנר אפילו היא סומא ברייתא שם אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר ופריך בגמרא פשיטא ל"צ בסומא מ"ד כיון דלא חזיא אסור קמ"ל איתובי מיתבא דעתה סברה אי איכא מידי חזיא חבירת' ועבדא לי: **ומ"ש** ומ"מ בכל מה שיכולין לשנות משנין נז"ש בברייתא אם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה את השמן ביד ואם אין סיפק ביד מביאה בשערה ואם אין סיפק בשערה מביא לה בכלי ובגמרא מביאה בשערה ותיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין סחיט' בשער רב אשי אמר אפ"ת יש סחיטה בשער מביאה לה בכלי דרך שערה כמה דאפשר לשנויי משנין ופירש"י דרך שערה · כורכת הכלי בראשה בשערה ופסק הרמב"ם בפ"ב דאין סחיטה בשיער ונראה שהוא ז"ל סובר דרב אשי לאו לאיפלוגי אדרבה ורב יוסף בסחיטת שיער אתא אלא לומר דאפילו אי הוה סחיטה בשיער שפיר מביאה בשערה ובסה"ג כתב מביאה לה כלי תלוי בשערה וטעמו משום דאע"ג דאין סחיטה בשיער איסורא מיהא איכא וכמ"ש ה"ה בפ"ט וא"כ מוטב לעשות הוצאה ע"י שינוי מבלי איסור אחר מלהוסיף עליו איסור סחיטה:

ונקראת יולדת משתשב על המשבר וכו' בסוף פ' מפנין (קכט.) מאימתי פתיחת הקבר אמר אביי משתשב על המשבר ורב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד ואמרי לה משעה שחברותי' נושאות לה באגפיה כלומר בזרועותיה שאינה יכולה להלך וכתב הרי"ף דרב הונא קודם שתשב על המשבר קאמר וכאביי עבדינן ולא מחללין עליה שבתא עד שיהא דם שותת ויורד ותשב על המשבר ותמהו עליו הרא"ש והר"ן היאך פסק בספק נפשות להחמיר והו"ל למיפסק משעה שהדם שותת ויורד וכ"פ הרמב"ם בפ"ב: **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ן בספר תורת האדם תמה על פסק הרי"ף והעלה דמסתברא דשיעורי לא תלו בהדדי ואית נשי דלא יתבי על משבר כלל שהולד ממהר לצאת אלא משעה שישבה על המשבר או שותת הדם ויורד או שחברותיה נושאות אותה באגפיה הרי היא בחזק' מסוכנת ועושין לה עכ"ל והכי נקטינן:

ובכל ג' ימים הראשונים אפי' אמרה א"צ מחללין עליה כל שבעת ימים הראשונים פירוש

מהם קאמר אלא דלאו דוקא דה"ה פירשו רובן לחצר אחרת ונפל על אחד מהם וכ"כ ה' המגיד להדיא וז"ל הא דפירשו מקצתייהו ונשארו האחרים במקומם ואותו מקצת שפירש נכנס לחצר אחרת בין שהיה המקצת רוב כולם או אחד מהם מפקחין עליו עד כאן לשונו וע"ש:

של יולדת היא כחולה שיש בו סכנה וכו' משנה בפ' מפנין (סוף ד' קכ"ח) מילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה השבת ובגמרא האי ומחללין לאתויי הא דת"ר אם היתה צריכה לנר חברתה מדלקת לה את הנר וכו' ופרכינן פשיטא ומהדרינן ל"צ בסומא מה"ד כיון דלא חזיא אסור קמ"ל אותובי מיתבא דעתה סברה אי איכא מידי חזיא חברתה ועבדא לה ונראה דהא דקתני אם היתה צריכה לנר היינו שהיא אינה אומרת כלום אלא שהגיע הלילה ואז צריכה לנר ליתובה דעתה מדליקין לה את הנר ואע"ג דביה"כ אם החולה אינו אומר צריך אני אין מאכילין אותו ליתובי דעתיה מן הסתם אלא ע"פ מומחה כתבו התוספות שיותר יכולה להסתכן ע"י פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב עכ"ל:

ומ"ש ומ"מ בכל מה שיכולין לשנות משנין בברייתא לשם אם היתה צריכה לשמן מביאה לה שמן ביד וכו' ופרש"י מביאה לה שמן דרך ר"ה ביד בכפה ולא בכלי דכמה דאפשר משנים ועיין בב"י הביא סוגיית התלמוד ותימה למה השמיט רבינו דין הבאת שמן ואפשר כיון דעכשיו אין לנו ר"ה דאורייתא לא אצטריך ליה לכתבו דכיון דשרי להדליק לה את הנר ליתובי דעתה דהוי מלאכה דאורייתא כ"ש הבאת שמן דרך כרמלית דאינו אלא איסור דרבנן:

ונקראת יולדת וכו' בסוף פרק מפנין מאימתי פתיחת הקבר אביי אמר משתשב על המשבר ורב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד ואמרי לה משעה שחברותיה נושאות לה באגפיה כלומר בזרועותיה שאינה יכולה להלך פי' כל אחד מיקל על חבירו. רב הונא קודם שתשב על המשבר קאמר ואמרי לה קודם שהדם שותת ויורד קאמרי והרי"ף פסק לחומרא ואמר כאביי עבדינן ולא מחללין עליה שבתא עד שיהא הדם שותת ויורד ותשב על המשבר עכ"ל וכתב בהגהות מרדכי שכן פירש ר"ח וכ"כ רבינו דאע"פ שהרא"ש תמה עליו דה"ל למיפסק בספק נפשות להקל ס"ל לרבינו כיון דלא נחלק עליו בפירוש הכי ס"ל אלא שתמה עליו למה פסק כן כי אין ספק שהיה לו טעם בחומרא זו אלא שאינו יודע טעמו ולפעד"נ דטעמו דלא אמרינן דמחללין שבת ביולדת אלא כשנתברר לנו דהיא יולדת התם הוא דאמרינן דבפלוגתא דאמוראי אזלינן לקולא דספק נפשות להקל וכדאמר בגמרא פלוגתא דמר זוטרא ורב אשי גבי נסתם הקבר הביאו הרי"ף בסמוך לפסק זה אבל בפלוגתא דפתיחת הקבר הכא לא אזלינן לקולא כיון שלא נתברר לנו שהיא יולדת וכדמות ראיה לזה אשכחן בפרק יש בכור דאמרו כי אקילו רבנן בעדות אשה בסופה אבל בתחילתה לא אקילו בה רבנן ומ"מ נראה דמ"ש הרי"ף עד שיהא הדם שותת ויורד ותשב על המשבר דאין דעתו לומר דאין מחללין עד דאיכא תרוייהו דהא קאמר וכאביי עבדינן ואביי לא אמר אלא משתשב על המשבר דמשמע אפילו לא היה הדם שותת דהא תלמודא לא אדכר עדיין הך שיהא הדם שותת מקמי מילתא דאביי אלא ודאי לאביי משעה שתשב על המשבר מחללין אפי' אין הדם שותת אלא לפי דרב הונא אמר משעה שהדם שותת ולא אמר עד שיהא הדם שותת דהוי משמע חומרא עד שיהא הדם שותת לאחר שתשב על המשבר אלמא דכי פליג רב הונא אדאביי להקל עליו אתא לומר דמשעה שהדם שותת אע"פ שלא ישבה על המשבר ולפיכך אמר דכאביי עבדינן דאפילו הדם שותת לא מחללין עד שתשב על המשבר אבל כשתשב על המשבר מחללין אפילו אין הדם שותת ופשוט הוא וכן צריך לפרש דברי רבינו שאמר משתשב על המשבר והדם שותת ויורד ואיכא לתמוה אמ"ש הר"ן לדחות דברי הרי"ף שכתב דדייקי רבוואתא מדלא אמר רב הונא עד שיהא הדם שותת ש"מ קודם שתשב על המשבר קאמר וקאמר הר"ן דלישנא דמשעה לא מוכח דקדים דמשום דקאי אמאימתי פתיחת הקבר אפילו לא קדים לאביי שייך למימר משעה עכ"ל · ול"נ דרבוואתא שפיר דייקי והכי קאמרי אי איתא דרב הונא מחמיר אדאביי דלא מחללין אלא כשהדם שותת ויורד לאחר שתשב על המשבר וכשאין דם שותת אין מחללין ה"ל לפרושי ולומר עד שיהא הדם שותת כי היכי דלא ליתי למיטעי ולהקל אלא בע"כ דרב הונא להקל בא דמיד משעה שהדם שותת אפילו לא ישבה על המשבר מחללין · עוד כתב הר"ן וז"ל ועוד ה"ל לרי"ף לפסוק כרב הונא דאמר משעה שהדם שותת ויורד דספק נפשות להקל וכן פסק הרמב"ם בפ"ב עכ"ל ואיכא למידק דכיון דס"ל לפסוק בהך פלוגתא להקל בספק נפשות אמאי לא קאמר דנפסוק להקל כאמרי לה משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה אפילו אין הדם שותת ולא ישבה על המשבר ויש ליישב דכרב הונא יש לנו לפסוק דהוא אמר מילתא מציעתא דאביי נמי קאי כוותיה דלא מקילינן כל כך לחלל את השבת משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה ואמרי לה נמי קאי כוותיה דלא מחמרי' כל כך שלא לחלל עד שתשב על המשבר דקודם זה נמי הוי פתיחת הקבר וכבר כתבתי דבר זה לעיל בהלכות ק"ש סי' ס"ג בדין עמידה בק"ש ע"ש · מיהו נקטינן להקל כהרמב"ן שהביא רבינו ואיכא למידק אמאי לא כתב רבינו ע"ש הרמב"ן דאם קדים שחברותיה נושאות אותה באגפיה דמחללין אע"פ שלא ישבה על המשבר ולא היה הדם שותת ויורד וכמ"ש בתורת האדם ומביאו ב"י ונראה דרבינו השמיטו בכונה לפי שלא נראה לו להקל כל כך חדא דהא באמוראים אביי קאי כוותיה דרב הונא שלא להקל כ"כ ועוד שגם בפוסקים האלפסי קאי כוותיה דהרמב"ם שלא להקל כל כך מקמי שהדם שותת ולא ישבה על המשבר וכ"פ הר"ן והסמ"ג כהרמב"ם והגהות מרדכי כתב נמי דהרמב"ם פסק להקל דלא כהאלפסי משמע בסתמא דפסק כרב הונא וכך נראה לפע"ד להלכה אבל כבר הורה זקן הרב ב"י להקל בספק נפשות לחלל שבת אף משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה וכהרמב"ן: **ובכל** ג' ימים הראשונים אפילו אמרה אין צריכה אני מחללין עליה השבת שם אליבא דכ"ע לרב אשי ולמר זוטרא ולנהרדעי היה כל זמן שהקבר פתוח דהיינו ג' ימים הראשוני' אפי' אמרה אין צריכה אני מחללין ופרש"י דהיינו כשחברותיה אומרות צריכה וכן פי' הרא"ש וכך כ' רבינו ונראה דבדאמרה צריכה אני אפילו חברותיה אומרות אינה צריכה ואפילו ק' רופאים אומרים אינה צריכה לה שומעים דלב יודע מרת נפשו כדאמר בפרק בתרא דיומא גבי חולה שיש בו סכנה ומהתם למד רש"י דהא דכאמרה אינה צריכה דמחללין היינו דוקא כשחברותיה אומרו' צריכה דאם היו חברותיה נ"כ אומרות אינה צריכה שומעין לה ולכן כדאמר גבי חולה וה"ה ביולדת תוך ג' דנ"כ סכנה היא ומיהו בסתמא כשהיא לא אמרה מידי נמי מחללין אע"פ דחברותיה אומרות אינה צריכה והיינו כגירסתינו בגמרא ונהרדעי אמרי ג' בין אמרה צריכה אני ובין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת דפי' לא אמרה צריכה אני דלא אמרה מידי והיינו סתמא והתם הוי דינא כאילו אמרה צריכה אני דמחללין אפילו חברותיה אומרות דאינה צריכה וכך הוא משמעות לשון רבינו שלא כתב כלשון גמרא בדרב אשי ומר זוטרא בין אמרה צריכה אני בין אמרה אין צריכה אני מחללין אלא כתב כל ג' ימים הראשונים אפי' אמרה אין צריכה אני מחללין עליה אם חברותיה אומרות צריכה להורות דוקא אבל כשאינה אומרת אינה צריכה אני אין חילוק בין אמרה צריכה אני ובין בסתמא דכי היכא דבאומרת צריכה אני מחללין עליה השבת אפילו חברותיה אומרת אינה צריכה ה"נ בסתמא בדלא אמרה מידי מחללין אפילו חברותיה אומרות אינה צריכה והרמב"ן והרי"ף כתבו ואמרו דה"נ איפכא כדאיתו אמרה אינה צריכה וחברותיה אינן חכמות ולא

אמרי

דרכי משה

שכט (א) וכתב עוד מיהו הכל לפי ראות העין והזמן לפי שיתקרב לביתו של ישראל ותן לחכם ויחכם עוד וכתב א"ז עוד דאפילו לא באו עדיין אלא שומעים שרוצים לבוא מחללין עליו השבת:

וכן

פרישה

והו דוקא קאמר וכן מוכח ל' הגמרא ועיין בתורת חטאת כלל מ"ג מה שכתב בשם מהר"ר [illegible] סי' קי' וסי' כ"ז כתבתי קצת מכהו שהביא רמ"י מכאן לחלק גבול דאמרי' כל דפריש מר' ע"ש ולפי מ"ש דפקוח נפש הקילו אין ראי' ודו"ק:

סי' של (א) **מ"ש** רבינו ונקראת יולדת משתשב על המשבר והדם שותת ויורד בס"פ מפנין דף קכ"ח וכ"י הביאו גרסינן מאימתי פתיחת הקבר אביי אמר משתשב על המשבר ורב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד ס' וכתב הרי"ף וז"ל ודייקי רבוותא מדלא קאמר רב הונא עד שיתחיל הדם להיות שותת משמע מיניה דקודם שתשב על המשבר קאמר. וכאביי עבדינן ולא מחללין שבת עד שיהא הדם שותת ויורד על המשבר עכ"ל הרי"ף והביאו הרא"ש וכתב עליו וז"ל תמיה למה פסקו ספק נפשות לחומרא עכ"ל הרא"ש והנה רבינו כתב דעת הרי"ף ורבינו בסתמא ולא הזכיר תמיהת הרא"ש. וה"ט שס"ל שאף שהרא"ש תמה על טעמייהו מ"מ לא פסק דלא כוותייהו לקולא אלא שקלא קשה שהיה לו הרי"ף כתב עד שיהא הדם שותת על המשבר ורבינו כתב משתשב על המשבר והדם שותת ויורד ולכאורה איכא בינייהו דלהרי"ף לא מחללין שבת עד דליכא תרוויהו דהיינו דם ויתיב' על המשבר · ולרבינו משתשב על המשבר ולא רגיל להיות שמקדמת

דגם

אם חברותיה אומרות שצריכה והרמב"ן כתב אפי' ליכא חכמה ולא רופא שאומר צריכה עושין לה שהדברים שעושין לחיה בחול ידועים הם : כל ז' ימים הראשונים פירוש מג' עד ז' אמרה אינה צריכה אין מחללין עליה סתמא מחללין מכאן ואילך עד ל' יום אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה אלא הרי היא כשאר חולה שאין בו סכנה שאומרים לא"י ועושה : היושבת על המשבר ומתה מביאין סכין בשבת אפילו דרך רשות הרבים וקורעין בטנה (ב) ומוציאין הולד שמא ימצא חי שאפילו ספק כזה שלא היה בחזקת חי דוחה שבת ועושין מדורה ליולדת או לשאר חולה ואפי' למי שהקיז דם ונצטנן ואפילו בתקופת תמוז : הולד לאחר הלידה עושין לו כל צרכו מרחיצין אותו ומולחין אותו וטומנין השליא כדי שיחם הולד וקושרין הטיבור (ג) וא"א ז"ל פסק שאין חותכין אותו אא"כ הם תאומים וטבורם דבוקים זה בזה והרמב"ם ז"ל התיר לחתוך אף באחד וה"מ בנולד לתשעה או לשבעה אבל נולד לח' או אפי' ספק נולד לז' או לח' אין מחללין עליו אא"כ גמרו שערו וצפרניו ואסור

אמרי מידי וליכא רופא שאומר צריך נמי מחללין · וז"ש והרמב"ן כתב אפילו ליכא חכמה ולא רופא וכו' שלא אמר רבינו והרמב"ן כתב לחלוק על מ"ש תחלה אלא ר"ל דהרמב"ן הוסיף דה"ה איפכא כדפרי' · כלל העולה דתוך ג' ימים הראשונים בכל ענין מחללין לדעת הרמב"ן ורבינו אא"כ בדאיהי אמרה אינה צריכה וחברותיה או רופא ג"כ אומר אינה צריכה התם הוא דלה ולהן שומעין ודלא כהשאלתות דאף בזו מחללין כמ"ש ה"ה משמו בפ"ב דליתא כנגד כל הפוסקים וכתב הרמב"ן דהטעם הוא לפי שבחול ג"כ הרבה חיות אינן עושות מדורה וחמין בכל יום ומביאו ב"י :

ומ"ש כל ז' ימים הראשונים וכו' פי' היכא דאמרה צריכה אני פשיטא דאין חלוק בין תוך ג' לתוך ז' דאפילו תוך ז' וחברותיה אומרות אינה צריכה מחללין כיון שאיהי אומרת צריכה אני וכן בסתמא דאיהי לא קאמרה מידי נמי מחללין תוך ז' היכא דחברותיה אינן יודעין ולא קאמרי מידי ואין צ"ל כשחברותיה אומרות צריכה דמחללין אבל כשהיא לא קאמרה מידי וחברותיה אומרות אינה צריכה אין מחללין כיון שהוא תוך ז' וכל שכן כשהיא אומרת אינה צריכה דאין מחללין תוך ז' אע"פ דחברותיה קאמרי צריכה ואצ"ל בדחברותיה לא קאמרי מידי והכי מוכח להדיא במימרא דנהרדעי וכגירסת הרי"ף ע"ש. כ' ב"י ע"ש הרשב"א בתשובה דתוך ג' ימים אע"פ שאוכלת מאכל הבריאים ואומרת שאינה צריכה שיבשלו בשבת אפילו הכי כמסוכנת אנו חושבין לה מפני שאיבריה מתפרקין וכו' ע"ש ויש להביא ראיה ברורה לדברי הרב מפרק הדר בההוא ינוקא דאשתפך חמימי' דקאמר רבא נישיילוה לאימיה אי צריכה ניחמו ליה אגב אימיה וקאמר ליה רב משרשיא לרבא אימיה הא קא אכלה תמרי א"ל אימר תונבא בעלמא הוא דנקיט לה אלמא דאפילו אכלה תמרי דהוא מאכל בריאים חשבינן לה כמסוכנת וב"ש (בדף סח) ומביאו הרי"ף לשם בפרק הדר

ועושין מדורה ליולדת או לשאר חולה וכו' שם א"ר יהודה אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת ביה"ג סבור מינה לחיה אין לחולה לא ביה"ג אין ביה"ח לא ולא היא ל"ש חיה ול"ש חולה ל"ש ביה"ג ול"ש ביה"ח דאיתמר אמר רב אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז ופירש"י הקיז דם וכ"ש חולה עכ"ל כלומר הא דמייתי ראיה מהקיז דם הוא לפי דכיון דאפילו בהקיז דם עושין לו מדורה כ"ש חולה וכן כתבו הרי"ף והרא"ש ואחריהם נמשך גם רבינו והיה גורס ולא היא כו' וכך היא גי' ספרים שלנו ולא היא וכו' אבל הרמב"ם והסמ"ג פסקו דבחיה דוקא עושין מדורה ביה"ח וכן בהקיז דם ונצטנן אבל חולה לא דלא היה גורס ולא היא וכו' אלא הכי גרסינן סבור מינה לחיה אין לחולה לא ביה"ג אין ביה"ח לא איתמר א"ר חייא בר אבין אמר שמואל הקיז דם וכו' וכתב ה' המגיד שהרמב"ם מפרש דהא דמייתי הא דהקיז דם ונצטנן לא מייתי לה אלא לדחות מאי דהוה סברי דביה"ח לא מפני שהחיה הרי היא כהקיז דם אבל מה שאמרו לחולה לא כדקאי קאי וכ"כ הר"ן לדעת הרמב"ם ומביאו ב"י ובש"ע השמיט דין חולה נראה דמספקא ליה אם הגון הוא להחמיר כהרמב"ם ולפעד"נ דבחולה שאין בו סכנה פשיטא דיש להקיל אמירה לא"י לעשות לו מדורה אפילו ביה"ח אם צריך למדורה כגון שנצטנן אבל בחולה שיש בו סכנה אין לישראל לעשות לו מדורה אם אפשר ע"י א"י ואם אי אפשר ע"י א"י ורופא אומר צריך למדורה כדאי הם רש"י והרי"ף והרא"ש ורבינו לסמוך עליהם להקל בספק נפשות כנ"ל .

הולד לאחר הלידה וכו' בסוף פרק מפנין א"ר נחמן כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת לא כרת שרך מכאן שחותכין הטבור בשבת וכו' ובמשנה וקושרין את הטבור ר"י אומר אף חותכין ובגמרא א"ר נחמן א"ר בר אבוה מודים חכמים לרבי יוסי בטבור של שני תינוקות שחותכין מ"ט דמנתחי אהדדי והרי"ף הביא כל זה ועוד כתב אר"נ א"ר בר אבוה הלכה כרבי יוסי אבל בספרים דידן ליתיה גם הרא"ש לא הביאו וז"ש רבינו וא"א הרא"ש ז"ל פסק שאין חותכין אותו אא"כ תאומים וכו' והוא דכיון דלא כתב כגירסת הרי"ף דר"נ אמר הלכה כרבי יוסי והביא הא דאר"נ מודים חכמים לרבי יוסי אלמא דס"ל להרא"ש דאין סומכין על גירסת הרי"ף להקל בזה אלא גי' ספרים דידן עיקר דליתא בה הלכה כרבי יוסי וא"כ הלכה כחכמים לגבי רבי יוסי שהוא יחיד כנגד רבים . ולכן הביא הרא"ש דמודים חכמים לרבי יוסי בתאומים דאלמא דבאחד הלכה כחכמים אלא קושרין דאי הלכה כרבי יוסי לא ה"ל להרא"ש לאתויי אלא ההיא דר"נ לא כרת שרך מכאן שחותכים את הטבור דסתמא משמע אפילו באחד אלא להכי הביא הרא"ש הא דמודים חכמים לרבי יוסי לאורויי הלכתא כחכמים דדוקא בתאומים חותכין ולא באחד ומכל מקום הביא הך דר"נ משום שאר צרכי ולד שעושין בשבת מרחיצין אותו וכו' ולא חשש הרא"ש למה שהביא במימרא דר"נ בסתם שחותכין את הטבור דליכא למיטעי כיון שכבר פירש דקי"ל כחכמים דדיקא בתאומים חותכין כנ"ל פשוט לברר לדעת הרא"ש אלא דלא ה"ל לרבינו לומר לשון וא"א ז"ל פסק דמשמע דכך פסק בפירוש ולכן יראה דראה ממנו הלכה למעשה שפסק כן ודבריו בפסקיו נמי מורין כן ודלא כמ"ש בית יוסף ומכל מקום לענין הלכה נקטינן כהרי"ף והרמב"ם דכיון דאין בו איסור דאורייתא כמו שכתבו התוספות בדבור האחרון אזלינן לקולא וכתב בית יוסף שכן עמא דבר וכן פסק בש"ע

ומ"ש והני מילי בנולד לט' או לז' וכו' בכאן קיצר רבינו אבל בי"ד סימן רס"ו האריך ע"ש בסעיף י"ד וט"ו ובמ"ש לשם :

אסוכי

פירוש מג' עד ז' וכו' מכאן ואילך עד ל' יום וכו' בס"פ מפנין שם :

ומ"ש רבינו בשם הרמב"ן כתבה ג"כ הר"ן שם וכה"ה בפ"ב ונתבאר עוד זה בדברים שכתב הרמב"ן דדוקא כשאין שם חכמה ונקי וצרכי החיה ידועים לכל אבל אם יש שם ואומרים לא צריכה אין מחללים הרבה שבתות אינן עושין מדורה וחמין בכל יום ודלא כרב אחא שכ' דכל ג' אפילו היא ורופאים אומרים לא צריכה מחללין ועבדין לה מדורה ומחמין לה חמין (א) כ' הרשב"א שנשאל על יולדת תוך ג' שאוכלת מאכל ב"א ואומרת שא"צ שיבשלו לה בשבת והשיב כמסוכנת אנו חושבים ליולדת מפני שאיבריה מתפרקים ומרוסקת היא אלא שאינה מרגשת לשעת' ואם תאכל צונן או דברים שאין המסוכנ' אוכלת אותם יביאוה לידי סכנה ולפיכך כל שאין לה דברים המחזקים ומאכלים הבריאים מחללין עליה את השבת שהשבת דחויה היא אצל החולה ולא הותרה אצלו כילד הרי שבשלו לה ע"ש והותירה ובליל שבת אחר עבור קצת שעות מהלילה הוצרכה לאכול אין אומרים נשחוט ונבשל אלא די לה במה שבשלו לה מבע"י סמוך לחשיכה שעדיין אותו תבשיל כבן יומו לחולים הוא ראוי עד כאן לשונו :

היושבת על המשבר ומתה וכו' מימרא ס"פ הכל מעריכין (ז·) וכתבה הרמב"ם ספ"ב מה' שבת :

ועושין מדורה ליולדת או לשאר חולה וכו' בס"פ מפנין (קכט·) אר"י א"ש עושין מדורה לחיה בשבת בימות הגשמים סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא איתמר אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדור' אפילו בתקופת תמוז וכתב הרי"ף והרא"ש ואסיקנא ל"ש חיה ל"ש חולה ל"ש בימות החמה ל"ש בימות הגשמים מדאמר רבי חייא בר אבין הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז וכך הם דברי רש"י אבל הרמב"ם כתב בפ"ב עושין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצנה קשה לחיה הרבה במקומות הקרים אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בה הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז וכ"כ בסמ"ג וכתב ה"ה שהרמב"ם מפ' דהא דאייתי' הא דהקיז דם ונצטנן לא מייתינן לה אלא לדחות מאי דהוו סברי דבימות החמה לא מפני שהחיה הרי הוא כהקיז דם אבל מה שאמרו לחולה לא כדקאי קאי וכ"כ הר"ן ג"כ לדעת הרמב"ם והוסיף עוד לומר דהא דסבור נמי למימר לחיה אין אבל לשום חולה לא אידחיא לה מדאמר רבי חייא הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אלמא יש חולה שעושין לו מדורה ומיהו לחולה זה דוקא הוא שעושין לו מדורה אבל לא לחולה אחר וכתב הרב המגיד שהוא סבר לפרש דברי הרמב"ם דאפילו בחולה שיש בו סכנה קאמר דאין בצנה סכנה לו משום דאפשר בבגדים אלא שמדברי הראב"ד נראה שהוא מפרש בשאין בו סכנה כלומר שצרכיו נעשים ע"י א"י ואין אומר לא"י לעשות לו מדורה וכתב שהוא מבטל דעתו מפני דעת הראב"ד לפי שאם יש בו סכנה תשמע דלכל צרכיו מחללין עליו את השבת ואע"פ שאין במניעת הדבר שעושין לו סכנה ע"כ ובסי' שכ"ח כתבתי דמשמע מדברי רש"י דכל שאין במניעת אותו דבר סכנה אין מחללין עליו את השבת ואפשר שהרמב"ם סבור כן ומיירי בחולה שיש בו סכנה וכמו שהיה סבור ה"ה כתב הרב המגיד שם שנראה מדברי הראב"ד דלחיה כל שלשים עושין לה מדורה דכל שלשים לענין מדורה יש בה סכנה : **הולד** לאחר הלידה עושין לו כל צרכיו וכו' בס"פ מפנין (שם·) אר"נ אמר רבה בר אבוה א"ר כל האמור בפרשת התוכחה עושין לחיה בשבת שנאמר ומולדתיך ביום הלדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת וכו' ובמשנה (קכח:) וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר אף חותכין ובגמרא (קכט·) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב מודים חכמים לר"י בטיבור של שני תינוקות שחותכין משום דמנתחי אהדדי ופירש"י דמנתחי אהדדי · זה הולך וזה הולך ונמצאו מסוכנים . וכתב רבינו שהרא"ש פסק שאין חותכין אותו אא"כ הם תאומים וטבורם דבוקים זה בזה ולא ראיתי להרא"ש שכתב כן ואולי דעת רבינו דמדכתב מתני' סתמא ולא פסק הלכה כדברי מי אלמא כת"ק ס"ל ואי מהא לא איריא שסמך על מה שכתב אר"נ אמר רבה בר אבוה א"ר כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת וכו' לא כרת שרך וכו' מכאן שחותכין את הטיבור בשבת דמשמע דאפילו נולד יחידי כורתין טיבורו בשבת וגם א"ל דדייק הכי רבי' מדמייתי הא דאר"נ מודים חכמים לרבי יוסי בטיבור של ב' תינוקות אלמא כחכמים ס"ל דע"כ סבר כר' יוסי מדאמר מכאן שחותכין את הטיבור והא דאמר מודים חכמים לר"י לאו לפרושי דברי חכמים אתא אלא לפרש דברי ר"י דכי אמר חותכין את הטיבור אפילו ביחידי אמר דאילו בטיבור של ב' תינוקות אפילו לרבנן חותכין והרי"ף כתב בהדיא אר"נ הלכה כר"י וכתב נמי ההיא דמודים חכמים לר"י וע"כ לומר שלא כתבה אלא לפרש דברי ר"י וכמ"ש והרא"ש שלא כתב הלכה כר' יוסי אפשר שלא היה בנוסחת הרי"ף שבידו ומ"מ מהא דאר"נ מכאן שחותכין את הטיבור הוא נלמד ואפי' את"ל שהיה כ"כ בנוסחת הרי"ף שבידו אפשר שלא חשש לכתבו מפני שסמך על זה וכ"כ הרמב"ם בפ"ב שחותכין את הטיבור ומשמע דאפילו ביחידי שרי וכן עמא דבר : **וה"מ** בנולד לט' או לז' אבל נולד לח' וכו' בפרק ר"א דמילה (קלה·) תניא בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה ואמרינן תו בההיא ברייתא דספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת ומשמע לרבי' שדינו כבן ח' ממש ואסור לטלטלו וכתבו התוס' שם והרא"ש וכל זה איירי שלא גמרו שערו וצפרניו דאי נגמרו שערו וצפרניו אפי' ידוע שהוא בן ח'

דרכי משה

של (א) וכן משמע ממ"ש הר"ן ס"פ מפנין בשם הרמב"ן אבל בתשובת הרשב"א שכתב הב"י משמע כדברי רב אחאי וז"ל כתב הרשב"א שנשאל על היולדת תוך ג' שאוכלת מאכל בני אדם וכו' עיין בב"י ומאחר שתלה הטעם במה שאינה מרגשת לשעתה נר' דאפי' רופא אומר שאינה צריכה מחללין עליה כדברי רב אחאי ז"ל וע"ל סימן שכ"ה אם מחללין במקום דאיכא א"י ומ"ש בתשובת רשב"א דחוייה היא ולא הותרה כ"כ הר"ן פ"ב דביצה והרמב"ם פ"ב דהלכות שבת · (ב) כתב באו"ה ומה שעכשיו אין נוהגין כן אפילו בחול שמא הטעם דאין אנו בקיאים כ"כ להכיר במיתת האם בעוד שהולד יכול לחיות דשמא מעולפת היא עכ"ל

ומהרא"י

פרישה

דלא התחיל הדם להיות שותת ואף אם אירע שעדיין לא שותת מ"מ מחללין מיד שתשב על המשבר · והיינו ממש כלשון דתלה הכל בישיבתה' על המשבר ונראה דרבינו דקדק לכתוב כן כיון דכתב הרי"ף דכאביי עבדינן מ"מ דהרי"ף לא כתב עד שיהא הדם שותת ויירד על המשבר אלא משום דדרכן של נשים כן להיות שותת הדם תכף קודם ישיבתן על המשבר אבל אם אירע דלא יתחיל דם ויושב על המשבר לזמן שהנשים רגילין לישב אז ג"כ מחללים עליה וכן כתב · לחוד [illegible] ורבינו לא הזכירו דם אלא למעט הנשים שישבה נפשם קודם זמן הצורך על המשבר וק"ל · ומ"ש רבינו בשם הרמב"ן דאיזה שקדם מחללין כו' בסבר' הרמב"ן נתיישב ג"כ הדיוק של רבוותא הנ"ל שדייקו למה לא אמר רב הונא עד שיהא הדם שותת דס"ל דיש נשים שהדם קודם ויש נשים שישיבת המשבר קודם וס"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ וכל חד אמר מעיה כו' ור"ל איזה שיהיה קודם וק"ל :

(ג) וא"א ז"ל פסק שאין חותכין את הטיבור אא"כ הן תאומים וטבורם דבוקים זה בזה והרמב"ם התיר אף בא' עיין בב"י שכתב ז"ל ולא ראיתי להרא"ש שכ"כ ואולי

(ג) ואסור לטרטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני צער החלב וכן היא בעצמה יכולה להוציא בידה החלב המצער אותה אסובי ינוקא שרי פי' שמיישרין איבריו שנתפרקו מחמת צער הלידה ודוקא ביום הלידה אבל אח"כ אסור אבל לכרכו בבגדיו שלא יתעקמו איבריו שרי לעולם ור"ח פי' כשנופלת ערלת הגרון של תינוק משימה החיה אצבעה לתוך פיו ומסלקת הערלה למקומה ומותר אף ע"פ שפעמים שמקיא התינוק :

שלא **עושין** כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו כמון (א) ומרחיצין הקטן אחר המילה אפילו ביום הג' שחל להיות בשבת ואפי' ישראל מבעיר האש ומחמם המים

ח' כגון שפירש ממנה אחר שכעל מותר לטלטלו ולמולו בשבת דאשתכחוי אשתכי ופירש"י מפני הסכנה מפני שהלב הרבה תכה בדדיה ומביא לידי חולי וכתבו התוס' (שם) והרא"ש דל"ד סכנה אלא בשביל צערא בעלמא מותר ולא עוד אלא אפילו לחלוב היא בעצמה ולהוציא החלב שרי מידי דהוה אמפיס מורסא דשריא מלאכה שא"צ משום צערא וכ"כ ר"י בה"ט והרמב"ם אע"פ שפוסק דמלאכה שא"צ לגופה חייב עליה פסקו להיא דמפיס מורס' בשבת בפ"י וטעם ה"ה דכר"י כמו אתיא לדעת הרמב"ם וא"כ גם בזו יסבור דיכולה לחלוב היא בעצמה מידי דהוה אמפיס מורסא בשבת דשרי · וכתב המרדכי בפ' המוציא יין בשם ר"י גאון שלמד מהתוספתא שאסור לאשה לחלוב מדדיה ביד בשבת להקל דלא שרי אלא ביניקת התינוק בלבד מיהו י"מ דוקא בכלי אסור דהוי מפרק והוי תולדה דדש אבל בקרקע מותר לחלוב ובסי' שכ"ח כתבתי דברי שבלי הלקט : **אסובי** ינוקא פלוגתא דר"נ ורב ששת בפ' כל הכלים (קכג·) ופסק הרי"ף והרא"ש הלכה כרב ששת דשרי ופי' ראשון שכתב רבינו הוא פירש"י ופי' ר"ח כתב הרא"ש והר"ן ז"ל ובסי' שכ"ח כתבתי פי' אחר שכתב הרב המגיד לדעת הרמב"ם : **ומ"ש** ודוקא ביום הלידה כ"כ שם הרא"ש על פירש"י בפלוגתא דהני אמוראי ונ"ל דמיירי ביום שני דאילו ביום הלידה ר"נ גופיה שרי ליה בס"פ מפנין (קכט·) ובס"פ חבית (קמז·) תנן אין מעגלין את הקטן ומוקי לה בגמרא בחומרי שדרה משום דמיחזי כבונה ופירש"י חומרי שדרה חליות שדרה שנתפרקה א' מהם ולאחר זמן איירי דאי ביום לידה כבר אמר כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת : **ומ"ש** אבל לכרכו בבגדים וכו' בס"פ חבית (קמז:) אר"י לפופי ינוקא בשבת ש"ד ופירש"י לפופי אינמלוט"יו' כמו שעושין לקטן שיתיישבו איבריו ולא יתעקם : **שלא עושין** כל צרכי מילה וכו' משנה בפרק ר"א דמילה (קלג·) וכל הסי' הזה הוא שם : **ומרחיצין** את הקטן אחר המילה משנה שם (קלד·) מרחיצין את הקטן בין לפני המילה בין לאחר המילה ראב"ע אומר מרחיצין את הקטן ביום הג' למילה שחל להיות בשבת שנא' ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ואיפסיקא הלכתא בגמרא שם כראב"ע וכתב הרב המגיד בפ"ב מה"ש שנראה מדברי הרמב"ם שביום שני אין מחממין וכן דעת קצת מפרשי' אבל דעת קצתם דכ"ש יום ב' ויום ג' לרבותא נקטיה וזה דעת הרשב"א וכ"כ דעת הרמב"ן ז"ל וכתב הר"ן בפרק ר"א דמילה שדברי הרי"ף מטין כדברי הרמב"ם דדוקא בג' שרי ולא בב' (א) : **ומ"ש** רבינו ואפי' ישראל מבעיר האש וכו' כ"כ שם הרא"ש וכ"כ התו' בפרק כדר (סז:) ודבר פשוט הוא כיון דסכנה הוא לו אם לא ירחץ כדאמר בגמר' מיהו ה"מ לדידהו אבל לדידן דבר ידוע דאינו מסוכן בכך הלכך

אסובי ינוקא שרי פירוש וכו' בפרק כל הכלים (דף קל"ג) אסובי ינוקא ר"נ אסר רב ששת שרי אר"נ מנא אמינא לה דתנן אין עושין אפיקטויזין בשבת ורב ששת התם לאו אורחיה הכא אורחיה ופסקו הפוסקים והלכה כר"נ בדיני וכרב ששת באיסורי ופירש"י אסובי ינוקא להחליק סדר איבריו דכשהוא נולד איבריו מתפרקין וצריך ליישבן· אסר דדמי למתקן· אפיקטויזין קיא שותה ומקיא וכולי אסור משום מתקן גברא : הכא אורחיה והרי הוא כמי שמאכילו ומשקהו עכ"ל וז"ל התו' אסובי ינוקא לאו היינו לפופי ינוקא דשרי בפרק במה אשה (דף סו) ולקמן בסוף חבית (סוף דף קמ"ז) דהיינו שכורכין אותו בבגדים וקושרין בחגורה רחבה וכן פי' בקונטרס בסוף מפנין כי היכא דלא תקשה דר"נ אדר"נ דשרי התם לפופי והכא אסר אסובי והא דתנן בפרק חבית אין מעגלין את הקטן פריך ליה התם אההיא דלפופי ומוקי לה בחומרי שדר' דמחזי כבונה וכו' עד ופי' ר"ת דה"נ מייתי ונקט רישא אין עושין אפיקטויזין וכו' עד אין מעגלין עכ"ל ולפי זה הא דקאמר ורב ששת התם לאו אורחיה אאין מעגלין נמי קאי דאסור משום דלאו אורחיה ובסוף חבית פי' רש"י בחומרי שדרה חליות של שדרה שנתפרקה אחד מהן ולאחר זמן קמיירי דאי ביום לידה האמרן כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת עכ"ל נראה מפירוש רש"י דאסובי ינוקא פירושו דמסדר האברים שנתפרקו בידים ממש אבל לפופי ינוקא אינו מסדר בידים אלא כריכה בעלמא בתגורות וספיקאות והאברים מתיישבין מאליהן ושרי אף לרב נחמן וכך פי' הר"ן לדברי רש"י וכך נראה הסכמת התוספות דהחילוק הוא בין לפוף בבגדים לסדור אברים בידים כדפי' אבל הרא"ש כתב וז"ל ואסובי ינוקא פירש"י שמחליקין לקטן סדר אבריו שמלפפין אותו וקושרין אותו בבגדי' ליישר אבריו וצריך לומר דמיירי ביום שני דאילו ביום לידה ר"נ גופיה שרי ליה לקמן בפרק מפנין עכ"ל מבואר מדבריו דמפרש אסובי ינוקא ולפופי ינוקא הכל ענין אחד ור"נ דמתיר לפופי בסוף מפנין מיירי ביום הלידה כמפורש לשם דאמר ר"נ כל האמור בפרשת תוכחה וכו' ואסובי דאסר ר"נ מיירי ביום שני ולרב ששת שרי אף ביום שני והך דפרק במה אשה ודסוף פרק חבית דקאמר לפופי ינוקא שרי ומדקאמר בסתם משמע דלעולם שרי לפופי כרב ששת היא דהלכה כרב ששת וכתב הרא"ש בסוף פרק חבית דהא דאין מעגלין את הקטן דמוקמינן לה בחומרי שדר' משום דמחזי כבונה מיירי שלא ביום הלידה דאי ביום הלידה הכל מותר עכ"ל לפי זה הא דמקשינן התם אדרבי יוחנן דשרי לפופי ינוקא ממתניתין דאין מעגלין היינו משום דרבי יוחנן בסתמא קאמר דשרי ואפילו לאחר לידה ואין מעגלין נמי אחר הלידה היא דאילו ביום הלידה הכל מותר ואע"ג דלרב נחמן דמתיר לפופי ינוקי ואוסר אסובי ינוקא היה יכול לתרץ הא דאין מעגלין היינו אסובי ינוקא מכל מקום אכתי לרב ששת דמתיר אף אסובי ינוקא קשיא וצריך לתרץ אליבא דרב ששת דלא אסרינן אלא חומרי שדרה דמחזי כבונה ומיהו ביום הלידה שרי אפילו חומרי שדרה ואף לרב נחמן ולאחר הלידה אסור חומרי שדרה ואף לרב ששת כי פליגי באסובי ינוקא ולאחר הלידה והלכה כר"ש דשרי ואע"ג דרש"י פי' באסובי ינוקא דמסדר אבריו שנתפרקו בשעת לידה וא"כ קשה אמאי שרינן לאו ולא מיחזי כבונה כמו חומרי שדרה שנתפרקו יש לישב דשאר אבריו הוי אורחיה והרי הוא כמי שמאכילו ומשקהו אבל חומרי שדרה לאו אורחיה הוא דהא לפר"ת הך אוקמתא דאורחיה ולאו אורחיה קא משני לה רב ששת ג"כ אאין מעגלין כמפורש בתו' שהבאתי ומשמע לי דבחומרי שדרה אפילו אין מיישבין בידים ממש אלא ע"י לפוף בגדים נמי אסור לאחר לידה ואף לרב ששת דכיון דלאו אורחיה הוא מחזי כבונה אבל אסובי ינוקא דהיינו שאר אבריו שנתפרקו אפילו בידים ממש שרי ליישבן אפילו אחר לידה לרב ששת כיון דאורחיה הוא . אבל דברי רבינו הם תמוהים דכתב אסובי ינוקא ליישר אבריו שנתפרקו דלא שרי אלא דוקא ביום הלידה ולכרכן בבגדים שלא יתעקמו שרי לעולם וקשה חדא דהלא אסובי ינוקא שרי לרב ששת דהלכה כמותו אפילו לאחר הלידה ורבינו פסק לאסור ועוד קשה דלא הביא לחלק בין לפופי ינוקי לחומרי שדרה כדאית' בגמרא גם לא כתב לחלק בין סדור אבריו ע"י בגדים ובין בידים ממש ועוד קשה טובא דב"י ז"ל כאן הביא סוגיות הגמרא ודברי הרא"ש כדי לפרש דברי רבי' דאסובי ינוקא שרי ביום שני לרב ששת דהלכתא כוותיה ולא כתב ליישב הא דכתב רבינו בהפך דאסובי ינוקא לא שרי אלא ביום הלידה כר"נ · וכדי ליישב דברי רבי' נראה לפע"ד דרבינו דקדק במ"ש הרא"ש וז"ל אסובי ינוקא פירש"י שמחליקין לקטן סדר אבריו שמלפפין אותו וקושרין אותו בבגדים ליישר אבריו עכ"ל מנוסחא זו של פירש"י שלא הזכיר שנתפרקו אבריו מפורש דאסובי ינוקא דפליגי בה ר"נ ורב ששת אין פירושו ליישב איברים שנתפרקו בשעת לידה אלא פי' ליישר איבריו שלא יתעקמו והא פליגי ר"נ ורב ששת והלכה כרב ששת דשרי דהיינו אורחיה ולא מיחזי כבונה אלא כשנתפרק אבר ממקומו וחוזר ומיישבו ואין חלוק בין שדרה לשאר אבר דכל שנתפרק אסור משום בונה והא דקאמר בגמרא התם בחומרי שדרה ופירש רש"י שנתפרקה אחת מהן לאו דוקא שדרה דה"ה שאר אבר אלא אורחא דמילתא נקט דרגילין חומרי שדרה להתפרק וגם ס"ל לרבינו דאין חלוק במסדר אבריו בידים ממש ללפוף בבגדיו אלא החלוק הוא בין נתפרק האבר ממקומו וצריך ליישבו ולהחזירו במקומו דמיחזי כבונה ואסור ובין שלא נתפרק שום אבר אלא כורכו בבגדים ליישרן שלא יתעקמו דלא מחזי כלל כבונה ושרי לפי זה הך לפופי ינוקא דפרק במה אשה ודפרק חבית ומלפפין את הולד דפרק מפנין ואסובי ינוקא דפליגי בה ר"נ ורב ששת הכל ענין אחד הוא דכורכין אותו בבגדיו שלא יתעקמו אבריו ולא נתפרק שום אבר ממקומו ולרב נחמן אסור כל לפוף לאחר הלידה ולא קאמר רב נחמן בסוף פרק מפנין דמלפפין את הולד אלא דוקא ביום הלידה ולרב ששת שרי והני אמוראים דשרו לפוף בסתם אף לאחר יום הלידה בפרק במה אשה ובס"פ חבית ס"ל כרב ששת דהלכה כמותו ומאן דפריך אמתניתין דאין מעגלין את הקטן קס"ד דפירושו ג"כ ליישר אבריו שלא יתעקמו ופריך דהכא תנן דאין מעגלין ור' יוחנן קאמר דלפופא ינוקא שרי · ומשני התם בחומרי שדרה שנתפרקו דמחזי כבונה· ולשון רבינו הכי פירושו אסובי ינוקא שרי · והדר מפרש דבאסובי שהוא מיישר אבריו שנתפרקו לא שרו אלא ביום הלידה והיינו דתנן אין מעגלין דהיינו כשנתפרקו אבל כשלא נתפרקו אלא לכרכו בבגדים שלא יתעקמו האי אסובי שרי לעולם · ואכתי איכא לתמוה כמ"ש בש"ע בסתם מיישרין אברי הולד שנתפרקו מחמת צער הלידה ולא חילק והא ודאי דאף למאי דמשמע מפירש"י והתוספות והר"ן דשרי לעולם ליישר שאר אבריו שנתפרקו מ"מ בחומרי שדרה אסור לאחר יום הלידה וכ"כ הרמב"ם בפכ"א מותר ללפף את הקטן ובפכ"ב כתב ואין מתקנין חליות של שדרה שליקטן זו בזו מפני שנראה כבונה ולדעת הרא"ש ורבינו ביום ב' ללידה אסור אף בשאר אברים שנתפרקו כמו חליות שבשדרה היכא דידוע שנתפרקו והכי נקטינן כדעת רבינו דמסתברא טעמיה : **ור"ח** פירש וכו' עד ומותר אע"פ שפעמים שמקיא התינוק כלומר וא"כ איכא למימר דכיון ששנינו בס"פ חבית אין עושין הפיקטויזין בשבת הא נמי כמי שעושה אפקטויזין הוא ואסור וכדרב נחמן דאמר מנא אמינא לה דתנן אין עושין אפיקטויזין וקאמר רב ששת לא דמי לאפיקטויזין לאו אורחיה והכא אורחיה :

שלא עושין כל צרכי מילה וכו' משנה פרק ר"א דמילה (דף קלג) : **ומ"ש** אפילו ביום ג' שחל להיות בשבת משמע דוקא ביום המילה וביום הג' אבל לא בשני וכדברי הרמב"ם בפרק שני דמילה : **ומ"ש** ואפילו ישראל מבעיר האש וכו' פי' אם נשפכו החמין לאחר המילה אבל אם נשפכו החמין דבתר מילה תקמי מילה תדחה המילה ואסור לישראל להבעיר האש והכי משמע להדיא בי"ד סימן רס"ו ס"ח וכמ"ש לשם בס"ד : וכתב ב"י

דרכי משה

שלא (א) ומהרא"י כתב בכתביו בסימן נ"ו דמותר לרחצו ביום ב' כמו בשלישי :

ואיני

פרישה

דעת רבינו מדכתב המתניתין סתמא ואי מכא לא איירי דסמך על מה שאמר אמר רב נחמן כל האמור כו' עושין בשבת כו לא כרת שרך כו' מכאן שכורתין את הטיבור בשבת דמשמע דאפי' בולד יחידי וגם אין לומר דדייק הכי רבינו מדמייתי הרא"ש הא דאמר רב נחמן מודים חכמים לר' יוסי בטיבור של ב' תינוקות אלמא כחכמים ס"ל דזה אינו דלא כתב אלא ללמדינו דר' יוסי מתיר לכרות אפי' בולד אחד כו' . ולפע"ד דודאי מדכתב הרא"ש המשנה סתמ' ש"מ דס"ל הלכה כחכמים שהם רבים ואל"כ הקל"ה יד הרא"ש לכתוב לנו בפירוש וללמדינו דמדרבנן משמע לר' יוסי דאפי' בולד אחד ס"ל דכורתין כיון דבשני וגדות תאומים גם חכמים מודים . ואי משום דסמך אמ"ש אח"כ הא דא"ר נחמן כל האמור כו' עושין כו' ע"כ מזה אין הוכחה דא"כ גם לסברת הב"י לא היה צריך לכתוב הא דמודים חכמים לר' יוסי ללמדינו שר"י ס"ל דאפי' בולד יחידי כורתין דהא זה נלמד מהא דהא כל האמור בפ' תוכח' עושין כו' · ועוד דא"כ תקשה מינה לחכמים דס"ל דאין כורתין ומאותו פ' נלמד דכורתין אפי' בשבת דומיא דאינך דקחשיב שם דהיינו לידה ומילה ולפופא ומליחה אלא ע"כ אין ללמד משם בולד יחידי דאיכא למימר דאותה פרשה מיירי דוקא בתאומים שהוא צורך לכן ולא ביחידי שאין לו צורך כ"כ ואפשר דה"ם דרב נחמן דאמר לפני זה דמודים חכמים לר' יוסי בתאומים דק' מנ"ל דמודים ואי משום דהסברא נותנת כן כיון דא"א לכן למיות וזולתו· א"כ לא היה צרין לאומרו · וג"כ למה צריך לומר בתאומים · בתאומים ואמי מודה דאל"כ א"א לכן למיות אלא ודאי אינו מוכרח כ"כ לומר כן אפי' בתאומים אלא שמפ' התוכחה נלמד שכורתין אע"פ ומש"ה קאמר דלרבנן מיירי בתאומים ומשם נלמד מינה דבתאומים מודים והו"ק : (ג) ואסור לטלטלו אבן ע' דלא נגמרו שערו וצפרניו קאי וכ"כ התוס' והרא"ש בפרק ר"א דמילה ע"ש ד' קל"ה ע"א · ומ"ש התוס' בפרק הגזל ד' פ' ריש ע"ב וז"ל ונראה דאפי' נגמרו סימניו (פי' דשערו וצפרניו) דאסיר לטלטלו כו' · לא כ"כ אלא לרבנן דס"ל דאינו יוצא מידי ספיקו לקימעא בר קיימא עד שיהא בן עשרים שנה וכר' אבהו שאמר כן משמייהו ע"ש אבל לר' ורשב"ג דס"ל דבל' יום יוצא מידי ספיק' ודאי מיד אם נגמרו שעריו וציפורניו מותר לטלטלו מיד שנולד · וכן מוכח מל' התוס' שם דמספקי וכתבו ז"ל דאין יוצא מתורת נפל בל' יום אלא עשרים ומילתא דלא שכיח הוא עכ"ל ש"מ דדוקא לרבנן כ"כ דאילו לר' סגי בל' יום וק"ל :

סי' שלא (א) **מה שכתב** רבינו ומרחיצין הקטן אחר המילה אפי' ביום ג' שחל בשבת נלפע"ד דגרסינן ואפי' בו"ו. ור"ל דמרחיצין אותו

כ"י לדידן דבר ידוע דאין התינוק מסוכן בכך דינו כדין רחיצת גדול עכ"ל ועיין בהגהת ש"ע מ"ש בדין זה: **וכל** זמן שלא סילק ידיו וכו' ברייתא שם ועיין בי"ד סי' רס"ד ס"ד ורס"ו ס"ב:

ואפילו ספק אם נולד לז' וכו' פי' דוקא כשהוא שלם באיבריו אלא שלא גמרו שעריו וצפרניו דעת רבינו למולו בשבת מטעם ממה נפשך ולא קי"ל הכי אלא אין חלוק בין אם הוא בן ח' ודאי או ספק בן ז' אם גמרו שעריו וצפרניו מלין אותו ואם לאו אין מלין אותו אפילו הוא שלם באבריו ואם הוא בן ז' ודאי מלין אותו אפילו לא גמרו שעריו וצפרניו וכן פסק בית יוסף והדין עמו דלא כדברי

המים וכל זמן שלא סילק ידו מן המילה חוזר אפי' על ציצין שאינן מעכבין סילק ידיו אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין ואלו הן המעכבין בשר החופה רוב גובה של עטרה (ג) ואפי' ספק אם נולד לשבעה או לשמונה ולא גמרו שעריו וצפרניו מלין אותו בשבת דאי חי הוא שפיר מהיל ואי מת הוא מחתך בבשר בעלמא הוא אבל אם הוא ודאי נולד לשמונה אין מלין אותו בשבת אא"כ גמרו שעריו וצפרניו

הלכך דינו כדין רחיצת גדול (ב) : **וכל** שלא סילק ידו מן המילה חוזר וכו' ברייתא שם (קלג:) ופירש"י ציצין שיורין ובמתניתין מפורש דציצין המעכבין היינו בשר החופה את רוב העטרה ופירש"י העטרה אינו ראש הגיד אלא שפה גבוה המקפת את הגיד סביב וממנה משפע ויורד ובגמרא מפרש דבשר החופה את רוב העטרה היינו שחופה רוב גובהה של עטרה ופירש"י לא תימא רוב העטרה דקתני מתני' רוב היקפה אלא אפי' רוב גובהה במקום אחד ובה' מילה כתב רבי' שבעל העיטור כתב דאף ע"פ שאין מעכבין חוזר אע"פ שפירש ושם אבאר טעמו וגם שם אכתוב עוד מה נקרא עטרה: **ואפי'** ספק נולד לז' או לח' וכו' שם (קלה.) אמר מר ולא ספק דוחה שבת לאיתויי מאי לאיתויי הא דת"ר בן ז' מחללין עליו את השבת בן ח' אין מחללין עליו את השבת ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת ובתר הכי (שם:) תניא רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ודייקינן הא לא שהה ספיקא הוי מיתהל היכי מהלינן ליה א"ר אדא בר אהבה מלין אותו מת"כ אי חי הוא שפיר קא מהיל ואי לאו מחתך בשר בעלמא הוא ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נמהליה מת"כ ומשני ה"נ דמהלינן לא נצרכא אלא למכשירי מילה ואליבא דרבי אליעזר דאמר מכשירי מילה דוחין את השבת כלו' דע"כ לא קאמר ר"א דמכשירי מילה דחו שבת אלא בדקים לן שכלו חדשיו כגון שבעל ופירש אבל ספק אם כלו לו חדשיו אין מחללין שבת למכשירי מילה דידיה והרי"ף והרא"ש כתבו ברייתא דספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת ולא כתבו הא דרב אדא בר אהבה דמוהלין אותו מת"כ וכתב הר"ן שנראה שדעת הרי"ף שאין מוהלין ספיקות בשבת ולפיכך הביא ברייתא זו בהלכות סתם שאילו היה דעתו דמהלינן ספיקות בשבת ה"ל להביא לדרב אדא בר אהבה בהלכותיו וה"ל להשמיט ברייתא זו דכיון דלרב אדא בר אהבה לא מיתוקמא אלא במכשירי מילה ואליבא דר"א ואנן לא קי"ל כר"א לא ה"ל להרי"ף לכותבה אלא משמע דס"ל דלא אמרינן מת"כ ומיתוקמא ברייתא כפשטה ול"צ לאוקומה אליבא דר"א עכ"ל וכיוצא בזה הם דברי רבינו שכתב בטור י"ד סימן רס"ו וז"ל כתב א"א ז"ל ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו השבת ואיני מבין דבריו דודאי מלין אותו מת"כ והא דקתני אין מחללין עליו השבת מוקי לה בגמ' במכשירין ואליבא דר"א דשרי מכשירין בשאר מילה ובזה אין נפקותא לפסק הלכה דאפי' בודאי בן קיימא קי"ל דאין מכשירין דוחין שבת עכ"ל וכתב עוד דאפי' לא גמרו שעריו וצפרניו מלין אותו מת"כ כל שהוא ספק בן ז' ספק בן ח' ודלא כדמשמע מדברי הרמב"ם דמשמע שמצריך גמרו שעריו וצפרניו ותמהני על הר"ן שפי' דלהרי"ף לא מהלינן ספיקות בשבת ומעשים בכל יום שמוהלים אותם וגם בימי חכמי התלמוד משמע שהיו מוהלים אותם

דרכי משה

(ב) ואיני מבין דבריו דמה בין זמנינו לזמנם בדבר סכנה אבל א נראה דיש להחם החמין ע"י א"י כמ"ש סימן שכ"ח גבי חולה · עיין

פרישה

באותו יום שנימול אחר המילה וגם ביום השלישי למילתו · אבל ביום שני למילתו נראה דס"ל דלא וכמ"ש המ"מ שכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ב מדלא הזכיר שם אלא אחר המילה ויום ג' למילתו וגם רבינו לא הזכיר אלא אחר המילה ויום ג' למילתו גם בי"ד סי' רס"ו וכתב שם ואפילו בוי"ו ע"ש וק"ל .

(ג) **ואפילו** ספק אם נולד לז' או לח' ולא גמרו שעריו וציפרניו מלין אותו בשבת דאי הוא שפיר מהיל כו' . כן הוא דברי רב אדא בר אהבה פרק ר"א דמילה סוף ד' קל"ה אמה דתניא התם ז"ל תניא רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל כו' עד הא לא שהה ספיקא הוי מיהל היכא מהלינן ליה אמר רב אדא בר אהבה מהלינן אותו מת"כ אם חי כו' עד ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו השבת ואמאי נמהליה מת"כ אמר מר בריה דרבינא ממהל ה"נ דמהלינן ליה ולא נצרכה אלא למכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר עכ"ל הגמרא שם . ואע"ג דלא נזכר שם דאפי' בלא נגמרו שעריו וציפרניו מהלינן מת"כ מ"מ סתמא כפירושו דמי דאי נגמרי שעריו וציפרניו תו לא מקרי ספיקא דקאמר לעיל הא לא שהא ספיקא הוי דהא אפי' נולד ודאי בח' אפ"ה אמרי' בן ז' הוא ואשתהי הוא דאשתהי וכדברי ר' דהכי תניא בפרק הערל ד' פ' ע"ב ז"ל תניא איזהו בן ח' כל שלא כלו חדשיו ר' אומר סימנין מוכיחין עליו שעריו וצפרניו אע"פ שלא כלו לו חדשיו דכי גמרו אמרינן בר ז' הוא ואשתהי הוא דאשתהי עכ"ל · וז"ש רבינו נמי ז"ל אבל אם הוא ודאי נולד לח' אין מלין אותו בשבת אא"כ גמרו שעריו וציפרניו ש"מ דבנגמרו שעריו וצפרניו אפי' לבן ח' ודאי מהלינן וה"ט כמ"ש דאמרי' בן ז' ודאי הוא אלא דאשתהי ואע"ג דרשב"ג אמר לעיל דאינו יוצא מכלל נפל עד ל' יום היינו נמי בלא נגמרו שעריו וצפרניו אבל נגמרו יצא מיד מכלל ספק נפל אפי' בבן ח' ודאי וכ"כ רבינו בי"ד בס"ס רס"ו דין ודאי בן ח' ע"ש · וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"א דמילה דין י"ג וז"ל מי שנולד בחודש השמיני אם הוא שלם בשעריו וציפרניו ה"ז ולד שלם ובן ז' הוא אלא דנתעכב כו' עד אבל אם נולד ושערו לקוי ואין צפרנו של ימין כברייתן ה"ז בן ח' ודאי שלא היה ראוי להוליד אלא לתשעה ויצא קודם ואע"פ כן אם שהה ל' יום הרי הוא ולד של קיימא והרי הוא כשאר הנולדין לכל דבר שכל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל עכ"ל · וגם הכסף משנה כתב שם דה"ט דהרמב"ם משום דס"ל דר' דאמר סימניו מוכיחין עליו מודה לרשב"ג דאפילו לא נגמרו סימניו אם שהה למ"ד יום יצא מכלל נפל ע"ש · והשתא א"ש דל"ת מה שתמה רבינו על הרא"ש בי"ד ס"ס רס"ו שכתב שם ז"ל כתב א"א הרא"ש ז"ל ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת · ואיני מבין דבריו דודאי מלין אותו מת"כ כו' ע"ש ובי"ו תמה עליו שם גם כאן הפלא ופלא כמה תמיהות · איך נסתר מנגד רבינו מ"ש הרא"ש בפ' ר"א דמילה דבנגמרו שעריו וצפרניו מודה דמלין את הספק ומ"ש דאין מלין לספק בן ז' היינו כשלא נגמרו · ולעד"נ דלק"מ דודאי גם רבינו ידע וידע דברי הרא"ש ואפ"ה תמה עליו מסוגיא דגמרא דר"א דמילה הנ"ל דקאמר הא לא שהה ספיקא היה ממהל היכי מהלינן דמדקרי ליה ספיקא ש"מ דבלא נגמרו שערו וצפרניו איירי וכמ"ש · ועוד דאי בנגמרו הא כבר כתבתי דרשב"ג מודה דא"צ שיהוי ל' יום ואפי' בבן ח' וכמ"ש התוס' פ' הערל שם ד' פ' בד"ה כיון דאיכא רשב"ג כו' דרשב"ג גם בבן ח' מיירי ע"ש · וכיון דבלא נגמרו שעריו מיירי ואפ"ה מסיק רב אדא בר אהבה דמהלינן ליה מת"כ מש"ה א"ש דתמה רבינו על הרא"ש למה ספק בן ז' אין מחללין עליו את השבת ובזה נלמו ג"כ דברי ב"י במ"ש בסי' זה ז"ל ולפ"ז נ"ל דרב אדא לא הוי מפליג בין גמרו שעריו וצפרניו ללא גמרו כו' ע"ש · דודאי שם הדברים על לבו לחלק ובלא גמרו איירי שם ואפ"ה הקשה המקשן ממהל היכי מהלינן אפי' כשהוא ספק בן ז' דלא גמרו סימניהון והוצרך רב אדא לשנות דמלין אותו מת"כ ומיהו דוקא ספק בן ז' ספק בן ח' כה ודאי בן ח' ולא נגמרו שעריו ע"ז אמרו בברייתא והביא' הגמרא שם וגם בפרק הערל הרי הוא כאבן כו' ומוקי לה הגמרא בלא נגמרו שעריו וצפרניו והא דאיתא שם באותה ברייתא דגם על ספק בן ז' אין מחללין את השבת מוקי לה רב אדא בר אהבה הנ"ל דאיירי במכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר וכמ"ש לעיל . גם בח"ש נסתלק תמיהת ב"י מהר"ן כי דברי הר"ן לודקין הן במ"ש על הרי"ף שכתב ג"כ הברייתא' דספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת בהלכותיו · וכתב עליו הר"ן ז"ל שנראה שדעת הרי"ף שאין מוהלין ספיקות בשבת כו' וכתב ב"י עלי' ונ"ל משמע מדברי הר"ן דס"ל דלהרי"ף אפי' נגמרו שעריו וצפרניו אין מלין ולכן כת' סתם דלהרי"ף אין מלין ספיקות · ונראה שלא נזכר מ"ש הרי"ף בפ' הערל דאילו נזכרו ה"ל לכתוב ולפרש דברי הרי"ף דדוקא בלא נגמרו שעריו וציפרניו איירי כו' ועוד תמה עליו לפני זה הלא מעשים בכל יום שמוהלין כו' ע"ש · ולפי מ"ש לק"מ דהר"ן ס"ל מדכתב דלהרי"ף אין מוהלין ספיקות סתמא כפירושו וכאילו פירש וכתב ספק בן ז' דלא נגמרו שערין וציפרניו דאילו נגמרו לא נקרא ספק וכמ"ש לעיל . גם מה שתמה ב"י על רבינו על שסתם כאן הדברים לדעת עצמו ולא כמאן שהרי בן ח' וספק בן ח' שלא נגמרו סימניהון לכ"ע אין מהלין אותו בשבת אין זה תמיה בעיני כי אין כאן מקום דין מילה לפרש עיקר דינו ופרטיו יסמך אמ"ש בי"ד בהלכות מילה כי שם מקומו וכאן כתב הדין לפי מה שנראה לו מוכרח ע"פ סוגיית הגמרא וק"ל · גם מ"ש דלכ"ע אין מהלין לספק בן ז' כשלא נגמרו סימניהון קשה הלא הר"ן כתב שם דלהרמב"ן מלין ספק ב"ז אף כשלא נגמר צורתו . והיינו כדברי רבינו ואפשר דהב"י כ"כ לפי מה שרבינו עצמו לא פירש דברי הרמב"ם כפי' הר"ן ע"ש בי"ד ס"ס רס"ו . ואין להקשות א"ש דבנגמרו שעריו וציפרניו תו לא מקרי ספק א"כ למה הוצרך הגמרא פרק הערל לאוקים האי ברייתא בשלא גמרו שעריו וצפרניו כמ"ש ב"י הא בלא אוקימתא היאך אפשר וס"ד דמקשן לפרשה בע"א דא"כ קשה למה קרי לה ספק בן ז' דב"י לא דק בזה דהאי אוקימתא בגמרא לא אצטריך ללמדינו דהאי ברייתא בלא נגמרו איירי אלא ללמדינו דר' אבהו דמקשו שם עליו מהאי ברייתא מיירי בנגמרו שהרי ז"ל הגמרא הב"ע בנגמרו סימניו ור"ל ר' אבהו איירי בנגמרו והאי ברייתא פשוטא דמיירי בלא נגמרו מדקרי לה ספק ובסיפא קרי ליה בן שמנה וק"ל :

ומ"ש ב"י לחלק דלענין מילה מלין אותו מאחר שנגמרו שעריו וצפרניו וסמכינן אהרוב אע"ג דלענין שאר דברים לא יצא מכלל נפל עד ל' יום זהו ג"כ לפי מ"ש בכסף משנה בפ"א דמילה הנ"ל דשם כתב בשינויא בתרא דרשב"ג מודה לרבי דבנגמרו שעריו וצפרניו לחוד יצא מכלל נפל . ובשינויי' קמא דכתב דרשב"ג מצריך בכל ענין ל' יום מ"מ הכא כתב שם דלא קי"ל כרשב"ג במאי דמצריך ל' יום אף בנגמרו כו' וכו' דס"ל דבנגמרו לחוד סגי ע"ש גם מל' הרמב"ם שלהם דין י"ג משמע דאין לחלק בין מילה לענין שאר דברים שהרי כתב שם מי שנולד בחודש השמיני אם היה שלם בשערו בצפרנו ה"ז ולד שלם ובן ז' היא אלא שנשתהה ומותר לטלטלו ולמולו בשבת הרי לפניט שכתב תחילה ה"ז ולד שלם דמשמע לכל דבריו ואח"כ כתב דין מילה בפני עצמו · מיהו אי קשיא הא קשיא דהרא"ש עצמו כתב שם בפרק הערל ד' ק"מ ע"ד אמ"ש בגמר' ז"ל טעמא דלא נגמרו הא נגמרו אמרי' בר ז' הוא ואשתהוי אשתהי ויוצא מידי נפל בשלשים יום אליבא דר' כמו לרשב"ג כו' הרי הוא לפנינו דס"ל להרא"ש דאף שנגמרו סימניו אפ"ה לא יצא מכלל נפל עד ל' יום וכ"כ שם התוס' בהדיא בד"ה והא תניא בן ח' אסור כו' ע"ש · וגם שם ע"ב בד"ה כיון דאיכא רשב"ג כו' ומסקי התוס' וכתבו דרשב"ג בכל ולדות איירי בין בבן ח' בין בסתם ולדות דהיינו שנגמרו להן סימני' אפ"ה מצריך דוקא ל' יום ודייקי כן שם התו' ע"ש · ונלע"ד דודאי רשב"ג מוכח דאיירי בכל ולדות ומצריך לעולם ל' יום · ומיהו ר' אינו מוכרח דס"ל כן דהרי הל' בגמרא משמע דלא מצריך כ"א גמרו סימניו שהרי אמרו סתם טעמא הא נגמרו אמרי' בר ז' ואשתהי כו' ומ"ש הרא"ש והתו' דלר' בעינן ל' יום היינו לאפוקי מפרש"י דכתב שם דר' אבהו דלאמר אע"פ שנגמרו סימניו אינו יוצא מכלל נפל עד עשרים שנה דבר' ס"ל ע"ז כתבו התוס' שם דזהו ליתא דעכ"פ לא מצריך ר' לשהות יותר מל' יום וכרשב"ג ע"ש והרא"ש אע"ג דכתב סתם אפשר דלא כ"כ אלא לאפוקי מסברת רש"י · ואף א"ת שהתוס' והרא"ש שכ"כ ס"ל הכי לדינא מ"מ אין זה מוכרח לא מפי הגמרא ולא יקשה לך דר' דקאמר אשתהי כרבי' עבד אינו מוכרח דכחדא משתא קאמר ר' ורשב"ג משתהי אלא כל חד וחד ס"ל משתהי לפי סברתו ולאפוקי מדרבנן דס"ל דלא אמרינן אשתהי כלל ומצריך עשרים שנה וא"כ י"ל דס"ל להרמב"ם ורבינו דבנגמר סימניו לחוד סגי ולא בעינן שיהוי כלל אלא שקשה שהרי שם בתוס' מסקי דהא דאיפסק בגמרא דהלכת' כרשב"ג קאי אסתם ולדות ובסתם ולדות נגמרו סימניו אפ"ה איפסק הילכת' כוותיה דבעו שיהוי ל' יום שוב ראיתי בסמ"ע דפ' ר"א דמילה סוף ד' קפ"ט שכתב ז"ל ותמהני אהאי פסק דפסק הגמרא כרשב"ג ומסיק הרי"ף וכתב דהלכה כמותו דהא כרבנן קי"ל אפי' לקולא ומסוקינן ליה כולד גמור לפטור יבמה לשוק ולא קי"ל כרשב"ג אלא להחמיר כו' ע"ש ובפ"כ צ"ל בין מילה לשאר ענינים וכמ"ש ב"י ולא כמ"ש בכסף משנה ואין להקשות ממה שכתבו שם התוס' ריש ע"ב ז"ל · ונראה דאפי' נגמרו סימניו אסור לטלטלו דלא כ"כ אלא לסברת רבנן דס"ל דאין כ"מ בנגמרו סימניו ובעינן דוקא שיהוי' עשרים שנה משא"כ לר' והכי מוכח שם ל' התוס' שהרי מסקי בטעמא משום דלא שכיח שיהוי' עשרים שנה והיינו לרבנן דמצריך שיהוי' עשרים שנה . ועוד שהרי בפ' ר"א דמילה דף קל"ה בד"ה בן ח' הרי הוא כאבן כו' מסקי וכתבו ז"ל אפי' בן ח' ודאי כגון שלא בא על אשתו אלא פעם א' ופירש וילדה לסוף ח' אפ"ה נראה לר"י דמותר לטלטלו ולמולו בשבת אם אין ריעותא בשערו וצפרנו כדאמרינן בפרק הערל האי בר ז' הוא ואשתהי עכ"ל . הרי לפנינו דלר' ס"ל דמותר לטלטלו ולמולו תיכף מאחר שנגמרו סימניו בלא שהיית ל' יום . גם נראה משם ראייה לדברי רבינו דבספק בן ז' או בן ח' אפי' לא נגמרו סימניו מלין אותו שהרי לא כתבו שם אין ריעותא בשערו ובצפרנו כ"א בסיפא בודאי בן ח' וברישא כתב בספק בן ז' דמלין אותו מת"כ ולא הזכירו דלא יהא ריעותא בשערו וק"ל · וא"כ אף לפי מ"ש דהתוספות והרא"ש כתבו דלשאר ענינים לא יצא מכלל נפל בנגמרו סימניו לחוד עד שישהה ג"כ ל' יום וספק מקרי מ"מ לא ק"מ אדברי רבינו דס"ל פשוט דבספק בן ז' או בן ח' מהלינן ליה אף דלא נגמרו סימניו דהא ג"כ כתבתי דמוכח כן מל' התוס' הנ"ל וה"ט דמלין שאני דמלין אותו מת"כ וכמ"ש בשם התוס' · ומש"ה אף א"ת דהגמרא דקאמר שם בפ' ר"א דמילה ז"ל הא לא שהה ספיקא הוא ממהל היכי מהלינן דאיירי בסתם ולדות וה"ק כיון דרשב"ג אף בסתם ולדות רק שעמד להן הסימני' דשעריו וצפרניו אפ"ה מצריך שיהוי ל' יום א"כ סתם ולדות היכי מהלינן מ"מ לפי מאי דמשני רב אדא בר אהבה דמלין אותו מת"כ כו' לפי אותו הטעם מלין ג"כ ספק בן ז' ספק בן ח' לא נגמרו סימניו לאפוקי ודאי בן ח' ולא נגמרו דכאבן בעלמא דמיא והיינו שדקדק הגמרא ולא פריך כ"א מרישא דספק בן ז' ולא מקשה נמי מסיפא דבן ח' הרי הוא כאבן ודו"ק · שוב מצאתי שכתב רמ"א ז"ל בד"מ שלו בי"ד ס"ס רס"ו שדברי ב"י הנ"ל אין להם הכר' וגם הן דחוקין מאד וכתב עוד אמה שתמה רבינו על הרא"ש דל' הרא"ש כברייתא דבספק בן ז' או ב"ח אין מחללין עליה הא אמרי' בגמרא דמלין אותו מת"כ כו' ז"ל ולי נראה דודאי דעת הרי"ף והרא"ש כדעת רבינו דמלין אותו מת"כ כו' והא דכתבו דאין מחללין עליו את השבת לאו אמילה קאמרינן אלא ר"ל דאין מחללין עליו את השבת לענין פקוח נפש והא דמוקי לה הגמרא לענין מכשירין ואליבא דר"א היינו משום דלענין מילה מיתני בגמרא אבל הפוסקים למדו ממנו שאר חילולין לענין פסק הלכה · והא דלא כתבו דמוהלין אותו מת"כ כו' אפשר דסמכו על מ"ש אין מחללין עליו את השבת דמשמע דווקא

חדושי הגהות

שלא א דברים אלו מחוסרי הבנה לענ"ד דא"כ מה הוסיף על דברי הרב"י בזה דהא גם הב"י כתב שדינו כדין רחיצת גדול דהיינו כחולה גדול שאין בו סכנה שעושין ע"י א"י כל צרכיו ועוד כיון שכתב אינו רוצה לחלק בין זמנינו לזמנם א"כ ה"ל הך קטן חולה שיש בו סכנה והאיך סיים על זה דיש להחם וכו' כמ"ש בסימן שכ"ח אדרבה בסימן שכ"ח איתא דחולה שיש בו סכנה אסור לחזור אחר א"י לעשותו אלא מצוה לעשות ע"י גדולי ישראל ועיינתי בד"מ הנדפס בפ"ע ולא מצאתי שם דברים אלו מן אבל נראה וכו' עד לבסוף רק אחר שכתב הד"מ דמה בין זמנינו לזמנם איתא שם הג"ה מחכם א' וז"ל (ובש"ע כתב המנהג שאנו מחמירין קצת ע"ש) ונראה שדרכו כאן בעקבות הג"ה זו וכתבו אבל נראה וכו' לומר שיש להחמיר ולהחם ע"י א"י ולא דברי הד"מ הם ולענ"ד שאין לדמותו כלל לחומרא שבש"ע שכתב שם שנוהגין שמחממין מע"ש וכו' וזה וודאי נכון אף בחולה שיש בו סכנה משא"כ להחם ע"י א"י הרבו טעמים ע"ז שאין לעשותו כדלעיל סימן שכ"ח וראייה למ"ש שהרי גם בש"ע לא הזכיר הרמ"א כלל שיש להחם ע"י א"י :

וצפרניו ודוקא מילה בזמנה אבל שלא בזמנה כגון שהיה חולה והמתינו לו עד שהבריא אינו דוחה שבת אנדרוגינוס ונולד בין השמשות (ג) ונולד כשהוא מהול ומי שאין אמו טמאה לידה כגון יוצא דופן אין מחללין עליהן השבת ודוקא מילה עצמה דוחה שבת משום שאי אפשר לעשותה מערב שבת אבל מכשיריה שאפשר לעשות מע"ש אין דוחין שבת הלכך אם לא הביא סכין מע"ש לא יביא בשבת אפי' דרך גגות וחצרות וקרפיפות אם לא ששבת בהן : לא היה לו כמון שחוק מע"ש לא ישחקנו אלא לועס בשיניו אם לא עירב מאתמול יין ושמן ליתן עליה לא יערבם היום אלא יתן כל אחד ואחד לבדו ובי"ט מערב כדרכו ואין עושין לה חלוק אלא כורך עליה סמרטוט ואם אין לו כורך על אצבעותיו דרך מלבוש ומביא דרך חצר אחרת אפילו לא עירבו יחד אסור לומר לא"י לפני המילה לחמם חמין לצורך המילה דכיון שיש בו איסור דאורייתא לא התירו אמירה לא"י אבל באיסור דרבנן כגון להביא דרך מבוי שלא נשתתפו או בחצר שלא עירבו מותר לומר לא"י להביאם וכן אם היה לא"י מים שחימם' בשבת לצורך עצמו או שעבר ישראל וחימם אותם מותר לרוחצו בהם אף ע"פ שאסרו

אותם מדאמרינן מימהל היכי מהלינן וכן יש לתמוה על מה שפי' רבינו כדברי הרא"ש לכן נ"ל דודאי כל שגמרו שערו וצפרניו מחללין עליו את השבת להרי"ף והרא"ש אפי' אם הוא בן ח' ודאי ומ"ש ברייתא דקתני בן ז' מחללין עליו את השבת בן ח' אין מחללין עליו את השבת ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו סמכו על מ"ש בפרק הערל (פ·) דאוקמוה להאי ברייתא התם בגמרא בשלא גמרו שערו וצפרניו ולפ"ז נ"ל דרב אדא לא הוה מפליג בין גמרו שערו וצפרניו ללא גמרו וכדהוה ס"ד בפרק הערל כי אקשינן וכן ח' מי קא חיי וכדי ליישב מנהגא דעלמא דקא מהלי ספיקות איצטריך לשנויי דמהלינן להו מ"מ אבל לאחר דאסיקנא בפרק הערל דהא דתניא דאין מחללין בשלא גמרו אבל אם גמרו מחללין תמילא נתיישב מנהג העולם דבנגמרו הוא דמהלי וכדין עבדי ולא מטעם תמ"כ כדאמר רב אדא בר אהבה והשתא אתיא ברייתא כפשטא ולא צריכין לדחוק ולאוקמה כר"א כדאוקמה רב אדא ואע"ג דלצאת לגמרי מתורת נפל לא סגי בנגמרו שערו וצפרניו עד שישהא ל' יום מ"מ מאחר ששערו וצפרניו מוכחין עליו דבן קיימא הוא מחזקינן ליה ברוב הנולדים שהם בני קיימא ומהלינן ליה כמו שאנו סומכים בכמה דברים על הרוב וכי לא גמרו כיון דלית ליה שום הוכחה אתרע ליה רובא ולא מהלינן ליה ואע"ג דאי נפל הוא אין כאן איסור תורה שהרי מחתך בשר בעלמא הוא לא רצו חכמי' להתי' טלטול במקו' שקרוב לודאי שאינו בן קיימא ויש לתמוה על הר"ן שנראה שלא נזכר למ"ש הרי"ף בפ' הערל ולכן כתב סתם דלהרי"ף אין מוהלין ספיקו' בשבת דמשמע דאפי' גמרו שערו וצפרניו נמי אין מוהלין שאילו נזכר למ"ש בפ' הערל ה"ל לכתוב דבלא גמרו שערו וצפרניו הוא דאמר הרי"ף דלא מהלינן ספיקות אבל אם גמרו מוהלין ויותר יש לתמוה על רבינו שלא פקח עיניו בדברי הרא"ש דבפרק ר"א דמילה גופיה כ' אחר ברייתא זו וכ"ז איירי שלא גמרו שערו וצפרניו אבל גמרו שערו וצפרניו אפי' שהוא ידוע שהוא בן ח' כגון שפירש ממנה אחר שבעל מותר לטלטלו ולמולו בשבת דפסק הלכה בפרק הערל כהאי לישנא דאמר אשתהויי אשתהי עכ"ל ועוד יש לתמוה עליו שסתם הדברים כאן לדעת עצמו ודלא כמאן שהרי בן ח' וספק בן ז' ספק בן ח' שלא גמרו סימניהם לכ"ע אין מוהלים אותם בשבת והוא כתב כאן ואפי' ספק אם נולד לז' או לח' ולא גמרו שערו וצפרניו מלין אותו בשבת ולא הביא שום חולק על זה ואע"פ שיש לומר שסמך על מה שכתב בהל' מילה סברת הרמב"ם וסברת הרא"ש מ"מ גם בכאן ה"ל להביאם ולא לסתום דבריו לדעת עצמו : ונמצא שסכין של דברים שאם גמרו שערו וצפרניו אפילו אם הוא בן ח' ודאי מוהלין אותו לדעת הכל ואם לא גמרו אם הוא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מוהלין אותו לדעת הרי"ף והרא"ש ואנ"ל אם הוא בן ח' ודאי ואם הוא בן שבעה ודאי להרי"ף והרא"ש מוהלין וכדתניא בן שבעה מחללין עליו את השבת ואוקימנא להאי ברייתא בפרק הערל בשלא גמרו שערו וצפרניו ואע"פ שמדברי הרמב"ם בפ"א מהל' מילה נראה שאע"פ שהוא בן ז' כל שלא גמרו שערו וצפרניו אין מוהלין אותו בשבת כי דייקת בתולתיה שפיר תשכח דלדידיה נמי מוהלין אותו ויתבאר הדבר יפה בטור י"ד סי' רס"ו :

ודוקא מילה בזמנה כלומר הא דאמרי' דמילה דחיא שבת דוקא בזמנה אבל שלא בזמנה לא וכדאמרי' בפ' ר"א דמילה (קלב:) ת"ר מילה דוחה צרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה י"ט אינו דוחה אלא בזמנה כלומר כ"ש דאינה דוחה שבת אלא בזמנה ופירש"י שלא בזמנה כגון קטן חולה והמתינו לו עד שיבריא וגם מסכתת לה כשנולד בע"ש בין השמשות דאין מלין אותו בשבת כדתנן בההיא פירקא וכתבו רבינו בסמוך : **אנדרוגינוס** ונולד בין השמשות ונולד כשהוא מהול שם (קלד:) ת"ר ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא אנדרוגינוס ולא נולד כשהוא מהול ולא נולד בין השמשות ואע"ג דר"י מתיר באנדרוגינוס הלכה כת"ק כן פסק הרמב"ם בפ"א מהל' מילה ואע"פ שרבינו כתב בסימן רס"ו שיש פוסקים כר"י נקטינן כהרמב"ם : גרסי' בפרק יוצא דופן (מב:) ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל מהו למחלל בשבת א"ל אותא לי חיזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל שמעית ולד דעייץ אפניא דמעלי שבת' ולא אתיליד עד שבת' א"ל האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה ואין מחללין עליה את השבת ופירש"י דעוין. שמעתי את הולד צועק בתוך המעים מבע"י של ע"ש וכתב סמ"ג דטעמא דאי לאו משום דהוציא ראשו לא הוה צווח דכמה שהוא במעי אמו פיו סתום וטיבורו פתוח : **כתוב** בסמ"ג שהשיב ר"י שאם לאחר שהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור ראו ג' כוכבים בינונים יש לסמוך עליהם שהוא לילה אפילו הוא למחר שבת אבל אם שהו הכוכבים לצאת אח"כ אם לפי השיעור נראה להם שהיה יום בהוצאת הראש אין להם אלא מה שעיניהם רואות ויהא נימול לח' ואפי' אם יארע בשבת עכ"ל וכתבוהו הגהות בפ"א מהל' מילה וכ' עוד שם בהגהות ואין תלוי בתפילה כלל אם קבלו שבת מבע"י לא לקולא ולא לחומרא אלא רק ביציאת הכוכבים וכ"כ הרא"ש עכ"ל וכ"כ בהגהות אחרונות דמרדכי : **ומי** שאין אמו טמאה לידה כגון יוצא דופן וכותית שילדה וכו'. ג"ז בפ' ר"א דמילה (קלה·) אמר רב אסי כל שאין אמו טמאה לידה אינו נמול לח' ופירש"י כגון יוצא דופן אוני והא אתמר יוצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא וחייא בר רב חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר אין מחללין ע"כ ל"פ אלא לחלל עליו את השבת אבל לח' ודאי מהלינן ליה הא בהא תליא ואוקימנא לדר' אסי כיחידאה וקם ליה רב אסי כתנאי וכתב הרא"ש והר"ן שנסתפקו הפוסקים בפסק הלכה ולהיכך מוהלין אותו לאומרא ונמול לח' ואין מחללין עליו את השבת וכן כתב הרמב"ם בפ"א מהל' מילה ומי שיש לו ב' ערלות פירש"י שני עורות זע"ז ואמרו לה שני גידין ורבינו לא כתב פה דין מי שיש לו ב' ערלות לפי שסמך על מ"ש בהל' מילה : **ודוקא** מילה עצמה דוחה שבת וכו' אבל מכשיריה שאפשר וכו' שם (קל·) בר"פ פלוגתא דר"א ור"ע ואיפסיקא הל' כר"ע דאמר הכי : **ומ"ש** לא יביא בשבת אפילו דרך גגות וכו' שם פעם אחת שכחו ולא הביאו אזמל מע"ש והביאו בשבת שלא ברצון ר"א מתקיף לה רב יוסף אדרבה ר"א הוא דשרי וכ"ת שלא ברצון ר"א דשרי אפילו בר"ה אלא ברצון רבנן דאסרו דרך ר"ה ושרו דרך גגות חצירות קרפיפות ומי שרי והתניא כשם שאין מביאין אותו דרך ר"ה כך אין מביאין אותו דרך גגות חצירות וקרפיפות אלא אמר רב אשי שלא ברצון ר"א ומחלוקתו אלא ברצון ר"ש דתנן ר"ש אומר א' גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית ופירש"י שלא ברצון ר"א דאיהו אפילו בר"ה שרי ושלא ברצון החולקים עליו דאסרי דרך חצירות דהעמידו חכמים דבריהם אף במקום כרת אלא ברצון ר"ש דמתיר אף לדברי הרשות ובפרק כל גגות (צא·) איפסיקא הלכתא כר"ש וכן הכריע הרי"ף בר"פ ר"א דמילה לאפוקי מרבוותא שפסקו דלא כר"ש ודין זה כתב רבינו בסימן שע"ב ושם ביאר מפני קרפף זה שמותר לטלטל בו ואיזה קרפף שאסור לטלטל בו ומשם יתבאר לך דהא דשרי להביא סכין דרך גגות חצירות וקרפיפות בשבת בכן היינו בשהתינוק עומד בבית חצר שאין בה דיורין או שיש בה דיורין ועירבו אבל אם עומד בבית חצר שיש בה דיורין ולא עירבו לא הועילו כלום בהבאת הסכין שהרי אסור להכניסו לתוך הבית וכן אסור להוציא התינוק לחצר זו : **לא** היה לו כמון שחוק מע"ש וכו' משנה שם (קלג·) אם לא שחק מע"ש לועס בשיניו אם לא טרף יין ושמן מע"ש נותן זה לעצמו וזה לעצמו ובגמרא (קלד·) דייק מברייתא' דמותר לטרוף יין ושמן ומשני התם לא בעי ליכא הכא בעי ליכא ופירש"י ליכא · למרסו ולערבו יפה יפה ופריך כ"ל נעביד ולא ליליך ופירש"י לא יערבנו כל כך ומשני היינו דקתני נותן זה לעצמו וזה לעצמו ופירש"י היינו דקתני נותן זה לעצמו שמערב ואינו לוכך וכ"כ הר"ן אהא דתניא דברים שאין עושי' למילה בשבת עושין לה בי"ט שוחקין לה כמון וטורפין לה יין ושמן כלומר אפילו לטרוף ולערב יפה יפה אבל בשבת לטרוף בלבד הוא שמותר והיינו דקתני נותן זה לעצמו וזה לעצמו והכי אמרינן בגמרא עכ"ל ולא נזכר זה בדברי הפוסקים ואפשר דטעמא משום דלא אתמר הכי בגמרא אלא אליבא דר"מ דמתיר לטרוף יין ושמן למולה בשבת אבל לת"ק דאסר אפילו בלא ליכא אסור לטרפו לצורך המילה : **ומ"ש** רבינו ובי"ט מערב כדרכו ברייתא שם הזכרתיה בסמוך וא"ת למה לא כתב רבינו דשוחקין לה כמון בי"ט כדאיתא בברייתא ויש לומר שסמך על מ"ש כן בהלכות מילה : **ואין** עושין לה חלוק וכו' משנה שם (קלג·) ואין עושין לה חלוק לכתחלה אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מע"ש כורך על אצבעו ומביא אפילו מחצר אחרת ופירש"י חלוק · כעין כיס דחוק היו עושין ומכסין את ראש הגיד עד העטרה וקושר שם כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד : כורך על אצבעו · דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בחול · ומשמע לרבינו שאע"פ שמוציאו בשינוי אינו מותר להביאו אלא דרך חצר אחר' שלא עירבו יחד כלומר שלא נשתתפו יחד אבל לא דרך ר"ה משום דאין דרך מלבוש בכך והכי משמע מדקתני אפילו מחצר אחרת ולא תני אפילו דרך ר"ה ומ"ש הר"ן בשמעתא זו והיכא דאשתתוף חמימי וכו' ועוד דכורך על אצבעו ומביא דרך ר"ה ואפי' מחצר אחרת בשלא נשתתפו איסורא דרבנן מיהא איכא עד כאן · אפשר דמביא דרך ר"ה דקאמר לאו ר"ה ממש היה אלא היינו לומר דכי היכי דבר"ה איכא איסור' בכורך על אצבעו ה"נ איכא איסור' אפילו מחצר אחרת שלא נשתתפו : **אסור** לומר לא"י לפני המילה לחמם וכו' כן העלו בפרק ר"א דמילה הרי"ף והרא"ש והביאו ראייה מהגמרא ודלא כדעת בה"ג שהתיר לפני המילה כל אמירה לא"י אפילו בדבר שהוא מלאכה גמורה וכן כתבו דבדבר שאילו עשהו ישראל לית ביה אלא איסורא דרבנן דוקא הוא דשריא אמירה לפני מילה אבל בדבר שיש בו איסור תורה לא הותר לומר לא"י שיעשנו וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מהל' מילה : ודין זה בין בהבאת מים חמין בין בהבאת סכין וסממנין ודברים הצריכים למילה ופשוט הוא :

ומ"ש וכן אם היה לא"י מים שחימם בשבת לצורך עצמו וכו' מדברי הרא"ש שם שכתב לפרש דברי הרי"ף: גרסינן בפרק הדר (סח·) ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה אמר רבא נשיילוה לאימיה אי צריכה נחמם ליה אגב אימיה וכתב הר"ן בפ"ב דביצה אהא דתניא התם ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שא"צ אלא לחתיכה א' דמהא משמע דלרבות בשיעורא בי"ט מותר אבל בשבת אסור ולא תיקשי לך ההיא דפרק הדר דאלמא אפילו בשבת שרי לרבויי בשיעורא שהרי פירש"י שם וכן כתו' דניחום ליה ע"י א"י קאמר והרשב"א מוסיף עוד ואומר דאפילו למאן דמפרש התם דע"י ישראל קאמר ל"ק דכיון דלא מיתסר אלא מדרבנן כיון דבי"ט שרי התם גבי מילה משום מצוה התירו לגמרי אפילו על ידי ישראל מכלל דס"ל ז"ל דרבויי בשיעורא בשבת לא מיתסר אלא מדרבנן ותמהני עליהם

כדברי רבי' בזה וכבר נתבאר בס"ד ביו"ד ס"ס רס"ו: **אנדרוגינוס** וכו' ברייתא שם ובאנדרוגינוס פליגי בה תנאי ופסק רבינו גבי מילה בשבת לחומרא ועיין ביו"ד בסי' רס"ה ס"ו מ"ש בדינו בכל ההלכות שנזכר שם אנדרוגינוס בספר הארבעה טורים: ובתינוק שנולד בע"ש סמוך לבין השמשות כתבתי דינו ביו"ד סימן רס"ו סעיף י"ב דאם נולד שעה אחת מכ"ד שעות קודם יציאת שלשה כוכבים בינונים נימול לשמיני ביום ו' הא לאו הכי ספק הוא ותדחה ליום א' ואע"ג דלעיל בסימן רס"א לענין תוספת שבת יש להחמיר לקבל עליו שבת מסוף שעה כ"ב מ"מ לענין מילה אינו כן: **ודוקא** מילה עצמה וכו' רבינו האריך ביו"ד בדין הבאת סכין דרך חצרות וכו' ושם נתבאר בס"ד ע"ש בסימן רס"ו ס"ג : **לא** ה"ל כמון שחוק מע"ש לא ישחקנו אלא לועס בשיניו וכו' עד סוף הסי' הא דמצריך לעשות בשינוי היינו לפני המילה אבל לאחר המילה מותר בלא שינוי ג"ז נתבאר בארוכה בסימן רס"ו דלא כמ"ש הר"ן ומה שהקשה ב"י למה כתב רבי' אלא יתן כל אחד לבדו ולא כתב יטרוף הנה ב"י דקדק רבינו ואמר טורף לה זה לעצמו וזה לעצמו ועיין במ"ש לשם בס"ד: **אסור** לומר לא"י וכו' כ"כ הרי"ף ושאר פוסקים דלא כבה"ג ובעל העיטור ונתבאר ביו"ד סי' רס"ו ע"ש :

אין

דרכי משה

(ג) עיין ביורה דעה סימן רס"ו איזה נקרא בין השמשות לענין מילה :

וכתב

שאסרו רחיצה בכל הגוף אפילו במים שנתחממו בערב שבת במילה התירו :

שלב **אין** מיילדין הבהמה בשבת אבל מסעדין אותה לאחוז בולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן דד לפיו ומביא מלא אגרוף מלח ונותן לתוך רחמה של טהורה שריחקה ולדה כדי שתקרבנו ומזלפין מי שליא על הולד כדי שתרחם עליו אבל לא בטמאה שלאחר שריחקתו לא תקרבנו עוד : אין מפרכסין לבהמה גלדי המכה ולא סכין אותה בשמן והני מילי בגמר מכה ומשום תענוג אבל בתחלת מכה ואיכא צערא שרי ואם אכלה כרשינין הרבה ומצטערת יכול להריצה בחצר כדי שתיגע ותתרפא ואם אחזה דם יכול להעמידה במים כדי שתצטנן ובעל התרומה אסר להעמידה וא״א ז״ל התירו :

שלג **מי** שיש לו אורחין בשבת ואין לו מקום להכניסם או שאין לו מקום לבה״מ ויש לו אוצר תבואה יכול לפנותו בשבת כדי להכניס האורחין או לפנות מקום לבה״מ אבל שלא לצורך מצו׳ אסור לפנותו וכיצד מפנהו הי׳ האוצר גדול מפנה ממנו ה׳ קופות הי׳ שם ה׳ קופות מפנה מהם ד׳ אבל כולו לא יפנה שמא יבא

שלב אין מילדין הבהמה בשבת ט׳ משנה סוף פרק מפנין אין מילדין את הבהמה בי״ט אבל מסעדין אותה וכתב הרא״ש ר״י נסתפק אם הא דקתני מסעדין אי״ט דוקא קאי או דילמא אפילו בשבת שרי והא דקתני בי״ט משום רבותא דאין מילדין תניא עכ״ל וכתב ב״י ויש לתמוה על רבינו איך כתבה לענין שבת מאחר דר״י מספקא ליה עכ״ל ולפעד״נ דרבינו הכריע דאי איתא דבשבת אסור לסעדה ה״ל למיתני הכי אין מילדין הבהמה אבל מסעדין אותה בי״ט דהשתא דהוה תני בי״ט בסיפא מוכח דבי״ט דוקא מסעדין אבל אין מילדין אבל בשבת אף לסעדה נמי אסור מדלא תני הכי אלמא דמסעדין אותה אף בשבת קאמר ותו דמהאי דאין מפרכסין דבפ׳ במה בהמה (דף נ״ג) וכו׳ שמעינן דבתחלת מכה כיון דאיכא משום צערא דבהמה וליכא טירחא יתירה שרי לפרכס גלדים ה״ה דשרי נ״כ לסעדה שלא יפול הולד לארץ ולהביא כול של מלח כו׳ דכל זה להצילה מצער ולית בהו טירחא יתירה והא דאמר רשב״ג מרחמין היינו על בהמה טהורה בי״ט לאו דוקא בי״ט דאף בשבת שרי אלא דהמעשה שהיה בי״ט היה :

ואם אכלה כרשינין בפרק במה בהמה פלוגי בה תנאי בברייתא ודרש רבא הלכה כרבי אושעיא דמתיר דלא גזרו משום שחיקת סמנים ברפואת בהמתו דאין אדם בהול כל כך על רפואת בהמתו דליתי לידי שחיקת סמנים : **ואם** אחזה דם וכו׳ שם בברייתא תניא אין מעמידין אותה במים והרי״ף והרא״ש והרמב״ם כתבו דכיון דהלכה כרבי אושעיא שמעינן דלית הלכתא ככך ברייתא ומותר להעמיד׳ במים דלא גזרינן משום שחיקת סמנים ברפואת בהמה אבל בעל התרומות ס״ל דהליכה בחצר דוקא התירו דלא ניכר כ״כ משום רפואה אבל העמדת בהמה במים מוכחא מילתא טפי משום רפואה ואסור וכן פסקו סמ״ג וסמ״ק כפשטא דברייתא ולפעד״נ דיש לכל אחד להחמיר בפלוגתא דרבוותא ובש״ע דפסק לקולא היינו להורות לאחרים :

שלג מי שיש לו אורחים וכו׳ משנה ר״פ מפנין מפנין ארבע וחמש קופות של תבן דתבן הוא מאכל בהמה ואינו מוקצה ע״ל ריש סימן שכ״ד . ושל תבואה מפני האורחין ומפני ביטול ב״ה אבל לא את האוצר ואסיקנא רב חסדא ושמואל בפירושא דמתניתין והסכים הרא״ש לא״ש הרז״ה דהלכה כרב חסדא דמפרש ארבע מאוצר קטן וחמש מאוצר גדול פי׳ דכשאין שם תבואה אלא שיעור ה׳ קופות אין מפנה ממנו אלא ארבע ואם היה אוצר גדול מפנה ממנו חמש ודלא כשמואל דמפרש ד׳ וה׳ כדאמרי אינשי דלדידיה אפי׳ מאוצר קטן שאין בו אלא ה׳ יכול לפנות כל החמש אלא שלא יכבד את האוצר כדרך לכבד לפני האורחין דליתא אלא לא יפנה אלא ד׳ בלחוד כרב חסדא דסוגיא דשמעתין כותיה ובפי׳ אבל לא את האוצר קי״ל כשמואל דמפרש אבל לא יגמור את האוצר שלא יבא להשוות את הגומות ונראה דהשתא דקי״ל ארבע מחמש האי שלא יגמור וכו׳ · רצונו לומר דאפילו אין שם אלא ג׳ או ד׳ קופות לא יפנה כול׳ ואילו לרב חסדא שרי לכנות כולו דאפילו ישוה גומות דבר שאין מתכוין הוא אבל לשמואל חיישינן שמא ישוה גומות במתכוין הלכך לעולם לא יפנה כולו אפילו אם אין שם אלא ג׳ :

ומ״ש דשלא לצורך מצוה אסור לפנותו כ״כ כל הפוסקים דהכי מוכח מדתני מפני האורחין ומפני ביטול ב״ה דאל״כ ליתני סתמא מפנין ד׳ וה׳ קופות · ואע״ג דקי״ל כר״ש דלית ליה מוקצה אפ״ה לפנות אסור משום דהוי עובדין דחול ולא התירוהו אלא לצורך מצוה ומה שלא הביא רבינו ברייתא דעושה שביל ברגליו וברייתא דתבואה צבורה שהביא הרי״ף הוא לפי שהרא״ש כתב דתרוייהו אליבא דר׳ יהודא דאית ליה מוקצה כל זה כתבנו בביאור דברי רבינו אבל עוד יש להאריך בביאור דברי הרי״ף והרב רבינו משה בר מיימוני וקצרתי ועיין בב״י :

ואלו

עליהם דא״כ מאי קא מיבעיא לן התם במנחות וכו׳ לפיכך נ״ל ברור דודאי רבויי בשבת מדאורייתא מיתסר ואפ״ה לא דמי רבויי בשיעורא בי״ט לרבויי שיעורא בשבת שהשבת דחויה היא אצל חולה ולא הותרה ולפ״ז האי דעירובין דוקא ע״י א״י היא עכ״ל · ובנוסח׳ דידן כתוב בגמר׳ בהדי׳ ניחו׳ ליה א״י אגב אימיה :

כתב הר״ן בריש פרק ר״א דמילה והיכא דאשתפוך חמימיה א״נ אבדור סמנין לאחר מילה פשיטא דמחמין ושוחקין מפני הסכנ׳ ומיהו כל היכא דאפשר לשנויי משנינן וכדתנן לא שחק כמון מבערב שבת לועס בשיניו וכו׳ מיהו היכא דאיכא חמימי לרחוץ קודם מילה ואשתפוך הנך דלאח׳ מילה בכה״ג הוא דאיכא למידק אי אמרינן תדחה מילה כיון שאם נמול נצטרך אח״כ לחלל את השבת במכשירין א״ד השתא מיהת כדין מהלינן ובתר הכי פיקוח נפש הוא שדוח׳ את השבת והרמב״ן כתב דשרי למהליה שאין למטה אלא שעתה ואין דוחין את המילה מפני שנצטרך אח״כ לדחות את השבת דבתר הכי פ״נ הוא דדחי ליה ולא מכשירי מילה ואינו כן דעת הרז״ה שהוא ז״ל אמר כל היכא דאשתפוך חמימין דבתר מילה מקמי מילה תדחה מילה וכן דעת הרשב״א ז״ל ומה שהתירו כלא התקין חלוק או סמרטוט מע״ש לכרוך על אצבעו ולהוציאו ולא דחו המילה מפני כך כמו שדחו אותה מפני הבאת איזמל איכא למימר דאי אתידיע מלתא מקמי אין ה״נ ומתניתין בדלא ידעינן עד לאחר מילה ואפ״ה כל מאי דאפשר לשנויי משנינן ומדברי הרי״ף והרמב״ם ורבינו בהל׳ מילה נראה שסוברים כדעת הרז״ה והרשב״א : **כתב** רבינו בטור י״ד סי׳ רס״ו וז״ל כתב הר״א הלוי אם האב יודע למול אין לו למול בשבת אם יש אחר שיודע למול דהא מילה הוא פסיק רישיה גבי דידיה דהוא מכוין לתקן את בנו אבל לגבי אחר לא מיקרי תיקון ושרי ומיהו אם אין אחר שיודע למול ימול והמרדכי כתב בס״פ כיסוי הדם ששאל רבינו משולם שמחה אם יכול למול בשבת אדם שלא מל מעולם מי חיישינן שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת או לא והשיב דודאי לא ימול כדאמרי׳ במסכת ביצה (לד ·) מפני שצריך לבודקן ובת״ה כתב שנהגו העולם שלא ליזהר בהא דהר״א הלוי וכתב שהאב מל את בנו אפילו היכא דאיכא אחר וכתב טעם הר״א הלוי וגם נתן טעם למנהג העולם שחולקים עליו וכתב עוד ששמע שאחד מהגדולים הזהיר לאבי הבן שמל כבר פעמים שלא ימול בשבת אם יש שום מוהל אחר ועל אדם שלא מל רק פעם אחת השיב שהוא מסופק אם יכול למול בשבת הואיל ולא אתחזק בתלת זימני והוא ז״ל כתב דלא בעינן אתחזק ג׳ זימני דהכי משמע לשון המרדכי דבפעם אחת סגי שכתב אדם שלא מל מעולם הא אם מל פ״א לא מיבעיא ליה והעלה דאב נמי שרי למול בשבת אע״ג דלא מל רק פעם אחת ואף על גב דאיכא אחר דמל זימני טובא :

שלב אין מיילדין את הבהמה בשבת וכו׳ משנה בס״פ מפנין (קכח :) אין מיילדין את הבהמה בי״ט אבל מסעדין אותה ומפרש בגמרא שם דהיינו שאוחז בוולד שלא יפול לארץ וכתב הרא״ש ר״י נסתפק אם הא דקתני מסעדין אי״ט דוקא קאי א״ד אפי׳ בשבת שרי והא דקתני בי״ט משום רבותא דאין מיילדין תלוא ויש לתמוה על רבינו היאך כתבה לענין שבת מאחר דר״י מספקא ליה[א] :

ומ״ש נופח לו בחוטמו ונותן דד לפיו וכו׳ עד לא תקרבנו עוד ברייתא שם : **אין** מפרכסין לבהמה וכו׳ ולא סכין אותה וכו׳ ברייתא וגמר׳ בפרק במה בהמה (נג.) הזכרתיה בסי׳ שכ״ח : **ומ״ש** ואם אכלה כרשינין הרבה וכו׳ שם פלוגתא דתנאי ופסק רבא כרבי אושעיא דמתיר : **ומ״ש** ואם אחזה דם יכול להעמידה במים וכו׳ ברייתא שם בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים בשביל שתצטנן וכתב הרי״ף והרא״ש דכיון דקי״ל הלכתא כרבי יאשיה דמיקל באכלה כרשינין הרבה משום צערא דבהמה ולא גזרינן משום שחיקת סמנין ש״מ דלית הלכתא כי האי ברייתא דאסרה דהאי תנא דאסר משום שחיקת סמנין הוא דאסר וכהא איפסיקא הלכתא כרבי יאשיה דלא גזר משום שחיקת סמנין דאין אדם בהול כל כך על רפואת בהמתו דליתי לשחיקת סמנין וכ״פ הרמב״ם בפכ״א אבל בעל התרומה וסמ״ג וסמ״ק כתבו דדוקא הליכה בחצר שרי רבי יאשיה שאינו ניכר כל כך משום רפואה אבל להעמידה במים איכא הוכחה טפי משום רפואה ואסור וכתבו הגהות בפ״כ · כתב המרדכי שם דבהמה שאחזה דם אם הוא ספק שאם לא יקיזו לה דם תמות מותר לומר לא״י להקיזה והביא ראיה לדבר :

שלג מי שיש לו אורחין בשבת ואין לו מקום להכניסם וכו׳ ר״פ מפנין (קכו .) מפנין אפי׳ ארבע וה׳ קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני ביטול בית המדרש אבל לא את האוצר וכתב הרי״ף והרא״ש ודוקא מפני האורחים ומפני ביטול בית המדרש דמצות נינהו אבל שלא במקום מצוה לא וכ״כ הרמב״ם בפכ״ו ובגמרא השתא ה׳ מפנין ד׳ מיבעיא א״ר חסדא ד׳ מה׳ א״ד ד׳ מאוצר קטן וה׳ מאוצר גדול ומאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחלה ומני ר״י היא דאית ליה מוקצה ופירש״י ד׳ מה׳ · אם לא היה שם אלא כשיעור ה׳ קופות לא יפנה אלא ד׳ מהם שאסור לגמור את האוצר דלמא הוי גומות בקרקעיתו ומשוי להו . מאוצר גדול ואם יש הרבה אין מפנין אלא ה׳ דחיישינן לטרחא ושמואל אמר ד׳ וה׳ כדאמרי אינשי ואי בעי אפי׳ טובא נמי מפנין ומאי אבל לא את האוצר שלא יגמור כולו דלמא אתי לאשווי גומות אבל אתחולי אתחיל : ומני ר״ש היא דלית ליה מוקצה ופירש״י שלא יגמור משום אשווי גומות והרי״ף כתב דאיכא מאן דפסק כר״ח ואיכא מאן דפסק כשמואל ולא הכריע ביניהם והרא״ש כתב בשם הרז״ה דקי״ל כרב חסדא משום דסוגיא דשמעתין כותיה · ובפי׳ אבל לא את האוצר קי״ל כשמואל שלא יגמור את האוצר ולא תיקשי לך חדא כרב חסדא וחדא כשמואל משום דלא הא בהא תליא והסכים הרא״ש לדבריו וכן דעת הרמב״ם בפכ״ו וכתב ה״ה שכן כתב הרמב״ן והרשב״א וז״ל הרמב״ם בפרק הנזכר אוצר של תבואה או של כדי יין אע״פ שמותר להסתפק ממנו אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה כגון שפינהו להכנסת אורחים או לקבוע בו בית המדרש וכיצד מפנין וכו׳ אלא נכנס ויוצא בו ועושה שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו ואין לפרש שמ״ש אסור להתחיל בו לפנותו הוא ממאי דפריש רב חסדא אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחלה דהא רב חסדא אליבא דר״י דאית ליה מוקצה אמר׳ ואנן קי״ל כר״ש דלית ליה מוקצה ותו דלרב חסדא אליבא דר״י אפילו לצורך דבר מצוה לא יתחיל את האוצר אלא טעמו מדת״ר אין מתחילין באוצר אבל עושה בו שביל ברגלו בכניסתו וביציאתו ומפרש הוא ז״ל דלדבר הרשות היא אבל לדבר מצוה מיסרא שרי וכן פירש שם ה״ה בשם רבותיו של הרמב״ן ז״ל ובהכי ניחא מה שתמה הרא״ש על הרי״ף שכתב ברייתא זו דאתי׳ כר״י דאית ליה מוקצה והרמב״ם נזהר שלא יעלה על דעתנו דמשום מוקצה הוא דאסרינן להתחיל באוצר ולפיכך כתב אע״פ שמותר להסתפק ממנו אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה כלומר דנהי דלית לן מוקצה היינו כשרוצה להסתפק ממנו אבל אם אינו רוצה להסתפק ממנו אלא להתחיל בו לבד לפנותו אסור להתחיל בו לפנות ממנו אם לא לדבר מצוה ובהכי ניחא לי מ״ש עוד הרי״ף ת״ר תבואה צבורה כל זמן שמתחילין בה בע״ש מותר לטלטלה בשבת ואם לאו אסור לטלטלה בשבת דברי רבי אחא ור״ש מתיר תנא כמה שיעור תבואה צבורה לתך ותמה עליו הרא״ש למה כתבה וי״ל דלפנותה לדבר הרשות עסקינן ולרבי אחא אפי׳

פרישה

דיוקא אין מחללין אבל מהלינן ליה דממ״נ אין בו חילול שבת וכמ״ש רבינו וכ״כ סמ״ג בהדיא הא דאין מחללין עליו את השבת היינו דאין מפקחין עליו הגל אע״ג דמהלינן ליה עכ״ל בד״מ . ודבריו דחוקין בעיני דודאי לא היו מקצרין לפרש דבריהם ולענין פקוח נפש קאמר דאין מחללין · וגם היה להן להעתיק ל׳ הגמרא דאמר רב אדא דמלין אותו ממ״נ · ועוד נראה מוכח מדברי הרי״ף לשון הברייתא דתנית ערלתו ערלה ודאי דוחה שבת ולא ערלה ספק דוחה את השבת כו׳ עד אמר מר ולא ספק דוחה את השבת לאתויי הא דת״ר בן שמנה אין מחללין עליו את השבת ספק בן ז׳ ספק בן ח׳ אין מחללין עליו את השבת כו׳ הרי לפנינו דמערלתו דקאי אמילה ממעט ספק בן ז׳ ספק בן ח׳ ועוד דהרי מסיק הרא״ש שם וכתב ע״ז וז״ל וכל זה שלא גמרו שערו וצפרניו אבל גמרו מותר לטלטלו ולמולו עכ״ל . ש״מ מדסיים ולמילי ולענין מילה קאי דאם לא נגמרו דאסור אפי׳ למולו וד״ק · ולכאורה דס״ט דהרי״ף והרא״ש מוכיחי׳ בברייתא הנ״ל מיתור׳ דערלתו למעט ספקו ס״ל דהכי קי״ל וקי״ל : וכתב

חדושי הגהות

שלב א כתב מהרל״ת ואפשר דמה דמבעיא ליה לר״י פשיטא ליה לרבינו דאי דוקא בי״ט קאמר במסכת י״ט ה״ל לשנותה למשנה זו והואיל וקתני לה במסכת שבת ע״כ לומר [illegible] השבת דאי מילדיי אבל מסעדיי אותה והשתא אבל מסעדין קאי אשבת :

יבא להשוות גומות וכשמפנה אלו ד' או ה' קופות לא יחלק' בקופו' קטנות להוליכם בהרבה פעמים כדי להקל המשוי מפני שמרבה בהילוך ואושא מלתא טפי ואלו ד' וה' קופות שמפנה היינו לאורח א' ואם באו לו הרבה מפנה כשיעור הזה לכל אורח ואורח ובלבד שלא יפנה אחד לכולם דאיכא טירחא יתירתא אלא כל אחד יפנה לעצמו:

שלד **נפלה** דליקה בשבת אם הוא בלילה קודם סעודה יכול להציל כדי מזון שלש סעודות הראוי לאדם והראוי לבהמה ובשחרית מזון ב' סעודות ובמנחה מזון סעודה אחת ודוקא בבית שהדליקה בו אותם לא יצילו יותר מכדי צורך שבת שאם יצילו יותר איכא למיחש מתוך שהוא טרוד בהצלה ישכח השבת ויכבה אבל בתים הקרובים לדליקה ויראים שתגיע אליהם הדליקה לא רחיל כולי האי ויכולין להציל (א) וכתב בעל התרומות דאפילו מעות ודברים המוקצים יכולין להציל דבמקום פסידא

אפי' תבואה כל דהו מאחר שהיא צבורה הויא לה אוצר ואסור להתחיל בה בשבת לפנותה ור"ש סבר שאע"פ שהיא צבורה כל שהיא פחות מלתך אין לה דין אוצר ומותר לטלטלה אפילו לדבר הרשות ולפ"ז צ"ל שכל שהתחיל באוצר מבע"י מותר לפנותו אפי' לדבר הרשות והר"ן העמיד האי דתבואה צבורה בלדבר מצוה ובעי כמה מפנין משום דמתני' לא שמעינן שיעורה אלא בתבואה שבקופות אבל בפסולה שבאוצר לא שמענו ומש"ה בעי כמה מפנין ומהדרינן לתך ולפי דברי הירושלמי היינו נמי כשיעור ד' וה' קופות:

ומ"ש וכשמפנה אלו ד' וה' קופות לא יחלקם בקופות קטנות וכו' שם איבעיא להו הני ד' וה' דקאמר כד' וה' קופות אין טפי לא אלמא למעוטי בהילוכא עדיף א"ד למעוטי משוי עדיף ולא איפשיטא וכתב הרא"ש ועבדינן כפשטא דמתני' ד' וה' קופות אין טפי לא:

ואלו ד' וה' קופות שמפנה היינו לאורח א' וכו' שם (קכו.) איבעיא להו הני ד' וה' קופות דקאמרינן אע"ג דאית ליה אורחין טובא א"ד הכל לפי האורחין ואת"ל הכל לפי האורחין חד גברא מפנה לכולם א"ד כל חד וחד מפנה לנפשיה ופשטי' דהכל לפי האורחין אבל אי כל חד וחד מפנה לנפשיה לא איפשיט וכתבו הרי"ף והרא"ש וכיון דאיסורא הוא עבדינן לחומרא וכל חד וחד מפנה לנפשיה וכ"כ הרמב"ם בפכ"ו והא דאמרינן כל חד וחד מפנה לנפשיה נראה דלאו למימרא שהאורחים עצמם צריכין לפנות אלא האחרים יכולים לפנות לצרכם ובלבד שלא יפנה כ"א יותר מד' וה' קופות (א): **כתב** בת"ה סימן ע"ב דשבות דשרי משום מצוה שרי נמי משום כבוד אורחים מיהו ה"מ באורחים שבאו לביתו כדאמרינן בהדיא בפרק מפנין גדול הכנסת אורחים מהשכמת בית המדרש והתם נמי אשבות דשבת קאי אמכנס אם זימן אורחים לסעוד סעודה בביתו אבל לא נתארחו אצלו בה"ג אין לנו ראיה להקל דהתם מאורחים שבאין מן השדה לביתו קאי ואפשר דמ"מ אין לחלק עד כאן לשונו ונ"ל דלאו במזמן את חבירו שיסעוד אצלו מיירי דהה"א פשיטא דסעודת הרשות היא ואין בה מצוה כלל אלא באורחין שנתארחו אצל א' ומתכנס אחר לסעוד סעודה בביתו הוא דמספק' ליה (ב): בר"פ משילין (לו.) א"ר לא שנו דמשילין פירות דרך ארובה בי"ט אלא באותו הגג אבל מגג לגג לא ואיבעיא לן בגמרא מי אמרינן בהא דתנן גבי שבת מפנין כיון דאיכא ביטול בית המדרש אפילו מגג לגג שרי א"ד לא שנא ואמרינן תו התם גבי משילין פירות בי"ט לא ישלשלם בחבל דרך חלונות ולא יורידם בסולמות ואיבעיא לן מי אמרי' דהכא משום ביטול בית המדרש אפילו בה"ג שרי א"ד ל"ש ולא אפשיטא וכתב הר"ן שלפי דרך הרז"ה מסתברא דילפינן שבת מי"ט ולא נזכר דבר מזה בדברי שאר פוסקים משמע דס"ל דכיון דמידי דרבנן הוא נקטינן לקולא ומשום ביטול בית המדרש או מפני האורחים שרי בכל גוונא דאל"כ ה"ל לפרש ולא לסתום:

שלד נפלה דליקה בשבת אם הוא בלילה וכו' עד ובמנחה מזון סעודה אחת משנה בפרק כל כתבי (קיז:): **ודוקא** בבית שהדליק' בו אותם לא יצילו יותר מכדי צורך שבת וכו' אבל בתים הקרובים לדליקה וכו' כן כתב שם התוס' (קיז.) והרא"ש והר"ן בשם רבינו תם דכל הא פירקא באותו בית או באותו חצר דכיון שהאש שם ודאי בהול הוא ואי שריא ליה אתי לכבויי כדמפרש בגמרא אבל נפלה דליקה בבית אחר מותר להציל הכל וכ"כ סמ"ג והתרומה וה"ה כתב בפכ"ג שהרמב"ן כתב שזו סברא בלא ראיה ושהרשב"א הסכים לדברי התו' ושכן נראה מדברי הרמב"ם: **וכתב** בעל התרומות דאפי' מעות ודברים המוקצי' יכולים להציל וכו' ז"ל בעל התרומות בשם רב"ו ונראין הדברים אם רואה אנסים באים בשבת ליקח מעות שבתוך תיבתו יכול ליטלם ולהצניע' במקום אחר אף על פי שמוקצים הם וגדולה מזו אמרו להוליך פחות פחות מד"א למי שהחשיך לו בדרך שיש מוקצה גם איכא למיחש פן יעבירנו ד"א בלא הנחה בנתיי' ומה שאינו מטלטל תיק הספר עם הספר אע"פ שיש בתוכו מעות מפני הדליקה אבל בלא ספר אסור להציל המעות לאדם שהוא להציל לחצר שאינה מעורבת ואע"ג דהכרחא נמי לא יציל יותר ממזון ג' סעודות היינו לחצר מעורבת אבל לביתו ולחצרו שלא הוצרכו תיקון כל מה שירצה יציל ועוד דפירש רבינו יעקב דהתם מיירי בשהדליקה באותו הבית מתוך שאדם בהול אי שריא ליה טפי אתי לכבויי אבל אם הדליקה בבית אחר יכול להציל כל מה שירצה בחצר מעורב' וה"ה מעותיו שיכול להציל ובמקום פסידא לא יניח בשביל מוקצה ואפילו כי יהיה נמי אסור מפני הדליקה להציל מעותיו בלא שום דבר קדושה עמהם בתיק משום דלמא אתי לכבויי אבל מפני פחד שוללי ממון מותר דליכא למיחש כולי האי לאיסורא דאורייתא והא דאמרינן שלהי דפרק נטל (קמב:) שכח ארנקי בסרטיא או בחצר מניח עליה תינוק ומטלטלה ורב אשי אמר לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד משמע דככר ותינוק נמי אסור שאני התם דפושע בשכחה טפי מבהחשיך לו

ואלו ד' או ה' עד אלא כל אחד יפנה לעצמו שם קמיבעיא לן חד מפני לכולה א"ד גברא וגברא מפני לנפשיה ובעינן לתוספתא מעובדא דר' דתניא ועמר רבי כל השדה טלה ומעובדא דר' חייא דתניא ועמר ר"ח כל השדה כולה ומהדרינן וליטעמיך רבי בדנפשיה עמר אלא צוה ועמר ולעולם כל חד וחד מפנה לנפשיה ולא אפשיטא ופסקו הפוסקים דכל אחד יפנה לנפשיה. ומיהו צ"ע דב"י כתב דלאו למימרא שהאורחים עצמם צריכין לפנות אלא האחרים יכולין לפנות לצרכם ובלבד שלא יפנה כל אחד יותר מד' או ה' קופות עכ"ל ובגמ' על וליטעמיך רבי בדנפשיה עמר ופירש"י בתמיה וכי אורחיה דנשיא בהכי עכ"ל והתוס' כתבו וז"ל וליטעמיך רבי בדנפשיה עמר פי' כל השדה עכ"ל מבואר דמאי דנקדו התוספו' מפירש"י הוא משום דלפירש"י משמע דרבי לא עמר כלום אף לנפשיה דנשיא היה א"כ קשה היאך היו התלמידים מפנים בשביל רבי כיון דאסור לפנות בשביל אחר ומאי שנא רבי מאחר היכי דהוי איסורא ולכך פירשו התוספות דודאי רבי הוה מפני לנפשיה והתימה אינה אלא וכי אפשר שיפנה רבי כל השדה אלא צוה ועמרו ולעולם כל חד עמר לנפשיה וגם רבי עמר לנפשיה לפי זה משמע דליתא למה שפסק ב"י דאחרים יכולים לפנות בשביל האורחים דהא בתוספות צריך לפרש דס"ל דאף רבי היה מפנה לנפשיה ואם היה רשאי אחר לפנות בשביל האורח לא היה רבי מפני לנפשיה אלא תלמיד היה יכול לפנות בעבורו מיהו ודאי אין סברא שיהיו האורחים מחוייבים כל אחד לפנות בדנפשיה וגם לישנא דמתניתין מפנין מפני האורחים הכי משמע שאחרים מפנין לצורך ישיבת האורחי' וכדמשמע מפירש"י שתלמיד היה מפנה לצורך רבי ורבי חייא דמאי דנקט רש"י נשיא לאו דוקא דה"ה כל אדם חשוב לאו אורחיה לעמר בשדה כ"ש אורחים בביתו של אדם וכמו שפסק ב"י הוא העיקר וכדפרש"י ולא כדמשמע מדברי התוס' וכן פסק בש"ע והכי נקטינן:

שלד נפלה דליקה בשבת אם הוא בלילה קודם סעודה וכו' משנה בפרק כל כתבי. (דף קי"ז:) נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות שחרית מצילין מזון ב' סעודות מנחה מצילין מזון סעודה אחת ופרש"י בלילי שבת קודם אכילת שחרית קודם סעודה נראה דכוונתו ליישב מה שקשה דה"ל למיתני נפלה דליקה ערבית כדתני שחרית ומנחה ומיישב כיון דסעודת ערבית אין לה זמן קבוע דכל הלילה זמנה להכי נקט בלילי שבת לאורויי כל שהוא קודם אכילה אפי' בסוף הלילה משא"כ שחרית דוקא קודם סעודה כלומר זמן סעודה עד סוף שעה ששית אבל אחר שעה ששית עבר זמנה ואינו מציל אעפ"י שהוא קודם אכילה אבל רבינו לא בא אלא לכתוב הדין אמר בלילה קודם סעודה ובמנחה כתב בסתם ולא כתב בפירוש קודם סעודה דמתילא מובן קודם סעודה וגם קודם כלות זמנה שהוא קודם סוף ששית:

ודוקא בבית שהדליקה בו וכו' כ"כ התוספות בדבור הראשון בשם ר"ת וכתב לשם באותו בית או באותו חצר וכו' ורצונו לומר בין אם הבתים פתוחים למבוי שכל בית ובית הוא עם חצר שלו בפני עצמו כמו שהוא בזמנינו זה על הרוב ובין אם הם דרים כמו בזמן חכמי התלמוד שהיה בתים פתוחים לחצר וחצרות פתוחים למבוי ודליקה נפלה בחצר בבית אחד מן הבתים שבחצר דכל החצר דינו כבית אחד ורבינו לא הזכיר חצר לפי שבמדינתו היה כל בית ובית בפני עצמו אבל ודאי דכן הדין בנפלה דליקה בחצר וכ"כ הרמב"ם פכ"ג נפלה דליקה בחצר וכו' וכ"כ הסמ"ג וסמ"ק ונראה מדברי רבינו מדכתב דברי ר"ת כאן אבל דין הצלת ג' סעודות ולא כתבם אבל דין הצלת כתבי הקדש כמו שכתוב בתוס' אלמא דמפרש דמ"ש ר"ת דאם נפלה דליקה בבית אחד מותר להציל הכל עיקר דבריו אינן אלא על סיפא דמצילין ג' סעודות וכו' ומצילין סל מלא ככרות וכו' דהתם דוקא כיון דבהיתירא קא טרח דבני טלטול נינהו ולחצר המעורבת דוקא ולא אסרוה אלא מפני דאי שרית ליה לאתחולי בהצלה כולי האי מתוך שהוא בהול ישכח לשבת אתא נמי לכבויי וכשמתה אוסר עליו נמצא מתייאש מן הכל ואינו בא לידי כיבוי ולפי זה ודאי בתים וחצרות דסמוכין לדליקה דלא בהולי כולי האי מותר לכן להציל יותר ממה שצריך היכא דבהיתירא קטרח ולא חיישינן שמא ישכח את השבת אבל כתבי הקודש דבאיסור' קטרח למבוי שאינה מתוקן אף בבתים הסמוכים לדליקה לא התירו יותר ממה שהתירו לאותו בית שנפלה בו הדליקה והכי מוכח בדברי הרא"ש שלא כתב דברי ר"ת בתחלת הפרק אבל הצלת כתבי הקודש אלא כתבו לאחר שכתב המשנה דמצילין מזון ג' סעודות גם לא כתב כל כלשון התוספות דכולה האי פירקא איירי כשנפלה דליקה באותו בית וכו' כדי שלא נטעה לפרש דברי ר"ת גם אכתבי הקודש ומשם למד רבינו לפרש דוקא אהצלת שלש סעודות היכא דבהתירא קטרח:

וכתב בעל התרומות דאפילו מעות וכו' פי' בעה"ת קאי אדברי ר"ת שהתיר לבתים הקרובים לדליקה להציל יותר ממה שהוא צריך דלפ"ז יכולין ג"כ

דרכי משה

שלג (א) וכתב הר"ן פ' מפנין דף ק"ן ע"א דהיינו ט"ו סאין וכ"כ אתבואה צבורה יכול לפנות ט"ו סאין וכ"כ הגהות דף ק"פ ע"ב: (ב) כתב בא"ז מעשה היה בבר"ן שהיו מביאין יין בעגלה מבע"י וכשקידש היום הורידוהו מעגלה כעס עליהם ר' יואל דאין מפנין אוצר בשבת אלא ט"ו סאין ובעגלה היה יותר ועוד דאין מפנין אלא לדבר מצוה וכתב עוד ומעשה שהביאו יין למקום שהיה דר שם אבי העזרי ז"ל בע"ש ולא הספיקו להורידו מעגלה עד שקידש היום והיו הרבה סוסים בעגלה והיה אומר להם העגלן או תורידו היין או תצטרכו לשלם כל הוצאת הסוסים ואעפ"כ לא רצה אבי העזרי לומר להורידו ולא לומר לא"י להורידו עכ"ל וע"ל ר"ס של"ד מדין אמירה לא"י במקום פסידא:

וכתב

פרישה

סי' שלד (א) **וכתב** בעל התרומות דאפי' מעות ודברים המוקצים יכולים להציל דבמקו' פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה כו'. ב"י הביא לשון בעל התרומה ומסיק וכתב עליו נראה מדבריו דלהציל מפני הדליק' לא פשיטא ליה כולי האי להתיר טלטול דבר מוקצה וכן דעת הסמ"ג כו' עד ודוקא בדליקה לא התירו להציל מעות אם לא שיש ספר מפני דלמא אתי לכבויי עכ"ל הסמ"ג. ולענ"ד דאין ראייה מכל זה לחלק דהסמ"ג לא כתב דבדליקה לא התירו להציל כ"א לאותו בית שהדליקה נפלה תוכו שהן טרודין ובהולין טפי התם גזרו משום דאם יצילו ודאי יכבו ומה"ט אפי' לאסור ומזון יותר מג' סעודות נמי אסור ולא נקטו בל' מעות כ"א לאשמועינן אע"ג דהתירו בשביל פסידא מרובה לטלטל משמשיכה פחות פחות מד"א אע"ג דאיכא מוקצה אפ"ה בדליקה באותו בית אסרו אפי' בהפסד מרובה ולא מטעם מוקצה כ"א שמא אתי לכבויי משא"כ בהציל מפני ירא"ת עבדי המושל דלא יבא לעשות ודאי איסור דאורייתא דהא יכול להצניען ברה"י. וכמ"ש הסמ"ג בהדיא ז"ל יכול להצניען במקום שירצה ברה"י אע"פ שהן מוקצה עכ"ל ר"ל כיון דליכא שם ודאי איסור דאורייתא כ"א איסור מוקצה שהוא מדרבנן לא החמירו והקילו משום הפסד מרובה. אבל לאנשים אחרים שאין דרין בבית שנפלה בו הדליקה ודאי ס"ל להסמ"ג שיכולין להציל מעותיהן כיון דלא בהילי כולי האי וכמ"ש רבינו בשם ב"ה ובעל התרומה בשם ר"ת וגם דעת ב"ה כן. ומ"ש בעל התרומה ז"ל ואפי' כי יהיה נמי אסור מפני הדליקה להציל מעותיו כו' לרווח' דמילתא נ"כ וגדול מזה כתב ב"י בשם מהרי"א שדקדק מדברי הר"ן שס"ל דלבעל התרומה דאפי' באותו הבית מותר ע"ש. והכי הלשון דבריו דבעל התרומה דאף א"ת דלא קי"ל כפיר"ת לחלק בין בית זה לבית אחר מ"מ איכא למימר דלא משמו להחמיר כ"א בדליקה ולא מטעם מוקצה אלא מטעם שמא יבא לידי איסור דאורייתא דהיינו שיכבה הדליקה ובדברי' המותרים לטלטל גם כן אסרו ביותר מג' סעודות משא"כ במפני ירא"ת עבדי המושל דלא יבא לידי איסור דאורייתא אבל בחשי אמת דעת ב"ה כדעת ר"ת דלא החמירו בשאר בתים בדברים המותרין לטלטל אפי' ביותר מג' סעודות משום דלא בהול ומה"ט ג"כ מותר להציל בשאר בתים אפי' בדברים המוקצין דבדבר מוקצה אין חילוק בין דליקה לירא"ת המושל היכי דליכא למיחש שיבואו ודאי לאיסור דאורייתא וכן דעת רבינו בדברי ב"ה שהרי אחר שכתב רבינו לחלק בין אותו בית לבתים אחרים כתב שבעל התרומה התיר להציל אפי' דברים מוקצין משמע

פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה כי היכא דשרי למי שהחשיך לו בדרך לטלטל כיסו פחות פחות מד' אמות וכן אם רואה אנסי' באין לביתו יכול ליקח כל מה שבביתו ולהצניע שאין לחוש לאיסו' מוקצה במקום פסידא ונ"ל שהוא אסור שלא התירו למי שהחשיך לטלטלו פחות פחות מד' אמות אלא כדי שלא יבא לידי אסור דאורייתא לטלטלו בהדיא אבל הכא דליכא למיחש שיבוא לידי איסור גדול מזה שודאי ירא להוציאו מפניהם אסו' ועוד אפילו אם מוציאו אין איסור דאורייתא לדידן שאין לנו רשות הרבים (ג) וגם בדליקה נמי ליכא למיחש שמא יכבה כל זמן שלא הגיע אצלו הלכך ודאי אסור להציל דברים המוקצים מפני הפסד ממונו :

הציל

ג"כ להציל אפילו מעות ודברים המוקצים דלא בהילי כולי האי כיון שהדליקה בבית אחר ואעפ"י שהוא מוקצה כבר קי"ל כמי שהחשיך לו בדרך לטלטל כיסו שהוא מוקצה פחות פחות מד' אמות משום פסידא וה"נ שרי משום פסידא ודוקא בבית שנפלה בו הדליקה אסור כל מה שהוא יותר מהצריך לו לאותו שבת אפילו מה שאינו מוקצה גזירה דלמא מתוך שהוא בהול ישכח לשבת ואתא לכבויי אבל בבית הסמוך לדליקה שרי אפילו מה שהוא מוקצה . וכן אם רואה אנסין וכו' פי' יכול להצניע באותו בית במקום מוצנע שאין כאן שום איסור אחר כ"א שמטלטל למוקצה וגם לא יבא לידי איסור אחר ואיכא לאידך דסה"ת כתב וז"ל ואפילו כי יהיה אסור מפני הדליקה להציל בלא שום דבר קדושה עמהם בתיק משום דלמא אתי לכבויי אבל מפני מושלים ופחד שוללי ממון מותר דליכא למיחש כולי האי לאיסור דאורייתא אלמא דמתיר מפני האנסין יותר ממה שמתיר מפני הדליקה וכן כתב בספר מצות גדול הביאו בית יוסף ורבינו בשם ספר התרומה מהפך הסברא כדמשמע מלישנא דוכן אם רואה אנסין וכו' דקאמר דה"ל כאילו אמר לא מיבעיא דליקה דשרי אלא אפי' מפני האנסין נמי שרי וה"כ משמע מהשגתו שהשיג תחלה על מה שהתיר מפני האנסין ואח"כ אמר וגם בדליקה וכו' דמשמע דה"ק דגם בדליקה דאיכא טפי להתיר מבאנסין משום דבדליקה איכא למיחש לאיסור גדול מזה דהיינו דלמא אתא לכבויי הכא מיהו ליכא למיחש לכבוי דדוקא באותו בית שנפלה בו הדליקה דהוא בהיל אתא לכבויי אבל בבית הסמוך לדליקה דאינו בהיל לא אתא לכבויי א"כ ליכא למיחש שיבא לידי איסור גדול מזה ולכן לא התירו לו איסור טלטול וא"כ מהפך הסברא בשם סה"ת ונראה בעיני פשוט דהאי וכן אם רואה אנסין הוא לשונו של רבינו שתופס הסברא איפכא מסברת סה"ת והסמ"ג וה"ק רבינו הנה בעה"ת התיר לטלטל מוקצה גבי דליקה וכן התיר אפילו מפני האנסין ונ"ל שהוא אסור דלא מיבעיא מפני האנסין דאסור כיון דליכא למיחש שיבא לידי איסור גדול מזה אלא גם מפני הדליקה דאיכא צד סברא למיחש שיבא לידי איסור גדול מזה אפ"ה לא חיישינן ליה ואסור ולענין הלכה נלפע"ד דהדין עם בעה"ת דבבית הסמוכין לדליקה דלא בהילי כולי האי ולא חיישינן שמא ישכח לשבת ואתא לכבויי בשוגג ולפיכך מותר להציל הכל וכמ"ש ר"ת התם נמי אין לחוש לאיסור מוקצה במקום פסידא וראייתו ברורה ממה שהתירו במי שהחשיך לטלטל את כיסו משום פסידא דמ"ש רבינו דהתם לא התירו אלא כדי שלא יבא לידי איסור דאורייתא וכ"כ ה' המגיד בפ"ו ע"ש הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הר"ן בר"פ מי שהחשיך משמו ומביאו ב"י ונחלקו על בעה"ת הוא תמוה טובא דהא התם ליכא למיחש שמא ישכח השבת דלאו בהיל הוא אלא כיון דקים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אי לא שרית ליה איסור מוקצה שהוא קל כדי שלא יפסיד ממונו אתי לידי איסור חמור לאתויי ד' אמות בר"ה במזיד א"כ ה"נ אי לא שרית ליה להציל ממונו שיש בו איסור מוקצה שהוא קל אין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואתא לחפור בקרקע במזיד ולהטמין ממונו שם להצילו מפני הדליקה או מן האנס או להוליכו חוץ לעיר למקום אחר בכרמלית דאית בה ר"ה גמורה וכיוצא בזה מאיסורי דאורייתא ודוקא באותו חצר שנפלה בו הדליקה דאיכא למיחש שמא ישכח לשבת ויכבה בשוגג הלכך כדי להצילו מחיוב חטאת שיגיע על ידינו כשנתיר לו להציל הכל אמרו רבנן שלא להתיר לו אפי' דברים המותרים אלא מה שהוא צריך אבל באינו בהול דליכא למיחש לשמא ישכח אלא כיון דאיכא פסידא כמי שהחשיך וכו' ויבא לידי איסור דאורייתא במזיד התירו לו איסור מוקצה משום פסידא דשוב לא יבא לידי איסור דאורייתא ה"נ בדליקה ובאנסין אין לחוש לאיסור מוקצה משום פסידא בבית הסמוך לדליקה ואפילו את"ל דליכא הכא בדליקה ובאנסין הך חששא שיבא לידי איסור גדול מזה כמו שהוא במי שהחשיך וכו' מ"מ הסברא הפוכה דהתם דחיישינן שמא יהא חוטא במזיד יהא נשכר ולהתיר לו המוקצה כדי שלא יפסיד ממונו והכא דליכא למיחש שיהא חוטא במזיד יהא נפסד שלא להתיר לו המוקצה ושיפסיד ממונו סברא זו מרפסא איגרא אף עפ"י דלמאי דפי' הרא"ש ורבינו לא התיר ר"ת בבית הסמוך לדליקה להציל הכל אלא במידי דשרי לטלטולי וגם דוקא לחצר המעורבת אבל היכא דאסור לטלטולי א"כ לחצר שאינה מעורבת אף בבית הסמוך לדליקה אסור כמו בבית שנפלה הדליקה כדפי' בסמוך מ"מ לרבינו כרוך ולהסמ"ג ולהסמ"ק אינו כן אלא בבית אחר הסמוך לדליקה הכל מציל אפילו דברים שהן אסורים בטלטול משום מוקצה ודוקא לחצר מעורבת והכי משמע ממ"ש התוס' בדבור הראשון בשם ר"ת דכולי האי פירקא וכו' והא דכתב הסמ"ג דמותר לטלטל המוקצה בביתו מפני יראת מושל ודוקא בדליקה לא התירו להציל מעות וכו' ומביאו ב"י היינו דוקא בבית שנפלה בו הדליק' דלמא אתא לכבויי בשוגג דמתוך שהוא בהול ישכח את השבת כדכריתות והב"י על פי דברי מהר"י אבוהב חולק ואמר דאף בבית שנפלה בו הדליקה מותר להציל דברים חשובים המוקצים כגון מעותיו וכיוצא בהן דאי לא שרית ליה אתא לכבויי במזיד אלא דבדברים המותרים שאינן חשובים אסרום להציל ביותר ממה שצריך להם לאותו שבת דאי לא שרית להו לא אתא לכבויי להצילם ועל פי זה כתב בש"ע בתחלה בדברים המותרים לחלק בין בית שנפלה בו הדליקה לבית הסמוך לדליקה כמו שכתב רבינו והוא ע"ש ר"ת וכמו שמפרש הרא"ש ואחר כך כתב דבמעות ושאר דברים המוקצים יש מתירים ויש אוסרים וכו' ומשמע דיש מתירין אפי' בבית שנפל' בו הדליקה ויש אוסרין אפי' בבית הסמוך לדליקה ולפעד"נ פשוט דבבית שנפלה בו הדליקה מעולם לא התיר שום אדם לא דברים המותרים ביותר ממה שצריך לאותו שבת ולא דברים החשובים המוקצים דטעמא דאיסורא הוא דאי שרית ליה לאצולי חיישינן שמא מתוך שהוא בהול ושכח את השבת ואתא לכבויי בשוגג ולא אמרינן אי לא שרית ליה אתי לכבויי במזיד דאין אנו אחראין לרשעים ולא דמי למי שהחשיך וכו' דהתם אם אנו מתירין לו איסור מוקצה הקל כדי שלא יפסיד שוב לא יהא

נעשה

לו בדרך ועוד יכול לישב שם בעירו ולשמרו או ליתן שם שומר א"י אבל בפחד לסטים מותר לטלטלן ולהצניען במקום המשתמר עכ"ל נראה מדבריו דלהציל מפני הדליקה לא פשיטא ליה כולי האי להתיר טלטול דבר מוקצה וכן דעת סמ"ג להתיר טלטול מוקצה מפני יראת אנס ומיהו פשיטא ליה דאסור לטלטל דבר המוקצה מפני הדליקה שכתב וז"ל ונראין הדברים דאם ירא פן יבואו אנסים ליקח המעות שבתיבתו בשבת או כספו וזהבו שאינם כלים מותר להצניען במקום שירצה כרב"י אף על פי שהם מוקצים וגדולה מזו התירו משום פסידא להוליך פחות פחות מד' אמות דרך ר"ה שיש לחוש לאיסורא דאורייתא' וכ"ש הא ודוקא בדליקה לא התירו להציל מעות אם לא שיש ספר עמהם דלמא אתי לכבויי עכ"ל וה"ה כתב בפ"ז גבי מי שהחשיך לו בדרך וכו' וכתו' כתבו מכאן יש ללמוד למי שמתירא מן הליסטים שהוא מותר לטלטל המעות כדי להטמינן דמשום הפסד התירו לו לטלטלן ונחלקו עליהם הרמב"ן והרשב"א ונתן טעם הרשב"א לאיסור ואמר שבכאן לא התירו לו דבר קל משום הפסד ממונו אלא כדי שלא יעבור על דבר חמור אבל במתירא מן הליסטים אין מתירין לו טלטול כדי שלא יבא לידי טלטול עכ"ל וגם הר"ן בר"פ מי שהחשיך כתב בשם התו' ובשם בעל התרומה שמותר לטלטל המעות מפני הליסטים או מפני הדליק' וכ' שהרמב"ן והרשב"א חלוקים בדבר ואוסרים לטלטל דבר המוקצה מפני הליסטים או מפני הדליק' וגם הוא ז"ל הסכים עמהם · וכתב הרשב"א בתשובה דאפי' לומר לא"י לא התירו אלא במי שהחשיך לו והיה עמו א"י נותן כיסו לא"י כדי שלא יבא לידי איסורא דאורייתא הא בעלמא לא דכל שאינו עושה אינו אומר לא"י ועושה משמע מדבריו דסחורה שירדו עליה גשמים והיא נפסדת בתוך המים אסור לטלטלה או לומר לא"י לטלטלה וכבר כתבתי בדין זה ס"ס ש"ז : **ונ"ל** שהוא אסור שלא התירו וכו' כלומר דע"כ לא התירו למי שהחשיך לו בדרך ואין עמו א"י ולא חמור להוליך כיסו פחות פחות מד"א אלא כדי שלא יבא לטלטלו ד"א בר"ה דהוי איסור דאורייתא אבל הכא גבי אנסים ליכא למימר דאי לא שרית ליה לטלטולו להטמינם בתוך הבית יוציאם מרשות היחיד לר"ה דהוי איסור תורה שהרי הוא ירא להוציאם מפני האנסי' הבאים לביתו ועוד אפי' היכא דאפשר להוציאם קודם שיבואו האנסים אם יוציאם ליכא איסורא דאורייתא שהרי אין לנו ר"ה וכיון דאינו יכול לבא לידי איסור תורה למה נתיר לו את האסור וקושיא זו היא מ"ש ה"ה שהקשה הרשב"א על דין זה : והגאון מהרי"א ז"ל כ' על דברי רבינו ואיני מבין זאת הקושיא לפי שהוצאה לכרמלית יש בו טלטול ויש בו הולכת ד"א וזה אסור יותר מכשאין בכאן אלא טלטול לבדו עכ"ל ובמה שכתבתי נתיישב זה דכיון דלא אשכחן דשרי רבנן איסור דדבריהם אלא כי היכי דלא ליעבד איסור תורה א"כ היכא דליכא למיחש דליעבד איסור תורה לא שרינן ליה איסורא דרבנן כי היכי דלא ליעבד איסורא דרבנן ואפי' היכא דאיכא למיחש דליעביד כמה איסורא דרבנן לא שרינן ליה :

ומ"ש עוד רבינו וגם בדליקה נמי ליכא למיחש שמא יכבה וכו' כלומר גם בדליקה נמי לא שרינן לטלטל ולהציל דברים המוקצים כדי שלא יבא לכבות הדליקה דכל זמן שלא הגיע אצלו ליכא למיחש דאי לא שרית ליה אתי לכבויי והטעם זה בבתים שלא נגעה בהם הדליקה אין מתירין לו לטלטל דברים המוקצים ולא הוצרך רבינו לדבר בבית שנפלה בו הדליקה דבההיא פשיטא ליה שלא נתיר לו לטלטל שום דבר מוקצה דאי שרית ליה אתי לכבויי כדאמר בגמרא בהצלת דברים שאינם מוקצים כנ"ל אבל הר"ר מהרי"א ז"ל דקדק מדברי הר"ן בפרק מי שהחשיך דבעה"ת אפילו בבית עצמו שנפלה בו דליקה התיר ושרבינו לא הקשה עליו אלא לענין שאר בתים שאין הדליקה בהם אבל על הבית שהדליקה בו לא הקשה דשפיר דמי להתיר לו טלטול מוקצה כי היכי דלא ליתי לכבויי ע"כ ותמהני דכיון דבגמרא אסרו להציל אפילו דברים המותרים לטלטל משום דאי שרית ליה אתי לכבויי ובבית שנפלה בו הדליקה עסקינן כדמשמע היכי ניחא דשרי לטלטל באותו בית דברים המוקצים כי היכי דלא ליתי לכבויי ושמא י"ל דס"ל דדברים המותרים אינם חשובים ואי לא שרית ליה לא אתי לכבויי להצילם שהרי אינן חשובים ואי שרית ליה מתוך שהוא טרוד בהצלה ישכח שהוא שבת ואתי לכבויי אבל מעות וכיוצא בו אי שרית ליה להציל אפשר שישכח ויכבה ואפשר שלא יכבה ואי לא שרית ליה מתוך שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אתי לכבויי במזיד ודוחק (א) :

הציל

דרכי משה

שלד (א) וכתב בהגהות אלפסי החדשים ויכול להציל ג' סעודות מכל מין ומין שאם הציל בשר ג' סעודות יכול אח"כ להציל דגים שיכול לומר בדגים אני חפץ עכ"ל ריא"ז :

ועוד

פרישה

משמע דקאמר בתים דוקא קאי וכמ"ש ג"כ טעם ע"ז דליכא למיחש לאיסור מוקצה במקום פסידא ובאותו בית הא איכא למיחש לאיסור כיבוי שהרי אפי' דברים המותרין לא התירו באותו בית להציל כ"א ג' סעודות וכמ"ש רבינו ג"כ בסוף מדברי ב"ה ז"ל וגם בדליקה נמי ליכא למיחש שמא יכבה כל זמן שלא יגיע אצלו. משמע הא בביתו בית דאיכא למיחש ביה מיניה לא איירי וכמ"ש ב"י שם. ומ"ש רבינו בשם בעל התרומה בסו' זה וז"ל אם הניח התפילין בארנקי שמלאה מעות כו' אבל אם הניח בו טבעת או כלי אחר שמותר לטלטלו אין הארנקי מתבטלת אגבו שהכלי אינו חשוב ובטל לגבי ארנקי. ק"ק במאי איירי אם באותו בית הא אפי' הטבעת אסור דלא התירו בו אלא מזון ג' סעודות. ואי בשאר בתים הא ס"ל לב"ה דאפי' מעות בעיניהן מותר להציל וצ"ל דמיירי בטבעת שמניח בידו לקשור בו ארנקי ומטלטלו אגב הטבעת שמלבשו ודרך לבישה מותר אפי' באותו הבית כל מה שיכול ללבוש ובכלי תשמישו פשיטא דלק"מ דהא התירו להציל כל כלי תשמישיו שהן לצורך ג' סעודות כמ"ש כ"כ פשוט והביאה הב"י בסמוך ובככר ותינוק דסמ"ג מיירי באותו בית ובככר דצריך לג' סעודותיו וק"ל. אבל מ"ו ז"ל כתב בביאוריו דמיירי באותו בית ועל ידי קיפול דמתי' להציל כל מה שמקפל בכלי א' ומוציא בפעם א'. וק"ל בלא טבעת וככר נמי כיון דמשום מוקצה לא גזרו ועל ידי קיפול שרי להציל דה"ה מותר להציל מעות בעיניהן ע"י קיפול ואפי' לפי מ"ש ב"י בשם בעל התרומה דבקיפול שרי לו כהוציא כמה פעמים שבכל פעם אינו מוציא יותר מג' סעודות לכל א' וא' מ"מ מעות ודאי הכי דינא מסתמא קיפול דאם מותר להציל מפני פסידא דבר מוקצה בלא קיפול ג"כ ה"ל להתירו. ויותר היה נ"ל דמיירי בלא קיפול אלא מציל בפעם א' סל מלא ואז התירו לו אפי' להציל מעות שבכלי אלא שא"כ קשה אפי' בלא טבעת נמי ע"י הזימון שבכלי שמצילו. וגם קשה למהר"א שדקדק מדברי הר"ן דנ"ל דבעל התרומה מתיר אפי' באותו הבית ק' דא"כ אפי' טבעת וכלי נמי :

(ג) וגם בדליקה נמי ליכא למיחש שמא יכבה כל זמן שלא הגיע אצלו ור"ל הא אי איכא למיחש היה מתירין ג"כ אע"ג דכיבוי מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא ואינו חייב עליה לר"ש מ"מ איכא בה צד דאורייתא וכמ"ש הר"ן וב"י הביאו בסמוך. ואל תטעה לומר ולדייק מדברי רבינו הא באותו בית שכבר הגיע הדליקה אצלו ואיכא למיחש לשמא יכבה מסכים לב"ה שמותר להציל המעות כדי שלא יבא לידי איסור חמור דהיינו שיכבה דזה בודאי אינו וכמ"ש לעיל בסמוך אלא באותו בית ודאי אסור דלא מהני ולא מידי דאף אם שרית ליה איסור מוקצה ויציל המעות אתי לכבויי כיון שהוא בהול וטרוד. ולא בא רבינו אלא להוציא מדעת בעל התרומה דמתיר בשאר בתים היכא דאינו בהול. ומש"ה קאמר דו"ש דכיון דלא הגיע הדליקה לאותן בתים ליכא למיחש שיבא לאיסור דאורייתא ומש"ה לא התירו

איסור

הציל פת נקייה לא יציל פת הדראה אבל איפכא שרי: (ג) מצילין מיוה"כ לשבת אבל לא משבת ליה"כ וי"ט ולא לשבת הבאה והא דאין מצילין מזון אלא של ג' סעודות היינו דוקא בב' כלים אבל בכלי אחד מצילין אפילו כל הכלי מלא אפי' אם הוא מחזיק הרבה (ד) ואפי' פירש טליתו וקיפל והביא לתוכו וחזר וקיפל והביא לתוכו שרי כיון שמוציא הכל בפעם אחת ולובש כל מה שיכול ללבוש ומוציא ופושט וחוזר ולובש ופושט ואומר לאחרים בואו והצילו לכם כל אחד מזון שלשה סעודות ויכולין ללבוש כל מה שיוכלו ללבוש ואם רוצין זוכין בו מן ההפקר כיון שאמר הצילו לכם ואם אינן רוצין לזכות אלא רוצין להחזירו ולקבל

הציל פת נקייה וכו' עד ולא לשבת הבאה ברייתא שם: וכתב הר"ן מדאמרינן אבל לא משבת ליה"כ משמע דמיה"כ למוצאי יוה"כ מצילין מזון סעודה אחת והכי איתא בירושלמי וכ"כ ה"ה בפכ"ג בשם הרשב"א ז"ל וכתב עוד שם ה"ה דאיתא בירושלמי דמצילין לחולה ולזקן ולרעבתן כביטני:

והא דאין מצילין אלא מזון ג' סעודות היינו דוקא בב' כלים וכו' משנה שם (קכ.) מצילין סל מלא ככרות אף ע"פ שיש בו מאה סעודות ועיגול של דבילה וחבית של יין ובגמרא שם והא תנא רישא שלש סעודות והא לא אמר רב הונא ל"ק כאן בבא להציל כאן בבא לקפל ופירש"י להציל. בבת אחת מציל כל מה שבכלי דהא חדא ומנא הוא מה לי פורתא מה לי טובא: לקפל. כלים הרבה זה עם זה לטרוח ולחזור ולהוציא מזון ג' סעודות הוא דיכול להציל בכלים הרבה ותו לא שכל אחד טורח בעצמו הוא ורב אבא שני בגוונא אחריתא ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב הונא וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ג. ומשמע מדבריהם דאפילו במוציא בבת אחת כל שהוא בכלים הרבה אסור אם הוא יותר מג' סעודות וכ"כ ה"ה שם דלא שרי להציל יותר משלש סעודות אלא בכלי אחת ובבת אחת: ובעה"ת פי' דבא לקפל היינו שמקבץ ממקומות הרבה ונותן למקום אחד ומוציא והולך הרבה דרכים לא יוציא בדרך רק ג' סעודות ואפילו במבואו חצר עכ"ל משמע מדבריו שיכול להציל כל מזון שיש לו כל שאינו מציל יותר ממזון שלש סעודות בכל דרך וכן כתוב בהגהות מרדכי שמציל מזון ג' סעודות לכל אחד בכל דרך שילך אבל הר"ן כתב אמתני' דשרינן בהצלת מלבושין לחזור וללבוש ולהוציא הא דלא שרינן הכי גבי אוכלין ומשקין משום דהתם כיון דבידו הוא מוציא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי אבל הכא כיון שאי אתה מתירו אלא דרך לבישה רמי אנפשיה ומדכר וכ"כ ה"ה בפכ"ג בשם הרשב"א ומשמע דבשום גוונא לא התירו לו יותר מדרך אחד: **ואפילו** פירש טליתו וקיפל וכו' בעיא שם ואיפשיטא דכבא לבבי' דמי ובספרי הרי"ף שבידינו לא יש שום פי' בעיא זו וה"ה כתב בפכ"ג וז"ל ופירשו בהל' שהביא כלים הרבה וקיפל טליתו עליהם והוציא הטלית מקופל על הכלים הנמצאים כמלאים אבל הרמב"ן פי' שזה אסור הוא כיון שהמזון בכלים מחולקים ולא התירו אלא בכלים מלאים ומערן בתוך הטלית ואח"כ הוציא הטלית מלאה אוכלים וכ"נ מדברי רבי' ועיקר עכ"ל וכ"נ מדברי רש"י. וכתב הר"ן שמדברי התוס' נראה שאפילו קיפל והניח כלים הרבה לתוך כלי אחד כבא להציל דמי ואין כן דעת רש"י ע"כ. תנן בפ' כל כתבי (שם) ולשם הוא מוציא את כל כלי תשמישו כלומר למקום שהתירו לו להציל מזון ג' סעודות מוציא כל כלי תשמישו ופירש"י כלי תשמישו. הצריכים לו לאותו היום כגון טסות וקיתוניות:

ולובש כל מה שיכול ללבוש ומוציא וכו' משנה שם לובש כל מה שהוא יכול ללבוש ועוטף כל מה שהוא יכול לעטוף ר' יוסי אומר י"ח כלים וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי ופסקו הפוסקים כת"ק וכתב הר"ן דאפשר דלא פליגי רבנן עליה דרבי יוסי אלא משום דכיון דאינו מציל אלא ברשות היחיד לא חיישינן דלמא נפיק בהו לרשות הרבים אבל היכא דנפיק בהו לר"ה מודו דאסור משום משוי אבל ממ"ש רבינו דין זה בסי' ש"א דבמוציא מרה"י לר"ה עסקינן נראה דאפילו למיפק בהו לר"ה שרי כיון שדרך לבישה הוא מוציאם אלא שבסימן זה אחר שכתב לובש כל מה שיכול ומוציא וכו' כתב ואין מצילין אלא לחצר המעורבת אבל לשאינה מעורבת אין מצילין כלל ומשמע דלא שרי להוציא לבושים שאינם צריכים לו אלא ברה"י דוקא אם לא נאמר דלא קאי האי אין מצילי' אלא אאוכלי' וכלים ולא אמלבושים ובהגהות מרדכי כתב לובש ומוציא ופושט וחוזר ולובש ומציל הרבה אפילו לחצר שאינה מעורבת:

ופושט וחוזר ולובש ומוציא משנה הזכרתיה בסמוך ובגמרא (שם) ת"ר לובש ומוציא ופושט וחוזר ולובש ומוציא ופושט ואפילו כל היום כולו דברי ר"מ ר"י אומר י"ח כלים ומשמע בהדיא דהא דתנן וחוזר ולובש ומוציא לאו דברי ר' יוסי בלבד היא אלא ד"ה וכ"כ בספר התרומה ובסמ"ג וכ"פ ה"ה בפ' כ"ג וכתב שזה לא נזכר בדברי הרמב"ם ז"ל בביאור ואני אומר שלא בביאור ולא ברמז לא נזכר בדבריו זה ואדרבה משמע מתוך דבריו שאינו פושט וחוזר ולובש ומוציא שהרי כתב נפלה דליקה בחצר וכו' לפיכך גזרו שלא יציל אלא מזון שהוא צריך לו לאותו שבת וכלים שצריך להשתמש בהם בשבת ובגדים שיוכל ללבוש שנמצא מתייאש מן הכל ואינו בא לידי כיבוי נראה מדבריו שאינו מציל אלא בגדים שהוא יכול ללבוש בלבד ואינו פושט וחוזר ולובש ומוציא כשם שאינו יכול להציל אלא מזון ג' סעודות לבד ואינו מציל וחוזר ומציל ואפשר שטעמו מפני שהוא סובר דכי תנן במתני' פושט וחוזר ולובש ומוציא דברי ר"י הם ות"ק פליג עליה דאל"כ הכי ה"ל למיתני לובש כל מה שהוא יכול ללבוש וחוזר ולובש ומוציא כדקתני ר"מ בברייתא וס"ל דר"מ לאו היינו ת"ק דמתני' והלכה כת"ק דמתני' הלכך אינו פושט וחוזר ולובש ומוציא:

ואומר לאחרים בואו והצילו לכם וכו' עד ולא הוי שכר שבת משנה שם ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם הם פקחים עושין עמו חשבון לאחר השבת ומפרש בגמ' דס"ק ואם היו פקחים ידעי דהכ"ג לאו שכר שבת הוא עושין עמו חשבון לאחר השבת וטעמ' דשרי ליטול שכר פירש"י משום דהכה"ג לאו שכר שבת הוא דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחית והרמב"ם כתב בפרק כ"ג שהטעם לפי שאין שם מלאכה ולא איסור שלא הוציאו אלא במקום המעורב: והא דאמרינן דמותרים לקבל שכר על הצלתם מוכח בגמרא דחסידים לא שקלי האי אגרא ומתני' בירא שמים הוא ופירש"י דאע"ג דלאו שכר שבת גמור הוא שהרי לא התנה עמו ומהפקירא זכו אפ"ה חסידים יש להם לוותר משלהם בכל מקום כנדנוד עבירה: **וכתב** הר"ן דמשמע מדברי רש"י שזוכין מן ההפקר בדברים שמצילין אם רצו לעכבן מפני שאמר להם הצילו לכם כלומר לעצמכם והוא ז"ל כתב דאין צורך לכך דאפילו לא אמר להם הכי כיון שהוא אינו רשאי להציל יותר ממזון ג' סעודות הרי הוא מופקר לכל מידי דהוה אמציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר: וכ"כ מהרי"א ז"ל תירץ דלא דמי דשאני הכא דיכול להציל הוא אלא דאסרו רבנן עליה ואע"ג דאין זו סברא דכל שאינו יכול להציל מחיוב טעם שיהיה ה"ל כזוטו של ים: **כתב** הר"ן בשם ה"ר ישעיה מטרני ז"ל דהנך אחרים רשאים להציל אפילו כמה ואפילו בכלים הרבה דליכא למיחש בהו דלמא אתי לכבויי דאדרבה דליקה גורמת להם שיכולין לזכות מן ההפקר ואפשר דאע"ג דכתב רש"י בר"פ חבית (קמג.) ואומר לאחרים בואו והצילו לכם כל א' מזון ג' סעודות דמשמע דגם הבאים להציל אינם יכולין להציל יותר ממזון ג' סעודות שאני התם דחיישינן שמא יביא כלים דרך ר"ה והאי חששא שייכא באחרים כמו בבעה"ב אבל הרמב"ם כתב בפכ"ג שגם אחרים הבאים להציל אינם יכולין להציל יותר ממזון ג' סעודות כדין בעה"ב וכך הם דברי רבי':

ואין

נעשה איסור דאורייתא על ידו משא"כ הכא דאם נתיר לו להציל שמא ישכח את השבת ואתא לכבויי ויהא נעשה איסור דאורייתא על ידיו שהתרנו לו להציל אבל בבית הסמוך לדליקה לשם יש מתירין סמ"ג וסה"ת להציל את המוקצה משום פסיד' ויש אוסרין הם רבינו ועפ"י דברי הרא"ש שמפרש דלא התיר ר"ת בבית הסמוך לדליקה להציל את הכל אלא כל דברים המותרים בלבד אבל לא דברים המוקצים ויש מתירין הם רבינו ברוך והנמשכים אחריו ולדעתינו הענייה העיקר הוא כדברי המתירים ודוקא בבית הסמוך לדליקה אבל בבית שנפלה בו הדליקה הכל אסור להציל זולתי דברים המותרים לצורך אותו שבת בלבד וכל המלבושים שיכול ללבוש כו' כמו שיתבאר בסמוך בס"ד:

ולובש כל מה שיכול ללבוש וכו' משנה ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף ר' יוסי אומר י"ח כלים וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי והאי חוזר ולובש וכו' ליכא לפרש דר' יוסי היא ולא דת"ק דא"כ קשיא אמאי מיקל בתחלת לבישה דאפי' טפי מי"ח כלים ומחמיר בחזרה דאינו חוזר ולובש ור"י מחמיר בתחלת לבישה דוקא י"ח כלים ומיקל בחזרה וליכא למימר דלא פליג ר"י אלא בתחלת לבישה אבל בחזרה מודה לת"ק דאכתי קשה לר"י מ"ט מחמיר טפי בתחלת לבישה מבחזרה אדרבה איפכא מסתברא בע"כ דר"י לא ס"ל חזרה כלל אלא לובש י"ח כלים ואינו פושטן לחזור וללבוש ולהציל לאחרים וכן פרש"י וכן פי' בספר התרומה בסימן רמ"ה וא"כ האי וחוזר ולובש וכו' אתא לת"ק וכ"כ הרא"ש והכי משמע מברייתא דתני בדר' מאיר חוזר ולובש והוא ת"ק דמתני' דפליג אדר' יוסי במשנה ובברייתא והלכה כת"ק וכן פסקו הפוסקים ומה שקשה אמאי לא תני במשנה חוזר ולובש מקמי דתני ר"י אומר י"ח כלים וכדקתני בברייתא י"ל דאי הוה תני הכי ה"א דר"י לא פליג אלא אחזרה י"ח כלים ותו לא אבל בתחל' לבישה מודה לת"ק דאפי' טפי מי"ח כלים להכי תני לדר"י אתחילת לבישה דוקא י"ח כלים ובתר הכי תני וחוזר ולובש ומוציא דאתאן לת"ק ולא פליג עליה ר"י אלמא דלית ליה לר' יוסי חזרה כלל דאי איתא דאית ליה חזרה ה"ל לפרושי בהדיה היא החזרה וא"ל א"כ בברייתא איכא למיטעי דר' יוסי לא פליג אלא אחזרה דהא פשיטא כיון דבמשנה מוכח דר' יוסי פליג אתחילת לבישה תו ליכא למיטעי בברייתא ושפיר איכא למימר דתנא דברייתא קא סמיך אתנא דמתניתין אבל לא איפכא. אבל הב"י כתב וז"ל דהא דתנן וחוזר ולובש ומוציא לאו דברי ר"י בלבד היא אלא דברי הכל היא וכ"כ בסה"ת ובסמ"ג וזה כשגגה שיוצא לפני השליט דבסה"ת סימן רמ"ה כתב וז"ל כך סיפא וחוזר ולובש מדברי ת"ק הוא שיכול ללבוש אפילו יותר מי"ח כלים ופושט וחוזר ולובש ומוציא ולר"י י"ח ולא יחזור ויוציא יותר וכן פירש"י וכן מוכח בברייתא דקתני וחוזר ולובש על ר"מ ולא על ר"י עכ"ל הרי מפורש דלר"י י"ח ולא יחזור ויוציא יותר כפרש"י וכך סיפא מדברי ת"ק הוא ובסמ"ג פסק בסתם וחוזר ולובש ומוציא ולא הזכיר דכך הוא הדין לת"ק או לר"י מיהו ב"י לא נתכוין בדבריו אלו אלא לומר שכך פסקו הלכה דפושט וחוזר ולובש ומוציא כדברי רבינו: ומ"ש ב"י עוד דמדברי הרמב"ם משמע דאינו פושט וכו' משום דמפרש דר' יוסי הוא דתני לה ואין הלכה כר' יוסי אלא כת"ק דאינו חוזר ולובש כלל הוא תימה רבה דת"ק מיקל בתחלת לבישה ומחמיר בחזרה ור"י מחמיר בתחלת לבישה ומיקל בחזרה:

ואם רוצין זוכין בו מן ההפקר כיון שאמר הצילו לכם דברי רבינו בזה הם כפירוש רש"י בגמרא אהא דתנן ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם היו פקחין עושין עמו חשבון דמקשינן חשבון מאי עבידתיה מהפקירא קא זכו ופירש רש"י דהא הצילו לכם קאמר להו לנפשייכו והקשה הר"ן דאין צורך לכך דאפי' לא אמר להו הכי כיון שהוא אינו רשאי להציל אלא מזון ג' סעודות הרי הוא מופקר לכל מידי דהוה אמציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר עכ"ל וליישב דעת רש"י ורבינו נראה דלא דמי לזוטו של ים שהיה אבוד ממנו ומכל אדם הני ודאי הוה הפקר לכל מחילה אבל כאן דאינו אבוד שהרי יש לממונו של זה הצלה ע"י א"י שיאמר להם כל המכבה אינו מפסיד איכא למימר דאעפ"י שאמר לכולם בואו והצילו דעתו היה שיקבלו שכר ממנו על הצלתם ולא הפקיר כלל אבל מדאמר לכם דמשמע לנפשייכו ה"ל הפקר ודאי: **ואם** אין רוצים וכו' ולא הוי שכר שבת שם בגמרא ופרש"י דכה"ג לאו שכר שבת הוא דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחית עכ"ל אבל הרמב"ם כתב שהטעם לפי שאין שם מלאכה ולא איסור הוצאה שלא הוציאו אלא למקום המעורב עכ"ל ותימה מ"ש מהא דתניא השוכר את הפועלים לשמור הזרעים והפרה והתינוק אין נותנין לו שכר שבת אע"ג דאין שם לא מלאכה ולא איסור הוצאה וע"ל בסי' ש"ו ולקמן בסי' תקפ"ה במ"ש ב"י שוב ראיתי שה"ה בפכ"ג הקשה קושיא זו אדברי הרמב"ם ויישבה ע"ש:

ואין

פרישה

איסור הלכת מעות ומוקצה ג"כ לגבייהו קיל. ומ"ש במי שהחשיך לו שהקילו לטלטל ולא חששו שיבא לידי איסור דאורייתא מכח טירדתה. דודאי לא שייך שם בהול כ"כ כמו בשריפ' שהוא דבר שאינו בידו כמו במי שהמשיך שהוא בידו שיכול להספיק כאן. והעבדי' שהוא יכול לשמוע בדר"י וק"ל:

(ג) **ומצילין** מיה"כ לשבת ל' משנה וברייתא דס' כ"כ נקט רבינו אע"ג דבזמנינו דקובעים ר"ח ומועדי' ע"פ החשבון לעולם לא מזדמן שיהיה י"כ ושבת זה אחר זה משום יוקי' ומתני' אם דוחין הקביעות כידוע וליכא למימר דמ"ל דמצילין לשבת שיהיה אחר יום או יומיים דא"כ משבת לשבת ג"כ היה מותר להציל וק"ל. ומ"ש אבל בכלי א' מצילין אפי' כל הכלי אלא ל' כל ל' שאינו מוקצה דהכ"ל אפי' בכלי שלם:

(ד) **ואפילו** פירש טליתו וקיפל כו' כיון שמוציא הכל בפעם א' עיין בב"י שכתב בשם התרומה וז"ל פי' דבא לקפל היינו שמקבץ ממקומות הרבה ונותן למקום א' ומוציא והולך בהרבה דרכים לא יוציא בדרך רק ג' סעודות וכתב ב"י ע"ז משמע מדבריו שיכול להציל כל מזון שיש לו כל שאינו מציל יותר ממזון ג' סעודות בכל דרך וכ"כ בהגמ"ר כו' ע"ש. והנה בהגהות מרדכי לא מצאתי סכ"ך ל"מ במרדכי עצמו ריש פ' כ"כ ואפשר שהב"י הוא ואינו מהגמרדכי. ובאמת יש לתמוה ע"ז גם לא נמצא כתוב כן בשם בעל התרומה בשום פוסק וודאי טירוף גדול בזה לא היה לבן לסמוכו מלכתוב כן בשמו ולהכריח ממו מן לפלוג אמו גם מעיקרא דדינא יש לתמוה למה ליה לבעל התרומה להוסיף ולהקל בפירוק הסוגיא שם שאינו צריך כי אפשר שגם כי פירש מ"ש כאן שבא לקפל דר"ל שמקבץ ממקומות הרבה

ירידי'

ולקבל שכר על הצלתם הרשות בידם ולא הוי שכר שבת ואין מצילין אלא לחצר המעורבת אבל לשאינה מעורבת אין מצילין כלל כתב בעל התרומות דכל הצלה דהכא מיירי לחצר ולמבוי הסמוכין לר"ה וגם אינן מקורין ודמו לר"ה הלכך אין מתירין להציל אלא מזון ג' סעודות וכלים הצריכים אבל בבית אחר שעירב עמו יכול להוציא כל מה שירצה ואינו נ"ל דכיון דטעמא הוא א משום שמא יהא טרוד ויכבה א"כ מה לי בחצר ומה לי בבית : כל כתבי הקדש מצילין האידנא מפני הדליקה וקורין בהן אפילו כתובים בכל לשון בסם ובסיקרא ובכל דבר וכן הברכות וקמיעין מצילין

ואין מצילין אלא לחצר המעורבת וכו' משנה שם (קכ.) להיכן מצילין אותה לחצר המעורבת בן בתירא אומר אף לשאינה מעורבת ופסק הרמב"ם בפכ"ג כת"ק והכי נקטינן דלא כסמ"ג שכתב שרבינו ברוך פסק כבן בתירא :

כתב בעה"ת דכל הצלה דהכא לחצר ומבוי הסמוכים לר"ה וכו' כ"כ סמ"ג וסמ"ק והמרדכי והר"ן בפ' כל כתבי וכתב הר"ן שהקשה הרמב"ם דכיון דטעמא משום חשש כיבוי מה לי לחצר מה לי לבית חבירו וכמו שהקשה רבינו ועוד הקשה עליו דהא אפילו לשמא יוציא לר"ה איכא למיגזר נמי בבית חבירו כדגזרו שבת (קיז:) גבי נשברה לו בראש גגו :

וכתב עוד בעה"ת דהא דאינו מציל אלא מזון ג' סעודות וכלי תשמישו הצריכים לו לאותו יום לבד היינו במציל לחצר חבירו שיש עירוב אבל לחצר שלו שא"צ עירוב מציל כל חפציו בין מזונות בין בגדים כל מה שיש לו וכ"כ בהגמ"ר ומה שהקשה על הדין הנזכר בסמוך קשה נמי על דין זה ומשום כן לא הזכירו רבינו :

כתב הר"ן בפרק כל כתבי (קיז:) הא דת"ר שכח פת בתנור וקדש עליו היום מצילין מזון ג' סעודות וכו' כי אמרינן דמצילין מזון ג' סעודות דוקא כשאין לו מה יאכל וכן נמי הא דאמרינן ואומר לאחרים בואו והצילו לכם כשאין להם מה יאכלו הא לאו הכי לא שרי ומשמע דאמצילין מפני הדליקה נמי קאי ואין נראה כן מדברי הפוסקים אלא אף על פי שיש להם מה יאכלו מצילין מפני הדליקה ואפשר דהר"ן נמי סבר הכי בדליקה ומ"ש וכן הא דאמרינן ואומר לאחרים בואו והצילו לכם כשאין להם מה יאכלו וכו' אשכח פת בתנור קאי :

כל כתבי הקודש מצילין האידנא מפני הדליקה וכו' ר"פ כל כתבי (קטו.) כל כתבי הקודש מצילין אותם מפני הדליקה ובגמרא (שם) היו כתובים תרגום או בכל לשון רב הונא אמר אין מצילין רב חסד' אמר מצילין ופסקו הפוסקים כרב הונא דאמר אין מצילין וטעמיה דרב הונא משום דלא ניתנו לקרות בהם כלומר דרשב"ג אסר בפ"ק דמגילה (ח:) לכתוב ספרים אלא בלה"ק או יוונית וכתב הרמב"ם בפכ"ג דאפילו היה שם עירוב אין מצילין אותם והרי"ף והרמב"ם כתבו סתם דאין מצילין אותם ולא חילקו בין זמן לזמן אבל התו' (שם קטו.) והרא"ש והמרדכי כתבו דהשתא ספרים שלנו מצילין דניתנו לקרות בהם משום עת לעשות לה' הפרו תורתך כדאמרינן בהגיזקין (ס.) וזהו שכתב רבינו כל כתבי הקודש מצילין אות' האידנא מפני הדליקה וקורין בהם אפילו כתובים בכל לשון וכו' וגם ה"ה כתב שהרמב"ן והרשב"א הסכימו שבזמן הזה מצילין תרגום של אונקלוס הגר ושל יונתן בן עוזיאל וכן תורה שבע"פ לפי שהותר לכתוב בזמנינו משום עת לעשות לה' הפרו תורתך והר"ן כתב בר"פ כל כתבי בשם הראב"ד דכיון דרב הונא משו' דלא נתנו לקרות בהם קאמר דאין מצילין ע"כ לעז יווני איט בכלל זה דהא קי"ל לעז יווני לכל כשר הלכך היו כתובים בלעז יווני מצילין וכן נמי כיון דקי"ל שהתירו במגלה גפטית לגפטיים עילמית לעילמיים וכיון דבמגלה התירו כ"ש בשאר ספרים הלכך כה"ג כתבי הקודש למי שנתנו לקרות בהן מצילין אותם במקומם מפני הדליקה ומיהו כי שריא גפטית לגפטיים ואינך מסתברא דדוקא לשאינם בקיאים בלה"ק אבל לבקיאים לא וכתב עוד הרז"ה דהאידנא דבציר לבא ר"ל שעכשיו אנו חסירי לב ושר השכחה גובר ותרגום והלכות נתנו לקרות בהן הלכך מצילין אותם מפני הדליקה ואף הרמב"ן הודה לו והביא ראיה ממס' סופרים וכתב עוד הרמב"ן וז"ל וזה שכתב הרי"ף דתרגום אין מצילין אותו לא תרגום דילן כההוא דאונקלוס ויונתן נתכוין אלא לשון תרגום בעלמא שאע"פ שהספרו תורות לכתוב הכל לא התירו לכתוב ספר הקודש אלא בלה"ק אבל לא בלעגי שפה ובלשון אחר ותמה הר"ן על הרמב"ן והעלה הוא ז"ל דה"ה אם היו כתובים בלשון שאותו העם בקיאים בו אי זה לשון שיהיה ניתן לכתוב הוא ומצילין אותם (ב) :

ומ"ש רבינו בסם ובסקרא ובכל דבר בעיא (שם:) ופשטו מברייתא דמצילין .

כתב המרדכי דה"מ בשאר ספרים מפני האזכרות שבהם אבל מגלת אסתר הואיל ואין בה אזכרות אם אינה כתובה כמשפטה אשורית על הספר ובדיו אין בה קדושה להצילה מפני הדליקה :

וכן הברכות והקמיעין וכו' ב"ו בפרק כל כתבי (שם:) ת"ר הברכות והקמיעין אע"פ שיש בהם אותיות של שם ומענינות הרבה של תורה אין מצילין אותם מפני הדליקה ופירש"י הברכות מטבע ברכות שטבעו חכמים : ומעניינות הרבה מפרשיות שהיו כותבין בקמיעין פסוקי לחש כגון כל המחלה וגו' וכתב הרא"ש והאידנא דנהיגי לכתוב סדר הברכות ויש בהן מעניינות של תורה הואיל וניתן ליכתב משום עת לעשות לה' וניתנו לקרות בהן גם מצילין אותם מפני הדליקה וכ"כ המרדכי והר"ן כתב שהרמב"ן אוסר לכתוב פסוקי דרחמי ולפיכך אין מצילין אותם מפני הדליקה בשבת והוא ז"ל תמה עליו וכתב שאינו רואה מקום לחלק בין פסוקי דרחמי לאסטרתא דשרי בפרק הניזקין משום עת לעשות לה' הפרו תורתך עכ"ל . ומכל מקום הקמיעין דלית בהו משום עת לעשות לה' נראה דהאידנא נמי אין מצילין אותם וכ"כ הרשב"א בתשובה ורבינו שכתב קמיעין בהדי ברכות אפשר שנמשך אחר לשון הגמר' דקתני להו כחדא ולאו דוקא או אפשר דס"ל דכיון דאותיהיב

רשותא

ואין מצילין אלא לחצר המעורבת וכו' שם במשנה לאחר דין הצלת ג' סעודות וכו' עד עושין עמו חשבון אחר השבת תנן להיכן מצילין אותן לחצר המעורבת בן בתירא אומר אף לשאינה מעורבת ולשם מוציא כל כלי תשמישו ולובש כל שיכול ללבוש וכו' ומשמע דהא דקאמר ולובש כל שיכול ללבוש וכו' וחוזר ולובש ומוציא היינו נמי לחצר המעורבת לת"ק כדאית ליה ולבן בתירא כדאית ליה דאין חלוק בין הצלת ג' סעודות להצלת מלבושים וכך הוא משמעות כל הפוסקים זולתי בספר התרומה בס"ס רע"ה ובסימני הספר מפורש דמפרש דהצלת מזון ג' סעודות דוקא לחצר המעורבת דהלכה כת"ק אבל הצלת מלבושים אפילו לחצר שאינה מעורבת וצריך לומר דס"ל כיון דתנן מחלוקת דת"ק ובן בתירא אחר דין הצלת ג' סעודות ואח"כ תני בסתם ולובש כל מה שיכול ללבוש משמע דלענין לבישה אף ת"ק מודה דמציל אף לחצר שאינה מעורבת דאל"כ ה"ל למתני הך בבא ולובש כל מה שיכול ללבוש וכו' בתחלה ואחר כך מחלוקת ת"ק ובן בתירא דהוה משמע להדיא דמחלוקתם נ"כ אלבישה ומדלא תני הכי אלמא דלא נחלקו אלא בהצלת ג' סעודות אבל בלבישה מודה ת"ק דאפילו לחצר שאינה מעורבת וה"ט דכי היכי שהקילו בלבישה דפושט וחוזר ולובש ומוציא ולא חיישינן אי שרית ליה טפי אתי לכבויי משום דכיון דלא שרינן ליה אלא דרך לבישה רמי אנפשיה ומידכר וכדכתב לשם ה' המגיד בשם הרשב"א והר"ן בפרק כל כתבי ומביאו ב"י הכי נמי שרינן מטעם זה הצלת מלבושים אף לחצר שאינה מעורבת וכך מפורש בסמ"ג דבתחלה כתב דין הצלת ג' סעודות לחצר המעורבת ואם לא עירבו אף מזונו וכליו אינו מציל וכו' כלשון הרמב"ם ואח"כ כתב ומה שהוא מציל ללבושו לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול להתעטף ומוציא לחצר שאינה מעורבת כך פסק רבינו ברוך אבל רבינו משה כתב דדוקא במעורבת וכו' הרי מבואר ומפורש דלגבי לבישה דוקא מיקל רבי' ברוך להצילם אף לחצר שאינה מעורבת וכך מבואר במרדכי בפרק כל כתבי שכתב כלשון סה"ת אות באות ע"ש אבל הב"י כתב וז"ל ואין מצילין אלא לחצר המעורבת וכו' משנה שם להיכן מצילין וכו' ופסק הרמב"ם בפכ"ג כת"ק והכי נקטינן ולא כסמ"ג שכתב שרבי' ברוך פסק כבן בתירא עכ"ל ושגגה יצאה מלפני השליט דודאי אף רבינו ברוך פוסק כת"ק אלא דמפרש דאף ת"ק מודה בהצלת לבושיו כדפריסי' ומיהו ודאי אין כך הלכה אלא ככל שאר פוסקים דאין חלוק בין מזון ג' סעודות ובין מלבושים לעולם אינו מציל אלא לחצר מעורבת ולכן נזהר רבינו שלאחר שכתב דין הצלת מזון ג' סעודות וגם כתב דין הצלת מלבושיו כתב ואין מצילין אלא לחצר המעורבת וכולי דאתרווייהו קאי ואמר דאין מצילין אלא לחצר המעורבת וכך פסק בש"ע ואחר כל הצלה שאמרנו אינו אלא לחצר המעורבת וכו' וקאי אתרווייהו אהצלת מזון שלשה סעודות ואהצלת מלבושיו שאינן אלא לחצר המעורבת אכן מ"ש אח"כ בהגה"ה ויש מקילין אף לשאינה מעורבת דמשמע דאף במזון ג' סעודות מקילין נמשך אחר פי' ב"י שהבין דר"ב פסק כבן בתירא ואינו כן דבמזון ג' סעודות אין מי שיקל להציל בחצר שאינה מעורבת והוא טעות גמור :

כתב בעל התרומות דכל הצלה דהכא וכו' כך כתב בסה"ת סוף סימן רמ"ה ולפע"ד מתוך לשונו שכתב בסימנים שהביא תחלה דברי ר"ת דמחלק בין אותו בית שנפלה שם הדליקה ובין הבית הסמוך לדליקה ואחר כך אחר ומוסיף אני לומר דוקא בחצר שאין מכוסה וכו' דרצונו לומר דכיון דר"ת מתיר בבית הסמוך לדליקה משום דלא בהי כ"כ וליכא למיחש שמא ישכח את השבת ואתי לעבור איסור דאורייתא לכבויי א"כ מסתברא נמי הא דלא התירו להציל אלא מזון שלשה סעודות אינו אלא לחצר ומבוי הסמוכים לר"ה ואינן מקורין ודמו לר"ה התם הוא דאיכא למיחש אי שרית ליה טפי להציל מתוך שיהא בהול להציל ישכח ויגיע לידי איסור דאורייתא שיציל לר"ה עצמה דמיחלף חצר ומבוי בר"ה ותלמודא דקאמר אתא לכבויי לאו דוקא כיבוי לחוד קאמר אלא נקט חדא איסורא דאורייתא והוא הדין שאר איסורי דאורייתא דמתוך שהוא בהול ישכח ויבוא להוציא מרה"י לר"ה וזו היתה עיקר טעם הגזירה שלא יציל אלא מזון ג' סעודות שלא יבא להוציא מרה"י לר"ה אבל בבית אחר שעירב עמו אע"פ שהוא בהול לא אתא לידי איסורא דאורייתא דלא אתא למיחלף מקורה באינה מקורה וה"ה דלא חיישינן שמא ישכח ואתא לכבויי דלא גזרו אלא לדידהו שהיו להם חצירות ומבוי דמיחלפו בר"ה וחששו שמא יציל לר"ה ואגב זה חששו גם כן שמא ישכח שבת ואתי לכבויי ולפי זה אין מקום להשגת רבינו שאמר דכיון דטעמא משום שמא יכבה מה לי בבית מה לי בחצר ותו איכא לתמוה טובא על רבינו בהשגה זו דהלא תלמוד ערוך הוא דרב אדא בר אהבה מוקים לרישא דמתניתין דאין מצילין אלא מזון ג' סעודות משום דילמא אתי לכבויי דהיינו דוקא במציל לחצר אחרת וסיפא דמתיר להציל אפילו טובא אינו אלא במציל לאותה חצר שהדליקה נכלה בו וא"כ לדידיה נמי איכא להקשות דכיון דטעמא הוא משום שהוא בהיל אתי לכבויי מה לי חצר אחרת מה לי אותה חצר ואף על גב דלא קיימא לן כהך אוקמתא אלא כאוקמתא דרב הונא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל מכל מקום שמעינן דאיכא טעמא לחלק בין אותה חצר לחצר אחרת מדלא אקשינן עלה בתלמודא מאי איכא בין אותה חצר לחצר אחרת אם כן בהא מילתא נמי דמחלק ר"ב בין חצר שלהם בזמן חכמי התלמוד לבתים שלנו ליכא לאקשויי מה לי בחצר מה לי בבית ודו"ק :

כך כתבי הקודש מצילין האידנא וכו' פירוש אע"ג דבזמן חכמי המשנה והתלמוד לא ניתנו לכתוב כל הדברים כמו האידנא ולא היה רשאי להצילן מפני הדליקה מכל מקום האידנא שהכל ניתן ליכתב אפילו תורה שבעל פה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך מצילין אותן וקורין בהן וכו' וכך כתבו כל הפוסקים זולתי מה שכתב רבינו וכן הברכות והקמיעין כו' תמה עליו מהרש"ל ואחר דאין חילוק בין האידנא לקדמונים אלא לענין תלמוד וברכות שמתחילה לא ניתנו ליכתוב והאידנא שרבתה השכחה עת לעשות לה' התירו אבל לא לענין קמיעות שאע"פ שניתנו לכתוב מ"מ אינו דומה לכתבי הקודש ואין דינם אלא כשאר תכשיט וכן משמע באשיר"י וסמ"ג והגהות מיימוניות דקמיע באיסור קייתי עכ"ל וביותר בזה כתב ב"י אלא שבש"ע כתב שתי סברות בזה ולא הכריע אלא פשוט הוא דקמיעין אין מצילין אותן אף האידנא וכ"כ הר"ר ירוחם באיסור דקמיעין אסורין לעולם והכי נקטינן ואיכא לתמוה על מ"ש רבינו בסתם כל כתבי הקודש מצילין וכו' והיה לו לפרש דמצילין אף לחצר אחרת שאינה מעורבת שבאותו מבוי כשיש למבוי ג' מחיצות ולחי אחד וצריך לומר שנסמך על מה שמבואר כך בסוף דבריו בסמוך :

מצילין

דרכי משה

(ב) ועוד האריך בזה :

אמנם

פרישה

ונותן לסקים אחד ומיליה והילך הרבה דרכים דילמא אפי' הכי לא התירו לי להציל הכל יחד כ"א מזון ג' סעודות ואמרדכי אינו קשה קושיא זו שבמרדכי לא כתב פי' דקיפיל שמקבץ ממקומות הרבה ויכול להיות שהוא כי' קיפול ל' שהולך פעמים הרבה ומוציא בכל פעם ג' סעודות · משא"כ בבא להציל דאינו הולך רק פעם א' וז"ל בתר טעמא דחששו חכמים דילמא מחמת שהוא בהול אתי לכבויי והאי חששא שייכא נמי אם יש לו רשות לכלך כמה פעמים אחר מזון ג' סעודות · ועוד דא"כ ק' על התרצן למה השיב כאן בבא להציל וכאן

בבא

חדושי הגהות

שלד א גם הר"ן כתב שם שכן הקשה על דברי בעה"ת כמו שהקשה רבינו ונ"ל דדעת בעה"ת דכיון דלא שרינן ליה אלא לבית מקורה לא ישכח שבת וא"כ לא יכבה וגם לא

יוציא

מצילין אותן וטעונין גניזה שלא יניחום במקום הפקר ותרגום שכתבו עברי ועברי שכתבו תרגום וספר תורה שיש בו ללקט פ"ה אותיו' מתוך תיבות שלימות או שיש בו אזכרה מצילין אותה : מצילין תיק הספר עם הספר אפי' יש בו מעות וכתב בעה"ת אם הניח תפילין בארנקי מלא מעות יכול להצילו כדין תפילין אפילו לחצר שאינה מעורבת אבל אם הניח בו טבעת או כלי אחר שמותר לטלטלו אין הארנקי מטלטל אגביו שהכלי אינו חשוב ובטל גבי הארנקי כתב בספר המצות דבירוש' שרי על ידי ככר או תינוק להציל דסקיא מלאה מעות מפני הדליקה וכתב דה"ה דשרי מפני יראת אנס ודוקא לרה"י אבל לא לחצר שאינה מעורב' אע"ג דבגמרא דידן לא התירו בכר או תינוק אלא למת בלבד שמא בדליקה מודי דשרי ואין להקל : מצילין הספרים אפי' לחצר שאינה מעורב' ולמבוי ובלבד שיהא לו ג' מחיצות ולחי אבל אם אין לו לחי לא : אפיקורסים (ד) שכתבו להם ספרי הקדש אין מצילין

רשותא למיכתב נרטת ה"ה לקמיען : **ומ"ש** עוד רבינו וטעונין גניזה שלא יניחום במקום הפקר בר"פ כל כתבי אמרינן שאם היו כתבי הקודש כתובים תרגום או בשאר לשונות מניחן במקום התורפה וכן מרקיבין מאליהן ובודאי דהיינו לדידהו משום דלא ניתנו ליכתב אבל לדידן כיון דניתנו ליכתב הא אמרן דמצילין אותם מפני הדליקה וכ"ש שאין מניחים אותם במקום התורפה :

ומ"ש ותרגום שכתב עברית וכו' בריתא שם ופירש"י תרגום של תורה יגר שהדותא או שבנביאים כגון כדנא תמרון להון : **ומ"ש** וס"ת שיש בו פ"ה אותיות וכו' גם זה שם בעא מיניה רב הונא בר חלוב מרב נחמן ס"ת שאין בו ללקט פ"ה אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון כלומר שהוא ספר בפ"ע מצילין אותו מפני הדליקה או לא א"ל ותיבעי לך פרשת ויהי בנסוע הארון גופא פרשת ויהי בנסוע הארון לא קא מבעי' לי כיון דאית בה הזכרות אע"ג דלית בה פ"ה אותיות מצילין כי תיבעי לי ס"ת שאין בו ללקט מאי א"ל אין מצילין איבעיא להו הני פ"ה אותיות מכונסות או מפוזרות רב הונא אמר מכונסות רב חסדא אמר אפילו מפוזרות מיתיבי ס"ת שבלה אם יש בו ללקט פ"ה אותיות מצילין תיובתא דרב הונא תרגמא רב חסדא אליבא דרב הונא בתיבות ופירש"י תיובתא דרב הונא דמדקתני ללקט מכלל דמפוזרות נינהו : בתיבות . הא דקתני ללקט דמשמע דמפוזרות לא ללקט אות ואות לבד אלא ללקט תיבה שלימה תיבה כאן ותיבה כאן עד פ"ה אותיות וכי פליגינן באותיות המפוזרות ופסקו הפוסקים כר"ה ואמרינן בגמרא שאפילו א"א ללקט פ"ה אותיות אלא א"כ נמנה יגר שהדותא מכללם מצילין וכ"כ הרמב"ם בפכ"ג ורבי' סתם וכתב שיש בו ללקט פ"ה אותיות ומחילא משמע דמהי תיתי לן לפלוגי :

מצילין תיק הספר עם הספר וכו' משנה שם (קטו :) מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין אע"פ שיש בתוכן מעות וכתב בעה"ת דה"ה לשאר כתבי הקודש וכ"כ בסמ"ק : **כתב** בעה"ת אם הניח תפילין בארנקי מלא מעות וכו' כ"כ בסמ"ג ובמרדכי בפרק כל כתבי אלא שסמ"ג והמרדכי לא הזכירו היתר זה אלא כשהיו תפילין בתוך הארנקי מע"ש משמע מדבריהם שאם הניחם בשבת בתוך הארנקי אין מצילין על ידיהם אך מסוף לשונם שכתבו ואיכא בירושלמי יש דסקי' מלאה פירות נותן עליה ככר ומטלטלה מפני הדליקה משמע דתפילין אפילו לא היו שם מבע"י אלא בשבת הניחם שם שרי וגם לשון רבינו מוכח כן שכתב אם הניח תפילין בארנקי מעות ולא כתב אם הניח מע"ש ולפ"ז אפ"ל שדרך עצה טובה קאמר שיניח' שם מע"ש שאם תפול דליקה יוכל להציל מיד שאם לא יניחם מע"ש אולי לא ימצאו תפילין בשעה שתפול דליקה ויפסיד מעותיו אלא שהמרדכי בפרק מי שהחשיך כתב בשם ר"ת דלהניח ביום השבת כדי לטלטל ביום השבת אסור ואפילו מפני הדליקה או מפני הגנבים : **ומ"ש** עוד רבינו אבל אם הניח בו טבעת או כלי אחר וכו' ג"ז מדברי סמ"ג והתרומה ב שכתב אבל טבעת לתוך ארנקי אינו נראה שיהא מותר לטלטלו דשמא הטבעת בטל למעות שווין יותר ובס"ס ש"י כתב רבי' חילוק זה דשוין יותר : **ומ"ש** בשם סמ"ג דשרי בירושלמי ע"י ככר או תנוק ובגמרא דידן אסר כ"כ ג"כ המרדכי בפ' כל כתבי וכ"כ בספר התרומה ומשום דבסמ"ג מסיים שמא בדלקה מודה דשרי ובספ' התרומה לא מסיים בה הכי כתב רבינו בשם סמ"ג ולא בשם בעה"ת והמרדכי בפרק כל כתבי כתב כדברי סמ"ג וכ"כ בהג"מ בפ"ג וכ"כ בסמ"ק וכן הם דברי הכלבו שכתב בשם הר"פ שאם הניח מע"ש פת או אוכלים בכיס מלאה מעות מותר לטלטלה בשבת מפני הדליקה או מפני האנסים משום דהוי בסיס לדבר האסור ולדבר המותר והרשב"א כתב בתשובה לא אמרו אלא מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין אע"פ שיש בתוכן מעות מפני שהתיק תשמיש הספר והתפילין כדי שלא יתעכב בהצלתן עד שיוציא הספר והתפילין וינער את התיק וכן הדין בכלכלה שיש בה פירו' ואבן בתוכה שאם הם פירות דמיטנפי מותר להוציא הכלכלה אע"פ שהאבן בתוכה אבל אם הם פירות דלא מיטנפי אסור להוציאה עד שינער האבן מתוכה כדאיתא בפרק נוטל (קמב :) ותיבה שיש בתוכה מעות כיוצא בה עכ"ל (ג) : **ומ"ש** מצילין ספרים ואפילו לחצר שאינה מעורבת משנה בפרק כל כתבי (שם) גבי הצלת ספרים להיכן מצילין אותן למבוי שאינו מפולש בן בתירא אומר אף למפולש ופסק הרמב"ם בפכ"ג כת"ק וכן פסקו סמ"ק והתרומה ודלא כהגמ"ר שכתב שמצילין אותם למבוי המפולש כבן בתירא ואסיקנא בגמרא דג' מחיצות ולחי א' זהו שאינו מפולש ופי' הר"ן דלא מקילינן מידי אלא שאעפ"י שלא נשתתפו בו מצילין לתוכו וכ"ת בגמרא וכך הם דברי הרמב"ם בפכ"ג וכתוב בשבלי הלקט בשם ה"ר ישעיה מדלא קתני גבי כתבי הקודש מבוי המעורב כדקתני גבי אוכלין ומשקין ש"מ דאפילו לא עירבו ולא שיתפו שרי משום כתבי הקודש ובלבד שלא יהא מפולש וגאון אחד כתב שאם נפלה דליקה בשבת מותר לומר לא"י להוציא ספרים דרך ר"ה להצילם דאמרינן בפרק בתרא דעירובין (קג .) דאין דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש עכ"ל ואע"ג דהכיא דפרק בתרא דעירובין ר"ש קאמר לה ולית הלכתא כותיה איכא למימר דשבות דאמירה לא"י קיל משבות דעביד ישראל מעשה בידים : **אפיקורסים** שכתבו להן ספרי הקודש וכו' ברייתא שם ופירש"י אפיקורסין שכתבו להם תורה נביאים וכתובים כתב אשורי ולשון הקדש : איבעיא לן בפ' כל כתבי שם גליונים אם מצילין אותם מפני הדליקה ופי' הרמב"ם בפכ"ג גליון של מעלה ושלמטה ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספר ושבסוף הספר ולא איפשיט' וכתבו הרי"ף והרא"ש דאין מצילין אותם וכ"פ הרמב"ם בפכ"ג וכתב הר"ן דטעמא משום דפשטא דברייתא משמע דאין מצילין ואף ע"ג דדחינן לה בגמרא לא סמכינן אדחוי א"נ כיון דלא איפשיט אין מצילין דשב ואל תעשה

מצילין תיק הספר וכו' משנה שם : **ומ"ש** כתב בעה"ת אם הניח תפילין בארנקי וכו' איכא למידק הלא בעה"ת התיר משום פסיד' לטלטל מעות ודברים המוקצים בלא תפילין וי"ל דבלא תפילין לא שרי אלא בחצר המעורבת ודוקא בבית הסמוך לדליקה דכיון דאינו בהיל כל כך התיר בעה"ת לעבור על איסור דרבנן משום פסידא · אבל כאן מדבר בבית שנפלה בו הדליקה דאף דברים המותרים לא התירו לו לטלטל אלא מה שצריך לו לאותו שבת מזון ג' סעודות כ"ש דאסור לו ג"כ לטלטל מעות ודברים המוקצים כמו שהארכתי בזה לעיל ס"ג אבל ע"י תפילין יכול להציל ארנקי אפילו בבית שנפלה בו הדליקה ואפי' לחצר שאינה מעורבת כדין הצלת כתבי קודש . אך ק' מ"ש אח"כ דע"י הטבעת אין הארנקי מיטלטל דשמא אין הטבעת שוה כמו המעו' ובטל לגביה בלאו הכי נמי הלא הטבעת עצמו אינו רשאי להציל בבית שנפלה בו הדליקה דלא שרי כ"א מזון ג' סעודו' ובבית הסמוך לדליקה א"צ טבעת . וי"ל דמיירי בטבעת שהוא רגיל לצאת בו באצבעו שהוא בכלל מלבוש וכדתנן ולובש מה שיכול ללבוש וכן מ"ש או כלי אחר וכו' הוא נמי כלי תשמישו שצריך להשתמש בו ביום השבת והא דתנן דמצילין תיק הספר או תיק התפילין עם הספר והתפילין ואע"פ שיש בתוכו מעות הלשון משמע שכבר היו בתוכו מעות ומשום הצלת התפילין או הספר שהוא צורך גבוה לכבוד התפילין והספר עבדינן בהדיה הצלת המעות שהן צורך הדיוט אבל להניח בשבת ספר או תפילין בשק של מעות כדי להציל המעות א"כ עיקר הצלה זו היא בשביל המעות ואסור והכי משמע מפירש"י שכתב כך להדיא בסוגיא זו דמדמי הפשטת הפסח בשבת להצלת המעות עם הספר ע"ש וכ"כ מהר"ם דאין להתיר הצלת המעות אלא כשהניח לשם התפילין בע"ש כדכתב המרדכי בשמו פרק מי שהחשיך מיהו מתוך הירושלמי שמתיר להציל דסקיא מלאה מעות מפני הדליקה ע"י ככר או תינוק משמע דה"ה ע"י טבעת נמי שרי וכ"ש דמותר ע"י הנחת דבר קדושה בתוכו בשבת ולכן איכא לתמוה דבע"ש כתב שתי סברות בהנחת תפילין אם בעינן דוקא שהניחו התפילין לשם מע"ש משמע דע"י טבעת פשיטא דאסור אפילו הונח לשם מע"ש · ואח"כ בדין הצלה ע"י ככר או תינוק כתב בסתם יש מתירין ולא כתב דיש אוסרין וכיון דמתירין ע"י ככר או תינוק ה"ה דמותר ע"י טבעת ואפי' במניח לשם הטבעת בשבת כמו הנחת ככר ותנוק בשבת עצמו וכ"ש דשרי ע"י הנחת תפילין בתוכו בשבת עצמו והמיקל יש לו על מי לסמוך דלא כמ"ש רבינו בסמוך ואין להקל : **כתב** בספר המצות דבירושלמי שרי ע"י ככר ותינוק וכו' הב"י האריך בזה ונראה מבואר מתוך דבריו דהבין מ"ש רבינו בשם ספר המצות הייטו סמ"ג ואינו כן דהסמ"ג לא כתב שמפני יראת אנס לא שרי אלא ע"י ככר או תינוק ודוקא להר"י אלא התיר מפני יראת אנס להדיא לרה"י בלא ככר ותנוק ואף בלא תפילין וכמו שפסק סה"ת בסימן רכ"ו אלא דבדליקה לא התיר להציל המעות בלא ספר בבית שנפלה בו הדליקה וקודם לזה כתב הסמ"ג ע"ש ר"ת דבבית הסמוך לדליקה מותר להציל המעות להדיא לחצר חברו המעורבת גם הביא לשם הירושלמי דמתיר ע"י ככר ותנוק והתלמוד שלנו משמע דלא התירו ע"י ככר ותנוק אלא למת בלבד ואח"כ כתב ושמא בדליקה מודה תלמוד שלנו לדברי הירושלמי עכ"ד הסמ"ג דלא כמ"ש רבינו בשם ספר המצות וצ"ל דמ"ש רבינו כאן בשם ספר המצות ר"ל הסמ"ק שכתב כך להתיר ע"פ הירושלמי בככר ותנוק ע"ג הארנקי מפני הדליקה וה"ה מפני האנס ודוקא לרה"י אבל לחצר שאינה מעורבת או לכרמלית לא ע"ש בסוף דין המכבה ובסמוך כתבתי דהמיקל ע"י ככר או תינוק בשבת עצמו אע"פ דהככר אינו חשוב וגם אינו שוה כמו הדסקיא של מעות כ"ש דמותר ע"י טבעת שהוא דבר חשוב אע"פ שאינו שוה כמו המעות וה"ה ע"י תפילין אפילו במניח לשם בשבת עצמו :

מצילין הספרים אפילו לחצר שאינה מעורבת ולמבוי וכו' משנה שם פי' אפילו למבוי שלא נשתתפו ולא עירבו דכיון דאינו מפולש דהיינו שיש לו ג' מחיצות ולחי אחד ה"ל מטלטל לרה"י ואין שם אלא איסורא דרבנן :

וכן

דרכי משה

(ג) אמנם בתשובת הרשב"א סימן תתמ"ו משמע להתיר וכ"כ במרדכי ס"פ מי שהחשיך : (ד) וכתב רי"ו ח"ו דמינים הם האדוקים בע"ג וה"ה למומרים לע"ג :

וכתב

פרישה

בכא לקמן הל"ל מאי מזון ג' סעודות דקאמר כל פעם ופעם ג' סעודות אף שמקופל ועומד מע"ש לא יציל יותר כיון שהולך בהרבה דרכים · וכא דתנן אפי' יש בו מאה כבות היינו כשמהלך רק פעם א' ועוד דא"כ קשה למה אמרו במלבושים דלובש ופושט וחוזר ולובש הל"ל ג"כ כן במזון דמוציא וחוזר ומוציא וכמ"ש הר"ן והרשב"א והמ"מ · לכן היה נלע"ד להגיה בדברי ב"ה תיבת זה וכל"ל לא יוציא בדרך זה רק ג' סעודות וי"ל בדרך זה כשאין כל המזון בכלי א' אלא צריך לטרוח לקפל בהרבה הליכות לאספו יחד ולהוציאן יחד בדרך זה לא התירו לו כ"א מזון ג' סעודות לבד ולא יותר . ומ"כ לא ק"מ מכל הל"ל והוא בדרך פירש"י והר"ן והרשב"א והמ"מ ודו"ק · ומ"ש ב"י אמאי דכתב רבינו וטלית שאחזו בה האור וכו' עד והרי"ף השמיט הא דנותנין עליה מים ולא כתב אלא הא דפושט ומתכסה בה ומתה עליו הר"ן והמ"מ ותירצו דס"ל שאינו הלכה כו' עד והרא"ש העתיק דברי הרי"ף בלא תוספת ובלא גרעון ומשמע דכותיה ס"ל דאין הלכה כר' ול"פ א"כ למה סתם הטור נגד אביו הרא"ש ולא זכרו כלל ותכמתו · ולמאורה היה נלע"ד דרבינו ס"ל דהרי"ף והרא"ש ס"ל ג"כ הא דרב יודא להלכה והא דלא כתבוהו משום דכ"ש הוא מהא דכתבו ופסקו דטלית או ספר שאחזו בה האור פושטו וקורא בו או מתכסה בו ומה הת' דמגביה הבגד עם האש ומתכסה בו וגורם הכיבוי בידים מותר ק"ו במאי דנותן המים מן הצד וכמ"ש ב"י חילוק זה לעיל ועוד כתב חילוק בסמוך בשם הר"ן דבנותן מים או עור גדי אינו מכבין את הדליקה אלא גורמין שלא יתפשט האור וא"כ שפיר נילף בק"ו מהא דפותח הספר ופושט טלית דהם מכבה את הדולק · ומ"ש ב"י דמשמע ליה מדברי רבינו דס"ל דצריך שלא יתכוון לכבות כאשר מתכסה בטליתו כו' אינו מוכרח אלא כדעת שאר פוסקים כן דעת רבינו דאפילו מכוון לכיבוי מותר אלא שפושט ומתכסה כדי שלא יהא נראה כמתכוין אלא שקשה א"כ מאי מקשה בגמרא ארב יודא מהא דתניא טלית שאחזו בה האור כו' לימא דדוקא כה"ג מותר אבל נותן עליה מים לא דילמא כ"ש הוא וכמ"ש · ועוד שהרי רבינו כתב בטלית דמותר כיון דאינו מכוין לכבות משמע דבמכוין אסור וכמ"ש ב"י ובנותן עליו עור ומים מכוין לגרום כיבוי וליכא למשמע מיניה בק"ו . לכן נראה דרבינו ס"ל דודאי הלכה הוא והא ליכא מאן דפליג עליה בגמרא

אלא

חדושי הגהות

יוציא לר"ה (מהרל"ח) : ב וי"ל לטלטל המעות אגב הטבעת לחצר המעורבת בשהדליקה בחצר אחרת דאי בשהדליקה באותה חצר אפי' טבעת עצמה אינו יכול לטלטל כדלעיל או מיירי אפי' בשהדליקה באותה חצר ור"ל לטלטל הארנקי אגב הטבעת באותה חצר עצמה במקום שאין האור שולט דבאותה חצר מותר להציל כל דבר שמותר לטלטל (מהרל"ח) :

ומטפין

מצירין אותן · תיבה שאחז בה האור יכול לפרוש עור של גדי מצדה האחת שלא תשרף : ועושין מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה אפילו חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע אליהם הדליקה דגרם כיבוי מותר וטלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה כיון שאינו מכוין לכך וכן יכול ליתן עליה מצדה האחרת משקין כגון יין שאינו דרך כיבוס אך לא מים משום כיבוס : א"י שבא לכבות אין צריך למחות בידו אבל קטן שבא לכבות צריך למחות בידו ויכול לומר בפני הא"י כל המכבה אינו מפסיד או אם אינו מזומן כאן יכול לקרותו שיבא אף ע"פ שודאי יכבה כשיבא וכן כל כיוצא בזה בהיזק הבא פתאום כגון אם נתרועע חבית של יין יכול לקרות לא"י אף ע"פ שודאי יתקננה כשיבא :

נחלת

ומ"ש רבינו ואינו חושש אם תכבה כיון שאינו מכוין לכך תימה דכיון דאמר טלית שאחז בה האור פושטה ומתכסה בה אלמא דמלמדין אותו שיהא פושטה ומתכסה כדי להציל הטלית שלא תשרף אם כן בעל כרחך מכוין הוא שתהא כבה ואיך אמר כיון שאינו מכוין לכך ונראה דרבינו בא לפרש הא דקאמר ואם כבתה כבתה דלא אוצטריך אלא להזהירו שלא יהא עושה מעשה כשמתכסה בה לכוין שתהא כבה כגון שיתנענע עצמו אנה ואנה או ירוץ ויקפוץ בה וכיוצא בזה כדי שתהא כבה שזה אסור אלא אם כבתה מעצמה כבתה אבל הוא לא יכוין במעשיו שתהא כבה והב"י הבין דדעת רבינו היא שלא התירו לו אלא כשצריך להתכסות בטלית מתכסה בה ואינו נמנע אבל אם מתכסה בה לגרום לה כבוי ע"י כסוי זה לאסור והאריך בזה וכ"כ בש"ע שיש מי שאומר שצריך לכוין לכך ולפע"ד שגגה יצאה מלפני השליט והדבר פשוט כדפרי' וכמשמעות שאר כל הפוסקים כך היא דעת רבינו דאפילו מכוין לכך מתחלה שרי אלא שלא יכוין לעשות מעשה שתהא כבה ע"י מעשיו :

וכן יכול ליתן עליה מצדה האחרת משקין וכו' מימרא דרב יהודה אמר רב שם אלא דבגמרא קאמרינן נותנין עליה מים מצד אחר ורבינו מפרש דלאו דוקא מים קאמר דהא קי"ל שרייתו זהו כבוסו אלא ר"ל משקין כגון יין דלית ביה משום כיבוס והתוספות בשם רשב"ם כתבו דלאו דוקא על הטלית עצמו קאמר ע"ש :

א"י שבא לכבות וכו' משנה שם ובגמרא שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו (פרש"י ותקשי לרבי יוחנן דאמר פרק חרש (דף קי"ד) דאין בית דין מצווין להפרישו) · א"ר יוחנן בקטן העושה לדעת אביו (פירש"י בקטן שיודע להבחין שהכיבוי זה נוח לאביו ועושה בשבילו) והרי"ף והרא"ש השמיטו הא דאקשי ש"מ קטן אוכל נבילות אין ב"ד מ"ל ומאי דאוקי רבי יוחנן בעושה ע"ד אביו ורבינו נמשך אחריהם ולכך פסק בסתם קטן שבא לכבות צריך למחות בידו אלא דאיכא לתמוה טובא כיון דרבינו פסק בסימן שמ"ג דאפילו באיסור דאורייתא אין מצווין להפרישו וכמ"ש סמ"ג ובעל"ת א"כ היה לו לפרש דקטן שבא לכבות שצריך למחות בידו דאינו אלא דוקא בעושה ע"ד אביו ומ"ש ב"י דהם מפרשים דבעושה ע"ד אביו היינו לומר דכל קטן המכבה ע"ד אביו הוא עושה בודאי שיודע שאביו נוח לו בכבוי זה וא"כ כל קטן הבא לכבות אין שומעין לו עכ"ל · ליתא דתלמודא לא משמע הכי דהל"ל הכי שאני דעושה ע"ד אביו הוא שהרי מחלק בין כבוי לאוכל נבלות אבל מדקאמר בקטן שעושה ע"ד אביו משמע להדיא דאין חילוק בין כבוי לאוכל נבילות כסברת המקשה אלא מחלק בין קטן לקטן ולפעד"נ דדעת הרי"ף והרא"ש ורבינו הוא כיון דבע"כ צריך לפרש האי קטן בדלא הגיע לחנוך וכמ"ש התו' בפ' כ"כ ומביאו ב"י והיינו קטן בן ד' וה' אין ספק שאין אנו בקיאין בקטן כזה לידע ולהבין ממעשיו אם עושה לדעת אביו או אינו עושה לדעת אביו ולפיכך כתבו בסתם דצריך למחו' בידו והכי נקטינן מיהו לפי מ"ש התוספות דלר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור אין צריך למחות ביד הקטן אם לא שמכוין לעשות פחמין א"כ קשה כיון דרבינו פסק בסימן רע"ח כר"ש וכמו שמבואר בסמוך בדין גחלת ה"ל לפרש כאן דא"צ למחות בידו אא"כ במכוין לעשות פחמין וי"ל דס"ל לרבינו דמן הסתם כשבא לכבות צריך למחות בידו אף לר"ש דשמא מכוין לעשות פחמין הוא :

גחלת

תעשה שאני : **תיבה** שאחז בה האור וכו' משנה שם (קכ.) רבי שמעון בן ננס אומר פורסין עור של גדי ע"ג שידה תיבה ומגדל שאחז בהם האור מפני שהוא מחרך · ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנין בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים מפני שאינם יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה ותשמע בגמרא דהלכה כר"ש בן ננס ולא כר"י דסבר גרם כיבוי אסור דהא אמר רב יהודה א"ר טלית שאחז בה האור וכו' אמרי' הוא דאמר כבן ננס וכ"פ הפוסקים ופירש"י עור של גדי רך ולא מפני שהוא מחרך מן האור ואינו נשרף ומתוך כן מגין על התיבה :

וטלית שאחז בה האור וכו' שם אמר רב יהודה אמר רב טלית שאחז בה האור מצד אחד נותנין עליה מים מצד אחר ואם כבתה כבתה מיתיבי טלית שאחז בה האור מצד אחד פושט' ומתכסה בה ואם כבתה כבתה וכן ס"ת שאחז בו האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה כלומר דדוקא כה"ג שרי

נחלת

אבל נותן עליה מים לא הוא דאמ' כר"ש בן ננס דאמ' גרם כיבוי שרי ונראה מדברי רבינו דדוקא כשאינו מתכוין לכבות ע"י כך אלא שאם הוא צריך להכסות בטלית ולקרות בספר מתכסה וקורא ואינו נמנע ואע"פ שע"י כך תכבה לית לן בה דדבר שאינו מתכוין הוא ומות' אבל אם הוא מתכוין לכבות ע"י כך ודאי אסור ואף ע"פ שנותן משקין על הטלית מתכוין לכבות הוא ושרי התם שאני דלא הוי אלא גרם כיבוי שהרי אינו עושה מעשה בגוף הדליקה אלא לכשיגיע האש למקום המים לא יוכל לשלוט שם ויכבה מאליו אבל הכא כשמתכסה בטלית ופותח הס"ת שתנענע האש עצמה וע"י כך הוא נכבית אם היה מתכוין לכך היה אסור כנ"ל לדברי רבינו אבל מדברי שאר פוסקים אין נראה כן אלא אפילו אם א"צ לטלית ולספר אלא שמתכוין לכבות האש ע"י שמתנענע מצד כסויו בטלית ואחיזתו בספר שרי דלא הוי אלא גרם כיבוי שהרי כתבו דינים אלו סתם ותשמע מפשט הלשון שהוא מתכסה בטלית וקורא בספר כדי שלא ירא' כמתכוין לכבות אבל הוא ודאי מכוין לכבות ואפ"ה שרי וכ"מ בירושלמי פרק כל כתבי ובתוס' פי"ד ונראה דטעמא משום דלאו פסיק רישיה הוא שהרי אינו בוודאי שיכבה על ידי כך ועוד דהוי כיבוי כלאחר יד הלכך לא גזרו ביה רבנן במקום פסידא (ה) והרי"ף השמיטו הא דנותנין עליה מים ולא כתב אלא ההיא דפושטה ומתכסה בה ותמה עליו הר"ן וגם ה"ה בפי"ב ותרצו בשם הראב"ד והרמב"ן שסובר הרי"ף דהא דרב יהודה אינה הלכה לפי שהוא מדמה מחיצת מים ממש למחיצת כלים חדשי' מלאים מים ואינו כן אלא אפילו ר"ש בן ננס אוסר מחיצת מים ממש כדאסיק רב אשי בפרק כירה (מז:) דהא דתנן נותנין כלי תחת הנר לקבל בו ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה אפי' כרבנן דפליגי ארבי יוסי וסברי גרם כיבוי שרי אתיא דשאני הכא שהוא מקרב כיבוי כלומר לפי שנותן מים להדיא ונמצאו רב יהודה ורב אשי חולקין וקי"ל כרב אשי שהוא בתרא ויש לזה הוכחה מן הירושלמי ע"כ והרא"ש העתיק דברי הרי"ף בלא תוספת וגרעון ומשמע דכוותיה ס"ל דאין הלכה כר"י · אבל דעת הר"ן לפסוק כרב יהודה דשרי ליתן מים מצד אחר וכתב שכן הסכמת הרמב"ן וכ"פ הרמב"ם בפי"ב וכתב שם ה"ה שכן דעת הרשב"א וחילק בין ההיא דפרק כירה לההיא דרב יהודה דהתם אין דבר מפסיק בין הניצוצות והמים אלא האויר והמים תחת הניצוצות ממש אבל בטלית אין המים תחת האש כדי לכבותו כשיפול אלא מן הצד ואין האש נופלת לתוך המים להדיא עכ"ל וגם הר"ן בסוף פרק כירה כתב לחלק ביניהם דטלית שאחז בה האור היינו טעמא לפי שאין המים מכבין את הדולק אלא מונעים שלא יתפשט האור אבל ההיא דס' כירה טפי מגורם הוי וגם בהגמ"ר פרק במה טומנין חילקו ביניהם בע"א :

ומ"ש רבינו אבל לא מים התוס' כתבו (שם:) פרשב"ם נותן מים מצד זה לאו דוקא על הטלית דהא קי"ל שרייתו זהו כבוסו ולעיל בכ"פ ח' שרצים פרשתי כלומר שכתבו שם דלא אמרינן שרייתו זהו כבוסו אלא כשיש טפת דם או טינוף דוקא ורבינו תופס עיקר כדעת רשב"ם וכבר כתבתי טעמו בס"ס ש"ב ולפיכך כתב אך לא מים משום כיבוס וכ"כ הגהות בפרק י"ב :

א"י שבא לכבות וכו' אבל קטן שבא לכבות וכו' משנה בפרק כל כתבי (קכא.) א"י שבא לכבות אין אומרין לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עלינו אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליו ובגמרא שמעת מינה קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו א"ר יוחנן בעושה על דעת אביו דכוותה גבי א"י דקעביד אדעתא דישראל מי שרי א"י לדעתא דנפשיה עביד ופירש"י א"י לדעת' דנפשיה קא עביד ואפילו יודע שנוח לו לישראל הוא להנאת עצמו מכוין שיודע שלא יפסיד :

וכתב בהגמ"ר פי"ד בשם רמ"ת דעבד א"י או שפחה המושכרים לזמן אדעתא דנפשייהו עבדי וא"צ להם אל תכבה (ו) ואמאי דאוקימתי' מתני' דקטן בעושה ע"ד אביו פי' רש"י בקטן שיודע להבחין שכיבוי זה נוח לאביו ועושה בשבילו ובפרק חרש (קיד.) גבי הא דאיתא התם רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחי דבי מדרשא בר"ה בשבת א"ל ר' פדת זיל דבר טליא וטליתא ולטיילו התם דאי משכחי להו מייתי להו אלמא קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו תא שמע מדתנן קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהו ומשני רבי יוחנן בעושה על דעת אביו ופירש"י שהתינוק צופה באביו שנוח לו בכך ואביו עומד עליו כאילו הוא מצוהו לעשות אבל הנך מפתחות דרב יצחק לא הודיעו שנאבדו ולא הכירו בדעתו שנוח לו ולכאורה משמע שדעת רש"י לומר שכל שאין בו דעת להבחין אם נוח לאביו בכיבוי זה אף ע"פ שאביו עומד עליו ומראה לו שנוח לו בכך שרי דכיון דאין בו דעת להבחין אינו כמצוהו וזהו מ"ש בפרק כל כתבי. וסובר עוד שאם אין אביו מראה שנוח לו בכך וגם אינו עומד עליו אע"פ שיש בו דעת להבחין שרי דשוב אינו כמצוהו וזהו מ"ש בפרק חרש · ויותר נכון לומר דבדליקה מסתמא מרגיש הקטן שעושה נחת רוח לאביו בכיבוי הלכך אע"פ שלא הראה לו אביו דניחא ליה בכיבוי מסתמא לעשות נחת רוח לאביו הוא עושה וצריך למחות בידו אא"כ אין בקטן דעת להבחין אי ניחא ליה בהכי אבל בדבר שאין היזקו ברור אם לא הרגיש הקטן בהיזק אע"פ שאם היה יודע בהיזק יש בו דעת להבחין דניחא לאבוה בתיקונו השתא דלא הרגיש בהיזק הוי כמו שאין בו דעת להבחין ושרי ולכן בפרק כל כתבי דמיירי בדליקה שהוא היזק הנראה לעינים לא חילק אלא בין יש בו דעת להבחין לאין בו דעת להבחין דכל שיש בו דעת להבחין אפילו לא יראה לו אביו דניחא ליה אסור אבל בפרק חרש שההיזק הוא אבידת מפתחות שהוא דבר שאינו נראה לעינים כתב בעושה על דעת אביו שהתינוק צופה באביו שנוח לו בכך כלומר לא דמית דליקה לאבידת מפתחות דהתם בדליקה מאחר שיש בו דעת להבחין ודאי מן הסתם צופה ויודע שנוח לאביו בכך וכיון שאביו שם ואינו מוחה בידו הוי כמצוהו לעשות וזהו שכתב ואביו עומד עליו כאילו הוא מצוהו לעשות אבל מפתחות שנאבדו כיון שלא הודיעו שנאבדו לא הוי עושה ע"ד אביו ואע"פ שכשמוצאם מביאם לאביו מ"מ לא הוי כאילו צוהו אביו להביאם מאחר שלא הודיעו קודם לכן וגם עכשיו כשמביאם לו לא הכיר בדעתו שנוח לו שהביאם בשבת כנ"ל ותשמע דהכי קי"ל דכשאינו עושה על דעת אביו מותר להניחו לכבות וכ"כ הרמב"ם בפ"ב קטן שבא לכבות אין שומעין לו והוא שיהיה עושה ע"ד אביו אבל מדעת עצמו אין ב"ד מצווין להפרישו וכ"ס סמ"ג וכ"כ ר"י בנתיב כ"א ותשמע מדבריו דבעושה ע"ד גדול אע"פ שאינו אביו אסור · וכתבו התוס' בפרק כל כתבי דהא דאין ב"ד מצווין להפרישו דוקא בשלא הגיע לחינוך אבל אם הגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כ"ש שצריך להפרישו שלא יעשה עבירה והרי"ף והרא"ש השמיטו הא דאקשי ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו ומאי דאוקי רבי יוחנן בעושה ע"ד אביו ואפשר שהם מפרשים דבעושה ע"ד אביו היינו לומר דכל קטן המכבה את הדליקה ודאי עושה על דעת אביו שיודע שאביו נוח לו בכיבוי זה וא"כ כל קטן הבא לכבות אין שומעין לו ולפיכך כתבו המשנה סתם דקטן הבא לכבות אין שומעין לו ולא חילקו. ובסי' שמ"ג בס"ד נבאר דיעות הפוסקים בדין קטן אוכל נבילות אי ב"ד מצווין להפרישו :

ומ"ש רבינו ויכול לומר בפני הא"י וכו' מימרא דרבי אמי בפרק כל כתבי (קכא.) : **ומ"ש** או אם אינו מזומן כאן יכול לקרותו וכו' עד אע"פ שודאי יתקננה כשיבא כ"כ שם הרא"ש ז"ל ונראה דהא דנקט היזק הבא פתאום ל"ד אלא אורחא דמלתא נקט דאם מרגישים בהיזק מבעוד יום רגילים לתקנו קודם שיכנס

שבת

דרכי משה

(ה) וכתב המרדכי ע"ד פרק כ"כ דגרם כיבוי לא שרי אלא במקום היזקא אבל בלא היזקא אפילו בי"ט אסור : (ו) ועיין במרדכי בהגהות דף קע"ט ע"ב מה טעם לא התירו בדליקה לומר

פרישה

אלא שהרי"ף והרא"ש השמיטוהו לדברי רב יודא מפני שאמר דנותן עליו מים מצד השני . ומים ס"ל דאסור ליתן משום דהוי כיבוסו וכמ"ש רבינו וכן מצאתי כתב בשלטי הגיבורים ה"ס דמש"ה השמיטוה: אלא שלא יישב דה"ל להביאו ולכתוב עליו דמי' אסור ושאר משקים מותר וכמ"ש רבינו דהוא באמת תימה ובפרט מאחר שהמחקן עלתה על דעתו דאסור . לכן נראה דבכלל דברי הרי"ף והרא"ש הוא דברי ר' יודה הנ"ל דהא כתבו על הסתנה כפלוגתא ר"ש בן ננס דאמר גרם כיבוי מותר ור' יוסי אוסרו וי"ל ולית הילכתא כר' יוסי דאמר גרם כיבוי אסור · ור"ל אלא כר"ש בן ננס דפליג עמו ומתירו וממילא מסיכי תיובי לאסור ליתן עור גדי ומים מצד האחר דהא ליכא ביה משום סיתום כ"א משום גרם כיבוי וגם ששם גמ' תירץ אליבא דרב יודא דס"ט דמתיר דס"ל כר"ש בן ננס וקי"ל · והשתא מ"ש ג"כ טעם הש"ג דמש"ה לא הביאו בפירוש דברי רב יודא כיון דר"י הזכיר מים והייתי אומר דמשום הפסד התירו ספר

נחלת המונחת במקום שרבים נזוקים בה יכול לכבותה בין אם היא של עץ או של מתכת מותר לכפות קערה על הנר כדי שלא יאחוז בקורה :

שלה (א) **חבית** שנשברה מצילין ממנה מזון ג' סעודות אפילו בכלים הרבה (ג) ובלבד שלא יספוג: פי' שלא ישאב

הכא ואם אירע שלא תקנהו מבעו"י אע"פ שאחר שנכנס שבת כבר ידע שהתחיל הנזק ואינו היזק הבא פתאום לא מסתבר לאסור לומר כל המתקן אינו מפסיד וכתב הרב המובהק מהרר"א ז"ל דנראה דשרי לקרות לא"י ולומר לפניו כל המתקן אינו מפסיד : **נחלת** שמונחת במקום שרבים נזוקים בה וכו' בפרק במה טומנין (מב·) אמר שמואל מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יוזקו בה רבים אבל לא גחלת של עץ · ופירש"י משום דגחלת מתכת לא שייך כיבוי מדאורייתא ולא אסור אלא מדרבנן ובמקום נזקי דרבים לא גזרו : אבל לא של עץ · דאיסורא דאורייתא הוא וחייב סקילה ואוקימנא ליה כר"י דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה דאילו לר"ש דפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה של עץ נמי שרי דכל כיבוי א"צ לגופו אם תעשה פחמין או מהבהב פתילה וכבר כתבתי בסי' רע"ח שדעת רבינו כדעת הפוסקים כר"ש ולכן כתב שאפילו של עץ שרי אבל דעת הרמב"ם לפסוק כר"י ולפיכך לא התיר לכבות ברה"ר אלא של מתכת :

מותר לכפות קערה על הנר וכו' משנה בפרק כל כתבי (קכא·) :

כתב ר"י בה"ג בשם המפרשים דכל מאי דשרי להציל מפני הדליקה שרי להציל ממים ושאר דברים המאבדים : **כתב** הרמב"ם בפכ"ב דליקה שנפלה בשבת המכבה אותה מפני איבוד ממון חייב וכתב ה"ה זה כר"י דאי לר"ש פטור אבל אסור כלומר משום דהויא מלאכה שא"צ לגופה · והר"ן כתב בפרק חבית אהא דאמרינן (כתובות ס·) גגור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו וכו' ובמקום פסידא לא גזור רבנן וא"ת א"כ למה אסרו לכבות דליקה בשבת והא מלאכה שאצ"ל היא שלא לפחמין הוא צריך אלא להצלת ביתו ולא מיתסר אלא מדרבנן דודאי כיבוי דליקה מיתסר אפי' לר"ש ואפילו ע"י א"י דתנן בפ' כל כתבי וכו' י"ל שאני כיבוי דכיון דאם היה צריך לגופו היה אסור מן התורה ואין הכל בקיאין לחלק בין מלאכה הצריכה לגופה לשאינה צריכה תש"ה אסרו רבנן אפילו במקום פסידא ואפילו ע"י א"י נמי אסרו לפי שמתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה ע"י א"י אתי לכבויי איהו גופיה א"נ שאני הכא שהוא שבות כלאחר יד שממעכן ברגלו ועדיף טפי שבות דשבת הנעשה כדרכו דהיינו ע"י א"י : וה"ה כתב בפכ"ג וז"ל כתב הר"ש אמרו בירושלמי דלר"ש דאמר מלאכה שאצ"ל פטור עליה אם אינו יכול להציל כתבי הקדש אלא בכיבוי מכבה לפי שאין דבר שעומד בפני כתבי הקודש ע"כ ומתוך שזה לא נזכר במשנה ולא בגמרתינו אני אומר שיש בזה כעין סיוע לרבינו שהוא פוסק בכמה מקומות דלא כר"ש לפי שאין הלכה כמותו סתמו במשנה ולא הזכירו כיבוי בשום צד ומ"מ אפשר שדעת משנתינו שלא כל השבותין נדחין מפני כתבי הקודש שהרי לא התירו הצלתן למבוי המפולש אע"פ שאיסורו מדבריהם וזה נ"ל עיקר לדעת הפוסקים כר"י עכ"ל · והר"ן כתב בפ' כל כתבי ומדתנן מצילין מפני הדליקה משמע דדוקא להציל מפניה אבל לכבות את הדליקה אסור אבל בירושלמי אמרו שאם אינו יכול להציל אלא בכיבוי מציל לר"ש דאמר מלאכה שאצ"ל פטור עליה ואע"ג דמ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא אין לך דבר של שבות שעומד בפני כתבי הקודש עכ"ל וכיוצא בזה כתב המרדכי שם וכתב עוד ומיהו אף לדברי הירושלמי דוקא משום כתבי הקודש אבל משום ממון דעלמא אין מכבין לעולם ואפילו לר"ש ואע"פ שמכבין גחלת של מתכת כדי שלא יוזקו בה רבים משום דליכא אלא שבות דרבנן התם משום חשש נזקי גופו אבל משום הפסד ממון לא שרי ועכשיו נהגו ברוב המקומות לכבות דליקה בשבת אלא שאומרים שחוששים שבעבור הדליקה ישרפו בה תינוקות שלא יוכלו לברוח אם ראו שמניחין הדליקה להיות דולקת והולכת ולפיכך מכבין אליבא דרבי שמעון דקי"ל כוותיה עכ"ל ובפ"ב דביצה כתב יש מרבותי' שאמרו דהא דמשמע הכא דבשבת אסור לכבות משום איבוד ממון וכן בכמה דוכתי פרק כל כתבי משמע לאיסור היינו אליבא דר"י דמחייב אמלאכה שאצ"ל ואנן כר"ש קי"ל דפטר כל מלאכה שאצ"ל וכל כיבוי ב"ה הוי מלאכה שאצ"ל חוץ מכיבוי לעשות פחמין הילכך שרי אפי' בשבת משום איבוד ממון והוי כמו מפים מורסא דלר"ש שרי משום צערא ולאו מלתא היא דמפים מורסא צערא דגופיה הוא ועוד הוכיח רבי' יואל לאיסור דהא ר"י ס"ל כר"ש לדברי ר' יוחנן בפרק במה מדליקין (לא:) ור' יוסי פוטר בטלן ואפ"ה קאמר ר' יוסי בפרק כל כתבי דגרס כיבוי אסור ראבי"ה עכ"ל והגה"מ פרק מי שהוציאוהו כתב בשם מ"ז שמותר לכבות את הדליקה בזמן הזה ולא גרע מעיר הסמוכה לספר והביאו בת"ה סימן נ"ח (ז) וכתב עוד ובא"ז בה' שבת כתב ואפי' בספק סכנה גדולה ישראל מכבין את הדליקה ואע"פ שאפשר לכבות ע"י א"י וכתב שאחד מהגדולים דרש ברבים שמותר לכבות את הדליקה בזמן הזה ואמר שדרש כן ברבים מפני שלא יהא נקרא פושע בנפשות כדאמרינן (בירושלמי הובא בסי' שכ"ח) בכה"ג הנשאל ה"ז מגונה לפי שהיה לו להודיע כבר ברבים · ושמעתי מגמגמין להאמיר מסברת לבם ולומר דוקא כשנפלה הדליקה בביתו של ישראל איכא סכנה כי משפט הישמעאלים להשליך אותו שיצא דליקה מתוך ביתו לתוך האש וא"כ ע"י כך יש סכנה לשאר ישראל אבל אם יצא תחלה בביתו של א"י ליכא למיחש אמנם נראה דלשון הג"א לא משמע לחלק הכי מדתלי הטעם מפני דלא גרע מעיר הסמוכה לספר משמע על ידי תוספת הממון יבא לידי הריגה והא נמי איכא למיחש אף אם יצא תחלה הדליקה בביתו של א"י שלפעמים רגילים לשלול ולחטוף כאשר הדליקה מתגברת אפילו אי חזינן עיירות שלא נשמע בהם שום יראה בכה"ג אין לסמוך על זה כיון דלפעמים מועטים איכא למיחש דקיימא לן אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב (ח) וכיוצא בזה כתב בכתביו סימן קנ"ז דפשיטא ליה דאפילו נפל לבית הא"י תחלה מחללין : תשלום דיני כיבוי והדליקה תמצא בסימן רע"ז : **דין** טלטול המת מפני הדליקה ע"י ככר או תינוק כתב רבינו בסי' שי"א :

שלה חבית שנשברה מצילין ממנה מזון ג' סעודות וכו' ר"פ חבית (קמג) חבית שנשברה מצילין ממנה מזון ג' סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג ובגמרא (שם) תנא ובלבד שלא יספוג ביין ולא יטפח בשמן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול · ופירש"י מצילין מזון שלש סעודות · ואפילו בכלים הרבה דאילו בחד מנא אמרינן בפרק כל כתבי דכמה דבעי מציל והצילו לכם כל אחד מזון שלש סעודות : ובלבד שלא יספוג · שלא ישים הספוג בכלי במקום היין לחזור ולהטיפו גזירה שמא יסחוט והתוס' כתבו דאפילו אם יש לו עור בית אחיזה דליכא חשש סחיטה אסור כדאמר בגמרא

נחלת וכו' בפרק במה טומנין אמר שמואל בגחלת של מתכת ליכא כבוי מדאורייתא ושרו רבנן כדי שלא יוזקו בה אבל של עץ דאיכא כיבוי דאורייתא אסור לרבי יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה וכיון דרבינו פסק כר"ש א"כ שרי אפילו של עץ דאינו אלא איסור דרבנן וכדי שלא יוזקו בה שרי :

מותר לכפות קערה על הנר וכו' משנה בפרק כל כתבי ואשמעינן דכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל שנוטל קערה של חרס לצורך הצלת הקורה שאינה ניטלת בשבת ואליבא דרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל מוקמינן לה בפרק כירה בצריך למקומו וכיון דלית הילכתא כרבי יצחק מותר אפילו אינו צריך למקומו וכן כתבו כל הפוסקים :

שלה חבית שנשברה וכו' משנה ר"פ חבית ומ"ש אפילו בכלים הרבה כן פירש"י דאילו בחד מנא אמרינן בפרק כ"כ דכמה דבעי מציל עכ"ל והא דלא שרינן ליה אלא ג' סעודות הוי טעמא כמו בדליקה דאי שרית ליה להציל טפי מתוך שהוא בהול ומחזר אחר כלים הרבה שמא ישכח ויביא כלי דרך ר"ה : ובלבד שלא יספוג וכו' כלומר דכשאין לו בית אחיזה פשיטא דאסור לשאוב היין בספוג ולהחזירו ולהטיפו גזירה שמא יסחוט וכדלעיל בסימן ש"כ אלא אפי' יש לו בית אחיזה אסור דאע"ג דלית ביה משום סחיטה אית ביה משום עובדין דחול והכי משמע בברייתא ריש חבית דתני בה לא יספוג ולא יטפח בשמן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול דקשה תיפוק ליה שלא יספוג משום סחיטה אלא צריך לפרש דאתא לאשמעינן דאפילו יש לו בית אחיזה נמי אסור והכי משמע בתו' שם :

ולא

דרכי משה

לומר לא"י לכבות משום פסידא : (ז) וכ"כ א"ז דאם כבו ורוצין לעשות תשובה על כבה אין מניחין אותן שלא להכשילם לפעם אחרת : (ח) וכתב עוד בסימן ה' בפסקיו דדוקא לכבות הדליקה שרי דהוי מלאכה שא"צ לגופה אבל אסור לחלל בשאר מלאכות כדי להציל ממונו והעושה צריך כפרה להתענות מ' יום בה"ב אבל לא רצופים ושלא לאכול בשר ולשתות יין וכ"כ מהר"ם לענין בא על הנדה וגם יתן צדקה כל מי שחלל שבת כשיעור חטאת בדנקא ושיער מהר"ם דהוא ח"י פשיטים ואם ירצה לפדות תעניתו יתן עבור כל יום י"ב פשיטים כמ"ש מהר"ם עכ"ל וכ"כ בכתביו סימן כ"ה והאריך שם בזה :

ולפי

פרישה

מפי' מים וק"ל · והא דהביאו הא דטלית וספר דפושטו ומתכסה וקודם בו ה"ס משום דאין זה בכלל גרם כיבוי וכמ"ש לעיל דכאן עושה קצת מעשה בידים וא"ש דרבינו אסר שכתב דין דפושט הטלית ומתכסה כו' כתב הדין דנותן עליו משקין דלא זו אף זו קתני וק"ל :

סי' שלה (א) **חבית** שנשברה מצילים ממנה מזון ג' סעודות ובלבד שלא יספוג פירש"י שלא ישים הספוג בכלי במקום היין לחזור ולהטיפו · נראה דר"ל בתוך החבית שנשבר משים הספוג והוא קולטת היין ומטיפה אותה בתוך כלי אחר שלם אבל מדברי התוס' לא משמע לי הכי דהכי הוה ליה לא כתב נמי ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט או יצרף ועוד קשה איפכא במזון החבית שנשברה בראש גגו ה"ל לאימר נמי ובלבד שלא יספוג אמת שרבינו ל' המשנה דפרק חבית וברייתא דפרק כל כתבי נקט אלא שהל משנה וברייתא גופא צריך ליתן טעם למה שינו את לשונם וי"ל דחבית שנשברה דמיירי שעומד על הקרקע וכיון שעומד על הקרקע לא שייך למימר גביה שלא יקלוט מן האויר ה"ה שלא יצרף ודוקא בחבית שנשברה בגגה בראש גג שייך למימרה · ומן לא יספוג דפרש"י דנותן הספוג בתוך הכלי זה ג"כ אינו שייך כ"א בחבית העומדת על הארץ אלא לאפוקי בשעומדת על ראש הגג ואינו שמוכה לו דאז אינו צריך הספוג לנגן ע"ג הגג ולהכניס שום כלים ולספוג מהחבית ולהטיפו בתוך כלי דכיון דנוטף ויורד היין מן הגג ויתקלקל מש"ה לא נקט אלא שהביא כלים ושים על הארץ תחתיו ומש"ה נקט גבו ג"כ ובלבד שלא יקלוט או יצרף מהגגגה וק"ל · ובגמרא היה נראה דלהציל במה שמביא כלים תחתיו יכול להביא ולהעמיד על הארץ כמה דבעי אפי' להציל יותר מג' סעודות · והיינו דוקא בחבית שנשברה על הארץ דהתם לא שייך להביא כלי תחתיו כמ"ש והגלה במה שנוטל מהחבית שנשבר ומוצא בכלים או שופך ממנה לתוך כלים אחרים בהא דוקא לא התירו כ"א סעודתו דזה טירחא הוא ואי מתיר יותר אתי לתקוני משא"כ בהגג' כלים תחתיו והוא אינו עושה שום מעשה בידים כמו שנשבר דהא אינו טרוד כ"כ במלאכתו ומש"ה ק"ש דלא תני בברייתא דאינו מציל כ"א בג' סעודות אבל ממון ל' הרמב"ם וה"א לא משמע כן אלא הן שנשבר אפילו כן שנשבר בהגג בראש הגג ומעמיד כלי תחתיו נמי קאמר דלא יציל כ"א ג' סעודות ע"ש וק"ל :

(ג) **ובלבד** שלא יספוג פיין בכ"י מכתב בשם רש"י גזירה שמא יסחוט וכתב ע"ז ר"ל והתו' כתבו דאפי' אם יש לו עור בית אחיזה דליכא חשש סחיטה אסור כדאמר בגמ' שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכ"ל הרמב"ם כו' עד שלא יעשה כדרך שעושה בחול שמא יבא לידי סחיטה עכ"ל ב"י והנה ק"ק דהא י"ל דגם דעת רש"י הוא כן כדעת התו' והרמב"ם דס"ל דאפי' יש לו עור אע"ה כיון דעושה כבחול יבא לידי סחיטה כמ"ש הרמב"ם ולא משום שהוא שספוג עצמו יעשה סחיטה וק"ל · ומתוך ל' התוס' משמע שאינן מפרשין ל' יספוג כפירש"י הנ"ל שהרי כתבו בפרק כל כתבי ד' קי"ז ע"ב אבהא דאמרינן שם אלא הא דתנים אמרים לו חבית בראש גגו מביא כלי אחר ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט התם מאי איכא למימר כו' וכתבו שם התוס' וז"ל הקשה הר"י פורת ממאי לא פריך ממתני' דריש חבית דתנן חבית שנשברה מצילין ממנה מזון ג' סעודות כו' עד ור"י תירץ דהתם מיירי כשנשפך היין לארץ דמיפסיק שמא יספוג והכא מודרלה ר"י טעם הספוג · במאי שנשפך היין לארץ משמע דס"ל דבלבד שלא יספוג דקאמר אינו ר"ל כפירש"י שמכניס הספוג בכלי שהיין שם אלא ר"ל שנותן הספוג ע"ג הארץ במקום שהיין שם ושואב הספוג היין ומטיפו לתוך הכלי או כלי · וכן מל' ר"ן ור"פ חבית משמע כן שהרי כתב וז"ל ובלבד שלא יספוג שלא ישאוב הספוג במקום היין וכן הוא לשון רש"י בנדפס בגיה הרי"ף והשתא אתי שפיר נמי דתני שלא יספוג בחבית שנשבר בארץ ולא קתני בחבית שנשברה בראש גגו כשנשפך על גבי ארץ צריך לספוג לשאוב מה שאין כמו כשנשפך על ראש גגו דמה לו לספוג כלא כבר נשפך היין על הגג ויורד דרך הצינור על גבי קרקע ויכול להניח כלי תחתיו ולקבלו וק"ל ועיין בכתבי דמהרש"ל סי' קל"ו ואם נשבר החבית ונשפך היין לארץ מותר לשאוב ממנה כל מה שירצה בכוסות קטנות ובתוך פריכות דהכ"ג לאו עובדא דחול בודאי שרי ור"ל דבחול דרכו לשאוב היין מע"ג הארץ בספוג או בבגדי פשתן שמורה ביין ומוציאין היין ומ"מ אשמעינן אפי' נתנו כלי ונפשו שלא שינבירה פה שיוכל מע"ג בכוסו' שקורין שאליף בל"א או בגריבות · וכתב עליו הב"י דלא ראה סתמ' דפרק כל כתבי הנ"ל שהרי ר"י מעמיד הא דחבית שנשברה דאינו מציל ממנו אלא מזון ג' סעודות דמיירי כשכבר נשפך היין לארץ ואע"פ אסור טפי מג' סעודות כו' ע"ש בב"י · ולכאורה נ"ל להביא קצת ראייה לדבריו שלא ראה מהרש"ל אותו כתו' שהרי מיד אחר תירץ ר"י הנ"ל שהקשה התם וכתבו וז"ל ואומר הר"י שמואל בשם ר"ת דדוקא שנשברה לו חבית אבל נסדקה ונוטה טיף טיף מותר לקלוט ולצרף כו' · ודין זה כתב גם מהרש"ל בשם הג"ה מיימוני עכ"ל בשם ר"ת · ואיכא למידק אילו ראה דברי התוס' בשם התוס' ה"ל לאיכתב כן ולא בשם הג"ה מיימוני ומ"מ ק' לומר כן על הגאון מהרש"ל ז"ל דנסתירין ליה שבילי התוס' והפוסקים כשבילי דנהר' דלא ראה דברי התו' · וגם במרדכי כתב ג"כ כמ"ש התוס' וידוע שכל עיקר שמועותיו של מהרש"ל נבנין על דברי התו' והמרדכי ואין נאמר שכלן נעלמו מנגד עיניו גם שניהן · לכן נלפע"ד ליישב ולומר דמהרש"ל דקדק בלשונו ונקט וי"ל כיון דנשפך לארץ לגמרי למה יהא בהול כו' שרי ולא כתב להתיר ר"ת כאשר נשפך לגמרי ותפילת הגלתו לא התירו אלא דרך שינוי דהיינו שיגביהו מע"ג הארץ בכוסו' קטנות או פריכות ואינו עושה כעובדא דחול ולאו יותר ולא יביא כלים דרך ר"ה · ור"י דאוסר אף כאשר נשפך ע"ג הארץ מיירי כשאינו נשפך לגמרי ע"ג הארץ אלא קצתו והכי דייקי ליה' שהביא ב"י שהרי כתב ר"ל דהתם מיירי בנשפך מן היין לארץ כו' דוק בל' מן היין שכתב דמשמע מן מקצתו ולא כולו · וטעם הדבר דכיון שאינו נשפך כולו אי שרית ליה להציל כל מה שבחבית דהיינו שמערה לתוך חבית אחרת דהיינו עובדא דחול דגם בחול כשחבית א' נשבר מערין היין לתוך חבית

או

ישאב היין בספוג להחזירו לכלי אפילו יש לו בית אחיזה דליכא למיחש לסחיטה ולא יטפח בשמן להכניס בו את ידו ולקנחה בשפת הכלי ואם נשברה בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט לקבל מן הקילות באויר לאחר שירד מן הגג ולא יביא כלי אחר ויצרף אותו לראש הגג נזדמנו לו אורחים מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ויצרף ולא יקלוט ויצרף ויזמין אח"כ האורחים אלא יזמין תחילה ואח"כ יקלוט ויצרף (ג) ולא יערים לזמן אורחים שאין צריכין לאכול : (ד) נתפזרו לו פירות מלקט מעט מעט ובלבד שלא ילקט לתוך הסל או לתוך הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול :

שלו (א) **אין** עולין באילן בין לח בין יבש וה"מ בימות הגשמים שאין ניכר בין לח ליבש אבל בימות החמה שניכר שהוא

ולא יטפח בשמן וכו' פי' משום עובדא דחול כמ"ש בסמוך : **ואם** נשברה בראש גגו וכו' ברייתא בפרק כ"כ ופי' מביא כלי אחד בלבד ומניח תחתיה אבל לא יביא עוד כלי אחר ויקלוט דמוכח שמציל ואפילו להביא כלי אחר לצרף אותו לראש הגג דלא מינכר כולי האי שהוא מציל נמי אסור כך פי' התוספות דלא זו אף זו קתני :

שלו אין עולין באילן וכו' בסוף עירובין אסיקנא הכי דלא שהוא מחובר בקרקע אסור מדינא שמא יתלוש ענף ממנו והוה ליה תולדה דקוצר אבל יבש אינו מחובר ואינו אסור אלא משום מראית עין דהרואה אומר לח הוא ומשתמש באילן לח ולפיכך בימות החמה שניכר שהוא יבש מותר והרי"ף לא הביא זה וכתב הרא"ש ונראה דרי"ף לא מפליג בין אילן לעשבים ולהכי לא הביא בהלכות הויא דאילן יבש עכ"ל פי' דכיון דהביא הרי"ף בפסקיו דבעשבים אפי' בזמן שהן קשין ונוחין לישבר כשדורס ברגליו עליהן ואפ"ה שרי משום דקי"ל דדבר

בגמרא שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכ"כ הרמב"ם בפכ"ב ובלבד שלא יספוג ביין או יטפח בשמן שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמא יבא לידי סחיטה · ורבינו לא כתב כאן שאומר לאחרים בואו והצילו לכם לפי שסמך על מ"ש בסימן שקודם זה בענין הדליקה : וכ"כ הר"ן בפרק כל כתבי אמתניתין דמצילין סל מלא ככרות בשם ה"ר ישעיה מטראני דהכא אחרים שאומר להם בואו והצילו לכם מצילי' הם אפילו בכלים הרבה דבבעל הבית הוא דחיישינן דמתוך שהוא בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לאיתויי דרך ר"ה אבל במי שזוכה מן ההפקר שאינו ממונו ליכא למיחש להכי וכבר כתבתי בזה בסי' של"ד : **ואם** נשברה בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט וכו' ברייתא' בפרק כל כתבי (קיז :) ומפרש טעמא בגמרא גזירה שמא יביא כלי דרך ר"ה ואמרינן תו בההיא פירקא גמרא מצילין סל מלא ככרות אטעוי' רב שזבי לרב חסדא ודרש ובלבד שלא יביא כלי שהוא מחזיק יותר מג' סעודות אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא מאי טעותא א"ל דקתני ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר וצרף כלי אחר הוא דלא אבל בההוא מנא כמה דבעי מציל וכתוב בסמ"ג והתרומה דכשמציל בחד מנא מציל באיזה ענין שירצה כלומר אפילו קולט או מצרף וטעמא דכיון דלא שרית ליה להציל אלא בכלי אחד תו ליכא למיחש למידי : **נזדמנו** לו אורחים וכו' גם זה בברייתא שבפ' כל כתבי שם : **ומ"ש** ולא יקלוט ויצרף ויזמין אח"כ האורחים גז"ש ולא יקלוט ואח"כ יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלוט ואין מערימין בכך משום ר' יוסי בר"י אמרו מערימין בכך ופירש"י ואין מערימין בכך · לזמן אורחים שא"צ לאכול ויותירו ונראה מדברי רבינו שהוא מפרש הברייתא כפשטא דלא איירי כלל בעבר והערים אלא באי שרי להערים לכתחלה או לא ופסק כת"ק אבל מדברי הרמב"ם וה"ה בפכ"ב נראה שמפרשים דאין מערימין בכך הייט לומר שאם הערים וקלט קודם שיזמין האורחים מותר ופסק כר' יוסי בר"י להקל בשל דבריהם : כתבו התוס' בפרק כל כתבי בשם ר"ת דדוקא נשברה לו חבית אבל נסדקה ועושה טיף טיף מותר להביא כלים לקלוט ולצרף דאינו בהול כל כך להביא כלים דרך ר"ה כמו נשברה וכתבוהו הגהות בפרק כ"כ כתב ה"ר ישראל סי' קנ"ו דהא דאסרינן בחבית שנשברה להציל ממנה בכלים הרבה דוקא מחצר לחצר אבל בבית אחר שעירב עמו שרי וכמ"ש בעה"ת בענין הדליקה וכבר הזכיר רבינו דעת בעה"ת בסימן שקודם זה וכתב שאין נראה לו כן וכתבתי שם שגם הרמב"ן חלק בדבר כתב עוד ה"ר ישראל שם שאם נשברה החבית ונשפך היין לארץ מותר לשאוב כל מה שירצה בכוסות קטנים ובתוך עריבות דכה"ג דלאו עובדא דחול בודאי שרי דכיון שנשפך לארץ לגמרי במה יהא בהול וא"ת דבהול הוא שלא יבלע בקרקע אמאי לימא לן דהך בהול הוא כמו נסדקה הוא וקשה לי על דבריו דבפרק כל כתבי פריך גבי דליקה מדתניא נשברה לו חבית בראש גגו והקשו התוספות אמאי לא פריך מדתנן חבית שנשברה וכו' ור"י תירץ דהתם איירי בשנשפך מן היין לארץ דחיישי' שמא יספוג וא"ת ופרש מה"ר ישראל דהיינו לומר דהוה מצי למדחי דהתם איירי בשנשפך מן היין לארץ דחיישינן שמא יספוג אבל לפום קושטא דמלתא משנשפך לארץ שרי כיון דליכא למיחש למידי ומיהו פשט דברי התוספות לא משמע הכי דאדרבה בנשפך לארץ פשוט לאיסור יותר מבשלא נשפך ועוד דא"כ ה"ל לה"ר ישראל להביא דברי ר"י ולפרשם כן ומדלא הביאם יש לחוש שנעלמו מתנו לכך נ"ל שאין לסמוך על תשובה זו אלא בין נשפך בין לא נשפך אסור להציל יותר ממזון ג' סעודות וכפשט דברי ר"י : **כתב** הכלבו בהל' י"ט שאם יזוב תירוש מן הגיגית של ענבים שעדיין לא נדרכו שנמלא אותו הדלף דלף שאינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסורין ואינו רשאי להניח כלי תחתיו שלא יבטלנו מהיכנו אלא כיצד יעשה יניח שם מטתו או שולחנו ואז יהיה אותו הדלף לפניו גרף של רעי ויכול להניח שם כלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה שם טיט וכשיתמלא הכלי לא יזרקנו בכלי אחר שלא יבטלנו מהיכנו אלא מריקו בתוך הגיגית שזבו המשקין ממנה שהיא מבוטלת מהיכנה על ידי משקין שבה משום משקין שזבו ויש שהורו להניח לכתחלה כלי שיש בו מים תחת הדלף שנוטף מן הגיגית אעפ"י שהוא דלף שאינו ראוי משום דאמרינן דאותו דלף קמא קמא בטיל במים שבכלי ויש לפקפק בהוראה זו לפי שאין זה הדלף אסור אלא משום י"ט והוא דבר שיל"מ שאפי' באלף לא בטיל (א). ואם אחד מכלי היין נסדק או ניקב והיין זב ממנו כיון שאותו יין הזב ראוי מותר לתת כלי תחתיו שאין שם ביטול כלי מהיכנו כלל עד כאן לשונו ומי שרתחה חבית של צבע שלו והיה הצבע יוצא ונשפך לארץ כתבתי בסימן ש"ח מה תיקון יעשה וגם שם נתבאר באי זה מקום מועיל הנחת מטתו או שולחנו אצל הדלף לשיעשה כגרף של רעי :

נתפזרו לו פירות מלקט מעט מעט וכו' בריש פרק חבית (קמג) תנו רבנן נתפזרו לו פירות בחצר מלקט על יד על יד ואוכל אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכתבו התוספות והרא"ש נראה דל"ג ואוכל מדקתני סיפא אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה משמע הכך דוקא הוא דאסירי משום עובדין דחול אבל ללקט וליתן לתוך חיקו או לתוך כסותו שרי . וכתב הר"ן וא"ת ומאי עובדין דחול איכא הכא והא פרכי' בפ' נוטל (קמב) גבי הא דתנן כלכלה והאבן בתוכה לישדינהו לפירי ולישדיא לאבן וליכקטינהו תירץ ה"ר יונה כגון שנתפזרו בחצירו אחת הנה ואחת הנה אבל במקום א' מלקט ונותן לתוך הסל וכההי' דפרק נוטל והרמב"ן פירש דהב"ע כגון שנפלו בחצירו בתוך צרורות ועפרורית שבחצר ומש"ה נקט חצירו שהבית עשוי להתכבד בכל יום ויש לזה קצת הוכחה בתוספ' עכ"ל וכ"ז כתב ה"ה בפכ"א וכתב שלכן כתב הרשב"א בספרו כך נתפזרו לו פירות בחצר אחת הנה ואחת הנה מלקט על יד על יד ואוכל ולא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה והורו רבותי שאם נפלו למקום אחד נותן אפילו לתוך הסל ונתפזרו לו בין צרורות ועפרורית שבחצר מלקט אחד אחד ואוכל ולא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה ע"כ · והרמב"ם כתב בפכ"א המדבק פירות עד שיעשו גוף אחד חייב משום מעמר לפיכך מי שנתפזרו לו פירות בחצרו מלקט על יד על יד ואוכל אבל לא יתן לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה כדרך שהוא עושה בחול שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמא יכבש בידו לתוך קופה ויבא לידי עימור . וכתב ה"ה על זה והוא חשש רחוק וטעמו צ"ע ובסמ"ג כתב יזהר שלא לאסוף פירות ולקבצם יחד דהוי כמעמר מיהו בפרק המצניע (לג :) מוכיח שאין עימור אלא כשלוקטן ממקום גידוליו ומקבצן יחד כעין קמה קצורה שמגבב השבלים עכ"ל וכתבו הגהו' בפכ"א :

שלו אין עולין באילן וכו' בסוף עירובין (ק·) ת"ר שרשי אילן שגבוהין מן הארץ ג"ט וכו' ה"ז לא ישב עליהם לפי שאין עולין באילן ונתר הכי תני חדא

אחד

דרכי משה

שלה (א) ולפי מה שיתבאר לקמן סי' תקי"ג ובי"ד סימן ק"ב דמין בשאינו מינו בטיל אף דבר שיש לו מתירין א"כ הוראה זו נבונה היא :

וכ"כ

פרישה

או כלי אחר יזו ודאי מכח בהילתו וטירדתו יבא לספוג וק"ל שבתוך תו שלנו לית' שם תיבת מן היין מ"מ הרי ראיתי מדהעתיקו ב"י כן ש"מ שבספרים ישנים של תו כ"כ ובודאי הוא הגי' הנכונ' בעיני הגאון מהרא"י ז"ל וק"ל · והא דהביא דין הנ"ל דחילק ר"ת בין נשבר לנסדק ועושה טיף טיף בשם הגמרא ולא כתבו בשם התו' איכא למימר שזה לבד לא היה כתב לפניו בתו' שלו · וגם זולת זה קשה שאין דין זה דאמר ר"ת בתוספ' דיבור דה"ל לביין אמ"כ כשאמר הגמרא גיפא דיבור חדש ולפרש הברייתא בשם ר"ת דמאי דקתני נשברה חבית כו' דדוקא נשברה קתני ולא נסדקה ודו"ק · עוד הקשה ב"י א"מ מהרא"י שם בכתביו סי' קנ"ו דהא דאמרינן בחבית שנשברה להציל בכלים הרבה דווקא מחצר לחצר אבל בבית אחר שעירב עמו שרי וכמ"ש ב"ה בענין דליקה · וכתב ב"י ע"ז ז"ל וכבר הזכיר רבינו דברי ב"ה בסי' שקודם זה וכתב שאין נראה לו כן וכתבתי שם שגם הרמב"ן חולק בדבר עכ"ל ב"י והנה נראה פשוט דדברי הגאון כנים ומתקיים דודאי ג"כ ראה דברי הטור שחולק על ב"ה לעיל בהלכה מן הדליקה אלא שס"ל דאינו דומה דזיל בתר טעמא דהא ע"כ לא קמפליג רבינו על ב"ה אלא מכח מ"ש בסי' שקודם זה ז"ל ואינו נראה לי דכיון דטעמא הוא משום שמא יהא טרוד ויכבה א"כ מה לי בחצר ומה לי בבית עכ"ל · והנה השגתו זאת לא שייכא כ"א בדליקה אבל בחבית שנשברה חששו משום שמא יביא כלים מר"ה וחשש זו ודאי אינו שייכא כ"כ בבית שהוא מקורה ואינו דומה לר"ה שאינה מקורה · ומ"ש מהרא"י במ"ש ב"ה בענין דליקה ה"ק לדברי וסברת ב"ה בדליקה הכי סבירו לן כוותיה בחבית שנשברה ולא בדליקה ואף שהרמב"ן הקשה עוד על ב"ה וז"ל ועוד דהא אפי' לשמא יוציא לר"ה איכא למיגזר נמי בבית חבירו כדגזרינן גבי נשברה לו חבית בראש גגו ס"ל למהרא"י דדבר זה אינו מוכרע דחבית שנשברה איירי אפי' בהבלת כלים בתוך אותו בית או בית חבירו לאסור ע"י קליטה וצירוף משום גזירה שמא יביא כלים מר"ה · ועוד דא"ל דמיירי דמביא כלים מחצר חבירו והרמב"ן שהקשה זה לא סמך על קושיא זו להשיג על ב"ה כ"א מכח קושיא ראשונה שהשיג רבינו ומהא ליתא גבי חבית וכמ"ש קושיא זו למודא נמי ליתא והייה למהרא"י מדלא הקשה רבינו קושיא השניי' דהרמב"ן על ב"ה ש"מ דלא מסתבר ליה וכמ"ש וק"ל

(ג) **ולא** יערים לזמן אורחים שא"צ לאכול ז"ל הברייתא פרק כל כתבי ולא יקלוט ואח"כ יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלוט ואין מערימין בכך משום ר יוסי בר' יודא אמרו מערימין בכך והנה רבינו פי' כפי' רש"י שהערמה היא שיזמין אורחים שאין צריכין לאכול ויותירו ופסק כת"ק ונראה שגם הרמב"ם פי' כן אף שכתב בפרק כ"ב דין יו"ד ז"ל ולא יקלוט ואחר כך יזמין אלא יזמין ואח"כ יקלוט ואם העריס בדבר זה לשון דיעבד וגם כתב בדבר זה דמשמע דהערמה הוא מ"ש לפני זה דהיינו שקלט תחלה ואח"כ הזמין מותר ופסק כר' יוסי וכן פירשו הב"י וכתב שכן משמע מדברי המ"מ שפי' דברי הרמב"ם כמו כן · ואני בעיני לא ראיתי שום הוכחה בדברי המ"מ שפיר' הערמה זו דר"ל שאם קלט ואח"כ הזמין וגם תמיה בעיני היאך עלתה על דעת ב"י לפרש כן דלא שייך למימר ע"ז לשון הערמה מאחר שכבר אמרו והזהירו שלא לעשות אלא כן כל"ל ואם עבר ועשה כן מותר . אלא ודאי שגם דעת הרמב"ם מעת רש"י ורבינו בפי' הערמה שר"ל שהזמין אורחים שא"צ לאכול והא דכתב ל' דיעבד לשון זה מכוון בכל הערמה וכמ"ש רבינו לעיל ס"ס שי"ד ז"ל חבית שניקב והיין יוצא ממנו אסור ליתן כי בד של שום לסותמו ואם הוא מעריס ואומר שנותנו שם להצניעו אסור לאינש דעלמא ולצורבא מרבנן שרי · וגם לקמן ס"ס של"ט כתב ז"ל אסור ליכנס לספינה כו' ואם הוא מעריס שנראה כנכנס לישן כו' אסור לאינש דעלמא ולצורבא מרבנן שרי · ד"מ שכתב ואם הוא מעריס וכתב עליו לשון מותר וה"נ כוונת הרמב"ם בדין זה שפסק הלכה כר"י דמותר לכתחלה להעריס ולהזמין אורחים שא"צ לאכול וכ"כ בש"ע בהדיא ע"ש סעיף ג' ז"ל ולא יעריס לזמן אורחים שא"צ לאכול עכ"ל ורמ"א הוסיף שם וז"ל ומיהו שאם עבר ועשה שקלט ואחר כך זימן אורחים מותר עכ"ל והיינו פי' דהב"י להרמב"ם · ותמה עליו שראה שהב"י עצמו חזר בו ולא כתב פי' זה ולמה כתבוהו רמ"א ז"ל · וגם תמה אני על הב"י כי מאחר שהרמב"ם פסק כר' יוסי דמותר להערים משום דבשל דבריהן הולכים אחר המיקל למה פסק בש"ע כת"ק דלא יעריס כו' ודוחק לומר שגם בש"ע ס"ל דפי' ערמה הנזכר בדברי הפלוגתא ת"ק ור"י י"ל שהעריס וקלט ואח"כ הזמין והכא הוא דקאמר ר' יוסי דאם עבר והעריס מותר · אבל בהערמה זו הזמין אורחים שא"צ לאכול ד"ה מודים דאסור · דא"כ קשה תרתי הכא דאיפכא מסתברא הערמה זו יותר מותר ואם מפני שבא לומר שלכתחלה אסור ובדיעבד מותר והיה לו לסב"י לכתוב ג"כ זה מ"ש רמ"א · ועוד דאם פי' הערמה דפלוגתא דמיירי שלא יעריס לקלוט תחלה א"כ הערמה לזמן אורחים שאין צריך לאכול מאן דכר שמייהו וק"ל :

(ד) **נתפזרו** לו פירות מלקט מעט מעט ז"ל ב"י בר"פ חבית ת"ר נתפזרו לו פירות בחצר מלקט על יד על יד ואוכל אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכתבו התוס' והרא"ש נראה דל"ג ואוכל מדקתני סיפא אבל לא לתוך הסל כו' משמע הכך דוקא הוא דאסירי משום עובדא דחול אבל ללקט וליתן לתוך חיקו שרי כו' עכ"ל. וצ"ע כיון דכתבו התוס' דל"ג הוא מ"ש בגמ' ואוכל למה כתבו הרשב"א בספרו והביאו ב"י אח"כ מיד ז"ל נתפזרו לו פירות בחצר א' הנה ואחד הנה מלקט על יד ואוכל ולא שיתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה כו' ע"ש . וגם בש"ע כתבו המחבר ב"י עצמו ע"ש · ונלע"ד דלפי מאי דכתבו הר"ן בשם הר"י לחלק דהא דאסרו ליתן לתוך הסל וקופה מיירי כשנתפזרו לו א' הנה וא' הנה . אבל במקום אחד מותר אפי' בסל. אם לא שנפל בין צרורות או בכל ענין אסור · וא"כ לפי זה נוכל ליישב דאוכל דברייתא הוא דוקא דה"ק ללקט על יד ולאכול מותר בכל ענין אפילו בנתפזר ונפל בין הצרורות וליתן לסל וקופה אסור אפילו נתפזר לחוד ולא נפל בין הצרורות הא ליתן לחיקו ובכסותו מותר בלא נפל צרורות אלא נתפזרו לחוד אבל נתפזרו בין הצרורות אינו מותר אא"כ לוקט על יד ואוכל מיד וק"ל · ואף שלרשב"א וש"ע לא משמע הכי מ"מ יש ליישב ולומר דבווא לוה :

סי' שלו (א) **אין עולין** באילן. בין לח בין יבש כו' עיין בב"י שהביא דברי הרא"ש שכ' הרי"ף שהשמיט מ"ש בגמרא לחלק בין לח ויבש משום דסובר

[illegible]

שהוא יבש מותר והוא שאין בו לא פירות ולא ענפים שיוכל להסירם: עלה מבע"י כדי לירד וחשכה או שעלה בשוגג משחשיכה ירד במזיד לא ירד אבל בור שיח ומערה מטפס ויורד מטפס ועולה אפי' עמוק מאה אמה ולא חיישינן שבא יעקור מן הקרקע במתכוין: שרשי אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים אסור להשתמש בהן פחות מכן מותר להשתמש בהן דבקרקע חשיבי ואם באין מלמעלה ויורדין למטה במקום שגבוהין ג' אסורין ובמקום שאין גבוהים

אחד אילן לח ואחד אילן יבש אסור ותניא אידך בד"א בלח אבל ביבש מותר ל"ק כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ופירש"י בימות החמה יבש מותר דליכא אפילו משום מראית העין שהרי ניכר לכל שהוא יבש שאינו מוציא עלין והא דקתני אסור בימות הגשמים שאין ניכר בין לח ליבש ואיכא משום מראית העין ופריך בימות החמה הא קא נתרי פירי כלו' שנשארו בו משנה שעברה ואתי לאיתויי בוה תלישה ומשני בדליכא פירי והדר פריך והא קא נתרי קינסי ומשני בגדולא ופירש"י בגדולה. יותר שנשרו ענפיו כולם והרא"ש כתב ע"ז אבל הרי"ף השמיטו וכתב הרא"ש שהשמיטו משום דבתר הכי אמרינן תני חדא מותר לילך ע"ג עשבים ותני חדא אסור ל"ק כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ואיבעית אימא הא והא בימות הגשמים ול"ק הא דסיים מסאני והא דלא סיים מסאני ואסיקנא והשתא דקי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר כולהו שרו וסובר הרי"ף דאין לחלק בין אילן לעשבים והוא ז"ל כתב דלעשבים דוקא קאמר דשרי ר"ש אבל באילן אין לאוכוחי מכאן שום היתר דבאילן יבש נמי איכא למיגזר משום דמיכסר טפי וכן כתבו התוס' דבאילן שהוא גבוה שייך למיגזר טפי משום דמינכרא מלתא · ותמהני על דברי הרא"ש דסולק אפ"ל דטעמא דהרי"ף משום דלא מפליג בין אילן לעשבים והכל מותר דא"כ לא ה"ל לכתוב ההיא דאין עולין באילן והיא דאם עלה לא ירד ועוד דכי היכי דכתב תני חדא ותני חדא דגבי עשבים וסמך על מ"ש אח"כ והאידנא דקי"ל כר"ש כולהו שרו אמאי לא כתב תני חדא ותני חדא דגבי אילן לכך נ"ל דאדרבה דעת הרי"ף לחלק בין אילן לעשבים דעשבים שאין אסור לילך על גבן אלא מפני שהן נתלשות בדריסתו עליהם לר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר הא ודאי שרי אבל לעלות באילן שאסור משום דחיישינן שמא יעלה ויתלוש כדאמרינן בפרק משילין (לו:) אינו ענין לדבר שאין מתכוין והלכך לר"ש נמי אסור וביבש נמי אסור דגזרינן אטו לח וכ"כ הרמב"ם בפכ"א אין עולין באילן בין לח בין יבש ואין נתלין באילן וכו' ואין משתמשין במחובר לקרקע כלל גזירה שמא יעלה ויתלוש ואע"ג דבגמרא אמרינן דיבש שרי בגדולה והוא ז"ל לא חילק בכך כבר כתב ה"ה שטעמו משום דאמרינן בגמרא אימי והא רב איקלע לאפסטיה ואסר בגדולה ומשני רב בקעה מצא וגדר בה גדר וכתבו המפרשים שעל אותו גדר אנו סומכים לאסור בכל אילן וזה דעת רבינו עכ"ל וכן נומר שזה ג"כ דעת הרי"ף דסתם ותני אין עולין באילן ולא חילק בין לח ליבש ורבינו סתם דבריו כדברי הרא"ש ז"ל וכיון שהוכחתי שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת א' הכי נקטינן: **כתב** הג"א בפרק בכל מערבין בשם א"ז קנים הרכים דהוו כירק מותר להשתמש בהן אע"פ שהן מחוברים לקרקע דבירק לא הזכירו חכמים שבות ע"כ וכ"כ מדגרסינן התם (לד:) א"ל רב נחמן פוקו כבשו כבשי באגמא ולמחר נזיל ונתיב עליה פירוש לאו וכבשו הקנים זה על זה שרבה כמין כסאות לישב עליהן ואותבוהו מדתנן נתנו לעירוב בראש הקנה כל זמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה ק' אמה ה"ז עירוב תלוש ונעוץ אין לא תלוש ונעוץ לא ושני התם בעוזרדין ופירש"י עוזרדין שהוקשו כבר הרי הן כאילן וכי שרינן בשאינן עוזרדין בעוד הקנים רכים דהוו כירק ובירק לא הזכירו חכמים שבות והפוסקים שלא הזכירו זה אפשר שסמכו על מה שכתבו אסור להשתמש באילן דמשמע דוקא אילן אבל בירק מותר דאל"כ ה"ל לכתוב אסור להשתמש במחובר לקרקע:

עלה מבע"י וכו' ג"ז בפרק בתרא דעירובין תני חדא אם עלה מותר לירד ותני חדא אסור לירד לא קשיא כאן מבע"י כאן משחשיכה ואבע"א הא והא משחשיכה ול"ק הא בשוגג הא במזיד ולפ"ז עלה מבע"י אפילו במזיד ירד עלה בשוגג אפי' עלה משחשיכה נמי ירד ולא מיתסר אלא בעלה משחשיכה ובמזיד ואע"ג דאמרי' תו בגמרא ואבע"א הא והא בשוגג וכקנסו שוגג אטו מזיד קמיפלגי לא כתבוהו הרי"ף והרא"ש משמע דסבירא להו דאין סברא לקנוס שוגג אטו מזיד והא דאמרינן עלה מבע"י אפילו במזיד ירד כתב ה"ה בפכ"א דהיינו שהיה דעתו לישב שם בשבת וכתב עוד שלזה כתב הרמב"ם עלה באילן בשבת בשוגג מותר לירד במזיד אסור לירד לומר שאם היתה העלייה מבע"י בכל צד היה מותר לו לירד ע"כ ונראה מדבריו שאפילו עלה מבע"י על דעת לירד בשבת נמי ירד והטעם מפני שבשעת עלייתו לא עשה שום איסור אבל רבינו מפרש דדוקא בשהיה דעתו לירד מבע"י הוא דשרי לירד אבל כל שלא היה דעתו לירד מבע"י כיון שהיה דעתו לישב שם כאיסור לא ירד כתב ה"ה בפכ"א בשם המפרשים שלא התירו באלו הגדדים אלא באדם עצמו מפני שהוא עושה איסור בעמידתו שם אבל אם הניח חפץ באילן אפילו מבע"י אסור להורידו בשבת: **אבל** בור ושיח ומערה וכו' ברייתא בפ' בתרא דעירובין (שם) ופירש רבינו דקמ"ל דלא חיישינן שמא יעקור מן הקרקע במתכוין כלומר ולאתוי לאשווי גומות ורש"י פירש דאשמועינן דטעמא דאין עולין באילן לאו משום טרחא דאם כן היה אסור לטפס בבור אלא טעמא משום שלא יתלוש מן המחובר: **שרשי** אילן הגבוהים מן הארץ וכו' משנה שם (צט.): **ומ"ש** ואם באים מלמעלה ויורדין למטה וכו' גם זה שם (ק:) אתמר שרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' רבה אמר מות' להשתמש בהם רב ששת אמר אסור להשתמש בהם רבה אמר מותר להשתמש בהם דכל פחות מג' לארעא ארעא היא רב ששת אמר אסור להשתמש בהם דכיון דמכח איסור קא אתו אסורים דדמו כמשוניתא דסלקין לעילא אסורין דנחתין לתתא שרו לצדדין פלוגתא דרבה ורב ששת וכן אגגרא וכן בקרן זוית: ופירש"י מלמעלה. מג' לתוך ג' דלאחר שהגביהו ג' חזרו וכפפו: דדמו כמשוניתא. כמין סלע גבוה זה שמשופע לצדדין כך ואלאן שרשיו קטנים מתוך הגדולים לצדדין ושפופים לארץ מכאן ומכאן והגדולים הולכים ומגביהין באלכסון יותר מג': דסלקין לעילא. הגדילים משהגביה למעלה מג' אסורין לדברי הכל: דנחתין לתתא. הגדילים לראשו של צד האילן כל שלא גבה ג' וכן קטנים היוצאים מן הגדולים בשיפולו שרי לד"ה דאכתי לאו לכלל איסור אתי: לצדדין. השרשים הקטנים היוצאים מתוך גובה של גדולים ומטין לארץ לתוך ג' לרב ששת אסירי דמכח איסורא אתו לרבה שרו: וכן אגגרא. אילן היוצא מתוך חריץ קצר העשוי להוליך המים לשדות ושני צידי האילן של צד גידודי החריץ נכנסים בגדודיו ואם בא למדוד מגדדים שבתוך הגגרא הרי הוא גבוה ג' ויותר ואם בא למדוד מגדדיו השניים שהם מגידודי החריץ ולמעלה אין גבוה ג' לרבה דמודד הגידודין שרו דכל פחות מג' לארעא כארעא לרב ששת מעומקו מודד

דדבר שאין מתכוין מותר ה"ה באילן יבש נמי שרי ולא אמרינן דליתסר באילן טפי משום דמיכסר כי נתרי קינסי מיניה וליגזור אטו אילן לח דאפילו נתרי קינסי מיניה נמי שרי דקי"ל כר"ש · אבל אילן לח ודאי באיסורו עומד כדתנן בביצה אלו הן משום שבות לא עולין באילן וכו' והא דהביא הרי"ף נמי בסוף עירובין הא דתניא שרשי אילן הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים וכו' הרי זה לא ישב עליהם לפי שאין עולין באילן וכו' הכל הוא באילן לח וכן ההיא דאם עלה לא ירד איירי בלח וכולה סוגיא דהביא הרי"ף בפסקיו בלח קאמר אלא דביבש ראה הרי"ף דלא ליתסר דכיון דאפי' דעשבי' בשהם לחים דאסורים מדינא כשדורס עליהן ומשתברין קי"ל כר"ש דשרי כ"ש באילן יבש דליכא איסורא אלא משום מראית עין ולאו נתרי קינסי מיניה ה"ל דבר שאין מתכוין ושרי והב"י מנוחתו כבוד השיג על דברי הרא"ש שלדעתו לא ה"ל להרי"ף להביא ההיא דאין עולין באילן וההיא דאם עלה לא ירד וכו' ואין ספק דתקפה עליו משנתו והדבר פשוט כדפי' לדברי הרא"ש · כתב בהגהת אשיר"י פרק בכל מערבין וקנים הרכים דהוו כירק מותר להשתמש בהן אע"פ שהן מחוברים לקרקע דבירק לא הזכירו חכמי' שבות מא"ז עכ"ל ופסק כן משום דהכי משמע מעובדא דר"נ לשם (דף ל"ד) דאמר כבושו כבשי באגמי וכו' וכדפרש"י לשם דקנים הרכים ביותר שהן דומין לירק הרי הן כירק ומותר להשתמש בהן ולא גזרינן בקנה הרך שמא יקטום אלא היכא שהוקשו קצת ולא ממש הוקשו כאילן: וכתב ב"י והפוסקים שלא הזכירו זה אפשר שסמכו על מ"ש אסור להשתמש באילן דמשמע דוקא אילן אבל בירק מותר דאם לא כן הוה ליה לכתוב אסור להשתמש במחובר עכ"ל ונמשך אחריו בהוראה זו הרב בהגהת שלחן ערוך ולפע"ד דדוחק הוא לפרש שהפוסקים לא הביאו תלמוד ערוך על סמך דקדוק מדכתבו אילן אסור משמע אבל בירק מותר אלא נראה ודאי מדלא הביאו הפוסקים ההיא דרב נחמן אלמא דמפרשין דר"נ כרבנן רבנן ס"ל דמוקי רישא רבי וסיפא רבנן ואין חילוק בין אילן לקנים שהוקשו ודינן כאילן ממש ולא גזר בהו רבי לשמא יקטום ובשאינן עוזרדין דינן כירק ושרי להשתמש בהן אפילו לרבנן דלא ס"ל לר"נ ורבא כך גזירה דשמא יקטום כשהוא רך בקנה לרבי אבל לרבינא דקאמר כולה רבי היא וסיפא גזירה שמא יקטום דהשתא כיון דקנה רך הוא איכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה א"כ כ"ש בירק דרך טפי דגזרינן בהו שמא יקטום וכיון דפסקו הפוסקים כי הא דרבינא איתחא לה לההיא דר"נ ורבא מהילכתא וכיון דאסור להשתמש באילן שהוא קשה כ"ש בקנה שהוא רך וא"צ לומר בירק דרך טפי דפשיטא דאסור והכי משמע מדברי רבינו לקמן בסי' ת"ט ע"ש והכי נקטינן דבכל מחובר אסור להשתמש בו וכך הוא משמעות הפוסקים ודלא כהגהת ש"ע: **עלה** מבע"י וכו' בסוף עירובין תני חדא אם עלה מותר לירד ותני חדא אסור לירד (פרש"י דבכל דרך ירידתו הוא משתמש במחובר) ל"ק כאן מבע"י כאן משחשכה (ופרש"י עלה מבע"י וקדש עליו היום לא קנסינן ליה ויורד עכ"ל) משמע מלשונו שהיה דעתו לירד קודם חשכה אלא שקידש עליו היום פתאום ועפ"י פירש"י כתב ג"כ רבינו עלה מבע"י כדי לירד וחשכה לו ותו איתא התם ואבע"א הא והא משחשכה ול"ק כאן בשוגג כאן במזיד ואבע"א הא והא בשוגג והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קמפלגי מ"ס קנסינן ומ"ס לא קנסינן והרי"ף והרשב"א לא כתבו הך אוקמתא בתרא נראה דס"ל דכיון דלהך אוקמתא בתרא צריך לומר דפליגי וניחא טפי לומר דלא פליגי ואפילו את"ל דפליגי נקטינן לקולא כמ"ד דלא קנסינן שוגג אטו מזיד ותו דבמידי דרבנן נקטינן כהני אוקמתא קמאי דלקולא וכך היא דעת רבינו:

אבל בור שיח ומערה וכו' ברייתא שם ופרש"י ח"ל מטפס ויורד דטעמא לאו משום טירחא הוא אלא שלא יתלוש מן המחובר במתכוין עכ"ל כלומר לא ודאי דשמא יתלוש שלא במתכוין לא חיישינן דהא קי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר אלא דבאילן חיישינן שמא במתכוין יתלוש ענף מהמחובר שצריך אליו אבל בבור לא חיישינן לכך דלמה יתכוין לעקור הקרקע שבבור מן המחובר שלא תגיע קרקע שום בכל מקום שלא בבור אף שלא במחובר וכך הם דברי רבינו ומדברי ב"י נראה שהיה סובר דרבינו שינה פירושו מפירש"י ולפענ"ד אין שינוי

פרישה

הרי"ף דאין לחלק בין לח ויבש באילן כמו שמחלקין בעשבין לר"ש דאין חילוק כו' ותמה ב"י על הרא"ש דהיאך אפשר לומר כן לדעת הרי"ף דהכל מותר. דא"כ לא ה"ל להביא דאין עולין באילן. וההיא דאם עלה לא ירד כו' ואני בעניי אומר רואה יש מקום קושיא על הרא"ש כי בודאי אין כוונת הרא"ש כמו שהבינו הב"י וכן מוכח מדברי הרא"ש שכל דבריו מיוסדין ע"פ דברי התוס' כי המעיין שם יראה אין בעין דאף לפי המסקנא דקאמר והשתא דקי"ל כר"ש כו' לא קאי אלא על עשבים שאיסורן אפי' בלא איהו אלא משום שהם נתלשות בדריסתו עליהן שלא במתכוין כי אין לו הנאה בתלישתן ומש"ה אינו אסור אלא לר' יהודה דאוסר דבר שאין במתכוין · משא"כ באילן דיש לחוש שמא יתלוש במתכוין פירי כדי לאוכלו בזה ודאי ג"כ לר"ש אסור כמו לר' יהודה · אלא שבאילן יבש שאין עליו פירי שליכא למיחש שמא יתלוש במתכוין אלא דאיכא למיחש שמא דרך עלייתו יתלוש קינסא שלא במתכוין בזה שייך ג"כ פלוגתת' דר' יהודה ור"ש דלר"י אסור ולר"ש מותר. ומש"ה הוצרך בגמ' לאוקמי בדליכא קינסא יהיינו דוקא לר' יהודה אבל לר"ש לק"מ דבלאו הכי לר"ש לעולם אינו אסור כי אם בלח ובימות החמה בשעה שיש עליו פירות אבל ביבש ליכא איסור לגבי כמו בעשבים כן הוא דעת הרי"ף ומש"ה לא הביא ההיא דיבש אבל אין עולין באילן כו' הביא משום דשוקי לה באילן לח ויש בו פירות. ודעת הרא"ש הוא כדעת התוס' דר"ש מודה באילן יבש הואיל והוא גדול ומינכר תלישת הקינסי מיניה לעיני' טפי מש"ה גזור ר"ש דלמא ימשו וליכא איסור בדבר ויעשה כמו במתכוין משא"כ בתלישת העשבים שהן נדוסים ברגלי' שאין רואה. וכן מוכח בתוס' פירקין ע"ש ד' ק' ע"ב בד"ה והאידנא דקי"ל כר"ש כולהו שרי · ר"ל פי' ר"ת והכי לא קאי אלא אעשבים דשרי בכל ענין אבל באילן אין להוכיח שום היתר אפי' יבש דשייך למיגזר טפי משום דמינכרא מלתא עכ"ל · הרי לפניך דהוצרך ר"ת ללמדינו דלא תימא כמו שאמרי' דלר"ש בעשבים מותר אפי' בלח כן נלמד ממנו לאילן יבש דמותר ומטעם דכתבתי דהא ביבש ליכא למיחש שיתלוש במתכוין ומש"ה הוצרך ר"ת ללמדינו דאפי' יבש אין ללמוד מזה משום דמינכר. וגם הרא"ש עצמו כתב ז"ל ולהכי לא הביא הרי"ף ההי' דאילן יבש עכ"ל הרי דדקדק בלשונו לומר דהרי"ף דוקא ביבש כ' מותר ולא בלח וק"ל. וב"י עצמו כתב לחלק בישובו קצת כמו שחלקתי · ומ"ש ב"י בישובו לומר דהרי"ף אוסר הכל אפי' ביבש בימות החמה משום דאמרי' דרב בקע' אגמ כו' נ"ב דא"כ לא ה"ל לסתום ולכתוב דמש"ה אית לן להחמיר בכל ענין ועוד כיון דבפרק משילין אמרי' דטעמא דאין עולין באילן משום גזירה שמא יתלוש פירי ודאי לא ה"ל להרי"ף לקצר דהא לפי הטעם דהתם נפי' הרי"ף כאן סתם אין עולין באילן סיירי דוקא באילן שיש בו פירי אלא ואפי' הזמת הוא שאין ה"ה כוונת הרי"ף ות"י"ק · שם פי' לפירש"י כמ"ש דדמי כמשוניות כו' עד דנחתי לתתא הגדילים לראשו של צד אילן כל שלא גבה כו' ר"ל השרשים אסר באילן המיוחד ועומד עליהן פעמים שגדילים ממטה לצד מעלה · ועליהן קאמר בעיל שלא עלו למעלה בגובה ג' ומן שרשים אחרים קטנים היוצאים מאותן שרשים גדולין כל שלא מהגדולין במה שלא עלו ג' נמצא שאין

גבוהים ג' מותרין היו גבוהין שלש וחלל תחתיהן אע"פ שצד אחד שוה לארץ כגון שהקרקע גבוה אצלם מצד אחד אסורין כיון שג' צדיהן נראין: **מותר** לילך על גבי עשבים בין לחים בין יבשים כיון שאינו מכוין לתלוש אבל האוכלים בגנות אסור להם ליטול ידיהם על העשבים שמשקין אותן אף ע"פ שאינן מכוונין פסיק רישיה הוא אבל מותרים להטיל בהם מי רגלים או שאר משקין שאינם מצמיחין: עשבים שעלו על אוזן הכלי מלחות הכלי חשובין כמחוברין והתולשן חייב עשבים ששתלן בטיט לחה אם מקצתן מגולין יכול להוציאן בשבת אע"פ שלא הוציאן תחילה בחול ואסור לתלוש אפילו מעציץ שאינו נקוב צינור שעלו בו קשקשין ממעכן ברגליו בשבת בצינעה הדס מחובר יכול להריח בו שאין הנאתו אלא להריח וזה יכול לעשות במחובר אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו כמחובר שמא יקוץ אותו לאכלו:

כל

ב"ח

שוטי בימים כלל: **הדין** גבוהין ג' וחלל תחתיהן וכו' כך הוא גירסת הרי"ף והרא"ש ת"ר שרשי אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים אם יש חלל תחתיהם ג' וכו' ואין גורסין או שיש חלל תחתיהם ג' דלפי גירסת אם יש חלל תחתיהם ג' וכו' הכי פירושו אם היו שרשי האילן בקרקע גבוה כמו הר קרוב לשפולי ההר וכשאתה מודד משפולי ההר יהיו השרשים גבוהים ג' אם יש חלל תחת השרשים הרי ג' שהדין גבוהין מן הארץ ג' ואז אעפ"י שנשאר צד אחד שוה לארץ אסורין דה"ל כמו אילן העולה אצל הכותל באמצעה דג' צדדי האילן גבוהין והרביעי שוה לכותל דאסורין כמו שפרש"י · אבל אם אין חלל תחתיהן או אף עפ"י שבולטין מקצת השרשים מן ההר שכשאתה מודד משיפולי ההר יהיה גבוה ג' מותר להשתמש בהן דהקרקע ההר הוא מאחר שאין שלשה צדדין נראין גבוהין שלשה ובגמר' איתא להדיא דלרבה דהלכה כוותיה אפי' אם שני צדדין נראין גבוה שלשה שרי ע"ש בתו' · אבל הרמב"ם כתב בפרק כ"א היו גבוהים שלשה אעפ"י שצידן אחד שוה לארץ או שיש חלל תחתיהן שלשה אסור לישב עליהן עכ"ל פי' או שכל הצדדין למעלה שוין לארץ אלא שלמטה מן השרשים יש חלל תחתיהן חשבינן לקרקע של החלל כאילו היא קרקע עולם ונמצא שהשרשים גבוהים שלשה ואסור לישב עליהן והיה גורס או שיש תחתיהם חלל שלשה טפחים וכו' כמו שהוא בספרים שבידינו ולא הבנתי מי דחקו לב"י שמהפך לשון הרמב"ם וכתב ושיעור הלשון כך הוא וכו' דלפע"ד לפי גירסתינו והיא גירסת הרמב"ם הוי פירושו דכשיש חלל תחתיהם שלשה אפילו כל הצדדין שוין לארץ אסור לישב עליהן מטעמא דפרישית דחשבינן לקרקע החלל כאילו הוא קרקע עולם והשרשים מתחילין לצאת משם והם חשובים גבוהים שלשה: **מותר** לילך על גבי עשבים בין לחים ובין יבשים כיון דאינו מכוין לתלוש הכי אסיקנא סוף עירובין: ופירש ה"ר יונתן לא מיבעיא יבשים דאפי' תלשן כתלושין דמי ושרי אלא אפילו לחי' דהוה ליה תולש מן המחובר ואפי' ביה"ת שנוטים ליבשות וקרובים לישבר ומכ"ש ביה"ג שהם לחים יותר ואפילו אינו נועל מנעלים שהעשבים נכנסים בין קשרי אצבעות רגליו ונתלשין אין לחוש דדבר שאין מתכוין הוא ולאו פסיק רישיה ובאשיר"י כתב איפכא דביה"ג העשבים קשים ונוחין לישבר וביה"ת רכים ונכפפים ואם אינו ע"ס יש לייסב שכל אחד מפרש כפי הגידול במדינתו: **צנור** שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלים בצנעא בפרק אעפ"י והא דכתב רבינו לעיל סוף סימן ש"א דכל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו דוקא במלאכה דאורייתא כגון כבוס אבל הכא אינו אלא מתקן כלאחר יד לא אסרו עליו בצנעא כ"כ התוס' ומביאו ב"י:

כל

ב"י

מודד והרי גבוה ג' ומכח איסורא אתו · וכן בקרן זוית אילן העולה במקצוע שני כתלים של חצר וג' צדדיו נכנסים בתוך המקצוע שבכתלים ואין נראה אלא צדו שמבחוץ והולך ושולה עד למעלה לבית פחות מג' לרבה כל פחות מג' לאו אילן הוא דמשלם לא גבה ג' לרב ששת מארעא משחינן ומכח איסורא אתי ודוקא קרן זוית אבל אצל כותל באמצע מודה רבה דכותל ושלש צדדיו גבוהים והרביעי שוה לארץ או לכותל דאסור אפי' צדו השוה לכותל ופסקו הפוסקי' כרבה:

הדין גבוהין ג' וחלל תחתיהם וכו' ג"ז שם ת"ר שרשי אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים או שיש תחתיהם חלל ג"ט אע"פ שצדו אחד שוה לארץ ה"ז לא ישב עליהם פי' שיש חלל תחתיהם ונמצאו גבוהים מן הארץ ג"ט אע"פ שמצדו אחד אין חלל תחתיה' והרי הם שוים לארץ אסור לישב אפי' על צד השוה לארץ והרמב"ם כתב בפכ"א היו גבוהין ג' אע"פ שצדן אחד שוה לארץ או שיש חלל תחתיהם ג' אסור לישב עליהם עכ"ל · ושיעור הלשון כך הוא היו גבוהין ג' או שיש חלל תחתיהם ג' אע"פ שצדן אחד שוה לארץ אסור לישב עליהם:

מותר לילך על גבי עשבים בין לחים בין יבשים וכו' מסקנא דגמרא והאידנא דקי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר טלאו שרי:

אבל האוכלים בגנות וכו' כ"כ בסמ"ג וסמ"ק והתרומה וכ"כ המרדכי בפרק במה טומנין וכ"כ בהג"מ פ"ח בשם הגאונים: וז"ל בעל ספר התרומה בסימן רל"ה וטוב לשמור עצמו בשבת מלאכול במקום עשבים מחוברים מפני שבקושי יכול ליזהר שלא יפלו מים עליהם בשעת שתייה או בשעת נט"י וכתבו סמ"ג והגהות ומיהו בגינת חבירו שאינו נהנה בגידול העשבים לדברי הערוך דסבר דפסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי ה"נ שרי אבל לדברי החולקין עליו ודאי אסור ומחלוקת זה נתבאר בס"ס ש"ך:

אבל מותר להטיל בהם מי רגלים וכו' כ"כ סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה דיין או מי רגלים אין לחוש לפי שמרפים העשבים ואדרבה מונעים אותם מלצמוח וכ"כ המרדכי בפרק במה טומנין וכ"כ בהגה"מ פ"ח ודלא כרא"ת דאסר כתב בהגהות מרדכי פ"ו יזהר אדם שלא ישליך זרעים בשבת במקום ירידת גשמים שסופן להצמיח וכ"כ בהגה"מ פ"ח וסיים בה ואם ישליך לתרנגולים לא ישליך אלא כשיעור שיאכלו בו ביום או ליומים ואם הוא במקום דריסת רגלי אדם שאין סופן לצמוח מותר ואין בו משום זורע ע"כ (א):

עשבים שעלו על אוזן הכלי וכו' בר"פ ח' שרצים (קז:קח.) אמר אביי האי מאן דתלש פיטרא מאוגא דחצבא מחייב משום עוקר דבר מגידולו:

עשבים ששתלן בטיט לחה וכו' בפרק במה טומנין (נ:) אמר רב הונא האי סליקוסתא דלה ושלפה והדר דלה שרי והאי לא אסור ופירש רש"י סליקוסתא עשב שאינו נאה למראה ולהריח בו וממלאין כד עפר לה ותוחבין אותו לתוכו וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו ואותבה רב הונא מדתניא הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצת עליו מגולין אינו חושש משום כלאים וכו' וניטלין בשבת ופירש"י וניטלין בשבת שאוחזה במקצת עליה המגולין ולא חייש אם העפר כזו מאליו וה"ה לסליקוסתא וכתבו התוספות והר"ן דבשלא השרישו עסקינן דאי השרישו הרי עוקר דבר מגידולו וכתבו עוד התוספות ודוקא נקט הטומן שאינו רוצה בהשרשתן אבל במתכוין לזריעה לא ונראה מדברי התוספות דאף ע"פ שניתוספו מחמת לחות הקרקע שרי כיון שלא נתכוין לזריעה וגם לא השרישו וכבר כתבתי זה בסימן ש"ח (ב):

ואסור לתלוש אפילו מעציץ שאינו נקוב בס"פ המצניע (צה.) תנן התולש מעציץ נקוב חייב משאינו נקוב פטור וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור בר מהנך תלת דליתא בס"פ הזורק (קז.) ופירש"י התולש מעציץ נקוב חייב דהוי כמחובר דיונק מן הקרקע ע"י הנקב שמריח לחלוחית הקרקע ואפילו הנקב בדופנו וכתב הרשב"א בתשובה ודוקא כשהנקב כנגד מה שטמון מהגזע בעפר העציץ אבל למעלה ממה שטמון לא דא"כ אפילו שאינו נקוב כנקוב דמי ומשמע בגמרא שאם ניקב בכדי שורש קטן חשיב עציץ נקוב ליחשב מחובר לקרקע כתב רש"י בפ"ק דגיטין (ז:) דעציץ של עץ בעי נקיבה ליחשב כמחובר ושל חרס לא בעי נקיבה אם הוא מונח ע"ג קרקע והתוספות כתבו להפך דבשל חרס בעי נקיבה ובשל עץ לא בעי נקיבה שהוא מתלחלח יותר מהחרס והזכירו מחלוקת זה התוספות בס"פ המצניע והגהות מיימון פ"ח אלא שכתב דלר"ת של חרס מהני ביה נקיבה אבל של עץ אפילו נקוב כאינו נקוב דמו והתוספות בפרק כל הקרבנות (סד:) כתב שר"ת היה רגיל לפרש דבשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה ואח"כ פי' דבשל חרס מהניא נקיבה והרא"ש בהל' ערלה כתב כדברי רש"י בשם ירושלמי וכ"כ רבינו בטור יורה דעה סימן רצ"ד: גרסינן בס"פ המוציא יין (פא.) פרפיסא היה מונח ע"ג קרקע והניחו ע"ג יתדות חייב משום תולש היה מונח ע"ג יתדות והניחו ע"ג קרקע חייב משום נוטע ופירש"י פרפיסא · עציץ נקוב שזורעו בו חייב משום תולש דאינו נהנה עוד שוב מריח הקרקע ול"נ דהאי חייב לאו דוקא אלא אסור משום דדמי לתולש וביאור דברי רש"י כתבתי בסימן ש"ב בדין צרור שעלו בו עשבים אבל הרמב"ם כתב בפ"ח גבשושית של עפר שעלו בה עשבים הגביה מעל הארץ והניחה ע"ג יתדות חייב משום תולש היתה ע"ג יתדות והניחה על הארץ חייב משום זורע וכתב ה"ה שזהו פרפיסא הנזכר בגמרא וכ"ל להרמב"ם דין עציץ נקוב שוה לדין גבשושית דמ"ש וכתוב בהגהת אשיר"י ס"פ המוציא יין טעמו של רש"י מפני שאע"ג שמונח על גבי יתדות יונק מן הקרקע קצת הלכך מדאורייתא חייב משום תולש ומשום נוטע וא"כ משמע שאם הפסיקו לגמרי בעצים או בכבד דפסיק יניקתו לגמרי אין שייך בו תלישה ונטיעה מדאורייתא עכ"ל:

צינור שעלו בו קשקשים וכו' בפרק אע"פ (ס.) ובתבוהו הרא"ש בפרק חבית תניא נחום איש גליא אומר צינור שעלו בו קשקשים ממעכם ברגלו בשבת בצנעא ואינו חושש מ"ט מתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו רבנן א"ר יוסף הלכה כנחום איש גליא ופירש"י צינור · המקלח מים מן הגג: קשקשים · קשים ועשבים שסותמים ומעכבים את קילוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים לגג ודולפין לבית: כלאחר יד · ע"י שינוי ברגלו וכתבו התו' כ"מ שאסרו חכמי' מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו דוקא באיסור מלאכה דאורייתא כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם שאם יראו יסברו שכבסן בשבת אבל הכא לא ודאה אלא מלאכה כלאחר יד דהוי דרבנן ולא גזרו רבנן לאסור בחדרי חדרים וקרוב לזה כתב הר"ן בפרק חבית וכתב עוד ואפשר דלאו דוקא בצנעא דהאי לא אפשר בצנעא אפילו בפרהסיא נמי שרי מיהו כל היכא דאפשר לתעבד בצנעא עדיף טפי מעלי:

הדס מחובר וכו' אתרוג ותפוח וכו' מימרא דרבא בפרק לולב הגזול (לז.) וכן היא גירסת הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפכ"א והר"ן כתב בפרק אין צדין שהגאונים גורסים בהפך דהדם אסור משום דכיון דלריחא קאי ליכא סירכא ואתי למקלייה ומאחר שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת א' ודאי הכי נקטינן כתב הרמב"ם בפ"ח השורה חיטים ושעורים וכיוצא בהם במים ה"ז תולדת זורע וחייב בכל שהוא: וכתב עוד שם תאנים שיבשו באיביהן וכן אילן שיבשו פירותיו בו התולש מהם בשבת חייב אע"פ שהן כעקורים לענין טומאה והוא בפרק העור והרוטב קכ"ז: (ג):

אסיקנא (ג) בפ' מי שהחשיך (קנה·) דאסור להשתמש בצדדי אילן אבל בצידי צדדין מותר וכ' הר"ן ולפיכך אסור לסמוך הסולם לצידי האילן דהכי סליק ביה משתמש בצדדין אבל אם יש יתד תקועה בצידי אילן מותר לסמוך סולם עליו דה"ל יתד צדדין וסולם צידי צדדין וגם ה"ה כתב בפכ"ב וז"ל ופירוש צידי אילן כגון שנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה מבע"י היתד נקרא צדדין והכלכלה צידי צדדין עכ"ל כלומר דכשנוטל או מניח בכלכלה הוי צידי צדדין ושרי דאילו ליטול הכלכלה עצמה ודאי אסור דהא משתמש ביתד שהוא צדדין כך היה נראה בעיני אבל מצאתי בא"ח נעץ יתד באילן או שלשלת או חבל ותלה בהם כלי מותר להשתמש בכלי משום דצידי צדדין הוא אבל אם קשר הכלי באילן אסור להשתמש בכלי כיון שהכלי נוגע באילן וכן ביתד או בשלשלת או בחבל אסור להשתמש משום צדדין עכ"ל וכתב עוד שם מותר ליגע באילן ואסור להנידו. דין רדיית חלות דבש מהכוורת כתב רבינו בסימן שכ"א:

כל

דרכי משה

שלו (א) וכ"כ הכלבו: (ב) ובתא"ו נ"ב ח"ב כ' בשם תשובות הגאונים דחטים שנזרעו בארץ ועדיין לא נשרשו מותר ליטול מהם בשבת עכ"ל ונראה דלדעת התוספות שכתבתי אסור וכתב עוד שם דיחור של אילן שנפשח מע"ש מן האילן ובו פירות מותר לתלוש הפירות ממנו בשבת: (ג) כתב מהרי"ל מותר להעמיד במים בשבת ענפי אילנות רק שלא יהא בהם פרחים ושושנים דהם נפתחים מחמת לחלוחית המים וע"ל סימן תרנ"ד ברין ג:

והמנהג

פרישה

שאין כאן צריך לך איסור ומותר לר"ס · ומ"ש דנחתי לתתא אינו ר"ל דנחתי מלמעלה למטה· דר"ח אלא ר"ל שכן ממודד מצד עצמו שמשולם לא עלו עדיין ג' · ואשר עלה מהן כבר ג' מהארץ זה נקרא דסלקי לעילא אשר כתב לפני זה דלר"ס אסור· ואשר יצאו שרשים מאותן שרשי' הגדולים לאחר שהגביהו ג' מהארץ זה קרא לצדדין · וקאמר שמאחר שמקום יציאתן מהגדולי' הוא לאחר שהגביהו מהארץ ג' הום כשיע' דאסור להשתמש בהן אלא אף פירדו משם ומטו לתוך ג' פליגי בהו לרב ששת אסירי הואיל ומגובה המקום איסור קאתי וק"ל:

(ב) **כתב** ב"י ז"ל אסיקנא בס"פ מי שהחשיך דאסור להשתמש בצדדי האילן כו' עד אבל מצאתי בא"ח נעץ יתד באילן כו' עד מותר להשתמש בכלי כו' · לכאורה קשה שמה אבל מצאתי כו' דכתב שלא גם זה טובל לפרש כמפרש תמלה לדברי כמ"מ דמ"ש דמשתמש בכלי ר"ל שענים דבר בכלי אבל ליטול בכלי עצמו אסור וכ"ל דמשמע לי' מדפסם וכ' ותלה בהן כלי ויחוש שלא ו

בכל

שלז כל דבר שאינו מתכוין מותר הילכך גורר אדם מטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אבל כל פסיק רישיה ולא ימות פי' שאע"פ שאינו מכוין לעשותה אי אפשר שלא יעשה אסור הילכך מותר לרבץ הבית כיון שאינו מכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק ובה"ג התיר ג"כ לכבד הבית בכל מקום (א) והרמב"ם ז"ל התיר במקום המרוצף ואסר בשאינו מרוצף וחילק בסיכה שכתב אין סכין הקרקע ואין מדיחין אותו אפי' אם הוא מרוצף גזירה אטו שאינו מרוצף דאתו לאשוויי גומות ור"י אסר גם הכיבוד בכל מקום וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה שאלה על כיבוד נוהגין איסור באשכנז ובארץ הזאת סומכים על דברי רב אלפס ולא מלאני לבי לאוסרו להם כי לא היו שומעין לי ומאחר שנתלין באילן גדול למה אעשה אותם מזידין: אסור לצדד חבית על הארץ דכיון שהוא כבידה יבא להשוות גומות:

שלח כל השמעת קול אסור לר"ח אפילו אינו מכוין לשיר ולפי זה אסור להקיש על הדלת ואפילו באגרופו

ואפי'

שלז כל דבר שאינו מתכוין מותר וכו' מסקנא דגמרא דהלכה כר"ש דאמר הכי: **ומ"ש** הלכך גורר אדם מטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים מסקנא דגמר' בפרק במה מדליקין (כב.) וכן דעת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם שסתמו להיתר ולא חילקו בין גדולים לקטנים וכ"כ בסמ"ג והתרומה והרוקח וכן דעת הגהות מיימון שכתב בס"ה ונראה דאין חילוק בין גדולים דלא אפשר לטלטלן לקטנים ובלבד שלא יהא פסיק רישיה ואלא כרא"ם שפסק דבקטנים אסור אפי' בעליתא דשישא עכ"ל ונ"ל דטעמא דרא"ם משום דאפשר לטלטלם שלא בגרירה וצ"ל לומר שגירסא אחרת היתה לו בגמרא דאילו לגירסא דידן הדבר ברור שאי אפשר לומר כן וגירסא דידן עיקר וכמו שהסכימו הפוסקים וכתב הרוקח אבל גדולות מאד אסור דהוי פסיק רישיה ואסרינן אפילו בעיליתא דשישא בס"פ כירה אמרינן דכל היכא דהוי קא מכוין איכא איסורא דרבנן כי לא מכוין שרי ר"ש לכתחלה כלומר גרירת כסא וספסל אפילו במתכוין לעשות חריץ ליכא איסורא דאורייתא וכי אמרינן בפרק כלל גדול (עג:) דחורש תולדה דזרע הוא ומחייב ליה במרא וכיוצא בו אבל במטה כסא וספסל לא: **ומ"ש** רבינו אבל כל פסיק רישיה אסור וכו' הכי אמרינן בכמה דוכתי מהם ר"פ הבונה (קג.) אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות: **הלכך** מותר לרבץ הבית וכו' בס"פ המצניע (צה.) אמימר שרי זילחא במחוזא אמר טעמא מאי אמרורבנן דלמא אתי לאשוויי גומות הכא ליכא גומות ופירש"י זילחא לרבץ הבית ורצפת אבנים היתה בכל עיר והתם הכי אמרינן רבה תוספאה אשכחיה לרב אשי דקא מנטער מהבלא ופירש"י שהיה אבק עולה ומרבה הבל א"ל לא סבר לה מר להא דתניא הרוצה לרבץ את ביתו בשבת מביא עריבה מליאה מים ורוחץ פניו בזוית זו וידיו בזוית זו ורגליו בזוית זו ונמצא הבית מתרבץ מאיליו ואסיקנא דהאידנא דס"ל כר"ש שרי אפילו לכתחלה· וכתבו שם התוספות דמהאי טעמא התיר בה"ג כבוד אפילו בדהוי כלומר במכבדות של תמרה שמזיזות עפר ממקומו וכן דעת הרי"ף שכתב בפרק כל הכלים אהא דאמרינן מכבדות של תמרה אסור לטלטלן בשבת מחמה לצל דהאידנא דקי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר הויין להו מכבדות של תמרה דבר שמלאכתו להיתר ואפילו מחמה לצל שרי וכתב הר"ן בפרק המצניע דהא דתנן בפ"ב דיו"ט אף הוא אומר ג' דברים להקל וכו' מכבדין בין המטות וכו' וחכמים אוסרים כתב הרי"ף בתשובה מאן חכמים ר"י ולא קי"ל כוותיה וכתב ה"ה כר"ש כ"א שכן דעת הרמב"ן והרשב"א וכתב הר"ן בפ"ב דיו"ט וכ"ת הרי הוא מ"מ מזיז עפר ממקומו איכא למימר דטלטול מן הצד עלי ד"א משום כבוד י"ט התירוהו אבל התוספות והרא"ש כתבו בהמצניע דכיבוד ודאי אסור כדמשמע בפרק כל הכלים דחשיב מכבדות של תמרה מלאכתן לאיסור מפני שעשויות לכבד בהם את הבית ואפילו לר"ש אסור לכבד את הבית מפני שמזיז עפר ממקומו וכ"כ סמ"ג וסמ"ק והתרומה וכ"כ המרדכי בפ' כל הכלים בשם כמה גדולים וכתב ר"י בח"ג דכן עמא דבר לאסור כיבוד בשבת: **וכתב** עוד בשם הרמ"ה שפחה המכבדת את הבית אין למחות בידה· והאגור כתב שאביו ז"ל היה אוסר הכיבוד אמנם התיר לכבד בבגד או במטלית עכ"ל ולא ידענא מ"ש שהרי הוא מזיז עפר ממקומו וגם משוה גומות כשמכבד בבגד כמו שמכבד בכבדות (א) וכתוב בספר התרומה דלרבץ מותר אפי' בבית שאינו מרוצף ולכבד אסור אפילו בבית מרוצף· ורש"י כתב בפרק כל הכלים דאסור לכבד את הבית משום אשויי גומות דמודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ולפי דבריו אפשר דאין אסור לכבד אלא כשאינו מרוצף אבל במרוצף שרי לד"ה כיון דלית ביה משום אשויי גומות וכדחזינן דאמימר שרי זילחא במחוזא ולא גזר מרוצף אטו שאינו מרוצף וזה דעת הרמב"ם שכתב בפכ"ב ואסור לכבד את הקרקע שמא ישוה גומות אא"כ היה רצוף באבנים וכתב ה"ה שכן דעת רש"י והתוס' שאין הכיבוד בכלל היתר הא דר"ש ומשמע מדבריו דע"כ לא אסרו אלא בשאינו מרוצף אבל במרוצף שרי אבל רבינו כתב שר"י אסר הכיבוד בכ"מ ונראה מדבריו שכן דעת הרא"ש והגהות בפכ"א כתב בשם התרומה דטעמא דבמרוצף נמי אסור משום דבמרוצף נמי איכא משום אשויי גומות בין הרובדין או גזירה אטו מקום שאינו רצוף כדאמרינן בפרק במה מדליקין (כט:) גזירה עליתא דשישא אטו עליתא דעלמא והא דאמימר לא גזר אטו מקום שאינו מרוצף היינו טעמא שהיתה כל העיר רצופה ולא גזרינן אטו עיר אחרת ונראה דמ"מ מותר לכבד שולחן או תיבה מן הפירורין שעליה משום שאין מיוחדים לכך ולא שייך למיגזר בהו עכ"ל (ב): **וכתב** הר"ן בפרק המצניע בשם הראב"ד שכתב שהתיר לכבד הבית דוקא בבית שנתכבד מע"ש ולא נפל בו בשבת לא קליפי אגוזים ולא קליפי רמונים ולא כל דבר שאסור לטלטלו אלא שהוא רוצה לכבדו משום פירורין או שיער של פולין ועדשים או עצמות שהן ראויים למאכל בהמה אבל אם לא נתכבד מע"ש אפילו אין שם לא קליפי אגוזים ולא קליפי רמונים ולא אפילו צרור כיון דא"א לבית בלא גומות אסור וראיתי כתוב בשם הרשב"א דאפילו היכא שיש בו דברים האסורים שרי לכבד מידי דהוה אגרף של רעי עכ"ל (ג) וה"ה כתב בפרק כ"א דברי הרשב"א ואחריהם כתב וכן נהגו במקומינו ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים לאסור לכבד קרקע שאינו מרוצף הכי נקטינן אא"כ הוא מקום שפשט המנהג להתיר דכיון דמידי דרבנן הוא ויש להן גדולים על מי שיסמוכו אין מוחין בידם וקרקע מרוצף נקטינן להורות לכתחלה להתיר בו כיבוד כיון דלהרי"ף והרמב"ם שרי (ד): **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ם שאין סכין ואין מדיחין הקרקע הוא ג"כ בפרק כ"א וכתב ה"ה דהכי אמרינן בפ' כירה (מ:) מעשה בתלמידו של ר"מ שנכנס אחריו לבית המרחץ וביקש להדיח לו קרקע אמר לו אין מדיחין לסוך לו קרקע א"ל אין סכין ופירש"י דלמא אתי לאשוויי גומות והתוס' פי' אין סכין ואין נופחין ואין מדיחין הקרקע בי"ט ואין צ"ל בשבת ופירוש' לדעתו אעפ"י שהכיבוד מותר ברצוף אלו הדברים אסורין וגזרו בהם לפי שאין בהם צורך כמו בכיבוד: **אסור** לצדד חבית וכו' מימרא דרבא בס"פ תולין (קמא.): אם מותר לשחוק באגוזים או בתפוחים יתבאר בסימן שאחר זה:

שלח כל השמעת קול אסור וכו' בסוף עירובין (קד.) עולא איקלע לבי רב מנשה אתא חד טרף אבבא אמר מאן האי ליתחל גופיה דקא מחיל שבתא א"ל רבא לא אסרו אלא קול של שיר· ופירש"י דקא מחיל שבתא· דקסבר כל אולודי קלא אסור: קול של שיר· כגשמע כעין שיר בנעימה ובנחת איתיביה מעלין בדיופי [א] ומטיפין מי ארג לחולה בשבת לחולה אין לבריא לא ה"ד לאו דניים וקא בעי דליתער ש"מ אולודי קלא אסור לא דתיר וקא בעי דליגנס דמשתמע כי קלא דוממי ופירש"י מי ארג· כלי הוא של מתכת ופיו צר ומנוקב בתחתיתו נקבים דקים וממלאו מים וסותם פיו העליון וכל זמן שפיו סתום אין המים יוצאים בנקבים התחתונים וכשרוצה נוטל פקק העליון והמים יוצאים בנקבים טיף טיף ונותן כלי מתכת וטופחו תחתיו וקולו נשמע לחולה וקא בעי לאיתעורי ע"י קול זה וכיון דלהקיץ הוא לא בנעימה ונחת נשמע שהרי קול נעים מרדימו אפ"ה לבריא לא איתיביה המשמר פירותיו מפני העופות ודלועיו מפני החיה משמר כדרכו ובלבד שלא יספוק ולא יטפח ולא ירקד מ"ט לאו משום דקא מוליד קלא אמר רב אחא בר יעקב גזירה שמא יטול צרור ופירש"י שמא יטול צרור וזורק לר"ה להבריח העופות ואלא הא דא"ר יהודה א"ר נשים המשחקו' באגוזים אסור מ"ט לאו משום דקא מוליד קלא וכל אולודי קלא אסור לא דלמא אתי לאשוויי גומות דאי לא תימא הכי הא דא"ר יהודה נשים המשחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא אלא דלמא אתי לאשוויי גומות ופירש"י לאשוויי גומות. לפי שדרך לגלגל האגוז: תנן ממלאין מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשב' במקדש אין במדינה לא מ"ט לאו משום אולודי קלא לא גזיר' שמא ימלי' לגנתו ולחורבתו וכתב הרי"ף ומסתבר לן דהלכתא כוותיה דרבא דאמר לא אסרו אלא כקול של שיר בלבד מדתרין רב אחא בר יעקב כוותיה ועוד דהא אמימר שרא למימלא בגלגלא בשבת במחוזא וחזינן לקצת רבוותא דסבירא להו כעולא וסמכין אגמרא דבני מערבא דאמר ר' אלעזר כל משמיעי קול בשבת אסורין ר' אלעא [ב] מיעבר בסדרא סליק לבופיה ואשכחיה דמכין דמך על תרעא בגין דלא מיקש בשבתא ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דסוגיא דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן כמאי דאסרי בגמרא דבני מערבא:

והרא"ש

שלז כל דבר שאין מתכוין מותר וכו' פשוט בכמה מקומות: **ומ"ש** דבה"ג התיר ג"כ לכבד הבית בכל מקום אפי' אינו מרוצף כן כתב התוס' בשמו בסוף פרק המצניע בהא דאסיקנא דמותר לרבץ הבית דהמרבץ אין מתכוין להדביק עפר בגומא ולהשוות הבית אלא שלא יעלה אבק וס"ל לבה"ג דה"ה לכבד הבית דג"כ אינו פסיק רישיה דישוה את הגומות ור"י השיג עליו ואמר דכיבוד ודאי אסור לכ"ע מפני שמזיז עפר ממקומו ולא שריק הכא לרש"י אלא ריבוץ והביא ר"י ראיה דכיבוד אסור מדאסרינן בפר' כל הכלים לטלטל מכבדות של תמרה אלמא דמלאכתו לאיסור היא משום דאסור לכבד את הבית· אבל האלפסי כתב בפרק כל הכלים דהאידנא דקי"ל כר"ש מכבדות מלאכתן להיתר היא ומותר לטלטלן· אכן נראה לומר דס"ל לר"י דאף לר"ש אסור כיבוד דהא קא חזינן דודאי מזיז עפר ממקומו הוא ופסיק רישיה הוא וזה הוא דעת הרמב"ם דאוסר באינו מרוצף דה"ל פסיק רישיה וחילק בסיכה לפי שאין בהם צורך כמו בכיבוד ומ"ש הר"ן בשם הרשב"א להתיר הכיבוד אפילו יש שם מדברים האסורים לטלטל משום דה"ל כגרף של רעי טעם זה מהני דאין לחוש לאיסור טלטול אבל איסור מזיז עפר ממקומו איכא איכא· ואפשר דלא אמר אלא במרוצף שאין שם אלא איסור מוקצה. א"כ תופס דעת בה"ג והאלפסי שאין הכיבוד פסיק רישיה כלל וכן מבואר ממ"ש ה' המגיד משמו ריש פכ"א ע"ש ומנהגינו כר"י לאסור הכיבוד לגמרי אפי' במרוצף ואפשר דלאו משום גזירה אטו שאינו מרוצף נהגו כך אלא משום דמטלטלין דברים המוקצים ועוד כיון דנהגו בארצינו לעשות מכבדות מקנים ארוכים דקים ובשעת כיבוד נשברים בודאי ונראה כמזולזלי' באיסור שבת וגם נראה כעובדין דחול ואל תטוש תורת אמך ויש מדינות נוהגים לכבד הבית בבגד או במטלית דכיון דדבר קל הוא אינו פסיק רישיה דמזיז עפר ממקומו ולטלטול דבר המוקצה אין לחוש דה"ל כגרף של רעי ונראה נכון ופשוט:

שלח כל השמעת קול אסור לר"ח אפילו אינו מכוין לשיר כו' פי' כיון דמכוין להשמעת קול כגון שמקיש על הדלת באגרופו כדי שישמעו ויפתחו לו אסור אפילו

אינו

דרכי משה

שלז (א) והמנהג כדברי האגור ואף בכנפיים של אווזים נהגו לכבד ונ"ל טעמא דמאחר דהדברים קלים הן אינן נוטלין רק האבק שלמעלה וליכא למיחש בהו לאשויי גומות ובהגהות אלפסי פרק הערך כתב ויש אוסרין לכבד מטעם ששובר את קסמי המכבדות בפסיק רישא ומטעם זה יהיה (מותר) לכבד במכבדות שאינו נשבר גם מטעם זה יש ליזהר לכבד הבגדים באותן מכבדות של קסמים שנשברו הקסמים בפסיק רישא עכ"ל: (ב) כתב הר"ן פרק כירה דף קי"ז ע"א דמותר לעשות גומא תוך הקמח ויוצא בו בשבת: (ג) וכ"כ הר"ן פ"ב דביצה: (ד) וכבר פשט המנהג לאסור אף במרוצף כדעת המחמיר ואין לשנות:

ובמרדכי

פרישה

בכל כלי ראוי להניח בו אלא להשתמש בכלי עצמו כגון קורדום וכיוצא בו וקאמר דמותר להשתמש בכלי עצמו וס"ה דמותר להוריד סגלגלה לנטיל עצמו וק"ל: **סי' שלז (א) והרמב"ם** התיר במקום המרוצף ואסר כשאינו מרוצף וחילק בסיכ' שכתב אין סכין הקרקע אפי' אם הוא מרוצף כו'. ל' רבינו שכתב

וחילק

חידושי הגהות

שלח א ומטיפין מי ארק כ"ה בגמרא וגירסת ב"י היא כגירסת הרי"ף והרא"ש: ב פי' ר' יונתן שנתעכב בבה"מ ובא לביתו ומצאן ישנים והוא ישן כל הלילה לפני הדלת

שלא

ואפי' לפ"ז כתב הר"ר מרוטנבורק אי לא בעי לקלא שרי כגון טבעת חלולה שיש בה אבן המשמיע קול מותר להניחה כיון דלא בעי להאי קלא (א) ורב אלפס התיר כיון שאינו מכוין לשיר (ב) הלכך מותר להטיף מי ארג לחולה והוא שמטיפין מים טיפין טיפין לתוך הספל וכגון שאינו מכוין לשיר וכן התיר ר"ת להקיש על הדלת כשאינו דרך שיר וכ"כ אבי העזרי וכתב עוד שמותר לומר לא"י לנגן בכלי שיר (א) בחופות דאמירה לא"י במקום מצוה שרי ואין שמחת חתן וכלה בלא כלי שיר וכל שכן הבא דאפילו ישראל אין בו איסור אלא משום גזירה ואין לאסור לאומרו לא"י עד כאן · על מה שנתן טעם להתיר משום דאמירה לא"י שרי במקום מצוה אני כתבתי למעלה שאין להתיר אמירה לא"י אלא בדבר שהוא בעצמו דוחה שבת כגון מילה : מותר לשמור אילניו וזרעיו ופירותיו התלושים בשבת מפני העופות ובלבד (ג) שלא יספוק כף אל כף ולא יטפח כפו על יריכו ולא ירקד להבריח כדרך שעושה בחול ג אין שוחקים באגוזים בשבת וביוצא בזה (ד) לר"ת משום משמיע

אינו מכוון לשיר אלא להשמעת קול בלבד ואפי' לפי זה כתב הרמ"ת אי לא בעי לקלא שרי וכו' דלא אסרו חכמי' אלא כשמתכוין להשמעת קול גזירה שמא יתקן כלי שיר ולהאלפסי לא גזרו שמא יתקן כלי שיר אלא במשמיע קול של שיר. אבל כשאינו של שיר לא גזרו בו ושרי ומחלוקתם תלוי במחלוקת עולא ורבה בסוף עירובין דר"ת פסק כעולא והאלפסי פסק כרבה :

ומ"ש הלכך מותר להטיף מי ארג לחולה וכו' פי' מי ארג שרגילין לעשו' לחול' כי היכי דליתע' משינתי' דאינו משמיע קול בנעימה ככלי שיר ומותר לעשותו אף לבריא ואורחא דמילתא נקט שעושין זה לחולה דאם לחולה עצמו אפי' כגון דתיר ובעי דליינם דמשתמע כי קלא דזמזומו דהוא כלי שיר נמי שרי אלא לבריא קאמר דשרי כשאינו מכוין לכלי שיר וכך פי' מהר"י אבוהב ומביאו ב"י ומפורש כך בסוגיא :

ומ"ש רבינו אני כתבתי למעלה (בסי' ש"ז) שאין להתיר אמירה לא"י וכו' כתב ע"ז מהרש"ל ומ"מ נהגו העולם היתר לנגן בכלי שיר בחופה וכן ראיתי בתשובת האחרונים שאף גדולי עולם הורו להיתירא ואף רבינו הטור אינו חולק על עיקר הדין אלא על הטעם שאמר דאמירה לא"י במקום מצוה שרי דמשמע בכל מצוה שרי על זה לבד נחלק ואמר דלפי דעת התוס' לא שרינן לה אלא במקום מילה אבל לענין כלי שיר בחופה ודאי שרי משום כבוד חתן וכלה דעדיף טפי וכדכתב מהרי"ק בשורש ט' על ריקוד דשמחת תורה ע"כ :

מותר לשמור אילניו וכו' ברייתא לשם ולר"ח אליבא דעולא איסוריה משום דמתכוין להשמיע קול ולהאלפסי אליבא דרבה איסוריה משום גזירה שמא יטול צרור ויזרוק לר"ה להברית העופות והרב מהר"ל מלובלין ראה בב"י שהעתיק לשון הברייתא ולא יטפח ולא ירקד מ"ט לאו משום דקא מוליד קלא עלה על דעתו דמ"ש רבינו כדרך שעושה בחול הוא לשון רבינו ור"ל כרבה שיעשה כדרך חול ויטול צרור ויזרוק ומהבנתו זאת הקשה קושיא ושרא ליה מאריה כי לשון זה הוא לשון הברייתא : **ומ"ש** ובלבד שלא יספוק כף אל כף ולא יטפח כפו על ירכו כך פירש"י בסו' עירובין ובסי' שאחר סי' זה כתב רבינו בהפך :

אין שוחקין באגוזים וכו' איכא לתמוה אמאי לא כתב רבינו דאסור לשחוק אף בתפוחים משו' אשווי גומות אליביה דכ"ע דאף לר"ח דבאגוזים הוי טעמא משום משמיע קול מ"מ בתפוחים קאמר רב דאסור משום אשווי גומות וככר התעורר ב"י בקושיא זו ותשובתו עליה לא נתקבלה לע"ד וכדי להשיב באמת אביא לשון התלמוד דפריך אדרבה דלא אסר אלא קול של שיר מהא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים אסור מ"ט לאו משום דאלודי קלא לא דלמא אתי לאשווי גומות דאל"ת הכי הא דאמר רב נשים המשחקות בתפוחים אסור התם מאי אולודי קלא איכא אלא משום דלמא אתי לאשווי גומות ה"נ דילמא אתי לאשווי גומות וכתבו התוספות ה"ג בקונטרס ואלא הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים וכו' לא משום אשווי גומות דאל"ת הכי וכו' ותימה דתרתי דרב ל"ל ותיהו י"ל דחדא מכלל חבירתה איתמר ור"ח גרים הכי אלא הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזי' וכו' לא דמשתמע קלא כי זמזומי פי' שזורק ומקבל אחת בהשמעת קול דאסור ואלא הא דאמר רב נשים המשחקות בתפוחים וכו' ומשני לא משום אשווי גומות והשתא תרי ענייני איסור אשמועינן עכ"ל וגירסא זו הביאה הרי"ף ז"ל בפסקיו והשתא אליביה דר"ח ולעולא אף בתפוחים איסורייהו משום השמעת קול שמשליכין זו לזו ע"ג קרקע ונוגעות אלו באלו ומולודי קלא ובאגוזים איכא אולודי קלא בשחוק שלא ע"ג הקרקע ואפי' היכא דלא מישתמע כי זמזומי נמי אסור והיינו תרי ענייני איסור לעולא ולר"ח אבל לרבה שחוק האגוזים שלא ע"ג קרקע והיינו שזורק אחת ומקבל אחת ואסור משום דמשתמע ככלי שיר כי זמזומי ותפוחים השחוק בקרקע ומשום אשווי גומות וכן מפורש באלפסי · ולפי זה ניחא דרבינו דקדק ואמר אין שוחקין באגוזים וכיוצא בזה לר"ח משום משמיע קול אחר וכיוצא בזה להורות דאף בתפוחים אסור משום משמיע קול זו בזו ע"ג קרקע ונוגעות אלו באלו ואפי' במקום המרוצף דלית ביה משום אשווי גומות נמי אסור לר' חננאל משום משמיע קול · אבל לרב אלפס אליבא דמסקנא דאיסורא דתפוחים משום אשווי גומות אגוזים נמי משום אשווי גומות · ותרתי דרב חדא מכלל חבירתה איתמר ולא נצטרך לשינוי' דחיקא

והרא"ש כתב שר"ח כת' אע"ג דשני רבא כל הני פירכי דפרכי' עילוי' אשינויי דחיקי לא סמכינן לדחויי להא דעולא והרי"ף כתב מסתברא לן דהלכה כרבה דהא רב אחא בר יעקב פריק כוותיה וכו' ואע"פ שלא הכריע הרא"ש בין שתי הסברות דבריו נוטים לדברי הרי"ף שהרי כתבם באחרונה ודעת הרמב"ם כדעת הרי"ף שהרי בפכ"א כתב שטעם איסור השחוק באגוזים משום אשווי גומות וגם כתב שם שמותר למלאות בגלגל מבור שנאבר וכתב שטעם האיסור כשאינו נאבר הוא משום שמא ימלא לגנתו ולחורבתו ובפכ"ד גבי משמר פירותיו כ' שהטעם שלא יטפח ולא ירקד הוא גזירה שמא יטול צרור ויזרוק ד"א ברה"ר וכל דברים אלו הם שינויי דשני רבא ובהדיא כתב בפכ"ג אסור להשמיע קול של שיר בשבת משמע דוקא של שיר אבל קול שאינו של שיר מותר וכ"כ בהגהות פכ"ג בשם כמה גדולים דהלכה כרבה אע"פ שר"י פסק כעולא :

ומ"ש רבינו ואפילו לפ"ז כתב הר"מ מרוטנבורג אי לא בעי לקלא שרי כגון טבעת חלולה שיש בה אבן המשמיע קול וכו' כתוב באורך בהגהות פכ"ג :

ומ"ש רבינו והרי"ף התיר כיון שאינו מכוין לשיר הלכך מותר להטיל מי ארג לחולה וכגון שאינו מכוין לשיר דמשמע דדוקא לדעת הרי"ף שרי מי ארג לחולה אבל לדעת ר"ח אסור קשה לי היכי אפשר לומר כן שהרי ברייתא שלימה היא מטיפין מי ארג לחולה בשבת וכך היה לו לכתוב הלכך מותר להטיף מי ארג לבריא וכגון שאינו מכוין לשיר דהכ"ג להרי"ף שרי ולר"ח אסור והגאון מהרי"א כתב דאפשר דה"ק מותר להטיף מי ארג שעושין לחולה אף לבריא ואורחא דמלתא נקט שעושין זה לחול' עכ"ל : **ומ"ש** וכן התיר ר"ת להקיש על הדלת כשאינו דרך שיר כך יש ללמוד ממה שהתיר למלאות מים בגלגל קטן בשבת כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ואילו לדעת ר"ח ודאי אסור משום משמיע קול וכ"כ המרדכי בפרק משילין דאיתא בירושלמי א"ר שמואל בר רב יצחק הכי אקושי דבי כנישתא הוה פירוש וקני היה חזן הדופק לבית הכנסת כנהוג השמש בינינו ונראה דהאי סמכינן לדפוק על הפתחים בשבת להקיץ את הקהל לבה"כ ולית הלכתא כאמוראי דפליגי עליה דרב שמואל בר רב יצחק ע"כ :

כתב האגור בשם מהר"י מולין דאסור לדפוק על הדלת בכלי המיוחד שם להשמיע קול (ב) עכ"ל ומדלא כתב המיוחד להשמיע קול של שיר משמע אפילו אינו מיוחד אלא להקיש על הדלת כדי שישמעו קולו ויבאו לפתוח לו אסור ואיני יודע טעמו דאי סבירא ליה כעולא אפילו אם אינו מיוחד לכך אסור ואי ס"ל כרבה אפילו אם מיוחד לכך שרי כיון שאינו מכוין לשיר ושמא י"ל דאע"ג דס"ל כרבה במיוחד לכך חיישינן שמא יכוין לשיר וכ"נ ממה שכתוב בפסקי התוס' של עירובין קול שאינו של שיר אין לאסור אך טבעת הדלת אסור לקשקש בו (ג) ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת וכמה גדולים סברי כוותייהו וגם הכי משמע דסבירא ליה להרא"ש הכי נקטינן (ד) :

וכתב עוד שמותר לומר לא"י לנגן בכלי שיר וכו' כ"כ במרדכי ובהגהות אשיר"י בפרק משילין : **ומ"ש** רבינו ואני כתבתי למעלה שאין להתיר אמירה לא"י וכו' הוא ממה שכתב בסימן ש"ז בשם התוס' :

מותר לשמור אילניו וכו' ובלבד שלא יספוק וכו' כבר נתבאר בסמוך :

אין שוחקין באגוזים בשבת ג"ז נתבאר בסמוך וי"ל שרבינו סובר דלר"ח נמי אסור לשחוק באגוזים משום אשווי גומות אלא שמוסיף לאסור גם משום משמיע קול ומפני כך לא הוצרך לכתוב דאסור לשחק בתפוחים דכיון דלכ"ע איכא בשוחק באגוזים משום אשווי גומות פשיטא דה"ה לתפוחים שאל"כ לא היה לו להשמיטו דאליבא דר"ח לא שמעינן דאסור לשחק בתפוחים מדאסור לשחק באגוזים אי טעמא דאסור לשחק באגוזים לא שייך בשחוק דתפוחים :

כתב רבינו ירוחם בח"ו דלדברי הפוסקים כעולא אסור לשחוק באגוזים אפילו על גבי מחצלת ולדברי הפוסקים כרבה מותר על גבי מחצלת דליכא אשווי גומות וכן כתב הרמב"ם ולא גזרינן שמא ישחוק בהם על גבי קרקע דא"כ הויא גזירה לגזירה ע"כ (ה) ואני לא מצאתי כן בדברי הרמב"ם בפירוש אבל יש לדקדק כן מדבריו שהתיר בפכ"א לכבד קרקע המרוצף ולא גזר אטו

דרכי משה

שלח (א) ובמרדכי פרק משילין דאפילו ליסר לא"י לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה ומשמע דבלאו הכי אסור כשאר אמירה לא"י ולכן יש לתמוה על המנהג שפשט להקל וכתב מהרי"ו דאי יישר חילי אבטליניה אבל מצאתי בתוס' דביצה שכתבו דבזמן הזה שאין אנו בקיאים לתקן כלי שיר ולכן מותר לרקד ולספק ולא גזרינן שמא יתקן כלי שיר ואפשר לכן אין לאסור אמירה לא"י בזו מאחר דאיסור השמעת קול משום שמא יתקן כלי שיר ועיין בסימן שאחר זה (ב) ולכן נוהגים בקצת מקומות להעיר לבית הכנסת ביד אבל לא בכלי המיוחד לכך : (ג) וכן המנהג כדברי האגור שלא לקשקש בו : (ד) וכתוב בהגהת אלפסי ואינו אסור אלא בזמר שע"י מעשה וא"כ אותן שכשרוצים לקרות חבריהם מצפצפים בפיהם ואע"פ שאותו צפצוף נ"כ לפעמים הם מנעימים בשיר מכל מקום כשמתכוין לקרות חבירו לא ינעים ושפיר דמי וגם לא עביד מעשה . (ה) ובהגהות אלפסי סוף מסכת עירובין ואסור לשחוק באותן עצמות שקורין טשי"ך על גבי טבלא לפי שמשמיעין קול ולפי מה שנתבאר לעיל דאין אסור רק בהשמעת

פרישה

וחילק בסיכה נראה שאינו מדוקדק כיון שס"ל שאסור לגמרי למה כתב יחילק בסיכה · ומ"ש שהתיר במרוצף · נ"ל דבמרוצף לא שייך מזיז עפר · בפ"ס כתב ב"י ו"ל ובתוס' פ' ר"ז אין סכין ואין נופחין כו' נראה טעם דאין נופחין משום אשווי גומא אבל לא משום מזיז עפר שהוא מוקצה . דהא בסי' ש"ח כתב ב"י דמותר לטלטל מוקצה ע"י נפיחה ע"ש : סי' **שלח** (א) **והרי"ף** התיר כיון שאינו מכוין לשיר פי' מתיר הקשה על הדלת באגרופו ומשום הכי סתם וכתב התיר כיון כו' ולא כתב אם משום דלעיל אהתחלת דברי ר"ח קאי והם סיימם קאי אעובדא דעולא ורבא דסוף עירובין דאיירי פלוגתתן במעש' דההוא גברא דטרף אבבא ע"ש וב"י הביאו ע"ש ומה"ט נמי ר"ת נקט בלשונו היתר דהקשת דלת טפי מאינך משום דאעובדא דגמרא קאי אבל ממילא ה"ה לאינך יק"ל (ב) **הילכך** מותר להטיף מי ארג כו' עד וכגון שאינו מכוין לשיר. עיין מה שהקשה ב"י ומהרי"א דמל' משמע דלר"ח אסור וזה אינו דהא ברייתא בהדיא קתני דמותר ושנו בדוסק ע"ש ולי ק' עוד למה כתב וכגון שאינו מכוין לשיר הא בגמרא מוכח דרבא מוקי להברייתא דקתני מטיפין מי ארג לחולה דמיירי דתיר וקבעי דליינם דקמשתמע בקלא דזמזומי וא"כ להרי"ף דפסק כרבא ה"ל למימר דלחולה מותר להטיף במי ארג אב' כיון לשיר לכן נלע"ד ליישב שתי הקושיות דה"ק רבינו ומטיפין מי ארג לחולה בכל ענין אפי' בכי לנייס משום דה"ל לחולה כמו לאינס דגלמא ואינו נחשב לכלום ול' כגון דנקט הוא ל"ד וכאילו אמר ובמי שאינו מכוון לשיר דמי וק"ל· ומ"ש רבינו אני כתבתי למעלה שאין להתיר אמירה לא"י אלא בדבר שהוא עצמו דוחה כגון מילה עי' מ"ש בפרישה בשם מ"ו ·

ונראה דאף שמקילין מ"מ אין דעת הכל שוה בזה דהא שאחרונים אסרו מטעם דכת' רבינו לטלטל לב"ה אפי' חומש כדי לקרות שמו"ת בספר שאינו מעורב :

(ג) **שלא** יספוק כף על כף ולא יטפח כף על ירכו אין להקשות הא רבינו כתב בסי' שאחר זה איסכא ו"ל ולא מטפחין להכות כף על כף ולא מספקין להכו' כף על ירך דרש"י ותוס' פליגי בזה וכתב פעם לפי פי' רש"י ופעם לפי פי' התו' ע"ש ·

(ד) **לר"ת** משום משמיע קול ולרי"ף משום משוה גומות עיין מ"ש ב"י דלר"ח נמי אסור משום משוה גומות שאל"כ לא ה"ל להשמיט איסור שחוק בתפוחים כו' אני אומר דבלא"ה ל"כ מוכח כן דהא בגמרא ערוכה היא בסוף עירובין דקאמר רבא בהדיא דלא ישחוק באגוזי' טעמא משום אשווי גומות דאלת"ה הא דאמר רב יודא אסור לשחוק בתפוחי' התם מאי השמעת קול איכא · ולפ"ז נ"ל דרבינו ל"ק אלא דלר"ת יש עוד איסור באגוזים משום השמעת קול ונפקא מינה דאי על מחצלת דליכא משום אשווי גומות אפ"ה אסור משום השמעת קול וק"ל · ומ"ש ב"י ו"ל ומ"ש רבינו אבל לרש"י אף לכסותן אסור בשבת כאי' אף אינו מדוייק כו' ולא ידעתי מאי קשיא ליה דנראה פשוט דהאי אף קאי אאיסור טילטול וה"ק ב"ש יש חילוק בין טלטול פירות לכסויין ובשבת אין חילוק ואף לכסות' אסור ולר"י גם בשבת כיסוי מותר וב"י דכתב דל' אף אינו מדוייק היינו לפי מ"ש ושיעור ל' רבינו כו' דאיירי מכיסוי לבד אבל אינו מוכרח אלא כמ"ש וק"ל · ומ"ש ב"י עוד שם ו"ל ומ"ש רבינו ולא נהירא דדוקא לר' יצחק מוקים לה הכי כו' עד ואפשר היה לומר דטעמא דהרמב"ם משים דבפרק כירה אליבא דרב ססרא אמר אין מבטלין כלי מהיכנו מוקים לה בדלף הראוי כו'

חדושי הגהות

שלא רצה להקיש בדלת בשבת נ כתב מהרל"ח כלומר שאם יעשה בדרך שעושה בחול חיישינן שמא יטול צרור ויזרקנו לר"ה (עיין בב"י בתחלת הסימן) ונקט רבינו

משמיע קול [ד] ולרב אלפס משום אשויי גומות: אין דולין מים בשבת בגלגל גדול בעין אותן שדולין בהם להשקות השדות אפי' הוא בחצירו והרמב"ם ז"ל התיר בחצירו שאין שם גנה [ה] אבל בגלגל קטן כאותם שבבתים מותר: מי שיש לו פירות בראש גגו וראה מטר שבא מותר בי"ט לשלשלם למטה דרך ארובה שבגג אבל בשבת אסור אבל מותר לכסותן מפני המטר וכן הלבנים שיש לו סדורים על הגג לבנין אע"פ שהן מוקצין יכול לכסותן אפי' בשבת לר"י אבל לרש"י אף לכסותן אסור בשבת אבל לכולי עלמא יכול ליתן כלי תחת הדלף ואפי' בשבת ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו וכתב הרמב"ם ז"ל והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה ולא נהירא דהא דמוקים לה בגמרא הכי היינו דוקא לר' יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואין הלכה כמותו:

אין

אטו שאינו מרוצף כתב האגור בשם ה"ר אלעזר שאסור לשחוק בשבת בתם וחסר עכ"ל ואפשר שטעמו משום דגזרינן שמא יבוא לשחוק ע"ג קרקע וסובר כדברי האומרים דאסור לכבד קרקע המרוצף אטו שאינו מרוצף שכתבתי בסי' של"ז. ואפשר שטעמו משום דכל שחוק שעשוי להרויח את של חבירו אסור בשבת משום דמיחזי כמקח וממכר וכמו שכתב הרמב"ם בפכ"ג. ולפי זה מה שאסרו לשחק בתפוחים משום אשויי גומות ולשחק באגוזי' משום אשויי גומות או משום משמיע קול צריך לומר דבמשחק שלא להרויח אלא דרך שחוק בעלמא אמרו כן דאילו משחקים להרויח בלאו הכי טעמא אסור משום דמיחזי כמקח וממכר א"נ במשחקים להרויח נמי אמרו דבלאו טעמא דמיחזי כמקח וממכר נמי אסור משום אשויי גומות או משום משמיע קול. אם מותר לשחוק בכדור כתבתי בסוף סימן ש"ח. אהא דא"ר יהודה נשים המשחקות באגוזים אסור כתבו התוס' מיהו אין למחות בנשים ותינוקות דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין וכ"כ בסמ"ג וכן כתב בהגהות פרק כ"א בשם ס"ה:

אין דולין מים בשבת בגלגל גדול וכו' בסוף עירובין (קד.) אמימר שרא למימלא בגלגלא במחוזא אמר מ"ט גזרו רבנן שמא ימלא לגנתו ולחורבתו הכא לא גנה איכא ולא חורבה איכא כיון דחזא דקא תרו כיתנא אסר להו ופירש"י גזירה שמא ימלא לגנתו. מתוך שממלאים בו בלא טורח אתי להשקות בו גנתו וחורבתו בשבת: תרו כיתנא. שורין בו פשתן בחול. וכתב הרא"ש והיכי שרינן לתלאות מנורות שיש להם גלגל דהא אסרינן אפילו במקום דליכא גנה וחורבה משום שרייתא דכיתנא ובכל דוכתא איכא למיחש להכי ותירץ ר"ת דהאי גלגל מיירי בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד דכיון שמוציא מים הרבה ביחד בלא טורח איכא למיחש שמא ימלא לגנתו ולחורבתו או משום שריית כיתנא והם אותם גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב אבל אותם שלנו אין ממלאים בהם אלא מעט מעט מותר דליכא למיחש דלאו אתי למיעבד עובדין דחול [ו] והרמב"ם בפכ"א לא חילק בין קטן לגדול אלא סתם וכתב אסור לשאוב מן הבור בגלגל גזירה שמא ימלא לגנתו ולחורבתו ומפני זה אם היה הבור של גלגל בחצר מותר למלאות ממנו בגלגל: וכתב ה"ה ומדברי אמימר כתב רבינו שבור בחצר מותר וע"כ לא חזר ואסר אמימר אלא באותן שבמחוזא שהיו שואבים בהם בגלגל וממלאים בריכות ומרזבין ושורין בהם פשתן עכ"ל ול"נ דבחוץ לחצר נמי שרי הרמב"ם כל היכא שאין סמוך לו גנה וחורבה ולא בריכות לשרות פשתן אלא דהרמב"ם מלתא פסיקתא נקט דסתם בור שבחצר אין דרך למלאת ממנו לשום דבר אחר ותדע שהרי אם היתה גנה בחצר מי לא חייש הרמב"ם שמא ימלא לה אלא ודאי כדאמרן דלא דבר אלא בהוה:

ומ"ש רבינו אבל גלגל קטן כאותם שבבתים מותר אינו מדברי הרמב"ם אלא סוף דברי ר"ת ולפי שהזכיר גבי גלגל גדול דאסור לדלות אפילו אם הוא בחצרו סמך לו שהרמב"ם התיר בחצרו ולא חילק בין קטן לגדול ואח"כ חזר וסיים דברי ר"ת ושיעור הלשון כך הוא אין דולין מים בשבת בגלגל גדול כעין אותם שדולים בהם להשקות בהם השדות אפילו הוא בחצרו אבל גלגל קטן כאותם שבבתים מותר והרמב"ם התיר בחצרו שאין שם גנה:

מי שיש לו פירות בראש גגו וכו' משנה ריש פרק בתרא דבי"ט (לה:) משילין פירות דרך ארובה בי"ט אבל לא בשבת ומכסין פירות בכלים מפני הדלף ונותנין כלי תחת הדלף בשבת ובגמרא אמר עולא דאפילו לבינים שהם מוקצים מותר לכסותן מפני הדלף ורבי יצחק פליג ואמר דדוקא פירות הראויים לטלטל מכסין אבל דברים המוקצים אסור לכסות דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל:

וכתבו הרי"ף והרא"ש וכבר בירדנו במסכת שבת שאין הלכה כרבי יצחק. ודברי רבינו סתומים להאורה משמע מדבריו דלא פליגי ר"י ורש"י אלא בלבינים שהם מוקצים אבל פירות וכיוצא בהם לד"ה מכסין אותם וליתא אלא פלוגתייהו בעיקרא דדינא איתא דלרש"י אפילו פירות הראויים אסור לכסות שפירש ומכסין את הפירות ולא אמרינן טורח שלא לצורך י"ט הוא דשרי ליה רבנן משום הפסד ממון ומפני שהזכיר רש"י י"ט ולא הזכיר שבת כתב הרא"ש מתוך פירש"י משמע דהא דמכסין את הפירות איירי בי"ט ויותר נראה כדברי ר"י דבשבת איירי דבשבת דקתני בסיפא קאי אתרי בבי דמתני' עכ"ל ושיעור לשון רבינו כך הוא. אבל מותר לכסותן מפני המטר וכן הלבינים אע"פ שהם מוקצים מותר לכסותן והא דשרינן לכסות בין לבינים בין פירות לרש"י דוקא ביום טוב אבל בשבת אסור לכסות לא לבינים ולא פירות ולר"י אפי' בשבת שרי לכסות בין פירות בין לבינים וכך הם דבריו בהלכות יום טוב סימן תקכ"ח:

ומ"ש רבינו אבל לרש"י אף לכסותן אסור בשבת האי אף אינו מדוייק דלא שייך למי' אף לכסותן כיון דלא איירי הכא אלא לענין לכסותם בלבד ואיני יודע למה לא כתב רבינו שהרא"ש הסכים לדברי ר"י ושמא משום לבינים נקט אף כלומר לא מיבעיא לטלטלן דאסור אלא אף לכסותן אסור לרש"י:

אבל לכולי עלמא יכול ליתן כלי תחת הדלף ואפילו בשבת והיא משנה הזכרתיה בסמוך וכתב רבינו לכולי עלמא שרי כלומר דאפילו רש"י דאסר לכסות פירות בכלים מפני הדלף משום דהוי טרחא שלא לצורך שבת מודה דיכול ליתן כלי תחת הדלף דבהדיא קתני מתני' דשרי אפילו בשבת:

ומ"ש ואם נתמלא שופכו וכו' ברייתא שם: **וכתב** הרמב"ם בפכ"ה והוא שיהיה הדלף ראוי לרחיצה אבל אם אינו ראוי אין נותנין כלי תחתיו: **ומ"ש** רבינו ולא נהירא דהא דמוקים לה בגמרא הכי היינו דוקא לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואין הלכה כמותו כלומר דבגמרא אותיבנא לרבי יצחק מדתנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת ושני הכא במאי עסקינן בדלף הראוי וא"כ לדידן דקיימא לן דלא כרבי יצחק אפילו בדלף שאינו ראוי שרי ואפשר היה לומר דטעמא דהרמב"ם משום דבפרק כירה אליבא דרב חסדא דפליג אדרבי יצחק אוקימנא לה נמי בדלף הראוי משום

דאם

דחוקא למימר באגוזים דזורק אחת ומקבל אחת ומשתמע כי זמוזוי כדאמר מעיקרא אלא כפשוטו משום אשויי גומות ולפי זה במקום המרוצף דליכא משום אשויי גומות שרי בין באגוזים בין בתפוחים לרב אלפס כנ"ל לדעת רבינו שאמר דלר"ח משום משמיע קול. ולרב אלפסי משום אשויי גומות דאלמא דאיכא נפקות' בדין דלרב אלפס דלא הוי איסוריה משום השמעת קול אלא משום אשויי גומות אינו אסור אלא באינו מרוצף ודו"ק. כתב ב"י הא דאוסר בספר האגור לשחוק בתם וחסר ה"ט דכל שחוק שעשוי להרויח את של חבירו אסור בשבת משום דמחזי כמקח וממכר. ולפ"ז נלע"ד בשחוק דאגוזים ותפוחים דאינו אסור אלא משום אשויי גומות לרב אלפס אף במרוצף או על השלחן או על המחצלת דליכא משום אשויי גומות אפ"ה אסור משום מקח וממכר ובהגהת אלפסי מחלק דמידי דתלי בחכמה ואינו תלוי בגורל אינו דומיא לקוביא ולפי זה הך דתם וחסר אסור משום דדמי לקוביא ואסור אפי' כשמשחקי' בחנם משום הטלת גורלות וזהו שכתב האגור בשמם לאסור השחוק דתם וחסר אבל שחיקת אגוזים ותפוחים דתלוי בחכמה אינו כמו הטלת גורלות ושרי היכא דליכא משום אולידי קלא לר"ח או משום אשויי גומות לרב אלפס:

אין דולין מים בשבת בגלגל גדול וכו' משנה סוף עירובין במקדש ממלאין מבור הגדול בגלגל בשבת במדינה לא ואמימר שרי למימלא בגילגלא מיא במחוזא אמר מאי טעמא גזרו רבנן שמא ימלא לגינתו ולחורבתו הכא לא גינה איכא ולא חורבה איכא כיון דקא חזא דתרו ביה כיתנא אסר להו וכתבו התוספות מפרש רבינו תם דוקא בגלגלים גדולים שממלאים הרבה מים ביחד שייך למיגזר שמא ישקה לגינתו ולחורבתו ולפשתנו אבל שלנו קטנים הם ולא גזרי' עכ"ל וכ"כ הרא"ש משם ר"ת:

ומ"ש רבינו ואפי' הוא בחצירו אף עפ"י שלא מפורש כך לא בתוס' ולא בדברי הרא"ש מ"מ כיון שראה רבינו שהרמב"ם מתיר כשהגלגל עומד בחצירו ולר"ת דמחלק בין גדול לקטן משמע דכל שהוא גדול גזרו בו דלא פלוג רבנן לכך כתב כסברא הראשונה אפי' הוא בחצירו. ושהרמב"ם מתיר בחצירו שאין שם גינה:

ומ"ש אבל גלגל קטן כאותם שבבתים מותר הוא סיום סברא הראשונה דמחלק בין גדול לקטן כמ"ש ר"ת אלא שהכנים בין הדבקים שהרמב"ם התיר בחצירו אפי' בגדול ונראה דטעמיה דהרמב"ם דמפרש דמשמעו' עובד' דאמימ' הוא דמעיקר' הוה שרי לבני מחוזא למימלא בגילגלי של אנשי העיר שהיתה בר"ה שממלאים לשם כל אנשי העיר ופשיטא שלא היה שם בר"ה לא גינה ולא חורבה וכיון דחזא דשרו בה אנשי העיר כיתנ' אסר להו אלמא בגלגל העומד בחצרו דאין רגילות כלל שיעשה מי משרה בחצרו לפי שלא יוכל להשתמש בחצירו מפני סרחון המגיע ממי משרה מותר:

מי שיש לו פירות וכו' פי' לשלשלן למטה מפני המטר אסור בשבת אבל לכסותן מותר ואף לבנים שרי לכסותן מפני המטר בשבת לר"י אבל לרש"י בין פירות בין לבנים אסור אף לכסותן כלומר דלא מיבעיא דלשלשלן למטה אסור אלא אף לכסותן אסור בשבת דלא התירו כסוי אלא בי"ט וכן הוא להדיא באשירי"י ריש פרק משילין:

ומ"ש אבל לכ"ע יכול ליתן כלי תחת הדלף ואפילו בשבת משנה ר"פ משילין ונותנין כלי תחת הדלף בשבת ופרש"י תחת הדלף לקבלו בתוכו מפני טינוף הבית ואמר רבינו לכ"ע לומר דאף לרש"י דאסור לכסות הפירות בשבת מפני הדלף אע"פ שנפסדו הפירות מ"מ מפני טינוף הבית התירו טפי:

ומ"ש ואם נתמלא שופכו ברייתא שם ונראה דאתא לאשמעינן דאפילו אם היה הדלף מאוס אם נתמלא שאם לא יהא שופכו איכא טינוף הבית בדלף שיורד והולך יותר שופכו ואינו נמנע. אבל אם לא נתמלא וכגון דפסק הדלף אסור לו לטלטלו ולשפכו בדאמים ולא חזי למידי אף לבהמה. ואת"ל א"כ היאך התירו ליתן כלי תחת הדלף הלא מבטל כלי מהיכנו כיון דאסור לטלטלו כבר הקשו כן בפרק כירה ומשני בדלף הראוי כלומר לא התירו לכתחלה ליתן כלי מאוס תחת הדלף שלא יהא ראוי לשתיית הבהמה שלא לבטל כלי מהיכנו אלא דוקא בכלי נקי מכל מיאוס כדי שיהא הדלף ראוי לשתיית הבהמה ומ"מ הך ברייתא דפרק משילין אתא לאשמעינן דאם נתן כלי מאוס ולא היה ראוי לשתייה אם נתמלא שופכו וכו' כדפרישית:

ומ"ש וכתב הרמב"ם וכו' סוף פרק כ"ה כתב כן ומ"ש רבינו ולא נהירא וכו' פשט השמועה משמע כדברי רבינו דפרכינן אדרבי יצחק מדתנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת אע"ג דהדלף לא חזי למידי אף לבהמה אלמא דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל. ומשני בדלף הראוי לשתיית בהמה אלמא דלתאי דקי"ל דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל אפילו בדלף שאינו ראוי נמי שרי ליתן ותימה הלא מוקמינן לה בפרק כירה בדלף הראוי דאל"כ מבטל כלי מהיכנו הוא והיאך נעלם דבר זה מעיני רבינו ופסק כאן דמותר ליתן כלי תחת הדלף אף בדלף שלא יהא ראוי לשתיית בהמה כגון בכלי מאוס כדפרי' ונראה דרבינו מפרש דמדפריך בפ' משילין אדר' יצחק ממתני' ומשמע ליה דאפילו בדלף דלא חזי אף לבהמה קאמר דנותנין אלמא דהכי קי"ל דאע"פ דקא מבטל כלי מהיכנו התירו לו מפני טינוף הבית כי היכא דהתירו לו לשופכו ולטלטלו מפני טנוף הבית אם נתמלא ובפרק כירה ה"מ לשנויי הכי אלא דמשני ליה דאף לדידך דקשיא לך היאך התירו לבטל כלי מהיכנו מפני טינוף הבית איכא לשנויי בדלף הראוי דלא התירו ליתן כלי תחת הדלף אלא כלי נקי שיהא הדלף ראוי לבהמה אבל לקושטא דמילתא אם אין לו כלי נקי מותר ליתן אף כלי מאוס ולבטל כלי מהיכנו מפני טנוף הבית כדמשמע בסוגיא בפרק משילין וכיוצא בזה כתבו התוספות בפרק כירה הכא דמשני אליבא דרבי יצחק דהא דנותנין כלי תחת הדלף בשבת בצריך למקומו דה"מ לשנויי בדלף הראוי כדמשני לעיל וכו' וזו היא דעת רבינו אבל דעת הרמב"ם דהכא אוקמתא דפרק כירה דוקא היא דלא התירו לבטל כלי מהיכנו לכתחלה אף מפני טינוף הבית ולפיכך אין נותנין תחת הדלף אלא כלי נקי שיהא הדלף ראוי לרחיצה אלא שהברייתא אתי לאשמעינן

דאם

חדושי הגהות

רבינו טעם זה דשייך בין לרבא בין לעולא ולא נקט טעמא דהשמעת קול דלא שייך אלא לעולא עד כאן: [ד] כתב מהרל"ח וזה לשונו הטור נקט טעמא דעולא ודרבא ולא נקט טעמא דרבא לבד משום אשויי גומות דשייך אף לעולא כמו שכתב גבי מותר לשמור אילניו דבסמוך דנקיט רק טעמא דרבא משום דשייך אף לעולא שא"ה דאיכא נפקותא בין הני תרי טעמי דלר"ח דפסק כעולא דאסר משום משמיע קול אסור לשחוק באגוזים אפילו על השולחן דליכא משום אשויי גומות ולרי"ף דפסק כרבא אינו אסור אלא לשחוק באגוזים על הארץ דאיכא משום אשויי גומות אבל על השולחן מותר וכיון דאיכא נפקותא נקט רבינו טעם של כל אחד: [ה] כתב מהרל"ח אפשר שטעמו דדוקא במחוזא אסר אמימר משום דחזא דקא תרו כיתנא אבל אנן דלא חזינן הכי מותר בחצר כיון דליכא גינת ע"כ: [ו] כתב מהרל"ח ואפשר דמש"ה התיר הרמב"ם בחצר ליישב המנהג ולא חילק בין גדול לקטן:

כתב

שלט אין רוכבין ע"ג בהמה ולא שטין על פני המים ואפילו בבריכה קטנה שבחצר ואם יש לו שפה סביב שרי דדמיא לכלי בעלמא ולא מטפחין א להכות כף אל כף ולא מספקין להכות כף על ירך ולא מרקדין ולא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מייבמין

דאם נתן כלי מאוס ונתמלא הכלי שופכו ומטלטלו עם המים המאוסין שבו ולפי שלשיטת הרמב"ם אין לפרש דהתירו לו לשופכן מפני שנתמלא ואיכא טינוף הבית דא"כ לכתחלה אמאי לא שרינן ליה מפני טינוף הבית לכך פי' הרמב"ם דודאי מפני טינוף הבית לא שרינן ליה איסורא לא בתחלה ולא בסוף והא דשרינן ליה בסוף לשופכו אינו אלא מפני שהכלי עם המים המאוסין שבו הן גרף של רעי שמותר לטלטלו אבל אין עושין גרף של רעי לכתחלה ולהכי לא שרי לכתחלה אלא בדלף הראוי ומה שקשה לפ"ז הא דקתני נתמלא שופכו דמאי איריא נתמלא אפי' פסק הגשם ולא נתמלא נמי שופכו כיון שהוא גרף של רעי י"ל דאתא לאשמועינן דשופכו ושונה ואינו נמנע דאף ע"ג דלכתחלה לא היה רשאי ליתן כלי מאוס לבטל כלי מהיכנו עכשיו שעבר ונתן כלי מאוס ונתמלא ושופכו מותר לו לשנותו וליתן אותו הכלי תחת הדלף ואינו נמנע להחשיבו כאילו נותן לכתחלה כלי לבטלו מהיכנו אלא כיון דנתן נתן ושופכו ושונה ולמאי דפרישית לדברי הרמב"ם מתיישבת השגת הראב"ד עליו דל"ק ולא מידי וב"י כתב מ"ש ולא נהירא גם הרב מהר"ר ליב מלובלין כתב ליישב דברי הרמב"ם ודחה דברי רבינו בדברים דחויים :

שלט ואפילו בבריכה וכו' מימרא דרב אדא בפ' כירה דכיון שיש לו שפה דמיא לכלי ובכלי לא אסרו לשוט דליכא למיגזר בכלי שמא יעשה חבית של שייטין ובמרדכי הארוך ריש פ' משילין מייתי עליה הא דאיתא בירושלמי א"ר אבהו שמי שרוצה לשתות מים והיו עליו קסמין אסור לו להושיטן ולפזר הקסמים לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפין לשתייה ואיסורו משום ולא שטין על פני המים מאבי"ה ונראה דהיינו דוקא בשותה מים מן הנהר אבל מן הכלי שרי דאפי' הוא עצמו מותר לשוט כשיש שפה לבריכה ובש"ע כתב בסתם לאיסור ול"נ כדפרישי' דדוקא בנהר : **ולא** מטפחין וכו' משנה לשם : **ומ"ש** מטפחין כף אל כף ומספקין כף על ירך כן פרש"י לשם ובסימן הקודם כתב רבינו איפכא שכן פרש"י בסוף עירובין ג"כ איפכא כמ"ש לעיל. ונ"ל ביישוב זה דבין מספקין ובין מטפחין כל אחד תרווייהו משמע אלא דרך בני אדם להכות כף אל כף בתחלה ואח"כ להכות כף על ירך או על לבו ולפיכך בעירובין דתני בברייתא ובלבד שלא יספוק ולא יטפח כיון דנקט ברישא ולא יספוק פי' רש"י יספוק כף אל כף יטפח ידו על לבו אבל בפרק משילין תנן איפכא ולא מטפחין ולא מספקין פי' רש"י ג"כ איפכא אין מטפחין בידים ואין מספקין על ירך ומה"ט נמי בהלכות ר"ח בסי' ת"כ ובהלכות חש"מ סי' תקמ"ז וביורה דעה סי' ת"א שלא הוזכר בהם סיפוק כי אם מטפחות בלחוד כתב רבינו פירושו כף אל כף לפי שהכאת כף אל כף עושה האדם בתחלה כדפרישית ולעולם ה"ה כף על ירך . כתב מהרא"י בת"ה סי' ס"ב ובכתביו סי' קנ"ד דמותר להקיש באגודל ובאמה שבאצבעותיו לשחק בו לתנוק ותמה עליו ב"י שהרי הרמב"ם פסק להדיא דאסור עיין עליו בפכ"ג ולכן פסק בש"ע דאסור והכי נקטינן: **ולא** דנין ולא מקדשין לעשות קידושין וחופה הב"י האריך בזה והביא בשם ר"ח דכבר נעשה מעשה

דאם אינו ראוי הוי מבטל כלי מהיכנו והוא דעת הר"ן דכתב בפרק משילין ומיהו דוקא בדלף הראוי דאי כשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו שאסור לבטל כלי מהיכנו (ז) אבל מתוך לשון הרמב"ם משמע דטעמיה משום דאין עושין גרף של רעי לכן כתב אבל אם אינו ראוי אין נותנין ואם נתן מותר לטלטלו במים המאוסים שבו שאין עושין גרף של רעי לכתחלה עכ"ל וא"ת כיון דאם נתן מותר לטלטלו במים המאוסים שבו א"כ אמאי דחקינן בפרק כירה לאוקמי מתני' דקתני נותנין כלי תחת הדלף בשבת בדלף הראוי דוקא כי היכי דלא תיקשי לרב חסדא דאסר לבטל כלי מהיכנו הא אפילו אי הוי דלף שאינו ראוי אינו מבטל כלי מהיכנו שהרי מותר לטלטלו י"ל דאין ה"נ דהוה מצי לשנויי הכי אלא שרצה לתרץ לו לפום מאי דהוה ס"ד דמקשה דבדלף שאינו ראוי חשיב מבטל כלי מהיכנו א"נ משום דמתני' סתמא קתני נותנין כלי תחת הדלף דמשמע דאפילו במקום שאסור לטלטל גרף של רעי כגון במקום שאין אדם שם מותר ליתן כלי תחת הדלף מש"ה אוקמוה בדלף הראוי דאילו דלף שאינו ראוי לא פסיקא מלתא להתיר בכל מקום ליתן כלי תחת הדלף שהרי אם הוא במקום דלא שרי לטלטולי משום גרף של רעי אסור לתת כלי תחת הדלף מפני שהוא מבטל כלי מהיכנו : **כתב** האגור שהשיב אביו ז"ל על זוג המקשקש לשעות עשוי ע"י משקולת שמותר להכינו ולערכו כדי שילך ויקשקש כל השבת משום דעיקר טעמא דריחיים של מים דאיכא מאן דאסר בפ"ק דשבת משום דאוושא מלתא היינו שאומרו ריחיים של פלוני טוחנין בשבת דסברי בשבת נתן בהם חיטים וטעם זה לא שייך כלל גבי זוג המקשקש שהכל יודעים שרגילים לתקנו בכל יום על יום שלאחריו ובאותו היום שהוא מקשקש אין מתקנין אותו כלל וכן יש לפסוק הלכה למעשה וכן עמא דבר ע"כ :

קצת דיני השמעת קול יתבארו בסימן שאחר זה :

שלט אין רוכבין ע"ג בהמה ולא שטין על פני המים משנה בפרק משילין (לו:) ודיני רכיבת בהמה ודיני יושב בקרון יתבארו בסי' ש"ה :

ומ"ש רבינו ואפי' בבריכה קטנה שבחצר וכו' בפרק כירה (מ:) גבי מעשה שעשו אנשי טבריא א"ר זירא אנא חזיתיה לרבי אבהו דשט באמבטי ולא ידענא אי עקר אי לא עקר פשיטא דלא עקר דתניא לא ישוט אדם בבריכה מליאה מים ואפילו עומדת בחצר ל"ק הא דאית ליה גידודי הא דלית ליה גידודי והרי"ף כתב בלשון הזה ת"ר לא ישוט אדם בבריכה מליאה מים ואפילו עומדת בחצר ואי אית ביה גידודי שרי מ"ט דא"כ עקר למיא הא איכא גידודי דמהדרי להו וכתב הר"ן שהוא מפרש עקר ולא עקר לענין המים שכשהן נעקרין ויוצאים חוץ לבריכה מיקרי עקר ואסור משום דדמי לנהר והוי בכלל גזירה דאין שטין על פני המים וכי לא עקר להו למים ה"ל ככלי ולפיכך כתב ז"ל דאי אית ליה גידודי שרי דא"כ עקר להו למיא הא איכא גידודי דמהדרי להו אבל רש"י פירש מאי דאמרינן בגמרא אי עקר אי לא עקר אי עקר רגליו מן הארץ לשוט קאמרינן וכל היכא דאיכא גידודי ה"ל ככלי ובכלי לא אסרו לשוט דליכא למגזר שמא יעשה חבית של שייטין עכ"ל ודברי הרא"ש כפירש רש"י אבל דברי הרמב"ם בפכ"ג כדברי הרי"ף ז"ל : **ולא** מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין משנה בפרק משילין ומפרש טעמא בגמ' שמא יתקן כלי שיר וכתבו התוספות בר"פ המביא כדי יין ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהם שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למיגזר אבל לדידן אין אנו בקיאין לעשות כלי שיר ולא שייך למיגזר עכ"ל · ואף ע"ג דבפ"ק דביצה אמרינן שאע"פ שנתבטל טעם הגזירה לא נתבטלה הגזירה התוס' מדמו ליה למשקין מגולים דשרו האידנא לפי שאין נחשים מצויים כמ"ש הם ז"ל בפ"ב דע"ג : **וכתב** מהר"י קולון ז"ל בשורש ט' בשם רבינו האי שביום שמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים דתורה דנהגו בו היתר משום כבוד התורה כיון דלית ביה אלא משום שבות ונראה מדבריו דלית ליה חילוק בין ימי חכמי התלמוד ליומי דידן כמו שחילקו התוס' דא"כ בלא כבוד התורה נמי הוה שרי לרקד וכ"נ שהוא דעת הפוסקים שסתמו דבריהם ולא חילקו בכך :

כתב הרמב"ם בפכ"ג ולספק כלאחר יד מותר ולמד כן מדאמרינן בירושלמי רבי יונה אמר ב אחורי ידיהון שרי דהא אית סבין ביומייהו והוו מטפחין אחורי ידיהון ואע"ג דאיתא נמי התם בהילוליה דר"ש ברבי הוו מטפחין אחורי ידיהון בשבתא עבר ר"מ ושמע קליהון אמר רבותינו הותרה שבת שמע רבי קליה אמר מי הוא שבא לרדותינו בתוך ביתינו שמע ר"מ קליה דרבי וערק וכתבו הרי"ף והרא"ש משמע דלר"מ אסור לטפח כלאחר יד ואעפ"כ פסק כרבי יונה דבתרא הוא דס"ל כרבנן דבי רבי דהוו מטפחי אחורי ידיהון ועוד דאיכא למימר דאפילו ר"מ שרי לטפח כלאחר יד ולא אמר רבותינו הותרה שבת אלא משום דסבר דהוו מטפחי כדרכם והיינו דכי א"ל רבי מי זה שבא לרדותינו בתוך ביתינו ערק ר"מ דכיון דאהדר ליה רבי הכי ידע ר"מ דכלאחר יד הוו עבדי ושרי וערק מכיסופא משום דאיגלאי מלתא דאוכחינהו שלא כדין וסמ"ג כתב בהל' י"ט על הירושלמי הזה משמע שמתיר רבי דבר זה ובמס' נדה משמע שיש לסמוך על דבריו ומשום דהוו שכיחי רבים גביה ומחדדין שמעתיה ע"כ : **כתב** עוד הרמב"ם בפרק כ"ג שאפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש האגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישחק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר : ומהר"ר ישראל בת"ה סימן ס"ב ובכתביו סימן קנ"ד כתב להתיר בגודל ובאמה שבאצבעותיו (א) מדתנן בס"ק דיומא בקש להתנמנם פרחי כהונה מכים לפניו באצבע צרדה · ואין לומר דשאני מקדש שלא גזרו בו משום שבות דא"כ ה"ל לתלמודא לאסוקי עלה דשרי מהאי טעמא כדמסיק בפרק אמר להם הממונה אצירוף גחלים עכ"ד ותמהני היאך סמך על דיוק כזה להתיר מה שאסר הרמב"ם להכות אחת כנגד אחת כדרך המשוררים ומשמע דהיינו להקיש בגודל ובאמה שבאצבעותיו שזהו דרך המשוררים וכמ"ש הוא ז"ל בפי' המשנה בפ"ק דיומא מכין באצבע צרדה הוא שיכה בגודל עם האצבע האמצעי בכח והרבה עושין אותו בני אדם בעת השמחה ויעשו בו תנועות עריבות גרסינן בר"פ המביא כדי יין (ל) א"ל רבא בר רב חנן לאביי הכן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאידנא דחזינן דעבדין הכי ולא אמרי להו ולא מידי אמר ליה הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין : **ולא** דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מייבמין משנה בפרק משילין (לז:) וטעמ' משום דגזרינן שמא יכתוב ופריך בגמרא והא מצוה קעביד ומשני לא דנין בדאיכא דעדיף מיניה ולא מקדשין בדאית ליה אשה ובנים ולא חולצין ולא מייבמין דאיכא גדול דמצוה בגדול לייבם ומשמע דהיכא דליכא דעדיף מיניה שרי לדון והיכא דלית ליה אשה ובנים שרי לקדש והיכא דליכא גדול שרי לחלוץ ולייבם וכ"כ הר"ן בשם ר"ת ומ"מ כתב ר"ת בתשובה שאין מקדשין אשה בשבת אלא מתוך דוחק גדול וכתבוהו הגהות פ"י מהלכות אישות וכתבו עוד ומ"מ לא היה מורה כן הלכה למעשה וכ"כ גם בפ"ד מהלכות י"ט בשם סמ"ג (א) וכתבו עוד בשם סמ"ק שאסור לכנוס בי"ט וכ"כ הכלבו בהלכות י"ט ומשמע מדבריהם דאפי' לר"ת קאמרי דאסור לכנוס וכן משמע מדברי הר"ן שם ואכתוב דבריו בסמוך אבל רש"י פי' והא מצוה קעביד כלומר וה"ל למחשבינהו בהדי הנך דמני התם שהם משום מצוה ומשני דהכ"ע בדאיכא דעדיף מיניה וכו' ומש"ה לא מני להו בהדי הנך אבל אין ה"נ דאפי' ליכא עדיף מיניה אין דנין ואפילו לית ליה אשה ובנים אין מקדשין ואפילו ליכא גדול לא חולצין ולא מייבמין וזה דעת הרי"ף והרא"ש ז"ל שכתבו המשנה כצורתה דמשמע בכל גוונא אסור וגם הרמב"ם בפכ"ג כתב סתם דאין דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מייבמין : **וכתב** הר"ן בפרק משילין שאפילו קדש מבע"י אסור לכנסה לחופה בשבת שהרי קונה אותה ליורשה ותדע לך דהא תנן אין מייבמין אע"פ שאין שם אלא ביאה ובירושלמי אמרו הלין דכנסין ארמלן צריכין למכנס מבערב עכ"ל (ב) ובמרדכי שם כתב נ"כ הירושלמי הזה ואח"כ כתב ור"ת פסק דצריך לבא עליה מבע"י לכך נוהגין לייחדן אחר ברכת חתנים כי אלמנה אין לה חופה ונמצא דאינה ניקנית לו למציאתה ולמעשה ידיה אלא בביאה ע"כ אסור לעשות ביאה ראשונה בשבת עכ"ל ולפ"ז מהאי טעמא נקט ירושלמי ארמלן דאלמנה דוקא צריך למיכנס מבע"י כלומר לבא עליה מבע"י ולא בשבת

דרכי משה

בהשמעת קול של שיר פשיטא דשתוק זו שרי וכן המנהג · (ו) ובהגא"א פרק משילין ואותן המים מסתפק מהן אם ראויים מידי דהוה אנתרות המושכין מחוץ לתחום :

שלט (א) לשחק בו לתינוק דלא מקרי שיר בכה"ג (ב) אבל לא משמע כן בסמ"ג סימן י"ט גם ס"ס דמשמע מדברי הר"ן דאף לדברי ר"ת קאמר אינו מוכרח כלל בדבריו וע"ש

פרישה

כו' עד וא"ת כיון דאם נתן מותר לטלטלו במים המאוסין שבו א"כ אמאי כו' ק"ק מאי מקשה ב"י הא קי"ל דאין עושין גרף של רעי לכתחלה · ובמשנה קתני דנותנין כלי תחת הדלף אפילו לכתחלה. וצ"ל דהא דאין עושין גרף של רעי לכתחלה היינו במקום שאין דר שם והוא רוצה ליתן שם מטעו כדי שימאס בעיניו ולהוציאו וזהו ודאי אסור · אבל במקום שהוא דר שם ומאוס בעיניו או מתקלקל שם דבר להשיר עליו הדלף אפילו לכתחלה מותר · וא"כ שפיר מקשה הב"י [illegible] הוא יורד במקום שדר שם [illegible] הפוסקין כן [illegible]

על הרמב"ם שכתב והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה דל' והוא מוכח דס"ל דדוקא בענין זה ולא בע"א וזהו דווקא לר' יצחק דס"ל דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל דאז בכל גוונא אסור · דאילו לרב חסדא לפעמים מותר והיינו כשהדלף במים המאוסים יורדים במקום שהוא דר שם. א"כ שיורד במקום המקלקל שבמקום שהדלף מפסיד בשיטה דמותר לכתחלה לתת הכלי תחתיו ולשופכו וק"ל · ועיין בהשגות הראב"ד ובמ"מ שם ותמצא שג"כ השיג עליו מה שכתבנו [illegible]

סי' שלט (א) מה שכתב ב"י שם וכתבו עוד בשם סמ"ק שאסור לכנוס בי"ט כו' ק"ק [illegible]

חדושי הגהות

שלט א כתב מהרל"ה וזו כפירש"י אלא שצ"ע דבסימן שלפני זה פי' כפי' התוספות : ב אחורי ידיהון שרי דהא אית סבין ביומיהו (שהו זקנים בימינו והיו מטפחים אחורי

ולא מקדישין ולא מחרימין ולא מעריכין ולא מפרישין תרומות ומעשרות בשבת וי"ט וכולן אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין מה שעשה עשוי: אסור ליכנס בספינה אם יודע שהא"י מוליך הספינה שנראה כשט ואם הוא מערים שנראה כנכנס בה לישן או לטייל ויודע שהא"י מוליך הספינה אסור לאינש דעלמא ולצורבא מרבנן שרי:

שם **הנוטל** שערו או צפרניו ביד בין לעצמו בין לאחרים פטור אבל אסור ובכלי חייב חטא' וחייב על ב' שערו' ומלקט לבנות מתוך שחורות חייב אפילו באח' ואפילו בחול נמי אסור המטשטש בדיו שעל הקלף ויש במקומו לכתוב ב' אותיות חייב:

מותר

בשבת דאיכא בעילה אע"פ שלא יבא עליה מבעו"י כיון שכנסה לחופה נקנית לו וכ"כ בהדיא בכלבו סימן קכ"ד ונראה מדבריו דביחוד לבד סגי וכתב עוד אבל אם הוא רוצה להמתין שלא יתייחד עמה עד מוצאי שבת יכול לכונסה בע"ש בלא יחוד ואם היא טמאה אין לו להתייחד עמה עד שתטבול ודברים פשוטים הם:

וכתב עוד הר"ן דכיון דלא דנין ולא מקדשין וכו' גזירה שמא יכתוב ל"ש גירושין דלא סגי אלא בכתיבה צריך גם כן שיהא נכתב בו ביום ומש"ה לא חש למתכוין ומיהו בתוס' תני ליה ודאמרינן בהאורג גבי שכיב מרע דתקיף ליה עלמא טובא דשרי לגרש דוקא בשכ"מ הקולא שירא שמא תזקק אשתו ליבם וכדי שלא תטרוף דעתו עליו וכ"כ התוס' בפ"ב די"ט (ג):

ולא מקדישין ולא מעריכין משנה שם ומפרש טעמא בגמרא גזירה משום מקח וממכר וכבר כתבתי בסימן ש"ו היאך מותר לפסוק לעניים בשבת ג וכתב ה"ה בפכ"ג וז"ל ובספר העתים שאסור להחרים שום דבר בשבת אא"כ הוא לצורך שבת דדומה להיתר נדרים ע"כ: **וכולן** אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין אף שעשו עשוי ירושלמי כתבוהו הרי"ף והרא"ש בפר' משילין וכתבו ושמעינן מיניה דמאן דעבר ואקני בשבת מקרקעי או מטלטלי הקנאתו הקנאה וכ"כ הרמב"ם בפכ"ג ודינים אלו כתב רבינו עוד בסימן תקכ"ד ושם יתבארו עוד בס"ד: **כתב** הריב"ש בתשובה סימן קנ"ו שאסור לפדות הבן בשבת וכ"כ בכתבי ה"ר ישראל סימן קל"ג (ד): **אסור** ליכנס וכו' עד סוף הסי' בפרק חולין (קלט:) ומפרש טעמא בגמרא משום דהערמה מדרבנן הוא וצורבא מרבנן לא אתי למעבד לכתחלה ופירש רש"י הך הערמה לאו באיסור דאורייתא היא אלא באיסורא דרבנן דאי נמי עביד ממש בלא הערמה אדרבנן הוא דעבר הלכך כיון דצורבא מרבנן הוא לא אחמור עליה דהוא לא אתי למעבד לכתחלה בהדיא בלא הערמה לעבור שם לפני הכל: וכתב הרא"ש לא כל הערמה במילי דרבנן שוין יש הערמה מותרת לכל אדם ויש הערמה אסורה אפילו לצורבא מרבנן והרמב"ם לא הזכיר דין זה וכתב ה"ה בפכ"ג שהטעם לפי שאין צורבא מרבנן מצוי בזמן הזה: כתב הרא"ש בר"פ מי שהוציאוהו פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבעו"י אף ע"פ שהולכת בשבת חוץ לתחום דספינה ממילא אזלא ואיהו לא מידי עביד ובשבת נמי מותר ליכנס בה דלא מידי עביד בכניסתו לתוכה והא דאמרינן בפ"ק דשבת (יט.) אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם השבת אתיא כב"ש דלא שרו להתחיל מלאכה מע"ש אלא כדי שתעשה מבעו"י אבל ב"ה דשרו עם השמש שרו אפילו ליכנס בה בשבת דהא לא עבד מידי בכניסתו בשבת וכי תו הדר ממטי חוץ לתחום לאו מידי עביד והרא"ש סתר דבריו בכמה ראיות וגם התוס' שם סתרו דבריו וכתבו עוד דלרשב"ם נמי אסור ליכנס בה בשבת משום דדמי למוריד לא"י שבות. והם כתבו בשם ריצב"א דטעם שאסור ליכנס בספינה משום דדמי לשט בנהר ואסור גזירה שמא יעשה חבית של שייטין א"נ שמא ינהיג הספינ' והוי כמוליכה ד"א בכרמלית וכ"כ הרא"ש ג"כ וז"ל מהרי"ק בשורש מ"ה אשר שאלת אם יש פקפוק עבירה ללכת בספינה בשבת באותן הנהרות המושכים ספינות בחבלים ע"י א"י או בהמה ומתכוונים ללכת בשפת הנהר שאין בו ג' ספקות אם יכנסו ג' ימים קודם השבת נראה דמותר לדברי ר"ח וגם לפירש"י שרי והאריך להוכיח כן. אם מותר לעבור במים עד טבורו נתבאר בסימן ש"א: **כתב** המרדכי בפרק משילין גרסינן בירושלמי א"ר אבהו אסור לאדם להושיט דבר להוליכו מאצלו ולכותיה אסור להושיט דבר להביאה אצלו: וכתב שם בהגה"ה אשר"י על זה דקסמך שעל פני המים אסור להפליג לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהא יפים בו"ט. כ' האגור מצאתי בשם ה"ר ישעיה שהיה נכנס ועובר בשבת בעיר ווינציאה באותן ספינות קטנות שעוברין משכונה לשכונה והיה אומר שהא"י המכניסים הספינה לעצמם הם מכוונין ורבינו מאיר הקשה לו מר"ג שירד לנמל עכ"ל. ולדעת ר"י שכתב רבינו בסימן רמ"ח וכן לדעת התוס' והרא"ש שכתבתי בסמוך ודאי אסור. והדבר תימה הוא היתר זה שכתבו בשם ה"ר ישעיה: **כתב** עוד האגור בשם הגאונים שאם המחוז יבש שאין הספינה יכולה להתקרב אל היבשה כדי שיעשו כבש מותר לירד במעבר שהוא בוגית קטנה שמעברים כמו בגשר וה"ר אביגדור כתב שאין ליכנס בדוגי' קטנה אם היא שטה על פני המים וזה מתקומה אך אם היא עומדת בארעא סמיכתא היא עכ"ל וכל זה הוא בשבולי הלקט. ונראה דלא מיירי אלא כשאין הספינה קשורה ואפ"ה אם עומדת כלומר יושבת בקרקע הים והיינו זה מתקומה בארעא סמיכתא היא ושרי אבל אם היא קשורה כמנהג ספינות העומדות בנהר אע"פ שהיא שטה על פני המים מותר ליכנס בה כ"נ מדברי הכלבו שכתב אסור ליכנס בספינה בשבת אא"כ קשור' משמע אבל אם היא קשורה מותר ליכנס בכל גוונא וכן עמא דבר וכ"נ מדברי שבלי הלקט שכתב שאלו לפני רב יהודאי גאון ספינה שבאה מחוץ לתחום בשבת מהו לעלות בני העיר לתוכה בשבת והשיב מותרים בני העיר ליכנס ולצאת ולאכול מפירותיהם עכ"ל. ומיהו מצאתי בתשובת הגאונים בשם רב משה גאון שאסור ליכנס בספינה בשבת אפילו העומדת בעוגן שלה אא"כ היא יושבת בקרקע הים ממש ואינה שטה ע"פ המים כלל עכ"ל. וכן יש לפרש הא דשבלי הלקט שכתבתי בסמוך שהתיר ליכנס בספינה שבאה מחוץ לתחום דביושבת בקרקע הים ממש היא ובהא הוא דשרי. ומ"מ כיון דמידי דרבנן הוא יש לסמוך על דברי הכלבו שכתבתי: כיצד מותר להפליג בספינה ע"ש או בשבת נתבאר בסי' רמ"ח:

שם הנוטל שערו או צפרניו וכו' בפ' המצניע [צד:] הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו רבי אליעזר מחייב חטאת וחכמים אוסרים משום שבות ופסק רבינו כחכמים וכ"פ הרמב"ם בפ"ט (א) אבל הר"ן כתב שר"ח מסכים לדברי הפוסקים כר"א משום דאיסורא דאורייתא הוא ולחומרא עבדינן ואיני מבין דבריו דכיון דחכמים נמי אסרי מה שייך לומר לחומרא עבדינן ועוד מאי קאמר משום דאיסורא דאורייתא הוא הלא זהו המחלוקת אי מיתסר מדאורייתא אי מדרבנן. ובגמרא אר"א מחלוקת ביד אבל בכלי חייב וא"ר אלעזר מחלוקת לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור: **ומ"ש** וחייב על שתי שערות ומלקט לבנות מתוך שחורות חייב אפילו באחת ואפי' בחול נמי אסור ג"ש תנא הנוטל מלא פי הזוג חייב וכמה מלא פי הזוג שתים רמ"א אחת ומודים חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות שאפי' אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה ודין זה כתבו רבינו בסימן קפ"ב בספר י"ד: כתב הרמב"ם בפ"ט התולש ציצת יבלת מגופו בין ביד בין בכלי פטור בין לו בין לאחר וכתב ה"ה הכלבי שכ' רבינו הוא מתמיה אבלי כי לפי הסוגיא שבסוף עירובין (קג.) נראה בביאור שיבלת הלחה המותכה הרי הוא כתולש לצפרניו בכלי שהוא חייב. דין צפורן שפירשו ורובן שפירשו נתבאר בסי' שכ"ח: **אם** מותר לסרוק ראשו במסרק כתבתי בס"ס ש"ג: **המטשטש** בדיו הקלף וכו' בס"פ כלל גדול [עה.] ת"ר כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים פטור מחק אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתים חייב אמר רבי מנחם ב"ר יוסי זה חומר במוחק מבכותב וכתב הרא"ש והיינו טעמא כי פעמים כתב במשכן טעות על קרש אחד ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה מן הדין היה ראוי לחייב אף מוחק אות אחת כדי לכתוב אות אחרת במקומה אלא שאינו ראוי לחייב על מחשבת כתיבה יותר מעל כתיבה עצמה ונראה שאין חייב על מחיקת טשטוש דיו אפילו לכתוב כמה אותיות כי לא היה במשכן אלא מחיקת אותיות כדי לכתוב במקומו ואחרי כותבי זה מתוך הסברא וגם מדנקט בברייתא מחק אות אחת ראיתי בתוספת' וכתוב בה נפלה דיו על ספר ומחקו שעוה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות

חייב

וחופה בשבת למי שאין לו אשה ובנים אבל אא"כ חזר בו בתשובה שאין לקדש כלל בשבת וכ"ה אם קידש קודם שבת דאסור לעשות חופה דה"ל קונה קנין בשבת ועכשיו כשנמשכה החופה עד הלילה סומכין על הוראת ר"ת קודם מזרח ועושין הקדושין והחופה בלילה מתוך דגדול כבוד הבריות שדוחה לאו דלא תסור שנאמרה כדאיתא בפרק מי שמתו. ועוד משום הפסד ממון שיפסיד מה שהכין וכן דוחין אבלות כמי שמת לו אביו וכו' כדאיתא ר"ש כתובות: **אסור** ליכנס בספינה וכו' עד סוף הסי' בפ' חולין וכתב ה' המגיד ועכשיו אין צורבא מרבנן מצוי בזמן הזה דלישתרי ליה בהערמה: כתב ב"י בשם הירושלמי והפוסקים דהכונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא בי"ט משום דע"י ביאה זו קונה אותה לאשתו ולמעשה ידיה ואסור לקנות קנין בשבת ועיין במהרי"ל בהלכות שבת דאיכא סכנת מיתה אם יבא עליה ביאה ראשונה ועל זה מביא מעשה רב:

שם הנוטל שערו וכו' משנה בסוף פרק המצניע פליגי בה ר"א וחכמים בנוטל ביד לעצמו אבל ביד לחבירו ד"ה פטור אבל אסור. ובכלי אפי' לחבירו חייב ופסק כחכמים דאף לעצמו ביד פטור אבל אסור. אבל הר"ן כתב שר"ח הסכים לדברי הפוסקים כר"א משום דאיסורא דאורייתא הוא ולחומרא עבדינן עכ"ל והב"י הקשה דלא שייך לומר לחומרא עבדינן כיון דחכמים נמי אסרו ועוד מאי קאמר משום דאיסורא דאורייתא הוא הלא זו הוא המחלוקת אי מיתסר מדאורייתא או מדרבנן עכ"ל ויש ליישב דלענין היכא דאיכא פלוגתא בפירושים אמר דלר"א דחייב מדאורייתא אזלינן לחומרא כגון באיסורן וניכן שאפרשו דפליגי בפירושו כדלעיל בסימן שכ"ח אזלינן לחומרא ומה שקשה עוד דקאמר דאיסורא דאורייתא היא ה"ק כיון דאף לחכמים דאוסרים משום שבות היינו משום אב דגוזז א"כ איכא ביה דררא דמלאכה דאיסורא דאורייתא הוא מה שא"כ שאר שבותים כגון אם תשיב משבת רגליך ממצוא חפצך ודבר דבר וכיוצא בזה דלית בהו אלא משום שבדין דהוא: **המוחק** טשטוש דיו שעל הקלף ויש במקומו לכתוב שתי אותיות חייב כן צריך להגיה. וכ"כ הרא"ש דכ"א בתוספתא ופירש דחייב על מחשבת הכתיבה וכתב עוד דאיתא נמי בתוספתא נפלה שעוה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב. וכן כתב הרמב"ם בפי"א ומשמע דאם אין שם אלא לכתוב אות אחת אף ע"ג דליכא חיוב איסורא מיהא איכא ולכן צריך ליזהר בטפטוף שעוה על הספר שאין לסלקו ואפי'

לא

דרכי משה

וע"ש: (ג) וכ"כ בא"ע סימן קל"ו: (ד) כתב בת"ה סימן נ"ח דאיסור שנתערב בהיתר מותר לשער אם יש ס' דמותר לבטלו:

וכ"מ

פרישה

מדכתב אסור ליכנס בי"ט ולא כתב אפי' בי"ט דגם הסמ"ק לא אסר ליכנס אלא מטעם אין מערבין שמחה בשמחה. ומה"ט ג"כ לא כתבו הכלבו ג"כ כ"א בהלכות י"ט ע"ש. וכן משמע קצת בס"ע סעיף ד' שכתב רמ"א ז"ל וי"א דמותר לקדש ואסור דה"ה להכניסה לחופה מרי וק' הא סמ"ק וכלבו כתבו דאפילו לר"ת אסור להכניסה לחופה וכאשר כתבתי דהם לא כתבו אלא בי"ט ע"ש דר"ת חבבת קאי ושם אין שייך טעם דאין מערבין שמחה בשמחה וק"ל:

סי' שמ (א) מה שכתב ב"י שם אבל הר"ן כתב שר"ח מסכים לדברי הפוסקים כר"א משום דאיסורא דאורייתא היא ולחומרא עבדינן וכו' ב"י עליו וז"ל איני מבין דבריו דכיון דחכמים נמי אסרי מאי שייך לומר לחומרא עבדינן עכ"ל ב"י ולי לא קשה מידי דהא לענין כמה ענינים מקילין בשבות כמו לענין אמירה לא"י בבין השמשות. ולענין קטן שפושט שבות דלאו ב"ל שמשין בידו משא"כ באיסור דאורייתא להרמב"ם ושיטתו וכמ"ש רבינו בשמו בסי' שמ"ג ע"ש. וכיוצא בהם טובא. ומה שהקשה ב"י עוד וז"ל ועוד מאי קאמר משום דאיסורא הוא הלא זהו המחלוקת אי מתסר מדאורי' או מדרבנן עכ"ל ב"י גם זה אינו קשה דמ"מ יש בו צד דאורייתא לר"א וכמ"ש ב"י גופיה להסמיך בכיבוי דליקה אף שמלאכה שאינה צריכה לגופה היא פטור ויש בו צד דאורייתא וכמ"ש לעיל בשם הר"ן סי' של"ד ע"ש. ומ"ש ב"י שם בשם המרדכי וז"ל פרק כלל גדול נשאל על עוגות קטנות שכתבן עליהן אותיות ותיבות אין אוכלים אותן התינוקות בי"ט ושבת כו' עד מיהו איסורי' איכא כו' אין לדקדק מכאן על ספרים שכתב על הדפי' תיבות השמות הספר והפותחין אותן בשבת וי"ט אין מתשבר האותיות והתיבה לומר שיהא אסור כמו תיבות שכתבן על העוגות כו"ל. ויש לחלק ולומר דהתם העוגות שבשעת אכילתו מתשבר האות לגמרי ואין לו תיקון משא"כ בפתיחת הספר שאף שבשפותחין אותו מנתק האות מ"מ כשסוגר וסוגרו הוא מתקן כבתחלה ותחלת כתיבתו עליו נעשה לפותחו ולסוגרו וה"ל כמו דלת שנפתח ונסגר דאין בו משום בנין וסתירה וק"ל. ומ"ש עוד בשם הגה"ה תרומת הדשן שכתב בשם מ"ז ז"ל שצריך ליזהר שלא לכתוב במשקין שעל השלחן וגם לא ירשמו בצפרניו כמו

אותיות

חדושי הגהות

ידיהן) אמר רבותינו הוורה שבת (בתמיה וכי הוהר להלל שבת דסבר ר"מ אפילו אחורי ידיהן אסור לטפח) מי הוא שבא לדרותינו וכו' (ליימר אותנו בתוך ביתנו) שמע ר"מ (קליה דרבי וכרח) כך פי' בעל קרבן העדה: ג כבר הזכיר הרב"י כ"ן בסי' ש"ז:

שלא

מותר לרשום (א) בצפורן על הספר כמו שרושמים לסי' לפי שאין זה דבר המתקיים **חוט** של תפירה שנפתח אסור למותחו משום תופר וכ' הר"פ (ב) אותן שבהדקין הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמותחין אותו ומתהדק אסור למותחו בשבת אא"כ יהו הנקבים שהחוט בהן רחבים קצת ומתוקנין בתפירה בעיגול : **מוכין** שנפלו מן הכסת בשבת מותר להחזירן אבל אסור ליתנן בתחלה אפילו בי"ט : **אסור** לקבץ מלח ממשרפות המלח שדומה למעמר וכן אסור לקבץ כל דבר במקום גדולו : (ג) **הנותן** זרע של פשתן או זרע של שומשמין וכיוצא בזה במים חייב משום לש מפני שמערבין וניתלין זה בזה :

שמא **נשאלין** להתיר נדרים בשבת בנדרים שהן לצורך שבת כגון שנדר שלא לאכול שלא לשתות אף על פי שהיה לו פנאי להתירם קודם השבת אבל שאין לצורך השבת אין מתירין אותם אבל הבעל יכול להפר נדרי אשתו אפילו שאינן לצורך שבת מפני שאינו יכול להפר נדרה אלא עד שתחשך ואם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם :

שמב (א) **כל** שבות דרבנן מותר בין השמשות לצורך מצוה כגון ליטול עירובו המונח בכרמלית או לעלות אחריו באילן או ליטול ממנו לולב המונח עליו או שהיה טרוד והוצרך לעשר פירות בין השמשות וכ"כ הר"י שמותר לומר לא"י ביהש"ב להדליק הנר :

כתב

לא נטף אלא על אות אחת ואם נטף על שתים חייב חטאת : **מותר** לרשום בציפורן וכו' תמהתי על הוראה זו הלא מפורש בפ' הבונה בברייתא' (דף ק"ג) א"ר יוסי וכי משום כותב הוא חייב והלא אינו מחייב אלא משום רושם שכן רושמין על קרשי המשכן לידע איזה היא בן זוגה לפיכך שרט שריטה אחת על שני נסרים או שתי שריטות על נסר אחד חייב ואע"ג דהכא מיירי בשתי שריטות ובשריטה שהיא מתקיימת מ"מ איסורא מיהא איכא בשריטה אחת ואפילו אינו מתקיים כדתנן ס"פ הבונה כתב במשקין וכו' ובכל דבר שאינו מתקיים פטור וכל פטורי שבת פטור אבל אסור בר מתלת כדאיתא בסוף האורג ועוד ראיתי שכתב מהרש"ל בהגהותיו דבסמ"ק אוסר לרשום בציפורן על הספר ושמעתי מחכם אחד שהיה מכריע ביניהם ואומר שזה בקלף הקשה וזה בנייר הרך וסברא נכונה היא עכ"ל ולפע"ד דאף בקלף הקשה דאינו מתקיים פטור אבל אסור הוא ואף על גב דאיכא הכא תרתי חדא שאינו מתקיים ועוד דאינו אלא רשימה אחת איסורא דרבנן מיהא איכא נ"ל :

שמא נשאלין להתיר נדרים וכו' משנה בס"פ מי שהחשיך וכאן קיצר רבינו אבל בי"ד סימן רל"ד סל"א פירש דבעל שמיפר בשבת לא יאמר לה מופר ליכי כמו שאומר בחול אלא מיפר ומבטל הנדר בלבו וא"ל טלי ואכלי טלי ושתי וכיוצא בזה : כתב ב"י ע"ש הרשב"א שנהגו להתיר חרמי הקהל בשבת אעפ"י שאינן לצורך שבת משום דאין כנופיא אלא בשבת ודמיא להפרת הבעל בדבר שאינו לצורך השבת שאם לא יפר לה היום לא יוכל עוד להפירם · ונראה דה"ה להחרים בדברים שאינן לצורך שבת דאסור כמ"ש הרב המגיד בפכ"ג בשם ספר העתים ומביאו ב"י בסי' הקודם דדומה להפרת נדרים אם צורך שעה היא להכריז בשבת דאיכא כנופיא אם נהגו כך אין לבטל מנהגם וע"ל מ"ש בדין זה סי' ש"ז :

שמב כל שבות דרבנן וכו' פסק כרבי בפרק בכל מערבין (דף ל"ד) וכן פסק הרמב"ם בפכ"ד מה' שבת דלצורך מצוה או אפילו לדבר הרשות והיה טרוד ונחפז וצריך לדבר שהוא משום שבות ב"ה ה"ז מותר אלא דעל דברי רבינו שאמר או שהיה טרוד והוצרך לעשר פירות ב"ה הקשה ב"י דלאו בדמאי אפילו אינו טרוד שרי ואי בודאי אפילו טרוד ונחפז אסור כדתנן ספק חשכה ספק אינו חשכה אין מעשרין את הודאי ופי' דמיירי במעשר דמאי שלא לצורך השבת דלא שרי אלא בטרוד ועוד כ' דאפילו ודאי שרי לעשר אפילו שלא לצורך השבת אם הוא טרוד ונחפז למאי דקי"ל דלא גזרו על שבות ב"ה בשעת הדחק והא דתנן אין מעשרין את הודאי אתיא כת"ד גזרו על שבות ב"ה וכמו שפרש"י לשם עכ"ל ואין דבריו נראין דהא דתנן אין מעשרין את הודאי אפי' לצורך השבת קאמר דומיא דאין מטבילין את הכלים וכו' וטומנין את החמין דהם לצורך שבת ואעפ"כ אינה נקראת בשם מצוה גמורה כיון שאפשר לכבד השבת בשאר דברים ואינו דומה לשופר ולולב ומשום הכי לא התירו לעשר הודאי אפי' לצורך השבת כיון

דהוי

חייב וטעמא לא ברירא לן וי"ל דהיינו טעמא דהאות שנכתב בטעות כמאן דליתיה דמי ועיקר החיוב בשביל מחשבת הכתיבה והלכך אפי' טשטוש דיו נמי והאי דנקט בברייתא' מחק אות גדולה אויידי דתני כתב אות אחת גדולה עכ"ל וגם הרמב"ם בפי"א כתב תוספתא זו כלשונה ולשון רבינו שכתב המטשטש בדיו הקלף אין מכוין ושיעורו כאילו כתב המטשטש הדיו שבקלף (ג) · כתב המרדכי בפרק כלל גדול נשאל ר"ת על עוגות התינוקות שכותבים עליהם אותיו' ותיבו' איך אוכלים אותם התינוקו' בי"ט והשיב אי משום מוחק ליכא איסורא דאורייתא אלא במוחק ע"מ לכתוב ומיהו איסורא דרבנן איכא ובתינוק אין לחוש דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו היכא דלא ספינן ליה בידים עכ"ל : **מותר** לרשום בציפורן וכו' : **כתוב** בתרומת הדשן סימן ס"ג בשם א"ז שצריך ליזהר שלא לכתוב במשקין שעל השלחן וגם לא ישרטט באצבעו כמו אותיות בשבת באפר נגוב או במשקין אבל לרמוז באצבעו להוליכו באויר כעין כתיבת אותיות שרי :

חוט של תפירה שנפתח אסור למותחו משום תופר מימרא בפ' כלל גדול (שם) המותח חוט של תפירה חייב חטאת ופירש"י המותח חוט של תפירה · בגד התפור ועומד והגיה החוט ארוך ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטי התפירות נמשכים ומותח את ראש החוט להדק ולחבר זו היא תפירתו וחייב ומדברי הגהות מרדכי פ"ז משמע דלא מחייב אא"כ קשרו בסופו דאל"כ אינו עומד והרמב"ם כתב בפ"י המותח חוט של תפירה בשבת חייב מפני שהוא מצרכי התפירה משמע מדבריו שהוא מפרש מותח חוט של תפירה שמותח החוט שרוצה לתפור בו כדי שלא יהיה כווץ ולפי שדבר זה מצרכי התפירה הוא חייב חטאת :

וכתב הר"פ אותם שמהדקין הבגדים וכו' כ"כ המרדכי בפרק כלל גדול והגה"מ בפ"י בשם סמ"ק וז"ל שבלי הלקט כתב ה"ר ישעיה כ"ל שאלו שעושים נקבים בפי בתי ידים ויש חוט מחובר עם מחט שמכניסין באותם הנקבים ומהדקין עליהם בין אם היה הפתיל תחוב בנקבים מע"ש ומרווח ומהדקו בשבת בין אם הכניסו בנקבים בשבת אין בו משום תופר דתופר לא הוי אלא שרוצה בקיומו שיהא מהודק תמיד כי רפה החוט קשה לו הלכך כשמותחו חייב חטאת אבל זה שאינו רוצה בהדוקו אלא בשעה שלובשו ובשעה שפושטו מרפה אותו אין בו משום תופר ואינו דומה אלא למי שיש בגדיו לולאות וקרסים ומחברן בשבת וגם מפני המחט שהוא נקובה אין לאוסרה כיון שמחוברת בפתיל והפתיל בבגד ואינו נפרד לעולם מותר וה"ה הפתיל העשוי למנעלים ודוקא אם יש נקבים מותר אבל לתפור חוט אחד בבתי ידיו וכשפושטו מרחיבו וכשלובשו מותחו ומהדק בתי ידיו תפירה הוא זאת דמה לי תפירה ליום אחד מ"ל תפירה עולמית · ובעל היראים כתב אותם שיש להם נקבים וגם חבלים בבגדיהם והחבלים קבועים ומהדקים אותם חושש אני להם מחטאת ואינו דומה לפתיחת חבלים או רצועות שמהדקן בצוארו שגם סופו להרפותן ולהוציא ראשו ואם חבילי בגדיהם מהודקים שאינו יכול לצאת אלא בהרפותו מותר כחבילי הדקי טאר ואם חבילי הדקי טאר רחבים שמוציאן בעודם מהודקים ונמלך פעמים להניחם כך לעולם אסור להדקן בחוט של תפירה עכ"ל :

מוכין שנפלו מן הכסת וכו' אבל אסור ליתנן וכו' ברייתא בר"פ במה טומנין (מח·) וטעמא דאסור ליתנן לכתחלה פירש"י משום דהשתא קא עביד ליה מנא · **אסור** לקבץ מלח וכו' בפרק כלל גדול (פג) אמר רבה האי מאן דכניף מילח' ממילחתא חייב משום מעמר אביי אמר אין עימור אלא בגידולי קרקע ופסק הרא"ש כאביי וכן דעת הרמב"ם בפ"ח ומשמע לרבינו דלא פליג אביי אלא לפוטרו מחטאת אבל איסורא מיהא איכא ונכון הוא שלא לחלק כל כך בין אביי לרבה : **הנותן** זרע של פשתן או זרע של שומשמין וכו' פשוט בזבחים פ' דם חטאת (לד) וכתבו הרמב"ם בספ"ח : כתב הרמב"ם בפ"ח המקבץ דביל' ועשה מתנה עיגול או שניקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף אחד הרי זה תולדות מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה : כתב הרמב"ם בפרק כ"א אע"פ שנותנין שומשמין ואגוזים לדבש לא יהבילם בידו וכתב ה"ה שדין זה תוס' בפי"ב כתב הרמב"ם בפכ"ג אין שוברין את החרס ואין קורעין את הנייר מפני שהוא כמתקן כלי · כתב הרמב"ם בפ"י המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו ה"ז תולדת תופר וחייב וכן המפריד ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוון לקלקל בלבד ה"ז תולדת קורע וחייב : אם מותר להחזיר רצועה שנשמטה מהלולאות נתבאר בסימן ש"ז :

שמא נשאלין להתיר נדרים בשבת וכו' משנה בסוף מי שהחשיך (קנז) מפירין נדרים בשבת ונשאלין נדרים שהם לצורך השבת ופירש"י מפירין . בעל לאשתו : ונשאלין · לחכם שכן לצורך השבת כגון שנדר שלא יאכל : **ומ"ש** אע"פ שהיה לו פנאי להתירם קודם השבת שם בעיא דאיפשיטא ואיבעיא לן בגמ' (שם) האי דקתני מפירין נדרים בשבת אי דוקא לצורך השבת או אפי' שלא לצורך השבת ואסיקנא תנאי היא דתניא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי בר יהודה ור"א בר"ש אומרי' מעת לעת ופירש"י כל היום עד שתחשך ותו לא ואפי' שמע סמוך לחשיכה הלכך אפי' שלא לצורך שאם לא יפר עכשיו לא יפר עוד. וכתבו הרי"ף והרא"ש דבפרק נערה המאורסה איפסיקא הלכה כת"ק הלכך מפירין נדרים אפילו שלא לצורך השבת: כתב הרשב"א בתשובה שנהגו העולם להתיר חרמי הקהל בשבת אע"פ שאינן לצורך השבת ואע"פ שמעיקר הדין נראה שאינם רשאין לעשות כן אלא שכך נהגו ומנהגן של ישראל תורה היא אולי יש להם על מה שיסמכו לפי שאין כנופיא אלא בשבת ואם לא יתירוהו בשבת לא יתאספו ביום אחר ונמצא שאין לו היתר לעולם ועל זה סמכו להתיר אפילו בשבת כעין הפרת נדרים שמפירין אותם בשבת אע"פ שאינן לצורך השבת מן הטעם הזה שאם יעבור השבת שוב לא יוכל הבעל להפר שאינו מפר אלא ביום שמעו ע"כ והאגור הזכיר תשובה זו בסימן תרע"ח :

כתוב עוד בתשובת הרשב"א על מי שנשבע לעשות מלאכה פלוני עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן ואותו יום בא בשבת וא"א לעשותה בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו נשאלים אפילו בשבת :

שמב כל שבות דרבנן מותר בין השמשות וכו' בפרק בכל מערבין (לב·) אוקימנא מתני' דקתני נתנו לעירוב באילן למטה מי' טפחים עירובו עירוב כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ומשמע דדוקא לדבר מצוה הוא דלא גזרו עליו דומיא דההיא מתני' דבעירובי תחומין הוא וקי"ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה אבל במקום דליכא דבר מצוה בין השמשות מתי גזרו משום שבות והיינו דתנן בס"פ ב"מ (לד·) ספק חשכה ספק אינה חשכה אין מעשרין

את

דרכי משה

שמ (א) ובא"ז כתב דאסור לרשום וכ"כ בעל המראה מקום בשם פסקי תוס ב"פ הבונה ופ"ב דגיטין (ב) בהגהות מרדכי דף ק"פ ע"ב כתב וז"ל והרא"ש כתב דדוקא תפירה אסור שעיקר תיקונו לתפור בלי פירוד ועכשיו כשמותח החוט להתקיים ה"ל כתופר מעיקרא ולכן הנשים מותרים למתוח בחוט סביב זרועותיהן ואפי' קושרין אינו קשר של קיימא עכ"ל. וב"י כתב בשם שיבלי לקט כדברי הרי"ף אמנם נהגו להקל כדברי הגהות וכן כתבתי לעיל (ג) וכ"ה בדברי הרא"ש וכ"כ מהר"א בהגהותיו · וכ"כ

פרישה

אותיות בשבת באפר נגוב אי במשקין כי בתרומת הדשן גם בש"ע לא כתב שעל השלחן הלא במשקין על השלחן וגם בש"ע לא כתב ב' תיבות אחרונות או במשקים ובאמת לכאור' מה תי' היא דהיינו ישפוך מ"ש שלא לכתוב במשקין על השלחן · אבל בתרומת הדשן ישני · ונלפע"ד דה"ק דמ"ש אי במשקין ר"ל דיתן אצבעו בתוך המשקין ויכתוב בהן אותיות דומיא מ"ש ישרטט באצבעו כמו אותיות בשבת באפר הנגוב דהיינו שישרטט כמו אותיות בתוך האפר כן קאמר נמי שלא ישרטט כמו אותיות בתוך המשקין ומיירי נמי במשקה שהוא עב קצת כמו שומן או דבש שנקרש דומיא דאפר נגוב דקאמר גם לפעמים משקים כמו שכר כשהן על השלחן קלושות לא ירבה ויפזר רק נתלפלפה השלחן מהן כשמדבק אדם אצבעו על השלחן ומשרטט נראה בכן כמו אותיות ומ"ש ברישא שלא לכתוב במשקים על השלחן היינו שיטבול אצבעו במשקה ואח"כ יכתוב על השלחן· וזהו שדקדק לכתוב ברישא שלא יכתוב דהיינו דרך כתיבה דמה לי כותב בדיו או במשקה · ובסיפא כתב שישרט' שאינו כותב כ"א באצבע בגובה דומיא שישרטט באפר וק"ל · ומ"ש באפר נגוב נראה דלרבות' כ"כ דאפי' בנגוב דדרכו להתערב מיד אפ"ה אסור וק"ל :

(ג) **הנותן** זרע של פשתן או זרע של שומשמין וכיוצא בהן במים חייב משום לש מפני שמעורבין ונתלין זה בזה עכ"ל . ונראה דוקא זרע קטן כי הני חייב משום לש משום דנתלין אהדדי כמו עיסה משא"כ בשורה חיטין ושעורים שאין ניתלין אהדדי ומש"ה כתב הרמב"ם וב"י הביאו לעיל ס"ס של"ו דשורה חיטין ושעורים וכיוצא בהן חייב משום זורע עכ"ל · ובשורה פשתן ליכא לחיובא משום זורע .

סי' **שמב** (א) **כל** שבות דרבנן מותר כו' עד או שהיה טרוד והולך לעשר פירות בין השמשות עיין מ"ש ב"י ז"ל ודברי רבינו סתומין ביותר כו' ע"ש ולא

שמג (א) **כתב** הרמב"ם ז"ל קטן העובר על שבות דרבנן כגון שתולש מעציץ שאינו נקוב או מטלטל בכרמלית אין ב"ד מצווין להפרישו ואיני יודע למה כתב העובר על שבות דרבנן דאפילו באיסור דאורייתא נמי אין ב"ד מצווין להפרישו כההיא דבפרק חרש דאירכסו מפתחות דבי מדרשא בר"ה וא"ר יוחנן לידבר טליא התם פירוש שנאבדו מפתחות של בית המדרש בר"ה וצוה שיוליכו נערים שימצאום שם ויביאום וקאמר טעמא משום דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו אלמא אפילו באיסור דאורייתא נמי אע"ג דקא בעי למיתי ליה סיוע מהרבה משניות

את הודאי ואין מטבילין את הכלים ועפ"י שאין בדברים אלו אלא משום שבות לא התירום בין השמשות וכ"כ ה"ה בפכ"ד בשם המפרשים ז"ל · והרמב"ם כתב בפ"ו מה' עירוב שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק ובפכ"ד מה' שבת כתב כל הדברים שהן אסורים משום שבות לא גזרו עליהן בין השמשות אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין אבל בין השמשות מותרין והוא שיהא שם דבר מצוה או דוחק כיצד מותר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר וכן מוריד מן האילן או מוציא מן הכרמלית עירוב שעשה וכן אם היה טרוד ונחפז ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשו' ה"ז מותר אבל אם לא היה שם דוחק ולא דבר מצוה אסור לפיכך אין מעשרין את הודאי בין השמשות אע"פ שאיסור הפרשת מעשר בשבת משום שבות אבל מעשרין את הדמאי וכו' ה' המגיד והוסיף וז"ל אם היה טרוד ונחפז וכו' וצ"ל שיצא לו ממה שהוא סובר שאם עירב אדם עירובי תחומין לדבר הרשות שעירובו עירוב כמבואר פ"ו מה' עירובין ואעפ"כ אמרו שלא גזרו עליו משום שבות אלמא כל שהוא דחוק בין השמשות מותר עכ"ל ודברי רבינו סתומין ביותר שכתב או שהיה טרוד והוצרך לעשר פירות בין השמשות ואי מוקמת לה בודאי קשיא מתני' דס"פ ב"מ דקתני ספק חשיכה ספק אינה חשיכה אין מעשרין את הודאי ואי מוקמת לה בדמאי קשה דלמה כתב או שהיה טרוד אפילו אינו טרוד נמי שרי דהא מתני' סתמא קתני מעשרין את הדמאי ואפשר שהוא סובר דמתני' דקתני אין מעשרין את הודאי אבל מעשרין את הדמאי ע"כ לא במעשר לצורך השבת עסקינן דא"כ אפילו ודאי הוה שרי לעשורי דודאי כל לצורך השבת דבר מצוה הוא וכיון דבשלא לצורך השבת עסקינן לא הוי לן למישרי לעשר אפילו דמאי אם לא מפני הדוחק ולכן כתב או שהיה טרוד והוצרך לעשר פירות כלומר דמפני הטירדא דוקא שרי הא אם אינו טרוד לא ולפ"ז לא הזכיר כאן לעשר אלא דמאי דוקא ויותר נראה לומר דאפי' ודאי שרי לעשר ואפילו שלא לצורך השבת אם הוא טרוד ונחפז לדידן דקי"ל דלא גזרו על שבות בין השמשות בשעת הדחק והא דתנן אין מעשרין את הודאי אתיא כמ"ד גזרו על שבות בין השמשות וכמו שפרש"י שם :

שמג כתב הרמב"ם בפכ"ד ותמה עליו ה"ה כמו שתמה עליו רבינו ועוד שהרמב"ם עצמו כתב בפי"ב מה' שבת ובסוף הלכות מאכלות אסורות גבי איסורי תורה שאין ב"ד מצוין להפרישו והניח הדבר בצריך תלמוד ומצאתי כתוב בשם הרב הגדול מהר"ר יוסף פאסי ז"ל שמה שכתב הרמב"ם בפכ"ד גבי שבות דמשמע דוקא שבות אבל לא איסור תורה לא קאי ארישא דקתני אין בית דין מצווין להפרישו דאפילו באיסורי תורה נמי אין מצווין להפרישו אלא אסיפא דקתני ואם הניחו אביו אין ממחין בידו קאי וקאמר דהיינו באיסורי דרבנן דוקא אבל באיסורי תורה ממחין בית דין ביד אביו שלא יניחנו לעשות איסור וזה יתיישב על מה שכתב בסוף הלכות מאכלות אסורות שאף על פי שאין ב"ד מצווין להפרישו מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו ואהאי מצות ב"ד מצווין באיסורי תורה דוקא אבל לא באיסורי דרבנן וכיוצא בזה מצאתי שכתב מורי חמי הרב החסיד הגדול ה"ר חיים ן' אלבלג ז"ל :

והוי יודע דבנוסחי דידן בפ' חרש (קיד ·) רבי פדת הוא דאמר לידבר טליא וטליתא ולטייליו התם אבל ר"י אמרינן התם דספוקי מספקא ליה אי ב"ד מצווין להפריש קטן או לא ומאי דשני אמתניתין דקטן שבא לכבות אין שומעין לו דדוקא בעושה על דעת אביו היא לאו משום דס"ל הכי אלא משום דזיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קא מדחי ליה ואפשר שמפני כך השמיטו הרי"ף והרא"ש הא דמתמה בפ' כל כתבי אמתניתין דקטן שבא לכבות אין שומעין לו שמעת מינה קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו א"ר יוחנן בעושה על דעת אביו דכיון דבפרק חרש אמרינן דרבי יוחנן ספוקי מספקא ליה וזיל הכא קמדחו ליה וזיל הכא קמדחו ליה אנן מהיכא תיתי לן למיפסק הלכה דאין מצווין דאע"ג דרבי פדת עבד עובדא כיון דלר"י מספקא ליה לדידן נמי מידי ספיקא לא נפקא ויש הוכחה לזה בדברי הרא"ש שכתב בריש שבת וז"ל וקשה היכי קאמר דפטור ומותר לגמרי דהא קעבר משום לפני עור לא תתן מכשול ואין לומר דהכא מיירי בכה"ג דאפילו לא היה נותנו בידו היה יכול ליטלו דהשתא ליכא משום לפני עור דמ"מ איסור דרבנן איכא דאפילו קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו עכ"ל ומיהו יש לדחות שמה שהשמיטו אוקימתא דבעושה על דעת אביו אפשר שהטעם לפי שהם מפרשים דבעושה על דעת אביו היינו לומר דכל קטן המכבה על דעת אביו הוא עושה בודאי וכמו שכתבתי בסימן של"ד ובנוסחת רבינו נראה שהיה כתוב רבי יוחנן במקום ר' פדת ולפ"ז לא היה בנוסחת רבינו ר"י ספוקי מספקא ליה מ"מ דעת הרמב"ם וסמ"ג ורבינו לפסוק כמ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו וכ"כ הרמב"ן בפרשת אמור אל הכהנים ודע שרבינו כתב בטור י"ד סימן שע"ג וז"ל כתב הרמב"ם שאין הגדולים מוזהרין על הקטנים אלא שלא לטמאם ביד אבל אם בא לטמא בעצמו אין ב"ד מצווין להפרישו אלא שאביו מצוה לחנכו בקדושה וצ"ל שצריכין להפרישם וכן משמע הלשון שדרשו אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים משמע שצריך להזהירם מלטמאם ע"כ וקשה דבפרק חרש מותיב למ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מדתניא אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמרינן להו לא תטמאו לא דלא לטמו להו בידים ומאחר שהוא פוסק כמ"ד דאפילו בשל תורה אין ב"ד מצווין להפרישו א"כ ע"כ כי תניא אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים דלא לטמו להו בידים הוא אבל להפרישם לא הוזהרו וכדברי הרמב"ם וצ"ל דטעמא דרבי' משום דבגמ' מותיב נמי מדתניא גבי שקצים כתיב לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים וגבי דם תניא כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמרי' להו לא תיכלו לא דלא ליספו להו בידים ובתר הכי אמרינן וצריכי דאי אשמועינן שקצים משום דאיסורן במשהו אבל דם דעד דאיכא רביעית אימא לא ואי אשמועינן דם משום דאיכא כרת אבל שקצים אימא לא ואי אשמועינן הני תרתי משום דאיסורן שוה בכל אבל טומאה אימא לא ואי אשמועי' טומאת

דהוי מענייני אכילה ושתיה דאסור לאדם מבלעדם אלא א"כ שהיה טרוד ונחפז אליו ואם לא היה מגיע לידו היה מצטער בשבת ומיהו לא שרי אלא מענייני אכילה ושתייה וכיוצא בזה כגון נר לכבוד שבת שהוא צורך מצוה קצת אבל אם הוא עסק גמור לחול ודאי דאסור אעפ"י שהוא בהול אליו כן נראה דעת רבינו וכ"כ מהרש"ל בתשובותיו סי' מ"ו ע"ש וע"ל בסי' רס"א :

שמג כתב הרמב"ם קטן העובר שבות דרבנן וכו' ואיני יודע וכו' גם ה' המגיד הקשה על הרמב"ם מפרק חרש כמו שהקשה רבי' גם הקשה עליו מדברי עצמו שכתב פי"ב מהלכות שבת בקטן שבא לכבות מדעת עצמו אין ב"ד מצווין להפרישו גם ממ"ש בסוף הלכות מאכלות אסורות דאף באיסור דאורייתא אין הב"ד מצווין להפרישו וכן פסק פ"ג דה' אבל בכהן קטן שאם בא לטמאות בעצמו אין ב"ד מצווין להפרישו וב"י כתב לתרץ בשם גדולי עולם דלא נקט הרמב"ם שבות משום רישא לאורויי דבאיסור דאורייתא מצווין להפרישו אלא משום סיפא נקטיה דכתב וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו היינו דוקא באיסור דרבנן אבל באיסור דאורייתא ממחין ב"ד ביד אביו שלא יניחנו לעשות איסור ולפע"ד פי' זה הוא דוחק אבל הקרוב הוא דבכל מקום שכתב הרמב"ם דאין ב"ד מצווין להפרישו מיירי בסתם קטן שלא הגיע לחינוך אבל כאן בפכ"ד דשבת גילה הרמב"ם במ"ש בסיפא וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו דמדבר בקטן שהגיע לחינוך ומשום הכי דוקא בדבר שהוא משום שבות אין ב"ד מצוין להפרישו וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו אעפ"י שהגיע לחינוך אבל באיסור דאורייתא חייבין בית דין להפרישו אם אין לו אב ואם עושה כן בפני אביו ומניחו לעשות ממחין בידו כיון שחייב האב לחנכו ועובר על ד"ת וכך נראה קצת מבואר ממ"ש בסוף המ"א דאף עפ"י דאין ב"ד מצוין על הקטן להפרישו מאיסור דאורייתא בעשה מעצמו מצוה על אביו לגעור בו ולהפרישו כדי לחנכו בקדושה שנאמר חנוך לנער ע"פ דרכו וגומר והא ודאי אפילו בקטן בן ד' וה' מצוה לגעור בו להפרישו מטעם הכתוב חנוך לנער וח"ש מצוה לחנכו בקדושה דאי איתא דמיירי בהגיע לחינוך חייב לחנכו מיבעי ליה למימר כדתנן בס"פ לולב הגזול וכל קטן שיודע לנענע חייב בלולב ות"ר היודע להתעטף חייב בציצית והיודע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין וכו' וגבי כהן קטן נמי כתב הרמב"ם אבל אביו צריך לחנכו בקדושה ולא אמר חייב לחנכו אלא בע"כ בקטן שלא הגיע לחינוך קאמר ותדע דבפ"ג מה' ציצית ובפ"ו דסוכה ובפ"ז דלולב כתב הרמב"ם בלשון חיוב קטן חייב בציצית כדי לחנכו במצות חייב בסוכ' מד"ס כדי לחנכו במצות חייב בלולב מדברי סופרים כדי לחנכו במצות וא"כ כ"ש דחייב להפרישו מן העבירה באיסור דאורייתא בהגיע לחינוך ולמה לא אמר חייב לחנכו אלא בע"כ בהגיע לחינוך לא איירי ביה הרמב"ם דהא פשיטא היא דאפילו ב"ד מצוין להפרישו כשאין שם אביו או אין לו אב כ"ש אביו דחייב בכך אלא בקטן שלא הגיע לחינוך קאמר דאעפ"י דאין ב"ד מצווין להפרישו מצוה על האב לגעור בו כדי לחנכו בקדושה · אבל בפכ"ד מהלכות שבת מדבר בהגיע לחינוך שאביו חייב לחנכו וב"ד מצוין להפרישו אם הוא עובר על איסור דאורייתא אבל בדבר שהוא משום שבות אין ב"ד מצוין להפרישו וכן אם הניחו אביו אין ממחין בידו וכ"כ התוס' בפרק כ"כ דהא דמסיקנא דאין הב"ד מצוין להפרישו דוקא בקטן שלא הגיע לחינוך דבהגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כ"ש דצריך להפרישו שלא יעשה עבירה עכ"ל ומכללו ב"י והיינו כדפרישית דבהגיע לחינוך לא שני להו בין ב"ד לאביו והא דמחלק הרמב"ם בין ב"ד לאביו היינו דוקא בלא הגיע לחינוך ודלא כמ"ש ב"י דהרמב"ם מחלק בהגיע לחינוך בין ב"ד לאביו דליתא · גם לא כמהרא"י בכתביו בסימן ס"ב דפי' בכך דאין ב"ד מצוין להפרישו דבקטן שהגיע לחינוך מיירי כדמוכח ממה שהקשו התו' שנ"ן בפרק בתרא דיומא מחנוך קטנים דהתם ההך דאין ב"ד מצוין להפרישו דליתא אלא כתו' שלנו בפרק כל כתבי עיקר דהא דאין ב"ד מצוין להפרישו דוקא בדלא הגיע לחינוך ואין ה"נ דלא קשיא כלל מחינוך קטנים דהתם דמיירי בהגיע לחינוך והכא איירי בלא הגיע לחינוך וא"ת לדעת רבינו דאין ב"ד מצוין להפרישו באיסור דאורייתא אמאי כתב בסימן של"ד בקטן שבא לכבות צריך למחות בידו ולא פי' דדוקא בעושה לדעת אביו כדמפרש בגמרא וכבר האריך בזה ב"י לעיל וגם כאן ולפע"ד דעת רבינו דכיון דאין אנו בקיאין להבין בקטן אם עושה לדעת אביו אם לאו לפיכך תפסק צריך למחות בכל קטן שלא הגיע לחינוך וזה היה דעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטו הך אוקמתא בעושה ע"ד אביו וכבר כתבתי זה לעיל · ואכתי ק' לרבינו דמחלק בקטן בין איסור טומאת כהנים לשאר איסורים דבשאר איסורים א"צ להפרישו ובאיסור טומאה צריך להפרישו כדכתב בי"ד סימן שע"ג וכ"כ בב"י בה' טומאה וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' קכ"ח ע"ש כ"ר יונתן וכ"כ הרא"ש בסדר אמור ע"ש רבינו הלל בפי' ת"כ דמה נפשך אי ס"ל הלכה כר' פדת דאין ב"ד מצוין להפרישו א"כ הך דרשא דאמור ואמרת אינה אלא אזהרה דלא ליטמינהו בידים כדמוקים לה בפרק חרש במסקנא ואי ס"ל להחמיר כר' יוחנן דספוקי מספקא ליה א"כ בשאר איסורין נמי מצווין להפרישו וכיוצא בזה הקשה ב"י והאריך בישוב ואינו מתקבל לפע"ד ומה שנראה קרוב הוא דרבינו ודעימיה ס"ל כרבי פדת דאין ב"ד מצוין להפרישו מיהו דוקא בכל שאר איסורין אבל בטומאה מצוין להפרישו והך אוקמתא דמוקים לאמור ואמרת דלא לטמינהו בידים בני הישיבה אוקמוה בהכי מקמי דתלמודא מצריך להו צריכי להנהו תלתא קראי דשרצים ודם וכהנים אבל לבתר דמצרכי להו וקאמר ואי אשמעינן טומאת כהנים שאני משום דריבה להן מצות יתירות תו לא אצטריך לאוקמתא דאמור ואמרת אתא דלא לטמינהו בידים אלא כיון דריבה להו מצות יתירות החמירה תורה להפריש הקטנים מטומאה וכדמשמע פשטא דקרא אמור אל הכהנים הגדולים שיאמרו לבני אהרן הקטנים לנפש לא יטמא בעמיו ולא דמי לשרצים דכתיב בהו לא תאכלום קרי ביה לא תאכילום וכן כל נפש מכם לא תאכל דם קרי ביה לא תאכילו דם התם הוא דקאמרינן דלא ליספו בידים דהכי משמע דיוקא דקרא לא תאכילו בידים אבל אין מצווין להפרישו ואע"ג דדם חמור דאיכא כרת ושרצים חמירי דאיסורן

פרישה

ידעתי מאי קשיא להב"י דהא איכא למימר דרבינו מיירי במעשר את הודאי ואפי' שלא לצורך שבת והבריית' שאוסר לעשר את הודאי מיירי כשאינו נחפז ואין לו שעת הדחק וכמ"ש ב"י עצמו לעיל ריש סי' רס"א ע"ש :

סי' שמג (א) **כתב** הרמב"ם קטן העובר שבות דרבנן אין ב"ד מצווין להפרישו ואיני יודע למה כתב העובר שבות דרבנן דאפי' באיסור דאורייתא נמי אין ב"ד מצווין להפרישו כההיא דפרק חרש כו' עד וקאמר טעמא משום דקטן אוכל נבילות כו' ק"ק דס"ל לרבינו להביא בקיצור ראייה דמייתי דאמרי' בפרק חרש. קטן אוכל נבילות כו' ונבילות איסור דאורייתא הוא · וגם צ"ע דיש לחלק ולומר דזה איירי בהגיע לחינוך וזה איירי בלא הגיע · ואפשר משום דהב"ד אין לחלק דב"ד אינו ממחה ביד האב וכמ"ש ב"י בס"ס זה וגם צ"ע מאי מקשה הרא"ש וב"י הביאו בסי' זה וז"ל וקשה היכי קאמר דפטור ומותר לגמרי כו' עד דמ"מ איסורא איכא דהא אפי' קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו עכ"ל הרא"ש מאי קשיא מקטן אוכל נבילות שהוא דאורייתא לריחא בשבת דהתם דהוא איסורא דרבנן ולק"מ דהא גם שם

מיטניות ומוקי להו באיסור דרבנן מ"מ דברי ר' יוחנן לא נדחו וכ"פ בספר המצות ובעל התרומות :

שדמ **ההולך** במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונה ז' ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי שעושה קידוש והבדלה ועושה בכל יום מלאכה כדי פרנסתו ולא יותר ואף ביום שמקדש בו ומותר לילך בו בכל יום היה יודע מנין יום שיצא בו כגון שיודע שהיום יום ד' או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע באיזה יום יצא מותר לעשות כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו שביום כזה יצא מביתו וכוודאי לא יצא בשבת וכן ביום ט"ו וכן ביום כ"ב וכן לעולם :

שמה **ארבע** רשויות לשבת רה"י ור"ה כרמלית ומקום פטור

רה"י

טומאת כהנים שאני משום דריבה בהם מצות יתירות אבל הני איתא לא צריכא וסובר ז"ל דנהי דמעיקרא כי אותביה מכל חד מהני דאוזהרו גדולים על הקטנים הוה ס"ד דילפינן מינייהו לשאר איסורין ומש"ה הוה צריך לאימר שאין זאת האזהרה אלא דלא ליספו להו בידים אבל להפרישם לא הוזהרו אבל בתר דאשכחן דבכמה דוכתי הוזהרו גדולים על הקטנים ה"ל ג' כתובים הבאין כאחד ולכ"ע אין מלמדין ואי בהני תלת דוכתי לא הוזהרו אלא דלא ליספו להו בידים א"כ בשאר איסורין מותר למיספי להו בידים והא ליכא מאן דסבר הכי דהא לא קאמר אלא קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו אבל למיספי להו בידים לא הלכך צ"ל דהני אזהרות הייתו להפרישם אבל בשאר איסורין אין מצווין להפרישם ומש"ה גבי טומאה דהויא חד מהנך תלת כ' רבי' שהוזהרו להפרישם ודוקא בהנך תלת' אבל בשאר איסורין לא הוזהרו להפרישם וכמו שכתב כאן לענין שבת דשאר איסורין לא ילפי מהנך תלת' דג' כתובים הבאים כא' אין מלמדין ואע"ג דבגמרא מצריך להנך תלת קראי וא"כ לא חשיבי אלא כחד קרא וילפינן מינייהו לשאר איסורין וא"כ ע"כ הני אזהרות דלא ליספו להו בידים נינהו למ"ד קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו י"ל דס"ל לרבינו דהאי צריכותא ל"ד הוא דא"כ נכתוב רחמנא בנבילה וטומאה וליתו כל שאר אסורין מינייהו דהא דם דאית ביה כרת אתי בק"ו מנבילה דלית בה כרת ושרצים דאסורין במשהו אתו בק"ו מנבילה שאיסורה בכזית א"נ כמו שהקשה הרב המובהק מה"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת אמור דליכתוב רחמנא טומא' ודם וליתי שרצים מינייהו דכי פרכת מה לכהנים שכן ריבה להם הכתוב מצות יתירות איכא למימר דם יוכיח וכי פרכת מה לדם שכן כרת איכא למימר טומאה תוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן באזהרה והוזהרו בהן גדולים על הקטני' אף שרצים ושאר כל איסורין שבתורה שכן באזהרה יהיו גדולים מוזהרין על הקטנים וכיון דהאי צריכותא לאו דוקא הוא ועוד דפשטא דלישנא דברייתא דקתני להזהיר גדולים על הקטנים משמע שצריך להזהירם מלטמאם הכי נקטינן והוא צריכותא איכא למימר דלא אתמר אלא לפום מאי דדחקי לשויי דהני אזהרות דלא ליספו או דלא ליטמאו בידים ולאפוקי ברייתות מפשטן ולא קי"ל הכי כך נ"ל לדעת רבינו וכן נ"ל לדעת ר"י שכתב בהל' טומאה אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים אע"ג דבשאר איסורין אין האב מוזהר על הבן כדתנן קטן שבא לכבות אין שומעין לו מוקמינן ליה בעושה על דעת אביו הא לאו הכי לא אסרינן ליה אבל בטומאה מוזהר מריבוי דקרא ע"כ אבל הרמב"ם מפרש כפשטא דסוגיא דקא מצריך להני תלת קראי וה"ל כחד קרא וילפינן מיניה לכל איסורין שבתורה וא"כ למ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ע"כ לא הוזהרו אלא דלא ליספו ולא ליטמו להו בידים אבל להפרישם לא הוזהרו בשום מקום וכ"כ הרמב"ן בפרשת אמור אל הכהנים וכן כתב בסמ"ג מל"ת סימן ס"ה גבי סכין ומפרכסין לאדם וסימן קמ"א וסימן רל"ד :

וכתבו התוספות בפרק כל כתבי (קכא.) דהא דאמרינן קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך דכהגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כ"ש דצריך להפרישו שלא יעשה עבירה עכ"ל משמע דלא שני להו בין ב"ד לאביו וכ"כ הרשב"א והביא ראיה מההיא דמייתי בפרק חרש בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו ע"ה וכו' ועוד מדאמרינן בפרק יוצא דופן לא צריכא לאותן המוזהרים עליו ואקשינן ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו ואם איתא ליתא לא צריכא לאביו שמוזהר עליו וכתב עוד שקשה לו לאוקמי הא דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו בשלא הגיע לחינוך מתתני' דקטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה דהתם משמע דאפילו כשהגיע לחינוך היא ואפילו הכי אקשינן בגמרא וליכול קטן אוכל נבילות הוא וכו' ובפרק יוצא דופן איבעיא לן מופלא סמוך לאיש דאורייתא או דרבנן ואמרינן ת"ש קטנה שנדרה וכו' ופרקינן הוה ליה קטן אוכל נבילות ואין בית דין מצווין להפרישו אלמא דאפילו במופלא סמוך לאיש אמרינן הכי וגדולה מזו אמרו (שם בנדה מו:) גבי מופלא לאותן המוזהרים עליו ואקשי' ש"מ קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו דאלמא מאן דאית ליה אין מצווין אפי' בקטן סמוך לאיש קאמר ושמא נאמר דלא אמרו מחנכין אלא למצות עשה ולא למצות לא תעשה עכ"ל ולהרמב"ם דמפליג בין ב"ד לאביו אתי שפיר דכי אמרינן קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו בהגיע לחינוך נמי היא אבל אביו מצווה להפרישו כשם שהוא מצווה לחנכו במצות עשה :

ולענין איסורין דרבנן כתב הר"ן בריש יומא שכל שהוא לצרכו של תינוק אע"פ שהגיע לחינוך מאכילין אותו איסור דרבנן אפילו בידים (א) וכ"כ הרשב"א ומיהו כתב בתשובה שלא אמר כן אלא להלכה אבל לא למעשה והרמב"ם בסוף מאכלות אסורות כתב דלהאכילו בידים אסור אפילו דברים שאיסורן מדברי סופרים וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד ואפילו בדברים שהן משום שבות (ב) :

שדמ ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת וכו' מימרא דרב הונא בפרק כלל גדול (סט:) ותניא טותיה : **ומ"ש** ומקדש השביעי וכו' ועושה בכל יום מלאכה שם אמר רבא בכל יום עושה כדי פרנסתו ופריך וההוא יומא לימות ומשני דעביד מאתמול שתי פרנסות ופריך ודלמא מאתמול שבת הואי ופרש"י ונמצא מחלל שבת שלא לפיקוח נפש אלא כל יום ויום עושה לו כדי פרנסה אפילו ההוא יומא וההוא יומא במאי מינכר ליה בקידוש' ואבדלתא ופירש רש"י בקידוש' ואבדלתא לזכרון בעלמא שיהיה לו שם חלוק משא' ימים ולא תשתכח שבת ממנו וכתב הר"ן בכל יום עושה כדי פרנסתו כלומר ולא יותר דדלמא שבת הוא ולאו פרנסה מרווחת אלא מצומצמת כדי שיוכל לחיות בו באותו היום בצמצו' שלא הותר לו אלא מפני פיקוח נפש בלבד ומש"ה פרכינן והכא יומא לימות בתמיה דכיון דאתחול לא עבד אלא כדי פרנסה מצומצמת אי לא עביד מידי בההוא יומא לימות ע"כ ומשמע דלא שרינן ליה לעשות מלאכה אא"כ הוא עני שאין לו ממה להתפרנס אלא ממה שמשתכר עם בני השייר' אבל אם יש לו ממה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו ואז יעשה מלאכה בכל יום כדי חייו וכ"כ הכלבו בהדיא ופשוט הוא שמה שכתב רבי' ואף ביום שמקדש בו לא קאי אלא אעושה בכל יום מלאכה כדי פרנסתו קאי והוי כאילו כתב ועושה בכל יום אפילו ביום שמקדש בו כדי פרנסתו אבל לא יעשה בכל יום יותר מכדי פרנסתו **ומ"ש** ומותר לילך בו בכל יום כלו' ואפילו ביום שמקדש בו כ"כ שם הר"ן ודייק הכי מדאמרי' וההוא יומא במאי מינכר ליה ולא אהדר ליה דמינכר בתחומין אלמא דאפילו בההוא יומא נמי מותר לצאת חוץ לתחום הואיל ותחומין דרבנן וכך כתבו התוספות והרא"ש בתירוץ שני דגם באותו יום הוא מהלך כדי למהר לצאת מן המדבר ואע"פ שלתירוץ ראשון אסור לצאת חוץ לתחום ביום ששובת תפס רבינו תירוץ שני לעיקר וכ"כ ה"ה בפ' כ' בשם הרמב"ן ז"ל : **היה** יודע מנין יום שיצא בו וכו' מימרא דרבא שם :

שמה ארבע רשויות לשבת וכו' ברייתא בפ"ק דשבת (ו.) :

רשות

דאיסורן במשהו מ"מ קרא לא קא מזהיר אלא שלא להאכילן בידים וה"ה בכל שאר איסורין מש"ה בטומאה דקרא קא אזהר לגדולים להפריש קטנים מן הטומאה כדפי' והיינו מטעם שריבה בהן מצות יתירות והכי משמע ממ"ש הרי"ף והרא"ש בהלכות טומאה הך דרשא דאמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים ולא הביאו עליה הך אוקמתא דלא ליטמינהו בידים אלמא דס"ל דאזהר עלייהו לאפרושינהו מטומאה ומשם למד רבינו להורות כן והכי נקטינן דכהנים מוזהרין להפריש הקטנים אפילו בקטנים דלא הגיעו לחינוך ובאים ליטמא בעצמם מחוייבים הגדולי' להפרישן:

כתב בהגהת ש"ע וקטן שהכה אביו או עבר שאר עבירה בקטנות אע"פ שאינו צריך תשובה כשהגדיל מ"מ טוב לו שיקבל איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין עכ"ל והוא מפסקי מהרא"י סי' ס"ב מיהו נראה דהני מילי בעבירות שבין אדם למקום אבל בעבירות שבין אדם לחבירו ודאי ב"ד מצווין עליו להפרישו כדי שלא יארע תקלה על ידו וכ"כ הרב המגיד פ"א מגנבה אמאי דכתב הרמב"ם לשם ראוי לב"ד להכות את הקטנים כפי כח הקטן על הגנבה כדי שלא יהיו רגילין בה וכן אם הזיקו שאר נזקין וכן מכין את העבדים וכו' וכ"כ בח"מ סימן שמ"ט אבל מן הדין אין הקטן חייב בתשלומין כשיגדיל כמ"ש הרמב"ם להדיא בפ"ד דחובל ומזיק וכ"כ כל הפוסקים אך קשה מהא דאיתא פרק הגוזל עצים (דף נח) אכפייה רפרס לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורא לגלמי ופי' רש"י רב אשי שרף שטר חוב של חבירו בילדותו ואגבי מיניה גובינא מעליא כל מה שכתוב בשטר ומשמע ודאי דהאי בילדותו בקטנותו שלא היה בר דעת דאם ר"ל בילדותו לאחר שהגדיל לא היה צריך לפרש בילדותו דמה לי בילדותו מה לי בזקנותו מכל מקום היה גדול ואם שרפו באונס או בשוגג ואדם מועד לעולם אין כאן נגאי אפילו בזקנותו ואם שרפו במזיד גם בילדותו לא ה"ל לעשותו כיון שהגדיל והיה בר דעת אלא בע"כ בקטנותו היה המעשה וכך היה מפרש הא"ז והביא ראיה מכאן שהקטן חייב לשלם כשהגדיל גם הביא ראיה מהא דאמר בפרק ד' וה' (דף ל"ט) שור של יתומים שהזיק תשלם מן העלייה · ר"י בר חנינא אמר מעליית אפוטרופא וחוזרין ונפרעין מן היתומים לכי גדלי וכ"ש היכא דאזקי נפשייהו ע"כ מא"ז כדאיתא בהגהת אשיר"י פרק החובל והוא תימה גדולה וצריך לומר דס"ל דאע"ג דמדין תורה ודאי פטור מכל מקום תקנת חכמים היא לשלם כשיגדיל מפני תקון העולם והכי כתבו התוס' להדיא בפרק ד' וה' דההיא דשור של קטן שהזיק דמשלם אע"ג דאיהו גופיה כי מזיק פטור דפגיעתו רעה ממונו לא כל שכן עבדי רבנן תקנה במועד מפני תקון העולם ע"ש בד"ה אין מעמידין מכל מקום אין דעת הפוסקים כן לחייבו בבית דין לשלם כשיגדיל כשהזיק בעצמו דמילתא דלא שכיחא היא ולא עשו תקנה אלא בשור שנגח דשכיחא טובא ואית ביה משום תקון העולם אבל הך עובדא דרפרם נלפע"ד דהאמת הוא בודאי דרב אשי בקטנותו היה שרפו לשטר של חבירו ומן הדין היה פטור אלא כיון דראוי לב"ד להכות לקטנים וכו' ורב אשי לא היה רוצה לסבול המכות היה משלם כל ההיזק שעשה והשתא ניחא הא דאכפייה דאי איתא דאכפייה כשהגדיל וכי הגון הוא לומר על רב אשי דלאחר שהגדיל היה מסרב על ציווי ב"ד עד דאכפייה רפרס אלא ודאי דבעודו קטן קאמר דאכפייה והוא דמן הדין היה פטור מלשלם ממון אלא ראוי היה להלקותו וע"י כך היה כפוי לשלם מה שהזיק ומכאן יצא לו לרש"י ז"ל לפרש בילדותו פי' בקטנותו דמדקאמר אכפייה דאלמא דבלא כפייה לא היה גובה מנכסיו אלמא דמדין היה פטור וגם התיישב הא דכתב הרמב"ם ראוי לב"ד להכות את הקטנים וכו' דכתב ה' המגיד על זה זה לא מצאתי מבואר אבל למה שכתבנו מוכח הכי מהך דאכפייה רפרס כלל העולה דהקטן שגנב או שהזיק פטור מלשלם כשהגדיל ולא היתה על זה תקנת חכמים לשלם דלא כהא"ז גם בעבירות שבין אדם למקום אין עליו עונש לאחר שהגדיל אלא שאני קורא עליו גם בלא דעת נפש לא טוב דאעפ"י דקטן שעבר עבירה בלא דעת היא לא טוב לנפש כי המשיך עליה טומאה מצד הרע על כן טוב לו כשיגדיל לשוב בתשובה מעצמו על כל מה שעבר הן בדברים שבינו ובין המקום הן בדברים שבינו ובין חבירו :

שדמ ההולך במדבר וכו' בפרק כלל גדול (דף ס"ט) פלוגתא דרב וחייא בר רב הוא ואיתותב חייא בר רב דאמר משמר יום אחד ומונה ששה אלא מונה ששה ומשמר יום אחד פי' ומתחיל מיום שנתן אל לבו שכחתו שגם הוא בכלל מנין הששה לאפוקי מחייא בר רב דמשמר יום אחד ומונה ששה דמשמר יום המחרת אבל ביום ששם אל לבו אינו משמר דשמא עשה מלאכה : **היה** יודע וכו' מימרא דרבה שם ופריך פשיטא ומשני מה"ד כיון דבשבתא לא נפיק במעלי שבתא נמי לא נפיק דאין דרך לצאת מפני כבוד השבת ולשתרי ליה תרי יומי ח' וט' קמ"ל זימנין דמשכח שיירתא ומקרי ונפיק :

שמה ארבע רשויות לשבת וכו' ברייתא פ"ק דשבת (דף ו') ומ"ש רה"י הוא המקום וכו' וז"ל רש"י ונמצא ראשו מוקף מארבע צדדין והללו ד' עכ"ל ומביאו ב"י משמע דלא ה"ל רה"י אלא כשהללו ד' בלא מחיצות וכן נראה מדברי הרמב"ם פי"ד שכתב וכן מקום שהוא מוקף ד' מחיצות וביניהן ד' על ד' וכו' אבל מדברי התוספות לשם (דף ח') בד"ה רחבה ששה מבואר דס"ל דהמחיצות מצטרפין לשעור ד' על ד' וכ"כ הרא"ש להדיא וז"ל והדפנות מצטרפות עם חלל הכוורת לרוחב ארבעה כי היכא דמצטרפות השולים לגובה עשרה וכן נראה ממ"ש רבינו ויש בו ד' על ד' שנזהר ולא כתב כלשון הרמב"ם וביניהן ד' על ד' אלא דקשה לפי זה למה כתב רבינו בסוף סימן זה דאם אין ביניהם ד' הוי מקום פטור דמשמע מלשון זה דאין המחיצות מצטרפין לשעור ארבעה :

ומ"ש

דרכי משה

שמג (א) וכ"כ פ' מי שהחשיך ע"א דף קס"ח וכתב עוד שם דאפי' אם הוא לצרכינו אי יש לחוש דאי לא שרית ליה אתי הגדול לעבירה דאורייתא חוץ מבדליקה כו' : (ב) ועיין ביורה דעה סי' רמ"א מדין קטן שעבר עבירה בקטנותו ;

ובמ"ם

רשות היחיד הוא המקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה ויש בו ד' טפחים על ד' ואפילו אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדירה ודלתותיו נעולות בלילה הוי רה"י ודיר וסהר וחצר וכן חריץ עמוק י' ורחב ד' על ד' או יותר וכן תל גבוה י' ורחב ד' על ד' וכותלים המקיפין רה"י על גביהן וחוריהן רשות היחיד ואויר רשות היחיד הוא רה"י עד לרקיע ואפילו כלי אם גבוה י' ורחב ד' על ד' כגון תיבה או כוורת או מגדל הוי רשות היחיד ור"ה הוא רחובות ושווקים הרחבים י"ו אמה על י"ו אמה ומפולשים משער לשער וששים רבוא עוברים בו וכל דבר שהוא בר"ה ואינו גבוה שלשה טפחים חשוב כקרקע והוא רשות הרבים אפי' קוצים

או

רשות היחיד זהו מקום המוקף מחיצות גבוהות י' ויש בו מרבע טפחים על מרבע פשוט בכמה דוכתי מהם בברייתא הנזכר או זו היא רה"י חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' כלומר שראש הכותל הוא רה"י כגון שגבוה י' ורחב ד' וכ"כ רש"י בסמוך אלא דאמרי' ואמאי קרו לה גמור' מ"ד כי פליגי רבנן וכו' קמ"ל כלומר זו היא שנאמר מכין מחיצות שלה שיש לה מחיצות אבל צד כגון חריץ וכן גדר דאמרינן מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מארבע צדדין ואלו ד' וסתם רבינו דבריו ולא פי' כמה מחיצות צריך כדי שיהיה רה"י וא"ל טעמא משום דלא בעא לנחותי לפלוגת' דהרמב"ם ושאר פוסקים (א) דלהרמב"ם צריך ד' מחיצות או ג' ולחי בד' דקי"ל לחי משום מחיצה וכמו שכתב בפרק י"ד ושאר פוסקים סוברים דבהיקף ג' מחיצות סגי לחייב הזורק מר"ה לתוכו כמבואר בדברי ה"ה בפ"ח דהא לדברי הכל בג' מחיצות לא הוי רה"י גמורה שיהא מותר לטלטל בתוכה אפילו מדרבנן וכיון דהכא ברה"י גמורה מיירי כמו שכתבתי ה"ל לפרושי דלא סגי בג' מחיצות ועוד דבהדיא כתב לקמן כסברת הרמב"ם דבמבואות שיש להם ג' מחיצות ואין להם לחי ולא קורה ברוח רביעית הוו כרמלית וצ"ל דודאי סבר כהרמב"ם ולא כתב שצריך שיהיה מוקף ד' מחיצות משום דהוה משמע דבעי' ד' מחיצות גמורות והא ליתא דברוח רביעית סגי בלחי או קורה ומש"ה סתם וכתב מקום המוקף מחיצות וסמך על מה שיתבאר לקמן : **ומ"ש** רבינו ואפילו אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדירה הוא מדברי הרמב"ם בפי"ד ולאו למימרא שאם לא הוקף לדירה לא הוי רה"י כלל דהא גרסינן בפ"ק דשבת (ז.) אמר ר"י קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב וכ"כ הרמב"ם בראש פרק י"ו אלא היינו לומר שכל שלא הוקף לדירה אם הוא יותר מבית סאתים אסור מדרבנן לטלטל בו אלא בד' ככרמלית אע"פ שהוא רה"י גמור לחייב הזורק לתוכו וכך הם דברי הרמב"ם בפרק י"ו ודברי רבינו בסימן שמ"ו אבל בפ' י"ד וכן רבינו בסימן זה מיירי ברה"י גמורה כלומר שמותר לטלטל בתוכה אפי' מדרבנן ולפיכך כתבו שאם היה רחב הרבה כלומר שהוא יותר מבית סאתים צריך שיהא מוקף לדירה כדי שיהיה מותר לטלטל בכולו :

ומ"ש עוד רבינו ודלתותיו נעולות בלילה ג"ז מדברי הרמב"ם בפ' י"ד שכתב וז"ל כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה נעולות בלילה וא"ת הא בפ"ב דעירובין (קא.) אמתניתין דלא יעמוד אדם ברה"י ויפתח בר"ה פריך ורבנן אמר ר"מ ר"ה והדרו איכא כרמלית דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום ר"ה ומשמע דהשתא דננעלות בלילה הוי כרמלית י"ל דאין ה"נ דכי דלתותיה ננעלות בלילה הויא רה"י גמורה אפילו להתיר לטלטל בכולה אם לא הוו דריס בה רבים ולא קרי לה כרמלית אלא משום דכיון דדיירי בה רבים הויא לה חצר של רבים שלא עירבו שאסור לטלטל מתוכה לבתים ומבתים לתוכה כשם שאסור לטלטל מכרמלית לבתים ומבתים לכרמלית וכן פירש"י שם ובהכי ניחא מה שהוקשה לה"ר יהונתן בריש עירובי' הכי מערבו ירושלים בדלתות לבדן כיון שנקרא כרמלית וכי עירוב מפיק ליה מכרמלית ומשמע לי דהא דבעינן שיהו דלתותיה ננעלות בלילה דוקא כשיש לה שני פתחים זה כנגד זה שנמצא שמדינה זו מפולשת משער לשער שאם אין לה אלא פתח א' מה צורך שינעלו בלילה בלאו הכי נמי הויא רה"י כדין כל חצרות שבעולם שלא מערבינן שיהו דלתותיהן נעולות בלילה וכ"נ מדברי רש"י בריש עירובין (ו.) נראה דה"ה אם יש לה כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה דכל שאינו מפולש משער לשער לאו ר"ה הוא כמו שנתבאר בסמוך והא פשיטא שלא הצריכו לנעול דלתותיה בלילה אלא כדי להוציאה מדין ר"ה כדאמרינן אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום ר"ה וכיון דכשאינו מפולש משער לשער לא הוי ר"ה כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה בלא נעילת דלתות בלילה נמי הוי רה"י והאי טעמא צ"ל עוד דלא מערבינן לדלתותיה נעולות בלילה אלא כשאותו דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני ר"ה שיתבארו בסמוך אבל אם חסר אחד מהם הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה ננעלות בלילה :

ומ"ש ודיר וסהר וחצר גם זה מדברי הרמב"ם בפרק י"ד וצ"ל שהוצרך לכתבם לאשמועינן דסתמן מוקפין לדירה הם וכדפירש"י בפ"ב דעירובין (יח.) אמאי דתנן רבי יהודה אומר עד בית סאתים וכו' אבל אם היה דיר או סהר או חצר או מוקצה אפילו בית חמשת כורים אפילו בית עשרת כורים מותר : **ומ"ש** וכן תל גבוה י' ורחב ד' על ד' פרק הזורק (ק.) : **וכותלים** המקיפין רה"י על גביהן רה"י כלומר ואפילו אין רחבין ד' והדין בעיא דאיפשיטא בפרק הזורק (צט:) : **וחוריהן** רה"י פשוט בפ"ק דשבת (ז:) חורי רה"י כרה"י דמו ופירש"י טותלי רה"י ובהם חורין כלפי רה"י ויתבאר עוד בסימן זה אבל חורי ר"ה : **ואויר** רה"י הוא רה"י וכו' גז"ש (ז) מימרא דרב חסדא ואפילו כלי אם הוא גבוה י' וכו' ג"ז פשוט שם (ח.) במשמעות דכוורת שאם יש בה כדי לרבע ד' על ד' והוא גבוה עשרה וזרקה לר"ה פטור מפני שהיא רה"י ואינה תפן ולא מחייב אא"כ זרק תפן : **ור"ה** הוא רחובות ושווקים וכו' שרוחב ר"ה הוא ט"ז אמה פשוט בהזורק (צט:) דגמרי לה ממשכן ותניא בפ"ק דשבת (ו.) ואיזה היא ר"ה סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין ופירש"י סרטיא מסילה שהולכין בה מעיר לעיר פלטיא רחבה של עיר ששם מתקבצים לסחורה ומבואות של עיר רחבים ט"ז אמה המפולשות משני ראשיהם לפלטיא ובריש עירובין (ו.) גבי כיצד מערבין ר"ה פירש"י ר"ה ט"ז אמה ועיר שמצויים בה ס' רבוא ואין בה חומה או שהיה ר"ה שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר ובפרק כילד מעברין (נט.) גבי עיר של יחיד ונעשית של רבים כתב ג"כ דכל שאין נכנסין בה תמיד ס' רבוא לא חשיב רשות הרבים דלא דמיא לדגלי מדבר והרא"ש בפ"ק דעירובין (קיד) כתב דברי רש"י בלא מחלוקת משמע דהכי ס"ל וכ"כ מ"ש בפ' אין צדין ואין לחוש שמא יביאו הא"י דרך ר"ה דלא שכיח האידנא ר"ה דס' רבוא עוקפין בו וכן דעת סמ"ג וסמ"ק וסה"ת וכ"כ הרוקח בסימן קע"ה וגם התוס' כתבו בריש שבת גבי הא דאמרי' כאן בזמן שישראל שרויים במדבר דמשמע קצת דליכא ר"ה אא"כ מצויים שם ס' רבוא כמו במדבר וכ"כ גם בפ' במה אשה (סד:) גבי הא דאמר רב כל שאסרו חכמים לצאת בו לר"ה אסור לצאת בו לחצר ואין כן דעת הרמב"ם שלא הזכיר תנאי זה בפי"ד וכתב הרב המגיד שכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל הסכים על ידם וכתב שאין לזה רמז בגמרא ואינו עיקר וכ"כ בהגהת מרדכי ממס' שבת שבסוף עירובין וגם הר"ן כתב בר"פ במה אשה דלא מחוורא האי סברא שלא מצינו שהזכירו חכמים בר"ה דבעינן שיהו עוברים שם ס' רבוא בכל יום ואע"פ שרש"י מפרש כן בהרבה מקומות אם איתא אי אפשר דלא משתמיט תלמוד לאדכורי הכי בחד דוכתא וכן הסכים הריב"ש בתשובה וכתב הרא"ש בפ"ק דעירובין בדף הנזכר בשם ר"י דמבואות הרחבים י"ג אמה ושליש וכו' ראשיהם מפולשים לר"ה שהוא רחב ט"ז דכיון דבקעי בהו רבים חשיבי ר"ה ממש מן התורה והביא ראיה לדבר וכתבו רבינו בסימן שס"ד : וכתב ה"ה בפי"ד בשם הרשב"א דמבואות הרחבים י"ו אמה אע"פ שמתקצרין בקצתן ואין בו י"ו אמה ה"ז ר"ה שא"א לר"ה להתלקט במלקט לפיכך מבואות המפולשים לר"ה ואורכן לאורך ר"ה אע"פ שאין ברחבן י"ו אמות הרי הן ר"ה גמורה היא אורכן מפולש לרוחב ר"ה אין זה ר"ה עכ"ל וסברי' זו שכשאורכן לאורך ר"ה הרי הן כתוכו אע"פ שאין ברחבן י"ו אמה היא סברת התוספ' [illegible] בגמרא עכ"ל ה"ה ז"ל ומ"ש שזו היא סברת התוס' הוא בפ"ק דעירובין (ז.) גבי כיצד מערבין ר"ה אמאי דאמרינן וכ"ת בכך הוא דלא מערבא הא תניא וכו' ודע שעוד תנאי אחר צריך לר"ה והוא שלא יהיה מקורה דגרסינן בהזורק (צח:) א"ר שמואל בר יהודה אמר רב המעביר ד' אמות בר"ה מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר והרמב"ם הזכירו בפי"ד וגם מדברי רבינו הוא נלמד שכתב לקמן דר"ה מקורה הוי כרמלית והרמב"ם כתב בפי"ד דמדברות ויערות ודרכים המפולשים להם הוי ר"ה ותמה עליו ה"ה משום דבפ"ק דשבת הקשו אברייתא דאי זו היא ר"ה סרטיא ופלטיא וליחשוב נמי מדבר דתניא אי זו היא ר"ה סרטיא ופלטיא ומדבר ואמר אביי ל"ק כאן בזמן שישראל שרויים במדבר כאן בזמן הזה ופירש"י בזמן שהיו ישראל במדבר חשוב ר"ה בזמן הזה אינו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי ואם כן לא ה"ל להרמב"ם להזכיר מדברות ויערות סתם והרשב"א כ' בכלל כרמלית מדברות ויערות עכ"ל : **וכל** דבר שהוא בר"ה ואינו גבוה ג' טפחים וכו' בפ"ק דשבת (ז.) : **ומ"ש** אפי' קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהן כלומר ומ"מ ה"א דאפי' גובהן פחות מג' לא חשיבי כקרקע קמ"ל דלא

משום

ומ"ש רבינו רה"י הוא המוקף מחיצות ולא פי' כמה מחיצות כתב ב"י דסובר כהרמב"ם שהרי בדין כרמלית כתב דבג' מחיצות בלא לחי או קורה ברוח רביעית הוי כרמלית ולכן סתם וכתב כאן מקום המוקף מחיצות וסמך על מה שיתבאר לקמן אבל לפעד"נ דלא אמר רבינו דבג' מחיצות הוי כרמלית אלא שיש עליה דין כרמלית מדרבנן לענין שאסור לטלטל בה אלא בארבע אבל מדאורייתא רה"י גמורה היא בג' מחיצות בין לטלטל בה בין לחייב הזורק לתוכה וכדכתב לקמן בריש סימן שס"ג ולכך לא ביאר כאן כמה מחיצות צריך לפי שנסמך על מה שכתב בסימן שס"ג דלטלטל צריך תקון ברביעית מדרבנן · ועוד נראה דלשון רבינו שכתב כאן רה"י הוא המקום המוקף מחיצות משמע ודאי דצריך ד' מחיצות דבג' מחיצות אינו מוקף מחיצות ואינה רה"י גמורה לטלטל בתוכו מדרבנן אא"כ יש לו תקון ברביעית כדמוכח ממ"ש בדין קרן זווית בכאן וכן לקמן בסי' שס"ג · גם הסמ"ק בדין המוציא מרשות לרשות כתב דמבואות שאינן מפולשין הוי כרמלית ובהלכו' עירובין כתב דבג' מחיצות רה"י דאורייתא היא אלמא דמ"ש דהוי כרמלית אינו אלא לומר שנתנו לו דין כרמלית מדרבנן : **ומ"ש** ואפי' אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדירה וכו' פי' לענין לטלטל בכולו לא שרי מדרבנן אלא בהוקף לדירה אבל מן התורה רה"י גמורה היא לחייב הזורק לתוכו מר"ה ואפי' לא הוקף לדירה כדלקמן בסי' שמ"ו : **וכן** חריץ וכו' כלו' ל"מ כל הני דאמרן דהמקום מוקף מחיצות גמורים וניכרות אלא אפי' חריץ דאין שם מחיצה ממש אלא כותל החריץ חשבינן ליה מחיצה ול"מ חריץ אלא אפילו תל דאין כאן מחיצה כלל אמרינן גוד אסיק מחיצה ול"מ תל שהוא קבוע אלא אפילו כלי שהוא מיטלטל כגון תיבה או כוורת או מגדל הוי רה"י דבכלי נמי אמרינן גוד אסיק : **ומ"ש** ודלתותיה ננעלות בלילה איכא להקשות מדאיתא בפ' בתרא דעירובין (דף ק"א) דאמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבים עליה משום ר"ה אבל עכשיו דננעלות ה"ל כרמלית כבר פי' מהרא"י בתרומת הדשן סי' ע"ג דר"ל דין כרמלית לאסור לטלטל בה מדרבנן אבל ודאי רה"י גמורה היא וכ"כ ה' המגיד בתחלת ה' עירובין ובר ששת בסי' ת"ה ובב"י האריך בזה ע"ש : **ומ"ש** ודיר וסהר וחצר במשנה ראשונה דפ' עושין פסין פי' רש"י דיר של בהמות שעושין בשדות היום כאן והיום כאן כדי לזבלם בגללי הבהמות. סהר לבהמות של עיר · מוקצה רחבה שאחורי הבתים וחצר שלפני הבתים דכל הני היקפן לדירה הוא עכ"ל ורבינו השמיט מוקצה וכתב חצר שהכל נקרא חצר בסתם בין מה שאחורי הבתים ובין מה שלפני הבתים :

ור"ה הוא רחובות וכו' כתב הרמב"ם דמדברות ויערות ודרכים המפולשים להם הוו ר"ה וה' המגיד תמה עליו דהא מוקמינן לה בפ"ק דשבת (דף ו') דוקא בזמן שישראל שרויים במדבר אבל בזמן הזה אינו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי לא הוו ר"ה וא"כ לא ה"ל להרמב"ם להזכיר מדברות ויערות סתם והרשב"א כתב בכלל כרמלית מדברות ויערות עכ"ל ונראה לי ליישב קושית ה' המגיד כשנשים לב בהא דקתני דהמדבר הוו ר"ה ומיירי בזמן שהיו ישראל במדבר דמאי דהוה הוה ולאיזה צורך תני ליה אלא בע"כ צריך לומר דהא קמ"ל דאי איכא רבים מצוין עכשיו במדבר תדיר ג"כ הוא בכלל ר"ה וכמ"ש לשם ה' המגיד גופיה והשתא יש ליישב דברי הרמב"ם דמ"ש דמדברות ויערות ודרכים המפולשים להם הוו ר"ה רצונו לומר דהיכא דנמצאים באיזה זמן דרכים המפולשים למדברות או ליערות השתא ודאי שכיחי רבים במדבר זו ויער זה וכל המדבר וכל היער נעשה ר"ה דהדבר ידוע דבשיירא ההולכים מסתלקים רבים מן המסילה וההולכים במדבר וביער עצמו ולא דמי לדרכים המפולשים לבקעה ושדה דאין מסתלקין מן המסילה לילך בבקעה ובשדה בין בימות החמה בין בימות הגשמים דשדה ובקעה נפסדת בדריסת הרגלים כשיש בהן זרעים או עשא' ניר אבל במדברות וביערות אין הפסד כלל

דרכי משה

שמה (א) ובמ"מ פי"ז האריך בדינים אלו ע"ש :

וכתב

(*)

כלל וא"כ מבואר בדברי הרמב"ם שהוא באמצע דהכי קאמר דבדאיכא בזמן הזה דרכים מפולשים למדברות ויערות דכל המדבר וכל היער נעשה רשות הרבים כיון דשכיחי בה רבים כדפרי' והרשב"א שכתב דמדברות ויערות הם כרמלית היינו בדליכא דרכים מפולשים להם ואין ביניהם מחלוקת דלא כמה שהבין הרב המגיד דפליגי בהא גם התיישבה קושייתו באמת :

וקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים כגון מבואות שיש להם שלשה מחיצות וכו' דברוח רביעית שהוא פתוח לרשות הרבים דחקי בה רבים דכיון דרגילים רבים להיות נדחקים לשם דינו ככרמלית מדרבנן שאסור לטלטל בכל המבוי אלא בתוך ארבע וכך פירש הרמב"ם בפי"ד אבל רש"י פירש שני פירושים אחרי' ומביאם ב"י ותימה היאך הניח פירוש רש"י ותפס פירוש הרמב"ם ויש לומר דלרבותא נקט הכי לאורויי דכל תוך מבוי זו דין כרמלית יש לו עד כותל האמצעית אבל במה שפירש"י בקרן זווית שהוא כרמלית הוא דבר פשוט : **ומ"ש** או תל שיש בו ארבע על ארבע ואינו גבוה עשרה וכן חריץ וכו' הכי איתא בברייתא פרק הדר (דף סז) סלע שבים וכו' וע"ל בסימן שמ"ו : **בית** שאין תוכו עשרה וכו' מימרא דרב (דף ז) :

ומ"ש אפילו באמצע רחוק וכו' שם בתוספות ובאשיר"י מפורש הטעם דלא דמי לסוכה דצריך שלא יהא בין החקק ולכותל רחוק שלשה טפחים כדלקמן סוף סימן תרל"ג : **גג** הבולט וכו' כך פירש רש"י בפרק כל גגות (דף צ"ב) והטעם הוא דמה שהגג רשות היחיד ואע"פ שאין מחיצות מקיפות אותו אינו אלא משום דאמרינן גוד אסיק מחיצות התחתונות וכשאין מחיצות התחתונות ניכרות לעומד על הגג לא אמרינן גוד אסיק לרב דלא כשמואל דפליג עליה דהלכה כרב באיסורי : **ומ"ש** ואם חלון פתוח לו וכו' עד פתוח להן כך כתב הרא"ש ר"פ כל גגות (דף קכ"ט ע"ב) והוא מדברי התוספות לשם בשם ר"י ע"ש (דף פ"ט) כד"ה במחיצות וע"ל בסימן שנ"ג בדין זיזין הבולטין :

חורי

או צואה שאין רבים דורסין עליהן ואם הוא גבוה ג' ומג' עד ט' ולא ט' בכלל אם הוא רחב ד' על ד' הוי כרמלית פחות מכאן הוי מקום פטור ומט' עד י' ורבים מכתפין עליו הוי ר"ה אפי' אינו רחב ד' ומעשרה ולמעלה אם הוא רחב ד' הוי רה"י פחות מכאן מקום פטור אפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לד' לא אמרי' חוקקין להשלים בכה"ג וגומא בר"ה שאינה עמוקה ג' הוי ר"ה מג' עד י' אם רחבה ד' הויא כרמלית פחות מכאן מקום פטור ר"ה אינה תופסת אלא עד י' אבל למעלה מי' הוי מקום פטור : חורי ר"ה אינן כר"ה אלא נידונין כפי מדותיהם אם יש בהם ד' על ד' וגבוהין י' רשות היחיד ואם יש בהן ארבע על ארבע ואין בגובהן עשרה הוי כרמלית ואם אין בהן ארבע על ד' הוי מקום פטור וכלבד שיהו גבוהין מן הארץ שלש : כרמלית הוא מקום שאין הילוך לרבים כגון ים ובקעה ואסטונית ובין עמודים העומדים בר"ה ואצטב' שלפניהם וקרן זוית הסמוכה לר"ה כגון מבואות שיש להם שלש מחיצות (ג) ואין להן לחי ולא קורה ברוח רביעית ור"ה שיש עליו תקרה או דבר המוקף מחיצות שאינן גבוהות י' או תל שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה י' וכן חריץ שאינו עמוק י' : בית שאין תוכו י' וקירויו משלימו לי' יש בו ד' על ד' תוכו כרמלית ועל גבו רשות היחיד ואם חקק בו ד' על ד' אפי' באמצע רחוק מן הכותלי' נעשה כולו רשות היחיד : גג הבולט על מחיצות הבית בענין שאין מחיצות הבית ניכרות לעומד על הגג הוי כרמלית אפילו הוא גבוה ורחב הרב' ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי רשו' היחיד

וכן

משום דבכלל גדול אמרו כל פחות מג' כלבוד דמי וכדפסיק רב אשי דאפילו צוחה נמי אם אינה גבוה ג' טפחים דינה כר"ה : **ואם** הוא גבוה ג' וכו' אם הוא רחב ד' על ד' הוי כרמלית גז"ש כי אתא רב דימי א"ר יוחנן אין כרמלית פחותה מד' ופירש"י ואי לא מקום פטור הוא : **ומט'** ועד י' ורבים מכתפין עליו גז"ש (ח.) אמר עולא עמוד ט' בר"ה ורבים מכתפים עליו וזרק ונח על גביו חייב מ"ט כל פחות מג' מדרס דרסי ליה רבים מג' ועד ט' לא מדרס דרסי ליה רבים ולא כתופי מכתפי עלה ט' ודאי מכתפי עילוי' ופירש"י דכיון דצריך לרבים ר"ה הוא בין רחב בין קצר וכן דעת הרמב"ם בפי"ד וכתב ה"ה שהראב"ד כתב בפירושו דוקא ברחב ודוקא מכתפין עליו אבל כשאין מכתפין עליו ואע"ג דראוי לכתף עליו לא וכתב הרשב"א שראוי לחוש לדברי רבי' עכ"ל : **ומ"ש** רבי' ומט' ועד י' כך הם דברי הרא"ש שם ונראה שהוא מפרש דהכי אמר עולא עמוד ט' לאו לאפוקי יותר מט' אלא לאפוקי פחות מט' וטעמא דמסתב' הוא דהא אפילו גבוה י' נמי חזי לכתופי עליה ועוד דהא לא יהיב טעמא עולא אלא לאפוקי פחות מט' ולא לאפוקי יותר מט' אבל הרמב"ם כתב בפי"ד מקום שיש בגבהו תשעה טפחים מצומצמות לא פחות ולא יותר בר"ה הרי הוא ר"ה כתוב בהגה"א דלדעת רשב"ם אם ריבוע העמוד עומד לריבוע של עולם א"צ רק ד' על ד' (א) אבל אם עומד לאלכסון העולם אין חשוב ר"ה עד שיהא חמשה טפחים ושלשה חומשים על חמשה טפחים ושלשה חומשים וכן נראה לר"י עכ"ל . וטעם סברא זו נתבאר בדברי רבי' סי' שמ"ה ושם יתבאר שיש חולקים · ואם אין העמוד מרובע יתבאר לקמן שאם אין ברוחבו ד' אע"פ שארכו אלף אמה הוי מקום פטור ואם הוא עגול או משולש כתב ה"ה בפי"ד שצריך שיהא אפשר לרבע בו ד' על ד' ואם לאו אף על פי שיש בו בתשבורת יותר מכאן אינו רה"י כלומר אע"פ שגבוה י' וסיים וכתב וכ"מ שהזכיר רבינו עמוד רחב ד' אם הוא עגול ר"ל שיש באלכסונו ה' וג' חומשין כדי לרבע בו ד' על ד' ואם הוא מרובע כבר יש באלכסונו כן עכ"ל (ג) : **דין** גג הסמוך לר"ה ואינו גבוה י' יתבאר בסי' שס"א : ומי' ולמעלה אם הוא רחב ד' הוי רה"י וכו' שמי' ולמעלה אינו ר"ה משנה היא בפרק הזורק (דף ק:) הזורק ד' אמות בכותל למעלה מי' טפחים כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ ובפ"ק דשבת (ז.) מייתי להאי משנה ופרש"י הזורק ד"א בר"ה ונדבק בכותל כגון דבילה שמינה כדמוקי לה לקמן כזורק באויר ופטור דלאו בר"ה נח ורה"י לא הוי אלא דבר המסוי' ורחב ד' שאם הוא רחב ד' הוי רה"י כבר נתבא' בתחלת הסי' שגדר רה"י הוא מקום גבוה י' ורחב ד' ופחות מכן הוא מקום פטור כפ"ק דשבת (ז:) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן אין כרמלית פחותה מד' ופרש"י ואי לא מקום פטור הוא : **ומ"ש** אפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לד' וכו' גז"ש ובפרק הזורק (ק.) א"ר חייא זרק למעלה מי' טפחים והלכה ונחה בחור כל שהו באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין וידוע דהלכה כרבנן דרבים נינהו וכ"פ הרמב"ם בפי"ד : **וגומא** בר"ה שאינה עמוקה ג' הוי ר"ה ומג' עד י' אם רחבה ד' וכו' בפ"ק דשבת (דף ח.) אהא דאמר עולא עמוד בר"ה וכו' א"ל אביי לרב יוסף גומא מאי א"ל וכן בגומא רבא אמר בגומא לא מ"ט תשמיש ע"י הדחק לאו שמי' תשמיש · וכתב הרא"ש הלכך האי גומא פחות מג' הויא ר"ה מג' ועד י' אי רחבה ד' הויא כרמלית ואי לא הויא מקום פטור עכ"ל ואם היא עמוקה י' כבר נתבאר שהיא רה"י והוא שתהיה רחבה ד' : **ר"ה** אינה תופסת אלא עד י' וכו' משנה בפרק הזורק (דף ק·) הזורק ד' אמות בכותל למעלה מי' טפחים כזורק באויר כלו' ופטור משום דאין ר"ה למעלה מי' והכי פרש"י בפ"ק דשבת (ז.) וכרמלית נמי לא הוי כמ"ש בסמוך דכרמלית אינה תופסת אלא עד י' : **חורי** ר"ה אינם כר"ה וכו' פלוגתא דאביי ורבא בפ"ק דשבת (ז.) והלכה כרבא דלאו כר"ה דמי ופרש"י חורי ר"ה חורים שבכתלים כלפי ר"ה וכתב הר"ן וכשהן למעלה מג' איירי כלומר שאם הן תוך ג' הוו ר"ה וז"ל הרשב"א מה נקרא חורי רה"י חור שבכתלים של רה"י ועוברים כלפי פנים היו בהם חורים פתוחים כלפי חוץ ואין עוברים כלפי פנים בין פתוחים לר"ה או לכרמלית אין אלו חורי רה"י אלא נדונין לפי גבהן ורחבן עכ"ל ודברים אלו כתובים במגיד משנה פי"ד בטעות סופר : **ומ"ש** אלא נדונים כפי מדותיהם וכו' כן פירש"י שם וכ"כ הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפי"ד . **וכרמלית** הוא מקום שאין הילוך לרבי' כגון ים ובקעה וכו' וכך פשוט בברייתא פ"ק דשבת (ו.) ופירש"י בקעה· שדות הרבה קופנייא בלע"ז : אצטוונית · שלפני החנויות שיושבים שם הסוחרים כלומר פוז"וש בלע"ז והם רחבים ד' ואינם גבוהים י' : **ומ"ש** וכן עמודים העומדים בר"ה וכו' בפ"ק דשבת (ו·) כי אתא רב דימי א"ר בין העמודים נדון ככרמלית מ"ט כיון דלא מסתגיא להו בהדיא ככרמלית דמיא א"ר זורא א"ר יהודה אצטבא שלפני העמודים נדון ככרמלית מ"ד בין העמודים כ"ש אצטבא ומ"ד אצטבא אבל בין העמודים זימנין דדרסי רבים כר"ה דמי ופירש"י בין העמודים שהיו עומדין ברחבה ותולין בהם התגרים פרגמטיא וגם אצטבאות היו שם לישב שם התגרים וכתבו התוספות בין העמודים כר"ה דמי אף על פי שאין בין עמוד לעמוד ט"ז אמות הוי ר"ה כיון שבני ר"ה בוקעים בו וחוץ לבין העמודים רחב י"ו אמה ופסק הרמב"ם בפרק י"ד כרב יהודה וכתב ה"ה אבל הרשב"א פסק כר' יוחנן וכן פסק הרא"ש ז"ל ואצטבא זו ברחבה ד' וגבוהה מג' ועד י' שאם אינה רחבה ד' מקום פטור הוא ואם אינה גבוהה ג' ר"ה הוא ואם גבוהה י' כיון דרחבה ד' רה"י היא : **ומ"ש** וקרן זוית הסמוכה לר"ה וכו' מימרא דר"י בפ"ק דשבת (י) ויהיב טעמא משום דלא ניחא תשמישתיה ופירש"י קרן זוית שנכנס בו בית לתוכו והגיע מקרקעו לר"ה לא ניחא תשמישתיה שאין יכולין ליכנס לה להדיא דרך הילוכן א"נ בית שפניו עומד באלכסון שזויתו אחת סמוכה לר"ה והשני משוכה מר"ה ולפנים וזוית הבולט מעכבת את הרבים מליכנס בהדיא בתוך כניסה של זוית האחרת ובפ' כל גגות (צד·) נמי אוקימנא דר"א ורבנן בנידי ר"ה פליגי והלכה כחכמים דאמרי דלאו כר"ה דמו : **ומ"ש** כגון מבואות שיש להם ג' מחיצות וכו' וזהו דעת הרמב"ם בפי"ד דכיון שאין להם אלא ג' מחיצות הייני קרן זוית הסמוכה לר"ה שהוא כרמלית וכבר כתב ה"ה בפי"ו שיש חולקים ואומרים שכל שיש לה ג' מחיצות הוי רה"י גמור לחייב הזורק מר"ה לתוכו וכבר ביאר ז"ל שם טעם מחלוקתם : **ומ"ש** ואין להם לחי ולא קורה כלומר שאם היה להם לחי הוי רה"י גמור אפילו לחייב הזורק מר"ה לתוכו דלחי משום מחיצה ואילו היה להם קורה נמי דלא הוי רה"י לחייב הזורק לתוכו לדעת הרמב"ם מאחר דקורה לא הויא אלא משום היכר מ"מ הוי רה"י לטלטל בתוכו דכשאין למבוי לא לחי ולא קורה אם יש בו דיורים אסור לטלטל בו עד שיערבו דגזרו ביה רבנן ושויוה ככרמלית : **ומ"ש** ור"ה שיש עליו תקרה כבר נתבאר בסמוך שהוא מימרא בפר' הזורק : **ומ"ש** או דבר המוקף מחיצות וכו' פשוט בדין בית שאין תוכו י' שכתב בסמוך. **ומ"ש** או תל וכו' וכן חריץ וכו' כ"כ הרמב"ם בפי"ד וטעמא לפי שגדר הכרמלית הוא מקום רחב ד' ואינו גבוה י' כמבואר בסימן זה : **בית** שאין תוכו י' וכו' מימרא דרב בפ"ק דשבת (ז:) פי' שאין בגובה חללו י' ועל דתקרה הוא גבוה י' גגו כיון דגבוה י' ורחב ד' הוי רה"י תוכה כיון דמוקף מחיצות שאינו גבוה י' הוי כרמלית : **ואם** חקק בו ד' על ד' וכו' ג"ז שם מימרא דאביי פי' שחקק בו עד שהשלים גבוה י' במקום החקק וטעמא משום דאידך דלא נחקק כ"ל כחורי רה"י דהוו כרה"י וכתב הרא"ש אם חקק בו ד' על ד' מותר לטלטל בכולו ואפי' אם יש בין שפת החקק ולכותל שלשה טפחים ולא דמי להא דאמר בסוכה (ד·) בסוכה שאינה גבוה י' וחקק בה להשלימה לי' דבגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך אבל גבי שבת רק שהרשות משתמר ע"י המחיצות אפילו רחוקים ממנו הרבה קרוי רה"י הלכך ע"י מחיצות החיצונות שגבוהות י' נקרא רה"י אבל לא ע"י הפנימיות שאין שפת החקק מצטרף עמהן כיון שרחוקים ממנו ג' טפחים . **גג** הבולט על מחיצות הבית וכו' בפרק כל גגות (צג) תנן גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור ופירש"י הגדול מותר להכניס לו כלי הבית של מטה אבל קטן אסור להוציא לו כלי הבית דבני גדול אסרי עליה ואמרי' בגמ' דמה חצר דמינכרא מחיצתה אף גג דמינכרא מחיצתה ופירש"י מה חצר דמינכרא מחיצתה שהרי יש לה מחיצות אף גג נמי דשרי ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא גג בולט חוצה לה דאי לא מינכרא לא אמרי' גוד אסיק וגדול נמי אסור דאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רה"י כל גגין שלהם חלקים היו ולא משופעים וכתב הרא"ש דף קכ"ז הלכך גגים שלנו שבולטים ראשיהם לר"ה ולא מינכרא מחיצתא הויין ככרמלית ואסור לטלטל על גבן ד"א ואין לומר כיון דלא שלטי ביה רבי' שהרי גבוה הוא אין נעשה כרמלית אלא מקום פטור הוי דלא אשכחן בשום דוכתא דבמקום שהוא רחב ד' שיהא נקרא מקום פטור והא דאמרינן בפ"ק דשבת אין כרמלית למעלה מי' ה"מ מכח קרקע אין האויר שלמעלה מי' כרמלית וכתב עוד שנראה דאם יש חלון ד' על ד' פתוח

לגג

דרכי משה

(ב) וכתב בהגהות דף קע"ז ע"ג דאילן העומד במקום אחד שדינן גופו בתר עיקרו : וע"ל

פרישה

שם קאי בעיבר ד"א בר"ה וה"ה איסור דאורייתא דהא עבר העיקור והכנסה לחוד :
סי שמה (א) מה שכתב ב"י ז"ל אבל אם עומד לאלכסון העולם אין חשוב ר"ה עד שיהא ה' טפחים וג' חומשים לאורה נראה דזה להראב"ד עכ"ל

(ב) ואין להן לחי ולא קורה כו' כתב ב"י מ"מ הוי רה"י כו' שם ט"ס ומהופך הוא וכצ"ל מ"מ הוי רה"י לטלטל בתוכו ואם יש בו דיורין אסור לטלטל בתוכו עד שיערבו דכשאין למבוי לא לחי ולא קורה גזר ביה רבנן כו' ומ"ש מ"מ הוי רה"י לטלטל בתוכו ר"ל דסיע

וכן זיזין הבולטין מן החומה ויש בהן ד' על ד' הוי כרמלית אא"כ הוי חלון הבית פתוח להן חורי כרמלית לאו ככרמלית דמו ואויר כרמלית אינה תופסת אלא עד עשרה ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור הלכך הנוטל מעל פני המים בימים ובנחלים עד י' באויר הוי דינו ככרמלית למעלה מי' הוי מקום פטור: בור העומד בכרמלית אפילו עמוק ק' אמה הוי כרמלית אא"כ הוא רחב ד' על ד': מקום פטור הוא דבר שאין בו ד' על ד' וגבוה מג' ולמעלה עד לרקיע או חריץ שאין בו ד' על ד' ועמוק יותר מג' וכן מחיצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד' אפילו הוא ארוך הרבה הוי מקום פטור:

שמו **מן** התורה אין חיוב אלא במוציא ומכניס חורק ומושיט מרשות היחיד לרשות הרבים אי נמי איפכא וחכמים אסרו מרשות היחיד ורשות הרבים לכרמלית או מכרמלית להם גזירה משום מרשות היחיד לרשות הרבים אבל דבר שהוא מקום פטור מותר להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד ולר"ה ומהם לתוכו (א) ובלבד שלא יוציא מרשות היחיד למקום פטור ויעבירנו
דרך

לגג הוי כחורי רשות היחיד אע"ג דלית ליה מחיצות: **ומ"ש** וכן זיזין הבולטין וכו' ג"ז מל' הרא"ש ז"ל שם ואע"ג דבירוש' משמע דזיזים וגזוזטראות הבולטים מן הכותל לא הוין כרמלית אפילו רחבים ד' אלא מקום פטור הם ותיהו לפום גמרא דילן משמע דגג הוי כרמלית היכא דלא מינכרא מחיצתא עכ"ל וכתב רבינו דבזיזין נמי אם חלון הבית פתוח להם הוו רשות היחיד כדין גגים הבולטים דהא תלי חורי רשות היחיד הם ולא נזכר בדברי הרמב"ם מכל זה כלום: **חורי** כרמלית לאו ככרמלית דמו בפ' כיצד משתתפין (פו:) תניא אידך אמת המים העוברת בין החלונות ט' במאי עסקינן וכו' ותיהוי כי חורי כרמלית א אביי בר אבין ור' חנינא דאמרי תרוייהו אין חורין לכרמלית רבינא אמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית ה"מ בסמוכה וכו' וכתב הרא"ש דף קכ"ז דהכי הלכה דאין חורין לכרמלית דרבינא נמי לא פליג אהא בהדיא אלא דקאמר דאפילו יש חורין לכרמלית אית לן שינויי אחרינא וגם ה"ה כתב בפי"ד דאין חורין לכרמלית אלא כדין חורי רשות הרבים כלו' שהם נידונין לפי גבהן ורחבן: **ואינה** תופסת אלא עד י' בפ"ק דשבת (ז.) כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן אין כרמלית פחותה מד' א"ר ששת ותופסת עד י' דעד י' הויא כרמלית למעלה מי' לא הויא כרמלית ופירש"י דעד י' הויא כרמלית אויר של בקעה או של ים או של קרפף יותר על בית סאתים תופס את שמו עד י' אבל למעלה מי' אין שם כרמלית על אוירו בדבר שאינו מסויים כגון פני לבינה או פני כותל או קולט מן האויר למעלה מי' מותר להוציא לכתחלה משם לרשות הרבים ולרה"י דאין שם כרמלית עליו כי היכי דאויר למעלה מי' ברה"ר לאו ר"ה הוא כדתנן לקמן למעלה מי' כזורק באויר גבי כרמלית נמי לאו כרמלית הוא ובדבר מסויים כגון ראש עמוד וגבי לבינה ליכא לאוקומי דאי אית ביה ד' פשיטא דלמעלה מי' לא הוי כרמלית דהא אפי' עמוד ברה"ר רשות היחיד הוא ואי דלית ביה ד' ולמטה מי' מי הוי כרמלית הא קאמר אין כרמלית פחותה מד' ואי בדקאי בכרמלית כיון דלית ביה ד' הוי שם כרמלית עליו א"כ תנינו מותר בכרמלית מר"ה דאילו בר"ה כה"ג מקום פטור הוא ובטל ומותר לר"ה ולרה"י ואכן אמרינן בשמעתין דהאי תופסת עד י' מקולי ר"ה הוא הלכך לא מיתוקמא אלא באוירא וכתב הר"ן שם אבל אחרים כתבו דאפילו בדבר המסויים איכא לאוקומא וכגון שאינו רחב ד' וקאי בכרמלית דהוי כרמלית דנהי דאי קאי כה"ג בר"ה מקום פטור הוא בכרמלית מצא מין את מינו וניעור כדאמר בפ"ק דעירובין (ט.) ודעת ההגהות בפט"ו מה"ש כדעת אחרים שכתבו דברשויות דרבנן לא אשכחנא דין מקום פטור כלל משום דמצא מין את מינו וניעור וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם וכמו שאכתוב בסמוך כדין בור העומד בכרמלית:

הלכך הנוטל מעל פני המים וכו' בפ' הזורק (ק.) איתמר ספינה רב הונא אמר מוציא מינה זיז כל שהוא וממלא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ד' וממלא רב הונא סבר כרמלי' מארעא משחינן ואוירא מקום פטור הוא רב חסדא ורבה בר רב הונא סברי כרמלית משפת מיא משחינן ומיא ארעא סמיכתא היא ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב חסדא ורבה וכ"פ הרמב"ם בפי"ד: **בור** העומד בכרמלית וכו' אא"כ הוא רחב ד' על ד' כלומר שאם היה ד' על ד' ה"ל רשות היחיד וכמו שכתב לעיל ודין זה שכתב רבינו הוא מדברי הרמב"ם בפרק י"ד וכתב ה"ה שהקשה עליו הרשב"א שלמה לא יהיה דינו כמקום פטור כדין חריץ שאין בו ד' על ד' ועמקו מג' ועד התהום דאטו יהיה דינו חמור משאם היה בר"ה. ואפשר שדעת הרמב"ם דבכרמלית ליכא מקום פטור משום דמצא מין את מינו וניעור (ג) וכמ"ש הר"ן בפ"ק דשבת בשם קצת מפרשים כתבתיו בסמוך: **מקום** פטור הוא דבר שאין בו ד' על ד' בפ"ק דשבת (ז.) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן אין כרמלית פחותה מד' ופירש"י ואי לא מקום פטור הוא: **ומ"ש** וגבוה מג' כלומר דאילו פחות מג' כארעא סמיכתא הוא וכמ"ש לעיל וגם זה מבואר שם בפ"ק: **ומ"ש** או חריץ וכו' הוא מדברי הרמב"ם בפי"ד וכתב ה"ה שלדעת הרמב"ם שכתב בדין הבור שבכרמלית שהוא ככרמלית אין דין זה אלא בחריץ שברשות הרבים בדוקא אבל לדעת הרשב"א הוא בין בכרמלית בין ברשות הרבים אבל ברשות היחיד דברי הכל אינו חולק רשות וזה פשוט עכ"ל: **ומ"ש** וכן מחיצות הגבוהות וכו' הוא מדברי הרמב"ם בפי"ד וכבר כתב ה"ה שם מהיכן למד הרמב"ם כן וכתב עוד ודע שאם המקום עגול אם אפשר לרבע בו ד' על ד' ה"ז רשות היחיד ואם לאו אע"פ שיש בו בתשבורת יותר מכאן אינו רה"י וכן הדין בשאר התמונות המשולשים וכיוצא בהם עכ"ל וכתב עוד ה"ה בפ' הנזכר שאין מקום פטור אלא כשהוא במקום ר"ה או בכרמלית אבל אם הוא תוך רה"י הואיל ורה"י מקיפו הרי הוא כמוהו שאויר רה"י עולה עד לרקיע עכ"ל נמצינו למדין דעמוד וכיוצא בו בר"ה אפשר להיות לו דין אחד מהד' רשויות שאם אינו גבוה ג' או אם גבוה ט' יש לו דין ר"ה ומג' ועד ט' אם הוא רחב ד' הוי כרמלי' ואם גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י ואם אינו רחב ד' בין גבוה י' או פחות מט' הוי מקום פטור ואם העמוד הנזכר הוא בכרמלית אפשר להמצא בו רה"י ומקום פטור וכרמלית לדעת רש"י אבל לדעת אחרים א"א להמצא בו אלא רה"י וכרמלית לבד וזה שאם הוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י ואם אינו רחב ד' הוי מקום פטור בין גבוה י' בין אינו גבוה י' לדעת רש"י אבל לדעת אחרים הא נמי הוי כרמלית ואם הוא רחב ד' ואינו גבוה י' הוי כרמלית לכ"ע אבל ברה"י אין מקום לרשות אחרת שכל דבר שבתוך רה"י הוא רה"י בין גבוה בין נמוך בין רחב בין קצר שכן דרך היחיד לבנות עליו וזו למעלה מזו כתב הרמב"ם בפי"ד עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' הרי זה רשות היחיד נעץ בגבהו יתד כל שהוא אפילו אינה גבוה ג' הואיל וראוי לתלות ביתד ולהשתמש בו הרי זה ממעטו ונעשה כרמלית ואין מודדין לו אלא מן היתד ולמעלה ואפי' מלאהו כולו יתדות ה"ז ממעט גובהו שהרי תולים באותם יתדות ומשתמשים וביאר ה"ה דעתו בסוגיות הגמרא ושהמפרשים חולקים עליו ולא ידעתי למה השמיטו רבינו (ד):

שמו מן התורה אין חיוב אלא המוציא ומכניס וכו' חיובא במוציא ומכניס חורק ומושיט מרשות היחיד לרשות הרבים בפ"ק דשבת (ו.) ובר"פ הזורק (צו.) והפטור מהם לכרמלית מן התורה והיובא מדרבנן פשוט בפ"ק דשבת בברייתא (ו.): **אבל** דבר שהוא מקום פטור מותר לטלטל וכו' בפ"ק דשבת (ו.) בברייתא אדם עומד על האסקופה נוטל מבעה"ב ונותן לעני מעני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעה"ב ויתן לעני מעני ויתן לבעה"ב ואם נטל ונתן שלשתם פטורים ומוקי לה בגמרא (ח.) באסקופת מקום פטור כגון דלית ביה ד' על ד' וכי הא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"י ולבני ר"ה לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו וכתב הר"ן מקום שאין בו ד' על ד' מקום מסויים שיש לו רוחב קצת וגבוה ג' והכי מוקי לה בעירובין (ט.) בגבוה ג' וכ"כ הרא"ש. והא דאמרי' ובלבד שלא יטול וכו' פירש"י משום דמזלזל באיסור שבת לכתחלה לגרום הוצאה מרה"י לר"ה דגזרינן דלמא אתי לאפוקי להדיא מרשות היחיד לרשות הרבים: **ומ"ש** ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור דרך ר"ה כך כתוב בנוסחא שבידי לפ"ז צ"ל שאע"פ שפסק בסמוך דמהלך לאו כעומד דמי מ"מ כיון שלא עמד לפוש
בר"ה

חורי כרמלית לאו ככרמלית דמו בפרק כיצד משתתפין (דף פ"ז) פריך מהא דתניא אמת המים העוברת בין החלונות וכו' ותהוי כחורי כרמלית אביי בר אבין ורבי חנינא דאמרי תרוייהו אין חורין לכרמלית רבינא אמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית ה"מ בסמוכה וכו' וכתב הרא"ש דהכי הלכתא דאין חורין לכרמלית אף על גב דרבינא בתרא הוא וקאמר אפילו תימא יש חורין וכו' רבינא נמי לא פליג אהא בהדיא אלא דקאמר דאפילו יש חורין לכרמלית אית לן שינויא אחרינא עכ"ל ולפע"ד לא היה צריך לזה דהא רש"י פירש להדיא דהא דפריך ותהוי כי חורי כרמלית אינו אלא לאביי דחורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו אבל לרבא דחורי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו ל"ק מידי דהא אקילו בה רבנן דליהוי בה מקולי רשות הרבים ומקולי רשות היחיד וכיון דאנן קי"ל כרבא לגבי אביי אם כן דין חורי כרמלית כדין חורי רשות הרבים וכן פסק הרב רבינו אשר בפרק קמא דשבת (דף ק"ע ע"א) דהלכתא כרבא דחורי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו ואף רבינא מודה דלרבא חורי כרמלית לאו ככרמלית נינהו ואליבא דאביי הוא דקאמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית כי היכא דיש חורין לרשות הרבים ופשוט הוא:

אויר כרמלית אינה תופסת אלא עד עשרה וכו' בפ"ק (דף ז') ובפרק הזורק (דף ק') פסקו הפוסקים הלכה כרב חסדא ורבא דמשפת מיא משחינן עשרה וכל השטח המלאה מים הרי הוא כקרקע עבה ודלא כרב הונא דאמר מארעא משחינן וה"ש רבינו הלכך הנוטל מע"פ המים ט': **בור** העומד בכרמלית וכו' כך כתב הרב רבינו משה בר מיימוני בפי"ד ואע"ג דרש"י (בדף ז') כתב דהאי מקום פטור כי היכא דברשות הרבים הוי האי בור מקום פטור כיון שאין בו ד' ה"נ בעומד בכרמלית דלא חמיר כרמלית מרשות הרבים מכל מקום להרמב"ם אמרינן גבי כרמלית מצא מין את מינו וניעור וכ"כ הר"ן ע"ש אחרים:

מקום פטור הוא דבר שאין בו ארבע' על ארבע' וכו' פירוש כשעומד ברשות הרבים אבל בעומד בכרמלית דין כרמלית עליו ומדברי הרב המגיד נראה שמפרש בדברי הרמב"ם דדוקא בבור וחריץ שאין בו ארבע' כשהוא בכרמלית ה"ה ככרמלית אבל בעמוד שאינו רחב ארבע' והוא בכרמלית הוי מקום פטור. ונ"ע דכיון דטעמא הוי משום דמצא מין את מינו וניעור מה לי בור מה לי עמוד והכי משמע ממ"ש הר"ן דאחרים חולקים על פירוש רש"י דאף בדבר מסויים כשעומד בכרמלית ואינו רחב ארבע' אינו מקום פטור אלא כרמלית היא. הבית יוסף הביא דברי הרמב"ם שכתב בדין עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד וכו' דדין זה איתא בפרק חלון (דף ע"ח) וכתב על זה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו נראה דקשיא ליה דאף על פי דאינו תופס גירסת הרמב"ם ופירושו מכל מקום הוה ליה לכתבו ע"פ גירסת רש"י ופירושו ולמה השמיט דין זה ולא כתבו כלל ומכל מקום אין קושיא זו על רבינו לבדו דגם הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים לא כתבוהו ולפע"ד נראה דהטעם הוא שתופסים גירסת רש"י ופירושו והלכה כרב אשי דאפילו יתד אחד דגבוה שלשה אינו ממעט לרחבו מאי טעמא דתלי ביה מידי ואצ"ל בפחות משלשה דבגגה דעמוד הוא חשיב ולא ממעט ואפי' מלאהו כולו ביתדות לא נתמעט רחבו בכך והשתא ודאי כיון דבכל גוונא הוי רשות היחיד לא היה צריכין הפוסקים להזכיר דין נעץ בו יתד אלא כתבו בסתם עמוד גבוה עשרה ורוחב ד' הוי רשות היחיד ומסתמא משמע בין נעץ בראשו יתד ובין לא נעץ כלל ובין נעץ וגבוה שלשה ובין אין בו ג' ובין נעץ יתד אחד ובין מלאהו כולו יתידות גם בהגהת אשירי' משם א"ז פסק כרב אשי דבכל ענין הוי רשות היחיד:

שמו מן התורה אין חיוב וכו' בפרק קמא דשבת (דף ו') ובריש פרק הזורק: **ומ"ש** אבל דבר שהוא מקום פטור וכו' ובלבד שלא יוציא מרשות היחיד למקום פטור ויעבירנו דרך מקום פטור לרשות הרבים

דרכי משה

(ג) וע"ל סי' שנ"ה דלפי סברא זו אין מקום פטור האידנא דאין לנו רק כרמלית: (ד) כתב בא"ז דמתירין פני ביראות אפי' בח"ל ודוקא אם הלך ללמוד תורה וכיוצא בו לדבר מצוה וכגון שצריכין למי גשמים דאיכא דחק של מים דלא שכיחי מיא והאריך שם בדיני פני ביראות:

וכן

פרישה

סי' שמו (א) **ובלבד** שלא יוציא מרה"י למקום פטור כו' עיין מ"ש ב"י ז"ל ובספרי ישן מצאתי כתוב ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור ויעבירנו כו' עד ולפי גירס' זו הוא כעין הדין הנזכר בסמוך (ר"ל שם בגמרא פ"ק דשבת סוף דף ס') ובלבד שלא יטול מבעה"ב ויתן לעני וכו' עכ"ל ודבריו צריכין ביאור דמ"כ מ"ש האי בבא

מלינן

חדושי הגהות

שמה א רב אשי אמר אפילו תימא וכו' רבינא אמר וכו' כ"ה בגמרא אבל גירסת הרי"ף והרא"ש כמ"ש הב"י:

כתב

דרך מקום פטור לר"ה או איפכא וכן העומד ברה"י ומוציא או מכניס או מושיט וזורק לר"ה דרך מקום פטור או איפכא חייב וכן לא יעמוד אדם עליו ויקח הפץ מיד מי שעומד בר"ה ויתננו לעומד ברה"י או איפכא ואפילו אם מקום הפטור בין רשויות דרבנן כגון ב' חצרו' שלא עירבו אסור לעמוד עליו להחליף מזה לזה להכנים לבית מן התורה אין חייב אלא במעביר ד' אמות בר"ה וחכמים אסרו להעביר ד' אמות בכרמלית גזירה אטו ר"ה וקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה מן התור' הוי רה"י וחכמי' אסרו לטלטל בו אלא ד' אמות אטו ר"ה ומ"מ מותר להוציא ממנו לכרמלית אחרת כגון בקעה העוברת לפניו אע"פ שהיא רה"י גמור מן התור' אע"פ שאסרו להוציא מרה"י לכרמלית הכא שרי שאם נאסר להוציא ממנו לכרמלית יאמרו עליו שהוא רה"י ויטלטלו בכולו ומוטב להתיר להוציא ממנו לכרמלית דמידי דלא שכיח הוא כדי שלא יבואו לטלטל בתוכו ממה שנאסר להוציא ממנו ואז יבואו לטלטל בכולו והוא מידי דשכיח ואם יטלטלו בו יבואו לטלטל בר"ה ומטעם זה אם יש גינה יתירה מסאתים ולא הוקפה לדירה ובקעה לפניה מותר לעמוד לפניה וליקח המפתח מן הבקעה ולסגור אותה ולהחזיר המפתח אליו :

מן

הרבים או איפכא כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו והיא ברייתא סוף (דף ה') המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר דמהלך כעומד דמי ואנן קי"ל כת"ק דמהלך לאו כעומד דמי וכיון דעביד עקירה ברשות היחיד והנחה ברשות הרבים אף על פי שהעבירו ברגליו דרך מקום פטור חייב ותנ"ה המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב אחד המוציא ואחד המכניס אחד המושיט ואחד הזורק : **ומ"ש** וכן העומד ברשות היחיד ומוציא וכו' משנה ריש פרק קמא דשבת פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור ואסיקנא בגמרא דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא ולפיכך אפילו עומד ברשות היחיד ומוציא בידו לרשות הרבים דרך אויר מקום פטור או איפכא דמכנים מרשות הרבים לרשות היחיד בידו או מושיט וזורק חייב : **ומ"ש** וכן לא יעמוד אדם עליו וכו' ברייתא שם (דף ז') אדם עומד על האסקופה נוטל מבעל הבית וכו'. והשתא קא השיב רבינו בהני שלשה בבות שלשה ענייני הוצאה והכנסה מרשות היחיד לרשות הרבים דרך פטור א' במעביר חפץ ברגליו דרך מקום פטור ב' בעומד במקומו ומעביר בידו על פני מקום פטור דבהני תרתי חייב חטאת ג' בעומד על גבי מקום פטור ונוטל מבעל הבית ונותן לעני או נוטל מעני ונותן לבעל הבית ובזה הוי פטור אבל אסור. ובמקצת ספרי רבינו גורסים בבבא ראשונה ובלבד שלא יוציא מרשות היחיד למקום פטור דרך רשות הרבים ותימה כיון דעביד עקירה ברשות היחיד והנחה במקום פטור למה יהא חייב במה שעובר ברגליו דרך רשות הרבים הלא קי"ל כת"ק דמהלך לאו כעומד דמי וב"י פירש לאסור משום דגזרינן שמא יעמוד לפוש והא ודאי ליתא חדא דלא נזכרה גזירה זו בתלמודא ולא בפסקי הגאונים ועוד מדכתב רבינו אחר בבא זו וכן העומד ברשות היחיד ומוציא וכו' חייב אלמא דבבבא ראשונה נמי חייב והאי איתא דבבא ראשונה פטור אבל אסור קאמר ה"ל לחבר בבא הראשונה עם האחרונה שהיא לא יעמוד אדם עליו וכו' דפטור אבל אסור היא אלא נוסחא זו מוטעת היא ולפי הדין מותר לכתחלה להוציא מרשות היחיד ולעבור ברגליו דרך רשות הרבים ולהניחה במקום פטור : גרסינן בגמרא אמר רבי יוחנן מודה בן עזאי בזורק דחייב ותניא נמי הכי ומביאו הרי"ף בפסקיו והביאו ה"ר יונה והרא"ש והר"ן דמדהביא להא דר"י אלמא דסבירא ליה הלכתא כבן עזאי דמהלך כעומד דמי ופטור ואינו חייב אלא בזורק והקשו עליו מן הסוגיא דפרק קמא דשבת ומפרק אלו נערות ועוד קשיא לי מדברי הרי"ף עצמו דבפרק המצניע תנן המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת ומוקי לה באסקופת כרמלית וטעמא דנח בכרמלית הא לא נח בכרמלית מיחייב מתניתין דלא כבן עזאי דתניא המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר ורב אלפס הביא לשם המשנה כצורתה דאלמא דסבירא ליה דהלכה כרבנן ולא כבן עזאי ואם כן היאך פסק כאן כבן עזאי ולכן נראה לי דמה שהביא הרי"ף בפ"ק דשבת הא דאמר ר"י מודה בן עזאי בזורק לא לפסוק כבן עזאי בא כמו שעלה ע"ד הגדולים אלא כדי לפרש דפלוגתייהו במהלך הוא דכיון דברייתא תני בסתמא לתנא קמא חייב ולבן עזאי פטור סלקא דעתך אמינא דפליגי בזורק ובקלוטה כמי שהונחה דמיא פליגי אבל במהלך לכולי עלמא פטור דמהלך כעומד דמי אבל מדרבי יוחנן שמעינן דבמהלך פליגי אבל בזורק אף בן עזאי מודה דחייב וכדתניא נמי הכי ואם כן במהלך נמי חייב כחכמים דהלכתא כוותייהו ולכן סברה הוא שהביא הרי"ף דברי רבי יוחנן שוב ראיתי דכבר פירש כן הב"י : **ואפי'** אם מקום הפטור בין רשויות דרבנן וכו' כך היא הסכמת הרא"ש בפרק כיצד משתתפין (דף קכ"ז) ודקדק רבינו לומר להכנים לבית כלומר דאילו להכנים מחצר לחצר כלים ששבתו בחצר ולא להכניסם לבית מותר להדיא אפי' בלא מקום פטור שכל החצרות רשות א' הן ואעפ"י שלא עירבו יחד מותר לטלטל מזה לזה כמ"ש בסי' שע"ב. כתב המרדכי פ"ק דשבת דאע"ג דים ובקעה תרי גווני כרמלית נינהו מותר לטלטל מזו לזו תוך ד' אמות וה"א פרק מי שהוציאוהו וכו' והוא ט"ס דליתיה התם אלא תלמוד ערוך הוא בפ' הדר בדף ס"ז דפריך התם לאחי דס"ד דסלע שבים אינו גבוה עשרה ואין מטלטלין לא מתוכו לים ולא מים לתוכו דאמאי לא יטלטל והא מכרמלית לכרמלית קא מטלטל וע"ש. וה"א להדיא בפרק המוצא תפילין (דף ק"א) בזמן שהמנעול למטה מעשרה דהוי כרמלית מביא מפתח מע"ש ומניח באסקופ' כרמלית למח' פותח ונועל ומחזירו לאסקופה וה"נ איתא פ"ק דשבת (דף ח') דקאמר הוא ועירובו בכרמלית וכו' :

מן

בר"ה הוי מוציא מרה"י למקום פטור דשרי מ"מ כיון דהא עמד בר"ה חייב גזרינן שמא יעמוד ובספר ישן מצאתי כתוב ובלבד שלא יוציא מרשות היחיד למקום פטור ויעבירנו דרך המקום פטור לרשות הרבים או איפכא וכן מצאתי בספר מוגה מיד גדול ולפי גירסא זו זהו כענין הדין הנזכר בסמוך ובלבד שלא יטול מב"ה ויתן לעני וכו' : **ומ"ש** וכן העומד ברה"י ומוציא וכו' בפ"ק דשבת (ה.) ת"ר המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר א"ר יוחנן מודה בן עזאי בזורק פירש"י חנות. רה"י פלטיא ר"ה סטיו ואצטבאות שהם כרמלית חייב הואיל ולא עמד בסטיו לפוש אין כאן הנחה אלא בפלטיא : ובן עזאי פוטר. דקסבר מהלך כעומד דמי וכתב הרא"ש והר"ן דמדברי הרי"ף שהביא להא דר"י משמע דס"ל דהלכה כבן עזאי והקשו עליו ודחו דבריו והעלו דהלכה כת"ק וכ"פ הרמב"ם בפי"ד דמהלך לאו כעומד דמי וכתב הרא"ש שכן דעת הר"י והביא ראיות לדבר ולפ"ז מוציא מרה"י לר"ה אפי' דרך מקום פטור חייב ול"נ לאפשר דהרי"ף נמי סבר דאין הלכה כבן עזאי ולא הביא הדיא דר"י אלא ללמד על דברי ת"ק דלא תימא ע"כ לא חייב ת"ק אלא בזורק אבל במוציא מודה דפטור קמ"ל דבזורק אפילו לבן עזאי חייב וא"כ ע"כ במוציא נמי (פטור) [חייב] ת"ק: **ומ"ש** וכן לא יעמוד אדם עליו ויקח חפץ וכו' כבר נתבאר בסמוך אדם עומד על האסקופה וכו' ובלבד שלא יטול מבע"ה ויתן לעני וכו': **ומ"ש** ואפי' אם המקום פטו' בין רשויות דרבנן בפרק כיצד משתתפין (פז) תניא אידך אמת המים העוברת בין החלונות וכו' במאי עסקינן וכו' אלא באנפיה ולהחליף והא כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני ר"ה ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו התם רשויות דאורייתא הכא רשויות דרבנן רבינא אמר כגון דעבד לה נסקי מפומא וכתב שם הרא"ש דף קכ"ו בפרק חלון כתב הרי"ף הא דאמר ובלבד שלא יחליפו אוקימנא בפ' כיצד משתתפין ברשויות דאורייתא כגון רה"י ור"ה אבל ברשויות דרבנן כגון כותל שבין שתי חצירות גבוה י' ואינו רחב ד' מותר לכתף ולהחליף וכן הלכה והרז"ה כתב דאשינויא דרבינא סמכינן ולא צריכינן לשינויי דחיקי דלעיל לפלוגי דרב דימי אדזעירי ולחלק בין רשויות דאורייתא לרשויות דרבנן והאריך בראיות ובסוף העלה ונראין דברי הרז"ה וכן דעת הראב"ד זכרונו לברכה עד כאן לשונו וכתב הרב המגיד בפט"ו גבי לא ימלא מן הספינה וכו' שדעת הרמב"ם שלא אסרו להחליף דרך מקום פטור אלא ברשויות דאורייתא דוקא וכן הורו גדולי המורי' אבל הרשב"א הסכים לדעת אחרים שאפילו ברשויות של דבריהם אסור להחליף וכתב ה"ר יהונתן בר"פ חלון על מ"ש הרי"ף דברשויות דרבנן כגון כותל שבין ב' חצירות שגבוה י' ואינו רחב ד' מותר לכתף ולהחליף משמע לן דוקא על גבי הכותל העומד תחת אויר הוא דמותר לכתף ולהחליף אבל בדרך חורין בכותל שהוא גבוה הרבה וכותל מקורה כלומר שהוא בין ב' בתים אסור לכתף ולהחליף מזה לזה אע"פ שאין ברוחב החור ד' אי נמי בכותל שבין ב' בתים שאינו גבוה יותר מי' טפחים אסור להשתמש עליה מזה ומזה אע"פ שאין ברחבה ד' לפי שהכותל נחשב' כאורי רה"י לזה ואורי רה"י לזה ואוסרין זה את זה ועוד דהא אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי וכאילו היא פחותה מי' לגבי נפשה ורשות שניהם שולטות בו אי נמי כיון שמקור' כמאן דמלי דמי וקרקע הבית נחשב כאילו היא שוה לאותו חור הכותל או לגובהה של כותל וכמו שיש בהם ד' טפחים רוחב דמי ואסור אפילו לכתף עליו עליו ע"כ. ורבינו סתם דבריו כדעת הרא"ש. ודקדק לכתוב להכנים לבית כלומר דאילו מחצר לחצר מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר שכל החצרות רשות אח' כמ"ש בסימן שע"ב : **מן** התורה אין חיוב אלא במעביר ד' אמות בר"ה וחכמים אסרו להעביר וכו' פשוט בפ"ק דשבת בברייתא' (ו.) וכתב שם המרדכי דאע"ג דים ובקעה תרי גווני כרמלי' נינהו מותר לטלטל מזו לזו תוך ד"א (א): **וקרפף** יותר מבית סאתים וכו' דהוי רה"י מימרא דר"י שם (ז.) ובפ' הדר (סז:) : **ומ"ש** שאסור לטלטל בו ד"א מדרבנן פשוט בכמה מקומו' מהם פרק עושין פסין בדף כ"ג ובפרק הדר דף הנזכר : **ומ"ש** ומ"מ מותר להוציא ממנו לכרמלית אחרת וכו' בפרק הדר דף הנזכר בהא דאר"י קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הזורק לתוכה חייב מיתיבי מדתניא סלע שבים גבוה עשרה ורחב ארבעה אין מטלטלין מתוכו לים ולא מן הים לתוכו פחות מכן מטלטלין עד כמה עד בית סאתים ואסקה רב אשי דקאי ארישא וה"ק גבוה י' ורחב ד' אין מטלטלין מתוכ' לים וכו' ועד כמה עד בית סאתים הא יתר מבית סאתים מטלטלין משום דכיון דאסור לטלטולי בכוליה שרו רבנן לטלטל מתוכו לים ומן הים לתוכו מ"ט דלמא אמרי רה"י גמורה ואתו לטלטולי בכוליה ומ"ש תוכו שכיח מתוכו לים ומן הים לתוכו לא שכיח ופירש"י טפי מבית סאתים אי אסרת מתוכו לים תוך ד"א אתי לתימר רה"י גמורה היא אפילו דרבנן ומטלטלין בכולה ומיעקרא אידך תקנתא דרבנן ובטלי הא מקמי הא. ומ"ש דאלים הך תקנתא טפי מהך. תוכו שכיחי וכי שריא ליה לטלטולי בגויה חזו ליה עלמא ומיחלף בר"ה. מתוכו לים לא שכיחי ולא גזרו רבנן במלתא דלא שכיח ואע"ג דבשאר רה"י לכרמלית גזור רבנן הנהו שכיחי אבל הני תרתי כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שכיח :

ומ"ש ומטעם זה אם יש גינה יתירה מסאתים וכו' כ"כ שם התוס' והרא"ש דף קכ"ב בשם ר"ת וכ"כ המרדכי בריש שבת וכ"כ בהגהות פט"ו מהל' שבת וגם ה"ה כתב בפ' הנזכר בשם הרשב"א שלזה הדעת נוטה וכתב עוד שמדברי הרמב"ם משמע שלא התירו אלא לים אבל אם קרפף יותר מבית סאתים סמוך לכרמלית שביבשה לא ואיני יודע מהיכן דייק שהרמב"ם סובר כן דאי משום שלא הזכיר אלא סלע שבים לישנא דברייתא נקט ואפשר דה"ה לכרמלית שביבשה כתב המרדכי בריש שבת דמשמע מהגמרא דכשתינוק מביא מפתח עמו מותר ליקח המפתח ולפתוח הפתח כיון דאין המשקוף בולט ד"א בר"ה הוי כר"ה אבל לאחר שנפתח המנעול צריך להסיר המפתח טרם שיפתח הפתח עצמו שהרי מה שיש מן הפתח ולפנים רה"י גמור הוא וכתב בהגהות פ"ק דשבת דאסקופות שלנו מה שיש

מן

דרכי משה

שמו (א) וכן משמע בסמוך מדברי רבינו הטור דמותר להוציא מכרמלית לכרמלית וכ"ה לקמן סימן שע"ב :

וב"ה

פרישה

מאינך ברייתא דכתב רבינו אח"כ וכן העומד ברה"י ומוציא דרך מקום פטור. וכן לא יעמוד אדם עליו ויקח חפץ מיד מי שעומד. וגם למה כתב הב"י שהוא כעין הדין הנזכר בלבד שלא יטול מב"ה כו' ולא כתב שהוא כעין מ"ש וכן העומד ברה"י ומוציא כו'. ונראה משום דל' רבינו שכתב ובלבד שלא יוציא מרה"י למקום פטור משמע ליה שיעמוד על עומדו במקום פטור ויושיט ידיו ממקום עומדו לר"ה ויניחנו שם וא"כ הוינו כעין שלא יטול מיד ב"ה ויתנהו לעני וכתבו רבינו אח"כ במ"ש וכן לא יעמוד אדם עליו ויקח חפץ מיד מי שעומד בר"ה כו' אלא שברישא מיירי שנוטלו מן הארץ ובסיפא איירי שנוטלו מיד חבירו ובמציעתא איירי שנכנס ברגליו לרה"י ולוקח משם חפץ ומוליכו ברגליו מרה"י דרך מקום פטור ויוליכנו לר"ה אלא שזהו דוחק דמאי שנא רישא דלוקחו מן הארץ ומ"ש סיפא דלוקחו מיד חבירו כיון שהוא עושה בשניהן העקירה והנחה לכן היה נראה לומר דמחולקים בזה דרישא מיירי במ"ש דעומד על עומדו

במקום

שמז מן התורה אינו חייב אלא כשעוקר החפץ מרה"י ומניחו בר"ה או איפכא אבל אם עקר חפץ מר"ה והכניסו לרה"י ונטלו חבירו מידו והניחו שניהם פטורין אבל אסורין לעשות כן אבל אם עקר חפץ מר"ה והכניסו לרה"י והניח לתוך ידו של חבירו או שנטלו מתוך יד חבירו בפנים והוציאו העומד בחוץ חייב והעומד בפנים פטור ומותר לעשותו לכתחלה ואין בו משום איסור שבת אלא שאסור לעשותו מפני שמכשיל את חבירו וגורם לו להוציא החפץ ולבא לידי חילול שבת :

שמח היה עומד ברה"י והוציא ידו מלאה פירות לחוץ בשוגג מותר להחזירה לאותה חצר ואסור להושיטה לחצר אחרת הוציאה במזיד אסור להחזירה אפילו לאותה חצר וה"מ שהוציאה מבעוד יום והניח' שם עד הלילה שאינו יכול לבא לידי חיוב חטאת אף אם ישליכם מידו אבל הוציאה משחשיכה מותר להחזירה שמא ישליכם מידו ויבא לידי חיוב חטאת · הא דבעינן עקירה מע"ג מקום שיש בו ד' על ד' והנחה עליו ויעקור מתחילה כדי להוציא ושיוציא כדרך המוציאן וכשיעורו וילך ד"א בלא עמידה באמצע וכן זרק מרה"י לרה"י ור"ה באמצע ונתכוין לזרוק שתים וזרק ד' לזרוק לתוך ד' ונתגלגל חוץ לד' או איפכא ומושיט מרה"י לרה"י דרך ר"ה וכמה צדדים שנאמרו בענין הוצאה והעברת ד"א לא נאמרו אלא לענין חיוב חטאת אבל איסורא איכא בכולהו ולכך אין רצוני להאריך בהם :

שמט כל אדם יש לו ד' אמות בר"ה שיכול לטלטל בהן ומודדי' אותן לו באמה שלו מרווחת ואם איבריו גדולים ואמתו קטנה שלא יספיקו לו ארבע אמותיו נותנין לו ד' אמות בינונית

מן הפתח ולפנים כשהוא נעול רה"י גמורה דהא אינו משקוף שבתקרה עליונות מתיר כל מה שלפנים ומה שיש חוץ לפתח אסור להכניס מעליו לפנים דליכא לדקדק הפתח בקורי שאין לנו קורי רחב ד' והמדקדק שמא יכול לעבור על ד"ת ואף אסור להוציא מעליו לחוץ דשמא התקרה ד' ואסור להוציא מדאורייתא לחוץ כתב בשבלי הלקט תשובה זו מצאתי בשם רש"י ור"ת כל בית שהוא פתוח לר"ה אסור להוציא ממנה שום דבר חוצה ולא להכניס לה מבחוץ אע"פ למעלה באסקופה והוא שיש לה על פתח הבית מקום גבוה מר"ה כדי שיהו בני ר"ה נמנעים מלדחוק מפתח הבית והיא אסקופה אדם עומד עליה נוטל מבע"ה ונותן לו ואמרינן עלה בגמ' מאי אסקופה כגון דלת שיש בה ד' טפחים על ד' טפחים ויש בגובהה ד' טפחים וא"ר יהודה באסקופת מבוי עסקינן אבל אסקופת בית פתוח לר"ה אסור דתניא היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ בשוגג אסור להחזירה ותניא אידך מותר להחזירה כאן באותה חצר כאן בחצר אחרת אסור כ"ש בר"ה ואם היה באסקופה ד' טפחים על ד' טפחים ולא יוכלו בני ר"ה ליכנס לתוכה הרי היא ככרמלית ות"ר לענין כרמלית אבל ים ובקעה וכו' אין נוטלין ונותנין לתוכה ואין מוציאין מתוכה לר"ה ולא לרה"י וכו' ואם היה זה כנגד זה אפילו י' בתים וגגים על פתחיהם לא מעלין ולא מורידין לענין איסור שבת שאין מועיל אלא עומק י' או גבוה י' או מחיצות שהעומד שבהם מרובה על הפרוץ אבל תקרה בלבד לא מעלה ולא מוריד (ב) הגע עצמך אם היה ר"ה מקורה יש בו הגהה של כלום אין לתקרה הגהה לענין איסור שבת זה מי שמוציא כלום מפתח הבית לחוץ או מחוץ לבית כ"ש אם מושיטין מזה הבית לבית שכנגדו או להעלות לעליות שום דבר שמא יהיו העליות על אותם הבתים ומעלין ומורידין מהם חפצים שהוא איסור הגלה מרשות לרשות ואל יעלה בדעתך שהעירוב מועיל במקום שאין מבוי כלל ואם יהיה אותו המבוי במקורה ע"פ פתחי הבתים גבוה או עמוק מר"ה אע"פ שיש בין בתים לר"ה נסרים עומדים כמו מחיצות ויש בהם עומד מרובה על הפרוץ הרי דינו דין מבוי מפולש שאינו ניתר אלא בפתח מכאן ולחי או קורה מכאן ואח"כ מערבין ואחר כל זה ניתר ורשות לכל זה שאמרנו הנך בבי דיציאות השבת פשט העני את ידו לפנים וכו' כ"ש המוציא חפצים מהבית שהוא רה"י ומקום שאולה לה ועל פתחה רשות אחרת ואם יהיו קורות או עמודים עומדים לצד הבתים הפתוחים לר"ה תחת אותם הקירוי שעל פתחי הבתים הרי אלו לא מעלין ולא מורידין וכי אמרינן שיירא שחנתה בבקעה וכו' מקיפים בקנים וכו' ל"ש אלא בבקעה שהיא עכשיו כרמלית והרבה דברים התירו לענין מחיצה אבל מרה"י לר"ה אפילו ע"י סטיו איסור גמור וכ"ש אם יהיה בין הקורות והעמודים שכנגד פתחי הבתים יותר מי"ע במקום שהוא שוה עם ר"ה לא עומק ולא גבוה ולא גדודיות ולא קרן זוית שהוא איסור ואין עירוב מועיל אלא במבואות שאינן מפולשין ובחצרות וה"ר אביגדור כ' בתשובה ועל אסקופתינו שאינן גבוהות מן הקרקע י' טפחים ולא רחבות ד' טפחים מותר להגביה המפתח בין הדלת לאסקופה ומקום פטור הוא אך לא להגביהו לפנים מן הדלת עכ"ל (ג) ול"נ בדברים אלו : כתב בכלבו סוף הלכות שבת שאין אדם יכול לעמוד בר"ה או כרמלית לנעול ביתו להכניס המפתח לפנים תחת הדלת או למעלה או מן הצדדין לפי שאפילו משהו אסור להכניס ולהוציא מרשות לרשות :

שמז מן התורה אינו חייב אלא כשעקר החפץ מרה"י וכו' עד סוף הסימן הכל פשוט בריש שבת במשנה ובגמרא : **ומ"ש** אלא שאסור לעשותו מפני שמכשיל את חבירו וכו' כ"כ שם התוספות והרא"ש והר"ן ואפי' אם העומד בחוץ א"י אסור מדרבנן מפני שנראה כשותפו לו על מנת להוציא וכתבו התוספות שאם החפץ של הא"י שרי והרא"ש אסר אפי' אם החפץ של הא"י שהרואה אינו מכיר אם הוא של א"י וכתבו רבינו בסימן שכ"ה :

שמח היה עומד ברה"י והוציא ידו וכו' בריש שבת (ג:) היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ תני חדא אסור להחזירה ותני חדא מותר להחזירה ואסיקנא הא והא בשוגג ול"ק כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת ופירש"י לאותה חצר · שהוא עומד בתוכה מותר להחזירה אבל לחצר אחרת הסמוכה לה אסור לזורקה וכדבעיא רבא מר"ב היתה ידו מלאה פירות והוציאה לחוץ מהו להחזירה אמר ליה לאותה חצר מותר לחצר אחרת אסור ומאי שנא התם לא אתעבידא מחשבתו הכא אתעבידא מחשבתו ופירש"י לא אתעבידא מחשבתו · שנתכוון לפנות מחצר זו הלכך לא גזרו אבל לחצר אחרת נתקיימ' מחשבתו וגזור דלמא זמנא אחריתי שדי להו לר"ה וכתב הר"ן בשם התוס' וה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א דהא דמשמע שאם הוציא במזיד אסור להחזירה אפי' לאותה חצר היינו דוקא כשהוציאה מבע"י שא"א לו לבוא לידי איסור סקילה אפי' אם ישליך הפירות בר"ה בשבת אבל אם הוציאה משחשיכה מותר להחזירה לאותו חצר שאם יקנסוהו להיות ידו מלויה שמא ישליך הפירות בארץ ויבא לידי איסור סקילה ולמדו כן מדא"ר ביבי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה וכ"ד הרא"ש וכתב שגם זו דעת הרי"ף שאע"פ שסתם ולא פירש סמך לו על מ"ש ההיא דהדביק פת בתנור דהתירו לו לרדות קודם שיבא לידי איסור סקילה · אבל מדברי רש"י נראה דאפי' הוציאה משחשיכה נמי אסור להחזירה ולא דמי להיא דהדביק פת בתנור דהתם אי לא שרינן לרדותה על כרחך תגמור אפיית הפת ויתחייב אבל הכא אי בעי נקיט לפירי בידיה ולא שדי להו לר"ה והרמב"ם דבריו סתומים כדברי הרי"ף והר"ן כתב עליו שדעתו כדעת רש"י ולפ"ז י"ל שמאחר שהרי"ף סתם דבריו כרש"י ס"ל דאסור בכל גוונא ולא כמו שפי' הרא"ש ורבי' סתם דבריו כדעת הרא"ש ודע דהא דאסרי' להחזירה היינו בהוציא ידו לר"ה למטה מי' דאילו למעלה מי' מקום פטור הוא והכי משמע בגמ' וכ"כ ה"ה בפי"ג ופשוט הוא והרא"ה נמי דלא נאמרו דברים אלו אלא במוציא לר"ה כדדייק ל' הרמב"ם ול' רש"י אבל במוציא לכרמלית לא גזרו דא"כ הוה ליה גזירה לגזירה :

שמט כל אדם יש לו ד"א בר"ה שיכול לטלטל בהם ומודדין אותם לו באמה שלו וכו' עד נותנין לו ד"א בינונים פשוט בפ' מי שהוציאוהו (מח) : **ומ"ש** מרווחת גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גופו ג' אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו מאי בינייהו ד"א מטומטמות א"נ ופירש"י דלר' יהודה הוו מטומטמות ולר"מ מרווחות אבל הרי"ף והרא"ש כתבו איפכא דלר"מ הוו מטומטמות ולר' יהודה הוו מרווחות וע"פ דברי הרי"ף והרא"ש כתב רבינו מרווחות דקי"ל

שמז מן התורה אינו חייב וכו' משנה וגמ' דפ"ק דשבת דהעומד בפנים פטור ומותר וכתב הרא"ש דר"ל דמותר משום איסור שבת אבל ודאי דעושה איסור כמה שמכשילו אלא דהאיסור זה לא איירי המשנה והגמרא וה"ה הגהות מרדכי והר"ן ז"ל · ודין א"י כזה נתבאר למעלה ריש סימן שכ"ה שע"כ אסור מפני הרואה ויפה כיון בש"ע לכתוב ספק דין זה בסתם פטור אבל אסור ואפילו היה א"י שקיבל החפץ מישראל והשמיט דין מותר הכתוב במשנה גם הרב רבינו משה בר מיימוני כמ"ש לא הזכיר לשון מותר אלא שלא עשה כלום וחברו חייב שברי עקר והניח :

שמח היה עומד ברשות היחיד והוציא ידו מלאה פירות לחוץ בשוגג וכו' פירוש לחוץ לרשות הרבים למטה מעשרה שאז יכול לבא לידי חיוב חטאת אם ישליכם מידו לר"ה כדמסיק ולהחזירם לאותו חצר שרי דלא גזרו שמא פעם אחרת ישליכם לרשות הרבים כיון דלא נתקיימה מחשבתו שנתכוין לפנות הפירות מחצר זו אבל להחזירם לחצר אחרת אסור דאי שרית ליה כיון דנתקיימה מחשבתו חיישינן דילמא זימנא אחריתי שדי להו לרשות הרבים ודוקא הוציא בשוגג אבל במזיד קנסוהו דאסור להחזירה אפי' לאותה חצר אלא תהא כך ידו פשוטה עם הפירות עד שתחשך כמ"ש : וה"מ שהוציאה מבע"י וכו' וכל זה מסקנא דגמרא בפ"ק דשבת סוף דף ג' :

שמט כל אדם יש לו ארבע אמות וכו' בפ' מי שהוציאוהו (דף מ"ח) תניא שבו איש תחתיו כתחתיו וכמה תחתיו גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר גופו שלשה אמות ואמה כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ויניח תחת מראשותיו מאי בינייהו איכא בינייהו ד' אמות מטומטמות ופרש"י לר"י מטומטמות ולר"מ גדולות דפשוט ידים ורגלים יותר מאמה הוא והרי"ף והרא"ש מפרשים איפכא לר"י מרווחות ולר"מ מטומטמות וכיון דר"מ ור"י הלכה כר"י א"כ מודדין לו מרווחות ואחריהם נמשך גם רבינו וכתב מרווחות אבל לפרש"י הלכה כר"י ומטומטמות דוקא ואע"ג דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב בפלוגתא דתנאים הוינו היכא דלא ידעינן הלכתא כמאן אבל הכא אפסיקא ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה והרמב"ם בפי"ב כתב בסתם דנותנים לו ארבע אמות ולא כתב לא מטומטמות ולא מרווחות נראה שהיה מסופק בפירוש זה וב"י מפרש דהרמב"ם סובר דבעינן מטומטמות ותימה דא"כ היה לו לפרש אלא כדפי' דהיה מסופק :

ומ"ש ומודדים לו באמה שלו ה"א התם דא"כ עוג מלך הבשן היכא יתיב :

ומ"ש ואם אבריו גדולים וכו' ה"א התם וכתב ב"י דממ"ש רבינו מרווחות גבי מודדין לו באמה שלו משמע דסבירא ליה דוקא במודדין באמה שלו בעינן מרווחות אבל ננס באבריו דמודדין לו באמה בינונית מטומטמות בעינן כדאמרינן בריש עירובין דכי אמרינן באמה בת ששה טפחים הוי עצבות ולא שוחקות ותימה דאם כן הוה ליה לרבינו לפרש חדוש דין זה שלא קדמוהו שום מחבר אבל הדבר פשוט דרבינו מילי מילי קתני תחלה כתב דין כל אדם כפי מה שהוא האדם גדול בענקים או קטן מאוד מודדין לו באמה שלו אידך כתב דלקולא אזלינן דמודדין לו באמה מרווחות שלא מטומטמות אחר כך כתב דין ננס באבריו אבל ודאי דאף לננס באבריו מודדין לו מרווחות דר' מאיר ור"י דפליגי בהא בסתמא תניא והלכה כתנא דאמר מרווחות בין ננס בין אינו ננס והא דאיתא בפ"ק דעירובין דאמה בת ששה טפחים מודדין בעצבות ולא שוחקות היינו בעלמא היכא דתני אמה בסתמא כגון גבי סוכה ומבוי אבל הכא הא קאמרינן בהדיא דמודדין מרווחות אבל בש"ע כאן ובריש סימן ש"ו כתב בסתם נמשך אחר דברי הרמב"ם אבל

דרכי משה

(ב) וכ"ה בהגהות מרדכי פ"ק דשבת דאסקופה רחבה ד' הוי רה"י גמור אף כשפתח נעול דהוא יש לה ג' מחיצות משמע דבלא מחיצות לאו כלום הוא אע"ג דיש תקרה עליה דבתקרה מיירי התם א"כ הגגין הבולטין לפני הבתים שלנו אינו מעלה ולא מוריד אלא תחת הגג יש לו דין הרשות שלפני הבתים בין אם הוא כרמלית או ר"ה : (ג) ואפשר דמיירי שאין לו משקוף כלל ולכן ליכא למיחש שקירויו ד' ולכן כתב סתמא דהאסקופה מקום פטור ואף לדברי הגהה דלעיל שרי או אפשר דפליג עלייהו וס"ל דאף האידנא מדקדקין בקירוי כדברי המרדכי עצמו שכתבתי ואע"ג דהמרדכי ס"ל דדין האסקופה כר"ה אפשר לומר דאיירי באסקופה שאינה גבוה ג' ולכן בטילה לגבי ר"ה אבל גבוה ג' אמרינן בהדיא פ"ק דשבת דהוי מקום פטור כל שאין עליה תקרה ד' : ע"ל

פרישה

במקום פטור ועושה עקירה ברה"י והנחה בר"ה · וקושיא איירי דאינו עושה העקירה דמ"מ וקאי מקן מיד מי שעומד בר"ה · ר"ל שהעומד בר"ה מניח החפץ בידו ונמצא שהעומד בר"ה עשה העקירה והעומד על מקום פטור מוליך החפץ בידו דרך פטור לרה"י ועשה הנחה ונמצא ליד העומד ברה"י שנמצא שהוא לא עשה אלא הנחה בלבד אפ"ה איסורא דרבנן איכא ברשויות דאורייתא וגזרו עליו אפילו במקום פטור כדי שלא יעשה ברשויות דאורייתא ומ"ש ב"י שהוא כמין הדין דבלבד שלא יטול מיד ב"ה ויתן לעני ג"כ לזה נתכוון הר"ק :

לא

אבל בהגה״ה לשם כתב כדברי רבינו דנותנים לו מרווחות ומשמע דאף נכנס באחריו נותנין לו מרווחות כדפי׳ ואפילו אם ת״ל דהדבר שקול אם רבי יהודה דהלכה כמותו סבירא ליה מצומצמות כפי׳ רש״י או מרווחות כפירוש הרי״ף והרא״ש ורבינו אנן נקטינן בעירובין כדברי המיקל בעירוב :

ואלו ארבע אמות מוסיפין עליהן אלכסונן וכו׳ שם (דף נא) קאמר תלמודא דילפינן מערי הלוים לרבנן דיהבינן לה פיאות לתחום שבת מדכתיב זה יהיה לכם מגרשי הערים כזה יהיו כל שובתי שבת א״ר אחא בר יעקב המעביר ארבע אמות ברשות הרבים אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן :

ומ״ש ומיהו פי׳ רשב״ם וכו׳ ורבינו תם פירש וכו׳ שם כתו׳ וכתב שם דבעמוד ארבע ברשות הרבים נמי פליגי רשב״ם ורבינו תם כי היכא דפליגי במעביר ולא ידעתי למה לא כתבו רבינו :

ומ״ש והרמב״ם חולק וכו׳ ואיני יודע וכו׳ ונראה ליישב דהרמב״ם דקדק מדלא אמר רב אחא בסתם הני ד׳ אמות הן ואלכסונן צריך וממילא הוה ידעינן דבפחות מכן אפילו משהו מותר מדלא קאמר הכי אלא אמר המעביר ד׳ אמות ברה״ר אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן אלמא דאתא לאשמעינן דלא תימא דאין כאן אלא שתי מדות תוך ארבע אמות מותר ארבע אמות חייב חטאת דליתא אלא שלש מדות הן תוך ארבע אמות מותר ארבע אמות אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן אבל פחות מכן פטור אבל אסור ולכן כתב הרמב״ם נמצא כאן שלשה מדות וכו׳ והרמ״ך השיג ואמר לא ידעתי מאין הוציא אלו השלשה מדות וכו׳ כמו שכתב בכסף משנה בשמו ולמאי דפי׳ ניחא ולפע״ד שכדברי הרמב״ם הוא העיקר והכי נקטינן גם בש״ע הביא דעתו :

ומ״ש לפיכך מותר לאדם וכו׳ פלוגתא דתנאי במשנה ריש פרק המוצא תפילין וכתב הרא״ש דאפסיקא הלכתא דשרי ליתן לחבירו וחבירו לחבירו ולא חיישינן לאוושא מילתא ודלא כהרמב״ן וע״ל בסוף סימן ש״ה :

ומ״ש ובלבד שלא יוציאנו מתחום שלו פירוש לא יוציא את החפץ שיש לו בעלים מתחום שלו ממקום שקנה שביתה דהיינו במקום שבעליו קנו שביתה שם וא״כ מאה מילין לאו דוקא קאמר או בחפץ של הפקר שאין לו תחום לפי שאינו קונה שביתה כלל דהשתא אפילו מאה מילין דוקא והוא הדין יותר :

שנ עומד אדם ברשות היחיד משנה בפרק המוצא תפילין סוף (דף צ״ח) ובגמרא מקשה עלה דהך משנה מסיפא דלא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים גזירה שמא יכנים הכלי אצלו ופרקינן בחפצים שצריכין לו פירוש משקין הללו צריכין לו במקום שהוא עומד ברשות היחיד גזרינן שמא יכנים אצלו אבל רישא דמטלטל שם חפצים שאין צריכין לו במקום שהוא עומד ברשות היחיד כגון מפתח וכו׳ לא גזרינן :

ומ״ש ובלבד שלא יעבירם ארבע אמות איכא למידק למה איצטריך ליה למימר האי ובלבד וכו׳ הא כבר ידעינן דאסור להעביר ארבע אמות ברשות הרבים ויש לומר דאתא לאשמעינן אפילו מעבירם ארבע אמות דרך מקום פטור למעלה מעשרה אי נמי מעבירם לפניו במקום שהוא עומד נמי חייב והכי משמע בגמרא :

לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין או ירוק ברשות הרבים משנה שם ומ״ש אפילו הוציא אמתו לחוץ בעיא שם ואסיקנא בתיקו ולחומרא :

ומ״ש אפילו הוציא פיו לחוץ כך היא דעת התוספות

בפרק

בינוניות שכל א׳ מהם ו׳ טפחים ואלו ד׳ אמות מוסיפין עליהן אלכסונן שיהו ה׳ אמות וג׳ חומשין ומיהו פרש״י שאין לו אלכסון אלא לאלכסון העולם אבל לריבוע העולם אין לו אלא ד׳ אמות ור״ת פירש שלכל צד יש לו ה׳ אמות וג׳ חומשין והר״ם במז״ל חילק שבתוך ארבע אמות מותר לטלטל מד׳ עד ה׳ אמות וג׳ חומשין פטור אבל אסור מכאן ואילך חייב חטאת ואיני יודע למה [א] אמר כשיעור האלכסון פטור אבל אסור כיון שנותנים אלכסון מותר בו לכתחלה לפיכך מותר לאדם לעקור החפץ מר״ה וליתנו לחבירו שאצלו בתוך ד׳ אמותיו וחבירו לחבירו שאצלו אפילו ק׳ מילין אע״פ שהחפץ הולך כמה מילין בר״ה שכל אחד לא יטלטלנו אלא בתוך ד׳ אמותיו ובלבד שלא יוציאנו מתחום שלו או כחפץ שלא קנה שביתה כגון שהוא הפקר שאינו קונה שביתה היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כגון שיש ביניהם שש אמות מביאין ואוכלים באמצע ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חבירו היו ג׳ ואמצעי מובלע ביניהם כגון שבין שתי החיצונים ח׳ אמות האמצעי מותר עם כל א׳ מהחיצונים כמה שד׳ אמותיו מובלעים בתוך שלו ושתי החיצונים אסורין זה עם זה :

שנ עומד אדם ברה״י ומוציא ידו לר״ה ומטלטל שם חפצים שאין צריכים לו שנוטלן מכאן ומניחן לכאן ובלבד שלא יעבירם ד״א ולא חיישינן שמא יביאם אליו הילכך יכול לעמוד בר״ה וליטול מפתח ברה״י ולפתוח שם וכן מרה״י לר״ה אבל לא יעמוד אדם ברה״י ויוציא ראשו לר״ה וישתה שם או איפכא אא״כ יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה דכיון שהוא צריך לאלו המים אנו חוששים שמא יביאם אליו אבל מותר לעמוד ברה״י או בר״ה ולשתות בכרמלית לא יעמוד אדם ברה״י וישתין או ירוק בר״ה או איפכא אפילו אם הוציא פיו ואמתו לחוץ

ורוקו

דקי״ל כרבי יהודה ומ״ש מרווחות גבי מודדין לו באמה שלו משמע דס״ל דע״כ לא פליג ר׳ יהודה אלא היכא דמשערין ליה באמה דיליה כי היכי דלא ניתיב בדוחקא אבל היכא דמשערין באמה בינונית ודאי דמצומצמות הוו כדאשכחן דכי אמרינן אמה בת ששה טפחים הוו עצבות ולא שוחקות כדאיתא בריש מסכת עירובין (ד.) אבל הרמב״ם בפרק י״ב מהלכות שבת לא כתב אם מרווחות הוו או מצומצמות אלא שכתב ומפי הקבלה אמרו שזה שנאמר בתורה שבו איש תחתיו שלא יטלטל חוץ למרובע זה אלא במרובע זה שהוא כמדת אורך אדם כשיפשוט ידיו ורגליו בו בלבד יש לו לטלטל ומ״מ יש לדקדק עליו שכתב כדברי ר״מ ותימה הוא למה פסק כר״מ לגבי ר׳ יהודה ואפשר שהוא מפרש שכדי לפשוט ידיו ורגליו הוו ד׳ אמות מצומצמות וכמו שפירשו הרי״ף והרא״ש וס״ל דכי אסיקנא בריש עירובין דבטפחים עצבות משחינן לחומרא מחילא הי״ל ד״א מצומצמות ודלא כר״י ודע שכתב ה״ה בפי״ב דהא דאמר רבא בפרק מי שהוציאוהו (מח.) מחלוקת להלך אבל לטלטל ד״ה ד״א ותו לא כלומר דחכמים דס״ל התם דיש לו ד״א לכל רוח דהיינו ח׳ על ח׳ דוקא להלך למי שיצא חוץ לתחום אבל לטלטל ד״א ותו לא ש״מ דלטלטל בבת אחת קאמר שאסור לטלטל מתחלת ח׳ ולהניח בסוף ח׳ אבל ודאי כיון שח׳ אלו מקומו הם מותר לו לטלטל בכל הח׳ ובלבד שלא יטלטל בבת אחת יותר מד״א ולזה הסכים הרשב״א ואין נראה כן מדברי הרמב״ם והרי״ף אלא אין מותר לטלטל אלא תוך ד״א דוקא וכך הם דברי רבינו. ואי הני ד״א יהבינן ליה לרוח אחת או לב׳ רוחות שיהיו לו ב׳ אמות לכל רוח יתבאר בסי׳ שצ״ו בס״ד : וכתב ה״ה בפרק י״ב שכתב הראב״ד שלא התירו לטלטל בתוך ד״א בר״ה אלא במקום הדחק ואינו מחוור אלא בכל גוונא מותר וכן דעת התוספות והרשב״א ז״ל :

ואלו ד״א מוסיפין עליהן אלכסונן וכו׳ בס״פ מי שהוציאוהו (נא.) א״ר אחא בר יעקב המעביר ד״א בר״ה אינו חייב עד שיעביר הן ואלכסונן ופירש״י הן ואלכסונן. ד״א וח׳ חומשי אמה דאמרן כזה יהיה כל שובתי שבת פיאות תן להם וגבי העברה ליכא לאיתב פיאות אלא כה״ג שנותנין להם שיעור אלכסונן דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול וכ״כ התוספות והרא״ש דף קי״ט בשם ר״ת וכן דעת הרמב״ם בפי״ב וכתב ה״ה שכן דעת הרשב״א : וכתבו עוד התו׳ והרא״ש שרשב״ם פירש דתלי בריבוע העולם שאם הוא מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד׳ אמות לאודייהו ואם העביר או זרק לאלכסון העולם מקרן מזרחית צפונית לקרן מערבית דרומית אינו חייב עד שיעביר ד״א הן ואלכסונן ורבינו כתב לרש״י דעת רשב״ם ולא ידעתי למה ואפשר דגרסינן כר״ש והוא רשב״ם אבל ראיתי לגאון מהרי״א ז״ל שנדחק לפרש דברי רבינו לרש״י שיבואו כפירש״י בגמרא ולא הבנתי דבריו :

והרמב״ם חולק וכו׳ בפי״ב וכבר הלין שם ה״ה בעדו ומ״מ כתב שמדברי הרשב״א נראה שכל שהוא פחות מד״א ואלכסונן מותר גמור הוא וכתב עוד שהראב״ד סובר דבמקום הדחק מותר הן ואלכסונן פחות משהו ושלא במקום הדחק אסור אפילו לטלטל בפחות מד״א וכמו שכתבתי בסמוך לדעתו ז״ל :

לפיכך מותר לאדם לעקור החפץ מר״ה וכו׳ משנה בפ׳ בתרא דעירובין (צט:) ר״י אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה ואוקמה רב אשי בחבית ומים דהפקר ומאן אמרו לו ר׳ יוחנן בן נורי דאמר ככסי הפקר קונין שביתה ואיפסיקא הלכתא במי שהוציאוהו (מו.) דלא כרבי יוחנן בן נורי. וכתב הרא״ש וז״ל כתב הרז״ה כיון דלא קי״ל כר״י בן נורי מתוך שמעת מינה דהלכה כר״י והרי״ף לא פי׳ ונראה מדבריו שאין הלכה כר׳ יהודה עכ״ל. ונ״ל מה שלא הביא הרי״ף משום דאיכא שלשה אוקמתות לאוקמת׳ דרבה ורב יוסף פשיטא דהלכה כרבנן ולאוקמתא דרב אשי כבר איפסיקא לעיל דנכסי הפקר אינם קונין שביתה עכ״ל הרא״ש ודעת הרמב״ם בפי״ב מה׳ שבת לפסוק כר׳ יהודה וכתב ה״ה שכן דעת הראב״ד והרז״ה (ב וע״ל סימן רס״ו מותר לאדם אחד להוליך פחות פחות מד״א) אבל הרמב״ן כתב שאין הלכה כר״י משום דאוושא מלתא ואפילו במוצא תפילין אמר כה״ג כ״ש לדברי הרשות עכ״ל וטעמא דהרמב״ן הוא משום דנהי דלענין נכסי הפקר לתחומין הלכה כר״י אבל לענין שיהא נותן לחבירו וחבירו לחבירו לא קי״ל כוותיה אלא כת״ק דס״ל שלא הקילו כן אפילו בתפילין משום דאוושא מלתא כדאיתא בגמרא :

היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה עד סוף הסימן משנה בפ׳ מי שהוציאוהו (מח.) :

כתב ר״י כת״ו מוליכו פחות פחות מד״א שאז״ל בכ״מ צריך ליישב בכל פחות מד׳ אמות שאם לא ישב אע״פ שעמד ולא הלך בכל פחות מד״א חייב שאע״פ שעמד הליכה אחת היא ואפילו בכרמלית או בשדה חייב מלקות מדרבנן כ״כ מר שר שלום בתשובה עכ״ל וגם הכלבו כ״כ מהאי דגרסינן בפ׳ כירה (מב) אמר רבינא הלכך קוץ בר״ה מוליכו פחות פחות מד״א ופירש״י מוליכו פחות פחות מד״א עד שיסלקנו לצידי ר״ה דאיסור דרבנן הוא משמע שלא התירו להוליך פחות פחות מד״א לכתחלה ובר״פ מי שהחשיך (קנג:) תניא בו ביום גדשו סאה ופירש״י בו ביום שעלו לעליית חנניה בן חזקיה וגזרו י״ח דברים וזו אחת מהם היתה כדאמרי׳ בפ״ק (יז.) נותן כיסו לא״י בו ביום גזרו שלא יוליכנו פחות פחות מד״א אם יש א״י וכתבו התוס׳ והמרדכי בפרק בכל מערבין (לד.) דלהוליך פחות פחות מארבע אמות גזרו נמי בין השמשות :

שנ עומד אדם ברה״י ומוציא ידו לר״ה וכו׳ משנה בפ׳ המוצא תפילין (צח:) עומד אדם ברה״י ומטלטל בר״ה בר״ה ומטלטל ברה״י ובלבד שלא יוציא חוץ לד״א ואף ע״ג דר״מ פליג ואמר לא יעמוד אדם בר״ה ויפתח ברה״י ברה״י ויפתח בר״ה כת״ק קי״ל והכי משמע בגמרא ומה שהתנה שיהיו חפצים שאין צריכין לו כלומר שאין צריכין לו במקום שהוא עומד כגון שנוטל מפתח שברשות אחר׳ ופותח שם בלועה רשות אחרת שא״צ למפתח ברשות שהוא עומד אבל חפצים שצריכים לו ברשות שהוא עומד אסור לטלטלם דחיישינן שמא ישכח ויתשכם אצלו וכתב כן מדתנן בההיא סירקא בתר הכי לא יעמוד ברה״י וישתה בר״ה ברשות הרבים וישתה ברה״י אלא א״כ הכניס ראשו ורובו במקום שהוא שותה ופריך בגמרא רישא רבנן וסיפא ר״מ כלומר דרישא קתני עומד אדם ברה״י ומטלטל בר״ה וכו׳ כרבנן דלא גזרי וסיפא קתני לא יעמוד ברה״י וישתה בר״ה וכו׳ כר״מ דגזר ושני רב יוסף בחפצים הצריכים לו ברה״י ופירש״י בחפצים הצריכים לו אפי׳ רבנן מודו דגזרינן בהו דמתוך שהוא צריך להם יכניסם אצלו הלכך משקים הללו צריכים לו וגזרינן וכתב הר״ן בפ״ק דשבת שכן דעת התוספות וה״ה כתב בפרק ט״ו שכן דעת הרשב״א ושכן נראה שהוא דעת הרי״ף אבל יש מפרשים דחפצים הצריכים לו היינו כלים נאים שהוא צריך להם אבל אם הם כלים שאינם נאים מותר לשתות בהם אע״פ שלא הוציא ראשו ורובו אלא שהושיט צוארו לבד וזה דעת הרמב״ם בפט״ו ונראה מדבריו דשאר טלטולין חוץ מתשתייה אפילו כלים נאים מותר לטלטל לפי שלא גזרו אלא בכלים נאים ובשותה בהם שהוא מקרבן לפיו וכ״כ ה״ה לדעתו ורבינו כתב כדברי רש״י : **אבל** לא יעמוד אדם ברה״י ויוציא ראשו לר״ה וכו׳ כבר נתבאר בסמוך : **ומ״ש** אבל מותר לעמוד ברה״י או בר״ה ולשתות בכרמלית שם פלוגת׳ דאביי ורבא ופסק כרבא :

לא יעמוד אדם ברה״י וישתין וכו׳ משנה בפ׳ בתרא דעירובין (צח.) : **ומ״ש** אפי׳ אם הוציא פיו ואמתו לחוץ שם (צט.) בעי רבא הוא ברה״י ופי אמה בר״ה מהו תיקו

חידושי הגהות

שמט [א] כתב מהרל״ח ז״ל כבר הליץ ה״ה בעדו ול״נ ליישב דברי הרמב״ם שר״ל כשמטלטל בריבוע העולם כי הוא מסופק אם אין נותנין אלכסון אלא כשמטלטל לאלכסון העולם כמו שמפרש הרשב״ם אבל כשמטלטל בריבוע העולם אין לו אלא ד״א ולכן כתב כשמטלטל בריבוע העולם עד ד״א מותר לטלטל לכתחלה ומד״א עד ה׳ אמות וג׳ חומשין פטור שמא יש לו אלכסון אבל אסור דשמא אין לו אלכסון כמו שפי׳ רשב״ם ומכאן ואילך חייב חטאת אבל כשמטלטל לאלכסון העולם אפשר דמודה הרמב״ם שמותר לטלטל לכתחלה עד ד״א וג׳ חומשין ולפ״ז אין לתמוה על דברי הרמב״ם וע״כ גם רבינו מודה בזה ע״כ : [ב] כ״ז הוא מר״ם.

כתב

ורוקו שנתלש מפיו ומובן לזורקו לא יהלך בו ארבע אמות בר"ה עד שירוק :

שנא **לא** יעמוד אדם בר"ה ויחבר ידו למזחילה שהוא צינור ארוך מונח לאורך הגג בתוך ג' טפחים סמוך לגג לקבל המים ממנה שכיון שהוא בתוך ג' סמוך לגג חשיב כגג ואסור בין אם הוא למעלה מי' או למטה מי' אבל מותר לקלוט מן האויר אפילו אם ידו תוך ג' למזחילה היתה המזחילה בולטת ג' מן הגג וכן סתם צינור שבולט ג' יכול לחבר ידו אליהם ולקבל המים וכגון שאין בהם ד' על ד' והן למטה מי' אבל אם יש בהן ד' על ד' או אפילו אין בהם ד' על ד' והן למעלה מעשרה אסור [א] :

שנב **הקורא** בספר על האסקופה ונתגלגל ראש הא' מהספר מידו ונשאר ראש הב' בידו גוללו אצלו אפילו נתגלגל

תוקו והרא"ש בפ' הנזכר אמתניתין דלא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י וכו' (קכח.) והתוספות בריש עושין פסין (כ.) כתבו דלפי דברי רש"י שם מותר להוציא ראשו לר"ה ולרוק דפיו הוי מקום פטור ולא דמי לפי אמה בר"ה משום דמי רגלים כיון שנעקרו מגופו שוב אין נחין כפי אמה אבל קשה מפ"ק דשבת · וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא נוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפ"ז אסור להוציא ראשו בר"ה ולרוק · וכתב הרא"ש בפרק במה אשה יוצאה דנהי דלא יעמוד בר"ה וישתין ברה"י וכן לא ירוק מודו כ"ע דה"ה בכרמלי' : **ורוקו** שנתלש מפיו וכו' משנה בפרק בתרא דעירובין (צח.) רבי יהודה אומר אף משנתלש רוקו מפיו לא ילך בו ד"א עד שירוק · ופירש"י משנתלש רוקו · משנתלש ונאסף לצאת לא יהלך ד"א כיון דלמשדייה קאי תשוי הוא ומשמע לרבינו דת"ק לא פליג אהא דאמר רבי יהודה אבל הרמב"ם סובר כפי' המשנה דפליג ולפיכך כתב ואין הלכה כר"י וכ"כ הרב המגיד בפי"ג :

שנא לא יעמוד אדם בר"ה ויחבר ידו למזחילה וכו' משנה בפרק בתרא דעירובין (צט:) קולט אדם מן המזחילה למטה מי' טפחים ומן הצינור מ"מ ושותה פירש"י מ"מ בין קולט בין מצרף ובגמרא קולט אין מצרף לא מ"ט א"ר נחמן הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי תנא אם יש בצינור ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות ודברי רבינו בזה הם ע"פ פירש"י דקולט אפילו למעלה מי' שרי והא דתני במתני' למטה מי' משום שריות' דצינור במצרף הוא דמצרף היינו שמחבר ידו לצינור לא שרי אלא דוקא למטה מי' דליכא למגזר באינו רחב ד' אטו רחב ד' משום שאפילו אם הוא רחב ד' כרמלית הוא כיון שאינו גבוה י' אבל למעלה מי' אסור לצרף אפילו אינו רחב ד' גזירה אטו רחב ד' דהוי רה"י כיון שהוא למעלה מי' : **ומ"ש** ומותר לקלוט מן האויר אפילו אם ידו לתוך ג' למזחילה פשוט שם בברייתא אבל הרמב"ם כתב בפט"ו עומד אדם בר"ה וקולט וכו' ובלבד שלא יגע בצינור או בכותל ויקלוט מעל גבן ואם נגע אם היה המקום שנגע בו למעלה מי' בפחות מג' סמוך לגג ה"ז אסור דהמלא כעוקר מעל הגג שהוא רה"י וכן אם היה בצנור ד' על ד' בין שהיה הצנור בתוך י' בין שהיה למעלה מי' וקולט ממנו מים הרי זה אסור ולמה אינו חייב מפני שלא נחו המים אלא הרי הם מחלים והולכים עכ"ל · והה"מ כתב הגרס' שגורס ופירשה על דעתו ומ"מ נראה מדבריו אלה שחלוק על שיטת רש"י בכמה דברים האחד דלדידיה לא משכחת לה איסור דאורייתא כלל בשום גוונא לפי שהמים אינם נחים · ב' דלמטה מי' יכול לצרף אפילו תוך ג' סמוך לגג · ג' דכשאין בו ד' על ד' אפילו למעלה מי' מותר לצרף :

שנב הקורא בספר על האסקופה וכו' משנה בפרק בתרא דעירובין (צז:) היה קורא בספר על האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו : ופירש"י כל ספריהם עשוין כגליון כעין ס"ת גוללו אצלו הואיל וראשו א' בידו ואוקמה רבה באסקופה רה"י ואפ"ה גוללו אלא מאחר שראשו אחד בידו לא גזרינן אטו כשנפל לגמרי מידו דהוי איסורא דאורייתא משום דבאסקופה נדרסת עסקינן כלומר דרגל הרבים עוברת דרך לה משום בזיון כתבי הקודש שרו ליה לגוללו ואותביה אביי מדתניא תוך ד' אמות גוללו אצלו חוץ לד' אמות הופכו על הכתב ואי אמרת באסקופה נדרסת עסקינן מה לי תוך ד' אמות מה לי חוץ לד' אמות אלא אמר אביי באסקופה כרמלית ור"ה עוברת לפניה עסקינן תוך ד' אמות דאי נפיל ומייתי לה לא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן חוץ לד' אמות דאי מייתי אתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן ומשמע דלא שרו אלא כאוגדו בידו אבל אם אין אוגדו בידו לא יחזירנו לאסקופה אע"פ שהיא כרמלית דמ"מ איסור שבות איכא וקי"ל כר"י דסבר דאיסור שבות עומד בפני כתבי הקודש כדבסמוך וכתב הרא"ש בשם הרז"ה דלא קי"ל כההיא ברייתא אלא כסתמא דמתני' ונתן טעם לדבריו ונ"ל שזהו דעת הרי"ף שכתב המשנה כצורתה לבד אבל הרמב"ם בפט"ו פסק כאביי ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן וכתב ה"ה ומתוך הסוגיא דדוקא כתבי הקודש אבל שאר דברים הכי נחו להו אסור אפילו תוך ד' אמות וכ"כ הרשב"א ז"ל אבל בהגהות אשיר"י כתב בריש שבת דהא דתנן נתגלגל הספר מידו גוללו אצלו לאו דוקא ספר אלא אפילו דבר אחר ורבא דלא גזר גזירה לגזירה עכ"ל ולדעת הרשב"א וה"ה קשה דה"ל גזירה לגזירה וצ"ע ומ"מ אין להקל ראש במה שהם החמירו (א ומשמע מדבריהם דאפילו בכרמלית אסורה בשאר דברים) :

היה

בפרק עושין פסין (דף כ) והרא"ש בפרק המוצא תפילין (דף ק"ל ע"ב) וב"י הביאו בקוצר וע"ש מבואר באורך :

ומ"ש ורוקו שנתלש וכו' משנה שם רבי יהודה אומר אף משנתלש רוקו מפיו לא יהלך בו ד' אמות עד שירוק ומשמע בגמרא דבתלושה להודיע אף על גב דלא ספיך ברוק להוציאו לחוץ למשדייה קאי ואין צריך לו' כיון דלמשדייה קאי משנתלש ואיכא לתמוה אמאי כתב רבינו ר"ה בלשון המשנה הלא כתב הרא"ש בפרק במה אשה דהך דלא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין או ירוק בר"ה לאו דוקא רשות הרבים דכ"ע מודו דה"ה בכרמלית ונראה דכיון דרבינו כתב דאין רצונו להאריך בענין הוצאה והעברת ד' אמות דאיסורא איכא בכולהו לכך לא דקדק לפרש כאן דה"ה בכרמלית כן הדין דהא פשיטא דאיסורא איכא בכרמלית כמו ברשות הרבים ומזה הטעם לא כתב רבינו הא דרבא בפ"ק דשבת סוף (ד' ח') דהמעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' בר"ה אע"פ שהעבירו דרך עליו חייב ולפרש"י והרמב"ם בפי"ב היינו לומר שהעבירו למעלה מראשו למעלה מעשרה דהוי מקום פטור ולפי ר"ת שבתוספות והגהת הרא"ש היינו שהעבירו לפניו מימינו לשמאלו וכו' אלא לפי שבכל ענין איכא איסורא לכ"ע · כתב ב"י דמ"ש רבינו ורוקו שנתלש מפיו וכו' משמע דמפרש דת"ק לא פליג אהא דקאמר רבי יהודה אף משנתלש וכו' אבל הרמב"ם בפי"ג לא כתב הך דרבי יהודה נראה דס"ל שאין דברי רבי יהודה הלכה וכ"כ ה' המגיד וכ"כ בפי' המשניות דת"ק פליג ואין הלכה כרבי יהודה ע"כ ול"נ דמ"ש דלרבינו ת"ק לא פליג אהא דאמר רבי יהודה לא ליתא דדוקא היכא דאר"י אימתי וכמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים כדאיתא ס"פ אלו וא"כ הכא דליכא לא אימתי ולא במה ודאי לאפלוגי אתא אלא דרבינו פוסק כרבי יהודה ועל פי דברי התו' (בדף ל"ט) בד"ה הוא סבר דת"ק הוי ר"מ דהוא סתם בר פלוגתיה דרבי יהודה והלכה כר' יהודה לגבי ר"מ ודעת הרמב"ם היא דהדתנא להא דר"מ בסתם הלכה כסתם משנה :

שנא לא יעמוד אדם בר"ה ויתחבר ידו למזחילה וכו' דברי רבינו בזה הוא ע"פ גירסת רש"י במשנה פרק המוצא תפילין (דף צ"ט) קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה ומן הצנור מכל מקום שותה פירוש קולט מן המזחילה אין אבל מצרף לא ומן הצנור מכל מקום שותה כלומר בין קולט בין מצרף · וז"ש רבינו לא יעמוד אדם בר"ה ויחבר ידיו למזחילה שזהו שאמרו בגמרא מצרף לא פי' שלא יצרף ידיו ויחבר סמוך למזחילה לקבל ממנה המים שכיון שהמזחילה הוא בתוך ג' טפחים סמוך לגג ה"ל לבוד לגג וכשמקבל ממנה המים חשיב כאילו קבלם מן הגג עצמו ואסור ולא מבעיא אם ראש המזחילה שמשם מקבל המים בידיו הוא למעלה מעשרה דפשיטא דאסור דהמזחילה עצמה רשות היחיד היא ומוציא המים מרשות היחיד לרשות הרבים אלא אפילו ראש המזחילה למטה מעשרה הוא דכרמלית היא אפילו הכי כיון דהיא מונחת לאורך הגג בתוך שלשה טפחים סמוך לגג חשיב כגג עצמו וכשם שהגג רשות היחיד הוא כך המזחילה רשות היחיד הוא ואסור לחבר ידיו וכו' : **ומ"ש** אבל מותר לקלוט מן האויר היינו רישא. דתנן קולט אדם מן המזחילה דפירוש קולט מן האויר והכא גם כן אפילו המזחילה שהוא קולט ממנה היא עצמה למעלה מעשרה ורחבה ארבעה ואם כן רשות היחיד היא אפילו הכי משתרי דאוירא מקום פטור הוא כך פי' רש"י להדיא אלא שמ"ש רבינו אפי' אם ידו תוך שלש למזחילה אינו מפורש בפירוש רש"י אלא שרבינו מפרש כך מדמחלק בין קולט למצרף ולא מחלק בקולט גופיה בין ידו תוך שלש למזחילה ובין ידו רחוק שלש מן המזחילה בעל כרחך כל קולט מן האויר משתרי אפילו ידו תוך שלש למזחילה מטעמא דפרישית אבל ה"ר יונתן כתב ע"ד פי' רש"י דלא אמרו קולט מן המזחילה אלא דוקא רחוק מן המזחילה שלשה טפחים אבל תוך שלשה טפחים הוי ליה כאילו חיבר וצירף ידיו לפי המזחילה :

ומ"ש היתה המזחילה בולטת שלשה מן הגג וכו' היינו סיפא ומן הצנור מכל מקום שותה פירוש בין קולט בין מצרף דכיון שסתם צנור בולט ראשו שלשה מן הגג וכן מזחילה אם היתה בולטת שלשה מן הגג מותר לצרף ידיו בהן דכיון דבולט שלשה מן הגג אינו חשוב כאילו קיבל מן הגג עצמו וגם כיון דאין בהן ארבע' על ד' וגם הן למטה מעשרה אם כן המזחילה והצנור הן עצמן אינן לא רשות היחיד ולא כרמלית ליכא למגזר בהו אטו רחב ארבע' על ארבע' דאפילו הוו רחבים ארבע' על ארבע' אכתי אינן אלא כרמלית כיון שהן למטה מעשרה ותרתי לא גזרינן אטו ארבע' על ארבע ואטו למעלה מעשרה אבל אי איתנהו ארבע' על ארבע' אלא דהן למטה מעשרה או אפילו אין בהן ארבע' על ארבע' והן למעלה מעשרה אסור דחדא גזירה גזרינן כך הוא הדין לפי גירסת רש"י והיא גירסת הרא"ש אבל גירסת הרי"ף והרמב"ם היא קולט אדם מן המזחילה למעלה מעשרה טפחים ומן הצנור ומכל מקום ושותה ובגמרא קולט אין מצרף לא וכו' וה"פ קולט מן המזחילה בין למעלה מעשרה טפחים בין למטה מעשרה טפחים ולא נקט ולמעלה מעשרה טפחים אלא משום דהא דדייקינן מיניה קולט אין צרוף לא היינו דוקא למעלה מעשרה : **ומ"ש** ומן הצנור ומ"מ כלומר לאו דוקא קולט מן המזחילה קאמינא דהוא הדין מן הצנור ומכל שאר מקום כגון מן הכותל נמי קולט ושותה אבל צרוף אסור בכולן דלא כפירוש רש"י דבצנור מותר לצרף ועוד יש חלוקים בין גירסת רש"י לגירסת הרמב"ם עיין בב"י וכש"ע כתב כדברי רבינו :

שנב הקורא בספר על האסקופה וכו' פסק כסתם משנה ודחי לאוקמתא דאביי דמוקי למתני' כברייתא דמחלק בין תוך ארבע אמות לחוץ לארבע אמות ומתני' בבן עזאי דמהלך כעומד דמי דכיון דלית הילכתא כבן עזאי לא דחינן סתם מתניתין ולא סמכינן על הברייתא אלא אפילו חוץ לד' אמות נמי

פרישה

פי' שנא (א) **לא** יעמוד אדם בר"ה ויחבר ידו למזחילה שהו' צינור ארוך מונח לאורך הגג בתוך ג' טפחים סמוך לגג לקבל המים ממנה כו' עיין לשון המשנה ורש"י וכוונת רבינו ועכשיו באתי להוסיף בביאור ולומר מ"ש רבינו שהוא צינור ארוך מונח לאורך הגג בתוך ג"ט כו' ר"ל אינו מרוחק מגובה הגג לצד מטה ג"ט אבל אין לפרש דר"ל שאינו בולט ג' שהרי קאי אמ"ש שהוא צינור ארוך מונח לאורך הגג אלמותו הנחה קאמר שהיא בתוך ג' · ועפ"ז מסיק וכתב שכיון שהוא בתוך ג' סמוך לגג ר"ל שאינו נמוך ממנו ג"ט אמרי' לבוד והוי כגג · ולפי שגם צינור מונח בתוך ג"ט סמוך לגג בגובה אלא שבולט מהגג פי' צינור רחוק מהגג ג"ט משא"כ במזחילה שסתם מזחילה אינו בולט מהגג ג"ט ותרתי בעינן לאיסורא דליהוי ואף שלפ"ז יהי' עיקר חסר מן הספר · דלמאי נקט טעם לאיסורא כיון שאינו רחוק מן הגג מגובהו ג' דהא זה אינו עיקר טעם לאיסור דהרי צינור ג"כ אינו רחוק בגובהו מהגג ג"ט אפ"ה מותר לצרף ועיקר הנ"ל כיון שאינו בולט ג"ט מהגג מ"מ ר"ל דרבינו נקט לשון משנה וגמרא · ומשנה וגמרא נקטה בקיצור וחלקו בין צינור למזחילה

חדושי הגהות

שנא א כתב מהרל"ח טעמא משום דכשהן למעלת מי' אפילו אין בהן ד' על ד' גזרו משום יש בו ד' על ד' דהוי רה"י ונמצא מוציא מרה"י לר"ה דאורייתא וכן אם יש בו ד' אפי' הוא למטה מי' אסור משום דהוי כרמלית ונמצא עתה מוציא מכרמלית לר"ה אבל אם אין בו ד' על ד' וגם הוא למטה מי' לא גזרינן דלא גזרי' אין בו ד' משום יש בו ד' דהא אפי' אם יש בו ד' אינו אלא כרמלית כיון שהוא למטה מי' ומשום כרמלית לא גזרינן וליכא למיגזר נמי אין בו י' משום י' דהא אפילו יש בו י' אינו אלא מקום פטור כיון דאין בו ד' ולמיגזר אין בו י' ואין בו ד' משום יש בו [י' ויש בו ד'] כולי האי לא גזרינן ואע"ג דהוו לצינור מחיצות גבוהות וא"כ אפילו הוא למעלה מי' ורחב ד' אינו אלא כרמלית כמ"ש סימן שמ"ה דכל שאין לו גבוה מחיצות אפילו הוא גבוה י' ורחב ד' אינו אלא כרמלית ומשום כרמלית לא הוי גזרינן אין בו י' משום יש בו י' כמ"ש דמשום כרמלית לא גזרינן צ"ל דאיירי שהצינור פתוחה לבית והוי רה"י כרה"י דמו ומ"מ צריך שתהא רחבה ד' כי היכי דלהוי עקירה מע"ג מקום ד' ע"כ : **שנב** א כ"ז מר"ם :

נתגלגל חוץ לד' אמות ואפילו בר"ה והאסקופה ברה"י והר"ם במז"ל כתב דוקא תוך ד' אמות אבל נתגלגל חוץ לד' אמות לא וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן היה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו הא' מידו עד שלא הגיע לי' טפחים התחתונים הקרובים לארץ גוללו אצלו הגיע לי' טפחים התחתונים אם הכותל משופע בענין שנח עליו אסור לגוללו אצלו וכדי שלא יעמוד בבזיון הופכה על הכתב ואם אינו משופע כל זמן שלא הגיע לארץ גוללו אצלו :

שנג **שני** בתים בשני צידי ר"ה והם של אדם אחד או של ב' ועירבו אם שניהם שוין מותר לזרוק מזה לזה ואם אחד גבוה מחבירו אסור לזרוק מזה לזה : זיז הבולט מן הכותל לר"ה למעלה מי' ויש בו ד' על ד' וחלון הבית פתוח לו משתמשין עליו

נמי גוללו ולא גזרינן אגודו בידו אטו היכא דנפל כוליה מידיה דאיכא חיוב חטאת בדגוללו אצלו דמכניס מר"ה לאסקופה שהיא רה"י ובחוץ לד' אמות איכא נמי מעבי' ארבע אמות בר"ה כי נפיל כוליה מידו אפ"ה כיון דאסקופה נדרסת היא איכא בזיון כתבי הקודש אי מנח לה התם ואע"פ דהסיפא בהיה קורא על ראש הגג ונתגלגל הספר מידו ונח בארץ עצמו דקאמר ר"ש גוללו אצלו שאין לך דבר משום שבות שעומד בפני כתבי הקדש קי"ל דאין הלכה כר"ש לגבי רבי יהודה אלא אסור לגוללו אצלו וכמ"ש רבינו בסמוך לא דמי אסקופה לקורא בגג דהתם ליכא בזיון כולי האי משום הכי היכא דנח בכותל משופע אי נמי דנפיל כוליה בארץ גזור רבנן אבל באסקופה הנדרסת לא גזור כלל באגדו בידו וכ"כ הרא"ש ע"ש הרז"ה וכתב ב"י שזהו דעת הרי"ף : **ומ"ש** והרמב"ם כתב דוקא תוך ד"א וכו' טעמו דפסק כאוקמת' דאביי וס"ל דמה שהקשה לאביי א"ה תוך ד' אמות נמי ניגזר דלמא מעייל מר"ה לרה"י לאו קושיא הוא דאה"נ דגזרינן בכה"ג אלא דמתני' דאיירי באסקופה שהיא כרמלית מיירי ולפנים מהאסקופה גם כן כרמלית ותלמודא דקמשני שינויא דחיקי באסקופה ארוכה וא"א לעולם בשאינה ארוכה וכו' והא תני בן עזאי היא וכו' הני שינויא ודאי דלאו הלכתא נינהו וכמ"ש הרא"ש ע"ש הרז"ה ולא אתא אלא לדחויי למקשה דאף לדידך איכא לשנויי הכי והכי אבל לפי האמת ל"ק ולא מידי דאיירי בדלפנים מן האסקופה נמי כרמלית היא כדפי' וכך מורין דברי הרמב"ם שלא הזכיר בסוף פרק ט"ו אסקופה כלל אלא כתב הקורא בספר בכרמלית ונתגלגל מקצת הספר לר"ה וכו' משמע דמיירי בקורא בספר ברשות שאינו כולו כרמלית וליכא לחוש לשם לחיוב חטאת אלא היכא דנתגלגל חוץ לד' אמות שאם ישמט כולו מידו ויעבירנו ד' אמות בר"ה כנ"ל ליישב לדעת הרמב"ם ואיהו ב"י פסק כדברי רבינו וכ"כ בש"ע ונראה דאף לרבינו אם קורא בכרמלית ונפל כוליה מידו לר"ה או קורא ברה"י ונפל כוליה מידו לכרמלית אסור לגוללו אצלו אפילו באסקופה הנדרסת דמ"מ איסור שבות איכא וקי"ל כרבי יהודה לאיסור שבות עומד בפני כתבי הקודש ולא שרי לגלול אצלו באסקופה הנדרסת אלא היכא דאגודו בידו וביוצא בזה כתב ב"י אליבא דאביי : **היה** קורא בו על הגג וכו' נראה דהיכא דלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים אפילו נח על כותל משופע גוללו אצלו כיון דלמעלה מעשרה מקום פטור הוא וכן אפילו הגיע לעשרה טפחים התחתונים ונח ע"ג כותל משופע אינו אסור אלא אם כן דהכותל משופע הויא רשות הרבים כגון שרבים מכתפים עליו דהשתא כיון שאם לא היה אגדו בידו אתא לחיוב חטאת אם היה גוללו אצלו גזרו בו אף כשאגדו בידו אבל אם אין רבים מכתפים עליו דהוי כרמלית מותר לגללו אצלו וכך כתבו התוספות בשם ר"י בפ"ק דשבת (דף ה) בד"ה בכותל משופע ולא ס"ל לר"י דט' מטמלמות דוקא הוי כרמלית אלא כל מט' ולמעלה אם אין מכתפים עליו הוי נמי כרמלית כדכתב הרא"ש וגם רבינו כתב כך בסימן שמ"ה ודלא כפרש"י והרמב"ם :

כתב הרב המגיד ומתוך הסוגיא משמע דוקא כתבי הקודש אבל שאר דברים מכי נחו ליה אסור אפילו תוך ארבע אמות וכך כתב הרשב"א ז"ל עכ"ל ותמיהו ב"י וצ"ע כיון דלאביי מיירי באסקופה כרמלית ותוך ארבע אמות לא אתא לידי חטאת ואפילו הכי בשאר דברים אסור למה אמרו שלא לאסור אלא בנחו הלא כיון דאינן כתבי הקודש אף בלא נחו אין להקל וכן אין להקל בזה לאוקמתא דרבה וצ"ע ואיהו לקמן בסימן שכ"ד משמע להדיא דאף בשאר דבר אין לאסור אלא בנחו ועיין במ"ש לשם בס"ד : **ומ"ש** בשם הגה"ת אשיר"י דאין לחלק בין ספר לדבר אחר הם דברי התוספו' בפ"ק דשבת אבל ב"י כתב דאין להקל ראש במה שהחמירו הרשב"א וה' המגיד :

שנג שני בתים בשני צידי רשות הרבים וכו' והא דמותר לזרוק בשוין היינו דוקא למעלה מעשרה דליכא איסורא משום הפסק רשות הרבים דלמעלה מעשרה ברשות הרבים אויר מקום פטור היא אבל למטה מעשרה אפילו בשוין אסור לזרוק דאע"ג דקי"ל דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי מ"מ איסורא מדרבנן איכא וה"א בפרק הזורק (דף צ"ז) ע"ש וכ"כ הרמב"ם וכ"כ רבינו לעיל בסימן שמ"ה : **ומ"ש** ואם האחד גבוה מחבירו אסור לזרוק מזה לזה שם בגמרא מפרש זימנין דנפל ואתא לאתויי ופירש"י דמתוך שצריך לאמן ידו מגבוה לנמוך או מנמוך לגבוה טריד בה ודילמא לא זריק על הגג ונפל לר"ה ואתי לאתויי ולהכי נקט ואתי לאיתויי דאילו משום נפילת ר"ה ליכא חיוב חטאת דמתעסק הוא אבל הוצאה דלא נתכוין לזרוק לר"ה עכ"ל פי' לפירושו דאם לא היה מתעסק בהוצאה איכא חיוב חטאת אע"ג דזרק למעלה מי' בר"ה דמקום פטור הוא מ"מ כיון דעביד עקירה ברה"י והנחה בר"ה אע"פ שהעבירו דרך מקום פטור חייב חטאת מדרבא דאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו חייב והא ודאי דאין לחלק בזה בין העברה להוצאה דבפרק המוצא (ריש דף צ"ט) מייתי מכך דרבא דאמרי בהעברה לדין הוצאה ולהכי פרש"י דמטעם מתעסק הוא אבל הוצאה פטור ולפיכך נקט דלמא נפל ואתא לאתויי · וכתב הרמב"ם בפט"ו דאף באינן שוין אינו אסור לזרוק אלא בגד וכיוצא בו שאם יפול יביאנו אבל כלי חרס וכיוצא בהן זורק עכ"ל ולמד כן מדין זיז דבסמוך וכן פסק בש"ע וכתב ה"ה ע"ש הרשב"א דאף דכרמלית עוברת ביניהם מותר בכל גוונא עכ"ל טעמו דלא גזרינן גזירה לגזירה וכן פסק בש"ע : **זיז** הבולט כו' משנה בפרק המוצא תפילין (דף צ"ח) זיז שלפני החלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת ומפרש בברייתא דהיינו דוקא שלא יהא הזיז יוצא לר"ה בתוך עשרה תחתונים שבר"ה דאם הוא בתוך עשרה תחתונים ה"ל כמוציא מרה"י לר"ה ועוד מפרש בגמרא דלא חיישינן דלמא נפל לר"ה מן הזיז ואתא לאתויי מר"ה לרה"י דלא התירו להשתמש אלא בכלים הנשברים כגון של חרס ושל זכוכית שאם יפלו משתברים דליכא למימר דלמא אזיל ומייתי להו ופירש"י דאף בכלים הנשברים לא שרי אלא בזיז רחב ארבעה דלא שכיחי למיפל כולי האי אבל בדלית ביה ארבעה דרובא נפלי מיחזי כמאן דשדי להדיא לר"ה · עוד תניא דאם יש זיז אחר למטה ממנו משתמש בו ובעליון אינו משתמש אלא כנגד חלונו בלבד ומפרש בגמ'

היה קורא בו על הגג וכו' ג"ז שם במשנה הנזכר היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לי' טפחים גוללו אצלו משהגיע לי' טפחים הופכו על הכתב ופירש"י י' טפחים התחתונים שבר"ה ר"י אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו ובגמרא פריך הופכו על הכתב והא לא נח כלומר ומגללו אצלו דאפילו שבות ליכא ומוקי לה בכותל משופע כלומר דכיון דבולט למטה נח על בליטתו ומתניתין כולה רבי יהודה היא וחסורי מיחסרא והכי קתני בד"א בכותל משופע אבל בשאינו משופע אפילו פחות מג' טפחים גוללו אצלו שרבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו משום דבעי הנחה על גבי משהו כלומר דאפילו נפל כולו מידו לא מחייב אא"כ נח ומש"ה השתא דראשו א' בידו דאפילו נח אינו אסור אלא מדרבנן כל היכא דלא נח לא גזרינן :

שנג שני בתים בשני צידי ר"ה וכו' בפרק הזורק (צז ·) וכפ' כילד משתתפין (פח) פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב והטעם שכשאחד גבוה מחבירו אסור גזירה דילמא מגנדר ונפיל ואתי לאיתויי וכתב הרמב"ם בפט"ו דכלי חרס וכיוצא בהם דאי מגנדרי מתברי מותר לזורקם וכתב ה"ה בשם הרשב"א שאם היתה כרמלית עוברת ביניהם כל הצדדים מותרים כלו' אפי' אחד גבוה מחבירו ונראה לטעמא משום דקי"ל כרבא דאמר בפ"ב דעירובין (לט ·) אמתני' דלא יעמוד אדם בר"ה וישתה ברה"י דבכרמלית מותר משום דהיא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה : **זיז** הבולט מן הכותל לר"ה משנה בפרק המוצא תפילין (צח) זיז שלפני החלון נותנין עליו ונוטלין הימנו בשבת ובגמרא האי זיז דמפיק להיכא אילימא דמפיק לר"ה ליחוש דלמא נפיל ואתי לאיתויי ושני אביי מאי נותנין עליו דקתני כלים הנשברים תניא נמי הכי זיז שלפני החלון היוצא לר"ה נותנין עליו קערות וכוסות ומשתמש בכל הכותל עד י' התחתונים כלומר שאם הוא בתוך י' טפחים של ר"ה אסור להשתמש בו ומשמע דאפי' אין בו ד' אע"ג דמקום פטור הוא אסור דכיון שהוא בתוך ר"ה וכו בו רבים ואסור להשתמש בו בעה"ב וא"כ מטעמא דמפרש בגמרא בסמוך דאין משתמשין בזיז שאין בו ד' אפילו הוא למעלה מי' ותו תני ואם יש זיז אחד למטה ממנו משתמש בו ובעליון אין משתמש בו אלא כנגד חלונו האי זיז היכי דמי אילימא דלית ביה ד' מקום פטור הוא ואפילו כנגד חלונו לא ישתמש ואי אית ביה ד' בכוליה כותל לישתמש אמר אביי תחתון דאית ביה ד' ועליון דלית ביה ד' וחלונו משלימתו לד' כנגד חלון משתמש דחורי חלון הוא דהאי גיסא והאי גיסא אסור . ופירש"י מקום פטור הוא · נהי דבמקום פטור הוא ומותר לכתף עליו בני ר"ה ובני רה"י מיהו תשמיש תדיר לא משתרו ביה דלא חזי לתשמיש ושכיחי כלים למיפל לר"ה ואע"ג דאוקימנא בכלים הנשברים ה"מ בדאית ביה ד' דלא שכיחי למיפל כולי האי אבל הכא דרובא נפלי מחזי כמאן דשדי להדיא לר"ה : חורי חלון הוא · כלומר זוית החלון והרחבתו הוא ולשון חורי דנקט משום דגבי שבת שייך למימר חורי ר"ה וחורי רה"י וכתבו התוס' והרא"ש דף קכ"א דמשמע מדברי רש"י דבאינו רחב ד' אינו משתמש אפילו בכלים הנשברים וברחב ד' משתמש בכלים הנשברים דוקא וקשה דא"כ אי זה שיעור נתן לזיז להשתמש עליו כלים שאינם נשברים כיון דברחב ד' אסור ה"ה ברחב ד"א דלענין שבת חשיב רשות ד' טפחים כמו ארבע אמות או יותר וגג העומד אצל רשות הרבים שאין לו מעקה יהא אסור להשתמש עליו בכלים שאינם נשברים לפיכך פירשו דברוחב ד' שרי אפילו כלים שאין נשברים וכי אוקימנא מתניתין בכלים הנשברים דוקא באינו רוחב ד' וכתב ה"ה שכן דעת הרשב"א אבל דעת הרמב"ם בפט"ו כדעת רש"י ורבינו סתם הדברים כדעת הרא"ש ועל מה שהקשו התוס' על פירש"י דא"כ גג שאין לו מעקה העומד אצל ר"ה יהא אסור להשתמש עליו כתב הריטב"א שאין זו קושיא כ"כ שלא נאמרו דברים אלו אלא בזיז הבולט באויר דרוחב ד"ט איננה הנחה חשובה לדבר שעומד באויר ולפיכך לא התירו בשום זיז להשתמש בכלים שאינם נשברים אבל בגג העומד לעצמו שהמשתמש שם עומד עם כליו במקום אחד הנחתו עומדת טפי וכל שהוא גג רחב ד"ט מותר להשתמש שם אפילו בכלים שאינם נשברים עכ"ל ומאחר שלא הזכיר רבינו דין שני זיזין זה למעלה מזה נראה שהוא סובר דכי תניא ואם יש זיז אחר למטה ממנו משתמש בו ובעליון אין משתמש בו אלא כנגד חלונו לאו למימרא דמשום דאיכא זיז אחר למטה ממנו הוא דאינו משתמש דכל מלתא תליא באם הוא רחב ד' או אינו רחב ד' כדמפרש ואזיל ולא תנא ואם יש זיז אחר למטה ממנו אלא לגלות לן דטעמא דאינו משתמש אלא כנגד חלונו הוא משום דלית ביה ד' שהרי בתחתון משתמש בכולן וא"כ ע"כ טעמא דאינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו אינו אלא משום דאינו רחב ד' ואילו לא הוה תני הכי אלא הוה תני זיז שלפני החלון נותנין עליו קערות וכו' ומשתמש בכל הכותל עד י' התחתונים ואינו משתמש בו אלא כנגד חלונו הוה משמע דבשום זיז אינו מותר להשתמש אלא כנגד חלונו ומש"ה איצטריך למתני ואם יש זיז למטה ממנו לאשמועינן דכשרחב ארבע' משתמש בכולו אבל הרמב"ם בפט"ו סובר דמשום זיז שלמטה ממנו הוא דאינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו לפי שהתחתון אוסר עליו וגם גרסתו הוא הפך מגירסת רש"י שהוא ז"ל גורס ה"ד אי דאית ביה ארבע' אפילו כנגד חלונו לא ישתמש אי דלית ביה ד' מאי איריא כנגד חלון אפילו בכותל כולו נמי אמר אביי תחתון דאית ביה ד' עליון דלית ביה ד' וחלונו משלימתו לד' וכו' ופי' ה"ה הסוגיא לדעתו וכתב ג"כ דברי הרשב"א ומהם מתבאר שגם הוא הולך בדרך הרמב"ם דטעמא דלא ישתמש הוא מפני שהם שני זיזין זה על זה ומ"מ כתב שיש חילוק בין הרשב"א והרמב"ם דלהרמב"ם זיזים אלו אוסרים זה על זה אפילו אינם זה כנגד זה ולדעת הרשב"א דוקא בזה כנגד זה ועוד חילוק אחר במה שאמרו נגד חלון עכ"ל כלומר שהרשב"א כתב היה התחתון רחב ד' והעליון אינו רחב ארבע' אם הוא כנגד החלון תוך ג' לחלון החלון משלימתו לד' והרי הוא כחורי רה"י ואם לא היה כנגד החלון אסור להשתמש עליו וע"כ לומר דמשמע מדבריו שהוא מפרש מ"ש אביי כנגד חלונו אינו נמשך למשתמש הכתוב אחריו ויהיה גזרת המאמר

פרישה

למזחילה משום שידוע היה שסתם מזחילה אינו בולט ג' וסתם צינור בולט ג' ויותר אלא שרבינו כשבא לכתוב דין צינור דמותר אפי' לגרף ממנה מפני שסתמ' בולט ג' הוסיף וכתב דה"ה אם אירע שהמזחילה בולט ג' שדינם שוה לצינור דמותר אפי' לגרף ממנה ועיין בר' יונתן שם ד' רכ"ב ע"א שכתב לפי שיטתו דגם אם היתה המזחילה בולט ג' ויותר דאסור לגרף ממנה מפני דהמזחילה שלמה היא רחב' ד' ואף אם המזחילה היא נמוכה מן הגג כרנה י"ג היא אגד רה"י והבליט' מושכ' בחורי רה"י. נ"ל דרש"י לא ס"ל הכי מדכתב להתיר כשהמזחילה בולט ג' ור' יונתן לא כתב הכי אלא מפני שק' לו למה נקט תנא דמתניתין היתר בצינור משום דבולט ג' ויותר מהגג ולא נקט היתר במזחילה כשבולט ג' ומש"ה כתב שנ"ל דאסר משום דהוי כחורי רה"י פ"ש · ורבינו שכתב היתר במזחילה כשבולטת כג"ט ממילא מוכח דלא ס"ל דהוי כחורי רה"י והקושיא דר' יוחנן לא קשיא ליה לרבינו שהרי כתב מסתם צינור בולט ג' שממילא מוכח דמזחילה מסתם מזחילה אינו בולט ג' וא"כ י"ל דנקט דמתניתין מוכחת דמילתא נקט וק"ל · ואין להקשות דרבינו דהש"מ מ"ש דבלמעלה מי' אסור אפ"ג

עליו בכל מיני כלים ובכל מקום אפילו שלא כנגד החלון אם אין בו ד' על ד' אין משתמשין עליו אלא בכלים שודאי ישברו אם יפלו אבל לא באחרים שאנו חוששין שמא יפלו ויביאם אליו ואם החלון משלימו לד' מה שממנו לפני החלון משתמשין עליו בכל מיני כלים שלא כנגד החלון אין משתמשין עליו אלא בכלים הנשברים : (א ואם היו ב' זיזין זו למעלה מזו והם של ב' בני אדם יתבאר בסימן שע"ג) :

שנד (א) **בור** בר"ה וחוליא סביבו (א) אם עומד בתוך ד"ט לרה"י מותר למלאות ממנו לרה"י אפילו אין החוליא גבוה י' ואם הוא רחוק ד' מרה"י אין ממלאים ממנו אא"כ תהא החולי' גבוה י' : **אשפה** ברה"ר שגבוה י' ורחבה ד' אם היא של רבים מותר לזרוק לה מרה"י הקרוב לה ואם היא של יחיד אסור :

גזוזטרא

המאמר כנגד חלונו משתמש אלא כנגד חלונו הוא עומד בעצמו והוא תנאי ומלת משתמש לבדה הוא גזרת מאמר וה"ק אם הזיז יוצא מכנגד חלונו או מתוך ג' סמוך לו דכל פחות מג' כלבוד דמי משתמש בו כלומר בכולו דכיון דחלונו משלימתו לד' מה שמן הגדדין ה"ל כחורי חלון דהאי גיסא ודהאי גיסא כלומר אבל כשהוא יוצא מגדדי החלון כלומר חוץ לג' סמוך לחלון אסור דתו לא אפשר לחלון להצטרף עמו להשלים ובריית' דתני אינו משתמש בו אלא כנגד חלונו ה"פ אינו משתמש בו אא"כ יוצא מכנגד חלונו או מתוך ג' סמוך לה אבל הרמב"ם מפרש דכנגד חלונו משתמש בו הכל הוא גזרת המאמר וכפשטא דשמעתא כלו' שאינו משתמש בזיז אלא בחלק שהוא כנגד חלון אבל בזה שהא' מרחב יותר מהחלון לצדדין אינו משתמש בו ואפשר שנדחק הרשב"א בפי' זה כדי ליישב מאי דאמר אביי דחורי חלון הוא דלדידיה שפיר מיקרי חורי חלון וכתב ה"ה בשם הרשב"א דאפילו היו כמה זיזין לאדם אחד משתמש בכל הכותל ופירוש אם יש שם זיז אחד לאדם אחד ואפשר שאף רבי' לכך נתכוין עכ"ל וכ"כ הריטב"א וכתב ומ"ל כשאין בעלים אחרים לתחתון ואעפ"כ הזיזין הבולטין מן הכותל כלפי ר"ה אינם שלו דבזכות בני ר"ה עומדים והוי דמדינא דאורייתא אין אויר ר"ה עולה עד לרקיע כל אותם הזיזין שלהם הם ויש רשות לכל אחד מבני ר"ה להשתמש בהם וכשיש שני זיזין זה למעלה מזה בני ר"ה משתמשין בתחתון ומניחין העליון לבעל החלון וכן כשאין בו אלא זיז אחד הרי הוא לבני החלון שמשתמשין תדיר בו וכתב עוד ה"ה בשם הרשב"א שאם היה דף אחד לבדו יוצא על אויר כרמלית כל שהוא גבוה י' מתיר בין רחב בין קצר ואפי' כלים שאינם משתברים שאין גוזרין בכרמלית ובזה יודה רבינו ועיקר עכ"ל וכ"כ גם התוס' בפרק הזורק (צח) :

שנד בור בר"ה וחוליא סביבו וכו' משנה בפרק ב' דעירובין (צט:) בור בר"ה וחוליתו גבוה י' חלון שעל גביו ממלאין ממנו מים בשבת ובגמ' במאי עסקינן אלימא בסמוכ' למה לי חוליא י' א"ר הונא הכא במאי עסקינן במופלגת מן הכותל ד' וטעמא דאיכא חוליא י' הא ליכא חולי' י' קא מטלטל מרה"י לרה"י דרך ר"ה ורבי יוחנן אמר אפי' תימא בסמוכה הא קמ"ל דבור וחולייתו מצטרפין לי' ופירש"י ל"ל חוליא י' בור גופיה רה"י וי' עמוקה והרי אין ר"ה מפסקת בינתיים כלומ' דכיון שהפסק שבין הבור והכותל אין בו ד' לא חזי לתשמיש בני ר"ה ואם כן ה"ל מקום פטור וכתב הריטב"א ואף על גב דמשמע במסכת שבת דתל בר"ה שאין בו ד' לא הוי מקום פטור אלא בשהוא גבוה ג' שאני הכא דכל הפסק פחות מד' בין בור וכותל לא דרסי ליה רבים כלל וכיון שכן אע"פ שהוא סמוך לר"ה מקום פטור הוא ככ"ת שאין בו ד' שהוא גבוה ג'. במופלג' מן הכותל ד' טפחים פי' דהשתא לא הוה מקום פטור אלא או ר"ה או כרמלית כקרן זוית הסמוכה לר"ה וכתב עוד הרשב"א וא"ת ואפילו במופלגת למה לי גבוה י' דהא דכיון דאגדה בידו כי מייתי לה מרה"י לר"ה כתי אפילו שבות ליכא כדאיתא בסוף פירקין וי"ל כי דרך המשלשל דלי מלמעלה על הבור כי כשמוציא הדלי מן הבור ומושכו להביאו אצלו שהוא נח באמצע האויר ומכין דמגנדר ליה דלי ונפל באמצע ונח בקרקע וכאילו הוא אינו מעמידו כלל מחמת כובד' דה"ל כמי שאין אגדו בידו ומש"ה בעינן שתהא סמוכה לכותל כדי שיהא המקום שבנתיים מקום פטור או שתהא החוליא גבוה י' דמסתמא לא מגנדרא ליה כולי האי עד שתנוח בקרקע ומסיק ליה מן האויר ואזיל עכ"ל ואמאי דאמר רבי יוחנן והא קמ"ל דבור וחוליתו מצטרפים לי' פירש"י ומתני' לא כדס"ד דתהוי חוליא עשר' לבד מבור אלא ה"ק בור בר"ה וחוליתו ושך הכל גבוה י' מקרקעית הבור רה"י הוי וממלאין ממנו לחלון כלומר משום דממלא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור דכל למעלה מי' בר"ה מקום פטור הוא :

אשפה בר"ה וכו' משנה וגמרא שם : **ומ"ש** דשל יחיד אסור נתנו טעם בגמרא משום דיחיד עשוי לפנות אשפה שלו ויבואו לשפוך שם כדרכן ונמלאו שופכין בר"ה · וכתב ה"ה בשם הרשב"א דהא דלא חיישי' שמא יתגלגל מה שישליך בתוכה וילך ויטלנו כדחיישי' בב' בתים שבשני צידי ר"ה לפי שאין מטילין לאשפה כלי אשר חפץ בו אלא כלים או שברי כלים :

גזוזטרא

בגמרא דמיירי בדלית ביה ארבעה בתחתון אבל בעליון לית ביה ארבעה וחלונו משלימו לארבעה כנגד חלונו משתמש דחורי חלון הוא דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור ולפרש"י ליכא התירא להשתמש בזיז בכלים שאינן נשברים והקשו התוספות והרא"ש דא"כ איזה שיעור נותן לזיז להשתמש עליו כלים שאינן נשברים וגג שאין לו מעקה העומד אבל ר"ה יהא אסור להשתמש בכלים שאינן נשברים דילמא נפלי ואתא לאייתינהו הלכך נראה לר"י לפרש דברחב ארבעה שרי לאשתמושי ביה אפי' כלים שאינן נשברים ובאינו רחב ארבעה לא שרי אלא כלים שאינן נשברים ובשני זיזים דמשתמש בלמטה היינו ברחב ארבע' דמשתמש אף בכלים שאינן נשברים אבל בעליון דאין בו ארבעה אין משתמש דמיירי בדלית ביה ד' ואסור להשתמש בכלים שאינן נשברים אבל כנגד חלונו משתמש בכן שהחלון משלימו לד' וכך הם דברי רבינו אלא שצריך עיון למה לא כתב דין שני זיזין זה למטה מזה ונראה ליישב דרבינו ראה שהתו' הקשו דלמה ליה למיתני תחתון בדלית ביה ד' דמשתמש בו דמעליון שמעינן ליה דשרינן כנגד חלונו משום דחלון משלימתו לד' · וי"ל דאיצטריך לאשמעינן בתחתון אע"ג דלא ניחא תשמישתיה דהא איכא עליון דמפסיק עכ"ל הסתא כיון דהוצרכו לתרץ למה אצטרך ליה למיתני תחתון · לכך קיצר רבינו ולא כתב דין תחתון דמדכתב בסתמא דכיש בו ארבעה משתמש בכל מיני כלים ובכל מקום משמע דאפילו בתחתון כן הדין וכ"י פי' מה שפירש ע"ש . והרמב"ם היה גורס גירסא אחרת וכש"ע פסק כמותו וגם הוא תופס פירש"י דאין משתמש בזיז אפילו יש בו ד' אלא בכלים הנשברים ומה שהקשו התוספות מגג שאין לו מעקה תירץ הריטב"א ויישבו בטוב טעם ומביאו ב"י וכך פסק הרב בהגהת ש"ע אכן כמה שכתב רש"י דבאין בזיז ד' אסור להשתמש עליו אף בכלים הנשברים נחלק עליו גם הרמב"ם דשרי והכי נקטינן. כתב הר' יונה דכמו כן אם יוצא זיז לאויר חבירו שלא עירב עמו אסור להשתמש עליו כלים שאינן נשברים דלמא נפלי ואתא לאתויי מרשות חבירו לר"ה ויחזירנו אח"כ לביתו עכ"ל אבל התוספות כתבו בפשיטות להיתר ע"ש (דף צד) בד"ה ניחוש וכ"כ ה' המגיד בפט"ו ע"ש הרשב"א גבי כרמלית ופסק כך בשולחן ערוך :

שנד בור בר"ה וחוליא סביבו וכו' משנה בפרק המוצא תפילין ואוקמתא דגמרא סוף צ"ט והטעם דה"ל מטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום פטור דכיון שאין בין מחיצות הרשות היחיד ובין מחיצות החוליא ד' טפחים ה"ל מקום פטור כדין מחיצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד' כדכתב רבינו סוף סימן שמ"ה וזהו משמעות לשון הרמב"ם שכתב בד"א כשהיה סמוך לכותל בתוך ד' טפחים שאין אדם יכול לעבור שם וכו' אבל הריטב"א הקשה מתל בר"ה וכו' וכמו שהביא ב"י ולא דמי תל להכא אלא כי אוכלא לדנא אבל דמי למחיצות שאין ביניהם ד' על ד' כדפרישית · ומיהו משמע ודאי כיון שאין בין כותל דרה"י לבור ד"ט ואין אדם יכול לעבור שם ה"ל מקום פטור אפילו ליכא חוליא כלל אלא שהבור עמוק עשרה ה"ל מטלטל מר"ה לרה"י דרך מקום פטור והכי מפורש בהא דפריך אילימא בסמוכה למה לי חוליא עשרה ופירש"י בור גופא רה"י דעשרה עמוקה והרי אין ר"ה מפסקת בינתים ולא נקט תנא לחוליא אלא לאשמעינן דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה כדאיתא בגמרא : **ומ"ש** ואם הוא רחוק ד' וכו' ג"ז אוקמתא דגמרא שם ופי' דכיון דאיכא ד"ט ה"ל ר"ה ואין ממלאין מרה"י לרה"י דרך ר"ה אא"כ תהא החוליא גבוה עשרה שנמצא הדלי כשיצא מן החוליא יצא למקום פטור וא"כ מביאו מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ושרי וא"ת כיון דמתניתין תנן בסתמא חלון שע"ג ממלאין הימנו בשבת משמע דאפילו בחלון שהוא בתוך עשרה קאמר ואם כן מביא הדלי מאויר ר"ה לרה"י ולא שרינן ליה אלא בכתבי הקודש וכדלעיל בסוף סימן שנ"ב ומיהו מלשון חלון שעל גביו משמע שהחלון הוא למעלה מהבור · וא"כ כשהחוליא גבוה עשרה בע"כ שהחלון למעלה מעשרה הוא ומביאו ממקום פטור לתוך החלון וכן משמע לשון הרמב"ם · אבל לשון רבינו שלא כתב אלא שממלא ממנו לרה"י משמע אפילו תוך עשרה מותר וצריך לומר דרבינו ס"ל כיון דאגדו בידו אפילו מביא הדלי מאויר ר"ה לרה"י שרי אע"פ דלאו כתבי הקודש הוא כיון שלא נח בר"ה וכדכתב הרשב"א ע"ל סימן שנ"ב · והריטב"א הקשה הלא כיון דאגדו בידו הוא אפילו ממלא מרה"י לרה"י דרך ר"ה אפילו שבות ליכא כדאיתא גבי היה קורא בספר וכו' ודחק ביישובו לקושיא זו כמו שהביא ב"י ולפע"ד אין כאן התחלה לקושיא דהתם דיעבד הוא דנתגלגל הספר מידו הלכך שרי לגוללו אצלו כיון דאגדו בידו ולא נח בר"ה אבל הכא לכתחלה קאמרינן דממלא ממנו הלכך אף ע"ג דאגדו בידו ה"ל כמטלטל מרה"י לרה"י דרך ר"ה להדיא ואסור :

אשפה בר"ה וכו' משנה ואוקמתא דגמרא לשם דבאשפה דרבים לא חיישינן שמא תינטל אשפה ותעמוד על פחות מעשרה ואתי למישרי ביה נמי כמעיקרא אבל ביחיד חיישינן שמא תנטל האשפה כו' דיחיד עשוי לפנות אשפ' שלו :

גזוזטרא

דרכי משה

שנד (א) ע"לפי' שע"ו מרין בור שבין חצר לר"ה או שבין חצר לכרמלית :

מבואר

פרישה

אע"ג דאינו רחב ד' משום גזירה דרחב ד' ואפי' אם בולט ג' ה"נ ה"ל למיסר אפי' לקלוט מהמזחילה משום גזירה דילמא יחבר · וי"ל דדוקא למחבר אסור אפי' למטה מי' כשאינו בולט ג' או בולט ג' והוא מלמעלה מי' אפי' אינו רחב ד' משום דכיון דעשה עובדא דחול דהיינו שהוא מצרף ומחבר ודאי אי שרינן בהא אתי למשרי גם בכל ענין משא"כ כשעושה שינוי דהיינו שקולט דכיון דמוכרח לעשות ולשנות מעובדא דחול ודאי מחבר ולא אתי למיעבד בכל ענין וק"ל. ומ"ש הגמרא ורבינו הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן ולא קאמר במזחילה שהיא שוה לגג בגובה · ועל המקשן דפריך קולט אין מצרף לא מ"ט כו' קשה טפי מאי עלה על דעתו לקשות מ"ט דלמה נח ניחא ליה במזחילה שהיא שוה לגג · ונפרש מאמר שהמזחילה זו נותן שם כדי להציל את הכותל ממים הנוטפין מן הגג · ובודאי היו סומכין אותו להגג בכל מאי דאפשר ה"ט משום דשם מזחילה וצינור המונחים לאורך הגג הם מונחים בשיפוע כעין צינורין על גגין שלנו שמונח בקצה אחד בגובה ומשפע ויורדת עד שבקצה השני במקום שמשם שופכים המים לארץ במדרון טובא כדי שיקלח המים יפה וגם כדי שלא יתעכבו בהצינור ומזחילה צרורות וספרורות וכמ"ש ר' יונתן שם ובימיהן שהיו הגגין שוה בגובה אלא שהמזחילה וצינור שקבלו כל המים מהגג המה היו מונחין בשיפוע עד שבקצה הא' היה מונח בלי הגג כמעט בשוה לגג ומשפע משם והילך והולך במדרון מטעם הנ"ל ומש"ה הוצרך הגמ' לומר שאף שהוא משופע מ"מ היה אף במקום שפיכת המים בתוך ג' לגג דאל"כ היה מותר אפי' לצרף וק"ל · ובזה ג"כ ניחא האי דכתב רבינו דין מזחילה אם היתה בולטת מן הגג · ולא כתב הדין אם היה נמוך ג' מן הגג דג"כ דינו אם הוא רחב ד' אסור גאם לאו מותר אלא ודאי ה"ט משום דמסתמא אינו רחוק מן הגג ג' דמקרבין אותו סמוך לגג בכל מאי דאפשר כדי שלא יתקלקל הכותל ולפי מ"ש ג"כ ניחא במ"ש רבינו אפי' הוא למטה מי' ר"ל במקום ששם המים יוצאין בקצה השני בסוף השיפוע הוא למטה מי' אבל בקצה הראשון ששם הוא מונח סמוך לגג בודאי הוא למעלה מי' כי הגג הוא למעלה מי' והוא רש"י בודאי וק"ל · ומש"ה כמי פשוט ליה לרבינו דלא נאסר לצרף משום דהוי כחורי רש"י כיון שהוא מונח מן הכד בשיפוע אלא כיון שאינו בולט ג' ה"ל כגג עצמו וק"ל. וגם צ"ל דלפי' ר' יונתן לא מ"מ במסקנא לפי פירושו אף שהמזחילה רחוק יותר מג"ט מהגג מ"מ אסור לצרף ולחבר אליבא שתהיה בולט המזחילה הרבה או מעט וה"ט משום דס"ל דהמזחילה מצד עצמה היא רה"י משום דס"ל היא רחבה ארבע' והרי הוא מונחת לאורך הגג והיא יותר מד' על ד' וג"כ מונחת בגובה י"ט לשיטת הרי"ף וא"כ הוא כחורי רה"י מצד המזחילה עצמה · משא"כ לשיטת רש"י ורבינו דמיירי דהמזחילה היא מונחת למטה מי' וג"כ לא כתבו שהמזחילה היא רחבה ד' וליכא איסורא במזחילה מצד עצמה כ"א מכח שהיא סמוכה תוך לגג וכגג דמיא ור' יונתן שנדחק לכל זה הוא כדי לתרץ למה לא כתב תנא דמתניתין היתר במזחילה לכך כתב דבכל ענין אסור אפי' היא בולטת יותר מג' ורש"י ורבינו לא ס"ל כוותיה שהרי כתבו דהמזחילה אם הוא בולטת ג' דשרי לצרף וכמ"ש לעיל וק"ל :

סי' שנד (א) בור בר"ה וחוליא סביבו אם עומד בתוך ד"ט מותר למלאות ממנו מ רה"י ואפי' אין החוליא גבוהים י"ד נראה דאפי' ליכא חוליא כלל נמי מותר דזיל בתר טעמא ולא נקט חוליא אלא משום מופלג ד' משנה נקט והמשנה מוקי לה הגמרא

דמיירי

חדושי הגהות

שנג א כ"ז מר"ם :

ותב"י

שנה גזוזטרא שהיא למעלה מן המים וחלון פתוח לה מן הבית אין ממלאין ממנה אא"כ עשה לה מחיצ' גבוה י' כל סביבה דהשתא הוי כל שכנגדה עד למטה רה"י דחשבינן לה כאילו יורדת למטה או יעשו מחיצות סביב הנקב שדולין דרך שם והוא שיהא בו ד' על ד' ואין חילוק בין אם יעשנ' למטה מחוברת לה בין אם יעשנה על גבה וכיון שעשו מחיצה מותרין גם לשפוך ממנה וכן ההולך בספינה אינו יכול למלאות אא"כ יעשה דף ד' על ד' ומקיפו מחיצות ועושה בו נקב וממלא דרך שם וה"מ שהוא בתוך י' טפחים (א) אבל אם דופני הספינה גבוהים י' מעל המים מוציא זיז כל שהוא וממל' שהרי דרך אויר מקום פטור הוא ממלא וא"צ זיז אלא להיכירא (ב) ומימיו יכול לשפוך על דופני הספינה והן יורדין לים (ג) וכן בית הכסא שעל פני המים מותר כהאי גוונא ע"י מחיצה תלויה ובלבד שתהא עשוי' להיתר כגון שיחברנה למטה כביב אבל אם עשאה לצניעות כגון שעשאה למעלה לא ואם עשה דף שתפול הצואה עליו קודם שיפול למים א"צ מחיצות דהוה ליה כחו בכרמלית ושרי אבל בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר ונופלת בחפירה שסביב העיר שיש בה יותר מבית סאתים שהוא כרמלית אינו מותר ע"י מחיצ' תלויה שלא התירו אותה אלא במים אבל על ידי דף שרי דכחו
שרי בכל כרמלית

היו

שנה גזוזטרא שהיא למעלה מן המים וכו' משנה פרק כיצד משתתפין (דף פ"ז) פי' דף יוצא מן הכותל על המים והוא נקוב באמצעיתו וחלון פתוח לה וכו': **ומ"ש** וכן ההולך בספינה אינה יכול למלאות וכו' כלומר לא מיבעיא גזוזטרא שבבית אלא אפילו בספינה נמי מחמרי' דבעינן מחיצה אע"פ שאין אדם יכול לעשות בספינה כל מה שעושה בביתו: **ומ"ש** וכיון שעשו מחיצה מותרין גם לשפוך ממנה כלומר אע"פ שהנהר מוליך שופכין חוץ למחיצות הגזוזטרא ושני לשונות איתא בגמרא ופסק כהיכא דאמרי דמיקל: **ומ"ש** וה"מ שהוא בתוך י"ט למים וכו' כ"כ הרמב"ם סוף פט"ו וכתב ב"י והא דמוציא זיז כל שהוא משמע שנוקבו באמצעיתו וממלא דרך הנקב דומיא דמקום ד' שהוא בתוך עשרה עכ"ל ומדברי ה'המגיד בשם רבינו האי גאון למד לפרש כן אבל תימה גדולה דבפרק כיצד משתתפין ריש (דף פ"ה) גבי בור שבין שתי חצרות וכו' דאמר רב יהודה אמר שמואל זה מוציא זיז כ"ש וממלא וזה מוציא זיז כל שהוא וממלא ורב יהודה דידיה אמר אפי' קניא מבואר להדיא דאין נוקבין בזיז דלא פליגי אלא אי סגי להיכירא בקניא או בעיא זיז רחב קצת להיכירא ורש"י כתב דלא מבעי זיז אלא להיכירא בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שניהם בלא עירוב מש"ה מיתקני הכא פורתא ודכוותא איתמר בפרק הזורק ספינה רב הונא אמר מוציא זיז כל שהוא וכו' אלמא דזיז כל שהוא דגבי ספינה נמי בלא נקב באמצעיתה להיכירא כל דהו דומיא דהך דב' חצרות ובש"ע כתב ג"כ דעושה נקב בזיז ולא משמע כן בכל הפוסקים זולתי בדברי ה"ה וצ"ע: **ומימין** יכול לשפוך כו' הזורק סוף (דף ק) קאמרי' שופכין דידיה היכא שדי להו וכי תימא דשדי להו באותו מקום מאיסי ליה: דשדי להו אדפנא דספינה והא איכא כחו בכרמלית לא גזרו וזהו שכתב רבינו יכול לשפוך על דופני הספינה כלומר אי מאיס ליה למשדינהו באותו מקום או יכול לשפוך על דופני הספינה: **וכן** בית הכסא וכו' כלומר ואפילו בכה"ג שהיה ראוי להתיר מפני כבוד הבריות בלא מחיצה נמי אינו מותר אלא ע"י מחיצה עשויה ושתהא תלויה להתיר ולא לצניעותא דקי"ל כרבנן דמחיצה לשם מים בעינן ולעיל גבי גזוזטרא לא היה צריך לפרש שתהא עשויה להיתר דהא אין ספק שאין עושין מחיצה בגזוזטרא אלא להתיר דאל"כ לא היה צריך לעשות מחיצה אבל בבה"כ שהכל עושין מחיצה לצניעות הוצרך להזהיר שתהא עשויה להתיר וכן הוא באשיר"י פרק כיצד משתתפין (דף קכ"ח ע"ב): כתב ב"י ונ"ל דמים שאין עמוקים עשרה טפחים אין להם דין מים להתיר לשפוך בהם במחיצה תלויה וכדתנן בהזורק בים ד' אמות פטור ואם היה רקק מים ור"ה מהלכת בו הנותן לתוכו ד' אמות חייב וכמה רקק מים פחות מי' טפחים עכ"ל וכך פסק בש"ע ותימה דהתוס' בפ' הזורק (דף ק') בד"ה עושה מקום ארבעה וכן בתו' פרק כיצד משתתפין דף פ"ז בד"ה אא"כ עושה מבואר שכתבו להדיא דמחיצה תלויה אף במים שאינן עמוקים עשרה ע"ש והך מתניתין דהזורק אין לה ענין לכאן דהתם איירי ברקק מים ור"ה מהלכת בו דעבידי אינשי לאוסגי בה בין ימות החמה בין בימות הגשמים כדאיתא התם אבל נהלים ונהרות שהם כרמלית מחיצה תלויה מתרת בהם דליהוי רשות היחיד ולכן נלפע"ד ברור ופשוט דליתא

שנה גזוזטרא שהיא למעלה מן המים וכו' משנה בפרק כיצד משתתפין (פז.) גזוזטרא כלומר דף יוצא מן הכותל על המים והוא נקוב באמצעיתו שהיא למעלה מן המים אין מתלאין ממנה מים בשבת אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה. ופירש"י אא"כ עשו לה. כל סביבותיה או סביב הנקב ד' על ד' החקוק באמצעיתה דאמרי' גוד אחית מחיצתיה. בין מלמטה. מחובר לגזוזטרא מתחתיה עכ"ל ומדבריו נרא' שמפרש מלמעלה למעלה מהגזוזטרא ובתוספות נתנו טעם לדבריו משום דאפילו במחיצות למעלה מהגזוזטרא איכא היכרא אבל הריטב"א כתב בשם התוספתא דלמעלה היינו שהוא מחובר בגזוזטרא מתחתיה ולמטה שהיא משוקעת במים ועולה כנגד הגזוזטרא וכ"כ הרמב"ם בפט"ו ורבינו סתם הדברים כדעת רש"י (א): **ומ"ש** והוא שיהא בו ד' על ד' שם (פו.) גבי קורה ד' מתרת בחורבה כתב רש"י דמחיצה העשויה לפחות מחלל ד' אינה מחיצה וכ"כ התו' בפרק הנזכר: **ומ"ש** שמותרין לשפוך ממנה גם זה שם (פח:) פלוגתא דתרי לישני ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כלישנא בתרא דשרי: **וכן** ההולך בספינה אינו יכול למלאות אא"כ יעשה דף וכו' בהזורק (ק:) אתמר ספינה רב אמר מוציא ממנה זיז כל שהוא וממלא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ד' וממלא כלומר ועושה נקב בתוכו וממלא דרך שם ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כרב חסדא ורבה בר רב הונא ופירש"י מקום ד'. חלל ד' מוקף מחיצות ומחיצה תלויה מתרת במים וכ"כ שם הרא"ש אבל הרמב"ם בפט"ו לא הזכיר מחיצות וממ"ש ה"ה שם והר"ן בפרק הזורק בשם רבינו האי מתבאר דלא בעינן מחיצות אלא אמרינן כוף כלדדין וגוד אחית מחיצות כאילו הם על שפת הים והכל רה"י ואף על פי שבגזוזטר' שע"ג מים צריך מחיצה י' בספינה הקילו מפני שאינו יכול לעשות שם מה שעושה בביתו: **וה"מ** שהוא בתוך י' טפחים וכו' זה מדברי הרמב"ם בפט"ו והא דמוציא זיז כל שהוא משמע שנוקבו באמצעיתו וממלא דרך הנקב דומיא דבמקום ד' כשהוא בתוך י' ויש לתמו' על רבינו איך כת' חילוק זה סתם והוא סותר למ"ש בסי' שמ"ו דאסור להחליף דרך מקום פטור אפילו ברשויות דרבנן שהרי כשדופני הספינה גבוהים י' שאינו מוציא אלא זיז כל שהוא נמצא שהוא מוציא מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור ואפשר דכיון דלא שרינן ליה אלא ע"י היכר דהוצאת זיז כל שהוא ברשויות דרבנן מיהו שרי ואין כן דעת ה"ה שכתב בפט"ו דלדברי האומרים שאסור להחליף אפילו ברשויות דרבנן אפילו אם דופני הספינה למעלה מי' שיהא בזיז של ד' על ד': **ומ"ש** ומימיו יכול לשפוך על דופני הספינה וכו' פשוט בפרק הזורק (קו.) וטעמא דכיון דלא זרק להו להדיא ליס אלא מכחו הם באים כחו בכרמלית לא גזרו והא פשיטא שאם רוצה לשפוך דרך הזיז הרשות בידו ורבינו אשמועינן דאע"ג דלית ליה זיז שופך על דופני הספינה וכן משמע בגמרא: **וכן** בית הכסא שע"פ המים וכו' בפרק כיצד משתתפין (פו.) הכן בור שבין ב' החצירות אין ממלאין ממנו בשבת אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים מלמעלה ופירש רב הונא דלמעלה היינו למעלה ממש סמוך לשפתו מלמעל' ור"י פליג ואמר דמאי למעלה למעלה מן המים אבל למעלה ממש לא ונתבאר בגמרא דלר"י צריך שישקע ראש המחיצה במים טפח ואמרינן בגמרא שם דהא דקיימא לן דקורה ד' מתיר במים כלומר בבור שבין שתי חצירות ונתונה על רחבה באמצע הבור למעלה היינו טעמא משום דקל הוא שהקילו חכמים במים וכתב שם רש"י אלא קל הוא שהקילו חכמים במים וליתא לדרב יהודה אלא כרב הונא קי"ל וכתבו התוספות והרא"ש דף קכ"ז ועל זה סומכים העולם שיש להם בתי כסאות על המים אע"פ שאין המחיצות מגיעות עד המים ומיהו נראה דאינ' מועלת מחיצה העשויה לצניעות בית הכסא ולא לשם מחיצות מים דאין הלכה כר"י דאמר במתני' דבור שבין שתי חצירות א"צ לעשות לו מחיצה דכותל שביניהם חשיב מחיצה אלא כרבנן דפליגי עליה וסברי דמחיצה לשם מים בעי' וכתב הרא"ש דאפי' לר"ח והרי"ף דפסקו כר"י תודו דבתי כסאות סגי להו במחיצה תלויה כלומר שאינה נוגעת במים דדוקא בין שתי חצירות מצריך רב יהודה שיקוע ראשי הקנים בבור שלא ילך הדלי להדיא לרשות חבירו לשאוב מים אבל בבית הכסא מודים דלא בעי שיקוע דעדיף בית הכסא מקורה ד' שמתרת במים: **ואם** עשה דף וכו' כ"כ המרדכי בהזורק והגהו' בפט"ו מה"ש בשם מהר"ם וכתב עוד שם המרדכי דלאו דוקא דף אלא אפי' קנה פחות מג' שהצואה נופלת עליו ותשם למטה שרי וכן אם ב"ה עשוי כך שהצואה נופלת על צידי הכותל אע"פ שאח"כ מתגלגלת ונופלת בכרמלית למטה מותר דכחו בכרמלית לא גזרו וכתב עוד ההגהות ואם אין דף מ"מ ראוי להתיר משום כבוד הבריות ובהגהות מרדכי פ"י כתב וז"ל ועוד נראה לומר דאפילו אם היתה נופלת מלמעלה למטה להדיא שרי היכא דל"א בענין אחר כגון שנשבר הדף בשבת משום דגדול כבוד הבריות וכתב ההגהות עוד שם על בית הכסא שעל המים והמים רגילים להתייבש אם יש היכר מחיצה בין מלמעלה בין מלמטה בשעה שיש מים מותר דמחיצה תלויה מתרת במים וכשאין מים אסור דמחיצה תלויה אינה מתרת בחורבה ואע"פ שיש שם צואה מ"מ הויא כרמלית ואבי' אין מקום הצואה רחבה ד' מ"מ לא הוי מקום פטור דכיון שאין לנו ר"ה כי אם כרמלית אמרינן תנא מין את מינו ומיעור עכ"ל ונ"ל דמים שאין עמוקים י' טפחים אין להם דין מים להתיר לשפוך בהם במחיצה תלויה (ג) וכדתנן בהזורק הזורק בים ד"א פטור ואם היה רקק מים ור"ה מהלכת בו הזורק לתוכו ד' אמות חייב וכמה רקק מים פחות מי' טפחים: **ומ"ש** אבל בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר וכו' בהזורק כתב

דרכי משה

שנה (א) מבואר לקמן בסימן שע"ו ובסי' זה דבעינן שהמחיצה עשויה בשביל זה כדי להתיר וכן היא בהדיא בהר"ן פרק כיצד משתתפין ע"א דף רי"ו (ב) נ"ל טעם היכר זה כדי להתיר להחליף ברשויות דרבנן דאסור בלא היכרא כמ"ש לעיל סימן שמ"ו ולכך סגי בהיתר כל שהוא כתב המרדכי ס"פ הזורק ב' ספינות זו אצל זו אסור לטלטל מאחד לחבירו אם אינן קשורות ואם הם גבוהים י' מן המים שרי דהוי מטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום פטור וכתב הכלבו דצריכין עירוב אם הם של ב' ב"א וכ"ה בגמרא פ' הזורק (קא.) בהדיא וכתבו התוספות פ' כיצד משתתפין והגהות מרדכי דף יפ"ה דביאו בשבת דף ק פ ע"ב דוקא גבי ספינה מהני זיז כל שהוא אבל גבי גזוזטרא לא דגזרינן למעלה מעשרה אטו פחות מי': (ג) וכ"ש דצואה מיחשב ככרמלית דמרדכי פרק הזורק פליג שכתב ס"פ הזורק ואותן בתי כסאות שהן של ב' שותפין היה נראה לאסור עד שיערבו ור"י סקינו"ן התיר משום דצואה

פרישה

דמיירי במופלג ד' וכ"י הנילה ע"ש יש"ש בסיף הסי' וז"ל דאמאי דמ"ר יוחנן יתא קמ"ל דבור ומילויתו מצטרפין לי' כו' עד כלומר משום דממלא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור דכל למעלה מי' בר"ה מקום פטור הוא. ר"ל אף שאין המחיצה על הארץ גביה כ"ח ה' טפחים מ' פחות ומ"כ כשמילא הדלי מן הבור ימלוהו חוץ נביר בתוכו ה"מ דהל"ל איור יה"ר קמ"ל כיון שמתחברות הבור עם המחיצה היה גביה עשרה ולא נח בינתיים על הארץ דרך מקו' פטור מיקרי וו"ש דכל למעלה מי' ר"ל הצי למעלה מעשרה ו' דתחתית הבור גם כן מייר דע"ג דפי' כשמוליך הדלי לארץ דרך מקום פטור מיקרי

סי' שנה (א) **אבל** הם דופני ספינה גבוהין י' מעל המים מוציא זיז כל שהוא ממלא עיין בב"י שכתב זה מדברי הרמב"ם בפט"ו. והא דמוציא זיז כל שהוא משמע שנוקבו באמצעיתו וממלא דרך הנקב דומיא דמקום ד' כשהוא בתוך י' ובאמת ל' זיז כל שהוא לא משמע הכי דלפי הב"י אין זה כל שהוא כיון שצריך להיות ב"כ רחב שיוליא וינכים כלי שדולין דרך פלנו ועיי' דה"כ בידאי לא שתק מיניה רבינו ללמדינו שהוא יהא חליל והשתא דרך שם לכן נראה דכל שהיה והיינו קאמר וה"ש כיון דאין זיז זה אלא להיכר בעלמא וכמ"ש רבינו מש"ה סגי בכל שהיה והיינו כששופך מים מניח הכלי שדלה דרך הבהמי

על אותו הזיז מעט ואע"פ שאין הנהתי הנהה מ"מ מועיל להיכר בעלמא. ומ"ש ב"י דמ"ש ומימיו יכול לשפוך על דופני הספינה כו' ז"ל והא פשיטא שאם רוצה לשפוך דרך הזיז הרשות בידו ורבינו אשמועינן דאע"ג דלית ליה זיז שופך על דופני הספינה וכן משמע בגמרא עכ"ל ב"י תני אימר אם אינו מוכרח בהדיא בגמרא יש לחלק דוודאי דופני ספינה שכל הימי' בהם נוגעין שם עדיפא מזיז כל שהוא שאינו נוגע שם כ"א מעט כיון שהוא כל שהוא ולא התירו אלא לדלות שאין לו תיקון אחר. ועוד שהספינה היא גרוע מהדלייה שהרי מכח ספינתו המים ייבלאים ועוברין מיהו דוקא כשהוא בתוך י' מהמים גריע הספינה משום שהמים יורדין מרה"י ועוברין בכרמלית חוץ ממקום המחיצות שיורדין למטה ובהא היכא מ"ר דאינו מועיל מחיצה עשרה בספינה אבל כששופך מגופה יותר מי' ליכא לחלק כיון דמ"ל מחיצות כ"א זיז להיכר בעלמא. יקשה קשה להרמב"ם דס"ל דמוציאין מרשות לרשות דרבנן דרך מקום פטור וכמ"ש ב"י בשמו לעיל סי' שמ"ו ס"ל ל"ל זיז כל שהוא כשגבוה מי' ו"ל דאמי הכא דבקל איכא למיטעי דהא אי הוה למטה מי' הוי איסור גמור דהא לא הוי מקום פטור וכיון דלפעמים הספינה הוא למטה ופעמים למעלה מש"ה החמירו וה"ק

(ב) **וכן** בית הכסא וכו עד ואם עשה דף כו' אין להקשות הא אמרינן כל שבכרמלית

כתב המרדכי שאם כ"ה למעלה מי' טפחים א"כ הרי שאה נופלת מרה"י לכרמלית דרך מקום פטור שהאוירה הוא כרמלית כיון דהוי יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואויר כרמלית למעלה מי' מקום פטור ואי הלכתא כרב דימי דשרי בפרק כילד משתתפין (פה.) להחליף ברשויות דרבנן כ"נ שרי ורבינו לא חילק בזה משום דס"ל דלא קי"ל כרב דימי אלא אפי' ברשויות דרבנן אסור להחליף וכמ"ש בסי' שמ"ו וכתב עוד בהגהות מרדכי שם ואין להתיר ע"י עוקא פירוש שיעשו גומא ע"פ הנקב עמוקה י' ורחבה ד' ושתא נופלים שופכן מרה"י לרה"י כדאמר פרק כילד משתתפין דה"מ מים דלא מבטלי מחיצתא אבל מי רגלים ושאר מבטלים מחיצות דלא עדיפי מפירות דאמרינן בהזורק (ק.) דמבטלי מחיצות כתוב בא"ח נהגו הולכי ימים לעשות נקביהם מן הספינות לים ואם אותו מקום אינו גבוה עשרה טפחים אע"פ שרחב ד' מותר הרי זה מוציא מכרמלית לכרמלית ואין לך בזה אלא מקומו ושעתו עכ"ל :

היו שני גזוזטראות זו למעלה מזו משוכה זו כנגד זו מעט ואינה רחוקה מכנגדה ד' טפחים בין אם עומדת תוך עשרה זו לזו בין יש ביניהן יותר מגבוה עשרה אם עשו לעליונה מחיצה בשותפו' משל שניהם ולא לתחתונה כלל שתיהן אסורות בה עד שיערבו וכל שכן עשו שתיהן לתחתונה ששתיהן אסורות עד שיערבו אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה אין האחרת אוסרת עליה אפי' לא עשתה האחרת בשלה וכן אם עשו בשתיהן בשותפות משל שניהם אין אחת אוסרת על הברתה :

שנו **אמת** המים העוברת בחצר עמוקה י' ורחבה ארבע' אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה י' בכניסה ויציאה ויהיה טפח ממנה משוקע במים (א) ואם התחיל לעשות המחיצה אצל השפה בכל צד ולא חיבר אותן באמצע כדי שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם אם אין ביניהם ג' טפחים שרי דאמרינן לבוד יש ביניהן ג' אסור : חצר שנפרצה ולשון ים עובר על

הדין שתי גזוזטראות זו למעלה מזו וכו' משנה בפרק כילד משתתפין (פו.) שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו ופירש"י שתיהם אסורות למלאות בנקב העליונה עד שיערבו והתחתונה בנקב שלה אין צריך לומר שהיא אסורה דהא מכרמלית לרה"י קא ממלא ובגמרא אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת ורב לטעמיה דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ופירש"י בסמוכה שאינה רחוקה מתחתונה במשך הכותל ארבע' טפחים ואני שמעתי שאינה גבוהה ממנו י' ולא מיסת לשון הפלגה בתלמוד בגובה אלא במשך עליונה מותרת כדאמרי' דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך אויר וזריקת משך ד' טפחים ורב לטעמיה דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ולעיל בהאי פירקא (פד:) מייתי האי מתניתין ופירש"י שם שאין השתי גזוזטראות מכוונות זו על זו אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ד' ואקשינן בגמרא דמאי קתני שתיהן אסורות הא רשותא דעליונה היא ותחתונה שלא כדין משתמשת בה בגזל ושני רב ששת דהא דקתני שתיהן אסורות כשעשו מחיצה בשותפות אי הכי כי עשו לתחתונה נמי כיון דעשו לתחתונה גלויי גליא דעתיה דאנא בהדך לא ניחא לי ופירש"י שעשו אותה מחיצה של עליונה בשיתפות א"ה כי עשו לתחתונה בני תחתונה אם יש להם שותפות בעליונה נמי אסרי עלה : גלויי גליא דעתיה · תחתונה לעליונה דסלקה נפשה בשבת מינה דהא מחיצה זו אינה נעשית אלא להיתר שבת : **ומ"ש** וכ"ש עשו שתיהן לתחתונה וכו' כלומר דכיון דתחתונה אע"פ שאין יכולה להשתמש דרך העליונה אלא בזריקה שזורקין הדלי לה אפ"ה אסרה עלה וכל שכן עליונה שהיא משתמשת דרך התחתונה בנחת דאסרה עלה : **ומ"ש** אבל כל א' מהם שעשתה לבדה וכו' הוא מדאקשי' אמאי שתיהן אסורות הא רשותא דעליונה היא ושנינן בשעשו בשותפות משמע בהדיא שכל שלא עשו בשותפות אם עשתה עליונה לבדה היא מותרת ותחתונה אסורה וה"ה אם עשתה תחתונה לבדה שהיא מותרת ועליונה אסורה : **ומ"ש** וכן אם עשו בשתיהם בשותפות וכו' נראה לי שהוא מדאקשינן א"כ כי עשו לתחתונה נמי ושנינן כיון דעשו לתחתונה גלויי גליא דעתא כו' ומשמע ליה דבעשו לשתיהן בשותפות נמי שייך האי טעמא דכיון דעשו לתחתונה וכו' ומה שעשו בשותפות אפשר שהוא כדי להקל בהוצאה דיותר בזול עושין האומנים ב' ממה שעושים אחד או מטעם אחר אבל הרמב"ם בפ"ד מהל' עירובין נראה שמפרש שהגזוזטראות מכוונות זו כנגד זו ואין בני עליונה יכולין למלאות אא"כ יכנס הדלי דרך התחתונה ומש"ה אסרי אהדדי ומפרש מופלגת גבוה י' דכל שכן בתוך י' הרי הן כגזוזטרא אחת ולפיכך צריך שיערבו ואם היה ביניהם יתר על י' טפחים ועירבה זו לעצמה וזו לעצמה שתיהן מותרות למלאות לא עשתה העליונה מחיצה ועשתה התחתונה אף התחתונה אסורה למלאות מפני דלי של בני העליונה שהן אסורין שעובר עליה עשתה העליונה מחיצה העליונה מותרת והתחתונה אסורה ואם נשתתפו בני התחתונה עם בני העליונה במחיצה שעשו שתיהן אסורות למלאות עד שיערבו עירוב אחד עכ"ל והרב המגיד רצה ליישב דבריו על הגמרא ואיני רואה להם יישוב :

שנו אמת המים העוברת בחצר וכו' משנה פרק כילד משתתפין (פו:) אמת המים העוברת בחצר אין ממלאין ממנה מים בשבת אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים בכניסה וביציאה א"ר יהודה מעשה באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה מים בשבת ע"פ זקנים אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור והאי שיעור מפורש בברייתא בגמרא דהיינו שלא היתה עמוקה י' ורחבה ארבעה ופירש"י שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק י' ורוחב ד' דכשהיא עוברת בר"ה אם אינה עמוקה י' ורחבה ד' ר"ה כדתנן בהזורק וכי הוי נמי בחצר הויא לגו רה"י וצריך מחיצה בכניסה כדי להבדיל בין מים שחוץ לחצר שהן כרמלית למים שבתוך החצר וצריך מחיצה ביציאה להבדיל בין מים שבתוך החצר למים שחוץ לחצר שהן כרמלית : **ומ"ש** ויהיה טפח משוקע ממנה במים כ"כ הרמב"ם בפי"ב וכן כתב הרי"ף והרא"ש וז"ל פירוש מחיצה של אמת המים צריכה להיות משוקעת בתוך אמת המים כדי שתחלוק בין המים שברה"כ למים שברה"י כמו מחיצה של בור שצריכה להיות משוקעת בתוכה לחלק בין רשותו לרשות חבירו והטעם משום דס"ל דהלכה כר"י דאמר גבי בור שבין ב' חצרות אין ממלאין ממנו מים בשבת אא"כ עשו לו מחיצה גבוה י"ט בשם מלמטה ובה"א מלמעלה לחטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים ומפרש בגמרא הא דאמר ר"י למעלה למעלה מן המים צריך שישקע במים ראשי קנים טפח ומיהו לדברי הפוסקים בבור שבין ב' חצירות כרב הונא וכמו שיתבאר בסימן שע"ו משמע שה"ה באמת המים דלא בעינן שישקע ראשי הקנים במים : **וכתב** עוד הרמב"ם על דין זה דאמת המים העוברת בחצר ואם היתה המחיצה כולה יורדת בתוך המים צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים וטעמו מדאמרי' התם בגמרא הא דאמר ר"י למטה למטה מן המים דצריך שיראו ראשי הקנים למעלה מן המים טפח ומשמע ליה ז"ל דה"ה למחיצת אמת המים העוברת בחצר : **ומ"ש** ואם התחיל לעשות המחיצה אצל השפה וכו' כלומר שהמחיצה שהזכיר בתחלה היא מונחת לרוחב האמה והשתא קאמר שאם לא עשה המחיצה לרוחב האמה אלא לארכה מצד אחד וכן מצד השני אם אין בין ב' המחיצות ג' טפחים מותר משום דכל פחות מג' כלבוד דמי ומצאתי להריטב"א שכתב על האמת המים זו שאם אין הנקבים שנכנסת ויוצאת בהם רחבים ג' טפחים מותר למלאות ממנה בלא עשיית מחיצה עכ"ל ולפ"ז צ"ל דמה שרבינו מצריך שיעשו מחיצות מן הצדדין בנקבים רחבים יותר מג' טפחים היא שאם אינם רחבים שלשה טפחים בלא מחיצות נמי שרי וכתב הרמב"ם בפט"ו דה"ה אם היה ברחבה שבתוך החצר יותר מי' אע"פ שאין בגבהה י' שצריך מחיצה שכל יתר מי' פירצה היא ומפסדת המחיצות וכ"כ סמ"ג ופשוט הוא והוא מבואר בדין חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה שבסמוך (א) : **חצר** שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה וכו' בפ"ק דעירובין (יב) ת"ר לשון ים

שנכנס

דליתא לאוראה זו שפסק הרב כזה : **הדין** שני גזוזטראות בולטות וכו' משנה בפ' כילד משתתפין (דף פ"ז) וסוגיא דגמ' בדף פ"ה דאם הוו רחוקות זו מזו במשך ד"ט ברוחב לא הויה התחתונה אוסרת עליה דתשמיש מופלג במשך ארבעה זהו תשמיש באויר ולאו תשמיש הוא דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר אבל אם אינן רחוקות ארבעה אפי' יש ביניהם גובה יותר מעשרה אוסרת עליה דאדם אוסר על חבירו אף כשמשתמש עליו בזריקה אע"פ שהיא גבוהה עשרה שהוא תשמיש קשה כיון שאינו משתמש עליו דרך אויר ומ"ש וכ"ש עשו שניהם לתחתונה אמר וכ"ש משום דתשמיש העליונ' היא בנחת דרך שלשול כמו התחתונה ואוסרת יותר : **ומ"ש** אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה וכו' פי' דכיון דאין לה חלק במחיצה חבירתה אינה אוסרת עליה וכן אפילו עשו בשניהם בשותפות משל שניהם וכו' דכיון דכל אחת גילתה בדעתה דסילקה נפשה מחבירתה שוב אינה אוסרת עליה והכי הוא מסקנת הגמרא דף פ"ח :

שנו אמת המים העוברת בחצר וכו' משנה בפ' כילד משתתפין (דף פ"ז) ופירש"י דאם אינן עמוקים י' או אינן רחבים ד' אינן נעשית רשות לעצמן ואינן צריכין תיקון דאם בר"ה הן הויין ר"ה כדתנן בהזורק וכי הוו נמי בחצר הויין רה"י אבל בעמוקים עשרה ברוחב ארבעה נעשים רשות כרמלית לעצמן אפי' בחצר וצריך תיקון שתהא מחיצה נעשית בשביל המים בתוך אוגניה אבל מחיצת החצר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה : **ומ"ש** ויהיה טפח ממנה משוקע במים כתב ב"י דכ"כ הרי"ף והרמב"ם משום דפוסקין כרב יהודה גבור שבין ב' חצרות אבל לרש"י דפוסק כרב הונא לא בעינן שישקע ראשי הקנים במים וכמו שיתבאר לקמן בסי' שע"ו ע"כ · ומיהו אפשר לדייק ממה שכתב רש"י כאן במשנה וז"ל ואע"ג דמחיצה תלויה מתרת במים הני מילי היכא דנראית מחיצה שנעשית בשביל המים כגון גזוזטרא דמתניתין וכגון מחיצה שבתוך הבור עכ"ל משמע דלרש"י שפוסק כרב הונא דלמעלה למעלה ממש אפ"ה כן לא הוה היכר אלא בתוך הבור וכדאמר רב הונא וזה וזה בבור הא לאו הכי לא הוי היכר אם כן באמת המים העוברת בחצר הדבר פשוט דלא הוי היכר אלא אם כן כשהמחיצה תוך המים ממש אפילו לרב הונא שאם לא תהיה אלא סמוך למים אינה נראית שנעשית בשביל המים אלא נראית כמחיצת החצר מיהו נראה דהיכא דאיכא אוגנים עמוקים לאמת המים אין צריך שתהא משוקע במים לרש"י דכשנעשית המחיצה בתוך האוגנים איכא נמי היכר טובא שנעשית בשביל המים משא"כ להרמב"ם שמצריך לעולם שיקוע במים : **ומ"ש** ואם התחיל לעשות המחיצה אצל השפה וכו' שם קאמרי' רבינא אמר כגון דעבד לה נפקי אסומה עסקינן ופירש"י דעביד לה מוצאות וביציאה והתחיל לעשות המחיצה סמוך לאגפיה בתוך אוגני' מכאן ומכאן ולא חיברה באמצע שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם ואמרי רבנן דפחות משלשה אמרינן לבוד אבל שלשה לא אמרינן לבוד ואסור דפירצה היא עכ"ל והרז"ה בספרו ביאר זה יותר וכן הראב"ד בהשגות פט"ו גם הרא"ש פסק כסברא שינויא דרבינא וזו היא דעת רבי' והכי קאמר באם התחיל לעשות המחיצה אצל השפה לרוחב האמה בשפת הכניסה ובשפת היציאה ולא חיברה באמצע אלא הניח כמו חלון פחות מג' בין פס לפס כדי שיהיו המים עוברים דרך שם בכניסה ויציאה הוי נמי תקון דנעשית האמה רה"י דאמרינן לבוד וכאילו לא הניח שום חלון דמי ומותר למלאות ממנה בשבת ולא הייתי צריך להאריך בדבר פשוט אלא לפי שכתוב בב"י דמ"ש ואם התחיל לעשות מחיצה אצל השפה כלומר שהמחיצה שהזכיר בתחלה היא מונחת לרוחב האמה והשתא קאמר שאם לא עשה המחיצה לרוחב האמה אלא לארכה מצד אחד וכו' וכד נייס כתב לכך פירושא :

חצר שנפרצה ולשון ים וכו' ברייתא בפ"ק דעירובין (דף י"ב) ודברי רבינו בזה

הם

דרכי משה

דצואה חשיב מקום פטור וכן הורה ריב"א וכ"ה בהג"מ פט"ו דשבת בשם הר"ר שמשון וצ"ל דמיירי שב"ה זה עומד בר"ה או בכרמלית או בין ב' חצרות שאינן מעורבות דאסור בכרמלית והוא של ב' שותפים אבל אם עומד בין ב' בתים או בשאר רה"י לא שייך למימר בהו מקום פטור כמו שנתבאר לעיל סוף סימן שמ"ה אלא מיירי שעומד בכרמלית מאחר שאין לדידן ר"ה גמורה וא"כ פליג אדברי הגהות דלעיל וס"ל דצואה הוי מקום פטור וא"כ לדבריו אף בלא מחיצה ובלא קנה שרי כשיש שם צואה אבל לעיל סימן שמ"ה משמע דנקטינן כדברי הגהות דאין מקום פטור בכרמלית ונראה נ"כ דבתי כסאות שבין ב' חצירות או בתים צריך עירוב מאחר שאין מקום פטור ברה"י ולא דמי לכותל שבין ב' חצירות דמותר להעלות עליה מכאן ומכאן אם אין בו רוחב ד' כדאיתא לקמן סימן שע"ב וכמו שהביא ר"י סקינן מזה ראיה להתיר דאפשר לומר דכותל שאני דהואיל וחולקת הרשויות אינן בטלין לגבי החצירות ועוד דאין להתיר מה"ט כי אם בעומד בין ב' חצירות אבל לא בין ב' בתים ומ"מ בדיעבד נראה להתיר בלא עירוב מטעם גדול כבוד הבריות כמש"ל בשם מוהר"ב :

שנו (א) ואני תמה שפשוט לו כ"כ והראב"ד השיג על הרמב"ם שם ועוד שמדמהו ללשון ים דבסמוך ששם המחיצה נפרצת ביותר מי' אבל בדין אמת המים מיירי שהמחיצות החצר קיימת כמ"ש שם בהשגות גם המ"מ כתב שם דדעת האחרונים כדעת השגות וע"ש :

וכתב

פרישה

אלא מין את מינו ונעשר וה"ה מאי שעילו בתקנתן הרי מרה"י יורד על הדף שהוא כרמלית ד"ל כיון שאינה גם על הדף אינו אוסר משום מרה"י לכרמלית ומועיל ודומה לכא כמו בכרמלית וק"ל :

סי' שנו (א) מה שכתב רבינו ואם התחיל לעשות המחיצה אצל השפה אבל לא עיין מ"ש בב"י דר"ל שלא עשה מחיצה לרוחבה אלא לארכה לכאורה

דבריו

עד הפרצה אם אינו במילואו ואין בפרצה יותר מי' מותר למלאות ממנו ולהכנים לבית (ג) נפרצה במילוא' או שיש בפרצה יותר מי' אם נשאר במקום שנפרץ גדודין גבוהין י' והמים מכסין אותו מותר למלאות ממנו בחצר אבל אסור להכניסן לבית אא"כ עשו מחיצה גבוה עשרה על המים לגדור הפרצה ולהעמידה על י' לא נשאר גדודין אסור אפילו למלאות בחצר :

שנז (א) **חצר** שפחותה כד' אמות על ד' אמות אין שופכי' לתוכו מים בשבת בימות החמה שכיון שאין בה ארבע אמות אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי לבלוע בה והוי כאילו שופך לר"ה לכך צריך לעשות גומא שתהא חללה מחזקת סאתים (א) בין אם יעשנה בפנים בחצר או בחוץ אלא אם יעשנה בחוץ צריך לכסותה בנסרים כדי שתהא מקום פטור ויפלו המים מידו למקו' פטור וכיון שיעש' גומא יכול לשפוך בה כל מה שירצה ואם אין מחזקת סאתים לא ישפוך כלל ואם יש

הם כפירש"י והחילוק בין לשון ים ובין אמת המים דלעיל הוא לפי שהאמה נכנסת בחצר מצד זה ויוצאת כנגדה מצד אחר הלכך חולקת רשות לעצמה כשהיא עמוקה עשרה ורחבה ארבעה שנעשית כרמלית ולכך צריך תיקון במחיצה שיהא דין המים שהם בחצר כרה"י והמחיצה צריכה שתהא נראית שנעשית בשביל המים ומחיצה התלויה ועוברת ע"ג אינה מועלת לה וגם צריך שטפח ממנה משוקע במים כדי להבדיל בין המים שחוץ לחצר שהן כרמלית למים שבתוך החצר שהן רה"י לכך צריך מחיצה שלימה שלא יהא בה פרצה כי אם פחות מג' טפחי' דאמרינן לבוד ודמי כאילו לא היה לשם פרצה כלל אבל לשון ים מיירי שנכנס לחצר מצד זה במקום שנפרץ החצר ונשארו המים בתוכה ואינן יוצאים ממנה בצד אחר וכיוצא בזה פי' הראב"ד בהשגות ומביאו ב"י והכי מסתברא ובתוס' כתבו ארבע' פירושים הביאם בית יוסף גם הביא פי' ר' יונתן. ולפעד"נ דהא דקאמר בגמרא הא דאסור למלאות ממנו אבל מותר לטלטל בחצר הכ"ע דאית ביה גידודי הכי פירושו דאית ביה גידודי למעלה מן המים דלענין טלטול בחצר הוי מחיצה מעלייתא אבל לגבי מילוי מים ממנו לא מהני מחיצה זו דמחיצה תלויה למעלה מן המים לא מהני למלאות הימנו בשבת כמו שהביאו התוספות מן התוספתא :

שנז חצר שפחותה מד' אמות על ד' אמות וכו' משנה וברייתא ואוקימתא דגמרא וע"פ דברי הרא"ש ס"פ כיצד משתתפין (דף פ"ח) :

ומ"ש וצריך לכסות בנסרים כדי שתהא מקום פטור וכו' פי' שאם לא יכסנה ה"ל כרקק מים בר"ה וכיון שגומא זו על כל פנים יש ברחבה ד"ט אם כן בין עמוק עשרה או פחות מעשרה הרי הוא כרמלית ואם אינה עמוק ג' ה"ה ר"ה אבל אם הוא מכוסה אין לה שם אחר אלא מקום פטור וכן כתב רש"י במשנה וב"י מביאו והריטב"א כתב דה"ל חורי רה"י : **ומ"ש** וכיון שיעשה גומא יכול לשפוך בה כל מה שירצה כך כתבו התו' והרא"ש דלאף לרב נחמן דאמר בימות הגשמים עוקא מחזיק סאתים נותנין לו סאתים מחזיק סאה נותנין לו סאה לאו דוקא סאתים אלא אפי' כוריים דאי לאו הכי אין חלוק בין סאתים לסאה דלתרווייהו אין נותנין אלא שיעור העוקא וה"ל למימר בקוצר אין שופכים אלא שיעור העוקא אלא ודאי סאתים לאו דוקא א"כ הא דקאמר נמי בימות החמה עוקא מחזיק סאתים נותנין סאתים לאו דוקא סאתים דאפילו כוריים וכל מה שירצה : **ומ"ש** ואם אין מחזיק סאתים לא ישפוך כלל מימרא דרב נחמן שם משום גזירה דילמא אתי ליתן ליה סאתים אבל בימות הגשמים

הנכנס לחצר אין ממלאין הימנו בשבת אא"כ יש לו מחיצה גבוה י' טפחים בד"א שפרצתו יותר מי' אבל י' א"צ כלום ובגמרא מתלא הוא דלא מלינן הא טלטולי מטלטלינן והא נפרצה במילואה למקום האסור לה הכ"ע דאית בה גידודי ופירש"י שנכנס לחצר דרך פירצת הכותל ובשלא נפרץ במילואו עסקינן מדמפליג בין עשר ליותר מעשר אא"כ עשו מחיצה לגדור פירצת החצר עד י' אבל י' א"צ כלום שהרי יש שיור מכאן ומכאן מתלא הוא דלא מלינן משום דמטלטל מכרמלית לרה"י : הא טלטולי מטלטלין בהאי חצר במילואה לאו דוקא אלא כל יותר מי' קרי ליה מילואה דאית ליה גידודי מה שנשאר מן הפרצה בגובה י' אבל הים כסהו וכתבו התוס' והרא"ש (קטו) על דברי רש"י הלכך בחצר המחיצה ניכרת דפעמים המים שוקעין והמחיצ' נראית ולכך מותר להשתמש בחצר אבל מן החצר לבית אסור הואיל ואין המחיצה ניכרת בבית והא דקאמר מתלא הוא דלא מלינן היינו למלאות מים ולהביאן לבית ורשב"ם פי' דאית ליה גידודי שלשון הים הפיל הקרקע ונשארו גידודים גבוהים עשר בשפת המים ואותם הגידודים מתירים לטלטל בחצר אבל למלאות מן הים לחצר אסור דמקום המים נפרץ במילואו לים עכ"ל ורבינו כתב כפירש"י והרמב"ם בפט"ו כתב אם נשאר מצד הפרצה פס מכאן ופס מכאן בכל שהוא או פס רחב ד' טפחים ברוח אחת מותר לטלטל בכל החצר ואין אסור אלא למלאות מן האמה בלבד אבל אם לא נשאר פס כלל אסור לטלטל בכל החצר שהרי נפרצה חצר לים שהוא כרמלית עכ"ל דבריו נוטין לדברי רשב"ם וכתבו עוד התוס' שהשר מקולי מפרש מתלא הוא דלא מלינן ה"ה טלטול ונקיט מילוי משום דקתני בברייתא אין ממלאין אבל טלטולי מטלטלין אם הלכו להם המים ותמאי וכו' דאית ליה גידודי ולהכי שרי כשאין המים אבל כשיש המים ומחיצה אינה ניכרת ועריבי מים אסור וריצב"א פירש כרש"י דאית ליה גידודי אבל הים כסהו ולהכי לא ממלאינן דלמא אזיל דלי לאידך גיסא חוץ לחצר וטעמא דעריבי מיא אין אסור אלא משום דלמא אזיל דלי לאידך גיסא ולא משום דאין המחיצות ניכרות ובעשר דהוי כפתח לא חיישינן דאיכא היכירא אבל טלטולי מטלטלין אע"ג דאין מחיצות ניכרות וריב"א מפרש דמיירי בחצר שנפרצה בע"ש והמים באו בשבת וקאמר הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי ולהכי מטלטלין דשבת הואיל והותרה הותרה אע"ג דהשתא אינם מחיצות ניכרות אבל למלאות מן המים שבאו בשבת לא שייך הואיל והותרה הותרה וה"ר יונתן כתב שי"מ דאית ליה גידודי שיוצאין אבנים מן פינת הכותל מכאן ומכאן והם חשובים מחיצה לענין טלטול לפיכך אפי' ביותר מעשר מטלטלין לתוכה שהרי אותה יתר מי' אינו שוה בכל הפרצה שהרי אבן יוצא ואבן נכנס ומעכבין לאדם ליכנס לאותו מקום שהוא רחב יותר מעשרה אבל אותם גידודין אינם מהני כלום שיוכל לשאוב מים מן לשון הים דמ"מ הפרצה בהרבה מקומות הוא יתר מי' והגידודין אין מעכבים כניסת המים כלום לפיכך אין ממלאין ממנה עד שתהא הפרצה רחוקה רק י' אמות ודע דהרמב"ם בפט"ו משוה דין אמת המים ללשון ים אבל הריטב"א כתב וז"ל הקשו התוס' דמשמע הכא דבכל היכא דליכא פרצה אלא בי' שאין החצר נאסר דמלינן מלשון הים לחצר בלא שום מחיצה ומ"ש מאמת המים העוברת בחצר שצריך לעשות לה מחיצה גבוה י' כדי למלאות ממנה וכותלי חצר אינם מתירים אותה אפי' הם שלימות ותירצו דהתם באמה שהיא עמוקה עשרה ורחב ד' שחלקה רשות לעצמה ואינה בטילה לגבי החצר אבל הכא אע"פ שיש בגידודין הסמוכים לחצר גבוה י' אבל בשאר השפתות שיש ללשון הים זה מכאן ומכאן אינם גבוהים י' וכן תירץ הראב"ד וי"מ דשאני התם שאין האמה מתעכב בחצר אלא שעוברת מצד לצד כיון שכן והיא גבוה י' חלקה רשות לעצמה ואינה בטילה לגבי החצר עד שיעשה מחיצות הניכרות לשמה אבל הכא שהמים מתעכבים ועומדים בחצר נתבטלו לחצר כאילו הוו מים שנשפכו שם אבל כשהפרצה יותר מי' מתערבי' הם עם הים שמחוץ לי' ואינם מתבטלים וזה נכון מאד עכ"ל וזה לשון הראב"ד בהשגות פט"ו אני רואה זה המחבר כולל ומערב ענין בענין סובר שהם ענין אחד והמה רחוקים נפרדים שלקח עתה לשון ים ואמת המים וערבן וטרפן זה בזה ויש הפרש גדול ביניהם שהאמה אם אין לה בגובהה י' וברחבה ד' אע"פ שיש בפרצה יותר מי' מותר למלאות ממנה משא"כ בלשון ים והטעם מפני שהאמה נכנסת ויוצאת וחולקת רשות לעצמה ואפי' כותל שעל גבה אינה מתירה למלאות לפי שהיא בעצמה נפרצת במילואה למקום האסור לה וכותל שע"ג אינו נחשב לה והלשון נכנס לחצר ואינו יוצא הרי הוא כבור שבחצר ומחיצות החצר מתירות אותו וכיון שאין פרצתו יותר מי' הכל מותר והאמה לא דקדקו בה על טלטול החצר עצמו בין פרצתה י' ליתר מי' הכל מותר מפני שיש כותל על גבה שמתיר החצר והיא עצמה נעשית מחיצה בינה ובין החצר שהרי עמוק עשרה ואין החצר נאסר מפני האמה והלשון דקדקו בו על טלטול החצר עצמו שאם יש בפרצתו יותר מי' היאך הוא מותר והלא פרצתו אוסרתו והלשון עצמו אוסרת לפרצה במילואה ולפיכך העמידוה ביש לה גידודי' והם קצת מחיצות על שפת הלשון שמשלימו לעומק י' ונמצאת החצר מוקפת מד' רוחותיה ואינו אסור למלאות מן הלשון עכ"ד :

שנז חצר שפחותה מד' אמות וכו' משנה פרק כיצד משתתפין (פח) חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא א"כ עשו לה עוקא מחזקת סאתים מן הנקב ולמטה בין מבפנים בין מבחוץ אלא שמבחוץ צריך לקמור ומבפנים א"צ לקמור ופירש"י עוקא גומא מן הנקב ולמטה שמחזיק סאתים החלל שלה בין מבפנים בין שעשה לעוקא בתוך החצר בין שעשאה ברשות הרבים אלא שמבחוץ צריך לקמור לכסות פיה בנסרים שיפלו המים מידיו לתוך מקום פטור וכתב הריטב"א פירו' לפירושו כי כשהוא ברשות הרבים אם הוא מגולה פעמים שיעלה בקרקעית העוקא טיט ורפש וכיוצא בו ויתמעט גובהו מעשרה ונמצא שהיא כרמלית ואולי יפחת עד פחות מג' שהוא רשות הרבים וכי זריק התם הרי הוא שופך מרשות היחיד לכרמלית או לרשות הרבים אבל כשהוא מכוסה כולו מבחוץ ויעשה פיו ברה"י לעולם דינו כרה"י דחורי רה"י הוא וכי שפיך מרה"י לרה"י הוא שפיך וזה הטעם בעצמו פי' הראב"ד ז"ל (ב) אבל הרמב"ם בפט"ו כתב וצריך לבנות עליה כיפה מבחוץ כדי שלא תראה העוקא הזאת בר"ה משמע דלא מיתסר אלא משום חשדא וה"ר יונתן כתב אותה עוקא לאו ר"ה גמורה אלא ככרמלית שהוא עמוק

דרכי משה

שנז (א) וכתב הרמב"ם דגומא חצי אמה על חצי אמה ברום ג' חומשי אמה מחזיק סאתים : (ב) ול"נ טעם הכיסוי משום דאסור לעשות תקלת בור ברה"ר. וכתב

פרישה

דבריו תמוהין וכמ"ש וגם כן כתבתי ישוב דקדוק ב"י מל' רבינו מדהאריך לכתוב ואם התחיל לעשות המחיצה אבל השפה כו' ולא כתב בקיצור ואם לא חיבר המחיצה באמצע כו' ש"מ דכוונת רבינו הוא כמ"ש שעשה מחיצה אצל השפה אבל גם ר"ל לאורך האמה. ולפ"ז צ"ל דמ"ש אם אין ביניהן ג"ט דהתחיל רבינו באמה שהיא רחבה ארבע' וכן הוא מוכרח דאל"כ לא היה חולק רשות לנפשו מ"מ אפשר לעשות המחיצה באורך אבל השפה בתוך המים באופן שיתקרבו המחיצה ולא יהיה ביניהן ג' וצ"ל ג"כ שס"ל לפ"ז דדוקא כשהמחיצה נעשית באורך ואין ביניהן ג' אמרי' לבוד משא"כ כשנעשית המחיצות ע"ג המים לרוחבן דלדרכה אמרינן מדנעשית שם אותה מחיצה וגם זה לצורך החצר בכל רוחב החצר ואינו סתום לגמרי ונכנס בתוך המים טפח אלא פרוץ באמצע אמרי' דהגדודין דמן הצדדין בטלין אגב שאר המחיצה דמכאן ומכאן ומצד המים משא"כ כשהמחיצה נעשית באורך שאז ניכר לכל שלצורך המים נעשית המחיצה וק"ל :

(ג) **נפרצה** במילואה כו' עד אבל אסור להכניסו לבית אא"כ עשו מחיצה גבוה יו"ד על המים כו' הא דלא בעי' כאן טפח נכנס במים ה"ט משום דלא בעינן אלא שיתקן המחיצה כמו שהיה בתחלה קודם שנפרצה כיון שאין המים עוברים מצד אל צד דרך החצר וק"ל

סי' שנז (א) **חצר** שפחות' מד' אמות על ד' אמות כו' עד אלא אם יעשנה בחוץ צריך לכסותה בנסרים כדי שתהא מקום פטור ויפלו המים מידו למקום פטור כל' רבינו כן הוא לשון רש"י וכמ"ש ב"י . ולע"ע דהריטב"א כתב פי' לפירש"י וכתב כשהיא מכוסה מבחוץ לעולם דינו כרה"י דחורי רה"י הוא וא"כ קשה למה כתב רבינו ורש"י דהוא מקום פטור . ונומק לומר דה"ק צריך לכסותה כדי שתהא מקום פטור . ר"ל אם יכסה כולו פשיטא דמותר דהא רה"י הוא אלא אפי' לא יכסה כולו אלא יניחנה פחות מד"ט מגולה מן הבית למקום המקורה הנשאר מ"מ אותו מקום מגולה לאו ר"ה הוא אלא מקום פטור וכמ"ש רבינו ע"פ הגמרא לעיל סי' שנ"ד בבור בר"ה וחוליות סביבו אם עומד בתוך ד"ע לרה"י מותר למלאות ממנו לרה"י מה"ט דאותו מקום פחות מד"ע מקום פטור הוא . ומ"ש הריטב"א עוד שם וז"ל כי כשהוא בר"ה אם הוא מגולה פעמים יתמעט גובהו מי' ונמצא שהוא כרמלית ואין להקשות כלא פירש"י וב"י הביאו לעיל ריש סי' רס"א וז"ל דאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק י' ורוחב ד' דכשהוא עוברת בר"ה אם אינ' עמוקה יו"ד ורוחב ד' ר"ה כדתנן בסורק כו' וכאן כתב דבפחות מי' הוה כרמלית דנראה משום דלא כתב רש"י לעיל דהוה ר"ה אלא דוקא במים דנתמלא מהן העוקא משא"כ הכרין כל זמן שאינו עמוק י' הוה ר"ה משא"כ כשהעוקא ריק ואין בו המים ולא כלום ודאי הוה כרמלית וק"ל . גם אין להקשות מ"ש שם הריטב"א דיתמעט גובהו מי' דמשמע דצריך לעשות העוקא עמוקה ורחבה ד' והרמב"ם כתב דשיעור המחזקת סאתים היא חצי אמה על חצי אמה ברום ג' חומשי אמה די"ל דה"ק למה צריך לקמור העוקא יעשנה עמוקה י' ואין צריך קמירה ע"ז כתב דלא יועיל זה דפעמים שתמלא ברפש וטיט כו' אלה אי קשיא הא קשיא שר' יונתן כתב וב"י הביאו וז"ל אות' עוקא לאו ר"ה גמור הוא אלא כרמלית שהוא עמוק מג"ט ורחבו ד' וי"א כפי מ"ש בשם הרמב"ם דאפי' בית סאתי' לא יעלה לשיעור זה . ומ"ש ב"י עוד שם וז"ל וי"ל שכע"ש לא ישפוך שם כלל ר"ל אין דרכו לשפוך אבל אין בו איסור כלל שהרי תניא בגמרא וב"י הביאו אח"כ וז"ל אע"פ שנתמלאו מים מע"ש שופכין לתוכו מים בשבת . ומ"ש ב"י וז"ל דכתב הרא"ש אבל ר' אמי והראב"ד ור"ח כתבו דכשיש בו אורך ד"א אע"פ שאין ברוחבו ד"א . נראה דהרא"ש לא ר"ל אלא לדעת ר' זירא והם מפרשים מ"ש אורך וקטן איכא בינייהו דלר' זירא סגי כאורך ד' ורוחבו אפי' כל שהוא אבל לרב ודאי ד' ע"ד בעינן ודו"ק באשר"י ותמצא כן . ומ"ש ב"י וז"ל ומדברי רבינו נראה שהוא סובר דלהרא"ש בימות הגשמים נמי בעוקא בית סאתיים שופכין לה אפי' כוריים דאל"כ כי היכא דבית סאה אסור לשפוך לה כלל משום דילמא אתי למיתן בה סאתיים בבית סאתיים נמי לא ניתיב כל עיקר משום גזירה כו' נראה דאי משום הא לא איירי' דלא גזרו אלא בבית סאה משום דאי נתיר לו סאה אתי לשפוך נמי טפי כמו שיעור מי תשמישו משא"כ בסאתיים דלאו מן הדין לשפוך טפי מסאתיים בכל יום ואי משום דמותר לשפוך אף אם כבר נתמלא העוקא א"כ לא ה"ל לגזור מדלא התירו בעוקא בית סאה . וטעם דהרא"ש דכתב להתיר בעוקא בית סאתיים דמשמע דס"ל דמותר לשפוך

יש בחצר שיעו' ד' על ד' אפילו הוא אריך וקטין או בימו' הגשמי' בחצר כל שהוא מותר לשפוך בה כל מה שירצה חצר ואכסדרה שאין בא' מהם לבד ד' אמות מצטרפין לד' אמות להתיר לשפוך בהם: (ג) ביב שמכוסה ד' אמות במשך (נ"א ביב שנמשך ד"א ומכוסה) בר"ה ויש בו ד' על ד' (ס"א או שיעור ד' על ד') מות' לשפוך אפילו על פי הביב אפילו בימות החמה אע"פ שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ ובלבד שיהא בנין של אבנים שהמי' ראוין ליבלע

עמוק מג' טפחים ורוחבו ד' וכיון דאיכא למיחש נמי לאיסור דרבנן מצרכינן ליה לקמור אותם · ועל מן הגגה ולמטה פי' שתחזיק סאתים מים קודם שיגיעו המים לגגה העשוי לה על שפתה כדי שילכו מתגה המים לרשות הרבים ולא שיהיה הגגה לגמרי סמוך לקרקע העוקא שאם כן תיכף שישפוך לתוכה אמי קב מים יצא לחוץ מכחו ומ"מ כיון שהעוקא מלאה בסאתים ונתמלאה מערב שבת היאך ישפוך שופכיו שם בשבת וי"ל שבערב שבת לא ישפוך שם כלל שהרי יטל להוציאם לרשות הרבים ולזורקם שם ואפי' את"ל שהיא מליאה אפ"ה מותר לשפוך בה ואע"פ שילכו מתוכה המים לר"ה דכיון שיש לו עוקא מוכנת לקבל קצת משופכיו נמצא שבשעת זריקתו שם יעשו הנחה אותם המים תחלה בעוקא קודם שילכו לר"ה ולא משכחת לעולם דאיכא איסורא דאורייתא וכיון דמלתא דלא שכיחא היא שתהא מליאה מע"ש כיון שיכול לשופכן לר"ה וא"נ נתמלאה אפשר שנתבלעו במקומה וא"נ שיכול להשליך קצת משופכיו בחצר וקלתם בעוקא לא גזרו חכמים בכך והתירו לשפוך שופכיו שם בעוקא אע"פ שנתמלאה מע"ש ובגמרא תניא אחד לו עוקא ואחד לו ניסטרא בריכה ועריכה אע"פ שנתמלאו מים מע"ש שופכין לתוכה מים בשבת וכתב לקמן ה"ר יונתן דטעמא משום דכיון שתיקנו לו חכמים זכר לשבת שלא ישכח וישליכם נר"ה הוא עצמו תו לא גזרי' ובעיא בגמרא מ"ט מפלגינן בין חצר שהיא פחותה מד"א לחצר שיש בה ד"א א"ר מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום עד ד"א אדם רוצה לזלפן פחות מד"א שופכן אי עביד עוקי שרי אי לא אסור ר' זירא אמר ד' תיימי מיא פחות מד' לא תיימי מיא מאי בינייהו אמר אביי אריך וקטין איכא בינייהו ופירש"י מאי טעמא · אמר פחות מד"א קאי דמשמע הא ד"א שריא אדם רוצה לזלפן שראויה היא לזלפה להרבין עפרה שלא יעלה אבק דבימות החמה מוקמינן למתני' וכיון דרוצה לזלפן אי נמי ספיך להו ונפקי לא מקיימא מחשבתו · פחות מארבע אינה ראויה לזלוף ושופכן וכי נפקי מקיימא מחשבתו וגזור רבנן עליה דלמא אתי למיזרק בהדיא לר"ה תיימי מיא כד"א ראויים ליבלע סאתים הלכך א"נ נפקי לבר לא מקיימא מחשבתו . דאריך וקטין כגון שישנה שמנה אמות על ב' דאיכא קרקע בשיעור ד"א מרובעות ויש מקום ליבלע סאתים אבל לזלף אינה ראויה לרב אסור לשפוך בלא עוקא לר' זירא לא בעי עוקא ובין למר ובין למר ד"א דמתני' באורך וברוחב משמע דאי לא יהיב שיעורא נמי לפותיא אין כאן שיעור מפורש כלום ומשמע אפי' רחבה משהו וליכא לאוקמי בה טעמא וכתב הרא"ש אבל רבינו האי והראב"ד ור"ח כתבו דבעינן בו אורך ד"א אע"פ שאין ברחבו ד"א וסברא דרש"י נ"ל עיקר עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ם בפכ"ג וכתב הריטב"א אדם עשוי להסתפק סאתים מים פי' וכי מסתפק טפי מלתא דלא שכיח הוא ולא גזרינן בה אדם רוצה לזלפן פי' דחצר שיש בה ד"א ראויה היא לזילוף מפני שמשתמשין בה דרך כבוד שלא יעלה האבק הלכך אפי' כשמתכן דרך שפיכה וסמוך לר"ה אנן סהדי שאין דעתו אלא שיתפשטו בחצר ומתנו האבק ועוד דשפיכה' לא שכיחא ואין דרך אלא לזלף וכיון דכן לא גזור בה רבנן פחות מכן אין אדם רוצה לזלפן פי' שהרי אינה ראויה לזילוף שאינה ראוי' לתשמיש של כבוד וכיון שכן אין מזלפן אלא שופכן במקום שילכו לחוץ כדי שלא יטנפו אגירו ולפיכך אסרו אפילו לזלפן שם דזילפן מלתא דלא שכיחא היא ומסתמא דעתו שילכו לחוץ והוי כאילו שופכן ממש כדי שילכו מכחו וכחו כי הא גזרו ופסק הרא"ש כרבי זירא וכן דעת הרשב"א אבל הרמב"ם בפכ"ו פסק כרב ואיתא תו בגמרא תנא כד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע מ"ט אמר רבה אדם רוצה שיבלעו המים במקומן א"ל אביי והרי שופכין וכו' א"ל התם למאי ניחוש לה אי משום קילקול חצירו הא מקלקלא וקיימא ואי משום גזירה שמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח מים סתם צינורות מקלחין מים ופירש"י כד"א · דצריך עוקא שיבלעו במקומם ולא איכפת ליה דליפקו דבלאו הכי צינורו מטונפת ושומדת מפני הגשמים התם בימות הגשמים למאי ניחוש אי משום דניחא ליה דליפקו משום קילקול חצירו הא מקלקלא וקיימא אי משום שלא יאמרו ואתי למעבד בימות החמה א"כ אתי למימר שרי לזרוק בהדיא לרשות הרבים דמה לי בצינור ומה לי ברה"ר מתש האי נמי לבני מכוין להא ליכא למיחש דסתם צינורות בימות הגשמים מקלחין הם ואמרי מי גשמים נינהו אבל גבי ביב בימות החמ' אע"ג דיש בו שיעור ואדם רוצה שיבלעו במקומם איכא למיחש שמא יאמרו וכתב הריטב"א הא דאמרינן דסתם צינורות מקלחים מים פירוש שמקלחים הם מפני הגשמים שאפילו שלא בשעת הגשמים מתמצין והולכין אחר הגשמים : ואיתא תו בגמרא שם א"ר"ל בימות הגשמים עוקא מחזיק סאתים נותנין לו סאתים מחזיק סאה נותנין לו סאה בימות החמה מחזיק סאתים נותנין לו סאתים סאה אין נותנין לו כל עיקר בימות החמה נמי מחזיק סאה ניתיב ליה סאה גזירה דלמא אתי ליתן סאתים א"ה בימות הגשמים נמי לינזר התם למאי ניחוש לה אי משום קילקול הא מקלקלא וקיימא אי משום גזירה שמא יאמרו צינורו של פלוני מקלח סתם צינורות מקלחים הם אמר אביי הלכך אפילו כור ואפילו כוריים ופירש"י מחזיק סאה עוקא נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה והאי דקאמרינן לעיל שופך ושונה ואינו נמנע ס"ל לרב נחמן בעוקא קטנה ושיעור מדתה קאמר תנא דברייתא דשרי התם למאי ניחוש לה א"כ אתי למיתב סאתים לא מיספקא לן דהא הוא גופיה לא יליף מינה חורבא למימרא כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקא זו כדי לגמא לחוץ ה"נ שרי למשדינהו לברא דהא לא מקיימא מחשבתו ולא ניחא ליה דליפקו מים דהא חצירו מקלקלא וקיימא ואי משום שמא יאמרו הרואים הרי צנורו של פלוני וכו' וסבורים שהוא מתכוין לכך סתם צינורות וכו' ומיהו לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעורא אמר אביי הלכך כיון דליכא למיחש למידי אפילו כור וכוריים קא שרי תנא דברייתא עכ"ל ודעת הרמב"ם בפט"ו דאביי אעוקא סאתים קאי אבל כל שפחותה מסאתים בימות הגשמים שופכין לתוכה מילואה ובימות החמה אין נותנין לה כל עיקר אבל הרא"ש כתב דאביי קאי אהא דקאמר בימות הגשמים נמי בבית סאה לגזור דלמא אתי למעבד בה סאתים ושני דבימות הגשמים ליכא למיגזר ועלה קאמר אביי כיון דליכא למיגזר אפילו כור וכוריים שרי ליתן בבית סאה וליכא לפרושי דאביי בעוקא בית סאתים קאמר דהא רב נחמן גופיה אפילו כור וכוריים שרי דהא קאמר מחזקת סאתים נותנין לו סאתים ע"כ סאתים לאו דוקא דה"ה טובא דאי בית סאתים דוקא אם כן אין חילוק בין בית סאתים לבית סאה ולתרווייהו אין שופכין אלא שיעור העוקא ואמאי נקט מחזקת סאתים הלכך אבית סאה קאי דקאמר דבימות הגשמים נותן בה אפילו כוריים כיון דליכא למיחש למידי מסתברא אפילו בלא עוקא נמי כיון דליכא למיחש למידי דבית סאה לא מעלה ולא מוריד דאין זה שיעור שנתנו חכמים לעוקא והלכתא כאביי דבתרא הוא ומסתבר טעמיה עכ"ל ולזה נוטים דברי הרשב"א שכתב ה"ה בפט"ו ודברי רבינו בכל דינים אלו כשיטת הרא"ש ז"ל . ומדברי רבינו נראה שהוא סובר דלהרא"ש בימות החמה נמי בעוקא בית סאתים שופכין לה אפילו כוריים דאם לא כן כי היכי דבית סאה אסור לשפוך לתוכה כלל משום דלמא אתי ליתן סאתים בבית סאתים לא ניתיב לה כל עיקר גזירה דלמא אתי למיתן לה ג' או ד' סאין אלא ודאי כל שהוא מכילה סאתים שאדם עשוי להשתמש בכל יום לא גזרינן בה ומותר לשפוך בה כמה שירצה ורב נחמן דאמר בימות החמה מחזקת סאתים נותנין לו סאתים לאו דוקא דאפילו טובא נמי יהבינן ליה אלא דנקט שיעור מה שאדם עשוי להסתפק בכל יום וכן דעת הרשב"א כמו מ"ש ה"ה ואין כן דעת רבינו ירוחם שכתב בח"ו דבימות החמה צריך עוקא סאתים ולא כתב שיש על זה שום חולק משמע דסבירא ליה דגם הרא"ש ס"ל בהא כהרמב"ם בפרק ע"ו שכתב בימות החמה מחזקת סאתים אין שופכין לה אלא סאתים : **חצר** והאכסדרה שאין באחד מהם לבד ד"א וכו' פשוט שם במשנה : **ב"יב** שמכוסה ד"א במשך בר"ה משנה שם ר' אליעזר ב"י אומר ביב שהוא קמור ד' אמות בר"ה שופכין לתוכו מים בשבת וחכ"א אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך ע"פ הביב אבל שופך הוא לגג והן יורדין לביב ופירש רש"י ביב · חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרשות הרבים והוא קמור במשך ארבע אמות בר"ה קים לן בארבע אמות יש שיעור לבלוע בהם סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום שופכין לתוכו דתיימי מיא וא"נ לא תיימי דיש בו מים תבע"ל כיון דרוב ימות השנה עשוי ליבלע ה"נ כי נפקי לברא לאו להכי איכוון וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי דאפי' מתכוין לאו איסורא דאורייתא איכא הכא דהא לאו בר"ה זריק לאו איהו גופיה אלא מאליהן יוצאין וכאן הלכך כי לא מכוין שרי לכתחלה לא ישפוך ע"פ הביב כלומר בתוך החריץ ואע"פ שיש אורך מכאן עד יציאתו מאה אמה ויכולין ליבלע כיון דבגופיה שפיך מקלחי להדיא וכאה לר"ה והרואה אומר שעשכן סמוך ליציאתן ובעי דליפקו כדאמרינן בגמרא גזירה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת : וכתבו התוס' והרא"ש דלפי' רש"י בטעם ביב שהוא קמור נראה דמיירי בביב שיש לו ד' על ד' דפחות מכאן לא תיימי מיא כדפירש"י בגמרא גבי חצר ולרשב"ם נראה דטעמא דקמירת ביב משום חשדא וכיון דקמור ד"א בר"ה כרואה מים יוצאין מן הביב אינו סבור שיוצאין מן החצר כיון שרחוק מן החצר ד' אמות ובגמרא משמע כפירש"י ולפרשב"ם סילון שקמור ד' אמות בר"ה שופכין מים בשבת דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי אבל לפי' רש"י שהטעם משום דמיבלעי אסור דבשל עץ לא מיבלעי ומיהו אומר ר"י דאפי' עשוי כעין רצפה של אבנים מיבלעי ושרי ורבינו סתם דבריו לדעת רש"י וברייתא שכתבתי בסמוך דקתני כד"א בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושונה ואינו נמנע כתבו התוספות והרא"ש בשם רבינו תם דקאי אהא דתנן לא ישפוך על פי הביב וגרים ואלא למאי ניחוש לה אי משום קילקול חצירו וכו' ולא כמו שכתוב בספרים אלא התם ולדעתם שפוסקים כראב"י לא נפקא לן מידי מהאי ברייתא דאליבא דחכמים היא ולא קי"ל כוותייהו אלא בכל זמן מותר לשפוך על פי הביב אבל הרמב"ם בפט"ו מהלכות שבת פסק כחכמים ונראה מדבריו שם שהוא מפרש כפר"ת ומיהו כתב שם היה שופך על פי הביב והמים יוצאים לכרמלית הרי זה מותר ואפילו בימות החמה שלא גזרו על כחו בכרמלית וכתב ה"ה זה למד רבינו ממה שאמרו בהזורק גבי ספינה כחו בכרמלית לא גזרו ודע שכ"ה לאגר שאם היא סמוכה לכרמלית אפילו היא קטנה הרבה אינה צריכה עוקא אפילו בימות החמה ולזה הסכים הרשב"א וכן דעת הרמב"ם ז"ל שאוסר ר"ה גבי חצר ומשום הוא שכך הוא דעתו ועיקר עכ"ל . אבל התוס' כתבו בסוף כיצד משתתפין (פה) ל"ש אלא שלא עירבו וכו' ואע"ג דהוי חצר שאינה מעורבת מ"מ לא אסרו חכמים כאן אלא בכרמלית כעין שפירש לעיל אבל בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל וכן פסק ר' שמואל דמותר לשפוך מים אע"פ שהולכים מרשות לרשות אחרת שאינה מעורבת דמרשות לרשות לא בעי קמירה וכתבוהו הגהות בפט"ו מכ"ש בשם סמ"ג וגם הרא"ש כתב בס"פ כיצד משתתפין ומשמע דלא שרי אלא מחצר לחצר שאינה מעורבת והוא שאינו שופך ע"פ הביב אבל מחצר לכרמלית אע"פ שעופך רחוק מפי הביב אסור ואולי יפרשו דהא דאמרי' כחו בכרמלית לא גזרו דוקא גבי ספינה הוא דאמר הכי וכי היכי דאקילו בה לענין זה וכמ"ש בסי' שנ"ה אבל בשאר דוכתי לא אקילו ובפרק הזורק במרדכי

הגשמים ליכא למיגזר ומפרש שם הטעם : **ומ"ש** ואפילו הוא אריך וקטין פסק כר' זירא דטעמא דד' על ד' הוא משום דתיימי מיא ובאריך נמי תיימי מיא ולא כרבה דטעמא משום דרוצה לזלפן להרבין העפר ואריך וקטין אינו ראוי לזילוף : ומ"ש או בימות הגשמים בחצר כל שהוא וכו' מפורש שם בברייתא אליבא דאביי וכמו שפי' הרא"ש :

ביב וכו' ויש בו כו' על ד' או שיעור ד' על ד' כך צריך להיות וכן הוא בספרים המדוייקים ופירוש אפילו אינו מרובע אלא אריך וקטין דטעמא דשיעורא משום דתיימי מיא כפרש"י ולא כפרשב"ם דטעמא משום חשדא וכיון דקמיר ד"א במשך בר"ה אע"ג דאין שם ד' על ד' ולא שיעור ד' על ד' ליכא חשדא ושרי אבל לפי' רש"י אסור כיון דלא תיימיתיא בפחו' משיעו' ד' על ד': **ומ"ש** והלבד שיהא של אבנים כן כתבו התוס' ז"ל ולפי' ר"ש סילון שקמור ד' אמות בר"ה שופכין לו מים בשבת אבל לפ"ה דהטעם משום דמיבלעי אסור דבשל עץ לא מיבלעי ומיהו אומר ר"י דאפילו עשוי כעין רצפה של אבנים מיבלעי ושרי עכ"ל ומפרש רבינו דהאי ומיהו אומר ר"י הכי פירושו אע"ג דודאי בשל עץ לא מיבלעי מיהו אומר ר"י דלא מיבעיא בשאינו של עץ דמיבלעי אלא אפי' של אבנים נמי מיבלעי דאל"כ מאי אפילו א"נ אשל חרס קאמר דלא מיבעיא של חרס דמיבלעי אלא אפי' של אבנים אבל של עץ ודאי לא מיבלעי ולכן כתב רבינו דבשל עץ לא מיבלעי ושל אבנים מיבלעי אבל העיקר נלפע"ד דהאי ומיהו אומר ר"י לחלוק אתא על מ"ש דבשל עץ לפי' הקונטרס לא מיבלעי ואסור אלא ס"ל לר"י דלא מיבעי' בשל עץ דמבלעי אלא אפי' של אבן נמי מבלעי דר"י חולק אפרש"י בפ"ק דגיטין ולעיל סוף סי' של"ו מביא ב"י מחלוקת

פרישה

לשפוך אפי' מפי אשפתות כ"ל דלמא מהא דמסיק שם במשנה ז"ל וכן שני דיעותות מקלחין מנו עוקא כו' וכ"ל סביא בסמוך ופירשו ומשם יש ללמוד דגם בימות הסמה בשיש עוקא מותר לשפוך כמה דבעי וד"ק :

(כ) **ביב** שמכוסה ד' אמות במשך בר"ה כו' מהא דגם לדידן במקומות שדרין ישראל דלא פירשו דייקין ואסורין לטלטל בסאר או במבוי דלב"ע אסור לשפון לביב שיוצא מכבית למאר או מבוי הכבוש שוקי סמוך לכותל שבלד האחר אם לא שמוסיק נפשו מהכותל ר"י

ליבלע אבל אם הוא של עץ אסור והרמב"ם ז"ל פסק כחכמים דאפילו ביב ארוך ק' אמה וצינור ארוך מאה אמה לא ישפוך על פי הצינור וע"פ הביב אלא שופך על הגג והן יורדין לביב ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא כ"כ :

שנח **כל** מלאכות שבת והלכותיו אנו למדין ממלאכת המשכן הלכך כל היקף שלא הוקף לדיר' כגון גנות ופרדסין ובורגנין שאינן עשוין אלא לשמור בתוכן אף ע"פ שמן התורה הוא רה"י גמור והזורק מר"ה לתוכן חייב חכמים אסרו לטלטל בתוכו יותר מד' אמות אם הוא מסאתים ולמעלה אבל עד סאתים וסאתים בכלל מותר לטלטל בתוכו ואפילו אין בו שומרים ולא היה לו בית דירה כמו חצר המשכן שהיה בו סאתים ולא היה בו בית דירה אלא היקף של קלעים ושיעור בית סאתים הוא שיעור ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים ל"ש אם הוא מרובע או עגול או ארוך וקטין ובלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו כחצר המשכן שהיה אורך מאה אמה ורוחב חמשים אבל אם ארכו יותר משנים ברחבו אין מטלטלין בו אלא ד' אמות ואם הוקף לדירה אפילו יש בו מאה מילין שרי (א) ומה נקרא מוקף לדירה זה שבנה בו בית דירה או שפתח לו פתח מביתו ואח"כ היקפו אבל אם היקפו ואחר כך פתח לו פתח לא ואם היה מוקף שלא לשם דירה ורוצה להקיפו לדירה א"צ לפרוץ כולו אלא יפרוץ בה פרצה ביותר מי' ובזה יתבטל ההיקף ונמצא בית פתוח בו בלא היקף ויחזור ויגדור הפרצה והרי הוא פתוח ולבסוף הוקף (א) ואם פרץ אמה ונגדרה וחזר ופרץ אמה אצל מה שנגדר וחזר ועשה כן עד שהשלימו

מחלוקת זו אבל רבי' תופס פירש"י כמ"ש בי"ד סוף סי' רצ"ד לכך כתב בשל עץ לא מיבלעי ובשל אבן מיבלעי :

שנח כל מלאכות שבת והלכותיו וכו' מפורש במסכת שבת ומסכת עירובין. ומ"ש שאינן עשויין אלא לשמור שבתוכן אינו חוזר אלא אבורגנין וה"ק ל"ת גנות ופרדסין דפשיטא דלא הוקף לדירה אלא הוקף כדי שיהא גן נעול וחתום שלא יבואו זרים לבוז מה שיתנו לתוכו אלא אפי' בורגנין שבשדות שהשומר יושב בתוכו ביום ואוכל שם את פתו ג"כ אינו הוקף לדירה שהרי בלילה הוא לן בביתו ואין תשמישו עשוי אלא לאויר לישב בתוכו ולשמור את השדות ומה"ט ילפינן סאתים מחצר המשכן ולא ילפינן מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ה אמות ועזרת ישראל קפ"ז אלא לפי שהעזרה חשיבא מוקפין לדירה שהיו שומרים בה כל הלילה משא"כ חצר המשכן וכמ"ש התוס' בד"ה שהוא בתירוץ הב' פ"ב דף כ"ג וע"ל ריש סימן שס"ב :

ומ"ש אבל עד סאתים וסאתים בכלל מותר לטלטל בתוכו ואפי' אין בו שומירה וכו' שם פליגי תנאי במשנה ר"י בן בבא אומר בית סאתים מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה וכו' ור"ע אומר אפי' אין בה אחת מכל אלו מטלטלין והלכה כר"ע ופי' התוס' דלר"י ב"ב פחות מסאתים נמי צריך שומירה ולפיכך כתב רבינו דעד סאתים וסאתים בכלל מותר ואפי' אין בו שומירה לאפוקי דר"י ב"ב אבל ביותר מסאתים אפי' משהו גם לר"י ב"ב לא שרי לטלטל אלא דוקא בפתח ולבסוף הוקף אבל שומירה לא מהני ודלא כמ"ש בהגהת אשיר"י וכ"כ ב"י : **ומ"ש** ובלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו וכו' כתב הרא"ש דוקא כשהוא יותר אמה אחת וכ"כ ב"י ע"ש ה"ר ירוחם וכן פסק בש"ע : **ומה** נקרא מוקף לדירה וכו' ורצה לומר כשלא הוקף לדירה ופרוץ ביותר מעשר דהשתא נתבטלו כל המחיצות

במרדכי כתב בשם הר"ם דדוקא במים דלא אתי למיחלף בר"ה דהא ליכא ר"ה לא גזור אבל בעיר אפי' כרמלית גזרו רבנן אטו ר"ה (ג) וגם סמ"ק בסי' ס"ה תלית כתב וז"ל בפרק הזורק אמרינן דשופכין דספינה שופכין אותן על דופני הספינ' והם יורדים לים דכחו בכרמלית לא גזרו מכאן פוסק רבינו משה שאם היה שופך ע"פ הביב והמים יוצאין לכרמלית הרי זה מותר אפילו בימות החמה ורבינו יעקב מחלק דשאני ספינה דאין דרכה להיות אצל ר"ה ואין שייך לגזור בה כ"כ כמו בבית : **מצאתי** כתוב בתשובת הר"ם על אבן שוקת ששופכין בה ברה"י והמים מקלחין לר"ה אם אינו מכוסה ד"א בר"ה אסור כדתנן ביב שהוא קמור וכו' ואע"ג שאין לנו עתה ר"ה וכל רחובות שלנו כרמלית הן ואם כן היה לנו להתיר דכחו בכרמלית לא גזרו כדאיתא בהזורק הא ליתא דהתם דספינה בים או בנהר דלא אתי למיחלף בר"ה אבל בעיר אפילו בכרמלית לא דגזרו אטו ר"ה כדתנן בס"פ כיצד משתתפין ל"ש אלא למלאות אבל לשפוך אסור ולאיכא דאמרי אפילו לשפוך והלכה כאיכא דאמרי דבשל סופרים הלך אחר המיקל אפ"ה אסור דשאני התם שאינו מתכוין שיצא לחוץ אבל הכא מתכוין להוציא עכ"ל והמרדכי הביאו בהזורק תנן תו במתניתין וכן ב' דיוטאו' זו כנגד זו מקצתן עשו עוקא ומקצתן לא עשו עוקא את שעשו עוקא מותרים ואת שלא עשו עוקא אסורין וכתב ה"ר יהונתן למי שגרם וכן מתפרש הכי כי על ענין צירוף קאי דקאמר לעיל מינה החצר והאכסדרה מצטרפין זה עם זה וקאמר כמו כן דב' דיוטות שלפני עלייה ופתח אחד של עלייה סתומה אל הדיוטא האחת ופתח השנייה פתוחה אל הדיוטא השנייה ובשתיהם ד"א נמצא שיש לעלייה ההיא ד"א ריוח מלמטה אף על פי שאינה במקום אחד אלא בב' מקומות קמ"ל מתניתין זו דמצטרפין כיון שהם זו כנגד זו ואינם זו למעלה מזו וכן סמוכות זו לזו הרי הן כדיוטא אחת ושופכין בהם בשבת וא"צ לעוקא כלל והדיוטאות הללו יש על התקרה מעזיבה רבה שמתבלע בהם המים כמו בחצר אבל אם אינם זו כנגד זו או שהם זו למעלה מזו או שתיהן רחוקות ד' טפחים זו מזו אינם מצטרפות אף על פי שיש בין שתיהם ריוח ד' אמות לפי שאין תשמישתן נוחין זו לזו ושמא כשילא אל הדיוטא האחר' לשפוך שופכיו ויראה שמתקלקל בכאן לא יעבור אל האחרת לשפוך לה מפני הטורח וישפכם לר"ה ומשום הכי מצרכינן להו עוקא כגון עריבה מעץ או גסטרא חבית שנשברה מחזקת סאתים מקצתן עשו עוקא ומקצתן לא עשו עוקא וכו' עכשיו מדברת המשנה על בני החצר שהיא פחותה מד"א שצריכה עוקא ואם עשה אחת עוקא לתשמיש ביתו והאחת לא עשה את שעשה עוקא מותר ואת שלא עשה עוקא אסור לשפכה בחצר בפתחו והן מתגלגלין ויורדין לעוקת חבירו אבל רש"י נראה דמפרש דב' דיוטות אמקצתם עשו עוקא דכתיב בתריה קאי ואמרינן בגמרא על מתניתין ואמר רבה אפילו עירבו א"ל אביי מ"ט אלימא משום נפישא דמיא והתניא אחד לי עוקא ואחד לי גיסטרא בריכה ועריבה אע"פ שנתמלאו מים מע"ש שופכים בתוכה מים בשבת אלא אי אתמר הכי איתמר אמר רב ל"ש אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרים וכי לא עירבו אמאי אסורים אמר רב אשי גזירה דלמא אתי לטלטולי מאני מבית לחצר ופירש"י ואפילו עירבו ב' העליונות דליכא למיחש אי שריגהו להני ע"י עוקא דהנך אתי לאפוקי מאני מן הבתים להוריד לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהם וקא מטלטל בחצר דלא מערבי אפילו הכי אסור משום נפישא דמיא דיש כאן ד' סאים לשני בתים : גיסטרא כלי חרס שנסדק ונתנו שם אחיו לקבל המים לפי נקט גיסטרא דלא חזיא לתשמישתא אחרינא : בריכה · חריץ רחב כעין כיבר שעושין לדגים : עריבה · ספינה קטנה . ה"ג דלמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים להכא · לשפת העוקא לשפוך לתוכה וכתב ה"ר יונתן דאי שרית ליה לשפוך שופכין שלא בתוך ביתו ויתגלגלו וירדו לעוקת חברו שמא יחוש על קילקול ביתו ויוציאם עם הכלי לחצר וישפכם בעוקת חבירו וקא מטלטל מנא דבתים לחצר שאינה מעורבת אבל אם עירבו מותר אע"פ שמסתפקין בין שניהן ד' סאין ועוקא אינה מחזיק אלא סאתים :

שנח כל מלאכות שבת והלכותיו אנו למדין ממלאכת המשכן וכו' פשוט בכמה מקומות מהם פרק הזורק (ט :) : **הלכך** כל היקף שלא הוקף לדירה וכו' אע"פ שמן התורה הוא רה"י גמור וכו' בפ"ק דשבת (ז ·) ובפרק הדר (סז :) א"ר יוחנן קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור אפי' כוריים הזורק לתוכו חייב : **ומ"ש** חכמים אסרו לטלטל בתוכו וכו' משנה בפרק עושין פסין (דף כג) ועוד א"ר יהודה הגנה והקרפף שהיא ע' אמה ושיריים וכו' ואמרינן בגמרא דהלכה כרבי עקיבא דלא בעי התם שתהא מוקפת לדירה : **ומ"ש** ושיעור ב' סאתים הוא שיעור ע' אמה וכו' ג"ז פשוט שם : **ומ"ש** ל"ש אם היה מרובע או עגול וכו' ג"ז שם בגמרא הלכה כר"י דשרי אפי' בארוך וקטין : **ומ"ש** ובלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו וכו' ג"ז שם במשנה ר' יוסי אומר אפילו אם היה ארכה בשנים ברחבה מטלטלין בתוכה ומשמע הא אם היה ארכה יותר על שנים ברחבה אין מטלטלין בתוכה וכתב רבינו ירוחם בח"ד ואם הוא יותר מפי שנים בארכו על רחבו אמה א' אין מטלטלין בתוכו אבל בפחות מאמה מטלטלין כי אין חשוב יותר מפי שנים אם לא היה שם אמה יותר וכן משמע בגמרא : **ומ"ש** ואם הוקף לדירה אפילו יש בו ק' מילין שרי (שם :) : **ומה** נקרא מוקף לדירה וכו' ג"ז שם דף כ"ד אמר רב הונא רחבה שאחורי הבתים אין מטלטלין בה אלא בד"א אמר רב נחמן אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכלו פתח מתירו ולא אמרן אלא שפתח ולבסוף הוקף אבל הוקף ולבסוף פתח לא ופירש"י רחבה שאחורי הבתים . ואין פתח הבית פתוח לה הויא מוקפת שלא לשם דירה ואי יותר מבית סאתים הוא אין מטלטלין בו אלא בד"א : **ומ"ש** ואם היה מוקף שלא לשם דירה ורוצה להקיפו לדירה וכו' ג"ז שם דף כ"ד אר"נ אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה פורץ בו פרצה יותר מי' וגודרו ומעמידו על י' ודיו ופירש"י שלא הוקף לדירה ואח"כ בנה אצלו דירה ואמר לקמן הוקף שלא לדירה ואח"כ פתח לו פתח לדירת ביתו לא מהני כיצד הוא עושה פורץ פרצה יותר מי' דהוי כמי שאין בו מחיצות וסותם אותה פרצה ומעמידה על י' והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחת לו וכ' ה"ר יהונתן פורץ בה פרצה יותר מי' ונתבטלו כל המחיצות שאפילו היה מוקף לדירה היה אסור לטלטל בו אף כנגד העומד וגודר וסותם אותה פרצה לשם דירה אם ירצה כולו או אם ירצה אמה אחרת היתירה על עשר והוי כפתח ולבסוף הוקף ואותן י' אמות הנשארות פתח הן ואפילו כנגדן מותר לטלטל והרמב"ם בפי"ו כתב מקום שהוקף שלא לשם דירה אם פרץ בו פרץ יותר על י' אמות בגבוה י' טפחים וגדר בה לשם דירה עד עשר מותר לטלטל בכולה . וכתב הרב המגיד נראה מדבריו שהכל תלוי בכוונת הגדרים אם נעשו על דעת דירה ונראה שא"א שתועיל כוונתו אלא א"כ היה בדעתו לעשות מתוכו בית לדור אבל אם היה דעתו לקרפף ואינו סומך לבית דירה היאך יאמר רבינו שגדרתו לשם דירה יועיל והוא מכוין לדבר שא"א ודבריו צל"ע (ב) והרשב"א כתב גבי קרפף איזה מוקף לדירה כל שפתח בתוכו פתח דירה ואח"כ הוקף וכתימרא זו כתב שיטת רש"י עכ"ל : **ומ"ש** ואם פרץ אמה וגדרה וכו' ג"ז בעיא דאיפשיטא שם דף כ"ד בספר ת"ה כתוב תקון נקל לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה בלא שיפרוץ כלום מן החומה ויהיה נחשב מוקף לדירה : **כתוב** בהגהות אשיר"י בפרק עושין פסין בשם א"ז גנה וקרפף שהיקיפן בגדר גבוה י' טפחים ויש שם שומירה דהיינו סוכת שומרים או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר דהואיל וקרובה לביתו דעתו עליה להשתמש בה תדיר וכהוקף לדירה דמי אפילו גדולים הרבה שרי עכ"ל . ונראה שטעמו מדתנן ועוד א"ר יהודה בן בבא הגנה והקרפף

דרכי משה

(ג) וכתב המרדכי שם ריש הזורק דאף בזמן הזה דלית לן רק כרמלית אפ"ה בעיר דשכיחי ר"ה אסור אף בכרמלית וג"ל דדוקא בעיר אבל מחוץ לעיר שלא שכיחי ר"ה אפי' לדברי מהר"ם דהרי נתבאר לעיל גבי דיני ב"ה בשם מהר"י דאם יש שם קנה או דף דמותר מטעם דכחו בכרמלית לא גזרו ש"ם דאין לחלק בדברי הרמב"ם וא"כ דבריו סותרים אהדדי אלא ע"כ צריכים לחלק כמ"ש וכתב בח"ה סימן ע"ג וע"ר דעיר המוקפת חומה דינה כחצר שאינה מעורבת : ואם המים מקלחין לתוכה מותר לשפוך על הביב או לחצר אף שהוא פחות מד"א ומהרי"ל כתב דדינה בכרמלית אבל אם הצינור למעלה מי' דאז יוצא דרך מקום פטור לכ"ע שרי עכ"ל מהרי"ל וב מרדכי ר"פ הדר כ"כ מהר"ם כדברי מהרא"י וע"ל סימן שס"א דכתבתי דברי מהר"ם :

שנח (א) ע"ל סימן ת"א סתם עיירות ומבצריה אי אמרינן שהם מוקפין לדירה . (ב) וכתב בת"ה סימן ע"ה דה"ה אם רוצה יכול להנית מב' צידי הכותל יותר מי' אמות סמוך לכותל ברוחב ח"ט לפחות ובגבוה פחות מי"ט מעט עפר ואם או אין מן העפר עד ראש הכותל י"ט אוי הכותל נחשבה כנפרצה נגד כל אותו העפר שהרי ע"י העפר יש דריסת הרגל למעלה מן הכותל וכפרוץ דמי ויניח שם העפר מע"ש ואח"כ יפנה העפר משם והמחיצה נעשה מאליו מיהו זה הביטול לא מהני אלא לרש"י ואשיר"י דס"ל דעפר מבטל מחיצה אבל

פרישה

עד שהמים נמשכים בתוך ביב בפחות בבית שיעור ד' ע"ד וק"ל

סי' שנח (א) ואם פרץ בה אמה וגדרה וחזר ועשה כן עד שהשלימו לי' שרי ולה"ע הא עפי מי' בעי די' מחשב לפתח ואין שם פירלה עליו . וכן קשה אמ"ש אסור וה ז"ל בנה מסילה באורך מטרה לפני מסילה ראשונה כו' ול"ל כיון דפ"א לגמרא אם מותרים י' ודאי עפי מי' בעי' וכן כ"ל הרבה פעמים בגמרא ובדברי פוסקים דנקטו בלשונו פחות מי' ולמעלה מי' וכיולא בו ולא נקטה בלשונם שיעור מצומצם וק"ל :

בנה

שהשלימו לי' שרי : תל גבוה י' דינו כקרפף עד סאתים מותר לטלטל בכולו יתר מכאן אין מטלטלין בו אלא בד' אמות : היה הקרפף יותר מסאתים ובא למעטו באילנות שנטע לתוכו למעט אויר אינו מתמעט בכך שכן דרך הקרפף להיות בו אילנות : (ב) בנה בו עמוד למעטו ונתמע' בכך אם הוא רחב ג"ט הוי מיעו' פחות מג' בטל ואינו מיעוט בנה מחיצה באורך י' לפני מחיצה הראשונה לבטל מחיצה הראשונה שתהיה כמו שאינה ויהיה מוקף לדירה ע"י השנייה אם הרחיקה מן הראשונה ג' שרי פחות מג' אסור דכיון שאין ביניהם ג' הוי כאלו דבוקות בזו : טח טיט על מחיצות הראשונות למעט אוירו ונתמע' בכך אם הטיט עבה שאם תבטל המחיצה הראשונה ראוי לעמוד בפני עצמה הוי מיעוט ואם לאו לא הוי מיעוט : (ג) בנה מחיצות על הראשונות להקיפו על ידם לדירה אינו מועיל ואם נבלעו התחתונות ונשארו העליונות מאליהם ניתר על ידם אבל תל יותר מסאתים ועשה מחיצות על שפתו לדירה מועיל שהרי דר באויר מחיצות שעושה עתה : (ד) קרפף יותר מסאתים שהוקף לדירה נטע רובו באילנות אפילו אינן נטועין שורות שורו' אין מבטלין הדירה שכן דרך קרפף לנטוע בו אילנות להסתופף בצילן נזרע רובו הזורעים מבטלין דירתן אפי' אין בהם אלא סאתים נזרע מיעוטו אם אין בו אלא סאתים מותר

יותר

והקרפף שהם ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים מוקפת גדר גבוה י' טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא שם שומירה או בית דירה או שתהא סמוכה לעיר ואע"ג דקי"ל כר"א דאמר אפילו אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכה מ"מ מדר' יהודה בן בבא שמעינן דהנך חשיבי בית דירה הלכך לדידן כי הוי יותר מבית סאתי' דבעי הוקף לדירה חשיבי הנך בית דירה דהא ע' אמה ושירי' לרבי יהודה בן בבא כיות' מבית סאתים לדידן אבל אין כן דעת התוספ' שכתבו דאפילו לר"י בן בבא ביותר מבית סאתים לא סגי בשומירה ובית דירה אלא פתח ולבסוף הוקף הקרפף לצורך הבית : **תל** גבוה י' דינו כקרפף וכו' ג"ז שם בדף כ"ה משמע הכי מהא דאמר ר' חסד' ומודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מ"ט באויר מחיצות העליונות דר הוא וכמו שיתבאר בסי' זה בס"ד : **היה** הקרפף יותר מסאתים ובא למעטו באילנות וכו' פשוט שם דף כ"ה וכ' הרב המגיד פי"ז בשם הרשב"א מפני שדרך לטעת אילנות בקרפיפות לפיכך אפילו היו האילנות גבוהים י' ורחבים ד' שחולקים רשות לעצמם אין ממעטים . עוד כתב לפיכך יראה לי שהבורות שבגנה אפילו עמוקים עשרה ורחבים ארבע' תשמיש הגנה הם ואין ממעטין וכן בית כנוס המים להשקות הגן אינו ממעט וזהו הטעם שאמרנו עכ"ל : **בנה** בו עמוד למעטו וכו' ג"ז שם דף כ"ה בנה בה עמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי מיעוט פחות משלשה לא הוי מיעוט משלשה ועד ארבע' רבה אמר הוי מעוט ורבא אמר לא הוי מיעוט הרחיק מן הכותל ארבע' ועשה מחיצה הועיל פחות משלשה לא הועיל מג' ועד ד' רבה אמר הועיל רבא אמר לא הועיל רב שימי מתני לקולא . ופירש"י בנה בה עמוד . ואפי' באמצע והכי נתמעט מבית סאתים : פחות מג' טפחים . אפילו נתמעט מבית סאתים כמאן דליתי' דמי : הרחיק מן הכותל . של קרפף ד' טפחים ועשה מחיצה לדירה הועילה מחיצה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף : פחות מג' לא הועיל . דהוי כמחיצה ע"ג מחיצה ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואינו מיעוט דאי נתמעט ודאי הוי מיעוט שאפילו הוסיף על עובי הכותלים עד שנתמעט ש"ד כדלקמן אלא בפתח ולבסוף הוקף מיירי : מתני לקולא . להך פלוגתא דלעיל ואמר דבג' כ"ע מודו דעמוד הוי מיעוט ומחיצה הוי מחיצה לדירה ולא במוסיף ובפחות מג' פליגי וגבי הרחיק מן הכותל ועשה מחיצה כתב הרא"ש בדף קי"ו נ"ל דה"ה לעשות מחיצה אלא ביותר מי' דבבנין מחיצה חדשה סותר את הישנה וה"ל כמו פרץ אמה וגדר אמה וכ"נ מהא דקאמר הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה משמע דיש לקרפף ג' מחיצות מצד אחד וכאותה מחיצה שעשה לפני התל הוקף כולו לדירה . אבל הרמב"ם בפי"ז כתב הא דהרחיק מן הכותל ועשה מחיצה לענין מיעוט מבית סאתים וכתב כ"ה שהוא סיה גורם הוי מיעוט במקום הועיל ופי' הסוגיא לדעתו שכל מיעוט שהזכירו הוא בנתמעט הקרפף מיותר מבית סאתים ע"י הבנין והבנין הוה אפילו פחות מי' אמות ושלא לשם דירה ולענין פסק הלכה כתב הרא"ש שפסק ר"ת כלישנא קמא דלא כרב שימי וכן דעת הרמב"ם בפי"ז וגבי טח בטיט כתב בדף קי"ו שר"ת והראב"ד והרז"ה פסקו כרבא והרמב"ם בפי"ז פסק כרבה וכ"נ דאין הלכה כתלמיד במקום הרב ודע שממ"ש רש"י גבי בנה בה עמוד ואפילו באמצע נראה שחולק הרמב"ם בפי"ז שכתב בנה בו עמוד בצד הכותל דמשמע אבל אם בנאו באמצע הוי מיעוט : **טח** טיט על מחיצות הראשונות וכו' גז"ש שם (כה.) טחו בטיט ויכול לעמוד בפ"ע הוי מיעוט אינו יכול לעמוד בפ"ע רבה אמר הוי מיעוט רבא אמר לא הוי מיעוט ופירש"י טח בטיט והוסיף על עובי הכותלים עד שנתמעט : יכול לעמוד . הטיט בפני עצמו שעשאו בעובי שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד וכבר כתבתי בסמוך שדעת הרא"ש והרמב"ם בפי"ז לפסוק כרבה ודלא כר"ת והראב"ד והרז"ה שפסקו כרבא ומה שקשה לדעת הרמב"ם מדין הרחיק מן הכותל פחות מג' דלא הוי מיעוט ובטחו בטיט הוי מיעוט כבר ישבו ה"ה בפי"ז : **בנה** מחיצות על הראשונות וכו' שם (כה.) העושה מחיצה ע"ג מחיצה א"ר חסדא בשבת הועיל ורב ששת אמר לא הועיל א"ר חסדא ומודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מ"ט הואיל ובאויר מחיצות עליונות הוא דר ופירש"י הרחיק מן התל שבקרפף ויש מן התל עד המחיצה הרבה ועשה מחיצה לדירה אבל התל ברחוק ד' טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אבל זו לדירה עשאה : הועיל . והכל מותר : לא הועיל . דהויא מחיצה ע"ג מחיצה : מודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל . ול"ג על שפת התל וה"ט אע"ג דפליג ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי היינו טעמא שסדר בקרפף באויר מחיצות התחתונות דר אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות סביב עליו להשתמש על גובה התל הואיל והדר על התל דר באויר מחיצות העליונות ולא מהני ליה תחתונות מידי הלכך לאו מחיצה ע"ג מחיצה היא וכתבו התוספ' רש"י לא גרים על שפת התל דהוה משמע לאותם הדרים למטה אלא גרסינן על התל והועיל לאותם הדרים על התל ותימה צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיקו ד' מן השפה אין שם חדוש דה"נ למטה אם הרחיק הועיל עכ"ל . וכתב הרא"ש דהלכה כרב ששת וכן דעת הרמב"ם בפי"ז : **ומ"ש** ואם נבלעו התחתונות וכו' שם בעיא דאיפשיטא וממה שכתבתי בסמוך בשם התוס' יתבאר לך שמ"ש רבינו אבל תל יותר מסאתים ועשה מחיצות על שפתו לרבותא נקט על שפתו דאפ"ה מועיל וכ"ש שלא על שפתו : **קרפף** יותר מסאתים וכו' פשוט שם (כג :) : **ומ"ש** אפילו אינן נטועין שורות וכו' פלוגתא דאמוראי שם (כד .) ומשמע בגמ' דהלכ' כרב נחמן דשרי וכן פסק הרא"ש וכ"נ מדברי הרמב"ם בפי"ז : **נזרע** רובו פשוט שם (כג :) : **ומ"ש** נזרע מיעוטו אם אין בו אלא סאתים מותר וכו' גז"ש (כד .) תרי לישני ופסק הרא"ש כלישנא בתרא לקולא וכן פסק הרמב"ם בפי"ז והטעם דכשנזרע יותר מבית סאתים אסור לטלטל אף במה שלא נזרע הוא לפי שנפרץ במילואו למקום האסור לו :

אבל

המחיצות ואח"כ יפתח לו פתח ויחזור ויגדור הפירצה לשם דירה אם ירצה גודר כולה ואם ירצה אינו גודר כולה אלא מבית פירצה עד עשר שהוא נחשב לפתח אבל מדברי הרמב"ם נראה דכשפרץ ביותר מעשר וחזר וגדר לשם דירה עד עשר מותר לטלטל בכולו אפילו לא פתח בה פתח מביתו קודם שחזר וגדר לשם דירה ותמה עליו ה' המגיד ומביאו ב"י ולכן כתב בש"ע כלשון רבינו דלא כהרמב"ם : **בנה** מחיצה באורך י' וכו' נראה דדוקא כשפתח תחלה פתח מביתו לשם דיר' ואח"כ בנה מחיצה חדשה לבטל הראשונה ויהא מוקף לדירה ע"י השנייה ותלמודא קא נקט בפשיטא משום דקודם זה מפורש שם דצריך לפתוח פתח לדירה ואח"כ לפרוץ המחיצה ולחזור ולגדור כדפי' ודבר' נמשך ג"כ אחר התלמוד לכתוב כאן בפשט . ואפשר דמכאן למד הרמב"ם דבמכוין לגדור לשם דירה ה"ל מוקף לדירה אפי' לא פתח מביתו פתח לדירה ותלמודא דקאמר קודם זה שפתח פתח מביתו וכו' לאו דוקא הוא : **טח** טיט על מחיצות הראשונות וכו' שם דף כ"ה פלוגי בה רבה ורבא ותימ' דהכא פסק רבי' כרבא דאף אם אינה ראויה לעמוד בפ"ע לא הוי מיעוט . ולגבי בנה עמוד דבג' הוי מיעוט ובבנה מחיצה והרחיקה ג' דהועיל פסק רבינו כרבה ולא כרבא וכן הרא"ש הסכים למ"ש הרמב"ם דהלכה כרבה דאין הלכה כתלמיד במקום הרב כו' ואי ס"ל לרבי' כהר"ת והראב"ד דהלכה כרבא א"כ גבי עמוד ומחיצה נמי ה"ל למיפסק כרבא ואפשר דרבינו פסק הלכה כרב שימי דמתני לקולא ובשלשה כ"ע ל"פ דבעמוד הוי מיעוט ובמחיצה הועיל ובפחות מג' פליגי ופסק כרבא בכל דבריו . אך קשה דכל הפוסקים פסקו כלישנא קמא דלא כרב שימי וכ"פ הרא"ש : **ומ"ש** אבל תל יותר מסאתים ועשה מחיצות על שפתו וכו' לרבותא נקט על שפתו ונ"ל אם הרחיק המחיצות שלשה משפתו דאסי' לאותן הדרים למטה מן התל נמי הועיל כ"ש למעלה על התל וכך מפורש בתוס' ומביאו ב"י : **קרפף** יותר מסאתים וכו' שם סוף דף כ"ג וריש דף כ"ד ומ"ש נזרע רובו הזורעים מבטלין דירתן אפילו אין בהם אלא סאתים דמשמע דוקא בדיש בהם סאתים אבל אין בהם סאתים אין מבטלין דירתן הוא טעות סופר דהא בגמ' הכי איתא נזרע רובו ה"ה כגינה ואסור ובלישנא בתרא דהלכתא כוותיה מתני לקולא וקאמרינן בא מיעוטו שרי לא אמרן אלא בית סאתים אבל יותר מבית סאתים אסור והשתא מדלא מפליג נמי בנזרע רובו בין סאתים לאסור ובין פחות מסאתים דשרי אלמא דבנזרע רובו אסור אפי' פחות מסאתים משום דבטיל מיעוטא לגבי רובא והוי כאילו נזרע כולו וכך היא הנוסחא בספרי רבינו המדוייקים הזורעים מבטלין דירתן אפילו אין בהן סאתים ובש"ע כתוב אפי' אין בהם אלא סאתים וכו' כלשון הנוסחא הראשונה ואפשר דלאו דוקא סאתים דה"ה פחות מסאתים דהכי כתב דדין פחות כדין סאתים וכמו שמפרש בסמוך בסוף הלכה זו וכך מפורש אבל דין קרפף שנכנסו בו מים : **ומ"ש** נזרע מיעוטו וכו' עד שמבטלין הדירה פי' לגמרי מבטלין אף במה שלא נזרע לפי שנפרץ במילואו למקום האסור לו דאילו לא נפרץ אלא הוי מחיצה ביניהם היה הנזרע שיש בו יותר מסאתים נעשה בו דין כרמלית כיון דלא הוקף לדירה ואסור לטלטל מחצר לקרפף שהוא כרמלית אבל בחצר גופיה מותר לטלטל והכא דנפרצו זה לזה הרי כל אחד נפרץ למקום האסור לו ואסור לטלטל אף בחצר :

ומ"ש

פרישה

(ב) **בנה** בה עמוד דפחות מג' בטל ואינו מיעוט ובן פסק רבינו אח"כ בדין בנה מחילה לפני מחילה ראשונה דאם הרחיקה פחות מג' אסור . והיינו כרבה וכלישנא קמא דגמרא וב"י הביאו דס"ל כלישנא קמא דבפחות מג' כ"ע מודו וכי פליגי מג' עד ד' והלכה כרבה וכן פסק הרא"ש וכתב דוקא משום ורבא ופליג הלכה כמתרצי אבל קודם לכן הלכה כרב במקום התלמיד . ומה"ט פסק הרמב"ם נמי הלכה כרבה בטחו בטיט וס"ל דאפי' באינה יכול לעמוד בפני עצמו דהוה מיעוט כרב' וס"ל הכי וכן נראה מדברי הרא"ש שם דס"ל הכי ע"ש . וא"כ תימה על רבינו דפסק כרבא שם בטחו בטיט וס"ל דבאינו יכול לעמוד לא הוה מיעוט . וכן יש לתמוה ג"כ על המחבר ש"ע שהב"י כתב כל זה שהרמב"ם והרא"ש הסכימו מה"ט לפסוק כרבה . ובש"ע פסק כרבא . ואין הניח דברי הרמב"ם ושכתבו ולא זכירנו לכתוב דעתו אפי' לדעת י"א ואפשר דה"ט דרבינו משום דהרמ"ך והמ"מ תמהו שם על פסקו דהרמב"ם דפסק בטח בטיט דאפי' אינו יכול לעמוד הוי מיעוט מ"ש מבונה מחילות מפחות מג' דלא הוי מיעוט והכסף משנה הביא שם פ' י"ז דברי הרמ"ך והגיהו בנ"ע. והמ"מ תירץ שם קושיא זו להרמב"ם וכתב דה"ט דכשהמחילה תוך ג' כבר ניכר שיש בשטח קרפף זה יותר מבית סאתים שהרי המחילה הזו מוקפת שטח אויר הקרפף אבל לד וכיון בעצמה אינה ראויה למעט כל שהוא תוך ג' . אבל בטעם הכותל בטיט אין טיסה זו מוקפת השטח וס"ז כאילו מעיקרו לא היה בו יותר מבית סאתים כך נ"ל לדעת רבינו וגירסתו עכ"ל הה"מ . ותירוץ זה אפשר דלא נתיישב לשם ומש"ה לא הסקו טופיה ושיהו י"א דקושיא הנ"ל גם קשיא אלא לסברת הרמב"ם דפי' פלוגתא דרבה ורבא בבנה מחילה ובנהו כדי למעט הקרפף הפחות מבית סאתיים . אבל לפי' הרא"ש וטור דפירשו הפלוגתא דלא בנה המחילה למעט דאז אפי' בפחות מג"ט הוי מיעוט אלא בנהו כדי לבטל מחילה ראשונה שהוקפה שלא לשם דירה וכדי להיות מוקף לדירה וכן כתב בש"ע פי' דבנה מחילה מ"מ . אבל א"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לא פסק גבי טח בטיט כרבה דאפי' באינו יכול לעמוד הוי מיעוט . ואין לומר דאולי בתר דעת רבים דהיינו הר"ת ור"ז והראב"ד דפסקו כרבא . דא"כ גם במחילה הוה ה"ל למיפסק כוותיה דהא בהרא"ש משמע דסד טעמא לכן מיהו אינו מוכרח דאף דכתב הרא"ש דמסתבר ליה כהרמב"ם דפסק כרבה דהוה רבי' דרבא מ"מ אינו מוכרח דטעמי' דר"ת ור"ז והראב"ד למיפסק בכולהו כרבא אלא אפשר דלא פי' הכי כ"א בטח ובאיכן מודה וכך משמע מדלא כתב הרא"ש פלוגתא כ"א כרבה מפרוכה על בטח טיט . ומ"מ קשה על רבינו והש"ע דלא דברו כלל לדעת הרא"ש והרמב"ם וצ"ע :

(ג) **בנה** מחילות על הראשונות כו' עיין בב"י שכתב ז"ל ופירש"י הרחיק מן התל שבקרפף כו' ע"ש ד' כ"ה ע"א ברש"י דלא פירש"י כן אלא על הרחיק מן התל ד' כו' וזה לא הביא רבינו וגם לא הב"י ולפ"ז נ"ל דהאי טעמא לא דק המעתיק בהעת' וק :

(ד) **קרפף** יותר מבית סאתיים כו' עד נזרע רובו כו' עיין בדברי רבינו בדפוס ב"י שיש בו סילוף בנוסחא ובנוסחאות דפוס רח"ף וצריך להגיה בדפוס ב"י וכמ"ש בפרישה. אכן מ"ש לבסוף ז"ל הלכך מי שיש לו גגו במלירו אם הוא רוב החצר אפי' אין בו כל"ל דלא גרסי' בם . אלא בית סאתיים לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית ואם הוא יותר מבית סאתיים לא יטלטל כו' ואין כן הנוסחאות בדפוס רח"ף ע"ש וגר' ליתא גירסת דפוס ב"י וס"ל

לפוסקו

יותר מסאתים אסור שמבטלין הדירה אבל בחצר ורחבה שאחורי הבתים מספק' ליה לר"ם א אם זרעים מבטלין דירתן לענין זה שאם רובן זרועין שיבטלו כל הדירה ואפילו אם תמצא לומר כיון שחשובין דירה יותר אין הזרעים מבטלין דירתן הזרוע מיהא אין שם דירה עליו ואם הוא יותר מסאתים אוסר כל החצר ואין מטלטלין בו אלא בד' אמות וכן אפילו אין בו אלא סאתים או פחות (והוא רוב) אפילו הכי הזרוע שם קרפף עליו וכ"ת מאי נ"מ אפילו אם שם קרפף עליו והלא קרפף וחצר רשות אחד הן איכא למימר דנפקא מינה שאסור להוציא ממנו לבית וגם אם הוא יתר מסאתי' שאין מטלטלין בו אלא בד' אמו' או שמא אין זרעין מבטלין אלא דירת קרפף ולא דירת חצר ורחבה וטוב להחמיר הלכך מי שיש לו גנה בחצרו אם היא רוב החצר אפי' אין בה אלא בית סאתי' לא יטלטל ממנה ומן החצר לבית ב ואם היא יותר מסאתים לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות ואם היא מיעוט החצר מה שיש בה יותר מסאתים אוסר כל החצר ואם יש בה סאתים או פחו' אסור להוציא ממנו לבית קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונכנסו בו מים אם ראוין לשתייה אין מבטלין הדירה אפילו אם המקום שנתפשטו שם יותר מבית סאתים ואפילו נתמלא כולו מים ואפי' הם עמוקים הרבה ואם אינן ראוין לשתייה אז דינו כזרעים אם נתפשטו ברובו כולו אסור אפילו אין בהם סאתים במיעוטו אם יש בהם יותר מסאתים כולו אסור אפילו אין בעומקן עשר ואם אין בהן אלא סאתים מותר: (ה) קרפף בית ג' סאין וקירה ממנו בית סאה מותר אפילו אם הקירוי משופע דחשבינן כאילו מחיצה

ומ"ש אבל בחצר ורחבה שאחורי הבתים מספקא ליה לרבינו וכו' במקצת נוסחאות כתוב מספקא ליה לר"י כו' ובאשיר"י כתב ספק זה בסתם · ומ"ש שאם רובן זרועים שיבטלו כל הדירה היינו לומר אפילו אין בכל הרחבה סאתי' אסור להכניס ממנה ולהוציא לבית דהמיעוט בטל אצל הרוב הזרוע כדפי' וה"ה בחצר דאם רובו זרוע מבטל ממנו הדירה כמו בקרפף . ואפילו את"ל וכו' כלומר אעפ"י שרובו זרוע אין מבטל דירת החצר שהוא דירה גמורה מ"מ הזרוע אוא מפסיד דירה שלו אלא שיש בזה לחלק דאם הזרוע יותר מסאתים אפילו היה מיעוטו אוסר אפילו כל החצר כיון דנפרץ במילואו למקום האסור לו דהיינו הזרוע דנעשה כרמלית כדלעיל וכ"ש ברחבה שאינה דירה גמורה כמו החצר ואין מטלטלין לא ברחבה ולא בחצר אלא בד' אמות וכן אפי' אין בזרוע אלא סאתים או פחות אפ"ה הזרוע שם קרפף עליו שלא הוקף לדירה ואסור ליטלטל ממנו לבית · ומיהו דוקא כשהזרוע הוא הרוב דאם אינו אלא המיעוט אין עליו שם קרפף ומותר וכן היא הנוסחא במקצת ספרי רבינו שכתוב בהן וכן אפילו אין בו אלא סאתים או פחות והוא הרוב הזרוע שם קרפף עליו ומ"ש אח"כ ואם הוא יותר מסאתים אין מטלטלין בו אלא בד' אמות פי' אפילו הזרוע הוא מיעוטו נמי אסור כדלעיל או שמא לא אמרו בגמרא דהזרעים מבטלין את הדירה אלא בקרפף שהוקף לדירה ואינו דירה גמורה אבל דירת רחבה וחצר שהיא דירה גמורה אין הזרעים מבטלין הדירה וחשיב כאילו לא היה שם זרעים כלל · ובספר דמהר"ר שלמה לוריא הוגה בזה הלשון וכן אפילו אין בו אלא סאתים או פחות אפילו המיעוט זרוע הזרוע שם קרפף עליו וה"פ מעיקרא קאמר דאיכא ספק דאם הרוב זרוע וכו' כדפי' ואח"כ אמר וכן אפילו אין בו אלא סאתים או פחות והוא המיעוט מ"מ הזרוע שם קרפף עליו ואע"ג דבקרפף לעיל דאם נזרע מיעוטו והוא סאתים או פחות מותר היינו דהקרפף גופיה מותר לטלטל בתוכו דלא נתבטלה דירתו אבל ממנו לבית ודאי אסור וא"כ שמא בחצר ורחבה נמי אסור או שמא זרעים אינן מבטלין אלא דירת קרפף וכו' וזאת הנוסחא היא הנכונה כדמשמע ממ"ש רבינו בסמוך הלכך מי שיש לו גנה בחצרו וכו' דכתב בסוף ואם היא מיעוט החצר אם יש בה יותר מסאתים כו' והיינו כדפרישית לפי נוסחא זו : **ומ"ש** וטוב להחמיר הלכך וכו' כלומר כיון דאיכא לאיסתפוקי טוב להחמיר באיסור שבת דחמירא ולפיכך בנזרע רוב החצר אפי' אין בכל החצר אף בהדי מה שאינו נזרע אלא בית סאתים המיעוט שלא נזרע בטל הוא אצל הרוב וכאילו כולו נזרע וה"ל קרפף סאתים שלא הוקף לדירה דאעפ"י שמטלטל בכולו מ"מ אסור לטלטל ממנו ומן החצר לבית וה"ה בפחות מסאתים כמ"ש תחלה דדין פחות מסאתים כדין סאתים ואם החצר כולו בהדי מה שאינו נזרע הוא יותר מסאתים כיון שרובו נזרע ה"ל כאילו כולו נזרע וה"ל קרפף יותר מסאתים שלא הוקף לדירה דנעשה כרמלית ולא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות כדין כרמלית ואם הגינה היא מיעוט החצר אם יש בגנה יותר מסאתים דהוי כרמלית אוסר כל החצר כיון דנפרץ במילואו למקום האסור לה לכרמלית כדלעיל ואם יש בגינה סאתים או פחות ה"ל קרפף סאתים שלא הוקף לדירה ומותר לטלטל בכולו אבל אסור לטלטל ממנו לבית כדין כל קרפף שאינו מותר לטלטל אלא ממנו לחצר אבל לא לבית · מיהו ודאי דשרי לטלטל מן החצר לבית כדין כל חצרות דכיון דאין הגנה אוסר על החצר אם כן החצר בהיתירו עומד לטלטל ממנו לבית אע"פ שאין הגינה אסור לטלטל לבית כדין שאר קרפף שהוא סאתים או פחות מ"מ מן החצר מותר לבית ואין טעם בכאן דין נפרץ למקום האסור לו מיהו במרדכי כתב דקרפיפין שלנו הן מוקפין לדירה והיכא דאיכא בהיקפו יותר מב"ס ונזרע מיעוטו ואיכא בזרוע ב"ס וס"ל מקום הזרוע קרפף ומותר לטלטל בכולן ממקום שנזרע למקום שלא נזרע דחצר וקרפף רשות אחד הן מ"מ אף ממקום שלא נזרע אסור לטלטל ממנו לבית משום דלגבי בית הוי אותו מקום שלא נזרע נפרץ במלואו למקום האסור לו דאותו מקום שנזרע הוי אסור לו לגבי כלי הבית דאסור לטלטל מן הבית לקרפף ותביאהו ב"י בסוף סי' זה . ובספרים ישנים נמצא נוסחא אחרת בספרי רבינו שכתוב בה וז"ל הלכך מי שיש לו גנה בחצרו אם הוא רוב החצר אפי' אין בה אלא בית סאתים לא יטלטל ממנה ומן החצר לבית ולא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות ואם הוא מיעוטו וכו' דלפי נוסחא זו צריך לומר דמ"ש אפילו אין בה אלא סאתים היינו דהזרוע הוא סאתים וכיון דרובו נזרע א"כ המיעוט בטל וה"ל קרפף יותר מסאתים דנעשית כרמלית ואסור לטלטל בה ובחצר כ"א בד' אמות :

אבל בחצר ורחבה שאחורי הבתים מספקא לר"י וכו' כ"כ הרא"ש בפ' בתרא דעירובין (קיו): **קרפף** יותר מבית סאתים וכו' ונכנסו בו מים וכו' (שם כד.) קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה ונתמלא מים סבור רבנן למימר כזרעים דמו ואסור א"ל רבי אבא משמיה דרבה מים כנטעים דמו ושרו אמר אמימר והוא דחזו לתשמישתא אבל אם לא חזו לתשמישתא לא אמר רב אשי ודחזיין לתשמישתא נמי לא אמרן אלא שאין בעומקן יותר מבית סאתים אבל אם יש בעומקן יותר מבית סאתים אסור ולאו מלתא היא מידי דהוה אכריא דפירי ופירש"י והוא דחזו לתשמישא . לשתייה דאין לך דירה מעולה מזו : שאין בעומקן יותר על בית סאתים · כלומר שאין עומקן של מים נפשט ברוחב יותר על בית סאתים ועומקן של סתם מים לבטל מקומם מדין קרקע י' טפחים כדאמר במסכת שבת והרא"ש כתב דף ק"ו ואי לא חזי לתשמיש אפילו אין בעומקן יתר מבית סאתים אסור כי משמע שנתמלא כל הקרפף מים אלא שמקצתו יש בעומקו י' ומקצתו אין בעומקו י' וכחזו לתשמיש' הוו בעו לפלוגי בין יש בעומקו יותר מבית סאתים לאין בעומקו יותר מבית סאתים אבל כי לא חזו לתשמישא לא מפליג משום דאפילו אותם שאין עומקן י' מבטלי' הדירה כיון דלא חזו לתשמישא וגם אינו יכול להשתמש במקום המים עכ"ל ומשמע מדבריו דכי לא חזו לתשמישא דיינינן ליה כדין נזרע ומשמע נמי מדבריו דאפילו אין בעומקן י' כיון דלא חזו לתשמישא ה"ל כנזרע וכך הם דברי רבינו ואין כן דעת רש"י שכתב דכל שעמוקין פחות מי' אין מבטלין מקומם מדין קרקע וכ"כ ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א דכשאמרו שכשאינם ראויין לשתיי' הרי הם כזרעים כשיש בעומקן י' טפחים אבל פחות מכאן הרי הם כטיט בחצר רקק הוא זה ורקק אינו חולק רשות לעצמו בשום מקום:

קרפף בית ג' סאין וקירה ממנו בית סאה וכו' שם בפ"ב דעירובין (כה.) קרפף בית ג' וקירה בו בית סאה רבה אמר אויר קירויו מייתרו ור' זירא אמר אין אויר קירויו מייתרו לימא בדרב ושמואל קא מפלגי דאתמר אכסדרה בבקעה וכו' רב אמר אמרי' פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר לא אמרי' אי דעבד כי אכסדרה ה"נ הכ"ע דעביד כי אורזילא ופי' רש"י אויר קירויו מייתרו · סאה המקורה מיחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו והכתי הוי יותר מבית סאתים אמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ במילואו לחצר שאסור מאי טעמא דאויר חצר מייתרו ואסיקנא דהכי קאמר שאויר מקום מחיצות מייתרו ופירש רש"י מקום מחיצות שנטלו וניתוסף על האויר ועשהו יותר מבית סאתים . ולפי הא דפירש רש"י באויר קירויו מייתרו הוי רבה לחומרא ור' זירא לקולא אבל הרא"ש כתב וז"ל וכתב ר"ח וקי"ל כר' זירא ובה"ז פסק כרבה דמיקל בעירובין וצ"ל שהוא גורס אויר קירויו מתירו כלומר שהוא ניתר ע"י הקירוי וכן גורס הרמב"ם בפי"ו מהלכות שבת : **ומיהו** בהא דאמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ וכו' שאסור מאי טעמ' שאויר תירו מייתרו ע"כ לומר דגרסי' מייתרו כגירסת רש"י דא"א למיגרס אויר חצר מתירו בשום פנים ויש לדקדק היכי אמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ וכו' שאסור למאן מודה אי לרבה הא רבה מישרא שרי בקירה בו בית סאה והיכי ליתא דמודה ליה ר' זירא דבקרפף שנפרץ וכו' שאסור ועוד מאי איצטריך לאשמועינן ר' זירא שהוא אוסר בכה"ג דכיון דאסר בקירה בו בית סאה ממילא שמעינן דאסר בקרפף שנפרץ במילואו לחצר וצ"ל דודאי לא אתי ר' זירא לאשמעינן דהוא אסר בחצר שנפרץ במילואו לחצר אלא לאשמעינן דרבה מודה בקרפף שנפרץ במילואו לחצר דאסור והיינו דלא קאמר ומודינא אלא ומודינן כלומר בין לדידי בין לרבה אסור דבהא לא פליגינן ולענין פסק הלכה כבר כתבתי בשם הרא"ש שר"ח פסק כדברי המחמיר וה"ז פסק כדברי המיקל ונראה מדבריו שכן דעת ר' מאיר וכן דעת הרמב"ם בפי"ו והכי נקטינן והא דאוקימנא בגמרא לפלוגתייהו דעבד כי אורזילא כלומר דאל"כ לכ"ע הוי שרי משום דפי תקרה יורד וסותם פירש רש"י אורזילא · גג משופע דליכא פה אבל בתו' פי' דאורזילא היינו שהוא פתוח מכל צדדיו והרמב"ם בפ' י"ז כתב קירויו מתירו שפי תקרה יורד וסותם וכתב ה"ה שהרמב"ם מפרש כפי' התו' דכי אורזילא היינו שהוא פתוח מכל צדדיו כלומר ואפ"ה לדברי המיקל מותר אבל הרשב"א כתב דדוקא כשקירה על גבי שתי מחיצות דבוקות זו לזו הא לאו הכי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ודברי רבינו נ"ל עיקר עכ"ל · ודברי רבינו כדברי רש"י והיינו שהגג משופע ופסק כדברי המיקל :

קרפף

קרפף בית ג' סאין וקיר' ממנו בית סאה וכו' בפ"ב דעירובין פליגי בה רבה אמר אויר קירויו מייתרו פי' אויר הקירוי אוסרו כאילו לא קירוהו ועשאו יותר מסאתים וזהו מייתרו לשון יותר ור' זירא אומר אין אויר קירויו מייתרו ומותר אמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ במילואו לחצר שאסור מ"ט שאויר חצר מייתרו

פרישה

למוקמו דמ"ש אפי' אין בו אלא בית סאתיים ר"ל בכל החצר ליכא אלא בית סאתיים דאפ"ה דמותר לטלטל בחצר גופו דאפ"ה שהזרוע ביטל דיר' החצר מ"מ לא יהא אלא הקרפף דמותר לטלטל בה כל שאינו יותר מבית סאתיים מ"מ אכן לבית אסור לטלטל וכצ"ל בש"ע ולמחוק גם שם תיבת בה ולהגיה בו ור"ל בו בחצר ונס"א בש"ע שלאתי בדפוס במקום בה. בו. ומ"ש נמי ור"ל כהן בחצר ובמה שזרוע בו בהכל יחד אין בו אלא בית סאתיים וכן ר"ל דברי רבינו אלא שלפי' זה לא מ"ש מ"ש אם"כ בדברי רבינו ובש"ע ואם הוא יותר מבית סאתיים כו' דהל"ל נמי ואם הם יותר כו' ולפי מ"ש להגיה בו א"ש ודו"ק.

(ה) **קרפף** בית ג' סאין וקורה ממנו בית סאה מותר אפי' הקירוי משופע דחשבינן כאילו מחיצה בסוף הקירוי ולא נשאר אלא קרפף בית סאתיים נראה דשפיר דייק רבינו במ"ש דחשבינן כאילו מחיצה בסוף הקירוי משום דאף דקי"ל דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם בקירוי משופע וכמ"ש רבינו בסי' שס"א · מ"מ כיון שהקרפף הוא רה"י מן התור' ורבנן דהחמירו לטלטל בה משום גזירת ר"ה לכך בכה"ג הקילו וכמ"ש כמ"ש לשיטת הרשב"א דאף דבעלמא לא ס"ל דאמרינן פי תקרה יורד וסותם כ"א בשיש שני מחיצות שלימות עיין בסי' שס"א וסס"כ מ"מ כאן מודה מה"ט דכתיבנא · ורא"ף כתב ג"כ כאן בהגהותיו דשרי מטעם פי תקרה יורד וסותם ובאמת ס"כ ג"כ כרש"י וכן קיצור פסקי הרא"ש וע"כ צ"ל דל"ד קאמרי וצ"ל דכוונתן דה"כ קאמרי דהוה כאילו פי תקרה יורד וסותם - ומ"ש רבינו בסוף הסי' וז"ל קרפף דבית סאתיים שלומאם וחצר שנפרצו במילואם וה לזה כו' וקשה למה מותר לטלטל בחצר כיון דהוי נפרץ במילואו למקום האסור לו · וצ"ל כיון דהמחיצה קיים

חידושי הגהות

שנח א והב"י נקט בלשונו מספקא ליה לר"י והרא"ש כתב סתם וצ"ע וכו' ובקיצור פסקי הרא"ש כתב מספקא להו לתוס' וכ"ה באמת בתוס' (כג:) ד"ה גורע רובו בשם ר"ח ע"ש בפסקי תוס' : ב כתב מהרל"ח ר"ל בכל החצר בין מה שזרוע בין מה שאינו זרוע שאילו היה בכל החצר יותר מבית סאתים היה אסור אף לטלטל בחצר אלא בד"א כיון שהמיעוט בטל אצל הרוב וזהו מה שכתב אח"כ ואם הוא יותר מסאתים אסור לטלטל בה בחצר אלא בד"א שר"ל שאם הוא בין הכל יותר מסאתים אסור לטלטל בה ובחצר אלא בד"א ואע"פ שהזרוע לבדו אינו סאתים ומ"ש ואם היא מיעוט וכו' ואם יש בה סאתים או פחות אסור להוציא ממנה לבית נ"ל דר"ל ממקום הזריעה אסור להוציא לבית אבל החצר מותר להוציא לבית דאל"כ הוי דינא דמיעוט זרוע כנזרע רובו ורבי' מחלק בסאתים בין רוב למיעוט אלא ע"כ לומר דבנזרע מיעוט צ"ל לרבי' דאין אסור להוציא לבית

קרפף בית סאתים וחצר שנפרצו וכו' נ"ז שם (כב:) אהא דאמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ במילואו לחצר שאסור מאי טעמא הואיל ואויר חצר מייתרו מתקיף לה רב יוסף וכי אויר המותר לו אוסרו א"ל אביי כמאן כר"ש לר"ש נמי הא איכא אויר מקום מחיצות דא"ר חסדא קרפף שנפרץ במילואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור חצר מאי טעמא דאית ליה גיפופי הכא נמי דמשכחת לה היכא אלא משום דאמרי' זה אויר מחיצות מייתרו וזה אין אויר מחיצות מייתרו ופירש"י שאויר חצר מייתרו ועושהו יותר מבית סאתים ואסור וכי אויר המותר לו אוסרו וכו' ודברי רבינו כרש"י שפירש' בקרפף בית סאתים אבל הרמב"ם בפרק י"ז פירשה בקרפף יותר מבית סאתים וכתב ה"ה שאין הסוגיא נוחה לפירושו ושהרשב"א כתב כפירוש רש"י ושכתב עוד בד"א בשנפרץ הקרפף למילואו וכותליו נכנסים בתוך חלל החצר או שהיו כותלי החצר שבצד זה ושבצד זה יתרים על רוחב הקרפף ד"א ואם לאו אין זה נפרץ במילואו שכל שנראה מבחוץ אע"פ ששוה מבפנים נדון משום לחי עכ"ל: **קרפף** יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכו' שם בעירובין (כב.) ההוא בוסתנא דהוה סמוך לאפדנא נפל אשיתא בריית' דאפדנא סבר רב ביבי למימר ליסמוך אגודא גוויתא א"ל רב פפי האך מחיצות לגואי עבידן וכתב הרא"ש פר"ת פי' שהבוסתנא היתה יתירה מבית סאתים שהוקף ולבסוף פתח האפדנא ועשו גודא להקיפה לדירה ברחוק ד"א מגודא דאפדנא וגם היה באותה גודא פתח ללכת מאפדנא לבוסתנא ונפל ההוא גודא וסבר רב ביבי למיסמך אגודא גוויית' דאפדנא הואיל והותר ע"י מחיצה שעשו להקיפה לדירה ואע"ג דנפל ההוא מחיצה רצה לסמוך אגודא גוויתא דהואיל והותרה הותרה והועיל ההיא גודא דאפדנא אע"פ שנעשית קודם שפתח האפדנא לבוסתנא ומסיק כיון דלדירה גואי נעשית המחיצה ולא לדירה בראי דבשעה שנעשית לא היה פתח בין אפדנא לבוסתנא ולא הוקף בוסתנא לדירה באותה אשיתא לא הועיל כאילו עכשיו הקיפה לדירה ורש"י פי' בע"א ודברי רבינו הם כדברי ר"ת ופשוט לשונו קרפף וכו' והותר ע"י מחיצה זו שע"י כן נתבטלה מחיצה שהיתה שלא לשם דירה ואח"כ נפלו מחיצה אחרונה לא אמרינן דלישתרי ע"י מחיצה ראשונה דהואיל והותרה הותרה · כתוב בהגהות אשיר"י ספ"ב דעירובין פרדס גדול שלא הוקף לדירה סמוך לבית ובנה בו בית ועשה שביל בקנים פחות מג' מפתח ביתו לפתח הבית שבנה ויטלטל דרך השביל עכ"ל ודבריו הם סתומים והם לקוחים מסוגיא דאבורנקא דה"ל לריש גלותא בבוסתניה דאיתא בעירובין (כב.) לפי שני שכתב רש"י · כתב בתשובות הרשב"א גנה יתירה על בית סאתים שעשו בתוכה בית דירה ובור עמוק י' ורחב ד' להשקות את הגן ובית כנוס מים שקורין סאפארי"ג להקות בו מים להשקות זרעים יש מן החכמים שהורה שהבור ובית כנוס המים ממעטין ונתן טעם לדבריו לפי שהם רה"י וא"כ אינו מכלל הגנה שהיא כרמלית ואינם נמדדים עמה ועוד הורה שמותר להכניס מן הבית שבתוכו אליה וממנה אל הבית ונתן טעם לדבריו מפני שבכל רשות מיוחדת לו ולא נחלקו ר"ש ורבנן אלא ברשויות המחולקין של שנים הא בחד גברא לא ואני אומר בכל להחמיר והשבתי עליו דבור אינו ממעט ואף לכשת"ל שהוא רה"י לפי שאין הדבר תלוי בחילוק רשויות שהרי אמרו בשלהי פסין מיעטו באילנות אינו מיעוט קא פסיק ותני ל"ש גבוה י' ורחב ד' שהוא רה"י ול"ש אינו גבוה י' ורחב ד' מדלא פליג בזה כדפליג בעמוד ועוד דעמוד גבוה י' ואינו רחב ד' לכ"ע אינו מיעו' ואע"פ שהוא רשות בפני עצמו דמקום פטור הוא וארכו הדברים בין הרשב"א והחכם ההוא ובסוף עמדו דברי הרשב"א. כתב הריטב"א בפ"ב דעירובין ש"א דהא דאסור להוציא מבי' לקרפף דוקא כשהם של ב' בני אדם אבל אם הם של אדם א' מותר מידי דהוה אבית וחצר דאדם א' וטעמא דמסתבר הוא וכן דעת מורי הר"מ ז"ל אבל י"א דבית וקרפף לר"ש כחצר וקרפף לרבנן דאסרי בחד גברא (ג) הלכך רחבה שיש לאגירות אחורי הבתים אפילו לר"ש אסור להוציא שם בשבת כלים ששבתו בתוך הבית ואע"פ שהם דגברא חד אלא א"כ נעשית הרחבה באחרונה דה"ל פתח ולבסוף הוקף ויש נותנין טעם להתיר הוצאה מן הבתים לרחבות משום דלא חשיבא רחבה שלא נעשה דירה אלא רחבה שאחורי הבתים שעשה כל אחד ביתו סביב ונשארה רחבה בנתיים דה"ל לגואי עבידא לברא לא עבידא אבל רחבה שנעשו כותלים לגרבה מוקפ' לדיר' חשיב' וכן פי' הראב"ד ז"ל ואין זה מחוור אבל יש לתלות היתר לרחבה שלנו לפי שיטה זו שלא אמרו דרחבה חשיבא כקרפף לגבי בית אלא כשהוא יותר מבית סאתים אבל בית סאתים לא הוי כקרפף וכדאמר שמואל גבי גג בפרק כל גגות (צ.) הא רחבה יותר מבית סאתים או קרפף אפי' של בית סאתים אסור לגבי הבית ואפילו לר"ש ואפילו דחד גברא וכ"נ דעת התוס' עכ"ל. כתב המרדכי בפ"ב דעירובין דכל קרפיפות שלנו הויין מוקפין לדירה ורגילות הוא לעשות פתח קודם להיקף וא"כ אם לא נזרע כלל מותר לטלטל גם ממנו לבית אבל אם הוא נזרע כזה נפרש דינו אם הקיפו אינו אלא בית סאתים או יש בו ב' דינים אם לא נזרע אלא מיעוטו מותר לטלטל ממנו לבית דאינו חשוב ומתבטל לגבי השאר והוי כולו חצר אבל אם נזרע רובו או כולו ודאי מותר לטלטל בכולו כיון דאינו אלא בית סאתים אבל אסור לטלטל ממנו לבית דהוי כולו קרפף ואסור לטלטל מקרפף לבית אבל כשהיקיפו הוי יותר מבית סאתים אם נזרע רובו אפילו אם אותו רוב לא הוי בית סאתים מ"מ אסור לטלטל גם בו אלא בד' אמות

משום

מחיצה בסוף הקירוי ולא נשאר אלא קרפף בית סאתים : **קרפף** בית סאתים מצומצם וחצר שנפרצו כמילואם זה לזה הקרפף ג הוא אסור שהרי הוא עתה יותר מבית סאתים אע"פ שאויר החצר אינו גורם לו ליחשב יותר מבית סאתים שהרי הוקף לדירה וכל מקום שהוקף לדירה אין שיעור לאוירו מ"מ מקום מחיצה שנפרצה מוסי' אותו והחצר מותר כדפרישית שאין שיעור לאוירו : **קרפף** יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ופתח בו פתח ועשה מחיצה לפניו יותר מי' והותר ע"י שנתבטלה מחיצה הראשונה ונפלה האחרונה אינו ניתר ע"י הראשונה :

רחבה

מייתרו ואסיקנא שאויר מקום מחיצות מייתרו ופירושו כמ"ש בסמוך קרפף ב"ס מצומצם וחצר וכו' וכתב ב"י אבל הרא"ש כתב וז"ל וכתב ר"ח וקי"ל כר' זירא ובא"ז פסק כרבה דמיקל בעירובין וז"ל שהוא גורס אויר קירויו מתירו כלומר שהוא ניתר ע"י הקירוי וכן גורס הרמב"ם בפי"ו מה"ש ומיהו בהא דאמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ וכו' שאסור מ"ט שאויר חצר מייתרו ע"כ לומר דגרסי' מייתרו כגירסת רש"י דא"א למיגרס אויר חצר מתירו בשום פנים ויש לדקדק היכא אמר ר' זירא ומודינן בקרפף שנפרץ וכו' שאסור למאן מודה אם לרבה הא רבה מישרא שרי כו' עד אלא אתא לאשמועי' דרבה מודה בקרפף שנפרץ במילואו לחצר דאסור והיינו דלא קאמר ומודינא אלא ומודינן כלו' בין לדידי בין לרבה אסור דבהא לא פליגינן עכ"ל ואיכא לתמוה על פירושו דא"כ ה"ל לר' זירא לומר ומודה לי רבה כאורחא דתלמודא בכל דוכתא ותו דמ"ש דהגיר' היא כמחלוקתן רבה אמר אויר החצר מתירו כלו' שהוא ניתר ע"י הקירוי ור' זירא אמר אין אויר החצר מתירו והא דאמר ר' זירא ומודינן תהא הגירסא מ"ט דאויר החצר מייתרו כלומר עושהו יותר מב"ס פירוש זה אין הדעת סובלתו אלא נראה דלדברי כל הגדולים רבה אוסר ור' זירא מתיר ור' זירא קאמר דמודה הוא בקרפף שנפרץ וכו' דאסור ולהרמב"ם נמי כך הוא אלא דהכי הוא גירסתו רבה אמר אין אויר קירויו מתירו ור' זירא אמר אויר קירויו מתירו ליתא וכו' אמר ר' זירא ומודינא בקרפף שנפרץ במילואו לחצר שאסור מ"ט הואיל ואין אויר החצר מתירו · ומנא תימרא דתני רב כהנא קרפף שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת וקרפף אסור ומפרש הרמב"ם דבקרפף יותר מבית סאתים קאמר והחצר מותר כשהיתה ואינה חשובה כנפרצת במילואה למקום האסור לה ואין אויר החצר מתירו לקרפף למיחשביה כחצר גדול כי היכא דאויר הקירוי מתירו דשאני התם דהקרפף שאינו בו קירוי אינו אלא סאתים אבל הכא הקרפף הוא יותר מסאתים הרי הוא אסור גם עתה כמו שהיה ואין אויר החצר מתירו אבל אם לא היה הקרפף אלא ב"ס היה אויר החצר מתירו כי היכא דאויר הקירוי מתירו דחצר חשיב דירה גמורה כי היכא דחשיב הקירוי לקרפף וזהו מתיישב מה שהשיגו הרמב"ן והרשב"א והרא"ך על דברי הרמב"ם ע"ש במ"ש ה' המגיד וכסף משנה · ומ"ש עוד ב"י לשון הרא"ש נוסחא מוטעת נזדמנה להרב בספר הרא"ש דבנוסחא דידן כתב הרא"ש וז"ל וכתב ר"ח וקי"ל כר' זירא דמיקל בעירובין וכו' ובהגהת אשיר"י כתב ובא"ז פסק כרבה והסופר טעה והגיה ההגה"ה בפנים ולפי זה גם הרא"ש פסק כר' זירא לקולא וכמ"ש גם רבינו וכן היא דעת כל הפוסקים זולתי א"ז דמחמיר כרבה ואין הלכה כמותו · ומ"ש רבינו אפי' אם הקירוי משופע וכו' פי' לא תיבעיא אם אינו משופע דאפי' לרבה מותר דאמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא אפילו משופע דהיינו דעביד כי ארזילא וכפירש"י דלרבה אסור ולר' זירא שרי והלכה כר' זירא כדפרישי' :

קרפף ב"ס מצומצם וכו' הכי אסיקנא התם אליבא דר' זירא אויר מקום מייתרו פי' עושה אותו יתר מב"ס ומיהו פשט ההלכה משמע דוקא בנפרץ במילואו דכיון דנתבטלה ממנו תורת פתח מצטרף אויר מקום המחיצה עם הקרפף ומייתרו ולפי זה אם אינו נאסר משום דנפרץ במילואו כגון דנראה מבחוץ דחשוב פתח גמור בשתא אין אויר מקום הפתח מייתרו דכל הפרוץ מיחשב כפתח ודמי לחצר שנפרץ במילואו לקרפף דלא מייתרו לקרפף הואיל דאיכא גיפופי כמו שפירש"י והתוס' לשם וה"ט דאויר מחיצות חשיב כמו פתח וה"נ כנראה מבחוץ חשיב פתח והא דקאמר הכא דאויר מקום המחיצות מייתרו מיירי שנפרץ במילואו וכותלי הקרפף נכנסין בחצר דאינו נראה מבחוץ וכ"כ ה"ה להדיא בפי"ז מה"ש ע"ש הרשב"א דדוקא בכותליו נכנסים בתוך חלל החצר או שהיה כותלי החצר שבצד זה ושבצד זה יתירים על רוחב הקרפף ד' אמות ואם לאו אין זה נפרץ במילואו שכל שנראה מבחוץ אעפ"י ששוה מבפנים נדון משום לחי עכ"ל ומביאו ב"י מיהו זה שכתב הרשב"א דביתירים על ד' אמות אינו נידון משום לחי הוא חולק על מ"ש התוס' פ"ק דעירובין (דף ה' בד"ה אינו דין וכן בדף ט') בד"ה כותל שצדו דדוקא במבוי הוא דאמרי' דבד"א אינו נדון משום לחי אבל בחצר לא שייך זה דכיון דפס ד"ט מהני משום מחיצה כ"ש דמהני היכא דסתמו טפי וע"ש וכדברי התו' נקטי' :

ומ"ש והחצר מותר כדפרישית שאין שיעור לאוירו וכתבו התוס' וכגון שלא נפרץ יותר מי' דביתר מי' חצר נמי אסור וקשה למהרי"ו דע"כ בקרפף ב"ס איירי מדקאמר הואיל ואויר מחיצות מייתרו וא"כ ה"ל ארכה יותר הרבה ע"פ שנים ברחבה וזה לא מיתו לשום תנא דמתי' (כלומר וא"כ בלאו טעמא דאויר מחיצות מייתרו נמי קרפף אסור) וי"ל דבמקום שנפרצה לא הוי יותר מעשר אבל מכאן ואילך מתרחבת והולכת וכו' וצריך לומר דלא פירשו התו' כך אלא בדקא ס"ד דאתיא כרבנן דחצר וקרפף לאו רשות אחת הן אבל לר"ש דרשות אחת הן וכדמסיק דקרפף אסור משום דבנפרץ במילואו אויר מחיצות מייתרו וחצר מותר משום דאית ליה גיפופי אפי' נפרץ יותר מעשר נמי מותר דכיון דרשות אחת הן לר"ש ומי הוה איסורא דחצר נפרץ במילואו וקרפף אית ליה גיפופי שניהם מותרים קרפף מותר דכיון דאינו נפרץ במילואו ה"ל פתח ואין אויר המחיצה מייתרו וחצר נמי מותר דלא נפרץ למקום האסור לו ואפי' נפרץ ביותר מי' נמי מותר ואם שניהם נפרצו במילואם כיון דקרפף אסור דאויר מחיצה מייתרו חצר נמי אסור דנפרץ במילואו למקום האסור לו וא"כ מ"ש רבינו שנפרצו במילואם זה לזה אינו אלא

היכא

דרכי משה

אבל לר"ח ולראבי"ה לא מהני : (ג) ובמרדכי פ"ב דעירובין כתב כדברי האופרין :

ומדברי

פרישה

היה נעשה לצורך החצר והחצר היה מוקף לדירה אין כלאי מצטרפים מקום המחיצה שום גד איסור לחצר ולענין החצר מצטרפין כמילוא המחיצה היה עומד עדיין על עמדה והוי דוחק טוב מגאמתי שכתב מהר"ל ז"ל בהגהותיו ז"ל מ"ש רבינו שנפרצו זה לזה ר"ל זה או זה ופי' דכוונת רבינו כמ"ש רש"י ותוס' ובאמת שגם דעת רשב"א וכבר כתבו ב"י משמע כן מדכתב דיש לחצר גיפופין ע"ש · דלא נפרצו שניהן במילואן ולפי דבריו הללו צ"ל דגם כונת הרמב"ם כהא כן והוא דוחק · ומ"ש רבינו עוד בסוף הסי' ז"ל ונפלה האחרונה אינה ניתר ע"י הראשונה · אין להקשות פשיטא ומהיכי תיתי להתיר י"ל דמיירי דלא פתח פתח ביתו עד שעשה המחיצה שהמחיצה לפני מחיצה הראשונה נמצא דלא פתח עד שכבר הוקף לדירה אפ"ה כיון דנפל אותו מחיצה אסור וק"ל · ומ"ש הב"י וז"ל אבל הרא"ש כתב וז"ל וכתב ר"ח וקי"ל כר' זירא ובא"ז פסק כרבה דמיקל וכו' דהוא גורס אויר קירויו מתירו · וכן גורס הרמב"ם בפי"ו כר'

נראה

חידושי הגהות

אלא ממקום הזרוע וה"ל דהוא הוי החצר נפרץ במילואו למקום האסור לה לענין זה להוציא ממנו לבית דהוא ממקום הזרוע אסור להוציא לבית נ"ל רי"ל דס"ל לדבי' דל"א פרוץ במילואו למקום האסור ואסור וא"כ שבמקום האוסר אסור לטלטל בתוכו אסור נ"כ במקום הפרוץ לטלטל בתוכו אבל אם מותר לטלטל אף במקום האסור אלא שאסור להוציא ממנו לבית לא אמרינן שאסור אף במקום המותר להוציא למקום האסור להוציא ממנו לבית וטעמא הוא משום דכשאסור לטלטל בתוכו אסור אף במקום המותר הפרוץ לטלטל בתוכה משום דכשמטלטל במקום המותר בכולו אתי לטלטל אף במקום האסור הואיל וליכא הפסק ביניהם אבל הא לא גזרינן שכשיוציא ממקום המותר לבית שמוציא אף ממקום האסור לבית כיון שההוצאה אינה אלא בחצר במקום הסמוך לבית ולא בכולו : ג כתב מהרל"ח יך זה לזה שכתב רבינו ר"ל או זה או זה ור"ל דאם הקרפף נפרץ במילואו הקרפף אסור משום דאויר מקום מחיצות מייתרו והחצר מותר אבל אם החצר נפרץ במילואו ואין הקרפף נפרץ במילואו

היכא דהחצר אית ליה גיפופי מבחוץ א"כ אפי' ליכא גיפופי ונפרצו שניהם במלואם אלא שלא נפרץ אלא עד י' ובהגהת אשיר"י כתב וז"ל ולהחצר איכא גיפופי ואין הפרצה יותר מי' עכ"ל נרא' דר"ל או שאין הפרצה יותר מי' ולרבנן דבהדא סגי · ומ"ש דלהחצר איכא גיפופי קשה דא"כ קרפף נמי שרי בנראה מבחוץ וי"ל דמיירי דכותלי הקרפף נכנסין בחצר כדפרישית בסמוך :

שנט רחבה שאחורי הבתים ולא הוקפה לדירה וכו' בפ"ב דעירובין (דף כ"ד) מימרא דרב כהנא ופירש"י רחבה שאחורי הבתים ואין פתח הבית פתוח לה הויא מוקפת שלא לדירה ואי יותר מב"ס היא אין מטלטלין בה אלא בד' אמות עכ"ל ואיכא לתמוה דהרא"ש לשם נשא ונתן אם רחבה עדיף מקרפף ואין הזריעה מבטל דירת הרחבה כמו שמבטל דירת הקרפף והניחו בצ"ע וכ"כ רבי' בסי' שנ"ח ולמה נסתפקו והלא כאן מפורש דרחבה דינו כקרפף וי"ל דאע"ג דבדלא הוקף לדירה דין רחבה כדין קרפף מ"מ בהוקף לדירה חשיבא דירה טפי משאר קרפף שהוקף לדירה והיינו לפי דתשמיש רחבה שאחורי הבתים כשהוקף לדירה הוא תדיר וכדירה גמורה היא ואיכא למימר דאין הזריעה מבטל דירתה ומה שפירש"י רחבה שאחורי הבתים ואין פתח הבית פתוח לה אע"ג דאפי' פתוח לה פתח ולא הוקף לדירה נמי אין מטלטלין בה אלא בד' אמות כדמסיק תלמודא אבל הוקף ולבסוף פתח לא וכ"כ הרמב"ם ורבי' אפ"ה בדרב כהנא צריך לפרש דברחבה שאין פתח הבית פתוח לה כלל קאמר מדמסיק עלה ר"נ וקאמר אם פתח לו פתח מותר לטלטל בכולו פתח מתירו ולא אמרן וכו' אלמא דרב כהנא איירי ברחבה שאין בה פתח מן הבית כלל :

שם יחיד ששבת בבקעה משנה וגמ' בפ"ק דף י"ז והב"י נסתפק במ"ש בגמ' שנים נותנין להם ב"ס אם רצונו לומר לכל אחד ב' סאתים דהיינו ד' סאין או לשניהם סאתים אחד ותו לא והניחו בצ"ע ואיכא לתמוה דמהסיא דבפרק כל גגות שהביא ב"י מבואר בסוגיא ובפרש"י דאין נותנין לשנים אלא סאתים אחת שהרי כשהאמצעי מגופף דדיורי האמצעי בחצונים וז"ל הכא תרי הוא דאיכא ואם אחת מהן יותר מסאתים הוא אסור וכו' אלמא דאעפ"י דאית ביה תרי אין נותנין להם אלא בית סאתים אחת וכך מבואר מלשון הרמב"ם דליחיד אם היתה יתר על סאתים אינו מטלטל בה אלא בד' אמות וכן אם היו שנים והכי משמע להדיא מלשון רבינו שאמר וכן הדין אם הם שנים וכ"כ להדיא בשלטי הגבורים ספ"ק וכ"כ הר' יונתן בפירוש במשנת מקיפין ג' חבלים :

ואם הם ג' וכו' עד שלא ישאר בית סאתים פנוי שא"צ לו לתשמיש שם בריש (דף י"ז) וכתב המרדכי גם פסק ר"י דליחיד בית סאתים ולשיירא בית שש שאפילו יש ב"ס פנוי מכלים אבל אם אין ב"ס נותנין לשיירא כל צרכן עכ"ל ומביאו בית יוסף וכתב עליו וכן משמע שם בגמרא מדאמר רב גידל ג' בה' אסורים וכו' ואסיקנא דה"ק לא הוצרכו אלא לה' והקיפו ז' אפילו בחמש אסורים ואם איתא ה"ל לאשמועינן דאם לא הוצרכו אלא לד' והקיפו שש אפילו בד' אסורין אלא ודאי כדאמרן עכ"ל וכן פסק בש"ע ואיכא לתמוה שפסק להקל דלא כפירש"י שכתב במסקנא וז"ל לא פנו מכלים כלומר שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי שלא היו צריכין לו ואע"ג דאיכא שלש אם אין צריכין אלא לב"ס והקיפו ד' סאין נמי בטלי מחיצות וכך הוא משמעות כל הפוסקים שכתבו בסתם שלא יהא ב"ס פנוי מכלים ולא כתבו חילוק בין שש לשבע והראייה שהביא ב"י מדרב גידל איכא לדחותה דאיידי דנקט ג' בשבע מותרין נקט נמי ג' בה' אסורין וה"ה ג' בד' נמי אסורין אם ישאר ב"ס פנוי מכלים ולכן נלפע"ד דאין להקל ודלא כש"ע :

ומ"ש היו ג' וכו' עד והחיצונים אינן מותרין אלא עד סאתים הכי איכא לדקדק מפרש"י שכתב דהותר אמצעי זה כל שהוא היקף גדול וכו' אלמא משמע דיוקא דבאמצעי זה מותר אפילו הוא גדול הרבה אם אין ב"ס פנוי אבל בחצונים אינן מותרים אלא עד סאתים אבל הריטב"א וה' המגיד בפ"א כתבו ע"ש הרשב"א דאף בחצונים נותנין להם כל צרכן דכיון דנעשו שיירא באמצע ה"ל אידך כחצר לאמצעי

שנט רחבה שאחורי הבתים ולא הוקפה לדירה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות ואם פתח לה פתח מביתו ואחר כך הקיפה הוי היקף לדירה אפילו אם יש גורן בינה לבין הבית ולא אמרינן דהך פתח הוי פתוח לשם הגורן ולא בשביל הרחבה ואין כאן פתח לרחבה אלא חשיבי ליה שפיר פתח לרחבה :

שם יחיד ששבת בבקעה והקיף מחיצות גרועות כגון שתי בלא ערב או ערב בלא שתי עד סאתים מותר לטלטל בכולה מסאתים ואילך אין מטלטלין בה אלא בד' (א) וכן הדין אם הם שנים ואם הם ג' השובין בשיירא ומותרין לטלטל בכולה אפילו הוא גדול הרבה ובלבד שלא יקיפו יותר מכדי צרכה שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכין לו לתשמישה אבל אם נשאר בית סאתים פנוי אין מטלטלין בכל המוקף אלא בד' אמות כתב הרמב"ם ז"ל שאין הקטן מצטרף להשלים לשיירא היו שם ג' והקיפו כל צרכן ומת אחד מהם בשבת מותרין בכל כיון שהותרו כבר · היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת אסורים כיון שנכנס השבת באיסור היו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר כזה שנמצא האמצעי פרוץ במילואו להיצונים והחיצונים שיש להם גיפופין עורפין עליו מכל צד מותרין באמצעי אפילו הוא הגדול הרבה שאנו רואין כאילו כולן דרין בתוכו והרי יש ג' ביחד והחיצונים אינן מותרין אלא עד סאתים ואם א' מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור שהרי הוא פרוץ במילואו ואם החיצוני' פרוצי' במילואו לאמצעי והאמצעי מגופף ויחיד בכל אחד אין נותנין לכל אחד אלא בית סאתים ואם אחד מהחיצונים יותר מבית סאתים הוא לבדו אסור ואם האמצעי יותר מסאתים גם החיצונים אסורים שהרי הם פרוצים למקום האסור להם אבל אם א' בכל א' מהחיצונים וב' באמצעי או ב' בכל א' מהחיצונים וא' באמצעי נותנין לשנים החיצונים כל צרכם דחשיבי כל מה שבאמצעי כאילו הוא בחיצונים :

גג

משום דכיון דנזרע רובו א"כ מיעוט' בטל לגבי רובא וה"ל קרפף יותר מבית סאתים אבל אם אינו נזרע אלא מיעוט כזה יש ג' דינין האחד אם אותו המיעוט לא הוי בית סאתים או הוא מותר לטלטל ממנו לבית דאינו חשוב ומתבטל לגבי השאר והוי חצר · והשני אם יש באותו מיעוט בית סאתים דהשתא אותו מקום שנזרע הוי קרפף ואמת הוא דמותר לטלטל בכולן מתקום שנזרע לאותו מקום שלא נזרע דחצר וקרפף רשות א' לר"ש דהלכה כמותו מ"מ גם מאותו מקום שלא נזרע אסור לטלטל ממנו לבית משום דלגבי הבית הוי אותו מקום שלא נזרע נפרץ במילואו במקום אסור לו (ד) דאותו מקום שנזרע הוי אסור לו לגבי כלי הבית דאמר דאסור לטלטל מן הבית לקרפף ואפילו לר"ש והכי גרסינן אם המיעוט הנזרע הוי יתר מבית סאתים הוי אסור לטלטל בכולו אלא בד' גם לר"ש משום דהשאר הוי נפרץ במילואו למקום האסור לו :

שנט רחבה שאחורי הבתים ולא הוקפה לדירה וכו' בעירובין (כד ·) מימרא דרב כהנא :

ואם פתח לה פתח מביתו וכו' ג"ז שם בדף הנזכר מימרא דרב נחמן · דין רחבה שאחורי הבתים נתבאר בסי' שקודם זה בשם הריטב"א (א) :

שם יחיד ששבת בבקעה והקיף מחיצות גרועות בספ"ק דעירובין (יז .) תנן מקיפין ג' חבלים זו למעלה מזו ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו ג' טפחים ומקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג"ט בשיירא דברו דברי ר' יהודה וחכ"א לא דברו בשיירא אלא בהווה כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה ד"ר יוסי בר' יהודה וחכ"א א' משני דברים ובגמ' דרש רב נחמן וכו' נרס כך אמרו יחיד נותנין לו בית סאתים שנים נותנין להם בית סאתים שלש נעשו שיירא ונותנין להם כל צרכן ופירש"י נותנין לו בית סאתים במחיצה זו אבל במחיצה מעלייתא כמה דבעי ע"כ והא דאמרינן שנים נותנין להם בית סאתים מספקא לי אם רצה לומר דלשנים נמי אין נותנין לשניהם אלא בית סאתים כיון ששבתו יחד או אם ר"ל דאין נותנין לכל אחד מהם אלא בית סאתים ובפ' כל גגות (צג ·) גבי הא דא"ר יהודה ג' קרפיפות זה בצד זה וכו' משמע דלכל אחד נותנין בית סאתים דקאמר אמצעי מגופף וכו' אין נותנין להם אלא בית שש . ושמא יש לחלק דשאני התם ששבתו כל א' בקרפף שלו אבל היכא ששבתו שני' בקרפף א' אפשר שאין נותנים לשניהם יותר מבית סאתים וצ"ע:

ומ"ש ובלבד שלא יקיפו יותר מכדי צרכם שלא ישאר בית סאתים פנוי וכו' ג"ז שם ומיהו כתב שם המרדכי דהיינו כשהקיפו יותר על שש אבל אם לא הקיפו יותר על ו' ואע"פ שיש סאתים פנוי כיון שהם ג' שרי וכן משמע שם בגמ' מדא"ר גידל ג' בה' אסורין וכו' ואסיקנא דה"ק לא הוצרכו אלא לה' והקיפו ז' אפי' בה' אסורין ואם איתא לאשמועינן דאם לא הוצרכו אלא לד' והקיפו שש אפי' בד' אסורין אלא ודאי כדאמרן :

ומ"ש דהיינו במחיצות גרועות כגון שתי בלא ערב וכו' אבל במחיצות גמורות שהם שתי וערב אפי' ליחיד נותנין לו כל צרכו כן פירש"י שם :

כתב הרמב"ם בפי"ז שאין הקטן מצטרף וכו' וכתב ה"ה דהכי איתא בירושלמי אין הא"י משלים בשיירא קטן מהו שישלים ונקטה הרמב"ם לחומרא ולא ידעתי למה דהא קי"ל כדברי המיקל בעירוב וא"כ בספיקו נמי נקטינן להקל : (לשון ד"מ וקצת משמע שם דס"ל דקטן מצטרף) :

היו ג' והקיפו כל צרכן וכו' היו שנים והקיפו יותר מסאתים וכו' ג"ז שם בעירובין (יז·) פלוגתא דרב הונא ור' יצחק ופסק הרא"ש כרב הונא דאמר שבת גורמת כלומר שאם כשקדש היום היה אסור תו לא משתרי כל היום ואם כשקדש היום היה מותר תו לא מתסר כל היום וכן פסק הרמב"ם בפי"ז :

היו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה וכו' בפרק כל גגות (צג.) א"ר יהודה ג' קרפיפות זה בצד זה ושנים החיצונים מגופפים ואמצעי אינו מגופף ויחיד בזה ויחיד בזה נעשו כשיירא ונותנין להם כל צרכן ודאי אמצעי מגופף ושני החיצונים אינם מגופפים ויחיד בזה ויחיד בזה אין נותנים להם אלא בית שש איבעיא להו א' בזה וא' בזה ושנים באמצעי מהו אי להכא נפקי ג' הוו ואי להכא

דרכי משה

(ד) ומדברי הטור נתבאר למטה שיחלק עליו בתרתי שהרי אף בפחות מסאתים אוסר להוציא ממנו לבית ולא אמרינן דבטל לגבי חצר ואם הוא בית סאתים כתב ג"כ שאינו אסור לטלטל אלא ממנו לבית משמע אבל מן החצר שרי וזה שלא כדברי המרדכי :

שנט (א) ול"נ דסמכינן אדברי המרדכי דלעיל דכתב דבזמן הזה סתם קרפף מוקף לדירה וכ"ש סתם חצר ולכן אפילו יתר מבית סאתים שרי :

ומשמע

פרישה

נראה דוקא מאוד דא"כ לא א"ש הא דאמר שם ר"ז ואודינ' בקרפף שנפרץ שאסור מ"ט שאויר חצר מייתרו דהא שם ע"כ גרסי' שאויר חצר מייתרו וכמ"ש ב"י גופא . ומ"ש ב"י שכן גרס ג"כ הרמב"ם בפי"ג יגעתי ולא מצאתי כן בדברי הרמב"ם אלא ז"ל קירויו מתירו יר"ל קירויו דאמרי' ביה פי תקרה יורד וסותם ולא כתב שם בלשונו אויר קירויו מתירו דאויר ודאי אם לא יזיק לא יועיל ג"כ לגרוס היתר ולשון לנפשו נקט הרמב"ם לא לשון הגמרא · ונראה דהרא"ש היה גורס בגמרא איפכא רבה ס"ר אין אויר קירויו מייתרו ועיין שם בלשון הרא"ש שכתב בשם ר"ח דקי"ל כר"ן ובא"ו שפסק כר"ת הוצרך ליתן טעם למה פסק כוותיה · ומ"ש ב"י עד שם ע"א ז"ל פירש"י אורזילא גג משופע דלית ליה פה אבל התוס' כתבו פי' דאורזילא היינו שהוא פתוח מכל צדדיו וכן פירשו הרמב"ם כו' סתם ב"י כאן דבריו וקיצר דלפי קוצר דבריו קשה דלדברי ב"י סותרין אהדדי מכאן ומ"ש בסי' שס"א אמ"ש רבינו שם ז"ל אבל אם הוא משופע ואין בו ד"ט לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם שכתב ב"י ז"ל דרבינו כתב זה אהא דאמרי' בעירובין מפלוגתא דרב' ורבי זעירא אי אויר קירויו מייתרו כו' לימא בפלוגתא כו' עד ומשמע ליה לרבינו כיון דליכא פה לכ"ע לא שייך למימר פי תקרה ומאן דשרי התוס' לא משום פי תקרה אלא משום דמקיר' לא חשיב קרפף וסתו' כו' עד דעביד כאורזילא לכ"ע היינו גג משופע ש"מ דס"ל לב"י דלכ"ע פי' כי אורזילא הוא משופע · ואיך כתב כאן דהתוס' והרמב"ם לא פירשו הכי אבל המעיין בתוס' שם לכ"ע פי' אורזילא כרש"י דז"ל שם דף כ"ה ריש ע"ב הכ"ע דעביד בערסלא פי' פרוכה מד' רוחותיו וערסלא מטה כו' עד ורש"י גורס כאורזילא משופע דלית ליה פה כו' ש"מ דלא חלקו על פי' רש"י דולאי לגירסא כי אורזילא אין לו פירוש אחר כ"א פי' שפי התקרה משופע · ומה שכתבו הם פי' שפרון מד' רוחותיו היינו לגי' כערסלא בעיין וסמ"ך וק"ל

סי' שם (א) **וכן הדין** אם הם שניים כו' עיין בב"י שמסתפק אם ר"ל שנותנים לשניים ב"ס א' או ב' ואין להביא ראייה מדכתב רבינו אח"כ וז"ל ואם החיצונים פרוצים במילואם לאמצעית כו' אין נותנין לכל א' אלא בית סאתים וה"ט משום דדיירי האמצעי בחיצוני וא"כ ה"ל חד ואפ"ה אין נותנין לכן שהם אלא בית סאתים דהא י"ל

לכל

חדושי הגהות

במילואו שניהם מותרין החצר מותר משום שאין שיעור לאוירו והקרפף מותר משום שאינו נפרץ במילואו אבל אם היו שניהם נפרצו במילואם כאחת שניהם אסורים הקרפף אסור משום דאויר מקום מחיצות מייתרו והחצר אסורה משום שנפרצת במילואו למקום האסור לה :

כתב

שסא גג הסמוך לר"ה ואינו גבוה י' אסור לטלטל עליו מן הבית אא"כ עשה לו סולם קבוע לעלות לו מן הבית (א) חצר שנפרצה במילואה או שנפרצה יותר מי' לר"ה מקום המחיצה נדון כצידי ר"ה שהוא כרמלית כמו החצר עצמה ואם נפרץ בקרן זוית אפילו בפחות מי' אסור דלא חשיב כפתח דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפילו בפחות מי' ונפרץ גם הקרוי עד שנשאר באלכסון כזה אסור דכי היכי דלא חשיבי פתח בקרן זוית ה"נ לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בקרן זוית אבל פרצה שאינה בקרן זוית אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם וחשבי' ליה כסתום אפילו ביותר מי' וכגון שפי התקרה חלק ורחבה ד' טפחים אבל אם הוא משופע ואין בו ד' טפחים לא אמרינן יורד וסותם

להכא נפקי ג' הוו או דלמא חד להכא נפיק וחד להכא נפיק שנים בזה ושנים בזה ואחד באמצעי מהו הכא ודאי אי להכא נפיק ג' הוו ואי להכא נפיק ג' הוו או דלמא אימא להכא נפיק ואימא להכא נפיק והלכתא בעיין לקולא · ופירש"י ג' קרפיפות זה בצד זה · כגון שהיו מהלכין בדרך והקיפו ג' קרפיפות לדירה במחילה של שתי או של ערב כגון חבלים שלא התירו בו ליחיד אלא בית סאתים : שנים החיצונים מגופפים וכו' · שהחיצונים רחבים מן האמצעיים והוא פרוץ לשתיהן במילואו וגיפופיהם עודפין עליו ויחיד בזה ויחיד בזה נעשו שיירא ונותנין להם כל צרכן דאמרינן דיורי גדולים בקטן ונמצאו שלשתן באמצעי ואמצעי מגרשן ומותר אמצעי זה כל שהוא גדול היקף במחיצה של שתי או של ערב וכגון שערבו : אמצעי מגופף וכו' . שהוא רחב מהם והן פתוחים לו במילואן ולדידיה לא הוי מילואו אין נותנין להם אלא בית סאתים לכל קרפף שהרי אין ג' דיורין כא' דדיורי אמצעי בחיצונה וא"ל להכא תרי הוא דאיכא ובאמצעי ליכא אלא חד ואם אחד מהם יותר מבית סאתים הוא אסור ואף אמצעי יותר מבית סאתים כולם אסורין שהרי הם פרוצים לרשות האסור' אינבעיא להו אמצעי מגופף ולא חיצוני וב' אנשים באמצעי ויחיד בזה ויחיד בזה מאי אי להכא נפקא כו' והנך דאמצעי הואיל ושניהם שולטין לכאן ולכאן שדי תרווייהו להכא ותרווייהו להכא ולישתרו שתי הקרפיפות החיצוני' בכל צרכן או דלמא כולי האי לא מקילי דנישדינהו להכא ולהכא וה"נ לא אמרי' דנירמינהו תרווייהו לחד ולמישרי חיצא חד מן החיצונים בכל צרכן דמסתמא הכי ניחא ליה שפי דניהוי חד להכא וחד להכא דלא נהוו אלא תרי בכל חד דרווח להו תשמישתייהו מלמהוי תלתא בחד ובאידך לא נהוו אלא חד : וא' באמצעי והוא שליט על החיצונים · וכל היכא דנפיק תלתא הוו ושדיא להכא ולהכא או שדיא מיהא לחד מינייהו ושתרי חד מן החיצונים בכל צרכו היקף הוא או דלמא איתור להכא או להכא ולא ידעינן להי מינייהו הלכך אפילו חד נמי לא יהבינן ליה כ"א והלכתא בעיין לקולא שאלותינו אלו כן להקל וכו' הריטב"א דהב"ע בשאינן פתוחים זה לזה ביותר מי' דא"כ ה"ל פרצה וגם מגופפין אסורים וכתב עוד וכולה שמעתין בשבותלי קטנה נכנסין לגדולה דאי לא ק"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי וכולם חשובים מגופפין וכאילו אין אחד מהם נפרץ לחבירו ואין נותנין להם בא' מהם אלא בית סאתים וכתב עוד דנותנין להם כל צרכן פירש"י שנותנין להם כל צרכן באמצעים ואחרים פירשו דאף בחיצונים נותנין להם כל צרכן דכיון דנעשו שיירא באמצע ה"ל איידך כחצר לאמצעי ונותנין לה בהם כל צרכן וכן דעת הרשב"א וגם ה' המגיד כתב כן בפי"ו בשם הרשב"א וכ' עוד בשמו ובלבד שלא יהא מקום בית סאתים פנוי מהבלים במתפרש בפ"ק ופשוט הוא :

שסא גג הסמוך לר"ה וכו' בעירובין (פה.) א"ר נחמן אמר שמואל גג הסמוך לר"ה צריך סולם קבוע להתירו ופירש"י גג הסמוך לר"ה שאינו מוקף חצר לכל צדיו אלא לצד א' ר"ה ופחות גג גבוה י' צריך סולם קבוע מן העלייה לגג להתירו לטלטל מן המרפסת לגג דאי עביד ליה סולם גלי דעתיה דסלקיה לגג מכח ר"ה והיינו ניחא ליה לאשתמושי ביה וסולם עראי כיון דמסלק ליה כמאן דליתיה וכתבו התוס' שר"ת מפרש שאינו גבוה י' כיון שתוכו רה"י לא הוי כרמלית ומכני סולם קבוע וכתוב בהגהת אשירי"י דף קכ"ח משמע שר"ל אם היה גבוה י' אפילו סולם לא היה צריך וכן דעת הרמב"ם בפי"ד וכתב ה"ה בשם הרשב"א ז"ל דלא דמי לעמוד בר"ה שאינו גבוה י' ורבים מכתפים עליו משום דגג זה גבוה מצד החצר י' לאה זה דומה לבור בר"ה עמוק ז' וחוליא ג' משלימתו לי' שהחולי' נדונה רה"י אע"פ שאינו גבוה מר"ה יותר מג' עכ"ל ויש בסוגיות הגמרא חילוק פירושים מרש"י לתוס' ואיני רוצה להאריך בהם לפי שזה דבר שאינו מצוי וכתב עוד שם ה"ה בשם הרשב"א אי זהו סולם קבוע כל שקבעו שם בין לשבת בין לחול קבעו לשבת ולא לחול אין זה קבוע וידע שאם בגמרא הביאו מימרא זו להביא ממנה ראיה לדין אח' ודחו רב פפא דדלמא בשרבים מכתפים עליו והרמב"ם כתבה לדרב פפא בפי"ד שכתב גג הסמוך לר"ה בתוך י' טפחים הואיל ורבים מכתפים עליו אסור לטלטל בגג עד שיעשה לה סולם קבוע להתירו וכ"כ שם ה"ה בשם הרשב"א וקצת משמע מדבריהם דדוקא במכתפים אבל אם אינם מכתפים א"צ סולם להתירו ורבינו לא הזכיר מכתפים עליו משום דרב פפא בדרך דחייה אמרה אבל פסקא לא הוי הכי אלא בכל גוונא צריך סולם (א) :

חצר שנפרצה במילואה וכו' משנה בפרק כל גגות (צ.) חצר שנפרצה לר"ה המכניס מתוכה לרה"י וכו' והכ"א מתוכה לר"ה או מר"ה לתוכה פטור מפני שהיא ככרמלית ופירש"י חצר שנפרץ לר"ה במילואה או יתר מי' פטור אבל מותר לכתחלה לא אפילו תוך ד"א דלאו ר"ה היא אלא כרמלית וה"ה נמי מתוכה לרה"י ומוקי לה בגמרא במקום מחילה וס"ל לחכמים דצידי ר"ה לאו כר"ה דמו : **ואם** נפרץ בקרן זוית וכו' ג"ז משנה שם (צא.) חצר שנפרצה מב' רוחותיה וכן בית שנפרץ מב' רוחותיו מותרים בתוכה שבת ואסורים לעתיד לבא ד"ר יהודה רבי יוסי אומר אם מותרים בתוכה שבת מותרים לעתיד לבא ואם אסורי' לעתיד לבא אסורים בתוכה שבת ואמרינן בגמ' דר' יוסי לתומרא פליג וה"ק כשם שאסורים לעתיד לבא כך אסורים היום וקי"ל כרבי יוסי כמ"ש בסי' שס"ה ובגמ' במאי עסקינן אילימא בי' מ"ש מרוח אח' דלאמרינן פתחא הוא מב' רוחותיה נמי פתחא הוא אלא ביתר מי' מ"ש מרוח א' אפי' מרוח א' נמי א"ר לעולם בעשרה וכגון שנפרצה בקרן זוית דפתח' בקרן זוית לא עבדי אינשי ופירש"י בקרן זוית שתופס ב' רוחותיה ואבית שנפרץ מב' רוחותיו אמרינן בגמרא מ"ש מרוח א' דאמרינן פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי לימא פי תקרה יורד וסותם אמרי דבי רב משמיה דרב כגון שנפרץ בקרן זוית וקירויו באלכסון דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם ופירש"י אמרי בי רב הא נמי כקרן זוית אע"ג דבעשר אוקימנא לא אמרינן פתחא הוא דפתחא בקרן זוית לא עבדי משום פי תקרה נמי לא כגון שקירויו באלכסון בשיפוע כעין גגים שלנו דליכא פה וכתבו התוס' והרא"ש דל"נ אלא היינו שנפרץ הקירוי באלכסון עם המחיצות בקרן זוית וכתב עוד הרא"ש וככ"נ לא אמרינן פי תקרה דטעמא דפי תקרה משום דדמי לפתחא ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכתב ה"ה בפי"ו שר"ת בהפך שאם נפרץ גם הקירוי אמרינן פי תקרה יורד וסותם אבל הכא הוא שהתקרה נשארה שלימה ולא אמרינן אמצע התקרה שהוא באלכסון יורד ודינו המחבר סתם דבריו כהרא"ש והרמב"ם כתב בפי"ו ח"ל בית או חצר שנפרץ קרן זוית שלה כי' אמות ה"ז אסור לטלטל בכולו אע"פ שכל פרצה שהיא עד י' אמות כפתח אין עושין פתח בקרן זוית ואם היתה שם קורה מלמעלה על אורך הפרצה רואין אותה שיורדה וסתמה ומותר לטלטל בכולו והוא שלא תהיה באלכסון עכ"ל · וכתב ה"ה שכוונתו אינו מבואר ול"נ לדקדק בדבריו דמדלא כתב שנפרץ בקרן זוית וכתב שנפרץ קרן זוית שלה נראה שאינו מפרש קרן זוית שאוכל בשתי רוחות כדברי רש"י אלא שנפרץ מן הצד קרי ליה קרן זוית וכמ"ש הרי"ף בפ"ק דעירובין ומדכתב שנפרץ קרן זוית שלה ועל זה כתב והוא שלא תהיה באלכסון נראה עוד דקרן זוית לאו היינו אלכסון כפי' התוספות שהרי על שהפרצה הוא בקרן זוית כתב שאם היתה קורה מלמעלה לאורך הפרצה מותר והוא שלא תהיה הקורה באלכסון ולדבריהם כיון שהפרצה היא בקרן זוית א"א ליהיות קורה לאורך הפרצה כי אם בקרן זוית דסתם חצר אינו מקורה גם אינו מפרש כר"ת שכתב ה"ה שהרי אחצר נמי קאי כדכתב בהדיא ודברי הר"ת לא שייכי אלא בבית ומהאי טעמא נמי יש להוכיח שאינו מפרש לא כפי' התוס' ולא כפירש"י ועוד יש להוכיח מטעם אחר שאינו מפרש כפירש"י דא"כ ה"ל למימר והוא שלא יהיה הקירוי באלכסון דבקורה לא שייכי דברי רש"י אלא נ"ל שהוא מפרש דקירוי באלכסון היינו שהקורה מונחת לאורך הפרצה באלכסון : **אבל** פרצה שאינה בקרן זוית אמרינן בה פי תקרה וכו' ג"ז שם (צד:) איתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולו דאמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד"א דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בי' כ"ע לא פליגי כלומר דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתוחים הם כי פליגי ביתר מי' וא"ד ביתר מי' כ"ע לא פליגי כי פליגי בי' כתב הרא"ש הרז"ה פסק כלישנא בתרא ולכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל וידוע דהלכה כרב באיסורי וכ"נ שהוא דעת הרי"ף כלישנא קמא וכ"כ סמ"ג וכתב שכן דעת ר"ח וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם בפי"ו וכתב ה"ה שם שדעת הרשב"א כדעת הרז"ה אבל הוא הסכים לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל והכי נקטינן : **ומ"ש** אבל אם הוא משופע וכו' הוא מדאמרי' בעירובין (כה:) אפלוגתא דרבה ורבי זירא אי אויר קירוי מייתרו או אינו מייתרו לימא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי דאיתמר אכסדרה בבקעה וכו' רב אמר פי תקרה יורד וסותם וכו' אי דעביד כי אכסדרה ה"ג הב"ע דעביד כי אורזילא ופירש"י גג משופע · דליכא פה ומשמע לרבינו דכיון דליכא פה לכ"ע לא שייך למימר פי תקרה ומאן דשרי התם לאו משום פי תקרה הוא אלא משום דכיון דמקורה לא חשיב קרפף ואע"פ שהתוס' והרא"ש חולקים בפ' כל גגות על רש"י שפי' קירויו באלכסון בשיפוע וכמ"ש בסמוך לאו למימרא דס"ל שאע"פ שהוא בשיפוע אמרי' פי תקרה יורד וסותם דעביד כי אורזילא דאמרי' בפ' עושין פסין דלא אמרי' ביה פי תקרה יורד וסותם לכ"ע היינו גג משופע ולא פליגי עליה אלא בפי' אלכסון ואין בו ד"ט פי' שאם אין בקורה רוחב ארבע טפחים אע"פ שאינו משופע

לא

לאמצעי ומביאו ב"י וכש"ע כתב ב' הסברות ולפעד"נ מלישנא דתלמודא כדעת הרשב"א מדקאמר השנים החיצונים מגופפים ואמצעי אינו מגופף ויחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה נעשו כשיירא ונותנין להן כל צרכן משמע דאף לחיצונים נותנין להם כל צרכן דאל"כ ה"ל לומר ונותנין לאמצעי כל צרכן ומיהו אין להקל נגד פרש"י :

שסא גג הסמוך לר"ה וכו' בפרק כילד משתתפין (דף פ"ד) מימרא דרב נחמן אמר שמואל גג הסמוך לר"ה צריך סולם קבוע להתירו סולם קבוע אין סולם עראי לא פרש"י כיון דמסלק ליה כמאן דליתיה הוא והרי"ף והרא"ש השמיטוהו והרמב"ם בפי"ד הביאו וז"ל גג הסמוך לר"ה בתוך י"ט הואיל ורבים מכתפים עליו אסור לטלטל בגג עד שיעשה לו סולם קבוע להתירו וכן פי' ר"ת דבגג שהוא בתוך י' טפחים לר"ה קאמר וכ"כ רבינו אלא שקיצר שהוה ליה לפרש הואיל ורבים מכתפים עליו תוך י"ט צריך סולם קבוע לגלות דעתיה דסלקיה לגג מכח ר"ה ואיהו ניחא ליה לאשתמושי ביה אלא דמחילא מוכן שכך צריך לפרש . וכתב ה' המגיד בשם הרשב"א דמיירי דגג זה גבוה מצד החצר י' טפחים וסולם קבוע פי' שקבעו שם בין לחול בין לשבת :

חצר שנפרצה במלואה וכו' משנה ואוקימתא דגמרא בפרק כל גגות (ד' צ"ד) וע"פ דברי התו' שמ"ש וקירויו באלכסון היינו שנפרץ הקירוי באלכסון עם המחיצות בקרן זוית : **ומ"ש** וכגון שפי התקרה חלק ורחבה ד"ט כך הוא בנוסחאו' המדוייקות בספרי רבינו וס"ל לרבי' דתרתי בעינן וכמ"ש התו' בפרק כילד משתתפין (דף פ"ז) בד"ה קורה ארבעה מתרת בחורבה וכ"כ הרא"ש שם (דף קכ"ח ע"א) דלא כפרש"י דבפיה חלק אמרינן פי תקרה בקורה טפח וכ"כ רבי' בסימן שע"ו אך קשה דגבי סוכה בסימן תר"ל כתב רבינו אם יש בפי האכסדרה טפח דפסק כרש"י דבטפח סגי ואפשר דרבינו סבירא דבשבת דבעיא מחילה גמורה בעינן ד' טפחים לפי תקרה אבל בסוכה דלא בעינן אלא טפח בשלישית הקילו חכמים דסגי בפי תקרה אע"פ שהתקרה אינו אלא טפח ולקמן בסימן תר"ל יתבאר יותר ע"ש ולפי זה מ"ש רבינו אבל אם הוא משופע ואין בו ד"ט האי ואין פירושו

או

דרכי משה

שסא (א) ומשמע מדברי הרמב"ם כשאין שם סולם קבוע אסור לטלטל על הגג רק תוך ד' אמות אבל המ"מ כתב בשם הרשב"א כדברי הטור דדוקא מן הבית אסור לטלטל עליו :

ואין

פרישה

לכל א' ב"ס דר"ל דלחיצונים נותנין ד' סאין מיהו מ"מ אח"כ ואם א' מהחיצונים יותר כו' לא משמע הכי וה"ל דשאני התם כיון דגם לאמצעי יש מדור בפני עצמו מש"ה אין נותנין לכל א' אלא סאתיים משא"כ כשהכניס דרין במחילה א' וק"ל . וע"ל בסי' ש"ה בענין ע' בגדולה והחון או פסר נקטנה ונפרצו מזה לזה דקלת ק' משם לכמן :

סי' שסא (א) מה שכתב רבינו חצר שנפרצה במילואה לר"ה מקום המחיצה נדון כצידי ר"ה מקום כרמלית כמו החצר עצמו מ"ש כמו החצר עצמו נראה דרומז למ"ש לעיל בסי' שמ"ה ו"ל וקרן וזוית הסמוכות לר"ה כגון מבוי שיש לכן ג' מחילות כו' דהוי כרמלית אע"ג דהם במבוי איירי אפשר דה"ה בחצר דמ"מ ומ"ש ב"י בריש הסימן ו"ל הרשב"א כתב דלא דמי לעמוד בר"ה שאינו גבוה י' משום דגג זה גבוה מצד החצר . ר"ל בית זה עומד בחצר ומצד א' נפרץ לר"ה ור"ה קרקעיתו גבוה מקרקעית החצר נמצא דבצד ר"ה אין הגג גבוה י"ט מהארץ ולג' צדדים האחרים העומדים בחצר גבוה הגגים מהארץ אבל לפי מ"ש ב"י בשם ר"ת לפני זה י"ל כיון שאינו גבוה י' כו' ס"ל לזה שכתבתי

שלא

וסותם אפילו נפרצו ב' מחיצות שלמות אמרינן פי תקרה יורד וסותם אבל נפרצו ג' לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ואפילו בשנים דאמרינן פי תקרה יורד וסותם דוקא כשנפרצו שנים זו כנגד זו אבל שנים זו בצד זו לא :

שסב כל מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה אלא לצניעות או לשמור מה שיתנו בתוכה או ליֵשב בה כדי לשמור השדות הויא מחיצה להתיר לטלטל בתוכו אבל לא הויא מחיצה לעשות מה שבתוכה כמוקף לדירה אם הוא יותר מסאתים הלכך אילן שענפיו יורדין למטה אם אינן גבוהין ג' מן הארץ ועיקרן במקום שמחוברים לאילן הוא גבוה י' חשוב מחיצה ומותר לטלטל בכולו והוא שימלא האויר שבין הענפים בעצים או בקש ויקשור הענפים שלא ינידם הרוח (א) שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה ודוקא עד בית סאתים אבל יותר מסאתים לא אפילו אם נטעו לכך כיון שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמור השדות : תל שגבוה ה' והשלימו לי' שעשה עליו מחיצה גבוה ה' חשיב מחיצה לטלטל ולכל דבר מחיצה העומדת מאליה פי' שלא נעשית לשם מחיצה כשרה אפילו נעשית בשבת שלא סמכו עליה מאתמול והני מילי שנעשית בשבת בשוגג אבל במזיד הויא מחיצה להחמיר לחייב הזורק מר"ה לתוכה אבל לא להתיר לטלטל בתוכה · (ב) וה"מ שלא היה שם מחיצה תחלה אבל

או אין בו ד"ט וכן פי' ב"י : **ומ"ש** ואפילו נפרצו ב' מחיצות וכו' דברי רבינו בזה כהרא"ש וכר"ת דלא כפרש"י וג"כ לא כפי' הרי"ף מביאו ב"י :

שסב כל מחיצה וכו' בס"פ עושין פסין (דף כ"ז) מחיצות האדרכלין לא שמה מחיצה משום דלצניעותא עבידא פי' בנאים עושין מחיצה להצניע עצמם מפני החמה כשבונין בחמה וכן מחיצה העשויה לנחת פי' להסתתר מה שיניחו לשם או כדי לשמור השדות הם בורגנים שאין שומרים לשם אלא ביום ולנין בלילה בביתם ועיין לעיל ריש סימן שנ"ח :

מחיצה העומדת מאליה כו' פ"ק דעירובין פליגי ביה אביי ורבא בלחי העומד מאליו והלכה כאביי דהוי לחי אבל מחיצה העומדת מאליה דברי הכל הוה מחיצה וכ"כ הרי"ף בלשון זה ודקדק ב"י לאיזו' צורך כתב כך הרי"ף דמודה רבא במחיצה כיון דלא קי"ל כרבא ותירץ דאתא לאשמעינן דכיון שלא חלקו בה כלל משמע דאפילו לא סמכו עליה מאתמול הוי מחיצה משא"כ בלחי דאף לאביי לא הוי לחי אא"כ בדסמיכי עליה מאתמול · דאל"כ לאביי מאי איכא בין לחי למחיצה גמורה ע"כ ותימה בהא דקאמר דאל"כ לאביי מאי איכא בין לחי למחיצה גמורה דמי מכריח אותנו דאיכא בינייהו דילמא אין הכי נמי דליכא מידי בינייהו ותו דכל כי האי מילתא ה"ל לפרושי אלא נרא' דלפי דמסתברא דדוקא גבי לחי דלית ביה אלא תיקון מדרבנן הקילו בו להתירו אף בעומד מאליו אבל היכא דבעינן מחיצה מן התורה צריך שיעשוה מתחלה להיות מחיצה גמורה לכך בא הרי"ף ואמר דאיפכא הוא דאדרבה במחיצה העומדת מאליה ד"ה הויא מחיצה ובסימן שס"ג כתב ב"י דרך זה ליישב דברי הרי"ף גבי מבוי שנלו אחד קצר ע"ש :

ומ"ש וה"מ שנעשית בשבת בשוגג וכו' מימרא דר"נ בס"פ עושין פסין דף כ"ה .

ומ"ש וה"מ שלא היה שם מחיצה תחלה כו' סכינותיהן ברשות היחיד והבדילו

לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם וכתב רבינו וא"ו במקום או א ודין זה מבואר כדברי התוס' והרא"ש בעירובין (פו.) גבי הא דא"ר יהודה קורה ד' מתיר בחורבה וכ"כ סמ"ג ושלא כדברי רש"י שנראה מהם שם שאע"פ שאין בקורה ד' אמרינן פי תקרה יורד וסותם מרוח אחד אם היו שאר מחיצות מוקפות מחיצה והרמב"ם בפי"ז גבי פי תקרה יורד וסותם לא הזכיר רוחב הקורה משמע דס"ל כרש"י והכי נקטינן (ב) כתב סמ"ג פי תקרה מועיל אפילו גבוה מכ' :

אפילו נפרצו שני מחיצות שלימות אמרי' פי תקרה וכו' בעירובין (צד:) אמרינן ומי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם והא איתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה משום דפי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אסור דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם ומשני כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה ופירש"י כי לית ליה בד' · במקום שצריך לעשות ד' מחיצות בסתימות פי תקרה יורד וסותם כגון אכסדרה אבל בג' דאי היתה בה מחיצה כהלכתה ופי תקרה לג' מחיטת מכשיר ולפי דבריו לרב אפילו אין שם שום מחיצה כלל כגון שאכסדרה זו עומד קירויה על ד' יתדות נותן ד' קורות מיתד ליתד ועליהם מסדרי' הנסרי' לסיכוך אמרי' פי תקרה יורד וסותם מד' רוחות אבל הרי"ף כתב וז"ל איתמר אכסדרה בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה ואע"ג דליכ' אלא ג' מחיצות אמרי' פי תקרה יורד וסותם והלכתא כוותיה עכ"ל וכ"כ הרמב"ם בפי"ז (ג) וז"ל הרא"ש רש"י פי' דפליגי באכסדרה פרוצה מד' רוחותיה אבל לשון אכסדרה משמע כהרי"ף דסתם אכסדרה יש לה ג' מחיצות וכן פר"ח דדוקא ברוח רביעית אמרי' פי תקרה יורד וסותם וגריס כי לית ליה בג' אבל בד' אית ליה פי' כשאין שם אלא ג' מחיצות והרביעית פרוצה במילואה אבל בד' פי' שיש שם ד' מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיים דאיכא שם מחיצה אע"פ שפרוצה יותר מי' אמרינן פי תקרה יורד וסותם ור"ת פי' דסתם אכסדרה הוי נמי מוקפת משני רוחות ובההיא נמי איירי רב והעלה הרא"ש דנראה כדברי ר"ת דב' מחיצות נמי מהני פי תקרה מדאמרינן בס"ק דסוכה (יח·) כההיא תודיגא לך דהוי כמבוי מפולש פי' ולא מהני פי תקרה גבי שבת במפולש כדאשכחן דאסרי רבנן עלייה על ב' נחים משמעתא בלא פילוש מהני פי תקרה בשתי מחיצות ורבינו כתב כדעת הרא"ש ז"ל וצ"ל שיש בדברי רבינו ט"ס וצריך להגיה דוקא כשנפרצו שנים זו בצד זו אבל כשנפרצו שנים זו כנגד זו לא :

שסב כל מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה וכו' בעירובין (כו ·) א"ל רב פפא לרבא והאמר רב אסי מחיצות אדרכלין לא שמה מחיצה משום דלצניעותא עבידא ופירש"י אדרכלין · בנאים שעושים מחיצה לכל סביבותיהם כשבונין בחמה כיון דלצניעותא הוא ולמחר סותרין לה לאו כלום היא וא"ר הונא בריה דרב יהושע לרבא והאמר רב הונא מחיצה העשויה לנחת לא שמה מחיצה ופירש"י לנחת · שלא לדור שם אלא להשתמר מה שיניחו שם ומדברי הרמב"ם בפי"ז משמע דמחיצה העשויה לנחת או לצניעות לאו מחיצה היא כלל ואפי' היא מקפת פחות מבית סאתים אין מטלטלין בה דהא נקיט להו הרמב"ם שם בהדי מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה ושאינה גבוהה י' והנהו לאו מחיצה נינהו כלל וכבר כתב שם ה"ה שאין כן דעת הרשב"א דודאי בפחות מבית סאתים מחיצה הוא וכ"כ ג"כ ר"ת מחיצות גמורות הן ודעת רבינו כהרשב"א · **ומ"ש** או ליֵשב בה כדי לשמור השדות וכו' בס' בתרא דעירובין ויתבאר בסמוך בס"ד :

הלכך אילן שענפיו יורדין למטה אם אינם גבוהים ג' מן הארץ וכו' משנה בעירובין (צט:) אילן המיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג"ט מטלטלין תחתיו ופירש"י מיסך · שנופו נוטה למטה אבל בדדיו סביב סביב מטלטלין תחתיו דאמרינן לבוד והרי יש כאן מחיצה י' ובגמרא א"ר הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים מ"ט משום דהוי דירה שתשמישה לאויר וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים ופירש"י אלא בבית סאתים אם היה היקפו יותר על בית סאתים אין מטלטלין בו אלא בד' אפילו נטעו לכתחלה לכך דהוי מוקף לדירה מ"מ משום דהוי דירה שתשמישה לאויר אינה לדור בה תמיד אלא להסתופף בה שומרי אויר השדה : **ומ"ש** אבל יותר מבית סאתים לא אפי' אם נטעו מתחלה לכך וכו' הכי אמרינן בעירובין (טו) : **ומ"ש** והוא שימלא האויר שבין הענפים בעצים וכו' ויקשור הענפים וכו' הכי מוקים לה רב אחא בר יעקב בסוכה (כד:) : **תל** שגבוה ה' והשלימו לי' וכו' בעירובין (צג ·) הלכתא גידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין ופירש"י גידוד ה' תל שקרקעיתו גבוה ה' טפחים והוסיפו על אותה גובה מחיצה ה'.

מחיצה העומדת מאליה וכו' פשוט בגמרא ספ"ק דעירובין (טז ·) גבי לחי העומד מאליו מחיצה העומדת מאליה ד"ה הוי מחיצה ומשמע דאפי' לא סמכו עליה מאתמול מהני וכ"כ שם הרא"ש וכ"נ שהוא דעת הרי"ף שאחר שפסק הלכה כאביי דאמר לחי העומד מאליו הוי לחי כתב אבל מחיצה העומדת מאליה דברי הכל הוי מחיצה ולכאורה נראה דדבר פשוט הוא דכיון שפסק דלחי העומד מאליו הוי לחי כ"ש למחיצה העומדת מאליה ומה צורך יש להשמיענו דמודה רבא במחיצה העשויה מאליה כיון דלא קי"ל כוותיה אלא ודאי משום דגבי לחי אמרי' היכא דלא סמכו עליה מאתמול כ"ע לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי בדסמכו עליה מאתמול אתא לאשמועינן דבמחיצה לא באו לכלל מחלוקת כלל דכיון דמחיצה גמורה היא בכל גוונא הויא מחיצה אפילו עומדת מאליה וכיון שלא חלקו בה כלל משמע דאפילו לא סמכו עליה מאתמול הויא מחיצה דאם לא כן לאביי מאי איכא בין לחי למחיצה גמורה :

ומ"ש וה"מ שנעשית בשבת בשוגג אבל במזיד הויא מחיצה וכו' מימרא דר"נ בעירובין (כה ·) ובשבת (קא :) ואכתבנה בסמוך וכתב הרמב"ם בפט"ז ואם נעשית בשגגה מותר לטלטל בה באותה שבת והוא שתעשה שלא לדעת המטלטל אבל אם נתכוון אדם לזו המחיצה שתעשה בשבת כדי לטלטל בה אע"פ שעשה אותה העושה בשגגה אסור לטלטל בה באותו שבת ונתן ה"ה טעם לדבריו ומיהו כתב בשם הרשב"א שכל שנעשית בשגגה אפילו נתכוון העושה לטלטל בה הרי זה מותר לטלטל בה ושאינו יודע עיקר לדברי הרמב"ם : **ומ"ש** וה"מ שלא היתה שם מחיצה וכו' בס"פ הזורק (קא :) תניא ספינות קשורו' זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נתקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגין בין מזידין בין אנוסים בין מוטעים חזרו להיתרן הראשון שכל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד

דרכי משה

(ב) ואין אני מסכים לדבר לדחות דברי התוספות והרא"ש והסמ"ג והטור מדברי רש"י והרמב"ם · (ג) וצ"ע בדבריו דהא כתבתי לעיל סימן שנ"ח בשם המ"מ דלהרמב"ם אמרינן ביה יורד וסותם אפי' מד' רוחות וה"ל לפרש כמ"ש הה"מ פי"ז דבכרמלית דהיינו בבקעה בעי ג מחיצות אבל בקרפף שרינו ברה"י דבר תורה אמרינן פי תקרה יורד וסותם אפי' מד' רוחות לדעת הרמב"ם וחילוק המבואר לקמן בדברי רבינו בעל הטור לענין היתר צורת הפתח . **שסב** (א) ובהג"א פ"ק דעירובין דה"ה לחי או קנים של צ"ה . וכ"ה

פרישה

אלא שאף שמבחוץ מכל הצדדים אינו גבוה י' מ"מ כיון שמתוכו גבוה י' אסיר לטלטל עליו בלא סולם ול"ד לעמוד וק"ל :

סי' שסב (א) **וה"מ** שלא היה שם מחיצה תחלה אבל אם היתה שם והוסר' וחזרה ונעשית אפי' במזיד מותר להתיר' הראשון כגון שנים או ג' שהקיפו במחצלאות סביבותיהן בר"ה והבדילו גם ביניהן במחצלאות ועירבו יחד ומותרין לטלטל מזה לזה ונגללו המחיצות בשבת נאסרו חזרו ונפרשו אפי' במזיד מותרין להתירן הראשון הנה כבר כתבתי מה שיש להתעורר בפשט זה בל' רבינו מזה וסוף שנתעורר עליו ג"כ הב"י במה שחילק רבינו בין אם היתה המחיצה מתחלה שם והותר ובין שתחילת עשייתו נעשית בשבת וזהו מ"ש הר"ן בשם ר"ת ומהתו' והרא"ש מוכח דלא ס"ל האי חילוק אלא שמחלקין בין נעשית המחיצה להבדיל בין הרשויות ובין אם נעשה להבדיל בין ר"ה . ומ"ש ב"י ודחק נפשו שגם הרא"ש ס"ל כהר"ן כתבתי שם דו"מ דא"כ לא ה"ל למכתב דרב נחמן איירי בעושה מחיצה בר"ה · ועו"ק בל' רבינו מיניה וביה במ"ש והבדילו גם ביניהן במחצלאות כי מאחר שס"ל כשיטת הר"ן וסבר"ן מטעם אפי' נגללו מחיצות ר"ה אפ"ה מותר כיון שהיה שם מתחלה וכמ"ש ג"כ הב"י א"כ לא הל"ל אלא כגון שהקיף בעדו בר"ה במחצלאות ונגללו בשבת וחזר ונפרשו ובשלמא הבריית' אתא לאשמועינן גופה דדינא דאם הבדילו ביניהן במחצלאות מותרין לערב וע"י ולטלטל יחד וקושיא דריש' דב' ספינות קשורות זו בזו וכן משמע

חדושי הגהות

שסא א כתב מהרל"ח ז"ל כתב הרב"י ורבינו כתב וי"ו במקום או וד"ל או שאין בו ד' טפחים אפילו הוא חלק לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא כשהוא חלק ויש בו ד' טפחים וב' שכן הוא בתו' ורא"ש פרק כיצד משתתפין אך היה נראה לומר שאפשר דס"ל לרבינו דכי משני אפלוגתא דרבה ור' זירא בפ"ב דעירובין דפליגי שם בקרפף בית ג וקורה בו בית סאה רבה אמר אויר קירויו מיתרו ורבי זירא אמר אין אויר קירויו מייתרו דפריך שם לימא בפלוגתא דרב ושמואל וכו' ומשני וכו' (כמו שהעתיק הב"י) ס"ל לרבינו דכי משני דרבה ורבי זירא פליגי היכי דעביד כי אורזילא צ"ל דביש בו רוחב ד' טפחים מיירי דאל"כ הא לכ"ע ל"א פי תקרה יורד וסותם אבל כשפי התקרה חלק ס"ל לרבי' דאפילו בשאינו רחב ד אלא רחב טפח אמרי' פי תקרה יורד וסותם וכמו שנראה מדברי רש"י שם דא"צ רוחב ד' כשפי התקרה חלק לפ"ז א"צ"ל שכתב רבינו וי"ו במקום או אך אם היה דעת רבינו כן לעיל סי' שנ"ח שכתב קרפף בית ג' סאין וקירה ממנו בית סאה מותר אפילו אם הקירוי משופע היה צריך לכתוב דדוקא ברוחב ד' הוא מותר אלא ע"כ לומר דס"ל דגבי קרפף שאני דאפילו עביד כי אורזילא ואינו רחב ד' אפ"ה ממעטו מדין קרפף יותר מבית סאתים הואיל והיא מקורה אפילו לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם וא"כ עכ"ל דס"ל לרבינו כדעת התו' ורא"ש דאפילו כשפי התקרה חלק צריך שיהא רחב ד' לומר פי תקרה יורד וסותם וכדברי ב"י אך צ"ע דלקמן בה' סוכה בסימן תר"ל משמע דס"ל לרבינו דביש בו טפח אמרינן פי תקרה יורד וסותם צ"ל דטפח דנקט שם הוא אליבא דפירש"י ע"כ :

אבל היתה שם והוסרה וחזרה ונעשית אפילו במזיד חזרה להיתירה הראשון א כגון ב' או ג' שהקיפו במחצלאות סביבותיהן ברה"י והבדילו גם ביניהם במחצלאות ועירבו יחד ומתירין לטלטל מזה לזה ונגללו המחצלאות בשבת נאסרו חזרו ונפרשו אפילו במזיד חזרו להותירן הראשון ספינה מותר לטלטל בכולה אפילו יותר מסאתים דחשיבא מוקפת לדירה· כפאה לדור תחתיה הוי רה"י עליה כפאה לזפתה לא הוי רה"י עליה בכל עושין מחיצה בכלים ובאוכלין בין של ערב לבד כגון של חבלים או של שתי לבד כגון קנים נעוצין בארץ ומותר עד סאתים אפילו ליחיד בישוב ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו ג"ט ואפילו בבעלי חיים ובלבד שיהו כפותים ואפילו באנשים שעומדים

במזיד שמה מחיצה אוני והא אר"נ ל"ש אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דר"נ אמזיד איתמר ופירש"י אמזיד איתמר ומשום קנסא ודקתני מתניתין חזרו להיתרן הראשון אשוגגין ואנוסין ומוטעין קאי וכי קתני מזידין אשמה מחיצה קאי ולזרוק כר"נ והתוס' כתב שר"ת מפרש דחזרו להיתרן הראשון אפילו אמזידין ור"נ דאמר דבמזיד לא הוי מחיצה אלא לזרוק ולא לטלטל היינו שע"י המחיצה נעשית רה"י אבל ספינות דגלאו הכי הם רה"י כי קשרן אפילו מזיד שרי לטלטל ומחצלאות הפרוסות ברה"י איירי שיש מחצלאות מפסיקות בין שתי חצירו' נגללו נאסרו שהרי הן כחצר אחד והם עירבו שנים חזרו ונפרסו חזרו להתירן הראשון ומערבין אלו לכאן ואלו לכאן וגם הרא"ש כתב כל' הזה כי אתמר דר"נ אמזיד איתמר פירש"י והא דקתני חזרו להיתרן הראשון לא קאי אמזיד ולא נסירא ופר"ת דמלתא דר"נ בעלמא אתמר אמחיצה הנעשית במזיד ולא אהך ברייתא וה"פ דברייתא מחצלאות הפרוסות לר"ה כעין בתים זו אצל זו מערבין ומטלטלין מזו לזו כדין כותל שבין ב' חצרות וכו חלק שמערבין בין שנים ואם רצו מערבין א' נגללו נאסרו פי' אם ערבו שנים וסמכו על פריסת מחצלאות שביניהן כשנגללו נאסרו כדין שתי חצירות שנפרצו במילואן זו לזו חזרו ונפרסו חזרו להיתרן הראשון דהוו כב' חצרות ומטלטלין אלו בכאן ואלו בכאן · שכל מחיצה שנעשית בשבת וכו' טעמא יהיב למלתיה דקי"ל בעלמא מחיצה הנעשית בשבת ואפילו לר"ה הויא מחיצה וכ"ש הכא דהאי מחיצה אינה באה אלא להתיר איסור דיורין של שתי החצירות הלכך חזרו להתירן הראשון אפי' מזידים דלא שייך למילתיה דר"נ כלל דר"נ איירי בעושה מחיצה בר"ה שעל ידה נעשית רה"י אבל הכא בלא הך מחיצה נעשית רה"י והמחיצה אינה באה אלא לסלק הדיורין ותוספתא דקתני שכל מחיצה הנעשית בשבת שמה מחיצה דמשמע אפילו לטלטל דומיא דרישא פריך אההיא דר"נ דאתמר בעלמא ומשני דר"נ אמזיד אתמר היכא דעושה מחיצה בר"ה והך דמחצלת חזרו להיתרן הראשון ואפי' במזיד עכ"ל · נראה מדבריו דלר"ת כל שע"י המחיצה נעשית רה"י אע"פ שהיתה שם מתחלה כיון שנעשית במזיד אינה מחיצה לטלטל וכדמשמע מדברי התוס' שהרי כתב כשנגללו נאסרו כדין שתי חצירות שנפרצו במילואן זו לזו דמשמע שלא נגללו אלא מחיצות שביניהם אבל מחיצות החיצונות נשארו ומש"ה שרי הא אם נגללו גם מחיצות החיצונות היה אסור אם נפרסו במזיד כך הם דברי ר"י בח"ד אבל הר"ן כתב בהזורק דברי ר"ת בסגנון אחר וז"ל אלא עיקרן של דברים כדברי ר"ת שפי' דהא דאמרינן כי אתמר דר"נ אמזיד לאו אמזיד דברייתא קאמרינן אלא אמזיד דעלמא דהיינו אמחיצה הנעשית בשבת לכתחלה ותעיקרא קס"ד דליכא לאיפלוגי בין שנעשית בתחלה בשבת או שהיתה שם מתחלה ואח"כ חזרה לענייה הראשון ומשנינן דמזיד דעלמא איתמר ולאו כי הדדי נינהו עכ"ל ונראה מדבריו שאפילו נגללו מחיצות החיצונות וחזרו ונפרסו במזיד חזרו להיתרן כיון שהן עשויין מתחלה ודברי רבינו הם כשיטת ר"ת שכתב הר"ן שהחילוק הוא בין אם לא היתה שם מחיצה מתחלה להיתה שם ואסרה וחזרה ונעשית . ויש לתמוה עליו היאך הניח דברי הרא"ש וכתב כדברי הר"ן ושמא הוא ז"ל היה מפרש דברי הרא"ש כדברי הר"ן ומ"ש כשנגללו נאסרו כדין ב' חצירות וכו' היינו לומר שאע"פ שלא נגללו אלא מחיצות שביניהן נאסרו אבל אין ה"נ שאע"פ שנגללו גם מחיצות שסביבותיה כשחזרו ונפרסו חזרו להיתרן הראשון וכמו שנראה מדברי הר"ן · והרמב"ם בפי"ו כתב סתם דמחיצה הנעשית במזיד אסור לטלטל בה ולא חילק כלל משמע דכרש"י ס"ל וכ"נ שהוא דעת הרי"ף ז"ל : **ספינה** מותר לטלטל בכולה בעירובין (ג·) אסיקנא דהלכתא כרב דאמר הכי ופירש"י מותר לטלטל בכולה ואפי' ישנה יותר מבית סאתים דהוקף לדירה הוא : **ומ"ש** כפאה לדור תחתיה וכו' כפאה לזופתה וכו' גז"ש ומודה רב שאם כפאה על פיה שאין מטלטלין בה אלא בד"א כפאה למאי אלימא לדור תחתיה מ"ש מגג יחיד אלא שכפאה לזופתה ופירש"י מ"ש מגג יחיד · דאפילו לרבנן מותר לטלטל בכולו ואפילו יותר מבית סאתים דכיון דמחיצות לדירה נעשו אע"פ שלא לדירת מעלה נעשו כי אמרי' כהו גוד אסיק הוי כהוקף לדירה ה"נ כיון שכפאה לדור כפייתה זו עשיית מחיצתה לדירת מטן כי אמרת כהו גוד אסיק הוי היקף לדירה . שכפאה לזופתה שבטל מחיצותיה מתורת דירה דאינן עומדות כ"ז כפיית' לא לדירה מעלן ולא לדירת מטן והוי כעומד בעלמא וכי אמרינן כהו גוד אסיק הוי היקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכרמלית הוא עכ"ל נראה מדבריו דבבית סאתים אפי' כפאה לזופתה מותר לטלטל בכולה ולפ"ז צ"ל שמ"ש רבינו כפאה לזופתה וכו' איותר מבית סאתים דקאמר ברישא קאי ועוד נראה מדברי רש"י דכי כפאה לזופתה אפילו תחתיה אסור שהרי כתב דאינן עומדות כ"ז כפייתן לא לדירת מעלן ולא לדירת מטן אבל הרא"ש כתב שאם כפאה לזופתה שאין מטלטלין על גבה וכ"כ רבינו ונראה מדבריהם דתחתיה מותר מאחר שעיקר המחיצות נעשו לדירה והרי"ף השמיט הא דמודה רב שאם כפאה על פיה אין מטלטלין בה אלא בד"א ולא ידעתי למה :

בכל עושין מחיצה וכו' משנה בפ"ק דעירובין (טו·) בכל עושים נחיים אפילו בדבר שיש בו רוח חיים : **ומ"ש** בין של שתי לבד וכו' ג"ז שם במשנה ובפלוגתא דתנאי ופסק כחכמים : **ומ"ש** אפילו ליחיד בישוב ג"ז שם פלוגתא דתנאי ופסק כחכמי': **ומ"ש** ובלבד שלא יהא בין הבל לחבירו וכו' פשוט שם במשנה המוכר : **ומ"ש** ואפי' בב"ח גז"ש משנה כתבתיה בסמוך : **ומ"ש** ובלבד שיהו כפותים הוא מדברי הרמב"ם בפי"ו וטעמא כדי שלא ינודו ובעינן מחיצה יכולה לעמוד ועומדת והסוגיא שבפרק שני הוכיח זה אע"פ שאינה מכרחת עכ"ל ה"ה : **ואפי'** באנשים

שעומדין

והבדילו גם ביניהן וכו' כך צריך להגיה ברה"י ולהעביר קולמוס על ברה"ר והוא ע"פ דברי הרא"ש ס"פ הזורק וגם לשם נדפס בטעות לר"ה וצריך להגיה וה"פ דברייתא מחצלאות הפרוסות ברה"י כעין בתים וכו' שהרי כל דברי הרא"ש הם ע"פ פי' ר"ת דמחלק בין עושה מחיצה בר"ה שעל ידה נעשית רה"י דאסור לטלטל בה אם חוזרה ונעשית בשבת במזיד ובין כשהמחיצה אינה באה אלא לסלק הדיורין דכבר היתה רה"י ועושה מחיצה לסלק הדיורין ונגללה וחזרה ונפרסה וסילקה דיורין דחזרו להתירן הראשון ואפילו במזיד וכן מפורש בתו' פרק הזורק (דף ק) בד"ה כי איתמר דר"ת מפרש דמחצלאות הפרוסות ברה"י איירי שיש מחצלאות מפסיקות בין ב' חצרות נתגלגלו נאסרו שהרי הן כחצר אחת וכו' ור"ת גורס בברייתא וכן מחצלאות הפרוסות מערבין וכו' ולא גרס הפרוסות לר"ה כמ"ש בספרי' שבידינו ובאלפסי דאותה גירסא אתי שפיר לפרש"י אבל לפר"ת בתוס' ובהרא"ש אי אפשר לגרוס בר"ה אלא גריס בסתם וכן מחצלאות הפרוסות מערבין וכו' ומפרש לה הפרוסות ברשות היחיד אי נמי גורס להדיא הפרוסות לרה"י וכן צריך להגיה בדברי רבינו לרשות היחיד במקום לרשות הרבים וה"פ דברי רבינו וה"מ שלא היה שם מחיצה מתחלה וכו' פי' כגון שהיתה ר"ה ועשו מחיצות בר"ה במחצלאות שעל ידה נעשית רה"י ואע"פ בפעם כן מע"ש ונגללו בשבת אם חזרו ונפרסו במזיד ה"ל מחיצה לזרוק אבל לא לטלטל כיון דעיקר מחיצה זו נעשה בר"ה מתחלה כדי שעל ידן יהא נעשית רה"י ונעשו הזר ונעשה רה"י בשבת אסור לטלטל אבל היתה שם מחיצה שע"י נעשה רה"י כבר כגון חצר ובאו לשם שנים או ג' שהקיפו במחצלא"ת סביבותיהן ברה"י והבדילו גם ביניהן במחצלאות כו' אע"פ שנגללו כל המחצלאות מ"מ עדיין הוא רה"י דמחיצות החצר הן קיימים והך מחיצה שנגללה אינה גורמת אלא לבטל הדיורין והעירוב שביניהן לפיכך כשחזרו ונפרסו המחצלאות חזרו להתירן הראשון ואפילו במזיד ואע"פ שהר"ן כתב ע"ש ר"ת דאינו מחלק אלא בין שנעשה המחיצה מתחלה בשבת במזיד דאסור לטלטל בה ובין שנעשה מע"ש אלא שנגללה בשבת וחזרה ונפרסה במזיד דמותר לטלטל בה ואין חילוק בין נפרסו המחצלאות בר"ה ובין נפרסו ברה"י מ"מ מדברי התוספות והרא"ש ורבינו מבואר כדפרישית דהחלוק הוא בין נפרסו בר"ה ובין נפרסו ברה"י וכן מפורש ברבינו ירוחם חלק ד' שכתב תחלה פירש"י ואח"כ כתב פר"ת דמחלק דכשעשו המחיצה בר"ה אסור לטלטל בה כשעשאה במזיד בין שנסתרה בשבת וחזר ועשאה ובין שעשאה מתחלה אבל ב' חצרות שהפסיקו במחצלת ונסתרה וחזרו ועשאוה אפילו במזיד מותר לטלטל בה . ואח"כ כתב פירוש שלישי כמו שכתב הר"ן על שם ר"ת · ותמהני אדברי ב"י שהבין מדברי הרא"ש ומדברי הר"י דמחלק ר"ת בין מחיצות הפנימיות שנסתרו ובין מחיצות החיצוניות ובדבריהם מפורש דר"ת אינו מחלק אלא בין מחיצה שעל ידן נעשית רה"י בר"ה ובין מחיצה שנעשית בתוך רה"י גופיה לסלק הדיורין גם הבין שדברי רבינו הם ע"פ דברי הר"ן בשם ר"ת וליתא אלא כדפרי' גם בש"ע העתיק לשון רבינו סביבותיהן בר"ה והוא טעות סופרים ומדפיסים ותו לא מידי : **ספינה** מותר וכו' מימרא דרב פרק כל גגות (דף צ') : **ומ"ש** כפאה לדור תחתיה הוי רה"י עליה פי' אף עליה הוי רה"י כתחתיה ואפילו יותר מבית סאתים דאמרינן גוד אסיק מחיצתא . כפאה לזופתה לא הוי רשות היחיד עליה פי' ודינה כקרפף שלא הוקפה לדירה וכן תחתיה כיון דאינה עומדת לדירה כל זמן כפייתה לא למעלה ולא למטה כמו שפיר' רש"י וכן הוא דעת הרא"ש ורבינו והא דנקטו לא הוי רה"י עליה לאו דוקא עליה דה"ה תחתיה אלא איידי דנקט ברישא היכא דכפאה לדור תחתיה דהוי רה"י עליה נקט בסיפא נמי לא הוי רה"י עליה ודלא כמ"ש ב"י לדברי הרא"ש ורבינו ע"ש :

בכל עושין מחיצה וכו' עד ג' טפחים כל זה משנה וגמרא פ"ק (דף ט"ו וי"ו) ואע"פ דהפרוץ מרובה על העומד כיון שכל עומד הוא פחות מג' טפחים מעומד שני וכן שני פחות מג"ט מן השלישי וכן כולם כעומד הוא חשיב לפי שכל פחות מג"ט כלבוד דמי : ואפילו בב"ח ובלבד שיהא כפותין וטעמא כדי שלא ינודו דבעינן מחיצה שיכולה לעמוד ועומדת כדלעיל גבי ענפי אילן : **ואפי'** באנשים וכו' עד והוא שלא ידעו וכו' בפ' מי שהוציאוהו (דף מ"ג ומ"ד) וכתב ה"ר יהונתן דטעמא דבדלא ידעו הוי מחיצה שנעשית בשוגג אבל בידעו נעשית במזיד ואסור לטלטל כדלעיל ומה שהקשה הרא"ש דאם מהלכים חשובים מחיצה מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא בעובדא דנחמיה בדלא מלו ליה גברא עד תוך התחום שלא יכולין לעשות מחיצה עד תוך התחום כשהם מהלכין וכמו שכתב ב"י נראה לפע"ד ליישב דהאי דינא דמהלכין חשובין מחיצה לא שמעינן ליה אלא מעובדא דהגי זוקי של רבא דהוו שדיין בריסתקא דמחוזא דבהדי דאתא רבא מפירקיה אעלנהו השמש ניהלייהו בתוך מחיצות ההולכין ובאים והתם דיעבד הוה שהשמש עשה מעצמו ולא הורה לו רבא לעשות כך לכתחילה לסמוך על מחיצות אנשים ההולכים אלא דוקא כשאינן הולכין אלא עומדין יכולין לעשות מחיצה לכתחלה והיינו דקמבעיא לן לרב חסדא בעובדא דנחמיה בדלא מלו גברי היאך יעשה לכתחילה וה"ת להדיא מלשון רבי' באמר בכל עושין מחיצה וכו' פי' לכתחלה עושין מחיצה בכל דבר ואפי' בב"ח וכו'

ואפילו

פרישה

משמע שם בגמרא אבל רבינו לא בא כאן ללמדינו דין עירוב סל"ל ה"ל לקצרו וע"ק במ"ש רבינו ועירבו יחד ומותרין לטלטל מזה לזה ונגללו מחיצות בשבת נאסרו למה נאסרו כיון שעירבו יחד ועדיין המחצלאות המחיצות קיימת . ואי איירי שנפלו ג"כ א"כ קשה למה נקט והבדילו גם ביניהן במחצלאות וכמ"ש רבינו · וגם התוס' והרא"ש פירשו הברייתא שנגללו נאסרו דנערבו שניים איירי ואף שם בפ' הזורק ברישא קתני ספינות שנקשרו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו וכתבו שם התו' ז"ל ולא דמי לעירב דרך פתחים דקי"ל הואיל והותרה הותרה דהכא כיון דנפסקו הוי כאילו הוי ר"ה ביניהן· ואפילו עירבו יחד ס"ל להתוס' כיון דנפסקו נאסרו ולא דמי למחצלאות שנגללו דהתם מחיצות נפסקו מקשירתן נבדלו זו מזו ובמקום שנבדלו הוי ר"ה או כרמלית ביניהן ואע"פ אין מועיל מה שערבו יחד ומן הדין שאסור משא"כ במחצלאות שאף שנגללו המחצלות מ"מ כיון שהקיף מחצלאות החיצונות קיימ' אין הפסק ר"ה וכרמלית ביניהן ובודאי מועיל עירוב הראשון · מדע שהרי סיימו שם התוס' וכתבו ז"ל ואם עירבו ג' בתים ונפל המחיצה ונעשה ר"ה פשיטא דלא אמרי' הואיל והותרה הותרה עכ"ל· הרי לפנינו שדומה ספינות שנבדלו זו מזו לג' בתים שנפל המחיצה ביניהן ונעשה במקום אותו הבית שנפל ר"ה ומש"ה אין מועיל עירוב . וע"ק כיון דקי"ל כשמואל דאמר מחיצה שנפל בין ב' חצירות אף שעירבו שניה' מותר לטלטל וכ"ש כשערבו יחד . ותמיהני במהרש"ל פ"ק דעירובין ד' קצ"ו ריש ע"ד שכתב ז"ל ונראה דאם עירב לצורך שנה מחצר לחצר ונסתם הפתח בשבת ואח"כ נפתח בו ביום פשיטא דמותר לטלטל מזו לזו אלא אפי' נסתם באמצע השבוע ונפתח בשבת מהני העירוב למקומו

חדושי הגהות

שסב א כתב מהרל"ח ה"ה דהוה יכול לפרש בא' שעשת לו מחיצות בר"ה להוות רה"י לטלטל בתוכו ונגללו המחיצות נאסר היחיד לטלטל משום דחזר להיות ר"ה חזרו ונפרשו חזר להיתרו הראשון אלא רבותא קמ"ל רבינו שאפילו הם ג' ועירבו יחד דה"א הואיל ונתבטל העירוב לא יחזור להיתרו הראשון קמ"ל דגם העירוב חוזר להתירו דהואיל ואנו מתירין המחיצות שנעשו בשבת במזיד משום שכבר היו שם מחיצות וא"כ קא אתי ההיתר מחמת מחיצה הראשון ה"ה נמי העירוב חוזר להיתר הראשון שמותרים לטלטל יחד ע"כ :

כתב

שעומדים זה אצל זה בפחות משלשה ואפילו כשהם מהלכים השוכן מחיצה וביניהן רשות היחיד והוא שלא ידעו שהועמדו שם לשם מחיצה ואפילו אם לא הודיעם שעושה מהם מחיצה עתה אם קרוב הדבר שידעו כגון שעשה מהם מחיצה פעם אחרת לא יעשה בהם מחיצה עוד פרוץ כעומד מותר בין בשתי בין בערב ובלבד שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מעשרה אבל עד עשרה מותר מפני שהוא כפתח ואם עשה צורת הפתח אפילו לפרצה יתירה מעשרה מותר וכתב הרמב"ם ז"ל ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ ור"י פי' אפילו לא נעץ אלא ד' קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת הפתח על גביהן שרי וה"מ בחצר ומבוי שיש בהם דיורין אבל בבקעה שבא לעשות היקף לטלטל בתוכו לא מהני

ודוקא

ואפילו באנשים שעומדין וכו' ואפילו כשהם מהלכין חשובים מחיצה וביניהם רה"י דאי איתא דבמהלכים נמי עושין לכתחלה הוי ליה למימר בסתם ואפי' כשהם מהלכים אלא בע"כ דס"ל לרבינו דאין עושין לכתחלה מחיצה אלא באנשים זה אצל זה בפחות מג' אלא דאפילו כשהן מהלכין חשובים מחיצה אם נעשה בדיעבד והכי נקטינן להלכה מיהו בשבולי הלקט בשם סה"ת החמיר שלא יעשו מחיצה מבני אדם וטעמו ודאי הוא לפי שיש לחוש שמא ירגיש אחד מהם שהועמד לשם מחיצה ותהיה המחיצה בטילה וכ"כ הרב בהגהת ש"ע · ואנכי אובה לתמוה כמ"ש באנשים שעומדים זה אצל זה בפחות מג' הלא סתם אדם רחבו אמה אחת כדמוכח בכוכין בפרק המוכר פירות ובדוכתי טובא וא"כ בעומדין ברחוק אמה זה מזה הוי נמי מחיצה דפרוץ כעומד מותר דהכי תניא בפ"ק ריש ד' י"ו גבי מחיצה שהקיפוה בגמלין ובלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל ואוקמינא ביוצא ונכנס דהיינו אויר מרווח ואז הוי פרוץ מרובה אבל פרוץ כעומד שרי וי"ל דבהמה דבעי כפותים שרי בפרוץ כעומד אבל אדם דלא ידע שהועמד לשם כך מסתפקא נייד איכא לחוש טפי דילמא אתא לפרוץ מרובה הלכך בעי' פחות מג' דתו ליכא לחוש כלל : **פרוץ** כעומד מותר הכי אסיקנא בפ"ק דעירובין (דף י ו) והיינו דהפירצה היא משלשה טפחים ולמעלה דאם הוא פחות מג"ט ה"ל לבוד וחשוב כעומד ואפילו פרוץ מרובה מן העומד שרי כדפרישית בסמוך :

ומיהו

שעומדין זה אצל זה והוא שלא ידעו שהועמדו לשם מחיצה וכו' הכל פשוט בעירובין (מג : מד .) ומשמע התם בעובדא דזיקי דהוו שדיין בריסתקא דמחוזא דאפי' כשהם מהלכים חשובים מחיצה וכן כתב הרא"ש בתשובה כלל ג' אלא שכתב שם דקשיא ליה מעובדא דנחמיה דקא מיבעיא ליה אי הלכה כרבי אליעזר ואי מחיצת בני אדם מועלת דרך הלוכה אמאי לא מלו נכרי וא"ל דהתם היינו טעמא דלא מלו נכרי לפי שכל אחד מהם לא עירב אלא עד ב' אמות סמוך לתחום דא"כ מאי קשיא להו לתוס' דכי לא מלו נכרי נמי ילך אל מקום שמחיצה מגעת ואח"כ יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום דהא כיון שכל אחד מהם לא עירב אלא עד ב' אמות סמוך לתחום לא שייך להקשות כן שהרי אינן יכולין לעשות היקף אחר אלא ודאי שסוברים התוס' שאפי' עירבו עד התחום עצמו אמר בדלא מלו נכרי עסקינן וקא מיבעיא ליה אי הלכה כר"א · וכתב הרשב"א בתשובה דאפי' בר"ה מהני האי מחיצה דמחיצת בני אדם מחיצה גמורה היא מדאמרינן שם (מד ·) גבי סוכה עושה אדם את חבירו דופן · כתב ה"ר יהונתן הנהו דעבדינן מחיצה מינייהו בעינן שלא ירגישו בדבר כלומר שלא ידעו שלשם מחיצת אדם משים אותם שם והוו מחיצה שנעשית בשוגג דהויא מחיצה אפי' להקל לטלטל שאם ירגישו בדבר הויא נעשית במזיד ולא הויא מחיצה אלא להחמיר שמי שזורק מר"ה לתוכו חייב ולא לדבר אחר כלל וכתב בא"ח בשם הרשב"א שאפי' אחד מהם יודע אסור כדי שלא יבואו לזלזל בשבת : **ומ"ש** ואפי' אם לא הודיעם שעושה מהם מחיצה עתה אם קרוב הדבר שידעו וכו' לא יעשו מהם מחיצה עוד כ"כ שם התו' אהא דאמרינן בעובדא דנחמיה בדלא מלו נכרי עסקינן והכי משמע שם (מד ·) בעובדא דהנהו זיקי דהוו שדיין בריסתקא דמחוזא וכו' וכ"כ שם המרדכי בשם ר"מ וטעמא משום דשמא ירגישו בדבר קודם שיספיקו לגמור מיהו כתב אבל אם נעשו מחיצה בלא מתכוין לאדם אחד יכולין להיות מחיצה לאדם אחר שלא לדעת ורפיא ביד מורי עכ"ל (ג) : וכתב הריטב"א ומיהו אם באו בתחלה שלא לדעת ואח"כ הבינו אין לחוש לכך : וכתב הרמב"ם בפרק י"ו שצריך שלא יעמיד אותם אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו אלא יעמיד אותם אדם אחר שלא לדעתו וכ"ל דיליף לה מדאמרינן התם בסמוך הנהו בני גננא דאפילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת והוא ז"ל מפרש דהנהו דאפילו מיא הם העמידו מחיצת האנשים ומש"ה קרי להו לדעת ורבינו שלא הזכיר זה נראה שסובר שבני אדם שנעשית מהם המחיצה ידעו שלעשות מחיצה נקבצו שם וכן פירש"י · כתוב בשבלי הלקט אם צריך אדם לחפץ שבר"ה או שבבית אחר ור"ה מפסיק ביניהם יוליך שם תינוקות אם יקחוהו מאליהם טוב הדבר כדאיתא בפרק חרש (קיד ·) ואם לא יבחנו להביא יעשו מחיצה של בני אדם וכו' אבל מבית חבירו לביתו לא יועיל כך לפי שצריך עירוב כל זה בספר התרומה מ"מ צריך אדם ליזהר בזה שאין להתיר אלא בשעת הדחק וצריך שלא ידעו שלשם מחיצה נאספו שם שאם ידע אחד מהם אסור וכן נמי בקטן שלא יהא עושה ע"ד אביו שאם יודע שנוח לאביו בכך אסור להוליכו שם עד כאן :

פרוץ כעומד מותר פלוגתא דאמוראי בספ"ק דעירובין (יז ·) ואסיקנא הלכה כמ"ד מותר והא דמשמע דפרוץ מרובה על העומד אסור דוקא כשהפרצות מג' טפחים ומעלה אבל אם היתה כל פרצה מהם פחותה משלשה ה"ז מותר ואף על פי שהפרוץ מרובה על העומד דכל פחות מג' כלבוד דמי וכ"כ הרמב"ם בפי"ו והוא מדתנן בפ"ק דעירובין (טז :) מקיפים בחבלים ובלבד שלא יהא בין חבל לחבל ג"ט וכן אמרו בקנים והזכירו רבינו בסמוך וכן פירש"י אמתני' דשיירא שחנתה בבקעה וכו' וכן כתבו הגהות אשיר"י : **ומ"ש** בין בשתי בין בערב שם א"ר המנונא הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי ואמרינן דהכי קא מבעי' ליה כגון דאייתי מחצלת דהוי ומשהו ונקב בה ג' ושבק בה ד' ומשהו ואוקמה בפחות מג' ורב אשי אוקי בעיא דרב המנונא בגוונא אחרינא . ופירש"י הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד · אע"ג דאיכא פרצות כדתנן לעיל שייר' שחנתה בבקעה והקיפה בכלי בהמה מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא גדר גבוה י' טפחים ולא יהו פרצות יתרות על הבנין וסתם כלי בהמה של שתי היא שעומד ע"ג הקרקע : בערב מאי מחבלים דמתני' ליכא למילף הכשרה משום דהתם כולו עומד הוא דכלבוד דמי : ושבק בה ד' · שלימים למעלה ומשהו למטה ואוקמיה להך גיסא דמשהו פחות מג' סמוך לקרקע דהשתא ה"ל עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא למימר הואיל ועומד מרובה על האויר דתותיה מינה ולא איפשיטא וכתב הרא"ש י"א כיון דלא איפשיטא עבדינן לחומרא והראב"ד כתב כיון דרב אשי אוקי בעיא דרב המנונא בע"א אלמא פשיטא דערב כשתי לענין עומד מרובה על הפרוץ ולא איצטריך ליה למיבעי וכן מסתבר עכ"ל ואע"ג דרב המנונא נקט עומד מרובה על הפרוץ היינו משום דס"ל דפרוץ כעומד אסור א"נ דלא בעא למיחת נפשיה לפלוגתא ונקט בגוונא רווחא דלדברי הכל בשתי הוי עומד אבל לדידן דקי"ל פרוץ כעומד מותר הוי פרוץ כעומד בשתי פשיטא דשרי ובערב בעיא לא איפשיטא ואזלינן בה לקולא כדברי הראב"ד והרא"ש וז"ש רבינו פרוץ כעומד מותר בין בשתי בין בערב וכך הם דברי הרמב"ם בפט"ז : **ומ"ש** ובלבד שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מי' וכו' פשוט שם במשנה (טז) וכל פרצה שהיא כי' אמות מותרת מפני שהוא כפתח יתר מכאן אסור ואם עשה צורת פתח אפי' לפרצה יותר מי' מותר בריש עירובין תנן גבי מבוי ואם יש לו צורת פתח אעפ"י שהוא רחב מי"א א"צ למעט ובגמ' (יא .) מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב א"צ למעט אמר ליה אתנייה צריך למעט א"ר יוסף מדברי רבינו נלמוד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצ"פ מ"ט הואיל ויתר מי' אוסר במבוי ופרוץ מרובה על העומד אוסר בחצר מה יותר מי' במבוי אינו ניתר בצה"פ אף פרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר אינו ניתר בצורת פתח · ופי' רש"י מדברי רבינו . רב דאמר צורת פתח לא מהני : שרובה פתחים כל' דופנותיה אינה ניתרת בצורת פתח ואפי' בפתחים קטנים מי' כי היכי דלא מהני צורת פתח לשוויה יותר מי' פתחא לא מהניא נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים עכ"ל וכיון דלא קי"ל כרב אלא כסתם מתני' וכמו שפסק רבינו בסימן שס"ג ממילא משמע דה"ה דלפרוץ מרובה על העומד מהני צורת פתח דהא משמע בגמ' דפרוץ מרובה על העומד בצורת פתח קיל טפי מיותר מי' בצורת פתח וכיון דתהני צורת פתח בפרוץ מרובה על העומד ל"ש לן בין י' ליותר מי' וכתב ה"ה בפט"ז שכן דעת התו' והרשב"א שכל שיש שם צורת הפתח עשוי כתקונו אפי' פרוץ מרובה על העומד בד' מחיצות וכולן צורת פתח הרי הן כעומדין · אבל הרמב"ם כתב בפט"ז שאין צורת פתח ביותר מי' מתיר אלא בעומד מרובה על הפרוץ דוקא וכתב ה"ה שאפי' לדעתו יש צורת פתח מועילה אפילו בפרוץ מרובה ברוח ג' כמבואר פי"ז בדין הכשר מבוי מפולש ולא בא רבינו להזכיר כאן אלא המחיצה שבעצמה בלא חברותיה היא מחיצה וכתב עוד שאפשר דבפרצה י' יודה הרמב"ם דאפילו פרוץ מרובה על העומד כשר אם יש לו צורת פתח ונראה שכן דעת סמ"ג וסמ"ק שכתבו צורת הפתח שאינו יותר מי' מתיר אפילו בד' רוחות אפילו פרוץ מרובה :

ומ"ש רבינו והר"י פי' אפילו לא נעץ אלא ד' קונדסין וכו' בפ"ק דעירובין (יא ·) פלוגתא דר"ל ורבי יוחנן ור"י הוא דאמר שרינן מחיצות לענין שבת ואוקמא בגמרא דפלוגתייהו בצורת פתח העשוי מן הצד כלומר שמתח זמורה מקונדס לקונדס באמצעי' ולא על ראשיהן הא אם מתח על ראשיהן מודה ר"י דהוי מחיצה ומהני אף מד' רוחות לרב דתני צריך למעט דוקא בי' ולסת' מתני' אפילו ביותר מי' : **ומ"ש** וה"מ בחצר ומבוי וכו' שם בדברי הרא"ש דף קי"ד שהקשה דא"כ למה הוצרכו לעשות פסין לבירות ויותר קל היה לעשות צורת פתח מד' רוחות ואפילו ביותר מי' כסתם מתני' וי"ל דלא היה מתקיי' כ"כ דאתו גמלים ושדו ליה וגם נקל ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו צריכין להגביהן מפני הגמלים וכן נ"ל גבי שיירא שחנתה בבקעה שמקיפין ג' חבלים זה למעלה מזה או קנים בפחות מג' ולא עבדי צורת פתח ה"נ הא דשרי בחצר ומבוי שיש בה דיורין אבל בבקעה שאין בה דיורין לא שרי ובירושלמי דמסכת כלאים גרסינן א"ר זעירא מודה ר"ל לענין שבת שאין פיאה מתרת ביותר מי' א"ר חגי מתני' אמרה כן מקיפין ג' חבלים זו למעלה מזו ואם אתה אומר שפיאה מועלת ביותר מי' דיו בחבל אחד ע"כ פי' פיאה צורת פתח ואע"פ שכתב הרא"ש הירוש' הזה לא סמך עליו רבינו משום דירושלמי ס"ל כרב דסבר דלא מהני צורת פתח ביותר מי' ואנן קי"ל כמתניתין דסברה דמהני והכרע שהביא הירושלמי מדתנן מקיפין ג' חבלים כבר יישבו הרא"ש הלכך לא נקטינן כאותו ירושלמי : וכתב רבינו כדברי הרא"ש בתירוץ השני דלא שרי כיפה אלא בחצר ומבוי ולא בבקעה מפני שהוא מחמיר :

ומ"ש

דרכי משה

(ג) וכ"ה בהג"א .

ומיהו

פרישה

למקומו ורמייה מהא דאמרינן בפרק הזורק ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו חזרו להתירן הראשון שכל מחיצה הנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד כו' משמע דנפסקו אפי' בחול קאמר דאי בשבת אפי' לא חזרו ונקשרו נמי אמרי בשבת הואיל והותרה הותרה עכ"ל (ולכאורה נראה מדברי הרא"ש הללו שלא ס"ל שינויא דתוס' דכתבתי דלעיל דלדברי התוס' הנ"ל אפי' נפסקו הספינות בשבת אסיר כיון שנכנס ר"ה או כרמלית ביניהן וכמ"ש לעיל . אלא שי"ל שאף שמשמע מדברי הרא"ש הנ"ל דאספינות קאי מ"מ י"ל דלא קאי אלא אמחצלאות דסיפא או אמחיצה בין שתי חצירות שנפלה שהרי התחיל בספינות ונקט בלשונו סיפא דברייתא שכל מחיצה הנעשית בשבת כו' שקאי אמחיצה מחיצות ולא הספינות ואף שכתב הרא"ש אח"כ משמע דנפסקו אפי' לא חזרו ונקשרו כו' קאי בספינ' דוקא שייכי מ"מ נראה דל"ד קאמר דהא ודאי תירוץ של התוס' הנ"ל נכון וישר הוא ואין לפקפק עליו דכיון דהספינות נפסקו זו מזו יש לחוש שיתבדלו זו מזו ויהיה ר"ה או כרמלית ביניהן) ואיך שיהיה מ"מ מוכח מדברי הרא"ש הנ"ל דס"ל דמחיצה שבין שתי חצירות שנפל לא נאסרו ומש"ה מוקי להאי ברייתא דמחצלאות דמיירי בנגללו בחול וא"כ קשה לרבינו ג"כ שמוקי לה בנגללו בשבת · ובאמת שהתו' שם בפ' הזורק ד ק"א ע"ב בד"ה כי אתמר דרב נחמן כו' הקשו קושיות הנ"ל וז"ל ומהאי דכל גגות כותל שבין שתי חצירות שנפל ואיכא מאן דשרי התם לטלטל עד עיקר מחיצה לא דמי להכא דהתם איירי שלא היה שם אלא בית א' בחצר זה ובית א' בחצר זה אבל הכא כשיש רבים כאן אמרי' נגללו נאסרו וצ"ע בשמעתא דדיורין הבאין בשבת דאמרי' שבת הואיל והותרה הותרה עכ"ל התוס' הרי לפנינו דהתוס' מוקי להאי ברייתא דאיירי כשנגללו בשבת ואפ"ה נאסרו כיון דבכל חצר הן רבים מ"מ דברי רבינו א"א ליישב בהכי שהרי הוא כתב שנים או ג' שהקיפו במחצלאו' כו' ובשנים ליכא רבים אלא בבית א' בחצר זה כו' דכתבו התוס' דשרי · והתוס' דשני התם דהכא איירי בשיש רבים כאן ורבים כאן ה"ט משום דהם פי' ברייתא דמחצלאות הפרוסה דמיירי בשני חצירות כדאיתא שם שתים' ורבינו בשיטת הרא"ש פירשו דאיירי שהקיפו כעין בתים זו אצל זו וגם התוס' נראה דלא קאי בהאי שינויא דהרי מסקי וכתבו על שינויית דידהו וצ"ע בשמעתא דדיורין כו' וכמ"ש לעיל והעלהו בצ"ע · ונראה דמכח שהעלו התו' בצ"ע מש"ה כתב הרא"ש שם בעירובין באותו שמעתא דדיורין דהאי בריית' דמחצלאו' איירי בנגללו בחול וכמ"ש לעיל ומכח האי קושיא דהתם גופה דאי בנגללו בשבת אפי' לא חזרו ונפרשו הוי מותר וכמ"ש לעיל בשם הרא"ש · ועוד איך כתבו הר"ן והרא"ש שניהן בשם ר"ת אוקימתא דהאי ברייתא בפנים שונות דהרא"ש תלה שחילוק בין רש"י לר"ת · והר"ן תלה החילוק בין לא היו תחלה או היו תחלה . וקושיא זו המחוזקה היה נ"ל לתרץ דמר

ודוקא כשכל ד' הרוחות ע"י צורת הפתח בהא אמרינן דלא מהני בבקעה אבל היה ההיקף כתקונו אלא שיש בו פרצות יותר מעשר סהני ביה צורת הפתח אפילו אם הפרוץ מרובה : ומהו צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם אפילו אינו נוגע בהן כגון שהגביהו למעלה מהן הרבה רק שיהא גובה הקנים י' ויהיו מכוונים כנגד קנה העליון ואם חיבר הקנה העליון לשני הקנים מצדיהן לא מהניא וצריך שיהיו הקנים חזקים לקבל דלת ומיהו אפי' אינן יכולין לקבל אלא דלת כל שהוא כגון של קש או של קנים סגי וצריך שיעשה לה היכר ציר :

שסג **מן** התורה כ"מ שיש לו ג' מחיצות הוא רה"י גמור אלא שחכמים אסרו אותו עד שיעשה לו שום תיקון ברביעית וכיון שא"צ אלא תיקון דרבנן התירוהו בתיקון כל דהו ואם הוא חצר שנפרץ במילואו עד י' אמות ניתר בפס רחב ד' טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ ואם ירצה לתקנו בשני צידי הפרצה די בשני

ומ"ש ודוקא כשכל ד' רוחות על ידי צורת פתח וכו' נראה דדייק לה מדכתב הרא"ש חילוק שבין חצר לבקעה על פסי ביראות משמע דדוקא דומיא דפסי ביראות דהוו מד' רוחות הוא דמפלגינן בין חצר לבקעה ודברי רבינו הם כדעת הרא"ש דס"ל דקיימא לן דאוקימתא דאוקימנא לדרבי יוחנן מן הצד אבל בצורת פתח העשויה כהלכתה לכ"ע מהניא אפי' בד' רוחות וכ"נ מדברי סמ"ג וסמ"ק שכתבתי בסמוך אבל אין כן דעת הרמב"ם בפט"ז וכתב ה"ה דס"ל דססיא אוקימתא דחייא בעלמא היא ונקטינן דברי רבי יוחנן כפשטן דאפילו בצורת פתח העשויה כהלכתה הן :

ומהו צורת הפתח קנה מכאן וכו' בפ"ק דעירובין (י"א) וכתב המרדכי דצבור' פתח סגי בקנה ע"ג ובלבד שלא יהא ניטל ברוח וכתוב בכלבו שאם אין לו קנים עושה בחבלים וכ"כ הרוקח בסימן קע"ג : **ומ"ש** אפילו אינו נוגע בהם וכו' ג"ז שם בדף הנזכר פלוגתא דר"נ ורב ששת ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב נחמן דאמר אין צריכין ליגע משום דקיימא כוותיה וכן פסק הרמב"ם בפט"ז וכן פסק המרדכי (ג) וכתב ונראה דאפילו יש ביניהם יותר מג' שרי ופשוט הוא דלאי בפחות מג' לא הוי פליג רב ששת וכ"כ הרמב"ם בפט"ז אע"פ שאינו נוגע בשני הלחיים אלא שיש ביניהם כמה אמות הואיל וגובה הלחיים עשרה הרי זה צורת פתח :

ומ"ש שיהא גובה הקנים י' כ"כ הרמב"ם בפט"ז והכי משמע בפ"ק דעירובין (יא.) בברייתא דכיפה : **ומ"ש** ויהיו מכוונים וכו' הכי משמע מתאי דתנא וקנה על גביהן וכ"כ הרא"ש דף קי"ד צריכין ליגע או אין צריכין ליגע פירוש אלו הקנים שבמזוזות המבוי אם היו גבוהים י' טפחים ואין מגיעין לקנה שלמעלה אלא שמכוונין כנגדו משמע דמכוונין מיהא בעינן ואפילו אינם רחוקים במשך ג' משמע לי דלא חשיבי מכוונים משום דפתחא כה"ג לא עבדי אינשי וכ"נ מדברי המרדכי שאכתוב בסמוך דאפילו אינו מרוחק אלא טפח פסול וה"ה לפחות מטפח עד שיהו מכוונים ממש : **ומ"ש** ואם חבר הקנה העליון וכו' בפ"ק דעירובין (יא) אמר רב חסדא צורת פתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום ופירש"י שלא נתן העליון על שני הקנים העומדים אלא חברו להם מן הצד לפי שאינו דומה לפתח שהמשקוף נתון על ב' המזוזות וכן פי' שם הרא"ש וגם ה"ה כ"כ בפי"ז בשם הרשב"א ושלא כדברי הרי"ף והרמב"ם שכתבו שמן הצד היינו שעשאן מצד של כותל דה"ל פתחא בקרן זוית ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכתב ה"ה בשם הרשב"א שאין דבריהם מחוורים אלא אפילו בראש הכותל צורת פתח גמור הוא כלומר דלא מיקרי פתחא בקרן זוית אלא כשאוכל משתי רוחות ואע"פ שהרי"ף והרמב"ם לא פירשו מן הצד כפירש"י מ"מ לענין דינא משמע דאף לדידהו אם חבר הקנה העליון לשני הקנים מצדיהן לא מהני דלישנא דקנה על גביהן משמע ודאי על גביהן ולא מצדיהן וכ"נ מדברי הרא"ש שכתב אהא דאמר רב חסדא צורת פתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום פי' רבינו האי כגון שעשאו מצדו של כותל וכו' ולא משמע אלא כפירש"י וכו' והיינו כברייתא דלקמן צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן ע"כ משמע מדבריו דלכ"ע בעינן על גביהן ולא פליגי אלא בפי' מן הצד וכתב המרדכי בפ"ק דעירובין בשם מהר"ם שנשאל על הלחי שמרוחק למעלה מן הקורה יותר מטפח כדאמר רב חסדא צורת פתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום וכתב שיש מתירין כיון שהקורה מונח מצד אחד על הלחי אע"פ שמצד אחד הוא מן הצד כשר לא חילק ידענא וכו' אלא צריך שמזה ומזה הלחיים יהיו תחת הקורה דצורת פתח היא במקום פתח ופתחא כי הא לא עבדי אינשי ועוד דתניא וקנה על גביהן משמע דע"ג תרוייהו בעינן : **ומ"ש** וצריך שיהיו הקנים חזקים וכו' ומיהו אפילו אינם יכולים לקבל וכו' מימרא דרב חסדא בפ"ק דעירובין (יא.) :

ומ"ש וצריך שיעשה לו היכר ציר גז"ש (יא:) מימרא דר"ל ואמרינן מאי היכר ציר אבקתא ופירש"י אבקתא תור שהדלת סובב בו ואע"פ שאינה צריכה דלת תיהו חזות לדלת בעינן והרי"ף לא הזכיר מימרא דר"ל וכתב הרא"ש שהר"מ תמה עליו למה השמיטה דהא ליכא מאן דפליג עליה ודחק לפרש הסוגיא לקיים דבריו שלא יהא צריך היכר ציר ומ"מ כתב דאין הלשון משמע כן אלא דבעי היכר ציר וכ"נ שהוא דעת הרא"ש וכן דעת סמ"ג וסמ"ק ובהגהות פט"ז כתב דברי הר"מ ואח"כ כתב וז"ל ולי המעתיק אמר הר"י שראה בטרוי"ש עירובין שקבלו בידם שנתקנו בימי רש"י ולא היה להם היכר ציר והקשה לבני העיר מהא דר"ל וכלשון הזה השיבו לו האשכנזים טועים בפירוש סוגיא זו ופירשו לו כפירוש הרמ"ך עכ"ל. וכן דעת הרמב"ם שלא הזכיר היכר ציר בפי"ו וכן עמא דבר (ד) וז"ל הריב"ש בתשובה והלחיים שהם מזוזות הפתח די להם כשתהיינה ראויות לקבל דלת של קשין אע"ג דליכא היכר ציר וכמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל וראוי לסמוך עליהם אע"פ שיש חולקין אמנם הקנה שלמעלה סגי בכל שהוא כמו שאמרו בירושלמי אפי' קנה מכאן וקנה מכאן וגמי על גביהן עכ"ל : כתב הרשב"א בתשובה מבוי שיש בראשו כיפה שקורין אלט"א כל שיש ברגלי הכיפה י' טפחים קודם שיתחיל להתעגל יש לה דין פתח לחייב במזוזה ולהתיר במבוי משום צורת פתח כדאיתא בפ"ק דעירובין :

שסג **מן** התורה כ"מ שיש לו ג' מחיצות הוא רה"י גמור וכו' אי כרה"י גמור קאמר ליחייב הזורק מר"ה לתוכו קשה שהרי כתב בסימן שמ"ה דמבואות שיש להם ג' מחיצות ואין לחי ולא קורה ברוח רביעית הוי כרמלית לכך נ"ל דמאי דקאמר הוא רה"י גמור לאו לחייב הזורק מר"ה לתוכו קאמר אלא להתיר לטלטל בכולו שכך דינה של כרמלית מן התורה וזה כדברי הרמב"ם בפי"ד ופי"ו אבל יש חולקים עליו ואומרים דמקום שיש לו שלש מחיצות הוי רה"י גמור לחייב הזורק מר"ה לתוכו וכבר ביאר ה"ה בפי"ז שמחלוקתן תלוי בסוגיי' הגמ' שבפ"ק דעירובין (יח) ובפ' כל גגות (צד): **ומ"ש** ואם הוא חצר שנפרץ במילואו וכו' בפ"ק דעירובין דף י"ב אמר רבי אסי א"ר יוחנן חצר צריכה ב' פסים ואסיקנא כי סליק רבי זירא פירשה ברוח א' במרבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן

ומהו צ"ה קנה מכאן וקנה מכאן וכו' עד סוף הסימן בפ"ק דעירובין (דף י"א) א"ר חסדא צ"ה שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום וא"ר חסדא צ"ה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת ואפילו דלת של קשין אר"ל משום רבי ינאי צ"ה שאמרו צריכה היכר ציר מאי היכר ציר א"ר אויא אבקתא אשכחינהו רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי א"ל אמר מר מידי בצ"ה א"ל לא אמר ולא כלום. תנא צ"ה שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן צריכין ליגע או אין צריכין ליגע ר"נ אמר אין צריכין ליגע ורב ששת אמר צריכין ליגע. אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תני מר מידי בצ"ה א"ל אין תניא היפה ר"מ מחייב במזוזה כו' אלמא אין צריכין ליגע. כך היא הגירסא במקצת ספרים משמע דשאלת רב אחא לתלמידי דרב אשי אמר מר מידי בצ"ה היינו מי אמר דבעי היכר ציר כדאת' ר"ל דעלה דמימרא דר"ל דסמיך ליה היתה השאלה וא"ל לא אמר כלום פירוש דלא בעינן היכר ציר כי היכא דבסמוך דאשכחיה רב ששת וכו' היתה השאלה מי תני מר מידי בצ"ה אם צריך ליגע כו'. ובתר הכי גרסינן תנא צ"ה שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן כו' דלפ"ז הלכה כרב אשי דלא בעיא היכר ציר וגי' זה היא גיר' האלפסי שהשמיט להך דר"ל וכן הרמב"ם לא הזכיר היכר ציר אבל ברוב ספרים גרסינן א"ל תנא צ"ה שאמרו קנה מכאן כו' משמע דהשאלה היתה בסתם מי אמר מר מידי בצ"ה שום חידוש ואינו חוזר על היכר ציר אלא בסתם שאלו אם אמר שום חדוש וא"ל לא אמר שום חדוש א"ל אני אומר לכם דבר חדוש תנא צ"ה שאמרו קנה מכאן וכו' דא"נ קורה טפח על גביהן אלא קנה משהו בעלמא אבל שתהא בריאה לעמוד בה דלת של קשין והיכר ציר ודאי בעינן דליכא דפליג עלה וגי' זו היא גירסת רבי' מאיר רבו של הרא"ש ולכן תמה על האלפסי למה השמיט דר"ל ורצה ליישב דבריו ע"פ גירסתו ואחר כך השיג על יישובו וגם הרא"ש הסכים לדברי מהר"ם רבו ואחריהם נמשך גם רבינו דפסק וצריך שיעשה לו היכר ציר אבל למה שכתבנו דהאלפסי והרמב"ם לא היו גורסים א"ל תנא וכו'. הפסק נכון וקיים דלא בעינן היכר ציר וכך הוא המנהג מכל גדולי העולם כמה שכתב בהגהת מיימוני והגהת אשיר"י והכי נקטינן :

שסג **מן** התורה כל מקום שיש לו ג' מחיצות הוא רה"י גמור וכו' והא דקשה מת"ש בסימן שמ"ה דבג' מחיצות הוא כרמלית פי' ב"י דלא קאמר כאן דהוא רה"י גמור לחייב הזורק לתוכו מר"ה אלא דמותר לטלטל בתוכו מן התורה שכך דינו של כרמלית מן התורה וכמ"ש הרמב"ם בפי"ד ופי"ז ולא נהירא דברמב"ם ודאי ניחא דביאר דבריו שהוא כרמלית ומותר לטלטל בכולו ד"ת והזורק לתוכו פטור אבל רבינו שכתב כאן דהוא רה"י גמור אין הדעת סובלת לפרשו על הטלטול בלבד אלא בין לטלטל ובין לחייב הזורק לתוכו מר"ה קאמר דבג' מחיצות הוי רה"י גמור מן התורה ולעיל לא קאמר שהיא כרמלית אלא שיש עליה דין כרמלית מדרבנן דנותנין עליה חומרי רה"י וחומרי ר"ה והכי אשכחן בירושלים דשויה כרמלית ופשוט הוא וכבר נתבאר לעיל בסימן שמ"ה :

ואם הוא חצר כו' פי' בחצר מרובעת שנפרץ בצד רביעית צריך תיקון אחר ממה שמתקנין מבוי שארכה יתר על רחבה ופרוץ בצד רביעי דבחצר צריך פס ד' בצד אחד או בב' פסין משהו מכאן ומשהו מכאן אבל במבוי שארכו יתר על רחבו ופרוץ בצד רביעית התירו בלחי כל שהוא מצד אחד וה"א בפ"ק דעירובין (דף י"ב) ואע"ג דבפרש"י מבואר דכולה סוגיא מיירי דנשתייר מן הכותל הנפרץ בחצר פס ד' מצד אחד או ב' פסין של ב' משהויין מב' לדדין אפ"ה נקט רבינו שמתקנו בידים לאשמעינן רבותא דלא מיבעיא בנשתייר מן הכותל דניתקן בכך דחשיב טפי מאחר שנשתייר מן הכותל שהוה מתירו לטלטל מתחלה אלא אפי' לא נשתייר כלום מהכותל הראשון מהני תיקון זה שעשאו עכשיו בידים ואפ"ה שאינו חשוב כל כך כאילו נשתייר מן הכותל הראשון אכן מת"ש התו' (דף י) בשינויא בתרא בד"ה וב' טפחים משמע דבסברא פשיטא שהרי כתבו וז"ל א"נ בפס גמור סגי בב' משהויין אבל כותל עצמו לא חשיב פס אם לא ברוחב טפח דאין הוכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור עכ"ל ויש לדחות דלא דמי לנפרץ ונשתייר מן הכותל ודו"ק. כתב הר"ר יונתן דהני ב' משהויין מכאן ומכאן בחצר היינו דנשאר טפח מכאן וטפח מכאן בגובהו של כותל או עד עשרה טפחים והכי מסתברא דמשהו דקאמר לאו דוקא אלא שיעור טפח מיהא בעינן דלהוי חשיב מחיצה והכי משמע מפשטא דלישנא דגמ' (דף י') דקאמר בי' וב' טפחים סגי אלמא דמשמע לתלמודא דמשהו לאו דוקא דטפח מיהא בעינן וכדאמרי' בפ' חלון (דף ס') מאי משהו נמי דקאמר

דרכי משה

(ג) מיהו בהגהות מרדכי פ"ק דעירובין ע"ג כתב דאם הרחיק ה' או ו' אמות לא יפה הם עושים : (ד) וכ"א בתג"א פ"ק דעירובין :

משמע

פרישה

[illegible]

דקאמר טפח ובפ' המפלת (דף כ"ו) גבי תגורי בנות אבל בקטן תחלתו כל שהוא אמרינן נמי וכמה כל שהוא טפח אלא דכתבו התו' ע"ש ר"ת דפעמים כל שהוא בציר מטפח ופעמים טפי מטפח מ"מ הכא דקאמר תלמודא להדיא בעשר וכ' טפחים סגי אלמא דהאי משהו מכאן ומשהו מכאן ר"ל טפח מכאן וטפח מכאן . ואע"ג דבתו' (דף י') הקשו ע"ז דא"כ ה"ל לפרושי הכא כי התם אין זה קושיא כל כך דהא התם נמי לא אתא לפרושי אלא לתרץ למאן דהוה קשיא ליה מברייתא דתני ומגביה מן הקרקע משהו אדרב יהודא דאמר צריך להגביה מן הקרקע טפח והכי נקטינן דטפח בעינן . ודלא כמ"ש ב"י דלאו דוקא טפח דבמשהו סגי . שוב ראיתי בש"ע דכתב דבעושה תיקון בידים סגי בשתי משהויין אבל בנשתייר בכותל צריך טפח מכאן וטפח מכאן נמשך אחר מ"ש התו' בשינויא בתרא ומ"מ נלפע"ד דאין להקל אלא אף בעושה בידים יש לעשות טפח לכתחלה מכאן ומכאן .

ואם הוא מבוי וכו' משנה פ"ק (דף י"ד) לחיין שאמרו גובהן י' טפחים ורחבן ועביין כל שהוא ואיכא לתמוה דבגמרא קאמרי' וכמה כל שהוא תני ר' חייא אפילו כחוט הסרבל וכתבו הרי"ף והרא"ש ואמאי לא כתבו רבי' וי"ל דלפי שאין

בשני פסין של שני משהוין ואפילו אין בפרצה ד"ט כיון שהוא במילואו צריך תיקון עד שיהא בה פחות מג' ואם יש בפרצה יותר מי' אמות אפילו אינה במילואו צריך לתקנה בצורת הפתח ואם הוא מבוי שיש לו ג' מחיצות ופרוץ בצד הרביעית התירו בלחי שעוביו ורחבו כל שהוא שיעמידנו בפתח המבוי ויהיה גבוה י' טפחים ומכל דבר שיעשנו כשר אפילו מבעלי חיים ובלבד שיהא קשור שמה ואפי'

לכאן וכן פירשו שם רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אליבא דשמואל ופירש ה"ר יהונתן חצר שנפרצה למקום האסור לה אף ע"פ שאין בפרצה יותר מי' כיון שנפרצה במילואה נאסרה החצר לטלטל בכולה אבל אם לא נפרצה כולה שנשתייר מכותל רביעית כמו כשיעור ד' טפחים במקום אחד ניתרת בכך אבל לא בפחות או אפי' בפחות שיעור זה (א) אם מכל צד אותו כותל נשאר טפח מכאן וטפח מכאן בגובהו של כותל או עד י' טפחים נחשב אותה פרצה כפתח ע"כ וכן משמע מדברי רש"י דבריכה שני פסין דאמרינן בנשתייר מן הכותל שלא נפרץ סגי וא"צ לעשות הפסים בידים וה"ה לתאי דאמרינן ברוח א' כו' דבנשתייר מן הכותל ד' סגי אע"פ שלא עשאו בידים : ומ"ש ה"ר יהונתן אם מכל צד אותו כותל נשאר טפח מכאן וטפח מכאן לאו דוקא טפח דבמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי (א) :

ומ"ש ואפילו אין בפרצה ד' טפחים וכו' שם איכא תרי לישני בגמ' ופסק רבינו כלישנא קמא דמפליג בין חצר למבוי דבחצר צריך תיקון עד שיהא פחות מג' וכ"פ הרא"ש בשם הר"ת : **ומ"ש** ואם יש בפרצה יותר מי' אמות וכו' מדתנן בספ"ק דעירובין (טו) כל פרצה שהיא בי' אמות מותר מפני שהיא כפתח יתר מכאן אסור :כתב ה"ר יהונתן אהא דא"ר יוחנן חצר צריכה ב' פסים דכשהפרצה יותר מי' אע"פ שנשאר מן הכותל כמו כעשר וביותר מי' אינו מועיל כלום וכאילו נפל כל הכותל דמי ונאסרה החצר לטלטל בתוכה עד שיעשה לאותו חצר צורת פתח ע"כ וכ"כ הרא"ש בפרק כילד מעברין גבי הא דת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים דאין מערבין את כולה דבשני פסים כשאין ביניהם יותר מי' או בפס ד' והפרצה בי' או בצורת פתח אפי' ביותר מי' מהני בכל דוכתא ובריש עירובין תנן אם יש לו צורת פתח אע"פ שרחב מי' אמות אינו צריך למעט וכבר נתבאר בסימן שקודם זה שדעת הרמב"ם דלא מהני צורת פתח ביותר מי' אלא בעומד מרובה על הפרוץ ושיש חולקין עליו . **ואם** הוא מבוי שיש לו ג' מחיצות וכו' בפ"ק דעירובין (יח) תנן הכשר מבוי בש"א לחי וקורה ובה"א לחי או קורה ומפרש בגמ' דבמבוי סתום מג' רוחות עסקינן : **ומ"ש** בלחי שעוביו ורחבו כל שהוא גז"ש משנה (יד) לחיים שאמרו גבהם י' טפחים ורחבם ועוביים כל שהוא רבי יוסי אומר רחבן ג' טפחים ושקלינן וטרינן בגמ' אי הלכה כרבי יוסי ואסיקנא פוק חזי מאי עמא דבר ופירש רש"י וכבר נהגו העם בלחי משהו וכתבו התוספ' בפ"ק דעירובין (ו) גבי הא דאמרינן בחצר קטנה שנפרצה לגדולה בי' ושני טפחים סגי דכותל עצמו לא חשיב לחי אם לא ברחב טפח דאין היכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור וכתבו הגהות בפי"ז ובגמרא (יד) וכמה כל שהוא אפילו כחוט הסרבל ומשמע מדברי מהר"ם שכתב המרדכי בפ"ק דעירובין דכחוט הסרבל מיהא בעי' ולפיכך כתב שעושים לחיים מסיד מחוי או ג' פסים שמדביקים אותם אבל החומה בעובי אצבע הוא הרבה יותר חזק מחוט הסרבל או קנה וכתב בתרומת הדשן סימן ע"ד דנפקא ליה מדקאמר אפי' כחוט הסרבל משמע דכחוט הסרבל דהיינו עובי אצבע מיהא בעי' וכתב עוד בתרומת הדשן שאין דברי מהר"ם אמורים אלא במבוי שהכשירו בלחי אבל מבוי שצריך לחיים או צורת פתח אפילו פחות מכחוט הסרבל סגי וע"כ התיר בלחיים העשוים מסיד מחוי בעובי ולא כלום במבוי הצריך שני לחיים וגם כתב שכן נוהגין בכל המקומות אמנם כתב התיבה אחריגא חזינא בכך תיקון דמחוי סיד הטחוי בכותל דזימנין טובא אתי לידי תקלה כי הכלבים רגילים להתחכך בכותלים וחוקקים כל תיחוי הסיד למטה סמוך לארץ יותר משלשה טפחים מן הקרקע ולמעלה ותו לא חזי לא ללחי ולא לצורת פתח דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בה ולא מסקי אינשי אדעתייהו ומטלטלי באיסור עכ"ד ומ"מ לא ידענא מאן פלג ליה לחלק בין עובי לחי של מבוי שהכשירו בלחי אחד לעובי לחי של מבוי שהכשירו בשני לחיים ועוד דפשט דברי מהר"ם בצורת פתח החומה שרצה להכריע מדכתב שהקורה שע"ג יש בה לקבל אריח וקורה ובצורת פתח פסק שם במרדכי בהדי' דצורת פתח סגי בקנ' עליון בכל דהו נ"ל דאין משם ראיה דהכי פירושה כשעושים לחיים מסיד מחוי שמדביקין אותו אבל החומה בעובי אצבע הוא חזק יותר מחוט הסרבל או קנה כלומר יותר מחוט הסרבל המוזכר גבי לחיים ומקנה המוזכר גבי צורת פתח שהרי סיד מחוי בעובי אצבע המודבק אבל החומה יש לו כח להעמיד קורה שיהיה ע"ג אריח ואילו כחוט הסרבל או קנה אין לבן כח לזה וא"כ סיד מחוי בעובי אצבע מיהו טיח בכותל שפיר דמי בין בלחי אחד בין בב' לחיים דבעינן שיהיו כחוט הסרבל בין בצורת פתח דבעינן שיהא עובי' קנה כמו שאמרנו קנה מכאן וקנה מכאן ומיהו כעובי אצבע בעי' וגם בעל תרומת הדשן עצמו כתב שנדחק לפרש דברי מהר"ם כמו שפירשה כדי לקיים מנהג רוב המקומות ומיהו שאר פוסקים כולם סתמו דבריהם וכתבו שיעור לחי כל שהו משמע דס"ל דכחוט הסרבל לאו דוקא אלא כלומר כל שהו והרא"ש כתב בכלל ג' ולחי כחוט הסרבל כשר לכך מקצתו שקוע וחקוק בקיר ומקצתו בולט רק שיהיה ניכר בעלמא סגי עכ"ל משמע בהדי' דס"ל דכחוט הסרבל אין לו שיעור אלא היינו כל שהו מיהו אפשר דבסיד מחוי אפילו אם הוא כעובי אצבע טיח בכותל לא מהני כיון שאינו יכול לעמוד בפני עצמו ולדברי מהר"ם דס"ל דחוט הסרבל דוקא לא תיקשי מדמכשרי' לחי מעצי אשרה דכתותי מכתת שיעוריה דאיכא למימר דהא דבעינן כחוט הסרבל לאו משום דבעינן שיעורא אלא משום דבעינן שיהא ראוי להעמיד בו שום דבר ואשרה ראויה להעמיד בה דלא מיפסל משום מכתת שיעוריה אלא בהידי דבעי שיעור מדין שיעור א"כ דטעמא דמכתת שיעוריה הוא לפי שעומד לשריפה וכיון שאפילו שורף ויעשה אפר אם גבלו ועשה מתנו עמוד מהני משום לחי לא מיפסל משום דמיכתת שיעורי' ובעינן גבהו כתב ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א הגביהו למעלה מן הקרקע פחות מג' טפחים שאין בארכו אלא ז' טפחים ומשהו כשר שכל לבוד רואין אותו כתלא עד כאן לשונו. כתבו הגהות אשירי בפ"ק לחי או מחיצה דאיכשיב ביה זיקא ולא מני קאי לא חשיב לחי ע"כ ופשוט הוא מדאמרינן בפרק הישן (כד) כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה ומשמע דה"ה ללחי כתב ה"ר יהונתן בפ"ק דעירובין על מתניתין דהכשר מבוי צריך שיהיה הלחי סמוך לכותל המבוי בלא הפסק ג"ט שאם היה מרוחק מן הכותל ג' אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה שבכלל פחות מג' אמרינן לבוד וכמאן דמחבר דמי (ב) · **ומכל** דבר שיעשנו כשר אפי' מבעלי חיים משנה פ"ק דעירובין (טו) בכל עושין לחיים אפי' בדבר שיש בו רוח חיים ר"מ אוסר והלכה כת"ק :

ומ"ש ובלבד שיהא קשור שמה נלמד מדין מחיצה שנתבאר בסי' שס"ב וכ"כ ה"ה בפי"ז וה"ר יהונתן כתב אפילו בדבר שיש בו רוח חיים כגון אדם ובהמה ולא חיישינן שמא תמות דמיתה לא שכיחא ולשמא תברח נמי ליכא למיחש דבקשורה מיירי ולשמא תרבץ תחתיה וליכא מחיצה י' ליכא למיחש נמי דמיירי דמתוחה

דרכי משה

שסג (א) משמע מדבריו דאינו מחלק בין פס הנשאר מן הכותל לפס הנעשה בידים ולכן כתב דטפח דקאמר רבי יהונתן ל"ד ולא נהירא לי דאם נשאר מן הכותל (בעינן) כעין טפח אע"ג דבעלמא סגי במשהו וכמ"ש למטה גבי לחי (ב) וכ"ה לקמן בסמוך דאם הרחיק ג' פסול וכתב בא"ז דאם עבדי ליה צורת פתח לא אמרינן ביה דאוירא דהאי גיסא

פרישה

יחד ותרתי קאמר והכי קאמר שנים ושלשה שהקיפו במחלאות סביבותיהן ברשות הרבים וכדי שלא תקשה מאי מועילין המחלאות הא אסורים זה על זה מש"ה קאמר שמיירי נמי שעשו א' מב' תיקונים או שהבדילו גם ביניהן במחלאות והיה כל א' מותר בשלו והוו דומיא דערבו שניהם שכתבו התוס' והרא"ש בשני חצירות או שלא הבדילו ביניהן במחלאות אלא שערבו יחד וע"ז מסיק וכתב ומיתרין לטלטל מזה לזה ר"ל כשערבו יחד (ולא איירי שהבדילו ביניהן) דנגללו המחיצות בשבת ר"ל המחיצות החיצונות נאסרו כו' והיינו כשיטת פי' הר"ן ממש · ומ"ש תחלה והבדילו גם ביניהן במחלאות ע"ז לא קאי מה שמסיק נגללו בשבת אלא לענין איתן מחילות איירי בנגללו בחול ומ"ש הרא"ש בהדיא · וער"ל דרבינו לא ניחא הכא לפסקא דרב ושמואל בפלוגתת כותל שבין שתי חצירות שנפל בשבת דרב אוסר לטלטל כל אחד בחצירו ושמואל מתיר ומש"ה כתב לפי דעת שניהן פירוש דברייתא בקיצור דידוע דרב דאסר פירש האי ברייתא דמחלאות כפשטו דאפילו נגללו מחיצות המפסיקות ביניהן בשבת אפ"ה נאסרו כדין כותל שבין שתי חצרות שנפלה ואין חילוק בין רבים בכל חצר או יחידים דהתוס' לא חילקו בזה כ"א למאן דמתיר בכותל שנפלה ושמואל דמתיר בכותל שבין שתי חצירות בשבת שנפל מוקי להאי ברייתא דמחלאות דנגללו דנאסרו היינו דוקא בנגללו מחלאות החיצונים ור"ן בשם ר"ת כתבו ליישב הברייתא אליבא מאי דקי"ל דשמואל ומש"ה מוקי לה כמ"ש דמיירי בנגללי מחיצות החיצונות והתוס' והרא"ש כתבי ליישב הגמ' והבריי' לפי פשוטו דמשמעות דאיירי בנגללו מחלאות המבדילות והיינו כשיטת רב ורבינו כתב לתרווייהו וצ"ל שכתבתי דמ"ש וערבו יחד ר"ל או ערבו יחד ותרתי קאמר והשתא א"ש דמאי דמסיק וכתב נגללו המחיצות נאסרו קאי לתרווייהו ר"ל לרב נגללו מחלאות המבדילות בשבת אפ"ה נאסרו ולשמואל מיירי בנפלו המחלאות החיצונית מש"ה דוקא נאסרו · ולשמואל לא הילכך לאוקמי בשנים שהקיפי במחלאות לר"ה והולכין לומר שעירבו ביניהן אלא ה"ה יכול להעמידו באחד שהקיף אלירו לר"ה ונגללו בשבת אלא אגב של רב הילכך לויר דמיירי בשנים ושלשה קאמר נמי הכי לשמואל · א"כ לשון דברייתא נקט והברייתא קתני גם גבי מחלאית מערבין ומטלטלין מזו לזו לאשמועינן גיפא דדינא דיכולין לערב יחד כמו גבי ספינה דקתני ברישא וק"ל גם לפי מ"ש התוס' דמחלאית נאסרו בנגללו המחילה שביניהן משום דרבים ניכסן היינו יכולין ליישב דברי רבינו ע"פ הדרך שכתבתי דמ"ש וערבו ר"ל או ערבו ונגללו נאסרו ר"ל אפילו אין נגללין החיצונה רק נגללו הפנימיים משום דרבים ניגהי אלא שכבר כתבתי דרבינו שנקט שנים או שלשה קשה ליישב ולומר דוקא קאי מ"ש ונגללו המחילות שביניהן ומשום דרבים ניכהו ועוד דהא התוס' משמע דמזרי מהאי שינויא וגם הרא"ש לא זכרוה ומוקי לה בחול לפי' אח' תשובות קמאי בה"מ עיקר לענ"ד ביישוב דברי רבינו ודו"ק ·

סי' שסג (א) מ"ש ב"י ז"ל ומ"ש הר"ר יונתן אם מכל צד אותו כותל נשאר טפח מכאן וטפח מכאן לאו דוקא טפח דבמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי ק"ק הלא כתבו התוס' פ"ק דעירובין והביאם ב"י ביד אחר זה דבגמרא מוכח דכותל עצמו לא חשיב לחי אם לא ברוחב טפח דאין היכר כ"כ בכותל כמו בפס גמור וכ"כ הגהות בפי"ז ור"ל בכותל עצמו אם נפרץ ונשאר מן הצדדין מן הכותל בעצמו בעינן טפח אע"פ שאם העמידו לשם לחי סגי בכל שהוא שוב ראיתי בכ"מ שג"כ כ"כ ליישב דברי רבינו יונתן הנ"ל דדוקא קאמר טפח מהאי טעמא · וגם בש"ע כתב המסבר עלאו אם נשתייר טפח מכאן וטפח מכאן · ונראה דב"י ס"ל כיון דרש"י ור' יונתן פירשו מ"ש בגמרא או בשני פסין ומשהויין דמיירי בנשתייר ומשמע לב"י מדפירשו רבינו יונתן להגמרא בנשתייר ואפ"ה תני הגמרא משהו ש"מ דאפילו בנשתייר משהו סגי · ומ"ש בש"ע טפח אפשר שפסק כן כהוכחת הד"מ מיהו אינו מוכרח ודו"ק ומ"ש ב"י עוד לתמוה אתרומת הדשן שמחלק בין לחי אחד דבעינן כחוט הסרבל ובין שני לחיין דלא בעינן עובים אלא משהו כו' לא ידעתי מאין ראה רמז ורמיזה בת"ה שמחלק בין לחי אחד לב' לחיין כי המדקדק בת"ה יראה לעינים דלא חילק אלא בצ"פ משום הכי לא נתנו שיעור ואע"ג דבשאלה מתחיל וכתב וז"ל מה שנהגין בכל המקומות לעשות הלחיים מסיד מחוי בעובי ולא כלום כו' ומסיק וכתב ע"ז דיפה עושים הא מסיק וכתב שם ז"ל כדי ליישב המנהג ברוב מקומות שאין נוהגין לעשות הכשר כל המבואות כ"א בצ"פ כו' הרי לפנינו דלא כתב התירו כ"א אצ"פ ולא אלחיים ואף שהשואל נקט בלשונו לחיים ר"ל הלחיים העומדים ועליהן כמין קנה ונעשה מהן צ"פ דהא מסיק דבכל מקומות נהגו לתקן בצ"פ וק"ל . ומ"ש אחר כך או ב' פסין משהויין זה ענין אחר דבחצר תיקונו כן ובמקום אחד · אבל במבוי שתיקונו בשני לחיין ובשני מקומות וע"ד שיתבאר ודאי דס"ל דעוביה דכל אחד בעינן כחוט הסרבל · ומ"ש ב"י על מהרא"י שהוכיח מדכתב מהר"ם שהקורה שע"ג יש בה כח לקבל אריח וקורה · וב"י פירשו דאין ראיה גרסה דב"י לפי גירסת המרדכי כ"כ וכן הגירסא לפנינו במרדכי שבידינו שכתב בה כן ז"ל וכשהקורה על גביו יש לה כח לקבל אריח וקורה ור"ל כשהקורה ע"ג הסיד יש בו בסיד כח לקבל אותו הקורה שמניחין עליו וגם (ר"ל הקנה או אם היו מניחין עליו קורה) אם היו מניחין עליו אריח היה בו כח לקבלו ור"ל כיון שהטיח חזק כ"כ הוא עדיף מקנה דצ"פ ולא שר"ל דבעי שיקבל קורה ואריח כמו שעלת' על דעתו דמהרא"י בת"ה אלא לאשמעינן כיון דהוא חזק כ"כ הוא עדיף מקנה דעלמא אבל לפי הגירסא שכתב תרומת הדשן שז"ל שהקורה שע"ג יש בה כח לקבל אריח וקורה כו' ולשונו זה משמע שר"ל שהקורה יש בה כח לקבל אריח ואף אם היה מניחין עליה קורה היה כח לקבלה ומש"ה כתב אריח ואח"כ קורה דלא שרי מאריח ע"ג קורה ע"ג סיד מחוי . ולפ"ז יש להקשות מאי בא מהר"ם ללמדינו מזה ומה רוצה לומר בזה הלא זה בעצמו הקשה שם בעל ת"ה שכתב ז"ל אע"פ כן צריך הוא ליישב מה רוצה לומר · ור"ל לפי גירסתם הנ"ל וכמ"ש קשה מה בא מהר"ם לומר בזה ומסיק וכתב ז"ל ומ"מ מחשב הוא למדקדק ואין להאריך בזה עכ"ל · וגם קשה לפי ב"י וגירסתו דא"כ מאי טעמא דמהר"ם דמבעי בצ"פ עובי אצבע בסיד מחוי מכאן ומכאן מאחר דלא ניתנה שיעור בקנה דמכאן ומכאן והוא גופה כתב דטיח מחוי חזק יותר מקנה בפ"ע · וא"כ יותר מסתבר לומר דלא קאי מהר"ם כ"א אלחי ולחיים דבהו כתבו חכמים שיעור וצריכו עובי חוט הסרבל וכמ"ש מהרש"א ודו"ק :

ואפי' מעצי אשר' שטעון שרפ' (ג) **ל"ש** אם נראית בליטת הלחי לעומדי' בתוך המבוי ואינה נראית לעומדים בחוץ כזה או שנראית לעומדי' בחוץ ואינה נראית לעומדים בפנים כזה כשר הרחיקו מן הכותל ג' או שהגביהו מן הארץ ג' פסול ואפילו לא עשאו לשם לחי אלא שנזדמן לו שם מאליו כשר ובלבד שיסמכו עליו מע"ש אבל לא סמכו

דמתוחה באשלי מלעיל כלומר שקשורה בחבלים לכתלי המבוי ביתדות שיוצאות מן הכתלים או מן התקרה ואינה יכולה לרבוץ תחתיה והכי מפרשי בסוכה פ' הישן (ג) :

ומ"ש ואפילו מעצי אשירה וכו' מוסכם מהאמוראים בפרק חלון (פ) וכתב הרמב"ם בפי"ז דטעמא משום דכיון דעובי הלחי ורחבו כל שהוא לא אמרינן כתותי מכתת שיעוריה ואע"פ שגבהו צריך שיהא י' כבר יושב זה שם ה"ה : וכתב הגהות בפי"ז בשם ר"י דלחי אפי' שגרים ושברי שגרים כשרים ט כלבד שלא יגביה התחתונה מהקרקע ג' :

ל"ש אם נראית בליטת הלחי לעומדי' בתוך המבוי וכו' מסקנא דגמרא בפ"ק דעירובין (ט .) איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ור"ש ב"ר חד אמר נדון משום לחי וחד אמר אינו נדון ואסיקנא והלכתא נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי ופירש"י נראה מבפנים ושוה מבחוץ · שהעמיד הלחי רחבו לצד ארכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא השוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמו שמוסיף על רחב הכותלים ואינו נראה מבחוץ כלחי אבל חודו הפנימי נראה מבפנים שעוביו בולט לתוך רוחב המבוי נראה מבחוץ ושוה מבפנים שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל · והתוס' והרא"ש כתבו דאין נראה לפרש נראה מבחוץ ושוה מבפנים כמו שפירש כאן דהכ"ג לא הוי אפילו נראה מבחוץ כיון שאין נראה לצד חלל המבוי אלא לעומדים אחורי המבוי אלא כמו שפירש הוא עצמו שם בסמוך גבי כותל שנדו א' כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים וכו' שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פילא"ר בין שכניסתו נראית מבפנים ושוה מבחוץ ששוקע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים . כגון ששוקע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים מאחריה אלא לבני ר"ה עכ"ל וצ"ל דצד הכותל שהוא לתוך המבוי קרוי אחורי הכותל וצד הכותל שהוא חוץ למבוי קרוי פני הכותל ולפירש"י שדחו התוספות העמיד רוחב הלחי כנגד עובי הכותל ורוחב הלחי עודף על עובי הכותל ודח' פירוש זה לפי שאינו נראה לעומדים מבחוץ כנגד חלל המבוי שהרי אין הלחי ניכר אצלם לפי שהו' מכסה את כל עובי הכותל ואין ידוע להם אם הוא עודף על עובי הכותל אם לאו ואינו ניכר אלא לעומדים אחורי המבוי שרואים עובי הכותל ומכירים שרוחב הלחי עודף על עובי הכותל וסמכו על פירושו בכותל שנדו א' כנוס דהיינו ששוקע הכותל מלפניו וכו' ודוגמת זה בלחי שהעמיד עביו כנגד עובי הכותל ועובי הכותל רחב מעובי הלחי ומבפני' הוא שוה שנראה כמוסיף על אורך הכותל ולעומדי' כנגד חלל המבוי ניכר בליטת רוחב הלחי שמאחר שעובי הכותל רחב מעובי הלחי ניכרת הפגימה לעומדים בחוץ :

הרחיקו מן הכותל ג' או שהגביהו מן הארץ ג' פסול מימרא דרבא בפ"ק דעירובין (יג) וכתב ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א שאם הגביהו פחות מג' אע"פ שאין בו אלא ז' ומשהו כשר וכבר כתבתי זה בסמוך :

ואפילו לא עשאו לשם לחי וכו' ג"ז בפ"ק דעירובין דף ט"ו פלוגתא דאביי ורבא ואביי הוא דאמר הוי לחי ואזדא לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הוי מחיצה ופסקו הפוסקים כוותיה שזו היא א' מהשמועות שסימנם יע"ל קג"ם דקי"ל בהו כאביי ומ"ש שיסמכו עליו מע"ש כן מפורש שם היכא דלא סמכיה עליה מאתמול כ"ע לא פליגי דלא הוי לחי כ"ש היכא דסמכיה עליה מאתמול ופירש"י העומד מאליו שלא הוקבע לשם תיקון מבוי שלא הזמינוהו לכך כלומר דאפילו הוקבע בידים מיקרי עומד מאליו כיון שלא הוקבע שם לשם לחי ורבה להשמיענו עוד שאע"ג שיתכוין לסמוך עליו מע"ש אלא כל שלא היה שם לחי אח' בע"ש זה מיקרי סמך עליו מע"ש היכא דלא סמכיה עליה מאתמול שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת וכ"כ בהגהת אשיר"י וכך הם דברי ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א שכתב וז"ל כיצד העמידו לחי במבוי וניטל בשבת אפילו היה שם אילן וכיוצא בו ואפילו נטעו בידים אינו מועיל כיון שלא סמך עליו מע"ש לא העמיד שם לחי אחר או שהיה שם ונפל מע"ש אילן זה מתיר משום לחי וכן כל כיוצא בזה וכבר כתבתי בסמוך דעת התוס' דכותל עצמו לא חשיב לחי אם לא ברוחב טפח

דאין

שאין אנו בקיאין בשיעורא דחוט הסרגל כמה הוא לכך לא כתבו וזה היה דעת הרמב"ם בפי"ו שכתב ג"כ בסתם דלחי עביו ורחבו כל שהוא ולא כתב שיהא כחוט הסרגל דכיון דלא ידעי' שיעורא דחוט הסרגל אזלי' לקולא במידי דרבנן והכי בלחי כל שהוא ממש והכי נהוג עלמא דלא כמ"ש המרדכי בשם מהר"ם דבעינן כעובי אצבע וכ"כ מהרא"י בת"ה סי' ע"ד אלא שמתוך לשון מהרא"י שהביא ב"י מבואר שלא היה כתוב בו כלשון תשובת מהרא"י שבידינו שנדפס שנת ש"ו ולכן השיב על מקצת דבריו אבל בלשון תשובת מהרא"י שבידינו ליכא קושיא וע"ש :

ומ"ש ואפי' מעצי אשרה שטעון שריפה פי' וכשר אעפ"י דכתותי מכתת שיעוריה לפי שלחי סגי בכל שהוא ואע"ג שיש לו שיעור בגבהו שצריך י' י"ל כיון דאף אם ישרפנו אסור לגבלו ולחזור ולתקן ממנו לחי ע"י סיד מחוי לא מפסיל משום דמכתת שיעוריה עיין בב"י :

לא שנא אם נראית בליטת הלחי וכו' הכי אסיקנא הלכתא בפ"ק (דף י"ד) ורש"י בדף ט' כתב נראה מבפנים ושוה מבחוץ כזה 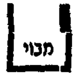

אבל בנראה מבחוץ ושוה מבפנים צייר ב' ציורים ציור הא' כזה 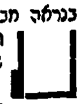 וציור השני כזה 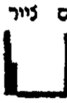 והב"י הבין מפירש"י שציור הראשון שפירש"י בנראה מבחוץ ושוה מבפנים הוא כזה 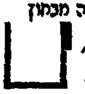 וציור הב' הוא כזה 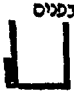 ושרי ליה מהרי' שהרי התוס' כתבו דהציור השני ניחא טפי משום דהראשון קשה היכא משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא וכו' וקושיא זו קשיא ג"כ אציור השני שצייר בית יוסף ותו דמ"ש התו' תחלה דלכך שינה רש"י משום דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל הכותל ודרך להעמידו לצד פנים כו' מבואר הוא שלא כתבו כן אלא אהך צורה שנייה שצייר ב"י שהיא לפי האמת הצורה הראשונה שצייר רש"י אבל הצורה הראשונה שצייר ב"י אין העמדת' לצד פנים אלא אדרבה נמשכה לצד חוץ ועודף על עובי הכותל אלא השתי צורות של נראה מבחוץ שצייר רש"י הוא כדאמרן וכך הבינו התוספות כדפי' וכן הוא בהגהת מיימוני פי"ז וכן הוא במרדכי פ"ק וז"ל רש"י פי' אותו בתרי גווני גבי כותל שנדו א' כנוס מחבירו פי' בין שנראה מבחוץ כגון שהכותל שקוע מלפניו כזה 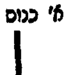 ולעיל פי' שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי הוא דבוק בעובי הכותל של המבוי כזה 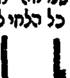 ובתו' כתבו דרש"י הוצרך לשנות לפרש כן עכ"ל והר"י בחלק י"ז בדף ל"ד ריש ע"ג כתב בביאור וז"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים יש לו ב' צורות כי יש מי שפירש שאינו נראה אלא מצד ר"ה כנגד פתח המבוי אבל מצד המבוי מבחוץ הוא חלק כולו ואינו נראה כלל וגם אינו נראה מבפנים כלו' מבפנים המבוי כזה 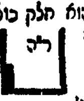

ויש מי שפירש שנראה מבחוץ מצד המבוי כזה 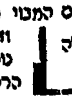

וזהו לחי המושך מדופן המבוי או עם דופן המבוי כי טכל לפרש שנמשך דופן המבוי בחודו שכלפי חוץ כצורה הראשוני' או טכל לפרש שנמשך דופן המבוי בחודו הפנימי כצורה השניה שפשותי וכו' והצורה הראשונה עיקר ולזה הסכימו רוב הפוסקים עכ"ל ודבריו בלחי המושך הם מדברי הרא"ש והרי מבואר דלא כפי' ב"י בצורה הראשונה דאין לשון המשכה עם הדופן נופלת כלל בציור זה . ושוב מצאתי למהרש"ל חביב בתשובות סי' י"ד שצייר אלו הב' צורות כאשר ציירתי ואח"כ כתב והיה נ"ל אופן ג' ופי' אותו בכותל כנוס והו' כזה 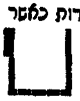 וראיתי אדם גדול הלא הוא הריטב"א ז"ל שפי' כן ולדעתי שלא רצה בו רש"י מטע' דנראה מבחוץ צריך שיהיה לעוברים לפני המבוי בדרך ר"ה אמנם זה אינו נראה לחי לא לבני מבוי ולא לאותם העוברים בר"ה שלפני המבוי עכ"ל הנה גם הוא ז"ל כתב דלרש"י אינו נקרא נראה מבחוץ אלא א' מב' הצורות שציירתי ודלא כב"י · עוד קשה על מה שהביא ב"י לשון רש"י גבי כותל שנדו א' כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים וכו' שנכנס הבנין ומעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא מתנו כעין עמוד שקורין פילאי"ר בין שכניסתו נראית מבפנים ושוה מבחוץ ששוקע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים כגון ששוקע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים מאחרי' אלא לבני ר"ה עכ"ל רש"י וכתב ב"י וז"ל דצד הכותל שהוא לתוך המבוי קרוי אחורי הכותל וצד הכותל שהוא חוץ למבוי קרוי פני הכותל עכ"ל נמשך לחה שסובר שהציור שנראה מבחוץ שהסכימו עליו התו' והרא"ש הוא כזה 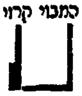 דהשתא מ"ש רש"י ששוקע הכותל מלפניו היינו צד הכותל מבחוץ למבוי שהוא פני הכותל ואין הדעת סובלתו שלשון חוץ יהא פירושו הפנים והפנים יהא פירושו האחור אלא הדבר פשוט שהמבוי הסתום ופתוח מצד הב' לר"ה ראשו הפתוח הוא הנקרא בשם פנים כי הוא פני המבוי וסוף המבוי בצד הסתום הוא האחור של מבוי רחוק מר"ה ולפי זה ניחא לשון רש"י שאמר בין ששוקע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים כזה 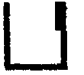 שנראה פגימה לעומדים בתוך המבוי מצד האחור ובין ששוקע הכותל מלפניו כזה 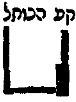 שאין הכנים' נראית לעומדים מאחריה אלא לבני ר"ה נראית והיינו נראה מבחוץ ושוה מבפנים ובמקצ' ספרי רש"י הגיהו שאין הכניסה נראי' לעומדים בפנים אלא לבני ר"ה ואיך שיהיה הלשון הדברים מובנים שלשון שוקע הכותל מאחריו ושוקע הכותל מלפניו זה וזה איירי ששוקע הכותל באותו צד שהוא תוך המבוי ולא איירי כלל בשוקע הכותל באותו צד שהוא חוץ למבוי וניכרין דברי אמת ומהרש"ל כתב כי ר"א שציור כזה : 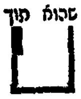 נראה מבפנים ומבחוץ הוא כי העומדי' בחוץ רואים שכותל זה אינו שוה בעובי עם הכותל שכנגדו ואינו נקרא נראה מבפני' ושוה בחוץ אלא כזה 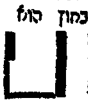 שהעומדים בתוך רואים שהכותלים שוים בעובי ואינו נראה לחי אלא לעומדים בפנים וליתא להאי פירושא דבגמר' ובפירוש רש"י לא נזכר לחלק בכך והדבר פשוט שאינו נרא' שהוא לחי אלא בדאיכא פגימה או בליטה אבל בשיעור העובי לא נראה שהוא לחי דרגילות הוא שכותל אחד אינה עבה כמו כותל שכנגדו וכן משמע בסמוך גבי לחי הבולט והכי נקטינן דשני ציורים שצייר רש"י בנראה מבחוץ וכמו שפירשנו הם מתירים המבוי שהרי התו' לא דחו הציור הראשון אלא שכתבו שהציור השני ניחא טפי ואח"כ כתבו ליישב הציור הראשון בשני דרכים וגם הרי"ף והרמב"ם כתבו בסתם בנראה מבחוץ ושוה מבפנים שהוא לחי והרב המגיד כתב כפי' הראשון של רש"י וכ"כ כ"ר יהונתן והמרדכי הביא שני הפירושים ולא דחה הראשון אע"ג שהרא"ש והגהת מיימוני דחה הראשון כרוב הגדולים נקטינן דלא דחאוהו והכי משמע מדברי רבינו שכתב בסתם בנראה מבחוץ שהוא לחי אבל אותן שני הציורים בנראה מבחוץ ושוה בפנים האחד הוא הציור שצייר ב"י לפי פירש"י שדחאוהו התו' והוא שרוחב הלחי הוא עודף על עובי הכותל כזה 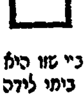 והוא פי' הריטב"א דס"ל נראה מבחוץ לאותן העוברין אחורי המבוי · והב' הוא שמבחוץ בר"ה נראה שהכותל האחד הוא עובי הרבה מכותל שכנגדו ובפנים אינו נראה הני תרתי אין מתירין המבוי כלל שאין כאן נראה לחי לא מבפנים לבני המבוי ולא מבחוץ לאותם העוברין בר"ה שלפני המבוי :

הרחיקו מן הכותל ג' וכו' מימרא דרבא בפרק קמא (דף י"ד) אפילו לרשב"ג דס"ל לבוד בפחות מד' כ"מ למעלה אבל למטה כיון דהוי ליה מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא הוי מחיצה :

ואפי' לא עשאו לשם לחי וכו' פלוגתא דאביי ורבא בפ"ק (דף ט"ו) ופסקו הפוסקים כאביי שזו היא למ"ד דיע"ל קג"ם ודלא כר"ת שפסק כרבא גבי לחי ואומר דלמ"ד דיע"ל קג"ם היא לידה דפליגי בה אביי ורבא בפ' בנות כותים (דף ל"ו) בימי לידה שאינה רואה בהם וכ"כ הסמ"ג בהלכות נדה בשם כל הגאונים

דרכי משה

ניסא ודהאי ניסא מבטלא ליה : (ג) באו"ז אם קשר אדם ללחי הוי לחי :

ומשמע

פרישה

(ג) **ל"ש** אם נראית שלמי לעומדים בתוך המבוי ואינה נראית לעומדים בחוץ כו' ולשון הגמרא פ"ק דעירובין דף ט' ע"ב הוא ושוה מבחוץ או שוה מבפנים כו' ופירש"י נראה מבפנים ושוה מבחוץ שהעמיד רחבו לצד אורכו של מבוי ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא השוה אותו החיצון לעובי כותלי המבוי ודומה כמו שמוסיף על רוחב הכותלים ואינו נראה מבחוץ בלחי אבל אותו הפנימי נראה מבפנים שעוביו בולט לתוך רוחב המבוי עכ"ל . נראה בעיני פשוט דר"ל כזה או כמו שנדפס במכות שלמה כזה דהא מדכתב ר"י

סמכו עליו מע"ש כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאין לסמוך על זה מכאן ואילך פסול ומיהו אפילו סמכו עליו מע"ש לא מהני אא"כ יהא בולט כתוך המבוי בפחות מד' אמות אבל אם הוא בולט לתוכו ד' אמות אין שם לחי עליו וצריך לחי אחר להתירו ומעמידו ברוח שבנגדו או אצלו ויעשנו מעט עב או דק יותר מהבליטה כדי שיהא ניכר שהוא לשם לחי ודוקא במבוי שרחבו מח' אמות ולמעלה אבל אין בו ארא ח' אמות מצומצמות אפי' אם הלחי

הגאונים דהלח"ד הא לחי העומד מאליו ואעפ"כ נהגו בצרפת להחמיר כרבינו יעקב לומר שאין עולין הואיל והדבר יצא מפיו עכ"ל מיהו נראה דדוקא בזונה שהוא איסור כרת החמירו משא"כ גבי לחי שאינו אלא דרבנן אין להחמיר :

ומ"ש כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת וכו' כך פרש"י לשם ומשמע דאם לא היה שם לחי אח' אע"פ שלא סמכו על זה בפירוש מאתמול הוי לחי וכ"כ הגהת אשיר"י משם הא"ז וכ"כ ה"ה על שם הרשב"א בפי"ז מה' שבת וכך כתב ב"י :

ומיהו אפי' סמכו עליו מע"ש לא מהני אא"כ יהא בולט בתוך המבוי בפחות מד' אמות וכו' מימרא דרב הונא בפ"ק (דף ה') ואיכא לתמוה דה"ל לרבינו לכתוב דין לחי הבולט מדופנו של מבוי כמו שהוא בגמרא לאיזה צורך כתב ומיהו אפי' סמכו עליו מע"ש וכו' ונראה דס"ל לרבינו דאי עבדיה ללחי בידים אפי' הוא יותר מד' אמות נדון משום לחי דמשום דריכה בסתימתו לא גרע מלחי משהו וכך דרב הונא לא איירי בדעבדיה לשם לחי אלא בהוציא בניינו בפאת ביתו לשום חוזק והתם הוא דלא מהני בסמכו עליו משום לחי אלא אם כן שיהא בולט בתוך המבוי בפחות מד' אמות וכמו שפירש"י ולכן כתב רבינו ומיהו אפילו סמכו עליו וכו' דאתא לפרש דהא דמפליגינן בין ד' אמות לפחות מד' אמות אינו אלא בלחי שלא הועמד לשם לחי אלא דנעשה לחיזוק הבית דהתם הוא שאם הוא ד' אמות אינו נידון משום לחי אפילו סמכו עליו מע"ש לא מהני וזהו שכתב רש"י ז"ל הכא נמי נפיק מתורת לחי ולא סמכינן עליה וכו' פי' דהסמיכה שסמכו עליה מע"ש לא מהני כיון דלא עבדיה מתחלה לשם לחי וכיון דלאו להכי איקבע אנן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל ולישווייה לחי וכו' פי' דבעינן מעשה בידים לאפוקי' מתורת כותל ומ"ש אנן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל לאו דוקא מחשבה אלא ה"ה בדיבור לא מצי' לאפוקיה אם לא במעשה דאז כשעושה מעשה לתקנו לשם לחי אע"ג דליכא היכירא שהוא לחי כיון דבולט ד' אמות אפ"ה כשהעמידו לשם לחי יש לו קול ואיכא היכירא כמו שכתבו התוס' לפי פירש"י אלמא דכשלא העמידו לשם לחי דאין לו קול אינו נידון משום לחי כשהוא בולט ד' אמות אפילו סמכו עליו מע"ש בדיבור לא סמכינן עליה כל זה נראה דבר פשוט דדברי רבינו הם ע"פ פירש"י ותו' ודלא כמה שהבין ב"י מפרש"י ותו' דדוקא בדלא סמכו עליו מע"ש קאמר דבבולט ד' אמות אינו נידון משום לחי אבל בדסמכו עליו מע"ש נדון משום לחי אפשר דלפי שכתב רש"י אנן במחשבה לא מצינן לאפוקיה וכו' משמע לב"י דוקא במחשבה אבל בדבור דסמכו עליו מצי לאפוקיה וליתא אלא כל דלא עבדיה בידים לקבעו לשם לחי לא מצי לאפוקיה מתורת כותל אפילו בדבור כמו שפי' רש"י בתחלת פירושו בדבור זה וכן בתו' שכתבו שאין לו קול כשלא העמידו לשם לחי מבואר דדוקא בדעשה לחי והעמידו בידים לשם לחי וכך מוכח מדברי הרא"ש שכתב גבי לחי הבולט פי' בילט מדופן של מבוי כמין עמודים שעושין לכתלים וכו' כלשון פירש"י דלא היה לו להרא"ש לפרש כך אם לא היה סובר דאי עבדיה לשם לחי אפילו בולט ד' אמות נידון משום לחי :

ויעשנו מעט עב וכו' שם דמטפי ביה או דמבצר ביה ודברי רבינו כפי' השני של רש"י וכ"כ הרי"ף פי' השני להוד' · ונראה דלענין דינא ודאי ה"ה בגבוה ממנו או נמוך ממנו וכפי' הראשון דרש"י אלא דאורחא דמילתא הוא שאין עושין לחי גבוה מן המבוי ולא נמוך ממנו ועוד דאינו ניכר בזה כל כך לבני מבוי שהוא לחי כיון שאינו גבוה או נמוך ממנו אלא דבר מועט משא"כ בדאיכא סניחה או בליטה כל גבוה עשרה טפחים :

ומ"ש ודוקא במבוי שרחבו מח' אמות ולמעלה וכו' שם מימרא דרב אשי מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמר' דשוי תרווייהו כהדדי ה"ל ספק דדבריהם וספק דדבריהם להקל · ואע"ג דלמאי דקיימא לן פרוץ כעומד מותר לא צריך לטעמא דה"ל ספק דדבריהם וכו' קאמר ליה רב אשי לאפלוגי אדרב הונא בריה דרב יהושע דס"ל דפרוץ כעומד אסור אפ"ה הכא שרי דה"ל ספק דבריהם וכו' וכ"כ התוספות ורבינו למאי דקי"ל פרוץ כעומד מותר כתב אפילו אם הלחי בולט ד' אמות לתוכו כשר לאורויי דלאו משום ספק כשר אלא אפילו ידוע דבולט ד' אמות דבידי אדם אפשר לצמצם אפילו הכי כשר : גרסינן בפ"ק דעירובין (דף ו') אמר רב הונא לחי המושך עם דפנו של מבוי פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש עד תודו הפנימי ד' אמות נידון משום מבוי ואסור להשתמש בכולו וכתבו התו' (בדף ה') בד"ה פחות מד' אמות דהך דלחי המושך הואיל והוי לאורך המבוי ואינו סותמו ד' נידון משום מבוי ואפילו הוקבע לשם לחי וכך מוכח להדיא מפרש"י בהך דלחי המושך וכן במה שפירש"י (דף ט') בהא דקאמר ולרשב"ג להוי כנראה מבחוץ ע"ש וכן פסק בהגהת אשיר"י משם הא"ז ואיכא לתמוה אדברי הרא"ש ורבינו שלא כתבו חלוק זה בין לחי הבולט ללחי המושך כמו שפירש"י והתו' ונראה לי דנמשכו אחר דברי הרי"ף שלא כתב בפסקיו אלא הך דלחי הבולט ולא כתב הך דלחי המושך אלמא דס"ל דחד דינא אית להו דבלחי המושך נמי לא מפלגינן בין פחות לד' אלא היכא שלא נעשה מתחלה לשם לחי אלא שבנין הכותל הוא נמשך . אבל אם העמיד לשם לחי אפילו אם הוא ד' אמות נדון משום לחי ומתיר את המבוי כולו וכיון דחד דינא אית להו לא הוצרכו לכתוב אלא האחד ולא קשה רב הונא גופיה למה ליה למימר תרוייהו י"ל דאיצטריך לחי המושך לאשמועינן דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי וכדקאמר רב יוסף שלה ש"מ תלת וכו' · מיהו לענין הלכה נראה עיקר כפירש"י והתו' דאיכא לחלק בין לחי הבולט ובין לחי המושך וכן פסק בש"ע ודע שמדברי ה"ר יהונתן מבואר דבהך דלחי המושך היה גורס ארבע אמות נדון משום מבוי ומותר להשתמש בכולו ומיירי במבוי שצדו אחד ארוך וצד השני הוא קצר ובצד הקצר נמשך הלחי עד כנגד הצד הארוך כזה

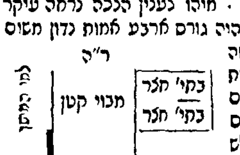

וקאמר רב הונא דאם הוא פחות מד' אמות אינו משתמש אלא עד תודו הפנימי משום דס"ל בין לחיים אסור ואם הוא ד' אמות מותר להשתמש בכולו במבוי גדול מותר דנראה' מבפנים וגם לאותו משך ד' אמות שהוא מבוי קטן דיש שם ב' חצרות ובכל חצר פתוחים בתים לתוכו גם כן א"כ לחי שהרי נראה מבחוץ בכל משך הד' אמות ולא דמי ללחי הבולט וע"ש ואפשר לפע"ד ליישב דברי הרמב"ם ע"פ גירסא זו לפי שה' המגיד כתב עליהם שצ"ע ואין רצוני להאריך כפי' הסוגיא לפי זה ודרך קצרה אומר דהרמב"ם מפרש כמ"ש בלחי הבולט ד' אמות דכיון שנדון משום מבוי ותשוב בפני עצמו צריך לחי אחר להתירו היינו להתירו לאותו הלחי הבולט כדי להשתמש בינו ובין הדופן שכנגדו דבין לחיים אסור דאם הוא פחות מד' אמות נדון משום לחי ולא מהני לחי אחר להתיר תשמיש בינו ובין הדופן שכנגדה וכדין כל שאר לחי ולפי זה למבוי עקמה פשוטה דמהני הך בליטה דא"צ לחי אחר אפילו הוא ד' אמות והוא ג"כ פחות מחצי רוחב המבוי לעולם ניתר בבליטה זו אלא דכדי להשתמש בין אותו לחי לדופן שכנגדו כשיש בבליטה זו ד' אמות אמר דצריך לחי אחר אבל בלחי המושך מותר להשתמש בכולו ואין צריך לחי אחר דמבוי גדול ניתר בנראה מבפנים ומבוי קטן ניתר בנראה מבחוץ ודוקא בדאיכא ד' אמות אבל

דאין היכר כ"כ בטתל כמו בפסם גמור : **ומ"ש** ומיהו אפילו סמכו עליו מע"ש לא מהני אא"כ יהא בולט וכו' ג"ז ברפ"ק דעירובין דף ה' אמר רמי בר חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדופנו של מבוי פחות מד"א נדון משום לחי וא"צ לחי אחר להתירו ד"א נדון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו אותו לחי היכן מעמידו אי דמוקי ליה בהדי' אוסופי הוא דקא מוסיף עליה א"ר פפא דמוקי לי לאידך גיסא רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' תימא דמוקי ליה בהדי' דמטפי ביה או דמבצר ביה ופירש רש"י הבולט מדופני של מבוי · לתוך רוחב המבוי ולא נעשה שם לשם לחי אלא הוציא בניינו בפאת ביתו פחות מד"א ברוחב המבוי נדון משום לחי וסמכינן עליה ואף ע"ג דלאו לשם לחי איקבע דקי"ל כאביי בלחי העומד מאליו דכשר אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ד"א נדון משום מבוי כלומ' כיון לאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעלמא ומיקרי מבוי ה"נ נפק מתורת לחי דלא סמכי' עליה אע"ג דאי עבדיה משום לחי הוי כשר דמשום דריכה בסתימתו לא גרע מלחי משהו הכא כיון דלאו להכי איקבע אנן במחשבה לא מצינן לאפוקי מתורת כותל ולשוייה לחי דכיון דנפק ליה מתורת לחי נמצא שאין תיקון למבוי זה וצריך לחי אחר להתיר המבוי באידך גיסא אצל כותל האחר כנגדו : דמטפי ביה או מבצר ביה גבוה ממנו או נמוך ממנו א"נ עב ממנו או דק ממנו כדי שימשך הימנו ולחוץ או הימנו ולפנים ע"כ ורבינו כתב דמטפי ביה או דמבצר ביה כפי' שני וכתבו התוס' ד"א נדון משום מבוי אפילו למ"ד לחי משום מחיצה דהיה לו להועיל יותר אם סותמו מ"מ היכר קצת בעינן ואע"ג דהיכא דהעמידו לשם לחי לפירש"י מועיל אע"ג דאין היכר מ"מ י"ל כשהעמיד לשם לחי יש קול ואיכא היכרא וכתבו עוד התוספות דהא דקאמר אותו לחי היכן מעמידו במבוי רחב יותר מח' קא בעי דברחב ח' היכן שיעמידנו הוי עומד מרובה: **ומ"ש** ודוקא במבוי שרחבו מח' אמות ולמעלה וכו' ג"ז שם דף הנזכר על הא מימרא אמר רב הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי ח' אבל במבוי ז' ניתר בעומד מרובה על הפרוץ רב אשי אמר אפי' במבוי ח' לא צריך מה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ מרובה נדון משום לחי מאי אמרת דשוו תרווייהו כי הדדי ה"ל ספק דדבריהם וספק דדבריהם להקל א ומפשטא דשמעתא משמע דע"כ לא מכשר רב אשי אלא במבוי שהוא רוחב ח' אבל אם הוא רחב ט' לחי של ד' אמות אינו כשר בו לפי שאינו נדון משום לחי כל שיש בו ד"א כיון שלא הוקבע לשם לחי ואינו מכשיר משום עומד שהרי הוא מועט מן הפרוץ וכ"כ ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א וכ"כ מדברי רבינו שכ' ח' אמות מצומצמות אבל הרמב"ם בפי"ז כתב לחי שהוא רחב הרבה בין שהיה רחבו פחות מחצי רוחב המבוי בין שהיה רחבו כחצי רוחב המבוי כשר ונדון משום לחי אבל אם היה יתר על חצי רוחב המבוי נדון משום עומד מרובה על הפרוץ משמע דס"ל דכי אמר רב אשי אפי' במבוי ח' לאו דוקא דה"ה אפילו ברחב כמה אמות וכתב ה"ה שדבריו צ"ע : **ומ"ש** רבינו אפי' סמכו עליו מע"ש לא מהני אא"כ יהא בולט בתוך המבוי פחות מד"א הוא דלא כפירש"י שכבר נתבאר בדבריו דע"כ לא אמרי' דד"א נדון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו אלא בשלא סמך עליו מבע"י אבל אם סמך עליו מבע"י אפילו הוא רחב כמה אמות נדון משום לחי וכ"נ שהוא דעת התוספות ולפיכך יש לתמוה על רבינו שכתב כן וצ"ע (ד) כתוב בהגהת אשיר"י פ"ק דערובין מבוי שרצפו בלחיים בפחות מג' והוי משך רצופו ד"א כאורך המבוי צריך לחי אחר להתיר מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהא שריא לרש"י כך נראה בעיני שאפילו מלחי הפנימי ולפנים אינו ניתר א"ז עד כאן לשונו ונראה שכ"כ מדגרסינן בפ"ק דעירובין (דף ט) א"ר יוחנן מבוי שרצפו בלחיים פחות פחות מד"א באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן ופי' רב אשי כגון שרצפו בלחיים פחות פחות מד' במשך ד"א לרשב"ג דאמר לבוד ה"ל מבוי וצריך לחי להתירו לרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד א"צ לחי אחר להתירו ופירש"י לרשב"ג יש לבוד בפחות מג' וה"ל חד לחי ואמרינן לעיל ד"א נדון משום מבוי ויצא מתורת לחי וצריך לחי אחר להתיר מבוי זה שבין לחיים אבל מלחי הפנימי ואילך מיהא שרי לטלטולי במבוי דלהנהו ודאי נראה לחי ועוביו נדון להם כלחי וניתר בו מבוי כך שמעתי ול"נ שאפי' מפנימי ולפנים אינו ניתר דלחי הפנימי לר"י אינו מתיר כלל עכ"ל ולמד מכאן א"ז לדידן דקי"ל דפחות מג' הוי לבוד להיכא דרצפו בלחיים פחות פחות מג' ותהני דהא בגמרא אקשינן אהא ולרשב"ג ליהוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים ומשני מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן הא כי אתא רבין א"ר יוחנן נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נדון משום לחי וא"כ לדידן דקי"ל דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי אפילו

דרכי משה

(ד) ומשמע כן גם מדברי המ"מ פי"ז שכתב דלחי המתוקן לכך אפילו רחב ד' מהני ואפשר דרבינו בעל הטור נ"כ ס"ל הכי אלא דאמר לא תקנו לשם כך וסמכו עליו נ"ל דלא מהני

פרישה

ר"י שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי וזהו כמו שרשמתי דאילו הא רחב הלחי לצד עובי כותלי המבוי ולא אורך כותלי המבוי · ומ"ש רש"י ולא משך קצת רוחבו קימעה כלפי חוץ דבציור כזה בולט קצת מרוחב הלחי עודף מאורך כותלי המבוי ובזה ר"ל לאפוקי ציור כזה ניכרת לרש"י נראה מבחוץ ומבפנים וקי"ל ונראה דדעת מ"ו בציור זה שנדפס בס"ש מפני שלא והוא פירוש התוספות אלא ציור דפרש"י על מ"ש בנראה נכון · אבל בנראה מבפנים לא כתבו כלום וכיון שרש"י פי' בכנים כנכסון · ונראה מבפנים פירש בציור הנ"ל מש"ה תני מ"ו

חדושי הגהות

שסג א כתב מהרל"ח ומה שצ"ל דמותר משום דספק דדבריהם אע"ג דקי"ל פרוץ כעומד מותר כמ"ש בסי' שקודם זה וא"כ אין כאן ספק דרב גם בלל אלא מס"נ ודאי מותר

הלחי בולט ד' אמות לתוכו שרי וכן הכשירו בקורה שמניחה על ראש המבוי בכותלי המבוי אבל נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ אפילו בסמוך לו והניחה עליהם פסול וצריך שתהא עשויה לשם קורה כדי להתיר המבוי אבל לא נעשית לשם כך אפילו סמכו עליה מע"ש פסולה ושיעור הקורה רחבה טפח ועוביה כל שהוא רק שתהא חזקה כדי לקבל חצי לבנה הלכך עשאה מעצי אשרה פסולה דלשרפה קיים וכתותי מכתת שיעורה ואם היא רחבה ארבע' טפחים אינה צריכה להיות חזקה לקבל חצי לבנה ומעמידיה א"צ שיהיו חזקים אלא כדי לקבלה ולא כדי לקבל אותה וחצי לבינה והרמב"ם כתב שמעמידים צריך שיהיו חזקים לקבלה ולקבל חצי לבינה וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן: היתה עגולה צריך שיהא בהיקפה ג' טפחים שאז יש ברחבה טפח: היתה של קש או של קני' פסולה: היתה עקומה ועקמומיתה נוטה חוץ למבוי או למעלה מכ' או למטה מי' כזה רואין כל שאילו תנטל העקמומית ואין בין זה לזה

ג'

בית יוסף

אפילו רצפו בלחיים פחות פחות משלשה במשך ארבע אמות א"צ לחי אחר להתיר דניתר בנראה מבחוץ אף על פי שהוא שוה מבפנים ואפשר שטעמו של א"ז הוא ללמוד מכאן להיכא שלא משך לחי החיצון כלפי חוץ כלל אלא שאם לכך נתכוין ה"ל לפרש דבריו: גרסינן בפ"ק דעירובין דף י' אמר רמי בר אבא אמר רב הונא לחי המושך עם דופנו של מבוי פחות מד"א נדון משום לחי ומשתמש עם חודו הפנימי ד"א נדון משום מבוי ואסור להשתמש בכולו ופירש רש"י לחי המושך עם דפנות של מבוי לחוץ שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חודו כנגד עובי הכותל דמיכסי חודו בעוביו של כותל דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו בכולו בכל המבוי שהרי אין כאן לחי וכתבו התוספות (ה) גבי לחי הבולט מדופנו של מבוי דהא דלחי המושך הואיל והוי לאורך המבוי ואינו סותמו ד' נדון משום מבוי אפילו הוקבע לשם לחי: **וכן** הכשרו בקורה וכו' כלומר הכשר מבוי שנזכר בראש הסימן הוי נמי בקורה כדתנן בפ"ק דעירובין דף י"א הכשר המבוי ב"ש אומר לחי וקורה וב"ה לחי או קורה: **ומ"ש** אבל נעץ שתי יתדות וכו' ג"ז שם (בדף ח) בעי רמי בר חמא מרב חסדא נעץ שתי יתדו' בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן מהו א"ל לדברי המתיר אסור וכו' רבה אמר אפי' לדברי האוסר נמי אסור בעינן קורה ע"ג מבוי וליכא ופירש"י נעץ שתי יתדות נשוטת בכותל בעביו של צד רשות הרבים ונמצאת קורה שעליהם טולטת ונמשכת לחוץ יותר מהכתלים וחודה הפנימי דבוק וסמוך לכותל ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבא וכן דעת הרמב"ם בפי"ז: **ומ"ש** וצריך שתהא עשויה לשם קורה וכו' כ"כ הרא"ש גבי לחי העומד מאליו דמסיקנא דהוי לחי אבל קורה העומדת מאליה יראה דלא הוי קורה דקי"ל דקורה משום היכר וטעמא דאכשר בלחי משום דלחי משום מחיצה וכ"כ ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א וז"ל ויראה לי שהקורה העומדת מאליה כאותן שעושין קורה מכותל לכותל לחזק הכותלים אינה קורה שקורה משום היכר ואין כאן היכר: **ושיעור** הקורה רחבה טפח משנה בפרק קמא דעירובין (דף יג) קורה שאמרו רחבה לקבל אריח ואריח חצי לבנה של ג' טפחים דיה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל ארי' לארכו רחבה לקבל אריח ובריאה לקבל אריח ר"י אומר רחבה אע"פ שאינה בריאה ואף על פי שהמרדכי כתב שר"ת פסק כר"י הרי"ף פסק דאין הלכה כר"י וכן פסק הרמב"ם וכ"כ שהוא דעת הרא"ש והכי נקטינן ופירש ה"ר יהונתן בריאה כדי לקבל אריח כלומ' אריחים הרבה כשיעור רוחב פתח המבוי מדובקים שם בטיט כפי מה שצריך להם שאל"כ לא תהא בה היכר דסבורים בני ר"ה דלפי שעה ניתנה שם אבל כשהיא בריאה ועבה וראויה לקבל בנין כזה ניכר ומפורסם לכל שלקביעות הושמה שם ואית ביה היכרא וכתב ה"ה בפי"ז בירושלמי נראה שצריך שתהא בריאה לקבל דימוס של אריחין שוכבין ארכן לאורך הקורה ואילו קורה של י' אמו' צריך שתהא בריאה לקבל כ' אריחין שאורך האריח ג' טפחים ורחבו טפח וחצי וכ"כ הרא"ש ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל עוד כתב ויראה לי שדי אם יכולה לקבל י"א אריחים לפי שקורה ט' אמות וב' משהויין מתרת מבוי רחב י' אמות מדין לבוד ע"כ ואין בגמרא שלנו מכל זה כלל ולזה לא כתב רבינו רק לשון המשנה עכ"ל: **ומ"ש** ועביה כל שהוא כ"כ הרמב"ם בפי"ח וכ"ל דהיינו מדלא יהיב בגמר' שיעור לעביה לא עדיף מלחי דעביו כל שהו ואע"ג דלענין רוחב צרי' בקורה שיעור אע"פ שאינו צרי' בלחי התם היינו טעמ' לפי שהוא משום היכרא ובקצרה ליכא היכר אבל עביה שאינה ענין להיכר בכל דהו סגי: **ומ"ש** הלכך עשאה מעצי אשרה פסול' פלוגת' דאמוראי בס"פ הלון (דף פ"ו) ופסק הרמב"ם בפי"ז כמ"ד פסולה וכתב ה"ה שכן דעת הרשב"א ודעת ההשגות כמאן דמכשיר: **ומ"ש** ואם היא רחבה ד' טפחים וכו' בפ"ק דערובין (דף יד) מתני ליה רב יהודה לחייא בר ר' קמיה דרב רחבה אע"פ שאינה בריא' א"ל אתנייה רחבה ובריאה והא"ר אילעא אמר רב רחב' ד' אע"פ שאינה בריאה רחבה ד' שאני והרא"ש כתבה להא דר' אילעא בריש ערובין קי"ג וגם המרדכי כתב שכן פסק ר"ת וכתב ה"ה בפי"ז שכן דעת הרשב"א ושאין נראה כן דעת הרי"ף והרמב"ם · כתב ה"ר יונתן דקורה שהניחה למטה מי"ט צריך להגביה וכן משמע בגמרא: **ומעמידיה** א"צ שיהיו חזקים וכו' בפ"ק דעירובין י"ד פלוגתא דאמוראי וכתב הרא"ש שר"ת פסק לקולא וכן מסתבר והרמב"ם בפי"ז פסק כדברי המחמיר וכ"כ סמ"ג וכתב ה"ה שמעמידי קורה י"מ שמעמידים הכותל שהקורה עומדת עליו וי"מ יתדות היוצאות מן הכותל שאין ברחבן טפח ולא בארכן ג' והקורה קצרה ונשענת עליהם וזה עיקר וכן פירש רבינו שלמה: **היתה** עגולה צריך שיהא בהקיפה ג"ט וכו' משנה בפ"ק דעירובין (יג) ואע"ג דלכאורה משמע דכר' יהוד' אתיא דאית ליה רואין ואנן קי"ל כרבנן דפליגי עליה כבר דייק הרא"ש מסוגיית הגמרא דמודו רבנן בהא: **היתה** של קש או של קנים פסולה כו' ג"ז משנה שם בדף הנזכר ר"י אומר של מתכת ופירש"י היתה של קש וכו' ר"י קאמר לה כלומר דסתם קורה של רחבה אע"פ שאינה בריאה היתה של קש או של קנים רואין אותו כאילו היא קש וקנים אינה בריאה ולפ"ז לא היה צריך רבי' לכתוב דשל קש ושל קנים פסולה שכבר כתב למעלה שצריך שתהא חזקה לקבל חצי לבינה ואפשר שרבינו מפרש דשל קש ושל קנים אע"פ שעשו אותו חזקה ובריאה פסולה לרבנן כיון דרוב קורות של קש ושל קנים אינם בריאות: **היתה** עקומה ועקמומיתה נוטה חוץ למבוי וכו' בפ"ק דעירובין (יג.) תנן היתה של קש וכו' עקומה רואין אותה כאלו היא פשוטה ובגמרא (יד) פשיטא קמ"ל כדר' זירא דא"ר זירא היא בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי היא בתוך כ' ועקמומיתה למעלה מכ' היא למעלה מי' ועקמומיתה למטה מי' רואין כל שאילו ינטל עקמומיתה ואין

בין

בית חדש

אבל כשלחי המושך הוא פחות מד' אין כאן אלא מבוי גדול ולא שרי להשתמש אלא עד חודו הפנימי של לחי:

וכן הכשירו בקורה וכו' אתחלת הסי' קאי שכתב דמבוי שפרוץ בצד רביעית התירו בלחי ונמשכו דיני לחי עד הכא אח"כ אמר וכן הכשירו של מבוי זה בקורה וכו' ולפי דקי"ל כאביי בלחי העומד מאליו דכשר דלחי משום מחיצה אבל קורה משום היכר ולכן קורה העומדת מאליה שלא נתנה מתחלה אלא לחזק הכותלים אינה קורה וכמ"ש הרא"ש על כן אמר רבינו תחלה דין לחי ואח"כ וכן קורה כלומר לא מבעיא דהכשרו בלחי דהוי מחיצה אלא אפילו בקורה דלית בה אלא משום היכר בלבד נמי הוכשרה והכי משמע מדתנן וב"ה אומרי' לחי או קורה דהקדים לחי לקורה משום דלחי עדיף: **אבל** נעץ ב' יתידות וכו' שם סוף (דף ח') פסקו הפוסקים כרבא דאמר הכי ואיכא לתמוה מ"ש דלחי כשר אפילו כשהעמידו מבחוץ בר"ה כל שהוא בסמוך לכותל בפחות מג' דהכי משמע דכל שהוא פחות מג' אפי' העומד בחוץ כשר וקורה פסול אפי' בסמוך לו ואפשר אע"ג דלגבי תיקון מבוי סתום הוי לחי וקורה מדרבנן מ"מ עיקר לחי וקורה דמהני משום מחיצה הלכה למשה מסיני הוא כדקאמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הל"מ וכמ"ש התוס' בסוף דף ה' בד"ה שפירשתו בארבעה אלא מיהו איכא דרבא דאמר אחד זה ואחד זה משום היכר ליכא לייסב בהכי ואף לדידן דלחי משום מחיצה היאך שרינן לחי בהפלינו מן הכותל בפחות מג' הלא אין זו מחיצה ממש להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן ע"י לבוד וכמו שפירש רש"י בסוף (דף ח') ממש ועוד קשה כיון דקי"ל דקורה משום היכר והיכירא לבני ר"ה דמה"ט בין לחיי' ותחת הקורה מותר א"כ מה לי קורה ע"ג מבוי או סמוך למבוי · ונלפע"ד דאף לרבא דאחד זה ואחד זה משום היכר מכל מקום בע"כ צריך לומר שהוא נדון משום מחיצה דמה"ט אם רחב מעשר ימעט מפני שהוא פרצה דבעינן דלתחזי כך כניסת המבוי כפיתחא ולכן תקנו לחי וקורה להיכירא ולא דבר אחר כיון דהיכר זה נדון משום מחיצה וכן משמע ממ"ש הרא"ש ואם נעץ ב' יתדות בב' כותלי המבוי והניח קורה עליהם אפי' למאן דאית ליה דאסור להשתמש תחת הקורה לחודו הפנימי יורד וסותם אסור דקור' ע"ג מבוי בעינן וליכא עכ"ל דקשיא דלאיזה צורך כתב אפי' למאן וכו' דאית ליה משום מחיצה בע"כ דאף לדידן דתקנו קורה משום היכר אפ"ה נידון משום מחיצה משום הכי אמר דאפי' למאן דאית ליה וכו' דחודו הפנימי יורד וסותם ואיכא מחיצה סמוך למבוי אפ"ה אסור משום דהכי גמירי הל"מ דקורה על גב מבוי בעינן וכן למ"ד דלחי וקורה משום מחיצה מ"מ היכר קצת בעינן כדכתבו התו' (בדף ה') בד"ה ד' אמות נדון ופלוגתייהו אינה אלא דמר אמר עיקר התקנה דלחי וקורה במבוי סתום משום מחיצה ומר אמר עיקר משום היכר השתא ניחא כיון דאף לרבא צריך לומר דנידון משום מחיצה אין כאן קושיא מפני מה נשתנה דין לחי מדין קורה דכך היא הל"מ כדפי' מיהו צריך להתיישב בלחי העומד מחוץ למבוי בר"ה ובפחות מג' לכותל אם אמרינן בזו לבוד דשמא דוקא בהועמד בתוך המבוי: **וצריך** שתהא עשויה לשם קורה וכו' כ"כ הרא"ש וכמ"ש בסמוך סעיף י' וכ"כ ה' המגיד בפי"ז ע"ש הרשב"א:

ושיעור הקורה וכו' פי' ה"ר יונתן כלומר לקבל אריחי' הרבה כשיעור רוחב הפתח של מבוי מדובקים שם בטיט כפי מה שצריך להם:

ומ"ש הלכך עשאה מעצי אשרה פסולה פי' כיון דהקורה צריך שיעור טפח הלכך עצי אשרה דלשרפה קיימא כתותי מכתת שיעוריה:

ומעמידיה א"צ שיהיו חזקים וכו' פלוגתא דאמוראי ריש (דף י"ד) רבה בר רב הונא אמר א"צ ורב חסדא אמר צריך ורוב הפוסקים פסקו לקולא במידי דרבנן והרמב"ם פסק לחומרא משום דהכי מסתברא דכיון דהקורה מונחת ע"ג יתידות ואין יתידות יכולין לקבל הקורה והאריח כמאן דליכא לקורה דמי. היתה של קש וכו' ומיירי שעשו אותה חזקה לקבל אריח ואפ"ה פסולה: **היתה** עקומה ועקמומיתה נוטה חוץ למבוי כזה

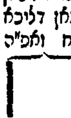

או למעלה מעשרים כזה

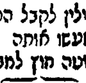

או למטה מעשרה כזה

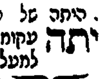

ואעפ"י כן אם אין בין זה לזה ג"ט אלו תנטל העקמומית כשירה והוא משנה וגמרא שם ואנ"ל היכא דגם העקמומית תוך המבוי ותוך עשרה טפחים: ות"ש

פרישה

מ"ו לזיור וה ג"כ כמ"ש רש"י בנראה מבפנים לפשוטה ומ"ש נראה יותר נכון מ"ש לפי דקדוק לשון רש"י שכתב כאן ועל נראה מבחוץ ושוה מבפנים פירש"י וז"ל שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי כן הביאו ב"י לרש"י אבל ברש"י בגמרא שלנו כדעם נסמוך ומ"ש עפי נמשך להלאה מרוחב הכותל עכ"ל · ונראה פשוט דר"ל ציור כזה ולא כמו שפירשו ב"י ז"ל שהעמיד רוחב הלחי כנגד עובי הכותל ורוחב הלחי עודף על עובי הכותל ור"ל ציור כזה וזה ודאי לא עלתה על דעת רש"י מעולם שאין בציור זה נמשך כל הלחי לחוץ וגם אין נכנס חודו הפנימי בכותל המבוי מקרי אבל לפי מ"ש א"ש · ומ"ש רש"י וז"ל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל אין להקשות דה"ל למכתב שנמשך להלאה מעובי הכותל וכמ"ש רש"י ברישא דברי ידוע דעובי הכותל היינו רחבו אלא שבכאן דמיירי שנמשך להלאה מאורך הכותל מש"ה קרי לעובי הכותל רחבו ורומז בזה שאמר הבדל וההכר בין רוחב הכותל ללחי משא"כ ברישא דמיירי שהלחי עומד רחבו בצד אורך הכותל וסוף הלחי עומד בצד סוף כותל המבוי ושם שייך לומר שעובי הלחי עומד בצד עובי הכותל וה"ל · והתו' והרא"ש הקשו על פרש"י הנ"ל במ"ש על שוה מבפנים ונראה מבחוץ וז"ל דהכ"ג לא הוי אפילו נראה מבחוץ כיון שאין נראה לבד אלא המבוי אלא לעומדים אחורי המבוי ע"כ פירשו כמו שפרש"י בשלמו שם בסמוך גבי כותל שלצו אחר נכנס מסבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים שפירש שהכניסה הבנין ומיעטו מעובי דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פילאר בין שהכניסתו נראית מבפנים ושוה מבחוץ שעוקע הכותל מאחוריו ונראית הפגימה בפנים (ונראה פשוט דר"ל ציור כזה ומ"ש שעוקע הכותל מאחוריו ר"ל מבפנים ושהפגימה והכניסה מבחוץ שנראה הכותל דהיינו פני הכותל אינו נראה אלא מבפנים ממנה וזהו נקרא מאחוריו) בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים כגון שעוקע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים מאחוריה אלא לבני ר"ה עכ"ל ור"ל ציור כזה ולא כמו שפירש הב"י ז"ל ור"ל דצד הכותל שהיא לתוך המבוי קרוי אחורי הכותל · וצד הכותל שהיא חוץ למבוי קרוי פני הכותל נראה להכשיר שר"ל ציורים כאלו ומש"כ הוצרך הב"י לכתוב דלפרש"י שדמו התוס' בציור היא כזה ומש"כ דמו אותו שאין לומר וזה ניכר אפילו לעומדים בחוץ כנגד עובי כותלי המבוי אלא להעומדים אחורי המבוי ואם לזה כיון ב"י א"כ בודאי לא כיון יפה כ"י גם בזה ודאי לא עלתה כן על דעת התוספות ופרש"י בפי' כנים מבחוץ וכנום מבפנים אלא כמ"ש וכן מוכח שם מלשון התוס' ע"ש ומיהו אפשר לדחוק ולייסב דגם הב"י דעתו בפי' כנום מבפנים או מבחוץ ע"ד שכתבתי ראשונה ומ"ש ור"ל דצד הכותל שהיא לתוך המבוי קרוי אחורי הכותל ר"ל הכניסה שהיא לצד אחורי הכותל מבפנים ולמעוטי כשהכניסה ברוחב הכותל לצד פנים דזה קרוי פני הכותל אבל אין לשון הב"י משמע כן ודו"ק ועיקר עכ"פ מ"ש לפרש פרש"י שדמו התוס' בנראה מבחוץ בזה ודאי לא כיון יפה ודו"ק · ושוב מצאתי בציורים הנ"ל שרשמתי בספר מרדכי ישן של קלף ואחר שכתבתי זאת שמעתי שכבר נתחבטו ג"כ בעלי תריסין גדולים וחשובים בזה ואמרו שהב"י לא כיון בכאן בפירושו ודו"ק ומ"ש רבינו במבוי שרחבו עשר אמות ולמעלה וכו'

פוין

ג' כשרה ואם לאו פסולה: היתה יוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה כגון שסמכה על קורות או שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ופוגעת זו בזו באמצע המבוי אם אין ביניהם ג' כשרה יש ביניהן ג' פסולה: הניח שתי קורות זו בצד זו ואין נוגעות זו בזו ואין שום אחד מהם יכולה לקבל חצי לבינה אם הן קרובים זו לזו שבין שתיהן יכולות לקבל חצי לבינה שהוא טפח ומחצה א"צ לעשות אחרת ואם לאו צריך לעשות אחרת (ד) היתה אחת גבוה ואחת נמוכה רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה עד שיהו זו אצל זו ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מכ' והתחתונה למטה מי' ולא יהו ביניהן ג' טפחים שכשרואין אותה כאילו הן בשוה שיהא זו בצד זו כך כתב הרמב"ם ז"ל וה"ר מאיר מרוטנבורג כתב בזה שהוא פסול וכ"כ א"א הרא"ש

ומ"ש רבינו שהוא טפח ומחצה כך היה הנוסחא במקצת ספרי רבינו וכך היה הגירסא בגמרא וכן ב' קורות מתאימות כו' אם תקבלות אריח לרחבו טפח ומחצה וכו' ונראה דה"פ אם אינן נוגעות זו בזו מיהו אין ריוח ביניהם אלא טפח אחד דיכולות לקבל אריח לרחבו שהוא טפח ומחצה ויסמוך באצבע מכאן ובאצבע מכאן מצטרפים ואין צריך להביא קורה אחרת וכ"כ ה"ר יהונתן אבל מפירש"י שכתב המתאימות שהשכינן זו אצל זו כמו תאומים משמע שנוגעות זו בזו ממש ואז מצטרפין לשיעור טפח לת"ק אבל אם אין נוגעות אין מצטרפין דלא אמרינן הכא לבוד דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא וכ"כ המרדכי והגהת מיימוני ע"ש תהר"ס וכן משמע מפירש"י דהכא ובפ' הישן פי' רש"י כך להדיא ולפי פי' זה גרסינן בגמרא אם מקבלות אריח לרחבו טפח ולא גרסינן טפח ומחצה דהא לפי פי' זה אתא לאשמועינן דצריך שיהא בין שתיהן כשהן נוגעות זו בזו רוחב טפח וה"ג בפרק הישן ובכל הספרים ובפירקין נמי גרסינן הכי במקצת ספרים וכך היא הגרסא באלפסי ובאשיר"י וכך היא הנוסחא ברוב ספרי רבינו שהוא טפח אלא דלא ס"ל כתהר"ס שצריך שיהיו נוגעים זו בזו אלא כדברי התוס' דבסמוך והב"י היה ג"כ גורס כדברי רבינו שהוא טפח והבין דרצונו לומר שהן קרובות זו לזו פחות מטפח והקשה ואמר ותימה למה נשתנה דין לבוד זה משאר לבוד דהוי בפחות מג' ולמאי דפרישית לא קשיא ולא מידי דא"צ שיהיו קרובות פחות מטפח מטעם לבוד אלא שיסמוך האריח לרחבו על אלו ב' הקורות אצבע מכאן ואצבע מכאן וא"צ ג"כ פחות מטפח אלא אפילו יש ביניהם טפח שלם נמי א"צ להביא קורה אחרת כיון דיכולות לקבל אריח שיסמוך באצבע מכאן ואצבע מכאן ונמשך רבינו בדין זה אחר דברי התוס' שכתבו ריש (דף י"ד) בד"ה ובלבד שלא דלרבנן פסולין ב' קורות המתאימות אפילו בלבודים פחות מג' משום דבעינן קורה ראויה לקבל אריח עכ"ל דמפרשין דלרבנן צריך שיהיו מתאימות שיכולין לקבל האריח לרחבו דהיינו ביש ביניהם טפח וא"צ שיהיו נוגעין זו בזו ולרשב"ג מתכשר ביש ביניהם פחות מג' אבל ה' המגיד פי"ז כתב ג"כ גירסא זו שהוא טפח וכתב עוד דלרבנן אפילו יש בין זו לזו פחות מג' אם יש בין שתיהן רוחב טפח סגי ושכך היא דעת הרמב"ם ובש"ע הביא דעת הרמב"ם כמו שפי' הרב המגיד והביא ג"כ דעת רבינו שיהיו קרובות בתוך טפח אבל מלשון הרמב"ם נראה לפע"ד שתופס כירש"י וכמ"ש מהר"ס דבעינן שיהיו נוגעות זו לזו שהרי כתב וז"ל וכן ב' קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח א"צ להביא קורה אחרת עכ"ל משמע מדכתב בכהם שדין ב' קורות המתאימות כדין כל שאר קורה ושיהיו נוגעין זו בזו כאילו היה קורה אחת. ותו מדכתב הרמב"ם אח"כ היתה אחת למטה ואחת למעלה וכו' ולא יהיה ביניהן ג"ט שכשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו כבוונה עד שיעשו זו בצד זו עכ"ל דמשמע דנתכוין לומר שלא יהא ביניהם גובה ג"ט שכשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו יהיו שניהם מכוונים עד שיעשו זו בצד זו ממש דהיינו שיהיו נוגעין זו בזו ואעפ"י שה"ה פי' שעל המשך אמר שלא יהא ביניהם ג' לטעמיה אזיל דפי' דברי הרמב"ם דב' קורות מתאימות מתכשר ביש ביניהם פחות מג' אבל לפי משמעות פשט לישנא דהרמב"ם לא משמע אלא כדפירש מהר"ס שצריך שיהיו נוגעים זו בזו ולכך באחד למטה וא' למעלה צריך שלא יהיו רחוקים זו מזו אלא בפחות מג' בענין שכשאנו רואין שזו ירדה וזו עלתה יהיו מכוונים ונוגעין זו בזו והכי נקטינן במתאימות שיהיו נוגעין זו בזו: **היתה** אחת גבוהה ואחת נמוכה וכו' ברייתא אליבא דר"י בר יהודה וקאמר אביי דס"ל כאבוה דאית ליה רואין כדתנן ר' יהודה אומר רחבה אעפ"י שאינה בריאה היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאלו היא של מתכת עקומה רואין אותה כאלו היא פשוטה עגולה רואין אותה כאלו היא רחבה ולכאורה משמע דלרבנן דקי"ל כוותייהו דצריך רחבה ובריאה ושל קש וקנים פסולה משום דלית להו רואין בעקומה ועגולה נמי לית להו רואין דאי איתא דבעקומה ועגולה מודו רבנן והך בבא דעקומה ועגולה סתמא היא אמאי איצטרך למימר דס"ל כאבוה הא שפיר איכא למימר דס"ל כרבנן דלא אמרינן רואין ברחבה ואינה בריאה או של קש וקנים אבל היכא דרחבה ובריאה אמרינן רואין ולהכי בשתי קורות א' למטה וא' למעלה נמי אמרינן רואין כיון שיש ברחבן טפח ובריאין לקבל אריח והכי מוכח להדיא מפרש"י דבהא פריך עקומה רואין וכו' פשיטא כתב רש"י פשיטא דהכא נמי אמרינן רואין דת"ש הא מדרישא ורישא ר"י תני לה אלא דלפי זה קשיא טובא הא דמשני תלמודא אהך פירכא קמ"ל כדר' זירא דאמר ר' זירא היה בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי וכו' רואין וכו' דהאיך יאמר ר' זירא הך מילתא דרואין אליבא דר' יהודה דקאמר רואין ולית הלכתא כוותיה ותו דלמה כתבו הפוסקים הך מילתא דר' זירא דאמר רואין כיון דלאו הילכתא היא וי"ל דאע"ג דהתקשה קס"ד דהך בבא דעקומה ועגולה ר"י היא ולהכי פריך פשיטא כדפירש"י ר"ת למאי דמשני קמ"ל כדרבי זירא וכו' גלי ליה דלא כדקא ס"ד דהך בבא דעקומה ועגולה ר"י הוא דהא מדר' זירא שמעינן דבהאי רואין רבנן נמי מודו דאמרי'

בין זה לזה ג' א"צ להביא קורה אחרת וכתב הרא"ש בדף קט"ו אע"ג דרבנן פליגי עליו דר"י בהיתה של קש ושל קנים בהא דעגולה ועקומה מודו דאמרינן רואין וכן דעת הרמב"ם בפי"ז וכתב שם ה"ה שכן הוא דעת הרשב"א ז"ל ורבינו כתב מימרא דר"ז דמכשר בעקמומיתה נוטה חוץ למבוי או למעלה מכ' וכ"ש להיכא דגם עקמומיתה בתוך המבוי ותוך כ' והרמב"ם בפי"ז שכתב מימרא דרבי זירא כתב קודם לכן לשון המשנה כמנהגו: **היתה** יוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה וכו' ברייתא שם בדף הנזכר וכתב ה"ה בפי"ז דאפילו במרוחקות משני הכתלים אמרינן לבוד מתרי רוחי: **הניח** שתי קורות זו בצד זו וכו' ג"ז שם ברייתא בדף הנזכר וכן שתי קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח ומחצה א"צ להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת ומפרש רבינו דאם מקבלות אריח לרחבו היינו שהן קרובות זו לזו פחות מטפח א"צ להביא וכו' ותימה הוא למה נשתנה דין לבוד זה משאר לבוד דהוו בפחות מג' ויותר נראה דברי הרמב"ם שכתב בפי"ז אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח אינו צריך להביא קורה אחרת וכ' ה"ה ופירש רבינו אם יש בין שתיהן רחב טפח וכשאין בין זו לזו ג' טפחים ואח"כ מצאתי בהגה"מ החדשות שכתבו וכן שני קורות המתאימות וכו' נראה למהר"ס דהיינו דוקא כשנוגעות זו בזו אבל אם אינם נוגעות אפילו אין ביניהם ג"ט אין מצטרפין דלא אמרינן לבוד דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא עכ"ל וה"ר יהונתן כ"כ פי' שאע"פ שהאיכן בתוך ג' ל"א בהו לבוד ויצטרפו זה עם זה לשיעור טפח דלא לקביעות הושמו שם שניהם אא"כ הם כ"כ סמוכים בתוך טפח שאם ינתן האריח שרחבו טפח ומחצה בין ב' הקורות ולא יפול לארץ שיסמוך באצבע מכאן ואצבע מכאן מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין ע"כ ואף ע"פ שבברייתא אמרו אם מקבלין אריח לרחבו טפח ומחצה כתבו רבינו והרמב"ם טפח לבד משום דבפ"ק דעירובין (יד.) אמתני' דקתני הקורה שאמרו רחבה לקבל אריח והאריח חצי לבינה של ג"ט דיה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח לרחבו ופריך טפח טפח ומחצה בעי ומשני כיון דרחבה לקבל טפח אידך חצי טפח מלבין ליה בטינא משהו מהאי גיסא ומשהו מהאי גיסא: **היתה** אחת גבוה ואחת נמוכה וכו'. גז"ש בדף הנזכר ברייתא דר' יוסי בר"י: **ומ"ש** ולא יהיו ביניהם ג' טפחים אינו בברייתא אלא מדברי הרמב"ם בפי"ז ופשוט הוא והרא"ש כתב בשם ר"ת דלית הלכתא כרבי יוסי בר ר' יהודה דסבר כאבוה דאית ליה רואין דלית הלכתא כוותיה ומה שהביאה הרי"ף משום סיום הברייתא הביאה ולא להלכתא עכ"ל וזהו שכתב רבי' שהר"ס והרא"ש כתבו בזה שהוא פסול כלומר משום דלי' להו רואים ובנוסח' הרי"ף דידן כתוב בהדיא דלית הלכתא כר"י ב"ר יהודה אבל הרמב"ם פסק' בפ' י"ז וכתב ה"ה מתוך דברי רבינו נראה שכל שהן תוך כ' אמר ולמעלה מי' אפי' יש ביניהן במרחק גובה יותר מג' מצטרפו' וקשה לי בזה שהרי רבי' פסק פ"ה מה' סוכה כרבא דאמר פרק הישן (כב:) דכל דבר שאין בגגו טפח אין רואין אותו כאילו ירד וגם הקשו עליו מברייתא זו ואמר תריץ ואימא הכי ובלבד שלא תהא תחתונה למטה מי' אלא למעלה מי' ועליונה סמוכה לה פחות מג' א"כ ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אלא בתוך כ' והתחתונה סמוכה לה פחות מג' אבל ג' כיון דלית ליה טפח לא אמרי' חבוט רמי והיאך הביא ברייתא כפשטה ולא כ' אוקימתא זו והרשב"א פסק בספרו כדברי אוקימתא ועיקר ע"כ לומר שהוא ז"ל מפרש מה שכתב הרמב"ם ולא יהיה ביניהם ג' טפחים במרחק משך דוקא קאמר כדמשמע סיפא דלישניה וע"כ הקשה עליו מדאותבינן מהאי ברייתא לרבא דאמר כי לית ביה טפח לא אמרי' חבוט רמי ושני תריץ ואימא הכי ובלבד שלא תהא תחתונה למטה מי' וכו' ואפשר לדחות שבכלל מ"ש ולא יהיה ביניהם ג' טפחים הוא שגם במרחק הגובה לא יהא יותר מג' ואם זאת היתה כוונתו יפה עשה שפסקה כיון דלא קאמר ר"י ב"ר יהודה רואין אלא בפחות מג' ליכא מאן דפליג בהא ואע"ג דאביי אמר בפ"ק דעירובין (יד.) דר"י ב"ר יהודה סבר לה בהא כאבוה דאית ליה רואין נקטינן כרבא דפ' הישן דאוקימנא בפחות מג' ואם נפסך לומר שלא נתכוון אלא למרחק המשך ולא למרחק הגובה אכתי איכא למימר דשפיר פסק כר"י ב"ר יהודה דאע"ג דאמר אביי דסבר לה כאבוה דאית ליה רואין ולא קי"ל כאבוה שאני התם שהקורה פיסולה מחמת עצמה שהיא של קש או של קנים הלכך לא אמרינן רואין אותה כאילו היא של מתכת אבל בדר"י ב"ר יהודה שאין פיסולה מחמת עצמה אלא מחמת מקומה אפשר דאמרי' בה רואין וכדאמרי' בעלמא גוד אסיק גוד אחית והא דאוקימנא לה בפרק ב' דסוכה בפחות מג' לרווחא דמלתא הוא דתריץ הכי אבל היה אפשר ליה לתרוצי דכי אמר רבא דלא אמרינן חבוט רמי אלא ביש בגגה טפח ה"מ דשהוא צריך לאהל כגון גבי סיכה או גבי טומאה אבל כשאינו צריך אלא להיכר בעלמא כגון גבי קורה אפילו אין בו טפח אמרי' ביה חבוט רמי:

פירש

פרישה

עיין מה שהשיג ב"י וכתב וז"ל ומ"ש רבינו אפילו שהרי עליו פ"ג נא שהגי אח"כ יהא כולם לתוך המבוי פחות מד"א הוא דלא כפרש"י כו' עד דלפירושו יש ויחוס על רבינו שכתב כן וצ"ע עכ"ל. ואני שמעתי ולא אבין דלא משמע מלשון רש"י אלא חי עבדים מאתמול לשם אהי דאז יש לו קול ולא בסמוך עליה מאתמול ומ"ש ב"י בד"ה ומ"ש ואם רחבה ד"ט כו' עד וגם המרדכי כתב שכן פסק הר"ת כו' צ"ע כיון שמהר"ס פסק כרבי יודא דאפילו ברחבה טפח א"צ להיות בריאה וכמ"ש ב"י בשמו לפני זה בע"א בד"ה ושיעור הקורה כו' ק"ו ברחבה ד' ומאי קמ"ל בזה דפסק כרבי אילעי ואפשר לומר משום דבגמרא ד' י"ד ע"א מסיקנא דמשנה רבי יודא אמר רחבה אע"פ שאינה בריאה גרסינן מתני לה רבי יודא לחייא בר רב קמיה דרב רחבה אע"פ שאינה בריאה. א"ל אתנייה רחבה ובריאה ומשמע דס"ל דרבי יודא ס"ל הכי דבעינן רחבה ובריאה וא"כ מ"ש דלעיל קאמר הר"ס דהלכה כר' יודא והיינו לסגי ברחבה טפח ובריאה ולאפוקי מרבנן דפליגי עמו וס"ל לפי האי מתנייה דרב דלא סגי ברחבה טפח אע"פ שהיא בריאה דאל"כ קשה רבי יודא היינו ת"ק וקמ"ל עוד דהלכה כרבי אילעי דאם היא רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה דאזלא ג"כ בשיטת רבי יודא דהא לרבנן פשיטא לא סגי אם אינה בריאה וע"ש בתוס' בד"ה אתנייה דמסקי וכתבו בע"א:

(ג) **ומ"ש** רבינו בדין היתה אחת גבוה כו' עד ולא יהו ביניהן ג"ט שכשרואין אותה כאילו הן בשוה שיהו זו בצד זו כ"כ הרמב"ם. והר"מ כתב בזה שהוא פסול וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל עיין בק"ש מה שדקדקתי על מ"ש רבינו תיבת בזה הלא לפי מ"ש הה"מ וב"י פירש הרמב"ם ברישא בשניהן מונחין זה בצד זה מרוחקין פחות מג"ט אמרינן לבוד ופליגי הר"ת והרא"ש עם הרמב"ם ושוב ראיתי במיימוני שכתב שם קצת בלשון אחר וז"ל ולא יהיה ביניהן ג"ט כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו בכוונה עד שיעשו זו בצד זו עכ"ל ולשון זה נראה לפרש דאתגביהן קאי ולא אמשך שבא הרמב"ם בעצמו לבאר מ"ש בברייתא היתה אחת למטה ואחת למעלה רואין את העליונה כאילו היא למטה כו' דהיינו דוקא כשאין בין עליונה לתחתונה ג"ט בזה דוקא אמרינן רואין דאל"כ לא אמרינן רואין כיון שהעליונה היא פחות מטפח והיינו כאוקימתא דפ' הישן למייתי המ"מ וב"י והשתא א"ש דכתב הרמב"ם פי זה בבבא שנייה דהיתה אחת למטה כו' ולא כ"כ ברישא בשני קורות המתאימות דצ"ל שלא יהיה ביניהן ג"ט במשך ומשם נלמד במכ"ש בדין זה דהיתה אחת למטה. ועוד מסיבי תיתי להכשיר בדין זה דהיתה אחת גבוה ואחת נמוכה כו' בשיטה ג"כ במשך רחוק ג"ט כיון שאפילו במתאימות זו בצד זו צריכין להיות בתוך ג"ט ולפי מ"ש דאגביה קאי א"ש לתפס אוקימתא דגמרא וז"ש כשרואין אותם שירדה זו ועלתה זו בכוונה דר"ל בתיבת כוונה שאף שהיא בתוך ג' וא"כ ה"א דא"צ לומר רואין כאילו עלתה זו וירדה זו דהא כלבוד דמי וכאילו היה אחד ומש"ה אשמעי' הכא דבעינן רחב טפח ולא בעובי הקורה מונחת עליו ומש"ה בעינן שיהא מכוון רחב טפח לא בעקמומית שמן הכל יהיה רחב טפח ולא בעוביו וק"ל. ולפע"ד שכן להגיה בדברי רבינו מ"ש בדברי הרמב"ם והשתא א"ש הכל דמש"ה כתב דהר"מ פליג בזה דלפי מ"ש לא הזכיר הרמב"ם בכל שמיירי במרוחקים במשך לא ברישא ולא בסיפא ויכול להיות שמודה הרמב"ם דאפי' במתאימות צריך להיות שיהיו מונחין זה בצד זה ובמרוחקין אפילו בפחות מג"ט מודה דפסול שהרי כתב וז"ל וכן שתי קורות המתאימות כו' ומשמע דס"ל פירושו דבמונחין ממש זה אצל זה או בפחות מטפח וכמ"ש רבינו וכ"ש בהסד מונחת למעלה ואחד למטה דצריכין שלא יהיה ביניהן הבדל במשך אלא שאם הן מרוחקין בגובה פחות מג"ט בזה פסק כרבי יודא דאמרינן

רואין

הרא"ש ז"ל (ח): פירש עליה מחצלת ואינה נוגעת עד הקרקע אם גבוהה שלשה טפחים פסול' שהרי כיסה הקורה ואינה נראית ובטלה מהיות קורה ומחיצה נ"כ אינה כיון שגבוהה מן הארץ ג' אבל עשה קורה רחבה ונמשכת עד למטה מי' (צ"ל י' טפחים) כשרה : נעץ שתי יתדות עקומות על ב' כותלי המבוי ועקומיתה נוטה לתוך המבוי ונתן הקורה עליהן ואין ביתדות טפח שיעור קורה להיות נחשבין בקורה כזה אם אינן גבוהין מכותלי המבוי ג' ואין בנטייתן ג' כשרה שאנו רואין כאילו הן על כותלי המבוי וכאילו הקורה נוגעת במבוי יש בגובהן או בנטייתן ג' פסולה והא דמבוי ניתר בלחי וקורה דוקא כשאין בגובהו יותר מכ' אמות מצומצמות (ו) ולא יהא נמוך פחות מי' טפחים מרווחין ולא יהא רחבו יותר מעשר מצומצמות ושיהא ארכו ד' אמות מרווחות או יותר אבל אם הוא גבוה יותר מכ' אמות או נמוך מי' טפחים או רוחב יותר מי' אמות או

שאינו

פירש עליה מחצלת וכו' ג"ז שם בפ"ק דעירובין (יד.) מימרא דרב ששת : **ומ"ש** אבל אם עשה קורה רחבה וכו' שם (קטו) כתב הרא"ש וז"ל כ' הרשב"א דקורה שהיא משוכה למטה מי' טפחים פסולה דכיון שיש שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה ומחיצה אין כאן דהויא מחיצה שהגדיים בוקעין בה וליתא דהכא דוקא אמרינן קורה אין כאן משום דמכסיא ואינה נראית וסוברין דבמחצלת המבוי ניתר אבל כשהקור' נראית בשביל גדלה לא נפקא מתורת קורה עכ"ל ונראה דכשהקורה מונחת למעלה מי' איירי דאי במונחת למטה מי' אפילו אינה רחבה יותר מהראוי פסולה כמו שכתבתי בסס כ"ד יהונתן וכן משמע מדאמר ר' זירא היא בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי היא בתוך כ' ועקמומיתה למעלה מכ' היא למעלה מי' ועקמומיתה בתוך י' רואין כל שאילו ינטל עקמומיתה ואין בין זה לזה ג' אין צריך להביא קורה אחרת וכו' משמע דכי הכי דמי למבוי ולמעלה מכ' פסלי בקורה הכי נמי פסול למטה מי' :

נעץ שני יתדות עקומות וכו' גז"ש (ע:) היתה קורתו משוכה ותלויה פחות מג' א"צ להביא קורה אחרת ג' צריך להביא קורה אחרת ואוקמא רב אשי דה"ק משוכה והיא תלויה וה"ד כגון שנעץ ב' יתדות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגבהן ג' ואין בעקמימותן ג' ופירש"י והכי דמי כגון שנעץ ב' יתדות עקומות על כותלי מבוי ועקמימותיהם נוטות זו כלפי זו להוציא סניף להאריך הקורה משני צדיה כשתנתן עליהם והם עצמם אינם ראויות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח כשיעור הכשר קורה ואין בעקמימותן ג' ואיכא למימר לבוד מראשי הקורה ולכתלים ואין בגובהן של יתדות ממעל לכתלים ג' טפחים דאי הוה בגובהן שלשה הוה מיפסלא דקורה על גבי כתלים בעי אבל השתא בפחות מג' אמרינן חבוט השפל כאילו מונחת על הכותל :

והא דמבוי ניתר בלחי וקורה דוקא כשאין בגובהו וכו' משנה בריש עירובין (ב.) מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט והרוחב מי' אמות ימעט :

ומ"ש ולא יהא נמוך פחות מי' כן משמע שם בגמרא (ה) דאמרינן היה פחות מי' וחקק בו להשלימו לי' כמה חוקק בו וכו' : **ומ"ש** ושיהא ארכו ד"א שם בדף הנזכר היה פחות מי' וחקק בו להשלימו לי' כמה חוקק בו וכו' אלא משכו בכמה רב יוסף אמר בד' טפחים אביי אמר בד' אמות ומשמע שם בגמרא דבתחלת מבוי נמי פליגי דלאביי הוי ד"א ולרב יוסף ארבע' טפחים ופסק הרי"ף כאביי וכן דעת הרמב"ם בפי"ז וכתב הרא"ש שכן דעת ר"ת אע"פ שראבי"ה פוסק כרב יוסף : **ומ"ש** בגבוה מכ' ורחב מי' מצומצמות וכנמוך מי' ואורך ד' מרווחות מפורש בריש עירובין (ג:) רבא משמיה דר"נ אמר כל אמה באמה בת ו' אלא הללו שוחקות והללו עצבות כלומר דלעולם נקטינן לחומרא הילכך בגבוה מכ' או רחב מי' ימעט אע"פ שהם מצומצמות ומשם למד לנמוך ואורך דהוי מרווחות ולחומרא וכתב ה"ה בשם הרשב"א ששיעור יתרון השוחק על העצב חצי אצבע לאמה : **ומ"ש** אבל אם היה גבוה יותר מכ' וכו' אין לו תקנה בלחי וקורה זה הלשון איני כתוב בדקדוק דהא דמבוי שהוא גבוה מכ' ימעט היינו דוקא אם בא להכשירו בקורה משום דקורה היכר וכל שהוא גבוה מכ' לא שלטא ביה עינא אבל אם בא להכשירו בלחי כיון דקי"ל לחי משום מחיצה אע"פ שהמבוי גבוה לית לן בה אלא אגב שיטפא דאחריני נקט בגבוה מכ' לחי וכ"כ הרמב"ם בפי"ז וכתב עליו ה"ה בלשון הזה דע שהמבוי שהכשרו בלחי אין גובה יותר על כ' אמה פוסלו שהרי הלחי סמוך לקרקע הוא ואין גובהו אלא י' אמה ומה לנו אם המבוי גדול כמה וזה פשוט ורבינו שכתב ויהיה די להכשירו בלחי או קורה לא הזכיר לחי אלא מפני פיסול גבוה פחות מי' ורחב יותר מי' : **ומ"ש** דבצורת פתח מהני לכל הני ברחב מי' משנה שלימה היא בריש עירובין ובברייתא בגמרא (יא.) מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ואם יש לו צורת פתח אינו צריך למעט וק"ל מאי איריא צורת פתח אפי' לחי משהו מכשר מבוי גבוה מכ' אמה כמו שנתבאר בסמוך וי"ל דמיירי במבוי שאינו ניתר בלחי כגון שהוא מפולש או ביותר מעשר וכן העמידו התוס' ברייתא זו : **ומה** שכתב וכנמוך מי' כ"כ הרמב"ם בפי"ז וכתב ה"ה דיליף לה מגבוה מכ' ושכן דעת הרשב"א:

ומ"ש

דאמרי' רואין אלא סתמא היא ואף רבנן מודו דהוכא דרחבה ובריאה אמרינן רואין ולא פליגי אלא ברחבה ואינה בריאה ובשל קש וקנים דהתם הוא דלא אמרינן רואין ולפי זה נמי אידחייא ליה לדאביי דאמר ר"י בר יהודא ס"ל כאבוה אלא ס"ל כרבנן והכך רואין מודו רבנן ולכך פסק הרמב"ם כהך בבא דעקומה ועגולה דאמרי' רואין ופסק נמי להך דר"י ב"ר יהודא דאמרינן רואין ודאוקימנא לה בפ' כישן בדאין בין זה לזה ג' והיינו כר' זירא ודלא כאביי וכדפרישית ועוד נראה דקס"ד דאביי דלר"י ב"ר יהודא היכא דשתיקן בתוך עשרים אפי' העליונה שמוכה לשפת עשרים והתחתונה לשפת עשרה נמי כשר דלפי זה נ"ל דס"ל כאבוה דאי כרבנן וכר' זירא הא לא אמרינן רואין אלא כשאין ביניהם ג' בגובה והכי קס"ד מעיקרא בפ' כישן אבל למאי דמסקינן לשם דר"י בר יהודא לא קאמר אלא כשאין בין זו לזו אלא פחות מג' לפי זה ודאי דלא איצטרך לן למימר דסבר ליה כאבוה אלא כרבנן וכדפי' זאת היא דעת הרמב"ם לפע"ד ודלא כמ"ש ב"י גם לא כפי' ה"ה אבל דעת מהר"ם מרוטנבורג"ק והרא"ש היא דודאי בעקומה ועגולה נמי מודו רבנן דאמרינן רואין וכך בבא דעקומה ועגולה סתמא היא ולהכי פריך פשיטא דבעקומה מילתא דפשיטא היא לכ"ע דאמרי' רואין ודלא כפירש"י דפשיטא היא מ"ש מרישא אלא פשיטא היא לכ"ע אף לרבנן והשתא ניחא דאהויתה של קש ושל קנים פריך מאי קמ"ל ר"י דאמרינן רואין היינו הך דרחבה אעפ"י שאינה בריאה דאמר בה ר' יהודה דכשרה ולמה לי תו היתה של קש אבל אעקומה פריך פשיטא דלכ"ע אמרינן רואין ומשני קמ"ל כדר' זירא והשתא ניחא דהך דרבי זירא הילכת' היא ובעגולה פריך הא תו למה לי דודאי דינא דעגולה כדינא דעקומה אבל לית הילכתא כר' יוסי ב"ר יהודה מדקאמר אביי דס"ל כאבוה ולית הילכתא כאבוה ולפי זה נ"ל דאחת למטה ואחת למעלה וכו' לא עדיף מרחבה ואינה בריאה דלא אמרינן בהו רואין ולענין הלכה נקטי' לחומרא גם בש"ע כתב ויש פוסלין :

פירש עליה מחצלת וכו' מימרא דרב ששת בפ"ק דעירובין ריש (דף י"ד) ופירש"י פירש עליה מחצלת להיות מחיצה ליפות כח היתירו :

ומ"ש אבל אם קורה רחבה ונמשכת עד למטה עשרה כשרה כצ"ל ור"ל דמשפ' הקורה מלמעלה עד שפתה למטה לארץ נמשכה הקורה עשרה טפחים שיעור מחיצה אלא דגבוה מן הקרקע ג"ט כשרה דאע"ג דמדין מחיצה לא מיתכשרא כיון דגבוה ג"ע ה"ל מחיצה תלויה ואינה מתרת ביכשה כיון דהגדיים בוקעין בו מ"מ מדין קורה מיתכשרא דבשביל גודלה לא נפקא מתורת קורה כ"כ הרא"ש ונחלק על הרשב"א דפוסל משום דכיון דיש בה שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה והויא ראויה ממחצלת ודחה הרא"ש דבריו ואמר דאין ראיה ממחצלת שאין הקורה נראית וסבורין דבמחצלת המבוי ניתר אבל כשהקורה נראית בשביל גודלה לא נפקא מתורת קורה מכל זה מבואר דמיירי כשגובה הקורה משפתה התחתון סמוך לקרקע עד שפתה העליון הוא עשרה טפחים שיעור מחיצה ואין חילוק בין כולה למעלה מי' ובין מקצתה תוך י' ומ"כ מ"ש בספרי רבינו למטה מעשרה וכ"כ בפסקי הרא"ש צריך למחוק המ"ם וצריך להגיה למטה עשרה כדפרי' אבל בש"ע כתב וז"ל אבל אם הניח קורה רחבה ונמשכ' קצת למטה מעשרה כשרה עכ"ל הבין דהקפידא היא במה שמקצתה היא למטה מעשרה ולא כולה למעלה מעשרה ושרי ליה מהריה : **נעץ** שתי יתידות עקומות וכו' ברייתא פ"ק (ריש דף ט') וכדאוקמא רב אשי מאי דתימא או לבוד אמרינן או חבוט אמרי' לבוד וחבוט לא אמרינן קא משמע לן דאמרינן חבוט ורמי קורה על גבי מבוי ואמרינן לבוד משתי רוחות וכן פסק הרא"ש שם (דף קי"ד ע"ג) וציורו כזה

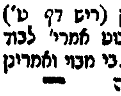

מיהו הרי"ף השמיט הך אוקמתא דרב אשי גם הרמב"ם לא כתבה ובהגהת מיימוני כתב הרמב"ם ספקו ולא ידעתי למה דילג רבינו המחבר זה הפסק עכ"ל ואפשר שדילגו מתרי טעמי חדא משום דסתמא דתלמודא אוקמא בגוונא אחריתי ודחיק לאוקמתא דרב אשי מקמי אוקמתא דסתמא דתלמודא ותו דלסתמא דתלמודא מיתוקמא ברייתא כפשטא משוכה או תלויה משוכה מרוח אחת או תלויה משתי רוחות ולרב אשי צריך להוציא הלשון מפשוטו ולפרש משוכה והיא תלויה : **והא** דמבוי ניתר בלחי וקורה דוקא כשאין בגבהו יותר מכ' אמות מצומצמות כו' משנה וברייתא רפ"ק דעירובין פליגי בה ת"ק ור"י בגובהה וברוחבה והלכה כרבנן דצריך למעט בין בגובה יותר מכ' אמה ובין ברחב יותר מעשר אמה : **ומ"ש** ולא יהא נמוך פחות מ"ט מרווחין שם (בדף ג') הא קמ"ל דלמטה כלמעלה מה למעלה חללה כ' אף למטה חללה עשרה ובדף ה' היה פחות מעשרה וחקק בו להשלימו לעשרה וכו' :

ומ"ש ושיהא ארכו ד' אמות וכו' שם פליגי בה רב יוסף ואביי ופסק הרי"ף כאביי ואע"ג דר"י רביה דאביי ואמר דמשך מבוי בד"ט כיון דסוגיין כאביי דאמר בד"א הלכתא כוותיה וכן פסקו הרמב"ם והסמ"ג והסמ"ק והרא"ש כ' עוד שכך פסקו הרמב"ן ומהר"ם אלא דראבי"ה פסק כרב יוסף ונקטינן כרוב פוסקים . ומ"ש דבגובהה ורחבה מעשרים במצומצמות וכנמוך ובאורך במרווחות היינו משום דלשם (בדף ג') פליגי בה אביי משמיה דרב נחמן אמר אמת מבוי ואמת סוכה באמת בת חמשה אמת כלאים באמת בת ששה פי' הכא חומרא והכא חומרא ורבא משמיה דרב נחמן אמר אחד זה ואחד זה באמת בת ששה אלא הללו שוחקות והללו עצבות כלומר דלעולם נקטינן לחומרא והרי"ף השמיטו אבל הרמב"ם בפי"ז והרז"ה פסקו כרבא משמיה דר"נ וכן פסק הרא"ש משום דמילתא דאביי מוקי כרשב"ג ומילתא דרבא כדברי הכל עכ"ל : והא דלא פסק כרבא מטעם דהלכה כרבא חוץ מביע"ל קג"ם דאין כלל זה אלא בדפליגי בטעמא דנפשייהו אבל הכא לא פליגי אלא במשמיה דרב נחמן : **ומ"ש** אבל אם הוא גבוה יותר מכ' אמה וכו' אין לו תקנה בלחי או קורה אלא בצ"פ וכוונת בלשון הזה כתב גם הרמב"ם ותמה ה' המגיד הלא בלחי אין גובה יותר על כ' אמה פוסלו וצריך לומר דלא הזכיר לחי אלא מפני פיסול גבוה פחות מעשרה ורחב יותר מעשר ומביאו ב"י וכתב ב"י דרבינו גם כן אגב שיטפא דאחרינא נקט בגבוה מכ' לחי ואין זה יישוב אבל לפעד"נ דאעפ"י דאין ספק בלחי הניכר סמוך לקרקע ואין גובהו אלא עשרה מכשיר המבוי אפי' אם המבוי גבוה הרבה יותר מכ' מכל מקום אם העמיד בלחי אבל עוברי הכותל מבחוץ ושוה מבפנים ומבחוץ אלא דגבוה יותר מן הכותל למעלה מעשרים ולשם הוא נראה לחי דאינו מתיר המבוי והתם הוא דקאמר הרמב"ם ורבינו דאין לו תקנה בגבוה מכ' לא בלחי ולא בקורה דאם היה בתוך כ' היה מתיר גם משום לחי כדפרש"י בסוכה דמטפי ביה או דמתכשר ביה בפירוש הראשון אבל בלמעלה מכ' אינו מתיר ואע"ג דלחי משום מחיצה אפ"ה צריך שיהא נראה כי היכא דקורה אינו מתיר למעלה מכ' אף למ"ד קורה משום מחיצה כיון דלא שלטא ביה עינא ולפי זה אין אנו צריכין לדברי התוס' במאי דקאמר תלמודא משכחן ל"ה דמהגיא ברחבה ואמלתרא דמהגיא בגובהה איפכא מאי וכתבו התוס' (ריש דף י"א) איפכא מאי כלומר מי מהגיא צ"ה בגובהה וקשה לר"ת דהא צ"ה הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן דל לקנה דעל גביהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו וי"ל דמבעיא ליה היכא דלא מהני לחי כמו במפולש

דרכי משה

מתני וכן נראה מדברי רש"י ותוס' : (ח) ומשמע מדברי ב"י דאם אינן גבוהים זו מזו רק פחות מג' כשר לכ"ע : (ו) וז"ל המיימוני פי"ז והאמה שמודדים בו לענין ערוב ומחיצות וסוכה וכלאים לפעמים שוחקות ולפעמים דוחקות והכל להחמיר וכן תוא בגמרא פ"ק דעירובין (ד:) :

ונראה

פרישה

רואין וס"ל דל"פ רבנן עליה בהא וכמ"ש ב"י אבל הרמ"ה והרא"ש ס"ל דרבנן פליגי עליה גם בפחות מג"ט וכן משמע בתוס' ריש דף י"ל בד"ה ובלבד שלא תהא עליונה כו' עד וז"ל וקשה מדפריך מר"י בר יודא לסייעיה מרבנן דלית להו רואין ואמר ר"י דטעמייהו דרבנן לאו משום דלית להו סברת רואין אלא משום דבעינן קורה ראויה לקבל אריח מש"ה פסלי ב' קורות המתאימות אפילו בפחות מג' משום דבעי קורה לקבל אריח הרי לפנינו דכתבו התוספות דפליגי רבנן עליה ולפי הטעם שכתבו פליגי עליה גם לפי המסקנא דרבי יוסי איירי בגבוה זה מזה פחות מג"ט ואפ"ה פסלי רבנן כיון דפליגי אינו ראוי לקבלו אריח עליו כיון שאין מכוונין ממש זה בצד זה והוא טעם הרמ"ה והרא"ש שפסלי אפילו בפחות מג"ט וכמ"ש רבינו וכש"ע ר"ל בהדיא

והשתא

שאינו ארוך ד"א אין לו תקנה בלחי וקורה [ג] אלא בצורת פתח ומיהו עד כ' סגי בלחי וקורה אפילו חלל המבוי כ' וכל הקורה למעלה מעשרים : **היתה** למעלה מעשרים (ז) ועשה למעלה בפתחו כמין קנים בורטין סגי בקורה שכיון שיש בו שינוי הכל מסתכלין בו ומתוך כך מסתכלין ג"כ בקורה אע"פ שהוא למעלה מכ' אבל הקנים אינן מועילין לרוחב יותר מעשרה להתירו בלא צורת הפתח : **היתה** גבוהה מכ' ובנה בנין תחת הקורה למעטו מכ' די בבנין רחב טפח ברוחב הקורה אבל אם אינו גבוה עשרה וחוקק בו להשלימו לי' צריך לחוק ד' אמות לתוך המבוי על פני כל רחבו : **כתב** הרמב"ם ז"ל מבוי שאין ברחבו ג' טפחים אין צריך לחי ולא קורה שהוא כסתום : והר"מ מרוטנבורג כתב כיון שאין ברחבו ד' טפחים אין צריך

במפולש או ביותר מעשר דבעי צ"ה או לר' יוסי דבעי לחי רוחב ג' ובהכי מיתוקמא נמי ברייתא דמייתי עכ"ל · אבל למאי דפי' אין צורך לדחוק בכך אלא דקא מיבעי' להו בצ"ה היכא דהעמיד הקנה מכאן ומכאן אצל הכותל דמכאן ומכאן ואינו נראה לא מבפנים ולא מבחוץ דאפילו היה הקנה גבוה יותר מן הכותל אם אינו נראה לחי אלא למעלה מעשרים אינו מתיר משום לחי ומ"מ מיבעיא לן מי מהניא צורת הפתח בגובה מכ' ובהכי מיתוקמא נמי ברייתא דמייתי דתני בה מבוי שהוא גבוה מכ' אמה ימעט ואם יש לו צ"ה אינו צריך למעט דהיינו דהקנה מכאן ומכאן אינן נראין לא מבפנים ולא מבחוץ אפילו נראין לחי בולט למעלה מגובה הכותל למעלה מכ' אינו מתיר משום לחי אלא בצ"ה אלא דאיכא למידק דבדברי ה"ר יונתן לא משמע דצ"ה מהני כשהעמיד הקנה מכאן ומכאן מבחוץ ושוה מבפנים ומבחוץ שהרי כתב גבי ואפילו דלת של קנין וז"ל כלומר כיון דאיכא צורת הפתח שיש לו עמוד מכאן ועמוד מכאן סותמין במבוי קצת והקורה דקה מן הדקה מונחת עליהן כו' משמע דס"ל דבצ"ה נמי בעי' שיהא הקנה מכאן ומכאן סותמין במבוי קצת ולא ידענא מניין לו הוראה זו ואפשר משום דכך הוא הרגילות אבל אינו מעכב כלל ודו"ק והא דכתב רבינו דצ"ה מהני לנמוך פחות מי' ולאורך פחות מד' אמות נראה דטעמו משום דצ"ה מחיצה גמורה היא וא"כ איכא ד' מחיצות למבוי זה . ומיהו עד כ' סגי וכו' הכי אמר רבה ריש פ"ק (דף ג') ודלא כרבה בר רב עולא דפוסל עד שיהא עובי הקורה בתוך עשרים וכן פסקו הפוסקי' כרבא :

היתה למעלה מכ' ועשה למעלה בפתחו כמין קינים בולטין וכו' כצ"ל וברוב ספרי רבינו כתוב כמין קנים ונראה דט"ס הוא ובגמרא (דף ג') ה"א מאי אמלתרא ר' חמא בריה דרבה בר אבוה אמר קיני כי אתא רב דימי אמר פסקא דארזי . מ"ד פסקי דארזא כ"ש קיני . מ"ד קיני אבל פסקי דארזא לא . וכתב הרא"ש לשון הגמרא משמע שדעתו לחומרא דוקא קיני אבל פסקי דארזא לא וכך פסק רבינו וז"ש כמין קינים וכו' הכל מסתכלין בו וכו' והוא לשון רש"י שכתב קיני כמין קיני עופות היו בולטין למעלה מן הפתח וכ"ש קיני דאיידי דחשיבי ומילתא דתמיהא הוא מסתכלי בהו אינשי וחזו לקורה וכן פסק הרמב"ם כמ"ד קיני · אבל ב"י לפי שהיתה נוסחתו בספרי רבינו כמין קנים אמר שרבינו פסק כמ"ד פסקי דארזא וכמו שכתב הרשב"א ותימה דא"כ למה אמר כמין קנים הלא רש"י פי' פיסקא דארזא כלונסות של ארז ארוכין תחובין בכותל ואיידי דנפיש משכא דידהו חזו להו אינשי ואיכא היכרא אם כן הם קנים ממש ומאי כמין קנים דקאמר ה"ל למימר קנים בולטין וכו' ועוד דקאמר שכיון שיש בו שינוי הכל מסתכלין בו הלא צריך לפרש דמ"ד קיני אבל פסקי דארזא לא דה"ט דחשוב דבקיני איכא שינוי דחשיבי ומילתא דתמיהה הכל מסתכלין בו משא"כ בפיסקא דארזא אלא צריך להגיה כמין קינים וכן בסמוך אבל הקינים אינן מועילין לרוחב וכו' **ומ"ש** אבל הקינים אינן מועילין לרוחב וכו' נראה דרצונו לומר דבין שהקינים הם למעלה מן הקורה או בקורה עצמה ובין שהם אצל הפתח בכל ענין לא תהני לרוחב דאמלתרא לא מחשיב ליה פתח ליתר מעשר רוחב שהוא חשוב פירצה אלא דבגובה יותר מעשרים דלא שלטא ביה עינא קחשיב אמלתרא דליסתכלו בקורה והכי מוכחא בסוגיא דריש עירובין פריך לרב דאמר לרבנן מפתחו של היכל לאדינן דגובה פתח כ' אמה אלא מעתה לא תהני ליה אמלתרא דליחשב פתח ודכוותה בהא דבעינן למיפשט ריש (דף י"ח) מברייתא דתני בה ואם יש לו אמלתרא א"צ למעט מאי לאו דקאי נמי אסיפא פי' דברוחב נמי תהני אמלתרא לשוויה פיתחא ביותר מעשר כי היכא דמשוי ליה פיתחא בגובה ודחינן לה דלא תהני אמלתרא אלא בגובה ולאו משום דמשוי לה פיתחא דבלא אמלתרא נמי הוי פתח ביותר מכ' וראייה מפיתחא דמלכין אלא דמהני אמלתרא בגובה דלהוי שלטא ביה עינא אבל ברוחב לא מהני ביה אמלתרא לשוויה ליה פיתחא ביתר מעשר דאיכא פירצה ולפי זה אין חילוק בין אמלתרא בגובה לאמלתרא בצדדי הפתח בכל ענין לא מהני ברוחב יתר מעשר לשוויה פיתחא :

היתה גבוה מעשרים וכו' שם (דף ד') פליגי בה רב יוסף ואביי וכתב הרי"ף דממעטו בקורה רחב טפח ודיו ולכאורה משמע שפוסק כרב יוסף דבמיעטו ברוחב טפח סגי אלא דקשה לאיזה צורך דקדק הרא"ש ממקום אחר דהרי"ף פוסק הלכה כרב יוסף הלא מפורש בדבריו דסגי בטפח ונראה דלפי דהרא"ש הבין מדברי הרי"ף שממעטו בקורה אחרת שנותן למטה מעשרים וא"כ איכא למימר דפסק כאביי דכשממעט בעפר למטה בארץ תחת הקורה בעינן ארבעה אלא דכשנותן קורה אחרת דסגי בטפח לכך דקדק הרא"ש ממקום אחר דהרי"ף פוסק כרב יוסף סגי במיעוט טפח אף בממעטו בעפר למטה בארץ ולפי זה הקשה אדברי הרי"ף דלמה כתב דממעטו בקורה אחרת דהא אביי נמי מודה בהא דסגי בטפח ודעת רוב פוסקים דהלכה כרב יוסף והכי נקטינן דלא כמה שכתב הרא"ש על שם מהר"ם דהלכה כאביי בכל דוכתי לגבי רב יוסף ומה שהקשה הרא"ש על דברי הרי"ף כך הקשה הרז"ה והרשב"א אבל ה' המגיד הליץ בעד הרי"ף ואמר שלא עלה ע"ד הרי"ף להורות כך כמו שהבינו מדבריו אלא דעת הרי"ף לומר שמביא קורה אחרת רחבה טפח ונותן אותה למטה בארץ תחת הקורה וכדפירש רש"י וכן פי' הר' יונתן וכך הוא בפי' שסביב האלפסי אלא דה"ר יונתן כתב ליישב למה נקט הרי"ף קורה ואמר שהחמיר לתת דוקא קורה כדי שלא יפחות ע"י דריסת רגלים ואעפ"י שהב"י קשה ליה למה לו להרי"ף להחמיר במאי דמשמע בגמרא דשרי אלא הרי"ף נקט חדא וה"ה עפר דשרי לעניות דעתי מקובלין יותר דברי ה"ר יונתן והכי נקטינן : **ומ"ש** אבל אם אינו גבוה י' וחוקק בו וכו' שם (בדף ה') פליגי בה רב יוסף ואביי ופסקו הפוסקים כאביי דבעינן ד' אמות

אלא

ומ"ש דלשאינו ארוך ארבע אמות מהני צורת פתח · ומ"ש ומיהו עד כ' סגי בלחי וקורה אפילו חלל המבוי עשרים וכו' הכי אמר רבה בריש עירובין (ג ·) ואע"ג דפליג עליה רבה בר רב עולא כבר פסקו כל הפוסקים כרבה דבתרא הוא : **היה** למעלה בפתחו כמין קנים בולטין וכו' בריש עירובין (ג ·) תניא אמלתרא מהני לגבוה מכ' ובגמרא מאי אמלתרא רב חמא אמר קיני רב דימי אמר פיסקי דארזא מ"ד פיסקי דארזא כ"ש קיני ומ"ד קיני אבל פיסקי דארזא לא ופירש"י קיני · כמין קיני עופות בולטים מתחת האולם למעלה מן הפתח : פיסקי דארזא · כלונסות של ארזא ארוכין תחובין בכותל ואיידי דנפיש משכא דידהו חזו להו אינשי ואיכא היכרא : כ"ש קיני · דאיידי דחשיבי ומלתא דתמיהא היא מסתכלי בהו אינשי וחזו לקורה · וה"ר יונתן פי' אמלתרא קורה של ארז ארוכה ותחובה בכותל ומצויירת בציורין והרמב"ם בפי"ז פסק כמ"ד קיני וה"ה כתב שהרשב"א פסק כמ"ד פיסקי דארזא (ח) וזה דעת רבינו שכתב שהקנים בולטים מועילים וכ"ש הוא לקיני ״ב״ה אלא שהרשב"א מצריך חתיכות לוח משונים ורבינו כתב דהוא הדין לקנים · והרי"ף השמיט דין אמלתרא ולא ידעתי למה : **ומ"ש** שאינם מועילים לרחב מי' שם (בדף י ויח) איבעיא לן ובעיא למיפשט מברייתא אחת דמהני ודחינן לה ואע"ג דמידי דרבנן הוא נקיט לה לחומרא משום דמסתבר טעמא לאיסורא וכ"כ הרא"ש ואמלתרא מהניא בגובה ולא ברחבה דאמלתרא מהניא בגובה משום דדבר חידוש הוא ומסתכל כלפי מעלה לראותה ואגב זה רואה הקורה והאי טעמא לא שייך ברחבה וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם שלא הזכיר בפרק י"ז אמלתרא לענין רחבה : **היה** גבוה מכ' ובנה בנין תחת הקורה וכו' גז"ש (ד ·) היה גבוה מכ' אמה ובא למעטו רחב' בכמה רב יוסף אמר טפח אביי אמר ארבע ופירש רש"י ובא למעטו · לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל : רחבו · של מיעוט להרחיבו לתוך אורך המבוי בכמה וגם כי הרא"ש והרשב"א סוברים דהרי"ף והרמב"ם מפרשים בע"א כבר השיב עליהם ה"ה בפי"ז והכריח שדעתם כרש"י ופסק הרי"ף כרב יוסף וכן הרמב"ם בפי"ז וכ"כ הרא"ש בשם הר"ז ושכן דעת ראבי"ה דאין הלכה כתלמיד במקום הרב אבל כתב דמשמע בירושלמי כאביי ושכן דעת מהר"ם דהלכה כאביי לגבי רב יוסף וכתב רבינו יהונתן שמ"ש הרי"ף ממעטו בקורה טפח היינו לומר דלא הוי מיעוט אלא א"כ ממעט בקורה או באבן וכיוצא דאין דרכן ליפחת לאפוקי אם מיעטו בעפר דלא הוי מיעוט ואע"ג דבגמרא לא משמע הכי אלא דאפילו מיעט בעפר הוי מיעוט הרי"ף נקט להחמיר ואין דבריו נראין דמאי ליוקמה הרי"ף לחומרא במאי דמשמע בגמרא דשרי וכ"ש במידי דרבנן הלכך נ"ל דקורה דנקט הרי"ף מלתא חדא נקט וה"ה לכל מילי ואפילו עפר : **ומ"ש** אבל אם אינו גבוה י' וחוקק בו להשלימו לי' וכו' ג"ז בפ"ק דעירובין היה פחות מי' וחקק בו להשלימו לי' משכו בכמה רב יוסף אמר בארבע' טפחים אביי אמר בארבע אמות ופירש"י משכו. של חקק לתוך אורך המבוי בדבר הבולט כגון מיעוט שייך למימר רוחב ובדבר השוקע ומקיפות אותה מחיצות כגון חקק שייך לומר לשון משך ופסק הרי"ף כאביי וכן פסק הרמב"ם בפי"ז וכ' הרא"ש שראבי"ה פסק כרב יוסף ור"ת פסק כאביי והכי נקטינן וא"ת מ"ש דלמעט מגובהו סגי בטפח לרב יוסף ולאביי בד' טפחים והכא בעי לרב יוסף ד' טפחים ולאביי ד' אמות כבר תירץ רש"י דהתם דאיתא לדופן כלומר שכבר נקרא דופן אלא שצריך למעטו קצת כהיכר בעלמא סגי לרב יוסף בהיכר טפח ולאביי בהיכר ד' טפחים אבל הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן דכל פחות מעשרה לא מיקרי דופן בעינן דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם הלכך לרב יוסף דסבירא ליה שיעור משך מבוי בד' טפחים חוקק בו ד' טפחים במשך המבוי וכשיעור רחבו ולאביי דסבירא ליה שיעור משך מבוי בד"א חוקק בו ד"א במשך המבוי וברחבו : **כתב** הרמב"ם בפי"ז מבוי שאין ברחבו ג' טפחים א"צ לא לחי ולא קורה וטעמא משום דכלבוד דמי ובפ"ק דעירובין (יב) אמרינן וכמה א"ר אחלאי עד ד"ט כלומר ובפחות מכן אינו צריך כלום ולא פסק הרמב"ם כוותיה משום דלחד לישנא אוקמיה בגמ' כתנאי ושמואל לית ליה דרב אחלאי וכן דעת הרי"ף שהשמיטו אבל הרא"ש והמרדכי כתבו בשם ר"ת דכיון דללישנא קמא סבר שמואל כוותיה ומפליג בין מבוי לחצר דבחצר אפילו אין בו ד' צריך תיקון אבל מבוי כל שאין בו ד' אינו צריך תיקון נקטינן כההיא לישנא דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכן דעת הראב"ד והסכים הרא"ש לדבריהם וכ"כ ה"ה בפ' י"ז בשם הרשב"א וז"ל ויש מגדולי האחרונים שהורו שכל שאינו רחב ד' או שאין בפתחו ד' א"צ כלום ולזה הדעת נוטה עכ"ל ומשמע מדבריו שאם אין בפתחו ד' אע"פ שבתוכו רחב ד' אינו צריך כלום וטעמא דמסתבר הוא דכיון שאין בפתח שיעור מקום שהם ד"ט חשוב כסתום אפילו רחב כמה בפנים לית לן בה ומזה נלמוד להרמב"ם נמי אף ע"פ שבתוכו רחב כמה אם אין בפתחו שלשה אין צריך כלום דחשוב כסתום ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (ט) :

ואינו

דרכי משה

(ז) ונראה מדברי הרי"ף והה"ר יונתן ריש עירובין דאם היה בתחילה למעלה מעשרים ובא למעטו יניח הקורה שיהא ג"כ מכלל העשרים אבל אם אינו גבוה למעלה מכ' רק הקורה אין צריך למעטו בשביל זה כן דקדקתי שם מדבריהם . (ח) ובהג"א דה"ה אם יש ציור או כיור בקורה עד שיהא הכל מסתכלים בו דמהני . (ט) ואין נ"ל דכדאי הם אלו המתירין

פרישה

והשתא א"ש דכאן בדין קורה ס"ל דלא אמרינן רואין אפילו בפחות מג"ט ובדין סכך סוכה ס"ל דאמרינן רואין בפחות מג"ט ושאני הכא דבעי' שיהא ראוי להניח עליו וק"ל · והיינו דלא כמ"ש המ"מ פי' הרמב"ם בשני הב' דס"ל דגם אם במשך מרוחקין פחות מג"ט ס"ל דמיתר והיינו מטעם שפירש מ"ש בסיפא ולא יהיה ביניהן ג"ט כו' דאמשך קאי וא"כ משם נלמד דכ"ש ברישא וכפי המ"מ דפי' דברי הרמב"ם דקאי אמשך נמשך הגירסא בדברי הרמב"ם כשרואין וכמ"ש בנוסחאת ספרי הטור אבל לפי מ"ש והוכחתי אתיא שפיר גירסת הספרים שבנוסחת הרמב"ם כשרואין ואגובה קאי ומ"ש הכל ודו"ק · ועיין בהגהות רמ"פ דגם משם מוכח דפי' מ"ש הרמב"ם שלא יהיה ביניהן דאמשך כ"כ רק שנראה מדבריו דס"ל דה"ט דהרמב"ם דפסק כרשב"ג דאמר שיהא ראוי לקבל לבנה לאורכה ג"ט ומש"ה כתב ברישא ס"ל להרמב"ם כן ומ"ש נראה לענ"ד עיקר ודו"ק ומ"ש ב"י בשם הרי"ף דפסק כאביי ושכן פסק הרא"ש קיצר ב"י בהעתקה שה"ל להסיק מילת' בטעם

חדושי הגהות

כבר הקשו כן התוס' שם ותרצו דהכא קי"ל אליבא דר"ה בריה דר"י דאית ליה לקמן פרוץ בעומד אסור ע"כ . ב כתב מהרל"ח לשון זה אינו מדוקדק דלחי מכשיר אפי' הוא גבוה יותר מכ' אמה שהרי הלחי עומד ע"ג הארץ וכי משום דהמבוי גבוה טובא מגרע גרע ולא נקט רבינו גבוה יותר מכ' אלא משום קורה דכשהכשירו בקורה צריך שלא יהא גבוה מכ' אמות אבל הלחי לא נקט אלא משום נמוך מי' או רחב מי' אמות או אינו ארוך ד"א שם אינו מכשיר הלחי ע"כ : ג כתב מהרל"ח נראה דטעמו משום דע"ב ל"פ ר"י ואביי אלא

צריך שום תיקון וכ"כ הראב"ד ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ואינו ניתר בלחי וקורה עד שיהו שתי חצירות פתוחים לתוכו ולכל חצר שני בתים ואפילו כל החצירות פתוחות זו לזו שפיר דמי ואפילו אין דרין בו אלא האב ובניו או הרב ותלמידיו חשיב כרבים וניתר בלחי וקורה וכן אם צירו א' א"י וצידו אחר ישראל ניתר בלחי וקורה וצריך שיהא ארכו יותר על רחבו ואם רחבו יותר על ארכו דינו כחצר שנפרץ במילואו וצריך פס ד' טפחים בצד אחד או בשני צדדין שני משהוין וחצר שארכו יותר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי

ואינן ניתר בלחי וקורה עד שיהא שתי חצירות פתוחים לתוכו בפ"ק (י"ב) אמר ר"כ נקטי' איזהו מבוי שניתר בלחי או קורה כל שארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחים לתוכו ואע"פ שגם פירש"י ב' חצירות פתוחים לתוכו ובית לכל חצר כתבו התוספות והרא"ש דאין נראה אלא כמו שפירש"י בפ' הדר שתי חצירות למבוי וב' בתים לכל חצר וחצר וכ"כ סמ"ג וסמ"ק והכי איתא בירוש' וכתב המרדכי והיכא דלא פתיח ליה בתים וחצירות דינו כחצר ובעי פס ד' או שני פסין שני משהויין או צורת פתח וכן בדין שלא אמרו אלא שאינו ניתר בלחי לבד או בקורה לבד אבל בשאר הכשירים ניתר הוא וה"ה למבוי שאין ארכו יותר על רחבו שיתבארו בסמוך . וכתב הרשב"א שנשאל מבוי שחסר אחד מדרכי מבוי שאמרו שאינו ניתר בלחי וקורה כגון שאין בתים וחצירות פתוחים לתוכו או שאין ארכו יותר על רחבו מהו שיהא ניתר בב"פ מכאן ולחי מכאן והשיב צ"פ מחיצה גמורה היא והרי יש כאן ג' מחיצות מבוי שאינו פתוח אלא לרוח אחד הצד השני מותר בלחי או קורה (י) והרמב"ם כתב בפ' י"ז ומבוי שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכו וכגון שלא היה בו אלא בית אחד או חצר אחד וכן מבוי שאין בארכו ד"א אינו ניתר אלא בשני לחיי' או בפס ד' ומשהו ונדחק ה"ה בפי' דבריו והעלה דה"ק שלא היה בו אלא בית אחד אע"פ שיש בו כמה חצירות או שלא היה בו אלא חצר אחד אע"פ שיש בו כמה בתים ויהיה דעת רבינו שהבתים פתוחים למבוי אבל רש"י פי' בתים וחצירות שני בתים לכל חצר ושני חצירות לכל מבוי ולזה הסכים הרשב"א ז"ל . עוד כתב שכל פתח מאלו צריך שיהיה ברחבו ד"ט או יותר וכן מוכיח בפ"ק מסוגיא במשך מבוי גבי פלוגתא דאביי ורב יוסף עוד כתב שצריך שיהיו דיורי' אוכלים בכל בית ובית מהם שמקום הפת גורם עכ"ל : ולענין הלכה כיון דהרא"ש וכמה גדולים וגם הירושלמי מסכימים לפירש"י הכי נקטינן כתב ה"ר יונתן ובתים וחצירות פתוחים לתוכו כלומר שתי חצירות ובכל חצר שני בעלי בתים כדי שיצטרכו לעירוב חצירות וצריך שתי חצירות כדי שיצטרכו לשיתוף מבוי דהא קי"ל אין סומכין לשיתוף במקום עירוב ולעירוב במקום שיתוף ולכל חצר וחצר צריך היכר שאין לסמוך זה על זה ע"כ לא סגי בבעה"ב אחד בחצר אחד מצד אחד ובשני בעלי בתים בחצר אחד מצד השני או ברוח אחד שאם היה כאן אותו בעל הבית שהיה יחיד אינו נודע לו אם צריך עירוב אם לא שהרי הוא משתתף עמהם ולא עירב ואם היו בחצר אחד ארבעה בעלי בתים לא סגי בהכי להתיר המבוי שהרי אינם צריכים אלא עירוב ואינם צריכים שיתוף ובסימן שפ"ז יתבאר שזהו לדעת רש"י אבל הרמב"ם סובר שסומכין על שיתוף במקום עירוב ולפי דבריו נ"ל דטעמא דבעינן בתים וחצירות פתוחות לתוכו משום דכל שיש בו פחות מכאן אינו דומה אלא לחצר וכ"כ הרשב"א בתשובה שהטעם שאמר ואין מבוי ניתר בלחי או קורה אא"כ בתים וחצירות פתוחים לתוכו מפני שכל שהוא עשוי יותר לדירה ולתשמישי הבנא צריך יותר מחיצות גמורות ולפיכך החצירות גמורות שדרכן של בעלי בתים להשתמש בהם יותר בתשמישי הבנא ולאכול בהם צריכות המחיצות יותר גמורות וכן הדין במבואות שאין בתים וחצירות פתוחות לתוכן דיוריהם מועטים והרי משתמשים בהם יותר שאינן בוטים כ"כ לאכול ולהשתמש בהם ולפיכך הרי הם כחצר כי לפי ריבוי הדיורין מתמעט תשמיש המבוי ובמחיצה כל דהו סגי ע"כ: **ומ"ש** רבינו ואפילו כל החצירות פתוחות זו לזו ש"ד בפרק הדר דף ע"ג תנן חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות וכו' ואם נשתתפו במבוי וכו' ובגמרא רב לא תני פתוחות זו לזו משום דכיון דפתוחות זו לזו נעשו כחצר אחד ואין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחות לתוכו וכתב הרא"ש והמרדכי בשם ר"ת דלא קי"ל כרב בהא אלא כסתם מתני' דתני פתוחות ואפ"ה לא חשיבי כחצר אחד אבל הרי"ף כתב הא דרב משמע דס"ל דהלכתא כוותיה וכ"כ לדקדק מדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות עירוב והכי נקטי' (יא) : **ומ"ש** ואפילו אין דרין בו אלא האב ובניו וכו' ג"ש בדף הנזכר בעי' דאושפיז' ומשמע בגמרא דבכן המקבל פרס מאביו ותלמיד מרבו והם אוכלין לעצמן תבתיהן הוא דכיון שאין אוכלין על שולחן אחד חשיבי שנים ואע"ג דלענין לאסור זה על זה חשבינן להו כאחד כמבואר בסימן ש"ע ומשום דעירובין דרבנן אזלינן להו הכא והכא לקולא : **ומ"ש** וכן אם צדו אחד א"י ואחד ישראל וכו' ג"ש (עד :) א"ר יהודה א"ר מבוי שצדו אחד א"י וצדו א' ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי אמר ליה אביי לרב יוסף אמר רב אפילו בחצר א"ל אין אמר דאי לא אמר מאי ה"א טעמא דרב משום דקסבר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו ותרתי למה לי צריכא דאי מהתם ה"א דירת א"י שמה דירה קמ"ל דירת א"י לא שמה דירה דלא"ד אפי' חצר טעמא דרב דקסבר אסור לעשות יחיד במקום א"י והכריע שם הרא"ש דלאביי דמסקינן דטעמיה דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום א"י לא נאמר דדירת א"י לא שמה דירה כדהוה בעי למימר מעיקרא אלא אמרינן דחשובה דירת א"י דירה לקולא למשרייה למבוי בלחי ע"י חצירו של א"י וכ"כ הגהות בפ"ב מה"ע : **וצריך** שיהא ארכו יותר על רחבו וכו' בפ"ק דעירובין גמרא הכשר מבוי אמר ר"כ נקטינן אי זה מבוי שניתר בלחי או קורה כל שארכו יתר על רחבו ואי זו היא חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבע' כל שמרובעת מרובעת אין ועגולה לא ה"ק אי ארכה יתר על רחבה ה"ל מבוי ומבוי בלחי וקורה סגי ואי לא ה"ל חצר וכמה אפילו משהו ופירש"י ואי לא ה"ל חצר ובעיא פס והאי מרובעת לא למעוטי עגולה אתי אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה וכמה יהא ארכה יותר ונפקא לה מדין חצר ומשתריא בלחי משהו וברוב פירקא איתא כתי להא דר"כ ופירש"י ארכו יתר על רחבו אבל מרובע דין חצר עליו ואמרינן לקמן חצר צריכה פס ד' או פס משהו מכאן ומשהו מכאן וכתב ה"ה בפרק י"ז בשם הרשב"א אי זהו ארכו של מבוי זה כניסתו ומה שלפני מבוי דרך כניסתו קרוי רחבו (יב) וכתב עוד אי זהו שנדון משום חצר כל שאין אורך כניסתו יתר על רחב תוכו ויש מגדולי המורים שאינה נדונת משום חצר אלא כל שהיא מרובעת ואין ארכה יתר על רחבה ואין רחבה יתר על ארכה וכתב ה"ה וכראשון נראה מדברי רבינו וכן עיקר שכל שרחבו יתר על ארכו יש לה דין חצר עד כאן לשונו וכתב המרדכי בפ"ק דעירובין מבוי שארכו כרחבו או יותר על רחבו אינו ניתר בקורה טפח או בלחי משהו אלא בפס ד' טפחים ונראה לר"ת דניתר בב' פסין משהו לכאן ומשהו לכאן כמו חצר וזה דבר פשוט סבירו רש"י כמו שכתבתי בסמוך וכתבוהו גם הרמב"ם וסמ"ג וכבר כתבתי בסמוך דברי הרשב"א בתיקון מבוי שאין ארכו יותר על רחבו והוא מפולש : **ומ"ש** וחצר שארכו יתר על רחבו וכו' כן כתב הרמב"ם בפרק י"ז ופשוט הוא מתוך הגמרא שכתבתי שכל שארכו יתר על רחבו נקרא מבוי ולכאורה נו הא דאין לו דין מבוי להתירו בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו וכן כתב ה"ר יהונתן אבל מצאתי שכתבו התוספות בפ"ק (דף יב) (יג) ובתים וחצירות פתוחים לתוכו וא"ת חצר שאינה מרובעת היכי משתרי בלחי וקורה הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכו ונראה לפרש משום דמבוי קרוב לרה"ר יותר מחצר בעינן בתים וחצירות וכן כתב הגהות בפי"ז בשם סמ"ק וכתב עוד

אלא דראבי"ה פסק כרב יוסף דסגי בד"ט וטעמא דרב יוסף דלמעט מגובהו סגי בטפח ולאביי בעינן ד' טפחים והכא בחוקק בו להשלים בעינן לרב יוסף ד"ט ולאביי בעינן ד' אמות כך פירש"י שם ומביאו ב"י . ומשמע דבד' אמות במשך המבוי סגי אע"פ רחבו כשהמבוי רחב לכל הפחות ד"ט דאין נקרא פתח פחות מד"ט ומיהו צריך שאין המבוי רחב ד' אמות דא"כ הוי ארכו כרחבו אלא צריך דאיכא ברחבו משהו פחות מד"א וכוונא בזה כתבו התוס' שם בד"ה ולוי בארבעה וכ"כ בדף ג' בד"ה כמאן דאמר ואיכא לתמוה במ"ש הרי"ף חוקק בו ד"א על ד"א ובאלפסי ישן ל"ג על ד"א אבל ברמב"ם ובמרדכי כתבו ד"א על ד"א וצ"ע מיהו הרא"ש וה"ר ירוחם בריש הי"ז כתבו ד' אמות לאורך המבוי ע"פ רוחב כל המבוי וכ"כ רבינו ואפשר לומר דהרמב"ם והמרדכי נמי רצונם לומר ד' אמות לצפון וד' אמות כנגדו לדרום דהיינו לומר ע"פ רוחב כל המבוי : **ואינן** ניתר בלחי וקורה וכו' כ"כ התוס' לשם וכן פירש"י בפ' הדר שתי בתים לכל חצר דלא כפרש"י בפ"ק בית אחד לכל חצר : **ומ"ש** ואפי' כל החצרות פתוחות זו לזו וכו' . משנה פרק הדר דף ע"ג ואף על גב דרב לא תני פתוחות זו לזו פסקו המרדכי בשם מהר"ם והרא"ש דלא קי"ל כרב בהא כרב דהא הלשון משמע רב לא תני אבל אנן תנינן פתוחות וכך פסק רבינו אבל מדברי הרי"ף שם משמע דהלכתא כרב וכ"כ בשלטי הגבורים פרק הדר בשם רבינו ישעיה אחרון דחצרות פתוחות זו לזו הואיל ורואין לערב דרך פתח שביניהם כחצר אחד הן נחשבין במבוי וכן בבתי החצר שאם היו פתוחין זה לזה הואיל ורואין לערב דרך פתח שביניהם כבית אחר נחשבין בחצר ומכל מקום במידי דרבנן נקטינן לקולא כדברי רבינו : **וצריך** שיהא ארכו יתר על רחבו וכו' כל זה בפ"ק סוף (דף ו"ב) וכ"ה המגיד בפי"ז בשם הרשב"א איזהו ארכו של מבוי זה כניסתו פי' הרוח רביעית שהוא פרוץ בלא מחיצה לר"ה ולשם נכנסין מר"ה למבוי ויוצאין משם בני המבוי לר"ה זהו אורך המבוי ואיכא למידק בדברי רבינו דברישא אמר דצריך שיהא ארכו יותר מרחבו משמע אבל ארכו כרחבו דינו כחצר ובסיפא אמר ואם רחבו יותר על ארכו דינו כחצר משמע אבל ארכו כרחבו דינו כמבוי . וי"ל דבסיפא רבותא אשמועינן דלא תימא דאין נידונית משום חצר אלא בארכו כרחבו משום דסתם חצר מרובעת או עגולה היא אבל אם רחבו יותר על ארכו דינו כמבוי משום דהרוחב נעשה ארכו והאורך נעשה רחבו קמ"ל דאף ברחבו יותר על ארכו דינה כמרובעת : **ומ"ש** וחצר שאורכו יותר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי וקורה שם בגמר' סבר שמואל למימר הואיל וחצר הוא לא נפקא מדינה עד דאיכא פי שנים ברחבו א"ל רב הכי אמר חביבי (פי' ר' חייא דודו) אפילו משהו . והקשו התוס' לשם אמאי ניתר החצר בארכו יתר על רחבו בלחי וקורה הא אין בתים וחצרות פתוחין לתוכה (כלומר שאין בה אלא בתים אבל אין שם שתי חצרות אלא חצר אחד) . ונראה דמשום דמבוי קרוב לר"ה יותר מחצר בעי בתים וחצרות עכ"ל ומביאו ב"י פירוש מבוי כיון דקרוב לר"ה הצריכו בו תרתי חצרות ובתים אבל חצר רחוקה הוא מר"ה שהרי מבוי מפסיק בנתיים סגי בחדא דהיינו בתים אעפ"י שאין שם חצרות וכ"כ בהגהת סמ"ק בסי' רפ"ב וכתב עוד והשתא מבואות שלנו שסמוכות לר"ה צריכין בם שני לחיים ואע"ג דארכן יתר על רחבן כיון דליכא חצרות פתוחות לתוכו

דרכי משה

המהדרין לסמוך עליהם אפי' באיסור דאורייתא כ"ש באיסור דרבנן הקל כמו עירוב : (י) ודברי תשובה זו צ"ע דתציב במבוי שאין אורכו יתר על רחבו ואז דינו כחצר והביא ראיה ממבוי ותו דבודאי לא עדיף צ"ה שברות שלישית ממחיצה גמורה דל"מ ברוח רביעית לחי או קורה וכנ"ל דבחצר מפולש בעינן מב' הצדדים צ"ה או צ"ה מצד א' ופס ד' או ב' פסין ומשהו בצד השני וכ"כ מהרי"ו בתשובה : (יא) ולא נ"ל כמ"ש לעיל ומשמע עוד במרדכי דה"ה אם הבתים פתוחים זו לזו וכ"כ בא"ז דאין חילוק בין אם הבתים והחצירות פתוחים לו מצדו או בראשו הסתום נגד ראש הפתוח : (יב) וכן הוא בא"ז : (יג) ובה"ה סימן ע"ד כתב דברוב המקומות נהגו לעשות הכשר כל המבואות רק בצ"ה ולא בלחי וקורה אפי' בפתחה סי' וכן נראה נכון ודאוי דכל עיירות שלנו הם כחצירות של רבים וכו' ותמיהני על מה שנהגו האידנא שמערבין ע"י חבל הקשור בב' צירי המבוי או החצר דלא אדע מה אדון ביה דאינו לא קורה דבעינן רחבו טפח וגם אינו צ"ה דהא בעינן קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג וא"ל ג"כ מאחר שנקשר בב' בתים הבתים עולים משום קנה מכאן וקנה מכאן והחבל שעל גביהן הוא הקנה שעל גביהן כמ"ש לעיל סי' שס"ב דאפי' נמי על גביהן מהני וכעין זו כתב מהרא"י בת"ה סי' ע"ד דאי כה"ג מחשיב צ"ה א"כ אין לך קורה שאין

פרישה

[illegible]

חדושי הגהות

אלא לענין שיהיה לו דין מבוי להיות ניתר בלחי וקורה אבל לא גרע מחצר דמהני צורת הפתח ונראה דה"ה פס ד' מצדו אחד או ב' פסין משהו מב' צדדין נמי מהני ע"כ : ב"ח

בלחי וקורה · מבוי סתום שאחד מצדדיו ים לא חשיב בסתום דחיישינן שמא יתייבש הים ותתבטל המחיצה · היה אחד מצדדיו אשפה של רבי' חשוב כסתום אבל אם האשפה של יחיד לא חשוב בסתום דחיישינן שמא יטלנה משם : מבוי שצדו אחד ארוך ואחד קצר אפילו אין צד הארוך עודף על הקצר ד' אמות אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר אבל אם ירצה יעשה שם צורת הפתח באלכסון ותוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון ומשתמש עד הקורה ואם העמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי אוסרין אלו על אלו עד שיערבו יחד ואם אין שם חצר או שיש חצר ולא עשו החיצוני' לחי לראש המבוי שמן הלחי ולפנים מותרין ממנו ולחוץ אסורי' אבל אם עשו באמצע צורת הפתח אפילו הוא רחב יותר מעשרה או אם עשו שני פסין והוא רחב עשרה אפי' אם יש חצר מהתיקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תיקון לראש המבוי כל אחד יכול לערב לבדו

לתוכו ואע"ג דאין לנו ר"ה מיחלף עכ"ל : **מבוי** סתום שאחד מצדדיו ים וכו' ה"א פ"ק (דף ח) וגרסינן במסקנא מרימר פסק לסורא באוזלי (הפסיק ועשה מחיצה בכל הים במכמורות ורשתות) אמר חיישינן שמא יעלה הים שרטון אבל הרמב"ם כתב שאין חוששין שמא יעלה הים שרטון לפי שהיה גורס מרימר אמר לא חיישינן שמא יעלה הים שרטון וכיון דדין זה תלוי בנוסחאות נקטינן לחומרא : **מבוי** שצדו אחד ארוך וכו' שם פליגי בה רב כהנא בר תחליפא ורבא ופסק מהר"ם והרא"ש כרבא דאפילו לא היה צד הארוך אלא פחות מד' אמות אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר אבל לא באלכסון דקורה משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר וכ"פ הרמב"ם בפי"ז ואמרינן התם דהיכא דאיכא באלכסון יותר מעשר אפילו לרב כהנא מניח כנגד הקצר דגמלא פתחו רוחב יותר מעשר שהרי כל תחת הקורה הוי פתחו ורבינו כתב בסתם מניח כנגד הקצר ולא כתב להדיא דאפי' שאין באלכסונו יותר מעשר דסתמא ודאי משמע דבכל ענין מניח כנגד הקצר ותמו' הכי כתב הרא"ש דמדברי הרי"ף שכתב דבאלכסונו יותר מעשר דברי הכל מניח כנגד הקצר משמע שפוסק כרב כהנא דלרבא דלעולם אינו מניח אלא כנגד הקצר לא היה צריך לפרש דביתר מעשר ד"ה מניח כנגד הקצר מיהו ב"י דחה דבריו ואמר שדעת הרי"ף לבאר שלא נטעה לפרש דלא אמר רבא אלא ביתר מעשר אבל באין בו יותר מעשר מודה רבא דמניח כנגד הארוך להכי כתב דאיפכא הוא דביותר מעשר מודה רב כהנא ולא פליגי אלא באין בו יותר מעשר ואפ"ה אמר רבא דאינו מניח אלא כנגד הקצר ודרך זה כתבתי לייסב מ"ש הרי"ף דבמחיצה העומדת מאליה ד"ה הוי מחיצה ע"ל בסי' שס"ב כ"ב :

ומ"ש אבל אם ירצה יעשה שם צורת הפתח באלכסון כ"כ הרא"ש לשם משם הראב"ד דבכה"ג דהוי משום מחיצה לד"ה אפילו באלכסון הוי מחיצה ולמאי שנתבאר בסוף סי' שס"ב אפילו באלכסונו יותר מעשר נמי מהני צ"ה אף להרמב"ם היכא דאיכא עומד מרובה על הפרוץ ולפי זה דוקא צ"ה מהני אבל שני לחיים לא מהני אף ע"ג דלחיים משום מחיצה מ"מ ביותר מעשר לא מהני אלא צ"ה אבל באין בו יותר מעשר מהני לחיים וכך מפורש בדברי מהר"ם שהביא הרא"ש פר' כילד מעברין בדין לחי שהעמיד באמצע מבוי דבלחיים יכולין לחלקו באין בו יתר מעשר וכמ"ש גם רבינו בדין הסמוך או אם עשו שני פסין והוא רחב עשר פירוש שני פסין משהו מכאן ומשהו מכאן ומ"ש הראב"ד כאן דלצ"ה מהני היינו לומר דאפילו ברחב יתר מעשר מהני צ"ה משא"כ שני לחיים ולא כמסקנת ב"י דלחיים לא מהני כלל ושגגה היא דבעשר ודאי מהני ואפי' באלכסון :

ומ"ש ותוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון וכו' כ"כ הרא"ש בשם מהר"ם וכ"כ המרדכי לשם : **ומ"ש** ואם העמיד לחי וכו' כ"כ הרא"ש בפרק כילד

עוד וכ"כ במבואות שלנו אם אין בתים וחצירות פתוחים לו צריך ב' לחיים מפני שהם קרובות לר"ה אע"פ שאין לנו ר"ה לא פלוג עכ"ל (יד) : ובתשובות מהרי"ל מצאתי המבוי שכתבת הוי מפולש וצריך צורת פתח מצד אחד ולחי או קורה מצד שני ואע"ג דלאו בתים וחצירות פתוחים לתוכו וכתב סמ"ק דהשתא מבואות שלנו רחוקים מר"ה כ"כ באגודה לא בעי' בתים וחצירות לע"ד היה צריך גם בצד השני שני לחיים כמו שכתב מהר"ח לסלק דריסת הרגל אמנם מהר"ר זלמן התיר בלחי חד וסמך על הא דסמ"ק דלעיל ואמינא כבר הורה זקן ומ"מ ה"נ ס"ל אם הוא סוף מבוי אבל לחלק מבוי לחצאין היה קלא נראה להצריך שנים וגם יש לי לייסב לפי הירושלמי וכל זה אי לא הוי יותר מי' רוחב אבל יותר מי' אין לו תקנה אלא בצורת פתח עכ"ל : **מבוי** סתום שאחד מצדדיו ים וכו' בפ"ק דעירובין (ח') מעשה במבוי שצדו א' עולה לים וצדו אחד כלה לאשפה ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בה לא איסור ולא היתר איסור לא אמר דהא קיימא מחיצה היתר לא אמר חיישינן שמא תנטל אשפה ויעלה הים שרטון ומוקי לה באשפה של יחיד שעשוי לינטל אבל באשפה דרבים לא חיישינן שמא תנטל · ופירש"י לצדו אחד ים ולצדו אחד אשפה וראשו אח' סתום כשאר מבוי וראשו אח' לר"ה מתוקן בלחי וקורה אשפה גבוה י' טפחים וים שפתו גבוה י : ויעלה הים שרטון · של חול ואבנים על אגל שפתו כי כן דרכו ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע ברוחב פרסה או יותר וכתב ה"ה בפרק י"ז דחיישינן שמא יבואו לטלטל מן המבוי לשרטון ונמצאו מטלטלין מרה"י לכרמלית · ובתר הכי אמרינן וחכמים אוסרין אמר ר"נ הלכה כחכמים מרימר פסק לסורא באוזלי אמר חיישינן שמא יעלה הים שרטון זו גירסא שלנו וכן הוא גירס' הרא"ש וכ' ה"ה בפי"ז שזו גירס' רש"י והרשב"א והאחרונים אבל הרמב"ם כתב שם שאין חוששין שמא יעלה הים שרטון ועל כרחך לומר שהיה גורס בהא דאמימר לא חיישינן שמא יעלה הים שרטון וכמו שכתב ה"ה ולי נראה שהיא גירסת הרי"ף מדהשמיט כל זה משום דמתחילא משמע כיתירא דמהי מיתי לן למיחש שמא יעלה הים שרטון וכו' וזה לשון הריב"ש בתשובה הסיא דמבוי שצדו אחד ים וצדו אחד אשפה לא היה המבוי ההוא מפולש בשני ראשין כי המבוי של ג' מחיצות היה אלא שבשני צדדיו היה פרוץ קצת בצד אחד לים ובצד אחד לאשפה ושפת הים היתה עמוקה י' וכן האשפה גבוה י' ולכן היו שתיהם מחיצות גמורות למבוי אלא שהיו חוששין באשפה של יחיד כיון שעשויה לפנות שמא תנטל וכן הים אע"פ שהיה עמוק מן המבוי י' שמא יעלה הים שרטון ולא תהיה שפתו עמוקה מן המבוי י' וישאר המבוי כפרץ כי היו פרצות יתרות על י' עכ"ל ולענין הלכה כיון דרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (טו) : **מבוי** שצדו אחד ארוך וכולי גז"ש בדף הנזכר א"ר כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא מבוי שצדו אחד ארוך ואחד קצר פחות מד"א מניח הקורה באלכסון ד"א אינו מניח אלא כנגד הקצר רבא אמר אחד זה ואחד זה אינו מניח אלא כנגד הקצר וטעמא דידי משום דקורה משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר וטעמא דרב כהנא קורה משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה א"ר כהנא הא דאמר מניח קורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מי' אבל אם יש באלכסונו יותר מי' ד"ה אינו מניח אלא כנגד הקצר ופירש"י לצדו אחד ארוך · ונמשך כותלו לר"ה יותר מכותל השני ובאלכסון לא הוי היכרא שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין בר"ה חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברה"ר לפי שאין אותו עודף דומה שיהא מן המבוי וכתב הרא"ש (קיד) ר"ת פסק כרבא וכן הרמב"ם בפי"ז ומתוך שכתב הרי"ף ואם יש באלכסונו יותר מי' ד"ה אינו מניח אלא כנגד הקצר משמע שפוסק כרב כהנא דלרבא לעולם אינו מניח אלא כנגד הקצר ותימא לתה לא יהא הלכה כרבא דבתרא הוא ואני אומר דאת"ל דסבר הרי"ף דהלכה כרב כהנא טעמיה משום דמסה כמה אמוראי אמרה למילתיה אבל לפי האמת נראה שגם הוא סובר הלכה כרבא ומש"ה לא פסק הלכה משום דמתחילה משמע דהלכה כוותיה משום דבתרא הוא : **ומ"ש** אם יש באלכסון יותר מי' אמות ד"ה אינו מניח אלא כנגד הקצר לא משום דתהוי הלכה כרב כהנא כתב כן אלא לרבא איצטריך דלא תיסק אדעתין למימר דע"כ לא אמר רבא אינו מניח אלא כנגד הקצר אלא בשיש באלכסון יותר מי' אמות אבל בפחות מכאן מודה דמניח כנגד הקצר להכי כתב דאיפכא הוי דביש באלכסון יותר מי' מודה רב כהנא ולא פליגי אלא כשאין באלכסון יותר מי' ואפ"ה אמר רבא דאינו מניח אלא כנגד הקצר : **ומ"ש** אבל אם ירצה יעשה שם צ"פ באלכסון כן כתב שם הרא"ש בשם הראב"ד וה"ה בפרק ט"ז בשם הרשב"א דבצור' פתח מודה רבא דעביד באלכסון דלכ"ע הפתח משום מחיצה ונראה לבאורה דה"ה ללחיים דהא קי"ל לחי משום מחיצה ונהי דבחד לחי לא שרי אלא בכותו וביושר אבל בשני לחיים מונחים זה כנגד זה באלכסון מותר להשתמש עד כנגד הלחיים באלכסון והוא שלא יהיה ביניהם יותר מי' אלא שקשה לי דא"כ ה"ל לאשמועינן דבשני לחיים סגי ומינה נילף בכ"ש לצורת פתח שהרי צ"פ ב' לחיים הם וקנה על גביהן ואפשר דאע"ג דלחיים משום מחיצה הם לא מהני כמו צורת פתח כדאשכחן דברחב יותר מי' לא מהני ב' לחיים ומהני צ"פ : **ומ"ש** ותוך המבוי יכול להניח הקורה באלכסון וכו' כ"כ שם הרא"ש וז"ל וכתב ר"מ ז"ל דבתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון ותשתמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך וכ"כ המרדכי . **ואם** העמיד לחי באמצע המבוי וכו' בפרק כילד מעברין (נט) אהא דתנא דעיר של יחיד ונעשית של רבים שאין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו ופריך מ"ש לחצאין דלא דאסרי אהדדי מבוי מבוי בפני עצמו נמי אסרי אהדדי כתבו התום' והרא"ש דמשמע מפירש"י דאפי' לחי מפסיק בינו ובין ר"ה כיון שהורגלו לערב יחד הוא כמו מבוי אחד ואין מפסיק לחי לחצי מבוי וקשה מדאמרינן בפ"ק עשה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי וצ"ל דהתם מיירי שאין חצר פתוח למבוי מן הלחי ולחוץ ומסיים בה הרא"ש אבל אם היה חצר פתוח ועשו לחי לפנים מן החצר אסורים להשתמש במבוי כי היכי דאסורים להשתמש הכא במבוי מבוי בפני עצמו אע"פ שעשו לחי אבל בירושלמי לא משמע הכי דגרסינן א"ר אסי הדא אמרת בני מבוי שנתנו קורתם באמצע מבוי אלו אסורין ואלו מותרין נתנו אלו ואלו ואלו אסורי' והשתא ניחא הכל דהא דאמרינן יש לו חצי מבוי מיירי שלא נתנו החיצונים קורה כיון שאין החיצונים יכולים לטלטל במבוי לא אסרו על הפנימים אבל כשנתנו גם החיצונים אסורין גם הפנימיים אם ערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ולא עירבו יחד דכיון שהורגלו לערב יחד כל המבוי א"א ליחלק להשתמש אלו בחצי המבוי ואלו בחצי המבוי עכ"ל וכ"כ שם המרדכי וכ"כ הגהות מיימון בפ"ה מהל' עירובין בשם סמ"ק והריב"ש בתשובה כתב שהטעם הוא מפני שכשנתנו גם החיצונים קורה כיון שכולם יכולים לערב כאחד ולא עירבו אוסרים אבל כשלא נתנו החיצונים קורה כיון שלא היו החיצונים יכולים לערב עם הפנימים כיון שלא הוכשר המבוי מצדם ואין על המבוי אוסרים אלא של רשות אחר שיכולים לערב עמו : **ומ"ש** אם עשו באמצע צורת פתח וכו' או אם עשו שני פסים וכו' כ"כ שם הרא"ש בדף הנזכר בשם ר"ת וכ"כ ג"כ המרדכי בפרק הנזכר והגה"מ בפ"ה מהל' עירובין וה"ה דכשאין הפרצה יתירה מי' שאם עשה פס ד' מהני כמבואר בספרים שכתבתי ולא חש רבינו לכתבו כאן לפי שסמך לו על מ"ש וצריך פס ד' טפחים בצד אחד או תשני לצדדין שני משהויין שהרי מבואר שפס ד' מהני כמו שני פסין והריב"ש כתב בתשובה נראה דאפילו צורת פתח אינו מועיל על הרבים מלאסור שהרי חצירות הפתוחות למבוי בפתח גמור אוסרות המבוי כשלא עירבו עמו אלא דקורה דוקא בעינן וכ"ש דלא עכ"ל ולענין הלכה פשיטא דלא דחינן כל הנך רבוותא מקמיה והראיה שהביא מה' חצרות הפתוחות למבוי אינה ענין לכאן דאם כן אם היו לחצירות ההם דלתות לא היו אוסרות על המבוי והא ליתא דודאי אוסרות כן תשיס דהתם טעמא אחרינא הוא דהיינו מפני שיש להן דריסת רגל על המבוי אבל חיצונים אין להם דריסת רגל על הפנימיים שהרי יכולין הם להשתמש מצדם דצורת פתח או בשני פסים סגי והרמב"ם בפי"ז מה"ש כתב העמיד לחי

בחצי

דרכי משה

שאין בו צ"ה וא"כ אמאי הצריכו בו רוחב טפח ולכן הדבר צ"ע כאין פשט המנהג כי נראה בעיני מנהג טעות אם לא יעמיד למטה תחת החבל קנה מכאן וקנה מכאן בגובה עשר ואז נידון משום צ"ה אע"פ שאינו מגיע בחבל כמ"ש לעיל ס"ס שס"ב ובוודאי הראשונים כך הנהיגו אלא שהרואים טעו ולא חששו אל קנים שבצדדים וא"ל ת"ל משום דהקנים שבצדדים הוי ב' לחיים וא"כ החבל ל"ל דהרי לחיים וקורה אינם מועילים רק במבוי סתום ולא במפולש וכן הרבה מקומות דמועיל לכן הנהיג ג"כ בחבל אפילו במבוי סתום צ"ה ול"מ לחי וקורה ומקום דאית לחי או קורה או ב לחיים וכמ"ש בשם מהרא"י מתה"ד דהנהיגו בתיקון צ"ה ולא בלחי וקורה כנ"ל . (יד) וכ"ה כהג"א פרק קמא דערובין (טו) ואף זה אינו נ"ל לדחות כל האחרונים מפני דברי הרי"ף ורמב"ם ואף בדעת הרי"ף אין הכרע דסבר לא חיישינן דהרי השמיט דין זה לגמרי .

ול"נ

פרישה

לה תנאי מבוי להיות ניתר בלחי או קורה מ"מ בצ"פ דהוי כמחיצה גמורה ילאי ניתר ימה שמסיק וכתב מבוי שאינה פתוח וכו' ה"ק שאר מבוי שיש לה כל תנאי מבוי ניתר בלחי או קורה וזו שאין לה תנאי מבוי צריך צ"פ ובצ"פ מיהא סגי ומ"ש לפי זה והרי יש לה ג' מחיצות ר"ל והרי כלא זה יש לה ג' מחיצות ונמצא שהיא מתוקנת בצ"פ זה ברוח רביעית וק"ל : ומ"ש ב"י שם בשם המ"מ טעם איסור בצדו אחד ים דשמא יטלטל במקום הים ק"ק בל"ז נמי לאסור משום נפרץ למקום האסור לו עוד הביא ב"י לשון רש"י דפירש המ"ש וליחוש דילמא שבקי פתחא רבא ז"ל דלמא שבקי פתחה רבא ובטיל תורת פתח מינה ובטלי לחי המתוקן בו כו' משמע מלשונו דבעיא לחי ופתח רחב י' אף שיש לו גיפופין מכל צד ולכאורה הוה משמע דלא בעינן לחי וקורה כ"א

בנפרץ

לבדו ויהיה מותר בחלקו: מבוי שרחב ב' אמות עושה פס ארוך ד' אמות (גבוה י' טפחים) ומעמידו באמצע כזה וחשוב כל צד מצידי הפס כמבוי בפני עצמו כיון שאורך הפס ד"א ויתן קורה בראשו: וכתב א"א הרא"ש ז"ל וצריך ליזהר שתהא הקורה מונחת על הפס או תוך ג"ט ואם יש מן הפס עד הכותל האמצעי של המבוי יותר מי' אמות יש לו דין מבוי עקום כמין זה שהרי אלו שני המבואות מתעקמין ובאמצע פתוחים בשני ראשיהן לרה"ר ע"כ או אם ירצה ירחיק שתי אמות מהכותל ויעשה פס רוחב ב' אמות ויעשה ג"כ מצד השני וישאר באמצע פתח רחב י' אמו' או אם ירצה ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכן מצד השני: מבוי ששוה מתוכו ומדרון לר"ה ותל המתלקט עשרה מתוך ד' או ששוה לר"ה והמדרון בתוכו א"צ שום תיקון שהתל עולה במקום לחי:

שסד **מבוי** המפולש בשני ראשין לרה"ר צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן (א) וכהכי מיהא סגי ל"ש אם הוא מפולש

בתוך המבוי הפנימי שהוא לפנים מן הלחי מותר לטלטל בו והחצי החיצון שהוא חוץ מן הלחי אסור וכתב ה"ה בשם הרשב"א שהוא הדין אם העמיד קורה בחצי מבוי והכי איתא בתוספ' ומיהו דוקא כשיש באותו חצי מבוי המוכשר תורת מבוי שלא יהיה ארכו פחות מד' אמות ושיהא ארכו יתר על רחבו ושיהיו בתים וחצירות פתוחות לתוכו הא לאו הכי צריך לחי מכאן ולחי מכאן א"נ פס ד' כמגר עכ"ל:

מבוי שרחב ב' אמות עושה פס וכו' מימרא דשמואל משמיה דלוי בפ"ק דעירובין (י.): **וכתב** א"א ז"ל וצריך ליזהר (שם קיד) וכ"כ ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א וכתב עוד וכן צריך שיהא בכל מבוי ומבוי משני אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצירות פתוחים לתוכו וכל תנאי מבוי:

ומ"ש אם יש מן הפס עד הכותל האמצעי יותר מי' אמות וכו' ג"ז מדברי הרא"ש שם ולא ידעתי למה כ"כ דהא אפילו אין ביניהם יותר מעשרה יש לו דין מבוי עקום שדינו כמפולש לרב דקי"ל כוותיה כדמשמע בשמעתא דמבוי עקום בפ"ק דעירובין (ו) ומצאתי שכתו' שם (ו.) כתבו וז"ל היכא מראש הפס של צד פנים עד הכותל אמצעי של מבוי יותר מי' אמות צריך למבוי זה צורת פתח דהוי כמבוי עקום ואע"ג דאליבא דשמואל קיימינן כדפריך לעיל גבי מבוי עקום אי ביותר מי' בהא ליכא שמואל תורתו כסתום עכ"ל. הרי בהדיא שלא אמרו כן אלא לשיטת שמואל שהוא בעל מימרא זו וסובר דכל שאינו יותר מי' תורתו כסתום אבל לדידן דקי"ל כרב דאמר תורתו כמפולש אפילו אין בין הפס לכותל י' דינו כמבוי עקום ותמהני על הרא"ש איך סתם דבריו ועל רבינו ורבינו ירוחם שלא הרגישו בדבר זה (טו) וכתבו עוד התוס' שהריצב"א חולק ואומר דהכא אפי' ביותר מי' לא מיקרי מפולש כיון דשני הפתחים ר"ה אחד ועומד בפתח זה לא יסבב לבא סביב הפס לפתח אח' והרשב"א כתב פס זה המשוך ד' מתיר אע"פ שיש בין הפס הפנימי לכותל האמצעי יותר מי' אמות ואין זה כמבוי עקום שכבר ביארנו למעלה שכל עקום כמין ח"ת הרי הוא כסתום עכ"ל ולטעמיה אזיל בדין מבוי עקום כמין ח"ת שיתבאר בסימן שאחר זה וגם יתבאר שאין דעת הפוסקים כן אלא דינו כמפולש בשני עקמומותיו: **ומ"ש** או אם ירצה ירחיק ב' אמות מהכותל וכו'. או אם ירצה ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכו' מפורש שם בגמרא בדף הנזכר ומבואר שם דבעינן שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל דאל"ה אתי אויר דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ועל פי זה כתב ה"ה בפרק י"ז בשם הרשב"א שה"ה שיכול להכשירו ע"י שירחיק ב' אמות וג' טפחים ויעשה פס ב' אמות וד' טפחים מצד זה וכן יעשה בצד השני שכל שהפס רבה על האויר כשר וכן בכותל נדון משום עומד ומכאן אתה דן לכל כיוצא בזה ודבר פשוט הוא עכ"ל: ופריך בגמרא וליחוש דלמא שביק פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא ופירש"י דלמא שביק פתחא רבא ובטיל תורת פתח' מיניה ובטיל לחי המתוקן בו ומגלא מבוי זה בלא תיקון א"ר יהודה חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס ויוצא בפתח קטן וכתב בהגהות אשר"י ואי שבקא פתחא רבה ועייל בפתחא זוטא בטיל כל תיקון המבוי ואי עבדי צורת פתח לזוטא לא בטיל וכתבו הגהות בפי"ז מה"ש ופס דקא עביד מג' אמות א"צ שיהא פס אחד שלם אלא קנה קנה פחות מג' דפחות מג' כלבוד עכ"ל הר"מ וכ"כ המרדכי בריש עירובין וכ"כ מדברי סמ"ג וסמ"ק:

מבוי ששוה מתוכו ומדרון לרשות הרבים וכו' בפרק הזורק (ק.) אר"י אמר רב תל המתלקט עשר' מתוך ארבע וזרק ונח על גביו חייב תניא נמי הכי מבוי שוה מתוכו ונעשה מדרון לר"ה או שוה לר"ה ונעשה מדרון לתוכו אותו מבוי א"צ לא לחי ולא קורה ר' חנינא בן גמליאל אומר תל המתלקט עשר' מתוך ארבע וזרק ונח על גביו חייב ופירש"י תל המתלקט. שהוא מדרון והולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה י' מתוך ד"א הרי הוא כאלו זקוף כולו והוי רה"י במקום גובהו ודוקא נקט מתוך ד"א דאי מתוך ה' הרי הוא כשאר ר"ה דניחא תשמישתיה להילוך: ונעשה מדרון לרשות הרבים. שהיה קרקע המבוי גבוה מקרקע רשות הרבים והולך לשפע אצל פתחו לצד רשות הרבים או שהיה שוה לרשות הרבים ונעשה מדרון לתוכה שהיה רשות הרבים גבוה מקרקע המבוי וכניסת המבוי מן הפתח ולפנים נמוך מקרקע רשות הרבים ברחב אמה או חצי אמה א"כ הוא נעשה מדרון לצד דופן האמצעי אותו מבוי א"צ לחי לפי שאותו גובה שכנגד הפתח ה"ל מחיצה אע"פ שהוא משפע והולך:

וכתב ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א דהא דמבוי ששוה לתוכו ומדרון לר"ה או איפכא דוקא במתלקט עשר טפחים מתוך ד"א הוא דאמרינן א"צ לחי וקורה ואע"פ שמשמע ל'רבינו נראה דהא דאמרי' דמבוי השוה מתוכו ומדרון לר"ה או איפכא א"צ שום תיקון דוקא כשיש שם תל המתלקט י' מתוך ד' שכתב מבוי ששוה מתוכו וכו' ותל המתלקט וכו' או ששוה לר"ה וכו' שהתל עולה במקום לחי נ"ל דהכי קאמר מבוי ששוה מתוכו וכו' או תל המתלקט וכו' או ששוה לר"ה וכו' וכתב וא"ו במקום או דהא תרי מילי נינהו כדמפרש בברייתא ומ"ש שהתל עולה במקום לחי למבוי שהוא שוה מצד אחד ומדרון מצד אחד קרי נמי תל שהרי כמין תל הוא עשוי ואע"ג שלא הוזכר בברייתא תל אלא לענין שאם זרק ונח על גביו חייב ולא לענין שא"צ לחי וקורה משמע לרבינו דלא שנא אבל הרמב"ם בפי"ד הזכיר תל המתלקט י' מתוך ד' לענין שאם זרק ונח על גביו חייב ולא הזכירו בפי"ז לענין שאין צריך לחי ורבינו לא דק במ"ש עולה במקום לחי דה"ל למכתב עולה במקום מחיצה כדפירש רש"י אלא דמשום דבמבוי סגי ליה בלחי נקט עולה במקום לחי אבל תל ודאי שאם לא היה עולה אלא במקום לחי לא הוי מהני מידי כיון שאין בו מחיצות אלא טעמא משום דעלה במקום מחיצה דאמרינן גוד אסיק מחיצתא מד' רוחות. בריש עירובין (ג:) איפלוגי אמוראי בשיעור אמת סוכה ואמת מבוי ופסק הרא"ש כרבא דאמר אחד זה ואחד זה באמה בת ששה אלא שהללו שוחקות והללו עצבות ולחומרא היכא דשוחקות חומרא משחינן בריוח והיכא דעצבות חומרא מצמצמינן להו:

שסד **מבוי** המפולש בשני ראשין לר"ה וכו' בפ"ק דעירובין דף ו' ת"ר כיצד מערבין ר"ה עושה צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן חנניא אומר עושה דלת וכו' ובה"א עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן ור"ה מי מיערבא והתניא וכו' אמר רב יהודה ה"ק כיצד מערבין מבואות המפולשים לר"ה איתמר

הניחו ב"י באורך: **מבוי** שרחב ב' כך אלא כו' עושה פס לא כתב כמו שכתבו התוס' לשם כד"ה עושה פס לא כתב אלא דהכא התוס' לשם כד"ה אחה וכו' הקשה ב"י דהלא התוס' לשם כד"ה לשמואל דבמבוי עקום תורתו כסתום אלא דביותר מעשר בעקמומיתו צריך צ"ה א"כ הכא גבי פס שמעמידו באמצע נמי כך הדין דביותר מעשר בעקמומיתו צריך צ"ה אבל בעשר תורתו כסתום אבל לרב דקי"ל כוותו אפילו בעשר בעקמומיתו צריך צ"ה וא"כ קשה דלא ה"ל למיכתב יתר מעשר וכ"ל לייסב דלא כתב הרא"ש ורבינו יתר מעשר למידק מיניה דבעשר א"צ צ"ה דפשיטא דאפילו בעשר נמי צריך צ"ה כמ"ש הרא"ש וכן כתב רבינו בסימן שס"ד אלא דלפי דהריצב"א פי' דהכא גבי פס שהעמידו באמצע אפילו ביותר מעשר לא מיקרי מפולש ולא צריך צ"ה כמ"ש התוס' בס"ד ותניאו ב"י וכ"כ הרשב"א אבל הרא"ש תופס עיקר כפי' קמא דתוס' לכך כתב דהכא נמי גבי פס שהעמיד באמצע דינו כמבוי עקום וצריך צ"ה בעקמומיתו אבל ודאי למאי דקי"ל כרב ה"ה בעשר צריך צ"ה בעקמומיתו דלדידיה אין חילוק בין יתר מעשר לעשר ובספרים מדוייקים מספרי רבינו כתוב וכ"ל דה"ה נמי בפחות מעשר והיינו כדאמרן דרבינו בא לפרש דברי הרא"ש דלא נקט יתר מעשר למידק מיניה דבעשר אין לו דין מבוי עקום אלא ה"ה נמי בפחות מי' אלא נקט יתר מבעשר לאפוקי מפי' הריצב"א:

מבוי ששוה מתוכו ומדרון לר"ה כתל המתלקט י' מתוך ד' וכו' כצ"ל בתל בכ"ף ופי' שהמדרון שהוא לר"ה או למבוי דא"צ שום תיקון היינו דוקא כתל המתלקט וכו' דהיינו שהגובה שמשם נעשה הקרקע מדרון נקרא בשם תל והוא מתלקט בגובה עשרה מתוך שיפוע ד' אמות. וכן מ"ש או ששוה והמדרון בתוכו היינו נמי כתל המתלקט עשרה מתוך ד' אמות וקאמר דא"צ שום תיקון והכ"ף היה גורם ותל בוא"ו ופי' דהוא"ו במקום או כלומר או תל המתלקט וכו' ותימה הלא ב"י גופיה הביא שהרשב"א פי' האי מדרון לר"ה או איפכא דוקא במתלקט י' מתוך ד' וא"כ למה לא יפרש כך בדברי רבינו וגם לספרים שכתוב בהן ותל בוא"ו ג"כ כך פירושו ומדרון לר"ה והוא תל המתלקט וכו' או שוה לר"ה והמדרון בתוכו והוא ג"כ תל המתלקט וכו' א"צ שום תיקון שהתל עולה במקום לחי ובש"ע חזר בו וכתב כדפי' ובמ"ש רבינו שהתל במקום לחי תפס עליו ב"י שהיה לו לומר שהתל במקום מחיצה כפרש"י ואפשר לייסב דכיון דקי"ל דלחי משום מחיצה אם כן לשון אחד הוא:

שסד **מבוי** המפולש בשני ראשין לר"ה כו' בפ"ק דעירובין (דף ו') ת"ר כיצד מערבין דרך ר"ה עושה צ"פ מכאן ולחי וקורה מכאן חנניא אומר בש"א עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל ובה"א עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן ואסיקנא דר"ה עצמה נעילת דלתות בעי' והך פלוגתא דת"ק וחנניא במבואות המפולשין לר"ה היא איתמר רב אמר הלכ' כת"ק ושמואל אמר הלכה כחנניה ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם הלכה כרב ולכן כת' רבינו מבוי המפולש בב' ראשים לר"ה צריך צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן:

ומ"ש ובהכי מיהא סגי ל"ש וכו' ולכאורה קשה דלאיזה צורך האריך בזה הלא כתב להדיא מבוי המפולש מב' ראשיו לר"ה אבל נראה דעת רבי' בכון בארוכות זו והוא דלפי דאיכא לפרש דע"כ לא פליגי ת"ק אדחנניה אלא במבואות המפולשין מצד אחד לר"ה ומצד השני לכרמלית אבל בשני ראשיו לר"ה מודה ת"ק לחנניה דאמר משמיה דב"ה דבעי' דלת מכאן ולחי וקורה מכאן כמ"ש ה"ה בפי"ז משם הרשב"א ור"ש דמדלא אמר ת"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה אלמ' דמודה דנחלקו אלא דמפרש דלא נחלקו אלא במפולש בשני ראשיו לר"ה אבל במפולש מצד אחד לר"ה ומצד אחד לכרמלית לא נחלקו דלכ"ע סגי בצ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן ולחנניה אף בצד אחד כרמלית נמי נחלקו והלכה כת"ק וכרב זו היא דעת הרשב"א וסייעתו לפי הנלע"ד ולזה בא רבינו לבאר דבריו שלא נבא לפרש דמ"ש מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה צריך צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן דאינו אלא דוקא במפולש מצד אחד לר"ה ומצד אחד לכרמלית דאשכחן דכרמלית נכללת בלשון ר"ה כדתנן בפרק בתרא דעירובין לא יעמוד אדם ברה"י וישתה בר"ה וקמוקמינן ליה כרמלית מאי אביי אמר היא היא וכן בפ"ק דשבת זימנין מתני ליה הוא ופירוקו בכרמלית ואמאי קרי לה ר"ה לפי שאינה רה"י וכמ"ש הריב"ש בתשובה סוף סי' ת"ה אבל במפולש משני ראשיו לר"ה ממש בעינן דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לזה בא רבינו לבאר דבריו דאין זה דעתו אלא דבהכי מיהא סגי ל"ש אם הוא מפולש בשני ראשיו לר"ה או צד אחד לר"ה וצד השני לכרמלית דלת"ק ודאי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ואי נמי נחלקו לא אמרו ב"ה אלא צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן

דרכי משה

(טו) ול"נ דבריהם דודאי אין לו דין מבוי עקום לגמרי כדברי הריצב"א ולזה הצריכו כאן בעקמומות י"א אע"פ שא"צ כך בשאר מבוי עקום כן נ"ל: ואינו

פרישה

בנפרץ במלואו ולא כשיש לו גיפופין מכאן ומכאן ובאמצע ליכא יתר מיו"ד:

סי' שסד (א) מ"ש רבינו בריש סימן שסד ז"ל ובהכי מיהא סגי ל"ש אם מפולש כו' לפי גירסא ל"ש בשני ראשין סגי בצ"פ וא"צ דלת ולאפוקי מה שכתב הרשב"א וסייעתו דס"ל דבפתוח לשני ראשיו לר"ה צריך דלת ולא סגי בצ"פ. ומ"ש תחלת הסי' ז"ל מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה צריך צ"פ כו' הא דכתב צריך אין להקשות פשיטא דצריך דהא ליכא מאן דמתיר בפתוח ואדרבה יש תנאים דמצריכין דלת גמור ואפילו במפולש ברחבו אסד לכרמלית וכ"ש במפולש משני ראשין מ"מ רבינו לא כתב לשון הגמרא וקאי אמ"ש בסימן שס"ג ששם נתבאר שתיקון מבוי הוא בלחי וקורה לאחד וקמ"ל דבמפולש בשני ראשיו צריך צ"פ בלבד באחד מהן מדהתחיל רבינו תחלה וכתב מבוי מפולש בשני ראשיו לר"ה. לכן יש גורסין ול"ש בוא"ו ומדלעיל קאי דהתחיל במבוי המפולש בשני ראשין לר"ה ואתי לאשמעינן דלאו דוקא לר"ה דה"ה אם פתוח בצד אחד לכרמלית ולא כתב תחלה שני ראשין לר"ה אלא לאשמעינן רבותא דאפילו בכה"ג סגי בצ"פ וכמ"ש וכתב ובהכי מיהא סגי וק"ל. ומ"ש ב"י בד"ה מבוי עקום

מפולש בשני ראשיו לר"ה או צד אח' לר"ה וצדו השנית לכרמלי' אבל אם צד אחד פתוח לר"ה וצדו השנייה לחצר שאינה מעורב' א"צ צורת הפתח אלא לחי או קורה בשני ראשין ורשות הרבים עצמה דהיינו רחב י"ו אמה מפולש משער לשער וששים ריבוא עוברין בו אינו ניתר אלא בדלתות וכתב א"א הרא"ש ז"ל והוא דננעלות בלילה והרמב"ם ז"ל כתב ואינן צריכין לנעול בלילה אבל צריך שיהו ראוין לנעול היו משוקעו' בעפר מפנ' אותן ומתקנן לנעול וכן נראה מסוגית ההלכה ולאחר שעש' לה דלתות חשובה כולה בחצר אחר ואין מבואותיו צריכין תיקון ור"י כתב מבוי שרחב י"ג אמות ושליש ושני ראשיו מפולשין לר"ה הרחב י"ו אמות דינו כר"ה וצריך דלתות מבוי עקום כמין דלת כזה דינו כאילו

מכאן דלא כחנניא: **ומ"ש** אבל אם צד אחד פתוח לר"ה וצדו השנית לחצר שאינה מעורבת וכו' כ"כ בהגהת סמ"ק וז"ל אף ע"ג דמפולש למקום האסור לו מ"מ לא בעי צ"ה כלל אלא סגי בלחי מאותו צד של רה"י והוי כסתום מאותו צד ע"י הלחי ומצד אחר דלר"ה סגי או בלחי או בקור' וכן משמע מדמוקי פלוגתייהו בנראה מבחוץ ושוה מבפנים בנידון משום לחי דוקא ולא משום צ"ה דהא אינו יכול להיות נידון כי אם לפי מה שנראה מבחוץ והוא אינו נראה אלא בלחי עכ"ל כפי מה שהגהתי מספר ישן מדוייק ועיין דבר זה בפ"ק בסוגיא דמבוי שכלה לרחבה (בדף ו' וז') לשם התבאר דין זה ואיכא לתמוה בדברי רבינו שכתב א"צ צ"ה אלא לחי או קורה בשני ראשין דמשמע דבקורה מכאן וקורה מכאן נמי שרי והא ליתא דהא כיון שמפולש מב' ראשין צריך שיעשה תיקון מצד אחד דלהוי כסתום ומש"ה במפולש משני ראשין לר"ה או מצד אחד לר"ה ומצד שני לכרמלי' בעי צ"ה מצד אחד דצ"ה הוי כמחיצה וכאילו הוא סתום ומצד השני לחי או קורה כדין מבוי סתום דסגי בהיכר קורה וא"כ במפולש בצדו השנית לחצר שאינה מעורבת אף ע"ג דלא בעינן צ"ה מכל מקום לחי דהוי משום מחיצה מיהא בעינן כי היכא דלהוי כאילו היה סתום ע"י לחי דהוא חשוב כמחיצ' ומצד ר"ה סגי בלחי או בקורה אבל ע"י קורה דאינו אלא משום היכר לא הוי כסתום וכדמשמע להדיא מתוך הגהת סמ"ק דמדקדק בלשונו דבצד החצר צריך דליהוי כמו סתום ובצד ר"ה סגי בלחי או קורה ובודאי דגם דעת רבינו כך היא אלא דלשונו אינו מכוון ובש"ע נמשך אחר לשון רבינו · **ומ"ש** ור"ה עצמה וכו' הכי אסיקנא התם דירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום ר"ה אלמא דלתות בעינן ושיהיו ננעלות בכל לילה וכמ"ש הרא"ש והכי אמרי' התם נמי באבולי דמחוז':

ומ"ש בשם הרמב"ם דא"צ לנעול בלילה וכו' טעמו משום דבתר הכי קאמרינן איבעי' להו לחנניה אליבא דב"ה דבמבואות המפולשי' לר"ה צריך דלת מכאן ולחי וקורה מכאן צריך לנעול או א"צ לנעול ואסיקנא דצריך לפנות העפר כדי שיהא ראוי לנעול אעפ"י שאין ננעלות וממילא בר"ה גופה דבעינן דלת מכאן ודלת מכאן ושיהיו ננעלות ל"ד ננעלות אלא ראוין לנעול דהא לא שאני לן בין ר"ה גופה למבואות המפולשין לר"ה אליבא דב"ה אלא דבמבואות סגי בדלת אחד ובר"ה בעי ב' דלתות אבל לענין ננעלות אין לחלק ביניהם וכיון דבמבואות סגי בראוין לנעול הכא נמי בר"ה וכיון דהכי הוא לחנניה אליבא דב"ה הכי נמי לדידן בר"ה גופיה סגי בראוין לינעל דבהא לא פליג ת"ק אדחנניה וה' המגיד כתב שהרמב"ם סובר שזו הסוגיא שאמרו לחנניה אליבא דב"ה וכו' היה משום דכ"ת לדידן כהכשר ר"ה וכו' פי' דלדידן דקי"ל כדאמר רב דהלכה כת"ק לא נפקא לן מידי מהך סוגיא דנאמר לחנניה אליבא דב"ה אבל לפע"ד נראה עיקר כדפרישית · ועוד הביא הרב המגיד ראיה לדעת הרמב"ם משערי נהרדעא שהיו מחוזי' עפר וא"ל ר"נ פנו העפר כדי שיהו ראוין לנעול ושערי רשות הרבים גמורה היו עכ"ל וזו ראיה ברורה:

ור"י כתב וכו' כ"כ הרא"ש בפ"ק (דף קי"ד ע"א) ומה שאמר ור"י כתב וכו' הוא לחלוק על מ"ש לעיל דר"ה דבעינן לתקן בדלתות היינו דוקא ברחב י"ו אמה וכו' שכן פרש"י דאלמא משמע שאם אינו רחב י"ו אין לה דין ר"ה ור"י חולק ואמר דאפילו אינו רחב אלא י"ג אמה ושליש נמי דינו כרשות הרבים וצריך דלתו' כיון דבקעי בה רבים כזה

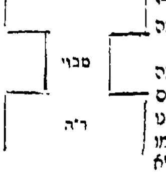

וכ"כ התוספות (בדף ו') בד"ה וכי תימא וכך מבואר מדברי הרא"ש דר"י לחלוק על פירש"י הוא וכך שיעור י"ג אמה ושליש נלמד מפסי בירא כדאיתא התם בדף עשרים:

מבוי עקום כמין דלי"ת כזה ופליגי בה רב ושמואל ופסקו הפוסקים כרב דאמר תורתו כמפולש ודברי רבינו כפי' תורתו כמפולש כפירוש רש"י שהסכימו בו התוס' והרא"ש ודלא כסר"י והרשב"א סבירא ל"י:

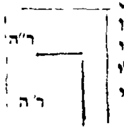

ואם

אתמר רב אמר הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כחנניא ופסקו הרי"ף והרא"ש הלכה כרב וכן דעת הרמב"ם בפי"ז וכ"כ סמ"ג וסמ"ק · ודלא כרוקח שהצריך דלת מכאן ודלת מכאן וגם דלא כר"ח והרשב"א והריב"ש שפסקו כחנניא אליבא דב"ה · ומדברי הרי"ף והרא"ש משמע דאפילו במפולשים בב' ראשיהן לר"ה בהכי סגי וכ"כ מדברי הרמב"ם בפי"ז אבל ה"ה כתב שם שיש חולקין ואומרים שאין הכשרו בכך אלא כשהאחד מהצדדים מפולש לכרמלית אבל אם מפולש בב' צדדיו לרשות הרבים צריך דלת ראויה לנעול אף על פי שאינה ננעלת ולחי או קורה מכאן ולזה הסכים הרשב"א וכתב עוד ה"ה שם ופי' מפולש לר"ה מכאן ומכאן בשאינו רחב י"ו אמות אבל רחב זו היא ר"ה גמורה עכ"ל ובסמוך כתב רבינו בשם ר"י שמבוי שרחב י"ג אמות ושליש וב' ראשיו מפולשין לר"ה הרחב י"ו אמה דינו כר"ה ובסימן שמ"ה כתבתי סברת מי שאומר שיש ר"ה גמור בלא רחב י"ו כשאורך המבוי לאורך ר"ה ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אח' הכי נקטינן וז"ל הריב"ש בתשובה אם היו ראשי מבואות העיר פתוחים מב' ראשיהם לסרטיא שהיא מסילה שהולכים בה מעיר לעיר אף אם היו עקומים דינם כמפולשי' וכן אם היו בעיר פלטיאות שהן הרחבות שמתקבצים שם לסחורה והיו המבואות מפולשים להם אם ביושר אם בעקמימות הרי הן נקראין מפולשים לר"ה ואף אם המבואות ההם אינן רחבים י"ו כיון שמפולשים לר"ה מב' ראשיהם נקראין מפולשים לר"ה אבל אם הם רחבים י"ו הן עצמם ר"ה כ"כ הרשב"א וגם דעת התוס' דכשאינן רחבים ששה עשר אמה והן מפולשים לרשות הרבים וארכן לאורך רשות רבים הרי הן עצמן רשות הרבים וכשהעמידו בגמרא הסוגיא דכיצד מערבין רשות הרבים במפולשים לר"ה דלא הוי דינן כרשות הרבים היינו בשאין רחבים י"ו אמה ומפולשין לר"ה וארכן לרחב ר"ה ואמ' שאין בארכ' מבואות רחבים י"ו אמה ולא פלטי' שהוא ר"ה ולא מבואות מפולשין לר"ה א"כ כל העיר דינה ככרמלית וא"כ להתירה בדלתות ננעלות כירושלים שהיא עצמה היתה ר"ה אבל זו שאינה אלא כרמלית אף אם תהיה מפולש לסרטיא די לה בהכשר מבואות המפולשין לר"ה וכתב עוד בתשובה הנזכרת שאותה העיר היתה מוקפ' חומה ובה פרצות מפני הפרצות שיש בה בטל הכשר' אם הרבים בוקעי' בהן ואע"פ שאין בה פרצה יתירה על י' דאפילו רב הונא בר אבא דאמר דמבוי שנפרץ מצידו כו' מודה דאי בקעי ביה רבי' פרצתו בד' כדאיתא בפ"ק (ו .) ומעתה כיון שהעיר ככרמלית הנה כל המבואות המפולשין הרי הן מפולשין לכרמלית וצריכין צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן כדאמר רב מחלוקת בסרטי' מכאן וסרטיא מכאן אבל סרטיא מכאן ובקעה מכאן או בקעה מכאן ובקעה מכאן עושה צ"פ מכאן ולחי וקורה מכאן ובודאי דהלכתא היא דליכא מאן דפליג עליה בהא ומה שלא הביאה הרי"ף לפי שלא היה צריך דהא דרב לחנניא הוא דאיצטריך לומר דהא איהו דלא סגי ליה בצ"פ ובעי דלת היינו דוקא במפולשים לר"ה אבל במפולשין לכרמלית סגי בצ"פ אבל לת"ק דאפילו במפולשין לר"ה סגי ליה בצ"פ לא הוה צריך לאשמועינן מידי וא"כ הרי"ף שפסק במפולשין כת"ק מפולש לכרמלית הוי כמפולש לר"ה וצריך צ"פ גם הרמב"ם שפסק כת"ק כתב דין מבוי סתום ואחריו דין מבוי מפולש ולא פירש אם לר"ה אם לכרמלית נראה מדבריו דכרמלית ור"ה שוים במפולש כמו בסתום ואל תשיבני מהיא דמבוי שכלה לרחבה דלא אצריכוה מידי דרחבה אינה כרמלית אלא רשות היחיד גמורה שהרי מוקפת היא בד' מחיצות ואינה יתירה על סאתים ומותר לטלטל בכולה ואפילו היא של רבים דהא לית בה דיורין ואפילו עירוב אינה חסרה ואפילו אם היתה חסרה עירוב כגון שהיה בה דיורין עדיין אינה כרמלית ואע"פ שאסור לטלטל בכולה רה"י גמורה היא במחיצותיה אלא שמפני חסרון השיתוף אסור לטלטל בכולה ככרמלית · והויא כירושלים שקראוה כרמלית בפרק המוצא תפילין (קא ·) והרמב"ם לא חשש להזכיר כי אם ההכשר הנעשה מצד זה כדי להכשיר הרחבה עצמה אבל הכשר המבוי בראשו האחד מצד מה שהוא מפולש בזה לא היו דבריו בזה הפרק עכ"ל וכתב עוד בעיר הזו שמוקפת חומה סביב בדלתות ראויות לנעול זולתי בפתח אחד שאין דלתות כולה ניתרת במחיצות אלא שהרי זה הפתח שאין בו דלתות לא גרע מלחי או קורה וכל העיר כמבוי אחד שיש לחי בראשו שאין מערבין אותו לחצאין אמנם נראה שמפני הפרצות שיש בה בטל הכשירה אם הרבים בוקעים בהן וכיון שאין כל העיר מוכשר במחיצותיה הגה יכולין להכשיר אותה כמחיצה לערב אותה עכ"ל · וז"ל הר"ן בתשובה אע"פ שעירבן דין רה"י עליה כיון שיש לה חומה ודלתותיה ננעלות בלילה אעפ"כ כיון שלא הוכשר כל המבוי נמצא משני ראשיו פתוח למקום האסור לו והוי ליה כההיא דפ"ק דעירובין דמבוי המפולש שיש בקעה מכאן ומכאן עושה צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן ועכשיו שפתוחים לתוכו שני מבואות קטנים צריך עוד תיקון להכשיר שני המבואות וגם המבוי הגדול מאמצעה דקיימא לן כרב דאמר מבוי עקום תורתו כמפולש ולענין אותה הפרצה אם יש בתחתיה גדודים דהיינו שפה שמעכבת את הרבים מלעבור להדיא אינה צריכה שום תיקון דקי"ל כרב חנן ואם אין שם גדודי' כלל הרי נעשה פרצה זו כמבוי עקום ולפיכך צריכה פרצה זו צ"פ בראשו האחד שאינו פתוח למבוי אם רצונם לתקן גם מקום הבתים שנפלה או בראשו הסמוך לגדול אם אינכם רוצים לתקן מקום הבתים עכ"ל: **ומ"ש** רבינו אבל אם צד אחד פתוח לר"ה וצדו השנית לחצר וכו' כן כתב סמ"ק בהגהות: **ור"ה** עצמה דהיינו רחב י"ו אמה וכו' כל הדעות שיש בגדר ר"ה כתבתי בסי' שמ"ה ולענין מה שכתב כאן רבינו להתיר לטלטל בר"ה שצריכה דלתות כלומר משני הצדדין בפ"ק דעירובין ד' ו' הא דתניא כיצד מערבין ר"ה וכו' ור"ה מי מיערבא והתניא יתר ע"כ אמר רבי יהודה וכו' אמר ליה אין מערבין ר"ה בכך וכ"ת בכך הוא דלא מיערבא הא בדלת מיערבא והאמר רבה בר בר חנה ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום ר"ה אמר רב יהודה ה"ק וכו' הרי מפורש שאין ר"ה מתערבת אלא בדלתות וכתבו הרי"ף והרא"ש דדוקא בננעלות בלילה וכדאמר ר' יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום ר"ה אבל הרמב"ם בפי"ז כתב שא"צ לנעלן אלא בראויות לנעול שלא יהיו משוקעות בעפר סגי וטעמו מדאמרינן שם בגמרא דשמואל אמר הלכה כחנניא דאמר במבואות המפולשין לר"ה צריך לב"ה דלת מכאן ולחי או קורה מכאן איבעיא להו לחנניא אליבא דב"ה צריך לנעול או אין צריך ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל אינו צריך לנעול בעו מרב ענן צריך לנעול או לא אמר להו תא חזי הני אבולי דנהרדעא דטימן עד פלגייהו בעפרא ונפיק מר שמואל ולא אמר להו ולא מידי אמר רב כהנא האך מגופות הויאן כי אתא רב נחמן אמר כניזה לעפרייהו ליתא קסבר רב נחמן צריך לנעול לא כיון דראויות לנעול אע"פ שאינן ננעלות · וסובר הרמב"ם דכיון דלא קי"ל כחנניא לא בעינן בגמרא אליביה אלא משום דנפקא מינה לדידן כהכשר ר"ה וכיון דאמרי' דסבר ר"נ דבראויות לנעול אע"פ שאינן ננעלות מערבין לדידן ר"ה נמי מיערבא בכך וזהו שכ' רבי' וכ"כ מסוגיית ההלכה וכתב ה"ה בפי"ז שכדברי הרמב"ם נ"ל עיקר · ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרא"ש מסכימי' לדעת אחת הכי נקטינן (א) וכתב עוד ה"ה שבהכשר ר"ה כתב הרשב"א כיצד הוא מכשירו עושה לו דלתות ננעלות בלילה והרי הוא רה"י ונראה לי שאין צריך דלתות ננעלות מכאן ומכאן אלא כל שיש כאן לחי או קורה ודלת ננעלות בלילה הרי זה רה"י שאין ר"ה אלא המכוון לרבים בכל עת והואיל ויש לזה דלת ננעלות בלילה וחוסמת היא את העוברים שם בלילה אין זה ר"ה עכ"ל · **ומ"ש** רבינו ור"י כתב מבוי שרחב י"ג אמות וכו' כ"כ הרא"ש בפ"ק דעירובין דף קי"ד ואע"פ שמקומו המיוחד לו היה למעלה בסימן שמ"ה כשהזכיר גדר ר"ה כתבו כאן מפני שהוא דין מבוי ובסימן זה הוזכרו דיני מבוי: **מבוי** עקום כמין דל"ת וכו' בריש עירובין דף ז' אתמר מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש ושמואל אמר תורתו כסתום וידוע דהלכה כרב באיסורי וכן פסקו הפוסקים . ופירש"י תורתו כמפולש · ומבוי המפולש לר"ה

צריך

דרכי משה

שסד (א) ואינו נראה דכיון דהמ"מ ורבינו הטור כתבו דדברי הרמב"ם עיקר אין לזוז מדבריהם אך במרדכי ריש הדר כתב דר"י סובר דבעי נעילת דלתות אפילו בזמן הזה דלית לן

פרישה

עקום כמין דל"ת וכו' עד וכן נראה שהוא דעת ר"מ שכתב המרדכי בפ"ק דעירובין כ' דמפרש דדינו כמפולש וצריך צ"פ באמצע ולחי בכל קצה או צ"פ בכל קצה ולחי באמצע ואולי וצ"ע כתב הדרכה מדכתב דבעינן באמצעי לחי וכמ"ש בהגה"ה במרדכי ע"ש ש"מ דס"ל כרש"י לפי' ר"י דמפרש דדינו כמפולש גמור לא בעינן באמצע שום תיקון ולא קאמר רב דדינו כמפולש אלא

באילו היה מפולש בעקמימות וצריך צורת הפתח בעקמימותו ובשני ראשיו לכל אחד לחי או קורה או צורת הפתח בכל אחד משני ראשיו ולחי או קורה בעקמימותו ואם עשוי כמין ח' צריך צורת הפתח בשני עקמימותיו ובשני ראשיו לחי או קורה (ב) והעשוי כנדל פירוש מבוי גדול שהרבה מבואות קטנות פתוחין לו וראשם השנייה פתוחות לר"ה כזה אפילו אין פתחי הקטנים שמכאן ומכאן מכוונין זה כנגד זה עושה לכל אחד במקום פתיחתו לגדול צורת הפתח מצד אחד ובראשו השני הפתוח לר"ה לחי או קורה ובמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת הפתח מצד אחד ומצדו השני לחי

צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן אף זה צריך לב' פתחיו לצד ר"ה לכל רוח לחי או קורה ובעקמימותו צריך צורת פתח דפילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לר"ה והסכימו התוספות והרא"ש לפירוש רש"י ודלא כר"י שפירש תורתו כמפולש מבוי זה שהוא עקום תורתו כאילו היה מפולש ביושר בלי עקמומי' ועומד באח' מפתחים בצורת פתח ומצד אחד לחי או קורה אבל ה"ה כתב בפי"ז שהרשב"א כתב כדברי ר"י וכן כתב ג"כ בתשובה וכ"כ שהוא דעת ר"ת שכ' המרדכי בריש פ"ק דעירובין ז"ל פסק ר"ת דמבוי עקום אפילו יש בעקמימותו יותר מעשר די בכך בלחי (ג) דהא דאמר רב תורתו כמפולש הכי פירושה אע"ג דעקום הוא ונראה כסתום אפ"ה תורתו כמפולש ואילו נפשט עקמימותו והיה הכל מבוי א' שמפולש בראשו ובאמצעיתו היה יותר מי' לא הוה בעי מידי באמצעיתו רק בשני ראשיו ודינו סתם הדברי' כפירש"י לפי שהסכימו בו התוספות והרא"ש והכי נקטינן : **וכתב** ה"ר יהונתן אע"פ שיש רשות לכל אחד ואחד מאלו המבואות העקומות לדרוס על חבירו ואין לעכב בידיהם אפילו הכי אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן לא אסרי אהדדי לפי שהרי יש להם פתח פתוח לר"ה לכל אחד ואחד וכיון שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן גלו אדעתייהו שסלקו דריסתן זה מזה וכגון זה כופין על מידת סדום שלא יעכבו זה על זה בשבת אע"פ שדרכם בחול לעבור כיון שיש להם דרך אחרת קרובה ממנה וכענין זה אמרינן בפ' מי שהוציאוהו (מט.) בחצר שבין שני מבואות ויש להם דרך על זה ועל זה כדאיתא התם עכ"ל ולפי מה שפסקו הרמב"ם והרא"ש כת"ק דס"פ הדר (עה.) דסבר דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה וכמ"ש בסי' שע"ח בס"ד כל שעירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן אינם אוסרים אלו על אלו כלל ואפילו עוברין בשבת אלו על אלו :

ומ"ש ואם עשוי כמין ח"ת צריך צורת פתח וכו' גז"ש בדף הנזכר ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמו עליה תומרי דרב ותומרי דשמואל ואצרכיה דלתות תומרי דרב תורתו כמפולש והאמר רב הלכה כת"ק בשמואל דאמר הלכה כחנניא : ופירש"י מבוי עקום · ב' פתחים מפולשין לר"ה אחת ואצרכיה דלתות בשני עקמימותו : תורתו כמפולש . וכאן שני פילושין יש ולפ"ז לדידן דקי"ל כרב דלא בעי דלתות צריך ב' צורת פתח בשני עקמומיות ולחי או קורה מכאן ומכאן וסתם רבינו הדברים לדעתו · ולר"י דמפרש הא דאמר רב תורתו כמפולש שרואין אותו כאילו אין בו עקמומית ואינו צריך שום תיקון בעקמימותו כתבו התוספות והרא"ש שצ"ל שגורס ואצרכיה דלת כגיר"ח כלומר ברוחות הפתוחות לר"ה אבל בעקמימיות לא הצריכו כלום ואם כן לדידן דקי"ל כרב א"צ אלא צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן במפולש ובעקמימות אינו צריך כלום אבל ה"ה כתב בפרק י"ז שהרשב"א סובר שהוא כסתום וא"צ אלא או לחי או קורה מכאן ומכאן וצריך טעם כיון דבעקום כמין דל"ת פסק דתורתו כמפולש כרב ומשמע בגמרא דבעשוי כמין ח' נמי סבר רב דדינו כמפולש · ומ"מ לענין הלכה כבר כתבתי בסמוך דנקטינן כפירש"י : **ולענין** מבואות הפתוחים אלו לאלו ואין העיקום של אחד מהם נוטה לר"ה כתב הרא"ש בתשובה הוי יודע כיון שפתיחת המבוי החיצון לר"ה הרי אותו מבוי שפתוח אליו בעקמימותו חשוב כפתוח לר"ה וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולן אין חילוק עכ"ל :

והעשוי כנדל וכו' גז"ש בפ"ק דעירובין דף ח' אתמר מבוי העשוי כנדל אמר אביי עושה צורת פתח לגדול והנך כולהו משתרי בלחי או קורה א"ל רבה כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום אלא אמר רבה עושה צ"פ להאי גיסא לכולהו ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה ופי' רש"י עושה צ"פ לכולהו הקטנים בעקמימותן לצד מבוי גדול ואידך גיסא לר"ה משתרי בלחי או קורה :

ומ"ש אפילו אין פתחי הקטנים מכוונים זה כנגד זה כלומר אע"פ שאין פתחי הקטנים מכוונים זה כנגד זה דינם כמפולש וצריך לעשות לכל אחד מהן במקום פתיחתו לגדול צ"פ מצד אחד ובראשו השני לחי או קורה וכ"כ הרמב"ם בפי"ז מה"ש וז"ל מבוי שהיו לו שבילים מצד זה ושבילים מצד האחר שנמצאו מפולשין לר"ה אע"פ שאין מכוונים זה כנגד זה כל אחד מהן מבוי מפולש כיצד מכשירין אותו עושה צ"פ לכל אחד ואחד מן השבילין שבצד האחד וכן לפתח הגדול ועושה לכל השבילין שבצד האחר לחי או קורה משמע מדבריו דכשהם מכוונים זה כנגד זה נמי צריכין תיקון לכל אחד ואחד במקום פתיחתו למבוי אבל התוספות כתבו מבוי העשוי כנדל פר"ת שמבואות קטנים פתוחים למבוי גדול תב' צדדיו ואינו זה כנגד זה דאם כן היו מפולשין ובענין זה הם כרגלי הנדל שיש לו ב' שורות של רגלים מימין ומשמאל והם זה שלא כנגד זה ע"כ משמע דסבירא להו שאם היו מכוונים זה כנגד זה לא היו צריכין שום תיקון במקום פתיחתן למבוי דהוו להו שני מבואות הקטנים כמבוי אחד ארוך ומ"מ כדעת הרמב"ם ורבינו נראה מדברי רש"י שכתב דהא כל מבואות קטנים הללו מבואות עקומות הן נכנס בדרך זה ויוצא בדרך זה ומשמע מלשונו שמאחר שמפסיק בין שני המבואות המבוי הגדול שהוא יכול לעקום בו ולצאת דרך מבוי שבצד מבוי שבצדו הוי מבוי עקום ואין מבוי המכוון כנגדו מוציאו מעקמימותיו והכי נקטינן : **ומ"ש** ובמבוי הגדול אם הוא מפולש וכו' פשוט הוא ע"פ מה שנתבאר בדין מבוי מפולש ובדין מבוי סתום · וכתב ה"ה בפי"ז שהרשב"א שפסק במבוי מפולש כמנהגיה אזיל הכא לטעמיה וכתב שצריכין הקטנים דלת מכאן ולחי או קורה מכאן וכן צריך ג"כ הגדול אם הוא מפולש וכבר נתבאר בסמוך דלא קי"ל כוותיה כתבו הגהות אשיר"י בפ' עושין פסין מבוי שכל' לרחב' יתירה על בית סאתי' ולא הוקפה לדיר' וחד גיסא דרחבה פתוח לשביל של כרמים דסליק לגודא דנהרא

ואם עשוי כמין ח"ת וכו' שם ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמו עליה תומרי דרב ותומרי דשמואל וכו' ופרש"י כמין ח"ת דכאן שתי פילושין יש וא"כ לרב דהלכה כמותו צריך ב' צ"ה בב' עקמומיותיו ולחי או קורה מכאן ומכאן : והא דתנו נמי לתומרא דשמואל היינו משום דנהרדעא אתריה דשמואל הוא אבל מדחשו לרב באתריה דשמואל אלמא דהלכ' כמותו וכ"כ התו' בד"ה והא ההוא (דף ח') גם בכאן נחלק ר"י ונקטינן כפרש"י וכמ"ש רבינו וכן פסק בש"ע :

והעשוי כנדל וכו' שם פליגי בה אביי ורבא והלכה כרבא דעושה צ"ה לכולהו מבואות הקטנים מהך גיסא בעקמומיתו לצד מבוי הגדול כדרב דבמבוי עקום עושה צ"ה בעקמומיתו ואידך גיסא לר"ה משתרי בלחי או קורה והו שאמר רבינו אפילו אין פתחי הקטנים מכוונין זה כנגד זה כו' כלומר לא מיבעיא כשהן מכוונין דפשיטא דהכך גיסא שהוא פתוח למבוי הגדול חשיב כאילו הוא פתוח לר"ה והוי להו כל מבואות הקטנים מפולשין משני ראשון לר"ה דצריך צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן אלא אפי' אינן מכוונין זה כנגד זה דהשתא כל מבוי קטן בפתיחתו למבוי גדול אינו חשוב מפולש לר"ה אלא ה"ל כמבוי עקום אפ"ה צריך צ"ה בפתיחתו למבוי גדול דקי"ל כרב דתורתו כמפולש וצריך צ"ה בעקמומיתו וז"ל התוס' מבוי העשוי כנדל פי' ר"ת שמבואות קטנים פתוחים למבוי גדול משני צדדיו ואינן זה כנגד זה דא"כ היו מפולשין ובענין זה הם כרגלי הנדל שיש לו שני שורות של רגלים מימין ומשמאל והם זה שלא כנגד זה עכ"ל רצונם לומר שאם היו זה כנגד זה אף לשמואל צריך לכל מבוי קטן צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן שהרי כל אחת חשובה מפולש לר"ה משני צדדין וא"כ קשה ואביי מאי קסבר דאמר עושה צ"ה לגדול והנך כולהו מישתרי בלחי וקורה בלא צורת הפתח אלא בע"כ דזה שלא כנגד זה הוו כנדל וא"כ בפתיחתם למבוי גדול אינו אלא כמבוי עקום ולשמואל תורתו כסתום ואין צריך שום תיקון בעקמומיתו אלא לחי וקורה בצד פתיחתו לר"ה ואביי כשמואל ס"ל ואקשי ליה רבא מדחשו לה בנהרדעא לדרב אע"ג דאתריה דשמואל הוה אלמא דכרב קי"ל דמבוי עקום תורתו כמפולש. אבל הב"י הבין מדברי התוס' שאם היו מכוונים זה כנגד זה לא היו צריכין שום תקון במקום פתיחתן למבוי דהוו להו שני מבואות הקטנים כמבוי אחד ארוך עכ"ל ול"נ דלא דק :

ומ"ש ובמבוי הגדול אם הוא מפולש וכו' פשוט הוא אלא דקשיא לי בכך מבוי העשוי כנדל דפליגי בה אביי ורבא במאי איירי דאי איירי דמבוי גדול מפולש הוה ואמר אביי עושה צ"ה לגדול והנך מישתרי בלחי וקורה אם כן מאי אקשי ליה רבא כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום למה לי צ"ה לגדול הא פשיטא דצריך צ"ה כיון דמפולש הוא ואי איירי דמבוי גדול היה סתום וכדמשמע מפירש"י שכתב וז"ל ה"ג למה לי צורת הפתח אמאי אצרכת צ"ה לגדול הא איהו נמי אין פילושיו מכוונין עכ"ל א"כ קשה ואביי מאי קסבר דעשה צ"ה לגדול דכיון שהיה סתום פשוט הוא דסגי בלחי וקורה לדברי הכל ועוד דלעיל בסמוך פרש"י עושה צ"ה לגדול באחד משני ראשיו אלמא דמפולש היתה ואם כן דברי רש"י סותרין זה את זה וצריך לומר דרש"י מפרש דהמבוי גדול היה נ"כ עקום שלא היו פילושיו מכוונים וכן פי' מהרש"ל שהיה עקום קצת וכתב שמצא כך במ"ו הגדול שהעתיק דברי רש"י וכתב ושתי ראשין פתוחין לר"ה והמבוי היה עקום עכ"ל אלא שמה שכתב שהיה עקום קצת לא ידעתי למה לא פירש עקום ממש הלא גם שהיה עקום קצת אקשי ליה רבא כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום למה לי צ"ה אלמא דעקום קצת נמי דינו כאילו היה עקום לגמרי כמו דל"ת לשמואל וה"ה לרב דלאו דוקא כמין דל"ת אלא נקט דל"ת לאורויי דאיכא לחלק בין ד' לחי"ת · מיהו מלשון האלפסי והרא"ש ושאר פוסקים משמע דלא גרסי הך קושיא למה לי צ"ה כגירסת רש"י אלא ה"ג א"ל רבא כמאן כשמואל דאמר תורתו כסתום והא ההוא מבוי עקום וכו' דלפי זה א"צ לדחוק לפרש דמבוי גדול עקום הוה ולא קשיא ולא מידי :

מבוי

דרכי משה

לן רשות הרבים גמורה ומהר"ם מרוטנבורג פליג וסובר דבזמן הזה דלית לן רק כרמלית לא בעי נעילה כו' עד וא"כ ה"ל הכרך כחצר של רבים כו' וכ"ה בתג"מ פ"ב דעירובין :

(ב) דבזו דינו כסתום שם ותיקון הלחי שם אינו אלא כדי שיראהו ב' הצדדים התיקון מב' צדדיו וכ"ה בהג"א פ"ק דעירובין . אבל בתשובת הרא"ש כלל כ"א סי' א' פי' דצריך שלא יהא רחב מי' :

ואע"ג

פרישה

אלא להצריך מצד אחד צ"פ לאפוקי משמואל דאמר דינו כסתום לא בעינן צ"פ כלל אלא בלחי אחד בכל קצה סגי שוב מצאתי במרדכי ישן של קלף בהגה"ה כדברי שכתב שם וז"ל מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש פסקה ר"י כפרש"י הכי אמיר טפי ממפולש דמפולש סגי ליה בצ"פ מצד אחד ומצד השני לחי וקורה ע"כ פי' ר"י כו' עד ויש ראיה לפרש"י ממבוי העשוי כנדל כו' עד ויש ליתן טעם לפרש"י אמאי בעי טפי ממבוי מפולש שפילושו ניכר וי"ל דבעינן דהוי לצ"פ בני ראשו זה ובני ראשו זה וכי עביד ליה בעקמומיתו הוי ליה מכאן ומכאן ואי בעינן למיעבד צ"פ מכאן ומכאן בשני ראשין סגי בעקמומיתו בלחי אחד אפילו לרב ופסק מורי מהר"ם דאפילו יש בעקמימותו יותר מי' די בכך בלחי דהא רב אמר תורתו כמפולש כו' ע"ש הרי לפנינו דכתב המרדכי תחלה טעם לפרש"י דלא בעינן תיקון באמצעיתו אלא כדי שירמו הדרים בראש כל מבוי תיקון צ"פ כו' וגם הביא ראיה לפירש"י והסכים עמו וע"ז כתב דרש"י לא"ד קאמר צ"פ באמצע אלא ה"ה אם עשה צ"פ מכל צד ולחי באמצע ושע"ז כתב מהר"ם דאותו לחי שעומד באמצע סגי אפילו הוא רחב יותר מי"ע ושרי בהכי אפילו לרש"י דהא מודה לא היה צריך גם לרש"י באמצע שום תיקון כ"א מצד אחד צ"פ ומצד השני לחי או קורה וכמה שכתבתי ודו"ק :

(ג) ומ"ש רבינו במבוי העשוי כנדל דעושה צ"פ לכל אחד ואחד בצד כו' וכתב ב"י שכ"כ הרמב"ם ולא כדעת ר"ת ולענ"ד לא משמע הכי מלשון הרמב"ם שכתב שם פי"ז וז"ל מבוי שהיה לו שבילים מצד אחד ושבילים מצד האחר שנמצאו מפולשין לר"ה אע"פ שאינו מכוונין זה כנגד זה הרי כל אחד מהן מבוי מפולש כיצד מכשירין אותו עושה צ"פ לכל אחד ואחד מן השבילין שבצד האחד וכן לפתח הגדול ועושה לכל השבילין שבצד השני לחי או קורה עכ"ל הרי מבואר דר"ל שבשני השבילין שזה כנגד זה אע"פ שאין מכוונים ממש מ"מ חשובין כחד מבוי מפולש ומש"ה א"צ לעשות באמצע במקום שפתוחין למבוי הגדול שום תיקון לשום אחד מהן אלא עושה לשביל אחד שבצד אחד צ"פ ולשביל שכנגדו עושה בצד הפתוח לר"ה לחי וקורה והכי מיתרין שניהם וז"ש הרמב"ם עושה צ"פ לכל אחד ואחד שבצד האחד ועושה לכל השבילים שבצד השני לחי או קורה דאילו לפי' ב"י לדעת הרמב"ם הל"ל ועושה צ"פ לכל אחד מהשבילין מצד האחד ועושה לחי או קורה לצד השני לכל אחד מהשבילין · ורבא נמי דקאמר בגמרא דף ח ע"ב לדין זה כמפולש ועושה צ"פ לכולהו מחד גיסא ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה לדעת הרמב"ם ה"פ במ"ש דתיקון שני הצדדין הוא לצד הפתוח לר"ה ובמקום שפתוחין למבוי לא היה צריך תיקון כלל ועושה צ"פ מחד גיסא ר"ל למקום הפתוח לר"ה ולאידך גיסא דשבילין העומדין בצד השני דמבוי מעמיד לחי וקורה ולאפוקי מאביי דלא היה מצריך לעשות שום צ"פ בשום צד . ונראה דה"ט דהרמב"ם משום דס"ל דבפירוש מבוי עקום דתורתו כמפולש היינו כדפי' ר"י דא"צ שום תיקון בעקמימותו וכן משמע ומוכח מלשון הרמב"ם שכתב שם לפני זה בריש פי"ז בדין ג' וז"ל כיצד מתירין מבוי מפולש עושה לו צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן ומבוי עקום תורתו כמפולש עכ"ל · הרי לפנינו בהדיא מבואר בדברי הרמב"ם דס"ל דמבוי עקום א"צ שום תיקון באמצעיתו במקום עקמימותו שהרי אחר שכתב דין מבוי מפולש סתם וכתב שכן דין מבוי עקום וכן מבואר שם בלבוש כמ"ש שכתב אדברי הרמב"ם הנ"ל ז"ל וכתב הרשב"א א"צ בעקמומיות כלום אלא בשני ראשין עוד כתב היה עקום מפולש כמין

ח"ית

לחי או קורה ואם הוא סתום עושה לחי או קורה בראשו:

שסה מבוי שנפרץ מצדו בזה אי בקעי רבים במקום הפרצה אפילו לא נפרץ אלא פרצה של ד' טפחים לא חשיב כפתח וצריך תיקון ואי לא בקעי ביה רבים עד פרצת י' א"צ תיקון אפי' אי ליבא גדודי וה"מ שנשאר ממנו ד' טפחים כלפי ראשו אבל לא נשאר ארבעה טפחים אפי' לא נפרץ אלא בג' צריך

שסה מבוי שנפרץ מצדו כו' בפ"ק (דף ה') איתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו אם יש שם פס דלי"ת מתיר פירצה עד עשר ואם לאו פחות מג' מתיר ג' אינו מתיר ופרכינן לאביי דשיעור משך מבוי בארבע אמות דהא הכא ס"ל דמשך מבוי בד"ט ומשני התם סוף מבוי הכא תחלת מבוי ופירש רש"י אם יש שם פס ד' אם נשתייר מן הכותל או עשה פס ד' במקום הפירצה סמוך לקורה מתיר הפירצה עד עשר וכו' והתוס' נחלקו על זה ואמרו דאם לא נשתייר מן הכותל ד' אלא עשה פס ד' ה"ל תחלת מבוי שצריך לעשות לו הכשר אלא איירי שלא נפסלה שנשתייר שם פס ארבעה וזהו שדקדק רבינו ואמר וה"מ שנשאר ממנו ד"ט כלפי ראשו אבל לא נשאר וכו' דאם לא נשאר לא מהני אם עושה פס ארבעה דה"ל תחלת מבוי וכ"כ הרמב"ם בפי"ז אם נשאר עומד בראשו פס רוחב ארבעה וכו': **ומ"ש** לחלק בין בקעי בה רבים וכו' הוא מדאית' תו התם ריש (ד' ו') אמר רב חנן בר אבא משמיה דרב מבוי שנפרץ מצדו בעשר מראשו בארבעה. מ"ש בצדו עשר דאמרינן פיתחא הוא מראשו נמי נימא פיתחא הוא אמר רב הונא בריה דר"י כגון שנפרץ בקרן זווית דפיתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי· ורב הונא אמר אחד זה ואחד זה בארבעה אמר ר"נ בר יצחק כוותיה דרב הונא מסתברא דאיתמר מבוי עקום וכו' · אלמא פירצת מבוי בצדו בארבעה ורב חנן בר אבא שאני התם דבקעי בה רבים מכלל דרב הונא סבר אע"ג דלא בקעי בה רבים מ"ש מדר' אמי ורב אסי התם דאיכא גידודי הכא ליכא גידודי פירוש לרב הונא כיון דליכא גידודי דמעכבין הליכת הרבים נוחה לעבור בה אע"ג דלא בקעי בה רבים פרצתו בד' אבל לרב חנן אי בקעי בה רבים פרצתו בד' ואי לא בקעי בה רבים פירצתו בעשר אף ע"ג דליכא גידודי ופרש"י דלא בקעי בה רבים כגון שפרוצה למקום מטונף או למקום מקולקל בפחתים וטיט ואין דרך רבים מצויין לעבור באותה פירצה עכ"ל וכתב הרא"ש דמהר"ם פסק כרב הונא וראבי"ה פסק כרב חנן וכן פסק הרז"ה ורי"ף הביא דברי ר' אמי ורב אסי ולא הביא פלוגתא דר' חנן ורב הונא דפליגי במילתיה דר' אמי ורב אסי מכלל דס"ל דפרצת מבוי בעשר אפילו כי ליכא גידודי וכיון דבשל סופרים הוא עבדינן לקולא ופרצת המבוי בעשר היכא דלא בקעי בה רבים עכ"ל הרא"ש וא"כ גם הרי"ף והרא"ש פסקו כרב חנן דבדלא בקעי בה רבים פרצתו מצדו בעשר ואע"ג דליכא גידודי ואי בקעי בה רבים פרצתו בארבעה ומשמע ודאי דאפילו איכא גידודי דנשאר מן הכותל ג' או ד' טפחים גובה על פני כל הפרצה שאינה נוחה לעבור בה אפ"ה כיון דבקעי בה רבים אינו מתיר אלא בארבעה וזהו שכתב רבינו מבוי שנפרץ מצדו אי בקעי רבים וכו' דכתב בסתם חדא משום דסתם פירצה לית בה גידודי ועוד דכיון דחומרא היא שאין מתיר אלא בד' כתב בסתם דאי איתא דבדאית בה גדודי מתיר בעשר ה"ל לפרש אבל בסיפא דקאמר קולא דבדלא בקעי בה רבים מתיר בעשר צריך לפרש דמותר אפילו ליכא גידודי דלא תימא דאינו מתיר אלא בדאית בה גדודי כבסתם פירצה וזה היה ג"כ דעת הרא"ש דכתב בדבקעי בה רבים בד' בסתם ובדלא בקעי בה רבים פי' אע"ג דליכא גידודי· וכתב ה' המגיד דהרי"ף והרמב"ם דהשמיטו הך סוגיא דרב חנן וכו' ודנפרץ בקרן זווית משום דס"ל דחולק' היא על הא דר"א ור' אסי וכו' ומביאו ב"י ותמה ב"י על רבינו דכיון דסובר דהך סוגיא הילכתא היא [illegible] כתב בסתם נפרץ מראשו פרצתו בד' ולא חילק בין נפרץ בקרן זווית ללא נפרץ בקרן זווית ולפעד"נ דרבינו ס"ל דלמאי דמסקינן דרב חנן דאמר מצדו בעשר בדלא בקעי בה רבים תו לא איצטריך להך שינויא דאוקמא רב הונא בריה דר"י כגון שנפרץ בקרן זווית דשינויא דחיקא הוא דא"כ קשה אדמפליג בין מצדו למראשו במראשו גופיה ה"ל לאפלוגי בין נפרץ בקרן זווית לאינו נפרץ בקרן זווית אבל למסקנא ליכא הכא קושיא כלל דהא דנפרץ מצדו מתיר בעשר היינו בדלא בקעי בה רבים דנפרץ למקום מקולקל בטיט ובפחתים כמו שפרש"י אבל בנפרץ מראשו דאין לשם קלקול דכיון שבני המבוי נכנסין ויוצאין בה לר"ה תדיר אין ספק שהמקום נוחה לעבור שם ובקעי בה רבים דסתמא כך הוא בראשו אבל מצדו מסתמא לא בקעי בה רבים להכי מפליג בין מצדו למראשו דמצדו דלא בקעי בה רבים בעשר ומראשו דבקעי בה רבים בארבעה ומה שתמה עוד ב"י ואמר דע"כ מראשו בארבעה מיירי בנפרץ בקרן זווית דאל"כ פליגא אדרבא דאמר מבוי שהוא רחב ט"ו מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות וכו' וכמ"ש לשם התוס' נלע"ד דשתי תשובות בדבר חדא

דנהרא ושפת הגודא גבוה י' דהוו מחיצה ליעבד לחי אפומא דרחבה בסוף המבוי וכ"פ בראשו האחד של מבוי הפתוח לר"ה ויטלטל במתא וברחבה וממתא לרחבה ושביל גופיה אסור ואפומא דשביל לא עבדי' לחי שלא יאמרו לחי מועיל לשביל מפולש דליכא גודא והוא מבואר שם בגמ' (כד:) ההיא רחבה דהואי בפום נהרא דחד גיסא הוי פתוח למתא וחד גיסא הוי פתוח לשביל של כרמים ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהר' אמר אביי היכי נעביד ליעבד ליה מחיצה אגודא דנהר' אין עושין מחיצ' ע"ג מחיצה וליעביד ליה צ"פ אשביל של כרמים אתו גמלי שדיין ליה אלא אמר אביי ליעביד לחי אפומא דשביל של כרמים דמגו דמהניא לשביל של כרמים מהני נמי לרחב' אמר ליה רבא יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא אלא אמר רבא עבדינן ליה לחי לפתחא דמתא דמגו דמהני ליה לחי למתא מהני נמי לרחבה הלכך טלטולי במתא גופיה שריא טלטולי ברחבה גופה שרי ממתא לרחבה ומרחבה למתא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דשרי דהא ליכא דיורין ומאן דאסר זמנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי ופי' רש"י ההיא רחבה יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה : פום נהרא · שם מקום : חד גיסא פתוח למתא למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו : שביל של כרמים · דיורין היו בו : היכי נעביד · למשריינהו לכולהו שהרי רחבה זו כרמלית היא ואוסרת על המבוי ואת השביל שיש לו ג' מחיצות דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא שגבוה י' אבל הרחבה אוסרתן לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית והא דאמרינן בפ"ק אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום במוקפות לדירה והוו בה דיורין קאמר כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו אבל רחבה כרמלית אסיר כדאמרינן בההיא שמעתא נקעה מכאן ונקעה מכאן וכו' היכי נעביד להתיר את טולה שהיו רוצים מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותן מוקפת לדירה ושוב לא תהוי כרמלית ותהוי היא וכולן מותרין ואמרינן לעיל הוקף ולבסוף פתח לא מהני וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת וקשה להם לפרוץ פרצה יותר מעשר ולגודרה לדירה אדעתא דליסתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא ולהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל : נעביד ביה מחיצה של קנים אגודא דנהרא כלומר להוי שביל כמוסיף על הרחבה וניהוי רחבה ושביל חד ונהוי הך מחיצה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה דליסתמש מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן ברחבה גופה לדירה דהוי פתח ולבסוף הוקף : אין עושין מחיצה על גבי מחיצה · כיון דגבוהה עשר גודא כל מה שמוסיפין עליה הגבהת אותה מחיצה עצמה הויא שהרי אם היה מגביה כל מחיצת הרחבה לא מהני עד שיפרוץ בה פרצה האוסרתה ויחזור ויגדור לדירה : ליעביד ליה צורת פתח אפומא דשביל של כרמים · דפתוחה לרחבה דמגו דמהני לשביל שלא יהא פרוץ לרחבה שאפילו היה פתוח לר"ה מועיל לו להוי נמי לרחבה להיות לה תוספת זה היקף לדירה : אתו גמלי· הבאים לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל לנהר : שדיין ליה· שהיה פתח השביל צר להם ועכשיו הוא דוחקן לחי הנעוץ בארץ ועביו משהו אין גמלים נוגעין בו : דמיגו דמהני לשביל· לטלטל בו דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית : מהני נמי לרחבה להיות לה היקף לדירה ויתירנה לטלטל בה ובלאו מגו לא משתריא דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מעשר וכל כמה דסתים ליה לדירה לאו כלום הוא דהא כל פתח סתימה מעלייתא היא וסתום ועומד הוא : לשביל של כרמים דעלמא · דלא סליק לגודא דנהרא וה"ל כמבוי מפולש ויאמרו שא"צ תיקון אלא בראשו אחד כי האי : ומגו דמהני למתא · לטלטל במבוי כדאמרינן בפ"ק פרציא מכאן ונקעה מכאן עושה צ"פ מכאן ולחי או קורה מכאן והכי נמי ליעבדו בראש המבוי הפתוח לר"ה צ"פ והא לפי דלצד הרחבה שרי ליה · טלטולי במתא גופיה שרי דהא שריכן ליה בהאי לחי ואפילו היא והרחבה אסורין זה עם זה שניהם משתמשין למגן כשתי חצירות ופתח ביניהם וכן ברחבה גופה דלית בה דיורין שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהויא כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקינן ליה גזירה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא עכ"ל וכפלוגתא דרבינא ורב אחא קי"ל דכל היכי דפליגי הלכה כדברי המיקל :

שסה מבוי שנפרץ מצדו וכו' פ"ק דעירובין (ה·) איתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו איתמר משמיה דרבי אמי ורבי אסי אם יש שם פס ד' מתיר פרצה עד עשר ואם לאו פחות מג' מתיר ג' אינה מתיר ופירש"י מצדו אחד מהכתלים שבצד ארכו כלפי ראשו סמוך לקורה הימנה ולפנים : אם יש שם פס ארבע · אם נשתייר מן הכותל או עשה פס ד' במקום הפרצה סמוך לקורה מתיר פרצה ואע"ג שנשתייר שם פרצה עד י' דכיון דיש הכשר אורך מבוי מהקורה עד הפרצה לא בטל ליה תורת פתח מקמא ובמילתיה קאי וקורתו מתירתו ופרצה הנותרת כיון דלאו יותר מי' תורת פתח עליה ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה א"כ שבקי בני מבוי פתחא קמא ונפקי ועיילי בההיא פרצה משום דדרך קצרה היא להם אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מהראשון משום דהוי פתח לד' הסמוכים לו הואיל וד' אורך ראויים לקורה דיש בהם הכשר מבוי : ואם לאו דאין שם פס ד' פחות מג' אם הפרצה פחות מג' מתיר תיקון המבוי שהרי כלבוד דמי ואם הפרצה ג' אינו מתיר דכיון דממעטין בני המבוי בהילוכן ומקצרין את דרכם דרך אותה פרצה חיישינן דלמא שבקא פתחא רבא ונפקי ועיילי בההיא פרצה ובטיל לה פתחא קמא ובטלה קורה דידה ואין קורה למבוי זה וא"ת הא בהיתה פחות מי' וחקק בו להשלימו לי' אמר אביי שחוקק בו במשך ד"א ופסקו רוב הפוסקים כותיה כמ"ש בסי' שס"ג אלמא שיעור אורך מבוי ד"א והיכי פסקינן הכא כרבי אמי ור' אסי דאמרי אם יש שם פס ד' מתיר דא"כ הוי שיעור אורך מבוי ד' טפחים כבר תירצו בגמ' דלא דמי דגבי ההיא דאביי דהוי תחלת מבוי דהשתא בחקק זה משוי' ליה מבוי משום הכי בעי משך ד"א אבל בהא דרבי אמי ור' אסי דסוף מבוי הוא שכבר היה מבוי אלא שאירע בו פיסול ומהדר לשווי' מבוי הלכך בד' טפחים סגי ליה וגרסי' תו בסוף הדף הנזכר א"ר חנן בר רבא אמר רב מבוי שנפרץ מצדו בי' מראשו בארבע מ"ש מצדו בי' דאמרינן פתחא הוא מראשו נמי נימא פתחא הוא א"ר הונא בריה דרב יהושע כגון שנפרץ בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי ורב הונא אמר אחד זה ואחד זה בד' א"ר נחמן כוותיה דרב הונא מסתברא דאתמר מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש וכו' במאי עסקינן אילימא ביותר מי' בהא לימא שמואל תורתו כסתום אלא לאו בי' וקאמר רב תורתו כמפולש אלמא פרצת מבוי בצדו בד' ורב חנן בר רבא שני התם

פרישה

מי"ת ירא"ה לי שהוא כסתום וא"צ אלא לחי או קורה מכאן ומכאן עכ"ל הה"מ גם הרשב"א ולמדנו מדבריו שני עניינים דמדלא מצטרך בעקמימותו שום תיקון מש"ה ח"ש דה שום תיקון לצדדין הפתוחין למבוי שכן מקום עקמימות וכדי שלא תקשה תינח מצד האחד [illegible] לר"ה שעשו שם צ"פ לכל פתחא כדין מבוי עקום העשוי כמין ה' אבל מצד השני דלא [illegible] הרמב"ם כ"א לחי או קורה והיא דנה כמאן ומש"ה כתב [illegible] הרמב"ם ס"ל כהרשב"א דמבוי עקום העשוי כמי"ת א"צ צ"פ כלל ומש"ה מכח העקמימות [illegible] בעקמומיתו הוה כעין חי"ת [illegible] זה לא היינו צריכין לשום צ"פ אלא משום דנראה כמבוי מפולש מצד אחד והיא מכח [illegible] זה כנגד זה משני הצדדין וע"ז כתב הרמב"ם דאע"פ [illegible] פתוחין ממש זה כנגד זה [illegible] דין מבוי מפולש יש לו מיהו סגי ליה עכ"פ בצ"פ מחד [illegible] הפתוח לר"ה ובלחי או קורה [illegible] השני כדין מבוי מפולש ממש ואע"ג דרבא מכח דמבוי [illegible] מפולש מצרין לגדל צ"פ הרשב"א [illegible] יפרש דלא במקום עקמימותו מצריך אלא מצד הפתוח לר"ה [illegible] אלא לאפוקי מאביי דס"ל [illegible] כסתום באמצע ולא מצריך לשום צ"פ בשום צד וק"ל [illegible] לשון הה"מ שפירש דברי [illegible] כמ"ש שהרי מסיק וכתב שם ז"ל וכבר הוכחתי למעלה [illegible] רבינו שאפילו מבוי המפולש משני צדדין בר"ה די להכשירו בצ"פ מכאן וקורה או לחי מכאן אבל הרשב"א ז"ל כתב שאם היו מפולשין כאן וכאן לר"ה צריך דלת מצד אחד כו' הרי לפנינו [illegible] כתב הה"מ אבל הרשב"א כתב דלאין פלוגתא ע"מ דגם פי' דברי הרמב"ם דלא מצריך כאן ב"ה [illegible] מצד אחד כו' דמיירי בפתוחין משני ראשיו לר"ה יע"ו כ' שפיר דהרשב"א ס"ל דבכה"ג לא סגי בצ"פ מצד אחד לחוד כ"א בדלתות דאילו לב"י דתיקון צ"פ וקורה דכ' הרמב"ם לא קאי כ"א אבל שביל ושביל בפני עצמו קשה כיון דכל שביל דינו כפתוח כ"א מצד אחד לר"ה ומצד השני למבוי מאי שייך כאן פלוגתת הרשב"א דמצריך דלת בפתוחין משני צדדיו לר"ה וק"ל · גם במיימוני החדשים נדפס הציור ע"ד שכתבתי דהיינו מצדדים הפתוחין לר"ה מציירים מצד אחד צ"פ ומצד השני קורה ובאמצע במקום הפתוחים למבוי לא מצייר שום תיקון אלא טעות הניכר שם בציור וק"ל · וכאשר כתבתי דהרמב"ם ס"ל כפירוש ר"י דאין צריך לעשות בעקמימותה שום דבר ובעקום כמין חי"ת אפילו צ"פ א"צ ופי' עושה לנדל צ"פ מכאן כו' חשני לצדדין הפתוחין לר"ה מזה ומזה קאי נתיישב דל"ת מה שמצאתי במרדכי של קלף שאחר שכתב תחלה פרש"י ופר"י בדין מבוי עקום מסיק וכתב ז"ל ויש ראיה לפרש"י ממבוי העשוי כנדל דאמרינן לקמן עושה צ"פ להאי גיסא לכולהו ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה משמע דלכל המבואות קטנים עושה צ"פ במקום שפתוחים לר"ה וגדול היינו בעקמומיתה דאי כפי' ר"י א"כ ה"ק עושה צ"פ לכולהו לצד ר"ה ואידך גיסא היינו בראש המבוי הגדול א"כ לא הל"ל לאידך גיסא אלא הל"ל ואידך משתרי בלחי וקורה פי' דהיינו המבוי הגדול עכ"ל המרדכי של קלף. ור"ל כיון דכל המבואות הקטנים עקומי' כמין חי"ת צריכים לכל אחד בשני פתקיו צ"פ במקום הפתוח לר"ה וא"כ לא מצינו שלא סגי ליה בלחי וקורה כ"א בראש המבוי הגדול ששם נתעקם בראשו כמין דל"ת וסגי ליה בלחי או קורה ולפי מ"ש לק"מ ודו"ק ועיין מ"ש התוס' במבוי העשוי

צריך תיקון פחות מג' א"צ תיקון (ה) ואם נפרץ מראשו פרצתו בארבע': מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לר"ה כזה לא ערבו בני החצר עם בני המבוי חצר מותרת אפי' אם נפרץ נגד פרצת המבוי ואפי' בקעי בה רבים ובלבד שלא יהא בפרצה יותר מעשר ומבוי אסור אפי' אינו כנגד פרצת החצר דכיון שלא ערבו עם המבוי אוסרת עלין (ו) וכגון שנכנסו כותלי המבוי בחצר בענין שאין הגיפופין שנשארו לחצר נראין למי שעומד במבוי הלכך אין עולין להתירו אבל אם נראין עולין לו לשם לחי ומות' ואם

התם דבקעי בה רבים מכלל דרב הונא סבר אע"ג דלא בקעי בה רבים מ"ש מדרב אמי ורב אסי שאני התם דאיכא גידודי ופירש"י מצדו בכותל ארכו ולא אצל ראשו אלא שיש ד' שאר מהפתח עד הפרצה מראשו שהיה מבוי רחב כ' אמה וסתמו י' אמות כדתנן והרחב מעשר ימעט ונפרצה פרצה באותה סתימה : ומאי שנא מדרב אמי ורב אסי · דאמרי לעיל אם יש שם פס ד' מתיר פרצה עד י' אלמא פרצת מבוי מצדו עד י' · התם דאיכא גידודי · שנשתייר מן הכותל ביסוד ג' או ד' טפחים גובה על כל פני הפרצה שאינה נוחה לעבור בה ופסק ה"ר יהונתן כרב חנן והרא"ש כתב פסק רבי' חננאל כרב הונא ומ"ש ראבי"ה שנראה לו הלכה כרב חנן א"ר ולא כרב הונא משום דרב הונא תלמיד הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב לא נהירא לי דרב הונא נמי אמר למילתיה משמיה דרב ושמא בספרו היה חסר במילתיה דרב הונא א"ר אבל בכל הספרים שלנו יש א"ר הונא אמר רב ע"כ לשון ר"ת ז"ל והרז"ה ז"ל פסק כר"ח בר רבא משום דקאי רב הונא בריה דרב יהושע כוותיה והרי"ף הביא דברי רב אמי ורב אסי ולא הביא דברי רב חנן בר רבא ודברי רב הונא דפליגי במילתא דרב אמי ורב אסי מכלל דסבירא ליה דפרצת מבוי בי' אפי' כי ליכא גידודי וכיון דבשל סופרים הוא עבדינן לקולא ופרצת מבוי בי' כל היכא דלא בקעי בה רבים עכ"ל הרא"ש נראה שדעתו לומר דכיון דר' אמי ור' אסי איירי סתם ולא מפלגי בין אית בה גידודי ללית בה גידודי אנן נמי לא מפליגינן ביניהו מיהו בין בקעי בה רבים ללא בקעי ע"כ אית לן לפלוגי מדאתמר מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש מינה בגמרא דפרצת מבוי מצדו בד' והאי בקעי בה רבים הוא ומ"מ ע"כ כי אמר רב אמי ורב אסי דפס ד' מתיר פרצה עד י' בדלא בקעי בה רבים הוא הא בקעי בה רבים אינו מתיר אלא פרצת ד' אבל הרמב"ם כתב בפי"ז דברי רב אמי ורב אסי סתם ולא חילק בין בקעי בה רבים ללא בקעי וכתב ה"ה נראה שכוונת רבינו והלכות שאותה מותרת שהזכירו שם מבוי שנפרץ מצדו בי' מראשו בד' דאמרו שם כגון שנפרץ בקרן זוית וכו' חולקת היא על ההיא דרב אמי ורב אסי ועלה סוגיא דאיתא התם ליתא לענין הלכת' והרשב"א הטיל שלום ביניהם וכתבן בספרו בפנים אחרים עכ"ל ורבי' סתם הדברים כדעת הרי"ף שכתב הרא"ש · ומ"מ יש לתמוה שסתם וכתב שאם נפרץ מראשו פרצתו בד' ולא חילק בין אם נפרץ בקרן זוית לשלא בקרן זוית כדמפליג בגמרא וכן י"ל על ר"י שכתב בח"ו שאם הפרצה היה בראש המבוי בפתחו הכל מודים שאם הפרצה יותר מד' טפחים שפוסלת ולא חילק בין היא בקרן זוית לאינה בקרן זוית · ועוד יש לתמוה דמשמע דע"כ צ"ל דנפרץ בראשו שלא בקרן זוית אינו בארבע וכמ"ש שם התוס' (ו·) דאל"כ פליגא אדרב יהודה דאמר מבוי שהוא רחב ט"ו מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות והשתא הוי פרצת ב' אמות ויש בו ד' אפי' מ"ד מצדו בד' מודה דבראשו אינו בד' אלא א"כ הוא בקרן זוית ומאחר שרבינו ור"י כתבו ההיא דרב יהודה היאך כתבו סתם דפרצת מבוי מראשו בד' ותיובתא על הרא"ש אין לתמוה למה השמיט דין אם נפרץ מראשו דאיכא למימר דכיון דהוי בעשר כמו נפרץ מצדו לא הוצרך להזכירו דמאי תיתי לן לפלוגי בין נפרץ מצדו לנפרץ מראשו וכשנפרץ בקרן זוית דהוי בד' כיון דטעמא משום דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי הא אשמועינן בכמה דוכתי דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי :

אלא דהתם בדרב יהודה ניתר בעומד מרובה והכא מיירי בשנפרץ ולא נשאר עומד מרובה הלכך פרצתו בארבעה ועוד דבדרב יהודה מתחלה הוא מתקן המבוי שיהיה כך הכשרו ואינו נקרא פירצה אבל הכא שהיה כותל בנוי בראשו ואחר כך נפרץ חמיר טפי ואינו מתיר אלא בארבעה אפילו לא נפרץ בקרן זוית כל זה נראה לפרש לדעת רבינו שלא כתב החילוק בין נפרץ בקרן זוית לנפרץ שלא בקרן זוית ודלא כמ"ש התוס' וא"ת אמאי מפרש רבינו מצדו בעשר דעשר גופיה חשיב פתח ומבראשו בארבעה מפרש דארבעה גופיה לא חשיב פתח וי"ל דכך כתבו התוס' לשם (בדף ו) אין פירוש עשר כארבעה דעשר כשל מטה וארבעה כשל מעלה עד כאן לשונו ונראה דכתבו כן מדתנן במסכת כלאים ומייתי ליה בפ"ק דעירובין ריש (דף י"ז) נמצאת אתה אומר ג' מדות במחילות וכו' דמפורש לשם די' כלמטה וארבעה כלמעלה ומה"ט נמי קאמר תלמודא (דף ו') אליבא ביותר מעשר בהא ליתא שמואל תורתו כפתוח אלא לאו בעשר וכו' משום דעשר כשל מטה :

מבוי שנפרץ במלואו לחצר וכו' מותרת דרב ירמיה בר אבא אמר רב בפ"ק (דף ו' וח') והכי פירושו מבוי שמפולש מצד אחד לר"ה ומצד השני כנגדו שהיה סתום נפרץ במלואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לר"ה ומיחזי כמבוי ארוך המפולש בב' ראשין לר"ה כזה

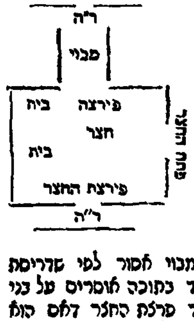

ואמר דאיכא לחלק דאם לא עירבו בני החצר עם בני המבוי אפי' אם נפרץ החצר נגד פרצת המבוי ומחזי כמבוי ארוך ואפילו בקעי בה רבים מר"ה זו לר"ה זו דרך חצר ומבוי אפ"ה חצר מותרת לטלטל בתוכה משום דלדידה לא הוי נפרץ במלואו למקום האסור לה כיון דנשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן ופרצת החצר כיון שאינה יותר מעשר חשיב פתח ולא אסרי עלה בני מבוי שאין מבוי אוסר על חצרות הפתוחין לה דאין דריסת רגל של אחרים אוסרים על בני החצר אם לא עירב עמהם אלא א"כ שיש לה חלק ותפיסת יד בחצר ור"ה נמי לא אסר עלה דחצר הפתוח לו דפתח הוא אבל המבוי אסור לפי שדריסת הרגל של בני החצר במבוי שיש להם חלק ותפיסת יד בתוכה אוסרים על בני המבוי כשלא עירבו עמה והמבוי אסור אפילו אינו כנגד פרצת החצר דאם הוא כנגד פרצת החצר ה"ל כמבוי ארוך המפולש משני ראשין לר"ה דצריך תקון צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן ואם לא ניתקן בכך מבע"י א"כ כשנפרץ בשבת המבוי אסור כמו שאמר בסמוך אלא אפילו אינו כנגד פרצת החצר דלא נאסר המבוי מהך טעמא אפ"ה אוסר המבוי דכיון שלא עירבו וכו' :

ומ"ש וכגון שנכנסו כותלי המבוי בחצר וכו' כ"כ הרא"ש ומפרש הוא לשם בגמרא סוף (דף ט') ומיהו מבואר שם דוקא בדאיכא ריוח בין כניסת כותלי המבוי לכותלי החצר שלשה טפחים דליכא למימר לבוד והרא"ש קיצר בזה ואחריו

כתוב בהג"א דהא דאוקימנא לרב חנן בדלא בקעי ביה רבים ה"ל שנפרץ למקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך ר"ה לעבור באותה פרצה ולענין הלכה נקטינן כדעת הרי"ף שכתב הרא"ש ·

מבוי שנפרץ במילואו לחצר וכו' גם זה שם בפ"ק דעירובין (ז.) יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא וכו' ותסיים בה משמיה דרב יהודה אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא דאי דרב קשיא דרב אדרב דא"ר ירמיה אמר רב מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור ואוקימנא דלא קשיא כאן שעירבו בני חצר עם בני מבוי כאן שלא עירבו ופירש"י ונפרצה חצר כנגדו בפחות מי' חצר מותרת דלדידיה לא הוי במילואו ונשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן לפיכך לגבי דירה פתחים נינהו ולא אסרי עליה בני מבוי שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחים לו אבל חצירות אוסרין במבוי שהרי דריסת רגליהם עליו ואמרי' בגמרא דחצר מותרת אע"ג דבקעי בה רבים ואמרינן בתר הכי א"ר יוסף ל"ש אלא שכלה לאמצע רחבה אבל כלה לצידי רחבה אסור ופירש"י ל"ש שא"צ כלום אלא שכלה מבוי לאמצע רחבה של רחבה דכיון דרוחבה עודף על המבוי לכל צד נראה שהמבוי לרחבה כלה ואינו מושך עד הר"ה שכנגדו ולא אתי לאישרי מפולש . כלה לצידי רחבה שכותל אורך המבוי שוה לאחד מכותלי אורך הרחבה נראה כמבוי ארוך ומושך עד ר"ה שכנגדו ומחזי כמפולש ואסור אמר רבה הא דאמרת לאמצע רחבה מותר לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה אבל זה כנגד זה אסור ופירש רש"י זה כנגד זה פרצת חצר כנגד מבוי והאי כנגדו דקאמר רב ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי בשלא עירבו הא עירבו מותרת האי כנגדו לאו דוקא אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי ובצידי רחבה אפי' זה שלא כנגד זה אסור משום דכותל רחבה מאריך המבוי והוי כמבוי ארוך עד כותל שכנגדו ואסור א"ר משרשיא הא דאמרת זה שלא כנגד זה מותר לא אמרן אלא רחבה דרבי' אבל רחבה דיחיד זמנין דמימלך עלה ובני לה בתים וה"ל כמבוי שכלה לצדי רחבה ואסור ופירש"י ובני לה בתים ברחבה ברוחב העודף על המבוי ומשוה כותלי ארכו לכותל אורך המבוי :

ומ"ש וכגון שנכנסו כותלי המבוי בחצר וכו' כ"כ שם הרא"ש וביאור דבריו בפ"ק (ט·) אהא דאמרינן דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי אמר רבה ומותבי' אשמעתין חצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסור' מפני שהיא כפתחה של גדולה ואם איתא קטנה נמי תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אמר רבי זירא בנכנסין כותלי קטנה לגדולה ופירש רש"י חצר קטנה שנפרצ' לגדולה קטנה נמי תשתרי דלא ליסרו בני גדולה עלייהו אלא ליהוי נמי פתחא לגבה להיות בב' חצירות ופתח ביניהן ואע"ג דשוה מבפנים שהעומד בתוכה רואה כל כותלי ארכו שוין שאין שם מכותל רחבה לפיאותיה כלום והוי מילואה הרי מבחוץ בחוץ הגדולה נראין לה שיורין וכותל זה מכאן ומכאן אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראין מבפנים · בנכנסין כותלי קטנה וכולטין לתוך הגדולה בשתים וג' אמות דהנך גיפופים דפשו להו מקטנה שעומדין מאחורי פרצת הקטנה נראו שלא מאותו כותל הוו · ופריך תו בגמרא וניתא לכוד ותשתרי ופירש"י וניתא לכוד ותשתרי כלומר אי נראה מבחוץ מהני ליהוי כאילו ראשי הכניסה של כותלי קטנה מגיעים לצד כותלי אורך הגדולה

דהדר

פרישה

בטעות נפל כו' ואין טעם הכרע דיכול להיות דס"ל כשיטת פירש הרמב"ם שכתבתי וודו"ק :

סי' שסה (ה) **מ"ש** רבינו ואם נפרץ מראשו פרצתו בד' עיין בב"י שכתב וז"ל וכ"כ ר"י בח"ו ז"ל שאם הפרצה היא בראש המבוי בפתחו הכל מודים שאם הפרצה יותר מד"ט שפסולה ולא חילק ג"כ בין אם הוא בקרן זוית לאינו בקרן זוית ותימא שהוא נגד הגמרא שם ריש דף ו דפריך מ"ש מצדו מעשר דאמרינן פתחא הוא מראשו נמי נימא פתחא הוא אמר ר"ה בריה דרב יהושע כגון שנפרץ בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי ועוד יש לתמוה דמשמע דע"כ צ"ל דנפרץ שלא בקרן זוית אינו בד' כמ"ש התוס' שם בד"ה אחד זה ואחד זה בד' וי"ל אם נפרץ בראשו בקרן זוית דהא"כ ודאי לא פליג אדרב יהודה דאמר לקמן מבוי שהוא רחב חמשה מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' והשתא היה פרצה ב' אמות ודאי הוא לת"ד מצדו בד"ט מודה דבראשו שלא בקרן זוית אינו בד"ט דדוקא מצדו משום דממעט בהליכה אמרו בד"ט אבל כשהפרצה בראשו לא ממעט בהליכה דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא עכ"ל התוס' וא"כ קאמר שרבינו ור"י כתבו ההיא דרב יהודה היאך כתבו סתם דפרצת מבוי בראשו בד"ט ותיובתא על הרא"ש אין לתמוה למה השמיט דין דאם נפרץ מראשו דס"ל כר' ע"ש בב"י ולענ"ד נראה ליישב ולומר דס"ט דרבינו ור"י ס"ל דפרצה בראשו אפילו שלא בקרן זוית בד"ט משום דבראשו אין שם פתח עליו כיון דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא אין שם פתח עליו אלא פרצה ומש"ה אם נפרץ ד"ט שהוא מקום רוחב פוסל המבוי משא"כ מן הצד דאם נשאר פס ד' סמוך לראשו אזי אם נפרץ משם והלאה שם פתח עליו עד יתר מעשר אמות משום דעיילי ונפקי שמה לקצר דרכם וכמ"ש התוס' (והא דאם לא נשאר סמוך לראש ד"ט פוסל בג"ט ובראשו דוקא בד' ה"ט דמן הצד עיילי ונפקי שם בני אדם לקצר דרכם ומש"ה בעינן שלא ישאר ג"ט ולא אמרינן לבוד וכפירש"י משא"כ בראשו ובלא"ה צ"ל כן דא"כ קשה למה הצריכו בקרן זוית ד"ט אע"ג דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וק"ל) ומה שמקשה הגמ' מ"ש נפרץ מראשו מנפרץ מצדו י"ל דלא פריך הכי אלא לרב חנן בר רבא דאמר מבוי שנפרץ מצדו בעשר ומדסתם ונקט פתחא משמע דס"ל דאפילו נפרץ מצדו בצד ראשו ולא נשאר כלום ונראה דכתם הוא סמוך לצדו מיד ברוב פעמים אע"ג דבכה"ג ג"כ אין שביח לבמא ולכנס שמה כיון שמצדו בראשו יש פתחא רבה אפ"ה ס"ל בעשר משום דלא סילק כמ"ש וס"ל דלעולם שם פתח עליו וא"כ שפיר הקשה מ"ש ראשו מצדו ולדידיה דוקא הוצרך לאוקמא בנפרץ בקרן זוית תרגם דאל"כ למה הקשה הגמרא מ"ש ראשו מצדו ולא פריך בקצרה ממש שאסור בנפרץ בראשו כד' הא שם פתח עליו ודאמר רב יודא מרחיק ב' אמות ועושה פס כו' כמ"ש לעיל אלא ודאי זה לא קשה ליה בהמלט וכמ"ש בסמוך · וי"ל דדוקא בשמלת עמיתו הוה פתאם ע"ז תמה והיות מלאה נפשו שרוצה לסתום ולמעט ממילא בכה"ג לא הוה פירצה משא"כ כאן שאדרבה מתחלה היה סתום ונפרץ ד"ט שם פרצה עליה כיון שאינו רגיל לכנוס ולצאת שמה וכמ"ש · ואע"ג דבגמרא העמידו אליבא דרב חנן בנפרץ בקרן זוית דוקא הא כתב הרא"ש ז"ל הרי"ף הביא דברי רב אמי ורב אסי ולא הביא דבר רב חנן בר רבא ודברי רב הונא דפליגי במילתא דרב אמי ורב אסי ש"מ דלא ס"ל כוותיה אלא נקטינן למילתייהו דרב אמי ורב אסי כשטתו כו' ע"ש וב"י הביאו ופסק הרא"ש כהרי"ף · ורבינו פסק ג"כ כאוקימתא שאוקמא הגמ' ואליבא דדוקא בקרן זוית ג"כ לא ס"ל כוותיה וק"ל · ואע"ג דהתוס' כתבו כן שם כנ"ל אפשר דלא כתבו כן אלא משום דאליבא דר' חנן הוצרך לאוקמינן דמיירי בקרן זוית וכמ"ש ומש"ה רבו התוס' ליתן טעם לדבריו וכתבו כן ג"כ אליבא דרב הונא בר פטנגניה שם דכיון דנפרץ מראשו דקיירי ביה רב חנן ר"ל בקרן זוית מ"כ ודאי רב הונא דפליג עמו ג"כ איירי מזה דאל"כ לא הוי לפלוגי רק לפרש · אבל לר' אמי ורבי אסי אין צריך לאוקמי הכי וכא"ש ומ"ל מנ"ל לרבינו לפלוגי בהכי אמאר שלא מצינו ג"כ בהדיא בגמ' י"ל דס"ל דמאמר דרב הונא סתם דבריו וכתב אחד זה ואחד זה בד' · וג"כ פרצתם הוא ובראשו אין שם פתח עליו מש"ה ל"ב · ואפשר דמש"ה לא כתבו הרא"ש משום דסמך אסברא וגם ר"י כתב ז"ל בנפרץ מראשו המבוי הכל מודים בפרצתו ביותר מד"ט פוסל. והא דכתב ר"י יותר מד"ט הוא ג"כ דלא כמ"ש התוספות שם דף ו בד"ה מצדו בעשר מראשו כד' וי"ל עשר אין פירושו כארבע דעשר כשל מטה וארבע כשל מעלה עכ"ל · ס"מ דבארבע' פסול ואין צריך יותר מד"ט גמ"ש ב"י אס"ו וי"ל כתבו הגאונים דלא בקעי בה רבים היינו נומר שנפרץ למקום מטונף כו' תימה למה ל"כ בשם הגאונים הלא רש"י פי' כן בהדיא שם דף ט' בד"ה מכלל דרב הונא כו' והגאונים מדברי רש"י למדו וק"ל :

(ו) ומ"ש רבינו ז"ל וכגון שנכנסו כותלי המבוי בחצר בענין שאין הגיפופין שנשארו לחצר נראין למי שעומד במבוי כן היא גירסת כל הספרים של דפוס · אבל רש"י פירש נראין למי שעומד בחצר וכן מצאתי בטור של קלף ובגיליונים שלי כתבתי ישוב לגירסת הספרים של דפוס שבידינו

ואם ערבו בני החצר עם בני המבוי והפרצה שבמבוי לחצר אינו מצד החצר ופרצת החצר מצד השני אינן מכוונות כנגד פרצת המבוי כזה והחצר של רבים גם המבוי מותר אבל אם לא ערבו או אפי' ערבו ופרצת המבוי לחצר מצדו כזה או אפי' באמצע ופרצת החצר מצד השני כנגדה כזה או אפילו אינו כנגדה והחצר הוא של יחיד אסור ואם נפרץ לרחבה פחות מסאתים או יותר על סאתים והוקפה לדירה דינו כאילו נפרץ לחצר אבל אם יתירה על סאתים ולא הוקפה לדירה הוי כאילו נפרץ לכרמלית וצריך תיקון : מותר להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי וה"מ בפתוח לר"ה אבל בפתוח לכרמלי' אסור בין תחת הקורה ובין כנגד הלחי מפני שמצטרף לכרמלית שאצלו והראב"ד התיר כנגד הלחי אף בפתוח לכרמלי' וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן : ואע"ג דמותר להשתמש תחת הקורה מ"מ לא ישב אדם בראש המבוי שמא יפול לו החפץ מידו לר"ה ויביאנו אליו כיון שאין היכר בינו לר"ה אבל על פתח החצר מותר שיש בו היכרא · מבוי שניטל קורתו או לחיו בשבת (א) אע"פ שהותר למקצת השבת אסור מ"ש ואילך :

חצר

ואחריו נמשך רבינו גם לקמן בסי' שע"ד קולר בזה : **ומ"ש** ואם ערבו בני החצר עם בני המבוי כו' הכל מבואר שם והיינו טעמא דליכא למימר דהמבוי נאסר משום דריסת הרגל דבני החצר שהרי ערבו יחד גם אין לאסור משום דמחזי כמבוי מפולש משני ראשיו לר"ה דכיון שהפירצה זה שלא כנגד זה וגם הפירצה שבמבוי אינה מצד החצר לא מיחזי כמבוי המפולש לר"ה וג"כ אין לחוש שמא יבנו עוד בתים בחצר ברוחב העודף על המבוי ותשוי כותל ארכה לכותל אורך המבוי ותחזי כמבוי מפולש לר"ה דבשל רבים לא חיישינן לזימנין דמתלכו רבים ובנו לה בתים אבל אם לא עירבו דאז נאסר המבוי משום דריסת הרגל דבני החצר או אפילו עירבו ופרצה המבוי לחצר מצדו דמיחזי כמבוי מפולש לר"ה לפי שנמשך אורך כותל המבוי להרכה של כותל החצר ואעפ"י שנפרצו זה שלא כנגד זה ה"ל כמבוי עקום ושני ראשיה מפולשין לר"ה או אפילו פרצת המבוי באמצע כותל החצר אלא שנפרצו זה כנגד זה והעומד במבוי רואה לשני ראשי ר"ה ומחזי כמבוי המפולש משני ראשין לר"ה או אפילו אינה כנגדה והחצר הוא של יחיד ואיכא למיחש זימנין דתימלך עלה ובני לה בתים והוה ליה כמבוי שכלה לצידי החצר ואסור : **ומ"ש** ואם נפרץ לרחבה וכו' עד וצריך תיקון כ"כ הרא"ש דף קי"ב סוף ע"א וכס דברי התוס' בשם ר"י דף ז' בד"ה דאי דרב : **ומ"ש** הוי כאילו נפרץ לכרמלית וצריך תיקון כבר התבאר בריש סי' שס"ד דבמפולש בד אחד לר"ה ובד השני לכרמלית דינו שוה למפולש משני ראשיו לר"ה דצריך תיקון צ"ה מצד אחד ולחי או קורה מצד השני ואם מפולש בד אחד לר"ה ובד השני לחצר שלא עירבו צריך לחי מצד החצר ולחי או קורה מצד המפולש לר"ה כמ"ש הסמ"ק וע"ש : **מותר** להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי פלוגתא דאמוראי פ"ק (ד' ח' וט') ופסקו רוב פוסקים כמאן דשרי בתרווייהו : **ומ"ש** וה"מ בפתוח לר"ה וכו' שם ופרכינן יליבה בארעא וגיורא בשמי שמיא כלומר היאך נחמיר בכרמלית טפי מבר"ה ומשני אין אתא מין את מינו וניעור דכיון שזו כרמלית מצטרף עם הבקעה דפתוח לו וחזר וניעור לאחר שנתבטל אבל בפתוח לר"ה שלא זה מינו ולא זה מינו בטל לכאן ולכאן והראב"ד התיר תחת הקורה אף בפתוח לכרמלית וא"א ז"ל לא כתב כן כצ"ל דעת הראב"ד דהא דקאמר וה"מ דפתוח לר"ה וכו' לא קאמר לה אלא אבין לחיים והרא"ש האריך בזה ומביאו ב"י ומשמע מתאי דכתב בסוף דבריו ומיהו יש ספרים וכו' וכן מסתבר וכו' ולפי זה אין ראיה שיהא חלוק בין קורה ללחי בפתוח לכרמלית משמע ודאי כיון דליכא ראיה לחלק א"כ תחת הקורה נמי אסור בפתוח לכרמלית וכ"פ בש"ע : **ומ"ש** ואע"ג דמותר להשתמש תחת הקורה וכו' בס"פ תולין אמר רבא לא ליתי' איניש אפומא דליחייא דילמא מיגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי ואיכא למידק דהוה ליה לרבינו לכתוב הדין כמו שהוא בגמרא לא ישב אדם בראש המבוי וכו' לאחוז צורך תלאו במאי דמותר להשתמש תחת הקורה ואמר ואף על גב וכו' ונראה דס"ל לרבינו דפתוח לכרמלית דאסור להשתמש תחת הקורה ובין הלחיים האי דמותר לישב בראש המבוי דלא חיישינן דילמא מיגנד' ליה חפץ דמסתמא אין בידו חפץ כיון דאסור להשתמש שם ולא אמרו אסור לישב וכו' אלא בפתוח לר"ה דמותר להשתמש שם ומצאים חפצים בידו התם הוא דאסור לישב שם בראש המבוי אלא ישב או עומד בפני' ומשתמש לשם והיינו דקאמר רבינו ואף על גב כו' דלכאור' קשה דה"ל לומר וכיון דמותר להשתמש וכו' לא ואף על גב דמותר וכו' אלא ה"ק ואף על גב דמותר להשתמש תחת הקורה לאו בכל ענין מותר להשתמש שם אף ביושב בראש המבוי דליתא דאע"ג דמותר אינו מותר אלא כשהוא בפנים אבל בראש המבוי אסור לו לישב ולהשתמש שם בחפציו דילמא מיגנדר וכו' : **מבוי** שניטל קורתו וכו' פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי במשנה ס"פ כל גגות ופסקו הפוסקים כרבי יוסי דאסר אף לאותו שבת ועיין בתרומת הדשן סימן ע"ג :

חצר

דהדר הוי להו הכניסה לה גיפופי כרחין מבחוץ דקס"ד אין הגדולה רחבה מן הקטנה אלא מעט פחות מג' לכאן ופחות מג' לכאן דהשתא אין ריוח שבין הכניסות לכותלי ארכו של גדולה ג' טפחים וכלבוד דמי ע"כ ואוקמוה כדאיכא טפי מג' טפחים והרמב"ם כתב בפרק י"ז וז"ל נפרץ המבוי במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו לר"ה ה"ז אסור מפני שהוא מבוי מפולש והחצר מותרת וכתב ה"ה בהלכות ומבוי אסור משום דה"ל מבוי המפולש לר"ה וזהו דרך רבים ולא הזכירו כלל הסוגיא שלמעלה מזו שהיא מחלקת בין עירבו ללא עירבו ובתנאים אחרים עכ"ל. ותמהני עליו שנראה מלשונו שגם הרמב"ם לא הזכיר התנאים האחרים והא ליתא שכבר הזכירם ברא"ש הפרק וז"ל מבוי מפולש שהיא כלה לאמצע רחבה וכו' : **ומה** שלא חולק בין עירבו ללא עירבו הוא מפני שאין אותו פרק מקום דין חצר מבוי אם אוסרים זה על זה אם לאו ומתה שכתב בהלכות עירובין הוא נלמד ועל ההיא דמבוי מפולש שהיה כלה לאמצע רחבה כתב הרב המגיד והעולה מכלל ההלכות הוא כדעת רבינו ומשמע שעל הלכות הרי"ף הוא אומר ולא דק שהרי"ף לא כתב אלא מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו לר"ה חצר מותר ומבוי אסור ולא כתב שום חילוק בזה והוא עצמו כתב גבי נפרץ המבוי במילואו לחצר שההלכות לא הזכירו הסוגיא שלמעלה מזו וכו' : **ומ"ש** רבינו ואם נפרץ לרחבה וכו' כך הם דברי הרא"ש דף קי"ד ופשוט הוא על פי מה שנתבאר בסי' שנ"ח : **כתב** המרדכי אמר רב מבוי שנפרץ במילואו לחצר וכו' חצר מותרת ומבוי אסור ואע"ג דהיום נפרץ לחצר לא אמרינן הואיל והותרה הותרה דרב לטעמיה דלית ליה הואיל והותרה הותרה ובמרדכי ישן כתוב עוד א"נ לא אמרינן שבת הואיל והותרה אלא בחצר שנפל המחיצה בינו ובין חצר אחר דאידי ואידי חד תשמישא הוא אבל מבוי לחצר לא עכ"ל : **מותר** להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי וכו' ג"ז פ"ק דעירובין (ח:) פליגי אמוראי אם מותר להשתמש תחת הקורה ובתר הכי תני רב זכאי קמיה דר' יוחנן בין לחיים ותחת קורה נדון ככרמלית א"ל פוק תני לברא אמר אביי מסתברא מלתיה דרבי יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיים אסור ורבא אמר בין לחיים נמי מותר ואמרינן בגמרא דלא שרי רבא אלא בפתוח לר"ה אבל פתוח לכרמלית מודה דאסור משום דאתא מין את מינו וניעור ופירש"י אתא כרמלית שבין לחיים שלא היה בו שיעור כרמלית את מינו שחוצה לו וניעור נתחזק ע"י מינו וניעור משנתו שהיה בתחלה בטל אבל שאינו מינו אבל פתוח לר"ה שלא זה מינו ולא זה מינו ולכאן וכאן בטל ורבינו יהונתן פירש אתא מין את מינו וניעור כלומר לפי שהכרמלית קל הוא בעיני המשתמשים במבוי שהרי אין בו אלא איסור דרבנן ודומה תוך הפתח אליו שהרי יש לו ג' מחיצות כמו שיש לכרמלית חיישינן אי שרי לטלטולי תוך הפתח דלמא יטלטל בכרמלית הסמוך לו וכתב הרא"ש הרמב"ם בפי"ז השוה יחד תחת הקורה ובין לחיים דכל שפתוח לכרמלית אסור . והראב"ד השיג עליו ואמר דתחת הקורה אפילו פתוח לכרמלית מותר וכן משמע מתוך דברי רי"ף והא דקאמר ה"מ דפתוח לר"ה קאי דוקא אבין לחיים ונראה דהיינו טעמא דרבא אמר בין לחיים נמי מותר וקאמר עלה והוא דפתוח לר"ה והא דקאמר רבא מנא אמינא לה אבין לחיים דוקא קאי אבל אתחת הקורה לא אצטריך להביא ראייה דרבא הוא דאמר לקמן דקורה משום היכר ולחי משום מחיצה הלכך תחת הקורה פשיטא דמותר להשתמש אבל תחת הלחי דהוי משום מחיצה הוצרך להביא ראיה דמותר להשתמש דה"ק סתמא דתלמודא ליתא בהא קמיפלגי דמר סבר משום היכר ולכך מותר להשתמש תחת הקורה ומ"ס משום מחיצה ולכך אסור להשתמש תחת הקורה ואע"ג דתו קאמר דכ"ע קורה משום היכר ואבע"א משום מחיצה מ"מ חזינן דסבר' התלמוד דלמ"ד קורה משום היכר מותר להשתמש תחת הקורה ומ"ד משום מחיצה אסור הלכך רבא דאית לי' קורה משום היכר ולחי משום מחיצה אהא דאמר מותר להשתמש תחת הקורה לא איצטריך לאתויי ראיה אלא אבין לחיים הוא דאיצטריך לאתויי דאף על גב דאית ליה לחי משום מחיצה מותר להשתמש בין לחיים משום דבטיל לגבי מבוי ואהא הוא דמסיק דוקא דפתוח לר"ה אבל לכרמלית אסור ומיהו י"ס דגרסי לקמן רבה אמר קורה משום היכר ולחי משום מחיצה ורבא אמר אחד זה ואחד זה משום היכר וכן מסתבר דמזכיר רבה קודם רבא וכן משמע בפלוגתא דלחי העומד מאליו דרבא אית לי' דלחי משום היכר ולפ"ז אין ראיה שיהא חילוק בין קורה ללחי בפתוח לכרמלית : והר"ן ז"ל פוסק דבין לחיים אסור משום דקי"ל דלחי משום מחיצה כאביי דאמר לחי העומד מאליו הוי לחי וטעמא דהוי לחי משום מחיצה ולאו ראי' היא דאפשר דקי"ל דאודו התיכון יורד וסותם כמו שהוכיח ר"י דמ"ד בין לחיים אסור לאו משום דסבר דלחי משום מחיצה אלא משום הכשירו בכל דהו ואי שרית לאשתמושי כנגדו אתי להשתמש חוצה לו עכ"ל. אבל ה"ה כתב בפי' י"ז שדעת הרי"ף כדעת הרמב"ם ובאמת שדקדוק דברי הרי"ף מוכיחים כמו שפירשה הרא"ש שכתב והלכתא מותר להשתמש תחת קורת המבוי ובין לחיים נמי מותר כרבא וה"מ דפתוח לר"ה אבל פתוח לכרמלית לא משמע דלא קאי ה"מ וכו' אלא אלחיים דאל"כ הכי הל"ל והלכתא מותר להשתמש תחת הקורה ובין לחיים כרבא וה"מ דפתוח לר"ה וכו' ויש ספרי רבינו שכתוב בהן והראב"ד התיר כנגד הלחי וט"ס הוא וצריך להגיה תחת הקורה במקום כנגד הלחי וכן יש ספרים שכתוב בהם ולזה היה נוטה דעת א"א ז"ל וט"ס הוא וצריך להגיה וא"א ז"ל לא כתב כן וכתב ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א שאם היתה הקורה רחבה ד' וראויה לקבל מעזיבה אפי' פתוח לכרמלית יראה לי שמותר להשתמש תחתיה לפי שחודה התיכון יורד וסותם עכ"ל וכתבו סמ"ג וסמ"ק דמותר להשתמש תחת הקורה ובין להיים בפתוח לר"ה כרבא ואח"כ כתבו פוסק ר"י דקי"ל כרבא דאמר בפ"ק דקורה משום היכר לא משום מחיצה ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם להתיר תחת הקורה אלא כשהיא רחבה ד' ומיהו א"א לומר כן לדעת הרשב"א שהרי כתב ה"ה בפי"ז שהוא אוסר תחת הקורה בכרמלית ואם איתא דלא שרי בפתוח לר"ה אלא ברחבה ארבע נמצא דכי אסר בפתוח לכרמלית ברחבה ד' היא והוא כ' בפרק הנזכר בשמו דברחבה ד' שרי אפי' פתוחה לכרמלית לפי שחודה התיכון יורד וסותם ואין לומר דשאני התם דראויה לקבל מעזיבה שאם א"א לומר פי תקרה יורד וסותם אא"כ היא ראויה לקבל מעזיבה אם כן פתוחה לר"ה נמי לא שריא להשתמש תחתיה אא"כ הוא ראויה לקבל מעזיבה ודכוותה אסר בכרמלית אלא ודאי אפי' אינה רחבה ד' נמי שרי בפתוח לר"ה דאע"ג דאינה אלא משום היכר שרי לפי שלא זה מינו, ולא זה מינו ובטל לכאן ולכאן ולענין הלכה כיון דהרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת ואפשר דגם הרי"ף נמי סבר כוותייהו הכי נקטינן : **ומ"ש** רבינו ואע"ג דמותר להשתמש תחת הקורה וכו' בס"פ תולין (קמא.) ובכולה (ל·) אמר רבא לא ליתוב איניש אפומא דלחייא דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי וכתב הרא"ש אבל על פתח חצר הפתוח לר"ה או לכרמלית נראה דמותר דמיכר מלתא ולא אתו לאתויי וכ"כ מדברי רש"י ואחרי' בר"פ המביא כדי יין דהני נשי דשקלן מלכייהו דיתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו מידי משום דכיון דמידי דרבנן הוא מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין : **מבוי** שניטל קורתו או לחיו וכו' בעירובין במשנה (לד·) וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחיו מותרים באותה שבת ואסורין לעתיד לבא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר

דרכי משה

שסה (א) ואע"ג דלגבי מחיצה שבין ב חצירות שנפלה אמרינן לקמן סי' שע"ד דשבת כיון דהותרה הותרה פירשו התוספות והרא"ש דשאני התם דמחיצה החיצונית קיימת וב"ב

פרישה

שבידינו דודאי רש"י פירש לשיטתו בגמרא בחוץ הולך לפרש למי שעומד בחצר · אבל רבינו כ"כ לפי שהוא סבור בגמרא בחוץ כפי' התוס' שצריך להיות הכי בלפי החצר נראה בחוץ להעומד בלפי המבוי והעומד בעודף מה שנכנסו כותלי המבוי תוך החצר שוב לא נראה לו מן הלד גיפופים של חצר · ומ"ש רבינו למי שעומד במבוי ר"ל במתו עודף חלק מבוי דהיינו מה שנכנסו כותלי המבוי לחצר וק"ל · וגם ישבתי שם למה לא כתב רבינו לשון רש"י שכתב שמיירי שנכנסו כותלי המבוי ב' או ג' אמות לתוך החצר ע"ש שכתבתי שרש"י לא כ"כ ג"כ אלא לשיטת פירושו ומיהו נשאר קשה למה לא כתב רבינו צריכין שתהיה רוחב גיפופים של חצר ג"ט דאל"כ מפרי' לבוד שוקו גמרא ערוכה ולמה השמיטו רבינו :

ומ"ש

שסו (א) חצר שהרבה בתים פתוחין לתוכו מן התורה מותרין לטלטל בכל החצר ומבתיהם לחצר שהרי רה"י גמורה היא אבל חכמים אסרו לטלטל מבתיהם לחצר עד שיערבו מפני שהבתים הם רשויות מיוחדות לכל אחד שלו והחצר רשות משותפת לכולם ודומה קצת לר"ה ואם היו מוציאין מהבתים לחצר יאמרו שמותר להוציא מרה"י לר"ה (ב) על כן הולכי מדברו' פטורין מעירובי חצירות שלא רצו להחמיר עליהם · אבל התירו אותו על ידי עירוב שגובין פת מכל בית ובית ונותנין אותו בא' מבתי החצירות שעתה אנו רואין כאילו כולם דרין באותו הבית וכאילו כל חצר מיוחד לאותו בית ואינו דומה לר"ה ומפני זה הבית שמניחין בו העירוב א"צ ליתן פת שהרי אין העירוב אלא שנחשוב כאילו כולן דרין שם והרי הוא דר שם ואינו משום קנין שנחשוב כאילו זה הבית קנוי לכול' הלכך א"צ שיהא כעירוב שוה פרוט' ואין מערבין בכלי ואין מניחין אותו בחצר אלא בבית שיש בו ד"א על ד"א שראוי לדיר' ואפי' הוא של קטן ואם רגיל ליתנו תמיד בבית ידוע אין להם לשנותו וליתנו בבית אחר משום דרכי שלום ואפי' קטן יכול לגבות העירוב ולקבצו וצריך ליתנו בכלי אח' ואם חלקוהו ונתנוהו בשני כלים אינו עירוב אלא א"כ נתמלא האחד וצריך שלא יקפיד שום אחד מהם על עירובו אם יאכלנו חבירו ואם מקפיד אינו עירוב ולכך צריך ליזהר שלא לערב בדבר

שתיקן

אומר אם מותרים באותה שבת מותרים לעתיד לבא ואם אסורים לעתיד לבא אסורים באותו שבת ומפרש בגמרא דר' יוסי לאסור פליג והכי קאמר כשם שאסורין לעתיד לבא אסורין באותה שבת ופסקו הרי"ף והרא"ש כרבי יוסי ואמרי' בגמ' (נה.) דלרב דקיימא לן כוותיה לגבי שמואל אפילו בנפרץ לכרמלית אסר רבי יוסי וכן כתב הרי"ף והרא"ש וכן כתב ג"כ הרמב"ם בפי"ז: וכתב בתה"ד דהיינו בעיר שאינה מוקפת חומה אבל בעיר המוקפת חומה דהלה חשיבה רשות היחיד גמור ע"י היקף חומה סביב שעיר איתנהו למחיצות כיון דעדיין אף לאחר שנטל הכשר המטלטלין רשות היחיד גמור הוא והביא ראיה לדבריו וכתב שאע"פ שיש חולקים על חילוק זה יש לסמוך עליו להקל (ב) אמנם נראה שאם הענין כך שעושין הכשר מבוי לצורך שעה כגון לאופה ואז רגילות הוא כמה פעמים שקרוב לודאי שהא"י שוברים ההכשר באותה הלילה מחמת שלא הורגלו בו בכי הא לא אמרינן הואיל והותרה הותרה הואיל ועומד לסתור והביא ראיה לדבר וכתב עוד שאם הכשר המבוי נמצא שבור ואין ידוע אם נשבר מבעוד יום דשרי משום דמוקמינן ליה אחזקתיה והשתא הוא דנשבר:

כתב המרדכי פר' הדר והגהות מיימון פ"ה פסק הר"ס על המבוי שנשתתפו בו ונשברה הקורה נראה שאותו חצר שהעירוב מונח בו והחצירות הפתוחות לו מותרות דקיימא לן סומכין על שיתוף במקום עירוב אבל חצירות שאין פתוחות לאותו חצר אסורין דליתיה לעירובייהו גבייהו ולא מצי לאתויי העירוב דרך המבוי כיון שנשברה הקורה:

שסו חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו מן התורה מותרים לטלטל בכל החצר וכו' הם דברי הרמב"ם בהל' עירובין והיא ברייתא בריש שבת (ו.) חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשים עירבו מותרים לא עירבו אסורים ופירש"י חצר של רבים שפתוחים לחצר בתים הרבה וחצר פתוחה לר"ה ובני הבתים יוצאין דרך חצר לר"ה: עירבו. כל הבתים בפת מותרים לא עירבו אסורים להוציא מן הבתים לחצר מפני שהבי' מיוחדת לבעליה והחצר רשות כולם ונמצא מוציא מרשותו לרשות חבירו וגזרו רבנן מרשות לרשות אע"פ ששתיהם רה"י דעשו סייג לתורה להרחיק אדם מן העבירה שלא יוציא מרה"י לר"ה:

כתוב בשבלי הלקט חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין בזו רה"י לשבת ומותר לטלטל בכולה: **ומ"ש** רבינו ע"כ הולכי מדברות פטורים וכו' בספ"ק דעירובין (יז.) תנן ד' דברים פטרו במחנה וחד מינייהו מלערב ומפרש בגמ' דהיינו דוקא עירובי חצירות ובגמ' משמע דהיינו דוקא במחנה היוצא להלחם אבל שיירא ההולכת ממקום למקום דינה כדין כל אדם וכ"כ ה"ר יונתן: והרמב"ם כתב בפ"א מה"ע וכן יושבי אוהלים או סוכות או מחנה שהקיפוהו מחיצה אין מטלטלין מאהל לאהל עד שיערבו כולם אבל שיירא שהקיפה מחיצה אין צריכין לערב לפי שכולן מעורבים ואין אותם אהלים קבועים להם וכתב ה"ה דהכי איתא בירושלמי שכל שהם שיירא ההולכת לדרכה וחנו שם מפני השבת פטורים מלערב מפני שאינן קבועים ואם הוא מחנה קבוע ועומד ימים צריכים לערב אא"כ הולכים להלחם שאז אע"פ שחונים ימים פטורים כדתנן בספ"ק דעירובין: וכתב שיש גורסים בהפך וכתבו שאין נקרא מחנה פחות מי' ובמחנה פטורים וכל שהן פחות מי' הם שיירא וחייבים · ורבינו כתב הולכי מדברות דהיינו שיירא פטורים וכדברי הרמב"ם ולא חשש לכתוב דין יושבי אהלים משום דלא שכיחי:

וכתוב בשבלי הלקט דהיכא שפטורים מלערב ויש שם א"י צ"ע אם הם אוסרים עליהם ע"כ ול"נ דאין זה צריך לפנים דכיון שאין הישראלים צריכין לערב פשיטא דאין הא"י אוסר דה"ל יחיד במקום א"י: **ומ"ש** רבינו אבל התירו אותו ע"י עירוב פשוט במסכת עירובין ומתבאר והולך לקמן: **ומ"ש** ומפני זה הבית שמניחין בו העירוב א"צ ליתן פת מימרא דשמואל בפרק מי שהוציאוהו (מט.) ומפרש בגמרא שאע"פ שאין שם פת בבית זולתי העירוב שהביאו שאר שכנים מותר: **ומ"ש** ואינו משום קנין וכו' ג"ז שם בדף הנזכר אמר שמואל עירוב משום קנין רבה אמר עירוב משום דירה מאי בינייהו כלי ופחות משוה פרוטה וקטן א"ב ופירש רש"י למ"ד משום קנין יכולין לקנות בסודר כדרך שאר קנין ואין יכולין לקנות בפת שאין בו ש"פ ואין יכול לעשות קטן שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר מיקנא ואקנויי הוא ולמ"ד משום דירה לא מהני קנין סודר ומערבין באוכל שאין בו ש"פ וקטן גובה עירוב דפת משוי להו חדא דירה וקטן לאו מידי עביד ופסקו הפוסקים כרבה:

ומ"ש ואין מניחין אותו בחצר וכו' בפרק כיצד משתתפין (פה:) גמ' הנותן את עירובו בבית שער: **ומ"ש** או בבית שאין בו ד"א ברייתא בפ"ק דסוכ' (ג.) דבית שאין בו ד"א על ד"א אין מניחין בו עירוב וכתבו הרי"ף פרק חלון: ומ"ש שראוי לדירה הוא לאפוקי בית שער אכסדרה ומרפסת כדתנן בפ' כיצד משתתפין ובגמרא (פח:) איכא מימרא דרב יהודה דמשמע מינה דהנותן עירובו בבית שער דיחיד עירובו עירוב אבל הרמב"ם בפ"א כתב דאפילו בבית שער דיחיד אין נותנין עירוב וכתב שם ה"ה שהיתה לו גירס' אחרת ובסימן ש"ע אבאר הדבר באר היטב בס"ד: **ומ"ש** רבינו ואפילו הוא של קטן על מה שכתבתי בסמוך איכא בינייהו כלי ופחות מש"פ וקטן כתבו התוס' שאין נראה להם פירש"י על וקטן ונראה לר"ת כמו ספר"ח דבבית של קטן מיירי הכא כלומר דלמ"ד משום קנין אין מניחין את העירוב בביתו של קטן דלאו בר אקנויי רשותא הוא ומ"ד משום דירה מניחין את העירוב בביתו של קטן וכ"כ מדברי ה"ה בפ"א: **ומ"ש** ואם רגיל תמיד ליתנו בבית ידוע וכו' משנה בשלהי הניזקין (נט.): **וצריך** ליתנו בכלי אחד וכו' בפרק מי שהוציאוהו (מט.) אמר רב יהודה אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב ואסיקנא דסיכא דמלייה למנא ואיית' שפיר הוי עירוב ולא אמר שמואל אלא בשחלקו מדעת ופירש"י דטעמא משום דמה שמו עירוב שמו כלומר שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא יתמ' זה בחבירו אלא שותפות נוחה ועריבה וכתב ה"ר יהונתן פלג מיפלג שהי' הכלי יכול להחזיק כולם ולא רצה לערבם כדי שלא יתחלף ככרו עם ככר חבירו ובשעת החילוק יקח כל אחד ואחד ככרו כיון שהם קפדים בזה אע"פ שכולם מונחים בבית אחד אינו עירוב וכ"ל דלאו דוקא מטעם זה אלא שכל שכלי אחד מכיל אותו וחלקו בשני כלים מאיזה טעם שיהיה אינו עירוב דלא פלוג רבנן בתילתייהו: וכתב ה"ה בפ"א אפילו כשנתמלא הכלי והותר לא התירו אלא כששני הכלים בבית א' וכ"כ שם בגמרא למעלה מזה וכ"כ הרשב"א ז"ל: **ומ"ש** וצריך שלא יקפיד שום א' מהם על עירובו וכו' ג"ז שם בדף הנזכר מימר' דרב יהודה אמר שמואל ואע"ג דפליג ר' חנינא עליה פסקו הפוסקים כשמואל:

ומ"ש ולכך צריך ליזהר שלא לערב בדבר שתקן לצורך השבת כ"כ שם המרדכי והרא"ש וכ"כ הגהות בפ"ה מה"ע וגם התוספות כתבו כן בפ' הדר (סח.) גבי הא דא"ל רבא לאביי מבואה דדיירו בה תרי גברי וכו' וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ובהגהות הרא"ש פרק הדר בשם א"ז כתוב על דין זה כשאדם עושה עירוב בבית

בעל

שסו חצר שהרבה בתים פתוחין לתוכו וכו' הם דברי הרמב"ם בריש ה' עירובין ואמר דשלמה ובית דינו תקנו דבר זה כדאיתא ריש פ"ב דעירובין (דף כ"א) וכתב הסמ"ג ריש ה' עירובין ע"ש רבינו האי גאון כי לכך לא נתקנו עד שלמה המלך ע"ה מפני שהיו כל הימים במלחמה עד שלמה שבימיו נתן הקב"ה שלום בארץ וכו' ועוד האריך בענין זה ועיין שם ועיין עוד בפירוש רש"י פ"ק דשבת (דף ו) בד"ה לא עירבו אסורים ומביאו ב"י: כתב ב"י בשם שבולי לקט חצר שהרבים נכנסי' לה בזו ויוצאין לה בזו רה"י לשבת ומותר לטלטל בכולה עכ"ל ותלמוד ערוך הוא בפ"ק דעירובין (דף ח') דפרכינן עלה דרב דאמר מבוי שנפרץ' במילואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת ומבוי אסור ולאו משנתינו היא זו חצר קטנ' שנפרצה לגדולה כו' ופריק אי מהתם ה"א ה"מ היכא דלא קא דרסי בה רבים אבל היכא דקא דרסי בה רבים אימא אפילו חצר נמי וסריך והא נמי תנינא חצר שרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו רה"י לשבת ור"ה לטומאה ואסיקנא אי מהתם ה"א לזרוק אבל לטלטל אימא לא קמ"ל ודין זה כבר כתבו רבינו בסי' הקודם מבוי שנפרץ בשבת לחצר וכו' ואפי' בקעי בה רבים וכו': **ומ"ש** ועל כן הולכי מדברות פטורין מע"ח כו' משנה סוף פ"ק דעירובין ד' דברי' פטורין במחנה וחד מינייהו מלערב ומפרש בגמ' אמרי דבי ר' ינאי ל"ש אלא ע"ח אבל ע"ת חייבין ואע"ג דבברייתא תניא מחנה היוצאת למלחמת הרשות כתב רבינו הולכי מדברות פטורין מע"ח וכו' דמשמע כל שיירא פטורה אפילו אינה יוצאת למלחמה ע"פ מקצת גרסאות בירושלמי דשיירא פטורה וכ"כ הרמב"ם ריש פ"א וכמ"ש ה"ה שם והולכי מדברות היינו שיירא כ"י: **אבל** התירו וכו' עד ומפני זה הבית שמניחין בו העירוב א"צ ליתן פת וכו' מימרא דשמואל בפר' מי שהוציאוהו (מט) ותימה דהא שמואל גופיה קאמר התם דעירוב משום קנין ורבה אמר עירוב משום דירה משמע דשמואל לית ליה משום דירה וכאן מתיר בבית שמניחין בו עירוב שא"צ ליתן פת משום דכולהו הכא דיירי אלמא דשמואל אית ליה טעמא דדירה · ונראה דודאי שמואל אית ליה נמי טעמא דדירה אלא דפליג ואית לי' נמי טעמא דקנין ולהכי יכול לקנות נמי בק"ס או בשאר כלי וצריך שיהא בו ש"פ כדין קנין שאינו קונה בפחות משוה פרוטה ואין יכול לעשות ע"י קטן דלאו בר אקנויי הוא אלא דס"ל לשמואל דוקא כשמפרש ועושה דרך קנין לא בעי חזו לאכילה וקונה אפילו בכלי אבל בסתם בעי נמי חשיבות אוכל מזון שתי סעודות וכמ"ש התוספות בד"ה איכא בינייהו ורבה פליג ואמר משום דירה לחודיה ולא משום קנין כלל על כן אין מערבין בכלי אבל א"צ שוה פרוטה ומערבין נמי ע"י קטן דפת משוי להו חדא דירה וקטן לאו מידי עביד וכתבו התוס' לשם דהלכה כרבה והביאו ראיה מפ' הדר וכך פסקו הפוסקים וכמ"ש רבינו ואינו משום קנין וכו':

ומ"ש ואין מניחין אותו בחצר וכו' הכי אסיקנא בפרק כיצד משתתפין (סוף דף פ"ה ע"ב) בבית שבחצר (לאפוקי בית שבחצר אחרת) שיתופי מבואות בחצר שבמבוי (לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו): **ומ"ש** שצריך שהבית יש בו ד' אמות על ד' אמות ה"א בפ"ק דסוכה (דף ג'): **ומ"ש** שראוי לדירה הוא לאפוקי בית שער אכסדרה ומרפסת דלאו דירה הוא כדתנן בפרק כיצד משתתפין (דף פ"ה): **ומ"ש** ואפילו הוא של קטן הוא ע"פ דברי התוספות בהא דקאמר איכא בינייהו קטן דפרש"י דלשמואל דמשום קנין הוא אין יכול לערב ע"י קטן הקשו התוס' מהא דאיתא בפרק בכל מערבין א"ר הונא קטן גובה העירוב אלמא ודאי לשמואל נמי יכול לעשות עירוב ע"י קטן אלא דלשמואל אין יכול להניח העירוב בבית של קטן דלא מצי הקטן להקנות ביתו לבני החצר וכתבו התוס' דכך פירשו ר"ח ור"ת וכיון דהלכה כרבה דעירוב משום דירה הוא יכול להניחו ג"כ בשל קטן: **ומ"ש** וצריך ליתנו בכלי א' וכו' וצריך שלא יקפיד וכו'

דרכי משה

(ב) וכ"כ האגור בשם מהרי"ו:

וכתב

פרישה

סי' שסו (א) מ"ש רבינו חצר שהרבה בתים פתוחין לתוכו כו' עד והחצר רשות משותפת לכולם ודומה קצת לר"ה ול"ל אע"פ שהוא דומה לר"ה מ"מ לא אסרו לטלטל בחצר עצמו ד"א ועתר כ"א מהבתים לחצר אסרו וכמ"ש רבינו דהחצר מלך עצמו שותף ממילא ודומה לר"הי ואינו נראה לר"ה אלא לענין הוצאה מהבתים לחצר וק"ל:

(ב) ומ"ש רבינו ע"כ הולכי מדברות פטורין מעירובי חצרות שלא רצו להחמיר עליהן אין בב"י שכתב אהא דתנן פ"ק דעירובין ד' דברים פטרו במחנה וחד מינייהו מלערב

ובגמרא

שתיקן לצורך השבת ואין מערבין אלא בפת שלימה (א) אבל לא בפרוסה אפי' היא גדולה הרבה אבל שלימה אפי' קטנה מאד מערבין בה ובלבד שיהא מהן כ"כ שיהא בהן כשיעור (ג) ומיהו אם נוטל כמנו חלת נחתו' כדי לתקנה או שיעור כדי חלת נחתו' שהוא אחד ממ"ח מערבין בה נפרסה וחיברה בקיסם אם ניכר שנפרסה אין מערבין בה ואם אינו ניכר מערבין בה ואם א' מזכה לכולם יכול לערב בפרוסה מערבין בפת אורז ועדשים אבל לא בפת דוחן ואם אח' מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כולם שפיר דמי ובלבד שיזכנו להם וצריך לזכותו להם על יד אחר שיאמר לו זכה בזה בשביל כל בני החצר ולא יזכה להם ע"י בנו ובתו הסמוכין על שולחנו אפי' הם גדולים מפני שידם כידו ולא יצאו עדיין מרשותו (ד) אבל אם יש לאדם מלמד או סופר שאוכל בשכרו

וכו' שם מימרי דשמואל ניהו ותרוייהו כרבי ע"ש : **ואין** מערבין אלא בפת שלמה וכו' משנה וגמ' פרק חלון (דף פ' ופ"א) וטעמא משום איבה שזה יאמר אני נותן שלמה ואתה נותן פרוסה : **ואם** אחד מבני החצר רוצה ליתן פת וכו' משנה חלון (דף ע"ט) כיצד משתתפין במבוי וכו' ותני לה בשתופי מבואות וה"ה בעירובי חצרות :

ומ"ש ולא יזכה להם ע"י בנו ובתו הסמוכין על שלחנו ואפילו הם גדולים וכו' עד אפילו אין לה בית בחצר הם דברי התוס' בשם ר"ת ור"י וכ"כ הרא"ש דהלכה כר' יוחנן דאמר הכי גבי מציאה בפ"ק דמציעא וה"ה לענין עירוב :

ומ"ש

בעל הבית מדעתו שלא לערב מדבר שבע"ה מקפיד עליו ולאו למימרא דבע"ה עצמו יכול לערב בדבר שהוא מקפיד עליו דהא אביי ברישא' דידיה קאמר אלא נ"ל דה"ז אורחא דמלתא נקט · וגרסינן בפרק הדר (סח ·) אמר רבה בר חנן לאביי מבואה דאית בה תרי גברי רברבי לא להוי ביה עירוב א"ל מאי נעביד אי אקטו להו פתא בסלא כיון דאי בעו לה מנאי ולא אפשר למיתבה ניהליהו בטיל שיתוף דתניא אחד מבני המבוי שבקש יין ושמן ולא נתנו לו בטל השיתוף וכתבה הרמב"ם בפ"ה וכתב בה שבקש יין ושמן קודם השבת והסכים הרב המגיד על ידו והיה גורס כיון דאי בעו לה מאתמול לא אפשר למיתבה ניהליהו ופשטא דברייתא' משמע דכשבקש יין ושמן משל השותף היא וכן פירש"י אבל הרמב"ם סתם דבריו בפ"ה וכתב אחד מבני המבוי שבקש מחבירו יין ושמן קודם השבת ולא נתן לו בטל השיתוף שהרי גלה דעתו שאינן כולם כשותפים שאין מקפידים זה על זה ומשמע מלשונו שאם השכינים מקפידים בחול שלא לתת אחד לחבירו משלו אין שיתופן שיתוף וזה דבר תימה ואפשר לומר דדוקא כשבקש יין ושמן משל שיתוף הוא דקאמר ומה שלא פירש דבשל שיתוף קאמר לשון הברייתא העתיק כמות שהיא כמנהגו ומ"ש שבקש קודם השבת נ"ל דהיינו לומר שאם קודם שבת הוה אפשר למיתבה ניהליה אע"פ שאחר שנכנס השבת א"א למיתבה ניהליה הוי עירוב מאחר שבשעת קניית העירוב הוי אפשר למיתבה ניהליה · וכו' ה"ה בפ"ה והוסיף להקל שלא אמרו אלא באחד המזכה לכולם משלו דאיגלאי מלתא שאין הזיכוי זיכוי גמור ולזה הסכים הרשב"א ז"ל וכן משמע דהא ההוא מבואה דאביי במזכה משלו היה ועלה הוא דמייתי אח' מבני מבוי וכו' אבל התוס' והרא"ש ס"ל דאפילו בשבל אחד נותן חלק בעירוב היא וכדאמר רב יהודה המקפיד על עירובו אינו עירוב והכי נקטינן : **ואין** מערבין אלא בפת שליתה וכו' משנה בס"פ חלון (פ:) בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר ככר הוא עירו' אפי' **מאפה** סאה והיא פרוסה אין מערבין בה ככר כאיסר והוא שלם מערבין בו ומפרש בגמרא טעמא דאין מערבין בפרוסה משום איבה ופירש רש"י שבאין לידי מחלוקת שאומר אני נותן שלימה ואתה פרוסה ואסיקנא דאפילו עירבו כולם בפרוסות נמי לא שמא יחזור דבר לקילקולו כלומר שיבאו ליתן זה פרוסה וזה שלם . **ומ"ש** ובלבד שיהא כשיעור יתבאר בסימן שס"ח : **ומה** שכתב ומיהו אם נטל ממנ' כדי חלת נחתום וכו' מבואר שם בגמ' וכתבו התוס' דנראה לר"י דדוקא בטבולה לחלה דאי לא בעית תיקון איכא איבה ומיהו לשון כדי קשה ואומר ר"י דנקט כדי לאשמועינן דאפילו ניטל לשם חלה אם הפריש יותר מכדי צורך איכא איבה והרא"ש כתב ולפי הסברא נ"ל דכיון דטעמא משום איבה אין חילוק בין ניטל לשם חלה לניטל שלא לשם חלה דהא יודעים שכוונו אם ניטל לשם חלה או שלא לשם חלה אלא בכדי שיעור חלה והם תולים דלשם חלה ניטל וליכא איבה ע"כ וזה שכ' רבינו או שיעור כדי חלת נחתום : **נפרסה** וחיברה בקיסם וכו' שם א"ר חסדא תפרה בקיסם מערבין לו בה והתניא אין מערבין לו בה הא דידיע תפרה הא דלא ידיע תפרה ופי' תפרה בקיסם שלקח קיסם אחד והכניס הקצה האחד בתוך הפת והקצה הב' בתוך הפרוסה : **ומה** שכתב ואם אחד מזכה לכולם וכו' כ"כ הרא"ש והמרדכי שם וטעמו משום דתו ליכא איבה וכ"כ הגהות בפ"א בשם הר"מ ז"ל : **מערבין** בפת אורז ועדשים וכו' ג"ז שם (פא) · מימרות אמוראים : **ואם** אחד מבני החצר רוצה ליתן פת בשביל כולם וכו' ג"ז שם (עט :) משנה כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני המבוי ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ועל ידי אשתו אבל אינו מזכה על ידי בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים מפני שידם כידו ופירש"י מניח את החבית . תשלו אם ירצה ומזכה להם על ידי בנו ובתו ואומר להם קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני מבוי · וכתב ה"ה בפ"א בשם הרשב"א וכשהוא מזכה אם בקי בהלכה הוא צריך לזכות לכל בני החצר והמבוי ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך במבוי שאל"כ פעמים שנתוספו דיורין ויאסרו עליהם עכ"ל : והריטב"א כתב בשם רבו שעכשיו שמערבין בתחלת השנה לכל שבתות השנה אע"פ שיתוספו דיורין בעיר א"צ להוסיף בשבילם שמתחלה מתכוונים לזכות לכל הבא ואף על פי שאין מזכין להם בפירוש לב הזכור מתנה עליהן ומיהו אם נתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור אפשר שצריך להוסיף מתחתן שהרי הן לא היו בתחלת העירוב עד עכשיו ולדידהו הוי תחלת עירוב ולכן צריך לשומרו תמיד שיהיה בו שיעור וכ"כ בתשובת להרמב"ן סימן רי"ב בשם התוספות ולכתוב לשונו בס"ס שס"ח ושם יתבאר (ב) אם לעירוב חצירות בעינן שיעור כמו לשיתופי מבואות : וכתב הרא"ש בשם ר"ח דלרבי יוחנן דאמר בפ"ק דמציעא (יב·) גבי מציאה לא גדול גדול ממש אלא קטן ואינו סומך על שולחן אביו זהו גדול וסומך על שולחן אביו זהו קטן ה"ה נמי הכא אין לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסומך על שולחן אביו דידו כיד אביו דמי ועבדו ושפחתו העברים אע"ג דסומכים על שולחן רבן לא הוי ידן כידו דדוקא בבנו הגדול הוא דאר"י דידו כיד אביו לפי שרגיל להיות תמיד על שולחן אביו אבל הנכרי הסומך על השולחן בע"ה אין מציאתו לב"ה אפילו אוכל בחנם אצלו וכ"כ גם התוספות והמרדכי וסמ"ג וסמ"ק וכתבו עוד התוספות שם ומיהו בתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שולחנו מציאתה לאביה וכ"כ הרמב"ם בפי"ז מהלכות גזילה ולפי זה אין לזכות ע"י בתו אפי' אינה סמוכה על שולחנו עד שתבגר · והרמב"ם בפרק י"ז מהלכות גזלה פסק כרבי יוחנן ובפ"א מהלכות עירובין כתב המשנה כצורתה וכתב ה"ה דמשמע דס"ל דלענין עירוב גדול גדול ממש וקטן קטן ממש ורבינו כתב בסתום שהרמב"ם פסק כשמואל דאמר גדול גדול ממש ולא דק דהא לענין מציאה דאיפלוגו בה שמואל ור' יוחנן פסק כר"י בפרק י"ז מהלכות גזילה ומה שכתב המשנה כצורתה גבי עירוב ולא כתב דקטן הוי הסומך על שולחן אביו כמו שכתב בפרק הנזכר גבי מציאה טעמא משום דכיון דחזינן דלא איפלוגו רבי יוחנן ושמואל אמתניתין דעירובין משמע דלכ"ע מתניתין דעירובין כפשטא דגדול גדול ממש ונראה שכך דעת הרי"ף דבפ"ק דמציאה כתבה לדרבי יוחנן וגבי עירוב כתב מתניתין כצורתה ויש שום טעם לחלק בין מציאה לעירוב וכמ"ש בתשובת הרמב"ן סי' רי"ג דמציאה אין האב זוכה אלא כדי שלא תהא לו איבה כיון שהבן סומך על שולחנו אבל בזה שהאב רוצה לזכות לאחרים על ידי בניו זוכים הם לאחרים כאינש דעלמא והגהות כתבו בפ"א דבה"ג פסק כשמואל וכן מוכח בירושלמי וכן פסק רשב"א וכ"כ סה"ג בשם ה"ג דרבינו שמשון וכן משמע בירושלמי דלגבי עירוב מודה ר' יוחנן דקטן ממש ע"כ : וכיון דהרי"ף והרמב"ם והני רבוואתא מסכימים לדעת אחד הכי נקטינן (ג) : **ומ"ש** רבינו וטוב להחמיר כדברי שניהם וכו' כ"כ סמ"ק ומיהו היינו לכתחלה אבל בדיעבד כל אחד מהם חשיב גדול דכיון דמידי דרבנן הוא סומכין על דברי המיקל . וכתב עוד שם בהגה' ומיהו נראה לאחר שנכנסה אשה לא מהני סמיכות שולחן וכ"כ בכלבו בשם ר"פ (ד) : **ומ"ש** רבינו אבל אם יש לאדם תלמיד או סופר וכו' שם

דרכי משה

שסו (א) וכתב הראב"ד בהשגות פ"א מהלכות עירובין במקומות הללו נוהגין שגובין מעט קמח מכל בית ובית ועושין מזה חלה אחת שלימה ומשמרין אותה כל השנה דקסברי דפת חלה לכולן ואם באו לערב בפרוסית אינו עירוב ומסתברא דבעינן כגרוגרת לכ"א באותה חלה עכ"ל וכתב המ"מ אף במקומו נוהגים בעירוב וקיימו הגאונים והאחרונים מנהג זה ומשמע עוד מדבריו הא דבעינן כגרוגרת לכ"א היינו כשהן למטה מי"ח בני אדם אבל מרובים מי"ח די בשתי סעודות וכן יתבאר לקמן סימן שס"ח וכתב הכלבו דנהגו לערב בע"פ במצה מפני שמצה אינה מתעפשת כמו חמץ ואם נעשה בחמץ כשר כל זמן שקיים וכן המנהג במדינות אלו : ואני שמעתי ט"א שמערבין במצה משום דמשהינן העירוב כך כל השנה ואילו היה חמץ היו צריכין לבערו בפסח ולערב פעם אחרת ואולי ישכחו ויבואו לידי תקלה כתב בתא"ו נ"ב ח"ו דמערבין בלחמניות וע"ל סימן קס"ח מהו לחמניות וע"ל סימן שצ"ה אם טוב לערב כל שבת ושבת או אם מערבין פעם אחת על כל השנה (ב) ובכל בו וא"צ להודיע שיזכה להם עד תשבת (ג) כתב בא"ז וצ"ע אם יכול לזכות עירובו ע"י בנו ובתו הקטנים כשיש להם בית באותה החצר אם זוכה לאחרים מינו דזכי לנפשיה . (ד) וכ"כ בתג"א .

ופשוט

פרישה

ובגמרא משמע דהיינו דוקא במחנה היוצאת להלחם אבל השיירות ההולכות ממקום למקום דינה כדין כל אדם עכ"ל ונראה שרבינו נקט הולכי מדבר משום דס"ל דהולכי מדבריות דינם כיוצא להלחם משום דאלו ואלו טרודין ואין להם פנאי לשבות ולהתעסק בעירוב ולא החמירו עליהן ולא כתב יוצאי מלחמה משום דלא שכיחי בזמן הזה אלא שקשה הא דמסיק ב"י וכתב ז"ל והרמב"ם כתב בפ"א כו' עד דכתב המ"מ שכל שהם שיירת ההולכות לדרך יצאו שם מפני השבת פטורים מלערב מפני שאינם קבועים ואם היה מחנה קבוע ועומד ימים רבים צריכין לערב אא"כ הולכים להלחם כו' עד ורבינו כתב הולכי מדברות דהיינו שיירות פטורים וכדברי הרמב"ם עכ"ל · וקשה דהא אין ענין דברי רבינו לדברי הרמב"ם דהרמב"ם מחלק בין שיירות למחנה ותלה הפטור דשיירה איננה מיוחדת נפשה ואין קביעות למקומן והוי כאילו דרין יחד ולפ"ז הטעם ג"כ אפילו הולכי במדבר כ"א מעיר לעיר ה"ל למפטר מעירוב שהרי בכלל שיירה הן לפי הטעם הזה · ולדברי הרמב"ם ס"ל לרבינו לכתוב דין יוצאי מלחמה ללמדינו דאף שמקומן קבוע ועומד דהלכה פטורין כיון שטרודין הן במלחמה ואין ענין דברי הרמב"ם לדברי רבינו וקשה על הב"י שכתב שרבינו כתב כדברי הרמב"ם ונראה שהב"י לא כתב להשוות דברי רבינו לדברי הרמב"ם אלא שגם רבינו לא ס"ל כיש גורסין בהיפך שהביא המ"מ דס"ל דבמחנה שהן י' א"צ לעירוב דזה אינו שהרי רבינו לא פטר אלא הולכי מדבריות וסתם הולכי מדברות הן יותר מי' ואפ"ה דוגמתן כשאינן הולכין במדבר חייבין וק"ל ומ"ש ב"י ז"ל וכתב המ"מ כ"ה והוסיף להקל כו' עיין שם במ"מ ותמצא דהאי והוסיף להקל לא מדברי הרמב"ם קאי כ"א אהראב"ד שמייתי שם המ"מ וכ"כ שם בהשגות שהשיג אהרמב"ם ופירשו דמ"ש אחד מבני מבוי שביקש מחבירו יין כו' לא קאי כ"א איין של שיתוף אבל אם ביקש ממנו ליתן פתך יין אף אם אינו נותן לו אין מעכב העירוב וזהו קילתא ועפ"ז כתב והוסיף להקל דאפי' ביקש מדינו יין של שיתוף ואינו נותן לו לא אמרו דמעכב אלא במזכה להן משלו כיון דאי בעיה לא יהיב ליה לא גמיר ומקנה בדיבור להן · אבל אי כל חד משתתף בשלו לא איירי הא מילתא דמ"מ לידיה קיימי בשיתוף עכ"ל הראב"ד שם וב"י קיצר בכאן ויתן מקום לטעות ודי"ק ומ"ש ב"י שם ז"ל ורבינו כתב בסתום שהרמב"ם פסק כשמואל כו' ולא דק דהא לענין מציאה דאפליגו בה שמואל ורבי יוחנן פסק כר"י כו' ר"ל אף שמצינו שהרא"ש ג"כ כ' דעת ר"י לאמר לענין מציאה גדול לאו גדול ממש כו' גם לענין עירוב . ה"ע לכי שהוא סבור כמי שפליגי לענין מציאה פליגי נמי לענין עירוב מש"כ הרמב"ם מלפסק לענין עירוב וכתב גדול וקטן סתם מה שלא כ"כ לענין מציאה ש"מ דס"ל דלכ"ע בעירוב והכל מודים דגדול גדול ממש וקטן קטן . מ"מ י"ל דרבינו שכתב דהרמב"ם פסק כשמואל לא שכתב כן שהרמב"ם ס"ל דפליגי אלא כ"כ לפי מאי דס"ל כהרא"ש אביו דפליגי ג"כ לענין עירוב וכאינך גאונים דמייתי ב"י בסמוך דס"ל ג"כ כן וכתב שהרמב"ם פסק לענין דין דעירוב גדול גדול ממש והיינו כדעת שמואל לדעת הרא"ש וסיעתו וק"ל ומ"ש ב"י אח"כ י"ל ויש שום טעם לחלק בין מציאה לעירוב דמציאה אין האב זוכה כו' ק"ק טעם זה מספיק לגדול הסומך על שלחן אביו אע"ג דלענין מציאה מחשב כקטן לענין עירוב מיחשב כגדול אבל איפכא בקטן ואין סומך על שלחן אביו דמיחשב לענין מציאה כגדול ולענין עירוב כקטן אין טעם זה מספיק. מיהו י"ל דהדא כאידך תליא · דבמציאה כיון שאינו סומך על שלחן אביו מציאתו לעצמו אע"פ שהוא קטן כדי להחיות נפשו בה משא"כ לענין עירוב דמ"מ כיון שהוא קטן אין לו יד בפני עצמו לזכות ע"י לאחרים . מיהו בסוגיא משמע שם דעירוב כיון דהוא דרבנן זוכין ע"י דהרי התוס' הקשו על רש"י דפי' קטן שאין זוכין על ידו הא קושיא כיון דהוא דרבנן זוכה וקונה לאחרים ע"ש ומ"ש ב"י שם וז"ל ונראה לי דאף שלא אומר וכיתי להם תהני ומהני כך לא הזכירוהו הפוסקים טעמו דב"י דכיון דהמזכה א"ל להזוכה שיזכה לאלו והזוכה אע"פ שנוטלהו ומגביה סתם זכה למה דומה למי שאומר זכה לי במציאה זו והגביה סתם שזכה לו ואינו יכול לחזור בו וכמ"ש בח"מ סי' רס"ט ע"ש :

(ג) **ומ"ש** רבינו ז"ל ומיהו אם נטל ממנו חלת נחתום כדי לתקנה שהוא אחד ממ"ח צריך ליתן טעם למה אמרו דוקא חלת נחתום כיון שהוא עושה ג"כ מפת של בעל הבית וצריך תיקון חלה ואין מקפידין אנטילת חלה א"כ אפילו נוטל ממנו חלת בע"ה שהוא אחד מכ"ד נמי ובשלמא לרא"ש ורבינו דס"ל אפילו אינו טובל מחלה שכבר נטלה ממנו לחלה אפ"ה אם נטל ממנה שיעור חלת נחתום מותר א"ש דמשמע שאם יטול ממנו כדי שיעור חלת בע"ה דיסתפק ע"ז אם מה שנטלו מבור חלה היה או לא וכשיודע שלא לשם חלה נטלו יבא לידי איסור משא"כ בשנוטלין ממנו חלת נחתום דאז תולה לומר ודאי משום חלה נטלו דאינו מקפיד טולי האי כיון דהוא דבר מועט אבל לר"י שכתב דדוקא כשהוא מטובל לחלה התירו וכמ"ש ב"י בסמוך קשה אפילו כדי חלת בע"ה נמי · ואפשר לומר משום דמקצת אנשים מערבין בפת בע"ה שלהן וקצתן קונין מן הנחתום ומשום שכי השוו מדותיהן וכדי שלא יבא לידי איסור וקפידא וק"ל:

(ד) **ומ"ש** רבינו ז"ל אבל אם יש לאדם מלמד או סופר שאוכל בשכרו כאי בשכרו ל"ד דה"ה אם אוכל אצלו בחנם וכ"פ הרא"ש · ורבינו אורחא דמילתא נקט. ומ"ש לטעות

כתנאי

כשכרו או יתום אוכל על שולחנו בתורת צדקה יכול לזכות על ידן אע"פ שסמוכים על שולחנו ואינו מזכה ע"י עבדו ושפחתו הכנענים ולא ע"י אשתו שנותן לה מזונות אפילו אם יש לה בית בחצר לבדה אבל מזכה להם ע"י בנו ובתו שאינן סמוכים על שלחנו אפילו אם הם קטנים א וע"י עבדו ושפחתו העברים וע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפילו אין לה בית בחצר הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל דאמר גדול גדול ממש וקטן קטן ממש שאינו יכול לזכות ע"י קטן אפי' אינו סמוך על שלחנו וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן וטוב להחמיר כדברי שניהם ב שלא לזכות ע"י בנו קטן אפי' אינו סומך על שלחנו ולא ע"י בנו הסומך על שלחנו אפילו הוא גדול וכשזוכין בו צריכין להגביהו מן הארץ טפח : בעל הבית שהיה שותף עם שכניו בסחורה אפילו זה ביין וזה בשמן א"צ לערב אפילו לא נשתתפו לשם עירוב ובלבד שיהא הכל בכלי אחד

שם כתב הרא"ש עבדו ושפחתו העברים אע"ג דסמוכין על שלחן רבן לא הוי ידם כידו דדוקא בבנו הגדול הוא דאר"י דידו כיד אביו לפי שרגיל להיות תמיד על שולחן אביו אבל הנכרי הסומך על שולחן בעה"ב אין מציאתו לבעה"ב ואפילו אוכל בחנם אצלו וכ"ש עבדו ושפחתו העברים דבשכרן קא אכלי וכן הם דברי התוס' שם בפ"ק דמציעא · כתב הכלבו גבי עירובי תבשילין שמזכה ע"י עבדו ושפחתו העברים אפילו הם קטנים שהקטן זוכה לאחרים בדבר שהוא מדברי סופרים והם דברי הרמב"ם בפ"א מה"ע וכתב ה"ה דהכי איתא בפרק החובל (סד) :

ומ"ש ולא על ידי אשתו שנותן לה מזונות וכו' התו' והרא"ש כתבו בפ' חלון אמתני' דקתני וע"י אשתו מוקי לה בשלהי נדרים (פח:) כגון שיש לה בית באותו חצר דמגו דזכיא לנפשיה זכיא לאחריני אבל אין לה בית בחצר לא וא"ת אי מקבלת פרס הא אינה צריכה לזכות לעצמה כדאמר בפ' הדר ורבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ומסתמא עירוב בא אצלם כיון דמוכה לבני המבוי מנוחו בביתו ואי בשאין מקבלת פרס כי אין לה בית נמי תזכה להם דאין ידה כידו במציאה ולא למעשה ידיה כיון דלא זיין לה וי"ל דאיירי בשנותן לה בע"ה מעות למזונותיה וכה"ג לא חשיב מקבל פרס לענין עירוב כשאינ' מביאה המאכל והמשתה מתוך ביתו ואוכלת א"נ בשאומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ומספקה ולענין מציאה ולכל דבר הוי ידה כיד בעלה כדסמוכה על שולחנו דמיא ולענין מקבל פרס לא דמיא ומיהו קשה מעבדים כנענים אם יש להם בית בחצר צריך לזכות להם כיון שאוסרים אליבא דר' יהודה בן בתירא דמסתמא תקינו ליה רבנן הזכייה כיון דאוסרים וכיון דזכו לנפשייהו זכו נמי לאחריני וי"ל דמסקנא דנדרים אתיא כר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים ותרוייהו במקבלי פרס ואשתו צריכה לערב ועבדו א"צ לערב ולעיל פסקי' כהלכתא כרבי יהודה בן בתירא מ"מ כלומר דפסקינן כר' יהודה כמאי דשרי בנשים אבל כמאי דאסר בעבדים לא קי"ל כוותיה אלא כר' יהודה בן בבא וכמ"ש הרא"ש עצמו בפרק הדר וא"כ האי אוקימתא דלא כהלכתא הלכך בנשים ל"ש לן בין יש לה בית לאין לה בית אלא במקבלת פרס ואינה מקבלת תליא מלתא דכל שמקבלת פרס ממנו ידה כידו וכל שאינה מקבלת פרס אין ידה כידו לא למציאה ולא למעשה ידיה והאי קבלת פרס ל"ש אם נותן לה מאכל לנותן לה מעות לקנות אוכל או באומר צאי מעשה ידיך למזונותיך דמעיקרא לא הוי מחלקין בכך אלא למאי דס"ד דאוקימת' דנדרים הוי אפי' לר' יהודה בן בתירא אבל למאי דאסוקי דלא הויא אלא לר' יהודה בן בבא א"כ לר"י בן בתירא דקי"ל כוותיה בנשים כל היכא דזוונית בחד מהני גוונא ידה כידו ועבדים כנענים נמי אפילו יש להם בית בחצר אינם זוכים דהא לא אסרי דקיימא לן בהא כר"י בן בבא ובין זיין להו בין לא זיין ידם כידו דמה שקנה עבד קנה רבו קנוי לו אבל הרי"ף והרמב"ם כתבו משנתינו כצורת' שמזכה על ידי אשתו וכתב הר"ן בפ"ב דביצה דהא דאוקימנא בנדרים כשיש לה בית באותו חצר ה"מ לר"מ דאמר אין קנין לאשה בלא בעלה כדאיתא בפ"ק דקידושין (כג:) אבל לרבנן דפליגי עליה דר"מ התם לא צריכין בעירובי חצרות שתהא לה חצר באותה מבוי הלכך מני מזכי ע"י אשתו עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם בנ"ד ח"ג בשם התוס' שיכול לזכות ע"י אשתו והכי נקטינן :

ומ"ש וכשזוכין בו צריכין להגביהו מן הארץ טפח נ"ז שם בס"פ חלון מימרא דר"י (פ·) ופירש"י צריך להגביה מן הקרקע כשהוא מזכה להם דכל כמה דמנח ברשותיה לא הוי זכיי' והכי תני לה בתוספתא אם משלהן א"צ לזכות אם משלו השליח מגביהו מן הקרקע ואומר זכיתי להם עכ"ל ונראה לי שאע"פ שלא יאמר זכיתי להם מהני ומפני כך לא הזכירוהו הפוסקים וברייתא אורחא דמלת' נקט וכתב ה"כ שהאחרונים פירשוה דוקא במזכה להם משלו ומשום הקנאה בהגבהה אבל אם היתה הפת משל בני המבוי אינה צריכה הגבהה וכן דעת הרשב"א ז"ל וכתבו ההגהות בפ"ק בשם סמ"ג דהכי איתא בתוספתא אבל הרמב"ם כתב שם ואם הניח הכלי בחצר צריך להגביה הכלי מן הקרקע טפח כדי שיהיה ניכר ומשמע מדבריו דאפילו בשלהן צריך להגביה טפח וכ"כ ה"ה בשם הגאונים ז"ל וכתב הריטב"א דטעמא דמלתא לדעת הגאונים והרמב"ם משום היכרא שתהא ניכרת בין החביות שהוא לשם עירוב ולדבריהם כשהן שותפין בחבית ששנינו בפרק הדר (עא:) שאין צריכין לערב כ"ש שצריך שתהא גבוה משאר חביות להיכרא ואין לדקדק מל' הרמב"ם שא"צ להגביה אא"כ הניח הכלים בחצר אבל אם הניח בבית לא דמ"ש ואם הניח וכו' לא כתב כן אלא כדי שלא לכתוב שצריך להגביהו מן הקרקע טפח סמוך למ"ש קודם לכן הניחו באויר מבוי אינו שיתוף דהוה משמע שאם הגביהו מן הקרקע טפח אפילו הניח באויר מבוי הוי שיתוף : **ב"ה** שהיה שותף עם שכניו בסחורה וכו' משנה בפרק הדר (עא·) בעה"ב שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב רש"א אחד זה וא' זה אינם צריכין לערב וכתבו הרמב"ם בפ"ה לענין שיתוף מבוי וכתב ה"ה בשם הרשב"א דה"ה לבני חצר אם היו שותפין בפת ופסק רבינו כר"ש משום דאמרי' בפרק מי שהוציאוהו (מו) הלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו יחיד במקום רבים אבל הרמב"ם בפ"ה מה"ע פסק כת"ק ונראה שטעמו מדאוקי רב יוסף פלוגתייהו בפלוגתא דר' יוחנן בן נורי ורבנן גבי טבול יום וקם ליה ר"ש כר"י בן נורי וכיון דבההיא דטבול יום לא קי"ל כרבי יוחנן בן נורי הכא נמי לא קיימא לן כר"ש ואע"ג דרבה אוקי פלוגתייהו בגוונא אחרינא הא פליג עליה אביי התם וה"ל רב יוסף ואביי תרי לגבי חד · ורבינו סבר דכיון דשני רבה מאי דפריך ליה אביי ליכא הכא אלא רב יוסף לגבי רבה וקי"ל הלכה כרבה והרי"ף והרא"ש כתבו המשנה כצורתה ונראה שסמכו על מ"ש בפרק מי שהוציאוהו הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפי' יחיד במקום רבים : **ומ"ש** ולבד שיהא הכל בכלי אחד מימרא דרב שם ואף על

פי

ומ"ש ולא ע"י אשתו שנותן לה מזונות אפילו אם יש לה בית בחצר לבדה כלומר ואעפ"י דאיכא למימר כיש לה בית מגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לאחרינא אפ"ה כיון דבעלה נותן לה מזונות לא ולא העירוב מתחת ידו במה שמזכה על ידה דידה כידו וכתב רבינו בסתם דבעלה נותן לה מזונות ע"פ מסקנת הרא"ש בפרק הדר (דף קכ"ה ע"א) דבפלוגתא דר"י בן בבא ור"י בן בתירא בנשים שמקבלות פרס מבעליהן ועבדים שמקבלות פרס מרביהן וכל אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר אם האשה והעבד אוסרין אם לאו דר"י בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים ור"י בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ופסק הרא"ש בשם מהר"ם הלכה כדברי שניהם להקל דלפי זה הלכה כר"י בן בתירא דמתיר בנשים ול"ש לן בין יש לה בית בחצר ול"ש אין לה בית אלא כולה מילתא תליא במקבלת פרס או אינה מקבלת פרס ומסקנא דנדרים כר"י בן בבא היא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים ולאו הילכתא היא אלא דקשי' לי מה שכתב הרא"ש אחר כך בעירוב תבשילין דאינו יכול לזכות ע"י אשתו משום דכשהוא מערב כולם מותרי' בלא זיכוי וכיון דאינה צריכה לזכות אין מזכין על ידה מידי דהוה אעירובי חצרות היינו כשאין לה בית באותו חצר עכ"ל דמבוא ראיה מנדרים דלאו הלכתא היא וי"ל דמביא ראיה בדרך זה דכי היכא דלסברת התוספות בע"ח מסקנא דנדרים אתיא כר"י בן בבא דאוסר בנשים ומשום הכי אינו מזכה ע"י אשתו אא"כ כשיש לה בית באותו חצר דאמרינן מגו דזכיא לנפשה וכו' וכשאין לה בית דלא זכיא לנפשה אינו מזכה על ידה מהם ראיה לעירוב תבשילין דאמרינן נמי כיון דאינה צריכה לזכות א"כ לא זכיא לנפשה הלכך אין מזכה נמי על ידה אבל בעירובי חצרות דקי"ל כר"י בן בתירא דמתיר בנשים אם אין בעלה נותן לה מזונות אין ידה כידו לא למציאה ולא למעשה ידיה כיון דלא זיין לה ומזכה ע"י אשתו אע"ג דאין לה בית ולא זכיא לנפשה : **והרמב"ם** פסק כשמואל וכו' כתב רבינו כן לפי שכתב הרמב"ם בפ"א מה"ע בסתם דמזכה ע"י בנו ובתו הגדולים ואינו מזכה ע"י בנו ובתו הקטנים וכתב עליו ב"י דלא דק דהא בסוף פ"ו פסק להדיא כר' יוחנן אלא כיון דלא אפליגו ר"י ושמואל אמתניתין דעירובין משמע דלכ"ע גבי עירוב גדול גדול ממש וקטן קטן ממש ולא ה"ל לב"י לומר לא דק דודאי אף רבי' לזה נתכוין כשאמר הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל וכו' כלומר דבעירוב פסק כשמואל לגבי מציאה משום דס"ל דר' יוחנן מודה לשמואל בעירובין דגדול גדול ממש וקטן קטן ממש וכמ"ש מקצת פוסקים בשם בה"ג ורבינו שמשון הזקן וכן יש בירושלמי דלגבי עירוב מודה ר"י לשמואל דקטן קטן ממש וגדול גדול ממש :

ומ"ש וטוב להחמיר וכו' כ"כ סמ"ק : **ומ"ש** וכשזוכין בו צריכין להגביהו מן הארץ טפח שם סוף (דף ע"ט) אמר רב יהוד' חבית של שיתופי מבואות צריך להגביה מן הקרקע טפח ופי' רש"י כשהוא מזכה אותה להן דכל כמה דמנחה ברשותיה לא הויא זכיה והכי תני לה בתוספתא אם משלהן א"צ לזכות ואם משלו שליח מגביה ואומר זכיתי לכם עכ"ל והאי ואומר אמירה במחשבה קאמר שיהא מתכוין בשעה שמגביה כדי לזכות לכולם וכ"כ ב"י דא"צ שיאמר בפה ומשמע עוד מפרש"י ומלשון התוספתא דדוקא במזכה משלו צריך הגבהה כדי שיהיו בני המבוי קונים אותו אבל אם היה משלהן א"צ להגביה וכ"כ ה' המגיד בשם האחרונים מכילתי' ב"י ועוד משמע לי מדקתני בתוספתא ואם משלו השליח מגביה אלמא דכל בני המבוי צריכין להגביהו כדי שכל אחד יהא זוכה בעירוב ומי שלא הגביה לא זכה בו ומשום הכי צריכין לעשות שליח שיהא גובה בשביל כולם וכל זה מדוקדק בלשון רבינו שאמר וכשזוכין בו צריכים להגביהו אמר וכשזוכין בו לאורויי דדוקא כשזוכין מיד אחר שהוא מזכה להן משלו וגם אמר צריכין להגביהו בלשון רבים שכולן צריכין והא דלא כתב דהשליח מגביה בשביל כולן הוא דבר פשוט דבכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו אלא דהיכא דלא עשו שליח כ"א צריך להגביה ורב יהודא דאמר צריך להגביה בלשון יחיד מיירי בעשו שליח :

בעל הבית שהיה שותף עם שכניו כו' משנה בפרק הדר (דף ע"א) בעה"ב שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה ביין א"צ לערב לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב ר' שמעון אומר אחד זה ואחד זה אין צריכין לערב ובגמרא אמר רב ובכלי אחד אמר רבא דיקא נמי דקתני לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב אא"כ רישא בכלי אחד וסיפא בשני כלים שפיר אא"א רישא בב' כלים וסיפא בב' כלים מה לי יין ויין מה לי יין ושמן א"ל אביי יין ויין ראוי לערב יין ושמן אינו ראוי לערב · רש"א אחד זה ואחד זה אינן צריכין לערב ואפילו לזה ביין ולזה בשמן (בתמיה הא לא חזי לערובי) אמר רבה כב"ע בחצר שבין שתי מבואות ור"ש לטעמיה וכו' ורב יוסף אמר ר"ש ורבנן בפלוגתא דר"י בן נורי ורבנן קמפלגי דתנן שמן שצף ע"ג יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד וריב"ן אומר שניהן חיבורין זה לזה רבנן כרבנן ור"ש כריב"נ ופסק רבינו כרב דאמר בכלי אחד וכדרבא דאמר דיקא נמי ואע"ג דדחי אביי להאי דיוקא דרבא מ"מ מימרא דרב לא אידחייא גם הרי"ף והרא"ש כתבו לה דרב וכדר"ש ס"ל לרבינו דקי"ל כאוקמתא דרבה לגביה רב יוסף דכב"ע בחצר שבין שני מבואות והכי פירושא דמתני' ת"ק איירי בחצר שבמבוי אחד וביין ויין דסתמא בכלי אחד הוא א"צ לערב וביין ושמן דסתמא בשני כלים הן צריכין לערב וה"ה איפכא דיין ושמן בכלי אחד א"צ לערב ויין ויין בשני כלים צריכין לערב אלא דאורחא דמילתא נקט ת"ק אבל בחצר שבין שני מבואות לת"ק אפילו לזה ביין ולזה ביין ובכלי אחד נמי צריך לערב ופליג עליה ר"ש ואמר דבחצר שבין ב' מבואות אפילו לזה ביין ולזה בשמן נמי אין צריכין לערב אפילו בשני כלים וכ"כ רש"י דאית דמפרשי הכי וכן נראה עיקר לרבינו ודלא כפרש"י וכן פירש ה"ר יהונתן והשתא לפי זה בחצר שבמבוי אחד לא פליגי דלת"ק נמי בכלי אחד אפילו לזה ביין ולזה בשמן א"צ לערב ובב' כלים אפילו ביין ויין צריכין לערב וכדכת' רבינו אבל הרמב"ם רפ"ה כתב דדוקא ביין ויין בכלי א' א"צ לערב אבל ביין וביין בב' כלים או ביין ושמן אפי' בכלי א' צריכין לערב וי"ל דפסק כאוקמתא דרב יוסף דלת"ק יין ושמן לאו מחוברין נינהו ואפילו בכלי א' צריכין לערב ולר"ש מחוברים נינהו כריב"נ ואפילו ביין ושמן א"צ לערב והלכה כרבנן דר"ש וכן פי' ב"י דזו היא דעת הרמב"ם והיא האמת אבל לדעת רבינו כתב ב"י דפסק כר"ש דהלכה כדברי המיקל בעירוב ותימה דא"כ למה אמר רבינו ולבד שיהא הכל בכלי

אחד

חדושי הגהות

שסו א כתב מהרל"ח אע"ג דזכייה היא מטעם שליחות ואין קטן נעשה שליח ואינו זוכה לאחרים כבר כתבו התוספ' שאני שיתופי מבואות דרבנן דהא מס"נ אמה עבריה קטנה היא דאי אתיא שערות מאי בעית גביה וקתני דמזכה על ידה : ב כתב מהרל"ח אע"ג דבסמוך פסק רבינו כר"י דקטן ואוכל על שולחנו של אביו יכול לזכות על ידו

אפשר

אחד ואפי' היו מסובין לאכול וקדש עליהם היום סומכין משום עירוב על הפת שלפניהם בשלחן והוא שמסובין בבית שהוא מקום הראוי להניח שם העירוב אבל בחצר לא וכשתופי מבואות סומכין עליו משום שיתוף אף אם מסובין בחצר :

שסז **אשתו** של אדם מערבת לו שלא מדעתו אפי' אם מיחה בה שלא לערב ואפילו אם אין רגיל לערב עמהם (ג) וה"מ שאוס' עליהם כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו החצר אבל

אחד אלא לאוקמתא דרבה לא קאמר ר"ש אחד זה ואחד זה א"ל לערב ואפי' כשהן בב' כלים אלא בחצר שבין ב' מבואות אבל בחצר שבמבוי אחד צריכין לערב כיון דלא חזי לערובי כסברת המקשה דקא מתמה ואמר ואפילו לזה ביין ולזה בשמן ורבה נמי מודה ליה דה"ת אלא דמפרש דר"ש לא קאמר אלא בחצר שבין ב' מבואות אבל בחצר שבמבוי א' בין בכלי א' בין בב' כלים צריכין לערב אבל למאי דפרישית ניחא דלא פסק רבינו כר"ש אלא כת"ק ור"ש נמי מודה בה וכאית מפרשי שהביא רש"י ודו"ק · וכתב ב"י ודין זה לא ניתן ליכתב כאן דהא בע"ח קיימינן שאינה אלא בפת אלא בסי' שפ"ו דמיירי בשיתוף מבואות שם הוא מקומו עכ"ל ולפעד"נ דרבינו מפרש דדוקא לכתחלה בעי' פת אבל בדיעבד הוי עירוב בכל דבר מזון והכי משמע בפרק מי שהוציאוהו (דף מט) דבמעה דוקא לא הוי עירוב אפילו דיעבד וכ"כ רש"י וה"ר יונתן ריש בכל מערבין דע"ח נמי בכלל וכן הוא בירושלמי וכך הוא לאוקמתא דרבה בפרק חלון ריש דף פ"א ולכן כתבה רבי' כאן להורות דבדיעבד הוי עירוב בע"ח אף ביין ושמן ובכל דבר

שסז אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו אפילו אם מיחה בה שלא לערב וכו' בפרק חלון (דף פ') ההוא טורזינא עו"ג דהוה בחצר א"ל אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתא לקמיה דרב יהודה א"ל הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו פי' ואפילו אם אין הבעל רוצה לערב דאין לפרש שלא מדעתו שלא בידיעתו דא"כ מנא לן דמותר לשכור מדביתהו של עו"ג היכא דאינו רוצה עו"ג למיגר כי ההוא עובדא דטורזינא אלא ודאי דשמואל נמי קאמר דבישראל מערבת לו שלא מדעתו אפילו אם אין הבעל רוצה ואם כן אשתו של עו"ג נמי אפילו אין הבעל רוצה להשכיר היא משכרת :

ומ"ש אפילו אם מיחה בה שלא לערב כ"כ הרא"ש וז"ל אע"ג דמיחה בעלה ורצ"ל אע"ג דמיחה בה בעלה דאי ר"ל אע"ג דמיחה בבני חצר שלא לערב עמו לא ה"ל לומר לשון מיחה אלא ה"ל לומר אע"ג שאינו רוצה לערב עמהם אבל לשון מיחה נופל על אשתו שמיחה בה שלא לתת פת עמהם ולבי אומר לי דט"ס הוא דהשמיט תיבה וצריך להגיה אע"ג דמיחה בה בעלה ואיכא להקשות מנ"ל להרא"ש דאפילו מיחה בה מערבת דלמא דוקא שאינו רוצה לערב עמהם ומיהו לא מיחה בה לערב אבל אם מיחה בה שלא לערב אינה מערבת בעל כרחו ואם עירבה אינו עירוב ונראה לתרץ דהכי מוכח בסוגיא דמותיב אהא דשמואל מדתניא נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואין שיתופן שיתוף ואי איתא דשמואל מודה דאם מיחה בה אין עירובו עירוב מאי תיובתא איכא הכא מברייתא נוקים לה בדמיחה בה אלא ודאי דשמואל דאמר מערבת לו שלא מדעתו אפילו אין הבעל רוצה לערב עמהם היינו נמי אפילו מיחה באשתו שלא לערב עמהם וה"ט כיון דמצות עשה היא מדברי סופרים ולכן צריך לברך עליו הוה ליה כאילו מיחה בה שלא לקיים המצוה :

ומ"ש ואפילו אם אין רגיל לערב עמהם וה"מ שאוסר עליהן כגון וכו' איכא להקשות דאהך תיובתא דמותיב מברייתא אדשמואל פריקו לא קשיא הא דאסר הא דלא אסר (פירש"י הא דאסר על בני המבוי לא בעינן דעתיה ומתניתא בדלא אסר כגון חצר שבין ב' מבואות ורגילה עם זה ולא עם זה) הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף (פרש"י אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהן) בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שתופו ממנו בעל כרחו רגיל אין שאין רגיל לא ש"מ משמע מפרש"י דה"ק דבחצר שבין ב' מבואות דבאותו מבוי הרגיל לצאת ממנו לר"ה בחול רגיל נמי להשתתף עמהם כיון דרגיל בה אוסר עליהן ונוטלין ממנו בע"כ אבל במבוי שאינו רגיל בה שאינו רגיל ג"כ להשתתף עמהם ואינו אוסר עליהן אין נוטלין ממנו בע"כ ושמואל דאמר מערבת שלא מדעתו היינו היכא דאסר עלייהו כגון דרגיל בה וברייתא בדלא אסר כגון חצר שבין שני מבואות ובאותו מבוי שאינו רגיל להשתתף עמה וכן מבואר ממ"ש התוספות וז"ל רגיל אין שאין רגיל לא דרגיל אסר כמו פתח הרגיל אבל שאינו רגיל לא אסר אלמא דרגיל ואסר עליהן חדא היא והיינו דבחצר שבין ב' מבואות דבאותו מבוי הרגיל ליכנס ולצאת בה לר"ה בחול לשם רגיל להשתתף עמהן אסר עליהן ונוטלין ממנו בע"כ אבל במבוי שאין רגיל בה בחול דג"כ אינו רגיל להשתתף עמהם לא אסר עליהן וא"כ קשה דרבינו דמפרש דתרתי מילי נינהו דאיכא רגילות לערב ואינו אוסר א"כ אינו רגיל לערב ואוסר הוא דלא כפירש"י והתוספות והיישוב לדבר זה הוא פשוט דנמשך רבינו אחר מה שפירש הרא"ש דלא כפרש"י והתוס' ונראה לפע"ד דמה שהזקיקו לפרש פירוש אחר הוא משום דלפירש"י והתוס' קשה באידך דשמואל דלא ה"ל לומר אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי וכו' אלא ה"ל לומר בסתם אחד מבני מבוי שרגיל עמהם ולא נשתתף וכו' אלמא דאף באינו רגיל עמהם בחול ליצא וליכנס ממנו לר"ה דלא אסר עליהן אלא דרגיל להשתתף

פי' שרבינו כתב שיהיה הכל בכלי אחד על מה שכתב אפילו לזה ביין ולזה בשמן לאו דוקא דה"ה לזה ביין ולזה ביין בעינן שיהא בכלי אחד שהרי אהא דאמר רב ובכלי אחד כתב רש"י ואע"ג דאמרינן בפרק מי שהוציאוהו דלב"ה עירוב הניתן בשני כלים כשר התם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו ומלווה למנה ואייתר אבל הכא דלאו לשם שיתוף הוה בכלי אח' אין בב' כלים לא וכיון דטעמא דבעיא כלי אח' משום דלא לשם שיתוף הוה לת"ק דבעי לזה ביין ולזה ביין נמי איתיה · ודין זה לא ניתן ליכתב כאן דהא בעירובי חצירות קיימין שאינה אלא בפת ובסימן שפ"ו דמיירי בשיתופי מבואות שם הוא מקומו ג (ה) : **ואפי'** היו מסובין לאכול וקדש עליהם היום וכו' בעירובין (פה :) אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום הפת שעל השולחן סומכין עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף אמר רבה לא פליגי כאן כמסובין בבית כאן כמסובין בחצר ופירש"י טעמא משום דשיתופי מבואות מותר להניחם בחצר שבמבוי אבל משום עירוב לא דבית בעינן דעירוב משום דירה וחצר לאו בר דירה הוא · וכתב ה"ה בפ"א ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש בבני חבורה שקנו פת בשיתוף והיו מסובין ואוכלין ממנו אבל הרשב"א מפרש בבני חבורה שהיו מסובין אצל אחד שזימנן לאכול משלו ואע"פ שהמערב משלו צריך לזכות בכאן סתמו כפירושו שכל שזימנם לאכול על השולחן הרי זוכה להם את הכל כתב המרדכי בפרק מי שהוציאוהו נ"ל דאפטרופוס של קטן יכול לערב ולהקנות דלא גרע משכירו ולקיטו כתב בהגה' אשיר"י (קכה) וכשהוא מערב משלהן צריך להודיעם אם חפצים בכך שמא מקפידין הם ואמר שמואל המקפיד על עירובו אינו עירוב אבל משלו א"צ להודיע דזכין לאדם שלא מדעתו · כתב האגור בסימן תר"ז נשאל גדול הדור מהר"י מולין על מה שיש מנהג בקצת קהילות מאשכנז שעושין עירובי חצירות בפת ותולין הפת עשוי כמין מצה בבה"כ ומניחין שם כל השנה איך יוצאין בה הא לא הוי מקום דירה ולא מקום לינה והשיב כי הרבה גדולים ערערו על זה ובסוף מצא בתשובת מהר"ם שיישב המנהג אבל לא נודע להרב הנזכר הטעם עכ"ל (ו) : נוסח דברי המערב כתב רבינו בסימן שצ"ה ושם יתבאר שברכה אינה מעכבת . כתב בשבלי הלקט שמצא בתשוב' גאון היכא דלא עירבו מאתמול למחר מקנה להו כהמא בסלא וסמיך עליה כי הא דא"ל רבא בר חנין לאביי ניקני להו מר ריפתא בסלא והוא ז"ל כתב על זה אין הדבר כן מההוא ינוקא דאשתפיך חמימי והא דקאמר ניקני להו מר ריפתא בסלא מע"ש קאמר אבל משחשכה לא מהני דקניית עירוב בין השמשות וכן השיב ר' אביגדור ע"כ · והדברים פשוטים הם ולא כתבתים אלא שלא יראה שום אדם תשובת הגאון ויטעה בה · כתוב עוד שם בתים שבספינה חייבין בעירוב ושאר שאין להם בתים הרי הם כשרויים בחצר (ה) וכ' בשם ה"ר אביגדור דוגית שאינה גבוה מן המים י' טפחים אין מטלטלין בה אלא בד"א ע"כ ואפשר הטעם משום דאינה רה"י דאין רה"י פחות מגובה י' ורוחב ד' · אבל קשה שהי' טפחים מקרקע הספינה צריך למודדם ולא מן המים :

שסז אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו וכו' בעירובין (פ ·) ההוא טורזינא וכו' הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו מיתיבי נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ל"ק הא דאסר הא דלא אסר ה"נ מסתברא דאמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני מבוי באין ונוטלין ממנו בע"כ רגיל אין שאין רגיל לא ש"מ ופירש"י הא דאסר · ע' בני מבוי לא בעי' דעתיה ומתניתין בדלא אסר כגון חצר שבין שתי מבואות ורגילה עם זה ולא עם זה : הכי נמי מסתברא · דהודה שמואל היכא דלא אסר ולא נשתתף אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהם וכתב הרא"ש אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו ואפילו אם אינו רוצה לערב וכן משמע מדמייתי לה מעובדא דטורזינא וכתבו תוס' רגיל אין שאין רגיל לא דרגיל אסר כמו פתח הרגיל אבל שאינו רגיל לא אסר ונוטלין שיתופו בע"כ של ב"ה אבל דעת אשתו צריך וכן הכריע הרא"ש שכתב דאי לא תימא הכי קשיא דשמואל אדשמואל וכו' רגיל אין שאין רגיל לא ולעיל קאמר אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו דמשמע בכל ענין אפילו אינו רגיל והא דלא משני הא דבעי הכא רגיל משום דנוטלין ממנו בע"כ ואפילו דעת אשתו ליכא משום דפשיטא ליה דאין שום עירוב מועיל בע"כ ודקאמר אלא לאו ש"מ הא דאסר הא דלא אסר הא דאמר שמואל אפילו אינו רגיל מערבין בע"כ היינו בדאסר והא דקאמר הכא רגיל אין שאינו רגיל לא בדלא אסר כגון חצר שבין ב' מבואות ורגיל במבוי אחד ואין רגיל באחר ואפ"ה כיון שהורגל להשתתף עמהם אם נטלו עירובו בע"כ ומדעת אשתו מותר לטלטל במבוי והא דתניא אין עירובן עירוב היינו בדלא רגיל ולא אסר : ומעתה יתבארו דברי רבינו שמ"ש אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו אפילו אם מיחה בה היינו מימרא דשמואל וכמו שפירשוה התו' והרא"ש ואע"פ שהתו' והרא"ש לא הזכירו מיחה בה ומשמע לכאורה דע"כ לא אמרי' דאשתו מערב' אלא בשלא רצה לערב עמהם ומיהו לא מיחה בה שלא לערב אבל אם מיחה בה שלא לערב אינה מערב' והיינו שהזכיר הרא"ש מיחה ולא כתב בה משמע ליה לרבי' דליתא אלא אפילו מיחה בה נמי מערבת וכן יש לדקדק מדכירש"י אחד מבני מבוי וכו' ולא נשתתף אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהם (ח) וכ"כ בשבולי לקט בשם הר"מ בר משה מצאתי א' מבני החצר שאינו רוצה לתת חלקו בעירוב נוטלין ממנו בע"כ **ומ"ש** ואפי' אין רגיל לערב עמהם הוא מדמסיק רגיל אין שאין רגיל לא ש"מ וכדפירש הרא"ש דה"ק אלא לאו ש"מ הא דאמר שמואל אפי' אינו רגיל מערבת בע"כ היינו בדאסר וז"ש רבינו וה"מ שאוסר עליהם : **ומ"ש** כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר

פשוט

דרכי משה

(ה) ופשוט הוא דכאן דברי רבינו ללמוד ממנו לענין עירוב בפת כמו שהוא הדין לענין שיתוף ביין ושמן : (ו) ול"נ דעירובין שלנו יש להן דין שיתופי מבואות וכמ"ש לקמן סימן שפ"ז ע"כ אין צריכים להניחם בבית דירה וכמ"ש לקמן סי' שפ"ז זהו הטעם כן נ"ל :

משמע

פרישה

בדברי רבינו שהרי מסיק וכתב ז"ל או יתום אוכל על שולחני בתירת לדקה כי' יה'ה נמי כל אורח שאוכל אצלו בחנם יש לו שכר מצוה ממנו ויכול לזכות ע"י יק"ל

(ה) **בסוף** הסימן כתב ב"י בשם ה"ר אביגדור ז"ל דוגית (פי' ספינה קטנה שצריך בו החלחין דגים וכמ"ש בר"ת ר"ם ר"ך ע"ש) שאינה גביה מן המים י"ט אין מטלטלין בה אלא בד"א ע"כ ומסיק ב"י וכתב ז"ל וקשה שהי' טפחים מקרקע הספינה צריך למודדם ולא מן המים עכ"ל · ולענ"ד דה"נ קאמר שאינה גבוה מן המים י"ט שכשהולכה אינן גבוהין מן המים נמצא דודאי שאין בגובהן י"ט חוץ לדוגית היא ספינה קטנה שאין מהלכת עמוקה במים · משא"כ ספינה גדולה טעונה שהיא הולכת במים אע"פ שאין שפתה גבוה מן המים מ"מ מותר לטלטל בה כיון שמקרקעית הספינה עד שפתה י"ט יותר ומש"ה נקט רבי אביגדור דוגית דוקא וק"ל · ועיין בש"ע בריש סי' זה סעיף ב' שכתב רמ"א בהגה ג"כ סתם .

סי' שסז (א) **מ"ש** ב"י בריש הסימן ז"ל וכ"כ בשבולי הלקט בשם הר"ם בר משה מצאתי אחד מבני החצר שאין רוצה לתת חלקו בעירוב נוטלין ממנו בע"כ עכ"ל ק"ק מאי ראיה מביא זה שלא לשון שמואל והרא"ש הוא ונ"ל שדייק מתיבת ממנו דאילו בדברי שמואל דקאמר אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו ופי' הרא"ש דאע"פ שמיחה מ"מ מערבת איכא למימר דה"ט כיון דלא מיחה בה מש"ה היא מערבת משא"כ שבולי הלקט שכתב שנוטלין בע"כ וע"כ ר"ל אע"פ שאינו רוצה ליתן אפ"ה נוטלין ממנו · וא"כ ה"ה אם מיחה בה באשתו דיכולה לערב וק"ל :

(ב) **ומ"ש** רבינו בריש הסי' ז"ל וה"מ שאוסר עליהן כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר ר"ל שזה אסור בפשיטות משא"כ אילו היה פתוח לשני חצירות או יש חילוק דאינו אסור

חידושי הגהות

אפשר שדע.. לימר דבדיעבד הלכה כר"י דאם זוכה על ידי קטן שאינו סומך על שולחנו הוי עירוב וע"י גדול שסומך על שולחנו לא הוי עירוב אבל לכתחלה כתב כאן שיש להחמיר בדברי ע"יר"ב -לא לזכות אלא ע"י גדול שאינו סומך על שולחנו לצאת לד"ה ג כתב מהרל"ח על זה מ"מ כתבו רבי' כאן ללמוד ממנו דה"ה לענין עירובי חצירות כשבעה"ב שותף עם שכניו בפת דא"צ לערב עירובי חצירות :

יהי

אבל אם הבית פתוח לב' חצרות (ג) באחת רגיל לצאת ולבא תדיר שאוסר עליהם ובאחת אינו רגיל לצאת ולבא ברגיל שאוסר מערבת שלא לדעתו אפילו אינו רגיל לערב (ד) וכשאינו רגיל לצא' ולבא נמי אע"פ שאינו אוסר אם רגיל לערב עמה' מערבת שלא לדעתו אבל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם אינה מערבת שלא לדעתו וכל זמן שלא מיחה בה בפירוש אפי' אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר מערבת שלא לדעתו דמסתמא ניחא ליה אבל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא מדעתו ואפילו בני הבית יכולין לערב שלא מדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר אחת (ה) אבל בני החצר א אין יכולין ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת שום אחד מבני הבית ואפי' רגיל עמהם ואוסר עליהם :

עירבו

משום הוא דכל כה"ג אוסר עליהם : **ומ"ש** אבל אם הבית פתוח לב' חצרות וכו' ברגיל שאוסר מערבת שלא מדעתו וכו' הוא ממה שנתבאר דכל היכא דאוסר מערבת שלא מדעתו אפי' אם אינו רגיל לערב עמהם : **ומ"ש** וכשאינו רגיל לצאת ולבא אף על פי שאינו אוסר אם רגיל לערב עמהם מערבת שלא מדעתו היינו הא דאמר שמואל א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף בני מבוי באין ונוטלין ממנו בע"כ ופי' הרא"ש דכשאינו רגיל ואסר היא ומפני שכתבו התו' והרא"ש דדעת אשתו בעי תלה רבי' הדבר באשתו : **ומ"ש** אבל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם שאינה מערבת שלא מדעתו היינו דהניא נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן עירוב ואוקימנא בדלא אסר וע"כ בשאינו רגיל לערב עמהם היא דאי ברגיל הא אמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף וכו' ואוקימנא בדלא אסר הלכך ע"כ האי ברייתא דקתני אין עירובן עירוב בשאינו רגיל היא דכיון דאינו רגיל וגם לא אסר אין מערבת אלא מדעתו : **וכל** זמן שלא מיחה בה בפי' אפי' אם אינו רגיל לערב עמהם וכו' כ"כ שם הרא"ש וז"ל והיכא דלא אסר ולא רגיל דאמר אין עירובן עירוב היינו דוקא היכא דמיחה הבעל דהכי איירי כולה שמעתין כעין עובדא דטורזיינא אבל כ"ז שלא מיחה הבעל עירובן עירוב דמסתמ' לא קפיד : **אבל** אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא מדעתו כ"כ שם התוספ' והרא"ש והמרדכי וכ"כ סמ"ג וסמ"ק והאי שלא מדעתו אינו כמו שלא מדעתו דלעיל דהוי אפילו בע"כ אבל האי שלא מדעתו היינו שלא בידיעתו וזהו שכתבו התוס' וצריך ליזהר שלא תזכה האשה לשכינה כשאין בעלה בעיר : **ואפי'** בני הבית יכולין לערב וכו' התוספ' כתבו שם ואם אין הבעל והאשה בעיר אלא בני ביתו צריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלא רשות משל בעל הבית דהא בסמוך תנן נתוספו עליהם מוסיף וצריך להודיע וכשכלה האוכל נמי קתני דצריך להודיע ממין אח'. וכתב הרא"ש בשם ר"מ דמה שנסתפקו היינו בחצר שבין ב' מבואות דלא ידעינן בהי ניחא ליה כדאמר בסמוך ואפשר דבהא אפילו רבי יהודה מודה אבל חצר הפתוח למבוי א' אע"ג דלרבנן צריך להודיע כיון דלרבי יהודה א"צ להודיע קי"ל כר"י כדפסיק לקמן שמואל ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב · וצ"ל דחצר שבין ב' מבואות נמי היכא דרגיל לערב בא' מהן ידעינן בהי ניחא ליה ובני הבית מערבין עליו ודבר פשוט הוא דהאי שלא מדעתו שכתב כאן רבינו הוי כמו שלא מדעתו דבסמוך דהיינו שלא בידיעתו (א) : **אבל** בני החצר אין יכולין ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת וכו' הוא מה שכתבו התוספות והרא"ש אהא דאמר שמואל א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עמהם ולא נשתתף בני מבוי באין ונוטלין ממנו בע"כ דדעת אשתו צריך דפשיטא ליה שאין שום עירוב מועיל בע"כ כלומר שלא מדעתו ושלא מדעת אשתו והמרדכי כתב שי"מ דרגיל ואסר נוטלין שיתופו לגמרי בע"כ ודעת אשתו נמי לא בעי והרי"ף כ' סתם אשתו של אדם מערב' לו שלא מדעתו ולא חילק בין אסר ללא אסר והרמב"ם בפ"ה מה"ע כתב אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו והוא שלא יאסור על שכניו אבל אם אוסר אינה מערבת ולא משתתפת עליו אלא מדעתו כיצד אוסר כגון שאומר איני מערב עמכם או איני משתתף עמכם נראה מדבריו שהוא מפרש הא דאסר שהוא מתכוין לאסור על שכינו והיינו ברייתא דנשים שעירבו ומאי שלא מדעתו דקתני בע"כ הא דלא אסר שלא היה מתכוין לאסור עליהם והא אמר שמואל אשתו של אדם מערבת לו ומאי שלא מדעתו דקאמר שאינו יודע בדבר אבל אם יודע ומוחה אינה מערבת ולפ"ז כי קאמר ה"נ מסתברא מייתי ראיה מדאמר בני מבוי נוטלין ממנו בע"כ דמשמע דוקא בני מבוי הוא דנוטלין ע"כ אבל אשתו אינה מערבת בע"כ וא"כ ע"כ לומר דמאי דקאמר הכא מערבת שלא מדעתו היינו שלא מידיעתו אבל יודע ומוחה לא וצ"ל שאינו גורס רגיל אין שאינו רגיל לא דאין לו ענין לפי שטה זו ומאי דנקט שמואל רגיל הוא משום דאם אינו רגיל אפי' בני מבוי אין נוטלין ע"כ אבל כופין אותו בב"ד עד שיאמר רוצה אני או ב"ד יורדין לנכסיו וכמ"ש ה"ה ברמב"ם

להשתתף עמהם נמי קאמר שמואל דנוטלין ממנו בע"כ אבל בדלא אסר ואינו רגיל לערב עמהם אין נוטלין ממנו בעל כרחו ודקאמר שמואל מערבת שלא מדעתו אף עפ"י שמיחה בה הבעל וסתמא קאמר אפילו אינו רגיל לערב עמהם היינו דוקא היכא דאסר עליהן כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו החצר : וכן לענין שיתוף אין החצר פתוח אלא לאותו מבוי וברייתא דתני אין ערובן עירוב היינו בדאינו רגיל לערב עמהן וגם בדלא אסר אבל ב"י הניא דברי התוספות וכתב אח"כ וכן הכריע הרא"ש שכתב דאל"ת הכי קשיא דשמואל וכו' עד בדלא רגיל ולא אסר הבין שהתוס' והרא"ש שוין בפי' הסוגיא וצ"ל דלא דק : **ומ"ש** וכל זמן שלא מיחה בה בפירוש וכו' כ"כ התו' והרא"ש והוא דכיון דכל הסוגי' מוכח' דאיירי בדמיחה בה הבעל והכא מיפלגינן בין רגיל ואסר ללא רגיל ולא אסר אלמ' דבסתם דלא ידעינן דעתו דבעל מסתמא לא קפיד והיינו מטעם דפי' כיון דמצוה מד"ס היא מסתמא ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ומשום הכי נמי אינה יכולה לזכות לאחרים שלא מידיעתו כיון דאין בזה מצוה אלא מתנה בעלמא היא ואינה רשאה לתת מתנה לאחרים בלי רשות בעלה ואם עברה וזיכתה אין עירובן עירוב : **ומ"ש** ואפי' בני הבית יכולין לערב וכו' התו' והרא"ש כתבו דצ"ע ודקדוק אם רשאין בני הבית לערב שלא לדעתו וכתב הרא"ש על שם מהר"ם דלא נסתפקו התו' אלא בחצר שבין ב' מבואות דלא ידעינן בהו דניחא ליה אבל חצר הפתוח למבוי אחד רשאין לערב שלא מדעתו והביא ראיה לדבריו ונתבאר בסי' שס"ח ס"ב ולכן גם רבינו לא התיר לבני הבית אא"כ שאין הבית פתוח אלא לחצר אחד דאלמא אם היה פתוח לשתי חצרות אסורין לערב שלא מידיעתו אעפ"י דלא ידעינן אם אינו רוצה לערב עמהם דכיון דספק הוא יש לאסור מספק אבל פתוח לחצר אחד מסתמא זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו שלא מידיעתו · ואפילו אינו רוצה לערב עמהם יכולין בני הבית לערב כל זמן שלא מיחה בהם כיון דהבי' פתוח לחצר אחד ואוסר עליהם אבל אם מיחה בבני הבית אין עירובן עירוב אפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם דדוקא אשתו מערבת אעפ"י דמיחה בה אבל אחד מבני הבית אין עירובו עירוב כשמיחה בהן · ולפע"ד דלפ"ז מתיישבת קושיית התו' בטוב טעם שהקשו על הא דאמר תלמודא אתו לקמיה דרב יהודה א"ל הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו וז"ל וא"ת ואמאי לא מייתי מדרב יהודה דאמר בריש הדר (דף פ"ד) משמיה דשמואל שכירו ולקיטו של עו"ג נותן עירובו ודיו וכ"ש אשתו והוה מייתי מעו"ג אעו"ג וי"ל דאשתו אשתו ניחא ליה לאתויי עכ"ל ויישוב זה נראה דוחק דכיון דמשכירו ולקיטו שמעינן כל שכן אשתו והוה מייתי מעו"ג אעו"ג א"כ לא תירצו כלום אבל למ"ש ניחא דמשכירו ולקיטו לא שמעינן אלא דהוי עירוב שלא מדעת העו"ג אפי' אינו רוצה להשכיר כבך עובדא דהמן בר ריסתק דריש הדר דמייתו התו' · אבל אם מיחה בשכירו ולקיטו ודאי דאינו עירוב והשתא אע"ג דמשכירו ולקיטו למדנו כל שכן אשתו מ"מ אם מיחה באשתו לא שמעינן דהוי עירוב דדלמא לא עדיף אשתו של עו"ג משכירו ולקיטו אבל מדשמואל דאמ' אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו שמעינן דאפילו מיחה בה מדקאמר בסתם מערבת שלא מדעתו כדלעיל : **ומ"ש** אבל בני החצר אין יכולין ליקח פתו מביתו וכו' שם אהידך דשמואל דאמר אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף ואינו רוצה להשתתף דנוטלין ממנו שיתופו בע"כ כתבו התו' והרא"ש היינו בע"כ של בעל ע"י אשתו אבל דעת אשתו צריך והכי מוכחת הסוגיא דקאמר ה"נ מסתברא וכו' רגיל אין שאין רגיל לא שמע מינה ואי איתא דברגיל נוטלים ממנו בע"כ ואפילו דעת אשתו לא צריך א"כ איכא למידחי ולמימר דהא דקאמר רגיל אין שאין רגיל לא היינו דברגיל א"צ דעת אשתו ונוטלין ממנו בע"כ אבל בשאין רגיל אין נוטלין ממנו בע"כ אלא צריך דעת אשתו אבל כשאשתו מערבת עמהם הוי עירוב אפילו אין הבעל רוצה והעפ"י דאינו רגיל עמהם ואינו אוסר עליהם אלא ודאי אפילו רגיל ואוסר עליהם נמי צריך דעת אשתו ואם כן באינו רגיל ואינו אוסר עליהם לא מהני דעת אשתו · ונראה דמ"ש אבל בני החצר וכו' שלא מדעת שום אחד

מבני

דרכי משה

שסז (א) משמע הא אם מיחה בהם בני הבית אין יכולים לערב אע"ג דאשתו מערבת וצ"ע דמ"ש אשתו משאר בני הבית :

וע"ל

פרישה

אסור ל"מ בחצר שרגיל לצאת ולכנס והו אוסר אף שאין רגיל לערב עמהן או שרגיל לערב עמהם אף שאינו רגיל לצאת ולכנוס עמהן בשול בכל אחד מהני גורם אוסר. ואם אינו פתוח אלא לחצר אחד אף שעדיין לא עירבו מעולם אפ"ה כיון שאוסר עליהן כשמבקשים פתה לערב יכול אשתו לערב אף שהוא מוחה בה :

(ג) **ומ"ש** רבינו אע"כ בסמוך וי"ל וכשאינו רגיל לצאת ולבא אע"פ שאינו אוסר אם רגיל לערב כו' הפי שאינו אוסר דכתב צ"ל דה"פ אע"פ שאינו אוסר מכח ההליכה והולכה מ"מ כיון דרגיל לערב עמהן אסור וצריך לערב ואם אינו מערב אוסר וכמ"ש התוס' הבית הב"י בריש הסי' ו"ל רגיל אין שאין רגיל לא דרגיל אסור כמו פתח הרגיל ור"ל ברגיל שרגיל לערב עמהן אע"פ שאינו רגיל לצאת ולכנוס עמהן בו וק"ל :

(ד) **ומ"ש** רבינו באחת רגילה שאסורת לשם ריסתא משמע דדריסת רגל אוסר אבל התוס' פירשו פרק כילד מעברין דף נט ומה שפי' בקונטרס שלא יהא לה דריסת הרגל על הסילונות לאו דוקא דליכא קפידא בדריסת רגל כו' אלא פיסול דשא מלהשתמש קאמר וע"ש. ועוד אביא לך לשון רש"י שלשם וז"ל רגל המותרת במקומה אוסר שלא במקומה כגון שתי מגורות זו לפנים מזו והסילונה פתוחה לר"ה והפנימית אין לה פתוח לר"ה אלא יוצאה דרך הסילונה ולא מבעיא היכא דעירבו דיורין שבסילונה ובני הפנימית לא עירבו ביניהן לכן להיות מותרין בתשמיש הבר לעצמו דהוי רגל המותרת במקומה דאסרה דריסת רגל דידהו אחיצונה אפילו לרבנן כיון דסילונות גופייהו אסרי ליכא למיכפינהו למיסד דשא ולמסול על דריסת הרגל שיש לה על הסילונה אלא אפילו עירבה זו לעצמה וזו לעצמה דהוי פנימית מותרת במקומה פליג ר"ע וכו' ואח"כ כתב טעמא דרבנן סברי רגל המותרת במקומה אינה אוסרת משום דכגון זו כופין על מדת סדום וע"ש וכתבתי כ"ז כי הרבה פעמים צריך טעמים אלו בדברי רבינו בפרט בסימן שפ"ח : (ה) **ומ"ש** רבינו בס"ם וז"ל אבל בני חצר אין יכולין ליקח פת מביתו לערב שלא מדעת שום אחד מבני הבית ואפילו רגיל עמהן ואוסר עליהן וכתב ב"י דהאי שלא מדעת ר"ל שלא מידיעתו שאיכן מערבין משלו בע"כ אלא אפילו שלא מדעת נמי אע"פ שלא מיחה בפירוש נמי אין מערבין וכן פי' הב"י שלא מדעתו הנזכר לפני זה אבל זכוי דאשתו לאחרים ובני חצר ע"ש · וכן כתב עוד הב"י דהא דאין בני החצר יכולין לערב שלא מידיעתו נלמד ממ"ש התוספות והרא"ש כו' עד דדעת אשתו צריך כו' יש מקשין מנא ליה לרבינו לדייק מזה שבני החצר אין יכולין לערב משלו שלא בידיעתו אע"פ שלא מיחה דלמא התוס' והרא"ש לא כ"כ דבעינן דעת אשתו כ"א כשרוצין ליטול בע"כ דהיינו שמיחה בו בהדיא ול"ל דלק"מ דמתירוץ הרא"ש אהא דקאמר הגמרא ה"נ מסתברא רגיל אין שאין רגיל לא · דקשה מנ"ל לדייק מזה דשמואל דוקא באיסור קאמר אשתו מערבת עליו דילמא בלא איסור נמי ושאני הכא שמיירי שאין כאן אפילו דעת אשתו · ודוקא באין רגיל אין יכולין ליטול בע"כ כשאין כאן לכל הפחות דעת אשתו · הא ברגיל לערב עמהן ס"ל לשמואל דבני חצר נוטלין בע"כ דהניחן אפילו גם אשתו אינה מסכמת כיון דרגיל ואוסר עליהן שוב אין תלוי בדעתן אלא הב"ד מרשין ליטול משלהן ע"כ · ויישב הרא"ש זה דהגמרא ס"ל וס"ל לומר דאין כאן דעת אשתו דא"כ אף ברגיל אף שאוסר מ"מ אין כח ביד ב"ד לתקן לערב משלו דאין דין עירוב בזה דאין דין עירוב שייך כ"א שיש דעתו או דעת אשתו לפחות וכיון שכן שפיר למד ממנו רבינו דאף שאוסר ורגיל עמהן מ"מ אין יכולין ליטול משלו בלא דעת שום אחד מהן דאין דין עירוב שייך באחד כדעת אחר מהן · ומ"ש כשיש דעת בני ביתו מערבין בשבילם שלא בידיעתם כשאינו פתוח אלא לאותו החצר דמסתבר לומר כן כיון שלא מיחה בהן הרי הוא כאילו נתן דעתו לזה לענין זה כיון שהוא אוסר אלא של"ע בהאי דמסיק רבינו וכתב דאין בני החצר יכולין לערב שלא מידיעתו אפילו רגיל ואוסר ובסי' שס"ו בנתוספו עליהן דיורין מסיק וכתב וי"ל דאם אינו פתוח אלא לגם החצר א"צ להודיעם ויהיב טעמא שמערבין עירוב בחצירות שלא לדעת היכא שהוא פתוח לחצר אחד · ואילו הייתי מפרשין שלא לדעת דכתב רבינו בסי' זה דר"ל דע"כ כמו שלא לדעת דריש הסי' לא הוה ק"מ וגם הוה נתיישב קושיא ראשונה אבל באמת לא משמע כן בתוס' ורא"ש אלא אפילו שלא בידיעתו נמי אסור וצריכין לחלוק ולומר שמ"ש רבינו בסימן שמ"ו שמערבין עירובי חצירות שלא לדעת כו' היינו דוקא שמערבין עליו משלהן

ואף

חדושי הגהות

שסז א כתב מהרל"ח ולשון אבל בני החצר וכו' שכ' רבינו קאי למעלה אאשתו דאשתו מערבת שלא לדעתו בבית הפתוח לב' חצירות אפי' רגיל ואינו אוסר או אוסר ואינו רגיל אבל בני החצר אין יכולין לערב שלא מדעתו אפי' רגיל ואוסר אבל בני הבית ובני החצר שוין הם בדין דכשאין הבית פתוח אלא לאותו החצר שאלו ואלו יכולין לערב שלא מדעת ואם הבית פתוח גם לחצר אחרת בני החצר אינם יכולים לערב שלא מדעת אפילו רגיל ואוסר ובני הבית ספוקי מספקא להו בתוספות ורא"ש אי הוי דינו כבאשתו או לא ולכן השמיטו רבינו ולא ה"ל לרבינו לכתוב הא דבני הבית יכולין לערב שלא מדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר אחת דמלתא דפשיטא הוא כיון דאפילו בני החצר יכולין לערב שלא מדעתו כ"ש דבני הבית יכוליי לערב שלא מדעתו אלא דעת רבינו לפרש דדוקא כשאין הבית פתוח אלא לחצר אחת מפשט פשיטא ליה דבני הבית יכולים לערב שלא

שסח עירבו כבר ונתקלקל העירוב ובא אחד מבני החצ' לחזור ולתקנו ולזכות לאחרים אם חוזר ומתקנו ממין שהיה העירו' הראשון אפי' כלה כל העירו' מזכה להם וא"צ להודיע' אפילו מתקנו משלהם ואם מתקנו ממין אחר אם נתמעט משיעור ובא להוסיף עליו מוסיף ומזכה להם [א] ואין צריך להודיע' אפילו מתקנו משלהם כלה כולו צריך להודיעם אם מתקנו משלה' וכן אם נתוספו עליהם דיורים צריך להודיעם דשמא אינן חפצים בעירוב וה"מ

מבני הבית לגדדין קתני דמדעת אחד מבני הבית יכולין לערב שלא מידיעתו אע"פ שאינו רוצה לערב עמהם כל זמן שלא מיחה בהם אבל אשתו יכולה לערב אפילו מיחה בה כדפרי' לעיל ואם הוא שלא מידיעתו לגמרי דלא ידעינן אם רוצה לערב אם לאו אפי' שלא מדעת שום אחד מבני הבית יכולין בני החצר לערב וליקח מפתו כיון שהבית אינו פתוח אלא לחצר אחת דבזה שוין בני בית ובני חצר וכמו שהוא מפורש בסי' שאחר זה אלא דהיכא דהבעל הבית אינו רוצה לערב איכא לחלק דבני חצר אינן רשאין לערב שלא מידיעתו אבל בני בית רשאין לערב כל זמן שלא מיחה בהן אעפ"י שאינו רוצה לערב כדמוכח מעובדא דהמן בר ריסתק וכדפי' לעיל · אבל ב"י כתב על הא דכתב רבינו ואפי' בני הבית יכולין לערב שלא מדעתו היינו שלא בידיעתו כמו שלא מדעתו דבסמוך הכין דדוקא שלא מידיעתו לגמרי אבל אם בני הבית יודעין שאינו רוצה לערב אם עירבו אין עירובן עירוב · וכ"ל דאינו כן אלא כדפי' גם ראיתי שהרב מהר"ל מלובלין בביאור שלו הבין דבני הבית ובני החצר שוין הם בדין דכשאין הבית פתוח אלא לאותו חצר שאלו ואלו יכולין לערב שלא מדעת והוקשה לו לפי זה דאמאי כתב רבינו היתר זה אלא בני בית יותר מבני החצר ותירץ על זה מגדל הפורח באויר דלדיוקא איצטריך דבפתוח לחצר אחד הוא דפשיטא לן דיכולין בני בית לערב שלא מדעתו אבל בפתוח לב' חצרות אף לבני הבית ספוקי מספקא לן אם יכולין לערב שלא מדעתו אם לאו אבל לבני החצר תפשט פשיטא לן דאין יכולין לערב ולכן פתח רבינו בבני הבית דבפתוח לחצר אחד מותרין לערב וסיים בבני החצר דאסורים לערב בפתוח לב' חצרות ודייק מיניה דבני הבית בפתוח לב' חצרות ספוקי מספקא ליה אם יכולין לערב שלא מדעת או לא עכ"ל ושרי ליה מאריה דמפרש דברי רבינו דמסיים בבני החצר דאסורים לערב בפתוח לב' חצירות והלא רבינו מסיים ואמר ואפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם ובתחלת סי' זה כתב רבינו וה"מ שאוסר עליהם כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר וא"כ אין רבינו מדבר גם בסיום דבריו אלא בבית שאינו פתוח אלא לחצר אחד ועוד דלא יעלה על הדעת דרבינו דלא הזכיר בדבריו אפילו ברמז מהספק שנסתפקו התום' דנבין מדבריו דהתחיל בבני הבית וסיים בבני החצר להורות דבפתוח לב' חצרות מספקא ליה בבני בית ובבני החצר פשיטא לן דאינו יכול לערב ועל כן לא מספקא לן אלא תפשט פשיטא לן דפירוש זה אינו הגון לאומרו כ"ש לכתבו בספר גם השורש שמכחו קשיא ליה והוא דנמשך אחר דברי ב"י דבני בית ובני חצר שוין הן דיכולין לערב שלא מדעתו בפתוח לחצר אחד אינו אמת אלא כדפרישית הוא האמת ודו"ק :

שסח עירבו כבר ונתקלקל וכו' משנה וגמרא ס"פ חלון (דף פ') ועפ"י פירש"י ודלא כפירוש הרי"ף והרמב"ם דמין אחד וב' מינין דקאמר בגמרא אתחלת עירוב קאי וכך הבין בעל המאור מדברי הרי"ף וחלק עליו ופי' כפירש"י אבל ה"ר יונתן כתב לתקן לשון הרי"ף שגם הוא מפרש כפרש"י ואין דבריו נראין אלא דעת הרי"ף כדעת הרמב"ם · ואיכא להקשות דהיכא תנן א"ר יוסי בד"א בתחלת עירוב אבל בשירי עירוב כל שהוא משמע דפליג את"ק דאמר נתמעט האוכל מוסיף ומזכה וכו' וכך הוא במקצת ספרי רש"י ור"י פליג את"ק וכן פי' הרמב"ם בפי' המשניות ותימה לפי זה היאך פסק רבינו כאן כת"ק ובס"ס זה פסק כר"י ונראה דרבי' נמשך אחר דברי הרי"ף והרא"ש שכתבו המשנ' כצורתה משמע דמפרשי' דלא פליגי דאי ס"ל דפליגי היה להם לפרש דאין הלכה כת"ק או דאין הלכה כר' יוסי אלא ודאי תרווייהו הילכתא נינהו והכי משמע מלישנא אמר ר' יוסי דאי הוה פליג ה"ל למיתר ר' יוסי אמר וה"ר יונתן גם הוא מפרש דלא פליגי ומפרש דרישא איירי שנתמעט משיעורו מקמי שבת ראשון ור"י קאמר בנתמעט לאחר שנכנס שבת ראשון והא דכתב ה"ר יונתן ברישא וז"ל נתמעט האוכל מע"ש השני משיעורו הראשון המפורש לקמן במשנתינו א"כ דבריו סותרין זה את זה מרישא לסיפא פשוט דט"ס הוא במ"ש החלה וכצ"ל נתמעט האוכל מע"ש ראשון משיעורו המפורש לקמן וצריך להעביר הקולמס על תיבת השני ולהגיה מע"ש ראשון משעורו המפורש וכו' מיהו קשה על פירושו דזה פשוט ודאי דלא נקרא נתמעט העירוב אלא כשהוא אחר שנכנס שבת אבל מה שנראה אחת דאין כאן קושיא כלל דת"ק לא איירי בשיעורא דעירוב כמה צריך שיור אם נתמעט אלא איירי לענין מוסיף ומזכה משלו וצ"א להודיע וכו' ואין פירוש מוסיף ומזכה שצריך להוסיף כדי שיחזור העירוב לכשרו ולשעורו והכי משמע מלשון רבינו שאמר ובא אחד מבני החצר לחזור ולתקנו וכו' ולא אמר שצריך לחזור ולתקנו דודאי א"צ

לתקנו

כרא"ש בפרק גבי אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני המבוי וכו' ודעת הרי"ף נראה שהוא כדעת הרמב"ם וזהו שלא פירש דהא דאשתו מערבת שלא מדעתו היינו דוקא בדלא אסר שסמך על מ"ש אידך מימרא דשמואל דאמר בני מבוי באין ונוטלין ע"כ דמשמע אבל אשתו ע"כ לא וא"כ ע"כ אתא לומר דכי אמר אשתו מערבת שלא מדעתו היינו שלא מידיעתו אבל לא בע"כ. ודע שהרמב"ם כתב הא דאשתו מערבת לו גבי חצר שיש לה ב' פתחים לב' מבואות ונ"ל דלרבותא נקט הכי לאשמועינן דאפילו בכה"ג אשתו מערבת לו שלא בידיעתו וז"ל הרשב"א בתשובה בחצר שהיא בין ב' מבואות אפילו אחד מן השוק מערב עליו לכ"ע ואינו צריך להודיע דזכות הוא לו וכ"ש אם עירבו א' עליו משלו מערב ודוקא שלא בפניו אבל בע"כ לא ואחד מבני החצר מערב עליו אפילו בע"כ ואפי' משלו מפני שהוא אוסר עליהם עכ"ל: כתב הרא"ש בר"פ הדר מערב שאמר חוזרני בי מן העירוב ואיני רוצה לערב עם בני החצר ובני המבוי צריך לחזור ולזכות פעם אחרת ולערב ואע"ג דאחד מבני המבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף באין בני מבוי ונכנסים בתוך ביתו ונוטלין עירובו בע"כ ה"מ ברגיל להשתתף אבל שאינו רגיל לא · אם טוב לערב בכל ע"ש או פעם אחד בשנה יתבאר בסימן שצ"ה :

שסח עירבו כבר ונתקלקל העירוב וכו' משנה בפרק חלון (פ:) נתמעט האוכל מוסיף ומזכה וא"צ להודיע נתוספו עליהם מוסיף ומזכה וצריך להודיע ופירש"י ואינו צריך להודיע · שהרי כולן נתרצו בתחלה : וצריך להודיע · לדיורין שנתוספו אם דעתן בעירוב ותרתי קתני מוסיף ומזכה אם משלו מערב וצריך להודיע אם משלהם מערב · אבל מדברי הרמב"ם בפ"ה מה"ע משמע שאינו מפרש כפירש"י אלא דהדא קתני מוסיף ומזכה משלו וצריך להודיע אע"פ שהעירוב שלו משום דדלמא לא ניחא להו בהאי שתפא ובגמרא במאי עסקינן אילימא במין אחד מאי אירייא נתמעט אפילו כלה נמי אלא בשני מינין אפי' נתמעט נמי לא דתניא כלה האוכל ממין א' א"צ להודיע מב' מינים צריך להודיע אבע"א ממין א' מאי נתמעט נתמטמט ואבע"א משני מינים כלה שאני ופירש"י כמין אחד שחוזר ומערב מן המין האחד מב' מינים שעירב בשנייה ממין אחר אבל הרמב"ם כתב בפ"ה מה"ע אם כמין אחד נשתתפו אפי' כלה אותו המין ה"ז עושה שיתוף אחר ויזכה וא"צ להודיע ואם בשני מינים נשתתפו ונתמעט האוכל מוסיף ומזכה וא"צ להודיע נראה מדבריו דמאי דאמרינן במין אחד וכב' מינים אתחלת עירוב קאי ודברי רבינו הם כפירש"י · וה"ר יהונתן כתב אם בא לערב מאותו המין הראשון אפי' כלה מוסיף ומזכה ואפי' מערב עליהם משלהם וא"צ להודיע ואם בא לערב ממין אחר אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם ואם משלו א"צ להודיע כלל ואם נתמעט מוסיף ומזכה אם ממין אח' וא"צ להודיע להם בין שיערב משלו בין משלהם ובנתוספו דיורין אם משלו מוסיף על פירות העירוב ומזכה בכלי אח' א"צ להודיע לדיורין הנוספים אם משלהם צריך להודיע אם יתרצו בעירוב עכ"ל· וזה כדברי רש"י ולפי שבאו כל החילוקים מבוארים יפה בדבריו כתבתי ולקמן בסוף פרקא (פא:) גבי הא דא"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין לדעתו ושלא מדעתו ואריב"ל כל מקום שא"ר יהודה בד"א אינו אלא לפרש דברי חכמים אוקימנא למתני' בחצר שבין ב' מבואות שמתוך שאתה מתירו במבוי זה אתה אוסרו במבוי זה אבל אם אינו פתוח אלא למבוי אחת א"צ להודיע משום דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ואפי' לשמואל דאמר דרבי יהוד' לאיפלוגי אתא הא אמר הלכה כר"י וא"כ כשאין החצר פתוח אלא למבוי אח' כיון דזכות הוא לו מערבין שלא מדעתו וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה"ע וכתב ה"ה שי"א דההיא אוקימתא היא אליבא דמ"ד שחצר הפתוח לב' מבואות עירבה עם שניהן אסורה עם שתיהם אבל לדידן דקי"ל שהיא מותרת עם שתיהם א"צ להודיע והוא ז"ל לימד זכות על הרמב"ם דאע"פ שהיא מותרת עם שתיהם דלמא לא ניחא לי' בהכי דאוושי ליה אינשי דב' המבואות בסי' שס"ו כתבתי תקנה שאפי' יתוספו דיורין לא יאסרו עליהם וכתבתי שם בשם הריטב"א שצריך שבשעת הוספת הדיורין יהיה קיים בשיעור דלדידהו הוי תחלת עירוב וכ"כ תשו' הרמב"ן סימן רי"ב אם נתעפש כל העירוב ונפסל מלאכול הרי הוא כמי שכלה כולה לגמרי וצריכים לערב מחדש אבל אם לא נפסל כ"כ אפילו נשתייר בו פורתא אין צריכין להוסיף דסוף עירוב בכל דהו ואינו נ"ל שאמר בתוספות שאם נתוספו דיורין לאחר שנתמעט האוכל צריכין להוסיף דכיון דנתוספו ה"ז להם כתחלת עירוב ולפיכך ראוי להוסיף דשמא יתוספו עליהם דיורין עכ"ל:

וכמה

פרישה

ואף שרש"י ורבי יונתן פירשו בנתוספו עליהן דיירין צריך להודיע ופליג רבי יודא עליהן דמיירי בין במערב משלהן או משלו י"ל דלא פירש כן אלא במתני' אליבא דרבנן אבל רבי יודא דפליג ויהיב טעמא לפי שזכין לאדם י"ל דלא איירי אלא במערבין עליו משלהן וע"ז לא קאמר הגמ' דפליגי ומה שאיסר כאן ר"ל כשירצו לערב וליקח משלו וכמ"ש רבינו בהדיא ז"ל אין יכולין ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת שום אחד כו' והא דכתב הרא"ש בשם הר"ס וב"י הביאו אשה שנסתפקו התוס' באחד מבני הבית אם יכול לערב משל בע"ה שלא מידיעתו דהיינו ליקח כשפתיח לב' חצירות אבל כשפתוח לחצר אחד מערב ומייתי ראיה מרבי יודא דאמר בעירובי חצירות מערבין שלא מדעתו כו' ולפי מ"ש קשה מה ענין זה לזה הא רבי יודא מיירי שם במערב הכנסתום משלו י"ל דמה שחלקתי בין מערב משלו ובין מערבין עליו משלהן היינו דוקא בבני החצר · בבני ביתו ואף שנוטלין משל בית בע"כ ודאי לא יקפיד על הלחם שהוא בידן לאוכלו ולעשות כמו מה שירצו אין חילוק אלא שהתוס' נסתפקו אם מועיל שלא מידיעתו וע"ז הביא הרא"ש ראיה מהא דקי"ל כרבי יודה וק"ל · ואף שהתוס' שם בפסיקתם כתבו ז"ל צריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלא רשות בע"ה משל בע"ה דהא בסמוך בנתוספי עליהן דיורין כו' משמע מלשונם דפירשו פלוגתא רבי יודה ורבנן במערב עליו משלו עיין במהר"י תמצא שלא כתב שם בהאי ספיקא בשעירבו משל בע"ה ואפילו לפי מ"ש כן בתו' לק"מ דהא פירש הרא"ש דנסתפקו בפתוח בשני חצירות ואפשר דשם גם רבי יודה מודה דאסיר והיינו במערבין עליו משלו והו"ק ועוד דהלא כתבתי דנגד בני הבית אין חילוק בין עירב עליו משלו או משלהן ולא כתבו התוס' אם עירב משל בע"ה אלא ללמדינו שאיירי שערבו על בע"ה שהרי עירבו משל בע"ה וק"ל ·

ועיין בב"י שכתב ז"ל והרמב"ם פ"ה מהלכות עירובין כתב אשתו כו' עד ולפ"ז כי קאמר ה"כ מסתברא מייתי ראיה מדאמר בני מבוי נוטלין מבוי ממנו בע"כ - דמשמע בני מבוי דוקא ולא אשתו וגם כתב דלא גרים רגיל אין כו' לכאורה דברי ב"י תמוהין הן מאוד דמנא ליה שלא היה גורס הרמב"ם רגיל אין (והמ"מ כתב ז"ל ואמרו שם רגיל אין אינו רגיל לא משמע שהיה גורס כן בגמרא) וגם מחלק דבני מבוי נוטלין בע"כ ולא אשתו . דהא י"ל דגם הרמב"ם בשיטת רש"י ותוס' אזיל וס"ל דמ"ש בני מבוי נוטלין בע"כ היינו דוקא ברצון אשתו וכמ"ש התוס' והרא"ש ומ"ש ה"כ מסתברא דייק נמי מדקאמר רגיל משמע רגיל אין שאין רגיל לא ושמואל סתמא קאמר לעיל דאשתו מערבת שלא מדעתו דמשמע אפילו אינו רגיל וכדי שלא תקשה דברי שמואל אהדדי ע"כ צ"ל דשמואל הנ"ל מיירי באינו אוסר דהיינו שלא אומר לא תערב וכדפירש המיימוני אינו אוסר . אבל באוסר דהיינו שמיחה ואמר לא תערב בזה יש חילוק בין רגיל לערב עמהן בזה לא משגחינן במחאתו ובאין בני מבוי ונוטלין בע"כ וזהו נלמד מדקאמר בע"כ דמשמע שמיחה ואמר לא תערב ומיהו דעת אשתו בעינן אפי' בזה . ובאינו רגיל לערב דאינו אוסר לא מערבין בע"כ דהיינו שמיחה מיהו בלא מיחה מערבת אשתו וכדשמואל קמייתא הנ"ל . והשתא נמי א"ש הא דכתב הרמב"ם דין דאשתו מערבת עליו גבי חצר שיש לו ב' פתחים לב' מבואות והוצרך ב"י לכתוב לשיטתו דלרבותא נקיט הכי דאפילו בכה"ג אשתו מערבת עליו · ולפי מ"ש ניחא טפי דמשום דהאי דינא דאשתו מערבת עליו מיירי באינו רגיל לערב עמהן והיינו בפתוח לשתי מבואות משא"כ בפתוח למבוי אחד דאז מסתמא מערב עמהן · וגם מ"ש דהרי"ף ס"ל כהרמב"ם אינו מוכרח דנוכל לומר דס"ל כרש"י ותוס' והא דסתם ולא פירש חילוק דאוסר

ואינו

חדושי הגהות

מדעתו וה"ה בני החצר כמו שנתבאר בסי' שאח"ז אבל כשהבית פתוח לב' חצירות אז מפשט פשיטא ליה דבני החצר אין יכולין לערב שלא מדעת ובני הבית ספוקי מספקא ליה אם יכולין לערב שלא מדעת או לא ולכן פתח בבני הבית דבפתוח לחצר א' מותרים לערב וסיים בבני החצר דאסורים לערב בפתוח לב חצירות ודייק מינה דבני הבית לב' חצירות ספוקי מספקא ליה אם יכולים לערב שלא מדעת או לא

שסח א כתב מהרל"ח אע"ג דלקמן בסימן זה פסק רבינו דשיורי עירוב כל שהו וא"כ מה צריך להוסיף והיה נראה לפרש דלקמן מיירי דכבר עבר שבת א' שסמך על זה העירוב ולכן אפילו לשבת דבאה סומך עליו בכ"ש אבל הכא מיירי שנתמעט מיד אחר שהניחו לקודם שבא שבת א' לכך צריך להוסיף עליו אך ה"ר יונתן פירש דהך דנתמעט האוכל מוסיף ומזכה נמי איירי דוקא בשנתמעט מע"ש הב וטעמו משום דא"כ הוי תחלת עירוב וצריך דעת וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ועל המשנה גופא לק"מ משום דא"ל דהך מתני' דמוסיף ומזכה אליבא דת"ק דר"י מיתנייא דס"ל דאפי' בשנתמעט צריך שיעור ולדידיה שפיר קתני שצריך להוסיף או היה אפשר דאתיא ככ"ע והא דקאמר ר"י שיורי עירוב כ"ש היינו דוקא כשנשתתפו במבוי כדקא מפרש ר"י גופיה טעמא במתני' דלהכי מיקל בשיורי עירוב משום שלא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות דהיינו כשנשתתפו במבוי אבל כשלא נשתתפו ר"י מודה דצריך להוסיף וא"כ אתיא כהני ככ"ע אבל לדברי רבינו א"א לפרש כן דרבינו פסק דאפילו כשלא נשתתפו במבוי דשיורי עירוב בכ"ש כמו שיתבאר בסמוך וא"כ למה פסק להך מתני' דמוסיף ומזכה כיון שכבר פסק דא"צ להוסיף ונראה לפרש לדברי רבינו דנ"מ בהא דמוסיף ומזכה שלא לדעת שאם יתקלקל אותו כל שהו שנשתייר כבר שיסמכו על מה שהוא מוסיף עתה דלהוי אותה הוספה שהוא מוסיף

עתה

וה"מ בבית שפתוח לב' חצרות דאיכא למימר שמא לא ניחא להו לערב עם אלו אבל אם אינו פתוח אלא לזה החצר א"צ להודיעם שמערבין עירובי חצרות שלא לדעת היכא שהוא פתוח לחצר אח' וכמה שיעור העירוב בתחלתו בזמן שהן עד שמנה עשר ושמנה עשר בכלל שיעורו כגרוגרת לכל אחד אם הם תשעה עשר ומי"ט ולמעלה אפילו עד כמה שיעורו כב' סעודות שהם י"ח גרוגרות היו בה כשיעור ונתמעט ונשתייר בו אפילו כל שהוא כשר [ב] :

שסט הנותן מעה לנחתום ואמר לו אם יבואו בני החצ' לקנות ממך ככר לעירוב זכה לי בעירוב שיהיה לי חלק עמהם בשביל מעה זו אינו עירוב אפי' אם זיכה החנוני לכולם וזיכה גם לזה עמהם אינו עירוב לזה שלא כיון לזכות לו במתנת חנם אלא בשביל מעה שנתן לו ומעות אינן קונות נמצא שאין לו

וכמה שיעור העירוב בתחלתו וכו' משנה וגמרא בפרק חלון (פ:) וכתב הרמב"ם בפ"א מה"ע די"ח גרוגרות הם כששה ביצים בינונים ולדעת רבינו בפי' ת"ט הם כח' ביצים : **ומ"ש** היה בו כשיעור ונתמעט וכו' גז"ש משנה א"ר יוסי בד"א בתחלת עירוב אבל בשיורי עירוב כל שהוא : וכתב ה"ר יהונתן בשיורי עירוב שנתמעט משיעורו משנכנס בשבת ראשון כל שהוא וא"צ להוסיף עליו אפי' לשבת הבאה ואם נתמעט קודם שנכנס שבת ראשון תחלת עירוב קרינן ביה וכבר כתבתי בסמוך בשם הרמב"ם שאם נתפשט את העירוב ונפסל מלאכול הרי הוא כמי שכלה כולו לגמרי וצריכין לערב מחדש · ודעת רבינו כדעת הראב"ד בפ"א מה"ע שאף לעירובי חצירות בעינן שיעור כמו בשיתוף וכתב ה"ה שכן הוא דעת האחרונים ודחקו עצמן בלשון המשנה שאמרה ככר כאיסר והוא שלא מערבין בה דהיינו בפ"ש שם ככרות הרבה כגרוגרת לכל אחד אבל מדברי הרמב"ם שם משמע שדי לכל אחד בככר כאיסר ואפילו אין בו כגרוגרת וכתב ה"ה דהכי משמע מדברי הגאונים ושכן נראה :

לתקנו דשיורי עירוב הכשרו בכל שהו אלא שאם בא לתקנו למצוה מן המובחר א"כ בא לתקנו לפי שחושש שמא לא ישתייר אפילו כל שהוא ור' יוסי לא איירי בהא אלא בשיעורא דעירוב כשנתמעט דסגי בשיעור כל שהו וליכא הכא פלוגתא אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ודבר פשוט הוא שכך פי' לדעת הרי"ף והרא"ש ורבינו ורישא וסיפא תרווייהו איירי בנתמעט לאחר שנכנס שבת ראשון ודלא כה"ר יהונתן · ועדיין קשה דבסיפא הכי איתא א"ר יוסי בד"א בתחלת עירוב · אבל בשירי עירוב בכל שהו לא אמרו לערב בחצרות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות ומשמע דר"י טעמא קאמר דהא דמיקל בע"ה דבשירי עירוב בכל שהו היינו לפי שלא אמרו לערב בחצרות אלא שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות וא"כ קשה דבסימן שפ"ז פסק רבינו כרבנן דסומכין על עירוב במקום שתוף ועל שתוף במקו' עירוב דלא כר"מ דמערבין ומשתתפין כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות אלמא דלא ס"ל דהאי לא אמרו הלכה היא וכאן פסק כר' יוסי דטעמיה משום דלא אמרו לערב בחצרות וכו' וצ"ל דרבינו מפרש דהא דתנן הכא לא אמרו לערב בחצרות לאו ר' יוסי קאמר לה אלא סתמא היא ור"מ היא ולאו הילכתא היא אלא כרבנן דמערבין ומשתתפין וכדפסק בסי' שפ"ז : **וה"מ** בבית שפתוח לב' חצרות וכו' שם סוף (דף פ"א) אסיקנא הכי דבפתוח לב' חצרות צריך להודיע ובפתוח לחצר אחד א"צ להודיע וכבר כתבתי בסי' שס"ז ס"ה דהא דקאמרי' הכא דבני החצר מערבין שלא לדעתו היינו שלא הודיעתו דאינו ידוע לבני החצר שאינו רוצה לערב עמהם דמסתמא ודאי ניחא ליה אבל אם אינו רוצה לערב אע"ג דלא מיחה בהן אין מערבין שלא מדעתו משא"כ בני הבית וע"ש · וכמה שיעור העירוב וכו' פי' שבאה כשמנה בצים וע"ל בסי' ת"ס נתבאר באורך :

שסט הנותן מעה לנחתום וכו' משנה בס"פ חלון (פא.) נותן אדם מעות לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב ד"ר אליעזר וחכ"א לא זכו לו מעותיו : **ומ"ש** אפי' אם זיכה החנוני לכולם וזיכה גם לזה עמהם וכו' כך פירש"י שם : **ומ"ש** אפי' אם זיכה לכולם וכו' וזיכה גם לזה ט"ס הוא שהרי כתב בסמוך שאם זיכה ע"י אחר מהני ולשון רש"י הכי איתיה ואפילו אם עירב החנוני הזה לכל האחרים וזיכה גם לזה אינו עירוב והיו"ד של וזיכה גם שם ט"ס היא וצריך להגיה וזכה וכן הוא בתוס' ולשון רבינו כך יש להגיה ואפילו אם עירב חנוני לכולן וזכה גם לזה עמהם ואפי' אי גרסינן אם זכה החנוני צריך לפרשו דבשמזכה להם הפת ומערב בו עליהם נמצא שהוא

שסט הנותן מעה לנחתום וכו' משנה ס"פ חלון (דף פ"א) נותן אדם מעה לחנוני או לנחתום כדי שיזכה לו בעירוב דר"א וחכמים אומרים לא זכו לו מעותיו ומודין בשאר כל אדם שזוכין לו מעותיו שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו ופירש"י לא זכו לו מעותיו שאין מעות קונות עד שימשוך ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות במעה והרי אונה קנוייה לו וכיון דמעות אינן קונות לא סמכה דעתיה דהאי ולא הוי דעתיה לאקנויי ונמצא מערב לו במעותיו שלא מדעתו עכ"ל והתוס' הביאו פירש"י וכתבו וז"ל ובחנם פי' כן דאפילו מתכוין לו להקנות בחנם ואפילו זיכה לו ע"י אחר או לקח המעה וקנה לו מן השוק אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני ואין המעה קנה לו וכל הזכיות שעושה החנוני שלא מדעת בעל הבית קא עביד ואין מערבין אלא מדעתו ולשון הקונטרס נמי מוכיח כן בסמוך עכ"ל מבואר מדברי התוס' שהבינו מפירש"י שמה שכתב שהרי לא נתכוון לזכות לו בחנם וכו' היינו לומר שהחנוני לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם וכו' ולכך היכא דהחנוני זיכה לנותן בעירוב שלא ע"י אחר אינו עירוב משום דלא זיכה לו אלא בשביל מעותיו אבל אם זיכה לו ע"י אחר הוי עירוב ותימה גדולה הלא אפשר לפרש פירש"י דה"ק שהנותן המעה לא נתכוין שהחנוני יבא לזכות לו העירוב במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות במעה שנתן לחנוני וכו' ולפיכך כל הזכיות שעושה החנוני שלא מדעת הנותן קעביד ואין מערבין אלא לדעתו ואין ספק בזה שדעת רש"י כדעת התוס' וכמו שסיימו התוס' בדבריהם ולשון הקונטרס נמי מוכיח כן בסמוך ולפע"ד דבתחילת פירש"י נמי מוכיח כן שהרי כתב וכיון דמעות אינן קונות לא סמכה דעתיה דהאי וכו' דהיינו לומר דלא סמכה דעתיה דנותן לאקנויי בלא מעה א"כ נמצא שהחנוני שמער' לו בדרך שיועיל לו העירוב כגון שזוכה לו ע"י אחר או קונה לו פת במעותיו שלא מדעתו דנותן קעביד שהרי דעת הנותן אינו אלא לקנות הפת מיד כשנותן המעה וכמ"ש רש"י בסמוך וז"ל והלכך גבי חנוני כי א"ל זכי לי לא נתכוון אלא לקנות סימנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו וכו' ועוד אפילו היתה דעת רש"י שלא נתכוין החנוני לזכות לו במתנת חנם וכו' הכי פירושו דכיון דבשעה שנתן לו המעה לחנוני ראה הנותן שלא נתכוין לזכות לו במתנת חנם דאל"כ לא הוה ליה לקבל ממנו המעה א"כ גם הנותן לא נתכוין אלא לקנות ונמצא שכל הזכוי' שעושה החנוני שלא מדעת הנותן קעביד דלאו דעתיה דנותן לאקנויי בלא מעה כיון דהחנוני לקח המעה מידו אבל הרא"ש הבין פירש"י שכתב בתחלה ותמה עליו מה תולה עירוב במעות בשלא מדעתו אפילו עירב במעות מדעתו לא הוי עירוב כיון דמעות אינן קונות והתוס' כתבו דאפילו זיכה לו ע"י אחר או קנה לו לחם מן השוק באותה מעה אינו עירוב וכו' ותמה גם על דבריהם דכיון דגילה בדעתו שחפץ בעירוב שהרי נתן מעה לחנוני ומאחר שאין קונה לו המעה וזיכה לו החנוני אמאי לא זכה לכן נ"ל לפרש דבלא זיכוי לא זכו לו מעותיו אבל אם זיכה לו ע"י אחר מודו רבנן דהוי עירוב עכ"ל ותימה דמשכן נסתייה לחלוק על פירש רש"י והתוס' בסברא בעלמא ולהקל דהוי עירוב ותו דכי היכא דמפרש הרא"ש דבע"ה נמי איכא למימר דאפילו בבית דפתוח לחצר אחד דאין מערבין אלא מדעתו אף ע"ג דזכות הוא לו משכינן ליה קצת חובה אולי יש לו קצת טעם למה אינו רוצה לערב הכי נמי איכא למימר בהא דאע"פ שגילה דעתו שרוצה לערב אולי יש לו קצת טעם שאינו רוצה לערב ע"י שיהא קונה מהחנוני במעותיו ותו דנדחק לפרש הא דתנן שאין מערבין וכו' מילתא באנפי נפשיה היא וכה"ג בפ"ק דיו"ט שאפר כירה מוכן הוא דלא כפירש"י וכל המפרשים הלכך נלע"ד דנקטינן כפירש"י והתוס' : **ומ"ש** אפילו אם זיכה הנחתום לכולם וזיכה גם לזה עמהם אינו עירוב לזה שלא כיון לזכות לו במתנת חנם וכו' כך פירש רש"י ומבואר מלשון רבינו שעל הנותן המעה אמר שלא היתה כוונתו שהנחתום יהא מזכה לו במתנת חנם וכדפי' · וב"י הבין מלשון וזיכה גם לזה דהיינו וזיכה ע"י אחר וכתב דט"ס הוא שהרי כתב בסמוך שאם זיכה ע"י אחר מהני ובלשון רש"י נמי הו"ל של וזיכה ט"ס הוא וצריך להגיה וזכה וכן בתוס' וכו' עד נתנא שהוא זוכה להם עכ"ל ושרי ליה מאריה דאין כאן ט"ס והאי וזיכה שכתב רש"י ורבינו אין פירושו וזיכה ע"י אחר אלא וזיכה לו שלא ע"י אחר אלא ע"י עצמו שאמר הנחתום הרי אני מזכה פת זה לכל בני החצר שיהא עירוב לכולם וגם לזה שנתן לו המעה הוא מזכה לו שלא בפניו עם כל בני החצר ובני החצר נטלו הפת מיד הנחתום לרשותם ועשו בו עירוב אינו עירוב לזה וכו' ולדרכה בתוספות צריך להגיה בלשון רש"י שהביאו וזיכה וכו' שהרי חלקו על פירושו דבחנם פירש כן דאפילו מתכוין להקנות לו בחנם ואפילו זיכה לו ע"י אחר וכו' אלמא דתרתי קאמרי התוס' חדא דאפילו מתכוין להקנות לו בחנם ע"י עצמו שלא ע"י אחר כמו שהוא מזכה לכל בני החצר ועוד ואפילו זיכה לו ע"י אחר וכו' אלמא להדיא דלשון וזיכה שכתב רש"י אינו ט"ס אלא פירושו וזיכה ע"י עצמו כדפרישית . שוב ראיתי למהר"ל מלובלין שכתב לחלק בין וזיכה לזה ע"י אחר כהדי שאר בני החצר לזוכה לזה בפני עצמו

פרישה

ואינו אוסר משום דספק אע"פ שבבלנותיו אידך דשמואל דאמר ברגיל לשתף בני מבוי באים ונוטלין ממנו בע"כ דמשמע רגיל אין לא רגיל לא · וכדי שלא תקשה דברי שמואל אהדדי ע"כ צריך לחלק בין אוסר ללא אוסר וכמ"ש ב"י ודעת הרי"ף לשיטת הרמב"ם · ולשיטת רש"י על דרך זה אתי שפיר טפי ודו"ק · ומ"ש ב"י ז"ל ודעת הרי"ף כו' עד והוא שלא פי' כו' דהא מ"ש וחו אינו ראיה והוכחה אלא בית יוסף מפרש ומתרץ כן מדעתו ודו"ק · ונראה שהב"י נכנס לכל הדוחקים הנ"ל מפני שהרמב"ם סתם וכתב אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא השתתף בני מבוי נכנסין לביתו ונוטלין ממנו שתוף בעל כרחו ואחד מבני מבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי כופין אותו בב"ד להשתתף עמהן עכ"ל וכתב הה"מ שהסיפא מבואר בירושלמי וביאור הענין לדעת רבינו הרמב"ם דאינו רגיל לערב עמהן אינן יכולין לכנס לביתו אבל יכולין לכופו בב"ד או שהב"ד ירדו לנכסיו ויערבו משלו עמהן וא"כ אין ידקדק הגמרא רגיל אין שאין רגיל לא דמשמע דלא ערב כלל אפילו מדעת אשתו . הא הדיוק לא אתא אלא לאשמעינן דכופין אותו בב"ד · אלא ודאי לאו מדיוק רגיל אין קאמר ה"נ מסתברא אלא מדיוק דוקא בני מבוי ולא אשתו · ור"ל דוקא בני מבוי שאוסר עליהן מש"ה יכולין ליטול בע"כ · משא"כ כשאין בני מבוי מקפידין על מה שאוסר עליהן אלא שאשתו רוצה לערב בזה אין כח בידה לערב בעל כרחו דהיינו כשאומר שאינו רוצה לערב וק"ל · ונראה הא דנוקי הרא"ש ורבינו מ"ש שמואל אשתו מערבת עליו

חדושי הגהות

עתה שיורי עירוב ויסמכו עליו : ב כתב מהרל"ח משנה שם כמה הוא שיעורו בזמן שהן מרובין מזון ב' סעודות כו' אר"י בר"א בתחלת עירוב אבל שיורי עירוב כל שהו ולא אמרו וכו' ופסק רבינו כר"י או אפשר לומר דרבינו ס"ל דר"י לפרושי מלתא דת"ק קאתי אבן מ"מ יש לדקדק בדברי רבינו דהא ע"כ לא קאמר ר"י שיורי עירוב כ"ש אלא כשנשתתפו במבוי בדקא מפרש טעמא לא אמרו לערב בחצירות אלא כדי שלא לשכח את התינוקות דהיינו דוקא כשנשתתפו במבוי כמו שפירש"י והרמב"ם והר"י ז"ל דאם לא נשתתפו אין העירוב בשביל התינוקות אלא מדינא צריך לערב להתיר ההוצאה מבית לחצר ורבינו ע"כ בשלא נשתתפו קאמר דאי בשנשתתפו הא כבר פסק רבינו לקמן סי' שפ"ז כמ"ד סומכים על השיתוף במקום עירוב אפי' לא נשתתפו אלא ביין וא"צ לערב כלל וא"כ למה כתב כאן שיורי עירוב בכ"ש כשר הא א"צ לערב כלל אלא ע"כ בשלא נשתתפו במבוי קאמר וא"כ קשה מנ"ל דבשלא נשתתפו דשיורי עירוב בכ"ש הא ר"י גופא לא קאמר אלא בשנשתתפו לכן נ"ל דס"ל לרבינו הא דאמר ר"י בד"א בתחלת עירוב אבל שיורי עירוב בכ"ש אפילו בשלא נשתתפו קאמר והא דאמר לא אמרו לערב בחצירות כו' לאו למיהב טעמא למלתיה קאמר אלא מלתא באפי נפשיה הוא דלא אמרו לערב בחצירות בשנשתתפו במבוי אלא כדי שלא לשכח את התינוקות ולמ"ד כשנשתתפו בפת כ"ע מודים דסומכים על השיתוף כ"ש כשנשתתפו ביין אתיא הך מתני' כמ"ד אין סומכין על השיתוף במקום עירוב והוכרח רבינו לפרש כן משום דס"ל דר"י לפרושי מלתא דת"ק קאתי ואי ס"ד דר"י דוקא בשנשתתפו במבוי קאמר דשיורי עירוב ב"ש ה"ל לפרש מלתא דת"ק בשלא נשתתפו במבוי דאפי' שיורי עירוב צריך שיעור אלא עכ"ל דר"י אפי' בשלא נשתתפו במבוי ס"ל דשיורי עירוב כ"ש ולכן הוכרח לפרש דת"ק דבעי שיעור בתחלת עירוב דוקא קאמר והא דקאמר לא אמרו לערב בחצירות וכו' מלתא אחריתי הוא ואע"ג דבהא ס"ל לרבינו דלית הלכתא כוותיה דהא פסק דסומכי' על השיתוף במקום עירוב אפי' נשתתפו ביין וא"צ לערב כדי שלא לשכח מכל מקום בהא דקאמר שיורי עירוב כל שהוא פסק רבינו כוותיה האיל ולפרושי מלתא דת"ק קאתי אבן הרמב"ם פי' בפירוש המשנה דרבי יהודה לאפלוגי קאתי בהא דשיורי עירוב כל שהוא ומפרש דאפילו רבי יהודה לא קאמר דשיורי עירוב כל שהוא אלא כשנשתתפו במבוי ובדקא מפרש טעמא שלא אמרו לערב בחצירות כלומר מש"ה מקילים בשיורי עירוב כ"ש ופי' הרמב"ם שם דלא כר"י דאפי' כשנשתתפו במבוי שיורי עירוב צריכי שיעור דאע"ג דהרמב"ם פסק כמ"ד סומכים על השיתוף במקום עירוב וא"צ לערב כלל היינו כשנשתתפו בפת משום דס"ל כמ"ד דבשנשתתפו בפת פליגי אבל בשנשתתפו ביין ד"ה צריך לערב ובהא פסק דלא כר"י דאפ"ה שיורי עירוב צריכי שיעור כשנשתתפו ביין ודעת רבינו שאף לעירובי חצירות בעינן כשיעור זה כמו בשיתוף ואע"ג דתנן גבי ע"ת ככר כאיסר והוא שלם מערבים בה בככר כ' ה"ה שהמוכרים שנו בע"ת בעי' כשיעור גרוגרת לכל א' וא' מפרש' המשנה דהיינו כשיש שם ככרות הרבה לכ"א ע"כ :

וכתב

לו חלק בעירו' אבל אם אמר לו ערב לי קנה עירוב שהרי עשאו שליח לערב לו בענין שיועיל וכיון שא"א להיות לו עירוב אלא א"כ יזכה לו כמו לאחרים הוי כאילו אמר שיזכה לו כמו לאחרים ואפילו אם אמר זכה לי אם נתן לו כלי בתורת קנין שיקנה לו בו קנה עירוב שאז נקנית לו הפת וכן אם זיכה לו הנחתום על יד אחר או שקנה במעה שנתן לו לחם מן השוק קנה עירוב ואם נתן מעה לבע"ה ואמר לו זכה לי בעירוב קנה עירוב לפי שאין דרך בע"ה למכור משלו ולדעת שיקנה לו במעותיו אמר לו וכאילו אמר לו ערב לי שעשאו שליח לערב והוקה שליח עושה שליחתו :

שע (א) **הדר** בבית שער אכסדרה ומרפסת שבחצר אינו אוסר על בני החצר שאינן חשובין דירה אבל הדר

בבית

עצמו ע"י אחר ואין לזה לא שורש ולא ענף בתלמודא : **ומ"ש** אבל אם אמר ערב לי וכו' שם מימרא דשמואל ל"ש אלא דאמר זכה לי אבל אמר ערב לי שליח שוייה וקני פי' אפילו נתן לו מעה ואמר ערב לי שליח שוייה לערב לו בענין שיועיל וכו' ואפילו אמר זכה לי אלא שלא נתן לו מעה אלא כלי בתורת קנין שיקנה לו בו קנה וכו' ודקדק רבינו שאמר אם נתן לו כלי בתורת קנין כלומר שיקנה לו הפת תמורת כלי קנה עירוב כי כל המטלטלין קונין זה את זה והא דאמר רבה דאין קונין בכלי דלא כשמואל דאמר קונין בכלי והלכה כרבה וכדלעיל בסי' שס"ו היינו דוקא כשמקנה לו רשותו בתורת ק"ס בכלי עירוב פת אבל הכא מיירי דמקנה לו הפת תמורת הכלי בהא מודה רבה לשמואל דקנה עירוב גם רש"י שכ' כאן אבל כלי קונה ק"ס עכ"ל כמי ר"ל קונה הפת בתור' ק"ס דהמטלטלין קונין זה את זה וכך מבואר מדברי כל הפוסקים שפסקו כרבה דאין קונין בכלי וכאן פסקו כשמואל : **ומ"ש** וכן אם זיכה לו הנחתום ע"י אחר וכו' פי' אפילו אם אמר כשנתן לו המעה זכה לי בעירוב וכו' והנחתום זיכה לו ע"י אחר וכו' כמי קנה עירוב וכו' וכבר כתבתי שזו היא דעת הרא"ש והוא חולק אפי' רש"י והתוס' וכ"פ בש"ע ולסע"ד דנקטינן כפרש"י והתוס' כדפרי' :

שע הדר בבית שער וכו' משנה בפרק כיצד משתתפין (דף פ"ה) הנותן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אין עירובו עירוב והדר שם אינו אוסר עליו בבית התבן ובבית הבקר ובבית העצים ובבית האוצרות ה"ז עירוב והדר שם אוסר עליו ובגמרא א"ר יהודא בריה דרשב"ש כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר אם נתן עירובו שם אינו עירוב חוץ מב"ש דיחיד פי' דבב"ש דיחיד נמי אמרו הדר שם אינו אוסר ואעפ"כ אם נתן שם עירובו הוי עירוב ופירש"י חוץ מב"ש דחצר של יחיד ומתני' בב"ש דחצר של רבים עסקינן עכ"ל ונראה דר"ל בית שער דיחיד היינו ב"ש דחצר שרבים דרים בו כל אחד בביתו שבחצר אלא דהבית שער בעצמו הוא של יחיד שרבים דורסין בו לאפוקי בית שער של בית דהיחיד בלבד דורס בו ומתני' בבית שער דחצר שרבים דרים בו והב"ש עצמו הוי ג"כ של רבים · ולכך הדר בו אינו אוסר אבל הרמב"ם כתב בפ"א דאם נתן העירוב בב"ש אפילו ב"ש של יחיד וכו' אינו עירוב ובפ"ד כתב מי שיש לו בחצר חבירו ב"ש שרבים דורסי' בו וכו' ה"ז אינו אוסר עליו וכו' משמע מדכתב מי שיש לו בחצר חברו ב"ש אלמא דמדבר היכא דהב"ש עצמו הוא של יחיד ובני החצר שהם רבים דורסין בו ואפ"ה אינו אוסר ואכ"ל היכא דב"ש עצמו הוא ג"כ של רבים בני החצר דהדר בו אינו אוסר וא"כ קשה היאך פסק הרמב"ם דלא כרב יהודא בריה דרשב"ש דאמר אע"ג דבית שער דיחיד שבחצר אינו אוסר אפ"ה אם נתן שם עירובו הוי עירוב · וכתב ה' המגיד דהרמב"ם היה גורס בדרב יהודא כ"מ שאמרו חכמים אם נתן שם עירובו אינו עירוב הדר שם אינו אוסר חוץ מב"ש דיחיד דאינו עירוב והדר שם אוסר ולכן בפ"ד אחר ב"ש שהרבים דורסין בו וכו' ה"ז אינו אוסר משמע הא של יחיד אוסר עכ"ל ולפי זה ב"ש דיחיד היינו ב"ש שעשה יחיד לפני ביתו שאין רבים דורסי' בו וכ"ש דרבים היינו ב"ש דחצר שרבי' דורסי' בו אעפ"י שב"ש עצמה הוא של יחיד כך נראה דעת ה' המגיד שפירש דברי הרמב"ם אבל הב"י את' נראה דשפיר גריס הרמב"ם כגירס' דידן ומיהו ס"ל דלא קי"ל הכי מדאיתא ס"פ הדר סוף (דף ע"ה) בי' בתי' זה לפני' מזה דפליגי בה שמואל ור' יוחנן וקי"ל כר' יוחנן דבית שער דיחי' לא שמיה בית שער אלא דין בית יש לו והדר שם אוסר וכיון דלא קי"ל כר"י ברי' דרשב"ש במאי דאמר דהדר בב"ש של יחיד אינו אוסר אלמא כי תנן והדר שם אוס' ל"ש בית שער דרבים מב"ש יחיד ממילא דגם במאי דאמר הנותן את עירובו בבית שער דיחיד אינו עירוב לא קי"ל כותיה דב"ש דמתניתין בכל ב"ש היא בין דרבים בין דיחיד וקתני דהנותן עירובו שם אינו עירוב והדר שם אינו אוסר ואם כן שפיר כת' הרמב"ם בפ"א וכו' עד י"ל דלרבותא נקט הכי לומר שאף על פי שהוא של רבים לא אסרי כל שכן אם הוא של יחיד וכו' עכ"ל ודבריו אלו נפלאים מאוד דכתב אלמא כי תנן והדר שם אוסר ל"ש ב"ש דרבי' וכו' דהא אכן תנן והדר שם אינו אוסר ולר' יוחנן דקי"ל כוותיה דב"ש דיחיד אוסר דלא כר"י בריה דרשב"ש נמי ניחא מתניתין דלא תנן והדר שם אינו אוסר אלא בבית שער של רבים וכן מה שכתב ממילא דגם במאי דאמר הנות' את עירובו בבית שער דיחיד אינו עירוב לא קי"ל כוותיה הו' דבר נפלא שהרי לא"ש דהרמב"ם נמי גריס כגירס' דידן איפכא ס"ל לר' יהודא בריה דרשב"ש דב"ש דיחיד עירובו עירוב ועו' דכתב על זה לא קי"ל כוותי' דב"ש דמתניתין בכל בית שער הוא בין דרבים בין דיחיד וקתני דהנותן עירובו שם אינו עירוב והדר שם אינו אוסר הנה תביא ראייה מתתניתין הפך דבריו שאמר לא קי"ל כוותיה דאינו עירוב ומביא ראיה מדתנן אינו עירוב ותו דמייתי מתניתין דהדר שם אינו אוסר וכתבו' אחר אלמא כי תנן והדר שם אוסר ל"ש וכו' והיה נראה לומר דט"ס הוא וצריך להגיה מתחלה אלמא כי תנן והדר שם אינו אוסר וכו' ובסוף צ"ל ממילא דגם במאי דאמר הנותן את עירובו בבית שער דיחיד עירובו וכו' אלא דבכסף משנה כתב ג"כ בלשון הזה משמע דאינו ט"ס ועוד דאף בהגה"ה זו לא יתיישבו דבריו בכלל דהיאך אמר אלמא כי תנן והדר שם אינו אוס' ל"ש ב"ש דרבי' מב"ש דיחיד אדרב' כי תנן והדר שם אינו אוס' בב"ש דרבי' תנן אבל ב"ש דיחיד אוסר כר' יוחנן ואם תיישב דס"ל דהסברא הפוכה דאם ב"ש של רבים אינו אוסר כ"ש של יחיד וכמ"ש אח"כ בסמוך כ"ש דאיכא הכא דברים מופלאי' שאמר כיון דקי"ל כר' יוחנן דב"ש דיחיד אוסר ולית הלכת' כרב יהוד' דאינו אוסר אלמא כי תנן והדר שם אינו אוסר ל"ש ב"ש דרבים תב"ש דיחיד

הפוכה

שהוא זוכה להם : **ומ"ש** אבל אם א"ל ערב לי קנה עירוב וכו' גז"ש מימרא דשמואל :

ומ"ש ואפי' אם אמר זכה לי אם נתן לו כלי בתורת קנין וכו' גז"ש מימרא דשמואל וטעמא משום דנקניס לו הפת בכלי בתורת קנין סודר :

ומ"ש ואם זיכה לו הנחתום ע"י אחר וכו' גז"ש מדברי הרא"ש ושלא כדברי התוס' שכתבו דאפי' זיכה לו ע"י אחר או קנה לו לחם מן השוק באות' מעה אינו עירוב כיון שהנותן נתכוין לקנות מן החנוני מיד כי היה סובר שמעותיו קונות לו בלא משיכה וכל הזכיות שעושה לו החנוני שלא מדעת בעל הבית קא עביד ואין מערבין אלא מדעתו וכתב עליהם הרא"ש דדברים תמוהים הם :

ומ"ש (א) ואם נתן מעה לבעה"ב וא"ל זכה לי בעירוב וכו' גם זה שם משנה וגמ' והרמב"ם כתב דיני משנה זו ומאי דאיתמר עלה בגמרא לענין עירובי תחומין בפ"י וז"ל נותן אדם מעה לבעה"ב כדי ליקח לו פת ויערב לו בה עירובי תחומין אבל אם נתן לחנוני או לנחתום ואמר לו זכה לי במעה זו אינו עירוב ואם אמר ערב עלי במעה זו הרי זה לוקח בה פת או אוכל מהאוכלים ומערב עליו ואם נתן לו כלי ואמר לו תן לי בזה אוכל וזכה לי בו הרי זה לוקח אוכל ומערב עליו בו. וכתב ה"ה כל דברי רבינו מבוארים ודלא כרבי אליעזר לפי שהוא יחיד במקום רבים וטעם החנוני שאינו מוכה כשנתן לו מעה ואמר לו זכה לי לפי שהחנוני מוכר הפת ואין בעל המעה קונה אותה עד שימשוך וכיון שלא אמר לו ערב לי נראה שמשלו הוא רוצה לקנות תחת המעה ואינו קונה אבל כשאמר ערב לי הרי הוא עושה שלוחו לערב עליו וקונה פת מאחר ומערב לו אבל בפת עצמו לא שאין שליח קונה ומקנה וכשנתן כלי כל המטלטלין קונין זה את זה. פירשה רבינו בעירובי תחומין ויש מפרשים אותה בעירובי חצירות ודברי רבינו עיקר עכ"ל :

שע הדר בבית שער אכסדרה ומרפסת שבחצר וכו' משנה בפרק כיצד משתתפין (פה:) הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב והדר שם אינו אוסר עליו בבית התבן ובבית הבקר ובבית העצים ובבית האוצרות ה"ז עירוב והדר שם אוסר עליו · ופירש"י הנותן עירובו עירובי חצירות · וכתב ה"ר יהונתן בית שער אע"פ שיש לו ד' מחיצות כיון דרבים עוברי' לבתיהם דרך שם אין עליה תורת בית אלא תורת חצר אבל אם הניח עירובי חצירות בבית שבחצר שהוא מיוחד לאצר שם תבן ובהמותיו הרי זה עירוב שהרי ראוי לדירה הוא ובית מיקרי והדר שם בבית העשוי לתבן והוא עשוי מענפי אילנות ומקנים כלומר שאינה בית של קבע אפ"ה בית מיקרי לכל דבר וגרסינן בגמרא א"ר יהודה בריה דרב שמואל בר שילת כל מקום שאמרו הדר שם אינו אוסר הנותן את עירובו שם אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד ופירש"י חוץ מבית שער לחצר דיחיד ומתני' בבית שער דחצר דרבים ולפי דברי רב יהודה בית שער דיחיד הדר שם אינו אוסר והנותן עירובו שם הוי עירוב והרמב"ם בפ"ד כתב מי שיש לו בחצר חבירו בית שער שרבים דורסים בו או אכסדרה או מרפסת או בית הבקר או בית התבן או בית העצים או אוצר ה"ז אינו אוסר עליו עד שיהיה לו עמו בחצר מקום דירה שהוא סומך עליו לאכול פתו בו ואח"כ יהיה אוסר עליו עד שיערב עמו אבל מקום לינה אינו אוסר לפיכך אם קבע לו מקום לאכול בו בבית שער או באכסדרה ומרפסת אינו אוסר עליו לפי שאינו מקום דירה עכ"ל משמע דדוקא הקובע לו מקום לאכול בבית שער דרבים אינו אוסר אבל הקובע לו מקום לאכול בבית שער דיחיד אוסר וכתב גבי הנחת עירוב ומניחין הכל בכלי אחד בבית אחד מבתי החצר אפילו בבית התבן או בבית הבקר או בבית האוצר אבל אם נתנו בבית שער אפילו בבית שער של יחיד או באכסדרה או במרפסת אינו עירוב וכ' ה"ה שם שאין ספק אצלו שהרמב"ם היה גורס במימרא דרב יהודה כל מקום שאמרו הנותן את עירובו אינו עירוב הדר שם אינו אוסר עליו חוץ מבית שער דיחיד דלפי זה הנותן את עירובו בבית שער דיחיד אינו עירוב והדר שם אוסר עליו וכתב שהרשב"א קיים גירסא דידן להרמב"ם והעמיד דבריו בדרך אחרת א"א להאריך ע"כ ולע"ד נראה דשפיר גריס הרמב"ם כגירסא דידן ומיהו ס"ל דלא קי"ל הכי מדגרסי' בס"פ הדר (עה.) א"ר יהודה אמר שמואל י' בתים זה לפנים מזה פנימי נותן את עירובו ודיו ור' יוחנן אמר אפילו חיצון חיצון בית שער הוא חיצון של פנימי במאי קא מיפלגי מ"ס בית שער דיחיד שמיה בית שער ומ"ס לא שמיה בית שער כלומר אלא דין בית יש לו והדר שם אוסר וקי"ל כר' יוחנן וכיון דלא קי"ל כרב יהודה בר שמואל בר שילת במאי דאמר דהדר בבית שער של יחיד אינו אוסר אלמא כי תנן והדר שם אוסר ל"ש בית שער דרבים מבית שער דיחיד ממילא דגם במאי דאמר הנותן את עירובו בבית שער דיחיד אינו עירוב לא קי"ל כוותיה דבית שער דמתני' בכל בית שער היא בין דרבים בין דיחיד וקתני דהנותן את עירובו שם אינו עירוב והדר שם אינו אוסר וא"כ שפי' כתב הרמב"ם בפ"א שהנותן את עירובו בבית שער אפי' אם הוא בית שער של יחיד אינו עירוב ומ"ש בפ"ד בית שער שרבים דורסים בו י"ל דלרבותא נקט הכי לומר שאע"פ שהוא של רבים לא אסרי וכ"ש אם הוא של יחיד או נמי דבפ"ד לא בית שער של רבים קאמר אלא בית שער שרבים דורסים ובית שער של יחיד נמי במשמע שהרי בבית שער של יחיד ג"כ דורסין בו רבים כשבאים ליכנס לביתו וכ"נ שהוא דעת הרי"ף שהשמיט מימרא דרב יהודה בר שמואל בר שילת ולא כתב אלא המשנה כצורתה הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב והדר שם אינו אוסר עליו ולא חילק בין בית שער דרבים לבית שער דיחיד כנ"ל לדעת הרמב"ם והרי"ף אבל התוספות בס"פ הדר כתבו דמימרא דרב יהודה בר שמואל בר שילת אתיא נמי כר' יוח,

דהתם

פרישה

עלין דמיירי באינו רגיל ואוסר ולא מוקי לה ברגיל וכאידך דשמואל משום דבשלמא אידך דשמואל פירש דבריו ואמר שרגיל להשתתף ומכח זה מבקשין גם עתה בני מבוי שיערב עמהן וע"ז קאמר שבאין ומטלין בע"כ · ור"ל מדעת אשתו · משא"כ בשמואל קמייתא דלא הוזכר רגיל וג"כ לא הוזכר שבני מבוי מבקשין שיערב עמהן אלא שאשתו מבקשת לטלטל במבוי ומדבר עמהן שיערבו והיינו באוסר ואינו רגיל לערב שער הנה לא עירבו יחד ולא טלטלו בשבת בחצר ובמבוי ומש"ה כתב רבינו ג"כ לשון כגון שאין הבית פתוח כו' משום דמדברי שמואל קמייתא מיירי ברישא ודו"ק ·

סי' שסט (א) **מ"ש** ב"י בד"ה ומ"ש אם נתן המעה כו' עד והרמב"ם כתב כו' וז"ל נותן אדם מעה לבע"ה כדי ליקח לו פת כו' ק"ק אלשון הרמב"ם מאי אירייא בע"ה אפילו נחתום נמי בהאי ליסגא מותר כיון דאמר לו ליקח לו וכמו שמבואר בדברי הרמב"ם ורבינו וצ"ל דאורחא דמילתא נקט דבע"ה שאין דרכו למכור רגילין לומר לי ליקח לו .

סי' שע (א) **הדר** בבית שער אכסדרא ומרפסת שבחצר אינו אוסר כו' עיין בב"י שהביא מה שכתב הרמב"ם בפ"א ובפ"ד ומסיק וכתב שנראה שג"כ היה לו גירסת ספרים שלנו שגרסו בגמרא ז"ל א"ר יודא בריה דרב שמואל בר שילת בכל מקום שאמרו הדר שם אינו אוסר הנותן את עירובו שם אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד. ור"ל חוץ מבית שער דיחיד דהדר שם אינו אוסר והמניח ערובו שם עירובו עירוב אלא שלא קי"ל כותיה דרב יודא אלא כר' יוחנן דאמר בעשרה בתים זה לפנים מזה ואפילו חיצון של פנימי נותן את עירובו מפני דבית שער דיחיד לא שמיה בית שער כלומר אלא דין בית יש לו והדר שם אוסר · ומסיק וכתב הב"י ז"ל וכיון דלא קי"ל כרב יודא במאי דאמר אינו אוסר אלמא כי תנן והדר שם אוסר ל"ש ב"ש דרבים כו' עד ממילא במאי דאמר והנותן עירובו שם אינו עירוב לא קי"ל כותיה כו' עד ונראה שזהו דעת הרי"ף כו' כל דבריו נפלאים וערפים עמוק עמוק מי ימצאנו והיותר קשה מדבריו הללו שכתבן כאן כן הוא בענין בכ"מ בפ"א דהלכות עירובין וקשה לומר דנפל טעות גדול בשני הספרים ואף שיש ליישב ולומר שיש כאן ט"ס הניכר וגמסק התיבת אינו בסיפא במאי דכתב אינו עירוב שהרי ס"ל לרבי יודא דעירבו עירוב וגיה אותו תיבת אינו לברישא

בבית התבן בבית העצים בבית הבקר ובבית האוצרות אוסר : בעה״ב שיש לו הרבה בתים בחצר והשאילן או השכירן לאחרים ויש לו בכל א׳ מהן כלים אם אינן ניטלין בשבת מחמת איסור או מחמת כובדן אין הדרין בהם אוסרין עליו שחשובין כולם כאילו דרין עמו ואם ניטלין בשבת אוסרין כיון שיכול להוציא משם : ה׳ חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות אם עוברין כולם זה על זה שאין פתח פתוח לחצר אלא החיצון וכולן עוברין דרך עליו אין צריכים ליתן בעירוב אלא שנים הפנימיים וכל האחרים חשובים כבית שער להם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר אם המחיצות מגיעות

דהתם מיירי בבית שער דחצר כדפירש״י דאינו עשוי לדירה אבל הכא בבית שער דבית אוסר וכ״כ ג״כ הרא״ש וקודם לכן כתב דהוא דרב יהודה בר שמואל בר שילת פליגא אדר׳ יוחנן והלכה כר״י וזה נראה שהוסט רבינו שיקר שכתב כאן הדר בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו אוסר ולא חילק בין בית שער דרבים לבית שער דיחיד ובסימן שס״ו כתב שאין מגיחין את העירוב אלא בבית הראוי לדירה שכונתו בזה למעט בית שער אכסדרה ומרפסת ולא חילק בין בית שער דרבים לבית שער דיחיד והוא כמו שכתבתי לדעת הרמב״ם והרי״ף והכי נקטינן והוי יודע שמה שלא כתב הרמב״ם דין זה בפ״ד כסגנון המשנה כמנהגו הוא משום דגרסינן בפ׳ הדר (עב:) האחין שהיו אוכלין על שולחן אביהם ת״ר מי שיש לו אכסדרה ומרפסת בחצר חבירו אינו אוסר עליו בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצר ה״ז אוסר עליו ר׳ יהודה אומר אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד ומשמע דהלכה כר׳ יהודה דקאמר התם שעשו חכמים מעשה כמותו וכן פסקו הפוסקים ומקום דירה הוא מקום פיתא כמו שיתבאר וכודאי דרב יהודה לא פליג אסתם מתניתין דפרק כיצד משתתפין דמפלגא בין בית שער אכסדרה ומרפסת לבית התבן וכו׳ הלכך כל היכא שאינו קובע לאכול פתו שם אפילו הוא בית התבן ובית הבקר וכו׳ שהם מקומות ראויים לדירה ואפילו בית גמור המיוחד לדירת אדם אינו אוסר כיון שאינו קובע לאכול פתו שם וכדא״ר יהודה בברייתא ואם קובע לאכול פתו שם אם הוא בית שער אכסדרה ומרפסת לא חשיב בית דירה ואינו אוסר ואם הוא בית התבן או בית הבקר וכו׳ חשיב בית דירה ואוסר ובכה״ג הוא דמפלגת מתני׳ ביניהו ורבינו ירוחם ח׳ ע״ו כתב וז״ל ומי שיש לו אכסדרה ובית הבקר ובית שער ובית התבן ובית העצים ובית האוצרות בחצר אחד ודר בחצר אחרת אינו אוסר עליהם אא״כ היה אוכל שם עכ״ל · נראה מדבריו שתפס הברייתא כפשטה דמקום דירה מהני גם לבית שער ואכסדרה ומרפסת ולא נזכר מהמשנה שמחלקת ביניהם או חשב שהיא נדחית מפני ברייתא זו ולא דק דתרוייהו איתנהו כדפרישית :

בעה״ב שיש לו הרבה בתים בחצר וכו׳ ג״ז בפרק כיצד משתתפין בסוף משנה שהזכרתי בסמוך ר״י אומר אם יש שם תפיסה לבעה״ב אינו אוסר עליו ופירש״י והדר שם אוסר אם השאיל בעה״ב בית התבן שלו לאחר לדור שם אוסר עליו בחצר הואיל ופתוח לחצר אם יש שם תפיסת יד לבעה״ב שיש לבעה״ב מקום בדירתו של זה שמשתמש שם כליו להצניע אינו אוסר עליו דכל רשותא דחצר דידיה היא כאילו דר עמו בבית : ומדמפרשי אמוראי מילתיה דרבי יהודה שמע מינה הלכתא כוותיה וכן פסק הרמב״ם בפ״ד מה״ע וטעמא משום דקים להו דלפרושי מלתא דת״ק אתא ואפילו אי אתא לאיפלוגי הא קי״ל כדברי המיקל בעירוב וטעמא דכשיש תפיסת יד לבעה״ב אינו אוסר נתבאר בדברי רש״י שכתבתי וכ״כ הרמב״ם בפ״ד דטעמא משום דכל שיש לבעה״ב תפיסה נעשו הכל כאורחים אצלו ולפ״ז גם הם מותרים להוציא מבית התבן לחצר אף על פי שלא נתנו עירוב כיון דאורחים נינהו וכ״כ שם המרדכי שהוא דעת רש״י להתיר ודלא כריב״א שפירש דיש לו תפיסה מהניא כדי שלא יאסור הדר בבית התבן על בעה״ב אבל הדר בבית התבן אסור להוציא ולהכניס מביתו לחצר ולפירושו גם בעה״ב אסור להכניס ולהוציא מבית הדר בה לחצר דאי לדידיה שרי ה״ל הדר בבית התבן אורח גביה ומותר איהו נמי :

ומ״ש רבינו אם אינם ניטלים בשבת מחמת איסור או מחמת טכבן שם בגמ׳ (פו·) תנא דבי שמואל דבר הניטל בשבת אוסר דבר שאינו ניטל אינו אוסר תניא נמי הכי יש לו תבל יש לו עששיות וכל דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר ופירש״י דבר הניטל בשבת. אינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ושדי ליה לברא : עששיות של ברזל חתיכות גדולות· ומשמע רבינו דנקט תבל ועששיות ללמד דכל שאינו ניטל מחמת איסורו או מחמת כובדו חשיב יש לו תפיסת יד דתבל אינו ניטל מחמת איסורו ועששיות אפילו אם היה מותר לטלטלן אינן ניטלות מחמת כובדן. וכתב ה״ה בפ״ד שא״ל שכל דבר שראוי לטלטלו לצורך מקומו בכלל דבר שניטל הוא ולזה ביארו תבל ועששיות שאין להם תורת כלים ומדקתני אם יש שם תפיסת יד לבעה״ב משמע דלא חשיב תפיסת יד אלא כשהבית שלו והוא שוכרה או משאילה לאחרים אבל אם אין הבתים שלו לא קנויות ולא שכורות אע״פ שיש לו בהם תפיסת יד אסרי אהדדי וכ״נ מדברי הרמב״ם בפ״ד וכ״נ מדברי רבינו וכ״כ שם המרדכי וכן הכריע מהר״י קולון ז״ל בשורש מ״ו: וכתב ה״ר יהונתן יש מן הרבנים שאומרים כי מה שאמרנו שאינו אוסר ה״מ כגון חצר שהיה כולה שלו ומשכיר הבתים שבה לאחרים והוא שוכן באחד מהם ויש לו תפיסת יד בכולן שאינם אוסרי׳ עליו משום דדמי לאחין השותפין שאוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם שאין צריכין עירוב כל אחד ואחד וה״מ בזמן שאין עמהם דיורין בחצר אבל אם יש שם דיורין בחצר ומוליכין עירובן אצל אחרים צריכין עירוב כל אחד ואחד מגו דאסרי הני אהני נמי אסרי והכא נמי כך אנו דנין בו ודיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו עליו הוא דאינו אוסר אבל על האחרים אוסר הא למדנו שאם יש שם דיורין אחרים אוסר עליהם וצריך לערב עמהם ואע״פ שבעה״ב עירב עמהם נראה שכולם צריכין לערב בזמן שיש שם אחרים בחצר עכ״ל כתב מהר״י קולון בשי׳ מ״ח על שנים שדרים בדירה מושכרת לאחד מן הא״י שאם מתחלת השכירות הסכימו לדור יחד בבית אחד אף על פי שהאחד שכר מן הא״י ולא האחר דמ״מ לא יוכל השוכר מן הא״י לסלק את חבירו מן הבית כיון שמתחלה נתרצו לדור יחדיו אשתכח דהאי שוכר מן הא״י שליחותא דחבריה עביד וא״כ משום הא לא איריא שלא יאסור האח׳ על חבירו ואשר כתבת שאין אתם מקפידים זה על זה בתשמיש הבית נלפע״ד דמשום כך לא יועיל שלא יאסרו זה על זה אם לא שהאחד שכר מתחלה הבית בשבילו לבד ושוב נמלך ושכר לחבירו ושייר שיוכל להניח חפציו בפנה מפנות הבית כי כ״כ רבי׳ יעקב מקוצי וכ״נ מלשון הרמב״ם וטור א״ח עכ״ל ונראה מדברי המרדכי שאפילו יש לו פנה מיוחדת שיש לו בה כליו חשיבא תפיסה והביאו מהר״י קולון בשורש מ״ח ואע״ג דלגבי א״י המשכיר ביתו לא״י לא מהני שכירות מהמשכיר אלא כשיש לו תפיסה בכל בית אבל אם אין לו תפיסה אלא בפנה מיוחדת לא שאני התם שאע״פ שאין לו שום כלי בבית יכולין לשכור ממנו מאחר שיש לו רשות להניח שם כליו הלכך בעי׳ שיהיה לו רשות בכל הבית ואפילו הניח שם כלים כל שאין לו רשות בכל הבית אין שוכרין ממנו דלא פליג רבנן אבל הכא דבעי׳ שיהא לו שם כלים ממש אפי׳ ביש לו פנה מיוחדת סגי :

חמש חבורות ששבתו בטרקלין וכו׳ משנה בפרק הדר (עב·) ה׳ חבורות ששבתו בטרקלין א׳ ב״ש עירוב לכל חבורה וחבורה וב״ה עירוב א׳ לכולן ואסיקנא בגמרא דהלכה כמ״ד לא נחלקו במחיצות המגיעות לתקרה שהם צריכים עירוב לכל חבורה וחבורה על מה נחלקו על מחיצות שאין מגיעות לתקרה אמר ר״נ

הפוכה הסברא והסוכה מילא ועוד היאך אפשר לומר ל״ש ב״ש דרבים מב״ש דיחיד דלעולם אינו אוסר הלא לא קי״ל כרב יהודה דאינו אוסר אלא כר׳ יוחנן דב״ש דיחיד אוסר ולפי שרב גדול הוא ותמיה אנו שוקין לא מוגגא רישי אכי סריא עד דמהפיכנא לוישב דבריו ונראה שדעתו לומר דמ״ש ר״י בריה דרב״ש כל מקום שאמרו חכמים וכו׳ חוץ מבית שער דיחיד ולאו דכך קיבלה בבי׳ המדרש דאמרו כל מקום וכו׳ וא״כ למאי דקי״ל כר׳ יוחנן דב״ש דיחיד אוסר בעל כרחינו דכך אמרו בב״ה כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אוסר הנותן עירובו שם עירובו עירוב חוץ מב״ש דיחיד דאעפ״י דאוסר אין עירובו עירוב ואמר ב״י אלמא כי תנן הדר שם אוסר כלומר הא דאמרו כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אוסר על זה אמר ב״י אלמא כי תנן הדר שם אוסר ל״ש ב״ש דרבים מב״ש דיחיד דהא לשון כל מקום שאמרו חכמים כו׳ חוץ מב״ש דיחיד משמע דאף בבית שער של רבים אמרו הדר שם אוסר ועירובו נמי עירוב חוץ מב״ש דיחיד דאוסר ואין עירובו עירוב והסברא הפוכה לפי זה א״כ ממילא הא דקאמר דב״ש דיחיד הוא דאינו עירוב אבל ב״ש דרבים עירובו עירוב לא קי״ל כוותיה דבית שער דמתניתין בכל ב״ש היא בין דרבים ובין דיחיד וקתני דאינו עירוב אלמא דשל רבים נמי אין עירובו עירוב מיהו כהא דקתני במתני׳ והדר שם אינו אוסר צריך לומר דוקא ב״ש של רבים אינו אוסר אבל של יחיד ודאי אוסר כדמוכח מדקי״ל כר׳ יוחנן ומי לאו דר׳ יוחנן הוה אמרינן נמי דל״ש של רבים ל״ש של יחיד אינו אוסר דמתניתין בכל ב״ש היא אלא דליכא הוכחה מדקי״ל כר׳ יוחנן דהא דתנן אינו אוסר אינו אלא של רבים מכל מקום כמאי דתנן הנותן שם עירובו אינו עירוב דליכא הוכחה אמרי׳ דמתני׳ בכל ב״ש תנן דאינו עירוב ל״ש דרבים ול״ש דיחיד והדרינן לסברא דגמרא דב״ש דיחיד טפי הוי בית מב״ש של רבים אך מ״ש אח״כ י״ל דלרבותא נקט הכי וכו׳ דקאמר כך סברא לפי האמת שרי ליה מאחר דכך סברא הפוכה היא ולא היה לו לכתבה ועוד שהרי הרמב״ם כתב להדיא גבי עשרה בתים זה לפנים מזה דבי׳ שער דיחיד אוסר וב״ש דרבים אינו אוסר אלא דקא סמיך ב״י אמ״ש אח״כ א״נ בפ״ד וכו׳ מיהו פי׳ ה׳ המגיד הוא הנכון ולענין הלכה הכי נקטינן דאין חילוק בין בי׳ שער דחצר שהב״ש בעצמו הוא של רבים ובין ב״ש דחצר דהב״ש בעצמו הוא של יחיד אלא שרבים דורסי׳ בו הדר שם אינו אוסר וב״ש דהנותן עירובו שם אינו עירוב אבל ב״ש דיחיד שעושה לפני ביתו אין לו דין ב״ש אלא יש לו דין בית דהדר שם אוסר כדמוכח מדקי״ל כר׳ יוחנן אבל אם נתן שם עירובו אינו עירוב ודלא כב״י שכתב לדעת הרי״ף והרא״ש והרמב״ם שאף בבית שער דיחיד שעושה לפני ביתו שגם כן דורסי׳ בו רבים כשבאי׳ ליכנס לביתו דהדר שם אינו אוסר דליתא כדמוכח מדין עשרה בתים וכו׳ שכתבה הרמב״ם בפ״ד והדבר פשוט שאין זה נקרא רבים דורסי׳ כיון שאין להם רשות לדרוס בו כשהבעל הבית מוחה עליהם מה שאין כן בבית שער דחצר כשהוא של יחיד שיש לרבים בני החצר דריסת הרגל דרך בית השער ואינו יכול למחות התם הוא דלא חשיב בית דירה והדר שם אינו אוסר ולדעת הרא״ש ס״פ הדר דכתב ב׳ פירושים פירוש אחד דר׳ יוחנן פליג אדשמואל ואדרב וס״ל דב״ש דיחיד אוסר ולפי פי׳ זה אין חילוק בין ב״ש דיחיד בחצר דלא עביד לדירה ובין ב״ש לפני ביתו דעביד לדירה בכל ענין אוסר · פי׳ שני דלא פליג ר״י אלא אדשמואל דאמר ב״ש דיחיד אינו אוסר אפילו עביד לדירה ולר׳ יוחנן אוסר אבל אדרבה דאמר ב״ש דיחיד בחצר אינו אוסר לא פליג עליה ר״י דמודה בהא כיון דלא עביד לדירה דאינו אוסר ולכך כתב רבינו כאן בסתם דב״ש שבחצר אינו אוסר ולא חילק דמשמע אפילו דיחיד אינו אוסר דספיקא במידי דרבנן נקטינן לקולא אבל בסוף הסי׳ כתב עשרה בתים זה לפנים מזה וכו׳ פסק כר׳ יוחנן דב״ש דיחיד דעביד לדירה אוסר דליכא בהא ספיקא:

בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר וכו׳ שם סוף (דף פ״ה) וריש (דף פ״ו) ואע״ג דרש״י כתב ומשאילן בתים שבחצר לאחרים וכו׳ כתב בהגה״ת אשיר״י לאו דוקא משאיל אלא ה״ה משכיר וכ״כ הרמב״ם משכיר ורבינו כתב תרוייהו לאורויי דאם ניטלין בשבת אוסרין אפי׳ השאילן ואם אין ניטלין אין אוסרין אפילו השכירן : **ומ״ש** ואם ניטלין בשבת אוסרין כיון שיכול להוציאם משם מדקאמר לשון יחיד משמע דהבעל החצר קאמר דיכול להוציא׳ דבדידיה תלי האיסור וההיתר דאי בדידהו תלה ה״ל למימר שיכולין להוציא׳ בלשון רבים שהרי מזכירין בלשון רבים וכן כתב הרמב״ם בפירוש ותימה דאעפ״י דבעל החצר יכול להוציאם משם מ״מ כיון דאין השוכרים והשואלים רשאין להוציאם משם ה״ל תפיסת יד בבתים ואין אוסרין ונראין דברי רש״י שכתב וז״ל דבר הניטל בשבת אינו תפיסת יד ואוסר דאי בעי שקיל ושדי ליה לברא עכ״ל אלמא דתלי האיסור וההיתר בשואלים ובשוכרים :

חמש חבורות וכו׳ משנה וגמרא בפרק הדר (דף ע״ב) : **ומ״ש** אם עוברין כולן זה על זה וכו׳ כ״כ התוס׳ לשם וכיונו מדקי״ל כרבי יוחנן גבי עשרה בתים זה לפנים מזה וכו׳ שיתבאר בס״ם זה והזכרתיו בסעיף א׳ :

ומ״ש היה לכל אחד פתח פתוח לחצר אם מחיצות מגיעות לתקרה וכו׳ כלומ׳ בריש׳ כשעוברין כולן זה ע״ז אפילו היה כ״א ואחד בית גמור בפני עצמו א״צ לערב אלא ב׳ הפנימיים וכל האחרים פטורין וא״צ בטרקלין שחלקוה במחיצות דכל האחרים פטורין מיהו הב׳ פנימיים אינן חייבים אלא בחלוקים במחיצות המגיעות לתקרה והא דלא כתב כך בפי׳ משום דנסמך על מה שכתב כאן · אבל כשכ״א פתוח לחצר איכא לחלק בין המחיצו׳ המגיעו׳ לתקרה דהוי כ״א חדר בפ״ע כו׳:

ומ״ש

פרישה

במאי דכתב כי תנן והדר שם אוסר · דל״ל אינו אוסר דהרי הכי תנן במתניתין אינו אוסר הגם שם נראה מ״ש אלמא כי תנן והדר שם אינו אוסר ל״ש בית שער דרבים טבית שער דיחיד ור״ל רביעית דאמר דאפי׳ הדר בבית שער דיחיד אינו אוסר ע״כ צריך לפרש דמפרשין דתנן בה דהדר בבית שער אינו אוסר ר״ל אפילו בבית שער דיחיד וכמו שס״ל לרב יודא דסיפא דהדר שם אינו אוסר ר״ל אפילו בבית שער דיחיד וכמו שס״ל לרבי יודה דסיפא דהדר שם אינו אוסר איירי אפילו בבית שער דיחיד ה״נ רישא דקתני דהנותן עירובו שם אינו עירוב איירי אפילו

מגיעות לתקרה דהוי כל אחד חדר בפני עצמו אפי' הן של יריעות יש בהן חילוק רשויות בפני עצמם לענין זה שאם בני החצר נותנין עירוב באחד מבתי החצר שלא בזה הטרקלין צריך כל אחד וא' ליתן בעירוב אבל אם נתנו בזה הטרקלין אין צריכין ליתן כולם בעירוב שכולן דרים בבית זה ובבית שמניחין העירוב א"צ ליתן עירוב וכן אם אין דיורין אחרים עמהם בחצר אין צריכין עירוב חלקוהו במחיצות שאין נוגעות לתקרה אפי' אם נותנין העירוב במקום אחר די בעירוב א' להמשתן ואם היו דיורין בעליות ממש אפילו נותנין העירוב בטרקלין צריך עירוב לכל אחד ואחד אבל מי שיש לו מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים הלומדים בבית הרב ודרים בביתו כל אחד ואחד בחדרו אפי' יש לכל אחד פתח פתוח

ומ"ש אבל מי שיש לו מלמד וכו' אפילו אם יש לכל אחד פתח פתוח לחצר וכו' אע"ג דבתוס' ובסמ"ק כתב פתח אחד לר"ה נלע"ד דהכל תלוי בפתח החצר דאם יש לכל אחד פתח פתוח לחצר אוסרין זה על זה בחצר אפי' אין לכולם כ"א פתח אחד לר"ה ואם אין לכולם אלא פתח אחד לחצר אין אוסרין זה על זה בחצר אפילו היה לכל אחד פתח מיוחד לר"ה דכולם חשובי כבית אחד בחצר ומה שהזכירו התוס' והסמ"ק פתח אחד לר"ה נלפע"ד דאיירי לפי זמנינו זה שרוב פתחי הבתים פתוחים לר"ה וכל החדרים בחדרים ובעליות שבבתים יוצאים בפתח הבית לר"ה והב"י פי' בע"א ע"ש:

תי

ר"נ בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני ומודים בזמן שמקצתן שרוים בחדרים ובעליות שצריכים עירוב לכל חבורה וחבורה מאי חדרים ומאי עליות אילימא חדרים חדרים ממש ועליות עליות ממש פשיטא אלא לאו כעין חדרים כעין עליות ומאי ניהו מחיצות המגיעות לתקרה ע"ת ופירש"י חדרים ממש שלא היו מחוברים מעולם וכתב ה"ה בפ"ד בה"ע בשם הרשב"א שאם המחיצות מגיעות תוך ג' לתקרה חשובי מגיעות דכל פחות מג' כלבוד דמי וכתב רש"י והתוספות דהב"ע בשכל חבורה יש לה פתח לחצר שאל"כ לא היו צריכים לתת עירוב אלא כ' הפנימיים כר"י דאמר (עה.) הכי גבי י' בתים זה לפנים מזה וכ"כ הרא"ש וכ"כ סמ"ג ובסמ"ק כתב פסק ר"י על הבחורים והתלמידים בחדרים לבדם וכו' והשר מקוצי היה מצריך תפיסת יד או עירוב בלא ברכה וצ"ע אי מצריך אפילו בפתחא לר"ה דהא משמע דלא מהני פתח אחד כי אם לאחשוביה החיצונה בית שער וכן נהגו בבירה גדולה שמשכירים בני אדם הרבה כל אחד ואחד בחדר לבדו ואין להם כי אם פתח אחד לר"ה אפ"ה נהגו לערב עכ"ל : ונ"ל דכשאין הבתים פתוחים זה לזה מיירי כגון שכל הבתים פתוחים לבית שער אחד ואותו בית שער פתוח לחצר . ומש"ה קאמר דלא מהני פתח אחד אלא להיכא שהבתים פתוחים זה לזה שתחשב החיצונה כבית שער אבל כה"ג שאינם פתוחים זה לזה אף על פי שאין להם אלא פתח אחד צריכים לערב זה עם זה ואין לפרש דאבתים הפתוחים זה לזה קאי דא"כ היכי אפשר לשר מקוצי להצריך תפיסת יד הא אפילו לר"י שני הפנימיים לבד נותנין עירובן וכל השאר חשיבי בית שער ואינם אוסרים כמו שיתבאר בסוף סימן זה והוא כתב שמשכירים בני אדם הרבה דמשמע דביותר משנים נמי נהגו לערב ומשמע דאכל הדרים בבירה קאמר ולפ"ז מ"ש מהרי"ק בשורש מ"ח אפילו את"ל דהלכה כר"י כמ"ש בסמ"ק דלכאורה צריכין לערב וכן נהגו בבירה גדולה צ"ל דוכן נהגו בבירה גדולה שכ' מהרי"ק לא מדברי סמ"ק הם דהא סמ"ק לא כ' כן בבתים הפתוחים זה לזה ויש לכל א' מהם דריסת רגל על חבירו אלא דברי מהרי"ק עצמו הם ואם באנו לומר דמדברי סמ"ק הם צ"ל שמהרי"ק מפרש דאבתים הפתוחים זה לזה קאי וה"ק דהא משמע דלא מהני בהו פתח אחת אלא לאחשובי החיצונה בית שער כלומר חיצונה דחיצונה דהיינו השלישית אבל השנייה חשובה בית וכר"י דאמר אפילו חיצון של פנימי וכן נהגו בבירה גדולה שמשכירים בני אדם הרבה כל א' בחדר לבדו ואין להם כי אם פתח אחד לר"ה אפ"ה נהגו לערב כלומר שנים הפנימיים מערבין אבל החיצונים פשיטא דאין צריכין לתת עירוב כלל דהוו בית שער והיינו כר"י דאלו לשמואל לא הוו צריכין לערב כלל אם אין עמהם דיורין אחרים חוץ לטרקלין שהרי אין כאן בית אלא הפנימי וכל שאר הבתים חשיבי בית שער ואינם אוסרים עליו : **ומ"ש** רבינו אפילו הן של יריעות כ"כ שם התוספות והרא"ש והמרדכי והגהות בפ"ד מהלכות עירובין בשם ס"ה ולא כמו שכתב המרדכי שנראה לר' הלל דמחיצות דיריעות גרועי : **ומ"ש** רבינו אבל אם נתנו בזה הטרקלין אין צריכין ליתן כלל וכו' (שם .) בגמ' תנא כד"א בשמוליכין עירובן למקום אחר אבל אם היה עירוב בא אצלם ד"ה עירוב אחד לכולן וכתב התוספות וא"ת טעמא דב"ש אתי לאשמועינן וי"ל דלב"ה נמי נפקא מינה בכעין חדרים ועליות דדוקא במוליכין עירובן קאמר דמודו שצריכה עירוב לכל חבורה וחבורה אבל בעירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן דכעין חדרים ועליות לב"ה כמו מחיצות שאין מגיעות לתקרה לב"ש ומיהו בחדרים ועליות ממש אין נראה לחלק בין מוליכים עירוב לעירוב בא אצלן דפשיטא ליה להלמודא דקאמר אילימא חדרים ועליות ממש פשיטא וכ"כ הרא"ש ג"כ ורבינו כתב כשיטתם אבל מדברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות עירובין משמע דכל שמחיצות מגיעות לתקרה הם כחלוקים לכל דבר שהם צריכים לטלטל' מזה לזה ואפילו עירוב בא אצלן צריך כל אחד ואחד לתת עירוב כאילו היו שרויים בעליות וחדרים ממש וכ"כ שם ה"ה בהדיא וכתב ה"ה שדקדק הרשב"א בלשון המשנה שאם עשו מקצתן מחיצות מגיעות לתקרה ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם כחלוקין ושלא עשו הם כשותפין : **ומ"ש** רבינו אבל מי שיש לו סופר או מלמד בביתו וכן תלמידים הלומדים וכו' כ"כ שם התוספות והרא"ש והמרדכי וסמ"ג וסמ"ק והגהות בפ"ד אלא שבתוס' ושאר הספרים כתבו בין יש להם פתח לרשות הרבים בין אין להם פתח לרשות הרבים ובפסקי הרא"ש כתב לחצר במקום לר"ה ורבינו כתב כלשון הרא"ש וכ"כ ג"כ ר"י ונ"ל דלהרא"ש נמי אפי' יש לכל אחד פתח פתוח לר"ה שרי ולא הזכיר פתוח לחצר אלא משום דאם אינם פתוחים לחצר בע"ה לא הוו שייכי אהדדי כי היכא דליתא בהו שאינם אוסרים עליו וטעמא דהני אינם אוסרים על בע"ה ולא זה על זה נתבאר בספרים הנזכרים וז"ל התוספות כיון שכולם משתמשים בתוך הבית בכל עסקי תשמישיהן באפייה ובישול ובכל דבר חשובי כולהו כאילו אוכלים וישנים במקום א' ואע"פ שיש לה פתח לצד ר"ה הכל נקראים על שם בע"ה ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומאי דסלוקינהו והל"ל כה' שכירים וה' לקיטות דלא אמרינן בהו להחמיר כדאמרינן לעיל אחד נותן עירוב ודיו . ודבר פשוט הוא דלא איצטרכינן להני טעמי אלא כדי להתיר כשאין לב"ה תפיסת יד במקום שהשאיל להם שאם היה לו שם תפיסת יד בלאו הני טעמא הוה שרי כמו שנתבאר בסמוך ובסמ"ק כתב בשם ר"י על מי שיש לו סופר ומלמד בביתו כפסק התוס' והספרים הנזכרים ואח"כ כתב והשר תקוצי היה מצריך תפיסת יד או עירוב בלא ברכה ע"כ ומשמע דהשר מקוצי היה מסופק בדין זה ומשום הכי כתב שצריך שיהיה לבע"ה תפיסת יד באותם חדרים או שיערב בלא ברכה . וכתב סמ"ק על דברי השר מקוצי וצ"ע אי מצריך אפי' בפתח א' לר"ה דהא משמע דלא מהני פתח אחד כי אם לאחשובי החיצונה בית שער וכו' וכבר ביארתי דבריו בסמוך . ואם שנים או ג' אנשים דרים כל אחד בביתו המושכר או הקנוי לו אע"פ שכל הבתים פתוחים לטרקלין ומקום אפיית' ובישולם ותשמישם ביחד נראה דלכ"ע אוסרים זה ע"ז ולא דמו לסופרים ותלמידים הדרים בבית בע"ה שאינם אוסרים דהיכא למימר שאני התם דהיכא נמי טעמא דלא השאיל להם רשותו לאסור עליו וכ"כ מהרי"ק בשורש מ"ח וז"ל ואשר כתבת שאין אתם מקפידים זה על זה בענין תשמיש הבית נלפע"ד דמשום כן לא יועיל שלא תאסרו זה ע"ז : **כתב** מהרי"ק בשורש מ"ח על שנים שדרים בבירה א' שאם כל אחד משניהם יש לו פתח פתוח לחצר ואין לאח' דריסת רגל על חברו דפשיטא דאין לדמותו כלל להא דפסק ר"י על הבחורים ועל התלמידים לא מיבעיא דאם אין להם אלא פתח אחד לר"ה וכו' דפשיטא דהתם בחדרים ועליות שהם פתוחות לטרקלין ואין להם דרך לצאת לא לחצר ולא לר"ה אלא דרך הטרקלין אבל היכא שיש לכל אחד דרך יציאה לחצר מבלתי יצטרך עבור דרך הטרקלין פשיטא שיהיו אוסרים על הבע"ה אם לא מטעם שאפייתם ובישולם ביחד או משום שלא השאיל להם רשותו וכו' אבל אם היו בב' בתים זו לפנים מזו באנו למחלוקת שמואל ורבי יוחנן ונסתפקו הפוסקים הלכה כדברי מי ומ"מ אפילו את"ל דהלכה כר"י כמ"ש בסמ"ק דלכאורה צריכין לערב . וכן נהגו בבירה גדולה ופשיטא דאין להתירה בלא עירוב ועוד לצרף בלא ברכה אתנים לענין לטלטל בכל העיר מאחר שאין הדבר ברור כ"כ להצריך עירוב בשנים זו לפנים מזו אפשר דבזה יש לסמוך על דברי רבינו אשר ובנו ה"ר יעקב בספר א"ח שכתבו להתיר לטלטל בכל העיר היכא שאין כי אם חצר אחד של יהודים בכל העיר ואע"ג דיש הרבה בתים פתוחים לאותו חצר ואוסרים זה על זה לטלטל באותו חצר בלא עירוב עכ"ל : ומ"ש דהתם בחדרים ועליות שהם פתוחות לטרקלין ואין להם דרך לצאת לא לחצר ולא לרשות הרבים אלא דרך הטרקלין תימה דהא בחורים ותלמידים אפילו אינם פתוחים לטרקלין נמי לא אסרי אהדדי כמו שנתבאר וכמ"ש הוא מטעם שאפייתם ובישולם כאחד או שלא השאיל להם רשותו וכו' ונראה דמשום דלשון סמ"ק הכי איתא ופסק ר"י על הבחורים והתלמידים הדרים בחדרים לבדם לא מיבעיא אם אין להם אלא פתח אחד לר"ה דאין צריכין לערב אלא אפי' יש לכל אחד ואחד פתחו לר"ה א"צ לערב ולא מיבעיא היכא שאוכלים מככר של הבית אלא אפילו כל אחד ואחד אוכל מככרו במקומו בחדרו אפילו בשבת כיון שאפייתן ובישולם ביחד א"צ לערב ועוד שאין בע"ה משאיל להם רשותו כדי שיאסרו עליו עכ"ל . ומ"ש לא מיבעיא אם אין להם אלא פתח אחד לר"ה דאין צריכין לערב משמע דבלאו טעמא דאפייתן ובישולם כא' או שלא השאיל להם רשותו וכו' אין צריכין לערב מטעם שאין להם אלא פתח אחד לר"ה והיה נראה דאפי' באין להם דריסת רגל זה על זה שרי מטעם שאין להם אלא פתח א' לר"ה וא"כ באותה בירה כיון שלא היה להם אלא פתח אחד לר"ה היה עולה על הדעת להתיר מש"ה כתב מהרי"ק דליתא דע"כ לא קאמר ר"י דבלאו טעמא דאפייתן ובישולם כאחד או שלא השאיל להם רשותו וכו' אין צריכין לערב מטעם שאין להם אלא פתח א' לר"ה אלא כשהחדרים והעליות פתוחין לטרקלין וכו' עד או מפני שלא השאיל להם רשותו : ומ"ש אפי' את"ל דהלכה כר"י וכו' פירושו דבס"פ הדר (עה) איתא א"ר יהודה אמר שמואל י' בתים זה לפנים מזה פנימי נותן את עירובו ודיו ור' יוחנן אמר אפילו חיצון חיצון בית שער היא חיצון של פנימי במאי קא מיפלגי מר סבר בית שער דיחיד שמיה בית שער ומר סבר לא שמיה בית שער . ופירש"י י' בתים זו לפנים מזו . חיצון פתוח לחצר וכולן דריסת רגלו עליו ופנימי דורס על כולן שאין לו יציאה אלא דרך זו כולן נעשין בית שער לו ואינם אוסרין על בני חצר אלא פנימי לבדו כדאמרן בפרק כיצד והדר שם אינו אוסר הלכך כשבאים שאר דיורים הפתוחין לחצר לערב את חצירן פנימי זה נותן פת והשאר אין צריכין אפי' חיצון צריך ליתן את הפת חיצון של פנימית בית התשיעי לחצר עכ"ל . וא"כ בשני בתים הפתוחות זה לזה לשמואל א"צ לתת פת אלא הפנימי ואידך הוי בית שער וא"צ לתת פת ולר' יוחנן גם השני צריך לתת פת דהוי בית שער דיחיד ולא שמיה בית שער והשתא קאמר מהרי"ק דלא מיבעיא אי פסקינן הלכתא כשמואל דאין השני צריך לתת פת דיש להתיר לטלטל בכל העיר שאע"פ שיש כאן שתי בתים לא חשיבי אלא בית אחד דאידך הוי בית שער אלא אפילו את"ל דהלכה כר"י כדכתב בסמ"ק אפ"ה איכא למישרי לטלטל בכל העיר דמאחר דלא פסיקא לן אי הלכתא כשמואל או כר"י בהא סמכינן על דברי הרא"ש והטור שאע"פ שדרים יהודים בהרבה בתים מאחר שכולם פתוחים לחצר אחד מותר לטלטל בכל העיר . ומ"ש אפילו את"ל דהלכה כר"י כמ"ש בסמ"ק וכו' וכן נהגו בבירה גדולה כבר נתבאר בסמוך :

כתב הרמב"ם בפ"ד אנשי חבורה שהיו אוכלים על שלחן אחד אף על פי שכל א' וא' יש לו בית בפני עצמו אין צריכין עירוב מפני שהם כבני בית א' וכשם שאין אשתו של אדם ובניו ובני ביתו ועבדיו אוסרין עליו וא"צ לערב עמהם כך אלו כאנשי בית א' הן מפני שהן סומכין על שולחן אחד וכן אם הוצרכו לעשות עירוב עם אנשי חצר אחרת עירוב א' לכולן ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו ואם היה העירוב בא אצלם אינם צריכים לערב כמו הבית שמניחים בו העירוב שא"צ

פרישה

בבית שער של יחיד ואפ"ה קתני דאינו עירוב וזהו דלא כר' יודא דאמר עירובו עירוב . והטעם של הרמב"ם דבית שער דיחיד הדר שם אינו אוסר ואינו עירוב ליתן שם עירוב אע"ג דס"ל בית שער דיחיד לא מקרי בית שער וגם אינו מחלק בין בית שער החצר ובין בית שער דבית כמו שכתבו התוספות והרא"ש לומר דהא דאמר רבי יוחנן פנימי לחיצון נותן עירובו ל"ק אלא התם דאותו חיצון אינו בית שער אלא לבית שלפנים ממנו ומש"ה אין תורת בית שער עליו . אפ"ה בית שער דנכנסין ממנו לתוך החצר דאף דשל יחיד הוא מ"מ תורת בית שער עליו . דו"א דא"כ מנ"ל להב"י לומר דס"ל להרמב"ם דפליגי אהדדי רבי יוחנן ורבי יודא הנ"ל הא התוס' והרא"ש לחד שינויא ישבו וכתבו דל"פ והלכו בשכי וכמ"ש הב"י עצמו כאן אלא נ"ל דהא דאמר רבי יוחנן בית שער דיחיד אין בו בית שער היינו כשקובע לו מקום לאכול שם וכמו שמסיק ב"י בסוף הענין דס"ל כרבי יודא דאמר אפילו בית התבן והמיוחד לדירה אינו אוסר עד שיקבע לו מקום לאכול שם וס"ל דמתניתין איירי בכל בית שער אף בבית שער דיחיד מיהו היינו דוקא הקרוי בית שער והיינו כבית שער דרבים אף שאוכל שם . וכמ"ש הרמב"ם בפרק ד' או בית שער דיחיד ואינו אוכל שם ואף שהמשנה סתמא קתני מ"מ סתמא כפירושו דאילו בית שער דיחיד ואוכל שם לא מקרי בית שער אלא שם בית גמור עליו · ודכוותיה נמי מ"ש דהנותן עירובו בבית שער אינו עירוב איירי בבית שער דרבים אפילו דר ואוכל שם · ובבית שער דיחיד שדר ואינו אוכל שם דדירה בלא קביעות מקום לאכול שם אינו כלום וכמ"ש הרמב"ם · ומ"ש ב"י שמ"ש הרמב"ם בפ"ד בית שער שרבים דורסים כו' לרבותא נקט הכי ר"ל דוקא ברישא דמילתא דהרמב"ם דאיירי שם באינו אוכל שם כמפורש בהדיא בדבריו

ופ"ו

פתוחות לחצר ואוכל וישן בחדרו אינן אוסרין · מי שאוכל במקום אחר וישן במקום אחר מקום אכילתו הוא העיקר ושם הוא אוסר הלכך האחין שאוכלין בבית אביהם וישנים בבתיהם אינן אוסרין ואם נותן להם פרס ואוכלין בבתיה' אוסרים ודוקא שנותנין העירוב במקום אחר אבל אם נותנין אותו בבתיהן או שאין עמהם דיורין בחצר אין צריכין לערב מי שיש לו ה' נשים וה' עבדים מקבלין ממנו פרס וכל אחד אוכל בביתו וכן תלמיד המקבל פרס מרבו ואוכל בביתו אינן אוסרין זה על זה אם אין עמהם דיורין בחצר או אם העירוב בא אצלם י' בתים זה לפנים מזה וכולם עוברין מזה לזה ויוצאין דרך החיצון לחצר שנים הפנימיים לבד צריכין ליתן בעירוב והשאר פטורין שחשובין כולן כבית השער :

שעא **דירה** בלא בעלים אינה אוסרת הלכך מי שיש לו בית בחצר והולך מבע"י לשבות אצל בתו אפילו באותה העיר אינו אוסר אפילו חזר בשבת ודווקא אצל בתו שהסיח דעתו מדירת ביתו שאפש' לו לדור אצל חתנו אבל אצל בנו לא א שלא הסיח דעתו מדירת ביתו שמא לא יכול לדור אצל כלתו ואפילו א"י

מי שאוכל במקום אחד וכו' שם בסוף הדף פליגי בה רב ושמואל רב אמר מקו' פיתא גורם ושמואל אמר מקום לינה גורם ופסקו הפוסקים כרב : **ומ"ש** ודוקא שנותנים העירוב במקום אחר שם (דף ע"ג) כגון דאיכא דיורין בהדייהו דמגו דהני אסרי הני נמי אסרי : **מי** שיש לו ה' נשים שם ברייתא פליגי בה תנאי וכתב הרא"ש ע"ש מהר"ם דהלכה כדברי שניהם להקל וכבר נזכר זה בסי' שס"ו ס"ו · עשרה בתים וכו' שם (דף ע"ה) פלוגתא דשמואל ור' יוחנן ופסקו הרמב"ם והרא"ש כר"י דשניהם הפנימיים צריכין ליתן דאף התשיעי הואיל ואין דורסין בו רבים אלא יחיד אין זה בית שער אלא בית · אבל השמונה בתים הואיל ורבים דורסין בהן הרי הן בית שער של רבים דאין נותנין את העירוב :

שעא דירה בלא בעלים אינה אוסרת וכו' משנה פרק כיצד משתתפין (דף פ"ו) המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד א"י ואחד ישראל ה"ז אוסר דר"מ (ופרש"י דדירה בלא בעלים שמה דירה) רבי יהודה או' אינו אוסר ר' יוסי או' א"י אוסר ישראל אינו אוסר שאין דרך לישראל לבא בשבת ר"ש אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו פי' ר' יהודה ור' יוסי לא התירו אלא בהלך לשבות בעיר אחרת אבל באותה העיר אוסרין ור"ש אומר אף באותה עיר אינן אוסרין ובגמ' אמר רב הלכה כר"ש ודוקא בתו אבל בנו לא דאמרי אינשי נבח בך כלבא עול · נבח בך גורייתא פוק · ומשמע דהא דאמר אבל בנו לא דוקא באותה עיר אבל בעיר אחרת אפי' בנו נמי אינו אוסר וכא"י נמי דוקא בהלך לעיר אחרת אבל באותה העיר אוסר דר"ש לא פליג אלא אישראל וכ"כ תוס' בפרק הדר דף ס"ב בד"ה איקלעו והכי משמע מדברי רבינו שכתב תחלה דין ישראל שהלך מביתו כר"ש ואח"כ כ' ואפי' א"י וכו' וכר' יהודה ומה שפסק כר' יהודה אע"ג דקי"ל ר' יהודה ור"י הלכה כר' יוסי כתב הרא"ש לגבי האי כללא הוא והיכא דאשכחן אמוראי דפרשי בהדיא הלכה כר' יהודה מיקיימא כללא בשאר פלוגתייהו וכיון דשמואל אמר כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו כדאיתא פ"ק דמגילה נקטינן כר' יהודה אף לגבי ר' יוסי וכן כתבו התוס' בפרק הדר (דף ס"ב) בד"ה איקלעו

שאין צריך ליתן את הפת שכל אלו הבתים כבית אחד הם חשובים עד כאן לשונו · ונ"ל שאפילו אם הם חלוקין בעיסתן קאמר שאינם אוסרים זה על זה וכיון שאוכלין על שולחן א' תמיד וטעמא משום דקי"ל כרב דאמר (שם עב·) מקום פיתא גרים וכיון דמקום פיתא דכולהו הוי במקום א' חשיבי כאנשי בית א' וכ"כ ר' ירוחם בחט"ו בשם התוספות כמה אנשים שדרים בבית אחד אפי' בבית שלהם אינם אוסרים זה על זה ונראה דה"ק לא מיבעיא אם הבית של א' לבד שאינם אוסרים זה על זה דהא איכא טעמא דלא השאילה לו רשותו כדי שיאסר עליו אלא אפילו אם הבית של שניהם דלא שייך האי טעמא אפ"ה אינם אוסרי' זה על זה וטעמא משום דכיון שאין לכל אחד מקום חלוק במחיצות לאכול בו פיתא לא חשיבי אלא כאנשי בית א' ולפ"ז בני תגרים שנוהגים לדור שני שכינים בבית אחד זה באכסדרה שבצד זה וזה באכסדרה שבצד זה אינם צריכין לערב זה עם זה דכיון דמקום אכילת פיתם הוי באכסדראות שאין ביניהם חילוק מחיצות הוו כאנשי בית א' ואע"פ שיש לכל אחד חדר מיוחד לישן בו הא קי"ל כרב דאמר מקום פיתא גריס ולא מקום לינה ואפילו אם יש עמהם דיורים אחרים בחצר ונותנין העירוב באחד משאר בתי החצר א' מהם נותן עירוב וחי דהוי כחמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד ואין ביניהם חילוק מחיצות ואע"פ שיש וילון תלוי בפני כל אכסדרא לא חשיב חילוק מחיצות בהכי מפני שאין אותו וילון מגיע לתקרה או לפחות מג' סמוך לו ואפילו אם מגיע לתקרה נראה דלא חשיב מחיצה כיון שאינו פרוס תדיר דבשעה שרוצים לעשות דבר של צניעות מותחין אותו ואח"כ מסלקין אותו לצד א' ועוד שאין הוילון קבוע מלמטה והרוח מוליכו ומביאו וקי"ל דכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה לא שמה מחיצה ואפילו אם כל א' אוכל בחדרו המיוחד לו מ"מ מאחר שכולם משתמשים בתוך הבית בכל עסקי תשמישיהם באפייה ובישול וכל דבר חשיבי כאילו אוכלים וישני' בבית מאחר שכולם יוצאים בפתח אחת ואין לשום א' מהם פתח מיוחד לר"ה ואפי' אם היה לכל אחד פתח מיוחד לר"ה יש לחון להקל וכמו שכתבו הפוסקים בתלמידים הדרים בבית בע"ה כל אחד בחדרו אלא שאיני סומך להתיר בזה משום דאיכא למימר שלא סמכו הפוסקים על טעם זה לבדו אלא משום שלא השאיל להם רשותו כדי שיאסרו עליו ומהרי"ק כתב בשורש מ"ו לא ידעתי במה שנסתפקת בענין האורח ובעה"ב שהרי דבר פשוט הוא דכל היכא שיש לכל אחד מקום פיתא לעצמו חשיב כל אחד כבע"ה ואוסרים זה על זה ודוקא במשאיל מקום לחבירו ואפייה ובישול ביחד איכא לאסתפוקי ואפילו בכה"ג כתב בהגהת שצריך עירוב בלא ברכה והכא אוסרים בע"ה על האורח ואורח על בע"ה ולא תמצא חילוק אלא לענין בני אדם הדרים בחצר א' מהם ולא עירבו עכ"ל :

"ב"ה ונראה עוד דשולחן אחד לאו דוקא דאפילו אוכל כל א' על שולחנו כיון דמקום פיתא דכולם הוי בבית א' חשיבא כולהו כאנשי בית אחד ·

מי שאוכל במקום אחד וכו' פרק הדר (עג·) תנא אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד מאי מקום דירה רב אמר מקום פיתא ושמואל אמר מקום לינה ופסקו כל הפוסקים כרב : **ומ"ש** הלכך האחין שאוכלין על שלחן אביהם וכו' משנה שם דף ע"ב האחין שהיו אוכלין על שולחן אביהם וישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד ובגמרא ש"מ מקום לינה גורס א"ר יהודה אמר רב במקבלי פרס ופירש"י במקבלי פרס. הואה תבית אביהם ואין אוכלין על שלחנו ממש · ומשמע דל"ש לן בין אם מקבלים מאכל ממש למקבלים מעות ליקח בהם מאכל ואע"פ שהתוספות והרא"ש רצו לחלק ביניהם בפרק חלון כבר כתבתי בסימן שס"ו דהיינו למאי דס"ד אבל לפי המסקנא אין חילוק ביניהם ומדברי הרמב"ם בפ"ד מהל' עירובין נראה שהוא מפרש דמקבלי פרס שאינם סומכין על שולחן אביהם תמיד אלא לפעמים אוכלין על שולחנו שבוע או חדש בשכר מלאכה שעושין לו או בטובה : **ומ"ש** רבינו ודוקא שנותנין העירוב במקום אחר וכו' מפורש שם במשנה ופירש"י אימתי בזמן שמוליכין עירובן לתתו בא' מבתי שאר החצר דהואיל והווקקו לעירוב אמרי' מגו דשאר דיורין אוסרים אינהו נמי אסרי אבל אם הוא עירוב כל החצר בא לבית אביהם שלא הווקקו לעירוב דבית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן פת וכלן נמשכין בו או שאין עמהם דיורים אחרים שאין דיורין מזקיקין אותם לעירוב אין צריכין לערב דכיחידים הם : **מי** שיש לו חמשה נשים וחמשה עבדים וכו' גם זה שם ברייתא (עג·) ורבי יהודה בן בתירה מתיר בנשים ואוסר בעבדים ורבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים וכתב הרא"ש שר"ת פסק כדברי שניהם להקל וכ"ד הרמב"ם בפ"ד מה"ע וכתב שם ה"ה שהרשב"א פסק כר"י בן בבא וכ"כ הרא"ש בשם הרז"ה ובעירוב נקטינן כדברי המיקל : **ומ"ש** וכן תלמיד המקבל פרס מרבו וכו' גו"ש בעיא דאיפשיטא וגם בבלי אלו מפרש הרמב"ם בפ"א מה"ע דמקבלי פרס היינו שלפעמים אוכלין על שולחן אביהם או רבן ולפעמים אין אוכלין : **עשרה** בתים זה לפנים מזה וכו' בס"פ הדר (עה:) פלוגתא דרב יהודה אמר שמואל ור"י ופסק הרא"ש כר"י וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מה"ע ומפרש בגמרא טעמא דר"י דסמוך לפנימי צריך ליתן עירוב משום דבית שער דיחיד הוא הלכך הדר שם אוסר אבל אינך בתים הוו בית שער דרבים שהרי הפנימי והסמוך לו דורסין עליהם הלכך הדר שם אינו אוסר וכתב הרא"ש ואע"ג דבפרק כיצד משתתפין אמרו חכמים הדר שם אינו אוסר הנותן עירובו שם אין עירובו עירוב חוץ מבית שער דיחיד פי' שאע"פ שהדר שם אין אוסר הנותן עירובו שם עירובו עירוב וי"ל דהכא פליגי אר' יוחנן והלכתא כר"י לגבי דרב ושמואל א"נ התם בבית שער חצר דיחיד דלא עביד לדירה אבל הכא דעביד בית לדירה אמרי' בית שער דיחיד לא שמיה בית שער . המתארח בחצר אפילו נתארח בבית בפני עצמו אם לא נתארח דרך קבע אלא לל' יום או פחות אינו אוסר על בני החצר והוא והם מותרין בין בביתו בין בביתם וכמו שהוכיח בת"ה סימן ע"ז :

כתב הרשב"א בתשובה ומה ששאלת בישראלים שדרים בב' וג' מקומות מוחלקים ודלתות כל אחד ואחד מהמקומות ננעלים בלילה והשמש גובה קמח מכולם אם העירוב במקום אחד או שהאחד קונה פת גדול כ"ח נרוגרות ומזכה ע"י אחר לכולם יספיק אותו העירוב לכל אותן המקומות או אם צריכין לערב בכל מקום ומקום : **תשובה** צריכים הם לערב בכל מקום ומקום לפי שהשיתוף המבוי צריך שיהא מונח בחצר שבמבוי ואלו שמובדלין זה מזה ורחוקים זה מזה אין שיתופם אחד ואין מבואותיהם כאחד (א) : **כתוב** בשבלי הלקט בה"כ שאין בה דיורים א"צ לערב עם שאר בני החצר ואע"פ דאכלו ושתו בני מתא בגוויה א"נ אכסנאים ואפילו בנייה חד גברא מדידיה ואקדשה כיון דמכנפין ומללי בגוויה הוי הפקר לכל בני ישראל וא"צ לערב כן מפורש בתשובות הגאונים וה"ר ישעיה פירש דוקא אם לא שבתו שם אורחים אבל אם שבתו שם אורחים ואוכלים וישנים שם בודאי אוסרים וצריכין לערב עכ"ל והרב ה"ר ישעיה נ"ל דמיירי בששבתו שם האורחים ל' יום או יותר אבל פחות מל' אינם אוסרים כמו שנתבאר :

שעא דירה בלא בעלים אינה אוסרת וכו' משנה בפרק כיצד משתתפין (פו·) המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד א"י ואחד ישראל ה"ז אוסר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר א"י אוסר וישראל אינו אוסר שאין דרך ישראל לבא בשבת רש"א אפילו הניח ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו ופרש"י ה"ז אוסר דדירה בלא בעלים שמה דירה · אינו אוסר דלא שמה דירה : הסיע · הסיח דירת ביתו מלבו ובגמרא א"ר הלכה כר"ש ודוקא בתו אבל בנו לא ופירש"י ודוקא בתו · דעביד איניש דדייר אצל חתנו אבל בנו אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אצל כלתו שמא תתקוטט ולא ורבינו כתב כפשט הגמרא דדוקא בתו אבל בנו לא אבל הרמב"ם בפ"ד מה"ע לא חילק בין בתו לבנו וכתב ה"ה דס"ל שלא אמרו כן אלא לדבר בהווה ומצוי שדרך בני אדם לשבות אצל בתו מאצל בנו ולעולם אם הסיח לבו אפילו הלך אצל בנו אינו אוסר ובשלא הסיח אפילו אצל בתו הרי זה אוסר וכתב הרא"ש אם חזר לביתו בשבת י"מ שאוסר ול"נ כיון דר"ש לא שרי אלא משום דמסיח מלבו ובודאי לא יחזור הוה ליה שבת שהותר ושוב לא

דרכי משה

שע (א) וע"ל ר"ס ש"פ :

שאין

פרישה

דוקא כתב דבית שער דרבים דנקט לאו דוקא קאמר אלא י"ל דלרבותא כ"כ אבל ודאי מה שמסיק הרמב"ם וכתב שם וי"ל דמיכן אם קבע לו מקום לאכול בבית שער אינו אוסר עליו לפי שאינו מקום דירה לא כ"כ כ"ש אבית שער דרבים דלאיירי בי' ברישא אבל בית שער דיחיד כה"ג מוס' כיון שקובע בו מקום לאכול בו · ובזה נ"ל לייסב דמש"ס נקט הרמב"ם גם ברישא בלשונו בית שער דרבים משום דסיפא דוקא איירי ביה וזו"ק · אלא שאכתי קשה לשון הב"י דכתב וכיון דלא קי"ל כרבי יודא כו' אלמא כי תנן כו' דלא ס"ל לפלוג במאי דלא קי"ל כו' אלא ה"ל להקשות בקיצור כיון דר' יודא מפרש אינו אוסר דמיירי גם בבית שער דיחיד ה"ה מאי דתני אינו עירוב ג"כ איירי אפילו בבית שער דיחיד והוא דלא כמ"ש רבי יודא · ועוד למה כמתק ב"י לומר להרמב"ם דסתמא בכל גוונא אמרה בין בית שער דרבים או דיחיד · גם אי איירי בבית שער דרבים נימא נמי גם כמ"ש שכן דעת רבינו והרמב"ם ושלא ס"ל כמו שפירש הרא"ש בסוף לחלק בין בית שער דבית לבית שער דחצר והוא דוקא :

סבר

חדושי הגהות

שעא א וכתב מהרל"ח דר"ל דאפי' בשעה שעדיין הוא אינו בביתו דהכי אמרינן בפרק הדר ישראל דכי איתיה אסר כלומר מן הדין כי ליתיה גזרו ביה ר' · כלומר שאפשר לו לבוא

א"י שאפשר לו לחזור בשבת אם הלך מבע"י אינו אוסר ומיהו אם בא בשבת אוסר והרמב"ם ז"ל כתב שא"י אוסר כיון שיכול לבא : א' מן השוק שהיה לו בית בחצר ומת והניח רשותו לאחד מבני החצר אם מת מבע"י וזכה בו מבע"י אין הזוכה אוסר שאותו העירוב שמערב על ביתו מתיר גם מה שירש מת משחשיכה אוסר ואע"פ שעירב הזוכה עמהם אינו מועיל למה שירש בשבת אחד מן החצר שמת בשבת אם עירב אפילו ירשו אחד מבני השוק אינו אוסר לא עירב ירשו אחד מבני השוק כל זמן שאינו בא לדור עמהם אינו אוסר בא לדור בשבת בבית מורישו אוסר ירשו אחד מבני החצר אם עירב היורש והיה דר עם המוריש בבית אינו אוסר אע"פ שלא עירב המוריש לא היה דר עם המוריש אלא בבית אחר שבחצר אוסר אע"פ שעירב היורש כיון שלא עירב המוריש : ישראל וגר שהיו דרין בחצר ומת הגר מבע"י והחזיק ישראל בנכסיו אפילו לא החזיק עד שחשכה אוסר עד שיבטל רשותו וכשאר יורש מת משחשכה אין המחזיק אוסר שבהיתרו הראשון עומד כתב הרמב"ם ז"ל אחד מבני החצר שהיה גוסס אף על פי שאינו יכול לחיות בו ביום אוסר עד שיזכו לו ויערב עליו וכן קטן אוסר אע"פ שאינו יכול לאכול כזית אבל האורח אינו אוסר :

שעב (א) **חצר** שפתוחה לחצר אחרת יכולין לטלטל מזה לזה כלים ששבתו בתוכן דגגין וחצרות וקרפיפות כולן

איקלעו דהלכה כר' יהודה ע"ש : **ומ"ש** ומיהו אם בא בשבת אוסר הכי איתא להדיא בפרק הדר סוף (דף ס"ה) דאתא א"י מריה דפונדק בשבתא וכן (בדף ס"ו) ונלע"ד מלשון רבי יוסי שאמר שאין דרך ישראל לבא בשבת כלומר אפילו יכול לבא מעיר אחרת שאינו רחוק יותר ממהלך יום אחד נמי אינו אוסר שכבר הסיע מלבו אבל א"י דרך לבא בשבת לא הסיע מלבו ואוסר אם יכול לבא היום אפילו לא בא וא"כ לר' יהודה אפילו א"י אינו אוסר אם לא בא ואף עפ"י שאינו רחוק אלא מהלך יום אחד וז"ש רבינו ואפילו א"י שאפשר לו לחזור בשבת כגון שאינו רחוק וכו' וכ"כ ה' המגיד הביאו ב"י : **ומ"ש** דישראל ששבת אצל בתו באותה העיר אינה אוסר אפילו חזר בשבת כן כתב הרא"ש דכיון דהסיע מלבו וכודאי לא יחזור ה"ל שבת שהותר ושוב לא תיאסר ולא דמי לא"י שעתיד לבא בשבת וכו' : **ומ"ש** והרמב"ם כתב שא"י אוסר וכו' טעמו דקי"ל דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כר"י ועוד כתב ה' המגיד טעם לזה ע"ש בפ"ד:

אחד מן השוק שהיה לו בית בחצר וכו' ברייתא פרק הדר (דף ע') והא דנקט א' מן השוק היינו לפי דסתם אחד מן השוק אינו מערב עמהם אבל ודאי ה"ה אחד מן החצר כשלא עירב עמהם ומת והניח רשותו לאחד מבני החצר אם מת מבע"י אין הזוכה אוסר וכו' · מת משחשכה אוסר ועוד דרבותא אשמועי' דלא מיבעיא א' מבני החצר שלא עירב עמהם ומת משחשיכה והניח רשותו לא' מבני החצר דהא פשיטא דאוסר דכיון דלא עירב עמהם בעודו חי כשנכנס השבת נאסר למקצת שבת ונאסר לכל השבת אלא אפי' א' מן השוק דאף על פי שמת משחשכה ולא עירב עמהם לא נאסר החצר כיון דלא דר עמהם אינו אוסר אפילו הכי הזוכה אוסר וכו' : **ומ"ש** רבינו שאותו עירוב שמערב על ביתו וכו' משמע דרצה לומר דאותו עירוב שהוא מערב עכשיו אחר מיתתו מתיר גם מה שירש והכי משמע מלשון רש"י שכתב מבע"י אינו אוסר שהרי יערב זה עם שכניו עכ"ל אבל הרא"ש כתב מבע"י אינו אוסר דזה שעירב בחצר על הבית שדר בו מהני נמי לבית שירש מבע"י עכ"ל וכ"כ ב"י וצ"ע :

אחד מן החצר שמת בשבת אם עירב אפי' אם ירשו א' מבני השוק אינו אוסר פי' אפי' היה לו לאחד מן השוק ג"כ בית באותה חצר ולא עירב עמהם אפ"ה כיון שלא היה דר עמהם ולא היה אוסר א"כ גם עכשיו שבא בשבת לדור באותו חצר נמי אינו אוסר דאי משום ביתו כיון שלא דר שם כשנכנס שבת הסיע מלבו ושוב אינו אוסר אפי' חזר בשבת כדלעיל בסי' זה ס"א ואי משום בית מורישו כיון שעירב מורישו הרי הותר למקצת שבת הותר לכל השבת :

לא עירב ירשו אח' כו' כל זה כתב הרא"ש בפ' הדר (דף קכ"ד ע"ג) ויש להקשות בזו דכיון דלא עירב המוריש ומת בשבת הרי נאסר החצר למקצת השבת ונאסר לכל השבת ואפי' לא בא היורש לדור עמהם אוסר עד שיבטל וכ"כ ה"ה בפ"ב מ"ש הרשב"א אבל לא קשה על מ"ש ה"ה ע"ש הרשב"א דבא' מבני החצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק דאם מבע"י מת אוסר דזהו דוקא כשבא זה היורש ודר עמהם בשבת הא לאו הכי אינו אוסר ואמאי אוסר כשבא ודר עמהם בשבת נימא נמי כיון דהותר לכל השבת הא ודאי ל"ק דאיכא למימר דהרשב"א ר"ל כשבא זה היורש קודם שנכנס השבת ודר עמהם בשבת דהשתא אוסר מיד בהכנסת שבת וליכא הכא היתר כלל אפי' למקצת שבת · אבל אם לא בא היורש אלא לאחר כנסת שבת התם ודאי מודה הרשב"א כיון שהסיע מלבו בתחלת שבת מדירתו אף עפ"י שנמלך וחזר לביתו שוב אינו אוסר כיון שהותר למקצת שבת אבל בדברי הרא"ש ורבינו דאיירי בא' מבני החצר שמת בשבת ולא עירב וירשו אחד מבני השוק דאם לא בא לדור עמהם בשבת אינו אוסר ואמאי הלא נאסר למקצת שבת ונאסר לכל השבת עד שיבטל כמו שכתב הרשב"א וי"ל דהרא"ש חולק בדבר זה וס"ל דהכא אע"פ שהמוריש לא עירב והיה אוסר כשהיה חי מ"מ לאחר שמת ה"ל דירה בלא בעלים ואין מי שאוסר על בני החצר אלא דלפי זה צ"ע דא"כ אף אם בא היורש בשבת לדור עמהם לא יהא אוסר כיון שהסיח לבו מדירה זו בהכנסת שבת בעוד שהיה מורישו חי וצ"ל דדעת הרא"ש כיון דבהכנסת שבת כשהי' חי ולא עירב נאסר החצר אעפ"י דאח"כ מת מ"מ כיון דבא היורש לדור עמהם חוזר האיסור וניעור אך ק' לעיל באחד מן השוק שהיה לו בית בחצר ומת משחשכה וא' מבני החצר יורשו דאוסר ואמאי לא נימא כיון דהותר למקצת שב' הותר לכל השב' :

ישראל וגר וכו' עד שבהיתרו הראשון הוא עומד וכך הוא לשון הרמב"ם בפ"ב ור"ל דאם הא"י עירב עמו מבע"י והותר למקצת שבת בעוד שהא"י חי כשנכנס שבת אעפ"י שמת בשבת והחזיק בו ישראל אחר אינו אוסר שבהיתרו הראשון הוא עומד אבל אם מת מבע"י כבר נתבטל העירוב שעירב הגר מבע"י אם החזיק בו ישראל אחר אוסר :

שעב חצר שפתוחה לחצר אחרת משנה ריש פרק כל גגות העיר רשות אחת הן ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה דברי

לא תאסר וכן מצאתי משם הראב"ד וכן דעת ה"ה בפ"ד מה"ע ובפלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי פסק הרא"ש כרבי יהודה משום דהלכה כדברי המיקל בעירוב וכ"כ המרדכי בפרק הדר וכ"כ סמ"ג וכ"כ בתשובת הרמב"ן סימן רי"ד וכ"כ הרשב"א בתשובה על א"י הדר בחצר כ"ל שאפילו דר באותה חצר והלך לשבות במקום אחר אפילו אפשר לו לבא ביומו כל שלא בא אינו אוסר כרבי יהודה אבל הרמב"ם בפ"ד מה"ע פסק כרבי יוסי וכתב ה"ה טעם לדבריו וכתב עוד שנראה מדברי הרמב"ם שאין א"י אוסר אא"כ הוא במקום קרוב דהיינו מהלך יום אחד שיכול לבא בשבת אבל אם היה רחוק יותר אינו אוסר ושיש שכתבו כן וזה דבר פשוט דהא בר"פ הדר (סב·) אוקימנא לאוסר דר"מ דוקא לדאתיה ביומיה כלומר אבל אם הוא במקום רחוק שא"א לו לבא ביומו לא אסר וממילא נשמע לרבי יוסי דלא בא להחמיר על ר"מ בא"י דא"כ ה"ל לפרושי : **אחד** מן השוק שהיה לו בית בחצר ומת וכו' ברייתא בפרק הדר (ע :) א' מבני חצר שמת והניח רשותו לא' מן השוק מבע"י אוסר משחשיכה אינו אוסר אחד מן השוק שמת והניח רשותו לא' מבני חצר מבע"י אינו אוסר משחשיכה אוסר ופירש"י מבעוד יום אוסר לפי שעדיין לא קנה עירובו של מוריש משחשיכ' אינו אוסר שהרי הותר למקצת שבת וא' מן השוק שהיה לו בית בחצר זו מבע"י אינו אוסר שהרי יערב זה עם שכיניו משחשיכה דאינו יכול לערב אוסר עכ"ל · וא"כ אחד מבני החצר ואחד מן השוק לסימנא בעלמא נקטינהו דסתם אחד מבני חצר הוא מערב עם שכיניו וסתם א' מן השוק אינו מערב עמהם ולפ"ז רישא בשעירב המוריש ואפ"ה כשמת מבע"י אוסר משום דכיון שמת קודם שתחשך לא קנה לו עירוב וכלא עירב דמי ואחד מן השוק מן הסתם אינו מערב עמהם ומש"ה קתני אוסר אבל אם היורש עירב עמהם פשיטא דאינו אוסר ואם משחשיכה מת כיון דקנה עירובו משחשיכה והותר שבת הא קי"ל שבת כיון שהותרה הותרה ומשום דסתם בן חצר מערב עם שכיניו קתני משחשיכה אינו אוסר אבל אם לא עירב פשיטא דכמת משחשיכה נמי אוסר · ובסיפא דב"ה היה א' מן השוק דסתמו אינו מערב עם בני חצר קתני שאם מת המוריש מבע"י אינו אוסר שגם בית זה שזכה בו נכנס בכלל עירובו : ומ"ש ה"ה בפ"ב מהלכות עירובין בשם הרשב"א דהא דאמרי' אחד מבני חצר שמת וכו' מבע"י אוסר דוקא שהניחו לאחד מן השוק אבל אם הניחו לאחד מבני חצר שעירב עמהם הכל מותר שאע"פ שלא עירב עמהם על דירה זו כיון שעירב עמהם ונכנס השבת לאחר שמת המוריש הרי חל העירו' על כל מה שיש בחצר ופשוט הוא שם עכ"ל משמע דאפי' עירב קודם שמת המוריש אינו אוסר דכיון שזכה מבע"י בבית מורישו הכל נכנס בכלל עירובו וכ"נ מדברי הרא"ש ז"ל דף קכ"ג אבל אם לא עירב כלל פשיטא שאוסר ואם משחשיכה מת כיון דסתם מוריש זה לא עירב לפי שהיה מן השוק והיורש אינו יכול לערב עכשיו אע"פ שהיורש זה עירב מבע"י עם שכינו בעבור ביתו לא אמרינן שיכנס בית זה שירש עכשיו בכלל עירובו כיון דמשחשיכה היה אוסר כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת וכ"כ הרא"ש וגם ה"ה בפ"ב מה"ע בשם הרשב"א ז"ל וכתב עוד ה"ה בשם הרשב"א ויראה דאפילו לא היה היורש דר באותו שבת עמהם אוסר עד שיבטל שכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת עד שיבטל עד כאן לשונו :

וכתב הרא"ש אחד מבני החצר שמת וכו' מבע"י אוסר היינו דוקא כשבא היורש בבית אביו בשבת דאי לא בא לא הוה אסר דקי"ל כר"ש דאמר אם הניח את ביתו והלך אצל בתו אינו אוסר וכ"כ ה"ה בפ"ב מה"ע בשם הרשב"א וכתב עוד הרא"ש שם ומיהו אי הוה דייר היורש בחצר בבית אחר אוסר אע"פ שלא נכנס לדור בבית כיון שהוא בחצר וראוי להשתמש בו חשבינן כאילו נכנס לדור בבית ואוסר עליהם כיון שלא עירב ואע"פ שהיורש עירב עמהם אין אותו עירוב מועיל לבית שירש בשבת כדתניא אחד מבני השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני החצר משחשיכה אוסר ואע"פ שעירב · לא מהני עירוב לאותו בית שירש בשבת ומ"ש הרא"ש ואף ע"פ שהיורש עירב עמהם וכו' כבר כתבתי בסמוך שכ"כ ה"ה בשם הרשב"א : **ומ"ש** רבי' גבי אחד מן החצר שמת בשבת וכו' ירשו אחד מבני החצר אם עירב היורש והיה דר עם המוריש בבית אינו אוסר וכו' כ"כ שם הרא"ש בדף הנזכר והוכיח בראיות ומעתה כל דברי רבינו בבבא זו מבוארים במה שכתבתי מהגמרא ודברי הרא"ש ולא השמיט רבי' מהם זולת הא דתניא גבי אחד מבני חצר שמת וכו' מבע"י אוסר והטעם שהשמיטו הוא משום דלא איצטריכא ליה דבכלל לא עירב המוריש הוא דכל שמת מבע"י אע"פ שעירב כלא עירב דמי דהא פסק עירובו קודם השבת :

ישראל וגר שהיו דרים בחצר וכו' ג"ז ברייתא שם (ע :) ישראל וגר שרוים במגורה אחת ופירש"י מגורה· גורן והוא חלוק בחדרים והיה לכל אחד פתחו בחצר ואוסרין זה על זה ומת גר מבע"י אע"פ שהחזיק ישראל אחר בנכסיו אוסר משחשיכה אף על פי שלא החזיק ישראל אחר אינו אוסר ואסיקנ' דה"ק מת גר מבע"י אף על פי שלא החזיק ישראל אחר בנכסיו אלא משחשיכה כיון דה"ל להחזיק מבע"י אוסר מת משחשיכה אף על פי שהחזיק ישראל אחר בנכסיו כיון דלא ה"ל להחזי' מבע"י אינו אוסר ופירש"י מבע"י· אם החזי' ישראל בנכסיו אוסר ואף על פי שלא החזי' מבע"י מיד והמתין עד שחשיכה ואיכא היתר למקצת שבת אוס' הואיל והיה לו כח להחזי' בה מבע"י אם ירצה נמצא' רשות זו תלויה ועומד' ולא הוה הותר למקצת שבת · ה"ק אף על פי שהחזיק כיון דלא ה"ל להחזיק מבע"י שלא היתה זו רשות תלויה בין השמשות אלא תוחזק לגר אם היה בא להחזיק לא היה יכול הותר בה למקצת שבת ואינו אוסר עכ"ל ומאי דנקט בברייתא החזיק ישראל אחר הוא משום דאי הוי מחזיק בנכסים ישראל עצמו השרוי עמו בחצר לא הוה מצי למיתני אוסר ואינו אוסר דהא ליכא מאן דאסר עליה כיון דיחיד הוא כדמשמע לישנא דברייתא דקתני ישראל לשון יחיד וא"כ צריך להגיה בלשון רבינו והחזיק ישראל אחר בנכסיו ואם אינו ט"ס אגב ריהטי' לא דק בה : **כתב** הרמב"ם אחד מבני החצר שהיה גוסס וכו' בפ"ד מה"ע וכתב ה"ה שהוא תוספ' פ"ה · בה"כ אם צריך לערב כתבתי בסוף סימן ש"ע :

שעב חצר שפתוחה לחצר אחר' וכו' משנה (פט :) ר"ס כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גג גבוה מי' או נמוך מי' דר"מ וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו רש"א אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית ובגמרא (צא·) אמר

פרישה

סי' שעב (א) **חצר** שפתוחה לחצר אחרת כו' עיין בדרישה לאו דוקא פתוחה דאפילו אינה פתוחה מטלטלים מזו לזו ע"י גג וקרפף שביניהם אלא אורחא דמלתא נקט ב"י,ויש

אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו בני החצירות כל א' לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר אבל עירבו לא גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר בין עירבו בין שלא עירבו וכן אמר רבי יוחנן ומשמע דהלכה כרבי יוחנן לגבי רב וכ"ש השתא דאיכא שמואל בהדיה וכן פסקו הפוסקים ושלא כדברי בעל המאור שכתב בהלכות מילה דהלכה כרב וכתב רש"י דטעמא דר"ש משום דכיון דגגות חצירות וקרפיפות כולם אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן מטלטלין מזה לזה אפילו מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב ולית ליה לר"ש עירובי חצירות אלא משום היתר כלי הבית ואיתא תו התם בגמרא (צב:) ומי אמר רבי יוחנן הכי דהלכה כר"ש ואפי' עירבו והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כותל שבין שתי חצירות וכו' היו בראשו פירות אלו עולים מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה מאי למטה לבתים ומ"ש רבינו חצר שפתוחה לחצר אחרת ל"ד פתוחה דאפי' אינה פתוחה לחצר אחרת נמי מותר לטלטל ממנה לחצר אחרת ע"י גג וקרפף שביניהם אלא אורחא דמלתא נקט דכשהוא פתוח מטלטלין מזו לזו :

ומ"ש או למבוי שמתוקן בלחי או קורה ברייתא שם בגמרא (צא:) שהיה ר"ש אומר כל זמן שהן של רבי' וכו' גג וחצר אכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי כולן רשות אחת הן : **ומ"ש** והא דחצר וקרפף רשות אחת הן דוקא כשאין בקרפף יותר מסאתים וכו' כ"כ שם רש"י במשנה ובגמרא והכי אמרינן בהדיא בפ' עושין פסין (כג.) דלא שרי ר"ש אלא בקרפף בית סאתים וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה"ע וכ"כ סמ"ג ופשוט הוא ומ"ש ומקרפף לקרפף עד בית סאתים יכול לטלטל כ"כ רש"י בר"פ ר' אליעזר דמילה על הא דר"ש וז"ל קרפיפות אם של בית סאתים היא מטלטל בכולה ואם יותר ולא הוקף לדירה קרו ליה רשות אח' לגבי חבירו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה להוציא ולהכניס מזה לזה עכ"ל : **שתי** חצירות שרוצין לערב יחד וכו' ברייתא בס"פ מי שהוציאוהו (מט:) ה' שנתנו עירוב כשהן מוליכין עירובן למקום אחד אחד מוליך לכולן ופירש"י אחד מהן מוליך ע"י כולם בשביל כולם ואפילו נתן הוא לבדו פת אחת בשבילן הואיל והוא כבר עירב עם חבירו קונה לצורך כולן : ובפרק הדר (עג.) בעא מיניה אביי מרבה ה' שנתנו את עירובן כשמוליכין עירובן למקום אחר עירוב אח' לכולם או צריכין עירוב לכל אחד ואחד א"ל עירוב אחד לכולן. ופירש"י למקום אחר לחצר אחרת אביי לא שמיע ליה הא מתניתא דתניא לעיל ה' שנתנו את עירובן א"נ שמיע ליה ומבעי' ליה הלכת' מאי משום דאוקימנא לה בפלוגתא ומשמע בגמרא דה"ה אם חצר אחת דרים אב ובניו המקבלים פרס ממנו וכן הרב ותלמידיו המקבלים פרס ממנו דקי"ל דכל שאין דיורין אחרים בחצר אינם צריכין לערב כמ"ש בסימן ש"ע אם באים לערב בחצר הסמוכה להם אחד מוליך לכולן (א) : **ואין** שני חצירות יכולין לערב יחד אא"כ יהא פתח ביניהם או חלון שיש בו ד' על ד' טפחים וכו' משנה ריש פרק חלון (עו.) : **ומ"ש** ואפי' אין ממנו אלא משהו בתוך עשרה וטלי ברייתא שם ודייקינן נמי ממתני' הכי. **ומ"ש** וכשיש ביניהם פתח או חלון וכו' גם זה באותה משנה : **ומ"ש** וארובה שבין בית לעליה וכו' שם א"ר נחמן ל"ש אלא חלון שבין שתי חצירות אבל חלון שבין שתי בתים אפילו למעלה מי' נמי אם רצו מערבין אחד מ"ט דביתא כמאן דמליא דמי כלומר והוי כמאן דלא גבוה י' ואמרי' בגמר' דאע"ג דלא בעינן שיהא גבוה י' מ"מ בעינן שיהא ד' על ד' וגרסינן תו בגמרא בעי מיניה רבי אבא מר"נ לול הפתוח מבית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או לא כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי ה"מ מן הצד אבל באמצע לא או דלמא ל"ש א"ל א"צ ואסיקנא דאפילו סולם עראי א"צ ורבינו כתב דין ארובה שבין עליה לבית ומכ"ש נלמוד לחלון שבכותל בין ב' בתים. ותו בגמרא א"ר יוחנן חלון עגול צריך שיהא בהקיפו כ"ד טפחים וב' טפחים ומשהו מהם בתוך י' שאם ירבענו נמצא משהו מהם בתוך י' והעלו דבשיבסר נכי חומשא סגיא וכתב ה"ה בפ"ג שחשבון זה אינו מדוקדק כגון וכתב עוד ה"ה בפ"ג בשם הרשב"א דחלון שהוא ד' עשו לה שריגות בטלה וכן בירושלמי כיוצא בזה : **כתוב** בשבלי הלק' הטוב ה"ר אבינדור חלון שמערבין ע"י בעינן דנהוי ד' על ד' מרובעים בציר מהכי אע"ג דנפיש אורכיה טפי משיעוריה אינו מעלים דלא חשיב פתחא אפילו לרבנן דפליגי עליה דרשב"ג בר"פ חלון דהא לא חזי להכניס ולהוציא מתוך שהוא צר וכמאן דליתיה דמי ואין מערבין אחד וכתב עוד דהיכא דעירוב משוי לתרוייהו כחד ע"י חלון שהוא ד' על ד' מרבע או ע"י לול שבין בית לעליו' פשיטא דמותר לטלטל מזה לזה דרך פתחים קטנים וכתב עוד ב' חצירות ובית אחד ביניהם והבית פתוח לשתי החצירות והבית עירב עם שתיהם אבל החצירות לא עירבו שתיהם זה עם זה פשיטא שאין לטלטל מחצר לחצר ע"י בית האמצעי שביניהם :

היה בין החצירות כותל גבוה י' טפחים וכו' משנה שם : **ומ"ש** או שהיה קרקעיתו של אחד גבוה מחבירו ה' וכו' הוא מן הכלל שכללו בפ' כל גגות (צג:) גידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין וכמו שכתבתי בסימן שמ"ג :

היה

כולן (ב) רשות אחת הן ומותר לטלטל מזה לזה אפילו הן של בעלים הרבה ולא עירבו יחד מותר לטלטל מחצר לחצר אחרת או מחצר לגג או לראש הכותל שביניהם ומגג לגג אחר הסמוך לו אפילו הוא גבוה ממנו הרבה ומהגג לקרפף (ג) או למבוי שמתוקן בלחי או קורה אע"פ שלא עירבו בו ואפילו עירבו בני החצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר אפ"ה מותר לטלטל כלי חצר לחצר אחרת ולא חיישינן שמא יטלטל גם כלי הבית וכלים ששבתו בבית אסור לטלטלן מחצ' לחצר או לאח' מאלו הא דחצ' וקרפף רשות אחת הן דווקא כשאין בקרפף יותר מסאתים או יותר על סאתים והוקף לדירה אבל לא הוקף לדירה אסור לטלטל ממנו לחצר שהרי כרמלית הוא (ד) ומקרפף לקרפף עד סאתים יכול לטלטל בכולהו מזה לזה יותר מכאן (ה) יכול לטלטל שתי אמות בזה ושתי אמות בזה שתי חצירות שרוצין לערב יחד להתיר אף כלי הבתים אין צריכין עירוב אחר אלא העירוב שעשו כבר להתי' אחד מבני החצר מוליכו בשביל כולם ונותנו באחד מבתי החצר השנייה וכולם מותרין (ו) ואם ירצה יוליך שם אפי' פת משלו וכולן מותרין והוא שערבו בני החצר השנייה לעצמן ואין בני החצר השנייה ג"כ צריכין פת אחר (ז) אלא העירוב שעשו כבר מתירן ואין ב' חצירות יכולין לערב יחד אא"כ יהא פתח ביניהן או חלון שיהא בו ד' על ד' טפחים ואפילו אין ממנו אלא משהו בתוך י' טפחים הקרובים לארץ וכשיש ביניהן פתח (ח) או חלון רצו מערבין כל אחד לבדו רצו מערבין יחד (ט) וארובה שבין עליי' לבית רצו מערבין ביחד אפילו היא למעלה מי' ואפילו אין שם סולם לעלות בו היה בין החצרות כותל גבוה עשרה טפחים (י) או שהיה קרקעיתו של אחד גבוה מחבירו ה' ועושה עליו מחיצה ה' להשלימו לי' אין יכולין לערב

דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות בפני עצמו רש"א א' גגות וא' חצרות ואח' קרפיפות כולן רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לששבתו בתוך הבית ואפסיקא הלכה כר' שמעון ובגמרא נחלקו רב ושמואל ור' יוחנן ופסקו הפוסקים כשמואל ור' יוחנן דאפילו עירבו בני חצירות כ"א לעצמה דשכיחי מאני דבתים בחצ' נמי שרי ולא גזרינן ואיכ' לתמוה על מ"ש רבי' חצר שפתוחה לחצר אחרת דהא אפי' אינה פתוחה שרי לטלטל מגג לחצר ומחצר לכותל ומכותל לקרפף ונראה דלפי דבגמרא לשם קאמר טעמ' דר"מ דמצריך שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה גזירה משום תל בר"ה ואקשינן והרי כותל שבין ב' חצרות דלר"מ שרי לטלטולי דרך הכותל ולא גזור משום תל ומשנינן דלא קתני' ר"מ בחצרו' אלא להכניס ולהוציא דרך פתחי' והשת' ניחא כיון דהלכה כר"ש דמתיר מגג לגג אף מנמוך עשרה לגבוה עשר' כתב רבינו תחלה חצר שפתוחה לחצר אחרת וכו' בדרך לא זו אף זו דלא מיבעי' בחצר שפתוחה לחצר אחרת דאפי' ר"מ מודה בזו דמטלטלין אלא אפי' אינה פתוח' אלא דרך ראש הכותל שביניהם הוא מטלטל מזו לזו וכן מגג לגג אחר הסמוך לו אפי' הוא גבוה ממנו הרבה דלר"מ אסור לטלטל אנן קי"ל כר"ש דשרי וב"י כת' דאורח' דמילת' נקט ולא נהירא אלא כדפי' הוא האמת : **וארובה** שבין עליה לבית וכו' בר"פ חלון (דף ע"ו) קאמ' חלון שבין ב' בתי' אפילו למעלה מעשרה אם רצו מערבין אחד מ"ש ביתא כמאן דמליא דמי ולא מיבעיא מן הצד כגון חלון שבכותל אלא אפי' באמצע כגון ארוב' שבין בית לעלייה נמי מערבין א' ואפי' אין שם אף סולם עראי ורבינו כ' דין זה גבי ארוב' שבין בית לעלייה ומכ"ש בחלון שבין ב' בתי' וכן פי' ב"י ותו איתא התם א"ר יוחנן חלון עגול צריך שיה' בהיקפו כ"ד טפחים ושנים ומשהו מהן בתוך י' וכי מרבעת ליה איכא משהו בתוך עשרה פי' שאם ירבענו נמצא משהו מהם בתוך י' והעלו דבשיבסר נכי חומשא סגי וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרמב"ם ריש פ"ג וקש' שלא הזכירו שצריך שיהא מקצת הריבוע בתוך העשרה וה' המגיד תירץ שלא הוצרך להזכירו לפי שפשוט הוא אך קשה למה לא כתבו רבינו אמנם לא משכתי את ידי מלהעלות על הספר מה שנלפע"ד דאין לדחות מהלכה מ"ש ר' יוחנן דצריך שיהא בהיקפו כ"ד טפחים ושנים ומשהו מהן בתוך עשרה והוא דאעפ"י דבשיבסר נכי חומשא סגי כשתעשה רבוע בתוך העיגול בצלעות שוות שצלע העליון והתחתון של המרובע יהיו לאורך הכותל ושתי צלעות שמצד זה ומצד זה יהיו בגובה הכותל כזה

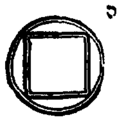

דנמצא אותו משהו שבתוך עשרה על פני כל רוחב המרובע מ"מ כשתעשה מרובע בתוך העיגול בצלעות משופעות לצד גובה הכותל כזה

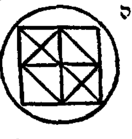

לא יהא המשהו שבתוך עשרה ע"פ כל רוחב המרובע אבל כשיש בהקיפו כ"ד טפחים ניחא דאעפ"י שתעשה מרובע בתוך עיגול זה של היקף כ"ד טפחים בצלעות משופעות הנה כשתחזור ותעשה רבוע בתוך אותו רבוע בצלעו' שוות שיהיו הצלע העליון והתחתון לאורך הכותל ושמצד זה ומצד זה לגובה הכות' יהיה הרבוע הפנימי ארבעה על ארבעה דהשתא כשיהיה החלון ב' טפחים ומשהו בתוך עשרה יהא נמצא דאותו משהו הוי על פני כל רוחב המרובע הפנימי שהוא ד' על ד' ולפי זה הא דקאמר בגמרא ר"י אמר כי דייני דקיסרי' וכו' הכי קאמר כי דייני דקיסר' דאמרי ריבועא מגו עיגולא פלגא לענין הקרקע כמו שפי' התו' דמדברים בשני ריבועים ועגול אחד הכי נמי לר' יוחנן דקאמר ריבועא מגו עיגולא פלגא מדבר בשני רבועים ועיגול אחד אלא דדייני דקיסרי מדברים בריבוע דנפיק מגו עיגולא דנפיק מגו ריבוע ור' יוחנן מדבר בריבוע דנפיק מגו ריבוע דנפיק מגו עיגולא והכי הוי פירושא לר"י הרבוע הפנימי דנפיק מגו ריבוע החיצון שבתוך העיגול הוי פחות מן העיגול פלגא דפנימי פי' פלגא דהיקף ריבוע הפנימי שיתסר והוי פחות מן

דרכי משה

שעב (א) וכתב הרא"ש בתשובה ס"ו הא דאחד יכול לערב בשביל כולן דוקא שעירבו כולן תחלה ואח"כ הלך א' ועירב בשביל כולן אבל לאחר שעירבו החצירות ביחד בא לחצר ועירב עמהן ל"מ העירוב הראשון שעירבו החצירות דאין עירוב לחצר ומבוי כו' וע"ל סימן ש"ע מדין יהודים הדרים בב' או בג' מקומות : ג"ל

פרישה

למוק ולומר דלרבותא נקט פתוחה דאע"פ שמטלטל מרשותו לרשות חבירו בהדיא מדרך [illegible] מרשות לרשות דרך מקום פטור וק"ל :

(ב) ומ"ש רבינו כו' רשות אחת הן דהלכה כר"ש [illegible] כיון שאין מיוחד ותדיר רשות. אחת הן [illegible] חצירות אלא משום היתר כלי בית רש"י :

(ג) או למבוי שמתוקן בברייתא פרק כל גגות [illegible] ר"ש אומר גג וחצר כו' ומבוי כולן רשות א' הן :

(ד) ומקרפף [illegible]

[illegible]

(ו) אלא העירוב וכו' [illegible]

(ז) או חלון [illegible] (ח) וארובה וכו' [illegible]

[illegible] (י) או שהיה קרקעיתו של א' גבוה [illegible]

לערב יחד היה כותל לשניהם גבוה י' ובראשו פירות בני ב' החצרות יכולין לעלות עליו ולהעלות עליו מפירות החצר להוריד ממנו לחצר אחרת ולהוריד מה שעליו לחצר בין אם הוא רחב ד' או אינו רחב ד' אבל אינן יכולין להעלות מפירות הבית עליו ולא להוריד ממנו להכניסן לבית (יא) (ב) אפי' אין בו רוחב ד' וכ"ש שלא יחליפו פירות בית זה לבית אחר דרך הכתלים היה לאחד מהחצרות כותל גבוה י' (יב) ולשני אינו גבוה י' כגון שקרקעיתו של אחר גבוה משל חבירו אין יכולין לערב יחד כדפרישית ועיקר תשמיש הכותל נותנין אותו למי שאינו גבוה לו י' שאותו מותר להשתמש עליו אף בכלי הבית והשני אסור נפרץ הכותל עד י' אמות חשיב כפתח נפרץ ביותר מעשר חשיב כחד חצר וצריכין לערב יחד העמיד אצל הכותל סולם רחב ד' וכן כנגדו בחצר השני אפילו אין הסולמות זה כנגד זה אם אין ביניהן ג' חשיבי כפתח היו מופלגין זה מכנגד זה ג' אם הכותל רחב ד' עדיין חשובין כפתח שיכול לעלות בסולם זה ולילך על הכותל עד הסולם ולירד אין בו רחב ד' לא חשיבי כפתח עקר חוליא מראש הכותל למעטו מגובה י' אם יש בה משך ד' מהני בין לענין לעשותו
בפתח

מן העיגול ח' טפחים דהעיגול הקיפו כ"ד טפחי' וריבוע הפנימי הקיפו שיתסר א"כ ה"ל פחות ממנו ח"ט דהוא פלגא של היקף ריבוע הפנימי ואולי דרבי' כיון שראה דתלמוד' דחה לדר' יוחנן ולדעתו ז"ל היה נראה שלא לדחותו וכדאמרן על כן לא כתבו כלל ונראה דאעפ"י דאין ספק דלא נעלם מן התלמוד דהכי הוי דעתיה דר' יוחנן מ"מ דחאוה מהלכה וס"ל דנשיכסר ככי חומשא סגי דרואין המרובע שבתוך העיגול בצלעות שוות ואין לנו להוסיף חומשא טפי במידי דאיסוריה מדרבנן · כתב ה' המגיד ברפ"ג ע"ש הרשב"א דאיתא בתוספתא חלון שהיא ד' על ד' ועשו לה סריגות בטלה וכן בירושלמי כיוצא בזה עכ"ל וכן הדין בחלון פותח טפח בין ב' בתי' והטומאה באחד מן הבתים ועשו לה סריגו' ה"ז חוצץ ולא יצטרפו נקבי הסריגי' לפותח טפח כמ"ש בי"ד סי' ש"ע וכן כאן אין מצטרפין נקבי הסריגות לד' על ד':

היה כותל לשניה' גבוה י' ובראשו פירות וכו' משנה שם וע"פ דברי התוס' דקי"ל כר"ש דחצרות וגגין וכו' רשות אחת הן וכותל זו אם יש בו ד' דין חצר יש לו ואסור להעלות מן הבתי' עליו כשלא עירבו ואם אין בו ד' מקו' פטו' הוא ויכול להעלו' עליו אפי' מן הבתי' · וברוב ספרי רבי' כתוב כאן וז"ל אבל אינן יכולין וכו' ולהכניסן לבית אפי' אין בו רוחב עד דרך הכתלים וכך היתה הנוסחא לפני ב"י ותמה ואמר דהוא כנגד הגמר' והדין עמו אבל אין תפיסה על רבינו אלא על הסופר והמדפיסים שמהפכים השורות ומחסרין תיבות והאי אפי' אין בו רוחב צריך להגיהו בסוף הדבור ולהגיה בתחלתו אא"כ וכן צריך להיות אבל אינן יכולין וכו' ולהכניסן לבית אא"כ אין בו רוחב ארבעה וכו' עד דרך הכתלים אפי' אין בו רוחב ארבעה ונוסחא זו מכוונת עם מסקנת הגמרא וכמ"ש הרי"ף והרא"ש:

היה לא' מחצרות כותל גבוה י' וכו' מימרא דרב נחמן שם (דף ע"ז) להיכא דהשני שוה לארץ ורבינו כתב ולשני אינו גבוה י' לרבותא כמו שפרש י דאעפ"י דהשני אינו שוה לארץ אלא שאינו גבוה י' מותר להשתמש מן החצר עליו אפילו כשלא עירבה לעצמה ואף בכלי הבית מותר אם עירבה לעצמה ולחברו שהוא גבוה י' אסור בכל ענין ותיהו הרמב"ם ז"ל כתב ז"ל כותל שבין שתי חצרות שהוא רחב ארבעה וכו' וכתב ה' המגיד דפירושו דוקא ברחב ד' אבל כשאינו רחב ד' ה"ל מקום פטור ומותר לשניהם אפי' לא עירבו יחד ואין ספק דכך היה גורס בגמרא ורחב ארבעה ולפי זה מ"ש הרמב"ם וכן חריץ שבין ב' חצרות וכו' נמי דוקא ברחב ד' כדמשמע מל' וכן וכ"כ הרי"ף והרא"ש גבי חריץ רחב ארבעה והכי מוכח בתלמודא מדמצריך להו צריכי דאי אשמועינן כותל וכו' ואי איתא דכותל צריך שיהא רחב ד' ובחריץ אינו צריך רחב ד' הו איפכא פשיטא דאיצטריך תרווייהו אלא בע"כ דלהרמב"ם איידי ואידי ברחב ד' אכן בספרי תלמוד שבידינו לא כתוב ורחב ד' לא גבי כותל ולא גבי חריץ וגם רבינו בס"ס זה כשכתב דין זה גבי חריץ לא כתב רחב ד' וכ"כ האגודה וה"ר ירוחם בסתם ולא כתבו רחב ד' לא בכותל ולא בחריץ והכי נמי מסתברא שהרי אם היה הכותל שוה לזה כמו לזה היה מותר לשניהם לטלטל מכלים שבחצר על הכותל בין שהוא רחב ד' או אין רחב ד' ואפי' לא עירבו כדלעיל בסמוך וכן מן הכותל לחצר אלא דבזו דלא' גבוה י' ולב' שוה לארץ נותנים לזה שהוא אליו בנחת השתא לפי טעם זה גם כשאינו רחב ד' ה"ל לזה בקשה ולזה בנחת ונותנין לזה שהוא אליו בנחת ויש לייטב דלא אמרו דנותנין לזה שהוא אליו בנחת אלא כשרחב ד' שהוא ראוי לתשמיש והכי משמע לישנא דתלמודא דקאמר ה"ל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת והך לישנא א"ר נחמן בדין זה גם בחריץ דאלמא דוקא היכא דראוי להשתמש עליו תשמיש קבוע כיון דרחב ד' בכל אורך הכותל דה"ל ד' על ד' התם הוא דאמרו רבנן דנותנין אותו לזה שתשמישו בנחת אבל כשאינו רחב ד' דאינו ראוי לתשמיש קבוע לא תקנו דבר אלא הניחוהו לשניהם ולא מטעם שכתב ה' המגיד שהוא מקום פטור והכי נמי משמע בלישנא דתלמודא דמצריך להו צריכי דסד"א היכא דלא מישתמשי אינשי א"כ דבעיתא תשמישתיה לא תקנו רבנן דבר אלא הניחוהו לשניהם וכ"פ בש"ע כהרמב"ם · ומ"מ להלכה למעשה אין להקל כיון דלגירסת ספרים שלנו לעולם אין נותנין אלא לזה שתשמישו בנחת וכמ"ש רבי' וה"ר ירוחם והאגודה בסתם ובאלפסי ישן ראיתי ג"כ שאין כתוב בו ורחב ד' לא בכותל ולא בחריץ

עקר חוליא כו' כתב הרא"ש דבאצטבא כיון שאין ראוי לעמוד עליה ולהשתמש כיון שאין בה ד' הלכך אינו מועיל אפי' להתיר להשתמש כנגדו אבל כשעקר חולי' מראש הכותל עומד על הקרקע ומשתמש שם מועיל להתיר להשתמש כנגד המיעוט אפי' אין בו ד' וכ"כ התוס' בשם ר"י (דף
ע"ז

היה כותל לשניהם גבוה י' ובראשו פירות וכו' משנה שם (עו:) כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה ורחב ארבעה מערבין ב' ואין מערבין אחד היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה וכתבו התוספות ובלבד שלא יורידו למטה דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצירות יכולין לערב יחד אבל אם יש פתח בכותל זה ועירבו מותר להוריד ולהביא מן הבתים לחצר ומן הבתים מעלין על הכותל · ובגמ' אין בו ד"א מאי אמר רב אויר ב' רשויות שולטות בו לא יזיז בו אפילו מלא נימא ורבי יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין תנן אלו עולין מכאן ואלו עולין מכאן ואוכלין עולין אין מעלין לא ה"ק יש בו ד' על ד' עולין אין מעלין לא אין בו ד' מעלין נמי ואזדא ר"י לטעמיה דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני ר"ה ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו [א] ופירש"י מעלין · מאוירן לראשו וה"ה דמורידין דמקו' פטור היא ובטל לכאן ולכאן אבל התוס' פירשו אלו מעלין מן הבית דמן החצר אפילו ברחב ד' שרי דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן כריש כל גגות והרי"ף והרא"ש כתבו הא דקתני ובלבד שלא יורידו למטה אוקימנא בפרק כל גגות למטה לבתים אבל לחצירות מורידין דקי"ל כר"ש דאמר גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת הן וא"כ רישא דקתני עולין אין מעלין לא מבית לכותל קאמר וטעמא משום דרוחב ד' אבל אם אין בו ד' מעלין מבית לכותל לר"י דאמר אין בו ד' אלו מעלין מכאן לר"ש דקי"ל כוותיה ולכן תמהני על רבינו שכתב אבל אין יכולין להעלות מפירות הבית וכו' אפילו אין בו רוחב ד' והא ליתא אלא ברחב ד' דוקא אבל אם אינו רחב ד' מותר וצ"ע: **ומ"ש** ובלבד שלא יחליפו כבר כתבתי בסימן שמ"ו דהיינו לדעת הרשב"א אבל לדעת הרי"ף והרמב"ם כל כה"ג מותר להחליף דהא רשויות דרבנן הם: **היה** לאחד מהחצירות גבוה י' כלומר הכותל שבין שתי חצירות היה גבוה י' לאחד מהחצירות שהיה קרקע שאצלו גבוה ה' ובנה עליו כותל גבוה ה' שנמצא לחצר אחד גבוה י' ולשני אינו גבוה אלא ה' אין יכולין לערב יחד כדפרישית בסמוך: **ומ"ש** ועיקר תשמיש הכותל נותנין אותו וכו' בפרק חלון (עז.) א"ר הונא אר"נ כותל שבין ב' חצירות לידו אחד גבוה י' טפחים ולידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה שוה לארץ משום דה"ל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה ונותנין אותו לזה שתשמישו בנחת ופירש"י כל כמה דלא גבוה י' קרי ליה שוה לארץ נותנין אותו להעלות ולהוריד מעליו וחבירו אסור והרמב"ם בפ"ג התנה בזה שיהא הכותל רחב ד' וכתב ה"ה שאם אין ברחבו ד' מותר לשניהם להשתמש בו אפילו מן הבתים אע"פ שעירבו כל אחת לעצמה כן מבואר שם בגמ' שמקום שאינו רחב ד' הוא מקום פטור שרחב ד' על ד' ולא עירבו יחד זו שתשמיש' בנחת מותר לו אפי' מן הבתי' כיון שעירב' לעצמה וזו שתשמישה קשה אסורה אף מן החצר וכשתשמיש שניהם שוים מותרים בו שניהם מן החצירות ואסורים מן הבתים אא"כ עירבו יחד עכ"ל (ג): **נפרץ** הכותל עד י' אמות חשי' כפתח נפרץ ביותר מי' כו' משנה בפרק חלון · וכתב ה"ר יהונתן נפרץ הכותל י' אמות ונשאר משהו מכאן ומשהו מכאן או מצד אחד לבדו ונשאר ד"ט רוחב בגובה י' מערבין ב' אם ירצו אלו לעצמן ואלו לעצמן ואין אוסרין זה ע"ז שהרי לא נפרצה במילואה ואותה פרצה אינה נחשבת אלא כפתח נפרץ יתר מי' אמות אף ע"פ שנשאר מן הכותל מכאן ומכאן כפלים מזה שנפל הכל חשיב כנפול ואין זה פתח אלא פרצה והוו כולהו כדיורי חצר אחד ואם עירב כל אחת לעצמה הוי כחולקין את עירובן ואוסרים אלו על אלו ע"כ ודברים ברורים הם: **העמיד** אצל הכותל סולם רחב ד' וכו' לאו אנפרץ הכותל קאי אלא ארישא שכתב היה כותל לשניהם גבוה י' וכו' וקאמר השתא דסולמות חשיב כפתח והוא שיהיו על התנאים שכתב והדין מימרא דאביי בפ' חלון (עז.) וכתב ה"ה בפ"ג מה"ע ולא ראיתי בדברי רבינו זכר לרוחב סולם אבל הרשב"א כתב רחב ד' כלשון המימרא וכתב עוד באיזה סולם אמרו שיש בו ד' חווקין ואם היה סולם כבידה שזרועותיו ושליבותיו גסות וכבידות אע"פ שאין בו ד' חווקין ממעט לפי שכובדן קובעו ובסמוך יתבאר בדברי רבינו: **עקר** חוליא מראש הכותל וכו' בנה אצטבא אצל הכותל וכו' ג"ז שם (עז:) בא למעטו אם יש במיעוטו ד' מותר להשתמש בכל הכותל ואם לאו אינו משתמש אלא כנגד המיעוט מה נפשך אי אהני מיעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני מיעוטא אפי' כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו ופירש"י אם יש במיעוט ד' אורך בכל משך הכותל הוי כפתח וכיון דממנו למעלה לא גבוה י' משתמש בכל הכותל שהרי תשמישו בנחת שעולה לו דרך פתחו: אי
אהני

דרכי משה

(ב) נ"ל שזו הגירסא אינה נכונה (וכ"פ ב"י) דאם אין בכותל רחב ד' מותר להעלות עליו מן הבית ולהוריד מעלייה תוך הבית וכן אמרינן בגמרא וכ"כ התוספות והרא"ש והמ"מ פ"ג דעירובין וכן פירש רבי יהונתן פרק הלון דף ר"ב וג"ל הגירסא הנכונה ולא להוריד להכניסן לבית אא"כ אין בו רוחב ד' דבאין בו רוחב ד שרי דמקום פטור הוא כל שאין בו רוחב ד' מיהו להחליף מבית לבית דרך מקום פטור אסור כמ"ש לעיל סימן שמ"ו: (ג) וכתב הר"ר יהונתן פרק חלון ע"ב דב' חצירות שביניהם כותל ואינו גבוה י צריכים לערב אחד ולא שנים וכ"ה לקמן בסימן זו לגבי גדיש שבין החצירות:
כתב

דרישה

סי' שעב [א] **בזה** שהביא ב"י פרש"י על הא דאר"י אלו מעלין כו' נלע"ד ליתן טעם לדברי רש"י דפי' מ"ש רבי יוחנן אילו מעלין מכאן כו' דר"ל מעלין מן החצר להכותל ומתוכו יבואר ג"כ דעת רבינו במ"ש לאסור טילטול מהבית על הכותל וזה שיש לדקדק בהסוגיא דדיקדק עולין אין מעלין לא דזה איכה מיושב אליבא דר"ש במאי דמשני דהמשנה איירי בכותל רחב ד' דמ"מ ה"ל לשנות רבותא דמעלין פירות מן החצר מיתר ומכ"ש דלעלות בלא פירות דמיתר · וע"ק דבריש פרק כל גגות דפריך אר' יוחנן דאמר הלכה כר"ש ואפי' עירבו ומי אמר ר"י הכי והאמר ר"י הלכה כסתם משנה ותנן כותל שבין ב' חצירות אלו עולין מכאן כו' ובלבד שלא יורידו למטה ומשני מאי שלא יורידו למטה לבית · והביאו ב"י לעיל בריש הסי' וקשה למה פריך מסיפא דמתני' מרישא הכ"ל להקשות דקתני אילו עולין מכאן דמשמע עולין אין מעלין לא ואין לומר דניחא ליה להקשות מסיפא דקתני בה בהדיא ובלבד שלא יורידו למטה ממה שיקשה מדיוקא דרישא דו"א דהא בסוגיא די דבפ' חלון פריך אר"י מדיוקא דעולין אין מעלין לא · וע"כ נ"ל דאף דרבי יוחנן ס"ל הלכה כסתם משנה ואתיא אליבא דר"ש מ"מ י"ל דהמשנה נשנית אליבא דכ"ע · ומש"ה א"ש דלא פריך בפרק כל גגות אר"י ממאי דקתני עולין אין מעלין לא דא"ל דה"ה מעלין נמי · והא דקתני עולין משום דהמשנה נשנית אליבא דכ"ע ואליבא דרבנן דפליגי עם ר"ש וס"ל דאין מטלטלין מחצר לחצר או לגג עולין דוקא ולא מעלין ומש"ה הוצרך לפרוך ממאי דקתני במשנה ובלבד שלא יורידו למטה דלא אתיא כר"ש כלל דהוא מתיר אפילו בעירבו והמשנה קתני דאסור ומשני מאי שלא יורידו לבית · ור"ל ואליבא דר"ש מפרש המשנה כן ואליבא דרבנן יפורש
המשנה

פרישה

ומקילה ממשה מצטרפין כמו שכתבתי בסימן שס"ב בית יוסף

(יא) **אפילו** אין בו רוחב ד' וכו' ב"י תמה על זה ועיין בדרישה והוכיח מדברי הרי"ף והרא"ש דאם אין רוחב ד' מותר · ובד"מ כתב וז"ל וג"ל דה"ג ולא להוריד ולהכניס לבית אא"כ אין רוחב ד' דבאין בו רוחב ד' שרי דמקום פטור הוא מיהו להחליף מבית לבית דרך מקום פטור אסור כמו שכתבתי לעיל סי' שמ"ו עכ"ל ועל להחליף כתב ב"י דוקא להרשב"א אסור אבל להרי"ף והרמב"ם מותר כיון דרשויות דרבנן ועיין לעיל סימן שמ"ו

(יב) **ולשני** אין גבוה י' התשמיש הוא לו לנחת שיכול להשתמש בכל הכותל דכיון שרחב ד' הוי פתח ותשמישו בנחת לעלות דרך שם ומשתמש בכל הכותל עקר חוליא מצדו מותר לבדו לטלטל בכל הכותל ולא אותן שור בחצר אחרת שלהן עדיין גבוה י' וז"ל דזה מיירי שעקר החוליא גם מצד השני ולשניהם ניחא תשמישת' דא"כ היו אוסרין זה על זה אם לא עירבו דא"ל דמיירי בכלי חצר דא"כ אפילו בגבוה י' שרי ולפ"ז נ"ל דלצדדים קתני דמ"ש ברישא בין לענין לעשותו בפתח לערב יחד מיירי שנפרץ גם מצד השני וסיפא לענין תשמיש
מיירי

כפתח לערב יחד בין לענין שיכול להשתמש בכל הכותל אין בו ד' אינו חשוב כפתח לא לערב יחד ולא להשתמש בכל הכותל אלא כנגד המקום שמתמעט יכול להשתמש בנה אצטבא למטה אצל הכותל למעטו מגובה י' אם יש בה ד' אורך במשך הכותל (יג) ובולטת ד' מועיל להשתמש בכל הכותל אבל אינו חשוב כפתח לערב יחד עד שיגיע לראש הכותל אין בה ארבעה על ארבעה (יד) אינו מועיל אפילו להתיר להשתמש כנגדו (טו) אפי' כפה אצלו ספל שיש בו ד' על ד' וגבוה כל שהוא ומיעט בו גובהו מי' מותר להשתמש (אפי' שלא) כנגד המיעוט (טז) ובלבד שיחברנו בטיט בנה אצטבא ע"ג אצטבא אם יש בתחתונה ארבע' על ארבע' או אין בה ד' על ד' ויש בעליונה ד' על ד' (יז) ואין בין זו לזו ג' טפחים ממעט להתיר להשתמש עליו אבל (יח) לא מהני למיהוי פתח לערב יחד ואם אין הכותל גבוה אלא י' וזוקף סול' גבוה ז' ומשהו במשך ד' אצל הכותל (יט) מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד כיון שלא נשאר ג' עד ראש הכותל ודווקא שיש בסולם ד' שליבות אז מותר לשמש עליו אבל אם אין בו ד' שליבות אינו מתיר: (כ) זיז היוצא מן הכותל ויש בו ד' על ד'

אהני מיעוטא למהוי פתחא כוליה שרי: אמר רבינא לאו מלמטה עסקינן דהתם ודאי בגיר מד' לא מהני למידי אלא כגון שעקר חוליא מראשו הלכך אי הוי מיעוטא ד' אורך האי פתחא לכל הכותל בגיר מהכי פתחא הוא דלא הוי אבל לאישתמושי ביה שרי דכיון דלא גבוה י' לא הוי רשותא וכתב הרא"ש כגון שעקר חוליא מראשו אבל אצטבא ואין במיעוטו ד' אפילו כנגד האצטבא אין משתמש שאין ראוי לעמוד על האצטבא להשתמש כיון דאין בו ד' אבל במקום עקירת החוליא עומד על הקרקע ומשתמש שם: **ומ"ש** רבינו ובולטת ד' הוא מדברי הרא"ש שם גבי אצטבא ע"ג אצטבא ד' קל"ה ודלא כדמשמע מפירש"י דלא בעי ד' על ד': **ומ"ש** אבל אינו חשוב כפתח וכו' הרא"ש שם גבי אצטבא על גבי אצטבא כתב כן בשם ר"ת ז"ל: **ומ"ש** כפה אצלו ספסל וכו' ג"ז שם (עז.) מימרא דר' יהודה: ומ"ש ובלבד שיחברנו בטיט כלומר דבעי מרא וחצינא כדאמרי' בגמר' כי היכי דלא ניהוו דבר הניטל בשבת והרמב"ם כתב להא דרבי יהודה בפ"ג לענין חריץ שבין ב' חצירות ולפום דינא אין הפרש בדבר שהרי החריץ והכותל שוים בדינים אלו כדמשמע בגמרא (עז:): **בנה** אצטבא ע"ג אצטבא וכו' ג"ז בפרק חלון (עז:) אמר רב ביבי בר אביי בנה אצטבא ע"ג אצטבא אם יש באצטבא התחתונה ד' ממעט אי נמי אין בתחתונה ד' ויש בעליונה ד' ואין בין זה לזה ג' ממעט ופירש"י בנה אצטבא. של עץ ע"ג האצטבא סמוך לכותל ויש אויר מפסיק בין זו לזו שהיה לעליונה רגלים אם יש בתחתונה אורך ד' ובה נתמעט גובהו של כותל מי' ממעט דל עליונה מהכא א"נ אין בה ד' ויש בעליונה ד' ואין בין זה לזה ג' חשבינן ליה כחד אבל יש ביניהם ג' תרי נינהו ומיעוט באויר לא שמיה מיעוט וכתב הרא"ש דמשמע מדברי רש"י דלא בעי ד' על ד' וקשה דלקמן בשמעתין בעי שיגיע הסולם לראש הכותל ואין לומר דהתם מיירי שאין אורכו ד' אבל הכותל דהא בכל שמעתין משמע בסולם צריך שיהא אורכו ד' וי"ל דהכא בעי ד' על ד' שאז ראוי לעמוד עליו ולעלות על הכותל ולהכי לא בעי' אלא שיתמעט הכותל מי' אבל לקמן מיירי שאינו רחב ד' על ד' ולהכי בעינן שיגיע הסולם בראש הכותל ור"מ תירץ דכל הני איירי לענין זה שאם עשה האחד בנין אצל הכותל ומיעטו מי' דה"ל תשמישו בנחת ונותנין אותו לו אבל פתח לא חשיב לערב אחד אפילו שכנגדו עשה כיוצא בו אם לא שיגיע הסולם בראש הכותל עכ"ל ואין כן דעת הרמב"ם בפ"ג אלא לענין מערבין אחד הוא וכתב ה"ה שם גבי חריץ שנראה מדבריו שכל מיעוט צריך שיהיה בפחות מג' לראש הכותל וכתב עוד ה"ה בפ"ג עוד שם סולם ששליבותיו פורחות אם יש בשליבה התחתונה ארבע ממעט אין בשליבה התחתונה ד' ויש בשליבה העליונה ד' ואין בין זה לזה ג' ממעט ורבינו לא הזכיר ויש בעליונה ד' ואפשר שלא היה בגירסתו עכ"ל · ורבינו הצריך ד' רוחב כתירוץ הרא"ש ולהיות כפתח הצריך שיגיע לראש הכותל כתירוץ ר"ת ולא ידעתי למה דכיון דבאיזה תירוץ מהם מתיישב למה ליה למנקט כחומרי שניהם: **ומ"ש** ואם אין הכותל גבוה אלא י' וכו' גז"ש (עח.) א"ר יהודה אמר שמואל כותל י' צריך סולם י"ד להתירו רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו ז' ומשהו ופסקו הפוסקים כרב הונא בריה דרב יהושע ובספרי רבינו יש ט"ס בזה וכן צריך להגיהו ואם אין הכותל גבוה אלא י' וזוקף סולם גבוה ז' ומשהו במשך ד' אצל הכותל מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד כיון שלא נשאר ג' עד ראש הכותל וכן מצאתי בספר מוגה ומ"ש במשך ד' ולא הצריך שתהא רחבה ד' היא מפני מה שכתבתי בסמוך בשם הרא"ש דכיון שמגיע לראש הכותל או לפחות מג' סמוך לו לא בעינן שיהא רחב ד': **ומ"ש** ודוקא שיש בסולם ד' שליבות וכו' שם סולם המצרי אינו ממעט והצורי ממעט ה"ד סולם המצרי אמרי דבי רבי ינאי כל שאין לו ד' חווקין ופירש"י סולם המצרי הואיל וקטן הוא ונוח ליטלו משם אינו ממעט· חווקין אישקאלונש: **זיז** היוצא מן הכותל ויש בו ד' על ד' וכו' שם בפ' חלון (עז: ועח.) א"ר נחמן אמר

ע"ז) בד"ה אם יש: **ומ"ש** אפי' כפה אצלו ספל וכו' מותר להשתמש כנגד המיעוט ובלבד שיחברנו בטיט שם מימרא דר' יהודה ואסיקנא בגמרא דמיירי בספל שיש לה אוגניים ומחבריהו בארעא בטיט ובעי מרא וחצינ' כשיבא ליטלנו משם דהשתא ה"ל דבר שאינו ניטל בשבת מחמת איסור וממעט ורבינו לא כתב שיש לו אוגניים משום דסתם ספל יש לה אוגניים וכ"כ רש"י דאית לה אוגניים כעין ספלים שלנו אבל תימ' אמאי לא כתב רבינו הא דאסיקנ' ל"צ דבעי מרא וחצינא וכתבו הרא"ש והרמב"ם בפ"ג ונראה דטעמו משום דבגמ' מקשינן אהא דמוקמי' דמחבריה בארעא ובדאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והא תנן הטומן לפת וצנון תחת הגפן בזמן שמקצת עלין מגולין ניטלין בשבת דניעור שרי וה"נ הספל מגול' ונוטלו ונוער העפר ומשני לא צריכא דבעי מרא וחצינ' והשתא ס"ל לרבי' כיון דלא מוקי' לי' בהכי אלא כדי לתרץ הקושי' מלפת וצנון וכיון דלמה שהקשו התוס' לשם בד"ה מקצת עלין וז"ל אע"ג דבמניח אסרי' בפ' נוטל מטעם בסיס לדבר האסור את בשבת הוי כמו שוכח וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו בו כל השבת אפי' מניח חשוב כשוכח כי ההיא דנוער את הכיסוי וכו' עכ"ל והכי נקטי' דדוקא במניח הוא דאסור וכו' א"כ ל"ק כלל מלפת וצנון דהתם אפי' מניח חשוב כשוכח מאחר שדעתו ליטלו בשבת כי ההיא דנוער את הכיסוי אבל מיעטו בספל דחבריה בארעא דליהוי מיעוט ומניחו לכל השבת אסור ליטלו ולנער העפר אפי' לא בעי מרא וחצינא כך נראה ליישב דעת רבי' והכי משמע מדבריו לעיל ס"ס ש"ט שכתב מעות שעל הכר נוער את הכר והן נופלות וכן צנון שטמן בארץ וכו' מדכתב וכן צנון אלמא דהך צנון נמי דינו כשוכח כיון שדעתו ליטלו בשבת וכ"כ לשם ב"י· אך קשה דלמה כתב רבי' אפי' כפה ספל וכו' דמשמע דאיצטבא וספל חד דינא אית להו והלא דיניהם חלוקים דבאצטבא ד' על ד' כתב רבי' דמועיל להשתמש בכל הכותל ובספל ד' על ד' כתב מותר להשתמש כנגד המיעוט אלמא דבשלא כנגד המיעוט אסור ולכן נראה להגיה מותר להשתמש אפי' שלא כנגד המיעוט ולהכי כתב רבי' דמיירי בספל ד' על ד' אף על פי דבגמ' הזכירו סתם ספל ממעט משום דס"ל דאפי' בתל עפר או באצטבא אינו מועיל להשתמש אפי' כנגד המיעוט אם אין בו ד' על ד' כ"ש ספל אלא בע"כ בדאית ביה ד' על ד' ומועיל אפי' בכל הכותל דדין ספל כדין האיצטב' ותל עפר ואם אין בו ד' על ד' אפי' כנגד המיעוט אינו מתיר וכדפריך בגמ' מ"מ אי מהני המיעוט בכוליה כותל לישתמש ואי לא מהני המיעוט אפי' כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא כגון שעקר חולי' מראשו אלמא כל שאין המיעוט מראשו אלא מלמט' אפי' כנגד המיעוט נמי לא אם אין בו ד' על ד' ואם יש בו ד' על ד' מהני בכוליה כותל אבל ב"י תפס דיבורו כפה אצלו ספל משמע דלא שייך גורם אפי' וכ"כ בש"ע וכתב כלשון רבי' דבספל ד' על ד' אינו משתמש אלא כנגד המיעוט ולע"ד הוא ט"ס: **בנה** אצטבא על אצטבא וכו' שם מימרא דרב ביבי בר אביי ופרש"י אם יש בתחתונה אורך ד' ובה נתמעט גובהו של כותל מי' והקשו התוס' מהא דגבי סולם בעי' שיגיע עד ראש הכותל ופר"י דהכא בעי' ד' על ד' ולהכי סגי בנתמעט גובהו מי' אבל גבי סולם דבעי' עד ראש הכותל לא בעינן ד' על ארבע וכ"כ הרא"ש וכתב עוד שמהר"ם תירץ דהכא מיירי לענין זה שאם עשה האחד בנין אצל הכותל ומיעטו מעשרה וחבר האחר לא מיעטו דה"ל לזה בנחת נותנין אותו לו אבל פתח לא חשיב לערב א' אפי' שכנגדו עשה כיוצא בו אם לא שיגיע הסולם בראש הכותל עכ"ל ולכן לעיל גבי סולם כת' רבינו בסתם בהעמיד זה וזה סולם חשוב כפתח דהיינו אפילו לערב יחד כ"ש שזה וזה יכולין להשתמש בכל הכותל כיון שהכותל שוה לשניהם בגובה עשרה ובעקר חוליא כת' בפי' דמהני בין לעשותו כפתח לערב יחד אם כל אחד עקר חוליא בחצרו ובין לענין שיכול להשתמש בכל הכותל אם הוא לבדו עקר חוליא בחצרו דה"ל לזה תשמישו בנחת דהיינו דוקא בדאית בי' באורך ארבעה אעפ"י שאין בו ד' על ד' דכיון דהוא מראשו אין צריך ד' על ד' וכדין הסולם לפי פי' ר"י כתו' והרא"ש וכ"ש למהר"ם דפשיט' דבראשו לא בעי ד' על ד' ובעקר חוליא מראשו ואין בו ד' כלל מפורש בגמרא דמועיל להשתמש כנגד המיעוט אבל גבי איצטבא וספל החמיר רבינו כפר"י והרא"ש דאינו מועיל להשתמש בכל הכותל אא"כ בדאית ביה ד' על ד' ואי לית ביה אלא ארבע אינו מועיל אפילו להשתמש כנגד המיעוט דאילו למהר"ם אפי' אין בו אלא ארבע מועיל להשתמש בכל הכותל והיא דעת רש"י דדוקא גבי זיז מסר' תלמודא ארבע על ארבע לפי שהזיז בולט באויר אבל בבנין אצטבא ע"ג קרקע וכן תל עפר וכן סולם שזרועותיה עומדי' ע"ג קרקע באורך ד' סגי אעפ"י שאינו בולט ארבע ברוחב ואיכא למידק לפר"י והרא"ש אמאי מפרש תלמודא גבי זיז ארבע על ארבע טפי מבאיצטבא וסולם ששליבותיו פורחות דקאמר בסתמא בארבעה ואינו מפרש אעפ"י דגם לשם בעינן ארבע על ארבע וי"ל דגבי זיז אשמועי' דאפי' הזיז סמוך לראש הכותל והכותל אינו גבוה אלא עשרה אפ"ה בעי זיז ארבע על ארבע דאע"ג דבסולם רחב ארבע ומגיע לראש לא בעינן ארבע על ארבע הכא בסולם כל שהוא שסמיך ע"ג זיז ומגיע לראש הכותל בעינן שיהא בזיז ד' על ד' וז"ל ב"י ורבינו הצריך ארבע כתירוץ הרא"ש ולהיות כפתח הצריך שיגיע לראש הכותל כתירוץ מהר"ם ולא ידעתי למה דכיון דבאיזה תירוץ מהם מתיישב למה ליה למינקט כחומרי שניהם עכ"ל ולא אבין דבריו הלא בסולם שוין הן הרא"ש ומהר"ם דכיון דהגיע בראש הכותל או ג' ומשהו דהוי לבוד לראש הכותל ה"ל פתח אף לערב יחד ואפילו לית ביה ד' על ד' אלא דבמיעוט שלמטה כארץ בתל עפר או באיצטבא דלא מהני לערב יחד אלא להשתמש בכל הכותל ס"ל למהר"ם דמועיל אפילו אין בו ארבע על ארבע אלא באורך ד' סגי אף על פי דאינה בולטת ארבע והרא"ש אינו מועיל להתיר ולהשתמש אלא בדאית ביה ד' על ד' דאז מות' להשתמש בכולה אבל כאין בו אלא באורך ארבע אינו מועיל להתיר אפילו כנגד המיעוט והכריע רבינו בזו לחומרא כהרא"ש לפי שכך פר"י כמו שהוא בתוספות וכדפי'· ודוקא שיש בסולם ארבעה שליבות וכו' שם דבד' שליבות כובדו קובעו ופירש"י דמתוך שהוא כבד אין טולין אותו משם ולא משום איסור אבל אם אין בו ארבעה שליבות קטן הוא ונוח ליטלו משם אינו ממעט וע"ל סי' ש"ח סי"א:

זיז היוצא מן הכותל וכו' שם ריש (דף ע"ח) מימרא דר"נ א"ר בר אבוה פי' אפילו סולם כל שהו' דהיינו שאינו רחב ארבע' ומעמידו בקרקע וסמך ראשו בזיז שהוא

פרישה

מיירי דוקא שמפרץ מלידו ולא מלד השני תו"ק: (יג) **ובולט'** ארבעה פירוש לרוחב: (יד) **אינו** מועיל אפילו להתיר פי' שאין ראוי לעמוד על האיצטבא שאין בה ד' אבל במקום עקירת חוליא יכול לעמוד על הארץ ומשתמש שם אסרי"י: (טו) **מ"ש** רבינו אפילו כפה אצלו ספל ש"ש בו ד' על ד' וגבוה כל שהוא וכו' מותר להשתמש כנגד המיעוט יש לתמוה מנה ליה לרבינו לחלק בין ספסל ד' ע"ד בין איצטבא ד' ע"ד והלא בגמרא אמרו סתם ספל ד' ע"ד ממעט ומדלא פירשו ממילא הוי דינו כמו איצטבא וצ"ע: (טז) **ובלבד** שיחברנו בטיט בענין שלא יהא דבר הניטל בשבת. אם יש בתחתונה ד' ובה נתמעט גובה של כותל דלעליונה מה' יהיה מיעוט רש"י: (יז) **ואין** בין זו לזו ג' טפחים פי' שהאיצטבא עליונה היא של עץ ויש לה רגלים נמצא שיש אויר מפסיק בין הרגלי' ומיעוט באויר לא שמיה מיעוט: (יח) **לא** מהני למיהוי פתח וכו' אם שיגיעו לראש הכותל עיין בב"י שתמה על זה ועיין בדרישה: (יט) **אבל** לא מהני לערב יחד טעות סופר הוא בספרי רבינו וצריך להגיה מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד כיון שמגיעו לראש הכותל וכו' ב"י· ומש"ה דסולם צריך להעמידו זקוף בכותל קי"ל דסולם זקוף ממעט· והא דכתב אם אין בכותלו אלא גבוה י' וכ"ש אם היה י"ג וזקוף סולם גבוה י' ומשהו גבוה י' לאחו' סגי אפפ"י שמעומדו זקוף והכותל גבוה ב' דסולם גבוה י' במשך ד' מיושב פתח כמ"ש בסמוך גבי חקק להשלימו לד' ודוקא שהסולם מגיע על ראש הכותל אלא שאינו רחב ד' בכל גובהו וכמ"ש שם. אבל אם אין בו י' אינו מתיר דהואיל וקטן הוא ונח לטלטלו משם אינו ממעט· (כ) **זיז** היוצא כל שהוא פי' ואין מהוי ולמעלה י' טפחים: והוא

דרישה

המשנה כפשטיה דלא יוריד כלל אפילו מן הכותל לחצר וה"ה דאין מטלטלין מן החצר על הכותל אליבייהו· והמשנה אתיא לר"ע· והכא בסוגיא דפרק חלון פלוגתא דרב ורבי יוחנן קאי אהמשנה גופה דו"ל הגמרא אמשנה דקתני כותל שבין ב' חצירות גבוה י' ורחבה ד' כו' אין בו ד' מאי

ד' והניח עליו סולם כל שהוא מועיל להתיר לו תשמיש הכותל (כא) והוא שלא תהא שליבה התחתונה גבוה מן הארץ ג' ולא יהא בין שליבה לשליבה ג' והוא שיניח הסולם על גבי הזיז אבל סמכו אצלו לא וכל זמן שאין גובה הכותל כ' טפחים די בזיז אח' שמניחו באמצע שהרי אין גבוה י' עד הזיז ולא גבוה י' ממנו עד הראש הכותל ואם הוא גבוה כ' צריך ב' זיזין אחד למטה מי' התחתונים ואחד למעלה ממנו למטה מי' העליונים שאם היה הזיז גביה י' לא סגי ליה בסולם כל שהוא והוא שלא יהו הזיזין זה כנגד זה שראוי להטות סולם מזה לזה: העמיד ב' סולמות זה בצד זה ולא היה בשניהם משך ארבע והרחיקם זה מזה כדי שיהא בשניהם ד' ומילא האויר שביניהם בקש אינו מועיל לא להתירו לשמש עליו ולא לערב יחד שמקום מעמד הרגלים הוא באמצע הסולם ואין ראוי לעלות בקש העמיד הסולם באמצע והקש מן הצד מהני בין להתירו לשמש עליו בין לערב יחד אין הסולם רחב ד' וחקק אצלו בכותל להשלימו לארבע א"צ לחוק בכל גובה הכותל ודי לו שיחוק בגובהו עשרה להשלימו לד' לא העמיד סולם כלל אלא חקק בכותל כמין שליבה של סולם לעלות בו (כב) צריך שיחוק בכל גובה הכותל ומועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד: עשה מאילן מחובר סולם אינו מועיל מפני שאסור לעלות בו בשבת ואם הוא אשירה יבשה שאין בו משום איסור שבות מועיל אע"פ שיש בו איסור ע"ג והרמב"ם ז"ל כ' שאילן מועיל (כג) ואשרה אינו מועיל (כד) וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן היה בין הצרות חריץ עמוק י' ורחב ד' אין יכולין לערב יחד אפילו מלא אותו תבן וקש כל זמן שלא בטלו ואם הוא מלא עפר וצרורות אפילו סתמא שלא בטלו א חשוב כמלא וצריכין לערב יחד נתן עליו נסר כמין גשר משפת החריץ אצל שפתו אם הוא רחב ד' חשיב כפתח פחות מכאן לא חשיב פתח (כה) נתן הנסר לאורך החריץ כמשך ד' אפי' אין בו אלא כל שהוא חשוב כפתח שהרי אין בחריץ כמשך ד' שהוא שיעור פתח רוחב ד"ט ואם החריץ לאחד עמוק י' ולשני אינו עמוק עשרה דינו ככותל שנותנין אותו למי שאינו עמוק י' ואם הוא לשניהם שוין דין שניהם שוין בו ואם יש ביניהן גדיש של תבן גבוה י' כל אחד מער' לעצמו (כו) נתמעט בחול מגובה י' צריכין לערב ביחד ובעוד שלא נתמעט (כז) אסור לשום אחד כהן ליתן מן התבן לתוך קופתו בשבת להאכיל

אמר רבה בר אבוה זיז היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהוא מיעטו ולא אמרן אלא דאותביה עליה אבל אותבי' בהדיא ארווחי ארווחיה ופירש"י יהניח עליו סולם כל שהוא. אפי' אין בו ד' ומעמידו בקרקע וסמך ראשו בזיז הוי כחד מיעוטא והרי בעליון ד' וכגון שאין חווקי הסולם מרווחי' ג': ולא אמרן אלא דאותבי' עליה. סמך ראשו עליו כדפרישית אבל אותביה בהדיא וראשו נסמך לכותל ארווחי ארווחיה לזיז ולא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיעוט שהוא מובדל מן הקרקע הרבה: ומ"ש והוא שלא תהא התחתונה גבוה מן הארץ ולא יהא בין שליבה לשליבה שלשה למד כן ממאי דאמרי התם רב נחמן אמר רבה בר אבוה גבי סולם ששליבותיו פורחות:

ומ"ש וכל זמן שאין גובה הכותל ד' טפחים וכו' גז"ש (עח.) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כותל י"ט צריך זיז אחד להתירו כותל ד' צריך ב' זיזים להתירו אמר רב חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה. ופירש"י צריך זיז אחד להתירו. והזיז יוצא באמצעיתו שאינו גבוה י' לא ממנו ולמטה ולא ממנו ולמעלה: צריך ב' זיזים. אחד קודם י' התחתונים ואחד למעלה הימנו בתוך י' העליונים דאי הוה גבוה י' לא הוה סגי ליה בסולם כל שהו מידי דהוה אכותל זה שלא כנגד זה שיכול לקבוע סולם שני מזה לזה וכבר כתבתי בסמוך שדעת רבינו כדעת ר"ת שכתב הרא"ש דכל הכי איירי לענין זה שאם עשה הא' בנין אבל הכותל ומיעטו מי' דה"ל תשמישו בנחת ונותנים אותו לו אבל פתח אחד לא חשיב לערב אחד אפילו כשכנגדו עשה כיוצא בו אם לא שיגיע הסולם בראש הכותל ואין כן דעת הרמב"ם בפ"ג מה"ע אלא דהני מימרי דרב נחמן לענין לערב אחד הם ודעתו דבמימרא דכותל גבוה י"ט וכו' אפילו בלא סולם מערבין אחד וכתב ה"ה שהוא ז"ל מפרש מימרא ראשונה שמצריכה סולם בשהזיז גבוה יותר מי' מן הקרקע לפיכך בלא סולם אין מיעוטו כלום אבל אם היה פחות מי' לקרקע פחות מי' לכותל א"צ סולם וזהו שלא הזכירו סולם במימרא השנית ע"כ ולפי פי' זה הא דצריך שני הזיזים יהיו זה שלא כנגד זה הוא כדי שיוכל לעלות מזיז לחבירו שאם היו מכוונים זה למעלה מזה אינו יכול לעלות מאחד לחבירו ולרשב"א ז"ל שטה אחרת בזה כתבה ה"ה בפ"ג מה"ע:

העמיד ב' סולמות זה בצד זה וכו' העמיד סולם באמצע והקש מן הצדדים וכו' שם בפרק חלון (עח.) בעיא דאיפשטא ודברי רבינו הם כפי' רש"י ולהרמב"ם וה"ה פי' אחר באבעיות אלו בפ"ג:

אין הסולם רחב ד' וחקק אצלו בכותל וכו' גז"ש (עח:) חקק להשלים בכותל בכמה א"ל בי' א"ל חקק כולו בכותל בכמה א"ל עלא קומתו ות"ש התם מסתלק ליה הכא לא מסתלק ליה ופירש"י חקק להשלים בכותל. סולם צר וחוקק בכותל מכאן ומכאן כנגד חווקי הסולם להשלים רוחבו בד' עד י' ישלימנו וכיון דאיכא בגובה י' ורוחב ד' הוי שיעור פתח ואע"ג דגבוה כותל טובא לית לן בה התם כי איכא סולם מגיע לראש הכותל נוח לעלות בו ומיהו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב ד' הלכך כי משוי ליה רוחב ד' בגובה י' פתחא הוי אבל הכא אין נוח לעלות כ"כ אבל הרמב"ם פ"ג מה"ע פירשה לענין אחר שכתב וז"ל נפרץ הכותל הגבוה שביניהם אם היתה הפרצה עד י' אמות מערבין ב' עירובין ואם רצו מערבין אחד מפני שהיא כפתח היתה יתר מי' תערבין עירוב אחד ואין מערבין ב' עירובין היתה הפרצה פחותה מי' ובא להשלימה ליתר מי' חוקק בכותל גבוה מי' טפחים ומערבין עירוב אחד ואם בא לפרוץ לכתחלה יתירה מי' בכל הכותל צריך להיות גובה הפרצה מלא קומתו וכבר יישב ה"ה הסוגיא לדעתו:

עשה מאילן מחובר סולם וכו' ואם הוא אשירה וכו' גז"ש בדף הנזכר פלוגתא דאמוראי ונחלקו הרמב"ם והרא"ש בפסק ההלכה וכבר כתב ה"ה בפ"ג טעם לדברי הרמב"ם ודברי רבינו כהרא"ש:

היה בין החצירות חריץ עמוק י' וכו' ג"ז משנה שם (עח.) ומ"ש בתבן וקש כ"ז שלא ביטלו ובעפר וצרורות אפילו סתמא הכי איתא התם בגמרא וכתוב בהג"א (קכה) ואם מילא פירות אפילו סתמא בטלי להו הואיל ודרכם לעשות מהם אוצר:

כתב ה"ר יהונתן אפילו לא נסתם מכל אותו חריץ אלא י' אמות לבד ונשאר חריץ מכאן ומכאן כפתח הוי ואם רצו מערבין אח' ואם רצו מערבין ב' אלא משום דלא שכיח לתיהוי כענין זה לא הוזכר במשנה ע"כ ואיני יודע למה הצריך י' אמות גם למה כתב שלא הוזכר במשנה דכל כה"ג משמע דבד' טפחים סגי מכ"ש דנתן עליו נסר דסגי בד' טפחים:

נתן עליו נסר כמין גשר וכו' משנה שם:

נתן הנסר לאורך החריץ וכו' גז"ש (עח.) מימרא דרבא וסובר רבי' דבמשך ד' סגי וכן פירש"י שם:

ואם החריץ לא' עמוק י' וכו' שם (עז) אמר רב שזבי אמר רב נחמן חריץ שבין ב' חצירות לזו אחד עמוק י' ולזו א' שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ ומ"ש ואם הוא לשניהם שוה וכו' פשוט הוא:

ואם יש ביניהם גדיש של תבן וכו' משנה שם (עט) מתבן שבין ב' חצירות וכו' וכתב רבינו נתמעט בחול משום דקתני צריכין לערב ביחד והא לא שייך בנתמעט בשבת ב:

ובעוד שלא נתמעט אסור לשום אחד מהן ליתן מן התבן וכו' שם אמתני' דמתבן שבין ב' חצירות וכו' אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן א"ר הונא ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל ולאוקומי שרי והאמר רב הונא מעמיד אדם ע"ג עשבים בשבת ואין מעמיד בהמתו ע"ג מוקצה דקאים

שהוא ד' על ד' הוו האי סולם מתחתיו דרגא לזיז והוא שלא יהא שליבה התחתונ' וכו'. דהוה ליה לבוד והוי דרגא לזיז כשסמכו על הזיז ממש אבל סמכו אצלו ה"ל הרויח לזיז ולא הוה דרגא לזיז אין כאן מיעוט שהזיז מובדל מן הקרקע הרב':

ומ"ש רבינו מועיל להתי' לו תשמיש הכותל וכו' לאו דוקא תשמיש הכותל דה"ה דמתני' נמי לערב יחד כשהחזר הא' עשה ג"כ כנגדו תיקון כזה ופשוט הוא:

וכל זמן שאין גבוה הכותל עשרים וכו' ג"ז מימר' דר"נ שם דבסולם כל שהוא וכותל י"ט סגי בזיז א' וראש הסולם סומך על הזיז ממש והוי דרג' לזיז כדאמרן אבל כותל כ' כו' שראוי להטות הסולם מזה לזה וכו' פי' דכשעולה בסולם עד הזיז התחתון ראוי הוא לעמו' על הזיז שהוא רחב ד' על ד' ולמשוך הסולם ולהעמיד רגליה על הזיז וראש הסולם סומך על הזיז העליון ולכן צריך להעמיד הזיזין זה שלא כנגד זה. ומ"ש רש"י שיוכל לקבוע סולם ב' מזה לזה לאו דוקא דבעינן ב' סולמות דבאחת נמי סגי כדפי':

העמיד ב' סולמו' וכו' שם בעא מיניה רב יוסף מרבה ופשט לי' הכי דקשין באמצע אינו מועיל דאין כף הרגל עול' בהן אבל סולם באמצע ראויין הקשין מכאן ומכאן לאחוז היד בהן ולעלו' בסולם:

אין הסולם רחב ד' וחקק אצלו בכותל וכו' פי' לרש"י מיירי דהסולם כל שהוא מגיע לראש הכותל ונוח לעלות בו ומשוי ליה רוחב ד' בגובה עשר' למיהוי פיתחא וחוקק בכותל מכאן ומכאן עד עשרה ואע"ג דגבוה כותל טובא לית לן בה ור"ת פי' דבעינן שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשר' אבל כשלא העמיד סולם כלל אלא חקק בכותל דאין נוח לעלות כל כך צריך שיחוק בכותל שיהא משך החווקין ארבעה מלא קומתו של כותל:

ומ"ש רבינו ומועיל בין להתיר וכו' קאי אתרווייהו בין אחקק להשלי' בכותל וכן אחקק כולו בכותל:

עשה מאילן מחובר וכו' ג"ז שם פליגי בה אמוראי מר פסק כמר ומר פסק כמר והקשו התו' הלא בעי' דהסולם בעי' רוחב ד' וכתותי מכתת שיעוריה כדאמר גבי קור' ותי' דבסולם חשיב פתח כיון דחזי לעלייה אי לאו איסור' דאשרה. אבל קור' הצריכו חכמי' שיעור' של חשיבות ע"ש בדף פ' בד"ה אבל קורה:

היה בין החצרו' וכו' משנה וגמרא שם והדבר פשוט דה"ה אם לא נסתם מאותו חריץ אלא עשר אמות לבד ולא יותר ונשאר חריץ מכאן ומכאן דה"ל פתח ואם רצו מערבין אחד ואם רצו מערבין ב' אבל אם נסתם יותר מעש' ה"ל פירצה ומערבין א' ואין מערבין שנים וזה היה דעת ה"ר יונתן וב"י הקשה על פירושו ותקפה עליו משנתו כי לא קשה כלום ועיין בזה בת"ש בסימן שע"ג:

ואם החריץ לאח' עמוק עשרה ולשני אינו עמוק י' וכו' זה הדין ה"ל לרבינו לכתבו למעלה בסי' זה אבל דין כותל שהיה לא' גבוה עשרה ולב' אינו גבוה עשר' דדין חריץ בענין זה כדין כותל גם בריש חלון תרוייהו מיתרא דר"ן ניניהו וכתבן התלמוד סמוכין אלא דרבינו רצונו היה לכתוב כל דיני חריץ ביחו' אחד ועיין במ"ש לעיל בדין זה:

ואם יש ביניהן גדיש וכו' משנ' וגמר' שם (דף ע"ט) והכל פשוט שם ומביאו ב"י:

ומ"ש נתמעט בחול מגובה עשר' צריכין לערב יחד אבל נתמעט בשבת כיון שהותר לתקנת שבת הותר לכל השב' כולה כדלעיל בסי' שע"ח ולקמן ריש סי' שע"ד וב"י כתב פי' אחר ומה שכתבנו הוא פשוט: שני

דרישה

מאי רב אמר אויר שתי רשויות שולטת בו ולא יזיז בו אפילו מלא נימא ורבי יוחנן אמר אילו מעלין מכאן ואוכלין כו'. וא"כ כיון דמהמשנה עצמה קאי פלוגתייהו שפיר פריך מדיוק' דרישא דקתני בה עולין אין מעלין לא. דהא ליכא לתרץ דאליבא דרבנן קתני הכא וכמ"ש לעיל דהא ר"י לפרש המשנה אתא ולומר דכוונת המשנה היא לומר דיעלין מכאן וא"כ ק"ש מאי שפירש"י מעלין מכאן דר"ל אחצרו דהא המשנה נשנית גם אליבא דרבנן ע"כ אפי' בכותל דאין בו רחב ד' אסור להעלות עליה חוץ מן הבית כ"א מן החצר וק"ל כתב

פרישה

(כא) **והוא** שלא תהא שליבה התחתונה כו' דלאו מועיל כל שהוא דדמי כאילו הוא לבוד והזיז היה על הארץ כדלעיל באיבעיא אבל סמכו אצלו לא פי' וראשו נסמך לכותל לא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז שהוא מובדל מן הקרקע הרבה · דבזיז א' וכו' לא סגי בסולם כל שהוא מידי דהוה כותל י' וחקק אצלו בכותל האי כותל איירי אפילו בזקיפת כפשוטה דהא קי"ל סולם זקוף ממעט ומסכב כפתח עיין בגמרא ובתוס' דף ס (כב) **צריך** שיחוק בכל גובה הכותל אבל גבי סולם שמגיע לראש הכותל נוח לעלות טפי ומיהו לא חשו למיהוי פתח בפחות מרוחב ד' הילכך כי משוי ליה רוחב ד' בגובה י' פתח הוא אבל הכא אין נוח לו לעלות כ"כ רש"י : (כג) **ואשרה** אינו מועיל כיון שאיסורה מן התורה : (כד) **וא"א** הרא"ש ז"ל לא כ"כ פלוגתא אמוראי היא בגמרא במשך ד' אפילו אין בו רוח אלא כל שהוא דבמיעוט ד' טפחים סגי ועיין בב"י (כה) **נתן** הנסר לאורך כו' פירש"י שנתן לאורך החריץ ד' ד' מורך ע"ג יתידות אבל שפתו דסתם קצת רוחב החריץ ומיעטו בד' עכ"ל : (כו) **נתמעט** בחול מגובה י' לאפוקי נתמעט בשבת דה"ל לערב יחד ב"י : (כז) **אסור** לשום אחד

חידושי הגהות

שעב א כתב מדרל"ח ואע"ג דלקמן בסימן הרל"ג יתבאר דאפי' עפר בעי ביטול לענין סוכה גבי חריץ שאני כדקא מתרץ רב אשי הכא משום דחריץ למטייסיה קאי : ב ומהרל"ח כתב שטעמו משום ואם נתמעט בשבת אומרים שבת הואיל והותרה הותרה ומותר כל אמר כמו שיתבאר בסימן שע"ד :

הנוסחא

להאכיל לבהמתו ואפילו להעמידנה שם כדי שתאכל אסור אבל יכול לעמוד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטות אלא לשם וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו בחול (כח) אסור ליתן ממנו לקופתה ולהעמידה שם בידים ודוקא גדיש שבין שני חצרות אבל גדיש שבין שני בתים (כט) מותר להאכיל בהמתו ממנו בידים :

שעג (א) **שני** גזוזטראות הבולטות משתי עליות זו כנגד זו ונתן ביניהן נסר רחב ד' חשוב כפתח (ב) ואם רוצין מערבין יחד אבל היו זו שלא כנגד זו שאחת משוכה למזרח והשנייה למערב כזה אין יכולין לערב שכשיתנו הנסר מזו לזו יבא מקרן זוית של זו לשל זו ולא חשיב פתח דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכן אם היתה אחת גבוה מחברתה לא חשיב פתח אבל אם הם תוך שלשה זו לזו בין בריחוק בין בגובה חשיב שפיר כפתח :

שעד (א) **עירבו** דרך חלון או פתח שביניהן ונסתם בשבת (ב) מותרין להשתמש דרך גובה הכותל וחורין דשבת כיון שהותרה הותרה (ג) ואפילו אם עירבו לשנה ונסתם הפתח בחול דהשתא לא נכנסה השבת בהיתר ונפתח בשבת חזר העירוב להתירו וכן אם היה כותל ביניהן ועירבו כל אחד לעצמו ונפרץ בשבת מותרין כל השבת לטלטל כל אחד בחצרו אפי' כלי הבית אבל חצר שנפרץ בשבת לר"ה או לכרמלית אסור (ד) חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה ואין בפרצה יותר מעשר אמות גדולה מותרת להוציא כלי הבית לחצרה אם ערבה לעצמה וקטנה אסורה להוציא כלי הבית לחצרה אא"כ יערבו יחד וכן גג קטן שנפרץ במילואו לגג גדול קטן אסור להעלות עליו כלי הבית וגדול

דקאים לה באפה ואכלה ולא יתן לתוך קופתו תנן והתניא בית שבין ב' חצירות וכו' זה נותן לתוך קופתו וזה נותן לתוך קופתו אמרי בית כיון דאיכא מחיצות ותקרה כי מפסית מנכרא ליה מילתא הכא לא מנכרא ליה מילתא ופירש"י שלא יתן בידיו לתוך קופתו דלמא שקיל טובא וממעיט ליה מי' וקא מטלטל בחצר האסור ומאכולין דקתני במתני' שבבהמה בהא ואוכלת והתם לא חיישינן לדלמא ממעיט דבהמה קלי קלי אכלה ל"א לא יתן לתוך קופתו משום דמוקצה מאתמול למחיצ' וז"דקאי' לה באפה·מתני' לאו דמוקים לה עלה בידים אלא קאים באפה שלא תלך במקום אחר ואיהו אזלה ואכלה כיון דאיכא תקרה ניכר שגג הגדיש מתרחק מן התקרה ואי ממעיט מי' רמי אגפשיה ופריש ולגושא משום דמוקצה נמי אינו אסור משו' מוקצה אלא מי' ולמטה דכל מי' ולמעלי לאו גורך מחיצה הוא והרא"ש הקשה עליו ופירש דלאו מאכולין מכאן וכו' בחול קאמר וקאמר רב הונא ובלבד שלא יתן לתוך קופתו בחול ודאי אי בעי לסלוקי כוליה בבת אחת מצי לסלקה ליה אבל לא יתן לתוך קופה ויאכיל מעט מעט דלמא ממעט ליה בע"ש סמוך לחשיכה ולאו אדעתי' וקא מטלטל בשבת בחצר האסורה ופריך ואוקומי בחול מי שרי ועיוש דלמא יתן לתוך קופתו ויאכילה כדאסרי' בשבת להעמיד בהמתו על גבי מוקצה כתוב בהגהות אשיר"י דף קכ"ד בשם א"ז דבגי תרי שמעתתא דכותל וחריץ בחצר שלא עירבו אבל בחצר שעירבו תרוייהו שרי ופשוט הוא :

שעג שני גזוזטראות וכו' משנה שם בפ' חלון (עח:) חריץ שבין ב' חצירות וכו' וכן ב' גזוזטראות וכו' פירש"י גזוזטראות נסרים בולטים משפת תקרת העלייה לר"ה :

ומ"ש אבל היו זו שלא כנגד זו וכו' ג"ז שם (עט .) מימרא דרבא וכתב ה' המגיד בפ"ג שהוכיח הרשב"א מהתוספ' שאם אין ביניהם מרחק ד' אינו צריך נסר מזו לזו אלא אף בלא נסר מערבין אחד ואין מערבין שנים כל שהן זו כנגד זו (א) :

שעד עירבו דרך חלון וכו' בס"פ כל גגות (צג) א נמי מוניה דרב חסדא ובעי מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח וכו' ואמר לי שבת כיון שהותרה הותרה ופירש רבינו דמותרין לטלטל מזו לזו כמו שהיו כלומר מותר לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל וחורין וסדקין וכן פירש"י אבל הרמב"ם בפ"ג מה"ע כתב שכל א' מותר לעצמה וכתב ה"ה דקמ"ל שאע"פ שהעירוב מונח בא' מהם וא"ה לחצר שנייה ליטלו אבל מזו לזו דרך חורין או דרך אויר על גבי הכותל לא : **ומ"ש** ואפילו עירבו לשנה וכו' כ"כ הרא"ש בספ"ק דעירובין דף קט"ו וכתב האגור בשם מהר"י מולין שנשאל אם סתם הפתח ואח"כ נמלך לפתחו אם חזר העירוב להיתרו הראשון לשבת הבאה או נאמר דוקא כשנסתם מעצמו והשיב אין בידו לחלק דין למזיד כיון דחזר העירוב למקומו : **ובן** אם היה הכותל ביניהם וכו' בס"פ כל גגות (צג ·) אתמר כותל שבין ב' חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ושמואל אמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה כדמעיקרא דאמרינן הואיל והותרה הותרה ובכלי הבית קאמר שמואל דאי בששבתו בחצר אכולו מחצר לחצר נמי ופסקו הרי"ף והרא"ש כשמואל וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה"ע : **ומ"ש** אבל חצר שנפרצה בשבת לר"ה וכו' משנה שם דף צ"ד חצר שנפרצה לר"ה המכניס מתוכה לרה"י וכו' והכ"א מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה פטור מפני שהוא ככרמלית : **ומ"ש** או לכרמלית הוא פשוט בכמה מקומות במסכת עירובין דחצר שנפרצה במילואה לכרמלית אסור לטלטל בה ומשמע לרבינו דאפילו בנפרץ בשבת מיירי כדתנן בפרק כל גגות (צב .) חצר שנפרצה משתי רוחותיה וכו' ואיפסיקא התם הלכתא כרבי יוסי דאסר אפילו באותה שבת ואע"ג דבס"פ הנזכר בכותל שבין ב' חצירות שנפל פסקו הפוסקים כשמואל דשרי לטלטל כמו קודם שנפל וטעמא ודאי משום דשבת הואיל והותרה הותרה שאני התם דלא נפרץ אלא לחצר אחר שהוא כתוכו ואין ביניהם אלא שזה של יחיד וזה של יחיד אחר אבל כשנפרץ לרשות אחרת ממש דהיינו לר"ה או לכרמלית לא אמרי' ביה הואיל והותרה הותרה וככר נתבאר בסי' שמ"ו שאסור להעביר ד"א בכרמלית וכיון שחצר זו היא כרמלית אסור לטלטל יותר מד"א אפילו בתוכה וכ"ש חוצה לה ומיהו איכא חומרא בנפרצה לר"ה או רה"י מבנפרצה לכרמלית דבנפרצה לר"ה או לרה"י אסור לטלטל מהחצר להם אפילו בתוך ד"א ואילו בנפרצה לכרמלית מותר לטלטל מהחצר לכרמלית תוך ד"א ושיעור פרצה זו ליאסר לטלטל בחצר בשניה נתבאר בסימן ש"ם : **חצר** קטנה שנפרצה במלואה לגדולה וכו' משנה שם דף צ"ב חצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה · ופירש"י גדולה מותרת · להוציא כלי הבתים שבה אם עירבו לעצמה ולא אמרי אתי בני קטנה · ביאור דבריו דאילו כלים ששבתו בחצר מותרים בכל גוונא וכן נ"ל בגג גדול שנפרץ לקטן דבסמוך דלענין כלים ששבתו בביתו עסקינן דאילו כלים ששבתו בגג מותרים הם בכל גוונא דהא קי"ל שם (פט ·) כר"ש דאמר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות רשות אחד לכלים ששבתו בתוכן : **ומ"ש** ואין הפרצה יותר מי' אמות פשוט הוא במשנה בפ"ק דעירובין (ב ·) ופרק חלון דף ע"ד וכתבו רש"י אמתניתין דגג שיבא בסמוך וכתבו רבינו בסימן שס"ב ובפרק קמא דעירובין דף ט' אוקימנא למתני' בנכנסין כותלי קטנה לגדולה כלומר דכיון דכותלי קטנה נכנסין ובולטי' לתוך הגדולה הנך גיפופי דפשו להו שעומדים מאחורי פרצת הקטנה נראות שלא מאותו כותל היו דאל"כ קטנה נמי שרי דהא אית לה פסים דאע"פ שהם שוים מבפנים הרי הם נראים מבחוץ ומוקי לה נמי בשכותלי קטנה מופלגי' ג' טפחים מכותלי אורך הגדולה דאל"כ הוה מישתרי קטנה ע"י לבוד כלומר דהוה אמרינן חזינן כאילו ראשי כניסת של כתלי קטנה מגיעין לצד כתלי אורך הגדולה דהדר הויא להו הכניסה להך גיפופי נראים מבחוץ ולא חש רבינו לכתוב כל זה לפי שסמך על מ"ש בסימן שע"ג דנראה מבחוץ ושוה מבפנים כדון משום לחי והוי דאסרינן בחצר קטנה וכן בגג קטן דבסמוך היינו בנפרצו קודם שבת דאילו נפרצו בשבת מותרין באותה שבת דהא קי"ל דשבת כיון שהותרה הותרה כמ"ש בראש הסימן : **ומ"ש** וכן גג קטן שנפרץ במילואו וכו' ג"ז משנה בפרק כל גגות (צב ·) גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור ופי' רש"י כשקטן נפרץ במילואו וכמ"ש רבינו :

ומ"ש

שעג שני גזוזטראות וכו' כתב הרב המגיד בפ"ג ע"ש הרשב"א שאם אין ביניה' מרחק ד' א"צ נסר מזו לזו אלא אף בלא נסר מערבין א' ואין מערבין שנים כל שהן זו כנגד זו עכ"ל ומביאו ב"י ותימ' רבה הלא בסי' הקודם בחריץ שבין ב' חצרות ונתן הנסר לאורך החריץ במשך ד' אפי' אין בו אלא כל שהוא חשיב פתח כיון שאין שם רוחב ד' וכיון שחשיב פתח רצו מערבין אחד רצו מערבין שנים וא"כ מרחק זה בפחו' מד' לא עדיף מחריץ רחב פחו' מד' ואמאי קאמר הרשב"א כזו דמערבין אחד ואין מערבין שנים וכן כתבו התוספות בשם ר"ת בד"ה וכן שתי גזוזטראות דבמרחק פחות מד' רצו מערבין שני' רצו מערבין אחד ויש ליישב דמיירי דהמרחק פחו' מד' היא כל אורך הגזוזטרא' ביותר מעש' אמות דבחריץ נ"כ כשנסתם ואינו רחב ארבעה כל משך יותר מי' אמו' ונשאר חריץ מכאן ומכאן מערבין אח' ואין מערבין שנים וכמ"ש בסי' הקוד' סעיף ט' וכן הדין בגזוזטראות אבל אם מרחק זה בפחו' מד' אינו אלא באורך עשר אמו' בלבד ולא יותר חשוב פתח ואם רצו מערבין א' רצו מערבין שנים :

שעד עירבו דרך חלון כפי' כל גגו' סוף (דף צ"ג) פשטינן הכי ופרש"י נסתם הפתח שנפלה מפולת כנגדו מות' לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל וחורין וסדקין ומ"ש ואפי' עירב לשנה וכו' כ"כ התו' פ"ק דעירובין (דף י"ז) וכ"כ הרא"ש לשם (דף קט"ו ע"ד) כת' האגור ע"ש מהר"י מולין דאם סתם הפתח ואח"כ נמלך לפתחו חזר העירוב להתירו הראשון דאין לחלק בין נסתם הפתח מעצמו ובין סתמו בידי' ול"נ לחלק דאם פרץ פצימיו נתבטל העירוב ואם לא פרץ פצימיו דכשסתם סתמו לא סילק מזוזתו ומשקופו ומסתמו דגלי דעתיה דלא סילק לנפשי' וסופו לפתחו לאחר זמן חזר העירוב למקומו והכי מחלק תלמוד' בפ"ק דבבא בתר' סוף (דף י"א) : **ובן** אם היה כותל ביניהם כו' שם בסוף הדף פליגי בה רב ושמואל ופסקו הפוסקי' כשמואל דאמרי' הואיל והותרה הותרה והיינו שנפרץ במילואו או ביותר מעשר ובכלי הבית קאמר דאי כששבתו בחצ' אפי' מחצר לחצר נמי : **ומ"ש** אבל חצר שנפרץ בשבת לר"ה וכו' שם במשנה ריש (דף צ"ד) ולא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה אלא בנפרץ בין ב' חצרו' דתרוייהו רה"י נינהו אבל לא בנפרץ בשבת לר"ה או לכרמלי' : **חצר** קטנה שנפרצ' לגדול' וכו' שם (דף צ"ב) ובגמרא מחלק דוקא בנכנסין כותלי קטנה

דרכי משה

שעג (א) כתב המ"מ פט"ו דהל' שבת אם היו ב' זיזין זו למעלה מזו והם של ב' ב"א אוסרים זו על זו וכ"מ שם מדברי הרמב"ם וב"י כתב לעיל סימן שנ"ג בשם הריטב"א דה"ה אם ב' זיזין בולטין לר"ה אסור לעליון להשתמש משום דכשהן ב' זיזין בני ר"ת וזכין בתחתון ואוסרים על העליון אבל כשהן רק א' מניחין אותו לבעל החלון עכ"ל . אבל מדברי המ"מ משמע דאינו אוסר אלא כשיש לתחתון בעלים ושלא כדברי הריטב"א :

וכתב

פרישה

אחד מהם ליתן מן הסמוך כי שמא יסקול טובא וממעט ליה מעשרה וקא מטלטל בחצר האסורה אבל הבהמה קלי קלי אכלה : (כח) **אסור** ליתן ממנו לקופתו וכו' דבחול אי בעי לסלוקי כולו בבת אחת מצי לסלק ליה אבל לתוך הקופה דהיינו מעט מעט דלמא ממעט ליה בע"ש סמוך לחשיכה ולאו אדעתי' וקא מטלטל בחצר האסורה : (כט) **מותר** להאכיל דכיון דאיכא מחיצה ותקרה ואי מכחת מי' ,מי' אכפשיה ולא יטלטל בשבת ג"כ ז"ל הרא"ש · וק"ל פל פירש"י דהא קי"ל שבת כיון שהותרה הותרה ובלא פירש"י לא יתן לתוך קופתו משום דמוקצה הוא מאתמול למחיצה וי"ל דלא הוקצה למעלה דלא שייך מוקצה אלא בסוכה שנפלה או בבית שנפל שמתחלה נעשה לשם מחיצה וגם הכא מוקצה ב"ה משום סתירת אוהל לכן כ"ל לפרש דבחול קאמר וכו' כדי שתאכל אסור משום דמוקצה גזירה שיטול ממנו בידו וימעט המחיצה מי' :

סי' **שעג** (א) **שני** גזוזטראות הבולטות משתי עליות כו' שפת תקרת עליה לר"ה רש"י ודוקא שמסוכין זה מכנגד זה ר"ל דאל"כ מערבין א' דווקא ולא שנים רשב"א : (ב) **ואם** רוצין מערבין יחד פי' לענין שיהו מותרין לטלטל כלים בשבת בבית מגג לגג אבל כלי הגג בלא עירוב מותרין · כתב הרב המגיד בפ"ג שהוכיח הרשב"א מהתוספות שאם אין ביניהן מרחק ד' אינו צריך נסר מזו לזו אלא אף בלא נסר מערבין א' ואין מערבין שנים כל שהן זו כנגד זו ונראה שגם מהרמ"א ז"ל סובר כן ולזה נתכוין לכתוב בש"ע מיד אחר ומערבין יחד ואם אין המרחק שביניהן ד' אפילו בלא נסר נמי דינא הכי למימר דדוקא לערב עירוב יחד הוי דינא הכי אבל לא לענין עירוב שנים שהוא דעת הרשב"א וק"ל ולא כמו שכתב מהרמ"י בש"ע ע"ש · אבל התוס' בפרק חלון ד' ע"ה כתבו דכי ליכא ד' מזו לזו מערבין שנים ואם רצו מערבין יחד שלא כדעת הרשב"א ע"ש :

סי' **שעד** (א) **עירבו** דרך חלון או פתח שביניהן ונסתם אף שכתב ליתנא דליעבר כתב מהרי"ל דה"ה למזיד אין לחלק ב"י : (ב) **מותר** להשתמש דרך גובה הכותל וכו' פי' מותר לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל ב"י : (ג) **ואפילו** אם עירבו לשנה עיין בב"י : (ד) **חצר** קטנה שנפרץ במילואו עיין בב"י :

לפי

חדושי הגהות

שעד א הנוסחא שלפנינו בעי מיניה מרב הונא ובעי מיניה מר"י :

וצ"ע

וגדול מותר והוא שיהו מחיצות הבית ניכרות (ה) למי שעומד על הגג אבל אם אינן ניכרות כגון שהגג בולט עליהן הוי כרמלית (ו) אא"כ חלון מהבית פתוח לו :

שעה (א) **מרפסת** שהיא דרך לעליות הפתוחים לה ועומדת בחצר ועולין לה בסולם ובני העליות יורדין ממנה לחצר ועוברין לרשות הרבים אינן אוסרין על בני החצר דסולם תורת פתח עליו והוי כשתי חצירות ופתח ביניהן שאם רצו מערבין יחד ואם רצו כל אחד מערב לעצמו ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המותרת במקומה לא ערבו יחד ויש תל או עמוד בחצר (ב) שהוא משותף בין שניהם אם הוא גבוה מקרקעית החצר י' טפחים (ג) ואין מראשו למרפסת י' טפחים והוא בתוך ד"ט למרפסת בני מרפסת מותרין בו לפי שתשמישו להם בנחת מלבני החצר ואם אינו גבוה י' לבני החצר וממנו למרפס' ארבע או אם הוא תוך י' לשניהן ורחוק מן המרפס' ד' טפחים בני החצר מותרין בו שהוא נוח להם יותר ואם הוא לשניהן שוה תוך י' או יותר מי' והוא בתוך ד' למרפסת או שהוא גבוה י' לבני החצר ורחוק ד' מן המרפסת או שהוא עמוק בענין שלשניהם

קטנה לגדולה כו' וכדלעיל בסי' שס"ה ס"ב ודוקא כשכותלי קטנ' מופלגים שלשה טפחי' מכותלי אורך הגדול וקיצ' רבי' בזה וצ"ע למה השמיטו :

ומ"ש והוא שיהיו מחיצו' הבי' ניכרות וכו' שם אליבא דרב ונתבאר לעיל סימן שמ"ה ס"ו :

שעה מרפסת שהיא דרך לעליות וכו' משנה וגמרא פ' כיצד משתתפין (דף פ"ג ופ"ד) ועל פי פירש"י ומיירי במרפס' שהוא גבוה עשרה דאם אינו גבוה עשרה חשוב הכל כחצר אחד ואוסרין על בני החצר וכך פירש"י ותו' במשנה ופשוט הוא :

ומ"ש ויש תל או עמוד בחצר שהוא משותף בין שניהם וכו' כ"כ התו' לפי דמרפסת היא לבני עליות לבדם והתל או העמוד הוי של שניהם שאילו היה של אחד מהם לא היו אחרי' אוסרים עליהן כיון שהבעלים משתמשין בכאן :

ומ"ש ואם אינו גבוה עשרה לבני החצר וממנו למרפס' עשרה או אם הוא תוך עשרה לשניהן וכו' כצ"ל ובמקצ' ספרים דפוסים כתוב וממנו למרפס' ד' ונדחק ב"י לפרשו ע"ש וט"ס הוא וצריך להגיה י' במקום ד' וה"ק דאם אינו גבוה עשרה לבני החצר דה"ל תשמישן בנחת וממנו למרפסת עשרה דה"ל תשמישן בקשה ואפילו היא סמוכה בתוך ד' למרפסת או אם הוא תוך עשר' לשניה' אלא שרחוק מן המרפסת ד' טפחי' דה"ל לבני מרפסת בקשה בני החצר מותרין בו שהוא נוח להם :

ומ"ש היכא דרחוק מן המרפסת ד"ט שהוא זריקת משך ארבעה הוא חשוב קש' כמו זריקת גובה עשר' ואינו קרוי נחת אלא בפחות מזריק' גובה עשרה או פחות מזריקת משך ארבעה או פחות משלשול עשרה מבואר שם בסוגיא וכן מ"ש דאם הוא לשניהם בשוה יותר מי' בתוך ד' למרפסת דהיינו לבני מרפסת בשלשול עשרה ולבני חצר בזריקת גובה עשרה דשניהם אסורין בו שם פליגי בה רב ושמואל . ולשמואל ה"ל שלשול עשרה נחת כנגד זריקת עשרה בגובה ונותנין אותו לבני המרפסת ולרב לשניהם בקשה הוא ואוסרין זה על זה ופסקו הפוסקים כרב גם אין חילוק בין עשרה גובה לעשרים גובה וכן בין עמוק עשרה לעמוק עשרים

ומ"ש והוא שיהו מחיצות הבית ניכרות וכו' שם לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר מינכרא מחיצת' אף גג מינכרא מחיצתא ופירש"י אף גג · נהי דשרינן ליה במחיצות התחתונות משום גוד אסיק מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהיה גג בולט חוצה להם דאי לא מינכר לא אמרינן גוד אסיק וגדול נמי אסור דאין שם שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רה"י ומשמע מדברי הרא"ש שם דהכי קי"ל : ומ"ש אא"כ חלון מהבית פתוח לו כ"כ הרא"ש שם וטעמ' משום דהוו כחורי רה"י אלא שהרא"ש הצריך שיהיה החלון ד' על ד' ורבינו כתב סתם חלון ונראה שסמך על שיעור חלון שכתב בסי' שע"ב :

שעה מרפסת שהיא דרך לעליות בפרק כיצד משתתפין (פג:) תנן אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י"ט למרפסת פחות מכאן לחצר חוליית הבור והסלע שהם גבוהים י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר ואי זו היא סמוכה כל שאינה רחוקה ד' טפחים · ופירש"י אנשי חצר ואנשי מרפסת וכו' . ולא עירבו אלו עם אלו אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן· מרפסת ארוכה היא והרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולם יוצאין בסולם א' לחצר וממנה לר"ה ואעפ"כ אין אוסרים הואיל וגבוה מרפסת י' שלא הלכו בסולם אלא להקל ואמרינן תורת מחיצה עליו ואינם אוסרין כדאמרינן בכיצד מעברין סולם תורת פתח ותורת מחיצה עליו והכל להקל מ"מ ב' רשויות הן ואין מוציאין מזו לזו . כל שגבוה י' . אם יש בחצר תל או עמוד גבוה עשרה סמוך למרפסת רשות מרפסת שולטת בו ומשתמשים הם בו אבל לא בני חצר : בסמוכה · שהחוליא סמוכה למרפסת :

ומ"ש רבינו אינם אוסרים על בני החצר היינו בשעירבו בני מרפסת לעצמן וקמ"ל דלא הוו כחצר אחד שעירבו בני חציה לעצמן ובני חציה לעצמן דאסרי אהדדי דלא הוו כב' חצירות אבל אם לא עירבו בני מרפסת לעצמן ודאי אסרי לבני חצר דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה כדאמרינן גבי ב' חצירות זו לפנים מזו שכתב רבינו בסי' שע"א והאי אוסרים ואינם אוסרי' דקתני פי' הרמב"ם וה"ה בפ"ד דלענין כלים ששבתו בבית היא כלומר דאילו לכלים ששבתו בחצר אפילו לא עירבו כלל מותר לטלטל מן החצר למרפסת והרי הם בכלל גגות וחצירות שהן רשות אחת וכך מבוא' בפ' כל גגות ובגמרא אמתניתין דאנשי חצר ואנשי מרפסת לזה בשלשול ולזה בזריקה מאי אמר רב שתיהן אסורים ושמואל אמר נותנין אותו לזה שבשלשול שלזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה וכל דבר שלזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת תנן אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כל שגבוה י' טפחים למרפסת פחות מכאן לחצר קס"ד מאי למרפסת בני עליה ואמאי קרו ליה מרפסת דקא סלקי במרפסת אלא כל שלזה בשלשול ולזה בזריקה נותנין אותו לזה שבשלשול כדאמר רב הונא לאותם הדרים במרפסת וה"נ לאותם הדרים במרפסת אי הכי אימא סיפא פחות מכאן לחצר אמאי לזה בפתח ולזה בפתח הוא מאי לחצר אף לחצר ושניהם אסורין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפי' גבוה י' טפחים לחצר מאי לחצר אילימא לחצר ושרי אמאי רשותא דתרווייהו הוא אלא מאי לחצר אף לחצר ושניהם אסורין ה"נ מאי לחצר אף לחצר ושניהם אסורים ש"מ ופירש"י בני עלייה · דגבהי ממרפסת טובא אבל דרך מרפסת זו עולין ויורדין ותל שבחצר שהוא גבוה י' הוי נמוך מן עלייה י' דהוי לזה בשלשול ולזה בזריקה וקתני דבני עלייה מותרין בו : הדרין במרפסת · כגון שיש בה דיורין דלדידהו הוי האי תל שבחצר שוה להן בתוך י' או נמוך או גבוה מהם פחות מי' · לזה בפתח ולזה בפתח הוא · ותרווייהו בעי איתסורי כיון דהא סתם מרפסת לאו גביהא טובא : אף לחצר · כלומר ב' הרשויות שולטות בו ואוסרין זה על זה · רשותא דתרווייהו היא דלשניהם תשמישו בקשה לחצר בזריקה גבוה ולעלייה בזו יקח את משך ההפלגה ובשלשול את הנמוכה וכי דלשמואל שלשול לגבי זריקה גבוה נוח היא הכא דאיכא שלשול וזריקה משך שוים הם לזריקה גובה ואמאי לחצר אלא ע"כ אף לחצר ואסורים לרב נמי דמתרץ לה בדיורי מרפסת מאי לחצר דקתני אפחות מכאן אף לחצר קאמר ואוסרין ע"כ וידוע דהלכה כרב באיסור' וכן פסק הרא"ש שם והרמב"ם בפ"ד מה"ע . והשתא מ"ש רבינו אם הוא גבוה מקרקעי' החצר י' טפחים והוא בתוך ד' טפחים למרפסת בני מרפסת מותרים בו הוא פשוט במשנה :

ומ"ש ואין מראשו למרפסת י"ט הוא מדאוקימתא מאי מרפסת לאותם הדרין במרפסת ועכ"פ מה שפירש"י שאע"פ שהוא גבוה או נמוך מהמרפסת כיון שאינו יותר מי' נדון כאילו הוא שוה לקרקעית המרפסת ומותרים בו ומ"ש ואם אינו גבוה י' לבני החצר וממנו למרפסת ד' כלומר והוא רחוק ממרפסת י' דהשתא אינו נדון למרפסת מתרי טעמי דרחוק ממנו י' ומופלג ממנו ד' או אפילו אין בו אלא טעם אחד דהיינו מופלג ממנו ד' אף ע"פ שהוא לו בתוך י' גובה אינו נדון למרפסת מפני טעם ההפלגה ונדון לחצר וכיון שאינו גבוה ממנו י' אבל הרמב"ם כתב בפ"ד מה"ע כלשון הזה כיצד הסלע או התל וכיוצא בו שבתוך החצר אם אינם גבוהים י' טפחי' הרי אלו נחשבים בין החצ' ובין המרפסת ושניהם אסורים להוציא שם כלים שבבתים ואם גבוהים י' והיה ביניהם ובין המרפסת פחות מד' טפחים הרי אלו נחשבים עם המרפסת שהרי הם שוים לה ובני מרפסת מותרין בהם ואם היו רחוקים מן המרפסת ארבע' טפחים או יותר ע"כ אע"פ שגבוהין י' הרי אלו בכלל החצר והמרפסת ע"כ [א] ומדקק' בסיפא דלישנא אע"פ שגבוהין י' משמע דכל שמיפלגין מן המרפסת ד' בין גבוהין י' בין אינם גבוהין י' שניהם אסורין משום דאע"ג דמופלגין ד' ממרפסת יכולין בני מרפסת להשתמש עליהם בזריקה ובני חצר ג"כ יכולין להשתמש עליהם ג"כ בזריקה בין שגבוהין י' בין שאינם גבוהין י' הלכך שתי הרשויות שולטים בהם ואוסרים זה על זה : ומרישא דלישנא שכתב אם אינם גבוהין י' טפחים הרי אלו נחשבין בין החצר והמרפסת ושניהם אסורין ולא חילק בין אם מופלגים ארבע' לאם אינם מופלגין משמע נמי דאע"פ שהן מופלגין מן המרפסת ד' ואינם גבוהין י' טפחים רשות מרפסת שולטת בהם ג"כ מטעם שכתבתי דה"נ בני מרפסת יכולין להשתמש בהם ע"י זריקה והלכך כל היכא דאפשר לבני חצר להשתמש עליהם שניהם אסורין ולא משכחת לה צד היתר אלא בגבוהים י' ואינם מופלגים ד' דהשתא הוי לבני מרפסת בנחת ולבני חצר בזריקה ונותנין אותה לזה שבנחת ופשט' דמתני' כוותיה מוכחא דקתני בד"א בסמוכה אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר ומשמע דה"ק בד"א דגבוה י' טפחים למרפסת בסמוכה אבל במופלגת בין גבוה י' טפחים בין פחות מי' לחצר כלומר אף לחצר כדמסקי בגמרא הרי בהדיא לא משכחת לה צד היתרא אלא בשני תנאים גבוהים י' טפחים וסמוכים דאז בני מרפסת מותרין הא פחות מגובה י' אפילו הם סמוכים או מופלגים אע"ג שגבוהים י' הוי אף לחצר ושניהם אסורים א ולדעת רבינו צריך לדחוק ולומר שהוא סובר דכי אקשינן מאי לחצר אילימא לחצר ושרי אמאי רשותא דתרווייהו הוא לא קשיא לן הכי אלא בגבוהין י' דהוי תשמישן לחצר נמי בקושי אבל היכא דאינם גבוהים י' ניחא דליהוי לחצר ושרי דהא כיון דאינם גבוהים י' הוי תשמישן לחצר בנחת וא"כ כי אוקימנא אף לחצר לא הוי אלא בגבוהים י' אבל באינם גבוהים י' הוי לחצר דוקא ושרי ולפ"ז מתני' דקתני אבל במופלגת אפילו גבוה י' טפחים לחצר דלישנא דאפילו משמע בין

דרישה

סי' שעה [א] **כתב** ב"י ומדקדק בסיפא דלישנא אע"פ שגבוהין י' משמע דכל שמיפלגין מן המרפסת ד' בין גבוהין י' בין אין גביהין י' שניהן אסירין כו' ואע"ג דגם לישנא דהכא בסיפא ג"כ בלשון אפילו ריש איכא למימר דלגלדים קתני כמ"ש ב"י בס"ס זה אבל מדברי הרמב"ם דיקט בסיפא דלישנא הרי אלו בכלל חצר ומרפסת דא"א לפרש דלגלדים איכא למידק שפיר בין גבוה י' בין אינו גבוה י' ומ"ש ב"י בביאור דברי הרמב"ם הא פחות מגבוה י' אפילו הם סמוכים והלא בזה דברי רבינו ורמב"ם הם שוים יחוא ז"ל בא לפרש כאן סילוקים שבין דברי רבינו לדברי רמב"ם וגם על מ"ש אמיפלגים אפילו גבוה י' הוי אפי' לחצר מדקאמר אפילו לחצר לישנא מוכח שאין גבוה י' למרפסת ועדיפא הל"ל אפילו גבוה י' ממרפסת וגם מופלגת ד' הוי אף למרפסת לפי מ"ש הוא נ"ל דלא משכחת שיש לד היתר אלא בשני תנאים גבוה י' וסמוכים משמע מלשונו אבל לחצר לא משכחת היתר בשום לד אפילו גבוה י' ממרפסת ומופלגת ד' והטעם הוא כי אצל מרפסת אין חלוק בין גביה י' ליתר מ'

פרישה

(ה) **למי** שעומד על הגג **כמ"ש** בסי' שמ"ה דלא אמרינן גוד אסיק ומותר בגג הגדול (ו) **אא"כ** חלון מהבית כו' רחב ד' על ד' ולא הוי כחורי רה"י · ואין להקשות להא לא יועילו גיפופי הגג גדול לגג קטן כמו בחצר ונלע"ד כי ע"כ צ"ל שאין לגג מחילה כלל מדהתירו חז"ל לטלטל בגגות מטעם גוד אסיק מוכרח הוא שאין לו מחילה כלל דאל"כ לימה להם לאהדורי מטעם גוד אסיק והלא בלאו הכי שרי וכיון שכן הוא ע"כ צ"ל דהפרץ לא קאי אגג גופא רק אמחילות הבית המתירות את הגג מטעם גוד אסיק וביאור גג קטן שנפרץ לגדול כך הוא כי בית של גג קטן הוא מחובר לבית של גג גדול ומחילה אחת ביניהן ובמקום שבית קטן פתוח לבית גדול הוא פרוץ במילואו של קטן וכותלי של בית של גג קטן נכנסים בבית של גג גדול באופן שאם אמרינן גוד אסיק גיפופי גדולה עם כותלי קטנה הנכנסים בבית גדול או יהיה ג"כ למעלה בגגות כותלי קטנה נכנסים ממילא הכך גיפופים דמשו להו מאחורי פרצת הקטנה יהיו נראות שלא מאותו כותל הם · לשיטת רש"י ולשיטת התוספות העומד שם בקצה כלות כותלי הקטנה לא יהא עירוב לו גיפופי הגדולה וכמ"ש לעיל סי' שס"ה .

סי' שעה (א) **מרפסת** ובלבד שערבו כל בני מרפסת לעצמן כו' וז"ל ב"י וקמ"ל דלא הוו כחצר אחת וע"ש . (ב) **שהוא** משותף בין שניהם דאילו היה של אחד מהם אין האחרים יכולין לאסור עליהן (ג) **ואין** מראשו למרפסת י' טפחים פי' שהמרפסת גבוה יותר מהתל אבל אין מראש התל על המרפסת י"ט בגובה ובמושך ממנו

חדושי הגהות

שעה א וצ"ע דהא רבינו פסק בסימן של אחר זה כרב דאין אדם אוסר על חבירו ע"י זריקת אויר משך ד וכיון דאין בני המרפסת משמשים בתל אלא ע"י זריקת משך ד למה יאסרו על בני החצר וכ"כ התוספות שם דהא דמפריש בגמרא דהאי לחצר אף לחצר היינו לשמואל דס"ל דאדם אוסר דרך אויר אבל לרב דסבירא ליה דאין אדם אוסר דרך אויר האי לחצר לחצר דווקא דבני חצר מותרים ובני המרפסת אסורים דכיון דאין יכולים להשתמש בתל אלא ע"י זריקת משך ד' אינן אוסרין על בני החצר ואם כן יש לתמוה על רבינו שפסק כרב ופסק דבני המרפסת אוסרים על בני החצר דרך אויר דהיינו דלא כרב וכן יש לתמוה ג"כ על הר"ם [illegible] ג"כ [illegible] מה"ע ר"ל דאין אדם אוסר דר

שלשניהם עמוק י' שניהם אסורין (ד) אבל כל שתשמישו בנחת יותר מלחבירו נותנין אותו למי שהוא בנחת בין אם הוא עליון או תחתון :

שעו **בור** שבין שתי חצרות ואין ביניהן פתח או חלון שיוכלו לערב או שיש ביניהן ולא עירבו אין ממלאין ממנו בשבת אא"כ עשו מחיצה י' למעלה מן המים ויהא טפח ממנו משוקע במים ואינה צריכה ליגע בקרקעית הבור [א] (א) או יעשו קורה רחבה ד' טפחים בפי הבור [ג] ולרש"י שרי אפילו המחיצה למעלה בפי הבור בתוכו ובלבד שתהא עשויה לכך להתיר למלאות

ואם

בין גבוה מי' בין פחות מי' לנדדין קתני דבגבוה מי' הוי אף לחצר ושניהם אסורים ובפחות מי' הוי דוקא לחצר ושרי : **ומ"ש** רבי' אבל כל שתשמישו בנחת יותר מלחבירו נותנין אותו למי שהוא בנחת אין לשון זה נוח לי דהא אליבא דשמואל הוא דאמרינן נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת אבל לרב שניהם אסורים עד שיהא לזה בנחת לגמרי דומיא דפתח ולזה בקשה ב וגם זה סעד לדברי הרמב"ם ז"ל (א) : ומ"ש רבינו בתחלת דבריו ויש תל או עמוד בחצר שהא' משותף בין שניהם כלומר שאילו היה של א' מהם לא היו האחרים אוסרים עליהם וכ"כ התוספות והגהות אשיר"י · כתב הרמב"ם בפ"ד מה"ע היתה מגבה רחבה ד' טפחים לפני המרפסת אין המרפסת אוסרת על בני החצר שהרי נחלקה מהם וכתב ה"ה בפרק כיצד מעברין (נט ·) אר"נ אמר שמואל אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכח א' מהם ולא עירב אם יש שם דקה ד' אין אוסרין זע"ז ויש שם על מימרא זו אוקימתות ורבינו כתבה כפשטא ומדבריו נראה שהוא מפרש שהמגבה הזאת מתרת הרשויות שנאמר עליהם למעלה שהם אסורים עכ"ל. והאי מימרא איתא נמי אהא דאמר ר"נ סולם תורת מחיצה עליו ומי אמר ר"נ הכי והאמר ר"נ אמר שמואל אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו אם יש לפניה דקה ד' אינה אוסרת ואם לאו אוסרת הב"ע בדלא גבוה מרפסת י' ואי לא גבוה י' כי עביד דקה מאי הוי במנופפת עד י' אמות דכיון דעביד דקה אסתלוקי אסתלוק מהכא ופירש"י ואי לאו אוסר' : אלמא תורת פתח עליו ואפי' לאומרא · בדלא גבוה י' דליכא למימר תורת מחיצ' עליה : מנופפת · מוקפת מחיצה סביב אלא שנשאר לפניה י' אמות כדין פתח בלא היקף דאי עביד התם דקה סליק נפשיה ואי לא ע"כ לאומרא נמי פתח הוא הואיל דלא גבוה ולא ידעתי למה השמיט הרא"ש מימרא זו וגם הרמב"ם שהזכירה לא כתב החילוקים שנאמרו בה ובפרק כיצד משתתפין אהא פלוגתא דרב ושמואל בעא לאותובי תו לרב דאמר ב' אסורים מדתנן תולי' הבור והסלע שהן גבוהים י"ט בבור מלא מים כיון דכי חסרה אסור משום דהוי תשמישו לזה בשלשול ולזה בזריקה כי מליא נמי אסור ואוקמוה בבור מלא פירות טבל דא"א לטלטולינהו בשבת וכתבו הרמב"ם בפ"ד מה"ע ורבינו לא חשש לכותבו משום דכיון שהוא מלא דבר שאינו נוטל בשבת ה"ל בכלל תל או עמוד שכתב : **ותניא** תו התם זיז היוצא מן הכותל למטה מי' לחצר למעלה מי' לעלייה ודייק אליבא דרב דקי"ל כוותיה הא דביני וביני אסור וג"ז כתב הרמב"ם בפרק הנזכר ולא כתבו רבינו לפי שממה שכתב הוא נלמד :

שעו בור שבין ב' חצירות ואין ביניהם פתח או חלון וכו' משנה בפ' כיצד משתתפין (פו ·) בור שבין ב' חצירות אין ממלאין ממנו מים בשבת אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוה י' טפחים בין מלמטה בין מתוך אוגנו ארשב"ג ב"ש אומר מלמטה וב"ה מלמעלה ובגמרא אמר רב הונא למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור ופירש"י למטה · דקאמרי ב"ש למטה ממש סמוך למים וא"נ ראשי קנים ליגע במים למעלה דקאמרי ב"ה למעלה ממש סמוך משפתו מלמעלה אם ירצה דיו בכך ורב יהודה אמר למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים ופירש"י למטה. דב"ש למטה מן המים שתהא המחיצה תחובה בקרקעית הבור למעלה דב"ה למעלה מן המים והכא מקילי שאין קנים צריכים ליגע במים אבל למעלה ממש לא ופסקו ר"ח והתוספות והרי"ף והרא"ש כרב יהודה וכ"ד הרמב"ם בפ"ג מה"ע וכ"כ סמ"ג ורש"י פסק כרב הונא וכן דעת הראב"ד והרז"ה וכיון דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן ואיתא תו בגמ' לרב יהודה דאמר למטה מן המים הא עריבי מיא ופירש"י הא עריבי מיא · על המחיצה פעמים שהמים עמוקים מי' א"ל לא שמיע לך הא דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיראו ראשין של קנים למעלה מן המים טפח ופירש"י צריך שיראו ראשי הקנים העליונים ותשמע דרב יהודה כי אמר צריך שיראו אב"ה אמרה דלב"ה נמי אם הכנים המחיצה בתוך המים וראשי קני המחיצה יוצאין טפח חוץ למים שרי ומיניה ילפינן בגמרא אליבא דב"ש וכ"כ מד' הרי"ף וגם מדברי ר"ת שכתב הרא"ש וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה"ע ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ואמרינן בגמרא לרב יהודה דאמר למעלה למעלה מן המים מ"ש למעלה דלא דעריבי מיא למטה מן המים נמי הא עריבי מיא ופירש"י מ"ש למעלה ממש דהוא רחוק מן המים דלא שאין מחיצת הפסק ניכרת במים ועריבי מיא להדיא למטה נמי מאי הפסק איכא הרי אין נוגעין במים א"ל לא שמיע לך הא דתני יעקב קרחינאה צריך שישקע ראשי הקנים במים טפח ופירש"י שישקע ראשי הקנים. התחתונים וכהא פליגי דב"ש בעו מחיצה המפסקת עד התהום וב"ה בעו היכר מחיצה : **ומ"ש** או יעשו קורה רחבה ד"ט שם מימרא דר"נ וטעמא לפי שאנו רואים כאילו קורה זו מחיצה שנמשכה ירדה עד המים וחלק כל רשות לעצמו וכתב ה"ה בפ"ג בשם הרשב"א ונראה לי שהמחיצה י' בזמן שהיא רחבה ד' מותרת לד"ה משום שאין הכלי הולך יותר מד"ט ולפיכך מותר אע"פ שא"א במחיצה פי תקרה יורד וסותם א : **ומ"ש** ולרש"י שרי אפילו המחיצה למעלה וכו' לאו אקורה קאי אלא ארישא קאי והוא אשר כתבתי דרש"י פסק כרב הונא : **ומ"ש** ובלבד שתהא עשויה לכך וכו' הוא לאפוקי מר"י דאמר שם באותה משנה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם ואמרינן בס"פ חלון (פא :) הלכה כרב יהודה בעירובין ולא במחיצות : **ומ"ש** ואין ביניהם פתח או חלון שיכלו לערב הוא ע"פ מה שנזכר בסימן שס"ב כתב ה"ר יהונתן אהא דאמרינן דבעינן קורה כדי שלא ילך הדלי לחלק חבירו נ"ע דהא בזוזטרא חזינן

דניתרת

עשרים כל זה מבואר לשם : **ומ"ש** אבל כל שתשמישו בנחת יותר מחבירו כו' פי' דכשהוא פחות מזריקת עשרה בגובה או פחות מי' בשלשול או פחות מזריקת משך ארבעה כל זה הוא מיקרי בנחת לגבי שלשול עשרה או לגבי זריקה עשרה או לגבי משך ארבעה וכדכתב לעיל בסי' שע"ב בדין כותל או חריץ שבדו אחד שוה לארץ ובדו השני גבוה או עמוק י' · אבל זריקה עשרה לשניהם בשוה הוא דה"ל קשה לזה ולזה ושניהם אסורין בו והוא דבר פשוט והב"י אמר דאין לשון רבינו נוח לו ואלי הוא נוח בלי גמגום :

שעו בור שבין ב' חצרות חשנה פ' כיצד משתתפין (דף פ"ו) בור שבין ב' חצרות אין ממלאין הימנו בשבת אא"כ עשו לו מחיצה גבוה י"ט בין מלמטה בין מתוך אוגנו פי' כל תוך אוגנו שרי בין בפי הבור בין באמצע הבור רשב"א ב"ש מלמטה וב"ה מלמעלה א"ר הונא למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור · וכתבו התוספות בד"ה הא קא אזיל דתלמעלה דרשב"ג היינו מתוך אוגנו דת"ק ור"י אמר למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים ומפרש בגמר' דלמטה מן המים צריך היכר שיראו ראשי הקנים למעלה מן המים טפח ולמעלה מן המים צריך שישקעו ראשי הקנים במים טפח ופירש"י תעלה דרב יהודה הוא מטה דרב הונא ופסק רבינו כרב יהודה ואליבא דב"ה ורש"י פסק כרב הונא אליבא דב"ה :

ומ"ש רבינו ואינה צריכה ליגע בקרקעית הבור פי' לאפוקי מב"ש אליבא דרב יהודה דהכא פליגי דב"ש בעי מחיצה המפסקת עד התהום וב"ה בעי היכר מחיצה · וז"ל הרי"ף למטה מן המים כלומר יהיו הקנים משוקעין למטה מן המים ט' טפחים ונראין ראשי הקנים למעלה מן המים טפח למעלה למעלה מן המים ט' טפחים וצריך לשקוע מחיצת הקנים בתוך המים טפח שלא יהא זה דולה מרשות זה ולא יהא זה דולה מרשות זה וסוגיין כרב יהודה עד כאן לשונו : **ומ"ש** או שיעשו קורה רחבה ד' טפחים בפי הבור שם מימרא דרב נחמן קורה ארבעה מתרת במים ואי אפשר ליתן שום טעם לזה דצריך ארבעה במים אלא משום דאמרינן פי תקרה יורד למטה ונמשכה עד המים והבדיל כל חלק רשות לעצמו ולהכי צריך קורה ארבעה דבפחות מד' לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אע"ג דרש"י פי' ספ"ק דסוכה דבקור' טפח אמרינן פי תקרה יורד וסותם צריך לומר דמחלק בין סוכה לשבת וכמ"ש לעיל בסי' שס"א אלא דקשה לפי זה הא דפירש"י קורה ד' מתרת בחורבה לטלטל תחתיה דלהכי נקט רחבה ד' דכי אמר חודיה יורדים וסותמים יהא בין חלל המחיצות ד' דמחיצה העשויה לפחות מד' חלל לא שמיה מחיצה אלמא דס"ל דגבי שבת נמי כי אין בו ד' אמרינן פי תקרה יורד וסותם מרוח אחת אם היו שאר הרוחו' מוקפות מחיצה וכך הקשו התו' ואין לומר דבעינן ד' כי היכא דלא ליזל דלי לאידך גיסא ומייתי דהא כך שיטייא לא קאי במסקנ' דרש"י גורס אלא קל הוא וכו' וצ"ע ליישב דעת רש"י מיהו דעת רבינו כדעת התו' דצריך קורה ארבעה לפי תקרה אבל ה"ר יונתן כתב אהא דאר"י לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם דכותל דמתיר למלאות מן הבור לר"י משום דמסתמא רוחב הכותל ד' טפחים ואמרינן קורה ד' מתרת במים אף על פי שאינה מתרת בחורבה ובעינן ארבעה כדי שלא ילך דלי לחלק חבירו דאין דלי מהלך יותר מד' טפחי' וצ"ל דלא גרים אלא קל הוא וכו' כדגרים רש"י ושיטיא דאין דלי מהלך יותר מד"ט כו' לא קאי אלא הך שיטיא קאי במסקנא וה"פ כיון דלא מייתי להדי' מתל חבירו אע"ג דעריבי מיא בהיכר כל שהוא סגי קל הוא שהקילו במים ובן הא דמצריך רב יהודה צריך שישקעו ראשי הקנים במים טפח היינו כדי שלא ילך הדלי ומייתי מתל חבירו להדיא · ואע"ג דאזיל תותי הטפח ומייתי ממיא דעריבי לית לן בה וכ"כ שם הרמב"ן בס' המלחמות וכ"כ הרא"ש ע"ש ר"ח ושזו היא דעת הרי"ף וכ"כ התו' דלא גרסינן אלא אבל פי' כדרך אח' ע"ש מיהו מה שפי' ה"ר יונתן דברי ר"י במשנה דטעמי' משום דמסתמא רוחב הכותל ד"ט וכו' א"כ סובר דהלכה כר"י דכותל תלויה מתרת בבור אין נראה כן מדברי הרי"ף לשם גבי אמת המים שהיא עוברת בחצר וכ"כ התו' בד"ה אלא קל דאין הלכה כר' יהודה דאמר לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניה' וכן הוא דעת כל הפוסקי' אלא דה' המגיד בפ"ג דה"ע כתב וז"ל ופי' הרשב"א ז"ל שכיון שהיה רחבה ד' אמרינן פי תקרה יורד וסותם ועוד שאין

הדלי

דרכי משה

שעה (א) וכתב בתשובת הרא"ש כלל כ"א סימן ה' על מרפסת וחצר ובור ביניהם שדולין ממנו מים ונתבאר שם כל חילוקי דינים אלו :

בהג"מ

פרישה

ממנו בתוך ד' טפחים : (ד) **אבל** כל שתשמישו בנחת כו' וז"ל ב"י אין לשון זה נוח לי דלרב דקי"ל כוותיה שניהם אסורים עד שיהא לזה בנחת לגמרי עכ"ל ולזה קשה מדברי רבינו שכתב לפני זה או שהוא עמוק בענין שלשניהם עמוק עשר שניהם אסורים וידוע שאם הוא עמוק לבני החצר עשרה שהוא עמוק נמי מעשר למרפסת וה"ל למצר תשמישו יותר בנחת ממרפסת ואפ"ה שניהם אסורים :

סי' שעו(א) **או** יעשו קורה רחבה ד' טפחים בפי הבור דאז אמרינן פי תקרה יורד וסותם כ"כ התו' בהדיא בפרק כיצד משתתפין ד' כ"ו ע"ש · כתב ב"י דאיתא בגמ' דאם עשה כל המחיצות בתוך המים צריך שיהיה יוצא למעלה טפח ותמה למה השמיטו רבי' : (ג) **ולרש"י** שרי כו' ר"ל דלרש"י א"צ שיהיה המחיצה דוקא למעלה מן המים אלא אפילו

פיה

דרישה

פי' . בש"ע ספ"ג שבגבוה י' וכתב מהרמ"י ז"ל לחצר ותוך י' למרפסת נ"ע הלא בב"י ז"ל כתב בש"ע הכל כלשון הרמב"ם שהוא עיקר בפירוש ולרמב"ם אפילו גבוה י' ג"כ ממרפסת אסורים שניהם ימו שמשמע בהדיא בדברו ב"י בסי' זה וע"ש :

סי' שעו [א] **או** יעשו קורה ד"ט בפי הבור לכאורה משמע מתוך סוגית הגמרא דסקיל גמרי בשמעתין ומסיק וז"ל אלא דקולא היא שהקילו במים משמע דמור בו מטעם דאין הדלי הולך יותר מד"ט משום שקורה מ"מ המ"מ כתב בשם הרשב"א שני טעמים יחד מפ"ש קשה רבי יהונתן מגזוזטראות וב"י הביאו ומה שב"י תירץ דשאני גזוזטראות דאין הדלי הולך לרשות אחם א' אינו יודע אמי שנא דהתם כמו כרמלית אוסר :

ואם

חדושי הגהות

אויר ובפ"ד מה"ע פסק נמי דאם התל גבוה יו"ד לבני החצר ורחוק ד' מן המרפסת שאוסרים וע"ז וצ"ל דס"ל להרמב"ם ורבינו דהא דמפרש בגמרא דבתל גבוה יו"ד ורחוק ד' מן המרפסת דהוי אף לחצר ואוסרים וע"ז כרב נמי אתא דאע"ג דרב ס"ל דאין אדם אוסר דרך אויר היינו דוקא היכא דאף בחול אינו יכול להשתמש אלא דרך אויר כגון בור וחורבות שכתב רבינו בסי' שאח"ז שאין להם שום פתח לבור או לחורבה אלא חלון פתוח שאף בחול אינם יכולין להשתמש בהן אלא ע"י זריקה משך אויר ד' אבל הכא כיון שיש להם לבני המרפסת דרך על החצר ויכול לילך בחול אל התל ולשמש בו בזריקה גבוה כמו בני החצר אע"פ שבשבת אינו יכול לטלטל שם הואיל ולא עירבו עם בני החצר מ"מ אוסרים עליהם אע"פ שבשבת אינם יכולים להשתמש בו אלא דרך אויר ד' . מהרל"ח · ב ורבינו פסק כרב דס"ל הכי א"כ ע"כ לומר כל שתשמישו בנחת יותר מלחבירו שכתב ר"ל נחת ממש שא"צ לא שלשול ולא זריקה כגון שהוא לו תוך י' בגובה וגם תוך ד' במשך וחבירו צריך שלשול או זריקה אז נותנים אותו לזה שהוא לו בנחת וגם רב מודה בזה (מהרל"ח) :

שעו א והא דצריך שתהא רחבה ד' לפי' התוס' לא אמרינן פי התקרה יורד וסותם אלא בקורה רחבה ד' כמו שנתבאר לעיל סימן שס"א ולפירש"י שפי' דאפילו ברחבת טפח אמרי' פי תקרה יורד וסותם מ"מ פי' דבעי' הכא רחבת ד' דכי אמרינן חודין יורדים וסותמין יהא בין חלל המחיצות ארבעה דמחיצה העשויה לפחות מחלל ארבעה אינה מחיצה

ומיהו

יב] (ג) (ד) **ואם אין הבור קרוב להם אלא רחוק מכל אחד ד' טפחים** כגון שיש שביל קטן בין שתי החצרות והבור בתוכו ואין דיורין פתוחין לו אלא ממלאין דרך חלונות הפתוחין לו מב' החצרות מותרין (ה) שאין אדם אוסר דרך אויר הילכך ב' חצרות וביניהם ב' חורבות כזה כל א' מותר באותה שאצלו והאמצעית מותרת לשניהם היו עומדת כחצובה כזה כל א' מותר בחורבה שאצלו והשלישית שקרובה לב' חצרות אסורה לשניה' ואפי' יש לחורבות בעלים

הדלי הולך יותר מד' טפחי' עוד כתב ויראה לי שהמחילה עשויה כזמן שהיה רחבה ד' מותרת לד"ה מן הטעם הזה שאין הדלי הולך יותר מד"ט ולפיכך מותר אעפ"י שאין אומרים במחילה כי מחילה יורד וסותם עכ"ל תשמע דס"ל דהך סיגוית דאין דלי מהלך יותר מד"ט קאי במסקנא וסומכין על היתר זה וצ"ע · לשון ב"י כתב ה"ר יונתן אהא דבעינן קורה כדי שלא ילך הדלי לחלק חבירו צ"ע דהא בגזוזטרא מזכן דניתרת במחילה שאין בעביה ד' ולא חיישינן דלמא אזיל דלי לברא עכ"ל ונראה דשאני גזוזטרא דכי אזיל לברא לא אזיל לרשות אחר עכ"ל ב"י ואיכא לתמוה דאדרבה טפי איכא לאסור בגזוזטרא דקא דלי מכרמלית כמ"ש התוספות בד"ה אלא קל אלא נלפע"ד דשאני גזוזטרא דרוב פעמים היא על המים שגבוהי' יותר מעשרה שהיא מקום פטור ולא היו צריכין לגזוזטרא אלא משום גזירה אטו שאר גזוזטרא שאין תחתיה עמוק עשרה הלכך לא חששו לדלי אבל בבור שבין ב' חצרות שהיא איסור ודאי לדלות מחצר שאינה מעורבת חששו לדלי וכיוצא בזה כתבו התוספות בפ' כיצד משתתפין בדף פ"ז בד"ה אלא א"כ : **ואם** אין הבור קרוב להם וכו' שם ריש (דף פ"ה) פי' שאם לא היה הבור מופלג מכל אחד אלא פחות מד' ה"ל כאילו הי' הבור חליה בחצר זו וחליה בחצר זו ואוסרין זה על זה עד שיערבו או עד שיעשו מחילה בבור או קורה ד' על הבור כדין שאר בור שבין ב' חצרות כמ"ש בריש סי' זה אבל כיון שמופלגת מכותל זה ד' ומכותל זה ד' ואין משתמשין בבור זה אלא ע"י זריקת משך ד' כנגד החלון אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ויש מקשים א"כ אמאי כתב בסי' הקודם דאם התל או העמוד לבני החצר הוא גבוה עשרה ולבני מרפסת הוה ליה זריקת משך ד' דשניהם אוסרין זה על זה והלא פסק כאן כרב דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ואין כאן קושיא דדוקא הכא גבי בור וכן גבי חורב' דאין שם תשמיש כלל אפילו בחול אלא ע"י זריקת משך ד' דרך אויר קי"ל דאינו אוסר אבל לעיל גבי מרפסת דבחול משתמש בלא דרך אויר אלא דעכשיו שלא עירב על כרחו אין תשמישו אלא דרך אויר ודאי אוסר ומהאי טעמא כתב רבינו ואין דיורין פתוחין לו אלא מטלטלין דרך חלונות וכו' שאם היו דיורין פתוחין לו לא היו משתמשין בחול דרך חלונות אלא דרך פתחים היו אוסרין זה על זה דאף על פי דבשבת על כרחן צריכין להשתמש דרך אויר כיון שלא עירבו אפ"ה לא היה להן היתר כיון דבחול משתמשין שלא דרך אויר :

ומ"ש הלכך ב' חצרות וביניהן ג' חורבות וכו' שם דף פ"ה אמר רב שני בתי' וג' חורבות זה משתמש בסמוך לו ע"י זריקה וזה משתמש בסמוך לו ע"י זריקה ובאמצע אסור ותקשה ר' אלעזר כיון דאמצעי אסור לשניהם אע"ג דלזה ולזה אינו אלא בזריקה אלמ' דאוסר דרך אויר סמוכין נמי ליתסרו דאע"ג דהסמוכה הוי תשמישה לכל אחד בשלשול ולחבירו בזריקה הא מר הוא דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורין א"ל מי סברת דקיימי כשורה לא דקיימי כחצובה כלומר כשורה האמצעי לשניה' מותר' דכיון דלזה ולזה הוי בזריקה אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והסמוכין מותרין כל אחת לאותו שאצלה דה"ל בשלשול וחבירו דה"ל בזריקה אינו אוסר דרך אויר אלא דאמרי דקיימי כחצובה דהכי

כשורה כזה

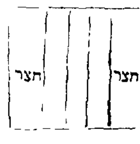

כחצובה כזה

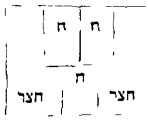

נמי מותר כ"א באותה שאצלו דה"ל בשלשול ולחברו הוא בזריקה ואין אדם אוסר דרך אויר אבל האמצעי דלזה וזה בשלשול שניהן אסורין כך היא דעת רבינו וכך נראה מפירש"י אבל הר"י בתש"ו (סוף דף פ"ט) כתב וז"ל ומיירי דקיימי כחצובה כגון שהב' בתים בצד אחד כלומר ברוח אחת וכל אחד חורבה אצלו והאמצע כנגד שתיהם בענין שתשמיש שני הבתים שוין באמצעית כי כל כך בקושי או בנחת לזה כמו לזה · אבל אם היו כשורה כלומר שהיו הבתים זה כנגד זה והשלשה חורבות באמצע שתיקן מאחר שכל בית מהן משתמש לפעמים בזריקה עם החורבה שכנגדו סמוך לבית חבירו כולן אסורות כי כבר אמרנו לזה בזריקה ולזה בשלשול שניהם אסורין עכ"ל משמע דמפרש דהא דאקשי ר"א לרב והא מר הוא דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורין לאו משום דאוס' באמצעי אקשי ליה דא"כ סמוכין נמי ליתסרו וכפירש"י דאפילו היה מתיר לשלשתם הוי נמי מקשה ליה כיון דכל בית ובית משתמשים באלו ג' חורבות בשוה בשלשול ובזריקה וכל לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורים אם כן כולם אסורים לזה ולזה והא דאמר ליה רב לא דקיימי כחצובה היינו כזה

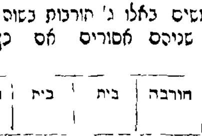

ולפי' זה ניחא דלא קשיא כלל אהך דחורבה אמצעי' דאסורה לשניהם ומ"ש מבור בשביל קטן דבסמוך דמותר לשניהן כמו שהקשה רש"י בעצמו ונדחק לתרץ דבבור ליכא תשמיש אלא מילוי ואיכא לתמוה הלא בחול איכא תשמיש טובא דרך שלשול תחת' לשביל ומשביל לחצר גם התו' בשם ר"י תירצו קושיא זו בשתי דרכי' ע"ש ריש (דף פ"ה) אבל לדעת הר' ירוחם אין כאן קושי' גם בעל המאור כתב וז"ל ומנא תימרא דס"ל לרב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר דאמר רב שתי בתי' ושלש חורבות ביניהן שמחיצותיהן פרוצות זו לזו וכו' זה משתמש בסמוכה לו וזה משתמש בסמוכה לו דרך חלונו על ידי זריקה וכל שכן על ידי שלשול וחבירו אינו אוסר עליו אף על פי שמשתמש בה בחול בזריקה אינו אוס' על חבירו דרך אויר ואמצעי אוקימנ' דעבידן כי חצובה שמתוך שהוא יוצא לחוץ איכא למגזר דילמא מגנדר ונפיל מאי דזורק ביה לר"ה נראה מבואר דמפרש כפירש"י דבכשורה כ"א מותר בסמוכה לו והאמצעי מותר לשניהם אלא דבחצובה מפרש דלא כפירש"י כי היכא דלא תקשי מבור העומד בשביל קטן כמו שהקשה רש"י והציור לדעת בעל המאור הוא כזה :

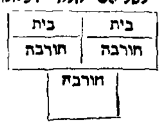

שתי

דניתרת במחילה שאין בעביה ארבעה ולא חיישינן דלמא אזיל דלי לבראי עד כאן לשונו ונראה דשאני גזוזטרא דכי אזיל דלי לבראי לא אזיל לרשות אדם אחר ואם הבור בין ב' חצירות שחצר א' דר בו א"י וחצר א' דרים בו כמה ישראלים כתב הרא"ש בתשובה דבין יש ביניהם פתח או חלון ד' על ד' בתוך י' בין אם הוא פחות מד' על ד' או למעלה מי' מתלאין ממנו וא"צ לשכור מא"י דכיון שאין לא"י דריסת רגל עליהם אינו אוסר עליהם והר"ם נראה שחולק ע"ז כמ"ש בסי' שפ"ב ודין בור שבחצר ובמרחק סמוך לחצר דר אדם אח' ודולה מהבור דרך חלון ביאר הרא"ש בתשובה כל פרטיו וחילוקי דיניו יפה : **ואם** אין הבור קרוב להם אלא רחוק מכל א' ד"ט וכו' שם בפרק כיצד משתתפין (פד ופה) א"ר יהודה אמר שמואל בור שבין ב' חצירות מופלגת מכותל זה ד' ומכותל זה ד' זה מוציא זיז כל שהוא ומתלא וזה מוציא זיז כל שהוא ומתלא ורב יהודה דידיה אמר אפילו קנים א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל הוא דאי דרב הא אמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר פירש"י בור שבין ב' חצירות · הפרודות זו מזו ותפסיק ביניהם כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחים לו והבור בתוכו הפסק מופלגת מכותל זה ד' וכו' דאי לאו הכי דמופלג הוי תשמישו בנחת והוי כמי שהבור חציה בחצר זו וחציה בחצר זו שרשות שניהם שולטות בה והתנן במתני' בור שבין ב' חצירות אין ממלאין הימנו בשבת דאי דרב הא אין אדם אוסר על חבירו בתשמיש מופלגת כזו שצריך לזרוק דלי באויר ד"ט ואפילו קניא לא צריך אבל הרמב"ם בפ"ג מה"ע כתב באר שבאמצע השביל בין ב' כתלי חצירות ואע"פ שמופלגת מכותל זה ד"ט וכו' ולפ"ז מופלג דנקט שמואל אינו בדווקא כפירש"י אלא לרבותא נקט מופלגת כד' וכ"ש בפחו' מכאן וכתב ה"ה שנראה עוד מדבריו שאע"פ שהחצרות פתוחות לשביל מותר לתלאות דרך חלונות וכתב בשם הרשב"א דלרש"י האי מימרא בשאין חצרות פתוחות לשביל בדוקא היא שאם היו פתוחות כל שלא עירבו שניהם אסורים בו ופסק הרא"ש כרב וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה"ע והרי"ף השמיטו לפי שאינו דבר מצוי כ"כ · ודע שהתוספות כתבו בדף פ"ה שר"י מפרש כגון שזה הבור מושך כל אורך החצירות ומפסיק בין ד' הסמוכים לחצר זו לד' הסמוכים לחצר אחרת דחשיב כל חד רשותא לנפשיה א"נ כגון שאותו הפסק שבין שתי חצרות שהבור עומד שם אינו רה"י אלא ר"ה או כרמלית ומחיצת הבור גבוהים י' דכשממלאים מהבור לחצר מביאין דרך מלמעלה מי' דהוי מקום פטור כלומר דאי לאו בחד מהני גווני כיון שמבוי הקטן אסור להשתמש בו שניהם כדמשמע שם גבי ב' בתים וג' חורבות ביניהם היאך יכול לטלטל ולמלא מן הבור לחצר דרך המבוי האסור אבל רש"י כתב דלא דמי להא דב' בתים וג' חורבות ביניהם דאילו חורבה משתמשים בה נמי בסמוך אבל הכא במבוי ליכא שום תשמיש אלא מילוי והוא ע"י הפלגת אויר ד' : **הלכך** שתי חצירות וביניהם שלש חורבות וכו' גז"ש בפרק כיצד משתתפין (פה ·) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ב' בתים וג' חורבות ביניהם זה משתמש בסמיך לו ע"י זריקה וזה משתמש בסמוך לו ע"י זריקה והאמצעי אסור ופירש"י חורבות · מחיצות פרוצות זו לזו ואין בהם דיורים ואין להם בעלים אלא בני הבתים הללו ויש חלונות בבתים פתוחים לחורבה זה משתמש בחורבה הסמוכה לו דרך חלונו ע"י זריקה הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון אין פרצת המחילה אוסרתו ומותר להשתמש בכולו והוא אינו יכול להשתמש דרך חלון מרחוק אלא על ידי זריקה וחבירו אינו אוסרה עליו ואע"פ שמשתמש בה בחול בזריקה שזורק דרך אויר שלו בפרצה עד תוך חורבה זו אינו אוסר על חבירו דרך אויר שאין לו עליו תשמיש אלא על ידי אויר אבל בסמוכה לחבירו לא ישתמש אפילו בזריקה הואיל ויש לחבירו בה תשמיש נוח בשלשול סמוך לחלונו : והא דאמצעי אסור מוקי לה בגמרא בדקיימי כחצובה אבל אי הוו קיימי כשורה אמצעי נמי שרי · ופירש"י דקיימי כחצובה ושלשתן סמוכים לבתים האמצעי כנגד הב' כג' ראשי קנקן הלכך הסמוכים מותרים דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והאמצעי אסור דשניהם משתמשים בה בשלשול ורשות שניהם היא ואע"ג דשתי הסמוכות פרוצות לאמצעי האוסרו לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ עכ"ל וכי קיימי כשורה זו אצל זו שהחיצונה מפסקת בין הבית לאמצעי ושניהם אין משתמשין בה אלא דרך אויר שניהם מותרים בה דאינם אוסרים זה על זה דרך אויר . ועל מה שפירש"י שאין לחורבות בעלים אלא בעלי בתים הללו כתב הרא"ש תשמע דס"ל דאם יש להם בעלים אוסרין אותם הבעלים על בעלי בתים אע"פ שאין לבעלים דיורים בחורבה וקשה דהא קי"ל דירה בלא בעלים לא שמה דירה ונראה דרש"י סובר דכהי שאינה אוסרת את החצר ואת המבוי שהיא פתוחה להם בתוכה מיהו אסור לטלטל וקשה לעשות דירה בלא בעלים דירה לחלאין הלכך נראה דאינה אוסרת כלום ורבינו סתם דבריו כדעת הרא"ש · ואע"פ שלא התירו תשמיש בחורבות אלו אלא ע"י זריקה לא חשש רבינו לכתוב כן לפי שסמך על שתלה דין זה בדין הסמוך לו שתשמיש בני החצירות בבור אינו אלא דרך אויר לדעת רש"י שסתם רבינו דבריו לדעתו : **כתוב** בהגהת פט"ו מה"ש בית הכנסת שבין שני בתים אם יש ביניהם פתח שיכולין לערב יחד מערבין ומותרים בו ואם לאו רשות שניהם שולטת בו ואסורין עכ"ל וטעמא משום דדמי לבור שבין ב' חצירות ואין מחיצה תלויה מועלת בבית הכנסת כמו בבור דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים וכ"כ המרדכי בפרק הזורק אך כתב שה"ר יעקב מקינון מתיר משום דנוהג מקום פטור הוא וכמו ששנינו בפרק חלון

אין

דרישה

[כ] **ואם** אין הבור קרוב להם אלא רחוק מכל אחד ד' טפחים כגון שיש שביל קטן בין שתי החצירות והבור' בתוכו ואין דיורין פתוחין לו אלא ממלאים דרך חלונות הפתוחים לו מבתי החצירות כו' וא"ל מ"ש מב' בתים וג' חורבות ביניהם דבספיק כיון שהמבוי קטן אסור להשתמש בו שניהם כבר תירץ רש"י ז"ל דשאני גבי חורבה דמשתמשים בה נמי בסמוך אבל הכא במבוי ליכא שום תשמיש אלא מילוי והוא ע"י אויר ד' וכדי להנצל מקושי

פרישה

היא למעלה כשמתחיל פי הבור בעומק י"ט אע"פ שהוא עדיין רחוק שהמים אמרינן גוד אסיק : (ג) **ואם** אין הבור קרוב להם אלא רחוק מכל א' ד"ט כו' עיין ב"י : (ד) **ואם** אין הבור סמוך להם אלא רחוק כו' נראה דאיירי שהמולאים שסביב הבור היא גבוה י' דאל"כ אסור להוציא מרה"י דרך השביל וכמ"ש לעיל בסימן שנ"ג ודוחק לומר ודוקא דרך ר"ה אסור דהא רבינו ס"ל דאפילו דרך מקום פטור ומכ"ש כאן שהוא כרמלית : (ה) **שאין** אדם אוסר

בעלים אינן אוסרים ב כיון שאין דרין בהם :

שעו (א) **שתי** עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואחת עשתה גומא בחצר כדי לשפוך בחצר שאין בה ד"א מימיה כדפרישי' לעיל והשנייה לא עשתה אם עירבו יחד שתיהן (ב) מותרות לשפוך מימיהן לא עירבו יחד א והאחת עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה כלל (ג) זו שלא עירבה אסורה ושעירבה מותרת ובלבד שלא תשפוך להדיא לגומא אלא תשפוך בעלייה והם יורדין לגומא דכחו בחצר שאינה מעורבת שרי :

שלש

(עז·) אין בו ארבע אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין כר"י לגבי רב והביאו הכלבו בסוף הלכות שבת (א) :

שעו שתי עליות הפתוחות לחצר ואחת עשתה גומא בחצר כדי לשפוך מימיה כדפרישית לעיל סימן שנ"ז והדין משנה ס"פ כיצד משתתפין (פח) וכן שתי דיאטות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין ואת שלא עשו עוקה אסורין ובגמרא דף פ"ט אמר רבא ל"ש אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרים וכי לא עירבו מאי טעמא לא א"ר אשי גזירה דלמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים להתם כלומר לשפת העוקה לשפוך לתוכו ופירש"י דיאטות עליות וחצר פחותה מד' אמות לפניהם ששופכין בה מימיהם · מקצתם בני האחד עשו עוקה בחצר ובני הא' לא עשו וכתבו התו' (שם סע·) והרא"ש וא"ת בלא עירבו תרוויהו ליתסרו וי"ל דמיירי באינן שופכין ממש לתוך העוקה בחצר אלא שופכין על הדיוטא וכן יורדין לעוקה ואע"ג דהוי כחו בחצר שאינו מעורב לא אסרו חכמים אלא כגון בכרמלית אבל כחו בחצר שאין מעורב לא אסרו כלל וכן פסק רשב"ם דמותר לשפוך מים בחצירו אע"פ שהולכים לרשות אחרת שאינה מעורבת דמרשות לרשות לא בעי קמירה ואותן שלא עשו עוקה אסורין כדאמרן דלמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים להכא שיורידו מן הדיוטא בכלים מלאין מים לשפת העוקה שרחוקה מהם דאין רוצין שיפלו המים למטה ויקלקל החצר וכ"כ בהגהות מיימון בפט"ו מה"ש בשם סמ"ג · ודע דמיירי בחצר פחותה מד"א ואם יתירה מד"א אין שופכין לתוכה ממש אלא א"כ עירבו ואם לא עירבו כל אחת שופכת ברשות' והמים הולכין מכחו לחצירן שאינה מעורבת ולא חיישינן שמא יוציא המים בכלים ששבתו בבית לחצר דכיון שיש בחצר שיעור לא חיישינן לכך דלא מקלקל החצר :

שלש

שעו שתי עליו' וכו' משנה ס"פ כיצד משתתפין וכן ב' דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אסורין ופירש"י דיוטאות עליות וחצר פחותה מד"א לפניהם ששופכין בה מימיהם מקצתן בני האחת עשו עוקה בחצ' ובני האחת לא עשו עכ"ל פי' דאם היה החצר ד' אמות לא צריך עוקה כלל וכמ"ש רבינו לעיל בסימן שנ"ז אבל בפחות מד' אמות דצריך עוקה אותן שעשו עוקה שופכין מן העלייה ויורדין לתוך העוקה הסמוכה לכן ולא מתקלקל החצר ליכא למיחש דילמ' אתי לאפוקי מיא במאני דבתי לשפת העוקה אבל אותן שלא עשו עוקה א"כ העוקה שעשאה האחת היא רחוקה מהנ' ואין מימיה יורדין לתוך העוקה אלא לחצר ומתקלקל חיישינן דילמא אתי לאפוקי לשפת העוקה לפי שיהא חס על קלקול חצרו :

ומ"ש אם ערבו יחד וכו' שם בגמרא אמר רבא ואפילו עירבו א"ל אביי מ"ט אילימא משום דנפישא מיא והתניא אחת לי גיסטרא וכו' אף על פי שנתמלאו מים מערב שבת שופכין לתוכה מים בשבת אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבא ל"ש אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרין וכי לא עירבו מ"ט לא אמר רב אשי גזירה דילמא אתא לאפוקי מיא במאני דבתי להכא פירש"י להכא לשפת העוקה : ואיכא לתמוה טובא בדברי רבינו חדא הא דלא כתב דאם לא עירבו את שעשו עוקה מותרין ושופכין לעוקה שלהן ואת שלא עשו עוק' אסורין ואם שתיהן עשו עוקה כל אחת שופכת לעוקה שלהן אעפ"י שלא עירבו וכדכתב הרמב"ם בספ"ד דה"ע ועוד תימא דכתב והאחת ערבה לעצמה וכו' הך בבא לא אשכחנא לה לא במשנה ולא בגמרא וי"ל דס"ל לרבינו דע"כ הא דתנן את שעשו עוקה היינו דוקא כשעירבה לעצמ' שהרי סתם עליות מרפסת לפניהם כדלעיל בסי' שע"ה ואם לא עירבה לעצמ' אסורין להוציא הכלים מן העליות למרפס' שהי' משותפת לכל בני העליות ולשפוך המים עליה כדי שירדו לעוקה וא"כ צריך כל אחד לשפוך מימיו בעלייה עצמה ומשם יורד למרפסת ולחצר ואיכא למיחש טפי דיהא חס על קלקול ביתו ואתי לאפוקי למרפסת דהיא סמוכה לעלייה אלא בע"כ שהאחת שעשתה העוקה עירבה לעצמה דהשתא ניחא דמותרין לטלטל מאי דבתי למרפסת ולשפוך עליה וממנה יורדין לעוקה שבחצר הסמוכ' עליה והשתא לרבינו היכא דלא עירבו יחד אפי' עשת' עוקה לא שרי אלא בדאיכ' תרתי דעשה עוקה וגם עירבה לעצמה אבל לא עשתה עוקה אעפ"י שעירב' לעצמ' א"נ עשתה עוקה ולא עירבה לעצמה אסורה לשפוך מימיה ולכן אמר רבינו ואחת עשתה גומא וכו' והשנייה לא עשתה וכו' לא עירבו יחד והאחת עירבה והשנייה לא עירבה כלל וכו' מבואר מלשונו דמראה באצבע דהאחת שעשתה גומא ערבה לעצמה והשנייה שלא עשתה גומא לא ערבה זו שלא ערבה אסור' מפני שלא ערבה ואפי' עשתה גומא כל שכן השתא דאיכא תרתי דלא עשתה גומא וגם כן לא ערבה ושערבה וגם עשתה גומא מותרת הגה ביאר רבינו דמשנתינו דמדבר' בשתי דיוטאות כל אחד ערבה לעצמה ואפילו הכי כיון שלא ערבו יחד אותה שעשתה עוקה מותרת ושלא עשתה עוקה אסורין אבל אם לא ערבה לעצמ' אפילו עשתה עוקה אסורה והדבר פשוט הוא לעפ"י שלא פירשוהו בתלמוד ועוד נראה קצת סעד לדברי רבינו דמדקאמר תלמודא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבא ל"ש וכו' אלמא דהאי שקלא וטריא לאחר שמת רבא הוה וגרסינן אמר אביי מ"ט אלימא וכו' ולא גרסינן א"ל וכן הגיה מהרש"ל והשתא קשה מאי קס"ד דרבא דאמר ואפילו עירבו אלא ודאי דרבא ה"ק דהא דתנן דאותן שלא עשו עוקה אסורין ואפילו עירבו לעצמן נמי אסורין ואביי קא מתמה וקאמר דאם רבא קאמר שאפילו עירבו יחד נמי אסורי' מ"ט אלימ' משום דנפישי מיא והתניא וכו' אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבא ל"ש אלא שלא עירבו וכו' והשתא מילתא מובן דאשלא עירבו ביחד קאמר רבא דאותן שלא עשו עוקה אסורין ואפי' עירבו לעצמן כל זה לרווחא דמילתא אבל דברי רבינו ישרי' ברורים ונכונים למוצאי דעת אלא שדבריו קצת סתומים שהיה לו לפרש דבעינן תרתי להיתירא דעשת' גומא וגם ערבה לעצמה אבל בדליכא אלא חדא אסורה ולפי שלא פי' נבוכו רבים וכן שלמים ולא ידעו מהו וטעו לפרש פירושים זרים ולהגיה כדבריו והאמת מה שכתבנו :

שלש

דרכי משה

שעו (א) בהג"מ פט"ו פסק דבור שבין חצר לכרמלית או בין חצר לר"ה א"צ שום תיקון דהשתא בור בר"ה לא בעי כלום כשאינה רחוקה ד' מן הבית פי' כשהמחיצות תוך החצר ולא דמי לבור שבין ב' חצירות דבעי תיקון דהתם משום הדלי שהוא מאני דבתים וכן משמע פרק כל גגות דאמרינן חצירות וקרפיפות רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן אבל לא לכלים ששבתו תוך הבית א"נ אין ממלאין דקאמר היינו להכניסן תוך הבית עכ"ל ראבי"ה וכן הוא בהג"א פרק כיצד משתתפין :

דהרי

פרישה

דרך אויר עיין ב"י · והאלעזי מותר לסמיכן כנ"ל :

סי' שעו (א) **שתי** עליות כו' משנה וגמרא ס"פ כיצד משתתפין : (ב) **מותרות** לשפוך מימיהם אפילו להדיא לגומא : (ג) זו שלא ערבה אסורה ושערבה מותרת ז"ל התו' והגיה ב"י דחיישינן דילמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים מן הדיוטא לגומא שרחוקה מהן דאין רוצין שיפלו המים למטה ויקלקל החצר משא"כ באותה עלייה שיש עוקה לפניה דמיד הולך המים מחצר לעוקה עכ"ל ונ"ל דמש"כ צריך לערב לעצמה דא"כ לא היתה מותרת להוציא המים לשפת העלייה שבני עלייה אוסרים כא' על חבירו ותימה גדולה במיני כלא וה כנגד מה שמסיק שם בגמרא ומביא לפניך לשון המשנה וכן שני דיוטות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין ואת שלא עשו עוקה אסורים ובגמרא אמר רבא לא שנו אלא שלא עירבו אבל עירבו מותרין וכי לא ערבו מ"ט לא גזירה דילמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתי להכא לשפת העוקה לשפוך לתוכה עכ"ל הרי לפניך שהמשנה תלה הכל בעשיית העוקה שאותה שעשתה מותרת ושלא עשתה אסורה ורבינו המחבר תלה הכל באותה שעירבה מותרת משמע אפילו לא עירבה אותה שעשתה עוקה . ויותר התימה שכתב והשנייה לא עירבה כלל כו' למה לן דלא עירבה כלל אפילו עירבו בני אותה דיוטא שלא עשו עוקה ולא עירבה עם דיוטא אחרת אסורה לשפוך גזירה דילמא אתי לאפוקי מיא לעוקה כיון שהוא רחוקה מהעוקה משא"כ באותה שעשתה עוקה שהיא קרובה וכמ"ש התו' · ועוד קשה שלפי רש"י ותו' צריכין לומר שהעוקה קרובה להחצר שעשתה ורחוקה מהחצר שלא עשתה וזה דלא כדברי הרמב"ם והש"ע שכתבו שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו וגם ל' רבינו משמע קצת הכי ושוב ראיתי בדברי הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והר"ן ומצאתי שגורסים בגמרא גזירה דילמא אתי לאפוקי מאני דבתי לחצר ולא כגירסת רש"י שגרס דילמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתי להכא והיא גירסת התו' ומש"ה הוצרכו לחלק ולכתוב דהעוקה היא רחוקה לזו וקרובה לזו אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והר"ן אינם כותבים שהיא רחוקה מזה לזה כלום ויש טעם אחרת בפי' גזירה זו דס"ל שהעוקה היא שוה לשניהן בין שניהם הדיוטא זו כנגד זו ועוקה ביניהן בל' המשנה ובלשון כל הפוסקים ול"כ הרמב"ם בפי' המשניות בהדיא ע"ש בין שהיא לצד אחד והעוקה מן הצד בסוף סלירו של זו שכן דרך של השופין עוקה שעושין אותה מן הצד ולא בתוך הכניסה כדי שלא לקלקל החצר בגומא ומצא שהיא קרובה לשניהם וכ"ש דאם עירבו שניהם יחד אז ליכא למיחש למידי ושניהם מותרים ואי לא עירבו יחד אף שעירבו כל אחד לעצמן שעשתה עוקה מותרת ושלא עשתה עוקה אסורה גזירה אי מתיר לה לשפוך מימיה בעוקה של חברתה בלא עירוב מטעם כחה בחצר שאינה מעורבת מותר תוציא בהדיא מאני דוריה ותוציאה לחצר ולא תדע לחלק בין כח בחצר לטלטול גמור וזה שאמר בגמרא ל"ש אלא שלא עירבו השני הדיוטות יחד בין אדרים בגג דיוטא כ"א הרב ותלמידו ויולא בו שא"צ לערב וכן נראה דמיירי מתניתין בגד שלא צריך כל א' לערב לעצמה מדתלה הכל בעוקה ולא בעירוב אבל רבינו המחבר מיירי במים בכל דיוטא הרבה דיורי' ולכן צריכה לכל א' לערב בדיוטא שלה ואי לא עירבו אסורים שאוסרים עליה אותן הדרים עליה בדיוטא עצמה ואז אפילו עשתה עוקה אסורה ודיוטא חבירתה שבגידה אם עירבה מותרת אפילו לא עשתה עוקה דכיון שזו שעשתה עוקה לא עירבה ואסור לשפוך מימיה לאם הסמיכוק העוקה כאילו זו עשתה אות' וע"ד שכתב רבינו המחבר הדין בסמוך ס"ס שפ"ג בדין שיתוף דאם המבוי הרגיל בה שתפו כו' דוחין אותה אבל המבוי שאינה רגיל כו' ותו לא שייך גזירה דילמא אתי לאפוקי מאני לחצר כיון שזו אסור לשפוך מימיה יש לה היכר ודוק היטב ועיין בפי' המשניות שפיר' בהדיא הגזירה כאשר כתבתי · והא דלא כתב רבינו גם דין זה דאם עירבו כל א' לעצמה דאותה שעשתה עוקה מותר כו' דזה פשיטא ולא אתי לאשמועי' אלא כשאינה לא עירבה כלל אפילו עשתה עוקה שהיא אסורה וחברתה שלא עשתה עוקה הואיל שעירב' מותרת ודו"ק ובי"י הביא גירסת רש"י ולא הזכיר שום גירס' אחרת וס"ל דמצינו לחלק כמ"ש גם לפי פירושינו דמשנה וגמרא מיירי כשלא עירבו יחד אבל כל א' לעצמן עירב או שאין צריכים לעירוב וא"כ אין לשום א' מהן היכר שהרי שניהם יכולין להוציא מהדיוטא עד החצר ולהכי אותה שעשתה עוקה יכולה לשפוך מן הדיוטא וממנו עולים לחצר והוי כחו בחצר וגזירה אין כאן כיון שהיא קרובה אל העוקה מסתמא לא יטלטלנה עד העוקה אבל אותה שאין לה עוקה איכא איסור לשפוך משום גזירה דכיון שהעוקה רחוקה ממנו לא תרצה לקלקל חצירה ומטלטלת מיא במאני דבתי לחצר כך הוא סוגית הגמרא ורבינו מיירי כדאחת עירבה וא' לא עירבה ובענין זה אין הדבר תלוי בעשיי' העוקה דאפי' אם היא רחוקה או קרובה לשניהם באנו למתוקם דעירובי' אם עירבה מותרת ודלא עירבה אסורה אפי' היא קרובה מ"מ איכא למיגזר כיון שאין לה היכרא שהרי גם השניי' מטלטלת מהדיוט' לחצר יוציאו גם שאר כלים אבל הכא דעירבה מותרת דהא לה איכא היכרא שהלא שהבי' אסורה לשפוך משום שלא עירבה כלל תזכור גם כן שהיא לא עירבה אלא לבדה ולא תוציא ולכן אנו מתירין לזו שעירבה שהרי יש לה רשות לפתות להוציא מהדיוטא עד החצר שהרי עירבה משא"כ זו שלא עירבה שאפי' כוזא' לחוץ אסורה והטעם משום שאין לה היכרא ודו"ק :

ופתוחות

חידושי הגהות

ומיהו התוס' מקשים שם לפירש"י כיון שהחצירות מוקפות מחיצות וא"צ הקורה כ"א להפסיק למה צריך שיהא רחב ד' לפירושו שפי' דאמרינן פי תקרה יורד וסותם בפחות מד' וא"ל דהכא בלא טעמים אלו נמי צריך שיהא רחבה ד' דבגמרא שם פריך לר"נ הא קאזיל דלי לאידך גיסא ומיתי אמר להו קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מד"ט א"כ נימא דמש"ה צריך שיהא רחב ד' זה א"א לומר דהא המקשה לא ידע מזה א"כ ע"כ צריך לפרש לסברת המקשה למאי דהוי ס"ד למה צריך שיהא הקורה רחב ד' וא"כ ע"כ צריך לפרש או בטעם התוספות או כטעם של רש"י ועוד דלמסקנא לפירש"י הדר ביה מהך שינויא ומסיק דלא חיישינן לדלמא אזיל דלי לאידך גיסא וא"כ ע"כ צ"ל דהא דבעי קורה רחב ד' משום טעמים הנזכרים (מהרל"ח) : ב וטעמא משום דקי"ל דירה בלא בעלים כלומר שאין הבעלים דרים בתוכה לא שמה דירה (מהרל"ח) :

שעו א לשון זה לא מצאתי בשום פוסק ונ"ל דהכי ביאור ל' רבינו דהאחת עירבה לעצמה ר"ל עם דיורי העלייה שיכולה לשאת המים בעליי' עד מקום הגומא ולשופכן למטה שלא יתקלקל החצר מותרת לשפוך והשנייה לא עירבה כלל ר"ל שלא עירבה עם דיורי העלייה שיכולה לשאת המים עד מקום הגומא רק שצריכה לשפוך מחלון שבדירתה שהוא רחוק ממקום הגומא וא"כ תתקלקל החצר וחיישינן דלמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים דרך החצר ממש עד שפת הגומא כדי שלא תתקלקל החצר והרי לא עירבו ולכן אסורה לשפוך אפילו מחלון שאצלה אכן דוחק הוא מאד ויותר נראה שטעות נפל בספרי רבינו כי בסימני הרא"ש כתוב שני דיוטות מקצתן עשו עוקה בחצר ומקצתן לא עשו אם עירבו כולן מותרים ואם לא עירבו אותן שלא עירבו אסורות ושעירבו מותרות כו' ואפשר שגם בספרי רבינו היה כתוב כן ומפני שאין משמעות ללשון זה כלל הגי' איזה מגי' ואחר עירבה לעצמה והשנייה לא עירבה כלל אבל הגירסא הנכונה אם ערבו יחד שתיהן מותרות לשפוך מימיהן לא עירבו יחד זה שלא עשתה עוקה אסורה ושעשתה עוקה מותרת ובלבד שלא תשפוך כו' (מהרל"ח) :

ברש"י

שעה [א] **שלש** הצרות פתוחות זו לזו (א) (ב) ופתוחות למבוי כזה וערבה כל אחד מחיצונו' (ג) עם האמצעי' והחיצונות לא ערבו יחד החיצונות אסורות זו עם זו והאמצעית מותרת עם כל אחד מהם והם מותרות עמה: ב' חצירות זו לפנים מזו ופנימית פתוח' להיצונה והחיצונ' למבוי כזה ויש לפנימי' דריסת הרגל על החיצונה עירבה פנימית לעצמה ולא החיצונה (ד) או ששכח א' מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת והחיצונה אסורה עירבה חיצונה ולא פנימית או ששכח אחד מן הפנימית ולא עירב (ה) שתיהן אסורות דכיון דפנימית אסורה בחצירה אוסרת גם על החיצונה עירבה כל אחת לעצמה כל אחת מותרת בחצירה עירבו ביחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות עד שיבטל רשותו נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות אבל שכח אחד מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת דכיון שעירובה אצלה ואין לחיצונה דריסת רגל עליה אלא בשביל עירובה שמגילה לתוכה (ו) יסלקנה מעליה ותשאר עירובה אצלה לבדה ותהיה מותרת ואם יחיד דר בפנימית ויחיד בחיצונה (ז) או שנים בחיצונה וערבו אין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה וכן ג' חצירו' זו לפנים מזו ויחיד בכל אחד ואחד אף ע"פ ששניה' עוברי' על החיצונ' (ח) אין אוסרין עליה:

שתי

שעה שלש חצרות פתוחו' זו לזו וכו' משנה פ' מי שהוציאוהו (דף מה) דהכי אמ' ר"ש ואמ' רב הלכה כר"ש ופירש"י פתוחות לר"ה דכ"א רשות לעצמה ואין להם דריסת רגל זו על זו דאי הוה להו זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה והא דכתב רבינו ופתוחות למבוי במקום מה ששנינו ופתוחות לרשות הרבים נראה דהוא לפי דלשם (בדף מ"ח) קאמר דרבנן פליגי עליה דר"ש בחצרו' משום דאושי דיורין פי' דיורי החצרות רבים ולא ידעי כולן להזהר ואתו לטלטולי כלי ששבתו בחיצונ' לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית והשתא נקט פתוחות לר"ה לרבות' דרבנן דאעפ"י דלא אוושו דיורין כ"כ בחצרות שפתוחו' לר"ה כמו בחצרות שפתוחות למבוי אפ"ה אמרי רבנן שלשתן אסורות ורבינו נקט פתוחו' למבוי לאתויי דקי"ל כר"ש דאפילו אוושי דיורין טובא בחצרות שפתוחות למבוי נמי היא מותר' עמהן והן מותרות עמה והחיצונות אסורות זו עם זו. כתב ב"י דבגמרא (דף מ"ח) אסיקנא דאין החיצונו' אסורות אא"כ שנתנה האמצעי' עירובה בזו ועירובה בזו א"נ נתנו עירובן באמצעי' ונתנוהו בשני בתי'. אבל אם נתנו החיצונות עירובן באמצעית בבית אחד הויא לה חדא ושרי לה כל שלשתן לכ"ע ואיכא לתמוה למה לא כתבוהו הפוסקי' ואפשר ליישב דברי רבינו דבמשנ' אר"ש ג' חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה עירבו שתים עם האמצעית היא מותר' עמהן והם מותרו' עמה ושתי' החיצונות אסורות זו עם זו ורבינו האריך ואמר וערבה כל אח' מהחיצונות עם האמצעי' והחצונ' לא ערבו יחד מדהוסיף על המשנה ואמר והחיצונות לא ערבו יחד אלמא משמע דרצונו לומר דהחיצונה וכו' גילו דעתייהו דלא ניחא להו לערב בהדי הדדי דבאמצעי ניחא להו ובהא לא ניחא להו והיינו לפי שנתנו עירובן שערבו עם האמצעית בחצונות ולא נתנוהו באמצעי' א"נ נתנוהו באמצעית בב' בתים הוי גילוי דעת דלא ניחא לחיצונות לערב יחד וכדאית' להדיא האי לישנא בגמרא ע"ש: **שתי** חצרות זו לפנים מזו וכו' משנה פ' הדר (דף עה) ואליבא דת"ק דקאמר אין דריסת הרגל אוסרת אלא היכא דה"ל רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה אבל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה והא דאמרינן במתניתין עירובן בפנימי' ושכח אחד מן החיצונ' דפנימית מותרת עפי ה"ע דכשהעירוב בפנימית יכולה היא להסתלק מהחצונ' דאחדא לדשא ומשתמשא ותסתליק תינ': **ואם** יחיד דר בפנימית ג"ז שם במשנה ובגמ' פליגי בה רב אדא ושמואל ופסקו הפוסקים כשמואל דאמר לעולם מותרת עד שיהיו ב' בפנימית דהוי' רגל האסורה אבל א' בפנימית וב' בחצונה לא גזרי' בהו:

שתי

שעה שלש חצירות פתוחות זו לזו וכו' משנה בפרק מי שהוציאוהו (מה:) אר"ש למה הדבר דומה לג' חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה עירבו שתיהם עם האמצעית וכו' ופירש"י פתוחות לר"ה דכל א' רשות לעצמה ואין להם דריסת רגל זו על זו דאי הוו להו זו לפנים מזו אסרה פנימית א אחיצונה ובגמרא (מט:) א"ר חמא בר גוריא א"ר הלכה כר"ש ולא ידעתי למה כתב רבינו ופתוחות למבוי במקום מה ששנינו ופתוחות לר"ה. ובגמרא דף מ"ח ואמאי כיון דעירבו להו חיצונות בהדי אמצעית ה"ל חדא א"ר יהודה כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו ופרש"י שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו דדמיא אמצעית כאילו דרה בהם ואין דיורי חיצונ' באמצעית לאימרא דכי הדדי נינהו ורב ששת אמר אפילו תימא שנתנו עירובן באמצעית כגון שנתנוהו בב' בתים ופרש"י דהשתא לא מחברן חיצונות בהדדי. ולא ידעתי למה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם השמיטו כל זה אבל הגהות אשירי כתבו שם וכגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ועירובה בזו אבל אם נתנו החיצונות עירובן באמצעית בבי' א' ה"ל חדא ושרו שלשתן לכ"ע. וגם ה"ה כתב בפ"ד מה"ע בשם הרשב"א וכתב שכעלה מהסוגיא שאם נתנו העירוב באמצעית בבית א' ובכלי אחד או בב' כלים ובבית אחד וכגון שהיה האחד מלא והותיר הרי שלשתן מותרות זו עם זו ואולי לזה כתב רבינו עד שיעשו שלשתן עירוב א' עכ"ל. ואפשר שגם רבינו שכתב והחיצונות לא עירבו יחד לכך כיון: **ב'** חצרות זו לפנים מזו ופנימית פתוחה לחיצונה כלומר ולא למבוי ופ"י כן יש לה דריסת רגל על החיצונים דאין לה מקום ליכנס מהמבוי לפנימית אלא דרך החיצונה עירבה פנימית לעצמה או ששכח אחד מן החיצונה כלומר או שעירבה פנימית לעצמה וחיצונה לעצמה ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת דחיצונה לא אסרי עליה עירבה חיצונה ולא פנימית או ששכח א' מן הפנימית ולא עירב כלום או שעירבה פנימית לעצמה וחיצונה לעצמה ושכח א' מן הפנימית ולא עירב אסורה גם החיצונה כיון דפנימית אסורה ויש לה דריסת רגל על החיצונה אוסרת אותה דקי"ל רגל האסורה במקומה אוסר שלא במקומה: **ומ"ש** עירבו ביחד ונתנו ערובן בחיצונה וכו' נתנו ערובן בפנימית וכו' תשו' דכשנתנו ערובן בפנימית יכולה היא להסתלק מהחיצונה לאחדא דשא ומשתמשא ואע"פ שעירוב החיצונה נתון בפנימית אמרת לה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אבל כשנתנו ערוב' בחיצונה גם הפנימית אסורה משום שכחת א' מהחיצונה דאי אמרת פנימית תיחוד דשא הרי אין עירובה אצלה הילכך גם היא אסורה וכל אלו הדינים פשוטים בס"פ הדר דף ע"ה במשנה ובגמרא לדעת ת"ק דאמר רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ופסק הרא"ש כמותו וכ"ד הרמב"ם בפ"ד מה"ע:

ומ"ש ואם יחיד דר בפנימית וכו' גז"ש במשנה ואם היו של יחידים אינם צריכים לערב וכו' ופירש"י ואם היו של יחיד שאין בפנימית אלא א' ובחיצונה א' אין צריכין לערב זה עם זה משום דריסת רגל דכיון דיחיד הוא והפנימית הויא רגל המותרת ואינה אוסרת ואם היו ב' אפילו בחיצונה גזרי' דולמא אתי לאסרי ב' בפנימית וא' בחיצונה ובגמרא ב"ר אדא היו ג' אוסרין הואיל ואני קורא רבים בחיצונה ופרש"י אם היו ג' בין ב' חצירות אוסרין ולא תיבעיא ב' בפנימית דהויא רגל האסורה אלא אפילו ב' בחיצונה אסור עד שיערבו שתיהן יחד גזרה משום רבים בפנימית ושמואל אמר לעולם מותרת עד שיהיו ב' בפנימית וא' בחיצונה והרי"ף פירש דה"ק שאין קרויים יחידים אלא בזמן שהם ב' חצירות ובכל א' דר אחד שנמצאו כולם שנים אבל אם היו ג' חצרות ובכל חצר דר א' שנמצאו כולם ג' אסורים כלומר שג' חצרות אלו הם זו לפנים מזו והחצונה בלבד היא שפתוחה לר"ה ורגלי הפנימית דרך עליה מ"ט הואיל ואני קורא רבים בחיצונה דכל ג' רבים הם וכיון שג' דורסים בחיצונה הרי הם רבים ואסורים ושמואל אמר לעולם מותרים עד שיהיו שנים בפנימית ולא עירבו לפיכך אסורים בחצונה והרמב"ם כתב בפ"ד ג' חצירות הפתוחות זו לזו ורבים בכל חצר וכו' היה בכל חצר תקן אחד אע"פ שרבים דורסים בחיצונה אינם צריכין לערב שכל א' מהם מותר במקומו היו שנים בפנימית הואיל והם אסורים במקומן עד שיערבו הרי הם אוסרים על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה עד שיערבו ב' שבפנימית זה הכלל רגל האסורה וכו' ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה מפני שעוברת עליה עכ"ל. נראה שהוא מפרש כפירוש הרי"ף ופסק כשמואל וגם מתוך דבריו נראה דדוקא שנים בפנימית הוא דאסרי אבל א' בפנימית וב' בחיצונה לא גזרינן בהו ואע"פ שקודם זה כתב היה אח' דר בחצר זו וא' דר בחצר זו אינם צריכים לערב לאו דוקא א' בזו וא' בזו דה"ה לב' בחיצונה וא' בפנימית דהא סתם דבריו בסוף וכתב זה הכלל רגל האסורה וכו' ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה: **ומ"ש** היה א' בזו וא' בזו ולא כתב וב' בחיצונה הוא מפני שסמך לזה ואפי' היה א"י בפנימית הרי הוא כרבים והיא אפילו באין בחיצונה אלא יחיד הוא וכמו שאבאר בעז"ה בסימן שפ"ב ובפלוגתא דרב אדא ושמואל גם הרא"ש פסק כשמואל דהלכה כדברי המיקל בעירוב. וכתב ה"ה בפ"ד אם היה יחיד דר בפנימית וכל שהוא כיחיד כגון רבים הסמוכים על שולחן א' שאין צריכין עירוב ביניהם אינם אוסרים על החיצונה (א) ולאו דוקא אוכלין על שולחן א' ממש אלא כל מי שמקבל פרס כענין שנתבאר בסימן ש"ע אוכלין על שולחן א' מיקרו והכי משמע בפרק הדר (עג.) דבעי רמי בר חמא מרב חסדא אב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו או כיחידים דמו ופירש"י לענין ב' חצירות זו לפנים מזו מיבעיא ליה אם אב ובנו או רב ותלמידו דרים בפנימית אם כרבים הם וצריכין לערב עם החיצונה או כיחידים הם ואינם צריכים לערב עמהם ופשט ליה כיחידים דמו. ופירש ה"ר יהונתן דכשהבן מקבל פרס מהאב ותלמידים מהרב איירי וכן משמע ודאי דאל"כ פשיטא דלא כיחידים דמו ואם א"י דר באחד מהן יתבאר משפטו בסימן שפ"ב:

שתי

דרכי משה

שעה (א) דהרי הוא רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת שלא במקומו ולעיל נתבאר סי' ש"ע איזה רבים אין צריכין עירוב :

ולא

דרישה

זו כתב רבינו ואין דיורין פתוחים לו אלא ממלאים כו' שהוא כדעת רש"י. והתו' תירצו בע"א ע"ש וב"י הביאו :

סי' שעה [א] **שלשה** חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ולשון משנה פתוחות לרה"ר ופירש"י פתוחות לרה"ר לכל אחד ואחד רשות לעצמן ואין להם דריסת הרגל זו על זו דאי הוה להו זו לפנים מזו אסרה פנימה על החיצונה ותמה אני דקי"ל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה יכשן עירבה כל אחת מהחיצונות ומותרת לטלטל כל אחת במקומה וא"כ אפילו זו לפנים אינה אוסרת ונלע"ד דמלבד זה יש לדקדק בדברי רש"י שפיר' שם במשנה וז"ל דאי היו להו זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה דאפילו בפני עצמן אסורה כל אחת להשתמש ע"כ וזה מן התימה להיות כל אחת אסורה במקומה והם עירבו כ"א בפנימיות לכן נלע"ד דסעיין הכי הוא דאמרינן שם בגמרא ד' מ"ח אהא דרב ששת ותקוי כמחשבה שהרוין בחצר א' ושכח א' מהן ולא עירב דאסרי אהדדי ומסיק לרב ששת לא קשיא אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר ופירש"י אם אמרו דיורין של זה בזה להקל להתירן יחד יאמרו שהעירוב מביא הדיורים לתוכה כדי לאסור עליה אם לא דיורי ממש בגוה לגבעי עירובין בבית. אסד ע"כ והנה מדויק מלשון רש"י שטעם התירן הוא משום דלא דיורי ממש בגוה [illegible] רגל זו על זו דאי הוי להו זו לפנים מזו [illegible] דיורין להחמיר :

ואם

פרישה

סי' שעה (א) **ופתוחות** למבוי פירש"י ותוס' דנקט פתוחות זו לזו דאי אין להם דריסת הרגל זו על זו דאי הוו להו זו לפנים מזו אסרה פנימית אחיצונה דאפילו בפני עצמן אסורה כל א' להשתמש עכ"ל מזה משמע דמיירי שהחיצונה לא עירבה כלל ועיין בב"י דלא משמע כן רק האמצעים נתנו עירובן בתוך כל אחד מהחיצונה ולפ"ז מ"ש רבינו וב' חצירות לא עירבו יחד לאו שמינו מדוקדק הוא אלא משום דגבי אמצעי' נקט עירבו יחד נקט גבי חיצוניי' דלא עירבו יחד. (ב) **ופתוחות** למבוי ובגמר' נאמר לר"ה: (ג) **עם** האמצעית כו' פי' שהאמצעית נתנה עירובה בזו ובזו או שכל א' מהחיצונה נתנה עירובה באמצעית בשני בתים אבל נתנו באמצע' בבי' א' שלשתן מותרות זו עם זו וכ"כ הפ"מ: (ד) **או** ששכח א' כו' פי' עירבו כל א' לעצ' אלא רק ששכח: (ה) **ב'** אסורות כל דריסת רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ורגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה בין מן הפנימים בין מן החיצוניי' דמ"מ פנימיות תיחד דשא דהא אין עירובה אצלה: (ו) **יסלקנה** מעליה כו' דאמר' לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי: (ז) **או** שנים בחיצונה כו' ולא גזרינן אטו ב' בפנימיי' שלא עירבו. (ח) **אין** אוסרים עלי' שהרי יש לכל א' היתר במקומו :

שתי

חדושי הגהות

שעה א ברש"י שלפנינו איתא עוד בזה"ל דאפילו בפ"ע אסורה כל אחת להשתמש : ב ומשמיה דרב אדא בר אהבה אמריתא גיהליה הואיל ואני קורא בהן רבים בחיצונה כן לשון הגמרא שם (עה.) :

שעט

שעט (א) **שתי** חצירות וג' בתים ביניהם פתוחים זה לזה כזה ורוצין לערב יחד חצר זה בא דרך בית שאצלו ונותן עירובו בבית שבאמצע וכן עושה השנייה ומותרין בשלשתן שכל בית שאצל החצר חשוב לו כבית השער וא"צ ליתן פת והאמצעי הוא בית שמניחין בו העירוב א"צ ליתן פת: ב' חצירות וב' בתים ביניהן כזה ולא עירבו יחד אלא כל אחת לעצמה ובא חצר זה דרך בית שאצלו והניח עירובו בבית שאצל החצר השני וכן עשה השני לא קנו עירוב שאם נחשוב ב' הבתים כבית שער הרי נתנו עירובן בבית שער ואינו עירוב ואם נחשוב אותם כבית גמור הרי כל החצר מפסיק בית בינו ובין הבית שנתן בו עירובו:

שפ

שפ **אחד** מבני החצר ששכח ולא עירב עם האחרים אוסר עליהם מה תקנתם יבטל להם רשותו שיאמר רשותי מבוטלת לכם או קנויה לכם וא"צ לזכות בקנין סודר ויכול לבטל (א) אף משתחשך (ב) ואם דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל א' ואחד שיאמר רשותי מבוטלת לך ולך או יאמר לכולכם בכלל ואם ביטל רשותו סתם ולא פי' שמבטל רשות ביתו לא ביטל אלא רשות שיש לו בחצר הלכך הם מותרין להוציא מבתיהם לחצר [א] (ג) וגם הוא שהוא אורח בעלמא (ד) אבל אסורים להוציא מביתם לחצר וגם הוא (ה) הלכך צריך לנעול ביתו שלא יבא להוציא באיסור ולא יפתחנו אלא כשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחרי צאתו ובואו ואם ביטל להם בפירוש גם רשות ביתו (ו) מותרין גם מביתו לחצר ואם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו מועיל כמו ביטול ואם בני החצר שעירבו מבטלין רשותן לאחד שלא עירב הוא מותר להוציא מביתו לחצר (ז) ולא מבתיהם

בית יוסף

שעט שתי חצירות ושלש בתים ביניהם וכו' בס"פ הדר (עה.) מימרא דר"נ: **שתי** חצירות וב' בתים ביניהם וכו' גז"ש שם (עט.) בעי' דאיפשיטא: **ומ"ש** וכן עשה השני כלומר שגם הוא הניח עירובו בבית הסמוך לחצר אחרת:

שפ אחד מבני החצר ששכח ולא עירב וכו' משנה בפרק הדר (סט:): ומ"ש מה תקנתם יבטל להם רשותו פשוט שם ובספ"ב (כו:): **ומ"ש** וא"צ לזכות בקנין סודר ברייתא שם (סט:) ישראל מומר משמר שבתו בשוק מבטל רשות וכו' כיצד אומר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה וא"צ לזכות: **ומ"ש** ויכול לבטל משתחשך שם (סט.) תנן מאימתי נותנין רשות ב"ש מבעו"י וב"ה משתחשך: **ואם** דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל אחד ואחד וכו' הכי אמרינן בעירובין (כו:) אליבא דרבנן דפליגי אר"א ובפרק הדר (ע:) איבעיא לן ופשטוה הכי וכתב שם הרא"ש בשם ר"ת דהלכה כרבנן: **ומ"ש** או יאמר לכולכם בכלל בפ"ב מה"ע כתב ה"ה דהכי משמע מדברי רש"י בספ"ב דעירובין (כו:) ושלשון הרמב"ם בזה צריך תלמוד: **ואם** ביטל רשותו סתם ולא פירש שמבטל רשות ביתו וכו' משנה וגמ' (סט:) שם לרבנן דקי"ל כוותיהו ופירש רש"י דהוי אורח לגבייהו. כיון דמביתו לא מפיק אף ע"פ דמשתמש בחצר לא מהדר ומישקל רשותיה הוא אלא כשאר אורחין. וכתב ה"ר יהונתן ביתו אסור לבני חצר שהרי לא ביטל רשות ביתו בפירוש וכ"ש שאסור לו מפני שכבר ביטל להם ושארית ישראל לא יעשו עולה וגו' דלא דמי לשאר בתים שבחצר דשרי בהו דהתם ה"ט דאמרי' דהוי אורח לגבייהו אבל בביתו אין דרך לומר דהוי כאורח ועוד דאם היה מוציא מביתו היה נראה שחזר בו מביטולו ומחזי כחוכא ואיטלולי או נראה לכל שבאיסור משתמשין בני חצר בחצר: **ומ"ש** הלכך צריך לנעול ביתו וכולי בפרק חלון (עט:) אמתניתין דמתבן שבין ב' חצירות תנאי בית שבין שתי חצירות ומילאהו תבן וכולי נתמעט כתבן מי' טפחים שניהם אסורים כיצד הוא עושה נועל ביתו ומבטל רשותו ומתמה בגמרא תרתי ה"ק או נועל ביתו או מבטל רשותו ואבע"א לעולם תרתי כיון דדש ביה אתי לטלטולי ופירש"י ואבע"א לעולם תרתי ולענין היתר חבירו כחדא סגי מיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי וה"ה דס"ל להאי תנא בכל מבטלי רשות צריך לנעול והתוספות והרא"ש בדף קכ"ה והמרדכי כתבו לחלק בין הכא לאנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב וגם הרמב"ם בפ"ב לא הזכיר הא דנועל ביתו מיהו אח"כ כתב הרא"ש ואפשר דבעי נעילת ביתו כל היום כשא"צ ליכנס ולצאת אבל בשעת כניסה ויציאה פותח ואח"כ נועל ולעיל מינה דחיישי' דלמא אתא לאפוקי לאחר שביטל הלכך יש להחמיר כדפירש"י והמבטל רשות צריך שיהא ביתו נעול כל היום והיוצא יצא והנכנס יכנס וינעול מיד אחריו עכ"ל מיהו נראה דהיינו דוקא במבטל רשות חצירו ולא רשות ביתו אבל במבטל רשות חצירו ורשות ביתו הוי אורח גמור לגבייהו ומותר להוציא אף מביתו כיון דלא נשאר לו שום רשות שלא בטלו והוא שלא יוציא עד שיחזיקו הם וכמ"ש בסימן שאחר זה כן משמע מפירש"י ספ"ב דעירובין (כו:) וכ"נ מלשון רבינו וכ"כ סמ"ג וסמ"ק שאם ביטל גם רשות ביתו כל הבתים מותרים לו ולהם שהרי לא נשאר לו רשות והוי כאורח אצלם: **ומ"ש** ואם ביטל להם בפירוש גם רשות ביתו מותרים וכו' כך פשוט בסוף פ"ב דעירובין דאפילו לרבנן אם ביטל בהדיא רשות ביתו הויא מבוטלת וכבר כתבתי בסמוך דאפילו לרש"י מותר להוציא מביתו בין הוא בין הם וא"צ לנעול: **ומ"ש** ואם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו מועיל כ"כ הרא"ש בר"פ הדר דף קנג גבי צדוקי ושלא כדברי ר"ת שסובר דלא מהני שכירות בישראל והמרדכי בפרק הדר כתב כדברי ר"ת ודברי הרמב"ם בספ"ב מה"ע נוטים לדעת ר"ת שכתב גבי צדוקי ואין שוכרין ממנו לפי שאינו כא"י משמע דכל שאינו כא"י אין שוכרין ממנו וכ"נ מדברי רש"י שכתב במשנת הדר (סח:) גבי צדוקי וש"מ שאינו כא"י דאי אגירו מיניה היכי מצי למהדר דאע"ג דתפי' לא אסר דהא נקיט דמי: **ומ"ש** ואם בני החצר שעירבו מבטלים רשותם לאחד שלא עירב וכו' בפרק הדר (סט:) במשנה נתנו לו רשותם הוא מותר והם אסורים ובגמרא וליהוו נינהו לגבי' כי אורחין חד לגבי ה' הוי אורח ה' לגבי חד לא הוי אורח ופירש"י נתנו לו הם רשות חצירם הוא מותר להוציא מביתו לחצר והם אסורים אפילו מביתו לחצר דכיון דמשתמשים בחצר אע"ג דלאו מבית דידהו מפקי ה"ל מישקל רשותא דה' לגבי חד לא דמו לאורחים: חמשה לאו דוקא: וכתב ה"ה בפ"ב מה"ע בשם הרשב"א דה"ה נמי אם היו שנים לבד וביטל אחד מהם לחבירו המבטל אסור אף בשל חבירו וחבירו מותר בשל עצמו וכן רבים שלא עירבו שנתנו רשותם לרבים שעירבו לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים אבל

הרבים

בית חדש

שעט שתי חצרות וג' בתים ביניהם ס"פ הדר מימרא דרב סוף (דף ע"ה) ודין בית שער שאינו אוסר וא"צ ליתן בעירוב מבואר לעיל בסי' ש"ע:

שפ אחד מבני חצר וכו' ואם ביטל רשותו סתם וכו' איכא למידק דבפרק הדר (דף ס"ט) קאמרינן ה"ד אי דבטיל ביתו אמאי אסור אי דלא ביטל חצרו אמאי שרי הב"ע כגון שביטל רשות חצרו ולא ביטל רשות ביתו וקסברי רבנן המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא בטל דדיירי אינשי בבית בלא חצר משמע דכשביטל לכן רשותו סתם רשות ביתו נמי ביטל אלא דוקא כשאמר בפירוש דמבטל לכן רשות חצרו התם הוא דאמרי' רשות ביתו לא ביטל וא"כ רבינו שכת' דאם ביטל רשותו סתם וכו' לא ביטל אלא רשות חצירו הוא כנגד משמעות הגמרא וצריך לומר דמ"ש רבינו ואם ביטל רשותו סתם היינו שאמר שמבטל רשות חצרו וקרו ליה סתם לפי שלא פי' שמבטל גם רשות ביתו ולא פי' ג"כ שאינו מבטל רשות ביתו דבהא פליגי ר"א ורבנן וקי"ל כרבנן דרשות חצרו ביטל רשות ביתו לא ביטל ואם פי' שאינו מבטל רשות ביתו אף ר"א מודה כיון דגלי בהדיא דביתו אסור לו ולכן והיכא דביטל בהדיא רשות חצירו ורשות ביתו אף רבנן מודו דביתו מותר לו ולהלן ואפילו אמר סתם רשותי מבוטל' לכם משמע לי מתוך הסוגיא דבסתם ביתו נמי במשמע ומותר לו ולכן והכי משמע ממ"ש הרא"ש לשם ע"ש מהר"ס ולפי זה הא דכתב רבינו בסמוך ואם בני החצר שערבו מבטלין רשותן לאחד שלא עירב וכו' היינו נמי לומר שבני החצר ביטלו רשותן שבחצר בסתם לאחד שלא עירב וכו' דהשתא לא ביטלו אלא רשות חצרן כיון שלא פירשו שביטלו גם רשות ביתם אבל אם פירשו שמבטלין גם רשות ביתם או שאמרו בסתם הרי אנחנו מבטלין רשותינו לך הכל בכלל מיהו ברמב"ם ריש פ"ב מבואר מדכתב תחלה בטל לכן רשות חצרו מותרין מבתיכן לחצר ומחצר לבתיכן אבל לביתו אסור וכו' וכתב עוד המבטל רשותו סתם רשות חצרו ביטל רשות ביתו לא ביטל אלמא דכשביטל רשותו סתם הוה ליה כאילו אמר בפירוש אני מבטל לכם רשות חצרי ולביתו אסור ודעתי מבוטלת כנגד דעתו ז"ל:

המבטל

פרישה

סי' **שעט** (א) **שתי** חצירות ושני בתים ביניהם ולא עירבו יחד כו' לכאורה יש לדקדק בדברי רבינו מה אתא לאשמועי' דאמר אם נחשב כבית שער וכו' ודאי לא הו' בית שער וי"ל לפי שלשון הגמ' כך הוא. זה בא בדרך זה ונתן עירובו בזה וזה בא בדרך זה ונתן עירובו בזה קנו או לא קנו מי משוינן להו לגבי דהאי בית ולגבי דהאי בית שער וה"ל לגבי דהאי שעבר תוכה נקרא בית שער ולהשני שלא עבר דרך אותה בית אלא הניח עירוב תוכה נקרא בית ומסיק דשניהם לא קנו ממ"נ אי בית שער משוינן ליה כו' לכך כתב רבינו ל' שאם נחשב שהוא ל' הגמ' ומשמע בהדיא שם בגמ' וכאן מדברי רבינו שצריך שיהא עירובו מונח במקום שיוכל לטלטל לשם ולא יפסיק בית שלא עירב עמו בינו ובין עירובו וכאן יש סתירה למנהג קצת מקומות שנתנו עירובן בבית הכנסת ובתי א"י מפסיקין ביניהם ובין העירוב ואין יכולין לטלטל לבי' הכנסת למקום עירובן:

סי' **שפ** (א) **אף** משתחשך כו' אע"ג דאסור להניח לעירוב. וגם הוא מותר להוציא מבתיהם שהוא אורח כנ"ל. עיין מ"ש ב"י בשם ר' יהונתן עד מפני שכבר ביטל להם ושארית ישראל לא יעשו עולה. פי' אע"ג דלגבי דידיה אמרי' רשות ביתו לא ביטל לגבי דידיה נחשב כאילו ביטל. כיון שבחצר הוא אורח לגבייהו:

(ב) **ואם** דר עם ד' או ה' צריך לבטל לכל א' ואחד נראה דלרבותא נקט ד' וה' דאפ"ה צריך לבטל לכל אחד ואחד ולא סגי בגילוי דעתו שביטל לשניים ולשלשה וכ"ש אם אינו דר אלא עם שנים או שלשה דצריך לכל אחד ורבינו תפס לשון הגמרא דסוף פ"ב דעירובין ע"ש. ואם אומר לשנים אני מבטל רשותי לכם פשוט דמועיל דהא רוב מיעוט שנים ולטפי משנים צריך שיאמר לכולכם אבל ג"כ א"צ לומר לכולכם בכלל גם ברמב"ם ובש"ע ליתא לתיבת בכלל ע"ש:

(ג) **וגם** הוא מותר אע"פ שרשות ביתו לא מבטל: (ד) **אבל** אסורים להוציא כו' וגם הוא ול"ד לשאר בתים שבחצר דשרי בהו דהתם הוי אורח לגבייהו אבל בבית של עצמו אסור להוציא אל החצר שסילק עצמו ממנו דבהיותו בביתו אין דרך לומר להיות כאורח לענין שלטול מצירם ועוד דהיה נראה כאילו חוזר מביטולו ואע"פ שאינו יכול לחזור בו כיון שהחזיקו בו מבוי במבוי אע"פ אסור דנראה כחוכא וטלולא משא"כ כשמבטל גם ביתו דאז מקרי שפיר אורח שהרי אין לו בית כלל ר' יהונתן וב"י הביאו בקיצור במקום שהיה לו להאריך ע"ש: (ה) **הלכך** צריך כו' עיין בב"י שכתב וי"ל ונראה דהיינו דוקא במבטל כו' עד וכן נראה מדברי רבינו כו' ויש לתמוה קצת עליו שלא נראה מדברי רבינו כמ"ש הוא אף כי אמת שכ"כ סמ"ג בהמ"ע דף ה' רמ"ג מ"מ ממ"ש רבינו לא נראה כן שהרי כתב בסמוך ז"ל ואם ביטל להם בפי' גם רשות ביתו מותרים גם מביתו לחצר ולא כתב שהוא מותר ויכול למידק מדכתב ברישא דגם הוא אסור להוציא מביתו מדכתב ל' וגם הוא (ולפירושו צריך לדחוק ולומר דהם מותרין בכל ענין והוא אסור עד שיחזיקו הם תחלה וכן צריך לדחוק בסי' שאח"כ במ"ש כשמבטל רשותו כו' דמיירי שלא היה דצריך לפרש דמיירי שלא ביטלו גם רשות ביתם או שמטעם שכתב הרשב"א דאין רבים נעשים אורחים אצל רבים) דכל זה נראה דוחק לפ"ד דדברי רבינו לפי' זה הם תמוהים ביותר והיה נלפ"ד דס"ל כמ"ש ר' יונתן בפי' דף קכה ע"א ע"ש וד"ק: (ו) **מותרים** גם מביתו לחצר וגם הוא רק שיחזיקו הם תחלה כמ"ש בסי' שאחר זה ע"ש: (ז) **ולא** מבתיהם ודוקא כשבטלו רשותם ולא ביתם אבל אם בטלו ג"כ ביתם או מותר לטלטל גם מבתיהם לחצר אבל כן אסורים דכיון שלא נעשו כאורחים גבי היחיד הוו להו ביטול רשות. ר' יונתן:

דרישה

סי' **שפ** [א] **ומה** שכתב רבינו וגם הוא שהוא אורח בעלמא. נראה דהוא מותר להוציא מביתם אפי' קודם שהחזיקו ול"ד לביטל חצירו וגם רשות ביתו דלא יכול להוציא קודם שהחזיקו דשאני התם דמוציא מביתו ומסתמא הם כליו ונראה כחוזר מביטולו אבל כאן שמוציא מבתיהם מסתמא הם כלים שלהם ולא נראה כחוזר מביטולו כנ"ל: כתב המ"מ בשם רשב"א דה"ה אם הם שנים וא' ביטל לחבירו המבטל אסור בשל חבירו וחבירו מותר בשל עצמו וכן רבים שלא עירבו שנתנו רשותם לרבים שעירבו לפי שהיחיד נעשה אורח אצל רבים ואין רבים נעשי' אורחי' אצל רבים ולא יחיד אצל יחיד עכ"ל. ומדברי רבינו לא משמע הכי שכתב שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד משמע אבל יחיד אצל יחיד או רבים אצל רבים נעשו אורחים וכן מוכח מל' תוס' שהביא ב"י בסי' שפ"א שכתבו אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשות' לאחד מאתרו כו' משמע שם' אבל א' נעשה אורח ואע"ג דהתם הם רבים שמבטלים ביתם לבית אחד ול"ד לבני חצר רבים שביטלו חצירם לאחד מבני החצר דאמר בגמרא דאין נעשים אורחים שאני התם שמבטלים רשותם שיש להם בשיתוף לאחד והוי רבים אצל יחיד אבל התם בביטול בית לבית כ"א מבטל ביתו בפני עצמו והוי כיחיד ליחיד והוי ביטול וע"כ נראה לחלק בין ביטל בית לבית ובין ביטל בני החצר רבים שביטלו חצירם ליחיד דשאני התם שביטלו חצירם ולא ביתם ולכן אסורים להוציא אפי' מביתו מטעם דלא נעשו אורחים אצל יחיד אבל הכא שבטלו את ביתם ולא נשאר להם כלום מותרים לטלטל מביתם מאחר שנשארים בביתם דדוקא כשלא בטלו את רשות ביתם או מביתם ודאי לא יוציאו מאחר שלא ביטלו וגם מביתו אסורים להוציא שאין נעשים אורחים אבל יחיד אבל כשביטלו גם ביתם או מותרין להוציא מביתם ונעשים אורחים מאחר שפותח בית אינו של יחיד רק שבטלו להנאתן ולצורכן וזה חילוק נכון אבל יחיד אצל יחיד עכ"פ נעשה אורח ולא כטעם רשב"א:

שכתן

מבתיהם והם אסורין אף מביתן לחצר ולא אמרינן שהם יהיו כאורחים שאין רבים נעשין אורחין אצל יחיד: [נ] **שכחו** שנים ולא עירבו יכולין לבטל רשותן שיבטל כל א' מהן רשותו לכל בני החצר בין אם מבטלים לרבים שעירבו ובלבד שכל אחד מהם יבטל לכל אחד בין אם מבטלין לא' שלא עירב אבל אין מבטלין לשנים שלא עירבו בין אם מבטלין רבים ועירבו בין אם הוא יחיד שלא עירב שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים וא' אוסר על חבירו ואפילו אמר לאחד אני מבטל לך ע"מ שתחזור ותבטל לחבירך אינו מועיל (ח) כיון שלא זכה בחלק שבטלו לו בענין שיוכל לטלטל בחצר אינו יכול לחזור ולהקנותה לחבירו:

שפא (א) **המבטל** רשותו והוציא אח"כ מביתו לחצר בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר שהרי חוזר בביטולו שבטל החזיקו בו כבר (ב) שהוציאו מבתיהם לחצר לא שנא מבע"י ל"ש משחשיכה אינו יכול לחזור מביטולו ורש"י פירש שאין חזקה מועלת אא"כ החזיקו משתחשך: יש ביטול רשות מחצר לחצר (ג) ל"ש ב' חצירו' ופתח ביניהן ולא עירבו יחד יכול אחת לבטל רשותה לחבירתה

שפא המבטל רשותו וכו' משנה פרק הדר (דף ס"ט) פלוגתא דר"מ ור"י ופסק כר' יהודא דבשוגג כיון דבלא דעת הוציא לא הוי חזרה: **ומ"ש** ל"ש מבע"י ל"ש משחשיכה הכי משמע מפשטא דתלמודא דתניא בסתמא דכשהחזיקו בני המבוי במבוי אפילו הוציא אח"כ במזיד אינו אוסר ועוד נראה דהא דקאמר ל"ש מבע"י ל"ש משחשיכה ה"ק לא מבעיא מבע"י דהחזקה שהחזיקו בני מבוי במבוי קנין גמור הוא דאינו יכול לחזור אלא אפילו החזיקו משחשכה דמקני רשותא בשבתא אסור אפ"ה כיון דבטיל רשות אסתלוקי רשות' בעלמא הוא דמה"ט קאמרי ב"ה דאפי' משחשיכה נותנין רשות כדקאמר תלמודא (בדף ע"א) א"כ החזקה נמי שרי בשבתא דה"ל כאילו נכנס ברשות שהוא הפקר לכל וכי היכא דכתב רבינו בסימן הקודם דיכול לבטל אף משתחשך כך כתב כאן דיכול להחזיק אף משתחשך ולכן איכא לתמוה טובא על מה שכתב רבינו דרש"י פירש שאין חזקה מועלת אלא א"כ החזיקו משתחשך דאדרבה החזקה עדיפא מבע"י דקונה ממש הוא בחזקה זו ותו דלא אשכחן לרש"י שכתב כן דמה שפי' ב"י דבסוף (דף ס"ח) פירש רש"י גבי צדוקי והוציאו את הכלים והחזיקו במבוי ושוב לא יוכל לחזור מבטולו וכשקדש היום עסקינן דחזקה דמבע"י לא מוכחא עכ"ל נראה לפע"ד דאדרבה מוכח מדלא פירש רש"י ומשחשכה עסקינן אלא וכשקדש היום עסקינן כו' דמבעוד יום קאמר דהיינו מקמי שתחשך כמו שפירש רש"י ריש ברכות דקידוש היום היא בין השמשו' ספק יום ספק לילה דקדש היום מספק וכן במשנה ריש פרק הדר כתב רש"י וז"ל א"ל אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי והחזיקו בו כיון דקידש היום מיד כדי שלא יחזור בו עכ"ל דבא רש"י ליישב למה אמר מהרו והוציאו וכו' אמר דמהירה זו היתה לפי שהיה סמוך לחשיכה והיה ממהר עליהם שיחזיקו במבוי קודם שיקדש עליהם היום שלא יהא בחזקה זו כדמות איסור קנין בשבת וז"ל רש"י מהרו וכו' כלומר דכיון דקידש היום מיד צריכין אתם למהר להחזיק קוד' שקידש היום דפשיט' דאעפ"י דהלכה כב"ה דבין בנותן רשות ובין במחזיק רשות אף משתחשך היא מ"מ טפי עדיף מבע"י מבשחשכה ולהכי אמר מהרו והוציאו וכאן בא רש"י ליישב הלא הא גופה קשיא למה המתין עד סמוך לחשיכה דקידש היום מיד והוצרך לומר מהרו ולמה לא אמר להם מבע"י טובא שיוציאו כליהם מיד לאחר שביטל להם רשותו ועל זה פירש רש"י לחזקה דמבעוד יום טובא לא מוכחא כדתנא הבוא סבא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר כדאיתא בפרק ב"מ סוף (דף כ"ג) וכדלעיל בסימן רס"ג אבל בסמוך לחשכה מבעוד יום מוכחא ותו נראה דאפילו מבעוד יום טובא אם כבר החזיק פשיטא דקנה רשותו והיאך יאמר רש"י דאין חזקה מועלת מבעוד יום ולכן אני אומר דאיזה תלמיד טועה כתב הגה"ה זו בגליון והכניסוהו הסופרי' בפנים ובספרי רבינו הישנים לא נמצא דבר זה בשם רש"י וזה עדות נאמנה דטעות הוא ולענין הלכה הכי נקטינן דלכתחלה יחזיקו מבעוד יום סמוך לחשכה קודם שקידש היום ובדיעבד אפילו החזיקו מבעוד יום טובא או משחשכה נמי מועלת חזקתם ודלא כמ"ש בש"ע דלרש"י אין חזקה מועלת אלא אם כן החזיקו משחשכה דליתא ותלו בפירוש רש"י מה שלא עלה על לבו: **ויש** בטול רשות מחצר לחצר וכו' שם (דף ס"ו) פליגי בה שמואל ור' יוחנן ופסקו הפוסקים כר"י דאמר יש ביטול אפילו בב' חצרות ופתח ביניהם

ומכ"ש

הרבים אינם נעשים אפילו אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד עכ"ל · כתב ה"ר יהונתן נתנו לו רשותם הוא מותר בשלו להוציא מביתו לחצר אבל בשלהם לא שהרי לא סלקו נפשם מבתיהם אלא מן החצר לבדו ע"כ משמע מדבריו שאם ביטלו בפירוש רשות חצירן ורשות בתיהם שהוא מותר להוציא אף מבתיהם וכ"כ מדברי רבינו (א): **שכחו** שנים ולא עירבו יכולין לבטל רשותם וכו' משנה וברייתא בפרק הדר דף ס"ט וע': **ומ"ש** ואפי' אמר לא' אני מבטל לך ע"מ שתחזור ותבטל לחבירך וכו' כך פשוט שם בגמרא דף ע' מייתורא דמתני': כתב ה"ר יהונתן בפירוש המשנה תני בברייתא שאע"פ שחזר השני וביטל רשותו לחבירו אסור להוציא לחצר דכיון שתיכף שביטלו אותן שעירבו לאותן שלא עירבו לא הותר לטלטל בחצר שוב לא מהני ליה ביטול חבירו עוד משמע מכאן שהב' או השנים שמבטלים רשותן ליחיד צריכין שיבטלו רשותן לו בבת אחת ואחר כך כתב בגמרא הכא כיון דשאר בני החצר לאו להאי דפייש לחודיה בטיל אלא לתרווייהו וכו' והם דברי רש"י ולפי טעם זה אין הי' או הב' צריכין לבטל רשותן בבת אחת אלא אפי' זה אחר זה מהני וכ"נ שהוא דעת כל הפוסקים שלא חילקו בדבר ודע דאיתא בברייתא שם א' שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב ובגמ' ה"ד אחד שעירב אי דליכא אחרינא בהדיה מאן עירב א לא פשיטא דאיכא אחרינא בהדיה וקתני לאחד שעירב כלומר וקשיא למ"ד צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד ותרצו הכ"ע דהוי ומית. הרמב"ם בפ"ב מה"ע כתב כלשון הברייתא ולא כתב מאי דאוקימנא הכ"ע דהוה ומית וה"ה תמה עליו וכתב שכבר הושג מזה ואפשר שסמך לו על מה שביאר למעלה שצריך לבטל לכל אחד ואחד ע"כ וכתבו סמ"ג וסמ"ק השלישי שלא עירב מבטל רשותו לאחד מאותם שעירבו והשני שעירב יבטל גם הוא לחבירו שעירב את רשותו כלומר דבלא מת נמי משכחת לה אלא שהתלמוד רצה להעמידה בשאין צריך ליתן רשות אלא האחד לבדה כפשטה דברייתא (ב) ואהא דאוקימנא דהוה ומית פירש"י דמיירי בשיירא שחנתה בבקעה א והקיפוה מחיצה ונעשה חצר ונטעו בה איש אהלו דכי מת אין ליורשים שם כלום דאי בחצר ממש הא איכא יורשים וכיון דאילו הוה אבוהון קיים הוה אסור אינהו נמי אסרו וכתבו התום' דבחנם דחק לפרש כן דאין היורש אוסר אלא א"כ הולך לדור שם דהלכה כר"ש דאמר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו אינו אוסר שכבר הסיח מלבו:

שפא המבטל רשותו והוציא אחר כך וכו' משנה בפרק הדר (סט:) פלוגתא דר"מ ורבי יהודה ופסק כר' יהודה וכן פסקו הפוסקים כתב רבינו ירוחם בני"ו אם הוציא במזיד אוסר דוקא שלא החזיקו עדיין האחרים בחצר אבל אם החזיקו כבר ואחר כך הוציא אפילו במזיד אינו אוסר וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ורוב הפוסקים אבל לרש"י לפי פירושו וקצת הפוסקים אוסרים במזיד אפילו החזיקו כבר כי הוא מחלל שבת בפרהסיא (א) ואינו מבטל אפילו שחילל במילי דרבנן כך פשוט בפרק הדר עד כאן והענין הוא דההא דתניא (שם. סט) עד שלא נתן רשותו הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשוגג יכול לבטל במזיד אין יכול לבטל קסבר רבי יהודה מחלל שבת אין יכול לבטל בלא שכירות והתוספות (שם) הקשו עליו והעלו דהכא לא מטעם מומר קאמר דמומר לא שייך אלא באדם הרגיל לחלל שבתות ואינו נזהר כלל אבל הכא לא ברגיל איירי וכו' ותימה במאי דמשמע מדברי רש"י דאפילו במילי דרבנן חשיב מומר לא נחלקו עליו התוספות אדרבה כתבו דהכי משמע בגמרא וכבר כתב רבינו כן בסימן שפ"ה: **ומ"ש** רבינו שהחזיקו בו כבר וכו' ג"ז שם בדף הנזכר אמר אביי הכי ותניא כוותיה ואע"פ שכתב שם רש"י לרבי יהודה דמתני' לא מהניא חזקה מ"מ כבר כתב דלרבי יהודה דברייתא מהניא וקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מה"ע וכתב ה"ה שכן דעת הרשב"א: **ומ"ש** החזיקו בו כבר שהוציאו מבתיהם לחצר לאו דוקא דה"ה להכניסו מחצר לבתיהם וכ"כ התוספות בפרק הדר דף ס"ח · אהא דאמר ר"ג הוציאו מה שאתם מוציאים והכניסו מה שאתם מכניסים ואע"פ שכתב רבינו בסימן זה שאין נקרא מחזיק אלא כשמכניס לרשות שביטל אבל מה שמוציא ממנו אינה חזרה והם דברי התוספות שם (סג:) גבי המן בר ריסתק ל"ק דלא אמרו כן אלא דוקא לענין חוזר ומחזיק דכשמוציא מרשות שביטל לא מיקרי חזרה אבל לגבי חזקה כל שעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול הוי חזקה: **ומ"ש** מבע"י ל"ש משחשכה משמע מסתימ' המשנה שם: **ומ"ש** ורש"י פירש שאין חזקה מועלת אא"כ החזיקו משתחשך הוא שם (סח) אהא דאמרינן לדוקי מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא וה"ק לדוקי הרי הוא כא"י וכו' ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם ופירש"י והוציאו את הכלים · והחזיקו במבוי ושוב לא יוכל לחזור מביטולו וכשקדש היום עסקינן דחזקה דמבע"י לא מוכחא: **ויש** ביטול רשות מחצר לחצר וכו' ג"ז בפרק הדר דף ס"ו פלוגתא דשמואל ור' יוחנן ופסק הרא"ש כר"י דאמר הכי וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מה"ע וכ"כ סמ"ג וסמ"ק: **ומ"ש** ל"ש ב' חצירות ופתח ביניהם ולא עירבו וכו' ול"ש ב' חצירות זו לפנים מזו וכו' שם בדף הנזכר כי אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא ב' חצירות ופתח א' ביניהם אבל זו לפנים מזו מתוך שאוסרין זה על זה מבטלין וא"כ רבי יוחנן דפליג עליה אפילו בשתי חצירות ופתח ביניהם אמר דיש ביטול רשות: **ומ"ש** גבי ב' חצירות ופתח ביניהם לא עירבו יחד כלומר אבל כל חצר עירבה לעצמה ואין לפרש דלא עירבו כלל דא"כ היאך מבטלין הא קי"ל דלשנים שלא עירבו אין מבטלין לפי שכל אחד אוסר על חבירו כמ"ש בסימן ש"פ וסתם חצר יש בו ב' בתים:

ומ"ש

דרכי משה

שפ (א) ולא ידעתי מניין לו שכן נראה דעת רבינו שהרי כתב סתמא ולא אמרו שיהא כאורחים כו דמשמע דבכל ענין לא מהני מהאי טעמא. (ב) ובמהרי"ל דיש אוסרין לבטל רשות בזמן הזה ויש שהתירו. **שפא** (א) וכן כתב הר"י:

וכתב

דרישה

[נ] **שכחו** שנים ולא עירבו יכולין לבטל כו' האי שיבטל כו' שיבטל לשון מיותר הוא דהל"ל מיד בין אם כו' ב"י דייק מדברי רש"י שכתב במשנה הדר גבי צדוקי וש"מ שאינו ככותי דאי אגירו מיניה היכי מצי למהדר ע"כ ומשמע לו דכל שאינו ככותי אין שוכרין ממנו ול"נ דאי מהא לא איריא דמצינן לפרש דברי רש"י כך דכל שאיני ככותי אין שוכרין ולשונו של רש"י ז"ל משמע הכי דכותי מוכרחים לשכור ממנו ואם רוצים לשכור רשאי. ב"י הביא לשון סמ"ג בס"ם וזה שפי' לשון הברייתא דקתני אחד שלא עירב נותן רשותו לא' שעירב דר"ל דגם השני שעירב יבטל גם הוא לאותו שעירב נמצא דשניהם בטלו לא' שעירב וסיפא דברייתא דקתני ואין א' שעירב יכול ליתן רשותו לאחד שלא עירב נ"ל שא' עירב לחוד ביטל רשותו והשני שעירב עמו לא ביטל רשותו ומש"ה אינו יכול ואע"פ דפשיטא היא הלשון הברייתא קתני דקתני שם כל חלוקי דינים ובאמת אוקימתא דהסמ"ג היא דוחק דמפרש דרישא דקתני אחד שביטל דמיירי שגם השני שעירב ביטלו לו וא"כ בסיפא נמי אם הי' גם השני שעירב מבטל לאותו שלא עירב הוה מועיל ולמה חילוק בינייהו וקתני בזה יכול ובזה אינו יכול:

ויש

פרישה

(ח) **כיון** שלא זכה בחלק כו' פי' שלא הותר לו לטלטל תכף בשעה שבטלו לו

סי' **שפא** (א) **המבטל** רשותו כו' כאן מיירי שלא ביטל ביתו דאסור בכל ענין להוציא אלא שאינו אוסר עליהם אם החזיקו שם תחלה א"כ מיירי שביטל גם רשות ביתו וקמ"ל [illegible] תחלה מי שביטל להם ואפ"ה גם הוא מותר כלתחלה כמ"ש לעיל:

(ב) **שהוציאו** מבתיהם לחצר [illegible]

(ג) **ל"ש** שני חצירות ופתח ביניהם כו' לכאורה נראה שהטעם הוא משום דהוי רבים אצל רבים וכמ"ש רפ"ג אבל כבר כתבתי שאין כן דעת רבינו וי"ל לכן נראה דהטעם

שהוא

חדושי הגהות

שפ א ברש"י שלפנינו איתא והקיפוה חצר:

ע"ש

ומ"ש גבי ב' חצירות זו לפנים מזו ולא עירבו אין לפרש דלא עירבו כלל מהאי טעמא גופיה וכן אין לפרש לא עירבו שתיהם יחד אלא עירבה זו לעצמה וזו לעצמה דאם כן היכי קאמר שפנימית אוסרת על החיצונה והלא כל אחת מותרת בחצירה וקי"ל דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה כמ"ש בסימן שע"ח גם אין לפרש לא עירבו שתיהן אלא הפנימית לבדה דא"כ לא מצי מבטלי רשותייהו לבני החיצונה שלא עירבו משום דאין מבטלין רשות לשנים שלא עירבו כדבסמוך אלא על כרחך לפרש לא עירבו שתיהם אלא החיצונה לבדה דהשתא כיון דפנימית לא עירבה כלל ה"ל רגל האסורה במקומה ואוסר' על החיצונה כמו שנתבאר בסימן שע"ח: **ומ"ש** שלא תשמש ולא תעבור עליה וכו' הוא מדין כל מבטלי רשות שנתבאר בסימן ש"פ וה"ה נמי דבעינן הכא נעילת דלת אלא שרבי' לא חש לכתבו לפי שסמך על מ"ש שם ואף על גב דגמ' כילד מעברין (נט:) אמרו דפנימית אחדא לדשא ומשתמשת ופירש"י שלא יהא דריסת רגל על החיצונה כבר כתבו שם התוספות דלאו דוקא דליכא קפידא בדריסת רגל אלא תיחוד דשא מלהשתמש בחיצונה קאמר: **ומ"ש** או עירבו יחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן הפנימית יכול לבטל רשותו כלו' יבטל רשותו לכ"א מבני הפנימי' וגם לכל אחד מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אסור וכולם מותרים אבל אם ביטל לבני החיצונה ולא לבני הפנימית עדיין פנימית באיסור' עומדת לפי שאין עירובה בחצירה ואי אמרינן תסתלק מן החיצונה הרי הן בלא עירוב וכולם אוסרין זה על זה. וה"ה שאם שכח אחד מן החיצונה ולא עירב שהוא מבטל רשותו לכל אחד ואחד מבני החיצונה ומבני הפנימית והוא אסור וכולם מותרים וכן אם נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב יכול לבטל רשותו לכל אחד ואחד מבני הפנימית והחיצונה יהיה הוא אסור וכולם מותרים ולא חש רבינו לכתוב הני בבי משום דמכך בבא שכתב מישתמעי הני שאם בשכח אחד מן הפנימית מהני ביטול רשותו לבני החיצונה אע"פ שיש לו דריסת רגל כ"ש שאם שכח אחד מן החיצונה מבטל רשותו גם לבני הפנימית ואם בנתנו עירובן בחיצונה מהני ביטול רשות דבן פנימית ששכח להתיר ב' החצירות כ"ש בנתנו עירובן בפנימית דתהני דת"ש ולא איצטריך לאשמועינן אלא היכא דנתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב דפנימית מותרת משום דאחדא דשא ומשתמשת שהרי עירובה בחצירה ואמרה לחיצונה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי כמ"ש בסימן שע"ה ומיהו כי שכח אחד מן הפנימית לא שרי לפנימית דנימא דתיחוד דשא ותשתמש משום דלא מצי למימר לחיצונה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי שהרי הטעות לא באה ע"י חיצונה כי אלא ע"י פנימית וכמ"ש רש"י בפרק הדר דף ס"ז: **ויש** ביטול רשות בחורבה וכו' ג"ז בפרק הדר דף ס"ז פלוגתא דשמואל ורבי יוחנן ופסקו כרבי יוחנן: **ומ"ש** ויש ביטול רשות מבית לבית בפרק הדר (סג:) גבי ההוא מבואה דהוה דייר בה המן בר רסתק כתבו התוספות שרש"י הורה כן וכתב שאור"י דאם יועיל ביטול מבית לבית א"כ יהיו כולם מותרי' לטלטל מזו לזו גם אותם שביטלו להם שאע"פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר התם הוא שיש להם חלק בחצר אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחר אשתרו כולהו דאין דומה כלל חוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו וכיון דמשתרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמשתרו כולהו בביטול ומיהו אור"י דאם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא חדרים שיהא עכשיו אסור להוציא מן החדר לבית כמו מבית לחצר ואין שייך כאן בטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מן הביטול ונראה לחלוק על הורא' רש"י דשפיר דמי דחוזר בו מביטולו כשמטלטל כליו והכניס לתוך בית חבירו וחוזר והחזיר לביתו שהוא רשות המיוחדת לו נראה כחוזר בו מביטולו וכיון שמפסיד בדבר לא בטלת תורת עירוב עכ"ל. והרא"ש כתב הא דנראה דאין מכאן ראיה לחלוק על הוראת רש"י וכו' בשם רבינו שמשון וכתבו שר"ת חולק ואומר שאין ביטול רשות מבית לבית והרא"ש הסכים לדעת רש"י ונראה מדבריו דס"ל כר"ש דאפילו אין חדרים בבית יכול לבטל ביתו וכ"כ רבינו ירוחם בח"ו שדעת הרא"ש כר"ש וכן נראה עיקר: **ומ"ש** רבינו אבל אינו יכול להוציא מבית חבירו לביתו וכו' והיינו כשאין חדרים בבית ומשום דאינו יכול להוציא מבית חבירו לביתו כמאן שנשתכר בעירוב מבביטול וזה שכתב אח"כ וכן אם יש לו חדר פתוח משמע דעד השתא בשאין חדר פתוח עסקינן והגהות מיימון כתבו סברות אלו בפ"ב מה"ע בשם סמ"ג וסמ"ק ונראה מדבריהם דליתא לדר"ת וכתבו דטוב לשייר חדר אחד שלא יבטל וכדברי ר"י: **ומ"ש** אסור להוציא מהחדר לביתו נראה דהיינו כשביטל רשות ביתו סתם אבל אם ביטל רשות ביתו ורשות חדרו בהדיא שרי להוציא אפילו מחדר לביתו ויותר נראה דלא אסר להוציא מהחדר אלא עד שיחזיקו בני החצר להוציא מבתיהם לחצר אבל אחר שהחזיקו לחצר יכול להוציא אפילו מחדרו: **ומ"ש** אבל ב' בתים ברה"ר וכו'

גם

לחבירתה להיותה מותרת להשתמש בה ולא היא (ד) לא שנא ב' חצירות זו לפנים מזו (ה) ולא עירבו שפנימית אוסרת על החיצונה יכולה לבטל לה רשותה שלא תשמש ולא תעבור עליה (ו) אלא בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מותרת או עירבו יחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן הפנימית (ס"א החיצונה) ולא עירב (ז) יכול לבטל רשותו אבל נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן החיצונה אף ביטול אין צריכין כדפרישית לעיל יש ביטול רשות בחורבה כגון ב' בתים וחורבה ביניהן שהיא של שניהן ושכחו ולא עירבו יכול אחד לבטל רשותו לחבירו ולהיותו מותר בה [א] ויש ביטול רשות מבית לבית שאם ב' בתים ופתח ביניהן ולא עירבו אחד מבטל רשות לחבירו ואפילו המבטל יכול להוציא מביתו לבית חבירו ואין כאן משום חוזר ומחזיק ברשותו (ח) שאין נקרא מחזיק אלא בשמכניס לרשות שביטל אבל מה שמוציא ממנו אינו חוזר (ט) אבל אינו יכול להוציא מבית חבירו לביתו שאז היה חוזר ומחזיק ברשות שביטל וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו וביטל רשות ביתו אסור להוציא מהחדר לביתו (י) אבל ב' בתים בר"ה ובאו כותים בשבת וסגרו ר"ה שביניהן בענין שיש ביניהן כמו חצר והרי אוסרין זה על זה

שהוא

ומכ"ש בב' חצרות זו לפנים מזו דכיון דאוסרת הפנימית על החיצונה פשיטא דיכול' לבטל לה רשותה וכו': **ומ"ש** אם עירבו יחד וכו' ושכח אחד מן הפנימית וכו' לאו דוקא דה"ה שכח א' מן החיצונה וכך הוא במקצת ספרי רבינו ושכח אחד מן החיצונה ומפורש כך בסוגיא:

הדר

פרישה

שהיא אסורה כמ"ש בדרישה דמיירי או קודם שהחזיקו או שלא ביטל רשות ביתו אלא רשות חצירו. עיין בב"י שכתב דגם אין לפרש דעירב פנימי כו' יש לתמוה עליו למה לי' לאסדורי אפלוגתא יתירתא והלא הוא נדחה בדיחוי ראשון דא"כ הוה רגל המותרת במקומה כו' וק"ל:

(ד) **ל"ש** שני חצירות זו לפנים מזו כו' לכאורה היה נראה דהכ"ל עד שיחזיקו הם תחלה כלעיל או שלא בטלו רק חצירות אבל לפי מ"ש הרשב"א וב"י הביאו בסי' זה דאפי' רבים נעשים אורחים אבל רבים היא אסורה בכל ענין וק"ל: (ה) **ולא** עירבו שתיהם אלא החיצונה לבד דהוה הפנימית רגל האסורה במקומה:

(ו) **אלא** בשעה שצריכה לצאת כי בדריסת הרגל למידה אינה אוסרת אלא א"כ יש לחוש שישתמש בחיצונה ר"ל כלים ששבתו בחצר יטלטל מזה לזה ולכך צריך ג"כ שתיחד דשא כמו לעיל גבי בית אלא שסמך רבינו אדלעיל. ב"י:

(ז) **יכול** לבטל רשותו כלומר לכל אחד מבני הפנימים והחיצונים ויהי' הוא לבדו אסור וכולם מותרים אבל אם ביטל לבני החיצונה ולא לבני הפנימית עדיין פנימית באיסורה עומדת לפי שאין עירובה בחצרה ואי אמרינן תסתלק מן החיצונה הרי הן בלא עירוב וכולם אוסרין וע"ז וה"ה אם שכח אחד מן החיצונים ולא עירב שמבטל רשותו לכל אחד מהחיצונים והפנימים והוא אסור וכולם מותרים כו' ב"י ע"ש. והא דנקט נתנו עירובן בחיצונים נראה דלרבותא נקט אע"פ שאין עירובה במקומה אפ"ה יכול לבטל אע"ג דהוה ביטול מחצר לחצר ומכ"ש אי נתנו עירובם בפנימים דהוה כאילו דרים גם החיצונים בפנימים ואז לא הוה כביטול מחצר לחצר ממש אבל א"ל דאי הוה כעירוב ממש בפנימים לא הי' צריך לבטל גם לחיצונה משום דפנימית יכולה לסגור הדלת דהא כתבתי בסמוך כיון דהעיוות בא מכחם לחיצונה דהיינו שא' מהן שכחה לערב אינה יכולה לסגור הדלת כדפרישית לעיל סי' שע"ה ר"ל שאינו צריך אותו ששכח בחיצונה לבטל גם לכל אחד מהפנימים להתירם דבלא"ה מותרים אבל אם שכח אחד מהפנימיים צריך הוא לבטל לכל אחד מהפנימיים וגם לכל אחד מהחיצוני' אף' העירוב מונחת בפנימית אם לא שעירבה לעצמה ואם לא ביטל לחיצונה גם הם אסורים דלא מצי למימר לחיצונה לתקוני שדרתיך כו' שהרי העיוות לא ע"י חיצונה בא אלא ע"י פנימית כמ"ש רש"י בפ' הדר ע"כ ס"ז ב"י:

(ח) **שאין** נקרא מחזיק אלא כו' פי' לענין שיקרא מחזיק ברשותו שכבר ביטל אלא כשמכניס ועיין מ"ש לעיל בריש הסימן והיינו דומה למ"ש לעיל דאם הוציא במזיד אוסר כו' דהתם הוצאה זו הכנסה היא שהרי הוא מכניס לרשותו שביטל דהיינו החצר משא"כ כאן שהוא מכניס לבית חבירו שמעולם לא הי' שלו והיינו הוצאה ולא הכנסה ובזה מיושב ג"כ מ"ש בסי' ש"פ דכשביטל חצירו ולא ביתו אסור לו להוציא מביתו לחצר כו' ומפי' ה"ר יונתן חד טעמא משום דנראה כאילו חוזר ומחזיק ברשותו אע"פ דלא הוי אלא הוצאה מבית אלא לפי שמוציא מביתו שלא ביטל לחצר שביטל דאותה הוצאה הכנסה היא וק"ל:

(ט) **אבל** אינו יכול להוציא מבית חבירו כו' וא"ת הא לעיל סי' ש"פ כתב דבשביטל גם ביתו מותר גם להכניס לביתו דהוי אורח לגבייהו וכמ"ש לעיל ב"י בשם רש"י ולק"מ דהתם איירי דכבר החזיקו המה בהוצאה והכנסה דשוב לא יכול לאסור וכאן איירי דעדיין לא החזיקו וכ"ש דלפ"ה מותר מטעם דנעשה אורח גבי' כמו שמבטל רשות חבירו אמול דמותר להוציא מביתו לרשותן אע"פ שעדיין המה לא החזיקו וק"ל. ומ"ש ב"י דמיירי בשאין חדרים בביתו כו' לא ידעתי מנ"ל ואדרבה כשמדקדק בדברי רבינו היטב נראה דמיירי אפי' בשיש שם חדרים מדתלה האיסור משום דנראה כחוזר ומחזיק ברשות שביטל וממילא אין חילוק בין יש שם חדרים ובין אין שם חדרים:

(י) **אבל** שני בתים כו' כן הוא בגמרא דף ס"ז ע"א וצ"ע אמאי נקט שני בתים ברשות הרבים דזה אינו שכיח כלל דבשבת יקיפו ר"ה ולא נקט שני בתים בשני חצירו' ומחיצה ביניהן שלא הי' יכולין לערב בע"ש ונפל המחיצה בשבת שאסורים בני חצר זה לבטל רשותם לבני חצר אחרת מה"ט כיון שלא היו יכולין לערב מאתמול וי"ל ליישב קצת דלרבותא נקט הכי משום דה"א דבזה יש להקל טפי כיון דעיקר תשמישו דכל אחד לפני פתחו כל השבוע וליכא למיגזר משא"כ כל אחד בחצר חבירו דאינו שרים שם כל השבוע וכדאיתא שם בגמרא דף ס"ו ע"ב דהיינו טעמא דשמואל דיש ביטול א' לחבירו מחצר א' ואין ביטול מחבירו מחצר לחצר או לחורבה וכמ"ש רש"י ור' יהונתן התם דלא פליגי רבנן אלא היכא דעיקר תשמישו התם וקמ"ל דאפי' הכי לא קי"ל ככה דשמואל דהואיל דיכולין לערב מאתמול יחד מבטלין

דרישה

סי' שפא [א] **ויש** ביטול רשות מבית לבית כו' עד שאין נקרא מחזיק אלא כשמכניס לרשות שביטל אבל מה שמוציא ממנו אינו חוזר ויש להקשות אסברא זו שכתב רבינו והוא סברת התוס' שכ"כ שם בעובדא דהמן בר ריסתק ע"ס דף ע"ג ופי' מהא דכתבו התוס' שם דף ס"ח בד"ה הוציאו מה שאתם מוציאים כו' ז"ל פי' הוציאו מה שהכניסו דבחד מינייהו הוה חזקה כשעושה דבר שאינו נאסר בלא ביטול והא דקתני בסמוך מי שנתן רשות והוציא בין בשוגג בין במזיד אסור ל"ד הוציא אלא אפי' הכניס עכ"ל וקשה מה הקשו התוס' מהא דאמרו בסמוך והוציא דקאי אמבטל ויש לומר שחוזר בו אמאי דאמר ר"ג הוציאו או הכניסו דקאי אהנהו שביטל להם לפי סברת רבינו שהרי שהמבטל אין לומר שיחזור מביטולו עד שיכניס לרשות שביטל ומש"ה דוקא קאמר בסמוך והוציא ונראה שמה שסילקו התוס' ורבינו וכתבו דהמבטל אין שייך לומר דחוזר בו כ"א כשמכניס' לרשות שביטל היינו דוקא אם ביטל רשות חצירו וביתו או שביטל רשות ביתו לבד ומטלטל מביתו לבית חבירו במקום שאין לו חלק בו אבל המבטל רשות חצירו לבד ולא רשות ביתו והו אסור לטלטל מן הדין מביתו לתוך החצר שאף שמותר לטלטל מביתם לתוך החצר היינו טעמא שנעשה אורח לגבייהו ומטלטל כלים שלהן לתוך החצר אבל אין אדם נעשה אורח בבית שלו לטלטל כליו מביתו לתוך החצר שביטל להן וה"ה שאסור להכניס אפי' כלים שלהן לתוך ביתו שבתוך ביתו אין נעשה אורח מאחר שלא ביטל להן וכמגא מבטל רשות חצירו לחוד ומחזיר ומכניס מחבירו לתוך ביתו ונראה לכל שחוזר מביטולו ושוכר כיון שיש לו חלק בחצר מותר לטלטל מתוכו לתוך ביתו ומש"ה הקשו התוס' שפיר מהא דאמר בסמוך והוציא וכתבו דל"ד קאמר דכשעושה דבר שהי' נאסר בלא ביטול הוה חזקה ה"נ עושה דבר שלא הי' עושה לולי שאסור בו ודו"ק ובזה נ"ל ליישב מה שיש להקשות ולדקדק ג"כ בדברי התוס' שכתבו שם דף ס"ח בד"ה א"כ בטלת תורת עירוב כו' שכתב שם ז"ל אומר ר"י דאם יועיל ביטול רשות מבית לבית א"כ יהיו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שבטלו להן אע"פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר התם הוא שיש להם חלק בחצר ונראה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי' למ"ד לעיל בפ"ב המבטל רשותו ביתו ג"כ בטל אבל הכא כשבטלו כל השכונות רשותן לאחר אשתרי כולהו דאין דומה כחוזר ומחזיק' ברשותו כשחוזר ומטלטל מביתו לבית חבירו ול"ד למוציא מביתו לחצר שיש לו בחצר חלק כו' ע"ש ויש לדקדק עניינים בדברים כללו חדא למה חזר וכתב ול"ד למוציא מביתו דהא כבר כתב תחלה דלא דמי ועוד צריך ישוב מה כוונתו במה שכתב תחלה התם הוא שיש להם חלק בחצר דלא הי' לו לכתוב יש להם חלק אלא יש לו חלק כמ"ש אח"כ ועוד למה שינה דבתחלה כתב להם ואח"כ כתב לו ובמ"ש כאן רתשובה נתיישב הכל דמתחלה כתב דיש לחלק דכיון דיש להם חלק בחצר ואסור לאדם להוציא מרשותו לרשות אחר ודאי נראה כמוציא מביתו שלא ביטל להחצר שביטל להן כאילו חוזר בו ומוציא מפני שסומך על מה שיש לו ג"כ חלק בחצר ומ"מ כתב ואפילו למ"ד דס"ל המבטל רשות סתם שביטל גם רשות ביתו וא"כ ליכא למיסר מה"ט דהא כבר כתבתי שהמבטל גם ביתו נעשה אורח גבייהו ומותר לטלטל מביתו לחצר מ"מ מאחר שיש לו ג"כ חלק יש לחוש שירצה כאילו חוזר מביטולו לכך אסור לו להוציא עד שיחזיקו הם תחלה וק"ל משא"כ המוציא מביתו שביטל לבית חבירו דבה ליכא למיחש כלל דהא אינו מכניס לרשותו וגם אין שייך לומר שירצה שחוזר מביטולו כיון שמוציא ואינו מכניס וגם אין לו חלק כלל בבית חבירו. וליכא למיחש ומש"ה מותר ומ"ש התו' שם בשם ר"י והביאו ג"כ ב"י כאן וז"ל ומיהו אם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית לבד מהחדרים יש לדקדק למה כתב בלא החדרים הלא אם גם יבטל החדרים מ"מ ישתכר דהרי הוא אסור לו להוציא ולהכניס מהחדרים לביתו ומביתו לחדרים שזהו נקרא מכניס כיון שביטל שני החדרים מכניס לתוך רשות שביטל ונראה כחוזר מביטולו וכה דפי' שרבינו כתב סתם דאם יש לו חדר פתוח לביתו וביטל רשות ביתו אסור להוציא מהחדר לביתו ומשמע דאפי' באם לא ביטל חדרו איירי ובזה נתיישב ג"כ שתמה ר"י על מעשה דרש"י שהתיר לבטל מבית לבית דא"כ בטל תורת עירוב ולא תמה ג"כ אמה שמותר לבטל הבית והחצר ואז מותר לטלטל ג"כ לכולם א"כ יבוטל תורת עירוב. ב"י הביא ברייתא דתניא עד שלא נתן רשותו הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטלו כו' קי"ל במקום שסיה לו לסלרך כו ברייתא זו אין ענין לכאן לאמי דמיירי רבינו ואין זה דאיירי בו רבינו במבטל רשותו הוא בסיפא דברייתא שהביאה הוא ז"ל ועיין בפרק הדר. ב"י הביא בריש הסימן דברי רבינו ירוחם ז"ל כתב ר' ירוחם בחי'

ואם

שהוא כמו חצר שב' בתים פתוחין לו (יא) אינן יכולין לבטל אחד לחבירו: (יב) יורש מבטל רשותו שאם לא עירב מורישו ומת בשבת והיורש דר בהצר ואוסר יכול לבטל רשותו: ומבטלין וחוזרין ומבטלין פי' שמבטלין רשותן בני חצר לחצר אחרת עד שיוציאו מה שירצו או לאחר מבני חצר וחוזרין ומבטלין לאותן שביטלו להם (יג) עד שיוציאו גם הם מה שירצו:

שפב הדר עם כותי בחצ' (א) אינו אוס' עליו עד שיהו ב' ישראלי' דרים בשני בתים (ב) ואוסרין זה על זה אז הכותי אוסר עליהם ודבר זה מדרבנן ולכן לא הוצרכו לאסור אלא כשב' ישראלים דרים עמו ואם ב' או ג' דרים עמו אין יכולין לבטל רשותם לאחד מהם כדי שיחשיבם כיחיד ויהיה היחיד מותר (ג) להוציא מביתו להחצר ואין להם תקנה עד שישכיר להם רשותו ושכירות בסתם שמשכיר להם מועיל וא"צ לפרש כדי להתיר הטלטול וא"צ כתיבה וחתימה ולא שטר משוטרי העיר ושוכרין ממנו (ד) אפילו בפחות משו"פ וכל זמן שאינו חוזר בו מועיל השכירות

שפב הדר כו' ר"פ הדר פליגי בה ר"מ וראב"י והלכה כראב"י דלעולם אין כותי אוסר עד שיהיו ב' ישראלים אוסרי' זה ע"ז ומ"ש דרים בשני בתים כ"כ הרא"ש לשם דף קכ"ב ע"ד והוא מדברי התו' לשם (דף ע"ד) בד"ה מבוי שגרו אחד כותי ומזה הטעם וכו' כי לא ירצה להשכיר וכו' אסיקנא לשם (דף ס"ב) כותי לא מוגר דחייש לכשפים פי' דכיון דישראל קפיד דלוגיר ליה רשותו בדמי' ולא להחזיק ברשותו באנס חייש כותי דבדמים שנותן ישראל ליד כותי עושה לו כשפים:

ומ"ש ואם ב' או ג' דרים עמו וכו' פי' דרים עמו בחצר כל אחד בביתו המיוחד לו אין יכולים לבטל רשותם וכו' הכי אסיק רבא בעובד' דלחמן בר ריסתק (דף ס"ד) והיינו דוק' בביטול רשות לחוד בלא שכירות אין יכולים לבטל רשותם וכו' אבל ע"י שכירות כגון שבא כותי בשבת דשוכרין ממנו בשבת ואחר כך מבטלין ליחיד וכמ"ש רבינו בסי' שפ"ג וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כר' יוחנן ודלא כמ"ש הסמ"ג והסמ"ק בשם ר"י כשמואל דאין שוכרין ומבטלין בשבת והרב בשלטי הגבורי' כתב דרבי' ס"ל כסמ"ג וסמ"ק מדכת' כאן ואם ב' או ג' דרים עמו אין יכולין לבטל רשותם וכו' ושגגה יצאה מתחת קולמסו דהדבר ברור כדפרישי':

ומ"ש ושכירו' בסתם שמשכיר להם מועיל וכו' שם (דף ס"ב) אתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה בעינן ורב ששת אמר שכירות רעועה בעינן ומפרשינן בריאה מוהרקי ואבורגני פירש רש"י למלאות החצר בספסלים וקתידראות אם ירצה עכ"ל וא"כ לרב ששת דשכירות רעועה בעינן א"צ להתנו' עם כותי ולפרש שהרשו' בידו לטלטל כליו במבוי אלא שכירות סתם מתיר וא"צ לפרש דשוכר ממנו להתי' הטלטול וכ"כ הרא"ש לשם · עוד כתב הרא"ש דבערוך פירש מוהרקי כתיב' וחתימ' אבורגני שלוחי' משרתי העיר וכ"כ התו' לשם וכתב הרא"ש דהלכה כרב ששת דהלכה כדברי המיקל בעירוב:

ומ"ש וכל זמן שאינו חוזר בו מועיל וכו' כ"כ הרא"ש בשם מהר"ם והא דכתב רש"י שיקשה בעיניו לתת שכר בכל שבת ושבת ולא משם היינו לומר כשהכותי חוזר בו מן השכירות אז צריך לחזו' ולשכו' ממנו כשיתרצה ע"כ והקש' ב"י דמפירש"י במשנה ר"פ מבואר דכשקיבל כותי שכירו' לא יוכל לחזור בו ואם חוזר אין חזרתו חזרה שהרי מעובדא דאביו של ר"ג שאמר לבניו מהרו והוציאו את הכלי למבוי ויחזיקו במבוי שלא יקדי' עלתו הצדוקי לחזו' ולהחזיק בו ויאסור עליכם כתב רש"י ז"ל וש"מ דאינו ככותי דאי אגירו מיניה היכא מצי למיהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקט דמי עכ"ל אלמא דכל דנקיט דמי אינו יכול לחזור בו משכירותו עד שיחזור הדמים עכ"ל ותימה דהא פשיטא היא דאם שכרו לזמן דאין הכותי יכול לחזור בתוך הזמן ואם הגיע הזמן שקבע עמו אפי' שתק הכותי ולא אמר שחוזר בו פשיטא דצריך לחזור ולשכור שנית וכמ"ש בתשובה להרשב"ץ בסי' ר"ז הביאו ב"י ואין בזה חולק ומהר"ם והרא"ש לא דברו אלא במי ששוכר מן הכותי

גם זה בפרק הדר דף ע' תני כל שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת וכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת חוץ ממבטל רשות כל שהותר למקצת שבת הותר לכל השבת כגון עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם חלון כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כגון ב' בתים בשני צידי ר"ה והקיפוה כותים מחיצה בשבת וטעמא דמלתא משום שלא היו יכולין לערב מאתמול: **יורש** מבטל רשותו וכו' ג"ז פרק הדר (ע) בעא מיניה רבא מר"נ יורש מהו שיבטל רשות היכא דאיבעי לעירובי מאתמול מצי מערב בטולי נמי מצי מבטל אבל הכא כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי מערב לא מצי מבטל או דילמא יורש כרעי' דאבוה הוא א"ל אני אומר מבטל והני דבי שמואל תני אין מבטלין ופסק הרא"ש כר"נ וכן פסק הרמב"ם בפרק ב' מה"ע:

ומ"ש והיורש דר בחצר ואוסר הוא ע"פ מה שנתבאר בסי' שע"א:

מבטלין וחוזרין ומבטלין וכו' ג"ז בפרק הדר דף ס"ח מחלוקת דרב ושמואל ופסקו הרי"ף והרא"ש והמרדכי וסמ"ג וסמ"ק כרב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין וכן דעת הרמב"ם בפ"ב מה"ע וכתב ה"ה שכן הכריע הרשב"א ומשמע דהא דצריך לחזור ולבטל כשביטל רשותו סתם היא שאילו ביטל רשות ביתו בפי' שניהם מותרים בין בבית המבטל בין בבית שאר שכינים כמ"ש בסימן שקודם זה ואינם צריכים לחזור ולבטל:

שפב הדר עם הכותי בחצר אינו אוסר עליו וכו' משנה בריש פרק הדר (סב:) פלוגתא דרבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב ובגמרא אמרינן דהלכה כר' אליעזר בן יעקב דאמר לעולם אינו אוסר עד שיהו שתי ישראלים אוסרים זה על זה ואע"ג דאיכא התם מאן דפליג ואמר דלא דרשינן לה בפירקא כל הפוסקים פסקו דהלכה כראב"י · וממ"ש עד שיהיו שני ישראלים בב' בתים משמע בהדיא שכל שדרים בבית א' אפילו כמה בני אדם אע"פ שאינם סומכים על שולחן אחד אלא כל אחד תפיסתו לעצמו מ"מ כחד חשיבי כיון שדרים בבית א':

ומ"ש ואוסרים זה על זה הוא לאפוקי האחי' שמקבלים פרס מאביהם וישנים בבתיהם וכן הנהו דאיתא בסימן ש"ע שאף על פי שדרים בבתים חלוקים כחד חשיבי מאחר שאינן אוסרים זה על זה וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מה"ע:

ומ"ש ודבר זה מדרבנן וכו' ומזה הטעם גם כן אמרו שביטול רשות אינו מועיל גבי הכותי עד שישכיר רשותו וכו' גז"ש ד' ס"ב ומפורש שם הטעם שלא ירצה הכותי להשכיר משום דחייש לכשפים וכו' ס"ה בפ"ב בשם הרשב"א שאם ישראל השאיל או השכיר ביתו לכותי אינו אוסר שלא השאיל והשכיר לו על דעת שיאסור עליו (א) וכתב הרא"ש בתשובה דשני חצירות הפתוחות זו לזו ואין להם דריסת רגל זה על זה שכל אחד משתמש דרך פתחו הפתוח לר"ה ובחצר אחד דר בו כותי ובחצר הא' דרים בו כמה ישראלים מכניסי' ומוציאי' מחצר זו לחצר זו ואין צריך לשכור מהכותי דאין כותי אוסר אלא במקום שיש לו עליהם דריסת רגל · ודברי המרדכי בשם ר"מ בזה אכתוב בסוף הסי' · וכתוב בספר האגור על זה בשם מהר"ר יעקב וו"ל שמזה הטעם התיר לטלטל החמין של ישראל לתוך חצר העירונים ומחצר העירונים לבית ישראל אחר עכ"ל · וזה כשגגה שיצאת מלפניו דאע"פ שאין הכותי אוסר עליהן מ"מ אסורין הם הישראלים לטלטל מבית זה לבית זה דרך חלונות כל שלא עירבו דאטו משום דאיכא כותי ביניהם לשתרו בלא עירוב · ואפשר שהתיר להם לערב כגון שהיו חלונותיהם פתוחות לחצר העירונים והיו ד' על ד' אף על פי שהכותי מפסיק ביניהם דכיון דאינו אוסר עליהם אינו מעכבם מלערב:

ואם ב' או ג' דרים עמו אין יכולים לבטל רשותם לאחד מהן וכו' שם בפרק הדר (סג.) ההוא מבואה דהוה דייר בה המן בר רסתק אמרו ליה אוגר לן רשותך לא אוגר להו אתו אמרו ליה לאביי אמר להו זילו בטילו רשותייכו לגבי חד ה"ל יחיד במקום כותי ויחיד במקום כותי לא אסר א"ל מידי הוא טעמא אלא דלא שכיח דדיירי והכא הא קא דיירי אמר להו כל בטולי רשותייהו גבי חד מלתא דלא שכיחא היא ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן אזיל רב הונא בריה דרב יהושע אמר לשמעתא קמיה דרבא א"ל א"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי כלומר שהרואה שהוא מוציא מביתו למבוי יאמר שמטלטל במבוי בלא עירוב דמערבי יאמרו עירוב מועיל במקום כותי דמכרזינן אכרזתא לדרדקי אלא אמר רבא ליזיל חד מינייהו ליקריב ליה ולשאול מיניה דוכתא ולינח ביה מידי דהוה ליה כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ואפילו לקיטו נותן עירובו ודיו ע"כ: **ומ"ש** ושכירות בסתם שמשכיר להם מועיל ואין צריך לפרש כדי להתיר הטלטול ואין צריך כתיבה וחתימה וכו' שם בר"פ הדר דף ס"ב רב חסדא אמר שכירות בריאה בעי' ורב ששת אמר שכירות רעועה ומפרש בגמרא בריאה במוהרקי ואבורגני·וכתבו התוס' בשם הערוך דהיינו כתיבות וחתימות ושר"ח כי' כמו בכין ורש"י פי' שימלא החצר ספסלים אם ירצה וכתב הרא"ש דהלכה כדברי המיקל בעירוב וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם בפ"ב מה"ע ורבינו נראה בעיניו כפירוש הערוך וכתבו וה"ה למידי דאינך פירושי דלא צריכי:

ומ"ש ושוכרים ממנו אפילו בפחות מש"פ פשוט שם בריש פרק הדר בדף הנזכר: **ובכל** זמן שאינו חוזר בו מועיל השכירות וכו' כן כתבו המרדכי והרא"ש בר"פ הדר בשם ר"ת ז"ל וכ"כ הגה"ה בפ"ב מה"ע ואע"פ שכתב בהגהת אשיר"י שם בשם א"ז דצריך להשכיר מן הכותי בכל שבת לא שבקינן כל הני

דרכי משה

שפב (א) וכתב בא"ז אם שכר בית מכותי אינו מועיל אותו שכירות לענין עירוב כתב המרדכי ריש הדר ע"א דמותר לשכור מהכותי בשבת ול"ד למקח וממכר: וצ"ע

דרישה

ואם הוציא במזיד אוסר דוקא בלא שהחזיקו עדיין האחרים בחצר אבל אם החזיקו כבר ואח"כ הוציא אפי' במזיד אינו אוסר וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם אבל רש"י לפי פירושו וקצת מהפוסקי' אוסרים במזיד אפי' החזיקו כי כבר הוא מחלל שבת בפרהסיא ואינו מבטל ואפי' שמחלל במילתא דמדרבנן עכ"ל וכתב ב"י ע"ז והענין הוא דאהא דתניא עד שלא נתן רשותו הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר בשוגג יכול לבטל במזיד אינו יכול לבטל פירש"י קסבר ר' יהודה מחלל שבת אינו יכול לבטל בלא שכירות ע"כ ויש לדקדק בדברי ר' ירוחם שכתב בשם רש"י לאסור במזיד אפי' החזיקו כו' והלא שם בהניח בברייתא פי' רש"י לר' יהודה דברייתא מהני חזקה וגם על ב"י יש לתמוה קצת שמביא הברייתא דמיירי קודם שנתן רשות ואינו ענין לדברי ר' ירוחם דמיירי משנתן רשותו · לכן נלע"ד לבא' דברי ר' ירוחם כך דסבר לפי פירש"י שפירש בשלא נתן רשות והוציא במזיד אינו יכול לבטל קסבר מומר לחלל שבת אינו יכול לבטל מדתלה טעם בקונטרס משום מומר דא"כ לא יועיל חזקה כלל כי היכי דאמרינן בכותי שאין מועיל אלא בשכירות ואפילו השכיר אפ"ה יכול לחזור בו אם יחזיר דמים כמו שמשמע מדברי רש"י פרק הדר גבי צדוקי ובב"י בסי' שפ"ט ואם חזר בו בעל השכירות וה"ה בישראל שמועיל ביטולו אם ביטל והוציא במזיד והוי מומר בפרהסיא והוי ככותי שאין מועיל בו ביטול רשות והוי כאילו חזר מביטולו ואפי' החזיקו לא יועיל מאחר שהוא ככותי ואין ביטול מועיל בכותי ואין להקשות ע"ז מה שפירש"י שם דף פ"ט ולרבי יהודה דברייתא מהני חזקה למאי כ"מ מאחר שהוא במזיד והוי ככותי ולא מהני חזקה די"ל

פרישה

מבטלין בכל ענין כר' יוחנן מ"מ בבה"ג שהי' כותל ביניהן לא היו יכולין לערב מאתמול יקד פשיטא דאסור היכא דאין עיקר תשמישו התם אלא אפי' בבה"ג דעיקר תשמישים של כל א' לפני סתם ביתו כל השבוע מ"מ אין יכולין לבטל זה לזה כיון שלא היו יכולין לערב מאתמול וק"ל:

(יא) **אינם** יכולין לבטל כל א' לחבירו והטעם כיון שנאסר למקצת שבת שלא היו יכולים עד הנה לא לע"ב ולא לבטל נאסר לכל השבת משא"כ בבני חצר אחד שהיו יכולין לבטל (יב) **יורש** יכול לבטל רשותו אע"ג דמאתמול ג"כ לא הי' יכול לערב ולא לבטל מ"מ כיון דכרעיה דאבוה הוא מבטל.

(יג) **עד** שיוציאו גם הם מה שירצו והיינו כשביטלו תחלה רשותם סתם דאם בטלו בפירוש גם רשות ביתם שניהם מותרין ואין צריכין לחזור ולבטל ב"י · ולעד"נ דה"ט משום דאין רבים נעשים סורסים אבל רבים וכמ"ש לעיל בשם רשב"א מש"ה לעולם אינם מותרין בחד ביטול וק"ל · אבל כבר כתבתי דנ"ל שרבינו לא ס"ל כסברת רשב"א:

סי' **שפב** (א) **אינו** אוסר עליו אפי' כמה ישראלים בבית א' אלא א"כ ב' בתים ב"י: (ב) **ואוסרים** זה על זה לאפוקי האב עם בנו והרב עם תלמידו כדלעיל סי' ש"ע ב"י **כי לא** ירצה להשכיר ומתו' כך כי' משום דחייש לכשפים דאמר הריני נותן לו רשות בחנם ואינם רוצים לקבל א"כ מקבל מה ודאי לכישוף מכוון · (ג) **להוציא** מביתו לחצר דא"כ משתכח תורת עירוב מהתינוקות דלא ידעי מהביטול כיון דבכל שבת עושין כן משא"כ כשאירע במקרא' שלא עירבו וכן משמע בב"י ונ"ל בלא ה"ט נמי יש לסוף כיון דלעולם יעשה כן ולא יצטרך לשכור מהכותי ידור עמו בלי חששות כישוף דהגמרא מתרץ זה בסוף ד' ס"ג דמה"ט לא הוי אסרי' משום דבכל ביטולי רשותייהו לגביה חד מילתא דלא שכיח הוא ומילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן פי' דלא שכיח שיבטלו גבי חד דא"כ המבטלין אסורין לטלטל מבתיהם לחצר ולבטל ג"כ לא ניחא להו שאחרים יהיו להם רשות ליכנס לתוך ביתו ועשו כל הנצרכות להשכיר ממנו או שלא לדור עמו ואע"ג דהשתא נמי דאסרו משום שתשתכח תורת עירוב גזרו בדבר דלא שכיח דהא ודאי לא ניחא להו לבטל רשותם וכמ"ש וי"ל דה"ט דלא ניחא שייך בטעם שאסרו לדור וקאמרי שבכה"ג לא רגיל עמו אבל מ"מ איכא למיחש משום תינוקות אלא מה"ט אסור שהרואה שמוציא מביתו למבוי יאמר שמטלטל במבוי בלא עירוב ופריך וליערבו ביניהם אע"ג דלא מהני ומשני יאמרו עירוב מועיל במקום כותי ויעשה הכרזה דאין עירוב מועיל אלא שאנו עושין זכר לעירוב ומה שאנו מטלטלין משום הביטול ומשני הכרזות לדרדקי שאין בכן מועיל דהכרזה לעכשיו יכלה ולדורות שאין יעשה כן מעשה עכ"ל הגמ' ורש"י: (ד **ואפילו** בפחות משוה פרוטה דסגיא בעינוכן מחמת קמבונן כ"כ ר' יונתן: ופירש

השכירות אפילו לזמן מרובה וא"צ לשכור ממנו בכל ע"ש וחמשה הדרים עמו אחד שוכר בשביל כולם ואם אינו רוצה להשכיר (ה) אין יכולים לשכור ממנו בע"כ וזה תקנתם שאחד מבני החצר יתקרב אליו עד שישאיל לו שום מקום ברשותו ליתן בו שום דבר ונמצא זה כאילו הוא שכירו או לקיטו (ו) ודר עמו בביתו ונותן

הני רבותא מקמי א"ז וטעמא של א"ז מדכתב רש"י מתוך שיהא טורח לישראל לשכור בכל ע"ש יצא · וכבר כתב הרא"ש על דברי רש"י דלאו משום דבעו לשכור בכל ע"ש היכא דאין הכותי חוזר בו מן השכירות אלא כשהכותי חוזר בו מן השכירות או צריך לחזור ולשכור ממנו כשיתרצה ע"כ · ונראה ממ"ש רש"י במשנת הדר גבי צדוקי וש"מ דאינו ככותי דאי אגירה מיניה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקט דמי דכל דנקט דמי אינו יכול לחזור משכירותו על שיחזיר הדמים : וכתוב בתשובת הרמב"ן סימן ר"ז שאם שכרו מן הכותי לזמן ידוע ובתוך הזמן שכר הכותי דירתו לכותי אחר די בשכירות הא' ואם כלה זמן השכירות אפילו לא השכירו לכותי אחר כלל צריך לחזור ולשכור שנית וכל שצריכים לשכור צריך לחזור ולערב דאין עירוב א' חוזר וניעור :

ומ"ש וה' הדרים עמו א' שוכר בשביל כולם ג"ז בפרק הדר דף ס"ו דלר"י שוכר כמערב דמי ומפרש בגמרא דמה מערב ה' ששרויים בחצר א' א' מהם מערב. ע"י כולם אף שוכר ה' ששרויים בחצר א' אחד שוכר ע"י כולם כלומר וא"צ כל אחד מהדרים בחצר לשכור ממנו :

ומ"ש ואם אינו רוצה להשכיר אין שוכרין ממנו בע"כ הכי משמע בפרק הדר דף ס"ג גבי עובדא דהמן בר רסתק [ח] וכ"כ הרא"ש שם ברא"ש הפ' וז"ל כותי שהיה רגיל להשכיר ועתה אינו רוצה להשכיר לענין שכירות בע"כ לא שייך לחילוק שכירות מעירוב : וגם בהגהות בפ"ב מה"ע כתבו כן וכתב המרדכי בר"פ הדר ונראה דשוכרין מאשתו של כותי או מא' מבני ביתו דהא אמרינן בפרק חלון (ס ·) בעובדא דטורזינא דשוכרין מאשתו · ופשוט שם בהגהות עובדא דאפילו שלא רצה הכותי להשכיר רשותו שוכרין מאשתו וכ"כ הרשב"א בתשובה אפילו בקשו ממנו לשכור ולא רצה שוכרין מאשתו ואפילו משכירו ולקיטו וכמעשה דטורזינא ושלא מדעתו ואפילו מוחה קאמר :

ומ"ש וזה תקנתם שאחד מבני החצר יתקרב אליו עד שישאיל לו שום מקום ברשותו וכו' פשוט שם בעובד' דהמן בר רסתק ליקרב חד מינייהו ולשיל דוכתא מיניה וליגח ביה מידי דה"ל כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אמר שמואל אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו ודיו : וכתב בהגהות אשיר"י פ' הדר ודוקא כשהאדון אין רוצה להשכיר אבל אם האדון חפץ להשכיר אין שוכר אלא מהאדון ולא משכירו ולקיטו וצ"ל שכתב כן משום דאמר בעובדא דהמן בר רסתק א"ל אוגר לן רשותך לא אגר להו ואסיקנא ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולושיל מיניה דוכתא וכו' דה"ל כשכירו ולקיטו ומשמע ליה דכיון דברישא אמרו ליה אוגר לן רשותך דאם האדון רוצה להשכיר אין שוכרין אלא ממנו · ואין זו ראיה דאיכא למימר מעשה שהיה כך היה ועוד דהא לא הוו ידעי תקנתא דשכירו ולקיטו עד דאתא רבה אגמרינהו ואי הוו ידעי מקמי הכי אין ה"נ שהיו שוכרים משכירו ולקיטו בלי שיודיעו לאדון וכך נראה מדברי הרמב"ם בפ"ב וכן בדין שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל כן נראה מדברי הרשב"א שכתבתי בסמוך אפילו בקשו לשכור ממנו ולא רצה שוכרין מאשתו וכו' משמע דהיכא דלא בקשו ממנו לשכור אתיא במכ"ש ששוכרין מאשתו או שכירו ולקיטו · ופירש"י וישאיל לו מקום בחצירו. לאתנוחי ביה מידי נראה מדבריו אף ע"פ שלא הניח שום דבר מאחר דבידו להניח ה"ל כשכירו ולקיטו וכ"נ מדברי הרמב"ם שכתב בפ"ב מה"ע שאל מן הכותי מקום להניח בו חפציו ואף ע"פ שרבי' ירוחם כתב וישים כלי או שום דבר לישנא דתלמודא נקט דאמר וליגח ביה ולאו דוקא ומ"מ נראה שצריך לקנות הקרקע באחד מהדרכים שנקנה בהם הקרקע לשאלה וטעמא דשרו רבנן בכה"ג משום דכיון דדירת כותי אינה אלא כדיר' בהמה אע"פ שהצריכוהו לשכר מ"מ לא רצו להחמיר בו כ"כ והתירו לשכור משכירו משום דהא מקיימא תקנתא דרבנן דזמנין שיקש' גם בעיני השכיר לשכור או יקשה בעיני בע"ה להשאי' מקום ולא דייר ישראל בהדיה ומיהו איכא למידק שכ' וישאיל לו מקום בחצירו · וע"כ צ"ל דמקום לאו דוקא כלומר שאינו מיוחד לו מקום דא"כ לא מהני כמו שכתב רבינו בסמוך אלא שמשאיל לו מקום להניח בו כליו ולא אמר לו בפירוש זה המקום אני משאיל לך ולא שאר הבית דכל שלא פי' לו כך אע"פ שלא השאיל לו אלא זוית אחד כיון שאפשר שלמחר יצטרך לזוית זו ויפנה כליו לזוית אחרת ה"ל כאילו השאילו כל הבית והכי ניחא לי מ"ש וישאיל לו מקום בחצירו דאפילו ברשות דחצר סגי כל שלא פי' ואמר אני משאיל לך רשות ביתי כיון שאם למחר יצטרך מקום חצירו יפנה לתוך ביתו ה"ל כאילו השאיל לו כל הבית כנ"ל . ורבינו ירוחם גם הוא כתב ילך אצל הכותי ויקח ממנו שאול שם מקום בבית הכותי או בחצירו . ופירש"י עוד אפי' שכירו ולקיטו של כותי אם ישראל הוא נותן עירובו עם בני חבור ודיו וכך הם דברי רבינו ורבינו ירוחם וטעמא דמסתבר הוא דהו לא צריכא מידי דהא קי"ל ה' ששרויים בחצר א' אחד שוכר ע"י כולם וה"ה נמי אחד שואל ע"י כולם דשאלה כשכירות חשיבא : אבל הרמב"ם כתב בפ"ב מה"ע ואפילו היה שכירו או שמשו ישראל ה"ז משכיר שלא לדעתו שאל מן הכותי מקום להניח בו חפציו והשאילו הרי נשתתף עמו ברשותו ומשכיר שלא לדעתו נראה שהוא מפרש אפילו שכירו ולקיטו של ישראל נותן את עירובו ודיו ומייתי ראיה דכיון דלגבי ישראל שכירו ולקיטו נותן את עירובו שלא מדעת בע"ה ה"ה בכותי שכירו ולקיטו משכיר שלא לדעתו דשוכר כמערב דמי ולפיכך שכירו ישראל משכיר שלא מדעת הכותי וכ"כ הרשב"א בתשובה ליזיל חד מינייהו ולשאול מיניה דוכתא דה"ל כשכירו ולקיטו נותן עירובו בבע"ה ודיו כך בכותי שכירו ולקיטו משכיר בבע"כ ודיו ואע"פ שרש"י לא פירש כן מכ"ל ושכירות בעי ולא סגי בנתינת עירוב כמו ה' ששרויים בחצר שאחד שוכר ע"י כולם דהתם שאני שהוא שוכר מן הכותי אבל כשהוא נעשה שכירו של כותי אינו שוכר ביתו ממנו ומסתייה שיחשוב כבע"ה להשכיר שלא מדעתו וגם כשמשאיל לו מקום בחצירו צריך להשכיר דלא התירו חכמים לגבי כותי אלא בשכירות דוקא דחייש כותי לכשפים אבל בשאלה לא חייש לכשפים וא"כ כי משאיל ליה דוכתא לא מהני אלא ליחשב כשכירו ולקיטו ולא ליחשב כאילו שכרו ממנו הלכך צריך לשכור מישראל זה וא"צ לתת עירוב אלא דהכתי קשיא דא"כ היכי מייתי ראיה מדרב יהודה הא כי אמרינן בישראל אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו היינו כי לא מיחה בעל הבית אבל אם מיחה בעל הבית לא וכמ"ש הוא ז"ל בפ"ה גבי אשתו מערבת שלא מדעתו והא ודאי לא עדיף שכירו מאשתו ועוד דא"כ למה לא כתב דין שכירו ולקיטו גבי ישראל . לכן נ"ל שהוא ז"ל מפרש אפילו שכירו ולקיטו של כותי אם ישראל הוא נותן עירובו עם בני החבור ודיו לענין שאין צריכים לשכור מהכותי אבל לעולם צריכין לשכור מהישראל שתחתיו של כותי הוא קם וגם צריך לתת עירוב כיון שהוא ישראל וכשהשאיל ישראל מהכותי מקום בחצירו ה"ה נמי שצריכים לשכור ממנו דהא ע"י שאלה לא התירו חכמים רשות כותי וכמ"ש ולשון סמ"ג כלשון הרמב"ם וכתב הרשב"א בתשובה שאם שכרו מגזבר המלך לזמן קצוב כמו לשנה או לשנתים אע"פ שנתחלף הגזבר בתוך הזמן אינן צריכין לחזור ולשכור אלא מותרים ע"י שכירות האחד עד תום הזמן לפי שגזבר המלך כמלך והשוכר ממנו כשוכר מן המלך והשכירות טפל הוא לבית המלך ואפילו כשכירו ולקיטו נראה כן שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל וכ"ש בגזבר המלך

הכותי רשותו בסתם ולא קבע זמן דפשיטא דיכול הכותי לחזור בו שלא ישכיר רשותו עוד מיהו קודם שנכנס שבת ראשון לא יוכל לחזור בו שהרי קיבל הדמים להשכיר רשותו עכ"פ לא פחות משבת אחד ועל כן שפיר פרש"י דאי איתא דצדוקי ככותי ואגירו מיניה לא מצי למיהדר בשבת ראשון דהא נקט דמי וירושלמי מפורש דהכותי אינו יכול לחזור בו משכירותו וז"ל הלכה ישראל מבטל והכותי משכיר · ויבטל הוא הכותי · חוזר הוא בו · מעתה אפילו משכיר חוזר הוא בו . מכאן ואילך בגזל הוא משתמש · כלומר לא יוכל הכותי לחזור בו כיון שהשכיר ואם חוזר בו הכותי ומשתמש במה שהשכיר ומעכבו לישראל מלהשתמש גזל הוא ואין חזרתו חזרה ומיהו ודאי צריך לומר דוק' בהשכירו לזמן וכא הכותי לחזור בתוך הזמן · א"כ במשכיר בסתם וכא לחזור בשבת ראשון אבל לאחר שבת ראשון יכול לחזור בו במשכיר סתם כנ"ל ולפי זה איכא נמי ליישב פי' רש"י דהא דכתב שיקשה בעיניו לתת שכר בכל שבת ושבת היינו לומר דכיון דכותי לא מוגר דחייש לכשפים א"כ מסתמא אפילו ישתדל אבל הכותי שישכיר לו רשותו לא ישכירנו אלא בקושי דחייש לכשפים ובודאי לא ישכירנו אלא לשבת אחת וכן בכל שבת מסתמא לא יתרצה אלא לשבת אחת דהשתא מיד לאחר כל שבת ושבת כבר הגיע הזמן ובטל השכירות וצריך לחזור ולשכור ממנו :

ואם אינו רוצה להשכיר אין יכולין לשכור ממנו בע"כ פי' אין יכולין ליתן שכירותו לרשותו להניחו לפניו על השלחן ואפילו כותי שרגיל להשכיר רשותו ולומר לו הרי לך שכירות בעד רשותך שיהא לנו רשות לטלטל ברשותך שבחצר זו לשנה כמו שהיית רגיל להשכיר לנו רשותך זה ואע"ג דבני חבור באים ונוטלים ממנו השיתוף בע"כ לא שייך לחילוק שכירות מעירוב ושיתוף כ"כ הרא"ש ר"פ הדר . וכתב ב"י בשם הרשב"א בתשובה דאפילו לא רצה הכותי להשכיר רשותו שוכרין מאשתו ואפילו משכירו ולקיטו ואפי' מוחה ע"כ אבל לעיל בסי' שס"ז כתבתי דאיכא לחלק בין אשתו לשכירו ולקיטו ע"ש תבואר באורך : כתב בהגהת אשיר"י משם הא"ז הא דשוכרין משכירו ולקיטו דוקא כשהאדון אינו רוצה להשכיר אבל אם האדון חפץ להשכיר אינו שוכר אלא מהאדון ולא משכירו ולקיטו וב"י השיג ואמר דמדברי הרמב"ם בפ"ב והרשב"א בתשובה נראה דלכתחלה שוכר משכירו ולקיטו וא"צ לשאול מהאדון מיהו ברוקח משמע כמ"ש הא"ז וז"ל בסי' קנ"ה ירושלמי א"ר יוסא עשרה כותים שהיו דרים בבית אחד כל אחד צריך להשכיר את רשותו ואם אין כותי רוצה להשכיר הולך אצל אחד מעבדיו או משכירו עכ"ל הרי דכתב דלכתחלה צריך לשכור מהאדון גם דברי הרשב"א נראה לפרש דכך דעתו דאם האדון בעיר פשיטא דצריך לשכור מהאדון לכתחלה אלא אתא לאשמועינן רבותא דאפילו בקשו מן האדון לשכור ולא רצה דשוכרין מאשתו בע"כ אפילו היה מוחה ואצ"ל דשוכרין מאשתו היכא דלא ידעינן אם הוא מדעתו כגון דליתיה במתא גם מדברי הרמב"ם פ"ב נראה שסובר כן שהרי כתב בסתם דשוכרין מאשתו או משכירו ולקיטו שלא לדעתו ולא כתב שתחלה ישאלו ממנו להשכיר הלכך נלפע"ד דהכי נקטינן כהא"ז והרוקח בשם הירו' :

ומ"ש וזה תקנתם וכו' שם ריש (דף ס"ד) אלא אמר רבא ליזיל חד מינייהו ליקרב ליה ולשאיל מיניה דוכתא וליגח ביה מידי דה"ל כשכירו ולקיטו וא"ר יהודה אמר שמואל ואפילו שכירו ואפי' לקיטו נותן עירובו ודיו ופי' ב"י שאינו מיוחד לו מקום לומר זה המקום אני משאיל לך אלא סתם משאיל לו מקום בביתו וכמ"ש רבינו בסמוך ודוקא כה"ג וכו' ופשוט הוא · וכתב עוד ב"י דמדברי רבינו משמע כפרש"י דסגי במה שהכותי משאיל לו מקום דה"ל ישראל זה שכירו ולקיטו ואם נתן ישראל זה את עירובו עם אנשי החצר דיו וא"צ לשכור ממנו וכן נראה מדברי התו' דר"י דאמר אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו לא איירי אלא בכותי שהרי (בדף ע') בסוף ד"ה יורש כתבו וז"ל ומהא דאמר אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו אין ראייה לכאן דדילמא ה"מ בכותי אבל ישראל לא וכ"כ הרא"ש (דף קכ"ד סוף ע"ג) וז"ל אין ראיה לכאן דדילמא ה"מ כותי אבל ישראל לא אבל הרמב"ם כתב דמה דמשאיל לו כותי מקום לא מהני אלא ליחשב כשכירו ולקיטו ולא ליחשב כאילו שכרו ממנו ולכן צריך לשכור מישראל זה רשותו של כותי ותלמודא מייתי ראיה מדר"י דכיון דאפילו שכירו ולקיטו של ישראל נותן עירובו שלא מדעת בעל הבית ודיו ה"ה בכותי דשכירו ולקיטו משכיר שלא לדעתו ועוד האריך · ובש"ע כתב שני הסברות ולא הכריע ולפע"ד דלכתחלה צריך תרוייהו דאע"פ דהכותי משאיל לישראל מקום ברשותו להניח שם חפציו צריך לשכור מישראל זה רשותו של כותי וגם צריך לתת עירוב כיון שהוא ישראל : ודוקא

פרישה

ואפילו בשבת כמ"ש בסי' שאחר זה רמ"א : (ה) אין יכולין לשכור כו' אבל שוכרין מאשתו או משכירו ולקיטו אף שלא רצה להשכיר : (ו) ודר עמו בביתו ודאי כאילו השאיל לו כל הבית שהרי מה שמניח כאן מניח אח"כ במקום אחר והכותי צריך לאותו מקום והקילו לומר כן שהרי מן הדין אין צריך עירוב כלל · ואם

דרישה

ד"ל דשפיר הוי נ"מ להיכא דלא הוציא במזיד רק להוציא לחזור בדיבורו ממה שביטל ולוס מהני סוקה וק"ל ווה דוקא לפירש"י שהטעם הוא דהוי כמומר אבל התוס' הקשו עליו והעלו דהכא לאו מטעם מומר קאמר דמומר לא שייך אלא באדם הרגיל לחלל שבת כו' ע"ש דף ס"ט ולזה הבית ב"י ראיה דבריית' עד שלא נתן רשותו כו' ר' יהודה אומר בשוגג יכול לבטל בו ועי"ו פירש"י דסבר ר' יהודה מומר לא יוכל לבטל וכמ"ש ר' ירוחם בשמו ועי"ז הבית ב"י

בנ"ל · עיין בב"י בד"ה ומ"ש ואם בני החצר כ"כ כ"ר יהונתן נתנו לו רשות הוא מותר בשלו להוציא מביתו לחצר אבל בשלהם לא שהרי לא סילקו נפשם מבתיהם ע"כ משמע מדבריו שאם בטלו בפירוש רשות חצירן ורשות בתיהן שהוא מותר להוציא אף מבתיהם וכן נראה מדברי רבינו עכ"ל מדכתב ליטנא וכן נראה יודע אני עליו שלא פקס עיניו בדברי רבינו סי' שפ"ב שכתב בהדיא ואם הי' שם ב' או ג' דרים עמו אין יכולין לבטל רשות' לא' מהן כדי שיהא כיחיד ויהיה היחיד מותר להוציא מביתו ומבתיהם לחצר הנה שכתב בהדיא ואלו פקס עיניו בזה לא כתב וכן נראה :

סי' שפב [א] עיין בב"י שכתב בד"ה ואם אינו רוצה כו' ז"ל וכ"כ הרא"ש שם ז"ל כותי שהיה רגיל להשכיר ועתה אינו רוצה להשכיר אין שוכרין ממנו בע"כ ולא שייך לחילוק שכירות מעירוב עכ"ל ואח"כ מביא בשם מרדכי דשוכרין מאשתו בע"כ וגם בשם רשב"א בתשובתו שוכרין מאשתו אפי' משכירו ולקיטו וא"כ יש לתמוה על הרא"ש ז"ל למה כתב

ונותן עירוב בשבילו ודיו ודוקא כה"ג דמיחזי כשלוחו אבל אם יוחד הכותי מקום בבית לשכירו להשתמש בו אינו יכול ליתן עירוב בשבילו שאינו כשלוחו בכל הבית שאין לו אלא מקום המיוחד לו וכן אם ישראל וכותי דרין בבית אין הישראל יכול לערב בשביל הכותי שיבל אחד דירתו בפני עצמו וצריכין לערב עם הישראל ולשכור מן הכותי (ז) ואם יש רבותי ה' שכירים או לקיטים דרים בביתו אין דירתן חשובה דירה שיאסרו זה על זה: [ב] ב' חצרות זו לפנים מזו לא (ח) שנא דר ישראל וכותי בפנימית וישראל בחיצונה לא שנא ישראל וכותי בחיצונה (ט) וישראל בפנימית אוסר עד שישכיר ואפילו כותי בפנימית וב' ישראלים בחיצונה אוסר אף ע"פ שישראל כה"ג אינו אוסר (י) בכותי אוסר וצריך לשכור ממנו כותי

ודוקא כה"ג וכו' שם (דף ס"ו) כתבו התו' בד"ה מערב אפילו שכירו ולקיטו דקשה דכאן קאמר תלמודא אליבא דר' יוחנן דשכירו ולקיטו של כותי נותן עירובו ודיו ובירושלמי קאמר ר' יוחנן דישראל וכותי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והכותי להשכיר וי"ל דהתם מיירי ששניהם שותפים בבית הישראל והכותי ועוד יש לחלק כשייחד הכותי לישראל חדר מיוחד לא אמרינן נותן עירובו ודיו ובסמ"ג וסמ"ק לא כתבו אלא התירוץ הראשון ורבינו כתב ב' התירוצים דתרוייהו הלכתא נינהו : **ומ"ש** ודוקא כהאי גוונא וכו' אבל אם ייחד הכותי מקום וכו' הוא כתירוץ השני : **ומ"ש** וכן אם ישראל וכותי דרין בבית וכו' שלכל אחד דירתו בפני עצמו הוא כתירוץ הראשון : כתב ב"י וז"ל ומ"ש התו' ואם ייחד הכותי חדר אחד להשתמש בו דהוי השתא הכותי מסולק מישראל נ"ל דהיינו להצריך שכירות מכותי ועירוב מישראל אבל אם ייחד חדר לישראל והכותי יכול להשתמש בו אבל אין הישראל יכול להשתמש בשאר הבית אין לישראל דין שכירו ולקיטו ועירוב ושכירות דידיה אינו מעלה ואינו מוריד וז"ש רבינו ואם ייחד לו הכותי מקום לשכירו להשתמש בו אינו יכול ליתן עירוב בשבילו ותירוץ זה שכתבו התו' למד כן וכמ"ש עכ"ל ולפע"ד נראה דכל היכא שהכותי יכול להשתמש בו דין שכירו ולקיטו יש לו אעפ"י דאין הישראל יכול להשתמש בשאר הבית וכן אם אין הכותי יכול להשתמש בחדר של ישראל אלא שהכותי יכול לסלקו ממנו גם בזה דין שכירו ולקיטו יש לו דדוקא בדאיכא תרתי דאין הכותי יכול להשתמש בחדר של ישראל וגם אין יכול לסלקו לישראל ממנו בהא הוא דאין לו דין שכירו ולקיטו וכך משמע מדברי התו' ומפורש בהגה"מ מיימוני' פ"ב מה' עירובין וכך היא דעת רבינו אלא שקיצר וכתב בסתם אבל אם ייחד הכותי מקום וכו' אינו קורא ייחוד אלא היכא שאין הכותי יכול להשתמש בו ולא לסלק את הישראל ממנו דהשתא אין הישראל כשלוחו בכל הבית שאין לו אלא המקום המיוחד לו אבל אם יכול הכותי להשתמש בו א"כ יכול הכותי לסלקו אין זה ייחוד מקום ושפיר יש לו דין שכירו ולקיטו וגם אין חלוק כלל בין נתן לו חדר א' בסתם ובין מונעו בפי' מלהשתמש בשאר הבית בכל ענין ה"ל ייחד לו חדר א' ודלא כמ"ש ב"י גם מה שפי' דברי רבי' במ"ש שלכל א' דירתו בפני עצמו שהוא כתירוץ השני של תוספות לא דק אלא הוא כתירוץ הראשון דתוספות כששניהם שותפים דלא הוי הישראל כשכירו ולקיטו כיון שלכל אחד דירתו בפני עצמו כל אחד ואחד עיקר זה כזה וכמ"ש הסמ"ק : ואם יש לכותי חמשה שכירים וכו' כך פירש"י (דף ס"ד) דאם שכח אחד מהם ולא עירב אינו אוסר דלא אמרו דשכירו ולקיטו חשוב כבעל הבית אלא להקל ולא להחמיר : **שתי** חצרות זו לפנים מזו וכו' שם (דף ס"ה) : **ומ"ש** ל"ש ישראל וכותי בחיצונה וישראל בפנימית אוסר וכו' פי' כאי אוסר על החיצונה אבל

המלך כמו שאמרנו ומשמע מדבריו דטעמא מפני ששכרו לזמן אבל אם שכרו סתם כיון שנתחלף הגזבר בטל השכירות וכן הדעת נוטה שאע"פ שבשעה שהוא גזבר הוא כמלך עצמו וקי"ל שהמשכיר רשותו כ"ז שאינו חוזר בו משכירות מועיל השכירות כמו שנתבאר בראש סימן זה מ"מ מאחר שאין כחו אלא מצד המלך המתמנה אותו כשהחליפו המלך ה"ל כאילו חוזר בו משכירותו ומוסר כחו לגזבר החדש ומיהו ה"מ כשמת הגזבר הראשון או כשסילק המלך לגזבר הראשון מהיות אוכל פרס שלו אבל אם לא סלקו אלא מהגזבר ועדיין הוא אוכל פרס שלו נראה שלא נתבטל שכירותו שהרי אפילו לא שכרו ממנו קודם לכן אם היו שוכרין ממנו עכשיו מהני שהרי הוא שכירו ולקיטו של מלך ועל מ"ש הרשב"א שהם מותרין עם השכירות האחד עד תום הזמן לפי שנזכר המלך כמלך והשכירות טפל לכיס המלך איכא למידק בשכירות דידן שאינו טפל לכיס המלך שהדבר פשוט הוא שהגזבר לוקחו לעצמו א"כ נאמר שכשנתחלף לא יועיל השכירות וי"ל שמאחר שהשכירות הוא של מלך אע"פ שהגזבר נוטלו לעצמו אינו מגרע בזה כח השכירות דמכיסו של מלך קא גזל א"נ שמאחר שדמי שכירות זה אינו סך גדול וגם כי אין זה דבר שעולה על לב המלך שיבואו לשכור הרשות בדרך זו ומנהג למלכים שמשרתיהם וגזבריהם זוכים בדברים מועטין הניתנים להן ואין מטילין אותו לכיס המלך א"כ הוי כאילו זכה המלך בשכירות זה ונתנו לגזבר ומסורה דמלכא קא זכי : **ומ"ש** רבינו ודוקא כה"ג דמחזי כשלוחו וכו' וכן אם ישראל וכותי דרי' בבית אבל אם ייחד הכותי מקום לשכירו וכו' בפר' הדר גבי הא דאמרי' ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו כתבו התוספות וא"ת דהכא אליבא דרבי יוחנן קיימינן ובירושלמי משמע דלית ליה לרבי יוחנן האי סברא דא"ר יוחנן התם ישראל וכותי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והכותי להשכיר . וי"ל דהתם ששניהם שותפין בבית ישראל וכותי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא ועוד יש לחלק דאם ייחד הכותי לישראל שהו' שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הכותי להשתמש בו דהוי השתא הכותי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה"ג לא אמרי' נותן עירובו ודיו ובכה"ג איכא לאוקמי ההיא דירושלמי עכ"ל ודברים אלו כתבו' סמ"ג וסמ"ק והגהות בפ"ב מה"ע ומ"ש התוס' אם ייחד הכותי לישראל חדר א' להשתמש בו דהוי השתא הכותי מסולק מישראל נ"ל דהיינו להצריך שכירות מכותי ועירוב מישראל אבל אם ייחד חדר לישראל והכותי יכול להשתמש בו אבל אין הישראל יכול להשתמש בשאר הבית אין לישראל דין שכירו ולקיטו ועירוב ושכירות דידיה אינו מעלה ולא מוריד וזהו שכת' רבינו אם ייחד לו הכותי מקום לשכירו להשתמש בו אינו יכול ליתן עירוב בשבילו ומתירוץ זה שכתבו התוס' למד כן וכמ"ש מיהו נ"ל דלא מיקרי ייחד לו מקום אלא כשמונעו בפי' מלהשתמש בשאר הבית אבל כל שנותן הכותי חדר אחד סתם ולא מנעו בפירוש מלהשתמש בשאר הבית לא חשיב ייחוד מקום וכדמשמע מעובד' דהמן בר רפתק שהבאתי בסימן זה : **ומ"ש** וכן אם ישראל וכותי דרים בבית אין ישראל יכול לערב בשביל הכותי וכו' היינו מימרא דרבי יוחנן דירושלמי : **ומ"ש** שלכל אחד דירתו בפני עצמו הוא כתירוץ שני דתוספות דמוקמי לה בשיש לכל אחד מקום מיוחד להשתמש בו וכבר כתבתי בסמוך דלאו ענין נקרא ייחוד מקום . וכתוב בהגהות אשיר"י ר"פ הדר אם יש תבעלי בתים כותים אפילו י' ודרים כולם עמו בבית צריך למיגר מכולהו ע"כ וצריך להעמיד דברי הגהה זו כמו שהעמידו התוס' ההיא דרבי יוחנן דירוש' כי היכי דלא תיקשי ליה משכירו ולקיטו ומשמע דאם ב' כותים דרים בבית א' דינם שוה לישראל וכותי הדרי' בבית וצריך לשכור משניהם : **ומ"ש** ואם יש לכותי ה' שכירי' וכו' ג"ז בפרק הדר גבי עובדא דהמן בר רפתק דף ס"ד ופירש"י דבהיו בבית הכותי ה' שכירים בחדרים שאילו היה רשות שלהם כיון דצריכין לתת כולם בעירוב הכא דלא חשוינן להו כבעלי בתים לענין שאם שכח א' מהן ולא עירב יאסור דלא אמרו דשכירו חשוב כבע"ה אלא להקל אבל לא להחמיר דהני ודאי דירה דלאו דידהו היא ונראה מדבריו שאם שכרו מהאי' אין שום א' מהן צריך לתת עירוב דדיר' דידהו לא חשיבא דירה . ומשמע לי שאע"פ שכל אחד שרוי בחדרו יש לכל אחד מהן דין שכירו ולקיטו לענין עירוב דכל כה"ג לא מיקרי ייחד לו מקום דכיון שאפשר שלמחר יעלה על דעת בע"ה להחליף חדריהם או לתת לכן מקום בבית עצמה ה"ל כאילו יש לכן רשות בכל הבית דלא מיקרי יחוד מקום אלא כשמפרש ואומר לא יהיה לך רשות כ"א בחדר זה לבדו וכמ"ש לעיל בסימן זה : כתוב בתשובת הרשב"א כל שצריכין לחזור ולשכור נמצא שאין כח בעירובן וכשחוזרו ושכרו אין העירוב חוזר וניעור אלא צריכין הן לחזור ולערב וכן דעת רש"י בפרק הדר ואע"פ שיש מן החכמים שסובר שחוזר העירוב למקומו לדעת רש"י דעתי נוטה : **שתי** חצירות זו לפנים מזו ל"ש דר ישראל וכותי בפנימית וכו' בפרק הדר ד' ס"ה אמר ר"י אמר רב ישראל וכותי בפנימית וישראל בחיצונה בא מעשה לפני רבי ואסר ונרסינן תו התם בדף הנזכר בעא ר"א מרב ישראל וכותי בחיצונה וישראל בפנימית מהו א"ל תן לחכם ויחכם א עוד ופירש"י כי היכי דהתם אסור הכא אסור . והאי אסור הייט על החיצונה אבל פנימי מותר במקומו דהא אין לחיצונה דריס' רגל עליה והאדנא דשא ומשתמשא והכי איתא התם דבעו מיניה דרב ופשט להו דמותר וכ"פ הרמב"ם בפ"ב : **ומ"ש** ואפילו כותי בפנימית וב' ישראלים בחיצונה וכו' ג"ז שם דף ס"ה אר"א כותי הרי הוא כרבים מ"ש ישראל דלא אסר דמאן דידע ידע ומאן דלא ידע סבר עירובו עירוב כותי נמי אמרינן דידע ידע ודלא ידע סבר אגורי אוגר סתם כותי אם איתא דאגר מיפעא פעי ופירש"י הרי הוא כרבים . אם דר כותי בפנימית וב' ישראלי' בחיצונה אוסרת דריס' רגלו עליהן עד שישכור ואליבא דשמואל אמרה ר"א דאי לרב אדא תאי אוריא כותי אפילו ישראל נמי אסר כי הוו שנים בחיצונה וליכא למימר דביחיד בחיצונה אסר דהשתא אפילו דר עמו בחצר עצמה קי"ל כרשב"י דאמר עד שיהיו ב' ישראלים אוסרים זה על זה דריסת רגלו לא כ"ש דלא אסרה : דידע . שהוא שם יחידי ידע שאין דגל המותרת אוסרת ולא נפקא מיניה חורבה : מפעא פעי . קלא אית ליה והכי לא אגור ומאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי סבר שאין דריסת רגל אוסרת א"כ עירוב של פנימיים וחיצונים מועיל במקום כותי בלא שכירות עכ"ל : והרמב"ם כתב בפ"ד מה"ע היה אחד דר בחצר זו ואחד דר בחצר זו אינן צריכין לערב אלא כל אחד מהן משתמש בכל חצירו ואם היה כותי בפנימית הרי הוא כרבים ואוסר על החיצונה עד שישכרו מקומו נראה מדבריו שאפילו ביחיד בחיצונה אוסר וכן משמע לכאורה דהכא נמי איכא למיחש למאן דלא ידע שהוא דר שם יחיד וכיון דלא פעי כותים ודאי לא שכרו ממנו וא"כ הרי הם אוסרין זה על זה ואפ"ה אין דריסת רגלם אוסרת על בן החיצונה

דרישה

כתב אין לפילף שכירות מעירוב והלא בעירוב נ"כ דינא הכי הוא דאין מערבין בע"כ אלא דוקא מדעת אשתו כמ"ש רבינו בסו' סס"ד וגם ב"י ז"ל שם הביא בשם התוס' והרא"ש דאין מערבין בע"כ אלא מדעת אשתו כו' . כתב ב"י בד"ה ומ"ש וכן אם ישראל וכותי וז"ל וכתב בהגהות אשר"י ר"פ הדר אם יש מב"ב כותים אפי' י"ד ודרים עמו בבית צריך לשכור מכולם ע"כ וצריך להעמיד כמו שהעמידו התוס' ההיא דר' יוחנן דירושלמי דלא תיקשי לי' משכירו ולקיטו עכ"ל עיין בהגהות אשר"י פרק הדר דף קכ"ג ע"ד דה"ס בירושלמי כו' דכתב שם ג"כ תירוצם של תוס' וכ"ל דשלכתב צריך לשכור מכולם דייק הלשון צריך דמשמע דלא סגי בלאו הכי וק"ל וא"ל מ"ל להעמיד כן דלאו ההגהות חולי לטעמייהו שכתבו והביא ב"י לעיל סימן זה בד"ה ווס מקנתם דאין שוכרין אלא מדעת אדין אם היה רוצה לשכור ולכן צריך הישראל לשכור דא"כ קשה מ"ש למה הוצרך להשכיר מכולם לשכור מאחד ואידן להוי כשכירו ולקיטו לכך נ"ל שכולם שותפים בבית או כל א' יש לו מקום מיוחד דכל א' הוי כב"ב

[ב] **שתי** חצרות זו לפנים מזו לא שנא דר ישראל וכותי בפנימי וישראל בחיצונה ל"ש ישראל וכותי בחיצונה וישראל בפנימית בפ' הדר א"ר יהודה אמר רב ישראל וכותי בפנימי' וישראל בחיצונה בא מעשה לפני ר' ואסר כו ונ"י הביאו ואע"ג דמסיק התם אמר רב הונא בר' דרב יהושע ולעולם כרשב"י וכר"ע דאמר כל רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה וע"ש

פרישה

(ז) **ואם** יש לכותי ה' שכירים כו' פי' ישראלים אע"ג דלענין לקנות מהן דירתן חשיב דירה לענין אם שכח אחד מהן לתת בעירוב אינו אוסרו אם שכרו מהכותי דף ס"ד :

(ט) **וישראל** בפנימית אוסר כו' והאי אוסר הייט על החיצונה אבל פנימי' מותרת במקומה דהא אין לה דריסת הרגל מהחיצונה ב"י ע"ש והוא מגמרא ורש"י דף ס"ב ע"ש :

(ח) **ל"ש**, דר ישראל וכותי בפנימית וישראל בחיצונה - ואפי' כותי בפנימי ושני ישראלים בחיצונה אע"פ שבישראל כה"ג אינו אוסר ק"ק למה לא כתב ג"כ בבא אליבא דישראל בפנימית כותי וישראל בחיצונה אע"ג דישראל בכה"ג אינו אוסר וכ"ל דרבינו לשון גמרא קאי ושם דף ע"ס קאמר ר' אליעזר האי בבא בתרא בפני עצמו ופירש"י שם דאליבא דשמואל אמר רבי אליעזר דאמר לפני זה דבישראל מותר עד שיהא שנים בפנימים ואסר בחיצונה וקמ"ל דבכותי מודה שמואל אע"ג דבישראל מתיר ומש"ה כתב רבינו לשון אפי' בזה לחוד וק"ל .

(י) **בבותי** אוסר דבשלמא בישראל מאן דידע דדר שם לחוד ידע שאין דריסות רגלו אוסרת ומאן דלא ידע שדר לחוד יסבור שעירבו עם החיצונה אבל שכירות דכותי קלא אית לי' וידעו דלא אגיר ולא ידעי שדר שם יחידי ויסבור שעירוב החיצונה ופנימית מועיל בלא שכירות רש"י

לשכור

חרושי הגהות

שפב א ע"ש בפרק הדר (כח) כל הענין ועיין לשון רש"י שם ויש לתמוה על רבינו למה פסק להך שמעתתא דלא אתיא אלא כר"ע הא פסק רבינו בסימן שע"ת כרבנן דר"ע דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה וא"כ לדבריהם אין הכותי אוסר הואיל ואין הישראל שבפנימי אוסר על החיצונה וכמבואר בגמרא וכן יש לתמוה נ"כ על הרמב"ם שפסק נמי בפ"ד מה"ע כרבנן דר"ע דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ובפ"ב מה"ע פסק נמי להך שמעתתא דאתיא כר"ע וצ"ע דס"ל להרמב"ם ורבינו כיון דאמר ר"א לקמן בפרק הדר דאפי' כותי ביחידי בפנימי וב' ישראלים בחיצונה אוסר מפני שעשאו לכותי כרבים כמו שיתבאר בסמוך ה"ה נמי היכא דישראל וכותי בפנימי וישראל בחיצונה או ישראל וכותי בחיצונה וישראל בפנימי דמצוי הוא שידורו כן ואינם חוששים שמא יהרגום מטעם דמפרש בגמרא משום דהכותי מירתת או עשאו נמי לכותי כרבים ואוסר עליהם עד שישכור ואפילו לרבנן דר"ע נמי אסור ומ"ם בפנימי אינו אסור הואיל ואין שם אלא יחיד שדר עמו לא עשאוהו כרבי' אע"ג דמצוי הוא שידור כך מ"מ כל שאין שם דריסת רגל של ב' ישראלים אינו אוסר וכמו שפירש"י בההיא דר"א אבל בחיצונה שיש בה דריסת הרגל של ב' ישראלים ושכיח שידורו כך אוסר הכותי עליהם מפני שעשאוהו כרבים מהרל"ח :

תקסטור

כותי שהשכיר ביתו לחבירו כותי אם נשאר לו שום תפיסה בבית יכולין (יא) לשכור ממנו לא נשאר לו שום תפיסה אם יכול המשכיר לסלק השוכר תוך זמנו חשיב כאילו הוא ברשותו ויכולין לשכור ממנו ואם לאו (יב) אין יכולין לשכור ממנו : **חצר** שישראל וכותי דרין בו ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהן אינו יכול לערב עמו דרך החלון שביניהן כדי להוציא כליו דרך בית שבינו הפתוח לחצר אבל אם פתח פתוח ביניהן (יג) מותר לר"י ולרש"י אף אם פתח פתוח ביניהן אסור :

כותי

החיצונה ואף ע"פ שישראל הדר יחידי והכותי אינו אוסר עליו שאני התם דלא נפיק מניה אורחה דהא חזו ליה שהוא דר יחידי עמו אבל הכא שדרים בפנימית לא חזו אינשי כמה דרים בה הלכך חיישינן דלמא נפיק מיניה אורחה כתוב בהגהות אשיר"י פרק הדר דב' חצירות זו לפנים מזו וישראל וכותי בפנימית וישראל בחיצונה ישראל פנימי מותר בפנימית לכ"ע וכיון דהויא רגל המותרת במקומה לרבנן דקי"ל כוותייהו החיצונה מותרת לעצמה ואם ערבו מותרין לטלטל מזו לזו :

כותי שהשכיר ביתו לחבירו כותי וכו' בפ' הדר דף ס"ה : **ומ"ש** אם נשאר לו שום תפיסה בבית וכו' כ"כ ה"ה בפרק ב' מה"ע בשם הרשב"א וז"ל שאפילו היה משכיר יכול לסלקו ויראה לי שאם היה לו בתה שהשכיר שום תפיסת יד שהיה לו קצת כלים או אפילו אין לו אלא שיש לו רשות להניח שם שום כלים שוכרים אפילו מן המשכיר שאינו גרוע משכירו ולקיטו עד כאן לשונו והכי דייק לישנא דרבינו שכתב ואם נשאר לו שום תפיסה וגם רבינו ירוחם כתב כן ולא כתבו אם נשאר לו תפיסה משום דא"כ לא הוה סגי כשהיה לו רשות להניח שם כלים אלא הוה בעי' שיהיו לו שם ממש כלים ושיהיו כלים שאין ניטלין בשבת כעין תפיסה הנזכר בסימן ש"ע גם לישנא דמרדכי דייק הכי שכתב בפרק הדר כל היכא דלא מצי מסלק ליה וכו' כ"ל שאין למשכיר שום תפיסת יד להשתמש בבית דאי יש לו תפיסת יד לא גרע משכירו ולקיטו והריב"ש הביא דברים אלו בשם הרשב"א למעשה וכן דעת ספר א"ח שכתב אניות גדולות שמחלקין אותם לחדרים וכל אחד מהשוכרים אוכל בחדרו וכו' ומה תקנתם ישכרו מבעל הספינה קודם שיחלוקו מקומות ידועים לשוכרים ואם לא שכרו ממנו קודם שיחלוקו מקומות צריך לשכור מן השוכרים אבל אם יש רשות לבעל הספינה להניח כליו בכל מקום שירצה ואפילו במקומות המושכרים די להם לשכור מבעל הספינה עכ"ל וטעמא דסגי לן הכא בתפיסה כל דהו יליף לה הרשב"א מדין שכירו ולקיטו דכי היכי דחזי דלפי שיש להם רשות להשתמש בבית שוכרין מהם האי משכיר נמי אם יש לו רשות להשתמש בבית לא גרע ומשמע דהוא הדין נמי אם יש אחד דלאו משכיר הוא וגם אינו שכירו יש לו רשות להשתמש בבית כשירצה דשוכרין ממנו אלא משום שהוא מלתא דלא שכיח לא איירי ביה הרשב"א ונקט דינא במשכיר שהוא דרך לפעמים להניח לו בבית רשות להשתמש ותדע דהא משכיר שאינו יכול לסלקו אין לו כח בבית טפי מאיניש דעלמא ואפ"ה כל שיש לו רשות להניח כליו שם שוכרין ממנו ועוד ראיה מהא דאמרינן גבי המן בר ריסתק דלגזיל ליה כותי דוכתא דה"ל כשכירו ולקיטו ואמר רב יהודה אפילו שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו הרי מפורש דכל אדם שיש לו רשות בבית להניח שם כליו שוכרין ממנו וכ"כ מורי דודי מהר"ר יצחק קארו ז"ל בתשובה והביא ראיה לדבריו וכך הם דברי הריב"ש בתשובה :

ומ"ש לא נשאר שום תפיסה אם יכול המשכיר לסלק השוכר וכו' פשוט שם ר"ל ותלמידי רבי חנינא אוקלעו להאי פונדק וכו' וכתב הרמב"ם דין זה בפ"ב מה"ע וז"ל כותי שהשכיר מכותי אם אין הראשון יכול להוציא הכותי השני עד שישלים זמן שכירותו שוכרין מזה הכותי השני שהרי נכנס תחת הבעלים ואם יש רשות לראשון להוציא הכותי השוכר ממנו בכל עת שירצה אם לא היה השני עומד ושכרו הישראלים מן הראשון הרי אלו מותרים ע"כ וראיתי מי שדקדק מדבריו דדוקא כשאין השוכר מצוי הוא ששוכרין מהמשכיר הא לאו הכי לא ואפילו כשאין השוכר מצוי לכתחלה אין שוכרין מהמשכיר אלא שאם השכירו ממנו בדיעבד מהני ומשמע מדבריו שסובר דכשהשוכר מצוי בדיעבד נמי לא מהני אם שכרו מהמשכיר ואין זה נראה כלל אלא שוכרין מהמשכיר ואפילו לכתחלה וכדאמר רבי יפה עשיתם ששכרתם דלכתחילה יכולין לשכור מהמשכיר ומשמע שאפילו השוכר מצוי אם רצה לשכור מהמשכיר שוכרין ומהני לה שמאחר שמפני שיש לו רשות להוציאו חשיב כשלו מה לי אם השוכר מצוי או אם אינו מצוי · והרמב"ם תפס כלישנא דגמרא שלא היה השוכר מצוי ולפיכך הוצרכו לשכור מהמשכיר ונסתפקו אי מהניא או לא ואילו היה השוכר מצוי היו שוכרין ממנו ולא היו מכניסין עצמן בספק וגם לפי שמעשה זה היה שבדיעבד שכרו מהמשכיר כתבו כן כמנהגו בכמה מקומות :

חצר שישראל וכותי דרים בו ובית אחד של ישראל אצל ביתו של ישראל זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם אינו יכול לערב עמו דרך החלון וכו' בס"פ הדר דף ע"ד אמר רב יהודה אמר רב מבוי שצדו אחד כותי וצדו אחד ישראל אין מערבין אותו דרך חלונות להתירו דרך פתחים למבוי א"ל אביי לרב יוסף אמר רב אפילו בחצר א"ל אין ודברי רבינו כפרש"י וכתב עוד רש"י להכי נקט דרך חלונות שאין דרך לעשות פתחים גדולים מבית לבית ומשמע שאם היה פתח פתוח מבית לבית כ"ל דאין מערבין דרך הפתח אבל התוס' והרא"ש כתבו בשם ר"י דכיון דמסיק בגמרא דטעמא משום דאסור לעשות יחיד במקום כותי כלומר שאסור לעשות סיוע ליחיד וכו' לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתתפו עמו במבוי כדי שיהא יחידי וכו' א"כ דוקא נקט חלונות משום דכי לא מערבי בהדדי תירתת ישראל ולא דייר בהדי כותי וכי מערבי אהדדי לא מירתת אבל דרך פתחים כיון דאפילו לא מערבי שכיח דדייר ולא מירתת דכיון שיש פתח ביניהם נראה לו כאילו דר עמו בביתו שרי לערב בהדיא כיון דבלאו עירוב נמי שכיח דדייר ורבינו כתב דין זה לענין חצר ובסי' ש"ע כתבו לענין מבוי והרמב"ם מפרש המימרא בדרך אחרת שכתב בפ"ב מה"ע וז"ל חצר שישראל וכותי שרויים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות אע"פ שהם מותרין להוציא מבית לבית דרך חלונות הרי הן אסורין להוציא מבית לבית דרך פתחים מפני הכותי עד שישכיר שאין רבים נעשים בעירוב כיחיד במקום כותי וכיוצא בזה כתב בפ"ה לענין מבוי שצדו אחד כותי וצדו אחד ישראל וכתב ה"ה שאף על פי שיש לאחרונים שטה אחרת בזה דינו של הרמב"ם לדברי כולם הוא אמת כתב המרדכי בס"פ הדר בשם ר"ת שאם דרים במבוי ב' ישראלים וכותי ולא שכרו מהכותי אסור לטלטל מחצר ישראל לחצר כותי דרך חלון שביניהן למעלה מעשרה או דרך הכותל אבל אם אין חצר הכותי פתוח למבוי או לחצר ישראל כלל אלא דרך חלון למעלה מי' או דרך כותל לא בעי שכירות דכיון דלא שכיח דמשתמש ישראל בהדיה במבוי או בחצר לא אסר ולא בעי שכירות אבל הרא"ש כתב בתשובה שאין הכותי אוסר על הישראלים אלא כשיש לו דריסת רגל עליהם כגון ב' חצירות זו לפנים מזו אבל ב' חצירות זו אצל זו והחצר האחד של כותי אינו אוסר על בני חצר השני כיון שאין לו דריסת רגל עליהם ואילו לדברי ר"ת אפילו אם משתמשים ביחד במבוי אחד אסר עלייהו ומיהו ע"כ לא התיר הרא"ש אלא דרך חלון שביניהם אבל דרך מבוי פשיטא שאוסר דהיינו הכיא דהמן בר ריסתק דהוה דייר בההוא מבואה : כתב המרדכי בר"פ הדר בשם רש"י חצירו של כותי הרי הוא כדיר של בהמה פירוש ומותר לישראל כשמשכן שם להכניס ולהוציא ואם יש שם ישראל אח' אוסר פירוש אוסר למורה להוציא מבית הכותי לחצר אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו עכ"ל : **ובתרומת** הדשן סימן פ"ו כתב דבמרדכי דבני אושטרייך לא נמצא פסק זה כלל ואי לאו דמסתפינא ה"א דפסק תמוה הוא וכו' אמנם קשה לסתור פסק ערוך הגמרא בחבור מדקדוק הגאונים אך מ"מ האיסור תמוה הוא מאד ואין להורות להתיר וגם אין למחות ביד המנהגין היתר באין ולא ורפיא בידיה ע"כ ותמהני עליו היאך רפו ידיו ולא סתר פסק זה בזרוע נטויה מפני שהדברים כללו לאו לדברי ראב"י דקי"ל כותים אתמר אלא לדברי ר"מ דלא קי"ל כוותיה דהא אמאי דגרסינן בר"פ הדר גופא חצירו של כותי הרי הוא כדיר של בהמה ומותר להוציא מן הבתים וכו' ואם יש

שם

אבל הפנימית אחדא דשא ומותרת : **כותי** שהשכיר ביתו לחבירו כותי אם נשאר לו שום תפיסה וכו' שם (ד' ס"ה) כעובדא דריש לקיש ותלמידי דר' חנינא דאקלעו לההוא פונדק וכו' וכתב הרא"ש (דף קכ"ג) סוף ע"ב וכגון דלית ליה למשכיר שום תפיסת יד להשתמש בבית דאי אית ליה שום תפיסת יד להשתמש בבית לא גרע משכירו ולקיטו וכ"כ בהגה"ת מיימוני ספ"ב דעירובין בשם התוס' ומשם למד רבינו להורו' כן ופירש ב"י דהא דקאמר שום תפיסה רלה לומר בין שהיה לו שם קצת כלים או אפילו אין לו אלא שיש לו רשות להניח שם כלים וכך היא משמעות הפוסקים : **חצר** שישראל וכותי דרין בו וכו' מימרא דרב יודא אמר רב בפרק הדר (דף ע"ד) וטעמו של דבר דכיון דהבית האחר אינו פתוח לחצר אלא לר"ה השתא אם לא יערבו עמו ולא ישתתפו עמו לא יהיו רגילין הב' ישראלים זה עם זה וה"ל זה כשאר יחיד בחצר בשבת עם הכותי ולרש"י אין חילוק בין איכא חלונות ביניהן ובין איכא פתח פתוח ביניהן לעולם כיון שלא יערבו ולא ישתתפו עמו ה"ל יחיד עם הכותי בחצר ולא תשא"כ אם יערבו עמו וישתתפו עמו שיוציאו כלים דרך חלונותיהם ופתחיהם מזה לזה דלא הוה ליה יחיד ולא יצא אבל לר"י דוקא בדליכא פתחים ביניהם איכא האי טעמא אבל בדאיכא פתחים ביניהם אפילו לא יערבו ולא ישתתפו עמו רגילין שיכנסו ויצאו מבית זה לבית זה דרך פתחים ונראה כאילו דר עמו בבית ולא יצא אפי' לא יערבו השתא כיון שלא יועיל כלום מה שלא יערב עמו כדי שלא אין לאסור עליו העירוב והשיתוף : כתב ב"י דהמרדכי ס"פ הדר בשם מהר"ם כתב דאע"ג דאין חצר הכותי פתוח לחצר ישראל אם משתמשים ביחד במבוי אוסר בדאיכא ב' ישראלים אבל הרא"ש כתב בתשובה דאין הכותי אוסר עליהם אפי' משתמשים יחד במבוי אלא א"כ בשיש לו לכותי דריסת רגל עליהם כגון ב' חצרות זו לפנים מזו אבל ב' חצרות זו אצל זו מותר להשתמש מחצר של כותי לשל ישראל דרך חלון שביניהם ולפע"ד אין כאן מחלוקת דדברי הרא"ש הם בב' חצרות א"כ אינו אוסר אלא היכא שהוא דר עם הכותי בקבע דשכיח בהדיה ולכן אינו אוסר אלא בדאיכא לכותי דריסת הרגל עליו דחשוב כאילו דר עם הכותי בקבע וכיון דאיכא ב' ישראל בב' בתים שבחצר שאוסרין זה על זה אוסר הכותי ג"כ עליהן אבל ב' חצרות זו אצל זו שאין להם דריסת הרגל זה ע"ז לא חשיב כאילו דר עם כותי בחצר וכל הבתים של ישראל הפתוחים בחצר אחד מקרו יחיד במקום כותי לגבי המבואות כמ"ש הרא"ש להדיא ר"פ הדר ולכן מותר להשתמש מחצר של כותי לחצר של ישראל דרך חלון שביניהם כדין יחיד במקום כותי אבל מהר"ם מדבר בב' חצרות במבוי ב' חצרות של ישראל וחצר אחד של כותי התם כיון דב' חצרות של ישראל אוסרין זה על זה במבוי אוסר הכותי ג"כ עליהן ואסור לטלטל בכל ענין מחצרו של כותי לחצרו של ישראל אף דרך חלון של מעלה או דרך הכותל אבל אם אין חצר הכותי פתוח למבוי או לחצר ישראל כלל אלא דרך חלון וכו' כלומר שאינו פתוח לא לחצר ולא למבוי דהשתא לא חשבינן ליה דר עם הכותי אין הכותי אוסר עליהן ומותר להשתמש מזה לזה דרך חלון ואף מהר"ם מודה לדינו של הרא"ש היכא שלא היה במבוי אלא ב' חצרות אחד של ישראל ואחד של כותי לא היה הכותי אוסר אע"פ שגם חצר הכותי פתוח למבוי משום דכל הבתים שבחצר ישראל מקרו יחיד במקום כותי לגבי המבואות עד שיהיו ב' חצרות של ישראל פתוחות למבוי ואוסרין זה על זה במבוי או הכותי גם כן אוסר עליהן וכדכתב הרא"ש להדיא ריש פרק הדר ומדבריו של מהר"ם רבו ינק לפרש כן כדמוכח בהך תשובת מהר"ם דלא אסר אלא בב' חצרות של ישראל ואחת של כותי וכך מפורש בדינין והלכות דבסוף ספרי מהר"י ווי"לא בסימן ע' דתשובת הרא"ש מדברת בשני ישראלים דרים בחצר אחת וכותי דר בחצר אבל זה בחצר וכו' ע"ש מיהו בספר האגור בסי' תק"מ כתוב וז"ל כתב הרא"ש ב' ישראלים הדרים בב' חצרות וכותי דר בחצר בין אלו ב' חצרות וכו' והכי מוכח בגוף השאלה ששאל רבינו מהרא"ש אביו ע"ש כלל כ"א סימן ד' וצריך לומר דלפי זה דהפתח שהיה פתוח מחצר כותי לחצר ישראל לא היתה אלא למעלה מעשרה וגם לא היה חצר הכותי פתוחה לאותו מבוי שפתוחים בו חצרים של ב' ישראלים ולכן לא היה הכותי אוסר עליה וכדכתב מהר"ם במרדכי סוף פרק הדר ועובדא דמהרי"ל לשם דהתיר לטלטל כחמן נמי בכה"ג הוה:

כותי

פרישה

(יא) **לשכור** ממני וכ"ש מהשוכר . (יב) **אין** יכולין לשכור ממנו אלא מהשוכר וה"ה מכותי שיש רשותו להשתמש מה בביתו ב"י : (יג) **מותר** לר"י ולרש"י אף אם פתח כו' דס"ל לר"י דדוקא חלונות משום דכי לא מערבי בהדדי מירתת ישראל וכי לא מערבי לא מירתת אבל בפתח אפילו לא עירבו שכיח ישראל ולא מירתת דנראה כאילו דר שם :

כותי

דרישה

וע"ש וא"כ לדידן דקי"ל כרבנן דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה ודמו לדברי רב ולמה פסק רבינו כדברי רב י"ל לפי שסובר רבינו למאי דמסיק שם פרק הדר דף ע"ה אמר רבי אלעזר כותי הרי הוא כרבים ומסיק דטעמא הוא משום דסתם כותי אי איתא דאגורי מיפעי פעי פירש"י מפעי בעי קלא אית לי' והכי לא אוגיר ומאן דלא ידע סובר דאין דריסת הרגל אוסר כ' ולפ"ז הא דרב יהודה אמר רב מתוקמא אפי' כרבנן דאמרו רגל המותרת במקומה אינה אוסרת דשאני הכא דמיפעי פעי ואפי' רבנן מודו בכותי דאסר מטעם גזירה דר' אליעזר דשייך גם התם ונדחו דברי רב הונא בר' דרב יהושע ונוס יתיישבו דברי הגהות אשר"י שהביא ב"י בסימן זה וז"ל כתבו בהגהת אשר"י פרק הדר דב' חצירות זו לפנים מזו וישראל וכותי בפנימית וישראל בחיצונה ישראל מותר בפנימית כו' וכיון דישראל מותר הוי רגל המותרת במקומה לרבנן דקי"ל כוותי' ואינו אוסר עכ"ל דהגהה סברי כרב הונא בריה דרב יהושע דמוקי להא דרב לאסור אליבא דר' עקיבא אבל אנן דקי"ל כרבנן הוי רגל המותרת במקומה ואינו אוסר כנ"ל · ומב"י קשה דהביא הגהות אשר"י זו וסתמא כא"מ"ש רבינו בלי פלוגתא ופסק דדברי רבינו ופסקי דהגה"א סותרין זה את זה :

שפג (א) **כותי** הדר עם ב' ישראלי' ואין הכותי בביתו אינו אוסר ויערבו ויהיו מותרין בא הכותי בשבת אוס' והעירוב בטל ומיהו יכולין לשכור ממנו ואחר ששכרו יבטל האחד לחבירו (ב) ויהיה היחיד מותר (ג) ולא אמרינן שיחזור העירוב לקדמותו אחר ששכרו להיות שניהן מותרין (ד) וכ"ש אם מת הכותי בשבת שיבטל א' לחבירו ויהיה היחיד מותר:

שפד **כותי** הנכנס בחצר לשם אכסנאות אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם נכנס ברשו' אם הוא רגיל לבא אוסר מיד ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר ל' יום:

שפה (א) **צדוקי** הרי הוא כישראל ומבטל רשות אבל לערב כתב הרמב"ם ז"ל שאינו יכול כיון שאינו מוד' בעירו' (ב) וכותי הרי הוא כעו"ג וצריך להשכיר וישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא (ג) אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן הרי הוא כעו"ג ואם אינו מחללו אלא בצנעה אפילו מחללו באיסור דאורייתא הרי הוא כישראל ומבטל רשות:

מן

שפג כותי הדר וכו' בפרק הדר ריש (דף ס"ו) שוכר כמבטל רשות מה מבטל רשות אפילו בשבת אף שוכר אפי' בשבת וכו' הרמב"ם בפ"ב וז"ל שהשכירות כבטול רשות היא שאינה שכירות ודאית אלא היכר בלבד לפיכך שוכרין מן הכותי אפילו בפחות מש"פ וכו' וכיוצא בזה כתבו התו' וז"ל לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר הטלטול עכ"ל ומ"ש ותו קאמרי' התם דאמוראי עבדי בפונדק דלא הוי כותי בביתי' ועירבו מע"ש והוו מכי לטלטלי כהנך כך פירש רש"י לפי הנוסחאות המדוייקות וכמו שהסכימו התו' לשם בד"ה דאתא כותי ואסיקנא בהך עובדא דאתא כותי מארי' דפונדק בשבתא ואגרי מיניה אתו שיילוה לר' יוחנן א"ל יפה עשיתם ששכרתם ושמואל פליג עליה ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כר' יוחנן ואחריהם נמשך רבינו דלא כסמ"ג וסמ"ק בשם ר"י ועיין במ"ש בזה ריש סימן שפ"ב וא"ת דהכא משמע דכשאין הכותי בביתו מצו לטלטולי ברשותו כשעירבו ובריש סימן שע"א כתב רבינו דכותי אוסר אפי' אינו בביתו להרמב"ם דפסק כר' יוסי ומיהו למאי שכתב הרב המגיד בפ"ד לא כתב הרמב"ם דאוסר אלא כשהוא במקום קרוב מהלך יום אחד דאפשר שיבא בשבת כדפרי' לעיל והכא איירי כשהוא במקום רחוק:

ומ"ש ואחר ששכרו יבטל האחד לחבירו וכו' כך פרש"י לשם וכך הסכימו התוס' והרא"ש ועי' שם הטעם מביאו ב"י:

שפד כותי הנכנס בחצר כו' ירו' כתבוה התו' בסוף (דף ס"ט) בד"ה ושלהם וכ"כ הרא"ש לשם:

שפה צדוקי הרי הוא כישראל וכו' ר"פ הדר פליגי בה ת"ק ור"ג ופסק בעל המאור ומהר"ם במרדכי דהלכה כת"ק דצדוקי הרי הוא ככותי אבל הרא"ש הביא דברי מהר"ם ודחה ראיותיו ופסק דאינו ככותי וכ"כ הרמב"ם ואחריהם נמשך רבינו וזה שקשה הלא צדוקי מחלל שבת בפרהסיא במיל' דרבנן במזיד תירץ ב"י דמזיד דידיה כאונס דמי דמעשה אבותיהם בידיהם וה"ל כתנוק שנשבה:

מן

שם ישראל אחר אוסר דר"מ כתב רש"י כן וכיון דלא קי"ל כר"מ ממילא לא קי"ל כאותן דברים ולפיכך לא נכתב במרדכי דבני אוסטרייך ובמרדכי דבני ריגום שום תלמיד טועה כתב או אפשר שכ' דרך פי' ולא דרך פסק וא"כ נקטינן דשניהם מותרין דאין ישראל הדר שם אוסר על האורח שנתארח בבית אחר באותו חצר דאין בע"ה אוסר על האורח ולא אורח על בע"ה וכמו שהזכיר כה"ד (ג) כ' הרשב"א בתשו' דברים פשוטים נ"ל דל"ש כותי א' וישראלים מרובים ול"ש כותים מרובים וישראלים מועטין יכולין לשכור מן הכותי והביא ראיות לדבר מצאתי כתוב אם משאיל ישראל בית לחבירו אם יש בו תפיסת יד מידי דאינו ניטל בשבת מהני שא"צ עירוב בחצירו של בע"ה אבל במקום כותי כיון דשכיח דדייר בכה"ג נראה דלא מהני כמו ביטול רשות דמהני במקום ישראל ולא במקום כותי משום דא"כ בטלת וכו' הא תפיסה הויא כמו עירוב או ביטול רשות דלא מהני במקום כותי דתפיסת יד גורם לו שותפות בההוא ביתא כמו בע"ה שותף עם שכינו ביין או בשמן וכו' אע"ג דהתירו רבותינו כמה בני אדם בבית אחד דחשיב לא שכיח דמירתת אבל תרי בתים מירתת כותי מינייהו שכיחי דיירי כתב בשבלי הלקט כתב ה"ר בנימין מאחר דקי"ל בתים שבספינה חייבים בעירוב דינה כדין חצר שאם יש ב' ישראלים חלוקים בב' בתים צריכין לערב ומסתבר דכ"ז שהם צריכין עירוב צריכין לקנות רשותו של כותי או י"ל כיון ששכרו הספינה די להן באותו שכר והכנון לפרש ולהבליעו בשכר הספינה ורב יהודאי גאון נשאל מהו להשכיר רשות כותי ולטלטל בכל הספינה בשבת והשיב דלא צריך וגאון אחר ג"כ כתב דא"צ לקנות רשות מן הכותי בספינה כמו בחצר עד כאן לשונו ונראה שהגאונים האלו מיירי כשאין בספינה בתים מיוחדים אבל אם יש בה פשיטא שצריכים לשכור מהכותי ואח"כ לערב כדין חצר וכבר כתבתי כן בסימן זה בשם אורחות חיים:

שפג כותי הדר עם ב' ישראלים וכו' בפרק הדר דף ס"ה רבי חנינא בר יוסף וכו' איקלעו לההוא פונדק ואתא כותי מארי דפונדק ושכרו ממנו בשבת ואמר להם רבי יוחנן יפה עשיתם ששכרתם ושמואל פליג עליה וכתבו התוספו' והרמ"ה וסמ"ג שר"י פוסק כשמואל ונראה מדברי סמ"ק שדעתו לפסוק כן אבל הרי"ף והרא"ש פסקו כרבי יוחנן וכ"ד הרמב"ם בפ"ב מה"ע · ופירש רש"י שאחר ששכרו ממנו יבטל האחד לחבירו דהא מיהא לישתרי וכתבו התוס' והרא"ש והמרדכי שהדין עמו וכן מוכח כל הסוגיא דבעינן תרתי שכירות וביטול דאף ע"פ שערבו לא מהדרי בשכירות לחודיה דמיד כשבא הכותי בטל ליה העירוב וכי הדר שכר לא יחזור העירוב לקדמותו. ואע"ג דאמרינן בהזורק (קא ·) בספינות קשורות זו בזו וכו' חזרו להיתרן הראשון שאני הכא דמתחלה כשעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת שעתיד כותי לבא אבל התם אין הספינות עיתדות להפסק ואף ע"ג דהיכא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב אין עירובו בטל אלא מבטל היחיד רשותו לאותן שעירבו ומותרין להכניס ולהוציא שאני הרס דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטל העירוב שלהם כלל וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל והותרה הותרה וכ"כ הגהות בפ"ב בשם סמ"ג וכ"כ סמ"ק וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מה"ע שאחר ששכרו יבטל האחד לחבירו וכתבו עוד תוספות והרא"ש וא"ת ולמה הוצרכו לשכור בביטול לחודיה סגי כיון דביטלו רשותייהו לגביה ה"ל יחיד במקום כותי כדאמר בעובדא דהמן בר רסתק ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום כותי משום דא"כ בטלת תורת עירוב ה"מ כגון שאין רוצה לשכור אבל הכא שהכותי רוצה לשכור ובשבת אחרת יכולין לערב לא שייך למימר בטלה תורת עירוב וי"ל דהני אמוראי סברי כר"מ דאסר יחיד במקום כותי אבל לדידן דקי"ל כראב"י סגי בביטול לחודיה ולא בעי שכירות: א"נ י"ל כיון שאם לא היה הכותי מתרצה לשכור לא היה מועיל הביטול אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הכותי מגרום לביטול שיועיל כשיאמר אתרצה לשכור ולא יועיל כשיאמר לא אתרצה הלכך תרתי בעינן לעולם עכ"ל · ונראה מדברי הרא"ש שתירוץ זה שכתב אחרון עיקר ואפשר דמש"ה אע"פ שהתוספות כתבוהו תחלה היפך הוא וכתב בסוף · ודין ובא הכותי בשב' שאוסר כתבתי לעיל בסימן שע"א: **ומ"ש** וכ"ש אם מת כותי בשבת פשוט הוא לדעת ר"י דקי"ל כוותיה וגם הרמב"ם כתב בפ"ב:

שפד כותי הנכנ' בחצר לשם אכסנאות וכו' ירוש' כתבוה התוס' והרא"ש בפ' הדר (סט) אמתני' דאנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב ולא נזכר זה בדברי הרמב"ם השיב הרשב"א על שר א' ששלחו המלך עם פרשים לשמור העיר והפרשים נכנסו בבתי היהודים מהם בחזקה ומהם ברצון הבעלים דכיון שיש לבעלי בתים באותן המקומות שנכנסו הכותי' כלים שאסור לטלטלם בשבת אינם אוסרים עליהם דקי"ל כר' יהודה דאמר אם יש שם תפיסת יד של בע"ה אינו אוסר ולא עוד אלא אפילו היה הבית של כותי ממש ולא היה לישראל מקום בבית כלל אלא שהשאיל לישראל מקום להניח שם כלי אחד אותו ישראל נותן עירוב או משכיר רשותו של כותי לשאר בני החצר ודיו כדאיתא בפ' הדר והנכנסים בלא רשות אע"פ שלא נשאר בבית שום דבר לישראל נראה מהירוש' שאינו אוסר דגרסי' התם בפרק הדר אית תניי תני א קיסטו' אוסר מיד ואכסני' לאחר ל' יום אית תניי תני הקיסטור אוסר לאחר ל' יום ואכסניא אינו אוסר לעולם מאן דמר הקיסטור אוסר מיד ברגיל ואכסני' לאחר ל' יום בשאינו רגיל ומאן דמר הקוסטור לאחר ל' יום באלין דעאלין ברשות ואכסני' אינו אוסר לעולם באלין דעאלו בלא רשות ונראה דהלכה כמאן דמיקל דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב עכ"ל:

שפה צדוקי הרי הוא כישראל וכו' משנה ר"פ הדר דף ס"ח אמר ר"ג מעשה בצדוקי א' שהיה דר עמנו במבוי בירושלים וכו' ובגמרא דף ס"ח צדוקי מאן דכר שמיה חסורי מחסרא וה"ק צדוקי הרי הוא כעו"ג ור"ג אומר אינו כעו"ג וכתב המרדכי דהלכה דצדוקי הרי הוא כעו"ג והרא"ש כתב שר"ת פסק דצדוקי הרי הוא כעו"ג והוא דחה ראיותיו ופסק כר"ג דצדוקי אינו עו"ג וכן דעת הרמב"ם בספ"ב מה"ע ומ"ש רבינו וכותי הרי הוא כעו"ג וצריך להשכיר כך פשוט בריש חולין (ו) ומ"ש וישראל מומ' לחלל שבתו' וכו' ברייתא בפ' הדר (סט) ישראל מומר משמר שבתות בשוק מבטל רשות שאינו משמר שבתות בשוק אינו מבטל רשות מפני שאמרו ישראל נוטל רשות ונותן רשו' ובעו"ג עד שישכור ופירש"י בשוק בפרהסיא ואע"ג דמחללו בצנעה: **ומ"ש** אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן כן דקדקו שם התוס' והרא"ש והמרדכי וכן דעת רש"י והקשו התוס' דהא התם צדוקי אינו נזהר במילי דרבנן ותירצו שרגילין הם ליזהר לפי שהם יראים מחכמים כדאיתא בנדה (לג:) ולפי דבריהם הני צדוקים דשכיחי גבן כיון דעברי אמילי דרבנן בפרהסיא הרי הם כעו"ג ושוכרין ואין מבטלים והרמב"ם בפ"ב כתב הברייתא כצורתה ולא הזכיר דין מחלל שבת במילי דרבנן מיהו אפי' את"ל דס"ל דהוי מומר נראה דהני צדוקים לדידיה לא חשיבי מומרים אע"פ שעוברין בפרהסיא אמילי דרבנן דלא הוי מומר עד שיעבור במזיד והני מזיד דידהו כאונס הוי דמעשה אבותיהן בידיהם וה"ל כתינוק שנשבה בין העו"ג וכמ"ש הוא ז"ל בפי' המשנה בפ"א ממסכת חולין · ולא חש רבינו לכתוב דישראל מומר לע"ג דינו כעו"ג אע"פ שנזכר בגמרא ובדברי הרמב"ם משום דמלתא דפשיטא היא:

כתב הרשב"א בתשובה על אחד שיצא מכלל ישראל והיו לו בתים בשכונת ישראל שערבו לכל שבתות השנה אובדא שאם אין לו פתח אח' כלל שהוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שהמיר ששבת זה לא הותר כלל ואע"פ שעירב עם כל בני השכונה לשנה והוא המיר באמצע השנה אין אומרים מותר למקצת שבתות הותרו כולם

דרכי משה

(ב) וצ"ע בגמרא פרק הדר דף ס"ו במעשה דלנו בפונדק כו' דמשמע שם דאורחין אוסרין זע"ז ונ"ל דאינן אוסרין אלא כשאין בעל הבית קבוע דאין שייך לומר דה"ל אורחין גבי אחד אלא כשאחר קבוע שם אבל כשהבעל הבית קבוע אפשר דאורחים בטלים לגביה ואפילו האורחין רבים וכמ"ש מהרא"י בת"ה סימן ע"ת בהדיא: שפה (א) ועיין עוד סימן שפ"ט מדין זה וע"ל סימן שפ"א איזה נקרא מומר לחלל שבת:

וכ"ב

פרישה

סי' שפג (א) **כותי** הדר עם ב' ישראלים ואין הכותי בביתו כו' לרמב"ם שכתב לעיל בסי' שע"א שכותי אוסר אע"פ שאינו בביתו הכא מיירי שהי' במקום שאינו יכול לבוא בשבת דאינו אוסר אפי' לרמב"ם כמו שדייק לכתוב רבינו בדבריו לעיל בסי' שע"א והרמב"ם כתב שהכותי אוסר כיון שיוכל לבוא הא לא יכול לבוא אין אוסר וגם בב"י פי' שם כן דברי הרמב"ם (ב) **ויהיה** היחיד מותר פירוש כשלא ביטל ג"כ ביתו או עד שלא החזיק מדיין היחיד שנתבטלו ויותר נראה דה"ט משום דאין יחיד נעשה יחיד אצל יחיד וכמ"ש לעיל וה"ה לעולם אסור המבטל עד שיחזור ויבטל לו אבל כבר כתבתי לעיל דרבינו לא ס"ל סברת רשב"א (ג) **ולא** אמרינן שיחזור העירוב כו' דמיד כשבא הכותי בטל העירוב כיון דמתחלה לא עשה להתקיים שהרי ראוי לבא וגם לא מועילו השכירות לסוד כדלעיל ר"ל היכא [illegible] אחר ולא עירב דמבטלין להו והנשארים כולם מותרים דשאני התם שהיו מאתמול כולם ראוים לערב ב"י עיין שם יותר: (ד) **וכ"ש** אם מת כו' דר"ל אפי' לא עירבו כלל אם מת הכותי בשבת מבטל זה לזה ושרי ולא אמרי' כיון שנאסר למקצת שבת כו' דכיון דהיו בתורת עירוב אם רצו לשכור מהכותי אין שם איסור עליהן לומר שנאסרו לשקלא ועיין במיימוני בפ"ב דהלכות עירוב ותמלה [illegible] שם דקאי אלא עירבו:

סי' שפה (א) **צדוקי** הרי הוא כישראל כו' דישראל הוא אלא שנכפף לאפיקורסות ר' יוחנן (ב) **וכותי** הרי הוא עו"ג דגירי אריות הם ולא גרים גמורים (ג) **אפילו** אינו מחללו אלא באיסור דרבנן והא דלצדוקי מותר אע"ג דהתם צדוקי אינו נזהר במילי דרבנן ומחללן אפי' בפרהסיא תירץ הפ"מ דלא אוסר אלא מי שעובר במזיד

חדושי הגהות

שפד א הקיסטור (שם פקידות הוא כמו סרדיוט והוא שוטר) אוסר מיד (כשבא לישב שם בחצר) ואכסניא (חיל של מלך) וכו' מ"ד אוסר מיד ברגיל (לבוא לשם וגם מחויבים להניחו לשכון שם הלכך אוסר מיד כאחד מבעלי בתים שבחצר) באלין דעאלין ברשות (שהקוסטור נכנס ברשות המלך הלכך הוא ליה כבעל הבית) כך פירש בעל קרבן העדה:

ועסו

שפו [א] **מן** התורה מותר לטלטל מן החצירות למבוי (א) אלא שחכמים אסרו מפני שהמבוי חשוב רשות משותפת כנגד החצרות (ב) וגזרו אטו מר"ה לרה"י והתירוהו ע"י שיתוף שכשם שעירובי חצירות מערב כל בתי החצר כך שיתופי מבואות משתף כל חצרי המבוי (ג) שנותנין פת או ד"א ממיני מאכל מכל חצר וחצר ונותנין אותו באחד מן החצירות ואז אנו רואין כאילו פתוח כל המבוי לאותו חצר (ואפילו לא נתנו אותו לשם שיתוף כגון בע"ה שהיה שותף עם שכיניו בסחורה ואפילו עם זה ביין ועם זה בשמן א"צ לשתף אע"פ שלא נשתתפו לשם שיתוף (ד) והוא שיהיה הכל בכלי א') ומפני שאינו אלא לשתף החצירות שאין בהן דירה יכולין ליתנו באויר החצר או בבית שאין בו ד"א על ד' וא"צ ליתנו בבית רק שיהא במקום המשתמר הלכך אין נותנין אותו באויר המבוי [ב] ובכל משפטי ערובי חצירות (ה) ושיעורו ושאשתו מערבת בשבילן (ו) ושמערבין שלא לדעתו היכא שאין הבית פתוח אלא לחצר אחת כך דיני שיתוף שמשתתפין שלא לדעת אם אין החצר פתוח אלא למבוי א' וקטן גובה אותו (ז) אפילו אם אחד מזכה לכולם (ח) רביעית יין שיש לו באוצר סגי ומשתתפין בכל מיני מאכל

כולם אבל בנדון שלפנינו שיש לו פתח קטן לשכונת הכותי ואפילו פתח קטן שלא היה רגיל בו מתחלה דוחין אותו אצל הפתח הפתוח לשכונת הכותי דלא עדיף מישראל דבכיוצא בזה אינו אוסר דגרסינן במי שהוציאוהו חצר שבין ב' מבואות ערבו עם שניהם וכו' דוחין אותו אצל שאינה רגילה בו וכו' וכל שכן שאין צריך עירוב ודוחין אותו אצל שכונת הכותי כדי שלא יאסור ועוד שזה דעתו מעורבת עם הכותי ורגיל אצלם אפילו אין לו אלא פתח אחד צר כל' על ד' לצד הכותי דוחין אותו אצל אותה פתח כאותה שאמרו בפרק הדר (סו.) כותי שיש לו ד' על ד' פתוח לבקעה אפילו מכניס גמלים וקרונות כל היום אינו אוסר מ"ט בההוא פתחא דמיוחד ליה ניחא ליה הא ודאי ידוע הוא לכל כיון שנתחבר עם הכותי ניחא ליה ואחריהם דוחין אותו :

שפו מן התורה מותר לטלטל מן החצירות למבוי וכו' זה מדברי הרמב"ם בפ"א ופשוט הוא והוא שנוי בברייתא בריש מסכת שבת חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורין ופירש"י לענין מבוי אם עירבו החצירות הפתוחות לו ביחד מותר להכניס ולהוציא וכו' :

ומ"ש שכשם שעירובי חצירות מערב כל בתי החצר כך שתופי מבואות משתף כל חצרי המבוי גז"ש ודוגמא זה שנינו בפרק הדר (עג.) שהמבוי לחצירות כחצר לבתים :

ומ"ש שנותן פת או דבר אחר ממיני מאכל משנה בר"פ בכל מערבין (כו.) ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח ובס"פ חלון (פא.) תניא בכל מערבין עירובי חצירות ובכל משתתפין שתופי מבואות בין בפת בין ביין בין בשאר פירות ולא אמרו לערב בפת אלא בחצר בלבד ופירש רש"י ובכל משתתפין שיתופי מבוי בין בפת בין ביין בין בשאר פירות ולא אמרו לערב בפת וכו' ובכל מערבין דרישא ה"ק בכל מיני פת מערבין עירובי חצירות ובפרק הדר דף ע"א תניא מערבין בחצירות בפת ואם רצו לערב ביין אין מערבין משתתפין במבוי ביין ואם רצו להשתתף בפת משתתפין וכתבו התוספות משמע דלכתחלה מצוה ביין יותר מבפת שמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף ומיהו בכל דבר מהני כדאיתא בפרק בכל מערבין ובפרק חלון וכתב במרדכי פרק הדר דעיקר שיתוף לא הוי בפת אלא בדיעבד וטעמא משום דבעינן שיהו ניכרים איזהו עירוב ואי זה שיתוף אבל רש"י כתב שם משתתפים ביין וכ"ש בפת דחשיב טפי (א) וטעם חילוק עירובי חצירות לשתופי מבואות פירש"י בהדר דעירוב משום דירה הוא לערב דירתן לעשות א' ודירתו של אדם אינו נמשך אחר היין אלא אחר פיתו אבל שיתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצירות שבמבוי לא רשות הבתים וחצר לאו בית דירה הוא · ומ"ש שיכולין ליתנו באויר החצר בפרק כיצד משתתפין ד' פ"ה אמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל השולחן סומכין עליו משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף אמר רבה ולא פליגי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר א"ל אביי לרבה תניא דמסייע לך עירובי חצירות וכו' אימא עירובי חצירות בבית שבחצר שיתופי מבואות בחצר שבמבוי ופירש"י עירוב משום דירה דמערב להו לבתי דירה כאילו כל בני הבתים דרים כאן הלכך אי לא חזי לדירה לא מהני שרי אבל שיתוף לא משום דירה הוא דהא לא בתים שייכי ביה אלא חצירות הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר אבל אויר דמבוי לא משתמר הוא : בבית שבחצר לאפוקי בית שבחצר אחרת : בחצר שבמבוי לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו . ומפורש שם בגמרא כל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב מניחין בו שיתוף חוץ מאויר מבוי משום דלא מינטר . ובפרק הדר ד' ע"ב גבי הא דתניא מערבין בחצירות בפת כתבו התוספות בשם ר"י דשתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית משום דבחצר מינכר טפי שתוף דשייכי טפי למבוי וקרובים תשמישי דמבוי זה לזה ואחר כך כתב ומיהו בירושלמי משמע כפרש"י דשתופי מבואות בחצר וכ"ש בבית וכן דעת הרא"ש בפרק כיצד משתתפין :

ומ"ש או בבית שאין בו ד' אמות וכו' בברייתא בריש סוכה (דף ג.) כתב הרשב"א בתשובה על ישראלים שדרים בג' מקומות חלוקים ודלתות כל א' מהמקומות נעולים בלילה והשמש גובה קמח מכולם צריכים הם לערב בכ"מ ומקום ששיתוף המבוי צריך שיהיה מונח בחצר שבמבוי ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שתופן אחד ואין מבואותיהן כאחד : **ובכל** משפטי ערובי חצרות ושיעורו וכו' הכי משמע מדתנן בפרק הדר (ד' עג:) שהמבוי לחצירות כחצר לבתים : אפילו אם אחד מזכה לכולם רביעית יין שיש לו באוצר סגי הכי אמרינן בפרק הדר ד' פ"ח דס"ל לב"ה גבי הא דא"ל רבה ב"ר חנן לאביי מבואה דאית בה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ביה עירוב דאליבא דבית הלל אי תקני להו רביעתא דחלא בחבית מהני ופירש ה"ר יהונתן שיקנה רביעית חומץ לכל אחד ואחד : ומצאתי כתוב על מ"ש רבינו אפילו אם אחד מזכה וכו' ר"ל לפי שיש מי שפי' דהא דקאמר בגמרא ולוקי מר רביעתא דחלא בחביתא ר"ל רביעית לכל א' והוא דעת הראב"ד והרשב"א והריטב"א תמהו עליו וכתבו שברביעית מספיק לכולם לכן כתב רבינו דלא מיבעיא כשנותן כ"א חלקו שמספיק ברביעית לכל אחד ואחד אלא אפי' כשמזכה אחד לכולם מספיק ברביעית א' לכולם ודלא כהראב"ד וי"מ דלשון אפי' קאי אאין שיש לו באוצר וה"ק ל"מ אם רביעית יין של עירוב הוא בעין דמהני מזכה אלא אפילו שהוא מעורב בתוך אוצר של מזכה כלומר בתוך חבית מלאה ע"ד ע"כ ביאור דבריו דבגמרא אמרינן דלב"ש אין משתתפין באוצר כלומר בדבר המעורב בקנת יין או חומץ שבכן ולב"ה משתתפין וקי"ל כב"ה · כתב שם ה"ר יונתן לב"ה משתתפין באוצר ומה שמסתפק מן החבית למ"ש או למחרתו אומר זה של שיתוף וכו' שאם לא ואמרו לא הועיל כלום כדאמר אי אתם מודים וכו' ואין זה מוכרח שהרי בפ"ק דביצה (י:) ובסוף בילה (לז:) מסיק רב הושעיא דלא פליגי ב"ש וב"ה הכא בברירה וכבר כתבו התוספות בזה : ומשתתפין בכל מיני מאכל כבר נתבאר בסמוך :

ומ"ש

שפו מן התורה מותר לטלטל וכו' עד פתוח כל המבוי לאותו חצר פשוט בכמה מקומות בתלמוד וע"ל ריש סימן שס"ו נתבאר כל זה :

ומ"ש ומפני שאינו אלא לשתף וכו' הכי איסקנא בפ' כיצד משתתפין סוף (דף פ"ה) אימא ע"ח בבית שבחצר שיתופי מבואות בחצר שבמבוי ופירש"י וכ"ש בבית וכן הוא בירוש' שהביאו התוס' בפ' הדר ריש (ד' עב) בס"ה וכ"כ הרא"ש דלא כפי' ר"י שהביאו התוספות שם דשתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית ולכן האריך רבינו בלשונו ואמר ומפני שאינו אלא לשתף וכו' יכולין ליתנו באויר החצר כלומר וכ"ש ליתנו בבית דעדיף טפי ואין צריך ליתנו בבית רק שיהא במקום המשתמר ואויר החצר מסתמא משתמר דלפי זה ודאי אם אינו משתמר בחצר צריך ליתנו בבית כדי שיהא משתמר הלכך אין נותנין אותו באויר המבוי דמסתמא אינו משתמר ואם היה משתמר באויר המבוי יכולין ליתנו אף באויר המבוי ועכשיו נוהגין ליתן העירוב בבית הכנסת שאינה מקום דירה וכתב בהגהת ש"ע לעיל בסי' שס"ו דהטעם דעירובין יש להם דין שיתוף עכ"ל ורצונו לומר כמ"ש הרב בסי' שפ"ז דמה שאנו גובין קמח מכל בעל הבית ועושין ממנו מצה אחת בע"פ הוי כעירוב ושיתוף ביחד ולכתחלה אין לעשו' יותר וכו' עכ"ל ואיכא לתמוה דאכתי כיון דבעירוב זה מערבין כל הבתים של דירה ודאי דצריך להניחו בבית דירה ולא בב"ה שאין שם דירה ואינו חשוב אלא כאויר החצר ונראה ליישב דודאי אמת הוא דעירוב שלנו הוי עירוב ושיתוף ביחד ואעפ"כ הכריעו הקדמונים להניחו בבית הכנסת ולא בבית דירה דאעפ"י דלרש"י והרא"ש שיתופי מבואות בחצר וכ"ש בבית מ"מ לפר"י שתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית וכיון שעירוב זה הוא עירוב ושתוף ביחד מ"מ אינו יוצא ידי חובתו לגמרי בין שהניחו בבית בין שהניחו בחצר והכריעו להניחו בב"ה מתרי טעמי חדא שאין לנו בתים וחצרות פתוחים למבוי כמו בזמן חכמי התלמוד אלא בתים פתוחים למבוי וגם שתופי מבואות חלה על עירוב זה הרבה יותר משם עירוב חצרות ועוד דבתי היהודים ברוב מקומות נחלקים ומפורדים מקצתם במבוי זה ומקצתם במבוי אחר ואם יתנו העירוב באחד מן הבתים א"כ הדרים במבוי אחר אין עירובן אצלם ורש"י כתב בפ' כיצד משתתפין ע"ח בבית שבחצר לאפוקי בית שבחצר אחרת שיתופי מבואות בחצר שבמבוי לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו וכמ"ש הרשב"א בתשובה הביאו ב"י אבל בבית הכנסת הוה ליה כמו חצר שפתוחה לכל המבואות שגבו העירוב מהם כי כולם משותפים בבית הכנסת ותולין אותו באויר ב"ה בגובה אצל הכותל כנ"ל : **ובכל** משפטי ע"ח ושיעורו וכו' הכי משמע בכל הסוגיות דשוין בדיניהם אלא דע"ח בפת ושתופי מבואות בכל מיני מאכל וע"ח בבית שבחצר וש"מ בחצר שבמבוי :

ומ"ש ואפילו אם אחד מזכה לכולם רביעית יין וכו' פי' תרתי אשמועי' חדא דרביעית אחד סגי לכולם ואין צריך רביעית יין לכל אחד ואחד אידך דאפילו אין הרביעית בעין בפני עצמו אלא מעורב בתוך אוצר של

דרכי משה

שפו (א) וב"כ המ"מ פ"א דעירובין דנהגו לשתף לכתחלה בפת וע"ל סימן שפ"ג כתבתי כל דיני עירוב הנוהג בזמן הזה וע"ל סימן ש"ע יהודים הדרים בב' וג' מקומות אם שרו

פרישה

במזיד ולדוקי זה מנהג אבותם בידו ואינו מזיד אלא כתינוק שנשבה ומשכב כאנוס והתוס' תרגמו בענין אחר :

סי' שפו (א) **אלא** שחכמים אסרו כו' בסימן שס"ט יתבאר דהיינו דוקא כלים ששבתו בבית ע"ש : (ב) **וגזרו** אטו מרה"ר לרה"י נראה דטפי הל"ל שגזרו אטו מרה"י לרה"ר שהרי חצירות כמו רשות היחיד לגבי מבוי אלא רבותא אשמעינן שגזרו לטלטלה אפילו ממבוי לחצר אטו מרה"ר לרה"י דהיות גופה לא בהדיא כתיבה בתורה וכ"ש שאסור מחצר למבוי גזירה משום רה"י לרה"ר דהוא כתיבא בהדיא בתורה כמ"ש לעיל סימן שמ"ה ומש"ה השמיל רבינו מתחלה מן התורה מותר לטלטל מן החצירות למבוי דגבי היתר הוא רבותא טפי וק"ל :

(ג) **שנותנין** פת או דבר אחר ממיני מאכל עיין מ"ש בק"ש במכתב השני :

(ד) **והוא** שיהיה הכל בכלי א' עיין מ"ש לעיל סימן שס"ו דמשכחת לה אפילו ביין חמן שבסמוך לק למעלה וכן הוא בהדיא בגמרא דף ע"א ריש ע"ב :

(ה) **ושיעורו** ושאשתו מערבת כו' לאו בכדה מחמת מסמיכתו דלאו ממש הם שוים אלא כ"א לפי ענינו כי היכא דבעירוב צריך מזון שתי סעודות כמו כן בשיתוף צריך שיעור השייך בו ג"כ בשתי סעודות אבל השיעורים אינם שוים כמ"ש כ"א בפת הם שוים :

(ו) **ומערבין** שלא מדעתו ואם אין החצר פתוח אלא למבוי נראה דמיירי דוקא כשמערבין במלכן וכמ"ש בר"ס שס"ו ואפ"ה דוקא אם אינו פתוח אלא למבוי א' אבל בב' מבואות לא כמ"ש המ"מ וב"י הביאו בסימן שפ"ח מטעם דלמא לא ניחא ליה בהכי דאוסרי ליה אוסורי : (ז) **אפילו** אם אחד מזכה לכולם פירוש מזכה להן ע"י אחר אם ירצה כדאיתא פרק חלון דף ע"ט במשנה : (ח) **רביעית** יין אינו מדבר ביין חי דבעי ב' רביעית כמ"ש בסמוך :

דרישה

סי' שפו [א] **מן** התורה מותר לטלטל מן החצירות כו' עיין בב"י שמביא בשם התוספות דשיתופי מבואות דוקא בחצר משום דמינכרי טפי כו' ואע"ג דקאמר במתניתין דשיתוף מבואות בבית שאין בו ד' על ד' והא לא מינכר ע"ש בתוספת פרק הדר ושם פירש"י דלא קשה מידי :

[ב] **ובכל** משפטי עירוב וכתב ב"י ז"ל ומצאתי כתוב על מ"ש רבינו אפי' אם א' מזכה כו' ר"ל לפי שיש מי שפירש דהא דקאמר כו' לכך כתב רבינו דל"מ כשנותן כל א' חלקו שמספיק רביעית לכל א' וא' אלא אפי' כשעירב אחד לכולם מספיק רביעית לכל א' ואע"ג דרבינו כתב בסמוך דיין חי ב' רביעית ויין מבושל רביעית אל"ל לפ"ז דהתם איירי כשנותן בשביל א' כולם אבל כשנותן כל א' וא' בפני עצמו צריך ליתן רביעית מידי דהוי וחשוב קצת ופחות מרביעית לאו כלום · ומ"ש ב"י בד"ו וי"מ דלשון דאפי' קאי אאין שיש באוצר כו' נראה דלפי אותן י"מ נוכל לומר דרבינו סבר כראב"ד ורביעית שכתב ר"ל רביעית לכל א' וא' גם מ"ש רבינו בסמוך יין מבושל רביעית ויין חי ב' רביעית יהי' ג"כ פירושו לכל א' וא' · כתב ב"י בשם הגהות אשר"י דעירובי תחומין עושין אותו בחומץ וה"ה כ"ש מטעם לכל א' וא' ועכה טובה קמ"ל והוי מ"ל ג"כ יין מבושל ויכול להיות דחומץ הוא טול ולא חשיב כמו יין מבושל ואפ"ה סגי במעט לכל א' וא' :

אמר

סוף

מאכל אפילו ד' או ה' מיני מאכל מצטרפין לב' סעודות (ט) חוץ מגודגדניות שהוקשו לזרע ולא בתבלין ופולין יבשים (י) ולא בעלי בצלים שלא גדלו אורך זרת ולא בכמהין ופטריות ולא במים לבדו ובמלח לבדו אבל אם ערבן יחד משתתפין בהם וכ"ד שרגילין ללפת בו הפת שיעורו כדי ללפת בו הפת הנאכל לב' סעודות (יא) וכל שאין מלפתין בו הפת שיעורו כדי לאכול ממנו מזון ב' סעודות ובשר חי לא הוי ליפתן וצריך כדי שיאכל ממנו מזון ב' סעודות אבל צלי הוי ליפתן ושיעורו ללפת בו ב' סעודות (יב) וחומץ הוי ליפתן וכן יין מבושל (יג) אבל יין חי לא הוי ליפתן ושיעורו ב' רביעית וכן שיעור שאר משקין (יד) ומשתתפין בב' ביצים ובה' רמונים ובה' אפרסקין ובליטרא ירק ומשתתפין אפילו באוכל שאינו ראוי לו אם ראוי לשום אדם כגון לנזיר ביין ולישראל בתרומה :

אמר

של מזכה כלומר כתוך חבית מלאה ש"ד וכ"כ ב"י : **ואפילו** ד' או ה' מיני מאכל וכו' בפ' בכל מערבין ריש (דף כ"ט) כל האוכלין מצטרפין לחזון שתי סעודות לעירוב וכו' בתו' בפ' הדר (דף ע"ח) בד"ה יין ושמן מפורש שנכלל בזה גם שתופי מבואות : כתב ב"י וכתב עוד הרא"ש דאין מערבין בכפניות ולא בעדשים וחטים ושעורים והוא מבואר בגמר' וכו' ואיכא לתמוה דלא נמצא בגמ' שדברו מעדשים ועוד תימא למה לא כתב הרא"ש ולא בעלי בצלים ולכן כלע"ד דמ"ש ולא בעדשי' הוא ט"ס וצריך להגיה במקומו ולא בעלי בצלים גם רבינו והר"ר ירוחם לא הזכירו עדשים ומה שכתב בש"ע ולא בעדשים נמשך למ"ש כאן ואינו אמת לפע"ד : **ומ"ש** ולא בתבלין כך פסק הרא"ש ואיכא לתמוה ומי גרעי תבלין ממים ומלח המעורבין דחזון הם לטבל בהן את פתו כ"ש דתבלין חזון הן לטבל בהן את הכלי ולדעת התו' דלעירוב נמי בנתן לתוכן שמן וכ"כ בהגהת אשיר"י ניחא אבל לדעת הפוסקים ורבינו דוקא במעשר בעינן שמן אבל לעירוב סגי בלא שמן קשיא וצ"ל דכל דדינו כלפתן ואינו אלא כדי ללפת בו את הפת מזון ב' סעודו' ואין מלפתין בתבלין את הפת אלא שמתבלין בו את הכלי וכלי גופיה הוי לפתן כמ"ש בסמוך ולפיכך אין מערבין בתבלין כלל :

ומ"ש וכן יין מבושל שם מקשה אדרב דאמר מערבין בב' רביעית של יין וקתניא יין כדי לאכול בו ומשני התם בחמרא מבשלא דחשוב הוא ללפת בו את הפת כדי לאכול בו ולא ניתן שיעור לחמרא מבשלא ואיכא למידק הא דכתב רבינו ואפילו אם אחד מזכה לכולם רביעית שיש לו באוצר סגי דתדקאמר באוצר מסתמא ביין חי קאמר ותו דיין מבושל לא נקבע שיעור ברביעית אלא סתמא קאמרינן כדי לאכול בו אלא ודאי בחי קאמר דנקבע שיעורו וא"כ היאך אמר רביעית יין והלא שיעורו ב' רביעית וצריך לומר כיון דלא אתי אלא לאורויי דלא צריך לזכות לכל אחד ואחד שיעור עירוב דלכולם סגי בשיעור אחד לפיכך לא היה מדקדק בלשונו לכוון השיעור ונקט בסתם דלכולם מזכה רביעית יין שיש לו באוצר כפי שיעור העירוב וכיון שצריך ב' רביעית מזכה לכולם ב' רביעית ולכן אמר סתם מזכה לכולם רביעית ולא אמר רביעית יין אחד אלא כפי מה שהוא שיעור עירוב . גרסינן בגמרא א"ל ההוא מרבנן לרבא תפוחים בכמה א"ל וכי מערבין בתפוחים ולא וכו' ואסיקנא א"ר נחמן תפוחים בקב וכתב במרדכי ובהגהת אשיר"י דבתפוחים של יער קאמר דאי בשאר תפוחים מאי תמיהא דרבא דאמר וכי מערבים בתפוחים ע"כ ומביאו ב"י ופסק כך בש"ע אבל התוס' ר"פ בכל מערבין (דף כ"ו) בד"ה מאן דמתני כתבו דאין לומר דמיירי בתפוחין של יער דצריך למתקן דא"כ לא מייתי שפיר ממתני' דמעילה עכ"ל וכן נראה מדכתבי הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בסתם דתפוחים בקב כלשון התלמוד אלמא דבסתם תפוחים של פרדס קאמרינן שטובים הם לאכול חיים ותמיהא דרבא הוי דקס"ד דתפוחים ליפתן הוי ודינן כדי לאכיל בו וא"כ לא ניתן שיעור לתפוחים בעצמן אלא ללפת בהן את הפת מזון ב' סעודות . ולכן תמה על מה ששאלו תפוחים בכמה דאלמא דס"ל דשיעורן כדי לאכול הימנו מזון ב' סעודות וכי מערבין בתפוחין בעצמן דליהוי ליה שיעורא והלא ליפתן הן ולא ניתן להם שיעור ואסיקנא דלא כרבא אלא מערבין בתפוחין בעצמן בקב דלאו ליפתן הוי ואפי' בתפוחין של פרדס צריך קב והכי נקטי' ודלא כהש"ע :

ומשתתפין אפילו באוכל שאינו ראוי לו וכו' פסק כת"ק ר"פ בכל מערבין ומשתתפין דכיון דמזוכ' הוא גבי אחריני שרו ליה רבנן .

אמר

ומ"ש אפילו ד' או ה' מיני מאכל מצטרפין לב' סעודות בפרק בכל מערבין ד' כ"ט מייתי הא דתנן כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה בחצי פרס וכמזון ב' סעודות לעירוב סבר רב יוסף למימר עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי א"ל אפי' למחצה לשליש ולרביע ודעת הרמב"ם בפ"א שנכלל בזה עירובי תחומין ושתופי מבואות וכן פירשו בתוס' ובהשגות חלקו בזה ואמרו שלא נאמר אלא בעירובי תחומין בדוקא : **ומ"ש** חוץ מגגודגדניו' וכו' ולא בעלי בצלים וכו' ג"ז שם : **ומ"ש** ולא בתבלין הכי משמע התם דאמרינן איליהא משום דקתני בהך תבלין ותבלין לאו בני אכילה ניהו אטו הכא מי לא קתני חטין ושעורים ולאו בני אכילה ניהו וכן פסק הרא"ש דתבלין אין מערבין בהם ואע"פ שכתב הא דתני רשב"א לענין מעשר שני עוכלא תבלין ליטרא ירק וכו' ואמרינן עלה וכן לעירוב ולאו משום תבלין מייתי לה שהרי כתב שאין מערבין בהם אלא ללמד שיעורא דשאר דברים השנויים בה מייתי לה אבל הרמב"ם בפ"א מה"ע כתב עוכלא תבלין וכ"כ סמ"ג וכ"כ שהוא דעת הרי"ף משמע דס"ל דכי אמרי' ותבלין לאו בני אכילה ניהו לאו משום דקושטא הוא אמרינן הכי אלא לומר דאם עלה בדעת רב יוסף דתבלין לאו בני אכילה ניהו ומש"ה אמר דלא אמרינן על ההוא בריתא וכן לעירוב לדידיה נמי תקשי מחטין ושעורין דמיתני בההיא מתני' דאמר איהו עלה וכן לעירוב :

ומ"ש ולא בפולים יבשים הכי משמע בגמרא שם דף כ"ח דאמרינן דמערבין בפולים לחים משמע אבל לא ביבשים וכ"כ הרא"ש דאין מערבין בפולים יבשים וכתב עוד הרא"ש דאין מערבין בכפניות ולא בעדשים וחטים ושעורים והוא מבואר בגמרא והרמב"ם ורבינו לא כתבוהו משום דכיון דלא חזו לאכילה כיות שכן מתילא משמע שאין מערבין בהם פירוש כפניות תמרים רעות שלא בשלו כל צרכן ואמרינן בגמרא בדף הבוכר דסילקא בשיל ולא בשיל אין מערבין בו וכתב הרמב"ם בפ"א ליטרא ירק בין חי בין שלוק ואם היה בשיל ולא בשיל אין מערבין בו לפי שאינו ראוי לאכילה וכתב עליו הראב"ד שלא נאמר זה אלא בקרדין . וכתב ה"ה ודברי רבינו נראין בטעמן שאין אדם אוכל ירק בשיל ולא בשיל : **ומ"ש** ולא בכמהין ופטריות ג"ז שם בגמרא דף כ"ו :

ומ"ש ולא במים לבדו ובמלח לבדו שם במשנה דף כ"ו :

ומ"ש אבל אם ערבן יחד משתתפין בהם שם בגמרא דף כ"ז ודע דבגמרא אמרינן אהא דתנן הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח כ"ש אלא מים בפני עצמן וכו' אבל מים ומלח ניקחין ואותבינן עלה ואוקימנא בשנתן בתוכן שמן וכתבו התוספות אבל במים ומלח מערבין בסמוך מוקי בשנתן לתוכן שמן וקשיא דתיפוק לי משום שמן וי"ל דאצטריך אע"ג דלא הוי מן השמן מזון ב' סעודות : וגם הגהות אשיר"י כתבו בשם רבינו שמשון דדוקא בשנתן לתוכו שמן . והפוסקים שלא הזכירו נתן לתוכו שמן נראה שהם סוברים שלא הוצרכו להעמיד בנתן לתוכו שמן אלא דוקא גבי מעשר משום דבעינן מידי דהוי פירא אבל לגבי עירוב בראוי ללפת בו את הפת סגי : **וכל** דבר שרגילין ללפת בו את הפת וכו' וכל שאין מלפתי' בו את הפת וכו' שם בריש בכל מערבין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שהוא ליפתן כדי לאכול בו כל שאינו ליפתן כדי לאכול הימנו ופירש"י כדי לאכול בו ללפת בו את הפת מזון ב' סעודות : כדי לאכול הימנו שיהא כל ב' הסעודות ממנו :

ומ"ש ובשר חי לא הוי ליפתן וכו' עד ושיעורו ב' רביעית הכל שם בריש בכל מערבין וכתב ה"ה בפ"א בשם הרשב"א שהיין מבושל בקיוה סעודה הוא בא ולא לטבול בו ולפיכך שיעורו כדי שתביאין מתנו לקיות ב סעודות . והחומץ יש בה בגמרא ב' לשונות וכתב ה"ה בפ"א שנראה שהרי"ף והרמב"ם פוסקין כלשון ראשון דאמר ששיעורו כדי לטבול בו ב' סעודות ירק כלומר שכל הסעודה מן הירק ולא כלישנא בתרא דאמר ששיעורו כדי לטבול בו ירק הנאכל בב' סעודות עם הפת וכתב הה"מ בשם הרשב"א והחומץ לטבול בו ירק של ב' סעודות ויראה ששיעורו רביעית וגם התוספות כתבו בר"פ בכל מערבין דף כ"ט דחומץ שיעורו ברביעית : **ומ"ש** וכן שיעור שאר משקין נראה שלמדה ממאי דאמרינן בפרק בכל מערבין (כט .) גבי שכר בכמה מערבין ואסיקנא דבב' רביעיות כדפירש"י וכ"כ ג"כ הרמב"ם בפ"א ומשמע שם בגמרא דדין שאר משקין שוה לשכר : **ומ"ש** ומשתתפין בב' ביצי' ג"ז בריש בכל מערבין (ל .) אמר רב שימי בר חייא מערבין בביצים חיות וכמה אמר רב נחמן בר יצחק סיני אחר שתים גירסת ה"ה : **ומ"ש** ובה' רמונים ובה' אפרסקין ובליטרא ירק שם (כט .) ברייתא דרשב"א לענין מעשר עני ואמר עליה וכן לעירוב ואף על גב דרב יוסף אמר דלא אמר רב וכן לעירוב אלא אמתני' מכל מקום משמע דתלמודא סבר דשפיר אתמר עלה וכן לעירוב ורב יוסף נמי אפשר דלא פליגי אלא דרב לא אמר וכן לעירוב אההי' ברייתא מיהו לענין דינא אה"נ דמודה דכן לעירוב וכן דעת הרא"ש וכן דעת הרמב"ם בפ"א מיהו בקצ' ספרי רבינו כתב ה' רמונים וט"ס הוא ויש להגיה ב' רמונים כדאיתא בגמרא וכמו שכתב הרא"ש והרמב"ם וכן הוא בספרי רבינו המדוייקים וגרסינן בגמרא (כח .) אמר רב יהודה אמר רב כשות וחזיז מערבין בהן כשות בכמה כמלא היד חזיז בכמה כמלא אוזלת' דאיכרי ופירש"י אגודת ירק שכורכין האיכרי' והרמב"ם כתב כשיעורא ליטרא אפשר שהוא מפרש ששיעור הירק שכורכין האיכרי' הוא ליטר' ופירש"י חזיז שחת של תבואה כשהוא ירק וגוזזין אותה ואוכלין ואמרי' בגמ' דמקמי דאתא רב לבבל וחזא דאכלי ליה הוה אמר דאין מערבין בו ואפשר שמטעם זה השמיטו רבינו דכיון דהשתא לא אכלו ליה אין מערבין בו והרמב"ם שכתבו נראה שסובר דאע"ג דאנן לא אכלינן ליה כיון דבני בבל אכלי ליה חשיב ספיר מאכל ומערבין בו וגרסינן תו בגמרא (כח :) מערבים בפולים לחים ובכמה מלא היד וכתבו הרי"ף והרמב"ם . גרסינן תו בגמרא (כט .) אמר ר"נ תפוחים בקב וכתבוהו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכתב המרדכי דבתפוחים של יער קאמר דאי בשאר תפוחים מאי תמיהא דרבא בגמרא ואמר וכי מערבין בתפוחים וגרסינן תו בגמרא (שם .) אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטים וכו' וקב גרוגרות או מנה דבילה אמר רב וכן לעירוב וכתבו הרמב"ם (ג) ופירש"י דבילה לאחר שנדרסין בעיגול קרי להו דבילה ושוב אינו מוכר במדה אלא במשקל : **ומשתתפין** אפילו באוכל שאינו ראוי לו וכו' שם במשנה (כו :) מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה סומכוס אומר בחולין ופסק הרמב"ם בפ"א כת"ק וגם הרא"ש כתב דלית הלכתא כסומכוס ואע"ג דסתם משנה דמסכת כלאים כוותיה משום דב"ה סברי כרבנן וכן רב הונא דאמר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה והא דתנן במתני' והכהנים בחלה ובתרומה לא הוי כמחלוקת ואח"כ סתם דה"ה לישראל נמי אלא אורחא דמלתא נקט כהנים שתרומה וחלה מצויה להם ועוד דהך משנה נמי שנויה בפרק כל שעה (לה .) והתם דוקא כהנים והוא לישנא תנא נמי הכא עכ"ל . כתב בהג"א פרק בכל מערבין ושאר כל פירות כדי שיתכור ויקח בהם מזון ב' סעודות ע"כ . ואין נ"ל דהא מתני' לענין אין פוחתין לעני בגורן הוא דמיתני ואע"ג

דאמרינן

דרכי משה

שרי להשתתף ביחד . (ב) ונ"ל הא דלא כתב הטור דברים אלו בשיעור דס"ל דאלו השיעורים כולם הם כשיעור ב' סעודות ולא נאמרו בגמרא שיעורין אלו אלא לפרש בו כמה הוי ב'

פרישה

(ט) **חוץ** מגגודגניו' שהוקשו לזרע דבפ' בכל מערבין דף כ"ח ע"א תניא גודגדניות מרובי בנים יאכלו מסוכי בנים לא יאכלו ואם הוקשו לזרע אף מרובי בנים לא יאכלו ופירש"י גודגדניות אלייכר"ר בלע"ז וממעטין הזרע ואם הוקשו הקלחים כגון שנגבר לצאת בהן זרע קשין הקלחין לכל אדם ושם בגמרא דוקא שהוקשו כעץ אבל אי לאו הכי אפילו מסוכי בנים מערבין בו כיון שהוא ראוי למרובי בנים מידי דהוי יין לנזיר ע"ש (י) **לא** בעלי בצלים כו' ז"ל בגמרא דף כ"ט ע"א ובבצלים מי מערבין והתניא כו' עד אכל בבל ומת אין אומרין ממה מת ומסר שמואל ל"ש אלא בעלין אבל באמהות לית לן בה ופירש"י עלים לא חשיבי זרעים לאכול : (יא) **וכל** שאין מלפתין בו הפת כו' ובשר חי צריך שיאכל ממנו ב' סעודות (יב) **וחומץ** הוי ליפתן וכן יין מבושל כו' אבל יין חי שיעורו ב' רביעית נראה דהטעם כי כל דבר שדרכו לאכול בסעודה שיעורו הוא כדי לאכול לב' סעודות כמו יין מבושל וחומץ שדרכן לאכול בתוך הסעודה אבל יין חי ובשר חי אין דרכן לאכול בתוך הסעודה לכך צריך שיעור ב' סעודות . ומ"ש רבינו אבל אם עירבן יחד משתתפין כו' מה דלא הזכיר ליתן לתוכו שמן דסובר דלא הצריכו בגמרא ליתן שמן אלא גבי מעשר דבעי מידי דהוה פירות אבל גבי עירוב נראוי ללפת בו את הפת סגי ב"י :

(יג) **אבל** יין חי כו' פירוש שאינו מבושל וכן הוא במסר"י בהדיא ובגמרא דף כ"ט דדוקא ביין מבושל מלפתין בו את הפת אבל יין חי ושאר משקים בעינן כשיעור שתייה בתוך ב' סעודות ופירש"י התם בחמרא מבשלא קאמר דחשוב ללפת בו את הפת והוי שיעורו כדי לאכול בו אבל חמרא בעלמא בעי להיות בו ב' סעודות והיינו ב' רביעית

(יד) **ומשתתפין** בב' ביצים ובב' רימונים כן הגי' ב"י וכן הוא בגמרא וכ"כ הרי"ף והרמב"ם והרא"ש :

פסק

[ג] אמר שבועה שלא אוכל ככר זו משתתפין לו בה שלא אסר אלא באכילתו ולא שאר הנאותיו אבל אמר שבועה שלא אהנה ממנה נראה שאין משתתפין לו בה אע"פ שמערבין לו בה עירובי תחומין היינו טעמא משום שאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו מה שא"כ שתופי מבואות ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי אין משתתפין בו (טו) שהרי אפילו עירובי תחומין אין מערבין בו (טז) ואם אומר על ככר היום חול ולמחר קודש או קונם מערבין לו בו אבל אם אמר היום קונם (יז) ולמחר חול אין מערבין לו בו : חצר הפתוח לשני מבואות ושיתף עם כל א' מהם מותר עם כל אחד לטלטל ממנו לתצרו ומן החצר לתוכו ואסור לטלטל כלים ששבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר לא שיתף עם שום אחד מהם אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בתול דרך עליהם אוסר על שניהם ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל אותו שרגיל בו אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר ואם שיתף עם אותו שאינו רגיל הותר הרגיל לעצמו אם שיתפו ביניהם ואין זה אוסר דכיון דשיתף עם השני סילק עצמו מזה שהיה רגיל בו (יח) וכן נמי אם רגיל עם שניהם ושיתף עם אחד מהם מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו ואם המבוי שרגיל בו שיתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שתפו והוא לא שיתף לא עם זה ולא עם זה דוחין אותו אצל זה שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מותר כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שיתף עמהן ויש ריוח לאחרי' שע"י זה יהיו מותרין כופין אותן על מדת סדום :

שפז **סומכין** על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום עירוב שאם היו חמשה חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי וערבו החצרות דרך פתחים שביניהם אין צריכין שיתוף במבוי וכן

דאמרינן עלה בפרק בכל מערבין (כט) וכן לעירוב לשאר מילי דמתני בה קאי ולא לגבי שיתכרם אלא כל הפירות כדי לאכול בהן מזון ב' סעודות וכדאמר רב יהודה אמר שמואל כל שהוא לוקח לו כדי לאכול בו וזה היה דעת כל הפוסקים שלא הזכירו ברייתא זו לענין עירוב : כתב בהג"א פ"ב דביצה נראה דעירובי תחומין עושין אותם מתחלה דלא צריך כי אם מעט לכל אחד לב' סעודות ועלה טובא קמ"ל ויש ללמוד משם לשיתופי מבואות (ג) :

אמר שבועה שלא אוכל ככר זו וכו' גם זה כר"פ בכל מערבין (ל׳) אמר רב הונא אמר רב שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זה עלי אין מערבין לו בה : וכתבו התוספות והרא"ש שנראה לפרש דהא דאמרינן שבועה שלא אוכל ככר זה לאו דוקא שלא אוכל ה"ה נמי אם אמר שבועה שלא אהנה מככר זה מערבין לו בה דקי"ל אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ואם אפיק מילתיה בלשון קונם אפילו אמר קונם אכילת ככר זה עלי אין מערבין לו בה דגרע טפי מאילו אמר ככר זה הקדש משום דסתם קונם דומה להקדש דשניהם אוכל נאסר על האדם אבל הרמב"ם בפ"א פסק דלא כרב הונא שכתב וז"ל וכן הנודר מאוכל זה או כנשבע שלא יאכלנו מערב בו ומשתתף בו שאם אינו ראוי לזה הרי הוא ראוי לאחר וכתב ה"ה שכן דעת רוב המפרשים והרשב"א מכללם דלא קי"ל כרב הונא כדמוכחן ברייתות דהתם :

ומ"ש ואם אמר על ככר היום חול וכו' בפרק בכל מערבין דף ל"ז כמות דלאוקימתא א :

חצר הפתוח לב' מבואות וכו' במשנה פרק מי שהוציאוהו דף מ"ה א"ר"ש למה"ד לג' חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה עירבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהם וכן מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו ופסק רב הלכה כר"ש וכן דעת כל הפוסקים ומשמע בגמרא במימרא דשמואל שכתוב בסמוך שדין חצר שבין ב' מבואות שוה לדין ג' חצירות וכבר כתבתי בסימן שצ"ח דמשמע בגמרא שאם נתנו שתי המבואות שיתופן בחצר זו ה"ל חדא ומותר לטלטל כלים ששבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר והוא יתעוהו כשני בתים וכמו שנתבאר שם : **ומ"ש** לא שיתף עם שום א' וכו' עד סוף הסימן שם (מט ·) אמר שמואל חצר שבין שתי מבואות עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהם היתה בא' רגילה ובא' אינה רגילה זה שרגילה בו אסור וזה שאינה רגילה בו מותר א"ר בר רב הונא עירבה עם שאינה רגילה בו הותר דגילה לעצמו ואמר רבה בר רב הונא אמר שמואל אם עירב דגילה לעצמה וזו שאינה רגילה בו לא עירבה והיא עצמה לא עירבה דוחין אותה אצל שאינה רגילה בו כגון זה כופין על מדת סדום וכתב הרא"ש והרי"ף לא הביא כל זה משום דלית הלכתא כשמואל דאמר חצר שבין שתי מבואות אם עירבה עם שניהם אסורות עם שניהם דרבנן אמרה למילתיה וקיימא לן הלכה כר"ש ומיהו לשאר דברים אנו צריכין מה שחילק בין רגילה ובין שאינה רגילה וגם הרמב"ם כתב להני חלוקים בפ"ה מה"ע : **ומ"ש** רבינו וכן אם רגיל עם שניהם ושיתף עם א' מהם מותר השני אף ע"פ שלא נזכר בהדיא בגמרא למדה רבינו בק"ו מהיכא דשיתף עם אינו רגיל הותר דגיל לעצמו · נוסח דברי המשתתף כתב רבינו בסימן שנ"ה · אם טוב לשתף בכל ע"ש או פעם א' בשנה יתבאר בסימן הנזכר :

שפז סומכין על עירוב במקום שיתוף וכו' בפרק הדר (פא :) מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות שיאמרו אבותינו לא עירבו דר"מ וחכמים אומרים מערבין או משתתפין פליגי בה רב נחומי ורבה חד אמר בפת כ"ע לא פליגי דבחדא סגיא כי פליגי ביין וחד אמר ביין כ"ע לא פליגי דבעינן תרתי כי פליגי בפת א"ר יהודה א"ר הלכה כר"מ ורב הונא אמר מנהג ורבי יוחנן אמר נהגו · וכתב הרא"ש שהראב"ד פסק כמ"ד ביין כ"ע לא פליגי והרז"ה פסק כמ"ד בפת כ"ע ל"פ ולדבריו הסכימו הרא"ש והמרדכי וכתבו עוד הרא"ש והמרדכי דהלכה כר"י דאמר נהגו כלומר ולא מורינן כר"מ אלא כרבנן וכ"כ בהגהות אשיר"י בפ' הדר ד' קכ"ב בשם מהרי"ח וכתבו עוד ד' קכ"ד והלכה כר"מ מיהו במקום מצוה לא בעינן תרתי דקאמר אביי והא לא ערבינן א"ל נסמוך אשיתוף וכן אם נשתתפו

אמר שבוע' שלא אוכל ככר זו וכו' מימר' דרב לשם (ד' ל') וכמ"ש התו' לשם בד"ה ככר זו דפירשו ר"י ורשב"ם דלאין חלוק בין אכילה להנאה אלא החלוק הוא בין שבועה לקונם דאפי' אמר קונם אכילת ככר זה עלי אין מערבין לו בה דקונם הוי כעין הקדש ואתי לאחלופי בהקדש דלא כפרש"י דאין מחלק בין שבוע' לקונם אלא בין אכילה להנאה דליתא ומ"מ מוכח מדברי התו' לשם דדוקא לענין תחומין אין חילוק בין אכילה להנאה דאפילו כאוסר עליו הככר בהנאה מערבין לו בה משום דאין מערבין ע"ת אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו אבל שיתוף כיון שמשתתפין לדבר הרשות אין משתתפין באיסור הנא' :

ואם אמר על הככר היום חול וכו' שם (ד' ל"ו) פי' היום היום בע"ש יהא חול ולמחר יהא קודש מספיקא לא נחתא לה קדושת היום בע"ש תהא קדש ולמחר תהא חול על מעות שיש לי בביתי מספיקא לא פקעה לה קדושתיה מיניה :

חצר הפתוח לשני מבואות וכו' במשנה פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ה) א"ר"ש למה"ד לג' חצרות וכו' והלכה כר"ש כדלעיל ריש סימן שפ"ח וע"ש :

ומ"ש לא שיתף וכו' שם מימרא דשמואל (דף מ"ט) : **ומ"ש** וכן אם רגיל עם שניהם וכו' לא נזכר בגמ' ולמדה רבינו בק"ו מהיכא דשתף עם שאינו רגיל הותר רגיל לעצמו וכ"כ ב"י וקשה דכיון דנלמד בק"ו לא היה צריך לכתבו וי"ל דאתא לאורויי דלא תימא איפכא מסתברא דדוקא בשיתף עם שאינו רגיל איכא הוכחה דסילק עצמו מן אותו שהיה רגיל עמו דאל"כ היה לו לעשות כהסך לשתף עם הרגיל אבל אם רגיל בשניהם ושיתף עם אחד ליכא הוכחה דסילק עצמו מהשני דמה שלא שיתף גם עם השני היינו שלא היה צריך לשתף עם שניהם וא"כ השני אסור קמ"ל דליתא אלא אדרבה כ"ש דהותר השני דודאי סילק עצמו ממנו מדשיתף עם זה יותר מעם זה :

שפז סומכין על עירוב במקום שתוף וכו' פלוגתא דר"מ וחכמים בפ' הדר סוף (דף ע"ו) ופסק רבינו כר' יוחנן דאמר נהגו כר"ת פי' דלכתחלה לא מורינן כר"מ אלא כרבנן ואי עביד לא מחינן בידי' וחכמים ס"ל או מערבין או משתתפין וז"ש רבינו סומכין על עירוב במקום שיתוף כו' פי' לענין זה סומכין על עירוב במקום שיתוף שאם היו פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ועירבו החצרות דרך פתחים שביניהם א"צ שיתוף במבוי אבל אם לא היו החצרות פתוחות זו לזו או פתוחות ולא עירבו ביניהם אפילו עירב כל חצר לעצמה מ"מ כיון דהחצרות עצמן אסורות לטלטל מזו לזו כ"ש דאסורות לטלטל במבוי בלא שיתוף אבל בפתוחות זו לזו ועירבו ביניהם א"צ שיתוף · והיכא דשיתפו במבוי נמי מורינן כחכמים דשוב א"צ עירוב בחצרות אפי' לא עירבה כל חצר לעצמה דאילו עירבה כל חצר לעצמה ושיתפו במבוי אף ר"מ מודה דאפילו לא עירבו חצרות זו עם זו דשיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך מבוי בין דרך פתחים אלא היכא דלא עירבו חצרות לא לעצמן ולא זו עם זו ושיתפו במבוי פליגי ומורין כחכמים דסגי' בשיתוף וא"צ לערב בחצרות כלל דכיון דכל חצר וחצר נתן שיתופו במבוי הרי כל החצרות מעורבין כיחד וב"י כתב איפכא וטעות גמור נשמט מתחת קולמסו בלא מתכוון :

בכל

דרכי משה

ב' סעודות מדברים אלו ולכך כתב הטור סתמא ב"ם מכל דבר : (ג) וכתבו בהג"א ר"פ בכל מערבין לחולה ולזקן כדי מזונותיו ולרעבתן כבינוני עכ"ל מא"ז :

והמנהג

פרישה

(טו) **שהרי** אפילו עירובי תחומין אין מערבין כו' גירסא אנו אמר ככר זה הקדש משום דסתם קונם דומה להקדש והקדש אינו ברשותו שיכול לערב עמו :

(טז) **ואם** אמר על הככר היום כו' ר"ל היום בע"ש חול ולמחר בשבת קודש מערבין לו בה באותה שבת דהא בשעת קניית העירוב ספק הוא אי חל עליו הקדושה או לא ומספיקא לא מפקינן מחלתא קמייתא וה"ה איפכא לא נפיק מקדושתה מספיקא כל בין השמשות ע"ש רש"י דף ל"ו ע"א :

(יז) **ולמחר** חול יהא מחולל על מעות שיש לו בביתו רש"י :

(יח) **וכן** נמי אם רגיל עם שניהם כו' ז"ל ב"י ואע"פ שלא נזכר דין זה בהדיא בגמרא למדה רבינו בק"ו מדין שיתף עם מי שאינו רגיל :

אין

דרישה

[ג] **אמר** שבועה שלא אוכל ככר זה כו' בש"ע בסימן זה הביא ב"י דעת רבינו דסובר דוקא כשנדר או שנשבע שלא יאכלנו אבל אם נשבע שלא יהנה ממנו אין משתתפין בו ודעת רמב"ן דסובר דאפי' נדר מליהנות מותר לכשתתף בה וכתב הרמ"א בהג"ה ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי לכ"ע אין משתתף בו יש לתמוה עליו דלא משמע כן ממה שפירשו התוס' הא דאמר רב הונא אמר רב שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה דל"ד שלא אוכל דה"ה נמי אם אמר שבועה שלא אהנה מככר זה מערבין לו בה דקי"ל אין מערבין אלא לדבר מצוה וככר זו עלי מיירי דאפיק בלשון קונם וכתבו שם דכל קונם אפילו לא אסר אלא אכילתו עליו אפ"ה אין מערבין משום דקונם מחליף בהקדש ע"ש ומותיב עלי' דרב הונא שם מכמה ברייתות אממי דאמר ככר זו עלי אין מערבין לו בה וא"כ הרמב"ם ז"ל דפסק דלא כרב הונא שרי אפי' אומר קונם וא"כ מנ"ל להרמ"א ז"ל דהכל מודים בקונם וגם על ב"י ז"ל בש"ע יש לתמוה שכתב וז"ל וכן הנודר מאוכל או נשבע שלא יאכלנו משתתף בו וי"א דהיינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו אבל אם נדר או נשבע נות אין משתתפין בו עכ"ל . והנה לשונו מוכיח דסובר אליבא דרמב"ם נדר מליהנות מותר ומיני יודע מי דחקו לפרש דברי הרמב"ם כן ואדרבה לע"ד נראה מוכרח לפרש דברי שלא נדר מלהנות וכשתדקדק מדברי רש"י שם דף ל' על הא דאמר רב הונא ככר זו עלי אין מערבין לו בה ופירש"י דפלי משמע דאסר גם הנאתו כו' ופריך מברייתא הנודר מערבין לו בה מאי לאו דאמר עלי ופירש"י פ"מ דלא אסר איסור מדעתי' אלא דרך עיקר הנאתו וכי נדר אדעתא דאכילה נדר עכ"ל והנה רש"י דסק לפרש דמקשה דאפי' כשאמר נודר מהנאתו ולא רצה לפרש כפשוטה · והנה לשונו מוכיח דאם נדר גם מלהנות אסור אליבא דר"ע ואפ"ה כתב לשנויי אחרינא דאפילו נדר מליהנות מותר דאין מערבין אלא וה ור"ל עירובי תחומין משמע אבל לשתתף אסור אליבא דר"ע והרמב"ם שכתב לערב ולהשתתף · א"מ למוקמי כשנדר מהנאתו ואף שכתב טעם כיון שראוי לאחר זה הטעם אינו מועיל דלא ראוי לאכילה אבל מידי דאסור לו בהנאה אינו מועיל כלל וכמו שמשמע מדברי רש"י שכבאתי וא"כ מנ"ל לב"י ז"ל לפרש דברי הרמב"ם כן וגם על רמ"א קשה דכתב דבקונם הכל מודים דאסור והלא לפי' התו' נדר דעלי דרב הונא ר"ל קונם ומותיב ע"ז מברייתא דס"ל דבנדר עלי מותר לערב והיינו קונם ואפ"ה מותר וכמ"ש לעיל :

ואינו

חידושי הגהות

שפו א וטעמו משום דכשאומר היום חול ולמחר קודש מספיקא לא נחתא ליה קדושה ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא וכשאומר היום קודש ולמחר חול מספיקא לא פקעה ליה קדושתיה ונמצא דבין השמשות דקניית עירוב עדיין קדוש הוא (מהרל"ח) :

שפז א ומבואר שם בפירש"י ורבינו יהונתן דלמ"ד סומכים על שיתוף במקום עירוב היינו אפילו אם לא עירבה כל חצר לעצמה דאילו עירבה כל חצר לעצמה הכל מודים דסומכין על השיתוף ויכולים להוציא מחצר לחצר דרך פתחי החצירות אלא בשלא עירבו בחצירות כלל פליגי ופסק רבינו כמ"ד סומכים והב"י כתב איפכא דאפי' למ"ד סומכים על השיתוף במקום עירוב היינו כשעירבת כל חצר לעצמה ולא דקדק בפירש"י והר"ר יהונתן וגם לשון הברייתא מוכח דלא כוותיה דהא מ"ד אין סומכים על השיתוף במקום עירוב טעמו דלכך צריך לערב כדי שלא לשכח את התינוקות ואם עירבה כל חצר לעצמה הרי יש עירוב לתינוקות אלא בשלא עירבת כ"א לעצמה פליגי והלכת כמ"ד סומכין (מהרל"ח) :

וטעמו

וכן אם שתפו במבוי אפילו ביין שאין ראוי לערב בו בחצירו' (א) אין צריכין לערב בחצירות והרמב"ם ז"ל כתב שאין סומכין על שיתוף בשביל עירוב אלא א"כ שתפו בפת וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן :

אם

נשתתפו בפת סומכין אשיתוף במקום עירוב מא"ז · וכהא דתניא מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי פירש"י מערבין בחצירות הפתוחות מזו לזו אע"פ שעירבו דרך פתחיהם צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי ואם לאו חצירות מותרות מזו לזו ומבוי אסור דאין סומכים על עירוב במקום שיתוף ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן שאם יסמכו על זה תורת עירוב משתכח אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי אע"פ שלא עירבו חצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחיהם עכ"ל · וכך הם דברי התוספות בפרק הדר (עג ·) גמרא חמשה חצירות פתוחות זו לזו הכא דאמרינן כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים למבוי וכ"כ הגהות בס"א בשם הר"ם וכ"כ רבינו ירוחם בחי"ז וכ"כ המרדכי בפרק הדר · ולפ"ז לד"ה כל חצר צריכה לערב בפני עצמה ואם לא עירבה בפני עצמה ליכא למ"ד דסומכין על השיתוף אלא הב"ע בשכל חצר עירבה לעצמה ואח"כ נשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניהם או עירבו דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי דלרבנן בחד מינייהו סגי להתירן במבוי ומחצר לחצר ור"מ סבר שאע"פ שנשתתפו במבוי צריכין לערב דרך פתחים מפני התינוקות שאינם יודעים מהשיתוף הנעשי' במבוי ויאמרו שמטלטלין מחצר לחצר בלא עירוב דרך פתחיה' וע"ד זו צריך לפרש הא דתנן בס"פ חלון (פ) ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח התינוקות ומתני' דה' חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי דאתמר בפרק הדר (עג .) וגם צ"ל דהאי מתני' דפרק חלון נמי אתיא כר"מ ולא קי"ל כוותיה ואע"ג דסתם מתני' כוותיה כיון דר' יוחנן אמר נהגו כר"מ ולא מורינן כוותיה אלא כחכמים הכי נקטינן אבל הרמב"ם כתב בפ"א המשתתפין במבוי צריכין לערב בחצירות כדי שלא ישכחו התינוקות תורת עירוב שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת סומכין עליו ואין צריכין לערב בחצירות שהרי התינוקות מכירים בפת ובפ"ה כתב מבוי שעירבו כל חצירות שבו כל חצר לעצמה ואח"כ נשתתפו כולן במבוי שכח א' מבני החצר ולא עירב עם בני חצירות לא הפסיד כלום שהרי כולם נשתתפו ועל השיתוף סומכין ולא הצריכו לערב בחצירות עם השיתוף אלא שלא לשכח התינוקות והרי עירבו בחצירות נראה מדבריו שאפילו לא עירבה כל חצר לעצמה אם נשתתפו בפת סומכין עליו וא"צ לערב כלל ואע"פ שכתב בפ"ה נשתתפו במבוי ושכחו כולם לערב בחצירות אם אין מקפידין על פרוסתן סומכין על השיתוף בשבת ראשונה בלבד ואין מתירין להם דבר זה אלא מדוחק כבר העמידה ה"ה בשעירבו ביין ואמאי פרוסה דעלמא שאילו נשתתפו בפת סומכין עליו משום עירוב ולפ"ז נראה שהרמב"ם פוסק כמ"ד שהלכה כר"מ ולא חייש' לדרבי יוחנן דאמר נהגו כיון דסתמא דמתני' כר' מאיר וכמאן דאמר בפת כולי עלמא לא פליגי דבחדא סגיא וכן פירש הרב המגיד בס"א וכתב שכן דעת הרשב"א ואפשר שפוסק כחכמים וכמאן דאמר ביין כולי עלמא לא פליגי דבעינן תרתי וסתם מתני' כחכמים דבנשתתפו ביין היא דבהאי גוונא מודו רבנן דצריך לערב בחצירות מפני התינוקות שאינן מכירין ביין שמשתתפין בו במבוי אבל כשמשתתפים בפת מתוך שהפת חיי האדם עיניהם תלויות בו ומתוך כך מכירים במשתתפין במבוי בו ולפי זה סומכין על שיתוף בפת במקום עירוב אבל לא שייך למימר סומכין על עירוב במקום שיתוף דעירוב שעירב' כל חצר לעצמה היאך יתיר לטלטל במבוי והרי אפי' מחצר לחצר שלא דרך מבוי אסור לטלטל ולכן לא הזכירו הרמב"ם מיהו היכא שהחצירו' פתוחות זו לזו ועירבו דרך פתחיהם אפשר שמותר לטלטל במבוי על סמך עירוב זה ורבינו סתם דבריו ביותר שנראה מהם דאין חילוק בין הרמב"ם והרא"ש בפי' סומכין על שיתוף במקום עירוב וכן נמי משמע מדבריו דסומכין על עירוב במקום שיתוף לדעת כולם וליתא אלא כדפרישית . כתוב בתשובות אשכנזיות שאלת אם צריך לערב בחצירות היכא שנשתתפו במבוי לא צריך כדמשמע פרק הדר דרבי יוחנן הלכתא כוותיה לגבי דרב דאמר נהגו העולם כר"מ דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי וכל היכא דאיכא נהגו אורויי לא מורינן הלכך לא צריך אלא שיתוף לחודיה והעושה שניהם מברך ברכה לבטלה ואתה תעלה מעלה מעלה כנפש מאיר ב"ר ברוך · ונראה לי שאין דברים אלו אמורים אלא בשעירבו החצירות זו עם זו דרך פתחים שביניהם ובא לעשות גם כן שיתוף במבוי וכמו שנתבאר לדעת רש"י אבל לערב כל חצר לעצמה ולשתף במבוי שניהם צריכין ומברך על כל אחד ואחד מהם (א) :

אם

דרכי משה

שפז (א) והמנהג פשוט שלא לעשות אלא שיתוף לחוד ומימי לא ראיתי שום עירוב בחצירות במקום שיתוף ונ"ל לומר טעם המנהג שלא פי הפוסקים הנ"ל דבעינן מיהא שיערב כל חצר בפ"ע אלא היינו כשמשתתפין בדרך דין השיתוף כלומר שלא גבו השיתוף מכ"א מבני החצר רק שאחד מבני החצר נתן לשיתוף כי זה דין השיתוף המוזכר בתלמוד כמו שנתבאר לעיל סימן שע"ו ולכן כל חצר צריכה לערב בפני עצמו כדי שלא ישתכח תורת העירוב מהתינוקות שאינן יודעין משיתוף המבוי והוא הטעם המוזכר בדבריהם על זה. אבל בשיתוף הנהוג האידנא שכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף ה"ז עירוב ושיתוף ביחד וא"צ עוד לערב כלל כדברי תשובת מוהר"ב דלעיל וכל הפוסקים שוין בדבר כן נ"ל .

ול"נ

פרישה

סי' שפז (א) אין צריכין לערב בחצירות רש"י ותוספות פירשו דרך פתחיהן אבל כל חצר צריך לערב דאל"כ ישתכח תורת עירוב מהתינוקות שלא יודעין מהשיתוף במבוי ו"ל רמ"א ולעיל סי' שס"ו כתבתי לעשות רק שיתוף אחד בקמח ונ"ל הטעם כי עירוב שלנו שכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר והא דהצריכו שיתוף לעירוב היינו בזמן התלמוד שבני החצר לא נתנו לשיתוף רק בני החצר עירבו ביחד ואחד מבני החצר נתן לשיתוף אבל בכה"ג לכ"ע אין עושין רק שיתוף אחד ומי שעביד יותר הוי ברכה לבטלה . ואחרי הציון לעמוד על דעת הגאון בעל בית יוסף במה שסתם דבריו וכתב כדברי הכל היפך הנראה מדברי הכל דהיינו רש"י ויתר הפוסקים ומה ראה על ככה לכתוב כן שמתי לבי תחלה להתעורר ולעמוד על מ"ש אחרי שהעתיק תחלה לשון רש"י כתב עליו ו"ל וכן הם דברי התו' פרק הדר עלה ע"ג ע"ב כו וכ"פ הגהות פ"א בשם הר"מ וכ"כ ר' ירוחם בח' י"ז וכ"כ המרדכי בפרק הדר כו' כי הנה עיינתי שבעינן שעירבו לעצמן וכמ"ש לבסוף אבל מ"מ משמעות לשון ב"י שכתב וכך הם דברי התוספות כו' לא משמע שיון על מה שיש לדקדק קצת מדבריהם כ"א על מ"ש בהדיא ולבי אומר לי שכוונת ב"י דבכל זה התיר כי מאמר שאמינו ברש"י וכל הפוסקים והתוס' שבאו אחריו פירשו האי מערבין הנזכר בפלוגתא זו דר"ל מערבין יחד החצירות הפתוחים זו לזו ולא משתמע אחד מהן לפרש שמערבין ר"ל כל חצר וחצר לעצמו מ"מ דס"ל דמהאי שמערבין כל חצר לעצמו לא קמיירי ר"מ ורבנן תנא לד"ה כל חצר צריכה לערב בפני עצמו כו' והשתא ת"ש מ"ש ב"י וכך הם דברי התוספות והג"מ ורי"ו והמרדכי שכולם פה אחד כתבו ופירשו בהדיא האי מערבין דמיירי בי"ת חצירות פתוחות זו לזו ומערבין יחד והשתא נמי א"ש מה שמסיק בית יוסף וכתב ו"ל אבל הרמב"ם כ' דבפ"ה כתב בהדיא מבוי שעירבו כל חצירות שבו לעצמו ואח"כ נשתתפו כולן במבוי שכח אחד מהן ולא עירב עם בני חצירו לא הפסיד כלום דלא הצריכו לערב חצירות עם השתוף אלא שלא לשכח התינוקות והרי עירב בחצירות ש"מ שהרמב"ם מפרש האי מערבין ומשתתפין דר"מ וחכמים שר"ל מערבין כל חצר לעצמו ושמותו עירוב לא נתקן עם השיתוף כ"א כדי שלא לשכח מן התינוקות גם פי' במשנה דף ע"ג חמש חצירות פתוחות זו לזו עירבו בחצירות ושכח אחד מהן דג"כ מ"מ עירבו בחצירות כו' ר"ל שעירבו כל חצר לעצמו ושכח יחד דהא דברי הרמב"ם מ"מ בפ"ה אותו משנה כלמד ואותו דין עצמו הוא וכתב כלשון המשנה ולא הזכיר שעירבו החצירות יחד כ"א כל אחד לעצמו ש"מ דס"ל דלרבנן סגי אפילו בכתחלה בשיתוף ואפילו ביין ואין צריך לשום עירוב אפילו לערב החצירות יחד אלא שהרמב"ם פסק כר"מ א"כ כרבנן וכמ"ד ביין כ"ע ל"פ וכמ"ש הב"י לשיטת הרמב"ם ומאילא לפ"ז נשמע דהרמב"ם מפרש מ"ש רבנן מערבין או משתתפין דר"ל דלכולהו טלטול בחצר לחוד סגי בעירוב שמערבין כל חצר לעצמן לחוד או בשיתוף לחוד אבל ודאי לא מועיל מה שמערבין כל חצר לעצמן לטלטל במבוי ובזה לא קמיירו רבנן וכמ"ש ב"י לשיטת הרמב"ם וע"ז מתמה הב"י על רבינו במה שסתם ולא הזכיר ג"כ החילוקים שיש בין הרמב"ם לרבינו אף שלדידהו אין נ"מ שגם רבינו מודה דאין עירוב דעירבו כל חצר לעצמן מועיל למבוי מ"מ כיון דלפירוש רבינו דפירש מערבין או משתתפין דאמרי רבנן ר"ל מערבין החצירות יחד וא"כ מאילא מפורש דבריהם ר"ל שסומכין אותו עירוב אסור לטלטל אפילו במבוי ואף להרמב"ם הפי' כן וזה היה לו להזכיר אבל באמת אין זו קושיא גדולה כיון דלדינא אין פלוגתא בינייהו מש"ה לא נחית רבינו לכתוב מאי בינייהו בפרושי דשמעתא' אבל קושיא ראשונה ודאי קושיא היא למה סתם רבינו לכתוב דלהרמב"ם אם שתפו בפת סומכין עליו במקום עירוב וא"צ לערב אפילו כל חצר לעצמו וכו'ז אפשר נמי דמסיק וכתב ו"ל וכן נמי משמע דס"ל דגם להרמב"ם פי' מערבין ר"ל החצירות יחד וזה ליתא ולהסתיק קושיא ראשונה נקט קושיא אחרת ולא קושיא בפני עצמו ודו"ק . ובדי ליישב דעת ב"י במה שמוקי פלוגתייהו דמיירי שעירבו כל חצר לעצמן היפך מה שנראה מפירש"י וכמ"ש נ"ל דנדחק בפירש"י לפרשו היפך ממשמעות פשוטי ימכם קושיא בא לידי כן כי יש להתעורר ולהקשות בדברי ר' מאיר שאמר ו"ל מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות שאמרו אבותינו לא עירבו למה מסיק לומר טעם למה אין סומכין על שיתוף במקום עירוב דהיינו מטעם שלא ישכח תורת עירוב מן התינוקות ולא קאמר ג"כ טעם למה אין סומכין על עירוב במקום שיתוף הקודם בדבריו בפת מאחר שה"ט דשלא ישתכח לא שייך בזה כי מאחר שמערבים בפת ישימו התינוקות לבן לעירוב דפת משא"כ בשיתוף דמבוי שהוא ביין וכמ"ש רש"י וכ"ל דר"מ במ"ש שלא ישתכח כו' לא בא ליתן טעם על מה שאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דזה בלא שכחת תינוקות חייבו חז"ל כי הצריכו עירוב ושיתוף אלא בא ליתן טעם ולומר כי אף שכבר עירבו כל חצר לעצמן וג"כ נשתתפו במבוי כולן יחד והרי יש כאן עירוב ושיתוף אפ"ה מצריך ר"מ שג"כ יערבו החצירות יחד ואין טעם לדבר זה כ"א שמא ישכחו התינוקות תורת עירוב מחצר לחצר כי לא יתנו לבם על שיתוף דיין ויסברו דמותר לטלטל מחצר לחצר ולמבוי בלא שיתוף כלל כן נ"ל לדעת ב"י ביישוב דברי ר' מאיר ועפ"י זה נתיישב ג"כ לרש"י כי מ"ש מערבין בחצירות כו' עד דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף הייט מדינא ומסיק וכתב ע"ז ו"ל ולא על שיתוף במקום עירוב ר"ל גם זה מדינא אסור לסמוך על השיתוף וע"ז כתב דמה שכתבתי דמדינא אסור לסמוך אשיתוף לחוד זה דוקא היכא דלא עירבו בני החצר לעצמן שאם יסמכו על זה תורת עירוב משתכח דוק בלשונו שלא כתב תשתכח מן התינוקות אלא כתב סתם תשתכח ור"ל תשתכח מישראל ומה"ט מדינא אסור ומסיק וכתב אבל אם עירב כל חצר לעצמו כו' אזי לא היו צריכין תו לערב החצירות יחד מדינא דהא יש כאן תורת עירוב ושיתוף אפ"ה סובר ר"מ ליתן טעם דלא מחויב לערב ג"כ חצירות יחד אלא מפני שכחת התינוקות וק"ל · ועיין בפי' ר' יונתן שסביב האלפסי שכתב טעמו דר"מ ו"ל דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני החצר לעצמן שאם יסמכו ע"ז תשתכח תורת עירוב או תשתכח תורת שיתוף ולא הזכיר שום שכחת תינוקות בדבריו וגם דוחק לומר שסתמו כפירושו ור"ל שכחת תינוקות דהא במ"ש אם לא ישתף ישתכח תורת שיתוף אין לפרש אתינוקות דהא אף אם ישתתפו ביין התינוקות לא ישימו לבן על היין וישתכח השיתוף ואח"כ כתב ו"ל וחכמים אומרים אין מערבין או משתתפין אם לא עירב כל חצר לעצמו אבל לא נשתתפו כולם במבוי אעפ"י שלא עירבו חצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן מטלטלין זו מזו בין המבוי בין דרך הפתחים כדתנן שהמבוי לחצירות כחצר לבתים מה עירוב החצר משוי להבתים חדא אף שיתוף המבוי משוי לחצירות חדא עכ"ל והנה לכאורה קשה מזה להב"י שהרי כתב שחכמים מיירי בלא עירבו החצירות לעצמן ואפ"ה קאמר דסומכין על שיתוף במקום עירוב ושוב מצאתי בשם מהרש"ל ליב ו"ל ר"מ דלובלין שהקשה כן מפירוש ר' יונתן הנזכר על הב"י אבל כי דייקת שפיר אדרבה נמצינו למדין מכאן כדברי ב"י דע"כ צ"ל שיש כאן ט"ס בדברי ר' יונתן במ"ש אם לא עירבו כל חצר לעצמ' אבל לא נשתתפו כו' עד שיתוף המבוי מחברן כו' דמתחיל בהבל לא נשתתפו וסיים דהשיתוף מחברן ואף אם נאמר דתיבת לא דלא נשתתפו טעות סופר הוא וכ"ל אבל נשתתפו כו' אכתי קשה מאי דסיים שהמבוי לחצירות כחצר לבתים מה עירוב החצר משוי להבתים חדא אף שיתוף המבוי משוי להחצירות חדא דאף אם נעשה ע"י השיתוף החצירות לחדא מ"מ מאן משוי להבתים כחדא וזי משוי השיתוף גם הבתים כחדא הכ"ל זה · ועוד דא"כ עדיף שיתוף מעירוב ולא אמר אלא דשיתוף לחצירות כעירוב לבתים ועוד קשה מאי דמתחיל בתחלה וכתב אם לא ערבו כל חצר כו' מאי אם לא ערבו אף לא ערבו הל"ל דהא רבותא הוא דאף אם לא ערבו כל חצר לעצמה אפ"ה סומכין אשיתוף · וע"ק דה"ל להסמיך הלא ערבו יחד ולכתוב דלא ערבו החצירות לעצמן וגם לא ערבו החצירות יחד אפ"כ סומכין אשיתוף בלחוד · וע"ק למה לא כתב ג"כ דסומכין על עירוב שערבו החצירות יחד אעפ"י שלא שתפו במבוי דהא גם בזה פליגי חכמים עם ר"מ · וע"ק דה"ל לכתוב תחלה פירושו דמערבין או משתתפין דר"ל מערבין החצירות יחד או משתתפין יחד במבוי ואח"כ ה"ל לכתוב הרבותא דאחד מהן מועיל אף אם לא ערבו כל חצר לעצמן לכן נראה לע"ד פשוט דאדרבה תיבת לא קמייתא צריכין למחוק והוא ט"ס ולא בתרייתא היא דייקא שרירא וקיימא ולא למחק' והכי גרסינן אם ערבה כל חצר לעצמה וגם עירבו יחד אבל לא נשתתפו כולם במבוי או שנשתתפו כולם במבוי אעפ"י שלא עירבו החצירות זו עם זו שיתוף המבוי מחברן כו' ובמאי דסיים פתח וכתב שיתוף המבוי מחברן וה"ה דעירוב החצירות יחד מחברן והשתא א"ש מאי דסיים אף שיתוף המבוי משוי החצירות חדא ור"ל הואיל וערבו ג"כ כל חצר לעצמן ובזה נתיישב הכל ויש לזה ראיה לדברי ב"י כמ"ש שגם לחכמים מיירי שערבו כל חצר לעצמן · גם אפשר לומר שרבינו פירש מערבין שאמרו חכמים דר"ל שעירבו כל חצר לעצמן וכמו שפי' הרמב"ם כמ"ש לעיל וסבירא ליה ג"כ פי' דחכמים שאמרו מערבין או משתתפין שר"ל שטלטול בחצר סגי בעירוב כל חצר לעצמו לחוד או בשיתוף לחוד וה"ט דסגי בשיתוף לחוד משום דהשיתוף משוי כולם לא וזהו שסיים וכתב שיתוף המבוי מחברן ולא כתב נמי דעירוב שערבו החצירות יחד מחברן משום דלא איירי מזה אלא שלפי זה נשאר קשה מה שהקשתי לעיל דלא א"ש מה שסיים דהשיתוף משוי לחצירות כחדא הכתי למה מותר הבתים בחצר יחד בשלא ערבו כל אחד לעצמו אלא מאוורתא כדכתבתי ראשונה וג"כ מדברי רבינו הטור משמע דלא סגי בשיתוף לחוד אלא צריכין שיערבו כל חצר לעצמו וזה מוכח בדבריו כמה פעמים הדא ממ"ש בסי' שצ"ה מבוא לחצר בין אחר עירובי חצירות בין אחר שיתופי מבואות ועל שניהן מברך ודוחק לומר דר"ל או זה או זה דהא מסיק בנוסח הברכה וכתב ו"ל ואומר בדין עירובי יהא שרא לנא לטלטולי מבתים לחצר ומחצר לבתים ולא הזכיר היתר טלטול מחצר לחצר או מחצר למבוי ש"מ דאיירי בעירוב שמערבין כל חצר לעצמן · ואח"כ כ' ו"ל ובשיתופי מבואות יאמר מחצירות למבוי וממבוי לחצירות לנו ולכל הדרים בעיר הזאת ולא הזכיר ג"כ היתר טלטול מבתים לחצר ש"מ דס"ל דבעי תרוייהו עירוב כל חצר לעצמו ובזה ניתר בתים לחצר ואיפכא וגם בעי שיתוף למבוי להתיר חצירות עם המבוי וק"ל ועוד מוכח מדכתב רבינו כל דין לנפשו דין עירוב כל חצר לעצמו לעיל סי' שס"ו ואח"כ דין עירוב החצירות יחד בסימן שע"ב ואח"כ ר"ס שפ"ו והתחיל דין לנפשיה וכתב מן התורה מותר לטלטל מן החצירות למבוי אלא שחכמים אסרו מפני שהמבוי חשוב רשות כו' ור"ל אעפ"י שכבר עירבו כל חצר לעצמן אפ"ה אסור לטלטל מן החצירות להמבוי ואח"כ בסימן זה כתב סומכין על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום עירוב וסיים שאם ערבו החצירות דרך פתחים ביניהם כו' עד א"צ לערב בחצירות משמע דלא כתב שא"צ עירוב וסומכין על השיתוף כ"א דס"ל לערב דרך הפתחים ביניהם אבל עירוב כל חצר לעצמו פשיטא בעי דאל"כ לא ה"ל ליה למסתם אלא לפרש כיון דכבר כתב הדין שכל אחד צריך עירוב לנפשו וזהו שכתב ב"י מדמפרשו כל המפרשים דמ"ש מערבין או משתתפין מיירי בעירבו כל החצירות יחד ש"מ דסומכין על שיתוף במקום עירוב דקאמרי דר"ל דוקא במקום עירוב חצירות יחד אבל עירב כל חצר לנפשיה צריכא דאל"כ הוי להו לפרש · וגם מדברי התוספות יש להוכיח שס"ל דלא פליגי בהא ושגם לרבנן צריכים שיערבו כל חצר לעצמו שהרי בדף ע"ג בד"ה כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים למבוי לא שמיה שיתוף כו' כתבו ו"ל וא"ת והיכא משכחת לה פלוגתא דר"מ ורבנן דמערבין ומשתתפין אם לא בחצירות הפתוחות זו לזו וי"ל דמשכחת כשערבו החצירות יחד דרך חלונות כו' ואם איתא דלרבנן בשיתוף סגי וא"צ לערב אפי' כל חצר לעצמו מאי הקשו התו' ומאי נדחקו לתירוץ כשעירבו דרך

חלונות

שפח אם לא עירבו החצירות יחד וגם לא שיתפו במבוי כתב הרמב"ם ז"ל שאם עירבו בחצרות כל אחת לעצמה (א) אז אין מטלטלין במבוי אלא בד"א ואם לא ערבו כל אחת לעצמה אז מותר לטלטל בכולו ובה"ג כתב בסתם אסור לטלטל במבוי בלא עירוב ולא חילק בין עירבו חצרות לעצמן או לא (ב) וזה ודאי א"א דאפילו רב דאסר לטלטל במבוי בלא עירוב מודה שאם לא עירבו חצרות עם בתים שרי (ג) והתוספות פוסקים שאין הלכה כרב ושרי לטלטל בכל המבוי אפילו כי עירבו חצרות עם הבתים וכן נראה דעת רב אלפס שלא הביא דברי רב :

שפט כותי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף אפילו אין בו אלא ד' טפחים על ד' אינו אוסר על בני מבוי (א) אפילו מכניס ומוציא גמלים וקרונות דרך המבוי כל היום שחפץ יותר באותו שפתוח לו (ב) מאחוריו לבדו שיש לו אויר והוי פתחו למבוי (ג) כמו שאינו רגיל שאינו אוסר (ד) והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים אבל אם אין בו אלא סאתים קטן הוא ולא ניחא ליה ביה וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחריו לקרפף ושכח ולא עירב אם הקרפף יותר מסאתים אוסר לפי שאינו ראוי לו (ה) ואינו מסתלק מן המבוי ואם אינו אלא סאתים אינו אוסר דכיון שראוי לו מסתלק מן המבוי ופירש"י ואם הוקף לדירה אפילו יותר כסאתים אינו אוסר כיון שראוי לו ור"י פירש אדרבה אם הוקף לדירה אפילו בית סאתים אוסר שכיון (ו) שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי :

שצ (א) **מבוי** שצדו אחד כותי וישראל בצדו השני ובית אחר של ישראל אצלו פתוח לר"ה ולא למבוי וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכינו הפתוח למבוי (ב) אבל אם פתח ביניהם מותר לר"י ולרש"י אף אם פתח ביניהם אסור :

שצא בבל משפטי ביטול למי ששכח ולא עירב בחצרו כן הוא במבוי שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה מבטלים רשות' לשאר בני המבוי או הם לה (א) אע"פ שהם הרבים (ב) שבני החצר גבי מבוי חשובים כיחיד בחצר ומה שצריכין ביטול דווקא כשלא עירבו כולם יחד אבל אם כולם פתוחים זה לזה ועירבו יחד אין צריכין ביטול דסומכין על העירוב כדפרי' לעיל וככל משפטי ישראל בחצר עם הכותי כן הוא במבוי או בעיר שאין אסור לטלטל במבוי (ג) או בעיר המוקפ' חומה עד שיהיו ב' חצרות של בתי ישראל בעיר אבל חצר אחד לא אפילו אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכו וכשיש ב' חצרות של בתי ישראל בעיר צריכין לשכור מכל

שצא בבל משפטי ביטול וכו' עד מעפ"י שהם רבים כלו' וקי"ל דאין מבטלין רשות לב' שלא עירבו כדלעיל בסימן ש"פ : ומ"ש

שפח אם לא עירבו החצירות יחד וכו' בר"פ ר"א דמילה (קל:) אתמר א"ר זירא אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בד"א ופירשו בגמרא דהיינו כשעירבו חצירות עם בתים אבל אם לא עירבו חצירות עם בתים מותר לטלטל בכולו ואמרינן מ"ט כי עירבו חצירות עם בתים דנתקו חצירות ונעשו בתים ורב לטעמיה דאמר אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו והכא בתים איכא חצירות ליכא כי לא עירבו נמי ליחזינהו להני בתים כמאן דסתימי דמו וחצר דאיכא בית ליכא ופירש"י דנתקו חצירות ונעשו בתים · בטלו לגבי הבתים · ואין שם חצירות עליהם · כמאן דסתימי דהא לגבי מבוי כמאן דסתימי הוו דהא חצירות מפסיקות ביניהם שאין הבתים מוציאין להם ואסיקנא אלא אמר רב אשי מי גרם לחצירות שיאסרו בתים וליכא ופירש"י אלא אמר רב אשי טעמא לאו משום בתים וחצירות פתוחים לתוכו הוא דרב בין עירבו בין לא עירבו מכיון דפתוחי ב' חצירות למבוי ושתי בתים לכל חצר תורת מבוי עליו וניתר בלחי וקורה והיינו טעמא דכי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי אסור לטלטל בו וכי לא עירבו שרי מי גרם לחצירות שיאסרו על המבוי להצריכו שיתוף להוציא מן החצירות לתוכו בתים הוא דגרמו לו דאם לאו משום בתים ה"ל חצירות ומבוי רשות א' דרב דאמר להא מלתא כר"ש דאמר גג וחצר ומבוי רשות א' הן ומטלטלין מזה לזה ואמר רב עלה הלכה כר"ש והוא שלא ערבו בתים עם החצירות דלא שכיחי מאני דבתים בחצר הלכך לענין טלטול בתוכו נמי כי לא עירבו חצירות עם הבתים שרי דה"ל כמו שנשתתפו בו דמי גרם למבוי ליאסר ולהצטרף לשיתוף בתים גרמו לו והיכא שהרי נסתלקו ממנו ומותר להוציא מהחצירות למבוי כאילו נשתתפו עכ"ל · ולפ"ז לא קי"ל כהא דרב משום דאזדא לטעמיה דלא פסק הלכה כר"ש אלא בשלא עירבו ואמר דלא קי"ל כוותיה בההיא אלא כרבי יוחנן דאמר הלכה כר"ש בין עירבו בין לא עירבו וכמ"ש בסימן שע"ב ממילא בטלה הא דרב ולעולם מותר לטלטל במבוי בין עירבו חצירות בין לא עירבו וכ"כ התוספות בהדיא וזהו דעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטו הא דרב אבל הרמב"ם פוסק בפ"ה מה"ע כרב לפי שהוא מפרש דברי רב אשי בענין שיעלו דברי רב במימרא זו בלא מחלוקת וכמו שכתב ה"ה שם והראב"ד לכוותו מפרש כפירש"י השינו : ומ"ש רבינו בשם ה"ג אע"פ שכתב בסתם אסור לטלטלו במבוי ע"כ לומר דהיינו דוקא בעירבו חצירות עם בתים הוא מפרש כפי' הרמב"ם אבל לא עירבו פשיטא דשרי דהא ליכא מאן דאסר וכמ"ש רבינו :

שפט כותי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו וכו' כל זה בסימן מימרו' דאמוראי בפרק הדר דף ס"ו גמרא משנה קמייתא א ומ"ש ממחלוקת רש"י ור"י שם בתוס' וה"ה בפ"ב מה"ע כתב כדברי רש"י ושכן משמע מדברי הרמב"ם והכי נקטינן :

שצ מבוי שצדו אח' כותי וישראל בצדו השני וכו' כבר נתבאר כל זה בס"ס שפ"ג ושם כתבו רבינו לענין חצר שפתוחים לו בתים בענין זה וכאן כתבו לענין מבוי שפתוחים לו חצירות בענין זה ושם כתבתי דעת הרמב"ם ז"ל וכבר כתב רבי' בסי' שס"ג שמבוי זה אע"פ שאין בו אלא חצר אחד של ישראל ניתר בלחי או קורה כיון שפתוח לו חצר אחד ואע"ג שדר בו הכותי דירת הכותי חשיבא דירה לקולא :

שצא בבל משפטי הביטול למי ששכח ולא עירב בחצירו כן הוא במבוי שאם שכח חצר אחד ולא נשתתפה מבטלת רשותה וכו' זה פשוט ומ"ש או הם לה אע"פ שהן רבים כלומר וקי"ל דאין מבטלין רשות לב' שלא עירבו כמבואר בסימן ש"פ אפ"ה מבטלי לבני חצר זו לפי שבני החצר גבי מבוי חשובים כיחיד בחצר וזה למד רבי' ממ"ש בסמוך דחצר אח' של ישראל אע"פ שיש לו בעלי בתים רבי' חשיבי כיחיד לענין עיר שכולה כותים ומה שצריכין ביטול דוקא בשלא עירבו כול' יחד דרך פתחים שבין חצר לחצר אבל אם עירבו דרך פתחים אין צריכין ביטול כדפרישית לעיל בסי' שפ"ז :

ומ"ש וככל משפטי ישראל בחצר עם הא"י כן הוא במבוי או בעיר וכו' אבל חצר אח' לא אפי' הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכו כ"כ הרא"ש בר"פ הדר והביא ראיה לדבריו ורבינו ירוחם כתבה בספרו ודבר פשוט הוא שצריך שתהא העיר מוקפת חומה לדירה ואז יהיה מותר לטלטל בה וכבר האריך בזה מהרי"ק בשורש מ"ו ושתם עיירות הם מוקפות לדירה ושתם מבצרים אינם מוקפין לדירה וכמ"ש רבי' בסי' ת"א ודע שמהרי"ק קולן בשורש מ"ח כתב שדברי הרא"ש ליתנהו אלא לחד תירוץ שכתב המרדכי אבל לאידך תירוצא נראה שהוא אוסר היכא שב' ישראלים דרים בעיר ואוסרים זה על זה ואפי' דרים בחצר אחת וכ"נ שהוא דעת סמ"ג וקשה בעיניו להתיר נגד הפוסקים שלהם דהיינו סמ"ג והמרדכי ומ"מ כתב דבב' בתים זה לפנים מזה דפליגי בה שמואל ור' יוחנן אם צריכין לתת כל אחד עירוב או אם די בשיתוף הפנימי ונסתפקו הפוסקים הלכה כדברי מי בהא יש לסמוך על הרא"ש להתשיבם כא' ולע"ד נראה דכדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו בכל התורה

פרישה

אלונות הא מכמן פלוגתייהו בנשתתפו לחוד ולא ערבו לעצמו דלרבנן סגי בשיתוף ולר"מ בעי ג"כ עירוב אלא ודאי כשערבו כל אחד לעצמו ל"ע ל"פ דצריך · כי פליגי אם צריכין ג"כ לערב החצירות יחד וכדי שלא ישתכח תורת עירוב מהתינוקות וכמ"ש ב"י · ויש לדקדק אם ערבו כל חצר לעצמו דאז בעי אפי' לרבנן שיתוף במבוי או לערב חצירות יחד ודאי אם ישתתפו במבוי סגי בשיתוף דיין או שאר כל דבר ולר"י הא"ל עדיף שיתוף דיין או שאר כל דבר משיתוף דפת אבל אם אינן משתתפין אלא מערבין דרך החצירות יחד יש להסתפק אי סגי להו ג"כ ביין או שאר כל דבר כיון דכבר עירבו החצירות כל א' לנפשו בפת ואמי שמערבין יחד אינו אלא כדי לערב ולשתף החצירות יחד ואפילו דין ותורת שיתוף עליו או בעי ג"כ דוקא פת כדין כל חצר לעצמן ויש לדקדק בלשון הפוסקים ובלשון רבינו הטור שהזכיר בכל מקום אבל עירוב חצירות יחד פת בסימן שפ"ב כתב ז"ל ואם ירצה יוליך שם אפילו פת משלו וכולן מותרין כו' הרי דאף שכבר ערבו לעצמן מצריך להוליך כל א' פת ומשמע דדוקא פת קאמר מדלא כתב פת או כל דבר כמ"ש בדין שיתוף בריש סימן שפ"ו גם לשון ר"ש ובסמעתי' הכ"ל סוף דף פ"א כתב ז"ל ותרווייהו ס"ל דסומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם של פת עכ"ל הרי לפנינו שכתב שהוא לעולם של פת משמע שערבו כל חצר לעצמן אפ"ה צריך שיהיה העירוב שמערבין ג"כ בפת והכרע לשיטת פי' ב"י הנ"ל שכתב שפלוגתתן איירי כשערבו כל חצר לעצמן ואפ"ה כתב רש"י שעירוב שמערבין החצירות יחד הוא בפת וק"ל :

סי' שפח (א) **אז** אין מטלטלין במבוי כלים ששבתו בתוכו : (ב) **וזה** ודאי א"א כו' פי' אלא ג"כ ס"ל כהרמב"ם דאפי' שסתם : (ג) **והתוספות** פוסקים דאין הלכה כרב כו' פי' רב מחלק ומתיר דוקא שלא עירבו דאז לא שכיחי מאני דבתים בחצר ואז מותר לטלטל מחצר בכל המבוי כר"ש דאמר גג וחצר ומבוי רשות אחד הן ומטלטלין מזה לזה אבל כשעירבו או שכיחי מאני דבתים לא . והתוספות והרי"ף פוסקים כרבי יוחנן דאמר דר"ש אמר שרשות א' הן בין עירבו בין לא עירבו ולהרמב"ם שפי' פי' אחר בפי' דברי רב לכך פסק כמותו וכן בה"ג וכתבו ה"ה ע"ש :

סי' שפט (א) **אפילו** מכניס ומוציא גמלים וקרונות דרך המבוי כל היום כו' נראה דר"ל בכל יום ויום ואע"ג דמשתמש בכל יום דרך מבוי מ"מ כיון דאין משתמש אלא להוציא כלים גדולים אבל כלים קטנים ניחא ליה להוציא דרך בקעה או קרפף משום פתחו למבוי והוי כמו שאינו רגיל וזה שדייק רבינו לכתוב גמלים וקרונות שהם כלים גדולים דמשמע אבל כלים קטנים דיכול להוציא ולהכניס דרך חלון בקרפף הם מכנים ומוציא ומש"ה קאמר דהוי כמי שאינו רגיל ולא כתב דהוי שאינו רגיל : (ב) **מאחוריו** לבדו שיש לו אויר אפי' והוי כו' · ז"ל הגמרא דף ס"ז ע"א מ"ט בפיתחא דמיסד ליה בההיא ניחא ליה ופירש"י משום דאיכא אוירא טפי ממבוי : (ג) **במו** שאינו רגיל שאינו אוסר אף זה חשיב כאינו רגיל :

(ד) **והוא** שיש בבקעה או בקרפף יותר מבית סאתים אבל אם אין כו' וגבי ישראל כתב איפכא כבר נתן רש"י טעם לזה בפרק הדר דף ס"ז ע"ב וז"ל ישראל שיש לו פתח לקרפף ופתח' למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר על בני מבוי ואע"ג דלגבי כותי חשיב וזטר לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הוצאת משאות יתירות וסגי בהכי עכ"ל :

(ה) **ואינו** מסתלק מן המבוי ואינו דומה למ"ש ס"ס שפ"ו שכופין על מידת סדום ומניחין אותו למבוי שאינו רגיל בו דשאני התם דמ"מ יש מבוי ולא יעבור דרך מבוי זו כלל משא"כ כאן דמ"מ לו בלא מבוי זה ולהכניס ולהוציא בו כלים ששבתו בחצר ודו"ק :

(ו) **שהוקף** לדירה פי' והוי כבית :

סי' שצ (א) **מבוי** שצדו כו' כבר נתבאר לעיל סימן שפ"ב לענין חצר וה"ה כאן לענין מבוי וכתב ב"י וז"ל וכבר כתב רבינו סי' שס"ג שמבוי זה אעפ"י שאין בו אלא חצר אחד של ישראל ניתר בלחי או בקורה כו' אפי' שדר בו כותי דירת כותי חשובה דירה לקולא ורצה לפרש כן כדי שלא תקשה מאי מועיל העירוב במבוי זה דהא ניתר בלחי וקורה דברים אלו אינם מוכרחים כאן מדברי רבינו ואפשר לפרש דברי רבינו בענין אחר כמ"ש התוספות שם וז"ל ומ"מ אפילו יערבו יחד איך יהיו מותרים להשתמש במבוי והלא אין כאן אלא חצר א' הפתוח למבוי ואין ניתר בלחי וקורה וי"ל דבצורת הפתח היו יכולים להתירו ואפ"כ כתבו מ"ש ב"י דדירת כותי חשובה דירה לקולא וב"י ר"ל הביא תירוץ שני לפי שהרא"ש כתב שם תירוץ זה והטעם דבכל מקום דנקט לישנא דמבוי הוא בלא צורת הפתח וניתר בלחי וקורה ואפ"ג דכותי אסור עלייהו אם נעשה הרבה בחצר כבר כתבו התו' שם דלגבי מבוי הוי כל בני החצר אמת יחידים לגבי א"י וגם רבינו כתב בסי' שאחר זה כן :

(ב) **אבל** אם פתח ביניהם מותר לר"י ולרש"י אף כו' כנ"ל :

סי' שצא (א) **אעפ"י** שהם רבים כו' עיין בב"י : (ב) **שבני** חצר חשובים גבי מבוי כיחיד וכ"ל דהם פעמים יהיו' חוסרים מטעם שאין רבים נעשים אודמים אלא יחיד או מיירי שבטלו ג"כ ביתם ואז מותרים כמו שפירשתי לעיל בסימן שפ"ח :

(ג) **או** בעיר המוקפת חומה לדירה אבל כל שהם עיר מוקף לדירה ושתם מבצר אינו מוקף לדירה

חדושי הגהות

שפט א וטעמו דכותי אוסר בקרפף מאתים וישראל אינו אוסר מפרש רש"י שם דאף על גב דלגבי כותי חשיב וזוטר לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הוצאות משואות יתרים וסגי בהכי דנפיש אוירו ממבוי (מהרל"ח) : צ"ע

בכל חצר וחצר של כותי [א] ואין מספיק במה שישכור משר העיר :

שצב עיר של יחיד פירוש שאין בה ששים רבוא (א) והר"ם במז"ל כתב שהוא קנין של יחיד אין יכולין לערב כל מבוי ומבוי

ומ"ש ואין מספיק במה שישכור משר העיר כ"כ המרדכי בשם רבינו מאיר וכתב דטעמו דאעפ"י שכל הבתים הם של שר העיר הואיל שאין אנשיה מקבלין פרס מן השר לאכול משלו אלא משלהם חשבינן להו חלוקים וצריך לשכור מכל א' וא' וכדאמרינן בפ' הדר (דף ע"ב) האחין השותפין הדרים בחצר של אביהם בזמן שאוכלין משל אביהם א"צ לערב אבל אוכלין משל עצמן אעפ"י שדרים בבית אביהם חשבינן להו חלוקים וצריכים לערב אף כאן אעפ"י שקנו רשות מן השר הואיל שאין מקבלים פרס מן השר חשבינן להו חלוקים וכ"כ בכל בו להדיא משמע דמדבר בעיר שהיא של השר בעצמו שאנשי העיר בנו בתים על קרקעו ונותנין לו מס הקצוב בכל שנה א"כ קנה העיר משר אחר ואעפ"י שבתי העיר כלם הם שלו ואנשיה דרים בשלו אפ"ה אין מספיק במה שישכור משר העיר אבל הב"י כתב וז"ל דאין מדבר בשר שהבתים שלו והשכירם לבני העיר ויכול לסלקם א"כ אין רשות לסלקם ויש רשות להניח שם כליו דלכל כה"ג שוכרין מהמשכיר כדלעיל בסי' שפ"ב וכן אפילו אם אין הבתים שלו אם יש רשות להשר להניח כליו בבתי אנשי העיר שוכרין ממנו אלא כפרש דברי ר"מ בשר שאין לו רשות להניח כליו ואנשי מלחמתו בבתי בני העיר וכתב דהכי מוכח מתשובת הרשב"א ותשובי' הריב"ש ותימה הלא הראיה שהביא מהר"מ מהאחין השותפין הדרים בחצר של אביהם משמע דאעפ"י דהשר יש לו רשות להניח כליו בבתי אנשי העיר דומיא דחצר של ראובן שבניו דרים באחירו דודאי שהאב יש לו רשות להניח כליו בכל בתי בניו ואף עפ"כ צריך לשכור מכל אחד ואחד דחשבינן להו חלוקים מן השר מאחר שאינן מאוכלי שלחנו של השר וכן נראה מת"ש הסמ"ג בשם ה"ג ואי אתא דכותים היא צריכין למיזבן רשותא מכל כותי דאית ביה כי היכי דתיקו מתא כולא כרשותא דישראל והדר ערבי עכ"י מדלא כתב היותר לשכרו משר העיר ולסמוך על תפיסת יד שלו בבתי העיר עי ידי הנחת כליו אלמא דלא מהני לשכרו מהשר ונראה דס"ל דאעפ"י דנהגו דהשר מניח כליו בבתי העיר אין זה אלא מפני היראה או מפני אהבה או לפי שאינו דבר קבוע אלא לפעמים פעם ושתים בשנה לפיכך אין מקפידין · א"כ ס"ל דתפיסת יד לא מהני למיהוי כשכירו ולקיטו אלא גבי משכי' שהבי' שלו התם הוא דתפיסת יד לא יצא הבית מרשותו אבל בשר העיר שאין הבתים שלו אלא יש עליהן חוק קצוב ליתן לו מס כך וכך בכל שנה לא מהני תפיסת יד של השר בהנחת כליו בבתי העיר להשכי' רשותם לישראל וגם מתשוב' הרשב"א בסימן תרכ"ו הביאו ב"י נראה כן שכתב וז"ל ע"ד הפרש שהוא אדון העיר וכו' עד אבל בעלמא כלותר שהדיורין יכולין להוציא השוכרין מן הבתים אין אותו שכירות מועיל כלום וגרסינן בירושלמי וכו' כך צריך להגיה אין אותו שכירות כו' כי המדפיס השמיט תיבת אין וכוונת לשון זה הוא לומר דאעפ"י דהפרש משכי' רשות הבתים לישראל להשתמש בהם הנה מאחר שהדיורין שבבתים שנותנין מס ידוע יכולין להוציא הישראלים השוכרין מן הבתים שלא ישתמשו בבתיהם נמצא שאין השכירות שהשכי' הפרש מועיל כלום אלא שלשון אבל בעלמא וכו' הוא מגומגם ונראה דהיכא איזה השמטה בלשונו מ"מ הדבר מובן שכוונתו כדפי' וע"ז מביא ראיה מהירושלמי דאסיקנא היכא שבעל הפונדק השכי' הפונדק כבר לדיורין ואח"כ השכירו לישראלים אין באותו שכירות כלום לפי שהכותים שכבר קדמו ושכרו מבעל הפונדק יכולים להוציאם מן הפונדק ואינו דומה לפרסיים שנכנסים בבתי ישראל ודרים שם עמהן דאין מוציאין אותן מבתיהם אבל פונדקי שאונסים אותן ומוציאין אותן מפונדק אין בשכירות בעל הפונדק שהשכירו לישראלים כלום מדלא כתב להתיר מצד שהפרש יש לו תפיסת יד בבתי העיר שהרשות בידו להניח כליו בבתי העיר אלמא שאין לך היתר זה ברור כפי הדין והא דאיתא בפרק כיצד משתתפין (דף פ') כל שיש לך להקל בעירובין הקל אין זה אלא היכא שצד ההיתר הוא דבר ברור וגם הריב"ש בסימן תכ"ז שכתב לסמוך על תשובת הרשב"א דהיכא דיש לו תפיסת יד לא גרע משכירו ולקיטו כו' מסיק שטוב להשמר שלא להכנים ולהוציא מבתי כותים רק מבתי היהודים זה לזה דרך המבוי וטעמו כי דרך הרבים הוא לעולם לאדון העיר בין שהוא המלך בעצמו בין שהוא השר שהעיר שלו דבר ברור וידוע הוא שיכול הוא לשנות הדרכים כפי רצונו ולתת דרך מצד אחר וכיון שיכול לשנות הדרכים ומבואו' העיר יכול ג"כ להקנות הרשות שבמבואות משא"כ הרשות בבתי כותים שאינו ברור ולא ידוע שכך הוא מדינא דמלכותא להניח כליו בבתי העיר או מפני היראה או מפני אהבה או לפי שאין אנשי העיר מקפידין בכך כיון שזה נהנה וזה אינו חסר אין לסמוך על שכירו' משר העיר להכנים ולהוציא מבתי הכותים וקצת נראה דגם הרשב"א מחלק בין מבואות העיר לבתי הא"י שהרי כתב דקניית הרשות מגזבר המלך מועיל כמ"ש ב"י בסימן שפ"ב וזה סותר למ"ש בתשובה זו ע"ד הפרש שאין קניית הרשות ממנו מועיל ובע"כ דבגזבר מיירי בקניית רשות מבואות העיר דמועיל ובפרש קאמר דאינו מועיל לקנות רשות מבתי הא"י שבעיר להכנים ולהוציא מהם כדמוכח להדיא באותה תשובה גם מ"ש רבינו דאין מספיק במה שישכור משר העיר וכמ"ש מהר"ם וכן מ"ש הסמ"ג בשם בה"ג היינו כשישכור הרשות להוציא ולהכנים לבתי הכותי' אינו מועיל אבל לשכור הרשות דמבואות העיר להוציא להכנים לבתי ישראל מזה לזה דרך המבוי בזה לבד מהני השכירות מאדון העי' או משכירו או משכירו דשכירו והכי נקטינן ועיין במה שכתב בהג"ה ש"ע כאן ולעיל סימן שפ"ב :

שצב עיר של יחיד וכו' משנה פרק כיצד מעברין (דף כ"ט) עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה (פירש"י כבתחלה) של רבים ונעשית

התורה כולה וכ"ש בדיני עירוב דקי"ל הלכה כדברי המיקל בו וכ"ש שגם המרדכי לחד תירוצא אתי כוותיה : וז"ל התוס' בר"פ הדר ואור"י דאותם יחידים ישראלים הדרים בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ודלתותיהם נעולו' בלילי' שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר דאסר עליה וכ' שם המרדכי ומ"ש ר"י ודלתותיהם נעולות בלילה לא"צ לר"ת דאפי' אינם נעולות נמי וכן כתבו הגהות בס"ב מה"ע : וכתב מהרי"ק בשורש מ"ו דלכל הפחות בעינן שתהא ראויה לינעל בלילה ואפילו נעולה ממש בעינן לדעת התוספות ע"כ :

ישראל הדר יחידי בעי' של כותים שהיא מוקפ' חומ' ועבר יהודי א' דרך שם בשבת ונתאכסן בחצר אחרת שניהם מותרין לטלטל בכל העיר וכמו שכתבתי בסי' שפ"ב בענין ישראל המתארח בחצר שדרים בו ישראלים וכותים אפי' נתארח בבית אחרת אינו אוסר על ישראל הדר שם וגם אין הדר שם אוסר עליו :

ומ"ש רבי' ואין מספיק במה שישכור משר העיר כ"כ המרדכי בפרק הדר בשם ר"מ וגם הכלבו כתב כן בשם ר"מ והא פשיטא שאין דבריהם בשר שהבתים שלו והשכיר לבני העיר ויכול לסלקם דאטו מפני שהוא שר העיר גרע דהא אפי' שאר משכיר דעלמא כה"ג שוכרין ממנו כמבואר בפרק הדר (סה.) גבי ר"ל ותלמידי ר' חנינא דאיקלעו לההוא פונדק וכתבו רבי' בסי' שפ"ב וגם אין דבריהם בשר שהבתים שלו והשכירם לבני העיר ואין לו רשות לסלקן ויש לו רשות להניח שם כליו דלכל כה"ג שוכרין מהמשכיר וכמו שנתבאר בדברי רבי' בסי' שפ"ב ואי אפשר לומר דהדר ביה בסי' זה ומטעם זה ג"כ אין לומר שדבריהם בשר שאין הבתים שלו אע"פ שיש לו רשות להניח כליו בכל בית שירצה שהרי הוכחנו לעיל בסי' שפ"ב דלאו דוקא משכיר אלא ה"ה לאיניש אחרינא כל שיש לו רשות להניח כליו בבית שוכרין ממנו אלא שדברו בהווה וא"כ ע"כ לומר שאין דברים הללו אמורים אלא בשר שאין הבתים שלו וגם אין לו רשות להשתמש בבתי בני העיר כלל ואפי' בשעת מלחמה שצריך להושיב אנשי המלחמה וכלי מלחמתם בבתי בני העיר אינו נעשה ע"פ השר אלא ע"פ עצה והנהגת יועצי המדינה ונעשים כל הדברים כמנהג קצת עיירות שאין למלך ולשר עליהם שררה ושולטנות כי אם לקבל מסים ידועים ולשפוט משפטיהם ושאר כל צרכי העיר אינם נעשים רק ע"פ יועצי המדינה ומנהיגיה הנקראים בלשונם ריגידוריש אבל עיירות שצרכי העיר אינם נעשים אלא ע"פ המלך והשר והנהגתו או ע"פ הממונים שלהם ודאי שהשכירות מהמלך ההוא או השר ההוא מהני שהרי יש לו רשות להושיב אנשי מלחמתו וכלי מלחמתם בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם. ותדע שהרי גם דעת הרשב"א בתשו' ששכירות מן השר לא מהני שכתב וז"ל שאלת אם מספיק להם שישכירו מהפרש שהוא אדון העיר ונותנין לו חק ידוע בכל שנה מהבתים או שמא צריך שישכרו מהבעלים הדרים שם · תשוב' כל דמצי הפרש לסלקן מצי לאוגורי וכל היכא דלא מצי לסלקן לא מצי לאוגורי וכדאמרי' בההוא פונדק דלא הוה שוכר והוה משכיר עכ"ל ואם הפרש הזה היה לו רשות להושיב אנשי מלחמתו וכלי מלחמתם בבתי אנשי העיר אפי' אי לא מצי לסלוקינהו נמי היה יכול להשכיר וכמו שכתב ה"ה בפ"ב מה"ע אלא ע"כ בעי' שדבריהם וצרכיהם נחתכים על פי מנהיגי העיר ויועציה ולא ע"פ השר דברי התשובה אמורי' והכי דייק ל' השואל שכ' אם מספיק שישכרו מהפרש שהוא אדון העיר ונותנין לו חק ידוע ב כל שנה מהבתי' ולמה לו להאריך כ"כ היה לו לכתוב סתם אם מספיק שישכירו מאדון העיר או לא אלא ודאי אילו היה שר העיר בהחלטה פשיטא ליה שהיה מספיק שישכרו ממנו אבל לפי שלא היה לו רשות בעיר כי אם לשפוט משפט בני עיר וליקח מהם מס מהבתים אבל לא היה לו שום ממשלה אחרת מש"ה קמיבעיא ליה אבל בהתנהגים ע"פ השר לא נסתפק לו דהא ודאי לכ"ע שכירות השר מהני מטעמא דפרישית וכ"כ מהר"ר יצחק בר ששת ז"ל בתשובה בפי' וז"ל באותה קייה שקניתם יש לעיין אם תועיל דאע"ג דאית לאדון מס על אנשיו אינו יכול לסלקם מבית' וא"כ איך ישכיר או ימכור רשותם אלא שיש ללמד זכות ממה שכתב הרשב"א שאם היה למשכיר שום תפיסת יד באותן הבתים כגון שהיו לו כלים או שיש לו רשות להניחם שם אפי' לא הניחן שוכרין אפי' מהמשכיר אע"פ שאין לו כח מן הדין לסלקם לפי שאינו גרוע משכירו ולקיטו הרי מפורש שדברי הרשב"א בתשו' איירי אלא בשר שאין לו רשות להניח כליו ואנשי מלחמתו בבתי בני העיר וכן נפרש דברי ר"מ ועל פי זה יתפרשו דברי בה"ג שכתב בסמ"ג וז"ל ואי אתא דכותים היא צריכין למיזבן רשותא מכל כותי דאית ביה כי היכי דתיקום מתא כולה ברשותא דישראל והדר ערבי וזה היה דעת חכמי ספרד שהיו נוהגים בטולטילה ומורסי' ודאל ח"ב גארה ואל קלעה ורוב העיירות המוקפות חומה לקנות רשות משרי המדינות אומן המלך וכן הורה מורה דודי מהר"ר יצחק קארו ז"ל לבני טוטי"לואש וכתב שהיו יכולין לשכור מבן המלך שהיה אז שם אדון העיר או משומר החומות דה"ל בן המלך או שומר החומות שכירו ולקיטו של מלך ואע"ג דהמלך עצמו משמע מדברי הרשב"א שאין לו כח יותר משכירו ולקיטו של בעה"ב וא"כ בנו או שומר החומות ה"ל שכירו דשכירו והא מנ"ל דיוכלו לשכור משכיר דשכירו י"ל דה"ס כל שיש לו רשות להניח כליו בבתים ה"ל כבע"ה אע"פ שאינו ב"ה לפי האמת מייתי ראיה משכירו ולקיטו שאף על פי שאינם בע"ה שוכרין מהם אבל לעולם כל שיש לו רשות להניח שם כליו בע"ה ממש חשיב וה"ל בן המלך או שומר החומות שכירו של בע"ה ע"כ והביא ראיה מתשובת הריב"ש שכתב וז"ל וא"כ בנדון זה י"ל שכיון שדבר ידוע שהאדון יכול להניח כלים בבתי אנשיו ואין מוחה בידו ואין זה שלא כדין שכך נהגו א"כ לא גרע משכירו ולקיטו ויכול להשכיר הרשות מצד אחר כי מה שאוסר הכותי אינו מן הדין שהרי אין דירת כותי אלא כדירת בהמה גם ענין העירוב עצמו היא דרבנן והלכה כדברי המיקל בעירוב בזה יש לדון ולהקל בענין זה שיוכל האדון להשכיר רשות מכותי והתחובה שלו כמוהו שהרי גם הממונה יוכל מטעמו להניח כלי האדון בביתם וא"כ חזר הוא להיות כעד האדון ומטעמו כשכירו ולקיטו של כל אחד ואחד עכ"ל · ומדברי תשו' זו נראה שסוכרין משכירו דשכירו כל ששכירו יש לו רשות לקחת שכיר שיהיה לו רשות להשתמש בכל שבית ה"ל כשכיר בע"ה עצמו ואם שכרו מגזבר המלך לזמן קצוב ונתחלף הגזבר בתוך הזמן כתב הרשב"א בתשובה ובסימן שפ"ב כתבתיה :

וכתב עוד הריב"ש בתשובה ועוד יש טעם אחר להתיר קניית הרשות מהאדון כי ידוע כי דרך הרבים הוא לעולם לאדון לשנותה כמו שירצה ולתת לבעלי בתים דרך מצד אחר וכיון שיכול לסלק הכותי מן הדרך ההוא הרי יכול להקנות הרשות אלא שטעם זה לא יספיק להכנים ולהוציא מן המבוי לבתי הכותי' כיון שאין אלו מתירים כי אם מפני רשות האדון למבוי ולא כבתים הפתוחים לו דה"ל כביטל רשות חצרו ורשות ביתו לא ביטל אבל מבתי היהודים מותרין הם כיון שהוא רשות ממי שהדרכים שלו ויכול לסלק בני המבוי מן הדרך ההוא ולתת להם דרך מצד אחר אבל הטעם הראשון מספיק אפילו להכנים ולהוציא מהמבוי לבתי כותים ומ"מ טוב לכם להשמר שלא להכנים ולהוציא לבתי הכותים רק מבתי היהודים זה לזה דרך התבוי ולזה יספיקו שני הטעמים שכתבתי עכ"ל .

שצב עיר של יחיד כירוש שאין בה ס' רבוא וכו' משנה בפרק כיצד מעברין דף כ"ט עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה ושל רבים שנעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא"כ עשה חוצה לה שיור ופירש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסים בה תמיד ס' רבוא ולא חשיבא ר"ה ונעשית של

דרישה

סי' שצא [א] ואינו מספיק במה שישכור משר העיר כתב הריב"ש דהוייני דיקא לענין להוציא מן המבוי לבתי היהודים להכניס די בשכירות מן השר של העיר כי ידוע כ' עיין בב"י [illegible] מ"ו בתשובותיו סימן י"ם כתב קבלתי דכל זקנים לאסור לטלטל בלוצלין [illegible] שם א' אוסר של חבירו שאף שאמר אירכים שאין אוסרים

פרישה

לדירה כמ"ש בסימן ת"מ ודוקא שדלתותי' יהיה נעולים או ראוי לנעול כל הלילה מהרי"ק ·

סי' שצב (א) והרמב"ם ז"ל כתב שהוא קנין של יחיד והמ"מ כתב בשם הרשב"א עיר של יחיד כגון שבנאה היחיד לעצמו והשכירה לרבים או שמכרה אח"כ לרבים או שבנאה להושיב בה דיורים ועשויה בה דרכים פלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים

ומבוי בפני עצמו שחשובה כולם כחצר אחד ויאסרו זה על זה אם לא יערבו יחד אלא כולם יעשו עירוב אחד ואם ירצו לחלק למבואות שרצו קצת מן המבואות לערב לבדם צריכין לעשות כל אחד מחיצה גבוה י"ט לפתח מבואו או שני פסין של שני משהויין אם הוא רוחב י' אמות ואם רוחב יותר מי' צריך צורת הפתח אבל אין יכולין ליחלק בלחי וקורה : (ג) ועיר של רבים אין יכולה לערב כולה ביחד אלא צריך לשייר מעט ממנה שלא יערבו עמה והשאר יערבו ביחד אם ירצו וזה השיור שמניח [א] אפילו אינו אלא בית אחד סגי ואפילו אינו פתוח לעיר בענין שיוכל לערב עמה אפ"ה הוי שיור (ג) ואפילו הוא בית הבקר או בית התבן שא"צ לערב ואם הוא משייר ממנה הרבה השיור יערב בפני עצמה ושאר העיר בפני עצמה וכל אחד מותר בשלו ובלבד שלא יוציא זה מזה וצריך שיעשה צורת פתח ביניהן אם הוא יתר מי' וב' פסים אם הוא א י' ואם אין לעיר אלא פתח אחד חשיב כשל יחיד ומערבין ביחד אפילו העמיד לה סולם בצד השני ואפילו העמיד הרבה סולמות זה בצד זה

של רבים מערבין את כולה נתחלה ואין מבואותיה צריכין תיקון שהרי היא כחצר א' וכגון שאין בה ר"ה גמורה של י"ו אמה והתוס' כתבו שאינו של ר"ג ושלוש ואזדו לטעמייהו שנתבאר בסימן שס"ד דבהכי חשיב ר"ה ונראה מדברי רש"י דמתני' רבותא אשמועינן שאע"פ שנעשית של רבים מערבין את כולה בלא שיור וכ"ש כשגם עכשיו היא של יחיד ובשל רבים ונעשית של יחיד כתב דלאו דוקא של רבים ונעשית של יחיד מהני לה שיור אלא ה"ה של רבים אלא רבותא אשמועינן אע"פ שנעשית של יחיד בעי' שיור וכתבו התוספות והרא"ש דהכי מוכח בגמרא וכתבו סמ"ג וסמ"ק נ"ל שאין הדברים אמורים שעיר של רבים והרי היא של רבים מערבין אותה אלא כגון ירושלים שדלתותיה נעולות בלילה ונחשבת מן התורה ע"י כן ככרמלית עכ"ל ודבריהם כשהיא רחבה י"ו אמות או שהיא מפולשת משני צדדיה לר"ה שאם לא כן אין לה דין ר"ה ובצורת פתח מכאן או לחי וקורה מכאן סגי וכמו שנתבאר בסימן שס"ד : והרמב"ם כתב בפ"ו ואם היתה המדינה קנין יחיד וכתב ה"ה בשם הרשב"א אי זו היא עיר של יחיד כל שבנאה היחיד לעצמו וישכירנה לרבים או שמכרה אחר מכאן לרבים או שבנאה להושיב בה דיורים ומשייר לעצמו דרכים פלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים עושים עכ"ל ותניא בגמרא עיר של יחיד ונעשית של רבים אין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו ופירש"י אין מערבין אותה לחצאין · דכיון דמעיקרא חד היא אסרי הני אהני והויא כמבוי ששכח א' מן החצירות ולא נשתתפה בו דאוסרת אכולה ומשמע דכ"ש לעיר של יחיד והרי הוא של יחיד שאין מערבין אותה לחצאין כיון דמתחלה הורגלו להיות אחד וכ"כ הגהות בפ"ה מה"ע והמרדכי בפרק כיצד משתתפין ובגמרא מ"ש לחצאין דלא דאסרי אהדדי מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי הכ"ע דעביד דקה וכי הא דאמר רב אידי אחד מבני מבוי שעשה דקה אינו אוסר על בני מבוי ופירש"י מבוי מבוי נמי אסרי דכיון דמעיקרא של יחיד היא והוו מערבין את כולה והורגלו להיות א' אסרי אהדדי ואפילו היכא לחי או קורה למבוי לא מהני : דעביד דקה · פתח נמוך ברחב כל מבוי דגלו דעתייהו לאסתלוקי כל חד מחבריה והרי"ף והרמב"ם פירשו דקה אצטבא והתוספו' פירשו מחיצה גבוה ד' טפחים כגון אצטבא ונ"ל שטעות סופר הוא בתוס' וצריך להגביה י' טפחים וכ"כ ר"י נשמס ורבינו כתב כפי' התוס' · וכתב ה"ה בפ"ה דענין זה במדינ' מוקפת חומה גבוה י' טפחים ויש לה דלתות שהיא רה"י ומפני זה אין מערבין אותה לחצאין אבל אם לא היתה העיר כולה מוכשרת במחיצות וכמו להכשיר חציה ולערבה הרשות בידם וכ"כ הרמב"ן וכן משמע מלשון רבינו בביאור עכ"ל אבל מדברי רש"י שם בבא דת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ורשות הרבים עוברת בתוכה נראה שאפי' כשאין להם חומה עסקינן וכתב שם הרא"ש דמשמע מפירש"י דאפי' לחי מפסיק בינו ובין ר"ה כיון שהורגלו לערב יחד הויא כמו מבוי א' ואין מפסיק לחי לחצי מבוי וקשה מדאמרי' בפ"ק (יד :) עשה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי ונ"ל דהתם מיירי שאין חצר פתוח למבוי מן הלחי ולחוץ אבל בירושלמי לא משמע הכי דגרסינן א"ר אסי הדא אמרה בני מבוי שנתנו קורתם וכו' והשתא ניחא הכל דהא דאמרינן יש לו חצי מבוי מיירי שלא נתנו החיצונים קורה וכיון שאין החיצונים יכולין לטלטל במבוי לא אסר על הפנימיים אבל כשנתנו גם החיצונים אסורין גם הפנימיים אם עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ולא עירבו יחד דכיון שהורגלו לערב יחד כל המבוי א"א ליחלק להשתמש אלו בחצי מבוי ואלו בחצי מבוי וה"נ כיון שהורגלו בני העיר לערב יחד אסרי אהדדי דהוו כמו נתנו אלו ואלו שהרי העיר מתוקנת משני ראשיה ואין לחי וקורה מועיל לסלקם זה מזה אבל בצורת פתח או משהו מכאן ומשהו מכאן נחלקים זה מזה וכן כתבו התוס' וכן כתב הר"מ ז"ל דיכול לחלק המבוי בב' פסים כשאין ביניהם יותר מי' או בפס ד' והפרצה בי' או בצ"פ אפילו ביותר מעשרה מהני בכל דוכתא עכ"ל כלומר דכל שאין הפרצה יתרה על י' בפס ד' או בב' פסין של שני משהויין סגי וכ"כ שם המרדכי וכן כתבו הגהות מיימון בפ"ה מה"ע בשם סמ"ק ואמאי דתנן ושל רבים שנעשית של יחיד פירש"י רבותא אשמועינן דאע"ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחלתה של רבים דדלמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור ואע"ג דאין בה ר"ה גמורה שלא תשתכח תורת ר"ה והוא שיור הוי היכירא דטעמא משום עירוב הוא אלא א"כ עשה חוצה לה שיור שלא עירבו עם שאר העיר אלא לבדן עכ"ל : וכתב ה"ר יונתן בהגהות שיור הוי היכירא לכל שאינו מטלטלים בה משום עירוב · וכתב עוד אלא א"כ עשה חוצה לה שיור וכ"ש אם הוו מערבין אותה מבואות מבואות בפני עצמן דאין שיור גדול מזה אלא רבותא אשמועינן שאפילו שיור של חוצה לה מהני לשאר העיר ואיפלינו תנאים שם במשנה בשיעור השיור ובגמרא אמר רבי יצחק אפילו בית אחד בחצר אחד ופירש רש"י חצר ובית לתוכה סגי להיות שיור והתוספות פסקו שם כר"ש לאחר שלש חצירות של ב' ב' בתים אבל הרי"ף פסק כרבי יצחק ונתן הרא"ש טעם לדבריו וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה"ע וכן כתבו סמ"ג וסמ"ק וכך הם דברי רבינו והכי נקטינן : ומ"ש רבינו ואפילו אינו פתוח לעיר וכו' ואפילו הוא בית הבקר וכו' פשוט שם (ס.) גבי בני קקינאי דאמרו לרב יוסף הב לן גברא דלערב מאתין : ומ"ש ואם שייר ממנה הרבה וכו' גם זה פשוט שם בדף הנזכר גבי הא דאיבעיא להו חדשה מהו : ומה שכתב ובלבד שלא יוציאו מזה לזה פשוט הוא וזה שאסור להוציא מזה לזה הוא היכר שאינם מטלטלין אלא ע"י עירוב : ומה שכתב צריך שיעשה צ"פ וכו' נתבאר בסימן שס"ג ולא חש רבינו לכתוב כאן דפס של ד' מהני כשאין ביניה' יותר מי' לפי שסמך לו על מה שכתב בסימן הנזכר : ומה שכתב ואם אין לעיר אלא פתח אחד חשיב כשל יחיד וכו' פשוט שם בברייתא (נט :) : ומה שכתב אפילו העמיד לה סולם בצד השני גם זה שם בדף הנזכר מימרא דר"נ משמי' דרב : ומה שכתב אפילו העמיד הרבה סולמות גם זה שם

ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה אא"כ עשה חוצה לה כעיר חדשה שביהוד' שיש בה חמשים דיורין ד"ר יהוד' רש"א ג' חצרות של ב' בתים (פירש"י של רבים ונעשית של יחיד רבותא אשמועינן דאע"ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה הואיל ותחלתה של רבים דדילמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור וכו' ורבינו כתב תחלה דין עיר של יחיד והיא של יחיד ודין עיר של רבי' והיא של רבים ואח"כ כתב דין של רבי' ונעשית של יחיד דעדיין יש לה דין של רבים וכו' ודין של יחיד ונעשית של רבים דעדיין יש לה דין של יחיד : ומ"ש ואם ירצו לחלק למבואות וכו' שם ברייתא' עיר של יחיד מערבין אותה כול' או מבוי מבוי לבדה ופרכינן מבוי מבוי אסרי אהדדי ופרש"י ואפילו אי איכא לחי או קורה למבוי לא מהני ומשני הכ"ע דעבוד דקה ופירש רש"י פתח נמוך ברחב כל מבוי דגלו אדעתייהו לאסתלוקי כל חד מחבריה והתוספות כתבו דעבוד דקה מחיצה גבוה ד"ט כגון אצטבא בפני המבוי ובקונטרס פי' פתח נמוך ברחב מבוי כו' ותימה בסוף שמעתין פ"ה דקה מחיצה עכ"ל ודוחק לומר דלשם (בדף ס"ח) בעיר היושבת על שפת הנהל אם יש לפניה דקה ד' אמות וכו' פירש"י מחיצה ד' אמות גבוה ע"פ העיר כולה עכ"ל : ומ"ש רבינו מחיצה גבוה י' טפחים כן הוא באשיר"י ואיכא לתמוה למה נחלק הרא"ש אמ"ש התוספות דבד' טפחים סגי ואפשר שכך היה כתוב בתו' שלפני הרא"ש וכ"כ ה"ר ירוחם בחי"ו (דף נ"ד ריש ע"ב) וז"ל והתוספות פירשו דקה מחיצה גבוה י' טפחים ומביאו ב"י ולכן כתב ב"י דט"ס הוא בתוספות שלנו וצריך להגביה י' טפחים אבל לפעד"נ דאינו ט"ס שהרי בהך דעיר היושבת על שפת הנהל דבעינן דקה ד' אמות מקשה תלמודא מ"ש מכל דקה דעלמא דד' טפחים ופריק התם לא בעית תשמישתיה הכא בעית תשמישתיה אלמא כל דקה דעלמא ד"ט וכמו שהוא בתוספות וכ"כ בשלטי הגבורים בשם רבי' ישעי' אחרון ז"ל דאם עשה דקה שהוא מחיצה קטנה גבוה ד"ט באורך כל הפתח הרי אנו יכולין לערב כל מבוי ומבוי לעצמו ואין מבוי אוסר על חבירו ואף עפ"י שהוא יוצא ובא דרך עליו הואיל ועשה דקה לפני פתחו הרי הוא כסתום וכאילו סילק את דרכו מעליו עכ"ל וכן נ"ל עיקר דלא בעינן מחיצה גמורה גבוה י' אלא לגלות שכל מבוי ומבוי מסתלק מחבירו וסגי בד' טפחי' ככל דקה דעלמ' ודו"ק : ומ"ש ועיר של רבים וכו' עד והשאר יערבו ביחד אם ירצו זהו לשון הרי"ף שמע מינה דכל היכא דאיכא שני פתחים לא מערבינן ליה עד דעבדי ליה שיור וטעמא דשיור כדי שיכירו שהעירוב הוא שהתיר את הטלטול ולפיכך אסור השיור כדי להזכיר העירוב עכ"ל משמע דס"ל להרי"ף שהשיור אסור אף בשלו לעירובי באנפי נפשיה וכך הבין בעל המאור והשיג עליו דהא אסיקנא בגמרא בעיר חדשה שביהודה דקטנה הוי שיור לגדולה וגדולה הוי שיור לקטנה וכו' ומיהו יש להליץ בעד הרי"ף דגם הוא סובר שהשיור מערב בפני עצמו והעיר בפני עצמו אלא הכי קאמר שאין היתר לשיור לאחר שעירב גם הוא בפני עצמו להוליך עירובו לאנשי העיר וכדין ב' חצירות ופתח ביניהן דמוליך עירובו לחצר חברו כדי שיהא מותר לטלטל בחצר חבירו וה"ט דמה שהשיור אסור לטלטל בתוך העיר הוא היכר שאין מטלטלין אלא ע"י עירוב אבל מדברי הרא"ש נראה שהיה נוסחתו כדברי הרי"ף ולפיכך עשו השיור כדי להוכיח על העירוב כלומר השיור אסור לערב עם העיר אבל לעצמן יכולין לערב בני השיור וכו' וכך הם דברי רבינו שכתב והשאר יערבו ביחד אם ירצו וכו' וכן בסמוך כתב ואם משייר ממנו הרבה השיור יערב בפני עצמה ושאר העיר בפני עצמה וכל אחד מותר בשלו ובלבד שלא יוציאו מזה לזה וכו' כלו' לאפוקי ממה שהבין בעל המאור מדברי הרי"ף דהשיור אסור לערב לעצמו אלא יכול לערב לעצמו וכ"א מותר בשלו ובלבד שלא יוציאו מזה לזה דלא תימא דוקא בני העיר אסורין לערב ולטלטל בשיור אבל בני השיור רשאין לערב לעצמן ולחזור ולהוליך עירובן אבל בני העיר ולטלטל עמהן כדין ב' חצרות ופתח ביניהן וכו' אלא אף בני השיור אסורין משום היכר וכ"כ גם הר"י חי"ו : ומ"ש ואפילו אינו פתוח לעיר וכו' פירוש דאעפ"י דמלשון המשנ' אין מערבין את כולה משמע דלא הוי שיור אלא א"כ בדוכתא דאי בעי לערובי בהדדי מצו מערבי וכיון דאין הבתים פתוחים לעיר אלא פתוחים אחורי העיר לצד הנהר ולא מצו ערבי בהדדי לא הוי נמי שיור לעיר וקאמר דליתא אלא אפ"ה נעשה שיור לעיר :

ומ"ש

פרישה

עושים עכ"ל ונ"ל דבא לומר דמ"ש הרמב"ם קנין של יחיד אינו בכלל מה שכתב שהיה של רבים אלא שכשר קנאה סוה ודמי דין רבים לו אלא קנין ר"ל שכשר המלכים' ובנה לעיר ונעשים קנין שלו : (ב) ועיר של רבים אינו יכולה לערב כו' עיין מ"ש ב"י בשם רש"י :

(ג) אפי' הוא בית הבקר או בית התבן שא"צ לערב ואפ"ג דלעיל בסימן ש"ע כתב אבל דר בבית התבן בבית הפעלים בבית הבקר כו' אוסר התם מיירי בדר בו וכאן מיירי שאינו דר בו ואפ"ג דגבי בית נמי כשאינו דר בו אינו אוסר מ"מ רבינו אורחא דמלתא נקט ובבית התבן

דרישה

על כ"ס סדר שם וכמ"ש מהרמ"ש סי' שע"ו פ"ט מ"ש בכ"כ פורסים יש להסמיר על' אוסר על חבירו ובפרט בק"ק לובלין שרגילים לבא שמה ומפ' ב' ישראלים שנתאכסנו בבית אחד כפים לכל א' חדר בפני עצמו ופתוח לחצר אחד אוסר על חבירו לטלטל בחצר אם לא ע"י עירוב :

סי' שצב [א] אפילו אינו אלא בית אחד ובגמרא פרק כיצד משתתפין דף נ"ט אמר רבי יצחק אפי' בית א' וחצר א' וגם הרמב"ם ז"ל והש"ע כתבו ג"כ חצר ורבינו שכתב בית ס"ל דהגמרא דקאמר חצר ל"ד וגם רמ"א ז"ל כתב בית כלשון רבינו פ"ש

חדושי הגהות

שצב א צ"ע דסנ"ל הא דלמה לא יהא סגי בלחי וקורה כשהוא רחב י' דבשלמא בעיר של יחיד הצריכו ב' פסים משום שחשובה כולה כחצר אחת אבל בעיר של רבים שהוא מחלקת שפיר מבוי מבוי בפ"ע למה לא יועיל לחי וקורה להשיור וצ"ל דר"ל כשאין משיירים מבוי בפ"ע אלא שמשיירים מקצת בתים מהמבוי שחצי המבוי מערבי' עם העיר וחצי המבוי שהוא השיור מערבים בפ"ע או צריך שיעשה ב' פסין וכמו שנתבאר לעיל סי' שס"ג ודווקא כשגם השיור מערבים בפ"ע אבל כשאין מערבים בפ"ע והם רבים שאוסרים זע"ז או א"צ לחצי מבוי שעירבו עם העיר אלא לחי או קורה כמו שנתבאר בסימן הנזכר (מהרל"ח) :

בטור

ומ"ש ואם היתה של רבים וכו' עד שתתמעט שלא ישאר בה אלא חמשים דיורין שם אבעיא להו כעין חדשה מהו פי' עיר קטנה של נ' דיורין ואינה סמוכה לגדולה מהו רב הונא ורב יהודה חד אמר בעיא שיור וחד אמר לא בעי' שיור ופסק הרא"ש לקולא וכתב רבינו דין זה במחלוקה זו דהיתה של רבים ונעשית של יחיד להורות רבותא דאף על פי דהיתה של רבים בתחלתה אפילו הכי עכשיו שנתמעטה עד חמשים דיורים מערבין את כולה ואינה צריכה שיור ואין צריך לומר אם מתחלתה לא היתה אלא חמשים ועוד נראה דלפי' רש"י דלא ה"ל של רבים דצריכה שיור אלא בשיש בה ששים רבוא בע"כ דהא דמבעיא לן כעין חדשה מהו ודפליגי עלה רב הונא ורב יהודה היינו דוקא בהיתה של רבים שיש בה ששים רבוא ונתמעטה עד חמשים דיורין דאם לא היתה מתחלתה אלא חמשים דיורין ולאו אי אפשר שיהא בה ששים רבוא ואינה צריכה שיור לדברי הכל ומאי קמבעיא להו ומאי פלוגתייהו דרב הונא ורב יהודה והבית יוסף בסוף סימן זה הביא דברי ה"ר ירוחם שכתב דין זה ופירשו כמו שכתבתי לדעת רבינו ותימה הוא אם לא היה כתוב דין זה בספר רבינו שהיה לפני בית יוסף שהרי בכל ספרי רבינו כתוב וצריכה שיור עד שתתמעט וכו' :

שצג אין מערבין ע"ח ושיתופי מבואות בי"ט וכו' בפרק שני די"ט סוף (דף י"ז) פליגי בה רבי ורבנן ואיכא מ"ד רבי מתיר לערב ע"ח בי"ט ורבנן אוסרין ואיכא מ"ד רבי אוסר ורבנן מתירין ואפסיקא הילכת' בגמרא דאסור בי"ט לערב אפילו ע"ח דליתיה בי"ט אבל ע"ת ליכא למ"ד דמתיר דכיון דאף בי"ט אסור לצאת חוץ לתחום פשיטא דאסור לעשות לצורך מחר דבר שהוא אסור בו ביום : **ומ"ש** ואם שכח יער' בי"ט ע"י תנאי וכו' שם (דף י"ז) פליגי בה רב ורבא בע"ת ופסקו הפוסקים כרב' דאמר דע"ת לא ת"ט מקנ' שבית' בשב' לא וכתבו עו' דאלמ' ע"ח דבטול רשותא הוא שרי : **ומ"ש** ולמחר יאמ' על אותו הפת נראה דרבותא אשמועינן דלא תימא כיון דמערב היום וחוזר ומערב למחר צריך לכל עירוב פת מיוחד כדי שיהא ניכר ונראה שהיה מערב על ידי תנאי היום ומח' קמ"ל דיכול לער' על אותו פת וב"י לא פי' כן :

זה עד רוחב י' לא חשיב כפתח ואם יש לה ב' פתחין אם יש אשפה בפני אחד מהן חשיבה כאילו אין בה אלא פתח אחד (ד) ואם היתה של רבים ונעשית של יחיד עדיין יש לה דין של רבים וצריכה שיור עד שתתמעט שלא ישאר בה אלא חמשים דוורים (ה) ואם היא של יחיד ונעשית של רבים יש לה עדיין דין של יחיד וצריכין לערב יחד (ו) ואם רשות הרבים עובר בה משער לשער וחולק אותה לארכה מתקן ר"ה כדינו בדלתות ואז יערבו כולם ביחד ואינן רשאין ליחלק וה"ה שאין רשאין ליחלק לארכה שאין בני עבר הלז רשאין לערב לבדן ובני עבר הלז לבדן מפני ששניהם עוברין דרך ר"ה ויוצאין דרך פתחו לכאן ולכאן ור"ה שבאמצע מחברן אבל אם רוצים ליחלק לרחבה ששני בני העברים בוררין להם פתח שאצלם ומסתלקין מן השני וכן חצי רחבה של צד השני בוררין להם פתח שאצלם יכולים ליחלק כיון שיכולין להסתלק אלו מאלו שלא יהא להם דרך אלו על אלו וצריך שיעשו ביניהם במקום שמתחלקין בר"ה צורת הפתח :

שצג אין מערבין עירובי חצרות ושיתופי מבואות בי"ט שחל להיות בע"ש (א) אלא יערב מעי"ט ואם שכח יערב בי"ט ע"י תנאי (ע"ל סימן תקכ"ח) שיאמר [א] אם היום חול יהא זה עירוב ואם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר על אותו הפת אם היום קדש הרי ערבתי כאתמול ואם היום חול יהא זה עירוב וה"מ בב' ימים טובים של גליות אבל בשני ימים טובים של ר"ה לא אחד עירובי חצרות ושיתופי מבואות מערבין אותן בין השמשות ואפילו אם כבר קבל עליו תוס' שבת כתב ה"ר שמריה שיכולין לערב ויש אוסרין אם קבל עליו תוספת שבת ואפי'

ספק

שם מימרא דשמואל בדף ס' : **ומה** שכתב ואם יש לה שני פתחים אם יש אשפה בפני אחד מהם וכו' פשוט שם בדף כ"ט בעובדא דרבי זירא ערבא לחתא דבני רבי חייא : **ומה** שכתב ואם היא של יחיד ונעשית של רבים וכו' היינו כבא המפורשת במתניתין שכתבתי בסמוך :

ומ"ש ואם ר"ה עובר בה משער לשער וכו' גז"ש (נט ·) ת"ר עיר של יחיד ונעשית של רבים ור"ה עוברת בתוכה כיצד מערבין אותה עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ואין מערבין אותה לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי בפני עצמו ופירש"י לחי מכאן ולחי מכאן לראשי ר"ה ובעיירות שאין להן חומה עסקינן שראשי ר"ה מפולשין ואוקימנא בגמרא כרב יהודה דאילו לרבנן לא מערבא ר"ה בהכי כלומר אלא צריך לעשות לה דלתות וכמו שנתבאר בסי' שס"ד וה"ה לעיר של רבים וגם עתה היא של רבים שאם עשה לה דלתות מערבין אותה ע"י כך ורבינו רבותא קמ"ל שאף על פי שהיתה של יחיד עכשיו שנעשית של רבים צריכה תיקון דלתות כאילו היתה של רבים מעולם והא דתנא מערבין כל מבוי בפני עצמו כבר כתבתי דאוקימנא לה בגמרא כדעביד דקה :

ומ"ש וה"ה שאינם רשאים ליחלק לארכה וכו' גז"ש בדף הנזכר א"ר פפא לא אמרו אלא לארכה אבל לרחבה מערבין ופירש"י דרך עיירות להיות פתחי פלושיהן לארכה ור"ה שיורדת מפתח לפתח וחולק לאורכה הלכך אין בני עבר הלז רשאין לערב לבדן ובני עבר הלז לבדן משום דהני והני דרוסי בהך ר"ה ויוצאים ונכנסין דרך פתחים לכאן ולכאן ור"ה זו מחברתן שכולן מעורבין בה ואסרי אהדדי אבל לרחבה בני ב' העברים לראש הא' לבד ובני ב' העברים לראש הא' לבד שהרי יכולין להסתלק אלו מאלו ולא יהא דרך לאלו על אלו ובוררים להם אלו פתח שאצלם ואלו פתח שאצלם ואיכא לישנא אחרינא בגמרא דאסר אפילו לרחבה וכתב הרא"ש והרי"ף לא הביא הני תרי לישני דס"ל כלישנא בתרא לחומרא וכ"ד הרמב"ם בפ"ה אבל הרא"ש פסק כלישנא קמא לקולא וכן פסקו הגהות בפ"ה מה"ע וכך הם דברי רבינו ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (א) :

ומ"ש רבינו וצריך שיעשו ביניהם וכו' נלמד ממ"ש בסימן שס"ג דבכל מקום שהפרצה יותר על י' צריך צורת פתח · כ' בתשובה שבסוף חזה התנופה מבואות היהודים המתוקנים כהלכתן במקומות שכן פתוחים לבית הכותי בצורת פתח וכן מבואות היהודים המפולשין ופתוחים זה לזה ומתוקנין כהלכתן מדין מבוי עקום מותר לטלטל בכל המבואות כשישתתפו יחד הבתים והחצירות כדין שיתופי מבואות ואין צריך לעשות דקה לבני ביתו של מי שלא יעירב להפרידו מן האחרים כדי שלא יאסור עליהם שאין זה דומה לעיר של יחיד ונעשית של רבים וכן אין היהודים הדרים חוץ למגרש היהודים אוסרים על היהודי' שבמגרש שנתקן כהלכה כי אין כל העיר חשובה כחצר אחד לאסור אלו על אלו ואע"פ שהכל תחת היקף חומה אחד סברא עכ"ל : **כתב** ר"י עיר של רבים ונתמעטה ועמדה על חמשים דיורים אינה צריכה שיור עכ"ל ונראה דנפקא ליה מדתניא בפרק כיצד מעברין דף ס' א"ר יהודה עיר אחת היתה ביהודה וחדשה שמה וכו' והיא היתה שיור איבעי' להו חדשה מהו חדשה כי היכי דאיהי הוי שיור לגדולה גדולה נמי הויא שיור לקטנה אלא כעין חדשה מהו רב הונא ורב יהודה חד אמר בעיא שיור וחד אמר לא בעי' שיור ופירש"י כעין חדשה · עיר קטנה אחרת של חמשים דיורים ואינה סמוכה לגדולה ופסק כמאן דמיקל דכיון דמידי דרבנן הוא אזלינן לקולא כתב הרמב"ם בפ"ה המזכה בשיתוף לבני המדינה אם עירב לכולם עירוב אחד א"צ להודיעם שזכות היא להם ודין מי ששכח ולא נשתתף עם בני המדינה או מי שהלך לשבות בעיר אחרת או כותי שהיה עמהן במדינה דין הכל כדינם בחצר ומבוי עכ"ל (ב) :

שצג אין מערבין עירובי חצרות וכו' פלוגתא דחכמים ור' בברייתא פ"ב די"ט (טז:) ואיפסקא הלכתא בגמרא דאסור לערב בי"ט : **ומ"ש** ואם שכח ויער' בי"ט ע"י תנאי וכו' שם א"ר חייא בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מי"ט לחברו ומתנה וכ"ש עירובי תבשילין ורבא אמר מניח אדם עירובי תבשילין מי"ט לחברו ומתנה אבל לא עירובי תחומין דלמיקני ביתא בי"ט לא וכתבו הרי"ף והרא"ש הלכתא כרבא דהוא בתרא ומסתברא לן דה"מ בעירובי תחומין דמיקני ביתא הוא אבל עירובי חצירות דביטול רשו' הוא מניח אדם עירו' מי"ט לחבירו ומתנה וה"מ בשני ימים טובים של גליות אבל בב' י"ט של ר"ה לא כדאמרינן בפ"ק (ו ·) וכ"ד הרמב"ם בפ"ו מהל' י"ט אלא שכתב דה"מ בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה והיו עושים ב' ימים מספק אבל השתא דבקיאינן בקביע' דירחא ולא עבדינן תרי יומי אלא משום מנהג בלבד אני אומר שאין מערב ומתנה לא עירובי חצרות ולא שיתופי מבואות ואע"פ שהראב"ד השיגו ה"ה החזיק בידו ונתן טעם לדבריו · והר"ן כתב בפ"ב די"ט שאין דברי הרמב"ם מחוורים בזה וגם הרשב"א כתב בתשובה שלא נראו לו דברי הרמב"ם בזה וכ"נ מדברי הרי"ף והרא"ש שכתבו סתם' דין זה דיערב בי"ט ע"י תנאי ולא חילקו בין זמן לזמן וכיון דכל הני רבוותא מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן : **ומ"ש** רבינו ולמחר יאמר על אותו פת לאו דוקא דה"ה אם אמר כן על פת אחר [ב] והרי בסוף הלכות י"ט הביא דין זה ולא כתב שם על אותו פת : **אחד** עירובי חצירות ושיתופי מבואות מערבין אותן בה"ש במה מדליקין (לד) אקשינן רישא דמתני' דקתני ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשיכה וחד מינייהו ערבתם ומשמע דווקא עם חשיכה לא אסיפא דקתני ספק חשכה מערבין ושני ל"ק כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצרות ומפרש רש"י דעירובי חצירות שרי בספק חשכה וכן דעת התוספ' והרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ע : **ומ"ש** אפילו קבל עליו תוספת שבת כתב ה"ר שמריה שיכולין לערב ויש אוסרין וכו' ז"ל המרדכי שם פסק רבינו יואל וה"ה לאחר תפלת ערבית יכולין לערב אם יום הוא דעניית ברכו כתקיעת שופר הוא וקודם ספק חשכה היו מקבלין שבת ותוקעין כדי להוסיף מחול על הקדש ואפ"ה מתיר בע"ש לערוב עירובי חצרות בספק חשיכה וה"ה אחר עניית

ברכו

דרכי משה

שצב (א) ול"נ דהלכה כדברי המיקל בעירוב . (ב) ובהג"א פרק כיצד מעברין והיכא שהקהל רגילים לערב יחד אין רשאין לחלק עכ"ל מא"ז :

ובהג"א

פרישה

התכן אין אורחא לדור : (ד) **ואם** היתה של רבים ונעשית של יחיד ועדיין יש לה דין של רבים כו' ז"ל הגמרא דף ס' ע"א איבעיא להו כעין עיר חדשה מאי רב הונא ורב יהודה חד אמר בעי שיור וחד אמר לא בעי שיור וכתב הרא"ש פי' עיר של רבים שנתמעטה ועמדה על נ' דיורין כעיר חדשה והלכתא לקולא עכ"ל והוא שכתב ג"כ תלמידו של הרא"ש רבי' ירוחם בהדיא עיר של רבים ונתמעטה ועמדה על נ' דיורין אינה צריכה שיור עכ"ל ותימה על הב"י שהביא דברי ר"י הללו וכתב עליו דנראה לו דנפקא ליה מהא דתניא כו' והביא פירש"י על איבעיא זו דהא אין ראיה ברורה לדברי רבי' ירוחם מפירש"י מיהו קצת ראיה יש מפירש"י דע"כ צ"ל דכוונת רש"י היה שהיתה מתחלה עיר של רבים ונתמעטה ולא נשארו בה אלא נ' דאל"כ קשה למאי הוצרך מד מ"ד לעשות שיור הא ודאי נ' בתים עיר של יחיד הוא ולמ"ד שלא מצריך ג"כ ק' מאי איריא נ' אפילו טפי נמי כל שאין בו ס' רבוא לפירש"י ה"ל עיר של יחידי וק"ל מ"מ קשה טפי סל"ל דנפקא ליה מפירוש הרא"ש וג"כ נראה מדברי ב"י כאילו דברי רבינו ירוחם הם דברי עצמו ולא כתב כמו מה שלא כתב רבינו וז"א דע"ז עצמו נתכוון רבינו במ"ש ואם היתה של רבים כו' וק"ל · ופירוש עיר חדשה איתא שם בגמרא דעיר היתה ביהודא ועיר חדשה שמה ולא היה בה אלא נ' דיורין אנשים ונשים וטף ואמרי' שם שבה שיערו חכמים שיור עיר של רבים ואנן קי"ל כמ"ד דפליגי עליה ומ"ל כ"כ שיור ואפשר שמ"ד הנ"ל שמיקל ואמר עיר של רבים שנתמעטה ועמדה על נ' שא"צ שיור מפרש שמה שיערו רז"ל בעיר חדשה היינו לענין זה שאם לא נשתייר מעיר של רבים אלא כשיעור עיר חדשה דהיינו נ' דיורין דאז אינו צריך שיור דאז נשתקע ממנה עיר של רבים ודו"ק :

(ה) **ואם** היא של יחיד כו' דכיון דמעיקרא דחזא היא אסורה הני אסני והוי כמבוי שנסגר אחד מן הסלירות ולא נשתתפו דאסורה אכולהו רש"י

(ו) **ואם** ר"ה עובר בה כו' פירש"י ר"ה עובר בה רחב י"ו אמה ובה אינו מעורבת אא"כ מתוקנת כדינא בדלתות ועיין בב"י :

סי' שצג (א) **אלא** יערב מעי"ט ואם חל ביום ה"ו ושכח כו' כצ"ל ולמחר יאמר על אותו הפת ונראה לי דרבינו אורחא דמילתא נקט שאם אמר כן על פת אחר או היה צריך להשהות גם הראשון משום דשמא היום קודש ועירוב הראשון הוי עירוב וצריך להיות קיים בין השמשות ולכן נקט רבי' על אותו הפת כדי שלא יצטרך להשהות שניהם

כגון

חדושי הגהות

שצג א בטור הנדפס אצל מהרל"ח איתא בזה"ל שיאמר ביום ראשון ביום ה' אם היום כו' : ב ולא כתב רבינו על אותו פת אלא שר"ל שצריך שיהיה אותו פת קיים גם בי"ט שני דשמא אתמול חול הוי והוא העירוב וצריך שיהא עירוב קיים בכניסת שבת (מהרל"ח) :

כתב

ברכו ושוב מצאתי בשם רבינו שמריה שהורה כן והביא ראיה כמו שהביא רבינו יואל ומקצת תלמידיו אסרו ואמרו דיש חילוק בין קבל עליו שבת ללא קבל וחזר בו הרב ואסר והביא ראיה מן התוספתא עכ"ל : **ומ"ש** ואפילו עירב לשנים לאחד מבע"י וכו' מימרא דרבא בס"פ במה מדליקין (לד:) וכס"פ הדר (לד.) ודעת הרא"ש כדעת ר"ת שהעמידה בעירובי חצירות דוקא וכתב ה"ה בפ"ו מה"ע שכן דעת הרמב"ן והרשב"א [א] ואע"פ שרש"י פירשה בעירובי תחומין וכ"כ הרמב"ם משמע דה"ה לעירובי חצירות דקילי טפי וכתב הרא"ש ז"ל וכתב ה"ר יונה ודוקא עירב עליו מבעוד יום ונאכל עירובו בין השמשות ולאחר עירב בין השמשות ונאכל עירובו משתחשך אבל עירב עליו בין השמשות ונאכל עירובו בין השמשות לא הוי עירוב ולא אמרי' תקנתו יום ותקנתו לילה ובשע' שהונח עירוב יממא הוי ובשעה שנאכל לילה הוי דכולי האי לא אקילו רבנן לשווי בין השמשות לגבי האי עירוב תקנתו מן היום ותקנתו מן הלילה עכ"ל :

שצד ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בין השמשות וכו' משנה בפרק בכל מערבין דף ל"ה נתגלגל חוץ לתחום וכו' ספק מבע"י או משחשיכ' ר"מ ורבי יהוד' אומרים הרי זה חמר גמל רבי יוסי ור"ש אומרים ספק העירוב כשר וידוע דהלכה כמותם לגבי ר"מ ור' יהודה ואף על גב דלגבי עירובי תחומין מיתניא מתניתין ה"ה לגבי עירובי חצירות ושיתופי מבואות דכשהיו קיימין בבין השמשות סגי וכן דעת הרמב"ם בפ"ה שאע"פ שעירובי חצירות משום דירה כיון שהיו דרים יחד בבין השמשות סגי וכ"כ הגהות בסוף ה"ע שהיה נוהג הר"מ לאכול העירוב משחשיכ' מיד וטעמא משום דגבי עירובי תחומין נמי מטעם דירה אתינן לה ואפי' הכי בבין השמשות סגי ה"ה לעירובי חצרות ושיתופי מבואות וכן דקדק המרדכי בפרק בכל מערבין (א) : **ומ"ש** אבל אם לא היה לו חזקת כשרות וכו' שם בגמרא דף ל"ו משמע הכי גבי כשר : **וצריך** שיהיה בין השמשות במקום שראוי ליטלו וכו' גם זה במשנה הנזכר ובגמר': **ומ"ש** ואם נתנו במגדל ונעל לפניו וכו' משנה שם דף ל"ד נתנו במגדל ונעל לפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב ובגמ' אמאי הוא במקום א' ועירובו במקום אחר הוא ואוקמו' רב ושמואל במגדל של לבני' ור"מ היא דאמר בפ' המביא כדי יין פותח בתחל' ונוטל מהני' בי"ט היא ואביי ורבא מוקמי ליה במגדל של עץ ובדקטיר המנעל בחבל ובעי סכינא לתפסקיה וכתב רבינו שתי אוקימתות משום דמשמע דלענין דינא לא פליגי אלא דכל חד מוקי מתניתין במאי דמסתבר טפי ומשמע ליה דמאוקמיה למתניתין כר"מ הכי קיימא לן : **ומ"ש** אבל מנעול של עץ או של מתכת אסור דאף בכלים יש משום בנין וכו' כ"כ הרא"ש שם ודייק רבינו להתנות שיהיה המגדל של עץ לשיהיה מותר לחתוך המנעול שקשור בו בחבל משום דאילו הוה מגדל של בנין היה אסור וכדאמר שמואל בפרק המביא כדי יין (לא.) חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך : **ומ"ש** ואם מצא מפתח בי"ט וכו' בשבת בעיר הוי עירוב וכו' גז"ש דף ל"ה בגמרא על הברייתא' חסורי מחסרא והכי קתני נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח ה"ז עירוב בד"א ביו"ט אבל בשבת אין עירובו עירוב נמצא המפתח בין בעיר בין בשד' אין עירובו עירוב רמ"א בעיר עירובו עירוב בשד' אין עירובו עירוב כר"ש דאמר א' גגות ואחד חצירות וא' קרפיפות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן וכיון דקי"ל כר"ש כמ"ש בסימן שע"ב א"כ ה"נ קי"ל כר"א ומוכח בגמ' דהיינו בנמצא בשבת אבל בי"ט לא שני לן בין עיר לשדה וכן כתבו התוספות שם וכ"פ הרא"ש שם ומדברי הרמב"ם בפ"ה נראה דכי היכי דאמרינן גבי עירובי תחומין כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ה"ה לעירובי חצירות ושיתופי מבואות שאם היה בין השמשות במקום שא"א ליטלו אלא א"כ יעבור על שבות דרבנן חשיב ראוי ליטלו וכתב ה"ה שכן דעת המפרשים ותימה דע"כ לא אמרינן הכי אלא גבי עירובי תחומין משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה לא גזור רבנן משום שבות וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ע שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק אבל גבי עירובי חצירות מאי מצוה איכא ואפשר דכיון שאם לא עירב אפשר לבא לטלטל באיסור וכשמערב פורש מאיסור זה מצוה חשובה או כמי דחשיב שעת הדחק :

שצה מצוה לחזור בין אחר עירובי חצרות וכו' כ"כ המרדכי בפרק הדר והביא ראיה מדאמר מצוה דדיירי בה תרי גברי כרבנן ליהוי בלא עירוב וטעמא רבה הוא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולמיעלי באיסור וכ"כ בהגה' בפ"א מה"ע : **ועל** שניהם מברך על מצות עירוב כ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ע : **ומתי** יברך בשע' שמקבץ אותו כ"כ שם הרמב"ם וה"ל הטעם לפי שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן וכיון שמקבץ הרי נעשית המצוה שככר

שצד ספק עירוב במשנה בפ' בכל מערבין דף ל"ה פליגי בה תנאי ולר"מ ור' יהודה ה"ז חמר גמל ואסור לו לילך אלא אלפי' אמה שבין ביתו לעירובו והלכה כר' יוסי ור"ש דספק עירוב כשר דהלכה כר' יוסי לגבי ר"מ ור"י : **ומ"ש** הלכך אם נפל עליו גל וכו' פי' דכשיכול ליטלו בלא מרא ומצינא דליכא איסורא דאורייתא אלא טלטול אבנים שבגל דשבות דרבנן הוא וקי"ל כרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש אבל כשצריך מרא ומצינא דאית ביה איסורא דאורייתא דחופר ובשדה אית ביה משום חורש לא הוי עירוב : **ואם** נתנו במגדל וכו' עד סוף הסי' משנה וגמרא לשם (דף ל"ד ול"ה) וע"פ מ"ש התו' והרא"ש וע"ל בסי' שי"ד ואף על גב דסוגיא זו משמע דבע"ת קאמר והתם הוא כיון דאין מערבין ע"ת אלא לדבר מצוה לא גזרו עליו בה"ש אבל ע"ח ושיתופי מבואות שמערבין לדבר הרשות מנ"ל שהקילו בו יש לומר דכל היכא דאיכא לחלק בין זו לזו קמפרש לה תלמודא שמעינן דהיכא דתנן לה סתמא ולא מפרש מידי אין לחלק ביניהם :

שצה מצוה לחזור וכו' כלומר אע"ג דבע"ח וש"מ מערבין אפילו לדבר הרשות מכל מקום מצוה לחזור אחריהם כדי שלא יגיעו לידי איסו' טלטול בחצר ובמבוי משא"כ בע"ת דאין מצוה לחזור אחריו דאדרבה אפשר דעל ידי ע"ת יגיע לידי איסור הליכת חוץ לתחום אלא דכדי לקיים מצוה מותר לערב ואע"ג דברי' סי' שפ"ז פסק רבינו כחכמים דפליגי אר"מ וסומכים אעירוב במקום שיתוף וכו' וכאן כתב דצריך לחזור אחר שניהם אין זה סתירה לדבריו דהכא נתבאר לשם דדוקא בחצרות שפתוחות זו לזו ועירבו דחצרות ביחד סומכין על עירוב במקום שיתוף הא לאו הכי אין סומכין וע"ש :

ומתי מבר' בשע' שמקבץ אותו וכו' נראה דר"ל דמיד כשבא אל אחד מבני החצר ונוטל ממנו פת אזי באות' שעה מתחיל העירוב ואז מברך דכל הברכות מברך עליהן עובר לעשייתן וכדלקמן בבדיק' חמץ ריש סי' תל"ב וכן אם א' מזכה משלו לכולם מברך בשעה שמזכה להם פי' דבשעה דמזכ' ע"י אחר דנותן לידו הפת וא"ל תהא זוכה בעירוב זה לכל בני החצר דאז בשעה שמזכה ונותן ליד אחר

ואפילו עירב לשנים לאחד מבע"י ונאכל העירוב בין השמשות ולאחד עירב בין השמשות [ב] שניהם קנו עירוב שלאותו שנאכל עירובו בין השמשות אנו חושבין אותו לילה ולאותו שהניח ערובו בין השמשות חושבין אותו יום :

שצד **ספק** עירוב (א) כגון שספק אם היה קיים בין השמשות אם לאו כשר והוא שיהיה לו חזקת כשרות כגון שהניחו שם ואירע בו ספק אבל אם לא היה לו חזקת כשרות כגון ספק אם הונח שם אם לאו לא וצריך שיהא בין השמשות במקום שראוי ליטלו הלכך (ב) נפל עליו גל אם יכול ליטלו בלא מרא וחצינא כשר ואם לאו פסול ואם נתנו במגדל ונעל לפניו ואבד המפתח אם הוא של לבנים מסודרין אלו על אלו בלא טיט וטיח (ג) בי"ט הוי עירוב א מפני שיכול לסותרו וליטלו אבל בשבת או בי"ט והוא של בנין אינו עירוב ואם המגדל כלי של עץ והמנעול קשור בחבל ויכול לחתכו בסכין הוי עירוב אבל מנעול של עץ או של מתכת אסור לחתכו אף בכלים דאף בכלים יש משום בנין וסתירה אם לא יהא עשוי משברי כלים מחוברים ע"י זפת בההיא דוקא אין בו משום בנין ואם מצא מפתח בי"ט בין בעיר בין בשד' הוי עירוב שיכול לטלטלו ולפתוח אע"פ שלא היה בידו בין השמשות (ד) כיון שמצוי הוא שימצאנו חשבינן ליה כאילו הוא בידו בשבת בעיר הוי עירוב (ה) שיכול להביאו ע"י גגין וחצרות בשדה אינו עירוב :

שצה (א) **מצוה** לחזור בין אחר עירובי חצרות (ב) בין אחר שתופי מבואות ועל שניהם מברך על מצות עירוב [א] ומתי מברך בשעה שמקבץ אותו מבני החצר ומבני המבוי

דרכי משה

שצד (א) ובהגה"א שם דכן היה נוהג מהר"ם ובמנהגים של מהר"א טירנא דיש לאוכלו בשחרית בשבת וכן הוא בגמרא פרק כל כתבי (קיז:) : בכלבו

פרישה

סי' שצד (א) **כגון** ספק אם היה קיים ב"ה כו' פי' תחלת בין השמשות דאל"כ הא כתב רבינו בסימן שלפני זה דאפי' הוא נאכל ב"ה הוי עירוב :

(ב) **נפל** עליו גל כו' פי' דוקא גל שהוא אסור מדאורייתא לפנותו במרא וחצינא הא אם כסהו בתבן או שיכול לפנותו בלא מרא וחצינא אע"פ שהוא טוען עפר שהוא אסור מדרבנן לא גזרו בעירוב שהוא קונה בין השמשות כדלקמן סי' ת"ע :

(ג) **בי"ט** הוי עירוב כו' פירוש מעירובי תחומין קאי שם בגמרא דאילו עירובי חצירות א"צ לבאים בי"ט :

(ה) **שיכול** להביאו ע"י גגין כו' ל"ע בלא גגין נמי הא פסק רבינו לעיל סימן שע"ב דאפילו באיסור דאורייתא אין מוציאין על שקבץ להביא מפתח מר"ה לביתו ומותר להוליכו שם וע"ש ואפשר דמ"מ עדיף טפי אם יפתח בהיתר ואפשר התם דהוצרכו לבית המדרש ולא יכלו לפתוח בית המדרש אם לא ע"י הכנסת מר"ה לרה"י אבל מ"מ קשה הא אפילו נמצא בשדה אית ליה תקנה ע"י טלטול פחות פחות מד' אמות וכמ"ש לעיל סימן רכ"ח ואפשר דכל כה"ג לא חשיב מצוי ודרכו שיהא מצוי בין השמשות : (ד) **כיון** שמצוי הוא שימצאנו מחזיקין ליה כו' כנ"ל :

סי' שצה (א) **מצוה** לחזור בין אחר עירובי חצירות כו' א"ל הא כתב רבינו לעיל בסי' שפ"ו ד"ל אמר שבועה שלא אטעם ממנו נראה שאין משתתפין לו בה ואע"פ שמערבין לו בה משום דבעירובי תחומין ה"ע משום שאין מערבין אלא לדבר מצוה משא"כ בשיתוף מבואות פ"ש דלא לאצוה חשבינן לה ע"ש דמ"ש דאין מצוה לאסור אותו מצוה לכרך שבועתו כדי לקיים או להביא לידי אכילתו וזה מצוה כמ"ש וקרא לשבת עונג מ"מ אותו מצוה היא בשביל הנאתו משא"כ לעיל דאיירי במצות הבורא עליו לשבועתו אבל עירובי תחומין שאין מניחין אותו אלא כדי לילך אצל רבו כדי ללמוד תורה או לבית הכנסת להתפלל וזה לא הנאתו אלא מצות המלך ב"ה עליו וק"ל :

(ב) **בין** אחר שיתוף מבואות ואע"פ דלעיל סימן שפ"ז כתבתי דקי"ל כרבנן דסומכין על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקום עירוב אפילו לא עירבו חצירות ובסדה סגי ר"ל דהכא או זה או זה קאמר ועיין מ"ש בס"ם סי' שפ"ז ליישב הב"י וזה נראה טפי וגם מ"ש

דרישה

מ"ש . עיין בב"י שכתב בד"ה והרמב"ם כו' ר"ל והתוס' פירשו שמילה גבוה ד' טפחים ול"ל שע"פ הוא ול"ל ל"ע וכ"כ רבינו ירוחם כו' ונ"ע הלא תלמוד ערוך הוא בפרק כיצד מערבין וב"י הביאו בסי' של"ה אמר רב הונא עיר שהוקפה על פחת הכותל אם יש לפניה דקה ד' אמות מודדים לה משפת ביתה ופריך התם מ"ש מכל דקה בעלמא דד' טפחים א"ל התם כי הוי בהדיא דכל דקה ד' טפחים ואף שיש לחלק דשאני דקה דהכא דעמוק משום מחילה והתם משום היכר מ"מ דחוק הוא דליסגי דכל דקה לא משמע הכי ול"ע :

סי' שצג [א] **עיין** בב"י בד"ה ואפי' עירב לשנים לאחד מבע"י וכו' וכתב פרש"י פירשו בעירובי תחומין וא"ל דרש"י גופא פי' בפרק במה מדליקין דאין מערבין עירובי תחומין בין השמשות והביאו הב"י ברים סי' זה וכבר פירשו התוס' שם בסוף הפרק דלכתחלה אין מערבין אבל בדיעבד הוי עירוב :

[ב] **שניהם** קנו עירוב ול"ל למאי שכתב רבינו בסי' שע"ט גבי גבור אסר של חמץ ותני בתרי בדוקים ואחד עבבר ושקיל ולא ידעינן לכי מנייהו עייל אם שני בתים של אדם אחד או של שנים ובאים לשאול בבת אחת שניהם צריכים בדיקה ואע"ג דהתם נמי הוי מדרבנן כמ"ש רבינו התם ואפי' בטלו לדוי מדרבנן כמו שדקדק עליו ב"י מ"מ שאני הכא גבי עירוב הקילו יותר אבל גבי חמץ דעיקרו מדאורייתא (משא"כ בעירוב) החמירו ולכן לא חילק רבינו כאן בבאים זה אחר זה או בבאים בבת אחת :

סי' שצה **עיין** מ"ש בס"ם ליישב מנהגנו בעירוב בקצת מקומות שאסור לטלטל ומערבין גם על מה שמערבין בכל ע"ש אף על פי שכבר הניחו בערב פסח על כל השנה :

[א] **ומתי** מברך בשעה שמקבץ אותו מבני החצר וכתב ב"י הטעם לפי שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן וכיון שנתקבץ הרי נעשית המצוה שכבר ועיין ואע"פ שלא ברכו מותרין לטלטל דאין הברכות מעכבות מדברי הלכך צריך לברך כשבא לקבצו וק"ל דהא כל זמן שלא נתנו העירוב בשמר מבתי החצירות לא הוי עירוב לכך נ"ל דמ"ש רבינו בשעה שנתקבץ ר"ל לאפוקי קודם דקודם שנתחיל לקבץ דהוי קודם דקודם אבל לאחר שנתקבץ מותר לברך עד קודם נתינתו באחד מבתי החצירות ובזה נתיישב מנהגינו שאנו מברכין אחר קבלת העירוב ולפני נתינתו ולמי טעם

חדושי הגהות

שצד א כתב מהרל"ח ר"ל לענין עירובי תחומין דאילו עירובי חצירות ביום טוב ליכא :

המבוי או בשעה שמזכה להם ואחד מזכה לכולם ואומר בדין עירובא יהא שרא לנא (א) לטלטולי מבתים לחצר ומחצר לבתים ובשתופי מבואות יאמר מחצרות למבוי וממבוי לחצרות לנו ולכל הדרים בעיר הזאת :

שצו תניא (א) שבו איש תחתיו מכאן שכל אדם יש לו ד"א (א) בכ"מ אפילו יצא חוץ לתחום שהרי משה אמר כן לאותן שיצאו (ב) חוץ לתחום ללקוט ומודדין לכל אדם כפי אמותיו ומרווחות ולעיל פי' אם נותנין לו אלכסונן (ג) ואם היה ננס באיבריו שנותנין לו ד"א בינונית [א] ופסק רב אלפס שאין לו אלא ד"א [ב] והוא באמצען וה"ר זרחיה הלוי פסק שיש לו ד"א בכל רוח שהן ח' על ח' וה"מ להלך אבל לטלטל אין לו אלא ד' בכ"מ

אחר מברך · **ומה** שאמר ואחד מזכה לכולם ואומר בדין עירוב יהא שרי לנא וכו' פי' אפי' כשאחד מקבץ אותו מבני החצר ומברך אין צריך שכל אחד מבני החצר יאמר בשעה שנותן הפת בדין יהא שרי ליה לטלטולי אלא אחד מזכה באמירתו לכולם ואומר בדין עירוב יהא שרי לנא לטלטולי וכו' והב"י הדביק מאמר וא' מזכה לכולם לדלעי' מיני והבי' נדחק :

שצו תניא וכו' בפ' מי שהוציאוהו (דף מ"ח) ומ"ל בסי' שמ"ט : ופסק רב אלפס שאין לו אלא ד' אמות והוא באמצען וכו' שם במשנה מי שישן בדרך וכו' (דף מ"ה) פלוגי בה תנאי וכתב הרא"ש דנראה דרב אלפס ס"ל כת"ק דריש פ' מי שהוציאוהו א"נ או רוח רעה אין לו אלא ארבע אמות וס"ל רבינו דמשמע פשטא והוא באמצען ודלא כחכמי' במשנת מי שישן וכו' שיש לו שמנה על שמנה · והרז"ה פסק כחכמים . אבל ב"י כתב ודעת רבינו דלא קי"ל כר"א דאמר והוא באמצען שהרי כתב בסי' ת"ה מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר ואין לו אלא ד' אמות ואילו לר"א כיון שיש לו ב' אמות לכל רוח אפילו יצא ב' אמות עדיין הוא בתוך תחומו וכו' עכ"ל ותימא דזה אינו לא כהרי"ף שיש לו ד' אמות והוא באמצען וגם לא כהרז"ה שיש לו ח' על ח' כדכתב רבינו הכא וכתאן ס"ל דאין לפרש דס"ל כר' יהודה כמו שכי' ה"ה לדעת הרמב"ם ומביאו ב"י דא"כ ה"ל לרבינו לגלות דעתו כאן כשכתב דעת הרי"ף ודעת הרז"ה וה"ל לפרש שהוא תופס סברא שלישית כר' יהודה ועוד דהלא הרי"ף והרא"ש פסקו בהך משנה מי שיצא חוץ לתחו' כת"ק דאפילו אמה אחת לא יכנס ולא כר' אליעזר דאמר שתי' יכנס ג' לא יכנס דר"א לטעמיה דאמר והוא באמצען וכאן כתב רבינו דהרי"ף פסק דיש לו ד' אמות והוא באמצען כר"א וא"כ לדעת רבינו יהיו דברי הרי"ף סותרין זה את זה אבל האמת יורה דרכו דאע"ג דר"א ס"ל שתי' יכנס אפילו יצא לדעת במזיד שלא לשם מצוה אנן לא קי"ל כר"א אלא היכא דהיה אנוס כגון ר' נחמיה לשם ריש דף מ"ד אבל ביצא במזיד אפי' אמה אחת לא יכנס ואעפ"י שד' אמות שלו מובלעו' בתוך התחום ראשון וכמ"ש התו' לשם דף מ"ד בד"ה או דילמא ודוקא היכא דיצא חוץ לתחום במזיד כמו שפירש"י בהך משנה פסק הרי"ף דהלכה כת"ק דאפילו אמה אחת לא יכנס והא דפסק הרי"ף דיש לו ד' אמות והיא באמצען כמ"ש רבינו כאן היינו דוק' היכ' דיצא לאונסו וכ"כ בעל המאו' דהלכ' כת"ק דאפילו אמה אחת לא יכנס כמו שכתב הרי"ף והא דאמר בעובדא דרבי נחמיה דשתי' יכנס כר"א התם מתוך אונסו יצ' דמשכחי' שמעתת' אבל בלא אונס' לא סמכי אדר"י כדא"ל רב חנן בר רבא לאביי ומדר' אליעזר קא מותבת ליה למר אלמא לא סמכינן עליה עכ"ל את זה נראה לפע"ד לדעת רבינו דלא כפי' ב"י וזה היה ג"כ דעת הרמב"ם דלא כמה שכי' המגיד וכדמוכח מדברי התו' שהבאתי :

כל

שכבר עירבו א ואע"פ שלא ברכו מותרין לטלטל דברכות אינם מעכבות הלכך צריך לברך כשבא לקנגו : **ומ"ש** או בשעה שמזכה להם ואחד מזכה לכולם פי' או בשעה שמזכה להם אם אינו מקבץ עירוב אלא אחד מזכ' לכולם : **ומ"ש** רבינו ואומר בדין עירובא יהא שרי לנא וכו' מצאתי תוספת דברים בשבלי הלקט וז"ל בעירובי חצרות יאמר בדין יהא שרי לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר ובשיתופי מבואות כתב אומר בדין יהא שרי לנא לאפוקי ולעיולי מן המבוי לחצרות ומן החצרות למבוי ומשתיהם לבתים ומן הבתים לשתיהן · וכתב עוד שם שאם גבו העירוב או השיתוף ולא בירכו עליו אין הברכה מעכבת ומותרין לטלטל וכתב שכן מצא בתשובת הגאונים (ב) בפרק כל כתבי אהא דרבי אמי ורב אסי כד הוה מיקלע להו ריפתא דעירובא שרי עליה המוציא כתב הר"ן שהיו מערבין בכל ע"ש (ג) ועירוב לכל השנה אינו עושה שמא יתעפש ולאו אדעתא ועכשיו נוהגים לערב משנה לשנה ולא חיישינן שמא יתעפש לפי שעושין אותה מצה מצויירת ותלויה באויר דאינה עשויה להתעפש והכי עדיף טפי מלערב בכל ע"ש דאיכא למיחש שמא ישכחו איזה ע"ש מלערב ויבואו לטלטל באיסור :

שצו תניא שבו איש תחתיו מכאן שכל אדם יש לו ד' אמות וכו' בפ' מי שהוציאוהו (מח :) :

ומ"ש ומודדין לכל אדם כפי אמותיו ומרווחות נתבאר בסימן שמ"ט : **ומ"ש** ולעיל פירשתי אם נותנין לו אלכסונן ואם הוא ננס באיבריו שנותנין לו ד"א בינוניות ג"ז בסימן שמ"ט : **ומ"ש** ופסק הרי"ף שאין לו אלא ד"א וכו' בפ' מי שהוציאוהו דף מ"ה תני מי שישן בדרך וכו' וחכמי' אומרים אין לו אלא ד"א ר"א אומר והוא באמצען רבי יהודה אומר לאי זה רוח שירצה ילך ומודה רב יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו ופירש"י והוא באמצען של . ד"א כלומר ב' אמות יש לו לכל צדדיו : לאי זה רוח שירצה · יטול ד"א ואחר שבירר לצד זה אין יכול לחזור ולברור לצד אחר ובגמרא דף מ"ח ר' יהודה היינו ת"ק אמר רבא ח' על ח' איכא בינייהו ופי' רש"י דרבנן סברי ארבע לכל צדדיו דהיינו ח' על ח' ור' יהודה סבר להד רוח ותו לא כדקתני ומודה רבי יהודה לר"א שאם בירר לו ב' לכאן וב' לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר ארבעתן לרוח אחד ואמר רבא מחלוקת להלך אבל לטלטל ד"ה ד"א ותו לא וכתב הרא"ש שהרז"ה פסק כת"ק שיש לו ח' על ח' והוא באמצען כר"א ור"ח גורס חכמי' היינו ת"ק ומפרש היינו ת"ק דריש פירקין ונראה דמה שלא הביאה הרי"ף משום דס"ל כת"ק דריש פירקין דאין לו אלא ד"א א וכתב ה"ה בפי"ב ובפכ"ז מהל' שבת שכן דעת הרמב"ם ודעת רבינו דלא קי"ל כר"א דאמר והוא באמצען שהרי כתב בסימן ת"ה מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר ואין לו אלא ד' אמותיו ואילו לר"א כיון שיש לו ב' אמות לכל רוח אפילו יצא ב' אמות עדיין הוא בתוך תחומו וגם הרמב"ם בפכ"ז מהל' שבת פסק דאפילו אמה א' לא יכנס וכתב ה"ה דס"ל כרבי יהודה דאין לו אלא ד' אמות לרוח א' ואע"ג דרבי יהודה לאי זה רוח שירצה אמר אלא שאם בירר אינו יכול לחזור בו וא"כ זה שלא בירר לו עדיין יכול לברור ומדברי רבינו נראה שכיון שזה מהלך ורוצה לילך נראה כבורר אל עבר פניו וזה דחוק והרשב"א כתב שדעת רבינו הוא כשבירר לצד החיצון אלא שהיה לו לפרש עכ"ל · וכתב ה"ה בפי"ב מה"ש שדעת הרשב"א כדעת הרז"ה שיש לו ח' על ח' ולענין הלכ' כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימי' לדעת אח' הכי נקטינן (ב) :

בכ"מ

דרכי משה

שצה (א) בכלבו נוסח הברכה בא"י אמ"ה על מצות ערוב בדין יהא מותר לנו להוציא ולהכנים ולטלטל מבית לבית ומבית לעלייה ומעלייה לבית ומחצר לבית ומבית לחצר וכ"כ ב"י בשם שבולי לקט : (ב) וכ"כ האגור : (ג) וכ"ה בהג"א בשם מוהר"ם :

שצו (א) כתב בא"ז ומשמע מפירש"י שד"א שמודדין לאדם הן מלבד המקום שעומד עליו אבל הרמב"ם לא כ"כ : (ב) ול"נ דיש להקל בתחומין דרבנן מאחר דהרשב"א הסכים לדברי הר"ר זרחיה וכן נראה קצת דעת רבינו הטור .

וע"ל

דרישה

טעם ב"י צריך ליישב שנהגינו לומר לבד ב"ד מתנה עליו דלא ליכוי ערוב עד אחר נתינתו בבית ודוחק הוא ·

סי' שצו [א] ופסק רב אלפס שאין לו אלא ד' אמות כו' ותמה אני עליו מנ"ל הא דרי"ף פסק כר' אליעזר דאסר והלא הרי"ף ז"ל השמיט כל זה וממה דייק הרא"ש דס"ל להרי"ף כת"ק דריש פירק' ולא הזכיר כלל והוא באמצען . עיין בב"י שכ' בד"ה ומ"ש ופסק כו' דרבינו סובר לא קיל"ן כר' אליעזר כו' יש לתמוה עליו והלא כ' בהדיא בדברי הרי"ף והוא באמצען ואילו לא ס"ל למה כתב כן בדברי הרי"ף ומה שיש עוד ליקדק כאן בב"י אכתוב בע"ה בסי' ת"ה ·

[ב] והוא באמצען כו' כר"א דס"ל הכי ומש"ה פסק כחכמים אבל ר' יהודה פליג אתרווייהו וס"ל שד"א שלו לאיזה רוח שירצה ומודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור כו' ע"ש ריש סי' ת"ה שמשמע שרבינו ס"ל כר"י וכ"כ ב"י בסי' זה וז"ל ודעת רבינו דלא קיל"ן כר"א דאמר והוא באמצען שהרי כתב בסי' ת"ה מי שיצא חוץ לתחו' לא יכנס להיות כבני העיר ואין לו אלא ד"א ואלו לר"א כיון שיש לו ב' אמות לכל רוח אפי' יצא ב' אמו' עדיין הוא בתוך תחומו וגם הרמב"ם בפ"ט מהלכות שבת פסק דאם יצא אפי' אמה אחת לא יכנס וכתב המ"מ טעמי' דס"ל כר"י והבאתי דבריו ריש סי' ת"ה ע"ש ותימה לומר כן שרבינו המחבר הביא דברי הרז"ה שפסק ח' על ח' ודעת הרי"ף שפוסק ד' על ד' והיא באמצען ולא הביא דעת ר' יהודה כלל לא כאן ולא לקמן סי' ת"ה ואיך נאמר שס"ל כותי' וא"כ לא הוי ליה לסתום אלא לפרש או לכל הפחות להביא דברי ר' יהודה וגם מלשון הרא"ש שהביא הרז"ה ודעת הרי"ף משמע דלא ס"ל כר' יהודה אלא כהרי"ף שס"ל והוא באמצען כמ"ש בפי' שכ' רבינו המחבר דעת הרי"ף והוא באמצען לכן נלע"ד פשוט שגם רבינו ס"ל כהרי"ף או כהרז"ה ואעפ"כ לא קשה מידי מהא דכתב בסי' ת"ה דאפי' יצא אמה א' לא יכנס שהרי בהדיא כ' ר' יונתן שם בפ' אותו משנה ס"פ מי שהוציאוהו וז"ל מי שיצא חוץ לתחום במזיד ומדעת שלא לשם מצוה אפי' לא עבר התחום אלא אמה א' לא יכנס ולא שרי לי' שיכנס בתוך התחום כרגלו ובפי' כאילו לא יצא ואין לו אלא ד"א מזה וד"א מזה שהם ח' על ח' ואעפ"י שמובלעים לו ד"א בתוך תחום העיר ולא אמרינן כיון דעייל בתוך התחום עייל ור"א ס"ל דהבלעת תחומין מילתא ולכך אמר שתים יכנס ואזיל לטעמי' דס"ל והוא באמצען כו' הרי לפניך שכתב דאפי' לחכמים דס"ל דיש לו ח' על ח' לא אמרינן כיון דעל על והיינו מטעמא כיון שיצא שלא ברשות חכמים ולא לדבר מצוה והכי איתא בהדיא שם דף מ"ה והביאו הרי"ף והרא"ש איתיבי' אביי לרבא מהא דתנן ר"א אומר שתים יכנס כו' עד אלמא דס"ל לר"א הבלעת תחומין מילתא היא וע"כ לא פליגי עלי' רבנן אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודים לי' כו' ע"ש בהדיא דטעמא דחכמים דקאמרי אפי' יצא אמה אחת לא יכנס ה"ט משום דס"ל אע"ג דמובלע הוא הבלעת תחומין לאו מילתא היא דאל"כ ק"ל מדר"א קא מותבת למר דלמא ס"ל כרבנן דפליגי עלי' והולך לשבות לדבר מצוה מודו לי' רבנן תיפוק ליה בלא"ה דלמא טעמיה הוא משום דאין לו אלא ד"א לצד פניו שהתחיל לילך שם וגם התו' כתבו כך בפשיטות שם דף מ"ד ע"ב בד"ה ומ"ש כבלעת תחומין לאו מילתא היא כו' דפירש"י לית לי' לרבא הא דהכרעתי דאמרינן לעיל ואי פקא הוי עייל לתחומין כו' עד דאי לאו הכי תיקשה לנהרדעי ממתניתין דלרבנן אפי' אמה א' לא יכנס ואע"פ דעי' ד"א נכנס לתחומו הראשון ולא אמרי' כיון דעל על עכ"ל ש"מ דפשט להו טעמא דמתני' דאמה א' לא יכנוס כמ"ש ולא כמו שהבין בעל הב"י ז"א ואף שהביא דברי המ"מ שפי' כן על הרמב"ם פרק כ"ז מהלכות שבת דאייתו אינו ראיה לפרש דברי רבינו כן דהמ"מ מוכרח לפרש כן על לשון הרמב"ם שכתב שם וז"ל מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה א' לא יכנוס כו' עד ואין לו להלך ד"א אלא הליכת רגליו ולחוץ עכ"ל ש"מ דס"ל דהיינו טעמא דלא יכנוס כיון דהד"א אינם מובלעים תוך תחומו

אלא

פרישה

מ"ש על שניהן מברך מצות עירוב פירוש ג"כ על א' משתיהן שמערב מברך על מצות עירוב ומיהו ממ"ש רבינו בסימן זה וז"ל ואומר בדין עירובא יהא שרא לנא לטלטולי מבתים לחצר ומחצר לבתים יש לדקדק למה לא קאמר מחצר לחצר וגם בשיתופי מבואות כתב יאמרו מחצירות למבוי וממבוי לחצירות ולא קאמר מבתים להם ומהם לבתים משמע מדברי רבינו דמיירי ג"כ בעירובי בתים שעירבו כל חצר לעצמו וסובר דלכתחלה צריך ג"כ שיתוף וכמ"ש ר' יוחנן דנהגו כר"מ משמע דלא לגמרי הלכה כרבנן וכמו שמשמע מדברי התוס' פרק הדר דף ע"ב שכתבתי שם אי עביד כר"מ לא מסיין בו דהיינו אף שמברך ב' ברכות ע"ש . ובזה יתיישב ג"כ מה שלא הזכיר רבינו הברכה בסימן שס"ו גבי עירוב בתי החצר יחד לפי שסמך אמה שהזכיר כאן גבי בתי החצר וגם גבי חצירות יחד דמ"ש רבינו בריש מצוה לחזר אחר עירובי חצירות איירי בעירובי חצרות יחד ובסיפא מיירי בעירובי חצירות לעצמם ולכתחלה וכן משמע מדברי רבינו ריש סימן שפ"ז דלכתחלה בעינן ג"כ שיתוף

סי שצו (א) שבו איש תחתיו כתחתיו וכמה תחתיו גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו גמרא דף מ"ח ופי' ר"י גופו שלשה אמות בלא ראשו ובפשוט ידיו נכנס הראש :

(ב) **חוץ** לתחום ללקוט שהרי כתוב שם אל יצא איש ממקומו ולעיל פירשתי בסימן שמ"ח .

(ג) **ואם** הוא ננס באיבריו שנותנים כו' ר"ל גם זה מפורש לעיל .

או

חדושי הגהות

שצה א אך צריך לדקדק מה שכתוב מצוה לחזר בין אחר עירוב חצירות בין אחר שיתופי מבואות דהא כבר נתבאר לעיל סימן שפ"ז שפסק רבינו דסומכין על עירוב במקום שיתוף ועל שיתוף במקו' עירוב דא"צ אלא א' מהן או זה או זה וכן מ"ש ועל שניה' מברך וכו' יש לדקדק כיון דסגי בחד הא הוי ברכה שניה לבטלה **ואפשר** דרבינו נמי הכי ר"ל דצריך לחזור בין אחר עירובי חצירות וכו' כלומר או על זה או על זה וכן נמי מ"ש ועל שניהם מברך וכו' ר"ל נמי או על זה או על זה ולא אתי לאשמועי' אלא דברכת עירוב וברכת שיתוף שוין לברך על שניהם על מצות עירוב או נוכל לומר דר"ל כשעירב כל חצר וחצר לעצמו ואין החצירות פתוחים זה לזה או מצוה לחזר גם אחר השיתוף ומברך גם על השיתוף אע"פ שבירך כבר על העירוב אבל אם שיתף כבר במבוי א"צ לערב כלל בחצירות כמו שנתבאר לעיל סימן שפ"א (מהרל"ח) :

שצו א כתב מהרל"ח על זה וא"כ צ"ע דמנ"ל לרבינו דס"ל להרי"ף והוא באמצעיתן דהא לא מייתי אלא מתני' דר"פ כצורתה אין לו אלא ד"א ומנ"ל דס"ל לרבינו כר' אליעזר דאמר באידך מתני' והוא באמצען דלמא ס"ל כר"י דאמר לאיזה רוח שירצה ילך עכ"ל :

ואפשר

בכ"מ שקדש עליו היום אם הוא מוקף לדירה אפילו אין בו עתה דיורין חשוב כולו כד"א ואם אינו מוקף לדירה עד סאתים חשוב כולו כד' אמות ואפילו שבת בתל גבוה י' ובקמה קצורה ושבולות מקיפות אותה חשיבי כד"א עד סאתי':

שצו **כל** אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ מד' אמותי' (א) או מהמקום ששבת בו כדדרשי' אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה ואינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכל אדם אסור לילך חוץ לאלפים בלא עירוב אפילו הולכי מדברות (ב) שאין צריכין לערב בחצרות חייבין בעירובי תחומין ואם קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינונית שהן תחום שבת וכשם שאין לו אלא אלפים (ג) כך כל כליו ובהמותיו יש להם אלפים שלו ואם עירב הוא לרוח אחד אין אחר יכול להוליכם לרוח אחרת אפילו פסיעה אחת וכל בהמות העיר הם כרגלי הרועה אם אין בעיר אלא רועה אחד אפי' היתה ברשות הבעלים בין השמשות ומסרה לו למחר שודאי ימסרנו לו אבל אם יש בעיר ב' רועים ומסרה לאחד מהם בשבת היא כרגלי הבעלים (ד) שור של פטם כרגלי מי שיקנהו ממנו בי"ט (ה) שהרי עומד לימכר לכל ושל רועה כרגלי אנשי העיר ואפילו עירב הרועה שאין דרך לקנות ממנו אלא אנשי עירו כלים המיוחדי' לאחד מן האחין שבבית הם כרגליו ושאינן מיוחדין הם כרגלי כולם ואין יכולין להוליכם אלא למקום שכולם יכולין לילך: שנים ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית וזה לילך בו ערבית לא יוליכוהו אלא למקום ששניהם יכולין לילך ואם עירב זה לסוף אלפי' למזרח וזה לסוף אלפים למערב לא יזיזוהו ממקומו ואם הגיח כל אחד עירובו לסוף אלף יכולין להוליכו כל אחד אלף מביתו עד מקום שגם חברו יכול לילך בו (ו) שנים שלקחו חבית או בהמה בשותפו' וחלקו

בכ"מ שקדש עליו היום אם הוא מוקף לדיר' וכו' כך פשוט בסוף כיצד מעברין דף ס"א לרבנן דקי"ל כוותייהו: **ומ"ש** ואם אינו מוקף לדירה וכו' בפרק מי שהוציאוהו (נ:) תניא כוותיה דרב מי שבא בדרך והחשיך לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי במקום פלוני מהלך עד שמגיע לאותו מקום הגיע לאותו מקום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה בד"א במקום המסוים כגון שבת בתל שהוא גבוה י' טפחים והוא מד' אמות ועד בית סאתים וכן בבקע' שהיא מוקפת י' והיא מד' אמות ועד בית סאתים אבל במקום שאינו מסויים אין לו אלא ד' אמות ודעת רבינו שדין שבת טוב לדין המערב בזה וכתב ה"ה שכן דעת הרשב"א ז"ל אבל מדברי הרמב"ם בפ"ז מה"ע נראה דה"מ בקונה שם שביתה ע"י עירוב אבל בשבת ממש אפילו הוא יותר מבית סאתים ולא הוקף לדירה כיון שהוא רה"י מותר לטלטל בכולו: **ומ"ש** ובקמה קצורה וכו' שם בגמרא (טו.):

שצו כל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח זה פשוט בכמה מקומות במסכת עירובין ושבת. וכתב הרא"ש בס"פ מי שהוציאוהו הא דתנן אם אינו מכיר וכו' ואמר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח והא דקתני ואמר שביתתי לאו דוקא אמר דהוא הדין בלא אמירה נמי הוי קנה כדאמרינן בפרק בכל מערבין אבל נעור דאי בעי למימר מאי אמר אף על גב דלא אמר כמאן דאמר דמי ולעיל נמי מוכח בגמרא דקנה שביתה גבי טובלא דר"ט והא דקתני ואמר שביתתי במקומי משום דבעי למיתני סיפא זהו שאמרו העני מערב ברגליו וכו' ור' יהודה נמי דאמר אחד עני ואחד עשיר ע"כ מיירי כדאמר להכי תנא ברישא ואמר שביתתי במקומי דעשיר העומד בעירו והחשיך על התחום אינו קונה משם אלפים אמה לכל רוח אא"כ נתכוין לקנות משם שביתה עכ"ל: **ומ"ש** חוץ מד' אמותיו ג"ז שם פשוט בכמה מקומות מהן ס"פ מי שהוציאוהו (נ:) כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפים ות' גרמידי וגרסינן תו התם אמר רמי בר חמא הרי אמרו שבת יש לו ד' אמות ופירש"י יש לו ד' אמות. לקניית בית לבד מאלפים אמה לכל רוח וכן משמע בפרק בכל מערבין דף ל"ה דקתני נתגלגל חוץ לתחום ומסיק חוץ לד' אמות: **ומ"ש** כדדרשינן אל יצא איש ממקומו הוא בפ' מי שהוציאוהו דף נ"א גמרא אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה: **ומ"ש** ואינו אלא מדרבנן כן כתבו הרי"ף והרא"ש בספ"ק דעירובין ומיהו חוץ לי"ב מיל כתב הרי"ף דבירושלמי קאמר דהוי מדאורייתא וכ"כ הרמב"ם בפכ"ז וכתב שם ה"ה שכן היה הסכמת הגאונים אבל הרא"ש והמרדכי כתבו דלגמרא דידן אפילו חוץ לי"ב מיל לא מיתסר אלא מדרבנן וכתב ה"ה שלדעה זו הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל: **ומ"ש** וכל אדם אסור לילך וכו' אפילו הולכי מדברות שאין צריכין לערב בחצירות כלומר שפטרום חכמים מעירובי חצירות כמ"ש בסימן שס"ו עם כל זה לא פטרום מעירובי תחומין וזה פשוט בספ"ק דעירובין (טו:) אמתניתין דתני דפטורים מלערב אמרי דבי ר' ינאי ל"ש אלא עירובי חצירות אבל עירובי תחומין חייבין: **ומ"ש** אם קדש עליו היום בבקעה וכו' מימרא דר"נ בר"פ מי שהוציאוהו ד' מ"ב ופירש"י פסיעות בינונית דרך הליכתו של אדם. כיצד מדידת האלפי' אמה ולאלכסון כתב רבי' בס"ס שצ"ט: **וכשם** שאין לו אלא אלפים כך כל כליו ובהמותיו וכו' פשוט במשנה ובגמר' בסוף מסכ' י"ט ומתבא' מתוך הדינים שיבואו בסמוך. ודין זה עם כל הבאים מכאן עד סוף הסימן לא ניתנו ליכתב אלא בהלכות י"ט דאינם ענין לשבת כלל ולא כתבם רבינו כאן אלא אגב גררא: **וכל** בהמות העיר הרי הן כרגלי הרועה אם אין בעיר אלא רועה אחד וכו' משנה בסוף מסכ' י"ט המוסר את בהמתו לבנו או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים ובגמר' מתניתין דלא כר' דוסא דאמר המוסר בהמתו לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא בי"ט הרי הוא כרגלי הרועה אפילו תימא ר' דוסא ל"ק כאן ברועה אחד כאן בב' רועים דיקא נמי דקתני לבנו או לרועה ש"מ: ופירש"י ברועה אחד. שאין בעיר אלא רועה אחד כל בני העיר מעמידין בהמתן ברשותו ובקניית שביתתו ומתני' בב' רועים דלא ידעינן לגבי מינייהו הוא דעת הבעלים הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינה אצל הרועה מבע"י דיקא נמי דמתני' בב' רועי' אבל הרי"ף כתב אוקימנא מתני' בב' רועים דלא קנה אחד מהן אבל אם מסרה לרועה אחד הרי היא כרגלי הרועה. וכתב הר"ן שנראה שהוא מפרש דכי אוקימנא מתני' בשני רועים היינו שמסר אות' מעי"ט לשניהם ולא בירר דבריו ולמחר בירר ומסר שמירת' לא' מהן ולפיכך הרי הן כרגלי הבעלים כיון דעדיין לא בירר למי ימסור שמירת' לא גמר בדעתיה לאפוקי מרשותיה וכן דעת הרמב"ם בפרק ה' מהלכות י"ט ודברי רבינו כפירש"י: וכתב עוד שם הרמב"ם המוסר את בהמתו לבנו הרי הוא כרגלי האב ופי' ה"ה המשנה והגמרא לדעתו (א): **שור** של פטם וכו' ג"ז שם מימרא דשמואל: **ומ"ש** שאין דרך לקנות ממנו אלא אנשי עירו כלומר ולפיכך בני עיר אחרת הבאים לכאן ע"י עירוב אינם מוציאין אותו חוץ לתחום בני עיר זו כמו שיכולין בשור של פטם וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהלכות י"ט שור של רועה כרגלי אנשי אותה העיר ושור של פטם כרגלי מי שלקחו לשוחטו בי"ט מפני שדעת בעליו למוכרו לאנשים אחרים חוץ מאנשי אותה העיר מפני שהוא מפוטם והכל שומעין שמעו ובאים לקנותו וכן אם שחטו בעליו בי"ט ומכר בשרו כל אחד ואחד מן הלוקחים מוליך מנתו למקום שהוא הולך מפני שדעת בעליו כך הוא שיקחו ממנו אנשי עיירו' אחרות ונמצא זה כבור של עולי בבל שהוא מסור לכל עכ"ל וכתב ה"ה שכן כתבו בתוספות והוסיפו לומר שחכמים עשאוה כן מפני תקנת הפטם וכן בשל רועה עשו כן מפני תקנת המוכרים והלוקחים וכן עיקר: **כלים** המיוחדים לאחד מן האחים וכו' גם זה משנה שם: **ב'** שלקחו חבית או בהמה ג"ז שם רב אמר חבית מותרת ובהמה אסורה ושמואל אמר אפילו חבית אסורה ואמרינן בגמרא דרב כהנא ורב אסי אקשו עליה

שצו כל אדם יש לו אלפי' אמה וכו' בס' מי שהוציאוהו (דף נא) הני אלפים אמה היכן כתיבין דתניא שבו איש תחתיו אלו ד' אמות אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה מנ"ל א"ר חסדא למדנו מקום ממקום וכו' וקודם לזה (בדף מ"ח) קאמר והני ד' אמות היכן כתיבין כדתניא שבו איש תחתיו כתחתיו וכמה תחתיו גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו וכו' שמעינן דהך ברייתא דדריש שבו איש תחתיו אלו ד' אמות בהדי הך דרשא דאל יצא איש ממקומו אלו אלפי' אמה אתא לאורויי דיש לו אלפי' אמה לכל רוח חוץ מד' אמותיו וכו' דאי לגופיה שיש לו ד' אמות לא היה צריך למיתנייה בהדי הך דרשא דאלפי' אמה דהכא תני לה בקמייתא תחתיו כתחתיו והכי מוכחת הסוגיא לשם דף נ' ובפ' בכל מערבין (דף לה:): **וכשם** שאין לו אלא אלפים כך כל כליו ובהמותיו וכו' משנה וגמר' סוף מסכת י"ט (דף לז) ופירש"י דכשאין בעיר אלא רועה אחד כל בני העיר מעמידין בהמתן ברשותו ובקניי' שביתתו אבל כדאיכא בעיר ב' רועי' דלא ידעינן לגבי מנייהו הוא דעת הבעלי' הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינן אצל הרועה מבע"י וכך הם דברי רבינו ודין זה שייך בין בשבת בין בי"ט וכן כלים המיוחדי' וכו' וכן שנים ששאלו חלוק וכו' וכן השואל כלי מחבירו בע"ש וכו' כל זה שייך בשבת ובי"ט אבל שא' הדינ' עד סו' הסי' לא שייכין אלא בי"ט ולא כתבן כאן אלא אגב גררא דהני דשייכי בשבת ובי"ט כדפרי' כתב נ"כ הדינין השייכין בי"ט בלחוד: **שור** של פטם וכו' שם מימרא דשמואל (דף לח) שור של פטם ה"ה כרגלי כל אדם שור של רועה ה"ה כרגלי אותה העיר ופירש"י ואפי' עירב רועה זה ד' אלפים אמה לרוח אח' אינו מעכב על אחד מבני אותה העיר שלקחו ממנו מלהוליכו לרוח שכנגדה אלפי' דמאתמול אוקמי' ברשו' בני העיר לפי שרגילין ליקח ממנו וכו' עכ"ל נראה דקשי' ליה דאי איתא דאיירי דלא עירב רוע' זה ד' אלפי' לרוח אחת אלא הוא כאנשי העיר אמאי תלי ליה לשורו זה שאמר ה"ה כרגלי אותה העיר הל"ל ה"ה כרגלי בעליו אלא ע"כ אתא לאשמועינן דאפילו עירב הרועה שיהא לו ד' אלפים לרוח אחת אפ"ה אינו כרגלי

משמע

דרכי משה

שצו (א) וע"ל סימן ש"ח:

פרישה

סי' שצו (א) או מהמקום ששבת בו ר"ל אם שבת בעיר או בהקף חשבינן לכולה כד' אמות וחוצה לה נותנים לו אלפים ואם שבת בשדה יש לו ד' אמות וחוצה לה אלפים כ"ל דמאל יצא איש ממקומו כו' דאמר רב חסדא למדנו אל יצא איש ממקומו ממשמעה לן מקום לנוס שמה דהיינו מקום ממקום ואח"כ נסה מנסה דהיינו דכתיב מגבול עיר מקלטו אשר נוס שמה ואח"כ גבול מגבול שנאמר ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול ואח"כ חוץ מחוץ שנאמר ומדותם מחוץ לעיר אלפים אמה וגומר וקרא אסמכתא בעלמא הוא ומיהו חוץ לי"ב מיל כתב הרי"ף והרמב"ם שהיא דאורייתא וכתב המ"מ שכן הוא דעת הגאונים משום דמחנה דישראל הוי י"ב מיל ועליה נאמר אל יצא איש ממקומו שיעור מקום זה אבל הרא"ש והמרדכי והרשב"א והר"ן ס"ל דאפילו חוץ לי"ב מיל דרבנן.

(ב) שאין צריכין לערב בחצירות כמ"ש לעיל ריש סי' שס"ו וטעמא שעירוב חצירות אינו אלא לשומרה בעלמא כדאיתא שם ולכך לא רצו להחמיר על יושבי מדברות ומטעם זה התירו נמי לערב עירובי חצירות בספק חשיכה לפי שמשמרת בעלמא הוי ולא משום תיקון משא"כ בעירובי תחומין כדלעיל ס"ס רס"א אלא שקשה כיון שעירובי תחומין אינן אלא מדרבנן והרמב"ם כתב טעם אחר מפני שאין להם קביעות לאנשי המלחמה ומיושבי כאילו דרין יחד בבית א' אלא שרבינו לא ס"ל הכי וכמ"ש בסי' שס"ו וגם מה שאין מערבין תחומין בין השמשות הי"ע משום דמקום בית הוא וכמ"ש ב"י בסי' שס"ג אלעזר הגמרא והעוסקים משא"כ עירובי חצירות דביטול רשות כאילו דרין יחד בהגר ובבית א':

(ג) כך כל כליו ובהמותיו וכתב ב"י דין זה עם כל הבאים אחריו עד סוף הסי' לא נתנו ליכתב [illegible]

(ד) שור של פטם פירש"י אדם שמפטם בהמתו למכור [illegible] (ה) שהרי עומד למכור [illegible]

(ו) שנים שלקחו חבית כו' [illegible]

וחלקו בי"ט כל אחד יכול להוליך חלקו למקום שיכול לילך ולא אסרינן בבהמה מפני הלקו של זה שיונק' משל זה השואל כלי מחבירו מע"ש אפילו לא לקחו עד הלילה הוא כרגלי השואל כיון שמערב שבת אמר להשאילו לו השאילו לו בשבת הוי כרגלי המשאיל אפילו הוא רגיל להשאילו לו בכל פעם: (ז) האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה ותבלין לקדרתה בי"ט (ח) הרי הם כרגלי שתיהם הגחלת כרגלי בעלים שאם השאילו לאחר לא יוליכנה אלא כרגלי בעלים והשלהבת שאדם מדליק בה כרגלי המדליק לפי שאין בה ממש שתקנה שביתה עם בעליה (ט) בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אותה העיר כרגלי אותה העיר אלפים לכל רוח ואפילו עירב אחד מהם לרוח אחת (י) אינו יכול להוליכם עמו ושל הפקר העומד באם הדרך כרגלי הממל' הראשון (יא) ונהרו' המושכין (יב) ומעיינות הנובעין אפילו הן של יחיד אינן כרגליו אלא כרגלי הממלא ראשון מלא מים מבור של הפקר לצורך חבירו (יג) הן כרגלי הממלא מי שהוא בעיר ופירותיו בעיר אחרת רחוק' ממנו ארבעת אלפים ועירבו בני אותה העיר לבא לכאן לא יביאו לו מפירותיו עמהם לפי שהן כרגלי בעליהן שלא עירבו ואם עירב הוא פירותיו כמוהו ויכול לילך שם להביאן עמו : מי שזימן אורחי' מעיר אחרת ובאו ע"י עירוב לא יוליכו עמהם ממה שיתן לפניהם לפי שהו' של בעל הבית וקנה שביתה כמוהו אלא א"כ זיכה להם מאתמול ע"י אחר שנמצא הם בעליו מאתמול : המפקיד פירות אצל חבירו אם קבל עליו שמירתם הם כרגלי הנפקד ואם ייחד להם קרן זוית הם כרגלי המפקיד :

שצח **הבא** למדוד אלפים של תחום העיר אם אין כל החומה ישרה אלא יש בה מקומות בולטין ממנה רואין כאילו חוט מתוח על פני כולה כנגד מקום החיצון הבולט ממנה ומודד מן החוט ולחוץ אפילו יש לה בליט' לצד מזרח ולצד מערב כזה רואין כאילו חוט מתוח עליהם בכל צד היתה רחבה מצד אחד וצרה מצד אחר כזה או עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת (יד) והריבוע שמוסיפין עליה לריבוע של עולם אבל אם היא מרובעת

ולא

כרגלי בעליו אלא ה"ה כרגלי אותה העיר אבל בשור של פטם אשמועינן רבות' טפי אפילו לא עירב הפטם כלל אלא הרי הוא כאנשי העיר אפ"ה לא ה"ל לשור זה כרגלי אותה העיר אלא כרגלי כל אדם אפילו של בן עיר אחרת שבא לכאן ע"י עירוב מוליכו למקומו וכך הם דברי רבינו :

בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא ונראה מדברי רבינו דבבור של יחיד אשמועינן דדוקא בבור אבל נהרות המושכין ומעיינות הנובעין ואינן מושכין להלאה אפילו הן של יחיד אינן כרגליו אלא כרגלי הממלא כמו שכתב בסמוך ובשל אנשי אותה העיר אשמועינן דאפילו עירב אחד מהם לרוח אחת אינו יכול להוליכן עמו ובשל עולי בבל שהן של הפקר באם הדרך אשמועינן דהרי הן כרגלי הממלא הראשון פי' דאם הראשון מילאו לעצמו ובא אחר ושאל לו מימיו אינו מוליכן אלא כרגלי הממלא הראשון ולא כרגלי השואל שהו' השני לממלא דכיון שהן הפקר קנאם הראשון בהגבה' לעצמו וכן פי' רש"י אבל אבל מילא מים מבור של הפק' לצורך חבירו כתב רבינו הן כרגלי הממלא ולא כת' כרגלי הממלא הראשון וטעמו דהכא שהממלא לא נתכוון לקנותן בהגבהה לעצמו אלא למלאן לחבירו וקיימא לן כפר"ת דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו מטעם מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה הלכך כיון דלא זכי אלא מטעם מגו דזכי לנפשיה ה"ל כרגל הממלא ולפי זה דוקא בעודן ברשותו ה"ל כרגליו אבל אם באו ליד מי שנתמלאו לו הרי הם כרגליו דכיון דלא נתכוון לזכות בהן הוי הפקר עד שבאו ליד השני ועיי' במ"ש הרא"ש בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת בדין זה :

וה"מ

עליה דרב בדינא דבהמה לומר דאפילו בבהמה מותרת ושתיק רב וכתב הרא"ש שהעיטור והרז"ה פסקו דבהמ' נמי מותרת ודקדקו כן מסוגית הגמרא כפי שטתם והסכים הרא"ש לדעתם ולזה נוטה דעת הר"ן ז"ל אבל הרי"ף פסק כרב וכן דעת הרמב"ם בפ"ה מהלכות י"ט ורבינו סתם דבריו לדעת הרא"ש וה"ה כתב שהעלה הרשב"א שיש לחוש לדברי הרמב"ם ולדברי הגאונים שסוברים כן וכיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת א' הכי נקטינן :

השואל כלי מחבירו מע"ש וכו' השאילו בשבת וכו' משנה וגמרא שם : **האשה** ששאלה מים ומלח וכו' משנה שם : **הגחל'** כרגלי הבעלי' וכו' והשלהב' שאד' מדליק בה וכו' ג"ז משנה שם : **בור** של יחיד וכו' ג"ז משנה שם ומוקי לה בגמרא במכונסים אבל נובעים הרי הן כרגלי כל אדם וכמו שית' בסמוך : **ומ"ש** ושל אותה העיר וכו' ג"ז שם במשנה ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר [א] וכתב ה"ה בפ"ה מהל' י"ט ז"ל הרשב"א הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר ולפיכך אנשי העיר אם לא עירבו כל אחד מוליכין אלפים אמה לכל רוח ואיש אחר שמלא מהם אינו מוליכן אלא כרגלי אנשי אותה העיר עירב אחד מן העיר לצפון ואחד לדרום זה מוליך לרגליו לצפון וזה מוליך לרגליו לדרום שבור זה כבור שותפין ויש ברירה אבל אם איש אחר בא ומלא עצמו לא יזוזם ממקומם לפי שבתי' שבידו הרי הן של אנשי העיר והן מערבין התחומין זה בזה מלא אחד מן העיר ונתן לו מוליכן כרגלי הממלא שהרי מחלקו מילא ונתן לו ויש מי שכתב' דבור של אנשי העיר אין להם אלא אלפים אמה לכל רוח ואפילו עירב אחד לא יוליכם אלא אלפים אמה ואין דבר זה מחוור והראשון עיק' עכ"ל ודברי הר"ן ג"כ כפי' ראשון ודברי רש"י הם כפי' ב' וכך נראה מדברי רש"י : **ומ"ש** ושל הפקר וכו' ג"ז שם במשנה ושל עולי בבל כרגלי הממלא : **ונהרות** המושכים וכו' ג"ז שם נהרות המושכים ומעיינות הנובעים הרי הם כרגלי כל אדם ופי' רש"י מעיינות הנובעים· ואין יוצאין מגומות נבועות לימשך הלאה הרי הן כרגלי כל אדם אין להם שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי ממלא אלא כל אדם מוליכן כרגליו אבל הרא"ש כתב שהן כרגלי הממלא והכי איתא בתוס' וכן דעת הר"ן וכתב הרמב"ם בפ"ה מהי"ט על כא דנהרות המושכין ואם הוו באים מחוץ לתחום לתוך התחום ממלאין מהם בשבת ואנ"ל בי"ט וכתב ה"ה שלמד כן מהסוגיא שבפרק מי שהוציאוהו :

מלא מים מבור של הפקר וכו' ג"ז שם פלוגת' דרב נחמן ורב ששת ופסק הרא"ש כרב ששת דאמר כרגלי הממלא וכתב הר"ן שכן דעת הרי"ף שהשמיט מחלוק' זה וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם בפ"ה מהי"ט שגם הוא השמיט דין זה ואע"ג דבגמ' אוקימנא פלוגתייהו במגביה מציאה לחבירו אם קנה חבירו ורש"י ז"ל פירש דלרב נחמן קנה חבירו וכיון דקי"ל דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו א"כ הלכה כרב נחמן דאמר כרגלי מי שנתמלאו לו כבר נראה שאין דעתו נוחה בכך שהרי יוסף הגירסא כי היכי דלא נימא רב נחמן קנה דהא הוא דאמר בפ"ק דמציעא לא קנה אבל לפי שטת רש"י נקטינן כר"נ דאמר כרגלי מי שנתמלאו לו : **מי** שהוא בעיר ופירותיו בעיר אחרת וכו' ג"ז משנה שם : **מי** שזימן אורחים מעיר אחר' וכו' ג"ז משנה שם :

המפקיד פירו' אצל חבירו וכו' ג"ז שם פלוגתא דרב ושמואל ופסקו הרא"ש והר"ן כרב דאמר כרגלי מי שהפקידו אצלו דקי"ל כוותיה באיסורים וכן דעת הרמב"ם בפ"ה מהי"ט: **ומ"ש** ואם ייחד לו קרן זוית וכו' הכי אמרינן בהדיא בגמר' לדעת רב וכתב הר"ן מיהו איכא מ"ד שאין מוליכין הפירות אלא למקום שהמפקיד והנפקד יכולין לילך ונרא' שהם מפרשים כרגלי מי שהופקדו אצלו אף כרגלי מי שהופקדו אצלו קאמר :

שצח הבא למדוד אלפים אמה וכו' משנה בר"פ כיצד מעברין (נג·) כיצד מעברין את הערים בית נכנס ובית יוצא פגום נכנס ופגום יוצא וכו' מוציאין את המדה כנגדן ופירש"י אם היה מחיצתה שור אינר שאינה חומה חלק' אלא בתים סמוכין ומחוברין ויש בית נכנס לתוך העיר יותר מחבירו ונראית כניסתו פגומה מבחוץ ויש בית בולטת ויוצא לחוץ מחבירו או פגום נכנס שהיתה מוקפת חומה ויש מגדלים עגולים בולטים בחומה פעמים שבולטין מבפנים פעמים שבולטים בחוץ מוציאין את המדה כנגדן אם בליטות כללו אבל קרן מזרחית צפונית רואים כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט לחוץ כדי שיהא התחום שוה לד' קרנות : **ומ"ש** אפי' יש לה בליטה לצד מזרח ג"ז שם (נה) ת"ר כיצד מעברין את הערים וכו' היה בית אחד יוצא כמין פגום או ב' בתים יוצאין כמין שתי פגומי' רואין אותם כאילו חוט מתוח עליה ומודד ממנו ולהלן אלפים אמה ובגמ' (שם) פשיטא בית א' אמרת ב' מיבעיא לא צריכא מב' רוחות מהו דתימא מרוח א' אמרינן מב' רוחות לא אמרי' קמ"ל ופירש"י ז"ל לב' רוחות א' לצפון וא' לדרום :

היתה רחבה מצד א' וכו' או עגולה וכו' גז"ש דף נ"ה ת"ר כיצד מעברין את הערים וכו' עגולה עושין לה זוית היתה רחבה מצד א' וקצר' מצד אחד רואין אותה כאילו היא שוה כלות' כשבא למדוד התחומין ברוח הצר אינו מודד מן החומה אלא רואין כאילו חוט מושך מצדה הרחב לצדה הצר וממקום החוט מתחיל למדוד כאילו היה הצד השני רחב מחבירו וכתב הרמב"ם בפכ"ח מהל' שבת שה"ה אם היתה משולשת או שיש לה צלעות רבות מרבעים אותה :

והריבוע שמוסיפין עליה לרבוע העולם ברייתא שם : **ומ"ש** אבל אם היא מרובעת וכו' גז"ש בברייתא הנזכר ארוכה כמו' שהיא מרובעת אין עושין לה זוית ובגמרא ארוכה כמות שהיא פשיטא לא צריכא דאריכא וקטינא מהו דתימא ליתן לה פותיא אארכה קמ"ל מרובעת

אין

דרישה

אלא לצד חוץ וכן דעת הראב"ד והרשב"א שם דמוקי לה מתניתין כשבירר לו ד"א לצד חוץ וכדי שלא לתמוה על הגאונים הללו דהיינו הרמב"ם והראב"ד והרשב"א ומ"מ איך הבינו סוגי' הגמ' שהבאתי שמשמע מיני' שטעמייהו דרבנן דלא יכנוס משום שהוא מדבר הרס"ת והר"א שנתנו לו חכמים אע"פ שמובלעים המה לא לכך ניתנו לו כדי שיכנים לבית כבני עירו אלא מתוך אונס שכל אדם צריך לד' אמותיו אפשר שהלכו לשיטת ל' רש"י שס"ל דמאן דס"ל הבלעת תחומין לאו מילתא היא פליג אנהרדעי ואנן קי"ל כנהרדעי ויותר נ"ל שס"ל כלישנא בתרא שהביא שם רש"י דלפי אותה ל' דגירסא אין להוכיח כלום ע"ש דהבלעת תחומין שפליגי שם מיירי ליתן לו מ' אלפים כו' אבל פשוט הוא שרבינו ס"ל כדברי התוס' שהם מסקנת שיטת הלכה ופע"ד שפירשתי ודו"ק

סי' שצז [א] **עיין** בב"י שכתב בד"ה ושל אותו העיר כו' וז"ל וכתב המ"מ בפ"ה מהלכות י"ט וז"ל הרשב"א הרי הן כרגלי אנשי אותו עיר לפיכך אנשי העיר אם לא עירבו כ"א מוליכן אלפים אמה לכל רוח ונכרי שממלא מהן אינו מוליכן אלא כרגלי אנשי העיר עירב אחד מן העיר לצפון וא' לדרום זה מוליך לרגליו לצפון וזה מוליך לרגליו לדרום אבל אם נכרי בא ומילא לעצמו לא יזיזם ממקומן לפי שהמים שבידו הם כרגלי אנשי העיר והן מערבין התחומין זה בזה ע"כ ודברים אלו צריכים ביאו' קצת דלכאורה יש לדקדק עליו דלכתחלה כתב ונכרי שמילא מהן אינו מוליכן אלא כרגלי אנשי העיר ובסיפא כתב אם בא נכרי ומילא לעצמו לא יזיזם ממקומן לפי שהמים שבידו הם כרגלי אנשי העיר והן מערבין התחומין זה בזה וצריך לחלק כי בסיפא איירי שעירב א' מן העיר לצפון ואחד לדרום והמי' מערבין

פרישה

(ז) **האשה** ששאלה מים ומלח כו' כצ"ל : (ח) **הרי** הן פירוש העיסה והתבשיל וכן בש"ס ·

(ט) **בור** של יחיד פי' מים מכונסים בבור אבל מי מעין יש להן דין אחר כמ"ש בסמוך : (י) **אינו** יכול להוליכו עמו כ"כ רש"י אבל המ"מ והר"ן כתבו שיכול להוליכן עמו שבור זה כבור שותפין ויש ברירה אבל אם בא נכרי ומילא לעצמו לא יזיז ממקומו מילא אחד מבני העיר ונתן לו מוליכן כרגלי הממלא שהרי מסלקו נתן לו עכ"ל וכתב על דעת רש"י ורבינו שאינו מחוור ע"ש וב"י הביאו :

(יא) **ונהרות** המושכים כתב הרמב"ם שאפילו באים מחוץ לתחום לתוך התחום ממלאין מהן בשבת ואנ"ל בי"ט :

(יב) **ומעיינות** הנובעין פירש"י ואינם יוצאים מגומת נובעו כן להמשיך הלאה :

(יג) **הן** כרגלי הממלא ולא אמרינן כרגלי המתמלא כדין המגבי' מציא' לחבירו שקנ' חבירו ושל הפקר העומד בראש הדרך כרגלי הממלא הראשון מ"ש הראשון בגמרא אינו גם במיימוני ובש"ע אינו וכן אח"כ בדין נהרות המושכים ומעיינות הנובעים אין שם תיבת הראשון אלא כרגלי הממלא וכתב ב"י ל' הרא"ש ובהכי ניחא טפי דאין צריך לומר דכל הבור של הפקר ילך אחר הממלא ראשון אלא ה"ק כל מים שדלה מהם הרי הוא כרגלי אותו שממלא וכ"מ שאם שתה ממנו והניחו שמה או השאילו לאחר לא אמרינן דלא קנה שביתה אבל הדולה המשאיל אלא יהיה כרגלי השואל גם לא כמ"ש רש"י בפירושו במשנה דהרי הוא כרגלי כל אדם וז"ל אין להם שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא כל אדם מוליכו כרגליו אבל הרא"ש כתב שהן כרגלי הממלא והכי איתא בתוספתא וכן דעת הר"ן ונ"ל דהם פירשו מ"ש במשנה הרי הם כרגלי כל אדם אינו ר"ל דאינו כרגלי הבעלים או שאינו קונה שביתה במקומו אלא הרי הוא כרגליו דהוא הפקר וכל מי שדולה מהבאר הרי הוא כרגליו אבל אחר שכבר דלה ומילא ממנו הרי אלו המים שדלה כרגלי הממלא אבל תיבת ממלא הראשון דחיק לפרש כן וכן רש"ק בהגהותיו פי' דמים שמילא קמי שבס כרגלי הממלא מיהו שגב ראיתי בספר"י שכתב ג"כ פעם א' כרגלי הזוכה בה תחלה ור"ל ולא כרגלי הנשאל לו אלו מים הסמוכין וק"ל :

(א) [illegible] ופי' רבנו [illegible] ליתן עצה שירבענה לריבוע עולם לכתחלה אבל אינו מעכב והטעם דלכתחלה

אין עושין לה זוית פשוטה לא בריבוע דמרבעת ולא מרבעא כריבוע עולם מהו דתימ' נרבעה כריבוע העולם קמ"ל. ופירש"י דאריכא וקטינא קצרה ורחבה מהו דתימא ירחיבנה למזרח ולמערב עד שתהא מרובעת ויפה קמ"ל כמות שהיא מניחין אותה שהרי יש לה פאות : דמרבעת אבל לא מרבעא כריבועו של עולם שיהא צפונה לצפון העולם ודרומה לדרום עולם אלא עומדת באלכסון:

ולא בריבוע של עולם או אם היא אריכא וקטינא אין מוסיפין עליו כלום [א] היתה עשויה כמין גם כזה או כמין קשת כזה רואין אותה כאילו היא מרובעת ומלאה

היתה עשויה כמין גם וכו' ג"ז שם בברייתא כנזכר היתה עשויה כמין קשת או כמין גם רואין אותה כאילו היא מליאה בתים וחצירות ומודד ממנה ולהלן אלפים אמה ופירש"י כשבא למדוד תחומין מן הצפון מודד מן היתר כאילו היתה מוקפת בתים והדר בקשת לא יתחיל למדוד מביתו ולצפון אלפים אלא כל העיר עד היתר משוכה לו כד' אמות וכן כשעשויה כמין גם היוצא ממזרח למערב אפי' שאין בתים במערב רואין כאילו מלא כל החלל בתים וכן מן הדרום לצפון ויוצא מביתו אין החלל חלק של עיר עולה לו מן המדה ואיתא תו בגמ' בדף הנזכר א"ר הונא עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשיה פחות מד' אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת ופירש"י בין ב' ראשיה. היינו אורך מקום היתר : פחות מד' אלפים אמה שתחום ראש זה נבלע בתוך תחום ראש האחר נעשה עיר אחת ומודדין לה מן היתר ורואין כאילו היא מליאה בתים ואם יותר אין מצטרפין אותם להיות אחד ומודדין לה מן הקשת לכל אחד מפתח ביתו וחלק העיר כחלק שאין בו בתים מן המדה הוא ואמרי' תו כמה יהא בין יתר לקשת רב הונא אמר אלפים אמה רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר אפי' יתר מאלפים אמה אמר אביי כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא דאי בעי הדר אתיא דרך

דרישה

מערבין בתחומין זה בזה ולגבי אנשי העיר אמרינן ברירה דהוו כמו שותפין והוי כאילו כל א' נוטל חלקו ומוליך לרגליו אבל לגבי נכרי לא אמרינן ברירה ומיהו מערבין בתחומין זה בזה ולכן לא יוזזו ממקומם ובדרישה מיירי שלא עירבו בני העיר ואו המים קונים שביתה במקומם לכן אפי' נכרי יוליך כרגלי אנשי אותו העיר כנ"ל. עיין בב"י בד"ה מילא מים מבור של הפקר כו' שהביא פלוגתא דרב נחמן ורב ששת ופסק הרא"ש כרב ששת דאמר כרגלי הממלא וכתב הר"ן שכן דעת הרי"ף שהשמיט מחלוקת זה כו' ואח"כ כתב ואע"ג דבגמרא אוקמינהו פלוגתייהו במגביה מציאה לחבירו ורש"י ז"ל פירש דלרב נחמן קנה חבירו וכיון דקיל"ן כו' א"כ הלכה כרב נחמן כו' ככר נראה שאין דעתו כו' שהרי היפך כו' והנה לשונו תמוה מאוד כי מתחלה מי הקשה למאי דמוקי פלוגתיה בגמרא דלרב נחמן קנה חבירו א"כ הלכה כרב נחמן כמו שקיל"ן בבבא מציעא וא"כ מאי מועיל בזה שכתב ככר היפך רש"י הגירסא כו' והלא הקושיא פריך במקומה עומדת כי רש"י ז"ל כתב בהדיא דלכ"ע לא קנה חבירו וז"ל רש"י שם אלא ה"ג במגביה מציאה לחבירו קמיפלגי ותו לא ודכ"ע לא קנה חבירו בהגבהותו של זה אלא אם קנה המגביה אם לא קנה קמפלגי כו' ולפי פירש"י יהי' מחלוקת זה נגד מאי דקיל"ן במגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו ולא מיקן כלום וא"כ אע"פ דקיל"ן דקנה חבירו והוי דין המים כרגלי המתמלא ולא כמ"ש הר"ן דהרי"ף השמיטו משום דסמך אמ"ש המשנה וס"ל דהוי כרגלי הממלא ונראה לפרש דבריו אע"ג שאינם מבוררים יפה כי הוא ז"ל בא לפסוק דברי הר"ן ז"ל שהזכירו שיטת הרי"ף כרב ששת מדהשמיט מחלוקת זה כו' וכתב המשנה כצורתה דבור של שולי בבל כרגלי הממלא דמשמע בין לעצמו בין לאחר הוי כרגלי הממלא וכדי שלא תקשה על הר"ן ז"ל ממאי דמוקי בגמרא דלרב נחמן קנה חבירו וא"כ אכ"ל להר"ן דהרי"ף ז"ל סמך אמשמעות המשנה והלכה כרב ששת דילמא סמך אמאי דפסק בב"מ דהלכה כמ"ד קנה ולכך השמיט הרי"ף ז"ל ולפ"ז הלכה כרב נחמן והוי כרגלי המתמלא ולכך כתב ככר נראה שאין דעת רש"י נוסח בזה שהרי היפך הגירסא ולפי פירש"י דלכ"ע המגביה מציאה לחבירו לא קנה מחלוקת זה אינו תלוי במחלוקת דבבא מציעא וא"כ הוי ליה להרי"ף ז"ל להזכיר מחלוקת זה ולדעות אותו מאמר שהוא כנגד מאי דקיל"ן בבבא מציעא ולא הוי לי' למיסמך אמאי דקיל"ן מאחר שאין מחלוקת זה תלוי במאי דפליגי בבבא מציעא ומאחר דלא הזכירו כלל מוכרח הוא דסמך אמשמעו' המשנה וכדברי הר"ן. וא"ל מ"מ למה פסק כרב ששת מאחר דקיל"ן המגביה מציאה לחבירו קנה די"ל דס"ל כפי' ר"ת שפי' מחלוק' זה שם בענין אחר וז"ל שם בתו' ועוד אומר ר"ת דיש לקיים גירסת הספרים וה"פ מר סבר המגביה מציאה לחבירו קנה היינו רב ששת ולכך קאמר כרגלי הממלא דמאיזה טעם אמרינן קנה חבירו דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והואיל דאתו מכחו דין הוא שיהא כרגלי הממלא כו' ולפ"ז יהי' רב ששת אליבא דהילכתא והא דקיצר ב"י ולא הביא פי' ר"ת י"ל דסמך אמ"ש תחלה שהרא"ש פסק כרב ששת כו' וטעמי' דרא"ש הוא משום דס"ל כפי' ר"ת וכמו שכתב הרא"ש בהדיא ע"ש. ומ"ש אח"כ אבל הר"ן כתב אבל לפי שיטת רש"י נקטינן כרב נחמן אע"ג דלרש"י לכ"ע אינו קונה אפי' לרב נחמן מ"מ נראה דר"ל לפי מאי דקיל"ן במציאה דקנה הוי כאן הלכה כרב נחמן והוי כרגלי המתמלא ולא כמ"ש תחלה דסמך אהמשנה או ר"ל לפי מאי שפי' רשב"ם לפי שיטת רש"י טעם דרב נחמן הכי הוא משום דחבירו קנה ופי' שם בתוס' וא"כ יהי' הלכה כרב נחמן ולזה דייק הר"ן וכתב לפי שיטת רש"י ולא כתב לפי פירש"י כנ"ל כוונת ב"י ז"ל אבל לשונו אינו מבורר יפה:

סי' שצח [א] **היתה** עשוי' כמין גם או כמין קשת רואין אותה כאילו היא מרובעת ומלאה בתים ומודדים לה מן היתר וה"מ שאין בין יתר לקשת אלא אלפים שיכול להגיע שם או מודדין לו מן היתר אפי' יש בין שני ראשים ד' אלפים שהני בתחומין מובלעין זה בתוך זה אפי' יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה אבל אם יש בין יתר לקשת יותר מאלפים ובין שני ראשיה ד' אלפים אין מודדין לה מן היתר אלא ממקום שלא נשאר מהקשת עד שם יותר מאלפים או שנתקצרה עד שלא ישאר ביניהם ד' אלפי' עכ"ל דברי רבינו פשוטים וברורים הם מיוסדים ע"פ שיטת התוס' והרא"ש דפרק כיצד מעברין ועיין בב"י מ"ש ע"ז שנראה מכן שנתן מכשול לפני הקורא בדבריו לטעות בכמה ענינים כי הב"י העתיק וכתב מ"ש הרשב"א והביא המ"מ דבריו פכ"ח מהל' שבת וז"ל הא דאמרינן אין מודדין לה אלא מן הקשת כיצד הי' הולך מביתו כו' עד בא לצאת מביתו אל היתר וממנו לחוץ מודדין לו לצד היתר הסמוך לצלע אשר שם ביתו לאלפים אמה לכל רוח שכל צלע וצלע בעיר אחד ע"כ ובספר העתים כו' ודעת רבינו לא כדברי זה ולא כדברי זה עד ולענין אם בתים לילך בני ראש הקשת לצד ראש הקשת האחר כתבו התוס' כו' עד ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפים ולפירוש השני כתבו דאין נותנין להן האויר שביניהם ור' ירוחם כתב ב' הפירושים ולא הכריע ודברי הרשב"א שכתבתי הן כפי' האחד עכ"ל ב"י ואמרתי אסכמה להבין דעת הגאון ב"י והיא רחוקה ממני כי לע"ד ברור הוא שלא כתב הרא"ש שינויים הללו שכן אמן הלכה כ"א למה שיש ללמד מכן כתבן וכמו שאנים ואברר הדבר וא"כ לא ה"ל לב"י להעתיק הדברים לענין פסק הלכה וחס ושלום לומר דכוונת הרא"ש הי' שכן אמן הלכה קשה הלא לפי הנראה מדבריו הוא שלפי פי' השני שכתב אין נותנין לבני ראשי הקשת האויר שביניהם אפילו ליכא ב' אלפים בין קשת ליתר כיון דאיכא בין ראשי הקשת ד"א דהא בשינויא קמא דמתיר לראשי הקשת כתב הרא"ש דהיינו דוקא שלא יהא אלפים בין היתר לקשת וממילא נשמע מינה דלשינויא בתרא אפי' בכה"ג אסור לראשי הקשת ומדכתב הרא"ש זה התירוץ באחרונה משמע דהכי ס"ל וגם התוס' כתבו שני התירוצים וכתבו זה התירוץ באחרונה וא"כ קשה דדבריהן סתרי אהדדי דהא לפני זה כתבו התוס' והרא"ש בפשיטות דאם אין בין יתר לקשת יותר מב' אלפים אף שיש בין שני ראשיה ד' אלפים ויותר רואין כאילו כל החלל מלאה בתים ומודדים לכולם לכל אחד הקצוות שכנגדו וכמ"ש רבינו כנ"ל ע"ש בתו' דף נ"ה בדבור המתחיל מתני' כו' ובליקוטי שמסדיו ואף אם ס"ל כשינויא קמא דמותר לדרים בראשי קשת מ"מ אסור לדרים באמצע הקשת והם מתירים בפשיטות לכולם וכמ"ש בדברי רבינו הנ"ל. וע"ק דמשני התירוצים כללו של תו' והרא"ש מבואר דיותר יש להקל לדרים בראשי הקשת ממה שיש להקל לדרים באמצע הקשת ורוצים לצאת לצד היתר ודומה לשלשה העיירות דשקילין לאמצעית ולא לאמצעיים והוא היפך דברי הרשב"א שהוא כתב שלדרים בשני ראשי הקשת מודדים משפת ביתם ולדרים בנגדי הקשת ובאמצעו מודדין מן היתר והוא סברות הפוכות ואין לומר דלשני' בתרא דתו' והרא"ש שכתבו דאין נותנין לדרים בשני ראשי הקצוות אפשר דס"ל דלדרים באמצע מודדים מהיתר דא"כ להמעיין שם בתו' והרא"ש וגם הרא"ש כתב שם בהדיא בשינוי' בתרא ז"ל אף לבני ראשי הקשת אין נותנין ד' אלפים אף הוכח דס"ל דמכ"ש דאין נותנין לדרים באמצע הקשת ואם כדברי הב"י שהעתיק השינויים לפסק הלכה היה קשה מכוון למה רבינו לכתוב כן בפשיטות דמודדים לכולם מן הקצוות אם לא שיש ד' א"מ מן הקצוות וגם יותר מב' א"מ בין היתר לקשת ואפי' בכה"ג ס"ל דמודדין במקום שאין ב' א"מ או שנתקצר שאינו רחב ד' א"מ מנא ליה כל זה כיון דמסקי התו' והרא"ש בכל התירוצים לאיסור וכמ"ש ועוד מסיק ב"י וכתב ז"ל ודברי הרשב"א שכתב' הם כדברי פי' הא' והוא פלא בעיני דלפי מ"ש הן סברות הפוכות אהדדי וגם לפי' השני לא אתיא שאוסר בכל והוא מתיר למדוד לאמצעים מן היתר וגם קשה לרבינו ירוחם שהביא התירוצים של התו' והרא"ש ע"ש דף נ"א ע"ב ומסיק וכתב ז"ל ומשום דאיכא נפקותא גדולה לפי הפסק בין ב' הפירושים הבאתי את שניהם עכ"ל ש"מ דס"ל נמי דחד מן התירוצים הנ"ל כיון להלכה והוא נגד מ"ש רבינו והרמב"ם וש"ע ושאר כל הפוסקים שכולם סתמו וכתבו להקל לכולם ושלא כלפי כל העיר מלאה בתים אם לא שאינו מובלע תחומיה בשום צד דהיינו שיש ד' א"מ בין ראשי הקשת ויותר מב' אלפים אמה בין היתר לקשת ומדברי התו' והרא"ש אשר כתבו לפשוטה. לכן נראה משום דמ"ש התו' והרא"ש שני התירוצים הנ"ל לא כתבו אלא לשיטת רבה בר רב הונא דס"ל דלא אמרינן רואין הקשת כאילו הוא מלאה בתים דאי אם לא שתחומיה מובלעים אבל כל דהיינו שאין בין ראשי הקשת ד' א"מ וגם אין בין הקשת ליתר יותר מב' א"מ וס"ל דלא אמרינן אי בעי הדר אתיא דרך בתים או דרך היתר וכמ"ש שם התו' ואפילו לסברתו כתבו התו' והרא"ש בשינוי' קמא דהא דאמר רב הונא דאם איכא ד"א בין היתר לקשת דמודדין לו מן הקשת אע"ג דליכא יותר מב"א בין הקשת ליתר היינו דוקא להדר באמצע הקשת ומשום דהדרים שם הן דומי' לעיר האמצעי של ג' עיירות דאע"ג דאיכא רחוקה מהחיצונים כ"א ב"א מ"מ אין מודדין לה אלא מהאמצעי וליכא למימר גבייהו כמאן דמליא דמי מטעם דמאי דמרווח במדידה מצד היתר אמה מפסיד בצד שכנגדו וכמ"ש התוס' והרא"ש אבל לדרים בראש הקשת מודדים לכל אחד מצד שכנגדו אע"ג דאיכא ביניהם ד"א ויותר דומיא דשני עיירות החיצונות דהם ג"כ רחוקות טובא זה מזה ולתירוץ בתרא כתבו התו' והרא"ש דגם לדרים בראשי הקשת אין מודדים לכל אחד כ"א מפתח ביתו מטעם דא"כ לאמצעיתו מבעי הקשת שכנגדו משום דאין נכנסין שם באויר משא"כ בג' עיירות ומכ"ש שמודדין לדרים באמצע הקשת מפתח ביתם דוקא והיינו דוקא לרבה בר רב הונא וכמ"ש אבל לסברת רבא בר רבה בריה דרב הונא וקי"ל כוותיה דפליג עמו וס"ל דכמובלע אמר כל שגי או בראשי קשת תוך ד"א או מהקשת ליתר ליכא יותר מב' אלפים אמה ומטעם כיון דיכול לילך דרך הבתים או דרך היתר פשוט דרואין כל הקשת כאילו הוא מרובע ומלא בתים וכמ"ש התו' והרא"ש ראשונה והוא סברת רבינו ומ"מ איכא ל"מ בשני התירוצים של התו' והרא"ש הנ"ל גם אליבא דהלכתא והיינו כשאינו מובלע בשום צד דיש בין ראשי הקשת ד"א ובין הקשת ליתר יותר מב"א דהוי הדין בזה לכל חד מהתירוצים הנ"ל כמ"ש אליבא דרבה בר בר הונא כשאין בין יתר לקשת יותר מאלפים והשתא א"ש דמדכתבו התו' והרא"ש בשינוי' בתרא להחמיר לאסור אף להדרים בראשי הקשת למדוד כל אחד מפתח ביתם מא"כ סתם רבינו ג"כ וכתב דבדאיכא בין ראשי הקצוות ד"א ויותר מב"א בין הקשת ויתר דלא אמרינן לשום צד רואין כמאן דמליא דמי אלא מודדין ממקום שלא נשאר מן הקשת עד יותר מב"א או שלא נשאר ביניהן ד"א ואע"ג דסברא זו לא הוזכר שם בדברי הרא"ש ואדרבה כתב לסברת רבה בר רב הונא כשינוי' קמא דלדרים באמצע הקשת מודדים מפתח ביתם נראה דל"ד קאמר דודאי אף שבראשי הקשת הוא רחב ד"א מ"מ כשמתקצר והולך בינו ובינו מודדים להם ממקום שמתקצר ואין שם עוד ד"א אבל זה של קשת לצד זה וכן ראיה שכתו' שם דף נ"ה ע"ב בד"ה ואם לאו מודדין לה מן הקשת כתבו ז"ל לא מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקצר בפנים ואין שם ד"א דלא גרע מאינו מוטל אותו שלמעלה ור"ם פי' עיר העשויה כקשת שאין מתקצר והולך עכ"ל התו' והנה לשני האוקימתות ש"מ דמ"ש הרא"ש מפתח ביתם הוי כאילו כתב מן הקשת וכאשר פירשו התוס' בשני האוקימתות דל"ד קאמר מן הקשת או מיירי שאין הקשת מתקצר וכמ"ש ר"ם כן פי' דברי הרא"ש ז"ל וק"ל ורבינו מיירי בקשת שמתקצר והלין דין אמת ואין להקשות לרבה בר רב הונא דס"ל דאפילו בדאיכא ד"א אם אין יותר מב"א בין הקשת ליתר מודדין גם להדרים באמצע הקשת מן היתר מעיר האמצעי בג' עיירות הנ"ל די"ל דשאני בעיר העשוי כקשת דאיכא בתים ומש"ה אמרינן גביה כמאן דמליא דמי אם מובלע בשום צד משא"כ בג' עיירות כנ"ל וכמ"ש בגמרא ג"כ כאן חילוק על ע"ש ע"ש. וכאשר כתבתי הוא הנכון וברור לע"ד כפי שיטת התו' והרא"ש ורבינו וגם א"ש נמי מה שכתב רבינו ירוחם דלפי שיש נפקותא גדולה בשני הפירושים כתבם דר"ל אף דלא קיל"ן כרבה בר רב הונא מ"מ למדנו מינייהו אליבא דרבה בריה אליבא דהלכתא ואל תתמה על מה שכתב דהתוספות והרא"ש כן כתבו אליבא דרבה בר רב הונא אף על גב דאביי דהתם סבירא ליה כרבא בר רבה בריה דרב הונא דמובלע אמר לך שגי דנ"ל דמוכרח לומר דרבא המקשן דהתם פריך ג"כ אליבא דאל"כ קשה מה עלה על דעת רבא המקשן להקשות לאביי מהא דאמר רב הונא פחות מד"א כו' הא לפני זה רבא עצמו דיבר עם אביי מהא דרבה בריה דרב הונא דס"ל דאפי' בדאיכא יתר מאלפים בין היתר לקשת רואין כמאן דהוי הקשת מלאה בתים ושאני ס"ל כוותי' וא"כ לק"מ מהא דאמר רב הונא דאמר ד"א לאו היינו דוקא בדאיכא בין קשת ליתר יותר מב' אלפים מה שאין כן בשלשה עיירות דמוקי לה התם בדליכא אלא ב' אלפים בין האמצעים להחיצונים ומש"ה אפילו איכא טובא בין ב' החיצונות לית לן בה אלא ודאי צ"ל דרבא דהקשה ארב הונא ס"ל דרב הונא אמר דוני' אליבא דכ"ע גם אליבא סברת רבה דס"ל דבעינן שיהא מובלע בין יתר לקשת בב"א אפילו הכי אמר אי איכא בין שני ראשיה ד"א לא וכיון דמוכרחין לומר דהמקשן הקשה אליבי' גם המתרץ השיב ג"כ אליבי' ומש"ה כתבו התו' והרא"ש ג"כ אליבי' וק"ל. ואף שבאמת שבתוספות כתבו בסוף מג' פירושי' שכתבו על מ"ש שתירץ שם אביי לרבא ז"ל התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי דה"ט דבקשת איכא יותר מב' אלפים בין הקשת להיתר משא"כ בין האמצעי להחיצונה מ"מ הרא"ש לא העתיק זה וגם התו' שכתבו שני פירושים אחרים אליבא דאותם התירוצים ע"כ צ"ל כמ"ש דאל"כ קשה מאי עלה על דעת המקשן שהקשה ומה עלה על דעת המתרץ שלא השיב לו האמת וכמ"ש. וכ"ש דלא קשה מידי לפי מה שהביא ב"י הגירסא דרב הונא עצמו הוא אשר פליג עם רבא בריה דרבה בר רב הונא וס"ל דבעינן שלא יהא בין הקשת ליתר יותר מב"א ואיכפי דיהא מובלע אבל לד ולפי אותו גירסא כתב דמכ"ע השמיטו הרי"ף והרמב"ם בפלוגתתם משום דס"ל הלכתא כרב הונא שהוא הוי מרי' דהאי דינא כו' ע"ש. ולגירסתו א"ש אפי' מ"ש התו' והרא"ש אליבי' כיון דפריך מרב הונא וס"ל כן דבעי אכ"פ שלא יהא בין הקשת ליתר יותר מב"א דומה להרחקת אמצעי מן החיצונים ואפ"ה אמר דאם איכא ד"א בין ראשי הקשת דאין מודדין אלא מן הקשת אבל התוס' והרא"ש נקטו בלשונם וגירסתם רבה בריה דרב הונא ולא רב הונא ע"ש ולפ"ז אין טעם וראיה לב"י מזה לומר שהרי"ף והרמב"ם מכ"ע השמיטו וגם בל"ע הדר בי' הב"י וכתב אדרבה שנ"ל שגם דעת הרי"ף והרמב"ם כדעת הרא"ש דהלכה כרבא בריה דרבה ע"ש וכנלענ"ד מדהשמיטו והביאו דברי רב הונא לחוד דלא חילק אלא בין אם יש בין ראשי הקשת ד"א או לא ולא חילק בין אם יש בין הקשת להיתר ב"א ש"מ דסבירא ליה דאם אין ראשי הקשת ד"א אף שיש בין הקשת ליתר יותר מב"א אין ל"מ ומודדין מהיתר וק"ל. ולכאורה גם כוונ' הרשב"א כדעת רבינו דלהדרים באמצע הקשת ורוצים לילך נותנים לצד היתר מודדין ממקום שאין שם יותר מב"א ו"ש אם בא לצאת מביתו אל היתר וממנו ולחוץ מודדים לו אצל היתר בסמוך לצלע אשר שם אלפים אמה לכל רוח כאילו אמר מודדין לו מצד היתר הסמוך אלפים לצלע אשר שם ביתו ומשם מודדין לו אלפים לכל רוח דאל"כ אלא תפרש דר"ל שמודדין לו מראש היתר אעפ"י שאינו מובלע קשה מנא לי' הא דהא בגמרא מודדין לו מן הקשת קאמר ופשטי' דגמרא דקאי אכל הדרים בקשת ועוד דא"כ ה"ל לקצר ולומר שמודדין מן היתר ושה"ע ג"כ נראה דאין לפרשו דר"ל דאין מודדין גם לדרים כ"א מצלע פתח ביתם (ועיין בש"ע בסעיף ד' שכתב רמ"א ז"ל י"א במקום שנתקצר שם הקשת שאין שם ד"א כו' מדכתב בלשון י"א ש"מ שס"ל שיש חולקין וס"ל דאין מודדין גם לדרים באמצע הקשת כי אם מפתח ביתם ממש ולא מצינו מאן דאמר כן בהדיא) דא"כ למה שינה וכתב שמודדין לה מן היתר דה"ל ג"כ לקצר כמ"ש בריש' ועוד שהמ"מ כתב שהרשב"א ביאר מ"ש בגמרא מודדים מן הקשת כו' ואי ר"ל שמודדין לכל אחד מפתח ביתם אין זה ביאור דהא פשטא דליסנא דמודדין לה מן הקשת הכי משמע אבל לפי מ"ש ניחא ומה שמסיק וכתב שכל צלע בעיר אחד בא ליתן טעם שאף שמ"מ לומר שרואין כאילו כל העיר מלאה בתים כיון דאיכא ד"א בראשי הקשת מ"מ לא אמרינן ג"כ כאילו היה מלאה כלל אלא כל צלע וצלע עיר בפני עצמו ורואין כאילו מה שלמעלה ממנו עד"ח כאילו אינו וכמ"ש התו' הנ"ל וא"כ דעתו יהי' דבריו כשינוי' בתרא התוספת והרא"ש הנ"ל למוסרא ומש"ה לעיל ולא כמ"ש ב"י ודבריו המה כדברי פי' הראשון ואחר שט"ס נפל בדפוס ב"י וצ"ל כפי' השני אלא שמ"מ ב"י לפני זה ודברי רבינו לא כדברי זה ולא כדברי זה אינם מכוונים למ"ש שהרשב"א ס"ל כפי' ודברי הרא"ש ורבינו ואף שאפשר לדחוק ולפרש דכיון הב"י למ"ש ומ"ש ודברי רבינו לא כדברי זה ר"ל שרבינו כתב שמודדין לו גם ממקום שנתקצר ולא נשאר רחב ד"א וזה לא הזכיר הרשב"א בדבריו. ומ"מ מש"כ ולענין אם בתים ראש בני קשת זה כו' כתבו התו' כו' אפשר לומר דכיון ג"כ למ"ש התו' והרא"ש לא אב אליבא דהלכתא אלא למאן דס"ל דבעינן שיהא מובלע מצד ל"כ והביאו ב"י כדי ללמוד מכן דאליבא דרבא בריה דרבה בר רב הונא דינא הכי כשם הוא יותר מב' אלפים

מהקשת

ומלאה בתים ומודדין לה מן היתר וה"מ שאין בין יתר לקשת אלא אלפים שיכול להגיע שם אז מודדין לה מן היתר אפילו יש בין שני ראשיה ד' אלפים אמה או שאין בין ראשיה ד' אלפים אמה ששני התחומין מובלעין זה בתוך זה (ב) אפילו יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה אבל אם יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה ובין שני ראשיה ד' אלפים אין מודדין לה מן היתר אלא ממקום שלא נשאר הקשת עד שם יותר מאלפים או שנתקצרה עד שלא נשאר ביניהם ד' אלפים וכן הדין אם אחד מאלו (ג) שמתעברין עמה קרוב לה (א) בתוך (ד) ע' אמה ושירים ואחד כנגדה בראשה השני אפילו אם יש ביניהם יותר מד' אלפים אמה רואין כאילו חוט מתוח עליה ומודד משם ולהלן ולאחר שהוסיפו עליה לרבע' מוסיף עוד עליה שאין מתחילין למדוד מהריבוע מיד אלא מוסיפין עליה ע' אמה ושירים ומ"ש' ואילך מתחילין למדוד אלפי' היה בתוך ע' אמה וד' טפחים בית אפילו נהרס שלא נשאר בו אלא ג' מחיצות בלא

שצח והמ"מ שאין בין יותר לקשת אלא אלפים שיכול להגיע שם אז מודדי' לה מן היותר אפילו יש בין שני ראשיה ארבע אלפים וכו' כ"כ התו' והרא"ש דכיון דאי בעי מצי אתי דרך היותר מראש האחד לראש האחר כיון דהיותר מובלע תוך הקשת רואין כאילו היא מלאה בתי' וכן אם יש בין שני ראשי' פחות מד' אלפי' מודדי' לה מן היותר אפילו איכא יותר מן אלפים אמה בין יתר לקשת משום דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים כדרבא בריה דרבה בר רב הונא דהכי הלכתא ודלא כמאן דפליג עליה:

ומ"ש אבל אם יש בין יתר לקשת יותר וכו' שם מימרא דרב הונא ואם לאו מודדין לה מן הקשת ופירשו התו' לאו מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקצר בפנים ואין שם ד' אלפי' דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה וכ"כ הרא"ש ר"פ כיצד מעברין:

וכן הדין אם א' מאלו שמתעברין עמה וכו' כ"כ התו' בד"ה עיר העשויה כקשת דנראה לר"י דאין לחלק בין ב' פגומי' לעיר העשוי' כקשת וכן פר"ח דלא כמ"ש התו' מתחלה וכ"כ הרא"ש דצריך לדקדק אם יש להקל טפי בב' פגומין מבעיר העשויה כקשת וז"ש רבינו וכן הדין כלומר שדיניהם שוה אין להקל בזו יותר מבזו:

ולאחר שהוסיפו עליה וכו' שם (דף נ"ז) תנן נותנין קרפף לעיר דר"מ וחכמים אומרי' לא אמרו קרפף אלא בין ב' עיירות בלבד וכתב הרא"ש והמרדכי בשם מהר"מ דהלכה כר"מ דאף לעיר אחת נותנין קרפף כשבא למדוד התחומין: **היה** בתוך ע' אמה וד"ט בית אפילו נהרס וכו' או ע"ג שיש בה בית דירה לכומרים או ארוות סוסים או אוצרות שבשדות שיש בהם בית דירה והבורגנין שבתוכה או בית שבים וכו' כצ"ל וכל זה משנה וברייתא וגמר' שם (דף נ"ה) ודע דבגמרא קמבעיא לן שתי מחיצות ויש עליהן תקרה מאי ולא אפשיטא ופסקה הרמב"ם בפכ"ח מה"ש לקולא משום דהלכה כדברי המיקל בעירוב וכן פסק בש"ע אבל הרי"ף והרא"ש לא הזכירוה נראה שדעתם להחמיר ונסמכו על מה שכתבו מאי גדודיות א"ר יהודה ג' מחיצות שאין עליהן תקרה דמשמע

דרך בתים וכיון דאמר אביי דמסתבר כוותיה משמע דהלכתא כוותיה ופירש"י וכמה יהא אויר החלק מן היותר לקשת דאמר ומודדין לה מן היותר כי ליכא ד' אלפי' אמה בין ב' ראשי' אלפים אבל יותר מאלפים כיון דמהכי נפיק מביתו הולך לו תחום שלם מקמי דלימטי ליותר לא משחינן ליה מן היותר דאי בעי הדר אתי למקום היותר דרך הבתים סביב הקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשים ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהם נבלעים זה בזה וכיון דבהיותר יכול להלך למקום היותר תו לא חסר ליה אורך החלק לשוויה כשתי עיירות ורואין אותו כאילו היא מלואה בתים ואוירות וכתבו התוספו' דלרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר אפילו יתר מאלפים בין יתר לקשת מודדין לה מן היותר משום דאי בעי הדר אתי דרך בתים ולא חש שיהו מובלעים רק מצד אחד נראה דה"ה נמי לדידיה אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים דמודדין לו מן היתר אפילו יותר מארבע אלפים אמה בין ב' ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר מהראש האחד לראש האחר כיון דהיותר מובלע תוך הקשת וכן כתב הרא"ש ז"ל וכך הם דברי רבינו וכן נראה מדברי רבינו ירוחם אבל הרי"ף השמיט מחלוקת דרב הונא ורבא בריה דרבה בר רב הונא וגם הרמב"ם לא הזכיר דין זה בפ' כ"ח מהלכות שבת אפשר דס"ל ז"ל דאע"ג דאמר אביי כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא לא נקטינן כוותיה אלא כרב הונא דפליג עליה אי משום דאיהו קדים ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ואי משום דכיון דדין עיר העשויה כקשת רב הונא הוא דאמר לה איהו הוה בקי בהל' טפי מרבא בריה דרבה בר רב הונא וא"ת מ"מ ה"ל לכתוב דין זה להודיענו שצריך שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה י"ל דהא לא אצטריכא להו דמתחלה משמע כל היכא דלא שתפי' טעמא דאי בעי הדר אתי דרך בתים" ואע"ג דהכי מימר' לא איתמר אלא אהית' עשויה כמין קשת משמע לרבינו דה"ה להיתה עשויה כמין גם וכן דעת הרמב"ם בפכ"ח וכ"כ ה"ה וכתב הוא שם בשם הרשב"א דהא דאמרינן אין מודדין לה אלא מן הקשת כיצד היה הולך מביתו של צד הימיני שבקשת לבית שבצלע השמאלי שבקשת דרך חלל הקשת מודדין מפתח ביתו כאילו כל צלע מב' צלעי הקשת עיר לעצמה ולפיכך חלל הקשת עולה לו מן החשבון בא לצאת מביתו אל היתר ממש ולחוץ מודדין לו מצד היותר הסמוך לצלע אשר שם ביתו אלפים אמה לכל רוח שכל צלע וצלע כעיר אח' ע"כ: ובספר העתים כתב שהן כיושבי צריפין ומודדין לכל אחד מפתח ביתו וכ"כ מדברי רש"י ז"ל עכ"ל ודעת רבינו לא כדברי זה ולא כדברי זה שהרי כתב אין מודדין לה מן היותר אלא ממקום שלא נשאר מן הקשת עד שם יותר מאלפים או שנתקצרה עד שלא נשאר ביניהם ד' אלפים ודעת זו כתבו הרא"ש וגם הגהות בפכ"ח מהל' שבת וז"ל אין מודדין אלא מן הקשת לאו דוקא מן הקשת ממש אלא מן היותר ולפני' במקום שהוא פחות מד' אלפים אמה עכ"ל ותימה למה רבינו דה"ה למקום שלא נשאר מן הקשת עד שם יותר מאלפים דשניהם שוים לדעת התוספות והרא"ש כדבסמוך . ולענין אם באים בני ראש קשת זה לילך לצד ראש קשת האחר כתבו התוספות והרא"ש גבי ג' כפרים המשולשים לחד פירושא דנותנין להם כל אויר שבין ב' ראשי הקשת ובלבד שלא יהא בין יתר לקשת יותר מאלפים ולפיכך שניהם כתבו דאין נותנין להם האויר שביניהם ורבינו ירוחם כתב ב' הפירושים ולא הכריע ודברי הרשב"א שכתבתי הם כדברי הפי' הראשון: **ומ"ש** רבינו וכן הדין אם אחד מאלו שמתעברין עמה קרוב לה וכו' שם אהא דא"ר הונא עיר העשויה כקשת וכו' כתבו התו' הא דלא נקט רב הונא מילתיה בב' פגומין משום דסתם פגום הוי תוך ע' אמה ושירים מעיקר העיר וכיון דהוי תוך עיבור העיר אפילו יש בין פגומין יותר מד' אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהם והרא"ש כתב על הא דאמר רב הונא עיר העשויה כקשת וכו' משמע מלשון ר"ח שהיה רב הונא יכול להשמיענו דין זה בב' פגומין היוצאין מצד אחד דבעי שיהא ביניהו פחות מד' אלפים אמה והא דלא נקט מילתיה בב' פגומין שהוזכרו בברייתא קודם עיר עשויה כקשת משום דב' פגומין דברייתא איירי ביוצאין בב' רוחות ונראה דלרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר אפילו ביתר מאלפים אמה בין קשת ליתר מודדין לה מן היותר לא הוה מצי למימר מלתיה על ב' פגומין דאפילו בעיר העשויה כקשת אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים אמה מודדין מן היותר אפילו אם יש יותר מד' אלפים אמה בין שני ראשי הקשת כדמפרש טעמא משום דאי בעי אייתי לה דרך בתים ואפילו לר"ה דאמר אלפים ולית ליה טעמא דאי בעי אתי לה דרך בתים נראה דגבי פגום היוצא בתוך ע' אמה ושירים על ע' מעיקר העיר אפילו יש ביניהם ד' אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהן אבל אם יש בראש האחד הרבה פגומין זה אצל זה כל אחד בתוך ע' אמה ושיריים של חבירו וכן בראש האחר דהשתא החיצונים הם חוץ לעיבורה של עיקר העיר בזה צריך לדקדק אם רואין כאילו חוט מתוח עליהן מזה לזה אפילו יש ביניהם ד' אלפים לפי שבטלים אגב העיר אבל עיר העשויה כקשת שעיקר העיר כך יש חשיבות בראש הקשת כמו באמצע היכא דהוי ד' אלפים בין ראשיה אין מודדין לה מן היותר וגם צריך לדקדק ברחבה מצד א' וקצרה מצד א' שזו היא עיקר העיר שכך היא עשויה אם נאמר רואין אותה כאילו היא שוה אפילו אורך העיר ד' אלפים אמה עכ"ל: **ולאחר** שהוסיפו עליה לרבעה מוסיף עוד עליה וכו' ג"ז שם במשנה דף נ"ז נותנין קרפף לעיר דר"מ וחכ"א לא אמרו קרפף אלא בבין ב' עיירות ופירש"י כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן החומה אלא מרחיק ע' אמה ושיריים ויליף לה בגמרא מקרא וכתבו הרא"ש והמרדכי בשם ר"ת דהלכה כר"מ אבל מדברי הרמב"ם בפכ"ח נראה שפוסק כחכמים וכ"כ מדברי הרי"ף שסתם המשנה כצורתה משמע דס"ל דהלכה כחכמים דרבים נינהו ומיהו יש לדחות דדלמא סמך אמ"ש בפרק מי שהוציאוהו הלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו יחיד נגד רבים אבל יש להביא ראיה מדכתב פלוגתא דחייא בר רב ורב הונא באי נותנין לשתי עיירות ב' קרפיפות או קרפף אחד והויא פלוגתא אליבא דחכמים איתא דלר"מ ליכא למ"ד דאין נותנין להם אלא קרפף אחד וכדקתני מתני' בהדיא ואוקמא חייא בר רב כר"מ אלא שקשה מדכתב הא דתנן בנדרים הנודר מן העיר וכו' ואסור ליכנס בעיבורה דמשמע דאפילו בעיר אחת היא דהא סתמא מתנייא ומיהו אפשר שלא הביאה אלא ללמד אסמכתא לעיבור העיר מפסוק של ויהי יהושע ביריחו דאתמר אההיא מתניתין ומ"מ הכתים לא ראו בעירוב לתת עיבור אלא לשתי עיירות דכיון שאין ביניהם שיעור חשוב ה"ל חד אבל לעיר אחד אע"ג דלנדרים חשיב כעיר התם שאני משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם · א"נ הביאה לומר דלי תנא נדרים אסור לכנוס לעיבור' בקרפף שבין שתי עיירות היא דומיא דהכא: **היה** בתוך ע' אמה וארבע' טפחים בית וכו' ג"ז שם במשנה (נב · נג) כיצד מעברין את הערים היו שם גדודיות גבוה י' טפחים גשרים ונפשות שיש בהם בית דירה מוציאין את המדה כנגדן ופירש"י גדודיות · שברי חומה של חרבות בתים ויש בתוך אמה ושיריים כדמפרש לקמן או גשרים או נפשות כעין שעושין על הקבר מוציאין את המדה כנגדן אם בליטות הללו אבל קרן מזרחית צפונית רואין כאילו יש בליטה אחרת בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהא כאן קצר וכאן ארוך בגמרא מאי גדודיות אמר רב יהודה ג' מחיצות שאין עליהם תקרה:

ומ"ש

"ב"ה ואפשר לומר דמרסתמו ולא חלקו משמע דאפי' יש בין יתר לקשת יותר מאלפים אמה נמי וכדמסתבר לאביי:

דרכי משה

שצח (א) משמע קצת דוקא תוך ע' אמה ושירים אפילו יש ביניהם יותר מד' אלפים אבל אם היו הרבה בתים באחד לחבירו תוך ע' אמה ושירים דאז החיצונה חוץ לעיבורה של עיר לא מודדין מן החוט שמותחין על פני החיצונים אם יש ביניהם יותר מד' אלפים וכ"כ הרא"ש בהדיא אבל נראה דהרא"ש לא קאמר אלא דאי איכא בכה"ג יותר מאלפים מהעיר

דרישה

מהקשת לצד היתר וכמ"ש ונסיף דבריו ע"ם היא וצריך להיות דדברי הרשב"א הם כפירוש השני של התו' והרא"ש אלא שאף אם נתכוין לזה כמפט זה קשה מהראשונה במה שקיצר דבריו במקום שהיה לו להאריך ולבאר והוא אשר כתבתי ראשונה שנתן מכשול בדבריו הללו לפני הקורא יהיה דעתו אין שיהיה וק"ל · ומ"ש רבינו אחר דין הנ"ל וכן הדין אם אחד מאלו שמתעברין עמה קרוב לה בתוך ע' אמה ושיריים וא' כנגדה בראש השני אפילו אם יש ביניהם יותר מד"א אמה רואין כאילו חוט מתוח עליהן ומודדין משם ולהלן עכ"ל נראה לענ"ד פשוט וכן הדין ממש קאמר ר"ל אפילו היה הרבה פגומין ויש ביניהן יותר ד"א ויותר אפ"ה רואין כאילו חוט מתוח עליהן ומודדין משם ולהלן ואף שהרא"ש כתב שם דף ק"ב סוף ע"ב וז"ל אבל אם יש בראש הא' הרבה פגומין זה אצל זה כל אחד בתוך אמה ושיריים של חבירו וכן בראש האחר כו' בזה צריך לדקדק אם רואין כאילו חוט מתוח עליהן מזה לזה אפי' יש ביניהן ד"א כו' ולא הכריע הספק וגם רבינו סתם וכתב וז"ל אבל יש אחד מאלו שמתעברת עמה כו' משמע דלא כתב אלא מאי דפשיטא ליה להרא"ש אם דכיונו באם יש ה' ולא באם יש הרבה זה בצד זה מ"מ נראה לי עיקר מ"ש לראשונה ולומר דלא נסתפק הרא"ש באם יש הרבה זה בצד זה כ"ש באם יש כ"כ הרבה עד שהלך יותר מב"מ לסברת רבא בריה דרבה דקי"ל כוותיה וס"ל דבכה"ג בקשת אין מודדין לו מן העיקר ומסתפקא ליה דלדלמא דוקא בעיקר העיר אמרינן הכי אבל בבני עיבורים שהן טפלים לעיר אפילו בעפי מב"מ מלטרכין לעיר ומודדין מחולה להן אלפים אמה . ולא דסתם הרא"ש דבריו משום דכתב ספיקו ג"כ אליבא דרבה ואליביה נסתפק אם יש הרבה אפילו אין בהן מהלך ב' אלפים כיון שיש ביניהן ד"א וכה"ג בקשת ג"כ אין מודדין לו מן היותר כיון שיש בין ראשי הקשת ד"א אבל אין סברא להסתיר ולומר דאף במקום שמודדין בקשת מן היותר לכל מר כדאית ליה אפ"ה נסתפק הרא"ש בהני עיבורים דוב ולמאי איתו וכן מבואר בהדיא שם דף ל"ה בד"ה עיר העשוי' כקשת שכתבו וז"ל ואפילו יש פגומין הרבה ומ"ו כל תוך ע' אמה ושיריים לגל חבירו וכן בצד השני שמא יש לחלק דגבי פגומין שאינן מעיקר העיר' אפילו אין שם הבלעת תחומין מעברין אותה עם העיר לפי שבטל אגב העיר אבל בשני ראשי הקשת שהן מעיקר העי' אין לחלק בין פגומין לקשת וכן הם דברי הרא"ש שכתב אגב העיר ולכן בעינן בעיר שיהא שם הבלעת תחומין כו' ע"ש שמסיק שאין

פרישה

בעין [ר]ביעה דומיא רבוע של עולם אפילו יש בין ב' ראשי כו' פשרי אני אזיל דרך היותר מראש הא' לראש הב' דהיותר מובלע תוך הקשת תו'.

(ב) **אפילו** יש בין יתר לקשת כו' פשרי בעי מיתי ליה דרך בתים גמרא ור"ל שלעולם א"צ שיהיו התחומין מובלעין אלא מצד אחד בין מן היותר לקשת או תחום שני ראשים זה לזה .

(ג) **שמתעברת** עמה קרוב לה כו' אבל אם יש מב' צדדי העיר הרבה עירובים סמוך זה לזה עיין בדרישה אי אמרי' בהן ג"כ רואין כאילו חוט מתוח אפילו יש בין שניהם יותר מד' אלפים .

(ד) **ע'** אמה ושיריים כו' למדו זה מדכתיב ויהי יהושע ביריחו וכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא שהיה בעיבורה בנין

בלא תקרה או שיש שם (ה) בנין שעושין על הקבר ויש בו ד"א על ד"א או גשר או בית הקברות שיש בהם בית דירה (ב) (ו) והבורגנין שבתוכה או כ"ה שיש בה בית דירה לחזן או בית ע"ג שיש בה בית דירה לכומרים או ארוות סוסים או אוצרות שבשדות שיש בהם בית דירה והבורגנין (ז) או בית שבים כל אחד מאלו שהוא קרוב לה בתוך ע' אמה ושירים רואין כאילו העיר מגעת עד שם ומודדין משם ואילך ע' עמה ושירים ואלפים : היה עוד בית אחר בתוך ע' אמה ושירים לראשון מודדין ע' אמה ושירים מן השני וכן עד לעולם אבל בית שנפרץ משתי רוחותיו או גשר וקבר ובה"כ או בתי ע"ג וארוו' ואוצרו' (ובורגנין ס"א אינו) שאין בהם בית דירה ובור ושיח ומערה ונהר ושובך (ח) ובית הבנוי בספינה אינן חשובין להיות נוספים עליהם : שתי עיירות זו אצל זו כל זמן שאין ביניהן אלא קמ"א אמה ושליש חשובות כעיר אחת וכשיבא למדוד תחומי האחת מודד מע' אמה ושירים חוץ לחבירתה אבל עיר ובית אפילו גדול הרבה אינן חשובין כאחת אא"כ הוא בתוך ע' אמה ושירים וכן חומת העיר שנפרצה משתי רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א ושליש חשוב כסתום : שתי עיירות זו כנגד זו ושלישית כנגד אויר שבין שתיהן רואין כאילו היתה האמצעית בין השתים שזו כנגד זו ואם אין ממנה לכל אחת מהחיצונות יותר מקמ"א אמה ושליש חשובות החיצונות כאחד ואפילו יש ביניהם הרבה ובלבד שלא יהא בין האמצעית (ט) ובין כל אחת מהחיצונות יותר מאלפים וגם לא תהא האמצעית גדולה מהאויר שביניהם בענין שכשנאמר רואין אותו כאילו היא ביניהן שיכול אותו האויר שביניהן והאמצעית אין מודדין לה (י) אלא מחומותיה : עיר היושבת בעמק ונהר לפניה אם היא מוקפת חומה

ומ"ש או שיש שם בנין שעושין על הקבר וכו' עד או בית שבים שם בברייתא וכתב רש"י נפש בנין שעושין על הקבר וסתמי' לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר ביה בית דירה הוא ואמרינן בגמרא בית שבים למאי חזי אמר רב פפא בית שעשוי לפנות בו כלים שבספינה. ואע"פ שלא הוזכר בברייתא ד"א על ד"א אלא בבנין שע"ג הקבר ה"ה לאינך כדמשמע בגמרא וכ"כ התוס' וכ"כ הרמב"ם בפרק כ"ה מה"ש :

ומ"ש היה עוד בית אחר בתוך ע' אמה ושיריים לראשון מודדין שבעים אמה ושיריים מן השני וכן עד לעולם כ"כ הרמב"ם בפכ"ח וז"ל היה בית זה קרוב למדינה בע' אמה ובית שני קרוב לבית ראשון בע' אמה ובית ג' קרוב לבית שני בע' אמה וכן עד מהלך כמה ימים הרי הכל כמדינה אחת וכשמודדין מודדין מחוץ לבית האחרון והכי משמע בפרק עושין פסין (כא:) אהא דהוו אתו מברניש לבי כנישתא דדניאל תלת פרסי בשבתא משום מחוזא דמבלען בע' אמה ושיריים וכן כתבו התוספות בפרק כילד מעברין גבי הא דאמר רב הונא נותנין קרפף לזו וקרפף לזו וכתב הרא"ש בפרק כילד מעברין (נז:) גרסינן בירושלמי מהו ליתן עיבור לעיבור מילתיה דרשב"י אמר נותנין דאמר רשב"י יכול אני לעשות שיהו מהלכין מצור לצידן ומטבריא לציפורי ע"י מערות וע"י בורגנין רבי חייא אמר איפלגין רבי חייא רבה ובר קפרא חד אמר הדא דתימא בעיר גדולה אבל בעיר קטנ' לא שלא תהא תוספ' יתיר' על העיקר וחד אמר בין בעיר גדולה בין בעיר קטנה דין אלפים ומיהו בתלמוד דידן קאמר הוו אזלינן מברניש לבי כנישתא דדניאל תלתא פרסי וכדי שלא יחלוק בגמ' דידן אירושלמי איכא למימר דברניש עיר גדולה היתה מהלך ג' פרסי ומפי נראה דגמרא דידן סבירא כרשב"י דהלכה כדברי המיקל בעירובין וכתב ה"ה בפכ"ח בשם הרשב"א לא היה עשוי לדירה או שהיה עשוי לדירת ערלאי אין עושין אותו עיבור לעיר לפיכך הבורגנין שעושין שומרי הפירות בגנות ופרדסין ושומרי העיר חוץ לעיר אינם נמדדים עם העיר מפני שהם ערלאי מפני הגנבים ומפני הגשמים ששוטפים אותם עכ"ל · וקשה עליו ה"ה דא"כ למה אמרו אין בורגנין בבבל דמשמע דוקא בבל ועוד שבפירוש שנינו בברייתא והבורגנין אלא ודאי לא אמרו אלא בבבל דוקא ולזה לא כתב רבינו דבר זה ע"כ. ואין ספק שנעלם מעיני ה"ה הא דאיתא בפרק עושין פסין (כא·) אמר רב ירמיה בר אבא אין בורגנין ולא פסי בירות לא בבבל ולא בשאר ארצות בורגנין בבבל לא משום דשכיחי בידקי מיא בשאר ארצות נמי לא דשכיחי גנבי והכא ברייתא דבורגנין איכא לאוקמה באתרא דלא שכיחי גנבי :

ומ"ש אבל בית שנפרץ מב' רוחותיו וכו' הכל פשוט בברייתא בפרק כילד מעברין (נב) ואיבעיא לן בגמרא שתי מחיצות שיש עליהם תקרה מהו ולא איפשיטא ופסקה הרמב"ם לקולא בפכ"ח מה"ש משום דהלכה כדברי המיקל בעירוב ויש לתמוה על רבינו שלא הזכירה א : **שתי** עיירות זו אצל זו וכו' שם דף נ"ז אמתניתין דנותנין קרפף לעיר שכתבתי בסמוך איתמר רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו חייא בר רב אמר קרפף אחד לשתיהן ופסקו כתו' והרא"ש והמרדכי כרב הונא וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ה מהלכות שבת וכ"נ שהוא דעת הרי"ף ואף על פי שהביא מחלוקתם ולא פסק הלכה סמך על מה שכתב בפרק מי שהוציאוהו דהלכה כדברי המיקל בעירוב ושלא כדברי ה"ר יהונתן שפסק כחייא בר רב : ומה שכתב וכשיבא למדוד תחומי האחד מודד משבעים אמה ושירים חוץ לחבירתה פשוט הוא שאינה אלא ע"פ שטת הרא"ש דפסק כר"מ אבל למאן דפסק כחכמים אינו מודד אלא מקיר חבירתה וכן מה שכתב לעיל היה עוד בית אחר בתוך ע' אמה ושירים לראשון מודדין ע' אמה ושירים מן השני אינו אלא ע"פ שיטת הרא"ש שפסק כר"מ דאילו למאן דפסיק כחכמים אינו מודד אלא מקיר הבית השני :

ומ"ש אבל עיר ובית וכו' בפ"ק דסוכה (ג:) תניא בית שאין בו ד"א על ד"א אין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות וכתבו התוס' שפירש ר"ת דאין נותנין לזה הבית דין עיבור שבין ב' עיירות דלרבנן לעיר אחת בפני עצמה אין לה קרפף ואם היה לזה הבית ד"א היה לו דין עיר אחת לתת לו קרפף כמו עיר וקיימ' נותנין לבית זו ולעיר שאצלה ב' קרפיפות כמו לב' עיירות לרב הונא לחייא בר רב קרפף א' לשתיהן . ורשב"ם גריס אין עושין אותו עיבור לעיר כן משמע בירושלמי כלומר דאי הוה ביה ד' אמות וקאי בתוך שבעים אמה ושירי' היה מתעבר עם העיר למדוד מן הבית משמע דרשב"ם חולק על ר"ת וסובר דבית אפילו יש בו ד' על ד' אין נותנין לו דין עיר לתת לו קרפף וכתב מחלוק' זו הרא"ש בפרק כילד מעברין והעלה דלא נראה לו דברי ר"ת וגם התוספות כתבו מחלוקת זה עוד בפ' כילד מעברין כתבו דלא נראה לר"י דברי ר"ת וכ"נ דעת הרמב"ם מדלא הזכיר דין זה אלמא לא חשיב כעיר וכדברי הרא"ש ז"ל : **ומ"ש** וכן חומת העיר שנפרצה מימרא דרב הונא בפרק כילד מעברין דף נ"ה : **שתי** עיירות זו כנגד זו ושלישי' כנגד אויר שתיהם וכו' ג"ז שם (נז ·) במשנה וכן שלש' כפרים המשולשים אם יש בין שני החיצונים קמ"א ושליש עושה האמצעית שלשתן להיות כאח' ואוקמוה בגמ' לרב הונא דקי"ל כותיה לא משולשין ממש בשורה אחד אלא כל שאילו מכניס אמצעי ביניהם והוו משולשי' ואין בין זה לזה אלא קמ"א : ופירש רש"י הא דקתני אם יש בין שני החיצונים קמ"א בדמרחקי טובא מהדדי וה"ק אם יש אויר בין שתי החיצונים כדי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי לחצונים מכאן ומכאן קמ"א לכאן וקמ"א לכאן דהיינו ב' קרפיפות לשניהם רואים כאילו הוא נתון ביניהם והרי כולן אח' והיוצא מאח' מהם לילך דרך אחד מחברותיה מודד מחומות חבירתה אבל אם רבה אויר יותר מכאן לא אמרינן רואין . א"ל רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לאמצעי א"ל אלפים אמה פירש"י אלפים אמה · הואיל ויכול לבא מזו לזו בלא עירוב אמרינן רואין ואמר ליה רבא לאביי כמה יהא בין חיצון לחיצון מאי נפקא לן מינה כל שאילו מכניס אמצעי ביניהם ואין בין זה לזה אלא קמ"א ואפי' ד' אלפים אמה א"ל אין והאמר רב הונא עיר העשויה כקשת אם יש בין ב' ראשי' פחות מד' אלפים אמה מודדין לה מן היתר ואם לאו מודדין לה מן הקשת התם ליכא למימר מלי הכא איכא למימר מלי ופירש"י ליכא למימר מלי האויר שביניהם שאין לך במה למלאותו אבל התוספות והרא"ש פירשו התם ליכא למימר מלי משום דלעומדין באמצע הקשת מיירי שמודדין להם מפתח ביתם שאין אומרין כאילו ביתם נתונה במקום היתר דאם כן מפסד' לאו אידך גיסא וה"נ לא אמרי' לאותן העומדים באמצעי רואין אותם כאילו הם בין ב' החיצונים למדוד להם משם אלפים אמה אלא דוקא לעומדים בשני החיצונים הוא דאמרינן א"נ התם ליכא למימר מלי לפי שאין האויר של היתר מחזיק כל הבתים שבקשת וה"ה בג' כפרים אם היה האמצעי גדול ויתר על האויר שבין ב' החיצונים לא אמרינן מלי עכ"ל ורבי' כתב כאומר פירוש קמא דלא אמרינן לעומדין באמצעי' רואין ושלא כדמשמע מדברי רש"י וגם מדברי הרמב"ם בפכ"ח מה"ש דגם לבני האמצעים אמרינן רואין דשלשתן חשיבי כעיר אחת ואם כן גם לבני האמצעים מודדין מכנגד החיצונות וכתב רבי' גם כאומר הפי' השני שאם האמצעית גדולה יותר מהאויר שבין ב' החיצונים לא אמרינן רואין ורבינו ירוחם כתב הב' פירושים ולא הכריע · ומה שפירש"י דאם יש בין ב' החיצונים קמ"א היינו כל שרואין שהאמצעית ביניהם יש בינה לחיצונות קמ"א מכאן וקמ"א מכאן כן דעת הרמב"ם בפכ"ח וכתב ה"ה שהרשב"א והראב"ד מפרשים שאין בין ב' החיצונים אלא שיעור האמצעית וקמ"א ודי אם נרא' האמצעית כאילו היא ביניהם אבל שנתן לו קרפף ואיהו קאי לברא לא :

עיר היושבת בעמק וכו' בס"פ כילד מעברין ד' ס"א אמר רב הונא עיר היושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה ד' אמות מודדין לה משפת הנחל ואם לאו אין מודדין לה

דמשמע דכל שאין לה ג' מחיצות אין מתעברין עמה וס"ל דבעי' דלא אפשיטא לא הוי בכלל הלכה כדברי המיקל בעירוב והכי מסתבר : **שתי** עיירות זו אצל זו וכו' שם (דף נז) פליגי בה רב הונא וחייא בר רב ופסקו כתו' והפוסקים כרב הונא דנותנין קרפף לזו וקרפף לזו :

ומ"ש אבל עיר ובית וכו' כך הסכי' ר"י והרא"ש דבית לא חשיב כעיר ליתן לו קרפף אלא אפילו הוא גדול הרבה לא עדיף מבית דירה שיש בו ד' על ד' והוא בתוך ע' אמה ושירים שהוא נוסף על העיר ומודדין ממנו ואילך ע' אמה וכגירסת רשב"ם ופי' דלא כגי' ר"ת ופירושו ותבינהו ב"י :

שתי עיירות וכו' שם במשנה (דף נז) וכן ג' כפרים וכו' ודברי רבינו כאומר ב' הפירושים שכתבו התו' עיין בב"י ואף ע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירוב מ"מ כל כה"ג דאיכא לפרש הכי והכי לא הוי בכלל הלכה כדברי המיקל בעירוב וכמו שפרשתי' בסמוך דבעיא דלא אפשיטא נמי לא הוי בכלל הלכה כדברי המיקל בעירוב ועיין במ"ש לקמן ריש סי' ת"ס :

ומ"ש אם היא מוקפת חומה גבוה וכו' כך פרש"י וכך פי' בעל המאור והרא"ש וה"ר ירוחם אבל הרי"ף כתב כפי' הרמב"ם וכתב ה' המגיד שכך היא דעת הגאוני' וכ"כ בש"ע :

אין

דרכי משה

מהעיר אל בתים החיצונים אבל בפחות מאלפים לא גרע מהעיר העשויה כקשת דנתבאר לעיל דמודדין מן היותר אע"ג דאיכא יותר מד' אלפים בין ראשי הקשת : (ב) וכתב המרדכי

ריש

פרישה

(ה) **בנין** שעושין ע"ג הקבר ויש בו ד' אמות שאז ראוי לדירה ופירש"י וסתמי' לדירת שומר הקבר עביד הלכך אע"ג דלא דייר ביה בית דירה הוא ועיין ב"י :

(ו) **והבורגנין** בית של קנים : (ז) **או** בית שבים פירש"י באיי הים בתוך ע' אמה ושיריים לעיר ומפרש בגמרא דנעשה כדי לפנות בו כלים שבספינה :

(ח) **ובית** הבנוי בספינה פירש"י דלא קביע ליה דוכתא דפעמים הוא בתוך ע' ופעמים אינו :

(ט) **ובין** כל אחת מהחיצונה כו' פירש"י הואיל ויכול לבוא מזה לזה בלא עירוב אמרינן רואין :

(י) **אלא** מחומותיה כו' פירש"י ולא אמרינן גבה רואין כאילו היה באמצע בין ב' החיצונות ולמדוד

דרישה

בנין כ"ש הרא"ש אפילו יש ביניהן ד"א לפי שבטלין אגב העיר אבל עיר העשוי' כקשת שעיקר העיר כך יש ישיבות בראש הקשת כמו באמצע והיכא דהוי ארבע אלפים בין ראשיה אין מודדין לה מן היתר הרי נמצא שהרא"ש לא נסתפק אלא ל"ש במקום שמלא בו בראשי הקשת אין מודדין מהיתר ואפ"ה נסתפק דלמא בהני עיבורין מודדין מטעם דבטלין אגב העיר ודו"ק . וגם זה נראה לי ברור ובאשר"י של קלף ראיתי שאין שם תיבת אין מודדין וט"ס הוא שם וספרים שלפנינו הן עיקר ודו"ק וגם בזה יש לדקדק על הב"י שהעתיק לשון הרא"ש ולא העתיק דברי התו' ויש לטעות בדבריו ולפרשו דנסתפק גם באם אין מהלך יותר מב' אלפים מהקשת להיתר וז"א וכמ"ש ותו"ק . ב"י ז"ל שהביא דברי הרשב"א בד"ה ומ"ש או יש שם בנין וז"ל כתב

הה"מ

חדושי הגהות

שצח א ואפשר משום דבעיא בגמרא למפשט מברייתא דקתני סתמא דנפש שנפרצה מב' רוחות אינה מתעברת עמה וקאמר מאי לאו דאיכא תקרה ואע"ג דדחי לה לא דליכא תקרה מ"מ ס"ל כיון דפשטא דברייתא אפילו בדאיכא תקרה איירי הכי קי"ל (מהרל"ח) :

כתב

חומה (יא) גבוהה ארבע אמות חשובה בעיר ומודדין תחומה מחומת' שהיא על שפת הנהר ואי לאו לא חשיב כעיר ומודדין לכל אחד מפתח ביתו ודוקא זאת שאינה נוחה ליושביה (יב) לפי שהיא בעמק אבל שאר עיירות חשיבי כחדא אפילו בלא היקף חומה למדוד לה מהחיצון והרמב"ם ז"ל פירש ע"י החומה חשוב הנהר כאילו הוא מן העיר ומודדין לה מן הנהר והלאה ואם לאו אין מודדין לה אלא מבתים· יושבי צריפין פי' אלו שעושין סוכות מהוצין וערבה אינן חשובין להיות הכל כד' ואם יש ביניהם שלשה חצרות שכל אחד יש בו שני בתים הוקבעו כולם ליחשב כעיר:

שצט **אין** מודדין תחום העיר אלא בחבל של פשתן (א) של חמשים אמה לא פחות שהוא נמתח ביותר ולא יהא ארוך יותר מפני שכחמת ארכו מכביד באמצע ואינו נמתח כראוי ואם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה פליגי בה בירושל' איכא מאן דאמר לאחר שמדד חמשים (ב) חוזר לאחוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של חמשים אמה שלם עד הנהר ואיכא מ"ד שמודד כ"ה אמה הנותרים בחבל של ד"א ומסתברא כמ"ד שחוזר לאחריו א (ג) וישים החבל כנגד לבו וימתחנו בכל כחו (ד) ולא ימדוד אלא כנגד העיר אפילו אם יש הרים וגאיות כנגדה לא ילך מכנגדו בצדה שהוא ישר וימדוד שם ויחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד שם

שצט **אין** מודדין וכו' כתב הרמב"ם וז"ל ואין מודדין אלא בחבל של פשתן כדי שלא ימשך יותר מדאי: **וישים** החבל כנגד לבו פירש"י קבעו לו חכמים מקום לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד מאחרו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין עכ"ל: **וימתחנו** בכל כחו כך פירש"י במשנה סוף (דף נח) והכי איתא בתוספתא והטעם לפי שהחבל הוא מכביד באמצע ואינו נמתח כראוי אם לא ימתחנו בכל כחו: **ולא** ימדוד אלא כנגד העיר משנה שם אין מודדין אלא מן המומחה כך הוא גי' ר"ח כמו שפירש התוס' וכ"כ הרא"ש בשם ר"ת שהוא לשון ומחה אל כתף ים כנרת פי' מכוון ושוה אל כתף ים כנרת אף כאן מכוון ושוה כנגד העיר ואתא לאשמועינן דאף עפ"י שהוא קשה למדוד שם לפי שיש שם הרים וגאיות ובצד העיר נוח למדוד לפי שהוא ישר וכו' אפ"ה צריך הוא למדוד כנגד העיר ולהבליע או לקדר בהרים וזהו חומרא כי ע"י הבלעה וקידור התחומין מתקצרין וז"ל הרי"ף פי' מומחה לשון ומחה כלות' מקום שוה ומישור והבין ב"י שהרי"ף פי' כפר"ח וכמו שפי' ר"ת דברי ר"ח וכן נראה מדברי הרא"ש וכ"כ ה"ר ירוחם בחי"ת ותימה דלשון מקום שוה ומישור שכתב הרי"ף לא משמע שרצונו לומר שיהא מכוון כנגד העיר אלא נראה דאיפכא מפי' ר"ח קאמר שאם יש מקום שוה ומישור כנגד העיר דהיינו קרקע חלקה אף על פי שיש ג"כ באותו צד מקום הרים וגאיות אין מודדין לחומרא במקום הרים וגאיות אלא מודדין במקומם שוה ומישור ומקולי עירוב שנו כאן אבל אם אין באותו צד רק מקום הרים וגאיות נדון בהם הדין המפורש במשנה וכמו שפי' הגאון הביאו ה"ר יונתן כך הוא דעת הרי"ף אלא דהגאון פי' לשון מומחה הגעה והשגה והרי"ף פי' לשון ישר ושוה כ"ל:

וכשיגוע

לה אלא מפתח ביתה ומאי שנא מכל דקי דעלמא דד' טפחים א"ל התם לא בעית' תשמישתא הכא בעיתא תשמישתא ופירש"י אם יש לפניה דקה· מחיצה ד' אמות גבוה על פני העיר כולה משפת הנחל מודד משפת הנחל שהיא כלה שם כשאר עיירות ואם לאו כיון דבעיתא תשמישתייהו לא ה"ל ישוב קבוע וה"ל כיושבי צריפין ואין מונין לכל אחד אלא מפתח ביתם: **ומ"ש** רבינו שאינה נוחה ליושביה לפי שהיא בעמק הכוונה לפי שהיא על שפת הנחל וכדפירש"י דמש"ה בעיתא תשמישתא: **ומ"ש** אבל שאר עיירות וכו' פשוט הוא מדלא מיעטו אלא זו שיושבת על שפת הנחל: **ומ"ש** בשם הרמב"ם בפכ"ח מה"ש כתב וז"ל עיר שיושבת על שפת הנחל אם יש לפניה דקה רוחב ד"א על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל נמצא הנחל בכלל העיר ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השניה ויעשה הנחל בכלל המדינה מפני הדקה הבנוי מלדו ואם לא היה שם דקה אין מודדין להם אלא מפתח בתיהם ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם עכ"ל: ואין פירוש דקה חומה להרמב"ם וכמ"ש רבינו אלא פי' אצטבא וכן פירשו ה"ה שם וכן הרי"ף בפרק הבוא גבי עיר של יחיד ונעשית של רבים כתב פי' דקה אצטבא וכדברי הרמב"ם פי' הרי"ף מימרא זו וז"ל פירוש כי רוב העתים הנחל מתייבש ומשתמשי' בו שאינו מתמלא אלא בשעת הגשם וכיון שאנו משתמשין בו נעשה בכלל העיר ואם אין לפניה דקה אין מודדין לה אלא מפתח בתיהן ומאי שנא מכל דקי דעלמא דכל דקה דעלמא ד' טפחי' והאי ד"א משום דהאי על שפת הנחל בעיתא תשמישתא הלכך אי הויא ד"א אין אי לא לא: **ויושבי** צריפין מימרא דרב הונא בפרק כיצד מעברין דף נ"ה: **ומ"ש** ואם יש ביניהן ג' וכו' ג"ז שם מימרא דרב חנינא בר רב כהנא אמר רב אסי ופי' רש"י ג' חצירות של ב' בתים קבועים של אבן או של עץ דהכי חשובי עיר וקובעת את כולן והרי"ף השמיט מימרא זו דאם יש ביניהם ג' חצירות: ולא ידעתי למה והרמב"ם פסקה בפכ"ח מה"ש: **כתוב** בשבלי הלקט אהא דיושבי צריפין פירש"י שאינם קבועים במקום אחד אלא יושבים כאן עד שכלה המרעה ואחר כך הולכין למקום אחר הלכך אפילו יש סרכה במקום אחד כשיעור מהלך ק' אמה אינם חשובים עיר להיות כולה כד"א וכל אחד מודד מפתח ביתו אלפים אמה לכל רוח מכאן נראה שאלו היהודים שהולכים במחנה לצור על העיירות אף על פי שיש שם כמה וכמה אהלים אין מודדין להם אלא מפתח אהליהם לכל אחד מפתח אהלו ודוקא שאין היקף מחיצות סביב למחנה אבל אם הוקף המחנה במחיצות גבוהות י' או בחריץ כל המחנה חשוב כד' אמות ויש להם אלפים אמה מחוץ למחיצות ואפילו מחיצה קלה של שתי או של ערב חשובה מחיצה אך שלא יהא בין קנה לחבירו או בין חבל לחבירו ג' טפחים ולא תהא שם פרצה יותר על י' אמות ולא יהא פרוץ מרובה על העומ' עכ"ל כתב הרמב"ם בפכ"ח מה"ש עיר שהוקפ' ולבסוף ישב' מודדין לה מישיבתה ישב' ולבסוף הוקפה מודדין לה מחומותיה והדין הזה ברייתא בסוף פרק עושין פסין (כו·) (ג) עיר חדשה מודדין לה מישיבתה ישנה מחומותי' איזה היא חדשה שהוקפה ולבסוף ישבה ישנה ישבה ולבסוף הוקפ' ופירש"י מודדין לה מישיבתה. אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה כשבא למדוד תחומי' לא ימדוד לו מן החומה אלא מן הבתים דחומתה לאו חומה הוא לשויה כולה כד' אמות הואיל וישיבתה חדשה שקדמה חומתה לישיבתה אבל ישנה שישבה ישנה וקדם לחומתה מודדין לה מחומתה וכ' ה"ה על דברי הברייתא ביאור זה לדעת רבינו שכיון שאין נותנין קרקף לעיר א' אפילו תהיה החומה קרובה לישוב הבתים כיון שאין בחומה בית דירה אין מודדין אלא מישוב הבתים ולדעת האומרי' שנותנין קרקף לעיר אחת כמו שכתבתי בראש הפרק מודדין מישיבתה ומוסיפין עד שיעור קרקף ואם החומה קרובה או רחוקה הרי היא כאילו אינה ועיר שישבה ולבסוף הוקפה מודדין לה מן החומה ואין נותנין קרפף כדעת רבינו ולדעת אחרים נותנין הקרפף מחוץ לחומה והארכתי בזה מפני דברים שראיתי לרשב"א ז"ל:

שצט **אין** מודדין אלא בחבל של פשתן בפ' כיצד מעברין דף נ"ח תני רב יוסף ג' חבלים הן וכו' של פשתן למדיד' וכו': **ומ"ש** של נ' אמה משנה שם ומייתי' לה בגמרא (נח·) מדכתיב ארך החצר ק' באמ' ורוחב נ' בחמשים בי"ת יתירה לומר לך בחבל של נ' אמה מדוד: **ומ"ש** לא פחות שהוא נמתח ביותר כלומר ותאריך המדה ולא יותר מפני שחמת ארכו מכביד באמצע וכו' כלומר ונמצא שמתמעטת המדה שמתוך שהוא ארוך אינו יכול להמתח כראוי: **ומ"ש** ואם יש נהר לפניו וכו' פליגי בה בירושלמי וכו' פרק כיצד מעברין היה ממנו לנהר ע"ה אמה תרין אמורין חד אמר מודד בחבל של נ' אמה וחוזר לאחריו כ"ה אמה וחד אמר מודד בחבל של חמשים אמה והשאר מודד בחבל של ארבע אמות וכתבו הרא"ש שם ולא הכריע ותשמע לי דהכ"ע בנהר שרחב יותר מכ"ה אמה שאינו יכול להבליע בתוך חבל זה שאנו מודדים ביבשה שאם לא היה רחב כ"כ ימדוד הכל אח' של נ' אמה ויכול למדוד ממקום שכלה מדת חבל זה עוד חבל אח' ונמצא מדתו כלה בסוף הנהר בשפתו שבעבר השני: **ומ"ש** וישים החבל כנגד לבו משנה בפרק כיצד מעברין דף נ"ז ולא יתנו אלא כנגד לבו ופירש"י קבעו לו חכמים מקום לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין: **ומ"ש** וימתחנו בכל כחו כ"כ רש"י שם בשם התוספתא אמתניתין דאין מודדין אלא מן המומחה (נח:): **ומ"ש** ולא ימדוד אלא כנגד העיר וכו' משנה שם אין מודדין אלא מן המומחה וכתבו התוס' והרא"ש שפר"ח דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר ומומחה מל' ומחה אל כתף ים כנרת שלא ילך לצדי העיר למדוד שם אלפים לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואח"כ יהיה צופה ובא לו כנגד העיר וטפה כנגד מדתו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו להבליעו או לקדר וכן פי' הרי"ף וכ"כ הגהות בפכ"ח מה"ש וה"ר יונתן כתב בשם גאון דמומחה הוא מלשון ומחה אל כתף ים כנרת והוא מל' הגעה והשגה כלומר אין מתחילין למדוד אלא ממקום שנוכל להגיע ממנו אל סוף התחום ולא נצטרך להניח מקום מדידתינו ולילך למקום אחר כדי להבליע הגיא או הגדר שכנגדו ומ"מ אם התחילו למוד ופגענו בהם נדון הדין המפורש במשנה ואם לא נוכל בשום צד להבליע מהם נעשה כאשר אמרנו עכ"ל אבל רש"י פי' מומחה בקי במדידה וכן פי' הרמב"ם ז"ל ורבינו כתב כאן כפי' ר"ת וזהו שכתב אפי' אם יש הרים וגאיות כנגדה כלומר אפילו אינו קרקע חלקה כ"כ ומפני כך רוצה למדוד שלא כנגד העיר וכמו שנתבאר ולקמן כתב גם כפירוש רש"י והרמב"ם נראה שסובר דיש לחוש לדברי שני הפירושים וה' המגיד כתב בפ' כ"ח מה"ש דכפי' רש"י והרמב"ם נראה מן הירושלמי וכן עיקר עכ"ל:

וכשיגועו

דרכי משה

ד"ש כיצד מעברין ובהגהות שם דבנין שעל הקבר א"צ להיות בית דירה· (ג) כתב בא"ז מעשה היה שהלכו בני אדם יותר מפרסה בשבת במשעול הכרמים והיו אומרים כי הכרמים והגדרים הן מן העיר וגערו עליהם רב שמואל בר נטרונאי ורשב"ם דאין מוסיפין על העיר רק בית:

מדברי

דרישה

כמ"ש בשם הרשב"א לא הוי פסוי לדירת בית לפיכך הבורגנין שעושין שומרי הפירות אין נמדדין כו' מפני שהם עראי מפני הגנבים ומפני הגשמים ואח"כ הביא תמיהת המ"מ עליו וכתב שאין ספק שנעלם מעיני המ"מ הא דאיתא בפ' עושין פסין אמר ר' ירמיה בר אבא אין בורגנין לא בבבל ולא בשאר ארצות אין בורגנין בבבל משום דשכיחי בידקי דמיא בשאר ארצות כמו

פרישה

ולמדוד לה משם אלפים דא"כ מפסיד לה אידך גיסא אלא דוקא לעומדים בב' המילונים הוא דאמרינן הכי דליכא פסידא תו' ומהרש"ל.

(יא) **גבוה'** ד' אמות חשובה כו' משפת הנהר על פני העיר כולה· (יב) **לפי** שהיא בעומק כו' ר"ל לפי שהיא על שפת הנחל וכמו שפיר' דמש"ה בעיתותא תשמישתא.

(יג) **והרמב"ם** ז"ל פירש ע"י החומה כו' ואין פירוש אלא שנזכר בגמרא חומה כמ"ש רבינו אלא אצטבא רוחב ד"א וז"ל פירוש ברוב עתים הנחל מתייבש ומשתמשין בו שאינו מתמלא אלא מן הגשמים וכיון שאנו משתמשין בו נעשה בכלל העיר אם יש לפניה רוחב ד"א על שפת הנחל אצטבא לעמוד עליהם וישתמשו בנחל אבל לא היה שם אצטבא אין מודדין להם אלא מפתח בתיהם ונמצא הנחל מתלכיים שלהן ב"י וש"ע· ולפי דעת רבינו חולק הרמב"ם בתרתי חדא דלרבינו דוקא עיר היושבת בעמק אבל שאר עיירות אין הנחל בטל לגבי העיר ואם אין שם חומה מודדין לכל אחד מפתח ביתו ולהרמב"ם כשאין דקה אין הנחל בטל לגבי העיר אבל מ"מ העיר עצמו חשובה עיר ומודדין מסוף העיר ולזה כתב מבתיהם

סי' שצט (א) **של** חמשים אמר דכתיב אורך החצר חמשים בחמשים בי"ת יתירה לומר לך בחבל של נ' אמה מדוד. (ב) **חוזר** לאחוריו כ"ה אמה ז"ל ב"י ומשמע שמיירי בנחל שרחב יותר מכ"ה אמה דאל"כ הרי יכול למדוד הכ"ה של יבשה וכ"ה אמה של נחל בחבל א' של חמשים אמה וצ"ל דאין ידוע ודאי קאמר אלא לפי אומד הדעת ובכל שיעוריה שמזכיר רבינו והב"י אינו אלא באומד הדעת דאם היו ידעין בודאי כמה הוא יותר מכ"ה או לא היה צריכין למדוד הנחל כלל. (ג) **וישים** החבל כנגד לבו מקום ידוע שלא ישימו זה כנגד ראשו וזה כנגד רגלו הפרישה· (ד) **ולא** ימדוד אלא כנגד העיר ר"ל כשיכול להבליע כנגד העיר דוקא לאפוקי אם הגיע להר שכל מה שהוא ממנו שכנגדו הוא רחב מחמשים אמה שאינו יכול להבליעו כתב רבינו בסמוך דיכול להבליעו בתוך אלפים של צד נכון כו'.

סוס

חדושי הגהות

שצט א כתב מהרל"ח נראה שטעמו משום דאז נמדד הכל במדידת החבל של נ' אמה שמתחלה מודדין נ' אמה ואח"כ חולק המקום שמדד באמצע ומודד מאמצעו לנהר בחבל של נ' אמה ומאחר שבגמרא שלנו לא אמרו למדוד בחבל של ד"א ע"כ לומר דכמ"ד חוזר לאחוריו ס"ל דהוי הכל נמדד בחבל של נ' אמה:

שם אלא ימדוד כנגד העיר וכשיגיע להר אם הוא כל כך זקוף שאם יורידנו (ס) חוט המשקולת מראשו לא יתרחק מכנגדו למטה בשיפולו ד"א אז אין צריך למדוד כל כך הירידה והעלייה אלא אם יש מישור בראשו מודד ואם אין מישור בראשו אינו מודד כלל ואם חוט מתרחק מכנגדו ד"א ומתלקט עשר' מתוך ה' פירוש שבהילוך ה' אמות של שיפוע עולה י' טפחים אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא חמישים אמה מבליעו (ו) בחבל של חמישי' אמה שזוקף עץ גבוה כשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה ואם אינו יכול להבליע בחבל של חמישים אמה מודדו בחבל של ד"א וכן יעש' אחד עומד ברגלי ההר למטה ואחר (ז) למעלה ממנו ד"א ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד"א ומודדין בבתחלה וכן יעשה עד שימדוד כולו ואם הוא משופע יותר שבהילוך ד"א עולה י' טפחים אז הקילו בו ולא הטריחו להבליעו בחבל של נ' אמות ע"י קורות אלא אם אין בו אלא נ' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומד הדעת ואם יש בו יותר מנ'

וכשיגיע להר אם הוא זקוף כ"כ וכו' בפ' כילד מעברין דף נ"ז תנן הגיע לגיא או לגדר מבליע וחוזר למדתו הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו ואם אינו יכול להבליעו בזו אמר ר' דוסתאי בר' ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים ובגמרא תניא הגיע לכותל אין אומרין יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו ופריך והא אנן תנן מבליעו וחוזר למדתו התם ניחא תשמישתיה הכא לא ניחא תשמישתיה א"ר יהודה אמר שמואל ל"ש אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה ואמרינן תו בגמרא הגיע להר מבליעו אמר רבא ל"ש אלא בהר המתלקט י' מתוך ה' אבל בהר המתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו ופירש"י לגדר תומת אבנים שנפלה ונעשה גל גבוה ומשופע ובני אדם מהלכין עליו: בדליכא תשמישתיה נוח להלוך קצת כגון מתלקט י' מתוך ד' התם קתני מבליעו אם יכול ואם לאו מקדר הכא בכותל זקוף יותר מדאי דכיון דלא חזי להלוך אין גובה שיפועו עולה למדת התחום. אין חוט המשקולת יורד כנגדו שכשמניח חוט משקולת הבנאים אצל שפתו והיא יורדת לעומקו מנקפת בשיפועו ומעכבת המדרון מלירד כנגדו אלא מרחיקה מלמטה כנגדו משמע מכוון ולקמן מפרש דעד ד' אמות קרי ליה יורד כנגדו שירחיק השיפוע את המשקולת לקרקעיתו ד"א מכנגד שפתו העליונה והא דתניא אין אומרין יקוב את הכותל פי' הרא"ש כלומר כעין נקיבה שיטריחו לזקוף כלונסות ארוכים מכאן ומכאן ולמתוח חבל מזה לזה להבליעו אלא הקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא לשער כמה היה יכול להיות מכלונס לכלונס ע"י אומד וכן כתבו התוספות וכתב עוד הרא"ש ונראה דדוקא לענין הבלעה בכותל התירו ע"י אומד משום דיש טורח לעלות אבל אם לא היה יכול להבליעו בחבל של חמשים וצריך לקדר לא התירו באומד כיון דאין בו טורח יותר לקדר בכותל מבגיא ומיהו לא מיירי כשהכותל זקוף כל כך דחוט המשקולת יורד כנגדו דאל"כ לא היה צריך למדוד השיפוע בירידה ובעלייה אא"כ יש מישור בראש הכותל ימדוד אותו מישור כדאמר שמואל מודדו מדידה יפה ופירש"י דאין מדרונו ממעט התחום אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו ועולה לשפתו ומשלי' מדתו והולך לו ובדבר זה יש חילוק בין גיא לגדר דבגיא לא התירו אומד דכיון דיכול להבליעו בחבל משפתו אל שפתו ואמאי דאמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכו' כתב הרא"ש פירש"י ל"ש שמקדרין ובשביל שהזכיר קידור ולא הזכיר הבלעה פי' התוספות דקאי אגיא מעוקם וקשה למה שמואל יאמר דבריו אברייתא ויניח משנה שלימה לכן אני אומר דשמואל אמתני' אמרה למלתיה ומה שהזכיר רש"י קידור ולא הזכיר הבלעה אף על גב דקאי אקידור והבלעה דמתני' אומר אני דמשום סיפא דמלתיה דשמואל נקט קידור ושבק הבלעה דהא דקאמר אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש ואין שיפוע העליה והירידה עולה למדת תחומה היינו דוקא לענין קידור דהקילו חכמים כיון דהשיפוע הוא פחות מד' אמות וגם יש טורח גדול בקידורו כיון שאין משופע אבל בהבלעה שהוא יכול להבליעו בקל בחבל של נ' אמה משפתו אל שפתו לא הקילו חכמים. וכתב עוד ואיכא ג' חילוקי דינים בהר וכותל אם חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מודד השיפוע כלל אלא אם יש מישור בראשה מודדו מדידה יפה כמו שאמרו בגיא ואם אין חוט המשקולת יורד כנגדו ומתלקט י' מתוך ה' מבליעה או מקדר והיינו ניחא תשמישתיה ואם מתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו והיינו לא ניחא תשמישתיה עכ"ל. ועתה אבאר דברי רבינו על הסדר: **ומ"ש** אם הוא כ"כ זקוף שאם יורידו חוט המשקולת וכו' היינו מאי דאמר רב יהודה אבל חוט המשקולת יורד כנגדו: **ומ"ש** לא יתרח' ד"א הוא כפירש"י ע"ז: **ומ"ש** אז אין צריך למדוד וכו' מבוא' בדברי הרא"ש על מודדו מדידה יפה ועל הא דתניא א"א יקוב את ההר: **ומ"ש** ואם חוט מתרחק מכנגדו וכו' הוא מאי דאמר רב יהודה ל"ש אלא כשאין חוט המשקול' יורד כנגדו: **ומ"ש** ומתלקט י' מתוך ה' היינו מימרא דרבא: **ומ"ש** מבליעו בחבל של נ' אמה הוא כדתנן במתני': **ומ"ש** שזוקף עץ גבוה וכו' הוא אופן הבלעתו ומבואר הוא בדברי הרא"ש והתוס' גבי אין אומרין יקוב את ההר: **ומ"ש** ואם אינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מודדו בחבל של ד"א הוא מאי דתנן אינו יכול להבליעו מקדרין וענין הקידור מבוא' בגמ' שכתבתי: **ומ"ש** ואם הוא משופע יותר וכו' [א] הוא מאי דתניא אין אומרים יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו ואוקימנא בדלא ניחא תשמישתיה ופירש"י דהיינו במתלקט י' מתוך ד' וכדרבא: **ומ"ש** ואם יש בו יותר מנ' אמה מודדו וכו' כם דברי הרא"ש שכתבתי על אומדו והולך לו: **ומ"ש** רבי' ואם אינו יכול להבליע בחבל של נ' אמה מודדו בחבל של ד' אמה וכן יעשה אחד יעמוד ברגלי ההר למטה וכו' פשוט שם בגמרא פי' למאי דתנן במתני' מקדרין בהרים והרמב"ם בפ' כ"ח מה"ש כתב דינים אלו כלשון הגמרא כמנהגו אלא שבמקום והא אנן תנן מבליעו וחוזר למדתו נראה דגרים והא תניא מודדו מדידה יפה וכמאי דאמר רב יהודה ל"ש אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכו' מפרש דלא קאי אלא למאי דסמיך ליה דהיינו כותל דניחא תשמישתיה מודדו מדידה יפה ואי לא ניחא תשמישתיה אומדו והולך לו אהא קאמר דה"מ כשאין חוט

וכשיגיע להר וכו' שם במשנה הגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו הגיע להר מבליע וכו' אם אינו יכול להבליעו בזו א"ר דוסתאי בר ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים ובגמרא תניא הגיע לכותל אין אומרים יקוב הכותל אלא אומדו והולך לו ופריך והאנן תנן לגדר או לכותל מבליעו או מקדר ופריק התם ניחא תשמישתיה פירוש דנוח להלוך קצת כגון מתלקט י' מתוך ארבע התם קתני לחומרא מבליעו אם יכול ואם לאו מקדר הכא דקתני אומדו דלא ניחא תשמישתיה דלא חזי להילוך אזלינן לקולא ובתר הכי אמרינן אמר שמואל ל"ש דבגיא מבליע או מקדר אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' דהיינו שהגיא מעוקם ומשופע דנוח להילוך עד שירחיק השפוע המשקולת של הבנאים לקרקעית ספת הגיא ארבע אמות מכנגד שפתו העליונה אזלינן לחומרא דאם אינו יכול להבליע מקדר אבל חוט המשקולת יורד כנגדו פי' דשפתו זקופה מאוד דאין שפת תחתיתו מתרחקת מכנגד שפת גובהו ד' אמות אזלינן לקולא ומדלג כל שיפוע הגיא ונכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה בקרקע חלקה ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך וכתב הרא"ש דבכותל נמי אם הוא זקוף כל כך דחוט המשקולת יורד כנגדו א"צ למדוד השפוע בירידה ועלייה אלא אם יש בראש הכותל מישור ימדוד אותו מישור בלבד והא דתני אין אומרים יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו היינו בשאין הכותל זקוף כ"כ שאין חוט המשקולת יורד כנגדו ויכול להבליעו ע"י טורח לזקוף כלונסות מכאן ומכאן למתוח חבל מזה לזה ולהבליעו דהיינו כעין נקיבה בכותל הקילו חכמים לשער הבלעה שלו כמה היה יכול להיות מכלונסת לכלונסת ע"י אומד שאומד בלבו ובדבר זה הקילו בכותל יותר מבגי' דבגי' לא התירו אומד כיון דיכול להבליעו בחבל משפתו אל שפתו אבל אם לא היה יכול להבליעו בחבל של חמשי' וצריך לקדר כגון שאין חוט המשקול' יורד כנגדו לא התירו בכותל באומד דאין לו טורח יותר לקדר בכותל מבגיא וכתב עוד הרא"ש דכשחוט המשקולת יורד כנגדו דמודדו מדידה יפה ומדלג כל השפוע היינו דוקא כשאינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה לא הטריחו עליו לקדר כיון דהשפוע הוא פחות מד' אמות וגם יש טורח בקידור כיון שאינו משופע אבל כשיכול להבליעו בחבל של חמשים אמה משפתו אל שפתו לא הקילו חכמים למודדו מדידה יפה ולדלג כל השיפוע אעפ"י שחוט המשקולת יורד כנגדו אלא דבגיא מבליעו בקל ובכותל דאיכא טורח בהבלעה בכלונסות אומדו והולך לו וזה שלא כדברי התוס' (בדף נח) בד"ה אין אומרים שכתבו וז"ל אבל גבי גיא לעולם מבליע אע"ג דלא ניחא תשמישתיה כל זמן שאין החוט יורד כנגדו כדאמר שמואל משום דאין טורח להבליעו כולי האי עכ"ל והא ליתא דלא אמר שמואל דמודדו מדידה יפה בגיא כשחוט המשקולת יורד כנגדו אלא היכא דאינו יכול להבליע אלא לקדר אבל ביכול להבליע מבליע אפי' חוט המשקולת יורד כנגדו וכמ"ש הרא"ש כן הוא העיקר ותו אמרי' בגמרא אמר רבא ל"ש הא דמגיע להר מבליע או מקדר אלא בהר המתלקט עשרה מתוך חמש אבל במתלקט עשרה מתוך ארבע אומדו והולך לו וכתב הרא"ש והיינו הא דאמרי' לעיל גבי כותל דלא ניחא תשמישתי' דאומדו והולך לו דאין להטריח עליו להבליעו בכלונסו' אלמא דבמתלקט עשרה מתוך חמש מטריחין עליו להבליעו בכלונסות ובחבל של נ' אמה ואם אינו יכול להבליעו מקדר ותו אמרינן בגמרא וכמה עומקו של גיא שהקילו בו להבליעו או לקדר וכו' וללישנא בתרא דרב יוסף כתבו התוס' דלא קאי רב יוסף אהבלע' ואקידור אלא קאי אדשמואל דאמר כשחוט המשקול' יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וקמל"ן רב יוסף דאפילו יותר מאלפים מודדו מדידה יפה כשחוט המשקולת יורד כנגדו אם אינו יכול להבליעו דלא הטריחו עליו לקדר אלא מודד קרקעיתו מדידה יפה בקרקע חלקה כדאמר שמואל לעיל אבל כשאין החוט המשקול' יורד כנגדו דהיינו דשפועו מגיע עד ד' אמות מבליעו אם יכול ואם אינו יכול להבליעו מקדר בין שאינו עמוק אלא מאה אמה בין שהוא עמוק אלפים ואעפ"י דשפוע דד' תופש נוח להשתמש בו יותר משיפוע של דבר גדול כל שיעורי חכמים כך הם למאה צריך ד' אמות ולאלפים לא צריך אלא ד' אמות כ"כ התוס' בשם רבינו שמואל וכ"כ הרא"ש וכתב עוד הרא"ש בלישנא קמא בשהוא עמוק יותר מאלפים ואין חוט המשקולת יורד כנגדו מודד ירידה ועלייה מדידה יפה ולא הוית פי' כך מדידה יפה ככך מדידה יפה כשחוט המשקולת יורד כנגדו דמדלג כל השיפוע ואינו מודד בגיא אלא קרקע חלקה למטה וכן בהר מודד המישור שבראשו ואם אין שם קרקע חלקה בגיא ולא מישור בהר אינו מודד כלל אבל הכא מודד כל השפוע דבקרקע חלקה דמי:

ועתה אבאר דברי רבינו דמ"ש ואם הוא כל כך זקוף וכו' כ"כ הרא"ש דהיינו מ"ש רב יהודה דאם חוט המשקולת יורד כנגדו בגיא דמודדו מדידה יפה בקרקע חלקה בגיא ומדלג כל השפוע וכן הדין בהר ובכותל דאם יש מישור בראשו מודד וכו': **ומ"ש** ואם חוט מתרחק מכנגדו ד' אמות ומתלקט עשרה מתוך ה' וכו' היינו מימרא דרבא וכדמשמע מתוך דברי הרא"ש דבמתלקט עשרה מתוך חמש מטריחין עליו בכלונסות ואם אינו יכול להבליעו מקדר ומפרש בגמרא דקידור הוא שמודדו בחבל של ד' אמות וכן יעשה אחד עומד ברגלי ההר למטה וכו': **ומ"ש** ואם הוא משופע יותר וכו' הוא מאי דתניא אין אומרים יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו ואוקימנא בדלא ניחא תשמישתי' ופירש"י

פרישה

(ס) **חוט** המשקולת כו' ומתלקט י' מתוך ה' כו' דהיינו ניחא תשמישתיה:

(ו) **בחבל** של נ' אמה נראה דמיירי שהוא רחב יותר מנ' דאם פחות מנ' היה יכול לסור לאחוריו וכן אם בגד א' עד מישור של הר היה יכול להבליע בנ' רבינו לא הזכיר מה דינו ונראה פשוט דמשערין באומד הדעת משא"כ בגיא שלא התיר באומד הדעת אם אינו יכול להבליע בני' משום דיכול למדוד בחבל של ד"א אבל בגבל דלא יכול למדוד בחבל של ד' התירו באומד:

(ז) **למעלה** ממנו ד' אמות לכאורה נראה שעולה למעלה עד שיעור שיהיה מלבו של התחתון עד רגליו של עליון ד"א דאל"כ קשה הא מודדין דוקא בחבל של נ' או של ד' אמות וק"ל:

ונלבד

דרישה

נמי לא משום דשכיח גנבי והאי ברייתא דבורגנין איכא לאוקמי באתרא דלא שכיח גנבי עכ"ל ול"נ דלא נעלם שום דבר מעיני כמ"ע הספיר ידע מכאן לר' ירמיה וגם מאי דאיכא לאוקמי ברייתא דבורגנין באתרא דלא שכיחי גנבי כל זה לא הספיק לי כלום ליישב דברי הרשב"א ז"ל והכי דייק על רשב"א ז"ל שכתב סתמא לפיכך הבורגנין ששושין שומרי הפירות כו' אין נמדדין ונתן טעם מפני שהם עולו מפני לגנבים ומפני הגשמים ומדסתם ולא פירש דמיירי דוקא בבבל לשום עוכים דמיירי בכל מקום אפי' בשאר ארצות והטעם הוא דאף במקום דלא שכיחי גנבי מ"מ שייך טעם דגשמים ששוטפים אותו וס"ל לרשב"א דאותו טעם דגשמים שייך בכ"מ ולכן תמה עליו כמ"ע דא"כ למה אמרו אין בורגנין בבבל משמע בשאר ארצות הוי בורגנין אלא ודאי לא אמרו אלא בבבל דוקא ולא כמשמעות דברי הרשב"א ככ"ל:

סי' שצט [א] עיין בב"י בד"ה ומ"ש ואם הוא משופע ביותר כו' הוא מאי דתניא אין אומרים יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו ואוקימנ' בדלא ניחא תשמישתיה ופירש"י דהיינו במתלקט י' מתוך ד' וכדרבא עכ"ל נראה דהרב ז"ל לפום רהיטא כתב רש"י והיה לו לכתוב בשם הרא"ש כי רש"י ז"ל פי' דהאי דאין אומרין יקוב את הכותל אלא משערין באומד מיירי דאין מתלקט מתוך ד' ומתניתין דקתני מבליע וחוזר למדתו מיירי דמתלקט י' מתוך ד' והך הביאו ב"י בסי' זה בהאי לישנא ונראה שרש"י ז"ל פי' כן שליתא

מנ' אמה מודדו בחבל של ד"א כרפרישית הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד"א אז רואים אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו מודדו בחבל של ד"א כרפרישית והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים מודד הירידה והעליה של כל השיפוע ואם אין החוט מתרחק מכנגדו ד"א אז אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו אינו מודד בכלל השיפוע של ירידה ועלייה אלא המישור של מטה ואפילו אם עמוק יותר מאלפים : הגיע להר וכל

מה

ופירש"י דהיינו במתלקט י' מתוך ד' וע"ש מה שפירש הרא"ש בהך דאין אומרים יקוב וכו' דהיינו לומר דאין להטריחו בכלונסות וכו' : **ומ"ש** הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק מכנגדו וכו' הוא ממ"ש וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אביי ד' כי' ד"א דאם יכול להבליעו מבליעו ואם אינו יכול להבליעו מקדר ודוקא עד אלפים ולא יותר אבל ביותר מאלפים מודד הירידה והעלייה וכמ"ש הרא"ש ללישנא קמא דרב יוסף וסובר רבינו דאף ללישנא בתרא דלא איירי רב יוסף בהכי הכי נקטי' :

ואם אין החוט מתרחק מכנגדו וכו' היינו לישנא בתר' דרב יוסף דפסקו הפוסקי' כוותו דאפי' ביותר מאלפים ואוקימנ' בשחוט המשקולת יורד כנגדו ואם יכול להבליעו מבליעו כמו שפי' הרא"ש ודלא כמ"ש התו' ואם אינו יכול להבליעו מדלג כל השפוע · ודע דהרי"ף כתב וז"ל הגיע לכותל אין אומרים יקוב את הכותל אלא אומדו והולך לו ואי ניחא תשמישתיה מודד מדידה יפה וכ"כ הרמב"ם בפכ"ח מה' שבת ונראה שהיתה גירסתו בגמרא דפריך אהא דתני הגיע לכותל אין אומרים יקוב הכותל אלא אומדו והולך לו והתניא מודדין מדידה יפה ופריק התם ניחא תשמישתיה הכא לא ניחא תשמישתיה וכתב ה' המגיד לשם שזאת היא גירסת הגאונים והרמב"ם ולפי זה ג' דינים בכותל. א' אם לא ניחא תשמישתיה משער את רחבו לפי אומד הדעת והולך לו · ב' אי ניחא תשמישתיה מודד כל הכותל מדידה יפה · ג' אם חוט המשקולת יורד כנגדו דהוא זקוף כל כך מודד כל השיפוע ומודד המישור בראשו בלבד מדידה יפה . עוד איתא באלפסי בספרים מדוייקים וכמה עומקו של גיא וכו' עד ואם חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אביי ארבעה וכן תני רמי בר יחזקאל ד' וגירסא זו הביא ה"ה לשם וכתב וכן מצאתי בהלכות ובספ' העתים ופירוש' היא שהשאלה היתה ללישנא בתרא אליבא דר"י דאמר דכשחוט המשקולת יורד כנגדו אפילו יותר מאלפים סוף סוף שיעורא עד כמה והשיב אביי עד ארבעה ר"ל עד ארבעה אלפים ולא עד בכלל דאם יש בעמקו ד' אלפים אינו מבליעו בחבל של נ' אמה אפילו חוט המשקולת יורד כנגדו וכך פסק הרמב"ם ז"ל שם אבל מה שכתוב בספרי אלפסי בדפוסים ואם חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אביי וכן תני רמי בר יחזקאל ארבע אמות ע"כ הוא ט"ס ואי אפשר להעמידה· גם הר' יונתן היתה גירסתו ופי' חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אביי ארבעה אלא דכתב דפירושו ארבעה טפחים וז"ל כמה טפחים אנו רוצים שיהיו זקופין בכותל זקיף שנאמר שתהא קשה ירידתו לתוכו ונבליענו בחבל נ' ולא נצטרך למודדו אמר אביי ד"ט ויותר כ"ש אבל אם לא היו ד' אלא ג' כיון שהוא עמוק יותר מאלפים אין רשאי להבליעו אלא מקדר אבל לא מדידה יפה כיון שהוא מדרון ואין קרקעיתו שוה וחלק אלא בעלייתו וירידתו מדרון עכ"ל ונראה דה"פ דקאי תלמודא אלישנא בתרא דרב יוסף וקאמר דבחוט המשקולת יורד כנגדו אין רשאי להבליעו אפילו ביותר מאלפים אלא אם כן דזקוף הגיא בשפתו ממש ד' טפחים ואחר כך מתחיל השפוע כזה 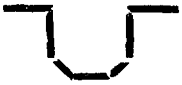 וכו' והא דכתב ה"ר יונתן קודם זה דבחוט המשקולת יורד כנגדו עד ד' אמות דנכנס לתוכו ומודד מדידה יפה היינו היכא שאין שם מדרון כלל כזה 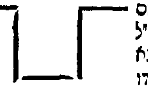 ואפילו היה שם מדרון קצת אם אין שפת תחתיתו מתרחקת מכנגד שפת גבהו ד' אמות ה"ל כאילו לא היה מדרון כלל ומודד קרקעיתו בלחוד מיהו איכא לתמוה טובא על פירושו חדא דחוט המשקולת יורד כנגדו בכאן לא יהא פירושו כמו שהוא בדברי שמואל ועוד דלפי גירסתו ארבעה פי' ד"ט לא איירי תלמודא בד' אמות מנ"ל לשיעורא ד' אמות ועוד דהוא ז"ל קורא הקדור קולא ומדידה יפה בקרקעית הגיא בלחוד הוא קורא חומרא ואכן איפכא תנינן דמדידה יפה בקרקעית הגיא דמדלג כל השיפוע ואינו מודדו הוא ודאי קולא וצ"ע אבל העיקר דדעת הרי"ף כדעת הרמב"ם וד' ר"ל ד' אלפים . **הגיע** להר וכו' שם במשנה מבליעו וחוזר למדתו ובלבד שלא יצא חוץ לתחום מ"ט א"ר כהנא גזירה שמא יאמרו מדת תחומין באה לכאן ופירש"י בלשון שני כדברי רבינו אבל הפירוש הראשון

חוט המשקולת יורד כנגדו וכו' וכן נמי אתאי דתניא בסמוך הגיע לגיא מבליעו וכדמשמע מדבריו שאכתוב בסמוך אבל לא קאי אהר שלא נזכר שם אלא במשנה . ונראה מדבריו דכותל והר דיניהם חלוקים ולפ"ז נראה דס"ל דכותל וגדר דאמרינן לא כשנפלו הוא דאם כן היינו הר אלא בעומדים בבנינם הוא ודע דבהא דהר המתלקט איכא תרי לישני בגמרא (נח·) ומשמע מדברי הרי"ף והרא"ש שפסקו כלישנא בתרא וכן פסק הרמב"ם בפכ"ח וכ"כ רבינו ירוחם וכתב שם הרב המגיד דאפשר דכ"ה למתלקט עשרה מתוך שש שמבליעו וי"א מודדו מדידה יפה ורבינו לא הזכיר דין זה לפי שכתב בכותל שאם אפשר להשתמש בו מודדו מדידה יפה ונרא' דהוא הדין להר עכ"ל: והמרדכי שם והגהות מיימון בפכ"ח מה"ש כתב דלהר"ת נראה דקי"ל כלישנא קמא דאיתא בגמרא שהוא לחומרא ומשום דפשיטא דלא קי"ל כר"ת נגד כל הנך רבוותא לא חששו לכתוב הוא לישנא :

הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד"א וכו' גז"ש במשנה דף נ"ז הגיע לגיא או לגדר מבליעו וחוזר למדתו ופירש"י מבליעו אם אינו רחב חמשים אמה משפתו לשפתו מלמעלה אע"פ שיש במדרונו הילוך רב אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויבליע מדרונו בחבל אחד ותניא בגמרא דף נ"ח היה מודד והגיע לגיא אם יכול להבליע בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו הולך למקום שיכול להבליעו ומבליעו וצופה וחוזר למדתו ואם היה גיא מעוקם מקדר ועולה מקדר ויורד אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל חוט המשקול' יורד כנגדו מודדו מדידה יפה ונראה מדברי הרא"ש דה"פ אם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו כלומר שרחבו יותר מחמשים מקדר והיינו דתנן במתניתין ואם אינו יכול להבליעו בזו אמר רבי דוסתאי ב"ר ינאי משום ר"מ שמעתי שמקדרין בהרים ומשמע דלגאיות נמי קרי הרים אמר רב יהודה ל"ש דמבליע והיכא דאינו יכול להבליע מקדר אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל חוט המשקולת יורד כנגדו אם יכול להבליעו בחבל של חמשים אמה מבליעו ואם אינו יכול להבליעו אינו מקדר אלא מודדו מדידה יפה כלומר שאין מדת מדרונו ממעט מדת התחום על ידי קידור אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך : ואמרינן תו בגמרא וכמה עומקו של גיא אמר רב יוסף אלפים ופירש"י וכמה עומקו של גיא· דנימא מבליעו כשהוא רחב נ': אלפים· אבל יותר מכאן אפילו יכול להבליעו אינו מבליע אלא מקדר אבל הרא"ש כתב וכמה עומקו של גיא שהקילו לו להבליע או לקדר אלפים אמה אבל אם הוא יותר מודד ירידה ועליה מדיד' יפה ומשמע לי דמדידה יפה דקאמר היינו שמודד כל השיפוע דבקרקע חלקה דמיא איתיביה אביי עמוק ק' אמה ורחב נ' מבליעו ואם לאו אין מבליעו הוא דאמר כאחרים דתניא אחרים אומרים אפילו עמוק אלפים ורחב נ' מבליע וא"ד אמר רב יוסף אפילו יתר מאלפים כמאן דלא כת"ק ולא כאחרים התם שאין חוט המשקולת יורד כנגדו הכא בחוט המשקולת יורד כנגדו ולהאי לישנא לא קאי רב יוסף אהבלעה כמו ללישנא קמא דהא השתא לא איירי רב יוסף אלא כשחוט המשקולת יורד כנגדו דאמרי' ביה מודדו מדידה יפה וה"ק הכי קאמר הא דאמרי' כמה יהא עומקו של גיא דכשהחוט המשקולת יורד כנגדו ימדדנו מדידה יפה אמר רב יוסף יותר מאלפי' וכן כתבו התוס' ואמרינן תו בגמ' וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אביי ד' וכן תני רמי בר יחזקאל ד' ופירש"י עד כמה יתרחק המשקולת מכנגדו דקרי ליה אין יורד ונחמיר ביה וכת' הרא"ש דכיון דשיפועו מגיע עד ד"א צריך להבלעה ולא שני לן בין עמוק ק' לעמוק אלפים דכל שיעורי חכמים כך הם לק' צריך ד"א ולאלפים לא צריך אלא ד"א אע"פ שאין דומה שיפוע דבר מועט לשיפוע דבר מרובה דכיון שהגיע השיפוע לד"א שהוא דבר חשוב בכל מקום צריך לקדר :

וכתב עוד הרא"ש והגיה לא התירו אומד אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו מקדר או מבליע וכשחוט המשקולת יורד כנגדו אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליע ואם לאו אינו מודד כלל שיפוע ירידה ועלייה אלא אם יש מישור מודדו מדידה יפה משלים עליו תחומו ועתה אבא' דברי רבינו על הסדר מ"ש אם חוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד"א הוא מתה שאמרו וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אביי ד'. ומ"ש אם יכול להבליעו פשוט במשנה ובברייתא ואם לאו מודדו בחבל של ד"א זהו מקדר וכבר כתבתי שדעת הרא"ש שאם אינו יכול להבליעו מקדר · ומ"ש והוא שלא יהיה עמוק יותר מאלפים הוא כלישנא קמא דרב יוסף ואפילו ללישנא בתרא דלא איירי רב יוסף בהכי נקטינן כאחרים דהלכה כדברי המיקל בעירוב : **ומ"ש** אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים וכו' כבר כתבתי שזהו דעת הרא"ש : **ומ"ש** ואם אין החוט מתרחק וכו' אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה כבר כתבתי שזהו דעת הרא"ש דסבר דכל שהוא יכול להבליעו לא הקילו בו חכמים לאודדו מדידה יפה . **ומ"ש** ואם לאו אינו מודד כלל השפוע וכו' היינו מאי דאמר רב יהודה אבל חוט המשקול' יורד כנגדו מודדו מדידה יפה ומ"ש אפי' אם עמוק יותר היינו כלישנא בתרא דרב יוסף והרמב"ם כתב בפ' כ"ז מה' שבת וז"ל הגיע לגיא אם היה רחבו נ' אמה מבליעו והוא שהיה בעומקו פחות מד' אלפים כד'א כשהיה חוט המשקולת יורד כנגדו שא"א להשתמש בו אבל אם אין חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מבליעו אא"כ היה עומקו אלפים או פחות מכאן היה גיא מעוקם מקדר ועולה מקדר ויורד עכ"ל וכתב ה"ה שהוא מפרש דכי אמר בגמרא ועד כמה היינו לומר עד כמה יהיה עומקו של גיא ומפרש גם כן דמאי דאמר אביי ד' הוי כאילו אמר ארבע אלפים ויתר דבריו הם כדברי הגמרא כפשטן ולהרשב"א דעת אחרת בזה שלא כדעת הרא"ש והרמב"ם וכתבו ה"ה בפכ"ח מה"ש והוא דס"ל דגיא נמי בכלל מה שאמרו מתלקט י' מתוך ה' או מתוך ד' ותמה עליו הרב המגיד ז"ל : **הגיע** להר וכל מה שהוא מתנו מכנגד העיר הוא רחב מנ' אמה וכו' משנה שם בפרק כיצד מעברין דף נ"ח מבליעו וחוזר למדתו ומלבד שלא יצא חוץ לתחום ופירש"י לשון ב' שלא יצא חוץ לתחום אם היה ארוך וראשיו יוצאין חוץ לתחומי העיר ואין יכול להבליעו בחבל כנגד התחומין מפני רחבו ויכול להבליעו שלא כנגד התחומין לא יצא להבליעו שם גזירה שמא יאמרו מדת תחומין של צדי העיר בא לכאן · ודע שאע"פ שרבינו כתב זה בהר ה"ה לגיא והכי תניא בגמרא וכ"כ

דרישה

לישנא קמא דרבא דסברי דמתלקט י' מתוך ד' צריך להבליעו או לקדר ובמתלקט י' מתוך ה' צריך למדוד כל השיפוע דבקרקע חלקה היא וכמו שפירשו שם התוס' בהדיא ולדידיה לא מצי לפרש דהאי אין אומרין יקוב הכותל אלא אומדו מיירי במתלקט י' מתוך ד' דא"כ היה צריך להבליעו או לקדר ולכן מוקי רש"י ז"ל בדאין מתלקט ד' אבל ללישנא בתרא דסברי במתלקט י' מתוך ה' צריך להבליעו או לקדר והמתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך א"כ הא דלא יקוב בכותל אלא אומדו מיירי ג"כ במתלקט י' מתוך ד' לכך אומדו דאנן קי"ל כהאי לישנא וכמו שהביא ב"י בסי' זה וכך הם דברי הרא"ש בהדיא בפרק כיצד מעברין דף נ"ח דלישנא' בתרא דרבא היא לא יקוב בכותל דאוקמי בגמ' בדלא ניחא תשמישתיה מיירי במתלקט י' מתוך ד' וע"ש מ"ש ב"י ושם על דברי רש"י ועושין התחומין מרובעים כדי שיהא אלפים לצדדין כבאמצע ולא עגולין שיהיה להם אלפים באמצע ובצדדין הם מתמעטין כדרך כל עגול עכ"ל וכתב דאין לפרשו כפשוטו שהרי אם לצד אחד מהעיר אנו נותנים לו אלפים אמה כשנעגל כל סביבות העיר מתקום שהוא נותן אלפים אין עגול גמור ודבר פשוט הוא שבצד זויות מתמעטין מאלפים וצ"ל דלאו עגול גמור קאמר אלא ר"ל כשאנו נותנין לו אלפים לכל רוח ואפילו לזויות דכוי ג"כ עגולה קצת ואפ"ה כצדדי העיר יהיה אלפים והא דקאמר אם לצד אחד מהעיר אנו נותנין כו' נראה דל"ל לצד א' קאמר וכמ"ש אא"כ בהדיא לכל סביבות העיר וכמו שפירשתי וזהו שסיים דבריו להסתכל בזויות האלכסון אנו מרבעין התחומין וק"ל· ב"י הביא דברי ה"ר יונתן וקיצר בלשונו ובכאורה דבריו תמוהין קצת ובתחלה אעתיק דברי ה"ר יונתן כסדרן בריש פ' כיצד מעברין כתב ז"ל ובעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים שאם אינה מרובעת כגון שהיא ג' אלפים על אלפים לא והיו מרובעין התחומין דוקא שלא יהא ארכן כרחבן או שנאמר שניתן לרחבן כמו לארכן אלא כן יהא דינן על כל פני העיר רחבן אלפים ומשך התחומי' כמשך כל העיר ואם היתה עיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה אין לה לתחומיה בכל רוח אלא טבלא ארכה אלפים ורחבה אלף כרוחב העיר רק כמדת הקרנות הן שוות עיר של אלף על אלף ועיר של אלפים על אלפים ע' עכ"ל הר' יונתן ותמה עליו ב"י דאטו מפני שהעיר קטנה שאין לה אלא אלף יגרע שיעור התחומין מי גרע ממי ששבת בבקעה שזכה לו מקומו ד' אמות ואלפים לכל רוח מרובעים כו' ותירץ בדרך נכונה והאמת אתי אבל מ"מ תמה אני עליו מה עלתה על דעתו לתמוה על הר"י הרי משמעות דבריו כמה כמ"ש ב"י עצמו לבסוף ודבר פשוט הוא ונלע"ד לפרש שכן הוא דעתו של ב"י דמעיקרא סבר דפירוש ארכן ורחבן דסיפא הוא דומיא דפי' ארכן ורחבן דרישא דקאמר שאם אינה מרובעת כגון שהיא ג' אלפים על אלפים כו' על כל פני העיר רחבן אלפים ומשך התחומין כמשך כל העיר וע"כ צ"ל דתחומין של צד העיר קורא ארכן ותחומין של חוץ לעיר ר"ל מדת התחום שהולכין מן העיר ולחוץ ומשך התחומין במשך כל העיר ר"ל מדת התחום שהולכין לצד העיר הם כמשך כל העיר שהיא ג' אלפים וס"ד דב"י דכיון דפירש ארכן ורחבן דרישא כך הוא ע"כ צ"ל דארכן ורחבן דסיפא דקאמר אם היתה עיר שאין לה אלא אלף אמה אין לה לתחומיה אלא טבלא ארכה אלפים ורחבה אלף פירושו ג"כ כמו ברישא ואיירי בעיר שארכה אלפים ורחבה אלף וארכה אלפים דקאמר ר"ל מדת התחום של צד העיר ורחבה אלף דקאמר ר"ל מדת התחום שהולכין לחוץ לעיר לכך תמה וכי גרע ממי ששבת בבקעה כו' ותירץ דארכן ורחבן דסיפא לא הוי פירושו דומיא לארכן ורחבן דרישא ונתן טעם נכון לזה וזה טעמו דלכל צד המרובה קרוי ארכן והקצר ממנו קרוי

רחבן

מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מנ' אמה שאינו יכול להבליעו וכגון שהוא במזרח העיר וכל אורך מזרח העיר אינו יכול להבליע אם יכול להבליעו בתוך אלפים של צד צפון או דרום ילך שם ויבליעו כיון שהוא עדיין בתוך התחום של צד צפון העיר אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים של צד העיר לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו: לא ימדוד אלא אדם מומחה ובקי במרידה מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית יתרה על שכנגדה קרן מזרחית דרומית מותח החוט של סימן התחום מזה לזה באלכסון מדדו שנים במקום אחד והוסיף אחד על חבירו הולכין אחר המרבה (ס) ובלבד שלא יוסיף יותר ממדת העיר ואלכסונה (א) ועושין אותה כטבלא מרובע' פי' שמודד על פני כל אורך העיר למזרח אלפים אמה לחוץ וכן לצפון ואח"כ רואין כאילו היתה טבלא מרובעת בקרן למלאתו ונמצא התחום בקרן אלפים ואלכסון שהם אלפים ות"ת אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכן בקרן שכנגדו ויתן החוט מזה לזה שא"כ מפסיד הת"ת שבקרן וגם לא יהיה התחום כנגד העיר אלא אלף ותכ"ח ור"ת פירש דמדת התחום כנגד העיר אלפים ואלכסונן שהוא אלפים ות"ת ולא נהירא :

אפילו

וכ"כ הרמב"ם ופשוט הוא : **לא** ימדוד אלא אדם מומחה משנה שם אין מודדין אלא מן המומחה וכתב רש"י ה"ג אין מודדין אלא מומחה בקי במדידה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל והרי"ף גורס אין מודדין אלא מן המומחה ופי' מומחה מלשון ומחה כלומר מקום שוה ומישור ורבינו כתב לעיל כפירוש הרי"ף וכאן כתב כפירוש רש"י והרמב"ם למימרא דיש לחוש לדברי שניהם ולעיל כתבתי בשם הרב המגיד שפירש"י והרמב"ם עיקר :

ומ"ש ומדד ומצא מדתו במזרחית צפונית יתירה על שכנגדה וכו' במשנה הנזכר ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר שומעין לו למקום שריבה ופירש"י שומעין למקום שריבה . ומוציא מדה הקצרה כנגדה ואנו תולין שלא מתח החבל כל צרכו ותניא בתוספות צריך למתוח החבל בכל כחו ובגמרא למקום שריבה אין למקום שמיעט לא אימא אף למקום שריב' ופירש"י למקום שריב'. בתמי' והלא יש בכלל מאתים מנה ובמשנה כתב ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר שנתגלו סימני תחום קרן זה ארוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדו שומעין לו למקום שריבה ומוציאין מדה הקצרה כנגדה ואנו תולין שמפני שלא מתח החבל כל צרכו נתקצרה והרא"ש הקשה על פירוש זה ופירש הוא למקום שריבה אין למקום שמיעט לא דמשמע ליה שהולכין הכל אחר המרובה ואף במקום הקצרה ומוציאין את המדה כנגד המרובה ואמאי שמא לא טעה המועט כי אלא דרך מדתו הר או גיא שהיה צריך לקדר או למודדו מדידה יפה ולא נתלה בטעות ומשני אימא אף למקום שריבה תולין להקל ולא נאמר שטעה להאריך וכ"ש שתולין למקום שמיעט להחמיר ומניח הציון באלכסונא ממקום שריבה למקום שמיעט ודברי רבינו כפירוש הרא"ש והרשב"ם כתב כפירש"י והרמב"ם בפרק כ"ח כתב היה לנו תחומי שבת מוחזקים ובא מומחה ומדד ריבה בתחום מהם ומיעט בתחום שומעין לו בתחום שריבה עכ"ל והיה נראה לכאורה שדעתו לומר שאין שומעין לו במקום שמיעט אבל א"א לומר כן שהרי אמרו בגמרא אימא אף למקו' שריבה וכ"כ הוא ז"ל בפירוש המשנה וז"ל מה שאמרו שומעין למקום שריבה פירשו אותו בתלמוד שאם אמר שבכאן הוא תחום שבת והוא פחות מן השיעור שהיינו חושבין או אם אמר שבכאן תחום שבת והוא יותר ממה שהיינו חושבים כמו כן נסמך עליו שהוא יותר ממה שהיינו חושבים קודם לכן ע"כ וא"כ צריך לפרש שמ"ש שומעים לו בתחום שריבה לרבותא נקטיה דאע"ג שהוא מיקל שומעין לו וכ"ש ששומעין לו בתחום שמיעט דהוי להחמיר : **מדדו** שנים במקום אחד והוסיף אחד על חבירו וכו' ג"ז במשנ' הנזכר ריב' לאחד ומיעט לאחר שומעין למרוב' ומפרש בגמרא דה"ק ריבה אחד ומיעט אחד שומעין לזה שריבה אמר אביי ובלבד שלא ירבה יותר ממדת העיר ואלכסונה ופירש"י דאפילו ריבה שיעור גדול דליכא למיתלי במתיח' החבל תלינן בטעות האלכסון דאמרינן זה היה בקי במדידה ונטה טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון וזה מדד אלפים מאמצע הקרן והפסיד את הזויות כל אלכסון של אלפים אבל אם ריבה יותר מכך אין לנו במה לתלות וכ"כ הרמב"ם בפכ"ח מה' שבת וז"ל כיצד בעת שריבה זה נאמר שמא הראשון מקרן אלכסון של עיר מדד האלפים ולפיכך מיעט מדתו ונמצא צלע האחרון דינו ובין המדינה פחות מאלפים וזה האחרון מדד האלפים מצלע המדינה ואין מחזיקים על אחד שטעה ביותר על זה לפיכך אם רבה זה האחרון יותר על הראשון אפי' בתק"ף בקירוב שומעין לו ביותר על זה אין שומעין לו עכ"ל וטעמו משום דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ולפ"ז כשתמדוד מאמצע העיר אלף ותכ"ח אמה ותבא למדוד מקרן אלכסון של עיר יהיו אלפים משום דתרי חומשי דאלף ותכ"ח הם תקע"ב ומ"ש שכתב תק"ף כבר כתב הרשב"א דלא דק וכל שעולה יותר מע' קרי להו פ' והרב המגיד למד עליו זכות דאמתא בריבועא הוי באלכסונא טפי מאמתא ותרי חומשי לפי שהכלל האמיתי הוא שהאלכסון הוא גדר מרובע שתשבורתו הוא כפל מהמרובע הראשון שהאלכסון יוצא ממנו כגון מרובע ה' על ה' שתשבורתו כ"ה אלכסונו גדר מרובע שתשבורתו נ' וא"כ בהכרח הוא יותר מז' שהם ה' אמות וב' חומשים לפי שתשבורת ז' על ז' אינן אלא מ"ט ויש לנו תוספת והעלה שלפי החשבון האמיתי יהיה תקפ"ה ועוד ולא נעלם זה מעיני רבינו אבל רצה להחמיר באומן ה' אמות וכ"ל שטעות ספרים הוא וצריך להיות בתקפ"ה ואם יש שנוסחתו כך הוא האמת לפי שאין דרך רבינו לכתוב בקירוב בחשבון שיוכל להוסיף או לגרוע ממנו אפילו אמה אחת עכ"ל וטעמו של הרב המגיד לפי שנאמר שהראשון מדד מקרן אלכסון העיר אלפים וכשנמדוד מאמצע העיר תכלה מדת האלפים הם לסוף אלף ותע"ו לפי שתשבורת אלפים על אלפים הם ארבעה סכומים שכל סך עולה אלף פעמים אלף הנקרא בלע"ז קואינ"טו לפי שבאלפים יש מאתים עשיריות וכל עשירית מהם עולה בתשבורת ד' אלפים סך הכל ד' פעמים אלף פעמים אלף שהם ד' סכים . ואלף ות"עו פעמים אלף ות"עו עולה ב' סכום וב' אלפים וקק'כה כיצד באלף ות"עו יש קמ"א עשיריות וחצי וכל עשירי' מהם עולה י"ד אלפים וק"ן וקמ"א פעמים וחצי י"ד אלף וק"ן עולים ב' סכים ואלפים וקקכ"ה הרי שאפשר שהשני ירבה על הראשון תקפ"ה והרמב"ם לא דק בה' אמות ולחומרא הוא דלא דק ואפשר שלפי שכפי החשבון אמתא ותרי חומשי כנזכר בתלמוד עולה התוספת לתקע"ב ולחשבון חכמי המדות עולה תקפ"ה כתב הרמב"ם תק"ף בקירוב והא דאמר אביי ובלבד שלא ירבה ממדת העיר כתב הרא"ש וז"ל ריבה לאחד ומיעט לאחר מיירי שבכל אחד ממש מדדו שניהם ולא כמו רישא דאיירי בב' מקומות מרוח אחת ואמר אביי ובלבד שלא ירבה וכו' שאם הרחיק אחד יותר מהראשון כמדת העיר ואלכסונה אמרינן הא' בשעה שמדד היתה העיר קטנה ולא היו כי אם בתים מועטים בקרן מערבית דרומית ואח"כ ניתוספו על העיר דיורים גדולים ומדד מקרן מזרחית צפונית אלפים אמה נמצא שנתרבית מדתו כמדת העיר שניתוסף' אלכסונה : ועושין אותה כטבלא מרובעת במשנה שם ואע"פ דבפרק מי שהוציאוהו פליג ר' חנינא בן אנטיגנוס פשיטא דלא קיימא לן כוותיה אלא כתנא קמא : **ומ"ש** שהאלכסון אלפים הוא ת"ת הוא ע"פ מה שה"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ותרי חומשי דאלפים הוי ת"ת : **ומ"ש** אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכו' וגם לא יהיה התחום כנגד העיר אלא אלף ותכ"ח היא ג"כ עפ"ז דתרי חומשי דאלף ותכ"ח הוי תקע"ב וכמו שנתבאר בסמוך :

ומ"ש ור"ת פירש דמדת התחום כנגד העיר אלפים ואלכסון וכו' כ"כ התו' והרא"ש בפ' מי שהוציאוהו בשמו והקשה עליו הרא"ש וזהו שכתב רבינו ולא נהירא וגם הר' המגיד כתב בפכ"ז שדעת הרמב"ם שלא כדברי ר"ת וכן נראה לו גם כן והביא הכ"מ לדבר (ב) : **ואהא** דתנן כיצד מעברין את העירות וכו' ועושין אותה כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות פירש"י בעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים דהוי כמי תחומין מרובעות

הראשון דהאוב כתו' . **לא** ימדוד אלא אדם מומחה ובקי במדידה כך היה גורס רש"י במשנה אין מודדין אלא מומחה ובקי במדידה ובתחלת הסימן כתב רבינו הדין ע"פ גירס' ר"ח אין מודדין אלא מן המומחה וכאן כתב ע"פ גירסת שאר גדולי עולם רש"י והרמב"ם והשותי' מימיהם וסובר רבינו דתרוייהו הילכת' נינהו :

מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית וכו' משנה שם ע"פ פי' הרא"ש דלא כפי' רש"י דלא תלינן בטעות אלא אמרינן דפגע בהר או בגיא שהיה צריך לקדר או למודדו מדידה יפה ולדלג השיפוע ולכך מיעט במקום זה וריבה במקו' אחר ומותח התחום מזה לזה באלכסון וכן פי' התו' : **מדדו** שנים במקום אחד וכו' ג"ז משנה שם בסיפא וכמו שפי' התו' והרא"ש דלא תלינן בטעות אלא אמרי' דהראשון כשמדד היתה העי' קטנ' ולא היה כי אם בתים מועטי' בקרן מערבי' דרומית ואח"כ ניתוספו על העיר דיורים ונעשית גדולה ומדד מקרן מזרחית צפונית אלפים אמה נמצא שנתרבית מדתו כמדת העיר שנתוספ' ואלכסונ' : **ועושין** אותה כטבלא מרובעת וכו' משנה בפ' כיצד מעברין ועושין אותה כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזווי' ובפ' מי שהוציאוהו (דף מ"ט) במשנה תנן דפליגי בהא ת"ק ור"ח בן אנטיגנוס והלכה כת"ק וכסת' משנה דבפ' כיצד מעברין : **ומ"ש** ור"ת פי' כ"כ התו' בשמו פ' מי שהוציאוהו דף נ"ח בד"ה כיצד יהו וכ"כ הרא"ש בשמו והקשו עליו ע"ש גם בספרי רד"י כת' ולא נהיר' אבל בספרים ישנים ליתיה להאי ולא נסירא . הב"י הביא דברי רש"י ודברי ה"ר יהונתן והקשה עליו וז"ל ולא הבנתי דבריו דאטו משני שהעיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה יגרע שעור התחומין מי גרע ממי ששבת בבקעה שזוכה לו מקומו ואלפים אמה לכל רוח מרובעות וכו' עכ"ל ותימה דהלא מבואר מדברי ה"ר יהונתן באותו דבור דמספר' כאן כמ"ש הוא גופיה בס"פ כיצד מעברין אמתניתי' דאנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנ' דאם שבת במקו' שהוא תסויים וכו' דמביא ב"י סיוע משם לדבריו דכתב שם יש לו חוצה להם אלפי' אמה לכל רוח כרוחב אותו מקום אם מעט ואם הרבה וזהו ממש כמ"ש ה"ר יהונתן בר"פ כיצד מעברין ומה שהקשה ב"י ממי ששבת בבקעה הוא תימה דהא פשיטא שגם בשבת בבקעה שזוכה לו ד' אמות אין נותנין לו אלא אלפי' אמה לכל רוח כאורך על רוחב ד' אמות בלבד ואח"כ נותנין לו אלפים על אלפים בכל קרן וקרן וכן היא דעת רש"י שכתב דטבלא מרובע' בעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים וכו' ואם אינה מרובע' כגון שהיא יתירה על אלפי' לארכה או פחות' מאלפי' לא הוו מרובעים וכו' שהרי רחבן למדת העיר היא אם קטנ' אם גדולה ואורכן אלפים וכו' עכ"ל וב"י כתב וז"ל ורש"י שכתב שהרי רחבן למדת העיר היא אם קטנה אם גדולה ואורכן אלפים לאו בקטנה מאלפים מיירי דההיא ודאי רוחב התחומין יותר ממדת העיר היא וכו' א"כ מבואר מלשונו זה שהבין דאפילו בעיר קטנה שאינה אלא אלף על אלף או פחות נותנין לכל רוח אלפי' על אלפים ד' לפ"ז לעולם אין תחום העיר אפילו היא קטנה או אפילו אין לו אלא ד' אמות אינו פחות מששה אלפים על ששה אלפים ולא ידעתי מנין לו זה דבכל הסוגיות אין משמע אלא שנותנין לו אלפים לכל רוח כאורך אבל ברוחב אין נותנין אלא כשיעור מקומו ששבת בו בין שאינו אלא ד' אמות ובין שהוא כמה אלפים וכך משמע להדיא ברמב"ם פ' כ"ז מה"ש עוד כתב על פירש"י שכתב עושין התחומין מרובעות ולא עגולין כדי שיהא להם אלפים כבאמצע וכו' דאין לפרשו כפשוטו וכו' ולא ידעתי למה דלע"ד כפשוטו הוא דדעת רש"י הוא לומר דכשהעיר יש לה פיאות ואתה עושה תחומיה עגולין מסביב אז סמוך לעיר אין לו אלפים לצדדין כבאמצע פי' כנגד האמצעי של עיר :

ואפילו

דרכי משה

שצט (א) מדברי הרא"ש נראה דקאי על אלכסון העיר כי אמרינן בשעה שמדד הראשון היתה העיר קטנה ולא היו כ"א בתים מועטים בקרן שמדד משם ואח"כ נתוספו דיורים בעיר ונעשית גדולה ומדד משם ונתוספה המדה וכ"כ התוספות ומדברי הרמב"ם נראה דקאי על אלכסון המדה שכתב דאם ריבה האחד יותר מחבירו אי עודף אלכסון של אלפים אמה תלינן שטעה ויותר לא תלינן : וכתב המ"מ ששיעור זה הוא תקפ"ה אמה ודעת רש"י כדעת הרמב"ם ודעת הרשב"א שתוספת האלכסון שהוא תקע"ב אמה וכ"כ רבי' לקמן לא יהי' כנגד העיר רק אלף ותכ"ח דהיינו שחסרים תקע"ב אבל המ"מ כתב שם בראיות ומופתים שהחסרון הוא תקפ"ה : (ב) וכתב הכלבו בשם הר"מ אדם שמודד אלפים אמה לתחום

פרישה

(ס) **ובלבד** שלא יוסיף יותר ממדת העיר ואלכסונה וז"ל הרא"ש שאם הרחיק א' יותר שלו במדת העיר ואלכסונה מהראשון אמרי' הא' בשעה שמדד היתה העיר קטנה ולא היה בה כ"א בתים מועטין בקרן מערבית דרומית (פי' העיר כאשר היא עתה לפנינו גדולה

דרישה

רחבן ולכאי בריא לפי שאורך העיר ג' אלפים ופ"ש עולה יש לו להלוך אלפים חוץ לעיר ולמד העיר מקצה אל קצה יש לו להלוך ג' אלפים לככי קרי לאלפים אמה רחבן שמשונע נקרא רוחב ולג' אלפים קרי אורך שמרובה נקרא אורך אבל בסיפא הוי איפכא דמיירי מפי' קטנה

ואפילו עבד ושפחה וכו' משנה שם סוף (דף כ"ח) והטעם דאעפ"י שהחמירו חכמים שלא לצאת חוץ לאלפים אמה כי מן התורה אין אסור אלא חוץ לי"ב מיל אפ"ה לא החמירו בכל הדברים אלא להקל לפעמים כגון בעבד ובשפח' אבל קטן אינו נאמן והא דכתב רבי' יהונתן ואפילו עבדים וקטנים נאמנים טעות סופר הוא וצ"ל עבדים ושפחות נאמנים והא דאיתא בפ"ב ואלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקטנן זהו כ"י של אבא ועד כאן היינו מהלכין בשבת ומוקי לה והוא דיש גדול עמו אלמא דגדול בפני עצמו לא מהימן כתבו התוס' והרא"ש דלא קאי אתחום שבת ע"ש (בדף נ"ט) בד"ה אפילו עבד :

מרובעות אם אינה מרובעת כגון שהיה יתירה על אלפים לארכה או פחותה מאלפים לא הוו מרובעים דתחומין מרובעים לאו דוקא שיהא ארכן כרחבן שהרי רחבן למדת העיר היא אם קטנה אם גדולה ואורכן אלפים אלא מרובעי' דקתני למעוטי עגולי' כדי שיהא נשכר את הזויות :

ואפילו עבד ושפחה נאמנים לומר ע"כ תחום שבת אבל קטן לא ונאמן לומר אחר שיגדיל שידע בקטנו שעד כאן תחום שבת :

ת **מי** שישב בדרך לנוח (א) וחשכה לו ולא ידע שהוא בתחום העיר ואח"כ מצא עצמו בתחומה הרי הוא כאנשי העיר שיהא כולה לו כד' אמותיו ויש לו אלפים לכל רוח :

תא **מי** שישן בדרך וחשכה לו קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח ודוקא באדם וטעמא משום הואיל ואילו היה ניעור הי' קונה (א) ישן נמי קונה אבל חפצי הפקר שדומין לאדם הישן אינן קונין שביתה והן כרגלי הזוכה בהן תחלה שיכול להוליכן למקום שילך הוא אבל חפצי א"י קונין שביתה במקומן (ב) **אע"פ** שבעליהם לאו בני שביתה נינהו גזירה חפצי א"י אטו חפצי ישראל ואם הוציאן א"י חוץ לתחומן והביאן לעיר יכולין לטלטל בכולי שכולה כד' אמות ובלבד שתהא מוקפת לדירה וסתם עיירות מוקפות לדירה שבונין בתים תחלה ואח"כ מקיפין אותם אבל סתם מבצרים אינן מוקפין לדירה :

חריץ

ת מי שישב בדרך וכו' משנה בפ' מי שהוציאוהו (דף מ"ה) פליגי בה ר"מ ור"י ופסק הלכה כר' יהודה לגבי ר"מ וע"ש פרש"י שלא נתכוין לקנות שביתה במקום שישב בדרך אלא ישב לנוח קצת שהיה עיף והיתה דעתו שאח"כ ילך לעיר זו וחשכה לו שם וכשעומד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה ה"ה כאנשי העיר וכו' דכיון שאילו היה יודע שהעיר תוך תחומו לא היה קונה שביתה אלא עם בני העיר ה"ה כמי שקנה שביתה עמהם :

תא מי שישן בדרך וחשכה לו וכו' משנה פ' מי שהוציאוהו (דף מ"ה) פליגי בה ריב"נ וחכמים ובגמרא אריב"ל הלכה כריב"נ הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי צריכי דאי אשמועינן הלכה כריב"נ ה"א בין לקולא ובין לחומרא פי' לקולא כגון אדם ישן דאי לא קנה שביתה לא נפיק מד' אמות לחומרא כגון כלי הפקר א"א קונין שביתה אסור להוליכן למקום שעירב זה המוצאן אלא אלפים הוא דאית להו לכל רוח קמ"ל כדברי המיקל בעירוב באדם הוא דהלכתא כוותיה דכיון דניעור קנה ישן נמי קנה אבל בכלים לית הילכתא כוותיה וליתא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כריב"נ ל"ל סד"א ה"מ יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבים אבל יחיד במקום רבים אימא לא פי' כגון ריב"נ דפליגי רבנן עליה אימא לית הילכתא כוותיה :

ומ"ש אבל חפצי א"י וכו' ג"ז שם סוף (דף מ"ז) פלוגתא דשמואל ור' יוחנן ואפסיקא שם הלכה כר' יוחנן :

חריץ

והר"ר יהונתן כתב שאם אינה מרובעת כגון שהיא ג' אלפים בארכה וכו' ואם היתה עיר קטנה שאין לה אלף אמה אין לה לתחומה אלא טבלא ארכה אלפים אמה ורחבה של אלף אמה רק במדת הקרנות הן שוות עיר של אלף על אלף ועיר שהיא אלפים על אלפים וכו' ולא הבנתי דבריו דאטו מפני שהעיר קטנה שאין לה אלא אלף אמה יגרע שיעור התחומין מי גרע ממי ששבת בבקעה שזכה לו מקומו ד"א ואלפים אמה לכל רוח מרובעות וא"כ בעיר קצרה וארוכה כנגד כל צדדי העיר יש לו אלפים אמה נמצא שאם היא ארוכה ג' אלפים ורחבה אלפים שהוא מהלך חוץ לעיר ממזרח למערב שבע אלפים ג' אלפים שכנגד העיר ואלפים לצד מזרח ואלפים לצד מערב ומן הצפון לדרום מהלך ו' אלפים אלפים שכנגד העיר ואלפים לצד צפון ואלפים לצד דרום ואם היה ארכה אלפים ורחבה אלף מהלך ממזרח למערב ששה אלפים אלפים שכנגד העיר ואלפים לצד מזרח ואלפים לצד מערב ומן הצפון לדרום מהלך ה' אלפים אמה אלף שכנגד העיר ואלפי' לצד צפון ואלפי' לצד דרום ורש"י שכתב שהרי רחבן למדת העיר היא אם קטנה אם גדולה וארכן אלפים לאו בקטנה מאלפים מיירי דהוא ודאי רוחב התחומין יותר ממדת העיר אלא כשהיא אלפים קרי קטנה וכשהיא יותר מאלפים קרי גדולה וה"ק בין שהיא בת אלפים או יותר מאלפים כנגד כל צדדי העיר יש לו אלפים אמה וכדפרישית וכ"כ ה"ר יונתן עצמו בס"פ כיצד מעברין אמתני' דאנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה אם שבת במקום שהוא מסוים כגון תל שהוא גבוה י' או חריץ שהוא עמוק י' וט' יש לו מולה להם אלפים אמה לכל רוח כרוחב אותו מקום ששבת אם מעט ואם הרבה וצ"ל דה"ק הרב ר' יונתן שאם אינה מרובעת כלומר שאינה אלפים על אלפים מכוונים אלא היא ארוכה ג' אלפים ורחבה אלפים על פני כל העיר רחבן אלפים ומשך התחומין במשך כל העיר פי' לאורך התחומין קרי רחבן כלומר על פני כל העיר לכל רוח יש לו תחומין אורכן אלפים ורחבן במשך אורך כל העיר ולא בתחומין של צד רוחב העיר מיירי דכיון דהיא רחבה אלפים נמצא אורך התחומין ורחבן שוה אלא בתחומין של צד אורך העיר ע"פ רחבה מיירי ולפי שאורך העיר ג' אלפים אמה וע"פ כולה יש לו להלך אלפים אמה חוץ לעיר נמצא שיש לו באותו רוח אלפים אמה על ג' אלפים להכי קרי לאלפים אמה רחבן דהמועט נקרא רוחב והמרובה נקרא אורך · ואם היתה קטנה שאין לה אלא אלף אמה פירוש אלף על אלף אין לה לתחומיה בכל רוח אלא טבלא ארכה אלפים ורחבה אלף כרוחב העיר רק במדת הקרנות הן שוות וכו' וא"ת היינו מ"ש ברישא בעיר מרובעת עסקינן י"ל דלא דמי דהכא הוא אלפים על אלפים כרוחב התחומין ולא דמיא להא :

ומ"ש רש"י ועושין את התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים לצדדין כבאמצע ולא עגולין שיהא להם אלפים באמצען ובצדדים הן מתמעטין כדרך כל עגול אין לפרשו כפשוטו שהרי אם לצד אחד מהעיר אנו נותנין לו אלפים אמה כשנעגל כל סביבות העיר ממקום שכלו אותם אלפים אין ספק שלכל צדדי העיר יהיה אלפים אלא היינו לומר שכשאנו נותנים לו אלפים אמה לכל סביבות העיר עגולות הוא מפסיד הזויות וכשהן מרובעות הוא נשכר הזויות דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונה נמצא שכשיוצא מהעיר כנגד הזויות ללכת באלכסון הוא מהלך אלפים ות"ת אמה ואם היו עגולות לא היה יכול להלך בשום צד מצדדי העיר אפילו אמה אחת יתירה על אלפים וכן מבואר בדבריו שם בגמרא בברייתא : **אפילו** עבד ושפחה נאמנים וכו' משנה בפרק כיצד מעברין דף נ"ח ·

ומ"ש אבל קטן לא ונאמן לומר אחר שיגדיל וכו' ז"ל הרא"ש שם אהא דתנן אפילו עבד ושפחה נאמנין אבל קטן לא מהימן כדתנן בפ"ב דכתובות (כח ·) אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן ע"כ היינו מהלכין בשבת מתשע דוקא כשהוא מעיד כשהוא גדול מה שראה בקטנותו אבל בעודו קטן לא מהימן והא דאמרינן עלה בגמרא והוא שיש גדול עמו לאו אכולהו קאי דהא חשיב התם לענין תחום שבת אפי' גדול לאודיה מהימן דאפי' עבד ושפחה מהימנו כדתנן הכא וע"כ לא קאי נמי אהא דקת' התם' ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספ' וטובל ואוכל בתרומה דהא מוקי לה התם בתרומה דרבנן והא גדול לאודיה מהימן כיון דאין מעלין מתרומ' דרבנן ליוחסין עכ"ל וכ"כ הר"ן בספ"ב דכתובו' :

ת מי שישב בדרך וכו' משנה בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ה מי שישב בדרך ועמד וראה והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דר"מ רבי יהודה אומר יכנס כלומר שאע"פ שלא היה יודע שהעיר בתוך תחומו ונתכוין לשבות במקומו כדקתני שלא היתה כוונתו לכך כיון שאילו היה יודע שהעיר תוך תחומו לא היה קונה שביתה אלא עם בני העיר הרי הוא כמי שקנה שביתה עמהם ונכנס לעיר ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וידוע דהלכה כרבי יהודה ומדברי הרמב"ם וה"ה בפכ"ז נראה דהכא"ע בשהיה דעתו לילך למדינה זו ולפיכך קנה שביתה עם בני המדינה כמותן שהרי נכנס עמהם בתחום אבל אם לא היה דעתו ליכנס למדינה זו קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם כלום אלפים אמה ממקום שביתתו בתוך העיר אינו מהלך בעיר יותר מחציה וכתב שם ה"ה בשם הראב"ד והרשב"א שאם היה נעור והוציא בשפתיו ואמר תהא שביתתי במקומי הרי עקר שביתתו מאנשי העיר כלומ' ואפילו היה דעתו לילך למדינה זו נמי :

תא מי שישן בדרך וכו' משנה בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ה מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי רבי יוחנן בן נורי וחכ"א אין לו אלא ד' אמות ואמרינן בגמרא דטעמא דרבי יוחנן בן נורי משום דקסבר חפצי הפקר קונין שביתה ופירש"י חפצי הפקר · נכסים שאין להם בעלים וחשכה להם במקום אחד אע"פ שלא נתכוון אדם להם להקנותם שביתה קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לטלטלם משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב לצד אחד ובגמרא דף מ"ז אריב"ל הלכה כרבי יוחנן בן נורי ואריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירו' ותרתי למה לי צריכי דאי אשמועינן הלכה כרי"ו בן נורי ה"א בין לקולא בין לחומרא קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב : ופירש"י בין לקולא · כגון אדם ישן דאי לא קנה שביתה לא נפיק מד' אמות לחומרא כגון כלי הפקר אי אמרת קונין שביתה אסור להוליכן למקום שעירב זה המוצאן קמ"ל הלכה כדברי המיקל באדם הוא דהלכת' כותיה דכיון דנעור קנה ישן נמי קנה אבל בכלים לית הלכתא כוותיה : **ומ"ש** אבל חפצי א"י קונין שביתה במקומן וכו' גז"ש בדף מ"ז פלוגתא דשמואל ורבי יוחנן ואפסיקא שם בגמרא הלכת' כר"י : **ומ"ש** ואם הוציאן א"י חוץ לתחומן וכו' ג"ז פשוט שם בדף הנזכר בעובד' דהנהו דיכרי דאתו לתברכתא : **ומ"ש** ובלבד שתהא מוקפת לדירה כו' כלומר אבל אם לא היתה מוקפת או היתה מוקפת שלא לדירה כגון שהוקפה ולבסוף ישבה לא חשיבה כולה כד' אמות כדין קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה שנתבאר בסימן שנ"ח וכ"כ הרא"ש והמרדכי בפ' הנזכר וכ"כ סמ"ג : **ומ"ש** וסתם עיירות מוקפות לדירה וכו' כן כתבו שם המרדכי והרא"ש בשם ר"ת :

חרין

דרכי משה

לתחום שבת יש למדוד דרך הילוכו אם אין שם אלא אלפים בצימצום אין לסמוך על זו ולילך בכולן שמא יש יותר כי מן הדין אין לאמה כ"א ו"ט והגיה עליו הר"ף מיהו לדעת ר"ת דפי' ב' אלפי' ואלכסונן אין לחוש :

תא (א) ובמרדכי ס"פ מי שהוציאוהו דאם ניעור אע"פ שאינו אומר שביתתי במקומי אפ"ה קונה עירוב ופשוט הוא לקמן סימן ת"ט : (ב) ובא"ז כתב דיש ליזהר ישראל שהשאיל כליו לא"י והחזירם לו בשבת אין לטלטלם אלא בד"א משום דקנו שביתה אצל א"י ולכן אינן כרגלי בעליהם ישראל :

שמעתי

דרישה

אל קלה אין לו אלא אלף נמלא שיש לו אלפים על אלף ולהכי לאלפים שמחוץ לעיר קרוי ארכן דהמרובה יקרא אורך ואלף של לד העיר קרוי רחבן כיון שהוא מועט ולהכי דייק ב"י במסקנא גבי עיר קטנה וכתב פי' אלף על אלף דמשמע דמתחלה הוי ס"ד דהעיר היא אלפים על אלף והוי לפי מאי דס"ד דארכן אלפים דקאמר בסיפא הוא תחום לצד העיר ולכן היה צ"ל דהעיר היא אלפים על אלף אבל לפי המסקנא דארכן אלפים דקאמר פי' מדת תחום שהולכין מן העיר ולחוץ ולפ"ז עיר קטנה שהיא אלף דקאמר היי ככ"ע אלף על אלף יק"ל . ומש"ה נמי כתב ב"י בתחלה לפי מאי דס"ד ו"ל · ורש"י שכתב שהרי רחבן כו' נראה דה"פ כאילו אמר על תשובתו מרש"י שכתב שהרי רחבן למדת העיר היא ואם קטנ' אם גדול' דמשמע כמו כר' יהונתן דרחבן של תחומין של חוץ לעיר היא כמדת העיר ואם היא קטנה שרחבה פחות מאלפים הוי תחומי' כמדתה ולכן דחה דלאו בקטנה מאלפים מיירי כו' אלא כשהוא אלפים קרוי קטנה וכשהיא יותר מאלפים קרוי גדולה וה"ק בין שהוא בת אלפים או יותר מאלפים כנגד כל צדדי העיר יש לו אלפים כו' ולפ"ז צ"ל דהל' של רש"י שהרי רחבן למדת העיר אם קטנה ר"ל בין

פרישה

או מסיתו ישוב לצד מזרח שקרן מזרחית לפונית של אותו סוף ישוב ולחוץ ואח"כ נתרבה הישוב ונסבהו למדוד הס ג"כ בסוף ישובם לצד קרן מזרחית לפונית נמלא נתרבה התחום כפי ערך שנתוסף אלכסין של עיר וה"ה דהיה יכול לומר אם מדדו תחלה וסוף מצד מזרח ולא מהקרן שלא שאז לא נתרבה אלא במידת העיר ולא אלכסונה ולרבותא נקט קרן דאז אפילו נתוסף אלכסון וק"ל) ואח"כ נתוספו של העיר דיורים ונעשית גדולה ומדד הקרן מזרחית לפונית אלפים אמה ונמלא שנתרבה מדתו כמדת העיר שנתוספ' ואלכסונה ע"כ ולא כפירש"י שפי' שתלינן הטעות אמדד שמשלם קרן העיר וקיצור ע"פ הערך שכתב בסמון ולבסוף כתב ולבי מגמגם בלשון דפ' כיצד מעברין דף נ"ט ע"ש :

סי' ת (א) וחשכה לו כלומר אעפ"י שלא ידע ונתכון לשבות במקומו מ"מ אילו היה יודע שהעיר תוך תחומו לא היה קונה שביתה במקומו אלא עם בני העיר והרי הוא כאילו קנה שביתה במקומם וכן פירש"י שם במשנה חמעשה דר"ט ע"ס דף ס"ה ע"א אבל לשון הרמב"ם בפכ"ו היה בא למדינה וישן בדרך ולא נעור אלא בשבת וישייר

תב (א) **חריץ** מלא מים מכונסים שהוא בין שני תחומי שבת פירוש מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת שתי העיירות אסורין למלאות ממנו אפילו בתוך תחומה שהמים שבתוך התחום (ב) קונין שביתת העיר ומתערבין אלו עם אלו וצריכין לעשות מחיצה בסוף התחומין להפסיקן [א] ואפילו היא תלויה (ג) שאינה נוגעת לקרקעית החריץ ושל קנים בעלמא סגי אם המים מושכין אין צריך שאז אין קונין שביתה:

תג **שבת** בבקעה והקיפוה א"י מחיצות בשבת לדירה אינו הולך בה אלא אלפים שאינה כולה כד' אמות כיון שלא שבת באויר המחיצות [א] ומטלטל בכולה ע"י זריקה שיכול לזרוק אפילו חוץ לאלפים שהרי רה"י גמור הוא כיון שהוקף לדירה אלא שאינו יכול להלך בכולה:

תד **יש** תחומין למעלה מי' כגון (א) מי שהולך בכח שם בקפיצת הדרך או עמוד שהוא בסוף התחום ומקצתו חוץ לתחום וגבוה

תב חריץ אלא מים מכונסי' וכו' בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ז תני רבי חייא א חריץ שבין תחומי שבת צריך מחיצה להפסיקו ואסיקנא דקיימו בינכונסי' שאם לא כן הא תניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעי' הרי הן כרגלי כל אדם ואסיקנא נמי דהאי מחיצה אפילו היא של קנים סגי דקל הוא שהקילו חכמים במים כמו שהקילו להתיר במים מחיצה תלויה כלומר שאינה נוגעת במים. וא"ת הא איפסקא הלכתא בפרק מי שהוציאוהו כמ"ד נכסי הפקר אינם קונים שביתה במקומן וא"כ מחיצה זו למה ר"ל דשאני הכא שמים אלו כיון דסמוכים לעיר הם דעת בני העיר עליהם ומש"ה הרי הן כרגלי אנשי אותה העיר וכיון שחריץ זה בין שתי עיירות דעת אלו ואלו עליהם נמצא שחצי החריץ הוא לאנשי עיר אחת והחצי השני לאנשי עיר אחרת ולפיכך צריך שיזהר כל אחד ואחד מבני העיירות שלא יקח מהמים של עיר אחרת ומש"ה בעי מחיצה:

גרסינן בפ' אלו (עט:) וכן אתה אומר בגוב של תבן שבין ב' תחומי שבת ופרש"י בור רחב לכנוס בו תבן ואם בין שתי תחומין הוא חציו בתחו' עיר זו וחציו בתחום עיר זו אלו טולין ומאכילין מתוך תחומן בר"ט וכן אלו ואין חוששין שמא אלו יקחו מן התחום השני:

תג שבת בבקעה והקיפוה א"י מחיצה בשבת וכו' ריש פ' מי שהוציאוהו דף מ"ב א"ר נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה א"י מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה ע"י זריקה ואע"ג דפליג עליה רב הונא הלכה כשמואל דתניא כוותיה ופירש"י והקיפוה א"י לדירה דאי לאו הכי ביותר מבית סאתים לא משתרי' לטלטולי וגם הרמב"ם כתב פכ"ז מה"ש דבשהקיפוה לדירה עסקי' ופשוט הוא ופירש"י עוד מהלך בה אלפים דלא מהני ליה הנך מחיצות להיות' לו כד"א כיון דלא שבת באויר מחיצות מבע"י ומטלטל בכולה אפילו חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק שם ומילא שמעי' דבתוך אלפים מטלטל כדרכן דהא מחיצות נינהו אבל התוס' כתבו נראה לר"י דאף תוך אלפי' מטלטל ע"י זריקה אבל כי אורחי' אינו מטלטל אלא ד"א דלענין טלטול כי אורחי' נפרצה למקום האסור לה וכן כתבו בהג"א שם וכתב רש"י דהא דאמר שמואל מהלך אלפים אמה אתיא אף לר"נ דאמר במי שהוציאוהו א"י ונתנוהו בדיר וסהר מהלך את כולה דמודה בהא שאין כל היקף כד"א מאחר שיש לו אלפים אמה דדוקא בהוציאוהו א"י אקילו גביה משום דאין לו אלא ד"א ובירוש' מוקי מלתיה דשמואל כר' יהושע וכתוב בהג"א בס"פ הנזכר על הא דירושלמי א"כ לדידן דקי"ל כר"ג מותר להלך כל תוך המחיצה אפי' טפי מאלפים ע"כ. ול"נ כיון דבגמרא דידן תניא כוותיה דשמואל משמע דס"ל דהלכה כוותיה ואפילו כר"ג אתא וכדפירש"י והו דעת הפוסקים שפסקו הלכה כשמואל ופסקו הלכה כר"ג:

תד יש תחומין למעלה מי' וכו' בר"פ מי שהוציאוהו דף מ"ג בעי רב חנינא יש תחומין למעלה מי' או אין תחומין למעלה מי' עמוד גבוה י' ורחב ד' לא תיבעי לך דארעא סמיכתא היא כי תיבעי לך בעמוד גבוה י' ואינו רחב ארבע א"כ דאזיל בקפיצה ולא איפשיטא וכתב הרא"ש דלחומר' נקטי' וכ"כ הגהות פ"ל בשם הר"מ ויש לתמוה עליהם דהא ספק בשל דבריהם הוא בתוך י"ב מיל ולהרא"ש אפילו חוץ לי"ב מיל וכמ"ש בסי' של"ז וגם ר"י נחי"ח תמה על הרא"ש וכת' דנראה שדעת הרי"ף לקולא וכ"ד הרמב"ן והרשב"א וכן כתבו בהגה' אשירי בשם א"ז ואפשר שטעמא של המחמירים מדאמרינן בגמרא האי תנא ספוקי מספקא ליה אי יש תחומין ולחומרא והריטב"א כתב שמדברי רש"י נמי משמע דאזלינן בה לחומרא מהאי טעמא והוא ז"ל פי' דאפשר דלגבי נזיר אמרינן הכי משום דספיקא דאורייתא הוא אבל בתחומין ספיקא דרבנן הוא ולקולא וכן הגי' עליו רבינו הגדול וכ"כ הר"י ועפ"כ התיר רבי' ליכנס בספינה של א"י בשבת וכן לירד ממנה כהגיעו ליבשה שהרי לא קנו שביתה בים למעלה מי' וכן פסקו בתוספת עכ"ל. וכתב עוד רבינו ירוחם שם בשם הרשב"א דאסור להפליג בספינה בשבת דבעיא אם יש תחומין למעלה מעשרה ואין לנו להוציאו מחזקת ביתו מן הספק אבל לצאת מן המים בשבת מותר דהא מספקא לן אם קונה שביתה למעלה ואזלינן לקולא ודוקא כשהיא למעלה מי' כל השבת אבל כל שהיא בתוך י' בשבת קנה שביתה וכל שיצא יותר מאלפים אמה חוץ למקום שביתתו אפי' יצא למעלה מי' כשיגיע לו אין לו אלא ד"א וספינות המהלכות בנהר וכן גששות אסור לילך בהם בשבת יותר מאלפים אמה ואפילו כולה א"י ואפילו נכנס ד' ימים קודם השבת והרמב"ם בפרק כ"ז כתב שהוא ספק אם יש תחומין למעלה מי' וכתב שם הר' המגיד ולא ביאר רבינו ספק זה אם הוא לקולא או לחומרא ובתשובה ביאר שכל מה שיהיה מן התחומין מן התורה ספיקו להחמיר ומה שהוא מדבריהם ספקו להקל ושם כתב שאין תחומין דבר תורה במים ובנהרות ולא בכרמלית וכל התחומין בהם מד"ס ולדעת האחרונים שאין תחומין מן התורה כל למעלה מי' ספק של דבריהם הוא ולקולא. מכלל דבריהם למדנו שכל שהלך בים למעלה מי' לכשיגיע לגמל יורד ואינו כמנע ויש לו אלפים מן המקום שפגע בו למטה מי' וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל ומכלל זה שההליכה בנהרות ויש ספק אם הם למעלה מי' אם לאו מותרת לפי שהוא ספק בשל דבריהם וכן התיר רבינו בתשובה. ומ"מ כתב הרשב"א שמי שהוא בין השמשות ביבשה לכתחלה אסור לצאת אפילו למעלה מי' לפי שיש לו חזקת ביתו עכ"ל. ותשובה זו של הרמב"ם תמצאנה בספר הכלבו. ובתשובה אחרת ביאר

תב חריץ אלא מים וכו' פ' מי שהוציאוהו ריש (דף מ"ח) אסיקנא דאפי' מחיצה תלויה של קני סגי קל הוא שהקילו חכמים במים ודוקא במכונסים דמתערבין אלו עם אלו צריכין מחיצה אבל מושכין אין קונין שביתה דהרי הן כרגלי כל אדם אפי' אם הוו של יחיד ואפי' נתערבו אלו עם אלו מותרין וכדלעיל סי' שנ"ו וס"ד ואיכא להקשות אמאי נקט חריץ שבין ב' תחומין אפילו אי ליכא עיר שנייה לא מצי להכניס מים לעיר כיון שנתערבו בהם מים שמחוץ לתחום העיר בתוך אלו המים שהם בתחום העיר וי"ל דאי ליכא עיר שנייה המים שמחוץ לתחום אעפ"י שמכונסים הם כיון שאין להם בעלים חפצי הפקר נינהו והרי הן כרגלי הזוכה בהן תחלה ואף כשנתערבו במים שבתוך התחום מותרים הם ואפי' הוו המים שמחוץ לתחום של א"י יחיד אין דעת הא"י על אותן המים שנתערבו והוי כחפצי הפקר ועיין במ"ש התוס' בד"ה חרס בסוף (דף מ"ג):

תג שבת בבקעה והיקיפוה א"י מחיצה וכו' ריש פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ב) פליגי בה שמואל ורב הונא לשמואל מטלטל בכולה ע"י זריקה ולרב הונא אינו מטלטל אלא בד' אמות ותניא כותיה דשמואל ואע"ג דלקמן בסי' ת"ה פסק כר"נ דמי שהוציאוהו א"י ונתנוה בדיר ובסהר מהלך את כולה אף על פי שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום התם כיון דהחמירו עליו דאין לו אלא ד' אמות הקילו עליו בזה אבל הכא דיש לו אלפים לא הקילו יותר כך פירש רש"י והביאוהו התוס' והרא"ש: **ומ"ש** והקיפוה לדירה כן פרש"י דאם לא הקיפוה לדירה ביותר מבית סאתים לא שרי לטלטולי אפי' ע"י זריקה והאי מטלטל בכולה ע"י זריקה פירש"י חוץ לאלפים ע"י זריקה ותוך אלפים מטלטל כי אורחיה דהא מחיצות נינהו וכ"כ הגה"ת אשיר"י בשם א"ז אבל התוס' כתבו דנראה לר"י דאף תוך אלפים אסור לטלטל כי אורחיה אלא בתוך ד' אמות דלענין טלטול כי אורחיה נפרצה למקום האסור לה וכ"כ הגה"ת אשיר"י בשם מהרי"ח ודברי רבי' סתומים כדברי הרא"ש ונראה דהוו מסופקי' בהורא' זו ומספיקא אזלי' לחומרא וכן פסק בהגהת ש"ע:

תד יש תחומין למעלה מעשרה וכו' בעיא דלא איפשיטא ריש פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ג) וכתב הרא"ש דלחומרא נקטינן וטעמו דאין זה בכלל הלכה כדברי המיקל בעירוב כיון דאיכא ספיקא לכולהו רבנן דדוקא בדאיכא מאן דמיקל ואיכא מאן דמחמיר אית לן למימר כדי הוא ר' פלוני לסמוך עליו באיסור תחומין דקיל' אבל היכא דליכא מאן דאמר דשרי אין בידינו להקל וכ"כ לעיל בסימן שנ"ח מיהו ב"י הביא דעת רוב הגדולים שמקילים במקום שאין שם אלא ספק בתחומין דרבנן ועיין המסקנא בש"ע: **ומ"ש** כגון מי שהלך בכח שם בקפיצת הדרך כך פירש"י אהא דאמר א"כ דאזיל בקפיצה: **ומ"ש** או עמוד וכו' ה"א התם עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה ונכנס ראשו אחד לתוך התחום לא תיבעי לך דארעא סמיכתא היא פי' פשיטא דאיסור

פרישה

אלא עצמו בתוך התחום ה"ו יכנס לה ויהלך את כולה ומודד לה אלפים אמה מפני שביתה דעתו להלך במדינה זו עכ"ל. הרי לשונו מבואר דלא ס"ל הכי שהרי דוקא בישן קאמר שאין לו דעת כלל וכדמסיק נמי טעמא שהיתה דעתו לילך במדינה זו משמע הא הי' דעתו לשבות כאן אין דינו כבני העיר וכן משמע בהמ"מ ע"ש והב"י לא ראה לשון רש"י הנ"ל מדכתב כלומר אעפ"י שלא ידע כו' וע"ש בהמ"מ שכתב שהרמב"ם פי' להלכה כמ"ש הרי"ף והרי"ף מבואר שם כלשון רש"י הנ"ל וצ"ע:

סי' תב (א) חריץ מלא מים מכונסים שהוא בין ב' תחומי שבת כו' נראה דמאי מכונסים מיירי שמכונסים ממקום א' דוקא אבל במים הנוטפים אעפ"י שאין יוצאים מגומת כניעתם (כמו שהביא ב"י בשם רש"י בסוף סי' שנ"ד) אפ"ה אין קונים שביתה כמו שהביא ב"י מגמרא בסי' זה דמסיק בהדי' דדוקא מכונסים אבל נהרות המושכים ומעיינות הנובעים הרי הן כרגלי כל אדם וגו' שהטעם הוא כיון שהם נובעים ובכל פעם נובעים מים אחרים או אין דעת בעלים עליהן ואין מקפידין עליהן והוי כמו נהרות המושכים וטעם א' להן ולכך הרי הן כרגלי כל אדם ומלשון רש"י שם משמע דטעמא משום דהוייה אין קונים שביתה:

(ב) קונין שביתת העיר ואף על גב דקי"ל דנכסי הפקר אין קונין שביתה שאני הכא דמים הללו לעיר הם ודעת בני העיר עליהם מש"ה הרי הוא כרגלי אנשי העיר ב"י ולכאורה יש להקשות מ"ש מבור של עיר דהוי כמותו העיר לעיל בסי' שנ"ז וכתב ב"י שם בשם הרשב"א דאם א' מבני העיר עירב לצפון וא' לדרום זה מוליך רגליו לצפון וזה מוליך רגליו לדרום שבור זה כבור שותפים ויש ברירה ול"א מעלא מחלקו ולא אמרינן מים מתערבין אלו עם אלו ויש לחלק דשאני התם שהבור הוא עומד בעיר במקום שניהן יכולין לטלטל והכיתר ממלאים לכך אמרינן בכל מקום שהוא ממלא הוא מחלקו ויש ברירה אבל הכא שהמים הם בין שני תחומין וחלי' מהן בתחום זה וחלי' בתחום אחר לא אמרינן יש ברירה משום דבשעה שהם ממלאין בהם ממלאין באיסור ושנו רואין שהוא ממלא ג"כ ממים שהם בתחום אחר והמילוי הוא באיסור ולכן לא אמרינן ברירה וצריכין לעשות מחיצה כו' כדלעיל סי' שע"ו: **(ג) שאינה** נוגעת לקרקעי' כו' פי' אבל שיקוע טפח בעינן כדלעיל:

סי' תד (א) מי שהולך בכח שם ר"ל משמות הקדושים:

דרישה

שהיא אלפים הוי רחבה התחומין שמחוץ לעיר ג"כ אלפים בין אם גדולה ר"ל יותר מאלפים כנגד כל לדדי העיר יש לו אלפים וארכן דנקט קאי ארחבן למדת העיר כל זה הוא לפי מאי וס"ל מעיקרא אבל לפי מה שמסיק במסקנא בדברי הר' יונתן ממילא א"צ לדחוק בפי' רש"י ואף בפשיטות ובקטנה מאלפים מיירי והמעוט שלגד העיר נקרא רוחב והמרובה שלמון לעיר נקרא אורך:

סי' תב [א] ואפילו היא תלוי' שאינו נוגעת בקרקעית החריץ כו' וכתב ב"י פ"ו דקולא הוא שהקילו חכמים במים כמו שהקילו להתיר במים מחיצה תלויה כלו' אעפ"י שאינה נוגעת במים יש לדקדק בדבריו והלא הוא עצמו הביא בסי' שפ"ו גבי בור שבין שתי החצירות דרוב הפוסקים פסקו כרב יהודה ובעי טפח ממנו משוקע במים וגם רבינו כתב בהדיא שם כן ול"ל דה"ק כמו שהקילו במים מחיצה תלויה שאינו נוגעת ר"ל במקום שאין צריך ליגע אליבא דכ"ע כמו גבי גוזטראות בסי' שנ"ו והקילו אפי' כשאין מחיצה נוגעת וה"ה דהכא הקילו אבל מ"מ צריך להיות טפח במים כמו שפסקו רוב הפוסקים ולכן דייק רבינו לכתוב שאין נוגעת בקרקעית אבל צריך ליגע במים או אפשר לפרש דבריו בע"א דה"ק ואליבא דרש"י והרשב"א דפסקו כרב הונא דס"ל ליגע במים כמו שהביא ב"י בסי' שפ"ו ור"ל כמו שהקילו לרש"י אפי' כשאינו נוגעת כלל וה"ה ה"נ הקילו אבל לעולם צריך ליגע. מ"ש ב"י בסוף סי' זה בור של תבן שהוא בין ב' תחומי שבת אלו נוטלין מכאן ומאכילין ואלו נוטלין מכאן ומאכילין כו' (והטעם הוא משום דתבן עומד לגמרי ואמרינן ברירה וכל אחד נוטל מחלקו ואין חוששין שמא אלו יקחו מן התחום השני) ואין דומה למילוי מים שהמים מעורבין הן וק"ל:

סי' תג [א] ומטלטל בכולה ע"י זריקה שיכול לזרוק אפי' חוץ מאלפים כו' ר"פ מי שהוציאוהו דף מ"ב אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה א"י מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה ע"י זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים ומטלטל בארבע ופי' רש"י מטלטל בכולה אפ' חוץ לאלפים שאין לו רשות להלוך מותר לטלטל ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק שם דקי"ל מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה וממילא שמעינן דבתוך אלפים מטלטל כדרכו דהא מחיצות נינהו עכ"ל ובאמת שכן משמע ליתא דגמרא דפריך עליה דרב הונא ולטלטל בכולה ע"י זריקה וא"כ פריך ולטלטל כפורתא ומשני משום דהוי כמחיצה שנפרצה במילואה למקום האסור לה ומפריך עלה דרב הונא

חדושי הגהות

תב א חרס שבין תחומי שבת כן הוא בגמרא ופירש"י שהוא חריץ:

דלאיסור תחומין נוהג בו ולא יעלה על ראשו שבתוך התחום ויצא לראשו אחר דהא חזי להילוך והילוך מעליא הוא כי תבעי לך בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה דלא ניחא תשמישתיה ולכן כתב רבינו אפי' אינו רחב ד' דחשוב כאויר ולאו הילוך מעליא היא אפ"ה אסור ומכ"ש ברחב ד':

תה מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס וכו' משנה סוף פרק מי שהוציאוהו והיינו במי שיצא לדעת במזיד חוץ לתחום וכבר הארכתי בזה בתחלת סימן שצ"ו דלא כפי' ב"י וע"ש: **מי** שיצא חוץ לתחום שלא לדעת וכו' שם סוף (דף מ"ג) עובדא דנחמיה משכתי' שמעתתא ועיין במ"ש לעיל בסי' שס"ב סעיף ה' בדין זה: **ואפילו** הוציאוהו א"י וכו' אתחלת סימן קאי שאמר מי שיצא חוץ לתחום וכו' ואין לו אלא ד"א וקאמר דלא מיבעיא ביצא לדעת אלא אפי' הוציאוהו א"י וכו' נמי אין לו אלא ד' אמות אלא דבזה הקילו עליו דאם חזרו א"י והכניסוהו בדיר וסהר או שיצא באונס ע"י רוח רעה ונכנס בדיר וסהר אעפ"י שלא שבת באויר מחיצות חשוב כולו כד' אמות וכן אפילו מי שהפליגה ספינתו בים אעפ"י דמחיצותיה להבריח מים עשויות מהלך את כולה דכיון שהוא מוקפ' חשובה כולה כד' אמות ומיהו לא הקילו אלא בזה שיצא לאונסו והחזירוהו א"י אבל יצא לדעת והחזירוהו א"י לדיר וסהר אין לו אלא ד' אמות ואינו מהלך את כולה וכ"ש חזר לדעת אפי' הוציאוהו א"י ומיהו

(ב) וגבוה י' אפי' אינו רוחב ד' דחשוב כאויר (ג) **אסור לעלות עליו** בתוך התחום ולירד מצד השני שחוץ לתחום:

תה (א) **מי** שיצא חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר ואין לו אלא ד' אמותיו רגל אחת בפנים ורגל אחת בחוץ יכנס: מי שקדש עליו היום בע"ש והוא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס להיות כבני העיר אלא עד סוף אלפים שלו: מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת (ג) מותר לעשות לו מחיצה של בני אדם שערבו לאותו רוח ויכולין לילך שם ויעשו סביביו כמו מחיצה ויכנס ביניהם והוא שלא ידעו אותם שנעשית בהם המחיצה שלשם כך נקראו אבל אם יצא לדעת אסור ואפילו הוציאוהו א"י או רוח רעה או שאר כל אונס אין לו אלא ד"א החזירוהו כאילו לא יצא וכל העיר לו כד"א ואלפים לכל רוח נתנוהו א"י או שיצא באונס ונכנס בדיר או סהר שהוא מוקף מחיצות

בואר הרמב"ם שהטעם שאין בימים ונהרות איסור תחומין דאורייתא לפי שהם כרמלית והטלטול בהם אינו אסור אלא מדרבנן ולא יתכן שיהיה המעביר ע"פ המים אסור מדרבנן והמהלך לוקה מן התור' וכ"ש שלא יעלה בדעת שיהו' בהליכת המים איסור תחומין דאורייתא ממחנה ישראל שהוא ר"ה והלא ידוע שאיסור הטלטול שיש בו חיוב סקילה אמרו בו (שבת נח.) המעביר ד"א בר"ה מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר כן בלי ספק המהלך י"ב מיל על פני המים המוצפים פטור לפי שאינו דומה למחנה ישראל ולפי דברי הרמב"ם ביבשה תוך י"ב מיל כיון דלא מיתסר אלא מדרבנן נקטינן בעיין לקולא דאין תחומין למעל' מי' וחוץ לי"ב מיל כיון דמיתסר מדאורייתא למעלה מי' הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא וכ"כ בהדיא בתשובה כתב הריטב"א יש תחומין למעלה מי' פי' וכ"מ שאם לא קנה שביתה בין השמשות אלא למעלה מי' דאי אמרת אין תחומין למעלה מי' יכול לילך בקפילה או בספינ' כמו שירצה וכשיעמוד בשום מקום לקנות שביתה יש לו אלפים אמה לכל רוח וה"ה שאפילו קנה שביתה בין השמשות או לאחר כן למטה מי' אם בא לצאת מתחומו שהוא בתיכו וללכת בקפילה כמו שירצה הרשות בידו ומיהו כל שחוזר ונח למטה מי' לא יזוז ממקומו שכבר הרחיק ממקום שביתתו אלפים אמה כשיעור תחומו ע"כ. ומ"ש שם לא קנה שביתה בין השמשות אלא למעלה מי' ואי אמרת אין תחומין למעלה מי' והלך בקפילה או בספינה שכשיעמוד יש לו אלפי' אמה לכל רוח כן משמע מדאמרינן בגמרא מ"ש פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה וכו' אי אמרת בשלמא יש תחומין שפיר אלא אי אמרת אין תחומין כי לא הייט בתוך התחום מאי הוי הרי בהדיא שבבין השמשות היו בתוך הספינה שהיא למעלה מי' ואי אמרינן אין תחומין למעלה מי' כשהגיעו לנמל בשבת היו מותרים לירד בנמל וטעמא משום דבמקום שמגיעין בו ראשון שהוא למטה מי' קנו שביתה בו וכתב עוד שהרשב"א חולק בקצת מזה ופסק דהיכא דשבת ביבשה ורצה להפליג בים ולצאת דרך אניה למעלה מי' אסור לצאת מתחום ביתו דהא אית ליה חזקה דתחום ביתו וכל שיש שם חזקה לא אזלינן בתחומין להקל כדמוכח לעיל גבי ספק עירוב כשר הא כל שלא קנה שביתה ביבשה מותר הוא בספינה דבכי הא ספק עירוב לקולא הלכך מי שבא בספינה בשבת ולא יצא משם ליבשה מבין השמשות ועד עכשיו הרי הוא מותר לצאת ליבשה ודינו כבני העיר אם הנמל תוך תחום העיר ואם לאו יש לו ביבשה אלפים אמה וכן אם בא ליכנס בספינה למחר והלך שם מבין השמשות ולא יצא משם רשאי להפליג למחר לכתחלה אבל אם קנה שביתה ביבשה אינו יכול להפליג בספינה בשבת דכיון שיש לו חזקה דביתו ספק התחומין לחומרא. **כתב** מהרי"ק בשורש מ"ה שאם נכנס בספינה ג' ימים קודם השבת מותר להלך בה חוץ לתחום בשבת ואפילו אין במים י' טפחים לדברי הכל וכבר כתבתי בסימן רמ"ה שהרמב"ם בתשובה חולק על זה: והרא"ש כתב בתשובה שאסור לצאת מן הים לנמל אם בא בשבת מחוץ לתחום ולטעמיה אזיל דס"ל דבעיין דיש תחומין למעלה מי' נקטינן לחומרא אבל הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א דנקטי לה לקולא כבר נתבאר שמתירין לירד והוא שהלכה הספינה למעלה מי' ומתני' דפעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשכה אמרו לר"ג מה אנו לירד וכו' במהלכת למטה מי' והכי מוקי לה בגמרא והכי נקטינן הלכה למעשה כדברי המקילים (א) אם לא במקום שנהגו להחמיר. ואפילו לדברי הפוסקים בבעי' דתחומין למעלה מי' לחומרא יש דרכים להקל שכתוב בהגהות אשיר"י פ' בכל מערבין דמי שבא בספינה מחוץ לתחום בי"ט שחל להיות בערב שבת דמותר לו בשבת לצאת ממנו ולהכנים לעיר ולהלך את כולה כד"א וכ"כ בשבלי הלקט משום דשבת וי"ט שתי קדושות והכנה ליכא דהא לא מיקריא הכנה וגם במרדכי פרק מי שהוציאוהו כתב וז"ל רבינו יואל התיר ספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה שכל העיר להם כד' אמות וכן פרש"י הבא לעיר שיש לה מחיצות כדיר וסהר ורבינו אפרים אסר עכ"ל. ומשמע דס"ל דיש תחומין למעלה מי' דאל"כ למה להו להגהות לכתוב דין זה דבא בי"ט שחל להיות בערב שבת לענין לצאת בשבת אפילו בא בשבת לענין לצאת בו ביום היה לו לכתוב וכן במרדכי לא כתב שהתיר רבינו יואל להכנס אלא לעיר שהוקפ' לדירה וכגון שהספינה נכנסת לתוך העיר משום דכולה כד' אמות אבל היכא דלא באה ספינה לעיר משמע דאסור לירד משום דיש תחומין למעלה מי' ואפילו הכי בהני גווני שרי:

תה מי שיצא חוץ לתחום וכו' משנה בס"פ מי שהוציאוהו (נב.) ואע"ג דפליג ר"ש קי"ל כת"ק וכן פסק הרמב"ם בפכ"ז א וכתב שם הרב המגיד שהרשב"א פסק כר"ש דאמר אפילו יצא ט"ו אמה יכנס לפי שאין המודדין מכוונין המדות וחוץ למקום הגליון יש ט"ו אמה ונקטינן כהרמב"ם: **ומ"ש** רגל אחת בפנים ורגל אחת בחוץ יכנס שם מימרא דרבי חנינא כלישנא בתרא: **ומ"ש** מי שקדש עליו היום וכו' משנה שם: **מי** שיצא חוץ לתחום שלא מדעתו וכו' פשוט בר"פ מי שהוציאוהו דף מ"ג נחמיה משכתיה שמעתתא וכו' וטעם היתר זה הוא משום דכשהקיפוהו בני אדם מחיצות ה"ל כמו קרפף מוקף דחשיב כולו כד' אמות וזה ילך בתוך ההיקף לצד העיר ונמצא שנכנס לתוך תחומו בהיתר וכיון שנכנס לתוך תחומו הוי כאילו לא יצא וכתב הרמב"ם בפכ"ו מה"ש והוא שלא יהיה חלל אותו היקף יותר על אלפים אמה והרב המגיד כתב שהראב"ד והרשב"א חולקים עליו וסוברים דאפילו גדול כמה שרי וביאר הוא ז"ל טעם מחלוקתם. וכתב הרמב"ם בפכ"ו שצריך ג"כ שלא יעמיד אותם אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו וכבר כתבתי טעמו בסימן שס"ב: וכתב המרדכי שם שדקדק ר"מ דבני אדם שעשאו' פעם א' מחיצה אין לעשותם עוד מחיצה אע"ג דה"ל שלא לדעת שמא ירגישו בדבר קודם שיספיקו לגמור הדבר תדע מדלא קאמר ה"ל לדעת ואסיר וכו' כיון שנעשו מחיצה לצורך רבא כעם אחד שוב לא יהיו מחיצה לצורך רבא גופיה אבל אם נעשו מחיצה בלא מתכוון לאדם א' יכולין להיות מחיצה לאדם אחר שלא לדע' ורביא ביד מורי עכ"ל ואי הויא מחיצה דרך הילוכם עיין בסימן שס"ב: **ומ"ש** אבל אם יצא לדעת אסור הכי משמע שם דאמרי' נחמיה משכתיה שמעת' ומשמע דאי לאו דמשכתיה שמעתתא לא היו מתירים לו ע"י מחיצה וכ"כ שם הרא"ש וגם מדין יצא לדע' והחזירוהו א"י אין לו אלא ד"א שכתב רבינו בסמוך משמע הכי דלהא דמיא: **ואפילו** הוציאוהו א"י וכו' ר"פ מי שהוציאוהו (מא.) מי שהוציאוהו א"י או רוח רעה אין לו אלא ד"א החזירוהו כאילו לא יצא · ופירש"י החזירוהו לתוך התחום כאילו לא יצא והרי כל העיר לו כד' אמות כבתחלה והולך לה אלפים אמה לכל רוח: **נתנוהו** א"י וכו' וכן מי שהפליג' ספינתו וכו' (שם) ר"פ מי שהוציאוהו א"י או רוח רעה אין לו אלא ד"א החזירוהו כאילו לא יצא נתנוהו בדיר או בסהר ר"ג ורבי אליעזר בן עזריה אומרים מהלך את כולה רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ד"א מעשה שבאו מפלנדרסין והפליג' ספינתם בים ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כולה רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מד' אמות שרצו להחמיר על עצמן ובגמרא אמר רב הלכתא כר"ג בדיר וסהר וספינה ושמואל אמר הלכתא כר"ג בספינה אבל בדיר וסהר לא דכ"ע מיהת הלכה כר"ג בספינה מ"ט אמר רבה הואיל ושבת באויר מחיצות מבע"י ר' זירא אמר הואיל וספינה נטלתו מתחלת ד' ומניחתו בסוף ד' מאי בינייהו איכא בינייהו שנפחתו דופני ספינה אי נמי בקופץ מספינה לספינה ורבי זירא מ"ט לא אמר כרבה אמר מחיצות להבריח מים עשויות ורבה מ"ט לא אמר כר' זירא במהלכת כ"ע לא פליגי כי פליגי בשעמדה ואסיקנא דמתני' נמי דייקא דבמהלכת לא פליגי וכתב הרי"ף שפסקו רבוותא הלכה כשמואל והוא ז"ל דחה דבריהם והעלה דהלכה כרב וכן פסקו התו' והרא"ש ז"ל וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ז מה"ש וכתב הרב המגיד שכן הסכימו האחרונים ז"ל וכתב הרמב"ם בפ' הנזכר דכשם שמותר לילך בכל הספינה כך מותר לטלטל בכולה ולשון רבינו אינו מבואר יפה וכך פירושו נתנוהו א"י כלומר אם הוציאוהו א"י חוץ לתחומו ונתנוהו בדיר או בסהר או שיצא באונס כלומר ע"י רוח רעה יצא חוץ לתחומו ונכנס בדיר או בסהר מהלך את כולו . וכן

מי

דרכי משה

תד (א) שמעתי מאבא מורי ש"ן דפ"א היה נ"ב בא בספינה בשבת ויצא ע"י הערמה שהעמיד עצמו על ראש הספינה עד שהא"י לא יכלו לצאת ודחפו אותו לחוץ ונ"ל דהערמה זו לא מהני אלא לענין יציאה מן הספינה אבל אח"כ אסור לצאת חוץ לד"א ולכן נראה דהמיקל לא הפסיד בכה"ג באיסור דרבנן שרבו ג"כ המתירין (וע"ל סימן ת"ז) :

כתב

דרישה

הונא משמע דאליבא דשמואל ה"ה דמטלטל כאורחא דדיחק לומר דלפי המסקנא אפי' לשמואל אסור לטלטל כאורחיה דלא משמע הכי אבל התוס' פירשו שם ז"ל ומטלטל בכולה ע"י זריקה נראה לר"י דאף תוך אלפים מטלטל ע"י זריקה אבל כאורחיה אינו מטלטל אלא ד' אמות דלענין טלטול כאורחיה ה"ל כנפרצה למקום האסור לה עכ"ל ונ"ל דס"ל דלכי אתי דמסיק אליבא דרב הונא דהוי נפרצה למקום האסור גם לשמואל אסור לטלטל כאורחי' מטעם דנפרצה למקום האסור אבל רש"י סובר מדשרי לזרוק בכולה בדין הוא דמותר לטלטל ג"כ בכולה רק האיסור הוא משום הילוך ומצד הטלטול ליכא שום איסור לכך מותר לטלטל תוך אלפים ואפילו כאורחיה ולא הוי נפרצה למקום האסור לה ולרב הונא דוקא דאסור לזרוק אפי' תוך מאלפים א"כ הוי לענין טלטול ג"כ כנפרצה במלואה והרא"ש ורבינו וגם הרמזים סתמי דבריהם ונראה מאמר שדרכו של הרא"ש להביא דברי התוס' במקום שמסכים עמהן וכאן לא הביא משמע דסבר כפירש"י כנלע"ד:

אבל

פרישה

(ב) **וגבוה** י' אפי' אינו רוחב ד' דאי רוחב ד' פשיטא דאסור · דכארעא סמיכתא דמיא ואפי' אם ארוך הרבה דדוקא ד' על ד' בעינן ועיין ב"י ובש"ע סי' זה ·

(ג) **אסור** לעלות עליו בתוך התחום ולירד בצד השני כו' תימה יודע מה בא רבינו בלשון זה שכתב ולירד וגם הרא"ש ולא שום פוסק כתב בלשון זה וגם בש"ע לא כ' כל' זה

סי' **תה** (א) **מי** שיצא חוץ לתחום אפי' אמה וכ"כ הרמב"ם וכתב עליו המ"מ דס"ל כר"י דאין לו אלא ד' אמות לרוח א' ואע"ג דר"י לאיזה רוח שירצה קאמר אלא שאם בורר לו שאינו יכול לחזור צ"ל לדברי רבינו כיון שזה מהלך ורוצה לילך נראה כבורר אל עבר פניו וזה דחוק והרשב"א כ' שדעת רבינו הוא כשבירר לצד המקום אלא שהיה לפרש עכ"ל. וב"י הביאו לעיל ריש סי' שצ"ו וע"ש בדברי רבינו ובב"י ולא נראים לי דבריו בזה כמ"ש בסי' שצ"ו ע"ש:

(ג) **מותר** לעשות לו מחיצה כו' וכתב הרמב"ם בפכ"ו שצריך ג"כ שלא יעמיד אותה אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו אלא יעמיד אותה אחר שלא לדעתו וכתב ב"י וכבר כתבתי טעמו בסי' שמ"ב ע"ש וע"ל מ"ש בשם ר' יונתן.

וכן

חדושי הגהות

תה א וטעמא דאע"ג דהיוצא חוץ לתחום יש לו ד"א וד"א שלו נכנסים תוך התחום מ"מ לא יכנס דהבלעת תחומין לאו מלתא היא כדאמרינן שם בגמרא וא"צ לדחוק כמ"ש הב"י לעיל סימן שצ"ו דס"ל כת"ק שאין לו ד"א אלא לפניו אלא אפילו לחכמים דס"ל דיש לי ד"א לפניו וד"א לאחריו מ"מ לא יכנס להיות כבני העיר דהבלעת תחומין לאו מלתא היא גבי מי שיוצא לדעת דדוקא גבי מי שיצא שלא לדעת אמרינן כיון שנכנס לתחומו בהיתר הרי הוא כאילו לא יצא או גבי מי שיצא לדבר מצוה כדלקמן בסי' ת"ז (מהרל"ח) :

מחיצות מהלך את כולו דכיון שהוא מוקף מחיצות חשוב כולו כד"א (ג) וכן מי שהפליגה ספינתו בים מהלך את כולה כיון שהיא מוקפת יצא לדעת והחזירוהו א"י אין לו אלא ד"א וב"ש חזר לדעת אפילו הוציאוהו א"י ומיהו כל העיר כולה כד"א אפילו יצא לדעת וחזר לדעת : פירות שהוציאם חוץ למקומם והוחזרו אפילו במזיד (ד) הרי הן כבתחלה וכל העיר כד"א להם ויש להם אלפים לכל רוח וכל זמן שלא הוחזרו והם חוץ למקומן אם הוציאם (ה) בשוגג מותרין (ו) במזיד אסור לטלטל' חוץ לד' אמותיו (ז) ואסור לאוכלם אפילו לאחר שלא הוציאם :

תו **מי** שאין לו אלא ד"א והוצרך לנקביו יכול לצאת מהם עד שימצא מקום צנוע לפנות ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו שאם לא ימצא מקום צנוע עד תחומו יכול ליכנס ולאחר שנכנס הוי כאילו לא יצא (א) כיון שנכנס ברשות [א] אבל אם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם ויתרחק ממקום שנפנה עד שיכלה הריח ושם יש לו ד"א ואם בהתרחקו מן הריח נכנס בתחומו

מי שהפליגה ספינתו וכו' כלומר אבל אם יצא חוץ לתחומו מדעת אע"פ שהוא בתוך דיר או סהר אין לו אלא ד"א וכ"כ הרמב"ם בפכ"ז מה"ש וכתב ה"ה שכן דעת הרמב"ן וכ"כ הגהות אשיר"י בפרק מי שהוציאוהו בשם ר"ת וכ"כ הר"ן בפ"ק דשבת גבי אין מפליגין בספינה ג' ימים קודם השבת וכ"כ התו' בפרק מי שהוציאוהו בשם רשב"ם אלא שהם חלקו עליו וכתבו שאפילו נכנס בשבת בספינה מהלך את כולה והמרדכי פ"ק דשבת וספר התרומה כתבו כדברי התו' דלעולם מהלך את כולה וקצת יש לדקדק כן מדברי הרא"ש שכתב בפרק מי שהוציאוהו גבי הנכנסים בספינה מבע"י כדי לקנות שביתה שם דלענין קניית שביתה כדי להלך את כולה דסבירא להו דאסור לא מהני מידי עד כאן משמע קצת דאיהו ז"ל שרי להלך את כולה אף על פי שלא שבת בתוכה :

ב"ח הרשב"ן והרשב"ץ אם הספינה גוששת שאין בינה ובין קרקע הים י' טפחים אינו מותר להלך את כולה דאין לו להלך בה יותר ממיל ואם היא למעלה מי' מותר להלך את כולה ומותר לירד ממנה בשבת דאין תחומין למעלה מי' ובתנאי שלא פירש אותו היום מיבשה דאז אסור לירד עכ"ל :

וכתב הר' המגיד פכ"ז מה"ש שהרשב"א הקשה על דברי הרמב"ם והרמב"ן ז"ל כזה והוא ז"ל תירץ והעלה שכן עיקר · מי שפירש בשיירא במדבר והוצרך לילך בשבת חוץ לתחום ונכנס לעיר אם מותר לילך את כולה כתבתי בסי' רמ"ח :

כתב בהגהת אשיר"י פרק מי שהוציאוהו אם נפחתו דופני הספינה למחר אף ע"פ ששבת באוירו אין לו אלא ד' אמות ומשמע דהיינו דוקא בשעמדה אבל אם היא מהלכת מהלך את כולה (ח) משום טעמא דהואיל וספינתו נטלתו מתחלת ד' וכו' וכתב עוד שם א"א לקנות שביתה בספינה בשום ענין אם לא שיכנס בה בעצמו קודם בין השמשות וישב שם בין השמשות ולאחר בין השמשות ילך לביתו ויאכל וישוב לספינה בלילה או למחר ביום ע"כ כלומר ולא מהני לערב בפת וטעמא משום דכיון דמדעתו נכנס בה בשבת ומפלגת חוץ לתחום לא שרי רבה להלך את כולה אלא משום דשבת באויר מחיצות ומשמע להו שאף על פי שעירב בפת לא מיקרי שבת באויר מחיצות כיון שהוא עצמו לא היה שם בין השמשות : ולענין מה שמתירין להכנס בה בשבת ולהפליג אם קנו בה שביתה בין השמשות כתבתי בסימן רמ"ח שיש חולקין בדבר :

התוס' בפרק אם אינם מכירין (כג :) נסתפקו בהא דצריכן להלך כל העיר אם הוא דוקא במוקפת או אפי' אינה מוקפת אבל הרא"ש (ג) כתב בפרק מי שהוציאוהו גבי הנהו דיכרי דאתו למברכתא אמר רבא לזבינינהו לבני מברכתא דכולהו מברכתא לדידהו כד' אמות דמיין פירש"י דמברכתא היתה מוקפת מחיצות וכן פירש גבי מי שהוציאוהו א"י והוליכוהו לעיר אחרת משמע דלא חשיבא כד' אמות להלך את כולה אא"כ מוקפת מחיצות וכן משמע בפ"ב דר"ה (כג :) נראה דבעי נמי היקף לדירה פתח ולבסוף הוקף דלא עדיף משובת באויר מחיצות דלא חשיב כד"א אם הוא יותר מבית סאתים אם לא הוקף לדירה כדאמרינן בפ"ק דשבת (ו) וכ"כ רבי' ירוחם בחי"א וז"ל ולפירש"י כחפצי הא"ז קונים שביתה הא דאמרי' שנתנוהו א"י בדיר או בסהר מוקפין או בעיר דוקא כשהעיר מוקפת וכן בכל מקו' שאמרנו שהעיר כולה כד' אמות צריך מוקפת זולתי לשובת או נותן עירובו במקום אחר שאותו מקום הוא לו כארבע אמות אף ע"פ שאינו מוקף ובמאי דצריך מוקפת צריך ישב ולבסוף הוקף : **ומ"ש** יצא לדעת והחזירוהו א"י וכו' וכ"ש חזר לדעת אפילו הוציאוהו א"י הכי דייקינן מתני' בר"פ מי שהוציאוהו ד' מ"א : **ומ"ש** ומיהו כל העיר כולה כד' אמות אפי' יצא לדעת וחזר לדעת כ"כ שם הרא"ש והמרדכי בשם ר"ת שדקדק כן מסוגיית הגמרא וכן כתבו הגהות בפרק כ"ז מה"ש : **פירות** שהוציאם חוץ למקומם וכו' ג"ז שם בדף הנזכר אמר רב ספא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן מאי טעמא אנוסים הם ופירש"י לא הפסידו מקומן וכל העיר להם כד' אמות ולכל רוח אלפים אמה אם י"ט הוא ואי שבת מותרים באכילה במקום שחזרו וכתב שם בהגהות אשיר"י ומותרים אפילו לאותו ישראל שהחזירם לצרכו משום דהני פירות קנו ממש שביתה בזאת העיר ולא דמי לדבר הבא מחוץ לתחום דאסור משום דעבד בהו איסור מיהו אותו שהחזיר במזיד אסור לדידיה הואיל ונעשה בהם איסור שהביאם מחוץ לתחום והתוספות מתירין אפילו לאותו שהחזירם עכ"ל : **ומ"ש** וכל זמן שלא הוחזרו וכו' שם אהא דר"פ איתיביה רבי נחמיה ור"א אומרים לעולם אסורים עד שיחזרו למקומן שוגגים שוגג אין מזיד לא תנאי היא דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום וכו' מאי במקומן במזיד והא קתני וכו' אלא לאו במקומן וחסורי מחסרא וה"ק פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו בד"א שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד ואתא ר' נחמיה למימר אפילו במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא ופסקו התוספות והרא"ש והמרדכי הלכה כת"ק וכ"כ בהג"ה בשם א"ז:

ומ"ש במזיד אסור לטלטלן חוץ לד' אמות פשוט הוא דכל שכן חוץ למקומן אין להם אלא ד' אמות בלבד ומשמע ודאי דאפילו הוציאן שוגג נמי כשהן חוץ למקומן אין להם אלא ד' אמות בלבד וכ"כ ה"ר יהונתן בהדיא ויש לתמוה על רבינו דמשמע מדבריו לכאורה דכהוציאן מזיד דוקא הוא דקאמר דאין להם ד"א אבל הוציאן שוגג יש להם יותר וצ"ל דלא נקט רבינו מזיד אלא משום מאי דבעי למימר אסור לאכלם וכו' אבל לענין איסור טלטולן חוץ לד"א בין בשוגג בין במזיד אסור ואע"פ שאין זה מבואר בלשונו כן צריך לפרשו : ב **ומ"ש** ואסור לאכלם אפילו לאחר שלא הוציא' כ"כ שם הרא"ש ז"ל במזיד שלא במקומן אסורים כ"ל אפילו לאחר שלא הוציאם מדקתני במזיד לא יאכל ומשמע לכל אדם ולא דמי לבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר דהכא איתעביד בהו איסורא דישראל הוציאם עכ"ל אבל המרדכי כתב נראה לר"מ דלא אסור אלא למי שהוציאם אבל לישראל אחר שרי ולא חיישינן דלמא מפיק להו כי היכא דהכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר וכן משמע בתוס' לקמן עכ"ל וה"ה בפ"ה מהלכות י"ט כתב בשם הרשב"א אם יצאו ע"י ישראל בין בשוגג בין במזיד לא יאכלו שם לאחד מישראל לפי שנעשים בהם איסור ע"י ישראל ע"כ והרמב"ם פסקה לדרב ספא בפ"ה מהל' י"ט ובפ"ז מה"ש פסק כרבי נחמיה ויש לתמוה עליו דכיון דאוקימנא לדרב ספא כת"ק והוא ז"ל פסק כרב ספא היאך הוא פוסק כרבי נחמיה דפליג את"ק וכבר האריך ה"ה בפ"ז מה"ש ליישב דבריו והרי"ף כתבה לדרב ספא והשמיט פלוגתא דת"ק ור"נ:

תו **מי** שאין לו אלא ד"א והוצרך לנקביו וכו' ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו וכו' פשוט בגמרא ר"פ מי שהוציאוהו דף מ"א ודבר פשוט הוא דהיינו ביצא שלא לדעת דוקא שאם ביצא לדעת כבר נתבאר שאפי' החזירוהו א"י אין לו אלא ד"א וכ"כ הרמב"ם בפכ"ז וכ"כ ה"ר יונתן וכך הם דברי רבי': **ומ"ש** אבל אם מצא מקום צנוע קודם וכו' ויתרחק ממקום שנפנה וכו' עד סוף הסימן הכל שם בפסקי הרא"ש: **כתוב** בהג"ה פ' מי שהוציאוהו וכן מי שבא בספינה חוץ לתחום בשבת או

ביו"ט

ומיהו כל העיר כולה כד' אמות אפי' יצא לדעת פי' אם יצא לדעת מעירו וחזר לדעת לעירו אעפ"י שאין לו אלא ד' אמות מכל מקום כיון ששבת בה בין השמשות כל העיר חשובה לו כארבע אמות דדוקא בדיר וסהר שלא שבת בה בין השמשות אין מהלך את כולה ואין לו אלא ד' אמות אבל בעירו כל העיר חשוב' לו כד' אמות אבל הא ודאי דחוץ לעירו אסור אפילו אמה אחת דהפסיד תחומו כיון שיצא לדעת או חזר לדעת אלא דעירו דשבת בה ב"ה חשובה לו כד' אמות בלחוד ולכן מי שהוציאוהו א"י וחזרו והחזירוהו אמר רבינו כאילו לא יצא וכל העיר לו כד' אמות ואלפים לכל רוח דהא לפרש דלא דמי ליצא לדעת וחזר לדעת לעירו דאעפ"י דכל העיר כולה כד' אמות מכל מקום הפסיד אלפים לכל רוח והאי דינא כתבו המרדכי והרא"ש ע"ש מהר"ם אלא שכתוב שם בטעות וכצ"ל ה"ל לשנויי דאיצטריך ליה לשמואל לאשמועינן דיצא לדעת וחזר לדעת לעירו דאין לו אלא ארבע אמות בעירו וכן כתב בהגהת מיימוני פרק כ"ז מה"ש וכן כתב במרדכי ישן : כתב ב"י התוספות בפרק אם אינן מכירין נסתפקו בהא דצריכן להלך כל העיר אם הוא דוקא במוקפת או אפי' אינה מוקפת אבל הרא"ש כתב בפרק מי שהוציאוהו גבי הנהו דכרי וכו' ותימ' דקשיא ליה מהרא"ש אדברי התוס' ולא קשיא ליה מהתו' גופייהו שכתבו בפ' מי שהוציאוהו בשם ר"י כדברי הרא"ש כללו ע"ש בד"ה דכולה מברכתא דף מ"ו: **פירות** שהוציאם וכו' שם ר"פ א"ר ספא פירות שיצאו חוץ לתחו' וחזרו אפי' במזיד לא הפסידו את מקומם מ"ט אנוסים הם ואסיקנא תנאי היא ור"נ ספא כת"ק וכתב הרא"ש דהכי הילכתא דבתרא לטיבותא או בחזרו למקומן אפילו שחזרו במזיד או שהם שלא במקומן והוציאן בשוגג שרי ואינן אסורים אא"כ שהוציאן במזיד והם שלא במקומן ולשון רבינו מגומגם דפתח בדין אכילה שכתב הוציאם בשוגג מותרין וסיים בדין טלטול דבמזיד אסור לטלטלן ועוד מאי איריא מזיד אפילו הוציאם בשוגג נמי אסור לטלטל חוץ לד' אמותיהן ולבי אומר לי דהסופר השמיט תיבה אחת וכן צ"ל הוציאן בשוגג מותרין במזיד אסורין ואסור לטלטלן חוץ לד' אמותיהן וכו' והסופר הסיר תיבה ואסור חשב שהוא כפול ולפי זה קאי ואסור לטלטלן קאי אתרוייהו אשוגג ואמזיד וה"ק הוציא' בשוגג מותרים באכילה במזיד אסורין באכילה אבל אסו' לטלטלן חוץ לד' אמותיהן בין בשוגג ובין במזיד :

תו **מי** שאין לו אלא ד' אמות והוצרך לנקביו וכו' ר"פ מי שהוציאוהו בעו מיני' מרב' הוצרך לנקביו מהו א"ל גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתור' : **ומ"ש** ועצה טובה לו וכו' שם אמרי נהרדעא אי פיקח הוא עייל לתחומי' וכיון דעל על : **ומ"ש** אבל אם מצא מקום צנוע קודם וכו' שם כתב כך הרא"ש : כ' בהגה"ת אשיר"י לשם וכן מי שבא בספינה חוץ לתחום בשבת

או

דרכי משה

תח (א) כתב בא"ז ספינה שיש לה מחיצות באמצע גבוהים י' ובראשו אינן גבוהים י' אולינן בתר אמצעות ואפילו אין לו מחיצות גבוהות י' אלא יש לחקוק בו י' אמרי' דחוקקין להשלים י' : (ב) וכ"כ בא"ז :

וכ"כ

פרישה

(ג) **וכן** מי שהפליגה ספינתו בים ר"ל שמע"ש בא לנמל ודעתו היה לצאת ולשבות בשבת ביבשה ובא רוח גדול בשבת והפליג הספינה חוץ לתחום ממקום ששבת בה מאתמול מותר להלך בכל הספינה ולא אמרינן דישב בספינה ולא ילך חוץ לד' אמות אלא מהלך את כולה אבל אם יצא לדעת חוץ לתחומו אעפ"י שהוא בתוך דיר וסהר אין לו אלא ד' אמות כן פירש"י ור"י ריש פ' מי שהוציאוהו ע"ש : (ד) **הרי** הם כבתחלה מ"ט אנוסים הם : (ה) **בשוגג** מותרין באכילה כצ"ל : (ו) **במזיד** אסור לטלטלן חוץ לד' אמותיו ר"ל ב"י פשוט הוא דכל שכן חוץ למקומן אפי' הוציאוהו בשוגג אין להם אלא ד' אמותיו וכ"כ רבי יהונתן בהדיא וצ"ל דלא נקט רבינו מזיד אלא משום מאי דבעי למימר אסור לאכלם אבל לענין איסור טילטול חוץ לד' אמות שוין הן שוגג ומזיד : (ז) **ואסור** לאכלם אפי' לאחר שלא הוציאם וצ"ל הרא"ש וצ"ל דלא גרע מן לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר דהכא איתעביד בהו איסורא דישראל הוציאם אבל המרדכי כתב לישראל אחר ואם הוא הוציא אפי' במזיד מותר לאכלם אפי' אותן ישראל שהוציאו לצרכו משום דהני פירות קנו שביתתם בזאת העיר וצ"ד לדבר הבא מחוץ לתחום דאסור משום דאיתעביד בהו איסורא הגהות אשר"י:

דרישה

סי' תו [א] **אבל** אם מצא מקום צנוע כו' כתב בהגהות אשר"י ז"ל וכן מי שבא בספינה חוץ לתחום בשבת או בי"ט והוצרך לנקביו יוצא ומשמש את נקביו

ואם

סי' תו (א) **כיון** שנכנס ברשות פי' וגם ההולכה היתה לדבר מצוה כמ"ש לעיל ריש סי' ת"ב ורבינו לשון גמרא נקט וק"ל:

אלא

חדושי הגהות

ב אפשר שטעות נפל בספרי רבינו וכצ"ל בשוגג מותרין במזיד אסורין ואסור לטלטלן חוץ לד"א ואיסור טלטול חוץ לד"א קאי בין אשוגג בין אמזיד (מהרל"ח) :

וטעמא

בתחומו כאילו לא יצא ודוקא ביצא שלא לדעת אבל יצא לדעת לא והך צרכיו פי' ר"ה אפי' לקטנים קאמר וא"א הרא"ש ז"ל כתב דוקא לגדולי' וכ"כ הר' יהוד' ברצילוני :

תז מי שיצא ברשות כגון חכמה לילד וכיוצא בזה ואמרו לו כבר נעשה המעשה ואינך צריך שם יש לו אלפים אמה במקום שנאמר לו היו אלפים שיש לו מובלעין בתוך תחום העיר כאילו לא יצא ויש לו אלפים סביב העיר : היוצא להציל חבירו מיד אויביו אם יד ישראל תקיפה שאינו ירא מהם אין נותנין לו (א) אלא אלפים לכל רוח ממקומו ואם יד אויביו תקיפה חוזר למקומו (ב) וכשחוזר חוזר עם כלי זיינו :

תח מפני שתחומין דרבנן הקילו בהם והתירו למי שצריך לילך ד' אלפים לרוח אחת שיתן עירובו לסוף אלפים וילך כהלאה לעירובו אלפים ומ"מ מפסיד כנגדו האלפים שמעבר לעירוב שאין לו לאדם אלא ד' אלפים וזה שנתן עירובו לסוף אלפים מן העיר אנו רואין כאילו דר שם ומשם יש לו אלפים לכל רוח הלכך אם הניחו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום שבלאו הכי יש לו העיר כולה ועיבורה וחוצה לה אלפים לכל רוח וכשחוזר ממקום שהניח עירובו לצד עירו ומודד האלפים אם הן כלין בסוף העיר כגון שנתן העירוב בסוף אלף והעיר אלף אז העיר כולה כד"א ומשליכין לו חוץ לעיר אלף אמות פחות ד' ואם כלו באמצע העיר (א) אז אינה כולה כארבע אמות לענין שישליכו לו עליה השאר אבל מ"מ חשובה כולה כד"א לענין שהולך כולה הואיל ולן בה אבל הרמב"ם ז"ל כתב שאפילו בעיר עצמה אין לו

אלא

או בי"ט ונצרך לנקביו יוצא וממשמש בנקביו ואי פיקח הוא נכנס לתחום ונכנס לעיר והו"ל כל העיר כד' אמות וחוצה לה אלפים מא"ז עכ"ל פי' שהיה ב"ה בתחומו של עירו ובא בספינה לאונסו ויצא חוץ לתחום בשבת או בי"ט והוצרך לנקביו יוצא מן הספינה וממשמש את נקביו ואי פיקח הוא נכנס לתחום שלו נכנס לצד העיר וכיון שנכנס לתחום שלו נכנס לעיר והרי הוא כאילו לא יצא והו"ל כל העיר כד' אמות וחוצה לה אלפים דכיון שיצא באונס מחוץ ונכנס ברשות לתחום לא הפסיד דבר ודין זה פשוט ופירושו פשוט ולא ידעתי למה נתקשו דברים אלו לפני הרב ב"י :

תז מי שיצא ברשות וכו' היוצא להציל חברו מיד אויביו וכו', ואיכא תרתי אוקימתא חדא היכא דיד האויבים תקיפה שהאויבים נצחו חוזר למקומו אפילו טובא יותר מד' אלפים ואם יד ישראל תקיפה שנצחו לאויבי' ואינן יראים מהן אין נותנין להם אלא אלפים לכל רוח ממקומו אידך אוקמתא דחוזרין עם כלי זיינן ולא אמרינן כיון דנעש' מעשה ישליכו כלי זיין מעליהן ולא יחללו שבת בהזרתן ובין דיד ישראל תקיפה ובין יד האויבים תקיפה לעולם חוזרין עם כלי זיינן משום מעשה שהי' כדאיתא בגמ' פ' מי שהוציאוהו :

תח מפני שתחומין מדרבנן וכו' פי' הא דכתיב אל יצא איש ממקומו היינו מקום ביתו דמשם יש לו אלפים אמה לכל רוח אבל שיהא מערב בפת בתוך התחום ויהא קובע שביתתו שם וחוזר ולן בביתו ונחשב אותו כאילו שבת במקום שהניח בו הפת הוא קולא גדולה שהתירו הכמים למי שצריך לילך וכו' פי' שצריך לילך לדבר מצוה כמו שיתבאר בסי' תט"ו אבל לא לדבר הרשות דכיון דעיקר מקומו הוא ביתו שלן בו ודר בו אינו הגון שנאמר דביתו הוא נתקן' שהניח בו הפת בשדה וא"כ לפי זה היכא למיטעי ולמימר אע"ג דהתירו לו לצורך מצוה מכל מקום עיקר מקומו שהוא ביתו לא הפסיד ויש לו אלפים אמה מעירו לכל רוח לזה אמר אע"ג שהקילו להתיר לו לקנות שביתה בשדה בהנחת פת מכל מקום לא התירו לו לילך מעירו ג"כ אלפים אמה לכל רוח אלא תפסיד כנגדו וכו' ולפ"ז מתיישב הא דהשיג רבינו על דברי הרמב"ם שאכי' בעיר עצמה אין לו אלא ארבע אמות ואמר ולא נהירא וכו' והוא דכיון דהקילו עליו דאעפ"י שלן בביתו והוא עיקר מקומו אפ"ה קנה שביתתו במקום שהניח הפת א"כ בע"כ דנשכר יותר במה שלן בביתו ולדברי הרמב"ם דאף בעירו דינו כדין מודד ופגע בעיר אחרת שאינו יכול לילך מעירובו אלא אלפים לצד ביתו ואם כלתה מדתו ועדיין לא הגיע לביתו אינו יכול לילך לביתו ללון בו מעתה אין כאן קולא שהקילו עליו לקנות שביתה בשדה וללון בביתו כיון שלא יוכל לחזור וללון בביתו והב"י דחה דברי רבינו ע"ש ולפעד"נ עיקר כמ"ש רבינו :

צריך

בי"ט והוצרך לנקביו יוצא וממשמש את נקביו ואי פיקח הוא נכנס לתחום ונכנס לעיר והו"ל כל העיר כד' אמות וחוצה לה אלפים מא"ז עכ"ל וכיוצא בזה כתב הרוקח סימן קע"ח (א) ולא ידעתי טעם לפסק הזה דהא על כרחך לא שרי בגמ' אלא כשנכנס לתוך תחומו ששבת בו דהוי כמו שהחזירוהו לתחום ששבת בו וכדפרישי' וכ"כ הפוסקים נכנס לתחומו דהיינו תחום ששבת בו אבל תחום עיר שלא שבת בה מהיכא תיתי לן למשרייה ועל כרחך צ"ל דברי הגהות זו אע"פ שהוא דחוק בששבת תוך תחום העיר והפליגה ספינתו בשבת ויצאה חוץ לתחום ואח"כ חזרה סמוך לתחום ששבת בה ויותר היה נראה דנכנס לתוך העיר לפנות קאמר וכיון שנכנס בהיתר לתוך העיר ה"ל כולה כארבע אמות ובשאין מקום לפנות קודם שיגיע לעיר כמו שנתבאר ונכנס לתחום ונכנס לעיר ה"פ נכנס לתחום שיהיה רשאי לילך בו וכיצד הוא זה שנכנס לעיר אלא שמ"ש שמהלך חוצה לה אלפים אינו מתיישב לפי זה :

תז מי שיצא ברשות וכו' משנה בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ד :

ומ"ש היו אלפים שיש לו מובלעים בתוך תחום העיר במשנה הנזכר ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא ואוקמא רב שימי כמ"ש רבינו ואע"ג דרבה אוקמא בגוונא אחרינא הא איתותב וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ז"ל : **היוצא** להציל חבירו מיד אויביו וכו' משנה שם וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן ובגמרא ואפילו טובא והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא ומאי קושיא דלמא להציל שאני אלא אי קשיא הא קשיא דתנן ולא אלו בלבד אלא אפילו חכמה הבא לילד להציל מיד לסטים ומן הנהר ומן המפולת הרי הן כאנשי העיר ויש להם אלפים אמה לכל רוחות ותו לא והא אמרת כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפי' טובא אמר רב שחוזרין בכלי זיינן למקומן כלומר דהא דתנן חוזרין למקומן לאו בשיעור ההליכה מיירי אלא לומר שחוזרין בכלי זיינן למקומן ור' נחמן שני כאן כשנצחו ישראל את האויבים כאן כשנצחו האויבים את עצמן וכתב הרא"ש שם בשם רבינו מאיר דהלכתא כהנך תרי אוקמתי א וכן דעת הרמב"ם בפכ"ז מה"ש :

תח מפני שתחומין דרבנן הקילו בהם וכו' זה פשוט בכמה מקומות מהם פרק מי שהוציאוהו (מט :) ובפרק כיצד מעברין (נח :) :

ומ"ש ומכל מקום מפסיד כנגדו האלפים שמעבר לעירוב משנה בס"פ כיצד מעברין דף ס' נתנו חוץ לתחום מה שנשכר הוא מפסיד ובגמרא חוץ לתחום סלקא דעתך אלא אימא חוץ לעיבורה ופירש"י מה שנשכר לרוח זה מפסיד מרוח שכנגדה ובענין נותן עירובו חוץ לתחום ממש פירש"י שאינו עירוב אלא הרי הוא בתחום ביתו וכן דעת הרמב"ם בפ"ו וכ' הרב המגיד שכ"כ הרשב"א בחידושיו דלא כמ"ש בספרו הארוך דלא יזוז ממקומו ודברי חידושיו עיקר וכדעת רבי' ע"כ :

ומ"ש הלכך אם הניחו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום גם זה במשנה הנזכר . **ומ"ש** וכשחוזר ממקום שהניח עירובו לצד עירו וכו' וכן הדין נמי אם פגע בעיר אחרת בתוך אלפים וכו' שם מה שנשכר הוא מפסיד ותו לא והתעה הנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה כלום נתנו חוץ לעיבורה אפילו אמה אחת משתכר אותה אמה ומפסיד את כל העיר מפני שמדת העיר עולה לו למדת התחום לא קשיא כאן שכלתה מדתו בחצי העיר כאן שכלתה מדתו בסוף העיר וכדאמר רב אידי אריב"ל היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר כלתה מדתו בסוף העיר נעשית לו העיר כולה כד' אמות ומשלימין לו את השאר ופסקו כן הרי"ף והרא"ש וסמ"ג וסמ"ק וכן דעת הרמב"ם בפכ"ז : **ומ"ש** אבל הרמב"ם כתב שאפילו בעיר עצמה אין לו אלא ד"א הוא בפכ"ז מה"ש ופ"ו מה"ע ורבינו לא נ"ל משום דא"כ מי שדר בעיר גדולה ונתן עירובו חוצה לה לא יוכל לחזור לביתו כלו' וא"כ לא משכחת למי שדר בעיר גדולה שיתן עירוב כיון שיפסיד עירוב ע"י כך ואין זו קושיא שהרי אם צריך לילך לאותו צד שמערב אע"פ שיפסיד כל העיר אינו חושש ומ"ת הגהות דפכ"ז כתבו בשם סמ"ק כדברי רבינו ושכן כירש"י והא דאמרינן כלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר אפילו לן בה היינו לענין שלא יוכל ללכת כלל מחוץ לעיר אבל בכל העיר יכול לילך כיון שלן בה וסמ"ג כתב דברי ריב"ל סתם משמע דכהרמב"ם ס"ל : **ומ"ש** רבינו אם

הס

דרכי משה

תז (א) וכ"כ הכלבו בשם תשובת הרמב"ם דמותר לצאת מן הספינה לצורך נקביו אבל לא נראה דהוי כאילו לא יצא וכן תשיג ב"י אדברי הג"א וכתב דלא אמרינן דאם נכנס לתחום דהוי כאילו לא יצא אלא כשיצא מתחומו ששבת שם וחזר לתחום ששבת שם אין לו אלא ד"א מיהו אם הוצרך ליכנס לעיר כל העיר הוי לו כד"א וכ"כ בא"ז בשם רבינו יואל דאם נכנס לעיר כל העיר לדידיה כד"א דלא כרבינו אפרים דס"ל דאף בעיר אינו שרי רק בד"א וכתב עוד בא"ז דל"ר נצרך לנקביו אלא ה"ה אם הגשמים יורדין עליו או שהחמה זורחת עליו ומצערתו דמותר לצאת מן הספינה וכיון שעלה לעיר עלה כתוב בא"ז עוד שאם נכנס בשבת לספינה ויצאה הספינה חוץ לתחום וחזרה לאחוריה לנמל שהפליג משם מותר לישראל זה לשוב לעירו כבתחילה דהוה כהחזירוהו א"י דהוי כאילו לא יצא וע"ל סי' רס"ו בסופו מי שישב על הקרון או רוכב ע"ג סוס והוא למעלה מי' אם יש בו איסור תחומין ומי שהחשיך לו בדרך והוא רוכב כיצד יעשה :

וצ"ע

דרישה

ואם פיקח הוא נכנס לתחום ונכנס לעיר ור"ל כל העיר כד' אמות וחוצה לה אלפים מא"ז עכ"ל . וב"י תמה על הג"א זו דהא לא שרי בגמרא אלא בנכנס לתוך תחומו ששבת בו דהוי כו' אבל תחום העיר שלא שבת בו מהיכי תיתי לן למשרייה ותירץ הוא ז"ל בדוחק דהג"ה זו מיירי כששבת תוך תחום העיר והפליגה ספינתו בשבת ויצאה חוץ לתחום ואח"כ חזרה סמוך לתחום ששבת בו ונראה מדברי' שהלשון של הגה"ה שכתבו מי שבא למשמע שהספינה בא סמוך לתחום דחקו לפרש שהספינה הפליגה ח"ז לתחום ואח"כ חזרה ובא' כו' אבל נ"ל דבאמת שכל' אינו מוכיח כלום ואין לחוש לזה דיכול לפרש דמיירי שהספינה הלכה חוץ לתחום ול' מי שבא בספינה מחוץ לתחום ר"ל שאירע שבת בשבת בספינה והספינה הפלגה לחוץ לתחום וממילא הוא בא בספינה מחוץ לתחום ולזה כתב ואם הוא פקח נכנס לתחום ר"ל הוא עצמו חוזר ונכנס אבל הספינה לא חזרה כלל אבל לפי מה שפי' ב"י שהספינה הפליגה ואח"כ חזרה הוא דחוק מאוד שאין משמע מל' הגה"ה כלל שחזרה הספינה וגם ב"י ז"ל כתב שהוא דחוק ויש עוד לבאר דברי הג"ה זו לפי משמעות לשונו כי נראה לע"ד פשוט במה שתמה ב"י ז"ל וכתב דלא שרי בגמרא אלא בנכנס לתוך תחומו ששבת בו דהוי כו' אבל תחום עיר שלא שבת בו מהיכי תיתי לן למישרי והדבר ברור שזה דוקא אם קנה שביתה במקום אחר דבזה אין סברא שיכנס לתחום אחר שלא שבת בו ע"י משמוש נקביו כמו שתמה ב"י ז"ל אבל מי שלא קנה עוד שביתה בשום מקום זו פשוט בעיני דיכול לכנוס לתחום העיר ע"י משמוש ואין טעם וסברא לתמוה על זה כלל ובזה יתיישבו דברי הג"ה זו [illegible] היטב בקיצור כי הא"ז פסק לקולא דאין תחומין למעלה מעשרה וכמ"ש הגהות אשר"י בשמו והביאו ב"י בריש סי' ת"ד וכל הפוסקים לקולא ספרי מי שבא בספינה בשבת מלמעלה מי' ולא יצא ליבשה עד עכשיו הרי מותר לצאת ליבשה ודינו כבני העיר אם הנמל תוך התחום העיר ואם לאו יש לו ביבשה אלפים לכל רוח כיון דלא קנה שביתה בין השמשות בשום מקום וכמ"ש ב"י בסי' ת"ד ית"ל ג"כ כאן . הג"ה זו שכתב מי שבא בספינה בשבת מיירי שלא קנה עוד שביתה בשום מקום ולטעמיה אזיל ויכול לקנות שביתה במקום שיגיע למטה מי' ובא לאשמועינן עלה טובה שאם העיר הוא חוץ לתחום מספינה דאינו יכול ללון שם בהיתר אי פקח הוא והוצרך לנקביו ממשמש את נקביו ונכנס לתחום העיר ויכול להתנות שלא יקנה שביתתו עד שיגיע לתחום העיר ויתבי כמי שמשמע בהדיא בסימן ת"ע גבי מי שבת בדרך ומכיר אילן ואע"ג דהתם בעינן שיכול להגיע שם מבע"י מ"מ גבי ספינה הקילו שלא צריך כמי שמשמע בהדיא בסימן ת"ד בסוגיא מקומות דלא נצטרך להיות שם בין השמשות :

ב"י

פרישה

סי' תז (א) **אלא** אלפים לכל רוח ממקומו פי' גם בכלי זיינו וכדמסיק רבינו וכ"כ הרא"ש בהדיא דהילכתא כתרי אוקימתי בגמ' ולאוקימתא קמייתא שרי אלפים עם כלי זיינו אף שנצחו ישראל וק"ל:

(ב) **וכשחוזר** חוזר עם כלי זיינו הוא דברי הרא"ש שכתב בשם הר"מ דהילכתא כב' האוקימתו' וכן דעת הרמב"ם וב"י הביאו בסי' זה :

סי' תח (א) **אז** אינו כולה כד' אמות כו' ז"ל הרי"ף פ' כיצד מעברין אע"ג דאמר רב אידי על חילוק זה אין אלו אלא דברי נביאות מ"מ כיון דרב דייק כן ממתניתין קי"ל הכי ר"ל אע"ג דאין טעם לדבר .

ולא

חידושי הגהות

תז א וטעמא מפרש שם בגמרא משום מעשה שהיה (מהרל"ח) :

ואע"ג

אלא ד"א (ב) ולא נהירא דא"כ מי שדר בעיר גדולה ונתן עירובו חוצה לה לא יוכל לחזור לביתו וכן הדין נמי אם פגע בעיר אחר' כתוך אלפים אם כלתה מדתו בסופה אין עולה מן המנין ומשלימין לו עליה אבל אם כלתה מדתו בתוכה עולה לו ואפילו בתוכה אינו יכול לילך אלא עד סוף תחומו כיון שלא לן בה: **הנותן** עירובו במקום שמוקף לדירה דינו כאילו שבת בו שכולה כר"א אפילו חרבו דיורין שהיו בו כיון שהמחיצות קיימות ומקום שהוקף מחיצות ולא לדירה עד סאתים חשוב כולו כד"א:

תט צריך שיהא העירוב במקום שיכול להגיע אליו בין השמשו' אבל אם אינו יכול להגיע אליו [א] כגון שהוא כהן (א) והעירוב בבית הקברות אינו עירוב ודוקא שאיסור דאורייתא מונעו מליטלו אבל אם אין בו אלא איסור דרבנן כגון שנתנו באילן

הם כלים בסוף העיר וכו' או העיר כולה כארבע אמות ומשלימין לו חוץ לעיר אלף אמות פחות ארבעה כן כתב הרמב"ם ז"ל בפכ"ז מה"ש דלא כה"ר יהונתן שכתב אע"פ שאנו אומרין שכל העיר כד' אמות אין אנו רוצים לומר שנחשוב אותה כד' אמות ונפסיד מן האלף של צד מערב אותן ד"א אלא כוונתו לומר שאין העיר כלל מן החשבון אף על פי שנתנו לו ד"א למקום הנחת עירובו: **כתב** עוד הר"ר יונתן[א] אע"פ שאנו אומרי' שאין העיר כלל מן החשבון כשעירב לסוף אלף אמה לרוח מזרח אבל אין לו לצאת חוץ לשאר העיר לצד צפון ולצד דרום כלל שהרי דרומו וצפונו חוץ למקום שנתן בו עירובו הוא נמשך ואין לו לילך לצפון העיר ולדרומו כלל שהרי למי שנותן עירובו שנותנין לו ד' אמות חוץ מן האלפים וגם האלפים שנותנין לו פירוש כשנתן עירובו בסוף אלפים אינם כ"א אלפים אמה ברוחב ד"א למזרח וכן למערב וכן לצפון וכן לדרום ולקרנות אלפים על אלפי' להשלים פגימות הקרנות וכן לכל קרן וקרן נמצא שאין מגיעות כלל תחום של צפון ושל דרום של מקום שביתתו לתחום דרום וצפון של העיר ולכאורה משמע שאף לרוח מערבית שאמרנו שיש לו אלף אמה חוץ לעיר אין לו רשות לילך אלא אלף אמה ברוחב ד"א ולא לכל רוחב העיר אע"פ שהיה לו בתחל' רשות בזה גם בתוך העיר צ"ע אם ידקדק שלא ילך בה בכל רוחב העיר אלא כשיעור ד"א לנגד אותן שכנגד מקומו ולא אנה ואנה שאין לו להטות ימין ושמאל ויש לבעל דין לחלוק על זה דכיון שאין אנו קפידין עליו למנות לו אורך העיר כלל כמו שפירשנו ג"כ אין למנות לו רוחב העיר ויש לו להלך את כולה לארכו ולרחבו ויאמר ג"כ היכא שכלת' מדתו בהאי העיר דאע"פ שאמרנו אין לו אלא חצי העיר אבל אותו חצי ילך לארכו ולרחבו ואין נראין דבריו בזה שכלתה מדתו בחצי העיר עכ"ל (א): **הנותן** את עירובו במקום שמוקף לדירה וכו' אפי' חרבו דיורין שהיו בו וכו' גם זה בס"פ כיצד מעברין ד' ס"א אר"י א"ש שבת בעיר חרבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה והמניח את עירובו בעיר חרבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר"א אומר אח' שבת ואח' הניח מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכתב הרא"ש דמדלא כתב הרי"ף פלוגתייהו משמע דס"ל דהלכה כר"א וכ"פ הרמב"ם בפ"ז וכתב שם ה"ה ויש מי שפסק כשמואל דאמר כל שאין בהם דיורין אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ולזה הסכים הרשב"א: **ומ"ש** ומקום שהוקף מחיצות ולא לדירה כ"כ הרמב"ם בפ"ז וכתב שם ה"ה שדעת הרשב"א הוא שאפילו שבת שם בבה"ש אם היה רה"י יותר על ב' סאתים ולא הוקף לדירה אין לו אלא ד"א ומדעת רבינו שלא נאמר חילוק זה אלא בקונה שם שביתה ע"י עירוב כגון שהלך שם וחזר או שאמר שביתתי במקום פלוני או שהניח עירוב פת אבל בשובת ממש כל שהוא רה"י הרי הוא כר"א עכ"ל:

תט צריך שיהא העירוב במקום שיוכל להגיע אליו בין השמשות וכו' פשוט בפרק בכל מערבין בכמה מקומות מהם במשנה שאזכיר בסמוך: **ומ"ש** כגון שהיא כהן והוא בבית הקברות שם במשנה דף כ"ו מערבין לכהן בבית הפרס ר' יהודה אומר אפי' בבית הקברות וכתב הרא"ש בשם ר"מ דאין הלכה כר"י אע"פ שהוא מיקל בעירוב א וכ"כ המרדכי וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מה"ע וכתב שם ה"ה שכן דעת הרמב"ן ושלא כדברי הרשב"א שפסק כר"י ומשמע מדברי הרמב"ם דלישראל נמי אם נתן עירובו בבית הקברות אינו עירוב שכתב בפ"ו מה"ע הנותן עירובו בבה"ק אינו עירוב לפי שבית הקברות אסור בהנאה וכיון שרוצה בקיום העירוב שם אחר קנייה הרי נהנה בו וכ"כ בהדיא בפי' המשנה (א) דלישראל נמי אסור להניח עירובו בבית הקברות אליבא דרבנן וטעמו מדאמרינן בגמרא מ"ט דרבנן קא סברי אסור לקנות בית באיסור הנאה מכלל דר"י סבר דמותר וכו' ואסיקנא אמר לך רב יוסף דכ"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה ודכ"ע מצות לאו ליהנות נתנו ובהא קא מפלגי מ"ס כיון דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דמינטר ומ"ס ניחא ליה דמינטר דאי אצטריך אכיל ליה ופירש"י גבי אסור לקנות בית באיסור הנאה ואפי' בישראל נמי אסרו רבנן והא דתני כהן להודיעך כוחו דר' יהודה ודבר פשוט הוא דכיון דטעמא דרבנן משום דאסור לקנו' בית באיסורי הנאה מה לי כהן מה לי ישראל ומהאי טעמא אוכח למימר נמי דלמאי דמסיק דטעמייהו משום דניחא ליה דמינטר ל"ש לן בין ישראל לכהן ורבינו שכתב דלכהן דוקא הוא דאינו עירוב צ"ל דמשמע ליה דלא אצטריכין לאוקמי פלוגתייהו בהכי אלא כי היכי דלא נצטרך לומר דמאן דאמר מצות לאו ליהנות ניתנו או מאן דאמר אין מערבין אלא לדבר מצוה כתנאי אמרוה למילתייהו ומש"ה אתר תלמודא דכבר אפשר לפרש פלוגתא דרבי יהודה ורבנן בגוונא דלא נהוו הני מימרא כתנאי אבל לפום קושטא דמילתא לא מפקי' מתני' מפשטא אלא אמרינן דדוקא לכהן הוא דאמרו רבנן אינו עירוב ולא לישראל ופליגי במצות דלאו ליהנות ניתנו או באין מערבין אלא לדבר מצוה: **ומ"ש** ודוקא שאיסור דאורייתא מונעו מליטלו וכו' אבל אם אין בו אלא איסור דרבנן וכו' וכיון שאין בו אלא איסור דרבנן לא גזרו עליו בין השמשות

תט צריך שיהא העירוב וכו' משנה ר"פ בכל מערבין מערבין לכהן בבית הפרס ר' יהודה לומר אפי' בבית הקברות ופסקו הפוסקים דאין הלכה כר"י והקשה ב"י דבגמרא אסיקנא דכ"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה ודכ"ע מצות לאו ליהנות ניתנו והכא בהא קמפלגי מ"ס כיון דקנה ליה לא ניחא ליה דמינטר [פי' ועד קניית עירוב א"כ ניחא ליה לאו הנאה הוא דמשום מצוה הוא] ומ"ס ניחא ליה דמינטר דאי איצטריך ליה אכיל ליה והשתא כיון דלרבנן אסור בבה"ק משום דהנהו באיסור הנאה מה לי כהן ומה לי ישראל וכן כתב הרמב"ם בפ"ו דה"ע דאפי' לישראל אינו עירוב וא"כ למה כתב רבינו דלכהן דוקא אינו עירוב ותירץ דלא איצטריך לאוקומי פלוגתייהו בהכי אלא כי היכא דלא נצטרך לומר דמ"ד מצות לאו ליהנות ניתנו או מ"ד אין מערבין אלא לדבר מצוה כתנאי אמרו למילתייהו אבל לפום קושטא דמילתא לא מפקינן מתניתין מפשטא אלא אמרינן דוקא לכהן אינו עירוב ולא לישראל ופליגי במצות לאו ליהנות ניתנו או באין מערבין אלא לדבר מצוה עכ"ל ותימא גדולה דאפי' אם תמצא לומר דפליגי בהכי מכל מקום פליגי בקניית בית באיסור הנאה במקום מצוה א"כ לא פליגי אלא בדבר הרשות מכל מקום כיון דלרבנן אינו עירוב משום איסור הנאה ודאי דאפילו לישראל נמי אינו עירוב וא"כ קשה למה כתב רבינו דוקא לכהן הא לרבנן דהלכה כוותייהו אף לישראל אסור אלא כדבר ברור דלא כב"י אלא דרבי' ז"ל נמשך אחר פסקי הרא"ש שכתב על שם מהר"ם דהא דאמר דלית הילכתא כר' יהודה ואעפ"י דאמר שמואל בפרק כל גגות בכל מקום שאמר ר"י בעירובין הלכה כמותו ועוד אמרו בפרק מי שהוציאוהו הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד במקו' רבים מכל מקום הכא דפליגי באוהל זרוק ורבנן ס"ל כרבי ור' יהודה ס"ל כר"י ב"ר יהודה וקי"ל הלכה כרבי מחבירו הלכך הלכה כרבנן דאין מערבין לכהן בבה"ק ולא סמכינן אמאי דמי אזיל בשידה תיבה ומגדל דכיון דאוהל זרוק לא שמיה אוהל כרבי וכל שאינו אוכל לא מיין בפני הטומאה ולא חזי למיכליה לכהן אינו עירוב אלמא דבהך פלוגתא דפליגי רבנן ור' יהודה גבי כהן לא קי"ל כר' יהודה משום דקי"ל כר' מחברו אבל בהאידך פלוגתא דפליגי בקניית בית באיסורי הנאה דמ"ס ניחא ליה דמינטר וכו' הדרינן לכללן דהלכה כר' יהודה בעירובין והלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד כנגד רבים ולפיכך ישראל קני עירוב בבית הקברות כדברי רבינו: **ודוקא** שאיסור דאורית' וכו' עד וכיון שיכול ליטלו בין השמשות שרי משנה שם (דף לב) נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מי' טפחים. עירובו עירוב ומוקמינן לה בגמרא מעיקרא דבאי אילן קאי כר"ה

דרכי משה

תח (א) וצ"ע מאי נ"מ דמאחר דממלאין הקרנות א"כ מותר לילך בכל מרחב העיר דהוי כתוך תחום קרנות כמ"ש לעיל סי' שצ"ח. ואפשר לומר דכשהעיר כר"א נותנין לו בתחום מלבד רוחב העיר: **תט** (א) וכ"ה בהג"א ריש בכל מערבין ובתא"ו ני"ב ח"ח: ובא"ז

פרישה

(ב) **ולא** נהירא דא"כ כו' פי' וא"כ לא משכחת מי שדר בעיר גדולה שיתן עירובו כיון שיפסיד ביתו ע"י כן וכתב ב"י ז"ל דאין זו קושיא שהרי אם צריך לילך לאותו צד שמערב אפפ"י שיפסיד כל העיר אינו חושש. ול"נ דשפיר הקשה רבינו על הרמב"ם מאחר דעיקר תקנת עירוב בפת לא אמרו אלא כדי שלא יטרים לצאת מביתו לכן תיקנו שיניח שם פת או ישלח ע"י שליח מבעו"י ויחזור לביתו וכמ"ש רבינו בסי' ת"ט ואילו לדברי הרמב"ם ז"ל מי שדר בעיר גדולה לא יכול לחזור לביתו ואין סברא לומר דחכמים תקנו בעיר קטנה וא"כ ב"י ז"ל לא יישב כלל דברי הרמב"ם:

סי' תט (א) **והעירוב** בבית הקברות אינו עירוב ואין זה דומה לנזיר שמותר לערב ביין דשאני התם דהוא ועירובו במקום אחד והעירוב חזי לאחריני משא"כ הכא שהרי אינו חזי לי' לשבות במקום הנחת העירוב וק"ל:
לא

דרישה

סי' תח [א] **ב"י** ז"ל הביא דברי ר"י שכתב וז"ל אע"פ שאנו אומרים שאין העיר כלל מן החשבון כשעירב לסוף אלף אמה לרוח מזרח אבל אין לו לצאת חוץ לשאר העיר לצד צפון ולצד דרום כלל שהרי דרומו וצפונו למקום שנתן בו עירובו הוא נמשך ואין לו לילך לצפון העיר ולדרומו כלל כו' ואח"כ כתב וגם בתוך העיר צריך עיון אם ידקדק שלא ילך בה בכל רוחב העיר אלא כשיעור ד"א לנגד אותן שכנגד כו' והנה לשונו התמוה צריך ביאור דאיכא למידק ברישא שכתב ואין לו לילך לצפון העיר כלל והיאך אפשר זה והלא משמע מלשונו בהדיא דמיירי כשעירב לסוף אלף אמה וכלתה מדתו בסוף העיר ויש לו חוץ לעיר אלף אמות וגם הוא עצמו כתב כאן בדבור זה שכל מי שנתן עירובו נותנין לו לכל רוח אלפים אמה ברוחב ד"א ולקרנו' אלפים על אלפים להשלים פגימה כו' וא"כ כל מי שעירב יכול לילך אלפים אורך וגם אלפים רוחב במאי דממלאין הקרנות והיאך כתב שלא ילך לצפון העיר ולא לדרומו כלל והלא העיר היא בתוך האלפים של עירובו ויכול לילך כפי מה שיגיע תחום של צפון ודרום של מקום שביתתו לתחום צפון ודרום של העיר דשלמא במ"ש בחוץ אלף אמה שיש לו חוץ העירוב למערב אין לו לילך אלא ד"א רוחב מ"מ כיון שאין מגיע כלל תחום צפון ודרום של מקום שביתתו לתחום צפון ודרום של אותן אלף וגם מ"מ אפילו תוך העיר עצמו צ"ע אם ילך כו' יש לתמוה ג"כ למה לא ילך כפי מה שיגיע תחום צפון ודרום של מקום שביתתו ונראה לפרש דבריו דר"י ז"ל סבר דמכ"כ דמותר לילך חוץ לעיר עד מקום שיגיע תחום צפון ודרום של מקום שביתתו ומ"ש ואין לילך לצד צפון ודרום של עיר כלל ר"ל שלא תאמר שילך חוץ לעיר אלפים כמו שהולכין אנשי העיר ונאמר כיון שנחשב לו העיר כד"א גם לענין זה יחשב לו כד"א לילך סובב לה אלפים ברוחב לכל צד וקמ"ל דלא אלא כיון שהעיר הוא רחב מד"א אין ניתנין לו אלפים חוץ לעיר כמו שנותנין לאנשי העיר מאחר שעירובו חוץ לעיר ולא ילך אלא עד סוף מקום שיגיע תחומו של מקום עירובו ואין לו להוסיף בשביל העיר כלום. ומ"ש אח"כ צ"ע אם ידקדק שלא ילך בה בכל רוח העיר אלא כשיעור ד' אמות ה"פ דמיירי כשהעיר היא רחבה מד' אלפים ויש לכל צד יותר מאלפים אין לו לילך בכולה ומ"ש כשיעור ד"א ר"ל כמו בשיעור ד"א אין נותנין לו אלא אלפים לכל רוח כמו כן הכי אין ניתנין לו אלא אלפים לכל רוח בעיר עצמו:

סי' תט [א] **כגון** שהוא כהן והעירוב בבית הקברות אינו עירוב כו' וכתב הב"י בשם הרמב"ם דאפילו ישראל ג"כ אין עירובו עירוב שכן משמע מסוגיא דגמ' דמוקי פלוגתייהו דרבנן ור"י באסור לקנות בית באיסורי הנאה וכיון דטעמיה דרבנן משום דאסור לקנות בית באיסורי הנאה מה לי כהן מה לי ישראל והעלה דרבינו שכתב דוקא כהן אבל ישראל הוי עירוב משמע ליה דלא איצטרך לאוקמא פלוגתייהו בהכי אלא כדי דלא נצטרך לומר למאן דאמר מצות לאו ליהנות נתנה כתנאי אמרה לשמעתיה אבל לפום קושטא דמילתא לא מפקינן מתניתין מפשטא ופליגי במצות דלאו ליהנות נתנו כו' ואיני מבין דבריו מה מועיל בזה והלא עדיין יש לתמוה על רבינו מאחר דטעמא דרבנן הוא דמצות ליהנות נתנו מה

חדושי הגהות

תט א ואע"ג דמוכח שם בגמרא דלרבנן אפי' לישראל אין מערבין בבה"ק משום דס"ל דלרבנן דניחא ליה דמינט' לעירובו אף לבתר דקנה ליה עירוב דאי אצטריך אכיל לי' ואסור ליהנות מבה"ק נ"ל דטעמא דרבינו משום דבתרתי פליגי בכהן דלרבנן אוהל זרוק לאו שמיה אוהל ולר"י שמיה אוהל ופליגי נמי בהא דלרבנן ניחא ליה דמינטר ולר"י לא ניחא ליה דמינטר ובפלוגתא דאוהל זרוק פסק דלא כר"י משום דפליגי ביה נמי בעלמא תנאי והלכה כמ"ר דאוהל זרוק לאו שמיה אוהל כמבואר בדברי הרא"ש שם; אבל בפלוגתא דניחא ליה דמינטר פסק כר"י דאמר לא ניחא ליה דמינטר משום דהלכה כדברי המיקל בעירוב וא"כ כהן אסור לערב בבה"ק וישראל מותר כך נ"ל לפרש דברי רבינו, ותב"י רצה ליישב דברי רבינו וכתב דלפום קושטא דדינא ל"פ בניחא ליה דמינטר אלא פליגי במצות לאו ליהנות ניתנו או באין מערבין אלא לדבר מצוה ולדידיה הדרן קושיא לדוכתיה רא"ב

באילן אע"פ שאסור להשתמש באילן בשבת הוי עירוב שזמן קניית עירוב הוא בין השמשות וכיון שאין בו אלא איסור דרבנן (ב) לא גזרו עליו בין השמשות במקום קניית עירוב וכיון שיוכל ליטלו בין השמשות שרי ואם נתכוון לשבות בד"א שאצל האילן ונתן עירובו עליו הוי עירוב בין אם נתנו למטה או למעלה אפילו אם האילן עומד בר"ה חוץ לעיבורה של עיר (ג) ואם (נוף האילן נוטה חוץ לד"א וכל הנטייה למטה מי' וראשו חוזר וזוקף למעלה מעשרה והאילן עומד בר"ה חוץ לעיבורה של עיר) אם נתכוון לשבות למטה (אצל עיקרו) ונתן העירוב למעלה מי' על זקיפת הנוף והוא רחב ארבע ורבים מכתפים על נטיית הנוף והוא גבוה ט' שהוא ר"ה אינו עירוב כיון שאינו יכול להביאו אליו (ד) אלא דרך הנוף שהוא ר"ה (ה) אבל אם נתכוון לשבות למעלה או שאין ר"ה

בר"ס ונתכוון לשבות למטה בר"ה ולפיכך בנתנו למעלה מי"ט דהוי ליה העירוב בר"י והוא בר"ה ואיסור דאורייתא מונעו מליטלו אינו עירוב אבל למטה מי"ט דאינו רה"י אע"פ דאסור להשתמש באילן הוי עירוב דקי"ל הלכה כרבי דלא גזרו משום שבות בין השמשות במקום קניית עירוב שהוא במקום מצוה דאין מערבין אלא לדבר מצוה ופרש"י וה"ה דה"מ לאומר דלא גזרו בלמטה מי"ט דקא חייקי מכרמלית לר"ה אלא כיון דהא שבות והא שבות חדא מינייהו נקט מיהו במסקנא קאמרינן דאפי' קאי אילן בר"ה ונתכוון לשבות למטה בר"ה ונתן עירובו באילן למעל' מי' דאיסור דאוריית' מונעו מליטלו נמי הוי עירוב ומתני' באילן הנוטה חוץ לד' אמות וכו' כמו שיתבאר בסמוך לפי זה מ"ש רבינו כאן ודוקא שאיסור דאורייתא מונעו מליטלו היינו כגון שנתכוון לשבות ועירובו רחוק הרבה ממקום שביתתו :

ואם נתכוון לשבות בד' אמות שאצל האילן ונתן עירובו עליו הוי עירוב בין אם נתנו למטה או למעלה אפילו אם האילן עומד בר"ה חוץ לעיבורה של עיר שם בסוף הדף אמר רבא ל"ש אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר אבל באילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מי' הוי עירוב דמתא כמאן דמלי' דמי ופרש"י כגון שהיתה עיר בתוך אלפים אמה של עירוב והיה רוצה לילך עוד אלפים והניח עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפי' למעלה מי' והוא נתכוון לשבות למטה בר"ה עירובו עירוב דמתא מתוך שהיא מוקפת ייסוב מחיצות ואינה מגולה חזינן לה כמאן דמליא עפרא והוי כמאן דנתכוון לשבות למעלה מעשרה ומקשינן אי הכי אפילו חוץ לעיבורה נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות ה"ל רה"י ורה"י עולה עד לרקיע ופרש"י והא כל ד' אמות שסביביו ה"ל כמוקפות מחיצות ועולה עד לרקיע ואפילו נתנו למעלה מעשרה הוא ועירובו ברה"י הן ונהי דלאו רה"י ממש ניהו לגבי איסורא דאוריית' לאיסקלי' מאילן להתם דהא ליכא מחיצות היהו לענין מיהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דומיא דנותן עירובו בעיבורה של עיר דהזאי ליה לרבא כמאן דמליא ופריק הכא באילן הנוטה וכו' פירוש ודאי כדקאמרת דאפי' למעלה מי' משוינן להו חד רשותא לגבי קניית עירוב להקל ומתני' דלמעלה מי' אינו עירוב באילן הנוטה וכו' שמעינן דבאילן שאינו נוטה אפילו עומד בר"ה וחוץ לעיבורה ונתנו למעלה מי' ונתכוון לשבות למטה אע"פ שאיסור דאורייתא מונעו מליטלו קנה עירוב דחשבינן ליה הוא ועירובו במקום אחד וכמ"ש רבינו :

ומ"ש ואם נתכוון לשבות ברחוק ממנו עד ד' אמות והאילן וכו' טעות סופר הוא וכצ"ל ואם נוף האילן נוטה חוץ לד' אמות וכל הנטייה למטה מעשרה וראשו חוזר זוקף למעלה מעשרה והאילן עומד בר"ה חוץ לעיבורה של עיר אם נתכוון לשבות למטה אצל עיקרו ונתן העירוב למעלה מי' על זקיפת הנוף והוא רחב ארבעה ורבים מכתפים על נטיית הנוף וכו' וכך הוא בספרים המדוייקים והוא מפורש בגמרא דמוקמינן מתניתין דלמעלה מעשרה אינו עירוב ולמטה מעשר' עירובו עירוב באילן שנופו נוטה חוץ לד' אמות והוא נתכוון לשבות בעיקרו ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף ופי' התו' שיש גובה עשרה ורחב ארבעה באותה זקיפה וחשיב רה"י אע"ג דגדיים בוקעין תחתיו א"כ שפתוס תחת הזקיפה דלא מלי בקעי עכ"ל והשתא ניחא מתניתין דהכי תנן אם נתן העירוב בזקיפה למעלה מי' אינו עירוב דליכא למימר כיון דד' אמותיו עולה עד לרקיע חשבינן ליה כאילו עלה לאילן למעלה מעשרה דיכול ליטלו ממקום שמונח חוץ לד' אמותיו בזקיפה הנוף למעלה מי' עד מקום שעלה באילן למעלה מעשרה דמרשות היחיד לרשות היחיד קא מטלטל דודאי היכא דנטיית הנוף הוי כרמלית הוי עירוב אבל מתניתין מיירי דנטיית הנוף ה"ל רשות הרבים דכי מייתי ליה מלמעלה מעשרה דרך אוירה של נטייה עובר באויר רשות הרבים וקי"ל במושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים אפילו למעלה מעשרה חייב חטאת כדתנן ריש פרק הזורק אבל נתנו בזקיפת הנוף למטה מעשרה דהוה ליה כרמלית אע"ג דמייתי ליה דרך אוירה של נטייה שהיא רשות הרבים מכל מקום ה"ל עקירה מכרמלית והנחה ברשות היחיד וליכא אלא שבות ועירובו עירוב :

ומ"ש אבל אם נתכוון לשבות למעלה פי' השתא אף על פי שאין יכול ליטלו ולהביאו אליו דרך נטיית הנוף שהוא ר"ה מ"מ כיון דשביתתו באילן למעלה מי' הוא

השמשות במקום קניית עירוב ג"ז בפרק בכל מערבין אמתניתין דנתנו באילן דף ל"ב דמוקי מתני כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ב וכיון דאוקימנא למתניתין כוותיה אלמא דהכי קיימא לן :

ומ"ש ואם נתכוון לשבות בד"א שאצל האילן וכו' משנה שם נתנו באילן למעל' מי' טפחים אין עירובו עירוב למטה מי' טפחי' עירובו עירוב ובגמ' (שם) האי אילן דקאי היכ' אילימ' דקאי ברה"י מה לי למעל' מה לי למטה רה"י עולה עד לרקיע ואלא דקאי בר"ה דנתכוון לשבות היכ' אילימ' דנתכוון לשבות למעל' הוא ועירובו במקום א' הוא אלא נתכוון לשבות למט' והא קא משתמש באילן לעול' דקאי בר"ה ונתכוון לשבות למט' ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וכתב הרמב"ם בפ"ו מה"ע דהא דלא גזרו בין השמשות דוקא במקום מצוה או בשעת הדחק ואיתא תו בגמר' אמר רבא ל"ש אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מי' ה"ז עירוב דמתא כמאן דמלי' דמיא ופירש"י העומד בתוך עיבורה של עיר כגון שהיה עיר בתוך אלפים של עירוב והיה רוצה לילך עוד אלפים והניח עירובו באותו העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מי' והוא נתכוון לשבות למטה עירובו עירוב דמתא מתוך שהיא מוקפת ייסוב מחיצות ואינה מגולה חזינא לה כמאן דמליא עפר' והוי כמאן דנתכוון לשבות למעלה מי' ואע"ג דאי בעי למשקלי' לא מצי דהא אילן רה"י ותחתיו ר"ה חזינא למקו' שביתתו כאילו הוא גבוה למהוי כאילו נתכוון לשבות למעלה ויקנה לו העירוב ופריך בגמרא אי הכי חוץ לעיבור' נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד"א הוה ליה רה"י ורה"י עולה עד לרקיע אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא הכא באילן הנוטה חוץ לד' אמות עסקינן ונתכוון לשבות בעיקרו ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף והא אי בעי מייתי לה דרך עליו כשרבי' מכתפי' עליו וכדעולא דאמר עמוד ט' בר"ה ורבים מכתפי' עליו וזרק ונח על גביו חייב ופירש"י כיון דאמר רבא הנותן עירובו וכו' אלמא לרבא הנך ד"א כרה"י הן לו ורה"י עולה עד לרקיע ואפילו נתנו למעלה מי' הוא ועירובו במקום אחד הוא והני דלאו רה"י ממש היא לגבי איסורא דאורייתא מיהו לענין מיהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דומיא דנותן בעיבורה של עיר דחזו ליה רבא כמאן דמלי' : באילן שנופו נוטה חוץ לד"א· שהוא סוף התחום והניח עירובו בנופו חוץ לד"א והוא נתכוון לשבות בעיקרו הלכך למטה מי' עירובו עירוב דמאי נפיק ליה חוץ לד' אמותיו כמה דבעי ולמשקלי' ולאיתויי פחות מד"א עד לתוך ד' אמותיו למעלה מי' אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקלא מייתי מרה"י לר"ה ומאי למעלה ומאי למטה דבר הנוטה שוה הוא ולא שייך ביה לשון מעלה ומטה אלא לשון גבוה ונמוך דהדר זקיף בסוף נטייתו ומשכחת בזקיפתו מעלה ומטה והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו כי הוי חוץ לד"א נמי ולמעלה מי' כיון דד' אמותיו עולות עד לרקיע רה"י הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה מי' וליטלו דהא כל האילן מי' ולמעלה רה"י ויביאנו למקום שביתתו בשרבי' מכתפי' עליו נטיית הנוף שחוץ לד' אמותיו כמוכה מי' דהוי ר"ה כדעולא וכי מייתי ליה למעלה מי' דרך אויר של נטייה עובר באויר ר"ה וקי"ל במושיט מרה"י לרה"י דרך אויר ר"ה אפילו למעלה מי' חייב ע"כ ובנוסחא דידן בספרי רבינו יש קילור בזה ובס' מוגה מצאתי אם נתכוון לשבות למטה ונתן העירוב למעלה מי' על זקיפת הנוף היא רחב ד' ורבים מכתפים על נטיית הנוף והוא גבוה ט' שהוא ר"ה אינו עירוב וכו' ואין בדברי הרי"ף והרמב"ם מכל זה כלום וכתב ה"ה בפ"ו מה"ע שנראה שהם סוברים שאינה כהלכה אבל האחרונים פסקו כן כ"כ הרשב"א ז"ל עכ"ל וגם הרא"ש כתב כל זה בפסקיו ואחריו נמשך רבינו שכתב לפסק הלכה דברים הללו וא"ת אכתי יכול להביאו אליו ע"י זריקה דזורק מרה"י לר"ה דרך אויר ר"ה פטור או יביאנו כלאחר יד או בזה עוקר וזה מניח כבר תי' הרא"ש דבשבות כי הכי לא שרי רבי בין השמשות כיון דבקל יכול לבא

לידי

דרישה

סה לי כהן ומה לי ישראל וגם וולת זה דברי הב"י תמוהים מאד הפלא ופלא להמעיין בגמ' דפרק בכל מערבין דף ל' ובמשר"י דף ק"ז ריש ע"ב כי שם בגמרא מייתי דפלגי בתרתי דרבי יודא עם רבנן ת"ק שלו כמ' הוא מ"ש שם במשנה ר"פ בכל מערבין דלת"ק אסור לכהן לערב כ"א בבית הפרס ולא בבית הקברות ורבי סבר אפילו בבית הקברות מפני שיכול להיליכו למוץ ולילך ולאכול וכו הפלוגתא מסיק בגמרא דפליגי אי אהל זרוק שמיה אוהל ובפלוגתא דהני תנאי דתניא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא ורבי יוסי בר' יהודה מטהר ונוסח הפלוגתא כתב והרא"ש דאין הלכה כר"י משום דקיי"ל אוהל זרוק לא שמיה אוהל נמצא דאינו יכולין לבא למקום עירובו ובכה"ג כ"ע מודו דאין עירובו עירוב וזהו ממש כדברי רבינו הוא וישראל שיוכל לילך ולבא שם למקום עירוב בבית הקברות פשיטא דמות' לשני טעמים הנ"ל ואפי' דמסיק שם פלוגתא שנייה דפליגי אי עירב לכהן בתוך קבר מידי דיכול גם כהן לבא למקום עירובו אלא שהעירוב בקבר עצמו שהוא אסור בהנאה דרבנן סברי אסור להניח עירובו שם לכהן ור"י מתיר ובזה מסיק הגמרא הטעם דפליגי אי ניחא ליה דמיתסרא בתר קניית העירוב וכמ"ש לעיל ולפי ס"ט ורבנן דאסרי בכהן ה"ה בישראל נמי אלא לאודיען כחו דר"י דמתיר נקט כהן וכפי' רש"י שם בהדיא ובזה הדין לא איירי רבינו והכא ויכול להיות שגם רבינו ס"ל דאסור אפי' לישראל כיון שהניח העירוב במקום איסור הנאה דרבנן אלא שרבינו מיירי שהניחו בב"ה בין הקברים שאותו מקום מותר בהנאה ולא בתוך הקברות והרמב"ם שסתם דבריו ונקט טעמא לאיסור משום שהניחו במקום איסור הנאה כו' ע"ש בפ"ו דהלכות עירובין צ"ל דמיירי דהניחו בתוך הקבר ומש"ה אסיר אפילו לישראל אבל היותר נלע"ד דאפילו הניחו בתוך הקבר מתיר רבינו לישראל לערב שם כרבי יהודה דהא קיי"ל הלכה כדברי המיקל בעירו' וכמ"ש הרשב"א על הרמב"ם והביאו הה"מ ומ"ש הרמב"ן בזה ע"ש ורבינו ס"ל כהרשב"א

וכן

פרישה

(ב) **לא** גזרו עליו בין השמשות במקום כו' ר"ל במקום מצוה או בשעת הדחק ומב"ס דבעינן יחסר לא כתיבו לערב בעת ובדלעיל סי' שמ"א דבל שבות במקום מצוה לא גזרו בין השמשות :

(ג) **ואם** נוף האילן חוץ לד' כו' פי' תוך לד' קמות שיש לכל מערב וכו' הנטויה למטה מי' כן הוא לשון רש"י בגמרא ריש דף ל"ג ונ"ל דל"ד קאמר כל הנטיה ה"ה אי הוה תחילת הנטייה למעלה פי' וסוף הנטייה למטה מי' וחוזר וזוקף אלא שאין דרכו של נטיית האילן בכך גם כ"ל שרש"י פי' כן משום דתנן במתני' שם סתמא וז"ל נתנו באילן למעלה מי' אין עירובו עירוב למטה מי' עירובו עירוב ע"כ ובגמרא מוקי לה בנוף הנוטה חוץ לד' אמות כמ"ש כאן ואם לא כל הנטייה למטה פי' א"כ לא ה"ל לתנא דמתני' לסתום נתנו למעלה מי אין עירובו עירוב דהא בתוך ד' אמות עירובו עירוב אפי הוא למעלה מי' אלא תאי מיירי בכיף שנטה י' וראשו חוזר וזוקף למעלה מי' דאי לא הדר זוקף למעלה מי' הלא הוי מונח עירובו על נוף גבוה ט' שהוא ר"ה הוי עירובו עירוב דהא מותר לו להלוך לשם כמה דבעו ולאישקליה משם ולאתויי פחות מד"א עד לתוך ד"א ואע"ג דמשוינן ליה רה"י להני ד' אמות לענין קניית עירוב להקל לאו רה"י גמורה היא שלא יוכל להביא משם לתוכן דהא לאו מחיצה ולא סילוק רשות איכא · ומאן קמשוי להו בית עירוב הוא דמשוי להו וכי אכוין לבית דהיתרא הוא דאיכוין ולא לבית דאיסורא רש"י ועוד פי' רש"י סוף דף ל"ב ז"ל באילן שכי וניכו נוטה חוץ לד אמות שהוא סוף התחום והניח עירובו בנופו חוץ לד' אמות עכ"ל ור"ל שאין התחום של אלפים אמה כלה בעיקרו של אילן אלא עד סוף כלות נטיית הנוף דהיינו במקום שהניח שם עירוב אלא שהוא נתכוון לשבות במקום אמוים דהיינו בעיקרו של אילן ופ"ו שיכתיב רבינו בסמוך בסי' זה וכן פי' מ"ו שם בגמרא בהדיא שהאי שהוא סוף התחום דפי' רש"י אסוף קאי ולא אעיקר וכן מוכח שם בגמרא מוני' ובי' והשתא א"ש מ"ש רבינו שאם אין ר"ה על האילן דעירובו עירוב משום דיכול לילך לשם וליטלו ונחשב הוא ועירובו במקום א' אבל אם נאמר שכלות התחום היה בעיקרו ה"כ בכל ענין אין עירובו עיר"ב כמ"ש רבינו בסמוך בדין נתגלגל העירוב ממקומו חוץ לד' אמות . וא"ל דשאני הכא דהאילן כולו גוף א' וכשסובת בעיקרו והוא כלות אלפים יכול לטלטל בכל האילן דמיחשב לו לענין זה כולו כד"א דומי' דבית או עיר שנותן עירובו שמה דוה אינו שהרי רבינו כתב גם דין זה אנותן עירובו בתוך הבור והוא סובת סמוך לו חוץ לד' אמות דאם אין הבור בר"ה עירובו עירוב יהבתא ליכא לתרץ בהכי אלא ודאי כדכתיבנא דהתם נמי איירי דאין התחום במקום שביתתו כ"א במקום שנותן שם עירובו דהיינו בבור וק"ל : (ד) **אלא** דרך הנוף שהוא ר"ה אע"ג דד' אמותיו עולין עד לרקיע מ"מ לא אמרינן דיעלה בד' אמות דקי"ל המושיט מרה"י לרה"י דרך אויר ר"ה אפי' למעלה מי' חייב אף ע"ג דזורק בכה"ג או המביאו כלאחר יד פטור וכגבוה עיקר וזה מניח וא"כ יביאנו דרך זה כבר תירץ הרא"ש דבשביתה כי הכא לא שרי דבקל יכול לבא לידי סיוב סטאת :

(ה) **אבל** אם נתכוון לשבות למעלה כו' נראה דר"ל בעליונה של אילן דהיינו במקום שמונח העירוב על וקיפת הנוף :

שהאילן

חדושי הגהות

דא"כ פליגי אפילו בישראל ועוד דהא קי"ל דמצות לאו ליהנות נתנו וגם קי"ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה וא"כ הלכה כר"י דס"ל הכי ולמה פסק רבינו כרבנן כמו שהבין הוא דרבינו פסק כרבנן א"ו כוונת רבינו כמו שכתבתי (מהרל"ח) : ב כלומר כל שהוא לצורך מצוה ולצורך העירוב נמי צורך מצוה היא דקי"ל אין מערבין אלא לדבר מצוה כמו שיתבאר

ר"ח על הנוף או (ו) שהאילן עומד בתוך עיבורה של עיר אחרת (או שנתן העירוב למטה מעשרה על זקיפת הנוף) הוי עירוב זה הכלל כשהוא בר"ה ועירובו ברה"י או איפכא לא הוי עירוב כיון שאינו יכול להביאו אליו אלא באיסור דאורייתא אבל כשהוא ברה"י או בר"ח ועירובו בכרמלית או איפכא הוי עירוב ודוקא נתנו באילן הוי עירוב אבל נתנו בקנה מחובר כיון שהוא רך ונוח לקטום אינו עירוב דחיישינן שמא יקטום כשיבא ליטלו אבל אם הוא תלוש ונתנו עליו אפילו הוא גבוה ק' אמה הוי עירוב (ז) אף ע"פ שאינו רחב ד' ג נתנו בבור העומד ברה"י או ברה"ר אם נתכוין לשבות למטה או על שפתו בתוך ד"א הוי עירוב נתכוון לשבות חוץ לד' אמות אם הבור עומד ברשות הרבים והוא עמוק י' ורחב ד' אינו עירוב ואם הוא ברה"י או בכרמלית הוי עירוב נתנו במגדל דינו כמו שכתבתי למעלה בעירובי חצירות וכן בנפל עליו גל כמו שכתבתי למעלה : נתגלגל חוץ לתחום (ח) מבע"י אינו עירוב שהרי אינו יכול להגיע אליו בין השמשות והוא שנתגלגל חוץ לד' אמות אבל לתוך ד"א הוי עירוב שהרי הנותן עירובו יש לו שם ד"א והם נחשבים לו מכלל התחום [ג] נתגלגל משחשכה הוי עירוב דכיון שהיה בין השמשות במקומו אין אנו חוששין מה שנעשה בו אחר כך : ספק אם היה שם בין השמשות אם לאו כשר דספק עירוב כשר והוא שהיה לו חזקת כשרות כדפרישית לעיל:

כיצד

לידי חיוב חטאת : **ומ"ש** זה הכלל כשהוא בר"ה ועירובו ברה"י וכו' אבל כשהוא ברה"י או בר"ה ועירובו בכרמלית וכו' פשוט הוא מדאוקימנא מתני' כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וכתב ה"ה בפ"ו מה"ע וז"ל ולא נזכר בדברי רבי' בפי' מניח עירובו בר"ה ונתכוין לשבות בר"ה מה דינו אבל מכלל דבריו שעירובו עירוב והרשב"א כתב דדוקא בשלא נתכוון לשבות רחוק מעירובו ד' אמות לפי שכשנותן את עירובו יש לו ד"א וכשמטלטלו ומביאו אצלו א"צ לטלטלו אלא פחות מד' אמות אבל נתכוין לשבות ברחוק ד' אמות אין עירובו עירוב שאין מתירין לו להביאו דרך רשות הרבים פחות מארבע אמות ששבות הקרוב למלאכה גמורה היא ולא התירו וקרוב לזה יתבאר בדין נתנו בראש הקנה עכ"ל :

ומ"ש ודוקא נתנו באילן הוי עירוב אבל נתנו בקנה מחובר וכו' ג"ז משנה שם ד' ל"ד נתנו בראש הקנה או הקונדס כל זמן שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה ק' אמה ה"ז עירוב ובגמרא אסיק רבינא דאע"ג דרישא אוקימנא כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש אפ"ה אמרינן הכא דבקנה תלוש דוקא עירובו עירוב אבל אם היה מחובר אין עירובו עירוב גזירה שמא יקטום כלומר דאיידי דרך הוא מיקטים וחיוב חטאת הוא וכיון דמצי לאתויי לידי חיוב חטאת אפילו בין השמשות גזרו בו אבל במשתמש באילן דקשה הוא ליכא למיחש ביה שמא יקטום ולית ביה אלא איסור חכמים שאסרו להשתמש במחובר לא גזרו בין השמשות וכ"כ הרא"ש ז"ל וכך הם דברי הרמב"ם בפי' המשנ' :

ומ"ש רבינו אע"פ שאינו רחב ד' לא קאי אמאי דסמיך ליה שהוא תלוש דאי קאי האי קנה ברה"י מה לי רחב ארבע' מה לי אינו רחב ד' ואי קאי בר"ה האי אע"פ הואיל מיבעי ליה דטעמא דשריותא ליתיה אלא משום שאינו רחב ארבע' שאילו היה רחב ארבע' הוי רה"י ואינו יכול ליטול עירובו מפני שנמצא שהוא מטלטל מרה"י לר"ה אלא ע"כ לומר דלא קאי אלא ארישא שכתב דכשהוא מחובר אינו עירוב קאמר דאע"פ שאינו רחב ארבע' שהיה רשאי ליטול עירובו דהא מקום פטור לרשו' הרבי' קא מטלטל אפ"ה אסור ליטלו משום גזירה שמא יקטום : **תניא** בגמרא ר' יהודה אומר נתנו על גבי קורה גבוה י' טפחים ורחבה ארבע' עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב כלומר דסבר דכל למעלה מי' בעינן שיהא העירוב מונח על גבי מקום ד' וכתב הרא"ש בשם ר"ת דלית הלכתא כותיה דהא רבנן פליגי עליה בתוספת' וכ"כ שהוא דעת כל הפוסקים שלא הזכירו הא דרבי יהודה :

נתנו בבור העומד ברשות היחיד וכו' שם במשנה נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה הרי זה עירוב ובגמרא האי בור דקאי היכא אילימ' דקאי ברה"י פשיטא רה"י עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא הכי נמי נחתא ואלא דקאי בר"ה דנתכוין לשבות היכא אי למעלה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר אי למטה פשיטא הוא ועירובו במקום אחד לא צריכא דקאי בכרמלית ונתכוין לשבות למעלה ור' היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשו'. וכתבו התוס' אי למעלה הוא במקום אחד וכו' הוה מצי למימר משום דהנותן עירובו יש לו ד"א אלא דבעא לשנויי אפילו נתכוין לשבות חוץ לד' אמות מן הבור דומיא דרישא וכ"כ הרא"ש וז"ל אלא דנתכוין לשבו' למעלה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא וכגון שנתכוין לשבות חוץ לד' אמות משפת הבור דאי בארבע אמות הוי הוא ועירובו ברשות היחיד עכ"ל כלומר שאף על פי שהוא בר"ה ואינו יכול להוציאו מכל מקום כיון שהוא תוך ארבע אמותיו חשוב הוא ועירובו במקום אחד וכדאמרי' גבי נתנו באילן וקאי אילן בר"ה כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד"א ה"ל רה"י ורה"י עולה עד לרקיע ופרש"י ואפילו נתנו למעלה מי' הוא ועירובו ברה"י הן וכי דלאו רה"י ממש הוא לגבי איסורא דאורייתא לאשקלי' מאילן להתם דהא ליכא מחיצ' מיהו לענין מהוי הוא ועירובו במקום אחד הוי חד רשותא דומיא דנותן עירובו בעיבורה של עיר דהוי ליה רבא כמאן דמליא : **נתנו** במגדל וכו' וכן אם נפל עליו גל וכו' כמו שכתבתי למעלה בעירובי חצירות בסי' שצ"ד : **נתגלגל** חוץ לתחום וכו' משנה בפ' בכל מערבין דף ל"ה : **ומה** שכתב והוא שנתגלגל חוץ לד"א וכו' שם על משנה הנזכר אמר רבא לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לארבע אמות אבל לתוך ארבע אמות הנותן את עירובו יש לו ד"א ופירש רש"י הואיל והני ארבע אמות מיבלען בתחומא הוה ליה מתחומא והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה . וא"ת הא תנן מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס וכמ"ש רבינו בסימן ת"ה ואמאי הא אפי' יצא ארבע אמות פחות משהו הוה ליה למשרי י"ל דלא דמי דהתם כיון דנתכוין לשבות בעיר היא חשובה לו כד"א ואין לו ד"א אחרים אבל הכא שהוא רוצה לעקור דירתו מן העיר ראוי לתת לו במקום שמניח עירובו ד"א כי שם ביתו . וכתב רבינו דברי רבא כפשטן אבל הרמב"ם בפ"ו מה"ע כתב וז"ל לפיכך המניח עירובי תחומין שלו בסוף התחו' ונתגלגל העירוב ויצא חוץ לתחום בתוך ב' אמות ה"ז עירוב חוץ לב' אמות אינו עירוב והשיגוהו הראב"ד וה"ה הליץ בעדו : **ומ"ש** נתגלגל משחשכה הוי עירוב גם זה במשנה הנזכר : **ומ"ש** ספ' אם הי' שם בין השמשו' וכו' ג"ז במשנה הנזכר פלוגתא דתנאי ופסקו כדברי המכשירים כמ"ש בסימן שצ"ד : **ומ"ש** והוא שהיה לו חזקת כשרות כדפרישית לעיל גם הוא בסי' שצ"ד :

כיצד

הוא והעירוב ג"כ באילן בזקיפת הנוף למעלה מעשרה חשבינן ליה הוא ועירובו במקום אחד באותו אילן אלא היכא דנתכוין לשבות בעיקרו של אילן דלא ה"ל הוא ועירובו במקום אחד אלא מטעם דרשות היחיד עולה עד לרקיע וחשבינן ליה כאילו עלה באילן למעלה מי' התם בעינן דיכול להביאו אצלו וכיון שאינו יכול להביאו אצלו דרך נטיית הנוף שהוא ר"ה אינו עירוב :

ומ"ש או שאין ר"ה על הגוף מבואר הוא דה"ק דאפילו נתכוין לשבות אצל עיקרו מכל מקום כיון דה"ל מושיט מרה"י לרה"י דרך אויר כרמלית ליכא אלא שבות :

ומ"ש או שהאילן עומד בתוך עיבורה של עיר אחרת מבואר הוא בפרש"י שהבאתי והיינו לומר שכל העיר ועיבורה נעשה כד' אמות ואע"פ שאין שם מחיצה וה"א בפרק כיצד מעברין סוף (דף כ"ב) גבי יושבי צריפין דבשוכת בעיר שהיא קטנה כל העיר חשובה כד' אמות ואע"פ שאין שם מחיצה ומודדין לה אלפים לכל מהעיר ועיבורה ומש"ה פרכינן א"ה חוץ לעיבורה נמי ומ"ש רש"י דמתא מתוך שהיא מוקפת ויישוב מחיצות וכו' לא היתה דעתו לומר שהעיר מוקפת מחיצה דא"כ הל"ל מתוך שהיא מוקפת מחיצה אלא ר"ל דהעיר היא קבוע ומוקפת יישוב מחיצות קבועין לאפוקי יושבי צריפין דדירתן של הולך וערבה ואינו קבוע יישוב מחיצות גמורין והא דאמר בפרק מי שהוציאוהו דאין העיר חשובה כד' אמות אלא אם כן מוקפת מחיצה אינו אלא ליתנה חוץ לתחום כמ"ש התוספות לשם בד"ה דכולה מברכתא (דף מ"ו) וכ"כ הרא"ש לשם ונתבאר לעיל בסימן ת"ה אך קשה למה לא כתב רבינו עוד חלוקה אחת או נתן העירוב למטה מעשרה על זקיפת הנוף דהוי עירוב דחלוקה זו מפורשת במשנה למטה מעשרה עירובו עירוב דמוקמינן לה דנתנו בזקיפת הנוף למטה מעשרה וכדפרשי' לעיל ולבי אומר לי דטעות סופר הוא דהסופר השמיט חלוקה זו ולא כתבה . והא דפרש"י בתוך לעיבורה של עיר אחרת וכן כתב רבינו היינו משום דאי בתוך עיבורה של עירו ל"ל עירוב בלא שום עירוב נותנין לו עיבורה של עיר ואח"כ מודדין לו אלפים לכל רוח כדלעיל בסי' שצ"ח :

ודוקא נתנו באילן וכו' אבל אם הוא תלוש וכו' עד הוי עירוב אע"פ שאינו רחב ארבעה נראה דרבינו בא להורות דלא קי"ל כרבי יהודה דמצריך שהעירוב יהא מונח על גבי מקום ארבעה כדתניא (דף ל"ג) וכדפסק הרא"ש להדיא והבית יוסף הביאו בסמוך ושגגה יצאה מתחת קולמס בית יוסף שכתב לפרש דברי רבינו דהכא דלא קאי אלא ארישא וכו' :

ומ"ש בנתגלגל מבעוד יום לתוך ארבע אמות הוי עירוב שהרי הנותן עירובו יש לו שם ד' אמות וכו' הקשה ב"י הא תנן מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס וכמ"ש רבינו בסימן ת"ה י"ל התם דנתכוין לשבות בעיר היא חשובה לו כד' אמות ואין לו ד' אמות אחרים אבל הכא דעיקר דירתו מן העיר יש לו ד' אמות במקום שמניח עירובו כי שם ביתו עכ"ל ולי נראה דליכא הכא קושי' דדוקא ביצא לדעת במזיד קאמר דאפילו אמה אחת לא יכנס אבל יצא שלא לדעת יש לו ד' אמות כדפי' לעיל בסימן שנ"ו ובסימן ת"ה ונתגלגל ג"כ שלא לדעת הוא :

כיצד

פרישה

(ו) **שהאילן** עומד בתוך עיבורה של עיר העומדת בתוך אלפים שלו :

(ז) **אעפ"י** שאינו רחב ד' עיין פ"ם ב"י בזה ופי' דחוק מאוד לכן נלפ"ד לפרש בפשיטות דמ"ש רבי' אעפ"י שאינו רחב ד' קאי אמאי דסמך ליה וקמ"ל דאע"ג דהקנה הוא גבוה אינו צריך שיהא מקום הנחת העירוב שם ד"ט כדעת ר"י דס"ל הכי בגמרא דף ל"ג ע"ב ונמשך בזה אחר דעת הרא"ש ז"ל שכתב אדברי ר' יהודה בדף קי"ו ריש ע"ב וז"ל תניא רבי אומר נתנו למעלה ע"ג קורה גבוה עשרה טפחים ורחב ד' עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב דסבר דכל למעלה מעשרה צריך שיהא עירובו מונח ע"ג מקום ארבע' וכתב ר"ת ז"ל לא ידענא הילכתא כמאן דהא רבנן פליגי עליה בתוספתא וס"ל דאינו צריך להיות רחב ד' דקתני נתנו כו' וקי"ל כל מקום דאמר ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו אפי' אי רבים פליגי עלי' כו' עד אבל איכא למימר דלמא הלכה כרבנן דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב אפי' ביחיד לגבי רבים וכ"ש רבים לגבי יחיד ונ"ל דהלכה כרבנן כו' ע"ש שהאריך וכלל הפולס שם דהלכה כרבנן דא"צ רחב ד' אפי' אי הקנה גבוה הרבה ועפ"ז הפסק נתכוין גם כן רבינו לאשמועינן כאן וא"ל למה לא כתב האי פסקא לעיל גבי נוף האילן די"ל דבמקום ששניה בגמרא ובמקום שכתבו אביו הרא"ש והר"מ ז"ל שם כתב ג"כ רבינו וקי"ל גם ב"י הניח פסק דר"ת הנ"ל בסי' זה בסמוך ותימה בעיני על אשר לא עת לבו לפרש כן בדברי רבינו :

(ח) **מבע"י** אינו עירוב אבל מ"מ יש לו אלפים לכל צד מביתו ולא אמרינן שהוא אמר גמל ממעמ שעקר דעתו מביתו וכ"כ רש"י בהדיא והביאו ב"י בסי' ת"ח ע"ש והטעם כתבתי בס"ס זה :

דרישה

וכן מוכח מדברי הרא"ש אביו שהרי ג"כ הקשה לנשיא במאי דפסק בפלוגתא קמא הלכה כרבנן מהא דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב ועוד דאמרינן בפרק אלון הלכה כרבי יוסה בכל מקום כו' :

[ג] **נתגלגל** משחשיכה הוי עירוב כו' וכתב ב"י וז"ל דמי שיצא לחוץ לתחום בשגגת כיון דנתכוין לשבות בעיר היא חשובה לו כד' אמות כו' אבל הכא שנתכוין לעקור מן העיר דירתו ראוי לתת לו במקום שמניח עירובו ד"א ויראה לכאורה מדבריו דאם לא נתכוין לעקור דירתו מן העיר אע"פ שנתן עירובו אין נותנין לעירובו ד"א אלא העיר הוא כד"א אבל נתכוין לעקור מן העיר נותנין לו אלפים ור"ל כמו שמשמע בגמרא בהדיא והביאו ב"י בסימן ת"ט בד"ה מי שבא בדרך וז"ל אמר שמואל כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפים וד' גרמידי וכן פרש"י שם . אבל ל"ע דהא בנתגלגל סתמא איירי בכל מי שנותן עירובו וחוזר ולן בביתו אפ"ה נותנין לעירובו ד"א ודבר תימה הוא איך יכול לטלטל בעיר אחמר שנותנין לו ד"א אצל עירובו ודוחק לומר כיון דיכול לסלק עצמו בין השמשות מן העיר ויכול לבדר ד"א אצל עירובו לכך הוי כאילו בידו ומשום הכי הוי עירובו עירוב אף שנתגלגל ומותר לילך ג"כ בכל העיר דלא אמינו סמך לסברא זו בשום מקום וצ"ע מ"ש ב"י בד"ה והוא נתגלגל חוץ לד' אמו' וז"ל וא"ת והא תנן מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה א' לא יכנס ואמאי ואפילו יצא ד"א פחות משהו ה"ל למשרי י"ל דל"ד כיון דנתכוין לשבות בעיר היא חשובה לו כד"א ואין לו ד"א אחרים כו' אע"ג שנותנים לו ד' אמות כדין מי שיצא חוץ לתחומו מ"מ הם לא נחשבים לו בכלל התחום לפי שבאיסור הם נתונים לו אבל ד' אמו' שנותנים למי שנותן עירוב הם נחשבים בכלל התחום ובהיתר נתונים לו לכך אם נתגלגל חוץ לתחום לתוך ד"א הוי עירוב . מ"ש רבינו ושיעור ב' סעודות פ' ביצים תמה ב"י כיון דר"י ור' יוסי לא איירי בעירוב אלא לענין שיעורא שלי פרס דמודה בה ר"ש מכי תיתי לן דפליגי לענין עירוב וכתב דשמא י"ל דטעו' סופ' נפל בספרי' כו' ובאמת שלשיעור יש לתמוה על רבינו אבל נ"ל שרבינו סוליה דין זה ממשמעו'

דברי

חדושי הגהות

שיתבאר לקמן סי' תט"ו (מהרל"ח) : ג ר"ל לאפוקי ממ"ד בגמרא דצריך שיניח העירוב ע"ג מקום ד' קמ"ל דלא קי"ל הכי ובחנם דחק הב"י לבאר דברי רבינו בע"א (מהרל"ח) :

משמע

ביצד עשיית עירוב אם רוצה לילך בסוף התחום ולהחשיך שם זהו עיקר מצותו ואפילו לא אמר שביתתי במקומי אלא החשיך שם ושתק לא שנא מי שיוצא מביתו להחשיך על התחום לא שנא מי שבא בדרך וחשכה לו קונה אלפים בלא אמירה ואם אינו רוצה לטרוח ולהחשיך שם ילך בבע"י ויניח שם פת מזון שתי סעודות כפי סעודות חול כל אחד ואחד כפי מזונו לחולה ורעבתן הוי שיעור שתי סעודות בינוניות שהם שמנה בצים או מכל דבר שכתבתי לבעל' שמשתתפין בו שיתופי מבואות ויאמר בזה העירוב אהיה מותר לילך לאחר אלפים אמה לכל רוח וחוזר ולן בביתו ואפילו הכי מודדים לו תחומו במקום עירובו שאנו רואין כאילו

דר

ביצד עשיית עירוב וכו' בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ט במתניתין דזהו שאמרו העני מערב ברגליו וכו' איפלגו ר"מ ורבי יהודה דלרבי מאיר עיקר עירוב בפת ולר"י עיקר עירוב ברגל וידוע דהלכה כר"י: **ומ"ש** ואפילו לא אמר שביתתי במקומי וכו' כן כתב הרא"ש בפרק הנזכר דף קי"א דמתניתין דאם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי וכו' וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה"ע ופשוט הוא מדין ישן שנתבאר בסימן ת"א: **ומ"ש** לא שנא מי שיולא מביתו להחשיך לא מיבעיא כפי הסברא הראשונה שכתב רבינו בסי' ת"י אלא אפילו לסברת רש"י שכתב שם רבינו שצריך שיאמר הכא לא צריך דשאני התם שאינו מגיע ברגליו לתחום אלא מחזיק בדרך לבד אבל הכא שהולך ברגליו ומחשיך על התחום לכולי עלמא אין צריך שיאמר ומכל מקום יש חילוק בין יולא מביתו ומחשיך על התחום למי שבא בדרך וחשכה לו דמי שיולא מביתו ומחשיך על התחום צריך שיתכוין לקנות שם שביתה ואם אינו מתכוין ודאי אינו קונה שביתה אלא בביתו אבל הבא בדרך וחשכה לו אפילו לא נתכוין לקנות שם שביתה יש לו ממקום רגליו אלפים אמה לכל רוח כמו שנתבאר בסימן ת"א דישן נמי קונה שביתה וכן מבוא' בדברי הרא"ש אמתני' דאם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה ואף ע"פ שכתב שם ור' יהודה נמי דאמר אחד עני ואח' עשיר ע"כ מיירי דאמר לאו דוקא דבנתכוון לשבות שם סגי כדמוכח סיפא דליסניה וראייה מפר' בכל מערבין דף ל"ח גבי י"ט הסמוך לשבת מי סברת דאזיל ואמר מידי דאזיל ושתיק ויתיב: **ומ"ש** ואם אינו רוצה לטרוח וכו' שם במשנה ולא אמרו לערב בפת אלא להקל לעשיר שלא יערב ברגליו: **ומה** שכתב ויניח שם פת מזון ב' סעודו' פשוט במשנה בפרק כילד משתתפין דף פ"ב: **ומ"ש** כפי סעודות חול וכו' שם במשנה הנזכר כמה הוא שיעורו מזון ב' סעודו' לכל אח' ואח' מזונו לחול אבל לא לשבת דר"מ ר' יהודה אומר לשבת אבל לא לחול אלו ואלו מכוונין להקל ופירש"י רבי מאיר סבר בשבת אכיל איניש טפי משו' דבסים תבשילי' ור' יהודה סבר כיון דבשבת אוכל שלשה סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה · ואף ע"ג דאיכא התם תנאי דפליגי אר' מאיר ור' יהודה כתב הרא"ש דנראה מדברי הרי"ף דהלכה כר"מ ור' יהודה וכן משמע בגמרא וזהו שכתב רבינו כל אחד ואחד כפי מזונו ובפלוגתא דרבי מאיר ור' יהודה פסק כר' מאיר מדאמרינן בגמרא דרב יוסף אמר אבוך כמאן סבירא ליה כרבי מאיר אנא נמי כר"מ ס"ל ובפרק בכל מערבין דף ל' תניא רשב"א אומר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו ולרעבתן כסעודה בינונית וכתבו הרא"ש בפרק כילד משתתפין ופירש רש"י דכיון דחזו לחולה וזקן אף ע"ג דלכל אדם לא הוו מזון ב' סעודות מערבין תיהא לתאן דחזי ורעבתן דאכיל טפי סגי בבינונית ושיעור לשון רבינו כך הוא כל א' כפי מזונו לחולה אבל רעבתן הוי שיעור שתי סעודות בינונית ומה שכתב שהם שמנה ביצים תימא דהא ר' יוחנן בן ברוקא ור' שמעון איפלינו במילתא בפרק כילד משתתפין ולר' יוחנן בן ברוקא מזון שתי סעודות הוי ו' בצים ולר' שמעון הוו חמשה בצים ושני שתותי ביצה וכן פירש רש"י ואע"פ שכתב רש"י אליבא דר' שמעון דקים להו לרבנן דשיעור סעודה הוי ד' ביצים ככר כתב דהיינו בעלמא אבל לענין עירוב נתכוונו להקל ובהדיא תנן על שיעור מזון שתי סעודות דעירוב ר' שמעון אומר שתי ידות לככר משלשה לקב כלומר שתי ידות של ככר של שלש כרות לקב נמצא ככר השלימה שלישית הקב שהם שתותה ביצים ושתי ידותיה שהם חמשה בצים ושני שתותים הוו שתי סעודות לענין עירוב ואין לומר דפסק שהם שמנה ביצים מדתנן במשנה זו חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול בה את הגויה ובגמרא תנא והאי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין ותנא דידן מ"ט לא תני טומאת אוכלין משום דלא שוו שיעורייהו להדדי דתניא כמה שיעור חצי פרס שיעור שתי ביצים חסר קימעא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר שתי ביצים שוחקות שיעור רבי שתי ביצים ועוד כמה ועוד א' מעשרים בביצה ואילו גבי טומאת אוכלין תניא ר' נתן ור' דוסא אמרו כביצה שאמרו כמוה וכקליפתה וחכמים אומרים כמוה בלא קליפתה וכיון דלר"י ורבי יוסי הוי שיעור חצי פרס שני ביצים נמצא דשיעור ב' סעודות שמונה בצים דהא לר"ש נמי הוי שיעור חצי פרס שני ביצים ואפילו הכי קאמר דלענין עירוב אזלינן לקולא וסגי בשתי ידותיה לככר וכפי' רש"י וכיון דר' יהודה ור' יוסי לא איירי אלא לענין שיעור חצי פרס דמודה בי' רבי שמעון ולא איירי לענין עירוב כלל מהיכי תיתי לן לומר דפליגי לענין עירוב ושמא יש לומר שטעות נפל בספרים והחליפו ה' בח' והגירסא האמיתית היא שהם חמשה ביצים ואע"פ שהוא שתי שתותים יותר י"ל דלא דק בדבר מועט או שצריך לגרוס שהם חמשה ביצים ועוד ופסק כר' שמעון משום דלענין שיעור חצי פרס קיימי כוותיה כל הנך תנאי דאע"פ שזה מוסיף מעט וזה גורע מעט מ"מ בהדי ר"ש קיימי טפי מרבי יוחנן בן ברוקא ואיכא למימר דלענין עירוב נמי כוותיה ס"ל וכ"כ מדברי רש"י פרק אלו עוברין (מד ·) ופרק אע"פ (סד :) דהלכה כר"ש · אבל הרמב"ם פסק בפרק א' מה"ע שהם ו' ביצים ונראה לכאורה דטעמו מדאמרינן בדף הנזכר בגמרא דכמה שיעור חצי פרס אמר רב חסדא זו דברי ר"י ורבי יוסי אבל חכ"א כביצה ומחצה שוחקות ומאן חכמים רבי יוחנן בן ברוקה וכיון דאפקיה בלשון חכמים נקטינן כוותיה וכ"כ ה"ה והוא מדברי הרשב"א בתורת הבית ועוד דסתם לן תנא כוותיה בסוף סוכה כמ"ש התוספות בפרק כל כתבי (קיח) אבל קשה דא"כ הוה ליה לפסוק דלטמא טומאת אוכלין הוי שיעור ג' רביעית ביצה דהא תנא והאי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין ואילו הוא ז"ל פסק בפ"ב מהלכו' טומאת אוכלין דשיעורא לטמא טומאת אוכלין הוי כביצה והכי אמרינן נמי בכל דוכתא והיינו כר"ש וי"ל דהכי אמרינן ותנא דידן מ"ט לא תני טומאת אוכלין משום דלא שוו שיעורייהו דתניא כמה שיעור חצי פרס ב' ביצים חסר קומעא וכו' והכי פי' הא דתני חצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין לאו ד"ה היא דהא איכא מ"ד דהוי כזית מחצי חצי חציה ואיכא מ"ד דהוי יותר והשתא לדידן דקי"ל כר"י בן ברוקא כי חזינן בכל דוכתא דקאמר דלטמא טומאת אוכלין הוי שיעורא כביצה אחרי' דאתי' שפיר כר"י בן ברוקא דאיהו לית ליה הא דתנא חצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין אלא טפי מחצי חצי חציה הוי דהיינו כביצה: **ומ"ש** או מכל דבר שמשתתפין בו שיתופי מבואות וכו' ר"ס בכל מערבין (כו ·) בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח ופי' רש"י בכל מערבין עירובי החומין ובר"פ כילד משתתפין (כב) תנן גבי עירובי התחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי ומדלא קתני פת ליכא לן לפלוגי בשאר דברים בין קלתן לקלתן וכ"כ הרמב"ם בפרק ו' שכל שמשתתפין בו מערבין בו ע"ת וכן בענין השיעורין שוין עירובי התחומין לשיתופי מבואות שאם היה מזון בעי' שתי סעודות ואם היה לכתן בכדי לאכול בו שתי סעודות סגי · וכתב בהג"א בפ"ב דייש נראה דעירובי תחומין אין עושין אותן אלא מקומץ דלא צריך כי אם מעט לכל אחד לשתי סעודות אבל לא תכת שצריך הרבה שתי סעודות לכל אחד עכ"ל ועלה טובה הוא: **ומ"ש** רבינו וחוזר ולן בביתו ואפילו הכי מודדין לו תחומו ממקום עירובו וכו' כן פשוט בס"כ הדר דף ע"ג גמרא האחין שאוכלין על שולחן אביהם:

ומ"ש

ביצד עשיית עירוב וכו' עד זהו עיקר מצותו בפרק מי שהוציאוהו (דף מט) פליגי במשנה לר"מ עיקר עירוב בפת ולר"י עיקר עירוב ברגל והלכה כרבי יהודה: **ומ"ש** ואפילו לא אמר וכו' כ"כ שם הרא"ש: **ומ"ש** ל"ש מי שילא מביתו וכו' בפרק בכל מערבין סוף (דף ל"ח) מי סבר' דאזיל ואמר מידי דאזיל ושתיק ויתיב: **ומ"ש** ואם אינו רוצה לטרוח וכו' עד כפי מזונו לחולה ולזקן ולרעבתן הוי שיעור ב' סעודות בינונית שהם ח' בצים פירוש תרוויהו לקולא לחולה ולזקן לא בעינן ב' סעודות בינונית דסגי בכדי מזונן אבל בשאר כל אדם אפילו לרעבתן סגי בב' סעודות בינוניות ולא בעינן כדי מזונו וה"א בפרק בכל מערבין סוף (דף ל') וא"כ הא דתנן ר"פ כילד משתתפין וכמה הוא שעורו מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר' מאיר ר"י אומר מזונו לשבת ולא לחול צריך לומר דר"מ ור"י לא קיימי אלא אזקן ואחולה אבל שאר כל אדם אפילו רעבתן הוי שיעור ב' סעודות בינונית וכ"כ הרא"ש להדיא (דף קכ"ז ריש ע"ג) והכי משמע לשון רבינו שאמר כל אחד כפי מזונו לחולה ולזקן אלמא דוקא לחולה ולזקן הוי שיעורו כדי מזונו שהוא פחות מב' סעודות בינונית אבל לשאר כל אדם אפי' רעבתן שיעורו ב' סעודות בינונית אבל בש"ע כתב וז"ל ויניח שם מזון ב' סעודות כל אחד ואחד כפי מזונו ואם הוא חולה או רעבתן שיעורו ב' סעודות בינונית וכו' ונראה דכתב כך ע"פ ספר רבינו שהיה כתוב שם וז"ל ויניח שם פת מזון ב' סעודות כפי סעודות חול כל אחד ואחד כפי מזונו ולחולה ולרעבתן הוי שיעורו ב' סעודות בינוני' אבל נוסחא זו נדפסה בטעות גם השיט בה תיבה ולזקן וכצ"ל וכפי מזונו לחולה ולזקן וכו' דתיבת לחולה צריך לכתבה בלא וי"ו בראשה: **ומ"ש** שהם ח' בצים תמה ב"י דהלא לריב"ב סגי בו' בצים ולר"ש ה' בצים ושליש ביצה דאע"פ דשיעור סעודה הוא ד' בצים לר"ש היינו לענין שהוי' בבית המנוגע אבל לגבי עירוב נתכוונו להקל ואין שיעור סעודה אחת אלא ב' ביצים ומחצה ושתות ביצה ונמצא שתי סעודות הן ה' ביצים ושליש ביצה וכתב דטעות הוא בדברי רבינו דהחליפו ה' בח' והאריך בזה ולפע"ד נראה דאין להטעות הספרי' ורבינו נמשך אחר דברי התו' בשם ר"י בפרק חלון (דף פ) דההא דקאמר התם ואגב אורחיה קמ"ל דב' סעודות הויין י"ח גרוגרות הקשה ר"ת דהא לר"ש שיעור ב' סעודות ה' בצים ושליש ביצה וכשתחלק י"ח גרוגרות לה' בצים ושליש ביצה דזה וזה הוי שיעור ב' סעודות תמצא לכל ביצה ג' גרוגרות וג' שמינית של גרוגרת · וגרוגרות גדולה מכזית כדמוכח בריש המלניע וביומא אמרו דאין בית הבליעה מחזקת יותר מכביצת תרנגולת ובכריתות אמרו דאין בית הבליע' מחזיק יותר מב' זתים ואין לומר דלר"ש ודאי אין ב' סעודו' יותר אלא קרוב לעשרה גרוגרות והא דקאמר הכא ב' סעודות הויין י"ח גרוגרות אהא כהנאי דפליגי אדר"ש בפרק כילד משתתפין דהיינו ר"מ ור"י דמרבין בשיעור ב' סעודות הא ליתא דהא כר"ש קי"ל בכל דוכתא דשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין וכו' וא"כ ליכא למימר דסוגיא דהכא אתיא דלא כהילכתא והא ליכא למימר דלכולהו תנאי הוי כביצה לטמא טומאת אוכלין והא דקתני בברייתא והאי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין לא קאי אלא לר"ש אבל לשאר תנאי לא הוי כביצה לטמא טומאת אוכלין שיעורא דהאי חצי חציה דככר של עירוב דהא לקמן מוכח דהא דתני והאי חצי חציה וכו' אכולהו תנאי קאי מדמשני דהא דלא תני לה תנא דידן משום דלא שוו שעורייהו להדדי וכו' ואי לא קאי אלא אר"ש הא ודאי דלר"ש שוו שעורייהו דפסול גוויה ב' בצים וטומא' אוכלין כביצה ותירץ ר"י דככר דר"מ ודר"י ודאי גדול טפי מככר דר"ש לגבי עירוב והא דתני במתניתין וחצי חציה לפסול את הגויה אינו לכולהו תנאי אלא מדברי ר"ש הוא ועלה תני ברייתא והאי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין והא דקאמר תלמודא משום דלא שוו שעורייהו להדדי היינו לומר דאליבא דר"ש פליגי ר"י ור' יוסי ורבי ולדידהו לא שוו שעורייהו להדדי אליבא דר"ש והשתא ל"ק מידי דבב' סעודות של עירוב לא קי"ל כר"ש דאמר חמשה ביצים ושליש ביצה הוא שיעור עירוב אלא כר"מ או כר"י דתרתי ריפתא איכרויתא בעינן והיינו כדמסקינן הכא דשני סעודות הן י"ח גרוגרות שהוא כשמנה בצים ואע"פ דלדברי רבינו הם י"ח גרוגרות הוי יותר משמנה בצים מכל מקום כיון דלענין בית המנוגע הוי שיעור סעודה בד' בצים לא מחמרינן גבי עירוב טפי וסגי בשמונה בצים לשני סעודות ולפי זה שיעור עירוב תחומין שוה לשיעור עירובי חצרות וכדכתב גם הרמב"ם בפ"א דהלכות עירובין אלא דאיהו מפרש דשמנה עשר גרוגרות דהוי שיעור שתי סעודות הן כששה בצים וכרבי יוחנן בן ברוקה בין בע"ת בין בשתופי מבואות אבל לרבינו הם ור"י הוי שיעור שתי סעודות שמונה בצים כר"מ וכר"י ועירוב תחומין שוה לשיתופי מבואות וכן מוכח מדברי הרי"ף והרא"ש דבפרק חלון כתבו דב' סעודות הן י"ח גרוגרות ובפרק כילד משתתפין הביאו הני תנאי דפליגי בשיעורא דמזון ב' סעודו' אלמא דע"ת ושיתופי מבואות שוו שעורייהו ונהגו כדברי רבינו דשיעור עירוב הוי שמונה בצים וכ"כ בש"ע בסי' שס"ח ד"א שמנה בצים ודלא כמ"ש כאן בש"ע ו' בצים:

ומ"ש

דרישה

דברי הרא"ש ז"ל שכתב בפרק כילד משתתפין דף פ"ב וז"ל אמר מתניתין כמה הוא שיעורו כו' והביא רב אלפס ז"ל כל זה משמע דהלכה כהני תנאי ובגמרא משמע דמשערין בהכילת אדם מדקאמר וכמה מזון שתי סעודות כו' מיהו צריכין לידע כמה הוא סעודה בינונית של כל אדם מדקאמר בפ' בכל מערבין ורעבתן בטלה דעתו כו' ומשערין לו בסעודה בינונית של כל אדם עכ"ל והנה משמע בהדיא מדבריו דלית הלכתא כהני תנאי וכמו שמוכיח מגמרא ועפ"ש וסבר רבינו מאח' שהרא"ש ז"ל לא ס"ל כהני תנאי ונתן שיעור בסעודה בינונית ר"ל כמו שמצינו שיעור סתם סעודה של כל אדם וסובר רבינו מאח' שר"ש ור"י ור' יוסי סברי דסתם סעודה לענין טומאת אוכלים הוי ח' ביצים וכמו שהביא ב"י ממילא נקטינן גם בעירוב

בשיעור

ומ"ש אבל התלמידים האוכלין אצל בעלי בתים וכו' ג"ז שם בדף הנזכר בעיא דאיפשיטא : **תניא** תו בההוא פירקא (דף ·) הרועים והקייצים והבורגנין ושומרי פירות בזמן שדרכן ללון בעיר הרי הן כאנשי העיר בזמן שדרכן ללון בשדה יש להם אלפי אמה לכל רוח ופירש"י בזמן שדרכן ללון בעיר· במקום שאוכלין אף על פי שקדש עליהם היום בשדה יש להם מן העיר אלפים אמה לכל רוח וכל העיר להם כד"א : בזמן שדרכן ללון בשדה· אע"פ שאוכלין בעיר אין מודדין להם אלא מן השדה והיינו טעמא בגמרא משום דאכן סהדי דאי מתטי להו ריפתא התם טפי ניחא להו : **ואם** ירצה ישלח שם העירוב ע"י שליח הכי משמע מתוך מה שיתבאר בסמוך :

ומ"ש ובלבד שלא יהא קטן וכו' משנה בפרק בכל מערבין דף ל"א ואינו מודה בעירוב פירש"י כותי :

ומ"ש שלחו ע"י קטן או כותי וכו' עד דחזקה שליח עושה שליחותו גז"ש במשנה ובגמרא בדף הנזכר :

ומ"ש והוא שלא ישנה השליח וכו' ברייתות בפרק המקבל (סה·) ואע"ג דאמרינן התם דתניא אידך עירובו עירוב הא אמר רבה הא ר"מ והא רבנן דאמרי קפידא הוי ואע"ג דרב יוסף אמר הא והא רבנן כאן בשלו כאן בשל חבירו פסק כרבה וכן דעת הרמב"ם בפ"ו מה"ע וכבר נתן טעם ה"ה לדבריו וכתב שהרשב"א חולק עליו ופסק כרב יוסף והוא ז"ל כתב שדברי הרמב"ם נראין לו :

מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים וירא שמא תחשיך וכו' משנה בפרק מי שהוציאוהו דף מ"ט מי שבא בדרך והיה ירא שמא תחשך והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים אמה ומעיקרו ועד ביתו אלפים אמה ובגמרא דף נ"א אמר רבא והוא דכי רהיט לעיקרו מטי א"ל אביי והא חשכה לו קתני חשכה לביתו אבל לעיקרו של אילן אזיל איכא דאמרי אמר רבא חשכה כי תסגי קלי קלי אבל רהיט מטי ובדף מ"ט מאי לא אמר כלום אמר רב לא אמר כלום כל עיקר דאפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל ומאי תחתיו של אילן אמר גמל בא למדוד מן הדרום מודדין לו מן הצפון מן הצפון מודדין לו מן הדרום ופסקו הרי"ף והרא"ש ומרדכי כשמואל וכן פסק הרמב"ם בפ"ו וכ"כ שם בהגהות בשם ר"ת · ובתר הכי אמר רב הונא בריה דרב יהושע ל"ש אלא באילן שתחתיו שמונה אמות אבל באילן שתחתיו ז' אמות הרי מקצת ביתו ניכר ופירש"י ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל דממה נפשך כל ארבע אמות שאתה נותן לו תחתיו לשביתה נותנות לו עד מקום רגליו אלפים אמה נעשה תחתיו של אילן רוחב נטיית נופו אם הוא רחב ב' או ל' אמה נעשה לו אמר גמל כלומר מושכו לכאן ולכאן בא למדוד מן הצפון בסוף נטיית הנוף לצד ביתו אלפים כדי שיגיע לביתו מודדין לו מן הדרום ואומרים שמא ד' הראשונות של צד רגליו בחר לו תחת האילן ומשם מודדין לו אלפים ולביתו נמצא רחוק ל' אמה בא למדוד מן הדרום תד"א ראשונות אלפים לצד רגליו כדי שיוכל לחזור ולאחריו ממקום רגליו ל' אמה מודדין לו מן הצפון שמא ד' אמות של סוף האילן לצד ביתו בחר לו ומשם עד מקום רגליו יש לו אלפים ואין יכול לחזור לאחריו אפי' פסיעה אחת אבל ארבע אלפים יש לו ממקום רגליו ועד ביתו פחות שלשים אמה מה נפשך ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מה שלא פי' עכ"ל וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ו · ומייתי בגמרא ברייתא לסיועי' לרב מי שבא בדרך וכו' בד"א כשהיה ארבע אמות שקבע אבל לא היה ארבע אמות שקבע לא יזוז ממקומו · ופי' רש"י לא יזוז ממקומו · אפי' פסיעה אחת תד"א של מקום רגליו דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן דבמקום רגליו לא רצה לקנות וכאן שרצה לא היה לימ' תהוי תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הב"ע כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפים וארבע גרמידי דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא אי סיים ד"א מצי אזיל ואי לא לא מצי אזיל ופירש"י תרי אלפים· לתחומא וארבע לשביתה כולם כלום ממקום רגליו ועד עיקרו ועדיין נוף דאידך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן : דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא · שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני נמצא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שחשכה לו חוץ לתחומו הלכך סיים לו ד"א בצד זה מצי אזיל שפיר אבל לא סיים לו יש לומר בעבר השני בחר והרי הוא עכשיו חוץ לתחומו ואין לו אלא ד"א וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אע"ג דלא סיים ומצי אזיל כגון שכלה תחתיו של אילן בתוך אלפים וד"א דכל ד' דיהבינן ליה לשביתה מטו תחומייהו עד מקום רגליו הלכך שביתה קנה לו שם אבל אינו יודע אם בצפונו אם בדרומו ולפיכך ידו על התחתונה בא למדוד לו מן הדרום מודדין לו מן הצפון וכו' והשתא מ"ש רבינו ודוקא שייחד לו ד"א מהם בתוך אלפים וכו' היינו מתניתין וברייתא דבד"א שסיים לו ד"א וכאוקימתא דשמואל ולא כתב הא דר"ה לא שנו אלא באילן שתחתיו שמנה אמות וכו' משו' דפירש"י דאדרב קאי וגם הרא"ש לא כתבה מטע' זה :

ומ"ש ואם כולה עומד תוך אלפים וכו' היינו מתני' דקתני לא אמר כלו' וכדפריש שמואל וכתב רש"י שמשמע פירוש אחר בסוגיא זו ולא נראה בעיניו והרמב"ם בפ"ו כתב הקונה שבית' ברחוק מקום ולא סיים מקום שביתתו לא קנה שביתה שם אלא במקום שהיה עומד בו כשחשכה וכתב ה"ה הא דר"ה הונא לא שנו אלא באילן שתחתיו ח' אמות וגם נראה מדבריו שאם אמר שביתתי במקום פלוני והמקום הוא רחוק יותר ממקומו קנה שביתה במקומו וכתב ה"ה שטעתו כדברי שמואל על פי שפסק זה אבל דעת הראב"ד שלא יזוז ממקומו כלל וכדפירש"י והרי"ף כתב הכיה דאמר רב הונא לא שנו אלא באילן שתחתיו ח' אמות וכו' נראה שהוא ז"ל מפרש דלדשמואל קאי וכדברי הרמב"ם ז"ל : **היו** שנים אחד מכיר ואחד אינו מכיר ברייתא שם דף נ' : **ומ"ש** ודוקא לבא בדרך התירו לו כה"ג וכו' שם דף מ"ט אמתני' דמי שבא בדרך והיה מכיר אילן וכו' תנן זהו שאמרו העני מערב ברגליו ר"מ אומר אין לנו אלא עני ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר ובגמרא דף ל"א אמר רב נחמן מחלוקת במקומו אבל במקום פלוני עני אין עשיר לא ופסקו הרי"ף והרא"ש כר' נחמן אע"ג דרב חסדא פליג עליה וכן דעת הרמב"ם בפ' ז' מה"ע וכ"כ

דר שם שאף ללון היה רוצה אילו היה שם מקום ללון אבל התלמידים האוכלים אצל בעלי בתים ובתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם מודדין להם תחומם מבית רבם מקום לינתן שהוא להם עיקר שגם בבית רבם היו חפצים יותר לאכול אילו היה שם מזונות ואם ירצה ישלח שם העירוב ע"י שליח ויאמר בזה העירוב יהיה פלו' מותר לילך ובלבד שלא יהא קטן ויהא מודה בעירוב שלחו על יד קטן או כותי (ט) או שאינו מודה בעירוב אינו עירוב ואם אומר לא' לקבלו ממנו וראה שזה מוליכו ונתנו לאחר שם הוי עירוב אע"פ שלא ראה שהניחם האחר דחזקה שליח עושה שליחותו והוא שלא ישנה השליח אבל שינה כגון שאומר ערב לי בגרוגרות ועירב לו בתמרים או איפכא או שאמר לו להניחו בעליה והניחו בבית או שאמר לו ערב לי לצפון וערב לו לדרום או איפכא לאו הוי עירוב (י) אבל אם אמר לו ערב לי סתם ולא ייחד לו לאיזה רוח בכל מה שיערב ובכ"מ שיניחנו ולאיזה רוח שיערב הוי עירו' מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים וירא שמא תחשיך קודם שיגיע שם ואומר שביתתי תחתיו בעיקרו קנה שבית' בעיקרו (יא) ויש לו משם אלפים אע"פ שאינו יכול להגיע שם מבע"י בהלוך בינוני אא"כ ירוץ יכול לילך שם בנחת אע"פ שאינו מגיע שם מבע"י אבל לא היה יכול להגיע שם כלל מבע"י לא יזוז ממקומו שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה ודווקא שייחד ד"א והם בתוך אלפים כיון שאומר שביתתי בעיקרו (יב) ומכאן עד עיקרו אין יותר מאלפים אבל אם אין כל האילן בתוך אלפים ולא ייחד מקום תחתיו לא קנה שביתה דשמא היה בדעתו על ד"א שהן חוץ לאלפים וגם כאן לא קנה שהרי עקר דעתו מכאן ולא יזוז ממקומו ואם כולו עומד תוך אלפים ולא ייחד מקום שביתתו כגון שאומר שביתתי תחתיו (יג) יש לו ד' אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משיעור משך תחתיו של אילן כגון אם שיעור האילן כ' אמה יש לו אלפים פחות כ' אמה היו שנים אחד מכיר ואחד אינו מכיר מוסר שביתתו למכיר ואומר שביתתנו במקום פלוני (ג) ודוקא לבא בדרך התירו כה"ג אבל מי שיושב בביתו ואומר שביתתי במקום פלוני לא התירו לו (יד) ויש לו שביתת ביתו :

מי

ומ"ש או כותי או שאינו מודה בעירוב נראה דמ"ש או כותי ר"ל או ע"ג אבל כותי ממש הוי בכלל שאינו מודה בעירוב כדאיתא התם בגמרא או ביד מי שאינו מודה בעירוב מאן אמר רב חסדא כותאי וכן צדוקי הוי נמי בכלל שאינו מודה בעירוב כדמשמע ר"פ הדר :

מי

פרישה

(ט) **או** ע"י מי שאינו מודה בעירוב לשון או לא מתיישב שפיר כי פירוש מי שאינו מודה בעירוב היינו כותי כמו שפירש רש"י בהדיא פ' בכל מערבין דף ל"א ובספר ישן כתב או ע"י כותי שאינו מודה בעירוב מיהו יש ליישב אף גירסא שלנו ובענין שכתב ב"י בשם הפי' רמ"ט ורש"ו וע"ש :

(י) **אבל** אם אמר לו עירוב סתם ר"ל דמשמע בכל מין שירצה ואל כל רוח זה כולל גם בבית או בעלייה ולוס היים בכל מה שיערי' ובכל מקום שיניחנו ולאיזה רוח שיערב וק"ל ובפ"ע יתיישב הלשון שפי' ע"ש :

(יא) **ויש** לו משם אלפים כו' היינו שהוא בדרך מחשב כעני והתירו לו בשעת הדחק בלא פת משא"כ בביתו כיון דיכול ליתן פת לא התירו לו בלא פת שאין פני שלא שכיח גבי' בביתו פת ועני בביתו מיחשב כעשיר :

(יב) **ומכאן** עד עיקרו אין יותר מאלפים אע"ג שלצד שכנגדו מצד שני יש יותר מאלפים והאי אבל אם אין כו' אלא יחוד מקום קאי :

(יג) **ויש** לו ד' אלפים ממקומו כו' פי' משני צידי האילן לכל צד שני אלפים פחות עשרים :

(יד) **ויש** לו שביתת ביתו דדוקא בבא בדרך דבמקום רגליו לא הוי ניחא לי' דליקני ליה אין לו שביתה כלל לפיכך לא יזוז ממקומו היכא שלא היה יכול להגיע שם מבע"י כדלעיל אבל כאן שעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב יש לו שביתה בביתו דמסתמא בביתו ניחא ליה למקני כשאין עירובו עירוב וזה הטעם ג"כ למ"ש לעיל נתגלגל חוץ לאלפים דמ"מ יש שביתה בביתו וכמו שכתבתי שם והוא ג"כ טעם למ"ש בסמוך סי' ת"ח דכשעירב שלוחו לדרום חוץ לאלפים ממנו דקנה שביתה בביתו דמסתמא דעתו על ביתו ור' יוחנן תירץ שם בע"א הואיל שהשליח הניח שם העירוב יכול לומר לתקוני שדרתיך כו' משא"כ לעיל כשרצה לקנות שביתתו בעיקרו של אילן והוא חוץ לאלפים כל זה כתב בב"י בסוף תי"א ע"ש :

יש

דרישה

בשיעור ח' בצים והוא סעודה בינונית וע"ש משמעות דברי הרא"ש וז"ל כתב רבינו ו"ל ח' בצים ואע"ג דר' יוחנן סבירא להו בכל מקום גם בטומאת אוכלין שיעור י' בצים מ"מ כיון דאנן קי"ל בכל מקום כר' יודא ור' יוסי בשיעור אלא פרס הוי ב' ביצים ושיעור ב' סעודות הוו ח' בצים כמ"ש ב"י והרא"ש כתב דלא מערבין בהכי תנאי אלא כסעודה בינונית של כל אדם אלן הכ' מערבינן שהוא שיעור בכל מקום · ול"ע על המחבר ש"ע שכתב בסימן שס"ח דשיעור ב' סעודות לרש"י הוי ח' ביצים וכאן כ' שט"ס בדברי רבינו וצריך להיות קמח · מ"ש ב"י בשם הגהו' אשיר"י דעירובי תחומין פוסין ממומן דלא צריך כ"א מעט לכל אחד וא' כשתי סעודות משמע דלכל אחד צריך כשיעור ב' סעודות וגם לעיל בסימן שפ"ו הביא ב"י לענין שיתוף מבואות ולפי י"א שהביא ב"י בריש הסי' הטעם יש לחלק אם כל אחד ואחד נותן בפני עצמו משמע דכל א' צריך ליתן כשיעור ב' סעודו' ואם א' נותן לכולם ח"ל כי אם ב' סעודות לכולן אבל בעירובי תחומין אפי' א' מזכה לכולן צריך להניח לכל אחד מזון ב' סעודות וכמ"ש רבינו בסי' תי"ג ועי"ש · מ"ש רבינו ואם אמר לא' לקבל ממנו וראה שזה מוליכו ונתנו לאחר שם הוי עירוב כו' אעפ"י דבגמרא קאמר סתמא בעומד ורואהו ס"ל לרבינו דל"ד ראהו שמוליכו אלא ראהו גם שנתנו לאחר והא דפריך שם בגמרא וליחוש דלמא לא שקיל מיניה ולפי"ז מאי פריך והלא ראהו דשקיל מיניה כבר פי' רש"י דהכי פריך דלמא לא שקיל מיניה ולא מערב ליה אעפ"י שהבטיחו כו' ור"ל דעיקר קושיא הוא דלמא לא יערב ליה וא"ל מאי בא רבינו לאשמועינן במ"ש שליח עושה שליחותו והלא כבר כתב ואם ירצה ישלח העירוב ע"י שליח כו' וממילא שמעינן דחזקה שליח עושה שליחותו כבר פירשו שם תו' כשעושה שליח וסומך עליו לגמרי חזקה עושה שליחותו אבל הכא שאמר לו לקבל הקנין ולא סמך עליו לגמרי ה"א מימנע ולא עביד שליחותו קמ"ל דאפ"ה חזקה עושה שליחותו וע"ש · מ"ש רבינו ודוקא שיחד ד"א והם בתוך אלפים כו' וגם מ"ש ומכאן עד עיקרו אין יותר מאלפים וגם מ"ש ואם כולו עומד תוך אלפי' הכל ל"ד אלפים אלא תוך אלפים וד"א שנותנין לנותן עירובו שהם חשובים בכלל תחומו וכן הוכח בהדיא בגמ' ומלשון רש"י פ' מי שהוציאוהו דף מ"ט והביאו ב"י כאן וז"ל הגמרא א"ל שמואל הכא במאי עסקינן כגון דאיכא ממקום רגליו ועד עיקרו תרי אלפים וד' גרמידי דאי מוקמי ליה באידך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומו כו' ופירש"י תרי אלפים לתחומו וד' לשביתה כולם כלים ממקום רגליו ועד עיקרו ועדיין נוף דאידך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן כו' הרי בהדיא שד"א שנותנין לו הם חשובים עם אלפים · ורבינו ל"ד אלפים קאמר דלנותן ד"א שנותנים לו הם נחשבים לו בכלל תחומו ועיין מ"ש לעיל דל"ל דמי שמניח עירוב והולך בכל הסי' דאין נותנין לו אלא אלפים ומש"ה ניחא דנקט הכא אלפים אעפ"י שכאן איירי במי שהוא בשדה והולך לשבות במקום עיקרו של אילן מ"מ כיון שבעלמא אין נותנין למניחי עירוב כ"א אלפים סידרא לישנא דעלמא נקט וק"ל :

[ג] **ודוקא** לבא בדרך התירו כה"ג כו' אבל מי שיושב בביתו כו' ב"י הביא לשון רש"י שפי' וז"ל וזה שאמרו כגון שבא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא לו התירו לערב ברגליו בלא פת ואחד עשיר היושב בביתו כו' וכתב עליו שנראה מדבריו דתרתי בעי שיהא בא בדרך וגם לא יהיה לו פת ע"כ ולפ"ז היה צריך לאוקמי ג"כ דברי רבינו דמפליג בין בא בדרך והיושב בביתו ולא מפליג בין יש לו פת לאין לו פת דסבר ג"כ דצריך תרתי ונראה שהוא ז"ל דחוק לפרש דברי רש"י כן מדכתב בא בדרך ואין לו

פת

תי מי שיש לו בית בכאן ובית אחר לסוף ארבע אלפים אמה והחזיק בערב שבת בדרך לילך לביתו שבסוף ד' אלפים אפילו לא יצא אלא מפתח ביתו או שיורד רק מהעלייה לבית כדי לילך וחזר בו יכול לילך שם למחר שכיון שהחזיק בדרך לילך שם ויש לו בית שם ודאי גמר בלבו לקנות שביתה בסוף אלפים אפילו לא אמר שביתתי במקום פלוני הוי כאילו אמר ולרש"י צריך שיאמר שביתתי במקום פלוני:

תיא מי שהיה במזרח ביתו בשדה ואומר לשלוחו לערב לו במערב אם נותן העירוב מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים וביתו קרוב לו בתוך אלפים העירוב אינו כלום ונשאר לו שביתת ביתו נתן העירוב בענין שהוא לו בתוך אלפים אע"ג שגם ביתו לו לתוך אלפים קנה שבית' במקו' עירובו ולא בביתו:

תיב עירב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום שטעה והיה סבר שאיפשר לעשות כן או שאמר לשנים ערבו עלי ואחד עירב עליו לצפון ואחד לדרום אם הניח כל אחד עירובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו שאין ידוע איזה עירוב קנה לו ואם לא נתנו העירובין בסוף אלפים הולך מה שאיפשר לו לילך מכח שניהם כיצד נתן כל אחד עירובו לסוף אלף מביתו (ח) יש לו אלף אמה מביתו לכל אחד מהערובים נתן האחד למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק הולך למערב אלף מכח העירוב שבמזרח ולמזרח אלף ות"ק מכח העירוב שבמערב:

המערב

תי מי שיש לו בית מכאן וכו' משנה ס"פ מי שהוציאוהו (דף נב) ואמר רבינו שכיון שהחזיק בדרך לילך שם ויש לו בית שם וכו' דס"ל דדוקא קתני ברייתא מי שיש לו ב' בתים וכדאוקימנא למתניתין אמר רב הונא הכ"ע כגון שיש לו ב' בתים דהתם ודאי גמר בלבו לקנות שביתה שם כיון שהחזיק בדרך לילך שם אף ע"פ שלא אמר שביתתי במקום פלוני וכרב יוסף ואליבא דר' יוסי בר' יהודה אבל אם אין לו בית שם לא קנה שם עירוב וכן נראה דעת כל הפוסקים אבל הרמב"ם סובר כיון דבמשנה שנינו בסתם משמע ודאי דברייתא ואוקמתא דגמרא לאו דוקא דיש לו ב' בתים אלא אורחא דמילתא נקט:

ומ"ש ולרש"י צריך שיאמר שביתתי במקום פלוני היינו משום דהיה גורס דמסקנ' התלמוד כרבה ואליבא דרבי יהודה דתרתי בעינן דהחזיק בדרך וגם דאמר שביתתי במקום פלוני התם הוא דאמרינן כיון שיש לו בית שם ודאי גמר בלבו לקנות שביתה בס"ף אלפים הא לאו הכי לא קנה עירוב ומשמע מדברי רבינו דכרש"י נקטינן לחומרא מדכתב דבריו במסקנא והכי משמע מדברי הרא"ש שהביא הסברא הראשונה והקשה עליה ואח"כ כתב דרש"י גרים הכ"ע דאמר שביתתי במקום פלוני וכרבה ואליבא דרבי יהודה:

תיא מי שהיה במזרח ביתו וכו' משנה ס"פ כיצד מעברין מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב במערב ואמר לבנו ערב לי במזרח אם יש הימנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכן מותר לביתו ואסור לעירובו לעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכן אסור לביתו ומותר לעירובו ופירש"י מי שהיה במזרח בשדה וקידש עליו היום ואמר לבנו לערב מבע"י למערב וכו' ובגמרא פריך הימנו ולעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכן היכא משכחת לה א"ר יוחנן מי סברת למזרח ביתו למערב ביתו לא למזרח בנו למערב בנו רבה בר שילא אמר אפילו למזרח ביתו למערב ביתו כגון דקאי ביתו באלכסונא וכיון דאיכא לאוקומי מתניתין כפשיטה כדקא סלקא דעתיה למזרח ביתו למערב ביתו כתב רבינו מי שהיה במזרח ביתו:

והא דכתב רבינו נתן העירוב בענין שהוא לו בתוך אלפים אע"ג שגם ביתו הוא לו לתוך אלפים וכו' ובמשנה שנינו לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן אסור לביתו ומותר לעירובו נמשך אחר דברי הרא"ש שכתב דסיפא לאו דוקא דה"ה אם היה בתוך תחום ביתו אסור לדין ביתו וכו' והכרח הוא לפרש כן דאל"כ קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא וצריך ליישב דסיפא לאו דוקא אלא אגב דנקט ברישא ולעירובו יותר מכאן תני נמי בסיפא ולביתו יותר מכאן אבל אין דרך התנא דתני רישא אידי דסיפא ועוד דמסתברא דאעפ"י שגם ביתו הוא לו בתוך אלפים ניחא ליה בעירובו ולא בביתו שהרי עשה שליח לערב עליו:

המערב

וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ופירש"י זהו שאמרו. כגון זה שבא בדרך ואין עמו פת דהשתא עני הוא לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת: ואחד עשיר · שיושב בביתו: מחלוקת במקומו · באומר שביתתי במקומי ע"כ נראה מדבריו דתרתי בעי' שיהא בא בדרך וגם לא יהיה לו פת אבל הרמב"ם כתב בפ"ז וכן אם נתכוון לקבוע שביתתו במקום ידוע אלא וכו' כד"א בעני שאין מטריחין אותו לשלוח עירוב או ברחוק כגון מי שהיה בא בדרך וכו' אבל אם לא היה רחוק ולא עני ה"ז לא קנה שביתה ברחוק מקום וכתב שם ה"ה בשם הרשב"א איזהו עני כל שיוצא מביתו שלא על דעת לערב ומשכה לו בדרך ואפי' היה בידו פת ולא מביתו ע"ד לקנות שביתה באחד מהמקומות אפילו עני ה"ז עשיר לדבר זה שאין לך עני שאין לו בביתו אוכלין שיכול לערב בהם ודקדק כן מן הסוגיא ואינו נראה כן מלשון רבינו עכ"ל: בסימן תי"א יתבאר דמי ששלח עירוב ע"י שליח ונתנו חוץ לאלפים ממקום שעומד המשלח קנה שביתה בעיר שעומד ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח משום דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

תי מי שיש לו בית מכאן ובית אחר לסוף אלפים אמה וכו' משנה בס"פ מי שהוציאוהו דף נ"ב מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה והחזירו חבירו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורים דברי ר' יהודה ר"מ אומר כל שהוא יכול לערב ולא עירב ה"ז חמר גמל ובגמרא מ"ש איהו ומ"ש אינהו א"ר הונא הכ"ע כגון שיש לו ב' בתים וביניהם ב' תחומי שבת איהו כיון דנפק לאורחא ה"ל עני והני עשירים נינהו ופירש"י לעיל איהו כיון דנפק לאורחא משום הליכה ממש ולא משום לערב ברגליו ה"ל עני ויכול לומר שביתתי בסוף התחום ויסיים מקום הניכר לו שם ופלוגתא דאמוראי היא לקמן איכא למ"ד דאפילו לא אמר נמי כיון דאנן סהדי דהתם בעי למיזל כמאן דאמר דמי וכתב הרי"ף איהו כיון דנפק לאורחא ה"ל עני בני העיר דאמרו ליה ערב עלן עשירים נינהו וכתב עליו הרא"ש בני העיר דאמרו ליה ערב עלן ר"ל שהוא היה מכיר אילן או גדר ומסרו לו שביתתם וכן פירש ה"ר יונתן ומתוך דברי הרמב"ם נלמוד דהרי"ף בששלחו בני העיר לזה לערב להם בפת מיירי שכתב בפ"ו מה' ע וז"ל אנשי העיר ששלחו אח' מהם להוליך להם עירובן לתקו' ידוע והחזיק בדרך והחזירו חבירו ולא הוליך עירובן הן לא קנו שביתה באותו מקום שהרי לא הונח שם עירובן ואין להם להלך ממדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח והוא קנה שם עירוב שהרי הוא בא בדרך ונתכוין לשבות שם והחזיק בדרך לפיכך יש לו להלך לאותו מקום למחר ולהלן ממנו אלפים אמה לכל רוח עכ"ל · וכתב ה"ה ומדברי רבינו נראה דכשאמר שיש לו ב' בתים אורחא דמלתא נקט אבל הרשב"א כתב שכל שלא אמר בפירוש שביתתי במקו' פלוני כיון שהחזירו חבירו אם אין לו בית שם כל שחוזר ולא הלך אני אומר נמלך שלא לילך שם עד שיאמר בפירוש שביתתי במקום פלוני עכ"ל · ואיתא תו בגמרא תנ"ה מי שיש לו שני בתים וביניה' שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב דר"י ויתר על כן אמר ר' יוסי ברבי יהודה אפילו מצאו חבירו ואמר לו לין פה עת חמה הוא עת צנה הוא למחר משכים והולך אמר רבה לומר כ"ע ל"פ דצריך כ"פ להחזיק ורב יוסף אמר להחזיק כ"ע ל"פ דצריך כ"פ לומר . ופי' רש"י לומר כ"ע ל"פ דצריך . שיאמר לו חבירו לין פה כדקתני מתניתין בדרבי יהודה והחזירו חבירו דהשתא ודאי משום צנה וחמה הוא דהדר ביה ודעתי' לתקני שביתה בסוף התחום ואף על פי שלא אמר אבל אם חזר מעצמו איכא למימר נמלך ולא קנה שביתה דאפילו גילוי דעתא ליכא והרי הוא כבני עירו ורב יוסף אמר להחזיק כ'ע ל"פ דצריך כ"ם לומר לין פה כך שמעתי והרבה גמגומים יש . ל"א ולא שמעתיו אמר רבה לומר שביתתי בתוך התחום כולי עלמא לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן וכי פליג רבי יוסי ואתא לאקולי אחזקה פליג דשמעיה לר"י דאמר החזיק ואתא איהו למימר אפילו מצאו חבירו שהיה רוצה להחזיק ולא הניחו חבירו קנה עירוב ובלבד שיאמר שביתתי לשם דהואיל והיה רוצה ללכת חשבינן ליה כיוצא והוי עני רב יוסף אמר להחזיק בדרך כ"ע ל"ם דצריך דאי לא החזיק לא הוי עני כ"ם לומר דר"י בעי שיאמר שביתתי לשם ואתא ר' יוסי למימר אפילו לא אמר מידי קני הואיל והחזיק דגלוי דעתא קניה הוא . ובתר הכי אמרינן רב יהודה בר אישתתא איתי ליה כלכלה דפירי לרבי נתן בר אושעיא כי הוי אזיל שבקיה עד דנחית דרגא אמר ליה בית הכא למחר קדים ואזיל כמאן כרב יוסף ואליבא / דרבי יוסי בר' יהודא זו היא גי' רי"ף וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ז שכתב זה שאמרנו שצריך הקונה שביתה ברחוק מקום שיחזיק בדרך לא שיצא וילך בשדה אלא אפי' ירד מן העלי' לילך לאותו מקום וקודם שיצא מפתח החצר החזירו חבירו ה"ז החזיק וקנה שבית' וכל הקונה שביתה ברחוק מקום אינו צריך לומר שביתתי במקום פלוני אלא כיון שנגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהו קנה שם שביתה והרא"ש כתב על גירסא זו וקשה אמאי לא חשיב ליה כהדי שדה קנין ומהלה דהל' כרב יוסף ורש"י גרי' הכ"ע דאמר שביתתי במקום פלוני ואליבא דר' יהודה עכ"ל:

תיא מי שהיה במזרח ביתו בשדה וכו' משנה בפרק כיצד מעברין דף ס' מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב במערב ואמר לבנו לערב לו במזרח אם יש ממנו ולביתו אלפים אמה ולעירובו יותר מכאן מותר לביתו ואסור לעירובו ממנו ולעירוב אלפים אמה ולביתו יותר מכאן מותר לעירובו ואסור לביתו ופירש"י מי שהיה במזרח · בשדה וקדש עליו שם היום ואמר לבנו לערב מבעוד יום למערב: ולעירובו יותר מכאן. שנתן לו העירוב מביתו והלאה · מותר לביתו לדין ביתו כלומר למנות שביתתו מביתו כאילו לא עירב . ואסור לעירובו לדין עירובו למנות שביתתו מעירובו דכיון דקדש עליו היום רחוק מעירובו יותר מאלפים נמצא שאינו יכול להלך וליטלו שהרי אין עירובו קונה לו אלא אלפים לכל רוח וכיון דאינו עירוב הוי לוה שביתתו בביתו שהרי בתחום ביתו הוה ואע"ג דאוקמי' בשלהי מי שהוציאוהו דאי מוקמי ליה באידך גיסא דאילן קם ליה כו' אלמא אמר שביתתי רחוק מאלפים ה"ז לא יזוז ממקומו הני מילי בבא בדרך דכיון דבמקום פלוני לא יכול לקנות דרחוק מאלפים הוה ובמקום רגליו לא הוה ניחא ליה דליקני ליה אין לו שביתה כלל לפיכך לא יזוז ממקומו אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב יש לו שביתה בביתו דהשתא בביתו ניחא ליה לאוקי כשאין עירובו עירוב כדתנן בפרק בכל מערבין גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבעוד יום ספק משחשכה ה"ז חמר גמל ולא קתני לא יזוז ממקומו שמעינן מיני' דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו: אסור לביתו לדין ביתו למנות מביתו אלפים לכל רוח ע"כ לשונו : וה"ר יהונתן כתב אע"פ ששנינו בפרק מי שהוציאוהו שהאומר תהא שביתתי במקום פלוני והיה אותו מקום רחוק ממנו יותר מאלפים אמה ואמרינן התם הרי זה לא יזוז ממקומו לא דמי התם בבא בדרך מיירי וכיון דבמקום פלוני לא היה יכול לקנות שביתה שהרי רחוק מאלפים היה ובמקום רגליו לא היה ניחא ליה דליקני אין לו שביתה כלל שהרי הוא פשע בעצמו שהיה לו לפרש דבריו ולומר אם אני רחוק מאותו מקום יותר מאלפים תהא שביתתי במקומי וכיון שלא אמר פושע הוא אבל האי ששלח ע"י שליח היה לו לשליח לדקדק בשליחותו שיכון שכשיקדש היום לא יהא אביו חוץ לתחום וכיון שלא דקדק יכול לומר האב לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וקנה שביתה במקומו והרי הוא כאילו לא עירבו עליו כלל עכ"ל ופריך בגמרא הימנו ולעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן היכי משכחת לה ומשני כגון דקאי ביתיה באלכסונא ופירש"י באלכסונא · בינו לבין עירובו משוך עירובו למערב יותר מביתו ואע"פ שהאלכסון רב והרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו וכתב הרא"ש לעירובו אלפים אמה ולביתו יתר מכאן מותר לעירובו ואסור לביתו פי' לדין ביתו וה"ה אם היה בתוך תחום ביתו אסור לדין ביתו אלא אגב דנקט ברישא ולעירובו יותר מכאן תנא נמי ולביתו יותר מכאן:

תיב עירב חצי היום הראשון לרוח צפון וכו' בפ' בכל מערבין (לח) אמרו לר"א אי אתה מודה שאין מערבין ליום אח' חציו לצפון וחציו לדרום אמר להם אבל ובפרק מי שהוציאוהו (דף נ) תניא טעה ועירב לב' רוחות דומה הוא שמערבין לב' רוחות או שאמר לעבדיו צאו ועירבו לי אחד עירב עליו לצפון ואחד עירב עליו לדרום מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון ואם מיצעו עליו את התחום לא יזוז ממקומו ופירש"י טעה ועירב לשתי רוחות לדרום ולצפון כמדומה הוא שמותר לעשות כן ולילך שחרית כאן וערבית כאן וכיון שנתכוון לשתיהם והאחד הוא דקנתה ואינו יודע איזו היא נותנין עליו חומרי זאת וחומרי זאת

דרישה

פת וגם מדמפליג בין בא בדרך דהשתא אין לו פת ובין היושב בביתו ולא מפליג בין יש לו פת לאין לו פת ויהיה במקום שיהיה משמע דבעי תרתי ולי נראה דאין לחוש לכל זה כי רש"י ז"ל

פרישה

סי תיב (א) ויש לו אלף אמה מכאן לכל א' מהעירובים כו' וז"ל דמיירי כשהלכה מדת בסוף העיר דה"ל כל העיר כו' אמות דאי בלתה בתוך העיר לא היה לו לילך

תיג **המערב** לרבים אומר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר ובלבד שיהא בו מזון שתי סעודות לכל אחד וכל מי שירצה יסמוך עליו וצריך ליזכות להם ע"י אחר הראוי לכך כמו שפירשנו בעירובי חצרות (א) וצריך להודיע' וכל מי שהודיעו מבעוד יום אפילו לא גמר בלבו לסמוך עליו מבעוד יום (ב) אלא לאחר שחשכה הוי עירוב אבל אם לא הודיעו מבעוד יום אינו יכול לסמוך עליו לאחר שתחשך וכן נמי מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה (ג) ואמר איזה מהם שארצה אלך ואסמוך עליו אע"פ שלא גמר בלבו עד למחר יכול לסמוך עליו וכן מי ששמע שיש לחכם לבא ואינו יודע לאיזו רוח והניח ב' עירובין ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי עירוב לרוח שבא לו החכם קונה לו (ד) או אם אמר אם לא יבא כלל אהיה כבני עירי או אם יבאו שנים למקום שארצה אלך הכל לפי תנאו וכן אם אומר לשנים או לג' הריני מערב על איזה מהם שארצה אע"פ שלא בירר את מי רצה עד שהחשיך הוי עירוב :

תיד **אין** מערבין עירובי תחומין לאחר אלא מדעתו דשמא אינו רוצה להרויח אלפים שמצד זה כדי שלא להפסיד אלפים שכנגדו חוץ מבנו קטן שיכול לערב עליו שלא לדעתו אפילו אין סומך על שלחנו ועל עבדו ושפחתו הכנעניים ואפילו מיחו בו שלא לערב עליו אינו מחוי ואפילו ערבו הם בעצמם אינו כלום ויוצאין בשל רבם אבל בנו גדול אפילו סומך על שלחנו ועבדו ושפחתו העבריים ואשתו אינו יכול לערב עליהם שלא מדעתם וה"מ שמיחו בו או שערבו הן בעצמן לרוח אחרת אבל עירב עליהם וידעו ולא מיחו הוי עירוב [א] קטן שאין אביו בעיר יוצא בעירוב אמו אפילו לא ערבה עליו עד שיהא לו ו' שנים שלימות מפני שנגרר אחריה אבל אם אביו בעיר אינו נגרר אחריה כ"כ ואינו יוצא בעירובה אלא עד ה' שנים שלמות :

אין

זאת מהלך לצפון כעירובו לדרום כעירובו לצפון מהלך לביתו לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון ומהלך לדרום לביתו כשיעור תחום שמניח לו עירובו של צפון לצד דרום כגון אם לא הוצרך ללכת אלא ג' אלפים לכאן וג' אלפים לכאן והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דליכא ליה מקום עירובו ולכאן אלפים אמה מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שבדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו ואלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו. ואם מיצעו עליו את התחום בשבילו מיצעו התחום שהניח כל אחד עירוב לסוף אלפים דהשתא ה"ל עירוב באמצע שני תחומין תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח נתכוונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה. לא יזוז ממקומו מביתו ואפילו כבני עירו אינו דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין ואינו יודע איזה מהם קנה זה עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון וזה עירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום עד כאן לשונו ומה שכתב הולך למערב אלף מכח העירוב שבמזרח פשוט הוא שפירושו מכח מה ששייר לו העירוב שבמזרח וכן למזרח אלף ות"ק מכח העירוב שבמערב פירושו מכח מה ששייר לו העירוב שבמערב :

תיג **המערב** לרבים וכו' ר"פ כילד משתתפין (פב.) בתחומין מניח את החבית ואומר ה"ז לכל בני עירי: **ומ"ש** ובלבד שיהא בו מזון ב' סעודות לכל אחד משנה שם: **ומ"ש** צריך לזכות להם בפ' חלון (פ.) עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ושמואל אמר א"צ לזכות וידוע דהלכ' כרב באיסורי ועוד דמסיק התם א"ר נחמן נקטינן אח' עירובי תחומין ואח' עירובי חצירות וא' שתופי מבואות צריך לזכות : **ומ"ש** על ידי אחר הראוי לכך כמו שפירשנו בעירובי חצירות כן כ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה"ע ופשוט הוא ודבר מבואר הוא דהא דצריך לזכו' ע"י אחר אינו אלא בשא' מערב משלו עליהם אבל אם משלהם הוא מערב אין מקום לזיכוי וכן פשוט שם בברייתא' :

ומ"ש וצריך להודיעו פשוט הוא כן כתב הרמב"ם פ"ב מה"ע וצריך להודיעם שאין מערבין לאדם עירובי תחומין אלא לדעתו שמא אינו רוצה לערב באותו רוח שרצה זה : **וכל** מי שהודיעו מבע"י וכו' גם זה שם במשנה הנזכר וכל מי שקבל עליו מבע"י מותר ומשחשכה אסור ובגמרא שמע מינה אין ברירה דאי יש ברירה איגלי מלתא למפרע דמבע"י הוה ניחא ליה אמר רב אשי הודיעוהו ולא הודיעוהו קתני ופירש"י הודיעוהו מבע"י אף על פי שלא נתרצה מבע"י ונתרצה משחשכה אמרינן הוברר שקודם זמן קניית העירוב דעתו לכך. לא הודיעוהו עד שחשכה מאי ברירה איכא הא לא הוה ידע דאיכא עירוב דנימא דעתי' עליה הוה וכיון דקיימא לן כדרבנן יש ברירה נקטינן הכי וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מה"ע וכן כתב הגהות אשיר"י שם ובפ' בכל מערבין ויש לתמוה על סמ"ג שכתב לשון המשנה סתם : **ובן** נמי מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה וכו' פלוגת' דתנאי בברייתא בפר' בכל מערבין דף ל"ז וכיון דקיימא לן כמ"ד כדרבנן יש ברירה נקטי' כמאן דשרי וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מה"ע : **ובן** מי ששמע שיש לחכם לבא וכו' משנה בפרק בכל מערבין דף ל"ז ואע"ג דהסיא מתניתין ליתא אלא למ"ד יש ברירה הא קי"ל דכדרבנן יש ברירה ולפי' כתבוה הרי"ף והרא"ש ז"ל וגם הרמב"ם פסק' בפ"ח מה"ע : **ובן** אם אומר לשנים או לג' הריני מערב על איזה מהם שארצה וכו' ברייתא שם דף ל"ז ואע"ג דקתני בה דבעי' שירצה מבע"י הא אוקימנא לה כמאן דאמר אין ברירה ואנן הא קיימא לן כדרבנן יש ברירה כדלעיל ואם כן אפילו לא בירר את מי רצה עד שתחשך עירובו עירוב וכן פסק הרמב"ם בפ"ח וכן כתבו הגהו' אשיר"י בשם ר"ת וא"ז :

תיד **אין** מערבין עירובי תחומין לאחר אלא מדעתו כו' בסוף פרק חלון דף פ"א : **ומ"ש** חוץ מבנו קטן וכו' עד וידעו ולא מיחו הוי עירוב הכל ר"פ כילד משתתפין וכתב הרב המגיד בפ"ז ופירש שם בגמרא שאם שמעו ולא מיחו מיד יוצאין בעירובו וכתב הרשב"א ז"ל ואפילו לא הודיעם עד שחשכה : **ומ"ש** שיכול לערב על בנו קטן אפילו אינו סומך על שולחנו ואינו מערב על בנו גדול אפילו סומך על שולחנו כן כתב שם הרא"ש דף קכ"ו דאפילו לר' יוחנן דפ"ק דמציעא (יב:) דאמר לא גדול גדול ממש כו' מודה הכא דקטן אפילו אין סומך וכו' דטעמא דקטנים כדי לחנכם במצות וה"נ איכא חינוך דאין מערבין אלא לדבר מצוה וכן כתבו התו' וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"ז מה"ע : **קטן** שאין אביו בעיר וכו' בריש פרק כילד משתתפין דף פ"ב אמר רב אסי קטן בן ו' יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ואמרי ר' ינאי ור"ש לקיש דעד כבר ד' וכבר ה' מיקרי צריך לאמו כל חד לפום חורפיה ואותיבו על ר' ינאי ור"ש לקיש מדתני' קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש ופריקו לא קשיא הא דאיתיה לאבוה במתא הא דליתיה לאבוה במתא ודעת הרא"ש דקיימא לן כהאי שינויא דר' ינאי ור"ש לקיש אבל הרי"ף והרמב"ם בפ"ז וסמ"ק לא כתבו אלא דברי רב אסי לבד משמע דס"ל דלא סמכינן אהאי שינויא דהא לרב אסי ליתיה דהא אותבוה מההיא ברייתא ושני עד ועד בכלל ור' ינאי ור"ל דשנו הכי היינו משום דס"ל עד ולא עד בכלל ואנן כרב אסי נקטינן מדמייתי לה תלמוד' בס"פ אע"פ (סה:) וכן פסקו התו' ורבינו סתם דבריו כדעת הרא"ש :

אין

תיג **המערב** לרבים וכו' ר"פ כילד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר ה"ז לכל בני עירי וכו' וכמה הוא שיעורן מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד : **ומ"ש** וכל מי שירצה יסמוך עליו וכו' משנה וגמרא שם וטעמא משום דקי"ל כדרבנן יש ברירה : **ובן** נמי מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה וכו' בפ' בכל מערבין (דף ל"ז) פליגי בה תנאי והלכה כמאן דשרי דכדרבנן יש ברירה : **ובן** מי ששמע שיש לחכם וכו' שם והא דמסדר רבינו הבבא ולא סדר' כמו שהם סדורים בתלמוד נראה דלא זו אף זו נקט לא מיבעיא בעירב לכל שבתות השנה דמתנה ואמר אי זה מהם שארצה אלך וכו' דתולה בדעת עצמו אלא אפילו מתנה לאותו צד שיבא החכם וכו' דתולה בדעת אחרים ולא מיבעיא בהני תרתי דמתנה דליקני עירוב לנפשיה דאמרינן יש ברירה דבשעת קניית עירוב הוה דעתיה למיקני ליה ההוא עירוב אלא אפילו למקני עירוב לאחריני נמי אמרי' יש ברירה כדרבנן :

תיד **אין** מערבין ע"ת לאחר אלא מדעתו משנה ס"פ חלון דף פ"א שאין מערבין לאדם אלא מדעתו א"ר יהודה בד"א בע"ת אבל בע"ח מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו וא"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה ופירש"י ע"ת חוב הוא לו שמפסיד לצד האחר שכנגדו ושמא אינו נוח לו עכ"ל :

אין

פרישה

לילך לחוץ העיר אפי' אמה א' ורבינו לא הוצרך לפרשו כיון דכבר כתב דין זה בסי' ת"ח וק"ל ובזה ניחא מה שזה נתן עירובו לסוף אלף ולא נתן בסוף אלפים אף כי לא היה צריך לפי שרצה להשתכר אותן אלף שבצד אחר מאחר שהעיר קטנה וכלתה מדתו בסוף העיר :

סי' **תיג** (א) **וצריך** להודיעם דשמא אינה להם דרוצין לילך לצד השני וכמ"ש בסמוך בסי' שאחר זה :

(ב) **אלא** לאחר שחשכה הוי עירוב דאמרינן הוברר שקודם זמן קניית העירוב דעתו לכך אבל לא הודיעוהו עד שחשיכה לו מאי ברירה איכא הא לא הוי ידע דאיכא עירוב דנימא דעתו עליה הוי וכיון דקי"ל בדרבנן יש ברירה נקטינן הכי רש"י. וזה טעם לכל דינים שכתב בסי' זה בסמוך דבעירוב דרבנן אמרינן יש ברירה אע"ג דבדברי תורה קי"ל דאין ברירה :

(ג) **ואמר** איזה מהן שארצה ר"ל איזה שבת שארצה יקנה לי עירובי ובשבת שלא ארצה לא יקנה לי אלא הריני כבני העיר לילך לכל צד העיר אלפים רש"י דף ל"ז ע"ב :

(ד) **או** אם אמר אם לא יבא כלל כו' או אם יבאו שנים כו' קצת קשה דהוי מצי לערבינהו כולהו בחד בבא ולא יכתוב או או דהא ודאי גם אם אמר שיברר מכולם איזה שירצה ג"כ אמרינן ברירה :

או

דרישה

ר"ל סבר דסגי במלה באין לו פת ובא בדרך מסתמא אין לו פת והא דנקט בא בדרך ולא נקט אין לו פת משום דבא לפרש דברי ר"מ דמתני' דפרק מי שהוציאוהו דף מ"ט דתנן ר"ל מי שבא בדרך והיה מכיר אילן כו' עד זה שאמרו העני מערב ברגליו ר"מ אמר אין לנו אלא עני כו' ומפרש שם בגמרא דף ע' דהכי שאמרו ר"מ קתני לה וקשי' פרישה אמאי שבא בדרך כו' ואמר שביתתי בעיקרו דקתני הנה ועליה קאמר ר"מ דוהו שאמרו העני כו' דהאי קולא לעני הוא דשקול כו' וע"ש בפירש"י לכך נקט ז"ל בלשונו וזהו שאמרו כגון זה שהוא בא בדרך כו' ותדע ג"כ מלשון רש"י שהבאתי ב"י בריש סי' ת"ט וז"ל ופירש"י לעיל איכא כיון דנפיק לאורחא משום הליכה ממש ולא משום לערב ברגליו ה"ל עני ומדמפליג בין הליכה ממש ובין לערב ברגליו ע"כ צ"ל דה"פ כי נפיק לאורחא משום הליכה ולא עירב הוי כמי שבא בדרך דמסתמא אין לו פת ווה הוי עני אבל אם יצא מביתו לערב ברגליו לא הוי עני מאחר שיש לו פת בביתו ומ"כ מוכרח מדברי רש"י ז"ל דתלה הכל בדרך דאינו צריך תרתי ועוד כתב שם רש"י ז"ל דאם לא הוי בדרך לא הוי עני משמע ג"כ דא"צ תרתי רק אם בא בדרך הוי עני כיון דמסתמא אין לו פת בדרך :

סי' **תיד** [א] **קטן** שאין אביו בעיר כו' בגמרא בריש פרק כילד משתתפין דף פ"ב אמר רב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו ושאין צריך לאמו אין יוצא כו' ואמר ר' ינאי וכמה כבר ד' וכבר ה' ופירש"י כבר ד' כבר ה' קרי ליה א"ל לאמו כל חד לפום חורפי' אלמא מכי הוה בר שית בעי לזכוייה ועפי מבר ד' לא קרי ליה צריך לאמו ומשמע מדברי רש"י דכבר ד' או כבר ה' דקאמר שמואל ר"ל דכבר הוי בן ד' כל חד וחד לפום דיעו ותו התם מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו עד בן שש כו' לימא תהוי תיובתא דר' אסי ופירש"י דמשמע ליה דעד ולא עד בכלל ואיהו אמר אפי' בן שש ופריק א"ל רב אסי עד ועד בכלל לימא תהוי תיובתא דר' ינאי ור"ל ופי' רש"י דמפרש בר ד' בר ה' קרי ליה א"כ לאמו והכא תני יוצא בעירוב אמו כו' ומסיק ל"ק הא דאיתא אבוה במתא הא דליתא אבוה במתא ופירש"י הא דאיתא לאבוה במתא ולא קרי ליה צריך לאמו מבן ד' ולמעלה ובריית' דליתא לאבוה במתא וכתבו התוס' הא דלא משני אליבא דר' אסי כדמשני בסמוך אליבא דר' ינאי הא דאיתא לאבוה במתא הא דלא איתא לאבוה במתא דא"כ הא פליגי דר' ינאי ור"ל אדרב אסי והילכתא כרב אסי דמייתי ליה תלמודא בסוף פ' אע"פ עכ"ל ורצונו לומר דאם הוי מוקי אליבא דרב אסי ברייתא דקתני עד בן שש דמשמע יותר עד בכלל בדליתא לאבוה במתא והא דרב אסי בן שש שלימים מיירי בדליתא לאבוה במתא דא"כ הוי פליגי אדר' ינאי ור"ל דמוקמי לברייתא בדליתא לאבוה במתא אבל בדאיתא לאבוה הוי כבר ד' או כבר ה' ולרב אסי יהא בדאיתא לאבוה עד שש לכן מוקי ברייתא אליבא דר' אסי עד ועד בכלל והיינו ממש דרב אסי והשתא לא פליגי אהדדי דר' אסי וברייתא דסברי שש מיירי בדליתא לאבוה ודר' ינאי דקאמרי כבר ד' וכבר ה' מיירי בדאיתא לאבוה ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והילכתא כתרוייהו ונראה שזה היה דעת הרא"ש ורבינו שכתבו דין דרב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמו וגם כתבו כשינויא דר' ינאי דמיירי כשאביו בעיר אין יוצא בעירוב אלא עד ד' או עד ה' וכמ"ש דתרוייהו הלכה ומ"ש רבינו עד ה' שנים שלימות ר"ל עד שיהא בן ה' אבל טפי לא וכדר' ינאי כמו שמשמע מדברי רש"י כמ"ש בסמוך ונ"ל שגם זה דעת ב"י שכתב ר"ל ודעת הרא"ש דקי"ל כהאי שינויא דר' ינאי ור"ל ר"ל אף בשינויא דר' ינאי אע"ג דלא משמע הכי מדבריו ע"כ נ"ל כן היה דעתו ודעת הרי"ף שלא כתב אלא דברי רב אסי לבד הוכיח דס"ל דלא סמכינן אשינויא דר' ינאי ומה שרצה להוכיח דלר' אסי ליתא לההיא שינויי' מדמשני עד ועד בכלל נראה דלפי מ"ש בסמוך בשם התוספות אין להוכיח כלום ואדרבה מזה יש להוכיח איפכא דלא פליגי אהדדי וכמ"ש. ומ"ש אח"כ ור' ינאי ור"ל דשנו הכי היינו משום דס"ל עד ולא עד בכלל כו' הוא תמיה בעיני כי כל זה אינו מוכרח ואיני יודע מה מועיל לו זה להוכחתו ואדרבה אם היה סובר ר' ינאי עד ועד בכלל או הי' מוכרח לשנויי ברייתא ולאוקמיה בדליתא לאבוה ועדיפא הל"ל משום דס"ל עד ועד בכלל וצריך לדחוק ולפרש דבריו מעפ"י שאינם

נוטים

תטו אין מערבין אלא לדבר מצוה והוא משנה ומימרא דרב יוסף ריש פ' כיצד משתתפין : **ומ"ש** או להקביל פני רבו וכו' משנה בפרק בכל מערבין (דף ל) : **ומ"ש** ומיהו לאחר שעירב לדבר מצוה יכול לילך אף לדבר הרשות כן כתב הסמ"ק דמשמע ליה מלישנא דרב יוסף דה"ק אעפ"י דיכול לילך לדבר הרשות מ"מ לכתחלה אין מערבין לדבר הרשות אלא לדבר מצוה דאל"כ הכי הל"ל אין הולכין בעירוב לדבר הרשות ובהגה' אשיר"י ר"פ כיצד משתתפין כתב דלרבא מערבין לכתחלה לדבר הרשות וכתב כן משום דהכי משמע בסוגיא דפ' בכל מערבין (דף ל"א) אליבא דרבא וכמו שפירש ב"י ואין כן דעת כל הפוסקים · כתב הרמב"ם ואם עירב לדבר הרשות הוי עירוב נראה דהכי משמע מלישנא דרב יוסף מדלא אמר מערבין לדבר מצוה ואין מערבין לדבר הרשות דאי אמר הכי הוה משמע אפילו דיעבד אינו עירוב אם עירב מתחלה לדבר הרשות אבל השתא משמע מלישנא אין מערבין לכתחלה אלא לדבר מצוה אבל דיעבד קנה עירוב אפילו עירב לדבר הרשות : **ואין** מערבין אותו ב"ה וכו' נתבאר לעיל בסי' רס"א ס"ג ע"ש :

תיו שבת וי"ט ב' קדושות הן וכו' משנה פרק בכל מערבין ריש (דף ל"ח) פלוגתא דר"א וחכמים ואמר רב הלכה כר"א דאמר ב' קדושות הן : **ומ"ש** ובלבד שיניח העירובין לסוף אלף וכו' שם בסוף הדף דאי הוה מנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן ובסוף אלפים אמה לכאן תו לית ליה לצד שכנגדו ביום ראשון כלום ואי הוה בעי למיזל ומיכליה מבע"י לא מצי אזיל ואכן בעינן סעודה הראויה לו מבעוד יום וליכא ונ"ל ודאי דאפי' בדיעבד אינו עירוב ביום שני : **ואם** עירב בראשון ברגליו וכו' מימרא דר"י שם בסוף הדף ואיכא למידק לאיזה צורך כתב רבינו כ"ש שלא יוכל לערב בפת שלא עירב בו כבר וכו' שהרי בגמ' לא הזכירו כ"ש זה גם הרמב"ם סוף ה' עירובין כתב בסתם ולא כתב כ"ש ונראה דאיכא נפקותא טובא בהאי כ"ש דכתב רבינו והוא דבעירב ברגליו אע"ג דקאמרינן בגמ' שלא יאמר כלום שלא יהא כמכין מיום טוב לשבת מ"מ אם אמר שביתתי במקומי עירובו עירוב בדיעבד כיון דאף בלא אמיר' קנה עירוב אלא דעבר על אזהרת חכמים אבל במערב בפת בתחלה שצריך לקרות עליו שם עירוב ואם לא קרא עליו שם אינו עירוב א"כ ה"ל הכנה ממש אם קרא עליו שם ואפילו בדיעבד אינו עירוב ולכן כתב רבינו במערב ברגליו ולא יאמר כלום שאסור לעשות שום הכנה וכו' פי' דאעפ"י דאינה הכנה ממש כיון דקנה עירוב בלא אמירה אפ"ה מדרבנן אסור לעשות לכתחלה שום הכנה כלומר אפי' שום דבור שנראה בו הכנה אבל במערב בפת בתחלה כתב רבינו מפני שהיה צריך לקרות עליו שם עירוב ונמצא מכין מי"ט לשבת דכיון דצריך לקרות עליו שם ואם לא קרא שם אינו עירוב אם כן כשקרא שם מכין ממש מי"ט לשבת והכנה אסורה מדאורייתא הלכך אינו עירוב אפי' דיעבד והכי משמע להדיא ממ"ש ה' המגיד ע"ש הרשב"א ומביאו ב"י שאם עירב בפת חדשה אינו עירו' אלמא דבמערב ברגליו ואמר שביתתי במקומי הוי עירוב דאל"כ ה"ל לאשמועי' רבותא דאפילו התם אינו עירוב כל שכן במערב בפת חדשה · וכן במערב בשני באותו פת עצמו שעירב בו בראשון כיון שאין צריך שיאמר כלום אם עבר ואמר עירובו עירוב · ואם עירב לב' הימים לרוח אחת וכו' כלומר דהשתא א"צ לילך ולחזור ולערב ביום שני דבמה שהיה מערב בעי"ט בפת ואמר בזה העירוב יהא מותר לי לילך אלפי' אמה לכל רוח למחר בי"ט וגם בשבת שלאחריו הוי עירוב לשני הימים אפ"ה צריך שישלח לשם שליח כדי שיהא נודע לו שהעירוב היה קיים ב"ה של יום השני אבל ב"י כתב וז"ל ומ"ש ואם עירב לב' הימים וכו' כלומר אפילו אם

עירב

תטו אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה כגון לילך לבית האבל (א) או להקביל פני רבו [א] או מפני פחד לסטים [ב] ומיהו לאחר שעירב לדבר מצוה יכול לילך אף לדברי הרשות כתב הר"ם במז"ל ואם עירב לדבר הרשות הוי עירוב ובעל הלכות כתב שאינו עירוב ואין מערבין אותו בין השמשות גם בזה כתב הר"ם במז"ל ואם עירב הוי עירוב ומברך בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב ואומר בזה העירוב יהא מותר לילך אלפי' אמה לכל רוח ואם מער' לרבי' אומר יהא מות' לפלוני ולפלוני או לבני מקום פלוני :

תטז שבת וי"ט ב' קדושות הן הילכך י"ט הסמוך לשבת בין לפניו בין לאחריו יכול לערב ליום (א) ראשון למזרח והשני למערב ובלבד שיניח העירובין לסוף אלף לכאן ולסוף אלף לכאן או פחות כדי שיוכל לילך ביום ראשון אל מקום העירוב של יום השני שאם לא כן אין העירוב של יום השני כלום דבעינן סעודה הראוי' לו מבע"י ואם עירב בראשון ברגליו שהחשיך במקום שרצה לקנות שביתה יעשה ג"כ בשני יחשיך שם ולא יאמר כלום שאסור לעשות שום הכנה מי"ט לשבת או משבת לי"ט אפילו בדבור כ"ש שלא יוכל לערב בפת שלא עירב בו כבר ביום הראשון מפני שהיה צריך לקרות עליו שם עירוב ונמצא מכין מי"ט לחבירו אבל אם עירב בראשון בפתו (ב) יכול לערב בשני באותו פת עצמו שאצ"ל כלום שכבר קרא עליו שם עירוב וא"כ אינו מכין כלום דסוף בין השמשות שהוא תחילת היום קונה עירוב והיום שמערב לו קונה עירוב לעצמו בתחלתו ואם עירב לב' הימים לרוח אחת צריך שיהא העירוב קיים בין השמשות של יום השני שאם אינו

קיים

תטו אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכו' מימרא דרב יוסף בריש פרק כיצד משתתפין דף ס"ב : **ומ"ש** או להקביל פני רבו או מפני פחד לסטים משנה בפ' בכל מערבין דף ל"ו מתנ' אדם על עירובו ואומר אם באו לסטים מן המזרח וכו' אם בא חכם מן המזרח וכו' והרמב"ם כתב בפ"ו דה"ה להקביל פני חבירו ונראה דהיינו דווק' בחבירו חכם מפני שהוא לומד ממנו כדמשמע מתניתין דמתנה אדם על עירובו אבל בתרומת הדשן סימן ע"ו משמע שהוא מפרש דאפי' באינו חכם נמי והתיר עוד לערב כדי לילך לטייל בפרדס ולשמור שם דלטייל בשמחת י"ט חשיב דבר מצוה וכתוב בשבלי הלקט העומד במחנה עם הלסטים במצור ומתיירא שמא יסעו ממקום חנייתן בשבת יכול לערב ערובי תחומין דהא נמי כדבר מצוה דמי שאם יסע המחנה וישאר במקומו ישאר בסכנה מפני פחד האויבי' : **ומ"ש** ומיהו לאחר שעירב לדבר מצוה וכו' כן משמע מדברי סמ"ק אלא שכת' דהכי איתא בפ' בכל מערבין ואני לא מצאתיו אבל מדברי רש"י אמימרא דרב יוסף דריש פרק כיצד משתתפין משמע דאפי' עירב לדבר מצוה אינו יכול לילך לדבר הרשו' ובהגהות אשיר"י דף קכ"ו כתוב והיכא שעירב לדבר מצוה משמע מלשון רש"י דאסור ללכת לדבר הרשות ושמא הוא מותר וכתוב עוד שם בשם א"ז לכאורה הלכה כרב' דמערבין אפי' לדבר הרשות ואם איתא לדברי רב יוסף אם עירב לדבר הרשות אפי' דיעבד אין עירובו עירו' ע"כ ודברי תימא הם דלא אשכחן שום אמורא דפליג אדרב יוסף והם כותבים דרבא פליג עליה ושמא טעמם מדגרסינן בפרק בכל מערבין אפלוגתא דר' יהודה ורבנן בעירוב בבית הקברות מכלל דרבי יהודה סבר מות' קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמר לך רבא אי סבירא לן דאין מערבין אלא לדבר מצוה דכ"ע מצות לאו ליהנות ניתנו והכא בהא קא מיפלגי מר סבר אין מערבין אלא לדבר מצוה ומר סבר מערבין אפילו לדבר הרשות והשתא רבי יהודה דאמר מערבין בבית הקברות סבר אין מערבין אלא לדבר מצוה ורבנן דאסרי סברי דמערבין לדבר הרשות וכיון דקי"ל כרבנן דרבי' ניהו אשתכח דאליבא דרבא מערבין לדבר הרשות וכיון דרבא בתרא הוא קי"ל כוותיה זה טעם ההגהו' ואין דבר זה דאתמר בדרך שקלא וטריא למיפרק דלא תהוי מילתיה דרבא כתנאי כדאי לדחות מימרא דרב יוסף דאתמר בדוכתה פרק כיצד משתתפין סתמא וליכא מאן דפליג עליה התם כלל אדרבה אתמהו' עליה מאי קמ"ל תנינא וזה הוא דעת כל הפוסקים שפסקוה להא דרב יוסף : **כתב** הרמב"ם ואם עירב לדבר הרשות הוי עירוב פ"ו מה' עירובין וכתב ה"ה שכן דעת הרמב"ן אבל דעת רש"י והרשב"א כדעת בה"ג מיהו כתב הרשב"א דהיינו דוקא במערב בפת אבל במע"ר ברגליו קנה שביתה אפילו לדבר הרשות עכ"ל וכ"ל שאפילו לכתחלה יכול לערב ברגליו לדבר הרשות ולא אמרו שאין מערבין אלא לדבר מצוה אלא במערב בפת דליתא מדינא אלא להקל על העשיר וכדתנן בפרק מי שהוציאוהו וכשאינו לדבר מצוה לא רצו להקל · ואין מערבין אותו בין השמשות בסוף פרק במה מדליקין (לד·) מקשינן רישא דמתני' דקתני ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה וחד מינייהו ערבתם ומשמע דוקא עם חשכה אבל לא בספק חשכה אסיפא דקתני ספק חשיכה מערבין ושני כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין ופירש"י דרישא בעירובי תחומין וכ"כ התוס' בשם ר"ח ור"ת והירושלמי וכן פירשו סמ"ג והרא"ש ז"ל וכן דעת הרמב"ם בפ"ו מהלכו' עירובין כתב הרמב"ם בפרק הנזכר ואם עירב הוי עירוב וכ"כ רש"י בסוף פרק במה מדליקין גבי א"ל שנים צא וערב עלינו אבל התוס' והרא"ש חולקים עליו : **ומברך** וכו' ג"ז מדברי הרמב"ם ודעת הראב"ד שאין מברך וכבר נתן ה"ה טעם לדברי הרמב"ם והא דאית' בס"פ במה מדליקין (לד·) ובסוף פרק הדר (טו.) אמר רבה אמרו לו שנים צא וערב עלינו א' עירב עליו מבע"י ואחד עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכ' שניהם קנו עירוב כתבה הרמב"ם בפ"ז לענין עירובי תחומין וכן פירש"י אבל הרא"ש הסכים לפר"ח שבעירובי חצירות דוקא הוא וכתב הרב המגיד בפ"ז שכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל והוא ויישב מה שהקשה על פירש"י והרמב"ם ז"ל · ורבינו סתם דבריו כהרא"ש ולפיכך כתבה בסי' שצ"ג גבי עירובי חצירות ולא כתבה גבי ערובי תחומין :

תיו שבת וי"ט שתי קדושות הן משנה בפרק בכל מערבין (לח·) פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן ואמר רב הלכה כרבי אליעזר דאמר שתי קדושות הן : **ומ"ש** הלכך י"ט הסמוך לשבת וכו' ג"ז שם במשנה פלוגתא דרבנן ור"א וכבר כתבתי דפסק רב כר"א דאמר הכי : **ומ"ש** ובלבד שיניח העירובין לסוף אלף וכו' פשוט שם בגמר' בדף ל"ח : **ומ"ש** ואם עירב האחד ברגליו וכו' שם בדף הנזכר מימרא דרב יהודה : **ומ"ש** וכל שכן שלא יוכל לערב בפת גם זה שם דף ל"ט מימרא דשמואל וכתב הרב המגיד בפ"ח בשם הרשב"א שאם עירב בפת חדשה אינו עירוב : **ומ"ש** אבל אם עירב באחד בפת וכו' משנה שם דף ל"ח : **ומ"ש** דסוף בין השמשות קונה עירוב פשוט שם בגמ' מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה : **ומ"ש** ואם עירב לב' היומים לרוח א' וכו' כלומר אפי' אם עירב לב' היומים לרוח אחד לא אמרינן דכיון שקדש יום אחד נקנה העירוב לב' היומים שאעפ"פ שקנה עירוב ליום ראשון ע"י פת זה ברוח זו צריך שיהיה מצוי העירוב במקומו בליל ב' וכ"ש כשעירב ב' עירובים לב' היומים לב' רוחות שצריך שיהי' העירוב מצוי במקומו בליל ב' דאל"כ אכתי לא קנה כלל :

ומ"ש

דרישה

כותים לי וה"פ שהוא ז"ל בא לדייק שר' אסי ור' ינאי פליגי אהדדי לכך כתב דס"ל לר' ינאי ג"כ עד ולא עד בכלל ובהכי פליגי עליה כך צ"ל כאן את דבריו שכל בסוכה פ' שתי כתי ובכ"מ על דברי הרמב"ם נראה שחזר מזה שכתב שם קטן שאינו צריך לאמו כבן חמש כבן שש וז"ל ודע דבפ' כיצד משתתפין מפליג לגבי עירוב בין איתא לאביה במתא לליתא במתא דאעפ"י שסתם רבינו בעירוב דבן שש יוצא בעירוב אמו היינו בדליתא לאביה במתא וכאן לענין סוכה כתב כבן ה' כבן ו' והיינו בדליתא לאבוה במתא בבן ה' ובדאיתא לאבוה במתא בבן ו' ומינה יליף לעירוב ע"כ ולזה דעתי נוטה ולא כמ"ש כאן דלהרמב"ם הא דר' אסי ור' ינאי פליגי אהדדי דדבר קשה הוא לאוקמא מחלוקת ביניהן דמר אמר חדא ומר אמר חדא וגם מתוך סוגית ההלכה משמע ומוכח דלא פליגי כמ"ש בשם תום ·

סי' תטו [א] **או** מפני פחד כו' נראה דאף על גב דרבינו כולל פחד עם דבר מצוה אין ר"ל דטעם דפחד נמי הוי רשות דבר מצוה דהתם לא צריך ה"ט דאין לך דבר שעומד בפני הסכנה וגם שבילי הלקט שכתב העומד במחנה עם כו' מפני שהוא כדבר מצוה והביאו ב"י נראה דה"פ שהוא כדבר מצוה אבל לא מצוה ממש וכמו שסיים בסוף דבריו ישאר בסכנה מפני פחד כו' הרי בהדיא כתב הטעם מפני הסכנה לכך דייק לכתוב בדבר מצוה ולא כתב שהוא דבר מצוה : [ב] **ומיהו** לאחר שעירב לדבר מצוה יכול לילך אף לדבר הרשות וכ"כ ב"י בשם סמ"ג שכ' דהכי איתא בפרק בכל מערבין דכתב עליו ז"ל ומני [illegible] דברי רש"י שמימרא דרב יוסף בריש פ' כיצד משתתפין משמע דאפילו עירב לדבר מצוה אינו יכול לילך לדבר הרשות וכ"כ הגהות אשר"י בשם רש"י וכתבו ומיהו שמא מותר ולכאורה

והא"כ הכ"א [illegible] ק"ו

פרישה

סי' תטו (א) **או** לקבל פני רבו ותה"ד סי' ע"ו כתב שמותר אפי' כדי להקביל פני חבירו שאינו חכם וגם היתר לערב רק לילך לטייל בגנות ופרדסים ולשמוח שם דלטייל בשמחת י"ט חשיב דבר מצוה ·

סי' תיו (א) **ראשון** למזרח והשני למערב נראה דה"ה אם הניח א' למזרח וא' למערב שמותר לברר בכל יום היום לצד שירצה להלוך אלא שלא נקית עתה לחלק בדין זה אלא לאשמועינן דב' קדושות הן ולחלק בין ר"ה לשאר י"ט של גליות · (ב) **יכול** לערב בשני נראה דמיירי דעירב בב' ימים לרוח א' וכן בש"ע והוא מהמיימוני דאי לב' רוחות איך שנטלו ממקום ראשון בי"ט ורוצה להניח למקום אחר נתעקר שם עירוב ראשון והוי כמניח עירוב מחדש וגם הטילטול שמטלטל ומניחו למקום אחר ניכר שמשום הכנה הוא עושה אבל כשמערב שני ימים לרוח א' אף שנטלו בראשון לביתו וחוזר ומניחו שמה כיון שאינו צריך לברר ולקרות שם חדש אין ההכנה מקרי הכנה דהא מניחו על מקומו הראשון ובשעת הכנסה שם עירוב ראשון עליו וכן כשמערב ברגליו אעפ"י שצריך לחזור ולילך בשני למקום הראשון

קיים אין כאן עירוב ליום השני וכן הדין בכל ב' ימים טובים חוץ משני ימים טובים של ר"ה שהם קדושה אחת ואין מערבין עליהם ב' עירובין : יום הכיפורים הרי הוא כשבת בין לענין עירובי חצרות בין לענין עירובי תחומין וי"ט נוהג בו עירובי תחומין אבל לא עירובי חצרות :

הלכות ראש חודש

תיז **גרסינן** בפרק אין נערכין ר"ח אינו אסור בעשיית מלאכה ואיתא נמי בפרק קמא דמ"ק ר"ח יוכיח שיש בו קרבן מוסף ומותר בעשיית מלאכה והא דאיתא במגילה ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ר"ח וחולו של מועד אלמא שאסור בעשיית מלאכה דקאמר מפני שאין בו ביטול מלאכה אם ישהו בבה"כ תקנו להוסיף אחד ולקרות ד' בתורה ההיא לנשים קאמר מפני שהנשים בטלות בו ממלאכה וה"נ איתא בירושלמי הני נשי דנהיגי דלא למיעבד עבידתא בריש ירחא מנהגא ואיתא בפרק מ"ד מפרקי דר' אליעזר לפי שלא רצו נשים ליתן נזמיהן לבעליהן במעשה העגל (א) לכך נתן להן הקב"ה שכרן שיהו משמרות ר"ח

יותר

ומ"ש וכן הדין בכל ב' י"ט חוץ מבי"ט של ר"ה וכו' שם (לט:) פלוגתא דתנאי ואמוראי אמתני' דר' יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם ב' עירובין ואומר עירובי הראשון למזרח והשני למערב וכו' ולא הודו לו חכמי' ובגמ' מאן לא הודו לו ר"י קסבר ב' י"ט של ר"ה קדושה אחת הן שהרי אם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש וכתבו הרי"ף והרא"ש וכן הלכה אבל בב' י"ט של גליות מודה רבי יוסי לחכמים שהן ב' קדושות וכתב הרב המגיד בפ"ח מה"ע דמדברי הרמב"ם נראה דשני י"ט של ר"ה כיום אחד לגמרי הן וא"כ נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בב' וכתב עליו הראב"ד דלא אמרו קדושה אחת הן אלא להחמיר ולא להקל והוא ז"ל הלך בעד הרמב"ם וכתב שכן דעת הרשב"א ז"ל :

יום הכפורים הרי הוא כשבת וכו' כן כתב הרמב"ם בפ"ח וכן כתב סמ"ג וכתב הרב המגיד דין התחומין שהם שוים בי"ה ובי"ט כשבת מוסכם בפרק בכל מערבין ופשוט שם ודין עירובי חצרות שהוא טוב בי"ה מחלוקת אבל פסק ההלכה כשם שעירוב והוצאה לשבת כך עירוב והוצאה לי"ה ונזכר זה בהרבה מקומו' ומסקנא בכריתות פ' אמרו לו (יד.) וכן העלו הרי"ף והרא"ש בפ"ק די"ט והרמב"ם בפ"ח מה"ע ובסימן תרי"א אכתוב בזה בס"ד : **ומ"ש** וי"ט נוהג בו עירובי תחומין אבל לא עירובי חצירות כך העלו הרי"ף והרא"ש בפ"ק די"ט וכן פסק הרמב"ם בפרק הנזכר :

תיז גרסינן בפרק אין נערכין (י:) כך היא הגירסא הנכונה ואיתא נמי בפ"ק דמ"ק ר"ח יוכיח וכו' בחגיגה פרק אין דורשין (יח.) הוא דאיתא הכי אלא שלפי שהרי"ף והרא"ש כתבוהו בפ"ק דמ"ק סמך רבינו עליה ולא חשש לכתוב מקומו בגמרא והא דר"ח מותר בעשיית מלאכה הכי משמע נמי בפרק במה מדליקין (כד.) דאמרינן התם מהו להזכיר ר"ח בברכת המזון וכו' או דלמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה לא מדכרינן :

והא דאיתא במגילה ושאין בו ביטול מלאכה לעם וכו' פי' דתניא בפרק הקורא את המגילה עומד (כב.) זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית צבור וכו' וט' באב קורין ג' ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראשי חדשים וחולו של מועד קורין ארבע' ופירש"י שיש בו ביטול מלאכה לעם במה שהן מאחרין בבה"כ כגון תענית צבור שרובם מותרים בעשיית מלאכה וט' באב נמי מותר בעשיית מלאכה אלא במקום שנהגו והוקשה לרבינו מדקאמר ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראשי חדשים אלמא דר"ח אסור בעשיית מלאכה ותירץ דההיא לנשים קאמר שהן בטלות ממלאכה אבל האנשים מותרים במלאכה ובריית' ה"ק יום שאין בו ביטול מלאכה כל כך כגון ראשי חדשים שאין הנשים עושות מלאכה בהם וכן פירש"י והביא ראיה שאסורות בו במלאכה מדכתיב אשר נסתרת שם ביום המעשה ותרג' יונתן ביומא דחולא והתם גבי ר"ח קאי דקאמר ליה מחר חדש וקרי ליה לערב ר"ח יום המעשה אלמא ר"ח לאו יום המעשה הוא וגם התוס' כתבו שם שר"ח מותר בעשיית מלאכה לאנשים אבל נשים אסורות במלאכה וכ"כ המרדכי ואח"כ כתב ועוד אומר ר"י דמלאכה כבידה כגון לחרוש ולזרוע אסור אף לאנשים ובפרק במה מדליקין אהא דאמרינן דר"ח אינו אסור בעשיית מלאכה כתבו התו' והמרדכי והא דאמרינן במגילה יום שאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ר"ח היינו מנהג בעלמא שאין רגילות לעשות מלאכה :

ומ"ש והכי איתא בירושלמי פ"ק דתענית הני נשי דנהיגי דלא למעבד עבידתא בריש ירחא מנהגא וכתבו הרי"ף בפרק מקום שנהגו והרא"ש בריש מועד קטן : **ואיתא** בפרק מ"ד מפירקי דר' אליעזר לפי שלא רצו נשים ליתן נזמיהם וכו' טעם זה כתבו רש"י והתוס' והמרדכי בפרק הקורא את המגילה עומד ובפרק ב"ת כתב המרדכי דהכי איתא בב"ר :

כתב הרוקח כשר"ח שני ימים לא יעשו מלאכה בשניהם · ובשבולי הלקט כתב על הירושלמי דבסמוך מכאן יש להוכיח שכיון שנהגו בו איסור אין להם רשות לבטל מנהגם דה"ל דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' ועוד שהרי קבעוהו לחוק מימי מרע"ה אבל כשהחדש מעובר אם צריך לשמור ב' ימים אין בזה אלא מנהג מדינה ואין מחמירין עליהם עכ"ל :

כתב ר"י כ"ל דלאותן שנהגו שלא לעשות מלאכה אין להם לעשות שום מלאכה כי ראיתי כמה נשים טועות ואומרות אין לנו לטוות אבל נעשה מלאכה אחרת והיה להן לאסור כל מלאכה לפי מנהגן או להתיר כל מלאכה עכ"ל ואני ראיתי נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה להשתכר אלא תופרות בגדי כלי הבית ונראה שגם זה אין לעשות שמאחר שנהגו שלא לעשות מלאכה צריכות ליזהר מלעשות בו כלל ואפשר דמעיקרא הכי קבילו עלייהו לשבתו מחול ממש ולא לאסור במלאכות שאין עושות להשתכר :

ושמעתי

עירוב לב' יומים וכו' והוא דוחק : **ומ"ש** וכן הדין בכל שני י"ט כלומר אעפ"י דזה וזה נקרא י"ט אפ"ה הוי ב' קדושות כיון דאיכא אחד שהוא ודאי חול ודינו כי"ט ושבת וכ"כ הרא"ש : **ומ"ש** חוץ משני י"ט של ר"ה וכו' משנה ובריית' שם (דף ל"ט) פליגי בה תנאי ופסקו הפוסקים כרבי יוסי דב' י"ט של ר"ה קדושה אחת הן ואין מערבין עליהן שני עירובין ומשמע מלשון רבינו דדוקא לחומרא הוי קדושה אחת שאין מערבין עליהם ב' עירובין אבל לא להקל שאם נאכל העירוב בראשון אין יוצא עליו בשני וכך היא דעת הראב"ד אבל מדברי הרמב"ם נראה דאף להקל הוי קדושה אחת וכתב ה' המגיד שכך היא דעת הרשב"א ולענין הלכה נקטי' בע"ת לחומרא בפלוגתא דרבוותא :

תיז גרסינן בפ' אין נערכין (דף י') ואיתא נמי בפ' אין דורשין (דף י"ח) כצ"ל ובמקצת ספרי רבינו כתוב ואיתא נמי בפ"ק דמועד קטן וכתב ב"י דלפי שהרי"ף והרא"ש כתבוהו בפ"ק דמ"ק סמך רבינו עליהם ולא חשש לכתוב מקומו בגמרא עכ"ל ואין הגון לומר על רבינו כדברים האלה גם אין צריך לבקש טעמים לטעות שנפל בספרים שאך הגיע הטעות אבל אין ספק כאן דט"ס הוא וכדאיתא במדוייקים להדיא ואיתא נמי בפ' אין דורשין וכו' והא דאיתא במגילה וכו' (דף כ"ב) עד אלמא שאסור בעשיית מלאכה וכו' וכמ"ש לשם התוס' וס"ל דאם היה מותר בעשיית מלאכה בודאי כל אחד אינו בטל ממלאכה וכדאמרינן בפ"ק דמגילה (דף ה) גבי פורים הספד ותענית קבילו עלייהו מלאכה לא קבילו עלייהו ומתרץ ההיא לנשים קאמר וכו' ומביא ראיה לתירוץ זה דאמת הוא דה"א בירושלמי וטעמא דמילתא איתא בפרקי דר"א לפי שלא רצו הנשים ליתן נזמיהם וכו' וכמו שפי' רש"י לשם ולפי זה נראה דודאי ליכא איסורא לנשים אם יעשו מלאכה כדקס"ד בקושיא ע"פ דברי התוס' דליתא אלא הקב"ה נתן להם שכרם שיהיו משמרות ר"ח שלא יוכל בעלה לכופה לעשות מלאכה והיינו דאמר בירושלמי הני נשי דנהיגי דלא למיעבד עבידתא בריש ירחא מנהגא פי' דלא יוכל בעלה לכופה ומש"ה קאמר נמי תלמודא דמפני שאין בו ביטול מלאכה לנשים אם ישהו בבה"כ תקנו להוסיף אחד נראה שתקנו כך כדי להורות לאנשים ולהזהיר שלא יכופו לנשים למלאכה בריש ירחא אבל ודאי דלא עבדי איסורא אם עושה מלאכה והשתא ניחא דחזינן דמקצת נשים עושין מלאכה ולא מחינן בידייהו אלא דליכא איסורא כדפרישית וברצו תליא מילתא ובתוס' בפ' ב"מ (דף כ"ד) כתבו נמי כדכ"ה או דילמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה דהא דקאמר בפ"ג דמגילה דר"ח אין בו ביטול מלאכה לעם היינו מנהג בעלמא שאין רגילין לעשות מלאכה דלא כמ"ש התוס' בפ"ק דמגלה · ומ"ש ב"י וז"ל כגון ר"ח שאין הנשים עושות מלאכה בהם וכן פירש"י והביא ראיה שאסורו' בו במלאכה מדכתיב אשר נסתרת שם ביום המעשה וכו' לפום ריהטא כתב כך דהלא בפירש"י לא הזכיר שאסורו' בו במלאכה אלא דכתב דנתן הקב"ה שכרן שיהיו משמרות ר"ח יותר מן האנשי' וכדכתב רבינו גם במרדכי לא כתב איסורא אלא בדברי ר"י שכתב וז"ל ועוד אומר ר"י דמלאכה כבידה כגון לחרוש ולזרוע אסור אף לאנשים מדכתיב אשר נסתרת שם ביום המעשה וכו' אלמא ר"ח לאו יום המעשה הוא עכ"ל ומ"מ נראה אף ע"ג דקרי ליה איסורא אין האיסור חל אלא על הבעל הבית שאסור לו לכוף את אשתו למלאכה וכן אסור לו לכוף לאנשים המשועבדים לעשות מלאכתו לכוף אותם למלאכה כבידה כי ע"כ ראשי חדשים לא נקראו בשם יום המעשה דלא מסתברא דבשביל נשים לחודייהו לא נקראו יום המעשה אלא לפי שגם לאנשים לאו יום המעשה הוא וליכא למימר דלגמרי לאו יום המעשה הוא בין לנשים ובין לאנשים דמדאמר בפר"א שיהו משמרות יותר מן האנשים אלמא דלנשים לאו יום המעשה הוא כלל אבל לאנשים לאו יום המעשה הוא מלאכה כבידה והיינו לענין שאינו יכול לכוף לאשתו ולמשרתיו ולעבדיו העברים לעשות מלאכה בהא איכא לאיסורא אם יכוף אותם אבל אם רוצה הוא עצמו לעשות מלאכה בין איש ובין אשה לא עברי על שום איסורא אפילו איסורא דרבנן ליכא והכי נהיגי עלמא והכי נקטינן שלא לכופה למלאכה אבל אם רצו עושין אפילו מלאכה כבידה ודו"ק:

ושמעתי

דרכי משה

תיז (א) ובא"ז כתב עוד טעם אחר וז"ל לפי שבכל חודש וחודש האשה מתחדשת וטובלת וחוזרת לבעלה והיא חביבה עליו כיום החופה כשם שהלבנה מתחדשת כך בכל חודש והם מתאוים לראותה כך האשה מתחדשת כל חודש לבעלה ומתאוה עליה וחביבה עליו כאלו היתה חדשה ולכך הוי ר"ח י"ט של נשים עכ"ל :

ובא"ז

דרישה

ולכאורה הלכה כרבא דמערבין אפי' לדבר הרשות ואם איתא לדרב יוסף אם עירב לדבר הרשו' אפי' דיעבד אינו עירוב כו' וכתב עליו שדברי תימא הם דלא אשכחן שום אמורא דפליג עלי' כו' נלפענ"ד ליישב דברי הסמ"ג ודברי ההגהות ושניהם לד"א נתכוונו ומולא אמר לשניהן ומה שכתב הסמ"ג דהכי איתא בפרק בכל מערבין הוא שמגרסינן שם בפלוגתא דר' יהודה ורבנן בעירוב בבי"ה מכלל דר' יהודה סבר מותר קסבר מצות לאו ליהנות נתנו נימא כתנאי אמרה לשמעתיה כו' אמר ליה רבא כו' הכא בהא קמפלגי מר סבר אין מערבין אלא לדבר מצוה ומר סבר מערבין אפי' לדבר רשות וס"ל לסמ"ק דה"פ של מחלוקת דר"י סבר אין מערבין אלא לדבר מצוה ר"ל אפי' עירב לדבר מצוה אין לו לצאת חוץ לתחום אלא לדבר מצוה ולא הרשות דליסגא דאין מערבין משמע הכי וכמו שפירש"י על ההיא מימרא דרב יוסף דאין מערבין אלא לדבר מצוה דאין לו לילך חוץ לתחום אלא לדבר מצוה ומ"ש הגהות בשמו ורבנן דקאמרי מערבין אפי' לדבר הרשות ע"כ ר"ל דאם עירב לדבר מצוה יכול לצאת אפילו לדבר הרשות דמסתמא רבנן ל"פ אסתם מתני' דריש פרק כיצד משתתפין דסבירא דאין מערבין אלא לדבר מצוה והשתא א"ש מ"ש סמ"ק דהכי איתא בפרק בכל מערבין דכיון דקי"ל כרבנן דרבים ניהו אשתכח דהלכתא דרבא מערבין לדבר הרשות ר"ל כשעירבו לדבר מצוה מותר לצאת לדבר הרשות וכיון דרבא בתרא קי"ל כוותיה ולפ"ז רבא ורב יוסף דתרווייהו סברי דאין מערבין לכתחלה אלא לדבר מצוה והיכא אם עירב לדבר מצוה אם מותר לצאת לדבר הרשות מדברי רב יוסף משמע דאין יכול לצאת וכמ"ש רש"י על דבריו אבל אינו מוכרח וכמ"ש ההגהות שהבאתי וז"ל ושמא הוא מותר ומטעם זה איתמר דרב יוסף בפ' כיצד משתתפין סתמא וליכא מאן דפליג עליה ומיושב בזה כל מה שתמה ב"י ז"ל דמה שתמה על סמ"ק דלא מצאו ולפי מה שפירשתי הוא מדברי רבא ומה שתמה על הגהות ממה דאיתמר אמימרא דרב יוסף סתמא וליכא מאן דפליג עליה משמע דהכי הוה הילכתא ולפי מה שפירשתי א"ש . בש"ע בשם מע"ו כתב וז"ל ואין מערבין אותו בי"ה ואם עירב הוי עירוב ואח"כ כתב אמרו לו ב' לא וערב עליכו אחד עירב עליו מבע"י וא' עירב עליו בי"ה זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בי"ה נאכל בי"ה שניהם קנו עירוב ויש חולקים ע"כ ומשמע מדבריו שהם שני דינים מחולקים לכך חלקינהו בתרי בבי אבל מדברי התוס' והרא"ש משמע דחד דינא ממש הוא שכתבו על מימרא זו ותוס' ז"ל מוקי לה אף בעירובי תחומין וספק עירוב בין השמשות במר בדיעבד דס"ל כר"י דספק עירוב כשר והקשו דהא ר' יוסי לא קאמר ספק עירוב כשר אלא היכא דיש לו חזקה כו' וע"ש והשתא דמיירי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אינו עירוב כלל ולפ"ז לא ה"ל לכתוב כלל דין זה אלא שכתב דאם עירב בין השמשות לרמב"ם הוי עירוב והכ"ל מיד ויש חולקים ותו לא :

ב"י

ושמעתי מאחי וכו' נראה דלפי דאיכא לשאול למה ניתן לנשים שכר זה ולא שכר אחר על כן אתר דשמע מאחיו הר"י טעם לדבר וכו' פי' דכיון שר"ח שגם הם נקראי' מועדים ניתנו בזכות י"ב שבטים כשם שניתנו ג' רגלים בזכות האבות וכשחטאו בעגל נתבטל זכותם והגון היה לבטל ג"כ מועדים דר"ח אלא לפי שלא היו הנשים באותו חטא וקנו להם זכות גדול נטלו מהם כלומר נתבטלו מועדי ר"ח מי"ב שבטים לגמרי דכיון דבטל זכותם בטלו גם ר"ח דתלו בזכותם אלא שחזר ונתנו מחדש לנשותיהן בשביל זכות הנשים ועיין בב"י שכתב שני פירושים אחרים וע"ש :

תיח ואסור בתענית דתנן (רפ"ב דתענית) אין גוזרין וכו' דמדאמר דאין גוזרין אלמא אסור בתענית ואם התחילו וכו' שם בסוף הפרק איפליגו אמוראי דרב אחא אמר כשהתענו שלש דהיינו בה"ב שוב אין מפסיקין ורב אסי אמר אפילו לא התענו אלא פעם אחת ב' או ה' אין מפסיקין ופסקו הרי"ף והרא"ש כרב אסי ואית דגרסי רבי יוסי ופירש"י דהוא נמי אמורא : ומתענה ומשלים שם בסוף הפרק דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים וכתבו התוס' דאר"ח קאי וכתב רבינו ירוחם בני"א אסור להתענות בר"ח כך פשוט במגילת תענית ונראה דכיון דבטלה מגלת תעני' דאינו אסור עכ"ל וכתב ב"י ואין כן דעת הרמב"ם והתוס' ורבינו וכן נראה מדאמרינן בפ"ב דתענית ר"ח דאורייתא היא וכן נראה מהירושלמי שכתב רבינו בסוף סימן זה עכ"ל ויש ליישב דמתניתין וגם הירושלמי נמי לא אמרו אלא דאין גוזרין תענית על הצבור לכתחלה בר"ח אבל איסורא ליכא והא דקאמר ר"ח דאורייתא הוא כך פירוקא לא קאמר בגמרא אלא לפום ברייתא דמגלת תענית דחייתי התם דס"ל דאסור להתענות בר"ח משום דנקרא ג"כ י"ט לפי זה קאמר ר"ח דאורייתא הוא וכו' ולאו דאורייתא ממש קאמר דפשיטא דאינו אלא מדרבנן אלא כיון דאסמכתא דר"ח מיפרשא קאמר דאינו צריך חיזוק כמו שכתב ב"י גופיה בס"ס זה לפרש דברי הרמב"ם אבל לאחר דבטלה מגלת תענית ליכא איסור בר"ח כנ"ל דעת הר"י מיהו ודאי דבריו דחויים כיון דכל הפוסקים חלוקים עליו: ויחיד שקבל עליו תעני' וכו' ברייתא במגלת תענית מייתי לה תלמודא בפ"ק דתענית (דף י"ב) :

ומ"ש נדרו בטל וצריך התרת חכם וכו' וכתב הרמב"ן וכו' כל זה כתב הרא"ש בנדרים פ' ר' אליעזר ובי"ד סי' רט"ו כתב שמסקנת הרא"ש כהרמב"ן והרב ב"י הקשה כאן על מה שכתב רבינו לשם גם על מ"ש שם בשם סמ"ג וכבר בארתי לשם בסייעתא דשמיא דדברי רבינו נכונים ע"ש עוד הקשה ב"י כאן על מ"ש

יותר מהאנשים (ז) ושמעתי מאחי הר"י טעם לדבר לפי שהמועדי' נתקנו כנגד אבות פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח) לושי ועשי עוגות ופסח היה שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק : סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לד) ולמקנהו עשה סוכות וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים וכשחטאו בעגל נטלו מהם ונתנו לנשותיהם א לזכר שלא היו באותו חטא :

תיח **ואסור** בתענית דתנן אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים חנוכה ופורים ואם התחילו שגזרו להתענו' כך וכך ימים והתחילו בהם קודם ר"ח אפילו יום אחד אין מפסיקין ומתענים ומשלימין ויחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ופגע בו ר"ח נדרו בטל וצריך התר' חכם ויפתח לו בחרט' שיאמר לו אילו נתת אל לבך ר"ח לא היית נודר וכתב הרמב"ן ודוקא דאפקיה בל' הרי עלי שהוא ל' נדר אבל אפקיה בלשון קבלת תענית בעלמא אינו חמור כשאר נדר ואפילו היתר אינו צריך

גרסינן

ושמעתי מאחי ה"ר יהודה טעם לדבר וכו' וכשחטאו בעגל נטלו מהם ונתנו לנשותיהם וא"ת א"כ היכי קאמר רבי אליעזר לכך נתן להם הקב"ה שכרן דכיון שכבר נתנו ראשי חדשים לישראל אע"פ שכשחטאו האנשים ניטל מהם הנשים שלא חטאו דין הוא שלא ינטל מהם ולא מיקרי נתינת שכר מה שלא ניטל מהם וי"ל דעדיין לא ניתנו ראשי חדשים לישראל שיהיו אסורים בעשיית מלאכה אבל היו ראויים ליתן ובשביל מעשה העגל נמנע הטוב מהם וכיון שהאשה נגררת אחר האיש וטפלה לו היה ראוי ג"כ לימנע מהן כדי שלא תהא טפל חשוב מן העיקר אלא שלא רצה הקב"ה לקפח שכרן ונתנו לנשים ועי"ל דמעיקרא נתנו לאנשי' ולא לנשים וכשחטאו בעגל נטלו מהאנשים ונתנו לנשים והכי דייק לישנא דקאמר ניטלו מהם ונתנו לנשותיהם והשתא הוי שפיר נתינת שכר שזכו במה שלא היו ראוות קודם לכן :

תיח ואסור בתענית דתנן אין גוזרין תענית על הצבור וכו' משנ' בפ"ב דמסכ' תענית (טו.) אין גוזרין תענית על הצבור בר"ח בחנוכ' ובפורים ואם התחילו אין מפסיקין ובגמרא וכמה הויא התחלה רבי אחא אמר שלש רבי יוסי אומר אחד וכתבו הרי"ף והרא"ש דהלכה כרבי יוסי וכן פסק הרמב"ם ·

ומ"ש רבינו ומתענין ומשלימין מסקנא דגמרא שם : **כתב** ר"י בנתיב י"א אסור להתענות בר"ח כך פשוט במגילת תענית ונראה דכיון דבטלה מגילת תענית דאינו אסור עכ"ל : ואין כן דעת הרמב"ם והתוס' ורבינו וכ"נ מדאמרינן רפ"ב דתעניות (יז:) ר"ח דאורייתא' הוא וכ"נ מהירושל' שכתב רבינו בס"ס זה (א):

ויחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ופגע בו ר"ח וכו' בפ"ק דתענית (יב.) תניא יחיד שקבל עליו תענית ב' וה' של כל השנה ואירעו בהם י"ט הכתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזרתינו יבטל נדרו את גזרתינו ואם גזרתינו קודמת לנדרו תבטל גזרתינו את נדרו והביא ברייתא זו הרא"ש בנדרים פרק ר' אליעזר וכתב עליה י"מ אע"ג דנדרי' חלים על דבר מצוה כדבר הרשות וי"ט ושבתות נמי צריכים פתח אפ"ה בימים אלו של דבריהם עשו בהם חיזוק יותר משל תורה וי"מ ידחה נדרו שילך אצל הכם ופותח לו בכך כשם שפותחים בשבת וי"ט וכתב הרמב"ן כאי פירושא בתרא פירושא דמסתבר הוא אלא מיהו חזינא למקצת רבוותא דאמרי דהאי ידחה נדרו דקתני לאו נדר ממש הוא דאפקיה בלשון הרי עלי נדר אלא קבלת תענית בעלמא הוא וקבלת תענית לא חמיר' כנדרים ממש למיעקר י"ט ואפי' דמגילת תענית כדאמרינן בפ"ק דתענית (יב:) גבי לוה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלם ואידך לישנא קאמר לא יהא אלא נדר משמע דמכל מקום נדר גמור לא הוי הלכך תדחה קבלתו מפני גזרתינו עכ"ל וכן דעת הר"ן שכתב בפ"ק דתענית על ברייתא זו ואיכא למידק אמאי תבטל גזרתינו את נדרו והא בשבתות וימים טובים שהם מן התורה תנן פותחים בי"ט ובשבתות אלמא צריכים להיתר חכם וכן בדין שהרי הנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות תירצו בזה דכי אמרינן תדחה נדרו משום גזרתינו היינו לומר שילך אצל חכם ופותח לו בכך כדרך שפותחין בשבתות וימים טובים . עוד אמרו דאע"ג דנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות וימים טובים ושבתות צריכין היתר אפ"ה בימים טובים אלו של דבריהם עשו בהם חיזוק יותר משל תורה ושני תירוצין הללו נדחין מדאשכחן בירושלמי נדר להתענות ונמצאו ימים טובים ושבתות לוקה וא"ל היתר חכם נדר להתענות ונמצאו י"ט של מגילת תענית ר' חזקיה ור' יודן תרווייהו א"ר ירמיה בשם רבי חייא בר אבא חד אמר מתענה ואינו משלים וחד אמר לוקה ואינו צריך היתר חכם הרי שאמרו כאן שאינו צריך היתר חכם אלמא כי אמרינן ידחה נדרו לא בהיתר חכם אמרינן ובשבתות נמי אמרי' הכי אלמא דלא מפני שדברי חכמים צריכין חיזוק קאמרי' אלא עיקרן של דברים דהאי נדר דאמרי' הכא דידחה לא נדר ממש הוא אלא קבלה דתענית בעלמא וקבלה דתעניו, לא חמירא כנדר גמור למיעקר י"ט ואפי' דמגילת תענית לפי שאינה אלא קבלה לדבר מצוה ולא נדר גמור זהו דין תענית יחיד אבל תענית צבור הרי הוא כנדר גמור לפי שיש כח בבית דין לגזור תענית בימים טובים של דבריהם ומשום הכי אמרי' דאם התחילו אין מפסיקין עד כאן לשונו הרי דעתו מסכמת למ"ש הרמב"ן בשם רבוותא וכתב רבינו בטור יורה דעה סי' רט"ו שכך היא מסקנת הרא"ש וכן נראה מאחר שהביא דבריו בפסקיו ולא חלק עליהם וכתב הרב המגיד בפרק ראשון מהלכות תענית שאין היחיד רשאי להתענות בשבתות וימים טובים וראש חודש וחנוכה ופורים ואפילו התחיל כגון שקבל להתענות ב' וה' של כל השנה והתחיל בהם ופגעו בו אחד מימים אלו אינו מתענה בהם שלא אמרו התחלה אלא בצבור וביאור אמרו בפ"ק דתעניות שהיחידים מפסיקים לר"ח והטעם לפי שאין קבלת התענית נדר גמור וחמור שהרי אמרו לוה אדם תעניתו ופורע עכ"ל וכן נ"ל שהוא דעת הרמב"ם שבפרק שלישי מהל' נדרים כתב הנודר לצום בשבת ובי"ט חייב לצום בהם וכן הנודר לצום יום א' או יום ב' כל ימיו ופגע בהם י"ט או פי"ה חייב לצום ואין צ"ל ראש חודש פגע בהם חנוכה ופורים נדרו בטל ולא יצום בהם מפני שהן מדבריהם וצריכין חיזוק ובפ"א מהלכות תענית כתב אין גוזרין תענית בתחלה בר"ח או בחנוכה ופורים או בחול המועד ואם התחילו להתענות על הצרה אפי' יום אחד ופגע בהם יום מאלו מתענין ומשלימין ואחר כך כתב כשם שהצבור מתענין על צרתם כך היחיד מתענה על צרתו כיצד הרי שהיה לו חולה וכו' ולא יתענה בשבתות ולא במועדות ולא בר"ח ולא בחנוכה ובפורים ולא חילק בין התחיל ללא התחיל ובודאי דבקבל עליו להתענות מיירי דאל"כ לאו תענית הוא ואפ"ה קאמר דלא יתענה בימים טובים בין שהם מדאורייתא בין שהם מדרבנן א"כ הרי ברור שהוא מחלק בין קבל עליו תענית בלשון נדר לקבל בלשון קבלת תענית בעלמא וכ"כ הראב"ד בפ"ג מהלכות נדרים על מ"ש הרמב"ם הנודר לצום בשבת או בי"ט חייב לצום בהם דוקא כשאמר עלי אבל אמר הריני בתענית היום אסור נמצא דלדברי הכל יחיד בקבלה בעלמא אינו רשאי לצום בימים טובים בין דאורייתא בין דרבנן וא"צ התרה [א] ומשמע לי דלכל היכי דאמרי' שאם אירע יום טוב בתוך הימים שקבל עליו להתענות אינו דוחה את היום טוב כל שכן היכי דקבל עליו בפירוש להתענות באותו יום שאין רשאי להתענות בו דהא תנן אין גוזרין תענית על הצבור בר"ח וחנוכה ופורים ואם התחילו אין מפסיקין הרי שאע"ג שאירעו ר"ח חנוכה ופורים בתוך הימים שקבלו להתענות מתענין מ"מ אין מתחילין להתענות בהם ומשמע שאע"פ שגזרו להתחיל אין גוזרתם גוזרה ואין רשאין להתחיל אלמא יותר הם נדחים הימים טובים כשארעו בתוך הימים שקבלו להתענות בהם מכשמתחילים בהם והכא כיון דכשאירעו בתוך הימים שקבל להתענות

דרכי משה

תיח (א) ובא"ז כתב דאסור להתענות בו אלא אף ע"ג דאמרי' אסור להתענות אינו חייב לאכול בר"ת פת המצריכו ברה"מ מ"מ המוסיף בסעודת ר"ח ואוכל ושותה בטוב ה"ז משובח עכ"ל ע"ל סימן רס"ב :

כל

דרישה

סי' תיח [א] **ב"י** וז"ל כתב דמשמע ליה דכל היכא דאמרי' שאם אירע י"ט בתוך הימים שקיבל עליו להתענות אינו דוחה את הי"ט כ"ש היכא דקבל עליו בפי' להתענות באותו יום שאינו רשאי להתענות והכי דייק מהא דתנן אין גוזרין כו' וכת' אח"כ וכן נראה שדברי הסמ"ג ומדברי הרשב"ד ואח"כ תמה על רבינו שנראה מדבריו בהפך ממ"ש בטור י"ד סי' רט"ו ובשם סמ"ג ע"כ ולע"ד נראה דליכא למשמע מדברי רבינו כלום ,פי' דברי רבינו בטור י"ד בסי' הנזכר כן הוא כי בתחלה בריש הסי' כתב ז"ל נדרים חלים על דבר מצוה כיצד אימר קונם סוכה כו' מדקאמר בלשון קונם משמע דמיירי שהוציאו בל' נדר ממש ולא בקבלת תענית בעלמא ואח"כ כתב וז"ל וכתב הרמב"ן דוקא שהוציאו בלשון קונם שהוא נדר ממש כו' ונראה שזה שכתב בשם סמ"ג וז"ל ודוקא שלא נדר בפי' להתענות בשבת וי"ט אלא אירעו בתוך הזמן שנדר להתענית אבל אם נדר להתענית בהן בפי' צריך להתענות בהן קאי ג"כ ארישא דמיירי בנדר בל' נדר ממש שהוא נדר החמור וחל על דבר מצוה והשתא מ"ש דהחמיר טפי בשנדר להתענות בשבת בפירוש מאם לא נדר בשבת בפירוש אלא אירעו בתוך הזמן שנדר להתענות לפי דבנדר להתענות זמן ידוע ואירע בו שבתות וי"ט יכול להתיר נדרו

ופותחין

פרישה

הראשון יאפשר כמו אפילו במקום שני מותר לערב ברגליו כיון שאינו עושה שום הנחה ולא מדבר שום דיבור ההילוך גרידא אין בו משום הנחה ומראית העין וכדמוכח בגמרא דף ל"ח וריש ל"ט ושם בגמ' מקשה הא תניא לא יהלך אדם לסוף שדהו לידע מה היא צריכ' ביוצא בו לא יטייל אדם על הפתח כדי לכנוס למרחץ מיד ופירש"י שם אלמא אע"ג דהילוך גרידא עבד בשבת או בי"ט ולא אמר מידי אסור וה"ה גבי עירוב שמערב ברגליו או בדיבורו הוי איסור משום הכנה ובמסקנא נמי הוי אסור ומשני התם מוכחא מילתיה דאמרי אינשי אי לורכא מרבנן משכתי' שמעתתיה ואי ע"ה הוא אמרי' חמרא אירכס ליה .

סי' תיז (א) **ושמעתי** מאחי ה"ר יהודה טעם לדבר כו' ז"ל מורי ורבי ואני אומר ע"ש שלעתיד הנשים וזקנות לדיקות ומזורו לנערותיהם כיוכבד ע"ש תתחדש כנשר נעורייכי וע"ז נתנו להן ר"ח זכר לדבר וק"ל ועיין בביאוריו לסמ"ג ריש הלכה ר"ח נקרא מועדים כו' דכתיב וביום שמחתכם ומועדיכם וראשי חדשיכם וכן בסי' תי"ט

סי' תיח (א) **ואסור** בתענית כו' דכתיב ביה וביום שמחתכם ובהלל אומרים זה היום עשה ה' נגילה כו' עי"ל בסי' ת"ך :

וסולו

חדושי הגהות

תיז; א משמע שכבר היו משמרות ר"ח אלא משום מעשה העגל נטלו מהאנשים ונשאר להנשים בלבד ובפדר"א קאמר לכך נתן להן הקב"ה שכרן שיהיו משמרות ר"ח יותר מהאנשים משמע שאחר מעשה העגל נתן לדם ר"ח בשכרן ושקודם מעשה העגל לא היו משמרות ר"ח ואפ"ל שאף אם היו נצטוו בר"ח קודם מעשה העגל מ"מ לא היו הנשים מוזהרות בו כי אפשר שלא היה בו אלא מ"ע שהזמ"ג שהנשים פטורות ולכן קאמר שבמעשה עגל זכו שנתן להם דקב"ה שכרן שהן יהיו משמרות ר"ח ולא האנשים (מהרל"ח).

כתב

גרסינן בירושלמי בכל מתענין חוץ משבתות וימים טובים וראשי חדשים (ג) וחולו של מועד:

תיט **ומצוה** להרבות בסעודת ר"ח דגרסי' במגילה באלו אמרו מקדימין וכו' אבל בסעודת פורים וסעודת ר"ח אלמא דמצוה הוא דחשיב ליה בהדי סעודת פורים ואתקש נמי למועד דכתיב (במדבר י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וכתיב (שמואל א כ) גבי דוד כי זבח משפחה לנו ור"ח הי' דכתיב ויהי ממחרת החדש ואיתא נמי בפסיקתא כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד ר"ה חוץ ממה שמוציא בשבתות וי"ט ור"ח והוש"מ ומה שהתינוקות מוליכין לבית רבן אם מוסיף מוסיפין לו ואם פוחת פוחתין לו :

ואסור

להתענות אין נדרו דוחה את הי"ט מכ"ש דכשקבל עליו להתענות באותו יום בפי' שלא ידחה מפני קבלתו וכ"נ מדברי רב המגיד ומדברי הראב"ד שכתבתי בסמוך אבל ממ"ש רבינו בטור י"ד בסי' רט"ו בשם סה"מ נראה בהפך ולא נהירא מטעם שכתבתי ועוד שאותם דברים שכתב בשם סה"מ הם מגומגמים כמו שאכתוב שם בס"ד ויש לדקדק בדברי הרמב"ם שכ' לכאורה שהוא סובר דבעי"ה ובר"ח אסור להתענות מן התורה ומשמע דבעי"ה היינו מדדרשינן ליה מועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש ור"ח בהדיא אמרינן בפ"ב דתענית (יז:) גבי איסור תעני' ביום שלפני ימים הכתובים במגלת תענית ר"ח דאורייתא הוא דאורייתא לא בעי חיזוק ויש לתמוה על ערב י"ה דאטו משום דרשא דועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש שהיא אסמכתא בעלמא לימא שהוא מדאורייתא ור"ח נמי לא מצינו בתורה בהדיא שיהא אסור בתענית דאע"ג דאפשר דילפינן לה מדאקשיה רחמנא למועדים דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם אכתי אין זה כדאי לומר שהוא מדאוריית' לכן נ"ל דאה"נ דאינם אסורי' אלא מדרבנן אלא דכיון שיש להם קצת סמך בתורה לא אתו לזלזל בהו ולפיכך אינם צריכין חיזוק ומשום דאסמכתא דר"ח מיפרשא קצת טפי מאסמכתא דערב יום הכפורים כתב דבערב יום הכפורים חייב לצום ואין צריך לומר ר"ח דכיון דמפורש אסמכתא לידיה פשיטא דאינו צריך חיזוק והא דאמרינן ר"ח דאורייתא הוא היינו לומר שנזכר בתורה סמוך למועדות · ואסמכתא קרובה היא להקישו להם לענין איסור תענית אבל אין ה"נ דלא מיתסר אלא מדרבנן כ"נ מדברי התו' בפ"ק דתענית גבי אם גזרתינו קודמת לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתינו דר"ח לא מיתסר בתענית אלא מדרבנן ואמאי דאמרינן ידחה נדרו מפני גזירתנו כתבו התו' אומר רש"י ידחה נדרו מכל וכל ולא ישלי' אותו תענית והר"י מסופק בדבר ויש להחמיר דדוק' אותו יום לא יתענ' אבל ישלי' אותו ליום מחר עכ"ל ומדברי הפוסקי' בדין זה משמע כדברי רש"י:

ודע שרבינו כתב בסי' תקנ"ז דין זה דמי שנדר להתענות כך וכך ימים ואירע בהם ר"ח כמו שכתבו כאן דנדרו בטל וצריך התרת חכם וכו' והשוה דין שבתות וי"ט ור"ח חנוכה ופורים ולדעת הרא"ש וא"כ כתב נשבע להתענות בהם א"צ התרה שאין שבוע' חלה על דבר מצוה אלא לוקה על שנשבע שבועת שוא עכ"ל ודבריו תמוהים הם דהא ע"כ לא אמרינן דאין שבועה חלה על דבר מצוה אלא במצוה דאורייתא אבל במצוה דרבנן חלה וכ"כ בטור יורה דעה סי' רל"ט בשם הרא"ש וא"כ הל"ל דבחנוכה ופורים חלה השבועה ואף בר"ח כתבתי לעיל דמשמע דלא מיתסר מדאורייתא אלא מדרבנן וא"כ הל"ל דעליה נמי חיילא שבועה · ועוד דאפי' בשבתות וי"ט כ"ש בענין שכתב בתחלת דבריו שנדר להתענות כך וכך ימים ואירעו בהם שבתות וי"ט אם נשבע הל' שבוע' אף על השבתות וי"ט מטעם איסור כולל וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות שבועות אלא שבזו י"ל דלא מיירי רבי' בשנשבע להתענות כך וכך ימים ואירעו בהם שבתות וי"ט כגוונא דרישא דבההוא גוונא ודאי חיילא שבוע' אלא דוקא בשנשבע להתענות בשבת או בי"ט בפי' קאמר דאין צריך התרה ודייק לישניה שכתב ואם נשבע בהם להתענות דמשמע דבשנשבע בהם לבדם מיירי אבל התמיה הראשונה עדיין במקומה עומדת :

ומיהו לדעת הרמב"ם שאפילו בנדרים שחלים על דבר מצוה כתב שאינם חלים על חנוכה ופורים לפי שהם מדבריהם וצריכים חיזוק כ"ש בשבועות שאינם חלים על דבר מצוה דאמרינן בהו שאינם חלים על חנוכה ופורים מהוא טעמא גופיה אבל בעיו"ה ור"ח איכא לספוקי בהו דאי ס"ל דהוו דאורייתא כדמשמע לכאורה מדבריו בפ"ג מהל' נדרים אין השבועה חלה עליהם ואי ס"ל דלא מיתסרי בתענית מדאורייתא שבועה חלה עליהם שהרי אינם צריכים חיזוק כמו שכתב בפרק הנזכר . וכבר כתבתי שהדעת נוטה לומר שהוא סובר דראש חדש ועי"ה לא מיתסרי אלא מדרבנן ואפילו הכי אינם צריכים חיזוק לפי שיש בה' אסמכתא כדברי תורה וא"כ שבועה חלה עליהם ונראה שמפני כך כשכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות שבועות שאין שבועה חלה על דבר מצוה כתב כגון שנשבע שיתענה בשבתות ובימים טובים ולא כתב ובראשי חדשים משמע דעל ראש חדש חלה שבועה ואע"פ שלא הזכיר חנוכה ופורים ועכ"ז אני אומר שאין שבועה חלה עליהם איכא למימר שסמך על מ"ש בהלכות נדרים שאין נדרים חל עליהם מפני שצריכין חיזוק וכ"ש שאין שבועו' חלות עליהם כמו שכתבתי לגבי ראש חדש דגבי נדרים כתב דאינם צריכה חיזוק אם איתא דאין שבועה חלה עליהם ה"ל לפרושי בהדיא ואע"ג דאסיקנא בפרק השנה רבה (נ:) דדוקא במידי דשב ואל תעשה מצי רבנן עקרי מידי דאורייתא אבל לא מידי דהוא בקום עשה והכא אמרינן דלדעת הרמב"ם אין נדרים ושבועות חלים על חנוכה ופורים וקום עשה הוא שהרי אנו אומרים לו קום אכול איכא למימר דהא דאמרינן התם דמיגדר מלתא מגו עקרי מידי דאורייתא אפילו בקום עשה וחיזוק דברי חכמים בכל מה שדברו בו אע"ג דלא ליהוי ביה מיגדר מילתא גורם לקיים דבריהם במגדר מלתא שאם הוו מזלזלין באחד מדבריהם אתו לזלזולי בכולהו הלכך כל דבר שהוא חיזוק לדבריהם הוי כמו מיגדר מלתא ועי"ל כמו שכתבו התו' בפ' ג' מינין (מג:) אף כי אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום עשה במקום שיש פנים וטעם בדבר ודאי לכ"ע יש כח לעקור והכא מאחר שדברי חכמים צריכים חיזוק שפיר יש פנים וטעם בדבר · כתבו הגהות מיימון בפ"א מהלכות תענית שהמתענה בר"ח חנוכה ופורים מפני נדר או מפני חלום צריך למיתב תענית לתעניתיה והביא ראיה לדבר מדאמרינן בפרק קמא דר"ה (יח:) על שהתענו בחנוכה בשוגג לאו והתענו על מה שהתעניתם : **גרסינן** בירושלמי בכל מתענים וכו' בפ"ב דתעניות בכל מתענין חוץ משבתות וי"ט ור"ח וחולו של מועד וחנוכה ופורים ולא ידעתי למה דילג רבי' חנוכה ופורים דא"ל שלא הביאו לפי שאינם צריכים לו בהלכות אלו דא"כ למה כתב חולו של מועד לא היה לו לכתוב אלא עד ור"ח לבד ועוד יש לתמוה דבתחלת הדבור כשכתב ואסור בתענית ה"ל להביא הירושלמי הזה אבל במקום זה אין לו טעם שאחר שכבר הביא ראיה מהמשנה דאסור בתענית ונשא ונתן בדין יחיד שקבל עליו תענית ופגע בו ר"ח מה בא להשמיענו שאסור להתענות בר"ח א :

תיט ומצוה להרבות בסעודת ר"ח דגרסינן במגילה (ה·) באלו אמרו וכו' כלומר דתנן בס"ק דמגילה באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין וקאמר עלה בירושלמי באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין קריא' מגילה ותרומ' שקלים אבל סעודת ר"ח וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין ומדקתני סעודת ר"ח בהדי סעודת פורים משמע לרבינו שמצוה הוא ומיהו לפי מה שפירש הר"ן אין ראיה לכאן שהוא כתב סעודת ר"ח פי' שהיו עושין כשהיו נכנסין לעבר את החדש והראיה שהביא מדאיתקש' למועד סמך בעלמא הוא וגם מה שהביא מדכתי' כי זבח משפח' לנו יש לדחו' דאיכא למימר דלאו משום ר"ח היה אלא שהיה דרכ' להאסף המשפחה לשמחת מריעות וקרה מקרה שנאספו ביום ההוא ועוד דאפשר שלא עשו המשפחה זבח כלל אלא דוד היה אומר ליהונתן שיאמר כן לשאול ומיהו אפשר דאפילו הכי מצי לאתויי קצת ראיה מדאמר דוד ליהונתן שיאמר כן לשאול ביום החודש אלמא מנהגם היה לעשות זבח משפחה ביום ר"ח · והרוקח כתב מצוה לאכול בר"ח כמו במועד והביא כמה ראיות : **ואיתא** בפסיקת' כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ראש השנה וכו' ומה שהתינוקות מוליכין לבית רבן כ"כ הרוקח סי' ס"ז וסי' רכ"ח ונרא' דעל שכר התלמוד קאמר וכדתניא ברפ"ב די"ט (טז·) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ר"ה וכו' חוץ מהוצאת שבתות וי"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה והא דבגמרא לא קתני הוצאת ר"ח כדקתני בפסיקתא איכא למימר דבכלל י"ט הוא :

ואסור

מ"ש רבינו בסי' תק"ע ולשם יתבאר בס"ד : **גרסינן** בירושלמי בכל מתענין וכו' בספ"ב דתענית לאחר מחלוקת שנחלקו האמוראים אי בטלה מגלת תענית ואסיק דבטלה מגלת תענית קאמר ר' יעקב בר אחא תסקד לספריה אין אתת אתתא מישאל לכון אימרון לה בכל מתענין חוץ משבתות וי"ט ור"ח וחש"מ וחנוכה ופורי' ורבינו דלא מייתי חנוכה ופורים נראה דט"ס הוא דהא קאמר התם דאפילו למ"ד בטלה מגילת תענית חנוכה ופורים לא בטלו והקשה ב"י לאיזה צורך הביא רבינו כך ירושלמי במקום הזה בתחלת הסי' ה"ל להביאו ונראה דהביאו לחזק דעת הרמב"ן דבקבלת תענית בראשי חדשים אפילו היתירא אינו צריך דמדאמר בכל מתענין וכו' דר"ל בכל הכתוב במגילת התענית שלא להתענות בהן עכשיו מתענין חוץ משבתות וי"ט וכו' והיינו בע"כ דבקבלת תענית קאמר דאי כדאמר בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר הא ודאי דאפי' בשבתות וי"ט חל הנדר וצריך פתח להתירו כדתנן בנדרים ר"פ ר"א אלא ודאי דמיירי דאפקיה בלשון קבלת תענית ואשמעי' דאפילו היתירא אין צריך לא בר"ח ולא בחש"מ דומיא דשבתות וי"ט והכי משמע דמדקאמר מפקיד לספריא אין אתת איתתא מישאל לכון וכו' דנקט איתתא לפי שרגילות תמיד להתענות בלא לשון נדר גמור :

תיט ומצוה להרבות בסעודת ר"ח דגרסינן בירושלמי במגלה וכו' אבל סעודת פורים וסעודת ר"ח מאחרין ולא מקדימין אלמא דמצוה הוא וכו' כל"ל פירוש דכשחל ר"ח בשבת הסעודה שחייב לעשו' בשבת בשביל ר"ח דאינו יכול לקיימה בשבת מאחרין אותה לעשותה באחד בשבת ולא להקדימה בע"ש כדין סעודת פורים כשחל בשבת : **ומ"ש** רבינו אלמא דמצוה הוא דחשיב ליה בהדי סעודת פורים איכא להקשות אפי' לא הוה חשיב ליה בהדי ס"פ בע"כ דמצוה היא דאי לאו מצוה היא למה קאמר דמאחרין ולא מקדימין כיון דאין בה מצוה מאי נפקא לן מינה אי מאחרה או מקדימה ויש לומר דה"א דאינו אלא מנהג בעלמא כיון דנקרא מועד אבל מצוה בפרט ליכא אבל מדחשיב ליה בהדי ס"פ אלמא דמצות פרטית היא ומה"ט אמר רבי' מצוה להרבות בסעודת ר"ח דמדחשיב ליה בהדי ס"פ אלמא צריך להרבות בה כמו בס"פ ועוד ראיה מדאיתקש למועד דכתיב וביום שמחתכם וב"י כתב דיש לדחות הראיות ואין דעתי הענייה מקבלת דיחוין דמ"ש הירושלמי מיירי בסעודה שעושין כשמעברין את השנה וכמ"ש הר"ן איכא להקשות מנ"ל להר"ן לפרש כן אדרבה מדאשכחן דאיתקש ר"ח למועד וכתיב ויהי ממחרת החודש ואיתא נמי בפסיקתא כל מזונותיו וכו' אלמא דבכל סעודה שעושין בר"ח קאמר דמאחרין וכו' ומה שדחה היקשא דר"ח דאיתקש למועד דסמך בעלמא הוא הלא בסי' ת"כ מביא רבינו דברי הרי"ץ גיאות משם זקנים הראשונים דר"ח ימי שמחה ניהו מדכתיב וביום שמחתכם וכו' ואומרים כלל זה היום עשה ה' נגילה וגו' והראייה מדכתיב כי זבח משפחה לנו כתב ב"י בעצמו דדחייתו לא דחייה היא וכו' והכי נקטינן להרבות בסעודת ר"ח וכשחל נמי ר"ח בשבת חייב להרבות בסעודה באחד בשבת בשביל סעודת ר"ח שהיה חייב בשבת אלא שלא נהגו כן ומהך פסיקתא איכא סמך לתינוקות שמוליכין לבית רבן בכל ר"ח וקורין אותו מעות ר"ח ואין לבטלו אחד המרבה ואח' הממעיט ובלבד וכו' :

ואסור

פרישה

(ג) **וחולו** של מועד ועוד שם חנוכה ופורים ע"כ וו"ל ב"י לא ידעתי למה דילג רבינו חנוכה ופורים דס"ל מפני שא"צ להם בהלכות אלו דא"כ חולו ש"מ ג"כ לא ה"ל להביא ועוד יש לתמוה דבתחלת הדבור כשכתוב ואסור בתענית ה"ל להביא הירושלמי הוה כו' וכ"ל דס"ל לרבינו דאם נשבע להתענות בר"ח שאין השבועה חלה כמו שלא תחול על שבת וחש"מ להכי הביא הירושלמי שסידר ר"ח בין שבת וי"ט ובין חש"מ שהם דאורייתא משא"כ בחנוכה ופורים שסידר אחריהם ושמה מדרבנן ושבועה חלה עליה מטעם איסור כולל וכ"פ ב"י וב"ח הביא דעת' בר"ח אי דאורייתא הוא או דרבנן :

ממקול

דרישה

ופוחתין לו בהם שמוסיפים לו אילו שמח ללבן שיפגמו בתוך הזמן אלו סימים לא היית נודר והותר כל הנדר וכא"ש שם רבינו בהדיא משא"כ כשנדר להתענות בשבת בעצמו דאו הי' יודע שהוא שבת ואפ"ה נדר ולא הותר כל הנדר וחייב לצום ודינו הוי ככל מי שנדר לבטל המצוה אבל אם לא אמר בל' נדר ממש אלא בלשון קבלה בעלמא או הוי דינו כמו שכתב ב"יז"ל דכל היכא דאמרי' שאם אירע י"ט בתוך הזמן שקבל עליו להתענות אינו דוחה את י"ט כ"ש היכא שקיבל עליו להתענות בי"ט עצמו מאחר שאינו אלא קבלה בעלמא ואינו חל על דבר מצוה וכמו שהגיה ב"י ז"ל דרבינו ג"כ מודה בזה כנ"ל רק ע"ז יש לתמוה על רבינו שהביא לשון הסמ"ג לא כמ"ש הספ"ג וצ"ע :

ואם

חדושי הגהות

תיח א כתב מהרל"ח ואפשר שהביאו רבינו ללמוד הימנו דשאר כל הימים הכתובים במגלת תענית מותרים להתענות בהן :

מעות

תכ ואסור בהספד דתנן נשים במועד מענות פירוש שכולן אומרות כאחת אבל לא מטפחות להכות כף אל כף בר"ח חנוכה ופורים מענות ומטפחות אבל לא מקוננות שתהא אחת אומרת והאחרות עונות אחריה ואחר שנקבר המת לא מענות ולא מטפחות ועל צידוק הדין (א) אם יש לאומרו בר"ח חנוכה ופורים נחלקו בו חכמי גרמיזא אומרים אותו דרך הילוך וחכמי מגנצא א"א אותו א"א על אדם גדול וכן השיב רבינו משולם ב"ר משה שנינו אין מניחים המטה ברחוב שלא להרגיל ההספד ומתוך צידוק הדין ירגילו בהספד וכיון שא"א צידוק הדין א"א קדיש ודי לאדם גדול שמספידים בר"ח ובח"ה שיאמרו עליו צידוק הדין וקדיש והרי"ץ גיאת כתב נהגו מימות זקנים הראשוני' שלא לומר צ"ה אחר המת בר"ח חנוכה ופורים דלא עדיף צידוק הדין דהדיוט מצידוק הדין דמשה רבינו דמסלקי ליה בשבת שחל להיות במועד ור"ח חנוכה ופורים שחלו להיות בשבת דהללו ימי שמחה נינהו דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ובכל אחד מהם אומרים הלל זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו ותלמידי רש"י כתבו בשמו שאומרים צידוק הדין וקדיש אפי' בחולו של מועד :

תכא ונוהגין באשכנז שאומרים פרשת ובראשי חדשיכם שחרית אחר פרשת התמיד ובספרד אין נוהגין לאומרה :

תכב גרסינן בפרק במה מדליקין ימים שיש בהם קרבן מוסף כגון ר"ח וחולו של מועד ערבית שחרי' ומנחה מתפללין י"ח ברכות ואומר מעין המאורע בעבודה פירוש אומר יעלה ויבא ברצה ואם לא אמר מחזירין אותו ואם נזכר קודם שיסיים ברכת רצה או אפי' אחר שיסיים כל זמן שאינו (א) מתחיל מודים אומרו במקום שנזכר ואם לא נזכר עד לאחר שהתחיל מודים או אפילו נזכר בשים שלום חוזר להתחיל רצה סיים חוזר לראש ואסיקנא שלעולם חוזר לראש אא"כ לא עקר רגליו וגם

רגיל

תכ ואסור בהספד וכו' דתנן (בסוף מ"ק) נשים במועד מענות וכו' מה שקשה ממ"ש כאן למ"ש בסי' של"ח של"ט נתבאר לשם :

ועל צידוק הדין וכו' עד סוף הסימן כ"כ שם הרא"ש וצידוק הדין דרך הילוך דמי לנשים שכולן עונות כאחת דשרי כ"כ ב"י ול"נ פשוט דדרך הלוך הוי בצנע' ולא אסרו הספד בר"ח אלא בגלוי בצבור בפרהסיא וכיוצא בזה כמ"ש בניסן כד"א דמתענין בו התלמידי' בצנעא אבל להזכיר בצבור אסור עד שיעבור ניסן עכ"ל ב"י לקמן בסי' תכ"ט וטעם תלמידי רש"י כתב הרא"ש שהוא לפי שצדוק הדין וקדיש אינו הספד אלא הודאה וקבלת דין שמים :

תכא ונוהגין באשכנז שאומרי' פ' ובראשי חדשיכם וכו' פי' כי היכא דתפלת השחר כנגד תמיד השחר ואף על פי כן נוהגין שחרית לומר פרשת תמיד כך בתפילת המוסף שהוא כנגד קרבן המוספין יש לומר פסוקי קרבן מוספי דר"ח אחר פרשת התמיד אך קשה למה לא יאמר בשחרית ג"כ פסוקי המוספי' די"ט דמ"ש משבת ור"ח וע"ל בסי' ת"ח במ"ש ב"י התיישב קצת :

תכב גרסינן בפ' כ"מ (דף כד) ימים שיש בהן קרבן מוסף וכו' פי' כיון דדאורייתא הוא אם לא אמר מחזירין אותו משא"כ בה"ב של תעניות דאם לא אמר עננו בש"ת כיון דלאו דאורייתא נינהו אין מחזירין אותו כתב הכל בו הלכות תפלה דף ז' ע"ב כתב הר' מאיר דמהך ירושלמי כל ל' חזקה מה שהוא למוד הזכיר נראה דכך נמי אמרינן בר"ח ובחש"מ אם נסתפק אם אמר ענין היום אם לאו שצריך לחזור חזקה מה שלמוד הזכיר מיהו בפ' ג' שאכלו גרסינן בירושלמי דבספק הזכיר בר"ח ובחש"מ אין מחזירין אותו וצ"ע למה לא הזכיר דין שבת וי"ט ואפשר לומר דבשבת וי"ט מחזירין אותו לפי שהיא ברכה בפני עצמה או אפשר לומר דה"ה דאין מחזירין אותו אבל לא ביאר דינן לפי שאין נופל בהן ספק לפי שהיא ברכה בפני עצמה עכ"ל ובהגהת ש"ע כתב וז"ל ואם הוא ספק אם הזכיר אם לאו א"צ לחזור עכ"ל כפסק כדברי הכל בו ותימה הלא דברי ב"י נכונים דכיון דבפ' ג' שאכלו אחר אשכח תני ופליג כל יום שיש בו קרבן מוסף מחזירין אותו ובתלמודא דידן אייתי הך ברייתא דקתני מחזירין פשיטא דלא חיישינן לאידך ברייתא ואפשר עוד דהתם בירושלמי לא לענין הזכרה דתפלה איירי אלא לענין הזכרה דבה"ה דהא אהזכרה דבה"ה דאיירי ביה מייתי ליה עכ"ל ועוד דהלא ודאי לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לה"ר מאיר מקמי קושייתא דהקשה הכלבו מהירושלמי דפ"ג שאכלו דאיכא לאוקומי דלא איירי אלא בבה"ה ולהב"ה קאמר אשכח תני ופליג אבל בתפלה ליכא מאן דפליג דפשיטא דקי"ל מה שלמוד הזכיר כדאמרינן במשיב הרוח ובשאלה דברכת השנים והכי נ"ל עיקר כדברי מהר"ם והב"י ולא כהגהת ש"ע .

ואם נזכר קודם שיסיים ברכת רצה וכו' כבר נתבאר לעיל בסימן קי"ד ואם לא נזכר עד לאחר שהתחיל מודים וכל הסוגיא בס"פ תפלת השחר וכלישנא בתרא דרב נחמן בר יצחק דתרתי בעינן דלא עקר רגליו וגם רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל בהדא חוזר לראש אבל ר"ע פסק כסתמא דתלמודא דקאמר מעיקרא לא אמרן שעקר רגליו אבל לא עקר רגליו חוזר לעבודה ודחי לדרב נחמן בר יצחק מקמי סתמא דתלמודא :

ומ"ש

תכ ואסור בהספד דתנן נשים במועד מענות וכו' בסוף מועד קטן (כח) : **ועל** צידוק הדין אם יש לאמרו בר"ח חנוכה ופורים נחלקו בו וכו' עד סוף הסי' כ"כ שם הרא"ש וכ"כ הגהות מיימון פי"א מהלכות אבל וטעם האומרים אותו דרך הילוך נראה שהוא משום דכל שהוא דרך הילוך דמי לנשים שכולן עונות כאח' דשרי וכתב הרא"ש טעם תלמידי רש"י לפי שצידוק הדין וקדיש אינו הספד אלא הודאה וקבלת דין שמים וכתב רבינו בסי' ת"א שכן כתב הרמב"ם שאומרי' בח"ה צידוק הדין וקדיש וכתב שם עוד כתב בתשובות הגאונים ושאלתם היכא שמספידין בר"ח מהו שיאמרו צידוק הדין כך שנינו במועד מענות אבל לא מטפחות הלכך צידוק הדין אם עונין כולם כאחת מותר ואם אחד מדבר וכולם עונין אחריו אסור עכ"ל כתוב בהגהות אשיר"י בסוף מועד קטן בשם א"ז בניסן כל החדש מצדיקין דרך הליכה · מעי"ה עד ר"ח חשון מצדיקין דרך הליכה ושוב אומרים קדיש אחר קבורתו ונהגו שבערב הפסח אין מצדיקין ומר"ח סיון עד עצרת מצדיקין דרך הליכה וכן ביום טבוח שהוא אסרו חג עצרת ורבינו יואל הנהיג כן כל שבעה שעצרת יש לה תשלומין כל שבעה עכ"ל · כתוב בסמ"ג בתל"ת סימן מ"ה גרסינן בירושלמי דמועד קטן ר' כרוספדאי נפטר במועד עשו עליו הבראה והיו סבורים שמדעת ר' אמי עשו כן ולבסוף נודע שלא היה דעתו אבל בחנוכה ובר"ח משמע שלדברי הכל מברין עכ"ל ובטור י"ד סי' ס"ב כתבתי שהרמב"ם והרמב"ן והרא"ש הסכימו להברות ואף בחול המועד · דין ת"ח אם מותר להספידו בר"ח נתבאר בהל' חול המועד ובהל' אבל :

תכא ונוהגין באשכנז שאומרים פרשת ובראשי חדשיכם וכו' כבר כתבתי בזה סי' מ"ח :

תכב גרסינן בפרק במה מדליקין ימים שיש בהם קרבן מוסף וכו' עד ואם לא אמר מחזירין אותו שם · ואם הוא מסופק אם הזכיר אם לאו נראה מהירושלמי פרק קמא דתעניות דמחזירין אותו דקתני התפלל ואינו יודע מה הזכיר כל ל' יום חזקה מה שהוא למוד הזכיר וכתבוהו התוס' בסוף פ"ק דברכות (יב:) ולמדנו ממנו לכל הדברים שצריך להזכיר [א] וגם הכלבו כתב בסי' י"ח בשם ה"ר מאיר נראה מזה בירושלמי שכך נמי אמרינן בר"ח ובחולו של מועד אם נסתפק אם אמר ענין היום אם לא שצריך לחזור אלא שאח"כ כתב מיהו בפ"ג שאכלו גרסינן בירוש' דבספק הזכיר בר"ח ובחולו של מועד אין מחזירין אותו עכ"ל · ותמהני עליו איך לא נסתכל במאי דאיתמר התם עלה דההיא אשכח תני ופליג כל יום שיש בו קרבן מוסף כגון ר"ח וחש"מ צריך להזכיר מעין המאורע ואם לא הזכיר מחזירין אותו וכיון דפלוגתא היא ותלמודא דידן אייתי ברייתא דקתני מחזירין פשיטא דלא חיישינן לאידך ברייתא ואפשר עוד דהתם בירושל' לא לענין הזכרה דתפלה איירי אלא לענין הזכרה דברכת המזון דהא אהזכרה דברכת המזון דאיירי ביה מייתי לה :

ומ"ש ואם נזכר קודם שיסיים כל זמן שאינו מתחיל מודים אומרו במקום שנזכר כ"כ המרדכי בריש תענית בשם אבי"ה וכ"כ ג"כ ממ"ש שם הרא"ש בשמו וכבר כתבתי זה בסי' קי"ד (א) : **ואם** לא נזכר עד לאחר שהתחיל מודים וכו' בס"פ תפלת השחר (כט.) : **ומ"ש** ואסיקנא שלעולם חוזר לראש וכו' שם הא דאמרן סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקר רגליו אבל לא עקר רגליו חוזר לעבודה אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמרן עקר רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לעבודה א"ד א"ר נחמן בר יצחק הא דאמר כי לא עקר רגליו חוזר לעבוד' לא אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כלישנא בתרא דתרתי בעי' לא עקר רגליו וגם רגיל לומר תחנונים אחר

תפלתו

דרכי משה

תכ (א) כל דינים אלו כתבתי בי"ד סי' ת"מ וגם כתבתי ביצר נוהגים ׃ **תכב** (א) ואין דבריו נראין דא"כ מאי איריא ספק אפילו ודאי לא אמרו אין מחזירין אותו כמ"ש לעיל סימן קפ"ח והירושלמי שאמר מתפלל ואינו יודע מה הזכיר כו' אין ראיה דאיכא למימר דלא מיירי אלא לענין הזכרה ושאלה דנתרגל בהן הרבה ולכן כל ל' יום אמרינן מה שהוא למוד הזכיר דלא מקרי הרגל בפחות מל' יום אבל לענין יעלה ויבא

דלא

דרישה

סי' תכב [א] **ואם** היה מסתפק אם אמרו ב"י ז"ל הביא דברי הכלבו בריש סי' זה וז"ל וגם הכלבו כתב בשם הר"ם דאם נסתפק אם אמר ענין היום אם לא שצריך לחזור וא"כ כתב תימה בפ"ג שאכלו גרס' ירושלמי דבספק הזכיר בר"ח אין מחזירין עכ"ל ותמה הוא ז"ל על שלא נסתכל במאי דאיתמר התם עליה אשכח תנא דפליג עליה כל יום שיש בו קרבן מוסף כו' מחזירין איתו עכ"ל · ולעד"נ דלק"מ דלשון הירושלמי כן הוא תני היה יושב ואוכל בשבת ושכח להזכיר של שבת רב אומר חוזר ושמואל אמר אינו חוזר שמעון בר בא בשם ר' יוחנן ספק הזכיר של ר"ח ספק לא הזכיר אינו חוזר אשכח תני ופליגי כל יום שיש בו מוסף צריך להזכיר מעין המאורע אם לא הזכיר מחזירין אותו עכ"ל ונראה דהכלבו סובר דמאן דאמר ספק אין מחזירין אותו לא פליג אתנא דאמר אם לא אמר מחזירין דמר אמר חדא ומר אמר חדא ותנא דאמר אם לא אמר מחזירין מיירי דבספק אין מחזירין ומאי דקאמר שם אשכח תנא דפליג זה קאי אדלעיל מיניה אשמואל דקאמר אינו חוזר אפי' יודע שאכל ולא הזכיר כמו שהבאתי ל' ירושלמי עליה פליג האי תנא ואמר מחזירין אותו ובזה מיושבים דברי הכלבו כנ"ל · ב"י הביא דברי הכלבו ודחוי הירושלמי האמור דכתב אין מחזירין אותו מיירי לענין הזכרה דברכת המזון דהא אהזכרה דברכת המזון דאיירי ביה מייתי ליה ואין דבריו נראין דא"כ מאי איריא ספק אפילו ודאי לא אמרו אין מחזירין אותו כמ"ש לעיל סי' קפ"ח ומהירושלמי שאמר התפלל ואינו יודע מה הזכיר כו' אין ראיה דאיכא למימר דלא איירי אלא לענין הזכרה ושאלה דנתרגל בהן הרבה ולכן כל ל' יום אמרי' מה שהוא למוד הזכיר דלא מיקרי הרגל בפחות מל' יום אבל לענין יעלה ויבא דלא מלינן לעולם שיעברו ל' יום שלא יזכיר יעלה ויבא לא מיקרי הרגל ולא אמרי' ביה חזקה מה שלמד מזכיר עכ"ל ד"מ ונלע"ד להביא ראיה שיש חילוק בין שלשים בלמפרע ממ"ש רבינו לעיל לענין סדר תפלה דלהרא"ש י"ל לחזור לשל ר"ח מה"ט ע"ש כתב הכלבו טעה ולא התפלל מנחה ביום שלפני ר"ח מתפלל ערבית שתים ומזכיר יעלה ויבא בראשונה ואינו מזכיר בשניה ואם הזכיר בשני' יצא בראשונה השנייה עלתה לו ולא הראשונה ואם הזכיר או לא הזכיר בשניה יצא עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הגאון שכ"כ בחידושיו וכתב שכוון היא כמ"ש ס"ס ול"נ בטעה ולא התפלל מנחה בשבת וכ"כ בד"מ ונדחי כמה הגדולים סללו לסמוך עליהם אע"ג דלכאורה הדבר תמוה כיון דר"ח הוא ותשלומין הוא נתודת ערבית כמ"ש טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים · וא"כ למה לא צריך להזכיר בשניהם לכתחלה יעלה ויבא ול"ד לטעה במנחה בשבת דמתפלל ערבית שתים ומזכיר הבדלה בראשונה ולא בשנייה דהתם כיון דכבר הבדיל בראשונה הוי חול וא"כ א"צ תו להתפלל אלא תפלה של חול משא"כ הכא שהוא ר"ח וכל התפילות שיתפלל בר"ח בכולן יזכיר ולמה יגרע בתפלה כיון דגם ערבית עליה ילא שם מנח' ומה"ט צריך להקדים תות' של ערבית המובה לתשובה ועיין מ"ש ריש סי' פ"ט בענין זה דאמ"ו תפלת שחרית ד' שעות ומנה ואח"כ שכרו כמתפלל תפלה שלא בזמנה דר"ל כמו שמתפלל תפלת שחרית אחר ד' שעות ואם לא נזכר עד אחר ו' שעות אזי מתפלל תשלומין שחרית בשם תפלת מנחה גם כשכח מנחה או ערבית ע"ש .

ובקריאת

פרישה

סי' תכב (א) **מתחיל** מודים ז"ל מ"ו והוא כנגד הא למוד שאמר אם לא אמרה בעבודה חוזר לעבודה דהיינו רצה ובהשר"י פ' תפלת השחר דף ע"ח ע"ב משמע נמי דלא ס"ל כוותי' אלא מיד כשסיים הברכה הוא חוזר לרצה במקום שמחזירין ובמקום שאין מחזירין כגון יעלה ויבא בערבית דר"ח ועל הנסים מיד כשסיים הברכה אינו אומר אפילו בלא חתימה אלא יעלה ויבא למוד משום דהוי ספק ע"ש וע"ל סי' קי"ד עכ"ל ומה שאמר דסיים הברכה שהזכיר הרא"ש ר"ל שגם התחיל הברכה שאחריה וכן פי' לעיל סי' קי"ד וכ"כ שם בק"ש וגם בהגהות אלא משיב הרוח ע"ש שמוכח לומר כן :

אבל

רגיל לומר התחנונים אחר תפלתו שאז חוזר לרצה אבל אם עקר רגליו אע"פ שרגיל לומר תחנונים או אינו רגיל לומר תחנונים אף ע"פ שלא עקר רגליו חוזר לראש ורב עמרם תלה אותו בעקר רגליו שכתב לא עקר אע"פ שאינו רגיל לומר תחנונים חוזר לעבודה עקר רגליו אע"פ שרגיל לומר תחנונים חוזר לראש וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן ולמעלה בברכת אתה חונן כתבתי אם יכול לחזור בדבר שאין צריך לחזור והא דמחזירין על שכחת הזכרת ר"ח דווקא שחרית ומוסף ומנחה (א) אבל שכח ולא הזכיר בערבית אין מחזירין אותו ל"ש אם ר"ח יום אחד (ג) או אם הוא ב' ימים וכשם שיחיד חוזר ש"צ נמי חוזר אם טעה חוץ משחרית דתניא טעה ולא הזכיר ר"ח שחרית אין מחזירין אותו מפני שתפל' המוסף לפניו וא"ר יוחנן בצבור שנו פי' רב אלפס מפני טורח צבור הקילו בו לסמוך על תפלת מוסף כיון שהיא מיד אחר זאת ורש"י פירש בצבור שנו מי שמתפלל בצבור אפילו יחיד אין צריך לחזור מפני ששומע אותו מש"צ ואין הלשון משמע כן שהרי תלה אותו מפני שתפלת המוסף לפניו ולא קאמר מפני ששומע מש"צ כתב ר"י שאם שכח ולא התפלל יעלה ויבא במנחה (ד) שאין לו להתפלל במוצאי ר"ח ערבית שתים כיון שאין לו להזכיר של ר"ח למה יתפלל ערבית שתים כיון שכבר התפלל י"ח במנחה ולא דמי להא דאמרינן טעה ולא התפלל במנחה בשבת מתפלל במ"ש שנים של חול דשאני התם דאף בשבת היה ראוי להתפלל י"ח אלא שסלקוה מפני טורח שבת הלכך בשלא התפלל במנחה יוצא בי"ח שמתפלל במוצאי שבת דאינון נמי שייכי לשבת וחכמי פרובינצא כתבו כיון שלא יצא ידי חובתו במה שמתפלל הוי ליה כאלו לא התפלל וצריך להתפלל שתים בערב אע"פ שאינו מזכיר בה של ר"ח (ה) וא"א הרא"ש ז"ל כתב הדבר מוכרע לכך היה אומר ה"ר יונה שהנכון לצאת ידי ספק שיתפלל אותו לערב בתורת נדבה וא"צ לחדש בה דבר דכיון שמתפלל אותה מספק אין לך חדוש גדול מזה : וקורין ההלל ורבו בו הדעות יש אומרים שיחיד אין אומר אותו כלל בראש חודש אבל צבור אומרים אותו ומברכין לפניו ולאחריו ויש אומרים שאין חילוק בין יחיד לצבור ושניהם אומרים אותו בלא ברכה ור"ת כתב דלא שנא יחיד ולא שנא צבור אומרין אותו ומברכין עליו אפילו כל יחיד ויחיד ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ומברכין לקרות את ההלל וחותמין ביהללוך וכ"כ רב עמרם וקורין אותו בדילוג שמתחילין הללויה וקורין אותו עד חלמיש למעינו מים ומדלגין לא לנו ומתחילין ה' זכרנו וקורין עד ואנחנו נברך יה ומדלגין אהבתי כי ישמע ה' עד כל האדם כוזב ומתחילין מה אשיב עד הודו וכל הצבור קורין ביחד וקורא ש"צ לבדו הודו והקהל עונין אחריו הודו וקורא פסוק יאמר נא ישראל והקהל עונין אחריו הודו וכן יאמרו נא בית אהרן ועונין הקהל אחריו הודו וכן יאמרו נא יראי ה' ועונין הקהל אחריו הודו וקורין כולם ביחד מן המצר

עד

תפלתו : **ורב** עמרם נראה שסובר דמ"ד לא אמרן אלא שעקר רגליו וכו' לית ליה דר"י בר יצחק דמפליג בין רגיל לומר תחנונים וסובר דהלכתא כוותיה : ולמעלה בברכת אתה חונן כתבתי אם יכול לחזור וכו' כלומר בברכת אתה חוננתנו והוא בסי' רצ"ד · ומ"ש רבינו זה בכאן אינו במקומו שהרי עדיין לא הזכיר דבר שאינו צריך לחזור ואפשר שמפני שכתב שם נזכר קודם שיתחיל מודים אומרו במקום שנזכר כלומר ואינו צריך לחזור לעבודה הוצרך להודיענו שי"א שאם רצה לחזור חוזר וי"א שאינו יכול לחזור : **והא** דאמרינן על שכחת הזכרת ר"ח דוקא שחרית וכו' אבל שכח ולא הזכיר בערבית אין מחזירין אותו ל"ש ר"ח יום אחד או הוא שני ימים פשוט בס"פ תפלת השחר (ל:) כתב בא"ח כתב ה"ר נתן דבערבית ליל שני מחזירין אותו שהכבר מקודש הוא וכ"כ ריב"ש עכ"ל ודבר תימה הוא שזה הפך פשוט דברי הגמ' :

וכשם שיחיד חוזר ש"צ נמי חוזר אם טעה חוץ משחרית דתניא טעה ולא הזכיר ר"ח שחרית וכו' גם זה שם וכבר נתבאר בסימן קכ"ו :

כתב ר"י שאם שכח ולא התפלל יעלה ויבא במנחה וכו' כל זה כתבו הרא"ש והתוס' בר"פ תפלת השחר (כט :) :

אם טעה ולא התפלל מנחה ביום שלפני ר"ח כתב הכלבו בסי' י"א מתפלל ערבית שתים · ומזכיר יעלה ויבא בראשונה ולא בשנייה א ואם הזכיר בראשונה ולא בשנייה או בשנייה ולא בראשונה שנייה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו ואי אדכר בתרווייהו יצא ואי לא אדכר בתרווייהו יצא עכ"ל דימה אותה לדין טעה ולא התפלל מנחה בשבת שנתבאר בסי' רצ"ב וכן הוא וכן מצאתי בשם חידושי גאון (ג) :

ומ"ש וקורין הלל כתב בשבלי הלקט בשם הגאונים מנין שאומרים הלל בר"ח מצינו שרמז דוד בתהלים הללויה הללו אל בקדשו י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשי' ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה על שנה מעוברת שיהא לה י"ג חדשים ועל חדש ב' ימים :

ורבו בו הדעות י"א שיחיד אין אומר אותה כלל בר"ח וכו' סברות אלו וטע' כל אחד מהם כתובה בתוס' (יד ·) והר"י והרא"ש בפרק היה קורא והר"ן בפרק במה מדליקין ודעת הרי"ף בפרק במה מדליקין דיחיד לא יברך משמע אבל צבור מברכין וכ"נ שהוא דעת הר"י ודעת רש"י דלצבור נמי אין מברכין עליו וכ"ד הרמב"ם בהל' חנוכה וכתב עוד שיחיד לא יקרא כלל ואם התחיל ישלים ויקרא בדילוג וכתב הרא"ש והר"ן שהכיוצא בזה אמרו אם הלכה רופפת בידך ראה היאך צבור נוהגים ונהוג כן ומנהג הוא שמברכים על ההלל והרב המגיד כתב ומנהגינו שהצבור מברכין עליו ויחיד אומרו בלא ברכה : **כתב** הכלבו בסי' נ"ב בשם הר"ם שטוב לאומרו עם הצבור אף קודם תפלה עכ"ל וכתב הרוקח ראיתי את ר' שלא קרא הלל דר"ח עם הצבור וקרא מעצמו מיושב בשעת קריאת התורה (ג) :

ומ"ש רבינו בשם ר"ת דל"ש יחיד ל"ש צבור אומרים אותו וכו' נראה שכפל לומר אפי' כל יחיד ויחיד לאפוקי מה"ג שפירש דלצבור נמי נקראי' יחיד כל זמן שאין כל ישראל יחד : **ומ"ש** ומברכין לקרות את ההלל כלומר ואין מברכין לגמור וכ"כ שם התוס' והר"י והרא"ש והר"ן ז"ל ועיין במה שכתב רבינו בסי' תפ"ח · וכתב המרדכי בפרק במה מדליקין בשם ראבי"ה דהמברך בר"ח לגמור לא משתבש דלגמור תרתי משמע ושבלי הלקט כתב מי שטעה ובירך בר"ח לגמור אין צריך לחזור (ד) : **ומ"ש** רבינו וחותמי' ביהללוך בס"פ ע"פ (קיז :) תנן כוס רביעי גומר עליו את ההלל ואומ' עליו ברכת השיר ובגמרא מאי ברכת השיר רב יהודה אמר יהללוך : **ומ"ש** וקורין אותו בדילוג וכו' הכי אמרינן בפ"ד דתעניות (כח ·) : **וכן** הצבור קורין ביחד וקורא ש"צ לבדו הודו וכו' זהו המנהג שאנו נוהגים היום ובפרק לולב הגזול (לח) מייתי מנהג קריאת ההלל בענין אחר וכתב עליו הר"ן ומה שאין אנו נוהגים כן הוא משום דמנהגא קרי ליה והיכא דנהוג נהוג היכא דלא נהוג לא נהוג : **ומ"ש** רבינו שקורא הש"צ לבדו הודו והקהל עונין אחריו הודו שם בגמרא הוא אומר הודו לה' והם אומרים הודו לה' מכאן שמצוה לענות ראשי פרקים כלומר שמתחלה תקנו מפני שאינן בקיאין שעל כל דבור שיאמר המקרא שיענו ראש הפרק ובכך יצאו שאינן בקיאין י"ח ומיהו אנן דגמרינן כוליה לא צריכין אלא שבזה החזיק שלא תשתכח תקנה הראשונה למי שאינו גומר · וכתב הר"ן ומה שאנו נוהגין עכשיו שהש"ץ אומר יאמר נא ואומרו נא והצבור עונין על כל אחד ואחד הודו לא מצינו מנהג זה בתלמוד ואפשר שנהגו כן לרמוז שמצוה לענות ראשי פרקים

ולפי

ומ"ש ולמעלה במ"ש בברכת אתה חונן וכו' כלומר משם יש ללמוד ג"כ לכאן אם יכול לחזור לראש במקום שא"צ לחזור אלא לרצה או א"צ לחזור אפי' לרצה : **והא** דמחזירין וכו' הטעם הוא דכיון דאין מקדשין את החדש בלילה לכך לא הזקיקוהו לחזור : **וכשם** שיחיד חוזר וכו' שם תניא טעה ולא הזכיר של ר"ח בשחרית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרו במוספין ואמר עלה ר' יוחנן ובצבור שנו ופי' אלפסי דהיינו לומר דכשהש"צ טעה אין לו לחזור מפני טורח הצבור אבל יחיד חוזר בין שהוא מתפלל ביחיד בין שהוא מתפלל עם הצבור . אבל רש"י פירש בצבור שנו היינו כשהיחיד מתפלל בצבור אין מחזירין אותו משום דשמע ליה מש"צ ואיכא מקצת הזכרה אבל ביחיד צריך לחזור משמע דמפרש דברייתא הכי קתני דכיון דאיכא תרתי דתפלת המוספין לפניו וגם איכא מקצת הזכרה דשמע ליה מש"צ לכן אין מחזירין אותו ומעתה נתיישב מה שהקשה רבינו על פירש"י וע"ל בסי' קכ"ו :

כתב ר"י שאם שכח ולא התפלל יעלה ויבא וכו' כל זה כתבו התוס' והרא"ש ריש פ' ת"ה גם רבינו כתבו לעיל סימן רצ"ב ועיין במ"ש לשם :

וקורין ההלל וכו' בפ' היה קורא ריש ד' י"ד אמר רב ימים שהיחיד גומ' בהם את ההלל וכו' והאריכו התוס' בדין אמירת הלל וברכתו ליחיד או לצבור וכן הרא"ש והר"י לשם : **ומ"ש** ור"ת כת' דל"ש יחיד ול"ש צבור אומרין אותו ומברכין עליו אפי' כל יחיד ויחיד נראה דאציבור קאי דאעפ"י שהש"צ מברך עליו בקו"ר אפ"ה כל יחיד ויחיד שבצבור שקורא ההלל עם הש"ץ ג"כ מברך עליו ולא הויא ברכה לבטלה וב"י פי' דאתא לאפוקי מה"ג שפי' דלצבור נמי נקראו יחיד כ"ז שאין ישראל ביחד ופי' רחוק הוא :

ומ"ש ומברכין לקרוא את ההלל פי' אפילו לת"ד דבימים שגומרי' את ההלל מברכין לגמור מ"מ בר"ח כיון דמדלגין אין מברכין לגמור ולקמן בסימן תפ"ח כתב ע"ש מהר"ם דאף בימים שגומרים לא היה מברך לגמור דאם יחסר אות או תיבה הוי ברכה לבטלה · מיהו אף בר"ח בדיעבד אם בירך לגמור א"צ לחזור ולברך לקרות דלגמור משמע נמי לקרות כמו ותיקין היו גומרין את ההלל ומהר"ם נמי מודה בדיעבד דלא אמר מהר"ם דהוי ברכה לבטלה אלא דלכתחילה יש ליזהר משום דנראה כברכה לבטלה וכ"כ ב"י בשם שבולי הלקט ומרדכי פרק ב"מ ע"ש ראבי"ה : **וחותמין** ביהללוך משנה ס"פ ע"פ ואע"ג דכתב בהלל דב' לילו' דחג הפסח קמיירי דגומרין בו ההלל מ"מ כיון דאף בר"ח מברך לפניו צריך ג"כ לברך לאחריו וקורין אותו בדילוג וכו' הכי אמרינן פ"ד דתענית (דף כ"ח) : **ומ"ש** שמתחילין הללויה וכו' כך הוא מנהגינו עכשיו

אבל

דרכי משה

דלא מצינו לעולם שיעברו ל' יום שלא יזכיר יעלה ויבא לא מקרי הרגל ולא אמרינן ביה חזקה מה שלמוד מזכיר : (ב) ול"נ דשאני גבי הבדלה דלאחר שהבדיל בראשונה בתפלת חול הוא עומד ולכן אין להבדיל בשנייה אבל כאן גם בתפלת שניה בר"ח הוא עומד ומחויב להזכיר מעין המאורע בכל תפלותיו : (ג) והמנהג הוא כדברי ר"ת והרא"ש וכתב המרדכי פרק במה מדליקין ע"ב רמ"ם מצוה לחזור אחר שנים שיענו אחריו הודו ואנא וכ"כ האגור בשם מדרש שוחר טוב וכ"ה המנהג בהודו אבל לא באנא : (ד) משמע דלכתחלה יברך לקרות

פרישה

(ב) **אבל** שכח ולא הזכיר בערבית כו' לפי שאין מקדשין החדש בלילה גליון : (ג) **או** אם הוא שני ימים כו' אעפ"י שבליל שנייה כבר מקודש הוא : (ד) **שאין** לו להתפלל כו' ס"א כיון שאין לו להזכיר של ר"ח למה יתפלל ערבית שתים ואם שכח להתפלל מנחה בערב"ש דינו כמו שכח להתפלל מנחה בשבת כמה שכתוב בסי' רצ"ב ב"י : (ה) **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב הדבר מוכרע וז"ל מ"ן ומרדכי כתב דהרי"ף חולק על ר"י שהרי פסק היכא שטעה במנחה ולא התפלל של שבת מתפלל כו' שתים ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשנייה עלתה לו שנייה במקום ערבית וחוזר ומתפלל אעפ"י שלא הרויח כלל בחזרת תפלה השלישית וא"כ תמה על הרא"ש שפי' דברי הרי"ף גבי לא הבדיל כו' ואפ"ה מספקא ליה בדר"י שלא יתפלל של מוצאי שבת שתים ונראה דאפ"ה ל"ד דשאני התם בלא הבדיל מתפלה דס"ס תחילת הטעות היה בשבת שלא היה מתפלל ברכו וא"כ צריך תשלומין שמ"ג ודו"ק וכן ר' יונה כתב שאף הרי"ף אינו מחולק בזה והיינו כדפרישית עכ"ל . ולענ"ד דשאני הכא שכשמתפלל מנחה אעפ"י שלא הזכיר של ר"ח ושכח מ"מ הוא סבר שהתפלל תפלה בזמנה משא"כ כשלא התפלל דשבת כלל והבדיל בשנייה ולא הבדיל בראשונה דגלי דעתיה דבעי להתפלל תפלת של מוצאי שבת באחרונה ושל תשלומין ראשונה והדין נותן שצריך להתפלל תפלה החיובית בראשונה כמ"ש לעיל סי' פ"ט וק"ח א"כ לא התפלל כלל בזמנו לכן צריך לחזור ולהתפלל ועיין בק"ש ר"פ תפלת השחר :

(ו) **וקורא** פסוק יאמר נא ישראל כו' בגמרא הוא אומר הודו לי' והם אמרו הודו לה' מכאן שמצוה לענות ראשי הפרקים ב"י כלומר שמתחלה תקנו מפני שאינן בקיאין

חדושי הגהות

אבל בזמן התלמוד היה מנהג אחר כדאיתא בפ' לולב הגזול במשנה ובגמרא (דף ל"ח) ע"ש וכיון שאין גומרין אותו ואין קורין אותו אלא בדילוג אינו חמור לענין הפסקה וכו' כ"כ הרא"ש בפ' היה קורא וכתב ב"י לשון רבינו כפול שלא לצורך דאין גומרין היינו אין קורין אותו לכתחלה אלא בדילוג עכ"ל ולי אפשר דה"ק וכיון דלא מיבעי' דאין גומרין אותו לכתחל' אלא אפי' בעי לקרותו שלא בדלוג מעכבין על ידן כדאמר בפ"ד דתענית (דף כ"ח) רב איקלע לבבל חזינהו דקא קרו הלילא בריש ירחא סבר לאפסוקינהו כיון דקא חזו מדלגי דלוגי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם וזהו שאמר ואין קורין אותו אלא בדילוג כלו' שמעכבין עליהן שלא לקרותו אלא בדילוג הלכך אינו חמור וכו' אבל אם היה רשות לקרותו שלא בדילוג הי' דינו של קורא שלא בדילוג כימים שגומרי' בו את ההלל דשוייה עליה חובה ולענין הפסקה נמי חמור דינו כקורא את שמע :

ואם הפסיק ושהה בו וכו' היינו בשהה בשלא עיכבו אונס מקום הטנופת וכיוצא בו וכאשר מקוני ור"י ומסקנת הרא"ש וכדלעיל בסימן ס"ה ע"ח פ"ה ב' ק"ד ודלא כהרי"ף והרמב"ם ולכן כתב רבינו כאן בסתם וכן בהל' סוכה ובהל' פסח ובהל' מגיל' כתב בסתם דנסמך

עד אודך כי עניתני ומשם ואילך כופלים כל פסוק ופסוק ואומר ש"צ אנא ה' הושיעה נא ועונין אותו הקהל אחריו וכן באנא ה' הצליחה נא ובספרד פושטין פסוק ברוך הבא ופסוק אל ה' ויאר לנו וכופלין אלי אתה ואודך והודו ובאשכנז כופלין הכל וכן עיקר ועוד יש מנהגים משתנים בהרבה מקומות בקריאתו ועיקר קריאתו תלויה במנהג הילכך כל מקום ומקום לפי מנהגו וכיון שאין גומרי' אותו ואין קורין אותו אלא בדילוג אינו חמור לענין הפסקה כק"ש אלא אף באמצע שואל בשלום אדם נכבד שצריך לנהוג בו כבוד ומשיב שלום לכל אדם אבל בענין אחר אין לו להפסיק ואם הפסיק ושהה בו אפילו שהה כדי לגמור כולה אין צריך לחזור לראש :

תכג **ואומר** ש"צ קדיש תתקבל (א) ומוציא ס"ת וקורא ד' אין פותחין מהם ואין מוסיפין עליהם ואין מפטירין בנביא [א] ובקריאת הפרש' (א) הלכתא כרב דאמר דולג פי' כהן קורא ג'

ולפי שהוא פסוק של הודאה ושבח נהגו כן ומ"מ יוצאין בו מאותן הפסוקים שאומר הש"ץ דשומע כעונה ודע שיש בקצת ספרי רבי' חסרון וכן היא הגירסא הנכונה וכן יאמרו נא יראי ה' ועונין הקהל אחריו הודו וקורין כולם ביחד מן המצר עד אודך כי עניתני ומשם ואילך כופלים כל פסוק ופסוק ואומר ש"צ אנא ה' הושיעה נא ועונין אותו הקהל אחריו וכן באנא ה' הצליחה נא : ומ"ש שמאודך כי עניתני ואילך כופל כל פסוק ופסוק שם במסכת מקום שנהגו לכפול יכפול לפשוט יפשוט ופירש"י לכפול כל פסוק ופסוק ונהגו כן מפני שיש פרשה כפולה כו' הודו תחלה וסוף יאמר נא ג"פ קראתי ענני ה' לי ה' לי טוב לחסות טוב לחסות סבבוני סבוני דחה דחיתני ויהי לי לישועה קול רנה וישועה ימין ה' ימין ה' לא אמות ולמות לא נתנני פתחו לי שערי צדק זה השער אבל מאודך ולמטה אינו כופל והיינו דאמרינן לקמן מוסיף לכפול מאודך ולמטה :

ומ"ש רבי' אומר ש"צ אנא ה' הושיעה נא ועונין אותו הקהל אחריו שם בגמרא הוא אומר אנא ה' הושיעה נא והם אומרי' אנא ה' הושיעה נא מכאן שקטן מקרא אותו ועונה אחריו מה שהוא אומר הוא אומר אנא ה' הצליחה נא והם עונין אחריו אנא ה' הצליחה נא מכאן שאם בא לכפול כופל ופי' הר"ן הוא אומר אנא ה' הצליחה נא בזה החזיקו להיות סימן למי שסומך על המקרא שפעמים שצריך לענות אחריו על כל דבר ודבר שהוא אומר והיכי דמי כגון מי שהיה קטן מקרא אותו הוא אומר אנא ה' הצליחה נא והם שומעין ואח"כ עונין הי' זה החזיקו לדעת שהרוצ' לכפול קצת פסוקים בסוף ההלל כמו שנהגו עכשיו כופל כמו שזה נכפל שהרי שומע כעונה כדלקמן ואלו שומעין ועונין הרי זו כפולה . והני מכאן דאמרי' מכאן לקטן המקרא וכו' מכאן שאם בא לכפול לאו דוקא דה"ה דמצי למימר איפכא מאנא ה' הושיעה נא שאם בא לכפול ומאנא ה' הצליחה נא קטן המקרא אלא אשמועי' שלא על הנס החזיקו אלו שגומרין את ההלל לענות דברים הללו אלא כדי ללמוד מהם תקנות הללו שתקנו נביאים לישראל . וכתבו התוס' (שם :) והר"ן אע"ג דאמרינן במגלה דאין מפסיקין בפסוק אלא לתינוקות של בית רבן והכא מפסיקין באנא ה' הושיעה נא ובאנא ה' הצליחה נא והפסוק א' הוא היינו טעמא לפי שאמרוהו ב' בני אדם

על מה שכתב למעלה בסימני' הנזכרים דלא אמרו א"צ לחזור לראש אפילו שהה כדי לגמור את כולה אלא בדלא עכבו אונס ושאין חלוק בין ק"ש לתפלה ושופר והלל ומגלה בהלל גופיה נמי אין חילוק בין מדלגין לאין מדלגין ודלא כמ"ש דלהרא"ש איכא לחלק בזו גם לא כדמשמע ליה לב"י דרבינו פסק כאן ובסוכה ובפסח ובמגילה כהרי"ף והרמב"ם דליתא אלא כדפרישית :

תכג ואומר ש"ץ קדיש תתקבל כיון דנשלמה תפלת שחרית אומר תתקבל משא"כ ביום שאין בו קרבן מוסף דלא נשלמה התפלה עד אחר ובא לציון א"א תתקבל עד אחר גמר ובא לציון ולאחר תפלה אומר ה"ק

ומ"ש ומוציא ס"ת וקורא ד' וכו' בפרק הקורא עומד : **ובקריא'** הפרשה הילכתא כרב וכו' ג"ז שם ריש (דף כ"ב) והתוס' שם היקשו

כדאיתא בפ' ע"פ (קיח.) : **ובספרד** פושטים פסוק ברוך הבא וכו' ובאשכנז כופלין הכל וכן עיקר שם תנא ר' כופל בה דברים ר"א מוסיף בה דברים מאי מוסיף אמר אביי מוסיף לכפול מאודך ולמטה · ופירש"י כופל בה דברים . אנא והלאה : מוסיף בה · מוסיף לכפול על כפילתו של רבי מאודך ולמטה וזה לכאורה מבואר שהוא כמנהג אשכנז שכופלין כל הפסוקים מאנא ולמטה ולי נראה שהטעם מנהג ספרד הוא משום דברוך הבא ואל ה' ויאר לנו א"צ לכפול מפני שמעצמם הם כפולים שכנגד ברוך הבא בשם ה' כתב ברכנוכם מבית ה' וכנגד אל ה' ויאר לנו כתב אסרו חג בעבותים וגו' שע"ש קרבנות הקרובים במזבח הקב"ה מאיר לנו אבל אלי אתה ואודך והודו לה' שהם פשוטים צריך לכופלם ועל שני פסוקים אלו לבד הוא שאמר רבי כופל בה דברים :

"ב"ה כתב ד"י בנ"נ ההלל אע"פ שיצא מוציא בין יחיד בין צבור ודווקא שאינו בקי שאינו יודע לענות אבל יודע לענות אם יצא אינו מוציא אא"כ עונה אחריו הללויה וצ"ע היכי איתא בגמרא :

ומ"ש וכיון שאין גומרין אותו וכו' אינו חמור לענין הפסקה כק"ש אלא אף באמצע שואל בשלום אדם וכו' בפרק היה קורא (יד.) אמר רבה ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל בין פרק לפרק פוסק באמצע הפרק אינו פוסק וימים שאין היחיד גומר בהם את ההלל אפילו באמצע הפרק פוסק וכתב הרא"ש משמע שאין לפסוק בו אלא מפני הכבוד דימים שהיחיד גומר בהם את הלל פוסק בה כדין ק"ש אבל ימים שאין היחיד גומר בהם אפילו באמצע הפרק שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם הא לאו הכי אין לו להפסיק וה"ר יונה פירש דהא דאמרינן דימים שאין היחיד גומר בהם את הלל פוסק היינו דוקא מפני היראה ומפני הכבוד כמו בק"ש אבל הרמב"ם כתב בהל' חנוכה ימים שגומרים בהם את ההלל יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסיק וימים שקוראים בהם בדילוג אפילו באמצע הפרק פוסק וכתב ה"ה שנראה מדבריו שהוא פוסק לכל דבר ואינו כדין ק"ש שאינו פוסק אלא לדברים ידועים וכן בדין שהרי אין ברכה מתוקנת לאחריו ותלויה היא במנהג ומיהו כתב שדעת רוב המפרשים הוא כדעת הרא"ש ולשון רבינו כפול שלא לצורך דאין גומרין היינו אין קוראין אותו אלא בדילוג :

ואם הפסיק ושהה בו אפילו שהה כדי לגמור כולו וכו' בסוף מסכת ראש השנה (לד.) א"ר יוחנן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא והא א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק בהלל ובמגילה אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ל"ק הא דידיה הא דרביה וכתבו הרי"ף והרא"ש קי"ל כר"י דאמר אפילו בתשע שעות יצא ובהלל ובמגילה נמי אע"פ ששהה לגמור את כולה אינו צריך לחזור לראש אלא קורא ממקום שפסק וכ"פ הרמב"ם בהלכות חנוכה אבל הרא"ש בפרק מי שמתו (כד:) כתב גבי ק"ש דהא דאמרינן אע"פ ששהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש דוקא בשלא שהה בינתיים מחמת אונס שעכבו מלקרות אבל אם שהה מחמת אונס שלא היה המקום ראוי לקרות או אונס אחר אם הפסיק ושהה כדי לגמור את כולה כשחוזר צריך להתחיל מראש ומשמע דה"ה בהלל וכ"כ רבינו בסי' פ"ה דלסברא זו דין הלל ומגילה שוין לדין ק"ש וא"כ מ"ש רבינו בהלכות פסח ובהלכות סוכות לגבי הלל ובה' מגילה לגבי מגילה שאפילו שהה כדי לגמור את כולה חוזר למקום שפסק ולא חילק נ"ל דכדעת הרי"ף והרמב"ם סתם דבריו דאילו לדעת הרא"ש ה"ל לחלק בין שהה מחמת אונס לשלא מחמת אונס ומיהו מ"ש כאן לענין כלל דר"ה לד"ה הוא דכיון דאין קורין אותו אלא בדילוג מודה הרא"ש דאפילו שהה מחמת אונס כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש ויש לתמוה על רבינו שבסימן פ"ה כתב שדין הלל ומגילה שוין לדין ק"ש ובסי' ס"ה לגבי ק"ש סתם דבריו כדעת הרא"ש שמחלק בין שהה באונס לשהה שלא באונס ובהל' פסח והל' סוכה והלכות מגילה סתם דבריו כדעת הרי"ף והרמב"ם שאינם מחלקין בדבר (ה) : **כתב** ר"י קרא וטעה ואינו יודע היכן טעה יחזור לראש הפרק ודוקא שאינו יודע היכן טעה אבל אם נזכר שאמר כל הפרק ודילג פסוק א' יחזור לאותו פסוק כך פשוט בתוספת ברפ"ב דמגילה אמרינן שהקורא את ההלל למפרע לא יצא וכתבה הרמב"ם בהלכות חנוכה · **כתוב** בשבלי הלקט הורה הר"מ דמצות הלל קריאתו מעומד והטעם כתב ה"ר בנימין ע"ש הכתו' הללו עבדי ה' שעומדים ומה שקורין אותו בליל פסחים בישיבה מתוך שחולקין אותו אין טורחין עליו לעמוד ועוד שהרי עומד על שולחנו וכוסו בידו ושמא תטרף דעתו מתוך סעודתו ויפול הכוס מידו והר"ת כתב לפי שדרך ליל פסח היסיבה וחירות אין מטריחין אותו לעמוד עכ"ל :

תכג ואומר ש"צ קדיש תתקבל וכו' וקורא ד' אין פותחין בהם ואין מוסיפין עליהם ואין מפטירין בנביא משנה בפרק הקורא את המגילה עומד (כא.) :

ומ"ש ובקריאת הפרשה הלכתא כרב דאמר דולג ג"ז מסקנא דגמרא (שם כב.) והטעם שהוצרכו לדלג הוא מפני שפרשה זו אין בה אלא ח'

דרכי משה

לקרות וכן המנהג וכ"כ מהרי"ל נהגו לברך לקרות כתב בהג"מ הלכות חנוכה פ"ב בס"ם איתא וצריך לקרות בקול נעים לקיים מה שנאמר (תהילים לד) ונרוממה שמו יחדיו ירושלמי וצריך להיות כל"ח : (ה) ונ"ל דלגבי ק"ש שהיא דאורייתא פסק כדברי הרא"ש דצריך לחזור לראש כמו שנתבאר סימן ס"ה אבל לגבי הלל ומגילה דהם דרבנן פסק כדברי הרי"ף והרמב"ם דא"צ לחזור לראש : **תכג** (א) כתב הכלבו זה הכלל כל יום שיש בו מוסף אומרים קדיש שלם ושאין בו מוסף אומרים קדיש זוטא :

ע"ל

דרישה

סי' תכג [א] ובקריאת הפרש' הלכה כרב דאמר דולג פי' כהן קורא ג"פ [illegible] כ' ואמרת ילוי חוזר וקורא והתרת ומסקנא דגמרא בפרק קמא דמגילה והטעם ג"כ שם בגמרא מפני שפרשה זו אין בה אלא ח' פסוקים ואם יקראו שנים הראשונים כ"א ג' פסוקים לא נשארו אלא ב"פ ואין משיירים בפ' פחות מג' פסוקים ואם קראו פ' זו בשנים ונשארו עדיין שבעה פסוקים לקרות כהן ב' [illegible] א"ת לפי שהם נחלקים לב' פרשיות פ' ביום השבת [illegible] פ' וביום השבת ופסוק א' מפרשת ובראשי חדשיכם אין מתחילין בפ' פחות מג' [illegible] יקרא פ' וביום השבת וג' פסוקים מפרשת ובראשי חדשיכם לא נשארו אלא ב' פסוקים [illegible] ופירש הר"ר אלפסי והגאונים [illegible] כן מה הועילו חכמים בתקנתן [illegible] בפסוק שלישי שבפרשה ואמר הרא"ש [illegible] למה דולג יקראו שנים בפרשה כו' והג' יקרא ביום השבת ופסוק א' [illegible] איכא מי טעים דאין מתחילין בפ' פחות מג' פסוקים [illegible] אלא משום הנכנסים וכיון דאפי' בדילוג איכא [illegible] למה ידלג [illegible] ולא ניחוש לנכנסי כיון דלא אפשר ומתוך כך דחק הרמב"ן להעמיד פלוגתא דרב ושמואל [illegible] מיעמדות אבל ברא"ש [illegible] קורא כדרכו וגם הרשב"א ז"ל הורה לישב המנהג ועיין שם בפי' רבינו נסים פרק הקורא את המגילה עומד ד' שע"ה ע"ב והר"ן תירץ דרבנן גזרו [illegible] אין מתחילין בפרשה ואין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים וכן תקנתא לא מיעקרא לעולם הילכך

א"מ

פרישה

בקיאין שעל כל דיבור שאומר המקרא שעונין ראש הפרק ובכך יוצאים י"ח ומיהו אנן דגמרינן כולה לא צריכינן אלא שבזה החזיקו שלא תשתכח תקנת הראשונה למי שאינו גמיר וכתב הר"ן ומה שאנו נוהגין שהציבור עונין על כל א' וא' הודו לא שאינו מנהג זה בתלמוד ואפשר דנהגו כן לרמוז שהמצוה לענות ראשי הפרקים ולפי שהוא פסוק של הודאה ושבח נהגו כן ומ"מ יוצאין בו מאותן הפסוקים שאומר הש"ץ דשומע כעונה והטעם שקורין הלל בר"ח כתב בשבלי הלקט בשם הגאונים מנין שאומרים הלל בר"ח מצינו שרמז דוד בתילים הללויה הללו אל בקדשו י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים ולפיכך אנו כופלין כל הנשמה תהלל יה על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים :

סי' תכג (א) הילכתא כרב דאמר דולג כו' והטעם מפני שפרש' זו אין בה אלא שמנה פסוקים ואם יקראו שנים הראשונים כל א' ג' פסוקים לא ישארו אלא ב' פסוקים ואין משיירין בפ' פחות מג' פסוקים ואם יקראו פ' זו בשנים ונשארו עדיין שבע פסוקים לקרות כהן ב' אנשים מוה"ת לפי שהם נחלקים לב' פרשיות וא"פ ביום השבת יש בה ואם יקרא א' פ' וביום השבת ופסוק א' מפרשת ובראשי חדשיכם אין מתחילין בפ' פחות מג' פסוקים ואם יקרא פ' וביום השבת וג' פסוקים מפ' ובראשי חדשיכם לא ישארו רק שני פסוקים ועיין בב"י תשלום דברים אילו כתב בשבלי הלקט מה טעם ידלג הלוי בקריאת הכהן יקרא גם השני שלשה פסוקים מפ' וידבר וידלג השלישי פסוק א' לאחריו זה ס"א משום היוצאים לאף אם ישאל אין מי שיודע אבל כשמדלג באמצעי משום היוצאין ליכא למיחש ומשום הנכנסי' אמן דעייל שיולי שייל שיבולי לקט וב"י ולעד"נ בשלמא לגבי גם

לנכרי

ג' פסוקים שהם וידבר צו ואמרת ולוי חוזר וקורא ואמרת וזה פירוש דולג שדולג לאחריו וקורא את הכבש אחד ועשירית האיפה וישראל קורא עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם רביעי קורא ובראשי חדשיכם ואומר קדיש ואשרי ובא לציון וסדר קדושה וא"א יענך ה' ביום צרה ומחזיר ס"ת למקומו ועומדין להתפלל תפלת מוסף אבות וגבורות וקדושת השם וג' אחרונות ושל ר"ח באמצע ראשי חדשים (ב) לעמך נתת וכו' וחותם בא"י מקדש ישראל וראשי חדשים (ג) ופי' זמן כפרה וכו' ששעיר ר"ח מכפר על טומאת המקדש וקדשיו ונאמר בו ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה · ומחזיר ש"ץ התפלה ואומר קדיש ונוהגין בספרד לומר מזמור ברכי נפשי לפי שיש בו עשה ירח למועדים :

תכד **מזכירין** יעלה ויבא בבה"מ ואם לא אמר אין מחזירין אותו ולמעלה בבה"מ כתבתי מה דינו אם נזכר קודם שפתח בברכת הטוב והמטיב :

תכה **ראש** חדש שחל להיות בשבת ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא שכבר הזכירו ברביעית ומוציאין ב' ספרים וקרין בא' ז' מסדר היום ובשניה קורא מפטיר וביום השבת עד סוף הפ' ומפטיר השמים כסאי ואפילו ר"ח אלול שחל להיות בשבת מפטירין השמים כסאי ולא עניה סוערה ואין מזכירין של ר"ח בהפטרה והר"י כתב שצריך להזכיר של ר"ח לומר את יום המנוח הזה ואת יום ר"ח הזה אלא שאין חותם בשל ר"ח ולא נהגו כן ור"ח שחל להיות בא' בשבת מפטירין בשבת שלפניה ויאמר לו יהונתן מחר חדש מוסף של שבת ור"ח אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל ברביעית של שבת ושל ר"ח יחד אתה יצרת וכו' וחותם ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל וראשי חדשים :

ברכת

ח' פסוקים ואם יקראו שנים הראשונים כל אחד ג' פסוקים לא נשארו אלא ב' פסוקים ואין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים ואם יקראו פרשה זו בשנים ונשארו עדיין ז' פסוקים לקרות בהם ב' אנשים א"א לפי שהם נחלקים לב' פרשיות פרשת וביום השבת היא משני פסוקים ופרשת ובראשי חדשיכם היא מה' פסוקים ואם יקרא איש אחד פרשת וביום השבת ופסוק א' מפרשת ובראשי חדשיכם אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים ואם יקרא פרשת וביום השבת ושלש פסוקים מפרש' ובראשי חדשיכם לא נשארו אלא ב' פסוקים ומפני כך צריכין לקרות ג' בפרשת צו ואע"פ שאין בה אלא ח' פסוקים כשדולג האמצעי פסוק אחד ה"ל ט' וקורא הד' פרשת וביום השבת ופרשת ובראשי חדשיכם או שיקרא הג' ג' פסוקים הנשארים וגם וביום השבת והרביעי קורא ובראשי חדשיכם וכמו שכתב הרמב"ם ורבי' וכן נהגו : **כתוב** בשבלי הלקט מה טעם דולג וחוזר הלוי בקריא' הכהן ואינו דולג הישראלי בקריאת הלוי שהוא אחריו בפרשה וזה הטעם שמה שאין משיירין בפרשת פחות מג' פסוקים גזירה משום הנכנסים והיוצאים והכא דלא אפשר להיפך דולג האמצעי דמשום יוצאים ליכא למיחש ומשום נכנסים מאן דעייל שיולי שייל עכ"ל : **ועומדים** להתפלל תפלת מוסף כו' ראשי חדשים לעמך נתת וכו' כתב הא"ח בשם ה"ר יהודה הלוי כי כנגד תולדותם שב אל החדשים ר"ל כי עולת ר"ח היתה באה על תולדת ימי החדש ולפיכך קרא ר"ח זמן כפרה ופירש גם כן מיד שונא מיד יצר הרע ור"ל כי שעיר החדש לזכרון לפני ה' להנצל מן היצר · כתב רבינו בסימן רפ"א בשם רב נטרונאי מנהג בשתי ישיבות לומ' בקדוש' כתר יתנו לך ממקומך מלכנו ואז בקול רעש גדול ובמוסף של שבת וי"ט וה"כ ובנעילה אנו אומרים פעמים ולהיות לכם לאלהים אבל בר"ח ובחולו של מועד א"א אותו ע"כ . ונראה שעל זה סמכו בספרד להתחיל במוסף ר"ח כתר ותיכף שאומרים מלא כל הארץ כבודו אומרים לעמתם משבחים כמו בקדושת שחרית · ואחר כך מצאתי מבואר זה יותר בשבלי הלקט סימן מ"ב וז"ל מצאתי לגאונים אין אומרים פעמים ולהיות לכם לאלהים בקדושה אלא במוספי שבת ויום טוב אבל במוספי ר"ח וחה"מ לא וכן מנהג פשוט א ולמה נהגו לומר פעמים ולהיות לכם לאלהים בקדושה מצאתי בתשובת הגאונים לפי שבימי רב גזר יוזגדר מלך פרס שלא יקראו ק"ש מה עשו חכמים שבאותו הדור תקנו להבליעו בין הקדושות רישא שמע ישראל וסיפא אני ה' אלהיכם ולמה תקנו לומר בהבלעה כך כדי שלא תשתכח ק"ש מפי התינוקות ובקשו רחמים מן השמים ובטלה הגזירה אמרו חכמים שבאותו הדור לא נבטל שלא לאומרה בקדושה כלל כדי שיתפרסם הנס לדורות אלא נקבע אותה בתפלת המוספין ובתפלת נעילה שאין שם ק"ש כלל וכן מנהג בשתי ישיבות עכ"ל :

תכד מזכירין יעלה ויבא בברכת המזון בפרק כמה מדליקין (כד:) איבעיא להו מהו להזכיר ר"ח בבה"מ רב אמר מזכיר רבי חנינא אמר אינו מזכיר ואסיקנא כרב דתניא כוותיה וכתבו התוספות שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים משום דיעלה ויבא הוא תפלה ותחנונים תקנוהו בבונה ירושלים דהוא נמי תפלה וכי"ה תקנוה בעבודה שהיא תפלה להשיב ישראל לירושלי' : **ומ"ש** ואם לא אמר אין מחזירין אותו וכו' מימרא בפרק ג' שאכלו (מט:) : **ומ"ש** ולמעלה בבה"מ כתבתי מה דינו אם נזכר קודם שפתח בהטוב והמטיב בסימן קפ"ח :

תכה ר"ח שחל להיות בשבת ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע וכו' בפ"ב די"ט (יז.) ובפרק בכל מערבין (מ.) שבת שחל להיות בר"ח או בחש"מ ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו : **ומ"ש** רבינו ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא וכו' כ"כ המרדכי פ' ב"מ (א) : **ומ"ש** ומפטירין השמים כסאי בפרק בני העיר (לא.) ר"ח שחל להיות בשבת מפטירין והיה מדי חדש בחדשו : **ומ"ש** רבינו ואפילו ר"ח אלול שחל להיות בשבת מפטירין השמים כסאי וכו' ז"ל המרדכי בפרק בני העיר ואי מיקלע ר"ח אלול בשבת אין מפטירין השמים כסאי כי אין מדלגין ז' דנחמתא ובספרד נהגו לדלג ז' דנחמתא מפני השמים כסאי ומפני ויאמר לו יהונתן שכן כתובות בתלמוד וכתב עוד שם בהגהות שאע"פ שכן כתובות בתלמוד אין בכך כלום שכבר כתבו התוספות בפרק כל שעה (מ:) דבכמה דברים אנו סומכין על ספרים החיצונים ומניחין דברי התלמוד וגם ראיתי כתוב שהר"מ ז"ל נוה להפטיר השמים כסאי והגה"מ בפי"ג מהלכות תפלה כתב ג"כ שתי (ב) הסברות והרד"א כתב שאין מדלגין תלתא דפורענותא וז' דנחמתא בשום הפטרה אחרת כלל והוא הוה בקי בהני מילי טובא ולכן ראוי לסמוך על דבריו וכן נוהגין להפטיר ז' דנחמתא גם כשחל ר"ח בשבת ואחר שגמרו ההפטרה אומרים פסוק ראשון מהפטרת השמים כסאי ופסוק והיה מידי חדש לזכר שהיום ר"ח (ג) : **ואין** מזכירין של ר"ח בהפטרה מימרא דרב גידל אמר רב בפרק במה מדליקין וטעמיה משום שאלמלא שבת אין נביא בר"ח ואע"פ שהרי"ף והרמב"ם סוברים דלית הלכתא כוותיה כבר פשט המנהג שלא להזכיר של ר"ח כלל : **ור"ח** שחל להיות באחד בשבת מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן פשוט בפרק בני העיר : וכשר"ח ב' ימים שבת ויום ראשון יש שהו רוצים לומר דכיון דיום שני עיקר מפטירין מחר חדש ולא השמים כסאי ומורי אחי הר"ר יצחק סגל ז"ל טען עליהם ממ"ש רבינו בסמוך ומפטיר השמים כסאי ואפילו ר"ח אלול שחל להיות בשבת והדבר ידוע שלעולם ר"ח אלול שני ימים וע"כ כשחל להיות בשבת הוא ביום ראשון משני ימים ר"ח דביום שני א"א דא"כ אתי ר"ה ביום ראשון וקי"ל לא אד"ו ראש וקאמר דמפטיר השמים כסאי וזו היא ראיה שאין עליה תשובה וכן נוהגין להפטיר השמים כסאי ואחר שגמרו הפטרת השמים כסאי אומרים פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטורת ויאמר לו יהונתן לזכר שמחר ג"כ הוא ר"ח ואף על גב דקי"ל (מגילה כד:) דאין מדלגין מנביא לנביא כבר כתב בעל תה"ד ליישב המנהג ובסי' קת"ד כתבתי בשם ה"ר מנוח דכיון דהנך קראי קרינן להו על סה לא שמיה דילוג (ד) :

מוסף של שבת ושל ר"ח אומר אבות וגבורות וכולל ברביעית של שבת ור"ח וכו' בפ"ב די"ט ובפרק בכל מערבין שבת שחל להיות בר"ח או בחש"מ ערבית שחרית ומנחה מתפלל וכו' ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע וכתב הר"ן דלית הלכתא כוותיה במאי דאמר ומסיים בשל שבת מדאשכחן בפרק שלשה שאכלו (מט:) דאיתותיה לר' מקדש השבת וישראל ור"ח אלמא כך יש לנו לחתום וכ"כ התו' :

א"ר"י

הקשו האיך קורא השלישי וביום השבת והרביעי בראשי חדשיכם האיכא למיחש שיאמרו הנכנסים שהשלישי לא קרא אלא שני פסוקים וביום השבת ותירץ דליכא חששא כיון שהדבר ידוע לעולם א"כ אין לחוש לכך דא"כ לא ה"ל להפסיק הקריאה כשהגיע לפרשה שהרי גם ובראשי חדשיכם מעין הפרשה שהניח בה ע"כ ונראה שהוא מפרש דלא חיישינן לנכנסים אלא היכא דמתחיל ענין אחר בסוף ב' פסוקים ולא ידעתי מאין ראה לפרש כן וגם אין כאן קושיא כלל כיון דב' פסוקים דביום השבת היא פרשה בפני עצמה וליכא חששא דנכנסים אלא היכא דמתחיל בתוך הפרשה פחות מג' פסוקים והכא פרשה אחת אבל בב' פרשיות ליכא חששא כלל ותימה לאותן שנוהגין שהרביעי מתחיל לקרות וביום השבת כדמשמע בב"י הוה ניחא טפי דלפי זה אין כאן פתחון פה לחששא כלל :

תכד מזכירין יעלה ויבא בברכת המזון פלוגתא דרב ור' חנינא בפרק ב"מ (דף כ"ד) והלכה כרב דתניא כוותיה וע"ל בסי' קפ"ח :

תכה ראש חדש שחל להיות בשבת וכו' בפ"ב דביצה (דף י"ז) ובפ' בכל מערבין (דף מ') ברייתא דפליגי בה ת"ק ור"א והלכ' כת"ק דאומר מעין המאורע בעבודה ולא בהודא' : **ומ"ש** ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא וכו' כ"כ במרדכי פרק במה מדליקין : **ומפטיר** השמים כסאי וכו' בפרק בני העיר ובמרדכי לשם כתב דפליגי בה ופסק ב"י כש"ע מפטיר עניה סוערה אבל מנהגינו להפטיר השמים כסאי ולדחות עניה סוערה מפניה מיהו מפני מחר חדש אין דוחין לא הפטרת עניה סוערה ולא הפטרת שמעו :

א"ר

דרכי משה

(ב) ע"ל סי' רפ"א דא"א קדושת מוסף של שבת וי"ט בר"ח אלא אומרים קדושת שחרית. כתב הר"ן סוף ר"ה ע"ב דאם לא אמר פסוקי ר"ח כלל וגם לא אמר כבתוב בתורתך אפ"ה יצא דגרסי' בירושלמי אפילו אמר נעשה לפניך את קרבנותינו בתמידי יום ובקרבן מוסף יצא :

תכה (א) וכן המנהג : (ב) ובמנהגים שלנו פסק לומר השמים כסאי אבל אם ר"ח ביום א' אין מפטירין ויאמר יהונתן שאין בה מנחמות ירושלים : (ג) ור"ח אב שחל להיות בשבת לפי דברי אבודרהם משמע דמפטירין שמעו ולא השמים כסאי וכ"פ המרדכי פרק בני העיר וכ"ה במנהגים שלנו אבל בשנהי מהרא"ק כתב שמפטירין השמים כסאי וכ"כ מהרא"י בת"ה סימן י"ט דבמקום שאין מנהג יפטיר השמים כסאי ובמקום שיש מנהג ילך אחר המנהג ול"נ דיש לעשות כדברי ב"י להפטיר שמעו ופסוק א' מהשמים כסאי ופסוק פרי חודש בחדשו ובזה אנו יוצאים ידי כולם ודוקא במקום שנהגו להפטיר ב' הפטורות אבל במקום שלא נהגו כן אין להפטיר רק שמעו וע"ל סי' תכ"ח כתב מהר"א טורנא במנהגיו ר"ח שחל להיות בשבת א"א אב הרחמים ולא מזכירין נשמות וכן בשבת שמברכין החדש או כשיש בו חתונה או י"ט ויש מקומות שאין אומרים אותו (אלא בין פסח לשבועות ואז אומרים אותו) אפילו כשמברכין החדש עכ"ל ונראה דאם יש מילה בשבת אין לאומרו דהא לא גרע מיום שמברכין החודש וכן המנהג שלא לאומרו וכן א"א אותו בכל יום שא"א בו צו"ץ : (ד) ואנו נוהגים להפטיר רק השמים כסאי ותו לא ואם חל ר"ח בארבע פרשיות כתוב במנהגים שלנו שמפטירין בשל פרשה וכ"ש כשחל ר"ח ביום א' עכ"ל :

ואיני

פרישה

נכנסים לא חיישינן שהרי יודע שקוראין לכל א' ג"פ ואי משום דאין בפ' ע' פסוקים ה"ל למפלג לא' ולב' כיינו ולמסור לשלישי משא"כ בשלישי שיטעו היוצאים משום דסליק ענינא : (ג) **ופירוש** זמן כפרה ששעיר ר"ח מכפר על טומאות המקדש וע"ד זה פירש הרי"ף על כמו דאמרי' בגמרא שהקב"ה אמר לישראל הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הלבנה אין לפרש כפשוטו שמכפרה בשביל הב"י דלא שייך לגבי שמים כפרה אלא ה"פ כשהקב"ה הפיג

דרישה

מ"מ שיקראו כדרך ובראשי חדשים דהיכא ליעבד כדאיתא בגמרא שאלו היה קורין כדרכן לא לנכנסי' ולא ליוצאים בלבד היינו חששין אלא אפילו לעומדי' שם שמתחלה ועד סוף איכא למיחש למורבה שיהיו סבורים לומר שמותר להתחיל בפרשה בפחות מג' פסוקים וירגילו לעשות כן בכל שנה כשיזדמן להם ואיכא משום הנכנסים או אם תייר בפרשה בפחות מג"פ וירגיל לעשות כן בכל השנה ואיכא משום היוצאין ולפי' זה רבו חכמים לעקור אסת מפני מקנות

חדושי הגהות

תכג א זה הדיבור שייך אמ"ש שלאחריו מצאתי בתשובה כו' :

עיין

תכו א"ר יהודה הרואה לבנה בחידושה וכו' ס"פ היו בודקין ריש (דף מב) : **ומ"ש** פי' פועל אמת וכו' כ"כ התוספות : **ומ"ש** ויש גורסין פועל אמת שפעולתם אמת וכו' היא גירסת רש"י ופי' אע"ג דמלישנא דתו' משמע שגירסת רש"י עיקר שהרי לאחר שהביאו גירסת רש"י ופירושו כתבו ואית דגרסי פועל אמת ואקב"ה קאי וכו' מ"מ כיון דהאלפסי והרא"ש כתבו גירסת התו' וה"ר יונה הסכים לגירסא זו ודחה גירסת רש"י כתב רבינו גירסא זו בסתם שהיא עיקר ועל גירסת רש"י אמר ואית דגרסי והכי נקטינן לברך ברכה זו כגירסת התוס' :

אר"י וכו' שם ופירש"י עד שתתמלא פגימתו אבל בתר הכי ל"ש למימר מחדש חדשים ואמרו בגמרא תרוייהו כר' יוחנן ס"ל מיהו רב יהודה סובר מילוי פגימתה הוא שתהא כל פגימת הקשת מלואה עד כותר דהיינו חצי העיגול והאי לסוף שבעה הוא ונהרדעי סברי מילוי פגימת' עד דתהוי כי נסיא עגולה במילואה דהיינו עד ט"ו ולא ט"ו בכלל ובתשובת מהרי"ל פסק דאין לקדשה אלא עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מן המולד דעד כאן הויא כנפיא עגולה במילואה וכן נהגין שלא לקדשה אח"כ · גם נוהגי' שאין מקדשין אותה במ"ש שחל בו י"ט כי כן כתב מהרי"ל בסוף הלכות שבועות ובשנת ש"ך לא היתה נראה הלבנה במוצאי י"כ וגם אח"כ לא היתה נראה עד ליל ט"ו והיינו מקדשין אותה בליל י"ט ולא חששנו על החלוקים כי אין זה אלא קפידא בעלמא כאילו יצא מחוץ לתחום למעלה מעשרה במחשבה להקביל פני השכינה ואין להקפיד אלא לכתחלה דאפשר לקדשה אח"כ כגון שבועות כשחל א"ב אבל בליל ט"ו דסוכות דלא אפשר לברך בלילה שלאחריו דכבר נתמלא פגימתה יש לברך בליל ט"ו ובתשוב' כתבתי בארוך וכתב ב"י בסוף סימן זה ע"ש ה"ר יוסף ניקטיליא דע"פ הקבלה אין לברך עד שיעברו ז' ימים עליה וכ"כ בש"ע ואפשר דמשמע ליה הכי מדאמר ר' יוחנן לשם כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה כתיב החדש הזה לכם וכתיב התם זה אלי ואנוהו דמדאמר בזמנו דלא איצטריך דהא פשיטא היא דאין לברך לאחר שעבר זמנו בעל כרחך דה"ק דצריך להמתין על עיקר זמנו לאחר שתקבל אורה משבעה ימי הבנין דבאותה שעה ה"ל כאילו מקבל פני שכינה שיאמר עליו זה אלי ואנוהו מיהו איכא לתמוה דהלא מדקאמר תלמודא עד כמה מברכין על החודש עד שתתמלא פגימתה וא"ר יהודה עד שבעה ופי' רש"י אם לא בירך ביום יברך למחר עד ז' אלמא דלכתחלה מברך עליה קודם שעברו עליה ז' ימים ונהרדעי לא פליגי עליה בהא אלא מוסיפין לברך עוד עד י"ו ותו קשה דהרי ה"ר יונה כתב על הך דמ"ס דאין מברכין על הלבנה עד שתתבסם פי' עד שתתמתק אורה שאדם נהנה מאור שלה דהיינו אחר ג' ימים וב"י מביאו אלמא דמברכין עליה מיד אחר ג' ימים וכן קבלנו מרבותינו שכך נהגו כל הקדמונים שלא להחמיץ את המצוה ולקדש אותה במוצאי שבת לאחר שעברו עליה ג' ימים :

תנא דר"י אילו לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בכל חדש דיים ופירש"י אילו לא זכו למצוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני השכינה פעם אחד בחדש כדאמרן בג"ש דיים אמר אביי הואיל ומקבל פני שכינה הוא מעומד בעי לברוכי מפני כבוד השכינה שהוא מקבל · מרימר ורב זוטרא הוי מכתפינהו ומברכי נראה דר"ל לומר שלא היה עומד כל א' בפני עצמו ומברך אלא נתחברו יחד כתפיהן להדדי ומברכין יחד שזהו דרך חשיבות להקביל פני השכינה ולכן כתבו האחרונים דאין מקדשין הלבנה תחת הגג דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין מתחת הגג לתוך הרחוב כדרך שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאין לקראתו מיהו כל זה היכא דאפשר אבל מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ או נמי כשפרוין בין הא"י יכול לקדש בביתו דרך חלון ופתח · ואומר כן ב' פעמים אמן אמן הללויה ואומר לחבירו ג' פעמים שלום עליך כך הוא בנוסחאות מדוייקות : **ומ"ש** וי"א בזה הסדר וכו' וסימן יעקב והוא רמז לו נראה דלפי שיעקב נקרא שמש כמ"ש רז"ל על פסוק כי בא השמש וכתיב והנה השמש והירח והלבנה מאיר' מאור השמש על כן צורת הלבנ' מתוקנת בצורת יעקב וע"ל בסי' רפ"א :

תכו **ברכת** הלבנה אמר רב יהודה הרואה לבנה בחידושה אומר בא"י אמ"ה אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם (א) שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועל אמת שפעולתו אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן (ב) שאף הן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו בא"י מחדש חדשים פי' פועל אמת הקב"ה שפעולתו אמת שבדין מיעט הלבנה ויש גורסין פועלי אמת ופעולתם אמת וחוזר על צבא השמים שפעולתם אמת ואין משנין סדרן א"ר יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתו אבל מכאן ואילך כבר הוא ישן ואינו ראוי לברך על חידושו וכמה פירוש מתי תתמלא פגימתו רב יהודה אומר עד ז' שנתמלא הפגימה והיא כחצי עגולה ונהרדעי אמרי עד י"ו ולא י"ו בכלל שנעשה כולו שלם והלכתא כנהרדעי והני י"ו משעת המולד מונין אותם ולא מיום קביעות החדש תנא דבי רבי ישמעאל אילו לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמי' (ג) פ"א בכל חודש דיים אמר אביי הלכך מברכין מעומד מרימר ורב אשי מכתפי להו ומברכי פי' דרך חשיבות להקביל פני שכינה דרך כבוד גרסי' במסכת סופרים אין מברכין על הירח אלא במ"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים ותולה עיניו כנגדה ומיישר רגליו ומברך ואומר ג"פ סי' טוב תהיה לכל ישראל ברוך בוראך ברוך יוצרך ברוך מקדשך ורוקד ג"פ כנגדה ואומר בכל פעם כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול ליגע בך כך אם ירקדו אחרים כנגדי להזיקני לא יגעו בי ואומר תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן ולמפרע כאבן ידמו זרועך בגדול ופחד אימתה עליהם תפול ואומר כן (ג) ג"פ אמן ואמן הללויה ואומר לחבירו (ד) ג"פ שלום עליך וילך לביתו בלב טוב וי"א בזה הסדר ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך וסימן יעקב והיא רמז לו :

הגני

תכו אר"י הרואה לבנה בחידוש' אומר אשר במאמרו ברא שחקים וכו' בפ' היו בודקין (מב) וכתבה הרי"ף בס"פ תפלת השחר ופירש רש"י תפקיד' מצוה שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם ששים ושמחים כדכתיב ישיש כגבור פועלי אמת הן שאינם משנים את סדרם וללבנה אמר הקב"ה שתתחדש בכל חדש עטרת תפארת היא לעמוסי בטן סימן הוא להם שאף הם שאוים להם עתידים להתחדש בגלות' כמותם ולפאר ליוצרם והתוספות כתבו אית דגרסי פועל אמת והקב"ה קאי שבאמת ובדין מיעטה ולהכי קאמר בתר הכי וללבנה אמר שתתחדש וכתב ה"ר יונה פועל אמת שפעולתו אמת לבורא הוא חוזר שהוא אמת וגם הפעולה עצמה היא אמת שהיא קיימת כענין שנאמר (תהלים קמח) ויעמידם לעד לעולם שאם היה חוזר לצבאיו תספיק הי' שיאמר פועלי אמת ולמה הי' צ"ל עוד שהפעולה שהם פועלים שהיא אמת ע"כ :

א"ר יוחנן עד אימתי מברכין על החדש וכו' עד ונהרדעי אמרו עד י"ו גז"ש וכתב הכלבו לכתחלה מברכין עד ז' ואם איחר מברך והולך עד י"ו ולא עוד והטעם כי החמה עומדת כנגד הלבנה בט"ו בחדש ולכך זיו הלבנה בחזקו עומד על מילואה כי חמה במערב ולבנה במזרח רב המקום ביניהם לכך מברכין עד שתתמלא פגימתה כי כל מה שתקרב הלבנה אחר חצי החדש לחמה יתכסה אורה ולכך מברכין על התוספת ולא על החסרון כי על הטובה יש לנו לברך : **ומ"ש** רבינו והני י"ו מיום המולד מונין אותם ומצאתי בתשובת אשכנזית דטעמא משום דאמרינן עד שתתמלא פגימתו אם כן במילוי תליא מלתא ולאו דוקא ט"ו וי"ו אלא חצי כ"ט י"ב תשצ"ג וזהו מלאתו כן נ"ל ולע"ד נראה אם היה לקוי לבנה שאנו רואים ניגוד אמיתי אמצעות הלקות בודאי שאין לברך אחר כך אבל סתמא סמכינן אחשבונינו שמסרו לנו רבותינו שהוא מולד השוה אפי' אם היה לקוי חמה שהוא מולד אמיתי קודם לשלנו או אחריו כי הרמב"ם כתב שרבותינו כוונו לפגוע באמיתי ע"י הדחיות עכ"ל (א) : **תנא** דבי ר"י אילו לא זכו ישראל וכו' שם ופירש הכלבו בשם ה"ר יונה כלו' שהוא נראה ע"י גבורותיו ונפלאותיו · כתב האגור שאין לקדש החדש אלא בלילה ומסתברא דשרגא בטיהרא למאי אהני עכ"ל א :

גרסינן במס"ס אין מברכין על הירח וכו' עד בלב טוב הכל בפ"כ ומדברי תלמידי ה"ר יונה נראה שלא היה גורס במס"ס אין מברכין על הירח אלא במ"ש שכתב בס"פ תפלת השחר במס"ס אמרו אין מברכין על הלבנה עד שתתבסם י"א עד מ"ש שמברכין על הבשמים ואין זה מתקבל כלל דמ"ט הוא זה לתלות הדבר במוצאי שבת וי"מ שתתבסם לשון חופה ודומה לו עביד בוסמא לבריה ור"ל משעה שתעשה כמו חופה שהיא גדולה קצת ומאירה סביבותיה ונראה למורי שפירושו משתמתק מלשון לבסומי קלא כלומר משעה שתמתוק אור שלה ואדם נהנה ממנה שזה הוא אחר ב' או ג' ימי' אבל ירח בן יומו מתוך קטנותו אין האור שלה מתוק שאין אדם נהנה ממנה עכ"ל ואע"פ שבספרים דידן כתוב בהדיא אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת וכמ"ש רבי' מ"מ למדנו מדברי ה"ר יונה שאין מברכין ברכת הלבנה עד שיעברו עליה ג' ימים דמשמע דבלא הגיה דמס"ס הוא סובר כך לפי שקודם לכן אין אדם נהנה מאורה :

כתב בתה"ד הרואה לבנה בחידושה בימי החול ואומר נמתין מלברך על חידוש' עד מוצאי שבת אם ליל מ"ש הבא אינו לילות הרבה בחדש כגון ז' או ה' שאפילו אם יהא מעונן במ"ש וג' או ד' לילות אחריו עדיין יש זמן לברך עד ליל ט"ו כה"ג יפה להמתין עד מ"ש אבל אם ליל מ"ש הבא יהא לילות הרבה בחדש שאם יהא מעונן ב' וג' או ד' לילות אחריו יעבור זמן הברכה כה"ג אין להמתין עד מוצאי שבת עכ"ל (ב) : והר"י גיקטיליא בעל שערי אורה כתב בתשובה שע"פ הקבלה אין לברך על חידוש הלבנ' עד שיעברו עליה ז' ימים :

הגהי

דרכי משה

תכו (א) ואיני מבין דבריו דמ"ש שאנו רואים המולד האמיתי בליקוי הלבנה שהוא הניגוד או בליקוי החמה שהוא עת המולד ודברי הרמב"ם לא יספיקו לזה כי הרמב"ם על הרוב ידבר שעל ידי הדחיות יבא חשבון שלנו בשוה אבל לפעמים מ"מ יקדים האמיתי או יאחר במבואר בדברי הרמב"ם בהלכות קידוש החודש ועוד שהמפרש שם הוכיח בראיות לדחות דברי הרמב"ם ואפשר ליישב דברי מהרי"ל דבעינן לקות לבנה אנו רואין ניגוד האמיתי כי הוא שוה בכל העולם אבל ליקוי החמה משתנה לפי ישוב ולפי הרואים במבואר ליודעים בענין הלקות ולכן אין להתבונן מולד אמיתי מלקות החמה הנראה לנו ולא הביא דברי הרמב"ם לראיה אלא שעל הרוב מולד שלנו הוא באמיתי ולכן אין לחשוב אלא ממנו אא"כ יודעים בבירור שקדם האמיתי וזה א"א לנו לדעה כ"א ע"י העד כן נ"ל דבריו : (ב) וכתב עו"ש בהג"מ פ"ו דברכות דמוהר"ם כשהיה מקדש בחול היה לובש סרבל מכובד שהיה לו עכ"ל במהרי"ל הלכות ט"ב מהרי"ל לא היה מקדש הלבנה במ"ש של חזון יע"עיה אך המתין עד מ"ש נחמו כי אין מקבלין הלבנה אלא מתוך שמחה עכ"ל ונראה דדוקא אם שבת נחמו סמוך לט"ב כגון ט"ב ביום ה' אבל ט"ב ביום ב' או שבת נחמו י"ג בחודש אין ממתינין על מ"ש אלא מקדשין בחול אחר ט"ב דיש לחוש לימים המעוננין כנ"ל עוד כתב דמהרי"ל לא היה מקדש החודש בתשרי עד אחר י"כ כי אז גמי מאויימים מכח הדין ואין בהן שמחה עכ"ל וכן המנהג לקדש הלבנה במוצאי י"כ אם נראה בלילה ההיא ונראה דדוקא במוצאי י"כ שהוא י"ט ואיכא שמחה מקדשין אבל בשאר מוצאי תענית אין לקדשה דאין שרויין אז בשמחה כתב עוד במהרי"ל הל' י"ט מהר"ש היה מקדש הלבנה במ"ש שחל להיות בו י"ט ומהרי"ל לא רצה לקדש לבנה בי"ט : (ג) מ"כ בהגהות אלפסי החדשות דמט"ב כשואל ועוד כתב שם דאין לקדש הלבנה תחת הגג ואיני יודע טעם לדבר עכ"ל

כתב

דרישה

תקנות אלו לעולם אפי' אי לא אפשר וכמה תאמר והא אכתי כי אמרינן נמי דילג איכא למיחש שכשעומדים שם יהיו סבורים שמותר לדלג בעלמא ויבואו לעשות כן בפסוק שלישי שבפרשה והיכא משום הנכנסים הא לא קשיא שאין שדילג אלו ולמה יבא לדלג אדרבה מי שכות

פרישה

סגיא את הלבנה שישראל ימנו לה ר"ח ומועדים ולזה אמר לישראל הביאו עלי כפרה כלומר אותה קרבן שהוא כפרה שלכם וכמ"ש רבינו הביאו אותו בר"ח בשביל שאמרתי ללבנה שתמעט ימנו ישראל המועדים :

סי' תכו (א) **שלא ישנו** את תפקידם אות שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם :

(ב) **שאף** הם ר"ל המונים להם אף הם עתידים להתחדש כמותן כמו שהלבנה מוסיף והולך עד ט"ו יום וכו' כדאיתא במדרש על החודש הזה לכם ולעתיד יוסף אותן ולכן אומרים דסע"ה חי וקים שמלכותו נדמה ללבנה :

(ג) **אלא** פעם אחת כו' כלומר שהוא נראה ע"י גבורותיו ונפלאותיו (ד) **ג"פ** שלום עליך והטעם לאחר שקילל ג"פ תפול עליהם אימתה כו' דאי לא אומר לחבירו לא עליך כ"א שלום עליך ·

לא

חדושי הגהות

תכו א עיין חולין (ס :) :

תכז הנני כותב מעט כללים וכו' כל זה מבואר בהרמב"ם בהלכות קידוש החודש : **וכותבין** ביום הראשון בשטרות ביום ר"ח וכו' ובה"ע כתב רבי' ע"פ הר"פ ביום ר"ח יכתוב ביום א' לירח פלוני וכ"כ בתחלת מגי ביום אחד לחודש אבל המרדכי בסדר הגט כתב בלשון הזה באחד לירח פלוני וכ"כ בתחלת חומש הפקודים באחד לחדש השני ונ"ל דלכתחלה אף בגיטין יש לכתוב ביום אחד לירח פלוני ובשטרות יכתוב נ"כ ביום אחד לחדש פלוני ודוקא כשר"ח אינו אלא יום אחד או כשכותב ביום שני דר"ח שממנו המנין . אבל בכותב ביום ראשון דר"ח יכתוב ביום ל' לחדש ניסן שהוא ר"ח אור וכן בכל ר"ח בשכותב ביום ראשון דר"ח יכתוב בלשון זה ולא בלשון שכתב רבינו ובר"ח אדר השני יכתוב ביום שלשים לחודש אדר הראשון שהוא ר"ח אדר השני ובגט יכתוב ביום שלשים לירח אדר הראשון שהוא ר"ח אדר השני וכן עשה מהר"י ברונא מעשה בגט מזוה ועיין בא"ע לשם נתבאר בס"ד :

תכח וכותבין בשטרות באדר הראשון אדר סתם ובשני כותבין אדר השני פסק הרבי יהודה לגבי ר"מ אבל מדברי הרמב"ם פ"ח דהלכות נדרים נראה דפוסק כרבי מאיר דאמר אדר השני הוא אדר סתם ולכן לכתחלה יפרוש בשניהם ויכתוב בראשון אדר הראשון ובשני אדר השני שלא יבא השטר מוקדם מספק ובא"ע נתבאר בארוכה בס"ד :

פרשת

תכז הנני כותב מעט כללים וכו' כל זה מבואר בדברי הרמב"ם בהלכות קידוש החדש :

תכח וזה סדר החדשים וכו' ג"ן שם :

פרשת

תכז **הנני** כותב מעט כללים למצוא מולד הלבנה חדשה של לבנה כ"ט ימים י"ב שעות תשצ"ג חלקים שתתר"ף מהם שעה ואילו לא היה אלא כ"ח ימים יהיו כל מולדות בנקודה אחת (מבלי צורך לחשבון) שהם כלין ז' ז' ותחזרין לעולם לתחילת הנקודה ומפני שהוא כ"ט י"ב תשצ"ג נמשך כל מולד אחר חברו א' י"ב תשצ"ג לכן היודע מולד חדש אחד ורוצה לידע מולד של חדש של אחריו יתן עליו א' י"ב תשצ"ג ובמקום שיכלה חשבונו שם הוא המולד וכיון שיתרון חדש אחד על השבועות א' י"ב תשצ"ג א"כ לשנה פשוטה שהיא י"ב חדשים יתרונה י"ב פעמים א' י"ב תשצ"ג שהוא ד"ח תת"עו ולמעוברת שהיא י"ג חדשים יתרונה ה' כ"א תקפ"ט ומי שיודע מולד ר"ה ורוצה לידע מולד השנה שלאחריה אם השנה שעברה פשוטה יתן על המולד שוה ד"ח תת"עו ואם היה מעוברת יתן עליו ה' כ"א תקפ"ט ויצא לו מולד של ר"ה של אחריה וי"ט שנים שי"ב מהן פשוטות וז' מעוברות שהן שלישית וששית ושמינית ושנת י"א וי"ד וי"ז וי"ט נקראים מחזור הלבנה וכשיתקבץ מותרם שהוא יב"פ ד"ח תת"עו וז"פ הכ"א תקפ"ט יעלו ב"ו תקצ"ה לפיכך היודע מולד של ר"ה של ראש המחזור ורוצה לידע של ראש המחזור של אחריו יתן עליו ב"ו תקצ"ה ובמקום שכלה חשבונו הוא מולד ראש מחזור השני ואם אינו יודע לא מולד של המחזור ולא של השנה ולא של החדש ומבקש לידע המולד יצרף השנים שעברו מבריאת עולם ויעשה מהן מחזורים של י"ט שנים ויחשוב לכל אחד מהן ב"ו תקצ"ה ומה שיעלה לו מן החלקים שיקבץ כשיעלה לתת"רף יעשה מהן שעה ויצרפנה עם השעות ומה שיתקבץ לו מן השעות כשיעלה לכ"ד יעשה מהן יום ויצרפו עם הימים ויסיר השביעיות ומה שיותר לו יתן על בהר"ד פי' ליל ב' ה' שעות ר"ד חלקים שכך היה מולד הראשון ובמקום שיכלה חשבונו שם הוא מולד של ראש המחזור ומה שנשאר מן השנים שלא הגיעו לכלל י"ט יחשוב לכל פשוטה מהנה ד"ח תת"עו ולמעוברת הכ"א תקפ"ט ויצרפם ויתנם על המולד של ראש המחזור ובמקום שיכלה חשבונו הוא מולד ר"ה ומה שנשאר מן החדשים שלא עלו לכלל שנה יחשוב לכל אחד א' י"ב תשצ"ג ויצרפם ויתנם על מולד ר"ה ובמקום שיכלה חשבונו הוא המולד אשר הוא מבקש או אם ירצה יצרף חשבון המותרות מב"ו תקצ"ה עם מותרי השנים שלא הגיעו לכלל מחזור ועם מותרי החדשים שלא הגיעו לכלל שנה ואחר שיצרף הכל יתנהו על בהר"ד וידע המולד אשר הוא מבקש וכיון שחדשה של לבנה כ"ט י"ב תשצ"ג א"א לקבוע ר"ח בשעת המולד שא"א לקובעו בחצי היום שיהיה מקצתו מחדש שעבר ומקצתו מחדש הבא (שנא' עד חדש ימים משמע ימים לחדש ולא שעות) לפיכך עושין החדשים אחד מלא מל' יום אע"פ שחדשה של לבנה פחות מזה בשעות ואח' מכ"ט יום אע"פ שחדשה של לבנה יותר מזה בשעות ואילו לא היה חדשה של לבנה אלא כ"ט יום וחצי היום כל החדשים אחד מלא ואחד חסר ו' מלאים לשנה וא"ו חסרים אלא מפני החלקים שיש בכל חדש וחדש יותר על חצי יום יתקבץ מהן שעות וימים עד שיש במקצת (ס"א ברוב) השנים חדשים מלאים יתרין על החסרים ובמקצתם (ס"א ובמיעוטם) חסרים יתרין על המלאים ויום ל' עושין אותו לעולם ר"ח ואם היה חדש שעבר חסר יהיה יום ל' מחדש הבא ואם היה חדש שעבר מלא יהיה יום ל' ר"ח הואיל ומקצתו ר"ח ויהיה תשלום חדש המלא שעבר ויהיה יום ל"א מחדש הבא וממנו יהיה המנין והוא יום הקביעה לפיכך עושין ר"ח אחד יום אחד והשני ב' ימים וכותבין ביום הראשון בשטרות ביום ר"ח אע"פ שהוא תשלום חדש שעבר ויש מדקדקין לכתוב ביום ר"ח שהוא יום ל' לחדש שעבר :

תכח **וזה** סדר החדשים תשרי לעולם מלא וטבת לעולם חסר ומטבת ואילך אחד מלא ואחד חסר על הסדר כיצד טבת חסר שבט מלא אדר חסר ניסן מלא אייר חסר סיון מלא תמוז חסר אב מלא אלול חסר ובשנה המעוברת אדר הראשון מלא והשני חסר וכותבין בשטרות באדר הראשון אדר סתם ובשני כותבין אדר השני ומרחשון וכסלו פעמים שניהם מלאים פעמים שניהן חסרים ופעמי' מרחשון חסר וכסלו מלא וכשיהיו שניהן מלאים נקראת השנה שלימה וכשיהיו שניהם חסרים נקראת חסרה וכשיהיו א' מלא וא' חסר נקראת כסדרה וסי' לידע איזה חדש חסר ואיזה חדש מלא כל דסמיך למלכא חסר ניסן מלך שבו חג המצות סיון מלך שבו חג שבועות אב מלך שבו היו קוצצין עצים לקרבן תשרי מלך שבו המועדות שבט מלך שבו ר"ח לאילנות וקביעות השנה לידע אם היא שלמה או חסרה או כסדרן תלוי ביום קביעות ראש השנה על כן אפרש תחלה הימים שראויין לקבוע בהן ראש השנה אין קובעין ר"ה (א) לא ביום א' ולא ביום ד' ולא ביום ו' וסי' לא אד"ו ראש ואם חל מולד תשרי בא' מאלו הימים דוחין הקביעות ליום של אחריו ואפילו אם חל בבג"הז שראוי לקבוע בהן אם המולד בחצי היום (שהוא י"ח שעות) ומחצי היום ומעלה נקרא מולד זקן ואין קובעין ר"ה ליום המולד (ב) ונדחה ליום של אחריו אבל היה המולד פחות מחצי היום אפילו רגע אחד קובעין אותו בו ביו' אם הוא ביום שראוי לקבוע בו ואם היה מולד זקן ביו' שלפני אד"ו שאינו ראוי לקבוע לא בו ולא ביו' של אחריו כגון שהיה מולד זקן בשבת נדחה עד יום של אחריו שהוא יום ב' והוא יום ג' למולד וכן כל כיוצא בזה ויש עוד מולד שדוחין קביעות ר"ה מיום הולדו והוא שנולד בליל ג' ט' שעות ר"ד חלקים בשעה העשירית וממנו למעלה והשנה פשוטה (ג) אז הוא נדחה מיום הולדו ומיום של אחריו מפני אד"ו ונקבע ביום ה' אבל אם היה חלק א' פחות מר"ד או שהשנה מעוברת אז נקבע ביום הולדו ועוד יש אחר שדוחין הקביעות מיום הולדו והוא שנולד ביום ב' ט"ו שעות תקפ"ט חלקים בשעה הרביעית וממנו למעלה והוא שתהיה השנה של אחר העיבור מיד (ד) ששנה שלפניה היתה מעוברת אז אינו נקבע ביום המולד ונדחה עד ליום של אחריו אבל אם היה פחות מזה אפילו חלק א' או שאינו שנה שמיד לאחר העיבור אז נקבע ביומו ועל כן הרוצה לידע קביעות ר"ה יחשוב מולד תשרי באיזה יום ובאיזה שעה ובאיזה חלק יבא ויום שיהיה בו המולד הוא יום הקביעות אם לא שימנענו אחד מהדברים שהזכרנו שלא יהיה באד"ו ולא יהיה מולד זקן ולא יהיה בגט"רד בשנה פשוטה ולא ב' ט"ו תקפ"ט של אחר העיבור וכיון שיודע קביעות ר"ה ורוצה לידע קביעות חדשיה אם שנה זו שלמה או חסרה או כסדרה יחשוב באיזה יום יקבע ר"ה שלאחריו ויחשוב מנין הימים שביניהן חוץ מיום הקביעות של שנה זו ושל שנה הבאה (ה) אם יש ביניהן ד' ימים יהיה מרחשון וכסלו שלמים ואם הם ג' יהיו כסדרן מרחשון חסר וכסלו מלא ואם הן ב' יהיו חסירין בר"א כשהיתה השנה שרוצה לידע

סידור

דרכי משה

כתב הבחיי פרשת וישב שנהגין לומר אחר קידוש לבנה דוד מלך ישראל חי וקיים משום שמלכות בית דוד נמשל לירח ועוד יש לו טעם ע"פ הקבלה כמו שהאריך שם ודע כי כל עניינים אלו שצריכין להיות בשמחה בקידוש החודש וענין הרקודים יש לו סוד גדול בדברי הקבלה וכבר הארכתי בו ח"ל בפירוש הגדול שלי במסכת סנהדרין וכתבתי שכולם הם ענינים שמחת נישואין שהאשה חוזרת ומתקדשת לבעלה כמ"ש לעיל סימן ת"ז בשם א"ז והוא סוד קידוש החודש והמשכיל יבין :

ואין

פרישה

סי' תכח (א) **לא** ביום א' משום דהושענא רבה דיחול ביום השבת וזה אי אפשר משום נטילת ערבה והיא מנביאים ואינה דוחה שבת ומפני שירא שלא יתבטל מישראל מצוה זו שיהא קלה על האדם שאין מיזוק לדבריהם יותר משל תורה ולא ביום ד' וי"ו דא"כ יחול י"כ ביום ו' או ביום א' וזה א"א משום ירקא ומשום מתיא :

(ב) **ונדחה** ליום של אחריו . והטעם שלא היו בודקים את העדים אם כשנחה ולמעלה שאותן ו' שעות שמתכסה הלבנה וידוע שלא נראה קודם חצות כן מבואר בפ"ק דר"ה :

(ג) **אז** הוא נדחה מיום הולדו כו' והטעם כשתשלים על ג"ט ר"ד ח' תתפ"ג יתרון משנה פשוטה אז תמלא מולד הבא אחריו ד' י"ח ונדחה מפני מולד זקן ומיו' שלאחריו מפני אד"ו ונמלא ר"ה זה יהיה ביום ג' ור"ה הבא ביום ב' הרי ששה ימים ביניהם וזה א"א להיות בשנה פשוטה רק ה' ימים לכל היותר ור"ה הא' בכלל ורבינו שכתב בסמוך ד' ימים לכל היותר הוא כשלא תיקח יום ר"ה בכלל וק"ל : (ד) **ששנה** לפניה היתה מעוברת או אינו נקבע כו' והטעם כשתסיר ממולד זה היתרון משנה מעוברת שעברה שהוא ה' כ"א תקפ"ט או תמלא שמולד ר"ה שעבר היה ג' י"ח ונצרכת לדחותו עד יום ה' מטעמים הנזכרים לעיל וא"כ לא יהיה בין ר"ה שעבר לר"ה שבא אלא ד' ימים וזה א"א בשנה מעוברת כ"א ה' ימים לפחות : (ה) **אם** יש ביניהם ד' ימים כו' והטעם דאם היו כולם כסדרן א' כ"ט יום ואחד ל' יום נמלא שלכה בידינו מי"ב חדשים ג' ימים עודפים מה שלא יכלה בז"ו חוץ מיום שנקבע בו ר"ה . [illegible] ד' ימים [illegible] א"כ לריך [illegible] ב' חדשים שלימים שיתוסף בידך יו' א' וה"ה להיפך כשיפלם בידך רק ב' שיהיו חסרי' וק"ל ובשנה מעוברת שנותם'

דרישה

שהוא בבית הכנסת מתחלה ועד סוף שואל למה הוא דולג כיון דאיכא פסוקים טובא ומפרשי' ליה לפי שאין מתחילין ואין משיירין בפ' פחות כן ומתוך כן לא יבואו לדלג. בעלמא וכולא בזה שלא יטעו הנכנסי' שהתחילו בפרשה בפחות מג' פסוקים ועוד שאין הדילוג אלא ואינו נעשה אלא בדוסק וליכא למיחש ביה אבל אם היה קורין כדרכן העומדים בב"ה אין רואין שינוי כלל ואין סבורין דהכא שאני משום דלא אפשר אלא סבורין כדרכן הן קורין שמותר להתחיל ולסיי' בפרשה פחות מג"פ וע"ש :

ב"י

פרשת האזינו וכו' בפרק בתרא דר"ה השנה (דף ל"א) . **ומ"ש** כתב רב פלטוי גאון סימן הזי"ו ל"ך פי' האזינו עד זכור וכו' כ"כ הרי"ף והרא"ש פרק הקורא עומד אבל רש"י פי' על סי' "לך "לולי כעס אויב "כי ידין ה' עמו וכתבו התוספות שכ"כ בספרי וכן המנהג וכת"ס כתב "וישמן "לו חכמו ורבינו חננאל כת' "וירא "לו חכמו .

קללות שבת"כ אין מפסיקין בהם כו' משנה בפרק בני העיר וכתב ב"י בשם ה"ר מנוח דמ"ש הילכך מתחילין בפסו' שלפניהם דלאו פסוק אחד קאמר דהא אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקי' : **ומ"ש** אבל קללו' שבמשנ' תורה יכולין להפסיק בהן שם אמרו הטעם כיון דמשה מפי עצמו אמרן ובלשון יחיד אינן בכלל מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו ומ"מ נהגו שלא להפסיק אף בקללות שבמשנה תורה וכ"כ הרמב"ם : **בפסיקתא** וכו' כתב ב"י דעיקר הוא שב דנחמת' ע"פ ארק"ש דהיינו שוש אשי' לאתס נבנים . ותרתי דתיובתא הייני דרשו במנחה דצום גדליה ובשבת שבין ר"ה לי"כ מפטירין לעולם שובה בין בשר"ה בה"ג בין בשר"ה בה"ז וכך המנהג : **ומ"ש** בפסיקתא דבשאר ימות השנה מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה כת' במרדכי בפ' בני העיר דכשקורין שני סדרות מפטיר לעולם באחרונה חוץ מאחרי מות וקדושים שמפטירין הלא כבני כושיים שהוא הפטרת אחרי מות שהיא הראשונה וכ"כ במנהגים ובהגה"ת ש"ע וכך נוהגים ודלא כבעל הלבוש שכתב דטעות נפל בספרי המרדכי ובספרי המנהגים כי מי ישמע לו לדבר הזה לשנות מנהג אבותינו ולהטעות הספרים על פי אומד הדעת כשלא מצא הפך זה בספרי הקדמונים שבידינו :

סידור החדשיה פשוטה אבל אם היא מעוברת אז אם יש בין הקביעות ז' ימים היא שלמה ואם הן ו' הן כסדרן ואם הן ה' היא חסרה כיצד הרי שרוצה לידע סידור חדשי שנה זו ויהיה ר"ה ביום ה' והיא פשוטה ושל אחריה ביום ב' נמצא שיש ביניהן ג' הרי ידענו שהיא כסדרה ואם ר"ה שלאחריה בג' היא שלמה שיש ביניהן ד' ימים ואם ר"ה בשנה זו בשבת ובשנה של אחריה ביום ג' הרי חסרה שאין ביניהן אלא ב' ימים וע"ר זו לשנה מעוברת בתוספת שני ימים כאשר ביארנו וכדי שלא יצטרך אדם להשוב ככה יש בין קביעות ר"ה זו לשנה אחרת אכתוב כללים לידע בהן קביעות החדשים בלא חשבון שנה שעיבור לפניה ולא לאחריה והיא שנת אד"ט י"ב ט"ו וכלל שלה אטר"ד ב"ש בט"ו תקפ"ט ג"כ גטר"ד ה"כ הטר"ד ה"ש הי"ח ז"ח ות"ח ז"ש זי"ח יב"ח וזה פירושו מולד של ר"ה שנולד באטר"ד וממנו עד בט"ו ותקפ"ט יהיה ר"ה ביום ב' והשנה שלימה והנולד בבט"ו תקפ"ט וממנו עד גטר"ד יהיה ר"ה ביום ג' והשנה כסדרן והנולד בגטר"ד וממנו עד הטר"ד יהיה ר"ה ביום ה' והשנה כסדרן והנולד בהטר"ד וממנו עד הי"ח יהיה ר"ה ביום ה' והשנה שלימה והנולד בהי"ח וממנו עד ות"ח יהיה ר"ה ביום ז' והשנה חסירה והנולד בות"ח וממנו עד זי"ח יהיה ר"ה ביום ז' והשנה שלימה והנולד בזי"ח וממנו עד אטר"ד יהיה ר"ה ביום ב' והשנה חסירה ובשנה שעיבור לאחריה ולא לפניה והיא שנת ב' ה' י"ג י"ו כלל שלה אטר"ד כ"ש בי"ח ג"כ גטר"ד ה"כ הטר"ד הש היח זח וטרד זש זיח בח והפי' כמו שכתבתי בכלל הראשון מתחלת הסי' עד סי' שלאחריו סי' השנה כמו שכתוב אצלו ובשנה שעיבור לפניה ולאחריה והוא שנת זיח כלל שלה אטרד בש בט"ן תקפ"ט ג"כ גטר"ד ה"כ הטרד הש היח זח וטרד זש זיח בח ובשנה מעוברת שהיא שנת גוח יא יד יז יט כלל שלה אכ תצא בש כי"ח גכ גיח הח די"א תרצה הש היח זח וך (בת) תצא זש זיח בח ויש עוד כללים בסידור השנים שנה שר"ה ביום ז' לא תהיה בסדרה לעולם בין בפשוטה בין במעוברת ואם יהיה ביום ג' תהיה לעולם כסדרה בין פשוטה בין מעוברת ואם יהיה בז' או בה' אם הוא פשוטה א"א שיהיו חדשיה חסרין ואם היא מעוברת א"א שיהיו כסדרן אלו הימים שאין ראויין לקבוע בהן המועדים לא אד"ו ר"ה ולא גא"ו צ"כ ולא זב"ד פורים ולא בד"ו פסח ולא גה"ז עצרת והושענא רבה לא ג' חנוכה ולא אג"ן צום אסתר ולא בד"ו צום תמוז ואב לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר וסי' פל"ג ח"י פי' פורים ל"ג ח"י באייר וביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת ואלו הימים שהוקבע בהן ר"ח ולא בזולתן א ניסן אגה"ז אייר ברה"ז סיון אבד"ו תמוז אגה"ז אב בד"ה אלול אבד"ו תשרי בגה"ז מרחשון בד"ו כסליו אב גד הו טבת בג"ד הו"ז שבט בג"ד הו"ז אדר הראשון ושני זבד"ו סימן לקביעות המועדים א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"פ פי' ביום א' של פסח יהיה לעולם ט' באב וסימן על מצות ומרורים יאכלוהו ביום ב' שבועות ביום ג' בו ר"ה ביום ד' בו קריאת התורה פי' שמחת תורה ביום ה' בו צום כפור ביום ו' פורים שעבר לעולם קורין צו את אהרן קודם פסח בפשוטה ובמעוברת מצורע חוץ מבז"ח מעוברת שקורין אחרי מות קודם הפסח ולעולם פ' וידבר שהיא תחלת הספר קודם עצרת ובה"ת מעוברת ובה"ש מעוברת נשא קודם עצרת ט"ב קודם ואתחנן אתם נצבים קודם ר"ה ולכן כשר"ה ביום ב' ג' שיש ב' שבתות בין ר"ה לסוכות צריכין לחלק נצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ר"ה לצום כפור והאזינו בין צום כיפור לסוכות וסי' ב"ג המלך פת וילך אבל כשר"ה ביום הז' אז אין בין ר"ה לסוכות אלא שבת א' שקורין בה האזינו אז וילך עם נצבים קודם ר"ה וסי' לפשוטה פקדו ופסחו ולמעוברת סגרו ופסחו כנו ועצורו צומו וצלו קומו ותקעו פרשת האזינו מחלקין פרשיותיו כדרך שהיו מחלקין אותם במקדש שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע וכתב ר' פלטוי גאון סי' הזי"ו לך פי' האזינו עד זכור ומזכור עד ירכיבהו ומירכיבהו עד וירא ה' ומוירא ה' עד לו חכמו ומלו חכמו עד כי אשא אל שמים ומכי אשא אל שמים עד סוף השירה ובבה"כ קורא הז' עד סוף הסדר : קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהן אלא אחד קורא כולם (ו) הלכך מתחילין בפסוק שלפניהן ומסיימין בפסוק שלאחריהן אבל קללות שבמשנה תורה (ז) יכולין להפסיק בהן : (ח) ח' פסוקים אחרונים שבתורה (ט) אין מפסיקין בהן אלא יחיד קורא כולם בפסיקתא מבראשית עד י"ז בתמוז מפטירין מענין הפרשיות דומה בדומה (ה) ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע תלתא דפורענותא ושבע דנחמתא (י) ותרתי דתיובתא תלתא

פרשת האזינו מחלקין פרשיותיו כדרך שהיו מחלקין אותם במקדש וכו' כתב רב פלטוי סימן הזיו לך כו' בפרק בתרא דר"ה (לא.) [א] במוספי דשבת מה היו אומרים אמר רב ענן בר רבא אמר רב הזי"ו לך יאמר רב חנן בר רבא אמר רב כדרך שחלוקין כאן חלוקין בבה"כ ופירש"י כדרך שחולקין פירקי הזאת כאן כך קוראין אותה ו' הקוראין בס"ת והז' קורא מן השירה ולהלן כמו שפירש רבי' בשם רב פלטוי כ"כ הרי"ף והרא"ש בפרק הקורא עומד והרמב"ם בפרק י"ג מהל' תפילין וכן פשט המנהג ולא כדברי רש"י והתוספות שכתבו לך לולי כי ידין ולא כמ"ש בתס"ס שהו"ו היינו וישמן כתב המרדכי שם כתב האלפסי שבמנחה בשבת וביום ב' וה' קורין הז"י ובשבת תוסיפין ולך ואנו אין מנהגינו אלא בשבת הזי"ו לך עכ"ל והמנהג היום כדברי האלפסי (א) : וכתב הרמב"ם ולמה פוסקין בענייני' אלו מפני שהן תוכחו' כדי שיחזרו הע' בתשו' (ב) : **ומ"ש** רבינו ובבה"כ קורא הז' עד סוף הסדר כלות' שבמקדש לא היו קורין אלא השירה לבד והיו מחלקין אותה לו' חלקים כנגד ימי השבוע ובבה"כ שאנו צריכין לקרות ז' הו' קורין השירה ע"פ אותם החלקים והז' קורא מסוף השירה עד סוף הסדר · **קללות** שבת"כ אין מפסיקין בהם וכו' משנה בפ' בני העיר (לא·) : **ומ"ש** הלכך מתחיל בפסוק שלפניהם וכו' ברייתא שם וכתב ה"ר מנוח (ו) דפסוק אחד לאו דוקא דהא אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים : **ומ"ש** אבל קללות שבמשנה תור' יכולין להפסיק בהן נז"ש ומפרש טעמא משום דהללו בלשון רבים ומפי הגבורה והללו בלשון יחיד ומשה מפי עצמו אמרן וכתב הרמב"ם וכבר נהגו העם שלא להפסיק גם בשל משנה תורה אלא אחד קורא אותם וכן נהגו העולם : **ח'** פסוקים אחרונים שבתורה אין מפסיקין בהם וכו' בפרק הקומץ רבה (ל·) ח' פסוקים אחרונים שבתורה יחיד קורא אותם בב"ה וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפרק הקורא עומד ופירש"י אדם אחד קורא ואין מפסיק בינתי' כדי לעמוד אחר ולקרות וכ"פ הרא"ש בשם ר"ת אבל מלשון הרמב"ם נראה שמפרש דקורין אותם בפחות מי' שהרי כתב בפי"ג מהל' תפלה ח' פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בב"ה בפחות מי' אע"פ שהכל תורה הוא ומשה מפי הגבורה אמרה הואיל ומשמעם אחר מיתת משה הרי נשתנו ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן (ד) : שבע

דרכי משה

תכח (א) ואין אנו נוהגין כן אלא כדברי המרדכי (ב) והבחיי פירש בו ט"א שרומזים שהזיו וההפארת של תורת הוא לישראל · (ג) בשם המרדכי והר"ן : (ד) ובמרדכי ה"ק דנ"ד ע"א י"ם דיחיד ר"ל ת"ח צריך לקרות דת"ח נקרא יחיד ע"ל סימן קל"ט שאין קורין להוכחה שום אדם אלא מי שירצה : (ה) במרדכי פ' בני העיר ע"א וע"ב בשבת שיש בו פרשיות סמוכות לעולם המפטיר מפטיר באחרונה וראבי"ה כתב מפטירין בפרשה ראשונה ובמנהגים כתוב כל פרשיות סמוכות מפטירין באחרונה חוץ מא"מ וקדושים שמפטירין הלא כבני כושיים שהיא הפטורת א"מ בפני שהפטרה שניה מדברת בתועבות ירושלים עכ"ל וכ"ה במנהגים שלנו ומשמע מדברי המרדכי שהפטרת אחרי מות היא הלא כבני

דרישה

סי' תכח [א] ב"י הכי גמרא פרק בתרא דר"ה במוספי שבת מה היו אומרים רב ענן אמר הזי"ו לך לאו דוקא בשבת אלא ר"ל במוספי' של אותה שבוע שהיו עושין מעמדות והיה מתפללין בכל יום מוסף וגם נעילה וכן משמע מפי' כ"כ שהביא ב"י וכן מדברי רבינו . מ"ש ב"י ו"ל ומנהג זה יפה ממנהג הראשון דלמנהג הראשון לא איירי בפסיקתא אלא בשבת ר"ס בב"ג דוקא ולמנהג זה איירי בכל השני חוץ לפרש דה"ק דלמנהג השני אשליפי' תרתי דתיובתא ולעולם הדא בשבת שובה ודרשו בנים גדלים משא"כ למנהג הראשון דמפטירין דרשו בין ר"ה לי"כ דהא התוספות כתבו בפרק בני העיר כמנהג הראשון ואפי' הכי כתבו דמפטירין בצ"ג דרשו וצ"ל דב"י ה"ק מדדמי רבינו מנהג שני וכתב דסימן דפסיקתא' מוכח כמנהג הראשון ע"כ צ"ל דסובר רבינו דתרתי דתיובתא דקאמר בפסיקתא הוא דוקא בשבת משא"כ למנהג שני דהוי מצא בשבת [illegible]

פרישה

ב' ימים משום העיבור יום ד"ט ווי' הל' ע"כ הסי' הוא דה"ו :

(ו) **הילכך** מתחילין בפסוק שלפניהם כו' הטעם שאין מפסיקין בקללות מפורש בפ' בני העיר אמר ר"ל לפי שאין אומרי' ברכה על הפורענות אלא היכא עביד תנא כשהוא מתחיל מתחיל בפסוק שלפניהם וכשהוא מסיים מסיים בפסוק שלאחריהם וזהו שכתב רבינו ל' הילכך ר"ל כיון דאין מפסיקין בקללות מטעם דאין מברכין על הקללות לכך צריך להתחיל פסוק שלפניהם ומסיים בפסוק שלאחריהם והוא ע"פ הגמרא שכתבתי וכתב הר"ן ד' סמ"ט פ"ב פסוק א' ל"ד דהא אין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים ואין מפטירין בפ' פחות מג' ולא אמר אלא שצריך להתחיל לפני התוכחה לקרות ולסיים ג"כ אח"כ ומיהו ג"פ בעינן : **והטעם** איתא שם בגמרא משום דאין אומרים ברכה על פורענות כמ"ש וכתב רש"י [illegible] (ז) **יכולין** להפסיק בהן כו' לפי שהן בל' יחיד ומשה מפי עצמו אמרן [illegible]

[illegible] (ח) ח' פסוקים יחיד קורא אותם [illegible] (ט) **אין** מפסיקין בהן [illegible] (י) **ותרתי** דתיובתא [illegible]

וכל

חדושי הגהות

שבע דנחמתא עם תרתי דתיובתא סימן נו"ע ארק"ש פל"ש וכתבו התוס' בפרק בני העיר (לא:) שי"מ של"ש שוב' דרשו שוש אשיש והם דחו דבריו והעלו דשוש אשיש בראשיתו ושובה באחריתו וכן הוא סברת רבינו:

ובשחל ר"ה בב"ג ובין יום כפור לסוכות שובה להאזינו אף ע"פ שעבר י"ה כבר כתב המרדכי בפ' בני העיר דהעיר מפטירין שוב' משום דיסה נפקה לאדם קוד' גז"ד ואחר גז"ד (כדאית' ר"ה טז.): **ומ"ש** ויש נוהגים כשר"ה בב"ג וכו' וסי' דפסיקתא מוכח כמנהג הראשון כלומ' דאע"ג דלמנהג ראשון נמי כשחל ר"ה בה"ז שאין בין ר"ה לסוכות כ"א שבת אחד מפטירין שובה ואין אומר דרשו מ"מ כיון דכשחל בב"ג אומרים תרתי דתיובתא מיקיימי שפיר דברי הפסיקתא באותם שנים אבל למנהג' זה שאפילו כשחל בב"ג אין מפטירין דרשו כלל לא מיקיימי דברי הפסיקתא כלל וגם הרד"א דחה מנהג זה ולי נראה מנהג זה עיקר דלעולם בשבת שבין ראש השנה ויום הכיפורים מפטירין שובה שהרי הפסקים קורין לשב' זה שבת שובה וגם הרמב"ם כתב בפי"ג מהלכות תפלה דשבת שבין ר"ה לי"ה מפטירין שובה ולא חילק בין כשר"ה בב"ג לכשר"ה בה"ז":

ב"ה וכ"כ ר"י בנ"ב לעולם שבת שבתוך ימי תשובה מפטירין שובה ישראל עכ"ל :

ולהשלים תרתי דתיובתא יאמר דרשו בצום גדליה וכמ"ש התו' (שם) והמרדכי בפרק בני העיר ויסה כח מנהג זה מכח מנהג הראשון דלמנהג ראשון לא איירי פסיקתא אלא כשחל ר"ה בב"ג דוקא ולמנהג זה איירי בכל השנים :

תלתא דפורענותא רש"ת דברי ירמיהו לפ' פנחס שמעו דבר י"י לראשי המטות חזון לאלה הדברים בשבת שלפני ט"ב · שבע דנחמתא נו"ע ארק"ש נחמו לואתחנן ותאמר ציון לעקב עניה סוערה לראה אנכי לשופטים רני עקרה לכי תצא קומי אורי לכי תבא שוש אשיש לאתם נצבים וכשחל ר"ה בב"ג שוילך בין ר"ה לצום כפור מפטירין דרשו בין ר"ה לי"ה ובין צום כפור לסוכות שובה להאזינו אבל כשר"ה בה"ז שהאזינו קודם צום כפור מפטירין בו שובה ויש נוהגין כשר"ה בב"ג מפטירין בין ר"ה לצום כפור שובה ובין צום כפור לסוכות וידבר דוד וסימן רפסיקתא מוכח כמנהג הראשון (ו) דקאמר תרתי דתיובתא :

לוחות העיבור

חשבון התקופות שנת החמה הוא שס"ה ימים ורביע יום והעושה מהם מחזורים של י"ט שנים יעלה בידו למחזור מותר על חשבון הלבנה שעה א' ותפ"ח חלקים שקודמת חמה ללבנה הלכך הרוצה לידע חשבון התקופות יעשה מהשנים שעברו מבריאת עולם מחזורים של י"ט שנים ויחשוב לכל מחזור שעה ותפ"ה ויצרף מה שיעלה בידו מכולם ואם ירצה לדעת תקופת ניסן של ראש המחזור יסיר מחשבונו ז"ט תרמ"ב פי' ז' ימים ט' שעות תרמ"ב חלקים ומה שיוותר בידו יתן על מולד ניסן ובמקום שיכלה חשבונו שם היא התקופה ואם ירצה לדעת תקופת תשרי של ראש המחזור יסיר מחשבונו י' כ"א ר"ר פי' י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים ומה שיוותר בידו יתן על מולד תשרי ובמקום שיכלה חשבונו שם היא התקופה ואם ירצה לידע התקופה של השנה שעומד בה שהוא כך וכך במחזור יקח לכל מחזורים השלימים שעה ותפ"ה לכל מחזור ולשנים הגמורות שנכנסו במחזור י' כאר"ד לכל שנה ויקבץ הכל ויסיר מהן ז"ט תרמ"ב ומה שיוותר בידו ויעשה ממנו חשבון של חדשי הלבנה שהוא כ"ט י"ב תשצ"ג והנשאר שלא עלה לכ"ט י"ב תשצ"ג יתן על מולד ניסן של אותה שנה ובמקום שיכלה החשבון שם היא התקופה ואם ירצה לידע תקופת תמוז יקח בי"ז שכ"א ויצרף אותו עם המותר שלא עלה לחשבון כ"ט י"ב תשצ"ג ויתן אותו על מולד ר"ח תמוז ולתקופת תשרי יקח ה"י תרמ"ב ויצרף עם השאר שלא עלה לכ"ט י"ב תשצ"ג ויתן הכל על מולד ר"ח תשרי ולתקופת טבת יקח ח"ג תתקס"ג ויצרף אותו עם המותר שלא עלה לחשבון כ"ט י"ב תשצ"ג ויתן אותו על ר"ח טבת :

דרך אחרת לתקופת השנים שנכנסו לתוך המחזור לשנה ראשונה יקח י' כ"א ר"ד ויצרף עם המותר של שעה ותפ"ה של כל מחזור אחר שהסיר ממנו ז"ט תרמ"ב ויתן אותו על מולד ר"ח ניסן ב ולשנייה יקח כ"א ח' ת"ת ולשלישית ג"ב תשצ"ט ולד' י"ד ימים כ"ג חלקים ולחמישית כ"ד כ"א רכ"ז ולו' ז"ת תשי"ח ולז' יב"ז תתקנ"ב ולח' כ"ח ימים מ"ו חלקים ולט' ט"ח תתקל"ז ולי' כ"ב תשס"א ולי"א אי"ד קנ"ב ולי"ב י"ב י"א שנ"ב ולי"ג כג"ח תתק"מ ולי"ד ד"ו תתצ"א ולט"ו ט"ו י"ד קע"ה ולט"ז כ"א י"א שפ"ט ולי"ז ז"ח תת"ע לי"ח י"ח י"ו תתרע"ד ולי"ט שעה ותפ"ה כל תקופה נמשכת מחבירתה שבע שעות ומחצה כי כל התקופות צ"א וז' שעות ומחצה וצ"א הם שביעיות נמצא שאינה נמשכת על שלפניה אלא ז' שעות ומחצה לכן היודע תקופה אחת ומבקש לידע השנייה של אחריה יתן עליה ז' שעות ומחצה ושם היא השנייה : תקופת ניסן לעולם אינה נופלת אלא בתחלת היום או הלילה או בחצי היום או הלילה ושל תמוז לעולם אינה נופלת אלא בז' שעות ומחצה או תשעה ומחצה ביום או בלילה ושל תשרי לעולם אינה נופלת אלא בט' שעות או בג' ביום או בלילה ושל טבת לעולם אינה נופלת אלא בי' ומחצה או כר' ומחצה ביום או בלילה :

דרכי משה

כבני כושיים וא"ב אף כשהם חלוקים אחרי וקדושים מפטירין הלא כבני לאחרי ותשפוט שפט לקרושים וכ"ה במנהגים שלנו שכתוב בחומשים להיפך : (ו) וכ"כ אבודרהם המנהג זה עיקר אבל ב"י כתב דהמנהג השני עיקר דלעולם אמרי' שובה בשבת שבין ר"ה לי"ה וכן אנו נוהגין כתב המרדכי פ' בני העיר שאלתי לרבותי שבת של חתן שאירע בד' פרשיות במה מפטירין והשיבו דמפטירין בשל פ' וכן כשאירע חתונה בשבתות של סימן דש"ח נ"ע ארק"ש או בשבת של ר"ח או בשל מחרת החודש אין דוחין אותן משום החתונה כי אלו הפטרות מוזכרות בתלמוד והפטרת חתן אינה מוזכרת אלא היא לשמחה בעלמא עכ"ל וכ"ה במ"ק הל' ט"ב שאין דוחין הפטורות אלו מחמת שום דבר וכ"כ במנהגים שלנו שאנו נגררים בתרייהו וכתב עוד שאין הפטורת שוש אשיש דוחה שירה והפטורת חנוכה · אבל מלבד אלו דוחה כל הפטורות וכתב בוי"ן נוהגים שאע"פ שאינו דוחה הפטורות אלו מ"מ קורין ג"כ שוש אשיש עד אלהיך וכת"ה סי' כ"ו דאין לנהוג כן לדלג מנביא לנביא ולא מפטירין בשל חתן כלל מיהו אין למחות במקום שנהגו כן וכ"כ בפסקיו סימן צ"ד מיהו כתב שם דאם ב' ההפטורות בספר אחר או נוהגים כמנהג וי"ן עכ"ל וע"ל ס"ס תכ"ת דאין לחוש לדילוג וה ור"ח שחל להיות בהפטורת של סימנים אלו ע"ל סימן תכ"ה :

חדושי הגהות

לענ"ד : ב ולשנייה יקח כ"א י"ח ת"ה ולשלישית יקח ג' ב' תתצ"ט ולרביעית י"ד ימים כ' חלקים ולחמישית כ"ר כ"א רכ"ז ולשלישית ו' וה' תשי"ח ולשביעית י"ו ב' תתקכ"ב ולשמינית כ"ח ימים מ"ו חלקים ולתשיעית ט' ח' תקל"ז ולעשירית כ' ה' תשס"א ולאחד עשר א' י"ד קנ"ב ולי"ב י"ב י"א שנ"ו ולי"ג כ"ג ח' תק"ם ולי"ד ד' ע"ז תתרנ"א ולט"ו ט"ו י"ד קע"ה ולט"ז כ"ז י"א שע"ט ולי"ז ז' י"ט תת"ע ולי"ח י"ח ט"ז תתרע"ד ולי"ט שעה ותפ"ה חלקים כצ"ל :

ביאור הלוחות

בלוח הראשון יש קביעות של כל שנה ושנה משנת חמשת אלפים ונ"ה שהוא תחלת מחזור רס"ז עד תשלום ו' אלפים שנה כל מחזור בשורה אחת וכל י"ט קביעות שורה כמנין שני המחזור ותחת כל מחזור כמה מונין לבריאת עולם בתחלתו (י) וכל המחזורי' הכתובי' בשורה א' קביעתן שוה פירוש ב"ש שר"ה ביום ב' ומרחשון וכסליו שלמים ופי' ב"ח שר"ה ביום ב' ומרחשון וכסליו חסרי' ופירוש ג"כ שר"ה ביום ג' ומרחשון וכסליו כסדרן מרחשון חסר וכסליו מלא וכן כולם האות ראשונה שבכל סימן מורה על קביעות ר"ה והאות השנייה מורה על מרחשון וכסליו אם שלמים או חסרים או כסדרן המעיין בלוחות אלו צריך לידע באיזה מחזור עומד וכמה שנים שנכנסו וימנה בלוח הראשון מראש המחזור ההוא בשורה של מנין שני המחזורים כמנין שנים שנכנס בו ובמקום שכלה מנינו הוא סימן שנתו וגם צריך לידע אם השנה פשוטה או מעוברת ואחר שידע סי' שנתו אם ב"ש או ב"ח או א' מהסימני' האחרים יעיין בלוח השני באיזה מקום ימצא אותו הסימן אם שנתו פשוטה יעיין בז' שערי הפשוטות ואם היא מעובר' יעיין בז' שערי המעוברו' ושורה שתחת הסימן של שנתו היא נוהגת אותו השנה ובה ימצא כל ענין השנה ראשי חדשים ומועדים וצומותי' ופרשיותי' וסדרי' הנפרדי' והנלמדים מי שלא ידע באי זה מחזור הוא ולא בכמה במחזור אם היה יודע כמה מונין למנין בריאת עולם יעיין בלוח הראשון תחת אי זה מחזור תמצא מנין הסמוך למנינו בתוך י"ט לפניו וידע שאותו מחזור הוא והמנין שבין ראש המחזור למנין של בריאת עולם הם השנים שעברו מתחלת מחזור עד שנת מניינו ובמקום שיכלה מניינו הוא סימן שנתו והדמיון בזה רצונו לידע שנת חמשת אלפי' וק' לבריאת עולם באיזה מחזור הוא וכמה הוא והנה מצינו המחזור שמניינו סמוך לזה המניין בי"ט מלפניו כי הוא המחזור רס"ט שתחלתו חמשת אלפים וצ"ג וכמה יש בו חשבון זה לחמשת אלפים ומאה ושבע שנים הנה נתברר לנו ששנת חמשת אלפים ומאה היא שנה שמינית למחזור רס"ט וכן כל כיוצא בזה :

דרישה

(י) **וכל** המחזורים הכתובים בשורה א' קביעתן שוה פי' כגון בשורה ראשונה שכתוב בה רס"ז ר"פ רצ"ג ש"ו שכל א' מרוחק מחבירו י"ג מחזורים של אחד זה חוזר להיות הקביעות של כל השנה כבתחלה בשנה ראשונה ה"כ ובשנייה ב"ח כו' וק"ל.

לוחות העיבור

מנין שנות המחזור	פשוטות ומעוברות													
א	פ	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	זח	בש	הכ	זש	בש	הכ	בח
ב	פ	בח	הכ	זח	בש	הכ	זש	גכ	זח	בש	הכ	זש	בש	הכ
ג	מ	הש	בח	גכ	זח	בש	הש	זש	גכ	זח	בח	הח	זש	בש
ד	פ	הכ	זש	בש	הכ	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	זח	בש
ה	פ	בש	הכ	זש	בש	הכ	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	זח
ו	מ	זח	בח	הח	זש	בש	הש	בח	הח	זח	בש	הש	זש	גכ
ז	פ	הכ	זש	גכ	זח	בש	הכ	זש	גכ	הש	בח	הכ	זש	בש
ח	מ	בש	הש	זש	גכ	זח	בח	הח	זש	גכ	הש	בח	הח	זח
ט	פ	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	זח	בש	הכ	זש	גכ	הש
י	פ	הש	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	זח	בש	הכ	זש	גכ
יא	מ	גכ	הש	בח	הח	זח	בש	הש	זש	גכ	זח	גח	הח	זש
יב	פ	בש	הכ	זש	גכ	הש	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	זש
יג	פ	זח	בש	הכ	זש	גכ	הש	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	הכ
יד	מ	גכ	זח	בש	הש	זש	גכ	הש	בח	הח	זח	בש	הש	בח
טו	פ	בש	הכ	בח	הכ	זש	בש	הכ	זש	גכ	הש	בח	הכ	זש
טז	פ	זש	בש	הכ	בח	הכ	זח	בש	הכ	זש	גכ	הש	בח	הכ
יז	מ	הח	זח	בש	הש	בח	גכ	זח	בש	הש	זש	גכ	הש	בח
יח	פ	גכ	הש	בש	הכ	זש	בש	הכ	בח	הכ	זח	בש	הכ	זש
יט	מ	זש	גכ	זח	בח	הח	זש	בש	הש	בח	גכ	זח	בש	הש
מנין המחזורים		רסז רפ רצג ש'	רסח רפא רצד שז	רסט רפב רצה שח	רע רפג רצו שט	רעא רפד רצז שי	רעב רפה רצח שיא	רעג רפו רצט שיב	רעד רפז ש שיג	רעה רפח שא שיד	רעו רפט שב שטו	רעז רצ שג שטז	רעח רצא שד שיז	רעט רצב שה שיח
מנין השנים		ה נה ה שב ה תקמט ה תשצו	ה עד ה שכא ה תקסח ה תתטו	ה צג ה שם ה תקפז ה תתלד	ה קיב ה שנט ה תרו ה תתנג	ה קלא ה שעח ה תרכה ה תתעב	ה קנ ה שצז ה תרמד ה תתצא	ה קסט ה תטז ה תרסג ה תתקי	ה קפח ה תלה ה תרפב ה תתקכט	ה רז ה תנד ה תשא ה תתקמח	ה רכו ה תעג ה תשכ ה תתקסז	ה רמה ה תצב ה תשלט ה תתקפו	ה רסד ה תקיא ה תשנח ו ה	ה רפג ה תקל ה תשעז ו כד

הלוח הלז הוא חדש לא היה לעולמים ונמצא בכ"י עתיקים והוא אמתי מאד כאשר יצא באמת מתחת ידי רבינו בעל הטור זצ"ל בעצמו.
הלוח הישן הוא מוטעה מאד לא יצא ח"ו מרבינו הטור זצ"ל. וישן מפני חדש תוציאו מפני כבוד רבינו הטור זצ"ל. ובחנם השיגו על רבינו הטור בזה.

ביאור הלוחות.

בלוח הראשון יש קביעות של כל שנה ושנה משנת חמשת אלפים ונ"ה שהיא התחלת מחזור רס"ז, עד תשלום ו' אלפים שנה (כדי הכר כמו שנדפס בכל הטורים).

הלוח החדש הלז, שיסדתי בשנוי שרבינו הטור עשה הלוח „בכ"ב שורות" ורק המדפיסים אשמים בדבר שהדפיסו הלוח „רי"ג שורות" מפני שנודעתי שבדפוס הישנים משנת רס"ב ובאיזה דפוסים הישנים השמיטו הלוח מהקביעות והדפיסו רק „ביאור הלוחות" לבדו—ואח"כ רצו המדפיסים למלאות רצון הטור—הסכימו מעצמם להדפיס „רי"ג שורות" מפני שחשבו שכמו שמחזור ר"פ, רצ"ג, ש"ו שוים למחזור „רס"ז" כן מחזור רפ"א, רצ"ד, ש"ז שוים למחזור „רס"ח". אבל שגו שמחזור רס"ח המולדות אחר חצות היום באיזה שנים, והמחזורים רפ"א, רצ"ד, ש"ז המולדות בשנים שכנגדם קודם חצי היום ובכלא נשתנים הקביעות מחמת שאינם משום מולד זקן, וקבע ר"ה ביום המולד ורבינו הטור כתב רק „שכל המחזורים הכתובים בשורה אחת קביעותן שוה" כוונתו רצויה שיש מחזורים שחוזרים חלילה וכתובים בשורה א' ארבעה פעמים ויש שכתובים בשורה א' רק שלשה פעמים ויש שכתובים רק שתי פעמים בשורה א' ויש שכתובים בהשורה רק פעם אחת ואינם חוזרים כלל — והמדפיסים טעו בדברי רבינו הטור בזה—וכבר כתבתי בזה ב„המליץ" שנת תרס"ב ביום א' טוב סיון נומר 125 ובשנת תרס"ה נודעתי שבאמת בכת"י מחזור בעיר אוקספורד נומר 702. ובכת"י פאריז נומר 422 משנת רנ"ו כתוב באמת בכ"ב שורות כאשר שיערתי עוד משלשה שנים מקודם בזה—ואף שם כתובים בשבושים רבים הקביעות— ואנכי יגעתי וחשבתי והגהתי אותם „כסולת נקיה" וכעת החזרתי עטרה ליושנה כמו שיצא באמת מתחת ידי רבינו בעל הטור בעצמו— ובחנם קראו אחרי רבינו מלא, וחשבו אותו כטועה ח"ו כמו שחשב הפר"ח ושארי מעברים—וכעת רבינו הטור אמת ותורתו אמת, וידפיסו מהיום והלאה כמו הלוח החדש הלז— והלוח הישן בלי יזכר ויפקד כלל — וזכות רבינו הטור יעמוד לנו, שנזכה לביאת הגואל. ונקדש ראשי חדשים עפ"י ראיה ב"ב אמן.

מאתי רפאל גארדאן
מחבר ספר נחל עדן.

נכתב למסור לדפוס ביום שהוכפל כי טוב
זיין טבת תר"ס ניס"ל לפ"ק.

א	פ	הכז	זשג	זשג	בשה	בשה	בשה	הכז	זשג	זשג	גכה	גכה	זחא	השא	בשה	בחג	הכז	הכז	זשג	בשה	הכז	הכז	בחג	בחג
ב	פ	בחג	הכז	הכז	זשג	זחא	זחא	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	גכה	גכה	זחא	השא	בשה	בשה	הכז	זשג	בשה	בשה	הכז	הכז
ג	מ	השג	בחה	בחה	השא	גכז	גכז	זחג	בשז	בשז	השג	השג	זשה	זשה	גכז	גכז	זחג	זחג	בחה	הכא	זשה	זשה	בשז	בשז
ד	פ	הכז	זשג	זשג	גכה	בשה	בשה	הכז	בחג	בחג	הכז	הכז	זשג	זשג	בשה	בשה	הכז	הכז	זשג	גכה	זחא	זחא	בשה	בשה
ה	פ	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	זשג	בשה	השא	הכז	בחג	בחג	הכז	הכז	זשג	זחא	בשה	בשה	הכז	זשג	גכה	גכה	זחא	זחא
ו	מ	זחג	בחה	בחה	הכא	הכא	הכא	זשה	גכז	בשז	השג	השג	בחה	בחה	הכא	גכז	זחג	זחג	בשז	השג	זשה	זשה	גכז	גכז
ז	פ	הכז	זשג	זשג	גכה	גכה	גכה	זחא	בשה	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	גכה	בשה	השא	הכז	בחג	הכז	זשג	זשג	בשה	בשה
ח	מ	בשז	השג	השג	זשה	זשה	זשה	גכז	זחג	זחג	בחה	בחה	הכא	הכא	זשה	זשה	גכז	בשז	השג	בחה	הכא	הכא	זחג	זחג
ט	פ	בחג	הכז	הכז	זשג	זשג	זשג	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	גכה	גכה	זחא	זחא	בשה	בשה	הכז	זשג	גכה	גכה	השא	הכז
יו	פ	השא	בחג	בחג	הכז	הכז	הכז	זשג	בשה	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	גכה	גכה	זחא	זחא	בשה	הכז	זשג	זשג	גכה	בשה
יא	מ	גכז	השג	השג	בחה	בחה	בחה	הכא	זחג	זחג	בשז	בשז	השג	השג	זשה	זשה	גכז	גכז	זחג	בחה	השג	הכא	זשה	זשה
יב	פ	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	זשג	גכה	השא	השא	בחג	בחג	הכז	הכז	זשג	זשג	בשה	בשה	הכז	זשג	הכז	גכה	זשג	זחא
יג	פ	זחא	בשה	בשה	הכז	הכז	הכז	זשג	גכה	גכה	השא	השא	בחג	בחג	הכז	הכז	זשג	זשג	בשה	הכז	בחג	זשג	הכז	גכה
יד	מ	גכז	זחג	זחג	בשז	בשז	בחה	השג	זשה	זשה	גכז	גכז	השג	השג	בחה	בחה	הכא	הכא	זחג	בשז	השג	בשג	בחה	זשה
טו	פ	בשה	הכז	הכז	בחג	בחג	זשג	הכז	זשג	זשג	בשה	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	גכה	גכה	השא	בחג	הכז	הכז	זשג	זשג
טז	פ	זשג	בשה	בשה	הכז	הכז	הכז	בחג	הכז	הכז	זחא	זחא	בשה	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג	גכה	השא	בשה	בחג	הכז	הכז
יז	מ	הכא	זשה	זחג	בשז	בשז	בשז	השג	בחה	בחה	גכז	גכז	זחג	זחג	בשז	בשז	השג	השג	זשה	גכז	זחג	השג	בחה	בחה
יח	פ	גכה	זחא	השא	בשה	בשה	בחג	הכז	זשג	זשג	בשה	בשה	הכז	הכז	בחג	בחג	הכז	הכז	זחא	בשה	הכז	הכז	זשג	זשג
יט	מ	זשה	גכז	גכז	זחג	זחג	השג	בחה	הכא	הכא	זשה	זחג	בשז	בשז	השג	השג	בחה	בחה	גכז	זחג	בשז	בשז	השג	השג
מנין שנות המחזור	פשוטות ומעוברות	שו ה' תשצו		שז ה' תתטו			שח ה' תתלד	שט ה' תתנג				שיא ה' תתצא		שיב ה' תתקי		שיג ה' תתקכט		שיד ה' תתקמח	שטו ה' תתקסז	שטז ה' תתקפו		שיז ו' ה		שיח *) ו' כד
		רצג ה' תקמט		רצד ה' תקסח		רצה ה' תקפז		רצו ה' תרו		רצז ה' תרכה		רצח ה' תרמד		רצט ה' תרסג	ש ה' תרפב			שא ה' תשא	שב ה' תשכ	שג ה' תשלט		שד ה' תשנח	שה ה' תשעז	
		רפ ה' שב		רפא ה' שכא		רפב ה' שם		רפג ה' שנט		רפד ה' שעח	רפה ה' שצז		רפו ה' תטז		רפז ה' תלה		רפח ה' תנד		רפט ה' תעג	רצ ה' תצב		רצא ה' תקיא	רצב ה' תקל	
		רסז ה' נה	רסח ה' עד		רסט ה' צג			רע ה' קיב	רעא ה' קלא		רעב ה' קנ		רעג ה' קסט		רעד ה' קפח		רעה ה' רז		רעו ה' רכו	רעז ה' רמה	רעח ה' רסד		רעט ה' רפג	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	(*23
		מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים	מנין המחזורים מנין השנים

---

*) מחזור „שיח" עשיתי בעד שורה „פב" מפני שבמחזורים הקודמים כתוב ג"כ מחזור „שיח" ובאמת הוא באלף השביעי
וביא בהוא או משיח צדקנו ואף לדעת רבינו הגואל הקביעות שלנו בטלים — ולמחזור „שיח" הקביעות שנדפס המה „בטעות"
לכן עשיתי שורה מיוחדת למחזור ההוא. [illegible] — הר"ג.

(הוספה) ראיה מוכרחת לדברי שרבינו הטור לא עשה לוח הקביעות „הישן" שבדפוס שהרי נדפס לשנת הא ע' צא'—זח—הש, ובאמת היה אז המולד אחר חצות היום ביום ה' בשנת ה"א צ"א הצריך הספר לעשות ר"ה „ביום ח'" שהיה מולד זקן אחר חצות היום וכן בשנות הא' צ"ד צ"ה נדפס ז"ח ב"ב ועוד בשנת ר"ה
בשנת ל"ח ביום ג' שהיה מולד זקן אחר חצות היום ביום ב' — ואיך יכתוב הטור קביעות של שקר בשנים שהיה בימי הטור— ואתמהה — אבל כמוה הלוח שנדפס לפניו הוא רק ממחזור „רס" עד מחזור „רצב"—אבל לא יועלו למחזורים „שלפני" מחזור „רס" ולא למחזורים „שאחרי" מחזור „רצ"ב"—
והלוח „נתקנה" כמה פעמים בדפוס, — ואחרי [illegible] במחזור רע"ח רצ"א שאין לפניו במחזור „רצ"א" [illegible] במחזור רפ"ח—ולפניו הדפיסו „להפך" כמו שנ"ל במחזור רנ"ט. והמדפיסים [illegible]—והדין [illegible].

לוח זה מדויק נמצא בהדפסה של השנים האחרונות
בדפוס וילנא

שער השנים הפשוטות							אלה מועדי יי מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם	שער השנים המעוברות						
בח	בש	גכ	הכ	הש	זח	זש		בח	בש	גכ	הח	הש	זח	זש
ב	ב	ג	ה	ה	ז	ז	ר"ה וסוכות ושמיני עצרת	ב	ב	ג	ה	ה	ז	ז
ד	ד	ה	נדחה ליום א	נדחה ליום א	ב	ב	צום גדליה	ד	ד	ה	א	א	ב	ב
ד	ד	ה	ז	ז	ב	ב	צום כפור	ד	ד	ה	ז	ז	ב	ב
א	א	ב	ד	ד	ו	ו	הושענא רבה	א	א	ב	ד׳	ד	ו	ו
גד	גד	דה	וז	וז	אב	אב	מרחשון	גד	גד	דה	וז	וז	אב	אב
ה	הו	ו	א	אב	ג	גד	כסליו	ה	הו	ו	א	אב	ג	גד
א	ב	ב	ד	ה	ו	ז	חנוכה	א	ב	ב	ד	ה	ו	ז
ו	זא	זא	בג	גד	ד	הו	טבת כ"ט יום	ו	זא	זא	ב	גד	ד	הו
א	ג	ג	ה	ו	ו	א	צום העשירי	א	ג	ג	ד	ו	ו	א
ז	ב	ב	ד	ה	ה	ז	שבט ל' יום	ז	ב	ב	ג	ה	ה	ז
כט בשבט	כז בשבט	כז בשבט	כה בשבט	ר"ח אדר	ר"ח אדר	כט בשבט	פרשת שקלים	כז לאדר ראשון	כה לאדר ראשון	כה לאדר ראשון	ר"ח לאדר שני	כט לאדר ראשון	כט לאדר ראשון	כז לאדר ראשון
אב	גד	גד	הו	וז	וז	אב	אדר ראשון	אב	גד	גד	דה	וז	וז	אב
בו	דד	דד	וביו	זטו	זטו	בו	הפסקות	דד	וביו	וביו	זטו	בו	בו	דד
יג לאדר	יא לאדר	יא לאדר	ט לאדר	ח לאדר	ח לאדר	יג לאדר	זכור	יא לאדר שני	ט לאדר שני	ט לאדר שני	ה לאדר שני	יג לאדר שני	יג לאדר שני	יא לאדר שני
מוקדם ליום ה	ב	ב	ד	ה	ה	מוקדם ליום ה	צום אסתר	ב	ד	ד	ה	מוקדם ליום ה	מוקדם ליום ה	ב
א	ג	ג	ה	ו	ו	א	פורים	ג	ה	ה	ו	א	א	ג
							אדר שני כ"ט יום	גד	הו	הו	וז	אב	אב	גד
כו לאדר	כה לאדר	כה לאדר	ר"ח ניסן	כט לאדר	כט לאדר	כז לאדר	פרשת החודש	כה לאדר שני	ר"ח ניסן	ר"ח ניסן	כט לאדר שני	כו לאדר שני	כז לאדר שני	כח לאדר שני
ג	ה	ה	ז	א	א	ג	ניסן שלשים יום ופסח	ה	ז	ז	א	ג	ג	ה
דה	וז	וז	אב	בג	בג	דה	אייר כ"ט יום	וז	אב	אב	בג	דה	דה	וז
ו	א	א	ג	ד	ד	ו	סיון ל' יום	א	ג	ג	ד	ו	ו	א
ד	ו	ו	א	ב	ב	ד	שבועות	ו	א	א	ב	ד	ד	ו
זא	בג	בג	דה	הו	הו	זא	תמוז כ"ט יום	בג	דה	דה	הו	זא	זא	בג
ג	ה	ה	נדחה ליום א	א	א	ג	צום שבעה עשר בתמוז ותשעה באב	ה	א	א	א	ג	ג	ה
ב	ד	ד	ו	ז	ז	ב	אב ל' יום	ד	ו	ו	ז	ב	ב	ד
גד	הו	הו	זא	אב	אב	גד	אלול כ"ט יום	הו	זא	זא	אב	גד	גד	הו
חוקת ובלק			חוקת ובלק נצבים וילך	ויקהל ופקודי חוקת ובלק נצבים וילך	חוקת ובלק נצבים וילך	חוקת ובלק	כל הסדרים המתחברים מחוברים זולתי אלו כל הסדרים המתחברים נפרדים זולתי אלו	חוקת ובלק מטות ומסעי נצבים וילך	מטות ומסעי	מטות ומסעי		נצבים וילך	מטות ומסעי נצבים וילך	חוקת ובלק מטות ומסעי נצבים וילך